Guillermus Altissiodorensis.

Summa aurea in quattuor libros sententiarum.

BIBLIOTECA
DE LA
UNIVERSIDAD DE SALAMANCA.

Sala. Est. Tab. Núm.

2 - 13 - 6 - 19

I
00368

2-13-6-19

Num. 9. cap. 5. num. 27.

b18562887

Ham 8924

SUmma aurea in quattuor libros sententiarum: a subtilissimo doctore Magistro Guillermo altissiodorēsi edita. quam nuper a mendis q̄plurimis doctissimus sacre theologie professor magister Guillermus de quercu diligenti admodum castigatione emendauit. ac tabulam huic pernecessariam edidit. Impressa est Parisijs maxima Philippi Pigoucheti cura. impensis vero Nicolai vaultier et Durandi gerlier alme vniuersitatis Parisiensis librariorum iuratorum.

Venalis autem reperietur vico cithare ad ratorum intersigne: atq; mathurinorū vico ad domum cui pendet signum de lestrille faulx veau.

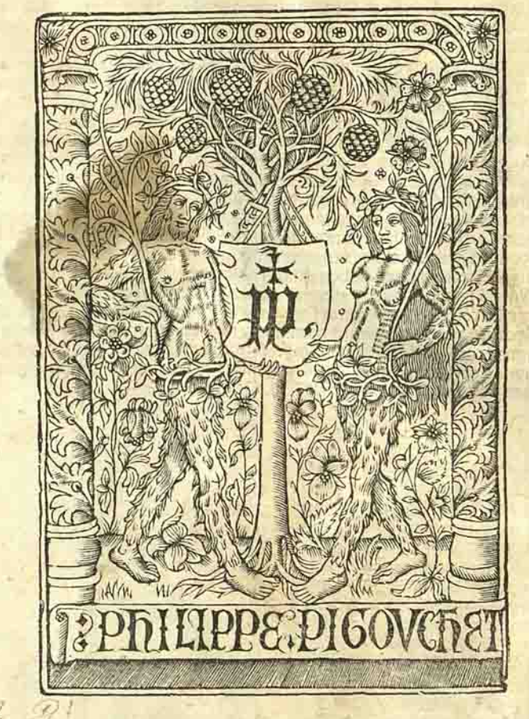

Es de la dic.ª del R.l
Col.º de la Comp.ª de Th.
de Sal.ª

Ad anagnostas epistola.

Quintilianus insignis admodum orator in vandis preceptis diligentissimus/ad alenda tenere adhuc etatis ingenia nichil aptius cõmodiusue putauit: q̃ si ab ipsis statim vnguiculis optimi celeberrimiq; autores traderent. Compertum nanq; satis supq; experimento habebat: quãto sudore in eluendis qui semel insedissent erroribus opus esset/his maxime quos non continuo vbi litteris/bonisq; artibus ascripti fuerint/meliorib⁹ imbui cõtigisset. Eam quintiliam p̃ceptionẽ animo secum cõtemplati diutius/ viri magna in cõem calamitatem miseratione Nicolaus vualterus ac Durandus gerlerius vniuersitatis parisiensis librarij/de re litteraria optime meriti: quum plerosq; viderent ad diuinam sapiẽtiam pro sua quisq; virili parte ardentius animum appellere/vt veluti gradus quosdã subijcerẽt: quibus inniti theologice discipline nouicij/fastigiũ cõscẽdere haud difficile possent: summa ac vigilãti industria rem animo parant. Quer̃t quem maxime illi oĩm imitari vt preceptorem queant. In cõsilio accipiunt primarium scriptorem Guillermũ altissiodorensem/ huic rei accõmodatissimũ. vtpote qui inter veteres palmã sine controuersia/oĩm ferme iudicio ferat. Elegetã nanq; ac solidam doctrinam is autor habet/summittentẽ se ad mensurã discentis. ⁊ quasi paruulo iter facienti manum prestantẽ: neq; vltra procedentem q̃ comes bene a natura institutus possit. Itaq; vt res ipsa felicem exitũ haberet: Philippo pigoucheto impressore artis magistro/negocium omne imprimendi voluminis mãdant. Elimandis vero codicibus Guillermũ quercum doctorem theologũ p̃ficiunt. De cuius viri summis virtutibus/summaq; eruditiõe si dicere velim: obutum/promptumq; est q̃ in ipso statim initio sumam. vbi vero dicẽdi finem sim facturus: nonne hercle satis scio. Etenim tanta est vir ille subtilitate/tanta rerum profunditate: vt nõ facile inuenias/ quo cum eum cõferẽdũ putes. Ingenij cuĩ⁹ vires cognoscere nemo satis vnq̃ potuit: nisi qui eum sumus de rebus vltro citroq; disserentem/aut publice profitẽtem audierit. de quo quidem hoc ipse intrepidus dicere ausim/vndiq; ex querna eius frõde/exuberãtissimos doctrie fructus excidere: ita vt nec de cõcussa tantum pluat ilice glandis. Quibus de rebus allecte muse/sub eius vmbraferos ramos/oẽs turmatim sese recipiunt: ipsamq; glandiferã quercum/miris laudibus/atq; incredibili honore prosequũtur. vt neq; capitolinã magis arborem romulus/cuius trunco opima cenimensiũ regis spolia victor suspẽsa reliquit: neq; fuũ magis dodona genialẽ victum venerata sit. Quid plura? Tanta illi mest ingenij vis/tãta rerum omnium peritia: vt litterarum quoddã/bonarũq; artium penus esse videatur: picosq; ipsos omnis/imo ⁊ augustinos altissimarũ rerum memoria exequasse credatur. Qua in re si periculũ ingenij facere hominis voles: facile citra oẽm cõtrouersiam certior fias. Is suscepta prouincia/ex mẽdosissimis/corruptissimisq; Guillermi altissiodorẽsis voluminibus: purgatissimã excussit veritatem. Adeo vt nihil tam aliud restet: nisi vt ei pro summa in expungẽdis/exigendisq; predictorũ voluminũ mendis diligentia/ittideq; Nicolao vualtero ac Durando gerlerio de quibus facta nup mẽtio est/necnon Philippo pigoucheto impressori consummatissimo: grattas agatis immortales. Valete.

Summa pnecessaria acutissimi ⁊ pfundissimi doctoris magistri Guillermi altissiodorensis.

Quid sit fides: et propter quid ad probationem fidei adducantur rationes naturales.

A

Fides est substantia rerum sperãdarum argumentum non apparentium. Sicut enim vera dilectione diligit deus propter seipsum super oĩa: ita vera fide acquiescit pme veritati super oĩa, ppter se. ideo nichil certius fide. et ita fides (cum nichil habeat certius se) pbari non potest. Et ideo dicit aplus Hebr. xi. q̃ fides est argumentũ supple, pbãs nõ probatũ. ⁊ non cõclusio. Magistri ergo imo etiã scti patres peruerse videnẽ agere: cum rõnibus humanis nitũtur probare fidẽ: vel articlos fidei. cum fides sit apostolum sit tanq̃ probans non probatũ. argumentum non conclusio. Videtur etiã euacuare meritũ fidei: quia dicit bt̃us grego. Fides nõ habet meritum: vbi humana ratio prebet experimentũ. ipsi vero nitũtur prebere experimentũ fidei: et ita videnẽ euacuare meritum fidei.

argumẽtũ ꝓtra diffinitionẽ fidei.

B

Confirmatio rõnis.

Fides ostẽdit tripli. C

Solutio. Triplici rõne ostẽdit fides. Prima est: q̃ rationes naturales in fidelibus augmentant fidem et cõfirmãt. Sicut enim propter bona temporalia non est diligẽdus deus finaliter: tñ ipsa bñficia augmẽtant caritatem et cõfirmant illam in habẽte caritatẽ. sunt enim cause motiue ⁊ ꝓuocatiue dilectiõis dei. eodẽ modo rationes naturales in habẽtibus fidem augmẽtant ⁊ cõfirmant illam. Secũda ratio est defensio fidei cõtra hereticos. Tertia est, pmotio simplicium ad veram fidem. Sicut enĩ propter bõa temporalia pmouent simplices ad veram dei dilectionẽ: ita per naturales rationes pmouẽtur quãdoq; simplices ad veram fidem. Propter has tres rationes precipit beatus Petrus maxime prelatis: vt parati sint omni poscenti reddere rationem de ea que in eis est fide: spe: ⁊ caritate. i. Petri. 3. ca. Cũ aũt habet quis veram fidem/⁊ rationes quibus ostendi possit fides: mens non inmitit pme veritati propter illas rõnes: sed acquiescit potius illis rõibus. q̃ cõsentiũt pme veritati/⁊ ei attestant. qõ significat per samaritanos Johis. 4. ca. per quos significãtur recte credentes: qui videtes iesum per verã fidem: dicũt samaritane id est rõni hũane. iam nõ propter te credimus: sed q̃ ipsi vidimus ⁊ audiuimus. Quãto aũtem maior est fides in aliquo: tãto citius ⁊ clarius videt huiusmõi rõnes. qñ fides est illuiatio mentis ad deũ videndũ: ⁊ res diuinas. et quãto magis illuiatur: tãto clarius videt aĩma. non tñ q̃ ita est sicut credit: sed quõ ita est: ⁊ quare ita est vt credit qõ est intelligere. Unde dicit Ysaias. 7. ca. Nisi credideritis: nõ intelligetis. quia mens sine lumine fidei clarius videre nõ potest res diuinas. propter hoc bene dictũ est a quodã: qñ (apud Aristotelem) Argumentũ est ratio rei dubie facẽs fidem. apud christũ aũt: Argumentũ est fides faciens rõem. Si aũt fides inmteretur solis rõnibus humanis: nõ haberet meritũ. quia tũc habet locum qõ dicit bt̃us greg. Fides nõ habet meritum. ⁊c. sed quia vere fidelis inmittur pme veritati super oĩa: ideo fides non est ei cõclusio: sed argumentum. sicut dicit apostolus. Quia vo debilẽ habet homo visum spiritualem propter corruptionem que est a primo pẽtõ: ideo etiã in fide gradus fũt: vt animus a clariis incipiat: et exercitata fides in min⁹ claris possit purgata magis ⁊ magis ꝓcedere ad magis clara. vt tãdem possit aspectũ dirigere in ipaz eternã claritatẽ. Incipit enĩ ab articulis magis propinquis sensui: vt q̃ filius dei factus est homo: et q̃ fuit hũilis/mãsuetus ⁊ patiens/⁊ huiusmodi. Unde aplus ad Corin. 2. Non enĩ iudicaui me scire aliq̃d inter vos: nisi iesum christum ⁊ hunc crucifixũ. Et per illa clara expurget ⁊ exercitetur ⁊ solidet intellectus ad videndũ clariora. vt q̃ filij dei sumus: heredes dei/coheredes autẽ christi. ad Roma. 8. ad vltimum autẽ ipm deum. Ait apostolus. 1. Corinth. 2. Sapiẽtiam loquimur inter perfectos. Et hoc est qõ dicit bt̃us augustin. in primo libro soliloquiorum pauloante finem: sumẽs exemplũ de sole materiali ad ocl̃os sanos vel infirmos: ita dicens. Lux ista vulgaris nos doceat q̃tum potest quõ se illud habeat. Nam sunt nonnulli oculi tam sani et rigidi: q̃ se mox vt aperti fuerint in ipsum solem sine vlla trepidatiõe cõuertant. his quodãmodo ipsa lux sanitas est: nec doctore indigent. sed sola fortasse admonitione credũt his credere/sperare/⁊ amare satis est. Alij vero quia vehemẽter videre desiderãt/ipso fulgore feriũtur: ⁊ eo non viso sepe in tenebras cum dilectiõe redeũt. quibus periculosum est (q̃uis talibus vt sani recte dici possint) velle oĩdere qõ adhuc videre non valent. ergo exercendi sunt pius: ⁊ eoĩ amor vtiliter differẽdus atq; nutriẽdus est. Primo enim quedã illis demonstranda sunt: que non per se lucent: sed p lucẽ videri possint. vt vestis aut partes: aut aliquid horum. Deinde quod non per se quidẽ: sed tamen per illam plenius effulget. vt argentum: aurum: ⁊ similia. nec tñ ita radiatũ vt oculos ledat. Tũc fortasse terrenus iste ignis modeste demõstrãdus est: deinde sidera/deĩde luna/deinde auroze fulgor/et albescentis celi nitor. in quibus seu citius seu tardius seu p totũ ordinẽ: siue quibusdã cõemptis pro sua quisq; valitudine assuescens: sine trepidatiõe ⁊ cum magna voluptate solem videbit. Tale aliq̃d sapientie studiosissimis nec eam iam tñ videntibus: magistri optimi faciũt. nam ordine quodam ad eam peruenire: bone discipline officiũ est. sine ordine aũt vix credibilis facultatis. Predicto enim ordine visus est apostolus. et ideo subtilissime dictũ est: Nisi crediderit is: non intelligetis. Non tantum propter hoc q̃ oportet accedẽtem ad deum inniti pme veritati tanq̃ primo principio ⁊ summe rationi qõ facit fides: sed etiam propter predictum ordinem.

De erroribus qui contingunt circa articulum trinitatis: ⁊ quõ sit vnus: ⁊ quõ tripliciter contingit errare circa illum.

Volentes aũt ostẽdere rõnibus res diuinas: ex cõuenientibus rõnibus procedemus. nõ ex eis q̃ sunt ꝓpter rerũ naturaliũ: ideo enĩ decepti fuerũt heretici. quia rones ꝓpias rerũ naturaliũ volebant applicare rebus diuinis. quasi volẽtes adequare naturam vel creaturã suo creatori. Sic deceptus fuit arrius. Cum enĩ in rebus naturalibus gñaliter verũ sit q̃ plurib⁹ plures sint nature: vt plurium hoĩs plures hũanitates. ⁊ plurium asinorum plures asinitates: voluit arrius applicare hãc regulã rebus diuinis sic, pater

Nota fides posse et debeat rõne probari.

τ filius τ spūs sctūs sunt plures: ergo plures sūt eorꝫ nature. sed pater habet deitatē: τ vna sola est deitas: ḡ filius nō habet deitatē sed aliā naturā ꝙ sit deitas. Et ex hoc sequit̄ ꝙ filius dei nō sit deus: sed creatura pura. qđ ipse concessit deceptus fantastica simitudine rerū naturaliū.

M. Sabellius.

Eodem mō sabellius deceptus fuit. Cum enī ḡnalit̄ in rebus naturalibus verū sit ꝙ vna natura vni⁹ solius est: sꝫ deitas vnica natura est: ergo vnius solius est. sed ipa est pr̄is τ filij τ spūs sancti. ḡ sicut pater τ fili⁹ τ spūs sctūs sunt vnū: ita sunt vnus. Et ideo dt sabellius ꝙ pater qñ vult ē pater: qñ vult est filius: quādo vult est spūs sctūs. Ipse ḡ sabellius ꝑsonas cōfundit quasi de tribus faciens vnā. Arrius vero separauit naturā siue substātiā ꝑsonarꝫ.

Reprobatio eorum.

Si aūt cōsiderassent heretici res diuīas in infinitū excedere res naturales: nunꝙ̄ ꝓprias rōnes rerum naturaliū applicare voluissent rebus dīnis. qm̄ (sicut dt boeti⁹)

N

Eruditi hoīs ē de vnaquaqꝫ re ꝓut ei⁹ natura exigit: sermonē hr̄e. Unde dt in libro de trinitate ꝙ ph̄i ex ꝓprijs rōnibus sic argumentant̄. sortes est hō: plato est hō: cicero ē hō. ergo sortes: plato: cicero sunt tres hoīes. Theologi aūt ex ꝓprijs rōibus sic argumētātur. pater est deus: fili⁹ est deus: s. s. est deus: ḡ pater τ filius τ s. s. sunt vnus deus. Hec autē dr̄a illationū ꝓcedit ex diuersis proprietatibus rerꝫ de quibus fit sermo. qm̄ enī alia est hūanitas qua sortes ē homo: alia qua plato est hō. τc. ideo ph̄i pluraliter inferūt.

O

Sed qꝛ prorsus eadē est dīnitas qua pater est deus: et qua filius est deus: τ qua spūs sctūs est deus: ideo theologi singulariter inferūt. ¶ Sed ꝯtra hoc. s. qđ dictū est ꝙ heretici decepti sūt: quia proprias rōnes naturaliū coaptauerūt reb⁹ dīnis. videt̄ dicere Aug. in principio libri de trinitate. ꝙ triplex ē genus/falsa opinātiū de deo.

Augū. Triplex gen⁹/falsa opinātium de deo.

Sunt enī quidā qui ea q̄ de corꝑalibus rebus siue ꝑ sensus corꝑeos experta nouerunt: siue q̄ natura hūani ingenij q̄ τ diligentie viuacitate vel artis adiutorio ꝑceperūt: ad res spūales τ incorꝑoreas transferre conātur: vt ex his illas metiri atqꝫ opinari velint. vt qui putauerūt deū eē candidū vel rubeū.

P

scđm gen⁹. Scđm genus est eorū qui ẜm animi humani naturā vel affectū de deo sentiūt. vt qui asserunt deū nūc obliuiscentem: nunc recordantē proprie.

tertiū gen⁹. Q

Tertiū gen⁹ est eorꝫ qui vniuersam creaturā que mutabilis est: nitunt̄ trāscēdere: sꝫ mortalitatis onere ꝑ̄grauati presumptiōes opinionū suarꝫ audatius affirmādo de deo affirmāt: qđ nec in corꝑali nec in spūali creatura possunt inueire. vt sabellius qui dixit patrē genuisse seipꝫ.

R

et ille error peior est ꝙ̄ duo primi. eo enī plus errat ꝙ non solū deus ita non est: sed nec corporalis creatura nec spūalis. ḡ tria sunt genera erroris falsa opinātiū de deo. non ḡ tm̄ vnū. et ita videt̄ eē falsum qđ diximus.

Solutio. vnus error in ḡne: triplex in spē.

¶ Solutio. dicimus ꝙ vnus ē error in genere. oēs enim errauerunt: etiā sabellius per hoc ꝙ in naturis rerꝫ viderūt: vt patet ex iam dictis. licet sabellius hoc de deo dixerit qđ nō inuenit̄ in naturis rerū: tn̄ deceptus fuit per hoc qđ inuenit in naturis rerum. et ita vnū est genus erroris ẜm rōēꝫ erroris. Sed tria sunt genera ẜm diuersitatē eorū in quibus erratur.

S

quia quidā attribuūt deo quod inueniūt in corporali creatura: quidā qđ inueniunt in spirituali: quidā qđ nec in corꝑali nec in spūali.

Reddit ad ...

Nos ḡ proprijs rōnibus rerum naturaliū nō innitemur: sed ex theologicis rōnibus τ cōsonis rebus de quib⁹ loquimur circa res diuinas negociabimur. hoc est enī qđ dicit btūs dionysius in principio libri de diuinis noībus. Uniuersaliter aūt nichil audemus dicere neqꝫ intelligere: de supessentiali τ occulta dīnitate: preterꝙ̄ ea q̄ de illa nobis ex sacris eloquijs sūt expressa.

dionis. Diuisio libri.

Prīo aūt ostendemus deum esse. quis enī naturalis insita sit nobis cognitio essendi deū (vt dicit damascenus) tamen quidā per tenebras pctī in tantam deuenerūt amentiam: vt dicerēt deum non esse. sicut dicit dauid Dixit insipiens in corde suo: non est deus. T Scđo vnū solum deum: et eum esse simplicem τ inuariabilem. Ostendemus tertio de persona τ numero personarꝫ. Quarto agemus de noībus q̄ dicunt̄ de deo. et prīo de essentialib⁹. Quinto de noībus adiectiuis dictis de deo. Sexto de notionibus. Septimo et vltimo specialiter agemus de quibusdā noībus eēntialibus scilꝫ de omnipotētia: de prescientia: et de predestinatione τ voluntate dei. V

¶ Primo debemus ostendere deum esse principium oīm. Ca. i.

primū ca. ꝓbat multiplicit̄ deū esse.

PRimo debemus ostēdere deū esse rōibus. id est principiū rerū esse. qđ ph̄i probauerūt multipliciter.

Prīo per habitudinem cause ad causatū.

Prīo ꝑ habitudinē cause ad causatū. viderunt enī ꝙ rerū/quedā cause sunt: q̄dā causata. omne aūt causatū inq̄tū causatū indiget alio vt sit. Item illud aliud alio indiget: τ sic erit in infinitū procedere. vel erit ibi circulus: vel peruenit̄ ad aliqđ quod nō erit causatū. Circulus aūt nō potest aliquo modo esse in rebus causatis singl'arib⁹: qm̄ oportet aliqđ eē prius τ posterius aliq̄ ẜm ordinē eundē. qđ non est intelligibile. X Si dicat̄ ꝙ erit ꝓcessus in infinitū: nec potest ꝑueniri ad aliqđ qđ nō sit causatū.

Improbat ꝓcessum in infinitum.

Improbabimus hoc mō. qꝛ vniūsitas causatorꝫ tota causata ē. siue sit finita siue infinita: ḡ indiget aliq̄ extra se vt sit. illud aut ē causatū aut nō. si est causatū: ḡ est de vniūsitate causatorꝫ. non ḡ est extra vniūsitatē causatorꝫ. relinq̄t̄ ḡ ꝙ nō sit causatū illud vñ vniūsitas causatorū habet eē. Y est ḡ causa causatorꝫ sufficiens ad esse. et ita primū principiū oīm rerū est. ex quo sequit̄ primū principiū oīm rerū: siue deū esse.

scđo qꝛ aliquid ē incausabile.

Sitis est probatio damasceni in alijs terminis. Quicquid est/aut est causabile: aut incausabile. si causabile: ḡ ab alio qđ vl' est causabile vel incausabile. et inde vt prius. Eo mō probat̄ hoc per fluxū rerū. alia enī res fluit ab alia. Itē illa fluit ab alia: τ sic tandē peruenit̄ ad fontē a quo fluūt oīa τ qui non fluit ab aliq̄ alio. Si enī dicat̄ ꝙ in infinitū ꝓcedit fluxus ille: nichilominus hēbimus ꝓpositū. qꝛ vniuersitas fluentiū tota fluit siue finita siue infinita: Z ḡ ab alio extra se. si enī ab aliq̄ extra se nō flueret: iam nō flueret. Relinquit̄ ḡ ꝙ aliqđ sit extra vniuersitatem fluentiū a quo fluunt oīa. et ita primus fons eēndi est. et ita primū principium rerū siue deus est.

tertio quia aliquid est optimum.

Itē tertio mō sic. cū dico summū bonū siue optimū: in hoc intelligo oē bonū. in hoc ḡ intelligo oīa ista: sapiēs/potēs/τ hmōi. Cum ḡ esse sit tale bonū ꝙ oīa appetūt: sequit̄ ꝙ hocipm̄ eē intelligit̄ in eo qđ dico optimū siue sūmū bonū. τ ita eē intelligit̄ in optimo ẜm ꝙ optimū. sed oē inclusū sequit̄ ad suū includēs. A vt ad hāc speciē hō: sequit̄ rōnale aīal: et oīa supiora que claudūtur in ipso. Eodē mō cum in hoc qđ dico optimū claudat̄ esse: ex eo sequit̄ eē. τ non seq̄t̄ ex eo eē nisi de optio: qꝛ esse nō intelligit̄ nisi in optio: cum dico optimū. ḡ ex eo cū dico optimū: sequit̄ optimū eē. Si ḡ ex optimo ẜm se sequit̄ optimū esse: ḡ ex eo

Ista ar.ta nō demonstrant ... sūt bone rōnes dialetice excepta ...

sequit̄ esse quocūqꝫ adiūcto nō diminuēte eius rōēꝫ. ergo bene sequit̄. si optimū est intelligibile: optimū est. sed optimū est intelligibile. qđ cōstat: ḡ optimū est: ḡ summū bonū: ergo deus est.

quarto qa aliqđ est: q̄ mai⁹ cogitari nō pt.

Item quarto mō ꝓbat mgr̄ anselmus cantuariēsis idem sic. Intelligibile est aliqđ quo maius excogitari non potest. Hoc verꝫ est euidēter: qꝛ cum dico id q̄ maius excogitari nō potest. B audiēs intelligit significatiōes istarꝫ dictionum. τ ita intelligit significatum huius orōnis: quo maius excogitari non pōt. τ ita intelligit id q̄ maius excogitari nō potest. vñ manifestū est ꝙ intelligibile est id quo maius excogitari nō potest. Sit ḡ ꝙ aliqs intelligat id q̄ maius excogitari nō potest. Istud qđ ita intelligit: aut est aut nō est. si dicat̄ ꝙ nō est: ḡ illđ qđ ita intelligit ita est in intellectu ꝙ nō est in re. sed mai⁹ est in re esse/τ in intellectu: ꝙ̄ in intellectu solū: ḡ hocipm̄ est ītelligibile. qđ cōstat. ḡ aliqđ intelligibile est maius ꝙ̄ iste cogitet. non ḡ intelligit id quo maius excogitari non potest. sed hoc est ꝯtra positū. C Relinquit̄ ḡ ꝙ illđ qđ ille intelligit est. et ita id quo maius excogitari nō potest: est. τ ita summū bonum siue deus est.

correlariū. D prima cā.

Ex ꝑ̄dictis patet ꝙ summū bonū tale bonum est quod nō potest intelligi nō esse tribus de causis. Prīa est: qꝛ in hoc qđ dico optimū: intelligo vere esse. et ita qui intelligeret optimū nō esse: intelligeret illud qđ vere est: nō esse. quod esse nō potest.

scđa causa.

Scđa est: qꝛ summū bonū ex necessitate summe est: sed illđ magis est a quo eē nō est separabile actu vel rōne vel ītellectu: ꝙ̄ illđ a quo eē est separabile rōe. et si nō actu: ḡ a summo bono nō potest separari esse actu: aut rōne siue intellectu. τ ita summū bonū non potest intelligi nō esse.

tertia cā.

Tertia rō. summū bonum est ipm̄ eē. ergo sicut intellectus non potest separi a se: ita nec ab ipso esse. et per cōsequens summū bonum scilꝫ deus: non potest non esse.

¶ Q deus est oībus modis simplex. ca. 2.

E. 9o pnt.

UIso qualit̄ possit probari deū esse: ostēdamus similiter rōibus/vnum solū deum esse. sed primo ostēdamus ꝙ deus est simplex: oīmoda simplicitate.

Arguitur ꝯtra pmo.

Si enī dicat̄ ꝙ deus est quid cōpositū. contra. omne cōpositū diuisibile est: vel potest intelligi diuidi. Si ergo deus sit quid cōpositū: posset intelligi diuidi. τ ita posset intelligi nō esse. qđ est ꝯtra predicta.

Scđo.

Item id qđ per se est τ nulli debet suū esse: maius est ꝙ̄ qđ non est per se: τ alicui debet suū esse. sed deus maxīe est: ḡ est ꝑ se τ nulli debet suū esse. ḡ nulli cōpositiōi vel parti. ergo nullomō cōpositus est.

Tertio.

Preterea si esset cōpositus: aliqđ esset prius deo videlꝫ ps eius. Relinquit̄ ergo ꝙ ipse sit simplex oīmoda simplicitate.

F correlariū.

Ex hoc patet ꝙ nichil sit in se: quod non sit ipse. quia cum ipse sit summe bonus: ipse est bon⁹ per se: τ per essentiam. et ita est ipse summa bonitas. aliter enim deberet alij ꝙ esset bonus. Eodē modo potest ꝓbari ꝙ ipse sit summa sapiētia: τ cōstat ꝙ ipse nihil est nisi bonū. et ita quicqđ in ipso est: bonū est. et ita quicqđ est in ipo: est ipse. ideo illud qđ est ꝑ essentiā magis proprie est: ꝙ̄ illud qđ est per aliud. qm̄ illud qđ per se ē siue ꝑ essentiā: nulli alij debet vt sit. illud aūt qđ est per aliđ debet alij vt sit. summū aūt bonū summe est: ḡ est per se siue per essentiā: et ita est suū esse. ergo nō debet suū esse nisi sibiipi. ergo nō debet suum esse partibus suis vel alicui cōpositioni vel cōcretioni: vel alicui forme q̄ nō sit ipse. Ex quo sequit̄ ꝙ deus ē oīmodo simplex.

Aliud correlariū. 2a. 9o.

Ex hoc etiā seq̄t̄ ꝙ vnus solus deus est: siue vnū solum summū bonū. Si enī dicat̄ ꝙ plura sunt sūma bōa: sequit̄ ꝙ hocipm̄ sūmū bonū sit vl'e qđ cōtinet sub se plura singularia. G nullū aūt vniūsale trahi potest ad singulare nisi per aliquā adiūctionē. vt hec species homo non potest trahi ad singulare nisi ꝑ adiūctionē accidentiū indiuiduātiū. nulla autē additio potest fieri in sūmo bono: cum sit oīmodo simplex. non erit igit̄ hocipm̄ summū bonū vl'e ꝯtinēs sub se plura singularia. nec aliquo mō dici posset in quo differret summū bonū a summo bono. oīmoda enī simplicitas que ibi est: nō patit̄ ꝙ ibi sit aliqua differentia: vel in ḡne/vel in specie/vel in substantiali differētia: vel in proprio vel in accidēte.

H Aliud correlariū.

Ex ꝑ̄dictis pꝫ ꝙ deus sit incorruptibilis τ inuariabilis: ꝓpter oīmodā simplicitatē. Q aūt ipse sit eternus ostēdit̄ indirecte: qꝛ si incepit esse/exiuit de possibilitate eēndi ad actū. Querit̄ quis eduxit eum de possibilitate eēndi in actū. Nō potest dici ꝙ alius ab eo. qꝛ seq̄ret̄ ꝙ ipse nō eēt principiū vel primus. Relinquitur ḡ ꝙ ipse eduxit se de possibilitate essendi in actū. et ex hoc sequit̄ ꝙ ipse precessit suum esse imo etiam seipm̄. qđ non est intelligibile. I Relinquit̄ ergo ꝙ ipse non incepit esse: τ ita fuit ab eterno. in eternum autē erit: quia incorruptibilis est.

¶ Q tres persone sunt vnus deus.

9o pnt.

UIso per ratiōes ꝙ vnus solus deus est: sequit̄ vt rōnibus ostēdamus tres ꝑsonas esse vnum deū.

Probatio augustini.

Btūs augustinus probat ḡnationē filij eternā: sic. Pater ab eterno aut voluit generare filium sibi equalē τ potuit: aut potuit τ non voluit: aut nec potuit nec voluit. et si potuit τ nō voluit: inuidus fuit. si voluit τ non potuit: impotēs fuit. si aūt nec potuit nec voluit: impotens τ inuidus fuit. si autē potuit τ voluit τ cōstat ꝙ fuit: seq̄t̄ ꝙ ab eterno genuit filiū sibi equalem.

ꝓbat̄ ꝙ voluit. K

Q autē pater voluerit generare filiū equalē sibi probat̄ sic. Ad summā auariciam ꝑtinet nichil de bonis suis velle cōicare: ergo ad summam bonitatē vel liberalitatē pertinet oīa bona sua velle cōicare. sed pater ē ab eterno summe liberalis: ḡ ab eterno voluit cōicare alij sue maiestatis plenitudinē. sed cōicare alij sue maiestatis plenitudinē est genus suū dare: τ hoc est ḡnare filiū equalē sibi. ergo pater ab eterno voluit ḡnare filiū equalē sibi cui cōicaret oēs diuitias maiestatis sue: sicut ipse filius dicit in euangelio. Oīa mea tua sunt: τ tua mea sunt. aliter enim in eo non eēt summa liberalitas si aliquid sibi reseruaret qđ alij nō cōmunicaret.

Johis. 17. Probat̄ ꝙ potuit. L

Q aūt potuit sic ꝓbat̄: quia homo infirmus potest hoc. s. ḡnare filiū equalē sibi. et hoc est in eo laudabile τ ꝑfectiōis naturalis signū. ergo multo fortius oīpotēs hoc ab eterno potuit. Et hoc est qđ ipse dicit in vltio capitulo ysaie. Si ego qui ceteris ḡnationē tribuo sterilis ero? dicit dn̄s. quasi dicat non vel hoc eēt mirꝫ. si ego qui presto generandi potestatem alijs rebus sterilis remaneo. Fecūditas enī rerum summā fecunditatē ipsius indicat. propter qđ opꝫ pluralitatē ꝑsonarꝫ eē in deitate.

Dionysius M

Hoc enim est qđ dicit beatus dionysius in libro de diuinis noībus. capitulo ꝑ̄mo sic. In omni fere theologico negocio thearchiā videmus sancte laudatā: sicut monadem quidē et vnitatem propter simplicitatē τ vnitatē supernaturalis impartibilitatis. τ paulopost sicut trinitatem autē propter trium

personarū supessentialis fecūditatis manifestationē.
Hāc etiā fecunditatē ostēdit psalmista:cum in psona
patris ait. Ex vtero añ luciferū genui te. Per vterū (dauid ps. 109.)
enim intelligit̄ ibi fecūditas summi dei:q̄ est summa
Alia rō. eius bonitas/siue liberalitas. Item copiosior ē po=
tentia qua potest aliquis dare et de suo ⁊ de alieō:ꝙ
illa qua nō potest aliqs dare nisi de alieō.sed potētia
dei copiosissima ē:ergo ab eterno potuit dare alicui
de suo:ergo ab eterno potuit alicui dare sciētiā suā:
suam essentiā:suam diuinitatē.hoc autē est generare
filiū sibi equalē.qꝛ gn̄are est genus suū vel manerię̄
N suā alteri dare.ẜ deus pater ab eterno potuit gn̄are
filiū sibi equalem.et voluit sicut probatū est ⁊ cōstat
ꝙ sciuit:ẜ ab eterno genuit filium equalē sibi. Per
Patet per has rōnes patet quare dei filiꝰ dicit̄ in libro sapiētie
has rōnes. speculū ⁊ imago dei patris.qm̄ in filio videt̄ summa
bonitas ⁊ sūma liberalitas dei patris qui nichil hr̄e
voluit quod filio suo non cōicauerit:sed oēs diuitias
maiestatꝭ sue ei dedit:sicut ipemet dicit in euāgelio.
Oīa mea tua sunt:et oīa tua mea sunt. Jo.17.quia
ergo in filio relucet summe summa bonitas:summa
liberalitas dei pr̄is:ideo dicit̄ filius speculū ⁊ imago
dei patris. Propt̄ hoc ipse dt̄ in euāgelio. Joh.14.
Qui videt me:videt ⁊ patrē. Propter hoc etiā dici
tur v̄bū dei patris:qm̄ pfecte loquit̄ pr̄is sui bonita=
O tem.creature enī licet pulchritudine et bonitate sua
q̄si quibusdā vocibus pulchritudinē eius ⁊ bonitatē
loquant̄:tm̄ quia a longe imitant̄ suum creatorē:nec
implere possunt id qd̄ imitant̄:ideo nō pfecte loquū
tur dei bonitatē.sed filiꝰ dei qui est eius imago oīno
ei sil̄is ⁊ equalis:perfecte loquit̄ patris sui bonitatē
vt pꝫ ex dictis.⁊ hec est vera ratio quare dicat̄ verbū
Alia rō. dei patris. Item q̄dā res emanāt ab alijs rebus per
gn̄ationē:quedā alio mō.sed inter oēs emanationes
quibus res emanāt ab alijs pfectissima emanatio est
generatio.gn̄atio enim assimilat penitus ⁊ adequat
P generatū suo gn̄atori.alie autē emanatiōes non hoc
faciūt. Si ẜ fons bonitatis copiosissime ⁊ plenissime
emanat:sequit̄ ꝙ ab illo fit emanatio copiosissima ⁊
plenissima scilꝫ gn̄atio.et ita deus pater qui est fons
bonitatis gn̄at filiū sibi equalē.et si equalē:oportet
ꝙ cōsubstātialem ⁊ coeternū.et ita ab eterno genuit
filiū sibi equalē. ¶ Sed ɔtra probationē aug. obicit̄
Contra ar. quia videt̄ hec esse falsa: si potuit generare filiū sibi
equalē ⁊ nonvoluit/inuidus fuit.quia potuit hoīem
facere meliorem ꝙ fecit:⁊ nō voluit.non tm̄ inuidus
Solutio. fuit. ¶ Et ad hoc dicendū est ꝙ nō est sil̄e:quia ratio
Q generatiōis exigit ꝙ equale generet̄.sed rō creatiōis
hoc non exigit.nec etiā exigit ratio creationis hoīs:
R vt fieret melior.quia ꝗtū est ex parte dei melius nō
potuit fieri homo nec meliori ratione:licet potuerit
fieri melior.quia potuit eum facere talē qui peccare
Nota. non posset. Sed sicut dicit btūs augustinus in libro
de vera religiōe.meliores iudicauit deus s̄uos suos
si ei liberaliter deseruirēt.meliores dico/non ꝗtum
ad statum:sed ꝗtū ad beatitudinis capacitatē.quia
magnum quid eis accrescit:eo ꝙ per merita ascēdūt
ad beatitudinē. Non fuit ẜ inuidia ꝙ nō fecit hoīem
meliorē.qꝛ inuidia non habet locū nisi vbi res exigit
aliter fieri ꝙ fiat.si tm̄ deus hoīem fecisset meliorem
S eoipso:sequeret̄ ꝙ optimo modo ꝗtū in se ē fecisset
eum.hoc etiam vbiqꝫ est generale.

¶ De processione spūs sancti a patre.

SIcut ostensa est prius generatio filij:sic potest
ostēdi processio spūs scti. Sicut enī emanatio
qua aliqd emanat ab alio per modū generatiōis est
emanatio pfectissima: ita emanatio qua aliqd ema=
nat ab alio p modū benignitatis vel liberalitatis est
emanatio gratissima ⁊ iocūdissima. Sicut ẜ oportet
ex necessitate vt a sūmo fonte bonitatis sit emanatio
perfectissima q̄ est gn̄atio vt p̄dictū est.ita est necesse
vt a p̄io fonte qui est primus ⁊ summus fons ⁊ ple=
nissimus omnis vere iocunditatis ⁊ beatitudinis:sit
emanatio gratissima ⁊ iocundissima:et ita emanatio
q̄ est p modū benignitatis siue liberalitatꝭ ē a sūmo
bono.quod aūt emanat per modū benignitatis siue T
liberalitatis donū est ⁊ dicit̄. Nichil enī vere ⁊ ꝓprie Prīa ratō
dicit̄ donū:nisi illud qd̄ de mera liberalitate ꝓcedit.
ergo qd̄ ex sūma liberalitate ꝓcedit ē summū donū:
et qd̄ primo ꝓcedit est primū donum.sed qd̄ primo V
ꝓcedit tāꝙ primū donū a benignitate ē amor.amor
enī est donū in quo oīa alia dona dant̄. Qui enī vere
dat amorē suū alicui:oīa facit ei cōia.et qd̄ datur nō
ex amore:non proprie dat̄.quod enī datur ex timore
potius redēptio est.quod datur vt aliquid sibi det̄:
mercimonia est.sed qd̄ ex amore datur:ꝓprie donū
est. Qd̄ ergo a summo fonte bonitatis ꝓcedit p̄mo
ẜm modū benignitatis est amor summus et summū
donū.sed amor est donum intrinsecum qd̄ est in ipso
dante in quo dant̄ dona extrinseca. Amor igitur qui X
ꝓcedit ex deo est in eo a quo ꝓcedit:sed q̄cq̄d est in
deo deus est:ẜ amor qui procedit ex deo deus est:et
fuit ab eterno.istum aūt amorem vocamus spiritum
sctm̄. Qꝫ etiā ille amor fuerit ab eterno:probat̄ per Scd̄a ratō
hoc ꝙ donū amoris prius est ꝙ aliqd̄ donum extrin=
secū:ergo donum amoris prius fuit in deo:ꝙ deus
cōferret creaturis suū esse exterius anteꝙ suas boni=
tates eis exteriꝰ distribueret.⁊ ita ille amor fuit ante
oēm creaturam.et ita fuit ab eterno.et ita est deus:
⁊ alia psona ꝙ illa a qua emanauit. Sic ergo ostēsa
est tertia persona in deitate. Ex hac ostēsione patet correlariū
ꝙ ẜm catholicam fidē dicimus ꝙ spiritus sctūs alio
modo procedit a patre ꝙ filius.et quare spūs sctūs Y
dicatur amor.et quare btūs augustinus dicit ꝙ spūs
sanctus ab eterno fuit donum.quoniā ab eterno fuit
amor.amor autē inꝗtū amor primo ⁊ proprie donū
est.id est res primo ⁊ proprijssime donabilis.

¶ Alia probatio trinitatis personarum.

ALio modo potest ostendi trinitas psonaꝝ sic.
In summo bono ab eterno fuit summa btitu= Prima' p=
do:ẜ ibi fuit sūma iocūditas.sed nihil est gratiosius batio.
vel iocundius ꝙ mutua caritas.quia nullius rei sine
cōsortio iocūda est possessio:ergo mutua caritas ab
eterno fuit in sūmo bono. Ubi ei erat sūma btitudo
⁊ summa iocūditas:nullomō potuit deesse illud quo Z
nichil est gratiosius:nichil iocūdius:scꝫ mutua cari=
tas.sed mutua caritas nō potest eē nisi inter plures
psonas:ẜ ab eterno fuerunt plures psone in summo
bono siue ī diuinitate.oportebat etiā ꝙ ibi eēt mu= Secūda p
tua caritas et summa:propter summā beatitudinē. batio.
summa autem caritas ⁊ mutua probat equalitatem
psonarū:qꝛ si vna persona summe diligebat aliā:illa
erat sūme diligenda.aliter enī non esset discretissima
dilectio.et si alia psona est summe diligenda:constat
ꝙ ipa est deus/siue sūmū bonū.et ita sequit̄ ꝙ vtraqꝫ
erat equalis alteri. Summa etiam caritas et mutua

probat trinitatē personaꝝ.si enī erat summa caritas
mutua int̄ duas psonas:necesse erat ꝙ vtraqꝫ tertiā
inq̄reret cui cōicaret delicias sue bonitatꝭ.aliter enī
esset illiberalis illa dilectio:si altera illaꝝ personarū
ab ea qua diligi summe vellet:nollet aliquam aliam
equaliter diligi. Sicut ẜ summa bonitas et summa
btitudo dei patris exigebat vt aliā personā haberet
quā summe diligeret:ita liberalitas mutue dilectio
nis exigebat:vt ibi esset tertia persona cui cōicarent
ille due delicias dilectiōis sue. In tribus ẜ personis
potuit eē oīmoda cōicatio:scꝫ diuitiaꝝ oīm cōicatio
siue totius maiestatis ⁊ cōicatio dilectionis.sic autē
plēa potuit eē in tribꝰ psonis ⁊ nō in paucioribus.et
ita ab eterno fuerūt tres psone ī deitate. Ex hac ostē=
B sione patet quare filius dei dicat̄ dilectio patris:qm̄
correlariū. ad ipm̄ deum imediate ⁊ quasi primo habet mutuā
dilectionē.nō enim ab eterno habuisset quē summe
diligeret:nisi habuisset sibi filiū equalē.quoniā illa
psona que tm̄ immediate ꝓcessit a deo patre: filius
Contra ar. eius est. ¶ Sꝫ obicit̄ cōtra hoc.quia eadē rōne mu=
tua caritas trium psonaꝝ exigebat quartā personā
Solutio. esse:cui cōicaret delicias suas. Et ad hoc dicendū est
ꝙ nō sequit̄.btitudo enī (sicut dicit btūs augustinꝰ)
cōsistit in cognitiōe ⁊ dilectiōe. Cognitio dei potuit
esse in vnica psona:sed mutua caritas non potuit esse
ad minus nisi inter duas psonas. Ille aūt due psone
C habētes in se mutuā caritatē nō essent sūme libera=
les:nisi cōicassent delicias sue mutue caritatꝭ pfecta
cōicatione.et per hoc oportuit tertiā personam esse
in trinitate q̄ esset deus.aliter enī nō esset ibi pfecta
cōicatio. Et ita patet ꝙ in tribus personis ē summa
beatitudo ⁊ pfecta cōicatio summe beatitudis.ideo
non oportuit quartam esse.

¶ Quare oportuit tres psonas tm̄ esse in deitate.

PRobato ꝙ tres persone diuīe sunt tantū:vidē=
dum est alio modo quare oportuit tātum tres
psonas eē in deitate. Probatū est supius ꝙ vna sola
diuīa persona est q̄ nō est ab alio:sed oīs alia psona
est ab illa:⁊ oīs essentia creatā.cū autē plures psone
ꝓcedāt ab illa sicut probatū est:exigit̄ de necessitate
ꝙ aliqua procedat imediate.si enim nulla ꝓcederet
ab ipsa imediate:nec aliqua ꝓcederet mediate. Non
possunt plures procedere immediate:nisi tm̄ vna.qd̄
Prīa ratō probat̄ sic indirecte. Si enī ab illa plures ꝓcederēt
immediate:ille due nō essent ɔiūcte germanitate
D summa.et sic nō eēt ibi summa ɔiūctio:nec summus
amor/nec sūma btitudo.qd̄ esse nō potest in diuinis
Scd̄a ratō personis. Preterea si plures psone ꝓcederēt a deo
imediate:ille due psone prorsus eēnt sil̄es.et cū vna
sit verbū:reliqua esset verbū.sed cum verbū eternū
sit summe pfectū:eo dicitur oīa perfecta. Si ẜ deus
pater ab eterno ꝓtulisset vel produxisset aliud v̄bū:
nugatus fuisset.qd̄ est impossibile. Reliquit̄ ergo ꝙ
Notandū. vna psona sit a deo patre tm̄ imediate. ¶ Notandū
Prīa ratō aūt ꝙ nulla psona p̄t eē a deo p̄re mediate tm̄. Si eī
diceret̄ ꝙ filius potuit generare filiū qui eēt nepos
dei patris:non eēt inter illum filiū ⁊ patrem summa
germanitas.maior enim cōueniētia est inter patrē ⁊
E filiū:ꝙ inter patrem ⁊ nepotē.quod esse nō potest in
diuinis psonis.qd̄ patet ex p̄dictis. Preterea.filius
Scd̄a ratō ille esset prorsus sil̄is patri suo:⁊ ita eēt v̄bū eternū.
A sed nugatio eēt eterno v̄bo iam generato generare
aliudverbum eternū:cum vno perfecto dicātur oīa.

Per predicta etiā patet ꝙ spūs sctūs non procedit
tm̄ a patre:sed etiā a filio.quia si procederet a patre Ad idem.
solo:nō esset summa germanitas inter filiū ⁊ spiritū
sctm̄.qd̄ esse non potest. Preterea pater carnalis ita Quarta rō
diligit filiū suū ꝙ quicq̄d probitatis vel liberalitatis
habꝫ:totū vult inesse ⁊ attribui filio suo.ẜ in īfinitū
magis pater eternꝰ quicq̄d liberalitatis habet:vult
inesse filio suo.sed eius summa liberalitas ē ꝙ ab eo F
procedit spūs sctūs qui est summus amor/⁊ summū
donū.ergo deus eternus vult ꝙ a filio suo per eādē
liberalitatē procedat spūs sctūs.et si vult ⁊ est:ergo Quinta rō
spūs sctūs ꝓcedit a filio. Preterea cū pater ⁊ filius
prorsus habeāt eandē liberalitatē:si ab vno ꝓcedit
spūs sctūs per modū liberalitatꝭ ⁊ ab alio. Cum enī
spūs sctūs ꝓcedat ab aliqua psona p modū liberali=
tatis:⁊ eadem sit liberalitas patris ⁊ filij:sequit̄ ꝙ si
ꝓcedit ab vno ꝙ procedat ab alio. Sed eodē modo Contra ar.
potest ꝓbari ꝙ filius generat̄ a spū sctō:quia in spū
sctō est quicq̄d est in patre ẜm ꝙ generat verbū.sed
hoc est falsum:qꝛ pater generat filiū non solūmō ẜm
ꝙ ēt summe bonus.qꝛ ẜm hoc spūs sctūs generaret
eum:sed ẜm hoc qd̄ est sūme bonus non ens ab alio.
ẜm hoc enim exigit sociū:vt postea dicet̄. Preterea Scd̄a ratō
omnis amor procedit ab amāte:sed spūs sanctus est G
amor quo filius amat patrē:ergo spūs sctūs ꝓcedit
a filio. Est ẜ in diuinitate processio immediata tm̄:⁊ Resolutio
processio simul mediata et immediata.sed processio doctorū.
mediata tm̄ nō potest ibi esse:vt ꝓbatū est. Si ergo
quarta ibi eēt psona de necessitate oporteret ꝙ ipsa
esset a tribus personis:aliter non essent inter se ime=
diate oēs.quod esse non posset. In pluralitate enim
diuinaꝝ personaꝝ ex necessitate oportet esse ordina=
tissimā ⁊ pulcherrimam distinctionē. Si aūt ibi esset
quarta psona:inequalis ibi ɔuenientia eēt.quia scd̄a
persona magis cōueniret cum tertia persona ꝙ cum H
prima.cōueniret enī tm̄ cum prima in dando summā
bonitatē.cum tertia aūt in dādo et accipiēdo. Et ita
patet ꝙ non eēt in quattuor personis cōueniētissima
⁊ ordinatissima distictio. In tribus aūt est ordinatis=
sima ⁊ pulcherrima distictio:qꝛ filius tm̄ habet cum
spiritu sancto:ꝗtū cum patre.in dādo enī cum patre
cōuenit:in accipiēdo cum spū sctō. Relinquit̄ ergo ꝙ In diuini=
in diuinitate non sunt plures psone ꝙ tres.qm̄ inter tate sūt tm̄
plures nō potest esse cōueniētissima et ordinatissima tres psone
distinctio. Sed videtur ꝙ predicte probatiōes nulle In ɔriū ar.
sint.fiunt enim per adaptationē rerum naturaliū ad
res diuinas.propter hoc aūt errauerunt heretici.et
hec via supius reprobata est. Preterea si bn̄ sequit̄ Scd̄a ratō
homo carnalis potest gn̄are:ergo deus pater potest I
generare.eadem rōne bene sequit̄:homo est albus:
ergo deus est albus.qd̄ manifeste falsum est. Et ad Solutio.
hoc dicendū est ꝙ cum deus habitet lucem inaccessi=
bilem:oportet humanū intellectū foueri et purgari
in speculo creaturaꝝ:vt per easveniat in cognitionē
creatorꝭ. Hoc enim dicit btūs augustinus in p̄ncipio
libri de trinitate.vt ab huiusmōi falsitatibꝰ hūanus
animus purgaret̄:sctā scriptura paruulis cōgruens:
nullius gn̄is rerū v̄ba vitauit.ex quibus q̄si gradatī
ad diuia atqꝫ sublimia nr̄ intellectus velut nutritus
assurgeret. Un̄ in hmōi probationibus ꝓcedimus ex
eis q̄ ɔueniūt tam rebus naturalibꝰ:ꝙ diuinis.aliqñ
tm̄ ex proprijs ꝓcedimus.sicut cum dicimus:deus est K
oīps:ẜ potest hoc facere.heretici aūt decepti fuerūt:
qꝛ ex ꝓprijs rerū naturaliū ꝓcesserūt ad res diuias.

De⁹ est cā i triplici ge nere ¶Sciendum enim est q deus est causa efficiēs oīm
et forālis ⁊ finalis.formalis dico p modū exēplaris.
vnde que cōueniūt istis causis in rebus naturalibus
possunt trāsferri ad deum.sed cum non sit causa ma=
terialis:ea q̄ pertinēt ad causam materialē nō possūt
dici de eo.vnde nō dicit coloratus:hoc enī est ex pte
materie.nec obliuiosus:hoc enim est in aīa ex parte
intellectus materialis.sed posse gnare verbum dicit
de deo:hoc enim pertinet ad causam efficiētem.Qn
ergo lex diuina procedit ex proprijs facit scientiā et
L cōfirmat fidem in habētib⁹ fidem.Qn vero pcedit
ex cōibus iuuat fidem et promouet ad intelligentiā
a creaturis quasi quadā manuductiōe ducēs ad crea
torem.sicut dicit beatus dionysius.

¶De noībus essentialibus dictis de deo.

In hoc tertio capitulo debem⁹ agere de noibus
Prima q̄o hui⁹ capli. essentialibus de deo dictis. Sed querit primo
quō deus dicit habere nomen:cum sit innomiabilis.
Secūdo quid sit eius proprium nomen. Tertio de
significatione huius nois deus.Quarto de supposne
ipsius.Quito de varijs eius significatōibus.Sexto
vtrum habeat plurale.Septimo quō intelligēda sit
hec ppositio:deus est trinus ⁊ vnus. Octauo p que
pronomina diuia essentia demōstrari possit. Nono ⁊
M vltimo de noibus adiectiuis dictis de deo.¶Cōtra
Prīa ratō primū probat q deus est inoiabilis.dicit enim btūs
dionysius in libro de diuinis noibus.deū esse in quo
oēs fines oīz cogitationū suparchane vite substituti
sunt:quem neq dicere/neq intelligere possibile est.
ergo deus est indicibilis:⁊ ita innoiabilis.Itē idem
Scōa ratio ibidē.Deus oīni habitu:motu:vita:fantasia:opere:
opiniōe:noīe:verbo:intelligētia:supessentialiter est
remotus.quare neq subest nomini:neq verbo.⁊ sic
Tertia rō. iter est inoiabilis.Item idem in eodē.Deus oībus
per se vniuersalit est incōprehēsibilis.et neq sensus
eius est:neq fantasia:neq opinio:neq nomen:neq
verbum:neq motus:neq tactus:neq sciētia.quare
Quarta rō sequit primū.Item idē ad idem iohēs damascenus.
Infinitus est deus ⁊ incomprehēsibilis.⁊ hoc solum
est eius incōprehēsibile:infinitas incōprehēsibilitas.
quare cum oīne incōprehēsibile sit innoiabile:patet
Aliter for= iter q ē innoiabilis.Melius sic.deus est supra oēm
mat ratio. cogitatiōem:g innoiabilis. Ancedēs patet:quia est
supra omne ens.vt dicit dionysius.Item idē ad idē.
Quita rō. Nichil eorum q̄ sunt:est deus.non vt non ens:sed vt
N supra oia ens.si ergo eoz que sunt/cogitatōes sunt:
qd est sup substantiā erit sup cogitatōes ⁊ ecōuerso.
sed oīne qd est sup cogitationē est innoiabile:quare
Sexta rō. iter primum.Item idem ad idem.Quecūq de deo
dicūtur hec nō quid est significāt:sed nichil dicit esse
nomen alicuius qd non noiat qd est res.quare deus
non habet nomen.⁊ sic iter primū. Itē augustinus.
Septīa rō Deum incōprehensibilē tēpore:loco:intellectu quis
Octaua rō ambigat? quasi dicat nullus.Hoc idē habet in iohis
damasceni.x.c.sic circūscriptibile est qd loco vel tpe
vel comprehēsione comprehendit:incircūscriptibile
O vero qd nullo horū cōtinet:igitur incircūscriptibile.
Solus deus est nulla cōprehēsiōe cōtentus:solus est
incōprehēsibilis ⁊ interminabilis a nullo cognitus.
ipse vero solus suūpsius est contēplator.quare iter
Nona ratō non est noiabilis.et sic iter primū.Item aug.Deus
qui oēm formā interfugit intellectu peruius esse nō
potest.qd pz per rōez intellectus.est enī intellectus
potētia anime:res adminiculo forme cōprehēdens.
cum ergo noia sint voces ad ea q̄ intellectu cōprehē=
dūtur aptate:non erit aliquod nomen dei.et sic iter
primū.Item cōis animi conceptio est q finitum non Decia rō.
potest infinitū cōprehendere.sed intellectus hūanus
finitus est:habet enī initium sicut ⁊ homo:et factus
est in nūero:pondere:⁊ mēsura.et damascenus dicit P
q omne intellectū est finitum.deus aūt infinitus est:
quia neq principiū habet neq finē.ergo non potest
intellectus humanus eum cōprehēdere:quare neq
nominare.et sic iter primū.¶Sed ɔtra sic.Aug.in In opposi
libro de soliloquijs.intelligibilis ē deus.Intelligē= tum.
da sūt etiā sciētiarū spectamina.plurimū tn̄ differūt.
nā terra visibilis est ⁊ lux:sz terra nisi luce illustrata
videri nō potest.similiter disciplinaz spectamina nō
possūt intelligi nisi ab aliquo:q̄si suo sole illustrent.
Vn̄ quo mō in hoc sole tria animaduertimus.scz q Tria sūt in
est:qz fulget.q illumiat.⁊ sic in secretissimo deo tria sole.
sunt.scz q est:q intelligit:⁊ q cetera facit itelligere. Q
Sicut g lux siue sol materialis ad sensū:sic et sūmus
sol ad intellectū.quare sicut lux p se a sensu visibilis
est:sic ⁊ deus per se intelligibilis ab itellectu.quare
⁊ p se noiabilis.nam sicut est intelligere:sic ē signifi=
care.Item cassiodorus in libro de anima sic ait.Ipe Scōa ratō
deus omnipotēs solus habet imortalitatē:et lucem R
habitat inaccessibilē:que sup oīs claritates sanitas
mētis intelligit.quare iter sana mens deum intelli=
gere potest.quare ⁊ noiare.et sic iterū est noiabilis.
Item dicit damascenus.cognitio eēndi deū natura= Tertia rō.
liter est insita anime:ergo per se cognoscit deus. et
inde vt prius. Item dicit augustinus in libro.lxxxiij Quarta rō
questionū q humanus intellectus iudicat de oībus
excepto deo per quē iudicat de alijs.g magis intelli
git ipm q̄ alia.Preterea multis noib⁹ censet deus: Quita rō.
ergo noiabilis est:⁊ ita nomen habet.vn̄ Exodi.iij.
Qui ē misit me ad vos.hoc nomen michi est in eter=
num. et Iudicū.xiij.Cur q̄ris nomen meū quod est
mirabile?¶Solutio.Dicamus q sibi noiabilis est. Solutio.
ipse enī est suūpsius maximus cōtēplator/maximus S
amator/⁊ maximus delectator.vnde nomē suū hoī=
bus maīfestat dicēs moysi.Hec dices filijs israel.qui
est:misit me ad vos.Nobis vo ipē est inoiabilis vno Quō deus
modo:alio mō nomiabilis.Innoiabilis in se ⁊ ex se. est noiabi=
nomiabilis vero in creaturis ⁊ ex creaturis.quia mō lis.
nō intelligimus nisi in creaturis:sicut i speculo ⁊ per
creaturas.Et hoc est quod dicit beatus dionysius in
plogo de diuinis noibus.theologi tanq innoiabilē
deum laudant ⁊ ex omni nomine.Et ex hoc sumpsit
trimegistus dicēs deum non esse vninoiabilem: sed
omninoiabilē. Vn̄ ibidē btūs dionysius deo noiato T
noibus multis creaturarū:dicit quasi cōcludēdo sic.
Igitur oīm cause ⁊ entiū ⁊ innoiabile adunabūt:⁊ oīa
eoz q̄ sunt noīa.Proprie g loquēdo deus est nobis
innoiabilis:quia cum ille qui est lux vera q̄ illumiat
intellectū nostrum:nō illuminat ad videndū se in se:
qd esset pprie videre.Ioh.i.quia deum nemo vidit
vnq̄.Propter duo.pter imbecillitatē visus nostri Duo impe
qui propter infirmitatē se habet ad videndū verum dimēta co=
solē:sicut oculus noctue ad videndū solē materialē. gnoscendi
Et pter paruitatē intellectus nostri qui nō sufficit deum.
ad infinitā dei magnitudinē comprehēdendā. et ita
deus in psenti non illuiat intellectū nr̄m ad videndū
se in se:sz in speculo suaz creaturarū. Vn̄ ptz solutio Ad primā
ad primam obiectiōem:quia ipse vult pbare q deus rōem. A

nobis pprie est noiabilis:qz nō sic penitus se habet
sol spūalis ad itellectū nostrum:sicut sol materialis
ad oculū corporalē.quia sol materialē oculū illuiat
ad vidēdum se ⁊ in se proprie.sed sol spiritualis non
illuminat oculū spūalē scz intellectū advidendū se in
se proprie.Deus enim mō occultat se nobis.⁊ ponit
tenebras latibulū suū:vt fides habeat meritū.⁊ hoc
est sanitas mētis de qua loquit cassiodorus.Fides est
illuminās:per quā videt deus in speculo creaturaz:
et noiat ⁊ laudat tanq omninominabilis et non vni=
Ad dictu3 noiabilis.¶Ad illud qd dicit damascenus dicimus
damnasce. q deus p se cognoscit:sed nō primo.et intelligimus
X per se:id ē sine doctore.ens enī per se ⁊ prīo cognitū
est a quolibet ⁊ cuilibet.dicit intellect⁹ q cum aliqd
sit ens p aliqd:aliō est ens per se.et ita p se cognosci
tur tam ens per aliqd q̄ ens per se quod est deus.sz
ens per aliquid cognoscit primo ⁊ per se:deus vero
Sic patet scōo.per hoc patet solutio ad quarto obiectū. Sed
ad quartā. cum duplex sit theologia scz simbolica et mystica:et
Iterum ar per simbolicam theologiā noiet deus p creaturas.
cōtra dicta ergo per mysticam noiabit deus in se.aliter nō esset
Y mystica theologia supior et dignior simbolica.ergo
deus est a nobis noiabilis in se:nō tn̄ per creaturas
Solutio. sed p mysticam theologiā. ¶Solutio. Simbolica
theologia noiat deum ab iferiori.mystica a supiori.
Dicit enī simbolū a sim qd est con. ⁊ bolos siue bule
qd est sentētia:quasi cōsentētia.i.cōuenietia.Vnde ⁊
Differētia theologia simbolica est que noiat deū per ɔueniētiā
int theolo rerum.vt cum dicit:leo.ignis.⁊ hmōi.Mysticavero
giam. ⁊c. theologia q̄ dicit mystica.i.occulta:noiat deum p id
qd in occulto de deo sentit per intellectualē visionē
siue cōtēplationē:vt cum vocat deum suauē:dilectū:
et huiusmōi.Vtrobiq tn̄ per creaturas noiatur.sed
in simbolica per exteriores creaturas.in mystica vo
per interiores ⁊ occultas ⁊ digniores effectus quos
aīa a dei cōtemplatione supra se recipit.et talia noīa
imponit anima per donum sapiētie:cuius maxime ⁊
proprie est cognoscere experimento qualis deus sit.

¶De cōtrarietate que est inter beatū dionysium et
iohānem damascenū qd sit principale nomen dei.

Secūda q̄o Secūdo querit de cōtrarietate que videtur esse
hui⁹ capli. inter btūm dionysium:⁊ iohem damascenū.dicit
enī iohes damascenus q primū et principale nomen
dei est:qui est.sed btūs dionysius(vt ipse ioh.testat)
dicit q bonū est primū nomē dei.vn̄ in libro de diui=
nis noibus prius agit de bono q̄ de ente.Sed videt
Ar primo. q neutrū noīm sit primū.vtrūq enī significat deum
vt finem quē omnia desiderāt:sed oia desiderāt esse
⁊ bonum.cum ergo deus sit finis oīm in seipso:quia
nulla creatura est finis vel cōfinis.i.simul finis:ergo
vtrūq illoz noīm deū significat in seipso.quia si hoc
nomen bonū significaret effectū in creatura vel aliqd
A aliud q̄ ipm deum:iam deus inq̄tū bonum non eēt
finis.et ita prorsus idem significant illa duo nomina
bonū:⁊ qui est siue ens.ergo neutrū est principalius
Probatur nomen dei reliquo.Qd etiam probat per hoc q nō
idem. cōtingit noiare rem nisi sicut cōtingit itelligere:sed
non cōtingit intelligere deū nisi per creaturas.sicut
dicit apls Ro.i.Inuisibilia dei p ea q̄ facta sunt.⁊c.
Et ioh.damascenus dicit hoies grossam hanc carnē
indutos:diuinas ⁊ nō materiales deitatis opatiōes
intelligere ⁊ dicere impossibile est:nisi imaginibus
⁊ formis ⁊ notis q̄ sunt fm q nos vsi fuerimus.ergo
omne nomen quo noiamus deum:noiat ipsum per
imaginē que est fm nos.ergo et hoc nomen qui est: B
⁊ hoc nomen bonū nomināt deum per imaginē que
est fm nos.g cum nulla imago creaturaz ex necessi=
tate primo occurat(qz qualibet possumus vti indif=
ferēter)sequit q nullū illoz noīm sit principalius in
deo.⁊ ita videt vterq mētiri:tam ioh.dama.q̄ btūs
dionysius.Item dicit augustinus q hoc nomen:qui Scōo ar.
est.non dicit trāslatiue de deo.ergo nō per imaginē C
vel signū creature.g falsū dicit damasc.¶Solutio. Solutio.
Hoc nomē:qui est.fm veritatē ⁊ simplicit est primū Nota inter
nomen dei.bonū aūt primū est quo ad nos:quia ipz q̄ ē ⁊ bonū
fm fluxū sue bonitatis primū habemus cognoscere.
opa enim bonitatis dei primo mouerunt hoiem ad
inuestigādum diuinā essentiā.vel dici potest q bonū Ar pt dici
non est primū nomen dei:sed principalius ⁊ dignius
quia determinatiuū est nature fm quā ipse est alpha
et o.bonitas enī eius mouit eū vt faceret creaturas
rōnales ad hoc vt essent participes sue bonitatis.vn̄
psal.Confitemini dn̄o:qm̄ bonus. et alibi.Laudate
dn̄m:quoniā bonus.Vnde btūs dionysi⁹ incipit non D
a pprio nomie:sed a principaliori ⁊ a digniori.sicut
ysa.incipit a dono sapientie.ysa.ix.et dn̄s a digniori
petitione.Math.vi.Bonū enī dictū de deo reliquit
ens ⁊ supabundat.quia pter essentiā diuinā cōnotat
effectū in creatura scz quietem siue delectationē seu
fruitionē qua creatura rōnalis fruit deo qui est finis
quo quiescit in deo.deus aūt est finis in quo quiesci
tur.et sic hec dictio cōnotat duplicē finem cum dico
Confitemini dn̄o qm̄ bonus.hoc aūt nomen qui est:
significat deū vt primū ens.i.ens nō ab alio.cum aūt
ens sit primū intelligibile et p se offerēs se itellectui
fm q noiat omnia:addita hac priuatiōe non ab aliq̄
efficit propriū nomen dei scz ens.nō ab alio:siue vere
ens.qd aūt per priuationē efficit prius nomē dei:nō E
oportet q ipsuz significet per imaginē creature.illa
enim auctoritas damas.proprie intelligit de noibus
dei positiuis.vel potest dici q q̄uis hoc nomen:qui Ar pt dici
est.non dicat translatiue de deo:non tn̄ intelligimus
deum per ipm sine imagine:vel signo:vel nota crea=
ture.Idē enī dicit qui est.⁊ ens per se.hic aūt intel=
ligit negatio scz ens nō per aliud.vnde nō intelligit
ibi deus sine nota vel distinctione aliqua:qz ipsa pri=
uatio est quasi quedā nota siue distinctio.

¶De significatione huius nois deus.

Tertio q̄rit de significatione huius nois deus. Tertia q̄o
et probatur q significat diuinam essentiam vel hui⁹ capli.
naturam:quia tres persone sunt deus quibus nichil Prīa ratō
est cōe nisi natura diuina. Item sicut humanitas est F
natura hois:sic diuinitas est natura dei.cōstat aūt q Scōa ratō
hoc nomen deus significat diuinitatē:ergo significat
naturā diuinam.¶Cōtra dicit damascenus q deus In opposi=
est nomen opatōis.dr enī a theym grece qd est crea tum.
re vel currere vel fouere.currit enī p oēs effect⁹ fouē
do eos.vnde attigit a fine vsq ad finē fortiter.vel dr
a theym qd est ardere:qz deus noster ignis cōsumēs
est.vel dicit a theaste qd est ɔtēplari:quia ipse videt
oia.Item hoc nomen deus significat deum:aut sub Tertia rō.
propria imagine/aut sub imagine creature.Si sub G
propria:g intelligimus deum sub propria imagine.
et hoc impossibile est.Si sub imagine creature:non
est ratio quare potius sub vna imagie q̄ sub alia.qz
per omnes creaturas cognoscit deus:ergo significat

deum sub multis imaginibus. ḡ equiuoce. et ita est equiuocū. Sic enī est in noībus creaturarū ꝙ ea que diuersas imagīes/vel diuersos intellectꝰ significant:

Solutio.

equiuoca sūt. ¶ Solutio. dicimus ꝙ hoc nomē deus. est nomen diuine nature: ⁊ est nomen operatōis. sed aliter ⁊ aliter. Nature nomen est proprie ⁊ principaliter. opatiōis vero tanq̄ adminiculi ad intelligēdū

M Nota.

deum. sicut ꝓnomen demonstratiuū dicit significare proprie ⁊ principaliter substantiā. tn̄ accidentia que possunt oculis cōspici dicit significare. non proprie: sed vt adminicula ad cognoscendū substātiam. Et si hoc mō sub diuersis imaginibus creaturaꝝ sigificet deum: tamē non sequit ꝙ sit equiuocū. propter tres

Pria cā.

causas. Prima est quia deus nō habet vnam solam imaginem: sed multas. quia non est sicut vna natura determiāta. sicut dicit aristoteles de itellectu hūano ꝙ non est vna natura deteriata: sed capax est cuiusl3.

Scd̄a cā.

Scd̄a causa est. quia q̄uis ibi sint diuerse imagines rerum: tn̄ oēs ibi sunt fm eādem habitudinē. sc3 fm

I Tertia cā.

habitudinē effectus ad causam. Tertia causa est. q2 vnicū est propriū ⁊ principale significatū huius noīs deus: ⁊ ille imagines nō sunt ibi nisi vt adminicula: vn̄ non faciunt ipsum equiuocū. sicut hoc pronomen iste non fit equiuocū demonstrando sortem hodie: ⁊ demōstrādo sortem cras. q̄uis sub diuersis accidētibus cōspiciatur hodie sortes: et cras.

¶ De suppositiōe huius noīs deus.

quarta q̄o huiꝰ capli. Nota.

Quarto dicēdū de suppositiōe huius noīs deus. Sed prenotandū est ꝙ noīm dictorum de deo essentialiū quedā sunt substantiua: vt deus. creator. et q̄dā adiectiua: vt sublimis. eternus. ⁊ silia. Prio dicēdū est de noībus substātiuis. Taliū quedā sunt

K Nota.

quasi cōcretiua: vt deus. creator. quedā abstractiua: quedam media inter hec. Quasi cōcretiua sunt q̄ ad silitudinē noīm naturaliū cōcretiuoꝝ significāt deitatem quasi formam in supposito: vt hoc nomē deus.

Triplicia noīa dicūt de deo.

Abstractiua aūt sunt que solā deitatē significant: nō vt in subiecto: vt deitas. potentia. essentia: ⁊ similia. Media aūt sunt que q̄nq3 sic accipiūtur: vt lumen. sapientia. Est ergo gn̄alit verum ꝙ nomen abstractiuū nullomō potest trahi per aliquā violentiā ad supponendū pro persona. vnde oēs tales sunt false: deitas generat deitatem. potētia generat potentiā. natura generat naturā. essentia generat essentiā. Sed oīa

L

quasi cōcretiua licet essentialia sint: trahi possunt ad supponēdū pro ꝑsona. Vn̄ tales sūt vere: deus gn̄at deum. creator generat creatorē. quia talia noīa per verba notionalia vel propōnes notionales trahūtur ad supponēdū pro personis. vt deus generat deum. deus de deo. Silr est in noībus q̄ media sūt inter quasi concretiua ⁊ abstractiua. Unde dicit lumen de

Nota d̄ humana sapientia.

lumine: sapiētia de sapientia. tn̄ hoc nomen sapiētia naturaliter ē abstractiuū: sed ex vsu frequēter sumit quasi more cōcretiuoꝝ. Ideo autē noīa q̄si cōcretiua potius possunt trahi ad supponendū pro persona: q̄ noīa abstractiua. quia ꝑsona: res est disticta sua pro-

M

prietate. et ideo significari habet per subiectū: nō vt forma. et ideo potius habet supponi ꝑ nomen quasi cōcretiuū: q̄ per abstractiuū. ¶ Obicit aūt sic. deus

In ꝯtrariū arguitur.

generat deū: ergo generat seip3 deum: vel aliū deū. Si dicat ꝙ generat se deum: ḡ deus generat se. ⁊ ita aliqua ꝑsona generat se. qd̄ manifeste falsum est. Si dicat ꝙ deus generat aliū deum: ergo vnus deus est: et alius deus est: ḡ plures dij sūt. ¶ Solutio. prima

Solutio.

argumētatio non valet. deus generat deū: ḡ generat se deū vel aliū deum. q2 propter hoc ꝙ res supposite per noīatiuū ⁊ accusatiuū prime ꝓpositiōis ⁊ in parte sunt idem/⁊ in parte diuersa siue distincta: concludit vniuersalē identitatē vel vniuersalē distictionē. quia cum dico: deus generat deū. hec dictio deū supponit pro alia ꝑsona q̄ hec dictio deus. et ideo non potest

N

ibi vere poni relatiuū reciprocū et idētitatis: ꝓpter aliā ꝑsonā suppositā. Quia vero supponit illā ꝑsonā sub eadē deitate siue sub eadē natura quā h3 ꝑsona prius supposita: ideo nō potest ibi de poni relatiuū

Utraq3 est falsa.

diuersitatis qd̄ notat distinctionē. nulla aūt distictio est in diuina natura. et ideo hec ē falsa: deus generat aliū deum. fm hoc ꝙ hec dictio aliū tenet adiectiue. Est enī regula theologica ꝙ nō habet locū distictio:

Regula generalis.

vbi non est ex diuersis causis vnio. q̄n enī oēs hoīes vniunt in hac specie homo ex diuersis causis: sc3 per suas diuersas hūanitates: ideo locū habet distinctio in hac specie homo. et vere potest dici vnus homo ⁊ alius homo. S3 q2 tres ꝑsone vniūtur in hoc ꝙ dico deus ex vna sola causa: scil3 ex vna deitate sola: ideo

O

non habet hic locum distinctio: vt dicat vnus deus ⁊ alꝰ deus. est ḡ alietas siue distinctio nature extranea in hac materia. Et ideo patet ꝙ ē hic fallacia fm accidēs. deus generat deum: ḡ se deum vel aliū deum.

correlariū.

non enī habet hic locū distictio sicut in naturalibus: sed extranea est in hac materia distictio. tamē in hac propositiōe deus generat deum vel aliū deum. si hec dictio aliū teneat substātiue: et hec dictio deum per

Distinctio

appositionē innitat ei: vera est illa propositio. Sunt aūt due opiniōes de hoc noīe deus. Dicūt enī quidā

Duplex opinio.

ꝙ hoc nomen deus cū sit essentiale: nō supponat per se nisi pro essentia: nisi trahat per violētiā ad suppo-

P

nendū pro ꝑsona per verbū notionale: vel ꝑ ꝓpōem notionalē. vnde dicunt ꝙ hoc nomen deus supponit tm̄ pro eēntia cum dico deus ē. et nullomō supponit hic pro ꝑsona. Contra hāc opinionem multipliciter

Contra ar. primo.

obicit. primo sic. Hoc nomen hō supponit naturalit pro oīni eo cui inest humanitas. Silr hoc nomen asinus supponit pro omni eo cui inest asinitas. ⁊ hoc nomen album silr: ⁊ sic de silibus. ergo hoc nomē

Q

deus supponit naturaliter pro oī eo cui inest deitas. ergo supponit ꝓ patre: filio: ⁊ spiritu scō. sed cōstat ꝙ habet suā naturalē suppositiōnē cū dico: deus est. ergo supponit hic pro patre: filio ⁊ spiritu scō. et ita supponit pro tribus personis. ⁊ ita supponit hic pro

Scd̄a ratō

ꝑsona. Item hoc nomen deus impositū est a deitate. Querit ergo cum sit impositū: aut impositū est soli essentie: aut soli ꝑsone: aut essentie et etiā ꝑsone. Si soli essentie: ḡ idem est deus p̄cise ꝙ essentia diuina. sed hec est falsa: essentia diuīa generat essentiā: ergo hec ē falsā deus generat deum. Si enī ille terminus deus precise equiualet huic termino essentia diuina: et ille terminus eēntia diuīa nō potest trahi ad supponēdū pro ꝑsona: sequit ꝙ hoc nomē deus nō possit

R

trahi ad supponendū pro ꝑsona. Si vero dicat ꝙ hoc nomē deus ipositū est soli ꝑsone/vel ꝑsone ⁊ eēntie: ex hoc sequit ꝙ hoc nomen deus ex impositione sua supponat ꝓ persona: ḡ naturalit supponit ꝓ ꝑsona. si naturalē suā suppositiōem habet cū dico: deus est. ergo supponit pro ꝑsona hic. Item forma vel natura

Tertia rō.

non agit ꝓprie loquēdo: sed habēs formā. Creature aūt sūt signa vel imagīes vel note auctoris. ḡ ꝓprie

non sunt signa deitatis: sed potiꝰ habentis deitatē. ḡ cū ꝓprie sint signa dei: hoc nomē deus magis ꝓpe habet supponere pro habēte deitatē q̄ ꝓ deitate. ḡ magis ꝓprie supponit pro ꝑsona q̄ pro diuina essen-

Probatio opinionis.

tia. Et hoc videt velle hylarius qui dicit ꝙ in creaturis apparet effectꝰ patris et filii et spūssancti: et in illo effectu videtur pater et filius et spūssanctꝰ et ita creatura signū est patris et filii et spūssancti. Cum ḡ hoc nomen deus sit nomen operationis: signū est patris et filii et spūssancti: et ita supponit patrē et filiu3

Alia probatio.

et spiritū sanctū. Dicunt etiā isti qui sustinent predictā opinionē: ꝙ cū dico deus gn̄at: hoc nomē deꝰ non supponit nisi pro patre. dicūt enī ꝙ nō supponit pro essentia ne cogant cōcedere pro essentia: hanc deꝰ non

Cōtra opinionem.

generat. Sed ab eis queritur que causa aufert huic termino deus suppositionē pro essentia cū dico deus generat sc3 aut cōgruitas aut veritas locutionis: nō

T

possunt dicere ꝙ ꝯgruitas hoc exigat. q2 hec est congrua essentia gn̄at: si dicat ꝙ v̄itas locutiōis hoc exigat. cū dico ḡ hō currit: iste terminꝰ homo supponit tantūmō ꝓ currētibꝰ ergo hec est vera: oīs hō currit quibusdā currentibꝰ quibusdā nō. p3 ergo ꝙ p̄dicta

Alia opio q̄ etiam est doctorum.

opinio nulla sit. Alioꝝ ē opinio cui ꝯsentimꝰ: ꝙ hoc nomē deus habet suppositionē naturaliter tam pro essentia q̄ pro ꝑsona. q̄n impositū est a deitate: ⁊ impositū est habenti diuinitatē: sicut hoc nomē homo impositū est ab humanitate et impositū est habenti humanitatē. habēs aūt deitatē intelligit ꝑsona diuina: similiter essentia diuina: sicut enī in naturalibus forma est principiū agēdi illius cuiꝰ est. ita deitas est principiū agēdi in patre et filio et spūscō. quicquid

U

enī agit pater vel filius vel spūssanctus deitate sua tāq̄ forma siue natura agit: diuina etiā essentia seipa

Resolutio doctorum.

agit. vnde quasi forma siue natura suiꝑsiꝰ est. ⁊ ideo a seipsa denominat cū d̄r essentia diuina est. Dicimꝰ ergo ꝙ hoc nomen deꝰ supponit tam pro essentia q̄

Cōtra predicta.

pro ꝑsona cū dicit deus est. ¶ Sed cōtra hoc obicit secundū enī hoc ꝓbat ꝙ hec est vera: deus nō est pat. quia hoc nomē deus potest ibi vere teneri pro filio. sicut hec est vera homo nō est sortes quia plato nō ē sortes Ex hoc etiā sequit ꝙ hec nō est vera: deus nō est trinitas: quia pater nō est trinitas vel filius: quod

Solutio. X

videt incōuenies. ¶ Solutio. dicimꝰ ꝙ hec est falsa deus non est pater. et hec similiter deꝰ nō est trinitas quia licet hoc nomē deꝰ supponat pro qualibet triū personaꝝ: tamē quia supponit pro eis indistincte sc3 sub vnica singulari deitate. ista negatiua particularis que sequit remouet pro quolibet supposito. tanq̄ si preponeretur. vnde ille due sūt equipollentes. deus nō est pater. nō deꝰ est pater. hoc aūt argumentū non valet. deus est et ille non est trinitas. ḡ deus nō est trinitas. in prima enī fit abnegatio tantū ꝓ vna ꝑsona propter naturā pronomīs cuiꝰ ꝓpriū est pro ꝓpo nomie poni et certas significare ꝑsonas. et ita ꝓ vnica certa ꝑsona tenet cū dico. deus est et ille nō est tri

Y

nitas. vnde sic fit abnegatio ꝓ vnica ꝑsona. in cōclusione aūt fit abnegatio ꝓ qualibet ꝑsona/et etiā ꝓ di-

Nota.

uina essentia. vnde est ibi fallatia equocatiōis. ¶ Notandū aūt ꝙ hoc nomē deus tripliciter accipit. naturaliter. adoptiue. nūcupatiue. naturaliter scd̄m ꝙ cōuenit soli deo qui solus naturaliter est deus. adoptiue aūt cōuenit sāctis qui participes sūt sūme bonitatis dei: de quibꝰ dicit ego dixi dii estis. nuncupatiue autē dicit deꝰ idolū a gentilibꝰ. solo enī nomie dicit idolū deus q2 res noīs. i. deitas nō cōuenit ei. ¶ S3

Z q̄o incidēs Ar ꝙ sic.

queritur vtrū in eadē significatiōe accipiat gentilis hoc nomen deus in qua christianꝰ. videt ꝙ ita. quia ille gentilis credit idolū esse deū. Quod multiplicit

Pria ratō

ꝓbatur. Quia credit idolū esse rē omnipotentē. vn̄ legit in legendis sanctoꝝ ꝙ gentiles vocabāt deos suos omipotentes imortales. et filii israel de vitulo cōflatili dicebāt hii sūt dii tui israel q̄ eduxerūt te de

A

terra egypti Exodi. 32. q̄n crediderūt ꝙ vitulus ille fecisset oīa mirabilia q̄ viderūt in mari rubro. Et ita crediderūt vitulū illū esse omnipotentē: eodēmodo gentilis credit ydolū esse omipotētē. Sed idem est prorsus res omipotens ꝙ deus. ergo gētilis credit

Scd̄a ratō

ydolū esse deū. ¶ Item gentilis credit idolū rē esse omnipotentē. ḡ credit omnipotentiā inesse ydolo et idē est prorsus omipotētia ꝙ diuinitas. ḡ gētilis credit in idolo esse deitatē. ergo credit idolum habere

Tertia rō.

deitatē. ergo credit idolū esse deū. ¶ Itē cū dicitur idolū est deus. hoc nomē deꝰ aut significat verū deū aut idolū scd̄m gentilē. si dicat ꝙ significat idolū. ḡ idē est idolū est deus. ꝙ idolū est idolū. sed in hoc nō errat gētilis ꝙ dicit idolū est idolū. ḡ et in hoc nō errat idolū est deꝰ. ergo nō errat in hoc ꝙ dicit idolu3 est deus. qd̄ falsū est. Si dicatur ꝙ in hac ꝓpositione idolū est deus. hoc nomē idolū significat verū deu3 secundū paganos: habeo ꝓpositū: quia secundū hoc

Quarta rō

hoc nomē deꝰ habet vnā significationē secundū paganos et scd̄m christianos: ⁊ ex hoc sequit ꝙ hoc nomē deus non habet nisi duas significatiōes. ¶ Preterea si hoc nomen deus sumitur a pagano pro vero deo, ergo paganus in hac propositiōe asserit idolum esse

In oppositum.

deū et scd̄m cōscientiā. ḡ credit idolū esse deū. ¶ S3 ꝯtra. gentilis quādo cogitat de dijs suis: cogitat de demonibus vel idolis. q̄n oīs dii gentiū demonia.

B

ergo q̄n cogitat de deo suo: nō cogitat de deo. ⁊ si nō cogitat de deo: nichil credit de deo: et si nichil credit de deo: non credit deū esse idolū. et si non credit deū esse idolū: nō credit idolū esse deum. Cū ergo gentilis nūq̄ cogitet de deo vero quia nescit cogitare nisi de deo suo: sequit ꝙ gētilis nō credit idolū esse deū.

Solutio. Duo genera gētiliū.

quod tamē prius ꝓbatū est. ¶ Solutio. duo fuerūt genera gentiliū. quidā qui ꝑ creaturas cognouerūt deū: s3 q2 nō sicut deū glificauerūt: nec grās egerūt obscuratū est insipiens cor eoꝝ. vt dicit apls. et stulti facti sunt: ita vt seruirent potius creature q̄ creatori

C

De istis verum est q̄n ipsi crediderunt de idolo ipm esse deū qui bene poterāt cogitare de vero deo quē prius cognouerāt: sicut multi suspicati sunt mel/fel esse. vt dicit aristoteles. et sicut dicit aliq̄s de sorte ꝙ sit plato. Fuerūt aūt alii gentiles qui nūq̄ cognouerūt deū: s3 idola sua credebāt esse oīpotētia: et posse iuuare in omni articulo. talis gentilis nō credit idolum esse deum: quia nihil cogitat de deo. Scd̄m hoc ergo dicendum ꝙ hec argumentatio non valet. ille gētilis credit idolū esse rem omnipotētem: ḡ credit idolum esse deū: licet enī naturaliter idem sit res oīpotēs ꝙ deus. tn̄ hec vox res oīpotēs potest trahi ad supponēdū ꝓ aliquo ad quod supponendū non potest trahi hec dictio deus. sicut etiam vox ista aīal rationale potest trahi ad supponendū pro aliquo ad qd̄ non potest trahi hec dictio hō. vt si aliq̄s cogitet

D

rōnabilitatē ī brunello cōstat ꝙ ipē cogitat de asino rōnali. sicut aliq̄s cogitat de montibus aureis quos desiderat Si autē cogitat de asino rationali: cogitat

de animali rationali.nō tñ cogitat de homine.Sicut ergo hec argumētatio nō valet.iste cogitat de aīali rationali ergo cogitat de homie. ita nō valet hec argumentatio. gentilis credit ydolū esse rē omnipotē tem ergo credit ydolū esse deū.et est ibi fallacia cōse

Fallacia cō sequentis.

quentis a supiori ad inferius.sicut enim hec vox aīal rationale cū verbo cogitādi supior est ad hāc dictio nem homo: ita hec vox res omps cū verbo credendi supior est ad hūc terminū deus. eo modo dicimus ꝙ

Siliter hec nō valet

hec argumentatio nō valet. gentilis credit ydolū ha bere deitatē.ergo credit ydolū esse deū. et sicut ī pdi cto casu nōvalet argumētatio.iste credit brunellū ha

E

bere rationalē aīaz ergo credit brunellū eē hoīez. eē eñ rationale cū quibusdā verbis superius est ad esse hominē vnde non est mirū si in credulitate ydolatrie

Ad vltimū

largius sumit oīpotens ꝗ deus. Ad vltimū dicimus ꝙ ꝗuis in hac ꝓpositione ydolū est deus: hoc nomē deus supponat pro ydolo ꝗtū ad ydolatrā. tñ errat concedendo illā.qm ponit omnipotentiā in illo ydo lo in quo non est ponenda. ¶Utrū hoc nomē deus pma significati one habeat plurale.

q̄stio quīta huꝰ capꝉi.

F

Pria ratō

QUinto queritur vtrū hoc nomē deus in prima significatione possit habere plurale qđ ꝓbatur rōnibus et auctoritatibus. Rationibꝰ sic. hoc nomē deus significat deū secundū ꝙ est principiū creatura rū.Non eñ pōt deꝰ intelligi scđm se in hac vita ergo cū intelligit deus intelligitur per speculū creaturaꝝ ergo isti duo termini.deus ꝛ principiū creaturarum idē prorsus significant. sed hec vox principiū creatu rarū habet plurale:qr vere dicit ꝙ manichei credunt plura principia rerū esse.ergo et hoc nomē deus ha

Scđa ratō

bet plurale. Itē idē est deus ꝙ essentia diuina vel p sona diuina.sed cōstat ꝙ iste terminus essentia habet

G

plurale quia vere potest dici nō sūt plures essentie di uine. similit iste terminꝰ psona diuina habet plurale

Tertia rō.

ergo iste terminꝰ deus. Preterea forma huꝰ termi ni deus significari potest in plurali:ergo ꝛ suppositū huius termini deus potest significari pluraliter scz essentia diuina est psona. ꝗ cū forma huꝰ termini deꝰ scz essentia possit significari pluraliter nichil impedit quin hec dictio deus possit habere plurale. Item in

Quarta rō

simbolo anastasij dicit nō plures dij sed vnus est deꝰ. et vbi nos habemus deus in pricipio genesis hebrei habēt eleoinvel eloin qđ est plurale et interpretatur

Quita rō.

H

dijvel iudices. Itē in eplā ad gala.vbi aplūs dicit ser uiebatis hijs qui nō sūt dij.dicit glo.qui sūt dij nō na tura:sed hoim opiniōe ꝗ hoc nomē deus hꝫ plurale

In opposi tum.

¶Contra deus est ꝓpriū nomē ergo nō habet plura le. ¶Solutio.dicimꝰ ꝙ hoc nomē deus nō pt habe

Solutio q̄ stionis

re plurale.dicimꝰ eñ ꝙ hoc nomē deus cū sit absolu tissimū importat omia sua indiuiduantia vel oīa que

Ad pmam

sunt ipe singularitꝰvt omipotētiā sūmā bonitatē.ꝛc. que nō pmittūt ipm habere plurale nec est verum ꝙ hoc nomē deus et iste terminꝰ primū principiū crea turarū equipolleant ꝗtū ad significationē licet equi

Duo gña.

polleant ꝗtū ad suppositionē.Sūt autē duo genera eorū que nō predicant de pluribus sed de vno solo. vnū est cuꝰ ymaginatio nō ꝓhibet ipm predicari de

I

pluribus.sicut sol luna fenix.Aliud est cuꝰ ymagina tio ipsū ꝓhibet pdicari de pluribꝰ vt socrates. talis est differētia inter hoc nomē deus et hūc terminū pri mū pncipiū creaturaꝝ. qr hoc nomen deus fm rē nō predicat de pluribꝰ ꝛ eius ymaginatio ꝓhibet ipsum predicari de pluribꝰ:sed iste terminus pmū principiū creaturarū fm rē non predicat de pluribus sed eius ymaginatio nō ꝓhibet ipsū pdicari de pluribus. Ad

Ad scđam

scđo obiectū potest patere solutō ex pdictis.qr qñqꝫ duo termini equipollēt et tamēvnus potest trahi ad supponendū pro aliquo.alius aūt nō potest trahi ad supponēdū ꝓ illo.sicut est in diffinitione et diffinito.

Ad terciā.

Ad tercio obiectū dicimꝰ ꝙ re vera forma huius ter mini deus potest pluraliter significari. vnomō scilicꝫ

K

respectu pluriū suppositoꝝ.sicut significatur per hoc nomē diuīe.cū dicit psone diuine. sed nō potest signi ficari pluralit ita vt in se recipiat pluralitatē vel disti ctionē.ad hoc autē ꝙ hoc nomē deus haberet plura le exigeret ꝙ diuinitas in se reciperet distinctionē.et ꝙ plures essēt forme quaꝝ q̄libetvltraqꝫ eēt deitas

Ad q̄rtam

Ad aliō dicimꝰ ꝙ hec vox dij:est vox nō significatiua sicut hec vox adiacēs.auctores aūt qñqꝫ melius exp mūt veritatē fidei per vocē nō significatiuā ꝗ p vocē significatiuā. est ergo sensus nō sūt plures dij. i. non sūt plures qui habēt plures naturas quaꝝ quelibet sit deitas. Eodē mō cū dicit seruiebatis his qui non

Ad quitā.

sunt dij natura sed hoim opinione id est q̄ nō habent naturalit deitatē. de hoc nomīe eloyn.dicimus ꝙ re uera plurale est in hebreo .sed est qđ cōplexū signifi catiōe ꝛ potest supponere ꝓ vna psona vel ꝓ pluribꝰ psōis.vñ qñ ita exponit eloyn.i.dijvl iudices exponit p vocē nō significatiuā.i. diuīe psone que habēt iudi care mundū. ꝛ sic dicendū est ꝙ hoc nomē deus non habet plurale. qđ intelligēdū est secūdū pmā signifi cationē scꝫ scđm ꝙ deus dicit natura.in scđa eñ signi ficatione fm ꝙ deus dicitur adoptiue bene habet plurale.vnde deus deorū dñs locutus est: et ego di xi dij estis.Similiter in tertia significatione secundū

Responsio questionis

ꝙ deꝰ dicit nūcupatiue hꝫ plurale. scđm hoc eñ sup ponit ꝓ diuersis rebꝰ:vt cū dicit dij gentiū demonia

M

sed nota ꝙ cū hec sit tercia significatio huꝰ nominis deus:nō habet causā hoc nomē deus nisi cū adiūcto

Hec argu mētatio nō vꝫ:sꝫ ē fallā equocatōis

vnde hec argumētatio nō valet:iste gentilis cogitat de deo suo.ergo cogitat de deo.et ibi est fallacia eq uocationis. Per pdicta patꝫ solutio ad quādā obie

Obiectio nis solutio

ctionē que solet fieri:cū hoc nomē deꝰ sit pure essen tiale et tamē pt trahi ad supponēdū ꝓ psona. quare simult hoc nomē eēntia cū sit pure eēntiale nō potest trahi ad supponēdū ꝓ persona. dicit eñ augustinus sepe ꝙ essentia est de essentia. sicut sapiētia de sapien tia.lumen de lumīe. ¶Solutio patet ex iādictis.qr

Solutio.

hoc nomē essentia impositū est soli essentie siue natu re.hoc autē nomē deus impositū est habenti deitatē

N

et ideo habet supponere ꝓ qualibet psona q̄ habet deitatē.sed cū hoc nomē essentia impositū sit nature siue essentie nullomō potest supponere nisi ꝓ essētia Joachim tamē dixit ꝙ hoc nomē essentia bñ potest

Opio ioa chim.

supponere pro psona.vnde dixit ꝙ hec est vera essen tia generat essentiā.ꝛ ausus est dicere ꝙ magister pe trus et sequaces eius erant heretici.et opposuit con tra magistrū petrū qui ita ꝓbat ꝙ essentia non gñat essentiā cū vnica sit essentia si essentia generauit essen tiam essētia genuit seipsam. qđ estimpossibile. re linquit ergo ꝙ essentia nō genuit essentiā .Sed obi

Arguit io achim ꝯtra magistrū.

cit ioachim contra hanc probationē quia eodemmō potuisti petre dicere: vnicꝰ est deus ꝗ si deus genuit deū deus genuit seipsū.sed hoc est impossibile ergo

O

non deus genuit deū.sicut ergo licet vnicus sit deus tamē se deus genuit deuꝫ, nec inde sequitur ꝙ deus

genuit se eodē mō lꝫ vnica sit essentia nichil impedit quin essētia genuerit essentiā.nec inde sequit ꝙ essen

Opinio do ctorum.

tia genuit se. ¶Solutio.dicimꝰ ꝙ ioachim bene op ponit ꝗtum ad formā argumētationis:sed nō bene opponit ꝗtū ad naturā terminoꝝ. qm eñ hoc nomē essentia talis nature est ꝙ nō potest supponere nisi ꝓ essentia cū soli essentie impositū sit deo rōe termini. nō vꝫ illa argumtatio.vnica est eēntia:eēntia genuit essentiā:ꝗ eēntia genuit seipsā. tenꝫ autē talis modꝰ arguēdi in qbusdā naturalibus terminis.vnicꝰ est hō

P

et hic videt hominē:ergo videt seipm.sed non tenet hec forma arguēdi in hoc noīe deus qđ habet suppo nere tam ꝓ essentia ꝗ ꝓ psona. pro essentia eñ verū

Quare io achim fuit cōdēnatus in cōcilio. arguit ꝯ se doctor.

est ꝙ vnicus est deus.sed ꝓ pluribꝰ psonisverū est ꝙ deus genuit deū.nec inde sequit ꝙ deus genuit se vt dictū est superius.Ex pdictis patet ꝙ merito dānatꝰ fuit propter hoc dictū ioachim in cōcilio sub inocen cio tertio. Sed videtur ꝙ hoc nomē essentia debeat supponere ꝓ psona.quia oñe nomē supponit fm exi gentiā sue forme.vnde hoc nomen deus supponit ꝓ omni eo cui inest deitas:ꝛ ita pro psona. sed essentia cū sit pma forma est sibi forma. vnde dr essentia diui

Q

na:ergo debet supponere ꝓ omni eo cui inest. et ita pro psona quia forma huꝰ nois essentia inest persoe.

Solutio.

¶Solutio.ꝗuis forma huꝰnominis essētia insit p sonis: tñ non eis cōuenit fm qđ significat per hoc no men essentia.idē eñ est essentia ꝙ natura faciens esse siue informās ens fm qđ ens.vel informās ad esse.in formare autē vel facere esse nō cōuenit personis licet illa factio vel informatio nichil aliud sit ꝗ ipsa essen tia.qđ postea plenius dicetur in tractatu de essētia ꝛ persona.

¶De hac propositione deus est trinus et vnus.

Ar primo.

SExto queritur de hac propositione deus est tri nus et vnus.videt eñ esse falsa.quia si deus est trinus ꝗ vnus deus et alius deus et tercꝰ deus est.ꝛ

Secundo.

hoc est falsū.item hoc nomen deus aut supponit pro essentia aut ꝓ persona.si pro psona:nulla est trina et

Tertio.

R

vna:ergo illa est falsa.itē hec dictio nūeralis respicit formā: ergo hoc nomen trinus respicit formā huius nominis deus:ergo ponit distinctionē in illa: ergo il

Euasio.

la ꝓpositio est falsa. Si dicatur ꝙ supponit ꝓ tribus psonis siꝉꝗ ꝓ trinitate. ꝗ is ē sensꝰ:trinitas est trina

Arguit.

et vna.ꝛ hoc est falsū.qr trinitas nō est nisi vna si sup ponat ꝓ essentia:ergo is est sensus.essentia est trina ꝛ vna.sed hec est falsa. qr hec dictio trina ponit distin ctionem in essentia q̄ non distinguit nec distinguitur

Solutio aliquorum

Ad hoc dixerūt quidā ꝙ hec dictio trinus nullā rem significat. sed solū intellectuꝫ: sed hoc non pt esse:qr intellectus est similitudo rei: ergo si significat intel lectū significat rē. Preterea si hec dictio trinus nul

S

lam rē significat cū dicitur deus est trinus et vnus ꝗ nulla res predicatur ibi de deo:ergo illa vox non est

opio alioꝝ

propositio. Alij dixerūt ꝙ hoc nomē deus aliquādo supponit tñ pro vna psona.vt cū dicitur deus gñat. aliqñ pro duabusvt cū dicitur deus procedit a patre aliquādo ꝓ tribus simul vt cū dicitur deꝰ ē trinitas hoc aūt ē qr vnica et singularis deitas ē invna psona

damascenꝰ

est in duabꝰ:est ꝛ in tribus.et hoc videt velle dama scenꝰ:q̄ dicit ꝙ oportet scire ꝙ aliud est cōsiderare re aliud est considerare ratione tantum ꝛ cogitatione in creaturis. Consideratio diuersitatis est in re quia diuerse sunt nature petri et pauli in re:vnde et diuer se voluntates.vnitas autem et coniunctio earū est in ratione tñ.ecōuerso aūt est in psonis diuinis.qr eaꝝ vnitas et indiuisio est in re.vnde earū eadē estvolun

T

tas ꝛ eadē operatio. ex hoc ergovidetur ꝙ hec natu ra deus indistincte supponit aliquādo vna suppositi one pro tribus psonis.Similiter dicit hylarius ꝙ cū

Hylarius.

dicit hec est vita eterna vt cognoscāt te vnū deū īclu ditur deus filius in hoc ꝙ dr vnū deū.similiter dicit augustinus ꝙ in hoc verbo apl̄i imortali inuisibili so

Augustinꝰ

li deo.ꝛc.fit ibi sermo de tota trinitate.vnde dicit in libro de trinitate.quidā dicūt patrem nō apparuisse in subiecta creatura.Non attendētes ꝓpter imbecil litatē intellectꝰ sui ꝙ cū dicit apostolus imortali inui sibili soli deo honor et gloria.ꝛc.indisticte fit ibi ser mo de trinitate.quia pater aliqñ apparuit idistincte aliquādo distincte.distincte vt danieli antiquꝰ dierū

V

dicit apparuisse.danielis septimo.a quo dicit ibi filꝰ homis accepisse regnū sicut dicit augustinꝰ in libro de trinitate.capꝉo vlti.dicit eñ ibi. Aspiciebā donec throni positi sint et vetustus dierū sedebat:et paulo post aspiciebā in visu noctis et ecce cū nubibus celi filius hominis venit et datus est principatus ei ꝛ ho nor regū.ꝛc. Ecce apparet ꝙ pater aliquando distin cte apparuit in substantia creata. Indistincte autem apparuit cū filio et spūsancto abrahe sub ilice mābre ibi tres vidit et vnū adorauit ita dicit beatus augu

Augustinꝰ

stinꝰ in libro de trinitate. capitulo.xi. Cum tres visi sint nec quisꝗ in eis vel forma vel etatevel potestate

X

maior ceterisvisus est.cur nō hic accipiamusvisibili ter insinuatā per creaturā visibilē trinitatis equali tatē:atqꝫ in tribus personis vnā eandēqꝫ substantiā nam ne quisꝗ putaret vnū in tribus fuisse maiorē et eum dñm dei filiū intelligendū.duos autē alios an

q̄d signifi cēt tres an geli abrahe

gelos eius quia cū tres visi sintvni dño illic loquitur abrahā. Sancta scriptura futuris talibus cogitatio

Y

nibus atqꝫ opinionibus nō pretermisit occurrere qñ paulopost duos angelos dixit venisse ad loth in qbꝰ ille vir iustus qui de sodomorū incendio meruit libe rari ad vnū dñm loquit.dñs ꝗ ad quē abrahā loque batur intelligitur trinitas.ꝛ ita hoc nomē deus siue hoc nomē dñs supponere potest vna suppositione ꝓ tribus psonis. pōt ergo dici et ita nobis videt scđm

Opinio do ctorum.

auctoritates sanctoꝝ ꝙ cū dicit deus est trinus ꝛ vnꝰ hoc nomē deus supponit indistincte pro tribꝰ psonis et hec dictio vnꝰ respicit formā tñ.et hec dictio trinꝰ significat ternariū theologicū personarū prout indi stincte supponuntur per hoc nomē deus. qr determi nat illū ternariū in psonis fm ꝙ sūt vnius nature. qr

Z

trinus dicitur ab his noībus tres et vnus et ita respi cit et suppositionē et formā significatā quia p primo significatū.i. ternariū respicit tñ suppositionē. ꝗtū ad fm significatū scꝫ vnitatē respicit formā.et ita ptꝫ

Equocatio huius no minis trinꝰ

ꝙ hoc nomē trinus non sequit regulā alioꝝ nominū numeraliū:quia ꝗtū ad primo significatū nō respicit formā significatā sed tñ suppositū.vnde patet ꝙ hec argumentatio non valet.trinus deus est: ergo vnus

Ad pmam in cōtrariū

et alius et tertius deus est.quia prius hoc adiectiuū trinus in pma ꝓpositione respicit suppositū tñ ꝗtū ad ternariū primo significatū. et hoc fuit institutū a theologis vt determinaret indistinctā suppositionē huꝰ nominis deus. in cōclusione autē noīa numera

A

lia respiciūt formā fm cōem naturā nominuꝫ nume raliū.qr eñ hoc nomē deꝰ supponere potest ꝓ tribꝰ personis sub vna forma vna suppositione ideo inētū

fuit hoc adiectiuū trinus ad determinandū talē sup
positionē ponendo ternariū in suppositis et vnitatē
in forma et ideo nō sequit naturā alioꝝ nominū nu=
meraliū. Eodēmō dicendū est de hac locutione mo=
nadi trine gloriā canamus.nec sequitur deus est tri=
nus q̄ trinitas sit vna: licet hoc nomē de⁹ supponat
B ibi pro tribus persōis.quia hec dictio trinitas signi=
ficat distinctionē et in illa distinctione supponit pro
trib⁹ psonis.vñ hec dictio trina nō determinat suppo
sitionē indistinctā sꝫ distinctā .vnde vult distinguere
ipsā distinctionē ⁊ triplicare trinitatē.vnde ad hoc ꝙ
trinitas esset trina et vna exigeret ꝙ tres essent trini
alia solutio tates Vel pōt dici ꝙ hoc nomē deus supponit ꝑ diui
na essentia.et hec dictio trinus nō respicit formā nec
ponit distinctionē in eēntia.sed significat distinctionē
oblique.vñ hec estvera.essentia est trina.i.triūvna.i.
Arguitur. trib⁹ psonis cōis.Sꝫ obicit.eēntia est trina ⁊vna:ḡ ē
triū vna: ḡ est vna et vna ḡ due.qd falsū est.¶Solu
Solutio. tio.eēntia est trina.i.cōis tribus psonis.et vna.i.sin=
gularis⁊ īdiuisa in se. diuisa autē ab aliis essentiis.fit
eñ copulatio inter cōitatē ⁊ vnitatē ꝑpter priuatio=
C nem que significatur per hoc nomen vna.

¶Utrum essentia diuina possit suppon.

Primo arḡ ꝙ non. SEptimo queritur vtrū diuina essētia possit sup
poni vel significari per ꝓnoīa masculini gener
substātiua.Probat ꝙ nō.quia si posset hec esset vera
ille qui est pater est filius qd est hereticū dicere.Sed
In opposi tum. probatur ꝙ possit supponi.nā super illū locū.ps.Cō
placeat tibi dñe .⁊c.dicit glosa tibi vni deo. sed ille
terminus vni deo supponit pro eēntia: ergo hoc pro
Secundo. nonen tibi supponit ꝑ essentia.Itē sup idē dicit glo
D sa tibi trinitati: ergo hoc nomē tibi supponit ꝑ trini
tate.⁊ ita ille due glose cōtradicūt. itē in ysa.nōne co
Tertio. gnouerūt me.vbi dicit glosa.me dñꝫ vnū ductu pme
rōnis.et loquit de gentib⁹ q̄ nō cognouerūt aliquā p
sonarū:sed tm̄ diuinā essentiā. et ita hoc ꝓnomē me
Quarto. supponit ꝑ essentia. itē exo. qui est misit me ad vos
vbi dicit hiero. merito dñs qui vere est nomē eēntie
tenuit.⁊ ita iste termin⁹ q̄ est supponit ꝑ essentia.itē
Quinto cū dicit ego sum qui sum:aut suppōitur essentia aut
persona.sed nō psona quia qua ratione vna eadē rati
Sexto. one et alia:ergo essentia.item moyses per hancvocē
ego sum qui sum nō intelligebat aliquā psonā:ergo
solū intelligebat essentiā:ergo hocꝓnomē ego sup=
Septimo. ponit ibi ꝑ essentia.itē vere dicit.deus est et ille est
E trinitas.et ꝯstat ꝙ hoc relatiuū ille supponit ꝑ essen
tia. eadē rōne hoc ꝓnomē iste potest supponere pro
Octauo essentia. itē sit salus illi decus atq; virtus qui supra
celi residens cacumen totius mundi machinā guber
nat trinus et vnus.nō potest dici ꝙ hocꝓnomē illi et
hoc nomē qui supponāt pro psona. quia nulla psona
est trina et vna nec potest dici ꝙ supponant ꝑ tribus
personis simul. quia ƒm hoc hec esset vera aliquis ē
Nono. trinitas: ergo relinquitur ꝙ supponit ꝑ essentia. itē
pronomē masculini generis et neutri nō differūt nisi
in significatione sexus. sed in rebus diuinis nō est se=
xus:ergo q̄tū ad res diuinas equipollēt.sed ꝓnomē
neutri potest supponere ꝑ essentia : ergo pronomen
Solutio secūdū aliq̄s masculini.¶Solutio secundū illos qui dicūt ꝙ hoc
nomē deus naturaliter nō habet supponere nisi pro
essentia.dicendū est ꝙ cū dr complaceat tibi dñe. ⁊c.
F hoc ꝓnomen tibi tenetur pro diuina eēntia.et tenet
adiectiue et sub intelligitur tibi vni deo sicut adiun=
git glo.qd aūt dicit alia glo.tibi trinitati exponendū solutio dictorum.
est sic.tibi essentie q̄ est trinitas.nos vero dicimus ꝙ
hoc pronomen tibi tenet pro trinitate et tenet adie=
ctiue.vnde subintelligit tibi trinitati.ad trinitatē eñ
sit sermo qd notat per ꝑpositionē verbi cōplaceat q̄
exigit pluralitatē ⁊ ƒm hoc nō vsq;quaq; ꝑprie dicit
tibi vni deo.quia hec dictio vni nō habꝫ ibi nisi vnita
tem forme cū ibi sit pluralitas suppositoꝝ.Ad secū= Ad scdam
dum obiectū dicimus ꝙ cuꝫ dicitur nonne cognoue=
runt me:hoc ꝓnomē me supponit ꝑ diuina eēntia. sꝫ
ponitur in neutro genere. vel si est masculini gener
ponitur adiectiue per subintellectū hu⁹ nois dñm.
sicut supplet glo.Ad tertio obiectū dicim⁹ ꝙ iste ter Ad tertiā.
minus qui est supponit pro persona nec aliter dicitur G
esse nomen essentie.nisi ꝑpter hoc verbū est qd signi
ficat essentiā.sed eā non significat vt in essentia sedvt
in persona.similiter cū dicit ego sum qui sum.hoc ꝓ=
nomen ego supponit ꝑ persona.scꝫ pro filio dei sicut
dicit glo.super illud ysa.Ecce ego ad gentes q̄ nescie
bant me.filius loquit qui dixit moysi ego suꝫ qui sū
magis autē suppōit ꝑ filio dei q̄ pro psona alia quia
ibi agit de liberatione hūani generis que facta est au
ctoritate ⁊ ministerio filii dei:et moyses magis intel H
lexit de filio dei q̄ de alia psona. quia ibi dictū est ei
descendi liberare eos sicut in daniele.vbi dicitur fili⁹
hominis veniebat:et vsq; ad antiquū dierū peruenit
intelligit ꝙ antiquus dierū sit pater per hoc ꝙ dicit
dedit ei potestatē ⁊ honorē. Ad q̄rto obiectū dicim⁹ Ad q̄rtā.
ꝙ nō est simile de ꝓnoīe relatiuo et demonstratiuo.
quia relatiuū trahit suppositionē suā a suo antecedē
te. vnde si añs supponit pro essētia ⁊ relatiuū ꝑ essē= I
tia.sed ꝓnomen demonstratiuū substātiuū importat
distinctionē et rōnalitatem.nō enī substantiuat vt di
cunt grāmatici nisi ad rōnalia propter distinctionem
ergo quā importat nō potest supponere ꝑ essentia.
Ad quinto obiectū dicimus ꝙ cū dr sit laus illi . ⁊c. Ad quītā.
hoc pronomen illi ponitur adiectiue et subintelligit
hoc nomen deo et sic fit suppositio pro essentia.bene
eñ dicit ego deus/tu de⁹ / ille deus . quia huiusmōi K
pronomina nō sunt partitiua . Ad vltimo obiectū di Ad vltimū
cimus ꝙ neutrū genus non tm̄ differt a masculino in
sexu.sed in cōsignificatione rōnalitatis et distinctiōis
que importatur p masculinum et nō per neutrū.in si
gnificatione autē distinctionis ⁊ rationalitat cōsistit
psonalitas.et ꝑpter hoc cū dicit:iste est supponit tm̄
persona.Sed obicit.constat ꝙ diuina essentia ratio= Obiectio.
nalis est.distinguēda est.est eñ singularis et re et in=
tellectu.eius enī ymaginatio prohibet illā predicari
de pluribus:ergo est distincta a qualibet alia essētia
ergo nec distinctio nec rōnalitas nec illa simul sūpta
impediūt quin possit diuina essentia demonstrari per
hoc ꝓnomen iste.Ad hoc potest dici ꝙ diuina eēntia ad obiectionem.
distincta est vt forma sed nō vt ypostasis. sed hoc pro
nomen iste importat distinctionē substātie subiecte⁊
propter hoc non potest demonstrare essentiā diuinā.
vel potest dici plan⁹ ꝙ hoc pronomen iste duplicem alia solutō
distinctionē exigit:scꝫ distinctionē singularitatis et di
stinctionē incōicabilitatis.pmā autē nō habet diuina
essentia sed secūdā.est enī cōicabilis a tribus psonis⁊
ꝑpter hoc nō pōt demōstrari per hoc pronomen iste.

¶De multiplicitate adiectiuorum de deo dictorū.

DIcto de nominibus substantiuis de deo dictis
dicendū est de adiectiuis de deo dictis:siue sint

nomia siue verba.Et primo de multiplicitate huius
modi adiectiuorū⁊ modis p̄dicādi eorumdē. Scdo
vtrū aliquod nomē dicatur vniuoce de deo et creatu
ris.Tercio de noib⁹ decē p̄dicamētoꝝ dictis de deo
Diuisio nominū dictorū de deo. Sciendū ergo ꝙ nominū huiusmodi siue verborū q̄
dicūtur de deo quedā essentiā pure significāt: nichil
alid cōnotando.vt hoc verbū est et hoc nomen ens
M quedā significāt essentiā cōnotādo p̄uatione. vt eter
nus immēsus. quedā tm̄ essētiā significāt.sꝫ aliter q̄
hocverbū est:vt cū dicit. deus cognoscit se vel scit se
significatur diuina essentia: nichil aliud cōnotādo. sꝫ
significatur vt scientia. quedā significant diuinā essen
tiā et cōnotant effectū in creatura vel in actu.vt cau=
sat iustificat. vel in habitu. vt iust⁹ misericors.vel in
Ar contra predicta. potentia.vt oīpotens.Sed obicit de illis que notāt
in actu effectum in creatura cum dicitur . deus creat
hanc aīam . hoc verbū creat significat diuinā eēntiā
vt actionē. deus enī seipso agit nō aliqua actione ac
cidentali. et ꝑponitur ibi effectus in creatura cū po
tētia de deo aut nō.si de deo sꝫ ille effectus non inest
deo:ergo falso predicat de illo:ergo illa locutio est
N falsa.Si non:contra solus deus ibi subicit:sed nichil
predicat vel compredicatur in aliqua ꝑpositiōe nisi
de re substantiali termini:ergo ille effectus cōpredi=
Secundo. catur de deo.item huiusmodi noīa misericors iustus
et cōsimilia translata sunt per cōformitatē a creatur
ad cratorē. sed cū dicitur sortes ꝑcutit vel sortes est
iustus nichil p̄dicat vel cōpredicatur nisi percussio vl
iusticia:ergo cū hmōi noīa predicant de deo tm̄: vnū
Tertio. debet p̄dicari vel cōpredicari. itē cū dr deus cogno=
scit se.hoc verbū cognoscit tm̄ significat diuinā essen
O tiā nichil aliud cōnotando: ḡ cū dicit deus creat. hoc
verbū creat debet tm̄ significare diuinā eēntiā.nichil
alid connotando.itē dicit boetius et btūs dionysius
Quarto. ꝙ deus est substantia sup oēm substantiā . et iusticia
sup omnē iusticiā. et sic de aliis: ergo cū sic dicit iste
homo est iustus.nichil p̄dicat vel cōpredicatur nisi iu
sticia causata.sic cū dr de⁹ est iust⁹.nichil p̄dicat vl cō=
Solutio. p̄dicat nisi iusticia incausata. scꝫ diuīa eēntia . ¶So
lutio. sicut ī dyaleticis multiplex ē p̄dicādi mod⁹.sic
⁊ in theologicis.est enī modus p̄dicandi idēptitatis
vt cū dr sortes est hō.siliter in theologicis.cū dicitur
P pater est deus.et alius in habitudine forme ad subie
ctum vt cū dicitur sortes est albus . similiter in theo
logicis.vt cū dr de⁹ est iustus.est alius habitudine ef
fectus ad causam.vt medicina est sana.et in tali mo=
do nō oportet ꝙ forma predicati insit subiecto. ⁊iste
modus predicandi est hic deus creat hanc animā.vñ
non oportet ꝙ effectus predicat⁹ insit deo : sed ꝙ ad
ipsum ꝑtineat:vt effectus ad causam.est alius mod⁹
predicandi in habitudine conseruati ad conseruans.
vt hec dieta est sana.similiter ī theologicis. vt hic cō
tinet de⁹oīa.i.conseruat.Est ali⁹ in habitudine signa
ti ad signans.vt vrina est sana.iste autē modus nō est
In hoc pꝫ solutō pmi in deo.quia deus secundū qd est deus nullius creatu
re est signum.sed potius econtra.Ad secundo obie=
Ad scdm. ctum dicimus ꝙ sicut hoc nomen pater solum pa=
trem significat.sed ex vi relationis dat intelligere fi
liationem in filio.et sicut hoc verbum percutit non
significat nisi actionem principaliter: sed ex vi signi=
ficādi actiue dat intelligere aliquid in re passa quod
intelligitur illi vt effectus agentis. et ita cōpredica=
Q tur quodammodo de agente. Eodemmodo dicim⁹
deus in hac deus creat hanc animam, nec dicimus ꝙ
in hac deus creat hanc animam cōpredicetur aliquid
non eo modo quo in hac:iste percutit istum. Ad ter Ad tertiū.
tio obiectum dicimus ꝙ non est simile de hoc verbo
cognoscit et de hoc verbo creat.quia hoc verbum co
gnoscit non est actiuū ymo potius in voce passiua si
gnificat passionem sicut verbum sentiendi.vnde non actiua
est vere transitiuū.Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ si= Ad q̄rtū.
cut cum dicitur sortes est iustus.hoc nomē iustus so
lam iusticiam significat. similiter cum dicitur deus ē
iustus solam iusticiam significat. sed non sequitur ꝙ R
non cōnotet effectum.quia in ratione iusticie claudi=
tur effectus.iusticia eī est reddere vnicuiq; qd suū est opio aliq̄ꝝ
Dicūt aūt quidā ꝙ cum dicitur deus creat .hocver=
bum creat non significat nec predicat diuinam essen=
tiam:sed tm̄ effectum qui est creatura . Sed contra Ar contra.
deus est proprie actor ita enī ad ipsum pertinet age=
re ꝙ nullomodo ad ipsum pertinet pati : ergo sicut
cōtigit ipsum significari vt qualitatem: sic ymo mul=
to fortius contigit ipsum significari vt actionem. et
maxime per hoc verbum creat. quia creare ad ipsuꝫ
pertinet:ergo cum dicitur deus creat.hoc verbū cre
at significat diuinā essentiam.Item quidam dicūt ꝙ Alia opiō.
cum dicitur deus est iustus . predicatur tantū diuina
essentia.et nullus effectus cōpredicatur et hoc ꝓbāt
sicut prima iusticia influit effectus suos in reb⁹ crea
tis.sic primū ens influit effect⁹ suos in rebus creatis S
sed cū dicitur deus est ens.non predicat vel ꝯpredica
tur nisi diuina essentia . eadē ratione cū dicitur deus Solutō rationis dicte
est iustus.non predicatur vel cōpredicat nisi diuina opinionis.
essentia.Sed ad hoc dicendum ꝙ non est simile quia
q̄uis primum ens influens sit effectus suos. tamen
hoc nomen ens non significat hoc in habitudine il=
la vel in illo fluxu. Sed cum dicitur deus est iustus
hoc nomen iustus signifat diuinam essentiam:vt qua
litatem habitum . vnde significat in habitudine ad
actum.solet queri de hac locutione deus est iustus ⁊ querit hic.
misericors.etvidetur ꝙ sitvera.quia in multis locis
sacre scripture inuenitur.vnde dulcis ⁊ rectus domi Prima rō
nus et iterum patiens et multum misericors . sed si
est vera hec non est propter principale significatum T
illorum adiectiuorum.illud enim vnum est.sed pro=
pter connotata que sunt diuersa.sed si eadem ratio=
ne hec esset vera : deus est iusticia et misericordia et
propter eadem connotata . Preterea talis locutio Secunda.
inuenitur in sacra scriptura . vnde in p̄s . misericor=
dia ⁊veritas tua sēper susceperūt me.⁊ in paulo pme
ad coꝝ. Factus est tibi sapientia et iusticia et sancti=
ficatio et redemptio. Sed cōtra esse iusticiā.est esse In opposi
quid.⁊ esse misericordiam est esse quid.et ita si deus tum.
est iusticia et misericordia:deus est quid et quid⁊ ita
plura.¶ Solutio.dictio copulatiua cū copulat ad= Solutio.
iectiua cōiungit copulata per illa adiectiua et et: q̄a
cum dicitur deus est iustus et misericors: copulātur
diuersa connotata per illa adiectiua.habet copulata
coniunctio illud quod exigit.vnde illa locutio estve
ra.sed cum copulat inter substantiua vult copulare
supposita.et quia cum dicitur deus est iusticia et mi V
sericordia:non supponuntur hec cōnotata. non enim
inuenit in hoc dicto et diuersitatem quam exigit.vñ
proprie loquēdo falsum est:recipi tamen potest. sed
improprie propter diuersa cōnotata que ibi sunt.q;
quandoq; per improprias locutiōes magis exprimi=
tur veritas fidei q̄ per proprias.

¶De nominibus adiectiuis de deo relatiue dictis

Queritur de noībus adiectiuis relatiue dictis
In q̄nto ca de deo.notandū autē ꝙ significāt ipsam diuinā
pitulo que essentiā in habitudine ad creaturā nullū cōnotando
rūtur tria. effectum:vt dn̄s/ creator/que sunt adiectiua significa
Adiectiua tione.vt cum dicitur deus est dn̄s.sed quia dn̄s dicit
relatiua. in habitudine ad seruū.constat ꝙ hoc nomē dn̄s prin
cipaliter significat essentiā diuinā. queritur ergo q̄d
Questio. cōpredicet.cōstat aūt ꝙ nō seruitutē.illam autē nō p̄
Prima rō dicat de deo.hoc enī absurdū esset dicere ꝙ seruitus
X predicaretur de deo. Preterea non posset assignari
Secunda. in qua habitudine p̄dicaret de deo.qm̄ cū dico deus
est dn̄s hoīm. non notat deus vt causa sed pure no=
tatur quomō dn̄s se habeat ad suū seruū et econtra.
ergo nō potest dici ꝙ ibi predicatur seruitus de deo
in habitudine effectus ad causā.et constat ꝙ in nulla
alia habitudine.relinquit ergo ꝙ nullomō seruitus
cōpredicatur de deo. ⁊ ita cū dicit. deus est dn̄s hoīz
non p̄dicatur vel cōpredicat de deo nisi diuina eēntia
et ita ex hoc videtur ꝙ deus ab eterno fuit dn̄s:ergo
ab eterno habuit seruū qđ falsum est.Ad hoc dicunt
ad q̄stionē. porretani ꝙ hoc nomē dn̄s significat quādā relatio=
nē q̄ est dominiū q̄ dn̄s est dn̄s. et illa relatio nō inest
Opīo por= diuine eēntie. sed assistit ei et incepit ei assistere ex tē
retani. pore quādo scz incepit habere seruū.eodēmō hoc no
men creator significat quandam relationē qua deus
est creator.⁊ illa relatio incepit assistere diuine essen=
Cōtra illaz tie quando creature inceperunt oriri ab ea. Sed ꝙ
opinionē. hec solutio nulla sit patere potest per hoc ꝙ sicut ali
quis habet ab albedine ꝙ sit albus:ita deus a domi
nio habet ꝙ sit dn̄s:sed dominiū creatura est:ergo a
creatura habet deus ꝙ sit dn̄s:ergo creatura causa ē
et dat et ꝙ sit dn̄s.qđ aperte hereticū est.eodēmodo
creatio qua deus est creator est quedā relatio creata
a qua habet de⁹ vt sit creator oīm.qđ est absurdū.s.
ꝙ aliqua creatura sit causa. et det deo vt sit creator
Scđa ratō celi et terre.Preterea illa creatio est creatura:ergo
Z creatur aliqua creatione: ergo se creatione vel alia
creatione.si alia creatione:iterum illa creata:erit se
creatiōe vel alia creatione.sed sic erit p̄cedere in infi
nitū:ergo erit aliqua creatio q̄ seipsa creata est.⁊ ita
Tertia rō. creatio est causa suijpsius et prior seipsa. Preterea
dicit ambrosius ꝙ non est creatura ille per quē facta
est oīs creatura:ergo creatio non est creatura.Item
Quarta rō dicit augustinus ꝙ deus dn̄s est per accidēs.non per
accidens suū:sed p accidēs creature. Itē đt boetius
Quinta rō ꝙ dominiū est potestas cohercendi subditos.ḡ deus
habet a creatura cohercere subditos:ergo nō per se
opinio do= potest cohercere subditos:ḡ non est summe potens.
ctoris. qđ est hereticū. Nos aūt dicimus ꝙ hoc nomen dn̄s
significat diuinam eēntiā:vt dn̄ium.dominiū enī est
A potestas cohercēdi subditos (vt dicit boetius) deus
aūt seipso potest cohercere subditos.vn̄ ipsa diuina
essentia est dominium quo dn̄atur suis subditis.Ex
hoc ḡ modo significandi quo diuina eēntia significat
vt dn̄ium ⁊ vt relatio:innuit et coasserit seruitus de
creatura vnde deus/dn̄s ab eterno non fuit:eodē mō
videt alicui ꝙ sic eēt dicendū in ista:deus creat hanc
idem dicūt aīam.scz ꝙ ex mō significandi quo deus significatur
q̄dā đ crea vt actio coasserit effect⁹ de creatura:⁊ ꝙ iste effectus
tura creare nō predicet de deo sed de creatura.sed nō potest dici
B ꝙ cum dico:deus creat hāc aīam.iste effectus ostēda
tur pertinere ad deum tāꝗ ad suā causam ⁊ ideo bn̄
compredicat de deo.sed cum dico:deus ē dn̄s crea=
turarū.sic p̄cise ostēdit quomō dn̄s se habeat ad rem
sibi subiectā ⁊ ecōuerso.nec ostēdit sic aliq̄d ptinere
ad deū tāꝗ effectus vel alio mō.Et ideo in hac:deus
est dn̄s oīm.sic nichil cōpredicat de deo.similiter in hac
deus est creator creaturaꝝ.sed ex modo significandi
aliq̄d cōpredicat de creaturis.ergo cum dicit:deus
incepit esse:domin⁹ deus incepit eē creator.inceptio
notatur non circa rem predicatam principaliter:sed
circa rem compredicatam.

¶Utrum aliquod nomen dicatur
vniuoce de deo ⁊ de creaturis.

Queritur vtrū aliquod nomen dicatur vniuoce
de deo et de creatura.Arguit ꝙ sic.quia mul= *Arguit.*
totiens inuenitur in sacra scriptura:deus est melior/
iustior quolz hoīe.nulla aūt collatio est:nisi ista noīa *C*
bon⁹/iustus/vniuoce dicerētur de deo ⁊ de creatura.
igit.Sz videt hoc eē impossibile:qr hoc nomē iustus *In oppoᵐ*
s̄m ꝙ dicitur de petro significat iusticiam creatā:sed
creatum ⁊ increatū non vniuocant in aliq̄ vno:ergo
iustus nō dicit de deo ⁊ petro vniuoce. Preterea si *Scđo ar.*
deus est iustior petro:ḡ iusticia dei est magis intēsa
ꝙ iusticia petri.sed iusticia dei nichil aliđ est ꝙ diuia
essentia:ḡ diuina essentia magis intensa est ꝙ iusticia
petri.et hoc est manifeste falsum:quia illius esse siue
essentia nō suscipit magis et minus. ¶Solutio.Re *Solutio.*
vera iusticia causata ⁊ iusticia incausata ī nullo cōue= *D*
niunt:nec in genere/nec in specie/nec in p̄prio/nec in
accidente:ideo equiuoce dicit iustus de deo ⁊ petro.
sed qm̄ aliquomō cōueniūt in effectu:ideo vniuocant
in hoc noīe iustus.Sicut enīz iusticie create est red=
dere vnicuiꝗ qđ suū est:ita illudidē conuenit iusticie
increate.et ideo qr iusticia īcreata cōuenit cū iusticia
creata in suo effectu eēntiali:ideo vniuocant.et cum
iusticia creata sit virt⁹ ⁊ teneat mediū in sua opatōe:
iusticia increata magis tenet mediū.Mediū enim in
qualibet virtute latitudinē habet.qđ mediū iusticia
increata sūme tenet.Et iđo dicit deus magis iustus *E*
quolibet alio sctō:p̄pter effectū in quo magis tenet *quō vniuo=*
mediū iusticia increata.Vn̄ iusticia increata in se non *cātur in*
est magis intensa ꝙ iusticia creata:sed in suo effectu. *effectu.*
Vn̄ est fallacia accidentis:si quis sic inferat.Iusticia
increata magis est intēsa ꝙ iusticia creata:et iusticia *fallacia ac=*
increata nihil aliud est ꝙ diuina essentia:ergo eēntia *cidētis.*
diuia magis est intēsa ꝙ iusticia cretata:qm̄ effectus
in quo est intēsio nō significat per hoc nomen eēntia
sicut per hoc nomen iusticia.vnde dicimus ꝙ hec est
v͞a:deus est iustus/⁊ petrus est talis.theologice lo=
quēdo.quia diuina essentia significat vt qualitas per *F*
hoc nomen iustus:similiter ⁊ deus ⁊ petrus est iustus.
Et sic ex predictis patet solutio ad obiecta.

¶De diuisione noīm dictorum de deo.

Queritur de diuisione noīm dictoꝝ de deo.quia
ioh.damas.facit sic.primum nomen dei ipsius
demonstrat ipsū est.et nō quid est.s̄m est nomē ope=
ratiōis.ille vero īcorporale et sine principio ⁊ vnige
nitū et increatū et incorporeū.et sine tempore et in=
uisibile.et quecūꝗ talia quid nō est significāt qm̄ nō
incepit esse nec corrūpitur nec creatus est.nec est cor
poreus nec videtur.bonū autē et iustū et sanctū.et
quecūꝗ talia noīa sequūtur naturā nō ipsam essētiā.
ostendūt et eoꝝ que regunt rex est.et eorū que con=
dūtur conditor est. et eorū que pascuntur pastor est.
omnia ergo noīa cōprehendit damas. hac supradicta

q̄nꝗ sūt ge que in quinꝗ membra potest redigi.primū genus.
nera noīm est nomen quod significat substantiam et nō quid est
q̄ dicunt de sicut hoc nomen quid est.quod significat substantiā
deo. gratia verbi non significat quid est.i. aliquam perso
G nalem substantiam ymo pelagus substantie et abys=
sum.Secundum genus est nomen operatiōis vt hoc
nomen deus.qđ qualiter intelligendū sit superius di
ctum est. Tertium genus est nomen quod significat
de deo quid non est vt inuisibile incomprehensibile.
et similia et de istis superius dictum est. Quartum
genus est nomen quod sequitur naturam et non ostē
dit substantiam: vt bonus iustus sanctus et similia.
Quintum genus est nomen dictum secundum habi=
H tudinem:vt domin⁹ conditor pastor et similia. sed cō
tra illud qđ de quarto membro dicitur obicit sic.hoc
nomē iustus de deo predicat diuinam essentiam. Q[uod]
probatur per hoc ꝙ deus ab eterno fuit iustus et ta=
li iusticia que est communis tribus personis. sed
Cōtra q̄rtū nichil est cōe tribus p̄sonis essentialit nisi eēntiale: ḡ
arguitur. hoc nomē iustus significat de deo diuinā essētiā. boe
Scđo ar. tius etiā dicit ꝙ noīa quantitatis et qualitatis dicta
de deo substātiā significāt.et ita videt mētiri damas.
cū dicit ꝙ ista bonus iustus non predicant substantiā
Responsio de deo.sed sequuntur naturam diuinā.Ad hoc dicen
dum ꝙ ista nomina bonus iustus significāt diuinam
I essentiam:vt habitum qui in alijs rebus sequūtur na
turam siue substantiam rei.et ideo quia talia nomīa
non significant essentiam vt essentiam.sed vt habituz
Cōtra diui dicit damas.ꝙ non significant substantiam.sed sequū
sionē ar. tur substātiam. videtur autem ꝙ predicta diuisio sit
diminuta quia verba et nomina de sex predicamētis
institutis predicantur de deo vt cum dicitur: deus cre
at deus iustificat/deus irascitur/deus semper est/ de⁹
vbiꝗ est/deus sedet super cherubin/deus ē amictus
lumine sicut vestimento et ysa. .xlix. hijs omnibus
velut ornamento vestieris.isti vero modi predicandi
non continentur sub aliquo nec sub aliquibus illorū
quinꝗ.primum enim genus pertinet ad substantiam.
secundum ad operationem.tertium ad priuationem
Solutio. quartum ad qualitatē.quintum ad relationē.¶So
lutio.ad hoc dicimus ꝙ re vera omnia predicamen=
ta predicantur de deo.⁊ sicut dicit boetius talia erūt
K predicata qualia permiserint subiecta.cū enī de crea
Alij dicūt turis predicamenta dicuntur.quedam eorum signifi
talia sunt cant substantiam quedā accidētia cum vero in diuinā
subiecta q̄= vertūtur predicationem omnia mutantur. hoc enim
lia p̄mittūt nomen deus dictum de deo substantiam videtur si=
ab eorū p̄= gnificare.sed talem substantiam significat que sit vl=
dicatis. tra omnem substātiam.cum autem dicitur deus est
iustus significare videtur qualitatem.sed non accidē
talem sed eam que sit ipsa substantia.ymo vltra om=
nem substantiam eodemmodo cum dicitur deus ma
gnus:omnia autem alia predicamēta sicut dicit boe
tius non predicantur de rebus quia non significant
L res q̄ sūt absolute de rebus vel in reb⁹.sz significāt ex
trinsecus dependentia. vnde et per hoc oēs alie pre=
dicationes ad predicamentum relationis reducun=
tur. vnde omnia septem vltima predicamenta intelli
git damascenus comprehendi sub predicatione ha=
Ostēdit h bitudinum quam ipse posuit quinto loco. predica=
quō p̄dica= mentum autem relationis dictum de deo significat
mēta dicūt diuinam essentiam:vt causam.cum autem duplex sit
de deo
passio:scilicz corporalis et animalis.corporalis de ip
so non predicatur:sed animalis.vt cum dicitur: ira=
tus est furore dominus.p quod ostenditur quomo=
do se habeat ad maleficia scilz vt punitor. Ira enim
dei nichil aliud intelligitur ꝙ inflictio pene.Predi=
camentū autem situs predicatur de deo.vt cum dici
tur:qui sedes sup cherubin.in quo significatur quo=
modo se habeat ad superiores creaturas: scilicet vt
excedens eas.Predicamentum autem quādo dictū *M*
de deo significat qualiter se habeat eēntia diuina ad
temporalia scilicet vt concomitans ea.vt cuz dicitur
deus est semper.quia nec presentia nec preterita nec
futura vnꝗ potuerunt nec poterunt esse sine eius cō
comitantia.Predicamētum autem vbi significat di
uinam essentiam vt presentem omni loco.vt cum di=
citur deus est vbiꝗ.Predicamentum vero habitus
diuinam significat essentiam vt exterius a creaturis
sibi inherentibus declaratam.vt cum dicitur amict⁹
lumine sicut vestimēto:id est creaturis luminosis ad
herentibus ei/et ipsum exterius declarantibus.Pa
tet ergo ꝙ per omnia talia predicamenta significa=
tur diuina essentia vt habitudo.quia per predicamē *N*
tum actionis et passionis significatur vt causa.per p̄=
dicamentum quando significatur vt concomitantia.
per predicamētum vbi vt presentialitas.per predica
mentum situs vt excellentia.per predicamētum au=
tem habitus in habitudine declarati ad declarantia
sibi adherentia et conformia.de predicamento autē
relationis dictum est:quoniam significat diuinam es *Nota de re*
sentiam vt habitudinem: quia videlicet significatur *latione.*
in habitudine ad creaturas.quando autem tale pre=
dicatum significat habitudinem persone ad personā
non significat diuinam essentiam sed notionem.sicut
ista nomina pater/fili⁹.⁊ est generalis regula ꝙ quo *Rl̄a ḡnalis*
tienscunꝗ diuina essentia siue deus predicatur in ha
bitudine ad creaturas:illa habitudo nichil aliud est *O*
ꝙ essentia:vt patet ex dictis.Et notandum ꝙ cuz de *De causali*
us non sit causa materialis/ sed efficiens et formalis *tate dei.*
et finalis vel nunꝗ vel raro inueniuntur verba passi
ua corporalia dici de deo:sed passiua que ptinent ad
animam bene dicuntur de deo.Sed istud videtur es *Contra ista*
se falsum.dicitur enim septimo ad hebreos. Rursuz *arguit p̄io*
crucifigentes sibimetipsis filium dei.et secundū vnā
expositionem is est sensus. Homines per peccatum
mortale expellunt dominum a se.ergo deus expelli
tur et deus crucifigitur.Et in tertio malachie. Uos *Secundo.*
me configitis tota gens:ergo deus configitur. Itez *Tertio.*
ad Hebreos decimo. quanto magis putatis mereri
supplicia deteriora qui filiū dei conculcauerunt. ⁊c.
ergo filius dei conculcatur.et ita corporalia passiua *P*
dicuntur de deo.et iste modus predicandi nō est sub
aliquo illorum quinꝗ:ergo insufficiens est indiuisio
damascem. Forte dicetur ꝙ improprie dicitur deus *Dicet forte*
expelli:quia scilicet gratia eius expellitur. Sed con *Contra ar.*
tra. deus magis dicitur proprie haberi ꝙ gratia:qr
gratia habetur vt est instrumentum vel vt vas quo
deus habetur vt panis celestis:ergo magis proprie
dicitur deus expelli ꝙ gratia. ¶Solutio. huiusmo *Solutio.*
di predicationes indirete sunt.idē est enī deus expel
lit ab hac aīa:ꝙ hec aīa spoliat se deo.p mortale eñ
pctm̄ agit in se ⁊ non in deū.vn̄ ipsa patit nō de⁹.facit

Q

enim ꝙ deus non habeatur ab ipsa et facit ꝙ gratia non sit in ipsa. quia ergo indirecte predicantur talia de deo non oportet cõtineri super aliquo quinqꝫ modorum.

¶ Primo determinandum est de hoc nomine persona. Capitulum quintum.

In hoc capitulo sunt sex q̃stiões Primo. De hoc nomie ꝑsona.

DIcto de nominibus essentialibus que dicuntur de personis et de essentia. dicendū est de nominibus personalib⁹. Et primo de hoc nomine persona quid significaret de eius diffinitione. Secundo vtrum in eadē significatione dicatur hoc nomen persona de personis creatis et increatis. Tertio vtrum hoc nomen dicatur de deo per essentiam vel per relationem. Quarto vtrum persona idem sit cum essentia. vtrum scilꝫ vere dici possit ꝙ persona est essentia. Quinto quid remaneat abstracta personalitate et ꝑsona. Sexto de nominibus materialibus dictis de persona.

R *q̃d est ꝑsona*

Circa primū capitulum sic obicitur. Persona sic describitur a boetio in libro de duabus naturis et vna persona xp̄i. persona est rationalis nature indiuidua substantia.

Cõtra diffinitionē ar.

Contra hanc diffinitionē sic obicit. pater et fili⁹ et spūssanctus sūt tres persone: ergo sūt tres nature rationales indiuidue substātie: ergo pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie: ergo est eorū vna substantia qd̄ est contra fidē.

nō *Scd̄o ar.*

Item dicit augustinus ꝙ pater et filius et spiritussanctus sūt tres res quibus fruendū est et sunt per se existentes hoc constat: ergo sunt tres res per se existentes. sed res per se existens est descriptio substantie: ergo sunt tres substātie.

S *Tertio ar.*

Item dicit magister in sententijs ꝙ pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie. i. tres entes: ergo sunt tres omnipotentes ⁊ tres eterni. quia nullum nomē magis est essentiale ꝙ̄ hoc nomen ens. vnde si illud dicitur pluraliter de tribus personis multo fortius et alia. hoc autem est contra simbolum.

Pro declaratione p̄dictorum.

Ad predictorum euidentiā notandum ꝙ hec quattuor nomina latina essentia/subsistentia/persona/substātia eq̄pollent istis quattuor grecis nominibus vsia vsiosis ypostasis prosopon. essētia siue vsia est forma inq̄tum facit simpliciter esse ⁊ propter hoc essentia vsia solam negatiuā significat nec vnq̄ trāsumitur ad significādum personas.

T *natura*

substantia siue vsiosis est forma generalis siue specialis in quod facit eē quid: vt animalitas que facit esse animal: humanitas que facit esse hominem. vel subsistentia et vsiosis dicitur ipsū subiectū prout sua substantialis forma est quid non indigēs accidentibus vt sit. ideo hoc nomē subsistentia quandoqꝫ per similitudinem trāslatum ad significandum personas: vt dicatur pater et filius et spiritussanctus tres subsistentie. i. tres que verum sunt nō indigentes aliq̄ alia re vt sint.

V

substantia siue ypostasis dicitur indiuiduum primi predicamenti siue prima substantia. quia dicitur substantia siue ypostasis quia substat accidentibus eam indiuiduantib⁹ siue discernētibus. hoc modo sumit aristoteles hoc nomen substantia in primo predicamentorum: vt dicit substantia est que proprie et principaliter et maxime dicitur. ideo hoc nomen ypostasis apud grecos per similitudinem translatum ad patrem ad filium ⁊ ad spiritumsanctum: et hoc nomen substantia apud nos. quia sicut indiuiduum primi predicamēti distinctum est suis accidentibus. ita pater et filius et spiritussanctus distincti sunt suis notionibus. et ideo dixerunt greci patrem et filium ⁊ spiritumsanctū tres ypostases: id est tres res distinctas. et latini dixerunt patrem et filium et spiritūsanctū esse tres substātias in eadē significatione prorsus qua ipsi greci sumunt hoc nomen ypostasis. sed hec significatio nō est vsitata.

X

modo persona siue prosopon proprie dict⁹ est homo laruatus qui representabat certos homines: vt cremetani ⁊ iunonē. dicebatur enim prosopon a pro quod est inde et sopon quod est facies: quasi in facie habeant laruam. et ex hoc inoleuit cõsuetudo dicere vt homines dicerentur persone. et ex hac significatione translata sunt nomina per similitudinem ad patrem et filium et spiritusanctū: quia sicut certi homines distincti sunt suis proprijs qualitatib⁹: ita pater et filius et spiritussanctus distincti sunt proprijs notionibus secundum hanc translatiuam significationē persona idem est ꝙ ypostasis: id est res distincta rationalis.

Y *Solutio.*

Ex hac distinctione patet solutio ad predictam obiectionem. Boecius enim in illa diffinitione hoc nomen substantia sumit secūdum ꝙ equipollet huic nomini greco ypostasis: et secundum hoc concedendum est ꝙ pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie: id est tres res distincte. sed modo nō est in vsu in hac significatione hoc nomen substantia: immo ponitur pro essentia. et dicitur ꝙ pater et filius et spiritussanctus sunt vna substantia siue vnius substantie. Et secundum ꝙ dicitur hoc nomen substantia de christo inquantum est homo: sumitur secūdum ꝙ est genus.

Ad secūdū

Ad secundo obiectum dicimus ꝙ non valet hec argumentatio: pater et filius et spiritussanctus sunt tres per se existētes: ergo sunt tres substantie: si sumatur substantia secundū ꝙ sumitur in primo predicamēto.

Z

ibi enī sumitur prout est apta nata subsistere vel substare accidētibus et suscipere cõtraria. sic autē non cõuenit personis diuinis. sed si sumat sicut Boecius sumit in diffinitione ꝑsone tūc cõcedenda est conclusio.

Ad tertiū.

Ad tertio obiectum dicim⁹ ꝙ pater et filius et spūssanctus sunt tres entes vt hec dictio entes sumatur participialiter. i. tres qui sunt. q₂ hoc nomen qui personale est. sed si sumatur noīaliter et substantiue falsa est. et he similiter false sunt: tres eterni sunt: tres oīpotentes sunt: secundū ꝙ illa noīa sumuntur substātiue. q₂ nullū substantiuū recipit plurale nisi distinctio sit in sua forma. sed si sumatur adiectiue vera est.

Nō hic deē cōgruitate *A*

Videtur autē per predicta ꝙ hec est incōgrua: persona est rationalis et indiuidua substātia. q₂ hoc nomen persona significat rem distinctam et prout est distincta: et hoc nomē indiuidua significat distinctionē: ergo ibi bis significat distinctio et ita videt locutio nugatoria ꝓpter eiusdem inutilē repetitionem.

Ad idem.

Item videt ꝙ aīa secūdum huiusmodi diffinitionē sit persona: q₂ aīa est substantia distincta suis accidētibus et ita substātia indiuidua. et cõstat ꝙ est rationalis nature: ergo aīa est rationalis: nec indiuidua substātia: ergo est persona.

ʒ hec ar. *Solutio.* *Duplex distinctio.*

Cõtra: aīa nō est per se vna: ergo non est ꝑsona. Solutio ad premissa. Notādū est ꝙ duplex est distinctio: est enī distinctio singularis que opponit vniuersalitati q̄ distictio cõstat ex ꝓprietatib⁹ quas in nullo ē alio reperire eas dem. et istā distinctionē notat hoc nomē subā positū

B

in illa diffinitiõe et est distinctio incõmunicabilitatis qua aliquid non potest cõicari vt pars. Ex hoc patet ꝙ nō est ibi repetitio eiusdē. quoniā est ibi alia distinctio que notatur per hoc nomen substantia. alia que notat per hoc nomē indiuidua. Primā distinctionē habet aīa nō scd̄am. ipsa non est indiuidua substātia sm̄ ꝙ hoc nomē indiuidua sumit in illa diffinitiõe. ⁊ ita patet ꝙ anima non est persona et etiam tertia distinctio que notatur per hoc nomē indiuidua que impedit ne christus secundum ꝙ homo sit persona. sed de illa dicetur alias.

C

¶ Utrum hoc nomen persona dicatur vniuoce de ꝑsonis creatis et increatis: et vtrū de increatis.

Dictū boetij.

SEcundo videndum est vtrum hoc nomen persona dicatur vniuoce de personis creatis et increatis et etiam an vniuoce dicatur de personis increatis. dicit boetius in libro de duabus naturis et vna persona christi ꝙ hoc nomen persona dicitur vniuoce de personis creatis et increatis.

cõtrariū ar

Sed contra. persōe create et persone increate in nullo conueniunt nec in genere nec in specie nec in differētia nec in ꝓprio nec in accidente: et omnis vniuocatio est secundū aliquā conuenientiam: ergo nichil dicetur vniuoce de personis creatis et increatis: ergo nec persona.

Ad idem.

Item dicit augustinus ꝙ omnia nomina que dicunt de deo trāslatiue dicuntur de ipso preter hoc nomen qui est: ergo hoc nomē ꝑsona methaphorice dr̄ de personis increatis ⁊ proprie de personis creatis: ergo equiuoce.

Ad idem.

Item videtur ꝙ equiuoce dicatur de personis increatis. quia nichil est commune patri et filio et spiritui sancto nisi essentia. sed hoc nomen persona non vniuocat patrem et filiū et spiritumsanctū in essentia. quia non est datum ab essentia. quia secundū hoc nō essent tres persone sicut nec tres essentie: ergo hoc nomen persona nō est vniuocū ad tres personas increatas.

D *Si dicatur*

si dicat ꝙ intellect⁹ tante potestatis est ꝙ p̄t vnire ea que non sunt vnita in re. probatur. hoc est falsum ponatur enim ꝙ isti tres homines sortes plato ⁊ cicero non cõmunicant in aliqua forma in qua cõmunicant alij: intellectus non potest vnire istos tres homines precise in aliquo nomine quia illud nomen esset datū ab aliqua forma illa: vel cõmunicaretur istis tribus solis vel cõmunicaret istis et alijs. Si illis solis hoc est contra positum. si illis ⁊ alijs ergo nomen.

Cõtra hoc

Ad idem.

Item hoc nomen pater significat patrem non vt personam quia sic significaret ideꝫ ꝙ hoc nomen persona ⁊ hoc nomen filius significat filium non vt personam. sed hoc nomē ꝑsona significat vtrūqꝫ vt personā. ꝗ cõmune et non vt essentiam: ergo aliquid est cõe tribus ꝑsonis preter essentiam qd̄ falsum est.

E *Solutio.* *Triplex vniuocatio*

¶ Solutio. triplex ē vniuocatio. est enim quedā vniuocatio per cõformitatem sicut hoc nomen homo est vniuocum ad omnes homines et album ad omnia alba. Secunda vniuocatio est secundum generalem naturam intellectus. est enim intellectus ymago dei habens similitudinem cum qualibet re et propter hoc intellectus ymago est cuiuslibet. vnde cū vtitur seipso sicut ymagine sub ipso intelligit omnia et hoc modo vniuocum est res ad personas certas et incertas. in illa diuisione rerum quedā sunt quibus fruendum quedā sunt quibus vtendum. Tertia vniuocatio est per denominationem forme que est ex parte anime vt intelligibile opabile et similia. ⁊ hoc mō vniuocū est hoc nomē notatiō ad ꝓꝓetates ꝑsonales.

quarta vniuocatio.

Quarta vniuocatio est sm̄ ꝯueniētiā effectuū sicut dictū est sup⁹ de hoc noīe iustus. et hoc modo hoc nomen persona vniuocum est ad personas creatas et increatas. quia rationalitas creata et rationalitas increata cõueniunt in effectu.

F *Solutiō ad duas rões.*

Et ex hoc patꝫ solutio ad duas primas obiectiones. hec enim est falsa: persone create et ꝑsone increate in nullo cõueniunt: q₂ conueniunt in effectu licet non conueniant in aliquo quod in ipsis sit vniuoce. etiam dicitur quantū ad secundam vniuocationeꝫ quia substantia indiuidua que ponitur in diffinitione persone idē est ꝙ res per se existens distincta. Si autem queratur vtrum significatio huius noīs persona proprie dicit vniuocum per conuenientiam effectuum propria an methaphorica. dicim⁹ ꝙ est mixta: q₂ quantuꝫ ad effectus propria est.

G *Quīta vniuocatio.*

Quinta vniuocatio est per conuenientiam in priuatione vel in negatione sicut non albū est vniuocum ad omne quod nō participat albedinem: et hoc modo persona vniuocū est ad omnes personas increatas. q₂ hoc nomen pater significat paternitatem que distinguit patrē ⁊ facit ipsum non esse filium nec esse spiritumsanctū: sed nō significat illam vt distinctionem. vnde nō importat illam priuationē nisi per cõsequens. sed hoc nomē persona significat vt distinctionē: vnde importat priuationem que cōis est tribus personis: quia quelibet nō est alia.

Ad vltimū

per hoc patet solutio ad vltimo obiectū. Cõcedimus enim ꝙ nichil est qd̄ sit cõmune tribus personis preter essentiam: sed in priuatione cõmunicant et hoc non est inconueniens.

¶ Utrum hoc nomen persona dicatur de deo secundum essentiam vel secundum relationem.

H *Ar primo.*

CIrca tercium capitulū queritur vtrum hoc nomen persona dicatur de deo secundū essentiam vel secundum relationem. Primo sic obicitur. dicit magister in sententijs ꝙ omne nomē dictum secūduꝫ essentiam dicitur de tribus personis simul singulariter et nō pluraliter propter hoc nomē persona. si ergo cõgrua est exceptio oportet ꝙ hoc nomen ꝑsona predicetur secundū essentiā. et si secundum essentiaꝫ ergo est nomen essentiale.

Secundo.

Item dicit beatus augustinus ꝙ omne nomen dictū de deo dicitur secunduꝫ essentiam vel secundum relationē: ergo hoc nomē ꝑsona cum dicitur de deo aut dicitur secundū essentiaꝫ vel secundum relationem. si dicatur ꝙ secundū essentiam: ergo est nomen essentiale. si dicatur ꝙ secundū relationē: ergo dicitur de deo relatiue. quod falsum est. q₂ absoluta habet tantū predicationē hoc nomen persona.

I *Tertio.*

Item dicit beatus augustinus ꝙ pater fili⁹ et spiritussanctus ideo dicuntur tres persone: q₂ cõe est eis id quod est persona: sed non est eis cõmune nisi essentia: ergo videtur ꝙ idem sit persona precise ꝙ essentia.

Quarto.

Preterea si ideo sunt tres persone quia cõmune est eis id qd̄ est persona: eadem ratione sunt tres essentie. quia commune est eis id quod est essentia.

Solutio. *Ad primū*

Solutio. Ad primum obiectum dicimus ꝙ hoc nomen persona partim dicitur secundum essentiam/ partim secundum relationeꝫ. quia in diffinitione ei⁹ expresse significatur essentia per hāc vocem rationalis nature. et ibi etiam designatur relatio scilicet distinctio. q₂ ergo hoc nomē ꝑsona dr̄ scd̄m essentiā: excipit ab illa scd̄a. q₂ non primo significat distinctionē

ideo dicitur pluraliter de patre et filio et spiritusancto: potius q̄ nomina que mere significant essentiaz.

Ad secūdū

Ad secundo obiectum dicimus q̄ hec argumentatio non valet hoc nomen persona dicatur secundū relationem: ergo dicitur relatiue. quia dici secundum relationem nichil aliud est q̄ significare relationem. dici vero relatiue est dici in relatione ad alia extra. sicut cū dico iste est magnus: hoc nomē magnus dicat secundū relationē: qz significat relationē. et nō tamē dicitur relatiue: qz refert rem substantiatim ad aliquid extra. includit eñ in se id quod ad aliq̄d dicit. idē eñ est magnus q̄ excedens homines mediocris statura. Similiter hoc nomē persona dicitur secūdū relationē: et includit in se id ad quod dicitur sua relatio. qz is est sensus: persona. i. res rationalis nature distincta ab alia. Ad aliud obiectū dicimus q̄ est cōmunitas secundū intelligentiā/secundū predicationē siue suppositionē. et est cōmunitas secundum rē. Est enim secundū rem sine realiter cōmune tribus ps̄onis et oibus fruentibus ea. hoc autē quod dico ps̄ona est cōe secundum intelligentiā vel suppositionem tantū non secūdū rem sicut hoc q̄d dico homo. sicut eñ hoc nomen homo significat humanitatem cōiter ita hoc nomen ps̄ona cōiter personam significat & distinctionē. Et sicut in cōi significatione huius termini homo cōprehenduntur plures hoīes et plures humanitates: ita in cōi significatione huius noīs ps̄ona cōprehenduntur plures distinctiones et plures ps̄one. et ideo sicut Sortes et Plato et Cicero sunt plures hoīes: ita pater et filius & spūssanctus sunt plures ps̄one. Et per hoc patet solutio ad vltimo obiectum.

Ad vltimū

Item pr̄obat q̄ hoc nomen persona sit pure essentiale. qz dicit beatus Augustinus q̄ idē est esse personā patris q̄ esse essentiam patris. et ita videtur secundū hoc q̄ hoc nomē ps̄ona pure significat essentiā.

Item pr̄z

Ad idem.

cum beatus Johānes dixisset: tres sunt qui testimonium perhibēt in celo: pater et verbū et spūssanctus quesierūt heretici: qui tres? et dicit beat⁹ augustin⁹ q̄ responsum fuit tres persone: nōn illoz diceretur sed nec taceretur. et dictū est tres ps̄one. i. tres entes et ita pater et filius et spūssanctus dicuntur tres persone. i. tres substantie. i. tres entes. si ergo hoc nomen persone equalet huic noī entes: et cōstat q̄ hoc nomē entes est nomē essentiale pure: ergo et hoc nomen persona est nomen essentiale pure. Preterea si pater et filius et spūssanctus sunt tres entes: eadem ratione sunt tres eterni: vt hoc nomē eterni teneatur substātiue sicut hoc nomen entes. quod est cōtra simbolum. Ad hoc dicimus q̄ hoc nomen persona habet tres significationes. Prima est secundū q̄ mere significat essentiā. hanc enz habuit anteq̄ facta esset hec interrogatio ab hereticis: quoniā tunc bene concedit⁹ q̄ pater et filius et spūssanctus sunt vna persona: id est quedam res que est per se vna. et secundū hanc significationez dicit beatus Augustinus q̄ esse personam est esse essentiam: et q̄ nichil aliud est dicere personam patris q̄ essentiam patris. hec significatio decidit ab vsu. Secūda significatio est trāslatiua significatio secundum quam translatum est hoc nomen persona a naturalibus ad patrem et filium & spiritum sanctum. et secundū hoc significat distinctionē primo ex necessitate coacti sunt latini respondere ad illam interrogationem hereticorum. et ideo trāstulerunt hoc nomen persona hoc predicto modo et responderunt tres persone: nō vt illud diceretur: id est non quia hoc esset secundum primam et propriam significationem quam tunc habebat hoc nomen persona. sed ideo dictum est tres persone: ne taceretur id est translatum est hoc nomen persona ad significandū distinctionē ad hoc vt responderetur hereticis ne si taceretur videretur esse conclusum. dicimus ergo q̄ cum dicitur pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie. i. tres entes. hoc nomē entes est participium nomen & idem est entes q̄ qui sūt: sicut idem est currens q̄ qui currit sicut dicit primus. Sciēdum hoc ergo q̄ hec dicto entes includit in se hanc dictionem qui intellectus huius dictionis qui significat distinctionem personalem. sed hoc nomen eternus nullam significat distinctionem. etiam quādo tenetur substantiue. & ideo non possunt dici tres eterni sicut tres entes. Et notādum q̄ quidā magne auctoritatis dixerunt q̄ hoc nomen persona supponit essētiam et in singulari et in plurali. sed in singulari significat distinctionem singulariter. et in plurali pluraliter. & hoc idem vult ipsa nominis ethimologia. quia persona dicitur q̄si pro se vna siue per se vnum. dicit ergo q̄ is est sensus pater est persona. i. per se vnum id est distinctus. & significat hoc nomē persona distinctionē non in suo supposito sed in patre. similiter cū dicitur pater et filius et spiritussanctus sunt tres per sone. i. sunt vnū per se. i. distincti et hoc volunt probare per illam interrogationem hereticoz qui tres quia sicut hoc nomen aliqui nō potest supponere nisi pro essentia. ita hoc nomen qui non potest interrogare nisi pro essētia. Sed ad hāc interrogationē q̄ tres responsum est persone: ergo si competens est data responsio hoc nomē persone supponit pro essentia.

Ad idem.

Ad interrogationem erit dicendum essentia nō potest cōpetenter responderi nisi essentia. Preterea hec interrogatio qui tres data est super auctoritatē: vt videt Johanni. qui dixit tres sunt qui testimonium perhibent in celo pater verbum et. ss. qua auctoritate certificauit et de personis & de earum notionibus. non restabat ergo questio nisi de essentia: quoniā in deitate non est nisi persona vel essentia vel notio: ergo cū quesitum est qui tres quesitum est de essentia et congrue responsum est persona: ergo hoc nomen persona supponit pro essentia q̄ ipsi concedunt predictis rationib⁹. Sed q̄ eoz solutio nulla sit potestate p̄z hoc modo. quia ex eorum opinione sequitur q̄ persona que est pater sit filius: quia hoc nomen persona non supponit nisi essentiam: ergo hoc nomen qui supponit essētiam: ergo cum hec sit vera essentia que est pater est filius: similiter hec entvera persona que est pater est filius. non enim potest dici q̄ hoc nomen persona supponat essentiam nō absolute. sed respectiue scz respectu distinctionis. quoniā sm eos per hoc nomen persona non significatur distinctio respectu essētie siue in essentia. Item secundum eos hec est incōgrua aliqua persona est. quia hoc nomen persona nō habet circa quod significat distinctionem circa suum suppositum. et non habet ibi aliud circa quod illam significet sm eos & cum responsum sit tres persone a christianis ad predictam iterrogationem nulla facta est certificatio de essenta. idem enim est secūdū eos p̄sona. i. per se vnū hoc aūt nomen vnū ē ita gñale q̄ nō specificat: et ita de nullo certifiat & sic nō certificat de eētia, ppē has & mltas alias rōes abvsu exsufflata

Ad idem.

Contra p̄dicta.

Ad idem.

Responsio doctoris.

est opinio illa: nos autē dicimus q̄ cum quesitum est qui tres fuit quesito ab hereticis de nomine plurali essentiali quod est substātiuū huⁱ⁹ nominis tres vel de significato talis noīs. sed hoc fuit impossibile q̄ talis nomē responderēt scz pure essentiale plurale. sed responsū est. tres ps̄one per qd certificatur de eētia de qua fiebat questio. qm̄ hoc nomē ps̄ona intelligit essentia. sicut patz p̄ diffinitionē persone que talis est Persona est rationalis nature indiuidua substantia per hoc q̄ dz rōnalis nature specificat sic essentia siue natura. & ideo certificatū est illud quod erat in q̄stione lz nō mere: quia nō potuit sine distinctiōe certificari pluraliter essentia. qm̄ nullū plurale mere cōuenit persons diuinis: vt ptz ex predictis. per hoc patet q̄ nullomodo melⁱ⁹ potuit respōderi ad illā interrogationē hereticoz q̄ illomō quo responderūt xp̄iani.

Responsio

Quarto queritur vtrum persona sit essentia. et vtrū deus sit deitas. Probatur q̄ persona sit essentia. quia dicit boetius in libro de ebdomadibus q̄vere simplici idē est q̄d est & quo est. & dei⁹ simplicissimū est: q̄ idē est q̄d est & quo est. et ita idē est deus q̄ deitas: q̄ de⁹ ē deitas. similiter cū pat sit simplicissim⁹ idē est pater et q̄ est. sed quo est est eētia vel deitas: ergo pater est essentia: ergo ps̄ona ē eētia. Item dicit augustinus q̄ pater est quicq̄d ipse pater habet. excepto q̄ filiū habet et nō est fil⁹: ergo cū habeat eētiā pater est essentia. et ita ps̄ona est essentia. Sz contra dicit magr̄ ostendēs quātulācūq̄ differentiā proposituū ostendētes erimus qm̄ nō idē sed ps̄ona generat persona generatur. eētia nec generat nec generatur ergo ps̄ona et essentia nō sūt idē. Item in naturis bene tenet: quia si hec res ē illa suppositа hac re supponit illa. & hoc est propter idēptitatē eētialē quā significat hocverbū est: ergo si hec est vera ps̄ona est essentia. suppositа persona supponit essentia ,ppter ps̄imilē idēptitatē quā notat hoc verbū est. Item si hec est vera sortes est homo idē supponitur per subiectum et predicatum: ergo si hec est vera: persona est essentia idē supponitur per subiectū & predicatū et ita suppositа persona supponit essentia. Sed cōtra aliquid est nomen de essētia q̄d de nulla ps̄ona potest esse nomē hec enī est vera: eētia est quelibet ps̄ona & nulla ps̄ona est quelibet essentia: ergo suppositа ps̄ona nō supponitur essentia. Item deitas siue essentia est forma dei vel ps̄one. vnde ad phil⁹. ij. qui cū in forma dei essz &c. ergo deus vel persona est informatū deitate vel essentia. sed informās et informatū relatiue dicuntur sicut igitur hec est falsa. pater est filius p̄opter naturā relationis: ita hec debet esse falsa deus est deitas & hec ps̄ona est essentia. p̄opter naturā relationis que est informantis ad formatū. ité esse in pluribus nō ee in pluribus sunt opposita: ergo nō sunt in eodē: sed sunt in persona et in essentia. quia nulla ps̄ona est in plurib⁹ & eētia est in plurib⁹: q̄ ps̄ona et eētia nō sūt idē. Solutio. concedim⁹ q̄ ps̄ona est essentia et deitas. Et ad oppositas rationes concedimus q̄ principia fidei sunt quozum vnum est q̄ deus est simplicissimus ex quo sequitur q̄ persona est essentia et deus est deitas. Aliud est q̄ aliquid cōuenit essentie qd nulli persone: et ex hoc sequitur q̄ suppositа persona non supponitur essentia. Ad primo ergo obiectum dicimus q̄ generare vel generari non est differentia persone ad essentiam. sed persone ad personam. ex hoc enim q̄ pater generat sequit⁹ q̄ nō sit ille quem generat: sed nō sequitur q̄ nō sit essentia. vnde nō assignatur p̄ hoc differētia inter ppositа. Ad secūdū & tertio obiectū dicim⁹ q̄ nō est simile de naturalibus et theologicis reb⁹. ppter duas causas similū sumptas Prima est: qz in naturalibus eētia idētificatur se p̄ ps̄one: qz vnica essentia est ps̄ona vnica. et plures ps̄one plures essentie. sed in theologicis vnica eētia numero est plures ps̄one. Secūda est: qz in naturis q̄cūq̄ ,ppietas est ps̄one/est et essentie. sed nō est ita in theologicis. qz ,ppietas patris est paternitas que nō est ,ppietas essentie. vnde in theologicis suppositа ps̄ona nō supponit essentia. sed in naturis suppositа ps̄ona supponit essentia: nisi alt̄s velit dicere q̄ vnus et idē homo est plures ps̄one. vt ille qui est decan⁹ & archidiaconus. sed scm̄ hoc oportebit dicere q̄ suppositо decano supponit homo. Ad quarto obiectum dicim⁹ q̄ deitas siue natura diuina non est forma dei sed cōforma. vnde non ,pcedit obiectio. sicut enī sortes p̄ formā suā que nō est ipse agit: sic deus p̄ naturam vel deitatem que ipse est agit. Ad vltimo obiectum dicimus q̄ non valet hec argumentatio: esse in pluribus et non esse in pluribus non sunt in eodem: sed sunt in persona et in essentia: ergo ps̄ona et essentia nō sunt idem. qm̄ in prima iste terminus eodem vnicā habet suppositionem: aut tantum p̄o persona aut tantū p̄o essentia. in secunda due sunt suppositiones. vna p̄o essentia: altera p̄o persona. et est instā tia hic: actuale et artificiale non sunt in eodem: et sunt in ere et statua: ergo statua et es non sunt idem. Sed iterum negatur q̄ persona non sit essentia: qz dicit hylarius q̄ aliud est natura: aliud res nature. vt aliud est igneitas: aliud ignis. ergo aliud est de⁹: aliud natura dei. et ita deus nō est deitas. Si dicatur q̄ non est simile de naturalibus et diuinis. Contra: hylarius procedit a naturalibus ad diuina per similitudinem. Item dicit boecius in libro de ybdabus naturis etvna persona x̄pi: q̄ nestoriius dicebat in x̄po duas esse personas: sicut duas naturas entes. nō vnicaz naturam sicut vnicam personam. distinguenda ergo sunt et separanda propzijs actionibus natura et persona. ergo secūdum hoc natura et persona diuersas habent diffinitiones quas ibidem ponit boecius. est enim natura p̄out ibi accipitur/vnuscuiusq̄ specifica differentia: et persona est rationalis nature indiui dua substantia. sed quozum diffinitiones sunt diuerse ipsa sunt diuersa: ergo ps̄ona et natura sunt diuersa: ergo persona non est natura siue essentia. Item dicit damascenus de ypos q̄ non est deitas. deitatē enī solum patrem/aut solum filium/aut solum spiritum sanctum dici nunq̄ audiuimus. deitas enim naturaz manifestat. ypostasis vero personam. sicut humanitas naturam hominis et etiā ypostasim. natura vero diuina in vnaquaq̄ ypostasi. i. personarū denominatione dicitur. ergo secundum hoc persona nō est deitas. Item esse in qualibet persona dicitur de diuina essentia: ergo vel secūdum substātiam vel secundum relationem. si secundum substātiam: ergo dicitur de qualibet persona per se: et hoc est falsum. si secundū relationem: ergo secundum relationem illa essentia distinguitur a qualibet persona: ergo sicut pater nō est filius a quo distinguitur p̄ paternitatē sic essentia nō est ps̄ona. Item pater genuit filiū aut sm q̄ pater

Ad idem.

Ad secūdū

ponit illas causas.

Ad q̄rtum

Ad vltimū

Ad idem.

Iterū ar.

Si dicat.

Cōtra ar.

Secundo.

damascen⁹

aut fm qd inest sibi aut fm qd de⁹ aut fm quod iste.
quidā dicūt nō scdm qd pater ymo potius fm qd ge
nuit est pater: nec fm q innascit.qz innascibilitas pri
uatio est.vnde nō est origo filij:ergo nō est fili⁹:eadē
ratione nō est pater neqz spūssanctus: ergo deitas nō
E est persona.si secundū q iste.contra iste ab aliqua p-
prietate est iste.quia iste discretiuū est: ergo vel a pa
Ad idem. ternitate vel innascitatevel deitate ⁊ indevt pri⁹.Itē
esse ab alio et non esse ab alio sunt in psona.⁊ in essē-
tia et non secundū idem cum sint opposita : ergo se-
cundum diuersa: ergo persona ⁊ essentia sunt diuer-
Opio gil- sa propter has et consimiles rationes.dixit magister
berti. gilbertus et sequaces eius q deitas nō est deus ⁊ q
hoc nomen deus nō pōt supponere pro essentia . sed
Af contra contra hoc obicitur.deitas siue diuina natura aut est
ens aut non ens.si dicat q non ens:hoc prima fronte
Ad idem. hereticū est. Preterea si est nō ens cōtra. deitas dat
patri vt sit deus . ergo a non ente habet pater vt sit
deus.sed hoc est hereticū et reprobabile.si vero dei-
F tas est ens aut alia essentia est ens: aut seipsa. si alia
sic ibitur in infinitū . si seipsa:ergo diuina essētia seip
sa est.sed deus non seipō est nec est sua essentia:ergo
alia est essentia diuina q̄ deus. quia qd per se est tale
est magis tale:ergo deus non sūme est qd est hereti-
Ad idem. cum. Item essentia diuina est res diuina. sed res di-
uina est deus:ergo essentia diuina est deus. Itē essen
Ad idem. tia diuina causauit omnia : ergo est causatrix oīm:g̃
est causator : ergo est deus. propter has rationes et
opinio p̄di quasdā auctoritates que dicte sūt superius reproba
cta ē falsa. ta est hec opinio.vnde dicimus q deus est deitas et
Opinio do persona est essentia.et ad auctoritatē hylarij. dicim⁹
ctoris. q res nature et natura non sunt prorsus idem. et ob
hoc dicit aliud esse natura et aliud rem nature. Per
G sona vero pprietatē habet per quam distiguitur. sz
essentia nō habet.vnde sicut diceret aliquis q homo
differt ab animali per hoc q abūdat ab ipso.animal
vero nō differt ab homine quia non abundat ab ipso
ymo tota essentia animalis clauditur in homine. sic
quodāmodo differt persona ab essentia inq̄tū habz
proprietatem.essentia vero nō differt a persona que
nullam habz proprietatē.vnde non est ibi mutua dif
ferentia.sed tm̄ ex parte altera et sic patet qualiter p
Ad boeciū sona et essentia non sunt prorsus idē. Ad auctoritatē
Duplex se boetij distinguēda est duplex separatio:scz separatio
paratio. fm rem et separatio secundū intellectum.separatio-
ne secundum rem nō est: vt separata persona et essen
H tia. sed separatiōe secundū intellectum separate sūt
tm̄ sicut persona et natura nō sunt diuersa sic nec dif-
finitiones earū diuerse sunt proprie loquēdo. In dif
nitione persone cadit natura: vt pz per p̄dicta ⁊ ipsa
diffinitio nature probat de persona qz persona est sua
pfectiua substantialis differentia siue sua substantia
lis perfectio. vnde soluendū est per interemptionem
I non enī sūt diffinitiōes diuerse sicut nec diffinita . Ad
Ad dama- auctoritatē damas. dicimus q sic intelligenda est: de
scenum. ipostasi deitatem dicere non possumus.i.de vna sola
ypostasi deitatē dicere non possumus. ⁊ hunc intelle
ctum tenuit ipse cum dixit deitatē esse solum patrē.
aut solum filiū. aut solū spūsanctū. nūq̄ audiuimus
filium aūt esse deitatē bene audiuim⁹. quia xp̄us est
dei virtus et dei sapientia . que sine dubio essentiam
Ad primā significat. Ad primā rationem dicimus q esse in qua
K libet persona dicitur de essentia fm relationē.non tm̄
propter hoc distinguitur essentia a persona . quia qd

dicit boetius in libro de trinitate. deus est quantus
sine quātitate.qualis sine qualitate.sed non est rela-
tus sine relatione.intelligendū est tm̄ de relationib⁹
personalibus. Pater enī non est relatus ad filiū sine
relatione.quia paternitas non significat diuinā essen
tiam.sed quādo diuina essētia significatur vt relatio
tunc deus est relatus sine relatione . sicut cū dicitur
deus est domin⁹vel actor creaturarū.vnde per huius
modi relatiōem non distinguitur essentia a persona.
eodemmodo dicimus hic.essentia diuina est in qua- L
libet persona . essentia est hic relata sine relatione.
seipsa enim est in qualibet persona nō aliqua proprie
tate distinctiua. Ad secundā rationē dicimus q deus Ad secūdā
pater genuit filiū non inq̄tū pater nec inq̄tum inna-
scibilis nec inq̄tum iste nec inq̄tū deus . quia si hoc
eadē ratione et filius genuisset filiū.sed inq̄tum de⁹
innascibilis. inq̄tum enī est fons toti⁹ bonitatis: qui
non est ab alio voluit ab eterno cōicare suum esse et
delicias suas:vt iocunda esset possessio sicut superius M
dictum est. Sicut ergo sortes inq̄tū sortes exvirtute
humanitatis generat filium:vt saluetur esse in specie
cum indiuiduū sit corruptibile. sic pater inq̄tū deus
innascibilis exvirtute diuinitatis genuit filiū:vt com
municaret alij suas delicias. Sed nonvidetur soluta
obiectio ppter hoc:quia si pater ex virtute deitatis Cōtra solu
genuit filiū:ergo deitas est origo filij. ⁊ hoc videtur tionem.
velle augustinus qui sic exponit illud verbū exvtero
ante luciferū genui te.id est ex mea essētia:ergo essē- N
tia diuina refertur ad personam vt origo vel causa:
ergo essentia nō est psona. Solutio.sicut in natu- Solutio.
ris forme non agūt pprie loquēdo . sed subiecta ear Forma p-
per virtutē formarū. Sicut fortitudo athlete pprie prie nō agit
loquendo non superat aliū. sed athleta ex fortitudie sz suppo^m.
sic essentia diuina vel deitas nō generat nec est causa
filij pprie loquendo.sed pater ex deitate. nec ex hoc
sequit q deitas non sit psona. imo potius subtiliter O
inspicienti seqt q eētia sit psona ppter omnimodā
simplicitatē q̄ ibi est. Ad tertiā rationē dicim⁹ q hec Ad tertiā.
argumētatio nōvalet.esse in alio nō esse in alio sūt in
persona et essentia. et nō secundū idē: ergo fm diuer
sa.qz sufficit oppositioni fm affirmationē et negatio
nē vt sit differētia fmvnā proprietatē existentē in vno Quō spēs
et absentiā eiusdē pprietatis in alio quomodo dixi- differt a ge
mus superius specē differre a genere et indiuiduū a nere⁊ idiui
specie et personā ab essentia. vnde sufficit differentia duū a spē.
ex altera parte. Et est instātia sortes non p̄dicatur de P
pluribus. homo predicat de plurib⁹: ergo sortes nō
est homo.si aūt fiat hec argumētatio:magis differūt
opposita fm affirmationē et negationē q̄ relatiē op
posita.sz ppt relatiuā oppositionē hec estvera.pater
nō est fili⁹:ergo ppter oppositionē affirmatiōis et ne
gatiōis hec est vera.psona nō est essentia. Soluendū Solutio.
aūt p interemptionē prie.regla eiz.oppositio enī exi Regula.
git mutuā differētiā.sed oppositioni scdm affirmati- Q
onē et negationē sufficit dfa ex altera parte.sed iterū
obicitur.intellect⁹distinguit psonā ab essentia. vnde Iterū af.
boeti⁹. separāda sūt natura⁊ psona pprijs diffinitio-
nib⁹. illi distinctiōi aūt aliqd rñdet in re aut nichil: si
nichil:g̃ cū i revnica sit ēentia diuia i re nō ē nisivnica R
psōa diuia.sivo aliqd rñdet in re. g̃ fm rē dfnt psona
et eētia:g̃ psona nō est eētia. Solutio.intellect⁹ Solutio.
aliqñ facit distinctionē p suā abstractionē aliqñ p rei
pprietatē: et cū p suā abstractionē nō oportet aliqd
respōdere in re: sicut cū intellect⁹ abstrahit albedinē

a subiecto nō oportet illā esse abstractā in re.nec tm̄
est mendacium in illa abstractione:quia huiusmodi
abstrahere nichil alind est q̄ intelligere albedinem:
non intellecto subiecto.qñ aūt facit distinctionē p rei
proprietatem:tunc illi distinctioni aliquid respondet
in re.vñ distinctioni quā facit inter personā ⁊ essentiā
S aliquid respōdet in re. Sed hec distinguēda est. In-
tellectus distiguit personam ab essentia. Si enim sic
intelligat:intellectus ponit personā non esse eēntiā.
falsa est.si aūt sic intelligatur:intellectus ponit aliqd
inesse persone:quod non essentie:vera est. Q autem
Nota ista. predictorum solutio vera sit:patet per augustinum
qui dicit in libro de trinitate:q nefas est dicere deum
subiacere bonitati sue: ⁊ non esse suā bonitatē. Item
in eodem.trinitatem personarum dicimus essevnam
T summam essentiam: ⁊ vnam summam essentiam esse
trinitatem. Item in eodem.filius nō eo estverbum:
quo est.sed quo est ⁊ est sapientia ⁊ potentia. Et per
hoc patet q non ex toto idem est persona: ⁊ natura ⁊
Cōtra af. notio. Sed cōtra hoc qd dictū est q persona ⁊ eēntia
differūt ex parte altera obicitur.quia notio que inest
psone ⁊ non inest essentie:est ipsa psona ⁊ ipsa eēntia.
ergo per notionem non differt persona ab essentia.
Respōsio. Ad hoc dicendum est q hec argumētatio nonvalet.
deberet addi:et notio inest essentie et inest persone.
V Ob hoc enim solū dicimus psonā differre ab eēntia:
Iter af. quia notio inest persone ⁊ non inest essentie. Sic iter
obicitur.essentia diuīa predicatur de qualibet trium
personarū:ergo predicatur de pluribus differētibus
solo numero ⁊ in eo qd q̄d est:ergo est species. ⁊ hoc
falsum:quia oporteret plures essentias diuinas esse.
Ad istd dr Ad hoc dicendum est q ratio speciei sic intelligitur.
species est quod predicatur de pluribus cōtentis sub
Nota rōez specie:vel de pluribus essentijs.sed pater et filius et
speciei. spiritus sctūs nō sunt plures essentie:nec sunt cōtenti
X sub essentia.quia supposita essentia:non supponitur
Iter af. persona. Sed cōtra hoc qd dictū est q inter personā
⁊ essentiam non est mutua differētia sed tm̄ ex altera
obicitur:quia essentia est cōmunis tribus personis ⁊
illa cōmunitas est in re:ergo illa cōitas inest essentie
⁊ non inest alicui persone:ergo aliqua pprietas inest
essentie q̄ non inest persone ⁊ ecōtra.g̃ ibi est mutua
Scdo. differentia. Item differētia se habet ad personam:vt
informās ad informatum.g̃ informatio inest essentie
Y ⁊ non inest persone.quia persona non se habet vt in-
formans.ergo aliqua proprietas inest essentie:q̄ non
Tertio. inest persone. Item hoc nomē essentia datum est ab
aliqua forma que inest essentie.hoc certum est.sicut
humanitas a qua datum est hoc nomen homo inest
homini.aut illa forma inest persone aut non:si inest:
sed termin⁹ supponit p eo cui inest sua forma:ergo
hoc nomen eēntia supponit pro psona.et hoc falsum
Z si nō inest psone ergo aliqua forma inest essentie que
Quarto. nō inest psone. ⁊ inde vt prius. Itē dicit augustinus
in libro de trinitate.q filius dei nō eo est verbū quo
est.sed quo est:est essentia.est deus.est sapiētia.ergo
forma q̄ est essentia:nō inest persone et inest essentie:
ergo aliqua forma inest essentie que non inest psone.
Ad istud. Ad hoc dicēdū est q eēntia diuina seipa est seipsa:
⁊ cōmunis seipa ⁊ informās.vnde ipsa est cōitas illa:
illa informatio illa forma a qua datum ē hoc nomen
Nota. eēntia. Sz aliter significat vt eēntia:aliter vt cōitas:
aliter vt informatio:et prout significat vt eētia inest
persone.prout significat alijs modis:nō inest psone.

Cōcedimus ergo q nulla pprietas inest essentie que Opio doc-
non insit persone. Nec valet hec argumētatio.cōitas toris.
inest essentie et non inest alicui persone.ergo aliqua solutobie
pprietas inest essentie:q̄ non inest persone.sed bene ctiones.
sequitur:ergo aliqua pprietas aliquomō intellecta A
inest essentie:quo modo intellecta non inest persone
Eodem mō dicendū est ad alias obiectōes. Sciendū Dictū por-
autē q quia posuit magister gilbertus solam formā retani.
predicari:negauit hanc/diuina eēntia est pater.quia
paternitas non inest diuine essentie. Sed contra pre- ɔtra opini-
dictā solutionem obicit. Si essentia diuina prout est onē illius.
significata vt cōmunitas vel vt forma a qua datū est B
hoc nomen essentia non inest persone.querit:aut illi
modo significandi respōdet aliquid in re:aut nichil.
si aliquid:ergo aliqd in re impedit ne essentia diuina
sic significata insit persone.illud nō est priuatio:quia
in tali modo significandi nō datur intelligi priuatio.
est g̃ aliqua positiua dispositio.ergo aliqua pprietas
realis inest eēntie:q̄ nō inest psone.si vo nihil rñdet:
ergo nihil impedit qn diuia eētia sic significata insit C
persone.ergo forma a qua datū est hoc nomen essen-
tia:inest persone.ergo hoc nomen essentia supponit
pro persona. Idem videtur per augustinū qui dicit Ad idē au-
in libro de trinitate q sicut deus de deo:sic eētia de gustinus.
eētia.ergo fm hoc essentia generat essentiam. ⁊ ita
hoc nomē essentia supponit pro persona. Item eisdē Ad idem.
rationibus quibus ostēsum est superius q deus ge-
nuit deum:potest ostēdi q essentia diuina genuit es-
sentiā diuinam.quia essentia diuīa benignissima est:
largissima et potentissima est.ergo potuit ab eterno
dare suā essentiā alijs:cum sit fons desideratissimus. D
ergo ab eterno potuit:voluit ⁊ sciuit generare.ergo
eētia genuit essentiā. Sed ɔtra:hoc nomen natura Cōtra ista.
fm boetiū cōmune est ad naturam creatam: ⁊ ad na-
turam increatam.ergo et essentia.ergo bene dicitur
hec essentia(demōstrata diuina essentia)demonstrat.
ergo hec eētia genuit hanc essentiā.eadem demon-
strata.g̃ eadem essentia genuit se.qd est impossibile.
Item hoc nomē deus cum sit nomen absolutum(vt Scdo af.
dicitur)dat intelligere oēs quasi proprietates.vnde E
dat intelligere quasi collectionem proprietatū:quaz
collectio in nullo alio reperit.g̃ forma hui⁹ termini
deus:simplicissima est.scilz deitas.ergo hoc nomen
deitas nullomō potest supponere pro pluribus.ergo
nullomō potest supponere pro patre.quia si posset:
eadem ratione ⁊ pro filio ⁊ spiritu sctō.et ita natura
diuina non generat nec generat. Item natura diuina Tertio.
cōis est tribus personis.sed nature rerum discretarū F
discrete sunt:et constat q ille non generant.quia hec
humanitas non generat:sed iste homo.siliter natura
cōmunis non generat.hec enim est falsa:essentia que
est quelibet psona generat.quia hoc nomen essentia
nō potest ibi supponere p patre. ⁊ solus pater gñat.
sic g̃ habetur vera:nulla natura cōis vel ppria gñat. Opio doc-
sed omnis natura est cōmunis vel ppria:ergo nulla toris.
natura generat.quod cōcedimus. Et ad primo obie Ad primū
ctum dicimus q essentia diuīa seipsa est. ⁊ ipsa est sua in ɔtrariū.
forma.vnde abstractissima ⁊ simplicissima est ⁊ nullo G
modo habet concretionem vel quasi concretionem.
deus autē ⁊ persona quasi concretiōem habet. Dici-
mus ergo q sicut dictum ē q forma a qua datur hoc
nomen essentia inest persone:sed non sic intellecta. ⁊
aliquid impedit in re scilicz priuatio aliqua videlicet H
abstractio vl simplicitas omnimoda:sicut q essentia

divina non insit persone vt cõmunitas:impedit que=
Ad secũdũ dam priuatio.scz indistinctio. Ad scdo obiectũ dici=
mus q̃ nõ valet hec argumẽtatio. essentia est de essẽ
tia:ergo essentia genuit essentiam.quia prima recipi
Nota hic. tur improprie sub hoc sẽsu pater sm essentiã genuit
filiũ sm essentiã. Sed vltima nec ꝓprie nec ĩproprie
recipienda est.essentia generãs prout est in patre de=
dit seipsã prout est in filio.et sm q̃ est in patre est ori
Quõ ĩtelli go suijpsius sm q̃ est in filio. et ideo dicit augusti=
git dictum nus q̃ essentia est de essentia:sed oẽs relatiões hũoi
augustini. reducuntur in hanc ꝓprietatẽ. pater habens essentiã
I dedit illã essentiã filio.qꝛ est generare filiũ. Ad vlti=
Ad vltimũ mo obiectũ dicimus.q̃ essentia diuina cum sit forma
non agit proprie loquendo. quia forma nõ agit: sed
habens formã.vnde ipsa non fluit nec est fons pro=
prie sed fõtalitas.pater fons est proprie.vnde ipse flu
Cõtra pdi= it proprijssime. Sed contra predicta obicitur. quia
cta arguit. primũ principiũ agendi agit.hoc patet in naturis.põ
derositas mouet deorsum. et albedo disgregat. hoc
K etiã verũ est in natura increata. quia diuina natura ẽ
creatrix ⁊ gubernatrix omniũ:ergo a simili primum
principiũ generandi generat. Sed diuina essentia est
primũ principiũ generandi: vt patet per hanc aucto=
ritatẽ. Ex vtero ante luciferum genui te:ergo diuina
in cõtrariũ. essentia generat.cõtra si diuina essentia generat filiũ
Solutio. ergo diuina essentia non est filius.⁊ hoc falsũ. ❡ So
lutio. hec argumentatio non valet: primũ principiũ
agendi agit:ergo primũ principiũ generãdi generat
qḋ patz per diffinitionẽ eius qḋ est generare. Est eñi
L generare naturã quã habet alij dare. et per hoc ptz
q̃ natura non generat.quia natura nõ habet naturã
sed solum subiectum qḋ habet naturã generat pro=
prijssime loquẽdo.patet ergo q̃ natura creata nõ ge
nerat:multominus natura increata.qꝛ duplex impe=
dimentũ est. primũ qꝛ nõ habet naturã proprijssime
q̃re diuina loquendo.sed quia filius nõ est aliud vel alius q̃ illa
natura nõ et per predictam rationem patet q̃ non generatur
gñat nec ge nec generat.quia primũ principiuz agendi non fit: ꝫ
neratur. primũ principiũ generandi non generatur.et ita di=
M uina essentia non generatur nec procedit: eadem ra=
tione non generat.

❡ Personalitate abstracta quid remaneat.

QVerit abstracta psonalitate a psõa q̃d remane=
at.hoc eñ nomẽ psona datũ ẽ a psonalitate quã
pmũ argu= significat q̃si concrete abstrahal: ergo personalitas a
mentum. significato huius termini aut aliquid remanet aut ni
N chil. Si dicatur q̃ nichil. ex hoc sequitur q̃ hoc no=
men persona sit nomẽ abstractiuũ. quia precise signi
ficat personalitatẽ concretiue vel quasi concretiue.
Si dicatur q̃ aliqua res remanet : ergo vel persona
vel essentia: nõ potest dici q̃ persona. quia abstracta
humanitate ab homine nõ remanet homo. similiter
abstracta albedine ab albo nõ remanet album:ergo
eodẽmodo abstracta personalitate a persona non re
O manet persona. relinquitur ergo q̃ remanet essen=
tia.et ita in hoc significato persona intelligit psonali
tas quasi concretiue et essentia subiectum:ergo hoc
Secundũ. nomen persona supponit essentiã. Itẽ hoc nomẽ pa=
ter significat paternitatem: preter paternitatẽ aut si
gnificat aliquid aut nichil Si dical q̃ nichil:sequit ex
hoc q̃ hoc nomen pater sit pure adiectiuũ. cũ nichil
significet nisi paternitatẽ cõcretiue vel quasi concre=
tiue. Si dical q̃ hoc nomẽ pater: preter paternita=
tẽ significat aliquid:ꝫ aut personã aut essentiã ⁊ inde
vt prius. ❡ Solutio. cũ dicitur abstrahit psonalitas Solutio.
ab hoc significato persona distinguendũ est. quia du P
plex est abstractio.alia est sm intellectum. alia scdm Duplex est
rem.si hic intelligat de abstractione intellectuali di= abstractio.
cimus q̃ aliquid remanet: scz hoc vniuersale res. qꝛ
persona idẽ in intellectu est q̃ res distincta rationa=
lis.facta ergo predicta abstractione intellectuali re=
manet psona.scz nõ sm q̃ psona: sed remanet in vni=
uersali. scz in hoc vniuersali res. sicut abstracta hac
differentia rationali ab hac specie homo : remanet
homo in vniuersali.scz in hoc vniuersali animal.si aũt
ipse vult intelligere de abstractione reali dicim⁹ q̃ Q
hoc est impossibile : q̃ personalitas abstrahatur a p=
sona realiter.cũ psonalitas sit persona. Eodẽmodo Ad secũdũ
respondẽdũ est ad scdo obiectũ. hoc nomẽ pater ni=
chil significat preter paternitatẽ realiter.quia pater
nitas est pater.vñ nichil significat qḋ habeat eẽ reali
ter:preter paternitatẽ actualiter. scz hocipm res vel
hocipsũ psona. qꝛ pater idẽ est in intellectu q̃ res ge
nerans.vel psona generans.eo tamẽ mõ quo superi⁹
dicit esse preter suũ inferius.

❡ Quid significet hoc adiectiuum numerale tres.

QVeritur primo q̃d significet hoc adiectiuũ nu= R
merale tres:cũ dꝛ pater et fili⁹ et spiritussanct⁹
sũt tres.nõ põt dici q̃ significet essẽtiã.qꝛ p eẽntiã nõ Primũ ar
distinguũt tres persone. sed distigũtur inq̃tũ sũt tres gumẽtum.
similiter nõ põt dici q̃ hoc nomẽ tres significet ipsas S
personas: quoniã ipse persone nõ insũt sibijpsis: nec
distinguntur seipsis: sed suis notionibus. Si dical q̃
hoc nomẽ tres significat aliquã notionẽ: sequitur q̃
sunt plures notiões q̃ quiq̃z. Ad hoc dicit magister
in sententijs q̃ hoc nomen tres nichil ponit penit⁹.sz
tantũ priuat maiorẽ numerũ et minorẽ. vnde est sen
sus.pater.⁊ filius.et spiritussanctus. sunt tres perso
ne et non plures q̃ tres. nec tantum due. similiter is
est sensus.pater ⁊ filius sunt due persone.i. non tres
nec tantũ vna. Et cũ dicit pater est vna persona is est
sensus.i. nec due nec tres scdm eũ : ergo hoc nomen T
tres ĩcludit pluralitatẽ puatiue.et hoc nomẽ plures
vnitatẽ puatiue.qꝛ is est sensus sm magistrũ.pater⁊ Nõ opinio
fili⁹ et spũssanctus sũt plures psone id ẽ nõ vna.⁊ ita nẽ magistri
iste due dictiões vna plures mutuo sese ĩcludũt:⁊ ex
hoc seq̃t q̃ vtraq̃z includit seipsã q̃tũ ad ĩtellectũ. qḋ
est ĩpossibile. Alij dicũt q̃ hoc nomẽ tres nichil signi opĩo alioꝝ
ficat nisi ĩtellectũ⁊ ẽ dictio officialis distictiua:sz hec so V
lutio nulla ẽ.qꝛ sibijpsi ẽ cõtraria si sigificat ĩtellectũ Improbat
cũ oĩs ĩtellect⁹ sit multitudo ⁊ signũ rei si aliq̃ dictio hãc opionẽ
sigificat ĩtellectũ optet q̃ rẽ cui⁹ intellect⁹ est signũ
significz.p̃terea hec eẽt ĩcõgrua pal ⁊ fili⁹ ⁊ spũssãct⁹ Secunda.
sũt tres.quia hocverbũ sũt nichil ibi copulat sm eos
Alij dicũt q̃ hoc nomẽ tres significat distinctionẽ q̃ ẽ tertia opĩo
in ĩtelligẽte tres psonas distinctiue sub suis notioni
bus. Sed hec solutio sic iterũ nulla est. qm̃ etsi null⁹ improbatõ
vnq̃ posset ĩtelligere.tamẽ nichilomin⁹ pater ⁊ fili⁹ illius.
et spũssanct⁹ ab eterno fuerũt tres. Obicit ꝯtra istas X
tres opiniones sic.qꝛ paternitas est ꝓprietas q̃ distin Cõtra illas
guitur pater.q̃re nõ eodẽmõ dicũt q̃ vnitas est ꝓprie tres simul
tas qua pater est vn⁹ siue distinct⁹.vnitas in naturali arguitur.
bus est ꝓprietas distinctiua rei quare nõ eodẽmodo
dicet q̃ vnitas patris est ꝓprietas distinctiua ipsi⁹ : cũ
pater habeat ꝓprietatẽ distinctiuã. et si hoc ẽ sequit
q̃ sicut vnitas est proprietas patris:ita ternarius est

proprietas ipsarum personarum.quod est cõtra tres
Opĩo doc= pdictas opiniones. Sed nos hoc cõcedimus dicẽtes
toris. q̃ vnitas nichil aliud est q̃ eius notio personalis:sed
vnitas⁊ no alia rõne dicit notio:⁊ alia vnitas. Dicit autẽ notio:
tio differũt qꝛ per eam cognoscit psona.dicit vnitas:qꝛ per eam
Z distinguit vna persona ab alia.sm autẽ q̃ notio facit
psonã quã refert non esse illam ad quã refert:ex hoc
dicit distigui ⁊ ex hoc dicit vnitas.tres ergo vnitates
insunt tribus personis:quaꝝ aceruus(vt ita loquar)
est ternari⁹ theologicus qui ẽ in tribus psonis.a quo
pater ⁊ filius ⁊ spũs scũs dicunt tres.vnitas aũt que
est in essentia nõ est cõicabilis alicui illarum vnitatũ:
A ĩmo est quelibet illaꝝ.vñ patet q̃ nõ est quaternitas
questio in= in deitate:sed tm̃ trinitas. Querit aũt vtrum hec sit
cidentalis. vera:pater et filius ⁊ spũs sctũs sunt vnus:ita q̃ hec
Arguit af= dictio vnus substantiuet. Probat q̃ sit vera.qꝛ cum
firmatiue. dico deus est vnus.hec dictio vnus significat vnitatẽ
essentie tm̃:ergo est pure essentiale:ꝫ dicit de tribus
personis singulariter ⁊ nõ pluralit.ergo hec est vera
pater ⁊ filius ⁊ spũs sctũs suntvnus:sm q̃ hec dictio
vnus substãtiuatur.sicut hec estvera:pater ⁊ filius ⁊
pria opĩo. spũs sctũs sunt eternus. Ad hoc dicunt quidã q̃ hec
B dictiovnus q̃n substãtiuat propter articulũ quẽ in se
habet qui est signũ discretiõis:trahit ad supponẽdũ
pro psona.⁊ sic hec ẽ falsa:pater ⁊ filius ⁊ spũs sctũs
ꝯtra hãc ar sunt vnus. Sed hec solutio nulla videt eẽ per hoc q̃
oĩe adiectiuũ masculini gñis q̃n substãtiuat habet
in se articulum.vt albus:grãmaticus.eodem modo
eternus omnipotẽs.ergo si ꝓpter articulũ solũ hec
C dictio vnus supponit tm̃ pro persona:eadem ratiõe
articulus huius dictiõis eternus trahet ipm ad sup=
ponendũ pro psona.⁊ ita hec erit falsa:pater ⁊ filius
et spũs sctũs sunt eternus.et hec erit vera:sunt tres
scda opĩo. eterni:vt hec dictio eterni teneatur substãtiue. Alij
dicunt q̃ ideo hec est falsa:pater ⁊ filius ⁊ spũs sctũs
sunt vnus.qꝛ hec dictio vnus cum sit dictio nũeralis
excludit maiorẽ numerũ.vñ sequeret sũt vnus:ergo
ꝯtra hãc ar nõ sũt tres. Sed hec solutio iteꝝ nulla:qꝛ hec dictio
vnus significat vnitatẽ eẽntialẽ:et ideo debet exclu=
D dere numerũ essentiaꝝ:non numerũ psonaꝝ.vnde is
est sensus:pater ⁊ filius ⁊ spũs sctũs sunt vnus.i.vna
essentia:⁊ nõ essentie.et sm hoc hec erit vera:pater ⁊
filius ⁊ spũs sctũs sunt vnus.et sic excludetur maior
tria opĩo. nũerus:nõ personaꝝ sed essentiaꝝ. Forte dicet q̃ hec
dictio vn⁹ substãtiuata:ideo supponit tm̃ pro psona:
E quia habet in se duo in quibus cõsistit personalitas:
scilz distinctiõem ⁊ rõnalitatẽ.distinctionẽ aũt habet
ex eo q̃ est dictio nũeralis.rõnalitatẽ ex eo q̃ substã=
Improbat tiuatur in masculio genere. Sed iteꝝ hec solutio sic
hãc opĩoẽz improbat per hoc:qꝛ cum hec dictio vnus significat
vnitatem essentie/nõ significat psonalẽ distinctiõem:
sed tm̃ essentialẽ.vnde per talẽ distinctionẽ nõ trahit
F ad supponendũ pro psona.et cõstat q̃ nec p realitatẽ
que nec aliud est q̃ ipsa eẽntia.⁊ ita patet q̃ nõ valet
Opĩo doc= pdicta solutio. ❡ Solutio.dicim⁹ q̃ hec dictio vnus
toris. in eadẽ significatõe significat vnitatẽ eẽntie ⁊ vnitatẽ
nota driaz. persone.vñ nõ est ita pure eẽntiale:sicut hoc nomen
eternus. Et ideo quãdo hec dictiovnus substãtiuat:
substantiuat tm̃ ad personam.quia articulus qui est
expressio discretionis:trahit hanc dictiõem vnus ad
maximã distinctionẽ ⁊ ad magis expressam disiĩctio
nem.sicut hoc adiectiuũ grãmaticus substãtiuat ad
illum qui est excellentissime grãmaticus.⁊ ideo hec
G dictio vnus tenet ibi tantũmodo ꝓ vnitate psonali.
et ita patet q̃ hec est falsa:pater ⁊ filius ⁊ spũs sctũs
sunt vnus.nec est sile de hac dictione eternus. Item Alia q̃stio
querit de hac:trinitas est trina.probat q̃ est vera:qꝛ incidẽtalis
hec dictio trina copulat ternariũ numerum qui inest Arguit af=
tribus personis.⁊ ita hec erit vera:trinitas est trina. firmatiue.
Per hoc etiã patet q̃ est vera:qꝛ hoc nomẽ trinitas Scdo.
supponit tres psonas sub ternario theologico.vnde
hec propositio:trinitas est trina.sĩls est isti:albũ est
albũ. Item idem significat per subiectũ et pdicatũ: Tertio.
ergo illa ẽ vera:si dicatur q̃ hec dictio trina respicit H
formã huius dictionis trinitas.⁊ propterea est falsa.
❡ Cõtra:hec est vera deus est trinus.et si hec dictio ꝯtra hoc ar
trinus respiceret formã:falsa esset.respicit ergo solũ
suppositũ.ꝫ⁊ hec dictio trina respicit solũ suppositũ
huius nõis trinitas.ergo illa estvera. Si cõcedatur: Si cõceda
cõtra trinitas est vna:qꝛ vna est ⁊ indiuidua trinitas tur:ar ꝯtra
sicut dicit auctoritas.et si trinitas ẽ vna non ꝫ trina:
hec argumentatio est necessaria.quia dictio nũeralis
semp excludit alium numerũ.vnde bene sequit:isti I
sunt tres:non ꝫ quattuor siue duo.eadem rõne bene
sequitur:trinitas est vna:nõ ergo trina. ❡ Solutio. solutio do=
dicimus q̃ hec dictio trina nõ sequit regulam alioꝝ ctoris.
noim numeraliũ:qꝛ noĩa numeralia habẽt respicere
formã.oĩs eñi nũerus siue discretio ex forma est.sed
hoc adiectiuum trina inuentum fuit a theologis ad
determinãdũ solũ suppositũ huius termini deus:vt
predictũ est. Vñ patet q̃ hec argumẽtatio nõ valet: Vnũ deter
trinitas est vna:ꝫ trina.quia hec dictio vna deteriat minat for=
formã:hecvero dictio trina solũ suppositũ.si aũt hec mã ⁊ trinũ
dictio trina determiaret formã sicut hec dictio vna: suppositũ.
tũc necessaria eẽt argumẽtatio.et hec eẽt falsa:trini= K
tas est trina.qꝛ sm hoc exigeret q̃ tres eẽnt ternarij
personarũ:⁊ nouẽ persone.sed quia hec dictio trina/
mere suppositũ determiat:ideo hec estvera:trinitas L
est trina ⁊ vna:sicut dictũ est.sm p̃positũ hec est vera
deus est trinus ⁊ vnus.ita q̃ hec dictio trinus suppo
nat ibi pro tribus psonis. Hec autẽ est falsa:trinitas hec ẽ falsa:
est triplex.quia hec dictio triplex significat trinitatẽ trinitas est
essentiaꝝ. Et nota q̃ cum dicitur:trinitas estvna.hec triplex.
dictio vna significat vnitatẽ q̃ inest ternario psonarũ Nota.
siue trinitati. Non eñi potest dici q̃ significetvnitatẽ
essentie.quia nõ est is sensus:trinitas estvnius eẽntie
⁊ non pluriũ essentiaꝝ.sed is ẽ sensus.trinitas estvna
id estvna est trinitas ⁊ nõ plures trinitates. Que aũt quare trini
sit illa vnitas q̃ inest ternario personaꝝ que significa tas dꝛ vna.
tur cum dicit trinitas estvna:dicetur inferius. Item M
solet queri quid significet hec p̃positio in.in talibus Alia q̃stio.
locutiõibus.vnitas est in trinitate:trinitas est invni=
tate.satis potest patere cum dicit:vnitas est in trini=
tate.notat eñi quasi informationẽ sicut ĩ istis:deitas
siue eẽntia est in pr̃e vel in filio vel in spũ sctõ:deitas q̃d ĩportat
siue eẽntia siue potẽtia siue bonitas est in trinitate. in.cuz dicit
In oĩbus talibus hec p̃positio in.notat quasi infor= vnitas est ĩ
mationẽ.qm̃ deitas est q̃si forma patris ⁊ filij ⁊ spũs trinitate.
scti:vt dictũ est.vnitas aũt essentie nichil aliud est q̃
essentia.⁊ ideo patet q̃ hec prepositio in notat quasi N
informationẽ in hac.vnitas est in trinitate:idẽ in tri=
bus psonis. Sz dubiũ est quid notet in hac:trinitas aliḋ dubiũ
est in vnitate.non enim potest notare informatiõem Quõ trini
aut quasi informationẽ.nec potest dici q̃ trinitas sit tas dicit in
in vnitate sicut species in generevel genus in specie: vnitate.
nec sicut cõtentũ in cõtinẽte:nec sicut partes in toto
vel totũ in suis partibus:nec sicut effectus in causa:
nec sicut cognitio in cognoscẽte. Et gñalit non videt O

ꝙ aliquis modus quo aliquid in aliquo dicit̃ esse pos
opio aliq̃ꝝ
sit adaptari huic modo quo trinitas est ĩ vnitate. dicũt autẽ quidã ꝙ cũ dicitur trinitas est in vnitate hec dictio in. notat idẽptitatem persone. quia nulla est distinctio trinitatis ad vnitatẽ essentie. sed hoc est contra naturã prepositiõis: quia semper prepositio vult
Opio doctoris.
notare aliquã transitionem sicut dicit priscian⁹. ideo dicimus ꝙ cũ dicitur trinitas est in vnitate. hec dictio in. notat quasi subiectionem. sicut enĩ vnitas est quasi
P
forma trinitatis. ita trinitas quasi subiectũ vnitatis ⁊ sunt plures modi loquendi in naturalibus. quia dicit̃ ꝙ albedo est in albo ⁊ albũ in albedine. vel potest dici ꝙ trinitas hic accipitur non pro ipsis psonis. sed ꝓ ternario personarũ: et hoc nomẽ vnitas sumitur ibi emphatice pro deo. scʒ trinitate que est vnitas: vt sit sensus: trinitas est in vnitate. id est in deo qui est vera vnitas: vt iste terminus deus supponat ibi pro trib⁹ personis. ⁊ sic patebit ꝙ hec prepositio in. notabit q̃si
Q
informationẽ sicut in hac: vnitas est in tribus psonis

¶ Primo de notionibus in generali: secundo in speciali. Capitulum sextum.

DIcto de personis dicendum est de notionibus Et primo de notiõibus in generali: scdo in spe-
in hoc sexto capitulo q̃rit sex.
ciali. Et primo distinguẽde sũt diuerse opiniones de notionibus ⁊ que possint sustineri. et que non. Scdo de q̃nario notionũ. vtrũ insit psonis: et si inest personis. vtrũ numeret vel determinet personas. Tertio
R
videndũ est cũ cõtrarie sint opiniones de notionibus quomodo nulla earũ sit heretica et vtrũ peccẽt magistri cõtraria de notionibus opinãtes. Quarto vtꝝ adiectiua essentialia p̃dicentur de notionibus. et similiter vtrũ adiectiua psonalia id est q̃ cõueniũt psonis predicentur de notionib⁹. Quinto quomõ intelligẽda sit auctoritas boetij. que dicit deus est qualis sine qualitate ⁊ quantus sine quãtitate: nec tamẽ est relatus sine relatiõe. Sexto et vltimo qualiter possit sustineri illa opinio que dicit ꝙ notio nõ differt a psona nisi in mõ loquẽdi q̃ dicit ꝙ notio est psona. et ꝙ supposita notione supponit̃ persona et econtrario.

S
opio porretani.
CIrca p̃mũ capitulũ notandũ est ꝙ de notiõibus sũt multe opiniões. Dicũt eñ porretani ꝙ mltoplures sũt notiões q̃ quinq̃ et ꝙ notiões nõ sũt psone Alij dicũt ꝙ notiões nõ sunt nisi in mõ loquẽdi. vñ se-
Scda opio
cundũ eos prorsus idẽ est dicere pater est ꝙ paternitas est ⁊ ecõuerso. sicut cũ dicit̃ rogo benignitatẽ tuã id est te benignum. isti dicũt ꝙ supposita paternitate
tertia opio
supponit̃ pat̃. Alij dicũt ꝙ tm̃ sũt tres notiões: nõ tñ
T
dicũt ꝙ supposita notiõe supponit̃ psona. Cõis opio
opio cõis.
est ꝙ sũt tm̃ quinq̃ notiones: et ꝙ notiones sũt psone
Nõ ꝓ p̃ria opinione.
Scdm primã opinionẽ notãdũ ꝙ quedam notiones sumũtur fm essentiam: vt ille que significantur hijs nominibus equalis summus coeternus. cum dicitur filius equalis similis coeternus patri. quia fm hanc opinionẽ talia nomina equalis similis coeternus co-
Scdʒ cõeʒ opinionẽ.
pulant mere notiones siue ꝓprietates personarũ. sʒ scdm cõmunẽ opinionẽ significãt p̃cipaliter diuinã essentiã ⁊ cõnotãt distinctionẽ. similiter cũ dicit̃ pater
V
distinguitur a filio. scdm eos significat̃ distinctio que nõ est paternitas sed ex paternitate. sicut dicit̃ albũ differt a nigro. sic significatur differẽtia q̃ nõ est albedo: sed ex albedine. patʒ g̃ ꝙ scdm istos multoplures sunt notiones q̃ quinq̃. dicũt etiã ipsi ꝙ notiões non

sũt psone. Sed ꝙ hec opinio nullomodo possit susti-
Cõtra opinionem.
neri, ꝓbat̃ multipliciter. p̃io est contra illud qd dicit̃
Primo.
in prefatione in psonis adoretur ꝓprietas. si ergo ꝓ-
Scdo.
prietas est adoranda: ergo est deus. Itẽ in patre non
X
est aliqua cõpositio vel cõcretio qꝛ ipse est diuina psona: et in deo vt ꝓbatum est superius nichil tale accidit: g̃ cum pater in eo ꝙ pater sit diuina psona: pat̃ in q̃tũ est pater est omnimodo simplex. sed dicit boeti⁹ in libro de trinitate. ꝙ omĩ simplici idẽ est esse qd ipsum esse: ⁊ ꝙ idẽ est quod est ⁊ quo est. cũ ergo pater sit omnimodo simplex: idem est pater qd paternitas Item dicit beatus augustinus ꝙ si deus nõ esset dei-
Tertio.
tas qua ipse est deus. vel bonitas qua ipse est bonus bonitas sua naturaliter prior esset q̃ ipse. sicut albe-
Y
do naturaliter prior esset q̃ albũ tanq̃ formalis causa suo causato: ergo eadẽ ratione cũ pater nõ sit sua paternitas: paternitas naturalit̃ prior ẽ q̃ pater ⁊ ita aliq̃d est pri⁹ q̃ diuina essentia qd est hereticũ. Itẽ pa-
Quarto.
ternitas est ens aut nõ ens. si dicat ꝙ est nõ ens sequitur ꝙ nõ ens dat patri vt sit pater: ergo nõ ens dat patri vt generet filiũ. quod est abusio heretica. Si dica-
Z
tur ꝙ paternitas est ens: ergo est bonũ vel malũ. non potest dici ꝙ sit res mala: quia fm hoc res mala daret patri: vt esset pater. si est bonũ ergo est deus vel est a deo. quia dicit beat⁹ augustin⁹ ꝙ quicq̃d est bonum aut est deus aut ens a deo. sed nõ est deus vt ipsi dicũt: ergo est a deo. Preterea si ẽ bonũ nec a deo
Quinto.
vt ipi dicũt nec deus: sequeretur ꝙ deus nõ esset ꝑus omniũ bonoꝝ. relinquit̃ ergo ꝙ paternitas sit bona
A
et a deo: ergo est a deo ex essentia diuina vel ex nullo ꝙ hec argumentatio sit necessaria ꝓbatur per hoc qd dicit augustinus in. xij. libro cõfessionis. vbi ꝓbat ꝙ
Augustin⁹ xij. ꝯfessio[num]
deus fecit omĩa ex nichilo. sic loquens ad deũ. O dñe tu fecisti oĩa non de tua substãtia. quia si de tua substantia: essent id quod tu es. et si essent id quod tu es essent equalia vnigenito filio tuo: ergo o domine de nichilo fecisti omnia. eodẽmodo sequitur ꝙ si paternitas est a deo ꝙ ipsa sit de diuina essentia vel de nichilo. sed ipsa nõ est de diuina essentia. quia si hec es-
B
set: esset deus: ergo est de nichilo: ergo est creatura: ergo incepit esse: ergo paternitas nõ fuit ab eterno: ergo pater nõ fuit pater ab eterno. Item sequitur ꝙ
Sexto.
creatura dat patri vt sit pater. hijs obiectionibus
Patʒ ipugnatio opinionis.
patet ꝙ hec opinio non possit sustineri. Contra scdaʒ opinionẽ q̃ dicit ꝙ supposita notione supponit̃ pso-
Contra secũdã opinionem.
na obicit̃ sic. fm eos oportet nanq̃ dicere ꝙ cũ dicit̃ pater generat filium: hoc verbũ generat nõ significat pure nisi patrẽ. qꝛ idẽ prorsus significatur ꝑ hoc ꝙ dico generatio. et ꝑ hoc ꝙ dico pater. eodẽmodo
C
sequitur fm eos. quia cũ dico pater spirat spiritum sanctũ. hoc verbũ spirat mere significat patrem: ergo ista duo verba generat spirat prorsus idẽ significant ergo iste due propositiones prorsus idẽ significant pater generat filium. pater spirat filiũ. sed vna est vera: ergo reliq̃ est v[er]a. quare vna esset vera poti⁹ q̃ reliq̃ non posset dici aliquomõ nisi propter diuersas cõparationes vel relationes patris ad filiũ. et spiritũsanctũ. Item queritur quare dicit augustinus. pater ⁊ fi-
Secundo.
lius sũt vnũ principiũ spiritussancti. oportet enĩ ꝙ ip-
D
se hoc dicat propter vnã notionẽ cõem patri et filio: aliter mentitus esset augustinus. Oportet igitur ꝙ vna sit notio cõis que nõ sit paternitas. et ita ea supposita non supponitur paternitas. sed supposita paternitate supponit̃ pater et ecõuerso vt ipsi dicũt: ergo

supposita illa cõmuni notiõe non supponitur pater.
Tertio.
qd ipsi negãt. Item pater generat filiũ: ergo aliquo
E
modo se habet ad filiũ. et est locus a diffinitiõe: quia relatiuorũ est esse ad aliud quodãmodo se habere. Siliter pater spirat spiritũ sctm̃: g̃ aliq̃mõ se habet ad spiritum sctm̃: ergo pater eodẽmodo se habet ad filiũ quo ad spiritũ sctm̃. vel alio mõ. si dicat ꝙ eodẽ modo prorsus: sed ad filiũ se habet vt pater: ergo ad spiritũ sctm̃ se habet vt pater. si dicat̃ ꝙ alio modo:
per hec ptʒ iprobatio tcie opiois
ille alius modus non est nisi notio alia: ergo diuerse notiones siue relatiões sunt in patre respectu filij ⁊ spũs sancti. quod ipsi negãt. Eisdem rõnibus potest
F
improbari tertia opinio. Propter supradictas rões coacti sunt theologi dicere quattuor notiões esse. scʒ paternitatẽ/filiationẽ/spirationẽ: scilʒ qua spũs sctũs spirat a p̃re ⁊ filio. cõeʒ spirationẽ: qua pater ⁊ filius spirãt spiritũ sctm̃. et quintam etiam ponunt: que est innascibilitas ratiõe que post dicet̃. Predictis ergo
G
rõnibus coacti sunt dicere ꝙ notiones sunt persone: ⁊ tñ suppositis notiõibus nõ supponunt̃ psone. sicut enĩ licet eẽntia sit persona: tñ supposita essentia non supponitur persona. ita ⁊ eadem rõne licet notio sit persona: tñ supposita notiõe non supponit̃ persona. Hoc aũt ideo cõuenit: quia aliq̃d cõuenit notioni qd non cõuenit persone: ⁊ psone qd non cõuenit notiõi. qꝛ pater est cõis spiratio: sed paternitas non est cõis spiratio. ⁊ ideo quia aliquid cõuenit notioni qd non conuenit persone: cõtingit ꝙ supposita notione: non supponit̃ psona. ⁊ ecõuerso. et hec eadem ratio dicta fuit quare supposita essentia nõ supponitur persona. Notioni etiã cõuenit proprie distinguere: psone aũt
H
cõuenit distingui. cum g̃ supposita essentia non supponat̃ psona: ⁊ supposita psona non supponat̃ notio: patet tres esse modos significandi in theologia: siue tres modos supponendi. quia q̃nq̃ supponit̃ q̃d per noĩa eẽntialia: vt de⁹/deitas/ eẽntia/natura/potẽtia. q̃nq̃ supponitur quis: vt cum supponit̃ psona. q̃nq̃
I
supponit̃ que: vt cũ supponit̃ notio. Duobus primis modis inueniũtur cõformes in naturalibus: qꝛ supposito hoĩe fm ꝙ homo: supponit̃ quid. supposito forte: supponitur quis. sicut in arte grãmatica. Sed tertius modus supponẽdi nõ inuenit̃ in naturalib⁹: quia oĩs forma est res alicuius generis vel alicuius speciei: ⁊ ita est quid. non aũt potest dici ꝙ supposita notione supponat̃ quid. qꝛ inde seq̃ret̃ ꝙ in trinitate esset multiplex quid: cum in trinitate multe sint no-
Cõtrã hãc opionẽ ar.
tiones. Cõtra hãc cõem opinionẽ multiplicit̃ obicit̃: et g̃nalit̃ ⁊ specialiter. generaliter sic. Oĩs psona est aliqua istaꝝ trium notionũ. demõstratis tribus istis notiõibus: paternitate/filiatione/processione. sed q̃lʒ notio est psona: ergo q̃libet notio ẽ aliqua istaꝝ triũ notionũ. sed cõis spiratio est aliqua notio: ergo cõis spiratio ẽ aliqua istaꝝ trium notionũ. g̃ cõis spiratio est paternitas vel filiatio vel processio. qd manifeste
Probatur cõsequẽtia
falsum est: fm hãc opinionẽ. Q[uod] aũt prima argumẽtatio sit necessaria: sic probat̃ per hoc ꝙ fit in primo
Euasio.
modo prime figure. forte dicet̃ ꝙ nõ valet: qꝛ minor extremitas non ꝯtinet̃ sub termino medio: quia per minorem extremitatẽ supponit̃ notio per medium
Cõtra euasionẽ ar.
persona. Sed cõtra. hec argumẽtatio est necessaria: omne grãmaticũ est musicum: sed omẽ musicum est dialeticũ: ergo omne grãmaticũ est dialeticũ. tamen minor extremitas nõ ꝯtinet̃ sub medio. ergo ad hoc ꝙ talis argumentatio sit necessaria non opʒ ꝙ minor

extremitas cõtineat̃ sub medio. et sic videt̃ ex necessitate ꝙ illa argumẽtatio sit necessaria. ¶ Solutio.
Solutio.
dicimus ꝙ illa argumentatio non est necessaria. licet enim teneat in naturalibus terminis: non tñ tenet in
M
theologicis. et hoc ideo qꝛ in naturalibus terminis ad hoc ꝙ propositiones sint vere exigit̃ ꝙ subiectum suppositiõe cõtineat̃ sub p̃dicato. Ad hoc enĩ ꝙ hec sit vera: omne grãmaticũ est musicum. exigit̃ ꝙ subiectum cõtineatur sub predicato suppositiõe. i. illud qd supponit̃ per subiectum supponat̃ per predicatũ. Sed in theologicis terminis vera est ꝓpositio affir-
Nõ dr̃aʒ in naturalib⁹ theologic[is]
matiua: licet nõ idem supponat̃ per subiectũ qd per predicatũ. qꝛ hec est vera: notio ẽ persona vel eẽntia est persona. et tñ supposita notione vel essentia: non
N
supponit̃ persona. Quia g̃ in theologicis ꝓpositio vniuersalis est vera: licet subiectum nõ cõtineat̃ sub p̃dicato suppositiõe nec etiã possit cõtineri: ideo non valet talis forma argumẽtandi in theologicis: sicut etiã nõ tenet in mixtionibus. Et patet per hoc ꝙ ibi est fallacia fm accidẽs: sicut diceret̃ in mixtionibus. ista etiam forma fallit fm noĩales: qui dicũt ꝙ vnum
Nõ iterum fm noĩales
nomen est plures voces. posito ꝙ nõ sint nisi tres iste voces canis. canem. cane. fm eos nõ valet hec argumẽtatio: omne nomen est hec vox canis: sed oĩs vox
O
est nomen: g̃ oĩs vox ẽ hec vox canis. Item hec eadẽ
Itẽ ad idẽ
opinio dicit ꝙ supposita notiõe non supponit̃ psona. ꝯtra. deitas est deus: ⁊ supposita deitate supponitur
Contra arguitur.
deus. querit̃ vnde hoc cõtingat. Et videt̃ ꝙ nõ possit assignari nisi ꝙ deus ẽ oĩmodo simplex. in cõpositis non est ita: sicut in hoĩe. quia propter ꝯcretionẽ que est in homine sequit̃ ꝙ non humanitas sit homo: nec supposita hũanitate supponit̃ hõ. sed eadẽ simplici-
P
tas est in patre q̃ est in deo. vt enim deus fm ꝙ deus est oĩmodo simplex: ita pater fm ꝙ pater. sʒ qꝛ deus fm ꝙ deus est oĩmodo simplex. ideo deitas ẽ deus: ⁊ supposita deitate supponit̃ deus. ergo eadem rõne quia pater fm ꝙ pater est oĩmodo simplex: sequitur ꝙ paternitas sit pater: et supposita paternitate supponit̃ pater. ¶ Solutio. dicimus ꝙ reuera deitas ẽ
Solutio
deus: ⁊ supposita deitate supponit̃ deus. sed hec non est sufficiẽs ⁊ precisa causa: quia deus est omnimodo simplex: ⁊ ad hoc operat̃ vnitas q̃dditatis in deitate. quia ibi est vnicum quid: nõ multiplex quid. et ideo
Q
quotiens quid supponit̃: vnicũ supponit̃. Cum ergo supposita deitate supponit̃ q̃d: et silit̃ deo supposito supponit̃ quid: manifestũ est ꝙ supposita deitate supponit̃ deus. sed in patre sunt plures notiões ex quo sequit̃ ꝙ supposito patre: nõ supponit̃ aliqua notio. diuersitas enĩ notiõis de necessitate exigit ꝙ suppo-
R
sito patre nõ supponat̃ aliqua eaꝝ. Nõ enĩ esset ratio
Nota hic.
quare potius supposito patre supponit̃ paternitas: q̃ spiratio. cum sit ip̃e vtraq̃ illarum. Et preterea si diceret̃ ꝙ supposita paternitate supponitur pater ⁊ econuerso: seq̃ret̃ ꝙ paternitas esset cõis notio. quia pater est cõis notio. hoc aũt est improbatũ supius.

¶ Quare potius dicat̃ trinus ꝓpter tres: q̃ quinus propter quinq̃.

CIrca sextũ capitulũ querit̃ cum in deitate sint
Scda q̃stio principalis hui⁹ capli.
quinq̃ notiões: quare potius dicat̃ deus trinus propter tres: q̃ quinus ꝓpter quinq̃. Item quinq̃ notiões sũt: ergo quinarius notionũ est: g̃ quinarius
S
est in personis: qꝛ ille quinarius nichil aliud est q̃ ille quinq̃ notiones. Si enĩ diceret̃ ꝙ ille quinarius non

eēt quinqꝫ notiões:seq̄ret ꝙ aliqua res eēt in deitate
Argumentū a simili. que nō esset ꝑsona vel essentia vel notio. Si ergo ille
quinarius inest ꝑsonis:ergo ille persone sunt quinqꝫ. Et
videt ꝙ hec argumētatio sit necessaria. sicut hic ter=
Itē arguit narius inest hoībus:ergo tres homīes sunt. Item cum
C dicit quinqꝫ sunt notiones. quinarius copulat notio=
nibus. iste aūt q̄nari⁹ est q̄nqꝫ notiões (vt ꝓbatū est)
ergo copulat quinari⁹ sibiīpsi siue q̄nqꝫ notiões sibiīpsis:
sed nō insunt sibiīpsis. ergo hec ē falsa: notiões sunt q̄nqꝫ.
Eadē ē argumētatō. Eadē est obiectio de ista: tres sunt notiões. & de hac:
paternitas ē vna notio. q̄d copulet ꝑ hoc nomē vna:
vtrū notio ipsa vel proprietas notionis. si notio ipsa
A idē sibi copulabit. et ita videt ꝙ sit falsa: si ꝓprietas
notionis & non notio sequit ꝙ aliq̄d est in deitate qd
Solutio. nō est notio vel persona vel essentia. ¶Solutio. ad
hui⁹ rei euidentiā notandū est ꝙ cōis spiratio est vna
notio. & illa vnitas qua ipsa est vna: est ipsa cōmunis
spiratio. vnde patet ꝙ illa vnitas est in patre & filio: &
tm̄ illa vnitate nec pater est vnus: nec filius est vnus.
qm̄ illa vnitate nō est pater nec filius vl̄ter distictus:
Nō de spiratōe actia correlariū. sed illa vnitate est vna cōis spiratio: quia illa vnitate
est ipsa distincta ab omni alia notiōe siue ab omni alia
re. Ex hoc patet ꝙ quinarius notionum inest tribus
personis: nō tamen persone sunt q̄nqꝫ. quia licet ille
X quinarius notionū sit in personis: nō tm̄ est numerus
ꝑsonarū nec nūerat ꝑsonas. qꝛ illius quinarij pars est
vnitas. s. cōis spiratio q̄ non determiat aliquā ꝑsonā
sicut numerat. et ideo ille quinarius non determinat
Nō similitudinē de xp̄o. illas ꝑsonas vt dicant quinqꝫ. sicut binarius naturarū
inest christo: nō tm̄ christus est duo. et sicut ternarius
Y accidentiū vel actionū inest sorti: non tamē sortes est
Q̄ra notionum. tres. Sūt aūt tm̄ tres notiões: scꝫ paternitas/filiatio/
spiratio q̄ vl̄ter & proprie distingunt tres personas.
et ideo iste sole dicunt ꝑsonales notiões et sunt tres
vnitates trium ꝑsonarū quibus persone dicunt tres.
Ad argumētū p̄ simile et patet ꝙ nō est simile illud qd inducit pro simili: qꝛ
ternari⁹ qui inest hoībus nūerat hoīes: sed q̄narius
notionū nō numerat ꝑsonas licꝫ insit ꝑsonis. Ex hoc
Ad p̄mam rationem. patet solutio ad primo obiectū: quia nō sunt quinqꝫ
persone. et ideo si hoc nomen deus teneat pro eēntia
Q̄uō itelligit de⁹ est quinus. cum dico: deus est quinus. is erit sensus. diuīa eēntia
est cōis q̄nqꝫ ꝑsonis. qd manifeste falsum est. Si vero
hoc nomē deus supponat ibi ꝓ tribus ꝑsonis: patet
ꝙ hoc est falsum: quia persone non sunt quinqꝫ: nec
denoīari possunt quinqꝫ ab illo quinario. Ad vltimo
Z obiectū dicimus ꝙ cum dicit notiones sunt q̄nqꝫ. idē
Ad aliud. sibi copulatur: & tm̄ propositio ē vera: quia solet dici
principia rerū in se reflectūtur. vnde principiū essendi
A seipso est. & principiū discernēdi seip̄o discernit. vnde
hec est vera: vnitas est vna. & differētia seipsa differt.
& inherētia seipsa inheret. sicut ergo hec est vera: vnitas
est vna. licet idē sibi copulet. ita hec est vera: notiões
sunt quinqꝫ. licet idem sibi copulet. quia principium
discernendi seip̄o discernit. vnde est sibi quasi forma:
sicut essentia diuina est sibi forma.

¶Quomō nulla opinionum de notionibus sit heretica: licet opposite sint.

B Tertia q̄o hui⁹ capli. Circa tertium capitulū querit. cum cōtrarie sint
opiniones de notionibus: quomō nulla illarū sit
heretica. dictū est enī s̄m quosdā ꝙ notiones nō sunt
ꝑsone. sed videt ꝙ altera illarū opinionū sit heretica.
Ar̄ primo. quia si prima eēt vera: vltima asserit de hoc qd nō est
deus ꝙ est deus: quia asserit de paternitate ꝙ non est
deus. ergo hoc est hereticum: quia ideo errāt infideles
pagani: qꝛ asserebāt de eo qd nō est deus ꝙ est deus. C
ergo eodē mō isti sūt infideles qui dicūt de eo qd est
deus: ꝙ non est deus. eodē modo si vltima opinio sit
vera: sequit ꝙ prima sit heretica. quia prima opinio
asserit de eo qd est deus ꝙ nō est deus. Ad hoc forte Euasio.
dicet ꝙ asserere de eo qd nō est deus ꝙ est deus: non
est hereticū. sed asserere de creatura ꝙ eēt deus: hoc
eēt hereticū. Sed probat ꝙ ex opiniōe prima sequit Arguitur.
ꝙ paternitas sit creatura. qꝛ cū paternitas sit aliqd
bonū: sequit ꝙ sit deus vel a deo. sed nō est deus s̄m D
eos: ergo est a deo. ergo vel est ab essentia diuina vel
a nichilo. si dicat ꝙ ab eēntia diuīa: sequit ꝙ sit deus
vt patet ex p̄dictis. Relinquit ꝙ sit ex nichilo ergo crea=
tura: et ita ex prima opinione sequit ꝙ paternitas sit
creatura. et ita si prima opinio ē vera: vltima opinio
asserit de creatura ꝙ sit deus. et si vltia ē vera: prima
asserit de eo quod est deus: ꝙ ē creatura. & vtrūqꝫ est
hereticū. ergo altera opinio ē heretica. quia oportet E
ꝙ altera sit vera: cum sibi ꝯtradicāt. Item probat ꝙ Item ar̄.
isti vel illi peccent mortalit. qꝛ dicit btūs augustinus
ꝙ nichil fructuosius inuenitur q̄ in trinitate: & nunq̄
periculosi⁹ errat. sed vel isti vel illi errāt in trinitate:
ergo periculosissime errant: ergo mortalit peccāt. Sed
hoc videt esse ꝯtra beatū ambrosiū qui dicit ꝙ mgr̄i
qui docēt falsum de deo (sed non pertinaciter) ferunt
secū lignum/fenum/stipulā: ergo nō peccāt mortaliter.
¶Solutio. dicimus ꝙ neutra illarum opinionū est Solutio.
heretica. cum enim in sacra scriptura non habeamus F
determiatū de notiōibus: ideo licet magistris opinari:
sed non licet eis asserere. Si enī quis asserat aliq̄d de Nō ista.
deo qd non sit determinatū in sacra scriptura: vel qd
nō sequatur directe ex fide mortaliter peccat. quia se
constituit supra deum. Iudex enī est supra id de quo
habet iudicare. talis enim est ordo iudicādi: vt deus
iudicet oīa: spūalis homo iudicet oīa que sub se sūt:
vt aīales hoīes & oīa inferiora. Animalis aūt homo G
nō potest iudicare de spūalibus: scꝫ de hoīe spūali. qꝛ
aīalis homo nō percipit ea q̄ dei sunt. vt dicit apl̄us.
sed aīalis homo bene potest iudicare porcos & hmōi
tm̄. Qui ergo sua auctoritate aliquid asserit de deo:
ponit se supra deum: quia iudicat de eo. et ita peccat
mortaliter. Hec est supbia intellectus quā prohibet
apostol⁹ vbi dicit Nō plus sapere q̄ oportet sapere. De supbia intellectus
Magistri aūt theologie nichil asserūt: sed tm̄ opinā
tur inquirētes de talibus: ad defensionem fidei cōtra
hereticos. et ideo qꝛ nichil asserunt non peccāt: licet
ꝓpter aliquas rōes vertet animus eorū ad vnā partē H
magis q̄ ad aliā. qd est opinari. Ad secundo obiectū
dicimus ꝙ re vera si magister in sua opinione manet Ad secūdū
sibiīpsi gloriādo de ingenio suo: cōstat ꝙ ipse peccat.
sed si ita leuiter gloriet ꝙ paratus sit ad correctiōez:
venialit peccat. Et in hoc casu dicit btūs ambrosius
ꝙ ferūt secū lignū/fenum/stipulā. Si vero ita vehe=
mēter gloriet ꝙ pertinax sit: mortaliter peccat. vel si
asserit aliq̄d de talibus mortalit peccat. Et ideo dicit I
btūs augustin⁹ ꝙ nunq̄ periculosius errat. Error enī Nō d̄ errore.
in alijs non est pctm̄ vel tantū pctm̄. Sed q̄rit quare Q̄ō icidēs
liceat magistris aliq̄d asserere de notiōibus. Nō vide Ar̄ primo.
tur esse alia ratio nisi qꝛ hoc est ꝯtra fidem: sed si hoc
eadem rōne nō licet magistris aliq̄d opinari cōtrarie
de notiōibus: quia nō licet dubitare cōtra fidē: ergo nec
opinari. Item si prima opinio est vera: ꝓbat ꝙ scđa Secundo.
est cōtra fidem. qꝛ probatū est s̄m primam opinionē

ꝙ paternitas est creatura: & scđa opinio ponit pater=
nitatē esse deum: ergo ponit creaturā esse deum. et hoc
est ꝯtra fidem. ergo si prima opinio est vera: nō licet
scđam sustinere. qm̄ si p̄ia est vera: scđa est ꝯtra fidē.
Ad idem. Itē si scđa opinio est vera: prima dicit ꝯtra fidē. qꝛ si
scđa opio est vera: pater & paternitas sūt idē. sed p̄ia
L dicit paternitatē non esse patrē: ergo dicit patrē non
esse patrē. & hoc est ꝯtra fidem: ergo sequit ꝙ vel isti vel
Solutio. illi dicant ꝯtra fidē. ¶Solutio. Ad primū dicimus
Q̄re nō lꝫ aliq̄d asserere cōtrarie. &c pꝫ solutio primi. ꝙ nō licet magistris asserere cōtrarie de notionibus.
non qꝛ hoc sit ꝯtra fidem: sed qꝛ nō est determiatū in
sacra scriptura. nec debet aliq̄s sua auctoritate aliq̄d
asserere de deo. & ita soluit prima obiectio per inter=
emptionē. Ad scđo obiectū dicimus ꝙ q̄uis prima
Ad secūdū opinio sit vera: nō tm̄ scđa est ꝯtra fidem. quia prima
opinio nō diceret ꝙ paternitas esset creatura: nec di=
M ceret ꝙ eēt deus: tm̄ diceret ꝙ ē idem ꝙ deus. Et illa
ratio augustini. omne bonū aut est deus: aut a deo.
Ad tertiū. tenet in deo et creaturis tm̄. Ad tertio obiectū dici=
mus ꝙ patrem nō esse patrē: & paternitatem non esse
patrem: non sunt idem licet equipolleant. & duorum
equipollētiū vnum potest esse ꝯtra fidem: reliquum
Q̄re aliquid dr̄ ꝯ fidem. non. Non est enim determinatū in sacra scriptura an
paternitas sit pater: sed determinatū est ꝙ pater est
Nō diligēt pater: nec determiatū an supposita paternitate sup=
ponat pater. et propter hoc vnū illorū est ꝯtra fidem
N & alio mō significatū non est ꝯtra fidem. sicut dicitur
Nō dictum ꝓphete. in Osee. ij. Uocabit me vir meus et non vocabit me
vltra baalim: et tm̄ idem est baalim ꝙ vir meus.

¶Utrū adiectiua eēntialia predicent de notiōibus.

Q̄rta q̄stio hui⁹ capli. Circa quartū capitulū notandū est ꝙ adiectiua
essentialia dicūtur de notiōibus. paternitas enī
siue filiatio est immēsa/eterna/siue omnipotens. qd
Arguitur. patet per hoc qd dicitur: paternitas est. sic predicat
A eēntia diuīa de paternitate: & eēntia diuīa est eterna:
ergo paternitas habet esse eternū. ergo paternitas
Scđo ar̄. est eterna: eadē rōne immensa & oīpotēs. Preterea
cum notio sit deus: sequit ꝙ sit immēsa/omnipotēs/
& eterna. cum ergo adiectiua eēntialia dicant de notioni
B bus: querit quare eodem modo adiectiua notiōalia
non dicūtur de essentia. quia nec essentia generat nec
generat: nec spirat nec spirat. ¶Solutio. dicimus
Solutio. ꝙ eēntia siue esse cōe est & indistinctum quid. et ideo
adiectiua q̄ copulāt diuinam essentiā predicant & de
personis & de notiōibus & indistincte. adiectiua vero
que copulāt notiões propria sunt: & ideo predicātur
tantūmodo de notiōibus inq̄tū sunt propria. et hec
est ratio quare potius eēntialia predicant de notiōi=
bus q̄ ecōuerso. nō omnia tm̄ adiectiua predicant de
notiōibus: vt illa q̄ preter naturam aliq̄d cōnotant
qd non cōuenit notioni. vt ista adiectiua: trina/incar=
nata. Eēntia enim est trina. i. trium vna siue cōis. vt
C dictū est supius. nulla aūt notio est cōis triū ꝑsonarū.
Silr̄ eēntia diuina ē incarnata: qꝛ ipsa est associata
siue vnita humane nature in eadē ꝑsona. Hec aūt nō
Nota hic. cōcedit: filiatio ē incarnata. qm̄ associatio siue vnitio
talis inter silr̄a attendit. s. nature ad naturā notionis
ad naturā. Itē cum notio sit ꝑsona sicut est essentia:
Q̄stio icidēs querit quare adiectiua ꝑsonalia non dicant de notio
nibus sicut adiectiua notiōalia: imo potius deberet
ita esse. quia maior est affinitas notionis ad personā:
q̄ ad essentiam. quia notio est ꝑsona: notio distīguit
Arguit. personam: sed non distinguit essentiam. ergo potius
predicari debēt adiectiua personalia. id est personis
ꝯuenētia: q̄ eēntialia. Si hec cōcedat. ꝯtra. paterni=
tas spirat spiritū sctm̄: ergo spiratio inest paternitati. scꝫ In oppositum.
spiratio nō est paternitas vt prius probatū est: ergo
aliqua res inest paternitati q̄ nō est paternitas: ergo
aliqua cōcretio est in paternitate. qd est impossibile.
¶Solutio. sicut dictum est adiectiua que cōueniūt Solutio.
ꝑsonis ꝓprie significāt ea q̄ sunt in ꝑsonis: scꝫ actus
proprios ꝑsonarū: vt generare/spirare/que sūt actus D
theologici scilꝫ non naturales. agere aūt proprie ad
personā siue ad eēntiā pertinet: non ad notionē que
est relatio: cuius esse est ex toto ad aliū se hr̄e. ꝓpter
hoc ergo ꝙ adiectiua cōueniētia essentie significant
rem cōem & indistinctam: ideo potius predicātur de
notiōibus q̄ adiectiua ꝯueniētia personis q̄ propria
sunt ꝑsonarū: & qꝛ etiā non pertinet ꝓprie ad notionē
agere: sed ad personam vel ad substantiā. Sed iterū
probat ꝙ hec ē vera: paternitas generat. quia dictū Itē arguit
est supius ꝙ cum dicit paternitas est vna. sic paterni=
tas denoīat ab ipsa: quia ipsa est vnitas: quia ipsa est
vna. ergo eadem rōne non denoīabit seipsam. sic pa=
ternitas generat. Sed diceremus ꝙ nō valet hec ar= Solutio.
gumentatio: qm̄ ipsa s̄m ꝙ est vnitas principium est
discernēdi. et ideo s̄m hoc habet se denomiare. quia
principium discernēdi seipso discernit: & ideo est sibi
quasi forma. et ideo s̄m talem intētionē denominari
habet a seipsa. Hec aūt ratio nō posset inueiri in hac
ꝓpositiōe paternitas generat: imo significat ḡnatio
tanq̄ forma siue actus proprius specialis persone. et
s̄m hanc intentiōem non habet denominari a seipsa.
sicut nec in naturalibus potest dici ꝙ cursus currat:
vel motus moueatur.

¶Utrum deus est qualis sine qualitate.

Circa quintū capitulū notandū qd dicit boetius E
in libro de trinitate ꝙ deus est qualis sine qua= Q̄stio quīta
litate: quātus sine quantitate: non tm̄ est relatus sine hui⁹ capli.
relatiōe. Sed videt hoc nichil esse: qꝛ deus est qualis
qualitate q̄ est super oēm qualitatem: sicut ip̄e dicit. arguit p̄ūo
que qualitas nō est predicamentalis nec accidētalis.
silr̄ ipse est relatus relatiōe q̄ deus est: q̄ est super
oēm relationē que nec est p̄dicamentalis nec accidē=
talis: sicut ip̄e non est qualis ad modū naturaliū nec
quātus ad modū naturaliū: nec relatus est ad modū
naturaliū. ergo sicut ipse est qualis sine qualitate/et
quātus sine quātitate: ita relatus est sine relatione.
¶Solutio. quia noīa qualitatiua vel quantitatiua
dicta de deo significāt diuinam essentiā: nec recedūt Solutio
a predicamēto substātie: nec faciūt aliud p̄dicamētū F
nouū. quia substantiā indicāt. relatiua vero dicta de
deo non indicāt substantiam sed relationem. et ideo
faciūt aliud predicamentū siue aliū modū predicādi
cōformem prorsus predicamēto relatiōis naturalis.
Et ideo dicit boetius ꝙ deus nō est relatus sine rela
tione: licet sit qualis sine qualitate: quātus sine quā=
titate. quoniā relatio supessentialis predicat de deo
ad modū naturalis relatōis: non ad modū substātie.
Hoc aūt ideo cōtingit ꝙ s̄m relationē nō est motus Nō dicti.
vel aliqua rei mutatio. nec sunt relationes de ipsa re
vel in ipsa re proprie sed quodāmodo extrīsecus af=
fixe sicut dicit boetius. ideo plures relatiões de diui
nis & de vna ꝑsona p̄dicari possunt manente oīmoda
simplicitate ipsius ꝑsone. qd nō posset esse si plures
qualitates vel quātitates predicarent de ꝑsona vel

essentia. fm enim qualitates siue quãtitates consistit
Alia similitu- motus siue mutatio. Inde est etiam q dicit boetius
do. relatio multiplicat trinitatẽ. sola enim relatiõe differt
S psone. Et damas. dicit qm̃ fm oĩa vnum sunt pater τ
dictũ dama filius τ spũs sctũs preter generationẽ/et filiationẽ/τ
sceni. processionẽ. cogitatione vero est quid diuisum. Vnũ
enĩ deum cognoscimus. in solis vero proprietatibus
τ paternitatis/τ filiatiõis/τ processiõis: τ fm causam
τ rationabilẽ perfectionem ypostasis. s. fm existentie
modũ: differentiã intelligimus. Sicut enĩ in natura-
lib9 nõ est cõitas nisi solo ĩtellectu: vt supius dixerat
damas. τ realis in oĩbus diuisio: igit tres psone vnũ
sunt in eẽntia realit: sed solo intellectu diuidit eẽntia
dũ ipsa in vnaquaq3 psona quasi separatim intelligit.
sicut enim indistãter sunt diuerse tres persone quod
exigit inter se summus τ mutuus amor. non enĩ eẽt
H ibi summa fruitio: nisi ibi esset summa cõiunctio siue
summa vnitas. Qđ aũt dicit damasce. eas differre fm
causam: expositio est eius qđ dixerat fm paternitatẽ
τ generationẽ. est enim pater causa. i. origo filij fm
paternitatẽ. dicit enĩ3 eas differre fm rõnabile. i. fm
rõem τ perfectionem ypostacos vel ypostãseos. i. fm
modum existẽtie. q perfectio siue modus nichil aliđ
Arguit. intelligit: q notio psonalis. Sed videt falsum dicere
q pater τ filius τ spũs sctũs differũt relatiõibus suis
que in re sunt: ergo realiter sunt diuisi: nõ ergo sola
Solutio. cogitatione. Sed ad hoc dicimus q intelligendum
est ita. sola cogitatiõe sunt qđ diuisum. i. sunt eẽntia
sola cogitatiõe diuisa a personis. quia per hoc nomẽ
diuinitas significat diuia essentia vt abstracta a per-
sonis. que abstractio sola cogitatiõe est. realiter enĩ
diuina essentia est in personis.

Utrum paternitas est pater ita supposita.

q̃stio sexta hui9 capli. Uiso quõ debeat sustineri cõis opinio de notiõi
bus: vidẽdũ est qualiter possit sustieri opinio
opĩo pposi tiui. magistri ppositiui q est multũ probabilis. que dicit
q sicut paternitas ẽ pater: ita supposita paternitate
supponit pater. nec est differentia nisi in mõ loquẽdi
siue in mõ significãdi. Cuius opinionis probabilitas
Pria ratõ. apparet in hoc. qr sicut deus ppter hoc q ẽ oĩmodo
simplex nõ eget aliqua actiõe ad hoc vt agat in crea-
turam sed seipso agit in creaturã: nec aliqua relatiõe
I eget qua referat ad creaturam sed seipso refert. ita
deus pater cum sit oĩmodo simplex seipso refert ad
qđ dicãt te filiũ: seipo generat filiũ: sicut deus seipso creat seipo
nẽtes hanc iustificat: propter oĩmodã simplicitatem. Qui g hãc
opinionem opinionẽ voluerit sustinere: sic poterit respõdere ad
obiectiones cõtra factas. pater eodẽ modo se habet
ad filiũ τ ad spm̃ sctm̃: sed ad filiũ se habet vt pater.
licet enim q̃tũ in se est eodẽ modo se habeat ad filiũ
τ ad spiritũ sctm̃: propter tñ simplicitatẽ suã diuerso
mõ se habet ad illos q̃tum quasi ad plures effectus.
Contra p- Instantia. deus inq̃tũ in se est eodẽmõ se h3 ad oẽs
dicta ar. hoĩes: sed ad bonos se habet vt pater spũalis: ergo
ad malos se habet eodẽ mõ. si aũt pponat gñaliter
sic prorsus eodẽ mõ se habet pater ad filiũ et ad spm̃
Solutio. sctm̃. Negãda est hec. sicut τ hec deus prorsus eodẽ
Ad aliud. mõ se habet ad bonos hoĩes et ad malos. Ad aliud
obiectũ siliter respõdemus: quia ista duo verba gñat
τ spirat q̃tũ ad deum patrem idem significãt: tamen
cõnotant diuersa ex modo significandi: sicut ista duo
noĩa dñs/creator/dicta de deo idẽ prorsus significant
q̃tũ ad deum: tñ cõnotant diuersa ex mõ significandi
sicut prius dictũ est. Ad tertio obiectũ respõdemus
q hec est vera: pater τ filius sunt vnũ principiũ spũs Ad tertiũ.
sancti. eodẽ modo loquendi quo spũs sctũs dicitur
multiplex ppter diuersos effectus eodem mõ quasi
propter vnũ effectũ quẽ habent pater τ filius qui est
spũs sctũs dicunt vnum principiũ: τ quia eodẽ modo
prorsus pcedit ab eis spiritus sanctus per modum
benignitatis: vt dictum est.

Utrum paternitas aliquomodo sit pater. Ca. vij.

Dicto de notiõibus in gñali: dicẽdũ est de eis in R
speciali: τ primo de paternitate τ filiatõe circa
qđ primo qrit. vtrũ paternitas aliquomõ sit pater.
scđo vtrum paternitas τ filiatio dicant de patre per
essentiam vel per participationem. tertio de potẽtia
generãdi vtrum sit in filio. quarto vtru3 paternitas
ppie sit potẽtia generãdi actiue. quinto de innasci-
bilitate. sexto de cõi spiratiõe. septimo de spiratione
qua spũs sctũs spirat a patre τ filio: τ quõ spũs sctũs
procedat ab eis vt amor. τ vtrum spũs scũs sit amor
ppie vel a pprietate: τ de alijs notiõibus q cõueniũt
spiritui sctõ qualiter ei cõueniant. octauo de his que
appropriate cõueniũt personis τ non proprie. Circa Pria qo
primũ querit sic. cum dictũ sit superius q paternitas hui9 capli.
est pater: querit vtrũ paternitas aliquo sit pater: vt
sumat hoc nomen aliquo generaliter ad essentiam τ Ar affirma
personã sicut sumit ab aug. Filius nõ eo est verbum tiue.
quo est. si enim paternitas aliq non eẽt pater: seqret
q nullomõ esset pater. si pcedat q paternitas aliquo
est pater: non nisi paternitate: g paternitas paterni-
tate est pater. Si cõcedat. cõtra. paternitas non inest Ar l oppo
paternitati: g paternitas paternitate nõ est aliqđ nec situm.
alicuius modi. eadem obiectio est de illis ppositiõi- Ar a sili.
bus: eẽntia paternitate est pater. essentia filius filia-
tione est filius. essentia hũanitate est homo. Ad hoc Solutõ ge
dicit gñalit q hec est falsa: paternitas paternitate est neralis fm
pater. quia sic (vt dicũt) exigit q res ablatiui: insit rei aliquos
noĩatiui. Unde dicunt q hec argumẽtatio non valet: L
paternitas ẽ pater: ergo vel aliquo vel aliquibus est
pater. Sed 9tra. cum dicitur paternitas paternitate
est pater. iste ablatiuus paternitate significat pater-
nitatẽ vt causam formalẽ: sed nõ vt causam formalẽ
subiecti sed tm̃ predicati sc3 patris: g ex vi locutiõis
nõ exigit q paternitas insit subiecto sed tm̃ pdicato.
hoc aũt ver est: ergo illa est vera. qđ concedimus. et
ideo dicimus q hec est vera: paternitas paternitate Opinio do
est pater. nec ex vi locutiõis res ablatiui oñdit inesse ctoris.
rei noĩatiui s3 res ablatiui significat tm̃ in habitudĩe
ad rem pdicati: sc3 vt causa forãlis vel quasi forãlis.
et hoc verum est q paternitas est causa formalis vel
quasi formalis patris. Talis g modus argumẽtãdi
albedo nõ inest sorti: g sortes albedine nõ est aliquid Diuersitas
vel alicuius: tenet in naturalibus. qm̃ in naturalibus in naturali
in propositiõe affirmatiua exigit q forma rei pdicate bus τ theo
sit forma rei subiecte: cum idẽ oportet suppont per logicis.
subiectũ τ pdicatũ. sed non tenet talis modus argu-
mentãdi in theologicis terminis vt propositio affir-
matiua sit vera: neq3 proprietas pdicati est pprietas
rei subiecte. vt in istis propositiõibus: paternitas est
pater. essentia est pater. essentia est filius. essentia est
homo. Et ideo cum dicit: paternitas paternitate est
pater. vel essentia est pater: non exigit q res ablatiui
sit pprietas rei subiecte: sed tm̃ q sit causa forãlis vel
quasi forãlis rei pdicate. et de simĩbus idẽ est iudiciũ.

Utrum generatio predicatur per
participationem vel per essentiam.

Scđa q̃stio hui9 capli. Circa scđm capitulũ querit vtrum in ista ppost-
tione: iste generat. demonstrato patre: predicet
gñatio de illo. Si sic: g vel predicat per ptcipationẽ
Argumen vel per essentiã. si dicat q per participationẽ: g illud
tũ añ oppo qđ predicat non est id de quo predicat. si dicat q per
situm. essentiã: ergo illud qđ pdicat nec actu nec intellectu
M potest separari ab eodẽ de quo pdicat. ergo gñatio
(demõstrato pr̃e) nõ potest separari ab isto: nec actu
In oppo si nec intellectu. Sed 9tra. cũ dico ĩnascibilis. sic intel-
tum. ligo patrẽ: nec sic intelligo paternitatẽ. ergo paterni
tas potest separari a patre intellectu. sed 9tra. aliqđ
predicat de aliquo per participationẽ: g nec actu nec
ĩtellectu potest separari ab eo de quo predicatur: vt
substãtialis differẽtia. sed id qđ predicat per essentiã
multo familiarius predicat q aliquid qđ predicatur
per participationẽ. ergo quicq̃d predicat per eẽntiã:
nec actu nec intellectu potest separari a patre. quod
Opinio do cõcedimus. Sicut enĩ in hoc quod dico homo intel-
ctoris. ligũtur oĩa superiora non distincte sed quodãmodo
implicite: ita cum dico ĩnascibilis intelligo patrem:
licet nõ distincte sed quodã ineffabili modo qui non
posset reperiri in naturalibus. innascibilis id ẽ pater
est paternitas. et ideo necesse est q illo intellecto in-
telligatur aliquomõ paternitas.

Utrum potentia generãdi sit in filio.

Tertia q̃o Tertio ca. notandum est q cõis est oĩm opinio
hui9 capli. q cum dicit: pater potest gñare filiũ. hoc verbũ
Cõis opĩo potest predicat diuinã essentiã. Sed 9tra hoc multi-
Contra ar- pliciter obicit. potẽtia generãdi filiũ nichil aliud est
guit pmo. q diuina eẽntia: sed diuia eẽntia cõmunis est tribus
personis: g potentia generãdi filium cõis est tribus
personis. et per 9sequẽs potẽtia generãdi filiũ est in
filio: ergo filius potest generare. qđ falsum est. qr nõ
potest eẽ nisi vnicus filius in trinitate. Item quicq̃d
Secũdo ar potest pater potest filius τ ecõuerso: s3 pater potest
gñare filiũ: g filius potest generare filiũ. Similis est
Alr arguit obiectio si sic dicam9. quicq̃d potest pater põt filius
τ spũs sctũs et ecõuerso: sed filius τ s. s. potest mitti:
Iter aliter g pater põt mitti. Uel sic. quicq̃d põt pr̃ potest fili9:
arguitur. fili9 potest audire a patre: ergo pater potest audire
N a patre. qđ falsum est. quia audire a patre est habere
sciã3 a pr̃e vel esse a patre. sicut dt btũs augustinus.
Opinio do Dicimus q iste tres argumẽtatiões vltie nõ valent.
ctoris. τ est ibi duplex fallacia. Primo est ibi fallacia ex cõ-
Est hic du- mutatiõe predicamẽti: qm̃ ipse proponit pdicamẽtũ
plex fallã. substãtie: postea assumit τ cõcludit predicamentum
relatiõis. posse enĩ generare non est posse quid. quia
supposita gñatiõe non supponit quid: sed que. siliter
posse mitti: posse audire: nõ est simpliciter posse qđ.
et ita ista duo verba mitti τ audire non tm̃ predicãt
diuinam essentiã: sed etiam cõnotant relationem sc3
Scđa fallã. esse ab alio. Scđa fallacia ẽ in illis argumẽtatiõibus
ex eo q res verbi in assumptione retorquet ad vnam
personã: in cõclusiõe ad aliam. et ideo est ibi fallacia
fm accidẽs. propter solum primam rõem non valet
Nõ istã ar- hec argumẽtatio. quicq̃d potest eẽ pater potest esse
gumentati filius: s3 pater potest eẽ pater: ergo filius potest esse
onem. pater. quia posse esse patrem non est posse esse quid.
propter solã scđam rõem nõ valet hec argumẽtatio:
Silr hec nõ quecũq3 potentia est in patre est in filio: sed potentia
valet. generãdi est in patre: g potẽtia generãdi est in filio.
qr res gerũdiui verbi psonalis prius in assumptione
retorquet ad vnam psonã: in cõclusione ad aliã. sicut
patet in talibus argumentationibus. quicq̃d scit iste
scit anima eius: sed iste scit citharizare: ergo aĩa eius Silr hec nõ
scit citharizare. Siliter et hoc: quicq̃d vult iste vult valet.
pater eius vt sit ita: s3 iste vult ducere vxorẽ: g pater Similiter
eius vult ducere vxorem. non sequit. posito q pater ista nõ val3
eius non velit ducere vxorem: sed vult q filius suus
ducat vxorẽ. Notandum tñ q hec est duplex. potẽtia
generãdi est in filio. quia si hoc gerundiuũ generãdi
sit gerundiuũ verbi psonalis actiui falsa est vt dictũ
est: τ fm hoc ẽ incõgrua vl imperfecta: potẽtia gñandi
est diuina essentia. quia res gerundiui non potest ibi
retorq̃ri ad aliqđ suppositũ. sed fm q illđ gerũdiuũ O
est gerũdiuũ verbi impersonalis vera ẽ hec. potẽtia
gñandi est in filio. i. potẽtia qua aliquis potest gñare
est in filio. et in hoc sensu hec est vera: deus scit artẽ
inueniẽdi. i. artem qua aliqs inuenit. nec tñ sequit: g
deus scit inuenire. impediente fallacia fm accidens.
quia res gerundiui que retorq̃bat ad generare sup-
positum in cõclusione: retorquet ad deum.

Utrum paternitas sit potentia generãdi proprie.

Circa quartum capitulũ sic obicit. sicut se habet q̃rta q̃stio
innascibilitas ad patrẽ ita se habet nascibilitas hui9 capli.
ad filium: sed innascibilitas est proprietas notiõalis Ar primo.
patris: g nascibilitas est pprietas notiõalis filij. sed
nascibilitas idem est q potẽtia nascendi: sicut muta-
bilitas idem est q potẽtia mutãdi: τ risibilitas idem
est q potẽtia ridẽdi. g iste terminus potẽtia nascẽdi
siue potentia generãdi passiue qđ idem est: supponit
notionẽ filij nõ essentiã. ergo cum dicit: pater potest
generare. hoc verbum potest copulat notiõem: non
essentiã. Item regula est. cuius est actus eius est po Scđo ar.
tentia: sed actus generãdi est proprius patris: ergo
τ potẽtia est propria patris: sed essentia non propria
est pr̃is. relinquit ergo q illa potẽtia ppria sit notio
patris. Item cum dicit: pater potest gñare filiũ. ista Tertio ar.
duo verba potest/gñare/constringunt vel cõstruũtur
inter se. ergo mediãte aliqua habitudine. qm̃ si non
esset ibi aliq̃ habitudo nec aliqua ligatio: τ ita nulla
cõstructio. querit ergo q sit illa habitudo? τ non po-
terit dici nisi habitudo originis. Ex illa g ppositiõe
proprie sequit q diuina eẽntia habeat se vt origo ad
generationẽ filij. ergo diuina eẽntia generat filium.
qđ necessario improbatũ est in sentẽtijs: quia seqret
q diuina eẽntia nõ esset filius. Solutio. ad primo Solutõ ad
obiectum dicimus q si nascibilitas dicat ipsa filiatio primũ.
vera est prima ppositio: sicut se habet innascibilitas P
τc. si aũt nascibilitas dicat potẽtia nascendi falsa est.
et sic soluit instãtia per distinctionẽ equiuocationis.
Ad scđo obiectũ dicimus q hec propositio in rebus Ad scđm
naturalibus vera est: sed non est vera generaliter in
theologicis. et hoc ideo contingit qr in naturalibus
vna sola potentia vnius solius est: sed in theologicis
vna sola potẽtia pluriũ est. Et ideo non valet hec ar-
gumẽtatio. cuius est actus/eius est potẽtia: s3 actus
generãdi proprius est patris: ergo potẽtia generãdi
propria est patris. impediente fallacia fm cõsequẽs.
sicut hic. cuius est risibilitas/eius est sensibilitas: sed Falla cõse
risibilitas proprium est hoĩs: g sensibilitas propriũ quentis
est hoĩs. fit enim ibi processus ab inferiori ad supius Nõ dictu3
in negatiõe que intelligit in hac dictione proprium. hoc.
Ad vltimo obiectum dicimus q hec est vera: eẽntia Ad vltimũ

se habet vt origo ad generationē filij:sed non per se
nec ſm se:sed tm̄ prout ē in patre se habet vt origo
ad generatiōez filij.sicut ꝛ in naturalibus forme non
agunt per se:sed subiecta formis suis agūt proprie.
hec nō valz Vñ non valet hec argumētatio.potentia qua sortes
generat platonē se habuit vt origo ad generatiōem
platonis:ergo illa potētia generat platonē.Eodem
silr̄ hec non valet. mō nonvalet hec argumētatio.eētia diuīa se habet
vt origo ad filium:ergo essentia diuīa generat filiū.
Falla accidentis. impedit enī fallacia accidētis:cum enim deberet de-
noīare subiectum denoīat naturā.ꝙ aūt ita sit appet
per hoc quod dicit̄ in psalmo.Ex vtero ante luciferū
q̄d sit vterꝰ genui te.Vterus enī dei patris ē eius sūma bonitas
que nō permisit ipz esse sterilē vt supra dictū est:que
summa bonitas in patre est origo filij.et illā originē
Q notat hec ꝑpositio ex.cū dicit̄ Ex vtero ante luciferū
genui te.

¶De innascibilitate. Ca.vij.

Quita q̄o huiꝰ capl'i. DIcto de paternitate ꝛ filiatione dicendū est de
innascibilitate.de qua multe sunt opiniones.
Quidā dixerūt ꝙ innascibilitas est quedā ꝓprietas
Pria opio q̄ inest patri:ex eo ꝙ ipe a nullo est/ꝛ alij sunt ab eo.
Cōtra hāc. Sed ꝯtra.ꝙ ipse a nullo est hec negatio est:ꝙ alij ab
ipso sint/affirmatio est:sed ex affirmatiōe ꝛ negatiōe
nichil est:cum negatio nichil sit.ꝗ innascibilitas non
Scdo ar. est ꝓprietas ex illis nata. Itē ꝙ alij sint a patre hoc
in alijs est/non in patre:ꝗ ex hoc nō debet esse aliqua
Tertia rō. ꝓprietas in pr̄e sed in alijs. Item si aliqua ꝓprietas
inest patri ex eo ꝙ ipse a nullo est/ꝛ alie persone sunt
ab ipso:eadem rōne aliqua proprietas inest spūi scō
ex eo ꝙ nulla persona est ab ipso ꝛ ipse est ab alijs.ꝛ
silr̄ aliqua proprietas inest filio ex eo ꝙ ipse est ab
aliquo/ꝛ alius ab eo:ꝛ ita plures erūt notiōes q̄ di-
Expō opionis. stincte sint supius.propter hoc exponūt ꝙ sic intelli-
gendū est:innascibilitas est ꝓprietas q̄ inest patri ex
eo ꝙ ipse a nullo est/ꝛ ipe est principium alioꝝ.Sed
Alia ratio iteꝝ obicit̄.pater nō est principiū alioꝝ:nisi ꝑ gñatio
Cōtra hoc arguit̄. nem/vel spirationē/vel per creatiōem:ergo ſm hoc
innascibilitas nō est aliqua noua notio alia a gñatiōe
Alia opio vel spiratione.Alij dixerunt ꝙ innascibilitas est vl̄is
auctoritas siue principalitas q̄ in solo patre ē.eētia
enim diuina nō habet auctoritatē:nisi respectu crea-
turarū.Sed ꝯtra.aut dicit̄ vniuersalis principalitas
cōtra scdaz arguit̄. qꝛ pater est principiū oīm:aut qꝛ est vl̄ter intellecta.
si primo mō ergo illa principalitas vniuersalis nō est
aliud q̄ gñatio/vel spiratio/vl̄ creatio.si dicitur vl̄is
principalitas quia est vl̄ter intellecta:nō ꝓpter hoc
erit alia notio q̄ generatio vel spiratio:nisi ponatur
R homo cōis qui nō sit sortes vel plato.ꝛ sic de alijs.ſꝫ
Alia opio. hoc nichil est. Alij dicūt ꝙ innascibilitas est fontalis
plenitudo q̄ est in pr̄e ꝛ nō est ad aliq̄d.sicut grāma-
tica licet sit alicuius:nō tñ est ad aliquid.ita fontalis
plenitudo licet sit alicuius plenitudo tamen non est
Cōtra hāc arguit̄. ad aliq̄d. Sed cōtra.dicit augustinus ꝙ quicq̄d dicit̄
de deo:aut dicit̄ ſm essentiā aut ſm relatiōem.ergo
fontalis plenitudo si nō dicit̄ de patre ſm relatiōem:
dicit̄ de eo ſm essentiā.ergo fontalis plenitudo dicit̄
de essentia diuina:ꝗ ꝛ innascibilitas.ꝛ hoc falsuz est.
Scdo ar. Itē fons inq̄tū fons habet fluere:ergo est ad aliq̄d.
Alia opio doctoris. Alij dicūt (quibus consentimus) ꝙ innascibilitas est
notio patris per modū priuatiōis.est enī innascibili-
tas priuatio essendi ab alio in eo a quo sunt oēs alij:
scꝫ in patre.dignitas enī est patri a quo sunt oēs alij/
nō esse ab alio:sicut dignitas est alicui regi nō habere
regnum ab alio.et per hoc distinguit̄ pater ab alijs Nō similitudinē.
personis:sicut ouis non signata ab oue signata.Nec
sequit̄ innascibilitas est notio:ergo est.sicut nō sequi q̄re nō seq̄t̄
tur passio christi est articulus:ꝗ passio christi est.et ꝙ ꝓpt̄ dictuz suum.
ita sit videt̄ per augustinū qui dicit ꝙ ingenitus non
dicit̄ de patre q̄d sit sed quid non sit:ꝛ prepositio illa
priuatiua nō mutat predicamentū.Aristoteles enim
dicit ꝙ sicut risibile est proprium hoīs:ita nō risibile
est proprium non hoīs.et ita negatio distinctiua est.
Itē probat augustinus ꝙ innascibilitas ē alia notio Scdo ꝓpt̄ idem.
q̄ paternitas.qꝛ si pater nūq̄ genuisset filiū:nichilo-
minus eēt ingenitus vel inascibilis.ſꝫ si nō genuisset
non eēt pater.ꝛ ita paternitas non esset ſꝫ innascibili
tas esset.ergo innascibilitas proprie est alia notio q̄ S
paternitas. Sed videt̄ prima propositio eē falsa:qꝛ Contra primam ar.
si pater nunq̄ genuisset nō eēt pater:ꝛ ita paternitas
non esset:ergo hec persona nō esset.quia paternitas
facit hāc personā.ꝛ ita si pater nūq̄ genuisset simpli-
citer nō esset:ꝛ ita non eēt ingenitus vel innascibilis.
Ad hoc dicendum est ꝙ augustinus nō habuit hunc Solutio.
respectū ad naturā essendi sed ad naturā intelligēdi.
cōcedimus enī ꝙ si pater non genuisset non esset:sed Cōcedit doctor.
intellecto ꝙ nō genuit bñ potest intelligi ꝙ sit inge-
nitus vel innascibilis:quia intellecta innascibilitate
non intelligit̄ paternitas ad minus distincte.si vero
aliq̄s velit dicere qꝛ priuatiōes dicunt̄ de ente ꝛ non Alr̄ p̄t dici
ente:posset dicere ꝙ hec argumētatio nōvalet.pater Contra arrium.
nō est:ꝗ non est ingenitus.Ex p̄dictis pꝫ ꝙ deceptus
fuit arrius volēs probare ꝙ pater est maior filio hac
argumētatione.pater est innascibilis vel ingenitus:
filius est genitus:ꝗ pater est maior filio.nōvalet hec Hec argumētatio nō valet.
argumētatio propter cōmutationem predicamenti:
quia innascibilis pertinet ad p̄dicamentū relationis:
maior pertinet ad predicamentum substātie:cum sit Nō causam
adiectiuum quātitatiuū.Dicimus ꝗ ꝙ innascibilitas
notio est priuatiua in eo a quo fluit quicquid fluere Opinio doctoris.
potest.s.in patre notio est quia per eam cognoscitur
pater ꝛ discernit̄.proprietas est qꝛ ei soli conuenit.si
enī essent due ꝑsone in deitate quaꝝ vtraq̄ nō eēt ab
alio:nō esset summa germanitas ꝛ summa iocūditas
ibi.Sciēdū est etiā ꝙ cum dicit̄ pater est actor filij ꝛ Notandū ē
spūs sancti:hoc nomē actor significat cōiter paterni-
tatem ꝛ spiratiōez:ꝛ p̄terea innascibilitatē.qꝛ prout
auctoritas dicit̄ esse in solo patre tm̄ valet actor q̄tū T
principiū sine principio.sed qd̄ dictū est ꝙ innascibili
tas est notio priuatiua:videt̄ esse ꝯtra illud qd̄ supra Cōtra ar.
dictū est:scꝫ ꝙ pater inq̄tū deus innascibilis generat
filiū.priuatio enī cum nō sit nec est causa nec cōcausa
gñatiōis.ergo hec est falsa:pater ſm ꝙ deus innasci-
bilis gñat.¶Solutio.proprie loquēdo sola eētia Solutio.
diuina origo est generatiōis.vnde Ex vtero ante lu-
ciferū genui te.id est ex mea essentia.tñ cū circūstātia
priuatiōis:sicut aliq̄s diues largus non vult cōedere
solus:ꝛ cum nō hēat socios secū querit socios extra.
vnde est ꝙ q̄rit socios extra?ex sola largitate est:tñ
ſm ꝙ est cum hac negatione sine socijs.Silr̄ deus
pater ex sua redūdātissima largitate cum nō habeat
sociū ante quia a nullo est:quodāmō querit extra et
generat aliū cui cōicaret delicias suas.Posset tñ eē Vel alit̄ dicitur.
negatio causa materialis in cōsideratiōe:sicut aliq̄s
dat indigēti quo mō indiget:indigentia tñ nichil est.
Adhuc obicit̄ de illa locutiōe:si pater non genuisset
filiū nichilominus esset ingenitus vel innascibilis.et

Primo videtur ꝙ vera sit simpliciter.quia deus dicit in euā
gelio Johannis octauo.est pater meus qui glorifi-
cat me quem vos dicitis ꝙ deus vester est: ergo pa-
trem nouerunt iudei.sed non inquantum pater est:
quia iudei nō distingunt personas:ergo inq̄tum in-
nascibilis est: et ita cognoscitur ille qui est pater in-
quantum innascibilis vel ingenitus sine paternita-
Scdo ar. te. Item iudei et gentiles philosophi bene conce-
dunt istam . ille qui est a nullo creauit celum et ter-
ram: ergo ille qui est innascibilis creauit celum et
terram . de patre vero inquantum est pater nichil
A sciunt: ergo q̄tum ad illos nullomodo intellecta pa
ternitate vera est hec.iste creauit celū ꝛ terram demō
strato illo qui est innascibilis:ergo pater et si non ge
nuisset nichilominus esset ille qui est innascibilis: er
go nichilominus esset persona. quia iste terminus il
Tertio ad idem. le qui est non potest supponere nisi pro persona.Itē
dictū est ꝙ deus pater non inq̄tum pater sed inq̄tū
deus innascibilis generat filium aut innascibilis dicit
principium a quo fluūt omnia aut principium a quo
omnia possunt fluere.si primo modo ergo innascibi-
lis dicit fluxuz filij ergo paternitatem: ergo pater se
cundum ꝙ pater generat et hoc falsum.si innascibi-
lis dicit principium a quo omnia possunt fluere dicit
ergo patrem nō prout est pater.sed prout potest ge-
nerare . sed potest intelligi posse generare et si nō ge
neret. ponatur ergo ꝙ non genueritvel intelligatur
Sic formatur ratio. intelligetur tamen posse generare.Inde sic iste est in
nascibilis:ergo iste potest generare : ergo iste est.et
itaverū est simpliciter ꝙ q̄uis pater non genuisset ni
q̄rto ad idē chilominꝰ esset et esset ingenitus.Item predicta ꝓpo
sitio non mutat suppositionem terminoꝝ:ergo cum
dicitur ille qui est potest generare. terminus ille qui
est supponit pro persona et tantum pro vna persona.
quia in deitate non est nisi vnus qui possit generare:
ergo supponit tantum pro ista persona ꝛ ita pater et
si non genuisset nichilominus esset ꝛ esset hec perso-
In ꝯrm̄ ar. na. Sed cōtra.si pater non genuisset non haberet pa
ternitatem. et ita non haberet esse personale cum pa
ternitas faciat personam:nec haberet esse nocionale
cū nō esset ꝑsonalis:ergo si esset non esset nisi essentia
id est non haberet nisi esse essentiale:ergo non posset
Scdo ad idem generare.quia essentia nō potest generare.Itē si iste
demonstrato patre non potest generare est eadem re
demonstrato filio quia potest generari est: et si hoc
X ergo filius est ergo pater est:ergo pater nō potest in
Solutio telligi posse generare quin genuerit.¶Solutio. si-
Duplex respectus. cut dictum est si respectus habeatur ad naturam et
essentiam rei diuine falsum est qd̄ dicit augustinꝰ.qꝛ
secundum naturam rerum diuinarum si pater po-
test generare generat cum sciat et velit . vnde si non
generat non potest generare . et ita si non genuisset
P non esset. vel potest haberi respectus ad naturam in
tellectus et hoc dupliciter.vel ad naturam intelle-
iterū dupl'r ctus fidei vel ad naturam intellectus humani me-
thaphorici . si ad naturam intellectus fidei iterum
falsum est. ponit enim intellectus fidei ꝙ si potest ge
nerare generat.ſꝫ habito respectu ad naturam intel
Nō ista. lectus humani methaphorici verum est qd̄ dicit au-
Z gustinus loquendo de diuinis sicut loquimur de hu-
manis.Adam enim et si nullum genuisset:nichilomi
nus esset ingenitus.et licet pater non haberet pater-
nitatem in actu:tamen haberet esse personale.distin-
gueretur enim ab ipo paternitate existente illi in po
tentia:per hoc ꝙ dico potens generare. Ad vltimo Ad aliud.
obiectum dicimus ꝙ non valet hec argumentatio pa
ter quia potest generare est : ergo filius quia potest
generari est: quia potētia generandi actiue sequitur
esse rei vel cōcomitatur:sed potentia generandi pas-
siue precedit esse rei.Ex predictis videtur ꝙ hec sit ve
ra. pater inq̄tum potest generare generat: quia po-
tentia generandi est originalis causa generationis: si
cut ibi contingit dicere causam.ergo hec est falsa: pa
ter inq̄tum deus innascibilis generat:quia vnius rei
non sunt diuerse cause in eodem genere cause.dictuz
est autem ꝙ vera est.¶Solutio.hec estvera:deꝰ pa Solutio.
ter inq̄tum deus innascibilis generat. et hec vox in- Quid importat inq̄tum.
q̄tum notat causam quasi primā ꝛ per se.hec iterum
vera est: deus pater inq̄tuz potest generare generat
vt notetur qualiscunq̄ causa non prima:vel quasi pri A
ma.sicut hec est vera:homo inq̄tū homo potest ge-
nerare.non tamen penitus est simile de homine ꝛ de dissimilitudo.
deo:quia hec est vera.homo inq̄tū homo potest ge-
nerare.Sed hec est falsa. deus inq̄tū deus potest ge
nerare: quia non cuilibet qui deus est querunt posse
generare.et sicut hec est vera: pater inq̄tū potest ge
nerare generat:ita hec est vera.filius inq̄tum potest
generari generatur.vt notetur quasi causa materia-
lis.Item hec est vera.filius inq̄tum deus generatur
vt notetur quasi finisvel terminus generationis.dei
tas enim prout est in filio data vel donabilis est pro-
ut est in patre dans vel datrix est. Ex predictis patet
qualiter intelligendū sit de innascibilitate et philoso
phi et iudei patrē cognouerūt vt innascibilē.Vñ glo Nullus errauit ꝯ p̄rē
sa dicit super apocalipsim ꝙ de patre nullus errauit sic itelligit̄
qd̄ verum est q̄tum in se est. sed in comparatione ad
filium error aliquis fuit de patre.

¶De communi spiratione.

DIcto de tribus notionibus:scilicet paternitate
filiatione et innascibilitate:dicendum est de cō Sexta q̄o
muni spiratione qua pater et filius communiter spi- huius capl'i
rant spiritumsanctum qua scilicet pater est principi-
um spiritussancti:et filius principium spiritussancti.
et dicit Augustinus ꝙ pater et filius sunt vnum prin
cipium spiritussancti.queratur ergo pro quo reddat
locutionem veram iste terminus principium.si dica- Querit̄ ꝗ.
tur ꝙ pro persona sed pater est persona: ergo filius
est eadem persona. non potest autem dici ꝙ iste ter-
minus principium teneatur prō essentia:quia essentia
non spirat spiritumsanctum . Ad hoc dixerunt qui-
dam ꝙ hec estvera et propria:pater ꝛ filius sunt vnū Pria opio
principium spiritussancti:dicentes ꝙ hoc nomen prin
cipium non supponit ibi pro essentia nec pro persona
sed pro communi spiratione que etiam est et pater ꝛ B
filius:eo tamen supposito nō supponit pater vel filiꝰ
nec simul pater et filius . Sicut diuina essentia est
tres persone et est quelibet illarum : ea tamen sup-
posita non supponuntur tres persone nec aliqua il-

hec opio recessit ab vsu

larum. Hec solutio recessit ab vsu: quoniam non potuit de facili sustineri. Est autem regula: q omnis

Regula

terminus supponit secundum exigentiam sue forme vt iste terminus homo supponit naturaliter pro omni eo cui inest humanitas. similiter iste terminus album supponit pro omni eo cui inest albedo. et sic de talibus: ergo iste terminus principium supponit pro omni eo cui inest forma a qua imponitur: scilicet cōmunis spiratio: sed ipsa inest tam patri q̄ filio: ergo iste terminus principium naturaliter supponit tam

hec rō sufficit

pro patre q̄ pro principio. Hec ratio sufficiens est ad improbandum predictam opinionem.

Alia opio.

Cōis autem opinio est q ꝓprie loquēdo hec est falsa pater ⁊ fili⁹ sunt vnū principiū spiritussancti. sed dicūt q augustinus sumit hoc nomen principiū adiectiue in illa locutione. vnde is est sensus. pater ⁊ filius sunt vnū principiū spiritussancti. pater ⁊ fili⁹ vna spiratiōe spirāt spm sanctū.

ꝓbat q illa proprie sit vera.

sed probatur q illa ꝓprie loquēdo vera est et ſm hoc hoc nomen principiū tenetur substantiue. dicit enim boecius in principio sui libri de trinitate q philosophi ex proprijs suis rationibus ita argumentant. sortes est homo plato est homo cicero ē homo ergo sortes et plato et cicero sunt homīes. theologici autē ex proprijs suis rationib⁹ ita argumētātur. pater est deus/ filius est de⁹/ spūssanctus est deus: ergo pater et filius et spiritussanctus sunt vnus deus. inferunt autē ph̄i pluraliter propter pluralitatē humanitatum que sunt in pluribus hominibus.

C

theologi autem singulariter propter singularitatē deitatis fit talis illatio singulariter. pater est deus filius est de⁹ spiritussanctus est deus: ergo pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt vnus de⁹: eadē ratiōe propter singularitatē spiratiōis. fiet aūt talis illatio singulariter. pater est principiū spūssancti filius est principiū spūssancti: ergo pater et filius sunt vnū principiū spūssancti: ergo sicut hec ꝓpositio proprie est vera. pater et filius et spūssanct⁹ sunt vnus deus. ita hec erit ꝓprie vera pater

Scda rō.

et filius sūt vnū principium spūssancti. Preterea hoc nomen principiū supponit pro patre ideo q spiratio inest patri. similiter supponit pro filio. quia spiratio inest filio: ergo eodemmodo supponit pro illis duob⁹ insimul quia eadē spiratio inest illis duob⁹ sil: ergo hec est ꝓprie vera pater et filius sunt vnū principiū spūssancti: vt hoc nomē principium teneatur ꝓ

Opio doctoris.

duabus psonis simul. qd concedimus hac ratione sequentes beatū augustinū. hec similiter est vera pater et filius sunt vnum principiū spiritussancti ſm q hec dictio vnum respicit solā formam. quia pater et fili⁹

hec nō valz

vna spiratione sunt principiū spūassncti. nec valet hec argumentatio. pater et filius sunt vnum principium spiritussancti: ergo pater est pricipium spiritussancti et filius est idem principium impediente fallacia vniuocationis vel equiuocationis. q in prima hoc nomen principium supponit pro duabus psonis simul

Arguit ꝑ simile.

in conclusione vero oportet q teneatur pro vna sicut hic. ista duo dolia sunt vinum: ergo hoc dolium est vinum et illud dolium est idem vinum.

Ad obiectum patz

Ad cōsequens obiectū patet solutio. quia cum dicitur pater et fili⁹ sunt vnū principium spiritussancti: hoc nomen principium non tenetur pro essentia. nec tenetur pro persona. sed pro duabus personis simul. licet autem hec ꝓprie sit vera. pater et filius sunt vnum principium spiritussancti non tamen est proprijssime vera. secūdum

D

enim rectissimam determinationem oporteret q hec dictio vnum significaret vnitatem non solum forme: sed etiam suppositi cum pater principium sit spūsscti et fili⁹ pncipiū sit spūsscti.

Inuestigatio augusti

inuestigat aug. vtrū pr̄ ⁊ fili⁹ sint plura principia spiritussancti aut vnuz. et ipse determinat q pater et filius non sunt plura principia spiritussancti sed vnum principium.

Cōtra ar.

Sed contra hoc principium spiritussancti est demonstrato patre. similiter principium spiritussancti est demōstrato filio. et hoc principium non est illud principiū: ergo hoc principium spiritussancti ⁊ illud principiū spūssancti non sunt nisi pater et filius: ergo pater et filius sunt principia spiritussancti: ergo sunt plura principia spiritussancti.

Scdo ar.

Item iste terminus principiū spiritussancti equiualet huic termino persona spirās spiritūsanctuz sed pater et filius sunt plures persone spirantes spiritumsanctū: ergo pater et filius sunt plura principia spiritussancti.

Tertio ar.

Preterea hoc nomen principiū supponit pro pluribus personis: ergo q̄tum ad suppositu3 potest trāsferri plurale.

Alr arguit

Similiter q̄tum ad formaz q forma pluraliter significat cū dicitur forme spirantes spiritūsanctū: ergo hoc nomen principium potest trāsferri ad plurale in ista significatione sic et cōgrue et ita hec erit vera pater ⁊ filius sunt plura principia spiritussancti.

Quarto ar

Item indirecte hec notio spiratio quia vna est facit patrem et filium esse principium qui illa notione spirant spiritumsanctū: ergo eadem ratione

E

due notiones scʒ generatio et spiratio: quarū vtraq3 pater est principiū faciunt patrem esse duo principia: ergo secundū hoc pater est multa principia: ⁊ hoc falsum.

Ad primū.

Ad primo obiectuz dicimus q hec est incōgrua hoc principium est: demonstrato patre siue filio: siue hoc nomen principiū teneatur substātiue vel adiectiue. q si teneatur substantiue cōstat q non potest demonstrare nisi essentiam. si autez teneatur adiectiue falsa est. q hec dictio principiū quantum ad formam singularis est. sicut hec est incōgrua: iste deus vel ali

Nō causaz.

quis deus est. q sicut dictum est nō habet locum distinctio vbi nō est ex diuersis causis vnio.

Ad scdm.

Ad secūdo obiectum dicimus q iste terminus principiuz et iste terminus persona spirās spiritumsanctum non prorsus equipollent.

Drn̄t pricipiū ⁊ psona

quia iste terminus principiū non significat nisi vnicam formam singularē que prohibet ipsum transferri in plurale. sed hoc nomē persona spirans spiritumsanctum propter personalitatem quaz significat potest transferri ad plurale. hoc autem nomen principium solum datum est a spiratione singulari. et idcirco licet spiratio possit significari pluraliter vno modo respectu plurium personarum: tamen q non potest in se et secundum se recipere distinctionem: ideo non potest transferri ad plurale. hoc enim exigeretur ad hoc vt haberet plurale sicut dictuz est de hoc nomine deus.

Ad vltimū

Ad vltimo obiectum dicimus q generatio et spiratio non faciunt patrem duo principia: quia non sunt eiusdem generis vnitates. pater nitas enim talis vnitas est que facit patrem indiuisuz

F

in se et indistinctum a quolibet alio. et hoc non facit spiratio: cum habeat esse in pluribus.

Ad idem.

Item dicendū est q hec non est proprijssime vera. pater et filius sūt vnum principium spiritussancti. Sed probatur q immo sic. Plures notiones personas faciunt esse plures ꝓprie: ergo per locū a contrarijs vna notio ꝓprie faciet esse vnū: ergo vna notio ꝓprie faciet esse patrē

et filium esse vnum principium spiritussancti vel aliquid aliud vnum: cōstat q non nisi vnum principium spiritussancti: ergo pater et filius sunt proprie vnum principium spiritussancti quod est contra communē

Opio doctoris.

opinionē omnium. Nos autem bene concedimus q sunt proprie vnum principium spiritussancti licʒ non proprijssime quia spiratio quasi preuenit personaruz pluralitatem. ⁊ ideo eas non potest penitus vnire sicut proprie dicit vnus populus ⁊ tamen nō proprijssime: quia vnitas siue vnio qua populus dicitur vnus

Ar iteruz.

non est proprijssime vnitas. Sed videtur q hec sit vera: pater est vnum principium spiritussancti et filius est idem principium. quia sicut hec dictio vnum respicit formam: ita hec dictio idem. sed hec est vera: filius eadem notione est principium spiritussancti: ergo

Solutio.

illa est vera. ¶ Solutio. licet hec dictio idē respiciat formā: tn̄ q nō solam formā sed refert idē suppositū est em̄ relatiuuʒ idēptitatis in grāmatica: ꝓpter hoc illa est falsa. sil'r hec est falsa: filius est aliud principiū ꝓpter formā. Unde sicut nō valʒ hec argumentatio: deus genuit deū: ergo se deū vel aliū deū. ita nō valet hec: pater ⁊ filius sunt vnū principiū: ergo idē princi-

q̄o incidēs.

piū vel aliō. querit postea de causa originali spirationis. pater spirat spm̄sanctū nō scd̄m q spirator: q sic

G

Arguitur.

idē esset causa sui/ nec scd̄m q deus. q sic ipe spiraret se: nec scd̄m q pater vel innascibilis. q scd̄m hoc fili⁹ non spiraret: ergo vt videtur nō est aliqua causa ori-

Solutio.

ginalis spirationis: ergo spiratio nō est. ¶ Solutio patet quodāmodo ꝑ predicta: q si respiciam⁹ ad naturā rei vel ad intellectū fidei sicut hec est vera. pr̄ secundū q potest generare generat. ita hec est vera. pater inq̄tum pōt spirare spirat. Si vero respiciamus ad intellectū humanum ⁊ loquamur de deo: ad proportionē in naturis nō est per se vera. sicut hec nō est

Nō diligēt

per se vera. sortes inq̄tum pōt currere currit. sed hec est per se vera. pater inq̄tum sūme bonus ⁊ processibilis spirat. sicut hec est vera per se. de⁹ pater inq̄tū deus innascibilis generat: sed innascibilitas nocio est persone. importat em̄ dignitatē vt dictū est: sʒ improcessibilitas nō importat dignitatē. vnde nō est nocio persone.

¶ De processione qua spiritussanctus procedit a patre et filio.

Septia q̄o hui⁹ capli.

Dicto de communi spiratione qua pater et fili⁹ spirant spiritumsanctum. Dicendum est de processione qua spiritussanctus procedit ab vtroq3. quia nota vna correlationū per consequens et alia cognoscitur.

Queritur.

Queritur tamen circa sextuʒ capitulum quomodo spiritussanctus procedit vt amor. dū enim pater et filius spirant spiritūsauctum tanq̄ amoreʒ qui est nexus et cōcordia patris et filij. Et ideo dicit au-

Augustin⁹

gustinus q pater et filius diligunt se spiritu sancto.

In ꝯriū ar.

Sed videtur q hoc sit falsum: quia diligere est esse. Sed pater et filius non sunt spiritu sancto. quia non habent esse suum a spiritu sancto. sed potius spiritus-

H

sanctus ab eis. ergo hec est falsa. pater et filius diligunt se spiritu sancto.

Scdo ar.

Preterea si pater diligit dilectione qua spirat eadem ratione est sapiens sapiētia quam ipse gignit: ergo secundum hoc ab illa esset. quoniam esse sapientem siue sapere est esse. ⁊ ideo ipse non est sapiens sapientia quā ipse gignit. sed eadē

ratione pater non diligit dilectione quam ipse spirat quia diligere est ibi esse. ⁊ ita oporteret q pater esset dilectione quam ipse spirat.

Pria opio

Ad hoc dicunt quidam q cum dicitur: pater et filius diligunt se spiritusancto: iste ablatiuus spiritusancto non est ibi causatiuus sed signatiuus. ipse enim spiritussanctus non est causa vel quasi causa quare pater et filius diligunt se. sed est signum q pater et filius diligunt se. quia enim pater et filius simul eodem modo concorditer spirant spiritumsanctum signum est q pater et filius diligunt se. sed filius non est ita expresse signum q pater sit sapiens. et ideo nō cōceditur hec pater est sapiens filio vel sapiētia generata. hec eni filius factus est homo iudicauit nobis scientiā patris. tn̄ inq̄tum est ab eterno deus nō est ita expresse signū q pater sit sapiens sicut spūssanctus expresse est signū q pater ⁊

opio ꝑpositiui.

filius diligūt se. magister prepositiuus dicebat q cū dicitur pater ⁊ filius diligūt se spūsancto is est sensus pater et filius diligūt se per spm̄sanctū ⁊ hec dictio ꝑ

Regula.

notat subauctoritatē. est eni regula q hec dictio per iuncta cū verbis transitiuis notat subauctoritatē cū alijs. cū ei dico rex corripit ciues hui⁹ ciuitatis per ꝑpositū hec dictio per. notat subauctoritatē et est sensus. prepositus corripit et hoc a rege habet.

I

Si autē dicā iste est bonus per illum. hec dictio per. notat auctoritatē. similiter cū dico pater et filius diligunt se spūsancto vel ꝑ spiritūsanctū. sic notat subauctoritas per ablatiuū vel per hanc dictionē per. propter trāsitionē huius verbi diligūt. et ideo est vera et est sens⁹ pater et fili⁹ diligunt se spūsancto vel per spm̄sanctū id est spūssanctus diligit patrē et filium et hoc habet a patre et filio. sed hec est falsa pater est sapiens filio vel per filiū. q sic notatur auctoritas per ablatiuū vl' per prepositionem cū non sit ibi verbum trāsitiuum vnde illa prepositio exigeret q filius esset auctor patris: vt sit sapiens et ita vt sit. ⁊ ideo illa est falsa. vide-

ꝯ opiones arguitur prio ꝯ pmā

tur q ille opiniones nulle sint. Primo obicitur contra primam. q enim pater diligit filium qui est sūma sapientia cuius radij sunt omnes sapientie create propter quod de ea dicitur omnis sapiētia a domio deo est et cum eo fuit semper et est ante euum. hoc inq̄ q deus genuerit talē sapiētiā expressissimū signū est q pater est sapiens: ergo eodēmodo quo hec est vera pater et filius diligunt se spiritusancto secundū q notatur signum per ablatiuum. ita hec est vera pater est sapiens filio.

Scdo ar.

Preterea signum non conuenit eis quorum est signum. si ergo spiritussanctus est tātum signum quo pater et filius diligunt se. secundum hoc non erit spiritussanctus nexus patris et filij quod falsum est. non enim est nexus patris et filij spiritussanctus: nisi quia ipse est amor patris et filij.

eodēmō ar ꝯscdam.

Consimilis obiectio potest fieri contra secūdam opinionem. per hoc enim q spiritussanctus diligit patrem et filium. et hoc habet a patre et a filio non est spiritussanctus nexus patris et filij. sicut si ego diligo aliquos duos non propter hoc illi sunt connexi immo forte inimici sunt adinuicem: ergo spiritussanctus non est nexus

K

patris et filij in hoc q pater et filius diligunt se spiritusancto quod falsum est. non enim posset assignari in quo alio modo esset nexus et concordia amoris vl' aliorum.

Tertio ar.

Item spiritussanctus procedit a patre et filio per modum benignitatis. et ita vt donum et vt primum donum. sed primū donū est amor: ꝭ spiritussanctus est amor quo pater diligit filiū et econuerso

Sed amor proprie loquendo informat amantem in
quo est:ergo proprie loquēdo spūsanct⁹ informat patrē
et filium:ergo cū dicit pater et fili⁹ diligūt se spiritu
sancto:ille ablatiu⁹ ppie formalis est.qd concedunt
opio alior qdam dicētes q dilectio ppie dr de spūsancto. Et il
Soluūtur obiectiões las duas primas obiectiones soluūt p distinctionē di
lectōnis.aliqñ em̄ sumit dilectio essentialiter:vt in.i.
ca.ad colloceñ. Trāstulit in regnū dilectionis sue.a=
liqñ psonaliter scdz q amor ppie dr de spūsancto.et
Dilectō capit dupl'r secūdū istos. sic sumit dilectio cū dr pater & fili⁹ diligūt se spūsctō.
& sic hoc verbū diligunt nō significat esse:sed sapere &
intelligere significat esse. Et q spūsanct⁹ dicat amor
Ar primo. ppie et nō a ppietate tm̄. probat multis medijs.
dicit augusti. q spūsanctus est donū eterna relatiōe
ergo ppie est donū.sed nō est donū nisi inq̄tū est a=
mor.q2 oē donū aut est intrinsecū et sic amor:aut ex=
trinsecū sicut illud qd ex amore datur.ergo amor p=
Scdo ar. prie dr de spūsancto. Itez dictum est superi⁹ q filius
L sm q deus genit⁹ est a patre put deitas est quasi cā
finalis gñationis:hoc mō nō est hec vera.spūsanctus
inq̄tum deus pcedit a patre & filio.q2 sm hoc illa p
cessio esset gñalis.intētio em̄ gñalis est dare suū esse.
q̄re spūsanct⁹ dr amor Procedit ergo spūsanctus a patre & filio inq̄tuz a=
mor. Et ita amor ppie dr de spūsancto pter finem
quē habet ista emanatio:cū emanatio filij habeat fi=
nem cōem scz deitatē. Forte illud cōcedet aliqs cum
dicet hāc esse falsam:pater & filius diligūt se spūsctō
Arguit ꝯ. sm q ablatiuus ille formalis est. Sz ꝯtra hoc primo
& summo verbo oia sunt dicibilia:ergo prio & sūmo
amore oia sunt amabilia formaliter:ergo pater & fi=
lius diligūt se spūsctō prout ablatiuus formalis est.
Scdo ar. Item in deo sunt oia bona:ergo in deo est amor na=
turalis & amor gratuit⁹.de naturali dicit apl'us. Trā
stulit in regnū filij dilectionis sue. ibi dilectio sumit
Dilectō sumitur essētialiter. essentialiter.q2 si sumeret psonaliter p spūsctō:ergo
filius esset filius spūsancti.ita dicit Augusti. Cū er=
go dilectio dei naturalis sit eētialis oz q amor gra
Amor gratuit⁹ & nāl'. tuitus sit psonalis:licet in deo idē sit amor gratuit⁹
q naturalis:sicut psona idē q essentia.tñ vno noiato
nō noiatur alius.& sic amor gratuitus proprie dr de
Tertio spūsctō. Itē aīa similis est deo in amore gratuito scz
De imagie et simtudie caritate & alijs virtutib⁹:& est ymago illius q̄tuz ad
naturalia scz q̄tū ad potētiā cognoscēdi & diligendi:
ergo in deo oz aliqd respōdere & similitudini & yma=
gini.& ita in deo est amor naturalis & gratuit⁹.& inde
Quarto vt prius. Itē dicit augustin⁹ Non est alter duor quo
genitus a genitore diligit:genitorēq3 suū diligit.nec
dono alicuius supioris:sz suo pprio dono seruāt vni
tatē:ergo suo pprio dono sunt cōcordes formaliter
ergo spūsctūs ppie amor est et nexus & cōcordia pa
Cōtra ar. tris & filij. Sed cōtra.diligere aliqd est velle ei bonū
sz pater & filius diligūt se spūsctō:ergo volūt sibi bo
nū spūsctō. Sz velle in deo est eē.probo. posse/scire/
velle/sunt tria pncipia:sz tā posse q scire est in deo eē
ergo velle in deo ē eē:ergo diligere est eē:ergo sicut
pater & filius nō sunt spūsctō:ita nō diligunt se spūscō
Scdo ar. formaliter. Itē vnica est beatitudo patris & filij & spi
ritussancti:sz nichil est cōe trinitati nisi essentia: ergo
btitudo significat eētiā:sz btitudo cōsistit in cogni=
tione & dilectōe:ergo dilectio significat eētiā:ergo non
dr ppie de spūsctō. Itē amor siue sumat in habitu si
ue in actu qualitas est:cū em̄ sumit in actu passio est
in tertia specie qualitatis. Sed noia qualitatis dicta
de deo nō recedūt a pdicamēto substātie:ergo amor
dictus de deo significat essentiam:ergo non dicitur p
prie de spūsancto. Ad pdicta dicimus sine preiudicio rñsio doctoris sine preiudicio.
melior sētētie q hec est vba pr & fili⁹ diligūt se spūsctō
sm q ablatiuus ille formalis est vel q̄si formalis. Et
prima obiectio soluēda est p distinctionē voluntatis Ad primū.
sicut eñi in deo duplex est amor naturalis scz et gra=
tuit⁹.ita duplex est velle scz naturale et velle qd ē tm̄ duplex velle in deo.
per modū mere liberalitatis.quo noiato nō noiatur
esse.sed amor pcedēs qui inq̄tū est pcedēs intelligit
psona nō eētia cū essentia ipa nō pcedat. Scda ob= obiectō soluitur
iectio soluit p interemptionē hui⁹ beatitudo ꝯsistit
in cognitiōe et dilectione īmo ipsa dilectio nō est de M
eētia beatitudinis.sz est cōsūmatio beatitudinis.di nota istud.
cit eñi beat⁹ augustin⁹ q dilectio nō facit beatū. sed Augustin⁹
fruitio.et dñs in euāgelio.hec est vita etña vt cogno
scāt te.&c.et augustin⁹ sup illud verbū qui nō credit Augustin⁹
iā iudicat⁹ est. dicit q vita & beatitudo est credere et
cognoscē.nō credere aūt et nō cognoscere dānatio ē.
Qui eñi nō credit iam est in inferno spūali et in tene
bris spūalib⁹.amor aūt cū est sine visione lāguor est.
Vñ in cāticis amore lāgueo. vñ cū sit languor nō est In cāticis.
beatitudo nec pars illi⁹ sm se nec etiā ꝯsūmatio sm
se nisi inq̄tū est in visione illa. Ad tertio obiectū dici Ad tertiū.
mus q amor nō sequit regulā alior noim qualitati=
uor pter multas causas. Prima est q2 amor passio Prima cā
est vel passibilis q̄litas. Est autē passibilis q̄litas vel
passio inferēs vel illata parū vel diu durās cū subie=
cto. Amor aūt in deo nō est illat⁹.sed tm̄ inferēs. vñ Amor aūt in deo & in creatā dñt
semp in actu est et pter hoc magis ptinet ad pdica
mentū actionis.& sic ad pdicamentū relatiōis magis
q ad pdicamentū substātie.sicut si semp et insepabi=
liter calor ignis calefaceret cui⁹ eē trāsiret quodāmō Nō hic.
in agere. Scda causa est q2 amor vinculū et vnitio est Scda cā.
forme essentialit et sic ptinet ad pdicamentū relatio=
nis. Tertia est q2 amor gratuit⁹ q in deo est pcedēs Tertia cā.
est et ita psonalis. Sz sm hoc videt q spūsanct⁹ bea Contra dicta ar.
tior sit q pater & fili⁹.q2 pat diligit filiū spūsancto: ergo
nō p se.et spūsanct⁹ diligit patrē et filiū seipō.sz qd p
se tale magis est tale q qd nō p se est tale:ergo magis
diligit spūsanct⁹ q pater et fili⁹: ergo maiorē habet
dilectionē:ergo et maiorē cognitionē. q2 ibi cognitio et
dilectio pares sūt:ergo maior est spūsanct⁹ q pat & fili⁹.
¶Solutio.hec argumētatio nō valz. spūs diligit p Solutio.
se.pater & fili⁹ p spūsanctū:ergo spūs magis.q2 q̄uis
pater et fili⁹ nō p se diligāt tm̄ nō p aliud īmo p spū=
sanctū qui est amor eor et est in ipsis inseparabiliter
sicut in dilectione naturali nō sequit eētia diuina p Simtudo.
se diligit:pater nō p se diligit:ergo eētia diuina magis
diligit.licz eñi non p se diligat pater tamē nō p aliud
quia p essentiā diuinā que ipse est. Unde nō habz hic N
locū regula alior q sic itelligit qd p se tale magis est quō intelligit rña cōis
tale q illud qd per aliud est tale. Item cū dicitur pa
ter et filius diligunt se spūsancto.diligere autez dicit Arguit ꝯ.
sm substātiā aut sm relationē.si sm substantiā:ergo
illa est falsa.si sm relationem:ergo dilectio significat
relationem et hoc est falsum.quia nō significat pater
nitatem nec filiationem nec spirationem nec processi
onem. Quis enim amor procedit non tamen impor=
tat processionem. ¶ Solutio.multpliciter dicitur Solutio.
aliqd pdicari sm relationē. Primo cū aliqd pdicat pdicatio relatiā multiplex.
relatiue vt pater est filij pater. Scdo cū predicat ab=
solute qd significat relationē itrisece q̄si vt cū dr pat
est persona. Tertio cū pdicat ipsa relatio:vt cū dr pa
ter est paternitas. Quarto ex modo significandi vel

cū natura ipsi⁹ rei importat relatio ex mō significādi
vt cū dicit iste est demōstrato patre ex vi demōstratio
nis significat relatio distinguēs. ex natura eñi rei ali
quando significatur relatio per hoc nomen dilectio
augustinus sicut per hoc nomē donum. Est enim spiritussanctus
Solutō rationis. donū relatiōe eterna vt dicit augustin⁹.et sic pz solu=
tio ad pdictā obiectionē. Itē querit q̄re ptermittit
apl'us spūsanctū cū dicit grā vobis & pax a deo patre
Prīa opio et a domino nro iesu xpo. Ad hoc dicunt quidā q in
patre et filio intelligitur spūsanctus sicut in vinctis
ꝯ hoc ar. vinculū.sed hoc videt esse falsū.q2 in patre et filio sm
q pater et fili⁹ nō intelligit spūsanct⁹ nec inq̄tū iūcti
sunt. quia intellecto q non spirāt nichilominus iūcti
sunt naturali dilectione.quia se diligūt. Et ad hoc di
Opinio doctoris. cimus q non ptermittit spiritussanctus . intelligitur
eñi in grā et pace tanq in donis suis.nō eñi datur do
quō dat spiritussctūs. nū extrinsecū nisi prius detur donū intrinsecū. Ex p=
missis patet quare simpliciter dicit deus caritas est &
q̄re deus dr caritas. non dicit deus caritas mea sicut dicitur deus est spes
mea.deus est fortitudo mea. hec eñi vltima dicūtur
tm̄ per causā.q2 deus nō est ipsa spes sed causa eius.
Sz essentialiter deus caritas est sicut deus spūs est.
O augustinus Vñ augustin⁹ non dicturi sumus caritatē propterea
dñm deū esse q2 illa caritas illa sit substantia que dei
digna sit nomine. quasi dicat.hec non est ratio quare
dicimus caritatē.sed q donū sit dei sicut dictū est deo
tu es patientia mea nō quia dei substantia est patien
tia nra. sz quia ab ipso nobis est.vnde alibi ab ipō est
patiētia mea. tale eñi est:tu es patiētia.quale est. tu
diuīsitas locutionū. es dñe spes mea.et deus meus.et misericordia mea.
non est autē dictū. dñe caritas mea aut tu es caritas
mea.aut deus caritas mea.sed ita dictum est deus ca
Seqt aliō Cōtra grecos. ritas est.sicut dictum est deus spūs est. Ex predictis
etiā patet q errāt greci dicentes spūsanctum tantuz
procedere a patre.q2 non inuenitur in scriptura q p
rō friuola. cedat a filio.sed hec ratio friuola est : procedit enim
per modū benignitatis:& eadē est benignitas prīs & fi
greci nitūt pbare. lij.sz p rōnē naturalē nitūt illud pbare dicētes q vni⁹
effectus vna est causa ppria. sed spūsanctus non est
nisi vnus effectus vel quasi effectus : ergo non habet
nisi vnicam causam propriam: ergo a solo patre pro=
Rñsio āselmi. cedit . Sed ad hoc respondet anselmus cantuariēsis
q spiritussanctus non procedit a patre et filio inq̄tū
diuisi sūt.sed inq̄tū vnus q2 inq̄tū de⁹ q2 pcedit p mo
obiectō pt fieri ꝯ āselmum. dū benignitatis et eadē ē beignitas prīs & filij. Sz sm
hoc videt q spūsctūs pcedit a se. Itē obicit ꝯtra gre
cos q2 pat spirat spūsanctū:ergo vel inq̄tū pat vel iq̄tū
arꝯ grecos deus.& nō inq̄tum pater q2 relatio in naturis non est
principiū agendi.calidū eñi nō calefacit q2 ꝯtrariū fri
gido.sz q2 calidū.ergo pater inq̄tū de⁹ spirat spūsanctū
Scda ratō ꝯ grecos. ergo et fili⁹ cū sit idē deus. Itē spūsanctus pcedit a
patre p modū benignitatis et eadē benignitas est in
Tertia rō ad idem. filio:ergo pcedit a filio. Itē inuenit spūs xpi spūs filij:ergo
pcedit a filio. Itē iohīs xvi.nō ei loquet a semetipō
q̄rta rō. sed quicqd vel quecūq audiet loquet.si audiet: ergo di=
P scet. sz q̄cūq discit a prīa & vera sapiētia discit:ergo a
Quīta ad idem. filio.et ita spūsanct⁹ pcedit a filio.ad idē facit illud
quod in eodē capl'o. ille me clarificabit q2 de meo ac
pz iprobatio grecor cipiet.hijs et multis alijs modis pōt iprobari error
grecorū. dicim⁹ cū anselmo q spūsanct⁹ nō pcedit a
Opio doctoris. patre et filio sm q diuisi sūt. sz sm q vn⁹ deus inspi=
rabilis sicut dictū est superius.

¶De eis que appropriate et nō ppie dicunt de per
sonis. Hic incipit octauum capitulum.

Octauo dicendū est de eis que nō proprie sed ap
propriate dicunt de personis. Et primo dicēdū
est quare potentia appropriatur patri & sapientia fi=
lio et bonitas spūsctō. Secundo de illa auctoritate
apostoli ex ipō et p ipm et in ipō sunt oia. quare pri=
mū appropriatur patri. secūdū filio. tertiū spūsācto
Tertio de illis que tantū appropriātur filio et spūs=
sancto. Queritur ergo in primis cū eadē sit potētia Questio.
in tribus personis.quare patri appropriat potentia.
Ad hoc assignat augustinus rationē dicens. q2 hoc Augustin⁹ rationē assignat.
fit ad remouendū carnalē intellectū. Solent eñi pa=
tres pter antiquitatē esse imbecilles & impotentes
et ne istud intelligatur de deo patre.appropriatur ei
potētia. Item solent filij propter iuuentutē esse insi
pientes. & ne hoc intelligatur de deo filio appropria
tur ei sapientia. Item hoc nomē spūs sonat in super
biam & indignationē. Unde nō permanebit spiritus
meus in homine in eternū:q2 caro est.& ne hoc intel=
ligatur de spūsctō.appropriatur ei bonitas siue beni
gnitas. Secūda ratio est.q2 sicut ex patre procedit fi Scda rō.
lius & ex vtroq spūssctūs. ita ex potentia & sapientia
procedit bona volūtas que est bonitas aīme. Tertia Tertia rō.
ratio est quare filio appropriat sapientia. Vident eñi
philosophi q sine intellectu nō est beatitudo. & q in
intelligentia maxime cōsistit beatitudo. Unde cū de⁹ Q
sit beatissimus posuerūt ipm esse summā & primā in=
telligentiā. Viderūt etiā q nullius rei sine socio io=
cunda est possessio. posuerūt etiā sūmū intellectū ab
eterno sociū habuisse qd vocauerūt noyn et mūdum
archetypū qui est filius. Et augustinus vocat filiū ar Augustin⁹
cem vel artē omipotentis dei plenā oim rationū vi=
uentiū:q2 eñi imediate est a sūmo intellectu.ideo di
citur sapientia. Sapientia eñi que est proles intelle=
ctus.et ideo dicitur noys arx vel ars mūdus archety
pus. Patet ergo quare sapiētia appropriatur filio. Et sic patet
Quarta ratio.q2 filius est verbū et ymago dei prīs: Quarta rō
et speculū rationale in quo videntur omīa. ipe enim
perfecte loquitur bonitatē dei prīs: & i eo pōt pfecte
videri bonitas prīs qui nō inuidet suā equalitatē. vi
sio vero ad sapientiā ptinet.nec tm̄ pr in hoc speculo
videt:sz oia ibi vidētur. q2 expressissime ibi videt cā
oim scz bonitas dei.& iō q2 i ipō sciūtur oia dr sapīa.

¶De illa auctoritate apostoli ex ipō & per ipm
et in ipō sunt omnia.

Secundo notandum est q sicut artifex operatur q̄re pr operat p filiū.
per artē siue p sapientiā suā:ita pater dr opera
ri per filiū.ideo etiā pater dr operari p filiū:q2 filius pbat p simile
est verbū eternū & ineternū quo pr expsse loqtur suā Alia ratio
bonitatē vt supi⁹ dictū est. Creature aūt sunt vbū ex Quō creature sūt verbum dei.
teri⁹ qb⁹ tanq vbo exteriori pr loqtur suā bonitatē
Ois autē loquēs loqtur exteri⁹ p verbū interi⁹. & iō
pater loqtur exteri⁹.i.facit opa exteriora p verbū in
teri⁹.& iō pater opat p filiū. Dicit tamē ambrosi⁹ cū Dictuz ambrosij.
exponit illa vba apl'i:ex ipso & p ipsum & in ipso sunt
oia.q idē est esse ex ipso & p ipm & in ipso. Sz cōtra=
rius est beat⁹ augu. dicēs q sic distingunt psone:dicit
q apostolus dixit ex ipso pter patrē. p ipz pter fi
liū.in ipso pter spūsctm̄. Et vident esse cōtrarij be Exponit augusti. dictū pauli.
atus augu.& beat⁹ ambro.pz:si idē est ex ipso & p ipz
& in ipso videt q copl'atiua ꝯiūctio incōgrue apponat
Ad hoc dicim⁹ q beat⁹ ambro.respectū habuit ad p R
prietatē & nō ad appropriationē.& ppt hoc qd ppe si= Opio doctoris.
gnificāt voces dixit q idē est ex ipō & p ipm & in ipso
nichilominus tm̄ q̄tum ad appropriationē diuersa cō=

quõ ĩtelligitur dictum ambrosij.
notaꝛ.Significant ergo q̃tũ ad ꝓprietatẽ iste tres
prepositiones causalitatem quã habẽt tres persone
ad creaturas: et ad hoc habuit respectũ beatus am
brosius. Quãtũ aũt ad appropriationẽ hec ꝑpositio
ex preter causalitatẽ significat auctoritatẽ primam q̃
soli patri iest. Similiter hec ꝑpositio per preter cau
salitatẽ significat subauctoritatẽ que inest filio respe
ctu patris:et hec prepositio in.significat conseruatio
expõ auctoris.
nem in esse que pertinet ad dei bonitatẽ que appro-
priatur spirituisãcto.⁊ ideo hoc quod dico in ipo ap
propriaꝛ spirituisancto simpliciter:ergo nõ est idẽ eẽ
ex ipso et per ipsũ et in ipso. Sed q̃tũ ad propriã si-
gnificationẽ prepositionum ẜm q per prepositiones
non significatur nisi causalitas. Sigillatim eñ vere
potest dici omnia sunt ex patre:oĩa sunt ex filio: ⁊ ex
spiritusancto. Similiter omnia sunt per patrẽ ⁊ filiũ
et spm̃sanctũ. et omnia sũt in patre et filio et spũsan-
cto.sed cũ dicitur oĩa sũt ex patre per filiũ hec prepo
sitio per notat subauctoritatẽ respectu patris: ⁊ cau
salitatẽ respectu creaturarũ.hec eñ ꝑpositio ex notat
causam efficientẽ et ideo cũ dicitur oĩa sunt ex patre
vel a patre per filiũ idẽ est ac si diceretur pater opera
tur omnia per filiũ.Constat autẽ q hec prepositio ꝑ
Contra dicta arguiꝛ.
notat hic subauctoritatẽ ẜm ꝯsuetudinẽ sacre scriptu
re.Sed cõtra hec est vera pater operatur omnia per
S
filiũ.quia filius habet a patre q operatur omnia:er-
go etiã hec est vera pater scit oĩa per filiũ.q2 q filius
Ad idem.
scit omnia hoc habꝫ a patre.Preterea apostolus di
cit q deus pater predestinauit nos per xp̃m . ergo ꝑ
locũ a pari vel simili prescuit oĩa per xp̃m.eadẽ rõne
Contra augustinum.
prescuit oĩa ꝑ filiũ:ergo scit oĩa ꝑ filiũ:ergo est sciẽs
siue sapiẽs ꝑ filiũ. quã negat btũs augustin⁹. ¶ So
Solutio.
lutio.si hoc verbũ scire teneaꝛ ꝓ approbare vera est
hec de⁹ scit oĩa per filiũ.q2 ẜm hoc illud verbũ scire
Scire capꝛ dupliciter.
est verbũ transitiuũ cũ connotet effectũ in creatura.si
autẽ scire sumaꝛ ꝓ simplici noticia falsa est hec.deus
scit omnia per filiũ q2 ẜm hoc:hoc verbũ scire non est
vere transitiuũ cum non cõnotet effectum in creatu-
Argumentatõ nõ valꝫ
ra vt postea diceꝛ. Nõ valet ergo hec argumentatio
pater predestinauit nos per filiũ : ergo prescuit nos
per filium.licet fiat processus ab inferiori ad superi⁹
tamẽ variatur significatio ꝑpositionis:q2 pri⁹ adiũgi
tur cũ verbo transitiuo et in cõclusione nõ.ẜm tamen
cõmunẽ vsũ loquẽdi hec ꝑpositio per cũ verbo trãsi-
vsus cõis ⁊ vsus sacre scripture differũt.
tiuo põt notare vtrũlibꝫ scꝫ auctoritatẽ ⁊ subauctori
tatẽ.Unde vtraq istaꝝ cõcediꝛ seruus operaꝛ ꝑ dñm
dñs operaꝛ per seruũ. sed ẜm vsũ sacre scripture non
notat nisi subauctoritatẽ cũ verbo trãsitiuo. frequẽꝛ
eñ diciꝛ in sacra scriptura q pater operatur per filiũ
vt ibi:omia per ipsũ facta sunt.⁊ ibi in principio fecit
deus celum et terrã.⁊c. pater per principiũ.i. ꝑ filiũ
et ibi omnia in sapientia tua dñe fecisti. Unde in tali
materia non sunt concedende propositiones nisi ẜm
modũ loquẽdi sacre scripture.Sed iterũ obiciꝛ.hoc
Iterum ar̃
vbũ approbat nõ ponit aliquẽ effectũ in re approba
ta.q2 si ego approbo aliq̃d nõ ꝓpꝛ hoc ego facio illd
q2 approbare dꝫ de deo trãsitiue: ğ dictũ de deo nõ si
gnificat effectũ in re approbata:ğ hec est falsa paꝛ ap
Opĩo doctorꝫ ꝓ demonstratione.
probat ꝑ filiũ.qd cõcedim⁹ si hoc vbũ approbat nõ cõ
notet effectũ. si vero cõnotet vera est. de nomib⁹ eñ
nolum⁹ cõcedere.tñ ex vi rei bñ sequiꝛ deus vult vel
approbat aliq̃d:ğ facit vel fecit vel faciet illud.⁊c.Itẽ
T
sciendũ est q nõ valet hec argumẽtatio . spũsanctus
ꝓcedit a filio per patrẽ:ergo spiratur a filio ꝑ patrẽ.

q2 hoc verbũ procedit significat nõ transitiue nec vt
effectũ.Unde hec ꝑpositio per cũ illo verbo ponit au
ctoritatẽ in re sui casualis.sed hoc verbũ spiraꝛ q2 pas
siuũ est significat vt effectũ.et hoc verbũ spirat vt ac
Spirari et procedere differunt.
tum trãseuntẽ.Uñ cũ hmõi verbis vel verbo hec ꝑ-
positio per/scdm vsuꝫ sacre scripture ponit subaucto
ritatẽ in re sui casualis.vnde hec est falsa:filius spirat
ꝑ patrẽ.⁊ hec vera.pater spirat ꝑ filiũ. verũ est tñ q
idem est ꝓcedere q̃tũ ad formã q spirari:sed modus
significandi alius est.

¶De illis que appropriaꝛ tantũ filio et spiritui sancto. Ca.viij.

TErtio queriꝛ de illis que tñ appropriaꝛ filio
et spiritusancto:sicut est mitti et ꝓcedere.pa-
ter eñ nunq̃ legiꝛ missus.vt dicit Augustin⁹. Est au
Duplex ꝓcessio.
tem ꝓcessio duplex.scꝫ ꝓcessio eterna:qua fili⁹ eter-
naliter ꝓcedit a patre:et spũssanctus ab vtroq.Et ꝓ
cessio tẽporalis qua mittiꝛ et filius et spũssanctus in
corda fideliũ.de qua ꝓcessione siue missione hic dicẽ
Quid processio.
dum est p̃mo.Quid sit ista ꝓcessio.Scdo vtrũ spũs-
sanctus det se ⁊ mittat se.Tertio vtrũ idẽ sit simpli-
citer dari spm̃sanctũ ⁊ dari gratiã eius.Quarto vtrũ
cũ datur pater et filius et spũssanct⁹:detur vn⁹ panis
Pria q̃o.
aut plures.Circa primũ ꝓbatur q ꝓcessio tẽporalis
Ar̃ de ꝓcessione tpali.
sit diuina essentia:q2 regula est theologica q oẽ adie
ctiuum dictũ de deo siue sit nomẽ siue sit verbũ qd si
gnificat siue cõnotat effectũ in creatura significat pri
cipaliter diuinã essentiã.et ratio istius est:q2 ille effe
ctus a tota trinitate est inq̃tũ trinitas est deus:ergo
ꝓcessio illa est diuina eẽntia.sed diuina essentia est e-
terna: ergo illa ꝓcessio est.eterna:nõ ergo tẽporalis
Solutio.
¶Solutio.hec argumẽtatio nõ valet: processio est
diuina essentia:⁊ diuina essentia est eterna:ergo pro-
Silitudo.
cessio est eterna.Instãtia.actio a deo est: et pctm̃ est
U
actio:ergo pctm̃ est a deo.Uel sic:es est a natura : et
Aliter.
statua est es:ergo statua est a natura.Et in oĩbus hu
Fallacia accidentis.
iusmodi argumẽtationib⁹ est fallacia accidentis.qm̃
ꝓprie a libero arbitrio est pctm̃.vnde nõn recipit no
minationẽ nisi a libero arbitrio. ⁊ statua ꝓpe ab ar-
Assignat causam
te est.vnde nõ recipit denoĩationẽ a natura. Simili-
ter effectus cõnotatus ꝑ hũc terminũ ꝓcessus/tẽpo-
ralis est tñ.vnde nõ recipit oppositã denoĩationem.

¶Utrum spũssanctus det se et mittat se.

Scdaq̃stio hui⁹ capꝛ.
SEcundo q̃ritur vtrũ spũssanctus det se ⁊ mittat
Ar̃ duab⁹ rõnibus
se.Et probat Augustin⁹ duobus argumẽtis q
spũssanctus dat se.Quorũ primũ est. Si spũssanctus
nõ potest dare se:et pater et fili⁹ possunt dare spiritũ
sanctũ:aliq̃d possunt pater ⁊ fili⁹ qd nõ potest spũssan
Scda rõ.
ctus.et hoc falsum est.Secundũ est. si pater ⁊ filius
dãt spm̃sanctũ et spũssanctus nõ dat spm̃sanctum: ali
quid faciũt pater ⁊ filius qd non facit spũssanctus: er
Cõtra has ꝓbatões ar̃
go nõ sunt indiuisa opera trinitatis.Sed videꝛ q he
ꝓbatiões nõ valeãt.q2 dare spm̃sctm̃ nõ est dare q̃d:
Sicut nõ seq̃tur paꝛ põt gñare filiũ:fili⁹ nõ põt gña-
re filiũ.ergo aliq̃d põt pater qd non põt fili⁹.q2 posse
Solutio.
gñare filiũ nõ est posse q̃d.Et ad hoc dicẽdũ ẽ q ꝓpe
loquẽdo dare spm̃sctm̃ nõ est dare q̃d:sed ꝯuertibile
q2 cũ daꝛ spũssctũs daꝛ eius gr̃a q̃ est q̃d.⁊ ꝓpter hãc
Hec sũt cõcedende
ꝯuertibilitatẽ necessarie sunt ille argumẽtatões.Uñ
cõcedẽda ẽ hec.spũssctũs dat se ⁊ daꝛ a se:ĩfundit se ⁊
Nõ icidẽs opĩo mgr̃i
ĩfundiꝛ a se.Sꝫ q̃riꝛ vtꝝ hec sit vera.spũssctũs mittit
se.⁊ cõcedit illã mgr̃ in sẽtẽtijs auctoritate augustini
Arguit ꝯ.
q̃ dicit q fili⁹ misit se in carnẽ.Si eñ hec est vera:ea-
dem rõne hec est vera:filius mittit se in corda fideliũ

Sicut enim inq̃tũ deus incarnauit se.et ob hoc diciꝛ
se misisse in carnẽ: ita filius inq̃tum filius infundit se
X
et ob hoc debet dici mittere se in corda fidelium: ⁊ si
hoc:ergo spiritussanctus mittit se in corda fidelium:
Ar̃ iterum
ergo spiritus mittitur a se.cõtra.au: hoc verbũ mitti
tur importat subauctoritatem aut nõ.si nõ:ergo hoc
verbum mittit nõ importat auctoritatem : ergo hec
est vera pater mittit se et mittitur a se.et hoc est con
tra augustinũ.sed hoc verbũ mittitur importat sub-
auctoritatẽ et respectu missi ad mittentẽ:ergo spiri-
tussanctus habet subauctoritatem ad seipsum et hoc
Pria opio
falsum.Ad hoc dicũt quidã q hec est vera.spiritussã-
ctus mittitur a se. et hoc verbum mittitur importat
subauctoritatẽ nõ ad mittentẽ :sed ad aliquẽ indeter
minate.Unde is est sensus.spũssanctus daꝛ a se ⁊ ha-
Dicit scdo opinio.
bet subauctoritatẽ ad aliquem. Dicunt etiã q hoc
verbũ mittit nõ iportat auctoritatẽ.q2 hec esset falsa
spũssanct⁹ mittit se cũ spũssãct⁹ nullã habeat auctorita
Dicit tcio illa opinio
tẽ.q2 nulla ꝑsona ab eo est.dicunt etiã q hec est falsa
pater mittit se.non q2 hoc verbũ mittit importet au
ctoritateꝫ ad missum . sed quia sequeretur hec pater
Solutio nulla est.
mittitur a se. et ita pater haberet subauctoritatẽ ad
aliquem . Sed hec solutio nulla videtur esse quia si
Primo.
passiuum notat subauctoritatem actiuum debet no-
Secundo.
tare auctoritatẽ. Item ex hac pater mittit se non de-
bet sequi hec pater mittitur a se. quia ẜm hanc solu-
tionem hoc verbũ mittitur nõ est vere passiuũ huius
Alia opio melior.
verbi mittit.ꝓpter hoc videꝛ meli⁹ esse dicẽdũ q hec
est falsa spiritussanct⁹ mittit se.ista tamẽ est vera fili⁹
misit se. quia ẜm q deus habet auctoritatẽ ad se ho-
Triplex missio.
minẽ. Sꝫ est sciendũ q triplex est missio filij.vna ẜm
quã mittitur in corda fideliũ. et ẜm illam a solo pa-
tre mittitur.Alia qua missus est in carnẽ.et ẜm hanc
similiter missus est a solo patre . quia ẜm q deus in-
Nõ diligẽꝛ
carnatus est et ẜm q deus non habet subauctoritatẽ
ad patrem.Alia ẜm quã missus est ad predicandum
Y
Unde in ysaya.euangelizare pauperibus misit me et
ẜm hoc missus est a tota trinitate:q2 vero dicit augu
Expoĩt augustinũ.
stinus filius misit se in carnẽ.posset sic exponi misit se
ẜm carnẽ.vel potest dici q hoc verbũ misit ibi potest
sumi improprie et nullam importat auctoritatem.⁊
Contra dicta ar̃.
est sensus filiũs dei incarnauit se.Sed obicitur cõtra
predicta.dicit eñ augustinus q spũssanctus inq̃tum
est donũ refertur eterna relatione ad patrẽ ⁊ filiũ. in
q̃tum datus vel donatus refertur ad illũ qui dedit
et ad illum cui datur. Sed concessum est q spiritus
sanctus datur a se : ergo refertur a se vt ad dantem:
Solutio aliquorũ.
ergo distinguitur a se quod est impossibile. Ad hoc
dicũt illi qui respondent ẜm opinionem magistri.q
hec est duplex: spiritussanctus datur a se quia si illa ꝑ
positio a importat causalitem respectu effectus ꝯno-
tati per hoc verbum datur vera est . Si vero preter
illam causalitatẽ importet auctoritatem ad illũ cui
datur falsa est.quia spũssanctus nõ habet auctoritatẽ
a se : hec autẽ spũssanctus mittiꝛ a patre et filio vera
est in vtraq illarũ significationũ. Et cum dicit augu-
stinus q spũssanctus inq̃tũ dat refertur ad dantẽ nõ
intelligit q ad quẽlibet dantẽ referaꝛ.sꝫ tñ ad patrẽ
Ar̃ q augustin⁹ repugñt sibiipsi.
et filiũ . Sed videꝛ augustinus esse contrarius sibi-
ipsi:probat eñ sicut dictum est q spũssanctus dat se
et datur a se : si datus ẜm ipsũ augustinũ refertur ad
Hec obiectio vꝛ ꝯ augustinũ et doctorem.
dantẽ:ergo spiritussãct⁹ refertur ad se. Hec obiectio
est cõtra nos ⁊ ꝯtra augustinũ.Itẽ q̃ ratiõe ꝓbatũ est
q spũssanct⁹ dat se. aliter eñ nõ eẽnt indiuisa opera

trinitatis:probari potest etiã q spiritussanct⁹ mittit
se.aliter enꝫ non essent indiuisa opera trinitatis: q2
Opĩo doctoris.
pater ⁊ filius mittũt spiritumsanctũ. Ad hoc dicim⁹
q Augustinus sumit aliq̃n verbum dandi ꝓ infusio
Z
ne:aliq̃n pro missione.secundũ q pro infusione nulla
importatur subauctoritas vel auctoritas:et secundũ
hoc hec est vera.spiritussanct⁹ dat se et datur a se.si ꝓ
missione falsa est:q2 importatur auctoritas vel sub-
auctoritas proprie loquẽdo.et secũdũ hoc dicit Au-
gustinus q spiritussanct⁹ inq̃tum datus refertur ad
dantem secundũ q datio nõ importat auctoritatẽ vel
datio ⁊ missio drñ.
subauctoritatẽ.Non est simile de datione ⁊ missione
Unde patet q non sequitur:spũssanctus dat se:ergo
mittit se.Nec valet.pater et filius mittũt spiritũsan-
ctum:et spiritussanct⁹ nõ mittit spiritũsanctum:ergo
aliquid faciũt pater ⁊ filius quod nõ facit spiritussan
ctus.mutatur eñ ad aliquid in quid. q2 mittere pre
ter causalitatẽ quã significat respectu effectus causa
Iterũ ar̃ ꝓpter dictuꝫ augustini.
ti notionẽ importat.Itẽ solet obici de hoc quod di-
cit Augustin⁹:q filius q2 insufflando in apostolis de
dit eis spiritũsanctum:significauit q eternaliter ꝓce
dit ab ipso spiritussanct⁹:ergo q2 spiritussanctus pro
cedit a se tẽporaliter/significatur q eternaliter pro-
Opĩo doctoris.
cedit spiritussanct⁹ a se.Sed negamus hanc:spũssan-
ctus ꝓcedit a se temporaliter.q2 hoc verbũ procedit
subauctoritatẽ importat magis expresse q̃ hoc ver-
bum mittitur.aut si vera est impropria est. et ꝓpter
Aliud ad oppositũ.
hoc nõ est simile.Item licet secundũ predictã regu-
lam hoc verbũ mittiꝛ principaliter significet diuinaꝫ
essentiã:et hoc nomẽ missio supponat diuinã essenti-
am:tñ hec est falsa diuina essentia est missa. q2 secun-
dum hoc pater esset missus. Et ratio hui⁹ est: q2 sub
auctoritas que importaꝛ per hoc nomen missio non
copulatur supposito huius noĩs missio scilicꝫ diuine
essentie:sed illi supposito cui inest diuina essentia scꝫ
Nota de noĩbus.
filio et spũisancto.Noĩa enim abstractiua quedaꝫ co
pulant non suo supposito sed supposito sui suppositi
A
sicut maternitas importata ꝑ hoc nomẽ paternitas
nõ copulatur paternitati sed supposito paternitatis
Cõcreta et abstracta.
scꝫ patri.sed secus est de concretiuis noĩbus. illa eñ
quicquid copulãt suo supposito copulant. Unde cũ
diciꝛ diuina essentia est missa subauctoritas notatur
diuine essentie: ⁊ propter hoc illa est falsa.Unde hoc
nomen missus vel missa nõ habet dici nisi de ꝑsona.

¶Utrum spiritussanctus proprie detur aut dicatur dari tãtũ q2 eius gr̃a datur.

Tertia q̃o hui⁹ capꝛ.
TErtio queriꝛ vtrum spiritussanct⁹ ꝓprie detur
aut dicatur dari tantum q2 eius gratia datur.
Ar̃ primo.
Et ꝓbatur multis modis q non ꝓprie datur. Pri-
mo sic.iste cui modo infundiꝛ de nouo gratia nichil
habet qd nõ haberet prius ꝑter gr̃am:q2 spm̃sanctuꝫ
habebat prius cũ vbiq sit essentialiter. ergo hac in-
Scdo ar̃.
fusione nõ infundiꝛ spũssanctus ꝓprie loquendo.Itẽ
Tertio ar̃.
sola gratia infundiꝛ isti:ergo nõ spiritussanct⁹.Item
gratia nõ est spiritussanct⁹:ergo dare gratiam nõ est
dare spiritũsanctũ:ergo est intelligere vnuꝫ sine alio
quarto ar̃.
intellecto.Itẽ huic detur gratia et nõ spũssanctus: ⁊
alij detur gratia ⁊ spũssanct⁹:iste cui sola data est gra
tia habet fidẽ spem et caritatem quibus fruitur deo
sicut et ille alius:ergo et ille alius non magis habet
deum q̃ iste:ergo ei non est datus nisi propter gra-
tiam sibi datam.et ita non proprie datur spiritussan-
Quito ar̃.
ctus. Item angeli non aliter habent deum nisi per

B visionem siue cognitionem et dilectionẽ: nõ ergo ha
bent eum per se:ergo nõ est ei datus per se.eadẽ ra=
In opposi= tione nec nobis. Sed cõtra panis corporalis ꝓprijssi
tum. me datur:ergo panis spiritualis proprijssime datur.
sed spiritussanctus est panis spiritualis.vnde panem
Ad idẽ ar. nostrũ quotidianũ da nobis hodie. Iterũ beat⁹ qui
mãducat panẽ in regno dei:ergo spiritussanctus pro
Tertio ar. prijssime datur. Item spũssanctus ꝓprijssime amor ẽ
⁊ primũ donũ.sʒ quicquid datur ꝓprie ex amore dat̃.
Si enĩ ex timore detur redemptio est.si datur vt det̃
negociatio est: ergo cum ex amore dentur alia dona
amor ꝓprijssime datur ⁊ ita spũssanct⁹ ꝓprijssime da
Responsio tur. Ad hoc enĩ videtur dicendũ ꝙ gratia ꝓprie dat̃
vt insit et vt faciat animã frui deo:et spũssanctus pro
prie datur vt cibus spũalis.et ita vtrũqʒ datur suo mõ
Ad primũ Et ad primo obiectum dicimus ꝙ nõ valet hec argu
obiectum. mentatio.nichil habet iste quod nõ haberet pr⁹pter
gratiã:ergo spũssanctus nõ infunditur ei ꝓprie.sicut
Siltitudo. non valet iste nichil tenet nisi frenum: ergo nõ tenet
equũ. Per gratiã enĩ et in gratia habetur et datur
spũssanctus. Itẽ nõ valet alia ratione qꝛ in gratia da
tur spũssanctus: vt contentũ in continente quodãmõ
Est enim spũssanctus ꝓpria et inseparabilis materia
Spũssãct⁹ gratie circa quã negociatur grã. vnde quodãmõ in
continet̃ in gratia cõtinetur.vnde sicut cũ datur vas plenũ vino
grã quodã datur vinũ ꝓprie:sic cũ datur gratia datur spũssanct⁹
modo. in ea.non est vsqʒquaqʒ simile quia vinũ nõ est mate=
Ad secũdũ ria vasis. Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ nõ valʒ hec
argumentatio.sola gratia infũditur nõ ergo spũssan
C ctus.instantia solũ vas plenũ vino.datur non ergo vi
Ad tertiũ. num datur. Ad tertio obiectũ dicim⁹ ꝙ nõ valet hec
argumentatio dare gratiã non est dare spiritũsanctũ
ergo est intelligere vinũ sine alio. nõ enĩ est intellige
Ad q̃rtum re vas plenũ vino sine vino. Similiter patet solutio
ad quarto obiectũ. nõ enĩ sequitur angeli non aliter
habẽt deũ nisi per cognitionẽ ⁊ dilectionem nõ ergo
Ar̃ ꝯ hanc habent deũ per se. Sed obicitur contra hanc solutio
solutionẽ. nẽ. spũssanctus datur per gratiã sicut equus tenetur
per frenũ.sed cõstat ꝙ frenũ tenetur imediate ⁊ equ⁹
mediate.vnde magis prope tenetur frenũ q̃ equus:
ergo magis ꝓprie datur gratia q̃ spũssanctus.non er
Scd̃o ar. go spũssanctus ꝓprijssime datur. Item videt̃ ꝙ idem
sit penitus dare gratiã ⁊ dare spũsanctũ: qꝛ dare vi=
neam nichil aliud est q̃ dare liberã potestatẽ vtendi
vinea et fructibus ad voluntatẽ eius cui datur: ergo
dare spiritũsanctum nichil aliud est q̃ dare liberam
potestatem fruendi spiritusancto. sed illa potestas
libera est gratia. vnde dedit eis potestatem filios
dei fieri. ergo dare spiritumsanctum nichil aliud est
Tertio ar. q̃ dare gratiã. Item cuʒ infundit̃ isti gratia infundit̃
spũssanct⁹:et vnica est ibi infusio:ergo idẽ est simpli=
quarto ar. citer infundere gratiã et infũdere spũsanctum. Iteʒ
ꝓbatur ꝙ spũssanct⁹ magis ꝓprie est donũ q̃ gratia
quia spũssanctus nõ est donũ nisi inq̃tũ panis.similit̃
gratia non est donũ nisi inq̃tũ panis.vñ in euangelio
Amice accomoda michi tres panes.i.fidem spem et
caritatem.sed spũssanctus est verius panis q̃ gratia
qꝛ est panis q̃ nos reficit.⁊ gratia est panis quo refici
mur:g̃ spũssanct⁹ magis ꝓprie est donũ q̃ grã. Itẽ nõ
quinto ar. ẽ donũ nisi ꝙ vtile.sʒ nichil vtili⁹ deo vt dicit augustin⁹
D ergo spũssanctus magis ꝓprie donum est q̃ gratia.
In cõtrari= Sed contra.deus nõ est vtilis nisi inq̃tum facit nos
um arguĩt. frui se:sed hoc idẽ facit gratia:ergo de⁹ nõ est magis
Solutio. vtilis q̃ gratia nec econuerso. ¶Solutio.ad primo

obiectũ dicimus ꝙ dare multipliciter dicit̃ de donis ad primũ.
extrinsecis et intrinsecis. Dat̃ enĩ gratia vt insit.hoc
modo nõ datur ager vel vinea. Sed dicit̃ dari extrin
secũ inq̃tum dat̃ libera potestas fruendi vel vtẽdi eo
ergo gratia vt insit. Datur autẽ deus vel spũssanctus
inq̃tum datur libera potestas fruendi deo. Et qꝛ da
re equiuocum est non valet hec argumentatio.gra=
tia datur sine medio:et spũssanctus datur per medi=
um:ergo magis ꝓprie datur gratia q̃ spũssanctus. Equiuocatio
et non est ibi cõparatio cũ ibi sit equiuocatio. et etiã Alia solu=
si ibi esset vniuocatio adhuc nõ sequeretur.sicut non tio posset
sequitur:aer videtur sine medio/coloratũ non videt̃ dari.
sine medio/imo per mediũ: ergo magis proprie vi=
detur aer q̃ coloratum.qꝛ hec regula ꝓpter vnũqđ= Quõ intel
ꝙ tale et illud magis.locũ habet in vniuocis.vel qñ ligit̃ regu=
vnum est aliquale per alterum tale. Ad secundo ob la cõis
iectum dicimus ꝙ non valet hec argumentatio:dare Ad secũdũ
spiritũsanctum est dare liberam potestatem fruendi
deo.et illa libera potestas est gratia:ergo dare spiri
tumsanctũ est dare gratiã.quia iste terminus libera
potestas et si supponat pro gratia:tamẽ non in ratio
ne gratie Unde est ibi fallacia accidẽtis sicut hic.hoc Fallã acci=
dulce est hoc coloratuʒ:ergo gustare dulce est gusta dentis.
re hoc coloratũ. Preterea cũ dicitur dare spiritũsan Item.
ctum importatur hec gratia que dat̃ et materia eius E
scʒ deus.sed cũ dicitur dare gratiam non importatur
materia. Est ergo dare equiuocũ sicut cedo est equi= Equiuocatio
uocum qñ importat dare locum:et quãdo importat de dare.
dare tantũ. Ad tertio obiectuʒ dicimus ꝙ non valet Ad tertiũ.
hec argumentatio:vnica infusione infunditur gratia
et spiritussanct⁹:ergo idem est infundere gratiam et
spiritũsanctum. Instãtia.vnico desiderio desidero de Nõ istud.
um et desidero deũ michi:ergo idem est desiderare
deum et desiderare deũ michi. Ad quarto obiectuʒ Ad quartũ
dicimus ꝙ spũssanctus est donũ non solum inq̃tũ pa
nis:sed ꝓpter alias vtilitates. Ad quinto obiectũ di Ad quintũ
cimus ꝙ re vera deus est vtilior q̃ gratia.si eniʒ gra
tia facit nos frui deo hoc idẽ facit deus. Et preterea Alia cã.
est materia fruitionis:qꝛ est dulcedo fruitionis et cõ
seruãs est ipsam gratiã. Non tamen sequit̃ ex hoc ꝙ
magis proprie detur:qꝛ dari equiuocum est vt dictũ
est. Sed sequeret̃ ꝙ esset melius donũ nisi similiter
qꝛ donũ equiuocuʒ illis scilicet spũsancto et gratie.

QUarto queritur vtrũ pater et filius sunt vn⁹ pa Quarta q̃=
nis inq̃tuʒ dant̃ aut multi panes ex parte sua. stio huius
Probatur ꝙ tantũ vnus:qꝛ vnica est bonitas et sua capituli.
uitas et dulcedo quia reficiũt nos:ergo sunt tantum Ar̃ primo.
vnus panis. Sed cõtra.filius dei nõ solum inq̃tum In ꝯrũ ar.
deus diligit nos sed etiã inq̃tum homo.nec pater in
q̃tum deus solũ reficit nos sed etiam inq̃tum gene=
rat filiũ sibi equalem:ergo ex parte personaruʒ sunt
diuerse origines dilectionis et refectionis nostre: er=
go sunt multi panes. Item beatitudo nostra non so= Scd̃o ar.
lum consistit in cognitione dei inq̃tum est deus:sed
etiam in cognitione trinitatis. Unde hec est vita no= F
stra eterna.⁊c.ergo trinitas ex parte sua habet mul=
tas origines dilectionis nostre. vnde vt prius. ¶So Solutio.
lutio.trinitas ex parte sua non est nisi vnus panis:sed Quõ ẽ vn⁹
quãtum ad nos est multiplex:sicut spiritussanctus in ⁊quõ mlti=
se vnicus est:sed quãtum ad nos multiplex est. Sol= plex.
uenduʒ ergo est per interemptionem huius diuerse
sunt origines dilectionis.⁊c.imo vnica est origo sci=
licet bonitas et suauitas dei. Et qñ obijcitur ꝙ filius ad obiectũ

dei inq̃tum hõ nos delectat/bene ꝯcedimus:sed hoc
habet a deitate.vñ si tollat̃ deitas:iam non delectat.
similiter ꝙ pater inq̃tum generãs filium nos delectat:
hoc habet a deitate ⁊ bonitate sua que est gñationis
(vt supra dictum est)origo.

¶De his que appropriant̃ vni ꝑsone tñ.

VLtimo q̃rit̃ de eis que appropriant̃ vni ꝑsone
tñ. Querit̃ ergo in primis quare spiritui sctõ
querit̃ prĩo appropriatur docere.vñ Docebit vos oẽm veritatẽ.
Spũs sctũs docebit vos oĩa.⁊ illud. Unctio docebit
vos de oĩbus.g̃ spũs sctũs illuminat.sed potius ista
debent̃ appropriari filio qui est sapientia:quoniã ad
sapientiã proprie pertinet docere ⁊ illumiãre:nõ ad
bonitatẽ.queritur g̃ quare appropriẽt̃ spiritui sctõ
Opinio do ea que videntur potius appropriãda filio. Ad quod
ctoris. dicimus ꝙ re vera indiuisa sunt opera trinitatis:et si
spũs sctũs docet ⁊ illumĩat:idem facit pater ⁊ filius.
sed quia spũs sctũs est amor proprie ⁊ donũ vt dictũ
est supius:ideo appropriant̃ ei dona posteriora que
G procedũt ex amore proprie.ideo etiã talia de spiritu
sctõ dicunt̃:vt dona q̃ nobis a deo dant̃ intelligimus
dari nobis ex puro amore. Ex hoc manifestũ esse põt
ꝙ nõ tñ quia spirat̃ essentialiter a patre ⁊ filio ⁊ spũ
q̃r e dr̃ spũs sctõ dicitur spũs sctũs vel spiramen:sed quia inspirat̃
sanctus. nobis id est occulte infundit̃ ad illuĩationẽ ⁊ sctifica=
Etiã patʒ. tionẽ cordium nostrorũ. Patet etiam quare dicitur
digitus dei.sicut enĩ digito corporali ostendũtur res
corpales oculis corporalibus:ita digito qui est spũs
Etiã dicit̃. sctũs ostendunt̃ res spũales oculis spũalibus. Dicit̃
etiã digitus ꝓpter discretionẽ donorũ:qꝛ et discrete
dat:⁊ discreta sunt que dat.vnde diuisiones gratiarũ
sunt.et cum hoc sicut decẽ sunt digiti:sic sunt decem
Deceʒ opa opera misericordie q̃ dat spũs sctũs:septem corpalia
mie. ⁊ tria spũalia.scʒ corripere/docere/idulgere. Et sicut
in quolibet digito sũt tres iũcture:ita in q̃libʒ bono
opere sunt quasi tres iũcture.scʒ numerus/mẽsura/⁊
Bonitas a põdus:siue species/modus/⁊ ordo.quia deus oĩa in
ct⁹ i tribus numero pondere ⁊ mensura disposuit.sicut in datiõe
elemosine (si meritoria est)ista tria opʒ esse.primum
est vt fiat ꝓpter deũ.et sic habet numerũ siue speciẽ.
scd̃m est vt detur tantũ q̃tum dandũ est.et sic habet
mẽsurã siue modum.tertium est vt detur cui dandũ
est/⁊ qñ/⁊ vbi.et sic habet pondus siue ordinẽ.circũ=
augustinus stantie enim ordinãt actionẽ. Et dicit augustinus ꝙ
vbi hec tria sunt:species/modus/⁊ ordo/bonum est.
vbi maxime sunt/maxime bonũ est:vbi mediocriter
sunt/mediocriter bonũ est:⁊ vbi minime sunt/mĩme
q̃stio icidẽs bonũ est. Querit̃ postea cum spũs sctũs oĩno sit sĩlis
patri:quare non dicat̃ imago p̃ris sicut filius. Huius
Triplex rõ ratio triplex est. Prima:qꝛ filius imitat̃ patrẽ quasi
Pria ratõ in exterioribus dispositionibus.qꝛ sicut pater spirat
H spiritũ sctm̃:sic ⁊ filius. Secũda est ꝙ imago proprie
Scd̃a rõ. representat rem a qua deducta est:sed spiritus sctũs
nullũ tale proprie representat:quia nõ tñ est ab vno
Tertia rõ. sed a pluribus. Tertia est per modũ emanatiõis qua
emanat filius a patre.generãs enim intẽdit dare qđ
habet genito:⁊ ꝑfecte generare sibi simile.et ꝓpter
hoc filius non solum appropriate sed proprie dicitur
imago p̃ris.cui dicit. Omnia mea tua sunt:⁊ oĩa tua
mea sunt.hec aũt ꝓprie dicunt̃ de filio.s.filius/vbũ/
imago/speculũ. Ex p̃dictis aliq̃tenus elucescit qualr̃
intelligende sunt due difficillime auctoritates. Una

augustini scʒ hec.in patre est eternitas:in filio equa= auctoritas
litas:in spũ sctõ eternitatis/equalitatisqʒ cõnexio.et augustini
oĩa sunt eterna propter patrẽ:equalia ꝓpter filium: quõ itellgi
cõnexa propter spiritũ sctm̃. Altera est hylarij:⁊ hec tur.
est.vnitas est in p̃re:spẽs in imagine:vsus in numine
vel munere. Sed querit̃.cum eadem sit eternitas in q̃o incidẽs
tribus personis:quare appropriet̃ p̃ri eternitas.similis
est q̃stio: quare appropriet̃ filio equalitas.ꝓpterea Arguitur.
ꝙ si oĩa sint equalia propter filiũ:g̃ pater est equalis
spiritui sctõ propter filiũ:g̃ habet equalitatẽ a filio.
et hoc falsum. ¶Solutio.eternitas appropriat̃ p̃ri Solutio.
tantum ꝓpter primam auctoritatẽ.caret enim pater
principio non solũ inceptionis:sed etiã principio frm
ꝙ a nullo est. Equalitas aũt appropriat̃ filio duabus Nõ ista.
de causis. Prima est qꝛ equalitas quasi primo est in Pria cã.
filio:qꝛ ipse imediate procedit a patre tñ. Scd̃a est. Scd̃a cã.
quia filius in hoc adequat̃ patri:quia sicut pater dat
suã summã bonitatẽ spiritui sctõ:ita ⁊ filius.dicũtur
aũt omnia equalia propter filium:quia filius in quo
quasi prĩo est equalitas.dat equalitatẽ spiritui sctõ:
in quo complet̃ ⁊ ꝯsummat̃ equalitas personarũ. Un I
hec dictio propter:non cõnotat causam quasi gñalẽ
que dat oĩbus personis equalitatẽ:sed q̃si cõpletiuã
⁊ cõsummatiuã.vñ non sequit̃ ꝙ pater hẽat equali= ptʒ solutio
tatẽ a filio quasi propter spiritũ sctm̃ sunt ꝯnexa oĩa. ad auctori
hoc supius dictũ est. Sed de auctoritate hylarij q̃rit̃ tatẽ augu.
quare vnitas appropriet̃ patri:cum eadem sit vnitas ad auctori
in tribus personis.similiter quare appropriet̃ filio pul= tatẽ hyla.
chritudo. Sic enĩ exponit augustin⁹.spũs i imagine q̃o incidẽs
id est pulchritudo in filio.videtur etiam ꝙ falsuʒ est
qđ dicit vsus in munere:quia spũ sctõ non est vtendũ
sed fruendũ tñ. ¶Solutio.vnitas appropriat̃ patri Solutio.
duabus de causis. Prima est qꝛ sicut vnitas est prin= Pria cã.
cipium oĩm numerorũ:ita pater est principium oĩm.
Scd̃a est quia sicut vnitas in se ducta nõ generat nisi Scd̃a cã.
se:ita pater quasi in se ductus non generat nisi filium
qui est eiusdẽ substãtie cum ipso. Pulchritudo autẽ pulcritudo
appropriatur filio duabus de causis. Prima ẽ quia atribuit̃ fi=
pater lux prima ẽ siue prima intelligẽtia siue meõria lio ꝓpt̃ du=
naturalis:de qua quasi lapidicia exit filius/exit spũs as causas.
sctũs. Primum aũt qđ a luce ꝓcedit:splendor est.et Prima.
filius est splendor p̃ris vt dicit̃ ad hebreos.⁊ in libro
sapiẽtie dicit̃ candor lucis etne.splẽdor aũt ⁊ candor
ad pulchritudinẽ pertinẽt.⁊ propter hoc species siue
pulchritudo appropriatur filio. Scd̃a ratio est:quia Secunda.
filius est sapiẽtia ⁊ speculum ⁊ exemplar oĩm rerum
viuentiũ:et ars oĩm artium in eternum. Un vt causa
formalis est species:⁊ ꝓpter hoc species appropriat̃
filio.vsus similiter appropriat̃ mũeri duabus de causis. vsus appro
Prima q̃tũ ad ipsos:qꝛ pater ⁊ filius fruũtur se spũ p̃at muneri
sctõ:quia diligunt se spũ sctõ.vt sumat̃ vsus pro frui= ꝓpt̃ duas
tione. Secũda est q̃tũ ad nos:quia per spiritũ sctm̃ causas.
dantur nobis omnia dona que sunt nobis vtilia.⁊ sic K
vsus sumit̃ proprie.

¶De illis que dicuntur de deo
in comparatione ad creaturas.

DIcto de illis que dicunt̃ de deo sine cõparatiõe
ad creaturas:dicendũ est de illis que dicunt̃ de
deo in comparatione ad creaturas.sicut de scientia ⁊
potestate/⁊ volũtate/⁊ iusticia/⁊ misericordia dei:et
qualiter sit sp ⁊ vbiqʒ. Et primo dicẽdũ est de sciẽtia
dei:quia gñalior est. Circa quam inquiramus primo De scia q̃=
qualiter deus scit oĩa.scd̃o de multiplicatione huius rit multa.

verbi scire ſm ꝙ dicitur de deo:⁊ vtrum deus plura possit scire ꝙ sciat.tertio de predestinatione ⁊ de his que ad predestinatiōem pertinēt.quarto vtrum non appositio grē sit effectus reprobatiōis diuine.quīto q̄d sit illud occultū dei iudiciū quo deus reprobauit esau.sicut dicit btūs augustinus.Propter qđ exclamat apostolus O altitudo.⁊c̄.sextovtrū aliqđ bonū creatū insit homini ex eo ꝙ est p̄destinatus.septimo quō intelligenda sit illa auctoritas apl̄i:Quos deus predestinauit:hos ⁊ vocauit.⁊c̄.octauo vtrum aliqs possit facere ꝙ sit predestinatus.nono vtꝝ deus predestinet aliquē:quia est bonus.decimo vidēdum est quō intelligenda est illa auctoritas beati ābrosij qui dicit ꝙ predestiatio iuuat precibus sctōꝝ.vndecimo quō deus presciat vel preuideat res immutabiliter: que tamen mutabiliter ⁊ cōtingēter sunt presciētia. duodecimo ⁊ vltimo vtrū deus presciat aliq̄d anteꝙ sit verum.

Notādū ē.

Notādū aūt ꝙ hoc verbū scit:duas habet significatiōes.qn̄qꝫ enim scire idem est ꝙ approbare. et ſm hoc deus scit tantū bona.qn̄qꝫ scire idem est ꝙ simpliciter cognoscere:⁊ ſm hoc deus scit tam bona ꝙ mala.

scire capitꝰ dupliciter. Queritꝰ ꝫ primo. R

Queritꝰ aūt quid significet hoc verbū scit.in hac significatiōe cum dicitur:deus scit omnia.Si enī dicatꝰ ꝙ pure significat diuinā eēntiā:ꝫ idē significat ꝙ hoc verbū est.ergo si hec ē vera:deus scit oīa.hec erit vera:deus est oīa.qđ patet esse falsum.Relinquitꝰ ergo ꝙ hoc verbū scit:aliquē effectū cōnotat in creaturis.

Arguitur.

Sed ſm hoc probatur ꝙ hec ē falsa:deus scit mala vel maliciā:q2 malū vel malicia nō est effectus dei.nec aliqs effectus dei in malo est:siue in malicia.

Solutio.

❡Solutio.dicimus ꝙ scire de deo dicitꝰ p̄ siītudinē naturaliū.in qualibet aūt sciētia est assimilatio intellectus ad rem.vnde hocverbū scit significat diuinam essentiā vt exemplar.

Augustinꝰ

sicut enī dicit btūs augustinus ꝙ visio qua videtꝰ coloratū est imago colorati ī oclo. siue ꝫ dicat hoc btūs augustinus per eēntiā siue per causam:

quare deꝰ dꝛ scire oīa

patet ꝙ deus dicitꝰ scire oīa quodāmō ꝓpter sue exēplaritatis imaginē.⁊ ex hoc modo significādi ꝙ hocverbū scit significat diuinā essentiā vt exēplar: cōnotat in creaturis quādā imitationē qua creature imitantꝰ summū bonum.in omnibus enim creaturis expressum est aliqđ vestigium summi boni.

Arꝰ ꝯ hoc.

Sed ſm hoc etiā videtur ꝙ deus nesciat mala:quia nullomō imitantꝰ deum nec deus est aliq̄mō exemplar maloꝝ: ergo hec ē falsa deus scit mala.

scđo ad idē

Preterea sil'e simili cognoscitur:et nulla ē similitudo dei ad mala vel ad maliciam:q2nō est cōuentio christi ad belial.ꝫ deus non cognoscit mala.

cōtrariū dicit gregorius.

Sed ꝯtra.dicit btūs gregorius ꝙ prophete videbāt in libro vite ea q̄ prophetabāt: sꝫ mala ꝓphetabāt.ergo in libro vite malavidebāt: ergo mala scripta sunt in libro vite.sed cōstat ꝙ non sunt ibi scripta nisi per exemplaritatē.ergo libervite est exēplar maloꝝ:ergo imago ⁊ siītudo maloꝝ.qđ primo improbatū est.

Secundo ad idem. M

Preterea si deus non cogſcit mala per exēplaritatē:queritur quō cognoscit.cum res non habeāt cognosci naturaliter nisi per aliquā assimilationē.vnde intellectus quo aīa res apprehēdit ⁊ cognoscit est anime passio:rei autē similitudo.

Tertio dicit dionysiꝰ

Preterea dicit btūs dionysiꝰ ꝙ eoipso ꝙ deus cogſcit se/cognoscit omnia:quia est causa oīm:q2 ipse nō est causa mali.ꝫ non eo ꝙ cognoscit se/cognoscit malū: nec per aliđ:ergo nullomō cognoscit malū.

Quarto ad idem.

Item si cognoscit malū:aut per se cognoscit aut per aliud.si per se:ergo per exemplar.ꝫ deus est exēplar mali.si per aliđ sed per se cognoscit bonum:ꝫ magis cogſcit bonum ꝙ malū.

In ꝯtrariū arguitur.

Cōtra.vtrūqꝫ summe cognoscit:nō ergo alteꝝ magis.

scđo ad idē

Item si malū nō cognoscitꝰ per se sed per priuationē sui oppositi.sed ipm malū est priuatio sui oppositi:ꝫ malū cogſcitꝰ p̄ se.

Solutio.

❡Solutio. cōcedimus ꝙ malū cognoscitꝰ per exēplar:sed nō per propriū exemplar sed per exēplar sui oppositi.sicut cecitas non cognoscitꝰ per suā oppositionē:sed p̄ hoc ꝙ visus deficit vbi debet esse.Cognoscitꝰ ergo malū ſm hoc sine malicia.non per exēplaritatē sui:sed per exēplaritatē sue oppositiōis.et sic soluūtur due prīe obiectiōes.

Soluūtꝰ p̄ hoc duo p̄ma.

Ad tertiū.

Ad tertio obiectū dicimus ꝙ prophete legebāt malū in libro vite nō per propriū exēplar:sꝫ per priuationē sui oppositi.vt iam dicetꝰ.

Ad q̄rtum

Ad quarto obiectū dicimus ꝙ licet deus nō sit causa mali:est tm̄ causa boni per qđ cognoscitꝰ malū.

Ad quītū.

Ad q̄nto obiectū dicimus ꝙ hec est duplex:deus p̄ se cognoscit malū. quia si hec vox per se determiet verbū in cōparatiōe ad noīatiuū vera est:quia sua eēntia cognoscit deus q̄cq̄d cognoscit. vt excludatꝰ oīs immediatio:qualis est in aīa nostra.

Aīa dupl'r cognoscitꝰ. R

anima enī quedā cognoscit per suas imagines:vt res extrīsecas.quedam per sui p̄sentiā: vt scire/cogitare/diligere:⁊ cōsimilia.seipsam etiam cognoscit per reflexionē quādā ipsius supra se.si aūt hec vox per se determinetverbū in comparatione ad accusatiuū falsa ē.nec sequitꝰ ex hoc ꝙ magis cogſcat bonū ꝙ malū.

Ad vltimū hoꝰ ccogſcitꝰ malū.

Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ malū cognoscitꝰ per priuatiōem boni.hoc mō.Si bonitas eēt in anima/scripta esset in libro vite ⁊ ibi videretꝰ:⁊ quia ibi nō est scripta nec per hoc videtꝰ:scitur ꝙ non est in aīa.⁊ ita malū est ibi.sicut silētiū cognosco per priuationē auditus.hoc mō.si aliquis eēt hic loquēs ego audirem:et quia non audio/certum est michi ꝙ nullus hic loquitꝰ.

❡De hoc verbo scire dicto de deo.

Mltiplicitꝰ deꝰ dꝛ scire

SEcundo dicendū est ꝙ hoc verbū scire dictū de deo multipliciter accipitꝰ.qn̄qꝫ pro approbare: qn̄qꝫ pro simplici noticia.et sic dupliciter.vno modo significat diuinā essentiā vt visionē:⁊ per hāc scientiā scit deus tm̄ ea que fuerunt futura:quia visio exigit rei p̄sentiā:⁊ deo p̄sentia sunt quecūqꝫ fuerūt futura. Scđo mō significat diuinam essentiā vt intelligentiā siue vt scientiam largissime sumptam.et ſm hāc scit deus omne excogitabile siue sit siue non sit:siue nec sit/nec possit esse.

Scire triplicitꝰ suitꝰ.

Scđm hoc scire de deo tres habet significatiōes.In prīa significatiōe vera est hec.deus potest scire plura ꝙ scit.siue intelligatur cōiūcta siue diuisa.⁊ hec siliter vera sciētia dei potest augmētari. vt intelligatꝰ augmentū q̄tū ad numerū rerū scitarū. Hec enī est vera:deus plura approbat ꝙ approbauerit.In tertia significatiōe falsa estvtroqꝫ modo:quia deus nō potest excogitare plura ꝙ possit excogitare.

Nō sensuꝫ ꝯpositū et diuisum O

In scđa significatione vera est hec:deus potest scire plura ꝙ sciat.ſm ꝙ intelligitꝰ diuisa:falsa autē ſm ꝙ itelligitꝰ ꝯiūcta siue de dicto.Hec enī est impossibilis deus videt plura ꝙ viderit.quia quecūqꝫ videt ⁊ visurus ē vidit ab eťno.Falsa etiā est hec in hac significatione scīa dei potest augmētari.Non enī valet hec argumētatio:deus pōt scire plura ꝙ sciat.vt intelligitur de re:ergo sciētia dei potest augmentari.et est ibi fallacia accidētis a diuisa p̄dicatione ad ꝯiūctam:

Fallā accidentis.

quia si sciētia dei augmētatꝰ:deus scit aliqua q̄ prius nesciebat.et hoc impossibile in scđa significatiōe.qđ aūt dicimus ꝙ in hac significatiōe hec est vera:deus potest scire plura ꝙ sciat.in vno sensu intelligēda est de scientia rerum incōplexarū.multa enī possunt esse que nunꝙ erūt.Sꝫ de sciētia enūciabiliū nō est verū:

ſm reales.

q2 ſm reales cum deus incipit scire aliqđ enūciabile desinit scire eius ꝯtradictorie oppositum.Necvalet: deus sciebat hoc prius ⁊ modo non scit:ꝫ oblitus est illud.q2 per trāscendentiā rei accidit ꝙ nō scit.

ſm noīales. Opīo noīaliū ꝯcordat augustīo ⁊ magistro.

Sed ſm noīales qui dicunt:qđ semel est verum semp̄ erit verū.deus nihil incipit vel desinit scire.⁊ hoc magis concordat augustino ⁊ magistro in sententijs.

❡De predestinatione ⁊ reprobatione.

De p̄destinatione.

TErtio dicēdū est de p̄destiatiōe ⁊ reprobatiōe. primo ergovidendum quid sit predestinatio ⁊ effectus eius.scđo vtrum deus reprobās sit causa nō appositiōis gratie in presenti.tertio vtrū aliqđ bonū insit predestinato:ex eo ꝙ est predestinatus. quarto de illo vbo apl̄i Quos predestinauit.⁊c̄.quinto vtrū presciētia dei inferat necessitatē rebus:vel singularibus vel vlibus.

Tripl'r suitꝰ p̄destinatio P

Sciendū ꝫ ꝙ hoc nomen p̄destiatio significat diuinā eēntiā in triplici hītudine.videlꝫ in habitudine antecessiōis ꝓpter hāc prepositionē pre. et in habitudine exemplaritatis ꝓpter scientiam ibi intellectam.Est enī domini predestiare aliquē:⁊ dn̄i prescire se daturū alicui grām in presenti/⁊ gloriā in futuro:⁊ in habitudie causalitatis ad duplicē effectū scꝫ ad grām in presenti ⁊ gloriam in futuro.

Duplex effectꝰ p̄destinationis.

In p̄destiatiōe sūt tria

Sic ꝫ in predestinatiōe sunt tria.deus predestinās:⁊ gratia:⁊ glīa.primū est causa scđi ⁊ tertij:⁊ scđꝫ ē causa tertij.

In r̄probatione tria. q̄d r̄probatio.

In reprobatiōe iteꝝ tria intelliguntꝰ.vt dꝛ magister in sentētijs.Est enim reprobatio p̄scientia malicie in p̄nti:⁊ p̄paratio intermiabilis pene in futuro.vñ ibi est deus reprobās:⁊ malicia presens:⁊ pena eterna. primum est causa tertij:nō scđi.scđm est causa tertij. Vñ per hoc nomē reprobatio significatꝰ deus duplici in habitudine.ad scđm scꝫ in habitudine antecessiōis ⁊ in hītudine exēplaritatis per accidēs.sed ad tertiū in triplici.vt patet ex iam dictis.sicut etiā hec ē falsa deus predestiauit istum ꝓpter merita:ita hec ē falsa ſm hoc deus reprobauit istum ꝓpter merita.q2 non meruit suā maliciam:licet meruerit penam eternā.

Contra arꝰ. Augustinꝰ

Sed ꝯtra hoc videtꝰ eē qđ dicit augustinus.dicit enī ꝙ deus iuste reprobauit esau:ergo reprobauit ipm propter merita:ꝫ merita eius fuerūt causa reprobationis.ergo tēporales sūt cause tm̄ quia reprobatio dei eťna est.

Quō itelligitꝰ deꝰ iuste reprobat aliquem.

Et ad hoc dicūt fere oēs ꝙ hec ē duplex: deus iuste reprobauit esau ex āphibolia.quia si hoc aduerbiū iuste determiet verbum respectu noīatiui vera est.q2 is ē sensus:deus iustus reprobauit esau. Si aūt hoc aduerbium iuste determiet verbum ſm habitudinē quam habet ad accusatiuū:falsa est.q2 is est sensus.deus reprobauit esau propter merita.

Q hec solutio nōvalet.

Sꝫ hec solutio nulla.q2 eodē mō potuit dixisse augustinus ꝙ pie ⁊ misericorditer reprobauit esau.q2 deus qui pius ē ⁊ misericors:reprobauit esau.

Opinio doctoris.

Ad hoc dicimus ꝙ btūs augustinus aliter sumit hoc verbum reprobare:ꝙ mgr̄ in sententijs.dicit enī sup̄ epistolā ad romanos btūs Aug.super illū locū Deus cuius vult misereꝰ:⁊ quēvult indurat.ꝙ reprobare aliquē est p̄scire illū esse damnandū:vel preparare illi dānationē eternam.

Nō de predestinatiōe ſm augustinū ⁊ mgr̄m

Et ſm hoc hec est vera:deus propter merita reprobauit esau.quia hec deteriatio propter merita:determīat hocverbum reprobauit.non rōne principalis significationis:sed ratione connotati siue effectus reprobatiōis.s.dānatiōis eterne.merita enī esau fuerunt causa damnatiōis eterne.

Hec argumētatio nō valet.

Nec valet hec argumētatio:deus reprobauit esau propter merita: ergo merita esau fuerunt causa diuine reprobatiōis. quia hec determiatio ꝓpter merita.in prima(ſm ꝙ est vera)determīat vbū rōne cōnotati:et ipse ꝓcedit acsi deteriaret illud rōne principaliter significati scꝫ diuine eēntie:que supponitꝰ per hunc terminū diuine reprobatōis.

Nō diligētꝰ

patet ꝫ ex his q̄ predicta sunt ꝙ p̄destinatio ⁊ reprobatio significāt diuinā essentiā in habitudine causalitatis:sed nō est ita de presciētia vt dicit origenes.quia p̄sciuit deus res/ideo prefuture sunt: sed quia prefuture sunt/presciuit.

ꝯtriꝫ videtꝰ augustinus dicere. R

Sed ꝯtrariū dicit augustinus qui dicit ꝙ deus presciuit res ideo sunt: sed non ꝯtrariū.quia origenes sumit verbū presciēdi pro simplici noticia:augustinus vo pro approbatōe.

ꝯcordat augustinꝫ et origenem.

Et potest dici ꝙ ſm augustinū prescientia dei ē causa exēplaris reꝝ.Sꝫ videtꝰ falsum eē qđ dicit origenes. res enī non sunt cause prescientie dei: quia tꝑale non est causa eterni.

Cōtra arꝰ. opīo aliq̄ꝝ

Ad hoc dicunt quidā ꝙ hec dictio q2 notat ibi causam sine qua.quia nisi res future essent: deus non p̄sciret eas.

hec solutio nulla

Sed hec solutio nulla est.quia ſm hoc hec ē va.q2 deus prescit res:ideo future sūt. q2 si non p̄sciret:nō essent future.et ita falsum dixisset origenes.

Opinio doctoris.

⁊ nos dicimus ꝙ ibi notatꝰ causa quasi materialis.res enī scite sunt causa materialis presciētie dei:sicut coloratū est causa materialis visiōis.q2 per hoc vbū scit/diuina eēntia cōsignificatꝰ vt visio:⁊ ipm visum significatꝰ vt materia visionis.

❡Utrum deus reprobans sit causa non appositiōis gratie in presenti.

Queritur Augustinꝰ q̄d r̄ꝓbatō mō. ſm augustinum.

SEcundo queritꝰ vtrum deus reprobās:sit causa non appositionis gratie in p̄senti.Diffinit enim augustinus sup̄ nonū ad romanos/reprobationē hoc mō.Reprobare ē nolle misereri:⁊ nolle misereri est nō apponere grāꝫ in p̄nti ⁊ dānare in futuro.ſm hoc in reprobatiōe tria sunt.deus reprobās primū.scđm est non appositio gratie.tertium est dānatio eterna.

Queritur. Arꝰ ꝙ sic.

Queritꝰ ergo vtrū primū sit causa scđi.probatꝰ ꝙ sic. quia dicit apl̄s Deus cuiusvult miseretꝰ:⁊ quē vult indurat.sed(vt dicit augustinus)indurare dicitur nō imponēdo maliciā/sed non apponēdo grām:ꝫ volūtarie nō apponit grām:ergo eo volente non apponitꝰ gratia.sed idem est deovolente ⁊ deo auctore:ꝫ deo auctore non apponitꝰ gratia:ꝫ deus est causa non appositionis gratie.

S

Ad idem.

Itē in exodo Indurauit deus cor pharaonis ⁊ volūtarie.ꝫ deo volente nō apposita est gratia pharaoni.⁊ inde vt prius.

Ad idem.

Item ī nono exodi Idcirco posui te vt ostēdā fortitudinē meā:⁊ narretꝰ nomē meū in oīn terra.Et ita deovolēte induratus est pharao:vt ostēderet deus magnalia potētie sue. et inde vt prius.

Ad idem.

Item in apocalipsi Iustū est vt qui in sordibus est sordescat adhuc.iustum ē vt ei qui in sordibus est subtrahatꝰ grā:qua substracta sordescat magis.ꝫ substractio gratie a deo est:cum oīe iustū sit a deo.

Ad idem.

Item non appositio grē q̄dā pena est iusta: ergo est a deo.

In cōtrariū arguitꝰ

Sed ꝯtra.non appositio gratie nichil est:ꝫ nec est a deo nec ab alio.

Scđo

Itē deus est causa non appositiōis grē:⁊ cōstat ꝙ nō materialis/vel formalis/ vel finalis:ꝫ est causa efficiēs:ꝫ facit non appositionē gratie.sed negatio non fit nisi per affirmatiōeꝫ.sicut aliquis cum fit albus:per cōsequēs fit nō niger.ergo

deus facit aliq̃d per qđ sequit̃ ꝙ non apponit̃ gratia:
sed illud solum est pctm̃:ergo deus facit pctm̃.qđ est
Anselmus. impossibile. Itẽ dt anselmus.homo non habet gr̃az
nõ quia deus non dat:sed qꝛ homo nõ vult accipere.
ergo deus nõ est causa ꝙ homo non habeat gr̃am:ꝛ
Solutio. ita non est causa non appositiõis gratie. ¶Solutio.
dicimus ꝙ deus est causa nõ appositiõis gr̃e q̃dãmõ
scꝫ per modũ quiescẽdi:non per modum agẽdi.sicut
natura dicitur principiũ quietis per modum cessandi
C a motu.Sciendũ ergo ꝙ hec est duplex.deo volente
volũtas ca non apponit̃ huic gratia.Volũtas enim aliqñ dicitur
pit dupliciter appetitus quo aliquis mouet̃ ad aliq̃d acq̃rendũ vel
fugiendũ.et sic nõ vult deus non apponere gratiã:qꝛ
nõ est causa non appositiõis gratie per modũ agẽdi.
qñqꝫ dicit̃ volũtas cõsensus in hoc ꝙ aliq̃d fiat vel nõ
fiat.ꝛ hoc mõ vult deus nõ apponere gr̃az:qꝛ ꝯsentit
in hoc ꝛ iudicat non esse apponendã.et hoc modo nõ
sequit̃ deo volẽte non apponit̃ gratia:ꝫ deo auctore
Ad primũ nõ apponit̃ gratia. Ad primo obiectũ dicimus ꝙ nõ
valet hec argumẽtatio.non appositio gr̃e nichil est:
ergo a nullo ẽ.habet enim negatio causam suo mõ.
vel per cõsequens qñ aliq̃d fit ex quo sequit̃ negatio
Ad scđm. vel per iudiciũ vel per voluntatẽ.Ad scđo obiectum
dicimus ꝙ nõ valet hec argumẽtatio.deus est causa
diuisio illa non appositiõis gratie:ꝫ efficiẽs.ꝛc̃.illa enim diuisio
ẽ isufficiẽs tenet in effectibus qui vere fiunt.Ad tertio obiectũ
Ad tertiũ. dicimus ꝙ nonvalet hec argumentatio.deus non est
causa ꝙ homo non habeat gr̃am:ꝫ non est causa non
appositiõis gratie.qꝛ non habere gr̃az ex parte hoĩs
est:sed nõ apponere gr̃az ex pte dei est. Ex his patet
ꝙ reprobatio est p̃sciẽtia dei qua ab eterno scit deus
se nõ appositurũ isti gr̃am in p̃nti:et se dãnaturũ istũ
in futuro.Vñ sũt ibi duo effectus:ꝛ vtriusqꝫ deus est
De grã et causa.Et ex hoc pꝫ ꝙ dicit augustinus ꝙ deus q̃cũqꝫ
gloria. reprobat/iuste reprobat:ꝛ q̃cũqꝫ p̃destinat/p̃destinat
A misericorditer:ꝛ gratia apponit̃ in p̃senti ex sola mĩa
dei.sed iuste nõ apponit̃:quia si est paruulus iuste nõ
apponitur propter pctm̃ origĩale.si est adultus iuste
non apponit̃ propter pctm̃ actuale ꝛ originale.et ita
patet ꝙ quicũqꝫ reprobat̃ iuste reprobat̃.Quare dt
augustinus ꝙ esau reprobatus fuit iudicio dei eq̃ssi-
mo:sꝫ occultissimo.et quare sup hoc exclamat apl̃us
Duplex di O altitudo diuitiaꝝ sapiẽtie ꝛ scientie dei.Et ad hoc
lectio. dicendũ ꝙ sicut est duplex dilectio dei.eterna scꝫ qua
diligit predestiatos ab eterno:ꝛ tpalis qua in p̃senti
Duplex re apponit gr̃am.Ita duplex reprobatio.eterna scilꝫ ꝛ
probatio. tẽporalis induratio.s.qua in presenti indurat aliquẽ
non apponẽdo ei gr̃az.De eterna reprobatione non
intelligit̃ hic.deus reprobauit esau iudicio eq̃ssimo
sꝫ occultissimo.sed de tpali intelligit̃ ꝛ in cõparatiõe
ad iacob.occultissimũ enĩ fuit iudiciũ quare potius
iacob in vtero magis apposita gr̃a q̃ esau.cũ neuter
ꝯ hoc ar̃. adhuc aliq̃d mali vl̃ boni egisset.Sꝫ obicit̃.Iudicio
eq̃ssimo sed occultissimo reprobauit deus esau:ergo
aliqua causa occultissima.Illa vel ẽ creata vel increa
ta.Si increata.sꝫ causa increata oĩm nõ est nisi volũ-
tas dei.et hoc oĩbus patet:ergo nõ est occultissima.
Ad idem. Item.iudicio equissimo reprobauit deus esau:ergo
discretissimo.sed non dicit̃ aliq̃s discrete facere:quia
facit tñ ꝯm voluntatẽ suam.ergo ad illã discretionẽ
iudicij exigit̃ aliqua causa alia q̃ volũtas dei ꝛ illa de
necessitate creata est.ꝫ illa causa occultissima est crea
ta aut fuit antecedẽs ad positionẽ gratie ĩ iacob:aut
sequẽs.si antecedẽs:sꝫ iacob ꝛ esau tũc oĩbus pares
erãt.ergo qua ratione reprobauit esau:eadem rõne
reprobauit iacob.si sequens:ꝫ si propter futura opa
reprobauit deus esau:eadẽ rõne elegit iacob ꝓpter de ꝯrietate
opa sua futura.Et hoc est ꝯtra augustinũ qui dicit ꝙ q̃ videt̃ int̃
sic propter opa euacuaret̃ gr̃a. Sed videt̃ ãbrosius augustinũ
contrarius esse augustino.dicit̃ enĩ sup nonũ ad Ro- et ãbrosiũ.
manos ꝙ deus dat gr̃am alicui:ideo quia scit ipm̃ nõ X
seruiturũ.et hoc est dare cui dandũ est:et nõ dare cui
non dandũ est.quasi dicat hoc est discrete dare ꝛ dis-
crete non dare.ergo deus dat gr̃am ꝓpter opera.et
augustin9 dt oppositũ. Et ad hoc dicebat p̃positiu9 opĩo p̃posi
ꝛ bene ꝙ vterqꝫ verũ dixit:sed hec p̃positio propter tiui.
notat causam finalẽ ꝯm ambrosiũ respectu gr̃e.deus
enim dat gr̃am propter opa.i.ad opera:vt scꝫ bonis q̃d signifi-
opibus seruiamus deo.ꝯm augustinũ vero hec p̃po- cet ꝓpter.
sitio ꝓpter notat causam meritoriã.et sic falsa ẽ hec:
deus dat gr̃am ꝓpter opera:quia gratia sic nõ daret̃
gratis.Dicimus ꝫ ꝙ electiõe temporali elegit deus Opĩo do-
iacob ꝓpter opera.vt notetur causa finalis.ꝛ ꝓpter ctoris.
alias vtilitates quas ipe sciebat.et siliter reprobauit
esau propter opera mala ꝛ alias inutilitates.Et hoc
est iudiciũ occultissimũ:qꝛ ei soli tũc erant nota opa
futura ꝛ vtilitates q̃ ex post fctõ patuerũt aliis.sicut
patuit in [illegible]aone:quare prius eũ indurauit deus.
Patet en[illegible]isis tot ꝛ tantis miraculis dei non cre-
didit deo.et [illegible]c solus deus sciebat prius.patet etiã
modo quare cecitas cõtigit in israel.occasione enim
illi9 cecitatis intrat plenitudo gentiũ:qꝛ iudei testes
fidei nostre sunt. Sed dubiũ est vtrum hec sit vera: dubium.
deus predestinauit ipm̃ ꝓpter opa.Dicimus ꝙ vera Opĩo do-
est:si hec dictio ꝓpter q̃tũ ad primum effectũ notet ctoris.
causam finalem:q̃tũ ad scđm meritoriã.sicut hec est
vera:sortes albedĩe est albus ꝛ silis platoni diuersis
causalitatibus.si vero non potest hec dictio propter
sil̃ notare illas causalitates:dicẽdũ est ꝙ illa est falsa.

Tertio q̃rit̃ vtrũ predestinato insit aliq̃d bonũ Queritur
ex eo ꝙ est predestiatus.videt̃ ꝙ sic.quia dicit tertio.
aug.sup iohãnem ꝙ melius fuit nathanaeli celos ei P
aperiri/ꝛ necessariũ naturã in christo cognoscere:q̃ esse Augustin9
predestinatũ.ergo nathanael habuit aliq̃d bonũ ex
eo ꝙ fuit predestiatus.Item dicit aug.ꝙ p̃destiatio Ad idem.
multis fuit causa standi ꝛ nulli causa merendi:ergo augustin9.
predestinatio est aliq̃d bonũ in predestinato qđ est ei
causa standi ꝛ citius resurgẽdi. Itẽ sumat̃ hec dictio Ad idem.
predestinatus noĩaliter:sicut hoc nomen reprobus.
hec est vera:iste est p̃destinatus.demonstrato aliquo
predestinato qui est in aliquo pctõ mortali.ꝫ forma
copulata per hoc nomẽ predestinatus inest isti:ergo
aliq̃d bonũ inest isti ex eo ꝙ ẽ predestinatus.ꝫ aliq̃d
malũ inest reprobo ex eo ꝙ est reprobatus.Aut ma
lum culpe:aut pene.si culpe:nõ nisi origĩale.sꝫ illud
idem erat in iacob:ergo iacob erat reprobus.et hoc
falsum.si pene.sed oĩs pena infligitur pro pctõ:sꝫ in
esau non erat peccatũ nisi originale.sed idem erat in
iacob:ꝫ ꝛ pena illius:ergo iacob habuit malũ repro
bationis. Item si in isto predestinato qui est in pctõ Ad idem.
mortali est bonum predestinatiõis illud est aliquod
accidens:aut est relatio:aut qualitas aliqua bona.si
relatio:ꝫ habet aliquã causam/aliquã qualitatẽ/aut
quãtitatẽ vel actionẽ bonã:ꝛ nichil tale est assignare
in isto.si illud bonũ est absolutũ:ergo nõ depẽdet de
futuro:ꝫ necessariũ est istum esse predestinatũ.et hoc Opinio do
falsũ.Ad hoc dicimus ꝙ nullũ bonũ inest p̃destiato ctoris.

ex eo ꝙ est p̃destinatus.cum dicat Aug.sup.vij.ioh.
ꝙ predestinatio ad solũ deum pertinet.predestinato
enim nullũ ius acquiritur in regno celoꝝ ex eo ꝙ est
Ad primũ. predestinatus.Ad primo obiectum dicimus ꝙ aug.
impropriam facit cõparationẽ et loquit̃ ꝯm presentẽ
statũ cum dicit.melius fuit nathanaeli.ꝛc̃.id ẽ natha
naeli erat aliq̃d bonũ videre deum per fidem:ꝛ erat
Z ei delectabile:sed esse predestinatũ non erat ei aliq̃d
bonũ actuale.sicut dicit̃.Bonum est sperare in dño:
q̃ sperare in principibus.id ẽ primũ est bonũ:ꝛ scđm
Contra ar̃. non.Sed obicitur.dicit apl̃us Elegit nos ante mũdi
cõstitutionẽ.hoc erat apostolo multum delectabile.
ꝫ predestinatio erat ei multũ delectabilis ꝛ actualit̃:
ergo p̃destinatio erat in eo bonũ actuale. Et ad hoc
dicendũ ꝙ non valet hec argumẽtatio.predestinatio
erat ei delectabilis actualiter:ꝫ actuale bonũ.qꝛ nõ
entia per apprehẽsionẽ fidei q̃ est supra tp̃s delectãt
aĩam.bonum autẽ nõ importat solam dilectionẽ:sed
etiã causam dilectionis.ꝛ licet esse iustum actualiter
melius sit q̃ esse predestinatũ:tñ esse predestinatũ est
magis eligendũ:quia maius bonũ.sequit̃ etiã ꝙ esse
p̃destinatũ melius est q̃ esse iustũ nõ habito respectu
Ad scđm. ad hoc tp̃s determiatũ. Ad scđo obiectũ dicimus ꝙ
predestinatio multis modis fuit causa standi.i.deus
predestinãs.qꝛ eadẽ rõne qua predestinat:cõseruat ꝛ
Ad vltimũ facit pseuerare. Ad vltĩo obiectũ dicimus ꝙ potest
solui dupliciter.potest enĩ dici ꝙ cũ dicit̃ iste homo est
Nõ istã iste predestinatus.licꝫ hec dictio predestinatus sumatur
est predesti noĩaliter:tñ nihil copulat qđ in isto sit:sed tñ in deo
natus. respectu istius.ꝛ siliter de hoc nomine reprobus.nec
sequit̃ etiam ꝙ iste sit.sicut cum dicitur:chimera est
opinabilis.vel potest dici ꝙ hoc nomen predestinãs
copulat aliq̃d qđ in isto est:scilꝫ entitatem rõnalẽ.vñ
sequit̃ ꝙ iste sit:sed ex hoc nõ sequitur ꝙ aliq̃d bonũ
insit isti ex eo ꝙ idem habet̃ in hac:iste est reprobus.

¶De hoc verbo apostoli.quos
predestinauit:hos ꝛ vocauit.

q̃rit̃ q̃rto. Quarto querit̃ de verbo apl̃i.Quos p̃destiauit/
A hos ꝛ vocauit:ꝛ q̃s vocauit/hos ꝛ iustificauit:
Augustin9 ꝛ q̃s iustificauit/hos magĩficauit.De quo dicit aug.
Cõtra ar̃. ꝙ primum in deo est:tria vltima in nobis.Sed ꝯtra.
sicut tria vltima ṽba significant principaliter diuinã
essentiam/ꝛ cõnotant effectũ in creatura:ita ꝛ primũ.
ergo qua ratione predestinatio in deo est:eadẽ rõne
ꝛ alia tria.et sicut seq̃ntia ptinẽt ad nos:ita ꝛ primũ.
Opĩo do- Ad hoc dicimus ꝙ ratio dicti augustini hec est.quia
ctoris. verbũ predestinãdi aliq̃d ponit in deo:nihil in hoĩe.
non enĩ sequit̃ ꝙ si deus p̃destinauit ipm̃ ꝙ ipse hẽat
aliq̃d bonũ vel etiam ꝙ ipse sit.Sꝫ reliqua tria ṽba
presentialiter ponũt effectũ misericordie dei in hoĩe.
quoniã hoc verbum vocauit significat ibi interiorem
vocationẽ que est per gr̃am.et ideo dicit augustinus
ea pertinere ad nos.non tñ nõ negauit q̃n pertineãt
ad deum.sed predestinare ptinet ad solũ deum.Sed
q̃o incidẽs querit̃ vtrum aliq̃s possit facere ꝙ sit predestinatus.
Ar̃ ꝙ sic. Et videt̃ ꝙ sic.quia potest tñ facere ꝙ habeat gr̃am
ꝛ ꝙ in ea perseueret:ꝛ ita saluetur.sed si saluabitur/
p̃destinatus est:ergo potest facere ꝙ sit p̃destinatus.
Ad idem. Item potest facere ꝙ sit de numero beatorum:er-
go potest facere ꝙ sit de numero predestinatorum:
ergo potest facere ꝙ sit predestinatus. Sed contra.
In ꝯtrariũ esse predestinatum/est esse eternum:ergo non potest
arguitur. facere ꝙ sit predestinatus.quod cõcedimus.quia nõ
potest facere ꝙ habeat gratiã.Et nõ valet hec argu-
mentatio.iste potest tm̃ facere ꝙ habeat gr̃am:ergo
potest facere ꝙ saluet̃.et est ibi fallacia cõsequẽtis.qꝛ Fallacia ꝯñtis.
non sequit̃ ꝙ si aliq̃s possit facere antecedẽs:ꝙ possit
facere cõsequẽs.quia si aliq̃s potest facere aliquid vt
aperire fenestram:quo facto sol illuiabit domũ:non
tñ potest facere ꝙ sol illuiet domũ.Et sic pꝫ solutio Ad primũ.
ad primo obiectum.Ad scđo obiectũ dicimus ꝙ hec Ad scđm.
est falsa de non habente gr̃am:iste potest facere ꝙ sit B
de nũero predestinatoꝝ.quia si hoc verbũ respiciat
totum qđ sequitur falsa est:si non respiciat formam
p̃destinationis vera est.ꝛ est sensus.iste potest facere
ꝙ sit de numero illoꝝ qui sunt p̃destinati.sed ex hoc
nõ sequitur:ꝫ potest facere ꝙ sit predestinatus.quia
mõ predestinatus cadit sub potentia. Sed querit̃ an q̃o incidẽs
aliquis possit facere ꝙ alius sit predestinatus.quod Ar̃ ꝙ sic.
videt̃.quia dicit ambrosius ꝙ predestiatio dei iuuat̃ Ambrosi9.
precibus sctõꝝ:ꝫ per preces sctõꝝ deus predestinauit
aliquẽ. Item sancti merent̃ alicui infusionẽ gratie ꝛ Ad idem.
salutẽ eternã:et hoc est esse predestinatũ:ergo sancti
merent̃ alicui predestinatiõem. Itẽ per merita sctõꝝ Ad idem.
remunerat deus istum vita eterna.et hec deteriatio
per merita sctõꝝ.determiat verbum tantũ gratia
cõnotati:non gr̃a principalis significati.sic enim falsa
esset.eadem rõne hec est vera:deus p̃destinat istũ per
merita sctõꝝ:vt determiatio determinet verbum tm̃
gratia effectus. ¶Solutio.Nullus potest facere ꝙ Solutio.
aliquis sit predestinatus:qꝛ sic tpale est causa eterni.
Sciendũ ergo ꝙ p̃destinare duas habet assertiones. Notandũ.
vnam principalẽ ꝛ eternã.aliam secundariã ꝛ tpalẽ.
Idem enĩ est deus predestinat istum:ꝙ deus p̃uidit Due asser-
ab eterno se daturũ.ꝛc̃.Et cum dicitur predestinatio tiões in p̃-
iuuat̃ precibus sctõꝝ.illa deteriatio respicit secũdariã destinatiõe
assertionẽ non principalẽ.et ex hoc nõ sequit̃ ꝙ sancti
faciant ꝙ iste sit predestinatus:qꝛ mõ respicit̃ princi-
palis.per hoc patet solutio ad secundo obiectũ. Ad Ad scđm.
tertio obiectũ dicimus ꝙ hoc verbũ remunerat.vnã Ad tertiũ.
solã habet assertionẽ ꝛ illam temporalẽ.propter hoc C
non est simile de hoc verbo predestinat.

¶Vtrum presciẽtia dei:necessitatem inferat rebus.

Quinto q̃rit̃ vtrũ presciẽtia dei ĩferat necessitatẽ Quĩta q̃o.
rebus.Probat̃ ꝙ sic.deus preuidit illum esse Ar̃ ꝙ sic.
dãnandũ.sit ita.ergo iste damnabit̃.sed necessariũ est
deũ preuidisse istum esse dãnandũ.ꝓbatio.presciẽtia
dei infallibilis est ꝛ inuariabilis:ꝫ deus infallibiliter
ꝛ ineuitabiliter preuidit istum esse damnandum:er-
go necessario preuidit istum esse damnandum:ergo
necessariũ est istum esse dãnandũ.Item deus ĩmuta- Secũdo ar̃
biliter preuidit istum esse damnandũ:ergo non est ei
imputãdum si damnetur.Item deus immutabiliter Ad idem.
preuidit istum esse dãnandũ:ergo nõ potest esse quin
iste dãnet̃. Ad hoc dicũt quidã ꝙ hec ẽ duplex:deus
immutabiliter preuidit hoc.quia si hec determiatio Prĩa opĩo
immutabiliter determinet verbũ in comparatiõe ad
rem noĩatiui:vera est:qꝛ in deo nulla ẽ mutatio.si in
cõparatiõe ad rem accusatiui falsa est:qꝛ in re preuisa
mutabilitas est. Sꝫ hec solutio nulla est:qꝛ sicut nõ
potest esse ꝙ deus modo preuideat aliquid qđ prius hec solutio
non preuidit vel ecõuerso:ita nõ potest esse ꝙ aliqua nulla est
res sit modo preuisa/ꝛ prius nõ fuerit preuisa.et ista
mutabilitas ex pte rei inq̃tũ preuisa est.preuisiõem
enĩ oportet ibi cõtineri:quia aduerbiũ deteriat ṽbũ.
Preterea hec erit duplex:deus necessario p̃uidit hoc.

⁊ erit vera in vno sensu.hec enī est vera:deus qui est
necessario preuidit hoc. Sed ꝯtra.deus cōtingenter
preuidit hoc.ſm ꝙ aduerbiū determinat verbum in
D cōparatiōe ad deum.quia deus qui preuidit hoc non
potest preuidisse hoc.ergo hec ē falsa vtroqꝫ modo:
deus necessario preuidit hoc.qđ concedimus.Et hec
Opinio do- est vera vtroqꝫ mō:deus īmutabiliter preuidit hoc.
ctoris. sed nō sequit̄:ꝙ necessario preuidit hoc.et est fallacia
Falla ꝯñtis cōsequētis a supiori ad inferius affirmādo.qꝛ omne
necessariū est īmutabile:sed nō ecōuerso.qꝛ antixpm
fuisse futurū est verꝫ: et īmutabile ſm cōem opinionē
Hec argu- non tñ est necessariū.Et non valet hec argumētatio.
mētatō non deus īmutabiliter preuidit hoc.s.istū esse dānandū:
valet. ergo nō potest esse quin iste dānet̄.et est fallacia acci-
Falla acci- dentis a ꝯiūcta predicatiōe ad diuisam.qꝛ īmutabile
dentis. duo negat coniūctim.est enī sensus ꝙ deus ꝓuideat
modo istum esse dānandū:ita ꝙ prius nō preuiderit.
⁊ est instantia.antichristum fuisse futurum est verum
immutabile:ꝙ nō potest esse quin sit verū.Silr nō
valet.deus īmutabiliter preuidit istum eē dānandū:
Nō diligēt ergo nō est isti imputandū si damnet̄ iste.Prescietia
enī dei nō imponit necessitatē rebus:qꝛ deus ꝓuidet
res tales quales future sunt:sꝫ necesse illas preuidet
in necessitate:si ꝯtingētes in ꝯtingētia.vñ si preuidet
quoddā cōtingens futurū ꝯtingēs est deū preuidisse
q̄o incidēs. illud.Sed q̄rit̄ in quo est illa ꝯtingētia.Et nos dici-
Opio do- mus ꝙ illa cōtingētia est in deo:quia illa cōtingentia
ctoris. nichil aliud est ꝙ potētia preuidendi q̄ est in deo ſm
ꝙ se habet ad duo opposita:scꝫ preuidere ⁊ non pre-
Contra af. uidere.Sed iterꝫ obicitur.si homo presciuit aliquid
necessariū est ipm sciuisse illud:sed certior est scientia
dei ꝙ scientia hois:ꝙ si deus sciuit vel preuidit aliq̄d
necessariū est ipm preuidisse illud.et ita oīa ex neces-
sitate eueniūt.Ad hoc dicendum ꝙ non est simile de
sciētia hois ⁊ de sciētia dei.quia sciētia hois generat̄
a rebus q̄ ponunt imagines suas in aīa.vñ necessariū
est res generasse scientiā sui in aīa.sed sciētia dei non
format̄ a rebus īmo seipso videt non tantū preterita
pñtia:sed futura cōtingētia.est ꝙ certior dei sciētia ꝙ
Nō diligēt sciētia hois q̄tū ad infallibilitatē:sed non q̄tū ad rei
Iterū af. fixionem vel determiatiōnē.Item deus presciuit ab
eterno antichristum fore:sed antichristū fore nō erat
verum ab eterno.qꝛ veritas eius non fuit ab eterno.
ergo deus presciuit illud anteꝙ verū esset:ergo ⁊ qñ
erat falsum.et hoc impossibile:qꝛ falsum non scitur.
Ad idē af. Item antichristum fore non erat verū ab eterno:nec
veritate rei/nec ꝟitate dictiōis.quia nec res erat:nec
aliq̄s qui enūciaret.ergo deus sciuit illud anteꝙ eēt
opīo aliq̄ꝝ. verum.Ad hoc dicūt quidam ꝙ hec est duplex.deus
presciuit antichristū fore.si intelligatur de re siue de
euētu vera est:si de dicto falsa est. Sed potest dici ꝙ
ꝟitas rei et duplex est ꝟitas.scꝫ veritas rei qua homo verus est:
ꝟitas dicti- vel argentūverū.⁊ sic de aliis.et veritas dictiōis que
onis. est adequatio intellectus ad rem.nō solū intellectus
humani vel angeli:sed etiā diuini.Vñ qñ dicimus ꝙ
huiusmodi veritatē antichristū esse futurū est verum
ab eterno:⁊ mundū fuisse futurū.silr ⁊ illa veritas
est adequatio intellect⁹ diuini ad rem.⁊ est illa ꝟitas
Augustin⁹ increata idem ꝙ deus.probat enī aug.ꝙ veritas est
eterna:ꝓpter hoc ꝙ mūdum fore erat verum anteꝙ
mundus esset.patet ergo ꝙ hec est falsa:deus sciuit
Alia q̄o p̄n antixpm fore anteꝙ esset verū.Querit̄ postea vtrum
cipalis. presciētia dei imponat necessitatē in aliquo vniūsali.
Af ꝙ sic. Et videt̄ ꝙ sic.quia dicit̄ in apoca.Sustinete modicū

tēpus donec impleat̄ nūerus fratrū vroꝝ.Numerus
p̄destinatorū implebit̄:⁊ nichil potest impedire quin
impleat̄.hoīes enim non possunt impedire p̄destina-
tionē.nec deus potest impedire:quia non vult.ergo
necesse est numerum predestiatorum impleri. Item Scđo af.
nūerus predestinatorū inchoatus est ⁊ non est adhuc E
impletus.nec potest remanere imperfectus:quia de
deo nō potest dici:iste cepit edificare ⁊ nō potuit cō-
summare.quia dei pfecta sunt opa.igitur necesse est
numerū p̄destinatorū impleri.Item in apoca.Tene Tertio af.
qđ habes:ne alius accipiat coronam tuā.ergo si iste
non habet:alius habebit.et sic necesse est numerum
predestinatorū impleri.Sed ꝯtra.quod est in libero In opposi
arbitrio non est necessarium:ergo nō est necessarium tum af.
numerū predestiatorū impleri.Itē nūerus predesti- Secundo.
natorū nō est impletus:et possibile est ꝙ oēs qui mō
sunt dānent̄.qđ patet in singulis silr.Itē possibile Tertio.
est ꝙ oēs qui futuri sunt dānent̄:qꝛ possibile est istos
mille dānari:⁊ istos duo milia/⁊ istos decem milia/⁊
ita de oībus:ꝙ possibile est oēs qui modo sunt ⁊ qui
futuri sunt/dānari.ergo non est necessariū numerum
p̄destinatorꝝ impleri. ¶Solutio.dicimus ꝙ p̄desti- Solutio.
natio siue electio dei huic vniūsali infert necessitatē.
vñ necesse ē numerum predestinatorū impleri.Et ad Ad primū.
prīo obiectū dicimus ꝙ hec ē falsa:in libero arbitrio
hominū est numerum predestinatorꝝ impleri.īmo in
predestinatiōe ⁊ ꝓuidentia dei:qui etiā per malos ⁊
impedientes implet numerū predestinatorum:quia Nō ista dili
deo militat omne quod optat.sed in libero arbitrio genter.
cuiuslibet est an ipe dānet̄.Ad scđo obiectū dicimus
ꝙ nō est possibile oēs qui sūt vel futuri sunt/dānari. Ad scđm.
Et ad hāc:possibile est centum milia vel mille milia doctor ma-
dānari.respōdendū est ꝓbabiliter.sistendū est enim net h dubi⁹
alicubi:sed nescimus vbi. Itē solet queri an nūerus q̄stio icidēs
predestinatorū possit augeri vel minui.et dicimus ꝙ
ſm ꝙ intelligit̄ cōposita nō potest augeri vel minui:
quia nō potest esse ꝙ tot sint hodie p̄destinati:⁊ heri
pauciores vel cras.sed si itelligat̄ diuisa/dubia est:qꝛ
nescimus an huic numero(demōstrato nūero p̄desti-
natorū)posset addere deus tres vel q̄ttuor aut sub-
trahere.Credendum est enim ꝙ tātus erit numerus Nō iterum
predestinatorū ꝙ si adderent̄ aliquot non esset maior istud.
iocūditas vel festiuitas in ciuitate dei:silr si aliqui
subtraherent̄ non minueret̄ iocūditas.Notādum est Nō de ele-
autē ꝙ idem est electio dei eterna ꝙ p̄destinatio.Vñ ctione.
apls Elegit nos añ mūdi cōstitutionē.et in euāgelio F
Nō vos me elegistis:sed ego elegi vos. Sꝫ videt̄ ꝙ ꝯ dicta af.
electio non debet dici de deo:qꝛ eligētia est volūtas
cōsiliata.cōsiliū autē non cadit in deum:quia cōsiliū
est de ignorato vel ignorabili.non enī cōsiliat̄ aliq̄s
an bñfaciendū sit parentibus.ꝙ eligentia non dicitur
de deo.Item dicit damas.ꝙ volūtas dicit̄ de deo:sed Scđo af.
electio ⁊ cōsiliū nequaꝙ.Et ad hoc dicendum ꝙ non Solutio.
proprie dicunt̄ de deo:sed sicut dicunt̄ studia dei.vñ
Annūciate inter gentes studia eius.facta exq̄sita acsi q̄d studiuꝫ
per multū tēpus studuissent.similiter cōsiliū dei est dei ⁊ q̄d cō
volūtas certissima acsi diu deliberata eēt.Vñ electio siliū.
dei importat quattuor.primo certam voluntatem. Electio im
scđo diuinam eēntiā:vt eius causam.tertio grām in portat q̄ttu
presenti.quarto gloriā in futuro.et predestiatio tria or.
vltia significat:sed in primo differt ab electiōe:signi- p̄destinatio
ficat enī añcessionē quā nō significat electio.Sciēdū iportat tria
autē ꝙ q̄uis non esset nisi vnus predestinatus:tñ ille Nō etiā de
diceret̄ electus.qꝛ ꝙ dicat̄ electus q̄si ex aliis electus electione.

ethimologia est ⁊ non est de significatione vocabuli.
sicut hic.lapis dicitur quasi ledens pedem.

¶De prouidentia diuina. Ca.xi.

COnsequēter dicendum est de prouidētia diuia:
q̄ est cura ⁊ diligētia qua deus subditis mīstrat
necessaria siue sint bōa siue sint mala pene.s.flagella
damascen⁹. quib⁹ deus flagellat hoīes ad correptionē.Vñ dicit
q̄d ꝓuiden ioh.damas.ꝙ ꝓuidentia est volūtas dei propter quā
tia. omnia q̄ sunt/cōuenietem ducatum suscipiūt.probat
ꝓbat dupli ioh.damas.duobus argumētis ꝙ deus est oīm pro-
citer. uisor.quia si eēt alius creator/alius prouisor/vterqꝫ
scđo ꝓbat eēt impotens.iste ꝓuidēdi/iste creandi.Item hoīes
⁊ irrōnalia aīalia propriis filiis ꝓuident naturaliter:
et qui nō prouidet/improbat̄.i.vituperabilis est.sed
deus nullo mō vituperabilis est:ꝙ ipe ꝓuidet oībus.
Dicit aūt damas.ꝙ si dei volūtas est ꝓuidentia oīno
necesse est omnia que ꝓuidētia fiunt ⁊ optima ⁊ deo
decentissima fieri ⁊ vt non est melius fieri.sed si hoc:
ꝯ illud af. ergo oīa q̄ fiunt ꝓuidentia diuina optima sunt:ergo
delectabilissima.qꝛ bonū est cuius apphensio delec-
tatio est.ergo oīa que fiunt per ꝓuidentiā diuinam
h summe delectāt hoīes.et hoc falsum:īmo in multis
cōtristatur. Item dicit damas.ꝙ prouidentia diuina
duplex est.q̄dā est ſm acceptiōeꝫ:q̄dā ſm cōcessionē.
ſm acceptionē sunt quecūqꝫ in ꝯtradictiōe sunt bōa:
sicut grā/glā/⁊ hmōi.Dicit damas.ꝙ deus añcedēter
volūtas an vult oēs saluari:ad hoc enī est eius añcedēs volūtas
tecedēs ex ⁊ acceptio ex ipso existens.bona enī spūaliā ex corde
deo:ꝯñs ex suo dat.prouidentia ſm cōcessionem est volūtas dei
nobis ſm cōsequens ex nr̄a causa:sicut punire qđ nobis infligit̄
damascenū ex pctō nostro.Sed ſm hoc videt̄ ꝙ deus aliq̄d vult
ꝯ hoc af. prius qđ nō vult posterius:⁊ aliud posterius qđ non
vult prius:et ita mutabilis ē.⁊ quicq̄d vult/ab eťno
Solutio. vult. ¶Solutio.Ad primā dicimus ꝙ oīa optima
Ad primū sunt in genere suo et ordine.sicut dicit̄ in geñ.Vidit
deus cūcta que fecerat:⁊ erāt valde bona.In vītate
enim valde bona sunt ⁊ in se delectabilia sūt.Sed ꝙ
aliquos non delectent:hoc accidit duabus de causis.
Pria cā. prima est propter infirmitatē hoīm.oculi enī infirmi
Scđa cā. non possunt videre radios solis.secunda est propter
admixtionem operis diaboli.tristant̄ enim hoīes qñ
vidēt malis dignitates dari.et hoc est ꝓpter maliciā
quā vidēt in ipsis.sed si attenderēt malos creaturas
dei/⁊ deum dare bona creaturis suis:non tristarētur
īmo delectabile eis eēt.Ad scđo obiectū dicimus ꝙ
Ad scđm. velle antecedēter ⁊ velle ꝯsequēter sumunt̄ pro velle
in actu ⁊ ꝓ signo diuine volūtatis.et ex hoc nō sequit̄
ꝙ deus mutabilis sit.sicut nō sequitur si modo creat
hanc aīam ⁊ prius nō creabat:ꝙ sit mutabilis.Pro-
ꝓuidentia uidentiā ſm ꝯcessionē vocat damas.derelictionē quā
ſm ꝯcessio- diuidit in duas species.Est enim quedam derelictio
nem. dispensatiua eruditiua:⁊ quedā derelictio est finalis
Duplex de desperatiua qua derelinquūtur mali incorrigibiles.
relictio. Dispēsatiua eruditiua est q̄ ad directionē/⁊ gloriā/⁊
salutē patiētis fit/⁊ alterius zelum ⁊ imitationē:vel
etiā ad gloriā dei.⁊ hāc diuidit damas.in septē spēs.
Prima Pria est cum deus cōcedit iustū incidere in calami-
h tates:vt eam que ipsi latet virtutē/aliis manifestam
Secunda. faciat.vt in Iob.Scđa est cum cōcedit ꝯuenientiū q̄d
agi vt per opatiōnē sicut estimat̄ cōuenientē magnū
quid ⁊ mirabile dirigat̄.vt per crucem salutē hoīm.
Tertia. Tertia est cum cōcedit pati scūm mala:vt non a recta
cōsciētia excidat:vel ne de data ei virtute ⁊ gratia in

supbiā incidat.vt i paulo.Quarta ē cum derelinquit̄ Quarta.
quis ad tempus in directionē aliorꝝ:vt quod ſm ipm
est intuentes alii erudiant̄.vt in lazaro ⁊ in diuite.ad
instructiōem enim nostram derelictus est lazarus in
miseriis.Quinta est cum derelinquit̄ quis in alterius Quinta.
gloriā vt p ꝓpriū vel parentū pctm̄.vt in ceco nato.
Sexta est cum ꝯcedit̄ quis pati in alterius zelum:vt Sexta.
gloria eius qui passus ē magnificata in zelū.id est in
imitationē aliis fiat passio spe future glīe ⁊ desiderio
eternorꝝ bonorꝝ.vt in martyribus. Septima est cum Septima.
cōcedit̄ q̄s incidere in nefariā opatiōnē in directionē
alterius deterioris passionis.vt cum aliq̄s est elatus
in virtutibus cōcedit hūc deus incidere in adulteriū:
vt ex casu in sensum veniēs ꝓprie infirmitatis humi-
lietur ⁊ cōfiteat̄ dño.Sed ꝯtra ista videt̄ dicere aug. ꝯ ista videt̄
sup psalteriū.qui dicit ꝙ oīs pena que in pñti nobis augustin⁹.
infligitur:aut infligit̄ ad purgationē/aut ad cōuersi- Psalteriū
onem/ aut ad initium pene eterne.videt̄ ꝙ diminutus
vel damascen⁹ supfluus.Ad hoc dicēdū ꝙ in diuisiōe Solutio.
quam facit aug.non cadit septima species neqꝫ scđa.
septima enī excludit̄ cum dicitur:oīs pena q̄ infligit̄.
deus enī non infligit vicia.secūda excludit̄ cum dicit:
in presenti.filius enim dei mō non crucifigit̄.sed alie
quinqꝫ spēs cōtinent̄ sub primo mēbro:vt patet dili-
genter intuenti.oēs enim purgatorie sunt.martyres Opīo do-
enim in martyrio purgabātur.vñ vasa figuli probat ctoris.
fornace.⁊c.Dicimus ergo ꝙ sufficiēs est diuisio aug. quō intelli
quod patet quia vel infligit̄ pena bonis vel malis.si git̄ diuisio
bonis:ad purgationem.si malis:aut corrigibilibus augustini ⁊
aut incorrigibilibus.si corrigibilibus:ad ꝯuersionē. quō illa da
si incorrigibilibus:ad initiū pene eterne.dicit enī da- mascent
mascenus ꝙ multi sunt modi ꝓuidētie diuine ⁊ neqꝫ multi mōi
sermone interpťari in intellectu cōprehēdi potētes. ꝓuidētie.
sed oportet scire ꝙ oēs tristes superuētiones his qui
in gratiam actionum suscipiūt:ad salutem inducunt̄. I

¶De potentia dei. Ca.xii.

POst predestinationem ⁊ ꝓuidentiā:dicendū est
de potētia dei.Circa quā prīo dicēdū est quare
deus dicat̄ omnipotēs:⁊ q̄tū se extendit potētia dei. Pōt queri
scđo ſm quid debeat dici possibile simpliciter.tertio vtrū de⁹ sit
vtrū mutatio aque in vinū fuerit miraculosa.quarto ops ⁊ ē pi
an mutatio virgarū magorū fuerit naturalis.quinto ma questio
an deus possit saluare iudam ⁊ dānare petrum.sexto hui⁹ capit̄.
vtrum possit facere de corrupta virginē.Circa primū De⁹ ē ops.
dicit̄ ꝙ deus est omnipotēs:qꝛ potest oīa.sed si hoc: Contra af.
ergo potest currere:ꝙ potest peccare.Sed ad primū Ad primū.
dicendū est ꝙ nō valet:quia cū dicit̄ deus potest oīa.
per hūc terminū oīa significant̄ creature vt subiecte
potētie diuīe:nec retorquet̄ ad deum vt ad subiectū.
sed cum dicit̄ potest currere deus.significatur cursus
nō solū vt subiectus diuīe potētie:sed etiā vt accidēs Falla acci-
deo tanꝙ subiecto.vnde est ibi fallacia accidētis.Ad dentis.
hoc aūt argumētū deus potest oīa:ꝙ potest peccare. Ad scđm.
duobus modis rñdet̄ ſm illos qui dicūt ꝙ peccatum
nichil est non valet argumentatio:quia peccare non
cōtinet̄ sub illa vniuersalitate.malicia enim ſm aug. ſm augusti
nō habet causam efficiētē sed deficientē.ſm illos qui num.
dicūt ꝙ pctm̄ est aliq̄d dicendū est ꝙ deus non potest duplr̄ pt di
facere oīa simpliciter:sed omnia q̄ posse est pure po- ci ad hoc.
tentie:sed posse peccare non est pure potentie immo
impotētie potius.non solū aūt potest deus ea q̄ sunt Alr̄ dr ops
ſm cursum nature sꝫ ea q̄ sunt supra naturā:vt cecos
illumiare/mortuos suscitare/⁊ de costa ade mulierē

Augustin⁹ dicit.

facere: ꝛ cōsimilia que natura nō potest facere. Unde dicit aug. ꝙ in costa erat vt ex ea posset fieri mulier: sed nō erat in costa vt ex ea fieret mulier.

ꝯ hoc ar.

Sꝫ hoc videtur esse falsum: quia si in costa erat vt ex ea posset fieri mulier: ergo in costa erat causa vnde ex ea fieret mulier: ergo in costa erat vt ex ea fieret mulier.

Scđo ar.

Itē in quocūqꝫ ē potētia currēdi: in eo est vt currat. ergo cū in costa eēt potētia vt ex ea fieret mulier: in costa erat vt ex ea fieret mulier.

Solutio.

I

duplex potentia.

Et ad hoc dicendum est ꝙ duplex ē potētia. scꝫ materialis ꝛ passibilis: ꝛ formalis siue actiua. potentia materialis nō habet posse super effectum nisi in suscipiēdo. sed potētia formalis siue actiua habet posse sup effectū.

Opinio doctoris.

Dicimus ergo ꝙ in costa erat tm̄ potētia materialis ꝛ susceptiua forme mulieris: sꝫ in deo potētia actiua q̄ poterat spoliare costā forma sua ꝛ inducere formā mulieris. et qꝛ potentia materialis nō habet posse sup effectum: propter hoc hec est falsa. in costa erat vt ex ea fieret mulier. Unde patet ꝙ nō valet p̄ria argumētatio.

Instantia.

instātia in domo est vt possit illuīari: ergo in domo est vt illumīetur.

Ad scđm.

Ad scđo obiectū patet solutio: quia potētia currēdi potētia actiua est. et nō est simile de potētia actiua: ꝛ de potētia passiua.

Iterū ar.

Sꝫ obicit̄ ꝯtra hoc. quia sicut ad potentē dare ptinet dare ista: sic ad potētē suscipere pertinet ista suscipere. ergo si in costa erat vt ex ea posset fieri mulier: in costa erat posse suscipere formā mulieris. igit̄ in costa erat vt ex ea fieret mulier.

Ad idem.

Item in hoīe est non solū posse illuīari a deo: sed etiā illuīari. vñ Cōuertimini ad me: ꝛ ego cōuertar ad vos. ergo in costa erat nō solū posse suscipere formā mulieris: sed etiā suscipere. et inde vt prius.

Solutio. potētia passiua cū volūtate ꝛ sñ voluntate.

¶ Solutio. q̄dā potētia passiua ꝛ materialis ē sine volūtate: ꝛ quedā cum volūtate. et que cum volūtate duplicem potest habere statū: aliqñ enim habet potentiā actiuam vt formalē sibi paratam: aliqñ non habet. verbi gratia. homo potest illuīari a deo: ꝛ p̄ter hoc habet potētiā actiuam per quā potest facere qđ in se est: quo facto deus faciet qđ in se est. ſm hoc est cōcedendū quia in hoīe est non solū vt possit illuīari a deo: sed etiam vt illuminet̄.

ꝓbat̄ a sili.

Item iste potest hr̄e prebēdā parisiēsem: habet enī potentiā suscipiēdi. sed quia nō habet secū potentiā actiuam preparantē ad suscipiendū: non est in ip̄o habere vel suscipere prebendā illam. similiter nō erat in costa suscipe formā mulieris: qꝛ non hēbat aliq̄modo potentiā actiuam p̄paratiuā vel p̄parantē ad suscipiendū.

Nota hic.

vnde nō in quocūqꝫ est posse suscipere: est suscipere.

ꝯ hoc ar.

Itē in costa erat vt ex ea posset mulier fieri: quia poterat fieri a deo. ergo in hoīe ē vt ex eo posset fieri asinus: qꝛ homo potest fieri asinus a deo: ergo hō potest fieri asinus. silr̄ potest fieri capra. ꝛ sic de alijs. ergo potest fieri quidlibet. ꝛ hoc videtur incōueniēs.

Scđo ad idem.

Item si hō potest fieri asinus a deo (cum eius potētia sit amplissima) potest ergo facere ꝙ homo sit asinus: qua rōne diuisim / ꝛ eadem rōne ꝯiūctim. et ita potest facere ꝙ idem sit homo ꝛ asinus simul: ꝛ ꝙ idem sit albū ꝛ nigrum simul.

K

Solutio aliquoꝝ.

Ad hoc dicūt quidā ꝙ in hoīe nō est vt possit fieri asinus: sed in hoīe est potentia vt possit fieri asinus. sicut in beata virgine non erat potētia vt pareret: sed erat potētia vt posset parere. vnde negāt hāc ꝛ cōsimiles: de hoīe potest fieri asinus.

ꝯ hoc ar.

Sed ꝯtra. deus facere potest de asino hoīeꝫ: ergo de asino potest fieri homo a deo.

Scđo ar.

Item de limo terre factus est homo. hoc nō potest negari. ergo de limo terre poterat fieri homo: ergo multo forti⁹ de asino potest fieri homo: quia maior est silitudo.

Tertio ar.

Itē de ouo potest fieri aīal. ꝛ hoc est per corruptionē: qꝛ potest corrumpi forma oui / ꝛ introduci forma pulli. siliter potest asinus corrumpi ꝛ spoliari forma sua: qꝛ que deus cōiunxit potest diuidere ꝛ introduci forma hoīs: ꝛ ita ex asino potest fieri homo.

Quarto ꝑ augustinū.

Itē dicit aug. ꝙ in qualꝫ re ē naturalis obediētia qua deus potest facere quicq̄d vult de ea. vñ de aqua potest fieri naturaliter vinum: ergo de asino potest fieri homo.

Opio doctoris.

qđ cōcedimus. potest enī fieri a deo ꝙuis nō possit fieri a natura. non tñ concedimus ꝙ deus possit facere ꝙ idem sit homo ꝛ asinus simul: aut ꝙ idem sit nigrū ꝛ album simul. quia nō potest negare ꝛ nec facere ꝯtra se. faceret aūt ꝯtra sapientiā suā ꝛ ordinationē ꝛ bonitatē suā qua optime oīa disposuit: si faceret ꝙ idē esset hō ꝛ asinus.

ꝯ hoc ar.

Sed obicit̄ de illa naturali obediētia. sicut cera naturaliter susceptibilis ē impressiōis: ita iste cecus naturaliter susceptibilis ē visus: ꝓpter naturalē obedientiā q̄ in rebus est. ergo naturaliter potest habere visum: ergo naturaliter potest videre: et naturalit̄ est regressus a priuatiōe ad habitū.

Solutio.

Solutio. hec est duplex iste cecus potest videre. si sumatur videre pro vti visu falsa est: ꝛ hoc verbū potest significet potentiā actiuā. si pro hr̄e visum vera est: ꝛ hoc ṽbū pōt significet potentiā materialē ꝛ susceptiuā.

¶ Utrū possibile simpliciter dicat̄ tantū ſm causas supiores aut ſm inferiores.

Secūda q̄o hui⁹ capl̄i. triplex opinio.

SEcundo querit̄ vtrū possibile simpliciter dicat̄ tantū ſm causas inferiores: aut tātū ſm causas superiores: aut aliqñ ſm illas: aliqñ ſm alias. et sup hoc triplex est opinio.

L

q̄d sit possibile secūdū istos.

Quidā enī dicunt ꝙ solū illud est possibile simplicit̄ qđ est possibile ſm causas inferiores. vñ ſm istos nō sequit̄. hoc est possibile deo: ergo est possibile. ſm istos etiā virginē peperisse ē impossibile: licet sit verum quia nō est possibile ſm causas iferiores. nec valet ſm eos ista argumētatio. si virgo peperit cum viro cōcubuit: sed virgo peperit: ergo cum viro cōcubuit. quia propositū est in terra ꝛ assumptū est in celo.

hec solutio nulla est.

Sed hec solutio nulla ē: est enī ꝯtra artē. quia regula est si aliq̄d sequit̄ ad aliud: si primum est verū ꝛ vltimū.

Regula est

ꝯ istos est augustinus

Item ꝯtra istos est aug. qui dicit sup illud ṽbū apostoli. Stultā fecit deus sapiētiā huius mūdi. sapiētia mundi impossibile iudicat qđ in natura rerum nō videt. hanc aūt stultam fecit deus possibile fore declarādo atqꝫ faciēdo qđ ipsa impossibile iudicat. et loquit̄ de huiusmodi virginē parere. ꝛc. ergo deus declarauit hoc esse impossibile anteꝙ̄ euenisset erat possibile ꝛ non ſm causas inferiores. ergo non solū illud ē possibile qđ est possibile ſm causas inferiores.

Ad idē est augustinus

Item dicit aug. ꝙ anteꝙ̄ mūdus esset / mundū fore erat verū: ergo erat possibile nō ſm causas inferiores. ꝛ inde vt prius.

Ad idē ar.

Item ſm istos deum esse non est possibile: nec deum esse eternum ꝛ vnum. propter hoc dicimus ꝙ hec opinio nō pōt sustineri. Alij dicūt ꝙ omne illud ꝛ solum est possibile simpliciter qđ est possibile ſm causas supiores. vñ ſm istos bene sequitur. hoc est possibile deo: ergo est possibile. Sed ſm hoc virginē parere / cecū videre / fuit possibile ante euentū sicut ꝛ in ipso euētu: ergo quādo euenit non fuit miraculum.

P̄ria ratō hui⁹ opiōnis.

Item simpliciter ante incarnatiōem virgo manēs virgo non potest parere: quia non habet potentiā pariendi. ergo impossibile est virginē manentem virginē parere. ꝛ tñ possibile est deo. ergo non omne

scđo ad idē

est deo possibile est possibile simplr̄. Itē deus stultaꝫ fecit sapiētiā hui⁹ mūdi possibile fore declarādo atqꝫ faciendo qđ ip̄a īpossibile iudicat: ergo deus de īpossibili facit possibile. ergo anteꝙ̄ fecisset nō erat possibile anteꝙ̄ fecisset de⁹ illud eē possibile: ergo nō semp fuit possibile. ꝛ tñ semp fuit possibile deo: ꝛ inde vt pri⁹.

ꝯtia opinio

Propter hoc dicūt alij ꝙ nec tm̄ ſm causas īferiores dicit̄ q̄d possibile nec tm̄ ſm cās supiores: sꝫ aliqñ ſm has aliqñ scđm illas: qꝛ ſm diuersa adiūcta hec dictio possibile copulat ꝑ diuersis possibilib⁹. Uñ cū dr̄ possibile est deū esse hec dictio possibile copulat ꝓ possibilitate ſm causas superiores. ꝛ sic est vera. et cū dicitur possibile est cecū videre copulat ꝓ possibilitate scđm causas inferiores. vñ falsa est.

sꝫ hoc duob⁹ mōis deus facit de impossibili possibile.

isti dicūt ꝙ virginē peperisse mō est possibile: aliqñ tñ fuit īpossibile. ꝛ de⁹ de īpossibili facit possibile duob⁹ modis. vno mō reparādo naturā sicut in ceco illuīato: ꝛ tūc potētia est miracłosa: sꝫ act⁹ natał. alio mō dādo nouā potētiā sicut dedit btē virgini potētiā ꝯcipiēdi sine viro: ꝛ tūc potētia miraculosa est ꝛ act⁹ silr̄ miraculosus est.

M

ꝯ hanc ar.

Sꝫ iteꝝ ꝯtra hāc opinionē obicit̄: qꝛ si aliq̄d est albū aliq̄ albedine est albū simplr̄: ergo si aliq̄d est possibile aliqua possibilitate est possibile simpliciter. Sꝫ virginē manentē virginē parere sp fuit possibile aliqua possibilitate: qꝛ possibilitate diuina. ergo sp fuit possibile.

Scđo ar.

Itē sitimus ante īcarnationē. si deus facit ꝙ ṽgo manēs virgo pariat virgo manēs virgo parit: sꝫ possibile est primū. modo eñ cōstat ꝙ de⁹ facit illud: ergo vltimū. et ita virginē manentē virginē parere sēp fuit possibile.

Opinio doctoris.

qđ cōcedim⁹. Unde adherem⁹ scđe opinioni q̄ dicit ꝙ oē illud ꝛ solū est possibile simplr̄ qđ ē possibile ſm cām superiorē. s. ſm deū ꝛ nō excludit̄ qđ est possibile ſm causas īferiores: qꝛ oē tale est possibile deo. sed non ecōtrario.

Ad primū

Et ad primo obiectū dicimus ꝙ ꝙuis p⁹us esset possibile cecū videre: virginē parere: tñ cū eueīt miraculū fuit. qꝛ ille euētus sup naturā fuit. In hoc eñ est miraculū ꝙ de īpossibili ſm naturā fecit verū.

Ad scđm.

Ad scđo obiectū dicim⁹ ꝙ nō valet hec argumētatio virgo manēs virgo nō pōt parere: ergo virginē manētē virginē parere est īpossibił.

Nota istud

De re eī vera ē: sꝫ de dicto falsa. Unde scđa opio de re pōt sustineri. de dicto non.

Ad tertiū.

Ad tertio obiectū dicim⁹ ꝙ de⁹ nō fecit de īpossibili possibile: sꝫ qđ erat possibile pri⁹ fecit in actu. Uñ auctoritas sancti augustini sic est intelligenda. stultā fecit deus sapientiā huius mundi: possibile fore faciēdo / declarandoqꝫ ꝛc. Fecit quidē qđ prius erat possibile ꝛ declarauit illud esse possibile cū crederet̄ illud esse impossibile. Unde dicimus ꝙ virginē parere ante incarnationē fuit possibile possibilitate increata: sicut et mundū fore anteꝙ̄ mūdus esset fuit verū veritate increata: ꝛ possibile possibilitate increata. veritati eñ increate respondet possibilitas increata:

N

sed de hac non cogitauerūt philosophi. vnde iudicabant illud īpossibile qđ deus ostēdit possibile faciēdo illud et ideo stultā ostendit esse illā sapiētiā. Unde in illa auctoritate augustini intelligitur īpossibile scđm q̄d secundū opinionem philosophorum.

¶ Utrum deus fecerit miraculū mutando aquam in vinū.

Tertia q̄o h⁹ capituli Ar ꝙ non.

TErtio queritur vtrum deus fecerit miraculum mutando aquam in vinum. videtur ꝙ non: qꝛ dicit augustinus super illuꝫ locum ꝙ deus quotidie multa maiora facit qñ per totū mūdū in vitib⁹ mutat aquam in vinum: et sic multa maiora facit et multo mirabiliora.

q̄d admiratio ſꝫ aug.

qꝛ admiratio vt dicit Aug. nichil aliud est ꝙ̄ timor de magno fantasmate vel magna ymaginatione. ergo si ista maiora nō sunt miraculuꝫ nec illud.

Solutio.

¶ Solutio. sine dubio maiora facit deus quotidie ꝛ ſm quātitatē et ſm qualitatē. tñ hoc faciēdo nō facit miraculū: qꝛ hoc facit mediāte natura. sed aquā mutauit in vinū non mediāte natura.

q̄re aliq̄d dr̄ miraclꝫ.

vñ qꝛ illud fuit supra naturā fuit miraculū. qꝛ ibi apparuit magis potestas dei: ꝛ ex maiori apparitiōe potētie dei fuit maior admiratio.

¶ Utrū mutatio virgarū magorū pharaonis fuerit naturalis aut miraculosa.

Quarta q̄stio h⁹ capl̄i Ar ꝙ nō ꝑ simile.

QUarto querit̄ vtrū mutatio virgarū magorum pharaonis in serpētes fuerit naturalis an miraculosa. si naturalis / eadē rōne mutatio virge moysi in serpentē fuit naturalis: qꝛ eadeꝫ natura erat in virga illa. si miraculosa / ergo de⁹ fecit miraculū ꝓ magis ꝛ cōtra moysen et cōtra se.

scđo ad idē tertio ꝑ augustinum.

Itē magi et pharao erāt infideles: et de⁹ ꝓ infidelibus nō facit miraculū. Itē dicit augu. sup illū locū: qꝛ demones qui velocissime discurrūt ꝑ mūdū attulerūt magis semina serpentū. sꝫ si deus vellet facere miraculū non essent semina necessaria.

Quarto ar

Iteꝫ querit̄ an illa semina mutata fuerūt in serpentes. si sic / nō ergo virge mutate fuerūt in serpētes si non / quare ergo dicunt̄ semina serpentū? ex semine eñ fiunt que ex semine generātur.

Solutio

Ad hoc dicenduꝫ est ꝙ mutatio virgaꝝ magorum naturalis fuit. qꝛ fuit mediātibus seminibus. sed mutatio virge moysi fuit miraculosa: qꝛ ex sola potestate et voluntate dei nō mediante natura.

Ad vltimū

O

Ad illud autē ꝙ queritur an semina mutata fuerint in serpētes: potest dici ꝙ nō. dicuntur tñ semina serpentū per effectū: qꝛ potentiā actiuam habebāt cōuertendi virgas in semina serpētuꝫ vel potest dici ꝙ ipsa semina cū virgis mutata fuerūt in serpentes.

¶ Utrum deus possit damnare petrū et saluare iudam.

Quīta q̄o hui⁹ capl̄i. Ar ꝙ sic.

QUinto querit̄ vtrū deus possit dānare petrum vel saluare iudā. Uidet̄ ꝙ sic. qꝛ super illū locū geñ. vbi dicit angelus ad loth. nō potero quicꝙ̄ facere donec ingrediaris illud. dicit augu. possum de potentia: sꝫ nō possum de iusticia. ergo multa pōt de⁹ de potentia q̄ nō pōt de iusticia. ergo lꝫ de iusticia nō possit dānare petrū vł saluare iudā: pōt de potētia. ergo simpliciter pōt.

Secūdo ar ad idem.

Itē pōt vtrūqꝫ reuocare ad statū p̄sentis vite in quo possit vterqꝫ peccare et nō peccare. ergo pōt dānare petrū et saluare iudā.

P̄ria opio

Ad hoc dicūt quidā ꝙ deus non pōt dānare petrū tñ potest saluare iudā. qꝛ miserationes ei⁹ sup oīa opa ei⁹: ꝛ mīa superaltat iudiciū.

ꝯ hoc ar.

Sed ꝯtra. sicut de⁹ sūme misericors est ita sūme iust⁹ est: ergo sicut non pōt facere ꝯtra suā mīaꝫ ita non pōt facere contra suā iusticiā. ergo nō potest saluare iudā cuꝫ hoc sit cōtra suā iusticiā.

Secūdo ꝑ apostolum

Augustin⁹

Itē dicit apostolus. si nō credimus ille fidelis ꝑmanet negare seipsum nō potest dicit augustinus quin puniat: ergo non potest esse q̄n puniat iudā. aliter enim negaret se.

Ad idem.

Itē quicquid facit de⁹ aut de misericordia aut de iusticia facit: ergo nichil potest quod non possit de misericordia aut de iusticia: sed manēte loth in sodomis nō poterat de iusticia punire. nec de mīa poterit: qꝛ punire nō est op⁹ misericordie dei: ergo nullo mō poterat: ergo falsa est

Solutio. auctoritas q̄ dicit.poterat de potentia. ❡Solutio.
Ad hoc dicimus ꝙ quidā sūt absolute saluati ex dif
finitiua sententia irreuocabili: ⁊ quidā absolute dā=
nati sicut dr̄ de illis q̄ peccāt in spm̄sctm̄:qꝛ nō remit=
Nota dili= titur eis nec in hoc seculo nec in futuro. ⁊ sic de abso
gēter istud lute saluatis ⁊ dānatis dicim⁹ ꝙ deus nō pōt dānare
istos vel saluare illos.Unde dicimus ꝙ de⁹ nō reuo=
P cauit petrū nisi salua cōfirmatione sua:ſ; sunt alij me
diocriter boni vel mediocriter mali qui nō sunt ab=
solute ⁊ irreuocabiliter saluati aut dānati.Sicut tra
Nō de tra= ianus qui resuscitat⁹ fuit ⁊ reuocatus ad statū p̄ntis
iano. vite precibus bti gregorij:⁊ multi alij qui precib⁹ sā
ctoꝝ resuscitati sūt.De talibus dicim⁹ ꝙ deus potest
Ad primū istos saluare et damnare illos. Ad primo obiectum
dicimus ꝙ deus de potentia pure considerata potest
damnare petrum habito respectu ad potentiam dei
et potentiam petri naturalem qua potuit peccare et
non peccare: sed non sequitur. ergo potest damna=
re petrū:quia hoc verbū pōt in ꝯclusione respicit me
Opīo gil= rita.vel si verū est ꝙ dicit magister gilbert⁹ sup librū
berti de p̄= boetij de trinitate. Dicit em̄ ꝙ deus pōt facere ꝙ pe
terito ꝙ p̄t trus nunꝙ fuisset:pōt dici scd̄m hoc ꝙ de⁹ pōt dānare
non fuisse. petrū:qꝛ potest facere ꝙ petrus modo incipiat esse ⁊
possit peccare ⁊ peccet:⁊ sic dānet. Sed iteruꝫ obicit̄
Itē ar̄ con deus nō poterat punire eternalit̄ sodomitas nisi be=
tra hoc. ne:ergo nō nisi iuste.ergo q̄cq̄d poterat ibi facere po
scd̄o ad idē terat de iusticia.Itē nichil poterat ibi de potētia nisi
iuste:ğ quicq̄d poterat ibi de potētia poterat de iu=
Solutio. sticia. Ad hoc dicendū est ꝙ nō valet hec argumēta=
Hec argu= tio q̄cq̄d poterat ibi facere poterat de iusticia: ğ q̄c=
mētatio nō quid poterat ibi de potētia poterat de iusticia:qꝛ cuꝫ
valet. dicit̄ quicq̄d pōt deus facere significat̄ diuina potētia
cū oīmoda bonitate sua: sed cū dr̄ pōt de potētia nō
significatur cū bonitate.vnde quodā mō diminuitur
Falla ſ; q̄d ratio potentie.⁊ est fallacia fm quid ⁊ simpliciter si=
ad simplr̄ cut hec sortes nullo modo est albus:ergo nō est alb⁹
Ad scd̄m. pedē.Ad scd̄o obiectū dicimus ꝙ nō valet hec argu=
mētatio nichil poterat ibi de potētia nisi iuste: ergo
quicq̄d poterat ibi de potētia poterat de iusticia: qꝛ
in prima hec dictio iuste nō respicit statū qui tūc erat
sed cōmuniter ac si diceretur quocūqꝫ tp̄e ⁊ quocūqꝫ
modo de⁹ eos puniat iuste punit:ſ; in cōclusione hec
determinatio de iusticia respicit tm̄ statū qui tūc erat
Alr̄ p̄t dici Posset ad hoc plani⁹ dici ꝙ quicq̄d poterat ibi deus
de potētia poterat de iusticia ⁊ ecōuerso. Sed distin
Duplex iu guenda est:qꝛ duplex est iusticia scꝫ iusticia cōdigni ⁊
sticia. iusticia cōgrui.de iusticia cōdigni non meruerat loth
ꝙ deus parceret sodomitis eo presente.Unde de iu=
Q sticia condigni poterat punire eos eo p̄sente.Sed de
cōgruo meruerat loth ꝙ dn̄s parceret eis eo p̄sente.

❡Utrum deus possit facere de corrupta virginem.

Sexta q̄o Sexto queritur vtrū de⁹ possit facere de corrupta
h⁹capituli. virginē ⁊ dicit hiero.ꝙ cū de⁹ oīa possit: de cor
Ar̄ ꝙ non. rupta nō pōt facere virginē.ſ; ꝯtra.naturā ceci ⁊ oīno
In opposi mortui pōt repare: ğ naturā v̄gīs pōt reparare faciē
tum ar̄. do eā clausā ⁊ sigillatā ⁊ integrā sicut pri⁹.⁊ hoc sol=
Duplr̄ sol= uit̄ duob⁹ mōis.Prīo dicēdo ꝙ de⁹ de corrupta pōt
utur. facere virginem:sed dicitur non posse quia non osten
dit se posse: quia non legitur hoc fecisse. sed legitur
cecos illuminasse et mortuos suscitasse.vel potest di
Aliter dr̄. ci ꝙ deus non pōt facere de corrupta virginem q̄tum
ad omnē dignitatem virginitatis.potest quidē incor
ruptā facere q̄tum ad aīam ⁊ clausam q̄tū ad corp⁹
sed nō potest facere quin fuerit corrupta. et nō fuisse
corruptā est quedā dignitas in virgine scd̄m quā me
retur aureolā.sicut in rege dignitas est nō habere ali
um regē supra se.Sed obicit̄.de⁹ dedit huic corrup= Cōtra ar̄.
te oīmodā dignitatē virginitatis aut nō. si pōt ergo
potest facere de corrupta virginē. si nō potest modo
dare vt pri⁹ dedit:ergo aliq̄d impedit.nō nisi preteri
tio:qꝛ q̄d factū est nō potest nō fieri:ergo aliq̄d impe
dit potentiā dei:ergo de⁹ non est oṕs.Propter hoc Opīo gil=
vel pōt dici sicut dicit magister gilbert⁹ ꝙ de⁹ potest berti.
facere ꝙ ista nunꝙ fuerit corrupta:qꝛ q̄tum in se est
nō se hꝫ aliter ad res q̄ se haberet ab eterno.Unū pre
sens p̄teritū ⁊ futurū ex pte rerum sunt nō ex pte dei
vnū cuꝫ dr̄ q̄d factū est nō pōt nō fieri: necessitas est ex
pte rei nō ex pte dei.Sꝫ nos cōsueuim⁹ hmōi loq̄ cū
suppōne preteriti.Unū hieronim⁹ loquit̄ cuꝫ suppōne Quō expo
preteriti cū dicit: deus nō potest facere de corrupta nit hiero.
virginē.nō em̄ potest facere cū suppositione preteri=
ti:potest tn̄ fm se cū sit oṕs.⁊ in oīpotētia eius intel q̄ttuor im=
ligūtur quattuor.deus em̄ oṕs dr̄ vt dicit augustin⁹ portat oṕs
qꝛ potest facere q̄cq̄d vult.Sed q̄rit mgr̄ in sentētijs q̄rit mgr̄ in
an intelligat̄ sic:potest facere q̄cq̄d vult facere.aut sic sentētijs.
potest facere q̄cquid vult fieri. ⁊ dicit ꝙ vltimo mō:
qꝛ si primo mō sic esset petrus oṕs.potest em̄ face
re q̄cquid vult facere:aliter nō esset beat⁹.Sed meli Opīo do=
us dicēduꝫ est ꝙ deus est oṕs qꝛ potest facere ex se ctoꝝ.
et p se q̄cquid vult facere.et p hoc ꝙ dr̄ q̄cquid intel R
ligit̄ impletudo potētie que nō est determiāta ad ali q̄re dr̄ ex se
quem effectū:sicut potestas calefaciēdi deteriāta est et per se.
ad calefacere.p hoc ꝙ dicit̄ ex se et p se remouentur
tria:scꝫ indigentia auxilij extrinseci et coactio ⁊ impe
dimentū extrinsecū.si enim posset impediri vel cogi
vel indigeret auxilio nō esset omnipotens.

❡Utrum deus possit aliquid melius facere q̄ faciat.

Ultimo queritur vtrū de⁹ possit aliq̄d meli⁹ fa q̄o septima
cere q̄ faciat.Uidet̄ ꝙ nō.qꝛ boni inq̄tum est hui⁹ capl'i.
bonū ꝓpriū est bene agere:ergo optimi ꝓprium est Ar̄ ꝙ non.
optime agere.ergo cuꝫ deus sit optim⁹ optime facit
quicq̄d facit.ergo nō pōt melius facere q̄ facit. Iteꝫ Scd̄o ar̄ p
dicit beat⁹ dyonisius.optimi est optima adducere. ⁊ dyonisiū.
inde vt pri⁹.Sed cōtra.dicit beat⁹ augu.ꝙ de⁹ potu In oppo^m
it facere hoīem talē qui peccare nō posset:⁊ si talē fe= vr̄ eē aug.
cisset meliorē fecisset:ergo meliorē rē potest de⁹ face
re q̄ faciat:ğ melius q̄ faciat. Sꝫ q̄ritur vtrū possit q̄o incidēs.
aliud facere q̄ facit.videt̄ ꝙ nō:qꝛ nō potest facere ni Ar̄ ꝙ non.
si q̄d bonū et iustū est:sed oē q̄d bonū est ⁊ iustū fieri
ipse facit:ergo nō pōt aliud facere q̄ facit.Itē nō po scd̄o ad idē
test facere nisi quod bonitas ⁊ iusticia sua exigūt:sed
quicquid bonitas et iusticia sua exigit ipse facit : er=
go nō potest aliud facere q̄ facit.Itē non potest face Tertio ad
re nisi q̄d ipse debet:et q̄cquid debet facere facit: er= idem.
go nō potest facere nisi q̄d facit. ❡Solutio.ad pri= Solu⁹ ali=
mum dicūt quidā ꝙ hec est duplex:deus nō pōt meli quorum
us facere aliq̄d q̄ facit:qꝛ si hoc aduerbiū melius de
terminet verbū in ꝯparatione ad rē noīatiui vera est
qꝛ deus de eterna ratione facit q̄cquid facit: et nō po
test meliori ratiōe aliq̄d facere. Si vero determinet
verbū in ꝯparatione ad rē accusatiui falsa est.qꝛ meli
orem rē potest facere.Alie obiectiones soluuntur p Solu⁹ ali=
distinctionē huius verbi est q̄d potest significare actu oruꝫ p disti
alē inherentiā vel naturalē coherētiā.Unū dicimus ꝙ ctionem.
hec est duplex:deus non pōt facere nisi q̄d bonum et

iustum est fieri.Si hoc verbū est significet actualem
inherentiā falsa est:si naturalē coherentiā vera est.ſ;
in hac significatione falsa est.omne q̄d iustū ⁊ bonū ē
Hec silr̄ di= nō ipe facit:⁊ sic nō procedit argumētatio Similiter
stinguitur. distinguēda est ista de⁹ nō pōt facere nisi q̄d bonitas
S et iusticia sua exigit:qꝛ hoc verbū exigit includit in se
Ad tertiū. hoc verbū est.Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hoc ver
bum debet nō proprie dicit̄ de deo:qꝛ deus ꝓprie nō
obligat̄ nobis qꝛ sue ꝓmissiōes nō sūt nisi declaratio=
Nota. nes bonitatis sue.Et similiter distinguēda est sicut ⁊
ꝯ dicta ar̄. predicte.sed videt̄ ꝙ hec distinctio nō soluat:qꝛ si de⁹
facit aliq̄d illud est actu bonū.ergo nō pōt facere nisi
Solutio. q̄d est actualiter bonū. Sꝫ dicēdū est ꝙ hec argumē
tatio nō valet:qꝛ in prima iste termin⁹ actu bonū non
supponit tantū pro eo q̄d est actualiter bonū: ſ; etiā
pro eo q̄d pōt esse.In cōclusione vero supponit tātū
Fallacia v= pro eo q̄d est actualit̄ bonū.Unde est ibi fallacia vni
niuocatōis uocationis sicut hic.si antichristus est hō est hō q̄ est.
ꝯtra hoc ar̄ ergo antichristus nō pōt esse nisi hō qui est. Sꝫ obici
tur contra distinctionē hui⁹. deus non pōt aliq̄d me=
lius facere q̄ faciat:qꝛ scd̄m ꝙ est vera aut hoc aduer
biū melius determinat rē noīatiui habēdo respectū
ad effectū aut nō habendo. si nō habēdo: ergo nullo
Ad idē. modo determinat verbuꝫ. preterea fm hoc hec esset
vera deus misericordissime punit in inferno .si aduer
biū nullū respectū habeat ad actū: qꝛ deus qui est sū
me misericors punit malos in īferno.Si vero hoc ad
uerbiū melius habeat respectū ad actū:ergo de⁹ op
time facit q̄cquid facit inq̄tuꝫ facit: ergo q̄cq̄d a deo
fit optime fit inq̄tum fit:ergo hec est vera deus non
pōt melius facere aliud q̄ facit: siue hoc aduerbium
melius determinet verbū in cōparatōne ad noīatiuū
Opinio do et in ꝯparatione ad accusatiuū.Quod cōcedimus. ⁊
ctor[. nō valet hec argumētatio deus potest meliorē rē fa
cere q̄ faciat:ergo pōt meli⁹ facere q̄ faciat. Instātia
de⁹ pōt preuidere res mutabiles:ergo pōt preuide=
re mutabiliter. Dicimus tn̄ ꝙ homo optim⁹ creat⁹
est in statu ⁊ in ordine in quo creatus est: est em̄ crea
Augustin⁹ tus in libero arbitrio. Et dicit augu.ꝙ meliores iu=
dicauit de⁹ hoīes si ei liberalit̄ deseruirēt. vn̄ dicim⁹
vnūquodqꝫ optimū esse ī ordīe suo ⁊ statu iuxta illd̄.
Uidit deus cūcta q̄ fecerat ⁊ erant valde bona.p pre
T dicta patet ꝙ de⁹ nō pōt aliq̄d melius facere q̄ facit.
ꝯ ista ar̄. pōt tn̄ aliud facere q̄ faciat.Sed ista duo vidētur re
pugnare sibi:qꝛ cum dr̄ deus optime facit q̄cquid fa
cit ille modus optimus aut est in solo deo nō haben
do respectū ad rem aut habēdo respectuꝫ ad rem .⁊
primo modo esse nō potest.qꝛ dicit btūs dionysius ꝙ
optimi est optima adducere:ergo aliquid de illo mō
Secūdo ar̄ est in re.Itē vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat ⁊ erāt valde bo
Augustin⁹ na.Et dicit aug.ꝙ q̄lꝫ p se bona sūt:ſ; in vniuersitate
valde bona sūt:ğ illi modo optīo aliq̄d respōdet ī re
Tertio ar̄. Itē nō dr̄ aliq̄s artifex sapiētissime agere nisi sapien=
tia ei⁹ relucescat in ope suo:ğ de⁹ non dr̄ optie agere
nisi illa optimitas vt ita dicā reluceat in re:ğ optimū
est q̄cq̄d deus facit:ſ; q̄d p supabundantiā dr̄ vni soli
cōuenit:ğ si aliud faceret de⁹ q̄ facit illud nō eēt op=
timū:ğ iste due sūt īpossibiles.Quicq̄d deus facit est
optimū de⁹ pōt aliud facere q̄ facit: sed iste due sunt
eq̄pollētes q̄cq̄d facit de⁹ est optimū deus optie facit
quicq̄d facit:siue nō pōt melius facere q̄ facit:potest
Solntio facere aliud q̄ facit. Ad hoc dicendum est ꝙ hec re=
Regula in gula q̄d p supabūdantiaꝫ dr̄ vni soli cōuenit. intelli=
telligitur. git̄ in reb⁹ absolute bonis ⁊ cōparatōe bonitatū eaꝝ
adīuicē.et hoc modo vnū solum est optimū.sed cō
paratis oībus rebus ad deū inq̄tuꝫ ab ipso fiūt ⁊ or
dinātur quodlibet optimū est nō simpliciter ſ; in ge
nere et in ordine suo.Unde etiā malū ꝓut ordinatū
est a deo vtilissimū est vniuersalitati:lꝫ non p se sit vti
lissimū sed inq̄tum ordinatū inq̄tuꝫ bonū in cōpara
tione ei⁹ magis elucescit et magis placet:et mali op
time sedēt in penis.Queritur postea de hoc ꝙ dicit q̄o incidēs
augustin⁹ ꝙ deus potuit facere hoīem meliorem q̄
fecit:aut em̄ voluit eū facere meliorē aut nō voluit.
si voluit et potuit et cōstat ꝙ sciuit ergo fecit.si vero
potuit ⁊ noluit ergo īuidus fuit. Sic obicit augusti Augu. silr̄
nus.si deus pater potuit gn̄are ab eterno filium sibi arguit.
equalē ⁊ noluit inuidus fuit.Et ad hoc dicēdū est ꝙ Solutio.
inuidia nō est nisi vbi res exigit nos ad aliud velle q̄
velimus.Natura vero gn̄ationis exigit vt pater ve=
lit filiū sibi equalē generari.vnde si nollet ⁊ posset in
uidus esset:ſ; natura creationis nō exigit hoc.Unde Drā īt̄ gn̄a
nō est simile de creatione hoīs ⁊ de gn̄atione filij dei tiōem ⁊ cre
et p̄terea hoīem fecit impfectū vt scd̄m impfectionē ationem.
duceret ad pfectionē. vnde nō fuit ibi inuidia. Dicit B
em̄ augustin⁹ ꝙ meliores iudicauit de⁹ hoīes si libe= Augustin⁹
raliter ei deseruirēt.meliores dico lꝫ nō in principio.
Querit̄ postea vtrū de⁹ possit plura facere q̄ hō intel q̄o incidēs
ligere possit.Probat̄ ꝙ sic.qꝛ potētia dei est infinita Ar̄ ꝙ sic.
⁊ intellect⁹ human⁹ est finit⁹:qꝛ creauit de⁹ oīa nume
ro pōdere ⁊ mēsura:ğ plura pōt de⁹ facere q̄ hō intel
ligere possit.Itē pax dei exsupat oēm sensuꝫ dicit au Scd̄o ar̄.
gu.i.oēm intellectū humanū.eadeꝫ rōne potētia dei
superat oēm intellectū humanū:⁊ inde vt pri⁹.Con= In opposi
tra.hō pōt intelligere deū:⁊ deus nō pōt facere mai⁹ tum ar̄.
se:ergo nō pōt aliq̄d facere de⁹ q̄d hō non possit intel
ligere.ğ non pōt plura facere q̄ hō possit intelligere
❡Solutio.duplex est intelligētia: quedā aperta et Solutio.
plena de qua dr̄:si nō credideritis nō intelligetis.scꝫ Duplex in
plene.de hac pōt dici ꝙ de⁹ pōt plura facere q̄ homo telligentia
possit intelligere plenarie atqꝫ pfecte. quedā autē in
telligētia est simplicis apphēsionis q̄ antecedit fidē:
⁊ de hac falsa est hec.de⁹ pōt plura facere q̄ hō intel=
ligere possit.i.apphendere siue p se siue p aliud scꝫ p
auxiliū gratie.⁊ fm hoc nō valet prima argumētatio prīa argu=
qꝛ intellect⁹ human⁹ nō est oīno finitus.est em̄ infini mētatio nō
tus q̄tum ad apphēsibilia.deus em̄ non pōt aliq̄d fa valet.
cere in quo nō reluceat bonitas eius. ⁊ intellect⁹ hu
manus est ymago dei.vnde quicq̄d potest de⁹ facere
pōt humanus intellect⁹ capere siue p se siue p aliud.
est tn̄ finitus duobus modis.vno modo q̄tum ad es
sentiā cognoscēdi.alio modo q̄tum ad intētionē co=
gnoscēdi.limpidius em̄ cognoscit deus q̄ aīa xp̄i. et
anima xp̄i q̄ intellectus angelicus.et intellectus an=
gelicus q̄ intellectus humanus. Ad illud quod obi Ad obiectū
citur ꝙ pax dei exsuperat omnem sensum dicimus Opinio do
ꝙ veruꝫ est duobus modis. Primo quia homo per ctoris.
se nō attingit ad illam.Secūdo qꝛ deus infinit⁹ est et X
immēsus secundū essentiā.et intellectus humanus fi Intell'.hūa
nitus est secundum essentiam. nus finit⁹.

❡De voluntate dei.Capitulum.xiii.

Dicto de scientia et potentia dei:dicendū est de
voluntate dei.hec em̄ tria sunt causa omnium
rerum.Circa quā primo dicēdū est quid sit volūtas
dei fm ꝙ dicit̄ beneplacitū dei aut signū beneplaciti
Secundo vtrū deus velit mala fieri. Tertio vtrum

mala fieri sit verum a prima veritate. Quarto vtrū
teneamur velle quicquid scimus deū velle volunta=
te dei que dicitur beneplacitū eius qua simpliciter et
Pōt queri oībus modis vult aliquid esse vel fieri. Et hec volun
an volūtas tas nūq̄ est inexpleta. Unde oīa quecūq̄ voluit fecit.
dei sp̄ iplet̄ Et apostolus. volūtati ei⁹ q̄s resistet? Propter hoc
dicit augustin⁹ q̄ idē est aliq̄d fieri deo iubēte q̄ deo
auctore. Et propter hoc bene seq̄tur: deus vult hoc.
ergo facit illud vel faciet. Sed cōtra hoc obicit̄. hoc
Contra ar. verbū vult methaphorice dicitur de deo s̄m similitu
dinem creaturaꝝ: s3 in creaturis nō sequitur iste vult
hoc: ergo facit vel faciet illud. ergo nec in deo seq̄tur
Secūdo ar Item deus voluit ab eterno creare mundū: nō tamē
ab eterno creauit. Similit̄ vult creare aīam antichri
sti: nō tamen creat: sed creabit. ergo nō est idē deo au
Ad idem. ctore q̄ deo volēte. Item deus vult creare aīam an=
tichristi: ergo vult creationē aīe antichristi. Sed idē
est deo volēte et deo auctore. ergo idē est deū velle ⁊
deū facere. ergo si deus vult creationē aīe antichristi
deus facit creationē aīe antichristi: et hoc falsū. ergo
velle dictū de deo nō significat actionē. ergo non seq̄t̄
deus vult hoc: ergo facit vel faciet illud. Forte dicet̄
Responsio q̄ nō sequit̄ ex vi vocis: sed sequitur ex natura rei: q̄2
aliquorum in deo semp̄ potentia et scientia cōcomitātur volūta
y tem dei. Sed cōtra cū dicit̄ deus vult hoc. hoc verbū
ꝯ hoc ar. vult significat diuinā essentiā aut preter illā aliq̄d cō
notat aut nichil. si nichil: ergo idē est penit⁹ de⁹ vult
hoc q̄ deus est hoc. Et hoc falsū. Si aliquid: illud est
in re: ergo ex vi vocis ponit effectū in re. Itē hoc ver
Secūdo ar bum vult significat diuinā essentiā vt volūtatē: ergo
vt affectū illi modo aut aliquid respōdet in re aut ni
chil. si nichil: ergo idē est dicere deus vult hoc et de⁹
est hoc. Si aliquid illud nō est nisi effectus. ergo hoc
verbū vult dictū de deo ex vi vocis cōnotat effectum
in re. q̄d concedunt quidā dicentes q̄ hoc verbū vult
Alij dicūt. significat deū vt causam cōmuniter respectu present[is]
et futuri. Unde dicūt ex vi vocis sequitur deus vult
hoc. ḡ facit vel faciet. S3 cōtra hoc. Non habet hoc
ꝯtra hoc ar verbū vult a methaphora sicut ostensum est. Itē cu3
Secūdo ar dicitur de⁹ vult se esse ibi nullus effectus videtur cō=
notari si dicatur q̄ cōnotat esse in creatura. Unde is ē
sensus. de⁹ est essentia a qua habēt res affluere. ḡ s̄m
hoc esse trāslatiue d̄r de deo sicut et alia verba q̄d est
Contra. cōtra augu. q̄ dicit q̄ esse d̄r de deo sine methaphora
Opīo do= Et nos dicimus q̄ hoc verbū vult dictū de deo in cō=
ctoris. paratōne ad creaturas ex vi vocis ip̄ortat causalitatē
sub cōditione. Et h3 a methaphora. q̄2 cū d̄r iste vult
facere hoc: bn̄ seq̄tur. ergo facit vel faciet nisi ipediat̄
Aut em̄ ipedit̄ vel p̄ ignorātiā vel p̄ aliquā aliā cām
Et q̄2 in deo nullū ipedimentū est: bene seq̄t̄ de⁹ vult
hoc facere: ḡ facit vel faciet. s3 nō ex vi voc[is] tantū: q̄2
hoc verbū vult significat volūtatē q̄ est quedā causa
sed partim a natura rei: quia voluntati dei coniuncta
est potētia ⁊ sciētia. s3 cum hoc verbū vult d̄r de deo
nō in cōparatōe ad creaturas sicut cū d̄r de⁹ vult se eē
Nō diligēt trinū ⁊ vnū nullo mō simplr̄ nec sub cōditiōe iportat
causalitatē. Differt tn̄ ab hoc verbo est in modo signi
Z ficādi ⁊ illi modo nichil respōdet in re nisi q̄d admini
culās ē: quasi quadā manuductiōe intellectū hūanu3
ad hoc vt capiat supessētialr̄ ⁊ supabūdanter se h3. in
se aūt siue in ꝯparatōe ad creaturas vult se eē maxīe
Iterum ar et maxīe amat se ⁊ delectat se ⁊ cognoscit se. S3 iteꝝ
obicit̄. De⁹ p̄cepit ade vt nō comederet de ligno sciē
tie boni ⁊ mali: ⁊ illud p̄ceptu3 fuit signū voluntatis

bn̄placiti dei: ḡ volūtate bn̄placiti volebat de⁹ q̄ adā
nō comederet pomū vetitū ⁊ comedit. ergo volūtas
beneplaciti fuit ibi impleta. Ad hoc dicūt quida3 q̄ Solutio se
p̄ceptū dei signū est volūtatis beneplaciti dei: sed cūdū aliq̄s.
aliquādo est verū signū/aliquādo non. q̄2 fallacia si=
gna solēt fallere. vnde nō seq̄tur: deus p̄cepit hoc: er
go voluit hoc. Sed cōtra. deus p̄cipiēdo hoc dabat ꝯ hoc ar.
signū q̄ ipse vellet hoc: aut verū signū dabat aut fal
sum. si verū: ergo volebat hoc ⁊ inde vt p̄us. si falsu3
ergo decipiebat: quod est incōueniēs dicere de deo.
Propter hoc dicūt alij q̄ p̄ceptū semp̄ ē verū signū Alij dicūt.
beneplaciti dei: sed nō semp̄ beneplacet deo illud q̄d
p̄cipit̄: sed aliq̄d iuxta ip̄m. sicut in abraham placuit
deo nō illud q̄d p̄cipiebat̄ sc3 imolatio ysaac: sed obe
diētia abrahe ⁊ remuneratio: q̄2 placebat deo remu
nerare obediētiā abrahe. S3 adhuc remanet q̄o. q̄d Adhuc re=
placuit deo in p̄cepto dato ade: si em̄ obedientia vel manet q̄o.
remuneratio obediētie/cōstat q̄ neutra illaꝝ fuit: er
go volūtas bn̄placiti remāsit inexpleta. ¶ Solutio. Solutio.
dicim⁹ q̄ hoc verbū vult s̄m q̄ significat volūtatē be
neplaciti duob⁹ modis accipit̄. q̄2 q̄n̄q̄ accipit̄ simpli Uult capit̄
citer: sicut cū d̄r deus vult bona eē. q̄n̄q̄ s̄m q̄d: sicut dupliciter.
dicit ap̄lus: de⁹ vult oēs hoīes saluos fieri nō simpli A
citer sed q̄tū in se est. Et notandū est q̄ q̄cq̄d de⁹ p̄ci=
pit: aut p̄cipit ad exequendū: sicut cu3 p̄cipit aliquos
actus virtutū. aut ad tētandū: sicut p̄cepit abrahe im q̄re de⁹ p̄ci
molare filiū suū. aut ad cautelā: sicut cū p̄cepit lepro pit aliquid
so sanato vade nemini dixeris. docēs p̄ hoc vitare ina
nem gloriā. Cū ergo p̄cipit aliq̄d ad exequendū p̄ce p̄ceptu3 ad
ptio signū est q̄ volūtate bn̄placiti de⁹ velit illud q̄d exequēdū.
p̄cipit̄. velit dico aut simplr̄ aut q̄tū in se. vn̄ bn̄place
bat ei q̄tū in se est q̄ adā nō comederet pomū. Cu3 Ad tētādū
aūt p̄cipit aliq̄d ad tētandū p̄ceptio signū est q̄ deus
velit obediētiā etiā q̄tū in se est. ⁊ cū p̄cipit ad caute ad cautelā
lam signū est q̄ deus velit vitationē manis glorie q̄
tum in se est. Sūt aūt multa signa volūtatis bn̄placi mlt̄a signa
ti dei q̄ notātur hoc versu. Precipit/et p̄hibet/p̄mit voluntatis
tit/cōsulit/implet. Uñ hmōi v̄ba dicūtur a mḡris si= bn̄placiti.
gnificare signa volūtatis bn̄placiti dei: nō q̄tū ad pri
cipalē significationē. significat em̄ hoc v̄bu3 p̄cipit p̄n
cipalr̄ diuinā essentiā q̄ idē est q̄ volūtas beneplaciti
dei sc3 q̄tū ad rē accusatiui. Unde dicūt q̄ ip̄m prece
ptū inq̄tū p̄ceptio est signū bn̄placiti dei: et ip̄m p̄hi
bitū inq̄tū p̄hibitū sit̄. ⁊ sic de alijs. s3 bene pōt dici
q̄ ipsa p̄ceptio. i. ipse de⁹ p̄cipiens est signū sui volēt[is]
inq̄tū p̄cipiēs est. Dicim⁹ ergo q̄ p̄ceptio q̄ fit ad exe Opīo do=
quendū et ꝯsiliū ⁊ opatio signa sunt q̄ de⁹ velit q̄d p̄ ctoris.
cipit̄ et ꝯsulit̄ et fit. velit dico aut simplr̄ aut q̄tu3 in
se est. in p̄hibitiōe sit̄ beneplacet ei vel simplr̄ vel q̄
tum in se est q̄ nō fiat ip̄m p̄hibitū: s3 in p̄missione q̄
p̄mittit peccatum fieri. Querit̄ quid beneplaceat ei q̄o incidēs.
cōstat q̄ non ipsum peccatū nec punire pro peccato:
q̄2 inuitus punit. Sed dicimus q̄ beneplacitu3 est ei Opīo do=
vtilitas quam ipse elicit de peccato. Dicimus autem ctoris.
q̄ hoc verbum precipit dictum de deo significat prin B
cipaliter diuinā essentia3 et connotat obligationem
in eo cui fit preceptio et prohibitio. et hoc verbū per
mittit significat principaliter diuinā essentiam et con Ista princi
notat priuationem prohibitionis. et hoc verbum co palr̄ signifi
hibet dictum de deo significat principaliter diuinam cant diuinā
essentiam ⁊ connotat effectum in homine quo homo essentiam.
vitat peccatum: vt timorem vel paupertatem vel ali
quid tale. et hoc verbū consulit significat principali=
ter diuinā essentiam et connotat doctrinam p̄ quam

scimus q̄ si illud quod p̄cipit̄ fiat affert premiū: si nō
fiat infert suppliciū. Et hoc verbū operatur dictū de
deo significat diuinā essentiā ⁊ ꝯnotat affectionē in re
per quā refertur factura ad factorē.

¶ De hoc verbo vult vtrum deus
velit mala fieri.

Secūda q̄o
h⁹ capituli.
⁊ p̄t fieri an
de⁹ velit ma
la fieri.

Circa scd̄m capitulū notādū q̄ prout hoc verbū
vult significat volūtatē beneplaciti. simplr̄ hec
est falsa de⁹ vult mala fieri. ⁊ hec similiter deus vult
mala nō fieri: q̄2 si vult non fieri non fiunt. Similiter
Hec est fl̄a. demōstrato illo qui est in pctō mortali. vtraq̄ istaꝝ
est falsa: de⁹ vult istū eē bonū: deus vult istū esse malū
Hec est fl̄a. Similiter hec est falsa: deus nō vult istū esse malū se=
Nō vult p̄t cundū q̄ hec vox nō vult est vna dictio. Est em̄ sensus
eē orō ⁊ vna deus vult istū nō esse malū: sed prout est oratio vera
dictio. est. Si vero hoc verbū vult significet volūtatē bene=
Alt⁹ sensus placiti s̄m quid sc3 qualiter in deo est vere sunt oēs
q̄ verus est. iste. deus vult mala nō fieri: deus vult istū esse bonū
deus non vult istū esse malū prout hec vox non vult
C esse vna dictio: q̄2 deus q̄tum in se est vult mala non
Ar ex dicto fieri. Sed obijcitur in ezechiele. Nolo mortē pctōris
ezechielis. ergo deus non vult mala fieri prout hec vox nō vult
Scd̄o. est vna dictio. Item iste peccat cōtra deū: ergo facit
contra volūtatem dei. ergo deus vult istū non pecca
Tertio. re. Item deus irascitur peccatori. ergo odit peccatū
Solutō ad ergo vult pctm̄ nō fieri. ¶ Solutio. Ad primū dicē=
primū. dum est q̄ hoc verbū nolo sumit̄ pro nō volo. vel pōt
Ad scd̄m. dici nolo inq̄tū in me est. Ad scd̄o obiectū dicim⁹ q̄
hec argumētatio nō valet. iste facit cōtra deū ergo fa
cit cōtra volūtatē dei: scd̄m q̄ volūtas accipit̄ p̄ bene
placito simpliciter. Dicitur em̄ aliquis facere contra
Ad tertiū. deū: q̄2 facit cōtra preceptū vel p̄hibitionem dei. Ad
Deus odit tertio obiectū dicimus q̄ hec est duplex de⁹ odit pec
peccatū est catū: q̄2 si hoc verbū odit sumitur pro irasci prout di=
duplex. cit gregorius (vt in ira possideamus odiū viciorꝝ) tunc
Gregorius vera est. Dicitur enim deus irasci peccatori quia pu=
nit ipsu3. Si vero odire sumitur pro velle non esse si
velle sumat̄ pro beneplacito simpliciter falsa est. Si
Iterum ar scd̄m quid videl3 q̄tū in deo est vera est. Sed iteru3
obicitur. quicq̄d placet deo illud vult volūtate bene
placiti ⁊ ecōuerso. ergo q̄cquid displicet deo illud nō
vult scd̄m q̄ hec vox nō vult est vna dictio: sed deo di
splicet mala fieri. ergo deus nō vult mala fieri. ergo
deus vult mala nō fieri: sed mala sunt. ergo volūtas
Scd̄o. beneplaciti manet inexpleta. Item rex tēporalis di=
citur aliquid velle simpliciter: q̄d tn̄ non vult oībus
modis. sicut d̄r velle q̄ oīmoda iusticia fiat ī ciuitate
sua: sustinet tn̄ nō fieri: sed si bene vellet aliter fieret.
Sed velle d̄r de deo trāslatiue p̄ similitudīnē rerū. ḡ
deus vult aliq̄d simpliciter q̄d tn̄ nō vult oīb⁹ modis
Debet ergo dici deus velle simpliciter mala nō fieri
licet mala fiant. Et ita volūtas dei manet inexpleta.
Solutio. ¶ Solutio. Displicere mala fieri multipliciter acci
D pitur sicut ⁊ odire. d̄r em̄ deus odire mala: q̄2 mouet̄
ad iudicandū ⁊ puniēdū. Et in hac significatōe sp̄ de⁹
odit mala: et sp̄ ei displicēt. Dicit̄ etiā de⁹ odire mala
q̄n̄ mouet̄ ad destruēdū illa: ⁊ ī hac significatōe aliq̄n̄
odit mala ⁊ displicent illi sicut quando destruit illa:
aliquando non. Tertio modo dicitur de⁹ odire ma=
la: quia vult q̄tum in se est q̄ non fiant. Et in hac ter
tia significatione semper de⁹ odit mala et semper ei
Ad primū. displicent. Soluendu3 est ergo primo obiectum per
Ad scd̄m. distinctionē. Ad secūdo obiectū dicim⁹ q̄ nō est simi

le de rege tēporali et de deo: q̄2 cum rex temporalis
vult aliquid simpliciter sed nō oībus modis hoc est
aut propter negligentia3: aut p̄pter impotentiam.
sed in deo nichil est tale.

¶ Utrum mala fieri sit verum
a prima veritate.

Tertio q̄rit̄ vtrū mala fieri sit verū a prima veri Tertia q̄o
tate. Probat̄ q̄ sic. q̄2 dicit augustinus in soli= hu⁹ capl̄i.
loquijs q̄ omne verū a veritate est. veritas autē de⁹ Ar q̄ sic.
est: ergo omne verū habet deū actorē. Itē dicit am= Scd̄o per
brosius: oīne verū a quocūq̄ dicatur a deo est: ergo ambrosiū.
a deo verū est istu3 peccare: ergo a deo est vt iste pec
cet. Ad hoc dicunt quida3 q̄ oīs veritas a deo est et opīo aliq̄ꝝ
deus vult veritatem hu⁹ enūciabilis mala fieri que
veritas est in illo enūciabili. tamē hec est falsa: deus
vult mala fieri. Oportet em̄ vt intelligat̄ de re. ⁊ de
us nō vult mala fieri nec vult actionē maloru3. Sed
obicitur cōtra istos: q̄2 aut dicūt q̄ oīs actio est a deo ꝯ hoc ar.
aut nō omnis. si oīs: ergo est vera deus vult mala fie
ri. q̄2 vult actionem quā ipse facit. si nō oīs: ergo ma
la actio est ab hoīe vel a diabolo: sed īpermixta sunt
opus dei ⁊ op⁹ dyaboli: ergo nichil quod est in ope=
re dyaboli est a deo. ergo veritas huius enūciabilis
mala fieri nō est a deo. Alij solūt p̄ distinctionē veri Alij distin=
tatis. Dicūt em̄ q̄ triplex est veritas. Est em̄ veritas gunt.
pure negationis: sicut veritas hu⁹ enūciabilis te nō Triplex ve
esse asinum. ⁊ talis veritas nichil est sicut ⁊ ipsa nega ritas.
tio nichil est. Secūda veritas est veritas priuationis E
sicut veritas hu⁹ enūciabilis: istū esse malū. et hmōi
veritas partim est ⁊ partim nō est. sicut ipsa malitia
partim est et partim nō est. Tertia veritas est reru3
q̄ simpliciter sunt: sicut veritas hu⁹ enūciabilis ho=
minē esse et consimiliū. Et de tali veritate intelligit̄
quod dicit augustin⁹ ⁊ ambrosius. Sed contra. dicit ꝯtra hoc ar
augustinus q̄ mundū fore erat verū anteq̄ mundus
esset et nō veritate creata: ergo increata. Similr̄ an= Ad idem.
teq̄ mundus esset mala fore erat verū: ergo erat ve=
rum veritate increata. Similr̄ ⁊ modo mala fieri est Ad idem.
verū veritate increata. Item sp̄ūssanct⁹ docebat vos Ad idem.
omnē veritatē: ergo sp̄ūssanctus docet veritatē hu⁹
enūciabilis istū peccare: ergo cū nō doceat nisi bonū
veritas illa bona est ⁊ a deo est: q̄d cōcedim⁹. Uñ di= Opinio do
cit augustin⁹ sup̄ illū locū: si diminute sunt veritates ctoris.
a filijs hoīm. q̄2 oēs veritates a prima veritate sunt.
illa ergo distinctio veritatis locū h3 in veritate rei in Ueritas rei
cōplexe. sed veritas cōplexi est veritas dictionis qua et veritas
sc3 enūciabile est verū. i. vere dicibile. Et illa veritas dictionis.
nō est nisi adequatio intellect⁹ ad rē. Et illa veritas Ueritas di
increata a deo est. de⁹ em̄ vere potest dicere oē verū ctōis q̄d sit
in angelo vero ⁊ hoīe creata est ⁊ est a p̄ma veritate
increata.

¶ Utrū teneamur velle quicq̄d scimus
deum velle. Ca. xiiij.

Quarto querit̄ vtrū teneamur velle q̄cq̄d scim⁹
deū velle. Circa q̄d primo vidēdū est vtrū gn̄a
liter teneamur ꝯformare volūtatē nostrā volūtati di
uine. Scd̄o vtrū sciēter peccās teneat̄ velle q̄ de⁹ sub
trahat ei grām. Tertio de volūtate sensualitatis q̄li
ter nō sit ꝯria volūtati dei Quarto de volūtate. Quī
to vtrū in aliq̄ casu teneat̄ velle q̄s q̄ de⁹ p̄mittat ip̄3
peccare mortalr̄. Sexto vtrū sc̄ti debeant optare pe
nas reproboꝝ. Septio an ecc̄ia dēat orare p̄ eo quē
scit esse in pctō mortali. Circa p̄mū p̄bat̄ multiplr̄ q̄ Ar q̄ sic.

tenemur velle quicquid scimus deū velle super illuz locū psalmi. Nō adhesit michi cor prauū dicit glosa. prauū et distortū habet cor qui non vult qd de⁹ vult.

Secundo.

Et iterū. volūtas dei regula est cui debemus conformari vt simus recti. ⁊ constat ꝙ tenemur rectificare nos. ergo tenemur velle quicquid scimus deū velle.

Tertio

Item christus docuit nos vt subiceremus voluntatē nostrā voluntati diuine cū dicit: verūtamen non sicut ego volo sed sicut tu vis. Et eius magistrū tenemur sequi. ergo tenemur velle quicquid scim⁹ deū velle.

Quarto

Item. deus nō vult nisi qd iustū et bonū est: sed tenemur velle omne bonū et iustū. Et inde vt pri⁹.

Quinto.

Item indirecte si licite possumus velle contrarium eius qd scimus deū velle: eadē ratione et dicere et facere. qr voluntas est radix et locutionis ⁊ operis.

euasio q̄dā

Forte dicetur ꝙ ex ꝯpassione possumus licite velle contrarium eius qd scimus deū velle: vt si reuelata sit michi dānatio alicuius possum ex cōpassione licite velle illum saluari.

ꝯ hoc ar.

Sed cōtra. q̄tum ad hoc ꝙ per reuelationez scio istū tunc reprobū sum in statu eorū qui sūt in paradiso. qui nullo modo volūt istum saluari. ergo nec ego possum velle licite istū saluari.

Ad idem.

Itē velle cōtrariū eius qd scimus deū velle est murmurare cōtra deū. ⁊ hoc est mortale pctm̄.

Apostol⁹.

Unde dicit apls. Nec murmuraueritis sicut quidā eorū murmurauerūt ⁊ perierūt ab exterminatore. ergo nō possum⁹ velle cōtrariū ei⁹ qd scim⁹ deū velle.

Ad idem.

Itē. q̄tūcunq possum⁹ tenemur acquirere beatitudinē: ꝑ et pacē. sed si volum⁹ cōtrariū ei⁹ qd scimus deū velle nō querim⁹ pacē.

In ꝯriū videt esse augustinus.

Contra dicit augu. ꝙ quis licite vult cōtrariū ei⁹ qd scit deū velle sicut patrē suū nō mori: quē tn̄ deus vult mori. Et aliqs illicite vult qd deus vult vt patrē suū mori pro cupiditate hereditatum. ergo nō tenemur velle quicqd scim⁹ deū velle.

Solutio.

¶ Solutio. q̄tū ad istū articulū pertinet distinguēda est duplex volūtas. scz volūtas rationis ⁊ volūtas sensualitatis.

Uoluntas rōnis ⁊ sensualitatis.

volūtate rationis tenemur velle q̄cquid scimus deū velle. volūtate sensualitat̄ nō. qr nec xp̄s volūtate sēsualitat̄ voluit quicqd pater voluit.

F

Augu. sic intelligitur.

⁊ qd dicit augustinus ꝙ aliquis licite vult cōtrariū eius qd scit deū velle. Intelligit de voluntate sensualitatis.

¶ Utrum ille qui sciēter peccat mortaliter teneatur velle ꝙ deus subtrahat ei gratiā.

secūda q̄o hui⁹ capl̄i.

Ar ꝙ sic.

SEcundo queritur. vtruz ille qui scienter peccat mortaliter teneatur velle ꝙ deus subtrahat ei gratiā suam. videtur ꝙ sic: quia scit hoc esse iustum ⁊ scit deū velle omne iustum. ergo tenetur velle ꝙ de⁹ subtrahat ei gratiam cū teneatur velle quicquid scit deum velle.

In opposi tū arguit.

Sz cōtra. iste tenetur orare vt deus det ei gratiam et orat in oratione dominica libera nos a malo. ergo nō tenetur velle ꝙ deus subtrahat ei gratiam siue auferat.

scdo ad idē

Item. si tenetur velle ꝙ deus subtrahat ei gratiam. ergo tenetur velle se non habere gratiam. ergo tenetur velle se non esse bonū.

Cōfirmat.

Cōtra deus non vult ipsum non esse: ergo nec tenetur ipse velle hoc.

Solutio.

¶ Solutio. Deum subtrahere gratiā est deū non apponere gratiam. deus enim nō subtrahit isti gratiam per se ita ꝙ extingat gratiaz in isto.

Nō diligēt

Sic enim deo auctore fieret iste malus.

Opio doctoris.

Dicimus ergo ꝙ iste tenetur velle ꝙ deus subtrahat ei gratiaz modo quando peccat. id est tenetur velle ꝙ deus nō apponat ei modo gratiam. sed nō tenetur velle ꝙ de⁹ subtrahat ei gratiam. id est non apponat. hoc enim esset velle ꝙ non apponeret nec in presenti nec in futuro. Similiter non valet iste tenetur velle ꝙ deus subtrahat ei gratiam modo: ergo tenetur velle non habere gratiam: qr cum verbo volēdi non valet argumētatio ab vno cōuertibili ad aliud: nec ab inferiori ad superi⁹ et ecōuerso. et est fallacia cōsequentis.

G

Falla ꝯntis

¶ De voluntate sensualitatis.

Tertia q̄o hui⁹ capl̄i.

TErtio querit de volūtate sensualitatis. Unde q̄ritur de fletu ⁊ tristicia apostolorū ⁊ beate virginis de morte dn̄i de quo dicit in psalmo. Ad vesperum demorabit fletus. ⁊ in euāgelio dr ad beatā virginē. Et tuā ipsius aiaz ptransibit gladius. scz dolor passionis.

Questio.

Querit ergo an dolor ille fuerit meritori⁹.

Ar ꝙ sic.

Uidet ꝙ sic. qr bonū fuit ergo potuit esse meritoriuz. Sed maxime ꝓbabile est ꝙ si potuit esse meritoriuz fuit meritoriū in beata virgine: ergo beata virgo meritorie tristabat de morte dn̄i.

scdo ad idē

Itē illa tristicia subiacebat libero arbitrio. erat enim ex aliqua volūtate ⁊ nichil adeo est in potestate liberi arbitrij sicut ipsa volūtas: ergo cū esset bona ⁊ subiaceret libero arbitrio erat meritoria.

tcio ad idē

Itē dicit apostolus: si cōpatimur ⁊ cōregnabim⁹: ergo ex cōpassione meremur regnuz celorum: ergo apostoli ⁊ beata virgo cōpatiēdo xp̄o meritorie tristabant de morte ipsius.

In oppositum ar.

Sz ꝯtra. si tristitia illa fuit meritoria ergo ⁊ voluntaria: ergo ab aliqua volūtate: nō nisi ab illa qua volebāt xp̄z nō mori. Si em̄ nō vellent xp̄m nō mori nō tristarent de morte ipsius: sed volūtate qua volebāt xp̄m nō mori scienter volebāt cōtrariū volūtati diuine: ergo illa voluntas nō erat meritoria: ergo nec opus ꝓcedēs ab ipsa.

Opio doctoris.

qd ꝯcedim⁹. fuit em̄ illa volūtas sensualitatis. carnaliter em̄ diligebāt apostoli dn̄m qr carnales erāt tunc. qd patuit in petro qn̄ negauit dn̄m.

mori tristari ⁊ sitta nō fūt meritoria.

⁊ ꝙ illa tristicia carnalis fuerit pz in psalmo. Sustinui q̄ simul cōtristaretur ⁊ nō fuit. tristabat em̄ xp̄s spirituali tristicia de cecitate iudeorū. et nō erat q̄ sic tristaret.

Ad primū.

Dicim⁹ ergo ad primo obiectū ꝙ nō vz hec argumētatio: illa tristia fuit bona: ergo potuit esse meritoria. nō em̄ potuit subesse libero arbitrio.

Ad scdm.

Ad scdo obiectū dicim⁹ ꝙ quidā motus sunt q̄ sunt ad necessariū ⁊ habēt sensuz necessariū. sicut sunt fames ⁊ sitis. stomacus sentiens inanitionē suā appetit de necessitate. ⁊ tales mot⁹ nō subsunt libero arbitrio nec secūdū esse suū nec ꝑm ꝓgressuz.

H

Duplices motus aie

Sūt alij mot⁹ qui lz sint ad necessariū. habēt tn̄ causam et sensum voluntarium. vt videre audire ⁊c. talis erat tristicia apostolorū. videntes autē xp̄m pati nō poterant nō dolere: tamē videre erat volūtarium.

Quō tristicia subest libero arbitrio.

et hmōi tristicia nō suberat libero arbitrio q̄tum ad esse: sed q̄tuz ad ꝓgressum ne tn̄ ꝓgrederet ꝙ generaret timorē humanū. opus autē meritoriuz debet subesse libero arbitrio ⁊ ꝑm esse suū et ꝑm progressum.

Dictū aug. sic itelligit

Et qd augustin⁹ dicit nichil adeo est in potestate nostra sicut volūtas: intelligit de volūtate rationis.

Ad tertiū.

Ad tertio obiectū dicim⁹ ꝙ intelligit de cōpassione volūtaria que fit ad imitationē passionis xp̄i. Unde is est sensus. si cōpatimur. i. si ad imitationem xp̄i patimur ⁊ cōregnabimus. Per hoc pz ꝙ volūtas sensualitatis et volūtas rationis nō sunt cōtrarie: qr non sunt circa idē susceptibile: nec sunt cōformes. Et propter hoc volūtas sensualitatis et volūtas dei nō sunt cōtrarie. Uolūtas em̄ dei et volūtas ratōis cōformes sunt: qr vtraq est ad virtutez.

q̄o incidēs

Ar ꝙ sic.

Sed queritur de fletu xp̄i qui fleuit videns ciuitatē hierusalez. qr si cognouisses et tu. ille flet⁹ fuit meritorius : ergo ab aliqua voluntate meritoria et illa volebat christus aliquid non nisi ꝙ ciuitas non destrueret: ergo meritorie volebat ciuitatē nō ēe destruendā.

In opposi tum ar.

cōtra. sciebat deū velle oppositū: ergo nō meritorie volebat illud.

de fletu cristi dicūt q̄dam.

Ad hoc dicūt quidā ꝙ fletus ille fuit ex volūtate sensualitatis Sed cōtra. sensualitas nō mouet nisi ꝑ apprehēsionē sensus vel ymaginationis. sz destructio futura nō fuerat in sensu nec in imaginatione qr nichil est in ymaginatione qd prius non fuerit in sensu: ergo volūtas illa nō fuit sensualitatis.

I

opio aliq̄z

forte dicet ꝙ in itellectu fuit illa destructio quā pro volūtate sua facit eidē in ymaginatiōe et deinde in estimatiōe ⁊ ex hoc dolor in sensualitate ex quo fletus. Sed hec solutio nulla videt esse.

hec solutio nulla est.

est eni cōtra ordinē naturalē. a sensu eni et imaginatione ꝑuenit ad intellectū non ecōuso.

Itē augustinus.

Preterea dicit aug. ꝙ xp̄us ꝑ hoc ꝙ esurijt timuit fleuit. ⁊c. instruxit nos. ostendit eni se esse verū hoīem: ergo non descēdit ab intellectu ad ymaginationē. hoc eni ē miraculū et miracula faciēdo nō ostēdebat se eē verū hominē.

Opio doctoris.

Propt hoc dicim⁹ ꝙ nō fleuit ꝓ destructione ciuitatis iudeorum. sed pro pctīs iudeorum pro quibus destructa fuit ciuitas et volebat q̄tū in ipso erat pctā eorum non esse.

Alia q̄o incidens.

Itē circa volūtatē sensualitatis. querit vtrū meritorie velle vel nolle possimus passiones sāctorū.

magr in sentētijs.

Dicit magister in sentētijs ꝙ possum⁹ eas velle meritorie ⁊ demeritorie ꝑm diuersos fines. sicut si aliqs vult aliquē sanctū pati vt maiorē habeat coronā meritorie vult. sz si intuitu tormēti demeritorie vult

quō intelligit ꝙ ecclesia cātat de martino

et hoc videt velle ecclia q̄ cantat. piū est gaudere martino intuitu scz glie ei⁹ et piū est flere martinū intuitu desolationis populi: ꝑ fletus ille cum esset ex pietate erat meritori⁹: ꝑ et volūtas ex qua erat ille flet⁹ erat meritoria. sz volūtate illa nō volebāt nisi martinū nō esse martinū.

In opposi tum ar.

Cōtra. sciebāt deū velle cōtrariū: ꝑ volūtas illa nō erat meritoria.

Opio doctoris.

qd cōcedim⁹. et aliter est in passionibus preteritis et presentibus in quib⁹ est certa volūtas dei aliter in futuris.

Alr in passionib⁹ pteritis ꝑsētib⁹ ⁊ futuris.

in eis em̄ in quib⁹ certa est voluntas dei non licet velle cōtrariū voluntate rationis. vnde voluntas qua illi qui flebant martinū volebant ipsum non esse martinū non erat meritoria nec erat rationis sed sensualitat̄ flebāt eni ex pietate naturali nō gratuita sicut tristes erāt apl̄i de nece dn̄i sui tristicia sensualitatis.

K

q̄re flebāt apl̄i de morte dn̄i et ecclia de morte martini.

carnales eni erant et secundum carnē dolebant de humano solatio sibi substracto. sed in futuris passionib⁹ in quibus non est certa voluntas dei possumus meritorie velle contrariū ei⁹ quod deus vult sicut illi quibus inuitis ibat paulus in hierusalē meritorie dolebāt paulū non pati ꝑsecutiones illas quas predicebat agab⁹ propheta qr non erat eis certū an agabus esset verus ꝓpheta.

agab⁹ propheta.

¶ Utrū pseudo ꝓpheta ꝓphetasset hierlm̄ nō esse destruendā velleitate seu volūtate conditionali.

Questio q̄rta hui⁹ capituli.

QUarto queritur de velleitate siue volūtate cōditionali. est ei velleitas promptitudo volēdi sub aliqua conditione.

ar de hieremia.

Obicit ergo de hieremia qui cū ananias pseudo propheta ꝓphetasset hierusalem nō esse destruendam amen respōdit. et glosa dicit optat fieri ꝙ ille mentitur: ergo nolebat hieremias ciuitatem hierusalē eē destruendam.

In opposi tum ar.

contra. sciebat deum velle contrarium : ergo peccabat mortaliter volendo illud. Ad hoc dicunt quidam ꝙ hoc dicit hieremias ex sensualitate et voluntate sensualitatis volebat hieremias non esse destruendam.

ꝯ quos ar.

Sed contra sensualitas nō mouetur nisi sensu precedente: sed ibi non fiebat mētio nisi de destructione futura que non erat in sensu: ergo nō dixit illud ex sensualitate.

scdo ad idē

Itez sensualitas nō eligit inter verū ⁊ falsum: qr sensualitate nō magis volum⁹ hoc esse verū ꝙ illud.

Opio doctoris.

Propter hoc dicimus ꝙ hieremias ex ratione fidei respondit amen: sed nō volebat hierusalē simpliciter nō esse destruendā: sed volūtate cōditionali siue velleitate. Unde tm̄ valet hieremiā dixisse amen: q̄tū si dixisset vellem ꝙ ita fieret sicut tu dicis. i. paratus essem velle si populus peniteret.

Quō intelligit dictuz pauli.

sicut intelligit illud apostoli. optabā ego anathā esse ꝓ fratrib⁹ meis. i. optarē si optabile esset. et qd dicit glosa: optat fieri qd ille mentit sumit hoc verbū optat ꝓ volūtate cōditionali.

L

Itez hieremias flebat pctā populi, ꝓpter q̄ destruēda erat hierusalē. Unī dicebat: qs dabit capiti meo aquā ⁊c. ille flet⁹ etiā erat meritori⁹: qr beati qui lugēt ⁊ ꝓ suis pctīs patiunt. ergo volūtas ex qua erat ille fletus erat meritoria. sed illa volūtate nō volebat nisi iudeos nō ēe peccaturos. ꝑ meritorie volebat iudeos nō esse peccaturos.

ꝯ dicta ar.

Cōtra. vera amicitia est idez velle et nō velle: ꝑ sicut tenemur velle id qd scim⁹ deū velle: ita tenemur nō velle id qd scim⁹ deū nō velle. sed de⁹ nolebat iudeos nō esse peccaturos: ergo hieremias nō debebat velle iudeos nō ēe peccaturos.

Eodez mō ar de penitente.

Silis em̄ est obiectio de penitēte q̄ flet ꝓ pctīs que fecit: ⁊ flet⁹ ille meritori⁹ est: ergo ⁊ volūtas ex qua est ille flet⁹ est meritoria. sed illa volūtate vult se nō peccasse: ꝑ meritorie vult se nō peccasse.

In ꝯriū ar.

Cōtra. deus nō vult hoc et scit deū nō velle hoc. ⁊ inde vt pri⁹.

Eodē⁹ ar de xp̄o qui flebat pctā iudeorum.

Eadē est obiectio de xp̄o qui flebat ꝓ pctīs iudeorum. posset em̄ queri ab ipso: aut vis iudeos nō esse peccaturos: aut nō vis. si vis: ergo nō peccabūt. si nō vis: quare fles?

Solutō q̄d dicēdū i his trib⁹ casib⁹

¶ Solutio. in istis trib⁹ casibus dicendū est ꝙ flet⁹ nō est ex voluntate ꝓdicta: sed ex volūtate flēdi. Unī dicenduz est ꝙ flebat hieremias non qr volebat iudeos absolute nō esse peccaturos: sed qr vellet. i. parat⁹ esset velle si peniterēt. similr et de⁹ vellet. Unde pz ꝙ hmōi velleitas nō est cōtraria volūtati diuine: sz vellet se nō peccasse si esset reuocabile. Ex his etiaz colligit ꝙ sancti flent ꝓ pctīs populi nō qr volūt ea nō esse: sed qr vellent.

Uellēt ñ ēē

M

eodēmodo flent ꝓ penis ⁊ miserijs populi non qr volūt eas nō esse: sed qr vellēt. Sed obicit. habit⁹ flendi vel potētia flendi nō exit in actū nisi ꝑ aliquod actuale: sed velleitas nō est actuale aliqd: ergo sancti nō flent actualiter qr vellēt. i. prōti sunt velle: sed qr volūt actualiter pctā vel miserias nō esse.

Solutio.

Et ad hoc dicendū est ꝙ ipsa velleitas nichil aliud est ꝙ ipsa caritas qua sancti parati sunt velle ꝑplō omē bonū adesse: ⁊ oē malū abesse.

Uelleitas i sctis est caritas.

vn̄ illa velleitas est habit⁹ flendi. Ex caritate em̄ tanꝙ ex habitu est flet⁹ actualis. ⁊ ille habit⁹ exit in actū ꝑ aliqd actuale sed nō ꝑ voluntatē actualē: sed ꝑ actualē cōsiderationē culparū vel miseriarum.

Unī ꝓcedit fletus illorum

¶ Utrum in aliquo casu aliquis teneatur velle ꝙ deus permittat ipsum peccare mortaliter.

Quīta q̄o hui⁹ capl̄i.

Ar ꝙ sic.

QUinto querit vtrū aliqs in aliquo casu teneat velle ꝙ de⁹ ꝑmittat ipm peccare mortalr. ꝓbat ꝙ sic. ponat em̄ ꝙ deus reuelet alicui ꝙ ipse peccabit mortaliter. Si dicatur ꝙ hoc nō potest esse qr huius

[ꝯ euasionē.] modi reuelatio esset hoī penalis. Cōtra.maiorē pe=
nam etiā tēporalez infert deus hoī ꝙ sit pena que ex
hmōi reuelatione sequit̄:ergo hmōi penam potest in
telligere:ergo potest reuelare alicui ꝙ ipse peccabit
[scđo ad idē] mortaliter.Itē acerbius punit hoīem q̄n punit eum
ad initiū eterne dānationis sicut puniuit herodē ⁊ an
thiocū epiphanen.ergo pōt hoī reuelare ꝙ ipse pec=
cabit mortaliter.qꝛ si potest intelligere maiorē penā
potest intelligere minorē.sed si hoc est ergo iste scit
ꝙ deus pmittit ipsum peccare mortaliter. sed qꝛ q̄c=
quid deus pmittit vult pmittere:ergo iste scit ꝙ de=
us vult permittere ipsum peccare mortaliter .sed te
netur velle quicquid scit deum velle: ergo tenet̄ vel
le ꝙ deus pmittat ipsum peccare mortaliter.sed deū
permittere aliquē peccare mortaliter est inducere ip
sum in tentationē:ergo tenetur velle ꝙ deus ipm̄ in
[In opposi] ducat in tentationē. Cōtra.tenetur orare ꝙ deus nō
[tum ar.] inducat ipm̄ in tentationē.quia forma orādi quā tra
didit dn̄s est ars orandi que imutabilis est:ergo non
tenetur velle ꝙ deus inducat ipm̄ in tentationē.⁊ ita
nō tenetur velle ꝙ deus pmittat ipsum peccare mor
[Solutio.] taliter. ¶Solutio.Ad hoc dicendū est ꝙ deus non
[N] potest reuelare alicui ꝙ peccabit mortaliter. quia vt
dicit augustinus donū scientie est donū pietatis:⁊ do
num pietatis datur hoī advtilitatē nō ad perniciem.
[Deꝰ nō pōt] Unde deus nō potuit reuelare primo homini nec pri
[reuelare a=] mo angelo casum suum.fecisset eī cōtra misericordi
[licui pctm̄] am suā et ita cōtra se si inflixisset penā sine culpa. Ad
[suū futurū] illud ergo quod obicit̄ ꝙ maiorem penā etiā tēpora
[Ad primū.] lem infert deus:dicimus ꝙ verū est ꝗtum ad sensum
sed nō ꝗtum ad dānū.Si eī reuelaret alicui suā dā
nationem vel ꝙ ipse peccaret mortaliter ꝑcluderet
[scđo ad idē] ei viam salutis.Ad secundo obiectum dicimus ꝙ ꝓ=
prie loquēdo nunꝙ deus inflixit penā in ꝑsenti ad ini
tium eterne dānationis nisi secūdum euētum. Quā
[Deꝰ sꝑ pu] tum eī ad intētionem dei ꝗtum in se erat tam hero
[nit ad cor=] di ꝗ marie sorori moysi inflixit penā ad correctionez
[rectionē ꝗ] sed qꝛ herodes nō est correctus secuta est euz eterna
[tum in se ē] dānatio.lꝫ eī ꝗtū ad volūtatē dei actualē vel bn̄pla
[Nota ista.] citū eiꝰ inflixit ei penā ad initiū pene eterne: tn̄ ꝗtuz
advolūtatē ⁊ itētionē ꝯditionalē erat ad correctōez.
[Questio i=] ¶Utrum sancti debeāt optare penas eternas repro
[cidēs q̄ pōt] borum.Et videtur ꝙ nō:qꝛ sup illum locum psalmi
[eē sexta hu] ste.Cōuertant̄ pctōres ad infernū dicit glosa.hoc nō
[ius capl̄.] optādo dicit sed ꝑdicēdo ⁊ diuine volūtati ꝯsentiēdo
[Ar ꝙ non.] ergo ꝑm hoc nō optabat dauid penas eternas repro
boꝝ.Sed cōtra.qꝛ deꝰ volebat penas eternas repro
borū ⁊ sancti volūt easdē.et ꝗto sanctior tāto magis
vult:sed dauid multū sanctꝰ erat:ergo dauid volebat
penas reproboꝝ:ergo optabat.qꝛ idē est multū vel=
[scđo ad idē] le ⁊ optare.Itē velle penas reproboꝝ ⁊ optare easdē
in eadē vi vident̄ esse ⁊ eiusdē virtutis: ergo qua rōe
[Solutio.] vnū est meritoriū ⁊ reliquū.¶Ad hoc dicendū est ꝙ
[Q.ꝺ ē obie] sancti nō optāt penas reproboꝝ.Optare eī vel desi
[ctū dsiderij] derare nō se hꝫ ad delectabilia ⁊ ad instabilia. Un̄ nō
[O] vꝫ:volūt penas reproboꝝ:ergo optant. ⁊ est fallacia
[Falla ꝯn̄tis] ꝯsequētis.nec ipse deus optat penas reproborū imo
[In ysaya.] q̄si cū dolore infligit eas.Un̄ dicit in ysaya. Heu ego
ꝯsolabor sup hostibꝰ meis ⁊ vindicabor de inimicis
[In cāticis.] meis.Et in fine cāticoꝝ sup illū locū:fuge dilecte mi
[Nō est idē] dicit glo.hoc nō optādo dicit sꝫ volūtati dilecti ꝯsētiē
[optare pe=] do.q̄s eī optat fugere quē diligit?nec est veꝝ ꝙ vel
[nā et velle] le penas reproboꝝ ⁊ optare easdē sint i eadē vi.qꝛ vo
lūtas illa idē ē ꝙ ꝯsensus q̄ ē in rōe.sꝫ optare penas ē
in irascibili.Sed obicitur contra predicta.quia dicit [Cōtra pre=]
augustinus ⁊ boetius ꝙ omne qđ est inꝗtū est bonū [dicta ar.]
est:ergo pena eterna inꝗtū est bonū est ⁊ etiā inꝗtū [augustinus]
pena eterna. sed bonū est perfectio cuius apprehen= [et boetius]
sio est delectatio:ergo pena eterna inꝗtū est bona est
delectabilis.sed omē bonū delectabile optandū est
ergo sancti debent optare penas eternas reproborū
Ad hoc dicimus ꝙ pena eterna inꝗtum est bona est. [Opio do=]
sed non inꝗtū pena vel puniens nisi ꝑm accidens: vi= [ctoris.]
delicet quia ibi apparet iusticia dei.

¶Utrū ecclesia debeat orare ꝓ eo quē scit ēe reprobum.

Septimo queritur.an ecclesia debeat orare ꝓ eo [Septima]
quē scit esse reprobū obstinatū.Uidetur ꝙ non [q̄o huiꝰ ca]
quia si michi reuelatū est ꝙ deus isti nunꝙ dabit gra [pituli.]
tiam suā teneor ipsum non diligere ex caritate.quia
teneor ei nō velle summū bonū vel scꝫ per gloriā vel
gratiā. Similiter et ecclesia si ipsi idē reuelatū sit:ḡ [eodem mō]
non debet orare pro eo . Ad hoc dicendū ꝙ hec vltiā [ecclesia.]
argumentatio nonvalet.in statu enī reuelationis nō [Solutio.]
debet orare pro huiusmodi reprobo . sed quia possi= [P]
bile est ꝙ non sit in statu reuelationis concedenda est
hec.possibile est ꝙ ecclesia debeat orare pro isto.

¶Utrum volūtas nostra ex eo sit bona ꝙ est conformis voluntati diuine.

Ultimo querit̄.vtrum voluntas nostra ex eo sit [Octaua q̄o]
bona ꝙ est conformis volūtati diuine.Uidetur [huiꝰ capl̄.]
ꝙ sic. Querit̄ enī quare tenemur cōformare volunta [Ar ꝙ sic.]
tē nostram volūtati diuine nisi ex hoc fieret bona. qđ
si concedat̄ probat̄ oppositum.sit ita ꝙ aliquis ex ca= [In opposi]
ritate velit ipsū pauperē facere diuitē vt habeat ne= [tum ar.]
cessaria et alius ex inuidia velit eundē pauperē sem=
per esse pauperē et hec est volūtas dei vt semꝑ sit pau
ꝑ ꝯstat ꝙ volūtas primi bona est ⁊ tn̄ dissona est volū=
tati diuine.⁊ volūtas scđi mala est ⁊ tn̄ ꝯsona est volū
tati dei:ḡ volūtas nr̄a nō est bona ex eo ꝙ est ꝯformis
volūtati dei.qđ cōcedūt quidā dicētes ꝙ nos nō tene [opio aliqꝝ]
mur velle quicq̄d scimꝰ deū velle nisi i ꝑceptis ⁊ ꝓhi
bitis.sed in hoc an ista musca fuerit vel nō fuerit non
tenemur ꝯformare volūtatē nr̄am volūtati diuie.Sꝫ [ꝯ hoc videt̄]
cōtra dicit aug.ꝙ impij sūt quibꝰ displicet diuia ꝓui= [augustinꝰ.]
dētia:sed quilibꝫ tenet̄ esse pius: ergo quilibet tene=
tur ad hoc vt ei placeat ꝓuidētia diuia:ḡ si velit ꝯtra
ꝓuidentiā diuinā peccat mortaliter.sꝫ oīe qđ est ex
ꝓuidentia diuina est: ḡ si aliq̄s vult nō esse qđ est pec
cat mortaliter:ergo in oībus tenemur velle qđ scimꝰ
deū.Itē murmurare contra deū est peccatū mortale [Ad idem.]
vn̄ apl̄s.neqꝫ murmurauerītis sicut quidā eoꝝ mur
murauerūt.⁊c̄.sꝫ velle ꝯtra volūtatē dei est murmu
rare:ḡ velle scient̄ cōtrariū eiꝰ qđ deꝰ vult est peccatū
mortale ⁊ inde vt ꝑus. Itē in iob. q̄s resistit ei ⁊ pacē [Ad idē est]
habuit. sed q̄libꝫ pacificus tenet̄ esse.ḡ quilibꝫ tenet̄ [iob.]
non resistere deo:ḡ tenet̄ nō velle cōtrariū eiꝰ qđ scit
deū velle.Itē dicit btūs dionysiꝰ.optimi est optīa ad [ad idē vide]
ducere:ḡ quicq̄d facit deꝰ optime facit.Sꝫ cōtra.opti [tur eē dio=]
ma nō debemꝰ velle:ḡ nō in oībꝰ tenemur velle q̄cq̄d [nysius.]
scimꝰ deū velle qđ cōcedimꝰ.tn̄ volūtas nr̄a nō ē bona [Opio do=]
ex eo solo ꝙ est ꝯformis volūtati diuie in volito. sed [ctoris.]
optꝫ ꝙ sit ꝯformis in fine volūtatis ⁊ i alijs bonis cir [Q]
cūstātijs.Adhuc ꝓbat̄ ꝗ in oībꝰ tenemur velle q̄cq̄d [iterū ar ad]
scimꝰ deū velle qꝛ vniūse vie dn̄i mīa ⁊ ꝟitas ⁊ alibi oēs [idem.]
vie tue veritas. veritas autem operum dei vt dicit
anselmus cantuariensis nichil aliud est ꝗ rectitudo [Anselmus]

operum dei ꝑm quam a summa sapiētia exeunt ⁊ ad
eum tendūt.igitur qui in aliquo ope dei siue musca
sit siue alia creatura vult cōtrariū eius qđ scit deum
velle:deuiat a veritate.ḡ peccat.propter hoc culpat̄
[Dyabolus] diabolus qꝛ in veritate non stetit.ergo in nullo licet
[nō stetit in] velle ꝯtrariū eius qđ scimus deum velle.Item dicit
[veritate.] aug.ꝙ qui sciēter dicit falsum ipse peccat:qꝛ declinat
ab eo qđ est/ad illud qđ non est.hoc est a veritate ad
falsitatē.Sed siliter qui vult ꝯtrariū eius qđ scit deū
velle/decliat a veritate:ergo peccat.⁊ inde vt ꝑius.
[Nō solū in] Propter hoc dicimus ꝙ nō est sustinēda illa opinio
[ꝑcepti ⁊ ꝓ] que dicit ꝙ solum in preceptis ⁊ prohibitis tenemur
[hibiti tene] velle quicq̄d scimus deū velle.Aliorū est opinio sed
[mur cōfor=] paucorum qui dicūt ꝙ tenemur velle volūtate rōnis
[mare nos] quicq̄d scimus deum velle:sed licitum est desiderare
[volūtati di] ꝑm vim ꝯcupiscibilē contrariū eius qđ scimus deum
[uine] velle.Et hoc dicūt se hr̄e ab aplo qui dicit ad philip.
[ad philip=] Cōfidens scio qꝛ manebo ⁊ pmanebo.et tn̄ cupiebat
[pēses.] dissolui ⁊ esse cum christo:⁊ hoc erat cōtra voluntatē
[Hec opio] dei.Et hec opinio nō potest sustineri.sicut enim sunt
[nulla est] quedā virtutes in rōne:sic sunt q̄dā in cōcupiscibili ⁊
irascibili:sed in oībus virtutibus tenemur assimilari
deo.ḡ non solū in eis que pertinēt ad rōem tenemur
[R] velle quicq̄d scimus deum velle:sed etiam in eis que
[Ad idē est] pertinēt ad irascibilem ⁊ cōcupiscibilem.Item dicit
[augustinꝰ.] aug.ꝙ omnia sunt vera a prima veritate:⁊ oīa bona
a prima bonitate.ḡ sicut peccat qui voluntate rōnis
vult ꝯtrariū eius qđ scit deū velle(qꝛ deuiat a prima
veritate)ita peccat qui voluntate concupiscibili vult
[ꝯ hoc ar.] ꝯtrariū eius qđ scit deum velle.Sed ꝑm hoc obicit̄.
ponat̄ ꝙ iste sciat in habitu aliquē alium ēē pauperē
et velit ꝙ iste sit diues modo nō attendēs ꝓuidentiā
dei nec sciens in actu illum esse pauperem:querit̄ an
iste peccat volendo istum esse diuitē modo.Uidet̄ ꝙ
non.quia vult bonum.bonuz enim est vt ille habeat
necessaria/⁊ nō scit in actu deum velle oppositū:ergo
[Ad idē ar.] nō peccat.Item ignorat istum esse pauperem:⁊ hoc
ignorātia facti:paup enī est per formā.sed ignorātia
[ꝯ istud ar.] facti ex toto excusat:ḡ iste nō peccat.Sed ꝯ.Impius
est cui displicet diuina ꝓuidētia.i.infidelis.fides enī
dicit ꝙ oīa fiunt ⁊ regūtur diuina ꝓuidētia.ergo per
diuinam ꝓuidētiā iste est pauper.⁊ hoc scit iste saltē
in habitu ⁊ displicet ei hec pauptas.ergo displicet ei
diuina prouidentia:ḡ est impius:ergo peccat.Item
[Ad idē ar.] hec videt̄ esse ignorātia iuris:qꝛ de iure diuio est oīa
fieri per ꝓuidentiā diuinā:ḡ ⁊ pauptatē illius.sꝫ iste
ignorat hoc:ḡ habet ignorantiā iuris.sed ignorātia
[S] iuris neminē excusat:ḡ iste peccat volendo ipm̄ fieri
[Solutio.] diuitem mō.Ad hoc dicēdū est ꝙ nō peccat:cum non
aduertat diuinā ꝓuidentiā circa hoc:nec est impius
sed esset impius si actualiter aduerteret ꝓuidētiam
diuinam ⁊ vellet ꝯtrariū.Et ad illud qđ obicit̄ ꝙ hic
[ad illud de] est ignorātia iuris distinguendū est:ꝙ deus quedam
[ignorantia] facit per se esse de iure:quedā per aliud.sicut ꝙ oīa
[iuris.] fiant per diuinā ꝓuidētiā hoc vniuersale per se facit
[Dupl' ali=] deus esse de iure:sed ꝙ nō pluat mō/vel iste sit paup/
[quid est de] ⁊ hmōi singularia facit deus de iure esse ꝑ aliud:sicut
[iure.] per materiā ⁊ formam.⁊ in talibus materia excusat.
[Opio do=] Dicimus ergo ꝙ vbi non aduertit aliquis diuinam
[ctoris.] ꝓuidentiā:non est pctm̄ velle oppositū eius qđ deus
vult.vn̄ dicimus ꝙ ex caritate poterāt flere martinū
cōsiderato dāno subditorū ex morte ipsius:non cōsi=
derata actualiter diuina ꝓuidētia:sed actualiter ipsa
cognita/impius est volēdo oppositum.Sed videt̄ ꝙ
deus impius fuerit flendo lazarū:quia reuocabat̄ ad [ar ꝙ deꝰ fu]
presentes miserias.ipse enī actualiter sciebat omnia: [erit impiꝰ.]
ergo actualiter sciebat deum velle lazarū reuocari. [T]
Et solutio est ꝙ humane miserie dupliciter possunt [Solutio.]
cōsiderari.vno mō ꝑm ꝙ sunt medicine ⁊ venūt a di= [hūane mi=]
uina ꝓuidentia:⁊ sic non est flendū pro ipsis.alio mō [serie dupl'r]
prout ortum habēt a pctō:et sic flende sunt:quia hoc [cōsiderant̄.]
mō nunꝙ placēt deo nec sanctis.vn̄ Heu michi quia
incolatus meus prolongatus est.⁊c̄.

¶De misericordia ⁊ iusticia dei. Ca.xv.

Dicto de volūtate dei:dicēdū est de mīsericordia
dei ⁊ iusticia.qꝛ misericordia dei/voluntas dei
est:qua vult reuelare miserias.⁊ iusticia dei volūtas
dei est qua vult reddere vnicuiqꝫ qđ suū est.sunt aūt [mīa ⁊ iusti]
mīa ⁊ iusticia dei idem in subiacenti:sed differunt in [cia in deo.]
effectu.Primo modo querit̄ vtrum omnia opa dn̄i [Pria q̄stio]
generaliter sint ex misericordia vel iusticia.secūdo de [huiꝰ ca pl̄.]
cōmensuratione pene ad culpam.tertio vtrum deus
misericordius agit cum vno ꝗ cum alio.quarto de
adequatione premij ad meritum.quinto vtrum tam
iuste puniatur aliquis a deo ꝗtū meruit.sexto vtrū
iustificare sit opus iusticie.septimo vtrū pena quam
deus infligit:ad maiorem coronā sit iusticie vel mīe.
Circa primū sic obicit̄.Uniuerse vie dn̄i misericordia [Circa ꝑmū]
⁊ veritas.⁊ sumit̄ veritas pro iusticia sicut dicūt scti. [ar.]
et alibi.Oēs vie tue veritas.ergo gn̄alit̄ omnia opa
dn̄i sūt ex mīa vel ex iusticia:vel ex vtraqꝫ.Sed ꝯtra. [In opposi=]
prima opera creationis sicut celū ⁊ terra non sunt ex [tū arguitur]
iusticia.quod ꝓbat̄.quia tripliciter potest aliq̄d dici
ēē ex iusticia dei.pr̄o ꝑm ꝙ reddit aliq̄d ꝑm merita.
scđo q̄n reddit quod ꝓmisit.tertio q̄n dat aliq̄d ꝑm
exigentiam nature.res enim imperfecta naturaliter
exigit perfici.vnde ex iusticia dei videlꝫ ꝑm exigentiā
rei datur perfectio rei impfecte.ꝑm hec opa disposi=
tionis ⁊ ordinatōis possunt dici esse ex iusticia.mate=
rialis enī impfectio rerū naturaliter exigebat pfici.
Siliter opera propagatiōis hoc mō sunt ex iusticia.
imperfectio enī siue corruptibilitas indiuidui exigit
saluari ppetuo in specie:cum non possit semꝑ saluari
in indiuiduo.sed prima opatio creatiōis nullo istorū
modoꝝ est ex iusticia.hec patet.neqꝫ est ex mīa quia
nulla precessit miseria.ḡ nō est verum generaliter ꝙ
omnia opa dei sint ex mīa vel ex iusticia.¶Solutio [Solutio]
Duobus modis potest intelligi hec auctoritas.vni= [auctoritas]
uerse vie dn̄i misericordia ⁊ veritas.potest enī intel= [psalmiste]
ligi gn̄aliter de oībus opibus dei:⁊ tūc misericordia [itellgit̄ du]
non sumit̄ ꝑm ꝙ respicit miserias:sed sumit̄ pro sup= [pliciter.]
fluēti bonitate dei:siue ꝓ mera liberalitate dei.veri=
tas siliter nō sumitur pro iusticia:sed pro rectitudine
operū.Sed distīguit anselmus cantuariēsis triplicē [triplex ve=]
veritatē.s.veritatē enunciatiōis:veritatē volūtatis: [ritas scđm]
⁊ veritatē opis.veritas enūciatiōis est cum enūciatio [anselmum.]
significat illud ad qđ fuit instituta ⁊ prout fuit insti= [ꝟitas enū=]
tuta.sic affirmatio significat de eo qđ est esse:⁊ negatio [ciationis.]
de eo qđ non est nō esse.et veritas volūtatis idem est [ꝟitas volū]
ꝙ rectitudo volūtatis.vn̄ in euāgelio.ille in veritate [tatis.]
non stetit.i.in recta voluntate.veritas opis idē est ꝙ [ꝟitas opis]
rectitudo operis ꝑm quā res sunt in actu ꝓut fuerūt
eternaliter in mēte diuina.et hoc modo oīa opa dei
sunt recta ⁊ omnia indicant sapientiam ⁊ potentiā ⁊
bonitatē dei.et sic verum est ꝙ vniuerse vie dn̄i sunt
misericordia ⁊ veritas:quia omnia opera dn̄i sunt ex
supefluēti bonitate dei.et sic ptꝫ ꝙ prima opa crea=

pt tm intelligi ptculariter.

tionis sunt mia et veritas. Potest etiā intelligi hec auctoritas pticulariter. vniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas. vt intelligat de illis opibus quibus deus ad nos venit reuelādo scilȝ miserias nr̄as ⁊ reddēdo vnicuiqȝ quod suū est: vel puniēdo vel remunerādo.

X

Siliter vniuerse vie dñi misicordia et ỽitas. quibus nos imus ad deum sunt mia ⁊ veritas. misericordia enim ad ipm cōpatiēdo miserijs ⁊ reddēdo vnicuiqȝ quod suum est nobis scȝ proximo ⁊ deo. Et sic cessat obiectio de primis operibus creationis.

et sic soluit obiectio

¶ Utrum deus possit punire aliquem ꝙtū meruit.

Scda qstio hui⁹ capli. Af ꝙ sic.

SEcundo querit vtrū deus possit punire aliquē ꝙtū meruit. probat ꝙ sic. q2 iste meruit puniri tanta pena demōstrata cōdigna: ergo iustum est istū puniri tanta pena. non nisi a deo: ḡ iustum est ꝙ deus puniat istum tanta pena: ḡ deus de iusticia sua potest istū punire tanta pena.

In oppo^m

Cōtra. dicit auctoritas. culpa est prosequi culpam totā. ergo si hoc culpabile est in hoīe misericorde: multo fortius est culpabile in deo qui summe misericors ē. ergo deus nō potest punire aliquē ꝙtū meruit.

ad idē apostolus.

Itē dicit apl'us ꝙ deus nō potest negare seipm. negaret enī seipȝ si nō puniret malos: negaret enī iusticiam suā que ipse est: siliter negaret misericordiā suam q̄ ipse est. ergo non potest punire imisericorditer: ergo nō potest punire aliquē ꝙtum meruit.

Opinio doctoris.

qd cōcedimus. nec illud est ei impotētia imo laus.

Ad primū

Ad priō obiectū distinguēda est duplex iusticia scilȝ sm exigentiā meritorum ⁊ sm iusticiam dei. sm exigentiam meritorum iustum est istum puniri tāta pena: sȝ nō de iusticia dei cum de necessitate admixta est misericordia.

hec nō valȝ. Nō ista de iusticia. y

Uñ nō valet hec argumētatio. iustū est ꝙ deus puniat istum tāta pena: ḡ deus de iusticia sua potest istum punire tāta pena. quia in prima hec dictio iustum tenet cōiter pro iusticia meritorū ⁊ pro iusticia dei: in cōclusiōe hec dictio iusticia tenetur tm̄ pro iusticia dei. ⁊ ita procedit a superiori ad inferius affirmādo.

Falsa ꝯñtis ꝯ ista af

Sȝ cōtra pdicta obicit. dicit in apocalipsi de babylone. ꝙtū glorificauit se ⁊ in delicijs fuit: tm̄ date illi tormentū ⁊ luctum.

in euāgelio. In ysaia.

et in euangelio. In qua mēsura mensi fueritis/remetiet vobis. et in ysaia. In mensura ꝯtra mensurā cum abiecta fuerit iudicabit eam. scȝ in mensura pene/ꝯtra mensuram culpe. His auctoritatibus videtur ꝙ deus puniat pctōrem ꝙtū meruit.

Ad idem.

Itē in apoca. Cum poculo qd miscuit vobis miscete illi duplū. Et vocat poculum penam qua babylon afflixit sctōs. sicut in hieremia. Sume calicem vini furoris huius. vocat calix pena. ḡ magis puniuit deus babylonem ꝙ meruit puniri in afflictiōe sctōrȝ.

Ad idem ysaias.

Ad idē facit illa auctoritas ysaie Suscepit de manu dñi duplicia pro oibus pctis suis.

Ad idem pl⁹ exigit in penis ꝙ ⁊c.

Item sup illū locū psalmiste Ex vsuris ⁊ iniqtate redimet aīas eorum. dicit auctoritas. Plus exigit in penis: ꝙ cōmissuȝ sit in culpis. ergo plus punit peccator ꝙ meruit.

Ad idē.

Item plus puniuit deus iob pena tēporali/ꝙ meruit. vnde ipse dicit Non peccaui. scȝ tm̄.

Ad idem

Eadē rōne deus potest aliquē punire pena eterna plusꝙ meruit.

Opio gregorij. ꝯ qd af.

Item cum culpa sit momētanea: quare punitur eternaliter. Ad hoc dicit greg. ꝙ q2 iste peccauit in suo eterno: deus punit eum in suo eterno. Sed hec solutio nulla videtur esse: imo potius in suo eterno.

aliqꝝ solutio. ꝯ quos af.

ꝓpter hoc soluūt quidā aliter dicētes ꝙ iste punit eternalit: q2 reatus eternus ē: q2 in inferno nō potest deleri cū in inferno non possit esse caritas. Sȝ hec solutio nulla est: quia ponit in solutiōe qd dignū est poni in qstiōe.

pt qrt qre nō delet reatus.

Queri enim potest quare nō deleat reatus: cum pro momētanea culpa hō sufficienter punitus videat per centū annos vel mille. vel quare ponit eum deus in loco in quo non potest deleri reatus: cū alibi possit cum sufficiēter punire.

Solutio tres auctoritates itelligūtur.

¶ Solutio. Tres pme auctoritates intelligunt vt fiat cōparatio in gñe hoc mō. si multū glorificauit se: multū date illi tormentū. et si magna fuerit mēsura culpe: magna sit mēsura pene. sed non ꝓpter hoc punitur aliquis ꝙtum meruit.

In qrta et qnta auctoritate.

In quarta ⁊ qnta auctoritate itelligit duplicitas sm ꝓportionē ⁊ sm dualitatē eoꝝ in quibus punit pctōr. vnde is est sensus. miscete ei duplum. i. puniatis in corpe ⁊ aīa.

Ad sextam auctoritatē Z

Ad sextā auctoritatē dicimus ꝙ plus exigit in penis ꝙ cōmissum sit in culpis. i. pena maior est duratiōe ⁊ acerbitate: ꝙ dlectatio culpe fuerit dulcis. acerbitas enim pene vincit delectationē culpe: ⁊ duratio durationē. et nō plus exigitur in penis ꝙ exigit meritum culpe: q2 exigit penam eternam sicut postea patebit.

Ad septimum iob ꝓpe nō puniebat.

Ad septimo obiectum dicimus ꝙ iob nō fuit magis punitus ꝙ meruit: quia punire est penā infligere pro pctō: et iob nō fuit tota illa pena inflicta pro pctō: sed pars ad maiorē coronā.

Ad vltimū dicit augu. psona offēsa aggūat offensam.

Ad vltimo obiectū quesitū dicit aug. ꝙ hec questio quare culpa tpalis puniatur eternaliter fit acsi sola circunstantia tpis aggrauaret pctm̄. quod nō est verum: imo psona in quā peccatur aggrauat peccatū. magis enī peccat qui peccat cōtra imperatorem: ꝙ qui ꝯtra consulē. vnde cum peccatū mortale sit cōtra deum qui eternus ē: eterna pena ei debetur.

Due cause qre mortale punit eternaliter

Due ergo sūt cause quare peccatū mortale punit pena eterna. prima ē: q2 est ꝯtra deum eternū. scda est quia pctōr peccat in suo eterno: ⁊ ꝙtum in se est non imponit finē pctō. Et has duas causas ꝯiūgit greg. cum dicit quia iste peccauit in suo eterno/deus puniuit ipm in suo eterno: quia cum dicitur peccauit intelligit peccasse ꝯtra deum eternum.

A quid pctm̄

quia pctm̄ est factum/vel dictum/vel concupitū cōtra legem dei. ⁊ ita ꝯtra deū.

Adhuc af. De puulis

Sed adhuc videt posse probari ꝙ deus punit aliquē pena cōdigna etiā maiori: q2 paruulos qui decedūt sine baptismo punit in carentia visionis dei pro pctō originali: ⁊ carētia visionis dei est pena condigna originali: ergo deus punit paruulos pena ꝯdigna. nō enī potest dici ꝙ minori carētia ꝙ ꝯdigna puniat eos: quia carētia visionis dei cum sit priuatio nō recipit magis ⁊ minus.

Itē augustinus.

Item dicit aug. ꝙ carētia visiōis dei maxīa pena est: et pctm̄ originale minimū est: ergo pctm̄ minimū punit maxima pena: ḡ maior ꝯdigna est.

Ad idem.

Item ex visione dei maxima gloria est: ḡ ex carētia visionis dei maxīa pena. quia maxima glīa ⁊ maxima pena cōtraria sunt: ergo paruuli puniūtur maxima pena. et inde vt prius.

Ad idem.

Item ex visiōe dei est maxima delectatio: ḡ ex carētia visiōis dei est maxīa tristicia: ḡ maxīa pena. et inde vt prius.

Ad idem.

Itē si adulti qui sunt in inferno viderēt deū ⁊ delectarent in ipso: tantam haberēt delectationē ex visione dei ꝙ mallēt eē in penis eternis sensibilib⁹ et videre deū: ꝙ carere visione dei ⁊ nullam penam materialē sentirēt. ergo carētia visionis dei maior pena est ꝙ ignis gehenne. ⁊ inde vt prius.

Soluito. ad primū. originale ꝓprie nō punitur.

¶ Solutio. Ad primo obiectū dicimus ꝙ pctm̄ originale ꝓprie loquendo nō punit: sed verū est ꝙ nō remunerat. visio enim dei/remūeratio bonorū est. verūtamen eo mō loquendi quo paruuli dicūtur puniri concedimus ꝙ carētia visionis dei est pena ꝯdigna origiali. Sȝ nō valet hec argumētatio.

paruuli puniūtur pro originali/carentia visionis dei: sed carentia visionis dei est pena cōdigna originali: ḡ puniunt pena cōdigna. sicut nō sequitur: sortes videt hoīeȝ/⁊ plato est homo: ḡ sortes videt platonē. quia

B

multe sunt carētie: ⁊ deus punit eos minori carentia ꝙ sit condigna. Quis enim carentia sm se non recipit magis et minus: tm̄ recipit sm illud qd priuat.

Dicit aug⁹

Dicit enim aug. ꝙ quilibet aliquid habet de circūfulgētia bonitatis dei q̄ vbiqȝ ē. et qui minus habet/maiores tenebras patit. vnde quedā carētia visiōis dei maior est alia.

De⁹ punit puulos citra ꝯdignū

vñ dicimus ꝙ deus minorē carentiā visionis sue infligit paruulis: ꝙ exigat peccatū originale.

Ad scdm.

Ad scdo obiectū dicimus ꝙ carētia visionis dei/maxima pena est ꝙtū ad damnū: sed minima ꝙtū ad sensum.

Ad tertiū ⁊ quartū.

Ad tertio ⁊ quarto obiectū eadē est solutio. non enī valet hec argumētatio. ex visione dei est maxima delectatio: ḡ ex carētia visionis dei est maxima tristicia.

Nō est hic loc⁹ a ꝯrijs

nec est locus a cōtrarijs: q2 deus qui est sūme bonus non habet ꝯtrariū: nichil enī est summe malū.

Hec argumētatio nō valet.

Sicut nec valet hec argumētatio. ex potu dulci est delectatio: ergo ex carētia potus dulcis est tristicia. sed hoc sequit: ḡ ex potu amaro est tristicia. eo mō quo dicit arismeticus ꝙ delectatiōi q̄ est ab eo ꝙ est ꝯsiderare quia dyameter est assimeter coste nichil est contrarium. q2 illud in quo ē delectatio nō habet contrariū. quia illud sm qd est nō habet cōtrariū. et delectatiōi que est sm corporalē actum scȝ sm coitum nichil est cōtrariū.

Ad vltimū

Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ nō valet hec argumētatio. mali magis vellent esse in igne gehēne ⁊ videre deum: ꝙ nō esse in penis ⁊ carere visiōe dei: ḡ carētia visiōis dei est maior pena ꝙ ignis gehēne.

Ista nō sūt cōpabilia.

non enim sunt comparabilia: ignis gehēne/⁊ carētia visionis dei. equiuoce enim dicuntur pene. vnum vt damnum: reliquum vt tormentum.

¶ Utrum deus misericordius agat cum vno ꝙ cum alio.

Tertia qo Af ꝙ sic.

TErtio querit vtrum deus misericordius agat cum vno ꝙ cum alio. Probatur ꝙ sic. sint duo quoꝝ vnus sit duplo magis pctōr ꝙ alius. ⁊ sic vterqȝ decedat. culpa vnius est dupla ad culpam alterius: ḡ pena condigna vnius est dupla ad penam cōdignam alteri⁹: ⁊ vnus in iferno duplo magis punit ꝙ alius: ⁊ cōstat ꝙ deus aliqd vtriqȝ relaxat de cōdigna. ergo magis in quātitate subtrahit de pena ꝯdigna vnius: ꝙ de pena cōdigna alterius. qd patet etiā in nūeris.

Pȝ ꝑ sic.

si enī aliquis nūerus sit duplus ad alium ⁊ de vtroqȝ fiat subtractio ita ꝙ in residuis remaneat dupla proportio: plus subtrahitur de duplo ꝙ de subduplo. ḡ plus relaxat isti de pena ꝙ alij. sed in hoc ꝙ relaxat/ misericorditer agit: ergo misicordius agit cum vno ꝙ cum alio: ⁊ cum isto qui magis peccauit. qd videt iniustū.

scdo ad idē

Item iacob elegit in vtero matris/⁊ esau nō: ergo misericordius egit cum iacob ꝙ cum esau.

Tertio ad idem.

Itē multa beneficia dat quibusdā que nō dat alijs: ergo misericordius agit cum vno ꝙ cum alio.

In oppositum af.

Sed cōtra. ꝙ dign⁹ est iste sua pena/tam dignus est ille sua: ergo ꝙ iuste punit deus istum/tam iuste punit illum: ergo deus nō iustius agit cū vno ꝙ cum alio. ḡ nec misericordius.

Secundo.

Itē quicqd deus iuste agit iustissime agit: ⁊ hoc q2 iustissimus est. ḡ quicqd deus misericorditer agit/misericordissime agit: q2 ipse misericordissimus est.

tertio dyonisius.

Item dicit btūs dionysius. optimi ē optima adducere: ḡ misericordissimi ē misericordissime agere. ḡ quicqd deus misericorditer agit/misericordissime agit: ḡ non misericordius agit cum vno ꝙ cum alio.

Pria opinio.

Ad hec dicūt quidā ꝙ deus nō iustius agit cum vno ꝙ cum alio: tamen misericordius agit cū vno ꝙ cum alio. et hoc est quia iusticia respicit debitum: ⁊ malis equalit debētur pene sue: ⁊ bonis equaliter premia. sed misericordia respicit actum: ⁊ effectus mie maior est in vno ꝙ in alio.

hec solutio nulla est.

Sed hec solutio nō potest stare: q2 in deo sunt virtutes exēplares: ⁊ oīs virtus mediū est duorū viciorū. et quāto magis accedit ad mediū/ tāto maior virtus ē: ⁊ quāto magis recedit a medio tāto magis accedit ad viciū. ỽtutes aūt dei verissime sunt: ergo sūt in verissimo medio: ḡ misericordia dei in verissimo medio est: ḡ quicqd deus misericorditer agit misericordissime agit. q2 opa sunt q̄ a verissimo medio exeunt ⁊ maxime sunt talia. ḡ deus non misericordius agit cum vno ꝙ cum alio sicut nec iustius.

Solutio.

¶ Solutio. Dicimus ꝙ vtraqȝ istaꝝ est duplex. deus iustius agit cum vno ꝙ cum alio: deus misericordius agit cum vno ꝙ cum alio. q2 si fiat cōparatio habito respectu tm̄ ad actus vera est vtraqȝ. q2 sicut effectus misericordie maior est in vno ꝙ in alio: ita ⁊ effectus iusticie.

Quō deus iustius agit cū vno ꝙ cū alio.

si nō fiat cōparatio habito respectu ad actus cum oībus suis circūstantijs tam persone ꝙ negocij falsa est vtraqȝ. quia deus (pēsatis oībus circūstātijs) nec iustius nec misicordius agit cū vno ꝙ cum alio. quia pēsatis oībus circūstātijs deus dat vnicuiqȝ sm propriam virtutē vt dicit in ambrosio: ⁊ hoc est dare cui dandum ē vt dicit ambrosius.

Ambrosi⁹

vnde dicimus ꝙ si aliqui duo peccatores sint oīno pares: si deus dat vni grām/dat ⁊ alij.

pȝ rñsio ad obiectiōes

Per distinctionē istā patet qualiter rñdendū sit ad predictas obiectiōes. Sed miꝝ videt ꝙ in iferno ei qui magis peccauit plus remittitur de pena ꝙ ei qui minus peccauit. magis enim indignus est mīa dei ille qui magis peccauit: ḡ minus misericorditer deberet agere deus cum ipso.

Solutio. C

Solutio. ad hoc est ꝙ deus in pñti vita respicit circūstantias: quia homo preparat se cooperante deo. est enī hoc tēpus merēdi. sed in futuro nō respicit circūstantias: sȝ vbi maior miseria: maiorem effectū misicordie exhibet.

¶ De adequatione premij ad meritum.

quarta qo h⁹ capituli Af ꝙ sic.

QUarto querit de adequatiōe premij ad meritū et querit vtrum deus iustius corōet petrum ꝙ linū. probat ꝙ sic. quia petrus magis meruit coronā ꝙ linus: ḡ iustius est petrum coronari ꝙ linū. nō nisi a deo: ḡ iustius petrus coronat a deo ꝙ linus: ḡ deus iustius agit cū vno ꝙ cū alio: non ḡ iustissime agit cū qlibet. qd est ꝯtra pdicta.

Solutio.

¶ Solutio. Hec ē triplex. petrus iustius coronat a deo ꝙ linus. si intelligat sic. petrus maiori effectu iusticie corōat ꝙ linus vera est. si sic magis exigūt merita petri ꝙ petrus coronetur a deo siue exigētia maiorū meritorū coronat petrus a deo ꝙ linus: iteꝝ vera ē. si vero sic intelligit. magis respōdet corona petri suo merito: falsa est. si vero sic diceret: iustius corōatur petrus a deo suo premio ꝙ linus suo: simpliciter falsa eēt. quia non haberet nisi tertiam significationē. quia ꝙtum dignus est petrus suo premio: tantū dignus est linus suo.

Similr af.

Siliter solet obici de adequatiōe pene ad culpā hoc mō. demōstrētur duo qꝝ alter est in duplo peior alio. ꝙtū dignus est iste sua pena/tm̄ dignus ē ille sua: sed ꝙtū dignus est iste sua pena: tm̄ dignus ē iste puniri/⁊ siliter ille: ḡ ꝙtū dignus est iste puniri: tm̄ dignus ē ille puniri.

solutio aliquorũ.

et hoc falsuꝫ.qꝛ in duplo peioꝛ/duplo magis dignus est puniri. Ad hoc dicũt quidã ꝙ hec est falsa:ꝙtum dignus ẽ iste sua pena:tantũ dignus est ille sua.quia sensus est(vt dicũt ipsi)quanto merito vel demerito est iste dignus puniri:tanto ille.et hoc falsum.qꝛ inequalia sunt demerita.

Hec solutio nulla ẽ

Hec solutio nulla videt.quia hec cõcedit simplicit.ꝙtũ potens est iste valde fortis ferre illum magnũ lapidem:tm̃ potẽs est ille minus fortis ferre illum paruũ lapidem.

Ad idẽ.

Preterea vterꝗ iustissime punit in inferno sua pena:ergo non magis iuste punit vnus ꝙ alius:ꝗ equaliter iuste.ergo ꝙtũ dignus est iste sua pena:tm̃ dignus est ille sua.

Alia solutio.

quod cõcedũt quidã:sed dicũt ꝙ sequẽs argumẽtatio non valet.

Ista opĩo est falsa.

sed hoc non potest dici:quia illa argumẽtatio resolubilis est in duos sillogismos hoc modo.ꝙtum dignꝰ est primus sua pena/tm̃ dignus est secũdus sua pena:sed ꝙtũ dignus est scd̃s sua pena tm̃ dignus est primus.ꝛ ecõtrario.ergo tantum dignus est primus puniri ꝙtum dignus est scd̃s sua pena:ꝛ ꝙtũ dignus est secũdus sua pena tm̃ dignus est puniri.ergo ꝙtũ dignus est primus puniri:tm̃ dignus est scd̃s puniri.

Opĩo doctoris. D

Propter hoc dicimus ꝙ prima est vera ꝛ argumẽtatio necessaria.sed hec est falsa:ꝙtũ dignus est iste sua pena:tantũ dignus ẽ puniri.qꝛ sic adequat cõparatio pene ad culpã ipsi culpe vel demerito.et talis cõparatio nulla est:qꝛ illa adequatio nõ est culpavel qualitas aut actio est.ꝛ ita sũt res diuersorum generum vnde non sunt cõparabiles inter se.quod dicendũ est de omnibus similibus.

¶Utrum tam iuste puniatur aliquis a deo ꝙtum meruit.

Quĩta q̃o hꝰ capituli Ar ꝙ sic.

QUinto querit vtrum tam iuste puniat aliquis a deo ꝙtũ meruit.Videt ꝙ sic.quia ꝙtũ meruit istum puniri tam iustum ẽ istum puniri:ꝛ ꝙ iustũ est ipm puniri tam iuste punit a deo.similiter ille punit qui duplo peioꝛ est ꝙtũ meruit puniri tm̃ iuste punitur a deo.sed isti duo eque iuste puniunt a deo:ergo iustissime:ꝗ isti eque meruerũt puniri.qd̃ manifeste falsum est.

Scd̃o.

Item deus summe iuste punit istum:sed iste nõ meruit summe puniri:ergo magis iuste punit istũ ꝙ meruit puniri.

Solutio.

¶Solutio.Cũ dicit tam iuste punit istum.demõstrat adequatio pene ad culpã vel quãtitas adequatiõis.et cum dicit iste tantũ meruit puniri:demonstrat ipsa culpa vel quãtitas culpe.sed culpa ꝛ adequatio pene ad culpam non sunt cõparabiles nec in se nec ꝼm effectus.sicut due quantitates diuersaꝝ specierum aut coloꝛes diuersarũ specierum cõparabiles sunt ꝼm effectus.quia ꝙtum hec albedo disgregat/tm̃ hec nigredo congregat:vel magis vel minus.Dicimus ergo ꝙ hec ẽ falsa.ꝙtũ meruit iste puniri/siue ꝙ iustum ẽ istũ puniri:tam iuste punitur a deo.quia nõ est ibi cõparatio.et si eẽt ibi cõparatio hec esset ꝟa:magis punit iste a deo ꝙ meruit puniri.qꝛ summe iuste punitur:ꝛ nõ summe meruit puniri.

¶Utrum iustificare sit opus iusticie.

Sexta q̃o hꝰ capituli Ar ꝙ sic.

SExto querit vtrum iustificare sit opus iusticie.qd̃ videtur:quia sicut se habet misericoꝛdia ad misereri:ita se habet iusticia ad iustificare.ſʒ misereri est opus misericoꝛdie:ꝗ iustificare est opus iusticie.

Ad idẽ augustinꝰ.

Item dicit aug.sup epistolã ad romanos.qꝛ si deus non reciperet cõfugiẽtes ad se iniquitas esset:igitur recipere cõfugiẽtes ad se ẽ iusticia:sed hoc est cõferre grãm siue iustificare:ergo iustificare ẽ opus iusticie.

In oppositum ar.

Cõtra.de misericordia iustificat deus:nõ ꝗ de iusticia.

Solutio. Ad primũ

¶Solutio.Ad primũ dicimus ꝙ hec ẽ falsa.sicut se habet misericoꝛdia ad misereri:ita iusticia ad iustificare.quia misereri ẽ opus misericoꝛdie.ſʒ iustificare nõ est opus iusticie:imo iustificare est ipsam iusticiã facere.posset tamen dici iustificare est opus exẽplare iusticie:quia creata exemplũ est iusticie increate exẽplaris ꝗ in deo est.vnde iusticia creata exit a iusticia increata vt a causa formali exẽplari:sed nõ vt a causa efficiẽte.

Ad scd̃m.

Ad scd̃o obiectũ dicunt mgr̃i ꝙ nõ recipere fugiẽtes ad se iniquitas esset.i.infidelitas.non enim esset deus fidelis in verbis suis:si nõ reciperet fugiẽtes ad se cũ ita promiserit.tñ recipere solius mĩe est.

Aliter potest dici.

Possumus tñ ꝙtum ad presens distinguere duplicẽ iusticiam.vnam ꝼm exigentiã meritoꝛum:aliam ꝼm promissiõem.veritas enĩ qua homo dicit verax nullo mõ volẽs alium decipere in ꝟbis/species est iusticie. vt dt̃ tullius.

Iustificare est opus iusticie. E

vñ dicimus ꝙ iustificare ẽ opus iusticie promissiõis.veritas dei que est virtus exemplaris in ipso.ipse enim ita ꝓmisit Cõuertimini ad me:ꝛ ego cõuertar ad vos.

¶Utrũ pena quã infligit deus ad maioꝛẽ coronã:vt in Iob.vel ad cautelãvt in Paulo:sit opus iusticie.

Septia q̃o hꝰ capituli Ar ꝙ non.

SEptimo querit vtrũ pena quã infligit deus ad maioꝛẽ coronam vt in iob:vel ad cautelã vt in paulo sit opus iusticie.Probatur ꝙ nõ.quia iob nõ meruit illã.vnde dicit Non peccaui.nec ẽ misericordie quia misericoꝛdie nõ est punire.ꝗ non Uniuersevie dñi misericoꝛdia ꝛ veritas.

Opĩo magistroꝝ.

Ad hoc dicũt magistri ꝙ illa pena ẽ misericoꝛdie dei large scilʒ bonitatis dei.sed ꝯtra hoc dicunt multe auctoꝛitates ꝙ oĩs pena iusta est:ꝛ ita oĩs pena videt esse ex iusticia dei.qd̃ cõcedimus.

Opĩo doctoris.

Sʒ distiguẽda est multiplex iusticia.est iusticia meritoꝛum ꝼm quam iudex punit reos.et est iusticia promissionis ꝼm quã dicit homo verax reddendo qd̃ promisit.et est iusticia coꝛrectiõis ꝛ promotiõis quã debet pater filio.ꝛ iusticia promotionis quã debent supioꝛes inferioꝛibus.

Quid debemꝰ supioribꝰ qd eqlibꝰ et q̃d iferioꝛibus.

Iusticia enĩ impoꝛtat debitũ. debemus enim supioꝛibus obedientiã ꝛ reuerentiã: paribus cõsiliũ ꝛ auxiliũ:inferioꝛibus protectionẽ ꝛ coꝛrectionem.illa ꝗ pena ꝗ infligit a deo ad maioꝛẽ coronam vel ad cõseruationẽ humilitatis:de iusticia coꝛrectiõis vel promotionis vel protectiõis est.

Hec argumẽtatio nõ valet.

vnde patet ꝙ non valet argumẽtatio.iob non meruit hãc penã:ergo hec pena nõ est de iusticia dei.cõcedimus tñ ꝙ hmõi pena est de misericoꝛdia dei:sed mediate quia mĩa mouet iusticiã ꝙ infligat penam huiusmõi.

¶De locali compositione creatoꝛis ad creaturam. Ca.xvi.

DIcto de nominibus ꝑsonalibus ꝛ essentialibus dictis de deo siue cõnotent effectũ in creatura siue non:dicendũ est de locali comparatiõe creatoꝛis ad creaturã.

Multipliciter aliqd dr eẽ ĩ loco

Sciendum est ꝗ ꝙ multipliciter dicitur aliquid in loco.primo ꝼm loci circũscriptiõeʒ vt dicit damasc.prout locus ab ipso diffinit sic.Locus ẽ finis cõtinẽtis id qd̃ cõtinet ꝼm ꝙ cõtinet.et hoc est dicere Locus est supficies rei ambiẽtis.ꝼm hũc modũ sola coꝛpoꝛa sunt in loco:nec oĩa quia vltĩa spera cum nõ ambiat ab alio nõ est in loco.

ꝑ opatiõis dẽmiatõeʒ

Scd̃o mõ vt dt̃ damasc. dicit aliquid esse in loco per alicuius opatiõis determinationẽ.et hoc mõ spũalis et incoꝛpoꝛea substãtia est in loco:vt ãgeli ꝛ aĩe.sed nõ circũscribunt a loco. Tertio mõ dicit aliquid eẽ in loco per circũscriptam presentiã.et hoc mõ deus dicit esse vbiꝗ. De primo mõ nichil ad p̃sens:sed de duobus vltimis dicamus.

Utrũ deus sit vbiꝗ.

Primo ꝗ vidẽdũ est vtrum deus sit vbiꝗ ꝛ quo mõ sit vbiꝗ.secũdo de loco angeloꝛum ꝛ sctãrum aĩaꝝ. tertio qualiter intelligẽdũ est ꝙ dicũt scti deum esse

Ar ꝙ sic.

semp.Q deus sit vbiꝗ oñdit primo auctoꝛitatibꝰ. dicit enĩ in libro sapientie Spũs dñi repleuit oꝛbem terraꝝ.et hoc intelligit tam de repletiõe eẽntiali ꝙ de repletiõe per grãm.et hoc vltimo modo vocatur ecclesia oꝛbis terrarũ.quia sicut extrã oꝛbem terraꝝ nichil viuit coꝛpaliter:ita extra ecclesiã nichil viuit

Ambꝛosiꝰ.

spũaliter.Et per hãc auctoꝛitatẽ probat ambꝛosius ꝙ spũs sctũs est deus:quia solius dei ẽ replere oꝛbẽ terraꝝ ꝛ eẽ vbiꝗ.et per hoc patet nullã eẽ opinionẽ adamitaꝝ qui ponũt vniuersale esse vnum numero: si hec enĩ esset substantia vna numero esset vbiꝗ.

Ad idem.

Itẽ in libro sapiẽtie dr Attingit vbiꝗ ꝓpter sui mũdiciã. et iteꝝ Attingit a fine vsꝗ ad finẽ foꝛtiter.Per has multas auctoꝛitates patere potest ꝙ deus est vbiꝗ.

Sʒ ostẽdit idẽ rõnibꝰ.

Rõnibus etiã idem ꝓbari potest.quidã enĩ effectus non possunt esse sine essentia ꝛ p̃sentia sue cause:sicut coꝛpa nõ possunt esse sine essentiali p̃sentia materie ꝛ foꝛme.et hoc est ꝓpter vehemẽtiã cause ꝛ indigẽtiã effectus.ſʒ deus causa causalissima est:ꝛ ꝗlʒ creatura marie indiget eo.ergo nulla creatura potest eẽ sine eẽntiali p̃ntia dei:ꝗ deus est vbiꝗ.

Scd̃a rõ

Itẽ deus summe potẽs est:ꝗ per se facit quicquid facit:ꝗ sine medio: ergo indistãter.ꝗ vbicũꝗ operat ibi est per eẽntialẽ

Tertia rõ.

p̃sentiã dei.sed vbicũꝗ operat:vbicũꝗ ergo est.Itẽ ab omni parte mũdi influit fons bonitatis dona sua:

Quarta rõ

ergo vbicũꝗ ẽ fons bonitatis.Item dicit anselmus ꝙ deus ẽ quo magis vl melius excogitari nõ potest: sed maioꝛis liberalitatis ꝛ bonitatis est per eẽntialẽ presentiã illustrare ꝛ visitare oĩa ꝙ per absentiam:ꝛ deus liberalissimus ꝛ optimus est:ergo per eẽntialẽ presentiã illustrat oĩa:ꝗ deus est vbiꝗ.

Quõ deus est vbiꝗ

Quõ autẽ sit vbiꝗ dicũt scti ꝙ potẽtialiter/p̃sentialit/eẽntialiter. potẽtialiter ꝑ dñium ꝛ gubernationẽ.sed ne putaret

F

aliquis ꝙ tm̃ est vbiꝗ sicut rex terrenus potẽtialiter est in toto regno suo:ideo addit p̃ntialiter.sed quia

Duplex p̃sentia.

p̃ntia ẽ duplex:mẽtalis qua amicus dr p̃sens amico/ ꝛ eẽntialis:ne intelligeret de mẽtali addit eẽntialit. est ꝗ deus vbiꝗ potentialiter per dñium ꝛ gubernationẽ.presentialiter per p̃sentiã essentialẽ.

Crisostomꝰ

Dicit aũt ioh.crisostomus ꝙ qꝛ deus est vbiꝗ scimus:quomõ aũt est vbiꝗ intellectu nõ capimus.

Contra crisostomũ ar

Sed videt nichil dicere.quia sicut per fidem scimus ꝙ deus est vbiꝗ: ita per fidem scimus ꝙ deus sit vbiꝗ potentialiter/

scd̃o ad idẽ

p̃sentialiter/ꝛ essentialiter.Item sicut scimus ꝓbare ꝙ deus est vbiꝗ:ita scimus probare ꝙ deus ẽ vbiꝗ

Tertio ad idem.

illo triplici mõ. Item ĩtellectus addit supꝛa fidẽ.vñ Si non crediderit is nõ intelligetis.Fides enĩ simpliciter ꝯsentit credendis:ſʒ intellectus q̃rit causas.sed nos scimus assignare quare deus sit vbiꝗ potẽtialit/ presentialiter:ꝗ intellectu capimus quo mõ deus est

Solutio.

vbiꝗ. ¶Solutio.Per fidẽ scimus ꝙ deus ẽ vbiꝗ ꝛ etiam illos tres modos:sed intellectu nõ capimus quo mõ est vbiꝗ:eo modo quo ẽ vbiꝗ.est enĩ vbiꝗ incircũscripte.intellectu aũt nõ capimꝰ ꝙ circũscripte sit vbiꝗ.vñ sup illud exodi Nõ videbit me homo et viuet.dicit glo.non videbit me per incircũscriptam essentiã.

Quare nõ itelligimꝰ deum icircũscripte in hac vita.

Intellectus enĩ noster in p̃nti vita angustus est:vnde nõ potest capere incircũscriptam essentiam/ vt incircũscripta est:ſʒ in futuro capiet qñ ampliatus erit.In presenti enĩ imbutus est fantasijs ꝛ imaginibus rerũ coꝛpoꝛearũ in quibus res coꝛpoꝛeas cõprehẽdit localiter et incircũscripte:sed in futuro qñ non loquẽtur et res sed ipe deus incircũscriptã essentiam incircũscripte capiet.

Augustꝰ in ꝯfessionibꝰ G

Uñ aug.in libro ꝯfessionũ.Cui sileat tumultus carnis/sileãt fantasie/terre sileant/et poli sileant/ꝛ somnia/ꝛ imaginarie reuelationes oĩs lingue/ꝛ omne signũ:ꝛ loquat ipse solus non per ea/ sed per seipm.hoc est intrare in gaudiũ dñi tui.

Cõtra predicta ar.

Sed ꝯtra predicta obicit.deus est causa efficiẽs cuiuslibet creature ꝛ finalis ꝛ foꝛmalis vt exẽplar non foꝛmalis ꝗ sit de re.materialis aũt causa esse non potest deus. sed causa efficiẽs et finalis ꝛ foꝛmalis per modũ exẽplaris extra rem sũt:ergo deus extra quãlʒ creaturã est:ꝗ non est vbiꝗ.

Solutio aliquoꝛum ꝯ hocar

Foꝛte dicet ꝙ ꝓpter cõseruationẽ creature necesse est deũ esse in qualibet creatura per essentialẽ presentiam.sed hoc modo nulla res potest coꝛrũpi:qꝛ in infinitũ potẽtioꝛ est deus ad cõseruãdũ ꝙ aliquid aliud sit ad destruẽdũ.

Ad id boetius.

Item dicit boetius in libro de trinitate ꝙ intellecto paulisper primã bonitatẽ non esse gratia disputatiõis:nichilominus erit res alba ꝛ rotũda ſʒ nõ est erit bõa.sed deus ẽ prima bonitas:ꝗ intelligi potest deum nõ esse ꝛ tñ creatura erit alba ꝛ rotũda:ꝗ erit:ergo creatura ad esse suum nõ exigit essentialẽ presentiam creatoꝛis/nec creatoꝛ hoc exigit:ergo nõ est necesse deum esse vbiꝗ.

Tertio ad idem.

Item maioꝛis potẽtie est cõseruare res per absentiã ꝙ per presentiam.hoc patet in rege eterno.sed qd̃ maioꝛis potẽtie est/potius deo attribuendũ est:ergo potius dicendũ est deum cõseruare res per absentiam ꝙ per presentiã.ꝛ ita potius dicẽdũ est deum nõ esse vbiꝗ: ꝙ eẽ vbiꝗ.

Quarto ad idem.

Item si deus est essentialiter in qualibet creatura:ꝗ si in aliqua adoꝛandus est/eadem rõne et in alia.sed adoꝛãdus est in aliqua.moyses enĩ adoꝛauit eum in rubo:ꝗ adoꝛandus in qualibet.

Quito ad idem.

Item iste adoꝛat deum in crucifixo et nõ peccat.ponat ꝙ alius adoꝛet ipm in lapide penitus eadem intẽtione:vult enĩ deũ honoꝛare ꝓpter se/sed in lapide in quo deus est ꝛ relucet:ꝗ nõ errat sicut nec primus.

Solutio. Ad primũ

¶Solutio Ad primo obiectũ dicimus ꝙ nõ est simile de causis naturalibus et de deo.qꝛ deus causa causalissima est ꝛ vehemẽtioꝛis adherẽtie ꝙ alie cause.qꝛ ipsa materia ꝛ foꝛma nõ est causa nisi ꝑ primã causam.dicimus ergo ꝙ deus extra quãlibet creaturam est ꝙtum ad integritatem:quia nõ est de integritate rei.sed nõ est extra creaturã ꝙtũ ad diffinitionẽ:quia in diffinitiõe cuiuslibet creature est esse:ꝛ esse dictum de creatura dicit in cõparatiõe ad primum esse:quia esse creatum est ab esse ĩcreato.aliter enim procederet in infinitũ.

Dionysius H

propter hoc dicit btũs dionysius.Deus est vita oĩm viuentiũ:ꝛ eẽntia oĩm existẽtiũ.vñ nõ est separabilis ab eis.

Ad dictuʒ boetij.

vnde sicut separata prima bonitate nulla res est bona:sic separata prima essentia nulla res est.ꝛ sic patet solutio ad id qd̃ dicit boetiꝰ.

Ad secũdũ

Ad scd̃o obiectũ dicimus ꝙ deus cõseruat omnes res in esse:sed ꝙdiu oꝛdinauit nõ est ex impotẽtia cõseruantis ꝙ aliꝗ res coꝛrumpũtur sed oꝛdinatiõe dei qui oꝛdinauit hmõi reciprocam generationẽ ꝛ coꝛruptionem.

Ad tertiũ.

Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ hec est falsa:maioꝛis potentie est cõseruare res per absentiam ꝙ per p̃ntiã.derogaret enim potẽtie dei ꝛ immẽsitati eius si poneret abesse

ab aliqua re.si enī ita esset in aliqua re ꝙ non in alia: aut posset moueri ab illa aut nō posset.si non posset: g̃ nō posset esse vbi vellet:⁊ hoc incōueniēs.si posset:

Ad vltimū

ergo esset mutabilis.Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ nō in quolibꝫ signo adorādus est deus/sed in ꝓprio:

In q̄ sit adorād⁹ de⁹

sicut moyses adorauit deū in rubo in quo loq̄bat ei ⁊ verbo ⁊ facto:rubus enī ardebat ⁊ nō cōburebat.⁊ abraham in angelo.vnde nō est adorādus in lapide: esset enim idolatria de non proprio signo dei facere

Iteꝝ ar̄ cōtra dicta p⁹ Augustin⁹

propriū.vnde peccat qui in lapide adorat: aliud enī exigit q̄ intētio.Item sicut dicit aug.idem est posse ⁊ esse:ergo idem est deum esse vbiqꝫ potentialiter et essentialiter.Item idē est presentē esse ⁊ esse:g̃ idem

Ad idē.
Ad id boetius.

est deū esse essentialiter ⁊ presentialiter:g̃ idem sunt illi tres modi:ergo male dicunt esse tres. Item dicit boetius ꝙ deus dicit esse vbiqꝫ non quia cōtineat ab omni re:sed quia ipse p̄sens est omni rei.sed deū esse presentē omni rei/⁊ oēm rem esse presentē deo nō est esse vbiqꝫ:ergo cum dicit deus est vbiqꝫ nō significat diuina eēntia vt vbi:g̃ predicamentū vbi nō predicat de deo : ergo mentiūtur oēs expositores qui dicūt ꝙ

Solutio
Ad primū quō dīnt isti tres mōi

omne predicamentum predicat de deo.¶ Solutio. Ad primo obiectum dicimus ꝙ idem sunt esse vbiqꝫ potētialit ⁊ essentialit q̄tū ad principale significatū: sed differūt q̄tum ad cōnotatū.quia cum dicit deus est vbiqꝫ potētialiter:significat diuina essentia ⁊ vbi in cōparatione regētis ad id qđ regit.et cum dicitur est vbiqꝫ p̄ntialit prout differt ab esse vbiqꝫ eēntialit significat diuina eēntia ⁊ vbi in cōparatiōe cognoscētis ad cognitū.et cum dicitur est vbiqꝫ essentialiter: significatur tm̄ diuina essentia per p̄sentialē essentiā.

Ad boetiū

Ad illud qđ dicit boeti⁹ dicimus ꝙ circūlocutio est nō expressio ꝓpria significatio huius locutiōis deus est vbiqꝫ.licet enim deus nō cōtineat vel includat in aliqua re:tn̄ quodāmō est in qualibet re sicut locatū circūscriptū in loco.sicut enim locatum circūscriptū vndiqꝫ ē in loco ſm oēm sui partē:ita deus vndiqꝫ est in hac re ⁊ ſm qualibet partē huius rei.sed in hoc est differētia qꝛ deus etiā extra rem istā est:circūscriptū aūt nō est extra locum suū.Item deus est in mūdo ⁊ nō est extra mundū:ergo est in mūdo per loci determinationē. Itē dicit aug.ꝙ sicut deus est in suo macrocosmo ita aīa est in suo microcosmo:sed aīa est in suo microcosmo ꝑ loci deteriationē non enī est extra corpus suū:ergo deus ē in suo microcosmo per loci

In opposi tum vr̄ esse augustin⁹.
I

determiationē.Cōtra.dicit aug.ꝙ deus est in mūdo non inclusus extra mundū non exclusus supra mūdū nō elatus infra mundū non prostratus:ergo deus est extra mundū.non g̃ est in mūdo ꝑ loci deteriationē.

Opīo doctoris.
Ad primū quō de⁹ est extra mundum.

qđ concedimus.Et ad primo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa:deus nō est extra mundū.est enī extra mūdū potētia:qꝛ si infiniti tales mundi essent oēs repleret. est etiam actu quodāmodo extra mundū:est enim in seipso qui maior est mundo.deus enī sibi proprie est locus.Ad scđo obiectū dicimus ꝙ nō est penitus sile

Ad secūdū

de aīa ⁊ de deo:sicut patet per iam dicta.aīa enī non potest eē in diuersis corpibus simul:sed deus potest

Iteꝝ ar̄

esse in diuersis mūdis simul.Itē deus est vbiqꝫ:g̃ est hic.⁊ eadē rōne deus est illic.et hoc videt incōueniēs

Opīo aliquorum.

quia dicit auctoritas ꝙ deus nusq̄ est. Ad hoc dicūt q̄dā ꝙ hec argumētatio est necessaria.deus ē vbiqꝫ ⁊ ergo deus est hic.⁊ cōclusio est vera.sed non est vera nobis:qꝛ intellectus noster cum sit plenus fantasijs ⁊ imaginibus rerum corporalium semꝑ recurrit ad circūscriptionem.sicut hoc nomē antichristus nobis significat cōem.s.quendā hoīem qui faciet se deum: sed in se significat discretā formam quā nō intelligimus:quia nusq̄ fuit ī sensu nostro.Sed cōtra hoc sic

Cōtra ista obicit

obicit.hec ꝓpositio deus est hic.ſm boetiū nō significat ꝙ deus ꝯtineat ab hac re:sed ꝙ deus presens sit huic rei.⁊ ecōtrario.sed hoc verum est ⁊ intelligibile nobis:g̃ hec ꝓpositio deus ē hic.vera est nobis.Itē

Ad idem.

cum dicit deus est vbiqꝫ.aut intelligit deū esse vbiqꝫ circūscripte aut incircūscripte.si circūscripte:g̃ falso: ergo hec ē falsa nobis deus ē vbiqꝫ.si incircūscripte: g̃ potest intelligi deū esse hic incircūscripte. Preterea

ad idē gre.

falsuꝫ dicit greg.qui dicit ꝙ nō possumus intelligere incircūscriptā dei eēntiā.¶ Solutio.Ad hoc potest

Solutio.

dici ꝙ hec ꝓpositio deus est hic.plus significat sicut dictū est q̄ illa deum esse p̄sentē huic rei:sed illđ plus nō possumus intelligere nisi recurrēdo ad circūscriptionē. Ad illud qđ q̄rit an deus intelligat esse vbiqꝫ circūscripte an incircūscripte dicimus ꝙ duplex est.si dicat intelligi incircūscripte id ē sine circūscriptione: verū est.si dicat intelligi incircūscripte.i.in maiestate sua incircūscripta falsum est:sic enī non potest modo intelligi a nobis.Sed ꝯtra obicit.dicit aug.deus est

Cōtra istđ arguit

in quolibet loco nō inclusus:ergo deus ē in hoc loco nō inclusus.hoc est verꝫ ⁊ intelligit a nobis:ergo hec ꝓpositio deus est hic.est vera nobis.Item cum dicit

Ad idem.

deus est intra locū.non intelligit ex vi locutōis:quia ibi sit inclusus vl̄ exclusus.ergo esse intra locū istum abstrahit ab inclusiōe ⁊ exclusione.g̃ cum dicit:deus est hic.non intelligit ꝙ deus sit ibi inclusus:sed tm̄ ꝙ sit intra locū istum ⁊ verū est ⁊ intelligibile:ergo hec propositio deus est hic.est vera nobis.Item deū esse

Ad idem.

totū vbiqꝫ est propriū dei ⁊ hoc intelligimus:hoc aūt est esse in loco incircūscripte quocūqꝫ modo sumatur incircūscripte:g̃ intelligimus deū esse vbiqꝫ incircūscripte quocūqꝫ modo sumatur incircūscripte.et hoc ꝯtra predicta ⁊ cōtra greg. Item deū esse totū vbiqꝫ

Ad idem.

⁊ in infinitū excedere quēlibꝫ locū est proprie ꝓpriū dei:⁊ hoc intelligim⁹ et hoc ē deū esse incircūscripte vbiqꝫ:g̃ intelligimus deum esse vbiqꝫ incircūscripte. ⁊ inde vt prius.Item intelligimus deū esse in seipō:

Ad idem.

quia ante mundum non erat nisi in seipso:sed ipse est incircūscriptibilis et amplissimus locus sui:g̃ intelligimus eius incircūscriptibilitatē ⁊ amplitudinem:g̃

R

intelligimus eum incircunscriptibiliter amplissime. ¶ Solutio. q̄tū ad prīas duas obiectiōes dicimus

Solutio.

ꝙ hec ꝓpositio deus est hic.est vera nobis.quia ex vi vocis non sequit ꝙ hic sit inclusus ita ꝙ non alibi.ex

Ad duas p̄mas.

natura enī rei sequit:hoc corpus ē hic:g̃ nō est alibi. sed nō sequit ex vi vocis.vn̄ sequit ibi est alia natura rei vt in deo qui attingit vbiqꝫ propter sui mūdiciā: et ideo nullū inq̄natū in illū incurrit duab⁹ de causis.

Prima cā

prima est ꝙ impermiscibiliter est in rebus:⁊ ideo nō inquinat ab eis.scđa est quia non habet cōtrarietatē ad aliquā rem. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ deū eē

Scđa cā.

totum vbiqꝫ non est proprie proprium dei:quia non cōueniebat ei anteq̄ mūdus esset.Eodem mō potest

Ad tertiū.

r̄nderi ad quarto obiectū.dicim⁹ dato etiā ꝙ deū esse totum vbiqꝫ ⁊ in infinitū excedere locum quēlibet sit

ad quartū

proprie propriū dei:non tamen per hoc intelligimus incircūscriptam maiestatē dei:quia in infinitum dicit sine fine:⁊ cognoscere deū per imaginē est nō cognoscere naturam dei:sicut cognoscere equū vel asinum per non hoīem:non est cognoscere naturam equi vel

asini.Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ q̄uis cognoscamus deum esse immēsum:non tn̄ cognoscimus eum

Ad vltimū

immense imo per mensuram videlicet per speculum creaturarum:que creature sunt in numero/pōdere/⁊ mēsura.Cum enī intellectus noster in p̄nti intelligit deum coartatur per creaturam:aut si extēdit ad prīnationē extendit que non dicit naturam dei vt dictū est.et propter hoc non intelligimus deum sicuti est.

¶ Quot modis deus sit in rebus.

Quattuor mōis deus đr eē ī reb⁹

Viso quomō deus sit vbiqꝫ:videndum est quot modis sit in rebus.dicit aūt eē in rebus quattuor modis.Primo per naturam:et hoc tripliciter. potētialiter/presentialiter/⁊ essentialiter. Scđo per grām sicut in sctis.⁊ hoc mō non solū dicit esse in eis sed etiā habitare in domo ⁊ templo suo.Tertio per gloriam:sicut est in angelis ⁊ aīabus que iam habēt stellam suam.Quarto per vnionem:sicut in christo. primus modus bonus est.secundus melior.tertius optimus.sed de isto mō nichil ad p̄sens. Sed cuꝫ illi quattuor mōi vel sex/diuiso primo in tres nō differūt

Scđa q̄o h⁹ capituli.
Solutio

nisi per effectus/⁊ lōge plures effectus dei sūt q̄ sex: querit quare tm̄ sex modis dicat deus esse in rebus. ¶ Solutio ad hoc ē ꝙ oēs effectus in quibus creatura imitat deum reducūtur ad trinitatē:quia in eis vel imitat patrē vel filiū vel spiritū scm̄.vnde deus est aut per potentiā que pertinet ad patrem:aut per presentiā siue per sapientiā que pertinet ad filiū:aut per essentiā siue per bonitatem que pertinet ad spm̄ scm̄.In hoc enim apparet summa bonitas dei ꝙ per

R

presentialē essentiam est in rebus:sed ſm hoc esse in rebus per grām/per gloriā/per vnionem/cōtinet sub illo tertio mō:qđ verum est prout bonitas dei sumit cōiter ad bonitatē naturalē ⁊ gratuitā.vnde ſm hoc deus nō est in rebus:nisi aut per potentiam/aut per sapiētiā/aut per bonitatē.sed si sumat bonitas tantū pro bonitate naturali sicut cum dicit esse eēntialiter in rebus(essentia enim sonat in natura)tūc sex modis dicit deus esse in rebus.dicit enim deus esse in aliqua re per opertam operatiōeꝫ:vt in celo in quo apparet magis q̄ in alijs corporib⁹ potestas/⁊ sapiētia/⁊ bonitas eius.et iste modus reducit ad tres primos.

¶ De loco angelorū et aīaꝝ.

Tertia q̄o h⁹capituli.
Ar̄ ꝑ greg.
Ad idem.
In opposi tum ar̄

Tertio querit de loco angelorū ⁊ aīaꝝ.et videt ꝙ solus deus locus eorū sit:quia dicit greg.ꝙ anime hūane deus locus est. Item illud est locus in quo quiescit locatū:sꝫ in solo đo quiescit āgelus vel aīa:g̃ solus deus est locus angeli.Sed ꝯtra.locus ⁊ locatū cōmetiūtur se.g̃ si deus sit locus angeli:cum deus sit immēsus/angelus est īmensus:ergo nō facit

scđo ad idē

deus oīa in numero/pōdere/⁊ mēsura.Item si deus est locus angeli:cum deus vbiqꝫ sit/ergo angelus est vbiqꝫ.quia non est ratio quare potius sit hic q̄ alibi: cū deus sit vbiqꝫ qui est locus eius.ergo vel nusq̄ est

Tertio dicit āmbros⁹.

vel vbiqꝫ.sed non nusq̄:g̃ vbiqꝫ. Item dicit āmbrosius ꝙ spūs veritatis qn̄ mittit nō mutat locum:ergo ita est alicubi ꝙ nō alibi:ergo habet aliū locum q̄ deū.

q̄rto ad idē.
q̄nto damascen⁹ dicit.

Itē dicit auctoritas ꝙ spūs creati qn̄ mittūtur intra deū currunt:ergo mutāt locum.⁊ inde vt prius.Itē đt damas.ꝙ est locus intelligibilis in quo est spūalis incorporea substātia per opatiōis deteriationē:ergo angelus habet alium locum q̄ deum.sed si hoc cum angel⁹ sit simplex:ergo locus est simplex/g̃ pūctalis: ergo cum angelus mouet/tn̄ linealiter mouet.Sed

In ꝯtriū ar̄

cōtra.si angelus est in pūcto ⁊ aīa in toto corpe suo: ita ꝙ totū in qualibꝫ pte vt dicit aug.g̃ cum eē vbiqꝫ sit proprium dei:aīa magis accedit ad propriū dei q̄ angelus.⁊ hoc falsum.¶ Solutio.Dupliciter est in

Solutio

loco aīa vel āgelus.est enī in loco preter deum sicut ostensum est:⁊ est in deo tanq̄ inquietante desideriū eius.et sic pꝫ solutio primarū obiectionū. Ad vltīo

Ad p̄mas.
Ad vltimā

obiectū potest dici ꝙ q̄uis angelus simplex sit:tamē in loco magno ē ita ꝙ totus in qualibet parte illius loci ſm ꝙ est superioris ordinis vel pluribus hoībus prelatus maiorē habet locum.hoc tn̄ non asserimus: quia nō habemus expressum a sctis.Sꝫ adhuc videt

Iterū ar̄ ꝙ nō sīt ī loco Augustin⁹

posse probari ꝙ nec āgeli nec aīe sctē in loco sunt:qꝛ dicit aug.ꝙ fides/spes/caritas/supra tēpus sūt:ergo cōtemplatio angeloꝝ ⁊ sctāꝝ aīaꝝ supra tempus est: ergo non est in tpe:g̃ nec angeli sunt in tpe:ergo nec in loco.sunt enim tp̄s ⁊ locus due cause rerū gn̄ales: sed extrīsece ⁊ accidētales.Item angeli sunt in eter-

Ad idem.

nitate:ergo nō sunt in tpe:ergo non sunt in loco.Itē vltima spera nō est in loco:sed tn̄ operat operatiōes

Ad idem.

suas.ergo angeli nō indigent loco ad operandū:non ergo sunt in loco per operatiōis determiationē.Itē

Ad idem.

locus nichil videtur cōferre angelis:g̃ ipsi nō indigēt loco:ergo inutiliter ponūtur esse in loco:et ita videt ꝙ nō sint in loco.Sed ꝯtra.dicit in geñ.In principio

In ꝯtrariū in genesi.

creauit deus celum ⁊ terrā.dicit glo.celum empireū ⁊ angelos cōtentos in eo.ergo angeli cōtinent in eo: vt in loco.Item christus ascēdit suꝑ oēs celos/super

Ad idem.

oēs sctōs angelos:⁊ ascensus ille fuit localis:g̃ sancti angeli sūt in loco.Itē ordiāte sunt creature in mūdo

Ad idem.

ſm supiora ⁊ iferiora loca:ergo dignissime creature dignissima ⁊ suprema habēt loca:⁊ ita angeli sunt in supremo loco. Item angeli nō cessant clamare sctūs

Ad idem.

sctūs sctūs.⁊c.clamor ille successiuus ē:ergo in tpe: ergo angeli q̄tū ad illam operationē sunt in tēpore: ergo in loco. Itē opatio angelica principiū habuit:

Ad idem.

ergo tēporalis est.ergo q̄tum ad operationem sunt angeli in tpe:g̃ ⁊ in loco.qđ cōcedimus his rōnibus.

Opinio doctoris.
Ad primū
M

Et ad primo obiectū dicimus ꝙ non valet hec argumētatio.cōtemplatio angelica ē supra tempus:ergo non est in tēpore.sed bene sequit ergo nō est subiecta tēporali mutationi q̄tū ad cōcomitantiā et mēsurationē.virtutes enim in tpe sunt.Eodem mō r̄ndēdū

Ad scđm.
Ad tertiū.

est ad scđo obiectum. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ vltima spera immobilis est ⁊ ita nichil operatur:et si operatur aliquid operaret inq̄tum locus ⁊ ita in locato.⁊ fere idē est operari in loco ⁊ locato. Ad vltīo

Ad vltimū

obiectum dicimus ꝙ locus confert angelo q̄tum ad opatiōes suas.dignus enī indiget indigniori ꝓpter operationes.

¶ Querit quomō deus est semꝑ.

q̄rta q̄o h⁹ capituli

Quarto querit qualiter deus est semꝑ.dicūt enī sancti ꝙ deus est semꝑ:⁊ intelligūt sic.deus est dum presens est:fuit dum preterita fuerūt:erit dum futura erūt:⁊ naturalit precedit oīa tpa/et naturalit subsequit omnia tēpora.Sed obicit.deus est semꝑ:

Ar̄ contra.

ergo in quolibꝫ tpe:ergo in isto.demōstrato tēpore hesterno.ergo deus est ⁊ hoc nō est.Item hoc verbū

Ad idem.

est.aut significat eternitatē in illa locutiōe:aut tp̄s.si eternitatē:ergo si hoc aduerbiū semꝑ significat tp̄s ibi est oppositio.⁊ ita hec ē falsa:deus sꝑ est.eodem modo si aduerbiū significat eternitatē et verbū tp̄s.

si vero vtrūqꝫ eternitatem:ergo non significatur ibi ꝯcomitātia tēporalis.ꝛ hoc est ꝯtra sctōs.et si vtrūqꝫ significat tp̄s redit prior obiectio. Ad hoc pōt dici ꝙ vtrūqꝫ significat eternitatem tñ in triplici habitudīe ad tēpus:in habitudine.s.cōcomitātie antecessionis subsecutionis.vel potest dici ꝙ aduerbium est tpale et hoc verbū est significat presens tēpus cōfuse.ꝛ ſm hoc nō sequitur:ergo deus est hic impediēte fallacia equiuocatiōis.quia in prima hoc verbū est significat tempus confuse:ꝛ in cōclusione determinate.

[Ad hoc potest dici.] [Alr̄ pt dici] [Fallatia equocatōis]

¶ Finit primus liber summe magistri guillermi altissiodorensis.

¶ Cōtinuatio secundi libri cum primo per modum questionis:in qua questione declarātur aliqua vtilia ad intelligendum materiam secūdi libri.

¶ Questio addita in fine primi que nō inuenitur in antiquis exēplaribus:ꝛ tamen satis vtilis videtur ad cōtinuādum primum cum secūdo:et declarat aliqua vtilia pro materia secundi.

Anteq̄ dicamus de creatiōe mundi:videndum est de exēplari per cuius imitatiōem factus est mūdus ille sensibilis. Primo ergo videndū quid sit illud exēplar:ꝛ vtrū alicui substātie proprie cōueniat esse exēplar siue ydea mundi sensibilis. Scd̄o vtrum filius dei sit mūdus archetipus. Tertio qualiter res iste sensibiles fluxerūt ab exēplari eťno. Circa primū capitulū dicit btūs aug. Qui negat ydeas esse:negat filiū dei esse. Sꝫ querit̄ quare potius dicit negat filiū dei esse:q̄ patrem vel spiritum scm̄. Preterea sicut cognitio oīm spūaliū rerum ē in filio:sic in patre:sic in spū sctō.qua rōne ergo dr̄ filius exēplar siue ydea rerum:ꝛ nō pater vel spūs sctūs. Ad hoc dicūt mgr̄i ꝙ exēplar siue ydea rerum est tota trinitas.deus enī nō habuit aliđ exēplar a se aliqđ ad cuius imitationē faceret mundū sensibilē:sed se solū habuit exemplar qui se solo per se solū cogn̄scebat ab eterno res fiēdas a se.ea tñ rōne qua appropriatur filio dei sapiētia:ea rōne appropriat̄ ei esse exēplar siue ydea mundi.que ratio dicta est supius.ꝛ ſm istos non proprie sed appropriate filius dei dicit̄ exēplar. Sed ꝯtra.filius dei dicit̄ proprie imago non tm̄ appropriate:igit̄ ꝛ ydea:igitur et exēplar. Item sicut donum siue amor dicit̄ ꝑprie de spū sctō ꝛ non appropriate in quadā significatione:ita exēplar proprie ꝛ nō appropriate dicit̄ de filio ſm ꝙ ipse est imago. Si enī spūs sctūs est donū vniuersale in quo dātur omnia:eadem rōne filius est imago in qua videntur oīa vidēda.igitur sicut donū proprie et non appropriate dicit̄ de spū sctō:ita ydea siue imago de filio. Item in gn̄atiōe pfecta vnūqđqꝫ intendit generare tale quale ipm̄ est.sed gn̄atio p̄ris perfectissima est:igitur pater generādo filiū intēdebat ab eterno gn̄are talem qualē ipse est:ergo filius inq̄tū filius ē talis qualis est pater:igit̄ inq̄tū filius est imago patris:ꝛ ita est imago patris.nec ē imago talis in qua videat̄ pater solus:sed in qua vident̄ oīa ꝛ relucent.eo enī ipso ꝙ in ista imagine lucet summa bonitas patris qua nichil sibi voluit retinere ꝓpriū:quod non vellet cōicare modis oībus.vident̄ oīa ibi quia videt̄ ibi proprie causa oīm. Omne enī causatū cognoscit̄ ꝛ est in sua ꝓpria causa. Relinquit̄ ergo ꝙ dei filius nō tantum appropriate sed etiā proprie sit imago ydea exemplar oīm rerum.propter hoc enim dicit̄ filius dei verbū:q2 expresse loquit̄ dei bonitatē:ꝛ eam loquēdo loquit̄ oīa.sicut dictū est in principio huiꝰ tractatus. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ exēplar siue ydea dicit̄ de filio dei et proprie ꝛ appropriate.quia tota trinitas exēplar ē oīm rerum in quo sunt rōnes oīm rerum ꝛ dispositio tota mundi sensibilis.sed q2 dispositio ad sapientiā pertinet per appropriatiōem potest dici de filio ꝙ sit exēplar vel ydea rerū:sed ſm ꝙ ipse dicit̄ proprie imago patris eadē rōne qua ipse est verbū ꝛ in illa imagine predicta rōne relucēt oīa:ſm hoc ꝓprie dicit̄ ipse ydea vel exēplar rerū.ꝛ ideo potius de filio q̄ de patre vel spū sctō dicit aug.qui ydeam negat esse.ꝛc̄.

[Augustinꝰ q̄o vtm̄ filiꝰ sit ydea rerum] [Alr̄ ꝙ non.] [Ad idem.] [Opio cōis] [ꝯ hoc ar̄] [Ad idē.] [Ad idem.] [Quare filius dr̄ v̄bū.] [Solutio.] [Ymago dr̄ de filio proprie et appropriate.]

¶ Hic non videtur nisi continuatio materie tacte in precedēti questiōe:quia esse mundū archetipū nō est aliud q̄ esse principale exēplar huius mūdi.potest tñ poni hic questio q̄ est declaratiua p̄cedētis. Melius dicitur hic secūdus articulus.

Secundo capitulo q̄rit̄ vtrū filius dei sit mūdus archetipus. Si dicat̄ ꝙ sic.ꝯtra. Iste terminus mūdus archetipus supponit filiū dei:igit̄ preter filiū dei aliqđ cōnotat vel nichil.si nichil:igit̄ idē est filius dei ꝛ mundus archetipus:ꝙ filius est essentialiter et q̄dditatiue mūdus archetipus.qđ patet esse falsum. si aūt cōnotet aliqđ creatum:igit̄ filius dei nō fuit ab eterno mūdus archetipus.et hoc itez patet eē falsuz quia ydee rerum ab eterno suntvel fuerūt. Sup hoc est triplex opinio.dicūt quidā ꝙ mūdus archetipus idem est ꝙ deus. Aliȷ̄ dicunt ꝙ mūdus archetipus ꝛ mundus sensibilis idem sunt essentia:sed drn̄t rōne. quia mūdus sensibilis dicitur inq̄tū subiacet sensui. archetipus aūt dicit̄ idē mūdus inq̄tū est inuisibilis ꝛ in mente diuina. Aliȷ̄ dicūt ꝙ mundus archetipus neqꝫ est deus neqꝫ mūdus sensibilis.sed iste ydee que fuerunt ab eterno in mente diuina nec sunt deus nec mūdus sensibilis.ꝛ hec est opinio platonis.vñ dicūt ꝙ collatio istaꝝ ydeaꝝ est mūdus archetipus. Cōtra scđam opionē est auctoritas apl̄i qui dicit in epistola ad hebr. Fide intelligimus aptata esse secula verbo:vt ex inuisibilibus visibilia fierēt.ibi dt̄ glosa btī aug. Ex inuisibilibus.i.ex inuisibili mūdo qui in sapiētia dei ē dispositio qua ab eterno disposuit oīa vt fierēt visibilia.i.mūdus iste visibilis.ꝙ inuisibilis ē dispositio diuina:ergo est deus:igit̄ nō est idem ꝙ mūdus sensibilis. Item si idem sit mūdus archetipus ꝛ mūdus sensibilis:ꝙ idem ē exēplatū ꝛ exēplar. Mūdus igitur iste visibilis ſm ꝙ ab eterno fuit in mēte diuīa est exemplar suiȷ̄psius:ergo est exēplar ſm eandem dispositionē quā mō habet:vel ſm illam quā habuit ab eterno in mēte diuīa. si dicat ſm istam quā modo habet.sed ſm istam est exemplatū:quia quicquid est creatū exemplatū est ꝛ traductū ab exēplari eterno:igit̄ ſm idē est exēplatū et exēplar.qđ esse nō potest. si dicat ꝙ est exēplar ſm istā dispositionē quā habuit ab eterno in mēte diuīa:querit̄ que ē ista dispositio? non nisi ordinatio rerū.ergo ordinatio rerum q̄ fuit in mēte diuīa est exēplar.non ꝙ iste mūdus sensibilis est exēplar suiȷ̄psius. Preterea sicut dicit btūs aug. Oīa dicūt deus nos fecit:et in oībꝰ creaturis relucet trinitatis vestigiū.ergo creature imitant̄ aliquomō deum:igitur mūdus iste sensibilis imitat̄ aliquomō deum:et in hoc est factus.ꝙ mūdus iste ꝓprie factus

[Alr̄ ꝙ nō.] [Triplex opinio.] [Prima] [Secunda.] [Tertia.] [Opio platonis.] [Cōtra quā est paulus.] [Glosa aug.] [Ad idem.] [Ad idē augustinꝰ.]

est ad imitationē dei: ergo deus ꝓprie est exemplar mūdi ad cuius imitationē factus est mūdus iste significabilis. Quarta opinio inferiꝰ reprobatur. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ mūdus archetypus nichil aliud est q̄ diuina dispositio siue ordinatio q̄ fuit ab eterno in mente diuina de creaturis faciendis. Unde filiꝰ quodāmodo est mūdus archetypus appropriate.quodā modo ꝓprie vt dictū est de exēplari.ꝛ dicimus ꝙ iste terminus mūdus archetypus siue exemplar cōnotat preter filiū dei vel preter diuinā essentiā exēplaritatē in creaturis:ꝛ hoc ex modo significādi. Nec oportet ꝙ exēplaritas ab eterno fuerit.qm̄ etiaz in creaturis naturaliter prius est exēplar q̄ exemplatū. Non enī oīs relatio exigit coexistētiā sue correlatōnis:quia ꝙ significat̄ diuina essentia vt exemplar per hoc nomen mūdus archetypus nichil īpedit quin dei filꝰ ab eterno fuerit mūdus archetypus. Licet ex modo significandi cōnotetur aliqđ creatū q2 nō notat̄ vt coexistēs sed vt post futurū.sicut hec dictio dn̄abilis ad creaturas:ꝛ ex modo significādi ꝯnotat aliqđ creatū. tamē ab eterno fuit dn̄s dn̄abilis.i. potēs dn̄ari. filiū ergo dei esse mundū archetypū nichil aliud est q̄ ipm̄ esse ydeā siue ymaginē reꝝ. Propter qđ dicit btūs iohānes.qđ factū est in ipo vita erat. Archetypus enī dicitur ab archos qđ est prīceps ꝛ typus qđ est figura q̄si principalis figura. Sed cōtra.diuersa sūt exēplata siue ydeata:ergo diuerse sūt ydee: sed in deo nulla est diuersitas: ergo deus nō est ydea. ꝙ non est mundus archetypus. Itē dicit btūs augustinus ꝙ oīa in deo sunt vnū:ergo in deo nō sunt res distincte:sed in mūdo archetypo sūt res distincte suis ydeis: ergo deus nō est mūdus archetypus. Itē in deo est ydea hoīs si militer idea asini.ergo aut ſm idē aut ſm aliđ. Si ſꝫ idē.ergo eadē prorsus est idea hoīs et idea asini.ergo in mūdo archetypo idē est homo et asinus. Sꝫ sicut fuit ab eterno in dei ordinatione siue in mūdo archetypo ita modo est in re:ergo modo idem est in re homo et asinꝰ.si dicat ſm aliud:ergo in deo est aliud et aliud. Item in libro vite aliquid scribitur per presentē iusticiā: aliquid per predestinationē. qđ scribit̄ per presentē iusticiā potest deleri vt iudas. ergo aliqđ est nouū in libro vite qđ prius nō erat:ſꝫ in deo nichil est qđ prius nō esset:ergo deus nō est liber vite siue mundus archetypus. Item prophete videbant in libro vite mala futura: ergo mala sunt in libro vite. ergo idea mali est in libro vite. Sꝫ nichil est in libro vite qđ ab eterno non fuerit in libro vite: ergo idea mali ab eterno fuit in libro vite siue mundo archetypo. Sed idea mali nō est deus. qm̄ ſm hoc aliqua deformitas est in deo:ergo idea aliqua que nō est deus ab eterno fuit in mente diuina.eadem ratione ꝛ idee illarū reꝝ ab eterno fuerunt in mente diuina:ꝛ tamē non sunt deus. ergo deus nō est mūdus archetypus cū nō sit ydee reꝝ. ¶ Solutio. Ad primo obiectū dicimus ꝙ deus est diuerse idee eo tropo loq̄ndi: quo dicit̄ in libro sapientie ꝙ spūsanctus est multiplex.et in euāgelio dicit filius. Oīa mea tua sūt. Hoc enī dicitur ꝑpter diuersos effectus siue ꝑpter potentiam qua potens est ex se ꝑducere infinitos effectus in se: tñ deus simplicissimus est ꝛ inuariabilis. vnde patet ꝙ ista argumētatio nō valet. diuerse sūt idee ī mūdo archetypo:et in deo nulla est diuersitas. ergo deꝰ nō est mūdus archetypus. Cū enī dicuntur diuerse idee diuersitas non notatur in exemplari sed in exemplat[is]

[Opio doctoris.] [Nota de relationibus] [q̄re filiꝰ dr̄ mundus archetipus.] [Iohānis.i.] [ꝯtra hoc ar̄] [Ad idē augustinus.] [Ad idem] [Ad idem.] [Ad idem.] [Solutio.] [Ad primū q̄re deus dr̄ multiplex.]

Ad secundo obiectū dicimus ꝙ licet omīa sint ī deo vnū.tamē in deo sunt omīa diuersa ꝛ distincta:nec valet hec argumētatio. Omīa sunt in deo vnum:ergo non sunt distincta. qm̄ ipe secūdū idem est causa oīm et secundū cōe esse pluriū et scđꝫ discreta esse. ꝛ ideo nō est mirū si in eo sunt res et discrete et distincte:qđ re vera super intelligentiā humanā est q̄tum ad presentem statū. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. isto modo nō est scriptus in libro vite et ante hoc erat scriptus. ergo aliqđ nouū aduenit in libro vite qđ ibi prius non erat. Ratio patet ex predictis. Q[uando] enī aliquid scriptū est in libro vite qđ prius nō erat scriptū vel ecōuerso:nō est hoc propter varietatē libri sed propter varietatē eorū que ibi scribuntur.sicut aliquid modo fit a deo qđ prius non fiebat vel ecōuerso sine tñ aliqua mutatione. Similiter dicit̄ aliquid deleri de libro vite nō propter libri mutationem:sed propter mutationē rei. Propter hoc enī decepti fuerunt philosophi volētes ꝓbare mundum esse eternū dicentes ꝙ intellectus purus ꝛ verꝰ dicit ꝙ aliqua causa eodēmodo prorsus se habente si aliqđ exit ab ea prius exibat ab ista. nō intelligentes ꝙ deus sine sui mutatione quādoqꝫ operaretur q̄nqꝫ non. Ad vltimo obiectū dicimꝰ ꝙ videtur mala in libro vite per modū priuationis sicut tenebra visu p̄cipitur:ꝛ silentiū auditu. Unde nō oportet ꝙ malū habeat aliquā ideā ꝓpriā in libro vite. Scđm aūt ꝙ aliquid dicitur esse scriptū in libro vite p predestinationem nullus pōt deleri. vnde nō valet hec argumētatio.iste est scriptus in libro vite ꝛ pōt nō esse scriptus ergo pōt deleri.ꝛ est ibi fallatia scđꝫ cōsequēs a diuisa predicatione ad cōiunctā. Sicut hic antichristum fuisse futurū est verū ꝛ pōt esse falsū.ergo potest alterari. Alia vero fuit opinio philosophoꝝ de ideis qui posuerūt ideas esse in mēte diuīa ꝛ nō esse deū ſꝫ gn̄a et species reꝝ. Huiꝰ opinionis primꝰ auctor fuit plato quoꝝ hec sūt rationes. Sensus ꝛ intellectus sunt diuerse virtutes aīe. ergo eoꝝ obiecta sūt diuersa. ꝙ sensibile ꝛ intelligibile sunt diuersa.ergo intelligibilia sunt extra vim sensibilē. Sed ista intelligibilia sūt genera et species siue idee rerū:ergo idee rerum habent suum esse preter mundū sensibilē. Sed constat ꝙ hec species homo scꝫ homo ītelligibilis nō est deꝰ ergo idea hominis non est deus: eadem ratione nec idea angeli: ergo nec idea mundi sensibilis est deus. ergo deus non est mundus archetypus. Preterea si deus nō est homo intelligibilis nec asinus intelligibilis eadem ratione nec mūdus intelligibilis:ꝛ sic iteꝝ primū. Itē scientia est de incorruptibilibus scꝫ de generibus et speciebus de q̄titate et de numero: ergo illa nō sunt deus.cū de ipsis scientia diuersa sit a sciētia dei: ergo genera et species non sunt deus: ꝙ idee rerum non sunt deus. Item ad hoc ꝙ aliqua res fiat tria exiguntur:scꝫ causa efficiens materia de qua fiat et exemplar ad cuius imitationē fiat:ergo cū ista sint tria aliud erit artifex q̄ exemplar ad cuius imitatōeꝫ illud fiat:et ita deus non est idea rerū. Item omnis potentia nititur ad actum suū:quia eius actus est eiꝰ perfectio. Sed pura potentia dei est perfectissima et sufficientissima ad actū suū:ergo ab eterno fecit mundum aliquem: non istum mundum sensibilem quia variabilis est: ergo ab eterno fecit mundum archetypum. sed si fecit illum non est ille. Item deꝰ per se est causa mūdi aut per aliud. Non per aliud.quia sic

[Ad scđm.] [Ad tertiū.] [q̄re aliqđ dr̄ scribi in libro vel deleri.] [q̄re fuerūt decepti phi] [Ad quartū] [Quō videt̄ mala ī deo] [Falla̅ ꝯn̄ts.] [Opio phorū de ideis] [Prima rō platonis.] [Ad idem.] [Ad idem] [Ad idem] [Ad idem] [Ad idem.]

esset indigens:ergo per se est causa mūdi.Sed si aliqd alicui per se cōuenit et conuenit q̄diu illud fuit.sicut patet in triangulo cui cōuenit habere tres angulos equales duobus rectis: q̄diu fuit. quia et per se conuenit eadē ratione: ergo cū esse causa mūdi per se cōueniat deo:cōuenit ei q̄diu deus fuit:ergo ab eterno ei cōuenit.ergo ab eterno fecit mundū.non mundum sensibilē:ergo archetypū.Sed cōtra.dicit boetius q̄ idē est singulare et vniuersale: sʒ singulare est dum sentitur.vniuersale dū intelligitur: ergo idē est sensibile et intelligibile. ergo idē est mundus sensibilis et mundus intelligibilis. Sed mūdus sensibilis non est ab eterno:ergo nec intelligibilis.ergo genera et species non sunt ab eterno.¶ Solutio.Ad primo obiectū dicimus q̄ hec argumentatio non valet Sensus et intellectus sunt diuersa:ergo itelligibilia et sensibilia sunt diuersa. volūtas et potentia sunt diuersa in me:ergo nō sunt de eodē. ergo nō idē est qđ possum ⁊ quod volo.qđ falsum est.Dicimus ergo q̄ sensibile ⁊ intelligibile tantūmodo differunt ratione Ad scđo obiectum dicimus q̄ genera et species non sunt ydee rerū sicut dicebat plato. sed sunt idē qđ et ipse res sicut bene dicit boetius. Uniuersalia tamen sunt in corruptibilia: ⁊ propter hoc quia generatio ⁊ corruptio sunt singularū inq̄tum singularia: ⁊ propter successionē indiuiduorū que genera et species faciūt esse perpetua. Et nota q̄ hec appellatio mundus intelligibilis duob⁹ modis potest sumi:qr potest dici mundus intelligibilis ipe mūdus sensibilis prout cadit in intellectū.⁊ si hoc:deus non est mūdus intelligibilis: ⁊ sic idē est mundus intelligibilis qđ sensibilis Potest etiā dici mūdus intelligibilis ydea mūdi sensibilis:sicut figura ⁊ exemplar alicuius domus quandoq̄ dicit domus:⁊ pictura hoīs homo.Et fm hoc deus est mundus intelligibilis:quia mūdus itelligibilis idem est tūc q̄ mūdus archetypus. Eodem modo potest distingui hoc deus est homo itelligibilis.Per ignorantiā huius distinctionis dixerūt quidam heretici.deus est asinus: et ita deus est quilibet Ad tertio obiectū dicimus q̄ re vera in artifice creato exigūtur pluraliter tria ad hoc q̄ ipe faciat aliqd. sed in primo artifice scʒ in deo nō exigūtur. Esset em̄ insufficiens et nō summe potens si ad aliquid faciendum indigeret alio a se. ⁊ in hoc errauit plato q̄ corporalē artificē equabat deo.Ad quarto obiectū dicim⁹ q̄ hec propositio oīs potētia nititur ad suū actū intelligēda est in rebus naturalibus vbi res imperfecta tendit ad suā perfectionē:⁊ vbi potentia perficitur per actū suū qđ non est in prima potētia que pfectissima ⁊ sufficientissima est per se.Ad quinto obiectum dicimus q̄ re vera deus per se est causa mundi non tamen ab eterno. qm̄ est causa mundi per modū volūtatis⁊ intellectus. Qđ ergo dicit.quicquid per se conuenit alicui q̄diu est cōuenit ei: nō tenet nisi in illis que naturaliter conueniūt.non in eis que volūtarie cōuentunt. Cum autē deus sit sua voluntas qm̄ per volūtatem suā fecit mundū: per se fecit mundū.

[Margin: In ɔriū est boetius. — Solutio. — Ad primū. — Ad scđm. — quid sit vle — Duplr dicitur mūdus itelligibl's — Quō hō pictu⁹ dr hō ⁊c. — q̄re heretici errauerunt in istis. — Ad tertiū. — Error platonis. — Ad quartū — Ad vltimū]

¶ Tertius articulus in quo docet quomodo creatura fuit a deo.

Circa tertiū articulū querit quomodo res fiant ab exemplari:de quo christiani ab ipo deo edocti dicunt q̄ mūdus sensibilis fluit a deo imediate lʒ sit corruptibilis.Sed philosophi decepti dicūt q̄ nō fluit a deo imediate hiis rationibus.Causa rerū prima ⁊ propria ⁊ imediata est iuariabilis: ergo effect⁹ imediate exiens ab illa est inuariabilis. Itē oīa sunt bona:quia sunt a bono vt dicit augustinus. Eadē ratione omīa sunt inuariabilia qr ab inuariabili.Item exēplatū imitatur suū exemplar: ⁊ exemplar est iuariabile:ergo ⁊ exēplatū.Itē dicit augu.q̄ omēs rerū cause in primo sūt imutabiles ⁊ permanētes tanq̄ in arce:ergo ⁊ earū effectus imediati sunt immutabiles Itē omīa sunt bona: qr sunt a bono. quare nō oīa iusta:qr a sūme iusto. Itē cū omīa fluant a deo per modum liberalitatis. quare dictū est in psalmo. Oīa in sapiētia fecisti.quare non dicūtur omīa in liberalitate vel in bonitate tua.¶ Solutio. Dixim⁹ q̄ primū argumentū non valet.Et hec est ratio.qr vt dicit augustinus.Omīa licet sint a deo:tamen nō de deo:sed de nichilo. et ideo qr res sunt de nichilo sunt variabiles ⁊ corruptibiles:qr reducibiles in nichilū tanq̄ in suū principiū.sicut dicit beatus augu.in libro contra epistolā fundamenti. Unde dei filius qr nō tantū est a patre:sed etiā de patre inuariabilis est.Et per hoc patet solutio ad scđo obiectū.Ad tertio obiectū dicimus q̄ exēplatū nō habet in oībus similitudinē cum suo exemplari. Habet em̄ similitudinē in forma: sed non in materia: sicut ymago achillis que fit de ere:similitudinē cū achille habet in forma:non in materia et ideo non oportet q̄ exēplatū habeat similitudinē cum suo exemplari in dispositionibus materialibus Cum ergo res significabiles variabiles sint a sua materia:quia sunt de nichilo nō oportet q̄ in hoc imitētur suū exemplar.Ad quarto obiectū dicimus q̄ licʒ cause rerū in mente dei sint inuariabiles et permanentes.non tamen earū effectus immediati sunt inuariabiles qm̄ exeunt per modū voluntatis et materiam hn̄t ex nichilo creatam.i. non de essentia diuina. Ad quinto obiectū dicimus q̄ bonitas dei causa est essendi rebus et nō iusticia dei. qm̄ ex sūma eius bonitate fuit q̄ voluit cōmunicare bonitatem suā creaturis: ⁊ ideo verū est q̄ omīa sunt bona: quia a bono sunt.tamen non omīa iusta qm̄ a iusto. quia iusticia dei non est causa proprie loquēdo quare res sint:qr de⁹ nulli debebat aliqd cū fecit res.Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ re vera res exierunt a deo per modū liberalitatis. Est em̄ deus causa efficiens rerū ⁊ formalis siue exemplaris siue cā finalis.sʒ nullo mō est causa materialis Dicimus ergo q̄ cū dicitur omīa in sapientia fecisti. hec dictio in notat causam formalē exemplarem.Si vero diceretur oīa in bonitate fecisti ⁊c.verū esset fm q̄ hec dictio in notat causam efficientem vnde potuit hoc bene dici sicut et illud.Itē nota q̄ sicut philosophi decepti fuerūt in hoc q̄ dixerūt.Ab vno non exit nisi vnū imediate:qm̄ dicit dn̄s p moysen.In pncipio creauit de⁹ celū ⁊ terrā:g̊ celū et terra sūt ab vno deo imediate. Suā autē opinionē voluerūt probare rationibus sic.Nullū oppositū ducit ad esse suū oppositum:sed simplex et cōpositum sunt opposita.similiter vnum et plura: ergo nec cōpositum est a simplici nec plura sunt ab vno. Item indirecte sic.plura sunt ab vno.dicantur ista plura.a.et.b.et inde sic.a.et.b. sunt ab vno.non inq̄tum sunt plura:sed vnum:ergo ab alio sunt:et ab alio sunt plura:sed a deo sunt: non ergo sūt plura a deo.Propter hoc mellissus ⁊ parmenides decepti dixerunt q̄ omnia sunt vnum et nichil

[Margin: Opīo phōrū hʒ rōnes — Prima — Secunda. — Tertia. — Quarta. — Augustin⁹ — Quinta — Sexta. — q̄o incidēs — Solutio. — Ad primū. — pʒ ad scđm — Ad tertiū. — Ad quartū — Ad quintū — Justicia dei ppe nō est cā rerum. — Ad vltimū — q̄d notat illa prepō in. — Prima rō p phōs. — Scđa rō. — Parmenides ⁊ mellissus.]

est diuersitas. Quod etiam sic probant.si eni aliqua differunt aliquibus differentiis differunt. Item iste differentie differunt:ergo aliquibus differentiis differunt:et sic in infinitum.Sed non est sic procedere:ergo nulla differunt. Item prima causa est simplicissima ⁊ summe vna.ergo ex ea nec est compositum nec ex ea sunt plura.Sed contra.Ex vno lumine sine sui diminutione sunt plura lumina. ergo multo fortius ex prima causa sine sui diminutiōe sūt ⁊ possūt eē plura.Preterea si ex vno nō nisi vnū:ergo primū non dʒ dici omps:sʒ vnipotēs.Preterea aliqd imediate ē a deo illud aut ē forma:aut est materia.sʒ nō est forma per se cū forma non possit esse sine materia:nec materia pure pōt esse a deo cū materia non possit esse sine forma: ergo illud qđ imediate exit a deo ē cōpositū ex materia et forma:g̊ cōpositū ex simplici ⁊ plura ex vno.Itē ad idē.illud qđ primo fuit a deo aut est simplex aut cōpositū.si cōpositum:habeo ppositū.si simplex oīmoda simplicitate.Sed tale simplex est idem quod est ⁊ quo est vt dicit boeti⁹.⁊ sic aliqđ creatum est bonū:g̊ erit sua bonitas cū aliter in eo nulla sit cōpositio vel cōcretio.g̊ illud est bonū per essentiā:non ergo deus solus est bon⁹ per essentiā.qđ est ɔtra ipm dn̄m q̄ dicit in euāgelio.Nemo bon⁹ nisi solus deus. Preterea si illđ creatū est sua bonitas:g̊ bonitas ei⁹ est essētia ei⁹ ⁊ nō pōt ab eo separari actu vel itellectu ergo est sūme bonū cū sit pure bonū et pura bonitas sicut pure albū est sūme albū. ¶ Solutio. Ad pmo obiectū dicim⁹ q̄ oppositū pōt sumi stricte vel large stricte scʒ q̄ cōprehēdit tantū quattuor gn̄a oppōnis opposita vt cōtraria.opposita relatiua.vt priuatio et habit⁹.vt affirmatio ⁊ negatio.et fm hoc concedim⁹ q̄ nullū oppositū ducit ad esse suū oppositū. sed fm q̄ oppositū dicit large.scʒ q̄ quelibet disparata dicūtur opposita dicim⁹ q̄ prima ppositio est falsa.imo vbicūq̄ aliquid pducit aliud in esse: oppositū pducit suū oppositū in esse. multo forti⁹ igit produceret deus alia in esse cū non habeāt aliquā oppositōnē ad ipm.Omīa em̄ appetunt diuinum esse et participare illud secundū possibilitatem suam.Ad secundo obiectum dicimus q̄ cū dicit.a.et.b.ab alio sūt et ab alio sunt plura. Si loquitur de causa efficiente falsum est immo ab eo a quo sunt scʒ a deo sunt plura. Si autē de causa formali loquitur: verū est. Ab alio em̄ formaliter sunt quia sua essentia sunt. ⁊ ab alio sunt plura:quia pluralitate sunt plura. Ad obiectionē illam parmenidis et mellissi notandū est q̄ in solo predicamento substantie sunt veri noīs genera et species:qr forma nō est forme.Unde substātie differūt suis substantialibus differentiis. Sed ille differētie differunt seipsis. qm̄ non aliis differentiis substātialibus differunt:cū forma non sit forme.⁊ sic non erit pcedere in infinitū.Ad vltimo obiectum dicimus q̄ licet primū sit simplex:tamē ab eo sunt res cōposite : qm̄ non exeunt ab eo per modū nature: sed per modū voluntatis.sicut patet ex volūtate anime q̄ est simplex a qua est cōpositus motus corporis. ⁊ sicut ab vno artifice sunt plures cultelli immediate.Sed videtur falsum qđ dictum est scʒ q̄ disparatū producit in esse suū disparatum.Dicit em̄ boetius q̄ species non iuuat aliam speciē ad esse: sed due species nō sūt opposite nisi sicut disparatū:ergo disparatuʒ non producit ad esse suū oppositum disparatū. Preterea.causa producit ad esse suū causatū:sed causa ⁊ causatū sunt stricte opposita:quia sunt opposita vt relatiua:ergo oppositū vnū producit ad esse suū stricte oppositū. qđ pri⁹ negatuʒ est.Ad primo obiectū dicendū est q̄ species re vera non iuuat ad esse alterius speciei logice loq̄ndo quoniā species non consistit nisi ex genere et differentia.sed solum indiuiduū naturaliter producit ad esse suū disparatū.Uel potest dici q̄ species non iuuat oppositā speciē in esse:quia naturaliter similia ex similibus procreant.Quod aūt mulus generatur ex equo et asina: dicendū est q̄ mulus nō est opposita species ab equo et asina:sʒ quasi media inter istas duas. Ad secūdo obiectū dicimus q̄ re vera causa producit in esse suū causatū:sed non inq̄tuʒ causa. Similiter nec pater inq̄tū pater generat filiū:sed inq̄tū habet potestatē generandi.Itē nota q̄ quidā dicunt notiones assistere deo ab eterno que nō sunt deus. Hec autem opinio similis est opinioni platonis de ydeis:⁊ eandem habet improbationē.His tamen ratōnibus suā opinionē videntur probare sic.deus est remunerator ⁊ punitor: inq̄tum iustus est remunerator ⁊ punitor inq̄tum autē liberalis est dator oīm bonorum ⁊ patiēs ⁊ nō punitor:ergo aliud significat per hoc nomē iustus:⁊ aliud per hoc nomen liberalis de deo: sʒ nō in essentia aliud.nec aliud in persona:ergo alia notio Et iste assistunt diuine essentie et nō sunt deus vel diuina essentia:quia in diuina essentia nulla est diuersitas vel alietas:et ab eterno assistunt ei quia deus ab eterno iustus est et liberalis: ⁊ ita notiones que non sunt deus assistunt deo ab eterno.Item cū dico deus est iustus deus est liberalis:per vtrūq̄ istorū noīm significatur diuina essentia.Preter diuinā autē essentiam cōnotantur diuersa ex parte dei:aut non . si diuersa habeo ppositū.Illa eni diuersa nō sunt nisi notiones diuersificātes.Si non:ergo si hec est vera de⁹ inq̄tum iustus punit hec erit vera. deus inq̄tū liberalis punit.cū idē prorsus notetur esse causa vtrobiq̄ et secundū idē.cū ex parte cause nulla sit vel notetur esse diuersitas. Hec obiectio alio mō potest fieri aptius sic:quia deus inq̄tuʒ est causa exēplaris iusticie create non est causa exēplaris pacientie vel liberalitatis:ergo secundū aliud ⁊ aliud est ille causa exēplar[iusticie create ⁊ pacientie ⁊ nō secundū essentiā:ergo secundū aliā notionē.et sic iterū primū. Itē deus ab eterno fuit iust⁹ ⁊ liberalis.hec cōiūctio et notat diuersitatem:ergo in eo fuit diuersitas inq̄tū iustus ⁊ liberalis.sed non essentiarū vel personarū:ergo notionum et sic iterū primū.Contra multipliciter obicit.Prio sic.sicut dicit btūs augustinus: oē bonū aut est deus aut est a deo:sed notio est aliud bonū.non em̄ potest esse non bonū in quo deus est sūme iustus vel summe liberalis:ergo ista notio aut est deus aut est a deo:sʒ nō est deus vt ipi dicunt:ergo est a deo.ergo de⁹ produxit in esse illā.ergo vel de nichilo vł de aliquo.Si de nichilo:ergo est creata. ergo incepit esse. ergo nō fuit ab eterno sicut ipi dicūt.Preterea si talis notio est creata cuʒ sit de nichilo:sequitur q̄ talis creatura dederit deo vt sit iustus et vt sit liberalis.et nisi talis creatura esset deus non esset iustus vel liberalis. qđ hereticum est dicere et omni rationi repugnans.Si vero dicat q̄ deus produxit istam notioneʒ in esse de aliquo ab eterno.non nisi de sua substantia. quia ab eterno nichil aliud habuit q̄ suam essentiā: ergo ista notio est a deo et essentia dei:ergo est deus.Hoc autem falsū est.sicut dicit btūs augustin⁹ in libro cōfessionib⁹.

[Margin: Ad idem. — In oppoᵐ arguitur. — scđo ad idē — Tertio. — Quarto — Quinto — Solutio. — Ad primū — Duplex oppositio. — Unū oppositū pducit aliud. — Ad scđm. — Ad pmenidē ⁊ melissū — Ad vltimū — ɔ vnū dictū arguit. — Boetius. — Ad idem — Ad primū. — Aliter dr. — De asina et equo. — Ad scđm. — q̄re pr̄ generat filium. — Prima rō. — Scđa ratio — Tertia rō. — In oppositū arguit. — Augustin⁹ — scđo ad idē — Aug. in cōfessionib⁹.]

sionū dicēs.dn̄e tu fecisti oīa nō de tua substātia: qꝛ si
de tua substātia essent id quod es. q̄re dn̄e de nichilo
fecisti oīa. Preterea sit deꝰ iustus notōne aliqua que
Ad idem. nō est ipe:ꝭ ipe nō est sūme iustus. Hoc em̄ dicit btūs
augu.ꝙ si deꝰ esset bonus bonitate que nō est ipe.nō
esset sūme bonꝰ. Et hoc verꝝ est ſm istos.qꝛ ipe iustus
est notione q̄ ipe nō est: et liberalis notione q̄ ipe nō
est. Eodē mō pōt ip̄robari opinio platōis. De ydeis
August.de tn̄ dicit augu.ꝙ qui negat ydeas esse expers est xp̄ia-
ydeis quid ne religionis:quod verū est eo mō quo diximꝰ ydeas
dicat. esse mūdū archetypū. Sed eas negare sepatas a deo
ꝓut dꝛ plato posuisse nō est cōtra xp̄ianā religionem.
Solutō ad imo est cū xp̄iana religione. ¶ Solutio. Ad p̄io ob
primum iectū dicimꝰ ꝙ si volumꝰ ꝓprijssime loqui de deo di-
cemus ita.deus qꝛ est deꝰ punit: qꝛ est deꝰ remunerat
qꝛ est deꝰ creat. Largit sua bona: pctā sustiet ⁊ hmōi
Scdm idē em̄ est ipe causa oīm et ꝓprie ⁊ vniuersa-
liter. Sed specificamus istā cām efficiētē q̄tū ad mo
dū significādi nō in sua essentia:sꝫ q̄tū ad effectꝰ q̄sdā
Unde dꝛ iustus q̄tū ad effectus quosdā speciales:nō
q̄tū ad oēs. Silr liberalis dꝛ q̄tū ad effectꝰ quosdā.
Nō ista. Talē aūt specificationē ſm modū intelligēdi facimꝰ
per ꝓportionē siue imitationē quam habēt virtutes
create ad deū. Unde cū dꝛ dn̄s est iustꝰ significat deus
vl iusticia .i. in cōparatione ad tales actꝰ quales ex se
elicit iusticia creata. Ipemet tamē est ipa cōparatio.
Scipo em̄ cōparabilis est deꝰ ad oēs suos effectꝰ. Cū
ergo dꝛ deꝰ est iustus:⁊ deꝰ est liberalis.q̄tū ad rē nō
est diuersitas ex pte dei: sed est diuersitas in modo si
gnificādi ⁊ in eis q̄ cōnotātur ex parte creaturaꝝ per
talē modū significādi. Per hoc pꝫ solutio ad oīa pre
Sic soluūt obiecta. Patet em̄ ꝙ nō valet hec argumētatio: deꝰ
argumēta. in q̄tū iustꝰ est remunerator ⁊ punitor: i q̄tū liberalis
largit dona sua: ꝭ aliud significat per hoc nomē q̄ p
Ad secūdū illud de deo deberet addere vel alio mō. Ad scdo ob
iectū silr dicendū ꝙ nulla diuersitas significat per ista
noīa ex pte dei. Sꝫ diuersimode significant. Ūn non
seq̄tur ꝙ si nulla diuersitas est vel nō significat ex pte
cause.ꝙ ideo sit deꝰ iustꝰ qꝛ dator est oīm bonoꝝ vel
liberalis qꝛ punit.qꝛ licet idē significēt ex pte dei: tn̄
Eodemmō diuerso mō. Eodē modo dicēdū est de exēplari deus
ad aliud. em̄ in q̄tū iustus est cā iusticie create:in q̄tū māsuetꝰ
exēplar siue cā exēplaris māsuetudīs create:et sic de
Ad vltimū alijs. Ad vltīo obiectū dicimꝰ ꝙ cū dꝛ deꝰ ab eterno
fuit iustꝰ ⁊ liberalis. Hec cōiūctio et notat diuersita-
tē nō essentie diuine ad essentiā diuinā: sed effectꝰ ad
effectū. Est em̄ sensus:deꝰ ab eterno fuit iustus ⁊ libe
ralis.i.ab eterno fuit habilis ⁊ p̄ōptus ad opa mise
ricordie ⁊ ad opera liberalitatꝭ. Unde ista diuersitas
nō asseritur actu fuisse ab eterno cū dicit deꝰ ab eter-
no fuit iustus et liberalis:sꝫ in habitu.

¶ Explicit liber primus.

¶ Capitula et tituli questionum
primi libri.

¶ Utrum fides rationibus debeat ostendi:et vtrū fi
des sit argumentum vel conclusio.
Utrum heretici decepti fuerunt qꝛ ꝓprias rationes
naturalium coaptauerunt rebus diuinis.
Utrum deus sit et quibus rōnibus ostenditur.
Qꝫ deus est simplex omnimoda simplicitate et ꝙ ni
chil est in deo quod nō sit ipse:⁊ ꝙ sit incorruptibilis
et inuariabilis et eternus.
Qꝫ in natura diuina seu deitate sunt tres p̄sone que
sunt vnus deus pater et filius et spiritussanctus.
Qꝫ spiritussanctus procedit a patre et filio ⁊ ita sunt
tres persone.
Qꝫ alio modo potest ostendi trinitas personarū.
Qꝫ tantū sunt tres persone diuine et non quattuor.
Quomodo deus dicitur habere nomē cum sit inno-
minabilis.
De contrarietate que videtur esse inter beatum dyo
nisium et iohannem damascenum de proprio et prin
cipali nomine dei.
De significatione huius noīs deus quid significet.
De suppositione huius noīs deus quam habet sup-
positionem.
Utrum hoc nomen deus in prima significatione pos
sit habere plurale.
De hac propositione:deus est trinus et vnus vtrum
sit vera:et quomodo.

¶ Ad primā rationē contra primā partē negat ante
cedens.⁊ ad probationē cōceditur maior ⁊ negatur
minor ⁊ ad ꝓbationē cōcedit dictū apostoli ⁊ ad mi-
norē cōceditur et negat cōseq̄ntia:qꝛ ipe virtutes car
dinales inclinant ad dilectionē xp̄i:⁊ ideo qui diligit
xp̄m habet virtutes cardinales p quas inclinatur ad
huiusmodi dilectionē christi.
Ad secundā cōcedit antecedēs ⁊ negatur cōseq̄ntia ⁊
ad probationē cōsequētie conceditur assumptū ⁊ ne-
gatur cōsequētia:qꝛ virtutes non dicūtur cardinales
quia sint principaliores sed alia de causa.
Ad tertiā admissa maiore ⁊ minore negat ꝯsequētia
propter eandē rationē que dicta est ad secundā.
Ad quartā negatur antecedēs ⁊ ad probationē con-
ceditur maior ⁊ distinguit minor vel ꝙ tēperātia re-
pugnet inclinationi naturali id ē materie ⁊ forme et
sic ego nego vl ꝙ repugnet inclinationi naturali.i.in
clinationi aliquoꝝ que p longā cōsuetudinē transie-
rūt in naturā vel qualitatū indiuidualiū nobis inge-
nitarū que nō cōsequūtur totā spēm et sic cōceditur.
Ad quintā negat ans.et ad ꝓbationē cōcedit dictuꝫ
philosophi ⁊ negat minor.q̄m temperātia cōsistit in
ter temperantiā et insensibilitatē extrema vicia.
Ad sextam negatur maior.
Ad primā rōnem cōtra scdam partē concedit assum-
ptū et negat minor.et dico ꝙ est moderatrix oīm de
lectationū et tristitiaꝝ nō arduaꝝ. Et ad ꝓbationem
negatur assumptum.
Ad scdam trāseat ans et negatur ꝯn̄a. et ad probati
onē negat assumptū. et iterū ad ꝓbationē cōcedit ꝙ
prudētia hoc mō diligit:sꝫ ex hoc nō seq̄t ꝙ ipsa hēat

ponere regulā se sola inter oēs delectationes ⁊ tristi
cias siue arduas siue nō arduas.
Ad tertiā dico ꝙ est moderatrix tristiciaꝝ et delecta
tionū nō arduaꝝ existentiū circa materiā ip̄ius tēpe-
rantie. Et ad ꝓbatōnē ꝙ nō dico ꝙ illa ꝓbatio nichil
facit intra me.
Ad q̄rtā distinguit ans.vel delectationes ⁊ tristicias
q̄ sūt circa materiā tēperantie ⁊ sic ego nego: vel ſm
materiam alterꝰ virtutꝭ:⁊ sic ego cōcedo.
Ad primā cōtra tertiā partē negat ans: ⁊ ad ꝓbatio
nem cōcedit ans q̄n defectuose se hn̄t circa tales dele
ctationes ⁊ tristicias:⁊ ad minorē nego eā. Et ad au
ctoritatē danielis ⁊ glose sup illo passu dꝛ ꝙ itelligū
tur ꝙ daniel fuit vitare oēs delectatōes cibi ⁊ potꝰ nō
ad defectū nature:sꝫ q̄tū erat sibi necessariū ꝓ salute
Ad scdaꝫ negat aliꝰ simplr loq̄ndo de q̄buscūqꝫ de
lectatōibꝰ:⁊ ad ꝓbationē nego.vniuersalit loquēdo
de omibus delectationibus.
Ad tertiā cōcedit dictū bti dionysij:⁊ dico ꝙ dionysꝰ
nō intelligebat de omi abstinētia delectationū: sꝫ de
deordinata solū.⁊ ad auctoritatē q̄ hꝫ dante.i.dꝛ con
cedēdo eā ⁊ negando ꝯn̄am loquendo de repulsione
inordinata.
Ad cōfirmationē negat ꝯn̄a:qꝛ magis vitare p̄t q̄nqꝫ
dicere defectum viciosum.
Ad scdam cōfirmationē cōcedit dictū apl̄i de deside-
rijs cardinalibꝰ inordinatis ⁊ illicitis.
Ad primā rationē cōtra q̄rtā ptē ꝯcedit ans ⁊ negat
ꝯn̄a:qꝛ maxima abstinētia excedēs regulam abstinen
tie est viciosa.
Ad scdam trāseat maior ⁊ minor et negat ꝯn̄a: quia
maxia abstinētia nō est bona: ⁊ iō nō est maxie bona.
Ad cōfirmationē trāseat maior lꝫ nō opꝫ:⁊ ad minorē
cōcedit.⁊ cōcedit ꝯn̄a:⁊ cū subsumit abstinē est bonū
ego cōcedo:⁊ nego de abstinere iordinate et vltra re
gulam abstinentie.
Ad tertiā admitto casum ⁊ negat qꝺ ifert q̄m in tē-
perātia sūt certi gradꝰ et certa mēsura: et ad ꝓbatio
nem ꝙ non/ negatur consequētia.
Ad cōfirmationē cōcedo ꝙ assumit et negat ꝯn̄a. Et
ad replicā cōcedo ꝙ posset aliqs tm̄ ieiunare q̄tū ie-
iunauit moyses adiutus a dn̄o.
Ad primā questionē circa hāc cōclusionē dꝛ ꝙ in pro
posito tēperātia est habitꝰ moderatiuꝰ delectationū
et tristiciarum nō arduarum.
Ad scdam q̄stionē dꝛ ꝙ virtꝰ cardialis est q̄ habēs eā
hꝫ potissimos virtutū habitꝰ et q̄ inclinat ad actꝰ oīm
aliaꝝ virtutū moralū ⁊ eos limitat.
Ad tertiā questionē dico ꝙ hoc est vt per hoc differat
ab alijs virtutibꝰ cardinalibꝰ et maxie a fortitudine.
Ad quartā q̄stionē dico ꝙ hoc ideo est: qꝛ maxie ab-
stinere dicit supabūdātiā excedētē regulā tēperātie.

¶ Incipit secundus liber
de mundo creato.

Ostq̄ dictum est de mundo arche
tipo dicēdum est de mundo creato de
quo dicit moyses in principio genesis.
In principio creauit deus celū ⁊ terrā. Gen̄.p̄mo.
Per celū intelligit celū empireū et cō
tenta in eo:scꝫ angeli qui in eo fuerunt
creati. Per terrā vo materia oīm visibiliū. Primo
igit dicimꝰ de dignioribꝰ creaturis scꝫ de angelis. Et
primo de p̄mo statu eoꝝ. Scdo de scdo statu maloꝝ
angeloꝝ. Tertio de bonis angelis. Primū aūt capi
tulū diuidit in quinqꝫ capitula. In p̄mo querit vtruꝫ In p̄io ca
in p̄io statu suo āgelꝰ hūit caritatē. Scdo supposito pitulo q̄rū
ꝙ nō hūit caritateꝫ sꝫ tm̄ naturalē dilectōeꝫ vtrū illa tur q̄nqꝫ.
naturali dilectōe frueret se. Tertio vtrū de illa dile-
ctōe de via faceret finē:⁊ de creatura deū suū. Quar
to vtrū illa dilectio naturalis fuerit symoniaca ⁊ vtrū
illa dilectione diligeret deū sūme: sicut volūt ꝓbare
quidā opinātes ꝙ naturali dilectōe diligebat ange- Quorūdā
lus deū in p̄mo statu sūme scꝫ ꝓpt se ⁊ sup oīa. Qui opinio.
to ⁊ vltimo vtrū dilectio naturalis āgeli in p̄io statu
fuerit ordinata vel inordinata et iusta, estimatrix reꝝ
vel iniusta.
Circa primū capitulū p̄mo videt ꝙ nō habuerit Prima au
caritatē in p̄mo statu sic. Qm̄ in p̄ncipio gen̄.di ctoritas.
cit augu.ꝙ cū dꝛ.in p̄ncipio creauit deꝰ celū ⁊ terrā.p Augu. sup
celū intelligit angelica natura iformis. p hoc aūt qꝺ gen̄.in pri.
seq̄tur fiat lux.intelligit eadē natura formata ad deū Arꝫ ꝙ non.
ꝯuersa. Qꝫ aūt habuit caritatē p illud qꝺ dicit ysaias In opposi
xiiij. Quō cecidisti lucifer q̄ mane oriebaris.qꝛ ꝭ ha- tū arguit.
bebat tantā claritatē vt diceret lucifer videt ꝙ habe
ret grām. Itē in ezechi.xviij. Tu signaculū silitudīs Scda auc-
eius fuisti Et iteꝝ in eodē de eodē lucifero.oīs lapis toritas.
p̄ciosus operimentū tuū.p lapidē p̄ciosum videt si- scdo ad idē
gnificari ꝟtutes:ꝭ in p̄io statu hūit ꝟtutes. p̄terea
de eodē dꝛ tu plenꝰ sapiētia et decore in delicijs para Tertia au-
disi fuisti. Et beatꝰ aug.de āgelis dicit: simul cōdiēs ctoritas.
naturā ⁊ largiēs grām. Hoc idē p̄t ꝓbari rōnibꝰ.q̄m Prima rō.
āgelus in p̄io statu aliqua lege ligatꝰ erat: aliter nō
potuissꝫ peccare.⁊ posset demereri trāsgrediēdo p̄ce
pta illiꝰ legis sicut pꝫ ex euētu:ꝭ iplēdo p̄cepta illiꝰ le
gis poterat mereri:sꝫ mereri nō poterat nisi hn̄do ca
ritatē:ꝭ habebat caritatē. Preterea i p̄io statu aut
diligebat deū q̄tū debebat ⁊ sicut debebat aut nō. si Scda ratio
sic:ꝭ ex caritate diligebat eū. q̄m sola caritate sic dili
git deꝰ.si nō:ꝭ omittebat hoc p̄ceptū qꝺ erat scriptū
in mēte sua.diliges dn̄ꝫ deū tuū.⁊c. Itē in p̄io statu
āgelꝰ aut diligebat deū ꝓpt se ⁊ sup oīa aut nō. si sic Tertia rō.
ꝭ ex caritate.q̄m meliori mō nō p̄t diligi deꝰ. si nō di
ligebat deū ꝓpt se deū sꝫ ꝓpt se.i.ꝓpt se āgelū ergo
magis diligebat se q̄ deū.ꝭ peccabat mortalr.q̄m ex
hoc est pctm̄ cupiditatis.q̄m ea magis diligit creatu
ra q̄ creator:et silr luxuria et hmōi. Solutio. p̄posi- Solutō ad
tiuus ⁊ multi alij dixerūt ꝙ angeli creati fuerūt in na q̄situm.
turalibꝰ ⁊ gratuitis. Et respōdēt ad illud qꝺ dicit au
gu.ꝙ āgelica natura in p̄io statu fuit iformis nō sim Augustinꝰ
pliciter:sꝫ in ꝯpatiōe ad statū ꝯfirmatiōis. Nobis ma Opio doc-
gis placꝫ via cōis.s.ꝙ nō habuerūt gratuita. Qꝫ aūt toris.
dꝛ Tu aūt signaculū ⁊c.dꝛ ꝓpt naturalia p̄spicacissia
q̄ hēbat lucifer p̄ alijs āgelis. Qꝺ dꝛ oīs lapis p̄ciosꝰ
⁊c.p lapidē p̄ciosū āglī nō itelligūt ꝟtutes sꝫ alij āglī
q̄ in ꝯpatiōe sui ad ipꝫ ornabāt ipꝫ.q̄m in ꝯpatiōe reꝝ
minꝰ pulcraꝝ magꝭ appet pulcritudo pulcrioris. silr
cū dꝛ tu plenꝰ sapia ⁊c.itelligit ꝺ sapia quā hēbat p̄spi
caci rōe ⁊ de decore claritatꝭ nāliū ⁊ de delicijs q̄bꝰ de

lectabaꝛ in deo ꝑ naturalē cognitōnē ꝛ naturalē amo
rem. sicut aliqs delectaꝛ naturaliter vidēdo pratū vi
ride. Quod aūt dꝛ simꝛ andiēs naturā ꝛ largiēs gra-
tiā intelligiꝛ sic. simul dedit eis naturalia bona gratꝭ
Ad primū obiectū Ad primo obiectū dicim⁹ ꝙ hoc argumētū non valet
angel⁹ in primo statu habuit sufficiēter vñ posset de-
mereri: ergo hmōi sufficiēter bñ posset mereri. qm̄ plus
exigiꝛ ad meritū ꝙ̄ ad demeritū: qm̄ sol⁹ hō pncipiuꝫ
est mali sꝫ nō boni: qm̄ de⁹ est pncipiū oīs boni. lꝫ aūt
angelus nō haberet sufficiēter q̄ posset mereri gratiā
in primo statu habebat tñ quo posset mereri. s. liberꝝ
Ad secūdū arbitriū quo poterat mereri accepta tñ grā. Ad aliō
dicim⁹ ꝙ angelus diligebat deū in primo statu q̄tuꝫ
debebat: ꝛ sicut debebat ex eis q̄ data erāt ei. i. ex na
turalibus. diligebat ergo deū angelus q̄tū debebat: et
Nō ista. sicut debebat diligere tūc. non tñ diligebat eū simplr
q̄tū debebat vel tenebaꝛ diligere: qm̄ habebat man
datū caritatꝭ scriptū in mēte sua. tenebaꝛ ergo eū dilige-
Ad tertiū. re ex caritate: sꝫ nō nisi pri⁹ accepta grā. Ad illud dici
mus ꝙ angelus naturali dilectōe magis diligebat se
ꝙ̄ deū. nec seqtur: ergo peccabat mortaliꝛ. Impediente
Fallacia ꝯñtis fallacia scdm̄ cōsequēs: qm̄ illa pdicta se hñt vt exce-
dētia ꝛ excessa. qm̄ dilectio qua aliqs diligit se plusq̄
deū q̄ libido est. i. qꝛ vult frui creatura est pctm̄. talis
dilectio ē in luxuriosis/supbis/cupidis: ꝛ hec dilectio
dilectio naturalis ꝛ innaturalꝭ differunt. naturalis est. sꝫ dilectio q̄ creatura diligit sup vtilita-
tē vel cōseruationē suā naturalis est: ꝛ lꝫ tali dilectōe
diligat se creatura plusq̄ deū: tñ nō peccat in hoc qm̄
nō est ei datū aliqd naturaliꝛ quo diligat deū plusq̄
Alia ratio. se nec ꝑ se supra se. Itē angls cognoscebat et dilige-
bat deū: ergo de⁹ cadebat in ei⁹ intellectū ꝛ ei⁹ affectū: sꝫ
ita est in sensibilib⁹ ꝙ si dulce cadit in gustū nō īfectū
sꝫ bene dispositū delectat ipꝫ. ꝛ fm ꝙ magꝭ dulce ma
gis delectat: ergo cū sūme delectabile caderet ī affectū an
gli siue ī gustū ei⁹ spūalē nō infectū: sꝫ bñ dispositū sū-
me dlectabat ipꝫ qm̄ si delectabile īq̄tū delectabile de
lectat: ergo sūme delectabile īq̄tū sūme delectabile sūme
delectat: ergo angls ī prīo statu sūme delectabaꝛ ī deo: ergo
sūme diligebat deū. sꝫ sūma dilectō dei ē caritas: ergo di
Solutio. ligebat deū ex caritate. Solu⁹. Cōcedim⁹ ꝙ angls sū-
me delectabaꝛ ī deo q̄tū ad statū: nō tñ sūme simplr: et
hoc iō ꝯtigebat qꝛ gust⁹ spūalis nō erat ī angelo ī op
ymago ꝛ similitudo ergo tuita dr̄nt. tia ꝛ vltia dispōe. s. dispōe grē. Erat qdē disposit⁹ ꝑ y-
maginem nō ꝑ silitudinē gratuitā: ꝛ iō nō sūme dele-
ctabaꝛ angls ī deo siplr: sꝫ sūme delectabaꝛ ī eo fꝫ ca
Alia ratio. pacitatē quā tūc hēbat. Itē oīs potētia magis se hꝫ
ad illō ad qō pncipalr ꝛ ꝑ se ē ꝙ̄ ad illō ad qō nec pn
cipalr nec ꝑ se ē: sꝫ vis ꝯcupiscibilis se hꝫ ad diligēduꝫ
deū pricipaliꝛ ꝛ ꝑ se: sꝫ ad diligēdū creaturā nec pnci
paliꝛ nec ꝑ se: ergo magꝭ se hꝫ ad diligēdū deū ꝙ̄ ad dili-
gēdū aliquā creaturā: sꝫ hō ꝑ eā solā potēs ē diligē
aliquā creaturā vltia dilectōe. s. ppꝛ se ꝛ sr oīa: ergo mul
to forti⁹ ꝑ vi ꝯcupiscibilē solā. ꝛ ꝑ se potuit angls dili
gere deū ī prīo statu vltia dilectōe. s. ppꝛ se ꝛ sup oīa
sꝫ hoc ē mot⁹ caritatꝭ: ergo ī prīo statu āgls hūit caritatē
Alia rō ad idem. et antea. Itē sicut se hꝫ hit⁹ ad hitū ita potētia ad po
tētiā: sꝫ hit⁹ q̄ diligiꝛ de⁹ ē maior ꝙ̄ hit⁹ q̄ diligiꝛ crea
Augustin⁹ tura. qm̄ sicut dꝛ aug. caritas magꝭ diligit legē dei ꝙ̄
cupiditas milia auri ꝛ argēti: ergo potētia q̄ diligiꝛ de⁹
magis se habet ad diligendum deum ꝙ̄ potētia qua
diligitur creatura ad diligēdū creaturā. ꝛ idē vt pri⁹.
Alia rō ad idem. Item qō natura est tale magis est tale ꝙ̄ qō nō est ta
le natura: sed ille naturaliter diligit deū demōstrato
aliquo auaro et nō naturaliter diligit diuitias mūdi

ergo ꝯtra naturā: ergo magis diligit deū ꝙ̄ diuitias mū
di. nō ergo pponit diuitias mūdi deo: qō aperte fal-
sum est. ¶ Solutio. cōcedim⁹ cōclusionē duarū pri *Solutō duarū p̄marū obiectionū*
marū obiectionū. vis eñ concupiscibilis magis se hꝫ
ad diligendū deū ꝙ̄ ad diligēdum tpalia. qm̄ ad dili-
gendū deū se hꝫ naturaliter ꝛ ex naturali sua intētio
ne: ad hoc enī data est. ad diligendū autē tpalia nō fu
it data. tñ talis facta est ꝙ ea posset hō diligere tēpo- *Nota*
ralia vel debito mō vel indebito modo. sicut enīꝫ in-
tellectus hꝫ apphendere oīa et eterna et trāsitoria:
sic vis cōcupiscibilis ei annexa hꝫ cōcupiscere et eter-
na ꝛ trāsitoria. Nō valet aūt hec argumētatio: cōcu- *Nō vꝫ hec.*
piscibilis magis se hꝫ ad diligendū deū ꝙ̄ ad diligen
dum tpalia: sed sola pōt diligere tpalia ppter se ꝛ su
per oīa: ergo et deū. qꝛ nō cōcludit qō pposuerat. ꝑ
posuerat enī de simplici dilectione: ꝛ ipse cōcludit de
dilectione pfecta ad quā vis cōcupiscibilis nō magis
se hꝫ ꝙ̄ ad diligendum pfecte tpalia ppter quattuor
causas. Prima est qm̄ ad opus pfecte dilectiōis exi- *Prima cā.*
giꝛ multiplex electio siue multiplex deliberatio. ad
actū autē viciȷ̄ nulla exigiꝛ deliberatio sicut dicit ori- *Origenes.*
genes ꝙ virt⁹ est tarda. viciū autē pceps. Scda cā est *Scda cā.*
ꝙ vis cōcupiscibilis se hꝫ ad pfecte diligendū deū tm̄
ꝑ mediā caritatē: qꝛ aliter non pōt ferri supra se sꝫ im
mediate se hꝫ ad diligēdū tpalia. Tertia cā est qꝛ de *Tertia cā.*
us modo nō videꝛ: qꝛ deū nemo vidit vnq̄. tēporalia
autē apte vidētur. Quarta cā est fomes. dicim⁹ autē *Quarta cā*
ꝙ vis cōcupiscibilis nō hꝫ se ꝑ se ad diligendū deū di
lectione volūtaria: imo ꝑ apphensionē et extrinsecuꝫ
mouēs. Ad tertiū obiectū dicim⁹ ꝙ hoc nomē natu- *Ad tertiuꝫ obiectum.*
ra tripliciter accipiꝛ sicut dicit boeci⁹ in li. de duabus
naturis ꝛ vna psona xpi. Primo mō dꝛ natura princi *Primo.*
piū motus ꝑ se et nō scdm̄ accidēs. Scdo vniuscuiuſ *Secundo.*
ꝙ rei specifica differētia. Tertio quelꝫ res q̄ intelligi *Tertio*
pōt. Scdm̄ primā significationē intelligiꝛ regula ari *Aristotel.*
stotelis. qꝛ fm hoc intelligiꝛ natura q̄ est principium
alicui⁹ rei ꝑ se. fm hoc liberū arbitriū non est natura *Nō de libero arbitrio*
respectu suaꝝ opationū. qꝛ nō ꝑ se mouet ad opa in-
teriora vel exteriora: est tñ natura fm scdam signifi-
cationē q̄ idē est ꝙ ratio. Natura tñ fm primā signi
ficationē posset dici fm aliquēꝫ effectū quē ꝑ se elicit
vel fm aliquā dispōem quā ꝑ se habet. Per hoc pꝫ
solutio ad tertiā obiectionē. qꝛ scdm̄ primā significa
tionē vis cōcupiscibilis nō se habet naturaliter ad di-
ligendū deū vel tpalia: sed extrinsec⁹ mouēs. scdꝫ au
tem scdam significationē se hꝫ ad vtrūq̄ naturaliter
qꝛ ex libero arbitrio qō est natura vt dictū est.

¶ Utrū angelus naturali dilectione frueretur se.

SEcūdo capitulo q̄ritur vtruꝫ angelus naturali *Scda q̄stio*
dilectione frueretur se. Qō pbatur. qꝛ angelus ī *Prīa rō affirmatiua.*
prīo statu diligebat se ꝛ ppꝛ seipm̄: sꝫ frui est amore
īherere alicui rei ppꝛ se. ergo āgelus in prīo statu frue-
baꝛ se: ergo fruebaꝛ creatura. sꝫ dicit Aug. ꝙ totū ꝛ solū *Augustin⁹*
malū hoīs est frui creatura: ergo naturalis illa dilectio
erit pctm̄. Itē dicit aug. in li. de ci. dei: ꝙ amor sui est *August. de ciuitate dei*
fūdamētū ciuitatis dyaboli: sicut amor dei ē fūdamē
tuꝫ ciuitatis dei. ergo amor sui pctm̄ ē. ergo amor q̄ āgelus *Scda rō.*
diligebat se ppꝛ se pcm̄ erat. Sꝫ vr hoc īpossibile: qꝛ *Rō in oppositum.*
delectatio ē ꝯiūctio ꝯuenientis cū ꝯueniēti: sꝫ nichil pt
ꝯiūgi sibi: ergo nullus pt delectari in se ppꝛ se: ergo null⁹ pt
se diligere amore libidinoso: ergo amor sui nō pt eē pcꝫ
ergo nō est fūdamētū ciuitatꝭ dyaboli Solutio. amor na *Solutio.*
turaꝛ sui est ille q̄ qs vult sibi bonū. s. eē/viuere/itelli
gere. ꝛ tlis amor nō tēdit nisi ad ꝯseruatōeꝫ sui. q̄nq̄

aūt dꝛ amor sui. i. amor ppē excellētie. ꝛ fm hoc idēꝫ
Amor sui quid est. est ꝙ supbia. q̄nq̄ amor sui dꝛ amor libidinosus hui⁹
vite tpalis. sicut veiꝫ aliqs in diuitiȷ̄s gliaꝛ. i. ppꝛ se de
Hieremias lectaꝛ vel in fortitudine qō phibeꝛ ꝑ hiere. ca. ix. Nō
glorietur diues in diuicȷ̄s suis: nec fortꝭ in fortitudi-
ne sua. ꝛc. Ita q̄nq̄ aliquis ppter se delectaꝛ in vita
ista tēporali ꝛ trāsitoria et bene pōt coniūgi vite sue
per apprehensionē: qꝛ ꝑ apprehēsionē cōiūgiꝛ homo
rei etiā nō existenti q̄nq̄. vt cū aliquis delectaꝛ in spe
alicuius boni qō nec habet nec vnq̄ habebit. De tali
Gregorius amore dicit greg. ꝙ ē filia luxurie ꝛ pōt dici ꝙ amor
sui in scdā vel tertia significatione est fundamētū ciui
tatis dyaboli: qꝛ magꝭ se habet homo ad deliberādū
se ꝙ̄ ad aliud: ꝛ ideo hō corruptus citius ꝛ vehemen
tius diligit se amore libidinoso ꝙ̄ aliud.

Tertia q̄o tercij capli. ¶ Utrū illa dilectōe deuia faceret finem.

CIrca tertiū capitulū q̄riꝛ vtrū illa dilectōe deuia
Prima rō. faceret finē: ꝛ dꝛ creatura deū suū. videꝛ ꝙ sic: qꝛ
Augustin⁹ dicit augu. ve illis q̄ diligūt nutus tuos ꝑ te. Nutus
dei sūt oēs creature. peccāt igꝛ amatores mūdi qꝛ de
nutu faciūt rē: de via finē: ergo naturalis dilectio si ꝯphē
Scda ratio dit nutū ꝑ re viā ꝑ fine pctm̄ est. Preterea gulosus
de vētre facit deū suū: qꝛ facit ipm supremū finē sibi.
Eodē mō auar⁹ thesauꝝ diuitiaꝝ facit sibi deū: qm̄ di
ligit eas ppꝛ se: ergo cū hō naturali dilectōne diligat se
ppꝛ se ꝛ faciat se supremū finē sue dilectōis. restat ꝙ
ipe tali dilectōe facit se deū suū: sꝫ cōstat ꝙ ipe nō ē ve
rus de⁹ suus: ergo tali dilectōe peccat: qm̄ nobis precipiꝛ
Tertia rō. Abijcite deos alienos de medio vestri. Itē angelus
naturali dilectōe diligebat se ppter se ꝛ nō ppꝛ deū
illa ergo naturalis dilectio excludebat vltimū finē: ergo in
ea erat priuatio speciei: qꝛ oīs act⁹ volūtatꝭ species ē
et relatio ad deū: ergo in illa dilectōe erat malitia. ergo illa
Solutio ad q̄situ. dilectio erat pctm̄. ¶ Solutio. Dicim⁹ ꝙ naturali di
lectōne q̄ diligit se hō ppꝛ sui vtilitatē nō peccat: qm̄
Nō diligeꝛ illa dilectōne non fruiꝛ se nec tēdit ad fruēdū se quod
esset seipm̄ facere finē sibi supremū ꝛ seipm̄ facere si-
bi deū. Cū eñ bonū naturaliter sit finis oīm: tunc hō
facit creaturā sibi supmū finē ꝛ deū suū qn̄ diligit eā
vt sūmū bonū. i. vt delecteꝛ in ea ppꝛ se: sꝫ cuꝫ diligit
creaturā ppꝛ naturalē aliquā vtilitatē. talis dilectio
nō excludit vltimū finē: sꝫ ex hoc ꝙ se diligit ppꝛ suā
vtilitatē pōt puenire ad hoc vt vere diligat deū. cum
autē vere diliget deū tūc pfecte diliget se ppꝛ suā vti
q̄d est vngulā findere. litatē: qm̄ oē aīal mundū findit vngulā. Per vngulā
significaꝛ finis volūtatis siue operis: qꝛ oīa desideria
et opa nr̄a debem⁹ referre ad gliam dei ꝛ vtilitatem
nostrā: qm̄ hoc vult deus vt ei⁹ sit gloria. sicut ipe di
Ysaias. cit ꝑ ysaiā. ca. xlij. Gloriā meā alteri nō dabo. ideo cā
tamus et quotidie glia patri ꝛc. in fine psalmoꝝ ꝑ q̄s
intelligiꝛ operatio. Utilitatē aūt vult de⁹ esse nostrā
qm̄ ipe bonoꝝ nostroꝝ non eget. ꝛ ideo pꝫ ꝙ dilectio
naturalis nō est cōtraria caritati nec repugnās ei: sꝫ
Ad duo prīma obiecta pōt esse via ad ipam. Per hoc patet solutio ad duo
obiecta. Patet etiā solutio ad tertio obiectū: qꝛ li-
Ad tertiū. cet illa dilectio naturalis careret debito fine nō tñ ex
cludebat debitū finē qꝛ susceptibilis erat illius sicut
contingit in actionibus indifferentibus.

¶ Questio quarti capituli vtrū illa
dilectio fuerit symoniaca.

Prima rō. CIrca q̄rtū capitulū sic obiciꝛ. Angls ī prīo statu
Propter affirmatiua. diligebat deū nō ppꝛ deū sꝫ ppꝛ seipm̄ siue ppꝛ
suā vtilitatē: ergo illa dilectōe ītēdebat acq̄rere rē tpalē
siue suā vtilitatē: ergo illa dilectio ē symoniaca qm̄ ex eo

est symonia ꝛ pctm̄ ꝙ aliqs aliqd ītēdit acq̄rere tpa-
le ꝑ spirituali. Ideo pro maximo spirituali intende
bat acq̄rere tēporale: ergo illa dilectio erat maxime
symoniaca ergo erat pctm̄. Forte ad hoc dicet aliqs *Cauillatiō*
ꝙ licet hoc ꝑ spūali intēderet acquirere tēporale tñ
in hoc nō peccabat qm̄ illud nō intendebat ex cupidi
tate. Sed cōtra. si aliqs epūs non habēs vnde susten *Replica ꝯ cauillatōeꝫ*
taretur vēderet vel intēderet dare alicui prebendaꝫ
ꝑ re tēporali: hac intētione tñ vt ex illō tēporali su-
stentareꝛ: cōmitteret symoniā. hoc nō est dubiuꝫ licet
illud nō intēdatur ex cupiditate. eadē ratione et in di *Opīo quorūdam.*
lectione naturali erit symonia: ergo ipsa est peccatū.
Propter cōsimiles obiectiōes q̄ infinite possunt hic
fieri dixerūt quidā: et adhuc dicūt multi ꝙ angelus
siue adam in principio diligebat se nō ppter se sed ꝓ
pter deū: et deū ppter deū tm̄ et ꝙ naturali dilectio-
ne diligebat deū ppter se et sup oīa. quod nituꝛ q̄- *Rō opīonis*
dam pbare sic. naturali dilectione nō diligit quis nisi
suā vtilitatē: hoc eñ est diligere se: ergo maiorēꝫ sui
vtilitatē magis diligit: ergo summā vtilitateꝫ sūme
diligit. deus autē sūma est vtilitas creature siue sibi
sūme vtile: ergo naturali dilectione sūme diligit deū
ergo diligit deū ppter se et sup oīa: vel ad min⁹ dili-
git deū equaliter sibi cū diligat deū sūma dilectione
et se sūma dilectione. Itē hoc pceptum diliges deuꝫ *Scda ratio opinionis.*
ꝛc. est pceptū morale: ergo erat scriptum a natura in
mēte angeli in primo statu: ergo naturaliter insitum
erat angelo diligere deū ex toto corde ꝛc. ergo natu-
rali dilectione diligebat deū ppter se et sup oīa. Sꝫ *Improbat doctor hāc opinionem*
contra. angelus in primo statu diligebat deuꝫ ppter
se et sup oīa: sed hmōi dilectione dilector integer re-
ruꝫ estimator est q̄ iuste estimationi nec aliqd addit
nec aliqd detrahit. talis est q̄ iuste ꝛ sancte viuit sicut *Augu. de do. xpiana. libro prīo.*
dicit augu. in primo li. de doctrina xpiana. ergo sola
dilectione naturali iuste et sancte viuiꝛ: qō est heresis
pelagiana. Preterea excellētissim⁹ modus diligēdi *Scda iprobatio.*
deū est diligere deū ppter se et sup oīa: sicut dare ele
mosinā est quidā actus informis sed per circūstātias
formaꝛ. vt si qs det elemosinā dādo q̄tum debet/ qm̄
debet/ et cui⁹ grā debet: talis mot⁹ est informat⁹ tali-
bus circūstātȷ̄s. Similiter diligere est mot⁹ īformis
secundū se: sed si apponātur circūstātie scꝫ ppter se ꝛ
sup oīa plenissime erit format⁹. qm̄ nō sunt alique cir
cunstātie q̄ possint addi vt meliorē efficiāt motū illū
ergo talis mot⁹ diligēdi deū est excellentissim⁹ vt nichil
bonitatis possit addi: ergo talis mot⁹ diligēdi deū ē grē
nō nature. ¶ Solutio. duplex dilectio naturalis scꝫ *Solutō ad quesitum.*
volūtaria ꝛ inuolūtaria: siue naturalis rōnalis ꝛ irrō- *Dilectō naturalis duplex.*
nalis. Est autē duplex dilectio inuolūtaria. vna quaꝫ
habem⁹ cōem cū brutis qua hō diligit se. i. vitā suā sa
lutē et sanitatē et cōseruationē illoꝝ: qm̄ tali amore
diligim⁹ mēbra nostra ꝛ magis diligim⁹ magis neces
saria: vt caput ꝑ quo ꝯseruādo exponim⁹ cetera mē-
bra. tali dilectōe diligūt se bruta q̄ ꝑ vim estimatiuā
fugiūt nociua ꝛ appetūt innocua: ꝛ ea q̄ ꝯseruāt eē vel
bene eē: talis dilectio nō pōt esse pctm̄ qm̄ nō est volū
taria nec pōt esse volūtaria. oē autē pctm̄ est volūta- *Pctm̄ est volūtariū.*
riū. Est aūt dilectio naturalis inuolūtaria q̄ ppriē est
hoīs siue hūane nature quā naturaliꝛ aīa diligit sum
mū bonū appetēs beatitudinē sine oī deliberatōe et
pelectione. qm̄ sicut dicit tulli⁹: de⁹ est vox nature ꝛ si *Tullius.*
cut dicit boeti⁹: de⁹ est bonū qō ab oīb⁹ desideraꝛ. de *Boetius.*
ista dilectōe dicit eccle. cāti. iij. In lectulo meo ꝑ no- *Canticoꝝ*
ctes q̄siui quē diligit aīa mea. Et august. deū diligit *Augustin⁹*

qcq̃d diligere p̃t. Hec igit̃ dilectio: q2 est irratõalis ꝛ
Duplex di inuolũtaria non põt esse pctm̃. Dilectio aũt volunta=
lectio volũ ria diuiditur in duas. s. in cõcupiscentiã et in auaritiã
taria. seu beniuolentiam. Concupiscentia est dilectio qua
Amor ↄcu diligimus omne illud quo frui appetimus vel qđ ha
piscẽtie. bere volumus: sicut aliquis dr̃ dilgere vinũ q2 appe=
Amor ami tit frui eo. Dilectio que dr̃ amicitia est qua diligim⁹
citie q̃d sit. oẽ illud cui bonũ volumus. i. cuius bonis cõgratula
mur. vtraqꝫ dilectõne siue cõcupiscẽtia siue beniuolẽ
Nõ diligẽt tia diligim⁹ deũ p naturã sine adiutorio gratie et p
gratiã. per naturã vero qñ est inducta p creaturaꝝ te
stimonia qm̃ creature sũt sufficiẽtes ad inducendũ te
stimonia de suauitate dei per q̃ cõcupiscentiã aliquaꝫ
possũt accẽdere in aĩa hũana sicut habet̃ sapiẽtie. xiij.
Inducitur et talis cõcupiscẽtia inducta testimonijs creaturaruꝫ
q̃s ad dili= est amor quo diligit̃ deus p modũ nature. sic possunt
gẽdũ deũ p creature ꝑsuadere deũ esse dignũ cui bonũ diligatur
creaturas. et cuius bonis cõgaudeatur dũ ostẽdunt nobis ꝛ cla
mant q ipse fecit nos ꝛ nõ ipi nos: ꝛ q oĩa visibilia fe=
cit ꝑpter nos. ꝛ sic inducũt in nobis dilectionẽ que est
amicitia vera ad deũ: ꝛ talis amor dei naturalis ẽ q2
Amor na= per naturalia acq̃situs sine gratia gratũ faciente: nec
turalis sine gra tñ est symoniacus qm̃ natura nõ facit ipm̃ viã ad acq̃=
rendũ aliq̃d aliud. ideo tali amore volum⁹ deo sũmũ
bonũ et ei⁹ bono ↄgratulamur: licet inde nichil boni
Optimum nobis accidat. sicut amor quo pater diligit magistrũ
exemplum filij sui ꝑpter filiũ suũ. ille amor est gratuit⁹ ex parte
cause finalis: licet sit inductus ab amore filij qm̃ vult
ei bonũ. licet nichil cõmodi inde ei ꝓueniret. Ex hoc
Ad primũ patet solutio ad primum. q scilicet amor naturalis
quo diligit̃ deus nõ est symoniac⁹ sicut amor cupido=
rũ q̃ diligũt deũ ꝑpt̃ nummũ ordĩe ꝑuerso sicut dicit
augustinus. Et ideo amor naturalis quo diligit̃ de⁹
gratuit⁹ est ex parte cause finalis. nõ tñ est oĩno gra=
tuitus qm̃ nõ est gratuitus ex parte cause efficiẽtis cũ
sit inductus a rationibus naturalibus ꝛ innitit̃ illis:
sed amor q̃ est caritas siue sit cõcupiscentia siue ami=
Ad sc̃dm. citia gratuitus est ex omni parte. Ad sc̃dm dicim⁹ q
ille amor naturalis quo diligit aĩa humana deũ sicut
sibi optimũ siue sicut suã sũmã vtilitatẽ ille id amor
Rl̃a gñalis est amor quo diligit se homo. Est em̃ regula genera
lis q omĩ amore qui est ↄcupiscẽtia diligẽs se diligit
illud quicq̃d aliũ illo diligit. Et dicim⁹ q illo amore
diligit homo deũ sũme sc̃dm statũ in quo est. s. sc̃dm
possibilitatẽ nature. Similiter angelus in primo sta
tu tali dilectione deum diligebat naturaliter nec ma
gis nec minus q̃ se: nec equaliter. sicut iste non ma=
gis diligit dulce q̃ vinum vel minus vel equaliter. et
hoc contingit: quia ex eadem dilectione numero et
eodẽ modo se habẽte qua diligit dulce diligit vinũ.
Quod autẽ dictũ est superi⁹ q homo magis diligit
se q̃ deũ naturali dilectione: dictum est de dilectione
Ad vltimũ amicitie qua diligit̃ deus. Ad vltimo obiectũ dicim⁹
q hoc preceptũ diliges dñm ex toto corde ꝛc. insituꝫ
est in corde hoĩs q̃tum ad scientiã non q̃tũ ad faciẽ=
di potestatẽ. qm̃ hec est potestas solius gratie vt p eã
diligat homo deũ plusq̃ se. et vt leuet se supra se. tre
norũ. iiij. ideo dicimus q nõ valet hec argumẽtatio.
hoc preceptũ diliges dñm deũ tuũ ꝛc. erat scriptũ in
mẽte angeli naturaliter: ergo naturaliter erat ei insi
tum diligere deũ ex toto corde ꝛc. qm̃ differentia est
inter legẽ et gratiã. qm̃ lex docet quid faciendũ: gra
tia dat potestatẽ. vnde debet cõcludere: ergo natura
liter erat ei insitũ q deus erat diligẽdus ex toto cor=
de ꝛc. erat em̃ per solã cognitionẽ: sed non p operati
onẽ. hoc em̃ erat solius gratie vt diligendo deũ plus
q̃ se leuaret se supra se.

Quinto capitulo queritur sic. vtrũ naturalis di= Q̃stio quin=
lectio qua diligebat angelus deũ in primo sta= ti capituli.
tu erat ordinata aut inordinata. Probat̃. augu. in li Pr̃ia ratio
bro de doctrina xp̄iana assignat talẽ ordinẽ caritatis. Aug. de do
Primo debem⁹ diligere deũ. Sc̃do nos. Tertio il= ctrina xp̄ia.
lud quod iuxta nos est. Quarto corpus ꝓpriũ. Dile
ctio ergo naturalis aut tota est ordinata sc̃dm hũc or
dinẽ aut aliquid habet cõtra hunc ordinẽ. Si primũ
ergo est simpliciter ordinata. si secũdũ / ergo est inor=
dinata. ergo naturalis dilectio aut est ordiata aut in
ordinata. Sed augusti. dicit q ordinata dilectio cari Augustin⁹
tas est: ergo si naturalis dilectio est ordinata ipsa est
caritas: ꝛ si inordinata est pctm̃. cum ordo caritatis sit
in p̃cepto. ergo naturalis dilectio aut est caritas aut
peccatũ. sed cõstat q non est pctm̃: g̃ ipsa est caritas.
et ita angeli in primo statu habuerũt caritatẽ. Item Sc̃da rõ.
angelus tenebat̃ diligere deum ex caritate in primo
statu: ergo tenebat̃ diligere deũ plusq̃ se ꝛ diligebat
deũ minus q̃ se ꝛ se magis q̃ deum. ergo peccabat.
Preterea illa dilectio erat iniusta: estimatrix ꝛ põde Tertia rõ.
ratrix dei: q2 magis diligendũ minus diligebat̃ ea: et
minus diligẽdũ magis: ergo erat peccatũ. Solutio Solutio.
Dilectio naturalis angeli in primo statu differebat a
caritate in duobus tantũ scꝫ in causa efficiẽte siue ori Differebat
ginali ꝛ causa inducente siue motiua. Causa em̃ effi= in duobus.
ciens naturalis dilectionis est sola potẽtia. Causa in=
ducens siue mouens sunt bona tẽporalia: neutrũ aũt
istoꝝ neqꝫ ista simul faciunt contrarietatẽ dilectionis
ad dilectionẽ: sꝫ solus finis dilectõnis. Unde dilectio
qua tendit creatura ad fruendũ creatura vel ad dele=
ctandũ in ea est ↄtraria dilectioni qua q̃s fruitur deo
vel tendit ad fruendũ eo ꝑpter se. vnde vna istaꝝ est
pctm̃: alia est virtus. Dilectione aũt naturali qua di=
ligitur de⁹ delectat̃ aĩa in deo: ꝛ ita naturalis dilectio
nõ repugnat q̃tum ad finẽ causati. imo poti⁹ ↄuenit
cum ea. et ideo non est ei contraria licet sit disparata
patet igit̃ q naturalis dilectio nec est inordinata ſm Nota
q inordinata notat vicium vel cõtrarietatẽ respectu
caritatis ordinate: sed nõ ex toto ordinata. similiter hec
ꝑpositio est falsa quam ipse ponit. naturalis dilectio
aut est ex toto ordinata ſm hunc ordinem: aut habet
aliq̃d ↄtra hũc ordinẽ. q2 re vera nichil habet ↄtrariũ
huic ordini sed disparatũ vt patet ex predictis. similiter
illa dilectio nõ est iiusta estimatrix dei: qm̃ hec dictio
iniusta importat viciũ: sed non est cuiuslibet rei iusta
estimatrix. quod si esset: esset caritas.

¶ Utrum dilectio angeli in primo statu sit
eiusdẽ speciei cum dilectione caritatiua.

Circa vltimũ capitulum videtur q dilectio qua
diligebat angelus deũ in p̃mo statu: erat eiusdẽ Pr̃ia rõ.
speciei specialissime cũ caritate. ꝓbatio. Illa dilectõe
naturali diligebat̃ idem propter idem quod diligit̃
caritate. s. deus propter se ꝛ proprie idem propter se
ergo illa dilectio erat eiusdẽ speciei specialissime cũ
caritate. Hec argumentatio est necessaria vt patet in
alijs affectiõibus. sed nichil est eiusdẽ speciei specia=
lissime cum caritate qđ non sit caritas: sicut nichil est
eiusdẽ speciei specialissime cum albedine quod nõ sit
albedo. ꝛ sic de oĩbus similibus. g̃ naturalis dilectio est

Solutio. caritas. Ad hoc dicendũ q actus dilectiõis naturalis
et actus caritatis sunt eiusdẽ speciei specialissime: nõ
tñ habitus ex quibus insurgũt vel ꝓcedũt illi actus
sunt eiusdẽ spẽi. habitus enĩ non sunt ad simpliciter
agere sed ad facile agere: ꝛ vbi habitus explicat aliã
difficultatẽ est alterius speciei. et ideo quia habitus
caritatis explicat talem difficultatẽ qualẽ non potest
explicare naturalis dilectiõis habit⁹: habitus qui est
caritas est alterius speciei q̃ naturalis dilectio. sicut
patet in largitate ꝛ ꝓdigalitate qui sũt diuersi habi=
tus diuersarũ specierũ propter difficultatẽ specialem
quam expetit largitas: ꝛ tamen ex eis surgunt actus
eiusdem speciei scꝫ dare danda.

¶ Secundus tractatus secundi libri.

¶ De statu malorum angelorum.

Dictũ est de primo statu ãgeloꝝ: qui fuit status
innocẽtie. sc̃ds stat⁹ angeloꝝ fuit status culpe.
sc̃ds status bonorum angeloꝝ status glorie. Primo
dicendũ est de secũdo statu malorum angeloꝝ. Circa
quem septem principaliter sunt inuestiganda. primo
vtrũ malus angelus potuit prescire casum suũ. sc̃do
de primo pctõ angeli vtrum fuerit pctm̃ omissionis:
an pctm̃ actuale. s. peccatũ supbie. tertio que fuerit
causa illi⁹ pctĩ. quarto quare nõ perseuerauit lucifer
in bono sue cõditionis. quinto qđ fuit peccatũ aliorũ
angelorũ. sexto quare peccatũ malorũ angelorũ siue
Q̃uãtũ ad demonũ fuit irremediabile. septimo vtrũ malus an=
primũ. gelus quolibꝫ motu suo peccet. Q̃ malus angelus
Augustin⁹ non presciuit casum suũ aperte dicit aug. qm̃ scientia
est fructus pietatis: ꝛ cum angeli pij essent nõ debuit
eis dari ad damnũ / sed ad fructum. Sed querit̃ vtrũ
potuit malus angelus prescire suũ casum. probat̃ q
Prima rõ sic. quia ãgeli in primo statu videbãt futura in ꝟbo:
viderũt enĩ firmamentũ et alias creaturas esse faciẽ=
das anteq̃ fierẽt: eadem rõne preuiderũt casum suũ.
Sc̃da rõ. Sc̃do sic. q2 dñs potuit predicere ei. tu per supbiam
cades. sicut dixit petro ter me negabis. ergo potuit
certificare eum de suo casu. ergo iste potuit prescire
Tertia rõ. casum suũ. Itẽ si dñs creasset angelũ in misero statu:
non eẽt iniuriatus ei. qm̃ (sicut dicit aplus) figmentũ
Apl̃s ad ro non potest dicere suo factori: cur me ita fecisti? ergo
manos. ix. iusticia nõ repugnabat q̃n de⁹ potuisset fecisse ãgelũ
prescium sui casus: licet ex illa presciẽtia seq̃ret̃ dolor
vel miseria: ꝛ nichil aliđ repugnabat: ergo dominus
simpliciter potuit facere eum presciũ sui casus. Sed
Prima rõ ↄtra. si ãgelus presciuisset hec / habuisset dolorẽ: ergo
ad oppo^m. penã: g̃ pena precessisset culpã. sed hoc ẽ impossibile
q deus puniat sine culpa. g̃ non potuit reuelare suũ
Sc̃da rõ in casum. Item dicit beatus aug. q scientia est fructus
oppositum pietatis: q2 ex bonitate dei est q ipse pijs cõfert sciaꝫ
augustin⁹. ad fructum / non ad damnũ. Sꝫ apostolus in epistola
Paul⁹. ad ad Thimotheũ ca. ij. dicit q deus non potest negare
thimot̃. ij. seipsum. ꝛ ideo nõ potest negare iusticiã cum ipse sit
iusticia. ergo eodẽ modo nõ potest negare bonitatẽ:
cum ipse sit bonitas. sed opus bonitatis est conferre
pijs scientiã ad fructum / nõ ad damnũ: ergo dñs non
potuit ↄferre angelis pijs scientiã cõtrario mõ: ergo
non potuit eis cõferre scientiam ad damnũ: ergo nõ
potuit eos facere p̃scios sui casus: q2 sic coegisset eos
Rñsio cu= desperare et dolere. Dixerunt igitur quidam q dñs
iusđ opĩoĩs potuit eis reuelare suũ casum: tñ ipsi non potuerunt
prescire suũ casum: qm̃ non habebãt potestatẽ sciẽdi
hoc: sed si dñs conferret eis talẽ scientiã bene posset.
sicut modo non habeo potestatẽ faciendi miracula:
sed dominus posset cõferre michi et tũc haberẽ. Hec improba⁹
solutio improbatur per predictas obiectiones. ideo h⁹ opĩonis
videtur q angelus nõ potuit esse prescius sui casus:
nec deus potuit eis reuelare suum casum. Nec valet Resolutiõ
hec argumẽtatio. deus potuit eis p̃dicere suũ casuꝫ: doctoris.
ergo potuit eos certificare de suo casu. Est enim fal=
lacia ſm cõsequẽs a superiori ad inferius affirmãdo. Fallã ↄñtis
Si autẽ deus dixisset angelo: tu per supbiam cades.
angel⁹ debuit intelligere hoc parabolice dictũ. sicut
apostoli putabant sepe dominũ parabolice loqui: cũ
tamen non loq̃ret̃ parabolice. vel sub cõditione sicut
niniuite intellexerunt verba Jone cum dixit capi. iij. Jone t̃tio.
Adhuc quadraginta dies ꝛ niniue subuertet̃. quoniã
intellexerũt nisi peniterent. Eodẽ mõ debuit petrus
ĩtelligere qñ dñs dixit ei. ter me negabis nisi caueris
tibi. vel credere q dñs loqueretur parabolice. similiter
intelligendũ est de angelo si deus dixisset ei. tu cades
per superbiam. Ad primo obiectum dicimus q non Ad primũ
habet rõnalis creatura iudicare nisi de his q̃ sub ipsa
sunt. quia ergo omnia visibilia subiecta sũt angelice
nature: ideo preuiderũt in verbo creaturas faciẽdas
anteq̃ fierent. vñ Geñ. ij. dr̃ q dñs adduxit oĩa aĩalia Geñ. sc̃do.
ad adam: vt videret q̃d vocaret ea. sed de supioribus
vel paribus nõ habet iudicare rõalis creatura: vnde Que vidẽt
non vident angeli ea q̃ sunt liberi arbitrij nisi ſm q ãgeli ĩ ꝟbo
reuelant̃ eis a deo. sicut patet in angelo danielis cui
restitit ãgel⁹ persarũ. Daniel̃. xij. Ideo licet ãgelus Daniel̃. xij.
viderit alias creaturas anteq̃ fierẽt: tñ casum suum
preuidere nõ potuit. Uñ aplus. i. ad Corinth. iiij. sed
neqꝫ meipm̃ iudico. Ad sc̃do obiectũ dicit̃ q nõ valet Ad secũdũ
hec argumentatio. Ad tertio obiectũ dicendum q si Ad tertiũ.
deus creasset ãgelũ in misero statu: duo ↄtradictorie
opposita seq̃rent̃. sicut ex hoc q dñs puniret aliquẽ
eternaliter sine culpa: sequeret̃ q eẽt iniuriosus. ꝛ sic
soluit̃ tertia obiectio. Itẽ dictũ est q dñs non potuit Replica et
reuelare lucifero casum suũ in statu innocẽtie. qm̃ si alia obiectõ
hoc esset: pena precederet culpam. sed constat q dñs
multotiẽs infligit hoĩbus penã sine culpa vt martyri
bus: postq̃ purgati erãt ex toto ab omni culpa infli=
gebat eis dñs multa tormẽta. ergo nõ est ↄtra boni=
tatẽ dei q deus inferat penã sine culpa / vel añ culpã.
ergo in statu innocẽtie potuit angelo inferre penam
sine culpa: g̃ nulla ratio impedit q̃n potuit reuelare
eis suam dãnationẽ. ¶ Solutio. Est pena ꝓmouẽs: Solutio.
ꝛ pena suffocans. Pena promouens est que purgat /
instruit / ꝛ cõfirmat: et sunt flagella tribulationũ. talẽ
penã potest dñs infligere sine omni culpa. Pena aũt
suffocans trahit ad desperationẽ. talẽ nõ potest deus
infligere maxime sine culpa precedente: qm̃ trahere
aliquẽ ad desperationem nulla culpa precedẽte esset
cõtra bonitatẽ dei. ꝛ hac ratione dicit̃ q deus habẽti
caritatem non potest reuelare suam damnationem.

¶ De peccato luciferi vtrũ fuerit pctm̃ omissionis aut peccatum superbie.

Circa secundũ capitulum de primo pctõ luciferi
Queritur vtrum scꝫ fuerit pctm̃ omissionis: an
pctm̃ actuale supbie. ꝛ que fuerit causa illius peccati
Dicũt magistri q ideo peccauit q2 voluit esse similis Rñsio ma=
deo. sicut ipse lucifer dixit ysaye. ca. xiiij. Ascẽdam in gistroꝝ.
celũ / et ero similis altissimo. Sed ↄ. hoc est qđ deus Obiectio ↄ
maxime expetit vt simus similes ei. ergo nõ peccauit solutiõeꝫ.

lucifer eo q̄ voluit esse similis ei: q̄r tenebatur velle *Solutio.* hoc:ḡ nō ꝑpter hoc fuit dānatus. ¶ Solutio. multiplex est similitudo: scʒ nature de qua dicit̄ lucifero *Ezechielis xxiij.ca.* in ezechiele.xxiij. Tu signaculū similitudinis ei⁹ fuisti. Est similitudo gratie:qm̄ sicut pctm̄ facit hoīem dissimilē deo:ita gratia facit similē. Est silitudo glorie de qua dr̄ iohānis prime.ca.iij. *Prīa iohānis.cap.iij.* Carissimi/filij dei sumus sed nondū apparet quid erim⁹:sed cū apparuerit scimus q̄ erimus similes ei. Est iterū similitudo equiparātie quā appetijt lucifer qn̄ voluit eq̄parari deo:volēs preesse et nō subesse. volens autē excellētiā diuinā voluit rapere diuinitatē. et ideo amisit felicitatē. *Anselmus* Sed cōtra. dicit eīn anselmus id appetijt qđ habuisset si perseuerasset:scilicʒ beatitudinē eternā. *Solutio.* Solutio. in hoc peccauit quia ante tp̄s ⁊ sine datore voluit hoc et sine labore vel merito. et in hoc voluit *Obiectio.* deo equiparari. Sed cōtra. angelus habuit ratiōem perspicacissimā:ergo bene sciebat creaturā nō posse *Solutio.* eq̄parari suo creatori:ḡ nūq̄ appetijt hoc. Solutio. Dicimus q̄ bene sciebat hoc in habitu:sed ipse cōsiderauit pulchritudinem suā nec contulit hoc. ⁊ ideo *Alia resolutio.* appetijt hoc. Item auctoritates ⁊ magistri cōcordāt in hoc q̄ supbia fuit primum pctm̄ angeli ꝑpter qđ *Obiectio ꝯ hāc resolutionem.* cecidit. Sed ꝯtra. ideo cecidit primus angelus quia considerauit pulchritudinē suam ⁊ non cōtulit:ergo tenebat̄ conferre. Qđ etiam probat̄ sic. ipse tenebat̄ vitare motū supbie:⁊ non poterat nisi cōferēdo siue ratiocinādo:ergo tenebat̄ cōferre et nō cōtulit:ergo *Alia ratio.* omisit. Preterea tenebat̄ vitare ⁊ nō vitauit:ḡ omisit. *Alia ratio.* Item ratio est rex in regno anime. sicut dicūt auctoritates ⁊ sancti. ḡ ratio tenebat̄ regere in angelo oēs motus sicut in hoīe. et non regebat qn̄ necesse fuit:ḡ omisit. ergo pctm̄ omissiōis fuit in angelo qn̄ primo peccauit per supbiā. et illud naturaliter p̄cessit pctm̄ supbie. quoniā ideo superbiuit q̄ non cōtulit:et non ecōuerso. ergo pctm̄ supbie non fuit primū peccatū. *opio q̄rūd. dicētium q̄ oē pctm̄ est omissio.* Qđ ꝯcedūt quidā dicētes q̄ quicūq̄ peccat actualit̄ peccat omittēdo. vt ille qui fornicat̄ peccat eo q̄ non vitat fornicationē. Qđ ergo dicit̄ a sanctis q̄ supbia fuit primum pctm̄ angeli dicūt q̄ hoc debet intelligi *Improbat hāc opioēʒ* de peccato actuali tm̄. Sed cōtra. angelus qn̄ primo peccauit cōsiderādo suam pulchritudinē nec cōtulit tūc etiam habebat liberum arbitrium:ergo poterat tunc ipse flectere liberū arbitriū ad bonū ⁊ ad malū: ergo nō erat necesse tūc q̄ ipse cōferret:q̄r sine omni collatiōe poterat ipse flectere liberum arbitrium ad bonū:ergo non tenebat̄ tunc cōferre:ergo nō omisit eo q̄ non cōtulit. et ita nō fuit illud pctm̄ omissionis. *Alia rō ⁊ secunda.* Preterea. bonus angelus cōfirmatus modo potest cōsiderare pulchritudinem suā etiā non cōferendo:⁊ tn̄ non mouebit̄ motu supbie. ergo talis cōsideratio etiā sine tali collatōe non est necessaria causa supbie. ergo nec in lucifero fuit necessaria causa superbie. et *Tertia rō.* inde vt prius. Preterea. si eo q̄ cōsiderauit pulchritudinē suā et non cōtulit/necesse fuit ipsum supbire: ergo supbia habuit in eo necessariā causam. non nisi bonā:quia nichil erat in eo nisi bonū:ergo bonū fuit in eo necessaria causa mali. quod est impossibile. qm̄ inde seq̄ret̄ q̄ supbia non eēt ei imputāda. Propter *Solutō doctoris et resolutio.* hmōi rōnes dicimus q̄ nulla fuit omissio in lucifero qn̄ primo supbiuit. Dicimus ḡ q̄ hec est fala:tenebatur tūc cōferre:q̄r aliter q̄ conferēdo poterat liberū arbitriū non flectere ad malum:quia cōsideratio sue excellētie potuit eē via ad laudē dei vel ad reuerētiā etiam sine collatione. Hec autē est duplex tenebatur *Soluit̄ secundū.* vitare motum supbie. si hoc verbum vitare sit tantū priuatiue vera est sub hoc sensu. id est tenebatur non moueri motu supbie. si autē hoc verbū vitare significet positiue aliquē motū:falsa est vt pʒ per p̄dicta. *Ad tertio obiectum.* Ad tertio obiectū dicimus q̄ hec est falsa:ratio non regebat oēs motus in angelo qn̄ necesse fuit. q̄r tunc nō erat necesse cum alio modo posset euadere quēlʒ motum malū. bonū tn̄ ⁊ expediēs fuisset si cōtulisset: ⁊ per rōem motus suos in deū retulisset. *Obtia obiectio.* Item videt̄ posse probari q̄ supbia non fuit primum pctm̄. quia nullus appetit nisi bonū/vel apparens bonū:nullus enī appetit aliquid nisi estimet illđ bonū. sicut patet in oue q̄ non fugit lupū nisi estimet eum sibi nociuū: cum enī estimat de lupo q̄ sit canis/nō fugit. eodem modo visus non appetit mel:nisi estimet sibi dulce. Ex his sīlibus colligit̄ q̄ nihil appetitur nisi estimet̄ bonum:ergo angelus quādo appetijt esse sicut deus estimauit eē sibi bonum:ḡ credidit q̄ bonum erat se preesse ⁊ non subesse. sed hoc credere erat pctm̄ infidelitatis:q̄r vera fides dicit q̄ quilibet debet ⁊ tenet̄ subesse deo. ergo peccatū infidelitat[is] fuit in lucifero qn̄ appetijt esse sicut deus ⁊ primo. quia regula est q̄ estimatio precedit appetitū:non ḡ pctm̄ supbie fuit primū in ipso. *Alia ratio.* Item hō nō potest peccare mortaliter quin primo peccet per cōsensuʒ anteq̄ per appetitū: semp enī est cōsensus primū pctm̄ vt patet p singula. eadem rōne angelus non potuit peccare mortaliter: nisi p cōsensuʒ primo peccet. ḡ lucifer prius peccauit per cōsensuʒ q̄ per appetitū:ergo appetitus ille siue supbia non fuit in eo primum peccatū. ¶ Solutio. *Solutio. Ad primū.* Dicimus q̄ re vera lucifer estimauit bonū illud qđ appetijt:sed nō oportet q̄ estimauerit bonum illud/ bonum sibi. sicut aliquis vidēs pulchram mulierem appetit illam per estimationē solā:quia estimat eam delectabilē. Apprehensum enim delectabile(vt dicit aristoteles)mouet. non dicit q̄ apprehēsum delectabile sibi moueat subiectū:⁊ ita non opʒ q̄ ibi p̄cedat peccatum infidelitatis. *Ad secūdo obiectum.* Ad scđo obiectū dicimus q̄ naturaliter anteq̄ appeteret preesse et nō subesse cōsensit in illum appetitū:⁊ ille consensus fuit mortale peccatū. sed erat idem pctm̄ cum illo appetitu. sicut *Act⁹ interior ⁊ exterior sūt vnū pctm̄.* consensus in pctō luxurie appetitus ⁊ opus exterius sunt idem pctm̄. et hoc ideo cōtingit q̄r in sensu rōnis est intellect⁹ ⁊ prima auctoritas mouēdi alias vires anime ⁊ membra exteriora.

¶ De causa primi peccati.

Circa tertium capitulum querit̄ de causa primi *q̄o tertij capituli.* peccati/sic. Nichil est cuius ortū legitima causa non p̄cesserit. ergo prima volūtas āgeli habuit legitimam ⁊ sufficientē causam sui:ḡ habuit necessariam *Ratio.* causam sui. non nisi illam cōsideratiōnē pulchritudis sue/cum priuatiōe collatiōis. ḡ dum ꝯsiderabat pulchritudinē suā nō poterat vitare primū motū supbie nisi cōferret:ergo tenebat̄ cōferre in tali statu:et non cōtulit/ergo omisit. Dicimus q̄ hec argumētatio nō *Rn̄sio ad rōem istam* valet. prima voluntas mala habuit legitimā causam ⁊ sufficētem:ḡ necessariam. qm̄ talis argumētatio nō tenet in volūtarijs causis. sicut patet in mūdo cuius deus fuit causa sufficiens:non necessaria. Item dictū *Obiectio.* est q̄ mala voluntas nō habuit causam necessariā sed sufficiētem:⁊ q̄ angelus quādo pulchritudinē suam cōsiderauit ⁊ non cōferendo potuit flectere liberum

arbitriū suum ad bonū. ponat̄ igitur q̄ quidā alius angelus in eodē statu scʒ in cōsideratiōe sue pulchritudinis sine collatiōe flexerit liberum arbitrium ad bonū. inde sic. Non est causa vel ratio quare potius iste peccat q̄ ille:⁊ iste peccat/ergo ille. Huiusmodi *Augustin⁹ de ciuitate dei.* obiectionē facit aug. in li. de ciuitate dei. de duobus hoībus qui eodē modo se habēt q̄tum ad corpus ⁊ q̄tū ad aīam/⁊ q̄tū ad naturalia et q̄tū ad gratuita: ⁊ videant pulchram mulierē. vnus appetit:alius nō. inde sic. Nō est ratio quare iste potius peccat q̄ ille: sʒ iste peccat/ḡ ⁊ ille. qm̄ non potest dici q̄ corruptio carnis sit causa quare iste poti⁹ peccet q̄ ille:quoniā eadē est corruptio carnis in vtroq̄. silr̄ non potest dici q̄ pulchritudo mulieris sit causa:cum eādē mulierem videāt ⁊ eodē modo. similiter non potest dici q̄ tēptatio diaboli sit causa. ⁊c. qm̄ pono q̄ ipsi cōsilī *Cauillatio* tēptatiōe tēptent̄ et prorsus equali tēptatiōe. Forte dicet̄ q̄ vnus peccat:alius nō. qm̄ deus cōseruat vnū: *Improbatio.* ⁊ nō aliū. sed ex hoc sequit̄ q̄ quia deus non cōseruat istum:ideo naturaliter prius iste peccat:ergo dn̄s nō cōseruat istum q̄ ipse peccet. qđ est impossibile. quia *Josue. c.i. ⁊ ad hebreos.xiij.* hoc eēt falsuʒ qđ dixit dn̄s Josue ca.i. Non te deserā neq̄ derelinquā. non te deserā in bonis faciēdis:non te derelinquā in malis cauēdis. quoniā deus nullum *Cauillatio* deserit priusq̄ deseratur. Si dicat q̄ nulla fuit causa sufficiēs quare iste poti⁹ peccat q̄ ille:sed aliqua fuit *Remotio cauillatōis* causa deficiēs. hoc nō potest dici:cum idem defectus sit in vtroq̄. Forte dicet̄ q̄ hec argumētatio nō valet nō est causa quare poti⁹ iste peccet q̄ ille:iste peccat: *Contra ar.* ergo ille. Sed ꝯtra. hec argumētatio est necessaria: nō est causa q̄re potius iste claudicat q̄ ille:iste claudicat:ḡ ille. vtroq̄ existēte claudo. ergo si hec argumētatio nō tenet in claudicatione materiali:nec etiā *Solutio.* in spūali scʒ in pctō. Dicimus q̄ hec argumētatio nō valet:nō est causa quare iste potius peccet. ⁊c. et hoc cōtingit ꝑpter libertatē arbitrij:q̄ sola cum defectu est causa sufficiens peccati nō necessaria. vnde modus argumētandi non tenet in claudicatione spūali:licet teneat ī materiali. qm̄ causa claudicatiōis materialis scʒ vis gressibilis cum suo defectu nō se habet ad opposita scʒ ad claudicare ⁊ ad recte ambulare:sed tm̄ ad claudicare. sed liberum arbitriū cum defectu suo habet se ad oppposita scʒ ad male agere/qđ est claudicare spūalit̄:et ad bene agere/qđ est recte āmbulare *Falsa ꝯnt[?].* spiritualiter. et est in tali argumētatione fallacia s̄m *Ratio.* ꝯsequēs:ex hoc q̄ causalitas facit necessariā ꝯiūctio- *Aug⁹ quid sit peccare.* nem in quibusdā/⁊ in quibusdā non. Item aug. dicit q̄ peccare ē spreto incōmutabili bono:rebus mutabilibus adherere. qđ facimus libero volūtatis arbitrio:ergo liberū arbitriū est causa sufficiens peccati. *Aug⁹ de angelis i. xij. de trinitate* quoniā nō potest dici q̄ sit alterius modi causa. Sed aug. dicit cōtrariū in duodecīo libro de trinitate dei. vbi loquit̄ de angelis. q̄r dicit q̄ male volūtatis non est causa efficiens sed deficiēs:quia ip̄a nō est effectio sed defectio. ḡ liberum arbitriū non est causa efficiēs *Alia ratio.* peccati. Preterea. si in primo pctō angeli fuisset causa efficiēs:ergo vel per modū volūtatis/vel per modū nature. si volūtatis:ḡ per volūtatem bonam vel per malā. fuit illud causa prime volūtatis. si per bonam: ergo bona volūtas fuit causa prime male volūtatis. qđ esse non potest. qm̄ iam non esset prima volūtas: cum haberet malā volūtatē causam sui. si per modū nature:ḡ mala fuit natura que s̄m se fuit causa mali. *Cauillatio* Si dixerit q̄ ip̄e angelus fuit cā sue prime male voluntatis:ergo vel s̄m illud qđ habebat/vel s̄m illud qđ non habebat. Nō potest dici q̄ s̄m illud quod nō hēbat:qm̄ nichil potest agere s̄m illud qđ nō habet. si dixerit s̄m illud qđ habebat:sed non habebat nisi bonū ⁊ ip̄e erat bonus:ergo bonum s̄m q̄ bonū fuit causa mali. silr̄ obicit̄ dicto q̄ liberum arbitrium *Alia obiectio.* vel quodcūq̄ aliud fuit causa prime male volūtatis. ¶ Solutio. dicimus q̄ revera liberum arbitriū fuit *Solutio.* causa prime voluntatis male:sed non fuit eius causa per se nec causa necessaria. et ideo dicit aug. q̄ nichil *Augustin⁹* est causa efficiēs prime male volūtatis:qm̄ nichil per se ⁊ necessario est causa ipsius. tn̄ liberum arbitrium est causa male voluntatis non s̄m se sed s̄m accidens scilʒ per defectū. qui duplex est scʒ quasi materialis ⁊ quasi actiuus. Quasi materialis defectus est hoc qđ aīa siue angelus est creatura de nichilo creata. vnde *Aug⁹ i lib⁹ ꝯ eplam fūdamēti.* dicit btūs aug. in libro ꝯtra epistolam fundamēti. q̄ cum dico natura corruptibilis:duo dico. qđ dico natura/pertinet ad deū:qđ dico corruptibilis/pertinet ad nichilum. et ideo quia de nichilo est corruptibilis est tanq̄ reducibilis in suū principiū:sʒ filius dei qui non est de nichilo sed de substantia dei patris non est corruptibilis nec potest peccare. ex hoc defectu et libero arbitrio habet homo q̄ pōt peccare. Defectus aūt q̄si actiuus est priuatio vtilis actus ex quo habet homo q̄ peccat actu. peccat enim propter defectum. defectus est causa defectus:sicut negatio negatiōis. Ex eo enim q̄ angelus cōsiderauit excellētiā suam ⁊ excellentiā dei supra se/⁊ nō cōtulit:ex hoc actualiter peccauit. ⁊ ita liberū arbitriū cum illo defectu causa fuit pcti. sicut in claudo vis gressibilis est causa clau- *Exemplū.* dicatiōis. non s̄m se nec per se:sed per defectū qui est in altero crure vel pede. et in ceco vis gressibilis est *Aliud ex^m* causa quare cadat in foueā:non propter se sed ꝑpter defectū visus. similiter liberum arbitriū s̄m se nō est causa pcti:sed s̄m illū defectū. Ex hoc patet solutio ad obiecta. patet enim q̄ beatus Aug. dicit q̄ libero *Augustin⁹* arbitrio male agimus. tn̄ eius causa non est efficiēs: sed deficiēs. quia liberū arbitriū non est per se causa eius qđ est male agere sed per accidēs:scʒ p defectū illum naturalē. sicut patet in claudicatiōe. Sed q̄rit̄ *Prima rō.* adhuc de appetitu diaboli quomō appetendo excellentiā dei peccauit mortaliter. q̄r appetēdo illā/non appetijt nisi bonū:ḡ in hoc non peccauit. Preterea. *Scđa rō.* vel peccauit s̄m viam superiorem intellectus:vel s̄m inferiorē. videt̄ q̄ non s̄m inferiorē:q̄r nō cōsiderauit id qđ erat inferius sed id qđ erat supius. ergo si peccauit s̄m alterā viam:peccauit s̄m viam superiorem. sed hoc est impossibile:q̄r intellectus s̄m viā supiorē nunq̄ permiscet̄ fantasie:⁊ semp dictat bonū. Aliter ꝓ nichilo dixisset isaias ca.xlvi. Redite p̄uaricatores *ysaie.xlvi.* ad cor. Et dn̄s iohis.iiij. Uocavirum tuū. Item dicit *Alia ratio.* aug. q̄ aīma media est inter deum ⁊ creaturas. et qn̄ *Augustin⁹* ꝯiūgitur deo per cognitionē ⁊ dilectionē:illuminat̄/ meliorat̄/⁊ perficitur. quādo vero cōiungit̄ inferiori creature:obtenebrat̄ ⁊ corrumpitur. sed eodē modo angelus medius ē inter deum ⁊ creaturas:⁊ per appetitū quo appetebat excellentiam dei cōiūgebat se superiori:ergo illuminabat̄ et meliorabat̄:non ergo peccabat. Itē diabolus appetebat id qđ sursuʒ erat: *Alia ratio* et in hoc corrūpebat̄ et fluebat. ḡ non debet dici diabolus. id ē deorsum fluēs:sed potius sursum fluens. sʒ homo pctōr potius debet dici diabolus. i. deorsuʒ fluens:quia fluit diligēdo inferiora. ¶ Solutio. Ad *Solutio.*

Ad primū primum dicimus q diabolus re vera appetijt bonū:
sed nō bonū sibi:īmo ɔtra naturam eēt q ipse pesset
ad secundo ⁊ non subesset. Ad scđo obiectū dicimus q peccauit
obiectum. fm viam inferiorē intellectus. cōsideratio enī excel-
lentie sue cum predicto defectu occasio fuit et quasi
quedā persuasio appetēdi excellentiā dei. ⁊ ita quasi
fuit fantasticus intellectus eius per excellentiā infe-
Ad tertio riorem ad appetēdum superiorē. Ad tertio obiectū
obiectum dicim⁹ q re vera qñ cōiūgit hō vel angel⁹ deo debito
modo illuminat ⁊ perficit:sed angelus indebito mō
voluit ei ɔiūgi cōtra ordinem obediētie ⁊ hūilitatis
quē debebat habere ad deum volens auferre deo qđ
ꝓpriū est ipsius scilʒ preesse ⁊ non subesse:⁊ in hoc nō
tm̄ dissimilis sed etiā deo cōtrarius fuit. vnde magis
recessit a deo q̄ alij pctōres. qui si per pctm̄ dissimiles
fiant deo:non tñ ita cōtrariant sicut angelus. et ideo
angelus magis elōgauit se ab altitudine dei q̄ aliq̄s
peccator. et ideo potius debet dici deorsū fluēs fm
fluxum spiritualē:merito cuius secutus est et fluxus
Alia obie- localis. Item sicut habem⁹ in ysaia ca.14. dicit dia-
ctio. bolus. Ascendā in celum:sedebo in montē testamēti
in lateribus aquilonis. id est in malis. ergo diabolus
voluit esse princeps malorū. Hoc autē falsum est:qr
Solutio. voluit esse princeps oīm:nō tm̄ malorū. ¶ Solutio.
Dicimus q ꝓpheta apposuit hoc de suo. s. in lateri-
bus aquilonis. ꝓpter intentionē diaboli ostendit nō
qđ diabolus voluit:sed qđ secutū est eius volūtatē.
Nota ista. sicut cū dictū est in euāgel. Inuēta est in vtero habēs
de spū sctō. euangelista apposuit de suo. hoc qđ dico
de spū sctō. propter intentiōem ioseph. Siliter cum
dicit in ꝓpheta Venite disperdamus oēs dies festos
dei a terra. ꝓpheta hoc apposuit de suo:scʒ dei. gēti-
les enim nō credebāt dies festos iudeoꝝ eē dies dei.

¶ Quare lucifer nō perseuerauit in bono statu sue conditionis in quo creatus est.

q̄stio quarti capituli. Circa quartū capitulū querit. quare lucifer non
perseuerauit in bono statu sue cōditiōis in quo
creatus ē. Dictū est enī q angelus qñq fuit in bono
Pria obie statu. s. in statu innocentie. sed dñs videt cōtradicere
ctio. in euāgelio vbi dicit q diabolus in veritate nō stetit:
Expositio ⁊ q mēdax fuit a principio. Sed faciēda est vis in eo
notāda. qđ dixit dñs non stetit. id est nō perseuerauit. qñ aūt
dixit:mendax fuit a principio. hec ꝑpositio/a. non est
inclusiua sed exclusiua principij. vt sit sensus. mēdax
fuit a pncipio. i. mendax fuit paulopost principiū. Et
qñ cecide- credit q in scđa die ceciderunt angeli. qđ videt fuisse
rūt āgli vt reuelatum ecclesie:que scđa die cantat de angelis ad
credit. honorē angelorū stantiū qui confirmati sūt. qñ mali
Geñ.pmo. angeli ceciderūt. Sed sup illud Geñ.1. Diuisit deus
Glosa. lucem a tenebris. dicit glosa. āgelos bonos a malis.
Opio pori ⁊ hoc fuit factū prima die. vñ verius videt q pria die
contraria. ceciderūt. sed ecclesia cantat de ipsis scđa die:qr post
deum ipsis debemus scđm honorem:qui nos de dei
pcepto custodiūt/⁊ scđam habent post deū naturalit
Obiectio. dignitatē. Sed obicit. angelus in veritate non stetit
id est nō perseuerauit:g non habuit perseuerātiam.
quare nō habuit perseuerātiā? ideo scʒ quia nō dedit
ei deus. aliter enī nō potuit habere nisi deus dedisset
ei. et qr non habuit perseuerantiā/ideo cecidit. ergo
pctm̄ eius potius imputandū est deo q̄ illi. Si dicat
q hec ē falsa:malus angelus nō habuit perseuerātiā
quia dñs ei non dedit. probat q est vera. quia omnis
accipiēs perseuerantiā a deo/ideo accipit:quia deus
ei dat. ergo oīs nō accipiēs perseuerantiā a deo ideo
non accipit:qr deus ei non dat. Iuxta regulā aristo.
sicut affirmatio est causa affirmationis:⁊ negatio ne-
gationis. Vbi gratia. sicut habere pulmonē est causa
respirādi:ita nō hr̄e pulmonē est causa nō respirādi.
ideo malus angelus ideo non accepit perseuerantiā
quia deus non dedit ei. et quia non accepit:ideo non
habuit. et qr non habuit perseuerantiā:ideo cecidit.
ergo casus ei⁹ imputādus est deo. Solutio. Regula Solutio.
illa tenet in naturalibus causis ⁊ non in voluntarijs:
qm̄ materialis causa ꝑ se est causa sui effectus:⁊ ideo
negatio eius per se est causa negationis sui effectus.
sed causa volūtaria est causa per aliud. scʒ per multa
alia intrinseca:⁊ ideo in causis voluntarijs non tenet
illa regula. Licet igit (sicut dt anselm⁹ cantuariēsis)
dare sit gñaliter causa accipiendi:tñ non dare non est
gñaliter causa non accipiēdi. quia qñq sic/qñq non.
vbi enī aliquis vult accipere aliq̄d/sed ille qui habet
non vult dare:in hoc casu verū est q nō accipiēs ideo
non accipit/quia non dat ei. sed vbi aliquis vult dare
aliq̄d alicui sed ille nō vult accipere:vt quādo pater
porrigit pomū filio/sed ille nō vult accipere. ⁊ in hoc
casu falsum est. quia ideo pater non dat:qm̄ ille non
accipit. ⁊ nō ecōuerso. sʒ sicut se habet pater ad filiū: Siltudo.
ita deus ad nos. vnde nunq̄ est verū q quia deus nō
dat/hō non accipit vel non habet gr̄am siue pseuerā-
tiam:sed quia homo non accipit/ideo deus non dat.
qm̄ deus semper paratus est dare nec in eo remanet.
Patet etiā q hec argumtatio nō valet. oīs accipiēs
a deo gr̄am vel pseuerantiā ideo accipit qr deus dat
ei:ergo oīs non accipiēs ideo non accipit/quia deus
non dat ei. et est ibi fallacia fm cōsequēs. qm̄ sicut in Fallā ɔñt.
cōtrarijs qñq est ɔsequētia in ipō/qñq ecōtrario:ita
in ɔtrarijs est qñq causalitas in ipso:qñq ecōtrario.
Sed videt iteꝝ hec solutio nulla esse. quia hoc quod Obiectio.
deus dat alicui in effectu gr̄am causa est quare aliq̄s
habet gr̄am:⁊ hec causa ē causa per se ⁊ immediata:
quia actio est causa per se ⁊ immediate passionis. sed
hec regula si affirmatio ē causa affirātiōis et negatio
negatiōis tenet alicubi:non nisi in illis causis q̄ sunt
per se cause ⁊ immediate:g tenet hic. ergo sicut verū
est q qr deus dat ideo homo accipit:ita verū est q qr
deus nō dat ideo homo non accipit. Item qr domus Secūda ob
illuiat a sole iccirco domus est illuiata:constat q hec iectio.
est causa per se et imediata. g qr sol nō illuiat domū:
iccirco domus non ē illumiata. Qđ etiā probat per ꝓbat etiā.
hoc q non est alia causa propria quare domus nō sit
illuiata:nisi qr lux nō illuiat eam. non enī potest dici
q hec sit propria causa quare non sit illuiata scʒ quia
fenestre sunt clause:quia possibile est q fenestre sint
clause et tñ q domus sit illuiata:vt si sol vel alia lux
sit in domo vndiq clausa. ergo ꝓprie ⁊ per se verum
est q ideo domus nō est illuiata quia lux non illuiat
eam:eadem rōne ꝓprie ⁊ per se loquendo verū est q argumētū
homo nō est illuiatus quia lux non illuiat eum. ergo a simili.
proprie ⁊ per se loquēdo ideo homo nō habet vel nō
accipit gratiam:quia deus nō dat ei. Item querit de Tertia ob
paruulis:q̄ est causa quare habeāt gr̄am. non potest iectio.
alia assignari causa ꝓpria ⁊ per se:nisi quia deus eis
dat in baptismo. ergo cum eadē causa sit in adultis:
erit in adultis ꝓpria ⁊ per se causa. quod enī gñalius
est causa/magis ꝓprie ⁊ per se est causa. sed si hoc est In oppo^m
q homo ideo nō accipit gr̄aʒ quia deus non dat ei/et
hoc est propria causa:g imputādum est deo q homo

nō habeat gratiā. qđ manifeste falsum est. quia deus
Solutio. sp seipʒ offert. ¶ Solutio. Illa regula/si affirmatio
est causa affirmatiōis ⁊ negatio negatōis. locū habet
in causa q̄ est causa ꝑ se et pmo. vñ licet hoc qđ deus
confert gr̄aʒ sit causa ꝑ se ⁊ imediata q homo habet
q̄re de⁹ dat vel accipit gr̄am. tñ non est primo causa:quia est alia
gratiam. causa antecedēs. qr ideo non dat:quia homo nō pre-
Dissiltudo parat se/vel quia renuit. Nec ē silē de luce materiali
que non est tantūmodo causa ꝑ se ⁊ imediata quare
domus illumietur:sed etiā primo est causa quia non
habet hoc ab alia causa:nec expectat aliđ prius fieri
ad hoc vt talem effectum ex se ꝓducat. Eodē modo
dicendum est de paruulo q ideo non habet gr̄am:qr
non est baptizatus:non ideo primo qr deus non dat.
Optimum Si aūt q̄rat quare lucifer non pseuerauit. Rñdendū
dubium. quia malū voluit/⁊ iniusticiam esuriuit:⁊ ita iusticiā
Aliud du- deseruit. Si aūt querit quare malum voluit. Huius
bium. nō est causa necessaria sʒ sufficiēs:qm̄ liberū arbitriū
fuit causa quare malum voluit cum predicto defectu
Optia ar- naturali. Ex p̄dictis patet solutio ad obiectionē que
gumētatio sic fit. lucifer fuit actor primi pcti ⁊ non inq̄tū bonus
peccauit:g inq̄tū malus peccauit. qđ falsum est. imo
quia peccauit fuit malus. qm̄ aliter se habet in bono
aliter in malo. qm̄ in bono ita se habet q quia ip̄e est
bonus bene agit ⁊ nō ecōuerso:sed in malo ecōuerso
Opinio q̄- tm̄. Ad hoc quidā dicunt q hec est duplex. diabolus
rundam. inq̄tū mal⁹ fuit actor primi peccati. si hec vox inq̄tū
notat ɔcomitantiā vera est:si ordinem falsa. Sed hec
solutio nulla est:qr vox hec inq̄tū:nō notat cōcomi-
tantiā nec ordinem/sʒ causam. vnde eadem obiectio
potest fieri cū hac dictiōe qr sic diabolus fuit auctor
primi pcti:ergo vel qr bon⁹ vel qr malus. et sic perit
Solutō do illa solutio nec habet hic locum. Ad hoc dicimus q
ctoris. hec argumētatio nō valet. diabolus fuit actor primi
peccati. ergo vel inq̄tū bon⁹ vel inq̄tū malus:vel qr
bonus vel quia malus. ⁊ est ibi fallacia fm ɔsequēs.
sicut hic cū dicit iste est coloratus:ergo albedine/vel
nigredine/vel viriditate. qm̄ insufficiēter diuidit. qm̄
diabolus nō fuit actor primi pcti inq̄tum bonus vel
inq̄tum malus:sed inq̄tū habens liberum arbitriū
cum defectu.

¶ Quomō diabolus traxerit secum tertiam partem stellarum.

questio q̄nti capituli. Dictum est qđ fuit pctm̄ primi angeli ꝓpter qđ
cecidit:scilʒ supbia. Sed circa quintū capitulū
Ratio. querit qđ fuit pctm̄ eorū qui sunt cum eo. Nō potest
dici q quilibet eorū voluit eē sicut deus:ita q quisq
Apoca. ca- peccaret ꝑ se. qm̄ sic eēt falsum qđ dicit in apocalipsi
pitulo. xij. ca. xij. q draco traxit secum tertiā partem. i. magnā
partē stellarū. qm̄ angelus apostata traxit magnam
partē angelorū. Restat igit q minores angeli pecca-
uerūt per ɔsiliū. vel quia eius suggestioni ɔsenserūt:
vel alterius modi cōsensu. Si quia eius suggestioni
cōsenserūt:g lucifer primo peccauit:postea suggessit
eis volūtatē suā:⁊ postea illi ɔsenserūt ⁊ peccauerūt.
ergo aliqđ tp̄s fuit inter pctm̄ luciferi ⁊ pctm̄ aliorū.
Ar simile. Item si dicat q alio consensu peccauerūt:eadem est
obiectio. qr anteq̄ cōsentirēt oportet q cognoscerēt
eius volūtatē prius ⁊ postea peccarēt. ergo oportet
q lucifer prius peccaret ⁊ postea illi coḡscerent eius
voluntatem ⁊ postea peccarēt. ⁊ ita oportet q aliqđ
Opinio q̄- tempus fuerit inter pctm̄ luciferi ⁊ pctm̄ aliorū. Qđ
rundam. cōcedūt fere oēs dicētes q lucifer per aliquantū tp̄s
moratus est in paradiso anteq̄ caderet localiter:⁊ in
illo tēpore persuasit eis voluntatem suā:⁊ illi cōsen-
serūt ⁊ ita peccauerūt. sed boni āgeli vidētes malos
angelos peccare:ɔuersi sunt ad dñm ⁊ cōfirmati sūt.
vnde auctoritas dicit q casus maloꝝ fuit causa cōfir-
mationis bonorū. Sed obicit eis de hoc qđ dicit q Obiectio ɔ
oēs boni āgeli cōfirmati sunt simul peccāte lucifero. solutionē.
Dicūt q nec eccl̄a nec sacra scriptura curat de inimi- Solutio.
cis. Sed obicit cōtra eos. quoniā si supbia fuit causa Obiectio ɔ
quare lucifer cecidit:ergo q̄cito fuit superbia/tācito eosdem.
cecidit:ergo tācito viderūt eum mali āgeli cadentē.
ergo probabilissimum est q si lucifer suggessisset eis
voluntatē suam non cōsensissent ei:cum viderēt eum
ruētem. Preterea si sic eēt vidissent eum turpissimū Alia ratio.
per supbiā:g ei non cōsensissent. qm̄ prius non depē-
debāt ab eo:nisi q videbāt eum pulcherrimū et no-
bilē. ¶ Solutio. ꝓpter hoc dicimus sicut dicit pre- Solutio.
positiuus q q̄cito peccauit lucifer:alij viderūt eius Prepositi
volūtatem in eo instāti. sicut q̄cito fit choruscatio in uus.
oriente tācito videt in occidēte:tñ hoc nō est prorsus Dissiltudo
simile. qm̄ aliqua successio est in corporali visiōe:sed
nulla est successio in visiōe angelica:qm̄ eoꝝ visio non
fit ꝑ mediū. vñ q̄cito lucifer peccauit in eodē instāti
viderūt eius volūtatē alij angeli ⁊ statim peccauerūt
⁊ cōtinue post hoc. qm̄ in instāti non est motus. vnde
simul ceciderūt cum eo. g sicut subito viderunt eius
volūtatē ita subito cōsenserūt et sine omni collatiōe:
quia dependebāt ab eo propter eius pulchritudinē
⁊ excellētiā. Sed obicit adhuc sicut prius. qr lucifer Obiectio.
in illo instāti habuit illam turpitudinem:ergo si alij
angeli viderūt eum in illo instāti viderūt eius turpi-
tudinē. qr nullus potest videre hoīem turpē in facie:
quin videat eius turpitudinē. eodē modo illi angeli
non potuerūt videre faciem luciferi in illo instāti q̄n
viderēt eius voluntatē. quia volūtas angeli/est eius
facies. g stultissimi fuerūt si cōsenserunt ei. Solutio. Solutio.
Re vera viderūt eius turpitudinem tunc:sed tamen
vidētes eius volūtatē tunc cōsenserūt ei hac occasiōe
quia solliciti erant videre voluntatē eius ⁊ cōstanter
ei cōsentire. hac eadem occasione non cōtulerūt vnde
esset illa turpitudo:⁊ ideo cōsenserūt ⁊ stati cum illo
ceciderūt. Alij vero non cōsentiētes vidētes eos pec-
care ⁊ ruere:cōuersi sunt ad deum ⁊ confirmati sunt.
sicut si aliq̄s homo faceret quicq̄d in se est:dñs infun-
deret illi gr̄am. Dicimus g q casus malorū angeloꝝ
fuit spūalis sʒ etiā localis fuit. spūalis fuit qr cecide-
runt de scia in ignorātiā/amissa vera luce:de dilectiōe
in odium. qm̄ per supbiā inuiderunt:⁊ per inuidiam
oderūt. siliter de felicitate in miseriā. Localis etiam
fuit. qr ceciderūt a celo empireo in quo creati sūt:in
illū aerem caliginosuʒ qui est eis quasi carcer ꝓpter
amenitatē loci a quo ceciderunt. De lucifero legit q
post passionē christi religatus est a christo in inferno:
sed in fine mūdi soluet. que solutio nichil aliud est q̄
permissio qua permittet tēptare in propria persona.
Origenes dicit q soluet post mille annos. i. post istā Origenes.
septimā etatem in qua perficit numerus electorū. et
ideo significat per millenariū qui ē nūerus pfectus.
Qđ ceciderunt in istum aerem caliginosum habet ab
apl̄o dicēte ad ephe.6.ca. Non est nobis colluctatio Apl̄s ephe
aduersus carnē et sanguinē tm̄:sed adūsus spiritalia seos.vi.
nequitie q̄ sunt in celestibus. i. in aere caliginoso. Et
dñs in euāgelio Math.13. et volucres celi cōederūt matth.xiij.
illud. Et multe alie auctoritates tales sunt.

❡Quare peccatum angeli fuit irremediabile: peccatum hominis non.

Questio sexti capituli. Prima rō. Sexto capitulo queritur quare pctm̄ angeli fuit irremediabile: cum pctm̄ hoīs fuerit remediabile. Q᷑ ita non debuit esse probat᷑. quia dicit dn̄s in euāgelio q̄ hoīes angelis equabunt᷑. si ḡ intellectus hoīs erit equalis glīe intellectui āgeli: ḡ intellectus hoīs non est in infinitum minus bonus q̄ intellectus angeli s₃ est ei ꝓportiōalis in bonitate. ⁊ ita intellectus angeli non erit in infinitum melior q̄ intellectus hoīs: ḡ nec aliqua naturalia angeli erāt in infinitum meliora q̄ naturalia hominis: ḡ propter excellentiā naturaliū pctm̄ angeli non fuit in infinitum maius q̄ peccatū hoīs. Nec ꝑpter genus pctī: quia idem fuit genus pctī luciferi ⁊ eue sc₃ pctm̄ superbie: quo tam ille q̄ illa voluit esse sicut deus. ḡ nec propter genus pctī nec ꝑpter naturalia bona fuit peccatū angeli in infinitū maius q̄ peccatū hoīs: ⁊ magnitudo peccati vtriusq₃ nō cōsistebat nisi in illis duobus. quia circūstātie pctī angeli erāt naturalia: ⁊ cōstat q̄ magnitudo oīs peccati cōsistit in genere et circūstantijs. ergo simpliciter pctm̄ luciferi non fuit in infinitum maius q̄ pctm̄ hoīs. ergo si pctm̄ hoīs fuit remediabile per aliquā satisfactionē: ⁊ pctm̄ luciferi remediabile fuit per maiorē satisfactionē que eēt tam maior q̄ maius fuit peccatū angeli q̄ hoīs. *Euasio.* Si autē dicat᷑ q̄ hoc facit pctm̄ angeli irremediabile: quia homo peccauit alio suggerēte: ⁊ angelus per se. *Ↄ hoc ar.* hec causa nulla est. quia hō qn̄q₃ peccat alio suggerēte: qn̄q₃ nullo. nec fornicatio aliqua est in infinitum maius pctm̄ qua homo fornicat᷑ per se q̄ qn̄ alio suggerente: sed multo parū maius. *Solutio q̄stionis.* ❡Solutiōe₃ huius q̄stionis habemus a btō dionysio vbi ipe dicit in libro de diuinis nominibus. *Dionisi⁹ de diuis noīb⁹.* Demonis malum est cōtra deiformē₃ intellectū esse aīe cōtra rōem: corpis cōtra naturā. deiformis intellectus dicitur esse in āgelo. quia sicut deus videt oīa faciēda in instāti sine omni collatiōe siue rōcinatiōe: ita angelus in instāti videt oīa facienda: nec op₃ ipm ratiocinari. homo aūt quia caro ē: suo intellectu qui est sua ratio nō videt faciēda sine ratiocinatiōe. vnde homo dicitur aīal rōnale. nec intellectus angeli dicit᷑ ratio: quia in instāti videt faciēda. et ideo cum instās in infinitū sit minus tēpore: angelus in infinitū citius videt facienda. et propter hoc eius pctm̄ in infinitum maius est pctō hoīs: quia caro est. ideo aīa eius que naturaliter vnita est corpori non nisi in tpe qđ exigit᷑ ad actum ratiocinādi potest videre quid faciendum. Et ideo licet pctm̄ hoīs fuerit remediabile: tn̄ pctm̄ luciferi non. q₂ deiformem intellectū hēbat. Et ideo *Gen̄. sexto.* dicit dn̄s in Gen̄. ca. 6. Non pmanebit spūs meus in hoīe: q₂ caro est. Homo enī quia caro est habet aīam intētam ⁊ in carne pfectibilē: ⁊ ideo ꝑpter ↄiūctionē cum grossa substātia indiget tempore ad cōferendū. angelus aūt non. et ideo angelus cū in instāti videat quid faciendū: nullam habet excusationē si peccet: et eius peccatū est irremissibile. *Obiectio.* S₃ obicit᷑. dictum est q̄ angelus peccauit quia non cōtulit: hoc nō est dictum in soluendo imo ↄtrariū. ḡ angelo necesse est cōferre sicut ⁊ homini. ḡ sicut necesse ē vt homo habeat tp̄s ꝑpter collationem: necesse est q̄ angelus habeat tp̄s eodē modo post vel propter collationē: ⁊ ita videt᷑ q̄ nulla sit p̄dicta solutio. *Solutio.* Ad hoc dicim⁹ q̄ duplex est *Duplex collatio.* collatio. est enī collatio que per mediū facit aliquid cognosci: ⁊ talis collatio est in homīe. Et est collatio simplex q̄ per solam rerum habitudinē discernit eas non per aliqđ mediū: et talis est in angelo. non enim indiget angel⁹ vel sillogismo vel inductiōe vel ēptimemate ad hoc vt videat quid sit faciēdū: sed homo indiget. ⁊ ideo peccatū diaboli est irremissibile: licet peccatum hominis sit remediabile.

❡Utrum oīs actio diaboli est pctm̄.

Septimo capitulo q̄rit᷑. vtrum oīs actio diaboli est pctm̄. *Questio septimi capli.* Et primo gn̄aliter discutet᷑ hec q̄stio. *Ista q̄o ↄtinet multas q̄stiones.* scđo vtrum credere diaboli sit ei pctm̄. tertio de eius spe. quarto vtrum diabolus velit esse malus: et vtrū habeat ↄscientiā remordentē. quinto vtrū diabolus velit deum esse: ⁊ vtrum velit adhuc esse similis deo. sexto vtrum diabolus habeat fomitē ⁊ penitentiam sicut homo. septimo et vltio de speciebus machinationū diaboli dicemus. Circa primū q̄ oīs actio diaboli sit pctm̄ probat᷑ sic. *Prima rō* glosa sup illum locū scđe ad Corinth. 6. Que conuentio christi ad belial? dicit q̄ christus oīa bene egit: diabolus vero oīa male. Et si diabolus oīa male agit: oīs sua actio est pctm̄: ergo omni opere suo peccat. *Scđa rō* Itē angeli cōfirmati in bono non possunt nisi bn̄ agere: ḡ angeli cōfirmati in malo non possunt nisi male agere. *Tertia rō. Psal. 73.* Item Supbia eorū qui te oderūt ascendit semp. ergo supbia diaboli ascēdit semp: ergo semp supbe agit cōtra deum: ḡ quolibet motu suo peccat. *Quarta rō Augustin⁹.* Item dicit auctoritas. omnis vita infideliū est pctm̄. sed nullus ē ita infidelis sicut diabolus: ḡ oīs vita diaboli est pctm̄: ergo omni tēpore ⁊ omni motu suo peccat. *Rō i oppositum.* Cōtra. diabolus ante pctm̄ naturaliter diligebat se: ⁊ ex sola natura diligebat se et adhuc habet eādem naturam: ergo ex ea adhuc se diligit. sed diligere se est motus qui non est peccatū. ergo non oīs motus diaboli est pctm̄: ḡ non in omni tpe suo peccat. *Remotio cauillatōis cōtra cauillationem.* Si cōcedat᷑ q̄ diabolus diligendo se naturaliter non peccat q₂ naturalis est dilectio: eadē rōne diabolus naturaliter diligit deū. Cōtra. diabolus odit deū. q₂ supbia eoꝝ qui te oderūt ascēdit sp. ergo diabolus non diligit deum: vel eūdem diligit ⁊ odit. *Scđa rō.* Itē cū dn̄s dixit demoni Exi ab eo. ⁊ ipe exiuit cōstat q̄ ipse exiuit vellet nollet. ergo ille exitus non fuit in eo pctm̄: s₃ ille exitus fuit in eo volūtarius. q₂ coacta volūtas/volūtas est. non ergo oīs motus volūtarius ē in diabolo pctm̄. *Rō i oppositum.* Probat᷑ aūt q̄ fuit pctm̄ q₂ licet dn̄s p̄cepisset iudeis q̄ asportarēt vasa aurea ⁊ argētea ab egiptijs: tn̄ peccauerūt q₂ ex cupiditate illa asportauerūt: non ꝑpter actum sed ꝑpter modū agēdi. eadem rōne diabolus exeūdo ab hoīe obsesso sicut dn̄s precepit/peccauit tn̄ propter modū agēdi: quia cum murmure exiuit. *Obiectio.* Sed cōtra. ille exitus nō fuit ex murmure: s₃ murmur fuit de illo exitu: ergo murmur illud nō deformauit illum exitū nec aliud: ergo ille exitus nō fuit pctm̄. *Solutio.* ❡Solutio. Diabolus non omni motu suo peccat: quia nō peccat motu qui pure naturalis est. *Ad primū.* Ad primum ḡ dicimus q̄ cum dr christus oīa egit bene id ē meritorie: intelligendū est de opibus liberi arbitrij. *Nota hoc.* qn̄ motu sensualitatis non meruit christus: nec motu quo timuit mori vel quo voluit non mori. cum aūt dicitur: diabolus oīa male egit. similiter intelligēdū de operibus liberi arbitrij tm̄ ⁊ de his q̄ exeunt a libero arbitrio libere non per violentiā. sicut pt₃ in exitu diaboli de corpe obsesso. ille enī exitus non fuit pctm̄: q₂ nō fuit ex murmure sed tm̄ ex dei coactione. ⁊ fuit illa volūtas coacta nec

fuit pctm̄: quia non erat ex libertate arbitrij sui. Nec est simile de illis qui asportauerūt vasa egiptiorum: quia hoc fecerūt ex cupiditate: sed hi tm̄ ex coactiōe. *Opinio q̄rundam.* Dicūt tn̄ q̄dā q̄ ille exitus nullomō fuit volūtarius/ sed oīno violētus: sicut qn̄ q̄s exit de domo violēter expulsus manib⁹ sine sua volūtate. *Ad secūdū* Ad scđo obiectū dicimus q̄ hec argumētatio non valet. angeli cōfirmati in bono non possunt nisi bene agere: ergo āgeli ↄfirmati in malo nō possunt nisi male agere. q₂ āgeli boni nō possunt cogi ad malū: āgeli ꝟo mali possunt cogi ad bonū. *Ad aliud.* Q᷑ aūt dicitur: oīs vita infidelium est pctm̄. intelligendū est eodē modo quo intelligit᷑ illđ qđ dicit apl̄us. ad Ro. 14. *Apl̄us ad roma. xiiij.* Omne quod nō est ex fide pctm̄ est. id est omne qđ fit ↄtra fidem. i. ↄtra ↄsciam vel fidem catholicam. Eodē mō intelligendū est hic: omnis vita infideliū est pctm̄. i. omnis qui agit cōtra cōscientiam vel fidem catholicam peccat. *Ad tertiū. Psalmista* Ad tertio obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumētatio. supbia eoꝝ qui te oderunt ascendit sp: ḡ demones quolibet motu suo peccant. et est ibi cōmutatio predicamēti. nō enī omni motu suo peccat diabolus: s₃ cum omni motu suo peccat. si enī bonū agit vt exeūdo a corpe obsesso precepto dn̄i: murmurat. *Ad vltimū* Ad vltimū dicit᷑ q̄ diabolus ⁊ odit ⁊ diligit deum. deū diligit dilectiōe naturali: ⁊ odit odio volūtario. et ideo illa non sunt cōtraria. sicut aliquis febricitans vult bibere vinum voluntate sensualitatis: non bibere voluntate rōnis.

❡De fide diaboli.

Scđa q̄stio hui⁹ capli. Secūdo querit᷑ de fide diaboli. de qua dicit btūs iacob⁹. Demōes credūt ⁊ cōtremiscūt. Querit᷑ *Prima rō.* ergo vtrū credere sit eis pctm̄. Probat᷑ q̄ non. quia sup predictum locū btī iacobi dicit glosa q̄ plus est. quasi dicat. plus est credere diaboli q̄ credere tuum o christiane: qui credis ⁊ non times deum. igit᷑ si credere diaboli plus est q̄ credere hoīs habentis fidem informē. ⁊ tale credere non est peccatū: ergo credere *Scđa ratio* diaboli non est peccatum. Item diabolus velit nolit credit: quia vellet scire deum non esse. ḡ eius credere non est voluntariū/nec est motus liberi arbitrij: ergo non est peccatum mortale. et cōstat q̄ nō est veniale: qm̄ diabolus nunq̄ peccat venialit᷑: ḡ credere diaboli *Tertia rō.* non est pctm̄. Item diabolus ante pctm̄ habuit fidē ⁊ illā non amisit propter peccatū: ergo adhuc habet illam: ⁊ illā quā habuit anteq̄ peccaret habuit a spū sctō: ergo illa quā mō habet est a spū sctō. ergo eius *Quarta rō* motus est a spū sctō: ḡ non est peccatū. Item nullus motus alicuius virtutis est peccatū siue formate siue informis. q₂ si aliq̄s det elemosinā causa inanis glīe: talis motus nō est virtus informis: quia sic relinquit᷑ ad minus vna circūstātia. s. circūstātia finis. ḡ motus ille cum non sit vestitus oībus suis circūstantijs non est motus ꝟtutis: q₂ non est imediate. Ex hoc patet q̄ nullus motus ꝟtutis etiā informis est pctm̄: ergo motus fidei informis in diabolo non est pctm̄: ḡ eius *Probat q̄ fides dyaboli sit iformis.* credere nō est pctm̄. Q᷑ aūt diabolus habeat fidem informē que est virtus informis: probatur per hoc q̄ eiusdem rōnis sunt credere diaboli/et credere praui catholici. quia neuter credit in deum s₃ vterq₃ credit deo ⁊ credit deum et in oībus articulis: ḡ sicut vnus *Obectio.* habet fidem informē et alius. Sed cōtra. credere est motus liberi arbitrij. qđ ꝓbat᷑ p hoc q̄ eius motus ante pctm̄ fuit liberi arbitrij: sed oīs motus diaboli qui est ex libero arbitrio est pctm̄ vt dictum est: ergo credere diaboli est peccatū. *Scđa rō.* Preterea. credendo remurmurat ergo credendo peccat: ḡ eius credere est peccatū. sicut dicit᷑ fere ab oībus q̄ diabolus exeūdo ab obsessis corpibus peccabat licet dn̄s ei p̄ciperet: quia exeundo remurmurabat: ⁊ ideo eius exire erat pctm̄. eadem rōne credere diaboli est peccatum: quia credēdo remurmurat. *Solutio.* ❡Solutio. Credere diaboli qn̄q₃ est peccatum qn̄q₃ non. qn̄ eius credere ꝓcedit ex pura libertate arbitrij pctm̄ est: quia regula est q̄ omnis eius motus volūtarius qui procedit ex pura libertate ipsius liberi arbitrij ē pctm̄: tunc enī credit actu ex superbia vt impugnet deum vel aliqđ qđ dei est. illud vero credere qđ extorquet᷑ ab eo per penas tantū vel per creaturas solas innitit᷑ velit nolit nō est pctm̄. vnde eius voluntas siue coacta siue libera non est pctm̄. *Ad primū.* Ad primū ergo dicimus q̄ illud quod dicit glosa sup epistolā iacobi. idō dicit q₂ ex fide diaboli sequit᷑ timor cognoscēdo dei potentiā: sed ex fide hoīs mortua ad cauendū pctm̄ non sequit᷑ timor. *Ad scđm.* Ad scđo obiectū dicimus q̄ hec argumētatio non valet. diabolus credit velit nolit: ḡ credere eius nō est voluntariū: vel ḡ credere eius non est liberi arbitrij. qm̄ et volūtas coacta ⁊ volūtas non coacta est opus liberi arbitrij. hec aūt est vera: diabolus velit nolit credit. quoniā cogit᷑ credere verberibus illatis a deo. sicut hec ē vera: iste velit nolit exit a domo a qua cogitur exire acerrimis ꝟberibus. *Nota.* Notandū aūt q̄ hec verba velit nolit significant voluntatē non liberam. vn̄ hec est vera: ille velit nolit exit: et tamen exit volūtarius voluntate coacta. exit ḡ volūtarius ⁊ inuitus. similiter diabolus qn̄q₃ credit velit nolit: ⁊ tn̄ eius credere est volūtariū ⁊ motus liberi arbitrij. *Ad tertiū.* Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet: fides in diabolo est a spū sctō: ergo eius motus ē a spū sctō. Instātia. liberū arbitriū est a spiritu sctō: ergo ⁊ eius motus. et licet credat oīa credēda/non tn̄ habet habitū fidei informis: q₂ piget eum credere et murmurat in credendo ⁊ tristat᷑. sicut dicitur de eo qui ↄtinet ⁊ tristat᷑ q̄ non est castus. Uel aliter dicimus q̄ diabolus non habet aliquam virtutē siue formatam siue informē: vel non habet fidem q̄ possit dici virtus siue formata siue informis: sed habet fidem vel habitum credendi ex supbia/vel inuidia/vel inani glīa. et ita non habet fidem q̄ sit a spū sancto: nisi f̄m q̄ est habitus. Ideo aūt nō habet fidē que sit habitus informis: quia non credit: piget enī credere ⁊ murmurat in credēdo. vn̄ licet credat oīa credenda: tn̄ non habet fidem que sit virtus formata vel informis. sicut ille qui abstiet ab oī illicito coitu: sed in hoc tristat᷑ q̄ non est cōtinēs/ s₃ potius incōtinēs. eodem mō diabolus credēdo sicut credit sc₃ cum displicentia/nō est fidelis sed infidelis. *Ad quartū* Ad quartū dicimus q̄ revera nullus motus virtutis etiā informis est pctm̄: sed fides diaboli non est virtus informis sed est sciētia naturalis qua naturaliter cognoscebat deū et adhuc cognoscit per speculū: q₂ nūq̄ vidit deum facie ad faciē. Q᷑ sit illud speculum postea dicetur qn̄ de cognitione angelorum dicetur. *Ad vltimū* Per hoc patet solutio ad vltimo obiectū: quia licet tam diabolus q̄ prauus xp̄ianus credat oīa credēda tn̄ q₂ placet homini ⁊ displicet diabolo: ideo potius virtus informis est in prauo christiano q̄ in diabolo. Ad primo obiectū ex opposita parte dicimus q̄ hec est falsa: oīs motus qui est in diabolo ex libero arbitrio est pctm̄: quoniā ille qui violētia extorquet᷑ non

est pctm̄.vnde dicim⁹ ꝙ exitus quo exibat diabolus
a corporibus obsessis non erat peccatū:nec voluntas
illa erat pctm̄ qꝛ erat coacta.Nec valet hec argumē-
tatio.credēdo murmurat/siue credēdo peccat:ergo
credere ē ei pctm̄.qꝛ actus cōcomitatus nō deformat
aliū actum:nisi ꝓcedat ab eo.sicut si aliqs ad ecc̄liaȝ
eat:ꝛ dum it videt mulierē ad cōcupiscendū:illa cō-
cupiscibilitas non deformat intentiōem:sed si ex illa
ↄcupiscētia iret ad ecclesiā tūc primus motus defor-
maret scd̄m:qꝛ retorq̄ret ipsum ad suū finem.Eodē
mō dicimus ꝙ murmur diaboli q̄ murmurat exeūdo
Opinio q̄- non facit ꝙ exitus sit peccatū:tn̄ fere omnes dicūt ꝙ
rundam eius exire erat peccatū ꝛ ꝙ diabolus erat perplexus
in exeundo inter duo mortalia.quoniam remanēdo
peccaret mortaliter faciēdo ↄtra p̄ceptū dei.exeūdo
etiā peccaret mortaliter:qm̄ ita est obstinatus ꝙ nō
Improbat posset exire nisi murmuraret.Sed hec solutio videt
doctor nobis impossibilis:quia fm̄ hoc deus p̄ciperet aliq̄d
diabolo qd̄ sciret ei esse pctm̄ necessario.qd̄ est cōtra
bonitatē dei:quia summe odit peccatū.quoniā ↄtra
bonitatē dei eēt precipere homini qd̄ sciret ipm̄ non
posse facere sine pctō:ergo eadē rōne cōtra dei boni-
tatem eēt p̄cipere aliq̄d diabolo qd̄ nō posset facere
sine pctō diabol⁹.Et sic patet ꝙ illa soluto nulla est.

¶De spe diaboli.

Tertia q̄o Tertio q̄rit de spe diaboli sic.Diabolus habet
hui⁹ capl'i. spem.sicut habet in iob.ca.xl.spes ei⁹ frustrabi
Ratio. tur:ꝛ vidētibus oībus anichilabit.ḡ diabolus sperat
Rō i oppo se habiturū vitam eternā.Cōtra.scit se habituꝝ post
situm. diem iudicij ignē eternū sicut dꝛ in baptisterio.Nec
te lateat sathana imminere tibi penas:īminere tibi
tormenta.Et demones in euangelio dicunt.Iesu fili
dauid cur venisti ante tēpus torq̄re nos?ḡ cum sciat
se torquēdū in penis eternis:non habet spem future
Solutō ali beatitudinis.Ad hoc dicūt quidam ꝙ licet credat se
quorum vehemēter torquēdū in penis eternis:tn̄ ex p̄sump-
tione sperat beatitudinē eternā.Et hoc videt velle
Job.xl. glosa bt̄i gregorij sup p̄dictū locū Job.xl.que dicit
Diabolus de mīa dei blanda sibi mentit ꝓmissione.
Hoc etiā videtur velle beatus gregorius qui dicit ꝙ
auctoritas illa itelligi debet de mēbris diaboli.mē-
bra enī diaboli ex presumptiōe promittūt sibi impu-
nitatē.per eādem auctoritatē videtur eodē modo ꝙ
In ↄ̄riū arḡ. diabolus ꝓmittat sibi impunitatē.Sed si diabolus
speraret a deo beatitudinē eternā:non summe h̄ēret
Resolutio eū odio nec summe vellet eum ꝑsequi.Ideo nobis
doctoris videt potius dicendū ꝙ diabolus non sperat btītudi
nem eternā a deo sed sperat magnā dilationē penaꝝ
suarū ꝛ diei iudicij multo maiorem ꝙ̄ erit:et de mīa
presumit vel sperat se per maximum tempus habere
libertatem regnādi in hoībus sicut mō regnat.ꝛ hoc
Solutō ali est in quo ꝓmittit sibi īpunitatē.Tn̄ posset dici sicut
quorum aliqui dicūt ꝙ diabolus tāte est arrogātie ꝛ obstina-
tionis ꝙ sperat a deo se habiturū aliq̄n vitam eternā
licet eum summe habeat odio.sicut aliquis sperat se
habiturū multa bona ab aliquo dn̄o quē tn̄ multum
odit.veꝝ est enim ꝙ eius membra licet modo sint in
inferno:aliquā tn̄ spem habēt adhuc.Vn̄ sicut habet
Math.vii. Mathei.7.aliqui dicēt:domine nōne in nomine tuo
ꝓphetauimus.ꝛc. et eodē ca.25.Dn̄e domine aperi
nobis.sed dicetur eis Nescio vos.Vtrū autē hoc idē
sit in diabolo ꝙ ita speret non potest sciri:cum nō sit
determinatum in scriptura.

¶Vtrum diabolus velit se esse malum.

Quarto querit vtrū diabolus velit se esse malū. Quarta q̄-
qd̄ sic probat.Diabolo placet malicia sua:qm̄ stio h⁹ capl'i
gaudet ꝛ ridet qn̄ facit hoīes ruere de pctō in pctm̄: Pria ratio
ḡ vult se esse malū. Item bonū inq̄tū bonū displicet ꝙ sic.
diabolo:ḡ malū inq̄tū malū placet ei:ḡ malicia sua Scd̄a ratio
placet ei:ergo vult esse malus. Item diabolus vult Tertia rō.
agere cōtra deū:quia vult ei resistere:ergo vult male
agere:ḡ vult esse malus.Si cōcedat.cōtra.diabolus Pria rō in
vult se esse malū:ergo vult sibi malū:ḡ odit se.Item oppositū.
diabolus nō vult se esse miserum:qm̄ non vult affligi Scd̄a rō.
penis a deo:qm̄ propter hoc ꝙ affligitur a deo valde
indignat.ergo si non vult se esse miserum/vult se esse
beatū:ḡ vult sibi bonū:ergo diligit se:ḡ non odit se.
Item ꝙ diabolus velit eē btūs sic probat.diabolus Alia ratio.
vult ꝙ oīa optata sibi succedant:ꝛ hoc est esse beatū:
ergo vult eē btūs. ¶Solutio.dicimus ꝙ diabolus Solutio.
non vult se esse malum.qm̄ cum ipse velit se esse/non
vult corruptionē sui esse vel suoꝝ bonoꝝ naturaliū:
malū aūt nihil aliud est ꝙ̄ corruptio boni naturalis.
Dicimus ḡ ꝙ hec est duplex:diabolo placet malicia
sua.Si malicia dicit priuatio boni falsa est.si malicia
dicit malū opus:iteꝝ duplex ē.qꝛ si respectus huius
verbi vult/cadat sup totū scilꝫ actionem ꝛ maliciam
actionis falsa est.si sup actionem vera est:qꝛ vult illā
actionē ꝛ sibi placet.et fm̄ hoc nō valet hec argumē-
tatio:diabolo placet malicia sua:ḡ diabolus vult eē
malus.quia prima vera est fm̄ ꝙ hoc verbū vult/nō
respicit nisi actionē ꝛ cōcludit acsi inspiceret totū:qm̄
in cōclusiōe hoc ꝟbū vult includit in se totū qd̄ sequi
tur. Ad scd̄o obiectū dicimus ꝙ hec argumētatio nō Ad scd̄m.
valet:bonum inq̄tū bonū displicet diabolo:ḡ malū
inq̄tū malū placet ei.qm̄ corrupto palato displicet ꝛ
dulce ꝛ amarū:ita diabolo qui est ex toto corruptus
displicet bona actio.tn̄ ei nō placet mala actio inq̄tū
est mala vt ipsam habeat:quia non vult corruptionē
suoꝝ bonorum naturaliū.vult tn̄ malā actionem in
hoībus inq̄tū est mala:ꝛ ipsa malicia id ē corruptio
boni placet ei in hoībus qꝛ scit ꝙ per hoc trahet eos
post se.Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hec argumēta- Ad tertiū.
tio non valet:diabolus vult agere cōtra deum:ergo
diabolus vult male agere.et ē ibi fallacia fm̄ ↄn̄s.qꝛ falla ↄn̄tis.
nō sequit ꝙ si aliqs vult vnū ↄuertibiliū ꝙ velit alid̄.
hāc aūt negamus:diabolus vult male agere.qꝛ non
vult actione sua corrumpere sua bona naturalia:qm̄
hoc aduerbiū male/significat corruptiōem:sicut suū
nomen.Ex hoc patet ꝙ diabolus nec vult sibi malū Opinio do
pene nec malū culpe:ꝛ ita diabolus non vult sibi ma ctoris.
lum.et ideo ꝓprie loquēdo dicimus ꝙ diabolus nō
odit se:hoc enī est ꝓprie odire aliquē velle ei malū.
Tn̄ potest dici tropice loquēdo ꝙ ipse odit se:qꝛ ita
operatur acsi odiret se.s.seipm̄ peccatis corrūpēdo ꝛ
interficiēdo.sicut dicit ibi.qui diligit iniquitatē odit
aīam suā.Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa
diabolus vult esse btūs.nec valet hec argumētatio:
diabolus vult ꝙ oīa optata succedant sibi:ergo vult
esse btūs.qm̄ hec nō est diffinitio beati.Btūs est cui
oīa optata succedunt.et ambrosius apponit:ꝛ nichil Ambros⁹.
mali vult.quasi dicat.btūs est cui oīa optabilia suc-
cedūt.i.optāda.ꝛ hoc nō est i diabolo:qm̄ diabolus
non vult ꝙ aliq̄d optandū sibi succedat.quoniā non
vult frui deo nec vult aliquā participatiōem habere
cum deo:tn̄ vult esse btūs quadam falsa btītudine vt
oīa que ipse optat succedant ei. Item diabolus non

vult esse malus sicut dictū est: ergo habet remorden
tem cōscientiā sicut homo qn̄ facit malū.ḡ sinderesis
Solutio. nō est extincta in eo.¶Solutio.Sinderesis est i dia
bolo sꝫ est extincta i eo trib⁹ mōis.Primo.qꝛ nō pro
mouet eū ad bonū nec ꝓmouere pōt: qꝛ nō pōt elige
re bonū.Scd̄o.qꝛ ex supbia vult agere cōtra deū licꝫ
sciat ꝙ ex hoc continget nocumētum suum:quia scit
ꝙ ex hoc grauius punietur. Tertio.qꝛ potius vult
se esse ꝙ̄ nō esse vt pugnet cōtra deū: cū multo meli⁹
esset ei nō esse ꝙ̄ esse.Primo modo extincta est in oī
bus dānatis. Scd̄o autē et tertio in solo diabolo est
extincta.qm̄ hoīes dānati potius vellēt nō esse ꝙ̄ esse
ꝓpter penas iferni in quibus sunt. Sed de solis par
uulis dꝛ ꝙ meli⁹ est eis sic esse ꝙ̄ nō esse.qꝛ nullā sen-
tiunt penā actualē ꝛ habent aliquā iocunditatē ex eo
ꝙ sunt.Habet tn̄ diabolus ↄscientiā remordentē nec
in eo extincta est aliquo modo sinderesis q̄n sp cōtra
dicat ꝛ mordeat ipm̄.hoc enī est pena eius maxima.

¶Questio quinti capituli.

ꝓbat ꝙ sic Quinto capitulo querit.vtꝝ diabolus velit deū
esse.qd̄ sic ꝓbatur:diabolus vult se esse:ḡ vult
se esse creatorē vel creaturā:sed nō vult se esse creato
rem.qꝛ etiā hoc non voluit a principio: ergo vult se
esse creaturā.ergo vult se esse creaturā dei.ergo vult
deū esse creatorē sui.ergo vult deū esse. Item anteꝙ̄
diabolus peccasset volebat se esse creaturā dei volū-
tate naturali.ꝛ adhuc habet eandē naturā: ergo ad-
huc vult se esse creaturā dei:ꝛ inde vt prius.Itē dia-
bolus voluit esse sicut deus ꝛ adhuc idē sibi arrogat
sicut dicit hieronym⁹. ergo adhuc vult esse si[mi]lis deo.
ergo vult deū esse. Itē diabolus naturali dilectione
diligit deū vt probatū est prius: ḡ diabolus naturali
In opposi dilectione vult deū esse. Contra.diabolus odit deū:
tum arḡ. ergo displicet ei ꝙ de⁹ est.ḡ nō vult deū esse.Itē dia
bolo displicet ꝙ deus potest eū tā acerbis penis affli
gere:ḡ diabolo displicet ꝙ de⁹ ē oṗs:ḡ nō vult deū eē
oīpotentē.sꝫ deū esse oīpotentē est deū esse:ḡ nō vult
Solutio. deū esse.¶Solutio. Diabolus volūtate rōnali siue
volūtate liberi arbitrij nō vult deū esse.nec valet hec
argumentatio diabolus vult se esse: ergo vult se esse
creatorē vel creaturā.qm̄ nō sequit si ego volo alteꝝ
duoꝝ equipollentiū ꝙ ego velim reliquū:et in his ar
gumētationib⁹ est fallacia ↄn̄tis:qm̄ cōstat ꝙ ipe non
vult se esse creatorem nec vnq̄ voluit:nec vult se esse
creaturā dei:qm̄ nō vult aliq̄d habere a deo. imo pi-
get eū ꝙ habet aliq̄d a deo:ꝛ ideo nō vult se esse crea
torē vel creaturā.tn̄ si cōcedat ꝙ vult deū esse creato
rem sui.nō seq̄tur ḡ vult deū esse.sicut nō seq̄tur: ego
volo ꝙ iste det michi centū marchas:ergo volo istuꝫ
esse demōstrato aliquo hoīe quē ego maxime habeo
Ad scd̄m. odio.Ad scd̄m dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet
diabolus ante pctm̄ volebat se esse creaturā volūta-
te naturali:ꝛ adhuc habet eādē naturā:ergo ꝛc. qm̄
duplex est volūtas diaboli:rationalis ꝛ irrationalis.
diabolus ante pctm̄ voluit se esse creaturā dei volun
tate rationali ꝛ nō volūtate irrationali:qꝛ esse creatu
rā cū dicitur relatiue nō subiacet volūtati irrationali
et ita ante pctm̄ volebat se esse creaturā tantū volun
tate rationali q̄ corrupta est in ipō ꝛ mutata. vn̄ non
Ad tertiū. idē vult illa qd̄ solebat velle.Ad tertiū obiectū dici-
mus ꝙ diabolus non vult se esse similem deo: qꝛ scit
hieronim⁹ tantum propter hoc se puniri. Q aūt dicit hierony.
ꝙ idē sibi arrogat diabolus dꝛ nō qꝛ idē sibi arroget
sed qꝛ se habet ac si idē sibi arrogaret: quia facit sibi
apostolos suos et ꝓphetas et martyres ꝛ regnū con
tra regnū dei. Ad quartū dicimus ꝙ diabolus vult Ad quartū
deū esse volūtate naturali irratōnali.sicut diligit deū
volūtate naturali irrationali. Poti⁹ tn̄ dicēdū est ꝙ Aliter dꝛ.
non vult etiā volūtate irrationali deū esse:quia volū
tas illa est cōcupiscentia quedā qua nō vult aliud nisi
sibi de quo dicit btūs dionysius ꝙ ipi cōcupiscent esse
viuere ꝛ intelligere.Et ita diabolus nō vult deū esse
illa volūtate: sꝫ illa volūtate cōcupiscit ipm̄ tanq̄ su-
mū bonū.Cum aūt non velit deū esse volūtate ratio-
nali:tn̄ non vult ipm̄ nō esse:qꝛ scit hoc esse īpossibile
Sꝫ obicit. sicut dꝛ in apoca. diabolus q̄tūcunqꝫ pōt Contra arḡ.
impedit glorificationē corporis xp̄i.i.ne numer⁹ pre-
destiatoꝝ impleat:ne dies iudicij veniat in qua scit se
detrudendū in penas inferni.ḡ vult īpedire glificatio
nē corpis xp̄i et scit hoc esse īpossibile:īmo scit etiam
sctōs ꝓficere ex sua tētatione ꝛ afflictiōe.ḡ vult illud
qd̄ scit esse īpossibile.ḡ nulla est ratio qua dictū est ꝙ
diabolus nō vult deū nō esse:qꝛ est īpossibile.Dicim⁹ Solutio.
ergo ꝙ diabolus vult multa que scit esse īpossibilia:
qm̄ sicut dicit hierony.sup illū locū ysa.Audiuim⁹ su hieronim⁹
perbiā moab ꝛc.p̄cipitata audacia plus audet ꝙ̄ pos
sit. Et iō bene pōt esse ꝙ diabolus vult deū nō esse.si
cut vult īpedire glificationē corpis xp̄i:lꝫ sciat hoc eē Prima cā
īpossibile.ꝛ hoc vult ipe ꝓpt duas cās.Pria est ꝓpt
irā suā saciādā.sicut aliqs irat⁹ blasphemat inimicum Scd̄a cā.
suū:licꝫ credat hoc illi ꝓdesse vt satiet irā suā.Scd̄a
causa est:qꝛ diabolus gaudet qn̄ tentatiōe sua trahit
aliquē ad regnū suū et diminuit regnū dei falso gau-
dio qd̄ ei cōpetit.

¶Questio sexti capituli.

Sexto capitulo q̄rit vtrū diabol⁹ habeat fomitē
et penitētiā sicut hō vel aīa.qd̄ ꝓbat:qꝛ fomes Arḡ ꝙ sic.
nichil aliud est ꝙ̄ ꝓnitas ad male cōcupiscēdū: sed in
diabolo est multiplex ꝓnitas ad male cōcupiscendū:
ḡ diabolus hꝫ fomitē.Itē.eccle.xxij. ipi⁹ cū maledi- scd̄o ad idē
cit diabolū aīaȝ suā maledicit:qꝛ de cōsilib⁹ idē est in
diuiduū.Cū ḡ diabolus ꝛ aīa ipij sint similia:ḡ cū aīe
ipioꝝ peniteāt vidētes dānationē suā ꝛ dicētes sapiē
tie.v.Quid nobis ꝓfuit supbia ꝛc. eadē rōne diabo
lus vidēs dānationē suā penitet. Sꝫ mō videt dāna-
tionē suā:ḡ modo penitet.¶Solutio.Dicim⁹ ꝙ re Solutio.
vera diabolus nō hꝫ fomitē. Fomes eī est corruptio q̄d fomes.
ꝓcedēs a carne in aīam rōnalē trahēs cōcupiscentiaȝ
humanā subito ad male ↄcupiscēdū.s.anq̄ ratio pos
sit deliberare vel cōsentire.Vn̄ dꝛ fomes a fouēdo qꝛ
fouet a carne ꝛ in carne.Michee.vij. ab ea q̄ dormit
in sinu tuo ꝛc.ꝛ talis ↄcupiscētia subita est:ꝛ ideo est
pctm̄ veniale:qꝛ fit sine cōsensu rōnis q̄ est rex i regno
aīe:ꝛ hꝫ principalē auctoritatē mouēdi siue ad bonū
siue ad malū.Ex hoc pꝫ ꝙ diabolus nō habet fomitē
lꝫ habeat multiplicē ꝓnitatē ad malū. Ois enī ꝓni-
tas ei⁹ est mortale pctm̄: nec opat aliud nisi p ↄsensū
sui deformis itellect⁹. Ad scd̄o obiectū dicim⁹ ꝙ dia Ad scd̄m.
bolus nō penitet nec penitere pōt de pctō suo. Dicit
enī btūs aug.de pctō in spm̄ sctm̄.tāta est labes eius
pcti ꝙ hūilitatē subire nō pōt.multo forti⁹ pctm̄ dia-
boli nō pmittit ipm̄ subire hūilitatē penitētie vel cō-
fiteri pctm̄ suū.lꝫ ↄsciētia remordeat eū. Talis eī est
natura supbie ipi⁹ ꝙ lꝫ torqueat eū ↄscientia ꝛ remor
deat nō pōt tn̄ confiteri pctm̄ suū vel enūciare ꝓpter
maximā et obstinate superbie arrogantiam.

¶De speciebus machinationum diaboli.

S Eptimo capitulo queritur de speciebus machinationū diaboli. Unde notandū q super illud iob.xl. Ecce behemoth quē creaui tecū fenū vt bos
Gregorius
comedet.rc. dicit btūs greg. Oēs antiqui hostis machinatiōes dn̄s fideli seruo iob ostēdit.s. q opprimēdo rapit q insidiando circūuolat q minando tenet r q suadēdo blāditur q desperādo frangit q pmittendo decipit. Oēs ergo machinationes diaboli cōprehendūtur sub istis sex speciebus machinationū.
In oppo^m
Sed contra. Apoca.xij. Proiectus est accusator fratrum nostrorum qui accusabat eos die ac nocte. Una g machinatio diaboli est vt accuset hoiem. Sz ista machiātio non est aliqua illarum sex. nec continetur sub aliqua illarum sex. qd probatur per hoc quia finis nō est ei quod est ad finem. Q autem diabolus minādo terret vel suadendo blandit vel aliqd illorum facit: ideo facit vt accuset hoiem: ergo accusatio talis nō est aliqua illarū. Nō ergo oēs machinationes diaboli continentur sub illis sex. qd est cōtra btm grego. qui dicit q omēs machinationes diaboli fideli seruo suo iob ostēdit.
Solutio.
¶Solutio. Dicendū est q accusatio diaboli cōprehendit sub se oēs machinationes: q ei accusatio nichil aliud est q eius tētatio sm q ea reddit hominē accusabilē. Et ita oīs ei tētatio: q hoiem reddit accusabilē accusatio est: r ita oīs machinatio diaboli accusatio dr. Sed sm habitudinē quā habet ad finē diaboli qui est vt nos simus accusabiles.i. digni iudicio et condēnatione: et ita patet q accusatio diaboli nō est aliud q aliqua illarū machinationū.
In oppo^m arguitur.
Sed eadē ratione videt q illa machinatio qua diabolus insidiando circūuolat cōprehēdat oēs diaboli tētationes: q de quolibet pctō pōt diabolus tētare insidiando et circūuolādo: ergo talis machinatio est cōis ad oēs tētationes: g nō debet distingui ab alijs sicut dictum est de accusatiōe.
Alia ratio
Itē diabolus tētauit dn̄m trib scz de supbia: de auaritia: r de gula. r primū hoiez similiter. Et in hoc docuit nos dn̄s vincere oēs tētationes diaboli: ergo oēs tentationes diaboli vel sunt de supbia vel de auaricia vel de gula siue luxuria. Sed iste sūt alie tētationes q ille sex. q iste tres nō continētur sub illis sex vel ecōuerso. nō ergo oēs machinationes diaboli sub illis sex cōprehēdunt.
Alia ratio
Bernard.
Item dicit btūs bernar. q diabolus pacientiā nostrā tētat p tribulationes: mundiciā p voluptates. g oīs machinatio diaboli cōtinet sub his duabus.
Alia ratio
Augustin.
Itē dicit btūs augustin q due sūt porte mortis.s. timor r amor: sz insidiari circūuolādo non cōprehēditur sub aliqua istarum duarum: quia vel cōprehendit vtramq vel neutram: ergo insidiari circūuolando non est aliqua specialis machinatio diaboli.
Alia ratio
Item per voluptates tentat nos diabolus dum suadēdo promittit. per timorem autē tentat vel occulte scilicet per insidias: et sic cadit in scdam speciem. vel aperte r hoc per facta vel per dicta. et sic cadit in primā speciem vel in tertiam Sed omnis machinatio diaboli fit per voluntatem siue per amorem vel timorem: ergo omnis machinatio diaboli continetur sub aliqua primarū quattuor
Alia ratio
ergo relique due sunt superflue. Item videtur q idē sit suadendo blandiri q promittēdo decipere. Cum enim suadendo blanditur falso promittit blanda: et cum promittendo decipit/suadet et blanditur. et ita videntur esse idē quarta species et sexta.
Solutio.
¶Solutio Dicimus q non est simile de accusatione et insidijs: quia omnis machinatio diaboli quocunq modo fiat siue occulte siue aperte continetur sub accusatione: vt patet ex predictis. Sed sub insidijs non continentur nisi occulte machinationes. Et ideo machinatio que fit insidiādo distinguitur ab his que aperte fiūt.
Ad scdm.
Ad secundo obiectum dicimus q non omnis tentatio nec omnis machinatio continetur sub aliqua illarum triū tanq sub superiori. Sed omnes possūt reduci ad illas tanq ad radices pter hoc q sunt de radicibus viciorum. Unde qui deuincit diabolū in his tribus tentationibus: per cōsequens deuincit illum de omni peccato et omēs eius tentationes. r ideo in tentationibus dn̄i non fit mentio nisi de illis tribus.
Machiatō et tēptatio dn̄t secūdū rōnem.
Machinatio tamen non est idem secundū rationē q tentatio. quoniā machinatio dicit tētationē diaboli secundum intentionē cause. Unde per causas precipitandi hoiem in peccato distinguitur machinatio.
Quid sit machinatō
Est enim machinatio intētio diaboli precipitandi hominem in peccatū per aliquā causam scilicet vel per insidias vel per minas vel aliquā causam siue occultationem. Notandū est autē q diabolus intendit quandoq precipitare hominē in peccatū simpliciter: et secundum hoc omīs eius machinatio cōprehendit sub aliqua de primis quattuor: quia vel intendit precipitare hominē in peccatū per insidias: r sic est secunda species. vel aperte: et hoc fit per voluptates. et tunc est quarta species: vel per timorem r hoc fit vel p facta atrocia: r tunc est prima species: vel per dicta cōminatoria et tunc est tertia species. Prima ergo intentio eius est precipitare hominē in peccatū simpliciter: r omnis talis intētio est machinatio aliqua de primis quattuor. Secūda intentio diaboli est postq pcipitauit hominē in peccatū precipitare ipm in profundum peccati. r hec machinatio diuiditur in duas que sequūtur: et ita non superfluunt ille due. in profundum autē peccati precipitat vel per desperationē et sic est quinta species. vel per promissionē impunitatis: et est sexta species. et per illas duas precipitat in impenitentiā. Ex predictis etiā patet que sit differentia inter quartā et sextam machinationē. Potest tamen sexta species cōprehendere nō tantū pmissionem impunitatis: sed etiā quamlibet aliam pmissionem: r secundū hoc diuiditur a quarta specie q quarta species rationi innititur qd notatur in verbo suadendi. Sexta autē vtitur sola promissione.
Questio.
Sed queritur sub qua istarū comprehēditur machinatio qua diabolus intendit precipitare hominē in peccatū inuidie vel ire vel accidie. videtur q non cōprehenditur sub aliqua illarum.
Solutio.
¶Solutio. Dicim q in peccatū inuidie quod torquet hoiem intendit precipitare hoiem blandiēdo per inanē gloriā. In peccatum autem ire vel accidie per blanditias inanis glorie vel auaricie: quia ista peccata quandoq procedūt ex inani gloria. quandoq ex auaritia. et ita diabolus intēdit precipitare in illa vel per blāditias hui vel p blāditias illius. et ita p quartā speciem.

¶De statu bonorum angelorum.

D Icto de statu malorū angelorum: cōsequēter dicēdum est de statu bonorum. Et primo de ordinib
Diuisio
et de distinctionibus et noībus eorum. Secūdo vtrum oēs mittātur. Tertio de angelis deputatis ad custodiā hoim. Quarto de scientia r contēplatione eorū.

Primo ergo dicendū est quid sit ordo angelicus. et qm ordines distingūtur p ierarchias inchoandū est a
Dyonisius qd sit ierarchia.
ierarchia quā describit btūs dionysius sic. Ierarchia est rerum sacrarum et rationaliū ordinata potestas in subditis debitū retinēs dn̄atū. Ordinata potestas ponit ibi vt genus. rationaliū ponitur ad differētiā irrationaliū. Sacrarum ponitur ad differentiā demonū r prauorum hoim quorum et si potestas sit ordinata: q oīs potestas a dn̄o deo est. sicut dicit apostol. non est tamē sacer eorum principatus in subdit. debitū retinēs pncipatū ponitur ad differentiā subditorum qui sunt res sacre et rationales: sed eorum est tantū obedire nō principari: q nō habent sub se subditos.
Triplex ierarchia scz supcelestis celestis subcelestis.
Est aūt triplex ierarchia. supcelestis/celestis/subcelestis. Supcelestis cōsistit in tribus psonis. celestis in sctis angelis. subcelestis in prelatis religiosis. Cū aut dictū sit de prima ierarchia. dicendū est de secūda.s. de celesti q triplex est. Superior: media: r iferior. q grece dicūr epyphania: iperphania: ipophania. Superior ierarchia celestis siue epiphania cōtinet tres ordines angelorū scz cherubin et seraphin r thronos. Seraphin inrpretatur ardēs siue succēdēs: q angelorū primi ordinis ministerū est accēdere hoies in dilectione dei: et ipsi
A q denoiatur primus ordo.
pre alijs ardēt in dilectiōe dei. Denoīatur aūt prim ordo a caritate: quia caritas est excellētissimū donū. Post caritatē vero scientia siue cognitio dei excellē
a quo scds
tius donū est: r ideo secūdus ordo a sciētia denoiat. quoniā cherubin iterpretat sciētie plenitudo. Post
a quo tri.
scientiā aūt sequit iudiciū: ideo ordo terti a dono iudicij nomen habet: r dicitur ordo iste throni. quasi sedes iudicis: q p ceteris donū iudicij plen accepersit et habēt i ministerio vt doceāt hoies iudicare Describit autē a magistris sic epiphania r sumit ista descriptio a verbis btī dionysij in ierarchia sua. Epiphania est incalescētis affectionis incendio: altioris intellect fastigio. iudicij libra resultatio distributa. Resultatio dicit ordo angelicus emphatice: q in eo resultat pulchritudo dei expresse. Distributa autē dicit quasi diuersis officijs tributa. et ponūtur ibi tres ablatiui propter tres angelorum ordines superiores quos continet epihpania vt dictum est. Uñ sensus est. Epiphania est resultatio incendio.i. p icēdiū incalescētis affectionis. hoc ptinet ad seraphin. Altioris intellect fastigio hoc pertinet ad cherubin. iudicij libra ad thronos. Dicit autē epiphania ab epi qd est supra et phanos qd est apparitio: q in istis ordinib expressi ap
Regla btī gregorij.
paret dei pulchritudo q in alijs. De istis ordinibus btūs grego. dat talē regulā. vnusquisq ordo ill rei
Improbat doctor rn̄az btī grego.
censetur noīe quā plen accipit in munere. Sz videt hoc esse falsū: qm cherubin denoiat a dono scientie: g sm hoc cherubin maiorē hz sciam q seraphin. quod pz esse falsum. qm hr apoca. penultio. latera ciuitatis
Glosa.
sūt equalia: r dicit ibi glosa. fides/spes/caritas r operatio: ergo in supna ciuitate qto qs magis diligit tāto plus cognoscit. Sed seraphin habet maiorē dilec
Solutio.
tionē: ergo maiorē sciam. ¶Solutio.
Auctoritas gregorij exponitur
Auctoritas grego. sic est intelligēda. Unusquisq ordo ill rei cēsetur noīe quā plen accipit in munere: plen respectu inferiorum ordinū. vl sic: quā plen accipit in munere.i. in officio siue i ministerio. Itē querit quare dn̄s potius dicit sedere sup cherubin q sup seraphin: cuz dn̄s potius quiescit in caritate q in sciētia.
Rō hui qōnis duplex
Hui duplex est ratio. prima est ad retūdendū presūptionem hoim: q nulla sciētia naturalis siue gratuita pōt attīgere pfecte ad deū. ideo dr sedere sup cherubin.i. super plenitudinē scientie. Unde perscrutator maiestatis opprimet a gloria. pūer.xxv. r nō erigas oculos tuos ad opes quas habere nō potes.
Scda rō.
Scda ratio ēvt ostendat homini q debeat querere deū sup scientiam vt i caritate q est sup scientiā: qm in caritate ē ei qes et delicie r perfectio quietis r deliciarum: r ibi inueniri pōt non in sciētia scdm se. Sicut aūt scds ordo denominatur a sciētia que est minus donū q caritas. ita r terti ordo denoiatur a iudicio qd est min donum q scientia. Qualis eni differētia est inter theoricam et
Dr̄a iter sciētiā et iudicium.
practicā: talis est differētia inter scientiā et iudicium q scientia dictat qd faciendū. iudiciū operat scdz preeūtis sciētie intellectū. Dictū est q caritas est excellē
probat doctor q sciā sit excellētior q caritas
tissimū donū. Sz videtur posse pbari q sciētia sit excellētior r melior q caritas. q scientia siue cognitio dei est vita eterna. Uñ iohā.xvij. Hec est vita eterna vt cogno. te deū verū r quē rc. Sz vita eterna excellētior r melior est q aliqd qd possit esse in homine: ergo scientia est excellētior et melior q caritas.
Scda rō.
Itē ratio est excellentior et melior omni alia vi aīe: q ipā est ymago dei: ergo rationis perfectio ē excellētior r melior q cuiuslibet alterius potētie: ergo est melior q perfectionis cōcupiscibilis. Sed pfectio rationis est sciētia siue cognitio dei. perfectionis cōcupiscibilis ē caritas: ergo scientia est excellētior et melior q caritas ergo primus ordo potius debet denoīari a sciētia q
Solutio p dicte qōnis
a caritate. ¶Solutio. Dicimus q sciētia siue cognitio dei dignissimū r acceptissimū donū est inqtum est beatitudo et vita eterna. In ea enim omēs sunt delicie sicut dicit beatus augustinus super illum locum. ps.lxxvij. Et ostendā illi salutare meū. q visio est tota merces r quia generat eam regit r ei imperat. qm
Excellētia caritatis.
rationis est imperare per cognitionem. Caritas aūt est excelletissimū donum inqtum cōsummat beatitudinem siue dei fruitionem. Non eni est magna delectatio comedere sine desiderio. quod aūt cū desiderio comeditur: delectabilius comeditur. Unde ecclesiastici.xxiiij. Hereditas mea super mel r fauum. memoria mea in generatione seculorum. Qui edūt me ad
Alia excellētia caritatis.
huc esurient rc. Est etiā excellētissimū donū in hoc q mouet ad opera. Eo eni q aliquis desiderat rē mouetur ad illam et operatur vt illam habeat. Unde q caritas est consummatio beatitudinis ponitur super ipsam scientiā que est beatitudo: et ideo etiam patet quare caritas dicatur plenitudo scientie a btō augustino. Media ierarchia que dicitur iperphania continet tres ordines.s. principatus: dn̄ationes: r potestates. Est autē ipphania diuina illuiatio sui participes inscalari reuerētia isigniēs vsū dn̄andi docēs arcēsq cōtrariū. Sui pticipes iterschalari reuerētia isigniēs dicit pter pncipatus q pre ceteris possidēt donū reuerentie. Uñ misteriū eorum est docere hoies exhibere reuerētiā his quib exhibēda est. qbusdā mag. qbusdam vero minus sm diuersos gradus prelationis. si
Aplus roma.xiij.
cut dicit apls Roma.xiij. Cui honorē honorē nemini quicq rc. vsū dominādi edocēs hoc ptinet ad dn̄ationes q docent nos qualiter debem subditis dn̄ari. qd dn̄ari nichil aliud est q docere subditos volūtatē dei.
Gregorius
vnde grego. Prelatus totiēs ad apostasie crimen dilabitur quotiēs preesse delectatur. Arcēs cōtrarium pertinet ad potestates q arcēt a nobis cōtrarias potestates ne nos ipediāt qtum vellent in exhibēdo reuerentiā vel in dominādo subditis vel in alijs bonis

Nota. operibus. Dicit aūt yperphania ab yper qd est inter
et phanos qd est apparitio quasi interna siue media
apparitio: qr in angelis ierarchie istius medio modo
apparet dei similitudo. Tertia ierarchia q̄ dicit ypo=
phania tres habet ordines. s. virtutes/ archangelos/
angelos q̄ describit sic. Inferior ierarchia celestis siue
q̄d sit ypo= ypophania est diuinū participiū nature legib⁹ occur=
phania. rens/secreta reuelās pro capacitate discreta. Nature
legibus occurrens. hoc pertinet ad virtutes q̄ mini=
steriū habent faciendi miracula ꝛ docent sctōs qm̄ de=
beant miracula facere. Secreta reuelāt. ꝛ hoc perti=
net ad archāgelos ꝛ angelos. pro capacitate discreta
ponit ad differētiā angeloꝝ ꝛ archangeloꝝ. qm̄ maio
res maiora vt archāgeli. minores minora reuelāt vt
angeli. per archangelos reuelantur ꝓphetis maiora
secreta vt hoc Ecce virgo cōcipiet. Esaie. vij. sicut per
angelos minora. vt illud de iuda. episcopatū eius ac
cipiet alter. ps. cviij. Et Actuum primo. Et dicitur
ypophania ab ypo qd est sub ꝛ phanos qd est appari
tio qm̄ in inferiori modo ꝛ minus q̄ in alijs ordinib⁹
apparet dei similitudo in ordinibus hui⁹ tertie ierar=
chie. Obicitur autem de media ierarchia. quia vide=
tur q̄ ordo cui⁹ officiū est reuereri debet poni super
Eccle. xxx. oēs ordines. qr dicit Ecclesia. xxx. timor dn̄i sup oīa
se supposuit. Sed cōstat q̄ hic est timor reuerentie q̄
est dignissimus timor: ergo timor reuerētie est super
caritatē ꝛ super sapientiā. ḡ ordo principatus cu⁹ est
Scd̄a rō. timor reuerētie est sup cherubin ꝛ seraphin. Itē pri=
mū preceptū decalogi est de reuerentia dn̄m deū tuū
Exodi. xx. adorabis ꝛ illi soli seruies. Exodi. xx. seruies seruitu
te q̄ dicit latria cui⁹ species est reuerētia. Sz cū eadē
Apoca. xix sit mensura hoīs q̄ ꝛ angeli: sicut dr in Apoca. xix. ḡ
sicut reuerentia q̄ species latrie est: est prima mēsura
hoīs. ita debet esse prima mēsura angeli. ḡ vel prima
in ascēdendo vel in descendendo. ergo ordo angelic⁹
cuius est reuereri vel est de suprema ierarchia vel de
Tertia rō. infima: nō ergo de media. Itē reuerētia est suprema
pars vite actiue qua volum⁹ honorare deū ꝓpter se.
nec expectādo inde lucrū vel tēporale vel eternū. hec
est filialis reuerētia qua nullū seruitiū grati⁹ est deo
Sed prudētia spūs est de vita actiua qm̄ eius est re=
gere operationes virtutū: ergo ordo reuerētie. s. ꝑn
cipatus debet esse supra ordinē prudētie. i. sup thro=
nos quorum est iudicare qd non potest esse nisi p pru
Quarta rō dētiā. Itē reuereri tantū est minoꝝ: dn̄ari tm̄ est ma=
ioꝝ: sed qd maioris est sm̄ q̄ maius dignius est. ergo
dignior est ordo dn̄antiū q̄ principatuū: ergo debent
Solutio. poni super illū. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̄ re vera timor
et p hoc ad dn̄i sup oīa se superposuit qd etiā sic est ītelligendū.
primum. quia q̄tomagis quis diligit deū et saporat eius dul=
cedinem: tantomagis timet admittere et magis vult
honorare. Timor ergo super omīa est non tanq̄ con
summans alias virtutes vel beatitudinē: sed tanq̄ cu
stos aliarū ꝛ simul tenens illas sicut pondus virtutū
Gregorius sicut dicit btūs gregorius. Anchora mentis pondus
timoris. et ideo caritas que consūmat beatitudinem
potius ponitur in supremo gradu q̄ timor qui non
Adscōm. consūmat sed tantū custodit. Ad secūdo obiectū dici
mus q̄ reuerentia quedā est filialis: quedā initialis.
Filialis reuerentia consūmatio est vite actiue: ꝛ ideo
principatus cuius est reuerentia filialis ponitur īme
diate post superiorē ierarchiā que virtutibus perfici
tur contēplatiuis. Reuerētia aūt initialis in pmo gra
Ad tertiū. du est ꝛ pertinet ad primū preceptū. Ad tertio obie=
ctum dicimus q̄ prudētia duo habet officia: vnū quo Duo officia
regit operationes virtutū. aliud quo quietat aīam a prudentie.
muscis mordentibus ne perdant suauitatē vnguenti
et secundū hoc est virtus contēplatiua et super totaz
vitā actiuā. Ad quarto obiectū dicimus q̄ reuerētia Ad quartū
est cōmunior: ꝛ magis necessaria est q̄ dn̄ari: ꝛ ordiat
hoīem ad deū faciendo ei seruire filialiter. dn̄atio ve
ro ordinat hoīem ad subditos suos nec necesse est vt
per hoc seruiatur deo filialiter. Multi em̄ plati mer
cēnarie seruiūt deo: qr inde expectāt premiū eternū.
Item obicitur de dn̄ationibus. Qui enī dn̄atur alijs Obiectio de
oportet q̄ per sapientiā dn̄etur. vnde Math. v. Vos dn̄atiōibus
estis sal terre. ꝛ tertij regū. iij. Dabis dn̄e seruo tuo
cor docile vt possit iudicare populū tuū et discernere
bonū et malū per sapientiā: ergo quā petebat vole=
bat regere subditos. Dn̄atio ḡ ꝓprie est p sapientiā
ergo dn̄atio statū sapientie habet: ergo de primo or=
dine vel in secūdo. ꝛ ita de prima ierarchia. Itē pote Alia rō de
statū est arcere demonia: illud idē pertinet ad archan ptātibus.
gelos. Unde dr de btō michaele Apoca. xij. Factum
est prelīū magnū in celo. ꝛc. vbi dr q̄ michael eiecit
diabolū ab ecclesia: ꝛ in thobia docet raphael archā
gelus modū eiciendi omne gen⁹ demonioꝝ: ergo idē
est officiū potestatū ꝛ archāgeloꝝ. Sz ordines distin
gūtur sm̄ officia: ergo idē est ordo potestatū ꝛ archā
geloꝝ. Item maius est facere miracula q̄ arcere de= Tertia rō.
monia: qr arcere demonia pertinet ad oēs sctōs. face
re aūt miracula ad paucos ꝛ sctīssimos. ergo dignior
est ordo virtutū q̄ ordo potestatū: ergo debēt ordīa
ri sup illū. Itez maius est reuelare secreta q̄ habere Quarta rō
plenitudinē sciētie: ḡ ordo archāgeloꝝ melior ē et di
gnior q̄ ordo cherubin. ¶ Solutio. Ad p̄dictorum Solutio.
euidentiā notandū est q̄ ordo predictus qui assignat
scd̄z btm̄ gregoriū distinguitur sm̄ status. Primus Prim⁹ sta=
status est incipientiū quoꝝ solū est implere precepta t⁹ īcipiētiū.
legis diuine tātū. Unde simplicibus sacerdotib⁹ qui
talibus presunt dr malachie. ij. Labia sacerdotis cu=
stodiūt scientiā et legē. ꝛc. angelus enī dn̄i exercituū
est. Sacerdotes enī simplices habent officiū angloꝝ
īfimi ordinis quoꝝ officiū est illuminare hoīes ad fa=
ciendū precepta legis diuine. Scd̄s status est ꝑficiē Scd̄s stat⁹
tium qui habent virtutes purgatorias que enumerā ꝑficientiuz
tur a dn̄o. Math. v. Bti mites. bti qui lugent. bti q̄
esuriūt ꝛ bti misericordes. Per vsus eī istarū virtu=
tū purgatur homo ab oī labe pctī post primū statuz
quē dn̄s ostēdit ibi bti pauperes spiritu. Iste stat⁹ se
cūdus ptinet ad archāgelos q̄ illumināt aīas maiori
luīe quo ostēdūt hoīb⁹ virtutes xp̄i ad imitationē. vt
mansuetudinez christi et alias. vt sic perfecte purgen
tur et plene excludatur ab eis potestas diaboli: ideo
medici sunt animaꝝ angeli ꝛ archāgeli. Terti⁹ status Terti⁹ sta=
est perfectoꝝ: qui habent iam virtutes purgati aīmi: t⁹ ꝑfectoꝝ.
quem statum dn̄s ostendit cum dicit. Bti mundo cor
de. beati pacifici. Istis proprie debetur potestas fa=
ciendi miracula: quoniam reducti sunt ad primū sta=
tum in quo dominus fecit hominem ad imaginem ꝛ
similitudinem suam. In quo statu domin⁹ dixit ade.
Dn̄amini piscib⁹ maris. ꝛc. Gen̄. ij. Un̄ btūs martinus Gen̄. ij.
imperauit coruis: ꝛ heremite solēt imperare bestijs.
Et apl̄s prime ad coll. iij. dicit q̄ tales edificant aurū
et argētū ꝛ lapides preciosos. sicut enī lapis p̄ciosus
habet mirabilē virtutem: ita ꝛ ipsi. hoc non est miꝝ:
quia per sapientiam qua eis desipit oīs caro viuūt in
carne supra oēm carnē. et ideo debet ꝓprie eis ptās

faciendi miracula in quibus presunt eis virtutes. sed
qm̄ diabolus fiduciā habet q̄ iordanis influat in os
eius ꝛ q̄ sternat sibi aurū quasi lutū: et q̄ sub eo sint
Job. vij. radij solis Job. 7. machinat eis spiritualia suscitare
certamina quib⁹ eos molit deicere. Nā qui acceptus
est deo necesse est. i. vtile vel etiam ineuitabile: quia
tēptatio ꝓbet eū. ne aūt in agone succūbat cōfortat ꝛ
corroborat ab angelicis potestatibus: que mācipate
sunt officio cohercēdi noxias potestates. que āgelice
Quart⁹ g̃= potestates appropriato nomine appellant. Et hic est
d⁹ seu stat⁹ quartus gradus hoīs qui per exercitiū belli spūalis
potest defendere ꝛ regere regnum suum spūale vt de
similitudīe dei nichil amittat: nichil de similitudīe diaboli
subintrare permittat. Cū autē sic se habet homo: tūc
potest ceteris dn̄ari. vnde elegātissime dixit ille Tūc
oīa iure tenebis cū poteris rex esse tui. Qualiter aūt
oporteat prelatiōis dn̄ium exerceri suggerūt dn̄atio
nes angelice ab officio sic vocate: scilz q̄ dn̄ari debent
subditis suis. dn̄ari in hoc tm̄ vt de his voluntatē dei
nūcient ꝛ eis dei similitudinē imprimant et cōtrariū per
iusticiā destruant. Sed qr p̄cedentia mō mercēnario
fieri possunt scz propter regnū celoꝝ acquirendū vel
Sext⁹ gra habendū: ideo post hūc gradū sequit sextus gradus
d⁹ seu stat⁹ vt predicta faciat homo. non propter vtilitatē suam
etiā eternam: sed solius amore dei vel honore ad qd
promouet per iocunditatē mentis quā habet in pre=
cedētibus opibus et p ammonitionē ꝛ instigationē
angeloꝝ qui dicūtur principatus: qui edocende reue
rentie magisteriū accepērūt. quoꝝ officio vtitur apl̄s
Nō optiāz cuz dicit. Siue mādacatis siue bibitis siue q̄d aliud
similitudinē. faciatis: in gloriā dei facite. Cum autē venerit homo
ad hunc sextū gradū: positus est in summo cacumine
vite actiue: nondū tm̄ immunis est a strepitu muscaꝝ
egipti turbantiū aliq̄tulū sabbatū mētis ꝛ perdētiū
suauitatem vnguēti. quapropter ei opus est flagello
prudentie spūs cum quo abigat ciniphes volitātes:
id est curas et sollicitudīes subtilissime: tn̄ īportune
se ingerētes. vn̄ apl̄s ad Ro. viij. Prudētia spiritus
vita ꝛ pax. qua exn̄te in corde hoīs ibi habitat deus.
quia In pace factus est locus eius. ad similitudinem
angeloꝝ qui dicūtur throni a quibus etiam iuuātur
hoīes in hoc ꝛ promouent. cum aūt tali quiete exn̄te
in anima nullū est obstaculū inter aīam ꝛ deum. tunc
pura mētis acie videt deum per cōtemplationem ad
similitudinē angeloꝝ octaui ordīs qui dicunt cherubin:
a quibus etiā in hoc iuuātur ꝛ ꝓmouētur sm̄ officiū
sibi a dn̄o delegatū. Postq̄ enīz homo de virtute in
virtutem processerit: quasi de māsione in māsionem
vsq̄ in hirlm̄. i. visionē pacis: efficit de dn̄o ꝛ magiste
rio angelorū octaui ordinis qui docent sobrietatem
Otia simi= intellectus et contēplatōnis: et q̄ qn̄q̄ transeūdū est
litudo. ab amplexu rachelis ad amplexus lye. cum aūt videt
homo dei pulchritudinem pura mentis acie inflāma
tur amore dei ad similitudinē angeloꝝ noni ꝛ vltimi
ordīs qui dicunt seraphin. a quib⁹ etiā in hoc iuuant
Ultim⁹ sta= et promouent hoīes. hic aūt est vltim⁹ gradus vltra
tus seu gra quē homo ascēdere nō potest. Aperte ḡ demōstratū
dus. est quare precise sunt tot ordines angeloꝝ scz nouē ꝛ
Ad vltimū nō plures. et ex hoc pz solutio ad vltimā obiectionē.
Ad primū. Ad primo obiectū dicimus q̄ licet dn̄ationes vtant
dono sapientie in executiōe sui officij sicut ꝛ seraphin
non tn̄ est idē ordo. quia non distingūtur ordines pe=
nes dona quibus angeli habēt promouere homines
sed penes ea in quibus ipsi preualēt vt dictum est: et
in quibus hoīes promouent. archāgeli autē vtūtur
eodem dono ad purificandū aīas que purificant sm̄
speculationē speculi. i. per cognitionē dei q̄ est sapien
tia. Ad scōm rn̄demus q̄ archāgeli remouēt demo= Ad scōm.
nes a dn̄io hoīm ꝛ expellūt eos dn̄antes. potestates
vero eos excludūt ne dominiū sibi vsurpent vbi non
dominant. Ad tertiū dicimus q̄ officiū potestatū est Ad tertiū.
cohercere aduersarias ptātes: vt nullo mō dominē=
tur. Licet enī gn̄ale sit ad omēs remouere demonia
specialiter tn̄ pertinet ad angelicas potestates vsus ꝛ
exercitiū remouendi demones a cordibus sctōꝝ iam
purgatis: ꝛ hoc etiā paucioꝝ est q̄ facere miracula.
ad hoīes enī sctōs iam penitus purificatos pertinet
opatio miraculoꝝ. Ad quartū dicimus q̄ sciētia que Ad quartū
ptinet ad cherubin est cognitio diuīa sm̄ q̄ ea vident
res diuine pura mentis acie. reuelatio vero secretoꝝ
que pertinet ad archāgelos est de illis q̄ pertinēt ad
ꝓmotionē fidei: vt de natiuitate filij dei ꝛ eius virtu
tibus et factis ipsi⁹ per q̄ subleuat homo sup p̄cepta
legis naturalis ad maiorē assimilationem per quam
purgatur magis ac magis. ꝛ ex hoc patet q̄ dignius
est officiū cherubin q̄ archangeloꝝ. Ex p̄missis patet Corrolariū
quomō assignāda est distinctio angelicorū ordinū sm̄
beatū grego. licet aliter assignet a btō dionysio: sicut
sequētia declarabūt. In hoc tamē est ꝯuenientia inter
ipsos q̄ neutrius assignatio fit penes diuersitatē do=
norū vel virtutū: cum in oībus ijdē sint pares in suo
mō: sed penes prerogatiuas siue excellētias in donis
seu in virtutibus quibus sunt prediti. non q̄ adinicē
se excellāt in essentijs virtutū sed in priuilegio operū
vel vsuū. sicut est etiā in hominib⁹: q̄ quidam in vsu
māsuetudinis p̄eminēt alijs: vt moyses. alij vsu hu=
militatis: vt dauid. ꝛ sic de ceteris. Hec aūt varietas
et distinctio prerogatiuaꝝ siue excellentiaꝝ requirit
vt sit armonia in ierarchia celesti.

¶ Dubitatio orta ex verbis gregorij.

His visis restat adhuc dubitatio de tota diuisi=
one. quia dicit greg. sup illud Math. v. Beati Gregorius
pacifici. q̄ octo sunt btitudies. dicit inquā q̄ illa bti Mathei. v
tudo q̄ tāgit cum dicit Beati qui ꝑsecutionē pa. ꝛc. Prima rō
non consummat vel ꝑficit beatitudinē que in septem
precedētibus plenarie ꝯtinet: sed qd ꝑfectū ꝛ cōsum
matū iudicat ꝛ ostendit. Et ibidem dicit alia glosa q̄ Glosa.
cōsummatio dn̄ici sermonis in illis septez cōsistit. qd
aūt subdit Bti qui ꝑsecutionē pa. ꝛc. nō est additio:
sed precedentiū explanatio. sed ille septē btitudines
in illis tribus primis ordinib⁹ habētur. ergo reliqui
ordines q̄ supsunt inutiliter subsequunt. vn̄ abūdās
et superfluus videt esse numerus ordinū. Itē sup illud Scd̄a rō.
Deutrono. vi. Diliges dn̄m deū tuū. ꝛc. btūs Bern̄. Bernard⁹.
sic exponit. diliges dulciter/sapiēter/ꝛ fortiter. ergo
cum per sapientiam diligatur deus sapiēter ꝛ preter
sapiēter sic fortiter. videt q̄ sapientia nō sit suprem⁹
ꝛ vltim⁹ gradus. vn̄ nec seraphin qui dono illo predi
tus est debet esse suprem⁹ et vltim⁹ ordo: īmo altius
assignādus est ordo sup illum scz decimus. Itē cum Tertia rō.
ierarchia hūana ad instar et exēplū celestis ierarchie
ordinata sit ꝛ distincta: sicut moysi figuraliter p̄ceptū
est vt tabernaculum erigeret in terris iuxta typum ꝛ
similitudinē eius qd ei mōstratū est in celis. cuz excellē
tissimus in ierarchia humana scz christus non nisi se=
ptez caracterib⁹ preditus fuerit q̄ enumerat Isa. xi. Isaie. xi.
cū sm̄ preeminentiā donorū debeāt assignari ordies

angelorum: videtur q ordines angelorum sub septēnario
Notandū. debent claudi. Ad horum determinationē notādum q in angelis qtū ad pmos ordines est pfectio puritatis: qtum ad tres medios ordines excellētia opis sup simplicē puritatē: qtum ad tres vltimos ordīes consummatio contēplationis. status enī puritatis in hoībus distinguitur in tertiū gradū et sex seqntes. sz tertius gradus est status simplicis puritatis sine pre
Ad primū. rogatiua dignioris opatiōis. Ad pmo ergo obiectū dicimus q septēnari⁹ donorum cōprehendit ⁊ respōdet nouenario angelorum ordinū. per timorem enī habuit christus statū primi ordinis: sz statū prime silitudis. q2 qui timet deum faciet bona. per pietatem que adaptatur māsuetudini statū purgatiōis et sic statū scdi ordinis. per scientiā vero qua se bene regit homo in dei silitudinē in medio praue ⁊ puerse natōis habuit statum prime puritatis in quo assimilatus est anglis tertij ordinis. p fortitudinē aūt cuius ē tenere regnū suum ⁊ fortiter aduersarios debellare: cōparatus est potestatibus. per hoc etiā q p fortitudinē gubernāt prelati subditos sapiēter ⁊ facile. propter qd dicit de
Cāticorum. v illis in canticis. v. Manus tue tornatiles. i. faciles et leues ad opera. obtinēt ipsi statū dñatiōis. p consiliū siliter duo ordīes cōprehēdunt. per cōsiliū enī spūale opa sua excellētia subleuat ad hoc vt oīa illa faciant sibi ad honorem dei. qd pertinet ad principatus. per cōsiliū etiā qd est idem in essentia cum prudētia spūs quietat mēs hoīs vt sit quieta sedes dei quod ptinet ad thronos. per intellectum status cherubin obtinet
Ad vltimū per sapientiam status seraphin. Per predicta patet solutio ad vltimo obiectum ⁊ ad primū: quia septez btitudines siue septē dona cōprehendūtur in primis tribus ordinibus siue gradibus qtum ad oēm suam plenitudinē ⁊ prerogatiuā. sed sicut dictū est septem beatitudines siue septem dona cōprehendūt nouem
Glosa. ordines. vñ sicut dicit glosa. ea que sequunt addūtur ad explanationē septem beatitudinū. explanātur enī septē btitudīes per ea q sequūtur ⁊ adaptant ordinibus angelorum. Exprimit enī status pbatōnis ⁊ officiū potestatū per hoc qd subdit. Beati qui persecutionē patiūtur propter iusticiam. status autē prelationis ⁊ officiū dominātū exprimitur cū dicitur Uos estis sal terre. quia sale sapiētie debetis salire subditos vros qd est eos facere sapiētes ⁊ deiformes. hoc enī est officiū ierarchie vt dictum est. status vero filialis reuerentie qui pertinet ad principatus exprimit a domio vbi dicit. Sic luceāt opa vestra corā hoībus vt glorificetur pater vester qui in celis est. status vero plene quietis qui respōdet thronis ostēditur a dño cū dicit Math. v. ⁊ Luce. vi. Si quis percusserit te invnam ⁊c. gradus vero cherubin ⁊ seraphin ostenditur a dño in hoībus cū dicit Uos estis lux mūdi. In luce enī duo notātur. sz cognitionis illuminatio: ⁊ amoris ardor
Ad scdm. Ad secundo obiectū dicimus q beatus Bernardus distinguit tres modos diligendi deū. primo enī debz diligi deus sapiēter id est discrete. vt nichil preter ipsum diligatur. secundo dulciter: vt preter eius dulcedine omnia alia ei desipiant. etiam fortiter: vt nullis aduersitatibus possit auelli a deo. et sic cōprehendūtur omnes status: sed non distincte. quia in omnibus superioribus statibus inuenitur fortis dilectio. in secundo ⁊ tertio inuenitur primo dulcis. in primo aūt inuenitur sapiēs et discreta. Et per hoc patet solutio ad secundo obiectum.

¶ De distinctione ordinū fm btm dionysiū.

Postq distincti sunt ordines fm grego. restat vt distinguātur fm dionysiū. Conueniūt autē eorum distinctiones in hoc q fm prerogatiuas officiorum ⁊ numerū ipsorū donorum quibus prediti sunt angeli distinguūtur. Et hoc est qd dicit beatus dyonisius q Dyonisius vnusquisqz ordo sortit noīationē propriā excellentiā exprimentē. et huic consonat qd ait greg. vnusquisqz Gregorius ordo illius rei censet nomine: quā plenius accepit in munere. Non plenius respectu inferiorum sicut exponitur a qbusdā: sed plenius qtū ad officiū. In assigna Quō cōue tione enī triū ordinū superioris ierarchie cōueniunt. niūt et quo sed dionysius in media ierarchia pmo ponit dñatiōes mō differūt deīde virtutes: tertio loco potestates. in īferiori vero dyonisius ⁊ ponit pmo principatus: in quo disgregat a gregorio. gregorius Reliqui duo sz archāgeli ⁊ angeli ab vtroqz similit ordinant. Querit aūt dionysius cum inferiores spūs questio btī appropriata noīatōe censeant angeli: quare vocabu dyonisij. lum illud ad oēs spiritus extendat. Et ad hoc soluit Solutio. ipse q oēs sūt manifestatiui silitudinis dei in hoībus. hoc aūt vicinius/propinquius/ac familiarius faciunt angeli infimi ordinis. hoc aūt ⁊ solū est eorum dignitas. vnde licet ad eos restringat nomen angeli: tñ ad ceteros ampliat propter officiū qd oibus est cōe. Sz videtur q aut gregorius aut dionysius preposteram faceret assignationē. Respōdemus q nō est inter eos discrepātia: nisi fm supficiē. nec ē ibi realis pposteratio: sed tm̄ noīalis. q2 dñatiōes fm dionysiū mouent in deū et ei famulantur omī seruitute deposita absqz reflexiōe ad cōmodū temporale vel eternum. et hoc etiā docent hoīes. hoc aūt officiū habēt principatus fm greg. qui solo reuerētie filialis motu amant deū et bona eius: nō sibi sed illi. Itē dñatiōes fm grego. Alia ratio essentialiter idem sunt q virtutes scdm dionysiū. q2 virtutis fm dionysiuz est docere prelatos vt facile et perseuerāter q ad officiū prelatiōis attinēt exequant gaudēter tollerādo. sicut dr in actib⁹. Ibāt apostoli gaudentes. ⁊c. et in canticis. Canticorum. v. tornatiles vocant prelati quo ad facilitatē operum. idem autez opus dñationū scdm greg. Item ad principatus fm Alia ratio dionysiū pertinet vniuersalis ducatus ⁊ vlē regimen in dei silitudinē. hoc aūt facere virtutū est fm assignationē gregorij. In potestatibus vero cōueniūt: quarum est (vt ait dionysius) cadere ne aliquid aduersū possit nocere. in archāgelis etiā non discrepāt: licet beatus dionysius dicat q eorum sit prophetias reuelare. vt gabrielis qui nūctius fuit incarnatiōis. q2 eoipso ptinet ad eos docere hoīes ytutes christi q sz sunt purgatorie. Sic ergo patet quomōvtraqz assignatio alterā vicissim includat. cum q essentialit reducat ad alterā nulla debet esse de noibus contentio. Sed magister Obiectioz hugo de scto victore ponit in questione. cū btūs dio predicta. nisius habuit ab aplo qcqd dixit de hmōi ierarchijs quia apls vidit intuitu dei que ei reuelauit. vñ btūs dyonisius vocat eum preceptorē et mgrm. nō debuit (vt videt) alium ordinē angelorum ponere q illū quem ponit aplus ad Ephe. 3. dicens. Multiformē sapiam suā reuelauit deus dñationib⁹. ⁊c. Non autē sic ordinantur a dyonisio sicut ibi ordinant ab apostolo. Ad Solutio. qd rñdit isdem magister hugo q non nominātur ab apostolo ad ordinādū sed ad ostēdendū quibus per aplos reuelatū fuerit mysteriū incarnatōis. prius enī nō angelis innotuit. sed sicut dt Isaias. lxiij. in psona eorum. Quis est iste qui venit de edom. ⁊c. Et ipsemet

mgr hugo addit inquiēs. ⁊ si qua alia ratio est quam non possum videre mō. Non est aūt pretermittēdum quod dicit btūs dionysius q ierarchie est regere se ⁊ etiam alios in dei similitudie ⁊ per dei similitudinē. hoc enī est facere hoīes deiformes. vnde isdē dicit q ierarchia est imitatio ad deū ⁊ vnitas qtum possibile est. Inquit xps. Johis. xvij. Rogo vt ipi vnum sint
Obiectioz sicut ⁊ nos vnum sumus. Facta distinctione ordinū in
istā obiecti nouenariū opponit in ɔtrariū ex ybis beati dionysij.
onē ordinū ait enī seraphin eē mobile calidū acutum incessabile feruidum superferuens. Mobile dicit propter naturā ignis siue amoris. est ergo in eo motus amoris. Ois aūt motus (vt asserit Aug.) est ad aliqd adipiscendū vel non amittēdum. nam omnis motus imitātis aut fugiētis aliqd est. sz cōstat q motus quo dr seraphin mobile: non est motus fuge sed potius imitatiōis et electionis. talis enim motus semp est ad nobiliorē ⁊ dignorē statum acquirendū q sit status in quo est id qd mouet ad ipm: altas enī non moueretur ad illū. nam finis melior est ⁊ magis eligendus his q ad finē q status ille excellentior est q status seraphin ex quo seraphin mouetur ad eū. q ab illo deberet noiationē recipere ordo aliquis: qui tāto erit dignior seraphin quāto gradus gradū precellit. ⁊ sic videt q seraphin
Rō p quaz nō sit ordo nouissimus aut supremus. Opponit etiā
pbat oppo de ybis dionysij. nam cum deus sit centrum prorsus
situm. imobile. quāto aūt aliquid vicinius est centro: tanto minus habet de motu. seraphin aūt cōiūctione imediatissima appropīquat deo. quō est verum seraphin
Scda rō. eē mobile sicut dicit dionysius. Itē seraphin vocatur
Rō in ɔriū acutum ab ipo: q2 penetrat vsqz ad archana dei. Sed cōtrariū videt dicere dionysius cum dicit q mouetur
Solutio. circa diuina. si enī circuit non penetrat. Responsionē qd sit motus quo seraphin dicit mobile aperit btūs pertus. prima Petri primo dicēs. In quē desiderāt
Hugo angeli pspicere. Et mgr hugo de scōvictore exponit terminū illius motus. dicit enī q in cognitiōe siue in cognoscere est motus ille. quia illud cognoscere est videre/gustare/⁊ sic de alijs sensib⁹ spūalibus. vñ est status oīm bonorū cōgregatione pfectus. et iō dicit
Augustin⁹ aug. q visio est tota merces. Et sic simpliciter potior est cognitio q dilectio. tñ q2 dilectōnis q est bonitas ipsius visionis perfectio cōsūmatiua et augmētatiua atqz ɔseruatiua penes desideriū amoris cōsistit: sicut superius diffusius monstratū est. cōsummatiuū autē
Ad primaz naturā suppositionis hz. ideo amor visioni suppo-
opponēm. nitur: ⁊ ordo seraphin ordini cherubin. ⁊ sic soluit pria
Ad scdam oppo sitio. Ad aliā rñdendū est q est motus labori
duplex mo sus qui est actus imperfectus. qui quanto magis in-
tus qui sit cendit: tanto amplius elongat id qd mouet a centro
in deum. imobili qd est de⁹: et is est motus inferiorum mobiliū seu naturalium. Est et alter motus qui poti⁹ causatiuus est quietis: imo quietationē auget ⁊ cōplet eo q appropinquat ad deum: ⁊ vnit deo: qui solus stabilisqz manēs dat cūcta moueri. ⁊ iste motus in supmis spiritibus locum habet. tali igitur motu denoīatur
Ad tertiū. seraphin mobile. Ad tertiū et vltimū respōdendū q licet seraphin diuine maiestatis archana rimet ex pte qtum se extēdit possibilitas creature: verūtñ diuinitatis celsitudinē nō attingit. illū eniz gradū retinuit sibi trinitas: que sola suijpsius contēplatrix est. q2 sic sibi soli nota est et homini assumpto qui est tertia in trinitate psona. et ideo seraphin dicit penetrare circa diuina: non autē penetrare diuina.

¶ Quartus tractatus.

Dicto de ordinibus ⁊ misterio angelorum gñalit: dicēdum est specialiter de ministerio angelorū qui custodiūt homines: scilz de angelis deputatis ad custodiam hominum. Dicit aūt auctoritas sup illud euāgel. Math. 18. Angeli eorū semp vident faciem patris mei qui in celis est. Magna dignitas animarum: quibus deputati sunt angeli ad custodiam. Cuilibet aīme (sicut dicit auctoritas) deputati sunt duo āgeli. vnus ad custodiam: reliquus ad exercitiū. Circa hāc questionem primo querit vtrum angelus qui deputatus est ad custodiā hominis: semp custodiat hoīez cum effectu. scdo vtrū angelus custodiens petōrem: suo desiderio frustret. tertio vtrum deus frustret sua intētione qua dat homini angelū malū ad exercitiū. quarto vtrū angelus aliqs deputatus fuerit christo ad custodiam: silīter vtrum antichristo fuerit aliquis angelus deputatus ad custodiam. quīto vtrum diabolus intret in cor peccatoris: et vtrum sit immissor malarum cogitationū. sexto vtrum bonus angelus aliquādo relinquat hoīem propter peccatū. septimo vtrum diabolus cesset aliqñ a tēptatione. octauo de illo verbo Job. 25. Qui facit ɔcordiā in sublimibus Job. xxv. suis. nono dicemus de merito bonorū angelorum. decimo et vltimo vtrum angeli priuent suo premio: scilicet gaudio quod habent de conuersione hoīm.

¶ Questio vtrum angelus semp custodiat hoīem cum effectu.

Circa primū. videt q āgelus sp custodiat hoīez cum effectu sic. q2 amicus ē ⁊ habet hoc in mā- Prima rō datū. bonus autē est ⁊ obediēs ⁊ ṗterea fortior est in infinitū diabolo: q potest eū oīno reprimere. et scit ⁊ vult. igitur. ⁊c. Preterea. angelus deputatus est ad Scda rō. custodiā hoīs: sed angelus sp facit qd debet facere: q angelus sp custodit hoīem. igit homo semp custodit ab angelo: igitur homo nunq peccat. Ad hoc dicūt Solutō ali quidā q nō valet hec argumētatio: angelus custodit quorum hoīem: ergo homo custodit ab angelo. et hoc pter auctoritatē Hieremie. 51. Curauimus babylonem: ⁊ non est sanata. Sed hec solutio nulla est: q2 si vniformiter sumat actiuum ⁊ passiuū: cōclusio vera est sicut Improbat doctor hāc opinionem prima. ¶ Solutio. Custodire accipit dupliciter: quia Solutio. custodire precise potest dici de āgelo nichil omittēte de cōtingētibus qtum in se est ad hoc vt homo non peccet. ⁊ fm hoc angelus semp custodit hoīem: ⁊ hō semp custodit. sed non sequit: homo semp custodit: q non peccat. ⁊ ē ibi fallacia fm ɔsequēs. licet enī illa Fallā ɔñtis. sint sibi adiūcta: non tñ ex necessitate. sicut hic. iste est comptus ⁊ errabūdus de nocte: q est adulter. Si yo custodire dicit angelus. i. per suū officiū facere vt hō nō peccet. fm hoc nec angelus semp custodit hoīem: nec semp homo custodit ab angelo. quia si hoc esset: nunq peccaret. angelus tñ semp cōsequit finem qtū in se est. q2 nichil omittit de ɔtingētibus sicut orator vel medicus vt sit bonus vult istum saluū fieri sicut deus scilicet qtum in se est.

¶ Questio vtrum angelus malus datus sit homini a deo ad exercitium.

Circa scdm sic qrit. Angelus mal⁹ datus est hoī Scda qstio a deo ad exercitiū: sz vt cautior ⁊ humilior fiat h⁹ tractat⁹ et ad hoc dat ei a deo: igit deus vult q iste fiat inde Prima rō cautior. sed non fit. sit ita. q non quicqd deus vult fit.

Solutio ꝙ rundam

Ad hoc dicunt quidã ꝙ cum dicit̃.angelus datus est hoĩ a deo ad exercitiũ:vt hõ exerceatur.iste dictões ad.vt.diuersas hñt significatões. qñq; enĩ significant cãm finalẽ.vt ibi.Paulo datus est stimulus sathane vt hũiliet̃:vel ad hũliatiõnẽ.qñq; notãt cõsecutionẽ vt ibi.Lex subintrauit:vt abũdaret delictũ.ad Ro.v. qñq; debitum siue obligationem:vt hic. sed ſm hoc probatur ꝙ obligatio sit circũstãtia obligatõis:vt cũ dicitur iste obligat̃ vt faciat hoc vel ad faciendũ hoc.

Probat̃.

Opinio doctoris.

Hos ño dicimus ꝙ hmõi dictiones in tali loco significant causam finalem:ꝛ non valet illa argumẽtatio. deus donat istũ angelũ ad exercitiũ istius/ vel vt iste exerceat̃:ergo deus vult vt iste exerceat̃.et debemus inferre.ꝯ vult vel vellet ꝙ iste exerceatur.Si enĩ iste exercet̃:vult hoc deus. si aũt non exercetur non vult sed vellet:quia paratus est velle ꝙtum in se est.nñq; enĩ vult ꝙ diabolus exerceat cum ſm illos qui dicũt ꝙ actio mala ẽ a diabolo ꝛ nõ a deo.sed ſm illos qui dicunt ꝙ oĩs actio est a deo vera est hec.deus vult ꝙ diabolus exerceat istũ. demõstrato illo quẽ exercet. qz hoc verbũ exercet nullã notat deformitatẽ.

Bernard⁹.

Tertio querit̃ vtrum angelus bonus frustretur a desiderio suo:ꝛvtrum tristetur de casu hoĩs. videl̃ ꝙ sic.quia gaudet de resurrectiõe illius. Item delectatio est ei ex ꝓiectiõe cõueniẽtis cũ conueniẽti: ergo tristicia ex separatiõe. Item bt̃us bernũ. Malos angelos inuidie passio: bonos cõpassio mouet: vt sic semp in nos attendãt. Itẽ ysaias.xxxiij. Angeli pacis amare flebũt. Item christus fleuit ꝓ pctis iudeoꝝ. Videns inquit ciuitatẽ.ꝛc.Luce.xix. Item sup illud psal.lxviij. Quesiui qui simul cõtristaretur. glosa.ꝙ apostoli tristes erant de morte christi. solus christus tristis erat de peccatis iudeoꝝ. Tristicia illa nõ erat sensualitatis que pctã non attingit:sed ãime rõnalis ſm quã christus magis erat cõfirmatus ꝙ angelus.

Frima re sponsio.

Scda responsio.

Opio doctoris.

Frima rõ

Scda rõ.

Solutõ alĩ quorum

Improbatio huĩ opinionis.

Resolutio doctoris.

Quarto querit̃ vtrum christus habuit angelum ad custoditã sui.qđ videtur.quia super illũ locũ psal.90. Angelis suis mandauit de te.dicit glosa ꝙ hoc intelligit̃ tam de capite ꝙ de mẽbris. Et post ðr in euãgelio.Luce.22.ꝙ angelus astitit ei cõfortans eum.et si astabat et ꝛ cõfortabat eum:ꝯ custodiebat eum. Cõtra.dicit greg.super matheũ ꝛ lucam.ꝙ illa auctoritas Angelis suis mandauit.ꝛc.non intelligit̃ de capite:sed de mẽbris.ꝛ itez dicit glosa ꝙ illud qđ bene intelligit̃ de mẽbris:diabolus male itellexit de capite. Preterea ,pbat̃ hac rõne.qz fortioꝛ ꝛ potentioꝛ erat christus omni angelo etiã ſm ꝙ homo:ergo nõ indigebat custodia:ꝯ supflue deputat⁹ eẽt ei ãgelus ad custodiam. Ad hoc est cõis solutio ꝙ angelus nõ fuit deo deputatus ad custodiẽdũ sed ad miſtrandũ. Qđ igit̃ dicit glosa ꝙ illa auctoritas nõ intelligit̃ de capite:intelligẽdũ est pncipaliter et aperte.sicut ðr 3.Regũ.8.in Deutero.ꝙ in archa erãt tantũ tabule testamẽti:intelligẽdum est pncipaliter.quia preter tabulas erat ibi vrna aurea ĩ qua erat mãna ꝛ deuteronomiũ ꝛ virga aaron. Qđ autẽ dicit̃ Angelis suis mãdauit de te vt custodiãt te.sic intelligit̃.vt custodiant te et assistant tibi ad ministrandum.et ponitur impꝛoprie vt custodiãt.sikter cum dicitur Astitit illi angelus cõfortans eum.intelligẽdũ est sic.cõfortans eum.i.habẽs se ad modum confortãtis. Illa autem auctoritas.qđ intelligit̃ de mẽbris:intellexit diabol⁹ male de capite.sic itelligẽda est.qđ plane de mẽbris est verum:et diabolus male.i.peruerse intelligit de capite.quia itelligebat diabolus christum indigere custodia angeloꝝ. Sed ab istis qui hoc dicũt querit̃. cum christus eẽt in aliquo minoꝛ angelis:vt in eo ꝙ moꝛtalis ꝛ in eo ꝙ hẽbat aĩam passibilẽ per sensualitatem.quare non potuit habere angelũ cõuenienter ad sui custodiã in eo ꝙ erat minoꝛ eis.maxime cum scriptura psalmoꝛ hoc dicat. Si dicatur ꝙ ideo quia supfluũ eẽt:qz fortioꝛ erat illis.verũ est ſm deitatẽ ꝛ ſm virtutes:sed non ſm sensualitatẽ.quid ꝯ impedit quin hẽret ãgelũ ad custodiam ꝑtũ ad sensualitatẽ. Si dicat ꝙ ideo quia sufficiebat sibi ad custodiã sue sensualitatis:eadem ratione cum ipse sufficies sit ad custodiam oĩm hoĩm:supfluũ est ꝙ aliquẽ angelum deputet ad custodiã alicuius hoĩs. Licet enim deus sit sufficiens ad custodiã oĩm hoĩm:vult tñ deputare angelos ad custodiã hoĩm:ꝛ ꝓpter mertũ angeloꝝ ꝛ ꝓpter mutuũ amoꝛẽ hoĩs ꝛ angeli:et ꝓpter hoc vt homo itelligat suã dignitatẽ. Propter hoc nobis videt̃ ꝙ aliquis angelus ꝓprie custoditerit christũ: sicut dicit scriptura psalmoꝛũ ꝛ glosa.et ſm hoc non oportet dici ꝙ verbũ custodiẽdi impꝛopꝛie ponat̃ in psalmo.90.vbi ðr.Custodiant te in oĩbus viis tuis. poterat enim supplere defectus christi ãgelus quos assumpsit cum nĩa natura.vt qñ per ministerũ ãgeli venit piscis ad petrũ:in cuius oꝛe inuenit petrus ſtaterem siue didragma qđ soluit petrus ꝓ se ꝛ ꝓ dño. Eodẽ mõ ad supplẽdũ alios defectus.f.sitis/esurtei/ ꝛ hmõi alios defectus sensualitatis potuit hñe ãgelũ ad sui custodiã. Sed̃z hoc intelligẽde sũt alie auctoritates vt ꝓius:excepta illa ꝙ ðr ꝙ astitit et angelus cõfortans eum.quã sic exponũt magistri.cõfortãs.i. habens se ad modũ cõfortantis. Sed ↄtra. Angelus aut loq̃bat̃ christo suo modo:aut non.si non.quomõ ergo confortabat eum:si sic.non nisi sic.noli timere: quia ꝓpe est resurrectio.vel aliquo tali mõ.ſ hoc est ꝓprie cõfortare:ergo ꝓprie confortabat eum angelus. Si hoc.cõtra. Angelus confortabat eũ sic. noli timere:quia ꝓpe est resurrectio.sic ꝯ docebat summã sapientiã.ergo supflue cum incõparabilis sit scientia angeli sapientie christi.

Ↄtra hoc aĩ

Solutio.

Psal.xli.

Solutio.

Quinto querit̃ vtrũ diabolus intret in coꝛ hoĩs: ꝛ vtrũ sit immissoꝛ malarum cogitationũ. Qđ videt̃.quia dicit greg.sup tosue ꝙ virtutes angelice intra nos sunt. Idẽ dicit glosa sup illũ locũ Bñdicite oĩa que intra nos sunt dño. Si ꝯ bont angeli intrant coꝛda hoĩm qñ ꝓsident eis:eadẽ rõne diabolus qñ ꝓsidet eis. Preterea in euãgelio Jobis.13.dicitur ꝙ diabolus intrauit in coꝛ iude. Dicimus ꝙ re vera nec bonus angelus nec malus illabit̃ in coꝛ hoĩs.i.in aĩam hoĩs vt intret in ipsam per essentiã:sed tñ per potẽtiã ꝛ dñium:sicz per suggestionẽ quã extra opat̃ dñat̃.sicut ðr Osee.7.Oĩes adulterãtes ꝙsi clibanus succensus a coquente. Item querit̃ vtrũ diabolus sit immissoꝛ malarum cogitationũ. Videt̃ ꝙ non.qz sup illũ locũ euãgelij.Mathei.16.De coꝛde exeũt male cogitatões/furta/homicidia.ꝛc. dicit beda.diabolus nõ est inissoꝛ malaꝝ cogitationũ:ſ incẽſoꝛ. Preꝛea. diabolus nõ immittit homini malam volũtatẽ.quia si hoc esset:peccaret homo vellet nollet.ꝯ eadẽ rõne non immittit ei malã cogitationẽ. Preterea.bonus angelus non immittit ei bonã voluntatem vel cogitationẽ:ergo nec malus malã. Contra. Habuzardan incẽdit ihrlm:sed ꝓius eam cepit.ꝯ diabolus ꝓius capit ciuitatẽ cordis hũam ꝙ eam succendat.sed non capit eam nisi immittẽdo malã volũtatẽ vel cogitationẽ:quia non posset dici ꝙ aliter caperet eam.ergo diabolus immittit malã cogitationẽ vel volũtatem. Preterea.dicitur in euãgelio Jobis.13.ꝙ diabolus intrauit in coꝛ iude vt traderet dñm. Preterea. diabolus cõsulit hoĩ malũ:sicut bonus angelus bonũ.ſ ille qui cõsulit immittit cogitationẽ illi cui cõsulit:qz facit tm cogitare de eo de quo consulit:ꝯ diabolus immittit homini malã cogitatiões. Preꝛea.si nichil immitteret in coꝛ hoĩs diabolus quõ tẽptaret sctos? Monvidet̃ ꝙ posset dici quõ.et si non poterit aliquid immittere in coꝛ hoĩs:quõ incendit? non videt̃ posse dici. Preterea.angelus malus et anima nostra sunt cõuenientia:earũdem enĩ ꝓprietatũ etiã accidẽtalũ sunt susceptibles:ergo spialit̃ se cõtingere possunt. igitur sicut corpus calidũ calefacit aliqđ corpus qđ tangit:eodem mõ diabolus aĩaz quã spialiter tãgit ſm suã ,ꝓprietatẽ immutabit.ꝯ potens est diabolus immutare aĩam ſm maliciam:ꝛ ita erit immissoꝛ malarũ cogitationũ. Solutio. Dicimus ꝙ re vera diabolus immissoꝛ est cogitationũ.primo vno modo quia imagines rerum sensibilium delectantium impꝛimit instrumento imaginationis.quia data est ei potestas vt misceat seipz sensibili ꝛ immutet ipm quãdoqz sicut pmittit imaginibus rerum delectabiliũ:ꝛ sic immittit cogitatiões de rebus delectabilibus.sicut aliqs ponens ante me aliqđ speculũ immittit michi visum rei ꝙ resultat in speculo. Scit enĩ diabol⁹ ꝙ delectabile apphẽsum mouet.et ideo immittit apphensionẽ rei delectabilis:vt moueat hoĩem ad concupiscendũ rem delectabilẽ.et sic potest immittere cogitatiõem mali.sed nõ potest immittere cogitationẽ malã que sit peccatũ que est malavoluntas.ſm ꝙ dicit̃ peccat cogitatiõe. Et bene dicit beda ꝙ diabolus nõ est immissoꝛ malaꝝ cogitationũ.i.malarũ voluntatũ.quia non eas immittit ꝓprie nisi per occasionẽ vel causam voluntatũ.sicut apprehensio delectabilis gñat malã volũtatẽ:non tanꝯ causa necessaria sed tanꝯ occasio vel causa voluntaria. Alio modo immittit diabolus cogitationẽ malã sicz per modũ ꝓsultis:sicut ãgelus

Frima rõ Bregorius

Scda ratio Solutio.

ꝯ vtrũ diabolus sit immissoꝛ malarum cogitationũ.

In oppom Solutio.

Scda rõ.

Tertia rõ.

Quarta rõ

Quinta rõ

Solutio.

Tertius tractatus.

Bregorius

Johis.xij. Luce.xix.

Triplex passio.

Hosa.

Hosa.

Hosa.

Alia ratio

Solutio.

Hosa.

Expõglose

Optia ꝙo.

Quartus tractatus. Fo.XLV.

Questio vtrũ angelus bonus frustretur desiderio suo:et vtrũ tristet̃ de casu hoĩs.

Questio vtrum christus habuit angelum ad custodiam sui.

Questio vtrũ diabolus intret in coꝛ hominis.

bonus immittit cogitationem boni.⁊ talis immissio
suggestio dicit.qua aũt lingua vocat angelus bonus
vel malus cõsulendo homini vel ãmonendo:semotũ
est a sensibus nostris.Hoc vltĩo mõ potest diabolus
tẽptare hoiem de iuisibilibus:vt qñ facit hominem
errare in fide.per hoc patet solutio ad omnia.

¶Questio vtrũ angelus datus homini ad custodiã
ipsius:aliquando deserat ipsum propter peccatum.

SExto q̃rit vtrũ angelus datus hoĩ ad custodiã
ipsius aliqñ ipm deserat propter peccatũ.Qd
Prima rõ. videt.qꝛ vt dicit Isa.5.loquẽs de vinea dñi.Auferã
Scda rõ. ab ea sepem.dt glosa.i.custodiã angeloꝝ.Itẽ sicut
dicit in euangelio nazarenoꝝ.imminẽte captiuitate
iudeoꝝ dixerunt angeli.trãsmigremus ab his sedi-
Tertia rõ. bus.Preterea.dicunt angeli de babylõe.Hiere.51.
Curauimus babylonẽ ⁊ non est curata vel sanata.dt
Glosa. glosa.sub sũma medicoꝝ sunt ãgeli medici curãtes
aĩas:quos a nobis repellimus cum eoꝝ consilio non
Glosa. acquiescimus.et iteꝝ dicit ibi glosa ex persona eoꝝ.
Alia ratio Relinquamus eos:ne in manus nr̃as moriãtur.Itẽ
hieronim⁹ dicit hierony.Maledictus qui confidit in hoĩe.i.qui
Alia ratio nõ habet deum hospitẽ:nec presidia angeloꝝ.Item
in Isa.13.de babylõe.Nõ erũt pastores.glõ.i.angeli
qui presunt hũano generi.His auctoritatibus pbat
In oppoᵐ ꝙ ãgeli deserũt hoies propter pctã.Sed ꝯtra.Cum
hoies peccant tunc sunt infirmiores ⁊ magis indigẽt
medicis:igitur tunc nõ debent deseri ab angelis qui
sunt eoꝝ medici.vicium eñi esset medico si desereret
Scda rõ. infirmũ suũ cum magis indigeret eo.Preterea.de
nemine desperãdum est dum est in via:g angelus nõ
deberet desperare de hoie quẽ habet in sua custodia
igitur nõ debet ipm dimittere:qꝛ medicus nõ debet
Solutio. dittere infirmũ suũ donec desperet de ipõ.¶Solu-
tio.Dicimus ꝙ ãgelus qui deputatus est homini ad
custodiã nunq̃ deserit ipm q̃tum ad custodiam quin
paratus sit sp auxiliari si hõvelit.qñq3 tamen ãgelus
deserit hoiez quo ad quid:sc3 q̃tũ ad hoc ꝙ exponit
ipm tribulatiõibus et tẽptatiõibus vt inde resipiscat
⁊ cogat redire.sicut fecit dñs de filio prodigo.angeli
Solutio p̃me aucto- eñi dñm imitant oibus modis.Prima g auctoritas
ritatis. intelligit de desertione qua deserunt angeli iudeos:
vt sint in ea vilitate in qua videmus eos eẽ.Secũda
Ad secũdã auctoritas intelligit de ãgelis qui sunt gñales custo-
des vt michael.qui ante aduentũ domini erat custos
iudeoꝝ:quãdo erãt ecclesia dei.modo aũt est custos
Ad tertiã. ecclesie.Tertia auctoritas de obstinatis intelligitur
a quoꝝ custodia actualiter desistunt angeli:sicut dñs
qñq3.vñ ipe ait.Zelus meus a te recessit:non irascar
tibi ãplius.Paratus est tñ ⁊ angelus ⁊ deus ad talẽ
custodiã si redire vellent.nunq̃ eñi ex toto deseritur
Ad quartã homo ab ãgelo vel deo. Ad quartam auctoritatem
dicimus ꝙ sic debet itelligi.ꝙ ille qui cõfidit in hoie
nõ habet angelũ custodem sui in effectu:qꝛ culpa sua
caret fructu quẽ deberet habere ex custodia ãgeloꝝ.
et sic p3 ꝙ talis auctoritas intelligit de oibus pctõri
Ad vltimã bus.Ad vltimam que dicit ꝙ non erunt ibi pastores
dicim⁹ re vera.in babylõe nõ sunt angeli tanq̃ ciues:
qm̃ sunt ciues ecclesie tantũ:sed tñ sunt in babylone
tanq̃ custodes hoim deputati etiam malis hoibus.

¶Questio vtrum angelus relinquat
hoiez cui ad exercitiũ est deputatus.

SEptimo q̃rit vtrum angelus relinquat hoiem
cui ad exercitiũ est deputatus.Videtur ꝙ non.
Primo per illã auctoritatẽ beati petri.1.Petri.5. Prima rõ
Aduersari⁹ vester sp circuit.⁊c.Itẽ p illud Job.30. Scda rõ
Qui te cõedũt nunq̃ dormiũt.Itẽ p aliud Job.41. Tertia rõ.
aurũ sternet sibi quasi lutũ:⁊ radij solis sub eo erũt.
Item p illud Ecclastici.2.Fili accedẽs ad seruitutẽ Quarta rõ
⁊c.et p̃para aĩam tuã ad tẽptationẽ.Ex quo videt ꝙ
quãto pfectior est hõ:tãto magis infestat a diabolo.
Ex his videtur ꝙ nũq̃ desistat diabolus ab exercitio
tẽptationis. Sed ꝯtra.dicit btũs Jaco.4.Resistite In oppoᵐ
diabolo ⁊ fugiet a vobis.Itẽ bonus angelus in infi- Ratio scda
nitũ feruentior est in custodia q̃ malus tẽptando.qd
patet per naturam virtutis ⁊ vicij.sed bonus desistit
a custodia:g malus aliqñ desistit a tẽptatiõe.Ad idẽ
videtur facere auctoritas origenis sup numeri.puto Origenes.
inquit sane.⁊c.¶Solutio.Credimus ꝙ aliqs a deo Solutio.
purificatus ẽ ⁊ purgatus ꝙ ipse iam ascẽdit ad statũ
thronoꝝ et habet prudentiã spiritus oculatã ante ⁊
retro ad instar animaliũ.Ezech.1.et.3.et Apoca.4.
Que inq̃ prudentia se h3 ad modũ ancille hostiarie
nullũ penitus motum illicitũ permittens intrare vel
pmittẽtis intrare.sed dicẽtis.pepigi fedus cũ oculis
meis:vt non cogitarẽ de virgine.Tunc habet in tali
statu plenam victoriam de diabolo:⁊ tuncverũ est ꝙ
diabolus ipm desinit infestare:licet q̃tũ in se ẽ semp
sit paratus.sicut bonus qñq3 reliquit hoiem:licet sp
q̃tũ in se est paratus sit custodire.licet paucissimi.i.
fere nulli sint in tali statu.s3 anteq̃ plenũ de diabolo
ipse obtinuerit triũphũ potest eũ diabolus tẽptare:
sed nunq̃ relinquit eum q̃diu homo est in tali statu.
Per hãc diuersitatẽ statuũ patet solutio obiectoꝝ.
quia prime auctoritates referri habent ad statũ ante
plenã victoriam habitam de diabolo.sequẽtes vero
ad statum post plenam victoriam.

¶Questio de verbo Job.
OCtauo capitulo queritur de illo ꝟbo Job.25.
loquẽtis de deo.Qui facit ꝯcordiã in sublimi-
bus suis.In celesti hierusalẽ summa pax ẽ ⁊ summa
cõcordia inter ciues illius ciuitatis.Sed ꝯtra.videt In oppoᵐ
ibi eẽ discordia inter ciues illius ciuitatis:qꝛvidẽtur
angeli ꝯtrariã habere volũtatẽ volũtati dei:⁊ ita nõ
habere pacem.qꝛ qs restitit ei ⁊ pacẽ habuit:vident
etiã adinuicem habere ꝯtrarias volũtates.de primo
patet:quia angelus quẽ custodit diligit:⁊ ita vult ei
vitam eternã.deus autẽ vult ei mortẽ eternã.posito
ꝙ angelus nesciatvtrũ sit p̃destinatus vel reprobus:
⁊ in ꝟitate reprobus ẽ.¶Soluũt ꝙ ãgelus nõ vult Solutio.
simpliciter illud qd dubitat deum velle:sed vult sub
ꝯditiõe.s.si deusvelit.Hec solutio duplicit improba Improbat
tur in quaterno.⁊ p̃terea tertia ratio est ꝙ ex quo di-
ligũt ⁊ diligere nos tenent simpliciter:volunt nobis
vitam eternã simpliciter:licet ipsi nesciant deũ velle
cõtrariũ.Nos autẽ dicimus ꝙ facta priori positione Resolutio
angelus vult hominem quem custodit saluari ⁊ vult doctoris.
ꝯtrariũ diuine voluntati:non tñ vult cõtrarie:nec est
eius volũtas ꝯtraria volũtati diuine.cuius tres sunt
rões.Prima:qꝛ volũtatẽ suã subicit volũtati diuie Prima rõ.
⁊ paratus est reuocare cum diuinã nouerit volũtatẽ Scda rõ.
respectu cõtrarij.Scda est:qꝛ vult illd cuius ꝯtrariũ
vult deus.non volũtate ãtecedẽte sed volũtate ꝯñte.
sicut distinguit damas.Est aũtvolũtas ãtecedẽs bona Damasce⁹
dei volũtas qua ex corde ⁊ bonitate sua vult hoibus

bõa eterna.Volũtas aũt cõsequẽs siue per aliud aut
per accñs est illa quavult nõ ex corde sed q̃si coactus
⁊ inuitus humiliare ⁊ abicere filios hois dãnando ⁊
Tertia rõ. puniẽdo eos pctis exigentibus.Tertia rõ est qꝛ hoc
vult angelus ex dilectiõe qua tenet diligere ⁊ diligit
hoiem quẽ custodit et velle ei id cuius cõtrariũ vult
pbat iterũ ei deus:donec constet ei de volũtate dei.Item videt
esse discor- esse discordia inter angelos adinuicẽ.quia sicut dixit
diam inter angel⁹ danieli in Daniel.10.Angelus persaꝝ restitit
angelos. michi.qꝛ cum pphetasset hieremias iudeos a capti-
uitate babylõica liberãdos post.lxx.ãnos:illis trãs-
actis instabat daniel pro liberatiõe ppli sui:⁊ ãgelus
eius similiter:⁊ etiam dixit ei ꝙ statim liberaret pplus.
angelus aũt persarum restitit ei:et ita discordia fuit
Alia ratio inter pplos.Itẽ videt ꝙ angelus persarũ irrõnabilẽ
habuit voluntatẽ:quia volebat persis dñium:cum tñ
plus expediret eis seruitus vel nõ dñium.n ã dñium
effert hoiem:seruitus aũt humiliat.Vnde apls.1.ad
Corith.7.Exhortamur vt si qs seruus est:nõ multũ
curet fieri liber.Item videt ꝙ angelus danielis non
haberet rõnabilẽvoluntatẽ:qꝛ volebat iudaico pplo
psperitatẽ liberationis:multo aũtvtilior ⁊ melior ⁊
Solutio. magis appetẽda est aduersitas q̃ psperitas.¶So-
lutio.Nichil aliud fuit illa resistentia nisi ꝙ angelus
persarũ reuelauit angelo danielis cum eẽt eo supior
et aliquid eẽt ei reuelatũ qd nõ ei reuelauit:inquit ei
ipm velle ꝯtrariũ eius qd deusvolebat:⁊ ille acq̃euit
Ad aliã ob et voluntatem suam voluntati diuine supposuit.Ad
iectionem. aliud dicendũ ꝙ hoc volebat angelus persarum scil3
iudeos nõdum liberari:vt satiaret et cessaret odium
persaꝝ respectu iudeoꝝ qui eos psecuti fuerãt aliqñ.
⁊ fortassis ipe erat archãgel⁹⁊ ei reuelauerat iudeos
non plene purgatos.quod tñ nõ reuelauerat angelo
Ad vltimũ danielis qui erat de simplicibus angelis.Ad vltimũ
dicimus ꝙ humiliãdis vtilior est aduersitas:sed suf-
ficienter hũiliatis magis vtilis est prosperitas.iudei
aũt hũiliati erãt satis:licet nõ vsquequaq3 sufficiẽter.

¶Questio de merito angeli boni.
NOno capitulo queritur de merito ãgeli boni.
videt enim ꝙ in instãti cõfirmatiõis meruerũt
Gregorius per auctoritatẽ greg.In angelis stantibus.⁊c. Sed
In oppoᵐ ꝯtra.Nõ meruerũt habendũ.qꝛ si sic.habẽdum illud
nõ est nisi augmentũ gratie:⁊ ita angeli infimi ordis
possent tm̃ mereri ꝙ ascenderẽt ad ordinẽ supremũ:
⁊ ita ꝙ non eẽt nisi vnus ordo.Silr̃ter nec meruerũt
Prima rõ habitũ duplici rõne.vna est qꝛ angeli mali nõ meren
tur qd habẽt:sed qd habebũt.g eodẽ modo ⁊ boni.
Scda rõ. Altera est qꝛ si qd habent merent:sequit(vt videt)ꝙ
caritatẽ merent.hanc enim quasi btitudinẽ vel partẽ
beatitudinis habent.si hoc.g idem merent seipso.i.
Solutio. caritatẽ seipsa.qd nõ potest eẽ.¶Solutio.Merent
Ad primũ quod habent.nec valet qd obicit de malo angelo.qꝛ
regalis munificentie est ⁊ largitatis qñq3 aliq̃d dare
Adscdm. anteq̃ recipiens meruerit illud.Ad scdm dicimus ꝙ
caritas inq̃tum est gratia motus eliciẽs meritorios:
principiũ est merendi ⁊ est id quo meret.inq̃tũ autẽ
est iocũdãs ⁊ delectãs siue rõne iocũditat ⁊ delecta-
tionis quã facit premium est siue id qd ipsi merent.
Replica. Q autẽ possit esse meritum ⁊ premiũ patet in laude
que et meritũ est ⁊ premiũ.cum eñi angelus gaudet
de cõuersiõe hois:illud etiã gaudiũ premiũ est.⁊ sm
hoc videt ꝙ possit homo frustrare angelum aliquo
premio.quia in potestate sua habet vt conuertat vel

non cõuertat.⁊ ita in potestate sua habet vt gaudeat
angelus vel nõ gaudeat.et ita põt angelus amittere
suũ gaudiũ ⁊ premiũ qd prius hẽbat.Ad hoc dicim⁹ Solutio.
ꝙ angelus de substantiali premio quo deũ videt ⁊ in
eo delectat nichil potest amittere:⁊ semel habitũ nõ
potest amittere.gaudiũ aũt qd habet de cõuersione
hois non est proprie premiũ ipsius nisi per accidens:
quia per bonitatẽ q̃ data est eis in premiũ gaudẽt de
bono nr̃o.Et licet incipiãt tale gaudiũ nõ habere:vt
qñ homo incipit peccare:tñ non amittũt illd.ad hoc Tria q̃ req
eñi vt dicat aliq̃d amitti:vnum istoꝝ trium exigitur: rũt ad hoc
culpa/dolor/indiscretio.Si eñi culpa mea indignus ꝙ aliq̃d di-
sum aliqua re quã prius habebã vel habere debebã cat amitti.
dicor illud amisisse.similiter si de re nõ habita doleo
potest etiã cõtingere ꝙ nec ex culpa sua perdat aliqs
nec inde doleat.tñ dicẽdum est eum amisisse:quia ex
indiscretiõe eius est ꝙ non habeat.sed nullum istoꝝ
est hic.quia nõ est hic culpa angeli ꝙ non gaudet de
cõuersione de qua prius gaudebat:sed potius est de
culpa hois.Item nõ dolet de subuersiõe istius.quia
compati non potest:cum sit confirmatus ⁊ addictus
volũtati dei:propter quã vult angelus vt permittat
homo cadere qd scit deum pmittere.Hoc etiã nõ est
ex eius indiscretiõe:imo est discretio ꝙ prius gaude
bat modo nõ gaudet.et dicunt quidam ꝙ loco illius Opinio q̃-
gaudij habet angelus maius gaudiumvel equale ex rundam.
iusticia dei qua pmittit istũ cadere.Sed hec solutio Improbat
non valet propter hoc.qꝛ ꝙ deus pmittat ipm ruere
de pctõ in pctm̃ non est optabile:licet sit vellibile.vt
ita loquar.sicut ꝙ mali puniantur in inferno non est
optabilevt supradictum est:licet sancti teneant illud
velle cum sciant illud deum velle.

¶Questio vtrũ angelus bonus tenea
tur velle quicquid scit deum velle.
CIrca hoc q̃rit vtrũ angelus bonus teneat velle
quicq̃d scit deũ velle.demonstret quidã de quo
suus angelus nescit ipsum eẽ dãnandũ.inde sic.Iste Prima rõ
angelus vult salutẽ istius:similiter vult salutẽ illius:et
sic de singulis.posito ꝙ de nullo sciat ipsum eẽ dãnã
dum.igitur vult salutẽ cuiuslibet hois.sed ipe scit ꝙ
deus nõ vult salutẽ cuiuslibet hois:g iste angelus nõ
cõformat voluntatẽ suã volũtati diuine.igit peccat.
Ad hoc dicũt ꝙ iste angelus non vult salutem istius Rñsio quo
hois absolute:sed vult si deus vult.Cõtra.ponat ꝙ rundam
isti angelo reuelet ꝙ iste saluabit.inde sic.Iste ãgel⁹ Improbat
voluit istum saluari:igit necessariũ est istum angelũ
voluisse hoc.quia hoc est dictũ de p̃teritoverũ:cuius
veritas non depẽdet ex futuro.igitur necessariũ.sed
possibile est ipm esse dãnandũ:igitur possibile ẽ hoc
totũ esse qd iste angelus voluit istum esse saluandũ ⁊
ꝙ dãnet.ergo iste potestvelle aliq̃d qd nõvult deus.
Preterea.si angeli nõ debentvelle nisi qd sciunt deũ Alia ratio
velle:pari rõne nec scti qui similiter debent conformare
voluntatem suã volũtati diuine.igitur nullus debet
velle de aliquo simpliciter ꝙ saluet.Ido dicimus ꝙ Solutõ do
angelus iste bene debet velle ꝙ iste saluet:vel istum ctoris.
esse saluãdum absolute quẽ nescit eẽ reprobum:licet
deus non velit illud.Necvalet hec argumẽtatio.iste
angelus vult salutẽ cuiuslibet hois:nec scit deũ velle
salutẽ cuiuslibet hois.igitur iste angelus vult salutẽ
alicuius hominis:cuius scit deum nõvelle.Instãtia.
posito ꝙ iste videat quẽlibet hoiem:s3 nesciat an ille
alius videat istũ vel illũ:scit tñ ꝙ nõ videt quẽlibet.

inde ſic.Iſte videt quēlibet hoīem:ꝛ ſcit ꝙ ille alius
non videt quēlꝫ hoīem:ğ aliquis eſt quē ſcit illū non
Alia ratio videre.Item angelus deſiderat ſalutē hoīs propter
tria.ſcilꝫ vt numerus angelorū reſtaureť ex hoībus.
et dixerunt quidā ꝙ de ſolis virginibus reſtaurabiť.
vnde patet ꝙ multo plures fuerūt futuri hoīes ꝙ̄ ſi
angeli non peccaſſent:ꝛ ꝙ ſumus fratres eoꝝ ꝛ amici
eiuſdē hereditatis:ꝛ qꝛ augmētabiť eoꝝ gloria cum
impleta fuerit hoībus curia celeſtis.Deſiderant igiť
angeli augmentū illius gaudij ꝛ nō habēt illud:igiť
Alia ratio non oīa optata eis ſuccedūt:ğ non ſunt btī.Preťea.
Puer.xiii. ſpes q̄ differť affligit aīam.ſicut dꝛ ſalomon Puer.13.
ergo ſpes qua expectāt angeli augmentū ſue glorie
affligit eos:quia differť eis:igitur nō ſunt beati:quia
Solutio. afflictio nō poteſt eſſe cum btītudie.¶Solutio.Eſt
Duplex de deſideriū rei ſtatim habēde:ꝛ de tali diciť Spes que
ſideriū ſcilꝫ differtur affligit aīam.Eſt etiā deſideriū rei habite in
rei hīte et ope ſuo.ſicut dꝛ de chriſto In quē deſiderant angeli
rei habēde pſpicere.Eſt etiā deſideriū rei habēde in tpe ſuo.et
tale deſideriū ſiue ſpes de tali deſiderio non affligit:
ꝛ tale deſideriū habēt angeli de augmēto glorie ſue.
Nec valet hec argumētatio.oīa optata eis nō ſucce-
dunt:ğ non ſunt beati.licet enī omnia optata q̄ deſi-
derāt in futuro nō ſuccedant eis:tñ omnia ſuccedunt
eis que optant habere nunc.et ideo ſunt beati.

¶De cognitione angelorum.

SEquiť de cognitiōe āgeloꝝ.Circa hūc tractatū
multa occurrūt dubitabilia.primum eſt vtrum
angeli melius cognoſcāt res in verbo ſiue in ſpeculo
eternitatis:ꝙ̄ in pprio gñe.ſcdm eſt:quid ſit angelū
videre in ſpeculo.tertiū eſt:vtrum angeli videāt oīa
in ſpeculo eternitatis.quartū eſt:vtrum angeli viſiōe
qua vidēt res in proprio genere videāt eas p mediū
vel ſine medio.quintū:quomō intelligēda ſit aucto-
ritas apſt qua dꝛ.Multiformis ſapiētia dei innotuit
per eccleſiā poteſtatibus et principatibus.ſextum et
vltimum eſt vtrum ſciētia angelorum quā habent in
verbo ſit neceſſaria.

¶Queſtio vtrū angeli melius cognoſcāt
res in verbo ꝙ̄ in proprio genere.

CIrca primū capitulū queriť primo.vtrū angeli
melius cognoſcāt res in verbo ꝙ̄ in pprio gñe.
Prima rō pbať ꝙ ſic.quia dicit btūs aug.ſup illū locū Geñ.1.
Auguſtin⁹ Fiat firmamētū.ꝛc.ꝙ fiat pertinet ad factionē rei in
verbo:fecit ad factionē in cognitiōe angeloꝝ:factum
eſt aūt pertinet ad factionem rei in pprio gñe.cetera
ğ ab angelis prius facta ſunt in ſapīa:poſt in āgelorū
cognitione:tādem in ſuo gñe.Inde ſic.Fieri in ſapīa
nō eſt ſimpliciť fieri:ſiliter fieri in cognitiōe angeloꝝ
nō eſt ſimpliciť fieri.qꝛ ſi hoc eſſet ſupflueret tertius
modus fiendi.ergo angeli nō cognoſcunt res in vbo
ſm ſe ꝛ ſimpliciter:qꝛ ibi nō ſunt ſm ſe nec ſimpliciť:
ſed cognoſcūt eas in proprio gñe ſm ſe ꝛ ſimpliciter.
ergo melius cognoſcunť res in pprio gñe ꝙ̄ in vbo.
quia qd p ſe cognoſciť ꝛ ſimpliciter:magis cognoſci
Alia ratio tur ꝙ̄ illud qd nec per ſe nec ſimpliciter.Itē indirecte
Verius cognoſciť res in vbo ꝙ̄ in proprio gñe:ſꝫ qd
verius cogſcibile eſt/verius eſt:qꝛ nō vere cognoſciť
res niſi ſm ꝙ ens.ğ verius ē res in verbo ꝙ̄ in pprio
genere.ſed ex hoc ꝙ eſt in pprio gñe ſimpliciter eſt:
igitur ex hoc ꝙ res ſunt in vbo multo fortius debēt
Tertia rō. dici eē ſimpliciter.Tertio ſic.verius cognoſciť deus
in propria natura ſua ꝙ̄ in ſpeculo ſuo:igitur eadem
rōne melius cognoſciť res in ſe ꝙ̄ in ſuo ſpeculo ſiue
ꝙ̄ in ſuo vbo. Quarto ſic.q̄ videt rem in ſpeculo nō Quarta rō
pprie videt illam.quod probať per hoc ꝙ deus non
pprie videť.dicit enī btūs iohēs.Ioh.1.ꝙ deū nemo
vidit vnq̄.ſed cum videtur res per ſpeculū:eius idea
ſiue ſilitudo videť pprie.A ſimili.cū angeli cogſcūt
creaturā in verbo:non proprie ipſam ſed eius ideam
cognoſcūt in vbo.ğ non ita pprie cognoſcūt in vbo
ſicut in pprio gñe:ğ magis cognoſcūt rem in pprio
gñe ꝙ̄ in vbo.Item dicit btūs aug.Oēs res in vbo Alia ratio
ſunt:vnū et oīa ſunt ibi vnū.igiť oīa ſunt ibi indiſtīcta Auguſtin⁹
et nō cognoſcunť res in vbo niſi ſm ꝙ ibi ſunt.ğ res
cognoſcūtur in vbo vt indiſtincte:ſed in proprio gñe
cognoſcunť vt diſtincte.ergo melius cognoſcūtur in
pprio genere ꝙ̄ in vbo. Item res in ſe cognoſcūtur Alia ratio
per cauſas neceſſarias ꝛ imediatas:qꝛ per ſillogiſmū
demōſtratiuū.in verbo nō cognoſcunť niſi p cauſam
cōtingentē.quia non ſequitur ꝙ ſi res ſit in verbo ꝙ
neceſſariū ſit ipaꝫ eſſe futurā.igitur verius cognoſcū
tur in ſe ꝙ̄ in vbo. Cōtra rōnabiliť obiciť.dicit btūs In oppoᵐ
aug.in.xi.libro de ciuitate dei.Angeli creaturā me- Aug.xi.de
lius in ſapientia dei tanq̄ in arte in qua facta eſt ꝙ̄ in ciuitate dei
ſeipſa ſciunt:et p hoc ſeipſos ibi melius ꝙ̄ in ſeipſis.
ibi enī tanq̄ in matutina cognitiōe:in ſeipſis tanq̄ in
veſptina vidēt.Item ſup illū locū Geñ.1.Fiat firma
mentū.ꝛc.dicit btūs aug.Veſpera huius lucis eſt cū Auguſtin⁹
firmamētū nō iam in vbo dei ſicut ante:ſed in ppria
natura cognoſcitur.que cognitio qꝛ minor eſt:veſpa
vocať.et ita multū ineſt inter cognitionē rei in vbo:
ꝛ cognitionē eius in ppria natura.vt illud ad mane
pertineat:hoc ad veſperam.Et infra dicit.prelucet q̄
in verbo ē cognitio. His oībus auctoritatibus dicit
aperte btūs aug.ꝙ melius cognoſcūtur res in verbo
ꝙ̄ in ppria ſua natura. Qd etiā probať rōnibus ſic. Idez pbať
Res nō habet cogſci niſi in ſua luce vel in ſua cauſa: rōnibus.
ſed ſm ꝙ cognoſciť in verbo/cognoſciť in ſua vera ꝛ Prima rō
ſūma luce:in ſua vera ꝛ ſūma cauſa.ğ veri⁹ cognoſci-
tur in vbo ꝙ̄ alibi:ğ melius cognoſciť in verbo ꝙ̄ in
ſua natura.Qd hac rōne cōcedimus cum beato aug.
Opinio enī aug.fuit ꝙ oīa creata fuerūt ſimul:nō tm̄ opīo aug.
materialiter ſed ꝛ forāliter.ꝛ opa ſex dierū appellat
ſex diſtinctiones creaturarū:quas diſtinguit moyſes
prout erāt in cognitiōe angeloꝝ.et vocat cognitionē
rei future in vbo:mane.cognitionem aūt rei facte in
pprio genere:veſpere.Cum autē ipſi non cognoſcūt
ſe futuros in vbo:ptꝫ ꝙ prima cognitio quā habue-
rūt de creatura fuit illa qua cognouerūt ſe factos.et
ita prima dies nō habuit mane:ſed veſpe.patet ğ ꝙ
ſm btm̄ aug.melius cognoſciť res in vbo ꝙ̄ in pprio
genere. Ad primo igiť obiectum dicimus ꝙ re vera Ad primū.
fieri in verbo non eſt fieri ſimpliciter:ſed tñ cognoſci
in verbo eſt ſimpliciter cognoſci.quia vere cognoſciť
res in ſua luce ꝛ ī ſua cauſa veriſſima.Et nō valet hec
argumētatio.Res p ſe cognoſcūtur in ſuo gñe:ꝛ nō
per ſe cognoſcunť in vbo:ğ magis cogſcunť in pprio
genere ꝙ̄ in vbo.Illa enī regula ariſtoteľ.qd per ſe Replica a-
eſt tale magis ē tale ꝙ̄ illud qd nō eſt p ſe tale.tenet riſtotelis
in naturalibus vbi naturalia naturalibus cōferūtur:
ſꝫ vbi naturalia cōferūtur prime cauſe nō tenet.Non
enim eſt mirū ſi illud qd cognoſciť nō per ſe in prima
cauſa magis cognoſciť ꝙ̄ illud qd per ſe cognoſciť in
propria natura.quia illud qd cognoſciť in pria cauſa
cognoſcitur in ſua luce.qd autē cognoſciť in propria

natura in tenebris cognoſciť.viſus enī philoſophorū
ꝛ oīs viſus naturalis eſt ſicut viſus noctue q̄ nō videt
Ad ſcdm. niſi in obſcuritate.Ad ſcdm dicimus ꝙ non valet hec
argumētatio.verius ē res in vbo ꝙ̄ in ppria natura:
ſed p hoc ꝙ eſt in ppria natura debet dici ſimpliciter
eſſe:ğ ex hoc ꝙ eſt in vbo debet dici ſimpliciter eſſe.
Inſtātia.Iſte ē magis albus in pede ꝙ̄ in totali cor-
pore:ſꝫ ex eo ꝙ ē albus totali corpe eſt albus ſimpli-
citer:ğ ex eo ꝙ eſt albus in pede ē albus ſimpliciter
Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ nō valet hec argumē-
tatio.deus verius cognoſciť in ſua propria natura ꝙ̄
in ſuo ſpeculo:ğ verius res cognoſciť in ſe ꝙ̄ in vbo.
ꝛ hoc ideo cōtingit.quia cum deus in ſe cognoſciť in
ſua luce cognoſciť:cum aūt res cogſciť in ſe cognoſci
Ad quartū tur ī tenebris.Ad quarto obiectū ſoluimus p inter-
emptionē huius.qui videt rem in ſpeculo:non pprie
videt eam.et qd dicit btūs Ioh.16.deū nemo vidit
vnq̄.intelligendū eſt in ppria eſſentia in hac mortali
vita.res enim proprie videri habet per ſuā imaginē.
ſiue videť per imaginē expreſſiorē ſiue minus expreſ-
Ad quintū ſam:nichilominus pprie videtur. Ad q̄nto obiectū
dicimus ꝙ hec argumētatio non valet.res in verbo
cognoſciť vt indiſtincta:in ſe cognoſciť vt diſtincta.ğ
magis cognoſciť in ſe ꝙ̄ in vbo.licet enim cognoſcať
in verbo vt indiſtincta:in eodem tñ verbo cognoſciť
vt diſticta ꝛ ſm eandē ideam.Sicut enī prima cauſa
ſm ſe ꝛ ita ſm idem eſt cauſa:ꝛ vnius ſm ꝙ eſt vnū/ꝛ
pluriū ſm ꝙ plura.ita eadē idea ſm ſe ꝛ ita ſm idem
eſt imago ſiue exemplar ꝛ vnius ſm ꝙ vnū:ꝛ pluriū
Solutō ob ſm ꝙ plā.Nec valet hec argumētatio.Imago hoīs
iectionis. ſm ꝙ eſt homo(cum ſit cōis ad quēlibet hoīeꝫ)nō eſt
imago alicuius hoīs particularis ſm ꝙ eſt diſtictus:
ſiliter imago albi ſm ꝙ eſt albū nō eſt imago alicui⁹
particularis albi ſm ꝙ eſt diſtinctū ab aliquo albo.ğ
eadem rōne prima idea cum ſit imago oīm rerū:non
eſt imago alicuius pticularis entis ſm ꝙ ē diſtinctū.
Sicut enī in naturalibus vna natura eſt coartata ad
vnum actū ꝛ non ſe habet ad quēlibet:ita vna imago
naturalis coartata ē vt ſit ſignū ſpecialiť illius cuius
eſt imago.ſꝫ ſicut prima cauſa nō eſt coartata ad ali-
quē effectū:vel ad hoīem ſm ꝙ ē homo/vel ad aſinū
ſm ꝙ ē aſinus/vel ad vnū ſm ꝙ eſt vnū/vel ad plura
ſm ꝙ plura:ſed ſe habet ad oīa illa ꝛ ſm idē.ita pria
idea non eſt coartata circa aliqd ſignatum:ſed oīa
ſignabilia ſignificāt idem in oībus diuerſitatib⁹.Ad
Ad ſextuꝫ. ſexto obiectū dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet.
res in ppria natura cognoſciť per cauſam neceſſariā
propriam ꝛ immediatam:in verbo nō:igitur magis
cognoſciť in ſua natura ꝙ̄ in vbo.ꝛ hoc triplici rōne.
prima eſt.quia in demonſtratiuis multa ſupponūtur
de quibus nō eſt certa cognitio.vnde nō eſt ibi certa
probatio niſi ſub cōditiōe:vnde non eſt ibi abſolute
ſciētia.ſcda ratio eſt.quoniā in naturalibus eſt viſus
noctue.tertia rō efficatior.qꝛ cauſa neceſſaria diuina
magis eſt cauſa omni ſuo effectui ꝙ̄ aliqua cauſa na-
turalis q̄tūcūqꝫ ſit neceſſaria ꝛ immediata cauſa ſuo
effectui:qꝛ oīs cauſe naturales ꝙ ſunt cauſe habent
Res tripliť a prima cauſa. Ad euidentiā eorū q̄ dicta ſunt ꝛ que
dꝛ eē ī deo. dicenda ſunt/notandū ꝙ res tripliciť diciť eē in deo:
ſcꝫ per cauſam/per gratiā/per cognitionē.Per cām
ſm ꝙ dicit btūs paulus in actibus apl'oꝝ.Actuū.17.
de deo in quo viuimus/mouemur/ꝛ ſumus.ſup illū
Auguſtin⁹ locū dicit btūs aug.Nō tanq̄ eius ſubſtātia ſic in eo
ſumus.ſicut dicitur vitā habere in ſemetipo.ſed cum
aliud ſumus ꝙ̄ ipſe:non aliter in eo ſumus niſi ꝙ id
operať vnde viuimus ꝛ ſumus.ſm hūc modum non
fuimus in deo ab eterno ſcꝫ p cauſam niſi potētialiť.
Per grām vero ſunt in eo viri ſcti.qꝛ ſunt ſicut pal-
mites in vite:ꝛ ꝛ ram⁹ in arbore.vñ in Eccľaſti.47.
de viro ſctō ꝛ excelſo in vbo gře.i.in filio dei.quāto
magis aliquis ſanctior eſt:tāto excelſior eſt in verbo
gře.i.in filio dei qui eſt arbor vite.ſicut aliqs ramus
excelſior eſt in aliqua arbore alio ramo. Scdꝫ aūt ꝙ
res dicunť eē in deo per cognitionē fuerūt res in deo
ab eterno.et ſm hūc modū dicunť vnum eſſe in deo:
ppter vnā ideam qua oīa repſentanť.ſm quē tropū
dicit ariſto.ꝙ aīa quodāmodo eſt oīa:qm̄ imagines ariſtoteles
oīm rerum inprimi habēt in anima.ſm hūc tropum
dꝛ auctoritas ꝙ creatura in deo eſt eſſentia increata:
in ſe aūt creata.proprie enī loquēdo hereticum eſſet
hoc dicere.

¶Queſtio quid ſit dicere
angeli vident in ſpeculo.

QVeritur quid ſit dictu Angeli vidēt in ſpeculo.
Speculū enī non ſolū dicit vel ſupponit diuinā
eſſentiā.qꝛ tūc idē eēt dicere Angeli vidēt in ſpeculo Ratio
ꝙ angeli vidēt in diuina eſſentia.ſi aūt aliquid preter
diuinā eēntiā cōnotať in creatura aut aliqs effectus:
non videť ille effectus eſſe niſi illumiatio qua illuiať
angelus:mediāte qua illuiatiōe videt q̄ reſultant in
ſpeculo.ſed cum oēs videntes aut cogſcētes habeāt
hmōi illuiationē:videť ꝙ de quolꝫ hoīe etiā viatore
poſſit dici ſicut de angelo ꝙ ipſe videt in ſpeculo.qd
falſuꝫ eſt.Solutio.Speculū ſupponit diuinā eēntiā Solutio.
vel ipm̄ dei filiū.nec cōnotat aliquem effectū in crea-
tura:ſed potius aliquā relationē.quia non ſupponit
eſſentiam vt cauſam in actu vel habitu:ſed ſupponit
ipſam eſſentiā vel perſonā filij vt imaginem:et ita in
quadā relatiōe ad creaturā.et ſic ſoluiť hec queſtio.
Si aūt querať vtrum ſm naturā ſpeculi vel volūtatē Alia q̄ſtio
ipſius:vel etiā ſm naturam aut diſpoſitionē vidētis
fiat hmōi viſio.Dicimus ꝙ ſm naturā ſpeculi qd per Solutio.
naturam ſuā imago eſt.ꝛ etiā per voluntatē:quia ex
mera liberalitate erit ꝙ ipſe dabit ſe ad videndum ꝛ
imediate vel etiā pro parte eſt ſm diſpōem intuētis.

¶Queſtio vtrū angeli videant
omnia in ſpeculo eſſentiali.

HIc q̄riť ſi angeli videāt oīa in ſpeculo eēntiali.
Videť ꝙ ſic per greg.qui dicit.Quid eſt qd nō Prima rō
vidēt:qui videntem oīa vident?Scdo p auctoritatē Scda rō.
dionyſij.Deus vidēdo ſe videt oīa. Tertio qꝛ āgeli Tertia rō.
corpalia vident.multo fortius ſpūalia:qꝛ ſpūs ſunt.
ergo vidēt oīa. Quarto qꝛ nō eſt aliqd impedimētū Quarta rō
quin oīa videāt.nec ex parte viſorum q̄ eadem ſunt:
nec ex parte ſpeculi:nec ex parte ipſoꝝ videntiū.cum
oīa poſſint ibi videre.Quīto.cum res in re ſint eedē Quinta rō
ꝛ per qd videnť idem:ſi eſt diuerſitas ex pte vidētiū
nō erit niſi ex diuerſitate diſpoſitionū in ipſis vidēti-
bus.diſpoſitio aūt illa:diſpoſitio eſt gratie.ſed hmōi
diſpoſitio nihil facit ad hoc vt plura vel pauciora vi-
deātur:ſed ſolū ad modū videť opari:vt qui maiori
gřa diſpoſitus eſt magis videat ꝛ limpidius:qui aūt
minori gratia diſpoſitus eſt videat minus clare.ꝛ ita
oīa videnť ab oībus.ſed ab alijs clarius:ab alijs mi-
nus clare.Sexto.cum aīa ſit potēs intelligere oīa ꝛ Sexta rō.
oīa ſint potētialiter intelligibilia ei per irradiationē

luīs.de quo dr in psalmo.35.In luīe tuo videbimus
lumen.de potētia intelligēte fiat actu intelligēs.ꝛ q̄
potētia erāt intelligibilia:fiant actu intellecta.et nō
quedam solum:sed oīa.et ita in lumie speculi eterni
videbit aīa oīa actu illuminata:igitur et angelus ibi
quītuplex videt oīa. Ad solutionē obiectorum prenotanda est
visio. quintuplexvisio.Est enim q̄dā naturalis ꝛ gn̄alis.vt
qꝛ in intellectu angeli et aīe impressa est noticia boni
ꝛ ibi relucet prima veritas:in luce prime veritatis vidēt
aīme ꝛ angeli principia iuris naturalis.sicut dr btūs
Aug. in li. aug.in libro soliloquioꝝ.et etiā principia facultatū:
soliloquioꝝ. sicut idem dicit in libro de libero arbitrio:ꝛ ibidem.
Scd̄a visio Est alia visio naturalis ꝛ spūalis qua vidēt angeli ea
solum q̄ subsunt arbitrio eoꝝ seu iudicio.sm ꝙ dicit
aplūs.1.ad Corinth.2.Spūalis homo oīa dijudicat:
a nemine aūt iudicat.ꝛ alibi.Qui me iudicat(inquit
aplūs.1.ad Cor.4.) dn̄s est.q.d.nō angelus. Angeli
enī non iudicāt nos:sed potius adiuuāt ꝛ cōseruant.
ꝛ ideo āgeli tali visiōe nō vidēt nisi ea q̄ sibi subsunt:
et iam non vident ea q̄ sunt liberi arbitrij nr̄i in quo
tertia visio sumus eis pares.Est tertiavisio ꝓphetalis qua pro-
phete illuīati a deo videbāt ea q̄ volebat eis ondere
q̄rta visio. sm ꝙ sciebat hūano generi expedire.Quarta aūt est
visio glorie qua ꝛ nos ꝛ angeli videbimus in patria:
videndo aperte ipm speculū ꝛ ea q̄ nobis in speculo
q̄nta visio. resultabunt.Quinta visio est angelici ministerij siue
reuelatiōis per quā reuelant ea q̄ ad officiū eoꝝ circa
nos ptinēt. Per hāc distinctionē patet quō soluēdū
Alius nō:8 sit ad obiecta.Notādum aūt ꝙ angeli ex eis q̄ habēt
non vident in speculo nisi ea q̄ ipsoꝝ iudicio subiecta
Solu° auc sunt ꝛ q̄ pertinēt ad eorū gloriā ꝛ salutem.Per hoc
torita.gre. soluit auctoritas greg.scz hec Quid est qd̄ nō videt
qui videntem oīa vident:qꝛ illa auctoritas intelligit
Ad scd̄m. de eis q̄ pertinēt ad eorū gloriā.Ad scd̄m dicendū ꝙ
non sequit.quia est ibi locus a maiori:qui non tenet
Ad quartū ɔstructiue.Ad q̄rto obiectū dicimus ꝙ impedimētū
vidēdi oīa a parte videntiū est qui non vident ibi nisi
ea q̄ resultāt deprope ꝛ aperte.q̄dā enī eis resultant
Ad tertiuz ibi de lōge ꝛ tenuiter ꝛ obscure.Ad tertiū pz solutio
pz solutio. per hoc. Ad quintū dicendum ꝙ ex hoc ꝙ angelorū
Ad quintū quidā perspicatius intuent in speculo q̄ alij:cōtingit
Ad vltimū etiā ꝙ quidā plura vidēt ꝛ alij pauciora. Ad vltimū
dicendū ꝙ etiā anima illumiata ab illo primo lumie
non potest videre nisi q̄ subiecta sunt iudicio eius.q̄
autē ad subtilissimam dei ordinationem pertinēt:vt
redēptio generis humani ꝛ cōsimilia.nō viderūt ibi
angeli oēs:sed aliquibus per ecclesiā innotuit.sicut
dicit aplūs ad Ephe.3.Ecclesie vero quinto modo per
ꝓbat idem reuelationem. Adhuc videtur posse ꝓbari ꝙ angeli
ꝙ prius. videant omnia in speculo eternitatis.quia sup illud
Prima rō. Job.28.Nō adequabit ei vitrū.ꝛc̄.dicit glo.Vnius-
Glosa. cuiusqꝫ mētē ab oculis alteri° corpulētia non abscō-
det.ergo in patria videbūt hoīes cogitatiōes alioꝝ:
igitur ꝛ angeli tunc videbunt cogitationes.sed nunc
eque clarū visum habēt:ḡ nunc vidēt singulas cogi-
tationes hūanas:et ita in speculo vidēt oīa nō solū in
Scd̄a rō vniuersali sed etiā in singulari. Preterea.si non vidēt
angeli hmōi cogitatiōes particulares in speculo:nec
alibi istud cōstat.igitur simpliciter nonvidēt cogita-
tiones hoīm:ergo neqꝫ alij scti vt beatavirgo ꝛ btūs
petrus.sed si hoc:quomō igit possunt orare pro sup-
plicantibus sibi.nonvidet.vnde redit qd̄ prius:scz ꝙ
Solutio. angeli vidēt omnia in speculo eternali. ¶Solutio.
Loquēs iohēs in apoca.21.de ciuitate eterna supna
que iam triūphat dr ꝙ deus illuīabit eam.et loquit
de interna illuīatōe:ꝛ ꝙ lucerna eius erit agnus quo
ad exteriorē illuminationē.tunc enī oīa reuelabūtur
etiā abscōdita tenebraꝝ.propter qd̄ dicit dies iudicij
dies reuelationis.de qua reuelatiōe habes in multis
locis in scriptura.Eccl̄ia vero militās etsi mō illuiet
ad videndū deū pro modulo status sui:tn̄ videt ipm
in nube ꝛ caligine:ꝛ multa ei operta sunt q̄ tunc erūt
ei aperta.Dicimus ḡ ꝙ angeli tūc ita illuminabūtur
interius ꝛ exterius ꝙ videbūt multa q̄ tn̄ modo sunt
eis occulta.quia tūc impleto numero electoꝝ maior
erit claritas in oīm ɔsummatiōe.Et sic patet solutio
ad primo obiectū.Ad scd̄m dicendū ꝙ beatavirgo ꝛ Ad scd̄z ob
alij scti norūt cogitationes ꝛ orōnes hoīm q̄tū deus iectum.
vult eis reuelare:reuelat aūt eis prout nouit hūano
generi expedire.reuelat etiā eis qui sunt inter hoīes
eorū intercessione digni ꝛ qui non.

¶Questio vtrum aliquis angelus adeo limpidum
habeat visum ꝙ in speculo videat omnia.

Querit vtrū aliquis angelus adeo limpidū hēat
visuz:ꝙ in speculo videat oīa.Videt ꝙ sic.quia Prima rō
oīa resultant ibi.ꝛ aliqs angelus vt cherubin limpi-
dissimū habet visuz:ergo oīa videt ibi.Preterea.ꝙ Scd̄a rō.
aliqs angelus de supremo ordine videat ibi oīa:non
est cōtra hoc qd̄ dicit aplūs ad Ephe.3.Multiformē
dei sapiētiā per ecclesiā innotuisse principatibus.ꝛc̄.
nec cōtra aliam vt videt.Item dixit dn̄s ad Job.38. Tertia rō.
Nūquid nosti ordinē celi et rōem eius pones in terra
qd̄ non tu sed ego faciam.ꝙ sicut angeli cognoscunt
futura in speculo:ita ꝛ hoīes in sideribus ꝛ planetis
videant futuros euentus.Sed aliquis astronomus
posset adeo perfectus eē et ad plenū illuīatus ꝙ oēs
futuros euētus cognosceret:ḡ multo fortius aliquis
angel° adeo potest hr̄e limpidū intuitū ꝙ oīa futura
coḡscat in speculo.Cōtra.dicit in euāge.Math.24. In oppo^m
De die illa nemo scit neqꝫ āgel° neqꝫ fili°.ꝛc̄.¶So- Solutio.
lutio.Licet aliquis angelus limpidissime ibi videat
sm ꝙ sustinet puritas sui status:non tn̄ limpidissime
videt ibi modis oībus.qꝛ non adeo limpide q̄n deus
limpidius ꝛ aīa christi q̄ omnia videt ibi nō ita clare
videt ibi.Et sic soluit primo quesitū.Ad scd̄z dicēdū Ad scd̄m.
ꝙ imo scriptura repugnat illi.s.qua dixit Isa.6.Vo
lauit ad me vnus de seraphin.Si enim missus est ad
mundādū labia prophete qui mundus erat ab omni
mortali:videt ꝙ nō prius sciebat se mittendū q̄ mit-
teretur.quia ministris a dn̄o sua voluntas monstrat.
Ad vltimū dicimus ꝙ nullus potest adeo peritus eē Ad vltimū
in astronomia quin frequenter fallat propter infinita
particularia de necessitate obfuāda.qd̄ facit dn̄s ad
eius instructionē ꝛ hūiliationē ꝛ etiā sue imperfectiōis
indiciū.Eodē mō etiam facit cum angelis ꝙ aliqua
archana claudit eis:vt sue paruitatis memores etiā
dei celsitudinem āmirent.

¶Questio de visione angelorum qua
vident res futuras in ꝓprio genere.

Querit de visiōe angeloꝝ qua vidēt res futuras
in proprio gn̄e.Illa enim visio aut est p mediū Ratio.
aut sine medio.si p mediū:nō nisi p mediā imagina-
tionē a reb° in intellectū angeli resultātē.Sed ɔtra. In oppo^m
res non sunt:ergo nō resultat ex eis aliqua imago in
intellectu angelico:non igitur vidēt ea q̄ futura sunt

Euasio. per mediū.Si forte fingat quis aliquā formā quam
habent angeli a prima cōditione ꝛ dicat ꝙ per illam
Cōtra hoc. mediā videant res futuras.Cōtra.hoc est qꝛ per illā
nō possunt videre nisi qꝛ per illā habēt assimilationē
ad res:vnde illa est quasi silitudo.sed cum ipse intel-
lectus seipo assimilet oībus:vt quid oportet ponere
extraneā similitudinē que sit mediū vidēdi:videt ꝙ
nō oportet:imo angelus seipo sine omi medio videt
Ad idem. que videt et per se.sed si hoc:ḡ semp videt actu.Itē
ex hoc sequit ꝙ ex quo cum oībus habet silitudinē:
ꝙ oīa videt.Eodē mō potest obici ɔtra id qd̄ supius
dictū est.quia per illā formam que fingit in ipso esse
assimilās ipm rebus cognoscit res:cum ipa assimilet
ipm indifferenter oībus per illā videt oīa.et inde vt
Euasio. prius.Si aūt velit qs dicere ꝙ nō est possibile āgelū
cognoscere res futuras in ꝓprio gn̄e sed in speculo.
Cōtra quā Contra.Si videt in speculo eas quis prohibet quin
abstrahat eas a speculo per intellectū abstrahentē:ꝛ
sic abstractas cogitet:ꝛ sic coḡscat eas in ꝓprio gn̄e.
Secundo. Preterea ex hoc sequit per silr multiplex incōuentēs.
Primū ge Primū ꝙ cum christus predicebat res futuras non
nus. coḡscebat in proprio gn̄e:ꝛ ita aliqua ignorātia erat
in ipso.qd̄ est absurdum. Preterea.si nō cognoscebat
in proprio gn̄e res futuras:vt passionē/resurrectionē
suā.ꝛ cōstat ꝙ abrahā vidit hoc.sicut ipa veritas testat
Abrahā inquit exultauit vt videret diem meū:vidit
ꝛ gauisus est.ergo aliqua cognouit abrahā q̄ non
christus:ḡ christus nō fuit magister magistroꝝ.quod
Solutio si obhorret a fide ¶Solutō.Sine piudicio saluo hoc
ne piudicio qd̄ dicit in isaia cherubin velare caput et pedes dn̄i.
quia q̄ ante mūdi exordiū erāt:et q̄ post eius cōsum-
mationē futura sunt:nobis velata sunt ꝛ angelis silr
q̄tū ex scriptura possumus cōijcere.et pcipue innitē-
do illis auctoritatibus iohis et greg.Cū apparuerit
siles ei erimus:ꝛ mentēvniuscuiusqꝫ oculis corpulē-
tia nō abscōdet.Dicimus sm ꝙ nobis videt ꝙ angeli
vidēt res existētes in proprio genere per mediū:sed
duplex me distinguendū est duplex mediū.videlz mediū quo:et
dium. mediū per qd̄.medium per qd̄ est ipe intellectus qui
per hoc ꝙ assimilat deo vltia assimilatiōe est expressa
imago oīm ꝛ expressum speculū oīm.vnde per seipz
sine speculo ꝛ sine alia imagie q̄nvult dirigere aciem
supra res ipsas potest eas videre.et ipsa directio est
mediū quo eas videt distincte actu.ꝛ in hoc consistit
libertas eius.In hoc aūt differt in vidēdo a deo imo
deficit ab eo:qꝛ deus oīa videt sp actu.angelus autē
Quō āge- potentiā videt non actu:nec etiā oīa.res aūt futuras
lus iudicat abstrahit a speculo:et de abstractis iudicat et sic eas
de futuris. cognoscit.Videt ḡ angelus per duplex medium scilz
per speculū qd̄ ipe est licet vniuersale:ꝛ per medium
quo discernit eius visio.i.per directiōem aciei intel-
lectus sup rem siue preteritam existentē siue futurā.
et hoc modo videbit anima qn̄ erit in gloria:dū erit
plene speculum intelligibile.sicut dicit quidā phūs.
Et per hoc patet solutio obiectorum.

¶Sexta questio huius tractatus.

Sequēti capitulo q̄rit de hoc qd̄ dicit apostolus
Pria ante ꝙ multiformis sapiētia dei innotuit per eccl̄iaz
oppositum principatibus ꝛ potestatibus:ꝛ qꝛ innotuit eccl̄ie per
gabrielē.ḡ per gabrielē innotuit principatibus.ꝛc̄.ḡ
In opposi minores angeli reuelāt maioribus.sed si hoc:igitur
tum. ibi ē preposteratio.quia dr btūs dionysi° ꝙ maiores
Ad idem minoribus manifestāt que ipsi ignorant.Ad hoc idē
facit qd̄ dicit in euāge.Dedit vnicuiqꝫ dn̄s sm ꝓpriā
virtutē. Ad hoc facit qd̄ dicit btūs Bern.in libro de Ad idem
ɔsideratiōe.scribēs ad eugeniū papam ɔtra illos qui
volunt ꝛ procurāt exēptiones ab eis quibus subesse
deberēt.dicit enī ꝙ angeli non querūt aut procurant
exēptiones suas.vnde nec hoīes debēt.¶Solutio. Solutio.
Est qd̄dā officiū angeloꝝ q̄si naturale:cui scilz a pria
natiuitate ꝛ institutione mācipati sunt.de quo dicit.
Vnusquisqꝫ ordo illius rei censet noīe quam plenius
accepit in mūere.ꝛ q̄tū ad hoc officiū semp descēdit
reuelatio dei archanorum a maioribus ad minores.
Sed cum opus incarnatiōis preter naturam ꝛ super
naturā fuerit:nō oportuit ꝙ reuelatio tanti mysterij De officijs
seq̄ret processum officij naturalis.imo sicut in veteri angelorū.
testamento per gabrielē innotuit mysteriū hoc vnde
in daniele legit Vidi ꝛ ecce vir q̄ dixit.gabriel ostēde
ei visionē.scz de.lxx.ebdomadibus:quibus cōpletis
vēturus erat christus.ita in nouo testamēto p eundē
innotuit idem mysterium btē virgini ꝛ ecclesie:ꝛ per
ecclesiā angelis supiorib°.Quis aūt fuit ille āgelus
ꝛ de quo ordine qui dixit gabrieli vt visionē onderet Opīo dyo-
danieli:dicit btūs dionysius.estimo ꝙ fuit de ordine nisij.
cherubin.qd̄ vult ipse habere p qd̄dā simile scriptū
in ezechiele.ibi enīz dicitur ꝙ gloria dn̄i apparuit de
cherubin.qd̄ est qꝛ per angelū de illo ordīe reuelata
est ꝛ manifestata gloria dn̄i.et dixit angelus qui erat
indutus lineis vt signaret thau.i.signum passionis ꝛ Thau.
crucis sup frōtes viroꝝ gementiū ꝛ dolentiū.Item
btūs bern.volēs ostēdere eugenio pape ꝙ abbates Bernard°.
procurātes exēptiones non debent exaudiri.dicit in
libro de cōsideratione ꝙ nunq̄ audiuit angelū dicētē
nolo eē sub archāgelo.ꝛ ita minores sp subsūt maiori
bus ex quo nunq̄ eximūtur.Sed angelū eē sub alio
nichil aliud est q̄ per ipm audire dei volūtatē.sic enī
presunt maiores minoribus ꝙ eos illuminant et dei Quō sciūt
volūtatē docent.Ex hoc sequit ꝙ nichil sciūt minores minores an-
nisi qd̄ a maioribus excipiūt.et ita q̄cq̄d sciūt minores geli.
sciunt maiores.qd̄ est cōtra verbū apl̄i. ¶Solutio. Solutio.
Quo ad officiū qd̄ sortiti sunt āgeli a prima cōditiōe
verum est ꝙ a maioribus accipiūt minores quicquid
sciūt.sed quo ad quedā excellentia que naturā officij
trāscēdūt:vt sunt ea q̄ supra intellectū oīm sunt tam
angelicū q̄ humanum:vt fuit mysteriū incarnationis
potest eē ꝙ angelus supior qd̄ sibi immediate a deo
reuelatur reuelat angelis de infimo ordine:non per
medios.sicut legatus ordīat aliquid in eccl̄ia suffra-
ganeis absqꝫ mysterio metropolitani.

¶Septima questio huius tractatus.

Circa hoc capitulū quo querit vtrum cognitio
angeloꝝ in verbo sit necessaria.opponit sic.pona- Ar primo.
tur ꝙ iste angelusvideat in verbo istum esse dānandū.
Ista scientia fuit in isto angelo:ꝛ necessariū est fuisse
istam scientiā in isto angelo.ꝛ loq̄mur de scīa actuali
angeli:quia qd̄ factū est non potest nō esse factū.igit
motus qui fuit/nō potest nō fuisse:igitur iste motus
qui fuit in hoc āgelo:non pōt nō fuisse in hoc āgelo.
Preterea.si aliqs motus fuit in aliq̄ corpe:necessariū scd̄o ad idē
est illū fuisse in illo corpe.ergo eadem rōne si aliquis
motus fuit in aīa vel angelo:necessariū est illū motū
fuisse in aīa vel in angelo.et ille motus est hec scīa:ḡ
necessariū est istam scientiam fuisse in hoc angelo.sed
hec sciētia fuit scīa huius:nec potest fuisse nisi sciētia
huius:ergo necessariū est scientiā huius fuisse in hoc

In oppoᵐ angelo.sed si sciētia huius fuit in hoc āgelo/hec erat
ꝙ ipe saluabitur:ḡ necessariū est istum esse saluandū.
Euasio. qđ falsum est.Forte dicet ꝙ sicut deus eadem sciētia
scit antichristū fore ⁊ potest scire eius oppositum:ita
sciētia ista istius angeli fuit sciētia huius:sed eadem
potuit esse sciētia oppositi.vnde dicūt ꝙ nō est neces=
ꝯ hanc ar. sariū hanc scientiā fuisse huius.Sꝫ hec solutio nulla
est.quia vt dicit aristo.motus idem est nūero qui est
eiusdē subiecti ab eodē in idem ⁊ in eodem tpe.igiꝛ
hec sciētia q̄ est motus anime et est sciētia huius non
scđo ad idē potest eē alterius:ita ꝙ sit in numero eadem.Item
impossibile ē ꝙ idem motus in nūero sit in hoc loco
et in alio.eadem rōne impossibile est illū eūdē motū
Eodemmō in numero qui est in hoc/eē in alio. Eadem obiectio
arguitur. potest fieri de sciētia ꝓphete qua scit aliquid futurū
cōtingēs:⁊ de sciētia aīe christi qua scit aliqđ futurū
Solutio si cōtingēs.¶Solutio.Sine p̄iudicio melioris sentē=
ne p̄iudicio tie dicimus ꝙ hec ē falsa.necessariū est hāc scientiam
fuisse in hoc angelo.cum enim a phis dicaꝛ sciam esse
assimilationē apprehēdētis ad apprehēsum:dicimus
ꝙ illa apprehēsio inq̄tum erat expresse assimilata rei
apprehēse erat sciētia.q̄cquid igitur intelligiꝛ in illa
scia fm ꝙ erat sciētia huius preter apprehensionem:
erat relatio depēdēs ex futuro. vt possibilitas ⁊ veri
tas orōnis:sicut patet in veritate huius enunciabilis
antichristū fuisse futurū.Dicimus igiꝛ ꝙ necessarium
est hūc motū vel hāc apphēsionē fuisse in hoc āgelo:
nec tñ necessariū est hāc scientiā fuisse in hoc angelo.
quia accidētale erat huic apprehēsioni esse scientiā ⁊
Scia p̄t eē depēdēs de futuro.⁊ possibile ē ꝙ fuerit tñ angelica
opinio. opinio:cum nō sit necessariū angelū per illam vidisse
rem in speculo eterno:necesse ē eum cogitasse de illa
re ⁊ assensum prebuisse de illa re ꝙ eēt futura:sed nō
est necesse ꝙ cogitauerit vꝉ assensum p̄buerit vt erat
futurū in re.hoc enim eēt scire in verbo et depēdens
de futuro.

¶Sextus tractatus.

Quoniam ꝓphete ea q̄ vident/vident in speculo
eternitatꝭ sicut angeli:post āgeloꝝ cognitionē
agendū est de prophetia.⁊ primo vidēdū est quid sit
ꝓphetia.scđo dicendum erit de speciebus ꝓphetie.
tertio quō ꝓphetia euacuabiꝛ.quarto vtrum exposi
tores sacre scripture dicendi sunt ꝓphete.quinto de
Quid est officio ꝓphetaꝝ.Prophetia sic describiꝛ.prophetia
ꝓphetia. est diuīa inspiratio rerum euētus immobili veritate
q̄ttuor mo denunciās. Notandum aūt ꝙ hoc nomen prophetia
dis dr pro= quattuor modis accipiꝛ.quia diciꝛ prophetia sermo
phetia. propheticus.secūdo actus prophetādi.tertio ipsum
Opinio ali ꝓphetatū.et fm hoc dicūt quidā ꝙ nullū enūciabile
quorum potest esse prophetatū sicut nec prescitū.si enim esset
prescitū sciret anteq̄ esset verum:⁊ ita sciret dum est
Opīo doc= falsum.Sꝫ nos qui dicimus ꝙ enūciabile nichil aliđ
ctoris qđ ē est q̄ ipa res. vñ dicimus ꝙ enūciabile bene ꝓphetaꝛ
enūciabile. ⁊ bene presciꝛ:vt hoc enūciabile antichristum eē.sed
non presciꝛ anteq̄ sit verum:sed presciꝛ et prophetaꝛ
anteq̄ sit.quarto mō diciꝛ prophetia donū ꝓphetie:
scꝫ habitus mētis qua cognoscit anima res q̄ aperte
sibi ostenduntꝛ a deo.quinto etiam modo potest dici
ꝓphetia ipse actus ꝓcedēs ex tali habitu scꝫ actualis
cognitio taliū rerum.vtroqꝫ istorum modorū potest
accipi in p̄dicta diffinitione.Est enī prophetia:diuina
Prima q̄o inspiratio.i.inspirata sciētia a deo.Queriꝛ igitur de
hꝯ tractatꝯ illo habitu qui est prophetia vtrū sit virtus aut non.

Prima rō hoc probaꝛ:quia est habitus mētis bene cōstitute.ex
tali enī habitu ꝓcedūt motus meritorij.merebātur
enim ꝓphete ꝓphetādo populis:cōminādo penam
et ꝓmittēdo bona eterna.ḡ per motus illꝯ habitus
merebanꝛ ipsi vitam eternā:ḡ ille habitus ē virtus.
Euasio. Forte dicet ꝙ ille habitus nō est virtus:quia motus
illius nō fm se ⁊ per se sunt meritorij:sed ꝙ sunt me=
ꝯtra hāc aꝛ ritorij tñ habent ex caritate. Sed ꝓbaꝛ ꝙ hec ratio
nulla sit.qꝛ fm hoc ꝓbaꝛ ꝙ iusticia/largitas/nō sunt
virtutes:qꝛ eorū motus nō sunt meritorij nisi a cari=
tate.⁊ ex hoc sequitur ꝙ nichil sit virtus nisi caritas.
Solutio. ¶Solutio.Re vera illud donū nō est virtus ꝓpter
Prima cā duas causas.prima est quia motus ꝟtutū fm ꝙ sunt
a suis virtutibus meritorij sunt.Motus enī largita
tis ē dare dāda cui debet ⁊ vbi debet ⁊ gratia cuius
debet.et fm hoc motus talis vestitus omnibus suis
Oīs motꝯ circunstātijs procedit a sua virtute.vnde oīs motus
virtutis est virtutis fm ꝙ est motus virtutis est meritorius:qm̄
meritorꝯ. difficile ⁊ laudabile est in tali medio cōsistere.motus
igitur iusticie fm ꝙ est motus iusticie per se et fm se
meritorius est:licet hoc habeat a caritate:qm̄ ⁊ ipsa
iusticia ⁊ ipse motus quicq̄d habet hoc habet a cari=
tate.motus aūt prophetie non fm se medium aliqđ
laudabile tenet:qꝛ eius motus nō est nisi videre res
que aperte ei ostēdunꝛ.nec habet aliquā difficultatē
sicut nec habet difficultatē ꝙ oculis corpalibꝯ video
Scđa cā. aliquā rem.Scđa ratio est quia sciētia q̄ est ꝓphetia
vt in pluribus non est de his q̄ pertinēt ad cultū dei:
sola enī cognitio illa q̄ de deo est vel de similitudine
eius in nobis ꝟtus est ideo ꝙ credimus eas cum nō
videamus.et hec est vna causa q̄re logica ⁊ alie artes
Tertia cā. liberales nō sunt virtutes.alia ratio est quia vtūtur
naturalibus rōnibus ⁊ principijs que ꝑ se cognoscit
hūanus intellectus.et ideo nō hñt meritū apud deū.

Adhuc videꝛ posse ꝓbari ꝙ ꝓphetia sit virtus:
Isayas. ⁊ specialiter de illa prophetia qua vidit isaias
ꝟginē parituram cum ait.Ecce virgo ꝯcipiet ⁊ pariet.
q̄o incidēs queriꝛ vtrum ipsa sit virtus vel opus ꝟtutis.Qđ sic
Aꝛ ꝙ sic. videꝛ:quia per illā visiōem leuauit se supra se.aliter
enim nō vidisset.quia res visa oēm intellectum tam
angelicum q̄ humanū trāscendebat.omne aūt illud
Ad idem. quo leuat quis se supra se est virtus. Et preterea illa
visio siue cognitio erat de deo et de rebꝯ diuinis.oīs
Ad idem. autē ⁊ sola talis cognitio virtus est. Item licet visio
glorie sit aperta:hoc nō impedit quin sit virtus.igiꝛ
hmōi visio qua videbat ꝓpheta apte in speculo xpm
de virgine nasciturū:propter apertionē nō impediꝛ
Ad idem. quin sit ꝟtus.nec aliud est quod impediat.Preterea.
Assensus qui est in fide perficit eādem et facit ipsam
virtutē.⁊ assensus in idem erat in hmōi visiōe.⁊ inde
Ad idem vt prius.Item aut videbat ꝓpheta in speculo ꝑ me=
diū:aut sine medio. si sine medio videbat ī speculo:
ergo īmediate videbat in speculo:igitur immediate
videbat speculum:ḡ raptus erat.qđ falsum est.si aūt
per mediū vel per aliquā aliam imaginē a speculo:
Euasio. illa visio nō videꝛ alterꝯ speciei q̄ visio fidei.Forte
dicet ꝙ ꝓpheta videbat mediāte quodā radio egre=
diente de speculo:qui inq̄ radius illumiābat ipm et
ꝯ hanc aꝛ. faciebat videre qđ videbat.Sed hoc non videꝛ posse
sustineri:qꝛ cum oīs qui aliq̄d videt quicq̄d illud sit
per lumen sibi datū a deo videat oēs fm hoc viderēt
Ad idem. in speculo.qđ falsum est.Preterea.Ad hoc vt sit in
actu visio non sufficit illumiatio:sed exigitur imago

aliqua mediante qua fiat visus.igitur eodē modo ex
parte ista preter huius irradiationē que ibi fingiꝛ oꝫ
ponere aliquā ymaginē per quā mediā fiat visus. et
Solutio. inde vt prius.¶Solutio.Duplex est visio.est enim
Duplex vi= visio adherentie ⁊ est visio nō adherentie.visio nō ad
sio. herentie stat in apprehensione veri:⁊ est in speculati
uo intellectu.⁊ ideo ipa nō est virtus. visio aūt adhe
rentie que est in intellectu practico ⁊ trāsit ab appre=
hensione veri vsqꝫ ad delectationem boni virtus est.
visio aūt ꝓphetice primi generis erat nō scđi: ⁊ ideo
non erat virtus.Respōdendū est ergo per ordinē ad
Ad primuꝫ obiecta. Ad primū soluendū est ꝙ in huiꝯ visione nō
obiectum. leuabat se supra se:sed spūs leuabat eū supra se vt di
Ad scđm. cit ezechi.de se. Eleuauit me spūs ⁊c. Scđꝫ soluitur
qꝛ operatio visionis non prohibebat illā visionē esse
virtutē:sed aliud hoc scꝫ ꝙ ipe vidēs.i.ꝓpheta inite
batur ex toto apertioni ⁊ certitudini ipiusvisionis ⁊
non prime veritati siue rei vise ꝓpter primā veritatē
Visio virtꝯ Propter istā eandē rationē visio sensibilis colorati
et visio non non est virtus:qꝛ in huiusvisione vidēs magis acq̄e=
virtus. scit visioni q̄ viso.Sed in visione que virtus est ma=
gis innititur vidēs rei vise ꝓpter se q̄ ꝓpter visionē.
Sicut aūt est de visione q̄ non est virtus:sic est de cre
dulitate qua quis diligēs magistrū suū et ex affectu
credēs ipm esse sūmū in facultate sua. cū audit aliq̄d
ab eo quod ꝑ se est dignū fide magꝭ credit illi rei pro
pter hoc ꝙ magister suus dicit eā q̄ ꝓpter ipsius rei
Ad tertiū veritatē.Ad tertio obiectū dicendū ꝙ non est isdem
assensus in visione ꝓphetica et in fide: qꝛ nō est eisdē
circūstātijs vestitus. quia in fide acquiescitur rei vise
nō visioni.Hic aūt econtrario.Et preterea visio fidei
Ad vltimū subiacet libero arbitrio:hic aūt non.Ad vltimū dici
mus ꝙ propheta videbat īmediate in speculo siue ꝑ
speculū illū articulū: non tñ videbat tūc ipm speculū
quia intellectꝯ hūanus tantā habet affinitatē ad spe=
culum ⁊ tam īmediatā coniūctionē ꝙ per ipm videt
non tamē ipm videt. sicut patet in visu exteriori qui
fit per ymaginem in organo vidēdi receptam que ta=
men non videtur.

Dictū est quomodo intelligēdū sit ꝙ prophetia
est diuina inspiratio.i. aperta scientia a deo in=
spirata.Qꝫ autē sequitur reꝝ euentus. sic intelligiꝛ.
Rerum euentus.i.res prout habent esse siue sicut fu
ture siue presentes siue preterite.Moyses propheta
fuit manifestādo reꝝ creationē: de quibus aperta co
gnitio data fuit a deo ei:⁊ si aliquis ita a deo illumia
retur vt aperte videret per intellectū deū esse trinuꝫ
q̄d sit ꝓp̄e et vnū propheta esset: sꝫ magis proprie propheta dr
ꝓpheta. qui nūciat res futuras. Ex hoc patet ꝙ ysaias dupli=
Isayas du= cem cognitiōnē habuit de hoc articulo Ecce virgo cō
plicē cogni cipiet.s.cognitionē fidei et cognitionē prophetalem
tionē hūit. sed in actu nō potest istis duabus vti simul. Qꝫ autē
sequitur immobili veritate denūciās. sic intelligiꝛ.i.
necessaria veritate vt intelligaꝛ de necessitate deter=
minata siue conditionali nō absoluta.vnde hec est du
plex.Omnē ꝓphetiā necesse est euenire vt ꝑ prophe
tiam accipias ipm prophetatū non vocē prophetalē.
quia nichil esset dictuꝫ vocem euenire. Si hec dictio
Duplex ne necesse significet ibi necessitatem absolutam falsa est.
cessitas. Si determinatā vera est.Eadem multiplicitas solet
hic assignari. Omne grāmaticuꝫ necesse est esse sciēs
si hec dictio necesse significet necessitatem inherentie
falsa est.si coherentie vera.Per hoc patet ꝙ hec ar=

gumentatio nō valet. Omne prophetatū necesse est
euenire:sed hoc prophetatū est: demonstrato contin
genti.ergo necesse est hoc euenire.Instantia.Omne
grāmaticum necessario est sciens:hoc est grāmaticū.
igitur hoc est necessario sciens. Et est in hmōi argu=
mentationibꝯ fallacia cōpositionis ⁊ diuisionis: quia Fallā ꝯpōis
in vno sensu hec dictio necessario determiat pure sub vel diuisionis
iectuꝫ respectu predicati: ⁊ secundū hoc significat ne
cessitatē inherentie. In secundo autē sensu determi=
nat subiectū cum accidente.⁊ scđm hoc significat ne=
cessitatem determinatā siue necessitatem coherentie
In prima tamen argumentatōne proprie est fallacia
compositionis ⁊ diuisionis vbi subiectum et accidēs
significantur diuersis dictionibus.Sed in sequēti ar
gumentatione que inducta est pro instantia est falla Fallā āphi
cia amphibolie scđm quosdam. Sed obicitur cōtra bolie.
hoc qđ dicitur superius.ꝙ prophete vidēt in speculo ꝯ dicta aꝛ.
eternitatis.et dictū est superius ꝙ omīa sunt ibi vnū
et ꝓphete vident ibi res fm ꝙ ibi sunt:igitur vident
ibi res vt vnū.Sed scđm ꝙ sunt ibi vnū habēt neces=
sitatem absolutā: igitur vident ibi res in necessitate
absoluta. qđ prius negatū est. Dicimus ꝙ tropica ē Solutio.
locutio cū dicitur omēs res esse vnū in verbo dei. vt
supra dictū est.Unde licet proprie videāt res in libro
vite.s.non tamen eas sic nunciant. sed scđm ꝙ ꝓprie
vident eas in libro vite vt diuersas.sicut enī deꝯ videt
res vt diuersas ⁊ vt sunt future:⁊ videt eas in cōtin=
gentia si cōtingenter sint future: ita ꝓprie ibi legunt
eas.⁊ ita nūciant eas.Unde dicit btūs augu.Non est Augustinꝯ
necessitas reꝝ ex eloquio ꝓphetaꝝ:sed sola exhibitio
veritatis.i.sola reꝝ manifestatio ꝓut vēture sūt.

Dicto quid sit ꝓphetia.scđo capi.dicendū est de
speciebus ꝓphetie:⁊ primo de distinctiōe speꝝ Duplex ꝓ=
scđo de ꝓphetia caysphe.tertio đ ꝓphetia ione.q̄rto phetia.
de necessitate ꝓphetati.Diuidiꝛ aūt ꝓphetia in duas
partes.in ꝓphetiā prescientie ⁊ ꝓphetiā cōminatōis
Prophetia p̄scientie est q̄ semꝑ descēdit a dei p̄scien
tia.etiā fm sensum quē videtur sonare verbū siue de
bono siue de malo sit ꝓphetia.Prophetia aūt cōmi
nationis est qua cōminabātur ꝓphete pctōribus nec
sꝑ necesse erat esse ex dei presciētia scđm litteralē sen
sum.Prophetia aūt prescientie fm ꝙ large sumitur
diuiditur in prophetiā predestinationis ⁊ prophetiā
prescientie stricte.vt dicatur prophetia p̄destinatio=
nis que erat de bono euenturo: ꝓphetia prescientie
que erat de malo euenturo. De prophetia predesti=
nationis dixit btūs augustinus ꝙ prophetia predesti Augustinꝯ
nationis est quā necesse est omnibus modis euenire
vt sine nostro impleatur arbitrio.Qꝫ autē diciꝛ omī
bus modis ita intelligi potest.i.ex dei volūtate. Est
enim dei voluntas ad hoc scꝫ omnibus modis vt det
bona.Quasi enī inuitus infert mala.vel omnibꝯ mo Deꝯ q̄si in=
dis dicitur.i.duobus modis scilicet quantū ad litte= uitus infert
ralem sensum et q̄tū ad spirituale. vt hec prophetia mala.
predestinationis Ecce virgo cōcipiet.que in btā vir=
gine cōpleta est q̄tū ad litterā.In ecclesia vero ipleꝛ
spiritualiter que manens virgo per integritatē fidei
generat christū spiritualiter in cordibus fideliuꝫ. Et
secundū hoc per hoc ꝙ necesse est oībus modis eue=
nire differt prophetia predestinationis a ꝓphetia cō
minationis quā non est necesse impleri:et ad litteraꝫ
et spiritualiter vt patet in prophetia ione ⁊ prophe=
tia ysaie qua dixit ezechie. Dispone domui tue quia

morieris tu ꝛc. Per hoc aũt ꝙ dr: vt sine nostro impleatur arbitrio differt prophetia predestinationis a ꝓphetia pscientie que per liberũ arbitriũ hoĩs ĩpleť vt illa qua dixit dñs petro. ter me negabis.

Obicit͛.

Sed obicitur. si beata virgo non cõsensisset angelo non natus esset de ea xp̃s: ergo illa ꝓphetia Ecce virgo cõcipiet non fuit impleta sine libero arbitrio hoĩs. Non ergo contingit omni ꝓphetie predestinatõnis ꝙ impletur sine nostro libero arbitrio.

Opinio aliquorum

Ad hoc dicũt quidam ꝙ hoc ita intelligendũ est sine nostro arbitrio. i. sine libero arbitrio alicuius certe persone. Si eñ btã maria nõ cõsensisset nichilominus ĩpleta esset illa ꝓphetia in alta virgine.

ꝯ hoc ar.

Sȝ hec solutio nulla est. quia hoc cõuenit ꝓphetie prescientie qua cõmuniter ꝓphetať malũ suũ aliquibus sine cõminatõne. vt illa qua dixit dñs iudeis. vos in peccatis vestris moriemini. i. multi de vobis.

Opinio doctoris.

Propter hoc dicim⁹ ꝙ hoc ita est intelligendũ vt sine nostro ĩpleatur arbitrio. i. sine operatione vel cooperatione liberi arbitrij. Non eñ dico sine libero abitrio operante vel cooperãte adimpletionẽ ꝓphetie. Intelligendũ est tamen de illis prophetijs predestinationis quibus dñs promittebat se aliquid facturũ supra naturã. Nõ eñ potest intelligi de prophetia personali vt de illa qua ꝓmissa est abrahe spiritualiter terra promissionis vel qua prediceretur de aliquo ꝙ bonũ opus meritoriũ facturus esset.

Nõdũ hic Gregorius

Circa scd̃m capitulũ notãdũ est ꝙ sicut potest cognosci ex verbis beati grego. spũs sctũs qñq; tãgebat corda prophetaꝝ ꝗtũ ad vocẽ tantũ vt in prophetia cayphe. qñq; ꝗtum ad vocẽ et ꝗtũ ad merita vt in iona quãdo dixit. adhuc erunt. xl. dies ⁊ niniue subuertetur. quandoq; tangebat corda prophetarũ ꝗtum ad vocẽ et ꝗtum ad merita ⁊ ꝗtuȝ ad inferiores cãs. vt in ysaia qñ dixit ezechie. morieris tu. quãdoq; ad ꝓuidentiã siue ad consiliũ diuinũ vt in ysaia cũ dixit. Ecce virgo cõcipiet.

Prima q̃o hui⁹ secũdi capituli.

De primo genere ꝓphetie queritur vtrũ cayphas dixit verũ. probatur ꝙ ita quia super illũ locũ exod. vbi filij israel dicũt. fetere nos fecisti corã pharaone dicit glosa. verũ dicunt nescientes sicut cayphas.

Glosa. Item.

Preterea dicit textus euãgelij ꝙ a spiritu sancto dixit hoc: ⁊ a spiritu sctõ non potuit dicere nisi verũ. igitur ipe dixit verum.

In oppo^m

Contra. Ipe intendebat tantũ modo ꝙ expediebat xp̃m mori ne ipi amitterent locũ et gentẽ. ⁊ hoc erat falsũ vt patuit ex post facto. igitur non intendebat dicere nisi qd erat falsũ: ⁊ nichil dicebat nisi qd intendebat. igiť dicebat falsũ.

Opinio p̃positiui.

Ad hoc dicebat magister prepositiuus ꝙ spũs sctũs vsus est caipha tanꝙ instrumento. ⁊ illa locutio qua locutus est tanꝙ instrumento tantũ non fuit fructus sue male volũtatis: qꝛ illa nõ fuit nisi bona. volũtas vero eius non nisi mala.

ꝯ hoc ar.

Sed obiciť contra hoc quia intẽdebat persuadere ppl'o ꝙ expediret christũ mori: ⁊ nõ intendebat nisi hac voce persuadere. expedit vt vnus moriatur ꝛc. ergo prolatio illius vocis ꝓcessit ab eius mala intentõne: ergo fuit pctm̃ non igitur fuit a spiritu sancto.

Scd̃m doctorẽ ꝗttuor sũt consideranda

Nobis videť ꝙ quattuor debent considerari. Primum est volũtas siue intentio ipius. Scd̃m est actio qua protulit vocẽ propheticã. Tertiũ est ipe sermo ꝓphetalis. Quartum est intelligentia eius qd intimauit ei spũs sctũs scȝ ꝙ expediret christũ hoĩem mori ꝛc. Duo prima peccata fuerunt nec fuerunt a spũ sancto scd̃m illos qui dicunt ꝙ non omĩs actio est a deo. duo autẽ sequentia fuerũt a spiritu sancto. Q: eñ vsus est illa voce a spiritu sancto fuit. Similiter quartuȝ fuit a spiritu sctõ quia ei reuelauit ꝙ expediebat christũ hoĩeȝ mori ꝓ populo. i. cõmodũ erat siue tẽporale siue spirituale: et ita hoc verbũ expedit cõmuniter se habebat ad cõmodũ temporale et cõmodũ spirituale scd̃m reuelationem sibi factã. Ipe autẽ ex malicia sua abusus est intelligentia illa et conuertit illud cõmune ad cõmodum tẽporale tantũ.

Opinio doctoris.

Dicimus igitur ꝙ tam volũtas ꝙ actio eius fuit peccatum nec fuit a spiritu sctõ. Q: igitur dicitur ꝙ illud fuit a spiritu sctõ sic est intelligendũ. i. ab intelligẽtia sibi data a spiritu sancto. Dicebat ergo verũ licet intenderet falsum. sicut si aliqs diceret homo currit intendẽs de platone ⁊ solus sortes curreret. nec tantũ ꝗtum ad vocẽ tetigit cor eius spiritus sctũs sȝ etiã ꝗtum ad intelligentiã qua intelligentia ille abusus est retorquẽs eam ad suã prauã voluntatẽ.

q̃o incidẽs. Arguitur.

Sed cũ eius actio fuerit ꝓphetatio queritur a quo fuerit ꝓphetatio. Nõ põt dici ꝙ a diabolo: quia cũ esset põtifex anni illius. sicut diciť in textu euangelij. i. propter dignitatẽ sacerdocij locutus est a spiritu sancto ⁊ factus est propheta a spiritu sãcto. Si dicatur ꝙ a deo fuit prophetatio: ergo illa actio aliquid habuit a deo. igitur in opere diaboli est aliquid qd est a deo qd esse non põt.

Solutio.

¶ Solutio. Dicimus ꝙ nõ valet hec vltima argumẽtatio. Illa eñ dr ꝓphetatio non ab eo qd in se est: sed ab eo qd est in instrumento illius actionis scȝ in voce. Est eĩ sensus. Cayphas ꝓphetauit. i. ꝓtulit vocẽ significatiuã eius qd spũs sanctus intẽdebat. sicut iste laudat cesarem. Relatio illa q̃ facit cõstructionẽ verbi ad accusatiuũ non est in illa actione: sed in instrumẽto illius actionis. s. quia est sensus iste profert voces significatiuas bonorum operũ cesaris. Scd̃m eos aũt qui dicũt ꝙ oĩs actio est a deo. nõ est dubiũ quin illa actio fuerit a spiritu sancto.

¶ Alia questio minus principalis.

Ar ꝙ dixit falsum.

Queriť de scd̃a spẽ ꝓphetie ⁊ de tertia. ⁊ q̃riť de iona vtrũ verũ vel falsũ dixit cũ dixit niniue subuerteť. ꝓbať ꝙ dixit falsũ: qꝛ ipe nõ intẽdebat nisi de corporali subuersione. sicut neq; ysaias cũ dixit ezechie. dispone domui tue ꝛc.

Glo. i ysaya

De vtroq; eñ dr in glosa. sup ysaiã ꝙ dñs nõ reuelauit ei cõsiliũ suũ: ⁊ ita nõ reuelauit ione spũalẽ subuersionẽ. ꝗ cũ intẽderet de corpali subuersione ⁊ nõ ita contigit dixit falsũ.

scd̃o ꝑ glosam.

Preterea dixit glosa sup ionã ꝙ prophetia ione nõ descendit a prescĩetia dei: sed si sic esset euentuꝝ sicut ionas predicebat cõstat ꝙ descẽderet a prescĩetia dei. ꝗ nõ erat ita euenturũ. igiť dixit falsum.

Ad idẽȝ in eadẽ glosa.

Itẽ vt in eadẽ glo. super ysaiã habem⁹ dicit btũs augu. ꝙ qui credit sicut loquitur licet non vera sint q̃ loquiť fideliter tñ loqť et hoc dixit propter ionã ⁊ ysaiã. ꝗ neuter dixit verũ. igitur vterq; dixit falsũ.

Tertio ad idem.

Preterea nõ excusatur apostolus quin dixerit falsũ qñ dixit ꝙ iret ad hispanos licet non iuisset. quare potius in hoc excusatur ꝓpheta.

In oppositum.

Sed probatur ꝙ ipe dixit verũ: qꝛ ipse locutus est a spiritu sancto ⁊ prophetice: ergo locutus est ex reuelatione spũs sancti. Sed spũs sanctus nõ reuelat nisi verũ: igiť ipe dixit verũ.

Scd̃o per glosam.

Itẽ dixit eadẽ glosa sup ysa. ꝙ ionas dixit verũ illud qd legit in libro vite scilȝ ꝙ niniue subuertereť scd̃ȝ merita eoꝝ ⁊ hoc erat veꝝ: ꝗ ipe dixit veꝝ.

Solutõ aliquorum.

¶ Solutio. Quidã dicũt ꝙ ionas dixit veꝝ. s. dictũ cõe ad subuersionẽ corporalẽ et spũalem

Dicebat ergo verũ simpliciter: sed tamen falsũ ꝗtuȝ in se erat sicut dictũ est de caypha. ⁊ dicũt ꝙ ꝓphetia ione descẽdit a prescĩetia dei: sed ꝗtũ ad euentũ ꝓut intendebat nõ descendit a prescĩetia dei. Oẽs ꝗ argumentationes q̃ vidẽtur velle ꝙ ionas nõ dixit veꝝ retorquẽtur ad euentũ pro quo ionas intẽdebat. Oẽs vero ille q̃ vidẽtur velle ꝙ dixerit verũ retorquẽtur ad illud qd dixit ionas.

Hoc nõ videť satisfacere.

Sȝ difficile est respõdere ad qd dicit glosa ꝙ dñs seruis suis reuelauit sentẽtiã et non consiliũ. Si eñ reuelauit illud ione scȝ ꝙ niniue subuerteretur corporaliter vel spiritualiter: ⁊ cõstat ꝙ hoc erat consiliũ dñi. relinquiť ergo ꝙ dñs reuelauit ei consiliũ suũ.

Opinio doctoris.

Propter hoc nobis videť melius vt dicamus cũ glosa ꝙ ionas dixit illud qd legitur in libro vite scȝ ꝙ niniue subuerteretur corpaliter ꝯm merita sua. i. merita sua hoc exigebãt: ⁊ ita dixit veꝝ.

Ad primũ

Ad primũ vero obiectũ diximus ꝙ re vera dñs non reuelauit ione cõsiliũ suũ. et ꝙ intelligebat de corporali subuersione tantũ: sed nõ asserit eam simpliciter. Sed cũ hac determinatione ꝯm merita: ⁊ ideo nõ dixit falsum.

Ad auctoritatem.

Ad auctoritatẽ vero q̃ dixit ꝙ prophetia ione nõ descendit a prescĩetia dei. Dicimus ꝙ re vera nõ descẽdit ꝯm sensum quẽ ꝓprie exprimebãt verba illa: ꝓprie eñ significabãt falsuȝ. Ipe vero trãssũpsit ad significandũ verũ instinctu spũs scti. Illa eñ propositio simpliciter ꝓposita magis fuit ꝯminatoria ꝗ si esset apposita determinatio.

Ad tertiuȝ

Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ aug. attẽdit similiter sensum verboꝝ ꝑ quẽ dicitur ꝙ neuter dixit verũ. tñ vterq; dixit veꝝ simpl'r.

Ad quartũ

Ad quarto obiectũ dicimus ꝙ aliquis dicit falsũ spũ sctõ operante: sȝ nullus põt dicere falsũ spũ sctõ reuelante. qꝛ reuelare est scientiã dare. Cũ ergo nõ possit sciri falsum: pȝ quare poti⁹ excusať ꝓpheta ꝗ apl's a dictione falsi. Dauid eñ quãdo dixit ꝙ edificaret domũ dñi dixit hoc a spũ sctõ operãte: qꝛ dixit hoc a caritate. sed nõ dixit hoc a spũ sancto reuelãte: qꝛ nullã domũ edificauit dño.

ꝯ dictũ gregorij.

Item videť esse falsuȝ qd dicit grego. ꝙ dñs mutat sententiã: sȝ nõ cõsiliũ. Non eniȝ mutat sententiã ione verboꝝ cum sentẽtia esset vera qꝛ dixit hoc illa locutione ꝙ subuertereť niniue scd̃m merita. i. merita sua exigũt hoc. Hanc veritatẽ nunꝗ dñs mutauit.

Opinio aliquorum ꝯ quã ar.

ꝓpter hoc voluerũt quidã dicere ꝙ ionas dixit falsũ: licet legisset in libro vite verũ. ⁊ dixit illud falsũ ex sua opinione nõ ex dei reuelatione. Hec solutio nõ potest sustineri ꝓpter hoc qꝛ ipe ꝗtũ in se erat vehemẽter opinabatur ꝙ dñs parceret niniuitis sicut postea dicetur.

Opinio doctoris.

Ad hoc dicim⁹ ꝙ diciť mutasse sñiam qꝛ fecit ꝙ niniue q̃ digna erat subuerti: postea non fuit digna subuerti ꝯm merita. etiã et ita vtrãq; sñiam mutauit: ⁊ illã quã proprie verba significabãt et illã quã improprie ꝓpheta expressit.

ꝯ hoc ar.

Sed contra ionas dixit verũ qñ dixit ꝙ niniue subuertereť: qꝛ intelligebať scd̃m inferiores causas: ergo eadẽ ratõne Si aliquis modo diceret virgo nõ peperit diceret verum: qꝛ subintelligẽdũ est hoc ꝯm inferiores causas. Patet aũt ꝙ hoc esset hereticũ dicere: qꝛ cõtra fidẽ.

Solutio.

Ad hoc dicimus ꝙ nullus ex sua auctoritate de deo loqui debet nisi ꝓprie. vnde hereticus esset qui sic de deo vellet loqui nisi in aliqua auctoritate inueniretur talis modus loquẽdi. Ionas aũt locutus est ĩproprie instinctu spũs scti: qꝛ magis cõminatorie locut⁹ est ꝗ si addidisset determinationẽ: ⁊ ideo non est trahẽdũ ad consequentiã.

Glosa sup ionam.

Dictũ est ꝙ ionas intellexit de corporali subuersione quando dixit niniue subuertetur Hoc etiã potest haberi ex glosa super principiũ ione que dixit ꝙ ionas erat ignarus diuine dispositionis.

ꝯ hoc ar.

Sȝ contra in eadẽ glosa dicitur is cũ illuminãte prophetia videret petõres niniue misericordiã cõsecuturos ꝛc. ergo ionas illuminãte prophetia videbat dispositionẽ dei de misericordia exhibenda. igitur non erat ignarus dispositionis diuine.

Secundo.

Preterea sicut habemus in ipo textu. dixit ionas nũquid nõ hoc verbũ meũ cũ adhuc essem in terra mea: ꝓpter hoc preoccupaui vt fugerẽ in tharsis. Scio eñ ꝙ tu es deus clemens ⁊ misericors ⁊ multe miserationis ⁊ ignoscens super maliciã: igitur certus erat ionas etiã ꝓphetia reuelante ꝙ niniue nõ subuerteretur corporaliter: et ita falsum est ꝙ iste esset ignarus diuine dispositionis et si intenderet tantũ de corporali subuersione cũ dixit. Niniue subuertetur: videť ꝙ locutus fuit contra conscientiã.

Solutio.

¶ Solutio. Dicimus ꝙ nõ est locut⁹ cõtra cõscientiã: qꝛ nõ intellexit de corporali subuersione simpliciter: sed cũ hac determinatione ꝯm merita Suspicabatur tamẽ ꝙ deus dimitteret peccata illis penitentiã agẽtibus: sed nõ erat certus. ⁊ ideo bene dixit glosa ꝙ ignarus erat diuine dispositiõis.

Expõ dicti glose.

In illa aũt auctoritate is cũ illuminãte ꝓphetia videret ꝛc. Hoc verbũ videret ĩproprie sumitur. i. vehementer suspicaretur: ⁊ illi duo ablatiui nõ notant ibi causam rei verbi: sed sunt ablatiui absoluti notantes concomitantiã.

¶ Tertia questio huius capituli.

Prima rõ

Tertio queritur de necessitate ꝓphetati. Demõstretur ergo aliquod ꝯtingẽs ꝓphetatũ ab aliquo propheta: hoc est dictũ ab isto: ergo necesse est hoc esse dictũ: quia quicquid est factũ necesse est esse factum: ergo eadẽ ratione quicquid est dictũ necesse est esse dictũ.

scd̃a ratio.

Preterea necesse est hãc dictionẽ fuisse quia actio et passio que iam preterite sunt nõ dependent a futuro. ⁊ si hec dictio fuit: fuit dictio hui⁹ quia non potuit esse dictio alterius. igitur necesse fuit hoc fuisse dictũ et hoc dictũ fuisse a spiritu sctõ. Qd probatur: qꝛ hoc dictũ fuit a spiritu sancto: ⁊ spũs sanctus fuit causa huius dictionis. ergo tã cã ꝗ effectus fuit ergo nec causa scd̃ȝ ꝙ causa: nec effectus ꝯm ꝙ effect⁹ dependebat de futuro. ergo necessariũ est hoc dictuȝ fuisse ꝓphetice.

In oppo^m

Sȝ si hoc est dictũ ꝓphetice hoc erit igiť necessariũ est hoc fore.

Solutio.

¶ Solutio. Necessariũ ẽ hoc fuisse dictũ: sed nõ necesse est hoc fuisse dictũ prophetice. qꝛ nõ est necesse ꝙ spũs sctũs illud reuelauerit cũ non sit necesse ꝙ propheta hui⁹ habuit scientiã Nec valet: necesse est hoc esse dictũ a spiritu sctõ. igiť necesse est hoc fuisse dictũ ꝓphetice. et est ibi fallacia ꝯm cõsequens a superiori ad inferius affirmando.

Fallã ꝯñtis

sicut patet ex superi⁹ dictis. ex futuro pendet ꝙ ꝓpheta habuerit scientiam huius ꝓpter relationẽ que intelligiť in hoc nomine scientia. que relatio exigebat suam correlationẽ in futuro.

Ar ꝙ non.

Tertio capitulo queritur vtrum prophetia euacuabitur. Q: si est: ergo non fuit in christo. igitur christus nõ fuit ꝓpheta qd falsũ est. Ipe eñ propheta fuit sicut dixit moyses in deutero. prophetam suscitabit tibi deus ꝛc. Et preterea sicut verus propheta cõminatus est iudeis excidium vrbis futurum

peccatis exigentibus et eos in peccatis morituros. Preterea reꝝ euentus sibi diuinitus inspiratos ſm

Qꝫ nō euacuabit̄ ꝓbat

ꝙ homo imobili veritate predixit. Qꝫ aūt nō sic euacuanda ꝓphetia apparet: qꝛ fuit in xp̄o in quo nichil imperfectū nichil ex parte fuit. dat⁹ est eni ei spūs nō ad mensurā: qꝛ in xp̄o habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter. igitur ꝓphetia nō videt̄ esse ex parte

Ad idem.

solū aūt qđ imperfectū est euacuabit̄. Preterea prophetia seu visio ꝓphetalis plena visio est. plene eni ꝛ perfecte videbant ꝓphete futura in speculo tanꝙ in

Ad idem.

sua luce ꝛ causa et hoc visione prophetali. Preterea easdē res videbit ꝓpheta i futuro quas modo videt futuras ꝛ per idē. qꝛ per idem speculū et sub eisdē dispositionibus: ergo eadē visione videbūt illas quas modo vident. igitur visio ꝓphetalis nō euacuabitur

Solutio.

¶ Solutio. Est visio simplex qua vidētur res ſm se nō inq̄ntū sunt via et nut⁹ dei: ꝛ ab hac visione simplici dicebātur ꝓphete vidētes. Hec euacuabit̄ qꝛ non est realis. qꝛ nō habet illā delectationē sibi annexam de qua dꝛ. delectasti me dn̄e in facie tua. Et licet plena et perfecta sit hui⁹ cognitio aliquo genere perfectionis ꝛ plenitudinis: nō tamē habet oīm plenitudinem et perfectionē que req̄ritur ad hoc vt visio non

Solutō rationū patꝫ.

euacuet̄. ꝛ per hoc soluūtur obiectiōes ad hoc facte. Est visio realis que vtitur rebus vt vestigijs ꝛ indicijs diuine bonitatis: ꝛ hec est plenissima ꝛ perfectissima. Habet eni predictā delectationez sibi annexā de qua loq̄tur ps̄. ꝛ hec stabit qꝛ per eā modo oīa nota sunt: ꝛ in futuro plenius. Visio aūt specialis que fuit in xp̄o excellētior fuit ꝙ aliqua visio alteri⁹ ꝓphete. Fuit eni perfect⁹ hebreus in quo nō fuit aliqua visio simplex creature. vnde ab excellētiori visione dicitur ꝓpheta ꝙ alij ꝓphete. Deinde obicit̄. videt̄ ei posse ꝓbari ꝙ expositores sacre scripture fuerūt ꝓphete. Nam pharao licet viderit septē boues ꝛc. nō dicitur fuisse ꝓpheta: sed q̄ exposuit visionē. s. ioseph. Eodē modo nabugodonosor aut balthasar: sed daniel qui exposuit visionē: ergo eodē modo cū ezechiel viderit speciē electri nō tamen exposuit sed gregori⁹. potius

Gregorius videt̄ ꝓpħa

dicēdus est grego. ꝓpheta ꝙ ezechiel. Preterea eodem spū quo sūt edite sacre scripture sūt exposite. sꝫ spiritu ꝓphetico sūt edite: ergo spū ꝓphetico sūt ex

Solutio.

posite. igit̄ sc̄ti in exponēdo ꝓphete fuerūt. ¶ Solutio. Nō ideo solū ꝓphete dicti sūt daniel ꝛ ioseph qꝛ visiones regū exposuerūt: imo qꝛ eis in speculo ostēse sunt figure: ꝛ eoꝝ signa reuelata sunt eis ꝛ aperta in eodē speculo. Licet autē grego. ꝛ alij figuraꝝ veri

Solutō ad primum.

tatē cognouerunt spiritu sc̄tō docēte ꝛ illuminānte: nō tamen reuelāte vel in speculo ostendēte. Et per hoc

Ad sc̄dm.

soluit̄ primo obiectū. Ad sc̄dm dicimus ꝙ ibi est pa

Abrahā habuit duplicē visionez.

ralogismus accidētis. Ex his patet ꝙ duplici visione scꝫ ꝓphetie ꝛ fidei vidit abrahā incarnationē filij dei et ꝓphetia fuit in eo simplex. q̄ autē fidei fuit in ipso realis et pfecta. et de illa dicit dn̄s in euāgelio. Abraham exultauit vt videret diem meū vidit et gauisus est. Hic enim annexū sibi habet gaudiū et exultationem. Non autē simul actu habuit has visiones.

¶ De officio prophetarum. diuiditur autem hoc capitulum in tria.

In hoc capitulo q̄rit tria.

Quarto capitulo queritur vtrū statim credendū sit prophete maxime in differentibus. Secūdo vtrum obediendū sit prophete precipienti contra legem dei. Tertio de pena pseudo ꝓphete. Qꝫ credendum sit videtur: quia prophete erant os dei. quia dꝛ

Prima rō aū oppo^m.

in prophetis. Os dn̄i locutū est: igitur eis credenduz erat sicut et dn̄o.

Sc̄da rō.

Itē ioachim ꝛ sedechias vituperabantur quia non crediderūt hieremie prophetāti captiuitatē hirlm: ꝛ hoc erat indifferens. ergo ioachim et sedechias debebāt credidisse hieremie in tali casu. Eadez ratione alijs prophetis debet credi semꝑ vbi prophetant indifferentia.

In opposi tum.

Contra. dicit glosa ꝙ prophete loquebātur quādoqꝫ a spiritu sancto quādoqꝫ a suo. sed populus nesciebat vtrū a spiritu sancto vel suo loquerentur. ergo non tenebat̄ credere. quare ꝗ reprehenduntur ioachim et sedechias.

Solutio.

¶ Solutio.

Tria signa veri ꝓphe.

Veri prophete discernebantur per tria. vnū est bona vita. sc̄dꝫ ꝙ ꝓphetata ab eis sepe eueneraͣt sicut fuit de hieremia. tertiū est ꝙ quādo ꝓphete veri loquūt̄ de spiritu suo statim corrigūtur. sicut patꝫ in nathan qui dixit dauid volenti edificare domū dn̄o. fac quicquid cogitasti qꝛ dn̄s tecū est.

ꝑ hec pꝫ solutio rōnū.

Sed statim correptus est a dn̄o dicente. vade et dic dauid seruo meo: nō edificabis domū michi qꝛ vir sanguinū es. quia igit̄ hieremias persistebat ꝓphetando captiuitatē hierusalē cum eius ꝓphetie multotiēs euenissent ꝛ bone esset vite: tenebantur ei credere.

¶ Secunda questio huius capituli.

Af ꝙ sic.

Secundo capitulo queritur vtrū obediendum sit prophete precipienti contra legē dei. qđ videtur: quia micheas dixit cuidā percute me. ꝛ cū noluisset eū percutere dixit: quia noluisti obedire voci dn̄i venit leo de silua ꝛ deuorabit te: ergo ille tenebatur obedire. ꝛ constat ꝙ precipiebat contra legē dei. Preterea prophete sunt os dn̄i: ergo eis credenduz est sicut dn̄o.

Secundo.

Sed si dn̄s preciperet alicui ꝙ interficeret filiū suū teneretur hoc facere. sicut patet in abraham: ergo si propheta precipit aliquod tale tenētur homines ei obedire.

In oppo^m

Cōtra. dicit apostolus ꝙ si etiā angelus de celo contrariū dixerit anathema sit. Si ꝗ non est credenduz angelo venienti de celo et dicenti contra legem dei. ergo multo fortius nec prophete.

Solutio.

¶ Solutio. Aliquid est contra legē dei in se: sed nō sc̄dm se. vt interficere hoīem: qꝛ hoc bene pōt fieri. ꝛ si tale quid precipiat ꝓpheta. cōstantibus tribus predictis debent ei credere: tamen cū timore et expectatione ſm ꝙ graue magis vel minus esset.

Quō est aliquid cōtra legē dei.

Si vero illud qđ precepit est contra legē dei in se ꝛ sc̄dꝫ se vt negare xp̄m vel fornicari: nō esset ei credendū vel angelo vel ꝓphete. ꝛ in tali casu loquitur apostolus. de illo autē qui noluit obedire michee dicim⁹ ꝙ forte nul

Pena bn̄ī fert̄ sn̄ cl̄pa.

lam penā meruerat: ꝛ pena illa nō est inflicta illi pro peccato. Non eni oīs pena infertur ꝓ pctō. vel forte

Pr̄a solutio rōnis.

aliqđ signū habebat micheas quo a spiritu sc̄tō dicebat hoc sicut credit̄ abrahā habuisse.

Abrahā habuit signuz apertum.

Abrahā eni qn̄ credidit angelo dicenti: imola michi filiū tuū. signuz apertū habuit ꝙ dn̄s hoc dicebat: vel discretionē spirituū habebat.

Rn̄ gn̄alis

Est ergo gn̄aliter verū ꝙ iteratio prophetie semꝑ debet expectari si nō habeat̄ certū signū de ꝓphetia vel discretio spirituū.

Item af.

Sꝫ ex hoc videt̄ ꝙ achaz nō tenebatur statim credere ysaie dicēti. Pete tibi signū a dn̄o. Precipiebat eni cōtra legem dei quia cū hō habet aliq̄d qđ pōt facere consilio hūano nō debet totū negotiū dimittere deo: qꝛ hoc esset tentare deū. Vn̄ videt̄ ꝙ bene respōdit cū dixit. Nō petā et nō tentabo dominū: ergo pro nichilo redarguitur

Solutio istius.

a sanctis ꝓpter hoc ꝙ voluit petere signū. ¶ Solutio. Si illud ex humilitate dixisset non peccasset: sed quia ex contēptu peccauit. Nolebat eni ꝙ gloria at

Iteruz af.

tribueretur deo: sed ydolis q̄ preponebat deo. Obicitur autē de fine illius auctoritatis: quia cū ita esset ꝙ maxima opportunitas petendi signū data esset achā vel de celo vel de terra vel de quocunqꝫ alio loco: et ipe ex indignatione ꝛ contēptu noluit petere. cōuertit se propheta ad filios israel dicens. Audite igitur dn̄s ꝛc. q. d. nunquid parū vobis est superbire contra hoīes nisi ꝛ contra dn̄m superbiatis: ꝛ subiunxit propter hoc ꝛc. Sed dicere debuit. propter hoc non dabit dn̄s vobis signū cū vos et rex vester superbiatis

Argūit iu dei.

contra eū. Preterea obicitur a iudeis ꝙ illud Ecce virgo concipiet ꝛ pariet filiū ꝛc. non est simpliciter intelligēdū de beata virgine: quia signū rei debet rem precedere cuius est signū. Sed liberationez ab illis duobus regibus de quibus ibi fit mētio nō precessit signū illud. qꝛ beata virgo longe post nata fuit ꝛ longe post peperit. ideo dicūt iudei ꝙ illud intelligitur

Solutio.

de vxore ysaie. ¶ Solutio. Sic est intelligenda prophetia. ꝓpter hoc ꝙ achaz adeo superbus ꝛ indignabundus est contra dn̄m: idcirco nō dabitur ei signum sed hūilibus si qui sunt de domo iacob. vel sic ꝓpter hoc. i. propter superbiā eius dabit vobis dn̄s signuz tale qđ non oēs intelligunt: sed soli hūiles sicut dicitur in iohāne. in iudiciū veni in mundū vt qui non vident ꝛc. q. d. dn̄s saluauit mundū per emanuelē natū de virgine qui erit deus et homo: qꝛ emanuel. ꝛ hoc credentibus est signū liberationis iudeoꝝ a duobus regibus qui infestabant hierusalē siue regnū iudeoꝝ. Quia eni de iudeis nasciturus erat saluator oīm per

Ad argum̄ tuꝫ iudeoꝝ

pēdi poterat ꝙ iudeos saluaret ab illis. Ad obiectū iudeoꝝ respondemus ꝙ signū qn̄qꝫ sequitur rē. sicut

Signū aliqn̄ sequit̄ signatum

in Exo. dixit dn̄s moysi. hoc erit signū ꝙ miserim te. imolabis ꝛc. tamē hebrei distingūt ibi ꝙ miserim te et ibi incipit alia sentētia. imolabis ꝛc. Propter hoc

Pꝫ i moyse et saulis vnctione.

recurrendū est ad vnctionē saulis in regē. primi Regū que precessit signū et predictū a samuele scꝫ ꝙ inueniret duos viros iuxta sepulchrū rachel qui dixerent ei ꝙ inuente sunt asine patris sui. ꝛ hoc fuit signū ꝙ inunctus erat a dn̄o: ꝛ circūcisio abrahe secuta est perfectam iusticiā abrahe. cuius tamen signū fuit. Itē di

Nō dictū alexādri pape.

xit deus: quos de⁹ cōiunxit homo non separet. Cum ergo alexander papa dixit ꝙ vinculū matrimoniale soluitur per ingressum in religionē. videtur ꝙ nō debuit illi credi statim: licet dicatur ꝙ canones promulgati sunt a spiritu sancto: quia loquebat̄ cōtra legem

Solutio.

dei. ¶ Solutio. Non loquebatur contra legem dei. imo hoc habebat ab ipso dn̄o qui vocauit btm̄ iohānem euangelistā a nuptijs ad statū perfectionis. s. ad officiū ap̄lat⁹. ꝛ alexāder nō statuit ꝯ legē dei sꝫ explanauit nobis legē dei. Cū eni aliq̄s trāsit ad frugē melioꝛ vite ante carnalē copulā nō ipe sepat matrimoniū sꝫ de⁹. Ante eiꝫ carnalē copulā vinculū tantū spirituale est: ꝛ idcirco potest solui per spiritualē mortē sicut quando est carnale potest solui per carnalē mortem.

Iteruz af.

Itē dicitur in hieremia propheta. qui vaticinatus est pacem cum dictū eius euenerit scietur esse propheta domini: igitur cū non credebant hieremie prophetāti destructionem hierusalem non peccabant cū illud

Solutio.

non euenisset. ¶ Solutio. Tenebantur et credere: quia ꝑ aliqua prophetata ab eo que iam euenerant debebant scire ipm esse veꝝ prophetā. predicta ergo auctoritas de nouellis prophetis et de illis qui faciebant se prophetas intelligenda est.

Tertia questio huius tractatus.

Tertio capitulo queritur de pena pseudo ꝓphete. Habetur eni in deuterono. ꝓpheta qui corruptus noīe meo vel alioꝝ deoꝝ falsum dixerit interficiatur.

Ratio ante oppositū.

Sed nō potest cognosci ꝙ falsum dixerit nisi per eius dictū. s. ꝑ eius significationē vocis quā profert: sed ſm ꝓpriā vocis vel locutionis significationē ionas dixit falsū: ergo niniuite qn̄ viderūt ꝙ non subuertebatur niniue in tpe determinato a iona debuerūt eū lapidare ſm legē.

Solutio.

¶ Solutio. Naturale ē homini sꝑ ꝙ speret de mīa dei: imo etiā oī aīali. Vn̄ qđ dicebat̄ a iona intellexerūt niniuite ſm merita et nisi peniterēt: ꝛ ideo nō debuerūt eū interficere cū a spū sancto intellexerūt sensū ꝓphetie scꝫ ꝙ merita eoꝝ exigebāt ꝙ subuerteret̄ ciuitas. ꝛ ideo voluerūt mutare merita vt dn̄s eos nō subuerteret.

¶ Septimus tractatus.

Dicto de angelis. dicendū est de alijs creaturis inter quas primo dicendū est de primo creatis et eaꝝ principijs. Sc̄dō de opibus sex dieꝝ et distinctione illoꝝ. Tertio de hoīe de quo principaliter intendimus. de primis creaturis dicit moyses in principio geñ. in quo libro docemur ꝙ deus creator est visibiliū ꝛ inuisibiliū de trinitate ꝛ incarnatione ꝑ imolationē ysaac ꝛ de hmōi articulis fidei. Et ideo liber geñ. prim⁹ est inter libros theologie. qm̄ instruit nos in articulis fidei q̄ est prima virtutū loquēs de p̄mis creaturis. moyses in p̄ncipio geñ. dicit gn̄aliter istinctu spūssc̄ti. in p̄ncipio fecit de⁹ celū et terrā.

Quō intelligit̄ in principio.

In principio. i. in filio siue in sapientia. sicut aliq̄s artifex per sapientiā suā operatur aliquā rem corporalē. ita de⁹ ꝑ sapientiā suā eternā opatus est mundū. Unde in sapientia tua dn̄e fecisti oīa: et in euangelio. Oīa per ipm̄ facta sūt ꝛc. vel in principio. hoc est in principio tēporis siue in exordio creaturaꝝ fecit de⁹ celū empireū cū contētis suis angelis. et terrā. i. materiā oīm visibiliū. ꝑ hoc ꝙ dicit̄ in principio. i. in initio tēporis

Cōuincit̄ aristoteles

excludit̄ opinio aristotelis qui mundū dixit eternum cuius opinio superius iprobata est. per hoc qđ dicit

Cōfutatur plato.

creauit excludit̄ opinio platonis qui dixit tria fuisse principia: artificē: materiā: ꝛ ydeā. Locutus est eniꝫ de deo carnaliter ad similitudinē carnalis artificis q̄ ad hoc ꝙ faciat aliquid oportet ꝙ habeat materiam ex qua faciat et exemplar ad ymaginationē cuius faciat: et sic derogauit potentie diuine loquens de deo tanꝙ non possit aliquid facere sine materia exteriori ꝛ indigeret re extrinseca ad hoc ꝙ operaretur qđ falsum est. qđ ostenditur per hoc ꝙ magis est potēs qđ per se est potens ꝙ id qđ per aliud est potens. Si ergo deus est omīpotens per se potest facere quicquid vult: nec indiget aliquo extrinseco siue materia siue instrumento siue corporatore. ꝛ hanc omīpotentiam dei per se operantis ostendit moyses cū dicit. creauit

Plato ꝛ epicurus.

id est de nichilo in esse produxit sic excludēns opinionem platonis ꝛ epicuri qui posuit duo esse principia athomos et inane. ex quibus dicit mundū esse factuz

Cōfutatio manichei.

non creatum. per hoc etiam ꝙ dicitur creauit celum excluditur opinio manichei qui duo posuit principia reruz scꝫ deū benignū principiū reꝝ incorpeaꝝ ꝛ deū

lucis τ noui testamēti τ aliū deū malignū quē vocat deū tenebrarū et deum veteris testamēti. τ hunc dicūt principiū esse oīm visibiliū. que qr mutabilia sūt mala sunt ꝺm eos. et suā opinionē probare volūt qbus-

Prima rō manichei

dam maximis. quarū prima est. Cuius causa īuariabilis est ipm quoq; inuariabile. Cū ergo deus benign⁹ sit causa inuariabilis nō est causa variabiliū.

scđa rō illi⁹

Secūda nō est eadē causa cōstructiua et destructiua eiusdem. Cū ergo deus sit causa destructiua malorū hoīz. non est causa cōstructiua eorūdē.

tertia rō ei⁹

Tertia. cōtrariorū cōtraria sunt principia. cū ergo bonū et malū sint cōtraria cōtraria habēt principia. cū ergo summū bonū sit cā boni: summū malū erit principiū mali.

Prima rō nulla τ falsū assumit.

De prima dicim⁹ q̄ ipa est falsa. ꝓbatū eīz est q̄ oīa variabilia ab vno īuariabili sūt τ hoc qr nō de seipo illa facit: sȝ de nichilo.

Scđa sīr nichil valet

De scđa dicimus q̄ nō tenet in aliquib⁹ causis voluntarijs. Aliquis enī artifex causa est cōstructiua malorū quo ad essētiā: τ causa destructiua eorūdē quo ad maliciā.

Tertia non tȝ gnāliter

De tertia dicimus q̄ non est gnālis. Patet enī q̄ nō tenet in primis ɔtrarijs: vt in calido et frigido. qr nō habent ante se aliquā cōtrarietatem.

Bonū τ malū nō sunt ꝓprie ɔ̄ria

Bonū autē et malū nō sunt recte contraria si accipiatur bonū nature vel etiā bonū gratie: qr malū nichil est. et ideo nō oportet q̄ habeat aliquā causā sui existentē.

Aug. dicit q̄re decept⁹ ē maniche⁹

Unde dicit aug. q̄ ideo manicheus deceptus fuit: qr prius voluit scire vnde malū q̄ quid malū. Si enī sciuisset q̄ malū nichil aliud esset q̄ corruptio vel priuatio boni. sciuisset q̄ malū nō est nisi in bono nec posuisset cām efficientē deficientis. Defect⁹ enī in deficiente causam nō habet efficientē: sȝ defectū siue priuationē. Hoc ergo qđ dicit moyses. creauit. i. de nichilo fecit siue p se fecit siue adminiculo alteri⁹ ostendit q̄ qui creauit per se potuit ꝓducere in esse. per se autē posse facere aliqđ oīpotentia est. oīpotētia vero non pōt esse nisi in summo bono. τ ideo per hoc q̄ dicit creauit deus celū et terrā excluditur opinio manichei.

alia rō ɔ̄ manicheos.

Itē cum manichei dicāt q̄ quicqđ est ex īuariabili sit inuariabile. seqtur cū aīe sint ex inuariabili q̄ sint inuariabiles. ergo nō possunt peccare. Ad qđ ipi dicūt q̄ aīe per se τ ꝺm se peccare nō possūt: sȝ ex carnis coniunctione vel ex diaboli suggestione peccant.

Queriꝛ a manicheis

Queritur ergo vtrū necesse sit ipas peccare a diaboli suggestione vel nō. Si sic: g̃ nō est eis imputandum. Si vero necesse non est sed volūtarie acqescunt: g̃ diabolus nō est potēs per se nocere eis: nec per se potēs est sibi nocere qr nō potest peior esse. g̃ per se nō pōt alicui nocere. g̃ per se nō est potēs agere male: quia nichil est malū nisi in aliquo noceat.

ɔtra hoc ar̄

Contra. ipse est summe malus: ergo p se potens est male agere. Itē cohibere malū est bonū. hec ꝓpositio est per se nota igitur posse cohibere malū est bonū posse. igiꝛ est in sūmo bono: qr aliter nō esset oīps. igiꝛ summe bonuȝ scȝ deus potest cohibere diabolū a malo. igitur diabolus nō per se potest facere malū. Contra. est sūme malus: igitur per se potest facere malū τ nō pōt ipediri sicut sūme bonū potest facere bonū τ non potest impediri.

Aliđ dictū manicheorū

Item dicunt q̄ nisi esset vnū principium et deus tenebrarū non esset assignare ratio quare prius tenebras creasset q̄ lucē. qđ ipi volunt habere ex illo textu. τ tenebre erant super faciē abissi. qm̄ sequitur dixit deus fiat lux τc.

Ista opio nulla est

Sed ista opinio nullius est momenti. Nam omnia entia et creata ab vno fluxerunt principio. qđ insinuatur cū dicit in principio. de quorum numero non fuit tenebra cū ipsa nichil sit nisi sola priuatio vel absentia lucis.

Alia ratio manicheorū

Alias etiā rationes sophisticas ad muniendū proprium errorem inducunt quarum vna est q̄ bonū et malum sunt contraria: et magis bonum et magis malū similiter. igitur et maxime siue summū bonum τ maxime siue summū malum. ergo aliquid est sūme malū sicut aliquid est sūme bonum.

Ista solutō nichil valet

Sȝ ista ratiocinatio inefficax est et inepta et habet instantiā in acuto τ obtuso: quia acutum et obtusum in angulis habent contrarietatem et magis acutum et magis obtusum: non tamen sūme acutum et summe obtusum. quia nullus angulus est talis. scilicet adeo obtusus qn possit esse obtusior. Similiter ex hac parte est. Re vera enim si aliquid esset summe malū ipsum τ summe bonū contrariarentur sibi adinuicem.

Alia ratio manicheorū

Alia ratio quā ad idem astruendum afferunt talis est. Aliquid dicitur magis bonuȝ alio secundū q̄ magis accedit ad bonū in summo. hoc est ad summū bonū: igitur aliquid similiter iudicanduȝ est magis malū quia magis accedit ad summe malū igitur aliquid est summe malū.

Solutō rationis.

Ad hanc enī respondet q̄ licet magis bonū dicatur aliquid secundū appropinquationē ad sūme bonū. tamen magis maluȝ nō dicitur nisi quia magis recedit a bono. Unde magis malū dicitur qđ maioris bonitatis est priuatiuū et sic dissoluitur illa obiectio.

alia rō illorū

Tertiā rationē adducunt talē. Est bonū per participationē: et est bonum per essentiā. ergo est malū per participationē τ malū per essentiā. ergo est sūme malū sicut est sūme bonū.

Solutio.

Istud sicut primū soluitur. Nam contra naturā mali est q̄ aliquid sit sūme malū siue per essentiā: qr malum nō potest esse sine bono et nisi in bono sicut probat dionysius per hoc q̄ non est malum si non nocet. Confutatis igitur τ infirmatis rationibus quib⁹ impietatē suā moliuntur tueri proponende sunt in medium demonstrationes quibus eorū īpietas euidenter suggillatur τ eliditur. Et primū adducemus rationes ad hoc. deinde auctoritates veteris testamēti qđ solū ipi admittunt. prouocantes tamen τ aperientes errorē suuȝ qui talis est. sicut continetur in libro

Liber manichei ē epistola fundamenti.

manichei qui dicitur epistola fundamenti: et sicut in libris suis recitat augustinus. Posuerunt enī principē lucis cū hītatorib⁹ suis cui⁹ habitatio est ꝭra lucis q̄ terra lucis secūdū eos est sup ista visibilia. Posuerunt ex aduerso principē tenebrarū cū suis habitatoribus quorū habitatio est terra tenebrarū. etiā ibi posuerunt turbationē et obscurationē merorē et tenebras que omnia dixerunt esse a principe tenebrarum et omnia corruptibilia et mutabilia dixerunt esse ab eodem.

ɔ̄ manicheos arguiꝛ. Prima rō

Sed contra eos multipliciter opponitur. primo sic. Quicquid est aut est bonum aut malum hanc cōmunē conceptionē negare non possent. Corruptio igitur rerū aut est bona: τ sic a deo benigno. nam quicquid est bonū est a deo benigno. hoc bene concedunt. Et si ipa est a deo: ergo et corruptibilia inq̄tum habitus sunt ab eodē. Si autē mala est corruptio: ergo ipa corruptibilia bona per aliam maximā. sȝ si sūt bona: g̃ a deo vt prius.

cōfirmatio illius rōnis

Itē demōstretur aliquid corruptibile. inde sic hoc est malū aut ergo est sua malitia: et sic esset summe malum. et sic essent plura mala summe et non vnū solū. aut si non est sua malicia abstrahatur illa malicia preter ipsam sibi aliquid remanet. de illa queritur vtrum sit bonum aut malum. Q̄ malum dici non potest: quia malicia abstracta est. si bonū: g̃ est a deo. igiꝛ hoc corruptibile

Aug. arguit ɔ̄ eos.

est a deo. Itē augu. duas rationes inducit cōtra eos quarū prima est talis. O tu manichee in rebus corruptibilibus vituperas corruptionē τc. et ego tecum. Lauda ergo mecū ordinationē speciē τ salutē τc. et

Prima rō augustini.

si hec si illa dicis mala qr corruptibilia τ vituperabilia. ista mecū dicas bona: quia laudabilia. τ precipue cum illa q̄ ibi vituperas nō sunt talia quibus amotis percat res. Hec autē que mecū debes cōmendare talia sunt quibus absentibus res nō manet. Si igitur ista sunt bona τ sūt naturaliter inherētia rebus ipis et ab eis inseparabilia: igiꝛ et res naturaliter bone.

Scđa ratio augustini.

et inde vt prius. Alia talis est dicit aug. q̄ ipi maiestatem diuinā detractāt vt malū in loco suo ponant. quia ponūt terrā tenebrarū et terrā lucis sese cōtingere in latere vno: sed vtramq; imensam esse. vnā sursū alterā deorsum. τ dicūt q̄ de⁹ benignus non habitat

Aug. ɔ̄ manicheos.

illā terrā tenebrarū. Sed contra hoc sic obicit augu. Intellect⁹ tuus o manichee attingit terrā illā: ergo deus multo fortius cū ipe infinite sit magnitudinis τ

Aliđ dictū eorum.

maior tuo intellectu. Itē dicūt ipi q̄ aīa ratōnalis lȝ sit a deo et de substātia ipius dei facta. tamē peccare potest. et cū peccat detrudiꝛ in corpus ignobilius vt

Dictuȝ prepositiui.

ibi torqueaꝛ vt in corpus canis vel cōsilꝛ. Unde mgr̄ prepositiuus q̄ diu cōuersatus est inter eos τ paucos potuit ad viā veritatis reducere. iurabat se audisse ꝓprijs auribus q̄ cū videbant canē alludentē cauda dicebant. Aīa istī⁹ cito purgabiꝛ et liberabiꝛ. Si igiꝛ aīa licet a deo benigno nō impeditur qn possit peccare: ergo corpus licet sit a deo maligno nō ipedietur quin possit benefacere. ergo potētia benefaciendi est

Alia rō cōtra eos.

in eo: τ illa est bona. igiꝛ ꝺm illā est a deo bono. Itē sūme bonū est tale quo non pōt excogitari meli⁹ vel eque. τ sūme potēs est facere bonū quodcūq; excogitari pōt. igiꝛ cū destruere malū sit bonuȝ τ destruere summe malū erit valde et summe bonum: g̃ summe

Alia ratio

bonum pōt destruere summe malū. Eodē mō ecōtrario. Summe malum est aliqđ: g̃ ipm pōt facere malum qđ maius excogitari non pōt. g̃ potest destruere summū bonū: qr hoc esset summū maluȝ. sed hoc est falsum. Sic enī nō esset summū bonuȝ summe potēs

Corelariū

qđ non est itelligibile. Ex hoc idirecte seqtur q̄ im-

Alia ratio

possibile est aliqđ intelligi summe malum. Itē summe malū qđ est fons τ origo oīs mali sicut ipi dicunt cōstat q̄ potest facere malū. sȝ illud malū pōt nocere alter enī nō esset malū. igiꝛ pōt adimere aliquod bonum. nō nisi ipsi summe malo. g̃ aliquod bonū est in

Alia ratio

eo: igiꝛ nō est summe malū. Itē summe bonū τ summe malum cōueniunt in esse: sȝ esse inq̄tuȝ esse est bonum. qm̄ ab oībus desideraꝛ. Bonum aūt est qđ oīa optāt sicut dicit aug. igiꝛ summe malum habet in se

Arguiꝛ auctoritate.

aliqđ bonum. igiꝛ non est summe malū. Auctoritate autē noui testamenti eliminatur error iste euidētissime. dicit enī apostolus. An nescitis qm̄ mēbra vestra tēplum sunt spiritus scti? qui igiꝛ violauerit tēplum

Glosa aug.

hoc disperdet illum de⁹. Et ibi dicit glosa aug. q̄ littera grecorū est. qui corruperit tēplum hoc corrumpet illuȝ deus. g̃ corruptio est a deo. qđ est ɔtra ipos

Ad idem

Itē si mēbra nostra tēplum sunt spirit⁹ scti: igiꝛ sunt bona: qr spirit⁹ sanct⁹ cum sit summe bonus nō habitat nisi in bono. sȝ si sunt bona: igiꝛ sunt a sūmo bono Itē si summū bonum habitat in mēbris nr̄is. igitur habitat in terra tenebrarum qđ iterum est cōtra eos

Ad idem.

Item contra omnē heresim que nō recipit vetus testamētum est illa auctoritas dn̄i in euāgelio. Habēt moysen τ prophetas: audiant illos. Si moysi τ prophetis nō credunt. neq; si aliquis ex mortuis resurrexerit credent ei. igiꝛ qui nō recipit vetus testamētum neq; nouū. Has aūt hereses ꝑmittit dn̄s pullulare τ superseminari cū tritico propter vtilitatē suorū qui visa vilitate hereticorū et pena gratias agāt q̄ nō sūt permissi sic errare. τ vt etiā exerceātur: qr sicut dicit apl̄s. Oportet et hereses esse vt qui probati sunt manifesti fiant.

¶ Scđm capitulum.

Manifesta τ improbata opinione manicheorū accedendū est ad scđm capitulū in quo agēdū est de operibus sex dierū per ordinē. Et primo de opere

Aug. ɔ̄ manicheū.

prime diei. Dicit autē btūs augustin⁹ in libro suo cōtra manicheū qui manicheus deridet librū geñ. in cuius initio dr. In ꝑncipio creauit de⁹ celū τ terrā τc.

Prima rō manichei. Scđa rō.

Querit enī manicheus in quo principio. nā si in principio tēporis ante ergo ociosus erat. ociositas aūt vituperabilis erat τ viciosa. Preterea si in inchoatione tēporis opat⁹ est qđ nō ante tēpora eterna fecerat subito atq; repente operat⁹ est. qđ sīr in ipo vituperabile est.

Rūsio aug.

Et ad hoc respōdet aug. q̄ obiectio ista procedit ac si tēpus fuisset anteq̄ deus creasset tempus. Cū ergo ante tēporis creationē nō esset tēpus nō valet qđ obiciūt. Nam ociositas et subito tēpus dicunt et preterea ociositas dicit cessationē ab opere quādo congruū et ɔueniens est operari. Anteq̄ aūt opareꝛ deus non erat conueniens ipm operari.

Alia ratio manichei.

Item obicit manicheus. si non posset deus aliqua bona facere impotentia esset. si aūt posset et nō vellet inuidia. igitur si anteq̄ faceret res nō potuit eas facere ipotēs fuit.

Solutō augustini.

si aūt potuit τ noluit inuidus fuit. Et soluendū scđm augu. q̄ ab eterno nō debuit mundū creare. Sic enī equalis esset creatura creatori in aliquo. scȝ in duratione. Non aūt sic debet esse vt qđ est ab aliquo coequeꝛ ei. lȝ qđ de illo est ei possit equiparari. sicut apparet in hoīe qui bene facit de se. i. de sua substantia

Creaꝛa nō pt eq̄ri deo

hoīem equalē sibi. sed alia que nō sūt de ipso non pōt facere equalia sibi. Eodē modo itellige in deo. Qđ enī de ipo est vt filius ei⁹ equale est ei. qđ aūt ab ipo

Si dicatur

est nullatenus equari ei possit. Si aūt queras licȝ ab eterno facere nō debuerit: tū potuit facere anteq̄ fe-

Ad hoc dr

cisset per aliqđ spaciū: nichil est hoc. qr solutionē huius questiōis sequiꝛ questio sīis. Si aūt queras quare tunc fecit. dico q̄ tu queris causam volūtatis diuine que tamē suprema est oīm. Si aūt queris finalem

Carpit manicheum.

causam dicit aug. O tu manichee purga oculos mētis et esto amicus dei vt sic aperiātur tibi archana ei⁹ Non est ergo ponere inuidētiā in deo ex hoc q̄ ante non est operatus. Nā inuidentia dicit volitionē operandi cū debitū est aut saltē cōueniens τ oportunum

q̄rit augu. sup geñ. Solutio.

quorū deus nullū obmittit. Itē super geñ. ad litterā querit augu. Cur in creatione celi et terre nō apponitur verbū dicendi sicut in creatōne lucis. Et soluiꝛ q̄ verbū dicendi distinctionē designat: quia per ipm insinuatur verbū eternū qđ plene loqtur et aperte bonitatem dei. Est enī plena et perfecta ymago ipsius et ideo etiā iohānes locuturus de incarnatione filij dei quia ideo incarnatus est vt per ipm reformaretur hō in dei ymagine qui deformatus est per peccatum vo-

q̄re taceꝛ verbū dicendi. ɔ̄ dicta ar̄.

cat ipȝ verbū. Hinc est q̄ in creatōe materie iformis obmittiꝛ verbū dicēdi qđ tū nō taceꝛ vbi fit mētio de distinctiōe τ formatōe informiū. Sȝ cōtra hoc est qđ supra dictū ē. s. corruptio τ iformitas τ etiā putredo

ꝯ dictuꝫ augu. in geñ.
Solutio.

habent ratione suā in deo. sicut dicit illa auctoritas. ego putredo domui iuda dicit dñs. Itē obicit de illo verbo qđ dicit aug. sup geñ. ꝙ res corruptibiles nō sunt de arte. Sed contra. imo de arte ꝛ de ordinatōe artis eterne que est plena rationū viuentiū est ipa corruptio ꝛ oīa corruptibilia. Ad qđ respōdemus ꝙ de arte. i. de ordinatione artis sūt oīa q̄ sunt: sed nō sunt de arte. i. de ꝓprietate artis omia vt corruptio ꝛ siñia et si ratione suā habeant in deo: non tñ ꝺm actionem quā ex se et ꝺm se eliciat. sed ꝺm actione quā elicit secundū accidēs. talis aūt actio est corruptio. Nam cū anteꝙ res essent nō esset nisi eternū: nō fecit autē eas de se eterno: fecit eas de nichilo. Ex hoc aūt habēt ꝙ sunt corruptibiles. ꝛ hoc est qđ aug. dicit alibi. cū dico naturā corruptibilē duo dico. Nam qđ dico naturam ptinet ad deū. Qđ dico corruptibilē pertinet ad nichilū. Patet ergo ꝙ corruptio/mutabilitas sūt in deo siue in exemplari non per imitatione sed per rationem et ordinatione siue per ratione ordinationis sed non per dispositionis imitatione vel ꝓprietatem dei: sꝫ p ꝓprietatē sue originis q̄ quasi de nichilo sūt.

Augusti. ꝯ manicheū.
Ar contra augustinū.

Consequēter sciendū est qđ dicit aug. in libro cōtra manicheuꝫ ꝙ in principio fecit deus tria celum terrā tēpus. vt celi noīe cōprehendas celū empireū et angelicā naturā. noīe terre materiā oīm visibilium. Cū ergo mūdus factus fuerit in pncipio tēporis et nondū erat tēpus qꝛ nec motus cuius tēpus mensura est: motus aūt nō erat. qꝛ si esset tūc possem dicere aliqđ mouetur. Sed si hoc aliqđ prius mouebat: hoc enī sequit ex natura motus: sed hoc falsum. ergo motus nō erat neqꝫ tēpus. Si ergo tēpus nōdū erat nec ante fuerat ꝛ mūdus erat: ergo mūdus fuit ante tēpus. nō igit coequeua fuerunt mundus ꝛ tempus.

Solutio.

¶ Solutio. Licet existēte mūdo nec esset tēpus nec prius fuisset: tñ non fuit ante ipm mūdus. sicut linea ppendicularis nec est citra lineā supra quā cadit nec vltra. Similiter supficies muri nec vltra murū nec citra. Licet enī mūdus in initiali termīo tpis eēt tps: tamē non erat scđm existentiā suā que in successione ꝯsistit. Instās enī nichil est ad tēpus. sicut nec punctus ad lineā. Si aūt vellet quis dicere mūdū esse ante tēpus. i. ante tpis existentiā successiuā bene posset hoc cōcedi nec esset cōtra intentionē sctōꝝ.

Ar de verbo creandi.

Postea obicit de verbo creandi. nā cū creare sit de nichilo rē facere aut hoc est ex partim nichilo ꝛ partim aliquo qđ esse nō pōt: qꝛ ꝺm hoc ante oēm creaturā aliqđ pcessisset: aut ex penitus nichilo. Qđ si est: ergo cum oīa creata sint ex nichilo: oīa equaliter de nichilo. Sed qꝛ de nichilo sunt corruptibilia sūt: vt ait aug. ergo omia eque corruptibilia. qđ plane falsum: non ergo qꝛ de nichilo corruptibilia sūt.

Scđo ar de potentia.

Itē potētia corrūpēdi passiue cū sit aliqua potentia ꝛ nō actiua potentia patiendi est: ergo passibilitas est: sed passibilitas a materia est: sed materia est a deo. igitur res corruptibiles sūt non quia de nichilo: sꝫ scđm aliqđ quod habēt a deo.

Tertio ar.
Quarto ar

Itē ad idē est ꝙ materia est subiectū gñationis ꝛ corruptionis ꝛ oīs passionis. Itē corrūpere est agere: ḡ corrūpi est pati. ergo potētia corrūpendi est potētia patiēdi. ꝛ inde vt prius.

Solutio q̄re res sunt corruptibiles.

¶ Solutio. Qđ res ex nichilo sunt facit ꝙ sunt corruptibiles quo ad pncipiū materiale. sed qꝛ vna forma nobilior est alia: ideo magis accedit ad primū principiū vna ꝙ̄ alia. ꝛ ideo magis est corruptibilis vna ꝙ̄ alia. Qđ aūt obicit: quia potētia corrūpēdi potētia passiua est: falsū est. qꝛ nō est potētia sed potius īpotētia resistēdi corrūpenti. Qđ aūt potentia corrūpendi nō sit potentia patiendi pꝫ. nā aer recipit colores ꝛ amittit nichil patiendo. sīr ꝛ illuiationes.

Ad primū
Ad aliud.

Ad aliud aūt dicendū ꝙ corrūpere nō est agere sꝫ potius deagere. vnde corrūpi est deagi. Preterea nō sequit corrūpere est agere: ḡ corrūpi est pati. Non enī omi actioni respōdet sua passio vt pꝫ in actiōibus aīe. sicut in actione qua vult aliqđ vel cōsiderat aliqđ.

Nō oī actioni corrūdꝫ sua passio.

Dicendū est ꝙ hoc. in principio fecit deus celū et terrā sic est intelligendū ꝺm aug. i. in verbo fecit deus spiritualē. i. angelicā creaturā vel celū empireū cū cōtētis et materiā oīm visibiliū.

Opio aliqrū ꝯ augu.

Sed sūt q̄ cōtradicūt inquientes p celū et terrā intellexisse moysen celū sidereū et terrā visibilē. Loquebat enī pplo rudi nō nisi visibilia capienti.

Rñsio aug.

q̄bus dicit aug. Bene pōt esse verū qđ vos dicitis si vobis hoc ostendit illa lux sūma īdicax mentiū que per moysen locuta est. licet nō ipse intellexerit qui scripsit Nā quicqđ intelligit inuestigator scripture: etiā si nō intellexerit hoc ille qui scripsit dū modo nō deuiet a fide ꝛ rōne.

Opinio doctoris.

dicendū est spm sanctū in illis verbis hoc sensisse fide et rationibus. iō dico qꝛ partim p fidē. i. scripture inspectionē vt plato inspiciens libros moysi. ptim p rōnes habuerūt hoīes noticiā scripturaꝝ.

Pōit aug. nouē ppōnes tāꝙ maximas.

Ne aūt aberret catholicus ī expōne sacroꝝ eloquioꝝ ponit aug. nouē q̄si maxīas ꝛ p se notas. prima est. Dñe verū ē te fecisse celū ꝛ terrā ꝛ oīa. Scđa est. verū ē sapientiā tuā esse principiū oīm in q̄ fecisti oīa. Tertia est. verū est omne mutabile aliquā informitatē īsinuare noticie nostre ꝺm quā capax est forme ꝛ mutatur ꝛ vertitur. Quarta est. verū est tēpora ppeti illud qđ adeo inheret incōmutabili forme qđ quāuis sit mutabile nō mutat. Quita est. verū est informitatē que prope nichil est vices tpm non habere. Sexta verū est ꝙ oīm informatorū nichil informitati vicinius est ꝙ̄ terra et abyssus. Septima verū est quodā locutionis genere nomine alicuius censeri id de quo factū vt noīe celi et terre vñ facta sunt celū ꝛ terra. Octaua. verū est ꝙ deus fecit non solum omne qđ causatur ꝛ mutat: sed etiā oīe causabile ꝛ mutabile. Nona ē ꝙ omne qđ est ex informi format prius est informe ꝙ̄ formatū.

In pncipio fecit deus ꝛc. q̄nqꝫ mōis intelligit.

Nota ergo quiqꝫ expōnes huius in principio fecit deus celū ꝛ terrā. quas ostēdit spūs sanctus scrutatoribus sacre scripture. Et oēs amplectende sunt sicut asserit aug. in. 12. confessionū.

Pria expō

Prima est in principio ꝛc. i. in verbo eterno fecit deus intelligibilē ꝛ sensibilē. siue spūalē ꝛ corporalē creaturā.

Secunda.

Alia est. i. vniuersam istā molē corporei mundi huius. i. sidereū celū ꝛ terrā. i. superiorē et īferiorem creaturā cum oībus cōtentis.

Tertia.

Tertia est. i. informem materiā creature spūalis ꝛ corporalis.

Quarta.

Quarta. i. informē materiā creature corporalis vbi cōfusum adhuc erat celū ꝛ terra. que iā distincta ꝛ formata sensu corporeo cernimus.

Quinta.

Quinta ē. i. in ipso rerū exordio fecit deus informē materiā cōfuse habentē celū et terram vñ formata modo apparent cū oībus cōtentis.

Terra erat inuisibilis ꝛc. q̄nqꝫ mōis exponitur.

Similiter quintuplex est expositio eius qđ sequitur in textu Geñ. Terra inquit erat inuisibilis et incomposita.

Pria expō

Prima. i. incorporale illud quod fecit deus adhuc erat materies corporearum rerum sine forma sine ordine sine luce.

Secūda.

Scđa. i. hoc totū qđ celū ꝛ terra appellatum est: adhuc informis materies erat vnde fieret celum corporeum ꝛ terra corporea cum oībus cōtētis sensui subiectis.

Tertia.

Tertia est. i. illud totū quod celū et terra appellatū est adhuc informis materies vnde fieret celum intelligibile: qđ alibi celum celi ꝛ terra. i. oīs corporea creatura. in quo cōprehendit eē celū corporeū. i. vnde fieret oīs visibilis ꝛ inuisibilis creatura.

Quarta.

Quarta. id ē iam dum fierēt celum ꝛ terra in suis formis erat materies informis de qua pdixerat deum fecisse celum ꝛ terrā. i. spūalem et corpalē creaturā.

Quinta

Quinta. i. iam dum fierēt celum ꝛ terra in suis formis erat materies informis de qua pdixerat deum fecisse celum ꝛ terram. i. supiorē ꝛ inferiorem mūdi partem.

Primū corrolariū pro platone.
Scđm corrolariū pro manicheo.

Ex his q̄ dicta sunt videnꝫ sequi duo. Vnū: ꝙ illa materies informis ex qua fecit deus oīa ab eterno fuit sicut platoni imponitur. Scđm est: ꝙ terra aliqua fuit quā non fecit deus cū illam nō dicat fecisse. ꝛ sic non oīa fecit deus. qđ posuit manicheus. Sed intelligendū est illam materiā a deo factam: vt nō incidamus in errorē platonis. et illam terrā factā ab eodē: vt nō incurramus impietatē manichei. quia intelligi debet ꝙ terra erat tūc tanꝙ prior naturalit illis ꝛ facta in illis. qꝛ sīr fecit materiam ꝛ materiatū: sed naturalit prius materiā.

Textus
Expō aug.

Sequit. Et spiritus dñi ferebat sup aquas. i. sup materiā informē ꝛ fluxibilē ꝛ quasi in oēm formā ductilem. Ferebat autē inquit aug. non locali motione sed operādi potestate: ꝛ ꝺm hoc in verbo ferēdi ptās designat. In sua aūt lingua habet. incubabat sup aquas ad instar auicule q̄ sup oua incubat ꝛ fouet illa donec formentur in pullos. ꝛ ꝺm hoc insinuatur amor dei ꝛ bonitas qua ex mera bonitate ꝛ amore hoīm mūdū faciebat.

Textus

Seqt. Dixit deus. Fiat lux. Dixit inꝙ nō sono corpali: cum nōdū eēt auditor. cum etiam nōdum esset in quo formaret loq̄la. nec ipe haberet organū corpale quo formaret vox illa. id est verbū genuit in quo erat vt fieret lux.

Querit augustinus
Arguitur.

Querit aūt btūs aug. an illa lux quā quidam ponūt fuisse corpalē: irradiabat ꝛ illuiabat vndiqꝫ machinā mundialē. Qđ si sic. nunꝙ nox succedebat diei. an tñ ex altera parte. qđ nō videtur posse esse. nam nōdum erat aer per quē agitata supius ꝛ inferius hemisperiū vicissim illustraret: et sui reuolutiōe diem noctemqꝫ faceret.

Euasio

Si aūt dixerit q̄s ꝙ aque vaporabiles occupabāt spaciū aeris vsqꝫ ad locū in quo mō est sidereū celum ꝛ per illas ferebat: qꝛ ipse erāt loco aeris.

Querit augustinus.
Respōdet ipse
Cōtra hoc arguit ideꝫ

q̄rit aug. quomō tāte aque potuerūt in tam modico loco ꝯgregari: vt terre facies nudaret ꝛ appareret arida. Et rñdet ꝙ ꝯdēsate includi potuerūt in terre visceribus: vt fra parūper subsidēs eas q̄si in matrice reciperet. Obicit aūt cōtra hoc adhuc ab aug. Si enī aq̄ vaporabiles erāt sup terrā: ḡ erāt distincte a terra: ꝛ terra ab eis. ergo terra suā formā habebat. eo ꝙ oīs distictio seu ordinatio est a forā.

Expō aug.

Quid est ḡ qđ subinfert Terra erat inuisibilis ꝛ incōposita. Soluit ipe quia īuisibilis ob hoc solū dicit. quia etsi tūc eēt qui posset videre: tñ videri nō poterat. nam eius faciem cōtexerāt aque.

Arguit iterum ipse.
Ad idem

Obicit aug. Si terra distincta erat ꝛ formata: cur non dicit in die facta sicut cetera forāta. Item cur non dicit facta in verbo vt demōstret. dixit deus fiat terra: ꝛ fctā est. dixit fiant aq̄. ꝛc.

Non soluit ista: tñ pōt dici.

Huiusmōi aūt obiectiōes nō soluit ipse: sed respōderi potest ad ambas ꝙ nec in die nec ad imitationem verbi eterni dicit terra facta sicut cetera formata. que nondū erat vsquequaqꝫ formata: cum nondū esset a mari disiūcta sicut ipse dicit.

¶ Utrū lux creata sit ante oēm diem.

Ar ꝙ non.

Querit aūt de formatiōe seu creatiōe illius lucis seu nubecule lucide. Aut fuit facta añ oēm diē et sic sequit ꝙ facta ē cum celo ꝛ terra. ex quo seq̄ret ꝙ terra nō erat tenebrosa. qđ est ꝯtra textū. Aut fctā est in die. qđ non potest eē. quia ipsa reuolutione sua fecit primum diem: ḡ nō fuit illo die facta: nec in aliq̄ sequentiū hoc cōstat.

Secundo.

Item qñ facta est: aut erat tps/ qđ esse non potest: nam tūc non erat nisi informitas: sed informitatē impossibile est vices tpm habere per quintam maximā. nam vbi est tempus ibi est prius ꝛ posterius: ꝛ ita successio et ordinatio que non est sine forma. Si aūt tunc nō erat tps: ḡ facta est ante omne tempus: igit facta est qñ facta sunt celū ꝛ terra. et ex hoc sequitur vt prius ꝙ tenebre non erāt sup faciem abyssi.

Ad primū.
Dies duobus modis capitur.

Ad primum rñdemus per distinctionē diei: qꝛ dies q̄nqꝫ appellat illud spaciū tpis ex die artificiali ꝛ nocte artificiali: vt dicat dies artificialis pñtia solis vel alicuius loco solis sup nostrū orizōta illuminātis aera. Nox autē vmbra que iacit ex obiectu tenebrosi corpis. i. terre ad solem. et sic accipiēdo diem nō fuit facta in die īmo ante: ꝛ tñ in tpe. et ꝺm hoc est verum ꝙ aliqñ fuit tps: quādo tñ non erat nox aut dies. Si aūt dicatur dies tm spacium tēporis q̄tū est spacium xxiiij. horaꝝ: ꝛc vera facta fuit illa lux in parte prime diei. sed etsi facta fuerit in tali loco ad quā euenisset a principio nostri orizontis circiter per vnā aut duas horas: tūc reuolutio eius ad idem pūctum dicit vna dies naturalis: cuius pars fuit illud modicū tempus qđ eius creationē precessit.

Ad aliud.

Ad aliud autē dicendum ꝙ cum creata ē lux: tēpus erat. quia mouebant aque vaporabiles sursum vsqꝫ ad locum illū in quo postea cōglobate sūt ꝛ ꝯsolidate vt ex eis fieret firmamētū. ꝛ sic erat motus: quare ꝛ tps. Qđ aūt obicit informatione tūc esse: quam dicit aug. vices tpm habere non posse. dicimus ꝙ ille intelligit hoc de pura informatione quā nō habebat machina mundialis. hēbat enī formā: sed cōfusam. sicut in lacte cōfuse sūt tres substātie et earū forme.

Intelligit sic augustinus
Itē ar de illa luce.

Adhuc obicit de illa luce si erat corpalis et mouebat circulariter. cum omne corpus celeste circulare sit ꝛ perpetuum ꝛ incorruptibile. eo ꝙ sicut motus circularis non habet ꝯtrariū: sed neqꝫ corpus circulare habet corpus nature sue ꝯriū. oīe autē qđ corrūpit: per ꝯtrariū corrumpit. vt videtur. sequit ꝙ lux illa non erat corruptibilis: igitur adhuc manet.

Scđo ad idē

Hoc idē videt. nā si erat corruptibilis: hēbat cōtrarietatem aliquam. quod est falsum. nam prime ꝯtrarietates q̄ fundate sunt in pmarijs ꝛ elemētarijs qualitatibus: origines sunt aliaꝝ cōtrarietatū. sꝫ illa nōdum erat: cum elemēta nondū erāt. Ex hoc sequit vt prius quia lux illa non erat corruptibilis: ḡ adhuc manet. sed si est: vbi est ꝛ ad quē vsum?

Tertio ar.

Item aut illa lux facta est ad idē ad qđ sol: aut ad aliud. Qđ ad idē videt: quia ad diei noctisqꝫ successionē. Sed si hoc: ḡ supflue ē creatū alterum illorū. duorū enim ad idem suffragantiū: alterū est supfluū. et cum ꝺm affinitatē rerum in qualitatibus debeat esse affinitas in locis ꝛ tēporibus inter ea scꝫ cum indistantiā habuerint lux illa ꝛ sol in qualitatibus. aut in eadē die creari debuerunt: aut in sequētibus ꝛ cōtinuis. non aūt sic factum est. et cum per hoc vidit deus ꝙ esset bonū intelligat approbatio dei respectu operū cōpletoꝝ vt manerēt in esse creationis. Vñ in ceteris diebus non subiūgit nisi post cōpletionē operū vniuscuiusqꝫ diei. et primo die facta sunt tria. lux ipsa. diuisio lucis a tenebris. et

appellatio diei et noctis. non sine causa ratiōabili est ꝙ statim post lucis creationē subdit̄ hoc nec expectatur cōsummatio ceterorum operum illius diei.

Secunda questio de luce. que est cōtinuatio materie.

Ar ꝙ non.

Item queritur si lux illa fuit opus prime diei. videtur ꝙ nō. qꝛ fecit primū diē. Si dicat q̄s ꝙ diuisio lucis ꝛ tenebrarum fuit opus prime diei. hoc nichil est. eo enī ipso ꝙ facta est lux: facta ē illa diuisio. Si autē dicatur ꝙ appellatio diei ꝛ noctis. tunc obicit aug. nūquid expendit deus tantā morā tēporis in illa appellatione? nūquid deus magnus adeo magnum os habet ꝙ illa appellatio ore dei formam ad sui prolationē seu formationē tantū tempus exigit?

Augustinꝰ

Ad primū i alia q̄one

Ad hec per ordinē respōdemus. Dicimus igitur ad primū ꝙ illa ꝓpositio: Omne corpus celeste circulare perpetuū est et incorruptibile intelligibile ſm ꝙ veritatē habet de corporibus plenis ꝛ pfectis quale est corpus solare quod plenitudinē ꝛ pfectionē luminis habet ꝛ consimilibus. omnia plena ꝛ perfecta sunt: ꝛ ideo in se ppetua. i. q̄tum est de proprietate nature non habentis cōtrarietatē. sed q̄tū est de natura cōpositionis corruptibilia sunt: de dei voluntate incorruptibilia. sicut dr̄ in thimeo. Lux autē licet creata sit perfecta in ordine suo. nā dei pfecta sunt opera sicut dicit moyses: tn̄ non plene pfecta. hoc autē factū est vt in impfectione creaturarum minus nobiliū legeret homo suā imperfectionē. vt sicut pmo creata est lux minus lucida: deinde sol maioris luciditatis. ita itelligeret hō se debere disponere ascēsiones in corde proficiendo de fide in sapientiā. Meliores enī iudicauit deus seruos suos si ei liberaliter deseruirēt. per hoc patet solutio scd̄i.

p hoc pȝ solu° ad 2m.

Ad tertiū.

Ad tertiū dicēdum ꝙ suo tēpore sufficiebat lux ad vsum ad quē facta est: sicut sol tpe suo.

Ad quartū

Ad quartū dicēdū ꝙ post lucis creationē dilata est creatio solis: qꝛ prius oportuit firmamētū fieri q̄ solem ꝛ cetera luīaria quibus ornādū erat. et sic necesse fuit incidere diem inter lucis ꝛ solis creationē.

Prima rō

Scd̄a ratō moralis

Alia est rō ad idem iuxta tropologiā sumpta. nam per lucem dicit̄ intelligi fides: per firmamētum spes: per cōgregationē aquarū in locum vnū caritas que delectatōes carnales cōgregat in sentinā sensualitatis: vt iam nō inueniat̄ locus earum amplius in celo rōnis: sed appareat arida. i. facies rōnis serenata ꝛ ab humidis vaporibus primorū motuū de terra carnis ascendētibus immunis ꝛ libera. per solē aūt sapiētia designat̄. per lunam sciētia. per stellas cetere ꝟtutes quibus ornat̄ celum mentis serenate. A statu ḡ fidei vsq; ad statū serenitatis ꝛ trāquillitatis nō venit nisi per duo opera media. et ideo inter creationē lucis ꝛ solis interueniūt duo dies.

Nota ista

sol lūa stelle q̄d significent.

Ad quintū

Ad quintū dicimus ꝙ cū per tenebras accipiatur informitas quā nō approbat deus ad manendū sed vt transeat in formam: lux aūt approbet̄ a deo ad manēdū statim post lucis creationem subiūgit̄ Uidit deus. ꝛc. quasi q̄ placuerit in dei pſciētia vt fieret: placuit in ꝓpria eēntia vt maneret.

Textus Dupliciter exponitur.

Alia ratio est ꝙ illud vidit deus. ꝛc. per qđ ostendit̄ approbatio dei respectu creaturarum: non subditur nisi post opera immediate a deo facta. diuisio aūt lucis ꝛ tenebrarum non fuit immediate a deo: sed lucis creatio a qua fuit illa diuisio tāq̄ effectus. et ideo post lucis creationē statim subsecuta est approbationis diuine expressio: quā subsecutus ē effectus scȝ dicta diuisio.

Ad sextū.

Ad sextū qđ querit̄ scilȝ si lux illa fuit opus prīe diei vel scd̄ā ante oēm diem: habes solutionē per p̄dicta.

Ad vltimū

Ad vltimū dicendū ꝙ appellauit. ꝛc. id est appellari fecit vel appellabilem reddidit dādo eis ꝓprias vocationes a quibus sumūtur noīm impositiones.

Iterum arguit augustinus de luce.

Adhuc obicit aug. de illa luce si fuit corporalis et fecit vicissitudinē diei noctisq;. Qđ duplicit̄ poterat esse. s. sua circūuolutiōe: vel radiorum suorū emissione ꝛ cōtractione. cum enī nondū essent hoīes quibus exhibēdū erat dicte vicissitudinis beneficiū: q̄ necessitas erat tūc vt sic circūuolueret̄ illa nubecula lucida ad dictā vicissitudinē faciendā. de ꝯtractiōe vero ꝛ emissiōe: aut impossibile eēt aut difficile aliqđ occultū aut manifestū exēplū supponere. vn̄ ipse dt. non est ponēda illa vicissitudo esse per emissionem et ꝯtractionē. Si aūt velit quis exemplū supponere de emissione ꝛ cōtractione radiorum visualiū non cōpetit. nam lux que est in organo videndi radios emittēdo ꝓpter exiguitatē suam ad visum actū nō sufficit: nisi luce maiori forinsecus āminiculāte. Hanc aūt obiectionē videt̄ aug. insolutā relinq̄re. Ideo rn̄demus ꝙ sicut sol modo suo principiū est gn̄atiōis ꝛ corruptionis et distinctiōis: ideo non superuacue precessit eius creatio creationē gn̄abiliū ꝛ corruptibiliū creandorum in sequētibus diebus ꝛ distinguendorū. sic ꝛ lux illa corpus luminosum erat ꝛ principiū distinctiōis in eis que erāt scd̄o ꝛ tertio die: vt firmamenti ꝛ ceterorū. Firmamentū aūt causa est distinctionis elementorū: sicut posuerūt ph̄i. et cū motus eius sit causa caloris in inferioribus: elementū qđ calidius est īmediatius ordiat̄ ad ipȝ: ꝛ alia ordinant̄ ſm accessum ꝛ recessum ab eo. et sic patet necessitas vicissitudis diei ꝛ noctis quā sua circūuagatione faciebat lux illa. Sicut enim coagulum distinguit ꝛ separat illas tres substantias lactis: sic illa lux ad hoc circulariter: vt que ꝯmixta ꝛ ꝯfusa erāt abīuicē secernerent̄. sic soluit̄ illa obiectio. Aug. autē non soluit eam: quia magis inclinabat̄ ad opinionē suā: scȝ ꝙ lux illa nō eēt corpalis sȝ spūalis. de qua alibi dicit scriptura: Primo omniū creata est sapiētia. Non tn̄ opinionem illā reprobat: imo dt ꝙ tādiu nō est ꝯtra fidē: q̄diu nō potest certis documētis. i. certis scripture auctoritatibus īprobari. Fides enī prime ꝟitati innitit̄ ꝛ auctoritatibus eā exprimētibus. dicere enī ꝛ ptinaciter defendere ꝯtrariū eius qđ testificat̄ auctoritas est dicere cōtra fidem. Si aūt illa lux spūalis erat vt dicit aug. tunc querit̄ quid eēt distinctio lucis ꝛ tenebrarum: quid vespere: quid mane: quid nox: quid dies? Et dicendū ꝙ ad litterā lux illa spiritualis: erat angelica natura. de qua alibi habet̄: Prīa oīm creata ē sapiētia. Et distictio lucis a tenebris intelligit̄ formatio creature spiritualis informi materia corporū in sua informitate relicta vn̄ cetera que formāda erāt formarent̄. vespe autē est cōpletio rei formate: mane aūt sigificatio formāde. qꝛ quadā creatura formata: informitas remanens significat ꝙ formanda erat sicut ꝛ illa. dies autē distinctio diuini operis vel ipsa lux: potest intelligi celestis hierusalē mater nostra.

Hāc rōnes non soluit augu. sȝ doctor soluit illam.

Exemplū

q̄re aug. nō soluit rōeȝ.

Lux spūal̄ quid est.

Uespere et mane.

Opera scd̄e diei.

Sequitur de opibus secūde diei de quibus dicit legislator. dixit deus. Fiat firmamētū in medio aquarum. ꝛc.

Textus

Prīa q̄stio litteralis

Responsio augustini.

de quibus primo q̄rit̄ quare verbū fiendi ter ponat̄ in factione firmamēti: scȝ fiat/fecit/et factū est. Ad qđ rn̄det btūs aug. quia ꝛ in ordinatione dei id est in verbo dei qui ordinauit se facturū illud: ꝛ in cognitione angelorū quibus ad deum cōuersis deus tanq̄ amicis suis oñdit res creādas ꝛ in ꝓpria eēntia factū est firmamentū. in creatione aūt lucis. i. angeli dicit̄ fiat. ꝛ facta est. quia angelus cum oēm creaturā preualeat saltem ſm dignitatē vt inferius ostēdet̄ in sola cognitione dei ꝛ proprio gn̄e creatus est.

Alia q̄stio litteralis.

scd̄a rō augustini.

Aliorum opīo

ꝯ quā ar̄.

Deīde dubitationē habet cum aque naturalit̄ locari habeāt īmediate sup terrā: et sic sub aere ꝛ igne ꝛ p ꝯsequēs sub firmamēto: sub quo sunt hmōi elemēta: quomō sup firmamētū locate sunt. sicut dicit legislator dicit̄ ꝙ miraculose. qđ improbat btūs aug. dicit enī. Non q̄rit quid deus possit facere: sȝ quō que fecit sapiēter ordīauit. Preterea. In nūero/mēsura/pōdereq; fecit aquas. nec solum ſm loca distinxit elementa: sed ſm exigentiā qualitatū. ḡ cum aque ſm naturalē qualitatem locum deorsum petant ꝛ deorsum debuerunt collocari. ꝛ hoc apparet ī exēplo aug. de igne facule que si demittitur ignis tn̄ sursuȝ reflectit̄. Ecōtrario aūt in aqua dicit̄ ab aliis ꝙ cum sidus saturni ex cōtinuitate motus sui calefiat ꝛ sit supremū inter planetas per aquas illas supiores sibi ꝓximas infrigidat̄ q̄ ad hoc ibi sunt collocate. Sȝ cum motꝰ firmamēti sit velocior. nam ꝛ ad motū eius mouentur planete. plus cōtingeret ipm calefieri ꝛ plus indigeret infrigidari ab aquis illis et posset plus: cum ꝓximius sit eis ꝛ imediatius. sed hoc eēt absurdū dicere fontem totius caloris infrigidationē admittere.

Alia opīo quā cōprobat augu.

aer diuidit̄

ꝓbatio opinionis.

Quidā aūt dixit (cuius opinionē approbat aug.) ꝙ celū vocatur hic aer aque superiores aque vaporabiles in supiori parte aeris instar nubecularum subtiliū existētes: q̄ sine turbīe vel pluuia ibi suspēse sūt leuitate sua ꝛ quiete sunt ibi sine motu. inferiores ꝟo q̄ inferiori pte sunt densiores turbinibus ꝛ ventis cōgerunt̄ ꝛ in pluuias resoluunt̄. Aer enī diuidit̄ in duas partes. s. in partē inferiorē vbi fiunt turbatiōes tonitruorū ꝛ pluuiarum: ꝛ partem supiorē quietā. et ibi dicūt esse illas aquas supiores. Hanc aūt opinionē quo ad hoc ꝯmēdabilē reddit aug. ꝙ auctoritatibus scripture fulcit̄ q̄ dicit aera celū ibi. Uolucres celi. ꝛc. ꝛ qꝛ non est ꝯtra fidē. tamen non potest stare: quia celi noīe intelligitur ibi firmamētū: qđ in quarta die lumīaribus est ornatū.

Opīo doctoris.

Ideo iuxta mentē aug. respōdemus ꝙ cum aque per subtiliatiōem possint rarefieri ꝛ in infinitū subtiliari possūt ꝛ adeo subtiliari ꝛ attenuari vt q̄si omni grauitate deposita manentes tn̄ aque in loco illo qui est sup firmamētū formate fuerūt ꝛ adhuc ibi pmaneāt sub quibus factum est firmamentum diuidēs eas ab inferioribus. preserti cum ipse facte sunt ex suprema ꝛ subtilissima parte informis materie q̄ nomē aquarum sortita est propter sui trāslucentiā. pars vero corpori tenebroso ꝓpinquior nomen aquarum inferiorum tenuit. pars aūt corpi luminoso ꝓpinquior scȝ celo empireo aquarum superiorum vocabulo nūcupata est: subtiliorem habēs substantiā ꝛ digniorem q̄ inferiores: propter ꝓpinquitatē nobilioris corporis. In primordio enī materies intendebat̄ a loco in quo mō est terra: vsq; ad celū empireū. et de illa supiori ꝛ rariori pte (sicut dictū est) formate sunt aque in loco qui nūc est supra firmamētū. et vocant̄ aque ille celum aqueū in glosa sup Deuter̄. vbi distinguūtur septem celi. aereum ꝛ ethereum/olimpiū scȝ orbis ignis/sidereum/aqueū/empireū: ꝛ celum scē trinitatis. qꝛ forsitan aque ille saphirini coloris sunt. Quare aūt sunt ibi aque ille ꝛ ad quid non determiatur a scriptura. nec est nr̄m. sed curiosis indagatoribus relinquit̄: quorum disputationi tradidit deus mūdū. Siliter neq; quō sunt ibi aque ille certificat scriptura. Nos aūt vt dt aug. supponimus eas ibi eē: cum maior sit huꝰ scripture auctoritas q̄ omnis humani ingenii capacitas.

Nos suppōnimꝰ cū augustino.

Opinio aliquorum ꝓbat̄ opīo

Hec est contra fidem.

Opīo gregorii.

Nōnulli ꝟo autumant ornatū illius celi aquei: aīas scās esse. qđ astruere conātur per hoc ꝙ ornatus celi siderei sunt substātie corpee. empirei vero substātie incorpee: vt angeli. ḡ medii medie substātie: vt anime oīm scōrum. Sed hoc est ꝯtra fidē. nam christus ꝛ btā virgo exaltati sunt sup oēs angelos: ꝛ angelorum ruina reparabitur ex hoībꝰ. Opinio aūt bti gregorii est vt p aquas supiores intelligant̄ angeli ſm statum in quo fuerūt mutabiles. p ꝟtutes aūt idē in statu īmutabilitatis. ibi Bn̄dicite aque q̄ sup celos sūt dn̄o ꝛc.

Alia q̄stio litteralis.

Opīo mgr̄i in historia.

ꝯ opinionē illam.

Querit̄ autē quare scd̄a die nō est dictum: Uidit deus ꝙ esset bonū. Ad qđ soluit mgr̄ in hystoriis ꝙ ideo omissum est: quia cōpletionē operis scd̄e diei q̄ tertio die scā est: non debuit p̄cedere expressio approbationis: sed vsq; in tertiū diem reseruata est. Sed hoc non videt̄ sufficere. qꝛ scd̄a die cōsummata est factio firmamēti ꝛ aquarū supiorū: ꝛ diuisio aquarum sub aquis. et sicut hec deo placuerūt vt eēnt ꝛ sic eēnt: sic ꝛ approbauit eas vt manerēt: ꝛ sic manēt. igitur quo ad hoc ꝓ illo die dici debuit Uidit deus ꝙ eēt bonū. Dicimus ꝟo qꝛ aquarum inferiorū diuisio nō placebat deo vt maneret sicut scā erat scd̄a die: imo vt fieret earum segregatio sicut factū est tertia die. qua facta tunc adiūctū est Uidit deus ꝙ eēt bonū. Tn̄ aug. ſm aliquā trāslationem videt̄ ponere hoc Uidit deus ꝙ esset bonū. etiā scd̄o die dictum post cōpletionē dictorum operum: scilȝ firmamēti ꝛ aquarum supiorum: et diuisionē aquarum ab aq̄s.

Questio circa opa tertie diei.

Opīo aug.

Sequit̄ de opibus tertie diei. que tn̄ scā fuerūt ꝛ formata ꝛ ordīata ꝛ ad imitationē ꝟbi eterni sicut opa prime ꝛ scd̄e diei. Ideo hoc irratiōabiliter q̄ri potest: cur de his non dicit̄ fiant ꝛ facta sunt: quēadmodū ꝛ de aliis: sȝ fit ꝟborum variatio. Cuius ratio est ſm snīam aug. ꝙ opa huius diei scȝ aqua et terra lōge differentē speciem habēt ꝛ lōge minus nobilem q̄ lux ꝛ firmamentū que facta sunt prima ꝛ scd̄a die: ꝛ q̄si informia respectu illorum. nam īformitati ꝓpiora ꝛ minus expresse minusq; de prope ꝟbi imitationem tenent q̄ imitationē expressam ꝛ ꝓpinquā exprimūt: fiat. factū est. nec ob hoc estimādum est quin hec formata fuerint illo die. Acceperūt enī aque formā illā quā nūc videmus eas habere. que formatio insinuat̄ cum dicit̄ Segregent̄ aque in locū vnū. Forma enim segregat ꝛ discernit. Licet enī aquarum supiorum formatio non exprimat̄ in scriptura: tn̄ intelligēdū est eas formatas: nec ab eterno fuisse sicut posuit manicheus. Cum aūt cōstat mūdū ex q̄ttuor elemētis subsistere: dubitat aug. cur de aere ꝛ eius dispōne tacet scriptura. et huic adiungimus dubitationē siliter ꝛ de igne. Et rn̄sio est ſm ipm ꝙ mos est scripture nomīe celi ꝛ terre totum mūdum cōplecti. quādoq; aūt adiungit̄ nomen maris. Per terrā ḡ sine aqua: nebulosa pars aeris accipit̄. per celum eius pars supior que magis perspicua est. per celum ꝟo: ignis intelligi dat̄. Cum

Textus

Contra manicheum

Querit augustinus

Soluit ipse

enim(vt supra diximus)aque superiores facte sint ex
suprema ⁊ rarissima pte illius informis materiei que
porrigebatur vsqꝫ ad empireū.sub eis ē collocatum
firmamētū:cuius motu distincta sunt elemēta.vt illa
pars informitatis q̄ propior erat firmamēto ex cali-
ditate suscepta fieret ignis:minus ꝓpinqua aer:re-
Dictū philosophoꝝ.
motissime aqua ⁊ t̃ra.Et ex hoc appet veraces fuisse
assertiones philosophorū dicentiū celum nō eē factū
ex elemētis:sed ex īformitate.cum creatio celi tanq̄
causa precesserit elementoꝝ distinctionē.hoc autē scꝫ
celum vocat̃ quinta eēntia.tñ quinta eēntia nūcupat̃
oīs natura lumīosa quecūqꝫ sit illa siue empireū siue
sidereū celum siue stelle siue quecunqꝫ alia:dūmodo
Distinctio operū tertie diei.
non sit elementū siue elementatum.Liber aūt Geñ.
distinguit inter opera huius diei tertie:ponendo ad
germinationē ⁊ fructificationē ipsius v̄bū dicēdi qđ
est ad insinuādum eoꝝ distinctionē ẜm diuersas eorū
naturas.nam q̄dā eoꝝ inaīata sunt:vt terra ⁊ aqua.
cetera v̄o aīam vegetabilē habēt:vt arbores/herbe/
⁊ hmōi.Q2 igitur germina terre.s.arbores/herbe/⁊
fructus/speciositatē multā habent ⁊ quasi expressam
imitationē habent ad purā speciem siue ad verbum
q̄re h' ponit̃ v̄bū dicēdi
eternū:ideo verbū dicendi ponit̃ in distinctiōe taliū.
licet prius non esset positū in distinctiōe aque ⁊ terre
ꝓpter cōparatiuā informitatē quā habēt.Sꝫ ex hoc
q̄o incidēs
orit̃ questio.cur sic eadē die diuersa sunt facta.nam si
alterius diei fuit celi creatio ⁊ eius ornatus:similiter
distictio aque et eius ornatus.eodē mō alterius diei
debuit eē terre formatio ⁊ eius ornatus.Q2 si dicas
ipam terrā eadem die distinctā ⁊ ornatā:quia ea que
ornāt ipam et adherēt.eodem mō cum stelle fixe sint
in firmamēto:ad eādē diem qua factū est firmamētū
R̄nsio scđꝫ augustinū.
pertinere debēt.Sed rūdet̃ ẜm mentē aug.ꝙ vege-
tabilia vt terre nascētia ei adherēt radicitus:⁊ ab ea
trahūt vitam ⁊ ex eadē facta sunt.stelle v̄o nō habēt
materiā firmamentū:īmo ẜm q̄sdā facte sunt ex igne
Opinio doctoris.
subtilissimo ⁊ depurato.Dicendū tñ est ꝙ facte sunt
ex īformi materia:sicut ⁊ celum.et sub quinta eēntia
cōprehendunt̃ de herbis inutilibus ⁊ infructuosis et
de minutis animātibus et nociuis q̄ facta sūt.diffu-
Aliq̄ facta post pctm̄ scđꝫ augu.
sius dt aug.ꝙ ꝓducta sunt post pctm̄ a terra maledi
cta.sicut dr in Geñ.Spinas ⁊ tribulos geriabit tibi.

¶Alia questio de opibus tertie diei ⁊
potest eē vtrū multa facta sint illo die.

Adhuc restat q̄rere de opibus tertie diei.Cum
eñ vna rei species ad sui creationē exigat vnā
Prima rō ẜm augu.
diem:vt patet in luce.et diuerse diuersas.vnde aug.
Diuersi dies diuerse rerum distinctiones ⁊ quattuor
elemēta ⁊ vegetabilia sunt.quinqꝫ autē rerū species
nō in paucioribus q̄ in quinqꝫ diebus creāda fuerūt.
scđa ratio.
Preterea.si in vna sola die creata sūt:⁊ vnica dies eoꝝ
Gñalis rō ẜm augu.⁊ est solutio.
ornatui debuit assignari.De primo ponit aug.gñalē
rōem.Lux eñ.i.spūalis ⁊ angelica intelligentia siue
superna ciuitas ꝓpter sui nobilitatem ⁊ primū diem
habuit digniorē locūqꝫ tenuit.et sic habemus vnum
qđ est ps prīa senarij.duabus aūt sequētibus diebus
factus est mūdus:et quo ad supiorē ⁊ inferiorem sui
partē.⁊ sic habemus binariū qui est scđa pars aliq̄ta
senarij.In tribus reliq̄s ornata sunt q̄ creata fuerāt:
et sic hēmus ternariū qui est tertia ps aliq̄ta senarij.
Ex his autē simul cōgregatis tanq̄ ex suis aliquotis
resultat senarius qui est nūerus pfectus.vñ aug.Nō
ideo senarius est pfectus nūerus quia fecit opa deus
sex diebus:sed ecōtrario.q.d.perfectionem operum
Rō spālior
insinuauit deus p senarij pfectionē.Sꝫ rō specialior
potest assignari q̄re elemēta ⁊ vegetabilia facta sunt
vna die.q̄ est ꝙ elemēta ab vna causa sunt proxima ⁊
ꝯiūcta scilꝫ a motu firmamēti ⁊ lucis prius create:⁊
ad vnū finē sunt ordiata scꝫ vt ex eis simul fiant terre
nascētia ad seruiendū hoībus.⁊ ideo quasi vnū sunt.
Vegetabilia enim a terra habent originē eēndi et ei
adherēt vt diximus.vñ quasi indiuisa sūt ab ea.et sic
quattuor elemēta cum vegetabilibus sunt quasi vnū
opus:⁊ ideo creationi eoꝝ vnica assignatur dies.Ex
hoc etiā habet̃ certificatio scđe questiōis.ornamenta
enim alia elementorū talem habent diuersitatē que
ad diuersos dies pertinent.vt post patebit.

¶Opera quarte diei.

Circa opa q̄rte diei q̄rit augu.
Sequit̃ de opibus quarte diei:scꝫ de luīaribus.
vbi querit aug.Que cōsequētia(inquit ipse)ꝙ
prius creata sunt opaca corpa ⁊ quasi turpia.s.terra:
Ar̄ primo.
aqua.postmodum lucida ⁊ speciosa.cum econtrario
Secundo.
videat̃ faciēdū.Preterea.cum luīaria causa sint vege-
Tertio inquisitiue.
tabiliū:eoꝝ creatio debuit anteponi.Preterea.cur
dicunt̃ ista luminaria facta in dies ⁊ noctes:cum iam
Ad primū lr̄alis solu°
precessisset trina diei noctisqꝫ vicissitudo?Ad primū
lr̄alis solutio ex iam dictis.prius eñ se expe-
diuit ꝯditor de creatiōe mūdi q̄tū ad supiores mūdi
partes:vt ē celum.⁊ q̄tū ad inferiores:vt sunt aqua
⁊ terra.deinde ad ornatū mundi creati se trāstulit.et
sicut a supiorib'creationē inchoauerat:sic ⁊ ornatū.
Rō moral'.
Ratio aūt moralis supius p̄libata est.nam p cōgre-
gationē aquaꝝ in vnum locum:intelligit̃ coartatio ⁊
cōclusio delectationum carnalium in sensualitate.ne
metas sensualitatis excedāt:et ne vsqꝫ ad consensum
rōnis ꝓcedāt.Per apparitionē v̄o aride cōpetēter
accipit̃ liberum arbitriū a cōcupiscentijs carnalibus
expeditū ⁊ q̄si exsiccatū:⁊ iam fructificās p exercitiū
bonoꝝ operū.Per luīaria v̄o designātur spūales ⁊
cōtēplatiue v̄tutes quibus aīa post operū exercitia
decorat̃ ⁊ illuminat̃:tenebris carnaliū motuū remo-
Ad scđm.
tis.Ad scđm dicēdū est ꝙ licet actualiter fructificēt
vegetabilia p motū luminariū:tñ sicut eē ꝯtraxerūt
a terra:sic ⁊ potestatē fructificādi.et ideo nō incōue-
nienter ante luminaria creata sunt.Hoc aūt dicimus
supposito ꝙ nō statim fructificauerūt actu.non enim
est hoc cōtra fidē.sed si dicamus scꝫ ꝙ fructificauerūt
actu aū luīariū creationē:hoc fuit bñficio lucis:sicut
Ad tertiuꝫ ẜm scđos
mō bñficio solis.Ad tertiū est rūsio iuxta opinionē
scđoꝝ ꝙ licet per lucem fiat successio diei et noctis:tñ
Scđm augustinum.
post plenius ⁊ perfectius facta est per ortū solis.Tñ
ẜm aug.vocat̃(vt supra dictū est)dies distinctio rei p
īntroductionē speciei.per noctē informitas vñ faciēda
Expō illius textus
est alia creatura.et sic aut fuit tēpus ẜm aug.anteq̄
essent luīaria.facta aūt sūt luīaria in signa scꝫ tēpesta
tis ⁊ serenitatis ⁊ tpa.i.in distictionē quattuor tpm:
⁊ in mēses.i.in distinctionem duodecim mensiū:et in
ꝯ aliud ar̄.
annos.i.in distinctiōem annoꝝ solariū ⁊ lunariū.Itē
obicit̃ cōtra illđ qđ dicit moyses.Posuit(inq̄t)deus
stellas in firmamēto celi.quod gñaliter intelligendū
est de alijs a sole ⁊ luna siue sint erratice siue fixe.Sꝫ
tūc non est verū ꝙ dicit eas positas in firmamēto.nā
ceteri planete mouēt̃ sub firmamēto vnusquisqꝫ in
ꝓprio orbe ⁊ ꝓpria spera.sicut sol ⁊ luna.Ad quod
Solutō secūdū aug.
soluendū dicit aug.ꝙ cū dr Posuit eas in firmamē-
to celi.nō vocat̃ firmamentū orbis stellaꝝ fixarū:sed

noīe firmamēti accipit̃ regio supior illa scꝫ pars que
porrigit̃ ab isto aere turbulēto in quo gñant̃ tēpesta
tes ⁊ grandines et hmōi vsqꝫ ad celū sidereū.In hac
aūt superiori parte est aer quietus et serenus:in quo
mouent̃ planete p circulos suos.aues aūt nō possunt
per illū volare ꝓpter corpulentiā suā et aeris nimiā
subtilitatem atqꝫ raritatē.que tāta est ꝙ philosophi
ascendentes ad illū super olimpū ponebāt spongias
plenas aqua in naribus ad attrahendum grossiorem
aerem.et littere facte in puluere durāt ibi per anniū.
Dictū aug. qđ alte historie hñt.
sicut dt aug.⁊ sicut tāgit̃ in hystorijs.Q2 aūt sic vtat̃
scriptura noīe firmamēti habes per silr̄ in alia trāsla
tione.q̄ vbi nos hēmus volatile sub firmamēto celi:
habet volatile ẜm firmamētum.i.iuxta.qđ nō posset
Aliud q̄rit augustin°. Ar̄ ꝙ sic.
intelligi de celo sidereo:sicut ostēsum est.Item q̄rit
hic aug.vtrū luna creata sit plēa.qđ sic videtur eo ꝙ
cum in principio creata fuerit in materia informi q̄ñ
facta sunt celum ⁊ terra.in quarta die facta est in sua
specie atqꝫ plenitudīe.et q2 indecens esset deū cuius
pfecta sūt opa.vt dr in cātico Deute.opus impfectū
creare.⁊ quia dt textus ipsam factam in inchoatione
noctis:sed illo tēpore nō apparet nisi cum est plena.
Opinio aliquorum
Prope has rōes fuerūt qui dicūt ipaꝫ in plenilunio
esse creatam.alij etiam dicūt ꝙ non.nam plena nō est
Opinio priori ꝯtraria.
nisi cum est.xiiij.tunc aūt erat plena q̄ñ facta est.Ad
hoc dt aug.ꝙ vtrūqꝫ dici potest.cum eñ vt ipse dicit
Opio augustini.
ipsa facta sit in plenitudine eēntie ⁊ in plenitudīe ac-
cidētalis luīositatis quā habet a sole semp q̄tū in se
est quādo non est eclipsis licet q̄ñqꝫ appareat nobis
corniculata:si de tali plenitudīe infrogemur ⁊ dixe-
Ad vltimū
rimus eam fuisse creatā plenā.Adultimā obiectiōeꝫ
rūdebim' ꝙ.xiiij.creata est.i.talis qualis est cum est
mō.xiiij.si aūt dixerimus eam nō esse creatam plenā
plenitudīe vsitata apđ nos patet solutio ad obiecta.
Concedimus eñ cum hoc ꝙ facta est in plenitudine
speciei:licet nō in plenitudīe luīs accidētalis.nec est
indecēs deum aliq̄d impfectum facere:qđ ipse solus
postea perficiat.nec obuiat ꝙ facta dicit̃ inchoatione
noctis.sic enim est intelligendū.i.in principio siue in
principatu.qđ innuit greca trāslatio q̄ habet archin:
vbi habemus inchoatione.⁊ inf̃pretat̃ grecum illud
principatus.⁊ ita videt̃ ꝙ facta sit circa mediā noctē.

¶De opibus q̄nte diei.scꝫ de ornatu aque ⁊ aeris.

Queritur prīo de ornatu aque et aeris.
Sequitur de ope quinte diei:in qua ornata sunt
aqua piscibus/⁊ aer volatilib' ex aquis factis.
Dubium aūt videt̃ cur non vtrūqꝫ istoꝝ elementorū
separatim ⁊ per se ⁊ die ꝓprio ornatū est sicut terra:
Aliud dubium.
sicut etiā celum.dubiū etiā est cur ornatus aeris non
est factus de aere:sicut ornatus aque de aqua ⁊ orna
Aliud dubium.
tus terre de terra.dubiū etiā potest esse cur non oīa
sensibilia fctā sunt vno die:sicut vegetabilia oīa vno
Ad primū.
die.Ad primū est respōsio ꝙ aqua ⁊ aer simbolicam
naturā habēt.vtrūqꝫ eñ humidū vtrūqꝫ trāsparēs ⁊
quasi media sunt inter opacam naturā scilꝫ terram:⁊
lumīosam scꝫ celū.propter qđ q̄ñqꝫ per illa tanq̄ per
extrema dant̃ intelligi.ꝓpter quā etiam ꝯuenientiā
q̄ñqꝫ per nomen aque accipit̃ aer.⁊ ideo scilꝫ quia sic
ꝯueniūt:vno die ornata sunt.Ideo etiā ex aquis fctā
sunt ornamenta vtriusqꝫ p spissationē cōglobati facti
sūt pisces.Ex aqua aūt tanq̄ p exalationē subtiliatā
De gñatōe piscū ⁊ auium.
fctē sūt aues.sicut dicūt pħi ꝙ ex grossiori supficie aq̄
fiunt quidā pisces.alij ex subtiliori.alij ex mediocri.
Non aūt ex aere facte sūt aues.quia ignis ⁊ aer plus
sunt actiua q̄ passiua:⁊ ideo minus materialia.quod
ondit cōsignificatio noīm.Ignis eñ ⁊ aer masculini
generis sunt:sed terra ⁊ aqua feminini.q2 tamē plus
Patet per hoc ad ẜm.
habent aues de aere q̄ pisces:magis habēt naturam
actiuā ⁊ magis leues sunt.et sic patet solutio secūde
Ad tertiuꝫ dubium.
questionis.Tertia vero questio soluit̃.nam non oīa
sensibilia materiā habēt vnam:queadmodū ⁊ vege-
tabilia.nam oīa vegetabilia ex terra.quedā aūt sen-
sibilia ex terra:q̄dā ex aqua.qđ tñ sane intelligēdum
est.nam oīa corpalia ex quattuor elemētis fctā sunt.
sed dicimus aliqua fieri ex vno elemēto ⁊ nō ex alio:
quia plus participāt de illo q̄ de alio.

¶De operibus sexte diei.

Sequitur de opibus sexte diei:in qua facta sunt
questio circa ista.
aīalia ambulabilia et homo.vñ q̄stionē habet
cū plus differat homo vel eque ab his ābulabilibus
q̄ hec a natabilibus ⁊ volatilibus ⁊ abūdet in esse ab
his in rōali sicut hec ab illis:cur ipse vna die cum his
creatus est:hec aūt cum illis non vna die creata sunt
Solutio.
sed diuersis.Cuius rō est.q2 homo ⁊ aīantia ex eodē
elemēto facta sunt.s.ex terra ⁊ ad ipsius ornatū.quā
ꝯuenientiā nō est reperire in aīantibus ābulabilibus
⁊ natabilibus ⁊ volatilibus.Uel si placet recurre ad
illā solutionē gñalē aug.ꝙ cū in senario fecerit deus
opera sua volens ostēdere pfectionē operum:noluit
sensibilia ⁊ hoīem facere diuersis diebus ne excede-
ret senariū.ideo etiā hoc fecit vt homo vidēs se factū
ex eadem materia ex qua animātia:fragilitatem sue
Dubium.
cōditiōis agnosceret ⁊ hūiliaret̃.Si aūt dubitauerit
aliq̄s cur opibus quinte diei adiūcta ē dei bñdictio:
Solutio.
non aūt opibus ceteroꝝ dierū.Dic ꝙ in vno die fctā
Alia q̄o.
bñdictio:in oibus intelligēda est esse facta.Q2 autē
cur de aīalibus dictū sit ꝙ facta sunt ẜm genus suū:⁊
Arguit̃ sic.
non de hoīe dictū est.Hoc eñ potes dicere ꝙ genus
ibi dicat gñalē ⁊ originalem oīm creaturaꝝ rōem scꝫ
eternā artem:cum in eius ordinatiōe creatus sit hō.
non potest dici ꝙ dicat vim generatiuā per quam fit
ꝓpagatio ⁊ indiuiduoꝝ successio:vt q̄ in se corrūpūn
tur in specie cōseruet.nam ⁊ hoc genus cōe habet cū
Solutio.
brutis.Solutio.Genus ibi dicit multitudinem atqꝫ
collectionem indiuiduoꝝ sub specie vel specierū sub
gñe:⁊ preterea vim gñatiuā ẜm ꝙ ipsa est ad subueniē
dum spēi ne pereat:cum in eisdē nūero corrūpat̃:sed
in successione eorūdē specie cōseruet̃ ⁊ maneat.Sed
nō sic factus est hō ẜm genus:cum vnus solus primo
plasmatus sit:cum etiam si in statu primo perstitisset
vi gñatiua siue ꝓpagatiua opus ei nō eēt ad restitu-
tionē singulariū pereuntiū.cum corruptio non hēret
Alia q̄stio.
in eo locum.Querit̃ etiam de ordīe sex dierū vtrum
attendēdum sit illos esse artificialiter ordinatos ẜm
Dona ordinant̃ i isaya ⁊ i euāgło
dignitatē operū:aut naturalit̃ ẜm eēntias ⁊ naturas
rerū.sicut differēter ordinant̃ septē dona in euāgelio
⁊ in isaia.Nō potes dicere ꝙ ordo dignitatis obserua
Arguit̃ sic.
tus fuerit.nam celū empireū non est dignius āgelica
natura q̄ significat̃ per lucē.nec terra q̄ erat informis
materia elemētorū dignior firmamēto.nec elemēta
lumīaribus.nec natabilia/aut volatilia/aut sensibilia
hoīe.Siliter nec ordo naturalis ibi seruari videt̃.q2
angelus qui primo factus est nō fuit causa vel princi-
piū essendi ceteris creandis:nec alia alijs:q̄ tñ prius
creata sunt illis.et ita nō fuit ibi ordo artificialis qui
Opinio aliquorum.
inchoat a dignioribus.Quidā arbitrant̃ ordinem in
opibus assignandū.scꝫ vel ẜm principiū siue cām rei:

vel locum vel fundamentū rei. Celū enim empireū:
locus est angelorum. terra autē causa et principiū locus
et fundamentū: his q̄ de ea facta sunt. et aqua his que
de ea fctā sunt causa ē et principiū. et firmamentū fm
motū suū causa est et principiū elementorum posterius
Aliorum opinio. creatorū. luminaria aūt sensibiliū. Aliij aūt ordinant
fm maiorē et minorē participationē ipsius esse. terra
q̄dē in principio facta est: in qua erāt cōfusa et ɔmixta
elemēta potentia etiā vt separari possent. sicut videt
in tribus substantijs lactis q̄ de facili sepabiles sunt.
Et ideo asserūt non dictū fuisse tertio die fiāt aqua et
terra: sz segregent aque et appeat arida. Scdm istos
ergo facte sunt q̄dā creature scz celū et terra in prima
die. et dispositio q̄dā ad id qd faciēdū erat scda die. s.
lux q̄ disposuit materiā ad hoc vt ex ea fieret firma-
mentū. deinde vo scda die fctā est dispositio ad crea-
tionē elementorū et vegetabiliū. s. firmamētum. per
cuius motū scda die disposita ē materia ad hoc vt ex
ea fierēt elemēta et vegetabilia. tertia vero die facta
sunt elemēta et vegetabilia. quarta die dispositio ad
sensibilia oīa: siue natabilia siue volatilia: siue ābula
bilia: siue etiā rōnabilia vt ē homo. Et hec facta sunt
duobus diebus. q̄nto scz et sexto. dispositio autē pre-
Juxta hec põit duplex ordo ī operibus. ambula quarto die. s. luiaria. Ex his colligit duplex
ordo naturalis in opibus sex dierum. vnus fm rōem
triplicē: scz principij/fundamēti/et loci. alter fm sim-
plicitatē eēndi. Sed ɔtra vtrūq multipliciter obicit
ɔ ista ar. Primo de luce. per quā intelligit angelica natura q̄
fuit opus p̄e diei. neutro tū modorum ordinabilis est
Scdo ar. ad opa reliquorum: sicut euidēter apparet. Obicit scdo
et de opere tertie diei q nec sic nec sic antecedit opera
Tertio ar. quarte. sicut p se patet. Tertio de opibus quinte: q̄
ad opa sexte diei ad min⁹ ad aīalia bruta ābulabilia:
neq fm primā neq fm scdam rōes ordinari vidētur.
Solutio. Respōsio est q nec primum ordinē dignitatis solum
secutus ē moyses: nec ordinē naturalē solū. sz aliqua
sic/aliqua sic ordiauit: et vsus est ordine siue tali siue
q̄re āgelus p̄io die creatus est. tali. Angelica eni creatura q̄ noīe lucis censet: primo
die creata est ppter sui nobilitatē et excellētiā. Tū si
diceremus fm aug. q lux est celestis ecclia: tunc posset
inueniri causalis ordinatio. nam ipsa est finalis causa
oīm. etiā hoīs. fuit eni hō creatus ad hoc vt cōpleret
illam. et sic bene preordinat lux operibus formatis et
distictis tanq causa finalis oīz. et ideo prior est digni-
tate et cōsideratione. Scdm aūt q celum dr angelica
natura informis: lux aūt eadē fm q formata: patet q
celū prius est ppter maiorē simplicitatē eēndi. Per
terrā vero et celum q̄ ante dies creata sunt: intelligit
informitas oīm formādorum tam visibiliū q inuisibiliū.
p hec patet ad primuz. et ideo cōpetenter preordinata sunt vniuersis. Et sic
patet solutio ad primo obiectū. Ad scdm vo dicēdū
Ad scdm. q ideo opa tertie diei precedūt opa quarte naturalr
qr sunt de cōstitutiuis mūdi: cui⁹ cōstitutio pambula
est ad ornatū: et cōstitutiua fm hūc aspectū priora sūt
Ad tertiuz ornatis. Ad tertium vo dicendū est q tō natabilia et
volatilia sensibilibus preponunt. non qr naturaliter
priora sunt eis altero modorū: sed qr ɔximiora sunt
esse scz luiaribus ex natura trāsparenti ex qua sunt: q
ɔiūctior est luiarib⁹ q terra ex qua sensibilia pducta
Iteruz ar. sunt. Sz obicit q post pure luia subsequit firamētū
tanq dispositio ad vegetabilia: et deide luiaria tanq
dispositio ad sensibilia. g eadem rōe post illa debuit
ordinari aliquid qd eēt dispositio ad rōnalia creāda:
precipue cū sit aliqua talis dispositio maxie fm illos

qui dicūt q sol preest vite naturali: luna vite aīali:
venus vi. gñatiue: mars irascibili: mercuri⁹ prudētie
et eloquētie. Rñdendū est q homo fm rōem nec ele- *Solutio.*
mētis nec corpibus supcelestibus obnoxius est vllo *Hō p se nō*
mō per se loquēdo et pprie. cum eius volūtas super *subdit cor-*
oēm motum et tps sit. et ideo li. ar. nuncupat. Per se *porib⁹ cele*
dico. qr quodāmodo et p accidēs promitatē et inclina- *stibus.*
tionē ad malū vel ad bonū trahit a cōplexiōe in qua
cooperātur elementa et supiora corpa. Dicit enim q *De inclina*
colerici demētiores sunt in estate. sanguinei vo pro- *tione rōne*
niores ad largitiōes. Scdm igit partem istam nō est *cōplexōnis*
aliqua causa disponēs ad eius factionem: nisi solum
bñplacitū cōditoris. sed fm corpus aliq̄mō subiacet
motibus lumiariū et supiorum corporum et elemētis ex
quibus cōpositus est: et pcipue terre de qua sumptus
est. longe tamen aliter q aīantia que ab ipsa et ex ipa
sumpserūt originē. nam ex ipsa quedā producta sunt *Quō diūsa*
āminiculo solis: vt bocrate et lacerte et silia. quedam *diūsimode*
aūt ad imperiū creatoris: vt natabilia/volatilia/am- *forata sūt.*
bulabilia. corpus aūt humanum sola dei opatiōe de
terra factū est et formatū. Et hanc diūsitatē elegāter
insinuauit moyses in his vbis. Producat fra iumē-
ta. etc. et post. Plasmauit de⁹ hoīez de limo fre. etc.
Ex pdictis maifestū est q inferiora ingtū sunt vege- *Correlariū*
tabilia et sensibilia vegetant et sensificātur fm motus
supiorum: g qui de illorum euētibus iudicāt fm illa recte
iudicant tanq de effectibus per causas. vt quid ergo
arguunt a sctis: dicit eni ad Galathas. Seruatis dies
et annos et menses. et ibi in vbo rephēdit eos beatus *Ambros⁹.*
ambrosius. Si dicas q non arguūtur qtū ad hoc q *Euasio.*
dicūt aliqua inferiora causari ab illis supioribus: sed
quia de oībus gñalit tam naturalibus q volūtarijs
hoc affirmare cōtendūt. Cōtra. hoc est obiectio aug. *Cōtra ar p*
qui dicit sup Geñ. q in eodem agro fm diuersas sui *augustinū.*
partes vel in agris cōsimilibus contingit silia semina
seminari et sub eadem cōstellatiōe: que tamen varios
pgressus et actus seu fructificatiōes recipe dinoscūt.
et sic videt innuere q nec etiā dispositio vegetabiliū
subiaceat illis supioribus corporibus aut corum moti-
bus. Ad qd respondendū est q tales pronūciatores *Solutio.*
futurorum sup duobus rephensibiles sunt. Primū est
curiositas. ipsi enim studiū nimium et inuestigationē
supuacuā impendūt in talibus: quorum certitudinē vel
impossibile vel difficillimum est habere in hoc statu.
Nā licet inferiora aliqua fm aliq̄d causent a supiori
bus: tū tot sunt accidētia et adiffcta q̄ impediūt q vix
potest vitas discerni aut ppēdi. Dicūt eni astronomi *Dicunt a-*
q de cōplexiōe hoīs iudicandū est fm signū ascendēs *stronomi*
in natiuitate illius. Et dicit ascēdens signū qd oritur *Signū ascē*
tūc qñ nascit homo. vt si fuerit calide et sicce nature. *dens.*
et talis est cōplexionis colerice. fm autē ortū planete
exñtis in illo signo: iudicandū est de motibus illius.
vt si planeta frigidus et humidus: et ille qui nascitur
hēbit motus fleumaticos: licet sit colericus. Qd bñ *Judicium*
potest eē verum nec abhorret a vitate: sed quasi inume *hoc ppter*
ris casib⁹ potest hoc īpediri. ideo curiosum et inutile *mlta fallit.*
hoc nimis pscrutari: nimiāq fidē talib⁹ iudicijs ad-
hibere. Propter g impedimēta emergentia obicit *q̄re arguit*
aug. de seminibus. nam diuersos pgressus et fructi- *augustinus*
ficatiōes differētes recipiunt. quia forsitan diligētior
cultura adhibita est huic agro q illi et copiosior irri-
gatio. vel ppter alias causas. Scdo arguunt qui de
futurorum euētibus sciolos se iactitāt. vt geneatici qui *Geneatici*
ordiatiōnē naturalē non solū in naturalibus asserūt: *dicunt.*

verūetiam naturā dicunt eē ordinationē et dñationē
motuū voluntariorum. nam infidelitatē incurrunt. ipsi
eni euacuāt libertatē arbitrij: cum verū et certum sit
et in astronomia notissimū q deus et animus dñant in
Aug. hos confutat. astris. Istorū aūt assertionē elidit aug. obiciendo eis
ortū geminorū qui simul nascunt: verū motibus vo-
luntatū diuersificantur vsq ad hoc q alter optimus:
alter pessimus efficit qd in volūtate li. ar. et potestate
Diabolus dat aliquales notitiā. est. Doctrine aūt hmōi geneaticorum admiscet diabol⁹
aliquātulā noticiā. et hoc quattuor de causis vt dicit
aug. sup geñ. Primo perspicatiōe suorum naturaliū et
Prima cā āminiculo quarūdā conjecturarum futura conicit et eis
Secunda. aperit. Scdo per longam experientiā aliqua futura
Tertia. perpēdit. Tertio sctis angelis reuelātibus ei aliqua
referant ad illusionem malorum: et exercitium bonorū.
Quarta. Quarto qr q̄ facturus est ipse prenunciat se facturū.
Augustin⁹ Dicit aug. q tales rōes et ɔsultatiōes nobis asserere
conant fatū eē aliq̄d. ponūt eni fatū esse dispositionē
quādam in supioribus exñtē corpibus: oīa inferiora
ɔ hoc ar. regentē. Sz fm hoc in rei vitate nichil ē fatū. ppter
hoc qr libertas arbitrij excedit naturā et oīa visibilia
alia q̄o lrat Post q̄rit cur in factiōe hoīs non ponit nisi bis vbū
Solutio. fiendi. Et soluit q ideo qr licet sit factus in ordiatiōe
verbi et etiā in pprio gñe: tū non est factus in cogni-
tione digniori creature. Angelus enim nō est eo di-
gnior: cum ipse imediate se hēat ad deū vt angelus.
Cōtra ar. Si autē obicias q fm opinionē aug. qui dicit oīa sit
facta fuisse. nō est verum q cetere creature facte fuerūt
in cognitione dignioris creature scz angeli. nā simul
Solu° fm augustinuz facte sunt cū eo: vnde nō cognouit eas fiēdas. Rñsio
fm augu. q angelus nouit creaturas minus dignas
alia q̄o lrat fiendas post: non tpe sed dignitate. Ultimo q̄rit cur
non est ornatus ignis elemētum in regione sua: sicut
Euasio contra quā ar. cetera elemēta ornant. Si dicat q ibi nō posset aliq̄d
viuere. falsum est hoc. nam dr q salamādra et in igne
Solutio. viuit et ex igne. Sed rñdendū est q vna causa ē huius
q si eēnt ibi aialia volatilia aut alia in nullo seruirēt
hoībus. cum nō posset ad hec capienda attingere vel
per se vel per alia aīmalia predalia. et ideo in regione
Opīo hieronimi. inferiori vt sup terrā et in aquis et in aere turbulento
sunt aīalia/pisces/et aues: q̄ non eēnt ibi vt dr hiero.
Alia causa nisi eēnt hoīes. Alia causa ē qr ignis est spēs elemē-
torū: et ideo ex ipso nō sunt fctā aliqua aialia. ex eisdē
aūt ex quibus sunt aīalia ex eisdē nutriūtur et viuūt.
vnde in regione illius ignis puri et ex illo non posset
aliqd aīal viuere. neq etiā salamādra viuit in igne et
Quō itelligit dictum cōmune. ex igne inferiori q̄ grossius est. Ql aūt dr q quattuor
sunt q̄ cōstant ex puris elemētis: vt talpa/gamaleon/
alec/salamādra. Intelligēdum est fm supabundātiā
et dominium.

¶ Octauus tractatus.

Dicto qualiter intelligēda sit distictio sex dierū
fm cōem opinionē sctorum. restat videre qualiter
Opīo aug. de creatiōe mundi. intelligēda sit fm opinionē aug. qui ponit oīa simul
fuisse facta et fm materiā et fm formā. Innitit aūt illi
auctoritati qui viuit in eternū creauit oīa simul: et qr
deus fm naturam suam non indiget tpe vt operetur
ɔ hoc ar. successiue. Sz si sic oīa simul facta fuerūt: quid est q
Secundo. legislator distinxit opa p dierū successiōes? Itē cum
lux et tenebre ppter oppositionē et repugnantiā quā
Tertio. habent simul eē nō possent: quō simul facte sunt? Itē
Solutio secūduz aug. similiter obicit de mane et vespere. q̄ neq sit esse: neq sit
fieri posse vidētur. Et dicendū est fm aug. q moyses

ita distinxit opa per dierum successiōes quattuor de
causis. prima fuit mior capacitas auditorum. scda vt *Prima cā*
per senarij pfectionē iudicaret operū pfectio. tertia *Scda cā*
vt p huius successionē sex dierū depingeret sex etatū *Tertia cā.*
mūdi futura successio. Per opus prime diei qd fuit *Nō istā ex-*
lux intelligit prima etas scilz puericia vel innocētia. *pōnem*
per opus scde diei scz firmamentū intelligit archa q̄
facta est in scda etate. quia sicut firmamētum diuisit
aquas inferiores ab aquis supioribus: ita archa. per
cōgregationem aquarū tertia die factam intelligitur
circūcisio q̄ in tertia etate distinxit ppls dei a nō pplo
dei vt posset fructificare sicut apparuit arida fructifi-
cans in tertia die. per lumiaria quarte diei intelligit
quarta etas pphetis et regibus velut spiritualibus
luiarib⁹ insignita. per pisces et aues quinte diei intel-
ligitur trāsmigratio sctōrum patrū in babylonicam
captiuitatē: qui in aquis tribulationis dulces erāt: et
per cōtemplationē ad alta volabāt. per hoīem sexto
die creatū intelligit fili⁹ dei factus hō in sexta etate.
cetere etates nō sunt de hoc mūdo. Quarta cā iuxta *Quarta cā*
sensuz moralē assignat. vt per lucē accipiat fides. per *iuxta mora*
firmamentū spes. per congregationē aquarum caritas. *litatem.*
per luiaria virtutes purgati animi. per pisces et aues
status cōtēplationis. per hoīs creationē status hoīs
oīno purificati et ad statū pristinū restituti aīmalibus
imperātis et miracula facientis: sicut legitur de sctis
patribus. Ad scdam rōem dic q per lucē et tenebras *Solutio se*
intelligit duplex status materie q̄ fm naturalē ordi- *cūde rōnis*
nem ītelligēdi prius fuit in statu informitatis q for-
mationis. licet fm actualē existētiam in tpe nō prius
iformis extitit q formata. Ad tertiū debes dicere q *Solu° tertie*
per vespe intelligit cognitio rei facte in pprio gñe.
per mane intelligit cognitio in vbo rei faciēde. quas
cognitiōes habuit angelica intelligētia. Sz obicies *Cōtra ar.*
quomō habuit cognitionem rei faciēde: cum ipsa nō
precesserit aliquā rem. Ad qd rñdet q si non tpe: tū *Solutio.*
dignitate precessit. Quō aūt in opibus fuit ordo fm
prius et posteri⁹ cum res sit create fuerint materialit *pbat dictū*
et formaliter ponit aug. exemplum satis cōueniēs de *suū exēplo*
oculo materiali qui simul et vnō ictu videt rem ipaz
in oriente positā: et tū ptrāsit multa media fm prius
et posterius. qd tū quasi impossibile videt ad exteri⁹
rōem. Sz intelligēdū est q visus ibi fit ī eodē instāti *Quō visio*
qtū ad perceptionē: sed qtū ad successionē mediorū *fit in instāti*
per q̄ fit et defertur visus est ibi successio qui est actus *et in successi*
vidētis. sic est a parte ista. nam ex parte operātis dei *one.*
non est successio: licet ex parte operum operatorum
contingat eam reperire.

¶ De septimo die.

Sequit de septimo die. de quo scriptū est. cōsum
mauit deus die septio opa sua et requieuit. etc. *Textus.*
Alia tū translatio dicit. Cōsummauit deus opus suū
die sexto. Sz obicit de mane septime diei. de q̄ dictū *Cōtra ar.*
est Factū est vespe et mane dies sextus. Mane eī diei
intelligit initiū seq̄ntis. Istud inq mane cōstat q nō
est factū in sexto die: ex quo erat mane diei septime.
ergo factū est ipsa die septima. non g cōsummata sūt
oīa die sexto. Ad qd dicēdū q est cōsūmatio operū *Solutio.*
duplex. Una q̄ est ipsorum operū in se et fm se. et hec est *Duplex cō*
termiatio atq pfectio rerū ipsarum. et hec facta ē sexto *sūmatō rerum*
die. Est alia cōsummatio rerū in deo. et oīa tam rōna-
bilia q irrōnabilia pro modo suo cōquiescūt in deo.
Oia enim cōtendūt ad hoc vt participent esse diuinū

Paul' ad ephesos
pro possibilitate sua. Quãobrē dicit aplš ad ephes.
Qui descēdit ipe est qui ascēdit: vt impleret omnia.
primo enim consummata sunt oīa sexto die. scdo mō
Deinde arguit
septimo. Postea obicit de ipsa septima die. q̄ si post
sextā diem facta est: nō oīa consūmata sunt sexta die.
Solutio.
Ad qd debes dicere q cum āgelica cognitio dicta sit
dies: et vna sola fuit dies et septē. vna ex pte cog̃scētis.
Iteruz arguit.
plures aūt sm numerū cognitorū et pfectorum. Item si
requies et sctificatio facta sunt septio die: non oīa die
Solutio.
sexto cōsūmata videntur. et dicēdū est q oīa sm genus
Iterum arguit
illa die cōsummata sūt atq pfecta. Item cum mane
dicat initium rei faciēde vel cognitio eius: non videt
Solutio.
septia dies habuisse mane. Solutio. dicim' q aliter
accipit mane in hac die q̄ in ceteris. nam vocatur hic
alia q̄o lrãt
mane initium quiescendi in deo. Querit autē quare
Solutio.
pot' istū diem q̄ ceteros significauit. Ad qd dicēdū
q illud vbū requieuit. etc. sm aug. multiplicē recipit
Exponit illud verbuz requieuit.
expositiōem. nam dr requieuisse: qr se requieturū in
sepulchro presignauit: qr nos requiescere facit. qr nō
in operibus suis sed ab opibus in seipso extra opera
requiem habet: et nos non in opibus suis sed in deo
quiescere docet. cum aūt sic in ipo quiescimus: sctifi-
alia q̄o lrãt
camur. i. scti hoc ē sine terra efficimur. Ultima q̄stio
est. cur non dicta sit hec dies septima habuisse vespe.
Solutō secūdū aug.
Et sm aug. soluendū est q nō habuisse dicit vespe: qr
quies in deo finē nō hz. ideo potius dr sctificasse illū
diem septimū q̄ alium. Sed sm alios qui materialē
Solutio secūdū alios
faciunt dierū assignationē. dicendū est q ideo nō assi-
gnatur ei mane: propter scz significationē quietis in
deo nō habiture finē. qm ea que sex diebus facta sūt:
in mensura/numero/et pondere disposita sunt a deo.
sicut dicitur. xi. sapiētie. Omnia in mēsura/numero/
et pondere disposuisti dñe.

Nonus tractatus in quo querit septem.

Prima q̄o vtrū nūer' pōdus et mēsura sint create an nō
Posq̄ determiatū est de opibus: restat inq̄rere
de his tribus in quibus oīa facta sunt. Circa q̄
septem occurrūt q̄stiōes. prima vtrū illa tria creata
sunt aut increata. scda. cur potius in his tribus q̄ in
aliis dicunt oīa disposita: et qd est vnūquodq. tertia.
quō in his relucet vestigiū trinitatis. quarta. an inter
hec sit eēntialis diuersitas. quinta. an vnā vel plures
cōstituāt in qualibet re bonitates. sexta. vtrū in ma-
teria cōtingat hec repetiri. septima. an hec ipa dispo-
Arguit q non.
sita fuerūt in mēsura/nūero/et pondere. Circa primā
sic pcedit. Nichil est id in quo factū est: omne creatū
factū est in his tribus: g nullū creatū est aliqd istorum:
ergo nullū istorum est creatū. igitur quodlibz istorum est
Secūdo p augustinū.
increatū. Hoc idē videt per aug. in originali sup geñ.
q̄rit enī ibi. Erant hec anteq̄ res disponerent in eis.
cōstat q non erāt in creatura: cum nulla tūc eēt. igit
erāt in creatore. sz quicqd est in eo: est ipe. igit erant
ipse creator. igit increata. et adhuc sunt idē qd erant.
In oppo^m
et inde vt prius. Sed ɔtra. Sunt pprietates in reb'
Solutio.
creatis exñtes: igitur sunt creata. Rñsio. Dupliciter
Ista sumūt dupliciter.
possūt accipi illa tria. vno mō put sunt in deo dispo-
nente respectu rerum dispositarū. et sic dicetur deus
mēsura omni mēsurato modū seu mensurā tribuens
siue oīa terminās: numerus omni rei spēm prebēs:
Glō augu.
pōdus oīa ad stabilitatē trahēs. sicut dicit glo. aug.
Aliomō sumitur.
sup illd ps. Et sapiētie eius nō est numerus. alio mō
possunt accipi put sunt dispositiōes siue pprietates
in quibus res create sunt et disposite: derelicte in re-
bus ex dispositione dei. primo modo increate sunt. et
dicunt oīa in his facta: sicut in causa disponente. scdo
mō creata sūt. et dicunt oīa in his facta: qr hec creata
sūt in rebus factis vt eaz pprietates. vtpote corpus
dr fieri in colore: qr color fit in corpe tanq̄ pprietas
q̄rit augu.
in subiecto. Qđ aūt aug. q̄rit. cū deus dicat mensura
Et arguit.
pondus nūerus: siue mēsura nūero pondere. cur nō
similiter possit dici color siue colore determinandū est.
Solutio secūdū aug.
vt dicamus sm ipm q sicut dicimus ipm mensuram
numerū et pōdus: quia ratio istorum prout sunt pprie-
tates create apud ipm est. sic possumus dicere ipsum
esse colorē pro tāto: qr scz ratio colorū in eo est: licet
nō ita dicat. ex quo enī de rebus certū est: de noibus
Differētia.
nō debet esse cōtrouersia. vñ dicit ipse q de noiatiōi-
bus aut dictiōibus nulla debet esse cōtentio. tamen
rōnabilit potest dici q licet censeat noie mensure. etc.
non tñ noie coloris. eo q actus qui ab his sumūtur:
scz mēsurare/nūerare/pōderare: eius sunt imediate.
sed actus siue effectus coloris: vt mouere visum. etc.
Rō sz aug.
non est eius nisi p mediam creaturā. Hinc patet etiā
qd dicit aug. q ipse potius dicit lux quasi lapis. nam
actus lucis qui est illuiare ei propriissimus est et ap-
Scda q̄o.
propriatissimus. Scda q̄stio est. cum plura bona na-
Aug. enūerat. xiiij. bona nālia
turalia sint in creaturis. nā circiter enumerant. xiiij.
ab aug. in li. de natura boni. vt pax: potētia: sal'. etc.
quare potius in his tribus q̄ in aliis dicit scriptura
deū disposuisse vniuersa: et quid est eēntialit vnūqdq
Ar p aug.
istorū. Et videt q ista tria sunt illa tria de quib' dicit
aug. in. vi. de trini. q in eis apparet vestigiū trinita-
Rō aliq̄ruz
tis. hec aūt sunt vnitas: spēs: et ordo. Qđ aūt hec tria
sint illa tria nitītur quidā probare primo sic. In his
queadmodū et in illis relucet vestigiū trinitatis duo
ad duo redeūt: vt species et ordo ad nūerū et pōdus.
Secundo.
igitur tertiū ad tertiū scilz vnitas ad mensurā. Scdo
sic. In his scz in vnitate etc. relucet vestigiū trinitatis.
igitur in istis cōsistit plenitudo et pfectio omnis rei.
et cōstat q in mēsura. etc. consistit plena pfectio rerū:
Opinio aliquorum
igitur inde vt prius. Et hoc concedunt suis predictis
rōnibus et dicūt q cōtingit rem dupliciter cōsiderare
scz in se et absolute. prout scz infra proprios termios
claudit tm se extendēs et non plus. et sic assignātur ei
vnitas et mensura. Ad alterum vero dupliciter cōparat.
primo per modū distinctiōis: et sic debet ei numerus
siue spēs. scdo per modū cōicatiōis et couenietie: put
scz ipsa infundit aliis creaturis qd ei a primo et sūmo
Dionysius
bono qui est fons oīs boni infusuz est. Vñ dionysius
dicit q bonū est diffusiuū ipsius esse: et sic cōpetunt ei
pondus et ordo. Istorum g sentētia est q mēsura idē est
Cōtra istos arguit primo.
q vnitas. Sed ɔtra eos multipliciter opponit. dicit
enī aug. in originali. q non est solū mēsura in lapidi-
Augustin'
bus et ceteris corpibus: sed etiā est mensura aliquid
agēdi. sed extēsio corpalis nō est vnitas corpis. Istd
certū est. nec extensio virtualis est vnitas in eo cuius
Augustin'
est virtus aut ptãs. qd euidens est per aug. in lib. de
quantitate aïe dicentē q aïa non dicit quāta propter
magnitudinē eēntie sz virtutis. Ex hoc sequit aperte
Secūdo p boetium.
q mēsura non est vnitas. Itē dicit boetius q vnitas
est eē rei discretio. sed discretio rei ē spēs vt ipsi aiūt.
Tertio rōe
ergo vnitas est spēe sm eos. nō igit est mēsura. Hoc
idem videt per rōem vnius. vnū enim est qd in se est
indiuisum: diuisum autē ab aliis. g vnitas ē indiuisio
Quarto
rei sm seipam et diuisio ab aliis. et inde vt prius. Itē
nūerus duarū aïarum est binarius: igitur nūerus huius
singularis aïe est vnitas eius: et ita vnitas ē species:

cum species et numerus sint idem: et inde vt prius.
Quinto.
Item illa tria que enumerat augu. scz modus: spēs:
et ordo. aut sunt idē q ista mensura numerus et pon-
dus: aut non. Si non. Contra. ista sunt perfectio vni
uerse creature: quia malū est priuatio horū. malum
autē non est nisi priuatio perfectionis: vt testant phi
Dionysius
losophi. Si aūt hec sunt illa. sed dicit btūs dionysius
q malū non corrūpit naturā: sed est defectus siue pri
uatio eius qd est iuxta naturā scilz cōmensurationis
armonie et ordinis scz mensure speciei et ordinis. Si
ergo malū non ē corruptiuū nature: igitur neq vni-
tatis. et est corruptiuū mensure: igitur mēsura nō est
Solutio p augustinū.
vnitas. Itē dicit augu. q vbi hec sunt magna et ma-
gnum bonū est. vbi maxima maximū. vbi mediocria
mediocre. vbi minora minimū. igitur vnūquodq
istorum recipit magis et minus. Sed vnitas non recipit
magis et min': igitur vnitas nō est aliquod istorum. igit
non est mensura. qd cōcedimus his rationib': et aliis
Opinio doctoris.
q̄pluribus que ad hoc possent induci. Determina-
turi vero per pprias essentias istorum quasi pro funda-
mēto supponimus auctoritatē augustini qui dicit q
mensura est aliqd agendi: et auctoritatē bti dionysii
scz malū nō corrūpit naturā: sed est defectus siue pri-
uatio eius qd est circa naturā etc. Et dicim' q in istis
potius q̄ in aliis naturalibus bonis dicitur oīa dispo
suisse de': qr in his potissime attendit plenitudo atq
perfectio vniuerse creature. qd euidēti' erit si deter-
minauerimus quid sit essentialiter vnūquodq. Dici
q̄d sit spēs.
mus ergo q species in vnoquoq est habitudo vel ha
bitus naturalis operatiōis seu habilitas qua se habz
res ad vsuz aut opus exequendū propter qd vel quē
creata est: vt patet in equo. Cū enī est habilis ad por
tandū hoiem bene: bonā speciē habet. i. bon' equus
est. cū ad meli' meliorē. cū ad optime optimā. Boni
tas enim illius actionis siue habitudinis aut habili-
tatis ad actionem requirit mensuram et ordinem.
Mensurā vt nec nimis cito portet nec nimis tarde: sz
mediocriter vt mediocrē faciat dietā. Ordinē vero
in iactione pedū vt scz pedes ordinate moueat: et sic
suauiter ambulet. Si g in eo fuerint hec bona ma-
gna: bon' est valde. Si maiora melior: si optima op-
timus. similiter euidens est in aïa scdm actionē. Na-
Simili hec sunt in aïa.
turaliter enī eius species est vt diligat deū ppter se.
Ad hoc enī naturaliter abilis est. cuius dilectōis mo
dus est et mensura vt in infinitū diligat ipm: quia est
in amore modus nō habuisse modū. Ordo aūt vt sup
Modus in amore non hūisse mod
omīa. Mensura enī et ordo circūstantie sunt actionū
habilitas aūt qua se habet aïa ad hmōi actionē habi
tudine naturali reddit ipsam bonā bonitate nature.
Sed habitudo qua se habet ad hoc habitudine grē
Silr in corpore
reddit ipam bonā bonitate gratie. Similit apparet
in corpore cui' species dr bonus color q̄ nō sufficit ad
hoc vt censeatur corpus pulchrū nisi assit debita ptiū
ordinatio et partiū bene ordinatarum debita propor-
Quō ista tria drīt.
tio et cōmensuratio. Et dicimus q mēsura numerus
et pondus idē sunt q modus spēs et ordo. De mēsu-
ra et modo palā est: spēs aūt et numerus idē. Sed tñ
in hoc differūt: q numer' est quasi effect' speciei. Nā
species rē numerat. i. discernit et distiguit. Similiter
Ad rōnes.
ordo quasi effect' est ponderis. nā pondus collocat et
ordinat rē in loco sibi debito. Ad obiectiōes g quib'
conātur suā opinionē astruere per ordinē respōdem'
Ad primā.
et ad primū dicimus q q̄uis tū in his tū in illis appa
reat trinitatis vestigiū: et duo ad duo reducūtur: non
tamen tertiū ad tertiū. quia nō in his solis: sz in aliis
pluribus relucet trinitatis vestigium. neq valet hec
argumentatio. sed habet instantiā apertissimā in ex-
Dictū aug.
emplis augu. Ponit enī aïa memoriā intellectiuā et
voluntatē ex parte vna. mentē/notitiā/et amorem ex
altera in quibus ipa gerit ymaginē trinitatis. Et licz
notitia et amor siue intelligentia et volūtas que pro
eisdē reputantur idē sint q species et ordo siue nume
rus et pondus. Nam pondera aïarum affectiones earū
sunt. Species vero doctrine et artes. tñ mens et me-
Ad scdam
moria non est idē q mensura. Ad scdm dicimus q lz
in his. s. vnitate etc. reluceat trinitatis vestigiū. nō ideo
sequitur q in his cōsistat plenitudo et perfectio omis
rei. qd ideo est: qr non sūme in his sed in aliis sūme re
lucet. et ideo in aliis sūme cōsistit vniuscuiusq perfe-
ctio. s. in mensura/numero/et pondere. sicut superius
ɔ solutōem doctoris arguit
explanatū est. Sed contra solutionē nostrā videtur
posse opponi. Nam dicit augu. q vbi hec sunt magna
Augustin'
magnū bonū est. vbi maiora maius. vbi maxima ma
ximū: igitur ista bona maius et minus recipiunt. igit
species rei intensionē et remissionem potest recipere
Solutio.
qd tamē incōueniēs videt. Ad qd soluendū oportet
Triplex est species.
triplicē speciē distinguere. primā scz substantialē que
est prima rei perfectio. scdam que est naturalis perfe
Exemplū in oculo.
ctio. tertiā et vltimā que accidētalis. vt ptz in oculo
in quo substātialis et prima perfectio est aptitudo ad
actū videndi. scda et naturalis est habilitas qua se hz
ad visum actualiter exequendū. Et licet prima nō re
cipiat maius et minus. tñ secūda recipit maius et mi
Exēpluz in angelis.
nus. Hoc etiā patet in angelis qui in prima specie cō
ueniūt: et eā equaliter participāt scz in aptitudine in-
telligēdi: sz in scda et naturali spē q̄ ē abilitas itelligē
di siue pspicacitas ɔueniūt. tñ eā sz grad' pticipāt. et
sō diuisi sūt ordies angelorum. Nā sm grad' naturaliū di
stincti sūt grad' gratuitorum. Dedit eī vnicuiq sm p-
Exēpluz in hoībus.
priā vtutē. silr ptz i hoīb'. Nā lz oēs eque pticipāt ap
titudinē ratiocināndi. tñ scdm mai' et min' habiles sūt
ratiocinari. Sic igit manifestū ē q species naturalis
Augustin'
recipit maius et minus: et ideo dicit aug. Malū est pri
Iterum arguit ppt dictuz augustini.
uatio modi speciei et ordinis naturalis. Obicit etiam
de hoc qd dicit aug. q vbi hec oīno nō sunt. nichil est
qd videt falsū cū quodlibz istorum sit accidēs. Accidēs
aūt est qd adest et abest preter subiecti corruptionē.
et ita intellecto q hec oīa destruātur: nichilomin' in
Solutio.
telligit remanere subiectū. Et ad hoc dicendū q licz
ista non sint de primis et substātialibus perfectōibus
sz accidētalib' et scdis: tñ his sublatis nō remanēt prie
pfectōes. aut si remanere itelligūt penit' inutiles sūt
Exēpluz in elementis.
sine istis. Qđ etiā scdis pfectōib' interēptis iterimāt
et prime ptz in elemētis q̄ cū substātie sint (substātie
aūt nichil sit ɔtrariū) nec hñt cōtrarietatē adinuicem
nec agūt nec patiūtur p primas pfectiones suas: sed
potius p scdas. quib' tñ corruptis corrūpunt et ipse
substātiales elemētorum species et pfectiones et ipa ele
Si querat.
mēta. Si aūt querat q̄s cū illa tria bona: mēsura/nu-
mer'/pōdus. trib' gñib' causarum respōdeāt. s. efficiēti
formali et finali. cur nō ponit quartū quod quarto ge
Respōsio.
neri causarum respōdeat. s. materiali. Ad qd dicendū q
hoc ideo est: tū qr causa materialis nō est gñale pnci-
piū oīm substātiarum: qr angli et aïe cām materialē non
Assignat h quatuor rōes
hñt ad modū corporum. tū qr materia est initiū rei et nō
cōplemētū. tū quia creator in triplici genere cause se
habet ad creata et nō in quarto. Nullaten' enī mate
rialis causa est creatorum. tū quia nullius persone coap

tabilis est materia. lz cetera causarum genera singula
personis singulis coaptētur. Et propter hoc fm eam
nō est rei perfectio sicut inferius ostēdet.

¶Tertia questio.

ITem tertia questio est quō in his trinitatis re=
luceat vestigiū: ꝛ quō singula singulis coaptent
Ar primo. personis. Videtur autē primo ꝙ singulis. Nā ordo
bonitati spūs sancti reddendus est: vt videtur. Spe
cies sapientie filij: igitur modus aut mensura poten
Scdo per tie patris. Hoc idē videtur per augustinū qui dicit ꝙ
augustinū. in magnitudine creaturarum iudicatur potentia creato
In oppo^m ris. magnitudo aūt aperte mensura est. Sed videtur
ꝙ spiritui sancto cui appropriatur bonitas debeāt oīa
hec attribui. Nā quia bonus est nos sumus: ꝛ omia
Ar etiaz ꝙ sunt vt ait augustinus. Deinde videtur ꝙ oīa ad filiū
oīa ad filiū referenda sūt: quia filio appropriate cōuenit esse exē=
plar vel artē. Oīa autē inꝙtū sunt indicia sunt ꝛ yma
gines ꝛ exēplata: ꝛ scdm hec ad exēplar cōparari vi=
Solutio. dentur. ¶Solutio. Oīa oībus cōueniūt: ꝛ ꝙ assignā
tur quedā quibusdā, nō est scdm proprietates perso
narū: sed potius scdm appropriationes. sicut in artifi
ce materiali est ꝙ ad hoc vt ipse operetur exigitur po
tentia. ꝛ ars seu exēplar ad cuius imitationē operetur
et vtilitas siue bonitas que ad operandū mouet ipm
sic et in primo artifice est reperire potentiā que pris
est. artē et sapientiā que filij: bonitatē que spūs sācti
Similiter licet ista tria vestigia sint totius trinitatis
scz mensura/numerus/ꝛ pondus. tamen scdm appro
priationē singula singularum sunt vestigia personarum vt
Sīlitudo i ostensū est supra. Qm vero sicut est in artifice īferio=
ferioꝝ ad di ri ꝙ finis mouet efficientē. efficiēs vero operatur iuxta
uina. exemplar. ita est in supremo opifice ꝙ ipse operatur
iuxta artē eternā. Ad operādū aūt mouet ipm boni
Dictū aliq̄ tas siue vtilitas creaturarū quā intendit. ideo quidā
rū qđ ipro= bonitatē referunt ad causam finalē. Sed videtur po
bat. tius referenda ad cām efficientē. Nam causa efficiēs
Itē ad idē. existentie rerum est bonitas dei: q2 enī bonus et sūmus
et preterea bonū est diffusiuū ipius esse. Et ad hoc di
aristoteles cendū est ꝙ bonū tripliciter sumitur. sicut dicit aristo.
scz honestū. ꝛ fm hoc dicit dñs. Estote scti q2 ego san
ctus sum. Delectabile fm ꝙ dicitur bonū est cui9 ap
prehensio delectatio est vel bonū est qđ oīa optant.
siue bonū est qđ ab oībus desideratur. dicitur etiā con
Dionisius. ferens: ꝛ scdz hoc dicit btūs dionysius. Bonū est dif=
fusiuū esse. vt est bonū delectabile pōt reduci ad cām
finalē. vt est cōferens sic ad causā efficientē: ꝛ idez est
causa finalis et efficiēs ppter qđ sūmū bonū de seipo
dicit: Ego sū alpha et o primus et nouissimus.

¶Questio quarta.

Ar ꝙ non. QVarto queritur vtrum illa tria vnicā in re efficiāt
bonitatē. et videtur ꝙ non: imo plures. Nam
vnūquodqꝫ eorum propriā habet bonitatē quā in re de
relinquit: igitur ex his trib9 tres relinquūtur in qua=
Scdo ar. libet re bonitates. Preterea. si est vna sola bonitas
ex his trib9 creata: dicas que est illa. ꝛ nō est assigna=
In oppo^m re vt videtur. Qꝫ autē vnius solius bonitatis effecti
ua sint: hoc videtur. Nā vnaqueqꝫ res vna sola bon
tate predita est que ab istorū bonitatibus ortū habz
Solutio. et hoc cōcedimus: ꝛ dicim9 ꝙ illa bonitas ex his tri=
bus est ordinatio rerum duplex. vna ad ipz primū bonū
in quo quiescere appetūt: ꝛ ex ipo appetitu mouentur
vt quiescant in eo oīa alia ꝙtū volunt vt rationalia.

Alia ꝙtū possunt vt irrationalia. Oīa enī ad hoc tē=
dunt vt participent esse diuinū pro modo suo. Alia
ipaꝝ rerum adinuicē per quā vnaqueqꝫ qđ ei a prīo fon=
te infusum est: in aliā diffundere contendit et satagit
et scdz ꝙ nobiliores et meliores sunt creature ꝛ ma=
gis infundūt vt supiores creature eo. s. ꝙ fonti essen=
di propinquiores sunt vt sol et luna ꝛ hmōi. Est ergo Bonitas cu
vniuscuiusqꝫ substātie bonitas habitudo principalis iuslz qd est
operationis sue in ordine ꝛ mensura sua. vnde idē est
in ea ei9 bonitas ꝛ ei9 pulchritudo. ¶Quinta q̄stio Questio. v
est. an ista tria bona differāt essentialiter. videtur aūt
ꝙ idē sunt. Nā amor pondus aīe est ꝛ ipa species est
qđ probatur dupliciter. Primo q2 ipa est habitudo na Ar ꝙ non.
turaliū operū: ꝛ hoc est qđ superius esse assignauim9
esse speciē. Scdo q2 ipa facit aīam speciosaz. vnde cō Secundo.
paratur auro in scriptura ibi Fecit salomon thronū ꝛ Salomon.
vestiuit eū auro fuluo. Si ergo caritas q̄ pondus est
et species est: ergo species ꝛ pondus idē sunt. Hic ha Hic videtur ꝙ
betur argumentū contra illos qui dicūt ꝙ caritas nō caritas ifor
informat essentialiter fidē. videtur enī ꝙ imo: q2 si cari mat fidē
tas est pondus aīe trahit ergo eā sursum. ergo oē id
quod vehit eā sursum habet a caritate. Sed cū mo=
uetur motu fidei nō eleuatur sursū ad primā veritatē
nisi per illā circūstantiā que ppter se sup oīa que cir=
cūstat actū fidei: igitur illā habet a caritate. Si ergo
caritas motum fidei vestit circūstantia sua nobiliori.
ponit ergo eā in medio: ergo īformat eā. sed circun=
stantia q̄ est actualis actui est de essentia virtutis: igitur
caritas essentialem informationē confert fidei. Et ad
hoc dicendū est ꝙ licet caritas sit habitudo aut abi=
litas naturalis operationis: quia per ipam abilis est
aīa ad opus dilectionis dei ad qđ est nata. nō tamen
est species: quia species nō vocatur hic oīs habitudo
vel abilitas ad opus ad quod est res naturalis ꝛ pn=
cipaliter. hoc aūt est cognoscere. Nā cognoscere per Duplex co
fecte est beatitudo pfecta in patria. ꝛ cognoscere im= gnitio.
perfecte est beatitudo īperfecta in via. Dicit eī aug. Augustin9
ꝙ credere beatitudo est. vnde fides poti9 est species
q̄ caritas: ꝛ licet caritas aīem faciat speciosam. tamē
speciosiorē eā efficit fides. Licet etiā auro cōparetur q̄re caritas
caritas tū propter speciositatē. tū propter operum sub= cōpatur auro.
tilitatē. tū quia mouetur sursū ad instar ignis. tū pro
pter claritatē finis. tū sapiētia fidei veri9 cōparatur au=
ro ibi. Filij syon incliti amicti auro primo ppter pre
dictas causas. Tū etiā quia ipa ē ipa claritas aīe: vñ
sapiētia siue fides poti9 dicēda est species. Ad vltimū Ad vltimū
dicendū ꝙ de9 solus essentialiter pficit fidē ꝛ caritatē
sitr: ꝛ licz fides pprie loq̄ndo nō habeat motū eo mō
quo dicit btūs diony. ꝙ prim9 mot9 rationalis aīe est Dictū dio=
dilectio. tū nichilomin9 actū habet qui cōiungit aīam nysij.
deo sine motu q̄ precedit motū caritatis tanq̄ gñati
uus ipi9. Sed postq̄ penes aīam iā sunt fides ꝛ cari=
tas: ipa caritas p motū desiderij q̄ est cāsus ppri9 fidē
eleuat neqꝫ cessat donec fides adepta fuerit qđ inten
dit ꝛ in fine suo quiescit: qđ tūc solū obtinet cū ipam
primā pulchritudinē aperte videt aīa fidelis.

¶Questio sexta.

SExta questio est. an ista tria bona sint in mate=
ria. Si enim ibi non sunt: et vbi ipsa non sunt Ar primo.
omnino nichil est. vt dicit Augustinus. materia se= Augustin9
cundum hoc nichil esset. quod falsuz est. Nam mate
riatum consistit ex materia et forma existentibus.

In oppo^m Sed ex alia parte cū materia bona sit vt dicūt sancti
eoipo ꝙ capax est forme. ꝛ oīs bonitas ex tribus pre
Solutio. dictis surgat oportuit materiā reperiri. ¶Solutio
Qꝫ dicit augu. ꝙ vbi hec maxima bona sunt maximū
bonū est: vbi mediocria mediocre. vbi minima mini=
mū. loquitur de solis substantijs ꝛ nō se extendit ver
Ar pt dici. bum illud ad materiā. Posset tamen dici ꝙ ipa ma=
teria eoipo ꝙ particeps est esse particeps est istorum
vnde cū sola possibilitate et capacitate qua est rece=
ptibilis forme habeat esse: ꝛ sic habet illa tria. cū aūt
est terminata ꝛ finita per formā et iā est actu sub for
ma: ꝛ similiter habet illa tria. ꝙtū autē ad presens at
Exemplum. tinet tantū de ipsa dicim9 ꝙ eius vtilitas et bonitas
hec est sola ꝙ ipa est initiū oīm corporaliū: et est fun=
damentū armonie quā facit deus in cithara vniuersi
ex generationibus sibiinuicē succedentibus cum qui
busdā interceptis corruptionib9 sicut in cithara ma=
Augusti. in teriali redditur simphonia ex successiōe sonorum cū in=
musica terpolatione quorūdā silentiorum. sicut testatur augu.
Septia q̄o in libro musice sue. ¶Septima ꝛ vltima questio est
vtrū illa tria facta sunt vel disposita in mēsura nume
Ar ꝙ non. ro et pondere. Qꝫ si quis cōcesserit nō erit status sed
In oppo^m ibitur in infinitū. Si dicatur ꝙ non: videtur ꝙ īmo.
Nā solus deus est mensura sine mēsura: ꝛ sic de alijs
vt dicit aug. ergo vnūquodqꝫ istorum habet mēsurā nu
Secundo. merū ꝛ pondus. Itē vbi ista magna sunt magnū bo=
nū est. sicut dicit augu. ergo ista magnitudinē habēt
Tertio. igitur ꝛ mensurā. Itē vnūquodqꝫ eorum speciē habet.
Quarto. nam vnūquodqꝫ eorū est alicuius speciei. Itē ordinē
habent hec inter se. Nam mēsura videtur precedere
Solutio. alia duo. ¶Solutio. Re vera solus de9 caret ꝛ men
sura mensurāte ꝛ mensura mēsurata. Et similiter in=
tellige de alijs. Hec aūt et si mensurā mensuratā nō
habent. mensurantē tū que est deus aut act9 aīe men
Ad primū. surātis habere nō dubitatur: ꝛ sic soluitur primū. Scdm
Ad scdm. soluitur per equiuocatōnē magnitudinis. nā ꝛ si ma
gnitudinē intensionis habere nō prohibeātur: tamē
Ad tertiū. ꝙtitatis nullā habent. Tertiū similiter per equiuo=
cationē speciei dissoluitur: q2 licet alicuius speciei et
alicuius generis sit vnūquodqꝫ. nō tamen aliqđ illorum
speciē habet sicut supra determinauim9 speciē habi=
Ad quartū tudinē naturaliū operationū. Quartū similiter euidē=
Duplex or ter soluitur per distinctionē ordinis multiplicis. Nā
do. est ordo antecessionis qui nō videtur in his deesse: ꝛ est
ordo ordinata collocatio inter creaturas prout reqrit
vtilitas vniuersi. ꝛ hic est ordo quē pondus superius
Iterum ar vocauimus qui in his minime reperitur. De ordiatiōe
tamen istorum qui fm prius ꝛ posteri9 attenditur dubitatur
Mensura etenī siue modus ꝛ ordo dispositiōes atqꝫ
circūstantie actionū sunt naturaliū: ergo posteri9 sūt
eis. Sed species est habitudo actionū: ergo prior est eis
vt causa. sed quicq̄d est pri9 priore est pri9 posteriore
Secundo. igitur species prior ē modo ꝛ ordine. Itē species cū
ipa sit formale principiū dignitate prior est vt videtur.
Tertio. Itē ordo cū respiciat finē gratia cui9 sunt oīa: ꝛ qui ē
primū mouens oībus vt videtur debet anteponi. Itez
videtur cōtrouersia de ordinatione istorum inter librū
sapientie qui ponit primo mensurā. ꝛ glosam augu.
super ps. qui preponit numerū: ꝛ btm dionysiū q̄ pre
Solutio. ponit ordinē. ¶Solutio. Ad primū dicendū ꝙ et si
Ad primū. mensura in cōparatione ad actionē cuius est circūstā
tia naturaliter subsequatur: tamen prout cōparatur
ad potentiaz cuius est habitudo aut abilitas natu=
Ad alia. raliū operationū de necessitate precedit. Ad seq̄ntia

Solutio est vnica ꝙ scdm diuersas considerationes
diuersas recipiūt ordinationes. Nam species dignita De ordine
te precellit: ordo vero ratione finis primo intendi= istorum fm au
tur: mensura autē in alia consideratione prior est. et gu. diony. ꝛ
ideo non mirū si a dissimiliter considerantibus dissi= librū sapie.
militer ordinantur.

¶Decimus tractatus.

POst alias creaturas dicendū est de homine q̄ est
finis aliarum creaturarum visibiliū: et de quo princi= Hic q̄runtur
paliter intendimus. Primo ergo dicendum est quo q̄tuor i. iiij.
modo homo factus est ad ymaginē ꝛ similitudinem capitulis.
dei. secūdo de primo statu ade. tertio quomodo trās
grediendo mandatū discipline cecidit in miseriam.
quarto de causa peccati eius ꝛ de generibus peccato
rum in que cecidit. Postmodū in tertio libro de li=
beratore generis humani ꝛ de eis per que liberat scz
de virtutibus. Circa primū sex principaliter queren= In prīo ca.
da sunt. Primo quare homo factus dicitur ad yma q̄rit sex.
ginem ꝛ similitudinē dei et nō angelus. Secūdo vtrum
in veritate sit aliqua similitudo hoīs ꝛ angeli ad deū
Tertio de verbis apostoli quib9 dicit ꝙ vir est yma=
go dei non mulier. Quarto de intelligentia hui9 au=
ctoritatis Faciamus hoīem ad ymaginē et similitu=
dinem nostrā vel dei. Quinto quō assimilatur homo
trinitati increate: memoria/ intellectu/ et voluntate
Vltimo qualiter assimiletur eidē trinitati per mentē
noticiam ꝛ amorē. Primo ergo queritur quare ho= Pria q̄o.
mo factus est ad ymaginē ꝛ sīlitudinē dei ꝛ non ange
lus. Potius enī videtur ꝙ angelus diceretur fact9 Ar primo.
ad ymaginē et similitudinē dei. Dicit enī btūs diony Dionysius
sius ꝙ prima ymago dei est angelus: ꝛ ꝙ angelus ha
bet intellectuz deiformē. Dicit enī ꝙ malū angeli est
contra deiformē intellectū esse. malū hoīs contra ra=
tionē. malū corporis cōtra naturā. Ad hoc dicimus Solutio.
ꝙ angelus a meliori ꝛ excellentiori dono nomen sor
titur: ꝛ dicitur lux in geñ. cū dicitur fiat lux. Et in eze Angel9 dr
chie. tu signaculū sīlitudinis eius fuisti. quod est pro lux.
pter deiformitatē ꝛ perspicacitatē sui intellectus. cu
ius luciditas ꝛ subtilitas tāta est propter subtractio
nem a carne ꝙ sine tēpore sine mora collatōnis vel ra
tionis videt quid faciendū quid fugiendū. nec tantuz
facienda videt in prima veritate sicut homo: sed etiā
futura preter ea que li. arbi. sunt que non sunt ei sub
iecta. Homo vero cuius intellectus nō est omino ab
stractus sine mora collationis videre nō potest quid
faciendū quid nō. maxime in pluribus: ꝛ ideo dicitur Quare hō
factus ad ymaginē ꝛ similitudinē dei: quia hec est ei9 dr ad ima=
suprema dignitas. Sed hec nō est prima dignitas an ginē dei.
geli: ꝛ ideo poti9 dicitur hō ad ymaginē ꝛ sīlitudinez
dei q̄ angelus. Et ideo q2 ex vno hoīe sūt oēs hoīes
sicut ex vno deo sunt oīa.

¶Scda questio huius capituli.

QVeritur que sit illa similitudo qua hō fact9 est
ad ymaginē et similitudinē dei. Videtur enī ꝙ Ar primo.
nulla sit similitudo hominis ad deū: quia propriū est
qualitatis secūdū eā simile vel dissimile dici. Sz nul
la qualitas est in deo cōmunis cū hoīe: ergo de9 non
est similis hoī. nec ecōuerso. Itē dicitur in euāgelio Scdo per
nemo bon9 nisi solus de9. Sed pticipātis ad nō parti euangeliū.
cipās nulla est collatio. ergo de9 nō est sīlis hoī inꝙtū est
bon9. Eadē ratiōe nec inꝙtū est iust9: ꝛ ita videtur ꝙ in Tertio per
nullo sit ei similis. Preterea dicit ysa. Omēs iusticie ysaiam.

nostre quasi pānus menstruate corā eo: ⁊ ita iusticia
nostra in nullo cōmunicat cū iusticia dei: igitur nō su
mus ei similes in iusticia. eadē ratione in nullo alio.
Opīo aliq̄rum. Propterea dicūt quidā ꝙ nulla est similitudo hoīs
ad deū. Sed tropice dictuꝫ est ꝙ homo factus est ad
ꝯ hanc ar. ymaginē ⁊ similitudinē dei. Sed cōtra. Justicia crea
ta ⁊ iusticia increata cōmunicāt in hoc ꝙ sicut de⁹ iu=
sticia sua īcreata reddit vnicuiq; qd̄ suū est. ita homo
iusticia sua creata reddit vnicuiq; qd̄ suū est: ergo hō
iustus inq̄tū iustus cōuenit cum deo. igiṫ in hoc est si
Secundo. milis ei. Itē pctm̄ dissimilat deo: igitur virtus assimi
Tertio per augustinū. lat deo. Itē dicit btūs augu. ꝙ ad deū appropinqua=
mus pedibus mētis non corporis. Appropinquatio
autē ista nō est nisi aliqua ei assimilatio: ergo aliqua
q̄o incidēs. est similitudo hoīs ad deū. Queriṫ etiā cur nō de vni
uersis creaturis dictū est ipsas ad dei ymaginē factas
Augustin⁹ esse cū dicat aug. in libro. lxxxiij. q. ꝙ ydee exēplares
ab eterno fuerūt in deo ad quaꝝ imitationē facta sūt
vniuersa. Per hanc auctoritatē videtur ꝙ oīs crea=
In oppo^m. ꝑ augusti. tura ymago dei sit. Sed cōtrariū videṫ per augu. in
eodē. dicit eī ꝙ ad ymaginē dei formaṫ ⁊ ꝙ nulla alia
creatura ītermedia formaṫ vt nichil sit deo coniūcti⁹
Sꝫ sic formari solū hōi ⁊ angelo cōuenit. quare solū
Opinio doctoris. homo et angelus ad dei ymaginē creati sūt. Qd̄ con
cedimus: hee igitur sole creature dicūtur ymago dei
quia deo imediate coherent: ⁊ q2 in his ⁊ expressius ⁊
tanq̄ in ymagine propria cōspicitur ipse de⁹. Cetere
vero creature nec īmediate ad deū se habent: sed me
diantibus superioribus q2 propter hoīem facte sunt
Ad primū dr̄ q̄ triplex est siltudo ¶Solutio. Ad preobiecta distingūt magistri tripli
cem similitudinē. Est enī similitudo cōformitatis. et
est similitudo representatōis ⁊ imitatōis in opibus
discrete factis. Et hoc solo modo fact⁹ est hō ad yma
ginē et siltudinē dei. Ad primū dicimus ꝙ aristo. in
tendit de prima similitudine. s. de similitudine cōfor
Ad aliud mitatis proprietatū. Ad aliud dicim⁹ ꝙ solus de⁹ bo
nus est essentialiter: ⁊ scd̄m hoc nō cōuenit cū hoīe: sꝫ
tantū in effectū bonitatis cōuenit cū hoīe vt in effectu
et mie ⁊ iusticie. Unde cōmunicat cū hoīe inq̄tū bo=
nus inq̄tū iustus inq̄tū misericors propter effectum
Sed licet aliqua sit cōuenientia hoīs ad deū: maxīa
Ad dictuꝫ ysaye. tamen est differentia. ꝑpter quā dixit ysaias. Justicie
vestre quasi ⁊c. Ad quarto obiectū dicimus ꝙ mun=
Ad quartū dus factus est ad similitudinē dei. i. ad similitudineꝫ
representatiōis. Solus aūt hō ad similitudinē imita
tionis. nō cuiuscūq; imitatōis: sed imitationis in ope
ribus discrete factis. Est igiṫ factus homo ad ymagi
nem dei ꝑpter cognitionis immediatā adherētiā et
coniūctionē: aut ꝑpter expressam imitationē operuꝫ
discrete factoꝝ siue operū virtutū. Et per hoc ptꝫ ꝙ
creature visibiles nec ad ymaginē et similitudinē dei
facte sunt.

¶Tertia questio huius capituli.

Tertio queritur qualiter vir factus est ad yma=
ginē ⁊ similitudinē dei: nō mulier. Videtur enī
Arguitur. hoc esse falsū: quia mulier habet rationē que renoua
tur de die in diē in agnitionē dei sicut ⁊ vir. Solutio
Solutio. Dicimus ꝙ trib⁹ de causis dicit hoc apls. Prima est
Hoc dicit apostolus ꝑpter tria. q2 vir imediate fact⁹ ē ad ymaginē ⁊ similitudinē dei
mulier vero mediāte viro: q2 facta est ꝑpter viꝝ. vñ
dicitur in gen. Faciam⁹ ei adiutoriū simile. Secūda
ratio est: q2 vir perspicatiorē intellectū habet natura
liter q̄ mulier. ⁊ ꝼm ordinē nature mulier dꝫ ei subici
Tertia ratio est: quia sicut ab vno deo sūt oīa. ita ab
vno hoīe sunt alij hoīes ⁊ mares ⁊ femine. Augu. tñ Augustin⁹
dicit ꝙ illa verba apl̄i trahenda sunt poti⁹ ad figurā
dant enī tantū figuratiue intelligi virū et mulierem
esse in hoīe interiori. Ibi enī vir superior pars est ra
tionis. femina vero inferior pars rationis q̄ dispone=
re habet terrena. Superior aūt pars ratōnis regere Expō aug.
debet inferiorē que est tanq̄ femina. q2 scd̄m cōtēpla
tionē eternoꝝ debem⁹ ꝑ imitationē disponere terre=
na scꝫ iuste et misericorditer. Cū ergo quodāmodo
duas habeat partes: vnā qua contēplaṫ celestia. aliā
qua disponit terrena: scd̄m illā qua contēplatur cele
stia factus est tñ ad ymaginē ⁊ similitudinē dei ⁊ nō
scd̄m aliud. Sed hoc videṫ esse falsum. q2 scd̄m hanc ꝯ hoc ar.
imitatur deū in operibus discrete factis. igitur scd̄m
illā factus est ad ymaginē ⁊ similitudinē dei. Itē dici Secundo.
tur: q2 homo ymago dei est scd̄m naturalia. similitu
do vero scd̄m gratuita. Sed obiciṫ: q2 dicit augu. ꝙ Obiciṫ tñ ꝑ augusti.
mens est oīm que sunt in aīa ⁊ dignitate sublimior: ⁊
sublimitate integrior. habens ymaginē dei in poten=
tia cognoscendi ⁊ similitudinē in potentia diligendi.
Ex hoc videṫ ꝙ cū potentia diligendi naturalis sit si
cut potentia cognoscēdi nō solū attendaṫ ymago pe=
nes naturalia: sed etiā similitudo. Itē cur poti⁹ dicit Item ar.
ꝙ in potētia cognoscēdi est dei ymago. in potētia di=
ligendi est dei similitudo. cū ecōtrario videaṫ equaliṫ
posse dici. Itē videtur augu. sibiipsi cōtrarius. Dixit Iteꝫ videṫ aug. esse sibi ꝯrius.
enī in libro de trinitate ꝙ aīma rationalis est ymago
trinitatis ꝑ memoriā intellectiuā volūtatē: siue men
tem noticiā et amorē. Ex hoc sequiṫ ꝙ in amore siue
in potētia diligēdi est aīa ymago dei. Sꝫ videṫ ꝙ nō Iteruꝫ ar.
penes potentiā diligendi sit aīa ymago: sed solum pe
nes potētiā cognoscēdi. q2 ad ymaginē formatur qd̄
nō ꝑ aliā creaturā formaṫ ita vt nichil deo sit cōiūcti⁹
Sed augustinus dicit ꝙ amare aliquid est velle illud
presto esse ad fruendū. Presto autē non est aliq̄d aīe
nisi per cognitionē: ⁊ ita ad dilectionē preexigitur co
gnitio: ergo dilectio formatur per intermediā crea=
turā. igitur nec ipa nec potentia ad ipsam neq; aliq̄d
per eā est ymago. Qd̄ cōcedimus hac ratione. ⁊ etiā Opinio doctoris
propter verbū apostoli qui dicit ꝙ vir est ymago dei
id est intellectus siue superior pars rationis. Hic enī
est interior homo qui renouatur in agnitionē dei. Ex
hac enī ratione sumitur solutio ⁊ intelligētia illi⁹ ver
bi scꝫ ꝙ mens est ymago in potentia cognoscendi. si=
militudo aūt in potentia diligēdi. Nam sicut in dile= Fruitio ꝯsistit ī cognitione ⁊ dilectione.
ctione sic in cognitōne fit fruitio: quia vna est delecta
tio in fide ⁊ in dilectione ad quā caritas mouet fidē:
quia caritas est desideriū fruendi. ⁊ ita immediate se
habet potētia diligendi per dilectionē ad deuꝫ: sicut
potentia cognoscendi per cognitionē. tamen media=
te se habet dilectio ad deū q̄tū ad hoc ꝙ non nisi per
cognitionē preambulā moueṫ ad ipm̄. q2 ergo yma=
go assignatur scd̄m immediationē. ideo potius refer
tur ad cognoscendi potentiā q̄ ad potentiā diligēdi.
Per p̄dicta patet solutio ad oīa preobiecta. Vir enī
est ymago dei ⁊ gloria. ymago quia per cognitionem Quare vir dr̄ ymago dei.
intellectus immediate coniungitur deo. Ymagines
enim appellamus quibus res apprehendūtur et co=
gnoscitur que per dictiones significātur: per intelle=
ctū aūt nō tñ tanq̄ per speculū: sꝫ tanq̄ ꝑ ymaginē ex
pressissimā cognoscitur deus. i. qua nulla est exp̄ssior
et qua imediate aīa coniūgiṫ deo tanq̄ conueniēs cū
cōueniēti. gloria aūt dr̄ vel propter delectationē que

Quare vir dr̄ gl'ia dei. principaliter est in cognitione dei vel propter laudē
qua deū cognitū per intellectū laudamus: ⁊ quia in=
Glīa dr̄ dupliciter. tellectus est maxima materia laudis dei. Gloria eniꝫ
duob⁹ modis accipitur. vel ipa gloriatio vel delecta=
tio vel ipa laus: ⁊ ideo dicitur intellectus gloria dei:
quia per ipm̄ delectamur in deo ⁊ laudamus ipsum
Augustin⁹ Licet autē scd̄m beatū augustinū predicto modo di
stinxerit inter ymaginē et similitudinem. tamen alio
Aliṫ dr̄ hō ad imagīeꝫ ⁊ siltudinē dei. modo distinguitur scd̄m ipm̄ ⁊ scd̄ꝫ alios sanctos vt
dicatur homo factus ad ymaginē ꝼm naturalia. ad si
militudinē ꝼm gratuita. Nichil enī impedit vnam et
eandē auctoritatē diuersimode cōpetēter exponi.

¶Questio quarta.

Quarto queritur de intelligentia hui⁹ auctorita
tis qua dixit faciamus hoīem ad ymaginē et si
militudinē. Loquitur pater ad filiū ⁊ spiritū sanctū.
Non enī potest dici ꝙ ad angelos loquaṫ sicut dicunt
Dicūt iudei iudei: quia angeli non sunt creatores hoīm neq; ha=
bent vnā ymaginē cū deo ad cuius imitationē fieret
homo. propter hoc necesse est dicere ꝙ pater loquiṫ
ad filiū et spm̄ sctm̄: vel ꝙ sit vox triū personaꝝ vt di=
Dicit aug. cit btūs augustinus ꝙ per istas duas dictiones plura
litas personaꝝ designatur. Utitur enī sacra scriptura
naturali modo loquendi nec vnq̄ vnicā personā plu
Ex adulatione ꝑcessit. raliter significat. Ex adulatione enī processit ꝙ vnaꝫ
personā pluraliter significamus. Per ista vero duo
ymaginē et similitudinē vnitatis essentia designatur
vnde hoc nomē ymaginē supponit diuinā essentiā in
habitudine ad naturalia hoīs: ⁊ hoc nomen similitu
Illa auctoritas sic exponitur. dinem similiter in habitudīe ad hoīs gratuita: ⁊ hec
est perfecta significato huius locutionis faciam⁹ ho=
minē ad ymaginē ⁊ similitudinē nostrā. Scd̄m autē
Augu. ⁊ hylarius. beatū augustinū ⁊ scd̄m beatū hylariū iste due dictio
nes faciamus ⁊ nostrā non significant tantū pluralita
tem personaꝝ: sed etiā vnitatem essentie per hoc scꝫ
ꝙ designant vnā operationē triū ꝑsonaꝝ. Similiter
per ista ymaginē ⁊ similitudinē nō tantū vnitas essen
tie designatur ꝼm beatū hylariū: sed pluralitas perso
narū. Similitudo enī in diuina essentia nō tantū mo=
do se habet in habitudine ad hoīs gratuita: sed desi=
gnat mutuā distinctionē personaruꝫ. Unde is est sen=
Hylari⁹ sic exponit. sus. Faciamus hoīem ad ymaginē et similitudinē no
stram. i. ad similitudinē qua sumus inuicem similes.
Eodē modo dicendū est de hac dictione ymaginē: et
est sensus. Faciam⁹ hominē ad ymaginē nostrā. i. ad
ymaginē qua imitamur nos adinuicem.

¶Questio quinta.

Quinto queritur quomodo assimileṫ homo tri=
nitati īcreate hac trinitate creata. memoria in=
Augustin⁹ tellectiua voluntas. Dixit enī augustinus ꝙ aīma ra
tionalis assimilatur trinitati increate in memoria in=
Prima cā ꝼm augu. tellectiua ⁊ voluntate propter multas causas. Pria
est ad remouendū carnales cogitationes in deo. So
lent ei carnales patres nō memorari ꝑpter nimiā se=
nectutē: ⁊ ideo attribuiṫ patri memoria ad remouē
dū talē fantasticā cogitationē. Siliṫ solent filij esse
inscij: ⁊ ideo attribuiṫ filio intellect⁹. Spūs aūt q̄nq;
solet esse nomē inflationis: ⁊ ideo spūi sctō attribuiṫ
Scd̄a cā benignitas siue volūtas ⁊ amor. Scd̄a ratio est: q2 si
cut ex patre fili⁹. ex patre et filio spūs sctūs: ita est ex
memoria intellect⁹. ex meōria ⁊ intellectu voluntas.
ꝯ hoc ar. Sed hoc videṫ esse falsū: q2 meōria potius videṫ esse
ex intellectu q̄ ecōuerso. sicut dicit btūs augu. res ge
nerant sciētiā sui in aīa siue intellectu: ⁊ ab intellectu
transfertur ad memoriā vt ibi reserueṫ. Nō enim est
memoria de inuisibilib⁹ nisi prius intellectis. sicut nō
est memoria de visibilib⁹ nisi prius visis. ⁊ ita potius
videṫ esse memoria ex intellectu q̄ ecōuerso. Quod Solutio.
quidē verū est a principio: sed postq̄ forme reꝝ sūt in
memoria. ex memoria est act⁹ intelligēdi siue cogno=
scendi. Tertia ratio est: q2 sicut pater ⁊ fili⁹ ⁊ spūs san Tertia cā.
ctus sūt vnū in essentia: sꝫ differūt in relatione. ita me
moria intellect⁹ et volūtas sūt vnū in essentia ⁊ diffe=
rūt relatione. Nō sunt aūt ita ꝑprie vnū in essentia si
cut pater ⁊ fili⁹ et spūs sctūs. Sed suo modo sūt vnū de potētijs aīe ꝼm doctorem.
in essentia: q2 habēt vnū subiectū qd̄ dicit essentialiter
cōstitutū tanq̄ forme substātiales. vt hoc dicaṫ de ipis
potētijs. Differūt aūt relatione: q2 ad seinuicē relati
ue dicūtur large sic. Memoria intellectoꝝ ⁊ volitoꝝ
memoria: intellect⁹ memoratoꝝ ⁊ volitoꝝ intellect⁹
volūtas memoratoꝝ ⁊ intellectoꝝ volūtas. Sꝫ obiciṫ ꝯ hoc ar ꝑ augustinū.
Dixit enī btūs augu. ꝙ memoria memorat seipsam
intellect⁹ intelligit seipm̄. igiṫ idē est memoria ꝙ me
moratū: ⁊ intellect⁹ qd̄ intelligit se idē ꝙ intellectū.
Non ergo differūt memoria ⁊ intellect⁹ inq̄tū sic di=
cūtur relatiue memoria memorati memoria. nec ista
tria differūt ꝼm ꝙ dicūtur relatiue cū vnū ⁊ idē ad se
sic referaṫ. Ad hoc dicendū ꝙ nullus act⁹ memorādi Solutio.
memorat seipm̄: sed ex vno actu memorandi meōraṫ
aliquis act⁹ memorādi: ⁊ ita in singulari semp ali⁹ est
actus memorādi ⁊ ipm̄ memoratū: ⁊ aliud est ītelle=
ctū ⁊ actus intelligēdi q̄ ipm̄ intellectū. In illo autē
actuali intellectu ītellectū ipꝫ intelligo. maxime ꝼm
illos q̄ dicunt ꝙ cū diciṫ iste memoraṫ falsū simplr̄ sit
falsus quo ad q̄dver⁹. sicut dicit aristo. Patet igiṫ ꝙ aristoteles
illa tria cū ad seiuicē dicunṫ relatiue differt. Quarta Quarta cā
ratio est ꝙ sicut pr̄ et fili⁹ ⁊ spūs sctūs sūt equales: ita
memoria intellec⁹ ⁊ volūtas sūt equales. vñ colligūṫ
tres ꝑpositiōes quas oꝫ asseveras. quaꝝ pma hec est Pria ꝑpō ꝯ quā ar.
Quicq̄d volo vel intelligo memini. sꝫ hec oīno videṫ
esse falsa. q2 quod de nouo ītelligo nō reduco ad me=
moriā. vñ nō q̄cq̄d volo vel ītelligo memini. Ad hoc Solutō aliquorū
dicūt magistri ꝙ hoc verbū memini nō poniṫ ibi actu
sed habitu. Quicq̄d enī volo vel intelligo memi: q2
de facili possū illud reducere ad meōriā. Sꝫ tñ videṫ
velle augu. ꝙ intelligaṫ de aīa bene disposita in qua
scripta est lex dei. sicut dicit btūs hiere. Scribā legē Hieremias
meā in cordibus eoꝝ. Non cōtingit ergo cognoscere
aliq̄d ꝼm aug. actualiter nisi prius fuerit cognitū vel
cogitatū actu per memoriā vel quasi ꝑ formas iā ex=
pressas in meōria. vt intelligaṫ illud causatū de reb⁹
illis q̄bus spūalis hꝫ iudicare sicut dicit apls. oīa iu= Paulus.
dicat de oībus sciētiā habet: maxīe de eis que ꝑtinēt
ad salutē aīe. Secūda propositio est. quicquid volo Scd̄a ꝑpō.
vel memini intelligo. que siliṫ vera est in aīa bene di=
sposita. Tertia propositio est. quicquid memini vel tertia ꝑpō.
intelligo volo. Sed videtur hec aperte falsa: q2 me ꝯ hanc ar.
mini et intelligo me peccasse: nec tamen volo me pec
casse. Similiter intelligo istum esse egrum: et com= Secundo.
patior. non tamen volo ipsum esse egrū: ergo aīa be=
ne disposita aliquid intelligit qd̄ non vult. ergo non
quicq̄d memini vel intelligo volo. Ad primū dicim⁹ Ad primū.
ꝙ non valet. quicquid memini vel intelligo volo: sed
memini me peccasse vel intelligo: ergo volo me pec=
casse. q2 in pria hec dictio q̄cq̄d nō suppōit nisi ꝑ reb⁹
naturalib⁹ q̄bus bñ possum⁹ vti. ⁊ hoc ē qd̄ dicit aug.

quicquid intelligo volo dū vtor.i.duz possum vti eo qđ intelligo. Ipe autem assumi t pro pctō qđ non habet naturale esse ⁊ quo nemo bene potest vti scđm ꝙ vti stricte accipitur.

Ad scđm.

Ad scđm dicimꝰ ꝙ cū video egrū debeo ipm velle egrū tunc: qꝛ scio deū velle hoc. ⁊ nō valet hec argumētatio. Iste cōpatitur isti meritorie in hac egritudine: igitur nō vult istū esse egrū. debet enī addi vel nō vellet istū esse egrū. Paratus ei esse debet ad similitudinē dei velle ꝙ nō sit eger. s. vt cesset pctm: ⁊ cessante pctō cesset pena pcti. licet tn̄ nunc vellet istū egrū: tn̄ vult ipm non esse egrū in futuro. quia super hoc nescit dei voluntatem.

¶ Sexta questio huius capituli.

Gregoriꝰ

Ultimo querit quō assimiletur homo trinitati increate in his tribus: mens/ notitia/ et amor. Hanc aliā assignat btūs greg. trinitatē increatam in qua aīa rationalis assimilat trinitati increate. s. mētē notitiā ⁊ amorē. Sicut enī ex patre est filiꝰ et ex pr̄e et filio spūsſctūs. ita ex mente siue ex synderesi ⁊ notitia ⁊ ex illis duobus amor. Per synderesim vero aīa intelligens cognoscit se: ⁊ p hoc ꝙ intelligit ⁊ cognoscit se diligit se. ⁊ ita sicut pater ⁊ filiꝰ et spūsſctūs sūt equales: ita ista tria.

Quō mens bn̄ dispōita cogſcit se.

Mens ei bene disposita cognoscit se tantā q̄ta est cū cognoscit se esse super visibilia bonitate ⁊ dignitate p hoc ꝙ facta ē ad ymaginē dei et cognoscit se esse sub deo ⁊ nichil boni se posse habere nisi a deo: ⁊ tantā se esse estimat cū se amat sup oīa visibilia ⁊ minus q̄ deū vt ita sit sine tumore supbie qua hō magis ꝓpriā excellentiā diligit q̄ deū: et ita illa tria sunt equalia. sicut etiā quelibet psona est in qualibet: ita quodlibet istoꝝ est in quolibet. lʒ nō ita proprie nec eodē modo: sicut persone mutuo sūt in seipis. Notitia ei ⁊ amor sūt in mente tanq̄ effectꝰ in causa: ⁊ preterea effectꝰ est in mente tanq̄ in subiecto suo. Amor enī et notitia sūt in anima cognoscēte tanq̄ cognitū in cognoscente ꝑpter assimilatiōnē cognoscētis ad cognitū.

Aristoteľ.

sicut dicit aristo. ꝙ aīa quodā modo est oīa. Mens enī ⁊ notitia sunt in amore. i. in aīa diligente tanq̄ amatū in amāte. ita amor est coniūctio diligētis ad dilectū. vnde ꝑpter illā ꝯiūctionē dicitur amatū esse in amante.

Aug. xi. de trinitate. Duplex trinitaſ creata Prima

Ad maiorē euidentiaʒ eoꝝ que dicta sūt nota ꝙ btūs augu. in libro de trinitate. xi. duas trinitates creatas distinguit. Prīa tria continet. s. speciē corporis visi: ⁊ speciē siue ymaginē que resultat in oculo a specie corporis visi. ⁊ volūtatem q̄ coniūgit visū cū re visa vt fiat visū actu. primū est quasi parēs. scđm quasi proles. tertiū vero qđ nec est parēs neq̄ proles nec quasi parens nec quasi proles: sed cōiungens vtrūq̄.

Scđa trinitas.

Scđa trinitas est q̄ cōplectitur simił'r tria. s. speciē que est in memoria q̄ transmissa est a specie rei vise q̄ est in sensu: ⁊ spēm q̄ est in acie intellectus cogitantis. ⁊ voluntatē que ꝯiungit vtrūq̄. Cū ei aliquis vult reminisci aliud dirigit aciē intellectus ad aciē speciei que est in memoria: ⁊ sic fit actualis cogitatio siue intelligētia.

Augu. eodē libro. Duplex visio.

vt enī dicit beatꝰ augu. in eodē libro. ca. viij. Sicut in corpibꝰ sentiēdi sic in memoria est modus cogitādi. ⁊. ix. c. dicit. visiones due sūt. vna sentientis: altera cogitantis. vt autē possit esse visio cogitātis ideo fit in memoria sentiētis aliquid simile quo se ita cōuertat in cogitando acies animi sicut se in cernendo cōuertit ad corpꝰ acies oculorū. Propterea duas in hoc genere trinitates volui cōmendare. vnā cum visio sentientis formatur ex corpore. aliā cum visio cogitantis formatur ex memoria. mediā vero nolui: quia non ibi solet visio dici cuʒ memorie cōmendatur forma que fit in cernentis sensu. vbiq̄ tamen voluntas nō apparet nisi copulatrix quasi parentis et prolis. ⁊ ideo vndecunq̄ procedet neq̄ parēs neq̄ proles dici potest.

Augustinꝰ

Hāc ergo trinitatem creatā dicit augustinus esse ymaginē trinitatis increate in humana aīa. Sicut enī ex memoria est actualis cogitatio siue intelligentia: ⁊ ex his duobus voluntas. sic ex patre est filius: ⁊ ex patre ⁊ filio spiritussctūs.

Quō ista sunt vnū.

Quo autē sensu dicantur ista tria esse vnum potest videri per hoc ꝙ ipe dixit eodē libro. capi. iiij. in fine vbi dixit. ita qđ est ad corporis sensum aliqđ corpus in loco. hoc est ad aīmi aciē similitudo corporis in memoria: ⁊ quod est aspiciētis visio ad eam speciem corporis ex qua sensus formatur: hoc est visio cogitantis ad ymaginē corporis in memoria constitutam ex qua formatur aīmi acies: ⁊ qđ est itentio voluntatis ad corpus visum visionēq̄ copulandā vt fiat ibi quedā vnitas triū q̄uis eoꝝ sit diuersa natura hoc est eadē voluntatis intentio ad copulandā ymaginem corporis que inest in memoria: ⁊ visionē cogitantis. i. formā quā cepit acies animi rediens ad memoriā vt fiat. ⁊ hic quedā vnitas ex tribus nō iam nature diuersitate discretis: sed vnꝰ eiusdēq̄ substātie quia hoc totū intus est ⁊ totū vnus aīmus.

Opīo aliq̄rū scʒ noīalium.

Quidam tamen dicunt ꝙ hec tria sunt proprie vnū: ⁊ intelligitur hoc de ipa potentia. Dicunt enī ꝙ aīa idem est ꝙ sua potentia: sed dicūtur tres potentie propter diuersos actus cū non sit nisi vna aīa ⁊ vna potētia in essentia. ⁊ hoc volunt habere ex verbis beati aug. qui dicunt ꝙ hec tria sunt vna vita vna aīa: ⁊ per hoc ꝙ ipe dixit ꝙ hec tria nō sunt in aīa vt in subiecto. igitur nō sunt qualitates aīe sed ipa aīa.

Solutio.

Ad qđ dicendū est ꝙ augustinus dixit illa tria esse idem qđ aīa: quia complent ⁊ perficiunt ideʒ esse aīe.

Magister ī sententijs.

sicut dixit magister in sentētijs. Et ideo dicit augu. ꝙ illa tria nō sunt in aīa sicut in subiecto vt color est in corpore. quia non sunt aduēticia ipi aīe: sed cōpletiua esse ipius. Quod aūt est aduenticium vt color corpori non cōplet esse eius predicta vero opinio ⁊ est contra deitatē ⁊ cōtra deū.

Cōtra hanc opinionem

Ex illa enī opinione sequitur ꝙ anime et angelo idē est esse ⁊ posse. qđ soli deo conuenit propter sui extremā simplicitatem. licet in prima materia videat̄ ideʒ esse qđ posse suscipere formā quālibet.

Potentiaꝰ materie.

Talis enī potentia non est aliqua potentia: sed informitas potentie precedens oēm potentiā et oēm formā. Sic ergo nulla res habens esse non in aliā formā habet que nō ipa est: sed materia q̄ habet esse in alio ⁊ ante: deinde perfectionē naturaliter nullā habet formā q̄uis denominetur a noībus format̄ per aliquā similitudinē

Potentia aīe nō ē aīa

et ideo non sequitur ꝙ si materia est sua potentia ꝙ aīa sit sua potentia. cū proprie nō dicatur materia habere aliquam potentiā vel aliquid posse.

Scđo ꝯ eādē opīonē.

Itē eadem opinio est contra oēm philisophiā. Dixit enī porphirius ꝙ rationale predicatur in quale: ergo rationale est qualitas. ergo non est idem ꝙ anima.

Tertio ad idem.

Preterea sequitur ex hac opinione ꝙ anima et angelus nō conueniant in aliquo gn̄e: qꝛ non ꝯueniūt in aliquo substātiali: qꝛ nec aīa nec angls habet aliq̄d substātiale qđ nō sit ipa: ⁊ ita cū aīa et angelus sint diuersarū specierum nō cōicant in aliquo substātiali: igit̄ non cōicant in aliquo genere. qđ manifeste falsū est.

Quarto

Ex hoc etiaʒ sequitur ꝙ intellectus hoīs et angeli sint diuersarū specieꝝ: ⁊ probat ꝙ hoc sit falsū cū sint de eodē et habeant eandē perfectionē.

Quinto.

Ex hoc etiā sequitur ꝙ aīa non predicat̄ substātialiter et in quid de hoīe et alijs aīalibus. Potentia enī sciendi non est eadē in specie in hoīe ⁊ alijs aīalibus: qꝛ potētia sciendi in hoīe idē est ꝙ aīa hoīs. Quia vero hec pertinēt ad aliam facultatem supersedemus.

¶ In secundo capitulo quinq̄ querūtur.

In hoc scđo capitulo querit̄ de primo statu ade. Circa qđ primo q̄ritur q̄ precepta dederit deus homini postq̄ posuit eū in paradiso. scđo de imortalitate ade quā habuit in primo statu. tertio vtrū adā potuit mori ante pctm̄. quarto de partu eue si peperisset ante pctm̄: ⁊ de statu matrimonij in primo statu vltimo de trāslatione homīs in personā celestē si nō peccasset.

Prīa q̄o q̄ pcepta dedit dn̄s ade

Circa primū queritur sic. Fecit deus hoīeʒ in agro damasci et posuit in paradiso vt sciret ꝙ esse in paradiso nō est nature: sed gratie.

Solutio.

Per hoc etiam intelligimus ꝙ nō est nobis naturale esse in spūali paradiso. s. in ecclesia.

Triplex p̄ceptum.

Postq̄ aūt positus fuit in paradiso dedit ei dn̄s triplex preceptū scʒ nature: ⁊ quoddaʒ aliđ discipline. Nature triplex. quoddā pertinēs ad sui sustētationē: vt illđ de oī ligno paradisi. q̄ddā ad multiplicationē humani gener̄ vt illud. Crescite et multiplicamini. Tertiū fuit pertinēs ad dilectōnē dei et ꝓximi. et proprie primū preceptū dedit illi: qꝛ homo habebat corpus aīale indigēs alimonia ciboꝝ vnde si nō comederet moreret̄: ergo erat mortalis. i. potēs mori.

Scđa q̄stio huꝰ capl'i. Aꝛ ꝙ sic.

¶ Scđo querit̄ hic de imortalitate ade in primo statu. Querit̄ igitur vtrū fuit in eo mortalitas. qđ videt̄: qꝛ eadē est potentia currēdi ⁊ nō currēdi: ergo eadē ratiōe eadē potētia fuit in adā moriēdi et nō moriēdi. igit̄ eadē fuit in eo mortalitas ⁊ imortalitas.

Secundo.

Preterea potētia moriēdi in adā aut se habebat ad opposita aut ad alteꝝ tm̄. Si tantū ad alterum scʒ ad mori: ergo necesse erat adā mori.

Cōfirmat̄.

Iteʒ ad alterū tm̄ sicut firmamentū nō se habet nisi ad alterū oppositoꝝ. s. ad moueri. qua ratione firmamentū necesse ē moueri: necesse erat adā mori.

Confirmat̄

Itē sicut calor ignis de necessitate se habet ad calefaciendū: eadē ratione necesse erat adā mori qđ falsū est. Relinquitur igit̄ ꝙ illa potētia se habebat ad opposita. s. ad mori et ad nō mori. igit̄ eadē potentia erat in eo moriendi et nō moriēdi: ⁊ ita mortalitas ⁊ imortalitas fuit potentia in adā.

In oppoᵐ

Contra. potētia semp viuēdi ⁊ potentia semp nō viuēdi erat in adā potētia naturalis. sed potentia moriēdi fuit in eo ipotētia naturalis: ergo aliud erat in eo potētia nūq̄ moriendi ⁊ potētia moriendi. igit̄ aliud erat in eo mortalitas ⁊ imortalitas

Secundo.

Itē mori nichil est: igit̄ potētia moriendi ꝓprie loq̄ndo nichil est. cū mori sit pura priuatio. Si igit̄ potentia nō moriendi est aliq̄d ipa est potētia sp viuēdi. nō enī pōt dici ꝙ potētia nō moriēdi sit potētia cessandi ab aliquo actu cū mori nō sit actus: sʒ pura priuatio. Sed cōstat ꝙ potētia viuēdi est naturalis potētia. potentia aūt moriēdi naturalis ipotētia. igit̄ potētia nō moriendi est aliud q̄ potētia moriēdi: ergo aliud fuit in adā mortalitas ⁊ imortalitas.

Solutio. Ad primū.

qđ ꝯcedimꝰ respōdētes ad obiecta dicētes ꝙ nō valet. eadē est potētia currēdi ⁊ potētia nō currēdi: ergo eadē est potētia moriēdi et nō moriendi. qꝛ liberū arbitriū se habet ad vtrūlibet et ideo eadem ratione est potentia currendi ⁊ potentia nō currendi.

Mori nō ē liberi arbitrij.

Mori nō est opus liberi arbitrij: immo nature corrupte: ⁊ qđ dicit̄ ꝙ potentie quedā sūt ad vtrūlibet ⁊ ꝙ quedā ad vnū oppositorū tantū dicitur de formalibus potentijs tantū. Potentia vero moriendi naturalis est impotentia ex qua non habet se nisi ad mori vł per naturā vel per aliud scʒ p aliqđ accidentale aduenient. s. per pctm̄. In naturalibꝰ aūt actionibus se habet natura ad agere per qđ est principiū motꝰ cū acquisitū fuerit id ad quod fuerat ille motus cessat natura ab illo motu de necessitate. Patet etiā ꝙ potētie q̄ se habent ad duo opposita se habent ad illa vł per modū liberi arbitrij vel per modū nature que est principiū motꝰ ⁊ quietis. Patet ergo ꝙ nec sic nec sic se hʒ potentia moriendi ad opposita.

¶ Questio incidens.

Aꝛ ꝙ sic.

Item queritur vtrū immortalitas q̄ fuit in adā erit in patria. Qđ videtur: qꝛ idē erit liberū arbitriū qđ modo est: licet modo homo p ipsum possit peccare ⁊ nō peccare. in futuro vero nō poterit peccare. Eadē ratōne eadē immortalitas qua hō in primo statu potuit mori et potuit nō mori erit in patria: qꝛ nō poterit mori.

Secundo.

Preterea imortalitas ade fuit potentia resistendi omibus causis illatiuis mort̄. eadē potentia erit in futuro: ergo eadē immortalitas erit in futuro.

Solutio.

¶ Solutio. Dicimꝰ ꝙ re vera eadē imortalitas erit in futuro q̄ fuit in adā si dicatur imortalitas illa potētia resistendi siue semp viuendi. Sʒ q̄n̄q̄ dicitur imortalitas priuatio potētie moriendi scʒ nō posse mori: ⁊ hec erit in futuro ⁊ nō fuit in primo statu.

Duplex immortalitas

Unde patet ꝙ hoc scđo modo nō est verū ꝙ eadē imortalitas q̄ fuit in adā erit in futuro. nec est simile de libero arbitrio. In hoc enī cōsistit esse liberi arbitrij ꝙ homo facit eo sine coactione qđ vult. qđ qꝛ est in presenti ⁊ in futuro. Idē est liberū arbitriū in pn̄ti et in futuro. Non sic se habet imortalitas ad mori et ad nō mori sicut liberū arbitriū ad peccare et ad non peccare. tn̄ sicut liberū arbitriū idē est modo ⁊ in futuro. ita et imortalitas ꝭm primū modū eadē erit in futuro q̄ fuit in primo statu ⁊ hec sūt duo cornua que habuit primus hō scʒ imortalitas ⁊ liberū arbitriuʒ sine seruitute.

Quō intelligit̄ exaltabūt̄ cornua iusti.

Ista duo cornua sūt de quibus dr̄. Exaltabūtur cornua iusti. qn̄ per liberū arbitriū non poterit homo peccare ⁊ ab imortalitate auferetur mortalitas que in p̄mo statu ꝯmunicabatur imortalitati vnde in psal. Exaltabūtur cornua iusti q̄ in hoc loco scđm aliā expositionē dicūtur virtutes.

¶ Alia questio incidens.

Aꝛ ꝙ non.

Item queritur vtrū adam per peccatum amisit immortalitatē. Et videtur ꝙ non. quia immortalitas erat ei naturalis. qm̄ eā habebat quando erat in statu naturaliū. Sed constat ꝙ spoliatus gratuit̄ et vulneratus in naturalibus fuit. igitur non spoliatꝰ immortalitate fuit: sed vulneratus cum illa. igitur post peccatū remansit in eo immortalitas. qđ falsum est.

Solutio. Quō intelligit̄ vulneratō naturaliū hoīs.

¶ Solutio. Dicimus ꝙ illa auctoritas Primus homo spoliatus fuit gratuitis et vulneratus in naturalibus vniuersaliter intelligenda non est. Fuit vero vulneratꝰ in aliq̄bꝰ naturalibꝰ ꝑpter pctm̄ suū. Prio in illis in quibus cōsistit ymago dei. ille enim primo

corrupte fuerũt per pctm̃: ⁊ de illis naturalibus tãtũ
intelligenda est illa auctoritas. Pena aũt illa pctĩ il
nõ fuit spo lata est ei scʒ necessitas moriendi ex decreto dei: ⁊ iõ
liatus oĩb⁹ amisit imortalitatẽ quã prius habebat. Eodẽ modo
gratuitis. non fuit spoliatus oĩbus gratuitis nisi tm̃ illis q̃ fa-
Quidvidit ciunt hoĩem gratũ deo. s. virtutibus theoricis. Non
adã raptus enĩ fidem quã habebat de trinitate amisit ⁊ de incar
in extasi. natione quã vidit qñ raptus fuit in extasi. Obicitur
ꝯ hoc arg. autẽ contra hoc qđ dictũ est ꝙ ĩmortalitas fuit ei na
Augustin⁹ turalis. dicit enĩ btũs augu. ꝙ ĩmortalitas fuit ei de
ligno vite. non de cõditione nature tantũ: igitur im-
Solutio. mortalitas nõ erat ei naturalis. Sed dicim⁹ ꝙ ita est
intelligendũ. Non erat ei de cõditione nature tm̃: sʒ
de ligno vite. qꝛ ad hoc ꝙ nunꝙ moreret̃ sed ad hoc
ꝙ semꝑ viueret exigebatur ꝙ semꝑ de ligno vite co
q̃reuescebã mederet tpe cõpetenti. Unde ipe augu. dicit. vteban
tur diuersis tur adã et eua aliĩs cibis ne sua corpora aliq̃d mole-
lignis. ste esuriendo vel sitiendo sentirent. de ligno vite gu
stabant ne mors vndecũꝗ subreperet: vel cõfecti se-
nio decursus tpm spaciĩs interirẽt. Fuerũt ergo illis
alimenta ꝓpter alia ligna paradisi. illud fuit sacramẽ
Sacramẽtũ tum. significabat em̃ panẽ angeloꝝ q̃ dicit Qui man
Salomon ducat me viuit ꝓpter me. de quo salomon loq̃ns in
ꝓuer. vbi loquit̃ de sapiẽtia dicit. Lignũ vite est hĩs
qui appre. eã ⁊ q̃ tenuerit eã btũs. Erat ergo lignuʒ
vite adã ⁊ eue sicut electuariũ eos cõseruans sine de
fectu ⁊ incõmodo senectutis: ⁊ sine omĩ nocumento
qđ posset accidere extrinsecus. Alia vo ligna erãt so
lum in alimento.

¶ Tertia questio principalis.

Tertio queritur vtꝝ adã posset mori ante pctm̃
Arg ꝙ sic. videtur ꝙ sic. qꝛ ipe habebat corpus aĩale: igit̃
si nõ comederet naturaliter dissolueret̃. ergo potuit
Scđo arg. mori sine pctõ. Preterea omẽ cõpositũ natura disso
lubile est: ergo cũ adã esset cõpositus natura dissolu-
bilis erat: ⁊ ita poterat naturaliter mori añ peccatũ.
In oppoᵐ Contra. dicit apls ꝙ stipendia pctĩ mors: ergo mors
est pena debita pctõ. Sed ĩpossibile est ꝙ pena prece
deret culpã: ergo ĩpossibile erat adã mori ante pctm̃
Secundo. Preterea aĩa cũ sit perfectio corporis ⁊ perficitur in
corpore et corpus naturaliter appetit ipam tanꝙ sui
perfectionẽ. igitur nõ potuit ibi esse naturalis disso-
lutio. igitur nõ potuit naturaliter mori ante peccatũ
Solutio. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ re vera nõ potuit mori ante
pctm̃ si hec determinatio ante pctm̃ determinet infi-
Ad primũ. nitiuũ. Qđ igitur dicit ꝙ habebat corpus aĩale veꝝ
est: ⁊ verum est ꝙ nisi comederet moreret̃: qꝛ si nichil
comederet peccaret. Sic em̃ quodãmodo manũ ini
ceret si nõ comederet de cibis sibi imperatis a deo sa
tisfaciendo appetitui naturali ⁊ moderato. vñ dictuʒ
Ad scđm. est ei a dño: de oĩ ligno pᵃdisi comede. Qđ obicit̃ ꝙ
omẽ cõpositũ natura est dissolubile. si hoc intelligit̃
de natura naturante verũ est. siue de naturali intelli-
gentia sil' veꝝ est. si de natura inferiori falsũ est. sicut
celũ empireũ non est dissolubile natura inferiori nec
vera essentia secundũ aristotelẽ.

¶ Quarta questio principalis.

Quarto querit̃ de partu eue vtrũ peperisset ante
pctm̃: ⁊ de statu matrimonĩ in primo statu. scʒ
de precepto nature qđ datũ fuit ante ꝓpagationẽ scʒ
Argut̃. crescite et multiplicamini. Utꝝ si eua peperisset ĩ pri-
mo statu sine fractõne vel cũ fractione peperisset. Si
sine fractione: ergo manẽs virgo peperisset. igit̃ non
fuit miraculũ ꝙ beata virgo manens virgo peperit.
Si cũ fractiõe: igitur eius mẽbra poterant ledi absꝗ
omĩ pctõ. igit̃ eadẽ ratione alia mẽbra. ¶ Solutio. *Solutio.*
Si verbũ frangẽdi importat violentiã dicim⁹ ꝙ sine
fractione potuit cognosci. Si autẽ verbũ frangendi
importat solã separationẽ concedimus ꝙ bene pote
rant frangi illa mẽbra generatiua in muliere. sed tm̃
a membro naturali ⁊ deputato ad hoc. sicut adamas
potest frangi sanguine hircino tm̃. vñ patet ꝙ postꝙ
eua esset prius cognita nõ mansisset virgo: ⁊ qꝛ fracta
⁊ qꝛ prius cognita neutrũ vero fuit in beata virgine.
Adã vero cognoscendo vxorẽ suã naturalẽ decisionẽ
a se pateretur in mẽbris suis. aliã vo decisionẽ violen
tem pati nõ posset. Itẽ si in primo statu adam cogno *Iteruʒ arg.*
uisset vxorẽ suã delectatus fuisset in ea. Non enĩ esset
sine delectatione opus matrimoniale. cũ enĩ nõ habe
rent mẽbra stupida delectãdo in vxore amore ĩhere-
ret ei ꝓpter se: ergo frueret̃ ea. ergo peccaret: qꝛ nõ
est fruendũ nisi summo bono. ¶ Solutio. Dicim⁹ ꝙ *Solutio.*
ibi esset delectatio naturalis. Sʒ talis delectatio nõ
est fruitio sed illa tm̃ que est ex amore volũtario et q̃
est volũtaria: ⁊ ideo nõ est meritoria neꝗ demerito-
ria. nec est adiũcta actui volũtario inq̃tũ est volũta-
rius. Notandũ aũt ꝙ q̃tum ad primũ statũ nõ habe- *In statu in*
ret locũ ista distinctio qua distinguit̃ fruct⁹ cẽtesim⁹. *nocentie nõ*
lx. xxx. qꝛ tũc erat matrimoniũ ad officiũ ⁊ in p̃cepto *fuissent di-*
non in remediũ. Post pctm̃ vero fuit in officiũ et re- *uersi stat⁹.*
mediũ. ⁊ maxime in statu patriarchaꝝ qñ rarus erat
ppls dei. Unde dr̃ ꝙ celibat⁹ iohãnis nõ prefert̃ cõiu-
gio abrahe. modo vero matrimoniũ magis est ad re
mediũ. nec est in precepto: sed poti⁹ in ꝑmissione. qm̃ *Matriõni-*
modo populus dei augmẽtatus est ꝑ totũ mundũ ⁊ *um non est*
innumerabiles nuptie vbiꝗ modo generãt filios dei *in p̃cepto*
ad sufficientiam.

¶ Quinta questio huius capituli.

Hic q̃nto breuiter q̃rit̃ quasi de translatõe hoĩs
in paradisũ si nõ peccasset Unde q̃rit btũs aug. *Augu. q̃rit*
si null⁹ vnꝙ peccasset ⁊ ita hoĩes nũꝙ morerent̃ quõ *sʒ nõ solut.*
deus trãstulisset eos in paradisũ. ⁊ nõ determĩat. Sʒ
ꝓbabile est ꝙ post cõpetentẽ morã ſm ꝙ hõ maiorẽ
vel minorẽ haberet strẽnuitatẽ ad merendum: citius
vel tardius transferrentur.

¶ Tertium capitulum in quo
queruntur quattuor.

Circa preceptũ discibile quattuor sũt ꝯsiderãda
primo quare dicat̃ preceptũ discipline ⁊ q̃d fue-
rit pctm̃ primoꝝ parentũ. scđo vtrũ adã illo pctõ pec
cauerit quo voluit esse sicut de⁹: an tm̃ voluit hoc mu
lier. tertio de q̃titate ipi⁹ pctĩ. quarto vtꝝ adã in pri
mo statu potuit peccare venialiter. Ad p̃mũ igit̃ di- *q̃re dr̃ p̃cep*
cim⁹ ꝙ illud p̃ceptũ sic dictũ est. s. p̃ceptũ disciplĩe: qꝛ *tũ disciplie*
illo exꝑti sũt hoĩes q̃d itersit bonũ obediẽtie ⁊ malũ
inobediẽtie. Uñ arbor illa in qua oẽs p̃uaricati sunt
dicta ẽ arbor sciẽtie boni ⁊ mali: ⁊ hoc ab euẽtu circa
nos cõtingente. voluit ẽ dñs primos parẽtes ꝓhibe
ri a re indifferẽti ne si eos a re mala ꝓhibuisset casuʒ
suũ illius rei malicie ĩputarẽt: ⁊ ideo etiã vt ꝓbaret̃
eoꝝ obedientia per quã ꝓpria volũtas mactat̃. vt di
cit glo. vñ salomon vir obediens loquitur victorias. *Glosa.*
Querit̃ aũt qđ fuerit primũ peccatũ hoĩs. Et dicẽdũ *q̃o incidẽs.*
vt dicunt sancti ꝙ illud fuit superbia qua voluit esse *primũ pctʒ*
sicut deus. Sed quidam volunt probare ꝙ illud fuit *superbia.*

Arg ꝙ fuit ĩ infidelitas. aliĩ ꝙ omissio. aliĩ ꝙ dubitatio. Qđ fuit
fidelitas. infidelitas sic probãt. Bonũ apphensum mouet. nisi
enĩ cadat in estiationẽ vt bonũ non mouet appetitũ.
sicut patet per ꝯtrariũ. quis enim non fugit lupũ: nisi
estimet sibi nocuũ. ẽ anteꝙ mulier appetiĩt eẽ sicut
deus: estimauit ꝙ posset eẽ sicut deus. sed talis esti-
matio ĩfidelitas est. ẽ primum eius pctm̃ infidelitas
Arg ꝙ fuit fuit. Aliĩ volunt ꝓbare ꝙ illud primũ peccatum fuit
omissio. omissio sic. Si ipa contulisset apđ se ꝙ creatura pura
non potest equari creatori cõstat ꝙ non appetisset: ẽ
nec peccasset. et tenebatur nõ peccare: igitur tenebat̃
cõferre ⁊ non contulit. igit̃ omisit. ẽ primũ pctm̃ fuit
Opinio do omissio. Ad primũ dicim⁹ ꝙ primũ pctm̃ fuit infide-
ctoris. litas sicut ꝓbatũ est: sed illud idẽ pctm̃ fuit superbia
intellectus. Et supbia hic large sumit̃ ſm ꝙ ipsa cõis
est ad quattuor spẽs timoris q̃ notãtur in hoc versu:
Quõ capit̃ Ex se pro meritis falso plus oĩbus inflat. Et nõ dicit̃
hic supbia. hic supbia amor ꝓprie excellẽtie. sic eñ stricte sumit̃.
Uñ patet ꝙ non valet hec argumẽtatio. primũ pctm̃
Arg p̃t dici fuit ĩfidelitas: nõ ergo supbia. Aliter tm̃ posset solui
vt diceret̃ ꝙ primũ pctm̃ fuit supbia ⁊ nõ infidelitas.
⁊ tũc diceret̃ ꝙ mulier estimauit hoc eẽ bonũ scʒ esse
Ad aliud. sicut deus: ⁊ nõ estimauit sibi eẽ bonum. Ad hoc qđ
dicit̃ ꝙ primum pctm̃ fuit omissio. dicimus ꝙ ad q̃dã
obligamur tenemur per se: vt ad opa virtutum ⁊ ad ea q̃ sunt in
ad aliquid p̃cepto. ad q̃dã aũt per accidẽs. Ubi gr̃a. Monachus
dupl'r. tenet̃ pulsare campanam tali hora. ad pulsandũ ꝑ se
tenet̃: ⁊ in hoc omittit si ꝯtẽpnit facere. per accidens
aũt tenet̃ ad antecedẽtia hũc actum. vt ad trahẽdum
cordam: ad surgendũ: ⁊ hmõi. ⁊ circa hec nõ est pctm̃
omissionis si non fiat. Uñ patet ꝙ nõ valet hoc argu-
mentũ. Tenebat̃ cõferre ⁊ non cõtulit. ẽ omisit. quia
ad hoc scʒ ad cõferre nõ tenebat̃ per se sed ꝑ accidẽs.
Alia aũt rõne nõ valet ſm nr̃aʒ opinionẽ. qꝛ dicimus
ꝙ omissio nõ cõsistit in pura negatiõe sed in contẽptu
faciẽdi qđ faciendũ est. ſm ꝙ dicimus ꝙ omẽ peccatũ
Dubiũ q̃dꝫ voluntariũ est. Item dictum est ꝙ pctm̃ luciferi fuit
voluit luci supbia qua voluit eẽ silis deo silitudine equiparãtie.
fer. Dicit tm̃ anselmus cantuariẽs. ꝙ nõ voluit eẽ similis
Anselm⁹. silitudine equiparãtie: sed silitudine virtutũ. i. noluit
et eẽ silis in virtutibus qđ bonũ est proculdubio. vñ
dicit ꝙ bonum male voluit. credidit enim ꝙ ex seipo
virtutes habere posset. Nos aũt non sequimur eum
in hoc: nec etiã in hoc habet aliquẽ sequacem. Dicit
Opĩo hie- enĩ hiero. ꝙ voluit eẽ silis deo silitudĩe equiparãtie:
ronimi. ⁊ adhuc in se ⁊ in mẽbris suis quotidie presumit sibi
idẽ arrogare. vñ primũ eius pctm̃ fuit supbia. Similiter
Alia q̃stio ⁊ hoĩs primũ pctm̃ fuit supbia. Item querit̃ si pctm̃
incidens. precesserit in eua dubitatiõis. qđ videtur. quia q̃suit
Arg ꝙ eua ab ea diabolus. quare ꝓhibuit deus vobis ne cõede-
dubitauit. retis de ligno sciẽtie boni ⁊ mali? Respõdit. ne forte
Solutio. moriamur. ẽ videt̃ ꝙ dubitauerit tũc. Solutio. dici-
mus ꝙ dubitatio nõ fuit primũ pctm̃ eius: sʒ supbia
q̃d signifi- vt dictum est. Uñ dicimus ꝙ li forte nõ est aduerbiũ
cat ibi forte dubitãdi sed euẽtus. Et ꝙ nõ peccauerit pctõ dubi-
tationis patet ex eo ꝙ sctĩ dicunt ꝙ pctm̃ primi hoĩs
fuit remediabile et non angeli. qꝛ hõ peccauit altero
suggerẽte: angelus nõ. ẽ si dubitatio est eius primũ
pctm̃: esset ex suggestione precedẽte. sed illa questio
diaboli scilʒ quare prohibuit dñs vobis. ⁊c. non fuit
suggestio sed tẽtatio sola. ergo peccatũ dubitatiõis
non fuit primum in hoĩe.

¶ Scđa questio principalis huius capituli.

Circa scđm querit̃. vtrum adam voluit esse sicut
deus. Qđ nõ videt̃. quia dicit apls. Uir non est *Arg ꝙ non.*
seductus: sʒ mulier. Item dr̃ aug. ꝙ adam peccauit *Scđo per*
sicut salomon qui adorauit idola: nichil tm̃ numinis *augustinũ.*
credebat ĩ eis: sʒ hoc fecit ne ꝯtristaret suas delicias.
id ẽ suas cõcubinas. Ita adam comedit pomũ. nõ qꝛ
crediderit ꝙ eẽt vel eẽ posset sicut deus: sed ne cõtri-
staret vxorẽ. Item ad idẽ dicit aug. Non est credẽdũ *Tertio per*
ꝙ adam spũali mẽte preditus voluit esse sicut deus. *augustinũ.*
ergo nõ voluit eẽ sicut deus: nec credidit ꝙ eẽ posset
sicut deus. Sed ꝯtra sup illud p̃s. que non rapui tũc *In oppoᵐ*
exsoluebã. dicit glosa. Adam ⁊ eua voluerũt rapere
diuinitatẽ: ⁊ amiserũt felicitatẽ. ẽ eodem pctõ pecca
uerũt adam ⁊ eua. sed pctm̃ eue fuit ꝙ voluit eẽ sicut
deus. Item sup illđ ad hebr. Non rapinã arbitratus *Scđo ꝑ glo*
est se esse equalẽ deo. dicit glõ. Christus equalis deo *sã ad hebr.*
nõ est arbitratus hoc esse rapinã: sicut primus homo
hoc arbitratus est ꝙ posset eẽ equalis deo ꝑ rapinã.
ergo adã voluit eẽ equalis deo. Solutio. Dicimus *Solutio.*
ꝙ adam in vitate non voluit eẽ sicut deus. sicut dicũt
aplus ⁊ aug. Ad auctoritates q̃ vident̃ ꝙ voluit esse *Ad primũ.*
sicut deus. dicimus ꝙ qꝛ caput mulieris est vir: tenet̃
eam regere ⁊ docere ⁊ arguere si errat: ⁊ si nõ redar-
guit peccat qꝛ cõsentit. Hec est enĩ vna spẽs cõsensus
cum nõ redarguit homo cum possit ⁊ debeat. Dicit̃
igit̃ ꝙ adam voluit eẽ sicut deus: quia volentẽ vxorẽ
nõ repressit vel redarguit. His habitis opponitur de *Arg primoꝝ*
illo vbo aug. qđ supradictũ est ꝙ nõ est credendũ ꝙ *dictũ aug.*
vir spiritali mẽte p̃ditus voluit eẽ sicut deus. Nũq̃d
lucifer magis erat spiritali mẽte preditus q̃ adam?
Si non. ergo adam proportiõalis erat lucifero: igit̃
pctm̃ eius peccato luciferi non in infinitũ maius. ẽ si
vnũ remediabile ⁊ reliquũ. Itẽ adhuc videt̃ ꝙ pctm̃ *Arg ꝙ pctm̃*
luciferi fuit remediabile ꝑ hoc qđ habet̃ in euãgelio *angeli fuit*
vbi dicitur ꝙ equabimur ãgelis dei. sed hoc erit ſm *remediabi-*
ꝑfectionẽ intellectus. igitur ꝑfectio hoĩs ẽ ꝓportio- *le.*
nalis ꝑfectioni angeli. igitur ꝑfectũ ꝑfecto. igit̃ totũ
toti. igitur pctm̃ vnius: pctõ alterius. igitur si vnum
est remediabile ⁊ reliquũ. Solutio. Ad primũ dicũt *Solutio.*
quidã ꝙ adam fuit in triplici statu. primo in statu in-
nocentie. secũdo in statu gratie. s. postꝙ dñs dedit ei
precepta scilʒ preceptũ discipline ⁊ alia. tertio fuit in
statu culpe post peccatũ. Lucifer autẽ non fuit nisi in *Lucifer fu*
duplici statu: scʒ in statu nature et culpe. Dicũt ergo *it in dupli-*
ꝙ illud vbũ aug. Nõ est credendũ. ⁊c. intelligitur de *ci statu.*
adam ſm ꝙ fuit in statu gr̃e: qui status satis melior
est q̃ status nature in quo angelus fuit. Nõ est ergo *ꝯ hanc solu*
mirꝝ si dicat aug. ꝙ nõ est credendũ de adam qui erat *tionẽ arg.*
in statu gr̃e ꝙ nõ voluit esse sicut deus: licet dicatur ⁊
credat̃ de lucifero qui erat ĩ statu nature ꝙ voluit eẽ
sicut deus. Sʒ ista solutio nõ euadit obiectiões fctãs
propter qđ dicimus ꝙ mirꝝ fuit ꝙ lucifer voluit esse
sicut deus. vñ admiratur Isaias dicẽs. Quõ cecidisti
lucifer. ⁊c. De hoĩe siliter fuit mirꝝ ꝙ voluit esse sicut
deus. Sic igr̃ intelligimus vbũ aug. Nõ est credẽdũ *Exponit̃ di*
ꝙ vir. ⁊c. cũ sacra scriptura hoc nõ asserat: ĩmo ꝯtrũ. *ctũ augu.*
de lucifero tm̃ credẽdũ est: qꝛ asserit sacra scriptura ꝙ
voluit esse sicut deus. Ad aliud dicendũ ꝙ sicut dicit *Ad aliud*
dionysi⁹. Malũ angeli est ꝯtra intellectum deiformẽ
eẽ. malũ hoĩs ꝯtra rõem eẽ. malũ corpis ꝯtra naturã
esse. Angelus vo hẽbat ĩtellectũ deiformẽ abstractũ
ab omĩ nubilo fantasie carnalis. vnde ⁊ in instãti po-
terat eligere quid bonũ/quid malũ: sine omĩ rõcina-
tione siue argumẽto. homo aũt plenus erat fantasiĩs

carnalibus quo ad intellectū. Uñ dñs ob hoc de ipso dicit in geñ. Non pmanebit spūs meus .i. indignatio mea in hoīe. qz caro est. vnde opz q habeat tp̄s: et q vtak argumento ad eligendū quid bonū quid malū.

Hō nō erat pportionalis āgelo.

Improportiōalis ḡ erat hō angelo. nō quo ad bonitatis pfectionē: sed quo ad eligētie virtutē. qđ patet quia angelus nil hēbat carnalis fantasie: homo autē aliqd carnalis fantasie hēbat. Item oportebat q hō hēret tp̄s ad eligendū: angelus aūt in instāti poterat eligere. Sz ista sunt iproportiōalia: aliqd/nichil/tp̄s instans. Patet ḡ quare pctm̄ angeli fuit irremediabile: pctm̄ vero hoīs fuit remediabile.

Opinio damasceni

Damas. tñ dt q ideo pctm̄ diaboli est irremediabile: qz non habet carnē in qua posset agere penitētiā. Ex p̄dictis patet q hec argumētatio nō valet. virtutes hoīs et angeli sunt proportiōales: igitur ⁊ pctā. nam in pctō angeli est circūstantia in infinitū aggrauās: sic aūt non est in

Nō diligēt

pctō hoīs. Et excusat hoīem a tanto etsi non a toto: minor facultas iudicādi siue minor pspicacitas minor q facultas merendi. Angelus autē inexcusabilis est pper pleniorē facultatē ⁊ discernēdi ⁊ merēdi: cum hēat deiformē intellectū. Sed cum malū sit ex infinitis causis sicut dt dionysi⁹. videt q quedā ignorātia

Dionysius
Arguitur.

scilz actualis incōsideratio fuerit in angelo. non enim cōsiderauit nec cōtulit qū debuit. ⁊ illa incōsideratio videt debere excusare pctm̄ eius.

Solutio.

Ad qđ dicimus q non. qz illa nō fuit nisi priuatio ⁊ defectus quidā.

Iterum ar
Solutio.

Si obiciat vltra q ipa fuit vituperabilis ⁊ ita pena. igit pena precessit pctm̄. Dicendū q neqz laudabilis neqz vituperabilis fuit: cum fuerit simplex negatio. ideo non fuit vituperabilis ad minus q̄tum in se est.

Questio incidens. vtrum virtutes hoīs ⁊ angeli sint eiusdem speciei.

Ar q non.

ITem dictū est q eedem sm spēm sunt virtutes in angelo ⁊ in hoīe. Et ex hoc sequit q idem est sm spēm intellectus āgeli cum intellectu hoīs. nam quoꝝ pfectiōes sunt eedem: ⁊ ipsa sunt eadē. vñ cum eedē sint sm spēm pfectiōes intellectus hoīs ⁊ āgeli

Secundo.

scz scientie ⁊ virtutes: ⁊ ipsi sunt idē sm spēm. Item eadē est sciētia hoīs ⁊ āgeli: qz idem scitū vel scibile. igitur idē scire: ḡ idem intelligere. nam idē est opus potētie naturalis ⁊ sciētie dirigētis illā potentiā. qz qđ natura difficile opat: hoc scia vel ars facile. Opus

Augustin⁹

enim sciētie est facilis vsus potētie. sicut dicit aug. in lib. de li. ar. q opus virtutis est bonus vsus potētie. Si igit idē est intelligere in angelo ⁊ in hoīe: igitur idē intellectus. sm spēm loquor. Et in ista rōcinatōe supponit qz ratio in hoīe ⁊ intellectus essentialit nō

Tertio

differūt. Item qz idem dilectū: ideo eadē dilectio. qz idem visum eadē visio. igitur cum ita sit in hoīe ⁊ in angelo: qz idem scitū ⁊ dilectū ⁊ eadē erit scīa ⁊ dilectio: ⁊ ita eedem perfectiōes. ⁊ inde vt prius. Et ego loquor de pfectiōibus quibus nate sunt pfici intelli-

Intellect⁹ āgeli ⁊ hoīs sūt eiusdez speciei.

gibilia angelica ⁊ aīa rōnalis. et quia irrefragabiles vident nobis hmōi rōes: ideo cōcedimus eūdē specie intellectū angeli ⁊ hoīs. Et hinc pōt sumi argumētū ad destruendū istam opinionē q aīa est sua potētia. nam si anima est suus intellectus: et angelus suus. et intellectus anime ⁊ angeli idem sunt sm speciē sicut probauimus: et angelus ⁊ aīa idem sūt sm speciem: quo nichil est absurdius.

Alia questio incidens.

Opinio aliquorum

QUerit autē postmodū penes quid habeāt sumi differētie essentiales angeli ⁊ anime rōnalis. et que sint huiusmōi differētie. Et sunt qui dicūt q suis pfectibilibus scz aptitudinibus assequēdi pfectiōes debitas diuisificant. nam in aīa per āminicula sensuū acquirit spēs intelligibiliū. angelus ṽo a prima luce

Aia ⁊ āgelus dr̃iter cognoscūt.

habet. et ita aīa quasi a deorsum mendicat p organa sensuū. angelus a sursum recipit. vel etiā ip̄e species intelligibilium naturaliter impresse sunt in itellectu angeli: sed depingunt in intellectu anime. vñ dicit q angelus est intelligentia plena formis. et dicit etiā q angelus est substātia intelligibilis illuīatiōis que est a primo prima relatiōe pceptiua. anima ṽo scda relatione est earūdem pceptiua.

Cōtra hāc opionē ar.

Sed cōtra istos obicit. queratur enī ab eis an ipsi intelligunt de materialibus aptitudinibus q̄ sunt susceptibilitates similitudinū. sed constat q per hmōi possibilitates suscipiēdi non diuersificantur. an intelligant hoc de aptitudinibus actiuis q̄ sunt siliter eedem in vtrisqz. nam in aīa est

Damasce⁹.

hmōi aptitudo actiua sicut dicit dama. sm quam ipa iudicat ⁊ discernit: cōsiliat: eligit: vult: imperat: agit. sed hec eadē sunt ⁊ in angelo: et ita penes assignatas aptitudines non vidētur eoꝝ substātiales differentie

alioꝝ opio

posse sumi. redit ḡ questio penes qd. Et sunt alij qui dicūt q angelus substātialiter differt ab aīa eo q ip̄e per se est stās corpis vnione vel admixtiōe non egēs

ꝯ hanc ar.

queadmodū aīa. et hoc non videt veꝝ esse. Nam qđ dico p se stās in priuatiōe sonat. qđ patet si resoluas. sz negatio siue priuatio cum nichil sit: quō dabit alij eē aut diuersitatē sm esse. qđ est propriū substātialis

Secundo

differētie. Item nō est possibile eoꝝ differētias posse assignari sm reflexionē ad primū pncipiū ⁊ supremū finem: cuius assecutiōe pficiunt et beatificant. in quo etiam mō suo vnient cum ponēt illud sibi caput vnū ⁊ seruiēt ei hūero vno in choro vno ex angelis ⁊ hoī-

Figura i cōsummatiōe arche.

bus cōstituto. cuius figura et typus pcessit in cōsummatione arche in cubito vno. ergo sm q ad seinuicē cōparant: opz diuersitatē oriri.

Alia opio.
Damasce⁹.
Apostolus
Daniel.

Uidetur aūt q penes diuersos modos interp̄tandi aut exprimēdi inclinationes suas differāt. quia dt dama. q angelus ē substātia intelligibilis deo mistrās. Et apls q oms sunt admiuistratores spūs. Et daniel q milia miliū ministrabāt ei. ⁊c. Et dama. dt q āgeli tradūt suas intelligētias siue illumiatiōes alijs inferioribus: ⁊ etiam

Quō āgeli loquunt ad inuicem.

aīabus sermone intelligibili intelligibiliter forato. et hoc videt esse substātiale angelis. ⁊ sic superiores angeli p talē ostensionē loquūtur inferioribus. Sed

q̄o incidēs.

q̄rit. Aut hoc habēt a speculo. qđ si sic. soli boni haberēt hoc ⁊ non mali: cum illi soli illuminent ab ip̄o.

Ar q non.
Isayas

Sz hoc falsuz: imo mali hñt. sicut dr i ysaia. Dixerūt anime tue. ⁊c. angeli mali supple. Si autē hoc habēt a natura propria. querit de illo mō loquēdi siue tradendi. Aut enī fit per ostēsionē ipsius eēntie rei. s. q ipsa actualis itelligētia aut volūtas angeli eoipso q est ostēdit se inferioribus. ⁊ sic supiores angeli p talē ostensionē loquūtur inferioribus. Sz hoc nō potest esse. quia tunc oēs eque cognoscerent: eque traderēt illumiatiōes suas sibiīnuicē inferiores supioribus vt ecōuerso. nam si eas reciperēt inferiores a supiorib⁹: seq̄ret q supiores reciperēt eas ab inferioribus. Cū enī idem sit modus intelligendi: opz q si intellectus inferior sit per susceptionē formaꝝ exemplariū. qđ si posuerit aliqs: habet idem incōueniēs q prius. Aut hoc erit sm diūsitates linguaꝝ de quibus loqt apls.

Paulus.

Si linguis hoīm loquar (inquit) et angeloꝝ. Q aūt debeat sic esse videt p supradictā auctoritatē dama. qui dicit q tradūt angeli alijs angelis ⁊ aīabus sctīs illuīatiōes suas sermōe intelligibili. non sono vocis formato. aīe vero sermōe sensibili sensibiliter forato

Opinio doctoris.

suas illuīatiōes cōicant. Et hoc cōcedim⁹ q scz penes hmōi modos formādi sermōes suos aut penes idiomata sua. i. penes ptātes a qb⁹ sunt hmōi linguagia actualia ⁊ actuales foratiōes siue traditiōes differūt

ꝯ hoc ar p gregorium

substātialit. Sz obiciet aliqs q dt greg. Uox āgeloꝝ est in laude creatoris āmiratio intime cōtēplatiōis. Et idē. In aures incircūscripti spūs voces imprimimus: cum in ip̄m p desideriū tendim⁹. Ex his auctoritatibus colligit q desiderio loquunt angeli deo. sz siliter ⁊ aīe. quia dt greg. in principio moraliū q aīe ⁊ etiā angeli loquūtur deo intimis affectiōibus cordium. et ita in loq̄la ⁊ in modo loquendi non vident

Solutio.

differentie sumi. Ad hoc rñdendū q si sit eis modus loquēdi cōis prout cum deo loquūtur: tñ sm q inter se loquūtur differētes habēt loq̄las. ⁊ sic intelligēdū quod diximus. Sz hoc dicto oritur questio. An. ⁊c.

Alia q̄stio q̄ nō est de quattuor principalibus huius capituli.

Ar q sic.

AN aīa exuta hēat formare smonē intelligibilē intelligibiliter: quo ipsa tradat ⁊ āgelis ⁊ aīabus sctīs illuīationes quas a prima luce suscepit. Et videtur q sic. qz cum est admixta ⁊ vnita corpori non potest hoc: sed impedit per cōiūctionē quā habet ad

Secundo.

corpus. igit cū est absoluta potest. Preterea. Cōiūcta corpori potest formare smonē sensibilē sensibiliter: igit separata poterit formare sermonē intelligibilē

Tertio.

intelligibilit. Item ptātem habet spūaliorē actionē exercendi: scilz contēplandi deum. igit minus spūalē poterit exercere: scz hmōi formationē sermōis intel-

Quarto.

ligilis intelligibiliter forati. Item christus tradidit illuīatiōes suas angelis ⁊ aīabus sctīs sermōe intel-

Damasce⁹.

ligibili intelligibiliter forato. sicut dt damas. ḡ cum aīa christi hēat hanc ptātem et oēs aīme sunt eiusdē speciei. ⁊ cetere aīme exute saltim ⁊ a mole alleuiate

Solutio.

eandē ptātem habebunt. Ad q̄stionē. dcd̄d sit de aīa exuta ad minus cōiuncta non habet hmōi sermonem formare per hūc modū: qz sic inutiliter essent ei data organa vocalia ad forationē vocū sensibiliū sensibilit.

ꝯ hoc ar.

Sed videt rōnibus supradictis q īmo: qz ⁊ ipa exīns in corpe spūaliores actiones exercet: dum scz diuina

pbatio opinionis doctoris.

ꝯtēplat. Si aūt cōcederet q aīe aut exute aut adhuc in corpibus habitantes habent potestatem sermonē intelligibilē intelligibilit formādi: seq̄ret q substātialiter nō differāt ab angelis. per hocip̄m cum nulli dubiū sit quin eedē sint sm substantiā incorporate ⁊ extra corpus posite. Preterea. Non satis cōuenienter

ꝯ rōnem p̄dictam ar.

diceret apls Si linguis hoīm loquar. ⁊c. Sed q diuersitas linguaꝝ nō faciat diuersitatē angeloꝝ ⁊ aīaꝝ appet ex illo ṽbo apl̄i. Lingue inquit cessabunt. Si enī cessabūt: ḡ nō sunt substātiales: nec substātialiter

Iterū ar q angelus nō loqt āgelo

differre faciētes. Item q̄rit quid sit sermo ille intelligibilis quem intelligibiliter format āgelus: ⁊ quō formet: et quō agit angelus in angelū cui suā illuīatione tradit aut ei cōicat. Aut p medium fit hoc: aut sine medio. Si p mediū. per qđ mediū. nūquid per mediū corpale? cōstat q nō. Si per aliud: dicas illđ. Si sine medio: tūc videt q angelus vel angeli et aīa sint in pūcto loci. qđ est cōtra predicta. Et ad hec oia

Responsio doctoris

respondemus sm ea q̄ predicta sunt q aīe neqz exute a corpibus neqz in corpibus manentes habent vsum

Ministeriuz hoīm ⁊ angeloꝝ drñt

formandi sermonē intelligibilē intelligibiliter: quia ipse non ministrāt spūaliter. prelatus enim ministrat sensibiliter inferiori: et aīa prelati aīabus subditorū mistrat sensibilit. sed intelligibile ministeriū tātūmō

Ad rōnem

est āgeloꝝ. Q obicit q spūalius opus faciūt. dicēdū est q est verū in alia ordinatiōe: scz qū loquūtur cum

Ad aliud d xp̄o.

deo. et sic non habet locū obiectio. Q obicit de xp̄o dicendū q ip̄e dñs iesus christus inq̄tū deus habet ptātem tradēdi illuīationes suas ⁊ intelligibiliter ⁊ aliter sm q bñplacet ei. sed ip̄e inq̄tū hō non habet aliud gen⁹ loq̄le q̄ ceteri hoīes: qđ est glīa/honor/ ⁊ dignitas maxīa hoīs. qz ip̄e dñs cōtēt⁹ est loq̄la eoꝝ.

Ad aliđ dr sū p̄iudicio

Ad aliđ est dicendū q sicut supradiximus ⁊ sine preiudicio melioris sentētie replicam⁹ q penes loq̄las ⁊ linguas est diuersitas sm speciem inter p̄dicta. Et a potestatibus a quibus sūt locutiōes hmōi sumunt differētie specifice. hoc tñ saluo q presumptio temeraria videtur conari differentiam specificam vniuscuiqz

Difficilimū est naturas reꝝ cognoscere.

assignare: cum hoc sit difficillimū et conatus hūanos excedēs: cum vnius alicuius rei minime vt festuce non posset forsitan homo ppriā naturā inuenire. Q aūt obicit de cessatiōe linguarū: intelligēdū est de vsibus

Ad vltimū

eaꝝ pñtibus. Ad vltimū dicimus q sicut sermo sensibilis siue sonus ē qualitas sensibilis auditu corpeo pceptibilis: sic sermo intelligibilis ē qualitas intel-

De loco angeli.

ligibilis auditu interiori pceptibilis. De angelo aūt dicimus q locus eius nō est p modū pūcti: sz determinat per eius opationē et sm maiorē maior. sm q puincie vł ciuitati deputatus est vel psone. ⁊c. et sic

ꝯ dicta ar.

hmōi locus spūalis ē ⁊ intelligibilis. Circa predicta obicit q oīs loq̄la format per aliqua instrumēta. sed angelus nō hz instrumēta quibus loq̄lā suā formet. non enim est pfectio corpis organici. i. instrumētalis

Solutio.

sicut aīa: igitur neqz loq̄lā habere dicēdus est. Rñsio est q non oīs loquela habet formari per instrumētū corpeū: sed illa sola q̄ corpalis ē format corpalibus instrumētis. que aūt spūalis est vt angelica spūaliter

Ar de loq̄la epulonis

format: neqz indiget organo corpali. Obicit autē de hoc qđ dicit. Luce. 16. q diues epulo qui sepult⁹ est in inferno loq̄bat ad abrahā petens guttam aque ad refrigeriū lingue sue. cum enī anima eius eēt exuta a corpe quō loquebat: cum non haberet instrumēta

Prima pbatio.

corpalia quibus vocē foraret? Uñ corpalis nō videt esse hmōi locutio: neqz spūalis. tum qz aīa exuta non

Secunda.

habet talē modū loq̄ndi. tum qz etiā per hūc modū non posset loqui cum abraham. quia sicut ip̄se testat

Videt q nō habebat linguam.

magnū chaos erat diuidens eos. Ex hoc eodem non videt veꝝ fuisse q linguā haberet. quid est ḡ qđ dicit dñs ip̄z cruciari in ligua: ⁊ ideo ad refrigeriū lingue

Ad primū.

petere aquam? Respōsio est ad primū q sicut angeli interdū assumūt corpa quib⁹ aliquas actiōes exercēt ad instructionē hoīm: sic ⁊ aīe in corpibus assumptis

Loq̄bat ille corpalit.

possunt aliqđ opus exercere quo erudiamur. sic aūt fuit in aīa diuitis: vnde ipa loq̄bat in voce corporali

Ad scđm.

corpaliter forata. Ad scđz siliter dicimus q sicut hō exterior habet suos sensus: siliter hō interior habet suos. potētia enī videndi corpali visu visus est aīme. prima dico potētia proxīa ⁊ remota. proxīa autē potentia q̄ est ī organo vidēdi visus corpalis ē. Siliter intellige de alijs sensibus. Quō aūt anima cruciet in igne materiali et patiat ab eo habes determinatū in quarto libro in questione de igne purgatorio. Dictū

Pʒ quõ angeli ⁊ aie loquuntur

est quõ angeli ⁊ anime sibijnuicē loquūtur.deo autē loquūtur aie non exponēdo aut enūciādo:sʒ petēdo ⁊ confitēdo.Quõ enim maligni spūs deo loquūtur/ ⁊ deus eis:exponit greg.in glo.sup Job in pncipio.

Quattuor mōis de⁹ loqr diabolo

Loquit enī deus diabolo quattuor mōis.vias eius reprehēdendo.i.rephēsibiles esse ostēdendo.bonoꝝ iusticiā indicando.tēptare pmittēdo.tēptatiōis eius impetū ꝯpescēdo.Que quattuor notant in illo vbo

Grego.sup illo: vñ venis sathan.

Vñ venis sathan.nūqd cōsiderasti seruū meū iob.⁊c.

Tertia q̄stio principalis huius capituli.

Dictū est ꝙ adam non voluit eē sicut deus:sicut eua ⁊ angelus.restat inuestigare de peccato ade vtrū fuit maius peccato eue.an econuerso.postea de causa pcti ade.

Af ꝙ sic

Videt ꝙ peccatū ade maius fuit pctō eue.qꝛ adam peccauit ex certa sciā.nō enī excecatus fuit per pctm̄ qđ ante fecisset:qꝛ nullū pctm̄ fecerat. eua aūt iam excecata erat per pctm̄ supbie.Sʒ dicit hiero.Ubi maius ē donū scie:ibi trāsgressor maiori subiacet culpe.igit adā magis peccauit ꝙ̄ eua.Quo

In oppoᵐ

cōcesso.cōtra.Eua peccauit sciēs ⁊ prudēs.qđ patet. quia sic ⁊ non aliter pmisit deus eam tēptari:vt ante oculos eue poneret diabolus inhibitionē dñi dicēs.

Secundo.

Quare ꝓhibuit vobis de⁹.⁊c. Itē peccauit ex supbia:adam vo eo ꝙ noluit cōtristari vxorē suā.igitur

Solutio.

magis peccauit eua ꝙ̄ adam.Qđ cōcedimus.Oībus enim circūstantijs aggrauātibus peccatum ade preponderat hoc ꝙ eua peccauit ex tanta superbia:quia voluit esse sicut deus.

Prima questio incidens.

Af ꝙ peccauit ex ignorantia.

Postmodū querit de causa pcti ade.⁊ videtur ꝙ fuit eius causa ignorantia.quia dt aug.ꝙ adam inexpertus diuīe seueritatis iusticiā:credidit veniale

Augustin⁹

quod erat mortale.Qđ si dicat.ꝯtra.Ista ignorātia

In oppoᵐ

aut fuit culpa:aut pena.quoꝝ neutrū.quia seqret ꝙ aut comestio pomi nō fuisset eius primū pctm̄:aut ꝙ

Af ꝙ ille error fuit peccatum.

pena precessisset pctm̄.Sed ꝙ fuit culpa videt p hoc ꝙ hmōi ignorātia fuit error in moribus.sicut si aliqs nō crederet fornicationē esse pctm̄:erraret in morib⁹ ⁊ peccaret mortaliter.ergo adam ignorādo illud eē mortale vel credēdo veniale peccauit mortalit. Itē

Iterum af ꝙ peccauit ex igrātia.

aliter videt posse ꝓbari ꝙ causa pcti eius fuit ignorantia.ex hoc enim peccauit ꝙ non cōtulit.vñ quedā ignorantia actualis fuisse videt causa eius pcti.quod

Solutō doctoris.

cōcedimus.Sed illa ignorantia nō fuit nec culpa nec pena:qꝛ ē pura negatio ⁊ defect⁹ de nūero defectuū.

Dionysius

de quibus dicit btūs dionysi⁹ ꝙ malū est ex infinitis defectib⁹.similiter ista ignorantia qua nesciuit pctm̄ qđ cōmisit ita grauiter puniēdū sicut fuit punitū.ꝓpter qđ dicit aug.ꝙ ⁊ illud pctm̄ veniale esse credidit.nō

Sic soluit primū.

quin sciret illud esse mortale:sed qꝛ cito se adepturū de illo veniā ⁊ indulgentiā estimauit.nec culpa neqꝫ

Ad scđm.

pena fuit.et sic soluit primū. Ad scđʒ dicimus ꝙ illa non collatio actualis nō debet dici fuisse ignorātia q̄ sit culpa:qꝛ igrātia q̄ est culpa dicit habitū.⁊ pterea talis ignorantia est ex hoc ꝙ nescimus aliqđ qđ scire

Igrātia illa non fuit culpa nec pēa

tenemur.qualis nō fuit in eo. Pena similiter non fuit. quia neqꝫ pena torquēs:nec pena damni.quia nichil ademit nichil abstulit.

Secūda questio incidens.

Af ꝙ non.

Post querit vtrum pctm̄ ade fuit ex libidine.Et videt ꝙ non.imo ex quadā cōpassiōe ⁊ pietate: vt vxori morem gereret:vt eam non cōtristaret.Qđ

In oppoᵐ videt aug.

si sic.ḡ nō omne pctm̄ est ex libidine.qđ est ꝯtra aug. in libro de li.ar.vbi dt ipe ꝙ omne pctm̄ ex libidine. Obicit glō sup illud ps.Incensa igni ⁊ suffossa.⁊c.q̄ dicit ꝙ omne pctm̄ est ex timore male humiliāte:vel ex cupiditate male inflāmante.igitur nō omne pctm̄

Soluit augustinus

ex cupiditate:ḡ nec ex libidine. Et ipse soluit ꝙ omne peccatū est ex libidine siue ex cupiditate mediate vel imediate.tamen qđdā pctm̄ est imediate ex timore: qđdam aūt mediate. Sʒ illud qđ est ex timore imediate:ē etiā ex cupiditate mediate.quia timor est ex cupiditate. Similiter pctm̄ ade siue mediate siue ime-

pctm̄ ex duplici libidie

diate fuit ex libidine.fuit autē ibi duplex libido.vna qua nimis dilexit vxorem ⁊ eius delicias.altera qua

In muliere duplex libido.

comedit pomum vetitū.Similiter ⁊ in pctō eue duplex fuit libido.vna in appetēdo eē sicut deus.alia in appetēdo esuꝫ ligni vetiti.Vidit inqt lignū mulier.⁊c.

Tertia questio incidens.

Af ꝙ sic.

Consequēter q̄rit vtrum pctm̄ ade fuit in spiritū sctm̄.Et videtur ꝙ sic.quia adam nō peccauit in patrem:qꝛ nō peccauit ex infirmitate.Nec in filiū.nō enī peccauit ex ignorātia:sed ex certa sciā.ḡ peccauit

Secundo

in spiritū sctm̄. Item quātitati pene rñdet quātitas culpe.sed nullū peccatū a deo fuit punitum tm̄:q̄tū pctm̄ ade.ergo peccatū ade fuit maximū.sed peccatū in spiritū sctm̄ est maximū pctōꝝ:ergo pctm̄ ade fuit

In oppoᵐ

pctm̄ in spiritū sctm̄.Cōtra.Nec fuit desperatio:neqꝫ presumptio/nec finalis impenitētia:nec impugnatio gratie/nec impugnatio vitatis agnite.igitur nō fuit

Solutio.

pctm̄ in spm̄ sctm̄.Qđ cōcedimus.

Ad primū.

Ad primū dicētes ꝙ hec diuisio pctōꝝ.aliud in patrē:aliđ in filiū:aliud

Illa disio pcti est insufficiens.

in spiritū sctm̄.non diuidit pctm̄ sufficiēter.non enim omne pctm̄ est in patrē/vel filium/vel spiritū sctm̄:vt est mendaciū quod fit q̄n aliqs mētit ex certa sciētia.

Ad scđm.

Ad hoc qđ querit siue obicit ꝙ quātitati pene rñdet quātitas culpe.dicendū ꝙ hoc veꝝ est de pena illata p diffinitiuā sniam siue de pena post mortē.⁊ non est veꝝ de pena tpali.q̄nqꝫ enī deus tpalit magis punit minus pctm̄ ꝙ̄ magnū.sm ꝙ magis videt expedire. Pctm̄ ḡ ade punitū est tpaliter plusꝙ̄ alia:duabus

Prīa cā q̄re pctʒ plus punit tpalr

de causis.Prīa est status.decens enim est vt in statu nostre miserie magis abūdet effectus misericordie:ꝙ̄ in statu ade qui erat in delicijs paradisi.In hoīe enī sm istius miserie statū sunt sagitte dñi.⁊ ita multum

Scđa cā.

pene secū portat.Alia cā est gn̄alis hoīm instructio. vnde p hoc ꝙ dñs tm̄ puniuit peccatū ade:instruere voluit quēlibet hoīem a principio mundi vsqꝫ in finē q̄tū habet odio peccatum.vt sic homo cesset a pctō.

Quarta q̄stio principalis huius capituli.

Af ꝙ sic p augustinū.

Ultimo q̄rit vtrū adam potuit peccare venialr in primo statu.Et videtur ꝙ sic.qꝛ dicit aug.ꝙ pctm̄ adeo voluntarium est ꝙ si nō est volūtariū non est pctm̄.Nichil aūt in ptāte nr̄a ita est sicut volūtas.

Augustin⁹ Bernard⁹.

sicut ipe aug.dicit. Et bern̄.dt.Uoluntas est motus animi liber sui.Sʒ primus motus ē volūtarius:igit est in volūtate hois:igitur est in potestate hois.⁊ est pctm̄ veniale cum est illicitū.igitur in ptāte hois est peccare venialiter p primos motus.sed eandē ptātē quā habet homo in hoc statu habuit adam in primo statu.igit in primo statu adam potuit peccare venia-

In oppoᵐ

liter.Cōtra.pctm̄ veniale est ex fomite:sed adam nō habebat fomitē:ergo nō poterat peccare venialiter.

Secundo.

Item infirmitas carnis facit ꝙ peccatū sit veīale.sed adam non habebat infirmitatē carnis:ḡ non poterat

Tertio.

peccare venialit. Item nōdū versatū erat stratū eius in infirmitate eius: ergo nōdū erāt inordinate vires eius in ipo.igitur nondum poterant cōcupiscibilis ⁊ irascibilis mouere ipm ante cōsensum rōnis.sed hoc est pctm̄ veniale:scʒ cum cōcupiscibilis vel irascibilis

Opio multorum.

mouet hoiem in illicitū ante consensum rōnis:ḡ non poterat peccare venialiter.qđ cōcedunt multi.Sed

ꝯ hāc videt esse augu.

ꝯtra.Dicit aug.sup illud apl̄i Lignū/fenū/stipula.ꝙ quidā diligunt vxores ⁊ filios plus debito:tm̄ minus ꝙ̄ deum.⁊ hi venialiter peccāt.alij plusꝙ̄ deum:⁊ hi mortaliter peccāt.Sʒ adam plus debito poterat diligere vxorē ⁊ filios:et tm̄ citra deum.igitur poterat

Opinio doctoris.

peccare venialiter. Qđ cōcedim⁹ dicētes ꝙ duobus

Duob⁹ modis cōmittitur veniale

modis cōtingit cōmitti peccatū veniale. prio mō cū ꝓcedit ex fomite siue ex volūtate coacta:vt ē videre in prio motu qui est pctm̄ veniale.est enī volūtarius a volūtate coacta:et est volūtarius quia volēte rōne surgit.Et talis motus non poterat ꝓcedere vel sur-

Adā potuit prio peccare venialr

gere in adam in primo statu.vñ non poterat peccare venialiter hac via.poterat autē peccare venialiter in diligēdo vxorē vel filios plus debito:tm̄ citra deum

Falsa figure dictiōis.

sicut ꝓbatū est.vñ et tale veniale est cōsensus siue ex cōsensu.Vñ in argumēto illo ē figura dictiōis.Eādē potestatē quā habet homo mō habuit adam in prio statu.sed hō mō potest peccare venialiter:igit adam poterat peccare venialiter.Etsi enī eādem potestatē habuit quam hō modo habet.nō tamen oīno talem quia magis liberam habebat ꝙ̄ mō habeat homo.

In hoc tractatu tria principaliter querūtur sm ꝙ sunt tria capitula.

Dicto de lapsu pmi hois ⁊ eius peccato:ꝯn̄s est dicere de alijs pctīs.quoꝝ qꝛ liberum arbitriū est origo:primo dicēdū est de illo.deinde de pctīs in

In prio capitulo q̄rūt quinqꝫ.

generali.tertio de peccatis in speciali.De libero arbitrio quinqꝫ sunt inquirenda.primū:cum se habeat ad bonū et ad malū:quare potius dicatur bonum ꝙ̄ malum.scđm:de eēntia ⁊ eius diffinitiōe.tertium:de libertate eius.quartū:de ptāte.quintū:si supior ps

Af primo.

rōis possit peccare. Circa primū sic.Liberū arbitriū eque se habet ad malū ⁊ ad bonum.ḡ qua rōne dicit bonū:debet dici malū.imo oñdit ꝙ magis se habet ad malū.nam sine aliquo operante vel cooperāte se

Secundo.

habet ad illud.ad bonum aūt non sic.Item pronius est ad malū et facilius inclinat ad illud.Proni enim

Tertio.

sunt sensus hois ab adolescētia in malū. Item li.ar. est principiū primū mali:non aūt boni.Ex his aūt pʒ ꝙ magis se hʒ ad malū ꝙ̄ ad bonū.et inde vt prius.

In oppoᵐ

Sed ꝙ magis se habeat ad bonū ostendit per hoc ꝙ naturaliter est ad ipʒ.nam ad illud datū est.Qđ aūt natura tale est magis est tale ꝙ̄ qđ non natura tale.

Secundo.

Item eēntialit creatum est ad bonum.q̄m eius finis bonus est ad quē creatus est.igitur magis se habet

Solutio.

ad bonū ꝙ̄ ad malū. Et hoc cōcedimus q̄m ad bene vtendū datū est:tm̄ contingit ipo abuti.sicut patet in cultro.⁊ in hoc est ei laus ꝙ pōt decliare in malū: q̄n nō declinat.Meliores enī iudicauit de⁹ seruos suos: si ei liberaliter deseruirēt.et ex hoc etiam erit qđdā gaudiū electis ꝙ potuerūt trāsgredi et nō sunt trāsgressi.sicut gaudētius cōedit qui simbolū apposuit.

Ad primū.

Ad primū obiectum dicimus ꝙ non se habet liberū arbitriū ad malū magis ꝙ̄ ad bonū.qꝛ licet sine aliquo cooperāte se habeat ad illud:non tm̄ sine aliquo deoperāte.Mali enī nō est cā operās sed deoperās.

Augustin⁹

sicut dt aug.Mali non est causa efficiēs sed deficiēs. quia malū nō est effectio sed defectio.nō effectus sed defectus.imo ex infinitis defectibus creat sicut dicit btūs dionysius.Quia ḡ ex infinitis causis est malū: ideo facilius se hʒ ad illud lib.ar.non tm̄ magis.sicut facilius est destruere ꝙ̄ cōstruere.non tm̄ causa agens magis se habet ad destruendum ꝙ̄ ad cōstruendū scʒ opifex. Ex predictꝭ patet solutio ad vltimū.qꝛ li.ar. nō est primū ⁊ ꝓximū principiū mali:imo p defectū.

Scđa questio huius capituli.

Secūdo q̄rit quid sit liberū arbitriū.Et dt aug. Liberū arbitriū est facultas volūtatis et rōnis qua bonū eligit gr̄a assistente.malū vo gr̄a desistēte. Cū ergo duos habeat actus scʒ velle ⁊ discernere:et diuersitas potentiaꝝ dinosci habeat penes varietatē

Opinio aliquorum ꝯ quam af.

actuū:videt aliquibus ꝙ neqꝫ sit ratio neqꝫ volūtas: sed potētia mixta ex his.Sʒ eodē mō possent dicere ꝙ ex illis tribus fit quarta.⁊ sic ī infinitū.Quia ḡ nō possunt assignare actū illius potētie quā sic fingunt:

Alia opio. ꝯ hoc est damascenus

ideo dicunt alij ꝙ liberū arbitriū est quarta potētia preter anime vires:⁊ est potētia eligēdi.Sed cōtra. dicit damas.Liberū arbitriū libere cōsiliat:inquirit: iudicat:vult.Iudicare aūt rōnis est.igitur li.ar.non

Secundo.

est aliđ ꝙ̄ ratio.Preterea.Actus eligēdi est de necessitate annexus his actibus vnde est vna ⁊ eadē potētia.potentie enī diuersificant per actus tanꝙ̄ p fines ad quos sunt.quia essentia potētie nichil aliud est ꝙ̄

Tertio.

habitudo qua se habet ad talē actum. Item eligere aut est appetere consiliatū:aut est cōsentire in illud. Sʒ vtrūlibet dicat sequitur li.ar.qđ tu ponis eē potentiam eligēdi non erit potētia preter cōcupiscibilē

Opinio doctoris.

aut rōnabilē ad quas ptinent dicti actus.Dicimus ḡ ꝙ li.ar.idē est ꝙ ratio:⁊ est potētia eligēdi.Eligere aūt est cōsentire in alterū deliberatoꝝ vel cōsiliatoꝝ. Et ideo subtilissime dt aug.Li.ar.ē facultas vo.⁊c. Ratio enī ponitur pro discretiōe:voluntas pro inclinatione in alterū.Ex diffinitione predicta quā ponit aug.de li.ar.scilʒ ꝙ liberū arbitriū est facultas volū-

Liberū arbitriū videt cōphēdere oēm vī aīe.

tatis ⁊ rōnis.⁊ ex hoc ꝙ ipse dt in libro de li.ar.Liberū arbitriū est volūtas libera. videt ꝙ li.ar.comprehēdat oēm vim aīe.Nam in omni vi est habitus volūtarius qđ est virtus.sicut patet per glosam sup illud geñ.Fluui⁹ egrediebat de loco voluptatis.vbi dicitur ꝙ iusticia circuit oēs vires.Et sicut patet per euāgeliū sup illū locū Simile ē regnū celoꝝ.⁊c.vbi dt

Grego.sup euāgeliū.

gregori⁹ ꝙ in rōne est prudētia.⁊c.Item qꝛ ꝯsiliari/ inqrere/discernere/velle/eligere:eiusdē sunt coordinationis ⁊ cōnexionis:eiusdem sunt potētie scʒ li.ar. Sʒ appetere eiusdē est cōnexionis.nam appetere de necessitate sequit eligere.qꝛ si qđ eligitur:appetit.ḡ appetitus est li.ar.sed appetitus est in qualibet vi.ḡ

ꝯ dicta af.

in qualibet vi est li.ar. Sed videt ꝙ sola ꝯcupiscētia sit li.ar.quia in ea est caritas penes quam est primū

Aliter af

meritū.Sʒ ꝙ sola ratio sit li.ar.habet p hoc ꝙ ratio est optimū in aīa ⁊ imperatissimū.qꝛ est rex in regno anime ⁊ qꝛ est vir.⁊ preterea quia volūtas q̄ est in solo

Opinio doctoris.

libero arbitrio est in sola rōne.Et hoc cōcedimus ꝙ illud in quo est primū meritum vel demeritū:illđ in quo solo est volūtas liberrima est liberum arbitriū. et hec est sola rō:quia eius volūtati debēt obediētiā volūtates ceterarū viriū.Per hoc patet solutio ad

Ad tertiū. duas glosas. Ad tertiū dicendum ꝙ appetere nō est
eiusdē cōnexionis cum eligere.qr appetere potest eē
sine eligere.vt patet in pmo motu in q̃ est appetitus:
nulla tñ electio.tñ qr eligere dignius est ꝙ̃ appetere
et se habet ad illud sicut imperās ad imperatū.quia
prius est cōsentire in alterum deliberatorum vt fiat:
postmodum sequitur appetere.

¶ Potest q̃ri incidētaliter.an in libero
arbitrio sit meritum vel demeritum.

Dictū est ꝙ eligere est motus li.ar.sed cum fm
aliam diffinitionē dicat li.ar.liberū de volūtate
iudiciū.iudiciū aūt idem est ꝙ discretio faciēdi a non
Ar ꝙ nō p faciēdo.q̃ discretio nō est meritoria aut dmeritoria.
bernardū. Nam vt ait Berñ.discretio non tam est virtus ꝙ̃ au-
riga vtutū.videt ꝙ in li.ar.nō sit meritū aut deme-
Secundo. ritū.Preterea.Cum hmōi discretio faciendorū a non
faciēdis regat per supius aliqđ scꝫ per synderesim q̃
legit in pma vitate:videt ꝙ huiusmōi discretio siue
potētia a qua ē nō sit imperātissima:sed habet aliqđ
imperans super se.et ita li.ar.non est id in aīa qđ est
Solutio. liberrimū.qđ est ꝯtra predicta.Rñdeo ꝙ est iudiciū
duplex ē iu duplex.Unū est iudiciū quo iudicat quis q̃d faciēdū:
dicium quid nō.et hoc est iudiciū mere discretiōis penes qđ
nullū est meritū aut demeritū.sicut ꝓbatū est supra.
et hoc per viam iuris naturalis:quia per viam fidei
vel intellectus doni bene potest eē meritoriū.Alterꝝ
est iudiciū quo q̃s sciēs p deliberationē ꝛ collationē
aliquoꝝ quid faciendū quid nō:ꝛ diffinit ꝛ sententiat
primū opꝰ ꝛ imperat vt hoc fiat:illđ nō.Et hoc est primū opus
vtutꝭ q̃d ē. vtutis post opus nature.ꝛ tale iudiciū est meritoriū
vel demeritoriū.et tale iudiciū est actus potētie eli-
aristoteles gendi q̃ est liberum arbitriū.Licet enī dicat ethicus
ꝙ eligere ē appetitus cōsiliati:quia eius cōsideratio
nō est nisi circa vtutes politicas quaꝝ opera sunt ab
Thelogus appetitu interiori:tñ theologus qui acutiꝰ et subli-
mius loquit dt ꝙ eligere est cōsentire in alterū deli-
beratorū vt fiat.nō enī solas politicas attēdit theo-
Ad primū. logus:imo opa theologicarū dicit oriri a libero ar-
Ad scdm. bitrio.per hoc patet solutio ad primū. Ad scdm di-
cendū ꝙ li.ar.id est discretio liberi arbitrij hꝫ aliq̃d
superius nō imperās sed consulens.nam li.ar.est ita
imperās ꝙ non imperatū.Ex his palā est quō sit illa
diffinitio intelligēda li.ar.quā ponit aug.Liberum
arbitriū est facultas volūtatis ꝛ rōnis.i.liberū arbi-
triū est facilis potentia.i.potētia facile volendi id in
qđ est cōsensus ex deliberatiōe et discretiōe p̄habita.
Correlariū Ex dictis etiā insinuat ꝙ liberū ar.aliud est in eēntia
Opinio ali ꝙ̃ cōcupiscibilis aut irascibilis. Sunt tñ qui dicūt ꝙ
quorum idem sunt in eēntia et ꝙ aīa est sua potētia.innitētes
Dictū aug. illi auctoritati aug.ꝙ meōria/intelligētia/ꝛ volūtas
nō sunt tres vite sed vna vita:nō sunt tres essentie sed
vna eēntia.Dicūt etiā ꝙ si potentia ratiocinādi esset
naturalis potētia aīe de gñe qualitatꝭ eēt ei accidēs:
neqꝫ p eam differret aīa rōnalis ab aīa irrōnali.vnde
neqꝫ aīalia rōnalia neqꝫ irrōnalia specie differrent.qđ
est absurdū dicere.Sꝫ cōtra eos est ꝙ solus deus est
bonus p eēntiā:ꝙ solus deus est sua bonitas.igitur
solus deus est potens per essentiā:igitur solus deus
est sua potētia.Propter hāc rōem ꝛ alias q̃ supius
Exponit di inducte sunt ad hoc vbi de hoc eodē disputatū est in
ctū augu. capitulo scꝫ de differentia aīe rōnalis ad angelū.dici-
mus ꝙ nō est idem aīa ꝙ sua potentia.et auctoritatē
aug.sic exponimus.sunt vna essentia.i.vni eēntie sūt
cōplementū conferentia.i.per eas attingit anima sue
pfectioni.ad hoc enī creata est vt fruat deo.quod nō
potest nisi p potentiā cognoscēdi ꝛ diligēdi.Ad aliđ Ad aliud.
dicimus ꝙ substantiale est quod cōfert esse ex quadā
cōpositiōe.Cōpositio autē q̃dā est phisica ex materia Duplex cō
ꝛ forma.quedam aūt logica ex gñe ꝛ substātialibus positio.
differētijs.Scdꝫ hmōi cōpositionē dicere ē ꝙ aliqua
que sunt accidētia.i.de alijs gñibus a substātia:sunt
substātiales differētie.dicit enī porphiriꝰ ꝙ differētia
predicat in quale. Adhuc ꝓbat ꝙ li.ar.non sit ratio Iterū ar ꝙ
sic.Alia est potentia cognoscitiua siue apprehensiua li.ar. nō sit
albi ꝛ nigri.alia dulcis ꝛ amari.Igit et eadem rōne: ratio.
alia potētia cogscitiua siue apprehensiua veri ꝛ falsi:
alia boni ꝛ mali.Sꝫ potētia cognoscitiua veri ꝛ falsi
est ratio.potentia cognoscitiua boni ꝛ mali est li.ar.
ergo li.ar.nō est ratio.Ad hoc soluimus.nō est sic. Solutio.
quia intellectus est imago dei.vnde sicut deus oīa
cognoscit:ita intellectꝰ oīa intelligit.sꝫ differēter: qr Quō itelle
deꝰ oīa actu:intellectus autē possibilr.vt intelligibile ctꝰ itelligit
ꝛ ens ꝯuertunt.Intellectus enī quodāmō est oīa:qr oīa.
similitudinē habet cum oībus.Uñ sicut verū ꝛ bonū
idē in eēntia sunt:ita idē intellectus cognoscit ꝛ verū
ꝛ bonū.Non aūt idem ē sensus albi ꝛ nigri:dulcis ꝛ Nullꝰ sēsus
amari.non est enī sensus aliquis vna cōis potētia ad est oīm sen
hoc:sicut intellectus ad oīa.quia sensus est potentia sibilium.
coartata circa aliquā materiā.intellectus aūt ad oēꝫ
materiā se habet rōne predicta. Item alia ē potētia Iterum ar
qua aīma quiescit in bono:alia qua quiescit in vero. ad idem
eadē rōne alia est potētia electiua boni:alia electiua
veri. Sꝫ li.ar.est potētia electiua boni:ratio est po-
tentia electiua veri.igitur li.ar.nō est ratio. Ad hoc Solutio.
dicimus ꝙ eadē est vis q̃ quiescit in vero ꝛ q̃ quiescit
in bono scꝫ intellectus.Aīa enī fm vim cōcupiscibilē
desiderando mouetur vt ipsa fm vim rōnabilē fruat
pria vitate q̃escēdo in eius aspectu.qui inq̃ aspectus
est vita eterna.ꝛ quiescendo in vero quiescit in bono
vbi est cognitio virtutis.Sed si verū est qđ dictū est Iteruꝫ ar.
scꝫ ꝙ eligere est cōsentire in alterum deliberatorū vt
fiat:sequit ꝙ credere non est eligere:quia non est ibi
ꝯsensus vt aliq̃d fiat.Ex hoc aūt sequit vel ꝙ credere
non sit meritoriū:vel ꝙ non sit primo meritū in fide:
vel ꝙ in li.ar.nō sit primo meritum vel demeritum.
Solutio.Cōsensus in alterū deliberatoꝝ vt fiat vo- Solutio.
catur a nobis iudiciū diffinitiuū.ꝛ hmōi iudicium est
in fide.qr ibi est triplex iudiciū.scꝫ ꝙ hoc sit credēdū Iudiciū fi
illud nō:ꝙ hoc credat illud nō:ꝛ ꝙ ita sit ꝛ nō aliter: dei triplex.
et qđlibet istoꝝ ē in q̃libet.quia fides q̃ est in supiori
parte rōnis nō habet cōsiliū vel imperiū nisi a se.i.nō
ab alia vtute q̃ sit prima virtutū nisi tñ a deo.Et qr
fides est in supiori parte rōnis q̃ tāto liberior quāto
a serpente scilꝫ sensualitate abstractior ꝛ remotior ꝛ
minus potēs ab ea trahi.non aūt sic est in virtutibus
actiuis q̃ sunt in inferiori parte rōnis q̃ propinquior
est sensualitati.ꝛ tanto in seruitutem pronior/quāto
magis ab ea trahi potest.ex vbis damasc.qui dicit ꝙ
li.ar.libere iudicat:libere appetit:libere vult:libere
eligit.ꝛ sic de alijs actibus insinuari videtur ꝙ li.ar. volūtas pt
se extēdat ad oēm vim.qr actus p̄dicti nō sunt vnius sumi ꝓ ap-
sꝫ pluriū viriū.et hoc potest ꝯcedi.sed tūc oporteret petitu.
ampliari volūtatis nomen qđ accipit in rōne li.ar.vt
appellaret volūtas appetitus.Silr oporteret di-
cere ꝙ non solū est liberum arbitriū id in quo aīa qđ Li.arb. lar
ab oñi seruitute coactiōis et subtractiōis liberū est: ge sumit
sed omne quod ab omni coactiōe est imune.Silr

oporteret dicere ꝙ nō solū liberum arbitriū est id in
quo pmo est meritū vel demeritū:sed oñe id in quo
siue primo siue nō primo est meritum aut demeritū.
Approbat Sꝫ prior solutio nobis magis placet:cum ꝓprie(vt
magis pri- dictum est)libera volūtas sit in sola ratione.Uñ dicit
mā solutio aristoteles in topicis.peccant qui ponunt voluntatē
nem. esse genus amicitie.qr volūtas est in rōnali.amicitia
in concupiscibili.

¶ Tertia q̃stio principalis huius capituli.

Dicto de liberi arbitrij eēntia ꝛ diffinitiōe:dicē-
dum est de libertate li.ar.Et q̃rit quid sit eius
libertas:vtrū sit priuatio coactiōis vel flexibilitas in
vtrālibet ptē:vel flexibilitas in id qđ vult hñs li.ar.
Ar primo. Si dicat ꝙ sit priuatio coactiōis.fm hoc erit magis
libertas arbitrij in diabolo ꝙ̃ in hoīe scō in via.quia
eius liberū arbitrium nō potest flecti ad bonū:quia
obstinatus est.nec ad malū.deus enī non potest eum
flectere nec cogere ad malū:quia non vult.Scti aūt
in via possunt flecti ad malū.vñ clamāt.qđ nolo hoc
Paulus ago.Nō est autē tanta libertas arbitrij in diabolo ꝙ̃
in sctō homīe:igitur libertas arbitrij nō est priuatio
ꝯ aliā ptez coactionis.Si dicat ꝙ sit flexibilitas in vtrāqꝫ partē.
arguit. fm hoc nō erit li.ar.in sctīs qui sunt in patria:nec in
angelis bonis:nec in malis.quia eoꝝ li.ar.nō potest
ꝯ tertiam si flecti in vtrāqꝫ ptē.Si dicat ꝙ sit flexibilitas in id qđ
militer ar. vult habēs li.ar.fm hoc iterꝝ.maior erit libertas ar-
bitrij in demonibus ꝙ̃ in sctīs.qr libertas arbitrij in
demonibus non potest flecti nisi in id qđ volūt:scꝫ in
malum.Sctōꝝ autē libertas arbitrij potest flecti ad
Psalmista vtrūqꝫ:scꝫ ad bonū ꝛ ad malū. vñ clamāt De necessi-
tatibus meis erue me.ꝛ Quod nolo hoc ago.igitur
libertas arbitrij non est flexibilitas in id qđ vult hñs
Solutio. li.ar.Ad hoc dicendū ꝙ libertas arbitrij est abilitas
Triplex li- eligendi qđ sinderesis dictat.Est aūt triplex notāda
bertas. libertas in li.ar.Gñalis scilꝫ libertas necessitatis siue
Libertas a a necessitate/a peccato/ꝛ a miseria.Libertas a neces-
necessitate sitate duplex est.scilꝫ a necessitate ineuitabilitatis.et
duplex. hec libertas nō est in diabolo:qr ineuitabilit peccat.
Et a necessitate coactiōis extrīsece.et hec est in omni
Libertas a habēte liberū arbitriū.Libertas a peccato.ꝛ hec est
pctō magna libertas.quia qui facit pctm̄:seruus est pcti.
ꝛ alibi.Miseros pplōs facit peccatū.Et hec libertas
tantūmodo est in bonis hoībus quos deus per grāꝫ
liberat.nō vt peccare non possint:sed vt pctm̄ eis nō
Libertas a dñetur.Item est libertas a miseria.et hec est in sctīs
miseria. in patria.qñ creatura liberabit a seruitute corruptio
nis in libertatē adoptionis filioꝝ dei.Tūc enī dicēt.
Laqueus cōtritus est:ꝛ nos liberati sumus.Patet
ergo q̃d sit libertas arbitrij.Ex quo etiam patet q̄re
non diximus ꝙ cum dr li.ar.est facultas volūtatꝭ.ꝛc.
ꝙ facultas hmōi sit abilitas potētie q̃ est li.ar.sed est
ipsa potētia q̃ sic noīat propter abilitatē sibi annexā.
Opinio do Dicimus enim ꝙ hec facilitas siue abilitas potentie
ctoris. libertas p̄dicta est q̃ est sine coactiōe in omni habēte
ꝯ hoc videt liberum arbitrium.Sed ꝯtra.Dicit aug.ꝙ volūtas
esse augu. coacta ē volūtas.igit volūtas potest cogi.igit li.ar.
Secundo potest cogi.Qđ etiā patet p hoc ꝙ multi in p̄mitiua
Solutio. ecclesia coacti sunt negare christū.Solutio.Duplex
Duplex est est coactio.scꝫ sufficiēs:et hec non cadit in voluntatē
coactio neqꝫ in liberū arbitriū.Et coactio inducēs:et hec bñ
cadit in voluntatem ꝛ in li.ar.Et de hac dicit aug.ꝙ
ꝯ superiꝰ di coacta volūtas:volūtas est.Cōtra hec que dicta sunt
cta ar. obicit.Nam si libertas ē flexibilitas ad id qđ dictat
supior ps rōnis:nō videt diabolus libertatē arbitrij
hře.nam flexibilitatē ad bonū nō habet.Si dicas ꝙ
libertatē iudicādi habet et discernēdi.nichil est hoc.
qr iudicare.i.discernere nō est opus potentie eligēdi
que est li.ar.imo potius eligere.Preterea.Hoc dicto Secundo.
sequit ꝙ eque li.ar.est in malis āgelis sicut in bonis
cum hmōi iudiciū equale sit in vtrisqꝫ.nam huiusmōi
iudiciū est a naturali perspicacitate:quā nō amiserūt
cum demones facti sūt.Unde dicit btūs dionysius ꝙ Dionysius
adhuc splēdidissima habēt naturalia.qđ vult hře ex
illo vbo dñi in euāgel.Uidebā sathanā quasi fulgur
de celo.ꝛc.Et ad hoc dicendū ꝙ diabolꝰ flexibilitatē
siue abilitatem aut habitudinē naturalē ad bonū nō
amisit penitus.nam bonū naturale non penitus cor-
rūpitur p pctm̄.Sꝫ re vera illa prōptitudo naturalis
siue potestas adeo lesa est ꝛ vulnerata.adeo extincta
ꝛ sopita ꝛ ligata vinculo pctī ꝛ seruituti pctī addicta
ꝙ licꝫ naturaliter sit ad bonū:non tñ potest effectiue
in aliqđ opus bonū.sicut hō egrotus pedibus gres-
sibilitatē quidē habet:sed tñ in actum gradiēdi non
potest exire.Sed sicut dt aug.de pctō in spiritū sctm̄ Labes pctī
scꝫ ꝙ tanta est labes huius pctī ꝙ existēs in hoc pctō in spm̄sctm̄
non potest subire penitentiā.Qđ sic est intelligēdū:
id ē vix potest.Ita diabolus nō solū vix potest:imo
nullo mō potest bonum aliqđ agere.

¶ Quarta questio principalis huius
capituli cōtinens duas questiones.

Quarto querit de ptāte liberi arbitrij.Hec autē
questio diuidit in duo mēbra.Primū est.vtrū
li.ar.potens sit in opa de gñe bonorū per se sine grā
supaddita naturalibus.Scdm est.vtrum possit ex se
sine gratia in opa meritoria:ꝛ vtrū potētia credendi
sit naturalis.Circa primū duplex est opinio.Quidā Due opio-
enim dicunt ꝙ li.ar.potest in opa de gñe bonoꝝ sine nes ꝯrie.
gratia supaddita naturalibus. Alij dicūt ꝙ non sine
gratia excitāte.et hoc volūt ꝓbare auctoritatibus ꝛ
rōnibus.Auctoritatibus primo.dicit dñs in iohāne. probat illa
Sine me nichil potestis facere.ꝛ in isaia.Oīa opera auctoritate
nr̄a opatꝰ es in nobis dñe.ꝛ aplūs.Non ꝙ sufficiētes dñi.
simꝰ aliquid cogitare ex nobis quasi ex nobis.Et in
trenis.Misericordie dñi est ꝙ non sumus consumpti.
Per hanc vltimā auctoritatē pꝫ ꝙ nec etiā decliare
possumus a malo nisi ex grā:igitur multo magis nō
possumus facere bonū in gñe sine grā.Rōnibus idē
ꝓbare volūt hoc mō.Triplex ē bonū opus:scꝫ bonū Prima rō
opus nature.bonū opus qđ ē de gñe bonoꝝ.ꝛ bonū
opus meritoriū.Sꝫ bonū opus nature habet suam
radicem scꝫ naturā.bonum meritoriū suā scꝫ grām.
g bonū opus qđ est de gñe bonorū habet suā radicē
nō nisi grām excitātem vt videt.et aliđ est quo bonū
in gñe est.aliud quo ē bonū in genere.sed natura est
id quo est:g id quo ē bonū est supra naturā.sed hoc
est grā.igitur li.ar.nō potest in bonū in gñe nisi per
grām. Item homo per pctm̄ spoliatus est gratuitis Scda rō.
ꝛ vulneratus in naturalibus.g vulnerata fuerūt na-
turalia hoīs ꝛ diminuta.sed ante peccatū li.ar.nō se
habuit in ampliorē effectū ꝙ̃ ad opus de gñe bonorū.
ergo post pctm̄ nō potest ex se in opus de gñe bonoꝝ
sine grā.Quo cōcesso.Contra.Liberū arbitriū est ꝛ In oppoᵐ
ad bonū ꝛ etiam datū ad bonū.cum autē est ad malū
in seruitutē redigit.per se aūt sine aliquo supaddito
potest in malū:g per se potest in bonū in gñe. Item Scdo per
dicit aug.Nichil est ita in potestate hoīs sicut volū- augustinū.

tas.ergo velle bonum est in potestate li.ar.ergo et posse
Solutio. bonum tale est in ptāte li.ar. Solutio. Ad pobiecta
meritū est ex tribus. dicimus q opus meritoriū semp est ex tribus.scz ex
li.ar.originalr.ex gr̄a elicitiue et a deo principaliter
mouente. Silr opus de genere bonor̄ qn̄q3 est ex
tribus:scz ex li.ar.originaliter.ex gratia scilz aliqua
vtute informi elicitiue. In paucis eni cōtingit q nō
habeant aliquā gratiā.i.virtutem informē:et ex deo
principaliter mouēte.verūtamen qn̄q3 opus de gn̄e
bonorū est sine omni gr̄a supaddita li.ar.et dicimus
q li.ar.per se sine gratia est potēs in bonū tale.non
Ad tres pmas aucto. tn̄ excluso deo sine quo nichil tale bonū est. Ad hoc
qd dicit Sine me nichil potestis facere.sic dicimus.
pz solutio. sine me operante vel cooperāte.Et bn̄ dicit sine me.
nō sine gr̄a. Et sic patet solutio ad alias obiectiōes.
Ad vltimā ex trenis. Ad hoc aūt qd dicit Misericordie dn̄i est q nō sumus
cōsumpti. Soluimus q in vitate mie dei ē.qz li.ar.
corruptū est vehemēter. Un̄ cum homo appetat na-
turaliter delicias.cū caret veris appetit falsas.et ita
peccat et pctō cōsumeref:nisi diuina mia subueniret.
Ad primā rōnem. Ad hoc aūt quod obicit q bonū nature habet suam
radicem:et bonū meritoriū suam:ergo bonū in genere
suā.cōcedimus q li.ar.est radix et causa boni in gn̄e.
et in hoc patet li.ar.quia li.ar.supra naturam habet
discretionē de se.quia vestit hmōi opus quadā circū-
stantia virtutis vel quibusdam circūstātijs.licet non
Ad aliud oībus possit. Ad hoc aūt qd obicit q bonum in gn̄e
habet quo est scz naturā:ergo id quo est bonū est supra
Duplex natura. naturā.dicimus q duplex ē natura.scz natura aīalis
siue bestialis.et supra hanc est li.ar.quo opus in gn̄e
est bonū.et est natura supra bestialē scz hūana natura
Ad aliud et supra hāc nō est li.ar. Ad hoc aūt qd obicit. Ante
pctm̄ nō poterat li.ar.in ampliorē effectū q in opus
de genere bonorū:ergo cum per pctm̄ sit diminutū mō
nō poterit in tale opus. Dicimus q mō li.ar.in tale
opus potest:sed nō ita de facili sicut an̄ pctm̄ propter
diminutionē naturalis potētie. Dicto q li.ar.potest
in opa de genere bonorū sine gratia:non tn̄ sine deo
Contra ista ar. operātevel cooperāte. Cōtra. Demōstrato aliq ope
de gn̄e bonorū possum vere dicere.deus operaf vel
cooperaf ad hoc vt opus hoc fiat:ergo aliquid inest isti
operi a deo.illud aūt gratis inest vel datū est ei.quia
nullus meruit q deus operetur vel cooperef ad hoc
vt eēt.ergo cū nullū opus de gn̄e bonor̄ possit fieri sine
deo operāte vel cooperāte:nullum opus de genere
bonor̄ potest fieri sine gr̄a.igitur li.ar.non est potēs
Solutio. in opera de genere bonor̄ sine gr̄a. Solutio. Gratia
Gr̄a sumif dupliciter. stricte et large sumitur.fm eni q dictū est q li.ar.pōt
in opa de gn̄e bonorū sine gr̄a.gratia dr ibi habitus
supadditus naturalibus:ex quo habitu potest elici
actus. Scdm aūt q gr̄a large sumif pro omni gratis
dato a deo.bene cōcedimus q li.ar.nō potest in opa
de genere bonor̄ sine gratia. Et hoc vltio mō sumit
beda cōtra iouinianū. gr̄az beda in quodā libello.qd fecit ctra Iouinianū
hereticū.in quo dicit q nichil boni facit hō sine gr̄a.

¶ Scds articulus quarte questionis.

Circa scdz articulum querif.an li.ar.sine gratia
Ar q sic p augustinū. possit in opa meritoria. Quod videf primo per
auctoritatē aug. Posse inqt credere natura est hoīz
credere vero gratia est fideliū.ergo ex solis naturalibus
potest li.ar.in actum credendi formatū.de tali enim
loquif auctoritas.qd apparet p hoc qd subiūctū est.
Credere gr̄a est.et c. Rōibus vo multiplicif deteriari
videf hoc idem.et primo p appositionē circūstātiar̄ Prima rō
quibus pficif et formaf actus meritorius. Nam ipse
actus fm substantiā est in potestate liberi arbitrij et
oēs circūstātie vt videf q ad ipm faciendū meritoriū
requirūtur.vt patet per singulas currenti.si enim in
aliquā potest ex se et in quālibz.quia qua rōne in vnā
et in oēs. Si aūt dicat quis q non.qz hmōi opa supra Euasio:cōtra quā ar.
ipm li.ar.sunt.supra se autē non potest nisi per gr̄am
eleuef.eadē rōne nec in opa de genere bonor̄ potēs
eēt absq3 habitu gr̄e:cū illa sint sup ipm. Et dicimus Solutō ad istud.
q re vera li.ar.nō potest dare actui oīs circūstātias
que ei necesse sunt ad hoc vt sit meritorius.nam etsi
aliquas posset apponere:nō tn̄ oēs.verbi gr̄a. Velle
dare elemosinam gratia cuius danda est:et qn̄ et quō
et quo tpe:potest li.ar.gratia non existēte.sed nondū
est ibi meritū nisi addaf hec circūstātia q̄tum debet.
que prout debet esse circūstātia meriti nō solum per
aduerbiū quātitatis exprimit quātitatē rei date:sed
etiā quantitatē voluntatis.q tanta debet esse in ope
meritorio:quantā nouit eam caritas mēsurare.tāta
eni debet eē volūtas ad hoc q ei nō adequef aliqua
volūtas respectu alicuius tpalis in se. Ad auctoritatē Ad augu.
vero aug.rn̄dēdū est q li.ar.potest credere formatū
per naturalia:sed nō per ea nisi adiūcta gratia. Et q
ita accipiēdum sit aperit aug.sup epistolā ad Ro.in Expō aug.
expositiōe illius vbi apls Gentes naturaliter legem
implent.qd sic exponit.naturaliter.i.per naturā ad-
iutam gratia. Ex his ergo videf q li.ar.potest p naturā Resolutio
in opa meritoria.p naturā tn̄ adiutā per gr̄am. Sed q̄tū ad istū
obicif ctra hoc.qz cecus corpalis non potest videre. articulum.
nec habēs oculos erutos.nec auis sine pēnis volare. Contra ista ar.
neq3 petrus sup mare materiale potuit naturalif vel
ambulare.ergo qui est in mortali nec videre potest cum
sit cecus et habens oculos erutos:nec volare cum sit
sine pēnis:neq3 sup mare spirituale ambulare.ergo
potētia vidēdi spūaliter.i.potētia credēdi nō est na-
turalis. Rn̄deo. Non est sile de ceco corpali et spūali. Solutio.
qz cecus spūalis hz potentiā preparatiuā et opatiuā Assigt tres
ad vidēdū:qz potest facere aliqd quo facto videbit. differētias.
Item habet potentiā operatiuam hmōi.i.potentiā
actiuā ad videndū.quia cum infundif ei gr̄a eliciens
actum vidēdi ab ipsa potētia videndi:nō daf ei noua
potētia videndi. Itē qz possibilitatē habet naturalē
recipiēdi visum. Nullū horū triū reperire est in ceco
materiali. Ad scdm qd obicif q hn̄s oculos erutos Ad scdm.
nō potest videre.distinguendū est q sunt oculi spūa-
les duplices:scilz naturales et gratuiti:sicut et aures.
Oculus spūalis naturalis est ratio.sicut dicit aug.in duplex ocu
libro soliloquiorū.imo ipsa ratio que introducif ibi lus spūalis
loquēs. Ego (inqt) sum in aīa sicut oculus in corpe.
Oculi aūt gratuiti sunt dona gratiar̄. Pctōri potest
diabolus ocłos spūales et gratuitos eruere:quēad-
modū et aures precidere.naturales autē non potest.
Ad tertiū dicimus q auis manēs sine pennis volare Ad tertiū.
non potest:sed que pēnis caret potest eas recipere et
volare. Ad vltimum dicimus q corpus ponderosuz Ad quartū
nō potest per naturam sup aquā ferri:sed anima per
pctm̄ aggrauata naturaliter ē ad hoc vt feraf super
aquas spūales.quia dn̄s sup maria fundauit eam:et
sup flumina preparauit eam. Sic igif patet q li.ar.
potest in opa meritoria naturaliter:non tn̄ sine gr̄a.

Sed videf posse probari q imo.cū ratio sine gr̄a
se leuet non solū sup naturam imo sup diuina.

sicut ratio sabellij q posuit q gignēs gigneret se.qd
est cōtra oēz naturā et cōtra diuina.qz sicut dicit aug.
in libro de trinitate. Nulla res est naturalis aut diui
na q seipam gignat:et sic videf q sine gr̄a oī possit hō
p rationē leuare se supra se et extēdere se ad opa me-
Solutio. ritoria. Solutio. Ad hoc q aliquis credat credulita
te formata opz q abneget semetipm.i. ppriū sensuz
et carnis intellectū in obsequiū christi ad obediendū
deo et prime veritati et q nulli rationi innitaf:sed soli
auctoritati prime veritatis. Et si ei fiat aliqua argu-
mētatio q̄tūcunq3 apparēs in cōtrariū cuius etiā cām
fantasie nō statī pria fronte cognoscat dz eā reputare
Errabat sabellius paralogismū:et qui sic ducif mouef supra se. Sabel-
lius aūt lz leuaret se supra se et ctra se q̄tū ad creditū
non tn̄ q̄tū ad modū credēdi siue q̄tū ad ipm crede-
re:qz ratiocinationi siue fantasie īnitebaf:et fm natu-
Ar ar q li. arbi. possit mereri. rales regulas volebat regulare diuina. Alio mō pōt
pbari q li.ar. possit ex se et per se in opa meritoria.et
hoc ppter propinquitatē verbi ad cor humanū:qz di
Moyses cit moyses in deutero. ppe est verbū in ore tuo ppe
Exponit hoc paulus. est verbū in corde tuo. Et apls exponēs dicit. hoc est
verbū fidei qd predicamus. Aut ergo ppe est appro-
piatione mediata aut imediata. Si imediata: igitur
imediatū est ad cor.ergo cor hūanū pōt illud p se cogno
scere. Sed cognoscere illud verbū est credere articu
los fidei:ergo cor hūanū pōt p se plene credere. Sz ple-
ne credere meritoriū est: ergo per se sine gr̄a pōt i opus
scdo ad idē meritoriū. Hoc idē videf per aliā viam. nam fiat iste
sillogismus. Oē dictū a prima veritate est verū.hoc scz
filiū dei esse hoīem est dictū a prima veritate:igf hoc
est verū. Pria ppositio est p se nota cuilibet. Scda
sumif ex auditu sic ratiocinādo sibi facit ratio plenā
fidē de cōclusione et nō nisi per mediū illius sillogismi.
Mediū aūt illius sillogismi est veritas prima:ergo per
primā veritatē:et ppter primā veritatē credif plena-
rie illi cōclusioni. Sed huius ratiocinationē ex se et per
se pōt facere li.ar.ergo ex se et p se pōt in plenā cognitio
nem siue credulitatē alicuius articuli:et inde vt prius.
In ctrū ar. Contra. Cognitio hmōi est cognitio cclusionis:ergo nō
est vere fidei.qz fides est argumētū nō cōclusio. sicut
Euasio. dicit apls. Si aūt diceref q verbū fidei ppe est cordi
hūano.si nō sic ppe quin aliqd ppius qd est imediatuz
ad ipm loqmur de illo imediato et habebimus idē qd
prius.qz cū nō contingat pcedere in infinitū tandē oc-
Solutio. curret ei aliqd imediatū. Solutio. Verbū fidei ppe
Prima cā. est cordi hūano tribus de causis. Prima est testimoniū
Augustinus sup psalmū scripture legis et pphetar̄. Sicut eni dicit augu.sup
ps. Iudei capsarij siue librarij nr̄i sūt. Sūt eni pueri
Iudei sunt librarij nr̄i. deferētes libros post nos tāq post dn̄os:vt si aliqua
pponātur ab aduersarijs stati afferāt et explicēt vbi
inuenimus testimoniū legis et pphetie. qbus errores
Scda cā. ipugnātiū fidē catholicā elidamus. Scda cā est boni-
tas dei cuius qz est optimus est optima facere et optima
adducere. Ea eni q fides nr̄a pdicat magis incutiūt ti-
morē et inducūt amorē dei q aliqua alia. Un̄ ipa sola
est vera fides:qz fides vera est de his solis q maxime
Tertia cā. sūt talia. Tertia causa. Effectus fidei q multiplex ē vnus
Multiplex effectus fidei est.q fides facit hoīes siles deo. Qui ei credit q deus
dabit sibi vel illi tot et tāta bona diligit ipm sup oīa.
Primus. Silr q credit q oēs sumus frēs et filij dei statim diligit
proximū sicut se.et efficitur iustus et mansuetus et mi-
sericors. Similiter qui credit q corpus suū templū
Secūdus est spūs sancti statim efficitur castus. Alius est effectus
scz opera miraculorūz que solis fidelibus priuilegio
fidei cōcessa sunt. Unde etiā ille alexāder ppter mo-
dicam fidē qua crediderat solū deū hebreor̄ esse ver̄
deū:verbo suo et oratione sua inclusit decē tribus in- Alexāder i
tra caspios montes. Licet ergo tot modis prope sit clusit iude-
verbū dn̄i vt credat cordi humano. tamē dū per hos os.
modos accedit cor humanū vt credat.non est illa cre Fides ifor-
dulitas nisi fidei informis dū adhuc testimonijs et mi mis qd facit
raculor̄ argumētis inheret. Sed vt vere et plene cre
dat necesse habet soli veritati prime pure et nude pe
nitus inherere.nullā certitudinē extrinsecā requiren
do.qd nō potest nisi gratia fidei illustretur:qz anteq
adueniat vera fides pōt adhuc calūpniari hō et hesi-
tare.sed cū ipa aduenit oēm hesitationē et calūpniaz
exterminat et expellit vt nō iam crederent samaritani
testimonio samaritane. Sed dicūt iam nō propter te Ad primū.
credimus et c. Et sic patet solutio ad primū. Ad scdz di Ad scdm.
cimus q sic ratiocinādo potest aliqs adhuc remane-
re in fide informi: qz q prima veritas dicat hoc.i.ille
qui dixit sit prima veritas credet forsitā per aliquid
aliud a prima veritate qd vera fides nō patitur:quia
licet testimonia et miracula potuerūt promouere ad
credulitatē articuli.nō tamen possunt eā afficere:sed
tantūmō vera fides que est argumentū ad articulos.

Alio etiā modo videtur posse pbari ppositū. Iterum ar
Nam absq3 muliere et viro natus est primus hō. ad idem.
absq3 muliere de viro facta est eua:et de viro et de mu
liere ipa posteritas.de muliere sine viro christus hō.
Si liberū arbitriū pōt per naturalia sua capere noti
tiā prime generatiōis qua natus est hō virgo sine viro
et muliere.cur et quartā capere nō poterit naturali-
ter cum ipa non magis repugnet ei.qd si sic est: cum
hoc sit articulus scilicet hoīem natum de virgine.vi-
detur q in credere meritoriū possit li.ar.per se soluz
Preterea cū melior sit hec generatio q altera predi scdo ad idē
ctarum magis videtur q deus qui operator est opti
morum eā fecerit q aliquā illarum: ergo si per se ca
par est q ille a deo facte sunt. multo fortius et illa.
Preterea dei perfecta sunt opera.sicut scriptū est in Tertio.
deuterono. Sed hec generatio ad perfectionē ope- Deuteron.
rum dei requirebatur:necesse ergo erat hanc genera
tionē fieri. Sed contra. Alius fuit nostre liberatiōis In oppositum
modus deo possibilis.vt dicit augustinus. Solutio. Solutio.
Licet capacitas liberi arbitrij ad hoc se extēdere pos
sit q credat hoīem posse nasci de virgine.nō tamē in
illud excellens poterat vt crederet filiū dei de virgi-
ne natum nisi per gratiā eleuantē ipm ad tantam al-
titudinem capiendā. Qd obicitur q hec melior.dici ad obiectū
mus q potuit deus facere multa meliora q fecerat.
sed omnia fecit talia qualia.primo in vniuerso opti-
ma sunt. Sed cum istud filiū dei esse hoīem sit vtilissi Iterum ar
mū toti vniuersitati:quia et angelis qui ipm deside-
rant prospicere: ita scdz q homo hoībus qui procul
dubio idem desiderant. Videtur q necesse fuerit hoc
fieri:et inde vt prius. Item si optimi est optima pro- Ad idem
ducere:et necesse est optimū optima producere. cum
optimū esset filiū dei incarnandū:et ideo creature ra-
tionali vtilissimū. Unde gen̄.xv.in quarta generatio Genesis
ne reuertētur filij tui de captiuitate: necesse ergo fuit vt
filius dei incarnaref. Qd quidā cōcedunt dicentes q Opio aliq-
ex quo peccauit homo necesse fuit filium dei incarna rū ctra quā vi
ri. Sz hoc est cōtra augu.qui dicit q alius fuit modus def augu.
nostre liberatōnis deo possibilis. Sed nullus nostre

Solutio. miserie sanāde cōuenietior. Solutio. Non valet hec
argumētatio. Ab optimo necesse est optimū produ
ci. Incarnatio filij dei optimū est: igit̄ ꝛc. quia sicut
aliquid eo ipo ꝙ fit ex arte artificiosū est ꝛ artificiose
fit. similiter aliq̄d eoipso ꝙ ab optimo fit ꝛ optimū
est et optime fit. Et ideo nō valet hec argumentatio
q2 si istud non fuisset factū: aliud fuisset factū loco ei⁹
qd̄ et optimū ꝛ optime factū esset.

In hoc duodecimo tractatu queruntur tria.

Cum dictū sit ꝙ liber ar. est ratio. Primo queri
tur vtrū ratio peccet. ꝛ precipue vtr ratio supe
rior siue sinderesis peccet. Scd̄o vtr peccet s̄m viam
Arḡ primo ꝙ sic. superiorē. Tertio vtr illa sola peccet. Prīo igr̄ pro
batur ꝙ ipa peccat q̄m ipa est li. ar. in quo est meritū
Secundo. et demeritū. Itē q2 q̄nq errat in credēdo: sed errare
in credēdo est mortale: ḡ ratio aliq̄n peccat mortalit̄
In oppo^m Sed cōtra. dicit aristo. ꝙ intellect⁹ semp est ver⁹. fan
tasia q̄nq vera q̄nq falsa: ḡ in ratione nūq̄ est error.
ergo nec pctm̄. q2 nō pōt esse pctm̄ in ratione nisi erro
Scd̄o per glosam hieronimi. ris. Itē sup ezecchie. vbi loqtur de quattuor aialib⁹
dicit glosa hiero. q2 per hoiem vitulū ꝛ leonē intelli
gunt vis rationalis cōcupiscibilis irascibilis. Preter
hec aūt ꝛ extra hec est quarta vis quā greci sindere
sim vocāt: q̄ scintilla cōsciētie nō fuit extincta in cayn
qua victi voluptatib⁹ vel furore vel interdū ipa rōis
decepti silitudie nos peccare sentim⁹ quā ꝓprie aq̄le
deputāt nō se miscentē cū alijs trib⁹: sed ipa errantia
corrigentē. Hāc quoq precipitari videm⁹ ꝛ amittere
locū suū: vt q̄n homo sine pudore peccat ꝛ dr̄ ei frōs
meretricis facta est tibi noli. ꝛc. Hic est spūs q̄ inter
pellat ꝓ nobis gemitib⁹ inenarrabilibus. Nemo enī
scit ea q̄ sūt in hoie nisi spūs hoīs q̄ est in illo. Ex hac
auctoritate hr̄ ꝙ sinderesis nō admiscet se pcīs alior
Tertio. imo corrigit: ꝛ ita videt̄ ꝙ non peccat. Itē oīs q̄ pec
cat peccat idiscrete ꝛ irrationabiliter: igr̄ oīs qui pec
cat cōtra rationē peccat. igr̄ nullus ex ratione. igit̄ ra
Quarto. tio nō peccat. Itē sensus nūq̄ errat: q2 offert aīe solū
modo suā immutationē sicut imutat̄ a re sensibili ex
trinseca: q2 nō attingit rē nisi scd̄z ꝙ imutat̄ a re sensi
bili. Res aūt sensibilis nō mutat sensū nisi scd̄z dispo
sitionē quā hz: igr̄ sensus nō accipit rē nisi talē qualis
ipa est: ꝛ non renūciat aīe nisi talē qualē accipit. ḡ sen
sus nō renūciat aīe nisi talē rē qualis ipa est s̄m verita
tem. Oīs sensus verus: ḡ cū eadē ratio sit in itellectu
Nō bene dictū aug. et quod seq̄t. oīs intellectus erit verus: q2 oīs intellect⁹ sicut ꝛ sen
sus mutat̄ a rebus. Vn̄ dicit aug. ꝙ ipe res generant
scientiā sui in aīa. si ergo intellect⁹ nūq̄ errat nec ra
Opīo aliq̄rū q̄ ponūt q̄nq potentias aīe. tio peccat. Ad hoc dicūt quidā ꝙ ratio nūq̄ peccat: ꝛ
distinguūt q̄nq potentias aīe. s. sensum/imaginationē
sensualitatē/rationē/ intellectū. Sensus est potentia
qua aīa sentit sensibilia extra se p̄sente materia. Ima
ginatio est vis qua apprehendūtur sensibilia absente
materia. Sēsualitas est vis qua aīa moueri habet ad
appetendū ea que sūt vtilia vel delectabilia corpori.
Ratio est vis qua hz discernere aīa ver ꝛ falsū: bonū
et malū. Intellectus aūt est vis aīe qua pcipit res in
Duo oculi rōnis. corporeas a sensibilib⁹ abstractas. Rōnis aūt duo sunt
oculi: scilicet cognitiōis ꝛ amoris. oculū cognitōis ni
tit̄ auferre imagīatio corrupta p errorē. oculū amoris
nitit̄ eruere p ꝯcupiscentiā sensualitatis. ꝛ dicūt ꝙ si er
ror est in hoie non est ex ratione sed ex imaginatione
sicut prauus amor nō est in ratione sz in sensualitate.

Contra hanc opinionē arguitur.

Sed videt̄ ꝙ in sinderesi est pctm̄: q2 in predicta Primo.
auctoritate dr̄ Hanc interdū precipitari videm⁹
et nō nisi p pctm̄: igr̄ sinderesis q̄nq peccat. Preterea Secundo.
ibid̄ hr̄ ꝙ ei⁹ est corripere alias ꝛ non corrigit q̄n ne
cesse est. s. q̄n alie errant: ḡ obmittēdo peccat. Itē do Tertio.
nū sapiētie quod est supremū inter dona est in supio
ri parte rationis: q2 per ipm̄ cognoscit̄ de⁹: et ipa sita
est in sinderesi: igr̄ meritū in sinderesi: igr̄ ꝛ demeritū
igit̄ ꝛ ipa peccat. Itē fides virt⁹ est ꝛ in superiori pte Quarto.
rationis: q2 per ipaz imediate mouet̄ in deū: igr̄ viciū
ibidē est. q2 cū virtus ꝛ viciū sint cōtraria idē hn̄t su
sceptibile. Itē hieremias. filij mēpheos cōstuprauer Quito per
at te vsq ad v̄ticē. Hoc dr̄ aīe peccātis. ibi glo. greg. hieremiaz.
ꝙ constuprat̄ aīa vsq ad verticē q̄n corrūpit̄ in ea in Glosa gre
tegritas fidei. Sed vertex aīe nichil aliud est q̄ supe gorij.
rior pars rōis siue sinderesis: ḡ corruptio fidei est in
sinderesi: igr̄ ꝛ pctm̄. Itē cui⁹ est apprehēdere eiusdē Sexto.
est cognoscere: ꝛ cui⁹ est cognoscere ei⁹ est iudicare: ḡ
cū intellect⁹ solus habeat cōprehēdere ꝛ cognoscere
insensibilia: solt⁹ intellectus est iudicare de insensibili
nō ergo fantasie. igr̄ si i iudicio itelligibiliū est error
est in itellectu nō in fantasia cū vis inferior nō attigat
ad ea que sūt vis superioris sicut dicit boeti⁹. Sēsus Boetius.
enī nō est potēs de insensibilib⁹ iudicare nec de eis q̄
sunt in fantasia vel imaginatione: igit̄ nec fantasia at
tingit intelligibilia. ḡ nec eor errorē. Error igit̄ ille Error arrij
quē dixit arri⁹ filiū esse minorē p̄re nō fuit in fantasia
sz in itellectu. Et ita ratio siue intellect⁹ peccat. Quo Alia opīo.
rūdā est opinio ꝙ ratio peccat: sz sinderesis nō est ra
tio nec pars rōnis. sz quedā natura in aīa qua aīa ap
petit bonū naturaliter ꝛ reprobat malū. nō p modū
intellect⁹ et volūtatis: sed p modū nature. ꝛ iō in ea
nō est meritū vel demeritū. Cōtra eos ē qd̄ dicit hie ꝯ hanc af.
rony. ꝙ videm⁹ eā multotiēs p̄cipitari: q2 ipa corrigit
alias: i hoc p̄cipue est meritū vel demeritū: ꝛ si corri
git alias est dignior oib⁹ alijs. Et ita dignior ratione
Non ḡ rationale est differentia substātialis hoīs: q̄m
nō nisi a digniori dz res noīari. Preterea q̄d ē ma Secundo.
gis meritoriū q̄ illd̄ qd̄ dicit btūs hiero. Hic ē spūs
qui ꝓ nobis orat gemitib⁹ ienarrabilib⁹: ꝛ quō orat
si nō intelligit vel discernit? Sīlr̄ quō corrigit si non
discernit vel cognoscit. si aūt discernit vel cognoscit
est ratio vel pars rationis. Per hanc solutionē non
mutātur obiectiones q̄bus ꝓbat̄ ꝙ ratio nō peccat.
Solutio. Nobis videt̄ sine preiudicio ꝙ sinderesis ē Solutio si
superior pars rationis: ꝛ ipa aliq̄n peccat. In ea enī ne p̄iudicio
fuit pctm̄ arrij ꝛ sabellij. Sz notādū ꝙ duas hz vias
vnā qua icipit a p̄ma forma ꝛ s̄m ꝙ in ea videt regit Duplex via
se. Cū enī ipa sit vera imago dei i se videt deū in quo sinderesis.
videt verā iusticiā verā mansuetudinē: ꝛ sic de alijs.
Et scd̄m ꝙ dono sapiētie mag⁹ fuerit illustrata ꝑspi
cati⁹ videt pctā in prima forma: ꝛ sic hūiliat se ꝛ cōfor
mare se ei nitit̄. Vidēs enī q̄d faciendū q̄d nō faciēdū
q2 videt ibi oīa q̄ sūt iuris naturalis. scd̄m hāc viam
nūq̄ peccat ratio siue sinderesis: ꝛ si hō hāc viā seq̄re
tur nunq̄ peccaret. Et ideo dicitur penitentibus per
isayam. Redite preuaricatores ad cor vbi potestis vi Isayas.
dere formā summi boni. Et in euangelio dn̄s same In euāg̃lio
ritane. voca viruz tuum. ꝛ in deuterono. qd̄ recitat In deut̃o.
apls̄ ad Ro. ꝓpe est verbū in corde tuo ꝓpe ē in ore Alia via sin
tuo. Habet ratio aliā viam cuz incipit discretionem deresis.

suā a sensibilibus: ꝛ scd̄m hanc viā pōt decipi per ra
tiones sensibiliū apparētes vt arrius volens p ratio
nes naturales eterna metiri. Sideresis ḡ q̄tū ad pri
mā viam sentit nos errare vel cupiditate vel furore
vel ratōnis similitudine deceptos. Cū enī ratio infe
rior per errorē decipit̄ si sinderesis cōsulat primā for
Rō corrigit seipsam. mā statim corrigit inferiorē partē ratōnis. Et dicim⁹
ꝙ ratio corrigit seipaz q̄tū ad diuersas vias. Ad pri
Ad primuz mū dicim⁹ ꝙ intellect⁹ duob⁹ modis accipit̄. q̄nq dr̄
Intellect⁹ capit̄ dupl̄r intellect⁹ cognitio principior in vnaquaq facultate
s̄m ꝙ dicit aristo. ꝙ itellectus est acceptio imediate
ꝓpositionis. et scd̄m hoc intellect⁹ semp est verus in
speculatiuis. Eodē mō sinderesis semp est vera q̄tū
Primo mō nō pt errare ad primā viā in faciendis. q2 sicut in speculatiuis sūt
quedā q̄ per se sunt nota q̄ sunt pura natura specula
tionis. Ita in agēdis sunt q̄dam principia agēdi p se
Alio⁹ capit̄ nota in quib⁹ ius nature cōsistit. Q̄nq dr̄ intellectus
potētia intelligēdi vsualiter. ꝛ hui⁹ est cōferre intelli
gibilia: ꝛ q̄nq vtit̄ apparētibus rōnib⁹: q̄nq existēti
bus: ꝛ sic itellect⁹ q̄nq est verus q̄nq est falsus. sicut
aristoteles dicit aristo. q2 intellect⁹ potēs est fingere multas cō
Fātasia capit̄ tripl̄r. positiones q̄ nō eueniūt in rer natura. Fātasia aūt tri
pliciter accipit̄. q̄nq dr̄ idē ꝙ sensus cōis qd̄ btūs au
Augustin⁹ gustin⁹ vocat sensū interiorē. q̄nq dr̄ ipa imaginatio
Secundo. siue idolū impressum in instrumēto imaginatiōis vel
Tertio. memorie. Tertio modo dr̄ fātasia opinio q̄ acq̄ritur
ex apparētib⁹ ratiōibus: ꝛ ideo q̄nq vera q̄nq falsa.
Pcīz arrij et sabellij. Pctm̄ arrij ꝛ sabellij fuit ex fantasia. i. ex opiniōe fal
sa quā acq̄sluit ex apparētib⁹ rationibus male collo
Ad scd̄m. catis. Ad scd̄o obiectū dicimus ꝙ sinderesis est extra
hoc ꝛ supra hoc q̄tū ad cōtēplationē dei vel scd̄m pri
mā viam ꝛ sup seipsam scd̄m diuersas sui partes: nec
Ad tertiuz intermiscet se alijs scd̄z ꝓpriā viā. Ad tertio obiectū
dicimus ꝙ nō valet. Omē pctm̄ fit cōtra rationē: igit̄
nullū pctm̄ fit a ratione. q̄m scd̄m diuersas vias rōnis
vtrūq ver est. nec ista duo sunt cōtraria esse a ratiōe
et esse cōtra rationē scd̄m diuersas vias q̄ scd̄m vnam
Ad vltimū viā essent cōtraria. Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ viriū
Duplex vis apph̄ēsiua. apprehensiuar quedā sunt apprehēsiue tm̄ ꝛ nō opa
tiue vt sensus/imaginatio. quedā apprehēsiue ꝛ opa
tiue vt ratio ꝛ intellect⁹. q̄ nō tm̄ apprehēdūt sed etiā
cōferūt. ꝛ in collatione pōt decipi aliq̄s lz nō sit dece
ptus in apprehēsione. Vn̄ lz sensus nūq̄ sit falsus qd̄
ꝓprie ꝯtingit in ꝓprio sensato bn̄ se habēte: itellect⁹
tn̄ siue ratio q̄nq decipit̄ in cōferēdo.

Scd̄a questio huius tractatus.

Consequēter q̄ritur an ratio siue li. ar. scd̄m viā
Arḡ ꝙ sic. superiorē peccare possit. Q̄d videt̄: q2 vbicunq
pōt esse collatio pōt esse error. Nam vbi est cōsiliatio
seu deliberatio pōt esse error. Sed in illa supiori via
Secundo. est collatio: igr̄ error hz ibi locum: ḡ pctm̄. Itē in vsu
p̄ncipior cognoscēdi quo ad sūptionē mediij cōtingit
errare: q2 difficile est mediū inuenire: igr̄ ꝛ in vsu p̄nci
pior agēdi cōtingit errare. Sz vsus p̄ncipior agēdi
bene ad superiorē ptinet viā: igr̄ in via superiori pōt
Tertio. occurrere pctm̄. Itē angl̄s viā superiorē tenebat: q2
Quarto. de inferiorib⁹ nō cogitabat ꝛ tn̄ peccauit. Itē q̄ pec
cat in spm̄ sctm̄ cōtra ipa principia bn̄ agendi peccat
q̄ dirigūt viā superiorē. Derogat enī diuine mie de
sperādo: ꝛ diuine iusticie p̄sumendo. ꝛ inde vt prius.
ꝯ aristotelē Et ex hoc etiā apparet falsū esse qd̄ dicit phs ꝙ intel
In oppo^m lectus p̄ncipior sp verus est. E contrario videt̄ ꝙ via
superior nō habeat deuiū vel errorē. dicit enī aug. de Augustin⁹
vera religione. Noli exire foras: ad te redi. int⁹ habi
tat veritas. cuius ducat⁹ cū sit rectissim⁹ ꝛ magisteriū
certissimū. nō videt̄ ꝙ qui sequūtur ipm̄ vel ipaz pec
cent nisi ab ea declinauerint. Item nō videt̄ ꝙ ange Secundo.
lus per viā superiorē incederet cū peccauit. imo pul
critudinis sue respectu ceteror angelor excellētiam
videndo. nec se ad equalitatē cōditoris nō posse per
tingere cōferēdo equalitatē illā appetijt. ꝛ a veritatis
semita declinauit. Solutio. Dicim⁹ ꝙ sinderesis q̄n Solutio.
diu seq̄tur superiorē viā īmunis est ab errore. Nec ē
verū ꝙ vbicunq pōt esse discretio aut collatio possit
esse error: q2 licet in qualibet vi. ꝛc. non tn̄ in quacūq
via ꝛc. aut quocūq ducatu aut quocunq magisterio
Nā dum pergit p viā illā ꝛ sese regulatur p regulas
legis prime ꝛ forme icōmutabili se ꝯformare satagit
et mgr̄o iteri⁹ cōsulēti ꝛ docēti penit⁹ acq̄escit nō pre
cipitat̄. sz aliar viriū errata corrigere cōtendit. Hūc
enī mgr̄m cōsultū naturaliter orāt qui in arte alicui⁹
interrogatōis sūt. q̄ cōsultatio nichil aliud est q̄ q̄dā
premeditatio qua videm⁹ vti respōsuros ad interro
gata. sicut dicit aug. in libro de mgr̄o. ꝛ q̄dā phs ait Augustin⁹
ꝙ nichil aliud est studiū q̄ superne ꝛ interne illustra
tionis expectatio. Per hoc soluit̄ primo quesitum. Pz ad p^m.
Ad scd̄m respondēdū est ꝙ in vsu p̄ncipior agēdi nō Ad scd̄m.
se admiscet error. si cōsideret ꝛ īspiciat sinderesis pri
mā legē ꝛ magisterio ꝓprij magistri se sine difficulta
te submittat. Vn̄ phi veritatis prime cognitionē ha
bētes legi ꝛ doctrine atq magisterio eiusdē se subi
cere recusauert: q2 cū cognouissent deū ꝛc. imo sicut
dicit amos Iudiciū. i. discretionē seu cognitōnē in ab Amos pro
sinthiū. hoc est in amaritudine idolatrie cōuerterunt pheta ꝯtra
et ideo viā illā rectissimā deseruerūt: ꝛ errores varios phos.
incurrerūt. Ad tertio obiectū dicendū est sicut ꝓba Ad tertiū.
tum est ꝙ angelus dū ad sue pulchritudinis specula
tōnē descēdit ꝛ eā nō posse equari p̄me pulchritudini
nō ꝯtulit p equalitatis illi⁹ appetitū a via supiore di
uertit. Ad vltimū respondendū est ꝙ ille q̄ peccat in Ad vltimū
spm̄ sctm̄ temere presumēs de dei mia fantastica ra
tiocinatione seducit̄. Nā ex tēporalitate pcti arguit
solā vltionē tēporalē sibi debere infligi. cū dicat aug. Augustin⁹
ꝙ tpis circunstātia facit vt pctm̄ eternaliter puniatur
Sed circūstātia tpis illi⁹ in quē peccat̄ qui cū sit eter
nus ꝛ iplentib⁹ mādata eterna bona ꝓmittit. trans
gressoribus vero penas cōminat̄ eternas. eoipo dignū
et iustū est vt qui in suo eterno eternū iudicē offende
runt: in ei⁹ eterno eternaliter cruciētur. Q̄ obiectū Ad aliud
est ꝙ ex quo circa p̄ncipia cōtingit errare nō est itelle
ctus p̄ncipior semp verus: respōdēdū est ꝙ itellect⁹
pricipior sp verus est q̄n purus est ꝛ sine admixtione
fantasie. Sed cū fantasmatibus se admiscet de facili Intellect⁹
labit̄ in errorē. sicut q̄dā circa pricipia erraueūt negā mixt⁹ fanta
tes ipa prima principia dicētes ꝙ nō oē totū mai⁹ est sie errat ali
sua parte decepti hac fantasia. Naz hō totū est ꝯstās quando.
ex corpe ꝛ aīa: nō tn̄ est suo corpore maior.

Tertia questio huius tractatus.

Tertio videt̄ posse ostendi ꝙ sola sinderesis pec
cat ꝛ ꝙ eius est omne pctm̄. ꝙ sine ea nō est ali
qd̄ peccatum. Dicit enī augustinus ꝙ optimū est in Arḡ p augu
aīa cui obtēperare opz cetera. Sz cōstat ꝙ sinderesis stinum.
optimū est i aīa: igr̄ cetera dn̄t ei obtēpare oīa. ꝛ hoc

Glosa · *Augustin⁹*

est qđ dicit salomō. Bñdicta terra cui⁹ rex nobilis est vbi dicit glosa. rex.i. ratio. Et idem. ve terre cuius rex puer est. vnde dicit augu. ꝙ ratio siue sinderesis habet primā auctoritatē mouēdi mēbra ad opa exercenda. Si ergo penes sinderesim cōsistit totum regimen ⁊ iperium aīe oīa sunt ei iputanda. igit̃ omne

Secundo.

pctm̄ ei⁹ est aut sine ipa nō fit. Itē ea posita ponit̃ meritum ea circūscripta nō est meritum. qꝛ ea circūscripta nō est cognitio qua circūscripta non est fides aut caritas in qbus est totū meritum: igit̃ penes eā solaꝫ est oē meritum. igit̃ ⁊ oē demeritum. ⁊ indevt prius

Tertio.

Itē malum est auersio a bono incōmutabili: sꝫ hmōi auersio est in sola sinderesi. sicut cōuersio ad incōmutabile bonū in ea sola est: ergo maluꝫ est in ea sola. Sed

In oppoᵐ

ecōtrario ꝓbat̃ ꝙ ipa nunꝙ peccat: qꝛ sicut dicit aug. Optimū est illud ſm qđ debet viuere aīa. Si ergo sinderesis optimū est in aīa ſm eā optime viuit̃: igit̃ scđm eam nunꝙ peccat̃. Si eñ ſm eā peccare contingeret nō ſm eā viuēduꝫ esset neqꝫ ſm eā optime viueretur.

Scđo per augustinū.

Itē dicit aug. ꝙ notio boni ꝑ se ipressa est in aīabus nr̄is ⁊ ꝯstat ꝙ in sinderesi est hmōi ipressio. Ex hoc sequitur ꝙ sinderesis ꝑ se cognoscit bonum ⁊ ꝙ de necessitate cognoscit bonum: ergo ꝑ se et de necessitate appetit illud ⁊ reprobat malū: igit̃ nunꝙ appetit nisi bonum: nunꝙ reprobat nisi malū. imo vt videt̃ naturaliter hoc appetit ⁊ illđ reprobat. igit̃ nunꝙ peccat

Tertio per dionisium.

Hoc idē videtur per illud qđ dicit btūs dionysius in tractatu de malo vbi dicit ꝙ demones eo ꝙ sunt ⁊ ex optimo sunt ⁊ bonum ⁊ optimū cōcupiscunt. ꝓuatōe autē et fuga ⁊ casu a naturalib⁹ bonis mali sunt. Si ergo inꝙtuꝫ sunt ⁊ ex bono sunt bonū appetūt. cum appetit⁹ ille nature sit ⁊ nō voluntat̃. qꝛ si esset voluntatis siue li.ar. pctm̄ esset: qꝛ oīs mot⁹ li.ar. in eis est pctm̄. Sed videt̃ ꝙ sinderesis sit ille appetit⁹. sed ipa semꝑ ⁊ de necessitate sic appetit: qꝛ naturaliter scđm

Opīo aliqꝝ rum.

ꝙ sinderesis siue ſm ꝙ superior pars rōnis. ipa ergo nunꝙ peccat. qđ ꝯcedunt.

Ad primū.

Ad primū dicim⁹ ꝙ ⁊ si sinderesis in regno aīe iperare habeat nō tñ ipa sola. vñ nec ipa sola peccat nec ei soli pctā sunt iputanda.

Ad scđm.

Ad scđm dicēdum ꝙ licet ipa ꝑsente sit merituꝫ. ipa vero absente absit meritū. nō tñ in ipa sola est meritū. Sꝫ cōcludi potuit: ergo in ipa sola est primo meritū qđ qdē

Ad tertiū.

verū est. Ad tertium dicendū ꝙ nō cōuersio ab optio nec ad ipm cōuersio in sola sinderesi est nisi loqris de auersione ⁊ cōuersione imediate q̄ sunt primo in sin-

Ad quartū

deresi. Ad quartū dicendum ꝙ ipa optia est ⁊ in agēdo ⁊ in essendo scđm ꝙ nō egredit̃ terminos superioris vie. Vñ ꝙdiu sic se hꝫ nec ipa peccat neqꝫ scđm ipam

Quō intelligit̃ illa locutio.

peccare ꝯtingit. Q̄ñ eñ dr̄ sinderesis aut ratio aut cōcupiscibilis aut irascibilis peccare ex eo sensu accipiēdum est: qꝛ aīa ipa scđꝫ aliquā haꝝ potētiaꝝ seu viriū

Ad quintū et sextum. · *Intellect⁹ dupl'r specular̃ pncipia*

pctā cōmittit. Ad qntum ⁊ sextū vnica est respōsio vt dicatur ꝙ sicut intellectus principia speculatiōis dupliciter speculatur. s. absolute vel in collatione ad cōclusiones que oriuntur ex eis. Sic ⁊ sinderesis principijs operationis dupliciter vtitur. ⁊ sicut speculatiuus intellectus scđm primū modum penitus imunis est ab errore. Scđꝫ vero alteꝝ de facili labitur in pctm̄ siue errorem. Sic et sinderesis aut ratio dū circa principia agendi versatur scđm vnū modum peccare potest. secundum alterum vero non est possibile ꝙ ipsa peccet.

¶ Primū capitulū huius tractatus.

DIcto de li.ar. cōsequens est dicere de his que a li.ar. ꝓcedunt: vt de actōibus seu bone sint seu male. ⁊ primo de malis que ab ipo imediate ꝓcedūt Sed primo determinādum est de malo in vniuersali vt postmodum ad specialia mala de quib⁹ sigillatim tractāduꝫ est facilior et cōpetētior sit descēsus. Circa malum in vniuersali certificāduꝫ est an sit. qd sit ⁊ vñ

Quicqꝫ modis probat̃ maluꝫ esse.

sit malū: ⁊ de eius natura in genere. Q̄ autē sit malū multiplex est ostēsio. tum ꝑ eius ordinationē. tū ꝑ ei⁹ nocumētum. tū per ei⁹ intētionē. tum ꝑ ei⁹ effectum. tū per ei⁹ cōtrarietatē siue eius oppositionem.

Primū ꝓbat̃ ꝑ aug.

Primo ꝓbatur ꝙ malū est per ei⁹ ordinationē. qꝛ sicut dicit aug. in libro de ordine ꝙ bona ⁊ mala in ordine sunt. Sed quicqd habꝫ ordinē est: igit̃ malū est.

Idē augu.

Itē aug. in euche. Malū bene ordinatum ⁊ suo loco positū eminētius cōmendat bona vt magis placeant bona ⁊ laudabiliora sint dum cōparātur malis. Cum ergo malū habeat ꝓpriū locum ⁊ ꝓprium ordinē: ergo est ens. Preterea malū est bene ordinatū: igit̃ nō est

In oppoᵐ

priuatiuuꝫ ordīs. Querit̃ etiā cui insit ordo iste quo malum est bñ ordinatū. Si eñ inest malo. igit̃ malū est aliquid. Si autē nō inest malo: ergo nullus ordo inest malo: ergo maluꝫ nō est bñ ordinatum. Nec potest dici ꝙ malum sit ordīatum ꝑ bonū: qꝛ si hoc esset nichil diceret aug. dicēs mala ordinari ad cōmēdatōnē

Secundo

bonoꝝ. Itē si malū sit ordinatū querit̃ per qd est ordinatuꝫ. aut ꝑ malitiā qđ esse nō pōt cū malitia pura priuatio sit ⁊ nichil sit. Aut ꝑ actionē et hoc iteꝝ esse non pōt: qꝛ sic ꝑ bonū ordīaret̃. actio eñ bona est: igit̃

Tertio per origenem

malū vt videt̃ nō est ordinatum. Itē dicit orige. sup numeri. Hoīes teterrime vite bñ ordinati sunt ad vilia officia vt purgent vicos ⁊ cumulos ciuitatis vt delectabilis sit bonis habitatio in ea: igit̃ mali bñ ordinati sunt in vili loco: ergo malum bene ordinatum est in vili loco. igitur inordinati sunt in eminentiori loco siue male ordinati. Dicit eñ ecclesiastic⁹. x. est maluꝫ qđ vidi sub sole stultum positū in dignitate sublimi.

Solutio.

Solutio. Sicut dicunt sancti dicim⁹ ꝙ malicia nichil est: qꝛ pura priuatio nichil est. sicut etiā dicunt philosophi. Dicunt eñ ꝙ malū est priuatio perfectionis.

Augustin⁹

malū tamen bene ordinatū est sicut augu. dicit in libro de natura boni. Vt eñ deus in quibusdam locis tenebras facit ⁊ ita decenter vt deus. ⁊ sicut nos in cātando silentiū interponimus. ita deus oīm rerū artifex inter bona mala ordinat. Est ergo malum bñ ordinatuꝫ ⁊ nō sequitur. est bene ordinatum: ergo est.

Ad primū.

Instātia. Silentiū est bene ordinatū inter acutum ⁊ graue: igit̃ silētiū est. De hoc qđ querit cui insit ordo dicendū est ꝙ ordinatio inest malo ratione loci ī quo ordinatur in pena. sicut tenebris inest ordīatio ratione loci in quo ordinātur: ⁊ sicut silentio ratione tem-

Ad aliud

poris. Ad hoc autē ꝙ querit per quid est malū ordinatum. dico ꝙ ordinatū est sed nō ex natura tantum. neqꝫ ex natura actionis siue subiecti tm̄: sed ex natura mixti. Malum eñ quoddā mixtuꝫ est ex ente ⁊ nō

Dionisius. · *Ad aliud.*

ente sicut dicit dionysius. Unde et bene ordinatur in pena scđm exigētiā meriti. Ad hoc autē qđ post obicitur dicimus ꝙ hoc argumentū non valet. Mali bene ordinati sunt in vili loco: igitur male ordīati sunt in sublimiori loco. Dicimus enim ꝙ est quedam ordinatio mali manifesta: vt cum ordinatur malum in pena eterna. Unde mali demerguntur in profundum laci et in pena temporali. vnde humiliantur peccatores vsqꝫ ad terram. Et est ordinatio mali occulta

vt cum dn̄s multis de causis facit ipocritam regnare que cause nobis occulte sunt. Sꝫ hoc facit quādoqꝫ propter pctā ppl'i. q̄ meritis pctoꝝ exigētib⁹ malū rectorē suscipit: qꝛ bono indignū se reddidit vt quales sūt habitatores ciuitat̃ talis sit rector eoꝝ. sicut dn̄s

Osee.

dicit in osee. Dedi eis regē in furore meo. qñqꝫ autē dat eis dn̄s in ira suā ⁊ in furore suo tyrānū quasi vir-

Quare de⁹ flagellat homines.

gā aut flagellū: imo quasi securī ⁊ malleū vt oppressi et flagellati ꝑ flagella redire cogātur a vijs suis pessimis: qꝛ pena aperit oclos q̄s culpa claudit. Ut etiā boni erudiant̃ ⁊ purificētur. ⁊ vtralibꝫ ordīatio mali cōpetēs est ⁊ debita. Sꝫ prima manifestā ⁊ euidentē

Sapiens.

hꝫ cām. scđa latentē ꝓpt̃ qđ significāt dicit sapiēs Vidi malū sub sole q̄si ꝑ errorē egrediēs a pncipe. Non eñ est error: qꝛ sapiētia eťna in ordīatione reꝝ nō fallitur. Sꝫ tñ quasi error reputat̃ dū ordīatōis vtilitas

Augustin⁹ ꝯ dictū augustini ar̃.

ignorat̃. Itē dicit aug. in libro đ vera religiōe. Malū bñ ordinatū nō deturpat vniuersū. Cōtra. Mulier eo ꝙ maculā nō habet pulchrior est. vñ eo laudat̃ spōsa in cātic̃ ꝙ maculā nō hꝫ. cū dr̄. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō est ī te. ergo bonū si maculā mali nō haberet pulchri⁹ esset. igr̄ malū deturpat bonū. qđ ē

Secundo.

cōtra aug. Itē albi⁹ est qđ nigro ipermixtius est. Sꝫ si malū nō esset bonū ipmixti⁹ esset malo q̄ mō sit: igr̄ esset meli⁹: ergo pulchri⁹. Nā in bonitate rei relucet ei⁹

Per aug.

pulchritudo. qđ pꝫ ꝑ augu. dicentē ꝙ vbi spēs numerus ⁊ ordo minima bona mīme bonū. vbi mediocria bona mediocre bonū: vbi maxīa bona maxime bonū Penes aūt hec tria est rei pulchritudo penes q̄ dicit

Solutio.

aug. ꝯsistere bonitatē rei. Solutio. verbū aug. verū est ſm ꝙ ipse intelligit. Et si eñ malū ſm se deturpat bonū: tñ ipm malū ordinatū bene nō deturpat: ⁊ hoc

Prima cā.

duab⁹ de causis. Pria: qꝛ ex eo ꝙ malū ordinat̃ in pena mag̃ apparet dei iusticia siue ordīatio iusticie dei

Psalmista · *Alia cā.* · *ad obiectū*

cui iust⁹ cōgratulat̃. sicut dicit in psal. Letabit̃ iustus cū viderit vindictā. Alia causa est: qꝛ in opatiōe mali mag̃ elucescit bonū. Ad hoc aūt qđ obicit ꝙ mulier sine macula pulchrior est q̄ maculā habēs. Dicimus ꝙ mulier in tali loco posset hr̄e maculam ꝙ inde pulchrior esset. sicut pꝫ ꝙ aliqua corpis idecētia qñqꝫ decet militē qñ est vbi decet esse. Silr̄ sentina: ⁊ si in se sit res turpis ⁊ fetida tñ oculis ratōis pulchriorē red-

Ad aliud

dit domū cū est in suo loco ordinata. Ad hoc aūt qđ obicit ꝙ meli⁹ est qđ malo ipmixti⁹. Dicim⁹ ꝙ simpl'r et ꝑ se loqndo veꝝ ē. tñ cū suppositōe mali nō est veꝝ. Hoc aūt supposito ꝙ hō peccauerit meli⁹ est malū eē ordinatū in pena. Negaret eñ de⁹ iusticiā suā si nō puniret malū. qđ esse nō pōt. Sicut si hoīes nūꝙ furarētur oclis rōnis pulchrior esset ⁊ delectabilior ciuitas ad habitandū in qua non suspēderentur homines q̄ illa in qua suspēderent̃: tñ hoc posito ꝙ hoīes furant̃ in ciuitatibus pulchrior est in qua suspēdunt̃ q̄ illa in

Melius ex suppōne

qua nō suspēdūt̃. Sic dico ꝙ hoc supposito ꝙ hō peccauerit meli⁹ est ꝙ malū ꝑmixtū sit pene siue ordinatū in pena q̄ si nō esset in pena ordinatū.

¶ Probauit in.i.c. ꝙ malū sit ꝑ eius ordiatōnē: mō ꝓbat qꝛ corrūpit bonū.

Prima rō.

CIrca scđꝫ capitulū ꝓbat̃ ꝑ mali nocumētū ꝙ malū est: qꝛ malū corrūpit bonū Bonū eī nō hꝫ corrūpi nisi ꝑ malū. Sꝫ bonū nō pōt corrūpi nisi ꝑ actionem aliquā. sicut pꝫ in bono corporali: qꝛ corrūpi nō potest nisi sit aliquid agens. igitur malum agit in bonum: igitur malū est.

Secunda

Itē malū inq̄tuꝫ malū pugnat contra bonū ipm expellendo. sed quicqd pugnat est: ergo malū est.

Tertia.

Itē omne qđ corrūpit agit ⁊ omē qđ agit est: igitur oē qđ corrūpit est. sed malū corrūpit: ergo malū est.

Quarta ꝑ dionisiū.

Itē dicit btūs dionisi⁹ ⁊ btūs augu. ꝙ malū est corruptio boni. Sed corruptio vni⁹ est gn̄atio alterius: ergo malū nō est tm̄ corruptio vni⁹: sed generatio alteri⁹. ergo malū effectiuū ē alicui⁹: ergo malum est.

Solutio. · *Duplex bonū ⁊ duplex malum*

Solutio. Notāduꝫ ꝙ sicut dr̄ bonum in opere ⁊ bonū in quiete. ita malū dicit̃ malū in opere et malū in quiete. Bonū in opere idē est qđ bonum opus. bonū in quiete est illud in quo q̄escit agēs bonum. Eodē modo malū in opere idē est qđ maluꝫ in opere. malum in quiete nō dicit̃ illud in quo quiescit malū agens: sed corruptio siue diminutio boni naturalis ex malo actu vel habitu acq̄sit⁹ ex freq̄nti male agere ſm ꝙ malū simplicit̃ dr̄ ipa corruptio siue pri-

Quō malū est aliqd · *Dionysius*

uatio boni malū nichil est. Scđm hoc aūt ꝙ dr̄ malū malus act⁹ vel malus habit⁹ inq̄tum malū nichil est sed inq̄tū act⁹ vel habitus aliqd est. Vñ beat⁹ diony. malū actum affirmat mixtū ex ente ⁊ nō ente. De hoc eñ dicit ꝙ malū per se corruptio est. ꝑ bonū autē et

Ad primū.

ens est bonoꝝ factiuū. Ad primo igit̃ obiectū dicim⁹ ꝙ malum corrūpit bonū deagēdo: ⁊ hoc facit de virtute boni. Sicut eñ dicit beat⁹ dionysius. tāta est superexcellēs magnitudo boni ꝙ malū non pōt pugnare cōtra bonū nisi ex virtute boni: vt fornicatio cū corrūpat bonū naturale hoīs hoc hꝫ a potētia gn̄atiua que introducit delectatōnē aliquā que de se bona est vt pꝫ in brutis. Sꝫ qꝛ ista actio priuata sit modo spē

Act⁹ malus est actio et deactio.

vel ordie: ideo corrūpit naturalē bonū hoīs. Est aūt eadē fornicatio actio ⁊ deactio siue corruptio. Actio est inq̄tū gn̄at carnalē delectationē. deactio autē est siue corruptio inq̄tū innaturalis est aīe rōnali q̄ nata est ad hoc vt in solo deo delectet̃: dum eñ viciū tēdit ad fruēdū creatura obuiat nature rōnali q̄ nata est vt

Hec argumētatio nō valet.

in solo deo delectet̃. Dicim⁹ igit̃ ꝙ hec argumētatio nō valet. Malū corrūpit bonū ⁊ nichil corrūpit nisi ꝑ actionē: igit̃ malū agit in bonū. Nō eñ ꝑ suā actionē corrūpit: sed ꝑ actionē boni sibi admixti. Ideo dicit btūs diony. ꝙ malū nō agit nisi ꝑ bonū. vñ ꝓprie loquēdo malū ꝑ bonā actionē corrūpit. sicut pꝫ ī equo

Nota hec exēpla.

claudicāte. Equ⁹ eī inq̄tū ambulat et ex defectu quē hꝫ in pede claudicat. Nec claudicat inq̄tū ābulat nec inq̄tū hꝫ defectū. Silr̄ cecus inq̄tū ambulat cū cecitate cadit in foueā. nec inq̄tū ambulat nec inq̄tuꝫ est cecus. sed tamen ex virtute ambulationis cum defectu et claudicat equus et cadit cecus. Unde simpliciter loquendo malū non agit: agit tamen per bonum

Sic soluit̃ secundū.

sibi immixtum. Per hoc autē patet solutio ad scđo obiectuꝫ. quia hec est falsa. Quicquid pugnat est/qꝛ malū pugnat proprie deagendo. Agendo autē pro-

Ad tertiuꝫ

prie aliquid nō facit nisi vt patet ex predictis. Ad tertio obiectū soluendum est per interemptionē huius Omne qđ corrumpit agit: quia proprie loquēdo falsa est. quia malū proprie corrūpit. Sed per accidens

Ad quartū

agit scilicet per bonum. Ad quartū obiectuꝫ dicim⁹ ꝙ re vera corruptio vni⁹ est generatio alterius. Malum eñ per bonū generat bonum eadē actione qua corrumpit bonum. Fornicatio autē inq̄tuꝫ est actio est generatio vnius scilicet delectationis carnalis: in quātum autem fornicatio est actio innaturalis anime rationali corruptio est. et ita generatio vnius est

corruptio alterius quod est in oī actuali pctō. Predicta aūt solutio habet ex verbis btī diony. dicētis. Optimi est optima adducere. mali aūt est corrūpere nocere bonū amittere ꝛ destruere. Et per hoc ptꝫ ꝙ pprie cōuenit bono agere ꝛ genericū esse. p accidens *Dionisius.* autē malo scꝫ per bonū sicut dicit btūs diony. Dicit enī ꝙ malū non est genericū nec entiū factiuū. bonuꝫ autē ꝛ est genericū ꝛ entiū factiuū.

Opinio ponentiuꝫ duplicē corruptionem Dictū est superiꝰ ꝙ malū corrūpit bonū p actionē violentā. Sūt tñ qui dicūt ꝙ duplex est corruptio. vna per violentā actionē: vt cū alicui eruitur ocul per vim corrūpit in eo visus. Est alia corruptio vt cū impedit causa ne sup causatū influat. sicut est cū nubes recipitur inter solē ꝛ aerē cessat irradiatio solis ꝛ lumen fugatur ab aere ꝛ corrūpit. Et isti dicunt ꝙ malū non corrūpit bonū violēter agendo in illud: sed p modum īpedimēti. Est enī nubes spiritualis q̄ opponit inter spm̄ ꝛ lucē inuisibilē. s. deū: quo facto cessat irradiatio vere lucis ꝛ seq̄tur obtenebratio spiritus in naturalibus: ꝛ hmōi obtenebrationē vocant *pbāt opinionem* ipi corruptionē naturaliū bonoꝝ. ꝛ suā assertionē cōfirmāt auctoritate illa. Opposuisti nubē ne transeat *ꝯ hāc af.* oratio. Ibi p nubē intelligit pctm̄. Sed contra hanc multipliciter obicit. primo p auctoritatē diony. Dicit ei dionysiꝰ ꝙ malū agit in bonū p virtutē ipiꝰ boni *Secundo.* non ergo per modum impedimenti. Item idē dicit ꝙ malum pugnat contra bonum. Ex his aperte sequitur ꝙ malum corrūpit bonum per violētiā actionis. nō solum p modum īpedimēti cause ne suas bo- *Prima rō ad idem.* nitates influat causato. Rationibꝰ autē ostēdit illud idē: qꝛ virtus ꝛ viciū cōtraria sūt vel ad modū contrarioꝝ se habent: g̃ mutuo expellūt se. Sꝫ virtꝰ ex se et per se agit in viciū violēter illud expellēdo ꝛ corrumpendo: g̃ ꝛ viciū et p se ꝛ ex se violēter agit in virtutē eā exterminando. sīr ꝛ in naturalia ea diminuendo. *Scđa rō.* Itē est bonū naturale et pmanēs quod cā trāseunte remanet tñ vt albedo ꝛ cōsistia. ꝛ ē bonū naturale qđ transit cum cā vt lumen aeris. qđ cessat dū cessat īfluētia cause. Sic autē est ꝙ bonū naturale qđ per malū corrumpit est pmanēs ꝛ stabile: g̃ nō corrūpit precise causa cessante. ꝛ per ꝯñs nō per modum īpedimēti. ꝛ *Alia ratio* inde vt prius. Itē dicit btūs dionysiꝰ ꝙ sicut se habet egritudo in corpibꝰ: ita ꝛ malū in aīabus. Sꝫ corruptio corpalis salutis p egritudinē corporalē violēta est: igit ꝛ corruptio boni p malū. Item lux vera īmediata est ad spm̄ cum essentialiter sit in eo pctm̄. g̃ nō pōt se interponere. ꝛ inde vt prius.

Tertium capitulum.

Prima rō. Tertio per intensionē mali pbat ꝙ malū est: qꝛ aliq̄s hō est mag malus alio: igit vna malitia ē *In oppoᵐ* mag intēsa alia. g̃ malitia est: igit malū est. Sed q̄ritur cui insit intēsio malitie. an bono inq̄tuꝫ est bonū Non enī pōt dici ꝙ ppter marꝰ bonū aliq̄d sit maius malū alio. Si dicat ꝙ intēsio mali inest malo: igitur inq̄tum est malū inest et aliqua ppretas: igit maluꝫ *Secundo.* inq̄tum malū est. Itē malitia inq̄tum malitia nichil aliud est q̄ priuatio boni. s. spēi modi ꝛ ordīs naturalis. sed nulla priuatio maior est altera: igit nullus hō *Euasio.* mag malus altero hoīe. Si forte dicat ꝙ cuꝫ dr magis malū vel maius malū intēsio nō notat in malo: sꝫ bono priuato siue corrupto vt dicat marꝰ malū ppt *ꝯ hanc af.* priuationē maioris boni siue corruptionē. Contra.

Aliq̄s locus nō dr magis tenebrosus alio ppter priuationē maioris luminis: g̃ a sīlī non dꝫ dici aliđ alio mag malū ppter priuationē maioris boni. Probatio prime. Ecce domꝰ habēs vnicā fenestrā. ecce alia *Exempluꝫ* domꝰ hñs duas fenestras: claudat ergo in vtraq̄ domo vnica fenestra. ecce priuat equale lumē vtrobiq̄ et tñ vna remanet mag tenebrosa alia. Si dicat forte ꝙ dr malū mag aliđ alio ppt priuatōnē boni melioris. sicut videt velle augu. dicēs. malū nō est appetitꝰ malaꝝ reꝝ: sꝫ desertio melioꝝ. Contra. Ecce duo *Alia euasio cui videt fauere augu. ꝯ hanc af.* fornicatores q̄ pares sūt in oībꝰ excepto ꝙ vnꝰ maiori voluptate siue ardore fornicat q̄ alter. ꝯstat ꝙ vnus mag peccat q̄ alter: non tñ melꝰ bonū vel marꝰ priuatur in vno q̄ in alio. qꝛ in vtroq̄ bonū continentie nec priuat in isto q̄ mag peccat aliqđ bonū qđ nō priuet ī alio. Nō g̃ ppt priuatōnē melior boni dr mag malū. Itē obiciat de sacerdote ꝛ layco q̄ꝝ vterq̄ fornicatur *Alia ratio ad idem* peccat tñ sacerdos mag: ꝛ tñ melꝰ bonū nō priuatur in vno q̄ in altero. qꝛ in vtroq̄ priuat bonū cōtinētie Nō igit ppt priuationē maioris boni dr mag malū. *Solutio.* Solutio. Dicimꝰ ꝙ magis malū aliud alio dr quattuor modis. Prio ppter priuationē maioris boni. *Anū malū dr marꝰ alio q̄tuor mōis* sicut ptꝫ in duobꝰ fornicatoribꝰ p̄dict q̄ꝝ alter mag peccat ppter voluntatē maiorē inordinatā. Nō dico ppter voluntatē tm̄: nec ppter iordinationē tm̄. sed cōiunctim ppt inordinatā voluntatē ꝛ maiorē. sicut *Exemplū.* febris est calor inaturalis a corde in arterias pcedēs suoq̄ ledēs effectu. Nō ledit aūt febris inq̄tuꝫ calor nec inq̄tū innaturalis: sꝫ inq̄tū calor īnaturalis. Se- *Scđo mō.* cūdo modo dr maius malū aliud alio ppter priuationem melioris boni. Hoc mō dr īfidelitas mag malū q̄ fornicatio. qꝛ infidelitas priuat fidē q̄ est melꝰ bonū q̄ continētia quā priuat fornicatio. Tertio modo *Tertio mō* dr aliqđ mag malū alio ppter priuationē plurimoꝝ bonoꝝ. hoc mō dr adulteriū mag malū q̄ fornicatio *Quarto.* Quarto mō ppt priuationē boni magis debiti. hoc modo dr mag malū fornicatio sacerdot q̄ layci. Ex *Ad tria pri mar duo vltima.* predictis ptꝫ solutio ad tria primo obiecta ꝛ ad duo vltima. Ad aliđ dicimꝰ ꝙ sophisticū est sīle ppt hoc *Ad aliud.* ꝙ nō sunt vtrobiq̄ pares circūstātie. Si eñ in oibus essent pares circunstātie vtrobiq̄ priuationē equalis luminis seq̄ret equalitas tenebrositatis. vñ ꝯcedo ꝙ q̄tū ad priuationē equalis luīs est equalis tenebrositas vtrobiq̄. non tñ equalis simpliciter.

Cōtra p̄dicta af. Contra hoc qđ dctm̄ est ꝙ aliq̄đ dr magis malū alio quattuor modis opponit. Ostēditur eñ ꝙ malū non dr magis malū nisi qꝛ priuat magis bonū. *Primo p augustinū.* Et primo p hoc qđ dicit aug. in libro đ li. ar. ꝙ peior est corruptio aīe q̄ auri: qꝛ aīa melior est auro. igitur maior malitia dr: qꝛ marꝰ bonū priuat. Itē cū dr ma- *Secundo.* ior malitia aut copulatur maioritas respectu corruptiōis aut respectu boni cuꝰ ista corruptio est. qꝛ corruptio nichil dicit nisi corruptionē boni. Sed respectu corruptōis nō pōt īportari maioritas cū hmōi corruptio sit priuatio ꝛ nichil sit. Restat g̃ ꝙ respectu boni dr: g̃ maior malitia dr: qꝛ maior boni corruptiua. Itē illud malū qđ est priuatiuū boni mag debiti. aut *Tertio.* est priuatiuū melior boni aut nō. Si nō: igit nō priuat maius bonū. igitur nō magis nocet: igitur nō est magis malum. Si autem est priuatiuum maioris boni habeo propositum: quia tunc nō dicitur diuersimode magis malū scꝫ aut quia maioris boni corruptiuum aut quia boni magis debiti peremptiuum. Ad hoc *Solutio.*

dicimus ꝙ re vera nō habet hec oratio magis maluꝫ quadruplicē significationē. Sed dicimꝰ magis malū quattuor modis dici ppter diuersitatē causaꝝ aut cir- *Exponit dictū suū positum prius.* cūstantiaꝝ. Maius enī malū vnā solā tenet significationē. s. maioris boni priuatiuū. Sꝫ primo modo dr marꝰ malū maioris boni in q̄titate. priuatiuū vt illo qui maiorē habet fornicādi voluntatē cum in ceteris sint pares maior est malicia. qꝛ maius malū fm q̄titatē priuat in eo. Scđo modo dr maius malū qꝛ melioris boni priuatiuū. i. maioris bonitatis. fm hoc infidelitas maius malū est q̄ fornicatio. Tertio modo dr maius malū. i. maioris boni corruptiuū. Maioris dico qꝛ maioris debiti vt in sacerdote ꝛ laico fornicātibus. Quarto modo dr maius malū maioris boni priuatiuū ppter hoc ꝙ pluriū ordinationū est priuatiuū vt in adulterio ꝛ simplici fornicatione.

ꝯ p̄dicta af Dionysius Deinde videtur ꝙ intētio malicie sit aliq̄đ: sꝫ cōstat ꝙ malicia nichil est. qꝛ sicut dicit btūs dionysius ꝛ sicut diximus ꝙ est morbus corporalis ꝛ est morbus spūalis siue malicia in aīabꝰ sicut suppositū est exēplū de febre corporali q̄ nichil aliđ est q̄ calor innaturalis ꝛ intēsio illiꝰ caloris est intēsio febris. Similiter videt ꝙ intētio volūtatis in fornicatore sit intētio malicie in eodē. Sed intētio caloris aliq̄đ est sicut calor aliq̄đ est: igit et intentio volūtatis aliq̄đ est sicut et voluntas aliquid est. Sed ipa malicia est ipa volūtas mala sicut febris est ipe calor innaturalis: g̃ intētio volūtatis est intētio malicie. ergo cū intentio volūtat sit aliq̄đ ꝛ intētio malicie est aliq̄đ. Et tamē *In oppoᵐ* malicia est nichil cū sit priuatio. Sed cōtra. Intentio malicie est aliq̄đ: ergo aliqua dispositio inest malicie *Solutio.* igit malicia est sicut intentio malicie est aliq̄đ. Et ad hoc dicēdū ꝙ sicut in morbo corpali tria sūt. s. ipe calor ꝛ ipa īnaturalitas ꝛ ipa corruptio q̄ tria insinuantur cū dr Calor īnaturalis est febris suo ledēs effectu *In morbo aīe tria sūt.* Eodē modo ī morbo spūali. in malo scꝫ tria est reperire. ipam. s. actionē ꝛ ipam inordinationē actionis ꝛ ipam corruptionē. Et cū dr maior in malicia īportat maioritas respectu vltime forme. s. corruptiōis: ꝛ respicit ipa corruptio ab intētione nō scđm se: sꝫ ppter id qđ corrūpitur. s. ppter bonū. Et sicut calor nō est febrilis distēperātia nec etiā intentio caloris. sed ipa innaturalis siue incōmensuratio caloris ad naturam Eodē modo ipa volūtas aut volūtatis intensio nō est *ad obiectū* malicia: sed inordinatio volūtatis. ꝛ sic patet solutio *Iterum af* ad illā obiectionē. Sed adhuc cōtra hoc qđ dictū est ꝙ mag malū quadrupliciter accipit. videt enī posse pbari ꝙ nō dicat aliquid magis malū alio nisi intensior est volūtas peccādi: qꝛ sicut sepe iā dictū est sicut se habet morbus in corppre: ita malū in aīa. Sed cū morbus corporis vt febris intēdatur fm intēsionem cause. Cū enī calor sit causa febris vbi maior calor et maior febris: igit cū sola volūtas sit causa pcti solivolūtati attribuēda est maioritas pcti. Sꝫ hoc falsū. qꝛ esto ꝙ sacerdos ꝛ laicus equales habeāt voluntates peccandi: ergo equaliter peccāt. qđ falsum est: qꝛ sa- *Solutio.* cerdos magis. Et ad hoc dicendū est ꝙ nō solum penes intētionē cause attendit intentio causati. Sꝫ opꝫ attēdere circunstātias cause q̄ ad hoc faciunt. sicut pꝫ *Nō exēplū* in aceto ꝛ aqua. Licet enī sit frigidissima naturaliter et ita frigidior q̄ acetum et frigidi sit infrigidare. nō tamen magis infrigidat q̄ acetum: sed acetum mag quia propter subtilitatē substātie sue mag penetrat et ideo infrigidat. Similiter licet pares sint concupiscentie siue voluntates in sacerdote ꝛ laico: tamē magis peccat sacerdos. qꝛ inordinatio voluntatis eiꝰ priuatiua est ordinis magis debiti. ordinis dico naturalis: quia magis debitus est in ipo propter circunstancias ordinis sacri.

Tractatus. xiiij. in quo queritur quid sit malum.

Determinato an malū sit ꝛ dicto ꝙ malū inq̄tuꝫ malum nō est. Sequit scđa questio de malo scꝫ quid dicat malum. ꝛ circa hanc questionē tria princi- *Tria q̄runtur in hoc tractatu.* paliter inquirunt. Primū est vtꝝ malum sit priuatio siue cōsistat in priuatione. Scđꝫ est cuiusmodi priuatio sit malum. an scꝫ sit priuatio speciei modi ꝛ ordis naturalis ꝛ quid sit modus spēs ꝛ ordo. Tertiuꝫ est an malū sit priuatio istoꝝ triū cōiunctim. an vniuscuiusq̄ per se. Primo g̃ videt ꝙ malum nō sit priuatio *Af primo. Johānes.* nec etiā cōsistat in priuatōe. Dicit enī beatꝰ ioh. Nolite diligere mundū neq̄ ea q̄ in mundo sunt. Ecce diligere mūdū phibitū est: igit est malū. Sꝫ in hoc qđ dico diligere mundū nulla est priuatio: g̃ malū nō cōsistit in priuatione. Itē comedere pomū vetituꝫ fuit *Secundo.* pctm̄ ade. sed in hoc nulla est priuatio: igit malū non cōsistit in priuatione. Itē eodē modo pōt opponi de *Tertio.* hoc qđ dico comedere carnes in quadragesima. vbi penitus nulla priuatio videt. Itē eodē mō opponit de *Quarto p augustinū.* hoc qđ dicit augu. Pctm̄ est spreto incōmutabili bono rebus cōmutabilibꝰ adherere: vbi nulla similiter est priuatio. Itē cum malū est auersio ab incōmutabili bono ꝛ cōuersio ad cōmutabile bonū. sicut di- *Quinto p eundem* cit aug. querit vtrum sit malū fm ꝙ est auersio hmōi aut fm ꝙ est cōuersio hmōi. videt ꝙ scđm ꝙ est auersio. Dicit enī aug. ꝙ malū non est appetitus malarū reꝝ: sed desertio melioꝝ. Itē intelligat conuersio ad *Cōfirmat* cōmutabile bonū in isto hoīe circūscripta tñ auersione a deo: ꝛ hoc possibile est intelligere. qꝛ etiā hoc in brutis apparet. Hoc modo ptꝫ ꝙ cōuersio hmōi non est mala: igit malū non est cōuersio ad creaturas: sed auersio a deo. Contra. dicit aug. ꝙ aīa posita est me- *ꝯ hoc af.* dia inter deū et creaturas. cū conuertit ad deū illuīat melioratur pficit. Cū autē cōuertit ad creaturas obtenebrat peioratur destruit: g̃ cōuerti ad creaturas est malū aīe. Itē diligere creaturā plus debito ē malū. *Sexto.* sed ibi nulla est priuatio. Si dicat ꝙ imo: qꝛ per ꝯñs *Euasio.* nichil est. qꝛ hoc mō posset intelligi in qualꝫ dictione vt homo. i. res q̄ nō est asinus: ꝛ sic in aliis. Itē sicut *Septimo* morbus se hꝫ in corpore: ita malū in aīa. Sed hec est vera: calor excedens inq̄tū excedēs corrūpit et gñat morbū: nec tñ ibi est aliqua priuatio scꝫ in hoc ꝙ dico calor excedens: igit in corruptione boni aīme non est aliqua priuatio. Sed malū est corruptio bonoꝝ aīe: igitur malū non est priuatio. ergo malū non ꝯsistit in priuatione. Ad primū igitur dicimꝰ ꝙ triplex est di- *Ad primū. Triplex dilectio.* lectio: gratuita q̄ est caritas naturalis qua diligitur aliquid pro aliqua necessitate vt deus: quia beneficꝰ Alia est libidinosa: et de hac intelligitur auctoritas iohānis scꝫ nolite diligere mundū ꝛc. Et hec dilectio in se realiter habet priuatōnē modi speciei ꝛ ordinis Nimis enī diligit creaturā qui diligit eam ad fruendum. Sic enim solus deus est diligendus. Ecce pri- *Est ibi priuatio mōi spēi et ordinis.* uatio modi priuatio speciei: qꝛ talis amor priuatōnē hꝫ debiti finis. In hoc eī dico frui creatura est priuatio debiti finis. Hoc est enī delectari in ea tm̄ ppter

se et ita nō propter deū. Est etiā priuatio ordinis: qꝛ tēporalia debent diligi in ordine suo.s.in infimo ordine.s.ad sustentationē tm̄ huius misere vite. nō in sūmo sicut libido ipa diligit: ꝛ sic ptꝫ solutio ad primū

Eodem mō ad aliud

Eodē modo dico ꝙ adā in primo statu nō potuit comedere pomū cōtra prohibitionē dn̄i nisi ex libidine et sic ibi fuit priuatio.

Simil'r ad aliud.

Similiter dico de eo qđ est comedere carnes in quadragesima. Hoc enī non potest facere christianus nisi ex libidine magna: qꝛ qđ fit cōtra conscientiā non pōt fieri nisi ex libidine. Et si enī fieret ex timore ille timor esset ex libidine. ꝛ sic priuatio speciei modi ꝛ ordinis.

Sil'r ad augustinum.

Similiter patꝫ solutio ad verbū augustini. pctm̄ est spreto incōmuta. ꝛc. Adherere enī per amorē rebus cōmutabilib⁹ est frui creatura: ꝛ ita est ibi priuatio speciei modi ꝛ ordinis.

Ad aliud

Ad hoc sūt qđ queritur vtrū malū sit auersio a deo an cōuersio ad creaturas. Responsio. vtrūqꝫ potest dici et ꝓprie ꝛ ꝙ idē est in essentia auersio ꝙ cōuersio. Sed cū dicimus malū est auersio tangimus cām formalez

Nota ista

mali. eo modo quo contingit ipm habere cām. Conuersio enī est amor libidinosus creature q̄ priuat' spē modo ꝛ ordine. Et dicimus ꝙ nō est possibile intellectū separare inter hec in hoīe.s.inter auersionē ꝛ con

Cōuersio ꝛ auersio in hoīe idem.

uersionē: qꝛ idē sunt in hoīe. Conuersio autē ad creaturam cōtraria est deo ꝛ imagini dei que est in hoīe. Sed in brutis non habet contrariū. ꝛ ideo in brutis

Ad vltimū

conuersio nō est auersio. Ad vltimū dicimus ꝙ nō est verū: quia calor excedens inq̄tū hmōi fit morbus in corpore aut causa morbi naturalis. Sed inq̄tum est innaturalis ꝛ incōmēsurat⁹ nature siue iproportōalis Similiter et amor aut volūtas non vt est nimius est morbus spūaliter aut eius causa: sed vt est voluntas inordinata aut amor iordinatus: qꝛ neqꝫ minus neqꝫ

q̄d morbus vl' cā morbi

nimis in corporibus aut spiritibus sūt morbus aut morbi causa ꝓprie loquendo ꝛ per se: sed cōmune ad hec.s.innaturalitas aut incōmensuratio aut iordinatio. Sicut habere tres angulos equales duobus rectis nō est ysochelis neqꝫ tetragoni: sed triāguli que est natura cōis ad hoc. Similiter dico in morbo aīe ꝙ voluntas excedens inq̄tū volūtas excedens nō corrūpit: sed inq̄tū voluntas innaturalis.

¶Secunda questio hui⁹ tractatus.

Secūdo capitulo querit' cuius modi priuatio sit malū. Dicitur enī ꝙ est priuatio speciei modi ꝛ ordinis naturalis. Queritur primo quare malitia dicatur potius priuatio istoꝝ bonoꝝ q̄ alioꝝ bonoꝝ q̄

Augustin⁹

enumerat aug. in li. đ natura boni dicēs sic. Cōnumeram⁹ oia bona vt in his sublatis aliis alia vera remaneant cū ois vita et salus memoria/intellectus/tranquilitas/virtus/lumen/suauitas/mēsura/sanitas/pulchritudo ꝛ pax: ꝛ maxime alia que per oia reperiunt' siue spūalia siue corporalia ois modus ois spēs ois

Prima rō inq̄sitiua.

ordo a dn̄o deo sit. Cū ergo alia q̄ ista sint a quib⁹ ex opposito diuidunt' quare potius dicit' malū priuatio istoꝝ triū q̄ alioꝝ: vt sic diceretur. Malū est priuatio

Scđa rō ꝑ augustinū.

vite vel pacis vel alicui⁹ alioꝝ. Preterea pax est bonum ad qđ oia tendūt: qꝛ etiā a suo cōtrario querit' ꝛ ꝓpter qđ oia facta sunt. sicut dicit btūs aug. si ḡ malum est priuatio alicuius boni potius debet dici priuatio pacis: qꝛ maioris boni priuatio magis nocet q̄ priuatio alicui⁹ boni minoris. ꝛ qđ magis nocet ma

Augustin⁹

gis est malū sicut dicit btūs aug. ꝙ malū ideo ē malū qꝛ nocet: ꝛ sic priuatio pacis poti⁹ debet dici malū q̄ priuatio speciei/modi/ordis. Eodē modo querit' quare dicit salomon in libro sap. xi. de⁹ fecit oia in numero pōdere ꝛ mēsura poti⁹ q̄ in aliis bonis. cū alia sint bona creaturaꝝ sicut ista tria ꝛ maiora ꝛ minora ꝛ equalia. vt pꝫ ex p̄dictis.

Itē ar' de dicto sapiētis

Itē dicit btūs diony. ꝙ malū est defect⁹ scie vel erronee sciētie vel fidei vel desiderij vel opis boni.

Ad idem ꝑ dionysium.

nō igit' malū tm̄ est priuatio speciei modi vel ordinis. Preterea q̄ritur q̄d priuatio istoꝝ triū dicat' malū.

Ad idem.

nō nisi qꝛ nocet. non nocet aūt nisi qꝛ adimit bonū: eadē ratione ḡ priuatio alteri⁹ boni cuiuslibet dꝫ dici malū: qꝛ nocet adimēdo bonū. Itē si malū est priuatio spēi malus hō priuat' a sua spē. sed hō non hꝫ nisi vnicā spēm: igit' malus hō priuatus est specie hoīs: ꝛ ita nō ē hō. qđ videt' velle boeti⁹ q̄ dicit

Boetius

ꝙ mali hoīes nō sunt: ꝛ ita sacra scriptura videt' velle hoc q̄ malos hoīes vocat noīe brutoꝝ aīaliū Sꝫ ꝯtra

In oppo^m Psalmista

Dicit' in ps. verūtn̄ in imagine ꝑtransit hō. ꝑ qđ hr' ꝙ imago dei q̄ est in hoīe. s. ratio non pōt amitti: et ita ois hō existēs in pctō habet imaginē dei. s. rationē et ita est aīal ratōnale ꝛ ita est hō. Itē dicit btūs diony.

Scđo ꝑ dyonisium

ꝙ nō corrūpitur a malo q̄d existētiū ꝓm ꝙ est essentia et natura: sꝫ defect⁹ iuxta naturā ordinis armonie et cōmensuratōis: igit' malū nō corrūpit essentiā siue naturā rei. ꝛ ita videt' esse falsū qđ dicit aug. ꝙ malū est corruptio spēi modi ꝛ ordinis naturalis. ¶Solutio

Solutio.

Dicim⁹ ꝙ malū est priuatio spēi modi ꝛ ordinis naturalis. sicut dicit btūs aug. ideo aūt poti⁹ malū est priuatio istoꝝ triū q̄ alioꝝ bonoꝝ: qm̄ in istis trib⁹ cōsistit ꝑfectio ḡnalit' cuiuslibet rei siue corpalis siue spiritualis. Malū aūt ꝓprie est priuatio siue corruptio ꝑfectōis in vnaquaqꝫ re corruptibili. Spēs enī in vna

Ista pri⁹ dicta sunt.

quaqꝫ substātia appellat' habitudo siue habit⁹ naturalis quo ꝑficit' substātia ad opationē suā ad quā naturalit' est ꝑ quā sua vtilitate imitat' aliquo mō diuinā opationē siue deū in hoc đr armonia qm̄ per hoc

Perfectio cuiuslꝫ reiꝯ sistit in his tribus.

cōsonat diuine opationi ꝛ aliis creaturis q̄ oēs tēdūt ad vtilitatē vniuersi. qm̄ vero q̄libet substātia habet spēꝫ hāc nō sine mēsura. qm̄ solius dei bonitas est immensa. ideo naturalit' quelꝫ substātia spēm suā hꝫ in modo. qm̄ etiā hꝫ eā ad vtilitatē vniuersi: ideo hꝫ eā naturaliter in ordine. Vn̄ pꝫ ꝙ perfectio cuiuslibꝫ rei cōsistit in his trib⁹: ꝛ tūc est ꝑfecta res qn̄ hꝫ hec tria. et tūc est res speciosa qn̄ habet suā spēm in suo mō et suo ordine. qđ ptꝫ in hoīe exteriori. Tūc enī corpus

Pulcritudo ꝛ ꝑfectō hoīs.

speciosū est qn̄ habꝫ spēm siue colorē naturalē in speciosa mēsura debito modo ꝛ ordīe vt nō sit nasus vel aliud mēbrū maior q̄ dꝫ scđm ꝓportionē ad alia mēbra ꝛ in ordīe debito. Preterea in his trib⁹ imitatur

Alia ratio

creatura creatorē vt dictū est: ꝛ iō poti⁹ đr malū priuatio istoꝝ q̄ alioꝝ bonoꝝ. Ex hoc ptꝫ solutio ad primā obiectionē.

Patꝫ ad p̄mum.

Ad scđm dicim⁹ ꝙ pax est bonū cōsequēs ꝑfectionē rei siue bonū annexū ꝑfectōni rei: ꝛ iō

Ad scđm.

malū non đr priuatio pacis sed ꝑfectōis cui est annexa pax ꝛ qua remota remouet' pax. vn̄ de malis carētib⁹ sua ꝑfectiōe đr in ysaia. Nō ē pax ipiis dicit dn̄s.

Isaye.

Preterea pax in reb⁹ inaīatis nichil aliud est q̄ cessatio a

Alia ratio

motu. In aīabus vero vel angl'is pax est q̄es. i. cessatio a motu in btitudinē creatā siue in fruitōe dei q̄etant aīam. Quocūqꝫ aūt mō dicat' pax ptꝫ ꝙ nō dꝫ dici ꝓprie malū priuatio pacis. s. p̄mo et ꝓprie. Ad tertio obiectū pꝫ solutio.

Ad tertiū

Eadē ei q̄ vocat salomō numerū pōdus ꝛ mensurā vocat aug. modū spēm ꝛ ordinē

quō ista nō'tis mōis nominātur.

ꝛ btūs diony. armoniā ordinē ꝛ ꝯmēsuratōnē. In spē eiꝫ est numerus siue rei discretio, in pōdere ordo. qm̄

pond⁹ nichil aliđ est q̄ inclinatio siue substātie ad suū locū. patet aūt ꝙ mensura idē est ꝙ mod⁹. Quelibet aūt substātia istis tribus quasi trinitatē creatā habet in se vestigiū trinitatis increate. per modū aūt rn̄dēt potentie dei que relucet in magnitudine creaturaꝝ. Quelꝫ enī creatura ꝓm capacitatē suā magnā habet virtutē in vniuerso in quo est valde bōa. sicut dicitur

In pn̄cipio geñ.

in principio Geñ. per speciem xo suā quelꝫ creatura repn̄tat dei sapientiā que est forma oia formificās. per ordinē vero suū in quo est quies in quo et fructū suū affert et suā vtilitatē: representat quelꝫ creatura dei bonitatē. Qm̄ ergo in istis tribus quelꝫ creatura imitatur ꝓm posse suū trinitatē increatam: ideo etiā potius dicūtur oia facta esse in illis tribus q̄ in aliis bonis: ideo etiā potius dicit' malū priuatio alicuius istoꝝ q̄ priuatio alteri⁹ boni. Ea xo q̄ sunt accidētia ꝑfectioni istis priuatis priuant': aut si nō priuant' eoꝝ priuatio nō est malū: quia per hoc non affertur nocumentū ipsi ꝑfectioni. Ad euidētiā aūt eoꝝ q̄ sequunt'

duplex spēs substātie.

Notādū ꝙ duplex ē spēs substātie. Vna substātialis in qua cōsistit esse rei que non est suscipiēs magis vel minus: nec corrūpitur nec minuitur re manēte in suo esse. et talis species non priuatur: vel corrūpitur vel diminuit' per malū culpe. Et hoc est quod dicit btūs

Dionisius.

dionysius ꝙ non corrūpit' a malo q̄d existentiū ꝓm ꝙ essentia vel natura.

Alia spēs nō substātialis

Est etiā spēs naturalis nō substātialis q̄ est nō aptitudo ad naturales operatiōes: sed habitudo siue habit⁹ siue abilitas siue ꝑfectio vltia naturalis se habēdi ad operatiōes naturales: q̄ bene pōt corrūpi re manēte in suo esse. cuius spēi priuatio

Dionisius.

malū est. sicut đr btūs dionysius ꝙ malū est defectus habitudis naturaliū bonorū. Hoc etiā patet in hoīe

Exemplū.

exteriori. qꝛ cecitas priuatio est visus. i. habitus siue habilitatis vidēdi nō priuatio aptitudis ad videndū q̄ substantialis ē. Ex his etiā predictis potest haberi solutio ad oia sequētia. Cum enī malicia sit priuatio modi vel ordinis vel spēi naturalis. hoc est veꝝ ꝛ de

Duplex malitia.

malicia qua homo est malus: ꝛ de malicia qua actus est malus. Quō aūt malicia qua homo est malus sit priuatio modi spēi ꝛ ordinis: dictū est. Malicia autē qua actio est mala s'l'r priuatio est modi. ꝛc. vt ptꝫ in actu diligēdi. Dilectio eī qua diligit' deus ex caritate suā habet spēm. i. in hoc ꝙ diligitur deus ꝓpter

Ista tria in dilectōe dei

se. Spēs enim ois ꝓm finem attendit'. Ordo eius est ꝙ eo diligit' deus sup omnia. Modus: qꝛ eo deus in infinitū sup oia. S'l'r opa misericordie habēt suā spēꝫ in eo ꝙ fiunt ꝓpter deum. Modū in eo ꝙ fiunt in quantitate debita. vt qui plus habet: plus largiat'

Sil'r in mīa et aliis opibus xtutū.

paupibus. Ordo est in eo ꝙ fiunt debito tpe: debito loco. ꝛ si q̄ alie circūstātie sunt q̄ pertinēt ad ordinē. Patet ḡ ꝙ in opibus virtutum tam interioribus q̄ exterioꝛib⁹ est spēs ꝛ ordo debitus ꝛ modus: cuiusmōi species/modus/ꝛ ordo priuantur in opibus viciorū. cum enim sicut dicit aug. libido sit primū peccatum ꝛ principium omnis alterius peccati.

¶Qualiter in omni opere malo sit priuatio speciei modi ꝛ ordinis.

Viso qualiter in libidīe sit priuatio modi/spēi/ ꝛ ordinis: per cōsequēs videri potest qualiter in omni ope malo sit priuatio speciei/modi/ꝛ ordis.

Libido q̄d est.

Libido aūt nichil aliđ est q̄ ꝯcupiscētia siue volūtas improba qua diligit' res transitoria: vt in eo delectet' homo ꝓpt' se. que dilectio priuat' debito fine: qꝛ non licet aīaꝫ rōnalē delectari in aliquo propter se nisi in deo. quia cum delectat' in creatura ꝛ non ꝓpter deū: de creatura facit deum suū. qꝛ qđ plus diligit: hoc est

Omē pctm̄ ꝑuatur mō spē ꝛ ordīe

ei deus. Priuat' ꝛ debito mō. qꝛ tali dilectiōe diligit' creatura plus debito scꝫ mēsura qua sol⁹ deus debet diligi. Bona aūt fortune non debēt diligi nisi infimo modo diligēdi: propter scꝫ sustentationē huius vite. Eodem modo opa viciorū que procedūt ex libidine priuata sunt specie modo ꝛ ordine suo. que priuatio est malicia qua ipsa sūt mala. Ad hoc aūt quod dicit

Dionysi⁹ videt' sētire ꝯtrariū p̄dictoꝝ

btūs dionysi⁹ in ca. de malo. ꝙ malū est priuatio scīe vel errāt' sciētie: vel fidei vl' desiderij vel opis boni. ergo non est priuatio solū trium p̄dictorū. Dicendū

Solutio.

est ꝙ malū dicit' priuatio alicui⁹ dupliciter. dicit' enī

Malū đr priuatio dupl'r

priuatio modi speciei ꝛ ordinis. qꝛ hec priuat in substātiis in quibus sunt. dicit' aūt priuatio scīe. ꝛc. quia priuat aliquid qđ in his est. quod postmodū melius apparebit cum exponemus verbū bti dionysij. Sic ḡ hec oratio: malū est priuatio alicuius. duplex est ꝓm

Hec orō est duplex ꝓm āphibolīā.

amphibolīā. Dicit' enī malū priuatio hui⁹: qꝛ priuat hoc in aliquo. dicit' et malū priuatio huius: qꝛ priuat aliq̄d in hoc. Si aūt obicit' ꝙ videtur cōtrarietas eē inter aug. et diony. qꝛ dicit aug. ꝙ malū priuat spēm

Augu. ꝛ dioni. vident' esse ꝯrij.

naturalē. alter dicit ꝙ a malo nō corrūpit' q̄d existiū ꝓm ꝙ est eēntia vel natura: sed ē malū defectus iuxta naturā. ꝛc. Solutio huius pꝫ ꝑ suppositā diuisionē

Solutio.

eius qđ est spēs. Btūs eī diony. vocat naturā eēntiā ꝛ primam spēm. Aug. vero loquit' de specie scđaria. Cōtra hoc qđ dictū est ꝙ malū est priuatio speciei et

ꝯ p̄dicta ar'. Prīa ꝑbatio.

ordis naturalis oppont'. quia malū culpe non habet cōtrarietatē ad bonū nature. tum quia simul est cum eo: imo nō est sine illo. tum qꝛ vnū vni cōtrariū est: ꝛ

Secunda.

bonū nature et bonū gratie diuersa bona sunt. Vn̄ si malū culpe est cōtrariū malo gratie: planū est ꝙ non est ꝯtrariū bono nature. sed ꝯtrariū priuatiuū est sui cōtrarij si alicuius est priuatiuū. ḡ potius debuit dici malū esse priuatio speciei modi ꝛ ordinis gratuiti q̄ naturalis. Ad qđ dicendū est ꝙ ideo malū potius đr

Solutio.

priuatio boni naturalis q̄ gratuiti. qꝛ ꝓm se et semꝑ priuat tale bonū. Non aūt ꝓm se neqꝫ sꝑ priuat bonū gratie: qꝛ non semꝑ p̄sens est hmōi bonū. Semꝑ aūt est presens bonū nature. nō potest aūt priuari nisi qđ presens est. Licet autē diuersa sint ꝓm essentiā bonū

Bonū nature ꝛ bonum gr'e quō sūt vnū et quō non.

nature ꝛ bonū gratie: tn̄ formaliter vnū ꝛ idem sunt et etiā finaliter. qꝛ vnum est ꝑfectio alterius. grā enī naturam ꝑficit. et ad eūdem actum ꝛ opationē sunt: ꝛ etiā ad eūdem finē vlteriorē. et inde est ꝙ illud qđ est vni ꝯtrariū: alteri est repugnās. Vn̄ malum culpe cōtrariat' grē. qꝛ ipsi⁹ finis est fruitio creature: grē xo fruitio creatoris. sed ꝓprie repugnat bono nature. ꝛ ideo proprie repugnat cōtra illud ꝛ priuat ipm. Sūt

Opio aliq̄rum.

aūt qui dicūt q̄ in ope meritorio: vt in ope caritatis qđ est diligere deum ꝓpter se ꝛ super oia. per hanc prepositionē ꝓpter. denotat' circūstātia ordinis. tum

q̄d iportat propter.

quia illa habitudo que per hmōi prepositionē datur intelligi: relatio est creature rōnalis ad deū. ꝛ ita ordinatio eius ad ipm. tum quia per hāc circūstantiam

Secundo.

ꝓpter se inclinatur aīma ad locum proprium qui est deus. inclinatio aūt ad locum pōderis est. pōdus aūt nichil aliud est in eēntia q̄ ordo. Tum quia in datiōe

Tertio.

elemosine tria cōsiderātur. ꝙ propter deum. ecce cōparatio ad finem ꝛ comparatio ad essentiā circa quā

Tria in elemosina.

est: scilꝫ ad ipm datum qđ tm̄ est vel debet esse tm̄. et comparatio ad materiā a qua ꝛ in qua: scꝫ ad ipsum

subiectū.⁊ penes materiā circa quā est datio attēdit mod⁹ ⁊ mēsura penes materiā a qua cōsiderat spēs. Ergo penes cōparationē ad finem q̄ cōsignificat per hāc ꝑpositionē ꝓpter.cum dr propter deum.attēdit ordo.sed si ita est in datione elemosine:⁊ in dilectiōe *ꝯ hoc ar.* siliter debet eē.Sed ꝯtra.Perfectio sumit a fine vt appet in differētijs specificis q̄ perfectiue sunt spēꝝ. rōnale aūt dicit aptitudinē ad actum ratiocinādi ad quē est homo:et per quē ordinatū est ad vltimū finē scʒ ad btitudinē.igitur cum dicit diligere deū ꝓpter se ⁊ sup oīa.cū hec ꝑpositio ꝓpter.notet habitudinē ad finem penes hocipm propter se.debet cōsiderari *Secundo.* spēs ⁊ non ordo. Preterea.Ordo est inclinatio rei ad locum debitū.sed per hāc circūstantiā ꝓpter deum. q̄ circūstat dationē elemosine non inclinatur aīus ad locum suum.quia existens in mortali potest infinitas datiōes ꝓpter deum exercere:sꝫ tn̄ extra ꝓpriū locū *Tertio.* remanēs qui deus est.Item in his tribus:scʒ modo/ specie/⁊ ordine:attendit rei perfectio que nō est a rei materia.igitur nō debet aliqd istorū a parte materie *Opinio doctoris.* sumi.igit falsum est qd ipsi dicūt.Et idcirco dicimus ꝙ a fine sumit spēs.speciositas eni operis est a fine. Vñ cū dico:diligere ꝓpter deū.hoc qd dico ꝓpter. *Ad primū et secundū.* tangit spēm.Qd ḡ primo obicit qꝛ sic refertur anima ad deum.verū est.non tamen sic ordinat ad ipm aut inclinatur qui debet esse ꝓprius locus eius.imo hec circunstātia:sup oīa.expressiua est ordinis ⁊ collocatiua aīe in loco ꝓprio.per hāc enim eleuat sup oēm inferiorē creaturam ⁊ sub deo in loco ꝓprio stabilit. Hec eni est ordiata dilectio.vt qui superexcellit oia: sup oia diligat.Et sic patet ꝙ ordo dilectionis rn̄det ordini rei dilecte.per hoc soluunt due prīe obiectiones. *Ad tertiū.* Ad tertiā que ē ꝙ modus sumit ex pte materie circa quā.dicēdū ꝙ falsum est.quia non solū requirit velle dare tm̄.vt li tm̄ dicat quantitatem rei date.sed exigitur tm̄ velle.vt li tm̄ quātitatē volūtatis significet.tantū dico q̄tum requirit caritatis mēsura:que multo amplius vult impletionē operū legis q̄ aliqd tēporale.quia ipsa plus diligit legē dei:q̄ cupiditas milia auri ⁊ argenti.

¶Arguit cōtra dictum dionysij.

Consequenter obicitur de illa auctoritate beati dionysij.Malū est defectus scie.vel scie errātꝭ. vel desiderij fidei vel operis boni.⁊c̄.loquit enim de malo culpe.Sʒ scientia nō est virtus.igitur defectus *Secundo.* sciētie nō est viciū:igit nō est malū.Preterea.Multis inest defect⁹ sciētie qui tn̄ carent malo:qꝛ multi boni *Tertio.* multa ignorāt.Item cum dicit:errātis sciētie.videt oppositio in adiecto.qꝛ oīs sciētia eo ꝙ est scia:recta *Quarto.* est.⁊ sic nulla scia errās est.Itē nō videt sic ꝯprehēdi omne malū.Nam sub nullo mēbro ibi posito cōprehenditur insipientia siue stulticia quam ponit greg. *Quinto ar ḋ ebetudīe* oppositū sapiētie.Siliter obicit de ebetudine quam ponit ꝯtrariā eē intellectui:⁊ de pusillanimitate quā *Solutio.* ponit circa timorē.Et ad hoc dicēdum est ꝙ sicut est *Duplex est cognitio de deo.* duplex cognitio dei.vna ꝑ modū nature quā habuerunt philosophi:qui ductu rōis ꝓprie in eius noticiā puenerūt.qꝛ sicut dr tullius.Vox oīm ē vox nature: *Cognitio fidei magis a voluntate dependet.* ⁊ deum esse est vox oim ⁊ ita vox nature.Altera aūt est per modū volūtatꝭ.sicut cognitio qua per fidem ipm cognoscimus. Siliter rerum spūaliū vt ecclesie triumphātis vt aīaꝝ sctāꝝ ⁊ angeloꝝ ⁊ bonoꝝ que in eis sunt duplex est cognitio.vna naturalis ꝑ legē scʒ naturalē ⁊ ꝑ principia iuris naturalis.⁊ hac cognoscunt virtutes naturali cognitione:⁊ ꝑ cōtrariū vicia.Alia *Intellect⁹ donum qd facit.* per modū li.ar.⁊ hec est per rōnes fidei:⁊ habet per itellectū donū qui ꝓcedit ex eis q̄ fides suppōit.Hic est de q̄ dr in psal.Intellect⁹ bonus oībus faciētibus eum.Hanc duplicem cognitionē prout est in habitu priuat defectus scie:ꝓut ē in actu priuat eā defectus errātis sciētie.duplicem aūt cognitionem dei priuat defectus fidei.scʒ in actu ⁊ in habitu.Per hoc patet *ad duo prima.* solutio ad duo primo obiecta. Soluendū eni est ad primū ꝑ interēptionē huius:nulla sciētia est virtus: quia sciētia dn̄i est virtus. Ad scd̄ʒ aūt dicendū est ꝙ *Errās scia qd est.* errans sciētia vocat error in spūalibus siue falsa opio de illis.et hec scia est in malis hoibus qui actu igrāt ea que agnoscerēt vellent nollent si ad cor redirēt.et ideo signāter vocat errans scia a btō diony.Vbi grā. Cum quis videt mutatiōes rerum mundanaꝝ putat mūdū casualiter agitari et sine rectore moueri:intm̄ vt sit sicut insipiēs qui ī corde suo dicit.Nō est deus. et sic errare dicit.Bene aūt sciētia errans dr.qꝛ q̄uis *Errori fide* talis ignoret actu:scit tn̄ habitu spūalia.et si rediret ad cor suū:⁊ mgr̄m interiorē sciret actu.Tali errore errat qui fornicationē opinat non eē pctm̄ mortale. Vñ defectus sciētie non tm̄ priuat habitum naturalē qui subest dono intellectus:sed illū qui subest dono sciētie ⁊ dono consilij.defectus aūt sciētie non solum vocatur ibi ignorantia simplex:sed praua electio ex errore ꝓcedēs. Ad hoc quod obicit ꝙ diuisio videt *Ad aliud* insufficiēs.respōdemus ꝙ sufficiēs est.quod patet ex hoc ꝙ malū aut est in intellectu aut in affectu.Cū eni *Quinqꝫ virtutes itellect⁹* quinqꝫ virtutes sint in intellectu.scʒ donū sciētie:donū intellectus:donum consilij:sapientie:⁊ fidei donum. Defectus scie cōprehēdit tria vicia in habitu ꝯtraria *Defect⁹ scie ꝯprehendit tria vicia.* tribus donis prenoīatis.qꝛ defectus est priuatio naturalis habitus qui subtractus est cuilibet de tribus donis prenoīatis.defectus aūt errātis sciētie ꝯtraria vicia ꝯprehēdit in actu eisdē tribus donis.Defectus *Defectus fidei.* aūt fidei cōprehēdit malū ⁊ in actu ⁊ ī quiete ꝯtrariū fidei ⁊ sapiētie q̄ est fides vt dicit greg.Defectus aūt *Defect⁹ desiderij.* desiderij dicit malū in affectu quod in sola voluntate cōsistit.Defectus aūt operis boni dicit malum qd ex *Defect⁹ boni operis.* volūtate ꝓrūpit in opus.Predictis aduersari videt ꝙ sicut dicit btūs aug.sup Gen̄.vbi tractat illud:Vbū *ꝯ pdicta ar priorꝝ aug.* de.xi.sap.Oia fecit deus.⁊c̄. Spēs inquit aīaꝝ sunt scie ⁊ artes.pōdera vero sunt amores.Si ḡ amor est pōdus:ḡ falsum est qd dictum est ꝙ relatio denotata per hāc ꝑpositionē sup.cum dico diligere deum sup oia.sit pondus aut ordo.qd idē est.Item oīs virtus *Scd̄o ar.* est spēs aie:qꝛ facit aīam speciosam.ḡ amor est spēs. ergo nō est pondus aut ordo.Si aūt dixeris ꝙ amor *Euasio.* pondus est:qꝛ locat aīam in loco ꝓprio qui est deus. Tūc videt ꝙ fides sit pondus:qꝛ siliter locat aīaʒ in eodē loco.scʒ in deo.Sed hoc falsum.quia fides est *ꝯ quā ar* cognitio quedā siue sciētia:ḡ est spēs aie.artes eni ⁊ sciētie spēs sunt aīaꝝ.Solutio.Cum dictū est supra *Solutio.* ꝙ supra oia:comprehensiuū est ordinis aut pōderis: intelligebat hoc de ordine actiōis.Cum aūt dicit ab *Aliter dr.* aug.ꝙ amores pōdera sunt aīaꝝ.locutio fit de ordine anime.⁊ ideo nō est cōtrarietas.vel pōt dici ꝙ ꝓprie loquēdo amor est pondus locans et ordinās aīam in loco suo.sed relatio ista est ipa locatio siue ordiatio. vbi autē vnum est ꝓpter alteꝝ:idem vtrobiqꝫ tm̄.et ideo non valet prima argumētatio.Ad scd̄m dicēdū *Ad scd̄m.* est ꝙ amor ⁊ est spēs ⁊ est ordo aut pōdus.fm̄ aūt ꝙ

aīam efficit speciosam atqꝫ decoram species iudicat: fm̄ autē ꝙ eam trahit ad locum debitū:pondus esse *Ad vltimū* non dubitat.Ad vltimum qd obicit de fide.dicendū ꝙ ipsa actum hʒ sine motu:et est ꝯiūctio ⁊ inherētia aie rōnalis qua deo cōiungit et adheret.Caritas aūt *Augustin⁹* cū ipsa sit virtus qua desideram⁹ frui deo sicut asserit aug.mouet ad hoc vt hmōi ꝯiūctio siue inherētia sit in actu.⁊ hoc vult aug.aperte sup illd psal.Accedite *Glosa aug.* ad eū ⁊ illuīami.dicit eni ibi in glo.Fide adherendo ⁊ pedibus gemine caritatꝭ currēdo.Magis proprie ergo amor aut caritas pondus est.Fides aūt magis proprie est spēs.cum ipsa sit lumen intellectus.

¶Tertia questio.

Tertio capitulo q̄rit.an malum sit priuatio ordinis tm̄:vel modi tm̄:vꝉ speciei tm̄.⁊ an sufficiat ad hoc ꝙ malū sit:ꝙ sit pondus vnius istoꝝ tm̄. *Ar ꝙ sic.* Videtur.quia priuatio ordinis est priuatio boni.sed malū est priuatio boni.igitur sufficit ad hoc ꝙ malū sit:ꝙ ordo priuet.igit non oportet addere alia duo. *Secundo* Itē esto ꝙ aliquis verberet seruū cā iuste correctiōis: sed excedat in verberādo.Ibi nō videt esse malum ex aliquo vꝉ aliqua circūstantia:nisi ex priuatiōe modi. igit priuatio mōi tm̄ sufficit ad hoc ꝙ malū sit.Quo *In oppo^m* cōcesso.Cōtra.Malū est priuatio ꝑfectiōis.sed spēs *Secundo.* est ꝑfectio.igitur malū est priuatio spēi.Item q̄diu spēs naturalis manet in aīa est aīa assimilatiua deo: igitur bonitas ē in ea:non igit malicia.igitur non est *Tertio per augustinū.* corruptio solius ordinis:sed etiā spēi.Itē dicit aug. ꝙ virtus est ordo amoris.igitur si malū est priuatio *Quarto.* virtutis:erit priuatio et ordinis. Item oīe peccatū mortale priuat in hoīe debitū ordinē ad quē est hō. *Quinto.* igitur omne pctm̄ est priuatio ordinis. Item omne pctm̄ est ex libidine:sed oīs libido est ex īmoderata cōcupiscētia:ergo in omī libidine est priuatio modi. igit in omni peccato est priuatio modi.igitur ad hoc ꝙ peccatum sit:oportet ꝙ sit priuatio speciei/modi/ *Solutio.* ⁊ ordinis insimul.Qd cōcedimus dicētes ꝙ malum ꝓprie ⁊ principaliter ⁊ per se et semꝑ ē priuatio spēi naturalis.et quia hec spēs nō est ꝑfecta sine ordine ⁊ modo:ideo nō potest priuari sine ordine ⁊ mō.Sed spēs priuat principaliter:modus ⁊ ordo ex ꝯsequēti. qꝛ annexa sunt ei.spēs eni hmōi est hītudo naturalis *Ad primū.* ad operādum debito ordīe ⁊ mō. Ad hoc igit quod primo concludit ꝙ priuatio ordinis sufficit ad hoc ꝙ malū sit.soluimus per interēptionē dicētes ꝙ nullū *Ad scd̄m.* istorū triū potest priuari sine alio. Ad hoc igitur qd obicit de illo qui verberat seruū causa correctiōis.si excedit modū dicimus ꝙ excessus iste non potest esse nisi ex libidine.libido aūt nō potest eē sine priuatiōe speciei modi ⁊ ordinis.

¶Cōtra vnum dictū prius arguitur.

Item obicit de eo qd dictum est supra scilʒ ꝙ in caritate hec circūstātia ꝓpter se.dicit spēm.hec aūt sup oīa.dicit ordinē.dicit aug.sup Gen̄.ꝙ artes ⁊ virtutes sunt spēs aīe:amores vo sunt pōdera.sed caritas ē amor.igit caritas est pōdus.igit hec circūstātia caritatis ꝓpter se.est pondus aīe:nō igit spēs. *In oppo^m.* Sed ꝯtra.Virtutes sūt spēs aīe:igit caritas est spēs *Secundo.* anime:nō igitur pōdus. Item si caritas dicat pōdus aīe:eadem rōne videtur posse dici ꝙ fides sit pōdus *Augu.sup psalmū.* aie.quia dicit aug.sup illd ps.Accedite ad eum.⁊c̄. Accedite fide in habēdo et gemine caritatꝭ pedibus currēdo.igit fide inheremus deo.ḡ fides ponit aīaʒ in loco suo.ergo fides est pōdus anime sicut caritas. *Solutio.* Respōdemus ad primū ꝙ cum dictū est supra ꝙ hec *Ad primū* circūstātia caritatis ꝓpter se.ponit spēm.et hec sup oīa.ponit ordinē:hoc intelligit de specie et ordine actionum non anime.Qd autē dictum est ꝙ spēs est habitudo naturaliū opationū.hoc itelligit de specie *Aliter pt dici.* aīe ⁊ non de specie actiōis.Vel potest solui aliter vt diceret ꝙ cum dicit aug.Amores sunt pondera.non intelligit de quocūqꝫ amore:sʒ de amore pleno hn̄te ordinē ⁊ spēʒ.et ī tali amore vnū est ibi ꝓpter alteꝝ. *Exemplū* quia ordo per spēm.vn̄ nō excludit alterū.sicut cum dico album est disgregatiuū visus:albedo ē disgregatiua visus.nō duo disgregatiua dico sʒ vnū:⁊ vnū alteꝝ nō excludit.Non sequit ergo.amor est pōdus: *Ad scd̄m.* non igit species.nec ecōuerso. Ad aliud dicimus ꝙ aliqua virt⁹ diuersis respectibus bn̄ potest dici spēs ⁊ pondus:sicut caritas q̄ potest dici species inq̄tum speciosam reddit aīaʒ ⁊ inq̄tum specificat ⁊ cōponit eam.inq̄tū autē ordinat eam ad deū:dr eius pōdus. *Ad aliud* Ad hoc aūt qd obicit de fide ꝙ fide inheremus deo: ⁊ ita videt ꝙ fides ordinat aīaʒ ad deum:⁊ ita videt esse pondus siue ordo.rn̄dem⁹ ꝙ fides magis ꝓprie dicit esse species aīe q̄ pōdus:⁊ caritas magis ꝓprie pondus q̄ spēs.Fides eni illuminat aīam ⁊ decorat: ⁊ preterea ipsa est cōiūctio aīe ad deum.caritas aūt est motus ad illam cōiūctionē.pondus autē est qd facit rem inclinari ad locum suum.vnde ꝓprie caritas est pondus ⁊ nō fides.Credere eni actus est sine motu: sicut dicit aristoteles ꝙ cogitare est actus sine motu.

¶Decimusquintus tractatus habet duas questiones preambulas.

Dicto de malo qd sit.tertia questio principalis est de malo vnde sit.Ille enim due questiones preambule sunt ad istam. *Aug.cōtra epl̄am fundamenti* Vñ dicit aug.in libro ꝯtra epistolā fundamēti.ꝙ ideo deceptus est manicheus ꝙ prius voluit scire vnde malū q̄ quid malū.si enim sciuisset ꝙ malum nihil est.nunq̄ aliqd ens principiū mali posuisset. *Tripl̄r hoc intelligit* Hec aūt q̄stio vn̄ malū.triplicit intelligitur.quia hac q̄stione vnde malū.potest queri vn̄ *Vñ malum materialr.* malū materialiter.et sic determinat eam Aug.in libro cōtra epistolā fundamēti.dicēs ꝙ ideo sunt res corruptibiles:qꝛ sunt de nichilo.vn̄ dicit.Cum dico natura corruptibilis.duo dico.ꝙ dico natura ꝑtinet ad deū:ꝙ dico corruptibilis ꝑtinet ad nichilū. *q̄re fili⁹ dei corrūpi nō potest.* Ideo eni fili⁹ dei corrūpi non potest:qꝛ de aliq̄ est scʒ de eterna substātia.ideo etiā peccare nō potest.sed quia li.ar. de nichilo est:per ipʒ potest homo peccare. Itē hac *Vñ malum effectiue.* q̄stione vnde malū.potest q̄ri vnde malū effectiue.⁊ sic determinat eā aug.in libro de li.ar.dicens.Peccare est spreto incommutabili bono:rebus mutabilibus adherere.qd facimus libero volūtatis arbitrio.ecce notat cā efficiēs mali in hoc qd dico.qd facimus.⁊c̄. *Vñ malum formaliter.* Item in hac q̄stiōe vnde malū.potest q̄ri vnde malū formalit.et sic determinat eam aug.in lib.de natura boni dicens.Malum est priuatio speciei:modi:et ordinis naturalis.Priuatio eni malicia est q̄ est quasi causa formalis mali.

¶Determinat cōtrouersiā que videtur esse inter augustinum ⁊ dionysium.

Circa hanc questionē consequēter querit de illa cōtrouersia q̄ videt inter aug.⁊ btm̄ dio.dt eni

aug.ꝙ malū est ex li.ar.vbi dt.Peccare ē spreto ⁊c.
quod facimus li.volū.ar.Et btūs diony.ad idē dicit
ꝙ aīa est causa mali.Sꝫ ipse postea videt sibi ⁊ aug.
cōtradicere.vbi dt ꝙ malum non est ex principio.⁊c.
Ad qd dicendū ꝙ btūs dionysius loquit p se ⁊ ꝓprie
⁊ cum ꝑcisiōe.A principio enī ſm ꝙ est exn̄s ⁊ debet
principiare alia existētia q̄ sunt ab ipso non est origo
Quare rō peccat. mali.Sꝫ per modū deficiendi ꝓuenit ex eo malum.
eo enī ꝙ nō cōsiderat nec aduertit ratio q̄ ꝯsiderāda
⁊ attendēda sunt:procreat ex se malū.Et hoc est qd
Dionysius dicit btūs dionysi⁹.Malū est ratio intelligēs.q: non
cōsiderat ratio q̄ debet.et irrōnale:quia nō cōfert qn̄
Dn̄s in euāgelio. debet. Et dn̄s dicit in euāgelio.Hoc faciūt quia non
cognouerunt patrem neqꝫ me.Et sic patet ꝙ non est
ꝯtrarietas inter sctōs:quia precise loquit dionysius.
Cōtra dionisium ar. Aug.ꝟo simpliciter ⁊ cōiter.Sꝫ obicit cōtra hoc qd
dicit btūs diony.ꝙ non est ex fine malū.quia auarus
intendēs habere diuitias tanꝗ finem:inde se trāsfert
ꝯ aliud dictum ei⁹ ar ad fraudes ⁊ furta.Itē videt falsum qd dt dionysius
ꝙ malū nō est ex ꝯsilio.nam malū eligit gr̄a desistēte
Augustin⁹ sicut dt aug.igitur malū est ex electiōe.igit ex ꝯsilio.
Solutio. Et ad hoc rn̄deo ꝙ formalit loquēdo:malum nō est ex
fine.q: sicut dicit btūs dio.nullū operās malū inq̄tū
operās malū intendit aliq̄d.quia oīs operās intēdit
bonū.quia bonū voluit esse finis.Sed si malū intel-
ligitur ipa actio q̄ subiacet malicie verū est ꝙ malum
habet finē:⁊ etiā est geneficū ⁊ entium factiuū.qd tn̄
Ad duo ꝑma. ſm primū modū non est verū.Per hāc distinctiōem
patet solutio ad illa duo obiecta. Sed nota ꝙ nouē
sunt in illa auctoritate bti dionysij.dicit enī ꝙ malū
Ex via. nō est ex via.i.ex cōi fluxu creaturaꝝ.Vidit nāqꝫ deus
Ex visione. cūcta que fecerat:⁊ erāt valde bona.Item non est ex
visione.i.a nullo deducit exēplari.Non enī est aliqd
exēplar penes aīaꝫ ad siītudinē cuius estimet malū.
Ex natura. Item non est ex natura.quia nichil est per se ⁊ ſm se
Ex causa malū inq̄tū hmōi. Item non est ex causa:quia nichil
existētiū ſm ꝙ tale habet ex se ꝓducere malū in rōne
mali.Postmodū ꝟo subdiuidit btūs dio.cām et dt
Ex ꝑncipio ꝙ malū nō est ex principio.Noīe principij cām intel-
Ex fine. ligit efficiētem. Item malū non est ex fine.i.ex causa
Ex termio. finali mouēte ad ipm.neqꝫ ex termino.i.ex cā formali.
Ex cōsilio Forma enī terminus est rei. Item nō est ex consilio.
id ē nō ex alio docēte extra vel ꝯsulēte.⁊ sic remouet
principiū extrinsecum.⁊ ita diuidit efficientē in duo.
Ex subā. in principiū ⁊ cōsiliū. Itē malū non est ex substantia.
id ē ex causa materiali.materiam enim substātiā ap-
ꝯ ꝑdicta ar. pellat.Cōtra ꝑdicta obicit.dicit enī btūs dio.ꝙ tāta
est supexcellēs magnitudo boni ꝙ malum nō potest
ꝯtra bonū pugnare:neqꝫ ipm corrūpere nisi ex ꝟtute
boni.et cōstat ꝙ li ex:dicit habitudinē cause efficiēt.
ergo videtur ꝙ bonū sit per se ⁊ ſm se ⁊ ꝓprie causa
corruptionis boni.sed corruptio boni malū est.ergo
Secundo. bonū ꝓprie ⁊ per se est causa mali. Item.si p virtutē
suā est bonū causa corruptiōis boni:igit per virtutē
suā est causa mali:igitur p se ē causa mali.igit malū
Tertio. est ex causa.qd supius negatū est.Item si ex virtute
boni corrūpit bonū:igitur bonū corrūpit seipm.sed
non est corruptio nisi p ꝯtrarietatē:igit bonū sibijpi
Solutio. est ꝯtrariū. Et ad hoc dicendū est ꝙ sicut dictum est:
bonū non est causa mali nisi p modū deagēdi et defi-
Augustin⁹ ciendi.q: sicut dt aug.Male volūtatis non est causa
efficiēs sꝫ deficiens.q: malū nō est effectio sꝫ defectio.
Sic soluit primum Licet ꝙ proprie.i.sine impropietate figure verū sit
ꝙ bonū est causa mali:non tn̄ per se bonum est causa
mali.Et p hoc patet solutio ad primo obiectū. Ad Ad scdm.
scdo obiectū siīter patet solutio.quia licet p virtutē
suā sit causa corruptiōis boni:non tamen p se sed per
defectum ⁊ inordinationē vt dictum est.Ad tertium Ad tertiū.
dicendū ꝙ licet bonū corruptiuū sit suipsius:non tn̄
sibi est ꝯtrariū.quia non corrumpit se nisi per mediā
actionem quā ex se elicit.que q: inordinata est causa
corruptionis ⁊ dissipationis.

¶ Secūda questio.

Circa scdꝫ capitulū querit de causa formali ipsius
mali.de qua dicit aug.ꝙ malū est priuatio spēi
mōi ⁊ ordinis naturalis. Sꝫ ſm hoc obicit de actiōe ꝯ dictuꝫ augustini ar.
indifferēte.probat enim ꝙ sit mala:q: priuata specie
mō ⁊ ordine.qd pꝫ q: ipsa est apta nata suscipe spēm
modū ⁊ ordinē.et non habet.ꝙ priuata est specie:mō
⁊ ordine.quod ꝓbat per siīe.Catulus enī ante nonū Exemplū
diē aptus natus est habere visum.vn̄ si tūc nō habet
dicit esse cecus.igitur eadē rōne cum actio indifferēs
sit apta nata suscipere spēm modū ⁊ ordinē ⁊ tūc non
habeat:ipa dicetur priuata specie/mō/⁊ ordine.quia
susceptibilis ē mōi spēi ⁊ ordis.⁊ nō habet.Et si hoc In oppo^m
oīs actio indifferens eēt mala.aut quia qn̄ debet hr̄e
non habet.i.qn̄ vtile est habere ea non habet.aut qn̄
necesse est propter preceptū.Si dicat ꝙ ideo quia nō Euasio.
habet qn̄ est vtile hr̄e ea.ſm hoc oīs actio indifferēs
priuata est istis:quia ꝗcito vtile eēt hr̄e ea. Si scdꝫ.
cōtra.Nulla actio inq̄tū actio ē in ꝑcepto.igit nunꝗ
necesse est ꝓpter ꝑceptū ꝙ actio inq̄tū actio habeat
spēm modū et ordinē.Item dicit aug.ꝙ aliqua sunt Itē p aug.
q̄ nullo fine bn̄ possunt fieri:vt fornicari furari.ꝙ ista
nec habuerunt nec hēbūt vnꝗ spēm modū ⁊ ordinē.
igitur non possūt priuari istis.igitur non sunt mala.
Solutio.Ad primuꝫ rn̄deo ꝙ tūc dicit actio priuata Solutio.
specie mō ⁊ ordine qn̄ necesse est eam hr̄e illa ad hoc Ad primū.
ꝙ nō sit mala et non habet.Et nō intelligitur hoc de
qualibet actione:sed de actiōe ordinata ad creaturā.
id ē de ea qua mediante homo vult delectari in crea-
tura.Si enī talis actio habet spēm modū et ordinē:
bōa est.q: ea mediāte delectat hō in creatura ꝓpter
deū.vt possit dicere.Delectasti me dn̄e ī factura tua.
Si aūt nō habet spēm modū ⁊ ordinē:mala est.quia
ea mediāte fruit homo creatura qd est totum ⁊ solū
malū hoīs.sicut dt aug.Sic enī ꝯtingit de via facere Augustin⁹.
finē:de vmbra veritatem.sic contingit peccare.qd est
spreto incōmutabili bono:rebus mutabilib⁹ adhe-
rere.De actione ꝟo indifferēte patet ꝙ nō est necesse
ꝙ hēat spēm potiorē:modū aut ordinē ꝗ habet.licꝫ
possit hr̄e. Notādū enī est ꝙ oīs actio aut est a prin- Multiplex
cipio virtutis aut a principio nature:aut a principio operatio.
libidinis.Illa q̄ est a principio virtutis habet finē scꝫ
deum.⁊ illa hꝫ dignissimā spēm et dignissimū ordinē
⁊ modū. Que ē a principio nature habet finē neces-
sitatē vel vtilitatē aliquā naturalē:⁊ hꝫ spēm/modū/
⁊ ordinē per modū nature.nec necesse est ꝙ hēat aliū
q: natura reflexiua est in seipam.Que aūt est a prin-
cipio libidis habet finē:scꝫ delectationē in creatura.
Ad hoc aūt qd obicit de catulo:patet ꝙ non est siīe: Ad illd de
quia ſm naturā deteriatū est ꝙ potētia vidēdi in ipo catulo.
exeat in actum post nonū diem.Nō est aūt deteriatū
ꝙ actio indifferēs aliqn̄ habeat potiorē spēm:modū Ad primuꝫ
aut ordinē.Ex his ergo patet solutio ad primū ⁊ ad et secundū.
scdm.Ad hoc qd vltio obicit dicit ꝙ ꝗuis fornicari: Ad vltimū
furari ⁊ hmōi nō possint fieri bono fine:tamē subsūt

eis actiōes q̄ ſm se bone sunt.vn̄ per diuersas circū-
stantias ⁊ bono fine ⁊ malo fieri possunt:⁊ ideo pri-
uari possunt.

¶ Arguit ꝙ nulla actio sit mala.

Cum dictum sit ꝙ malicia qua aliq̄d est malum:
sit priuatio modi/spēi/⁊ ordinis naturalis vt pꝫ
in aīa:q̄ ideo dr mala q: priuata est specie/mō/⁊ ordīe
ꝓbatio. naturali.obicit de actiōe mala.et videt ꝙ nulla actio
sit mala:q: nulla actio est priuata mō specie ⁊ ordine
naturalibus.q: spēs nō est naturalis actioni:⁊ p ꝯn̄s
neqꝫ modus neqꝫ spēs.imo spēs est accidētalis actiōi
quia dicit relationē ad finē q̄ in veritate potest inesse
⁊ non inesse actiōi.potest enī actio referri ad deum:
potest referri ad inanem gloriā vel ad aliquid aliud.
ergo malicia nō est priuatio accn̄taliū:sed naturaliū.
Malicia enī non dicit priuatio albi aut nigri.q̄ acci-
dētalia sunt:sed est malicia tn̄ priuatio naturaliū.nō
Secundo. videt malicia in actiōe esse. Item.ecce duo layci qui
equales siue pares sunt in omnibus.excepto ꝙ alter
magis vult fornicari alio: et sic est magis malus.sed
q̄rit quare magis malus?nō enī potest dici ꝙ ꝓpter
priuationē maior bonī aut melioris ordis.in vtroqꝫ
enī priuat bonū continētie ⁊ ordo cōtinētie. Itē non
pōt dici magis malus ꝓpter priuationē boni magis
debiti.equaliter enī tenebant ad cōtinētiā.quō ergo
Tertio. alter dicet magis malus? Item q̄rit de habitu malo
quō dicat malus.aut ꝓpter malū actum:aut ꝓpter
hoc ꝙ cōseruat maliciam in aima. Si primū.Cōtra.
Malus actus nō est in illo qui modo nō peccat:licet
peccauerit nec penituerit.⁊ tn̄ iste ē malus.ꝙ malus
habitus nō dicit malus ꝓpter malū actum.Si scdꝫ.
Cōtra.Malicia potest cōseruari in aīa sine malo ha-
bitu cōseruāte ipsam.ergo nō ideo dicit malus quia
Probatio cōseruat maliciā in aīa.Q̄ pria sit vera pꝫ.q: in isto
qui prio fuit auarus:⁊ mō sine penitētia sue auaricie
ꝓdigus est factus:remanet malicia auaritie.non enī
deleta est per virtutē ⁊ penitentiā aduenientē:⁊ alio
mō nō potest deleri.igitur adhuc habet maliciā illā
in aīa ⁊ nō habitū malicie cōseruantē ipaꝫ.q: ꝯtrariū
habitum habet ipi auaritie.⁊ ita videtur ꝙ nullomō
Opinio aliquorum posset dici malus habitus. Qd ꝯcedūt quidā.licꝫ sit
ꝯtra aug. Item sic solet obici.Malū corrūpit:ergo
Aliter ar. malū est potēs corrūpere.igit malū est potēs.igitur
Solutio. malū est. Solutio.Rn̄deo ad primū ꝙ cum dr mala
Ad primū actio.tria intelligūtur.scꝫ ipsa actio:⁊ innaturalitas
actionis quā dicim⁹ priuationē spēi/modi/et ordinis
in ipsa actiōe:⁊ ꝑter hec ipsa corruptio imaginis dei
in aīa per ipsam actionē.nisi ergo apponat magis ad
cōclusionē malū fertur ad tertiū.quia mag̃ mala est
q̄re actio ē mag̃ mala actio eo ꝙ mag̃ vulnerat aīaꝫ.Ad hoc aūt qd obicit
ꝙ species modus ⁊ ordo accidūt actioni:igitur eorū
Ad aliud. corruptio nō est mala. Rn̄deo ꝙ eoꝝ corruptō nō est
mala ſm se sed ſm ꝙ actio nociua est aīe.ſm se enim
cōsiderata ⁊ nō relata ad aīam nō adimit aliq̄d boni:
Ad scdm. et ita non nocet ⁊ ita nō est mala. Ad scdo obiectum
dicimus ꝙ ille de duobus qui magis vult fornicari:
magis est malus.ꝓpter maioris boni priuationē in
quātitate quod in maiori quātitate priuatur ꝓpter
maiorem voluntatē. Tanta enī est excellētia boni:vt
malū non possit pugnare cōtra bonum nisi ex virtute
boni sicut dictum est supra.sicut patet ī duobus qui
Exemplū equalē defectū habēt in vi gressibili.tn̄ citius currēs
magis claudicat.nō ꝓpter maiorē defectū:sed ꝓpter
maiorē motū cum defectu.siīter acutum in cultello
bonū est:tn̄ mag̃ acutū magis ledit. Ad hoc aūt qd Ad tertiū.
tertio obicit rn̄dem⁹ ꝙ malus habitus dicitur malū
ꝓpter hoc ꝙ cōseruat maliciā in aīa ꝗdiu ipse ē in ea
⁊ disponit eam ad male agendū. Ad hoc aūt qd dicit Ad iprobationem
ꝙ malicia ꝯseruat sine habitu ꝯseruāte ipaꝫ.rn̄dem⁹
ꝙ bene verū est.quia efficiēte causa cessante:nō tamen
cessat eius effectus sed manet.vnde cessante auaritia
in isto:malicia tn̄ bene potest remanere.tn̄ verū est ꝙ
ꝗdiu habitus malus est:cōseruat maliciā in ipa. Ad Ad vltimū
vltimū argumentū rn̄demus ꝙ non valet: hoc corrū
pere potest:igitur potest.q: potētia corrūpendi non
est potentia.vn̄ processus est ſm quid ad simpliciter.

¶ Tertia questio huius tractatus.

Circa tertiū capitulū querit quid faciat actionē
malā.Videt ꝙ sola ꝓhibitio.q: actio bona ē in Ar primo.
se:cū sit a deo.et si non eēt ꝓhibita a deo nō imputa-
retur a deo.igit ex sola ꝓhibitiōe habet ꝙ est mala.
Item.pctm̄ est dictum vel factū vel cōcupitum cōtra Secundo.
legē dei.Hec est diffinitio peccati. Sed p hoc ꝙ dico
dictū/vel factū/vel cōcupitū:non significat nisi bonū.
per residuū vero significat malicia.s.per hoc ꝙ dico:
cōtra legē dei.igitur hoc est esse peccatū qd est cōtra
ꝓhibitionē legis diuine.ergo sola ꝓhibitio causa est
quare actio sit mala. Item dicit aug.aliquā actionē Tertio per
esse malā.q: est ꝓhibita.igitur ꝓhibitio facit aliquā augustinū.
actionē esse malā.ꝙ cum eiusdē cause idē sit effectus:
⁊ oīs actio mala ꝓhibita sit:prohibitio in omī actiōe
causatiua est malicie. Sed si hoc.non bn̄ distigueret In oppo^m
aug.quedā mala esse q: prohibita:⁊ quedā ꝓhibita p augusti.
ideo q: mala. Item si sola ꝓhibitio eēt causa malicie Secundo.
in omni actione:oēs actiones essent equaliter male.
Preterea.cum ꝓhibitio sit ipe deus ꝓhibēs.deus eēt Tertio.
causa malicie in actiōe.quod absit. Preterea.ex eo est Quarto.
mala actio ꝙ per eam adheret hō cōmutabili ⁊ fruit
eo incōmutabili spreto.igitur non est oīs actio mala
quia ꝓhibita.Solutio.Dicimus ꝙ si nulla facta eēt Solutio.
ꝓhibitio:tn̄ aliq̄d eēt malū culpe siue pctm̄.q: sicut
dicit btūs aug.ꝙ aīa posita est inter deū ⁊ creaturas Augustin⁹
rōnabiles visibiles.vnde si p amorē coniūgat se deo
tanꝗ supiori:illuīatur ⁊ oībus bonis pficit.Sꝟo per
amorem coniūgat se visibilibus rebus obtenebrat ⁊
oībus bonis dei diminuit.Unde etsi nulla facta esset Aliud esset
ꝓhibitio:tn̄ frui creatura eēt ei malū quia nociuū:⁊ malū seclu-
esset tale malum quia eēt voluntariū:⁊ ita pctm̄ sine sa ꝓhibitōe
culpa.Sꝫ ad vitādū tale malū data est rōni cognitio
huius mali a deo qui scripsit legē nature in ipsa per
quā caueret tale malū.Et ido fornicari ⁊ adulterari Nō diligēt
⁊ hmōi sunt ꝓhibita quia mala.⁊ non ecōuerso.Qd
ergo dicit ꝙ actio bona est in se ⁊ non mala:nisi quia
ꝓhibita.Rn̄dēdū est ꝙ hoc est falsum.imo mala est: Ad primū.
quia ea male vtit homo.⁊ q: sic mala:ideo ꝓhibita.
Diffinitio ꝙ quā ponit aug.ī fine ꝑmi libri de libero Pctm̄ qd ē
arbi.est vera ⁊ p se diffinitio pcti.hec scꝫ Peccare est ſm augu.
spreto incōmutabili bono:rebus ꝯmutabilibus ad-
herere.Incōmutabile bonum spernitur:cum in alto
btītudo q̄rit ꝙ in ipso:⁊ ex hoc ꝙ ei⁹ imago ab hoīe
dissipatur ⁊ maculat.et ex hoc sequit ꝙ sit cōtra legē Ptꝫ ad se-
dei:q̄ ostendit hoī ꝙ eēt malū.Vn̄ alia diffinitio pcti cūdū p hoc
nō est p essentiā:sed p id qd cōsequit eēntiā assignata Alia diffini
est hec.scꝫ Pctm̄ est dictum factū vel cōcupitū cōtra tio pcti.
legē dei.Eo enī dicit pctm̄ malū per se loquendo:q:
est adūo ab incōmutabili bono:⁊ cōuersio ad cōmu-
tabile bonū.et ex hoc sequit ꝙ sit ꝯtra deū ꝓhibentē

ꝓhibitio q̄ mō est cā. malū.prohibitio igit̃ dei non est causa nisi improprie
siue per cōsequens.Ad hoc aūt quod tertio obicit ꝙ
Ad tertiū. vbicūq₃ est eadē cā:est idē effectus.falsa est ꝓpō.nisi
sic intelligat̃ de causa propria ꝛ imediata siue ꝯiūcta
ꝛ patiēte etiā se habēte eodem mō vtrobiq₃.Etsi enī
ignis agēs in aquā frigidā calefaciat eam:nō sequit̃
ꝙ sp agens in aquā idem faciat.pōt tn̄ calida magis
calefacere.et ita nō opȝ ꝙ causa pctī eundem effectū
Ad quartū in oīb⁹ penitus opet̃.Ad hoc autē qđ obicit̃ quarto
scȝ cum dicit̃.quedā dicūtur peccata:quia prohibita.
hec dictio quia.non causam sufficientē neq₃ primam
sed scđariam ꝛ impropriam notat.

¶Arguitur ꝙ omne peccatum
ideo sit tale:quia prohibitū.

Dicto ꝙ quedā sunt mala quia ꝓhibita.quedā
prohibita qꝛ mala.et hec ideo mala sunt:qꝛ ex
libidine sunt q̄ est ad fruendū creatura.Sed probat̃
ꝙ qđlibet pctm̄ ideo est pctm̄:quia prohibitū.Dicit
Dionysius enim dionysius ꝙ ira in cane est bonū:siliter luxuria
in porco non est malū.ꝛ tn̄ porcus luxuria fruit̃ crea=
tura.ġ libido ſm se siue frui creatura in porco nō est
malū.igitur non est malū ſm se.igitur luxuria nō est
malū:quia ex libidine est.et est malū in hoīe.igit̃ est
Eodeȝ mō de furto. malū:quia ē prohibitū.Eodē mō potest probari de
furto ꝛ de oībus aliis.igitur omne pctm̄ est malum:
Scđo principaliter. qꝛ prohibitū.igitur nullū est prohibitū qꝛ malū.Itē
intelligat̃ ꝙ aliqđ peccet ꝯtra aliqđ mandatū ꝛ nō ex
libidine:actio illius est mala.sed non qꝛ ex libidine:
Tertio. igitur qꝛ ꝓhibita.ꝛ inde vt prius. Item iste solutus
fornicat̃ timēs ne ista q̄ similiter est soluta interficiat
seipaȝ nisi cognoscat:ꝛ ita coġscit eam nō ex libidīe.
cōstat ꝙ actio illi⁹ est mala.non qꝛ ex libidine:igitur
Solutio. quia prohibita.ꝛ inde vt prius. Solutio.Ad primū
Ad primū. rn̄dem⁹ dicētes ꝙ ira bonū est in cane:quia est qđdā
custodittiuū dn̄i sui.ꝛ luxuria similit̃ in porco non est
Exemplū. mala:quia cōsentanea est nature porci.nec corrūpit
spēm/modū/vel ordinē in porco.tn̄ est malū in hoīe
ſm se:quia priuat debitū modū/spēȝ/ꝛ ordinē in eo.
Nota bene Sicut enī acetum aceto mixtū non corrūpit acetū:tn̄
vino mixtū corrumpit vinū.sic amor creature bruto
īmixtus nichil in eo corrūpit:īmixtus tn̄ anime rōali
per amorē corrūpit in ea bona eius.Anima autē(vt
dictū est)quedā nobilis creatura ē inter deū et alias
creaturas:ꝛ cū deo ꝯiūgit̃/illuiat̃/melioꝛat̃/pficit̃.cū
Ad aliud. ꝟo creaturꝭ obtenebrat̃/deturpat̃/diminuit̃.Ad hoc
aūt qđ consequēter obicitur dicimus ꝙ nemo sciēs ꝛ
prudens facit ꝯtra preceptū:quin hoc sit ex libidine.
Vñ ꝙ sic faciat cōtra preceptū sine omni libidine:nō
est intelligibile nec possibile:neq₃ sustieri debet.Cū
enī facit cōtra preceptū priuat ordinē obedientie qui
esse debet inferioris ad suū superiorē.hec aūt priuatio
Ad duo vltima. ex libidīe ꝓcedit.Fit aūt qn̄q₃ pctm̄ ex ꝓpria libidīe:
qn̄q₃ ex aliena.Et sic patet solutio ad duo vltima.

¶Quarta questio huius tractatus.

Circa quartū capitulū qđ addimus querit̃.vtrū
mala actio sit a deo operante vel cooperante.
Pria opio Sup hoc ē duplex opinio. Quidā dicūt ꝙ oīs actio
Alia opio. mala ē ab hoīe vel a diabolo. Alij dicūt ꝙ oīs actio
mala est a deo.eo ꝙ solūmodo deus dat potentiā ad
Tertia opinio. illam exercendā.Alij dicunt ꝙ oīs actio mala inq̄tū
actio ꝛ bona est ꝛ a deo est. Et ꝙ hec vltia opinio sit
vera probat̃ auctoritatibus ꝛ rōnibus.et primo per
auctoritates Isaie.dicit enī de sennacherib.Nūquid
gloriat̃ securis ꝯtra eū qui secat in ea:q.d.dn̄s O tu
sennacherib debes ne gloriaȝ attribuere tibi de eo ꝙ
per te quasi per instrumentum destruxi iudeos:q.d.
non.ġ dn̄s erat principalis actor illius actiōis senna=
cherib q̄ mala erat.ergo mala actio est a deo. Item Alia auctoritas.
in eođ ca.Virga furoris mei assur.q.d.O tu assur.i.
sennacħ.tu es ꝟga furoris mei.q.d.per te quasi per
virgam ꝟberaui iudeos.ergo deus erat actor illius
actionis.ꝛ inde vt prius. Item ꝑ rōnes sic.Cōstat ꝙ Prima rō
passio christi optima ꝛ ꝯuenīētissima fuit.igitur eius ad idem.
causa fuit bona.sed eius causa ꝓpria ꝛ ipsius illatiua
fuit actio iudeoꝝ qui nobis non sibi mellificauerūt.
vt posset de eis sic dici.Nobis nō vobis mellificastis
apes.igit̃ illa actio fuit bona.ġ boni effectiua.Dicit̃
enī tripliciter bonū:scȝ honestū/delectabile/et expe=
diens.et hoc fuit bonū expediēs. Itē iste fornicādo Scđa rō
generat sctm̄ ꝓphetā.possibile est hoc.Hec actio est
causa boni:igitur ipsa est bona et mala.ġ actio mala
inq̄tū actio:bōa est et a deo. Qđ cōcedimus dicētes Opinio do
ꝙ deus ē causa efficiēs/forālis/ꝛ finalis/male actiōis: ctoris.
sed non materialis.Efficiēs eius causa est:qꝛ eius est
principalis actor.Sed obicit̃.Si est principalis eius ꝯ hoc arguitur.
actor: ġ debet ei mala actio imputari:ꝛ non homini
vl' diabolo.Itē quicqđ est causa cause est cā causati: Secundo.
sed deus est causa male actiōis:ꝛ mala actio cā mali.
igit̃ deus est causa mali.Solutio.Rn̄demus ad hoc Solutio.
dicentes ꝙ mala actio habet duos fines.Vnū habet Actō mala
vanū finē qui libidinis est:scȝ frui creatura qua nō est hȝ duos fi=
fruendum.hoc est fruivanitate.ſm hunc finem mala nes.
actio hoī vel diabolo est imputāda:et non deo.sicut
licet faber sit causa cultelli:non tn̄ ei imputat̃ homi=
cidiū.Habet et aliū finē bonū ſm quē imputari deo
debet ꝛ non hoī.sicut patet in fornicatiōe que habet
finē quē intēdit fornicator.scȝ frui creatura.et habet
finem a deo scȝ delectationē naturalem q̄ bona est in per hec patȝ
eo in quo nata est scȝ in brutalitatevel ġnatiōe ꝓlis. ad primuȝ.
Ad hoc aūt qđ obicit ꝙ quicqđ est cā cause:est causa Ad scđm.
causati.dicimus ꝙ verꝝ est in causis ꝓpriis ꝛ ꝯiūctis.
sed etsi deus est causa actiōis male inq̄tum est actio:
actio tamē inq̄tū est actio non est ꝓpria causa mali.
Possem tn̄ dicere soluendo cū aug.in libro de li.ar. Alit̃ soluit
in principio.dicit enim.Non est multū curādū a quo ſm augu.
sit mala actio siue malus actus:dum certissime scia=
mus ꝙ est malus actus ꝛ a nobis oriūdus.

¶Questio incidens.

Item cum dictum sit ꝙ mala actio inq̄tū actio
a deo est.inq̄tū mala non est a deo.Querit̃ ſm
hoc an cōcedēdū sit ꝙ pctm̄ sit a deo.Qđ videt̃ posse Arguitur ꝙ sic.
probari sic.Mala actio ē a deo:sed peccatū est mala
actio:igitur pctm̄ habet eē substātiale actiōis:ergo
habet eē substātiale:igr̃ pctm̄ est.Sȝ quicqđ ē a deo
est:igitur pctm̄ est a deo.Igit̃ mentit̃ iohānes dicēs
Sine ipo sctm̄ est nichil.Sȝ đt btūs diony.Optimi In oppositum
optima est adducere:sed mala actio non est optima:
igit̃ dei non est ipām adducere:igit̃ deus nō adducit
eam.igit̃ nō est a deo.Item in geñ.Vidit deus cūcta scđo ad idē
que fecerat ꝛ erātvalde bona.Sȝ mala actio non est
valde bona imo mala:igitur non est facta a deo:igit̃
nō est auctore deo:igit̃ nō est a deo.Si dicat ꝙ mala Euasio.
actio inq̄tū est a deo est.inq̄tū est mala nō est a deo.
quia malicia nō est a deo.Cōtra.videt̃ etiā ꝙ malicia ꝯ euasionē
sit a deo.qꝛ cōstat ꝙ malicia sit diminutio boni in aīa arguitur

et diminutio boni in aīa facit minoritatē boni in aīa.
sed minoritas est aliqđ in aīma:ġ diminutio boni est
aliqđ in aīa.sȝ diminutio boni ē priuatio boni.ergo
corruptio boni est aliqđ in aīma.sed corruptio boni
Scđo per augusti. et malicia penitus idem sunt. Item đt aug. ꝙ pctm̄
est pena pctī.et dicūt magistri ꝙ sic est intelligēdum
Pctm̄ est pena pctī puniēs.ġ pctm̄ ē pena.Sȝ pena
est a deo:ġ pctm̄ est a deo:ġ malicia peccati ē a deo.
Opinio aliquorum ꝯ hanc arguitur. Propt̃ has rōnes et alias cōcedūt qdā ꝙ corruptio/
puatio/destructio ꝛ hmōi bōa sint:ꝛ a deo sūt hmōi.
sed nullū istoꝝ cōcedūt esse maliciā. Sed ꝯtra.Cum
iste peccat:cōstat ꝙ aliqđ boni corrūpit̃ in ipo.igitur
boni accidētalis/vel substātialis/vel naturalis.Non
accidētalis.pono enī ꝙ nullū accidētale sit in ipso:qꝛ
caret virtutibus ꝛ donis ꝛ omni ġra gratū faciente.
Itē nō substātialis boni.Substātiale enī nō recipit
magis vel minus.Nec corrūpit̃ substātiale bonū per
Dionysius pctm̄ vt vult btūs dionysi⁹.vt ostensuȝ est supra.Est
igitur boni naturalis.sed non nisi spēi/modi/ꝛ ordīs
naturalis.sed hoc ē malicia:igit̃ corruptio ē malicia.
Scđo đr in psalmo. Item đr in ps.Persequat̃ inimicus aīam meā.i.dei
imaginē corrūpat in me ꝛ adnichilet.Hoc enī est qđ
principaliter intēdit diabolus:scȝ corrūpere imaginē
dei in hoīe.Sȝ corruptio vt dicūt est a deo:ġ corrū=
pere est a deo:ġ deus corrūpit sui imaginē in hoīe:ġ
deus facit illud qđ diabol⁹ facere principaliter intē=
dit.ergo nec hō nec diabolus est culpādus pro eo ꝙ
corrūpunt dei imaginē.quod falsum est.hoc tātū est
propter qđ deus irascit̃ hoī ꝛ flagellat eum et siliter
diabolū.igitur ista corruptio est homini imputanda
ꝛ diabolo.ergo est ab hoīe ꝛ diabolo.alioqn iniuste
imputat̃ eis.Nō est ġ a deo.Sȝ quicqđ est a deo est:
et corruptio nō est a deo:ġ corruptio nō est.igit̃ cor=
Opinio doctoris. ruptio nichil est.ġ corruptio ꝛ malicia idem.Quod
cōcedimus rn̄dētes ad primū ꝙ hec argumētatio nō
Ad primū. valet Pctm̄ est mala actio:ꝛ mala actio ē a deo:igit̃
Falla accidentis. pctm̄ est a deo.impediēte fallacia ſm accidēs.Omne
es est naturale:statua est es:igit̃ statua est naturale.
Solet etiā dici ꝛ bene ꝙ noīa scđe impositionis non
recipiūt adiectiua neq₃ determiationes noīm prime
impositiōis.nec ecōuerso.vñ nichil est dictu capa ca=
thegorica.aut sillogism⁹ albus.Vñ patet ꝙ cum đr.
Hec est falsa pctm̄ est a deo. mala actio ē a deo.hec deteriatio a deo.nō est deter=
minatiua malicie actiōis:sed actiōis ſm se.Hec enim
Pctm̄ est a deo.nullo mō est cōcedēda. Ad hoc aūt
Ad scđm. qđ obicit̃ secūdo ꝙ mala actio habet esse substātiale
Duplex eē male actōis actionis.dicendū est ꝙ duplex est esse male actionis:
scȝ materiale et forāle.Materiale esse actiōis est esse
ipsius ſm ꝙ est actio.Forāle esse male actiōis est esse
actionis:vt est informata malicia.Et sic pȝ ꝙ nōvalet
argumentū Mala actio habet substātiale eē actiōis:
Falla equiuocationis. sed pctm̄ est mala actio:igitur pctm̄ habet.ꝛc.Prīo
enī li esse sumit̃ pro esse naturali actionis:in ꝯclusiōe
Ad tertiū. vero pro esse forāto.Ad hoc autē qđ tertio obicit ꝙ
optimi est optīa adducere.sic est intelligēdū.optimi
est.ꝛc.in his que agit deus ꝑ se ꝛ ex sua volūtate.In
his q̄ agit deus per se dico.quia actio ī qua deus co=
operatur hoī bene potest eē mixta.Ex sua volūtate
dico.qꝛ cum deus agit quasi inuitus:id qđ tunc agit
potest esse malū.vt cum infert penam eternā ꝓ pctō.
Augustin⁹ sic itelligit̃. Vnde đt aug.ꝙ peior est pena eterna pctō.Notādū
est tn̄ ꝙ hic nō fit collatio pctī ad penam ſm essentiā
pctī ꝛ pene.quia pctm̄ nichil est.sed ſm effectus.ꝛ est
dictu Peior est acerbitas pene eterne q̄ mentis an=
gustia quā efficit.Inuitus aūt infert deus penam.vñ De⁹ punit
dicit Heu ego cōsolabor sup hostibus meis.Posset inuitus.
tn̄ dici si placeret ꝙ pena eterna est bona ꝛ optima in Aliter pōt
ġne suo.Quicqđ enī est inq̄tū est optimū est in ġne dici.
suo.vñ sol non est in ġne suo melior q̄ asinus in suo.
vñ eccl'.Non est dicendum hoc nequius illo est.Et sic Ad tertiū ꝛ
patet solutio ad tertiū ꝛ ad quartū. Ad qntū dicim⁹ quartū sit.
ꝙ sicut đt dionysius Propriū est peccati corrūpere/ Ad qntū ſȝ
destruere/et hmōi.vñ Pctm̄ corrūpit.hec est per se. dionisium
Hec aūt ꝑ accidēs siue ꝑ cōsequens Pctm̄ diminuit.
Vñ non est idē diminutio ꝙ corruptio.qꝛ diminutio Diminuere
sequit̃ ad corruptionē.Ad hoc aūt qđ obicit ꝙ pctm̄ ꝛ corrūpere
est pena.distinguendū est.Est enī pena que est dānū. differunt.
ꝛ hec nichil est.et de hac dicit̃ ꝙ pctm̄ est pena.Et est
pena torquēs ꝛ affligens.et hec aliqđ est.et hec pena
non est pctm̄:nec pctm̄ est hec pena.imo hec pena est
sequela pctī.Ex iam dictis pȝ satis ꝙ malū corrūpit Correlariū
bonū in aīa.non bonū accidētale:nisi ex accidēti.nec
bonū substātiale aīe:qꝛ illđ non corrūpit̃:sȝ naturale
bonū.Iste ġ qui peccat tn̄ adimit bonū ꝑ scđȝ pctm̄ Nō diligēt
siliter tn̄.et nō sunt in aīa infinita tanta:igitur totiēs
potest peccare ꝙ totū bonū destruet̃ in aīa.Ponat̃ Iterum arguitur
hoc ꝛ ꝙ iteꝝ peccet.hoc vltimū pctm̄ qđ corrūpit in
isto.nō bonū naturale:quia totū corruptum est.nec
accidētale:quia nō habebat illud.nec substātiale:qꝛ
illud non corrūpit̃.ġ nichil corrūpit̃ isto.igitur malū
nō est corruptio boni.Ad hoc dixerūt quidā ꝙ pctm̄ Solutō ali
non corrūpit naturalia aīe:sed obfuscat tn̄.Sȝ ꝯtra. quorum.
dicit aug.Pctm̄ si nō adimit bonū non nocet:ꝛ si nō ꝯ hoc videt̃
nocet nō est malū:igitur si non corrūpit nō est malū. augustinus
sed malū est malū:igitur malū corrūpit.Itē si malū Secundo.
non corrūpit bona naturalia aīe nec adimit:ġ tantus
manet splēdor ꝛ tanta lux siue decor in aīa post pctm̄
quāta fuit añ.ġ bona aīe non sunt obfuscata ꝑ pctm̄.
Item si pctm̄ non corrūpit nec adimit bonū in hoīe: Tertio.
igitur adeo ē bonus post pctm̄ sicut ante.igitur per
pctm̄ nō fit homo peior.quod falsum est.Itē si malū Quarto.
non corrūpit bonū.quid est dictu:et gloriā meam in
puluerē deducat.igitur malū corrūpit:igit̃ illa opīo
nulla. Solutio. Rn̄dem⁹ ꝙ sicut đt aug.in libro de Solutio.
īmortalitate aīme.Anima q̄ fctā est ad similitudinē
dei capax dei ē.Vñ ꝛ īmediate est a deo ꝛ plus habet aīa excellit
de eē ꝛ de bonitate nature in infinitū q̄ alie creature aliascreatu
inferiores.habet tamē ad mensurā.non ad mensurā ras ī ifinitū
inferiorū creaturaꝝ:sed ad mensuram q̄tū in se.Oīa
enī creata sunt in numero:pondere:ꝛ mēsura.Sicut
christus habuit dona spūs sctī ad mēsuram q̄tū in se
hoīe fuit:non tn̄ ad mensurā aliaꝝ creaturaꝝ.vñ bōa
naturalia aīe nō possunt corrumpi ex toto per pctm̄.
Vnde đt diony.ꝙ demōes qui tn̄ peccauerūt splēdi= Dionisius.
dissimi sunt ꝛ lucidissimi.et hoc dicit maxime ꝓpter
auctoritatem dn̄i dicentis Videbam sathanam quasi
fulgur de celo cadentē.Et ita pȝ ꝙ bōa naturalia nō
sunt in eis ex toto corrupta.Ad argumētū ergo pre= Ad argu=
missum quo probat̃ ꝙ malū corrūpit bona naturalia mentū.
aīme ex toto.soluimus resistēdo ad hāc:et non sunt
infinita tanta in aīma.dicētes ꝙ īmo.sicut patet ꝙ si
demat̃ pūctus a linea:aut linea a supficie aut āgulus
cōtingētie ab angulo recte linee.in quolȝ tamē istoꝝ
in infinitū est illđ quod remanet respectu eius quod
demitur.In infinitū dico proportione numerali.

¶Tractatus decimussextus.

Consequēter q̄rit̃ de pctō veniali.vtrū corrūpat Arguitur primo.
vel nō.et videt̃ ꝙ sic.Si enī non corrūpat bonū

non adimit bonum:si nō adimit bonū non nocet:⁊ si
nō nocet nō est malū.sed est malum:igitur corrūpit.
In oppoᵐ Et q̄rit̄ quid? Non enī corrūpit bonū substātiale:q̄
illud nullo mō corrūpitur in aīa per pctm̄.vt pȝ ex
p̄dictis.Nec bonū accidētale qd est gratificās v̄tus.
quia veniale pctm̄ ⁊ bonū accidētale sese cōpatiūtur
in eodē.igr̄ si aliqd bonū corrūpit illud est naturale.
Sed ꝙ illud non corrumpat videt̄.quia si non potest
corrūpere bonū accidētale:multo minus videtur ꝙ
possit corrūpere bonū naturale:cū minus repugnet.
Secundo Itē in pctō duo sunt.scȝ appetitus illiciti:⁊ cōsensus
in idem.Appetit⁹ illiciti corrūpit vim cōcupiscibilē.
cōsensus aūt vim rōnalē.igitur due sūt corruptiōes.
sed corruptio ē malicia:ergo due sunt malicie in vno
pctō.igitur nō potest hō vnū pctm̄ facere quin faciat
Tertio. duo. Item veniale malū corrūpit bonū naturale aīe
cum corrūpit abilitatē alicuius potētie eius:⁊ sic dr̄
corrūpere potentiā.igitur malum corrūpit potentiā
anime.hec potētia demōstrata illa est bona vt prius
⁊ tantam habet bonitatē quā prius:q̄ est in caritate
sicut prius.igitur potētia non est corrupta.igitur est
Solutio. corrupta ⁊ icorrupta.qd videt̄ impossibile.Solutio
Ad primū. Ad primū r̄ndemus ꝙ pctm̄ veniale corrūpit.sȝ cum
sit in infinitū min⁹ q̄ pctm̄ mortale:in infinitū minus
corrūpit.⁊ in infinitū minus est illud qd adimit pctm̄
veniale de bono:q̄ illud qd adimit mortale.sicut in
infinitū minus est illud qd adimit mortale de bono:
Exemplū q̄ illud qd remanet.Sicut si adimat̄ pūctus a linea:
aut linea a supficie:aut angul⁹ cōtingētie ab angulo
recto:in infinitū maius est qd remanet in q̄lȝ istoꝝ q̄
Ad aliud qd adimit̄.Qd autē obicit̄ ꝙ pctm̄ veniale nō potest
corrūpere bonū accn̄tale:igr̄ nec pōt corrūpere bonū
naturale.Nō valet.q̄ pctm̄ veniale in bono naturali
Dionisius. bonū est ⁊ ī eo manet.Vn̄ sicut dt̄ dionysius ꝙ bonū
fantasticat priuationē sumet:verūtamen nō est natū
Augu. po= in bono accidētali.quia vt dt̄ aug.quedā sunt maxīa
nit triplex bona:vt v̄tutes quibus male vti non possumus.q̄dā
bonum. media quibus ⁊ bn̄ ⁊ male:vt bona naturalia.quedā
Exemplū. minima.Sicut ḡ patet ꝙ vermis corrūpit illud in quo
nascit̄ q̄uis illud sit magis resistēs ⁊ minus penetra=
bile q̄ illud in quo non nascitur:qd tn̄ corrūpere non
potest.sic pctm̄ veniale potest corrūpere bonū natu=
Ad aliud. rale:non tn̄ bonū accidētale.Ad hoc aūt qd obicit ꝙ
in vno pctō sūt due corruptiōes:⁊ ita duo pctā.r̄nde=
mus ꝙ vna ē ibi p alterā ⁊ ꝑpter alterā.vbi aūt vnū
In quo ꝯsi ꝑpt̄ alterū:vtrobiqȝ tm̄ vnū.Qd pȝ.q̄ penes li.ar.
stit pctm̄. residet auctoritas mouendi mēbra.vn̄ cōsensus eius
in illicitū pficit pctm̄.vnde ⁊ ibi ē vna malicia pfecta
Ad vltimū ⁊ quo ad imputatiōnē vnica iniūgitur penitētia.Ad
hoc aūt quod vltimo cōcludebat ꝙ eadē est potētia
corrupta ⁊ incorrupta ibi.dicimus ꝙ verū est ⁊ bene
possibile est hoc.q̄ ē incorrupta q̄tū ad viā supiorē:
corrupta aūt q̄tū ad viam sensualitatis.Sic iudeus
odio habet chrīstū inq̄tū chrīstus ē:diligit tn̄ inq̄tū
Nō exēplū deus est.q̄ deū diligit q̄cq̄d potest diligere.Et sicut
tu diligis illum ⁊ odis.diligis quia bn̄ficus est:odis
q̄ interfecit patrē tuū:si ig̃ras p̄ris tui interfectorē.
ꝯ hāc solu= Ex hoc pȝ ꝙ malū est corruptio naturaliū. Sȝ videt̄
tionem ar. hoc esse falsuȝ.q̄ sicut dicūt phisici Coitus modera=
tus acuit intellectū.quod patet et p hoc ꝙ est via ad
intellectū.ḡ remoto impedimento a sensu:remouet̄
⁊ ab intellectu.et cum remouent̄ superflui humores
remouet̄ impedimentū sensus:ḡ ⁊ intellectus impe=
Solutio. dimentū. Solutio.Ad hoc dicim⁹ ꝙ duplex ē intel=
lectus:sicut inuit aug.sup illd ps.Mane astabo tibi
⁊ videbo.dt glō.videbo itellectu adherēte.Duplex Duplex in=
est ergo intellectus.scilȝ adherēs ⁊ non adherēs:vel tellectus.
realis ⁊ noīalis.quod idem est. Adherēs siue realis Intellect⁹
intellectus est qui trāsit a vero in bonū.Intellectus adherēs
nō adherēs siue noīalis est qui sistit in vero.Intelle= Intellect⁹
ctus ḡ noīalis bene acuit̄ per coitū siue fornicationē. noīalis.
Realis aūt nequaq̄.imo a timore. Realis intellect⁹
est in bonis ⁊ ꝯtēplatiuis.Noīalis aūt ī malis mgr̄is
sacre scripture.sicut fuit in Balaā.de quo dr̄ Homo In balaam
cui⁹ obturatus est oculus.s.realis.⁊ videt tn̄ visiōes
dei visiōe noīali.Intellect⁹ realis ꝓfundat̄ in sensum
⁊ delectationē.Noīalis aūt nō in sensumvel in delec=
tationē ꝓfundat̄:q̄ delectationē habet in tpalibus:
⁊ ita delectari in summo bono nō potest:eo ꝙ impe=
ditur per aliam delectationē.Intellectus realis ē in
fide.s̄m ꝙ dicit aug.Credere est beatitudo.et trāsit Augustin⁹
in affectum ⁊ intellectus donum.

¶Tractatus decimusseptimus.

CIrca quartā questionē de malo.q̄rit̄ primo An Prima q̄o
aliqd pctm̄ sit maius alio in gn̄e.Qd nō videt̄: h⁹ tractat⁹.
quia nullū pctm̄ in gn̄e est aliquantū deteriāte.sicut Ar ꝙ non.
homo inq̄tū hō nō est alicuius quātitatis deteriāte.
igitur ex quo nullū malum est aliquātū in gn̄e:nullū
malū est alio maius in gn̄e. Cōtra.Oīs malicia q̄ est In oppoᵐ
in fornicatione est in adulterio ⁊ alia preter illā.ergo
adulteriū s̄m se ⁊ in gn̄e suo maius pctm̄ est q̄ forni=
catio.Solutio.Si sic intelligatur in gn̄e:hoc est s̄m Solutio.
gn̄alitatē siue vniuersalitatē.i.gn̄aliter ⁊ vniūsaliter
maius peccatum est q̄ fornicatio adulteriū.falsa est
intelligētia.quia nec sic nec ecōuerso.Nam neqȝ oīs Fornicatio
fornicatio est maius q̄ oīe adulteriū.nec ecōuerso. ⁊ adulteriū
imo se habent vt excedētia ⁊ excessa.q̄ aliqua forni= cōparant̄.
catio talibus pōt circunstātijs vestiri ꝙ maius pctm̄
est q̄ adulteriū.et ecōuerso potest esse ꝙ aliqd adul=
teriū sit maius fornicatiōe.Si aūt sic itelligat̄ in gn̄e
id ē s̄m naturā gn̄is.i.s̄m ꝓpriā naturā ⁊ dr̄iaȝ speci= Adulteriū
ficam statuentē ip̄m in gn̄e suo:maius ē adulteriū q̄ mai⁹ est for
fornicatio:sic ē ver⁹ intellect⁹.Qd v̄o obicit̄ ꝙ malū nicatione.
in gn̄e non est aliquātū precise ⁊ deteriāte:igit̄ nullū Ad primū.
maius ē alio.non sequit̄ cōcessa prima in vno sensu.⁊
aperta instātia.Mons inq̄tum mons nō est alicuius
quātitatis deteriāte ⁊ p̄cise:nec miliū siliter.ḡ mons
in gn̄e nō est maius q̄ miliū.Maius enī et minus nō
determiāt quātitatē aliquā ⁊ ꝓcedit acsi deteriāret.

¶Secunda questio.

SEcundo querit̄ vtrum malicia gn̄is sit equalis
alicui malicie singulari.Videt̄ ꝙ nō.q̄ malicia Ar ꝙ non.
singularis surgit ex gn̄e ⁊ circūstantijs:ḡ oīs malicia
singularis maliciā gn̄is excedit. Sed cōtrariū videt̄ In oppoᵐ
p auctoritatē btī petri dicēt̄ ꝙ magis peccāt xp̄iani p btī petrū
redeuntes ad vomitū:q̄ generales fornicatores.Et
gn̄ales fornicatores intelligit(vt videt̄)illos qui non
habēt aliquam circunstantiā aggrauātem:sed solam
maliciā.quoꝝ fornicatio(vt videt̄)equalis est forni=
cationi in gn̄e.Itē aliqua ē fornicatio q̄ per circūstā= Secundo.
tias diminuitur:aliqua per circūstātias aggrauātes
augent̄.igitur aliqua est in medio:et illā potest aliqs
tenere:⁊ illa est malicia gn̄is precise.⁊ inde vt prius.
Item potest esse ꝙ aliqua fornicatio nullas hēat cir= Tertio.
cunstātias aggrauātes:sed oēs dīmētes.et inde vt
prius.Sed ꝙ nulla sit equalis malicie gn̄is patet.q̄ Iteruȝ ar.

si aliqua singularis illa pōt diminui p remissionē vo=
luptatis ⁊ circūstātias diminuētes. Ex hoc seq̄tur ꝙ
singularis aliqua malitia pōt eē minor q̄ malitia ge
neris. Sȝ hoc est īpossibile ꝙ aliqua malitia singula
ris adequet̄ malitie gn̄isvel minor sit ea:imo ip̄a ma
Solutio. litia gn̄is minor est minima.Qd cōcedimus. Ad ob
Ad primuȝ iecta dicendū est ꝙ gn̄ales fornicatōes vocāt̄ que nul
p⁹oppositū lam circūstātiā accidētalē preter naturalē addiderūt
Ad aliud Ad aliud dicim⁹ ꝙ nō dicūtur circūstātie aggrauati=
ue vel diminutiue habito respectu ad malitiā gn̄is:
sȝ ad malitias singulares. imo aggrauās circūstātia
dr̄ respectu diminuēt̄:⁊ diminuēs respectu aggrauā
Ad tertiū. tis.Ad aliud dicim⁹ ꝙ nulla pōt sumi a deo diminu=
ta per circunstantias diminuentes quin ip̄a sit maior
q̄ malitia generis.

¶Conclusio sequens ex predictis.

Scd̄a q̄stio EX p̄dictis manifestū est ꝙ fornicatio in gn̄e mi=
hui⁹ capl̄i. nor est q̄ aliqua singularis fornicatio.Cōseq̄nt̄
Ar ꝙ sic. querit̄ vtꝝ in īfinitū sit minor:videt̄ ꝙ sic.q̄ q̄tūcūqȝ
decrescat siue remittit̄ illa singularis fornicatio qua=
libet demōstrata adhuc tn̄ est fornicatio ī gn̄e minor.
Probatio Sȝ ista singularis pōt in īfinitū decrescere vel remit
ti.qd ꝓbat̄:q̄ ei⁹ remissio vel decremētū attēdit̄ s̄m
decremētū vel remissionē volūtatis q̄ in infinitū pōt
remitti: q̄ nō est aliqua adeo pua q̄n posset esse ī du=
plo minor ⁊ triplo ⁊ quadruplo:⁊ sic ascēdēdo.Pōt
eī in īfinitū ascēdere ad īfinita.Si ḡ ista singularis vo
lūtas q̄ est in ista singulari fornicatione potest in infi=
nitū remitti: ⁊ ip̄a fornicatio silr̄. ⁊ q̄tūcūqȝ remittat̄
fornicatio in gn̄e est minor ea:ḡ fornicatio in gn̄e ē in
In oppoᵐ infinitū minor. Q̄s si cōcedat̄ ex hoc seq̄tur ꝙ q̄libet
circūstātia in īfinitū aggrauet pctm̄ ⁊ q̄lȝ sciētia:⁊ hoc
falsū est apte.qd ꝓbat̄ p hoc ꝙ iste demōstrato q̄cūqȝ
sciēte magis tenet̄ se abstinere a pctō ex p̄cepto dei q̄
ex sua sciētia. ḡ maior est malitia sua ꝑpt̄ trāsgressio
nē precepti q̄ ꝑpt̄ sciētiā suā:ḡ circūstātia sciētie non
aggrauat pctm̄ ei⁹ in īfinitū. silr̄ nec aliqua alia circū
Solutio. stātia.Dicim⁹ igr̄ ꝙ re vera sicut supradictū est ꝙ si=
cut veꝝ est s̄m oēȝ opinionē ꝙ fornicatio gn̄is minor
est q̄ aliqua singularis:sȝ nō in īfinitū.Nō enī in īfini
tū pōt decrescere vel remitti singularis fornicatiovel
ei⁹ volūtas:lȝ posset in īfinitū accedere ad infimāvel
ad minimā.q̄ decremētūvel remissio ꝓprie nō atten
dit̄ s̄m accessū ad infimā:sȝ scd̄m recessum a supremo
Albedo enī mediocris lȝ in īfinitū possȝ accedere ad
minimā:q̄ nō scd̄ȝ aliquā ꝓportōnē q̄n scd̄ȝ minorē.
non tn̄ in īfinitū remitti.nec in īfinitū minor esse q̄ su
Nō diligēt̄ prema.Et ꝙ ita debeat esse ostēdit̄ p hoc qd dicit ari
aristoteles stote.ꝙ vnūq̄dqȝ mēsurat̄ optio sui gn̄is.vt oēs equi
optio equo: ⁊ oēs hoīes optio hoīe. Vn̄ scd̄ȝ accessū
ad optimū sui gn̄is dr̄ q̄d meli⁹alio:⁊ scd̄m recessum
ab eo dr̄ alteꝝ min⁹ bonū. malū aūt nō habeat acces=
q̄re vnū dr̄ sum ad bonū:sȝ elōgat̄ ab eo dr̄ magis vel min⁹:q̄ ma
magis ma= gis elōgat̄ vel recedit.q̄ malū est ip̄a amissio aut cor
lum alio. ruptio siue diminutio imaginis dr̄: ⁊ ita elōgatio ab
ip̄o bono.Pȝ igr̄ ꝙ hec argumētatio nō valeret hec
fornicatio scd̄m voluntatē suā pōt in īfinitū accedere
ad infimā:ḡ pōt in infinitū remitti.

¶Tertia questio principalis.Ca.iij.

Ar ꝙ non. POstmodū q̄rit̄ vtꝝ fornicatio in gn̄e sit aliq̄ta:
In oppoᵐ videt̄ ꝙ nō:q̄ pōt esse cū maiori vel minori intē
tione qd nō pōt esse si esset aliq̄ta.Sȝ ꝙ sic:ꝓbat̄ per
hoc ꝙ singlaris fornicatio q̄ ꝯstat ex gn̄e ⁊ circūstātijs
est aliq̄ta. Nō enī in īfinitū argumētat̄ p circūstātias
si ergo totū est finitū:igr̄ totū est aliq̄tū qd p circūstā
tias appositū est aliq̄tū est ⁊ finitū.igit̄ residuū hec ē
malitia gn̄is aliq̄tū est ⁊ finitū.hoc etiā aliter ꝓbat̄. Secūdo
Ponat̄ enī ꝙ aliqs peccet ita ꝙ in ip̄o non sit aliqua
circunstātia loci vel tp̄is addēs malitie. Sȝ in hoc cō
sistat pctm̄ qd est ꝯtra rationē ⁊ in rōnabili volūtario
siue in rationali volūtate.ex quo surgit malitia gn̄is
videt̄ ꝙ ita possit eē: q̄ pōt esse ꝙ circūstātia tp̄is nō
augeat pctm̄ nec circūstātia loci:q̄ si locus delectabi
lis auget ⁊ loc⁹ grauis diminuit videt̄ ꝙ loc⁹medio=
cris nec auget nec diminuit.Et ita hoc pctm̄ habebit
malitiā gn̄is tantū:⁊ ita tantū erit p̄cise q̄tū ⁊ genus
et ita cū ip̄m sit aliq̄tū ⁊ gen⁹ est aliq̄tū. Ex hoc seq̄t̄ hoc videt̄ ee
cōtrariū ei⁹ qd dictū est supra. ꝙ malitia gn̄is minor se ꝯ p̄dicta.
est qualibet malitia singulari.Preterea si ista forni= Tertio.
catio tāta est p̄cise q̄ta est fornicatio in gn̄e: ḡ secūda
fornicatio vel tertia vel q̄rta quā iste cōmittet in hoc
instāti equalis erit fornicatōni gn̄is. Sȝ ꝓbo ꝙ īmo
debet esse minor:q̄ ista quarta minor est q̄ prima:q̄
ignorātia siue excecatio diminuit eā ⁊ p̄ia erat equa
lis fornicationi in gn̄e: igr̄ ista minor est q̄ fornicatio
in gn̄e.qd est aperte cōtra p̄dicta.Propt̄ hoc dicēdū Solutō pȝ
ꝙ re vera scd̄m opinionē fornicatio in gn̄e est aliq̄tū ad primuȝ.
malū lȝ sit cū maiorivel minori intētione.Hoc enī nō
īpedit q̄n habeat aliq̄tā malitiā:⁊ ego loquor de for
nicatione in gn̄e.nō scd̄m ꝙ in gn̄e idē est ꝙ in vniuer
sali:sed scd̄ȝ ꝙ in gn̄e dr̄ fornicatio q̄ nō habet aliquā
circūstantiā preter essentiā gn̄is.Ad aliud dicendū ꝙ Ad aliud
nulla fornicatio singularis est equalis fornicatiōi gn̄is
vel minor ea: sȝ oīs maior sicut supra ꝓbatū ē.Vn̄ di
cēdū ꝙ null⁹pōt cōmittere tantū pctm̄ precise q̄tū est
gen⁹ pctī: q̄ nullus est q̄n habeat aliquā circūstantiā
et si nō respectu sui stat⁹: tn̄ respectu alteri⁹ q̄ est vel
pōt esse.Nullus enī est qui nō habeat rationē excellē
tiorē aliquo q̄ est vel qui esse pōt.Sūma hui⁹solutiō
nis p̄cedētis est ꝙ fornicatio in gn̄e est minor qualibȝ
singulari:⁊ ꝙ ip̄a est in qualibet singulari et in qualȝ nota ista di
augmētat̄ per circūstantiā tp̄is vel p̄sone vel scientie ligenter q̄
vel ordinis vel etiā p circūstantiā que est intēsio natu dubia sunt
ralis sp̄ei.s.habitudinis naturalis: ⁊ scd̄ȝ hāc solutio
nē nō dr̄ circūstātia augēs vel diminuēs nisi respectu
alteri⁹ circūstantie augētis vel diminuētis ⁊ nō respe
ctu gn̄is:q̄ scd̄ȝ hanc solutionē malitia gn̄is minima
est. Aliter posset dici ⁊ bn̄ ꝙ malitia gn̄is est equalis Ar p̄t dici
alicui malitie singulari.vt si esset creatus aliqs in mi
nimis naturalib⁹ ⁊ nō haberet aliquā p̄rogatiuā re=
spectu alteri⁹ nec haberet aliquā accidētalē circūstan
tiā naturalibus supadditā si peccaret talis solo gn̄e
peccaret.Dico autē illū in minimis naturalib⁹creari q̄s minim⁹
qui scd̄m nature sue capacitatē ⁊ largitatē dr̄ nō esse in naturalib⁹
susceptiuus minoꝝ naturaliū. Sȝ opponit̄ cōtra istā Ar ꝯ hanc
solutionē qd prius opponebatur.s. esto ꝙ aliquis sit solutionē.
in cōsimili statu ⁊ peccet scd̄o vel tertio ꝙ iste minus
peccat solo gn̄e pctī: igr̄ malitia gn̄is est minor ī isto
q̄ in p̄cedēti. ḡ precedēs pctm̄ nō erit equale malitie
gn̄is.Et dicēdū est ad hoc scd̄ȝ istā solutionē ꝙ ī pctō Solutio.
hui⁹hoīs est malitia gn̄is. Sȝ nō gn̄is pleni ⁊ integri
sȝ min⁹ pleni.sicut dr̄ ꝙ hō curtatus pedib⁹ hō est ⁊ si
non plenus hō aut integer. ⁊ sicut dicit btūs bernar. Bernard⁹.
ꝙ homines mali non sunt: quia non pleni homines.
Secundū autem illā solutionem dicitur circunstātia
magis augens vel diminuens respectu generis nō re
spectu alterius circunstātie minorisvel maioris.

¶Quarta questio principalis. Ca.iiij.

Circa quartū capitulū q̄rit vtrū fornicatio in ge-
Ar̄ ꝯsuper nere sit magis malū q̄ supbia vel ecōuerso. Ui-
bia p greg. detur ꝙ supbia sit magis malū. q2 dicit grego. ꝙ spi
ritualia pctā minoris īfamie: sꝫ maioris culpe. igr̄ su
perbia est maioris culpe q̄ fornicatio: et ita est mag
Secundo. malū. Itē maxima supbia est mag malū q̄ maxima
luxuria. igr̄ per doctrinā aristotelis supbia est simpli
Tertio. citer magis malū q̄ fornicatio simplr̄. Itē per super
biā peccat hō ꝓprie ꝛ primo ꝛ īmediate in deū. sicut
Ecclastic⁹. dicit eccl. Initiū supbie hoīs est apostatare a deo. per
fornicationē aūt peccat hō in suum corpus. sicut dicit
Paulus. apl's. Qui fornicaē in corpus suū peccat. Sed magis
malū ē simplr̄ peccare in deū q̄ ī creaturā: igr̄ supbia
simplr̄ est mag malū q̄ fornicatio simplr̄ siue in gn̄e
In oppo^m Sed cōtra. Fornicatio in gn̄e est mortale pctm̄: quia
oīs fornicatio est mortale pctm̄: ꝛ supbia in gn̄e nō est
mortale peccatū: q2 aliqua superbia est venialis vt in
anis glīa est venialis. Sed oē peccatū mortale mag
malū est q̄ illud qđ nō est mortale: ğ fornicatio in ge
Secūdo nere est mag malū q̄ supbia in gn̄e. Itē supbia ī ge-
nere est veniale peccatū. qđ ꝓbatur per hoc ꝙ supbia
in se cōsiderata sine aliqua circūstantia aduentēte ex-
trinsecus semp est veniale. Gen⁹ enī totū est in indiui
duis: igr̄ cū aliqđ indiuiduū sit veniale pctm̄ ꝓpter
gen⁹ nō erit nisi veniale illud indiuiduū. igr̄ ꝛ ipm ge
nus cū sit pctm̄ erit pctm̄ veniale. Sꝫ fornicatio in ge
nere est peccatū mortale: igr̄ fornitatio in gn̄e est ma
Tertio. ius pctm̄ siue mai⁹ malū q̄ supbia in gn̄e. Itē supbia
est pctm̄: ğ mortale vel veniale. nō mortale: igr̄ venia
Solutio. le: ꝛ inde vt pri⁹. Solutio Aliqđ dr̄ mai⁹ in gn̄e trib⁹
Aliqđ dicit modis. Pmo vt dicā mai⁹ malū alio in gn̄e. i. fm na-
mai⁹ in gn̄e tura ipi⁹ gn̄is siue gn̄aliter qđ idē est. Et fm hoc for-
trib⁹ mōis. nicatio in gn̄e nō est maius malū q̄ supbia in gn̄e vel
Primo ecōuerso. imo scđm hoc sūt excedētia ꝛ excessa: q2 fm
significationē hāc ad hoc ꝙ aliqđ sit mai⁹ malū alio:
oportet ꝙ quodlibet ꝯtentū sub illo gn̄e sit mai⁹ ma
lū quolibet cōtento sub alio gn̄e. Ūn scđm hoc hec ē
falsa Adulteriū in gn̄e est mag malum q̄ fornicatio
Secūdo simplr̄ in gn̄e. Scđo dr̄ aliqđ magis malū alio in ge-
nere. i. in sua natura cōsideratum nō habito respectu
ad aliquas circūstātias: ꝛ fm hoc accipiē superbia lar
ge ad supbiā veniale ꝛ mortale. Si aūt acciperet stri
cte ꝓ supbia mortali: tunc verū esset ꝙ fornicatio est
minus peccatū q̄ supbia. ꝛ supbia mai⁹. Scđm autē
significationē ei⁹ qđ est in gn̄e: et fm ꝙ supbia sumiē
Opinio do large ꝓ veniali ꝛ mortali cōcedim⁹ ꝙ fornicari est ma
ctoris. ius malū in gn̄e q̄ supbia in gn̄e: q2 velle excellentiā
suā hoc ipm cōsideratū scđm se in gn̄e veniale est. ꝛ iō
abstractis oībus circūstātijs pꝫ ꝙ fornicari est maius
Tertio. malū in gn̄e q̄ supbire. Tertio dr̄ aliqđ maius malū
alio in gn̄e. i. scđm posse gn̄is qđ est potens in magis
malū indiuiduū scđꝫ naturā suā q̄ aliud scđm ꝙ pro
aristoteles bat aristoteles ꝙ equus simplr̄ melior est asino. quia
optim⁹ equus est melior optimo asino scꝫ vere posse
equi. Sic enī intelligit aristo. Alioqn nulla esset pro
batio: q2 cōtingente ꝙ oēs equi essent mali. optimus
asinus esset melior quolibet equo: et hoc sensu sup-
bia in gn̄e est maius malū q̄ fornicatio in gn̄e: q2 na-
tura hui⁹ gn̄is pōt in mai⁹ indiuiduū: q2 maxima sup
ad obiecta bia est mai⁹ malū q̄ maxīa fornicatio. Per hanc di-
stinctionē pꝫ solutio ad obiecta. q2 vtraq3 istarū est
vera. Fornicatio in genere est mai⁹ malū q̄ supbia in
genere: ꝛ supbia in gn̄e est maius malū q̄ fornicatio
in genere. Ad aūt dicit greg. intelligendū est de pec- Ad grego.
catis mortalib⁹. Eodē modo ad illud eccl. Initiū su- Ad illud ec
perbie ꝛc. Uerū enī est ꝙ superbia mortalis in gene- clesiastici
re mai⁹ malū est q̄ fornicatio in gn̄e: non tantū tertio
modo sed scđo. q2 supbia magis ꝯtra deū est q̄ forni
catio. Supbia enim potentiā dei ꝛ dignitatē sibi ar-
rogat dū auctoritate sua dn̄ari vult rationalis aīa qđ
solius dei est. vt dicit aug. in sexto libro musice. Pri Augustin⁹
mo aūt mō cōstat ꝙ neutrū mai⁹ malū alio. Ad alias Ad alia in
obiectiones in cōtrariū factas respōdeo ꝙ cōclusio ve cōtrarium.
ra est in tertia significatiōe. Si autē queraē vtrꝫ super
bia in genere sit veniale vel mortale. dicendum est ꝙ
veniale.

¶Tractatus decimusoctauus de men
dacio. Capitulum primū.

Circa primū capitulū ꝓbaē ꝙ mendatiū sit mai⁹ Prima q̄o
pctm̄ in gn̄e q̄ homicidiū: ꝛ loquor de mēdatio
qđ est cōtrariū veritati qua hō dꝫ esse veridic⁹. ꝓximo
nō de capitali mendatio qđ est in īfidelitate: de q̄ post
dicetur. Sic ğ ꝓcede in xpm. mēdatiū mai⁹ malū est Ar̄ primo.
q̄ maximū homicidiū. qđ ꝓbaē: q2 magis peccauerūt
iudei in xpi morte mētiēdo q̄ milites in crucifigēdo.
vn̄ in euangelio. Propterea q̄ me tradidit tibi ma- In euāge-
gis peccauit. Sꝫ interficere xpm maximū homicidiū lio.
fuit: q̄to enī dignior est q̄ occidiē tāto mai⁹ est homi
cidiū. maximū ergo cōmiserūt mēdatiū iudei cū dixe
rūt. reus est mortis. Qđ mendatiū maius malū fuit
q̄ homicidiū maximū: ğ mēdatiū in gn̄e mai⁹ maluꝫ
est q̄ homicidiū. Cōtra. Homicidiū in gn̄e ē peccatū In oppo^m
mortale: mēdatiū vero nō. q2 aliquod mēdatiū venia
le est. Preterea vtrūq3 nocet ꝓximo: sed homicidiū Secundo.
mag nocet: igr̄ est mai⁹ pctm̄. Ad hoc solum⁹ p iter Solutō ad
emptionē h⁹. Mēdatiū est mai⁹ malū q̄ maximū ho primū.
micidiū q̄ ipi iudei īterferūt filiū dei. Interfecerūt aūt
iudei ipm xpm auctoritate ꝛ nō solo mēdatio: q2 pce
perūt interficere dicētes crucifige: ꝛ mag peccauerūt
dicēdo crucifige q̄ dicēdo re⁹ ē mortꝭ. Utroq3 aūt. s.
mēdatio ꝛ homicidio suo mag peccauerūt iudei q̄ mi
lites crucifigētes eū. Iudei enī mētiti sūt ex sola īui- Pctm̄ iu-
dia: q2 crediderūt ipm esse messiā. Milites v̄o ex igno deorum.
rātia peccabāt. Sꝫ q̄riē de p̄dicto mēdatio ꝛ de p̄di- q̄o incidēs
cto homicidio iudeorꝫ qđ fuit mai⁹. videē ꝙ mēdatiū Arguitur.
fuit mai⁹ q2 fuit pctm̄ spūale. Homicidiū aūt carnale
ğ cū cetera sint paria mai⁹ fuit pctm̄ mēdatij in eis q̄
homicidij. Ad āt eēnt paria pꝫ: q2 ex eadē īuidia siue Probatio
libidine mētiti sūt ꝛ interfecerūt ꝛ ꝯtra eādē ꝑsonā vtro
q3 pctō peccauerūt. Preterea cū pctm̄ dicaē mai⁹ alio Secundo.
q̄drupl'r q̄riē quo illorꝫ modorꝫ homicidiū iudeorꝫ di
caē mai⁹. Nō eī pōt dici mai⁹ pmo mō: q2 ex eque itēsa
volūtate mētiti sūt ꝛ interfecerūt. Nec scđo mō vt videē
q2 nō fuit ibi priuatio melioris ordis. q2 in vtroq3 fuit
p̄uatio ordis quē debuerūt hr̄e iudei ad xpm sibi ꝓmis
sū. ꝛ ita videē ꝙ homicidiū nō fuit mai⁹ q̄ eorꝫ mēda
tiū. Et ex hoc seq̄ē ꝙ homicidiū in gn̄e nō ē mai⁹ pctm̄
q̄ mēdatiū in gn̄e. Solutio. Sicut dictum est ad eui Solutio.
dentiā taliū conclusionū semp recurrēdū est ad vir-
tutes oppositas talib⁹ vicijs ꝛ per hoc apparebit ei⁹ Malitie ğ-
malitia cui⁹ sit in pctō cōtrario. Cōstat aūt ꝙ homici uitas cog-
diū cōtrariū est caritati: mēdatiū autē veritati. digni scit ex ma-
or autē ꝛ melior est ordo q̄ est in caritate q̄ qui est in gnitudīe v̄
tali veritate. nō tm̄ ꝓpē hoc ꝙ tā caritas q̄ ei⁹ effect⁹ tutis ꝯrie.
nūq̄ excidet sed erit in patria in actu ꝛ in habitu. sed Caritas et
ordo veritat qua hō est veridic⁹ in actu nō erit ī pr̄ia v̄itas com-
sed etiā ꝓpē hoc ꝙ caritas ī se dignior ē q̄ talis v̄itas parātur.

q2 immediate est in bonū ꝓpter qđ oīa bona facit in
caritate cōmunia qđ non cōuenit virtutibus spūalib⁹
Hōicidiū ē Patet igr̄ ꝙ in homicidio est priuatio melioris ordi
graui⁹ men nis ꝛ est priuatio ordinis magis debiti q̄ in mēdacio
dacio. Et ita pꝫ quare homicidiū sit maius malū in gn̄e q̄
Ad primū mendaciū. nō tantū tertio mō sed etiā scđo. Ad autē
obiciē ꝙ mendaciū est pctm̄ spūale ꝛ homicidiū car-
nale. dicēdū ꝙ falsū est. Carnale pctm̄ dr̄ qđ tūc facit
delectari in carne. Sed homicidiū nō habet delecta-
Cā hōicidij tionē in carne: sꝫ in vindicta. Ex libidine enī vindicte
Gula ꝛ luxu ꝓcedit eius act⁹. Gula enī et luxuria solū mō sūt pec
ria. cata carnalia. Sꝫ obiciē cōtra illud qđ dictū est in so-
ꝯ pri⁹ dictū lutione ꝓxima. Scđm talē solntionē videē sequi ꝙ
arguitur. ꝓdigalitas ꝛ auaritia sunt paria pctā: q2 eidē virtuti
scꝫ largitati opponūtur. Sed cōtra. In ꝓdigalitate
Augustin⁹ magis de refulgētia diuine bonitatis sicut dicit aug.
q2 ꝓdigus cōicat bona sua in quo imitaē quodā mō
Solutio. deū licet sinistrā habeat intētionē. Et ad hoc dicendū
Auaritia ꝛ ꝙ auaritia mai⁹ pctm̄ est q̄ prodigalitas: q2 ibi est pri
ꝓdigalitas uatio pluriū ordinū. Cū enī largitas ordinet ad ꝓxi-
mū cui cōicanda sūt bona ꝛ ad res q̄ cōicāde sūt: ꝛ ad
res dupl'r ordineē hō scꝫ ne in eis delecteē ꝛ ne eas re
tineat. In auarita priuatur vterq3 ordo: q2 res ipsas
que create sūt vt bonitates suas effluāt retinet et in-
Dn̄s ī osee carcerat auar⁹. ꝓpē qđ dicit dn̄s ī osee Liberabo linū
meū ꝛ lanā meā. sed in ꝓdigalitate non priuaē ordo
iste. Eiusdē aūt determinatōis sūt iste q̄stiones quarꝫ
vna est vtrꝫ maius sit mendatiū in genere quo mētiti
sunt iudei dicētes Reus est mortꝭ. q̄ homicidiū quo
auctoritate et precepto interfecerant eum dicentes.
Crucifige. ꝛc.

¶De superbia et infidelitate.

Ultīa q̄stio Ultimo queriē de vicijs spūalibus. ꝛ queriē de
supbia ꝛ infidelitate vtrū sit maius in genere.
Arguitur. Uideē ꝙ infidelitas: q2 infidelitas est priuatio dignio
ris q̄ aliqđ aliđ viciū: q2 est priuatio fidei. Fides aūt
gn̄at spē. spes aūt caritatē: igr̄ fides est aliqua cā v̄tu
tum. ğ dignior. ğ infidelitas est priuatio dignioris q̄
Secundo. supbia: ğ est maius pctm̄. Itē infidelitas mag puniē
ab ecclesia q̄ aliud pctm̄ ꝛ iuste: ergo maius pctm̄ est
Tertio per Itē īfidelitas est priuatio melioris boni q̄ superbia:
augustinū. igr̄ est maius pctm̄. Itē ꝓbatio prime. Dicit eī aug.
in libro de vera relgione ꝙ credere est btītudo. Non
solū vt intelligatur p cām vt volūt quidā: sed etiam
essentialiter. Nō credere aūt mors est eterna: igiē in-
fidelitas est recte priuatio melioris boni q̄ superbia
q2 et si supbia priuet btītudinē non tamē directe: igr̄
In oppo^m infidelitas mai⁹ pctm̄ est ꝙ supbia. Cōtra. Maximū
pctōrꝫ supbia dr̄. Ūn a delicto maximo mūda me. i. a
supbia: ğ superbia est maximū pctm̄. igr̄ est maius q̄
Secundo p īfidelitas. Itē supbia est directe ꝯtra deū vt dictū est
gregoriuꝫ. vt dicit grego. Supbia erecta ceruice pugnat cōtra
Tertio. deū: infidelitas aūt nō. ꝛ inde vt prius. Itē maxīa su-
perbia maius malū est q̄ maxima infidelitas: igr̄ sup
Quarto. bia in genere maius malū est q̄ infidelitas. Itē pctm̄
in spiritū sanctū est irremissibile. īfidelitas est remissi
Quīto per bile pctm̄: ğ peccatū in spiritū sanctū est maius. Iteꝫ
augustinū. dicit aug. ꝙ tanta est labes illus pctī ꝙ humilitatem
penitētie subire non pōt. sed īfidelitas de facili subit
humilitatē penitētie. qđ pꝫ in idolatria q̄ est infide-
litas q̄ in primitiua eccl'ia facile ꝛ sepe remittebatur:
quia facile conuertebātur idolatre. ergo peccatum
in spiritum sanctū est maius peccatum q̄ infidelitas.
¶Consequēter videē ꝙ fraternū odiū sit maius pec Sexto.
catū q̄ infidelitas vel aliquod aliud spūaliū. q2 sicut
odiū dei se habet ad pctā que sūt in deū: ita fraternū
odiū ad peccata q̄ sunt in proximū. Sed odiū dei ma
ximū est pctm̄ inter pctā q̄ sunt in deū: igr̄ fraternum
odiū maximū est inter pctā q̄ sunt in ꝓximū: ğ maius
īuidia ꝛ oīb⁹ alijs q̄ possūt eē in ꝓximū. Itē tm̄ pctm̄ Septimo.
ē fraternū odiū vt ꝓpter ipm dicaē redire pctā. ꝓpter
infidelitatē nō dicūtur redire: igr̄ fraternū odiū ē ma
ius pctm̄. Ecōtra videē ꝙ infidelitas est maius pctm̄ In oppo^m
qđ pꝫ in pctō desperationis qđ est pctm̄ infidelitatis.
Credere eī ꝙ maius sit pctm̄ aliqđ q̄ dei mīa. infide-
litas est sicut pꝫ in chayn qui dicebat ꝙ maior est iniq Chain.
tas mea q̄ vt veniā merear. Sed hui⁹ infidelitati an
nexa est maior pena q̄ pctō fraterni odij: ꝛ hoc ex dei
iusticia est infligente in pn̄ti. tali pctō prelibationem
pene infernalis q̄ est vermis cōscientie quē iā patiūē
desperātes: ğ cū hoc pctm̄ sit mag penale q̄ fraternū
odiū mai⁹ est pctm̄. Solutio. Ad pmū respōdem⁹ ꝙ Solutio.
tres sūt modi dicēdi pctm̄ esse mai⁹ in gn̄e alio. sicut Ad primū.
ꝓximo dictū est. Sicut primū modū supbia ꝛ infide
litas sūt excedētia ꝛ excessa. Scđm aūt secūdū modū
infidelitas est maius pctm̄ in gn̄e q̄ supbia. Nō valet Ultima rō
tn̄ quoddā argumentū qđ ad hoc fiebat hoc. s. infide nō ꝯcludit.
litas maiori pena puniē ꝛ iuste: igr̄ est maius q̄ sup-
bia. Nō enī mag puniē ꝓpter maioritatē pctī sꝫ ꝓpē
ꝯn̄s: q2 alios inficit. Est enī morbus cōtagiosus et le-
prauolatilis: ꝛ pꝫ simile in adulterio ꝛ furto. Magis Adulteriū
puniē furtū q̄ adulteriū. ꝓpē hoc ꝙ fures interficiūt est grauius
et tm̄ furtū minus pctm̄ est q̄ adulteriū. sicut dicit sa- furto.
lomon. Ad hoc aūt qđ obicit. s. ꝙ supbia dr̄ peccatū Ad aliud q̄
maximū dicim⁹ ꝙ hoc dr̄ duab⁹ de causis. Prima est re superbia
ꝓpter gn̄alitatē suā: q2 supbia prima est de redeūti- dr̄ maxīa.
bus a deo: ꝛ vltima de accedētib⁹ ad deū. Alia cā est
q2 ipa dr̄ maximū pctm̄ esse īter capitalia. tn̄ aliquod
nasciē ex capitalib⁹ qđ maius est. Ad hoc aūt qđ obi Ad aliud
cit ꝙ infidelitas nō est recte in deū: sꝫ supbia. dicendū
qđ falsū est: imo infidelitas directe est in deū. q2 dire
cte ꝛ īmediate aufert ei cultū debitū ꝛ oīpotentiā vt
est in idolatria. Supbia aūt ꝓprie appetit dn̄ari. et
hoc ē respectu ꝓximorꝫ. Ad hoc aūt qđ obicit ꝙ ma- Ad aliud.
xima supbia est mai⁹ malū q̄ maxima infidelitas. Di
cendū ad hoc ꝙ verū est: sꝫ hoc nō est fm naturā gn̄is
supbie: sꝫ ex circūstātia. ꝓpter hoc scꝫ ꝙ diabol⁹ pru
dēs ꝛ sciēs regnū dei īpugnat illđ eo ꝙ scit esse regnū
dei. Preterea hoc cōtingit ex diuersitate subiectorū Alia causa
q2 forte si superbia maxima ꝛ infidelitas maxīa esset
in diabolo: maior tn̄ esset ei⁹ infidelitas. Ad hoc aūt Ad aliud
qđ obicit de pctō in spiritū sanctū. dicimus ꝙ infideli
tas ꝛ pctm̄ in spiritū sanctū sunt excedentia ꝛ excessa.
Scđm primū modū dicēdi mai⁹ pctm̄ est in gn̄e. sed
fm modū pctm̄ in spiritū sanctū est mai⁹. Notādū tn̄ Nota hec.
ꝙ aliqđ peccatuꝫ in spiritum sanctū est infidelitas vt
desperatio sicut patuit in opponēdo. Ad hoc autem Ad aliud
qđ obicit de fraterno odio. dicim⁹ ꝙ nō valet. Odiū
dei est maximū inter peccata que sunt in deum: ergo
odium fraternū ꝛc. q2 in odio dei est priuatio optimi
ordinis ꝛ etiā pluriū ordinū. Sed pluriū ordinuꝫ est
priuatio in aliquo peccato qđ est in spiritum sanctuꝫ
scilicet in impugnatione caritatis fraterne vel agnite
veritatis q̄ in fraterno odio. Ad hoc autem qđ obi- Ad aliud
cit ꝙ propter fraternum odium redeunt peccata. Di
cim⁹ ꝙ hoc non dr̄ ꝓpter hoc ꝙ sit mai⁹ pctm̄ q̄ alia.

sed dicitur quo ad quandã coadaptationem. Instat
enĩ vt eadẽ mensura remetiet̃ hoĩ a deo qua ip̃e men
surat ꝓximo: ꝙ cũ non velit ei remittere irã: iustũ est
vt deus ei irã suã nõ remittat. de infidelitate autẽ et
Primũ argumentũ. odio dei postea patebit. ¶ Videt̃ ꝙ odiũ dei mai⁹ sit
pctm̃ ꝙ infidelitas: qꝛ odiũ fraternũ est maximũ pec
catũ inter pctã que sunt in ꝓximũ: ergo odiũ dei est
Scdo ar. maximũ pctm̃ inter pctã que sunt in deũ. Itẽ odium
dei est maximũ pctm̃ in diabolo. Est enĩ maius pctm̃
ꝙ superbia. qd patet: qꝛ odiũ dei est priuatio melio
ris boni scꝫ melioris virtutis: qꝛ caritas ꝙ superbia q̃
est priuatiua humilitatis: igr̃ est maius pctm̃ cum sit
priuatiuũ melioris boni: igr̃ odiũ dei est maius pctm̃
Tertio. spũaliũ. igr̃ est maius ꝙ infidelitas. Itẽ odiũ dei ma
gis mouet ad opera ꝯtraria virtuti ꝙ infidelitas: igr̃
Quarto. est maius malũ. Itẽ odiũ dei est priuatiuũ dei ꝑm ꝙ
deus finis oĩm est ꝛ qm̃ bonus. vñ ꝯfitemini dño qm̃
Augustin⁹ bonus. infidelitas aũt nõ sic. Dicit enĩ aug. ꝙ qui ex
infirmitate credit christũ nõ esse deũ peccat in patrem
nõ in spiritũ sanctũ ꝛ tñ ĩfidelis est: ergo odiũ dei ma
In oppoᵐ tus pctm̃ est ꝙ infidelitas. Contra. Fides est pria vir
tutũ ꝛ cã: qꝛ alias generat ꝛ dignissima est. Est enĩ ai
rationalis ad deũ ꝛ etiã prima cognitio ꝛ maxia vir
tutũ: ꝙ infidelitas cũ sit eius priuatiua est maius pec
Secundo. catũ ꝙ odiũ. Itẽ fides est cognitio veri ꝛ nõ solũ co
gnitio veri sꝫ etiã cognitio boni inq̃tũ bonũ sicut ve
ri inq̃tũ verũ. Credo enĩ ꝙ deus est sũme bon⁹: ꝛ ita
motus fidei est in verũ inq̃tũ verũ: et in sũmũ bonum
inq̃tũ sũmũ bonũ: igr̃ per priuatõnẽ maioris boni nõ
põt ꝓbari ꝙ odiũ dei sit maius pctm̃ ꝙ infidelitas q̃
est priuatio maioris boni vel equalis: igr̃ infidelitas
Tertio. est equale malũ vel mai⁹ ꝙ odiũ dei. Itẽ infidelitati
annexa est maior pena ꝙ odio dei: ꝙ maius peccatũ.
Solutio. Solutio. Dicim⁹ ꝙ odiũ dei est mai⁹ pctm̃ in gñe ꝙ
Prima cã. infidelitas trib⁹ de causis. Prima est difficultas que
est in fide. In nulla enĩ virtute est a deo difficilis mo
tus sicut in fide. Hoc enĩ est vnũ de trib⁹ mirabilib⁹.
Bernard⁹. sicut dicit btũs berñ. Tria enĩ sũt mirabilia. s. ꝙ vir
go peperit: ꝛ de⁹ hõ qd homo credit. vñ dñs. Si po
tes credere: oĩa possibilia sũt credẽti. In caritate aũt
nõ est difficultas tanta: qꝛ ipa est in bonũ. quod appre
Scda cã. hensũ mouet ꝛ gñat sui appetitũ. Alia cã est ignorã
tia. Qui enĩ discredit aliquẽ articulũ decept⁹ est ali
qua fantastica ratione ꝑ quã fallit̃ ꝛ fit ignorãs: ꝛ hec
ignorãtia excusat aliq̃tulũ. In odio aũt dĩ nõ ẽ igno
Augustin⁹ rantia: qꝛ si odit oportet ꝙ cognoscat. vñ dicit augu.
ꝙ inuisos possum⁹ diligere: incognitos nõ. silr̃ nec in
Tertia cã. cognitos possum⁹ odire. Tertiũ est: qꝛ odiũ dei ma
gis mouet ad opa cõtraria virtuti ꝙ infidelitas. Ex
ad obiecta. his pꝫ solutio ad obiecta: ꝛ pꝫ ꝙ nõ valet argumen
tũ primũ. fides est maxima virtutũ: igr̃ infidelitas est
maximũ vicior. qꝛ difficultas q̃ est in fide facit ꝙ non
Ad aliud. tantũ peccet infidelis q̃tũ deũ odiẽs. Ad hoc aũt qd
scdo obicit ꝙ infidelitas est priuatio equalis boni vl̃
maioris ꝙ odiũ. dicim⁹ ꝙ si sit priuatio equalis boni
non tñ eque debiti. Qui enĩ odit deũ cognoscit: ꝛ ex
hoc magis deberet diligere. Qui aũt est infidelis nõ
cognoscit articulũ ꝓpter quẽ nõ creditũ dr̃ infidelis.
Ad tertiũ. Ad tertiũ dicim⁹ ꝙ nõ valet hec argumẽtatio. maior
pena annexa est infidelitati ꝙ odio dei. ergo mai⁹ est
peccatũ. Dicimus enĩ ꝙ est pena inflicta qñq; iudicio
Duplex pena. hoĩm: quandoq; iudicio dei. ꝛ hec duplex. quedã sub
stantialis: quedã accidentalis est. Item pena annexa
est pctõ. De sola aũt pena inflicta iudicio dei recte se
quitur ꝙ si maior infligitur maius est peccatũ. Non
autẽ de annexa sequitur. Maior enim est pena luxu
rie ꝙ superbie. ꝛ tamen luxuria minus est peccatum
ꝙ superbia.

¶ Tractatus decimusnonus. Ca. i.

Dicto de pctõ ꝛ eius diffinitione. dicendũ est de
eius diuisione qd multipliciter diuidit̃. diuidit̃ Multiplex diuisio pcti
qñq; bimẽbri diuisione. vt omẽ pctm̃ ex amore vel ti
more. qñq; trimẽbri: vt omne qd est in mũdo aut est
concupiscẽtia carnis. ꝛc. Et sup apoca. iohis habetur
ꝙ dicũtur tria principalia esse vicia cõtra q̃ pugnam⁹
auaritiã/vanã gloriã/ cupiditatẽ. qñq; quadrimẽbri:
vt in peccatũ cordis/oris/operis/ꝯsuetudinis. ꝓpter
qd quater dicitur in cantic. Reuertere reuertere ꝛc.
Et in hiere. in principio. vt euellas ꝛ dissipes ꝛc. qñq;
in septẽ vicia capitalia. Primo dicẽdũ est de illa Omne
qd est in mũdo ꝛc. Querit̃ vtrũ fiat diuisio ꝑ spẽm. Prima qo
qꝛ si sic: erit insufficiens. qꝛ nec ira nec inuidia nec ac Ar primo.
cidia sub aliquo triũ illor cõtinetur. Si per radices
contra. vnica est tantũ radix libido. s. vt dicit aug. in Augustin⁹
libro de li. ar. Itẽ scdm aposto. Cupiditas est radix
oĩm malor: nõ igitur tres. Itẽ ibi incensa igni ꝛ suf Scdo aug.
fossa. augu. ponit duas radices. s. timorẽ et amorem.
Timor nõ continetur sub aliquo illor. nec ecõuerso
igit̃ male posite sũt tres. Itẽ alia ratione videt̃ ꝙ tm̃ Tertio.
sunt due. s. luxuria ꝛ supbia. qꝛ filij israel intrauerunt
terrã promissionis superatis tantũ duob⁹ regib⁹ scꝫ
rege amorreor. i. amaricãtiũ: ꝛ rege basan. i. turpitu
dinis. i. superbia ꝛ luxuria. ergo si his superati ascen
dimus in hierusalẽ ad quã viciũ nõ intrat: ille due ra
dices sunt oĩm. Preterea septẽ sunt capitalia vicia q̃ Quarto
non sunt genera vel spẽs alior: sed radices. qꝛ ab his
oĩa oriũtur. ꝛ hec oĩa nõ cõtinent̃ sub illis tribus vel
illor aliquo nec ecõuerso. vt videtur de inuidia/ira/
et accidia. Item q̃nq; sunt q̃ timẽtur. infamia/inopia/ Quinto.
infirmitas/inimicitia/mors. ꝙ q̃nq; eis opposita dili
guntur. qꝛ maxime in his q̃ inuite amittim⁹ et volen
tes acquirimus versantur quattuor affectiones: gau
dium de habito/dolor de amisso/spes de habendo/ti
mor de amittendo vel nõ obtinẽdo. Sũt aũt q̃nq; de
siderabilia: vita/amicitia ꝛc. Cũ ergo scdm illa tria de
siderabilia sint tres radices: igr̃ eadẽ ratõne circa hec
quinq; ꝛ quinq; radices. vt amor vite et amor amico
rum. Amor enĩ vite radix est plurimor. vñ baruth. Baruth
Iuuenes viderunt lumen ꝛ perierũt illi. s. q̃ semper
volunt esse in flore iuuentutis. Respõsio. Ad primũ Solutõ ad primum
dicimus ꝙ prima argumẽtatio non valet: qꝛ ille tres
continẽtur sub illa vnica. Ad scdm dicimus ꝙ timor Ad scdm.
multa generat mala ĩmediate. non tamen ponitur ra
dix: qꝛ hunc timorẽ semꝑ alius libidinosus amor ge
nerat. ꝛ agit̃ hic de p̃maria radice. Ad tertiũ dicit̃ ꝙ Ad tertium
species ponitur pro genere. superbia pro spũali vicio
luxuria pro carnali. Ad quartũ dicimus ꝙ ira et inui Ad quartũ
dia ꝛ accidia ex aliquo amore libidinoso procedunt
et ista septẽ ad tria redigũtur. Ad q̃ntũ dicim⁹ ꝙ et si Ad quintũ
sint q̃nq; desiderabilia: nõ tñ q̃nq; radices p̃marie de
quibus hic agit̃. Vita enĩ ꝛ naturaliter diligit̃: et tũc
sine vicio. nec hꝫ ꝑm se vel delectationẽ vel aliã ꝯsue
tudinẽ ĩclinãtẽ aĩmũ ad diligẽdũ nisi alio libidinoso
p̃cedẽte amore. sicut luxuriosi vt diuti⁹ suã possint ex
plere libidinẽ amãt se et vitã suã. vnde amor sui po
nit̃ luxurie filia. Idem dicimus de amore amicorum

ꝙ aut est naturalis: aut si est libidinosus ẽ ex aliquo
Q̃re aliq̃ q̃rũt amicos precedẽte amore libidinoso. Sũt enĩ q̃ querũt mul
tos amicos vel ob supbiã vel inanẽ gloriã vel ob cu
piditatẽ vt inde timeãtur ꝛ plura acquirãt. Sicut ei
Augustin⁹ dicit augu. In potẽtijs honorib⁹ dignitatib⁹ nõ que
ritur nisi excellere vel preesse. Vñ penes hec licet di
ꝯ p̃dicta ar ꝑ augusti. stiguãtur nõ distinguit̃ pluralitas radicis. Sed cõtra
hoc videt̃ esse qd dicit aug. in scdo libro cõfes. dñe sin
gula vicia ꝑuerse nitũtur imitari te: vt supbia in dñio
cũ tu solus sis dñs. Ambitio in honorib⁹ cũ tu solus
honorãdus: ꝙ cũ diuersa ponãtur vicia supbia ꝛ am
bitio in potencijs ꝛ honorib⁹. nõ idẽ libidinose queri
tur nec in his idẽ viciũ ꝯsistit. qd est ꝯtra ꝓmo dictũ
Secundo. Preterea querit̃ quare penes honorẽ nõ distinguit̃
Solutõ h⁹ vna radix vt penes dñationẽ. Dicit̃ ꝙ honor qñq; dr̃
ipa dignitas siue ipa excellẽtia: ꝛ sic ambitio idẽ ꝙ su
perbia. Itẽ honor qñq; idẽ est ꝙ honoratio q̃ fit vel
a corde vel ab ore vel a manu: ꝛ ꝑm hoc idẽ est ãbitio
Aliter ar. ꝙ inanis gl̃ia q̃ est filia supbie: ꝛ sic pꝫ solutio. Item
bonũ finis est oĩm: qꝛ vt dicit diony. Oĩs agẽs inten
dens bonũ agit vel verũ scꝫ vel apparens: ꝛ ita bonũ
verũ bonũ triplex. finis est oĩm actionũ: verũ bonũ oĩm bonor. Appa
rens bonũ oĩm malor actuũ ꝛ vicior. Sꝫ bonũ tripli
citer dr̃ delectabile ꝛ honestũ ꝛ vtile: igr̃ ꝛ apparens
Silr̃ appẽs bonũ similiter. i. apparẽs delectabile apparẽs hone
stum apparens vtile. ꝙ sic erũt alie radices prorsus a
Solutio. tribus primis. Dicim⁹ ꝙ q̃to finis vlterior tãto prior
vt pꝫ in exẽplo vetule q̃ appetit btitudinẽ: ꝛ ꝓpt̃ hoc
deo vult seruire: ꝛ ꝓpter hoc vult sana esse. ꝓpt̃ quod
querit medicinã vadit ad forũ emit olus. Vltimi fi
nis volũtas prima est: ꝛ generat volũtates oĩm q̃ sũt
ad finẽ. ꝓpter hoc appetit⁹ vtilis nõ potest esse radix
de amore vite vel amicorum.

¶ Secunda questio.

Secũdo querit̃ de curiositate vtrũ sit vna alia ra
dix. Naturaliter quidẽ omẽs hoĩes scire deside
Ar ꝙ sic. rant ꝛ qñq; sapere plusꝙ opꝫ. Augu. in scdo libro de
li. ar. originẽ pcti ostẽdens sic ait. Volũtas aũt auer
sa ab incõmutabili bono ꝛ cõi et cõuersa ad ꝓpriũ bo
nũ aut exteri⁹ aut interi⁹ peccat. Ad ꝓpriũ cũ sue po
testatis vult esse. Silr̃ ad exterius cũ alior ꝓpria vel
quecũq; ad se nõ pertinẽt cognoscere studet. Ad infe
rius cũ volũtatẽ carnis diligit atq; ita hõ supbus aut
curiosus aut lasciuus affectus ab alia vita excipit̃ ꝛc.
Si ergo triũ ex equo positor primũ est vna radix scꝫ
supbia. vltimũ scꝫ voluptas carnis est alia. tertiũ scꝫ
curiositas erit t̃tia radix. Quare ꝙ penes hoc deside
Secundo. rabile nõ erit vna radix. s. curiositas. Hec p̃terea tres
sunt vires irascibilis cõcupiscibilis rationalis. penes
duas distinguũtur due radices. quare nõ penes ratio
Solutio. nalẽ. Solutio. De amore sciẽtie vt de amore vite et
Ad aliud amicor dictũ est. Ad scdm dicim⁹ ꝙ cũ in cõsensu qui
est rationis consũmet̃ pctm̃ in vi rationabili: sunt oẽs
tres radices tanq̃ scꝫ in ĩperãte. Itẽ cũ quis appetit
ꝓbat illud multipl̃r. scire plusꝙ oportet vtrũq; scꝫ ꝛ scire ꝛ excedẽter volũ
tarie agit: ꝙ si ibi est pctm̃ erit ex ꝓpria libidine ipi⁹
sciẽtie: ꝛ ita sine alia libidine preiacẽte curiositas erit
pctm̃. Itẽ cũ vnãquãq; creaturã possit aliquis facere
Augustin⁹ deũ suũ. vt dicit augu. qꝛ qd quis magis diligit illud
colit: ꝙ et scientiã ꝑ se. ꝛ inde vt pri⁹. Itẽ quidã dili
gunt scire vt alios doceãt. talis volũtarie trãsit ꝛ ap
ponit illũ finẽ: ꝙ põt non apponere finẽ illi sed sistere
ibi vt diligat scire ꝓpter ipꝫ scire. Iste fruit̃ creatura
quia amore inheret illi rei ꝛ ꝓpter se: ergo ibi ẽ frui
tio. ꝙ pctm̃. ꝛ nõ ex alia libidĩe: ꝛ ita curiositas erit ra
dix. Itẽ solet ita distingui ꝙ aliquis vult scire vt ex Scia q̃rit̃ ꝑpter diuersos fines.
cellat ꝛ illud supbie est. alius vt sciatur: ꝛ illud ianis
gl̃ie. ali⁹ vt lucret̃: ꝛ illud cupiditatis. ali⁹ vt ꝓsit alijs
illud caritatis. aut ꝓpter ipm̃ scire: ꝛ illud curiosita
tis. Sed cõtra. Si curiositas est vna radix: igitur cũ Ar ꝙ curiositas nõ sit radix.
oĩ pctõ vt malũ sit libido dñat̃. vt dicit aug. Ibi erit
libido: ergo amor rei ei⁹ quã quis inuitus amittere
potest. Sed hic nõ est amor nisi scientie: igr̃ scientiã
quis inuitus amittere põt: qd est falsũ. cũ sit in aĩa ꝑ
fectio vt virtus. Itẽ v̾tus et sciẽtia sũt perfectões aĩe Secundo.
sed oĩs perfectio dignior est eo qd perficit̃: ergo cum
qs mouet̃ in sciẽtiã mouet̃ in superi⁹. ergo nõ est ibi
casus si non mouet̃ in inferi⁹ sine casu: aut nõ est pctm̃
et inde vt pri⁹. Itẽ scientia est bonũ quoddã delecta Tertio.
bile: sed nõ sensus. ꝙ spũale ꝛ delectabile intellectus
naturaliter. Ergo sicut cũ sensus naturaliter delectat̃
in suo delectabili nõ est pctm̃. ita nec si intellectus in
scientia cũ naturaliter in ea delectet̃. ꝛ inde vt prius.
Itẽ virtus et sciẽtia sũt due ꝑfectiones aĩe: ꝛ virt⁹ ex Quarto.
se libidinose non põt diligi. qꝛ eadẽ dilectione diligit̃
deus ꝛ virt⁹ vt dicit orige. ꝙ nec sciẽtia a simili ꝑ alid Origenes.
virtus põt diligi ex libidine vt ipocrita continentiã. Opinio doctoris.
Propter hoc dicimus ꝙ curiositas nõ est radix. Ad
primũ ꝛ ad scdm dicim⁹ ꝙ si ita cõtingat ꝙ illud erit Ad primũ et scdm.
ex libidine. Ad tertiũ dicim⁹ ꝙ illa fruitio cũ sit natu Ad tertiũ.
ralis nõ erit pctm̃ sicut in eo cui ex sola naturali pie
tate placent opa mĩe nõ est pctm̃. qꝛ natura nõ est cõ
traria grẽ: sed via ad ipam. Ad quartũ dicim⁹ ꝙ illa Ad quartũ
distinctio est magistralis. Non ꝙ est curiositas radix:
sꝫ tñ est pctm̃. ex alia tñ libidine sicut multa talia sunt
pctã. vt patet in eo qui occidit hoĩem vt habeat here
ditatẽ inuit⁹ a cupiditate trahit̃ ad homicidiũ qd di
splicebat in se. Itẽ cũ quidã error sit pctm̃. queritur q̃o incidẽs.
vtrũ sit vna radix qd videt̃: quia vt dicit diony. Omĩs Dionysius
agens intendit bonũ. bonũ scꝫ vel apparẽs bonũ: igr̃
et in concupiscentia omni qua appetit aliquid illud
appetit intendens ꝙ id sit bonum. igitur appetit vt
estimat sibi bonũ. igitur falsa opinio siue error sem
per precedit. Sed secundũ hoc videtur ꝙ in primo In oppoᵐ
peccato luciferi hec falsa opinio precessit quando ap
petijt preesse: quia existimauit illud sibi esse bonum.
Et ita error in omni peccato precedit: ꝛ ita erit radix
cum scilicet dicat philosophus ꝙ omnis peccans er
rat. Item in ecclesiastico. Vbi sunt multa somnia Secundo.
multe vanitates. id est vbi sũt multe false opiniones
multe false concupiscentie et vere quas nos inuitos
oportet relinquere. Dicim⁹ de lucifero ꝙ potuit esti Solutio.
mare preesse esse bonum sibi: ꝛ fuit hec opinio pecca
tum et superbia intellectus. vel solum estimauit pre
esse bonum et hinc appecijt: ꝛ sic error non precessit.
De errore autẽ distingo. aut est in articulis ꝛ est sem Triplex error.
per peccatum scilicet infidelitas. vel indeterminatis
moribus. vt qui dicit pudicitiam malũ: fornicationẽ
bonum. De quibus dicit isayas. ve qui dicit bonum Isayas.
malum. quia hoc de rebus accipitur non de personis
et semper peccatum. Sed cui virtuti contrarium du
bium est. Sed non potest esse radix: qꝛ sẽꝑ est ex alia
libidine. qꝛ cũ scientia faciẽdor sit naturalis ꝑ error
iste p̃m⁹ iuasit. vel ex cupiditate vl̃ luxuria vel ex aliq̃
vicio. postea ex amicitia vl̃ successiõe. Error in ꝑsonis

Error in p̄sonis.

quāq; non est pctm̄. Nam opinatio quāq; violēta vt cū video aliquē fornicātē velim nolim credo illū malū Sed si habeā indicia ꝓbabilia ⁊ ex īuidētia inclinor potius ꝙ sit malus iste: error iste volūtari⁹ est ⁊ pctm̄ tentatōis hūane. Sed nō est radix: qr ex alio vicio ꝓ-

Error de se nō est pctm̄

cedit error in factis īdifferētibus. vt cū credit q̄s ꝙ diuicie sint sibi bone nusq; ex se est pctm̄ ꝑpter qđ dicimus ꝙ error simplr̄ nō est radix.

¶ Tertia questio.

Ar ꝙ sic.

Item querit̄ de īfidelitate vtrū sit radix. Sit aliquis simplex bon⁹ absq; pctō mortali. aliq̄s hereticus alloquit̄ ipm̄ ⁊ tandē ꝑ multas rōnes discredit in articulo. hec īfidelitas nō est ex aliquo pcō: igr̄

Secundo. Augustin⁹

erit radix. Itē sup hoīem. si nō venissem ⁊ locut⁹ non fuissem pctm̄ nō haberēt. glosa: sc₃ infidelitat. Aug. Merito hoc posuit: qr hoc retēto oīa retinētur. ⁊c. Sed hoc solet dici de cā et effectu: igit̄ videt̄ ꝙ hoc

Ad primuz

pctm̄ sit cā alior: ⁊ ita radix. Ad p̄mū dicim⁹. Qr enī vt phs ait. vox oīm est deū esse. Itē ⁊ apls. ꝓpe ē verbū in ore tuo ꝓpe est ī corde tuo vt dixi. Infidelitas p̄mo vel ex cupiditate vel auaricia vel ex luxuria obrepsit. vt hiere. dicit. Postea īualuit vel ex successio

Ad scđm.

ne vel amicitia: ⁊ ideo hic radix nō ponit̄ pcti. Ad fm̄ dicimus ꝙ de hac dr̄ ꝙ cōuenit oī pctō. ideo sc₃ qr huius cōtraria est fides q̄ cor mūdat: ⁊ ideo quasi ex na

Item.

tura sui ꝑ cōtrarietatē hac sublata oīa tollūtur. Itē qr fides infrenat hoīem ne abeat libere post concupiscentiā suā: ⁊ ideo hec soluit habenas vt libere currat

Itē augu.

ꝑ cāpos licētie. idō dr̄ ꝙ hoc retēto. ⁊c. Itē dicit aug. in libro de fide ad petrū scđm q̄litatē vite cuiuscunq; siue bone siue male dabit̄ retributio. male autē vite qualitas ab īfidelitate ꝓcedit q̄ ex origīalis pcti rea-

Alia ratio

tu ītiū sumpsit: igr̄ infidelitas est initiū oīs pcti. Itē si credere est initiū oīs boni: ḡ discredere initiū omis

Opinio doctoris.

mali. Dicim⁹ ꝙ per primū pctm̄ tenebre facte sūt sup faciē abyssi. Infidelitatē ergo hec vocat aug. vel defectū quēdā seu ꝓnitatē ad male credēdū vel difficultatē ad bonū. Hec ḡ infideltitas ꝑ modū priuationis

Exemplū.

cā est oīs pcti: s₃ per modū radicis cōcupiscētia. Sicut cecitas causa est ꝙ iste in foueam cadat: facit circa hoc qđ dicit̄ in euāgelio ꝙ ideo hec fecerunt: qr neq; sciuerūt patrē meū neq; me. q. qr nō crediderūt.

¶ Secundū capitulum.

Hic facit q̄tuor principalr̄ de superbia.

Sequitur de septimēbri diuisione q̄ est in. vij. capitalia vicia quor oīm dr̄ supbia regina. Unde primo dicendū est de supbia hoc ordine. primo quid sit supbia. scđo quō est initiū omis pcti. tertio de spe

Supbia secundū aug.

ciebus supbie. quarto de q̄titate ei⁹. Dicit aug. ꝙ superbia est amor ꝓprie excellētie. Sed hoc non videt̄

ꝯ diffinitionem ar.

pctm̄: qr tres sūt nobis fines scđm tres vires: verū rationalis: bonū cōcupiscibilis: honor irascibilis. Si ḡ amor veri vel amor boni nō est pctm̄: igr̄ nec amor ho

Secundo.

noris: ḡ dignitatis vel excellētie. Itē bti paupes: qm̄

Tertio.

ipor est regnū celor. Itē sermo dei de regalib⁹ sedibus venit appetit⁹ regie dignitat ⁊ sedis nō est pctm̄

Quarto.

et inde vt pr⁹. Itē qui epatū desiderat. ⁊c. Itē velle

Quinto.

excellere quāq; bonū est: quāq; est malū. igr̄ in se nō est

Cōfirmat̄.

malū. Itē excellere est īdifferēs sicut comedere ⁊ loqui: igr̄ velle excellere sicut velle loqui. ⁊ inde vt pr⁹

In oppo^m

Sed cōtra. Qui epatū desiderat bonū opus deside. ibi dicit glosa. Opus dicit non dignitatē. q. d. amare

Secundo.

dignitatē malū est: sed bonū amare seruitutē. Item oēs hoīes natura sunt pares: ergo cōtra naturā est ꝙ vnus preest. igr̄ velle p̄esse hmōi. nō ergo bonū cū nō sit ex virtute nec ex natura: s₃ est ex libidine. igitur est malū. qr oē volūtariū in nobis vel est a natura vel ex virtute vel ex libidine. Propter hoc dicim⁹ ꝙ amor

Solutio.

ꝓprie excellentie est pctm̄. Qui enī amat expresse vt prosit ꝓpriū nō amat sed cōe. Itē appetit⁹ illi⁹ excellentie qua oīa sub pedib⁹ nrīs erūt subiecta. vt dr̄ in

Ptz ad primū scđm et tertium

psal. qm̄ oīa erūt nr̄a vt dicit apls. qr illa nō est ꝓpria: qr vniuersalis non est pctm̄. ⁊ sic soluit̄ primū scđm ⁊ tertiū. Ad quartū dicim⁹ ꝙ nō valet. velle excellere

Ad quartū

quāq; ē bonū quāq; malū: ḡ nō ē malū scđz se. Instātia. Interficere quāq; est bonū quāq; est malum. igitur. ⁊c.

Ad quintū

Ad quintū dicimus ꝙ nō est simile. qm̄ comedere loqui ⁊ hmōi naturalia sunt: ⁊ ad hec mouet quāq; natura. Sed excellere cōtra naturā est: vñ ad hoc nō mouet natura nec virtus: sed libido.

¶ Secunda questio.

Ar ꝙ sic.

Secūdo querit̄ si est initiū oīs pcti: qr dr̄ in eccl. initiū oīs pcti supbia est. ⁊ dr̄ ibi in glo. s. ꝙ hec est initiū oīs pcti cui⁹ septē sūt filie. Sed si hoc obicit̄

In oppo^m Euasio

qr vt dicit apls. Cupiditas est radix oīm pctōr: quia vtrūq; non pōt esse initiū cuiuslibet pcti. Si dicas sicut mgr̄ in sentētijs ꝙ ibi est distributio inter genera

ꝯ quā ar.

singulor. ⁊c. Opponit̄ de luxuria. qr nō est pctm̄ qđ quāq; ex ea nō surgat: qr ⁊ gula/rapina/furtū/periuriū

Ad idem

idolatria: ḡ pōt dici ꝙ est ītiū oīm pcōr. Preterea si talis eēt distributio ad q̄d dicit ꝙ si ē ista philargia ponitur ista species ꝑ genere. Nā amor pecunie quāq; mala oīa operat̄. Itē si dicat̄ ꝙ supbia sit initiū omis

Tertio.

pcti. ponatur ꝙ aliq̄s habēs caritatē vidēs mulierē cōcupiscit eā iā est mechatus eā in corde suo cōcupiscētia hec ex qua supbia ꝓcedit. Item quare super-

Quarto Euasio.

bia erit initiū oīs pcti. Si dicat̄ qr amor ꝓprie excellentie est quasi amor sui: ⁊ ad sui amorē ꝓnus est hō.

ꝯ quā ar. Euasio.

Contra. Amor sui siue vite presentis est filia luxurie si forte dicat̄ qr proni sumus ad appetendū honorē.

Cōtra quā.

Sed similiter proni sum⁹ ad appetendū bonū: ḡ cū in luxuria/auaritia appetatur apparēs bonū: erunt hec pari ratione initium oīm pctōr. Dicimus ꝙ superbia

Solutio.

secundum ꝙ est crimen speciale est initiū cuiuslibet peccati: ⁊ hoc ꝓpter tres causas simul iūctas. s. quia

Ponit tres causas

amor ꝓprie excellentie est amor sui ad qđ est hō pronus. Item qr ad honorē appetendū sumus ꝓni. Itē quia honore habito seu prelatione habet̄ omē dele-

Ad argumētuz de hn̄te caritatē.

ctabile ⁊ carnis et oculor: sed non ecōuerso. Ad hoc qđ obicitur de habente caritatē dicimus ꝙ iura aptātur ad ea que frequētius accidunt. Sed cōtra predi-

ꝯ p̄dicta ar

cta obicitur. Homo rectus ⁊ bene ordinatus magis appetit verū bonū in ratione boni q̄ quidlibet aliud igitur homo curuus magis appetit apparēs bonum q̄ aliquid aliud. Sed in luxuria vel auaritia appetit̄ apparens bonum. in superbia apparens honor: igitur magis appetitur qđ in his diligitur q̄ quod in superbia diligitur. Dicimus ꝙ illa argumētatio nō va-

Solutio. nō ordināt vicia sicut virtutes

let. quia in virtutibus est ordo sed nō in vicijs: ⁊ si enī fides sit prima in virtutibus: non tamē infidelitas. et si superbia est regina viciorū: non tamen humilitas est regina virtutum sed caritas. vt dicitur in libro de conflictu vicior et virtutū. Tamen contra dicit̄ sup

Iterum ar

Lucā. xviij. duo hoīes. ⁊c. In glosa ibi dr̄ ꝙ hūilitas regnat. Itē dicit aristo. ꝙ delectatōes carnis naturales sūt: ⁊ idcirco magis infestāt: at appetitus honoris

nō est naturalis: igr̄ magis appetit̄ delectabile carnis.

Solutio.

S₃ ad hoc dicim⁹ ꝙ ⁊ naturaliter apptim⁹ honores.

¶ Questio incidens.

Ar ꝙ non.

Item queritur quare supbia dicatur regina vicior. Si qr est primū et initiū pcti: igit̄ fides dz dici regina virtutū: qr est prima virtutū. Sed tn̄ non dicit̄ regina: sed caritas vt dicit aug. in libro de cōflictu virtutū ⁊ vicior. Si qr mouet omia alia vicia ad suū finē: qr gulā et luxuriā. ⁊c. Uult enī supb⁹ gl'ari et excellere in magnis ferculis in pulchriorib⁹ feminis ⁊c. Pari ratione erit luxuria regia q̄ mouet alia vicia ad suū finē. Mouet eī auariciā rapinā furtū ⁊c.

Solutio.

Dicimus ꝙ dr̄ regia vitior eadē ratione qua caritas dr̄ regina virtutū. videlicet qr caritas regit ⁊ dirigit oēs ad suū ꝓpriū finē: ⁊ sine ea cetere nichil sunt. Ita supbia substātialiter mouet et cōmouet cetera vicia ad suū ꝓpriū finē. Inuenit enī suū finē in oībus. in luxuria vult excellere in pulchris mulierib⁹. In gula in

Pulchruz dictum

magnis ferculis. ⁊ sic de oībus alijs. Unde vt dr̄ in libro de cōflictu viciorum. Supbia dicit suo subiecto. Omēs excelle in verbo/in sciētia/in honorib⁹/in diuicijs ⁊ in cunctis q̄ carnalibus vel spūalibus cōpetunt primatibus. Oēs ergo despice ⁊ temetipm̄ oībus superiorē agnosce. Sic ergo oīa alia substātialiter mouet ⁊ cōmouet ad suū finē. Et non obstat de luxuria: qr et si cōmoueat alia hoc fit ab accidēte. qr sc₃ indiget. vellet luxuriosus quiescere: sed qr eget vt suum

Alia ratio ad idem

consequatur finē: iurat ⁊ deierat rapit. ⁊c. Itē cetera vicia sine ea nichil sūt: qr ea absente succedit hūilitas ac humilib⁹ deus dat grām q̄ oīa vicia tollit. s₃ nō est

Fides et caritas.

ita in alijs vicijs. Et nota ꝙ licet caritas dicat̄ regina tn̄ fides est quasi iperatrix: qr imperat ceteris virtutibus: ⁊ caritas quasi quod iperatū est exequit̄. Dicit

Gregorius ꝯ dicta ar.

greg. ꝙ vltima est in recessu ⁊ prima in accessu. Sed cōtra. videtur ꝙ prima sit in recessu: qr ita dicit petr⁹ ꝙ de⁹ hūilib⁹ dat grām. Sed cōstat ꝙ nō expellit̄ peccatū nisi ꝑ grām: ⁊ hūilitas cōtraria est supbie. vñ adueniēte hūilitate recedit superbia: igr̄ prima est in re

Solutio.

cessu. Qđ cōcedimus quo ad textū: sed glosa illud dicit propter quosdam motus primos superbie qui remanent post superbiam.

¶ Tertia questio.

Sequitur de spēbus supbie q̄ quattuor sunt ꝺm greg. Job. xxiij. in p̄ncipio in glosa. Quattuor

Ar primo.

sunt spēs timoris. Sed videt̄ ꝙ nec vere sūt assignate ille spēs nec sufficienter numerate: qr prima spēs est: qm̄ quis bona q̄ h₃ attribuit sibi. S₃ dicere ꝙ hec bona nō sunt a deo infidelitas est: sicut dicere ꝙ hec visibilia nō sūt a deo. infidelitas aūt nō est spēs superbie

Secundo.

Itē tertia spēs est cū q̄s iactat se hr̄e qđ nō h₃: igr̄ iactātia est spēs supbie. S₃ hec ponit̄ a greg. filia ianis gl'e q̄ est prima filia supbie: igr̄ videt̄ ꝙ est neptis su

Tertio.

perbie nō spēs. Itē opponit̄ de arrogātia q̄ cū sit viciū neq; ptineat ad alia capitalia erit spēs supbie: qr

Quarto.

nō est filia. ⁊ ita insufficiēs est illa diuisio. Silr̄ de cōtēptu videt̄ ꝙ sit spēs supbie eadē rōne nec est vnū il-

Solutio. supbia large et stricte

lor quattuor. Dicim⁹ ꝙ supbia quāq; large quāq; stricte accipit̄. Stricte ꝺm ꝙ est pticulare viciū: ⁊ tūc supbia est amor ꝓprie excellētie. ⁊ sic illa q̄ttuor nō sunt spēs supbie nec eas pōit greg. spēs supbie s₃ tumoris quāq; large ꝺm ꝙ supbire est supra se ire qđ ē tumere ⁊ illđ fit q̄ttuor modis. qm̄ supra se it hō vel respectu sui illis trib⁹ modis: respectu alior quarto mō ibi posito: ⁊ sic nō obstat de īfidelitate vel iactātia. Silr̄ de

per hec ptz ad tria.

arrogātia q̄ ptinet ad primā spēm qm̄ quis bona sua sibi attribuit. dicit enī arrogās q̄ se superiorē existiat alijs oīb⁹ q̄ a se h₃ nō ab alio sicut nabugo. Dan. iiij None hec est babilō quā ⁊c. ⁊ sic veri⁹ ad quartā spēm pertinet tā arrogātia q̄ contēptus q̄ est cū ceteris despectis singulariter vult videri. Supbus enī se superiorē oīb⁹ existimat: s₃ se pluris oīb⁹ appreciat: alios modicū appreciat aut nichil. vñ dicit. Oēs ḡ alios cōspice ⁊ temetipm̄ superiorē oīb⁹ agnosce ꝙ hoc a teipo nō ab alio habeas. Posset aūt q̄s arbitrari se superiorē: s₃ adeo ꝙ nō esset supbie. Silr̄ vnū ac idē viciū est quo se superiorē existimat ⁊ quo alios despicit sed ab hoc ꝙ se superiorē existimat dr̄ arrogātia. Ab

Exemplū.

eo ꝙ despicit dr̄ cōtēptus sicut parcitas ⁊ largitas eadem virtus: sed aliūde ⁊ aliūde sic noiat̄.

¶ Iterum arguitur contra diuisionem prius positam.

Item aliq̄s vult excellere in hōrib⁹. aliq̄s in sciētia aliq̄s in robore aliq̄s in pulchritudie. ⁊ sic de singulis. None ḡ ibi sunt diuersa volita ꝺm diuersas materias. Sicut igr̄ iusticia q̄ tribuit cuicūq; qđ suū est scđz diuersitatē materiar diuersificat̄ ꝑ spēs: ita ⁊

Solutio.

supbia. ⁊ ita plures essent spēs supbie q̄ ille. Dicim⁹ ꝙ sicut miseret̄ aliq̄s alij dando cibū alij dando potū vestimentū hospiciū. ⁊c. tn̄ ꝺm hec nō diuersificatur mia per spēs: qr hec nō sunt materia ꝓprie mie: s₃ sūt materie materiei mie cui⁹ ꝓpria materia est velle releuare inopiā ꝓximi vel subuenire ꝓximo siue in hoc siue in hoc: ⁊ sic de alijs. Sic vt dixim⁹ supbie prima et ꝓpria materia est velle excellere siue in diuitijs siue in nobilitate. ⁊c. Uñ hec sūt materie materiei supbie ⁊ nō sunt ꝓpria materia. ⁊ ꝙ ita sit dicit aug. in li

ꝓbat ꝑ augustinum

bro de vera religione. In appetitōne nobilitatis/honoris/dignitatis/diuitiar ⁊ hmōi. hoc est in supbia: in seculi pōpa nichil aliđ appetit hō nisi ꝙ sit solus si potest fieri cui oīs alia creatura subiciat̄ peruersa imitatione omīpotētis dei: igr̄ in supbia nichil appetit̄ nisi

Iterum ar ꝯ diuisionē

solū excellere. Itē dr̄ in libro de li. ar. Cū aīmus hūanus sibi placet in se delectat̄: inaniter gloriatur. et fit vanitas vanitatū. S₃ primū est supbiētis aīmi: ⁊ ita supbire est īaniter gloriari: ḡ īanis gloria est supbia.

Solu⁹ īais sūt̄ dupl'r.

igitur est species supbie ⁊ nō filia. Dicimus ꝙ īanis gloria siue gloriatio dupliciter sumitur. stricte sc₃ ⁊

Iterū ar ꝯ diuisionem

large scđm ꝙ infra dicetur. Itē humilis seipm̄ contēpnit ⁊ volūtarie. Uelle ergo contēpni est humilitatis igitur velle nō contēpni superbie est: ⁊ supbie est velle excellere. igitur cu₃ iste materie sint diuerse velle excellere: velle non contēpni erūt diuerse species su-

Solutio. contēpnere capit̄ dupl'r

perbie. Solutio. Dicimus ꝙ contēnere duobus modis dicitur: qr vel est minimū appreciare vel opprobria vel cōuicia dicere. ⁊ ita velle contēni duob⁹ mo-

Et velle cōtēpni silr̄.

dis dicitur. Primo modo est humilitatis: ⁊ sic velle contēpnere est superbie. qr quo se plus iusto estimat eo alios minus estimat. Scđo modo velle contēpni est māsuetudis. vñ velle ꝯtēpnere erit vicij cōtrarij. s.

Iterum ar ꝯ diuisionē

īpaciētie vel īnoīati. Itē hier. xlviij. Audiuim⁹ supbiā moab superb⁹ est valde. sublimitatē ei⁹ ⁊ arrogātiā et superbiā ⁊ altitudinē cordis eius. videt̄ igitur ꝙ sublimitas: item altitudo cordis sint alie spēs supbie: qr in genere dixerat. Audiuim⁹ superbiā moab

scđo ad idē

⁊ post subdiuidit sublimitatē. ⁊c. Itē videt̄ esse sibi-

met cõtrariꝰ in enumerãdo.qꝛ ẽm ꝙ dixi videt ꝙ su=
perbia sit genus.Sꝫ ꝑ hoc ꝙ postea copulat sic sub=
limitatẽ ⁊ arrogantiã et superbiã. ⁊ aliter videtur ꝙ
Tertio ad non sit genus:qꝛ nõ copulatur spẽs ita generi.Item
idem. dicit hiere.nõ glĩet sapiens in sapientia ⁊ fortis in for
titudine.⁊c. et sic appetũtur diuersa in quibꝰ gloriat
Solutio. quis:⁊ ita diuersa volita:⁊ ita diuersa vitia.Respon=
Duplex est demus ꝙ supbia quasi in duo diuidit.s.intellectũ et
superbia affectũ.vt appetitus excellẽtie sit in affectu:⁊ hec su=
perbia specialiter supbia appellat qñ est idiuisibilis.
vnde siue in sciẽtia siue in sapiẽtia siue in fortitudine
semp in his vnũ appetit. sicut dictũ est.s. precellere.
Duplex su In itellectũ fit estimatio:⁊ hec diuisibilis.qꝛ vel exi=
pbia intel= stimat se dñm oim vt dixit sathan. Hec omĩa tibi da=
lectus. bo.⁊c.quasi ego sũ dñs.⁊ põt hec sublimitas dici. vł
existimat se omnia posse facere vltra id qđ põt:vel se
superiorẽ oibꝰ. ⁊ ẽm hoc distingue altitudinẽ cordis
et arrogantiam.

¶ Iterũ arguitur cõtra diuisionem
quam ponit gregorius.

Item berñ.ponit.xi.gradus superbie. hec scilꝫ
curiositas/leuitas/inepta leticia/iactantia/⁊ sin=
gularitas.arrogãtia/presũptio/simulata cõfessio/pec
cati defensio/rebellio cõtra supiores vel frẽs/ liber=
tas peccãdi.quõ igit solũ sũt q̃ttuor spẽs supbie? Itẽ
Spãli ar ꝙ obicitur de his gradibus.Obicit primo.Curiositas
curiositate non cõtinet sub aliqua quattuor specieꝝ supbie. Itẽ
Silr de ina nec est inanis glia que qñq supbia dr.quõ ergo gra=
ni glia. dus superbie? Itẽ ẽm isidor filia est accidie:nõ ergo
de iactãtia. gradus supbie. Itẽ iactantia est filia inanis glorie:ꝫ
De iepta le non est gradus supbie.Itẽ inepta leticia est filia gu=
titia. le:nõ ergo gradus supbie. Dicimꝰ ꝙ sepe inani glia
Solutio. noiatur gloriãs ianiter siue gloriosus qñ vult ⁊ q̃rit
in sua gloria cõfirmari.Inde est ꝙ querit ⁊ inq̃rit qđ
dicit de nobis mgr̃is parisieñ. ⁊ hec est curiositas:et
multũ differt ab illa q̃ est filia accidie:talis ẽ gloriosꝰ
Leuis qđ ẽ et curiosus. Leuis aũt efficit:qꝛ nũc audit se laudari
et tũc sibi est magnus.nũc vituperari:⁊ tũc sibi ẽ par
uus vel nullus. Talis qui sic pascit ventũ necesse est
Bernardꝰ. ꝙ sit leuis ⁊ mobilis.vñ berñ. Stultus vt luna mu=
tatur:nũc sibi magnꝰ nunc paruus nunc nullus prout
placuit linguis hoim nũc ipm laudare vel vitupare.
et talis inepte letat visa depressione vel audita alicuꝰ
qꝛ per hoc putat hunc maxime excellere. ⁊ hec distat
ab illa q̃ est filia gule:qꝛ illa in liris ⁊ tybijs et hmõi.
vñ isaias.Lira ⁊ tybia.⁊c.Talis aũt qui sic querit in
laude cõfirmari si viderit ꝙ ab alio nõ obtineat qđ q̃
rit in se querit:⁊ tũc incipit sua grãdia enumerare.vt
Exemplũ. sennacherib in isaya.dixit enĩ.In fortitudie manꝰ ⁊c.
et nabugo.Dane.iiij.nõne hec est babilon ⁊c.Post
hec nõ est satis ei ꝙ laudat nisi singulariter vt eiꝰ di=
cta ⁊ facta pre ceteris predicẽtur.Et hic est q̃ntꝰ gra=
dus postq̃ oim dñs vult ⁊ haberi ⁊ videri:qꝛ vt dicit
Augustinꝰ aug. vellet si fieri posset solus esse cui omis alia crea
tura subiceret:⁊ ecce arrogantia vltra vult oĩa dice=
re:vult oĩa facere ⁊ ad se ⁊ supra se pertinẽtia:et hec
est presũptio. Postea sequũtur alij quattuor gradꝰ
priores:qꝛ supbus vt precellat in moribus ficte et si=
mulate pctã cõfitet:hec est simulata ɔfessio. Postea
Nota hanc si peccauerit nec dissimulare possit suũ defendit pec=
declaratõeꝫ catũ et factũ excusat. hec est defensio pctĩ. tũc ⁊ supe
diligẽter riori et pari rebellat. hec est rebellio siue inobedien
tia quã isidorus ponit filiã superbie. Postremo seq̃
tur qñ nec superiorẽ nec parẽ habet vt iam nec deum
timeat nec hoiem reuereatur:abiecto freno discurrit
per cãpos licentie.i.vbiq post ɔcupiscẽtias: ⁊ est cui
dicitur a ꝓpheta.Isaie.iij.pctm̃ suũ sicut sodoma p̄= *Isayas*
dicauerũt ⁊ nõ abscõdert.⁊ Hiere. frõs meretric̃ ⁊c. *Hieremias*
Et hoc est qđ dicitur ĩpius cũ in profundũ pctõrũ ve=
nerit cõtẽpnit.ꝓuer.Hec est libertas peccãdi. Et no *ꝓuerbioꝝ.*
ta ꝙ his. xi. gradibus vel species vel filie status siue
dispositio vicij significãtur.vt arrogantia species est
forte superbie in statu. simulata cõfessio vel defensio
peccati filie leuitas libertas forsitaꝫ status viciorum
sicut constãtia nõ dicit virtutẽ: sed dispositionẽ virtu
tis.Itẽ nota ꝙ vt dicit augu. viciũ qñq est in trãsitu *Nõ ẽꝫ aug.*
sicut adulterium ⁊ homicidiũ. qñq in permanentia.
ergo hij. xi. gradus sunt superbie permanentis non
transeuntis.

¶ Quarta questio huius capituli vtrũ
superbia sit maximũ peccatorum.

Sequitur de q̃titate huius pctĩ.⁊ videtur ꝙ ma *Ar ꝙ sic.*
ximũ:qꝛ ita dicitur in psal. Et emũdabor a deli
cto maximo.glosa.i.a delicto superbie.qđ est vltimũ
redeũtibus ad deũ ⁊ primũ recedẽtibus.⁊c. Itẽ iob *Scđo ꝑ au*
xxxi. Si osculatꝰ sum manũ meã que est iniq̃tas.⁊c. *ctorita.iob*
Itẽ maxima superbia maior est cuiuslibet gñis quo= *Tertio.*
libet pctõ.vt patet in superbia luciferi:igit superbia
in genere est maximũ pctm̃.sicut optimus hõ melior
est optimo asino:igit hõ simpliciter melior est asino.
Sed contra.opponit de pctõ in spm̃ sctm̃ qđ est irre= *In oppoᵐ*
missibile Superbia est remissibile:ergo illud maius
pctm̃.Itẽ oĩs fornicatio est mortale pctm̃. quedã su *Secundo.*
perbia est mortale pctm̃: quedã venale:igit fornica
tio simpliciter maius peccatũ est q̃ superbia.Ecõtra *Iterũ ar ꝙ*
dicit igitur ꝙ quarta spẽs superbie magl nos assimi= *superbia sit*
lat diabolo q̃ vna aliarũ triũ:ergo q̃ prima.Sꝫ prĩa *maxim pec*
est ĩfidelitas:ac infideltate nullũ est maius pctm̃: qꝛ *catum.*
vt dr supra psal.predictũ. Non est enĩ maius pctm̃ q̃
apostatare a deo:igit a primo supbia est maxĩa oim.
Solutio. Dicimꝰ ꝙ supbia est maximũ quo ad genꝰ *Solutio.*
et effectũ:qm̃ ẽ oim causa mediata vel ĩmediata. Sꝫ *quõ supbia*
desperatio dr maior hoc respectu: qm̃ pncipia destruit *ẽ maximuꝫ*
fidei: ⁊ ita reuertendi ad deũ: ⁊ ita talis reuocari ab *pctm̃ ⁊ quõ*
errore nõ potest. qꝛ cũ destruẽte principia non est di= *desperatio.*
sputandũ:⁊ sic hoc respectu maius:qꝛ periculosius ⁊
magis nocet.Sed hoc qualecũq q̃tũcunq põt gñat
superbia media causa tristicia.vñ et in genere maius *ꝑ hec soluũ*
Item non obstat de fornicatione: qꝛ fornicatio noiat *tur obiecta*
actũ cũ accidente quo sublato non oĩs esset mortalis
sed quedã venalis:vt in primis motibus.

¶ Tractatus vicesimus in qua
agitur de filiabus superbie.

Sequit de iani glia q̃ ẽꝫ gre. est pma filia supbie *Primũ ca*
Primo vidẽdũ est qđ sit inanis glia ⁊ quare sic *pitulũ de i=*
noiet.Scđo quare dicat filia et pria supbie:Tertio *ani gloria.*
cui virtuti opponat.Quarto de filiabꝰ eiꝰ. In pmis *Prima q̃o*
q̃rit de illa auctoritate hier.ix.s.Nõ glĩet sapiẽs in sa
piẽtia ⁊c.ꝓhibet hic viciũ ianis glie.qđ videt:qꝛ glia *Ar ꝙ sic.*
ri in sapiẽtia fortitudie diuicijs ꝓhibet:⁊ hec vana ⁊
ianis gliatio.qꝛ de trãsitorijs:ꝫ sic ꝓhibet inanis glo
riatio:igr̃ inanis glia.Cõtra.Inanis glia est appetitꝰ *In oppoᵐ*
laudis hũane q̃ hic nullo mõ exprimit. Silr videt ꝙ *Secundo.*
nõ ꝓhibet supbia qꝛ est amor ꝓprie excellẽtie:cuiꝰ tñ
hic nulla fit mẽtio.Sꝫ ɔstat ꝙ hic ꝓhibet aliqđ viciũ
ergo vel antecedens ad superbiã qđ est falsum:qꝛ sic

non esset initiũ ⁊ causa oĩs peccati:igitur subseq̃ns
Euasio. aliqđ genus.Si dicat ꝙ iactãtia.Cõtra.Tertia spẽs
Contra. supbie est qñ quis iactat se hr̃e bonum qđ nõ habet.
Secundo. qđ non prohibet hic.ꝫ nec iactãtia.Preterea in omni
pctõ est inanis gliatio:qꝛ vana delectatio.qꝛ in omni
amore est delectatio de adepto amato:tristicia de a=
misso:igit in omni est inanis gloria.ꝫ gñale viciũ est
Tertio. ad omnia:vel aliud est inanis gloria.Et pterea si est
speciale queritur qđ est gñale oim sibi appropriãs?
Solutio. Dicimꝰ ꝙ inanis glia stricte et large accipitur.ẽm ꝙ
Inanis glia large seq̃ns est ad omne viciũ.Stricte.⁊ ẽm hoc est
duplr capit speciale viciũ ⁊ prima filia supbie.et si ẽm substantiã
velimus oĩa noiare:hic est appetitus laudis hũane.
Sed tñ ad ostensionẽ huius pctĩ appellata est inanis
glia.et qđ cõe est:sibi appropriauit.Cum enĩ in oĩni
re trãsitoria gloriatio siue delectatio sit vana:vanior
est(vt dt chrisostomꝰ)ea q̃ est in laude hũana. Sicut
enĩ dicit sapiẽs.Stultus vt lũa mutat.quia inaniter
gloriãs:nũc sibi magnus/nũc sibi paruus/nũc nullus
sibi videtur:ẽm ꝙ placuit linguis hoim ipm laudare
vł vituperare.In diuitijs/luxurijs/aliqua saltem ad
q̃re ianis vẽ horã delectatio est:sed hic nulla.Vñ et vẽto cõparat
to cõparat. in osee.Effraym pascit vẽtũ.⁊c̃. Vñ ⁊ dicit chrisosto.
ꝙ hic plus habet tristicie:sed modicũ delectationis.
Ad primuꝫ Ad primũ dicimus ꝙ in hieremia nec inanis glia ẽm
ꝙ est speciale viciũ:nec supbia stricte ꝓhibet:sꝫ viciũ
seq̃ns supbiã scꝫ iactantia. Licet enĩ in tertia specie
supbie ponat verbũ iactantie:tñ ⁊ prima ⁊ scđa spẽs
potest dici iactãtia vt tertia.qꝛ falso iactat se habere
bonum qđ habet qui sibi attribuit qđ hic specialiter
ꝓhibet.cum dt.in sapiẽtia sua.ꝙ iactat eam hr̃e a se
Et ideo dt in fine. Sꝫ in hoc glorietur scire ⁊ nosse me.
quasi in scia dei ⁊ a deo.Et soluit ɔtrarietas cuiusdã
auctoritatis que sibi videbatur cõtraria.

¶ Vtrũ inanis gloria sit filia supbie.

Scđa q̃stio Secũdo querit quõ est filia supbie ⁊ prima.quia
huiꝰ capĩi. glĩosus intẽdit principalit ⁊ solũ videri bonus
Ar ꝙ non. vt laudet:et hoc q̃rit ⁊ satis est si laudat.nullã ergo
intẽdit excellentiã vel in nullo:si satis est vt videatur
bonus vel sapiẽs vt laudet.At supbia semp intẽdit
excellere.ꝫ in tali nullo mõ est vel fuit superbia.quõ
Euasio:ɔ igitur eius filia est inanis glia? Si dicat ꝙ qñq eam
quã ar. generat.sꝫ certe ⁊ gula eam qñq generat ⁊ luxuria.
quia vt hi possint consequi finẽ suũ simulãt se bonos
vt laudent et sic possint hr̃e accessum ad mulieres:vł
bõa eis dentur quibus gule seruiãt.igitur pari rõne
Solutio. erit filia gule vel luxurie. Dicimus ꝙ recte est eius
filia et prima.Qui enĩ est cupidus proprie excellẽtie
⁊ in hoc manet:stati vult in hoc cõfirmari.sicut electus
in epm si in hoc manet vult cõfirmari.sed cõfirmabit
approbatione vel intẽtione hoim.Vult ꝫ laudari in
quo amabat excellere.⁊ quia hoc non potest esse nisi
appareat excellẽter bonus vel excellẽter sapiẽs ⁊ sic
de alijs:idcirco appetit videri bonus.nõ simpliciter
quia hoc parũ eẽt ad hoc ꝙ laudaret:sed vult videri
excellẽter bonus.vñ inde est ꝙ semp intẽdit glĩosus
q̃re inanis excellentiã ⁊ non in eẽntia:sed in apparẽtia.Et ita qꝛ
glia est filia idẽ sp finis est inanis glie ⁊ supbie licꝫ diuersimode.
supbie. ideo qñq alteꝝ noie alterius noiat:licet tñ sit aliud.
Quõ inui= et sic patet quõ sit filia eius qꝛ ab ipsa gñat:et prima
dia vel ira quia ex se substãtialiter oritur.Inuidia quidẽ vel ira
gñant ex su a supbia quasi extrinsecus generat.vt quia videt aliũ
perbia. se excedere vel parificare vel accedere ad suũ statum
tristat de bono illius:⁊ inde querit depressionẽ.Non
est silr de gula:quia ab accidẽte mouet.Sic enĩ sese
cõmouent ⁊ sibi imperãt singula vicia.Dicit aug.in *Augu.de ɔ*
libro de cõflictu viciorum.ꝙ inanis glia ita dt.Milites *flictu vicio=*
per enses ⁊ gladios michi ẽuire facio.quicq̃d clerici *rum.*
agunt ⁊ legũt disputãt studẽt:ꝙ extremas regiones
discurrũt mihi seruire facio.hoc meũ q̃cq̃d mõachus
in spirituali ope agit.oĩs michi seruiũt illo excepto
qui adeo sibi vilis ẽ ⁊ abiectꝰ qui michi seruire nõ sit
idoneus.Sꝫ nichil ꝓhibet qn talis gulosus et luxu= *Iterum ar*
riosus:⁊ talis poterit velle videri bonꝰ vt supradixi=
mus.⁊ inde vt prius.Dicimus ꝙ velle videri bonus *Solutio.*
potest esse ꝟtutis vt fuit in paulo.potest esse nature
vt solũ veram naturam querat.⁊ nec sic pctm̃.potest *Amor lau=*
esse libidinis ⁊ sic vicij.sed tũc nunq̃ erit simpliciter *dis qñ est*
in hoc ꝙ velit videri bonꝰ:sꝫ excellẽter vt p̄dictũ est. *pctm̃.*

¶ Tertia questio huius capituli.

Tertio q̃rit cui virtuti opponat.Videt ꝙ hũili= *Ar ꝙ sic.*
tati.quia Ioh.i.qꝛ nõ sum ego christus.glosa
Hec est humilitas iohis qua maius nihil.cum posset
credi christus.igitur noluit credi magnus:igitur nec
videri magnus.igitur hũilitatis est non velle videri
magnus.⁊ velle videri magnus est inanis glie:igitur
inanis glia opponit hũilitati. Itẽ dt aug.ꝙ hũilitas *Scđo per*
est sensus ꝓprie paruitatis vere.ꝫ hũilis sentit de se *augustinũ.*
parua.ꝫ dicit.ꝫ vult de se dicere parua tñ. Sꝫ velle
dicere de se magna est cõtrariũ huius velle dicere de
se parua:⁊ hoc est iactãtie:igitur hũilitas est ɔtraria
iactãtie.Cõtra.Hũilitas est cõtraria supbie.qꝛ velle *In oppoᵐ*
subijci oibus:qđ est hũilitatis:est cõtrariũ huius qđ
velle p̄cellere oibus.qđ est supbie.Dicimꝰ ꝙ supbia *Solutio.*
qñq stricte accipit:prout est amor ꝓprie excellẽtie. *Supbia ca*
quãdoq large prout continet oĩs species tumoris *pit tripl̃r.*
largissime scꝫ ẽm ꝙ noiat inanem gloriã.Sic scꝫ ari= *aristoteles*
stoteles hoc nomĩe vtitur vbi dt ꝙ veritas est quedã
medietas qua scꝫ hõ vera dicit de se.qui aũt excedit:
supbus est.Sic dico ꝙ hũilitas ⁊ stricte ⁊ large qñq
sumitur.vt ĩ illa auctoritate sup Ioh.large accipit.
Et nota ꝙ tria sunt pticularia vicia:vocabulis ꝓprie
sumptis noiata.Supbia:q̃ est amor proprie excellẽ=
tie.Inanis gloria vel amor laudis hũane.Iactantia
qua vult magna de se dicere.vt in illo q̃ ait Dañ.4.
Nõne hec ẽ babylon.⁊c̃.Possemꝰ ⁊ quartũ ponere:
qñ estimat ⁊ sentit de se magna.qđ ꝓprie dr tumor.
Et hec licet diuersa sint:tñ qñq noie supbie ɔtinent.
cõia ⁊ cõiũcta.sic iuxta est sumere quattuor virtutes *Hũilitas cõ*
particulares ⁊ ꝓpria noĩa non habẽtes.tamen large *tinet q̃tuor*
sumpto noĩe in hũilitate cõtinent.Est enĩ vna virtus *virtutes.*
qua quis vult alijs subijci:et si in summo fuerit vult
maiori/pari/⁊ minori subijci:⁊ ita oĩni.Et hec ꝓprie
et iuste dicit humilitas.Hec ẽ illa oĩs iusticia de qua
christꝰ in luca Sic oportet me implere oẽm iusticiã.
Est alia qua quis se paruũ reputat:parua de se sentit
aut nulla.vt qui dicit Loquar ad dñm meũ cum sim
puluis.⁊c̃.Et stricte qñq dr hũilitas prout aug.dt. *Augustinꝰ*
Humilitas est sensus ꝓprie paruitatis.⁊ hec proprie
cõtrariat vicio p̄dicto.Est alia qua vult de se ab alijs
parua dici.q̃ etiã opponit inani glie.et pro hac dictũ
est Hec ẽ humilitas iohãnis.⁊c̃.Et est alia qua de se
vult parua dicere.que cõtrariat iactantie.

¶ Quarta q̃stio.vtrũ inanis glia hẽat spẽs.

Q Uarto querit de speciebus inanis glorie. vtrū spēs habet. Q̄ videt ſm glo. Hiere. 48. Maledictus q̄ facit opus dei negligēter vel fraudulēter. *Triplex munus.* Ibi dr̄ ꝙ ē munus a corde: vt qui vult videri bonus ⁊ in hoc insistat. A lingua: vt qui vltra ꝓgredit scilꝫ ꝙ vult laudari ex bono ope ꝓprio nō cōtentus. A manu vt qui querit sibi lucrū. Sic igit ſm hec tria munera *Secundo.* sumūtur tres maledictiōes: igitur ⁊ tria vicia. Item hec sunt tria principalia volita: ⁊ ita tres principales fines. igit tria vicia. qꝛ ſm hec et volūtates ⁊ ṽtutes *Tertio.* ⁊ vicia distinguūtur. Item primum qđ est cupiditas substātialiter differt a scđo ⁊ tertio: ḡ eadē rōne scđꝫ *Quarto.* a tertio. Item primū habet tm̄ vnicū finem scꝫ velle videri bonus. scđꝫ sicut qui vult laudari habet duos fines. quia ⁊ hūc ⁊ primū: qꝛ vult videri vt laudet. et *Quinto.* ita differūt specie. et inanis glīa hec duo cōtinet. Itē hec sūt penitus diuersa: excellere/videri bonus/laudari. igitur ſm hec tria: tres differentes volūtates. s. *Sexto.* velle excellere. ⁊c. et inde vt prius. Ad idem per illā auctoritatē Milites p enses et gladios. ⁊c. qꝛ miles gloriosus: ⁊ clericus gloriosus: ⁊ monachus glīosus circa diuersa penitus se exercent. primus circa opera fortitudinis: scđs sapientie: tertius in spūalibus. que penitus sunt diuersa. ergo et eorū vicia ſm diuersas *Euasio* materias erūt diuersa. Si dicat ꝙ non sequit. qꝛ etsi materie diuerse: tn̄ in vno cōueniūt. quia vnusquisqꝫ in sua ꝓpria materia idem intēdit: scꝫ velle laudari. *Cōtra ar.* Opponit de iusticia. qꝛ in omni materia idē intēdit: scꝫ ⁊ vna causa faciēdi. s. vnicuiqꝫ qđ suū est reddere. *Secūdo p augustinū.* ergo nō sūt diuerse spēs iusticie. Itē dr̄ aug. in. 8. de trinitate. ꝙ prima volūtas habet vnū finem: ⁊ ille est substātialis. scđa duos: scilꝫ vnū accidentalē ⁊ alium substātialē. et sic de seq̄ntibus. Et est finis substātialis quo adepto quiescit volūtas. verbi grā. Iste vult videre trāsire trāseūtes. Sit hec prīa volūtas. sꝫ hec vnicū habet finē. Hinc vult aperire fenestras. Huius scđe substātialis finis est aperire fenestras. accn̄talis videre trāseūtes. Et distiguūtur volūtates ſm fines *In oppoᵐ dn̄s in euāgelio.* principales. ergo cum hic sint diuersi fines. ḡ ⁊c. Sꝫ ꝯtra. Dicit dn̄s in euāgelio Gloriā meam alteri non dabo. ḡ solꝰ dei est. Sꝫ oīs glīosus hāc sibi vsurpat: siue miles siue clericꝰ. ⁊c. in qua materia se exerceat in vno hoc tm̄ peccat ꝙ gloriā vsurpat. igit est ibi tm̄ *Secundo* vnicū pctm̄. Item circa vnicam rōem credēdi q̄ est ꝙ omnia bona vbicūqꝫ sint ⁊ in quocūqꝫ sint a deo sint. quare ipse solus laudādus in se ⁊ in creaturis. igitur cum in vno tm̄ ⁊ ꝯtra vnū vel circa. vnū est tm̄ pctm̄. *Opīo mgr̄i* qđ cōcedit mgr. *Ad primū et secundū.* Ad primum ⁊ ad scđm dicit ꝙ velle videri ⁊ velle laudari scꝫ in primo ⁊ scđo munere nō est nisi vnū volitū scꝫ laudari: sꝫ vel in ore vl' in corde. Sicut ḡ quātitas immobilis genus hꝫ multas spēs *Exemplū a simili.* sciētia tn̄ quātitatis immobilis ſm ꝙ hmōi vnica est in specie. Ita licet laudari sit vniūsale ad laudari ore ⁊ ad laudari corde: volūtas tn̄ huiꝰ scꝫ laudari: vnica est in specie. ⁊ vbiqꝫ vnū est volitū: ⁊ ideo vnicū viciū. Sꝫ ab hoc volito bene diuersum est lucrum tpale. ⁊ ideo cupiditas aliud. sed vicium inanis glīe vnicum. Cetera patent nisi ꝙ ſm hoc non eēt distinguendum nisi duplex munus.

¶ Prima questio huius capituli. vtrum inobediētia sit filia inanis glīe. Ca. 2.

S Equit de filiabꝰ eius. scđo vtrū sufficiēs sit illa enūeratio. tertio quō cōueniat assignatiōi isiđ. *Ar ꝙ non.* Prīo obicit de inobediētia. hec enī nascit ex ꝯtēptu supioris. sꝫ est contēptus idem ꝙ supbia. qꝛ ꝯtēptus est estimatio minus iusto. sed eiusdē viciꝫ ē estimare se plus iusto ⁊ alio minus. primū est supbie: ḡ scđm. ergo cōtēptus supioris est supbia. Inobediētia ſm hoc est filia supbie: nō inanis glorie. *Secundo.* Preterea. Iste contēptus aut est supbia. ⁊ inde vt prius. aut est aliđ vicium ex supbia ꝓueniēs. et sic hoc aut imediate: ⁊ tūc erit filia supbie vt ponit Isiđ. et nō sunt tm̄ septē supbie spēs vt ponit. igit scꝫ septē vicia capitalia. aut mediate: ⁊ si hoc non nisi inani glīa mediāte. ergo cū inobediētia sit ex contēptu: non erit inobediētia filia inanis glīe sꝫ neptis. *Solutio.* Dicimus ꝙ cōtēptus tripliciter *Contēptus triplex.* dicit. primo vt dictū est: ⁊ sic idē ꝙ supbia intellectꝰ. scđo cōtēpnere: nolle subijci: sic ē supbia intellectus. tertio idē ꝙ facere ꝯtra preceptū. et hec inobediētia prout hic accipit. et quia hec est ex supbia vt frequētius mediāte inani glīa: ideo ponit glosa filiā inanis *Glosa.* glorie. ⁊ qm̄ potest imediate exire a supbia. i. ꝯtēptu supioris vt dixi: idcirco isiđ vocās eam ꝯtēptū ponit *Isidorus.* ipsam filiā supbie. *Ar de cōtētione.* Sequit de cōtentiōe. Sꝫ nōne idē est cōtētio ꝙ rixa? videt. sed rixa ē filia ire. *Solutio.* Dicimus ꝙ aliđ est cōtentio prout hic sumitur: aliđ rixa Et est cōtentio solū in verbis scꝫ impugnatio veritatis seu eius qđ dicit cum confidentia clamoris vt dr̄ aug. *Augustinꝰ* et proprie est hereticorum. *Rixa q̄d ē.* Rixa ṽo est altercatio pene cōminatoria ⁊ est tm̄ filia ire. alia inanis glorie. qꝛ sic argumētosus est vt videatur excellēter sapiens vt sic laudet. *Ar de iactātia.* Sequit de iactātia. Sed nōne iactantis se est enūerare bōa q̄si sua: vt ita se laudet sicut ille. Ieiuno bis in sabbato. ⁊c. igit hmōi est velle laudari a se. sed eadē materia ē velle laudari a se ⁊ ab alijs et illđ est inanis glīe. ergo inanis gloria est iactātia: nō eius mater. *Euasio.* Si forte dicatur imo propriū est inanis glīe velle laudari: sed iactantia est velle nūerare bōa sua. *ꝯ quā ar* Cōtra. Hocipm̄ ē laudare se. ⁊ inde vt prius. *Solutio.* Dicimꝰ ꝙ hoꝝ diuersa sunt volita principalia. Ille enim qui sibi magnus est qꝛ hoc paꝝ est sibi vt dictū est vult in sua excellētia cōfirmari. ⁊ ita querit laudem alioꝝ in testimoniū sue excellētie. vnde hec est pura materia inanis glorie. sed iactātie est solū sua numerare. et sic laudare se nō ponit vltra ad alienū testioniū. *Ar de ypocrisi.* Sequit de hypocrisi. ⁊ videtur ꝙ non sit aliud viciū q̄ꝫ inanis gloria. qm̄ vterqꝫ vult videri vt laudetur ab hoībus. *Secundo.* Preterea. Iste vult ire ad ecclesiam: vl' aliqđ aliud de genere bonoꝝ facere corā hoībus. inde sic. *Tertio.* Velle ire ad ecclesiā nullā habꝫ maculā. ḡ si fiat vt videat bonꝰ hocipm̄ ꝙ vult videri bonus ē ibi culpabile. ergo in glīoso ⁊ hypocrita idem tm̄ culpabile. ⁊ ita idē viciū. *Quarto.* Item videt ꝙ hypocrisis multas hꝫ spēs. qꝛ opponit simplicitati que multas virtutes continet. quia si dat elemosinā propter deū tm̄ pietas est. siliter si reddat alij in iudicādo qđ suū est et ꝓpter deum tm̄ iusticia est q̄ est simplicitas. ḡ cum vnū vicium in supfluitate vel egestate cōsistens vni virtuti cōtrariet: oportet ꝙ si simplicitas plures hēat spēs ꝙ ⁊ hypocrisis plures *Solutio.* Ad hoc dicimus ꝙ simplicitas non dicit virtutē: sed statum virtutū. *Ad primū.* Et ad primū dicimꝰ ꝙ hoꝝ differētes sunt materie. qꝛ inanis glīe est (vt dixi) velle laudari *Ipocrisis ⁊ inanis glīa differunt.* ab alijs. sed hypocrisis est velle lucere. Et ſm hoc in sermone iohānes erat lucerna ardēs ⁊ lucens. Velle lucere est velle vanum: ardere bonum. velle ardere ⁊ lucere perfectum.

¶ Scđa questio. vtrum pertinacia/discordia/⁊ contentio differant.

S Equit de pertinacia ⁊ discordia. et videt ꝙ non *Ar ꝙ non.* differāt a cōtentiōe. qꝛ (vt dixi) cōtentio in ṽbis victoriam q̄rit. sed siliter tam ptinax q̄ꝫ discors. ergo cum in oībus idem volitū: debet idem eē vicium. *Solutio.* Dicimus ꝙ hec ſm ꝓprias materias ita possunt diuidi. *Contentiosus q̄d est.* vt cōtentiosus qui querit victoriam in ṽbis: vt sapiens compareat. ideo quicq̄d dicat vel fiat nititur improbare. *ptinax q̄d ē* Pertinax q̄cq̄d dixit vel fecit irreuocabiliter ṽbis vult defendere: nec q̄rit victoriā sꝫ fugit vinci. et in hoc materie differūt. *Discors q̄d est.* Discors qui vult cōtrariare. ⁊ ideo eo ꝙ aliq̄d fit vel dr̄: ꝯtrariū assumit: vt p hoc videat sciolus. ⁊ ita triū diuerse sūt pariter materie. *ꝯ dicta ar.* Sed cōtra. Mie corpalis septem sunt opa corpalia: scilꝫ vestio/poto/cibo/tectum do/calefacio/sepelio. Silit spūalis tria. Si ignorat doce: si peccat corripe: si penitet dimitte. Et ita decem in vniuerso. ꝓpter qđ decem digiti ī manu articulari: qꝛ oīa cum discretiōe faciēda. Sꝫ hec oīa sunt opa ṽtutis ⁊ mīe in ea conseruatiua vite vel corpalis vel spūalis. ideo quia ⁊ in vnā tm̄ ſm hec cadūt rōem Mīa est tm̄ vna virtus. Unde cum ṽtus sit mediū duorū vicioꝝ: hinc inde habet vnū vicium tm̄ in supfluitate mīa spūalis scꝫ qn̄ quis ṽba vite ꝯseruatiua nimis effundit. vn̄ dr̄ Ex ore fatui reprobat parabola. quia nō dicit eam in tpe suo. ḡ eodē respectu vnum tm̄ in diminutiōe. Un̄ cum bilinguis siue adulator/detractor/cōtentiosus/discors. ⁊c. qm̄ omnia vnius ṽtutis corruptiua sunt: omnia erūt vnum viciū. sicut in corpali materia siue gladio siue veneno siue alimēti subtractione necare *Secundo.* idem erit viciū. Ad idem distinguit aristoteles tres *Prima.* medietates in cōicatiōe dicti ⁊ facti ad ꝓximū. Prīa noīata q̄ est ṽitas in cōicatiōe dictorū: qn̄qꝫ de se dicit ꝓut debet ⁊ qn̄. ⁊c. vnde viciū in diminutiōe ⁊ viciū *Scđa.* in supfluitate. Scđa ⁊ innoīata in cōicatione ludorū. qn̄ in ludis prebet se delectabile prout oportet viciū in diminutione a glīa vt q̄ est in aggresti: quia minus *Tertia.* se exhibet ī his. Tertia circa dlectabile nature si excedat si q̄d nullius rei causa dicitur si alicuꝰ cōmodi causa blāditor: si enī diminutus vel contentiosus vel discolus. i. discors. ⁊ ita cōtentio ⁊ discordia idē viciū *Dicit mgr.* in diminutiōe cōsistēs. Propter hoc dicit mgr ꝙ oīa illa vicia idem sunt in forma. quia vnā spēm anime. i. *Ar ꝓt dici.* ṽtutē tollūt: sꝫ diuersa in materia. Uel dici potest ꝙ sicut sanitas vnica est tantū in specie ⁊ in supfluo ⁊ in diminuto habet multos sibi ꝯtrarios: nec sunt idem in specie eo ꝙ vnā sanitatē expellunt sed sunt diuersa in specie: quia vitiū infinitū virtus est vnica. ita iuxta vnāquāqꝫ virtutē est sumere vicium ⁊ in supfluo sua natura īfinitū ⁊ indiuisibile. vn̄ et in diminuto siliter. qđ scꝫ innuit illa auctoritas aristo. q̄ ponit in supfluo placitū blāditoꝝ q̄ in diminuto cōtentiosū ⁊ discolū.

¶ Ultia filia inanis glorie. et format questio vtrum nouitatum presumptio sit filia inanis glorie.

U Ltima est nouitatum presumptio. Sed ꝯtra. *Ar ꝙ nō sit vna.* videt ꝙ hec assignatio sit insufficiēs. Sicut enī iuxta opa scīe sumit vna filia scꝫ nouitatū p̄sumptio: eodē mō ⁊ debet vna assignari iuxta fortitudinē. ⁊ sic est. quia dr̄ inanis glīa Milites facio michi seruire p *Scđo ar de detractōe.* enses ⁊ gladios. Item obicit de detractiōe. quia hāc generat īmediate inanis glīa. quia enim videt aliū in bono vl' in potētia sibi parificari vl' excedere: idcirco detrahit ei ⁊ diminuit famam eiūs vt magis laudet. *Tertio ar đ adulatōe* Siliter obicit de adulatiōe. Laudat enim aliquē vt ille ipm̄ alias laudet. et ita filia ē inanis glīe. *q̄rto ar de timore.* Siliter obicitur de timore. qm̄ qui est inanis glorie cupidus semp timet liguas hoīꝫ: ne ibi vel ibi vituperet ⁊ sic minuat nomen eius. et ita timor est filia inanis glīe. De eo enī recte potest dici: sonitus terroris in auribus eius. *Quito ar đ gdibꝰ quos ponit bern̄.* Item obicit de gradibus assignatis a btō bern̄. Primo de curiositate quā gignit inanis glīa. Siliter de simulata cōfessione. de defensione peccati et cetera q̄ nō ꝯtinent sub illis septē filiabus: cum tn̄ sint de prole inanis glīe. *Sexto ar đ ꝓdigalitat* Item obicit de ꝓdigalitate quā gignit inanis gloria. *Solutō huius vltimi.* Sed de hac dicimus ꝙ sub hypocrisi ꝯtinet. *Duplex hypocrisis.* Est eī quasi duplex hypocrisis. Una que simie cōparatur q̄ oculos eruere nitit. Hec est in opibus bonitatis volēs latitare: sed non potest quia simia non habet caudam. propter verbū dn̄i. quia ex opibus eorū cog̃scetis eos. Est alia q̄ cōparat cigno: qui nō nocet sed tm̄ alios ostētat. qualis est ꝓdigus qꝛ nocere nō vult: sed satis est ei si laudet. *Ad primū.* Ad primū dicimus qm̄ de opibus potētie nō obstat: qꝛ si in his gloriosus q̄rit laudē licet sit media non ira. ⁊ idcirco ſm hoc nō assignabit filia inanis glīe. *ad illud de detractōne* De detractiōe dico ꝙ ipsa est proprie inuidie. Unde detractio ē filia liuoris. *Ad illđ de adulatōne.* De adulatiōe dicimus ꝙ est ꝓpria filia auaritie. hanc enī ſm sui naturā gn̄at auaritia. Un̄ terra dedit ranas in penetralibus regum ipsoꝝ. Nam etsi glīosus qn̄qꝫ aliquid laudat: hoc est ꝯtra sui naturalē volūtatē. Timor sequit vbiqꝫ tanq̄ dispositio. *Ad illud ex bernardo.* curiositatē reduco ad p̄sumptionē nouitatum. rebellionē ad defensionem pcti vel ꝯtentionē vel ad pertinaciā. *ꝯ vnū dictū arguit.* Sed cōtra hoc qđ diximus de opibus potētie videt qm̄ multi absqꝫ ira sola ṽtutis ostentāde causa talia agūt coram hoībus. vt illi qui ludūt in palestra. *Secundo.* Itē qui lapidē iactāt vt vincentes laudent. *Euasio.* Si dicatur ꝙ hoc viciū sit iactātia quia nō refert vtrum quis dicto vel facto numeret vel ostēdat magna opera sua sicut supradiximus: q̄tū ad genꝰ vicij non refert vtrū velit laudari corde vel ore. *ꝯ hoc ar.* Sꝫ ſm hoc videt ꝙ sub hypocrisi debeat cōprehēdi. qm̄ hic facto bonitatē prefert non ṽbo. ⁊ si hoc: hypocrisis eēt iactātia. et ita male posite eēnt tanq̄ diuerse filie. *Solutio.* Dicimus ꝙ illud viciū reducemꝰ ad iactātiā et nō ad hypocrisim. nec ꝓpter hoc idē ꝙ hypocrisis erit iactantia. *Ipocrisis ⁊ iactātia dn̄t.* qm̄ hypocrisis est qn̄ facto aliq̄ exteriori pretēdit quis castitatē quā nō habet: vl' pietatē: vel religionē. ⁊ ita est cum simulatione semp hypocrisis. sꝫ iactātia est quādo ṽbo vel facto pretēdit bonitatem/vel ṽtutē/vel excellentiam siue habet siue non. *q̄o incidēs.* Postea q̄rit quare glō. septem posuit filias: nec plures nec paucioꝛes. Nō sine rōne videt hoc fecisse. Ad plures pōt dici ꝙ nō est plures filias assignare q̄ ad has non reducant. qm̄ cum quis vult vel querit laudari vel hoc erit per ṽba vel facta aut q̄ dicit de se ⁊ tunc non nisi bona. quia p mala de se dicta non laudaret et si bona erit iactātia sed dicta de alijs hoībus. si aperte mala detractio. si apte bōa *Nota ista* adulatio. ⁊ de his dictū est. Si de alio dicta sunt qđcūqꝫ illud ⁊ in his q̄rit laudari si ad impugnationem dicti alterius erit cōtentio vel discordia vel ptinacia. Si ad defensionē sui si per facta vel opa que sunt sub p̄cepto aut erit inobediētia vel hypocrisis vel iactātia vel p opa sciētie tunc nouitatū p̄sumptio: vel per opa potētie large vt cōtineat nobilitatem dignitatē et tūc nō erit nisi iactātia. *Iteꝝ ar.* Sed cum hic ponat septē: isidorus quattuor: cōtētio/heresis/iactātia/nouitatū

Solutio. ꝓsumptio.aut iste supfluus:aut ille diminutus.Sed
certe sub cōtentione cōprehēdit ptinaciā:⁊ discordiā
sub heresi.De ordine aūt harū filiarū non est cōtētio
facienda:qm̄ ex quo filie sunt inanis glorie īmediate
vt frequenti⁹ generanť ab ea.alioquin recte filie non
ponerētur.Sꝫ inobediētia poniť primo:qm̄ supbus
non respicit priorem et supiorē.qđ procedit ex inani
gloria:per quā cōfirmauit in excellētia sua precipue
per inobedientiam.

¶ Tractatus vicesimus primus
continens quattuor capitula.

Pria q̄stio vtrū īuidia sit pctm̄. Sequiť de inuidia.primo an sit pctm̄:et si est idē
ꝙ odiū.scđo cui ꝟtuti opponať.tertio de dicto
iob ⁊ de materia inuidie:⁊ quid sit īuidia.quarto de
Arguitur ꝙ nō p augustinū. eius filiabus.Et videť ꝙ nō sit pctm̄.qm̄ nulla passio
est pctm̄:qm̄ pctm̄ est actus deficiens a bono.vt dicit
aug.in scđo de li.ar.Sꝫ oīs inuidia est passio.qm̄ est
Gregorius dolor felicitatis aliene.vt dt greg. Item angustiari
Scđo per damasce. vel tristari nō est voluntariū:qꝛ nullus hoc vult.sed
inuidia est tristicia de bono alieno.vt dt dama.ergo
inuidia nō est volūtaria:igitur non est pctm̄.qꝛ omne
Tertio. pctm̄ volūtariū.Itē delectatio est ꝯiūctio cōueniētis
cum ꝯueniēte.ğ dolor seu tristicia est disconueniētis
cum discōueniēte cōiūctio.⁊ ita tristicia est naturalis
Solutio. seu natura.ğ non est pctm̄.Dicim⁹ ꝙ sicut in delecta
In delectatiōe duo sūt tione seu gaudio sunt duo:scꝫ actus q̄dā seu motus
qđ potest esse ꝟtutis vel vicij.pro quo dr Delectare
in dn̄o.et Gaudete in dn̄o.et iste ē liberi arbitrij ⁊ in
ptāte nostra.Item est passio quedā mulcebris actui
annexa.vn̄ ab eadē actus ⁊ motus denoīať.et hec nō
In dolore similiter. est virtutis vel vicij:sed merces seu premium.Ita in
dolore vel tristicia duo distingue.motū vel actum ⁊
passionē annexā.primū est vicium inuidie:⁊ noīatur
q̄o incidēs a cōsequēte.i.a passione ānexa.Sed q̄riť quid sit ille
Arguitur ꝙ nō p gregoriū. motus inuidie:et queriť si idem ꝙ odiū? Et videť ꝙ
non.qm̄ ꝼm greg.ex inuidia est odiū.Sed ꝯ.Eiusdē
In oppo^m ꝟtutis est velle alij bonū ⁊ delectari de bono eius:qꝛ
caritatis.A sili.eiusdē vicij ē malū velle alij ⁊ delec=
tari de malo eius.sed hoc est odij.siliter ꝙ non vult
ei bonū vt sit vna dictio est odij.sed est inuidie etiam
qꝛ vt dt aug.14.li.de trinitate dei.Inuidia ē decisio
a bono alterius nocente.Et ita idem viciū inuidia ꝙ
Opinio aliquorum odiū.qđ quidā ꝯcedūt.Sed odiū noīať non ꝼm totū
īmo ꝼm actum hūc ꝙ ei vult malū:inuidia ꝼm ꝙ non
vult bonū.Et q̄tū ad hoc dr ꝙ odium nō est inuidia
sed ex ea:sicut parcitas ⁊ largitas idem supponūt sꝫ
aliter ⁊ aliter sicut luxuria ⁊ adulteriū:quia partem
Opinio doctoris. luxurie non totū.Sed verius est vt sint diuersa vicia
(vt post dicemus) vni ꝟtuti ꝯtraria.Sed cum īuidia
ꝯ hoc arguitur. sit tristari de bono alteri⁹ ⁊ gaudere de malo:quare
Solutio. potius dicať tristicia q̄ exultatio. Sꝫ ad hoc dico ꝙ
tristari de bono est ꝓximior eius effect⁹ et quasi sub=
stantialior.ideo potius ab eo denoīatur vel diffiniť.

¶ Scđm capitulum.

Arguitur ꝙ pietati. Queriť cui ꝟtuti opponať.Et videť ꝙ pietati:qꝛ
sicut diciť sup lucā.ibi.Assumit septē spiritus
nequiores.dt glō.Septem vicia capitalia:septē donis
Scđo per damasce. cōtraria.⁊ ita opponiť pietati.Item tristari de bono
alterius:tristari de malo alterius:sunt quasi tristicie
cōtrarie.qꝛ circa ꝯtra.sed vnū est mīe sicut dt damas.
Tertio. alterū inuidie.igiť sunt cōtraria.Item caritas est de
bono simpliciť.sed inuidia de bono vt apparēte no=
cente.ergo cum cōtraria circa eandē materiā habent
esse.igiť.Sed īuidia non est cōtraria caritati vel mīe In oppo^m
vel pietati.qđ idem est.Itē iste qui īuidet socio suo Secundo
ꝙ eque benevel magis addiscit vult ei omne bonū ⁊
nullū malū:⁊ ita nullo motu cōtrario caritati moueť
circa eum:sed moueť motu inuidie cōtra eum.ergo
inuidia non est cōtraria caritati. Cōtra.Caritatis est ꝯ hoc arguitur.
delectari de bono alicui⁹:tristari vel cōpati de malo
alicuius.quia caritas dt Quis infirmatur ⁊ ego non
infirmor?sed inuidie est ecōtra tristari de bono et le=
tari de malo.igitur cum hec inuicem cōtrarientur:⁊
inuidia ꝯtrariať caritati.Itē inuidia dissentit a bono scđo ad idē
alterius.vel simpliciter quia bonū.aut qꝛ nocens scꝫ
diminuēs.Si qꝛ diminuēs:igitur vel excellentiā suā
vel eius laudē.Si excellentiā:illđ erit tm̄ supbie.qꝛ
sicut supbus letať in sua excellentia:ita invilificatiōe
aliorum.et ita tristatur in diminutione sue excellentie.
Siliter si vt diminuēs laudē erit solius inanis glīe.⁊
si hoc.ğ inuidia dissentit a bono simpliciter:⁊ caritas
siliter assentit.ğ est cōtraria caritati.Qđ cōcedimus Solutio.
primo directe.sed tm̄ pietati contrariū mediāte cari=
tate q̄ miaꝫ que est in largitiōe bonorum generat.sicut
diciť ꝙ timor est cōtrarius supbie scꝫ mediāte hūili=
tate quā generat.et est bonū ꝼm ꝙ bonū est materia
inuidie.quia non vult ei tm̄ bonū.Vn̄ inuidia ⁊ odiū Inuidia et
sunt diuersa mala in specie:quoniā diuersi sunt fines odiū drn̄t.
substātiales.Odiū enim vult malū alij.Inuidia non
vult bonum vel bona.vn̄ volita sunt diuersa.quibus
adeptis cōquiescit volūtas ⁊ ideo diuersa vicia.licet
in diminutiōe cōsistāt vni virtuti cōtraria scꝫ caritati
que scꝫ vult alij oīe bonū ⁊ quantūcūqꝫ bonū.Et ab
hac gn̄alitate excipit inuidia:qꝛ nō vult tm̄:⁊ ob hoc
cōtrariať caritati.Odium ꝟo cōtrariať circa ꝯtraria.
Patet ğ ꝙ inuidia est dissensio a bono alterius ap=
parēte nocēte.Dicimus ꝙ non sic notatur dispositio
materie inuidie sed causa motiua.sicut cum dicimus
ꝙ iusticia tribuit quod suū est:sic nō notať dispositio
materie sed causa mouēs ad opera iusticie in ꝓprijs
materijs.

¶ Utrum bonum simpliciter sit
materia inuidie. Tertiū ca.

Queriť de hoc qđ diciť Paruulū occidit īuidia. Pria q̄stio
quia ita dt glō.sup Job.5.Paruulum occidit hu⁹ capli.
inuidia.qꝛ ei inuidet quē putat maiorē.vt diabolus
homini.cayn fratri.cuius sacrificiū suo ꝑferri noluit.
Paruulus igiť inuidia occidiť:qꝛ nisi esset supior de Arguitur ꝙ non.
bono alterius nō doleret.et sic videť ꝙ materia inui=
die non sit bonū simpliciter sed excellēs inq̄tū excel=
lens.qđ est cōtra ꝑdicta.Item dicit aug.ꝙ qui amat Scđo per
excellētiā inuidet inferiori ne ei parificeť.item pari= augusti.
bus:quia equātur.item supioribus:qꝛ eis nō parifi=
catur.⁊ ita oīs inuidia est ex supbia.Sed cōtra.dicit In oppo^m
glosa in eodē.Si qua tpaliū desideram⁹:illi inuide=
mus qꝛ ea penitus accipit:vel partē hn̄do quātitatē
nobis restringit.ğ ex sola auaritia nasciť inuidentia.
Dicimus ꝙ paruulus diciť virtute suspicatiōe repu= Solutio.
tatione.qꝛ talis nichil sustiere potest:statim moueť. puulus dr
Vn̄ inuidus dū alicui⁹ bonis affligiť:quasi de radijs tripliciter:
solis obdurať.Suspicatiōe hoc notat aug.vbi īuidet Augustin⁹
inferiori ne ei parificetur.Reputatione:vt enī glō ei Glosa.
inuidet quē putat maiorē. Ad primum rn̄demus vt Ad primū.
prius.quia p supius nō notať materie dispositio:sed
causa.Advltimū dicimus ꝙ si ex auaritia non exclu= Ad scđm.
ditur supbia:quia materia viciorum finem suuꝫ inuenit

⁊ q̄rit:qꝛ in pecunijs/ferculis/in vino/in mulieribus:
Iterum arguitur et ideo appellata est supbia vite.Videť scđm esse qđ
diximus ꝙ bonū ꝼm ꝙ bonū materia sit inuidie.qm̄
ita dr Bonū est cuius apphensio delectat.ergo bonū
apprehēsum non cōtristat.ğ non est materia tristicie:
Solutio. igitur nec inuidie q̄ est tristicia.Sed ad hoc dicimus
ꝙ illud verum est ꝼm se ꝙ bonū est cuius apprehēsio
delectat. Item in habēte palatū bene dispositū.Sꝫ
Aug.in cōfessionibus certe secus ē in supbo:sicut dt aug.in libro ꝯfessionū
Lux egris oculis odiosa est:q̄ sanis ē amabilis.Xp̄s
enim iudeis grauis fuit ad videndū:quia contrarius
opib⁹ eorum.Sap.2.In quē angeli dsiderāt ꝓspicere.
sicut febricitāti dulce videť:⁊ est illi in ꝟitate amarum.

¶ Scđa questio huius capituli.

Queriť si inuidia est solū de tpalibus.qꝛ videtur
Arguitur ꝙ sic p grego. per ꝟba greg.Paruus est qui terrena diligit.
Paruulus īuidia occidiť.qꝛ hac peste nullus moriť
Secūdo p eundem nisi qui terrena appetit.⁊c̄.Ad idem in fine c.glō Si
qua desideramus inuidemus quia ea penitus accipit
aut partem habēdo nobis quātitatē restringit.Sed
Glosa in spūalib⁹ nō est restrictio.qꝛ vt ibi dt glō.Hec tota
Tertio. nō prouenuīt pluribus.Item de eodē et circa idem.
Falsa delectatio nō est nisi in terrenis et de terrenis.
igiť nec falsa tristicia.sed inuidia est tristicia.igiť.⁊c̄.
Quarto p augustinū. Item aug.in libro de vera religiōe.Tristicia animi
est carētia ab his rebus quib⁹ fruať vel frui volebat.
Sed fruitio mala nō est nisi de terrenis.quia hoc est
totū malū hoīs frui creatura:igitur horum carentia est
In oppo^m tristicia.⁊ indevt prius.Sꝫ cōtra.diximus ꝙ obiectū
proprie inuidie est bonū scꝫ ꝼm ꝙ bonū.ğ siue tpale
Secundo. siue spūale.Preťea.diabolus homini īuidet ꝓpter
Tertio. regnum eternū.⁊ ita inuidia de spūali.Itē diabolus
castitatē vel sobrietatē nobis non inuidet:qꝛ carnali
delectatiōe non vtitur:sed caritatē ⁊ cōcordiā quā in
Quarto p ysaiam paradiso amisit.igitur.⁊c̄. Item isaie.13.Suscitabo
sup vos medos qui argētū nō velint.⁊c̄.Itē christus
Quinto. iudeis fuit grauis ad vidēdum:non nisi ꝓpter opera
Sexto per augustinuꝫ spūalia.Itē aug.in.13.de ciuitate dei.Inuidia est ab
his q̄ nobis nolētibus accidūt.hec sunt etiā spūalia.
Septimo. igiť.Itē ꝯtristabile est qđ volūtati resistit.Propter
hoc dicim⁹ ꝙ inuidia est tam de bono spūali q̄ tpali.
Solutio. et ꝓpter hoc dicitur fera pessima.Dicimus ꝙ etsi de
bonis spūalibus ⁊ tpalibus sit:tn̄ sp propter terrena
mouetur īuidia.Aliqđ enim terrenū semp est causa
Gregorius mouēs seu cōmouēs inuidiā.Et ꝓpter hoc dt greg.
Null⁹ hac peste moriť nisi q̄ terrena appetit.Siliter
per hec ad duo prima. vbi inuidet quis alij sciam vel virtutes:ideo inuidet
quia eas hn̄do partem sibi restringit scꝫ rei tpalis.i.
Ad tertiū. laudis. Ad tertiū dicim⁹ ꝙ delectatio falsa ꝑmanēs
nō est nisi de trāsitorijs.Sed trāsiens potest esse ⁊ de
spūalibus.sicut qui diligit castitatē/carnis mūdiciā/
⁊ hmōi.in his quidē delectať:sed tn̄ in his finem non
Bernard⁹. ponit.Et hoc est qđ de his dt bern̄.Praui negocia=
tores ordie ꝑuerso de celestibus imitanť per tpalia.
Ad quartū Siliter respōsum ē ad quartū:quia fruitio talis ⁊ est
de celestibus ⁊ large sumiť ibi frui pro vti cum dele=
Si q̄rať de diabolo respondeť. ctatione.Si q̄rať de diabolo qm̄ videt deū ⁊ inuidet.
Et diciť videt ⁊ inuidet.quid inuidet.quia nonvidit
nisi eternum.quod verū est.tamē inuidet temporale
scilꝫ preesse in suo regno.

¶ Arguitur cōtra illud:quia tpale
bonum est causa motiua inuidie.

Dictum est ꝙ materia inuidie est bonum tpale
siue spūale:sed tn̄ causa motiua semp est tpale
bonū.Sed ꝯ.in Marco ī fine.Qui blasphemauerit In marco.
in spm̄ sctm̄ reus erit eterni delicti:scꝫ inuidie ⁊ odij.
Inuidia ğ eternū delictū est.igiť causam motiuā nō
habet.quoniā tm̄ spūale.qm̄ vt dicit iohēs.Mūdus Johannes
peribit ⁊ cōcupiscētia eius.Si ergo manēte inuidia
transibit amor terreni:non est inuidia solū ex amore
terreni. Item dicit glo.Diabolus nō inuidet nobis Secūdo p
ꝯtinentiā carnis:quia carnali delectatiōe non vtitur. glosam.
Item abstinentiā:qꝛ cibis non vtitur:sed caritatē et
ꝯcordiā.quia id docemus in exilio qđ amisit in celo.
Qđ enī tpale eum mouet vt hoc nobis īuideat īmo
eternū manet felicitas amissa quā speramus.Quid In oppo^m
est ergo qđ dicit glo.Null⁹ hac peste moriť:nisi qui
terrena diligit. Item vt dt aug.Tristicia est carētia Secundo p
ab his rebus quib⁹ fruebať vel frui volebat vel spe= augustinū.
rabat.Inuidet diabolus hoī.tristatur.ergo in eo est
carētia eius rei qua fruebať vel frui desiderabat illđ
igitur frui volebat.⁊ inde tristať qꝛ eo caret.Aut est
eternū ⁊ tristicia bōa:non igiť inuidia.Aut est tpale
⁊ terrenum.ğ ex amore alicuius terreni in eo surgit
inuidia.Item esto ꝙ aliq̄s multū desiderauit aliquā Tertio.
prebendam ⁊ tādem adiudicata sit ei oīno:et postea
collata sit alij amico vel fratri qui in nullo obfuerat.
Certe licꝫ rem desideratam videat in isto:non tamen
ei inuidet.Ergo sola prospectio rei amate vł habite
in alto non mouet inuidiā in diabolo.ğ erga hoīem.
oportet igiť ꝙ aliud ibi sit:non nisi tpale. Ad primū Ad primū.
dicimus ꝙ verum est ꝙ cōcupiscentia peribit.verum est
q̄tū ad actum ⁊ non q̄tum ad habitū qui remanet in
aīma.ꝼm qđ dicit aug.ꝙ viciū est mala qualitas quā Augustin⁹
aīa claudicat:īmo si posset cōcupisceret.sicut diciť de
timēte seruiliter:qꝛ viuit in eo peccandi volūtas.⁊c̄.
Ad scđm dicimus ꝙ diabolus non inuidet nobis cō= Ad scđm.
tinere/sed caritatē.verum est tm̄:sed etiā caritatē et
adhuc nobis inuidet ex amore tpalis rei.Sicut enī
prīo in se elatus appetijt ꝑesse:ita (vt dt glō.) adhuc
idē sibi arrogat vt regnet in mūdo.et qꝛ per caritatē
hoīem videt excellere hoc bonū tanq̄ sue excellētie
nociuum inuidet homini.

¶ Tertia questio huius capituli.

Queriť vtrum inuidia sit amor.Qđ videtur.qm̄ Arguitur ꝙ sic p
oīs virtus vt ait aug.est amor ordinat⁹.igiť per augustinū.
ꝯtrariū oīe viciū est amor inordinatus.igiť inuidia
est amor.Sꝫ in omni amore est gaudiū siue leticia:⁊
tristicia siue dolor.quia gaudiū de adeptione amati.
tristicia de absentia vel amissione.igitur inuidia est
tristicia.igiť in tristicia est leticia.Dicimus ꝙ inuidia Solutio.
est amor.qꝛ est dissensio ab his rebus quas ꝯtingere
volumus.quia nō vult ei tm̄ bonū.vn̄ in hmōi adep=
tione erit leticia:in carētia huius boni est tristicia in
p̄ntia.Propter hoc nō sequiť ꝙ in tristicia sit leticia. per hec ptꝫ
quoniā de alio tristicia:de alio leticia.⁊ cum inuidia ad argumē
diciť tristicia nō ꝼm sui spēm noīatur:sed a cōsequēte tum.
vt dictum est.

¶ Prima questio vtrum odium
sit prima filia supbie. Ca.4.

Queriť de filiabus quare prima poniť odiū filia
inuidie.qm̄ sicut caritas vult proximo oē bonū Arguitur ꝙ non.
⁊ quātūcunqꝫ bonum:⁊ vult nullū malū.ita odiū qđ
est ꝯtrariū:vult omne malū ⁊ non vult bonū:nec tm̄
bonū.sed inuidia vult non tm̄ bonū.ğ inuidie et odij

Secundo. idē volitū.et ita idē.Preterea videt ꝙ sit filia supbie
vel inanis glie vt inuidia supbus qui amat excellere
ꝓspicit in illo tm̄ bonū per qḋ sua excellentia minuit
⁊ destruit.ideoqꝫ quia ꝑ hoc minuitur sua excellētia
et nō vult ei malū:sed tm̄ nō vult ei bonū.sed ob hoc
dicit inuidia filia supbie:igitur eadem rōne et odiū.
ꝙo incidēs. Item querit de susurratione q̄ est scḋa spēs quid sit.
Si dicat ꝙ sit detractio occulta.sꝫ occulta detractio
⁊ manifesta nō differūt in specie sed in solo accidēte:
igit male posita est cū detractiōe:imo sola detractio
Scḋo arḡ ꝙ poneda eēt. Item querit quō dicetur detractio filia
non sit filia inuidie.qm̄ inuidia non mouet detractionē ad suum
inuidie. finē:nec ibi iuenit finis iuidie.Sic enī auaritia gn̄at
rapinā et homicidiū:qꝛ per hoc finē suū acquirit.sic
Arḡ de exul supbia inanem gloriā.Item obicit de exultatione in
tatione. aduersis que ponit filia inuidie.quia videt esse viciū
inuidie ipsius.qm̄ de inuidia dicim⁹ Risus abest quē
non alicui fecere dolores.ḡ exultatio est ipa inuidia.
Secundo ꝑ non igit filia inuidie. Item bern.dt ꝙ inepta leticia
bernardū est gradus supbie.at hec q̄ est gradus supbie est de
casu siue de aduersitate ꝓximi.et hec est exultatio in
aduersis.igitur exultatio nō est ponēda filia inuidie.
Arḡ de tristi Siliter obicit de tristicia in ꝓsperis.q̄ ponitur q̄nta
tia in ꝓspis filia.qm̄ videtur ꝙ hec non sit filia inuidie:imo videt
esse ipa inuidia.quia de inuido dr.Inuidus alterius
Glosa. rebus macrescit opimis.i.tristat.Et glō dicit.Inui-
dus dum alienis bōis affligitur:quasi de radijs solis
obscuratur.ḡ affligi de bonis alteri⁹ siue tristari est
Solutio se solius inuidie.nō igitur eius filie. Solutio.Quidā
cūdū aliqs. dicūt ꝯm hāc ratiocinationē qm̄ in specie idem viciū
inuidia et odium.sicut luxuria et adulteriū:vel sicut
fornicatio ⁊ adulteriū.et ꝓpter differētiā in accidēte
Opinio do dicit odium esse ex inuidia vel eius filia.Sed verius
ctoris. dico ꝙ inuidia in specie differt ab odio.et horū fines
substantiales diuersi sunt vt supradictū est.et inuidia
naturaliter p̄cedit vt frequētius odium.vt inuidere
possumus alijs quib⁹ nullū malū volumus.si iuidia
permanēs fuerit gn̄at odiū quo alij volumus malū.
Inuidia enī que ē dissensio a bono apparēte nocente
Augustin⁹ gn̄at odiū.et qꝛ vt ait aug.aīa est locus delectatiōis:
vt obiciat tristiciam gn̄at odiū quovult ei malū.quo
Ad scḋm. adepto letatur.Et sic pꝫ solutio ad scḋo obiectū.qm̄
Ad tertiū. odium exit a supbia mediāte inuidia.Ad tertio ob-
iectū potest dici ꝙ susurratio ⁊ detractio non differūt
nisi ꝯm statū.et latens dr filia inuidie operta: crescit
in rixam:⁊ ē filia ire.Et idē viciū ꝯm diuersos status
Aliter dr. potest ad diuersas mr̄es reduci.Uel veri⁹ detractio
est filia inuidie.iuxta illud Simul ⁊ detractio mater
filia liuoris.et est qn̄ quis malū aperte dicit et palā.
susurro/bi- Susurratio qn̄ in secreto:non palam.Bilinguis qn̄
liguis/⁊ de malū non dicit:sed qḋ bn̄factū est inuertit in malū.et
tractor sic hi tres differūt.De quib⁹ Ecclastici.28.Susurro
q̄re inuidia ⁊ biliguis maledictus.⁊c̄. Et dr inuidia mater horꝫ:
est mr̄ istorꝫ nonvt auaritia rapine piurij:sed qꝛ disponit ⁊ incliat
mentē ad illa.sicut vnū viciū dicit esse causa alterius:
tum quia in detrahēte possunt eē diuerse intentiōes:
Nota hec vt illūvilificet ⁊ sic mouet supbia.vel vt nō appareat
sic inanis gloria.vel vt bonū quod apparebit nociuū
Ad illud ḋ iminuat sic inuidia.vel vt noceat ei sic odium.Ad id
exultatiōe. quod dicit de exultatiōe: dico ꝙ cum dicit de inuido
Risus abest.⁊c̄.hoc nō dicit rōne mr̄is sed rōne filie.
Aliter dr. Uel dic ꝙ exultatio ē de infortunio quod accidit:sed
risus proprius inuidie de malo consequit infortuniū
de pauꝑtate vel infirmitate vl̄ hmōi.Ad illud quod
obicit de inepta leticia dicimus ꝙ ꝯm diuersas intē- Ad illud ḋ
tiones deteriatas(vt diximus)possunt ibi esse leticie inepta leti-
inepte.adulterū dicitur(vt dictū est) de exultatione. tia.
et potest dici ꝙ exultatio et tristicia scilꝫ sed propter
diuersos actus diuersimode noīatur.

¶Secunda questio vtrum filie
inuidie sint sufficiēter assignate.

Item q̄rit de tali diuisiōe.quia videt insufficiēs Arḡ ꝙ non.
quia inuidus qui dissentit a bono apparēte no-
cente:⁊ tristat ⁊ nitit destruere ⁊ hoc vult solū.volū-
tate ⁊ sic est odium.aut verbo ⁊ sic est susurratio/vel
detractio/vel exultatio.Sꝫ sicutverbo ita ope.ḡ ꝯm
opus suum desunt filie inuidie.vt iuxta vbū.Ex sola
enī inuidia:non p̄cedēte ira vel cupiditate:potest q̄s
alteri⁹domū incendere.Si forte dicat odiū vt vulgo Euasio:cō-
dicit.Sed cōtra.Odiū dr volūtas dicendiq̄ opponit traquā arḡ.
pietati:vt amor mali prout opponitur caritati:redit
prior obiectio.Si ponit in illa diuisione ꝓut est vo-
lūtas nocēdi:ḡ male omittat odiū oppositū caritati.
Si prout vtrūqꝫ ꝯprehēdit:nō videt ꝙ positio possit
sustineri.quia nocere qḋ est terminus alterius est in
gn̄e malum:qḋ est materia alterius nō est in genere.
quia vt dt aristo.Bonū ⁊ malū nō sunt in gn̄e:sꝫ sunt aristoteles
genera aliorū.Dicimus ꝙ sunt ille q̄ in facto cōsistūt Solutio.
reducunt ad exultationē.Item querit de exultatiōe ꝙo incidēs.
in aduersis.vtrū de solis aduersis spūalibus videtur Et arḡ prio.
ꝙ hoc sit odiū qḋ opponit caritati q̄ vult bonū spiri-
tuale.vt odiū vult malum spūale.⁊ ita eo adueniēte
letat idem de spūalibus et tpalibus simul.quia sicut
caritas om̄e bonū ⁊ quātūcunqꝫ: ita odium oē malū
⁊ quātūcūqꝫ malū.Restat ḡ ꝙ exultatio hec cum nō
sit odiū erit de solis tpalibus.Quo cōcesso opponit In oppo^m
eo ꝙ balaā ex sola inuidia peccauit:vt filij israel for-
nicarētur:quo facto exultauit:⁊ hec fuit de spirituali
aduerso.Dicimus ꝙ sicut supradictū est inuidia na- Solutio.
turaliter est de oī bono tpali vl̄ spūali:et si causaliter
de solo tpali.Ita dico de exultatōe eius filia.quoniā
materialiter est de omni bono tpalivel spūali:etsi sp
tēporale moueat.Sed est vt supradiximus de malo
extrinsecus adueniēte:aut de ablatiōe rerum suarꝫ:
de infirmitate ⁊ si qua hmōi sunt.Sed odiū est de eo
qḋ intus accedit:vt de pauꝑtate aut dbilitate.Silr̄
obiectio potest fieri de tristicia in prosperis.⁊ eadem
erit solutio.Et dicimus ꝙ inuidia vnū viciū carnale
⁊ spūale ⁊ capitale a fomite exit plerūqꝫ īmediatevel
mediate supbia que non est capitale viciū:sed videt
vna ⁊ regina septem capitalium viciorum.

¶Tertia q̄stio huius capituli vtrum
ira sit vicium capitale. Ca.3.

Secūdo q̄rit:si est vicium capitale.Qḋ nō videt Arḡ ꝙ non.
quia vt dt Inuidia est audax mēdax lese cōcu-
piscētie.vt cum auaro auferuntur diuitie:luxurioso
femine:guloso subtrahūtur epule.Et si hoc videt ꝙ
singula vicia cōsequat ⁊ ex his oriat.non ḡ erit capi-
tale.Sed videt ꝙ ex sola supbia oriat.qm̄ cū auarus Secūdo arḡ
irascit de oppressione ⁊ de violentia:furto:rapina:et
de diminuto tristat.⁊ hoc est supbie.et ita videtur ꝙ
ira exeat a supbia vbi et irascit pro cōcupiscētia lesa.
Quo ꝯcesso.Cōtra.de illo cui dolo ⁊ furtim res au- In oppo^m
ferūtur irascitur:⁊ cum est ibi alia oppressio violēta.
Dicimus ꝙ semp vel frequētius ira vicium mortale Solutio.
scꝫ ira deliberata est ex supbia.quia vt phs.Cum vis

irascibilis discōfortat:timet/desperat.cum vo cōfor-
tatur:sperat/audet/irascit.Ergo qui irascit sp prius
estimat se posse obtinere se superiorem esse.et ideo
q̄d audax merito ex supbia est semp et dicit audax mendax cō-
cupiscentie lese.

¶Tractatus vicesimussecūdus ꝯtinēs sex capitula.

Sequit de ira.Querit vtrū irasci simpliciter seu
in se sit malū:⁊ cuiusmōi sitvicium.scḋo quō sit
capitale vicium.tertio cui vtuti opponat.quarto de
perturbatiōe q̄ annexa est ire.quīto de spēbus quas
Arḡ primo. ponit damas.sexto de eius filiabus.Primo videt ꝙ
irasci simpliciter sit malū.qm̄ est ꝑmissiōis vt dr ibi.
Irascimini ⁊ nolite peccare.Sꝫ malum tm̄ ꝑmittit.
Secundo. Itē iubemur cohercere motū ire si surgat.vt ibidē
Tertio. dicitur.⁊ qḋ malū est solū debemus cohibere.Item
ibidē dr ꝙ venialis est ira q̄ non ducit ad effectū.Sꝫ
nichil veniale nisi malū.igitur illa ira q̄ non ducit ad
effectū est mala.sed cōstat ꝙ illa q̄ ducit ad effectum
mala est ⁊ mortalis.ḡ oīs ira maluꝫ simpliciter siue
Quarto. irasci simpliciter. Item dicit dionysius ꝙ ira in cane
laudabilis vtpote sue nature cōueniēs:quia est aīal
custoditiuū.in hoīevituperabilis:vtpote sue nature
Quinto. dissonū.Est enī homo natura aīal mansuetū. Itē ira
est appetitus cōtrarij doloris.sedvelle alij dolorē est
velle alij malū.sed malū estvelle alij malū.igit irasci
Sexto. in se malū.Itē ira est appetitus vindicte.Sꝫ ait dn̄s
Michivindictam ⁊ ego retribuā.vt legit.ix.in prin-
cipio.f.f.lxx.vbi habemus Appropinquauerūt visi-
Septimo. tationes tue.ḡ appeterevindictā qḋdā malū est.Itē
Leuiti.xix.Non q̄ras vltionē:nec memor sis iniurie
ciuiū tuorꝫ.Sed hoc est irasci ꝯm hanc diffinitionem.
In oppo^m ergo irasci in se malū. Sed ꝯtra.Appetere vindictā
ꝯm ꝙ hic accipit.i.vel ꝑ se vel ꝑ aliū potest eē bonuꝫ
⁊ malū.per alium bonū:quia opus iusticie.qꝛ vindi-
catio est vna spēs iusticie ꝯm tulliū.et potest eē malū
Secundo. qn̄ per se in casu nō cōcesso a iure.ḡ est indifferēs.Itē
vt dr in predicta glō.primus motus ire qui surgit in
Tertio. nobis nō est in ptāte nr̄a. Item est inuincibilis.ergo
Quarto videt ꝙ irasci simpliciter nō est malū. Item videt ꝙ
ira idem sit ꝙ odiū.qm̄ ira est appetitus ꝯrij doloris
qui dolor est malū pene ⁊ ira malū.ḡ ira ē appetitus
Solutio. mali:et ita amor mali qḋ ē odiū. Solutio.Dicimus
ꝙ irasci prout dr ira appetitus contrarij doloris in se
malū est.sicut velle p̄esse:velle laudari in se vel sim-
pliciter malum.Sed ꝯm ꝙ ira est appetitus veri est
August.ex indifferēs.Nā illud ꝯm aug.Michivindictā.⁊c̄.locū
ponit illud habet vbi nec per supiorē nec per aliū ius michi fieri
ꝯhoc arḡ. potest illud leuiti.qn̄ recōciliatio fctā est.Sed cōtra
hoc sic.Qḋ in pria diffinitione diffinit est simpliciter
malū.qḋ in scḋa indifferens.ḡ non idem in specie hic
Solutio. inde diffinit.Sed dico ꝙ non idem ꝯm idem est diffi-
Ad aliud. nitū.Ad aliud dicimus ꝙ ira est appetitus contrarij
doloris iungendi dolorē ꝯtra dolorē.vt ipse actus sit
pria ⁊ ꝓpria materia ire.at ipꝫ malū ē materia odij.

¶Tertium capitulum.

Tertia q̄o Tertio querit cui virtuti opponit.Videt ꝙ pa-
Arḡ primo. tiētie.quia ita dt Isidorus sup Deutero.7.vt
in corde nr̄o fornicatiōis castitas obtineat locū:furo
ris patiētia locū:tristicie salutaris leticia Sꝫ castitas
ꝯtraria est fornicatōni: tristicie leticia salutaris.ergo
Secundo. ꝑmū. Item videtur ꝙ sit cōtraria iusticie cuius est
vindicare prout oportet:qꝛ vindicatio est eius spēs.
ergo appetere vindictā ꝓut nō oportet erit iiusticie
que est cōtraria iusticie.Item videt ꝙ sit cōtraria ire Tertio.
per zelū cui⁹ est vellevindicare prout oportet.igitur
erit vicij oppositū.Sꝫ hoc est ire vicij.ḡ primū.sicut
velle dare prout nō opꝫ est vicij oppositi scꝫ ꝓdiga-
litatis.Item videt ꝙ opponat māsuetudini.qm̄ ille Quarto.
māsuetus est vel mitis quē non rancor vel ira afficit.
ergo māsueti est nō affici ira prout opꝫ est māsuetu-
dinis.Sꝫ ire vicij est irasci prout non opꝫ.ergo sicut
mot⁹ sunt ꝯtrarij ita ⁊ radices scilꝫ ira ⁊ māsuetudo.
sicut dare prout nō oportet et nō dare prout opꝫ:sed
dare ⁊ retinere sunt vicij ⁊virtutis cōtrarij scꝫ prodi-
galitatis ⁊ largitatis. Itē ꝯm hoc videt ꝙ ira ꝑ zelū ꝯ dicta arḡ.
⁊ māsuetudo sint vna virtus ⁊ eadē:quia habēt vnū
viciū scꝫ irā viciū cōtrariū.Nam vnū:vni tm̄ est ꝯriū.
Item ire per zelū prout opꝫ māsuetudinis nō irasci Secundo.
prout opꝫ.ḡ sicut dare prout opꝫ:nō dare prout opꝫ
sunt eiusdē virtutis.ita irasci prout opꝫ:⁊ non irasci
prout opꝫ eiusdē.ḡ primū.Itē hic sunt duo extrema Tertio.
dare superflue:non dare supflue.i.minus retinere.⁊
vtrūqꝫ vicij inter hec duo media laudabilia.scꝫ dare
prout opꝫ:non dare vt opꝫ.et vtrūqꝫ vnius virtutis.
qui ab altero scꝫ a dare dicitur largitas:ab altero scꝫ
nō dare dicit parcitas ⁊ vnica q̄dē virtus.igit a simili
cū hic sint duo extrema.irasci supflue:non irasci sup-
flue scꝫ nūq̄.et vtrūqꝫvituperabile.Siliter inter hec
erūt duo media laudabilia scꝫ irasci ꝓut opꝫ.⁊ erunt
eiusdē virtutis ab altero scꝫ ab irasci dicta māsuetu-
do.Quo ꝯcesso.eadē rōne ira per zelū erit patiētia. Pōt ꝯcedi
quia sicut se habet mansuetudo circa opprobria:ita
patiētia circa corporis aduersa.Quo cōcesso.Cōtra. ꝯhoc arḡ.
Patiētia est spēs fortitudinis.ira ꝑ zelū iusticia.igit
hec nō est illa.cum iusticia non sit sub fortitudine vel
ecōuerso.Solutio.Dicimus ꝙ ira viciū opponit ire Solutio.
per zelū.Ad primū dicimus qm̄ patiētia nō opponit Ad primū.
directe ire:sed qm̄ per quādam ꝯsequētiam excludit
iram.Qui enī equanimiter tolerat illata incōmoda
de facili nō irascit.idcirco dicit locū teneat ire poti⁹.
Ad scḋm patet solutio.Ira per zelū est iusticia.ira ei Ad scḋm.
opposita iusticia q̄dā.Ad quartū ⁊ quintū solumus Ad quartū
per interēptionē.dicimus enī ꝙ non irasci prout opꝫ et q̄ntum
nō est māsuetudīs sed equanimiter pati opprobria.
et ex hoc sequit nō irasci.Et ꝓpter hoc dr in glō.sup
math.ꝙ mitis ira vel rancore nō afficit.Sꝫ cum ꝯria ꝯhoc arḡ.
habeāt esse circa idem.i.circa eādem naturā.quoniā
viciū ꝯm ꝙ supfluū ⁊ diminutū inordīat.virtus me-
dia ordinat ponēs ⁊ cōstituēs medium.vn̄ opꝫ ꝙ sint
circa eādē.et ira ꝑ zelū irascitvicijs.ira viciū nature.
⁊ hec non sunt eadē vident non esse cōtraria.Sed ad Solutio.
hoc dicim⁹ ꝙ cum dico irascit vicijs nature.nō pono
per datiuos materiā:sed circūstātias.sicut cum dico
dare diuiti.dare paupi.ꝯm hoc videt ꝙ ira per zelū
inter iram viciū ⁊ viciū ei oppositū qḋ ꝯsistit in dimi-
nutione. Sed ꝯ.Aristoteles in ethicis dt ꝙ hūilitas Iterum arḡ
media est inter iracundiā et irascibilē.non ḡ ira.cum
hec sit spēs iusticie:⁊ illa fortitudis. Solutō.Aristo Solutio.
teles ponit ibi nomen cause pro noīe effectus.hūili-
tas facit ꝙ hūilis nō irascit qn̄ debet:nec cui.et sic de
alijs.Itē facit ꝙ irascit prout debet.que oīa sunt ire
per zelū:ideo quia hūilitas causat eam.et sic aristo.
cām posuit pro effectu. Sꝫ cum dixit ꝙ veritas q̄ est
virtus qua aliq̄s dicit veridicus.i.vera dicēs de se et
de his q̄ ad se ptinēt habet viciū oppositū in supfluo

supbiā.qd̄ esset falsū:nisi poneret causa pro effectu.
Ex supbia enim est seu inani gloria qd̄ vere idem est
sit ꝙ homo supabundet dicendo de se vera:ꝛ tamen
non est proprie superbia vel inanis gloria.

¶Quartum capitulum.

Quarta q̄stio. Quarto querit de pturbatiōe.vtrum omī ire sit
annexa:vel ire inq̄tū ire.Q̄ ire vicio sit ānexa
Af ꝙ sic p glosam. cōstat.Item videt de ira per zelū.quia glosa dicit ꝙ
hec turbat mētis oculum:vt postea reddat clariorē:
sicut colliriū oculū corpalē.ꝛ ita omni ire est annexa
In oppoᵐ perturbatio.ꝛ ita ire ſm ꝙ ira. Sꝫ cōtra.Ira p zelū
fuit in christo q̄ est virtus:qn̄ eiecit vendentes.ergo
perturbatio.ꝛ non sensualitatis sed rōnis.quia ira per
zelū q̄ est virtus est tm̄ rōnis.ergo pturbatio eius solius
Sed cōtra hoc est isayas. est rōnis.ergo fuit in rōne perturbatus. Cōtra.Isa.Nō
erit tristis nec turb.qꝛ hoc nō posset itelligi de ptur-
batione sensualitatis ſm quā legit pturbatus fuisse.
Iterum af quo incidēs. Itē falsum videt dixisse isaias.qꝛ iohēs dt.Pertur-
bauit se iesus.Nō nisi volūtarie.ergo illa pturbatio fuit
volūtaria.igitur li.ar.ergo rōnis.Item querit vnde est
Solutio. ꝙ ira purgat mentis oculū.Dicimus ꝙ ire ſm ꝙ ira
nō est ānexa pturbatio:sꝫ ire vicio ſm naturā infirmi
subiecti.quia est in hoīe infirmo.hoc nichil aliud est
ꝙ suspicatio impotētie siue timor de infirmitate.qd̄
idem est.qꝛ timor est suspicatio mali.Non enī iratus
pturbat:quia suspicat ꝛ timet ne se possit vindicare.
Nō de xp̄o Vn̄ licet ira p zelū fuerit in christo:non tn̄ fuit in illo
alia turbatio talis.sciebat eī ꝙ null9 ei eiiciēti posset
resistere.Et ita verū est qd̄ dixit isaias Nō erit tristis
Ad argumētum. neqꝫ turbatus. Ad hoc qd̄ obicit de iohāne dicimus
ꝙ illa turbatio fuit voluntaria q̄tū ad suū initiū:sed
tn̄ naturalis q̄tum ad cōsummationē siue pfectionē.
sicut patet in latrone cum debet suspendi cogitat de
patibulo:non nisi voluntarie facit scilꝫ ꝙ ascendat ad
imaginationem:hinc in estimationem inq̄tū ascēdit
Ad vltimū pturbat naturaliter et timet. Ad vltimū dicimus ꝙ
oīs motus penalis qui est ex caritate cadens in aīam
eam purgat eo ꝙ est cōtrarius radici omnis peti scilꝫ
libidini.idcirco extirpādo radicē peti ab aīa purgat
Exemplū. eam.sicut liscivia q̄ sordes purgat/lauat.quas si non
inuenit:vestem clariorē reddit.Dictū est ꝙ ire ptur-
batio ānexa est p quā ita cōtrariat sciētie vt dicūt sci
ꝫ dicta af. dono spūs sancti que est electio faciendorū.Sed hec
pturbatio nō est nisi suspitio vel timor siue estimatio
ꝙ non possit vindicare.et hec forsan est veritas q̄dā.
Veritas aūt vitatē non excludit a cognitiōe nec ceci-
tatē inducit.vt dt Aug.in libro de pfectione iusticie
Infirma mēs est que qd̄ faciendū est vel cecitate non
iuidet vel difficultate nō prebet.Sic ergo per hāc suspi-
tionē nō est sanitas in aīa per quā impediatur videre
quid faciēdum.et ideo ſm hoc ira nō est cōtraria scie
dono nec ꝓpter malā volūtatē:sic omni petō ꝯtrariū
Solutio. eēt donū sciētie.Dicimus ꝙ ibi est duplex estimatio:
seu timor seu suspitio illa quā diximus. Item alia q̄
estimat illū qui iniuriam intulit inimicum vel timet
seu suspirat:q̄ inimicitia est vnū eoꝝ que timent sicut
infirmitas.ꝛ hec estimatio vel suspitio falsa sp.Mali
enī qui nos exercent nō sunt reputādi inimici:qꝛ sunt
Augustin9 flagellū vt dicit Aug.quibus dn̄s flagellat quē reci-
pit:ꝛ lima qua limat in electis rubiginem peti.ergo
hec falsa suspitio caliginē ꝛ cecitatem inducit ꝛ illam
perturbationem.

¶Tractatus vicesimustertius.

Sequit de spēbus ire quas ponit damas.et sunt
tres vt dicit.Fel siue fellea passio mania q̄ signi
ficatur:scilꝫ ira simplex ira pmanēs q̄ mania dicit vel
a permanēdo vel a meōrie tractādo.Item ira tēpus
vindicte obseruās.Fellea aūt passio est eius cui circa
cor est sanguinis ascensio ꝛ ex acutis vaporibus fellis
feruēs.Cum enī nobis iniuria infert vel estimamus
inferri tristamur:ꝛ ex cista fellis stricta exalant acuti
vapores vsqꝫ ad cor qui sanguinē circa cor accendūt
ad appetitū repūctiōis seu vindicte.vn̄ dicit ꝙ fellea
passio est habēs principiū ꝛ motū:qua scꝫ ē desideriū
repūctionis principiū scꝫ ascensionē sanguis.Sꝫ quō Prima q̄o
spēs he distinguūtur.Nūq̄d ira trāsiens:ira pmanēs
sunt eiusdē spēi:sicut sunt luxuria pmanēs luxuriosa
trāsiēs.Item ira que tp̄s vindicte obseruat ꝛ que nō Alia q̄stio.
obseruat:nōne eiusdē spēi sunt? Dicim9 ꝙ sic.sit ista Solutio.
diuisio ſꝫ accidēs.sicut dicit ꝙ homo theban9:homo
romanus sūt diuerse spēs hoīs.qd̄ innuit idem post
ponēs in diffinitiōe ire in qua oēs ꝯueniūt scꝫ Ira est Quid ira.
audax vindex ꝫ legē. Sed iter obicit sicut damas.ꝙ Iterum af
fel siue fellea passio est passio mixta.Sꝫ cōtra vt dicit
hec est habēs principiū scꝫ ascēsionē sanguinis motu
scꝫ desideriū repūctionis.primū non est in aīa sꝫ scd̄ꝫ
solū:ꝛ est simplex passio.Item sicut dicit damas.duo Secundo.
sunt in aīa:rōnale et irrōnale.primū qd̄ imperat.Itē
irrōnale duplex.vnū qd̄ est inobediens rōnali sicut ꝛ
dicit.i.pulsatiuū per actionē scꝫ inspirādi ꝛ expirādi
silr̄ter nutritiuū/augmētatiuū/formatiuū.Obediens Duplex obediens.
duplex:cōcupiscibile scꝫ ꝛ irascibile.Si igitur ira est
passio mixta:igitur ex cōcupiscentia ꝛ ira.Et videt ꝙ
ita d̄beat dici ꝙ ideo dicit mixta:qꝛ ibi duplex passio
cōcupiscētie ꝛ ire.Appetit qui irascit vindictā:qd̄ est quid appetit q̄ irascit
desideriū repunctionis.Itē appetit delectari in vin-
dicta vt hec sit cōcupiscibilis:sicut volumus cog̃scere
deum in deo cognito.et hec non sunt vnius virtutis:
sed primū fidei:scd̄ꝫ caritatis cui9 est desideriū fruēdi
deo.Scd̄ꝫ hoc erit ire appetitus vindicte inq̄tū vin-
dicte.sed cōcupiscētie erit desideriū delectādi in vin-
dicta.Sed ꝫ.Fellea passio est(vt dixi)habēs pncipiū ꝫ hoc af.
ꝛ motū qui ē desideriū repūctiōis ꝙ ascēsio sanguis
precessit ad cōmouendū desideriū illud.vnde dr Fel
ꝯmouet iram.Nullus alius modus precessit qui eēt
delectādi in vindicta abstinētia.et ita eiusdem tantū
virtutis est ꝛ abstinere de abstinēdo vl' in abstinēdo.
Idem de castitate.ergo silr̄ter eiusdē vicij est desiderare
vindictā:ꝛ delectari in vindicta. Itē ira est desideriū Secundo.
vindicte scꝫ inq̄tū boni.qꝛ qui irascit:illū qui iniuriā
infert vl' quem estimat iniuriā inferre estimat dignū
angustia.ꝛ ita in eo est desideriū vindicte vt boni scꝫ
delectabilis.Sed qui appetit vinum vel dulce vel in
vino delectari vel in dulcedīe vini idē appetit ꝛ vult:
igitur a simili.qui desiderat vindictam vel delectari
in vindicta idē volitū hoc frui vindicta et hec est ipsa
libido vindicte q̄ est ira viciū.et ita falsum est ꝙ vnū
sit concupiscibilis:alteꝝ sit ire.Nec est silr̄ qd̄ inducit
de fide ꝛ caritate.Cum quis enī vult cognoscere deū
ꝛ delectat in deū cognouit deū.non dico in cognitiōe
dei qd̄ esset fidei proprie.ꝛ hoc aliq̄s vult vindicari ꝛ
vult delectari in ipsa vindicta:non in alio a vindicta.
dicitur tamē mixta passio:quoniā semp ibi est aliqua
cōcupiscentia lesa:vt dictum est.vnde ira dicit audax
vindex concupiscentie lese.

¶Scd̄m capitulum.

Prima q̄o vtrū rixa sit filia ire. Scd̄o q̄rit de filiab9 ire q̄ sunt ſm glosā. rixe/ti-
mor/cōtumelie/clamor/indignatio/blaphēmia
De rixa primo querit quō sit filia ire.Hec enī est al-
Af ꝙ non. tera a generatiua pene.Qui enī irā ꝯminat nō infert
eam.Nō ergo ira q̄ est appetitus vindicte rixā gn̄at
Scd̄o af de alijs. p mediationē nec p affinitatē vel cōtrarietatē.Item
videt ꝙ contumelia/clamor/indignatio/blasphemia
aristoteles nō sūt filia ire:sꝫ ꝙ sint ira q̄ est vt dicit aristo. appe-
titus vindicte ꝓpter apparentē examinationē.i.con-
tristationē.Irascēs enī et q̄ sibi infert iiuriā vel quā
estimat sibi inferre appetit dolorē.Contra. Estimat
eū dignū angustia.vt dicit damasce. at his quatuor
angustia infert.ꝛ hec est repunitio:sed ei9 vicij ē vel-
le repunire qd̄ est ire.ꝛ repunire qd̄ fit in illis quat-
tuor.Sicut eiusdē vicij est velle fornicari ꝛ fornicari
velle adulterari ꝛ adulterari.igr̄ a simili: velle repu
nire ꝛ repunire. ꝛ ita cū his quattuor repunim9 nō
In oppoᵐ sunt filie ire:sꝫ ipa ira.Sic pbat ꝙ homicidiū est ira
qꝛ occidēdo aliq̄s se vindicat.silr̄ ꝛ rapina.Sepe enī
Solutio. aliq̄s volēs vidicare occidit:alij aufert bona sua.Di
cim9 ꝙ verū est ꝙ ira est desideriū repunitionis vel
vindicte.ꝛ lꝫ vindicare sit gn̄ale:qꝛ vel rapiendo vel
occidendo vel opprobriū dicēdo.ꝛ cū se vindicat ali
quis:tn̄ volūtas q̄ cadit in istud gn̄ale particulare est
et particulare facit viciū.ꝛ voluntates q̄ cadūt circa
diuersa particularia vt occidere rapere blasphema-
Velle vindicare ꝛ vindicare. re particularia vicia generāt. ꝛ sic velle vindicare se
et vindicare nō sunt eiusdē vicij. Sꝫ pm̄ū viciū.viciū
scd̄m vicia multiplicat.ꝛ si enī genus multas spēs cō
Exemplū a simili. tineat p̄dicatione:tn̄ volūtas q̄ stat in gn̄e nō est ge-
neralis ad volūtates q̄ stant in spē.sicut ptꝫ in sciētia
ꝫ ista af. cogitatione:ꝛ quasi in oībus q̄ sūt ratōnis.Sꝫ cōtra
hoc obicit.Subuēire egētib9 est gn̄ale ꝛ executionē
recipit in multis.s.potare sitiētes: vestire nudos ꝛ sic
de aliis.tn̄ qꝛ hec oīa cōueniūt in hāc cōmunē ratōnē
scꝫ subuenire egēti in quo est intēsio mīe. Omia ista
opa spe differētia sunt:tn̄ vni9 virtutis in spē ꝛ vni9ꝛ
eiusdē virtutis est velle subuenire ꝓximo egēti:ꝛ vel
le potare cibare de carcere soluere:ꝛ sic de alijs.ad q̄
scꝫ tenemur ex amore quē habemus ad corpus tene
mur iuuare ꝛ sustētare:igr̄ a silr̄.cū vindicare sit gen9
executionem habēs in multis.s. rixari indignari cla-
mare cōuitiari percutere occidere rapere.q̄ oīa con-
uenīūt in cōmunē rationē.vindicare certa est intētio
Solutio. ire eius: ergo eiusdē vicij cui9 est velle vindicare. Dici-
mus qm̄ in vicijs ꝛ in virtutib9 quedā opa tm̄ habēt
vnā ordinationē ad corpus:q̄dā plures cōparatōnes
siue ordinationes.verbi gr̄a.Ieiuniū est afflictiuum
quoddā corpis. Itē ieiunio.i. cibo et potu hoīs. i.
statutis ꝛ certis ꝛ tēperate sūptis ad suas opationes
naturales ꝛ volūtarias q̄ in eo exercet humili9 reddi
Augustin9 tur.vn̄ augu. Qui corpus affligūt nō id agūt vt cor-
pus nō habeant sed vt ipm̄ prōptū ad diuina seruitia
possideant.q̄tū ergo ad hoc qd̄ est afflictiuū corporis
Ieiunare ē iusticie ꝛ tēperantie ieiunare ē satisfacere. vn̄ cū satisfactio sit spēs iusticie
sic ieiunare est opus iusticie: q̄tū ad scd̄am ordinatio
nem est opus tēperātie.Et ita idem opus pluriū vir
Exemplū. tutū.Idē est in coitu cū vxore:qꝛ potest esse iusticie.
item ꝛ continētie.Similiter distinguendum in vicijs
vt vbi aliquod opus plures habet ordinationes pos-
set esse diuersoꝝ vicioꝝ.vt in occidere hoīem in blas-
phemare:ꝛ sic de alijs. qꝛ inq̄tū ad hoc ꝙ ē repunitō
possunt esse ire:ꝛ q̄tum ad alteram ordinationē sunt
alterius vicij.qd̄ non est ira:sed eius filia. vt in operi
bus misericordie differentibus nō est nisi vna ordina
tio q̄tum iuuant et sustentāt. Et idcirco cū illud tan
tum intendat qui miseretur non sunt nisi vnius tantū
virtutis oīa opera scꝫ misericordie. sicut fornicari nō
habet nisi vnā fornicationē vnde velle fornicari ꝛ for
nicari. Sed nisi vnū opus particulare diuersas hr̄et
operationes in vno opere possent esse diuersa vicia vt
in defloratione virginis: quia homicidium et forni-
catio. ꝛc. et vnum vicium et diuersa. hec circa talem
diuisionem.

¶Prima questio vtrum timor sit
filia ire.Capitulum tertium.

Nunc de partib9 ꝛ primo de timore. quomodo
ponitur filia ire:quia si postq̄ ille qui vult vin Af ꝙ non.
dicare se timet ne possit assequi qd̄ amat: pari ratiōe
erit filia superbie inanis glorie: qꝛ ille timet ne pos-
sit excellere qd̄ amat. alius ne possit assequi laudem
quam affectat. Et idem de omī vicio vbi est aliquis
amor quomodo generat timorem: quia non per me
diationem cū per hanc nō assequatur finem suū: imo
magis expellitur a fine suo. Item nō per affinitatem Secundo.
vel similitudinē: quia ira est corruptiua timoris:sed
nec per contrarietatē: quia sit contrarius dono scien
tie:ergo non est eius filia.Solutio. Ille timor queꝫ Solutio.
diximus nō est filia ire: sed est comes cuiuslibet vicij
Vbicunqꝫ enī est amor ad minus illicitus sequitur ti
mor: vel de non adipiscendo amato vel de amittēdo
Sed est ibi naturaliter alius timor .s.inimicitie que Duplex timor.
est vnū de quinqꝫ que timentur.Semper enī qui vult
se vidicare timet hr̄e inimicū.sicut q̄ alij benefacit ex
pectat eū habere amicū. generatur aūt ab ira nō per quō ira generat tiorē
similitudinē:sed affinitatē vel vicinitatē.sicut humi-
litas mansuetudinē.Queritur quid sit clamor i quo q̄stio icidēs
a rixa et cōtumelia differt ꝛ quomodo generetur ab de clamore
ira.Et dicimus ꝙ est immoderata exultatio vocis ti Solutio.
morem incutiens. vt quādo dn̄s in domo sua iratus
immoderate vocē exaltans toti familie timorē incu-
tit.Ex quo patet differentia a rixa que est in cōmina-
tione pene ꝛ cōtumelia que est in exprobratione tur-
pium et inhonestorū. et generatur ira per mediatio
nem qm̄ semper angustiatur quibus irascitur:timo-
rem enī semper sequitur mentis sicut species que est
expectatiua boni semper iocūdat:ꝛ ita est mediatio.
vnde in clamore ira suū sequitur finē. Querit quid Alia q̄stio.
sit indignatio.ꝛ dicimus ꝙ est assertio vel mente vel Responsio.
voce.seu assertio vtilitatis ei9 cui irascitur:quare hoc
fecit michi ribaldus ille: ille talis? qd̄ maxime illuꝫ
angustiat scꝫ hec abiectio ꝛ vilificatio ꝛ generatur ab
ira per mediationem.Sed obicitur quomodo blas- Af de blasphemia.
phemia sit filia ire. quia hec est quādo de deo vel de
sanctis maledicimus. ꝛ quid ad iram que est deside-
rium repunitionis in eo qui nobis intulit iiuriam re
vel appetitu.Dicimus ꝙ iratus non solum et qui in- Solutio.
tulit iniuriam irascitur:sed et ei cuius auxilio vel au-
ctoritate vel consilio reputat esse factum et vult eum
repunire.Sed qd̄ est summa stulticia hic turbat9 cre
dit deū hoc ei fecisse vel scm̄ petrū. et iō turpia dicit
qd̄ est demētia magna:deū q̄nqꝫ talis videt cōtristare
et cōtristat lꝫ nō vere . sicut cū q̄s exprobrat viro sctō

Glosa. ipm ꝙtū in se contristat: sed nō vere. qꝛ vt dicit glosa
Qui non amat gloriā non timet infamiā.

¶Contra predictā diuisionē arguit.

Item videt ꝙ diuisio ṗdicta insufficiēs sit: qꝛ vt
ptꝫ ꝑ predicta homicidiū est filia ire. Itē ysido.
Secūdo ponit eā filiā ire. Item opponit de odio qd naturali
ter seqtur cū quis irascit vult ei dolorē ꝛ penā: et ita
Tertio. malū et amor mali. Itē videt ꝙ odiū sit capitale vi-
ciū vt ira: qꝛ ex qua causa ira ꝓcedit ex ea odiū ꝛ equi
distāter: scꝫ ex cōcupiscētia lesa. Si ḡ vnū capitale ea
Quarto dem ratione ꝛ aliud. Preterea caritas est caput om
Quinto niuꝫ visibiliū. Itē cū quis se vindicet ꝛ ore ꝛ opere ꝛ
frequēti⁹ ope ꝙ ore. videt ꝙ filie ire maxime illius q̄
tēpus obseruat ad vindictā eque vel magis in opere
cōsistat ꝙ in sermone. Sed glosa nō assignat nisi illas
que ī ope: igr̄ īsufficiēs fuit illa enumeratio. Ad hoc
Ad vltimū vltimū dicim⁹ ꝙ verum est ꝙ et filie ire in ope consi
stūt nec hee ṗtermittūtur: sꝫ sub rixa cōtinētur vt ap
Glosa paret ad galath. in fine. Ire rixe. ꝛc. glosa. qñ exteri⁹
Ad illd de homicidio se ꝑcutiūt. Ad illud qd de homicidio obicit dicim⁹.
qm̄ hic precipue fellee passionis filie ponūtur: ꝛ ṗme
tantū que si in opere cōsistūt sub rixa cōtinentur q̄ est
in vulnerationib⁹ ꝛ percussionib⁹ quas seqtur homi-
cidiū. ꝛ ꝓpt hoc glosa: qꝛ homicidiū nō posuit quasi
inter filias: qꝛ nō est de primis. ysido. alia ratione po
suit de odio. Dicim⁹ ꝙ nō est filia: sed comes ire. ꝛ est
De odio dr odiū vbi nō precessit ira. vñ poti⁹ filia inuidie ponit.
Itē si sit comes ire. nō tñ est capitale viciū vt ira: nec
vt caritas virtutū. Caritas enī naturalē hꝫ audaciā
ad oīa aggrediēda ꝛ tolerāda. q. iustus vt leo ꝯfidit
odium. q. timiditatem habet annexam: sed ira auda
ciam. vnde vindex audax dicitur. Idcirco quia alia
potius ꝯmouent suum finem: ideo multa dr gn̄are.
Glo ꝛ isido. vident ꝯrij. Itē glosa ponit sex filias. ysido. tres. igit hic supflu⁹
vel ille diminutus. Non seqtur. nā sex ad tres redu
Solutio. cūtur. Ad clamorē contumeliā īdignationē blasphe
Alia q̄stio. miā reducit ꝛc. Sꝫ quare tot posuit igr̄ ꝛ nō plures?
Solutio. Dicim⁹ vt dicit dama. ꝙ delicie aut sūt tm̄ spūales. s.
spūs scdm se. aut medie vel mixte spūs ꝛ corpis. i. spi
rit⁹ in corpe solt⁹ corpis nulle: sic ꝛ tristicie. Cū ergo
filie ire precipue quas ꝑ mediatōnē gn̄at in repuni-
Cōtristabile duobus modis contristat. tione cōsistāt. ad has merito oēs est reducere. Cōtri
stabile duob⁹ modis angustat. vel expectatōne illius
vt in timore q̄ angustiat. Est enī expectatio cōtrista-
bilis sicut spes exaltat q̄ ē expectatio boni vel ꝑ ipi⁹
presentiā. sicut ꝛ bonū his duobus modis delectat.
Licꝫ dicat dama. ꝙ leticia sit penitētia boni ꝙ ad tri
sticiā corporalē seu mixtū ad rixā que in ꝑcussionib⁹
cōsistit oīs talis filia ire reducitur. Itē cū timor incu
tiatur distincte per rixā: indistincte per clamorē. ꝛ nō
pluribus modis. omnis repunitio que sic infertur ꝑ
expectationē contristabilis: vel ad rixam verborum
vel clamorē. Vere aūt repunit faciens presens con-
tristabile. si eū quis intulit refert ad contumeliā vel
indignationē: quarū vna verbo vilificat: alia mente
vel vna explicādo conuicia: alia non explicādo. si au
xiliat orem irati iudicio referre ad blasphemiā de ti-
more non loquitur quem non generat hoc modo vt
dictum est.

¶Tractatus vicesimusquartus conti
nens quinqꝫ capitula.

Sequitur de accidia. Primo videndū est quid
sit ꝛ an sit viciū. Scdo cui virtuti sit contrariū.
Tertio an sit capitale viciū. Quarto cui vicio in su-
perabundātia sit oppositū. Quinto de filiab⁹. Inde *Primo q̄o vtrꝫ accidia sit pctm̄ speciale.*
sic. Augu. dicit ibi super ps. Oēm escā abhoīata est
aīaꝫ eorꝫ. ꝛc. ꝙ accidia est tedium boni: ꝛ ecōuerso si
bene assignauerit. Sed omne pctm̄ est tediū boni vt
patet per singula. Luxuria enī abhomiatur in vindi *Ar ꝙ non.*
ctam carnis ꝛ refugit: ꝛ quelibet virtus abhoīatur ꝛ
refugit suū contrariū. ita ꝛ viciū similiter. sivni sicut
febricitanti corporaliter re vera dulce est amarum ꝛ
ipm refugit ꝛ abhomiatur: ꝛ ita febricitāti spūaliter
qd dulce est spūaliter videtur amarū: ergo sic omne
peccatū est accidia. Nō est ergo vnū viciū spūale ꝛ ca
pitale. Item damasce. Accidia est aggrauās: sed in- *Secūdo ꝑ damascenū*
uidia est tristicia aggrauās. ꝯstat ꝙ tristicia similiter
erit aggrauās: quia omne peccatū aggrauat sicut vir
tus subleuat. Et preterea pēne dicūtur quibus vola *Tertio.*
mus sursum. sed peccatū suo pondere premit. Unde
iniquitates mee sicut onus graue: ꝛ iīquitas dicitur *Psalmista*
sedere super talentū plūbi: ergo accidia est inuidia: ḡ
male in hac diuisione adinuicē distingūtur. Itē aug. *Quarto ꝑ augustinū.*
in libro de moribus ecclesie dicit ꝙ oīs virt⁹ est amor
ordinatus: ergo a cōtrario. Omē viciū est amor inor-
dinatus: ergo accidia est amor inordinatus. Item vt *Quinto ꝑ augu.*
dicit aug. Omē peccatū est voluntariū: ergo accidia
est voluntaria: ergo est volūtas vel cū voluntate vel
in ea est volūtas. Sed omīs volūtas est boni vel ap-
parētis boni: ergo accidia est amor vel in ea est amor
Item virtus ꝛ viciū scdm phm fiunt circa delectatio *Sexto.*
nes ꝛ tristitias. ꝛ hoc est generaliter dictū de omi vir
tute et vicio: ergo ꝛ accidia est circa delectationes et
tristicias: ergo ei est delectatio ꝛ tristicia annexa. Sꝫ
amori hec annectuntur: igitur accidia est amor. sed
amori iest leticia scꝫ in ṗsentia rei amate. vñ in ꝓuer. *in ꝓuerbijs*
xiij. dicitur. Desideriū si cōpleat delectat aīam: ergo
in accidia est leticia siue delectatio. ꝛ accidia est tristi
cia: ergo in tristicia est leticia. Solutio. Dicimus ꝙ *Solutio.*
tediū boni scdm ꝙ est generale ꝛ comes est cuiuslibꝫ
vicij seu ē dispositō cuiuslibꝫ vicij. Sꝫ tediū boni ꝓut *Duplex tedium.*
est graue in cōsideratōne infirmi siue difficile est solt⁹
accidie. Est enī accidia ꝓprie prout de ea loquuntur *Accidia q̄d est.*
sancti diffidētia de implēdis mandatis dei per q̄veni
tur advitā. Accidiosus enī cōsiderat mādata dei que
multa sibi videtur ꝛ difficilia ꝛ grauia ꝛ ꝙ diu nō pos
sit ferre. vnde diffidit de his iplendis. qd sepe contin
git in monachis mandata ꝛ obseruātias plurimas si *Exemplū ī monachis.*
bi graues ꝛ difficiles intuentibus. ꝛ hec diffidētia sp
generat tristitiā spūaliter aggrauantem mentē sicut
confidentia que est spēs fortitudinis delectat et gau
dium generat. vnde Spe gaudentes. Si ergo secū-
dum essentiā sui nominetur dicetur diffidentia de im
plendis mādatis. Sed quādoqꝫ a cōsequēte noīatur *Quō noīat dupliciter.*
et dicitur tristicia vt diximus de inuidia. Ad secūdo
obiectū dicimus ꝙ inuidia est tristicia aggrauās ge- *Ad scdm*
nerali tristicia que est cuiuslibet vicij: sed nō particu-
lari tristicia. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ accidia est *Ad tertiū.*
amor ꝛ omīs virtus amor vt fides cuius est credere
et velle credere. Similiter inq̄tū amor eius est velle
credere: sed inq̄tum fides eius est credere. sic ꝛ acci-
die. vult enim diffidere quando diffidit vt dr. Pecca
tor cum venerit in profundum peccatorū contemnit
id est sine fine vult peccare. In hoc enī est aliqua de-
lectatio: sicut et q̄ ex tristicia vult mori inest ei aliqua
delectatio orta absorpta a maiori tristicia. Currit e-
nim ad laqueū volens. vel potest dici cū sicut dicitur. *Si arguat*
O vicio delectatio inest aliqua. accidia est viciū: igit

et inest leticia. fallatia est scdm accidēs. tamen pōt cō
Solutio. clusio concedi si scdm hoc noiet: secus si a ꝯnte.

¶Secunda questio. Ca. ij.

Ar ꝙ caritati. Queritur cui virtuti opponit: videt ꝙ caritati sic.
Quorꝫ effect⁹ cōtrarij: ipa q̄qꝫ contraria. sꝫ acci-
dia facit ꝙ homo abhoīet bonū nec delectetur in illo
Euasio Sꝫ ecōtra. caritas facit vt delectet in bono. Si dicas
ꝙ accidia facit abhoīari bonū nō scdm ꝙ bonū: sꝫ scdm
ꝙ graue. Caritas aūt facit vt delectet in bono scdꝫ ꝙ
ꝯ hoc ar ꝑ augustinū. bonū. Videt ꝙ hoc sit falsū: qꝛ ibi dicit augu. ꝙ cari-
tas facit oīa bona vel facilia: ḡ caritas delectat in bo
Secundo. no scdꝫ ꝙ graue vel difficile. Itē ad idē ꝑ expulsionē
qꝛ videt ꝙ accidia ꝓprie caritatē expellat et ei succe-
dat cū expellit: qꝛ dr ab aceo aces. Per hāc enī trasit
aīa in acetosū saporē. Hoc aūt nō nisi ꝑ expulsionem
Exemplū. ignis spūalis. sicut vinū nō fit acetosū nisi ꝑ euapora-
tionē ptiū ignearꝫ. Ignis aūt est caritas: ḡ loco carita
In oppoᵐ tis succedit accidia: igr̄ opponit illi. Cōtra. math. vi.
ibi Bti qui esuriūt ꝛ sitiunt iustitiā: ḡ fortitudini op
Secundo. ponit accidia. Itē ysido. sup deutero. Loco accidie
Solutio. incolat fortitudo. Propter hoc dicim⁹ ꝙ opponitur
fortitudini siue cōfidentie de iplendis dei mādatis ꝛ
Quō caritas ē in bono. nō caritati: qꝛ caritas est de bono scdm ꝙ est in quiete
et nō est de bono scdm ꝙ est in agere. Sed verꝫ est ꝙ
generat alias virtutes ꝛ dat oībus dulcedinē ꝛ iocun
ditatē fidei. ꝓpter qd etiā difficilia videntur facilia. vñ
nō delectat caritas in bono scdm ꝙ in agere nisi scdꝫ
Psalmista ꝙ gn̄at cōfidētiā de qua dr a dño. Cōfidite qꝛ ego vici
mundū. ꝛ illud. In dño cōfido: ꝛ btūs vir q̄ cōfidit in
dño. Et sic pꝫ ꝙ nō sūt effect⁹ cōtrarij caritatis ꝛ acci
pꝫ ad ṗmū die. sed inuidia q̄ tristat de bono scdꝫ ꝙ bonum vt di
Ad scdm. ctū est supra. Ad scdo obiectū dicim⁹ ꝙ facere acredi
nem in aīa cōuenit cuilibet pctō mortali scdm ꝙ ē dei
offensa ꝛ scdm ꝙ aīam interficit. Et sic omē pctm̄ est cō
trariū caritati: tñ hoc appropriat accidie: qꝛ diffidētia
gn̄at desperationē ꝛ torporē circa ṗcepta. vñ plus hꝫ
acredinis: ꝛ ideo qd est cōmune illi appropriat.

¶Tertia questio. Capitulū tertiū.

Ar ꝙ non. Queritur vtrū sit vitiū capitale. videtur ꝙ nō. dicit
glosa. Ira turbata gn̄at tristitiā vel accidiā: igr̄
Secundo. est ex ira: igr̄ nō est capitale viciū. Itē ex hoc videt ꝙ
nō sit pctm̄: qꝛ oē pctm̄ vel est libido vel est ex libidie
Sꝫ hec nō est libido nec ex libidine: sꝫ ex ꝑturbatiōe
Tertio. ire q̄ nō est libido. Itē ex hoc videt ꝙ male sit supra
assignata accidia. Scꝫ accidia est de iplēdis mādatis
diffidētia ꝑ que venit ad vitā: imo videt ꝙ sit diffidē
tia respectu alicu⁹ tpalis cōcupiscētie. Ira enī turba
ta gn̄at accidiā vt dixi. ira est audax vindex cōcupiscē
tie lese. Cū enī q̄s concupiscit excellere vel hr̄e grām
inter aliq̄s ꝛ dr ei cōuiciū irascit: qꝛ cōcupiscētia ledit
et ex hoc tristat et ex tristitia cū videt ꝙ nō pōt asseq̄
qd desiderabat diffidit ꝙ illud nō possit hr̄e: ḡ diffidē
tia est respectu rei tpalis quā cū nō pōt cōsequi vult
Solutio repellere q̄ sibi nocēt ad asseq̄ndū illud. Dicimus ꝙ
accidia scdm ꝙ a sctīs accipit nō est nisi diffidentia de
iplēdis mādatis dñi sicut ꝓbāt auctoritates iste supra
Sup psalmum et sup illū locū. Bti q̄ esuriūt ꝛ sitiūt iusticiā. Et ē vi
ciū capitale lꝫ ex ira ꝓueniat sepe. Licꝫ enī vnū viciū
capitale sepe ex alio oriat nichilomin⁹ ē capitale: qꝛ
ex gula orit sepe luxuria: nichilomin⁹ tñ est capitale.
Q̄re dr viciū capitale. Sed cā q̄re est capitale hec est. qꝛ est vel pōt eē ex su
perbia vel fomite: ꝛ pōt esse ṗncipiū ad multa vicia.
et hoc est in accidia. Freq̄nter enī ꝓuenit ex superbia *per hec ad ṗmū.*
pura et fomite. verbi grā. Aliq̄s est inter frēs. videt
ꝙ alij habēt aliquas grās quas nō pōt assequi et per
hoc videt ꝙ non poterit excellere tristat ꝛ diffidit. et
ṗterea proni sum⁹ ad malū ꝛ ad remisse agēdū: ꝛ pre
terea ex hac nascūtur plura pctā. ꝛ ideo est capitale.
Ad scdm. Ad scdm dicim⁹ ꝙ accidia ex libidine est. Ad hoc qd
dicit ꝙ est ex ꝑturbatōne ire verū est: sꝫ mediāte libi
dine. Interuenit enī alia libido ꝑ qd tristat. aliter ei
Quō accidia gn̄at ex libidine tristicia nō gn̄at accidiā: imo non aliter esset tristicia
nisi libido adesset. verbi grā. Aliq̄s est in claustro et
vellet bn̄ agere. videt murmurātes q̄ eum deridēt ꝛ
cōuiciātur tristatur ꝛ irascit: qd ex libidine est: qꝛ qui
nō querit gl̄iam nō sentit cōtumeliā: ꝛ ex illa tristicia
cadit in diffidētiā vt nō possit bene agere inter eos.
Aliq̄n aūt ex libidine luxurie vel cupiditatis ꝛ amoris
parentū subintrāte hmōi gn̄at onus religionis. Un
amarꝫ est ei esse ibi: ꝛ qꝛ nō habet delectationē tpalē
q̄re monachus exit claustrū. ī claustro nec spūalē (cū aīa nata sit ad delicias) īcipit
vagari ꝑ claustrū ꝛ verbosus esse: nō aliquid facit tē-
pore oportuno. ꝛ si facit: facit contra cor. ꝛ ita advlti
Ad tertiū. mū exit vt luxuriet in mūdo. Ad tertio obiectū dici
mus ꝙ accidia vel diffidētia dupl'r pōt accipi. vel cōi-
Accidia dupl'r capitur ter vel stricte. Stricte accipit scdm ꝙ est de mādatis
iplendis. ꝛ scdꝫ hoc est vnū viciū capitale. Large scdm
ꝙ diffidentia iplēdorꝫ mādatorꝫ vel repellendi alia q̄
Isidorus. contra nostrā volūtatē accidūt. ꝛ scdm hoc ysid. cuꝫ
dixisset ꝙ essent septē capitalia vicia ex septēplici fo-
mite posuit tristitiā diuidēs ab accidia. vñ accidiā et
diffidentiā cōiter acceptā diuisit in duo. In diffidētiā
mādatorꝫ iplēdorꝫ q̄ ꝓprie dr accidia. ꝛ diffidētiā asse
quendi qd cupimus: vel repellēdi qd obstat: ꝛ sic di
uiditur tristitia contra accidiā. et sic patet solutio ad
tertium per distinctionem.

¶Quarta questio. Ca. iiij.

Ar ꝙ nulli Queritur cui vicio ꝑ supabūdātiā opponit accidia
cū enī sit tristicia ꝑmanēs ex eo ꝙ diffidit q̄s se
nō posse iplere mādata ei opponet leticia spiritualis
quā habet q̄s in mādatis. Sꝫ cōstat ꝙ illa leticia spi-
ritualis nō pōt esse nimis abundās: qꝛ cū sit gaudiuꝫ
Secūdo spūale bonū est q̄tūcunqꝫ sit imensa. Itē si accipiat
accidia accidie act⁹. s. diffidētia de auxilio dei. ꝯstat ꝙ
Psalmista nullus pōt de eo nimis cōfidere. qꝛ scriptū est Beat⁹
Solutio. vir qui cōfidit in dño. Dicim⁹ ꝙ accidia est nomē act⁹
cū sua actōne passione. Unde si q̄s velit sumere viciū
ei oppositū per supabūdantiā oꝫ sumi act⁹ ille. s. con
fidentia qua hō confidit de implēdis mādatis de vi-
Nimia ꝯfidētia opponitur. ribus suis ꝛ auxilio dei. Unde dicimus ꝙ accidie op-
ponitur nimia cōfidētia de suis viribus ꝛ auxilio dei
sicut apparet in illo qui non est multū exercitatus in
bonis operibus ꝛ vult ad arcē contēplatōis ascēdere
cū oporteat eū prio se exercere in cāpo actiōis. Hui⁹
Petrus ꝑsonā gerebat petrus cū ait. Si oportuerit me mo-
Augustin⁹ ri tecū non te negabo. vbi aug. Quis sine pennis vo-
lare nititur. ꝛ in exodo.

¶Quinta questio. Ca. v.

Ar ꝙ sic. Queritur vtrū accidia sit maximū pctm̄. videt ꝙ sic
qm̄ oē qd maxie vulnerat aīam est pctm̄ maxi-
mū. Sꝫ accidia maxie vulnerat: igr̄ est maximū pctm̄
Probatio prime. Omē pctm̄ vulnerat: ꝛ ideo ē pec
catū quia vulnerat. quia inde est malū. s. quia nocet
Augustin⁹ vt dicit aug. ꝓbatio medie ī ecclīastico. Omīs plaga
Secundo. est tristicia cordis. Item omē illud qd maxime facit

aīam descēdere in infernū est maximū pctm̄. Sʒ accidia est hmōi. *Isidorus* qꝛ vt dicit ysido. pondus in spiritib⁹ est tristitia cordis. *Tertio.* Itē quod maxie separat aīam a deo est maximū pctm̄: ꝛ tale q̄d est accidia. qꝛ sicut letitia maxime cōiūgit et facit aīam fortē: ita tristitia maxie reddit eā debilē. *Solutio.* Dicimus ꝙ accidia non est maximū peccatū: sʒ desperatio. *Ad primū.* Ad qd̄ dicit̄. Omis plaga est ꝛc. gn̄aliter pōt intelligi ꝛ spāliter. Si gn̄aliter sm ꝙ dicim⁹ ꝙ cuilibet pctō naturalit̄ est annexa tristitia: qꝛ om̄e peccatū plagat aīam. ꝛ ex illa plaga est pena tristitie q̄ est cōsūmatio illi⁹. sicut sanitas aīe cū incipit a virtute ꝛ pficit̄ p leticiā. tūc est sensus. Ōis plaga.i. *Que tristitia est maximum pctm̄* omē pctm̄ tristitia est: ꝛ sic nō quelibet tristitia ē peccatū maximū: sʒ illa q̄ maxime plagat.i.q̄ est in desperatione. Sicut enī in spe est magis gaudiū q̄ in cōfidentia: ita maior tristitia est in desperatōne q̄ in diffidētia. Si spāliter intelligat̄ nō de qualibʒ: sʒ de ea intelligit̄ que est spei substantialiter annexa. Nā amori pecunie accidētaliter tristicia annexa est qn̄ perditur *Plaga desperatiōis.* sed desperatiōi substātialiter. ꝛ de illa loq̄tur ꝙ oīs plaga.i. pfecta ꝛ maxima est tristitia desperationis. *Ɔ dictuʒ isidori ar.* Videtur ꝙ sit falsū qd̄ dicit ysido. ꝙ pondus in spiritib⁹ est tristicia cordis: imo amor. Dicim⁹ ꝙ vtrumq̄ *Solutio.* sed qd̄ dicit ysido. intelligēdū est ratione cōsūmatōis Silr̄ intelligēdū est qd̄ maxime separat a tristicia: qꝛ cōsūmatio viciorꝫ est initiū pene infernalis. vel expsli⁹ *Arr̄ dr̄ negādo miorē.* solue. Dicim⁹ ꝙ hec est vera. Ōē qd̄ maxime vulnerat aīam est maximū peccatū. Sed ꝙ dicit̄ ꝙ accidia maxime vulnerat nō est verꝫ. Qd̄ obicit̄ ꝙ oīs plaga *Dupliciter intelligit̄.* est tristicia cordis. hoc pōt duplr̄ intelligi: vel ꝙ locutio sit ipropria vt intelligat̄ de tristicia naturali q̄ est annexa cuilibet pctō: qꝛ aīa sentiens suā estimationē naturaliter tristat̄. ꝛ scdm̄ hoc non dr̄ oīs plaga tristi- *tristitia naturalis ꝛ tristitia voluntaria.* cia cordis nisi qꝛ est pfectio oīs plage ꝛ oīs pcti. ꝛ tn̄ nō est pctm̄. vel pōt intelligi de volūtaria tristicia cū hō tristat̄ cū aufertur ei honor vel aliq̄d tale. q̄ dr̄ oīs plaga effectiue: qꝛ inducit hoīem in maximū pctm̄.s. in desperatōnē q̄ est filia accidie. ꝛ sic nō opʒ ꝙ sit maximū peccatū. *Ad scdm̄.* Ad scdm̄ dicim⁹ ꝙ illud solū est maximū peccatū: qd̄ effectiue maxie descendere facit. Sʒ nō quod formaliter: qꝛ tristicia pōdus est ꝛ formalit̄ facit descēdere: ꝛ qd̄ sic facit descēdere nō est peccatū sicut letitia spūalis q̄ formaliter facit ascēdere nō est *Ad aliud.* virtus. Silr̄ ad illud qd̄ maxime sperat ꝛc. Dicim⁹ ꝙ falsū est si intelligat̄ effectiue ꝛ formaliter ꝛ gn̄aliter Sed si de prima causa effectiua verū est. Si de ime- *Letitia et caritas iungūt deo differenter.* diata falsū est. qꝛ in opposito pʒ ꝙ letitia est q̄ maxie cōiungit deo. nō tn̄ est virtus: sʒ caritas q̄ effectiue et primo cōiūgit deo. illa maxime est virt⁹. cōiūctio formaliter coniūgit letitia effectiue est caritas: sʒ letitia *Ad quartū* imediate. Ad quartū soluendū qd̄ maxime debilitat aīam est maximū pctm̄. verū est effectiue.

Tractatus vicesimusquintus continens duo capitula.

Prima q̄o vtrū malicia sit filia accidie. Queritur de filiabus accidie. Primo de malitia si sumitur vt dicit tullius. Malitia est exultatio de dāno pximi siue pprio ɔmodo. Inuidie est filia. vt dicit greg. Si scdm̄ ꝙ sumit aug. Ro.i. p volūtate machinādi malū ex ira poti⁹ pueniet vel ex auaritia si(vt dicūt quidā) malitia est amaritudo mēt[is] qui etiā dicūt ꝙ accidia est amaritudo mētis ex displi- *Reprobat dictū aliorꝫ* centia spūalis actionis pueniēs. Hoc nichil est: quia hoc in omni peccato sequitur prout dicit augu. ꝙ ex accidia prouenit talis malitia: vt patet in monacho. *Exēplūm monachi cōtra abbatē.* abbas cōminatus est ei: irascitur/tristatur. Primo intendit vt repellat a prelatione. ꝛ cū diffidit tandē machinatur malū ꝛ ppinat potionē. Nō videt̄ ꝙ sit filia accidie. qm̄ ex spe confidētia. vn̄ aplš. Spe fortes. et confidētia spēs est fortitudinis: igitur ex desperatiōe diffidentia. nō ergo ecōuerso. *Solutio.* Dicim⁹ ꝙ non valet argumentū ppter duas causas. Prima qm̄ in cōtrariis non est semp consequentia in ipo: sed qn̄q̄ a cōtrario Preterea regula aristo. locū habet in cōtrariis natu- *quō vʒ ɔ̄ña in cōtrariis* ralibus. In volūtariis nō tenet: qꝛ vnū viciū nō est ex alio de necessitate: quia non sūt cōnexa sicut virtutes. Instātia. Ex fide est castitas: ḡ ex infidelitate est luxuria vel ecōuerso. Itē desperatio pcedit ex consideratione magnitudinis pcti cuiuscūq̄. sicut ille q̄ dicit. *Probat p exempla.* Maior est iniq̄tas mea. ꝛc. ergo nō est filia specialis alicui⁹ particularis vicii. Itē spes est ex quocūq̄ merito ꝛ cuiuscūq̄ virtut[is]: ḡ desperatio etiā ex quolibʒ pctō potest nasci. qd̄ verꝫ est: sed semp nascit̄ mediāte *Resolutio q̄onis affirmatiue.* diffidentia visa magnitudine pcti diffidit implere dignā penitentiā: ꝛ ita semp est filia accidie q̄ est diffidentia.

Scd̄a questio de pusillanimitate ꝛ aliis filiabus accidie: et vtrum pusillanimitas sit filia accidie. Capitulū scdm̄.

Sequit̄ de pusillanimitate: ꝛ videt̄ ꝙ non sit filia *Ar̄ ꝙ non.* accidie: imo videt̄ ꝙ poti⁹ temeritas. quia qui desperat sicut fur dicit. Nō sū moritur⁹ nisi vna morte et aggredit̄ grauia periculosa ꝛ difficilia. ꝛ sic fit audax ꝛ temerari⁹: non ḡ pusillanimis. *Solutio.* Solutio. Recte dr̄ filia accidie vel diffidētie: qꝛ accidia ē diffidētia non solū de auxilio dei: imo ꝛ hoīm ꝛ viriū ppriarꝫ. vnde glosa. Accidia siue tristicia pbat nō esse vn̄ gaudeat cū oēs hoīes sibi amaros ispiciat. Vn̄ aliud est de de- *Desperans ꝛ accidios⁹ drn̄t.* speratione: aliō de diffidētia. qꝛ desperās qn̄q̄ ɔfidit in suis virib⁹ vel hoīb⁹: ꝛ ideo fit temerari⁹. sʒ accidiosus de nullo. Seq̄tur de rācore q̄ ē odiū inueteratū. *Ar̄ de rancore.* sed odiū filia ē inuidie. Dicim⁹ ꝙ odiū simplr̄ est filia *Solutio.* inuidie: sʒ scdm̄ hūc statū est filia accidie qn̄ est quasi irreuocabile. iuxta illd̄ in eccl̄. Est amicitie reuocatio excepto cōuicio iproperio plaga dolosa ꝛ misteriorū reuelatōe. De torpore circa p̄cepta q̄rit̄. videt̄ ꝙ non *de torpore ar̄ ꝙ nō sit filia accidie* sit filia accidie: sʒ cuiuslibet vicii: qꝛ luxurios⁹ torpet circa p̄cepta castitat[is]. gulosus circa p̄cepta abstinētie *Solutio.* Solutio. Torpor pōt duplr̄ accipi. p cōtēptu seu negligētia seu abhoīatione respectu preceptorꝫ: ꝛ hic ē *Torpor capit̄ duplr̄.* gn̄alis in omni peccato. vel potest accipi pro quadaʒ insensibilitate qua homo nō potest induci per verba vel per verbera ad executionem mādatorū dei. sicut *Hieremias* dicit hieremyas. Percussisti eos ꝛ nondum. ꝛc. et in puerbiis loquitur homo secundū hunc statū. Percusserunt me ꝛ non sensi ꝛc. Sequitur de euagatione *de euagatōne mētis ar̄* mentis ad illicita: quia videtur hec sequi omīa peccata. *Solutio.* Sed dicimus ꝙ duplex est euagatio generalis et *Duplex euagatio generalis ꝛ particularis.* particularis. particularis sequitur omne peccatū: qꝛ luxuriosus ad illicita carnis vagatur. et sic de aliis. Sed generalis generaliter ad omnia est solius accidie. Qui enī absorptus est a profundiore tristicia cū anima locus sit delectationis ꝛ in se non habet foras vagatur per omnia vt in alio delectetur. et hec euagatio generalis solius accidie est ꝛ non dicit peccatū sed statum peccati.

Tractatus vicesimussextus. Ca.i.

Dicto quid sit liberꝫ arbitriū ꝛ q̄ peccata sunt ex eo. seq̄tur de potestate liberi ar. *De potentia li.arbi. tria pncipaliter q̄runt̄* Circa qd̄ prīo vidēdū est vtrū li.ar. p se sine oī grā possit se mouere ad opa de gn̄e bonorꝫ. Scd̄o de potētia credēdi vtrꝫ ipa sit naturalis: ꝛ dicit ꝙ li.ar. Tertio de opib⁹ malis vtrū sint ex solo arbitrio: ita ꝙ nō a deo. Notan- *Triplex bonum.* dū ergo ꝙ tria sūt gn̄a operū bonorꝫ. Est enī opus bonū natura solū. vt comedere ꝛ sil̄ia. ꝛ hoc pōt li.ar. sine grā. Est op⁹ bonū meritoriū vite eterne. De hoc denūciant scti ꝙ non pōt in hoc sine grā gratū faciēte qm̄ oīa talia pcedūt a caritate vel ex fide operante p dilectionē. Est opus mediū qd̄ dicit̄ de gn̄e bonorūʒ vt dare elemosinā ppter deū. declinare a malo ꝛ face- *Prima q̄o* re bonū ppter deū. De hoc dubitat̄ vtrꝫ li.ar. sufficiat *Due opiniones.* sine grā ad pducendū ex se talia opa. et sup hoc sunt opiniones. Quidā dicunt ꝙ li.ar. non sufficit ꝛ distin- *Prima ponit duplicē gratiā.* gūt duplicē grām scʒ gratū facientē q̄ est cōcausa operū meritoriorꝫ: ꝛ grām excitantē q̄ est cōcausa operū de gn̄e bonorꝫ in eis q̄ sunt in pctō mortali. Cū enī hō dormit in mortali grā excitās excitat ipm ad bonum *Prima p[ro]batō auctoritatib⁹.* vt euigilet et surgat. Hoc nitūtur pbare auctoritatibus ꝛ rationib⁹. Dn̄s enī dicit in euāgelio. sine me nichil potestis facere. ꝛ isay. xxvi. oīa opa nr̄a opat⁹ es in nobis dn̄e. He auctoritates gn̄aliter loquunt̄ de oībus bonis opibus. ꝛ ita videt̄ ꝙ nō sine grā pōt hō *Auctoritas hieremie.* facere aliq̄d opus bonū. Q[uod] aūt non pōt hō decliare sine grā a malo. pbat̄ auctoritate hiere. q̄ dicit. Misericordie dn̄i est ꝙ nō sum⁹ consūpti. Et ita declinare a malo ē *Secundo.* a mīa dei. Itē bonū natura suā hʒ ppriā radicē. Silr̄ bonū meritoriū suā ppriā: ḡ et bonū in gn̄e qd̄ est in numero suā habet ppriā: igit̄ eius radix nec est natura nec grā gratū faciens: ḡ eius radix est grā excitās. *Tertio.* Preterea hoc opus de gn̄e bonorꝫ alio est ꝛ alio est bonū: qꝛ nō est per essentiā bon⁹. Sed a potētia est: ḡ a potētia nō potest esse bonū. restat ergo ꝙ a gratia. *Quarto* Itē due sūt partes iusticie.s. declinare a malo ꝛ facere bonū: igit̄ si p li.ar. pōt hō declinare a malo ꝛ facere bonū: igit̄ per li.ar. pōt hō perfecte esse iust⁹. Sed iustis debetur vita eterna. qm̄ iusti iperpetuū viuent igit̄ per liberū arbitriū potest hō mereri vitā eternā *In oppo[situ]m* Hec ergo heresis pelagiana. Cōtra. Li.ar. est liberū et ad bonū ꝛ ad malū. aut ad bonū tm̄ vel ad malum tantū. Si ad malū tm̄: ḡ nō est liberū. qm̄ libertas ad malū nature seruitus est: ḡ est liberū ad bonū: ḡ p se *Secundo.* est potēs in bonū sicut i malū. Itē dicit aug. ꝙ li.ar. datū est tm̄ ad bonū ꝛ nō ad malū. sed datū est tale ꝙ per illud pōt fieri malū: ḡ p accidēs se hʒ ad malū. sʒ p se ꝛ substātialiter ad bonū: ḡ magis se hʒ ad bonū q̄ ad malū. Sed p se sufficit ad malū: ḡ et p se ad bo- *Tertio per augustinū.* num. Itē nichil ita est in ptāte nr̄a sicut volūtas vt dicit aug. igit̄ li.ar. est potētissimū ad velle. igit̄ per se ꝛ ex se est potens ad velle opus bonū: ꝛ volūtas est cā sufficiens boni operis: igit̄ li.ar. per se sufficit ad bo- *Quarto.* num opus. Itē sicut vires apprehensiue se habēt ad recte cōprehendendū siue ad recte cōsiderandū res ꝛ scientias: ita vires motiue ad recte operandum ꝛ ad virtutes. Sed vires apprehēsiue sufficiūt per se sine gratia ad recte considerandū ꝛ ad scientias cōparandas per intellectū ꝛ voluntatē ꝛ ad scientiā de deo p *Paulus* visibilia. vt dicit aplš de phis: ḡ a simili motiue sufficiunt ad recte operandum sine gratia ꝛ ad virtutes. *Primi dicunt.* Illi qui sunt in hac opinione dicūt ꝙ si quis cadit in peccatum mortale ꝛ postea tēptetur a diabolo nullo modo potest resistere. Nec sequit̄ scdm̄ eos: ergo nō est imputandū ei si ceciderit. qm̄ ex culpa sua in taleʒ necessitatē se ingessit. Sed hierony. dicit sup isayam *Hieroni. super isayam* Violētiā facit deo qui exigit ab eo qd̄ soluere nō potest. quoniā ex quo exigit vt nūc reddat qd̄ nō potest quodāmodo cogit deū vt det ei cum aliter nō possit habere nisi a deo. igitur cū insania sit instare vt nunc soluat qd̄ nullo modo pōt. hoc requirere non cadit in mīam hoīs: ergo multominus cadit in misericordiam dei qui est sūme misericors vt exigat ab isto ꝙ resistat nunc si nō potest resistere modo. Sed constat ꝙ deus hoc exigit ab isto. restat ergo ꝙ potest resistere modo. posito ꝙ non habeat grām nisi naturalia: ḡ solo li.ar. pōt homo declinare a malo ꝛ resistere cuilibet pctō. *Opinio doctoris.* Nobis videt̄ ꝙ nullus est vel rarus qui non habeat grām aliquā/ fidem informē vel timorē seruilem vel aliquid tale. Si tamen ponat̄ aliquis in solis naturalib⁹ dicimus ꝙ pōt declinare a malo in hoc statu et facere opus de genere bonorū sine gratia natu- *q̄s sine grā pōt bene agere.* ralib⁹ addita. Sed nō sine deo q̄ est principalis actor et fons oīs boni operis: ꝛ principalis causa effectiua. vnde circunspectiue dicit dn̄s in euangelio. Sine me nichil potestis facere. *Expōnit̄ dictū euāglii* Non dixit sine grā mea. ꝛ aplš Non ꝙ sufficientes simus cogitare aliquid de nobis quasi ex nobis: sʒ sufficiētia nostra ex deo est. Nō enī possum⁹ cogitare aliquid boni sine deo principaliter *Sic soluūt̄ prime auctoritates.* operāte. Eodē modo soluit̄ auctoritas isaye. Omia opera nostra ꝛc. Huic solutioni cōcordat glosa super illud euāgelii. *Glosa* Ibat iesus docens ꝛ predicās sicut dicit glosa. docens naturales virtutes. *Ad aliō ex hieremia* Ad illud hiere. Misericordie dn̄i ꝛc. Dicimus ꝙ hoc ideo dicit: quia homo nō posset stare diu cōtra tot insult⁹ nisi dei misericordia adiuuaret̄ ꝛ sustentaret̄. *Ad aliud.* Ad illud qd̄ dicit ꝙ opus de genere bonorꝫ alio est. alio est bonū. dicimus ꝙ hoc est verū. Sed a potentia inq̄tū potentia est et a bonitate potentie est bonū siue a potētia inq̄tum est bona: ꝛ ita non oportet ꝙ a gratia. Ad illud *Natura capit̄ triplr̄.* dicimus ꝙ natura tripliciter accipitur. qn̄q̄ enī dicit̄ natura principiū motus ꝛ quietis per se. qn̄q̄ natura dicitur vniuscuiusq̄ rei differentia specifica. qn̄q̄ dicitur natura quelibet res q̄ est a natura naturante. In prima significatione li.ar. non est natura: quia nō p se: sʒ p volūtatē ꝛ p intellectū mouet ad opa. Ideo dicit aug. ꝙ li.ar. est facultas volūtatis ꝛ rōnis. *Augustin⁹* Verꝫ est igit̄ ꝙ opa de gn̄e bonorꝫ hn̄t suā ppriā radicē scʒ li.ar. ꝛ qn̄q̄ adiutoriū hn̄t aliquā grāʒ.s. fidē iformē et hmōi. Sʒ illa q̄ sunt pure naturalia a natura in prima significatione nō hn̄t li.ar. principiū sui pure: sed naturā vel aliquā voluntatē: vt comedere vel appetere comedere. Sed velle comedere hora debita mensura debita est opus li.ar. ꝛ est opus de genere bonorum. *Ad illud q̄ iusticia politica ꝛ theologica.* Ad aliud dicim⁹ ꝙ iusticia politica pōt acquiri pfecte p li.ar. sine grā. vn̄ virtutes politice dicunt̄ naturales vt hr̄ in p̄dicta glosa. Sʒ iusticia sm ꝙ est virtus theologica solo deo est īfusa nō acq̄sita p li.ar. et iustis tali iusticia debet̄ vita eterna. *Opiones p̄dicte ɔueniunt.* Notandū ꝙ due predicte opiniones ɔueniūt in hoc ꝙ li.ar. solū nō est sufficiēs cā operū de gn̄e bonorꝫ. Sicut enī p̄ma opinio dicit ꝙ li.ar. sine grā non sufficit ad bona opa. ita scd̄a dicit ꝙ nō sufficit nisi deo operāte. vn̄ p̄me obiectōes q̄ facte sūt cōtra primā opinionē fieri possūt cōtra scd̄am. *Ad primaʒ rationē* Vn̄ ad p̄mā dicim⁹ ꝙ hec argumētatio nō valet. Li.ar. est liberū ad bonū: ergo per se se hʒ ad bonuʒ. immo ex eo est plus liberum ꝙ nichil potest

facere sine deo q̄ est gn̄alissim⁹ fons oīs boni ꝛ liberrimus. Si tn̄ excluderet̄ sola gr̄a verū esset ꝙ li.ar. per *[Ad aliud.]* se potens est ad bonū. Ad aliud aūt dicimus ꝙ li.ar. magis se hȝ ad bonū ꝙ̄ ad malū. Nec seq̄tur: ḡ per se se habet ad bonū sicut ad malū. qm̄ li.ar. hȝ multa iuuamina ad bonū. s. deū: delectationē/naturā/gratiaȝ paratā. Ad malū non hȝ aliq̄d adiutoriū cooperās sicut ad bonū. qm̄ nō est vnus fons gn̄alis maloꝝ sicut bonoꝝ. Licet ergo potens sit ꝑ se ad malū ꝛ non per *[Nota similitudinem.]* se ad bonū. tn̄ nō seq̄tur ꝙ plus se habeat ad malū ꝙ̄ ad bonū: sicut fides in eo q̄ fecit votū continētie ꝑ se sine continētia sufficiebat ante votū ad saluandū illū. post votū non ꝑ se sufficit: ꝛ tn̄ fides ante votū nō erat magis potens ꝙ̄ post.

¶ Contra dicta arguit̄ per augustinū.

DIctū est ꝙ li.ar. non est potēs ꝑ se in opa meritoria sine gr̄a. Sȝ contra. aug. dicit ꝙ posse credere est natura hoīm. sȝ credere gr̄a est fideliū: ḡ potētia credēdi est naturalis: igr̄ naturaliter pōt hō credere. Eadē ratione sperare pōt ꝛ diligere: igr̄ li.ar. ꝑ se potēs est in opera meritoria naturaliter. Contra. *[Exemplū a simili.]* Cecus corporaliter non pōt videre: ḡ cecus spūalit̄ non pōt videre: igr̄ potētia vidēdi spūaliter nō est naturalis. Sȝ videre spūaliter ē credere: ḡ potētia credēdi *[Solutio.]* non est naturalis. Solutio. Hec argumētatio nō valet. Cecus corporaliter non pōt videre: ḡ cec⁹ spūaliter non pōt videre. qm̄ aliud est de ceco corporali. aliud de ceco spūali: q2 cecus corporalis non pōt facere aliquid *[Dissilitudo]* quo facto videat nec pōt se illuiare. Cec⁹ aūt spūalis licet nō possit illuiare se: tn̄ pōt facere aliq̄d quo fctō sequat̄ ꝙ ipe illuiētur. sicut iste nō pōt illuiare domū *[Exemplū.]* tn̄ potest aliq̄d facere quo facto dom⁹ illuiabitur: vt apire fenestrā. Silr̄ si iste aperiat ostiū liberi arbitriȷ id est si faciat q̄d in se est statim subītrabit lux vera ꝛ *[Potentia credendi]* illuiabit̄ spūaliter. ꝛ tūc poterit videre ex ea potētia quā pri⁹ habebat. Et ita ptȝ ꝙ potētia credēdi est na*[Iterum ar̄ ad idem.]*turalis: q2 est ante actū ꝛ ante habitū. Item auis sine pēnis non pōt volare: sȝ qui est in mortali nō hȝ pennas. qm̄ non hȝ virtutes: igr̄ non pōt volare: ḡ nō pōt credere: cū credere sit volare. ḡ potētia credēdi nō est *[Tertio.]* naturalis. cū iste habeat oīa naturalia Itē petrus nō potuit ambulare supra mare ꝑ naturalē potētiam: ḡ multo forti⁹ ꝑ naturalē potentiā non pōt ābulare aliquis supra mare mūdi. s. supra fluxū tribulatōnū. Sȝ hoc fit ꝑ motū virtutū theologicaꝝ: ḡ nullus ꝑ naturalē potentiā potest credere vel sperare vel diligere. *[Quarto.]* Itē tria exigūtur ad hoc ꝙ aliq̄d fiat meritorie. potentia/sciētia/volūtas. Sed duo vltima sūt gratuita scȝ sciētia ꝛ volūtas bn̄faciendi: ḡ eadē ratōe primū ē gratuitū. s. potētia bn̄faciēdi: ergo non est naturalis. *[Solutio.]* Solutio. Dicim⁹ sicut de ceco corporali ꝙ aliud ē in pennis siue in auib⁹ corporalib⁹: ꝛ aliud in spūalibus qm̄ auis corpalis non pōt volare anteꝙ̄ habeat alas. sicut cecus corpalis non pōt videre anteꝙ̄ habeat oculos aptos ad hoc. Sȝ auis spūalis hȝ ante habitū volandi ꝛ pēnas spūales: ꝛ potentiā volādi ꝛ potentiaȝ formalē qua ipe volabit anteꝙ̄ habeat pēnas. i. virtu*[duplex dr̄ia inter corpalia ꝛ spūalia]*tes. Est ḡ duplex differētia ceci ꝛ auis corpalis ad cecum ꝛ auē spūalē. q2 cec⁹ corpalis non pōt facere aliquid quo facto videat: nec auis sine pēnis existēs potest facere aliquid quo facto habeat pēnas. Sed ce⁹ et auis spūalis potest facere aliq̄d quo facto ꝛ videat *[Scd̄a dr̄ia]* et volet vel sit habilis ad vtrūqȝ. Scd̄a differētia est: quia cecus ꝛ auis corporalis nō hn̄t potentiā formalem ad videndū ꝛ volādū ante instrumēta videndi ꝛ volādi: licet potentiā habeāt materialē ante. sȝ cec⁹ et auis spūalis anteꝙ̄ habeāt oculos spūales et pennas aptas habēt potentiā formalē ad videndū ꝛ volādum. Et hoc ideo cōtingit q2 potētia bn̄ agendi iter se et suū actū habet habitū mediū. Sed potentia formalis naturalis inter se ꝛ suū actū nullū hȝ habitum mediū. qm̄ ipa est habit⁹ naturalis. Ad scd̄m dicim⁹ *[Ad scd̄m.]* ꝙ dn̄s potuit facere ꝙ petr⁹ ambularet supra mare sine noua potentia. vel potuit ei dare nouā potentiā Adhuc tn̄ non est simile de naturalib⁹ ad ea que sunt *[Aliter dr̄.]* li.ar. vt dictū est de ceco ꝛ aue. Ad tertiū dicimus ꝙ *[Ad tertiū.]* hec argumētatio nō valet. duo extrema sūt gratuita igit̄ primū: qm̄ potentia p̄cedit gr̄am ꝛ motū gratie et q2 precedit non est mirū si ipa sola naturalis est. tn̄ q̄ñqȝ virtus dr̄ potentia siue potestas vt fides ibi. Dedit eis potestatē filios dei fieri. Et scd̄ȝ hoc potest dici ꝙ potentia bene agendi est gratuita.

¶ Secūda questio ꝑpter dictū augustini.

ITem dr̄ in euāgelio ꝙ facili⁹ est camelū intrare ꝑ foramen acus ꝙ̄ diuitē intrare in regnū celoꝝ Et dicit ibi augu. q̄d impossibile est hoīb⁹: possibile est deo. Sed contra. Aut ipe intelligit auctoritatem *[Ar̄ primo.]* euangeliȷ ꝯiūctim aut diuisim. Si coniūctim: vtrūqȝ est ipossibile deo. qm̄ deus nō potest facere ꝙ amator diuitiaꝝ manens talis intret in regnū celoꝝ. Et ita in hoc casu nō est verū q̄d ipossibile est hoībus est possibile deo. Si diuisim vtrūqȝ est possibile: ꝛ hoībus et deo. ꝛ ita vtroqȝ modo videt̄ ꝙ nō habeat locū q̄d dicit augu. Solutio. Illa auctoritas quattuor modis *[Solutio.]* exponitur. sed sufficiūt duo. Primo sic. Facili⁹. i. mi*[Illa auctoritas exponit̄ q̄ttuor modis.]*nus impossibile vt vtrūqȝ coniūctim accipiat̄. Primū enī est impossibile nature. Scd̄m est impossibile nature ꝛ deo. De⁹ enī qui clausis ianuis intrauit ad discipulos pōt facere ꝙ camelus intret ꝑ foramē ac⁹ ad litterā: sȝ non pōt facere ꝙ diues manēs talis ītret in paradisū. qm̄ hoc esset contra iusticiā suā. Scd̄o mō *[Acus q̄d ē]* sicvt acus intelligat̄ esse q̄dā parua porta in hir'lm ad quā cū cameli venirēt onerati oportebat eos exonerari ad hoc ꝙ intrarēt ꝑ illā. Ita diuites gibbosos ꝛ onerosos pōdere pctōꝝ ꝛ diuitiarū opȝ exonerari ad hoc ꝙ intrēt per artā viā in celestē hirl'm. ꝛ s̄m hoc intelligit̄ auctoritas diuisim: ꝛ vtrūqȝ illoꝝ est possibile Diues enī licet manēs diues pōt intrare in re.ce. sed non est facile. qm̄ pressus est mala ꝯsuetudine: ꝛ ideo dicit dn̄s ꝙ facili⁹ est ꝛc. Licet possibile sit diuitē ītrare in re.ce. diuisim: tn̄ hoc est ipossibile hoī. qm̄ hō nō posset facere ꝙ intraret. licet posset facere aliq̄d quo facto intraret. Sicut ipossibile est hoī ꝙ hec domus *[Exemplū a simili]* illuminet̄ qm̄ non potest facere hoc. tn̄ hec dom⁹ potest illuminari. Ita diuiti ipossibile est ꝙ intret in regnū celoꝝ. Diues tn̄ potest intrare in regnū celoruȝ Ideo dicit aug. q̄d impossibile est hoībus possibile est apud deū. q̄d sic est intelligendū s̄m istā scd̄am expositionē qua intelligit̄ diuisim auctoritas. Ideo dicit augu. ꝙ maius est facere de ipio piū: ꝙ̄ creare ce*[Augustin⁹]*lū ꝛ terrā. Sȝ hō non pōt creare celū ꝛ terrā: igr̄ non potest facere de ipio piū quod maius est: ḡ nō pōt se iustificare. Contra. Ipe potest credere: ꝛ per fidē iu*[Cōtra vnū dictum ar̄. scd̄o ad idē]*stificat̄ hō: ḡ hō potest se iustificare. Preterea pōt penitere: ꝛ ꝑ penitentiā iustificat̄ hō. ḡ hō pōt se iustifi*[Solutio.]*care. Solutio. Dicim⁹ ꝙ nullus homo pōt se iustifi

care. i. facere de iniusto iustū. hoc enī facit solus de⁹. *[per hec ad primum]* Nec valet hec argumentatio. hō pōt credere: ꝛ ꝑ fidē iustificat̄. hō ergo ꝛc. Deberet enī dicere. ꝛ ꝑ credere iustificat̄ hō q̄d falsū est. qm̄ nō per credere iustificat̄ hō: sed ꝑ fidē. ꝛ qm̄ nō pōt dare sibi fidē. ideo nō pōt *[Ad scd̄m.]* iustificare se. Ad scd̄m dicim⁹ ꝙ hec ꝑprie est falsa. ꝑ penitentiā iustificat̄ hō: sed etiā ꝑ penitētiā magis iustificat̄ hō. sicut dr̄ in apoca. Iustū est vt q̄ iust⁹ est iu*[Iterum ar̄]*stificet̄ adhuc. Itē qui est in mortali mortu⁹ est morte spūali. Sȝ nullus mortu⁹ pōt se resuscitare: igr̄ qui est in mortali nō pōt resuscitare seipm̄ a morte spūali ḡ nō habet potētiā se resuscitādi. ḡ non hȝ potentiā *[In oppo^m Secundo.]* resurgēdi. igr̄ non pōt resurgere. Cōtra. Iste statim resurget. sit ita: ḡ pōt resurgere. Preterea pōt mutare volūtatē suā in melius ꝑ pn̄iam: ḡ pōt resurgere. *[Solutio.]* Solutio. Hec est duplex. iste qui est in mortali hȝ po*[Ista est duplex.]*tētiā resuscitādi. si gerūdiuū descēdit a verbo actiuo falsa est. si a passiuo vera est: qm̄ hȝ potētiā vt suscitet̄ a deo. Patet ḡ ꝙ hec argumētatio nō valet. Iste nō hȝ potentiā resuscitādi: ḡ nec resurgēdi. qm̄ in prima s̄m ꝙ est vera significat̄ potētia formalis: in cōclusiōe potētia materialis. vn̄ hec est vera. Iste pōt resurgere qm̄ pōt recipere fidē/spē/caritatē. q̄d est resurgere *[Silr̄ ista ē duplex.]* Silr̄ hec est duplex. Iste non hȝ potētiā qua resurgat qm̄ si iste ablatiu⁹ qua significet cām efficientē ita ꝙ hoc nomē potētiā supponat potētiā formalē vera est illa negatiua. si ablatiu⁹ qua significet cām materialē et hoc nomē potentiā supponat potentiā materialeȝ *[hec argumētatio nō vȝ]* falsa est. vn̄ ptȝ ꝙ hec argumētatio nō valet. Iste nō hȝ potentiā qua resurgat: ḡ nō hȝ potētiā resuscitādi qm̄ prima propositio est vera in prima significatione. Ipe aūt concludit in scd̄a. Vera est igit̄ hec ꝑpositio Iste pōt resurgere: sȝ nō ꝑ se. qm̄ hō est spūs vadēs ꝛ nō rediēs. Et sic signatur potētia materialis ꝛ nō for*[Iterum ar̄]*malis sicut hic. iste pōt esse iustus. Item de iudeis dr̄ in euāgelio iohis ꝙ ipi nō poterāt credere: ḡ potētia credēdi nō est naturalis cū iudei haberēt oīa natura*[Solutio.]*lia. Solutio. Negatiua particula adiūcta cū hoc verbo potest nō semꝑ remouet purā potentiā: sȝ facilitatem. sicut cū dr̄ Iste non pōt ambulare qui hȝ pedes ligatos. Iudei enī indurati erāt ꝑpter pctm̄ suū: et ideo nō de facili poterāt credere nec cōuerti ad dn̄m *[Itē ar̄ de dicto aug.]* vt crederēt in eū. Itē aug. dicit ꝙ in n̄ra potestate est mutare volūtatē in meli⁹. sȝ hec potētia nulla est nisi detur a deo. Sȝ hoc videt̄ ēē falsū. qm̄ priusꝙ̄ aliqua detur hoī a deo habet hō potestatē illā. s. mutādi vo*[Solutio.]*luntatē suā in melius. Solutio. Ita intelligendū est q̄d dicit aug. hec potētia nulla est nisi det̄ a deo. i. effe*[q̄o incidēs.]*ctus hui⁹ potētie nullus est nisi detur a deo. Itē queritur vtꝝ ꝑ li.ar. sine gr̄a pōt hō credere fide informi *[Ar̄ ꝙ non.]* videt̄ ꝙ nō. qm̄ credere fide informi nō est naturale: ḡ est gratuitū. igr̄ nō pōt esse ex li.ar. puro sine gratia. *[In oppo^m]* Contra. Illi qui audiebāt p̄dicationē apostoloꝝ tenebātur credere verbis eoꝝ: q2 videbant miracula. q̄ miracula erāt in eis sufficiēs ꝑbatio eoꝝ q̄ dicebātur ab apostolis. ḡ per hui⁹ argumēta poterāt ipi venire in notitiā articuloꝝ fidei sine omni gr̄a. qm̄ miracula erāt supra naturā: ḡ sufficiebāt ad ꝑbandū ea q̄ sunt supra naturā. ꝛ ideo hō ita poterat hr̄e fidē informē *[Scd̄o ar̄ ꝑ pte aū oppositum]* sine oī gratia. Contra. Liberū arbitriū nō pōt supra se: sed credere articulos fidei siue motu formato siue informi est supra naturā: igr̄ liberū arbitriū nō pōt in *[Solutio.]* hoc. Solutio. Concedim⁹ ꝙ nullus ꝑ solū liberū arbitriū potest sibi acquirere fidē articuloꝝ formatam vel informē. Per miracula tamen potest venire in fidem informē tanꝙ̄ per argumēta. supra naturaȝ pōt venire in credulitate eoꝝ que sūt supra naturā: ꝛ qm̄ talis fides nō innititur prime veritati: sed argumentȷ non est vera fides. Est tn̄ aliqua illuminatio p̄ambula ad verā fidē vt per illā illuminationē faciat homo q̄d in se est: ideo dr̄ in psal. Illuxerūt choruscationes *[Psalmista]* tue ꝛc. Et in apoca. miracula dicūt̄ fulgura. vt in illa *[Apocalips]* auctoritate. de throno procedebant fulgura ꝛ voces et tonitrua.

EX predictis patet ꝙ bona opera sunt a trib⁹. s. *[Conclusio ex p̄dictis.]* a libero arbitrio vel a potentia. s. a libero arbitrio originaliter. ꝛ a gr̄a effectiue: ꝛ a deo principalit̄ operante. Sūt enī a libero arbitrio p̄ncipaliter. principalius a gratia: principalissime a deo. Opa autē de *[Opa bona ex gn̄e tn̄]* genere bonoꝝ q̄ñqȝ sūt a duob⁹ tn̄. s. a deo et a li.ar. vt qn̄ hō nō hȝ nisi naturalia: qualis fuit adā ī primo statu. Q̄ñqȝ sunt a trib⁹ vt qn̄ hō habet aliquā gr̄am licet nō gratū facientē vt fidē informē vel timorē seruilē: tunc opa de gn̄e bonoꝝ sūt a tribus scȝ a libero arbitrio a gr̄a a deo. Opera vero mala a libero arbitrio sunt. hoc certū est. Certū est etiā ꝙ non sūt a gr̄a Sed dubiū est vtrū sint a deo. ꝛ sup hoc due sūt opi*[Dubium. Due opiniones.]*niones. Quidā enī dicūt ꝙ quicq̄d est inꝙ̄tū ē bonū est: ꝛ etiā a deo est siue sit actio siue aliud. Isti dicūt ꝙ malitia nichil est. qm̄ nō possēt dicere ꝙ esset a deo Aliȷ dicūt ꝙ nō quicq̄d est est a deo: dicūt enī ꝙ male *[Alia opio.]* actiones sicut non sūt male a deo: ita non sunt a deo. Primo ergo videndū quō potest sustineri hec vltia opinio. Multipliciter enī obicit̄ contra eā. primo sic *[ꝯ hāc scd̄aȝ ar̄ primo.]* Ponatur ꝙ iste det elemosinā cā inanis glorie. Hec actio est de gn̄e bonoꝝ: qm̄ dare elemosinā est bonuȝ in genere. Sed q̄cq̄d est de genere bonoꝝ est bonum naturaliter: ꝛ quicq̄d est naturaliter bonū est bonū a deo: ergo hec actio est a deo. Preterea hec actio po*[Secūdo]*tuit referri ad bonū finē. qm̄ non est substātiale ei vt referatur ad inanē gloriā. Si enī referret̄ ad deū non mutasset substantiā: sed esset eadē actio numero. qm̄ esset eiusdē ꝛ in eodē tēpore: ꝛ de eodē ꝛ ad eundem finem essentialē. igitur hec actio numero potuit esse bona. igitur naturaliter bonū. igitur est a deo. Item *[Tertio.]* comestio qua adā comedit pomū mala fuit: ideo tantum quia prohibita. Sed potuit non esse prohibita: igitur potuit esse bona: igitur erat naturaliter bona et ita a deo: ꝛ ita mala actio erat a deo. Item bonū ꝛ *[Quarto]* maluȝ contraria sunt: ergo quicquid est susceptibile vnius est susceptibile alterius nisi alterū insit per naturam. Sed cōstat ꝙ malū non inest huic actioni per naturam: ergo alterū potest inesse huic: igitur potest esse bona. igitur naturaliter est bona. ḡ a deo. Item *[Quinto.]* sola aīa est susceptibilis virtutȷ: ergo ꝛ malitie. ergo omne aliud q̄d dicitur malū dicit̄ malū per accidens ergo omis actio mala per accidens dicit̄ mala: ergo nulla actio naturaliter est mala. Sed omis est naturaliter bona vel mala: ergo oīs actio est naturaliter bona: ḡ a deo. Itē gen⁹ actio aut est a deo aut a dia*[Sexto.]*bolo aut ab hoīe. Nō pōt dici ꝙ sit a diabolo. qm̄ genera siue principia reꝝ nō sunt a diabolo. Nec sūt ab hoīe similiter. qm̄ non oīs actio est ab hoīe. Restat ḡ ꝙ hoc genus actio est a deo: ergo omis actio inꝙ̄tuȝ actio est a deo. ergo actio mala inꝙ̄tum actio est a deo. ergo mala actio est a deo. Item ponatur ꝙ ali*[Septimo.]*q̄s det elemosinā cā ianis gl̄e. ali⁹ det elemosinā ꝑpt̄

deū. iste due actiones sunt eiusdē spēi specialissime: ḡ
sūt eiusdē nature. Sed natura vni⁹ est bona: ḡ natura
alteri⁹ ē bona. Sȝ oīs natura bona est a deo: ḡ vtraq̄
Solutio.
natura est a deo. ergo mala actio est a deo. Solutio.
Ad intelligētiā p̄dictoꝝ notādū ſm hāc opinionē ꝙ
Augustin⁹
illud qđ dicit aug. ꝙ q̄cq̄d est inq̄ntū est inq̄ntū est bo-
nū est ⁊ a deo est. Intelligendū est tm̄ de substātijs ⁊
q̄re pōt hō p se i malū ⁊ nō i bonū
naturis. sicut ⁊ ipe aug. dicit. Alligauit enī ita dn̄s si
bi potētias vt nullo mō possint moueri ad bonū nisi
de⁹ eas moueat Ad malū aūt possūt moueri p se. q̄m
Ad q̄ttuor p̄ria argumenta.
vn⁹ est fons oīm bonoꝝ: sed nō vnus fons maloꝝ. Ad
quattuor ḡ p̄obiecta dicendū ꝙ hec est duplex. q̄cq̄d
est naturalr̄ bonū est a deo: q̄m si asserit̄ bonitas na-
ture vera est. si bonitas potētie falsa est. q̄m idem est
ac si diceret̄: q̄cq̄d est potētialiter bonū ē a deo. ⁊ hoc
falsū est. Sȝ q̄cq̄d est actu bonū est a deo bonū: ⁊ q̄c-
quid est potētialiter bonū a deo est potētialiter: ⁊ sic
Ad quintū
soluūtur quattuor p̄me obiectiões. Ad q̄nto obie-
ctū dicim⁹ ꝙ aliter dr̄ actio bona: aliter aīa bona vel
mala. Aīa dr̄ mala p̄pt̄ malū actū aut p̄pter maculā
q̄ est in aīa. Actio aūt dr̄ mala p̄pt̄ relationē ad inde
bitū finē. ⁊ ideo non sequit̄ ꝙ malitia q̄ p se dr̄ de aīa
Ad sextuȝ.
per accidēs dicat̄ de actōne. Ad sextū dicim⁹ ꝙ hec ar
gumētatio nō valet. Iste due actōes sūt eiusdē natu-
re. natura vni⁹ est bona: igr̄ ⁊ alteri⁹. q̄m ille due actio
fallā vniuocationis
nes sūt eiusdē nature. spē nō numero. ⁊ est ibi fallatia
vniuocatōis. sicut cū dr̄ Sortes ⁊ plato sūt vn⁹ hō in
specie: ⁊ sortes est hō albus: igr̄ plato est hō alb⁹. Ad
Ad septim
aliud dicim⁹ ꝙ hoc gen⁹ actio nō est a deo simpliciter
nec ab hoīe simpl̄r. Sȝ ſm quedā cōtēta sui est a deo
Vle nō ē p̄ter singularia.
⁊ scđȝ alia est ab hoīe vel a diabolo. Dicim⁹ enī sicut
dicit aristo. ꝙ vniuersale nō est vnū p̄ter multa. Actio
igr̄ inq̄ntū est actio est a deo vel ab hoīe vel a diabolo
Sed nulla pars disiūctionis concedēda est p se. sicut
aīal inq̄ntū aīal est rationale vel irrationale. tm̄ neutra
Iterum ar̄ ꝯ predicta.
pars cōcedenda est per se. Itē si potētia qua iste vult
dare elemosinā potuit p se elicere actū illū scilȝ dare
elemosinā ad īperiū appetit⁹ inanis glie: ḡ ⁊ ad īpe-
riū alteri⁹ rei eadē ratiōe potuit elicere p se talē mo
tum. ⁊ ita p se potuit elicere bonū motū. Et ita sicut
motus malus nō est a deo: ita aliq̄s bon⁹ motus non
Opinio aliquorum
est a deo. Propt̄ hoc dicūt quidā ꝙ nulla actio nul-
lus mot⁹ est a deo: sȝ substātie ⁊ eaꝝ nature sūt a deo
Substātie vero p potētias sibi datas agūt ⁊ mouēt
q̄ actiones ⁊ motus sūt ab ipis substātijs non a deo.
ꝯ opionem ar̄ p isayaȝ.
Sed huic opinioni obuiat isayas apte dicēs. Omīa
opa nr̄a operat⁹es in nobis dn̄e. Itē dn̄s in euāgelio
Secūdo
Sine me nichil potestis facere. ⁊ iteꝝ. Nō vos estis q̄
Tertio.
loq̄mini ⁊c. Et illud. pater in me manēs ipe facit opa
Quarto.
Preterea si hoc est: gn̄atio segetū nō est a deo: et ita
Quinto.
nō sunt dona dei. qđ esset hereticū dicere. Itē act⁹ co
gnoscendi deū quo ph̄i cognouerūt deū nō fuit a deo
ergo non peccauerūt attribuēdo sibi illā cognitionē
actualē. Quō igr̄ dicit apl̄s. q̄ cum deū cognouissent
Sexto.
nō sicut. ⁊c. Itē cōstat ꝙ grā debet̄ deo de oīb⁹ operi
bus bonis. sicut dr̄ in euāgelio. Sic luceant opa vr̄a
bona vt glorificet̄ pater vester. ⁊c. Propter hoc enī
redarguit gētiles dn̄s p apostolū ꝙ nō glificauerunt
deū. Sȝ scđm illos cū bona opa nō sint a deo nec de⁹
est cā eoꝝ. quare debeat glorificari ab illis pro illis?
Euasio cōtra quā ar̄. alia euasio
Si dicit̄ ꝙ ideo: q̄r dedit potentiā faciēdi illa. Eodē
modo dedit potētiā faciēdi opera q̄ mala sunt: ergo
pro illis debet vituperari sicut p illis laudari. Forte
dicet ꝙ pro bonis debet laudari: q̄r non tātum dedit
potentiā faciendi illa opera bona. sed etiam precepit
vt fierent illa. Sed nō videt̄ ꝙ ideo debeat esse eius
ꝯ hoc ar̄.
gloria: q̄m si quis faceret yconiā pulcherrimā de au-
ro rege iperante ⁊ dante ei aurū ⁊ oīa instrumēta ad
hoc valētia. tm̄ potius esset laus ei⁹ qui faceret q̄ ei⁹
Septīo p augustinū.
qui preciperet ⁊ facultatē daret. Itē dicit aug. Omne
bonū aut est ipe aut ab ipo. Itē cū vnic⁹ sit fons oīm
Octauo
bonoꝝ nō potest esse aliqđ bonū qđ nō sit ab ipo. Si
cut si vnic⁹ esset fons aque tm̄ nō esset aqua q̄ nō esset
Opinio doctoris.
ab illo fonte. Propt̄ hoc dicim⁹ scđm hanc opinionē
ꝙ oīs actio bona est a deo p̄ncipaliter cū ipe sit fons
Ad primū.
vnic⁹ oīs boni. Dicim⁹ ergo ꝙ hec argumētatio non
valet. Liberꝝ arbitriū per se sufficit ad eliciendū hūc
actū scȝ dare elemosinā ad īperiū inanis glie: ḡ eadē
ratione vel multo forti⁹ per se sufficit ad eliciendum
eundē actū ad īperiū dilectionis dei. q̄m vnū est p̄n
cipiū boni nō vnū mali. Nec liberꝝ arbitriū habȝ ante
ꝯ hoc ar̄.
se fontē mali sicut fontē boni. Sed obicit̄. Si vnicus
esset fons aque nō esset aqua q̄ non esset ab illo fonte
sed vnicus est fons essendi: ergo nullū est esse qđ non
Secundo.
sit ab illo. igr̄ quicq̄d est ab illo est. Itē vbi habet lo
cū hec regula: q̄cq̄d est causa cause est cā causati: nisi
vbi tertiū fluit a scđo scđm illud scđȝ qđ scđm fluit a
p̄mo? Sed act⁹ scđm ꝙ actus est a potentia scđm ꝙ
est potentia q̄m potētia scđm ꝙ potētia est ad hoc vt
ex ea exeat act⁹. Potētia aūt secūdū ꝙ potentia est a
deo: ergo act⁹ est a potētia secūdū illud scđm qđ po-
tentia est a deo. ergo ibi est direct⁹ flux⁹. ergo in hoc
casu tenet illa regula aut nusq̄. ergo act⁹ scđm ꝙ act⁹
Tertio.
est a deo. ergo oīs act⁹ est a deo. Itē mala actio secū
dum ꝙ est actio est a potētia scđm ꝙ est potētia. Sȝ
potentia scđm ꝙ potentia est bonū: ergo mala actio
est a bono secūdū ꝙ bonū. ergo malū est a bono scđȝ
ꝙ bonū. qđ videt̄ esse falsū: q̄r nullū cōtrariū generat
suū contrariū scđm se: per accidēs aūt posset hoc esse
Opinio aliquorum
Ad hoc dicūt quidā ꝙ hec est falsa Mala actio est a
potentia scđm ꝙ potentia. imo est a potētia secundū
Cōtra opiōnem hāc ar̄
ꝙ est deficiens. Sed cōtra. Oīs actio est a potētia na
turaliter: nec pōt naturaliter esse act⁹ qui nō sit a po-
tentia: ergo oīs actus scđm ꝙ est act⁹ est a potētia se
Ad primū.
cundū ꝙ potētia. ergo a bono scđm ꝙ bonū. Ad p̄i
mū dicim⁹ ꝙ hec argumētatio nō valet. Si vnic⁹ essȝ
fons aque non esset aqua q̄ non esset ab illo: ergo cū
vnic⁹ sit fons essendi nō est esse qđ nō sit ab illo: ⁊ hoc
ideo ꝯtingit q̄m fluxus naturalis nō est similis fluxui
liberi arbitrij. Fluxus enī q̄ procedit a fonte non pōt
deriuare ex se aquā nisi eā quā accepit a fonte. Sed
li. ar. p̄ducit aliq̄d ex se quod nō habet a fonte eēndi
scilicet malā actioneȝ. quoniā liberum arbitrium est
fluxibile ad duo ⁊ potest elicere ex se nouū quid. ali-
ter non esset liberū ad bonum ⁊ malum. Sed fluxus
naturalis nō se habet nisi ad vnū vt secundū ꝙ ex fon
Ad scđm.
te est ex se deriuet. Ad secundū dicimus ꝙ illa regu-
la tenet vbi est directus fluxus causarū in suos effe-
Hec argumētatio nō valet.
ctus. Hec tamen argumentatio non valet. Tertium
fluit a secūdo secundū illud secundū qđ secundū fluit
a p̄mo: ergo tertiū fluit a p̄mo. Debet enī dici se-
cundum illud ⁊ ad illud qđ falsum est. quoniā secun
dum fluit a p̄mo tantū ad bonū finem. q̄m deus de
dit liberꝝ arbitriū tantū ad bonū finem. licet dederit
tale qđ flecti pōt ad malū: ⁊ ideo nō est direct⁹ fluxus
q̄m licet secundū idem sit fluxus: non tamen ad idem
Ad tertiū.
Ad tertiū dicimus ꝙ malū siue mala actio ē a bono
ſm ꝙ bonū inq̄ntū actio. sicut casus contingit q̄nq̄ ex

fortitudīe ſm ꝙ fortitudo: sȝ nō per se nisi ex accñti.
Exemplū.
Mala enī actio non habet aliquā causam q̄ per se sit
causa eius: q̄m non habet nisi causam volūtariam vt
supra ostensum est. vnde malū inq̄tum malum nō est
a bono ſm ꝙ bonū. q̄m non est a potētia ſm ꝙ potē-
tia: sed a potētia ſm ꝙ est deficiēs vt supra dictū est.
Est igitur verum ꝙ a bono ſm ꝙ bonū per se nō est
nisi bonum: sed per accidens est ab eo malum.

¶ Iteꝝ arguit̄ contra dictū augustini.

Item dr̄ aug. ꝙ posse peccare nō est posse aliq̄d
sed potius nō posse. Sȝ hoc videt̄ esse falsuȝ ſm
hanc opinionē. q̄m pctm̄ in eo ꝙ pctm̄ est aliq̄d. ergo
posse peccare p̄prie est posse aliq̄d. Qđ si est: videt̄
ꝙ deus nō est omp̄s: q̄m nō potest oīa: cum nō potest
Secūdo
peccare. Preterea. Si peccare non est p̄prie posse ali-
quid: ḡ potētia peccādi nō est p̄prie potētia sȝ potius
impotētia. Cōtra. Aug. dicit ꝙ male agere est incō-
mutabili bono spreto: rebus mutabilib⁹ adherere.
qđ facimus li. volūtat̄ arbi. ḡ li. ar. est potētia male
Solutio secunduȝ hāc opinionē.
agēdi. ḡ ⁊ potētia peccādi. Ad hoc dicendum est ſm
hāc opinionē ꝙ re vera posse peccare est posse aliq̄d.
sed ideo dr̄ aug. ꝙ posse peccare nō est posse aliq̄d: q̄r
posse peccare non est aliquid posse: qđ posse sit pure
Posse pure potētie.
potētie. Cum enī dr̄ potētia peccādi. p hūc terminū
non significat̄ pura potētia: sed potētia cum defectu.
Et ideo dr̄ deus omp̄s non q̄r possit gn̄aliter oīa: sed
Iterum ar̄
quia potest oīa que posse est pure potētie. Item hec
actio demōstrata actione qua aliquis dat elemosinā
causa inanis glie est mala. illa malicia non est ei sub-
stātialis. qđ pȝ per hoc q̄r est eiusdē spēi specialissime
cum bona datiōe remoueat̄ malicia ab ea nulla mu-
tatione facta. Inde sic. Hec actio est. ḡ bona vl̄ mala.
Nō mala. q̄m malicia remota est. igitur est bona. igit̄
a deo. et nulla alia mutatio facta est: ergo p̄ius erat
Solutio.
a deo q̄n erat mala. Solutio. Positio est ipossibilis
Quō actio p̄cedit a li. arbi. tripl̄r
Oīs enī actio p̄cedit a li. ar. p modū gr̄e/vel nature/
vel vicij. Si p̄cedit p modū gratie vel nature: semp
retorquet̄ ad aliquē bonū finē. ⁊ ideo bona est. Si p
modū vicij: retorquet̄ ad aliquē malū finē et ē mala.
vn̄ si remouet̄ malicia: sequit̄ ꝙ ibi sit boitas. ⁊ ideo
Solutō aliquorum
positio est impossibilis. Tn̄ quidam dicūt ꝙ remota
malicia actio remanet in eē naturali. Vnde sicut p̄ia
materia nec simpliciter est nec simpliciter non est: ita
Improbat̄ hec solutio p augusti.
illa actio nec simpliciter est nec simplicit̄ non est. Sȝ
hec solutio p̄bat̄ esse nulla p hoc qđ dicit aug. ꝙ vo-
luntas eundi ad fenestras causa videndi transeuntes
duos habet fines. p̄mus est substātialis: scilȝ ire ad
fenestras. alius accidētalis scilȝ videre transeuntes.
vltimus enī imponit̄ ei a rōne ⁊ quasi p accidens siue
extrinsecus. Eadē rōne voluntas qua aliq̄s vult dare
elemosinā causa inanis glie duos habet fines. p̄mū
substātialē: scđm accidentalē. Primus igitur statuit
eam quasi in specie substātiali. ḡ remoto secūdo fine
remanebit in suo esse substātiali. sed remoto fine re-
mouet̄ malicia: ḡ remota malicia remāebit in suo eē
speciali vel substātiali: ergo remāebit in suo esse ma-
teriali. quod cōcedimus.

¶ Iteꝝ cōtra dicta arguit̄ a medio.

Item Oīa per ipm̄ facta sunt: ⁊ sine ipo factum
est nichil. nichil. i. pctm̄. Sup hunc locū dr̄ aug.
ꝙ oīs forma: oīs cōpago: oīs modus a deo est. Sed
In oppo^m
mala actio est aliqua forma: igit̄ est a deo. Sed dicit
aug. ꝙ nomen mali cōsistit in pura p̄uatione. Dicit
Secūdo
etiā ꝙ si videris aliq̄d qđ non habeat modū/ordinē/
⁊ spēm: dicere potes ꝙ nihil est. Sȝ illa volūtas qua
aliq̄s diligit nūmū sup oīa non habet modū/ordinē/
⁊ spēm. cōstat enim ꝙ nō habet modum. i. mensurā.
q̄m per ipam plus debito diligit̄ creatura: nec diligit̄
Eodem mō de alijs.
creatura in suo ordine. ḡ illa voluntas non habet illa
tria. ḡ possumus dicere ꝙ nichil est. Eadē ratiōe oīs
Tertio.
mala actio nichil est. Item pctm̄ est ꝯtra naturā. q̄m
corrūpit naturam. ḡ nō est alicuius nature: ḡ non est
alicuius spēi: ḡ nec alicui⁹ gn̄is. ergo nō est actio vel
Solutio.
alia res predicamētalis. Solutio. Scđȝ hāc opiōnē
Prima cā.
pctm̄ dicit̄ nichil eē duplici de causa. Prima est. quia
facit recedere a vero esse corrūpēdo bonū naturale.
Scđa.
⁊ sic facit accedere ad nō eē. Scđa causa est. q̄m pctm̄
siue mala actio nō est p̄fectiuū alicuius spēi. q̄m sicut
homo qui habet curtatos pedes est homo impfect⁹:
ita oīs actio mala vel volūtas mala hȝ eē impfectū.
pars enī esse cuiuslibet rei est ꝙ sit via ad deū. quod
auferit̄ male actioni per hoc ꝙ retorquet̄ ad indebitū
finē. Est ḡ res alicuius spēi: sed impfecte. sicut homo
Nota ista
curtatus pedibus. Qđ ergo dr̄ pctm̄ nichil est. videt̄
esse ꝯtra hāc opinionē. sed qđ dicit̄ fctm̄ est. videt̄ esse
Ad primū.
pro hac opiniōe. Qđ aūt dicit aug. ꝙ oīs forma: oīs
cōpago. ⁊c. a deo est. intelligēdū est de forā naturali
que vel a natura est: vel directe natura est. i. a forma
substantiali etiā mediate vl̄ īmediate. tm̄ mala actio
possȝ dici res natural̄ large. q̄m est a natura quocūq̄
Ad aliud.
mō. Ad scđm dicim⁹ ꝙ p̄uatio duob⁹ mōis accipit̄.
q̄nq̄ p̄uatio alicuius rei pōt dici absentia illius rei:
p̄uatio capit̄ dupl̄r.
et ſm hoc malum siue pctm̄ nō est p̄uatio. p̄uatio
aūt potest dici id qđ p̄uat vel corrūpit aliquā rem:
Ad aliud
et ſm hoc malū siue pctm̄ pōt dici p̄uatio. Ad aliđ
dicimus qđ dicit aug. ꝙ illud qđ non habet modum
spēm et ordinē nichil est. sic ē intelligēdū. i. nō habet
Ad vltimū
p̄fectū esse. Vltima obiectio soluēda est p equiuoca-
tionē huius nominis natura sicut patet ex predictis.

¶ Iteꝝ arguit̄ ꝙ pctm̄ sit a deo.

Item actio qua aliq̄s dat elemosinā p̄pter deū:
est a deo ⁊ a libero arbitrio. Deus aūt magis ē
causa illius q̄ liberū arbitrium. deus enim est causa
causalissima cuiuscūq̄ est causa. q̄m alie cause habēt
ab ipso ꝙ sint cause. ⁊ nō ecōuerso. quoniā p̄pter qđ
vnūq̄dq̄ est tale: illud est magis tale. Sed hec actio
nunq̄ potuit esse quin esset a libero arbitrio: ḡ nunq̄
potuit esse quin eēt ab eo. ḡ multo fortius nunq̄ po-
Solutio.
tuit esse quin eēt a deo qui est magis cā ipsius. Dici-
hec argumētatio nō vȝ.
mus ꝙ hec argumētatio non valet. q̄m licet deus sit
magis causa actionis illius li. ar. tm̄ liberum arbitriū
est magis p̄prie causa illius. q̄m deus ē gn̄alis causa
illius. ⁊ nō est addict⁹ ita speciali effectui sicut liberū
Iteꝝ ar̄ ad idē p glosā
arbitriū vel speciali nature. Item sup illū locū isaie
Ego deus creās tenebras ⁊ faciens malū. dicit glosa
Nō malū in eo ꝙ malū: sed malū in eo qđ iustū. Hoc
autē intelligit̄ de malo pene aut de malo culpe. Non
potest dici de malo pene: q̄m pena inq̄tū pena ⁊ affli-
ctio a deo est. restat ergo ꝙ intelligat̄ de malo culpe.
ergo malū culpe ē a deo. igitur mala actio est a deo.
Solutio.
Solutio. Illđ intelligit̄ de malo pene. quoniā licet
malum pene sit a deo: est tm̄ ab ipso quasi inuito. nec
est ab ipso misericordi: sed ab ipso iusto. q̄m nō est ex
p̄prio eius corde. i. ex eius mīa. Vn̄ in trenis Hiere.
Non enī ex corde suo hūiliauit ⁊ abiecit filios hoīm.

Pena quō est a deo. Propť hoc dictū est ꝙ malū pene nō est a deo inq̄tū
malū:sed inq̄tum iustū.sicut iudex dicit latroni Ego
Iter ar ad idē p ysaiā. nō suspendo te:sed pctā tua suspēdūt te. Item isaias
Nūquid eleuabiť securis aduersus eum qui secat in
ea? Ibi dr sennacherib virga/serra/baculus dei.et tñ
ibi diciť ꝙ ipse supbiebat in exequēdo volūtatē dei.
Cōstat ğ ꝙ eius actio erat mala:ꝛ tñ ipse erat instru=
mentū dei in actiōe illa. Sꝫ cōstat ꝙ actio proprie est
illius qui vtiť instrumēto:ergo mala actio illius fuit
Ad idē glosa ibidē. a deo. Ibi etiam dicit glosa ꝙ sicut hmōi instrumēta
p se nichil sunt agētia/sed per eos qui secant p ea:ita
Solutio. sennacherib p se nihil opatus est. Dicimus ꝙ senna=
Quō mal⁹ est īstrumētum dei. cherib diciť instrumētū dei non propter actionē:sed
propter passionē quā ex sua actione sennacherib non
potuisset elicere:nisi dñs dedisset ei potestatē flagel=
landi malos.glosa.propter ptātem flagellādi quam
dedit ei deus:et ꝑpter flagellatiōem passionē quam
deus volebat fieri fecit.dr sennacherib securis/serra/
Iterum ar ad idem. baculus dñi. Item in illa die sibilabit dñs musce que
est in extremo fluminū egipti.i.egiptijs imbellibus
ꝛ immūdis. Sꝫ dñs nichil inspirauit eis nisi volūtatē
destruēdi iudeos:ğ illa volūtas fuit a deo inspirāte:
Solutio. ꝛ tñ erat mala. Solutio. Dñs inspirauit volūtatem
destruēdi iudeos dando eis aliqđ signū destructiōis:
qꝛ dereliquerāt legē sibi datā.ꝛ volūtas eoꝝ in prin=
cipio fuit bona q̄diu secuti sunt dei inspirationē.sed
postea supbiebāt et sibi attribuebāt:cum dñs daret
Iter ar de pphetia caiphe. eis potestatē sine qua nihil facere poterāt. Itē solet
obijci de ꝓphetia caiphe. Sed de ea dictū est satis in
tractatu ꝓphetie. Itē in isaia sup locū illū Reuersus
Iterū ar p aliud isaye. est rapsaces.ꝛc̄.dño permittēte venit:ꝛ dño p̄cipiēte
recessit. Sed videť ꝙ hec distinctio sit incōpetēs.qm̄
eius aduentus ꝛ recessus fuit mortale peccatum.qm̄
in aduētu ꝛ recessu intēdebat ipe facere volūtatē dñi
sui regis assyrioꝝ quē diligebat vel timebat.igiť non
ex permissiōe dei fuit aduētus ꝛ recessus ex p̄ceptiōe.
Ad idēꝫ de iudeis. Item iudei ex precepto dei spoliauerūt egiptios.et
dicit glosa ꝙ factū fuit in p̄cepto:ꝛ modus in pmissi=
one. Et ita videť ꝙ factū fuit a deo p̄cipiēte:sꝫ mod⁹
a diabolo. Sꝫ cōstat ꝙ factū quorūdā fuit pctm̄:scilꝫ
illoꝝ qui asportauerūt ex cupiditate.ergo illud fuit
Ad primuꝫ fꝫ aliquos. a deo. Ad primū dicunt quidā ꝙ ibi poniť antecedēs
pro cōsequēti:cum diciť ꝙ ipse recessit deo p̄cipiēte.
qm̄ deus non precepit eius recessum qꝛ fuit mortale
pctm̄:sed p̄cipiebat ciuitatē non obsideri ab eo.sicut
diciť ꝙ diabolus exiuit de obsessis corpib⁹ ex p̄cepto
dei:quoniā ex precepto dei fuit cōsequēs ad exitū scꝫ
Hec solutio nulla cessare a lesiōibus. Sed ꝙ hec solutio nulla sit ꝓbať
per hoc quia sicut cōsequēs ad recessum rapsacis fuit
bonū ꝛ placuit deo:ita ꝯñs ad eius aduētū.qꝛ p eius
aduentū hūiliauit ipse iudeos incutiēdo eis timorē.
qđ multū placuit deo.et ita qua rōne dr recessus fuit
Opinio doctoris. in p̄cepto ꝛ aduentus. Nobis videť ꝙ recessus in gñe
fuit in p̄cepto:qm̄ p ꝯsequēs ad recessum eius voluit
dñs cōsolari ppłm suū.qđ est actus misericordie dei qui
proprius est bonitatis dei ꝛ ex corde dei.sed terrere:
punire:nō est ex corde dei siue ex bonitate sicut dicit
Hieremi. i trenis. Hiere.in trenis. Non enī ex corde suo hūiliauit ꝛ ab=
iecit filios hoīm. Et ideo dictū est ꝙ recessus fuit in
p̄cepit fctm̄ sꝫ nō modū precepto:sed aduētus fuit in pmissione. Eodē modo
dicimus ꝙ dñs precepit ꝙ diabolus exiret:sed nō ꝙ
sic exiret scilꝫ ex odio ꝛ ira.fm qđ diciť ꝙ eius exitus
Siľr de iudeis. fuit peccatū. Siliter dicimus ꝙ dñs p̄cepit iudeis ꝙ
asportarēt vasa.sed non sic. Et ideo diciť ꝙ factū fuit
in precepto:sed non modus.quia factū fuit in gñe in p hec soluť tur argu^ta
precepto:sed nō in singulari prout vestitū erat circū=
stantijs deprauātibus ipm. Alia est opinio q̄ dicit ꝙ Opinio aliquorum
ois actio est a deo. Cōtra quam obiciť multipliciter.
Auctoritatibus prīo sic. Fulgētius dr. Illi⁹ rei deus ꝯ quā ar pmo auctoritatibus.
est vltor:cui⁹ nō est actor. Cum ergo male actiōis sit
vltor:nō est actor eius. Item dr aug. Materiā idoli
fecit deus:formā aūt adinuenit malicia hoīm.ğ forā Secūdo p augustinū.
idoli non est a deo.ğ non quicq̄d est:est a deo. Item
rōibus sic obiciť.cum ois actio sit a deo:queriť vnde Tertio rōe
diciť actio mala? Si diciť ꝙ ideo dr mala:quia referť
ad malū finem. Sed iter relatio qua referť ad malū
finē est a deo.ğ cuꝫ ideo sit mala quia referť ad malū
finē:erit mala a deo.qđ est absurdū. Si dicitur ꝙ est
mala:qꝛ priuať bono fine.sed Ambrosius dr ꝙ q̄dā Ambrosi⁹.
sunt que nō possunt fieri aliq̄ bono fine:aliqua bona
intētione.ergo tales actiones scꝫ adulterari:furari:
nō possunt priuari bono fine:cum nō possint fieri de=
bito fine.et tñ sunt.nō ergo sunt male quia priuātur
debito fine. Si diciť ꝙ priuari debito fine est non hr̄e
debitū finē.sic actiōes indifferētes essent male. Forte Euasio
dicet ꝙ mala actio ideo diciť priuari fine debito:quia
per id qđ fit ꝯtra legē ꝓhibeť referri ad debitū finē.
Sed obiciť de illis q̄ prohibenť ideo quia sūt mala. ꝯ hoc ar.
quedā enī sunt mala qꝛ prohibita:vt comestio pomi
ade.quedā sunt ꝓhibita qꝛ mala:vt furari/fornicari/
ꝛ silia. Ista igiť naturalr̄ prius sunt mala q̄ ꝓhibita:
ergo p hoc ꝙ fiunt ꝯtra legē dei non ꝓhibenť referri
ad bonū finē.sed ecōuerso. Item mala actio ē a deo. Secundo.
igitur vel est a deo operāte ꝛ mouēte:vel non. Si est
a deo non operante:relinquiť ꝙ nō sit ab eo nisi quia
dedit potētiā ad illā.sed idem est ver fm aliā opini=
onem:ğ hec opinio nō differt ab illa. Sꝫ si dr ꝙ mala
actio est a deo mouente ꝛ operāte:sed constat ꝙ non
scđario imo principaliter operante.qm̄ quicq̄d facit
principaliter facit.igitur sicut in bona actiōe deus est
actor p̄ncipalis:ꝛ homo minister.ita in mala.ğ male
actionis deus est actor principalis.sed actori potius
imputať actio q̄ ministro:ğ mala actio potius impu=
tāda est deo q̄ hoi. Item comestio qua adam cōedit Tertio.
pomum fuit a deo.ğ deus fuit actor illius actiōis.ğ
deus voluit illam actionē:ꝛ voluit etiam exercitiū ꝛ
inherentiā illius actionis.ğ voluit ꝙ adam cōederet
pomum. Cōtra.prohibuit illud:ğ non voluit.aliter Contra.
enī esset duplex ꝛ sibi cōtrarius. Item iste est malus: Iterum
illa malicia non est a deo:ꝛ quicq̄d est a deo est.ergo
illa malicia nichil est. Eodē modo.ois malicia nichil Eodē mō.
est:ğ nulla malicia maior est alia.ğ nullus est magis
malus alio.

¶ Iter arguiť continuādo.

Item queriť quid dicať malicia.et cōstat ꝙ ma=
licia (fm eos) p̄uatio boni est.ğ ē priuatio boni
gratuiti vel naturaľ. Si gratuiti. Sed cōstat ꝙ deus
priuat hoiem bono gratuito.qꝛ subtrahit ei grāꝫ.vt
dicit Ambro.scꝫ ꝙ deus indurat hoieꝫ nō impartiē= Ambrosi⁹.
do maliciā:sed subtrahendo grām.ꝛ ita deus priuat
hoiem bono gratuito.sed priuatio boni gratuiti est
malicia:ğ homo a deo est malus. Si boni naturalis.
ꝯtra. Pctm̄ priuat hoieꝫ bono naturali.ğ vel inq̄tū
est actio:vľ inq̄tū est pctm̄. Sed non inq̄tū est actio.
qm̄ inq̄tū est actio:est bonū quid.ꝛ bonū inq̄tum est
bonū:non corrūpit bonū. Restat ergo ꝙ pctm̄ inq̄tū
pctm̄ priuat hoieꝫ bono naturali.igitur inq̄tū pctm̄
corrūpit bonū naturale. Cōtra.inq̄tū peccatū nichil In oppo^m

est:igitur inq̄tū peccatum nichil agit:ergo inq̄tum
pctm̄ nichil corrūpit.igitur inq̄tū pctm̄ non corrūpit
bonū naturale. Non potest aūt dici ꝙ pctm̄ ideo cor=
rūpit bonū naturale:qꝛ propter ipm corrūpiť a deo.
Euasio cōtra quā ar. sic enī oporteret dicere ꝙ malicia eēt a deo:cum scilꝫ
priuatio boni naturalis sit a deo:cum ab ipo corrūpe
Ad idem retur bonū naturale. Itē bene cōcediť hec. Iste vult
fornicari.non qꝛ velit deformitatē que importať per
hoc verbū fornicari:sed actionē que significať per idē
Eodē mō. verbū. Eadem rōne hec debet cōcedi.deus fecit ho=
micidiū.quia fecit actionem que supponitur per hūc
terminū homicidiū:non tñ fecit deformitatē.ğ eadē
rōne deus fecit pctm̄.siliter hec est concedenda:pctm̄
Solutō ad auctoritatē est a deo. Solutio. Ad primam auctoritatē dicimus
ꝙ sic est intelligēda. Illius rei.ꝛc̄.i.non eiusdē rei et
fm idem deus est vltor ꝛ actor.qm̄ male actionis est
Ad scđam auctoritatē actor fm ꝙ actio:vltor aūt fm ꝙ mala. Ad scđꝫ dici=
mus fm aug.ꝙ idolū est statua digna adoratiōe sicut
falso diffiniebāt gētiles.talis autē dignitas nichil est
quam fingebāt gētiles circa idolū.quia erat fm eos
forma idoli.ꝛ de tali forma itelligiť auctoritas aug.
Ad primaꝫ rōnem. Ad primam rōeꝫ dicimus ꝙ actio diciť mala qꝛ sistit
in re mutabili non ꝓpter deum.si hoc faceret ꝓpter
deum nō eēt mala:sed qꝛ non ꝓpter deū ideo mala.
hoc enī est facere de via finē.ꝛ talis actio diciť priuari
debito fine:qꝛ si talis actio est sp est mala nisi referať
ad deū.talis ergo nō relatio ad deū in tali actione est
malicia actionis. Nec est sile de actiōe indifferēti:qm̄
actio indifferēs vt dare elemosinā ex naturali pietate
ex naturali amore dei ē.vñ finaliter est ad deum quē
diligit quicq̄d potest diligere siue sciens siue nesciēs
Augustin⁹ sicut dicit aug. Q.đ aūt dr aug.ꝙ quedā sunt que nō
possunt fieri sine bono:vt furari ꝛ similia:ꝛ ideo non
Ad aliud priuanť debito fine. Dicimus ꝙ ille actiōes q̄tū in se
est naturaliter sunt referibiles ad bonū finē.vt patet
in asportatiōe qua iudei asportauerūt vasa egiptioꝝ
ab egipto.quia ex precepto dei fuit:nō fuit furtū.qđ
alias eēt furtū. Adulterari tñ ꝛ furari inq̄tū talia sūt
nō possunt fieri đbito fine:cū iam habeāt in se prauū
Exēpla biblie. finem.sicut pꝫ in actione nabuchodonosor vel senna=
cherib.qua dñs flagellauit iudeos ad correctionem.
inq̄tū enī illa actio erat a deo ad finē correctiōis bōa
erat:sed inq̄tū erat a libero arbitrio nabuchodono=
sor vel sennacherib ad gloriādum in sua ptāte vel in
acquisitiōe dñij.i.ad delectādū in hoc non ꝓpter deū
mala erat.hoc enī est contēpto summo bono:cōmu=
Ad scđam rōnem tabili bono adherere. Ad scđaꝫ rōem dicim⁹ ꝙ mala
actio est a deo mouēte et operante principaliter.nec
inde sequiť ꝙ agēs malā actionē sit minister dei in illa
actione:sicut bonū agēs in bona.quia bene agens nō
tm̄ agit qđ deus agit:sꝫ ad id ad qđ deus agit.qđ nō
potest dicere de male agente:vt pꝫ in sennacherib ꝛ
nabuchodonosor quoꝝ actio erat ad delectādum in
victoria vel in acquisitiōe dñij tpalis.vñ erat ꝯuersio
ad creaturā ꝛ auersio a deo inq̄tum erat opus hoīs
siue li.ar.fm aūt ꝙ erat a deo:erat ex dei intētiōe ad
Augustin⁹ exercitiū ꝛ correctionē iudeorū.vñ Aug.dicit ꝙ dñs
Ad tertiaꝫ rōnem malas voluntates hoīm vertit ad bonū. Ad tertiam
rōem dicim⁹ ꝙ deus fuit actor illius actiōis qua adā
Opinio aliquorum. comedit pomū. Sꝫ quidā dicūt ꝙ hec argumētatio
non valet.deus voluit comestionē ade:igitur voluit
adam comedere pomū.qꝛ prius significabať actio in
suo esse fm ꝙ est a deo.in cōclusiōe significať in exer=
citio respectu ade.vnde sic significatur deformitas vt
dicūt. Sꝫ hec solutio nō valet.qm̄ ante dei prohibi= ꝯ hāc solutionem.
tionē:hec orō adam cōedere pomū:non significabat
deformitatē.ğ nec post. Nos dicimus ꝙ sicut vtraꝙ Opinio doctoris.
istaꝝ ē vera.deo placuit hec actio:deo displicuit hec
actio.placuit enī fm suū esse:displicuit fm deformita
tem.ita vtraꝙ istaꝝ ē vera.deus voluit adā cōedere
pomū:deo displicuit ꝙ adam comederet pomū. Nec hec argumētatio nōvꝫ.
valet hec argumētatio.deus ꝓhibuit hoc:ergo non
voluit hoc.quia ꝓhibuit ꝓpter deformitatē:voluit
ꝓpter essentiam. Sicut nec valet ista.deo placet hec Similř nec ista.
actio:non ğ displicet deo hec actio. Ad quartā rōem
dicimus ꝙ hec argumētatio non valet.malicia nichil Ad quartā rōnem
est:ğ nulla maior est alia.quoniā malicia nō diciť esse
maior fm suū esse:sꝫ fm id qđ priuat. Non enī maior q̄re vna malitia est maior alia.
malicia diciť maior mali priuatio:sed maioris boni
priuatio.sicut maior vmbra que maius lumē priuat
respectu eiusdē susceptibilis. Ad quintam rationem Ad quintā rōnem.
dicimus ꝙ ꝓprie malicia ē priuatio boni naturalis:
per accidēs aūt p̄uatio boni gratuiti.qm̄ priuat ipm
si inueniat.si nō:non.et ideo p accñs priuat ꝛ q̄dāmō
tñ priuat:quia per se cōtrariať ei. Ad hoc qđ obiciť
vtrū pctm̄ corrūpit bonū naturale inq̄tū peccatū vel
inq̄tū actio vel inq̄tū aliquod bonū.dicunt quidā ꝙ Opinio aliquorum
inq̄tū bonū.sicut ignis corrūpit ligna inq̄tū ignis ꝛ
inq̄tum aliqđ bonū.ꝛ tamen intentio ignis nō est vt Exemplū ī naturalib⁹
destruat aliq̄ mō nec vt auferat:sed magis vt det qđ
suū est.sed ex cōtrarietate accidit ꝙ destruat. Sic ex
bono p accñs est malū:sicut ex largitate q̄ principalř
intendiť ablatio.sicut q̄libet res intēdit dare qđ suū
est:sed p accidēs aufert scꝫ per ꝯtrarietatē. Sꝫ cōtra ꝯ hanc ar.
hanc opinionē obiciť.qm̄ si pctm̄ inq̄tū bonū corrū=
pit bonū naturale.corrūpit igitur imaginē dei in aīa
Illa aūt corruptio actio a deo est.siliter et corruptio
passio.ergo deus corrūpit imaginē suā in hoīe qm̄ hō
peccat.quare ğ imputat hoi qđ ipse facit? Preterea.si Secūdo
ipse corrūpit bonū naturale in hoīe:ğ priuat hoīem
bono naturali.ergo priuatio boni naturalis est bōa
ꝛ a deo.ꝛ ita malicia est a deo. Item ex hoc sequiť ꝙ Tertio.
mala actio inq̄tū est bōa:est mala.qđ patet qꝛ inq̄tū
est bona corrūpit bonum naturale:sed inq̄tū est bōa
est a deo:ergo inq̄tū mala est a deo. Propter has ꝛ Opinio doctoris.
ꝯsiles rōnes dicimus ꝙ volūtas mala est sicut nubes
posita inter aīam humanam ꝛ verū solem.cum enim
volūtas referť ad deum et sit bona illuīat aīam:cum
aūt cōstituit finē in re tpali obtenebrat eam p modū
deficiēdi.sicut nubes sua interpositiōe facit deficere Exemplū.
lumen in aere supposito.qꝛ nō pmittit solē accedere.
per hoc enī ꝙ mala voluntas priuata est debito fine:
facit ꝙ vera lux siue vera bonitas non fluit sup aīam
sicut prius.vt intelligať hic tantū negatio esse causa
negatiōis. Et sicut nube interposita deficit lumen in
aere supposito:deficit inq̄ in seipso ꝓpť hoc ꝙ cessat
causa influens ꝛ magis deficit fm ꝙ densa est nubes.
eodē mō interposita nube pctī deficit bonū naturale Eodeꝫ mō in ꝓposito
aīe in seipso:ꝛ magis deficit quanto maius est pctm̄.
Per hoc pꝫ ꝙ pctm̄ inq̄tū pctm̄ licet nichil sit inq̄tū Conclusio ex dictis.
peccatū corrūpit bonū naturale:nō p modū efficiēdi
sed per modū deficiēdi. Pctm̄ aūt est maius quāto
magis aīal rōnale cōuertiť ad creaturā ei adherēdo
aliq̄ mō inherēdi.ex hoc ꝙ ꝓhibeť p talē cōuersionē
in aīa rōnali:ne intret lux siue bonitas diuina.si enī
non ꝓhiberet lucem diuinā.i.si nō faceret eam irra=
diare aīam ratiōalē non eēt mala:sicut nec in brutis
aīalibus. Et ideo pꝫ ꝙ cōuersionē eē malā nichil est.

¶Tertia questio.

Item querit vtrū mala volūtas sit pctm̄ inq̄tū est auersio a bono incōmutabili:vel inq̄tum est ꝯuersio ad cōmutabile bonū. *Arguit anselmus.* Dicit anselm⁹ cantuariensis ꝙ inq̄tū est auersio.qđ etiā videt per hoc ꝙ inq̄tū est cōuersio:est aliquid.inq̄tū aūt pctm̄:nichil est.igitur nec inq̄tū cōuersio est pctm̄. *In oppo^m ꝑ augusti.* Sed ꝯ.Aug. dicit ꝙ aīa est media inter deum ⁊ creaturas. quādo cōiungit deo ꝑ amorē illuīatur et meliorat:qn̄ creature obtenebrat ⁊ peiorat.ergo ex eo ꝙ aīa ꝯuertit ad creaturam corrūpit.igitur ꝯuersio ad creaturam inq̄tū cōuersio est corruptio aīme.sed pctm̄ inq̄tum pctm̄ est talis corruptio aīe.ḡ ꝯuersio ſm ꝙ ꝯuersio est pctm̄ anime.nō igitur ſm ꝙ auersio. *Solutio.* Dicimus ꝙ mala voluntas ſm ꝙ est auersio est pctm̄.et si sumat hoc nomen cōuersio ſm ꝙ nullā importat negationē dicimus ꝙ hec est falsa.mala volūtas est pctm̄ ſm ꝙ est conuersio.qm̄ si aliquis ꝯuertit ad creaturā ⁊ ibi non sistat non erit pctm̄ si referat ad deū. Si aūt hoc nomen cōuersio importet negationē siue priuationē vt sit sensus.anima cōuertit ad creaturam ita ꝙ non ad deum.tunc potest dici ꝙ mala voluntas ſm ꝙ est cōuersio est pctm̄. Siliter hec distinguit duplex. Aia inq̄tum cōuertit ad creaturam corrūpitur.

¶Quarta questio.

Ar ꝙ sic. Item querit vtrum hec sit cōcedēda.Pctm̄ est a deo.qđ ꝓbat.qm̄ oīs mala actio est a deo:sed omne pctm̄ actuale est mala actio:ergo omne pctm̄ actuale est a deo. *Secūdo* Item iste vult fornicari.⁊ hoc v̄bū vult respicit hoc verbū fornicari rōne substātie:non rōne deformitatis. Eadē rōne hec est vera.deus vult fornicationē:qꝛ vult actionē que est fornicatio.ergo a deo actore fornicatio est.qꝛ idem est deo actore ꝙ deo volēte.⁊ ecōuerso.igitur deus est actor fornicationis:igit est actor pcti.ḡ pctm̄ est a deo. *Tertio.* Itē pctm̄ est:ḡ pctm̄ habet esse.sed eius esse non est nisi a deo. igitur pctm̄ habet esse a deo:ergo peccatū est a deo. *Solutio.* Solutio.Prima argumētatio non valet.Instātia. *Ad primū.* Omne es est naturale:oīs statua ē es.igitur.⁊c.qm̄ sicut statua est opus artificis:ita fornicatio significat opus liberi arbitrij nō nature vel dei. Et dicimus ꝙ hec est falsa proprie loquēdo.iste vult fornicari.sicut ista.ille vult peccare.quoniā proprie respicitur actus infinitiui cum deformitate. *Ad scđm.* Ad aliud dicimus ꝙ hec est v̄a pctm̄ est ⁊ hoc pctm̄ hꝫ esse.qꝛ hec est v̄a:pctm̄ est actio.sicut hec:statua est es.qm̄ in talibus ꝓpositionibus vbi ponit essentia:scꝫ vbi hoc v̄bū est p̄dicat eēntiale esse pure respicit hoc nomen fornicatio pro sua substātia.siliter hoc nomen peccatū. In alijs aūt ꝓpositionibus respicit ſm vltimā ꝑfectionē.quoniā *Nō ista diligenter.* significat propriū opus liberi arbitrij:⁊ maxīe vbi fit predicatio originis. Et ideo non valet argumētatio: Pctm̄ habet esse a deo:ḡ peccatū est a deo.sicut nec illa:Forma habet eē a natura:ergo est a natura.nisi demōstret ꝙ in ꝯclusiōe hoc v̄bū est significat eēntiā et nō est tertiū adiacēs.sicut cum đr.sortes est in hac domo.hoc v̄bū est predicat cēntiā:et ꝑ deteriationē *Alr p̄t dici* cōpredicat res de predicamēto vbi. Si quis vellet sic dicere oporteret eum cōcedere ꝙ peccatū est a deo. Sed ſm illos qui dicunt ꝙ hoc v̄bū est.est tertiū adiacēs cum dicit sortes est in hac domo:nec p̄dicat nisi vbi.dicendū est ꝙ falsa est hec.peccatū est a deo.sicut *Falsa equocationis* hec.statua est a natura.qm̄ ſm hoc nō predicatur nisi origo.et sic non valet illa argumētatio.qm̄ in prima sit predicatio essentie in cōclusione originis.

¶Quinta questio.vtrum pronitas peccādi sit a deo.

Ultimo querit de pronitate peccādi a quo sit. Probat ꝙ a deo.qm̄ dicit aug.quia hō noluit *Ar ꝙ sic ꝑ augusti.* vitare peccatū qn̄ potuit:ideo inflictū est ei nō posse cum velit. *Scđo per eūdem* Itē dicit qꝛ homo nō obediuit suo superiori inflictū est ei vt ei nō obediat suū inferius.ḡ pronitas peccandi inflicta est a deo ⁊ iuste.qm̄ nullus poterat eum punire iniuste.sed q̄cq̄d iuste infligit a deo infligitur.ḡ pronitas peccādi inflicta ē a deo.ergo deus facit hoīem pronum ad peccandum. *Prima opinio.* Scđm illos qui dicūt ꝙ nō quicq̄d est a deo est.et distinguūt duplicē penā. *Pena īflicta et ꝯcta.* Est enī pena cōtracta:et pena inflicta. Cōtracta non est a deo sed a pctō:que contrahit per ḡnationē. Sꝫ pena iuste inflicta est a deo. *Ad primū dicunt.* Qđ ḡ dicit aug.quia homo noluit.⁊c.dicunt inflictū:ponit improprie.qm̄ dicit inflictū per ꝑmissionē:qꝛ ꝯtractū a dei ꝑmissiōe. *Paul⁹ sic exponit.* sicut dicit apl̄s ꝙ deus tradidit homīes in passiōes ignominie ⁊ in reprobū sensum. Et ita ſm illos pronitas peccādi non est a deo:sed a corruptiōe origiali que est a pctō primi parētis. Sꝫ ſm opinionem illorꝝ *Alia opio q̄ iteruꝫ est duplex.* qui dicūt ꝙ oīs actio est a deo.dicūt quidā ꝙ ꝓnitas peccādi nichil est nisi defectus quidā per quē homo cadit de facili in peccatū.sicut defectus qui ē in pede equi facit vt de facili cespitet equus. *ꝯ hoc ar.* Sed cōtra. Ille defectus ē boni gratuiti aut naturalis. Si boni gratuiti:ille fuit ī adam:ḡ pronitas peccādi fuit in adā. qđ falsū est. Si naturalis:ḡ est corruptio boni naturalis:ergo est pctm̄.ḡ nō est pena inflicta a deo.qđ est cōtra predictam auctoritatē aug. *Secundo.* Item ex frequenti bene agere innascit habitus ad bene agendū:ḡ eadē rōne ex frequēti male agere īnascit habitus ad male agendū.igitur habitus ad male agendū est aliq̄d.nō nisi pronitas.ergo pronitas ad peccādū est aliq̄d qđ potest videri in fornicatore qui est ꝓnissimus ad pec- *Exemplū.* candū in fornicādo:qꝛ frequēter fornicatus est.et sic pronitas peccādi est aliq̄d.et ita a deo. *Iterum ar ꝑ opiniōe.* Cōtra. Habitus bene agēdi ⁊ habitus male agēdi sunt ꝯtraria.sꝫ habitus bn̄ agendi est bonitas siue virtus.ḡ habitus male agēdi est malicia ꝑ regulā aristotelis istam scꝫ: Si duo ꝯtraria sunt:⁊ vnū continet sub vno:reliquū sub eodē. *Secundo.* Item habitus bene agēdi est pulchritudo anime:qꝛ est virtus.ḡ habitus male agēdi est turpitudo aīme:⁊ ita deformitas aīe.ergo est pctm̄.ḡ non est a deo. *Tertio.* Item per habitū male agendi nō potest hō bene agere:ergo habitus ad male agēdū non est ad bonū.ergo nō est bonus.qꝛ quicq̄d preter deum est bonū:ideo est bonū qꝛ est ad bonū verū.et si ille habitus nō est bonus nō est a deo. Si ꝯcedit ꝙ habitus male agēdi sit aliq̄d:sequitur vt patet ex predictis ꝙ talis habitus sit viciū siue malicia. *Sꝫ ꝯ hoc ar* Sed cōtra.ponat ꝙ aliq̄s trāseat de ꝓdigalitate ad auariciam nō mediante caritate.cōstat ꝙ auaricia adueniens excludit ꝓdigalitatē.ḡ in tali casu diluit prodigalitas.i.talis habit⁹ ad male agendū.sed talis habitus est pctm̄:ḡ in hoc casu diluit pctm̄.ḡ pctm̄ diluit sine gratia. *Solutio.* Ad hoc dicimus ſm opinionē eorꝝ qui dicūt ꝙ quicq̄d est a deo est.ꝙ ꝓnitas peccādi est aliq̄d:et siliter habit⁹ ad male agendū est aliq̄d ⁊ est pctm̄ ⁊ macula anime *Pꝫ solutō ad aliq̄ tacta.* siue turpitudo:⁊ de eo iudicandum est sicut de mala actione.⁊ dicimus ꝙ ille habitus nō est ad bn̄ agere et tn̄ est ad bonū natura.scꝫ ad actionē que est bona naturaliter.sicut enī ex actione naturaliter bona est:

ita ex eo exit actio naturaliter bona. Et sic aristo.đt. *Ad vltimū* qualis ē actus:talis est habitus. Ad vltimū dicimus *Quō pctm̄ đletur sine gratia* ꝙ peccatum q̄nqꝫ delet aliquo mō sine ḡra sed nō ex toto.quoniā transit aliqđ peccatum actu ⁊ remanet reatu.sed per solā ḡram ex toto destruitur peccatū.

¶Contra vnū dictum supius arguit.

Dictū est ꝙ pctm̄ corrūpit bona naturalia.sicut dicit in euāge.Hō quidā descēdebat ab hirłm in hierico ⁊ incidit in latrones.⁊c.ergo cum peccatū sit corruptio boni naturalis:per aliquātū peccatum diminuit aliquātū ⁊ per aliud tm̄:⁊ non sunt infinita tanta.ergo per multitudinē pctōꝝ possunt naturalia anime ex toto destrui.ḡ aīma ex toto potest destrui. *Secūdo* igitur non est īmortalis. Preterea. Porphirius dicit ꝙ eē vniuscuiusqꝫ rei nō recipit magis ⁊ minus.ergo naturalia aīe non suscipiūt magis et minus:igit non *Tertio.* possunt augeri ⁊ minui. Item peccatū corrūpit bona naturalia:ḡ inq̄tū pctm̄ habet aliquā potentiā.igit *Solutō aliquorum.* inq̄tū est peccatū est aliq̄d. Ad primū dicūt quidam ꝙ per primū pctm̄ potest demi tm̄ de naturali bono aīe.sed per scđm pctm̄ non potest demi in quātitate tm̄:sed tm̄ in ꝓportiōe respectu residui. Sꝫ si primū peccatū destruit millesimā partē boni naturalis:scđꝫ pctm̄ destruit millesimā residui q̄ minor est q̄ millesima totius.⁊ sic nunq̄ erit ex toto destructū bonum *ꝯ hāc opinionē ar* naturale. Sed ꝯtra hanc opinionē obicit.quia scđm peccatū inuenit aīaꝫ debiliorē q̄ primū:ergo magis susceptibilē lesionis:ḡ magis ledit eam:cum sit tātū *Alia opio. ꝑ hec patet ad primū* q̄tū primū.non ḡ ledit eam min⁹ sicut dicūt. Aliter potest dici ⁊ melius ꝙ anima cum sit inter creaturas similima deo abundat in esse:cum sit affinis summo esse.etsi infinita tāta demātur:nō tn̄ ex toto destruit. sunt enī infinita tāta ⁊ plusq̄ infinita.sicut in angulo *Ad scđm. quō eē aīe diminuit.* recto sunt infiniti anguli ꝯtingētie. Ad scđꝫ dicimus ꝙ esse aīe non diminuit per peccatū nec eius potētie: sed eius habitus naturales.quia aīma non tantū fuit creata in potentia ratiocinandi vel intelligēdi:sed in habitu sub facilitate ratiocinādi ⁊ itelligēdi.⁊ tales habitus licet sint naturales nō sunt de eē anime. *Ad tertiū.* Ad tertiū dicimus ꝙ hec argumentatio non valet.pctm̄ inq̄tū peccatū habet potentiā corrūpēdi naturalia: ergo inq̄tū pctm̄ habet aliquā potentiā.qm̄ potētia corrūpendi non est potētia.sicut facere ꝙ non illuiet *Iterū ꝯ dicta pri⁹ ar.* aīma a vero luīe non est aliqđ facere. Item peccatū corrūpit naturalia.ergo vel ſm ꝙ est malicia:vel ſm ꝙ actio.non ſm ꝙ malicia:qm̄ malicia nichil est.igit ſm ꝙ est actio.sꝫ cum actio sit bōa:quomō diminuit *Secundo.* bonū? Preterea. Actio est effect⁹ potentie:sed nullus effectus destruit suam causam.ergo actio nō destruit suā potentiā vel aliq̄d adiūctū sue potētie.quoniā si hoc eēt:aliq̄d destrueret seipm̄. Hec obiectio difficilior est ad soluendū ſm eos qui dicūt ꝙ oīs actio est *Solutio.* a deo.sed soluit per hoc ꝙ re vera cum ipsa potentia elicit a se malā voluntatē.excludit a seipsa verā lucē *hieronim⁹.* opponendo sibi nubē.sicut đt Hiero. Et qđ dictū est ꝙ nullus effectus destruit suā causam.intelligēdum est ꝑ modū efficiēdi:sed hoc potest eē ꝑ modū repellendi a se verā lucem. Et ita per accidēs aīa corrūpit seipaꝫ:quia ipsa nō agit in se vt corrūpat:sed ꝑ malā voluntatē impedit ne illuietur a vera luce vt prius. et sic deficit bonū naturale in ipsa deficiente causa vt *Iterum ar cōtra dicta.* dictū est. Item ꝑ peccatū corrūpunt ⁊ obfuscant bōa naturalia.igit homo efficit minus potēs intelligere per peccatū:⁊ min⁹ potēs ratiocinari.qđ falsum est. quia per moderatū coitum efficitur homo melioris ingenij vt dicūt phisici:licet ille coitus sit peccatum. *Solutio.* Ad hoc dicendū ꝙ bona naturalia diminuuntur per pctm̄ q̄tum ad spūalia contēplanda vel pregustāda: licet q̄tum ad naturalia et visibilia prōptior fiat hō. *Opinio aliquorum* Dicūt tn̄ quidam ꝙ corruptio illa nichil aliud est q̄ obfuscatio bonorꝝ naturaliū per peccatum vel fumū pcti.vel elōgatio a deo.et ꝙ per pctm̄ non minuit de *ꝯ hoc ar ꝑ augustinū.* bono naturali. Sed cōtra hoc est qđ dicit aug. Si nō nocet nō est malū:⁊ si non adimit aliquod bonū non nocet.igitur a primo:si nō adimit aliqđ bonū non est *Secūdo* malū.igitur oē malū adimit aliqđ bonū. Preterea. ſm hoc adam habuit tantū de bonitate post q̄ ante: *Tertio.* ergo eque bonus fuit post ⁊ ante peccatū. Itē bonū in morbus ⁊ malū sunt cōtraria:⁊ vnū vni cōtrariū. ergo malū in morbus non est ꝯtrariū bono nature. *Quarto ꝑ augustinū.* ḡ sese cōpatiūtur nec vnū diminuit de alio. Preterea. aug.videt mētiri dicēs ꝙ ibi fallit regula dialeticorꝝ hec scꝫ Cōtraria sunt q̄ non cōpatiūtur se in subiecto eodē.quia bonū naturale et malū in morbus simul sunt.quoniā non sunt cōtraria vt probatū est supra. *Solutio.* Dicimus ꝙ malū in morbus non est cōtrariū bono *August.sic intelligit.* nature:qꝛ sese cōpatiuntur.sed ideo dicit aug.ꝙ sunt ꝯtraria ⁊ ꝙ ibi fallit regula dialeticorꝝ:qꝛ oppositissimos fines habēt.quoniā natura eūdem finē habet cum ḡra. Et qꝛ oppositos fines habent malū culpe ⁊ bonū nature:ideo repugnāt inter se et vnū diminuit reliquū.licet nō possit esse sine illo.quia malū culpe non potest esse nisi in bono nature.sed qꝛ malū culpe ex toto opponit bono morali siue bono gratie:ideo expellit ipm̄ ex toto.qm̄ malū culpe tēdit ad defectū eēndi:bonū aūt gratie ad plenam ꝑfectionē essendi.

¶Ultima questio huius tractatus.

Dicto de vulneratione naturaliū:dicendū est de spoliatiōe gratuitorū. Unde notādū ꝙ triplex *Pctꝫ facit triplex malum.* incōmodū sequit pctm̄.scꝫ subtractio ḡre:corruptio naturaliū:pena malorꝝ. Duo prima statim infligunt: *vtꝝ hō đbeat velle spoliari ḡtuitis ꝑpt pctm̄.* quare nō tertiū.qꝛ pius pater nos expectat ad pnīaꝫ. Itē subtractio gratie est pena ⁊ oīs pena a deo:ergo vult penā istam infligi isti:igitur vult ḡram subtrahi isti.et iste tenet cōformare voluntatē suam voluntati *Ar ꝙ sic.* diuine:⁊ scit ꝙ deus vult sibi ḡram subtrahi:ḡ tenet *In oppo^m* velle ḡram sibi subtrahi. Cōtra. Tenet velle habere *Secūdo* ḡraꝫ:ḡ tenet ad duo opposita. Item par pena debet parib⁹ pctis:esto ꝙ iste cadat a ḡra ꝑ mortale pctm̄. Item exn̄s in mortali facit pctm̄ equale primo.pena que est subtractio gratie infert huic pro primo:et nō pro scđo:oīb⁹ alijs paribus.ḡ paria pctā nō puniunt *Solutio.* pari pena. Solutio. Est pena et est damnū.vn̄ siliter est in scđo pctō illud dānū:sed nō denoiat subtractio *q̄d gratiaꝫ subtrahere* sicut in primo pctō. Est enī subtrahere ḡram idem ꝙ incipere nō apponere ḡraꝫ.quoniā non proprie subtrahit deus ḡram siue aufert hoī:sed ipse homo in se destruit ḡraꝫ per peccatū suū. Hoc enim est qđ deus maxīe vult et petit a nobis ꝙ habeamus eius siltudinē. *Ad argumentū* Et per hoc patet solutio ad illā obiectionē.qꝛ non appositio ḡre est damnū cōe omni pctō mortali: *Solutō ad aliđ patuit supra.* non tantūmodo primo. Quō aūt r̄ndendū sit ad illā obiectionē Iste debet velle sibi subtrahi ḡraꝫ.dictū est in q̄stione de volūtate dei. *Conclusio ex dictis* Ex p̄dictis patet q̄d sit peccatum.qm̄ peccare est spreto incōmutabili bono: rebus mutabilibus adherere. Un̄ pꝫ quare cōestio

pomi in primo hoīe fuit pctm̄.quoniā dicit in genesi
q̄re pecca= Vidit mulier lignum q̄ esset pulchrū visu ⁊ suaue ad
uit eua. vescendū.⁊ ita voluit delectari in re mutabili:spreto
incōmutabili bono.hoc enim est libido qđ est primū
peccatū ⁊ principiū omnis mali.vtrum aūt hoc sit in
omni peccato discutietur:cum de singulis agemus.

¶Iste tractatus cōtinet sex capitula. Ca.i.

PEccatorū aliud originale: aliud actuale.Primo
videndū vtrum pctm̄ originale sit aliquid.scđo
quid sit:⁊ quomō delet in baptismo.tertio vtrū vnū
originale sit maius alio.quarto qua iusticia aīa que
nullū fecit pctm̄ cōtrahat peccatū originale.quinto
vtrum originale sit peccatū mortale ante baptismū.
Prima q̄o sexto vtrum sint plura originalia.Multipliciter pōt
vtrū pctm̄ probari q̄ nichil sit pctm̄ originale.primo indirecte
mortale sit sic.Oēs peccauim⁹ in adam.vt dt aplūs.sed deus est
aliquid. pronior ad miserandū q̄ ad ꝯdēnandū.sed p iusticiā
Ar q̄ non. dei oēs peccauim⁹ in adam peccāte:ergo multo fortius
satisfecimus in adam satisfaciente.et si hoc est:nullū
contrahimus pctm̄ ex ipso.⁊ ita peccatum originale
Secundo. nichil est. Preterea.Ideo peccauimus in adam:quia
eramus in lumbis eius qn̄ peccauit.ergo eadē rōne
satisfecimus in adam:quia eram⁹ in lumbis eius qn̄
Tertio. satisfecit. Itē si peccauimus in adam primo peccante:
eadē rōne peccauimus in adam scđo peccāte.quoniā
similiter tunc eramus in lūbis eius.et eadē rōne pecca=
uimus in ipo peccante tertio. eadē rōne peccauimus
in oibus patribus nr̄is:qr eramus in illis qn̄ pecca=
bant.Et si hoc:infinita origīalia cōtrahit quilibet qn̄
Solutio. nascit.Solutio.Ad primū dicimus q̄ prīa argumē=
Ad primū. tatio non valet.quoniā peccatū est ex naturali libero
arbitrio ⁊ naturaliter corrūpit naturā:⁊ ideo potest
cōtrahi naturaliter.sz gr̄a qua homo satisfacit a solo
deo ē ⁊ nō a naturali libero abitrio:et ideo nō potest
Ad scđm. contrahi p naturā.Ad scđm dicimus q̄ hec est falsa:
ideo peccauimus in adam qr eramus in lumbis eius
q̄re ꝯhim⁹ quādo peccauit.Hec enim non est sufficiēs et precisa
pctm̄ origi causa:sed illa duo sunt sufficiens ⁊ precisa causa quia
nale. fuimus in eo quādo natura fuit corrupta ⁊ nascimur
q̄re xp̄s nō ab eo p ꝯcupiscentiā carnis.Ex hoc patet qr christus
peccauit in nō peccauit in ipo:sicut nō fuit decimatus in abrahā:
adam. et hoc ideo qr nō descēdit per cōcupiscentiā carnalē.
Ad tertiū. Ad tertium dicimus q̄ hec argumētatio non valet:
peccauimus in adam primo peccāte:ergo scđo.quia
hūana natura per primū pctm̄ ade corrupta fuit.non
Prima cā per scđz duabus de causis.Prima est ꝓpter naturā
corruptionis.sicut pannus madescēs ex toto non est
susceptibilis alterius madefactiōis:⁊ aqua calefacta
Scđa cā. ex toto nō est susceptibilis alteri⁹ calefactiōis.Scđa
causa est nouitas hūane nature ꝓpter quā tunc erat
valde susceptibilis corruptiōis ⁊ firmius.vnde Qđ
Exemplū i noua testa capit:inueterata sapit. Sicut etiam patet
speculo no in speculo qđ quādo est nouū inficit ex visu mulieris
uo. menstruate:si aūt vetus esset non inficeretur.

¶Alia via arguit q̄ aīa non cōtrahit
originale:vel q̄ contrahit a deo.

ITem cōstat q̄ aīa non cōtrahit pctm̄ origīale ex
sui creatiōe:sed ex ꝯiūctiōe cum carne corrupta.
In carne aūt non est aliqđ peccatū:quia caro non est
susceptibilis virtutis:igit nec vicij siue peccati.ergo
corruptio illa q̄ est ex carne nō est pctm̄ sed tm̄ pena.
Oīs aūt pena cum sit iuste inflicta a deo ꝓpter pctm̄:
a deo ē.ergo illa corruptio carnis a deo ē.sed ex illa
corruptiōe immediate ⁊ directe est peccatū origīale:
ergo pctm̄ origīale ē a deo.Nec potest poni instātia
in li.ar.ex quo est malū.qr li.ar.directe est ad bonū:
⁊ qn̄ ex eo ē malū diuertit a recto.Illa aūt corruptio
non se habet ad duo.ad vnū directe ⁊ aliud oblique.
quoniā non se habet ad aīam nisi vt causa corrūpens
⁊ inficiēs.Item illa corruptio ē tm̄ pena:⁊ īmediate Itē ad idē
agit in aīam:ergo non introducit in aīaz nisi penam.qm̄
non potest dare nisi qđ habet immediate.sicut ignis
cum agit in aliud corpus opz q̄ calefaciat prīo illud.
quia cum illa corruptio non sit nisi pena ⁊ bonū:quō
introducit malū immediate et per se? Item cōstat q̄ Tertio.
aīa qn̄ infundit non habet aliquā maliciā ex sui crea=
tione:sed ex corruptione carnis trahit maliciam vel
maculā:que corruptio est ex culpa.ergo si culpa potuit
introducere in carnem corruptionē talē siue feditatē
carnis(cum gratia sit potētior qualibet culpa)potēs
fuit remouere eandem feditatē:quādo data fuit ade
penitenti.ergo illa feditas nō remāsit in adam:ergo nec
in filijs eius.ergo nec peccatū originale est traductū ab
eo. Item intellectus est impermixtus carni.qm̄ nec Quarto.
eius eē nec eius opatio dependet a carne.ergo nō trahit
aliquā maculā ex permixtiōe carnis.Aia eni ligatur
carni per sensum/imaginationē/⁊ ceteras vires bru=
tales.nō per intellectū.ergo intellectus in cōmixtiōe
ad carnē nō trahit maculā:eadem rōne nec vis cōcu=
piscibilis hūana nec vis rōalis hūana.quaꝝ opatiōes
sunt abstracte a sensibus.ergo in ꝯmixtiōe anime ad
carnē non maculat anima fm vires hūanas:ergo non
trahit aliqđ pctm̄ in aliqua vi humana ex cōmixtiōe.
igitur simpliciter nullū.quia aīa nō est susceptibilis
ꝟtutis nisi fm vires hūanas.ergo nec vicij. Itē igrātia Quinto.
inuincibilis excusat a toto:⁊ similiter oīmoda impossi=
bilitas.sed aīa pueri nullo mō potest vitare maculā
illam qua maculat a carne.ergo nō est ei pctm̄.Solutio Solutio.
Duplex est corruptio.Est eni q̄dā corruptio passibi= duplex cor
litatis:est alia vicij.Corruptio passibilitatis est qua ruptio.
passibilis est anima a nimio frigore/calore/fame/siti/
labore/morbo/morte:q̄ sunt sagitte infixe a domino
ꝓpter primū peccatū primi parētis.hec corruptio est
a deo:nec ex hac est peccatū originale. Item est alia Corruptio
corruptio vicij siue feditatis carnis que cōtrahit ab vicij.
adam:⁊ hec est ex pctō ade tantū.non a deo.fm illos
qui dicūt q̄ nō oīs actio a deo.et ex hac corruptione
siue feditate nascit peccatum in aīabus paruuloꝝ.
Soluimus ergo ad prīo obiectū per interēptionē hui⁹ Ad primū.
Oīs pena est a deo.quia pena cōtracta non est a deo:
sed inflicta.Ad scđm dicimus q̄ licet in carne non sit Ad scđm.
corruptio nisi pene:tamē corrūpit aīam corruptione
pctī.Et non est gn̄aliter verū hoc.nullus potest dare
qđ non habet.Duobus eni modis aliq̄d introducit
ꝓprietatē eius spēi scz per formā quā habet:vel per
hoc qđ mediate introducit vt vinū ebrietatē:vel per
hoc q̄ agit ī subiectū alteri⁹ modi siue alterius spēi:
vt coloratū agēs in aera non introducit colorem sed Exēplū ad
imaginē coloris.quoniā nō est tm̄ in agente q̄ intro= ꝓpositum.
ducat aliquē effectū:sed etiā in patiente.⁊ ideo caro
corrupta tm̄ corruptione pene potest corrūpere aīaz
corruptione pctī.quia ergo illa corruptio q̄ est in carne
tantū pena est ex culpa precedēte introducit culpā in
aīam.Ad tertiū dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet: Ad tertiū.
culpa potuit introducere corruptionē vicij in carne:
ergo qn̄ gratia aduenit potuit eum remouere:cū sit

potentior q̄ culpa.quoniā non est tm̄ in agēte:sed in
patiēte effectus agētis.quoniā culpa quādo inuenit
naturam nouam inuenit eam facile corruptibilē ⁊ ei
corrupte tenacissime ⁊ inseparabilit adhesit corrup=
tio.⁊ ideo gratia adueniens postea non potuit eam
Ad quartū amouere:licet esset fortior.Ad quartum dicimus q̄
intellectus nō est permixtus carni:ita vt eius esse vel
eius opatio depēdeat a carne.nec p talē pmixtionē
cōtrahit maculā:sed per cōcomitantiā ⁊ coherentiā
cum sensu et imaginatiōe.qm̄ vires hūane per vires
brutales operātur in sensibus ⁊ patiūtur ab eis.Vn̄
Colerici. dicit q̄ colerici iracūdiores sunt in estate q̄ in hieme
quia feruor estatis accendit coleram.colera accensa:
accendit vim concupiscibilē brutalē.q̄ accensa trahit
vim cōcupiscibilē humanam:licet non ex necessitate
Ad quintū tn̄ ꝓpter coniunctionē. Ad aliud dicimus q̄ igrātia
inuincibilis excusat a toto.similiter oīmoda ipotētia.
Quō igno sed cum potētia sit ad agere:impotētia non excusat
rātia excu= nisi ab omissione actus.et ideo non excusat origīale
sat. pctm̄:quia nō est ex omissione actus:sed ex naturali
Iterum ar infectione.Item aīa pueri ex cōmixtione ad carnem
ꝯtra p̄dicta trahit maliciā.ergo voluntarie:vel violēter:vel na=
turaliter.Cōstat q̄ non volūtarie:quia puer tūc non
habet vsū li.ar.Si dr q̄ violēter ⁊ ex toto violēter:
quia nō potest dici q̄ partim voluntarie partim vio=
lenter.igitur nō est ei imputādū.quia qđ prorsus est
violentū non est ei imputandū.Si dicit q̄ naturalit
Sz ꝓpter naturalia nō est homo vituperabilis neqz
laudabilis:igit ꝓpter pctm̄ origīale nō est vitupera=
bilis.ergo nō est ei imputādū.ergo nec pctm̄.nec ꝓpter
Solutio. illud damnādus est.Dicimus q̄ naturaliter generat
pctm̄ in aīa pueri.non de natura fm primā instituti=
onē:sed de naturali.i.de corruptione q̄ inoleuit pro
natura.Et bn̄ sequit est naturale:ergo nō est vitupera=
bile ei primo:nec est ei imputandū primo.nec etiam
imputandū ad penam sensitiuā:sed reprobatur quia
facit indignum presentari conspectui dei.

¶Scđm capitulum.

VIso quō potest sustineri fm fidem q̄ peccatū
originale sit aliq̄d.scđo capitulo vidēdū est q̄d
Duplex o= sit originale pctm̄:⁊ quō deletur in baptismo.Sup
pinio. hoc duplex est opinio.Quidā dicūt q̄ pctm̄ origīale
Prima est fomes siue pronitas cōcupiscendi rem sensitiuam
Alia opīo. illicite.Alij dicūt q̄ pctm̄ originale nō est fomes sed
Prīo ar̄ p macula aīe.et hoc volūt probare multipliciter.quia
scđa opinio fomes non delet in baptismo siue pronitas peccandi
ne. sed pctm̄ origīale delet in baptismo:ergo nō est fomes.
Secundo. Itē accidentale est fomiti q̄ sit pctm̄ originale:quia
post baptismū est ⁊ non est pctm̄.Illud autē accidēs
quo fomes est pctm̄ delet in baptismo p gr̄am ⁊ non
fomes:igitur illud accidēs est magis cōtrariū gratie
q̄ fomes.sed illud qđ maxime est ꝯtrariū in paruulo
gratie est pctm̄ originale: igit illud accidēs est pctm̄
Tertio. origīale in paruulo ⁊ non fomes.Item an̄ baptismū
etiā fomes imputatur ad penam eternā.ergo per se vel
per aliud.Si p se:ergo ⁊ post baptismū sicut ante.Si p
aliud:ergo illud aliđ obligat ad penā eternā:ergo illđ
est potius pctm̄ originale q̄ fomes.qđ multi ꝯcedūt
In oppo^m his rōnibus. Sed cōtra.dicit aug.q̄ pctm̄ originale
p augusti. transit reatu ⁊ remanet actu.Sed macula ex toto in
baptismo delet nec remāet aliq̄d de ea nec actus nec
Secūdo p reatus:ergo macula nō est pctm̄ origīale.Item dt aug.
eundem q̄ pctm̄ originale est cōcupiscentia que paruulū facit
ꝯcupiscibilē:adultū cōcupiscētē.et ita pctm̄ origīale
est fomes:quia fomes nichil aliud est q̄ ꝯcupiscētia.
Itē aplūs.Non regnet pctm̄ in vr̄o mortali corpe.i. Tertio per
fomes pctī.Itē gr̄a est habitus ad bene agendū.sed apostolū.
nichil ita est cōtrariū habitui ad bn̄ agendū:sicut ha Quarto.
bitus ad male agēdū.sed in paruulo est habitus ad
male agendū scz fomes:nec est in eo ali⁹ habitus ad
male agendū.ergo qđ maxie repugnat gratie in puero
est fomes.sed qđ maxie repugnat gr̄e in paruulo est
pctm̄ originale:ergo fomes est pctm̄ origīale. Item Quinto.
habitus ad bene agendū est decor aīe:ergo habitus
ad male agēdū est turpitudo aīe.igitur cum fomes
sit habitus ad male agendū in paruulo ē turpitudo
aīme paruuli.⁊ ita est macula.qr idem est turpitudo
q̄ macula.Si ergo turpitudo q̄ est in aīa paruuli est
pctm̄ originale:fomes est peccatū originale.Ad hoc Opinio do
dicimus sine p̄iudicio melioris sentētie qr fomes est ctoris sine
pctm̄ origīale:⁊ dicimus q̄ fomes delet in baptismo p̄iudicio
non inq̄tū est fomes sed inq̄tū est pctm̄.Sicut si di=
ceretur.Iste amittit fidē p pctm̄ mortale.qr amittit
fidem formatā:licet eadem fides remaneat in eēntia
fm illos qui dicūt q̄ naturalia fiunt gratuita.⁊ sicut Simile.
fides formata facit dignū vita eterna in intensione in
qua formata est.sed adueniēte pctō mortali nō facit
dignū vita eterna licet eadē remaneat:qr nō remāet
in eadem intēsione.Ita fomes pctī ante baptismum Fomes an̄
facit dignū morte eterna.sed qr in baptismo debilita baptismū ⁊
tur ⁊ remittit:ideo post baptismū non facit dignum post.
morte eterna nec est pctm̄.sicut fides informis nō est
vera virtus:⁊ ē macula an̄ baptismū.post baptismū per hoc pz
aūt est signum q̄ sumus filij ade ⁊ quodāmō macula ad primū
in aīa inseparabilis. Ad scđm dicimus q̄ hec argu= Ad scđm.
mētatio nō valet Illud quo fomes est pctm̄ deletur
in baptismo et fomes nō delet essentialiter a gratia:
ergo illud magis repugnat gratie q̄ fomes.quoniā
sicut per pctm̄ mortale delet intensio fidei ⁊ nō fides
in eēntia:⁊ tn̄ intensio fidei non repugnat pctō mor=
tali sed potius fides sic intensa:quia ex ea efficiuntur
motus cōtrarij actui pctī.Ad tertium dicimus q̄ nō Ad tertiū
valet Fomiti debet pena eterna ante baptismū ⁊ nō
post:igitur ꝓpter aliud:igitur illi alij potius debet
pena et̄na q̄ fomiti.sicut q̄ hoc nomē cursus sit no=
men habet a mō significādi:⁊ tn̄ modus significandi
non est nomen.Et similiter fortitudo q̄ parit victoriam
habet ab intensione:⁊ tn̄ intensio fortitudis nō parit
victoriā:sed fortitudo sic intēsa.Ita fomes intensus Intēsio fo=
ante baptismū q̄ repugnet gr̄e habet a sui intensiōe: mitis et fo
tn̄ eius intēsio non repugnat proprie gr̄e:sed fomes mes itēsus
sic intensus.Item hec argumētatio non valet Eadē hec argum̄
causa efficiēs ⁊ sufficiens est an̄ ⁊ post:ergo idē effectus. tatio nō vz
qm̄ ante baptismū corruptio carnis erat cā efficiēs ⁊
sufficiēs peccati ade:post baptismū aūt non:licet tūc
sit.et hoc ideo qr inuenit ipm patiēs scz aīam in alio
statu.qm̄ prius inuenit eā in statu nature ⁊ nouitatis.
sed post baptismū in statu gr̄e qn̄ nō est ita passibilis.

¶Tertia questio tractatus. Ca.iij.

TErtio capitulo q̄rit:vtrum vnū pctm̄ origīale
sit maius alio.Qđ pbat multipliciter.Prīo Ar q̄ sic.
sic.primū pctm̄ ade inq̄tum peccatū corrupit naturā
carnis:ergo scđz peccatū inq̄tum pctm̄ corrūpit eādem
naturā alia corruptione vel augmentat primā.sicut
pctm̄ corrūpit naturalia aīe:⁊ quāto sunt plura pctā
tanto magis corrūpit anima.ergo eadē rōne si propter

peccatū inq̄tū pctm̄ corrūpiꝫ natura carnis.et quāto plura sunt peccata:tanto plus corrūpitur.magis est corrupta caro nunc q̄ fuit antiquitus.sed corruptio carnis est p̄cisa causa peccati originalis:ḡ maius est

Secūdo

pctm̄ originale modo q̄ prius.Item pctm̄ originale cōtrahitur ex libidine siue ex cōcupiscētia carnali:sed aliqs generaꝫ in maiori pctō cōcupiscentie alio:ergo maius cōtrahit peccatū originale.qm̄ vbi maior est causa:ibi maior est effectus. Q̄ autē prima sit vera

Augustin⁹

ꝓbaꝫ per hoc qđ dicit aug.Non ꝓpagatiōe:sed libidine trāsmittiꝫ peccatū originale ad posteros.

Tertio.

Item aliqs pronior est ad malū alio:sed pronitas ad malū que est fomes est pctm̄ originale:igitur vnum pctm̄ originale est maius alio.

Ad primū.

Ad primum dicimus q̄ hec argumētatio nonvalet.primum pctm̄ inq̄tum pctm̄ corrūpit naturā.et scđꝫ peccatū.ꝛc̄.et hoc ideo quia nō est in solo agente vt introducat aliquē effectū:sed in patiente.et hoc ideo q̄ pctm̄ inuenit naturā nouā ꝛ facile corruptibilē corrūpit ipsam.sed ꝑm peccatū inuenit ipāꝫ iam corruptā tali corruptione q̄ nō fuit susceptibilis alteri⁹ corruptiōis:nec potuit augmētari.sicut aqua calefacta nō potest calefieri:ꝛ pānus madidus.ꝛc̄.Nec est simile de corruptiōe anime.qm̄ eius corruptio est naturaliū diminutio.vnde potest magis ꝛ magis corrūpi.qm̄ naturalia possūt magis ꝛ magis diminui.sed corruptio carnis talis ē qualis est noui vasis q̄ supra se non recipit aliquā corruptionē aliam.

Ad scđm.
Vn̄ causaꝫ originale.

Ad scđm dicimus q̄ hec est falsa:peccatū originale est ex feruore cōcupiscētie.imo ex feditate carnis vt dictū est.

Asserit cāꝫ q̄re xp̄s nō ꝯxit originale.

Nec ideo nō ꝯtraxit christus pctm̄ originale q̄ nō fuit natus per cōcupiscentiā:sed ideo quia sanguis ille de quo formatū fuit corpus christi opatiōe sp̄us sc̄ti fuit depuratus a corruptione viciȷ̄: sed remāsit in eo corruptio passibilitatis.

Ad augu.

Q̄đ igitur dicit aug.Non ꝓpagatio sed libido:ita intelligendū est.libido.i.causa libidinis scꝫ corruptio viciȷ̄ q̄ est in carne.

Ad tertiū.

Ad tertiū dicimus q̄ q̄tū est de ipsa pronitate nullus est magis pronus ad malū alio.q̄ oīs tales pronitates sunt equales.naturaliter tn̄ dicit q̄ aliqs est magis pronus ad malū alio ꝓpter adiuuantia:vt sanguine⁹ cuius cōplexio iuuat ꝓnitatē ad coeundū. sicut aliquis dicit potētior alio ad aliquid faciendū: quia habet plures coadiutores q̄ alius.licet q̄tū in se non sit magis potens.

¶ Quarta questio:vtrum anima iuste cōtrahat origīale. Ca.4.

Item circa quartū capitulū sic obicitur.Cū aīa ex sui creatione nullā habeat īmundiciā neq̄ ex propriavolūtate.videꝫ q̄ iuste potest cōqueri de deo qui eam infundit vasi corrupto.posset ei dicere.Cur me incarceras:quid merui?

Ar̄ q̄ nō ꝑ ezechielē.

Vn̄ dixerunt quidā vt in ezechiele habeꝫ.Non est equa via dn̄i.patres nostri comederūt vuā acerbā:ꝛ dentes filioꝝ obstupescūt. quasi dicat.patres peccauerūt:ꝛ filiȷ̄ puniunꝫ.Puniuntur enī q̄nq̄ filius propter pctm̄ patris.

Augustin⁹

Vn̄ aug.Dū sumus in lumbis punimur pro pctō primi parentis: sed cum sumus separati a lūbis tūc habet locū.Aīa q̄ peccauerit morieꝫ.filius.ꝛc̄.

Secundo.

Itē si aliqs infūderet vinū bonū vasi corrupto:cum equa facilitate posset infundere illđ bono vasi:nōne insipiēter ageret?Ita facit dn̄s.

Solutio.

Solutio.Dn̄s infundit aīaꝫ vasi corrupto quia noluit mutare suā cōstitutionē qua cōstituit q̄ ex hoīe genereꝫ homo naturaliter.Hoc etiā fecit ad hūilitatē:vt homo hūiliatus qui per supbiā cecidit: semp habeat secū causam humilitatis scꝫ fragilitatē suā.

q̄re de⁹ ita facit.

Nec iniuste agit cum aīa sic eam infundēdo:qm̄ sic esse melius est et q̄ nō esse.sicut dicit aug.qm̄ ipm̄ esse in quo cōuenit cum primo esse:est ei delectabile. nec facit deus iniuriā aīe:si non dat ei vitam eternā.

Ad augu.

Per hoc patet solutio eius qđ dicit aug.q̄ filiȷ̄ ante separationē puniūtur ꝓpter pctā parentū.i.incurrūt dānationē pro pctīs eorū.sed postq̄ sunt separati nō puniūtur nisi ꝓpter sua pctā.

ꝯ hoc ar̄.

Sed ꝯtra videꝫ esse qđ dicit dn̄s in exodo.Ego sum deus zelotes vindicans pctā patrū in filiosvsq̄ ad tertiā ꝛ quartā ḡnationē. ergo videꝫ q̄ postq̄ separati sunt a lumbis puniūtur ꝓpter pctā parentū.

Solutio

Sꝫ solutio huius sequiꝫ statim in exodo.In his qui oderunt me.qm̄ non punit dn̄s filios ꝓpter pctā patrum:nisi filiȷ̄ imitētur nequitiā eoꝝ:sed tūc punit eos q̄nq̄ citius ꝓpter pctā patrū: nunq̄ tamen pure propter pctā patrū punit eos.

Ad aliud.

Ad vltimū dicimus q̄ hec ē falsa Si aliquis infunderet bonū vinū.ꝛc̄.quomā posset hoc facere aliqua rōnabili causa:scilꝫ vt vinum illud fieret acetum:vel alia rōnabili causa.Ita dn̄s infundens aīaꝫ vasi corrupto hoc facit rōnabili causa.et ideo non insipienter agit.

¶ Quinta q̄stio huius tractatus. Ca.5.

Qvinto capitulo q̄riꝫ vtrum pctm̄ origīale ante baptismū sit peccatum mortale:post baptismū veniale.

Ar̄ q̄ sic.

Quod videꝫ.qm̄ ante baptismū debeꝫ pena eterna scꝫ carētia visiōis dei.post baptismū nō debeꝫ ei nisi pena tēporalis scꝫ mors corporalis.

Solutio.

Solutio. Proprie peccatū mortale non dr̄ nisi illud cui debeꝫ mors eterna ꝛ etiā tp̄alis.post baptismū nulla debeꝫ ei pena:quomā penitus est dimissum.vnde si statim morereꝫ euolaret.

q̄o incidēs.
Arguiꝫ q̄ nō debēt.

Sed queriꝫ cum pctm̄ origīale sit dimissum:quare moriūtur hoīes baptizati?videꝫ q̄ oīs pena debet remoueri cum pctm̄ sit dimissum.vn̄ igiꝫ tot miserie:morbi:fames:ꝛ hm̄oi?

Solutio.

Ad hoc dicimus q̄ non ad puniendū aliqđ pctm̄ remanserūt:sed ꝓpter alias causas.

Prima cā

quaꝝ prima est.q̄ si baptizati nō morereꝫ morte corporali:peterēt potius baptizari ꝓ vita tp̄ali ꝛ obliuiscerenꝫ vite eterne.

Scđa cā.

Scđa causa est.vt ista misera vita semꝑ cogat nos ad cogitandū de vita eterna.

Tertia cā.

Tertia.vt homo afflict⁹ his miseriȷ̄s ꝛ hūiliatus ꝑ hūilitatē redeat advitam eternā a qua cecidit per supbiā.

August.sic exponiꝫ.

Q̄đ aūt dicit aug.Quicq̄d sustinemus pctā nr̄a meruerūt.intelligēdum est sic.i.nisi essent pctā nostra non sustineremus.

ꝯ augustī.

Item dicit aug. q̄ carētia eterne visionis dei est mitissima pena.Sed cōtra.Auctoritas dicit q̄ carētiavisiōis dei est maxīa penarū.

Solutio.

Solutio.Maxīa dāno:minima acerbitate.

¶ Sexta q̄stio huius tractatus. Ca.6.

Sexto capitulo queriꝫ:vtrū plura origīalia sint in hoīe.

Ar̄ q̄ sic ꝑ glosam.

Quodvideꝫ.qm̄ dauid dt̄ in psal.Ecce enī in iniquitatibus cōceptus sum.ꝛc̄.ꝛ dt̄ glosa.i.in pctīs originalibus.

Secūdo

Preterea.sicut vis irascibilis est corrupta per pctm̄:ita vis cōcupiscibilis ꝛ rōnalis.et sicut pronitas peccandi est in vna:ita et in alia.igitur sicut ꝑm vnā est pctm̄ originale:sic ꝑm aliā.et sic sunt plura pctā originalia.

Tertio per aliā glosaꝫ

Item q̄dā glosa sup Numerū dicit q̄ septem sunt fomites.vbi loquiꝫ de septē carnalibus viciȷ̄s ad q̄ pronus est homo ab adolescētia. sicut dicit in libro sapiētie Proni sunt sensus hoīs in malū ab adolescētia sua.

Solutio.

Solutio.Quidā dicunt q̄ vnicū est peccatū originale. nec est peccatū originale nisi scđꝫ cōcupiscibilē que infecta ꝛ lesa est ꝑ peccatū primi parētis.Alie aūt vires sūt tātū lese.

ꝯ hāc solutionem ar̄.

Sꝫ hec solutio nulla videꝫ esse cū oē peccatū sit malitia aīe:nō tantū peccatū luxurie.ꝛ in qualibet vi est ꝓnitas ad peccandū.Non videꝫ ratio quare poti⁹ vna dr̄ ifecta q̄ alia.

Opinio doctoris.
q̄re plā pcā origīalia dicunꝫ vnū.

Propter hoc dicim⁹plura esse pctā origīalia in eodē hoīe:q̄ plures sūt ꝓnitates ad peccandū.tn̄ possunt dici vnū peccatū ꝓpter vnā obligationē.qm̄ vnica pena debeꝫ ei.s.carētia visionis dei. q̄ tn̄ carentia diuersificaꝫ ꝑm diuersasvires si q̄s subtiliter īspiciat.

Arguiꝫ sic.

Itē sūma delectatio et sūmū premiū est videre deū:igr̄ sūma tristicia ꝛ sūma pena est carere visione dei.

Solutio.

Dicimus q̄ nō valet.qm̄ delectatio q̄ est exvisione dei nō habꝫ cōtrariū. qm̄ deus nō hꝫ contrariū:cū nichil sit sūme malū.ꝛ ideo delectatiō q̄ est in ipo nō hꝫ cōtrariū.

aristoteles

qm̄ sicut dicit aristo.delectationi q̄ est cōsiderare qm̄ diameter est assimeter nichil est cōtrariū qm̄ diameter esse assimeter coste nō habꝫ cōtrariū cū feteco nichil sit cōtrariū.Et similiter delectatio q̄ est scđm carnalē actū nō habet cōtrariū:q̄ causa ei⁹ contrariū non hꝫ. Et sicut delectatio q̄ est ex dulci est cōtraria tristicie q̄ est ex amaro:ꝛ nō illi tristicie q̄ est ex carētia dulcis.Ita delectationi q̄ est in deo contraria esset tristicia q̄ est ex summe malo si aliq̄d esset tale ꝛ non est contraria illa q̄ est ex carētia visionis dei quā habent etiā illi qui sunt in inferno q̄ tristātur de carētia visionis dei.q̄ multotiēs cogitauerūt de bonitate dei.

q̄re puuli dānati non tristātur.

Paruuli aūt nō cōtristātur ex hoc.q̄ nūq̄ cogitauerūt de hoc cogitatione volūtaria.Pꝫ ergo q̄ p̄dicta argumētatio nō valet nec est ibi locus a cōtrariis.

Iterum ar̄

Itē originale habuit ortū a pctō primi parentis quo comedit pomū vetitū: ꝛ q̄ scđm vim cōcupiscibilē peccauit:illo pctō corrupta fuit vis illa. Sꝫ illa vis plures habet partes.vnā que est ad comedendū aliā que est ad coeundū:ḡ poti⁹ fuit infecta ꝑm illam q̄ est ad comedēdū q̄ ꝑm illā q̄ est ad coeundū: ergo poti⁹ debēt eē pctā primi mot⁹ ad comedendū q̄ primi motus ad coeundū.

Solutō aliquorum.

Solutio. Quidā dicūt q̄ de iusticia dei nō de natura pctī magꝭ est corruptavis cōcupiscibilis scđꝫ partē que est ad coeundū q̄ ꝑm illaꝫ que est ad comedendū.qm̄ scđm dei iusticiā debebat pena pctī trāsire ad posteros:ꝛ scđm partē illā fit ꝓpagatio.ꝛ post peccatū sensit adā mēbra illa iobediētia primo.

ꝯ hāc solutionem ar̄.

Sed videꝫ q̄ hec solutio nō possit sustineri.qm̄ scđm istā opinionē seq̄tur q̄ corruptio boni sit a deo:ꝛ ita malicia siue peccatū esset a deo.

Opinio doctoris.

Nos dicimus q̄ illa pars q̄ est ad comedendū magisvel eque fuit corrupta sicut illa q̄ est ad coeundū. Sed q̄ maior est delectatio in illa q̄ est ad coeūdū.ideo magꝭ ꝑ corruptōnē suā trahiꝫ ad peccatū.Illa enī q̄ est ad comedēdū trahiꝫ ad necessitatē magꝭ q̄ ad delectatōnē

p̄m⁹ motus ad libidinē ꝛ prim⁹ ad gulā dr̄ūt.

Sꝫ q̄ est ad coeūdū magꝭ ad delectatiōnē. ꝛ iō poti⁹ primi mot⁹ ad coeūdū sūt pctā q̄ primi mot⁹ ad comedēdū.i. poti⁹ surgūt p̄mi mot⁹ ex illa q̄ est ad coeundū q̄ exvi q̄ est ad comedēdū.

Iterum ar̄

Itē dicit aug.q̄ oē peccatū adeo estvolūtariū q̄ si nō sit volūtariū nō est peccatū: ḡ peccatū originale est voluntariū.

Solutio.

Ad hoc soluit augu. dicens q̄ peccatū originale est voluntariū voluntate remota:nō ꝓpinqua.s. voluntate parentum:nō voluntate paruulorum.

¶ Tractatus vicesimusoctauus.

Sequiꝫ de pctō actuali. Actualiū aliud veniale aliud mortale.

Primo de veniali.

Primo dicēdum est de veniali. et primo de primus motib⁹ hoc ordine.p̄mo vtꝝ primi motus sint peccatū.scđo q̄ sit causa q̄ primi mot⁹ sūt peccatū.tertio q̄ sit cā q̄ peccatūveniale sit veniale ꝛ q̄ sit differētia inter veniale ꝛ mortale.

Prima q̄o vtrū primi motus sint pctā.
Ar̄ q̄ sic ꝑ paulū ꝛ ꝑ augustinū.

Q̄ primi mot⁹ sint peccatū. ꝓbatur sic.Apl̄s dicit quod nolo hoc ago. Illud non pōt intelligi de pctō mortali.qđ constat esse volūtariū. Restat ergo q̄ intelligitur de primo motu.sicut dicit btūs augu.

Secūdo ꝑ eūdē paulū

Itē dicit apl̄s.qđ odi malū illđ facio.Cū autē nichil sit odiēdū nisi peccatū.ꝛ apl̄s dicit primū motū:ḡ primus motus ē peccatū.

Tertio.

Preterea apl̄s dicit q̄ prim⁹ mot⁹ est malū:igr̄ malū culpevel malū pene. Si pene.illđ est a deo maxime scđm quosdā.ꝛ si hoc: apl̄s nō debꝫ illđ habere odio cum sciat deū velle illud esse.Restat igiꝫ q̄ primus mot⁹ sit malū culpe:ꝛ ita est peccatū.

Quarto.

Itē prim⁹ motus est ad illicitū:igr̄ est illicitū: igr̄ est peccatum

In oppoᵐ ꝑ augusti.
Augustin⁹

Cōtra.Sup locū illum Irascimini ꝛ nolite peccare. dicit aug.Si surgat prim⁹ mot⁹ q̄ nō est in nr̄a ptāte ḡ nō possum⁹vitare primū motū. Sꝫ aug.dicit.q̄ nemo peccat in eo qđ nō pōt vitare:ḡ nullus peccat in primo motu.ḡ prim⁹ mot⁹ nō est peccatū.

Secundo.

Itē primi mot⁹ nō sunt volūtariȷ̄:q̄ nō sūt in nr̄a ptāte:ꝛ nichil est ita in nr̄a ptāte sicut volūtas vel volūtariū:ḡ primi mot⁹ nō sunt volūtariȷ̄.Sꝫ oē peccatū adeo ē voluntariū ꝛc̄.ḡ primi motus nō sunt pctā.

Tertio.

Itē primus motus est naturalis:q̄ est cōis nobis cū brutis.Sed nullū naturale est vituperabile vel laudabile:igr̄ primus mot⁹est nōvituperabilis.igr̄ nō est peccatū.

Quarto.

Itē Sensualitas est cōis nobis cū brutiȷ̄:ḡ in ea nō est virtus nec viciū: igr̄ nec peccatū.

Solutio.

Dicim⁹ q̄ prim⁹ mot⁹ est peccatū.qm̄ p̄mus mot⁹ dr̄ ille quo hō moueꝫ volūtarie ad illicitū ante iudiciū siue deliberatōnē rōis

Ad primū.

Ad primū dr̄ q̄ primi mot⁹ sunt in nr̄a ptāte in singulari ꝛ nō in vniuersali. qm̄ de quolꝫ primo motu pōt aliqs vitare vt nō veniat.Sꝫ nullus pōtvitare q̄n aliquis p̄m⁹mot⁹aliq̄nveniat.qm̄ illū primū motū quo aliqs cōcupiscit mulierē potuit ipsevitare aū si cogitasset de deo ꝛ penituisset de pctis suis.Sꝫ nō pōt eē diu aliqs quin surgat aliqs primus motus.

Exemplū naute.

sicut ille nauta pōt vitare q̄ aqua nō intret ꝑ illud foramē: tn̄ non pōt vitare q̄n intret ꝑ aliud.

Ad scđm.

Ad scđm dicim⁹ q̄ primi mot⁹sūt volūtariȷ̄.Sꝫ distinguēdū inter motū vis cōcupiscibilis brutalis ꝛ motū vis cōcupiscibilis hūane.

Mot⁹ brutalis et human⁹ dr̄ūt.

Mot⁹ vis cōcupiscibilis brutalis nō est volūtari⁹:sꝫ naturalis.ꝛ ideo nō est peccatū ad min⁹prīo. Sed cōcupiscibilis hūane est voluntari⁹.ꝛ pctm̄ etiā qn̄ moueꝫ ante iudiciū rōnis ad delectādū in re sensibili.

Ad tertiū

Ex hoc pꝫ solutio ad tertiū obiectū: q̄ primus motus nō est naturalis sed volūtari⁹.

Ad quartū

Ex hoc etiā pꝫ solutio ad quarto obiectū. qm̄ primus mot⁹ non est in sensualitate brutali. Sꝫ poti⁹ dr̄ esse in sensualitate large sūpto noīe sensualitatis vt dicatur sensualitas quelibet potentia qua pōt aliquis delectari in re sensibili.

¶ Secunda q̄stio hui⁹ tractatus.Ca.ij.

Secundo capitulo queriꝫ q̄ sit cā quare p̄m⁹ motus sit peccatū. An hoc habeat ab origine an a fine.si ab origine.

Ar̄ q̄nō ab origine.

Contra. Fomes non est peccatum post baptismū: maxime secundum eos qui dicunt q̄ fomes est pena illata a deo. quoniam si fomes est bonus: igitur non propter fomitem pure erit primus

Secundo. motus peccatū. Preterea si fomes nō est peccatum
igr non ex eo q aliqd est a fomite est peccatū sicut est
in li.ar. qm nichil ex eoipo q fit in li.ar. est peccatuʒ
Ar etiaʒ q a fine. Si a fine: qr est ad illicitū. fm hoc pbat q prim⁹ mo
tus in vxore nō est peccatū. qm eo nō mouet hō ad il
licitū. Cōtra. In primo motu nō est aliqua discretio
qr tūc non discernit hō vxorē a nō vxore vel ecōuerso
g non est maior contēptus in non vxorē q in vxorē: g
si mot⁹ in vxorē nō est peccatū: nec mot⁹ in non suam
Ad idem. Preterea. mot⁹ quo aliqs mouet ad cognoscendum
vxorē suā spe prolis tantū est meritori⁹: ⁊ ille est a fo
mite. qm illa actio non est tantum a naturali potētia
coeūdi: sʒ etiā a pnitate coeūdi. nō igit ex eo q aliqd
est a fomite est peccatū. nō igr primus mot⁹ est pctm
ex eo q est a fomite. qm non est a fomite nisi inqtum
pulsat potentiā coeūdi. Sic enī mot⁹ meritori⁹ est a
Solutio. fomite. Dicim⁹ q primus mot⁹ ideo ē peccatū: qr est
qre primus mot⁹ ē pctʒ ad illicitū. Mouet enī aīaʒ hūanā ad delectādū in re
sensibili. ⁊ hoc facit pp̄t fomitē. Fomes g est origo
vt sit peccatū: qr solus operat et mouet ad illicitū: g
si velim⁹ assignare cām efficientē quare prim⁹ motus
est peccatū dicem⁹: qr fomes mouet volūtatē hūanā
ad illicitū. s. ad delectandū in re sensibili. qr cū hō de
beat totū cor suū deo sicut p̄ceptū est. Diliges dnm
deū tuū ex toto corde ⁊c. nō licet ei dare aliquā par
Prima cā tem creature vt aliquo mō delectet in illa. Hec ē pria
Scda cā. causa. Alia cā est cū aīa humana ɔiūgitur creature p
delectationē obūbrat ab ea ⁊ peiorat. sicut qn cōiū
gitur deo illuiatur ⁊ meliorat. Talis enī volūtas im
proba dr libido qn aliqs vult delectari in creatura: ⁊
Augustin⁹ est pmū peccatū ⁊ principiū ois pcti. sicut dicit aug.
ergo si querit cā vnde hʒ prim⁹ mot⁹ q sit peccatum
dicēdū est q a fomite q est corruptio pueniēs ex pec
cato primi parētis. Sic enī fit questio de cā origiali.
qm fomes qn per se opat nec trahit ad bonū finē im
Cā foralis perio rationis: nec mouet nisi ad malū per se. Causa
aūt formalis q dignoscit ex fine quare peccatū origia
Prim⁹ mo le sit peccatū est: qr ad illicitū. Ex p̄dictis pʒ q prim⁹
tus in ppāʒ motus in ppriā vxorē est peccatū. tm aliqs pōt cogno
vxorem est scere ppriā vxorē sine oī pctō. vt si fm aīam humanā
pctm. displiceat ei oīb⁹ modis carnalis delectatio. vel si nul
lo modo placet ei vt nō conglutinet vel contaminet
dei imago cū re sensibili p delectationē.

Questio incidens.

Ar q sic. Item querit vtrū primus mot⁹ ad comedēdum
sit peccatū. qd videt in illo q statim appetit co
medere cū tenet tm ieiunare vsq ad horā nonā. Iste
motus est ad illicitū: igr est peccatū. eadē rōne qua ⁊
In oppoᵐ prim⁹ mot⁹ ad coeūdū. Cōtra. Ille mot⁹ nō subiacet
li.ar. qm velit nolit appetit ille comedere: igr nō est
Solutio. peccatū. Solutio. Appetit⁹ ad comedēdū qui ē in vi
hec argum brutali nō est peccatum. nec valet hec argumētatio.
tatio nōvʒ. Iste motus est ad illicitū: igr est peccatū. qm non est
ad illicitū potētie brutali: sʒ est ad illud qd est illicitū
Qn prim⁹ li.ar. siue volūtati hūane. Sed si mot⁹ ille est a li.ar.
mot⁹ ad co tūc est peccatū. vt pʒ in lecatore saturo q dolet qr nō
medēduʒ ē pōt comedere bonū morsellū: i eo mouetur volūtas
pctm hūana ⁊ nō brutalis appetit⁹. Silr dicēdū est de pmo
Silr de p° motu ad coeūdū. qm si mouet tantū ɔcupiscētia bru
motu ad co talis nō est peccatū. qm nō est actuale peccatū sine vo
eundum lūtate hūana. vñ aug. Si cōcupiscētia q preter legeʒ
Augustin⁹ volūtatis mouet sine pctō est in corpe dormiētis qto
magis in corpe nō ɔsentiētis. Alid tm est de ɔcupiscētia
ad comedēdū: ⁊ alid est de ɔcupiscētia ad coeūdum. Cōcupiscētia ad come
qm concupiscētia ad comedēdū mouet sine oī appre dendū ⁊ co
hensione. ⁊ ideo nullo mō subiacet li.ar. Sʒ concupi eundū dr̄it
scētia ad coeūdū mouet p apphēsionē: ⁊ ideo aliquo
modo subiacet li.ar. Et ideo nō pōt ratio refrenare
motū ad comedēdū. tm pōt refrenare motū ad coeun
dū. qmvis nutritiua q est sustētiua spēi magis est natu
ralis q vis gñatiua q est cōseruatiua spēi. hec aūt ar hec argum
gumētatio nō valet. Iste mot⁹ ad coeūdū aliquo mō tatio nōvʒ.
subiacet li.ar. g est volūtari⁹. qm nō subiacet fm se: sʒ
pp̄ter p̄cedentē apprehēsionē. Qn enī carnale dele
ctabile cadit in apprehēsionē ⁊ in estimationē de ne
cessitate mouet cōcupiscētia brutalis velit nolit li.ar.

Alia questio incidens.

Item querit vtrū prim⁹ motus ad coeūdum sit
aliqn peccatū mortale. videt q sic in eo q prouo Ar q sic.
cat pmos motus p electuaria vt p diasataron. qm ta
les primi mot⁹ sunt ex tali puocatione q est mortale
peccatū: igit ⁊ prim⁹ mot⁹ est mortale peccatū. qm si
aliqua volūtas est ab aliqua volūtate mortali ipa est
mortalis. Si pp̄ter hoc dicim⁹ q prim⁹ motus in tali
casu est mortale peccatū. Cōtra. Per talē p̄paratio In oppoᵐ
nem liberat vis cōcupiscibilis ab impedimento. sicut
vis gressibilis per aliquā medicinā liberatur ab ali
quo impedimēto. vel vis appetitiua ad comedendū
tamen non diceretur tūc q appetitus ad comedēdū
vel motus gradiēdi esset a natura a medicina. Eadē
ratione primus motus in predicto casu nō est ab illa
preparatione: igitur propter illā non est mortale pec
catum nec propter aliud. ergo nō est sic mortale pec
catū. qd concedim⁹ hac ratione. qm et si medicina sit Solutio.
potens ad introducendū motū brutaleʒ: non tamen
potens est ad introducendū motum voluntariū. qm Prīo pmi
primo primi motus ad coeundū non sunt pctā. Sed scdo primi
scdo primi sunt pctā: qr sunt voluntarij. differūt.

Alia questio incidens.

Item querit vtrū primi mot⁹ sint in phibitione
qd pbat: qr peccatū ita diffinit ab augu. Pecca Ar q sic p
tum est dictū vel factū vel cōcupitū cōtra legē dei: igr augustinuʒ
qdlibet peccatū est cōtra legē dei. sʒ primi mot⁹ sunt
pctā: igr sūt cōtra legē dei: g sūt in phibitōe. Prete Secundo.
rea vñ essent pctā nisi eēnt cōtra legē dei? Preterea Tertio.
apls dicit. Cōcupiscētiā nesciebā nisi lex diceret nō cō
cupisces. hoc nō pōt itelligi de pctō mortali. qm apls
discretissim⁹ bñ sciebat ⁊ de cōsensu ⁊ de ope q esset
pctm mortale: igr loqt de pmis motib⁹. igr cū dr. nō
cōcupisces. sic phibet primi mot⁹: igt primi mot⁹ sūt
in phibitōne. Itē fere oēs dicūt q adā nō potuit pec Quarto.
care venialit. pmo g primi mot⁹ fuissent in eo morta
lia: g erant in phibitōne legis naturalis. qm tūc non
subiacebat ipe nisi legi naturali. Sʒ lex naturalis est
imobilis: g adhuc sūt in phibitōne. Itē aug. dicit q Quinto p
qdā precepta nō possunt ipleri in via vt hoc. Diliges augustinuʒ
dnm ⁊c. et hoc p̄ceptū Nō cōcupisces gñalit itellectū
de qtidianis venialib⁹ ⁊ mortalibus erat p̄ceptū qd
nō poterit cōpleri in via: sʒ iplebit in pria. igit in hoc
p̄cepto phibētur pmi mot⁹. ⁊ ita pmi mot⁹ sūt in p
hibitōe. Dicim⁹ q nō sūt in phibitiōe: sʒ in cohibitōe Solutio.
et cū dr peccatū est dictū vel factū ⁊c. Diffinitio ē pec phibitio ⁊
cati actualis mortalis tātū qd oīmoda ɔtrarietate ē cohibitio.
cōtrariū legi dei. tamē si dicitur esse diffinitio peccati
generaliter actualis siue venialis siue mortalis. tunc

p hec patʒ. dicendū est q hec dictio cōtra non notat oīmodā cō
trarietatē in illa diffinitiōe: sʒ qualēcūq repugnātiā
Paulus de qua dicit apls. Sentio legē in mēbris meis repu
Ad aliud. legi mētis mee. Ad aliud dicim⁹ q primi mot⁹ lʒ nō
sint in phibitione: tm sūt pctā: qr ducūt ad illicitū et
ad illud qd est cōtra legē dei. ⁊ pp̄ter hoc dicitur re
Ad tertiuʒ pugnare legi mētis siue legi dei. Ad tertiū dicim⁹ q
cū dr Non cōcupisces. is est sensus. Post cōcupiscen
tias tuas siue post mot⁹ concupiscētie tue non eas p
Quid pp̄e consensū vel p operationē: ⁊ constat q sic nō phibet
phibetur p legē nisi cōsensus ⁊ opatio. Sʒ oblique ostēdit pri
m⁹ mot⁹ esse malus p legē. sicut si aliqs diceret filio
suo. Noli ire post istū hoiem. innuit q iste hō sit mal⁹
qr ergo p legē cognoscit prim⁹ mot⁹ esse malus. ideo
Paulu⁹ ex dicit apls. Cōcupiscētiā nesciebā. ⁊c. Qs aūt illd pre
ponit palid ceptū non concupisces sit p̄dicto modo intelligendū
ptʒ per illud qd dicit in ecclastico. Fili post concupi
Ad quartū scētias tuas nō eas. Ad quartū fm nos patʒ solutio.
qm diximus supra q adā in primo statu bene potuit
Ad vltimū peccare venialiter. Ad vltimū dicimus q licet aliqd
p̄ceptuʒ af p̄ceptū affirmatiuū sit qd nō pōt invia ipleri. tm nullū
firmatiuū ⁊ negatiuū est tale: ⁊ ideo contingit q p̄ceptū affirma
negatiuuʒ tiuū nō obligat ad sp. sʒ negatiuū obligat ad semp.
differunt.

Alia questio incidens.

Item queritur vtr primi motus sint in ratione
Ar q non. videt q nō: qr prim⁹ motus est q preoccupat iu
diciū rationis. Sʒ nullus mot⁹ est in rōne q sit pctm
et p̄occupet iudiciū ratōnis: g nullus pm⁹ mot⁹ est in
Secundo. ratione. Preterea si aliqs mot⁹ prim⁹ est in ratione
ille est erroris. qm de aliquo alio motu rōnis nō vide
tur hoc posse dici. Sʒ ois error aut est in articulis fi
dei aut extra articulos fidei. Si in articulis fidei est
peccatū mortale ⁊ non est prim⁹ motus: cū ois prim⁹
motus sit peccatū veniale. Si extra articulos nullo
modo ē peccatū: ⁊ ita non est prim⁹ motus. Restat g
q nullus error est pmus mot⁹: g nullū iudiciū erro
neū est pmus mot⁹ nec aliqd aliud qd sit in ratiōe est
primus motus: g nullus primus mot⁹ est in ratione.
In oppoᵐ Contra. Sicut vis cōcupiscibilis ⁊ irascibilis sūt cor
rupte: ita vis rōnalis est corrupta. igr sicut in illis sur
Secundo. gūt primi mot⁹: ita in ista. Preterea sicut ille prone
sūt ad malū sic ⁊ ista: g sicut in illis est pmus mot⁹ sic
in ista. qm in illis nō surgūt primi motus nisi ex pni
Tertio. tate ad malū. Itē sicut vis cōcupiscibilis delectari hʒ
in sūma bonitate. ita rationalis in sūma veritate. igit
sicut vis cōcupiscibilis peccat delectādo in bonitate
creata: qnq venialiter qnq mortaliter. ita vis rōna
lis siue ratio peccat qn delectat i veritate creata qnq
venialiter qnq mortaliter. ⁊ ita pmus mot⁹ venialis
Solutio. erit in ratione. Dicim⁹ q prim⁹ motus pōt esse in ra
Duplr mo tione duob⁹ modis. Prīo modo cū aliqs mouetur
t⁹ est i rōe. subito p corruptionē rationis leuiter motu errois in
cōtrariū articulo fidei sine deliberatōe rōnis p̄cedēte:
et qr est sine deliberatōe p̄cedēte: ⁊ in illicitū ex sola
corruptōe pm⁹ mot⁹ est ⁊ venialis. Si aūt esset ex de
Prim⁹ mo liberatōe p̄cedēte pctm eēt mortale. Talis aūt error
tus qd est. q est pmus mot⁹ est aliqua dubitatio subitanea siue
aliqs cōsensus leuis ⁊ subit⁹ incōtrariū articuli ex so
la corruptōe pcedēs. qm dubitare ē vtriq pti ɔtradi
ctionis equalit cōsentire. Scdo mō est pctm in rōne
cū subito ⁊ ex corruptōe sola delectat ratio in aliā ve
ritatē q in primā. qm si hoc esset ex deliberatiōe ⁊ de
lectaret magis in veritate creata q increata peccatū
esset mortale. Si minus peccatū essʒ veniale: sicut dr
de dilectione creature.

Alia questio principalis vtrū veniale
et mortale differant.

Sequit de pcō veniali. prīo de differētia venialis istud caplʒ
ad mortale. scdo vtr veniale pōt fieri mortale. ɔtinet tres
tertio q pena debet veniali. Prīo sic obicit. dñs dicit qstiones.
in euāg. De oī verbo ocioso reddituri sūt hoies ra Ar q nō dif
tionē. p hoc videt q verbū ociosū sit pctm veniale ad fert ab idif
min⁹. Ociosū aūt dr qd nō est vtile ad vitā eternā: igr ferenti.
cū opa indifferētia nō sint vtilia ad vitā eternā erunt
pctā venialia. Pretea qrit quare poti⁹ dr de oī vbo Scdo inq
ocioso ⁊c. q de oī ope ocioso. Itē dr q ebrietas si nō sitiue.
ducit in cōsuetudinē est veniale pctm. si ducit in ɔsue Tertio.
tudinē est mortale. Contra. Scda fornicatio nō est in In oppoᵐ
ifinitū maior pma: nec tertia q scda. oīb⁹ aliis circun
stāciis parib⁹. ⁊ sic vsq cētesimā vl millesimā: igr nec
ebrietas scda ē maior in ifinitū q pria: ⁊ sic deinceps
igr si scda ē veniale peccatū ⁊ tertia non erit mortale
peccatū. qm oē mortale peccatū est in ifinitū mai⁹ q
veniale. Silr de cētesima vl millesima pt pbari q nō
erit mortale: g ebrietas siue ducat in ɔsuetudinē siue
non: nō erit peccatū mortale. Forte dicet q ebrietas Euasio.
nō ē mortale peccatū: sʒ ɔsuetudo iebriādi se. Cōtra. ɔ quā ar.
Consuetudo iebriādi aut dicet iteratio iebriādi aut
habit⁹ inebriādi. Si pmū. pbat q cōsuetudo illa nō
est peccatū. qm iteratio iebriationis non est act⁹: sed
dispositio act⁹ non ē peccatū: sʒ poti⁹ ipe act⁹. Si ha
bit⁹. pbat q nō ē peccatū mortale. qm sicut dicit. ari. aristoteles
quales p̄cesserūt act⁹ talis est habit⁹ q est ex actibus.
Solutio. Difficile ē diffinire qd sit peccatū veniale ⁊ Solutio.
assignare drām gñalē venialis ad mortale. vñ in mul
tis locis qn augu. vult diffinire veniale peccatū ponit Augustin⁹
exēplū de spālib⁹ pcis venialib⁹. Sʒ in libro d li.ar.
dat doctrinā p quā potest itelligi drā venial ad mor Augustin⁹
tale. vbi dicit q libido est cā ois pcti. Est aūt libido de li. arbi.
iproba volūtas qua mouet aīa rationalis ad hoc q
delectet in creatura: ⁊ si illa volūtate diligit creatu
rā plusq deū peccatū est mortale. si min⁹ peccatū ve In q drīt
niale. Vñ dicit q min⁹ amor vxoris ⁊ filiorum est peccatū veniale et
veniale si non p̄ponit amori dei. Ex hoc pʒ drā venia mortale.
lis ad mortale. Ad pmū dicim⁹ q verbū ociosū ē qd Ad primū.
pcedit ex iproba volūtate sicut est mēdaciū iocosū ⁊
ē pctm veniale. ⁊ dr ociosū qr fm se est iutile ad vitā
eternā ⁊ ipedimētū. qd non est verū de idifferētib⁹ q
naturalit sūt bona: ⁊ ideo vtilia qdāmodo. Sʒ pctm
veniale cū repugnet legi dei vt dictū est oīb⁹ modis
inutile est ad beatitudinē. Ad aliud dicim⁹ q p hoc Ad scdm.
qd dicit de oī verbo ⁊c. satis dat intelligi p locū a mi
nori q de ope ocioso ⁊c. Ad aliud dicim⁹ q ebrietas Ad tertiū.
qua delectat hō in vino non p̄ponēdo illā delectatio
nē delectationi q est i deo est peccatū veniale. Si aūt
p̄ponat est mortale: igr siue sit decima siue vicesima
est peccatū veniale si prīo modo se hʒ. si scdo mortale
Qs aūt dr q ebrietas ducta in consuetudinē est pec Exponit il
catū mortale: ideo dr qr frequēter contingit q cū ali lud dictuʒ
quis freqnter cadit in ebrietatē magis ⁊ magis dele cōe.
ctat in dulcedinē vini: ⁊ sic cadit in ebrietatē mortalē
per precedētes ebrietates occasionaliter. pp̄ter qd
dicit aug. q nichil adeo est veniale qd nō fiat morta Augustin⁹
le dū placet. i. dū occasionalter facit cadere in illā de
lectationē. Silr debet intelligi illud qd dicit augu.

Vitasti grādia: caue ne obuiaris arena. Itē sicut for
Arḡ ar de ebrietate. nicatio est ex ɔcupiscētia carnali: ita ebrietas. ⁊ sicut
fornicatio absorbet rationē: ita ebrietas. imo magis
et sicut fornicatio fit sciēter: ita ebrietas. ḡ qua rōne
fornicatio est pctm̄ mortale ⁊ ebrietas. vel quare nō.
Euasio. Si dicit̄. ideo: q2 dn̄s ꝓhibet fornicationē ⁊ nō ebrie
ꝯ quam ar. tatē. Contra. Deus nō ꝓhibet fornicationē nisi quia
mala. Sed eadē ratio malicie est ī ebrietate q̄ est in
fornicatione vt ostēsum est: ḡ qua ratione oīs forni-
Solutio. catio est in ꝓhibitione: ⁊ oīs ebrietas. Solutio. Nō
est simile. qm̄ ebrietate mouet̄ hō in rē licitā q̄ est ne
Dr̄ia inter ebrietatē ⁊ fornicatōez cessaria indiuiduo. ⁊ ideo seq̄tur predictā regulā de
delectatiōe ⁊ amore rex licitax. Sed fornicatiōe mo
uetur hō in rem nō necessariā ⁊ illicitā. qm̄ tendit ad
solā delectationē vel ad min⁹ non h3 tantū de necessi
Alia dr̄ia tate sibi adiūcta. Preterea ebrietate nō maculat hō
nisi aīam suā: s3 fornicatione ⁊ suā ⁊ alteri⁹. ideo for-
cōtra aliud dictū ar. nicatio poti⁹ est peccatū mortale q̄ ebrietas. Item
dictū est q̄ minor amor tēporaliū est veniale peccatū
Sit ergo q̄ aliq̄s quadruplo minus diligat tpalia q̄
deū. ex hoc peccat: ⁊ q̄to plus diligeret tpali amore
plus peccaret. si duplo duplo: ⁊ sic deinceps. Cōtra.
Si q̄druplo mag' diligeret q̄ mō diligeret illa equa
liter deo fm ꝓportionē: ⁊ si hoc mortaliter peccaret
et si mortaliter peccaret mag' peccaret in infinitū q̄
modo. qm̄ oē mortale est mai⁹ infinicies q̄ veniale.
Non ergo si quadruplo mag' diligeret tpalia mag'
peccaret in quadruplo q̄ modo. imo in īfinitū mag'
Solutio. Dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet. Si duplo ma-
gis diligeret duplo magis peccaret. Si triplo mag'
triplo magis peccaret: ḡ si quadruplo magis dilige
ret quadruplo magis peccaret. qm̄ qn̄ venit̄ ad qua-
druplā ꝓbationē nō sola circūstantia intēsionis au-
gmentat peccatū sicut pri⁹: sed etiam equalitas dile-
ctionis creature ⁊ dei augmentat peccatū in infinitū
magis q̄ prius.

¶ Secūda questio huius capituli.

SEcundo querit̄ vtrū veniale pōt fieri mortale.
Ar̄ primo q̄ sic. qd multipliciter ꝓbat̄. Primo sic. Dicit̄ q̄ de-
lectatio morosa est peccatū mortale: ⁊ nō morosa est
peccatū veniale. S3 ɔstat q̄ de nō morosa fit morosa
Secundo. igr̄ de veniali fit mortale. Itē primo motui delecta-
tionis pōt aduenire cōsensus ratōnis: ḡ idē motus q̄
prius erat venialis sine cōsensu: postea cadit sub con
sensu. S3 motus cū consensu ad illicitū est peccatum
Tertio. mortale: igr̄ tūc veniale efficit̄ mortale. Itē aliq̄s di-
ligit filios ita q̄ amādo peccat venialiter: ⁊ iste amor
pōt intendi tantū q̄ erit peccatū mortale. Hoc nō est
dubiū: ḡ vniuersale pōt fieri mortale. Si cōcedatur.
In oppo^m Cōtra. Peccatū veniale ⁊ peccatū mortale sūt diuer
se spēs pctī: sed nulla res pōt ꝑmutare spēm: ḡ venia
Secūdo le non pōt fieri mortale. Itē sicut in paradiso fuerūt
tres. serpens: mulier: vir. ita in paradiso spūali sc3 in
aīa hūana sūt serpēs: mulier: vir. Serpens est pmus
motus q̄ suggerit mulieri vt comedat pomū vetitu3
siue caro q̄ semp primū motū suggerit. Mulier ē in-
ferior pars ratōis q̄ tūc comedit pomū vetitū qn̄ cō-
sentit illicite delectatōni. Vir est superior pars rōnis
q̄ comedit pomū vetitū qn̄ cōsentit eidē delectationi
Nota similitudinem. Cōstat aūt q̄ anteq̄ mulier comedisset pomū nō de-
bebat eici vir vel mulier de padiso terrestri: ergo si-
militer in paradiso spūali anteq̄ mulier comedat po
mū vetitum. i. anteq̄ inferior pars rationis cōsentiat
illicite delectationi non est eiecta de paradiso. adhuc
ergo nō est aliquod peccatū mortale: ergo nec moro
sa delectatio ante cōsensū est peccatū mortale: s3 con
sensus est pmū peccatū mortale. Cōstat aūt q̄ nichil
qd fit ante cōsensū est siue efficit̄ consensus: igr̄ nullū
peccatū veniale qd fuit ante cōsensū efficitur mortale
Itē dicit aug. q̄ cogitationes siue voluntates nostre **Tertio per augustinū.**
modo sūt decedētes modo succedētes sibiinuicē. In
futuro aūt erūt oēs simul qn̄ in vna imagine. s. in spe
culo eternitatis videbūtur simul oīa. Cōstat autē q̄
eadē cogitatione manēte manet eadē volūtas. idem
peccatū siue veniale siue mortale. qm̄ eadē cogitatō-
ne prorsus manente nō augmētatur volūtas. Adue-
niente aūt alia cogitatōne siue apprehēsione decedit
prima volūtas. qm̄ cessante causa cessat effect⁹. ⁊ adue
nit noua volūtas adueniēte apprehensione q̄ est mor
tale peccatū statim: ḡ precedēs volūtas non efficitur
mortale peccatū. qm̄ nō manet eadē: sed succedit alia
volūtas q̄ est mortale peccatū. Per hoc ꝓbat̄ gn̄ali
ter q̄ nullū veniale pōt fieri mortale. qd cōcedimus **Solutio.**
p̄dictis rationib⁹. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ nulla **Ad primū.**
delectatio dr̄ morosa nisi illa q̄ est ex cōsensu. Aliter
nō esset peccatū mortale. qm̄ nullus motus ante con
sensum est peccatū mortale vt ꝓbatum est superius.
Ad scd̄m dicim⁹ q̄ ratio dr̄ cōsentire primo motui. i. **Ad scd̄m.**
ei qd suggerit primus motus. s. fornicationi vel aliȷ̄
operi illicito. Adueniēte enī cōsensu mutat̄ volūtas
siue desideriū. qm̄ mutata est apprehēsio siue cogita
tio. Ad tertiū dicim⁹ q̄ amor mūdi nō pōt intēdi nisi **Ad tertiū.**
q2 loco amoris minus intensi seq̄tur alius amor nu-
mero magis intensus siue alia voluntas intensa: vt
patet ex predictis. Cōcedim⁹ tn̄ bene q̄ possibile est
q̄ ratio cōsentiat nō in actum: sed in delectationem q̄
est ꝓpter primū motū. ⁊ tunc queritur vtrum ille cō **q̄o incidēs.**
sensus sit venialis aut mortalis. videtur q̄ sit morta **Arguitur.**
lis. qm̄ mulier tunc comedit pomū. Sed ꝓbat̄ q̄ est **In oppo^m**
veniale. qm̄ consentire veniali est veniale: vt cōsentire
iocoso mendacio est veniale. Dicimus q̄ consensus **Solutio.**
in delectatione primi motus. i. in talē delectationem
qualis delectatio est in primo motu est mortale pec-
catū. qm̄ ex cōsensu nō potest esse delectatio talis nisi
mortale peccatū. Sed mēdaciū iocosū est veniale in **Cōsensus ī veniale est venialis.**
se nec ducit nisi ad veniale: ⁊ ideo consensus in ipsum
venialis est.

SEd q̄ cōsensus in delectatione primi motus sit
peccatū veniale. ꝓbatur auctoritate augu. dicē **Iterum ar̄ p augusti.**
tis in scd̄o sententiax in. i. ca. Nūc superest ostendere
q̄ per hec tria. s. serpentē/mulierē/virū cōsummatur
peccatū in nobis. Serpēs enī suadet in nobis mulie
ri comedere pomū vetitum cū motus sensualis scil3
primus motus suggerit inferiori parti ratōnis id est
rationi cui deputata est scientia que si cōsenserit ille-
cebre mulier comedit pomū vetitum. post de eodem
dat viro cū superiori parti rationis. i. rationi cui de-
putata est sapientia eandē illecebrā suggerit: q̄ si con
senserit. tunc vir cū muliere comedit pomū vetitum
Si ḡ in motu sensuali tm̄ pctī illecebra tenet̄ veniale
ac leuissimū est pctm̄. Si aūt iferior pars ratōis ɔsen
serit. ita vt sola cogitatōis delectatione siue volūta-
te perficiendi teneatur: mulier sola comedit non vir
cui⁹ auctoritate cohibet̄ volūtas ne vsq̄ ad op⁹ ꝓueniat

Si aūt assit plena volūtas perficiendi vt si assit facul
tas ad effectū perducat̄: vir quoq3 mādūcat. q2 supe
rior pars rationis illecebre cōsentit: ⁊ tūc est dānabi-
mulier gustat sn̄ viro le ⁊ mortale peccatū. Qn̄ aūt mulier sine viro gustat
qn̄q3 est veniale qn̄q3 mortale. vt enī dictū est. Tunc
mulier sine viro gustat cū ita delectatōe cogitatōnis
peccatū tenet̄ vt faciendū nō decernat̄ vel cū vir facit
vt nō liceat mulieri effrenata libertate in pcm̄ egredi
Igr̄ si peccatū nō diu tenet̄ delectatione cogitatōnis
sed statim postq̄ tetigerit mulierē a viro repellitur
veniale est. Si aūt diu tenet̄ in delectatione ⁊ si volū
tas pficiendi desit mortale est: ⁊ pro eo dānabit̄ vir ⁊
mulier simul. i. totus hō. q2 vir nō cohibuit mulierē
sicut debuit. vn̄ potest dici cōsensisse. Hec sunt verba
magistri exponētis verba aug. q̄ sequūtur in eodem
capitulo vbi dicit. Sicut in cōiugio priox hoīm. ⁊c.
Ex hac aūt pt3 q̄ qn̄ mulier comedit pomū vetitum
qn̄q3 est veniale peccatū. ꝓ quo dicendū est Dimitte
nobis debita nr̄a. ⁊c. S3 mulier non comedit pomū
nisi cū inferior pars ratiōis cōsentit illecebre: ḡ aliq̄s
cōsensus rōnis in illecebras pmi mot⁹ est veniale pec
Scd̄o ar̄. catū. qd pri⁹ negatū est. Itē obicit̄. videt̄ posse ꝓbari
p predicta q̄ vir comedit pomū qn̄ sola pars inferior
rōnis mouet̄. qm̄ tūc vir comedit pomū qn̄ adest ple
na volūtas pficiendi peccatū: vt si assit facultas pdu-
catur ad effectū. Sed pfecte velle q̄ peccatū luxurie
perducat̄ ad actū hoc est in inferiori parte rationis q̄
se h3 ad oīa inferiora disponēda: ḡ per motū inferio-
ris partis rationis comedit vir pomū vetitū. qd falsū
Tertio. est: imo mulier. Itē videtur ꝓbari q̄ idē sit ratio su-
perior ⁊ ratio inferior. qm̄ idē hn̄t officiū. Actus enī
superioris rationis est cōsentire illecebre. Hoc idem
est actus inferioris: ḡ est idē officiū superioris ⁊ infe-
rioris. qd est cōtra aug. dicentē q̄ ratio superior ⁊ in-
Ad primū. ferior nō differūt essentia: sed officio. Ad primū dici-
Duplex cōsensus in illecebra. mus q̄ duplex est ɔsensus in illecebrā carnis. Est enī
quidā cōsensus subit⁹ nō per prehabitā deliberatōnē
sed ex sola corruptione rōnis p̄cedēte apprehensione
sensibili in primo motu: ⁊ talis cōsensus dr̄ surreptio
et est pctm̄ veniale cū sit ex sola corruptōe: ⁊ tunc mu
lier comedit pomū. ⁊ nō diu tenet̄ peccatū in delecta
tione cogitatōnis: sed statim a viro. i. superiori parte
rōnis reprimit̄ ⁊ adnichilat̄. Sed si est cōsensus ex de
liberatione rōnis ⁊ diu tenet̄ in delectatiōe cogitatio
nis est pctm̄ mortale. l3 nō assit plena volūtas pficien
Ad scd̄m. di. Ad scd̄m dicimus q̄ proprie loquēdo cōsentire in
illecebrā carnis est act⁹ solī⁹ inferioris ptis rationis.
Quō superior ps dr̄ cōsentire. Dicit̄ tn̄ improprie ratio superior cōsentire qm̄ nō co
hibet eā per legē scriptā in corde suo: ⁊ hoc est qn̄ hō
nō reuertit̄ ad cor nec ad primā veritatē q̄ relucet in
Ad vltimū corde suo. Ex hoc patet solutio ad vltimo obiectum
Greg. ⁊ augusti. alr̄ loquunt̄ hic. Notandū autē q̄ beatus grego. aliter distinguit illa
tria q̄ augu. vocat enī serpentē diabolū qui porrigit
pomū vetitū mulieri. i. sensualitati qn̄ tentat exteri⁹
de illecebra carnis. Mulier aūt. i. sensualitas siue ca-
ro comedit pomū vetitum in primo motu. vir aūt co
medit pomū in consensu rationis: ⁊ ita videntur con
Solutio. Cōcordat illos. trariȷ̄ grego. ⁊ augu. Solutio. Dicim⁹ q̄ btūs greg.
attendit q̄ eua nō fuit eiecta de paradiso propter suā
comestionem. sicut nec homo eicitur de spirituali pa
radiso ꝓpter primū motū. Sed augu. attendit q̄ tā
vir q̄ mulier eiecti sunt de paradiso postea: q2 vterq3
peccauit mortaliter. ⁊ ideo ꝓpter diuersas rōnes nō
est mirū si diuersimode loquuntur auctores.

¶ Tertia questio huius capituli.

TErtio queritur vtrum veniali pctō debet̄ pena
eterna. qd probatur: qm̄ in inferno nulla est re **Ar̄ q̄ sic.**
missio: ergo cum peccatū veniale in inferno puniatur
nō remittitur pena illa: igitur ineternū punit̄. ⁊ non
punitur nisi ex merito. ergo ex merito debetur pctō
veniali pena eterna. Itē cū aliq̄s decedit in pctō mor **Secundo.**
tali ⁊ veniali reatus siue macula venialis nūq̄ delebi
tur. qm̄ nō potest deleri nisi per caritatē que non pōt
esse in inferno: ergo macula pcti venialis semper erit
ergo macula pene venialis semper erit. qm̄ peccatū
veniale est cremabile: igit̄ semper punit̄ homo ꝓ ve-
niali sine fine. non nisi ex merito: igitur ex merito ⁊c.
Contra. Per peccatū veniale meret̄ homo tēporalē **In oppo^m**
penā: igitur iniuste agitur cū eo si pro eo punit̄ pena
eterna. Preterea. sicut se h3 peccatū mortale ad penā **Secundo.**
eternā: ita se habet peccatū veniale ad penā tēporalē
Sed mortale facit hoīem debitorē pene eterne tm̄:
igitur veniale facit hoīem debitorem pene tēporalis
tantum. Item peccatū veniale non crescit in inferno **Tertio.**
ex adiunctione pcti mortalis: ⁊ scd̄m se non debetur
ei maior pena q̄ in purgatorio: quia nō est maius in
inferno q̄ in purgatorio. ⁊ scd̄m mensurā culpe mē-
suratur pena. Sed in purgatorio non debetur ei fm
se nisi pena tēporalis, nec ex adiuncto debetur ei pe-
na maior: quia ex adiūcto nō crescit. ergo simpliciter
non debetur ei nisi pena tēporalis: ergo iniuste agitur
cum eo si punitur ibi pena eterna. Ite3 sit q̄ aliquis **Quarto.**
existens in caritate peccet venialiter ⁊ post nō deleto
illo pctō veniali cadit in peccatū mortale: ⁊ sic dece-
dit. Inde sic. Iste hoc pctō non meruit nisi penā tem
poralē: quia quādo cecidit hoc pctō non fuit dignus
nisi pena tēporali cū haberet caritatē. nec postea fuit
augmētatū illud peccatū: igitur nunq̄ pro ipo fit de
bitor pene eterne: ergo nec in inferno. Ad hoc dicūt **Solutō aliquorum.**
quidam q̄ mereri dupliciter dicitur. s. actiue ⁊ qua-
litatiue. et dicunt q̄ hoc peccato veniali non mere-
tur iste nisi penā temporalem actiue. Sed qualitati
ue meruit illo pctō penā eternā. qm̄ fuit dignus eo
pena eterna quādo fuit adiunctū mortali. sicut qua-
litatiue meretur homo maiorē penā per peccatu3 in
quo moratur propter solam morā. Sed ꝓpter hoc **Ista opio nō soluit.**
non euadūt priores obiectiones. vnde dicimus sicut
dicit prepositiuus q̄ per peccatū veniale q̄tū in se est **Opinio doctoris et p̄positiui.**
non meretur homo penā temporalē precise nec penā
eternam precise. Sed scd̄m quasi diuersa fora diuer-
sas meretur penas. quia q̄tum ad forū inferni mere-
tur penam eternā. q̄tum ad fox p̄sentis satisfactio
nis vel purgatoriȷ̄ meretur penā temporalē tantum.
Sicut aliquis paruo furto meretur parisius mutila **Exēplu3 a simili**
tionem auris: carnoti truncationē pedis. Ex hoc p3
solutio ad omīa obiecta. qm̄ hec est falsa. Per pecca **Ad omnia obiecta.**
tum veniale meretur homo penā eternā nisi intelli-
gatur cū determinatione. Similiter hec est falsa. Si
cut se habet peccatū mortale ad penā eternam. sic se
habet peccatū veniale ad penā temporalem. ⁊c. si in-
telligit̄ vniuersaliter. Ad tertio obiectū pt3 solutio.

¶ Quarta questio.

ITem queritur vtrum pctm̄ veniale sit maius q̄
originale. videtur q̄ origīale sit maius: quia so- **Ar̄ q̄ originale sit maius.**
lum originale facit dignum pena eterna qd non facit
solū veniale: ḡ est mai⁹. Preterea mai⁹ nocumētū fa
cit origīale q̄ veniale. ḡ mai⁹. Cōtra. Augu. dicit q̄ **In oppo^m p augusti.**
pena debita origīali est minima: ḡ pctm̄ minimū. qd

Solutio. concedimus. *Ad primũ.* Ad primo obiectũ dicimus ꝙ peccatũ originale potest esse solũ. Sed peccatũ veniale non: qꝛ aut est cũ mortali aut cũ caritate. gr̃a cuius debet ei minor pena. Nec est verũ gñaliter ꝙ originale magis noceat ꝙ veniale: imo eis qui sũt in inferno magis nocet veniale ꝙ originale. *Iterum ar̃* Itẽ sit ꝙ aliq̃s veniẽs ad annos discretõnis primo peccet venialiter. ⁊ sic decedit. aut puniet̃ ꝓ veniali in purgatorio aut in iferno aut in limbo inferni. In purgatorio nõ. qꝛ ille locus sctõꝝ est tantũ. nec in iferno: qꝛ nullũ hꝫ mortale nec in limbo. quoniã ille locus paruuloꝝ est tantum

Solutõ aliquorum. Ad hoc dicũt quidã ꝙ impossibile est ꝙ aliq̃s primo peccet venialiter. quoniã si nõ habet verã fidẽ omittit in primo instãti discretionis: ⁊ ita peccat mortalit̃ *ꝯ hanc ar̃.* Sed contra. None posset hõ dormire vel cogitare de deo naturali ductu rationis. nõ tñ omitteret qꝛ faceret qd in se est vt deus illustraret eũ: ergo non in primo instãti discretõis hꝫ hõ peccatũ mortale. ⁊ tũc potuit moueri motu veniali: ergo potuit primo peccare ve- *Opinio doctoris.* nialiter. qd ꝯcedimꝰ dicẽtes ꝙ iste puniet̃ in exteriori parte inferni ꝓ solo veniali ⁊ originali. Sed pena ꝓ veniali illata minor est in ĩfinitũ ꝙ illa q̃ infert̃ in iferno *Dictũ cõe.* pro mortali. Unde solet dici ꝙ pena illata in inferno pro mortali est sicut soliditas illata in ĩferno. pro veniali est sicut supficies illata ĩ purgatorio. ꝓ venia- *Silitudo* li est sicut linea illata in pñti. ꝓ veniali est sicut pũctꝰ. Unde sicut illa quattuor sunt ĩproportõnalia. ita ille pene. Si quis aũt in primo instãti discretionis venialiter peccaret paruulus esset. i. ꝓ paruulo deberet reputari: qꝛ nõ exigit̃ ab eo ꝙ in primo instãti faciat qd in se est. Sed datur ei tẽpus deliberãdi vt deliberet de creaturis: ⁊ p creaturas de creatore vt hoc ordĩe moueat̃ in creatorẽ suũ cognoscẽdo/honorãdo/ diligendo: ⁊ sic faciat qd in se est. nec omittit nisi cũ trãsacto illo tẽpore cõpetenti nõ facit qd in se est. Aliter dñs nimis stricte ageret cũ talibus: ⁊ ideo infra illud tẽpus habẽdus est pro paruulo ⁊ põt peccare in illo *q̃o incidẽs.* venialiter vt dictũ est. *Ar̃ ꝙ sic.* Itẽ querit̃ vtrũ pena sit iniungenda pro veniali de quo quis penitet. Et videtur ꝙ ita: qꝛ ei debetur pena tẽporalis: ergo pro eo est in- *In oppoᵐ* iungẽda pena tẽporalis. Cõtra. Pena tẽporalis est iniũgẽda pro mortali. Sed q̃libet pena tpalis ẽ proportionalis cuilibet pene tpali: ergo nulla pena tpalis ẽ iniungenda ꝓ veniali. cũ veniale sit ĩproportionale *Solutio.* mortali. Solutio. Hec est falsa. Oĩs pena tpalis est ꝓportionalis cuilibet temporali. qñ cõtritio ꝓ mortali est maior in infinitũ ꝙ illa q̃ est ꝓ veniali. qñ aĩa bene disposita scdm mẽsurã culpe magis ⁊ minꝰ cõte- *Cõfessio de mortali tm̃* ritur. Sed de penis exterioribꝰ põt esse verũ. vñ nulla exterior dꝫ iniũgi nisi ad cautelã nec aliq̃s tenetur cõfiteri venialia. vt dꝛ in sentencijs.

¶ Tractatus vicesimusnonus.

Dicto de pctõ veniali. dicendũ est de mortali qd in duo diuidit̃. *delictũ ⁊ cõmissum.* in delictũ ⁊ cõmissũ. Delictũ est qñ aliquis nõ facit qd tenet̃ facere: ⁊ est cõtrariũ mandato dñi affirmatiuo. Cõmissum est qñ aliq̃s facit qd *Primũ capl̃m ꝯtinet iiij. q̃ones.* tenetur nõ facere: ⁊ est cõtrariũ ꝓhibitioni. Priꝰ dicendũ est de delicto qd diuidit̃ in ignorantiã ⁊ omissionẽ. ⁊ primo de ignorãtia. Vñ prĩo videndũ est vtꝝ *Prima q̃o vtꝝ ig̃rãtia sit pctm̃.* ignorantia sit peccatũ. Secundo vtrũ ignorãtia leg̃ diuine vel canonũ sit peccatũ sacerdotibus. Tertio. vtrum de quolibet pctõ mortali teneamur scire vtrũ sit mortale. Postea dicẽdum erit de diuersitatibus ignorantie. Quod ignorantia sit peccatũ multis modis *Ar̃ ꝙ sic p augustinũ.* ostenditur. Sicut enĩ dicit btũs augu. ꝙ ignorantia eorũ que facere potuerũt et noluerunt est peccatum mortale. *Ambrosꝰ* ⁊ ambrosius. Grauissime peccas: quia ignoras. *Paulus* ⁊ apostolus. Ignorãs ignorabitur. *Secundo.* Itẽ non facere id qd tenemur facere ex mandato est peccatũ: igit̃ non scire id qd tenemur scire est peccatũ: ergo ignorantia eorũ que tenemur scire est peccatũ. *Tertio.* Itẽ sciẽtia donũ spiritussctĩ est virtus: ergo aliqua sciẽtia est virtus. ergo aliqua ignorãtia est peccatũ. *Euasio* Forte dicetur ꝙ scientia donũ non est virtus: quia cõsistit in speculatione. *ꝯ quã ar̃ p gregoriũ.* Contra. Prudẽtia virtus est que consistit in vi rationabili. sicut dicit btũs grego. ⁊ etiã aristote. Sed quia ꝙ regit operationes est virtus: ergo eadẽ ratione sciẽtia donũ spiritussctĩ qꝛ regit nos in operibus nostris erit virtus: qꝛ per donũ scientie recte cõuersamur inter homines praue ⁊ peruerse nationis. *Secundo.* Preterea cognitio faciẽdorũ magis se habet ad operationẽ ⁊ motũ ꝙ cognitio credẽdoꝝ: qꝛ cognitio dei vel trinitatis que est per fidẽ magis cõsistit in speculatione ꝙ cognitio faciendorũ. Sed cognitio faciendorũ est scientia donũ spiritussctĩ ⁊ cognitio credẽdorum est fides. ergo fides magis est in speculatione ꝙ scientia. Sed ꝙ fides est in speculatõne non impedit quin sit virtus: igit̃ non impedit quin scientia sit virtꝰ nec aliquid aliud impedit: igitur scientia donũ est et virtus. igit̃ aliqua sciẽtia est virtus: ergo aliqua ignorantia est peccatũ. *Tertio per gregoriũ.* Itẽ dicit btũs grego. Mẽtes sciẽ diuine legis inherẽtes mũdana iniquitas non inq̃nat igitur scientia diuine legis excludit peccatũ. Sed oẽ tale est virtus: igitur aliqua scientia est virtus: igitur aliqua ignorãtia est peccatũ. si hoc concedat̃. *In oppoᵐ* Cõtra. Nulla sciẽtia est virtus: ergo nulla ignorãtia est peccatum. Quod aũt nulla sciẽtia sit virtus: videtur p hoc qd dicit aristo. ꝙ scientia ⁊ virtus sunt gñia opposita *aristoteles* et illud. scientia parũ aut nichil prodest ad virtutem. *Secũdo* Itẽ sciẽtia preceptoꝝ que tradit̃ in libris salomonis non est virtus. qd ꝓbatur p hoc ꝙ potest haberi sine omi virtute: ⁊ per hoc ꝙ nõ est necessaria ad salutẽ: ergo scientia moraliũ preceptoꝝ non est virtus. igit̃ nulla scientia est virtus p locũ a maiori. *Tertio.* Itẽ scientia faciendorũ non est virtus. *Euasio.* Forte dicet ꝙ hoc est verum nisi dũ est illuminata lumine caritatis vel fidei: qꝛ sciẽtia faciendoꝝ inest hoĩ a primis generãtibus: qꝛ de decalogo legis. *Augustinꝰ* sicut dicit btũs aug. ꝙ est scriptũ in corde hoĩs a natura. In decalogo continẽtur omĩa faciẽda et non facienda: ergo scientia faciendorũ est tantum naturalis. ergo non est virtus siue sit illuminata siue non. *Quarto.* Item aliquis philosophus habet cognitionem de deo per rationes. Ponatur ꝙ cõsentiat fidei manens in peccato mortali ita ꝙ habeat fidem informẽ. Si adueniat caritas informabitur fides ⁊ erit virtus formata. Queritur ergo vtrũ cognitio quam habet iste per rationes de deo fiat virtus formata adueniẽte lumine caritatis. *Opinio aliquorum* Aliqui dicũt ꝙ nõ. *Cõtra quã* Contra. Sciẽtia que de deo est est melior et dignior ꝙ sciẽtia de faciendis: quia de meliori subiecto est. et sciẽtia que de deo est adueniente lumine caritatis non efficitur virtus: ergo scientia faciendorũ adueniente lumine caritatis nõ efficitur virtus per locum a maiori. *Põt dici.* Ad hoc potest dici ꝙ fit virtus formata adueniente caritate. quoniã non erit differentia inter fidẽ et illã. impossibile esset ꝙ in anima essent due cognitiones de deo

quaꝝ vtraq; eẽt virtꝰ formata. Impossibile enĩ est ꝙ due virtutes sint in aĩa q̃ habeant eũdẽ primũ actum scꝫ cognitionẽ dei. ⁊ per hoc pꝫ ꝙ talis sciẽtia de deo non põt fieri virtus etiã adueniẽte caritate nisi ꝙ fides nõ innititur rationibꝰ hũanis: sꝫ prime veritati Sciẽtia aũt innitit̃ rationibus hũanis ⁊ nõ prime ve- *Quinto p aplĩn.* ritati ꝓpter se. Itẽ dicit aplĩs. Persecutꝰ sũ ecclesiã dei ⁊ secutꝰ sũ veniã: qꝛ ignorãs feci. cõstat ꝙ ipse persecutꝰ est ecctiam ꝓpter nullã ignorantiã nisi ꝓpter ignorãtiã eoꝝ q̃ tenebat̃ scire: ergo ignorãtia eoꝝ q̃ tenebatur scire excusauit eũ. igit̃ nõ erat pctm̃ p locũ a *Solutio.* maiori. Solutio. Dicimꝰ ꝙ ꝓprie loq̃ndo nulla ignorantia est pctm̃ ⁊ nulla sciẽtia virtꝰ. Cõstat enĩ ꝙ sciẽtia demõstratiua q̃ vtit̃ rationibꝰ naturalibꝰ virtꝰ nõ est. de sensitiua mag̃ cõstat. De sciẽtia vero naturali quã hꝫ hõ de faciẽdis ꝓpter hoc ꝙ ius naturale scriptũ est in corde hoĩs a primis generãtibꝰ cõstat breuiter ꝙ nõ est virtꝰ: qꝛ naturalia nõ laudãtur. Scientia vero moraliũ preceptoꝝ q̃ tradũtur in libris salo- *duplex sciã moralis* monis et alijs libris theologie duplex est. Est enim quedã scientia moraliũ p̃ceptoꝝ q̃ sequit̃ ex p̃ncipijs iuris naturalis quo ad partẽ. Maior enĩ pars moraliũ preceptoꝝ seq̃tur ex p̃ncipijs iuris naturalis: ⁊ iõ *Prima nõ est virtꝰ.* taliũ cognitio nõ est virtꝰ. qñ acquisita est p naturã et ratõibꝰ naturalibꝰ vtit̃. Sũt etiã quedã moralia precepta q̃ nõ sequũtur p̃ncipia iuris naturalis: sꝫ articulos: sicut hoc. Qui viderit frẽm suũ necessitatẽ habentẽ ⁊ clauserit viscera sua ab eo quõ caritas dei manet in eo: Quod enĩ sumus frẽs ⁊ filij dei p adoptionem nõ subiacet sentẽtie iuris naturalis: sꝫ fidei. ⁊ iõ *Sꝫ scda bñ est virtus.* talis cognitio: qꝛ nõ innitit̃ hũanis ratiõnibꝰ sed prime veritati meritoria est: ⁊ ideo ẽ virtꝰ. Cognitio ergo preceptoꝝ primi gñis ꝓprie sciẽtia dꝛ. qñ p̃cepta ista sequũtur ex principijs q̃ sunt p se nota. Sed cognitio *Fides ⁊ sciã differunt.* p̃ceptoꝝ q̃ sequũtur ex articulis fidei nõ est sciẽtia: sꝫ potiꝰ fides. Et notandũ ꝙ prudẽtia scdm ꝙ est virtus politica regit̃ a sciẽtia naturaliũ preceptoꝝ. Est autẽ *Virtꝰ politica et scia moral̃ dr̃nt* differẽtia inter virtutẽ politicã ⁊ sciam moraliũ preceptoꝝ naturaliũ: qꝛ sciẽtia illa dictat q̃d faciẽdũ q̃d non. Hoc enĩ est primũ iudiciũ rõnis q̃tũ ad opa exteriora: ⁊ q̃tũ ad hoc iudiciũ se hꝫ tanq̃ cõsiliariꝰ siue *Iudiciũ indicatiuũ et ĩperatiuũ.* doctor. Aliud est iudiciũ seq̃ns quo iudicat iudicio diffinitiuo q̃d faciẽdũ q̃d nõ. Hoc iudicio dictãs imperat vt hoc fiat ⁊ illud nõ fiat: ⁊ scdm hoc ratio se hꝫ tanq̃ ĩperator penes quẽ est auctoritas faciendi vel nõ faciendi. ⁊ scdm hoc sciẽtia cuiꝰ est primũ iudiciũ nõ est virtꝰ: sed prudẽtia cuiꝰ est. Scdm iudiciũ est virtꝰ qꝛ penes scdm iudiciũ est auctoritas faciẽdi vel non faciẽdi. ⁊ vtit̃ ibi prudẽtia virtus politica rõne iuris naturalis. Sic enĩ imperat. Noli auferre huic capaꝫ suã: qꝛ nemini est iniuriandũ. Et hoc est qd dicit btũs *Bernardꝰ.* bernar. Discretio nõ tã est virtꝰ ꝙ auriga virtutũ. i. regitiua virtutũ p modũ cõsiliarij. Sciẽtia vero que est donũ spũssctĩ est prudẽtia theologica ⁊ seq̃tur rationes fidei ⁊ eis innitit̃. Sic enĩ imperat. Noli huic in- *Prudẽtiã moralis et theologica differũt.* iuriari: qꝛ est frater tuꝰ. qꝛ filiꝰ dei est. Quod ergo sciẽtia ⁊ prudẽtia ita affines sũt: iõ prudẽtia theologica sciẽtia appellat̃. neq; tñ est ꝓpt̃ hoc sciã: sꝫ mag̃ prudẽtia. Hoc intellecto facile erit respõdere ad obiecta. qd dicit btũs aug. Ignorãtia eoꝝ q̃ facere potuerũt ⁊ *Ad primũ.* noluerũt est peccatũ. Dicimꝰ ꝙ sumit̃ ibi ignorantia ꝓ cõtẽptu dei vel ꝓ omissione illa q̃ est cõtraria sciẽ dono. vñ nõ dꝛ ꝓprie ignorãtia: sicut sciã donũ nõ dꝛ *Ad scdm.* ꝓpe scia. Quod aũt dicit btũs aug. Grauissime peccas: qꝛ ignoras. sic intelligendũ grauissime. i. periculosissime. Ignorãs enĩ peccatũ suũ medicinã nõ q̃rit ab illo pctõ. nõ qꝛ ignorãtia sit pctm̃. *Ad paulũ.* Quod aũt dicit aplĩs. Ignorãs ignorabitur. nõ ꝓpter hoc dicit: qꝛ ignorãtia sit peccatũ. Sed ideo qꝛ ignorãtia iuris neminẽ excusat. *Ad quartũ* Ad quarto obiectũ dicimꝰ ꝙ hec argumẽtatio nõ valet. Nõ facere id qd tenemur facere est peccatũ: ergo nõ scire id qd tenemur scire est pctm̃. Facere enĩ id qd tenemur facere est opus virtut̃: ⁊ iõ ad illd ꝓprie ⁊ per se tenemur. Sed scire nõ est opus virtutis: sed antecedẽs ad virtutẽ. ⁊ ideo nõ tenemur p se et ꝓprie ad scire nisi ꝓpter illud. s. ꝓpt̃ facere. Unde ex eo ꝙ non scimꝰ id qd tenemur scire nõ peccamus. *Exẽplũ de monacho* Sicut si abbas precipiat monacho ꝙ pulset cãpanas tali hora ⁊ ipse sit inobediẽs cõstat ꝙ ille monachꝰ tenebatur pulsare ⁊ ire ad locũ illũ vbi pulsaret: tñ nõ omittit nisi ex eo ꝙ nõ pulsat cãpanas: qꝛ ad hoc proprie ⁊ per se tenebat̃. Nõ enĩ ex eo omittit ꝙ nõ it ad locũ in quo pulset: qꝛ ad hoc nõ tenet̃ nisi p accidẽs. *Nõ diligẽt̃* Eodẽ modo nõ tenet̃ ad scire nisi ꝓpt̃ facere. ⁊ iõ nõ scire id qd tenemur scire nõ est peccatũ. lꝫ non facere id qd tenemur facere sit peccatũ. Per hoc pꝫ ꝙ hec argumẽtatio nõ valet. nõ facere id qd tenemur facere est peccatũ: ergo nõ scire id qd tenemur scire est pctm̃ Patet ergo solutio ad seq̃ns obiectum. *Ad aliud.* Ad hoc. Scientia donũ est virtus: ergo ignorantia quedã est peccatũ. Sicut enĩ scientia donũ improprie dꝛ scientia: ita eius oppositũ improprie dicit̃ ignorãtia. *Ad vltimũ* Ad quinto obiectũ dicimus ꝙ scientia faciẽdorũ non est virtus: quia est a primis generantibus. vel sequitur ex principijs iuris naturalis per se notis. *Alia ratio* Et preterea ipa consistit in speculatiõe: quia ipa cõsiderat solum quid faciẽdũ quid nõ. Hoc enĩ est speculationis in faciendis. quid faciendum quid non. Prudentia vero imperat ipm̃ facere ⁊ nõ cõsistit in speculatione. Sed regit̃ a p̃cedẽti speculatõne tanq̃ practica a theorica *Ad aliud q̃situm.* Ad aliud vero qd queritur ꝙ scientia faciendorum magis consistit in operatione ꝙ cognitio credẽdorũ igitur debet mag̃ dici virtus. Dicimus ꝙ cognitio credendorũ innititur prime veritati propter se ⁊ super omĩa. ⁊ ideo apud primã veritatẽ meritũ habet et ideo nõ est virtus. Scientia vero faciendoꝝ innititur rationibus naturalibus: et ideo non est virtus. Fides vero magis mouet ad operationẽ ꝙ scientia faciendorũ: quia fides totũ hominẽ viuificat interiorem ⁊ exteriorẽ ad motus bonos vel ad bona opera Scientia vero faciendorũ sola theorica est que parũ *aristoteles* aut nichil prodest ad virtutes. sicut dicit aristoteles cum tamẽ adest virtus ipa est auriga virtutũ. *hec argumẽtatio nõ valꝫ.* Ex hoc patet ꝙ illa argumentatio nõ valꝫ. Licet enĩ sciẽtia faciẽdorũ mag̃ ꝯsistat in opatione scdm sui essentiã tñ nõ ita sꝫ sui efficaciã. *Ad aliud* Ad aliũ obiectũ dicimꝰ ꝙ cũ dꝛ. nichil ita vulnerat sicut indiscretio. Intelligendũ est de his qui sunt cum caritate. Indiscretio enim id est minor discretio potest esse cum caritate. *De petro ⁊ paulo.* vt patet in beato petro. quoniã beatus paulus reprehendit eum de discretione ciborum: quia suo exemplo cogebat gentes iudaizare. Sicut enim discretio sine sciẽtia sepe caritatem conseruat et prouocat. Ita indiscretio multotiẽs vulnerat caritatem: quia quãdoq; amittit̃ caritas per indiscretõnẽ. *Ad vltimũ* Ad vltimo obiectũ dicimus ꝙ scientia diuine legis licet nõ sit virtꝰ: tamẽ qꝛ cõsiliariꝰ est virtut̃ cõseruat mẽtes hũanas ⁊ quodammodo retrahit ab amore rerum transeuntiũ ne

inquinētur ab eo. Sicut bonus cõsiliarius regis cau
sa est quare rex bene regat imperiū suū.

¶ Scda questio huius capituli.

SEcundo quesitū est vtrū ignorātia legis diuine
sit pctm̄ sacerdotibus. pbatio sup illud pphe.
Aẗ ꝙ sic. Interrogat⁹ sacerdos si ignorat legē dei sacerdos nõ
est sicut dicit glosa:ergo sacerdos teneẗ scire legē dei. et
nõ scit qñ teneẗ:ergo omittit. ergo peccat ex eo ꝙ nescit:igiẗ
Secundo. ignorātia est ei pctm̄. Preterea ignorātia est in eo vi
tuperabilis. Sed nichil est vituperabile nisi peccatū
sicut nichil laudabile nisi virtus vel opus virtutis:ergo
In oppoᵐ ignorātia est ei pctm̄. qd si cõcedaẗ. Cõtra. ponatur
ꝙ ille sacerdos q̄ mõ ignorat cras addiscat qd igno=
rat:sed nõ peniteat. Inde sic. Hoc pctm̄ est ei⁹ igno=
rantia. sꝫ hoc peccatū erit cras in isto: ergo iste cras igno
Secundo. rabit qd modo ignorat. qd falsū est. Itē fiat positio
ecõuerso. ꝙ iste cras peniteat de pctis suis: sꝫ cras nõ
addiscat. Inde sic. Hec ignorātia cras erit in isto:et
hec ignorātia est hoc pctm̄:ergo hoc pctm̄ cras erit i isto
actu vel reatu. qd patꝫ esse falsum scdm positionem.
Solutõ ſꝫ aliquos. Solutio. Illi qui dicūt ꝙ ignorātia est pctm̄ dicunt
ꝙ tale pctm̄ qñqꝫ trāsit actu:sed remanet reatu vt in
primo casu. qñqꝫ aūt transit reatu: sed remanet actu
vt in scdo casu. s. qñqꝫ penitet ⁊ nõ addiscit. Et ita ſꝫ
eos ignorātia peccatū est mediū inter actuale et ori=
Opinio doctoris. ginale. Nos vero dicim⁹ ꝙ proprie loq̄ndo sacerdos
nõ teneẗ scire legē diuinā sꝫ teneẗ eā addiscere sub cõ
ditione. s. si vult pmanere in suo officio. s. vt habeat
curā aīaꝝ. Quādo ergo ignorans accessit ad ordinē
et ad curā aīaꝝ nõ peccauit ex eo ꝙ ignorabat:sed ex
eo ꝙ ignorās psumpsit accipere illud officiū ⁊ cū vo=
luntarie maneat in illo officio peccat in eo ꝙ nõ addi
August. de libe. arbi. scit. Unde dicit btūs aug. in libro de libero arbitrio
ꝙ nõ peccat qͣs ex eo ꝙ ignorat inuitus: sꝫ ex eo ꝙ ne
gligit scire. q. d. nõ ipa ignorātia: sed sciēdi negligen
Ad vltimū tia est culpabilis. Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ igno=
rātia legis diuiē culpabilis est in sacerdote. nõ ppẗ se:
sꝫ propter negligentiā addiscēdi. s. ꝙ nõ vult addisce
re vel quia vult nõ addiscere.

¶ Tertia questio huius capituli.

TErtio queriẗ vtruꝫ de quolibet mortali teneaẗ
Aẗ ꝙ sic. scire quilibꝫ ꝙ sit mortale. Probatio. Nõ põt
vitari malū nisi pcognitū : ⁊ qlꝫ teneẗ vitare quodlꝫ
mortale:ergo quilibet teneẗ de quolꝫ mortali cognosce
Opinio aliquorum re ꝙ sit mortale. Ad hoc dicunt quidā ꝙ quilꝫ teneẗ
scire in vniuersali de quolꝫ pctõ mortali ꝙ sit morta=
Cõtra hanc opiniõeꝫ aẗ le:sed nõ in particulari. Sed contra. Quilibet teneẗ
scire de quolibet mortali ꝙ sit mortale eodē mõ quo
teneẗ vitare ipm. Sꝫ qlꝫ teneẗ vitare quodlꝫ morta=
le in pticulari:ergo teneẗ cognoscere de quolꝫ mortali i
Secūdo particulari ꝙ ipm sit mortale. Itē qd precipiẗ nobis
tenemur facere cū discretione. Sed tenemur vitare
quodlꝫ peccatū mortale ex pcepto dei:ergo cū discretõe
In oppoᵐ ergo cū sciētia:ergo prima est vera. Si cõcedaẗ. Contra
ponaẗ instantia in subtilissimis laqueis simonie ⁊ vsu
re. de quib⁹ etiā dubitāt maximi magistri. Iste laic⁹
non põt scire de hoc mortali ꝙ sit mortale: ergo nõ tene
Solutio. tur scire ꝙ sit mortale. Solutio. Re vera ex pctõ pri
mi parētis obscurata fuit prima ratio ita ꝙ nõ põt hõ
pspicaciter intueri qd faciendū et qd nõ. Et ppẗ talē
penā cõtingit ꝙ non potest hõ intelligere quosdā la=
qlꝫ teneẗ de quolꝫ scire vl' dubitare queos vsure ⁊ simonie. Unde nõ quilꝫ teneẗ scire de
quolibet pctõ mortali ꝙ sit mortale:sꝫ teneẗ scire vel
Regula generalis. dubitare: ⁊ per hoc vitare. Est enī regula ꝙ si aliqͣs
dubitat de aliquo an sit mortale et facit illud peccat
Ad primū. mortaliter. Ad pmo ergo obiectū dicim⁹ ꝙ illa auctori=
tas sic est intelligēda. Nõ põt malū vitari nisi pcogni
tū. i. nõ põt ita de facili ⁊ cõpetēter vitari ac si cogno=
Ad scdm. sceret. Ad scdo obiectū dicim⁹ ꝙ re vera qlibet te=
neẗ vitare quodlꝫ peccatū mortale cū discretione:qꝛ
discretio dꝫ pcedere vt faciat ipm scire vel dubitare
Salomon. de pctõ ꝙ sit peccatū. sicut dicit solomon. Palpebre
Iterum aẗ tue pcedāt gressus tuos. Itē sciētia donū ⁊ ignoran=
tia viciū sūt cõtraria. ergo mediata vel imediata. imedia
ta nõ põt dici:qꝛ aliqͣs sciēs oīa sciēda põt esse in pctõ
mortali:⁊ ita nõ habebit ignorantiā vel sciētiā donū
ergo nõ est necesse alterū inesse suo susceptibili:ergo
sūt cõtraria mediata. Queraẗ qd sit mediū. nõ põt di
ci nisi sciētia informis q̄ hꝫ acqri per exercitiū natura
liū. Ponaẗ ergo ꝙ aliqͣs habēs ignorātiā viciū acq=
rat sibi sciam illā informē. Sic ergo habebit ignorantiā
et scientiā informē: ⁊ ita hꝫ mediū ⁊ alterꝝ extremoꝝ
simul inerunt in eodē susceptibili qd est ipossibile vt
Solutõ aliquorum. ptꝫ in alijs cõtrarijs mediatis. Solutio. Scdm illos
q̄ dicūt ꝙ naturalia fiūt gratuita. dicendū est ꝙ igno
rātia nõ est cõtraria sciētie dono formato. nec ecõuer
so. Sꝫ sciētie gñaliter formate vel informi. sicut infi=
delitas nõ est cõtraria fidei formate: sꝫ fidei ſm ꝙ ge
Opinio doctoris. neraliter cõprehēdit fidē formatā ⁊ fidē informē. Di
cim⁹ tñ ſm hoc ꝙ sciētia ⁊ ignorātia sūt cõtraria me=
Mediū inter castitatē et luxuriam diata ⁊ mediū est abnegatio extremoꝝ. sicut inter ca
stitatē et luxuriā medi⁹ est stat⁹ neutralitas. Scdm
aūt eos qui dicūt ꝙ naturalia nõ fiūt gratuita dicēdū
est ꝙ ignorātia viciū opponiẗ scientie dono formato.
Quõ intelligitur illa opinio. Sꝫ distinguēdū est vtrū velit vocare ignorātiā ipam
omissionē iperādi qd fiat vel qd nõ fiat. ⁊ secūdū hoc
sciētia iformis mediū est nec põt esse cū illa. gñaliter
enī verū est ꝙ viciū omissionis non est cū virtute for=
mata vel informi nisi reatu solo. Sꝫ si vocet ignoran
tiā maculā cõtractā ex omissione tali. dicendū est ſm
hoc ꝙ mediū inter illā maculā ⁊ suū cõtrariū. s. scien
tiā donū formatū nõ est nisi neutralitas: qm̄ scia ifor
mis aut qd ex ea relinqtur nõ est de eadē ordinatiõe.
Corelariū Ex hoc etiā patet ꝙ ignorātia prout pprie accipitur
non est peccatū. qm̄ si hoc esset cõtingeret aliquē idē
scire ⁊ ignorare nisi diceretur ꝙ adueniēte scientia ac
quisita peccatū ignorātie trāsiret actu et remaneret
Ignorātia triplex reatu vel habitu. Notantū etiā ꝙ est ignorantia sim
plicis negationis. ⁊ est ignorantia priuatiõis ⁊ igno=
rantia dispositionis. Ignorantia simplicis negatiõis
est in paruulis qui nesciunt multa que nec sciunt nec
tenētur scire: quia non sunt in statu in quo apti nati
sunt ad sciendū:⁊ talis ignorantia nõ est culpa nec est
pena. qm̄ si nūꝙ peccatū fuisset nec sciuissent illa nisi
Duplex ignorātia priuationis processu tēporis proficiendo in scientia. Ignorantia
vero priuationis dupliciter intelligitur. quia potest
dici ignorantia priuatiõis nescientia rei quam expe=
diens est scire ad salutem. licet nõ teneatur quis scire
illam. et secundū hoc ignorantia pena est solū modo
Item ignorantia priuationis potest intelligi nesciē
tia rei quā quis tenetur scire: ⁊ hec iterū est pena tm̄
non culpa:sed preuia ad culpam. sicut scientia de bo=
Ignorātia dispõnis. nis opib⁹ nõ est virt⁹. sed puia ad virtutē. Ignorātia
vero dispositionis est qua quis aliter opinatur de re

ꝙ sit. et talis q̄dā est ignorātia iuris:quedā igrantia
Ignorātia iuris ⁊ facti. facti. Ignorātia facti a toto excusat adhibita diligē=
tia debita. vñ non peccat ille cui supponitur non sua
⁊ cognoscit eam credēs esse suam adhibita diligētia
debita. Ignorantia vero iuris neminē excusat. Et de
quo incidēs. hac qriẗ vtrū sit pctm̄. videẗ enī ꝙ sic. qꝛ qui estimat
Aẗ ꝙ sic. simplicē fornicationē nõ eē pctm̄ mortale vitupera=
bilis est:et si pertinax esset in hoc infidelis iudicareẗ
ex hoc solo. Sed nichil est de hoc ſm se vituperabile
nisi pctm̄:igitur talis opinio est pctm̄:⁊ talis igrātia
In oppoᵐ iuris scꝫ dispositiõis est peccatum. Cõtra. Sciētia ⁊
ignorātia sunt opposita:sed sciētia iuris nullomõ est
virtus vel potest eē:ergo ignorātia iuris q̄ est ei ꝯtraria
Secūdo nullomõ est viciū vel potest esse. Preterea. Si igrātia
iuris est peccatū:ergo opponiẗ alicui ꝟtuti. cõstat aūt ꝙ
si alicui opponiẗ ꝙ nõ nisi prudētie. Sꝫ ꝙ nõ sit ꝯria
prudētie patet p hoc ꝙ prudētie solū est iudiciū scdꝫ
nõ primū. vñ error in scdo iudicio opponiẗ prudētie:
non error in primo iudicio. ergo cum ignorātia iuris sit
error in primo iudicio:non erit cõtraria prudētie nec
alij virtuti. hoc cõstat. igiẗ talis ignorātia nulli ꝟtuti
Solutio. est ꝯtraria:igitur nõ est peccatū. Solutio. Et iudiciū
primū quo iudicat ratio quid sit faciendū et ſm quo
imperat ratio de faciēdo ꝙ fiat:prudētie virtutis est.
Sꝫ scdꝫ eius est p essentiā:primū eius est p supposi=
qͣs error ē pctm̄. tionē. ⁊ ideo vterqꝫ error. et ille q̄ est cõtrarius pmo
iudicio ⁊ scdo cõtrarius est prudētie ⁊ est peccatum.
Error enī qui est in pmo iudicio non tm̄ est cõtrarius
scientie iuris naturalis quia et cõuenit p essentiā:sed
etiā cõtrarius est prudētie virtuti per suppositionē.
ꝯ hoc aẗ. Sed tñ obiciẗ. qꝛ hoc mõ potest probari ꝙ scia natu=
ralis est virtus p suppositionē. si enī error in primo
iudicio ideo est vicium:qꝛ cõtrariaẗ per suppositionē
prudētie virtuti q̄tū ad id qd supponit:eodē modo
per cõtrariū sciētia iuris naturalis erit virtus qꝛ per
suppositionē tangit prudentiā virtutē ne possit pru=
Solutio. dentia esse virtus nisi incitaẗ ab ipsa. Sed dicimus ꝙ
hec argumentatio non valet quia plura exigūtur ad
virtutē q̄ ad vicium:⁊ preẗea talis sciētia non subest
libero arbitrio:sꝫ error ille volūtari⁹ est ⁊ ideo subest
Iterꝫ qͣdruplex ignorātia. libero arbitrio. Tñ quedā ignorantia ē simplex:alia
crassa ⁊ supina:alia affectata. Prima excusat a tanto
licet non a toto. qñ aliqͣs nescit ea q̄ debet scire:facit
tñ aliqd vt illud sciat. Scda minus excusat. qñ aliqͣs
negligit scire aliqd quod teneẗ scire. Tertia in nullo
ꝯ hoc aẗ. excusat. Sed cõtra. Btūs paulus hēbat ignorātiam
affectatā qñ perseqbaẗ ecclesiā dei. nesciebat enī filiū
dei esse hoīeꝫ:⁊ hoc affectabat nescire. ergo illa ignorā=
tia nullomõ excusabat illū. Cõtra. Ipe dicit Ueniam
cõsecutus sum:quia ignorās feci. ergo illa ignorātia
Solutio. duplex igrantia affectata. excusabat illū. Solutio. Duplex est igrātia affectata
Una qua aliqͣs affectat aliquid nescire:de quo tamē
deteriatū est apud eum ꝙ illud tenetur scire. et talis
ignorātia affectata neminē excusat. Est ⁊ alia igrātia
affectata qua aliqͣs nescit aliqd qd teneẗ scire:nec tñ
determiatū est apud eum ꝙ illud teneaẗ scire. ⁊ talis
ignorātia affectata fuit in btõ paulo:⁊ excusat a tāto
Iterum aẗ licet nõ a toto. Sꝫ videẗ ꝙ ignorātia affectata nichil
sit:qꝛ nullus affectat nescire illud qd teneẗ scire. quia
nullus affectat peccare:ergo nullus affectat se ignorare
Solutio. aliquid. igitur nichil ē ignorātia affectata. Solutio.
Hec est duplex. Hec ē duplex. aliqͣs affectat se nescire qd teneẗ scire.
Si hoc verbū affectat respiciat hoc totū se nescire qd
teneẗ scire:falsa est. Si vero respiciat infinitiuū ⁊ nõ
includat ꝟbū tensionis vera est. Et in hoc sensu diciẗ
aliquid esse ignorātia affectata.

¶ Alia diuisio ignorātie.

ITem ē igrātia vincibilis ⁊ inuincibilis. Igno=
rātia aūt inuincibilis:alia inuincibilis p naturā
quarta qo vtrū igrantia inuīcibilis excusat. et hec ex toto excusat. vt illa que ē in sene decrepito
qui non potest aliqd discernere. Alia est inuincibilis
ex culpa:vt illa q̄ est i furioso qui ex culpa sua cecidit
Opinio aliquorum in furiā. et de tali qriẗ vtrū ex toto excusat. Et dicūt
quidā ꝙ non. Furiosus enī ſm eos peccat qui ex cul=
ꝯ hanc aẗ. pa sua cecidit in furorē. Sed cõtra. Ebrietas pcedēs
excusat adulteriū sequēs. Sꝫ nõ excusat nisi inq̄tum
ligat rõeꝫ. igiẗ quāto magis ligat rõem:tāto magis
excusat. ergo si ex toto ligat ex toto excusat. sed in furi=
oso ex toto ligaẗ ratio:igiẗ furiosus ex toto ligatus
solutio ſm aliquos. excusaẗ. Ad hoc rñdent mgr̄i ꝙ prima argumētatio
nõ valet. Instātia. Hec medicia calefacit hūc frigidū
et sic reducit ipm ad temperātiā. ergo quāto magis
calefacit:tanto magis reducit ipm ad temperātiam.
Hec instantia nulla ē. Sed hec instātia nulla est. qꝛ nõ ex eo pure ꝙ calefa=
cit frigidū prius reducit ad temperantiā:sed ex eo ꝙ
An adā potuit primo peccare venialiter. calefacit tam frigidū. Item adam in primo statu non
potuit peccare venialiter vt multi dicunt:sed in scdo
statu potuit peccare venialiter p primos motus. Illi
ergo primi motus qui alias eēnt mortales p infirmi
tatem siue per impotentiā facti sunt in eo veniales.
ergo eadem rõne vel multo fortius motus ⁊ actiões
q̄ alias eēnt mortales per impotentiā vtendi libero
arbitrio facti sunt veniales ⁊ etiā non pctā. cū maior
sit infirmitas in furioso ⁊ etiā magis captiuās rõem.
Aẗ de furioso. Item aliqͣs ex culpa potest cadere in furorē incurabi
lem. cõtingat hoc. pctõ meruit iste hanc penam:scꝫ ꝙ
ꝯ hoc aẗ. nunꝙ de cetero posset penitere. Cõtra. Hoc pctm̄ de
natura sua potest remitti in via:ergo ex se nõ habet
inferre talē penā ꝙ nunꝙ de illo hõ posset penitere.
et si pro eo talis infligiẗ in via pena:videtur ergo iniuste
Item aẗ. cum hoc pctm̄ sit in se remissibile in via. Itē ignorā=
tia facti qñqꝫ ex toto excusat. ⁊ quare nisi quia in illo
statu liberū arbitriū non potest aduertere veritatē.
Eadem rõne cum in furioso liberū arbitriū nõ possit
diiudicare quid faciēdū:non potest aduertere ꝟitatē
Iterum aẗ ex toto excusaẗ furiosus. Item esto ꝙ aliqͣs cadat in
furorē ex culpa veniali existēs in caritate:queriẗ vtrū
adulteriū et homicidiū sint ei pctā mortalia an non.
Si dicaẗ ꝙ sūt ei pctā mortalia. Cõtra. ergo in statu
furoris potest amittere caritatē. qd dicere ē iniquū.
Si dicaẗ ꝙ sunt ei venialia pctā:queriẗ quid facit vt
sint ei veīalia. Nõ potest dici nisi colligatio liberi ar=
bitrij. ergo cum penitus sit ligatū facit vt nullū penitus
Ad idē aẗ. sit ei pctm̄ siue adulteriū siue homicidiū. Itē iste nõ
habet vsum li. ar. in statu furoris:igitur nullū habet
motū voluntariū. sed omne pctm̄ actuale est motus
volūtari⁹:ergo iste nullū habet pctm̄ actuale volūtariū.
Itē ad idē igitur. Itē iste non moueẗ libero arbitrio siue motu
volūtario ad faciendū homicidiū vel adulteriū:ergo
mouetur sola sensualitate brutali. sꝫ in sensualitate
brutali nõ est viciū:qꝛ ibi non potest esse virtus. ergo
ille motus nõ potest eē pctm̄. ⁊ ita nõ peccat adulte=
In oppoᵐ p' gregoriū rando vel occidendo. Sed cõtra. Dicit btūs greg. ꝙ
qui in somno polluiẗ nocturna illusione peccat. vnde
in Deuẗo. 23. ca. dr ꝙ si dormiens polluiẗ:in crastinū
De pollutione nocturna. lauetur aqua ⁊ mūdetur. Sed illa ablutio significat
ablutionē penitentie. ergo si qͣs dormiēs polluiẗ:debet
inde penitere. et ita dormiēs peccat:lꝫ nõ sit in statu

Secundo. li.ar.Item dicit in Geñ.q qñ loth ꝯcubuit cum filia
sua non sensit qñ illa cōcubuit vel qñ recessit:propter
nimiam ebrietatē.igitur tūc non hēbat vsum li.ar.
ergo qua rōne furiosus nō peccat:nec loth peccauit
Glō in geñ tūc.Cuius ꝯtrariū dicit glosa sup Geñ.scʒ q merito
Tertio. ebrietatis incidit in incestū.Item furiosus nō peccat
ideo quia non habet voluntatē peccandi.ḡ nec loth
fecit incestū:qꝛ nō habuit voluntatē cognoscēdi filiā.
nec lamech fecit homicidiū:quia nō habuit volūtatē
inficiendi hoīem qñ interfecit cayn sed ferā.Sed ꝯ.
dicūt auctoritates q merito bigamie ꝑpetrauit ho=
Quarto. micidiū. Item hō qui est in pctō mortali non potest
vitare quin peccet:ꝛ tamen illa impotētia nō excusat
eum a toto.ḡ ignorātia furiosi nō debet eū excusare
Quinto. a toto.Itē si furiosus non peccet qꝛ in illo statu non
potest discernere:eadē rōne ille qui ab īfantia inclu=
ditur in carcere paganoꝝ nec potest habere aliquem
qui eū instruat non peccat si nō credat articulos fidei
ꝯ apłm. ꝓpter impotentiā. Cōtra dt apłs.Sine fide impos=
sibile ē placere deo.igitur iste tenetur credere.ꝛ ita
status impotētie non excusat eum penitus a pctō.ḡ
Sexto. nec furiosum.Itē sit q iste ante furorē habuit pctm̄
ignorātie.ista ignorātia prius fuit in eo peccatū:nec
penitet nec peituit de ea.ergo adhuc pctm̄ mortale
est in eo:igitur adhuc peccat pctō omissiōis ex eo q
nescit quod tenet scire.et si peccat pctō omissionis in
hoc statu:ḡ eadem rōne potest peccare pctō actuali
Septimo. in hoc statu. Item iste in hoc statu aut tenet aliqua
lege aut nulla.si nulla lege tenet:quis eū absoluit?
si enī absolutꝰ est ex vel a culpa sua:ḡ reportat lucrū
Octauo ex culpa sua ex qua cecidit in furorē. Preterea.prius
tenebat naturaliter a lege dei:sed natura eius eadē
est q̄ prius:ergo adhuc tenet in hoc statu:ḡ si contra
legem dei facit in hoc statu peccat.sed cōtra legē dei
Solutio. facit adulterādo vł occidēdo.ḡ sic peccat.Solutio.
Dicimꝰ q re vera si furiosus non habet ex toto li.ar.
ligatum peccat ꝛ magis vel minus:ſm q magis vel
minus ligatū est eius li.ar.Ille aūt furiosus in quo
ad obiecta ex toto ligatum est li.ar.nullomodo peccat nisi qñqꝫ
Vñ ꝓuenit habet lucida īterualla.De dormiēte simil̄r dicimus
pollutō no q nō peccat:sed debet se reputare pctōrē.quia talis
cturna. pollutio solet ꝓcedere ex immūdis cogitationibus
in statu vigiliarū.quandoqꝫ talis pollutio ex natura
exonerāte se ex supfluis humoribus ꝯtingit.qñqꝫ ex
immūdis cogitatiōibus p̄cedētibus.Qui autē patit
talē pollutionē suspicari debet q ꝓuenerit ex imun=
dis cogitatiōibus.et ideo debet penitere ꝛ lauare se
aqua lachrimaꝝ:sicut exigit auctoritas predicta.In
Gregorius tali enī casu locū habet qd dicit btūs greg. Bonarū
mentiū est ibi culpā cognoscere:vbi culpa nō est.Ad
Ad scdm. scdo obiectū dicimꝰ q in loth nō erat ex toto ligatū
li.ar.per ebrietatē.Qd ḡ dicit Nō sensit qñ ꝯcubuit
Loth pec= filia.dicimus q non sensit.i.paꝝ sensit.Auctoritates
cauit cog= aūt que dicūt q non peccauit:intelligēde sunt q non
scēdo filias. peccauit cōparatiōe illius pcti qd cōmisisset:si sciens
ꝛ prudēs cognouisset filiam.Nec est sile de furioso ꝛ
De lamech lamech:quia furiosus non mouetur motu volūtatis
sicut lamech ꝛ loth mouebantur motu volūtatis qñ
Ad tertiū. lamech fecit homicidium ꝛ loth incestum.Ad tertio
Exñsi mor obiectum dicimus q ille qui est in pctō mortali non
tali p̄tvita= habet absolute īpotentiā vitādi pctm̄ mortale:īmo
re mortale simplicit habet potentiā vitādi pctm̄ veniale ꝛ mor=
ꝛ veniale tale:sed vix potest vitare per magnū tempus q non
Ad quartū peccet maxie venialiter.Ad quarto obiectū dicimus
q ille ductus ab īfantia ad paganos:cum venerit ad
tempus adultū nō habet impotentiam credēdi imo
potest credere.quia si faceret qd in se ē dñs illuiaret
eū ꝛ ita crederet.ꝛ ita differētia eius est ad furiosuꝫ.
Ad quintū Ad qnto obiectū dicimus q re vera iste habet idem
pctm̄ ignorātie qd prius hēbat:sed nō omittit noua
Ad sextuꝫ. omissiōne ex eo q nescit qd tenetur scire. Ad vltimo
obiectū dicimus q re vera iste(demōstrato furioso)
tenet lege diuina:tñ qñ ipse fornicat nō ipse hō facit
ꝯtra legē dei.quia ipse inq̄tū homo non operat:sed
inq̄tū brutū animal.non ex potētijs humanis sed tm̄
Paulus brutalibus.Vñ sicut dt apłs.Non ego operor illd:
Furiosꝰ nō sed qd habitat in me pctm̄.Ita potest dici q iste fu=
peccat tpe riosus nō opat illud:sed qui habitat in eo furor vel
furie. brutalitas vł carnis corruptio.Itē sit q iste ex culpa
ꝯ dicta af. sua cecidit in furiam ꝛ adulteretur.iste non peccat sic
adulterādo:sed peccaret nisi esset furor qui precessit
ex culpa sua.et ita videt q ex culpa sua reportet lu=
Solutio. crum. Solutio.Si homo oparet ſm q hō tūc lucrū
reportaret sic.sed non est ita.Non enī ille vt hō facit
adulteriū illud.i.hāc actionem qua cognoscit alienā
qui prius culpam cōmisit:sed brutū operatur illam
Iterum af actionē. Itē sit q deus īfligat hoī ꝓpter pctm̄ aliqd
furiā incurabilē.Probatio q hoc possibile est.quia
hoc pctō meruit iste penā eternā:ḡ hoc pctō meruit
quātālibet penā temporalē.sꝫ iste furor incurabilis
est pena tpalis:ergo pro pctō potest ei deus īfligere
furiam incurabilē penā. ponat.Iste nō potest peni=
tere de pctō suo.hoc est magna pena inflicta a deo.ḡ
In oppoᵐ iste meruit hāc penam.Cōtra.Hoc pctm̄ est remissi=
bile de natura sui:igitur eo non meret quis vt nunq̄
possit penitere de illo.quoniā si hoc esset:esset causa
impotētie penitēdi:ergo non esset remissibile de sui
natura.Restat ḡ q iniuste agit cū eo:si pro hoc pctō
Euasio inferat ei deus furorē incurabilē.Forte dicet q deus
non potest ei inferre talem penam pro pctō.qm̄ hoc
ꝯ hanc af eēt cōtra miam dei.Cōtra.Hec pena ē vtilis isti.qm̄
si eēt sine furore magis peccaret.ḡ nō est cōtra miam
Solutio. dei q talis pena infert ei:cum sit vtilis ei.Qd conce=
Hec argu= dimus hac ratiōe.Nec valet hec argumentatio.Iste
mētatio nō meruit hanc penā hoc pctō q nunq̄ possit penitere:
valet. ergo hoc pctm̄ nō est remissibile.Vel hec.Hoc pctm̄
est remissibile:ḡ eo nunq̄ meret quis vt nunq̄ peni=
teat.quia deus non infligit quālibet penā quā posset
iuste infligere:tamen pctō mortali non meret homo
determiate nisi penam eternam:sed tpalē meret non
deteriate et absolute.tñ ꝓ eo infert deus qñqꝫ penā
tēporalē scilꝫ ꝓpter correctionē vel aliam causam.et
quātācunqꝫ inferat iuste infert:quia maiorē meruit.

¶Prima questio huius capituli. Ca.2.

SEquit de omissione.ꝛ primo vtrum omissio sit
Hic querit pctm̄ actuale vel non.scdo vtrum teneamur ad
quattuor. impossibile.tertio vtrum dormiēs peccet omittēdo.
Af q sic. quarto vtrum omissio finis sit pctm̄.Circa primū sic.
Ois iusticia est facere bonum vel decliare a malo.et
sumat hoc verbū declinare non prout significat pure
priuationē:sed prout significat actum.ergo per locū
a cōtrarijs Ois iniusticia est facere malū vel decliare
a bono.ꝛ sumatur hoc verbū declinare positiue sicut
prius.sed omne facere malū vel declinare a bono est
pctm̄ actuale:ergo ois iiusticia est pctm̄ actuale.sed
ois omissio est iniusticia:qm̄ sicut iusticia cōprehēdit
oēm virtutē.sic enim accipiebatur prius hoc nomen

iusticia.ita iniusticia comprehēdit oīe vicium.ergo
Secūdo ois omissio est pctm̄ actuale. Item deus est pronior
ad miserendū q̄ ad condēnandū:sed nullum hoīem
remūerat deus ꝓ decliare a malo:nisi motus liberi
arbitrij sit ibi.ḡ per locū a maiori deus nullū hoīem
condēnat pro declinare a bono:nisi motus liberi ar.
sit ibi.ergo qñ condēnat hoīem pro omissiōe:opꝫ q
in omissiōe fuerit motus li.ar.ꝛ ita omissio est pctm̄
In oppoᵐ actuale.ꝛ ita omne pctm̄ erit actuale.Cōtra.Facere
qd lex dei prohibet est pctm̄:ergo non facere qd lex
dei iubet est pctm̄.sed hec est pura priuatio.ḡ pura
priuatio est pctm̄:igitur nō omne pctm̄ est actuale.
Secūdo Itē nullū preceptū est prohibitio vel ecōuerso:ergo
nullū facere bonū est declinare a malo.ḡ p cōtrariū
nullū facere malū est declinare a bono.sed declinare
a bono est omittere:ḡ omittere nō est facere malū.
sed oī pctō actuali facit homo malū:ergo omittere
Ad idem. non est peccatū actuale. Item deus p̄cepit isti vt det
hodie elemosinam.sit ita.et iste tota die fecit opera
indifferētia.inde sic.Deus p̄cepit isti.ꝛc.et nō dedit:
ergo omisit.ꝛ ex hoc est culpabilis.hoc cōstat.ḡ illa
omissio est pctm̄.sed nō est actus:qm̄ nullū actū fecit
hodie nisi indifferētē:ergo illa omissio non est pctm̄
Solutio. actuale.Solutio.Dicimus q hec argumētatio non
valet Omnis iusticia est opatio boni vel declinatio
a malo:ergo ois iniusticia est opatio mali vel decli=
natio a bono:ſm q decliatio importat actū et sumit
vniformiter.ꝛ hoc ideo cōtingit:quia plura exigunt
ad opus ꝟtutis q̄ ad opus vicij.qm̄ ad opus ꝟtutis
nō tm̄ exigit genus operis:sed oēs circūstātie bōe.
sed ad eē vicij sufficit genus pcti vel omissio alicuꝰ
aristoteles circūstātie.ꝓpter qd dicit Aristoteles q difficile est
in uenire mediū:facile aūt diuerti a signo siue a cen=
pura omis= tro.Propter hoc priuatio q̄ est sine motu li.ar.nō
sio est pctꝫ. est meritoria neqꝫ opus ꝟtutꝭ.sed alia priuatio sine
Ad scdm. omni motu est demeritoria. Ad scdo obiectū simil̄r
pꝫ solutio.qm̄ re vera deus ē ꝓnior ad remūerādū
q̄ ad condēnādum:quia est pronior ad remūerandū
opa virtutis q̄ ad ꝯdēnandū opa vicij.Et ideo licet
non remūeret propter priuationē:tñ cōdēnat ꝓpter
priuationē.quoniā aliqua priuatio est peccatum:sed
nulla priuatio est virtus vel opus virtutis.

¶Scda questio huius capituli.vtrū
aliquis obligatur ad impossibile.

CIrca scdm capitulū primo probat q nullus ad
Af q non. impossibile obligat sic.Oīe volūtariū subest
libero arbitrio:sed omne meritoriū vel demeritoriū
est volūtariū:ergo omne meritoriū vel demeritoriū
Secundo. subest li.ar.Item omne meritoriū vel demeritoriū
subest li.ar. sed omne qd est in p̄cepto vel ꝓhibitiōe
est meritoriū vel demeritoriū:ergo oīe quod est in
precepto vel prohibitione subest li.ar.ergo nullum
impossibile est in precepto vel prohibitiōe.sed oīe
qd sub tentione cadit est in precepto vel ꝓhibitiōe:
nullū impossibile est in precepto vel ꝓhibitiōe:ergo
nullū impossibile cadit sub tentiōe.ergo ad nullum
impossibile tenemur.Primā propositionē cōstat eē
Quid volū veram per diffinitionē eius qd est volūtariū:quoniā
tarium. voluntariū est qd subest libere volūtatis arbitrio.ꝛ
ita omne volūtariū subest libere volūtatis arbitrio.
Assumptio primi sillogismi ꝓbat multiplicit.cōstat
enī q omne meritū est voluntariū.qꝛ omne meritū
primo ꝛ principaliter cōsistit penes voluntatem.qm̄
sicut dicit btūs aug.Omne pctm̄ adeo est volūtariū Augustinꝰ
q si non est volūtariū non est pctm̄.Preterea.Virtus scdo ad idē
ꝛ viciū sunt cōtraria:ergo habēt idē susceptibile.Sꝫ
ois virtus est in volūtario:qm̄ non est in sensibili ſm
q sensibile:qm̄ sic eēt in brutis.ergo omne pctm̄ est
voluntariū:ꝛ ita omne demeritoriū est voluntariū.
Item sumat opari prout gñale est ad operor ꝛ non Tertio per
operor(sicut dt aug.)ꝛ opatio simil̄r.Inde sic.Ois augustinū.
opatio hois aut est violēta/aut naturalis/aut volū=
taria:ergo ois opatio pcti est violēta vel naturalis
vel voluntaria.sed nulla actio peccati est violēta vel
naturalis:igitur ois operatio pcti est volūtaria.sed
omne demeritoriū est opatio pcti:ergo oē demeri=
toriū est volūtariū.Ql aūt hec sit vera Omne qd est
in precepto vel ꝓhibitiōe est meritoriū vel demeri=
toriū cōstat.quoniā ad hoc precipit aliqd vt eo quis
mereat.ad hoc ꝓhibet aliqd:ne eo quis demereat.
Item ad idē.Adam in p̄io statu nō potuit peccare Quarto.
venialiter:sed in scdo statu potuit peccare venialiter
per primos motus.Illi ḡ motus fuerūt veniales in
scdo statu:qui erāt mortales ſm primū statū.cuius
causa est sola infirmitas.ḡ sola infirmitas soluit adā
a tentione primorum motuū.qm̄ cum prius teneret
vitare illos:mō nō tenet vitare.qꝛ nullus tenet vita
re veniale pctm̄.ḡ si sola infirmitas soluit tētionē vel
obligatōeꝫ:ex q̄ īfirmitate nascit difficultas resistēdi
primo motui nō impossibilitas.ḡ multo fortius vbi
est īpossibilitas soluit tentio.Forte dicet q impossi= Euasio.
bilitas illa ideo nō soluit tentionē:quia ex culpa sua
se ingessit in illā impossibilitatē. Cōtra.Infirmitas ꝯ quam af.
ade licet ex culpa sua se ingesserit in eā soluit tētionē
illius ad qd primo tenebat:ḡ multo fortius impos=
sibilitas soluit tensionē in hoc casu:licet ex culpa sua
se ingesserit ī talē necessitatē.Item ebrietas p̄cedēs scdo ad idē
excusat adulteriū sequēs.non nisi inq̄tū ligat rōem.
igitur cum ex hoc pure excuset q ligat rōem:quāto
magis ligat rōeꝫ tāto magis excusat.ergo si ex toto
ligat ex toto excusat.ḡ si ex toto impotēs ē ratio vti
actu suo soluta est ab omni tentiōe:vt in furioso qui
ex culpa sua cecidit in furorē:vel in ebrio.ergo si in
talibus vbi prorsus ligata ē rō impossibilitas soluit
tentionem:eadem rōne vbi est impossibilitas soluet
tentionē.Itē lex dei est benignissima:ergo q̄tū in se Tertio ad
est neminē ligat ad īpossibile.Preterea.eadē lex posi idem.
ta ē bonis ꝛ malis:ḡ ſm se ad idē ꝓsus ligat bonos
ꝛ malos.sed bonos nō ligat ſm se nisi ad possibile:ḡ
nec malos.ergo lex diuina q̄tū in se est non ligat nisi
ad possibile.cōstat aūt q ipsa ligat ſm se ad vitandū
mortalē motū libidinis.sed si vitat mortalis motus
libidinis:aut vitat qñ est mortalis aut non.igitur lex
diuina ligat q̄tū in se est ad hoc q vitet motus libi=
dinis mortalis qñ est mortalis aut nō.ḡ ligat ad hoc
disiunctū q̄tū in se est.sed vna pars illius disiūcti est
impossibilis:ꝛ lex diuina q̄tū in se est nō ligat nisi ad
possibile.ergo nō ligat q̄tū in se est nisi ad alterā ꝑtē
disiūcti.ergo q̄tū in se ē ligat ad hoc q vitet motus
libidinis mortalis anteq̄ sit mortalis:ergo ligat ad
hoc q vitet qñ est venialis.Qui ḡ ꝑmisit motū libi=
dinis ꝓcedere donec esset mortalis:omisit siue con=
traxit maculā omissionis ex eo q nō vitauit motum
libidīs duꝫ erat venialis.Sꝫ illā maculā nō cōtraxit
ante.A.Sit a.instans in quo primo motus ille fuit
mortalis:qm̄ in nullo instanti ante.a.posset dici ipm̄
cōtraxisse maculam omissionis.quia adhucpoterat

vitare ne fieret mortalis in.a.Igit cōtraxit maculā omissionis ex eo q nō vitauit ante.a.illū motū:dum erat venialis.ergo non cōtraxit maculā omissiōis ex eo q nō vitabat tūc motū illū:sed ex eo q ante.a.nō vitauerat.g non tenebat vitare motū illum in.a.sed ante.a.et ita non tenebat ad īpossibile.

In oppoᵐ Cōtra.ponat q aliqua vouerit vgitatē τ postea fornicat.inde sic. Ista vouit virginitatē τ non est absoluta a voto.qm̄ pctm̄ suum non absoluit eam:quoniā sic de pctō suo reportaret lucrū.g adhuc tenet ad votū virgītatis. sed impossibile est istam esse virginē:igitur tenet ad impossibile.

Secundo. Item iste tenet reprimere motū libidīs anteq sit mortalis vel postq ē mortalis.Nō potest dici q teneat reprimere motū libidīs anteq sit mortalis.qm̄ inde sequeret q declinare teneretur a pctō veniali.τ ita pctm̄ veniale eēt in prohibitione.quod falsum est.Restat ergo q iste tenet reprimere motū libidīs postq est mortalis.Simus ergo in.a.et a.sit instans in quo prīo motus ille est mortalis.inde sic. Iste tenet reprimere motū istū:sed motū in.a.īpossibile est q reprimat ipe in.a.cum a.sit.g tenetur ad impossibile.

Tertio. Item quilibet tenet cōteri de pctīs suis qm̄ hoc est preceptū:et illud preceptū potest aliquis omittere.hoc nō est dubium.ponat q omittat illud preceptū in a.Inde sic.Ille omittit in a.ex hoc q nō cōterit.Aut tenetur cōteri in a.aut non.Si nō:ergo non omittit in a.ex hoc q non cōterit in a.Si dicit q tenetur cōteri in a.Sz hoc est impossibile:cum a.sit. ergo tenet ad impossibile.

Quarto Itē ponat q iste fornicet. inde sic.Iste tenet nunq peccare mortaliter:g tenet abstinere semp a pctō mortali:g tenet abstīere in a. a peccato mortali.Sit.a.instans in quo fornicat.Sz impossibile ē q abstineat a pctō mortali in a.quoniā fornicat in.a.g tenet ad impossibile.

Quinto Itē quilz tenet credere.aliquis potest omittere ex hoc q nō credit. ponat.Iste omittit in hoc instāti ex hoc q nō credit in hoc instāti:g tenetur credere in hoc instāti.Eodē mō tenetur/sperare/diligere/τ cōteri de pctīs suis in hoc instāti:ergo tenet moueri istis qttuor motib⁹ in hoc instāti.sed hoc est īpossibile per se.ergo aliquis tenet ad impossibile p se.Qd oīs negāt.licet dicāt q multi teneant ad impossibile p accidēs:tm̄ dicūt q nullus tenet ad impossibile per se.

Solutō aliquorum. Solutio.Quidā dicūt q tenemur ad impossibile p accidēs.tm̄ dicūt q nullus tenet ad impossibile p se.

Opinio doctor' q nullus tenet ad īpossibile. Sed qr nobis videt q ad obiectiōes que facte sunt non posset sufficiēter rūderi:nobis videt q nullus tenet ad īpossibile siue per se siue p accidēs.

Ad primū. Ad primo obiectum cōtra hoc dicimus qm̄ illa que fregit votū virginitatis non est absoluta a voto:tm̄ non tenet ad virginitatē sz tenet ad ɔtinentiā oīmodā sicut prius.vn̄ patet q ipa non reportat lucrū de pctō suo.licet non teneat ad virgīnitatē vt prius:qm̄ ab hoc absoluit eā īpossibilitas.

Ad scdm̄. Ad scdm̄ dicimus q quilibet tenet reprimere motū libidinis anteq sit mortalis:τ tenet reprimere ipm̄ dū est venialis:vt sic declinet a mortali nō vt decliet a veniali:qm̄ per repressionē venialis declinat homo a mortali.

ridiculosa opinio. Ridiculosa aūt est opinio eoꝝ qui dicūt q tenemur reprimere motū libidinis dum ē mortalis. Idem enī est acsi diceret q aliquis tenet vitare tunc tm̄ ne cadat in foueā:qui iam cecidit in eam.

hec argumētatio nō vz Sz non valet hec argumentatio Iste tenet reprimere motū libidinis anteq sit mortalis τ nō reprimit:g omittit anteq sit mortalis.ꝰm q hoc vbū omittit importat deformitatē τ principaliter significat carentiā actus debiti.dicimus enī q carētia actus debiti τ deformitas q inde prouenit nunq sunt simul.Vn̄ dicimus q impossibile ē aliquē omittere ꝰm hāc significationē.

Qn̄ tenemur reprimere motū libidis. Sz si omittere significet tm̄ deformitatē omissiōis: tūc dicendū est q ille qui non reprimit motū libidīs omittit in illo instanti in quo ille motus omissionis incipit eē mortalis:τ omittēs deformitatē omissiōis cōtrahit.Nō ex hoc q nō facit in hoc instāti qd tenet facere in hoc instāti.sz ex hoc q nō facit in hoc instāti qd prius tenebat facere in hoc instāti vl ante.

Qn̄ qs dz omittere. Sicut si pceptū eēt alicui q cogitaret de deo ante terminū hui⁹ diei.Si nō cogitat nō est culpabilis an̄ terminū huius diei.Nō potest dici q cōtrahat maculā omissionis ante terminū huius diei ita q in aliquo instāti ante.qm̄ inter illud τ terminū diei est aliqd tps totū in quo potest cogitare de deo et īplere illud pceptū. Patet g q talis argumētatio nō valet.Iste tenebat cogitare de deo ante terminū huius diei τ nō cogitauit:g omisit ante terminū hui⁹ diei.Debet enī addi. vel cōtraxit maculā omissionis in termio huius diei. qd verū est:quia tūc primo fuit culpabilis.Et p hoc sic patet solutio ad scdo obiectū.

Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicimus q aliqs potest omittere ex hoc q nō cōterit in hoc instāti.non tm̄ dicimus q iste tenetur cōteri in hoc instāti:qr hoc impossibile:et impossibilitas eum absoluit.sed tūc omittit.i.maculā omissiōis ɔtrahit: quia non cōteritur in hoc instāti:nec est cōtritus cum prius cōtinue teneret cōteri in hoc instanti vel ante.

qd requirit ad ɔtritōeꝫ Cum enī homo peccauit nō statim omittit ex hoc q non cōterit.qm̄ impossibile eēt q stati cōtereret.qm̄ ad hoc q aliquis conterat oportet q prius deliberet cogitādo de peccato suo/τ pena eterna/τ iusticia dei τ hmōi.vn̄ dant ei īdutie a deo:scz tps deliberatiōis. qm̄ si a iudice seculari dantur indutie:multo fortius a iudice spūali.quia benignus est.

Hz hō īducias ad ɔterendū. Sed qtū tempus precise detur ei nemo scit.Tenet ergo conteri in tpe indutiaꝝ vel in termio illius tpis.et si non cōterit in tpe illo vel in terio tpis omittet in termio tpis.i.cōtrahit maculā omissionis.Tūc enī primo est vituperabilis τ omittit ex hoc q tunc non cōterit:cum non fuerit prius cōtritus τ tenebatur prius cōteri in hoc instāti vel ante.Si tm̄ fiat vis in hoc q cōtritio exigit tps.quoniā ad hoc q aliquis cōterat oportet multa pcedere vt dictū est.Scdm̄ hoc dicendū est q iste nō omittit in terio tpis indutiaꝝ:sed in instāti in q prīo efficit impotēs cōteri in tpe indutiarū.

Doctrina gn̄alis. Est enī gn̄alis doctrīa q si aliqs tenet ad aliquā actionē in hac die: si illa actio nō exigat tps ad sui impletionē sed potest impleri in instāti:tūc trahit omissio in terio nō citra. Si aūt illa actio exigit tps ad sui impletionem:tunc cōtrahit omissio nō in terio sed citra in instāti in quo primo efficitur impotens implere actionē illā in hac die.

Ad quartū Ad aliud dicim⁹ q cum dr Iste tenet nunq peccare mortalit.hoc vbū peccare tenet ibi pro futuro tm̄ non pro pn̄ti:quia id qd est in pn̄ti siue affirmatio siue negatio iā nō subest libero arbitrio.Sicut nullus tenet non peccasse:qm̄ nō subest libero arbitrio. eodē mō null⁹ tenet nō peccare in hoc instanti:qm̄ nō peccare in hoc instanti nō subest libero arbitrio iam.

¶Tertia questio huius capituli.

ITem cū quilibet teneat credere:querit quādo omittit aliquis ex hoc q nō credit.Et obicit de paruulo nō baptizato:vtrū in instanti in quo incipit esse adultus omittat credere.

Ar q sic. Probat q sic.quoniā si decederet dānaret in īferno sicut adultus.g ppter aliqd pctm̄ mortale.non nisi ppter pctm̄ omissionis: qm̄ peccatū actuale nō fuit in eo.Sz nullum peccatū omissiōis fuit in eo nisi illd quo omisit credere.nulla enī omissione potuit vituperari poti⁹ q ea q omisit credere.qm̄ credere est primus bonus actus ad quē qs tenet.ergo restat q in illo instāti omisit credere.

In oppoᵐ Cōtra.Omisit credere:g tunc tenebatur credere vel prius.sed non prius:qm̄ non erat tūc in statu in quo posset vti li.ar.g in illo instanti tenebat credere.sed hoc impossibile erat q crederet tūc:igit tūc tenebat ad īpossibile.

Solutio. Solutio.Dicimus q nō omisit in statu in quo primo fuit adultus.quoniā ad hoc vt teneat: exigitur tps deliberatiōis.oportet enim cōsiderare creaturas q sunt via ad credendū deū.Ideo dn̄s dat puero indutias qn̄ venit ad adultā etatē:vt ɔsideret creaturas τ cōferat ad creatorē.

Nō ē certū qtū tēpus dat de⁹ ad deliberād. Nemo autē scit qtū tps deliberatiōis dat pcise tali incipiēti eē in adulta etate:sed bn̄ scim⁹ q dat ei aliqtū tps deliberatiōis: in quo tpe si non credit cōtrahit omissionē in termio illius tpis.sicut dictū est de cōtritiōe.Omittit enim credere in terio illius tpis:quia nō credit in illo cum

Ista via est dulcis. prius teneret credere in illo vel ante et nō prius crediisset.qm̄ hoc est omittere ꝰm hāc opinionem ꝰm quā dicimus q nullus tenet ad impossibile.τ si moreretur iste homo ante terminū illius tpis iudicaret sicut paruulus non sicut adultus:licet in veritate sit adultus.qm̄ nōdum habuit tps in quo posset facere cōpetenter ea q sunt adulti.

Scdꝫ alios Sed ꝰm opinionē illoꝝ qui dicūt q aliquis tenet ad impossibile.omitere est aliqd nō facere incōtinenti in quo tenet aliqd facere. Et notādū q aliqs existēs in mortali tenet credere: sperare:diligere:conteri.sed si est omissor verum est omissionē fidei esse primā in eo:qm̄ motus fidei naturaliter est prior in iustificatiōe.Sz postq credidit: pōt omittere/sperare/diligere vel cōteri: si negligēs fuerit ad exercendū actus illos.vt patebit in sequēti questione.

nemo simꝉ tenetur ad ista qttuor Ex hoc pz q nullus tenet moueri sil istis quattuor motibus:scilz motu fidei/spei/caritatis/et cōtritionis.qm̄ hoc est impossibile p se.Impossibile enī est aliquē moueri simul istis quattuor motibus. qm̄ sic moueret aīa τ sil τ semel ad diuersa ex eadem parte.i.ex eadem vi.cum oīs motus cōtritiōis sit in aliqua vi aīe:oporteret q eēt in eadē cū motu fidei/ vel spei/vel caritatis.τ ita si sil moueret istis qttuor motibus:seqret q moueret ex eadem vi ad diuersa.

Opinio aliquorum Tn̄ quidā dicunt q simul potest aliqs moueri motu fidei/spei/τ caritatis:vt ex diuersis potētijs diuersis motibus moueat sil.qd non est incōueniēs ꝰm eos:τ bn̄ potest dici ita.Sil'r possibile est q aliqs ex diuersis potētijs moueatur sil motu cōtritiōis τ motu fidei:vt in iustificatione impij.In qua autē vi sita sit

Conclusio ex dictis. cōtritio de pctīs inferius patebit.Ex pdictis videt q quicūq peccat pctō actuali:peccat pctō omissiōis.vt ille qui fornicat peccat peccato actuali:τ peccat pctō omissionis ex eo q prius tenebat vitare motū mortalē libidinis τ nō cauit.Qd cōcedimus simpliciter. ad hoc enī data est hoī prudētia τ tēperantia:vt per tales vtutes caueat motus illicitos mortales.

ɔ hoc ar. Sed ꝰm hoc videtur q aliqs habeat infinitas omissiones simul τ semel.qm̄ illa omissio est pctm̄ mortale.igit tenet vitare illam τ non vitat:ergo ex hoc omittit.τ ita si ꝰm hoc ɔtrahit omissionē:eadem rōne cōtrahit tertiam τ quartā ex eo q non vitat.et sic in infinitū. et ita simul τ semel cōtrahit infinitas omissiones.qd patet esse falsum.

Solutio. Dicimus q nullus omittit ex eo q non vitat p se eam omissionē.qm̄ omissio non debet vitari ꝰm se sed per aliud.In hoc enim vitat omissio q vitat motus illicitus.qm̄ ex hoc incurrit omissio: q incurrit motus illicitus quē debebat hō cauere.τ ideo cauetur omissio quādo vitatur motus illicitus.

¶Tertium capitulum.

CIrca tertiū capitulū qrit:vtrū dormiens potest omittere.

Ar q sic. Qd videt.Ponat q abbas pcipiat monacho q surgat ad matutīas.Ille autē inebriat se et obdormit:nec audit cāpanas:nec surgit ad matutinas.Iste tenebatur surgere τ nō surrexit:g omisit. Queritur ergo qn̄ omisit.Si qn̄ dormiebat.

In oppoᵐ Cōtra. Tūc non erat in statu in q posset vti libero arbitrio: igitur tūc nullo mō peccabat.sicut puer nō peccat qr nō est in statu in q possit vti libero arbitrio.

Euasio Si dicit q omisit qn̄ inebriauit se.

Cōtra quā Cōtra.Poterat cōteri de ebrietate an̄ matutinas τ surgere tpe debito:igitur adhuc nō omittebat.

Secūdo Preterea.Nondū tenebat surgere qn̄ vigilabat:g nondū erat inobediēs:igit nōdū erat omissor pcepti:g non omisit qn̄ vigilabat nec qn̄ dormiebat.ergo simpliciter nō omisit.

Opinio aliquorum Ad hoc dicūt quidā q omisit vigilando ex eo q nō posuit in corde suo sollicitudinē surgēdi ad matutīas anteq dormiret.Illa enī sollicitudo euigilasset eū.sicut sollicitudo iuuenis qui sollicitus est pascere accipitrē suum mane:euigilat eum mane.τ magistrū silr qui sollicitus est surgere mane ad legēdū.Cum igit abbas pcipit monacho q surgeret ad matutinas:intelligit ei duo pcepisse:scz ipm̄ surgere τ ipsam sollicitudinē ad surgere.

ɔ hanc ar. Sed ɔ hoc est. qm̄ sine illa sollicitudine potest audire campanas τ surgere ad matutias:g nō tenebat ad illā sollicitudinē.

Solutio. Ad hoc dicimus q cum precipit abbas monacho.τc.intelligit pia conditio: scz si audierit campanas.Vn̄ dicim⁹ q nunq aliquis omittit dormiēdo:tamen si ɔsciētia dictat monacho q sine sollicitudie nō sit auditur⁹ cāpanas:vel dictat ei q tali hora solet pulsari ad matutias et q sine sollicitudine surgere non posset.tunc ex hoc q tenet ad opa circūspectiōis tenet ponere talē sollicitudinē in corde suo āteq dormiat.

Nō diligēt Si aūt posuit talē sollicitudinē in corde suo anteq dormiat:τ tamē dormit nec audit campanam nec surgit ad matutias:dicimus q nō omittit.

Ad argumētum. Et nō valet hec argumētatio Preceptū erat ei q surgeret ad matutinas τ non surrexit hora debita:g omisit.Et hoc ideo qr non tenebat surgere absolute:sed sub hac cōditiōe si audiret campanas.

pceptū aggrauat ebrietatem. Et dicimus q qn̄ inebriauit se nō omisit:tm̄ ebrietas fuit maius peccatū q si nichil preceptū esset ei.ex eo enī q erat ei preceptū q surgat ad matutias magis debuit cauere se ab impedimētis:τ ita ab ebrietate.

¶Quartum capitulum.

questio qrti capli. CIrca quartū capitulū querit:vtrum modus sit in pcepto.i.vtrū quicqd tenet facere:teneat facere ex caritate.

Ar q non. Videt q nō.qm̄ aliqs pōt honorare parentes ex naturali pietate sine pctō:qr natura non habet viciū.ergo aliqs potest honorare parētes sine pctō et nō ex caritate.non g tenemur honorare parētes ex caritate.non g qcqd tenemur facere:tenemur

Secūdo ꝑ augustinū. facere ex caritate. Item aug. dicit ꝙ decliare a malo semp vitat penā: sed nō semp merek palmā. ergo fit aliqñ sine caritate ⁊ tamen est bonū: quia vitat penā. ergo possumus declinare a malo non ex caritate sine pctō: ⁊ ita non tenemur declinare a malo ex caritate. *Tertio per gregoriū.* non ḡ quicqd tenemur. ⁊c. Itē dt btūs greg. Interī fac boni quicquid potes: vt deus illustret cor tuū ad penitentiā. Ex hoc pꝫ ꝙ ille qui ē in mortali peccato potest facere aliqd bonū sine pctō non ex caritate: vt dare elemosinā. ⁊ hmōi. ḡ qcqd. ⁊c. *Solutio.* Ad hoc dicimus ꝙ tenemur ad opa virtutū siue ad opa meritoria nō in specie sed in gñe. qm̄ sufficit aliquē moueri qcūqꝫ motu meritorio: siue ille mot⁹ sit fidei/siue spei/siue caritatis siue cuiuscūqꝫ alterius ꝟtutis. *ꝓbatio opinionis.* et hoc ꝓbak sic. Iste tenek moueri motu caritatis aliquo instāti. demonstrek illud. Iste tenek moueri motu caritatis in hoc instāti. Cōtra. Ille potest moueri motu fidei vel spei sine pctō in illo instāti: ḡ non tenetur moueri motu caritatis in illo. Hoc modo potest ꝓbari ꝙ ad nullū motū specialē alicuius virtutis tenek aliqs. qd ipsi asserunt. *ꝯ opinionē arguitur.* Sed ꝯtra. Non tenek ad opera virtutū nisi qr sunt in ꝑcepto. sed opera virtutū specialia ⁊ in speciali sunt in precepto. ḡ tenemur ad opa specialia virtutū. *Secundo.* Item iste prelatus videt ꝙ si fidem predicet multi ꝯuertenk: si non ꝑdicet multi subuertenk. Cōstat ꝙ in hoc casu tenek iste predicare fidem: ergo tenek moueri motu fidei: ⁊ ita tenek moueri motu speālis ꝟtutis. *Tertio.* Itē qñ aliqs tentak de luxuria tenek resistere tali tentatiōi ⁊ nō potest nisi motu temperātie: ⁊ ita tenek moueri motu specialis virtutis. *ꝑ hoc pꝫ improbatō opinionis.* Propter has ⁊ hmōi obiectiōes tradim⁹ predictā opinionē nullā esse. Alij dicūt ꝙ non tenemur ad opera virtutū siue *Alia opīo.* ad opa meritoria. qm̄ sicut virtutes nō sunt in ptāte li. ar. ita nec opa virtutū. sed sufficit si facimus qd in nobis ē. sicut dt btūs greg. Interim fac. ⁊c. Et ꝙ sit *hec opinio ꝓbatur.* verum probak. qm̄ aliqs potest diligere deū naturali dilectiōe sine pctō: igitur non tenemur diligere deū ex caritate. ergo multo fortius nichil aliud tenemur *Secūdo* facere ex ea. Itē idirecte si aliqs tenek moueri motu caritatis in aliquo instāti. querik in quo? Si dicat ꝙ in q̄ instāti cogitat de bñficijs dei. Sꝫ in eodē instāti poterat moueri motu dilectiōis naturalis ad diligēdum deū sine pctō: igitur tunc nō tenebatur diligere deum ex caritate. Si dicat ꝙ in illo instāti tenek diligere deū ex caritate in quo cogitat de bonitate dei. Cōtra. In illo instāti potest ipse moueri motu fidei vel spei. nō igitur tenebak moueri motu caritatis in *Tertio.* illo. Item nō tenemur ad virtutes: qr nō sunt in nr̄a potestate. ergo eadem rōne non tenemur ad motus *Cōtra hāc opionē ar.* formatos: qr non sunt in nr̄a ptāte. Cōtra. Deforātio operū est in ꝓhibitiōe: ergo informatio ē in ꝑcepto. *Secundo.* igitur tenemur ad faciendū precepta ex caritate. Itē ꝑcepta nō sunt data nisi ad hoc vt ꝑ eorū impletionē acquiramus vitam eternam. qm̄ propter hoc lex dei dicik testamētū: quia sunt littere hereditatis: vt per eas habeatur hereditas eterna. ḡ precepta legis dei data sunt principaliter vt eis acqramus siue mereamur vitam eternā: ḡ tenemur ad mereri vitā eternā. sed mereri vitā eternā est moueri motu formato ad *Tertio.* habēdā illam: ⁊ ita tenemur ad motus forātos. Itē indirecte. Si per legē dei nō tenemur nisi ad motus informes ⁊ ꝑ li. ar. potest quilibet moueri motu informi sine caritate. ergo per li. ar. sine caritate potest aliquis seruare totā legē dei. sed si aliqs seruat totā legē dei saluabik: igitur aliqs potest sine caritate saluari. et ita si non tenemur ad motus forātos: falsum est qd dt aplūs. Finis ꝑcepti est caritas. *ꝯ paulū.* Itē moyses dicit in Deutero. Iuste qd iustū est exeqris. *Quarto ꝑ moysen.* ḡ aliqs modus est in ꝑcepto. Item cum dr. Diliges dñꝫ deū tuū ⁊c. hoc est preceptū ⁊ modus precepti. *Quinto.* Sed hoc potius est preceptū q̄tū ad modū ꝙ q̄tū ad actum. qm̄ actum potest habere quilibet stultus: sed motū meritoriū facit modus. ḡ potius tenemur ad modū ꝙ ad actum. *Sexto per iacobum.* Item btūs iacobus dt Qui offendit in vno fact⁹ est oīm reus. *Glosa.* Et dt ibi glō. Qui offenderit in vno mādato caritatis: oīm est reus. igik tenemur ad implendū mādatū caritatis: ḡ tenemur ad motū caritatis. non ḡ tenemur ad motus iformes. *Solutio.* Quod cōcedimus his rōnibus dicētes vniūsaliter ꝙ quicqd tenemur facere: tenemur facere ex caritate. *Ad primū.* Ad prīo obiectum dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet Iste potest honorare patrē. ⁊c. et non ex caritate: nō ergo tenemur eos honorare ex caritate. *Hec etiam nō valet.* Silr non valet hec argumentatio Iste potest diligere deū naturali dilectione sine pctō ⁊ nō ex caritate: igitur non tenek diligere deū ex caritate. qr licet aliqs teneak diligere deum ex caritate: tñ nō tenek ad diligēdū semp eum ex caritate. vñ qñ aliqs diligit deū naturali dilectiōe non tenek tūc diligere eum ex caritate. quoniā est in apprehēsione q̄ est tm̄ gñatiua naturalis dilectiōis. *A q̄ causak nakalis dilectio.* Qñ enī aliqs apprehēdit beneficia dei siue deum vt beneficū et hoc tm̄ apphendit de deo: talis apphēsio non est gñatiua nisi naturalis dilectionis: ⁊ ideo non omittit tunc si non diligit eum ex caritate. Eodē mō licet aliqs teneak honorare parētes ex caritate: tñ nō tenek ad hoc vt qñcūqꝫ honorat eos honoret ex caritate. sicut nō tenek aliqs ad hoc vt qñcūqꝫ diligit deū diligat eum ex caritate. *Ad q̄ttuor prima* Ex hoc pꝫ solutio ad q̄ttuor prima obiecta. tūc tm̄ tenek homo diligere deum ex caritate qñ habet caritatē ⁊ est in apphensiōe que est naturaliter gñatiua motus caritat. Qñ enim aliqs habens caritatē cogitat ꝙ deus est summe suauis in quo sunt oēs delicie: tūc tenek moueri motu caritatis in ipsum. ⁊ si tūc non moueretur motu caritatis: omitteret. *Qñ tenek hō diligere deū ex caritate* Nec tūc possꝫ moueri motu naturalis dilectionis: qm̄ non eēt tunc in eo apprehēsio gñatiua naturalis dilectiōis tantum: neqꝫ tunc posset moueri motu alteri⁹ virtutis. qm̄ ex quo apphensio gñatiua caritat erat in eo: nō poterat tūc esse in eo apphēsio gñatiua alterius virtutis. *Ad quintū* Ex hoc pꝫ solutio ad q̄nto obiectū. *Augustin⁹* et ꝙ ita sit patet: qr dt btūs aug. ꝙ fide/spe/ ⁊ caritate colitur deus. cum ḡ teneamur colere deū: tenemur colere ipm motu fidei/spei/et caritatis. *Act⁹ fidei spei ⁊ caritat a q̄ cognitōe fiūt* Sꝫ motus fidei habet suam apphensionē ꝑcedentē q̄ est gñatiua ꝓpre eius: illā scꝫ qua apprehēdit deum vt primam veritatē cui super oīa est credendū. ⁊ hmōi. Silr apprehensio proprie gñatiua motus spei est qua apphendik deus vt sūma largitas qua seruiētes suos liberalissime remūerat bonis eternis. Apphēsio aūt proprie gñatiua motus caritatis est qua apphenditur deus vt summa bonitas in qua sunt omnes delicie. Eodem mō cuiuslibet virtutis motus habet suā apprehēsionē precedētem: neqꝫ tenek hō moueri motu alicuius virtutis nisi qñ habet virtutē ⁊ qñ est in eo apphensio gñatiua motus illius virtutis. *ꝯ ista ar.* Sed cōtra. In qlꝫ instāti poterat iste moueri motu fidei: sꝫ si in aliquo instāti poterat iste moueri motu fidei non tenebatur moueri motu caritatis in illo instāti:

maxime ꝑm illos qui dicūt ꝙ non possumus simul ⁊ semel moueri motibus pluriū virtutū. ergo in nullo instāti tenebak iste moueri motu caritatis. Q autē media sit vera probak. qm̄ si aliqs potest moueri hoc instāti motu fidei: non tenek moueri motu caritatis in eodē instanti. qm̄ si aliqs implet aliqd mandatū in aliquo instanti non tenetur adimplere aliud in eodē instāti. cum ambo sik implere non possit. ⁊ ita media ꝓpositio ē vera. *Solutio* Solutio. Dicim⁹ ꝙ media est falsa: siue hec determiatio in aliq̄ instāti. determiet hoc ꝟbū poterat. siue hoc ꝟbū moueri. sed si ad vtrūqꝫ verbū ponak deteriatio: vera est ꝓpositio. Hec enī est vera: *Sēsus ꝯposit⁹ ⁊ diuis⁹* si in aliq̄ instāti poterat iste moueri motu fidei: tunc non tenebak moueri motu caritatis in eodē instanti. Hec tñ etiā vera est cum vna deteriatiōe. si aliqs pōt moueri motu fidei in hoc instanti: non tenek moueri motu caritatis in eodē. qm̄ verba non possunt modo pertinere nisi ad vnū instans. sed si ponak hoc verbū poterat. ibi cū vna deteriatiōe: ꝟba possunt ptinere *Ad aliud.* ad diuersa instātia. Ad aliud dicimus ꝙ nō tenemur ad ꝟtutes: ideo qr virtus nō est opus liberi arbitrij. sed opa virtutū sunt opa liberi arbitrij. et ideo licet non teneamur ad ꝟtutes: tñ tenemur ad opa ꝟtutū. et ideo qr tentio respicit omissionē: omissio ꝟo actū. *Omissio* Est enī omissio priuatio boni actus non habitus. *hec argumētatio nō vꝫ* Ex predictis pꝫ ꝙ hec argumētatio nō valet. Iste tenek diligere deū ex caritate ⁊ non diligit eū ex caritate: ḡ omittit. quia sicut dictū est: non quotiēscūqꝫ aliquis diligit: tenek ipm diligere ex caritate. *Hec silr nō valet.* qm̄ aliqd bonū est diligere ipm naturali dilectiōe. Eodē mō nō valet hec argumentatio. Iste tenek honorare patrē. ⁊c. ex caritate: ⁊ honorat eos nō ex caritate: igitur omittit. qm̄ nullus omittit ex omissione tali diligēdo deum: nisi cum habens caritatē habet apphensionē proprie generatiuā caritat: ⁊ ex dilectiōe dei collatiue videt quid debeat proximo. in tali casu tenetur moueri in proximū ex caritate motu alterius virtutis. sicut tūc dando elemosinā non ex caritate omittit: tamē datio elemosine non est pctm̄. sed omissio motus caritatis est pctm̄: cum non moueak illo motu quo tenek moueri. Ille aūt qui non habet caritatē in tali statu non tenek facere aliqd ex caritate: cum nō hēat: vñ possit. sed ꝑm ꝯsiliū btī greg. tenek se ꝑparare ad suscipiēdū gratiā. et ideo non omittit nisi qñ est in mora: vel qñ cogitat de deo et de peccatis suis collatiue: tūc enim tenetur dolere de peccatis suis.

¶ De negligentia. Ca. 5.

Hieremias Dicto de omissione: dicendum est de negligētia que videk esse quedā omissio. Hieremias dicit Maledictus qui opus dei negligēter facit. *Gregorius in iob.* Itē btūs greg. dt sup locū illū Iob. Uerebar oīa opera mea. duo ī bonis sūt timēda. desidia ⁊ fraus. Desidiā facit minor amor dei. Fraudē facit nimius amor sui: dum *Sic hꝫ alia trāslatio* pro bñ actis tacita humani cordis gratia vel fauoris aura aut quelꝫ res exterior desiderak. De ista fraude dicit Hiere. Maledictus hō qui opus dei facit negligēter vel fraudulenter. De qua dicek postea qñ agek *q̄o hui⁹ capli q̄d ē negligentia.* de fine actionū. Hic aūt dicēdū est de negligētia siue desidia. Querik ergo q̄d sit negligētia siue desidia. Si dicak ꝙ negligētia idē est ꝙ indeuotio. ḡ quicūqꝫ *Ar ꝙ nō sit indeuotio.* facit opus dei sine d̄uotiōe icurrit illā maledictionē. ergo si quis dat elemosinā non apponēs cor incurrit maledictionē: licet prius habuit bonam volūtatem. Cōtra. Illa datio processit a bona volūtate: ergo nō est pctm̄. igitur per illā non incurrek illa maledictio. Itē illa auctoritas Maledictus hō qui opus dei negligēter facit. *Secundo.* Aut itelligik de opibus priuilegiatis tm̄: vt de cōsecratione eucharistie ⁊ baptismo: aut de oībus opibus ⁊ solis factis ex caritate: aut de oībus bonis gñaliter q̄ sunt in ꝑcepto. Si de priuilegiatis tm̄. Sꝫ dicere horas canonicas nō est tale opus priuilegiatū. qm̄ aliqs pōt dicere horas canonicas sine *Dicere horas in pctō* pctō: habēs tñ ꝯscientiā mortalis pcti. ḡ quātūcunqꝫ negligēter dicat hic nō incurrit illā maledictionē. qd aperte falsum ē. Si de solis opib⁹ factis ex caritate: tūc īpossibile est ꝙ aliqs incurrat illā maledictionē. quia oīs qui tale opus facit: merek vitam eternam. ⁊ sic maledictionē nō incurrit. Si gñaliter de omībus opibus in ꝑcepto legis dei. ḡ quicūqꝫ dat elemosinā sine deuotiōe siue sine diligētia: incurrit illā maledictionē. qd pꝫ eē falsum. *Tertio.* Item negligēter ⁊ diligēter sunt ꝯtraria: meritorie ⁊ demeritorie sunt ꝯtraria. sꝫ quicūqꝫ facit opus dei negligēter facit illud demeritorie: ergo quicūqꝫ facit opus dei diligēter facit meritorie illud. Cōtra. Aliqs exñs in mortali pctō facit opus dei diligēter: non tñ meritorie. *Solutō aliquorum.* Ad hoc dicēdū ꝙ illa auctoritas itelligik in pluribus casibus. vel qñ aliqs omittit ex toto opus dei: vel qñ facit opus dei cum accidia siue cū murmuratiōe: vel qñ aliqs dicit horas canonicas sine deuotiōe ex cōsuetudine. *ꝯ expositionem ar.* Sed ꝓbak ꝙ nullo istoꝝ casuū debet itelligi illa auctoritas. Prīo obicik ꝯtra primū casum sic. Qui ex toto omittit opus dei nō facit opus dei: ⁊ q̄ nō facit opus dei/negligēter non facit opus dei: et ita non incurrit illam maledictionē. *Secūdo* Preterea. Negligētia ⁊ diligētia sunt dispōnes actionis: ḡ neqꝫ negligētia neqꝫ diligētia est vbi ex toto omittik actio. Et sic illa propositio non est intelligēda in primo casu. *Ad idem* Q neqꝫ in secūdo sit intelligēda probak. qr aliqs seruus facit opus sibi iniunctum diligēter: ⁊ tñ cum accidia ⁊ murmure. ḡ negligēter facere nō est facere cū accidia ⁊ murmure. *Ad idem.* Q non in tertio casu sit intelligēda probak. quoniā qñ aliquis dicit primo horas canonicas indeuote: nō peccat mortaliter. eadem rōne nec scdo nec tertio. et sic de alijs. qr indeuotio nō est maior scdo vel tertio ꝙ primo. Sit ita positū ⁊ sint eedē oēs alie circūstātie. ergo cōsuetudo illa non est pctm̄ mortale: ḡ per illam non incurrik maledictio. *Solutō ꝑm doctorem.* Solutio. Dicimus ꝙ duplex est negligētia. Est enī negligētia qua homo est negligēs. *Duplex negligentia* ⁊ ꝑm hoc negligētia est omissio tpis. de qua prius dictum est. Est etiā negligentia qua aliqd dicik facere negligēter. et ꝑm hoc negligētia ē omissio alicuius circūstātie debite inesse actiōi quā tenek facere. vt omissio tpis vł modi. Tēporis: vt cū aliqs tenetur facere aliquid et tarde facit illd. *Consilium salomonis* Cōtra illud qd dicit salomon in ꝓuerbijs Noli dicere amico tuo cras reuertere: cum statim possis dare. *Omissio modi.* Omissio mōi est qñ aliqs omittit informare actionē suam caritate qñ debet eam informare. sicut dictū est prius. et talis negligētia est dispositio actionis: sicut diligētia qua aliquis aliqd facit diligēter. Hanc scdam negligētiā copulat hoc ꝟbū negligēter in predicta auctoritate. *Ad oīa argumēta ꝑdicta excepto vno.* Per hoc pꝫ solutio ad oēs precedētes obiectiones excepta illa de cōtrarietate. ad quā respōdemus sic. Negligēter ⁊ diligēter sunt cōtraria: meritorie ⁊ demeritorie sunt ꝯtraria. sed omne opus bonum qd fit diligēter fit meritorie. ⁊c. patet ꝙ non valet: qr plus

exigit ad meritū ꝙ ad demeritū. Vn̄ in talibus ꝯrijs poti⁹ tenet ꝯsequētia in cōtrario ꝙ ꝯsequētia in ipo. vn̄ potius deberet inferre sic. ḡ omne opus quod fit meritorie fit diligēter. Q̄d verū est. quia qđ fit meritorie fit debito tpe. debito mō. qđ est cōtrariū negligentie ſm ꝙ est pctm̄ mortale. qm̄ nulla negligentia

Nulla omissio ppe est venialis

in hac scđa significatione est pctm̄ veniale: sicut nulla omissio est pctm̄ veniale. qꝛ ſm hoc nō est negligētia nisi omissio circūstātie ad quā tenebat homo. ꝛ ideo hmōi omissio est pctm̄ mortale. Si aūt ad illā circūstantiā non tenet eius omissio nō est pctm̄. tn̄ posset distingui negligētia que esset indifferēs. vt si aliquis differat opa dei ad q̄ tenet: tamen non intm̄ differt ꝙ omittēdo peccet mortaliter. sed si citius operaretur diligētior esset ꝛ magis strenuus in opando. et ideo dicit negligenter opari: qm̄ non multū diligēter aut multū strenue opat. licet aliquātulū diligēter opet: quia nō omittit aliqđ ad qđ teneatur scꝫ vel tp̄s vel

ꝯ hoc ar.

modū. Sꝫ obicit. ponat ꝙ ille iustificet. Iste mouet motu fidei ꝛ motu cōtritionis: ergo facit opus dei ꝛ subito: qꝛ in primo instanti sue iustificationis. ḡ facit opus dei nulla adhibita diligentia: ḡ non facit opus dei diligēter. ꝛ cōstat ꝙ illđ facit meritorie. Nō ergo quicqđ fit meritorie fit diligēter. qđ prius negatum est. quia si ita eēt in p̄dictis ꝯtrarijs non eēt ꝯntia in cōtrario nec in ipso. quod est contra artē aristotelis.

Solutio.

Dicimus ḡ ꝙ hec argumētatio non valet. Iste facit hoc subito: ḡ nulla diligentia adhibita facit hoc. ſm ꝙ diligētia ē opposita negligētie. de qua dꝛ Maledictus hō qui facit opus dei negligēter. Cū q̄ꝙ dꝛ diligētia magna p̄deliberatio ad aliqđ opus faciēdū

q̄o incidēs.

Et ſm hoc necessaria est p̄dicta argumētatio. Item querit vtrū ille qui dicit horas canonicas sine deuotione: teneat eas repetere vel reiterare.

Solutio.

Ad qđ dicimus ꝙ si dubitat vtrū dixerit eas an nō: tenet reiterare. sed nō est ibi negligētia nisi sit ibi omissio tpis:

Nō diligēt

vt si dicat vltra tp̄s debitū sicut illi qui dicūt matutinas in hora meridiana: vel nisi sit ibi omissio finis vt qn̄ tenet referre ad deū ꝛ nō refert: qđ aliqn̄ cōtingit licet difficillimū sit determiāre quādo hoc cōtingat.

¶ Scđa pars huius tractatus continens sex capitula.

Dicto de delicto: dicēdū est de ꝯmisso. i. de pctō actuali. Primo de eius diffinitiōe. Scđo vtrū omne pctm̄ sit volūtariū. Tertio de fine actiōis: scilꝫ quis finis informet. Quarto vtrum peccatū actuale mensuret ſm intentionē. Quīto vtrū euētus sequēs aggrauet pctm̄. Sexto. vtrū volūtas ꝛ opus sint idē pctm̄.

q̄d pcm̄ ſꝫ augustinū.

Btūs aug. sic diffinit pctm̄ actuale. Pctm̄ est dictū vel factū vel cōcupitū ꝯ legē dei. vt ꝯcupiscētia dicat quelꝫ voluntas q̄ est pctm̄ interius. et ē sensus.

Diffinitio sic itelligit

Pctm̄ est actus cōtrarius legi dei: siue exterior siue interior. Sed ſm eos qui dicūt ꝙ pctm̄ inq̄tū pctm̄ nichil est. dicēdū ꝙ cōtrarietas qua pctm̄ est ꝯtrariū legi dei nihil est. sicut oppositio qua negatio est opposita affirmationi nichil est: sed opponit ei p modū non eēndi: non per modū eēndi. ita pctm̄ ſm ꝙ pctm̄ est ꝯtrariū legi dei per modū non eēndi. Et notandū

Pcꝫ supponit p q̄ttuor.

ꝙ pctm̄ dicit qđlibet illorū quattuor. mala volūtas: mala actio: macula aīe: ꝛ deformitas. vt dicat deformitas priuatio naturalis boni q̄ deformat aīam: eo

q̄d proprie peccatum.

mō quo priuatio alicuius ptis nasi deformat hoīem exterius. Proprijssime autē malū culpe dꝛ priuatio boni. qm̄ hoc solū in nobis est culpabile per quod in nobis imago dei obscurat et destruit. Nec actio nec volūtas dicit mala: nisi qꝛ diminuerit imaginē dei in nobis.

q̄d macula

De macula aūt querit quid ipsa sit. et dicunt multi ꝙ idē est macula aīe ꝙ deformitas siue priuatio boni naturalis: et idē est ꝙ malicia qua homo dꝛ malus.

Opinio aliquorum

et hoc maxie dicūt illi qui dicūt ꝙ quicqđ est a deo est. illi solēt dicere ꝙ pronitas ad male agēdū: nichil est.

ꝯ hanc ar.

Cōtra. Ex frequēti bene agere relinquit in aīa habitus ad bene agendū: ḡ eadē rōne ex frequēti male agere: relinquit habitus in aīa ad male agēdū.

Secūdo

Preterea. Videmus aliquos qui nō possunt abstinere a fornicatiōe. similiter fures qui nō possunt abstinere a furto. hoc nō nisi ppter pronitatē illam quā habēt ad male agendū. ḡ habit⁹ ad male agendū est aliqđ.

In oppoᵐ

Si cōcedat. Cōtra. Habitus ad bn̄ agendū est virt⁹: ergo habitus ad male agendū est pctm̄. sed cōstat ꝙ habitus ad male agendū non est mala voluntas: nec mala actio vel deformitas. reliquit ergo ꝙ habitus ad male agendū sit macula.

Secundo.

Q̄d etiā pbari potest p locū a ꝯrijs sic. Habit⁹ ad bn̄ agēdū est pulchritudo aīe quia est virtus: ergo habitus ad male agendū est turpitudo aīe siue macula. ḡ macula nō est priuatio boni.

Tertio.

Preterea. Si habitus ad male agēdū sit aliqđ: sequitur ꝙ opera demeritoria habēt qualitates sibi substractas sicut opa meritoria. Inde etiā sequit ꝙ quia aliqs est malus male agit: sicut quia aliquis est bonus bn̄ agit. sicut enī ex habitu bono sequunt bōa opera: sic ex habitu malo sequuntur mala opa.

Solutō ſꝫ doctorem.

Nos dicimus ſm oēm opinionē ꝙ habit⁹ ad male agendū est aliqđ ꝛ ē macula aīe. sicut habitus ad bn̄ agendū est virtus ꝛ decor aīe. Tn̄ non est gn̄aliter verū ꝙ qꝛ homo est malus male agit: sed est gn̄alit verū quia bonus est bn̄ agit. qm̄ in primo male agere nō qꝛ est malus male agit: sꝫ ecōuerso quia male agit malus est. Ex hoc ptꝫ ꝙ nō est gn̄aliter verū ꝙ male actiōes habeāt sibi qualitates substractas:

Oīs actus bon⁹ includit aliđ positiuum.

sꝫ generaliter est verū ꝙ bone actiones habeāt q̄litates sibi substractas. Et ideo potius dꝛ de bonis actiōibus ꝙ habeāt qualitates substractas q̄ de malis.

¶ Scđa q̄stio vtrum volūtas sit circa pctm̄.

Cum aūt peccatū sit motus interior vel exterior cōtrarius legi dei: interior causa est exterioris. quoniā mala volūtas siue cōcupiscētia est causa male actionis. Et ex hoc ptꝫ ꝙ cōcupiscētia siuē cupiditas est radix oīm malorū.

Ar ꝙ non.

Sed cōtra. Superbia est initiū oīs pcti sicut dꝛ aug. ḡ supbia est radix oīm malorū: non ḡ cupiditas.

Secundo.

Item infidelitas est radix oīm malorū. probatio. Fides est principiū oīm bonorū.

Cōfirmat p augustinū.

dicit etiā aug. quia infidelitas est pctm̄: quo retento oīa retinent: quo dimisso oīa dimittūtur. ḡ si infidelitas est radix oīm malorū: non ḡ cupiditas.

Tertio per Jo. i. cano.

Item sup illū locū epistole iohis Quicqđ ē in mūdo: aut est cōcupiscētia carnis/aut cōcupiscētia oculorū/aut superbia vite.

Augustin⁹

dicit aug. ꝙ oēs amatores mūdi non habēt nisi hec tria in quibus oīa viciorū gn̄a cōtinent. Aut igit aug. appellat ibi gn̄a materiā: aut gn̄a quasi origies. Nō potest dici ꝙ materiā: qm̄ non omne pctm̄ ꝯtinet sub vno illorū triū. vt homicidiū ꝛ silia. ḡ vocat gn̄a id est origines. ḡ tres sunt origines oīm malorū. non ergo cupiditas ē radix oīm malorū.

Quarto

Item septē sunt vicia capitalia: ḡ septē sunt vicia q̄ sunt radices oīm malorū. non ḡ sola cupiditas.

Quinto

Item sup illū locū p̄s.

Tollite portas principes vr̄as. dicit augu. Due sunt porte mortis. amor mūdanus: ꝛ timor mundan⁹. Et sup illū locū. p̄s. Incēsa igit ꝛ suffossa. dicit ꝙ oīa peccata aut nascūtur ex cupiditate male inflāmante aut timore male hūiliante: ḡ cupiditas ꝛ timor sunt due radices oīm malorū. nō ergo sola cupiditas.

In oppoᵐ

Sꝫ ꝯtra Septē dona spūsscti nō sūt p̄ncipia oīm bonorū. imo fide/spes/caritas: ḡ septē vicia septē donis contraria nō sunt radices capi. oīm malorū. quare ergo dn̄r capitalia cū nō sūt capita oīm malorū.

Solutio.

Ad primū.

Solutio. Ad primū dicimus ꝙ cōcupiscētia siue mala volūtas est radix oīm actualiū pctorū. qm̄ est causa efficiēs oīm malorū actionū ꝛ in gn̄e ꝛ in numero. Sed cupiditas. i. amor mūdanus est radix oīm malorū. Ideo scꝫ ꝙ nō est aliquod gen⁹ pcti qđ non nascat ex cupiditate aliquādo.

hec argumētatio nō vꝫ

Nec valet hec argumētatio. Supbia est radix oīm malorū: nō ergo cupiditas. Et hoc ideo: qꝛ cum dꝛ supbia est radix oīm malorū vel cupiditas est radix oīm malorū: sic cōprehendūtur gn̄a singulorum nō singula generū. Sed si cōprehēdūtur singula generū tūc necessaria esset argumētatio. qm̄ illa diuersa in specie nō ppie esse possunt ꝛ in eodē gn̄e causa eorūdē numero: sꝫ bn̄ possunt eē cā eorūdē in gn̄e diuersorū in numero.

Ad aliud.

Similiter dicim⁹ ꝙ hec argumētatio nō valet. Infidelitas est radix oīm malorū: non ergo cupiditas.

Quō īfidelitas ꝛ cupiditas sunt cā malorū.

vtrūq3 enī est radix suo modo. Cōcupiscētia p modū cause efficiētis vt dictū est. Infidelitas p modū deficiētis ſm ꝙ infidelitas est carentia fidei. sicut defect⁹ alicu⁹ mēbri vel alicuius potētie est claudicationis causa in equo. Si aūt infidelitas ē falsa opinio de deo. tūc ptꝫ ꝙ infidelitas est cā efficiens oīs pcti in gn̄e. nichilomin⁹ tn̄ cupiditas. sicut dꝛ de supbia ꝛ cupiditate.

Augustin⁹

Et ideo dicit aug. ꝙ pctō infidelitatis retēto oīa retinētur: ꝛ eo dimisso remittūtur oīa. qđ fit per fidē formatā.

Ad tertiū

Ad tertiū dicim⁹ ꝙ cōcupiscētia carnis ꝛ cōcupiscētia oculorū ꝛ superbia vite sunt tria genera viciorū. i. tres origies.

Hec nō vꝫ.

Nec valet hec argumētatio. Tres sūt radices oīm viciorū: nō ergo vnica radix. qm̄ ille tres ad vnam reducūtur tanq̄ ad suā causam. Silr̄ septē sūt capitalia vicia: ꝛ ita septē origines viciorū. ꝛ tn̄ vna est origo: qꝛ oēs alie reducūtur ad vnā. s. ad supbiā vel auaritiā. Ex vtraq3 enī nascūtur oīa alia pctā in gn̄e.

Ad aliud

Silr̄ respōdem⁹ ad seq̄ns obiectū. qm̄ amor mūdan⁹ ꝛ timor mūdan⁹ sunt due porte mortis. tn̄ vna est porta: qꝛ vna reducit ad aliā. Quod enī fit timore amittendi tpalia: fit cupiditate tpaliū. silr̄ quod fit timore mortis fit cupiditate hui⁹ vite. Cupiditas aūt est causa timoris mundani.

¶ Capitulum secundum.

q̄stio huius capituli.

Ar ꝙ sic.

Circa ſm capitulū querit vtrū oē peccatū sit volūtariū. Probat ꝙ sic. qm̄ oē peccatū est ex cōcupiscentia vt dictū est. ꝛ cōcupiscentia idē est ꝙ praua voluntas: ergo omē peccatū est ex praua volūtate: ergo omē peccatū est voluntariū.

Secūdo p augustinū.

Itē augu. dicit. Omne peccatū adeo est voluntariū ꝙ si nō est voluntariū nō est peccatū.

Tertio.

Itē oīs motus est naturalis vel violētus vel volūtari⁹: sed nullū peccatū est mot⁹ violentus vel naturalis. ergo oē peccatū cū sit mot⁹ erit motus volūtarius: ḡ oē peccatū est voluntariū.

Quarto p aristotelē

Itē aristo. dicit ꝙ virtus est habit⁹ voluntari⁹: ḡ oīs virtus est in voluntate: ergo oē viciū est in volūtate: qꝛ cōtraria sunt nata in eadem vi ꝛ circa idē: ḡ oē pctm̄ est voluntariū.

q̄nto rōe ar

Itē rōne pbat sic. volūtate hominis manēte in sua bonitate sine corruptiōe malitie nichil est peccatū. qđ pbat p hoc ꝙ in terra pax hoīb⁹ bone volūtatis. ꝛ habita pace habētur omēs virtutes. ꝛ habita oī virtute nullū peccatū est in hoīe: ḡ voluntate hoīs existēte bona nullū peccatū est in hoīe. ḡ omē peccatū aut est in volūtate aut est ex volūtate: ḡ omē peccatū est volūtariū.

In oppoᵐ

Cōtra. Obicit de illo q̄ coact⁹ peccat. iste coact⁹ facit hoc: ḡ inuitus: igr̄ nō volūtarie facit hoc ꝛ peccat. igr̄ nō omē peccatū est volūtarium

Secūdo

Preterea. iste coact⁹ facit hoc ꝛ volūtas cogi nō pōt ergo facit hoc nō voluntari⁹: ḡ peccatū ei⁹ nō est volūtariū.

Tertio.

Itē demōstret aliqs qui ignorāter cōmittit symoniā. Iste ignorāter facit hoc: igr̄ nō voluntarie: qꝛ si sciret nunq̄ faceret neq3 vellet. qm̄ firmiter pposuit se nunq̄ peccare: ḡ iste nullo mō vult peccare ꝛ peccat ḡ ei⁹ peccatū est nō volūtariū.

Quarto p augustinū.

Itē btūs augu. dicit ꝙ hoc quod ipse pri⁹ dixerat ꝙ oē pctm̄ adeo est volūtariū ꝙ si nō est volūtariū nō est peccatū. Intelligit de actuali pctō ade. qm̄ illud peccatū fuit volūtariū tm̄. qm̄ nō pcessit ab aliqua ifirmitate ipellēte: igr̄ pctā q̄ modo pcedūt ex aliqua ifirmitate nō sūt voluntaria igr̄ nō oē peccatū est voluntariū.

Quīto de origiali ar.

Preterea obicit de originali pctō qđ nō est voluntariū. qm̄ non pcedit a voluntate cū puer nō habeat motum li. ar.

Solutio.

Solutio. Cōcedimus ꝙ oē peccatū est voluntariū rōnib⁹ predictis.

Ad primū.

Ad primo igit obiectū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. Iste coact⁹ facit hoc: nō igr̄ voluntari⁹

Duplex voluntas.

Absoluta.

Collatiua.

Est enī duplex volūtas. s. absoluta ꝛ collatiua siue determinata. volūtas absoluta est qua aliqs vult aliqđ ppter se sine collatione ad aliud. Volūtas collatiua siue determinata est qua aliqs vult aliqđ nō cōsideratione sui: sꝫ cōsideratōne alicui⁹ cause ipellētis.

Fallā ꝯntis

Est ḡ in p̄dicta argumētatione fallatia ꝯntis. s. ab inferiori ad superi⁹ negādo. qm̄ negat vtrūq3 cū deberet negare volūtatē absolutā tantū: qꝛ bn̄ sequit. Si aliqs facit aliqđ coact⁹ nō facit illud volūtate absoluta: sꝫ facit illđ volūtate determinata.

aristoteles

Sicut enī dicit aristo. Tales actiones volūtarie sunt dū fiunt.

Ad scđm.

Ad scđm dicimus ꝙ volūtas nō pōt cogi coactione sufficiēti. pōt tn̄ cogi coactione efficiēti.

Ad tertiū.

Ad tertiū dicim⁹ ꝙ hec argumētatio nō valet. Iste facit hoc ignorāter nō ergo volūtarie. qm̄ ille q̄ ignorant ꝯmittit vult facere hoc sed nō vult volūtate vniuersali: qꝛ nō vult hoc inq̄tū est symonia vel inq̄tum est peccatū. Sed vult hoc in q̄tum videtur sibi vtile: ꝛ hec est duplex.

Hec est duplex.

Iste nullo modo vult peccare. Si res hui⁹ verbi transit in actū signatum per infinitū pure falsa est. si in actum cū deformitate vera.

Ad quartū

Ad aliud dicimus ꝙ augustinus intelligit de primo peccato ade illud qđ dicitur. Omē peccatū ꝛc. et dꝛ omē peccatū. i. oīm peccatū: qꝛ oēs peccam⁹ in illo. ꝛ illđ reuera pctm̄ pure fuit volūtariū

Quō pctm̄ ade ar̄ ē volūtarium ꝙ nostra.

qm̄ adā nō habebat aliquā ifirmitatē q̄ ipelleret ipꝫ ad peccādū. Sꝫ peccata q̄ modo facim⁹ nō sunt pure volūtaria: qꝛ sunt ex ifirmitate. vt dꝛ in geñ. pni sunt sensus hoīs ab adolescētia sua in malū.

Paulus.

vn̄ dicit apl's. Q̄d nolo hoc ago. ꝛ dn̄s in geñ. Nō pmanebit spūs meus in hoīe ineternū: qꝛ caro est.

Ad aliđ q̄ mō origiale est volūtarium.

De pctō originali dicim⁹ sicut dicit aug. ꝙ non est voluntariū volūtate admota: sed voluntate amota.

¶ Capitulum tertium continet duas partes.

Circa tertiū capitulū q̄rit de fine actōis. qđ capitulū diuidit i duo. primo iuestigabit de corpalib⁹

actionib⁹ q̄s finis īformet eas vel deformet. Scḋo de
Prima q̄o spūalibus actionibus. Primo q̄rit quid sit ille finis
Af ꝙ null⁹ ꝓpter quē actio dr̄ mala siue ꝯtra legē dei. Videt ꝙ
sit finis pcti sola carentia finis debiti sit actio mala: qꝛ dicit apl's.
Siue mādūcatis siue bibitis oīa in gl'iam dei facite.
Hoc est p̄ceptū apl'i. ergo tenemur facere q̄cq̄d facimus
ad gl'iam dei: ergo si nō facim⁹ peccam⁹ mortaliter: ergo so=
In oppo^m la carētia debiti finis facit actionē esse peccatuꝫ. Tn̄
sci implēt hoc p̄ceptum apl'i: ergo q̄cq̄d faciūt faciunt
ad gloriam dei: sed faciunt peccata venialia: ergo pec
Solutō ali cata venialia fiūt ad gloriā dei. qđ ptꝫ esse falsū. ꝓpt
quorum. hoc dr̄ ꝙ auctoritas apl'i itelligēda est negatiue sic. i.
ꝯ hoc af. nichil faciam⁹ cōtra gloriā dei. Sꝫ hoc nichil est. qm̄
sm̄ hoc dormiēs pōt implere hoc p̄ceptū: ꝛ similiter
ille q̄ est in mortali qn̄qꝫ ipleret illud qn̄ scꝫ nichil fa
Alia opio. cit ꝯtra gloriā dei. Ideo dicūt quidā ꝙ nō est p̄ceptū
ꝯ hāc af. sed cōsiliū. Sed cōtra. Nos tenemur ad mot⁹ virtutū
formatos. vt ꝓbatū est in. iiij. ca. superi⁹: ergo tenemur
ad motus tēperātie formatos: ergo tenemur tēperate
comedere ꝛ ad gloriā dei. Eadē ratione tenemur bi
bere ad gloriā dei. eadē ratōne tenemur oīa bona fa
cere ad gloriā dei. igr̄ qđ dicit apl's est p̄ceptū nō con
Secundo. siliū. Itē oēs mot⁹ deformes sūt in ꝓhibitione: ergo
eadē ratione oēs motus formati sūt in p̄cepto. Sed
oēs tales ꝛ soli cōtinent in illo verbo apl'i: igr̄ illud ē
Tertio per preceptū et nō consiliū. Itē aug. dicit ꝙ oē peccatuꝫ
augustinū. est ex fomite q̄ est ꝓnitas ad malū: igr̄ eadē ratōne si
ꝓnitas ad bonū sit in hoīe oīa bona opa ei⁹ ꝓcedūt
ex illa ꝓnitate. ꝛ ita in habente caritatē oīa opa eius
erūt ex caritate. Sed ad oīa opa caritatis tenet q̄lꝫ.
ergo q̄libet tenet oīa bona facere ex caritate: ꝛ ita in
gloriā dei. igr̄ qđ dicit apl's est preceptū nō consilium
ꝯ istas rōes Cōtra. Sit ita ꝙ iste negociet tantū hac intētione vt
arguitur. subumbret filios. Constat ꝙ ille non peccaret: quia
nō habet malā intentionē nec actio ei⁹ est mala in se
nec in collatione ad talē finē. imo bona est ꝛ vtilis ta
lis actio: igr̄ ille nō tenet oē opus bonū facere ex cari
tate nec ꝓpter gloriā dei. ergo qđ dicit apl's est cōsilium
Solutio. nō preceptū. Solutio. Dicim⁹ ꝙ est p̄ceptū. ꝛ intelli=
git affirmatiue: ꝛ cōcedim⁹ ꝙ tenemur mādūcare et
bibere ex caritate pro loco ꝛ tēpore. vt qn̄ sumus in
apprehēsione q̄ naturaliter gn̄atiua est mot⁹ caritat̄
nō tn̄ peccam⁹ si qn̄qꝫ bibim⁹ aut comedim⁹ et nō ex
caritate: qꝛ nō tenemur ad hoc vt sp̄ bonā actionē re
feramus ad finē debitū: ad deū scꝫ nisi pro tp̄e ꝛ loco
hec argum̄ vt patebit infer⁹. Patet igr̄ ꝙ hec argumētatio nō
tatio nō vꝫ valet. Tenemur bibere ꝛ oīa facere ad gloriā dei: ergo
Ad scđm si nō facimus peccam⁹ mortaliter. Ad sm̄ dicimus ꝙ
illud qđ dicit apl's intelligit de opibus bonis tantū.
vnde nō valet hec obiectio vel obiectū de venialib⁹.
Ad aliud Q̄ obicit ꝙ oē malū opus est ex fomite. ꝛc. Dicim⁹
ꝙ argumētatio non valet. qm̄ pauciora exigūtur ad
opus vicij q̄ ad opus virtutis. Sola enī apprehēsio
mali sufficit ad hoc ꝙ moueat ad malū. Sed ad hoc
ꝙ moueat hō ad bonū exigit apprehēsio finis ꝛ circū
stanciaꝝ ꝛ collatio ad finē ꝛ hmōi multa. Et inde est
ꝙ nō valet hec argumētatio. Apprehensio etiā finis
multiplex est. qm̄ possum apprehēdere deū vt bene=
ficū pure. ꝛ hec apprehēsio mouet me ad motū dile
ctionis naturalis. Itē possū apprehēdere vt sūmū bo
num ꝛ principiū bonoꝝ: ꝛ talis apprehēsio in haben
te caritatē generat motū caritatis. Quelibet aūt ap
prehensio mali sufficit ad mouendū ad malū. et ideo
non valet predicta argumentatio.

Secunda questio huius capituli.

Item querit de illis q̄ cōstituūt sibi duos fines.
Vbi gr̄a. Ponat ꝙ aliq̄s surgat ad matutīas ꝓ
pter deū et ꝓpter nūmos: q̄ nō surgeret nisi speraret
se nūmos habiturū. q̄ritur vtrū talis actio pōt eē me
ritoria. ꝓbatio ꝙ nō. qm̄ dēpto nūmo non surgeret Af ꝙ non.
posito nūmo surgit: igr̄ principaliter surgit ꝓpter nū
mos: nō ergo principaliter ꝓpter deū. Sꝫ ipossibile
ꝙ alicui⁹ actio sit meritoria nisi p̄ncipaliter fiat ꝓpt
deū: ergo ipossibile ē ꝙ talis actio meritoria sit. Itē Secūdo
iste surgit ꝓpter nūmos ꝛ ꝓpter deū: ergo vult seruire
deo ꝛ māmone. Sed nemo pōt duob⁹ dn̄is seruire: ergo
non seruit deo nec māmone: ergo nō seruit deo: ergo actio
eius nō pōt esse meritoria. Iteꝫ surgit ad matutinas Tertio.
ꝓpter nūmos: ergo surgit ex cupiditate. Sꝫ ipossibi
le ꝙ actio q̄ est ex cupiditate sit meritoria: ergo illa
actio nō pōt esse meritoria. Itē surgere ad matutīas Quarto
est res spūalis ꝛ est res ipreciabilis ꝛ surgit ad matu
tinas ꝓpter nūmos: ergo rem ipreciabilē ponit sub pre
cio: ergo eius actio est symonia: ergo non pōt esse meritoria
Sed contra. Iste surgit ad matutinas vt nūmos ha= In oppo^m
beat ex quibus ꝑ elemosinaꝝ largitionē seruiat deo
vt per seruitiū suū habeat vitā eternā: ergo p̄cipaliter
surgit vt habeat vitā eternā. Non ergo ꝑ cupiditate
ergo nichil ipedit quin actio illa possit esse meritoria
vt ptꝫ in exēplo ꝓphetico. mulier egrotās ex cōstipa
tione egritudine cōpulsa ad desiderandū vitā eternā
cogitauit ꝙ nō possit habere vitā eternā nisi seruiret
deo: nec poterat seruire deo nisi sana ꝛ nisi laxaret vē
trem: ideo voluit emere olera. ideo voluit ire ad fo=
rum. hec est analosis. i. recta solutio. Oēs enī seque=
tes actiones resoluūtur in primā. voluit ire ad foruꝫ
propter olera vt laxaret ventrē vt fieret sana: vt serui
ret deo: vt habeat btitudinē. Ex hoc ptꝫ ꝙ omēs ille
actōes sint bone cū illa sit bona in quā resoluunt. ea
ratione volūtas qua iste hō voluit surgere ad matu=
tinas ꝓpter nūmū fuit bona: qꝛ resolubilis est in pri=
mā voluntatē bonā qua voluit habere beatitudinē.
Preterea. iste surgit ad matutīas vt habeat nūmos Secundo.
qui ei debent: ergo surgit ad matutinas vt habeat quod
ei debet: ergo nō peccat. In hoc forte dicet ꝙ nō est Euasio.
simile. qm̄ ire ad forū ꝓpter olera est actio corpalis.
surgere ad matutinas est actio spūalis: ꝛ ideo nō licꝫ
surgere ad matutinas ꝓpter nūmos: qꝛ est symonia.
Contra. Hoc pōt facere quilibet tā stultus q̄ sapiēs ꝯ hoc af.
clericus ꝛ laycus. sicut ire ad ecclesiā: ergo nec hoc ē
spirituale nec annexū spirituali: ergo surgere ad ma
tutinas ꝓpter nūmos non est symoniacū. Quod con Solutio.
cedimus hac ratione. Vnde dicimus ꝙ surgit ad ma
tutinas vt habeat nūmos ꝛ inde faciat elemosinam
vt sic acquirat vitā eternā. Oēs huiusmodi volun
tates possunt esse meritorie si sint ex caritate. qm̄ licꝫ
ponere tp̄alē finē sub fine spūali. Si ergo ponat tp̄alē fi Finis sub
nē vltimū ipossibile est ꝙ talis actio sit meritoria. vn̄ fine.
aug. Qui surgit ad matutinas ꝓpt nūmos ponēdo Augustin⁹
duos fines vltimos actio demeritoria est. qꝛ ex cupi=
ditate est. De talib⁹ dictū est in eccl'. ve ingredietib⁹ Dictū sapi
terrā duabus vijs. Si aūt aliq̄s vult surgere ad ma= entis sic in=
tutinas vt oret ꝛ laudet deū ꝓpt nūmos. Hec volun telligitur.
tas vel actio nō pōt eē nisi symoniaca ad quēcūqꝫ finē
referat. qm̄ orare vel laudare deū est res spūalis ꝛ im
p̄ciabilis. sicut volūtas qua ep̄us vult dare p̄bendaꝫ
ꝓpter nūmos est symoniaca. licet inde non velit hr̄e
nūmos nisi vt faciat ecclesiam propter deum.

Tertia questio tertij capituli.

Item querit vtrū ex vno motu caritat̄ informē
tur plura seq̄ntia. verbi gr̄a. Ponat ꝙ aliq̄s ꝓ=
ponat ex caritate se dare decē nūmos ꝛ primū det ex
caritate: ꝛ alios det successiue. ita tn̄ ꝙ tūc nō cogitat
actu de deo. Querit vtrū scḋa datio vel tertia sit me
Af ꝙ sic. ritoria. ꝓbat ꝙ sic: qꝛ ꝓcedit ex caritate. qꝛ ex ꝓposi
Euasio. to priori: ergo est meritoria. Si dicit ꝙ nō est meritoria:
ꝯ quam af. qꝛ nō refert actualr̄ ad deū. cōtra. Qn̄ iste dat elemo
sinā ꝓpter deū pri⁹ mouet i deū actu. postea cogitat
de datione elemosine ꝛ de elemosina actu: ꝛ tūc non
cogitat actu de deo. qm̄ nō possumus cogitare plura
actu: ꝛ tn̄ illa datio elemosinē est meritoria: ergo ad hoc
ꝙ aliqua actio sit meritoria nō oꝫ ꝙ agēs cogitet de
deo actu. ꝛ ideo nō opꝫ ꝙ referat actu illā actionē ad
deū ad hoc ꝙ sit meritoria. Si dicit ꝙ sit meritoria.
In oppo^m Cōtra. Cessāte causa cessat effect⁹. Sꝫ cessauit iperiū
caritat̄: ergo illa actio nō est ex iperio caritat̄: ergo non est
Solutio. meritoria. Solutio. Notādū ꝙ caritas mouet virtu=
Virt⁹ moti tē motiuā q̄ est in aīa. Virt⁹ aūt motiua q̄ est i aīa sci
ua q̄d est. licꝫ vis cōcupiscibilis vel irascibilis mouet virtutem
motiuā imperatiuā q̄ est in corpe. Illa aūt mouet la
certos ꝛ neruos: ꝛ sic fit mot⁹ volūtarie qui q̄diu du
rat ex eodē imperio meritori⁹ est. qꝛ ꝓcedit ex ipio
caritatis p̄sentis siue ex iperio cōcomitāte siue p̄eūte
Oēs igr̄ actiones siue dationes tā scḋa q̄ tertia ꝛ sic
de alijs meritorie sūt ex quo sūt ex iperio caritat̄. lꝫ
illđ iperiū p̄cesserit. Nec hꝫ locū in volūtarijs vel etiā
in causis efficiētib⁹ regula illa. Cessante cā cessat effe
ctus. tn̄ cōcedim⁹ hāc. Illa scḋa actio vel tertia actua
liter refert ad deū: nō actu ipi⁹ caritatis actualr̄ pre
cipiēte: sed actu q̄ tūc exercet qui ex iperio caritatis
p̄cedētis mouet ad finē caritat̄. Verū est igr̄ ꝙ q̄diu
hō mouet ex iperio caritatis p̄sent̄ tali motu moue
tur. lꝫ illud iperiū nō sit actualiter. Sꝫ si remouetur
iperiū caritatis tūc opꝫ aliud venire iperiū ad hoc ꝙ
actōes seq̄ntes sint meritorie. vt si aliq̄s mouetur ex
iperio caritat̄ vsqꝫ ad eccl'iam bti stephani. Iste mo=
tus est meritori⁹ sm̄ q̄libet sui partē. qm̄ est ex ipio
caritatis q̄ est p̄sentialiter in subiecto. licꝫ illđ iperiū
Nō diligēt p̄cesserit ꝛ nō sit. ꝛ lꝫ iste q̄ mouet moueat in aliud q̄
in deū. dū tn̄ nō cadat interim a caritate. Si enī cade
ret a caritate nullus mot⁹ esset ei meritori⁹. Si aūt
reuocat illud iperiū ita vt cesset mot⁹ ille ꝛ postea in
cipiat ali⁹ motus tūc opꝫ aduenire nouū iperiū cari=
Cōfirmatō tatis ad hoc ꝙ ille ali⁹ mot⁹ sit meritori⁹. Itē ponat
opinionis. ꝙ aliq̄s vouerit ex caritate se iturū ad sanctū iacobū
sed accelerat iter suū ex naturali pietate vt ibi videat
frēm suū quē diu nō vidit. inde sic. Illa actio quā ille
vadit ad sanctū iacobū aut est meritoria aut nō. ꝓba
tio ꝙ est meritoria: qꝛ est ex iperio caritatis. qm̄ natu
ralis pietas nō excludit caritatē: ergo est meritoria.
Cōtra hāc Cōtra. Q̄ ille modo it nō est ex caritate. qm̄ natura=
rōnem af. li pietate accelerat iter suū nō ex caritate: ergo nō ex ca=
ritate it modo: ergo nō est ei meritoriū ire mō ad sanctū
Solutio. iacobū. ergo hec actio nō est mō ei meritoria. Solutio.
Dicim⁹ ꝙ hec argumētatio nō valet. Nichil est meri
Fall'a figu= toriū qđ nō sit ex caritate. sed ꝙ modo it ad sanctū ia
re dictionis cobū nō est ex caritate: ergo nō est ei meritoriū. ꝛ est ibi
ꝯmutatio p̄dicamēti. Q̄ enī it est ex caritate. ꝙ tam
cito it nō est tantū ex caritate: sꝫ ex caritate ꝛ natura
li pietate. Simr̄ nō valet hec argumētatio. ꝙ iste mō
it ad sanctum iacobū non est ex caritate: ergo non est
Fall'a ꝯn̄tis ei meritoriū. Et est fallacia scḋm consequēs. qm̄ esse
meritoriū est superius ad esse ex caritate. Illud eniꝫ
quod pti est ex caritate parti ex naturali pietate me=
ritoriū est. vt ꝙ ille modo vadit ad sanctū iacobum
nec est ex caritate nec ex naturali pietate: sed ex illis
duobus.

Quartū capitulū de fine actionis.

Consequenter dicendū est de spūalib⁹ actionib⁹
quō informātur vel deformantur a suo fine. Et
primo. vtrū talis actio deformet a fine cupiditat̄. vi Pr̄ia q̄o.
det ꝙ nō. qm̄ apl's dicit. Siue ꝑ veritatē siue ꝑ occa= Af ꝙ nō ꝑ
sionē annūcietur xp̄s in hoc gaudeo: sed ꝛ gaudebo. apostolum
Ex hoc apl's gaudebat si xp̄s annūciabatur per occa=
sionē. Sed hoc est christū annūciari ꝓpter lucrū tem
porale: ergo apl's gaudebat si xp̄s annūciabat ꝓpter lu=
crum tēporale: ergo finis cupiditatis nō deprauat actio=
nem. qđ ptꝫ esse falsum. Illa enī actio symoniaca est In oppo^m
et ibi ponit impreciabile sub precio: igr̄ illa actio est
mortale peccatū. Solutio. Apl's gaudebat nō de eo Solutio.
ꝙ xp̄s annūciabatur per occasionē: sed de ꝯn̄ti scꝫ de
profectu audientiū qui inde proueniebat. sicut dicit
btūs iaco. Oē gaudiū existimate fratres cū in varijs
tēptationibus incideritis. Ibi dicit glosa. In varijs Glosa.
tēptationibus. i. in varijs cōcupiscētijs. Cōstat aūt ꝙ
btūs iaco. nō docebat eos gaudere de ꝓprijs motib⁹
cōcupiscētie ꝓpter se: sꝫ ꝓpter ꝯn̄s. i. ꝓpt victoriaꝫ q̄
inde sequit. Vnde apl's non dixit de hoc gaudebo: sꝫ
in hoc gaudebo. i. in ꝓfectu hmōi qui ꝓuenit ex hoc
vel pōt dici ꝙ apl's gaudebat de passione nō de actiōe Vl' pt̄ dici
gaudebat enī ex eo ꝙ xp̄s annūciabat. i. manifestaba
tur. licet occasione illius qui p̄dicabat ex cupiditate.
Si quis tn̄ vellet dicere ꝙ annūciat ꝛ annūciat idē si=
gnificāt sicut laudat ꝛ laudat. nulla hec solutio vltia Scḋꝫ aliq̄s
Sꝫ nō oportet hoc dici qm̄ manifestatio passio est ꝓ=
lacio vocū quibus exprimitur bonitas xp̄i. Scḋꝫ hāc
solutionē cum dr̄ christus annūciatur per occasionem
ab isto. Hec determinatio per occasionē determinat
verbū nō ratione passionis: sed ratione actionis. i. nō
secundum habitudinē quā habet ad nominatiuū: sed
quam habet ad ablatiuū.

Secunda questio huius capituli.

Secundo queritur. vtrū actio predicationis de=
formet a bono fine. qđ ꝓbat. posito ꝙ ille pau=
per nō habeat vnde sustētet ꝛ velit sustētari: ꝛ ex hac
voluntate predicat ad hoc vt ex predicatione sua ha=
beat vnde sustentet. queritur vtrū illa actio sit pecca
tū. Si dr̄ ꝙ sit peccatū. Contra. Hec predicatio actio Af ꝙ non.
non procedit ex mala arbore siue ex radice. qm̄ volū
tas qua ille vult sustentari est bona. nec refert ad ma
lum finē. qm̄ bonū est ei sustentari: ergo hec actio nō
est mala. Preterea. ille laborando in vinea vel in a= Secūdo
gro materiali causa lucri tēporalis vel vt inde susten
tetur non peccat. Talis ergo finis non deformat ta=
lem actionē: ergo nec illā. cum enī non sit mala nō fa
cit malum. Si forte dicit ꝙ licet ille finis in se sit bo Euasio
nus: tamen est indebitus respectu talis actionis. vi=
detur potius contrariū. qm̄ ei qui predicat debētur ꝯtra quā af
temporalia. Vnde apostolus. Si nos vobis semina=
uimus spiritualia. ꝛc. Et iterum. Cōmunicet autem Ad idem.
is qui cathezizatur ei qui se cathezizat in omībus bo
nis. Et p̄s. Sumite psalmū ꝛ date tympanum. Et in Psalmista
ecclesia. In diuisione sortis da ꝛ accipe. Et apostol⁹. In eccles.
Non alligabis os bouis triturātis. Sic ergo p̄dica= Paulus

tori debet sustētatio vite:ergo sustētatio vite nō est finis
Tertio. indebitus respectu predicationis:qm̄ ei debet. Pre
terea necessitas nō hʒ legē.necessariū est isti vt susten
tetur ⁊ nō hʒ vnde. Sit ita. Necessitas aūt facit de eo
Quarto qd alias esset peccatū mortale ꝙ nō sit peccatū. Itē
aliqs potest abstinere a pctō tantū causa vitādi penā
tēporalē: ⁊ sic abstinēdo nō peccat. Eadē rōne aliqs
pōt abstinere a malo causa habēdi aliqd bonū tpale
tantū nō peccādo. Similiter pōt facere bonū cā adi
piscendi bonū tēporale tantū nō peccādo:ergo aliqs po
test dare elemosinā causa adipiscendi bonū tēporale
tantū nō peccando. Eadē ratione pōt p̄dicare cā adi
In oppoᵐ piscendi bonū tēporale nō peccādo. Cōtra. Est mer
cēnari⁹:qr tantū pro lucro tēporali p̄dicat:ergo est pmit
tēdus. Sed permissio nō habet locū nisi vbi est pctm̄
Secūdo ergo ibi est peccatū. Preterea. Ille venit hac actōe
cōtra hoc p̄ceptū.gratis accepistis gratis date.ergo hec
Tertio. actio est peccatū. Itē iste ꝓpinat verbū dei cā tpalis
emolumētu:ergo vendit spūale vt habeat tēporale:ergo
Quarto. cōmittit simoniā.ergo peccat mortaliter. Itē aut debe
mus mādecare vt euāgelizemus:nō euangelizare vt
manducem⁹. Sed ille euāgelizat vt māducet:ergo pec
Quinto. cat. Preterea.si aliqs prebēdā daret ꝓpter nūmos
qb⁹ se sustētaret peccaret mortaliter:qr faceret simo
niā. Eadē ratione.iste cōmittit simoniā qui p̄dicat vt
Solutio. habeat vn̄ sustētet.qd cōcedimus.qm̄ predicatio/cō
secratio/oratio/actus baptizādi: ⁊ hmōi sūt opa pri
uilegiata ⁊ spūalia ⁊ de re spūali.de qbus p̄cipit.gra
tis accepistis gratis date.⁊ ideo nō possūt fieri causa
Ad primū. lucri tēporalis. Ad primū dicimus ꝙ predicatio qua
ille predicat vt sustentetur duplicē hʒ radicē siue du
Duplex ra plicē arborē vnde nascit. Pria radix est volūtas qua
dix actus. vult sustētari simplr: q̄ bona est. Scda radix est volū
tas q̄ nascit ex predicta volūtate ⁊ libero arbitrio.s.
volūtas qua vult p̄dicare vt sustētetur.⁊ hec volun
tas est mala ⁊ simoniaca. ⁊ ex hac tanq̄ ex mala arbo
re ꝓcedit prauus act⁹ predicādi simoniacus q̄ malus
est.qm̄ ponit ipreciabile sub precio:⁊ ita cōtēnit do
Ad scdm̄ nū dei ⁊ deū in suo dono. Ad scdm̄ dicim⁹ ꝙ nō est si
mile de fossione in vinea vel in agro ⁊ de p̄dicatione
qm̄ fossio est actio corpalis:⁊ ideo bene cadit sub p̄
Ad tertiū. cio tēporali. Ad tertiū dicimus ꝙ sustētatio tpalis
non est finis debitus predicationi: sed est res debita
p̄dicationi.nō res quā debet acqrere ex p̄dicatione:
sed res quā meret ex p̄dicatione. vn̄ apls. Qui arat
in spe debet arare.i.q̄ predicat dʒ predicare in spe ha
bendi necessaria.nō tn̄ pro spe habendi illa.vn̄ dn̄s in
euāgelio. Dignus est operari⁹ mercede sua vel cibo
Ad quartū suo. Ad quartū dicim⁹ ꝙ quedā sūt ꝓhibita:qr mala
et quedā mala:qr ꝓhibita. In scdo gn̄e necessitas ex
cusare pōt. Unde necessitas excusauit dauid qm̄ come
dit panes ꝓpositiōis.qm̄ comedere tales panes non
est malū in se:sed qr ꝓhibitū. Sili discipuli excusant
per necessitatē qua cōfricabāt spicas ⁊ comedebant.
Sed vbi est aliud malū in se:necessitas excusare non
potest. Unde cū velle p̄dicare ꝓpter tēporale sit ma
lum in se: necessitas in hoc casu excusare non potest.
Ad vltimū Ad vltimū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet.
Aliquis potest dare elemosinā causa adipiscēdi bo
num tēporale nō peccādo: ergo eadē ratōne p̄dicare
qm̄ elemosinā dare ē res corporalis ⁊ actio corpalis
et de re corpali. ⁊ iō pōt fieri ꝑ re tpali sine pctō.⁊ iō
non est simile quod inducitur pro simili.

¶ Tertia questio huius capituli.

Tertio querit vtrū actio p̄dicādi sit pctōri mor Af ꝙ sic ꝑ
tale peccatū.qd videt.qm̄ sup illū locū ps. pec glosam.
catori dixit de⁹. quare tu enarras iusticias meas. di
cit glosa. Nō debet laudare cui obuiat cōsciētia:ergo ta
lis nō debet laudare siue p̄dicare:ergo peccat. Pre Secūdo
terea.mercēnario obuiat cōscia: igr mercēnari⁹ non
debet p̄dicare.igr ꝓhibēdus est a p̄dicatione: nō igr
tollerādus. Itē sup illud. ⁊ assumis testamētū meū Tertio per
ꝑ os tuū. dicit glosa.ꝑ os tuū pollutū:igr talis pro aliā glosaʒ
fert verbū dn̄i ꝑ os suū pollutū. ⁊ ita polluit nomen
dn̄i q̄tū in se est:ergo peccat mortaliter.igr est ꝓhibēd⁹
nō ergo tollerādus. ⁊ ita mercēnarij nō sūt tollerādi
Itē predicare/cōficere/sūt opa priuilegiata: igr sicut Quarto
peccat aliqs mortaliter cōficiendo si ei obuiat cōscia.
ita p̄dicando.⁊ ita mercēnari⁹ predicādo peccat:⁊ iō
est ꝓhibendus:⁊ ita vt prius. Itē sup illū locū. Non Quinto ꝑ
est speciosa laus.⁊c.dicit glosa. Nō est speciosa:qr nō vnā glosaʒ
est missus. Sed si nō est missus peccat predicādo.qm̄
apls dicit. Quō predicabūt nisi mittātur:⁊ ita mer
cēnarius peccat.⁊ inde vt prius. Itē apls dicit. Casti Sexto.
go corpus meū ⁊ in ser.re.ne forte ⁊c.glosa. Non di
cit cū alijs legerim. Sed dicit.ne forte cū alijs predi
cauerim. Ex hoc videtur ꝙ ille q̄ nō castigat corpus
suū potest alijs legere:sed nō predicare.⁊ ita mercen
narius nō potest predicare vt pri⁹. Contra. Sup epi In oppoᵐ
stolā ad philippē. distingūtur tria gn̄a predicatorꝝ.s.
pastores/ mercēnarij/fures. Pastores sūt amplectē
di.mercēnarij tollerandi. fures eiciendi.ergo mercēna
rij sunt tollerandi ⁊ nō eiciendi.qd probatur per hoc
qd dicit dn̄s in euāgelio cū discipuli dixissent ei. Dn̄e
vidimus quēdaʒ in noīe tuo demonia eiciētem:sʒ nō
sequtur nos.⁊ ideo ꝓhibuim⁹ eū.dixit eis dn̄s Nolite Dn̄s i euā
ꝓhibere. qm̄ qui me p̄dicat non male loqtur de me. gelio.
Qui nō est cōtra nos pro nobis est.⁊ dicit glo. Null⁹ Glosa.
est arcēdus a bono qd hʒ:sed ꝓmouēdus ad bonum
qd non hʒ. Solutio. Mercēnari⁹ est tollerādus ꝓpt Solutio.
fructū p̄dicationis. Ad illud qd obicit. Pctōri dixit Ad primū.
de⁹ ⁊c.dicim⁹ intelligendū de manifestis siue notorijs
pctōrib⁹ quorꝝ p̄dicatio gn̄aret scandalū.vt si habeat
fornicariā aperte ⁊ hortet cōtinētiā peccat mortalit.
qm̄ gn̄at scādalū.⁊ ideo ꝓhibēdū est ne talis p̄dicet.
Qd aūt dicit dn̄s. Nolite ꝓhibere:dupliciter soluit Illud post
vel qr occultū erat eis ꝓpt quē finē p̄dicabat ille.vel oppoᵐ sol
qr p̄dicabat bono fine.lʒ illi nescirēt. Ad illud qd dʒ uit dupl̄r.
ꝓhibet laudare cui obuiat ꝯscia. Dicim⁹ intelligēdū Ad aliud.
de illo cui⁹ pctm̄ est notoriū. qm̄ duplex ꝯscia pcti et
p̄dicādi obuiat.qm̄ ꝯscia dictat ei ꝙ nō dʒ p̄dicare:qr
scādalizat. Ad alid dicim⁹ ꝙ hec argumētatio nō va Ad aliud
let. Iste ꝓfert nomē dn̄i ꝑ os pollutū: ergo polluit no
mē dn̄i q̄tū in se est:qr nō ꝓfert nomē dn̄i ꝑ os pollu
tū inq̄tū pollutū:qr ex bona volūtate ꝓfert. Si aūt
praua cōscia ⁊ ex praua volūtate ꝓferret ipm̄ pollue
ret ipʒ q̄tū i se ē.⁊ talis mercēnari⁹ bn̄ dʒ remoueri a
tali p̄dicatiōe.vn̄ sup illud.quare tu enarras ⁊c.dicit
glosa.i.cōi sermone ad populū narras. Ad aliud dici Ad aliud
mus ꝙ sunt q̄dā opera spūalia necessitatis: vt bapti
zare orare: ⁊ ideo ista possūt fieri in pctō mortali:licʒ
illd peccatū sit notoriū. Sūt etiā q̄dā opa excellētissi Triplex o
ma:vt cōsecrare.qd nō pōt aliqs facere ꝯsci⁹ mortalis pus.
sine mortali.qm̄ ꝓhibet ne qs accedat indign⁹ ad mē
sam dn̄i ꝓpter dignitatē cibi qui sumit ibi. Sūt etiā
opera spiritualia media:vt p̄dicare.que propter fru
ctuʒ fieri possūt in pctō mortali nō notorio.quoniam
si esset notorium impediretur fructus predicationis

Ad aliud. Ad aliud dicimus ꝙ licet mercēnarius nō sit missus
Ad aliud tamē est permissus ꝓpter fructū quē facit. Ad aliud
dicimus ꝙ qui publice predicat ⁊ corpus suū nō ca
stigat reprobat a dn̄o. Lectio aūt.i.inspectio librorꝝ
nō est ei ꝓhibita nec alij q̄tūcunq3 sit peccator: sed le
ctio solēnis introducit ei sicut predicatio.

Cōtra dctā Secundū hoc videtur ꝙ pinguissimus p̄dicās ie
af ꝑ hiero. iunū peccet mortaliter. Qd videt velle hiero.
dicēs. An nō confusio est ⁊ ignominia xp̄ʒ pauperē ⁊
mendicū fartis predicare corporibus ⁊ ieiunorꝝ do
ctrinā rubētes buccas tumētiaq3 ora ꝓferre.⁊ ita vi
Eodēmō. detur ꝙ talis predicator peccet mortaliter. Eadē ra
⁊ est confir tiōe q̄ hʒ duas p̄bendas ⁊ predicat pauptatē xp̄i: pec
matio. cat mortaliter.eadē ratione epi de quib⁹ cōstat ꝙ sūt
diuites peccāt mortaliter p̄dicādo pauptatē christi.
Solutio. Quod dicit hiero. intelligendū est de illis q̄ viuēdo
deliciose se ipinguāt.tales peccāt mortaliter p̄dican
do:qr scādalisant. Sūt aūt quidā pingues naturalit
q̄ bene possūt p̄dicare nisi generēt scādalū:⁊ maxime
vbi noti sūt.sed cauere debēt ne illi q̄ noscūt eos scan
Exponit il dalizent:qr cām scādali portāt secū. Qđ autē dicitur
lud dictuʒ. Nō est speciosa laus.⁊c.sic est intelligendum.i.meri
toria.vel nō est speciosa.i.cōuentēs:qr laudās non cō
uenit cum laudato.

Cōtra vnū Dictū est ꝙ mercēnari⁹ est tollerādus. Sʒ ꝓbat
dictū prius ꝙ est amplectēdus.qm̄ sup illū locum luce.fac
af ꝑ glosā. me sicut vnū de mercēnarijs tuis.dicit glosa. Seru⁹
est q̄ timore pn̄tis pene vite vel future tēperat se a vi
cijs. Mercēnari⁹ qui spe ⁊ desiderio regni celorꝝ. Fi
lius q̄ amore virtutū succensus q̄cq̄d est cōtrariū illis
detestat.vn̄ fili⁹ ꝓdigus in se reuersus famis suppli
ciū timēs statū mercēnarij cupiebat. Sʒ pater nō cō
tent⁹ minora cōcedere pristine dignitati filiū restituit
Et ita mercēnari⁹ est qui spe ⁊ desiderio regni celestis
tēperat se a vicijs. Sʒ tales sūt amplectēdi: ergo mercē
Secundo. nari⁹ est amplectēdus. Itē mercēnari⁹ abstinet a pec
cato amore regni.fili⁹ amore virtutū. Sʒ regnū ē di
gni⁹ ⁊ meli⁹ q̄ virt⁹:ergo meli⁹ est abstinere a pctō amo
re regni q̄ amore virtutis.ergo stat⁹ mercēnarij melior ē
Solutio. q̄ stat⁹ filij.qd est ꝯtrariū tā textui q̄ glose. Solutio
mercēnari⁹ Mercēnari⁹ multipl̄r accipit.qn̄q3 enī mercēnari⁹ dr
multiplex oīs ille q̄ predicat:sʒ nō ex caritate q̄ est in pctō mor
tali.lʒ predicet ꝓpter deū. Scdo modo dr mercēna
rius qui tm̄ p̄dicat cā lucri vel ianis glīe. Tertio mō
dr mercēnari⁹ q̄ seruit deo spe ⁊ desiderio regni celo
rum.scdm̄ hoc accipit hic.prim⁹ nō meret nec deme
Pʒ solutō retur.scds demeret.terti⁹ meret ⁊ est amplectēdus.
ad primū Per hanc distinctionē pʒ solutio ad primo obiectū
Ad scdm̄ Ad scdm̄ dicim⁹ ꝙ amor mercēnarij est cōcupiscētia
q̄ desiderat hr̄e deū ⁊ frui eo. Et ideo dr mercēnari⁹:
qr suā vtilitatē q̄rit. Amor vero filij est amicitia qua
diligit deū ⁊ vult ei bonū q̄uis nō esset habiturus eā
lʒ tn̄ sibi nulla sit vtilitas. Et ille amor filij q̄ est ami
citia melior est ⁊ gratior deo:qr magis gratuit⁹ q̄ a
mor p̄dict⁹ mercēnarij q̄ est cōcupiscētia q̄ tn̄ bon⁹ est
et gratuit⁹ lʒ ꝑ eū querat hō suā vtilitatē.⁊ hoc ideo
qr nichil facit suā vtilitatē nisi deū. Distiguēda est ergo
illa ꝓpositio:amor regni est melior q̄ amor virtutis
Amphibo Est enī duplex ex amphibolia:qr amor virtutis pōt di
lia. ci amor quo diligitur virt⁹:⁊ sic vera est. vel pōt dici
amor virtutis amor quo virtute diligit de⁹:⁊ sic falsa
In hoc sensu accipitur in predicta auctoritate.

¶ Quarta questio huius capituli.

Ultimo querit vtrꝝ inanis glīa q̄ est pctm̄ venia
le deformet p̄dicationē ⁊ faciat eā pctm̄ veniale
ꝓbat ꝙ sic.qm̄ vana glīa mortalis aduenēs p̄dicatōi Af ꝙ sic.
facit eā pctm̄ mortale:ergo eadē ratione vana glīa venia
lis aduenēs p̄dicatiōi facit eā peccatū veniale. Sed
p̄dicationi aplorꝝ adueniebat inanis glīa:qr cōtrahe
bant puluerē in pedib⁹.ergo apostoli p̄dicādo peccabāt
venialiter.qd falsū est: imo merebant. Solutio. Si Solutio.
aliqs incipiat p̄dicare bona volūtate ⁊ postea occasiō
ne p̄dicationis gloriet de hoc ꝙ bene p̄dicauit. talis
gloria nō facit predicationē peccatū: siue sit venialis
siue sit mortalis. Sʒ si vana glīa moueat hoīeʒ ad p̄
dicādū vt p̄dicatio referat ad finē inanis glīe:tūc p̄di
catio illa est mortale peccatū. Nō enī credim⁹ ꝙ ianis
glīa q̄ est veniale peccatū posset mouere illū ad p̄dicā
dum qui hʒ caritatē.sic enī dormiret caritas. Predi
catio enī est de deo ⁊ de his q̄ dei sūt. Et ideo cū prio
ꝓponit predicare statim mouet caritas q̄ fortior est
in infinitū q̄ inanis glīa venialis. vn̄ pʒ ꝙ hec argu Ad primū.
mētatio nō valet. Inanis glīa mortalis p̄dicationem
prius meritoriā pōt facere pcm̄ mortale: ergo ianis glīa
venialis p̄dicationē pri⁹ meritoriā pōt facere pctm̄ ve
niale.qm̄ per mortale pctm̄ excludit caritas non p ve
niale. Unde aliqs pōt incipere predicare bona volun
tate.sed p̄dicationē illam postea refert ad inanē glo
riam.tunc predicatio illa efficitur mortale pctm̄ scdʒ
vltimā sui partē. Talē potentiā nō posset hr̄e inanis
gloria venialis vt predicationē meritoriā referret ad
suū finē. Impossibile est etiaʒ ꝙ aliqs p̄dicet partim
ex caritate partim ex inani glīa:qr nulla est cōuentio
xp̄i ad belial. Sed bene posset esse in eo qui nō hʒ ca
ritatē ꝙ predicaret partim ꝓpter deū partim ꝓpter
inanē gloriā.vt hō ꝯstituat sibi duos fines. ⁊ pōt esse
ꝙ illa predicatio sit mortale peccatū vel veniale:sm̄
ꝙ inanis glīa est venialis vel mortalis. Utrū aūt non Dubium
habens caritatē ex sola inani glīa veniali pōt p̄dicare
pōt dubitari. Sʒ credim⁹ ꝙ bene possibile est ꝙ tāta Opinio do
sit inanis glīa venialis q̄ preoccupet amorē dei natu ctoris.
ralē et moueat ad predicandum.

¶ Capitulum quintū.

Quinto capitulo querit vtrū opus cōmēsuretur Prima qō
scdm̄ intētionē. Quod videt. qm̄ sup illū locū Af ꝙ sic ꝑ
mathei. Bonus hō de thesauro suo ꝓfert bona.sunt glosas
due interlineares quarꝝ vna est hec. q̄tū boni intēdis
tantū boni facis. Altera est. q̄tū mali intendis tantū
facis. Ex his duabus colligitur tertia regula gn̄alis.
q̄tū intēdis tantū facis. Cōtra hanc regulā sic obicit ꝯ hāc regu
Ponatur ꝙ ille cōmittat simplicē fornicationē ⁊ cre lam af.
dit ꝙ talis fornicatio nō sit mortale peccatū:sed tātū
veniale. Inde sic. Quātū ille intendit tantū facit:sed
ille intendit peccare venialiter:ergo peccat venialit.
Preterea si aliquis intendit peccare mortaliter pec Secūdo
cat mortaliter: ergo multo fortius qui intendit pec
care venialiter peccat venialiter. cū deus pronior sit
ad remunerandū vel miserandū q̄ ad dānandū: igit
cum ille intendit peccare venialiter peccat venialiter
Contra. Apostolus dicit. Ignorās ignorabitur.hoc ꝯ hoc af.
autem intelligitur de ignorantia iuris diuini qd ma
gis hō tenet scire. Sʒ scdʒ ius diuinū oīs fornicatio
est mortale pctm̄:igr nō ignorātia excusat illū q̄n pec
cet mortalit:igr ipe peccat mortalit.nō ergo venialit

Solutio
Hec ē multiplex.

Sed ille intēdit peccare venialiter. nō igiť q̄tū intendit tantū facit. Solutio. Hec est multiplex. q̄tū intēdis tantū facis. qꝛ hec dictio q̄tū potest teneri aduerbialiť. ⁊ sic ēt est duplex: qꝛ hec dictio q̄tū pōt notare q̄titatē intēsiōis vt sit sensus. q̄tū intēse intēdit aliq̄s agere bonū vel malū. tantū bonū vel malū facit: ⁊ sic falsa. qꝛ nō tantūmodo penes intēsionē intentionis attēdiť bonitas vel malitia actionis. Sꝫ penes alias circūstantias attēditur malitia. Bonitas vero potiꝰ penes radicē. Uꝫ hec dictio q̄tū potest notare q̄titatem qualitatis vt sit sensus q̄tū bona vel mala est intentio: tā bona vel mala est actio: ⁊ ſm hoc est vera.

Ambrosiꝰ.

Hoc enī est qđ dicit btūs ambro. Affectus tuꝰ operi tuo nomen iponit: qꝛ si bonꝰ est affectꝰ bonū est opus si malus: malū. vel ille dictiones tantū q̄tū possūt teneri noīaliter in accusatiuo casu vt sit sensus. Quātū intendit aliq̄s facere tantū facit: ⁊ est idē sensus siue determinet trāsitionē huiꝰ verbi intendit siue determinet hoc verbū facere subintellectū. Et ſm hoc falsa est ſm ꝙ intelligitur pro bono: qꝛ q̄titas bonitatis non attēditur tantū penes illud qđ intēdiť: sꝫ potius penes radicē. vn̄ nō sequiť. Si intēdis multū mereri multū mereris: vel si intēdas parū mereri paꝝ mereris. Sed ſm ꝙ intelligitur in malo ⁊ ascēdendo ⁊ in genere vera est: vt sit sensus. Si intēdis multū peccare multū peccas. vn̄ pꝫ ꝙ hec argumētatio nō valet.

Ad primū.
Falsa vniuocationis

Quātū iste intēdit tantū facit. sꝫ ille intēdit peccare venialiter: ergo peccat venialiter ipediente fallatia vniuocationis: qꝛ ille dictiōes tm̄ q̄tū nō tenebātur priꝰ nisi pro q̄titate pcti mortalis. ⁊ cōcludit ac si tenereť pro q̄titate pcti venialis.

Ad aliud.

Silr nō valet hec argumētatio. Si q̄s intēdit peccare mortaliter peccat mortaliter: ergo si q̄s intēdit peccare venialiter peccat venialiter. qm̄ sola intētio mortalis facit mortale. sed non sola intētio venialis facit veniale peccatū: qꝛ nō solū illud qđ intendiť facit ad q̄titatē pcti: sed etiā genus pcti ⁊ alie circūstantie. vn̄ pꝫ ꝙ si illa ꝓpositio intelligiť in descēsu falsa est. qꝛ non sequiť. Si ille intēdit tantū peccare q̄tū peccauit lucifer tantū peccat. qꝛ in hoīe est circūstantia diminuēs peccatū q̄ nō fuit in lucifero. s. fragilitas nature et fragilitas pene. sicut dicit dn̄s in geñ. non permanebit spiritus meus in homine: quia caro est.

Dn̄s i geñ.

ITem sint hic duo quoꝝ vnꝰ cōmittat adulteriū alius simplicē fornicationē. Sꝫ ambo credūt se cōmittere simplicē fornicationē. nec alter eoꝝ hꝫ intentionē faciēdi adulteriū. ⁊ in oībus sūt pares. preterq̄ in hoc ꝙ vnꝰ cognoscit cōiugatā: aliꝰ solutā.

Iterum arḡ

In de sic. q̄tū aliq̄s intēdit tātū facit: sꝫ isti duo intēdūt equaliť peccare. qꝛ nō intēdūt nisi fornicari: ergo equaliter peccāt.

In oppoᵐ
Opinio aliquorum
ꝯ hanc arḡ.
Secundo.

Cōtra. Unus adulterať: aliꝰ fornicať. sed adulteriū est peccatū maius in gn̄e q̄ fornicatio: ergo cū oīa alia sin paria magis peccat q̄ adulteratur q̄ qui fornicať. qđ cōcedūt quidā. Sꝫ cōtra. Ubi est par cōteptꝰ est par peccatū. sed ibi est par cōteptus: ergo equaliter peccāt. Itē genus pci nō augmētat peccatū nisi inq̄tū neglectū. qđ ꝓbať per hoc: qꝛ si aliq̄s cognoscit nō suā credēs cognoscere suā adhibita oī diligētia quā potest et debet nō peccat. sicut dicit btūs ambrosius. ⁊ isti duo pariť negligūt genꝰ peccati: ergo equaliter peccāt q̄tum ad genus peccati. ⁊ q̄tum ad alia est omimoda paritas: ergo simpliciter isti equaliter peccant. qđ concedimus hac ratione.

Ambrosiꝰ.
Solutio.
Ad primū.

Nec valet hec argumentatio. Iste adulteratur. ille fornicatur et alia sunt paria: igitur qui adulteratur magis peccat q̄ qui fornicatur. qm̄ talis argumentatio teneret in simplici adulterio ⁊ in simplici fornicatione. Simplex adulteriū dico quādo aliq̄s adulteratur: et scit se adulterari. Similiter simplicē fornicationē dico quādo aliquis fornicatur: et scit se fornicari sciens se cognoscere solutā. In talibus enī semper verū est ꝙ adulteriū est maius fornicatione aliis paribus. Sed vbi est mixtū adulteriū ⁊ mixta fornicatio. s. vbi ignoratur genꝰ peccati ⁊ negligiť. ibi potest esse ꝙ adulterū ⁊ fornicatio sunt equalia peccata. etiā aliis paribus. ideo quia equaliter negligitur genus peccati.

Duplex adulterium.
Arḡ inq̄stie

Item sint hic duo quorum vnus intendit fornicari: sed in rei veritate adulteratur. Alius autē intendit adulterari: sed fornicatur. Queritur quis istoꝝ magis peccet. videtur ꝙ qui adulterať: qꝛ in eo est genꝰ peccati maius. ⁊ alie circūstantie sunt pares: qꝛ circūstantie persone sunt pares. qꝛ vterq̄ laycus: ⁊ attributa cetera sunt paria. Sit ita: ergo primus qui adulteratur magis peccat.

Secūdo
Euasio.
ꝯ hoc arḡ

Itē adulteriū est maius peccatū in gn̄e q̄ simplex fornicatio. Primus cōmittit adulteriū. secūdus simplicē fornicationē: ergo primꝰ magis peccat q̄ secūdus. Forte dicet ꝙ secūdus non cōmittit simplicē fornicationē: qꝛ cōmittit adulteriū in voluntate. Sed cōtra. Probatur ꝙ maius est adulterium in re q̄ in volūtate sola. qꝛ qui cōmittit adulteriū in re: ⁊ in se peccat ⁊ in proximū. Qui aūt cōmittit adulteriū sola volūtate in se peccat ⁊ nō in proximū: ergo aliis paribus magis peccat qui adulteratur in re q̄ qui volūtate sola. ⁊ ita primus magis peccat q̄ secūdus.

In ꝯrium.
Secundo.
Tertio.

Contra. Ubi est maior contēptꝰ maiꝰ peccatū. Sed secūdus magis contēpnit: ergo magis peccat. Itē secūdus intendit facere maius peccatū q̄ primus. qm̄ intēdit adulterari: ⁊ primus nō intēdit nisi fornicari. Sed q̄tum intendit vterq̄ tantum peccat: igiť secūdus magis peccat q̄ primus. Itē anteq̄ voluntates istoꝝ exeāt in actū secūdus magis peccat q̄ primus. qꝛ maius peccatū est volūtas adulterādi q̄ volūtas fornicādi. Sed sicut se habet volūtas ad voluntatē. ita actus ad actū. Si volūtas secūdi ē maius pctm̄ q̄ volūtas primi: ergo actus secundi est maius peccatū q̄ primi. ⁊ ita scđs magis peccat q̄ primus.

Solutio.
Ad primū.
Ad scđm.

qđ concedimus his rationibus. Ad primū dicimus ꝙ circunstantie nō sunt pares. quia quedā circūstātia est in scđo q̄ multū aggrauat pctm̄ ⁊ facit ꝙ scđs magis peccat q̄ primꝰ. Illa aūt circunstantia est opinio qua scđs opinať se adulterari. Ad ſm dicimꝰ ꝙ licet primus peccet in ꝓximū ⁊ in se. secūdus in se et nō in ꝓximū: tamen secundus magis peccat. qꝛ lꝫ non peccet actu in proximū: tamen voluntate peccat in proximū. qđ maius est peccatū q̄ peccare in proximū solo actu sine intentione. qm̄ ꝙ actio sit mala habet a voluntate: non ecōuerso. et ideo cum voluntas secundi sit peior: actus eius est peior.

Iterū ꝯra aliud dictū arguitur.
Secūdo

ITem dictum est ꝙ hec ꝓpositio: q̄tū intēdis tantum facis est falsa in bono secundū vltimā significationem. Sed probatur ꝙ est vera in bono. quia super predictum locum dicit interlinearis. quantum boni intendis tantum facis. ⁊ in hac auctoritate non potest intelligi tantum nisi nominaliter. Item deus est pronior ad remunerandum q̄ ad condemnandum. Sed deus magis cōdemnat illum qui magis intēdit peccare: ergo deus magis remunerat eum qui magis intēdit mereri: ⁊ ita ꝓpositio intelligēda est in bono.

In oppoᵐ
Solutio.
Ad primū

Contra. Meritū attēdiť penes radicem tantū: ⁊ pōt esse ꝙ habēs maiorē caritatē intēdat minus mereri: ⁊ habēs minorē intendat magis mereri igitur non q̄tū intēdit mereri aliq̄s tantū mereť: igiť illa ꝓpositio falsa est in bono. qđ cōcedimus. Et dicimus ꝙ illa interlinearis sic est exponenda. q̄tū boni intendis tantū facis. i. q̄tū boni est in intētione tantū bona est actio. i. q̄ bona est intentio tā bona est actio vt reducať ad scđam significationē.

Ad scđm

Ad scđo obiectū dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet. Deꝰ est ꝓnior ad remunerandū q̄ ad condēpnandū: sed magis condēpnat illū qui magis intēdit peccare: ergo magis remunerat eū q̄ magis intēdit mereri. Et hoc ideo: qꝛ meritum attēdiť penes radicē tantū: nō scđm intentionē. Demeritū aūt ⁊ scđm intentionē ⁊ scđm circunstātiā.

Arḡ inq̄stie

Itē sint hic duo habētes pares caritates quoꝝ vnus vult ieiunare ⁊ ieiunat ꝓpter remissionē pctoꝝ suoꝝ. Aliꝰ silr dat elemosinas ꝓpť remissionē pctoꝝ suoꝝ. Sꝫ ille q̄ ieiunat credit se facere maius opus ⁊ maiꝰ meritū q̄ faciat. Si ille qui dat elemosinas tantū intendit q̄tuꝫ facit. queriť quis istoꝝ mereť maiorē remissionē pctoꝝ. videť ꝙ primus scꝫ ieiunās qꝛ intēdit maius bonū facere q̄ alius ꝓpter remissionem pctoꝝ. Sed q̄tum bonū intendit aliq̄s tantū bonū facit: igiť primus maius bonū facit ꝓpter remissionē pctoꝝ q̄ secūdus. ergo primꝰ mereť maiorē remissionē pctorū q̄ secūdus.

Secūdo
ꝯ hoc arḡ.

Preterea hec regula est vera. q̄tū bonū intendis tantū facis. Sed cōstat ꝙ non tenet in merito premii: qꝛ nō sequiť q̄tū premiū intēdis mereri tātū mereris. Restat ergo ꝙ regula illa habet locū in merito dimissiōis pene. aliter nusq̄ haberet locū. Sꝫ primus intendit maiorē remissionē pctoꝝ: ergo mereť maiorē remissionē pctoꝝ. Cōtra. Scđs facit opꝰ meliꝰ qđ meliꝰ est q̄ ieiuniū. qꝛ sicut dicit apls. Exercitatio corporis ad modicū valet. pietas aūt ad oīa: ergo secundus facit maius opus ꝓpter remissionē pctoꝝ q̄ primus.

Solutio.

Solutio. Hec ꝓpositio q̄tū boni intēdis tantū facis simpliciter intellecta est falsa: qꝛ scđm ꝓpriā significationē hec dictio q̄tū teneť nomialiter in accusatiuo ⁊ determinat transitionē huiꝰ verbi intēdis. Sꝫ in propria significatione vt supra est exposita vera est. Ipse aūt ꝓcedit in ꝓpria significatiōe in qua ꝓpositio falsa est: ⁊ ideo nō valet ꝓcessus eiꝰ. Ieiunare enī ⁊ dare elemosinā ꝓut sunt ex pari caritate paria sūt q̄tū ad meritū vite eterne. Sed sunt excedētia ⁊ excessa q̄tū ad meritū dimissionis pene: qꝛ tm̄ pōt eē ieiuniū et tā parua elemosina ꝙ tanto ieiunio merebiť quis maiorē dimissionē pene q̄ illa pua elemosina. ⁊ econuerso potest esse qm̄ i iudicio operis q̄tū ad meritū vite eterne nō pensat deus nisi caritatē: sꝫ in iudicio operis q̄tū ad meritū dimissionis pene pēsat deꝰ tria scꝫ caritatē intētionē ⁊ statū. vt pꝫ in paupcula vidua q̄ tantū duo minuta posuit in gazophilatio dn̄i.

Iterum arḡ
Arḡ ꝙ primꝰ minus.
In oppoᵐ

Itē sint hic duo quoꝝ vnus vult fornicari gn̄aliter cū aliqua: nō determinās cū qua. Alter vero vult fornicari cū ista: ⁊ in oībus aliis sint pares. Queriť ergo vter istoꝝ magis peccet. ꝓbo ꝙ primꝰ minus peccat. qm̄ nulla circūstantia aggrauat eiꝰ peccatū ex parte persone q̄ cōcupiscit. Sed in scđo peccatū aggrauatur p aliquā circūstantiā malā quā secūdus cōsiderat in re cōcupita: igiť primus minꝰ peccat q̄ secūdus. Cōtra. Exterior circūstantia q̄n̄q̄ aggrauat peccatū q̄n̄q̄ diminuit. vnde minꝰ peccat qui cognoscit pulchrā tractus pulchritudine q̄ qui cognoscit turpē: igiť potest esse ꝙ secūdus minus peccet. Sed cōtra hoc est ꝙ in specie intelligitur genus: ergo cū secundū peccatū se habeat quodammodo vt species ad primū. tota malicia primi pcti includitur in secūdo. ergo ipossibile est ꝙ secūdus minus peccet q̄ primꝰ.

Solutio.
Ad vltimū

Dicimꝰ ꝙ re vera illa duo se habent vt excedētia et excessa. vt pꝫ per duas primas obiectiones. Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ malitia gn̄is duobus modis accipiť qm̄ potest dici malitia gn̄is quā habꝫ ipm genus. qđ est vniuersale. vľ potest dici malicia gn̄is illa malicia quā habet aliq̄s in suo genere. i. in sua natura. nō adhibita aliqua alia circūstantia extrinseca aggrauantē vel diminuente peccatū. Scđm primū modū est hec nugatoria. Tota malicia gn̄is includiť in spē: qꝛ nulla est determinata malicia gn̄is. In sola enī singulari actione est determinata malicia: sed scđm ſm modū falsa est illa ꝓpositio. Quomodo aūt ita sit ⁊ quō ita sit patebit qm̄ agemus de bono ⁊ malo in gn̄e.

Fantasia aliquorum.
Solutio.

Alicui videretur ꝙ velle fornicari cū muliere simpliciter nichil est qm̄ vniuersale nō mouet sensū. ⁊ oīs motus ad coeūdum est ex sensu vel imaginatione q̄ sunt tantū circa singularia. Ad hoc dicimus ꝙ re vera vis brutalis nō potest moueri in hoīe ad coeundū nisi per apprehensionē singularis mulieris. Sed vis humana cōcupiscibilis pōt moueri ad coeundū ex apprehēsione vniuersalis. vt qm̄ ex sola libidine moueť aliquis ad fornicandū cum quacūq̄ querens aliquam non curans quam inueniat dummodo aliquam inueniat cū qua fornicetur.

Capitulū sextū.

Pria q̄o.
Arḡ ꝙ sic.

CIrca sextum capitulū queritur vtrū euentus sequēs aggrauet peccatū. ꝓbatur ꝙ sic. qm̄ cū lamech credidit se interficere ferā ⁊ interfecit hominē reputatū est ei homicidiū. maius etiā homicidiū imputatum est ei q̄ cayn. sicut dꝛ in geñ. Qui interficiet cayn septuplū punietur. Si ergo lamech nō interfecisset cayn nō esset ei imputatū tantū homicidiū: ⁊ ita seq̄ns euētus aggrauauit pctm̄ ipiꝰ.

Secundo.
Tertio.

Itē sint hic duo qui emittāt duas sagittas. vterq̄ intendit interficere hoiem. vnꝰ interficit: aliꝰ nō. Probatio ꝙ ille q̄ interficit magis peccat. qm̄ ei iputať homicidiū actus ⁊ volūtatis: aliī tm̄ homicidiū volūtatis: ergo plus peccat q̄ interficit q̄ ille q̄ nō interficit. qm̄ est reus vnus duplici homicidio. aliꝰ tm̄ vno. Preterea. ille q̄ interficit incurrit irregularitatē: aliꝰ nō. ⁊ alie pene debētur ei pares: igiť maior pena debeť ei q̄ interfecit q̄ ei q̄ nō interficit: igiť magis peccat ille qui interficit q̄ ille qui nō interficit: ⁊ ita euētus seq̄ns aggrauat pctm̄.

Quarto ꝑ simile.
Euasio
ꝯ hoc arḡ.

Hoc etiā probať p simile. qm̄ si duo intendūt adulterari ⁊ vnus cognoscat ꝓpriā vxorē: aliꝰ nō suā cōiugatā ceteris paribus plus peccat qui cognoscit non suā. qm̄ q̄titas peti surgit ex gn̄e ⁊ circūstācijs. ergo si licet intētiones sint pares: tamen peccata sunt iparia propter euentus incidentes. eadem ratione in predicto casu licet intentiones sint pares in eis qui intēdunt interficere: tamen propter euentꝰ emergentes magis peccat qui interficit q̄ ille qui non interficit. Forte dicet ꝙ non est simile. quoniam euentus concomitans aggrauat peccatum: sequens non. Sed contra. Paria sunt peccata in eis q̄ intendūt interficere. Sed nulla ratione nisi qꝛ volūtates sunt pares. ꝯ paritas voluntatū facit ꝙ euentus seq̄ns nō aggrauat pctm̄. Eadē

ratione paritas volūtatū faciet ꝙ euētus cōcomitās *alia euasio ꝯ quā arᷣ.* nō aggrauat peccatū. Forte dicet ꝙ vterqꝫ euētus et cōcomitās ꝛ subsequēs aggrauat peccatū. Contra. Ponatᷣ ꝙ ille emittat sagittā hac intētōne vt interficiat hoīem ꝛ priusꝙ̄ sagitta veniat ad eū q̄ est interficiendus moritᷣ qui emittit saggitā ꝛ descēdit in infernū. Cōstat ꝙ in inferno nulla est remissio: ḡ nulla est pene mitigatio. ḡ siue interficiatᷣ ille ad quē emittitᷣ saggitta siue nō: nō mitigatᷣ pena isti⁹. ergo euentus *Secundo.* sequēs nō aggrauat peccatū. Preterea intētio boni cū ignorātia facti ex toto excusat. sicut in illo qui cognoscit alienā ꝛ intēdit suā cognoscere adhibita debita diligētia: ḡ per cōtrariū. intētio mali ꝛ ignorantia facti ex toto excusat: ḡ ille q̄ intēdit interficere et nō interficit tantū peccat q̄tū ille q̄ intendit interficere ꝛ interficit: ꝛ ita sequēs euētus nō aggrauat pctm̄. *Tertio.* Itē sit ꝙ aliq̄s existēs in caritate eat venatū vt pascat pauperē ꝛ anteꝙ̄ emittat sagittā adhibet diligentiā quā pōt ꝛ debet ne interficiat hoīem: ꝛ sic emittat sagittā. Possibile est ꝙ ex hac emissione interficiatᷣ hō. Sit ergo ꝙ ille moriatᷣ anteꝙ̄ sagitta veniat ad locū ad quē ventura est. Inde sic. Ille decedit in caritate ergo est in paradiso: ꝛ verū est ipm̄ esse in paradiso. *ꝯ hoc arᷣ* Cōtra. Possibile est ꝙ ex illa emissione sagitte interficiat hoīem: ḡ possibile est ꝙ sit reus homicidij ꝛ finaliter: ḡ possibile est ꝙ nō sit futurus in paradiso. *Secūdo* Itē si sequēs euētus malus aggrauat peccatū: ḡ cōseqns euētus bon⁹ diminuit peccatū: ḡ minus peccauit iudas interficiendo xp̄m ꝙ̄ si interfecisset aliū hominē. qm̄ ex interfectione xp̄i melior euētus secut⁹ est ꝙ̄ ex interfectione alteri⁹ hoīs. *Ad idem* Preterea solet dici ꝙ volūtas ꝓ facto reputatᷣ. Sed vbi erit hoc verbū nisi in p̄dicto casu vbi volūtas in actu ꝓgreditᷣ q̄tū ad agentem: ꝛ ita equaliter peccabūt illi duo. s. interficiēs et nō interficiēs. *Ad idem.* Preterea. equaliter intendūt peccare ergo equaliter peccāt. *Solutio.* Ideo dicim⁹ ꝙ sequēs euent⁹ nō aggrauat peccatū: ꝛ p̄dicti duo equaliter peccāt scꝫ interficiēs ꝛ nō interficiēs. qm̄ volūtas ꝓgressiua in actū pro facto reputāda est. vt qn̄ aliq̄s facit q̄cq̄d potest vt interficiat hoīem. *Ad primū.* Ad primū dicim⁹ ꝙ ideo lamech īputatᷣ homicidiū. nō qm̄ haberet illud in intentione: sed qꝛ cuꝫ sciret homicidiū p chayn esse maximū pctm̄ nō cauebat illud: sed emittebat freq̄nter sagittas ignorās in q̄d. ꝛ dr̄ de ipo ꝙ septuplū punireᷣ: nō qꝛ magis punit⁹ fuerit ꝓ homicidio ꝙ̄ chayn. sed qꝛ punitus fuit septuplū. i. ꝑfecte. *Alr̄ itellr̄.* Alio mō etiaꝫ exponitᷣ illud. vt hr̄ in hystorijs. Lamech etiā punit⁹ fuit nō pro homicidio quo īterfecit cayn tātū: sꝫ etiā pro illo quo interfecit iuuenē qui ductor erat ipi⁹ cū esset cecus: ꝛ pro bigamia quā introduxit. *Ad scd̄m.* Ad ƀm dicimus ꝙ interficiēs ꝛ nō interficiēs equaliter peccāt et vterqꝫ est reus duplicis homicidij. Licet enī aliter nō interficiat hoīem actu: tn̄ habetᷣ pro interficiente. qm̄ talis volūtas ꝓgressiua qualis vel q̄tū in ipo est pro facto reputatur. *Irregularitas.* Irregularitas aūt non est pena peccati: sꝫ que infligitur ab ecclesia propter horribilitatem operis. Interficiēs enī hoīem siue peccet siue non peccet contrahit talē penā: ꝛ ideo per ipsam non potest probari maioritas peccati. *Ad aliud* Ad aliud q̄d inducitur pro simili. Respondem⁹ ꝙ re vera nec euētus sequens nec cōcomitans aggrauat peccatum nisi inq̄tum est in intentōne vel inq̄tum negligitur. sicut probatū est. Et dicimus similiter ꝙ equaliter peccāt illi duo qui intendūt adulterari. licꝫ alter cognoscat suam: alter non suā coniugatā. q̄d superius plen⁹ est determinatū. Unde scd̄m nos idē debet haberi iudicium de euentu sequente et cōcomitante. In hoc scꝫ ꝙ euentus nō aggrauat peccatum nisi in hoc ꝙ est in intentione vel inq̄tum negligitur. In hoc tamen est differentia ꝙ sequens euentus nunꝙ̄ aggrauat peccatum quando est: sed tantū quando est in intētione vel in negligentia facientis. Et propter hoc solet dici ꝙ euentus sequēs nō aggrauat peccatum.

Contra predicta arguitᷣ per augustinū.

Sed contra hoc obicitur. qꝛ dicit augu. Ignoratur pena arrij: quia ignoratur quot per eius doctrinā fuerāt subuertēdi. Ergo si plures sint subuertendi maior est eius pena: ergo maius peccatū: ergo sequens euētus aggrauat peccatū. *Solutō magistrorum.* Solutio. Magistri dicunt ꝙ hoc intelligitur nō de pena quā patitur arrius apud inferos: sed de infamia que est quedam pena: quia q̄to plures corrūpūtur per eius doctrinā siue sunt corrūpendi tanto infamior est apud ecclīam *Alr̄ pt dici* vel potest intelligi de accidentali pena nō de substantiali. qm̄ duplex est gaudiū in paradiso scꝫ substantiale quo sancti fruuntᷣ deo: ꝛ accidētale quo sancti gaudent de nostra conuersione. sicut dicitur in euāgelio Gaudiū est angl̄is. ꝛc. *Duplex pena.* Similitᷣ duplex est pena apud inferos. Substātialis qua puniūtur mali pro peccatis suis. Accidētalis qua puniūtur quando vidēt parentes suos descendere ad inferos vel quos corrumpunt in hac vita vel per prauā vitam vel doctrinā: et hec pena actualis potest crescere sine augmento pcti et de tali pena intelligitur quod dr̄ de arrio. *Iterum arᷣ ꝯ aliō dictū* Itē obicitur contra illud q̄d dictū est ꝙ ex interfectione que nō est peccatū surgit irregularitas. qm̄ phinees trāsfixit iudeū coeuntē cū madianitide ꝛ inde valde laudatus est. nec cōtraxit aliquā irregularitatē. Achor etiā ex precepto dn̄i interfectus fuit. Si ergo interficere malefactorē est preceptū in veteri lege. nec fuit preceptū cerimoniale: ergo fuit morale. Q̄ enī phinees interfecit iudeū non fuit figure: sed virtutꝭ. Sꝫ moralia adhuc manent: quia sunt inuariabilia. ergo adhuc preceptū est interficere malefactorē: ergo ex hoc non contrahitur aliqua irregularitas. non ergo ex quacunqꝫ interfectione cōtrahitur irregularitas. *Solutio.* Solutio. Dicimus ꝙ illud q̄d precipiebatur in veteri lege. i. de interfectione transgressoꝝ non erat preceptum morale nec cerimoniale: sed erat preceptum legis siue preceptū iudiciale sicut est preceptū talionis. oculū pro oculo: dentem pro dente. ꝛc. que iudicia vel precepta data sunt in veteri lege ad domādum duriciam iudeoꝝ. Sed in nouo testamento vbi corda emolita sunt per fideꝫ que corda humiliat nō fuit opus talibus iudicijs. Sꝫ reputatur irregularis oīs interfector hominis propter crudelitatem et horrorem sanguinis ad significandū ꝙ sacerdotes et constituti in sacris ordinibus expressissime debent imitari christum in hoc ꝙ dicit. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. *Iterum arᷣ ad primuꝫ.* Item preceptū est in lege ꝙ si aliquis percusserit mulierem pregnantem ita ꝙ fecerit aborsum si puerperiuꝫ erat formatū reddet ei aīam pro anima. Si informe punietur pena pecuniaria tantum: ergo sequens euentus aggrauat penā: ergo et peccatum. *Secūdo* Itē dictū est in lege ꝙ si aliquis fecerit domū ꝛ non fecerit in ea luricula siue appodiationes

et aliquis cadit de domo illa: punietᷣ qui fecit domū. ergo euētus sequēs fecit hoīem debitorē pene. ergo aggrauat pctm̄. *Solutio.* Dicim⁹ ꝙ illa argumētatio nō valet Euētus sequēs aggrauat penā: ḡ aggrauat peccatū. qm̄ multe pene imposite sunt iudeis sine omni pctō. *Augustin⁹* quoniā sicut dicit btūs aug. Lex data est rudibus in pedagogum. duris in flagellū. perfectus in signum.

Septimum capitulum.

Dicto quō mēsuretᷣ opus ƀm intētionē: septimo capitulo videndū est vtrū intentio ꝛ opus sint idem pctm̄: an diuersa. Intētio enī idē est ꝙ volūtas subiecto siue realiter: sed relatiōe differūt. Id enim q̄d dicitur volūtas respectu primi finis: dicitᷣ intentio *Augustin⁹* respectu vlterioris finis. vt in exemplo bti aug. Iste vult ire ad fenestras vt videat trāseūtes. Ille motus quo iste vult ire ad fenestras dicitᷣ voluntas respectu primi finis qui est ipm̄ volitum illo motu: scilꝫ ire ad fenestras. idē aūt motus dr̄ intētio respectu vlterioris finis qui est videre trāseūtes. *Arᷣ pmo ꝙ sint diuersa p glosam.* Q̄ volūtas ꝛ opus sint diuersa pctā ꝓbatᷣ multiplicitᷣ sup illū locū apl̄i. Repletos omni malicia: homicidijs. ꝛc. dicit ibi glō Bene dr̄ homicidijs pluralitᷣ: qꝛ plura sūt homicidia volūtatꝭ ꝛ opis. ḡ volūtas ꝛ opus sunt diuersa pctā. *Scd̄o p aliam glosam* Iteꝫ sup illū locū Appone iniq̄tatē ꝛc. dicit glō. Qui malū opus addit male voluntati: iniquitatem addit iniquitati. ḡ diuersa sunt pctā volūtas ꝛ opus. *Tertio.* Item diuerse sunt prohibitiōes voluntatis ꝛ opis. qm̄ alia prohibitiōe prohibetᷣ opus: vt hac Nō mechaberis. Alia prohibitiōe prohibetᷣ mala volūtas: vt hac Nō cōcupisces vxorē ꝓximi tui. Si ḡ diuerse sunt prohibitiones et diuerse trāsgressiones: ergo diuersa pctā volūtatis ꝛ opis. *Quarto.* Itē impossibile est ꝙ eadē malicia nūero sit in volūtate interiori ꝛ opere exteriori: ergo alia est malicia nūero in actione ꝙ̄ in volūtate. ergo pctm̄ volūtatis est aliud ꝙ̄ pctm̄ opis ꝛ materialiter ꝛ formaliter. qm̄ alia ē mala volūtas ꝙ̄ opus: ꝛ alia est malicia. ergo pctm̄ volūtatis ē prorsus aliud ꝙ̄ pctm̄ opis: igitur nullomō est idē pctm̄. *Quīnto.* Item volūtas est alterius spēi specialissime ꝙ̄ opus exterius. ergo nō est idem nūero cum illo: ḡ non est idem pctm̄ cū illo. *In oppoᵐ* Cōtra. Unicus est contēptus in volūtate ꝛ ope: ergo vnū est pctm̄. *Secūdo* Item vnica penitētia iniungitᷣ pro volūtate ꝛ ope ab ecclīa ꝛ non decipitᷣ. ergo vnica pnīa est iniūgenda. igitur vna pena debetᷣ pro volūtate et opere. sed cuilibet pctō debetᷣ sua pena: igitur vnū est pctm̄ voluntatis ꝛ opis: cum vnica debeatᷣ pena. *Tertio.* Itē v̄tus ꝛ malicia se hn̄t vt ꝯria: ḡ hn̄t idē susceptibile. sꝫ virtus nō est nisi in aīa: ḡ malicia nō est nisi in aīa. ḡ si actio exterior dr̄ mala: dr̄ mala a malicia volūtatꝭ q̄ est in aīa. igitur nō est alia malicia opis ꝙ̄ volūtatis. *Quarto* ergo nec aliud est pctm̄ voluntatis ꝛ opis. Item idē est reatus male volūtatis ꝛ male actiōis. Nullus pōt dicere ꝙ diuersi sunt reatus formaliter in aīa simul. qꝛ impossibile ē ꝙ due ꝓprietates eiusdē spēi specialissime sint in codē subiecto. ergo cum idem sit reatus volūtatis ꝛ opis: idem est peccatū volūtatis ꝛ opis. *Solutio.* Dicimus ꝙ pctm̄ voluntatis ꝛ peccatū opis diuersa sunt in subiecto: sed idem pctm̄ sunt q̄tū ad effectū ꝛ finē. quoniā volūtas ꝛ actio dicuntᷣ male qꝛ referuntᷣ ad finem indebitū. et quia referuntᷣ ad eūdem finem indebitū: ideo possunt dici idē pctm̄. et qꝛ diminuunt idem bonū naturale in homine simul ꝛ sunt ab eadē radice ꝛ vnū ab alio: ideo possunt dici vnū peccatum ꝓpter finem ꝛ effectum. *Ad primū.* Nec valet hec argumētatio Peccatū volūtatis ꝛ peccatū opis sunt diuersa materialiter ꝛ formaliter: ergo sunt prorsus diuersa. Non enī diuersum vel differēs dicitur tantū aliq̄d ab alio ꝓpter materiā vel formā: sed ꝓpter effectū vel finē vel relatiōnē. vt patet in alijs teris. Malicia aūt ƀm ꝙ est habitus ad male agendū vel deformitas anime siue priuatio boni se habet ad virtutē vt ei cōtraria. Sed est alia malicia que est in actione: et illa non est cōtraria virtuti sed bonitati qua actio meritoria dicitur bona. Ex his patet solutio ad omnia obiecta. *ad oīa alia*

Item ex voluntate est actio. actio autē exterior agit in rem: non in aīaꝫ. Ita videtᷣ. quoniā cum *Iterum arᷣ ꝙ sint diuersa.* aīa mouet corpus per voluntatē ꝛ intelligentiā: aīa agit in corpus: nō corpus in aīaꝫ. ergo actio exterior non diminuit bonū naturale aīe. *Secundo.* Preterea. Malicia q̄ est in actione corpali non habet ꝯtrariū nisi bonitatē que est in actione corpali. vt dictū est. igitᷣ non habet ꝯriū in aīa. ḡ nō habet aliquid in aīa q̄d ei repugnet. igitᷣ nō diminuit in aīa aliq̄d bonū. *Augustin⁹* Sed sicut dr̄ aug. Si aliq̄d non nocet: nō est malū. intelligitᷣ si nō nocet aīe. qm̄ corruptio boni corpalis non est malū culpe. igitur mala actio nō est mala malo culpe. *Opinio aliquorum* Propter hmōi rōnes dicunt quidā ꝙ actio non est mala malo culpe. quoniā in sola aīa est malicia. Sed dicitᷣ actio mala per modū circunstātie. quoniā actio exterior q̄ procedit ex mala volūtate est circunstātia volūtatis que aggrauat eius maliciaꝫ. et ideo dr̄ mala. non qꝛ habeat maliciā in se: sꝫ sicut ordo aut alia circūstātia que aggrauat peccatū. *ꝯ hoc arᷣ.* Sed hoc videtᷣ esse hereticū. quia lex dei docet ꝙ deus reddet vnicuiqꝫ ƀm opera sua. ergo malis reddetᷣ mors eterna propter opa. q̄d eēt iniustū si actio in se nō haberet maliciā. *Secundo.* Preterea. propter bona opa est aliq̄s laudabilis: propter mala vituperabilis. ḡ mala opa habent in se maliciā. *Solutio.* Q̄d cōcedimus vt prius dictū est. et dicim⁹ ꝙ mala actio corpalis agit in aīam ꝓpter colligantiā q̄ est corpis ad aīaꝫ. quoniā sicut anima agit in corpus per rōem ꝛ intellectū propter colligantiā anime ad corpus: ita corpalis actio agit in aīam ꝓpter colligantiā aīe ad corpus. Unde colerici dementiores sunt in estate ꝙ̄ in hyeme. sicut dr̄ aristo. in libro de aīa. ꝛ in ethica dicit *aristoteles* ꝙ boni actus exteriores augmētant habitū bn̄ agēdi qui est in aīa. sicut de freq̄nter disputare augetᷣ scīa disputādi que est in aīa. Eodē mō mali actus exteriores augmentāt habitū male agēdi qui est in aīa: et per eandē viam corrūpunt bonū naturale aīe. ꝛ ideo habēt in se maliciā. et licet illa malicia vel mala actio non hēat in aīma sibi cōtrariū: habet tn̄ in aīa habitū naturalē sibi repugnantē: vt infectio habet māsuetudinē naturalem sibi repugnantem in anima.

Scd̄a questio huius capituli.

Item queritᷣ vtrū mala volūtas sit maius pctm̄ ꝙ̄ actio procedēs ex ea. vel ecōuero. *Arᷣ ꝙ sic.* Probatᷣ ꝙ mala volūtas sit maius peccatum. qm̄ mala volūtas separat aīam a deo. vt dr̄ in libro sapiētie Peruerse cogitatiōes separāt aīam a deo. Mala aūt actio non separat aīam a deo. quia inuenit eam separatam. sed nullū damnū est maius ꝙ̄ separatio a deo. ergo mala volūtas magis nocet ꝙ̄ mala actio. igitur magis est mala. ergo est maius pctm̄. *Secūdo* Item mala actio non est mala nisi a mala volūtate. sed ꝓpter q̄d vnūq̄dqꝫ est

tale:ipm ē magis tale.igitur mala volūtas ē magis
Tertio. mala q̄ mala actio.Item velle interficere hoīez sine
causa debita est malum per se ⁊ ſm se.sed interficere
hoīem sine causa debita nō est malum per se ⁊ ſm se.
qm̄ potest fieri sine pctō.vt in cementario proijciēte
lapidē quo īterficit aliqs adhibita diligētia cōpetēti
Sed qd per se est tale magis est tale q̄ illud qd non
per se ē tale.ergo velle interficere hoīem sine cā debita
est magis malū q̄ interficere hoīez sine causa dbita.
igitur volūtas inficiēdi est magis mala q̄ ipsa inter=
In oppoᵐ fectio.Cōtra.Propt malā actionē est aliqs irregu=
laris:sed non propter malā voluntatē.ergo mala actio est
Secundo. magis mala q̄ mala volūtas.Item volūtas merito=
ria ⁊ actio pcedens ex ea sunt eque meritorie.igitur
a simi volūtas demeritoria et actio pcedēs ex ea sunt
Tertio. eque demeritorie:igit sunt eque male.Itē voluntas
nocendi est mala propter finē ad quē est.scz propter
nocere primo.sed mala actio magis nocet proximo
Quarto q̄ mala volūtas:ergo est magis mala.Item ecclesia
maiorē iniungit penitentiā pro homicidio actuali q̄
pro volūtario ⁊ non decipit:ergo maior pena debet
homicidio actuali q̄ homicidio volūtario.ergo homici=
Quinto. dium actuale est maius peccatū q̄ voluntariū.Item
vbi par contēptus par peccatū.sed par contēptus est
Sexto. in mala volūtate ⁊ mala actione:ergo par peccatū.Itē
eadē est causa quare actio sit mala ⁊ volūtas scz pri=
uatio debiti finis.ergo neutra ē magis mala q̄ reliqua.
Solutio. Qd cōcedimus.Necvalet hec argumentatio.Mala
Ad primū. voluntas magis nocet q̄ mala actio:ergo est magis
mala.qm̄ male volūtati accidētale est qd sepat aiaz
a deo.Tūc enī separat qn̄ inuenit coniūctam deo.nō
separat qn̄ non inuenit ꝯiūctā.⁊ hoc habet ex natura
ꝯtrarietatis:non ex intētione malicie.Sz hec argu=
mētatio est necessaria Ex dei iudicio maius debetur
nocumentū male volūtati q̄ male actiōi:ergo mala
volūtas ē magis mala q̄ mala actio.qm̄ deus infert
maiorē penam vel minorē ſm quātitatem culpe:sed
mala volūtas non infert maius tale nocumentū ſm
suā maioritatē vel quātitatē.qm̄ quātūcūqꝫ sit mala
siue parū siue multum:facit tm̄ nocumētū q separat
a deo.dūmō sit mala malicia mortali.et ideo ex sua
cōtrarietate facit tale nocumentū:non ex sui magni=
Ad scdm. tudine. Ad scdm dicimus q hec ppositio Propter
qd vnūqdqꝫ est tale ipm est magis tale.intelligit de
eo qd per se est tale ⁊ facit aliud tale.et gnaliter ver
est q omne tale est magis tale q̄ illud qd per ipsum
est tale.dūmodo vtrūqꝫ participet.i.firmius ē tale.
non tn̄ oportet q sit intensi⁹ tale.vt patet in igne qui
calefacit plumbū vel aliqd aliud vsquequo sit tantū
calidū actu q̄tū ipse ē.quoniā causa ignis nō desinit
agere donec vltimet in suo effectu.voluntas aūt siue
actio nō est mala p se:sed p aliud.scilz quia refert ad
finem indebitū:vel qr priuat debito fine.Ex hoc ptz
Ad tertiū. solutio ad tertiū.Q: enī velle interficere hoīez sine
causa debita sit p se malū:hoc est ppter circūstantiā
non propter naturā ipsius volūtatis.qm̄ ipsa volūtas
per aliud est mala.vt dictum est.et ideo non per hāc
viam potest probari q mala volūtas sit magis mala
q̄ mala actio.

¶ Tertia questio huius capituli.

Item querit mgr in sententijs Cum intellectus
volūtas ⁊ meōria sint vires aīme:quare potius
Opinio aliquorum meritū ⁊ demeritū sita sint in volūtate q̄ in ītellectu
⁊ meōria.Ad hoc dicūt mgri q intellectus ⁊ meōria
non mouent ad opus:sed voluntas mouet ad opus. Augustin⁹
quoniā sicut dicit btūs aug.Volūtas ē motus animi
ad aliqd adipiscēdū vel nō adipiscendū:vel ad aliqd
faciendū ⁊ fugiendū.Sz videt posse pbari q meritū ꝯ hoc arḡ.
⁊ demeritū sita sint in intellectu sicut in volūtate:qr
intelligere est voluntariū.Sicut enī aliquis qn̄ vult
intelligit:sic qn̄ non vult non intelligit.ergo intelligere
cum sit voluntariū potest referri ad debitū finem vel
ad indebitū:ergo potest eē meritoriū ⁊ demeritoriū
sicut velle.igitur sicut in volūtate situm est meritū ⁊
demeritū:ita in intellectu.Itē fides est in intellectu: Secundo.
sed primū meritū est motus fidei:ergo primum meritū
est sitū in intellectu.ergo potius debet dici q meritū est
situm in intellectu q̄ in volūtate.Si cōcedit.Cōtra. In oppoᵐ p augusti.
Aug.dt q res generant noticiā sui in aīa:ergo generāt
intelligētiā sui in aīma.ergo intelligere nōn est in ptāte
nr̄a:cum sit a rebus exterioribus.ergo nō est volūtariū:
igitur nec meritoriū.Item priscianus dicit q verba Secundo.
ptinētia ad sensum in actiua voce significāt passionē.
ergo videre est pati a visibili:et sentire ē pati a sensibili.
sz sicut se hz sentire ad sensibile:ita intelligere ad in=
telligibile.sed sentire ē pati a sensibili:ergo intelligere
est pati ab ītelligibili.sed passiōes nō sunt meritorie
vel demeritorie:ergo nec possunt esse.ergo intelligere non
potest eē meritoriū vł demeritoriū.sed oīe credere
est ītelligere:ergo nullū credere potest eē meritoriūvel
demeritorium.Q: autē omne credere sit intelligere Augustin⁹
probat p hoc qd dicit aug.Credere est cogitare cum
assensiōe.Sed illd cogitare est p intellectū.cogitare
aūt per intellectū est intelligere.inde sequit q omne
credere est intelligere.sed nullū intelligere potest eē
meritoriū vt probatū est:ergo nullū credere potest esse
meritoriū vel demeritoriū.igit mot⁹ fidei nō potest
esse meritorius.ergo fides nō est virtus. Itē intelli= Tertio.
gere est pure speculari:sed in pura speculatiōe nō est
meritū vel demeritū nec potest eē.ergo intelligere non
potest eē meritoriū vel demeritoriū.⁊ inde vt prius.
Item credere q deus est:nō est velle q deus est.qm̄ Quarto.
demones credūt q deus sit:sed nō volūt q deus sit.
nec aliqs actus meritorius p̄cedit hūc actū credere.
quoniā si hoc eēt:fides non eēt prima intervirtutes.
ergo aliqs motus est precedēs oēm volūtatē qui est
meritorius.non ergo in sola volūtate cōsistit meritū vel
demeritum.Dicimus q volūtas siue potētia volēdi Solutio.
non est nomen alicu⁹ potētie specialis:sed ē nomen
cōmune oīm viriū motiuarum q̄ sunt in aīa:vel nomen
solius rōnis imperantis.sicut dictū est in tractatu de
libero arbitrio.Dicimus q oēs virtutes politice sunt Nota istud
volūtates.sicut ex supradictis patet.et oīs alia virtus
volūtas est.i.oīs motus virtutis estvelle.excepta fide
⁊ vltimis duobus donis spiritus scti:scz intellectu ⁊
sapiētia.⁊ exceptis forsitan spe ⁊ timore.quoniā sicut
videt nec sperare nec timerevelle est.Q: vero credere
nō est simpliciter intelligere vł meōrari sed est cogi=
tare cum assensiōe:ideo credere nō est sine volūtate.
Vn̄ aristoteles dt q virtus aut est volūtas:aut non aristoteles
est sine volūtate.Et aug.dicit q cetera potest homo Augustin⁹
nō volēs:credere vero nō potest nisi volēs.vn̄ heretici
nullomō possunt cogi ad credere:qr credere volun=
tariū est.Solutio.Dicim⁹ q intelligere duob⁹mōis Solutio.
potest esse meritoriū.quoniā intelligere prout est in
speculatione voluntariū est.maxime cum habemus
imagines rerum apd nos in meōria.quoniā qn̄ volo
imaginor matrē meā:quia habeo in meōria imaginē

ipsius quā sepe vidi.illam aūt quam nunq̄ vidi non
imaginor qn̄volo:quia non habeo imaginem eius in
meōria.Eodē mō intelligibilia quorum imagies habem⁹
in meōria intelligimus qn̄ volumus:⁊ eas ītelligere
est in nr̄a potestate.Sz nō est pure ex nobis.cum enī
imago rei intelligibilis est in memoria:liberū est aīe
dirigere aciem intellectus ad imaginem q̄ est in me=
Augustin⁹ moria.sicut dt btūs aug.in libro de trinitate.⁊ sic ab
imagine q̄ est in memoria resultat in acie intellectus
imago rei visibilis.et sic ītelligit actu aīa.Et ideo qr
anima hab et oīa ista in sua ptāte:voluntarium est ei
ītelligere.vt si qs ītelligeret actu logicā vt doceret
subditos suos ad gloriā dei:tale intelligere est me=
ritoriū.tale intelligere non est in pura speculatione.
sed est meritoriū a volūtate a qua est non ſm se.Et
ſm hāc viam patet q principaliter sitū est meritū in
volūtate.scdo mō intelligere potest eē meritoriū:qm̄
per modū volūtatis surgit supra se.operāte tn̄ gr̄a.
vt in motu fidei quo acquiescit aīma prime veritati
propter se ⁊ sup oīa.et tale intelligere qd est credere
meritoriū est:ideo quia ſm ipm aīma magis assentit
prīe veritati q̄ sibiipi ⁊ magis q̄ alicui positioni vel
rōni vel argumētationi.Licet ergo credere nō sit velle:
tn̄ voluntariū est naturaliter existēs cum voluntate.
Ad primū. Patet ergo solutio ad prīo obiectū.Ad scdm dicimus
Ad scdm. q quicqd dicat priscianus videre est agere.sed dicit
esse pati propter passionē cui ipm est annexum.sicut
Augustin⁹ emphatice dt aug.q imago colorati īpressa in oculo
est visio qua videt coloratū.Eodē modo dicimus q
intelligere non est passio sed actus anime:licet sit ex
Ad tertiū. passione vt patet ex predictis. Ad tertiū dicimus q
intelligere qdda est in pura speculatiōe nec ē meri=
toriū:sed potest esse meritoriū avolūtate meritoria.
Iterum arḡ Item dicit aug.q pctm̄ adeo est volūtariū:q si non
est voluntariū non est pctm̄.sed volūtas est peccatū:
ergo volūtas est volūtaria.Sed cum nichil denoīet
seipz.Albedo enī non est alba:nec cursus currit:nec
motus mouet.eadē rōne volūtas non est volūtaria.
ergo nulla voluntas est pctm̄:ergo nullavolūtas est
demeritoria.ergo meritum ⁊ demeritū non sunt sita in
volūtate Si hoc nomen volūtaria significet originē
Solutio. Dicendū est q auctoritas btī aug.intelligit tantū de
actiōibus malis q̄ sunt volūtarie.i.procedētes a vo=
Aliter dr. lūtate.Vel potest dici q hec dictio volūtaria signifi=
cat libertatē volūtatis.ſm q dt aristoteles q volū=
tariū est cuius principiū est in nobis.i.qd libere pos=
sumus facere.i.qd in ptāte nr̄a ē q faciamus vel nō.
et ſm hoc ē hec vera Volūtas est volūtaria.quoniā
nichil est ita in ptāte nr̄a sicut volūtas.nec sic denoīa
tur volūtas a seipsa:sed a sua libertate naturali.qm̄
volūtas est motus animi liber sui.Et patet q nō est
simile de talibus Albedo est alba.Cursus currit.

¶ De contemptu.

Dicto quō pctm̄ mensuret ſm intentionem siue
volūtatē:dicendū est de cōtēptu ſm quē similiter
Ambrosi⁹ mensurat pctm̄.quoniā sctūs ambrosi⁹ dicit Ubi par
contēptus ibi par pctm̄.Prius videndū est quid sit
Cōtempt⁹ qd est scdz quosdā. contēptus.Quidā dicūt.Contēptus est reatus siue
macula q̄ est in aīma inq̄tū surgit ex genere peccati
⁊ circūstātijs.et ita exponūt illā auctoritatē ambro.
sic.Oīe pctm̄ est ex contēptu.i.cum cōtēptu.Sed
ꝯ hoc arḡ. hec expositio est mirabilis.Idem enī est p ꝯsequēs:
acsi diceret Omne pctm̄ est ex ꝯtēptu.i.oīs ꝯtēptus
est pctm̄.qr cum dicunt Omne pctm̄ est cum ꝯtēptu.
notat ibi ꝯcomitātia effectus ad causam.qm̄ ſm eos
ꝯtēptus est effectus pctī ⁊ non ecōuerso.Sed obicit
Pctm̄ mēsurat ſm mēsurā ꝯtēptus.sicut dt ambro.
Ubi par cōtēptus ibi par pctm̄.Sed constat q pctm̄
mēsurat ſm intentionē siue volūtatē.qr q̄tū intēdis
tm̄ facis.ergo contēptus est intētio vel volūtas ⁊ nō
macula vel reat⁹.quare enī diceret macula ꝯtēptus:
cum ea nichil ꝯtēpnat? Preterea.ipsi dicūt q ꝯtēptus Secūdo dicunt.
surgit ex genere pctī ⁊ circūstantijs.Sed ponatur q
hic sit quidā laycus qui nullā habeat circunstātiam Arguitur.
aggrauantē pctm̄ suū.qd bene ē possibile.qm̄ potest
esse talis qui nichil didicit de deo:et ita scientia non
aggrauat pctm̄ in eo.imo poti⁹ ignorātia diminuit.
nec facit pctm̄ suum tpe sacro:nec sacro loco.⁊ sic de
alijs circūstantijs.cōstat aūt q ipse peccat.nec ē ma=
cula surgēs ex gn̄e peccati ⁊ circūstātijs.ergo non est ibi
aliqs contēptus.Non ergo omne pctm̄ est ex contēptu
vel cum contēptu:sicut ipsi dicūt. Item obicitur de Augustin⁹
cōtrarietate qua videntur esse ꝯtrarij aug.⁊ ambro. ⁊ ambrosi⁹
loquētes de cōtēptu.dicit enī ambrosius q oē pctm̄ vident ꝯrij
est ex cōtēptu.Aug.dicit q omne pctm̄ est ex igno=
rātia/vel ex supbia/vel ex contēptu.ergo non oīe pctm̄
est ex ꝯtēptu.Dicim⁹ q hoc nomen ꝯtēptus multas Solutio.
habet significatiōes.dicit enī qnqꝫ contēptus appre=
ciatio rei minor iusto.ſm hoc ꝯtēpnere est opus rōis
Contēpnere idem est q aspernari siue irasci rei tanq̄ Cōtempt⁹
vili.ſm hoc cōtēpnere est opus vis irascibilis.Qnqꝫ multipliciter
aūt cōtēpnere est negligere siue nō curare.⁊ ſm hoc capitur.
priuatio est.in qualz istarū triū significationū potest
accipi cum dicit Pctōr cū in pfundū venerit vicior:
contēpnit.i.desperat appreciando miam dei minus
iusto dicens.Maior est iniquitas mea:q̄ vt veniam
merear.Talis enī aspernat deū ⁊ odit ipm.qm̄ nihil
boni expectat a deo:ideo vellet ipm nō eē.Vn̄ ppter
talē retractat btūs aug.qd dixerat Nulli⁹ vnq̄ ꝯscia
deū odio habere potuit.Soli enī desperāti couenit
posse odire deū ⁊ irasci ei tanq̄ rei vili.In tertia signi
ficatione potest accipi.qm̄ desperās contēpnit.i.non
curat.i.sine freno tēperātie currit p campos licentie
In quarta significatiōe dicit cōtēptus malavolūtas.
put homo auertit se a deo quasi vertēs ei tergū:vel
put est vestita circunstātijs.ppter quas dz dimittere
peccatum ⁊ non dimittit.In hac significatiōe accipit
a btō ambrosio cum dicit Omne pctm̄ est ex ꝯtēptu Augu.acci
Intelligit enī hoc de peccato actuali qd procedit ex pit ī pria si
mala volūtate.Per hāc distinctionem soluūtur oēs gnificatōe.
predicte obiectiones.

Sed cōtra.probat q non tantū peccatū opis:sed Cōtra p̄dicta arḡ.
etiā peccatū volūtatis est ex contēptu.quoniā
quālibet malā voluntatē tenet homo vitare non nisi
in articulo necessitatis:sed eam nō vitat ille q̄ peccat
pctō volūtatis.ergo omittit.⁊ ita negligit siue ꝯtēpnit.
et ex hoc peccat p malā voluntatē:qr negligit vitare
eam.ergo pctm̄ volūtatis est ex contēptu siue ex negli=
gētia. Solutio.Datur rōni tp̄s deliberādi a deo:vt Solutio.
per deliberationē vitet pctm̄.Anteq̄ aūt sit in mora
id per qd homo debet vitare malā voluntatē potest
homo male velle.vn̄ non opz ex necessitate q malā
voluntatē cōcomitet omissio vel negligētia.Itē sup Item arḡ.
illū locū aplī An ignoras qr patiētia dei ad pnīaz te
adducit? dicit btūs ābro.Grauiter peccas qr impu=
nitatē peccāti tibi promittis.grauius quia ꝯtēpnis.
grauissime qr ignoras te ꝯtēpnere.ergo grauius peccat

qui contēpnit ꝙ qui impunitatē sibi promittit.ergo
qui impunitatē sibi promittit non contēpnit.ergo eius
In oppoᵐ peccatū non est ex ꝯtēptu.Item contēpnere in se nō
est peccatū in spiritū sctm̄:sed ꝓmittere sibi impuni-
tatē est peccatū in spiritum sctm̄.ergo magis peccat
qui impunitatē sibi ꝓmittit ꝙ qui contēpnit.quoniā
Solutio. pctm̄ in spiritū sctm̄ est maximū inter pctā. Solutio
Contēptus accipit hic specialiter ⁊ non generaliter.
accipitur enī pro contēptu desperatiōis de quo iam
dictū est.Dicūt aūt mgr̄i ꝙ ille qui contēpnit magis
peccat ꝙ qui impunitatē sibi promittit.ideo scilꝫ qꝛ
qui contēpnit.i.desperat:peccat cōtra mīam dei.sed
qui impunitatē sibi promittit peccat ꝯtra iusticiam.
et quia mīa eius super oīa opera eius.magis peccat
ꝯ hoc arꝭ. desperās ꝙ impunitatē sibi ꝓmittēs.Sꝫ ꝯtra.Qui
desperat nimis coartat misericordiā dei ⁊ nimis extē-
dit iusticiā.ergo peccat ꝯtra vtrāqꝫ.Sīliter qui impunita
tem sibi ꝓmittit nimis extēdit mīaꝫ ⁊ nimis coartat
iusticiā.et ita ꝯtra vtrāqꝫ peccat vterqꝫ.Non ergo alter
Secundo. magis peccat:quia peccat ꝯtra mīaꝫ.Itē misericordia
⁊ iusticia idē sunt subiecto:sed differūt in effectu tm̄.
sed dignior est effectꝰ iusticie ꝙ mīe.quoniā effectus
iusticie est ꝓprie vita eterna qui debet meritis:et nō
est effectus mīe nisi ꝑ accidēs scꝫ rōne fundamēti.sed
vita eterna est dignissimus effectus oīm virtutū.⁊ ita
dignior est effectus iusticie ꝙ mīe.ergo qui peccat cōtra
iusticiā magis peccat ꝙ qui peccat ꝯtra mīam.ergo
qui impunitatem sibi promittit magis peccat ꝙ qui
Solutio. contēpnit.Dicimus ꝙ vterqꝫ peccat ꝯtra misericordiā
⁊ iusticiā.sed qui ꝯtēpnit siue desperat magis ꝓprie
peccat cōtra mīam:ꝙ qui impunitatē sibi promittit.
qm̄ magis peccat ꝯtra mīam qui eam nimis coartat:
per hoc pꝫ ad primuꝫ. ꝙ qui nimis extēdit.sicut auaricia maius est vicium
ꝙ ꝓdigalitas.Et ꝓpter hoc licet vterqꝫ peccet ꝯtra
mīam ⁊ iusticiam:tm̄ vnus dicit peccare cōtra mīam
Ad scdm̄. alter cōtra iusticiā. Ad scdm̄ dicimus ꝙ vita eterna
magis ꝓprie est effectus mīe ꝙ iusticie. Quod enī vita
etna debet meritis hoc est ex mīa dei:⁊ nō ecōuerso.
et ideo ꝑ accidēs debet meritis:per se autē debetur
Iterum arꝭ mīe talis effectus. Itē obicit ex illa pte auctoritatis
Grauissime peccas qꝛ igras te.videt enī ꝙ leuissime
qm̄ ignorantia excusat pctm̄.Preterea.Quicqd scis:
scis te scire.qcqd dubitas:scis te dubitare.similiter
quicqd odis scis te odire:quicqd diligis scis te dili-
gere.ergo eadē rōne quicqd contēpnis scis te ꝯtēpnere.
Solutio. Solutio.Auctoritas sic dbet exponi Grauissime.id
per hoc ad primū. est periculosissime peccas.quia contēpnēte te igras.
qm̄ qui ignorat morbū suū nō querit medicū.tamen
quedā ignorātia est q valde parū excusat:scꝫ igrātia
infideliū cum presto habeāt cognoscere deum:et ad
Ad scdm̄. hoc summe teneatur homo. Ad scdꝫ dicimus ꝙ hec
argumētatio non valet.nec est a simili.quoniā ꝑ illa
verba significat solos actus mētis quos aīa videt in
se si ibi sunt.in cōclusione aūt verbū contēpnēdi non
significat purū actū mētis:sed sigificat eum respectu
rei extrinsece quā non oportet aīam videre in se actu
vel habitu.Vn̄ sicut hec est falsa:quicquid diligis ex
caritate:scis te diligere ex caritate.quoniā in verbo
diligēdi sic intellecto forāte intelligit hec circūstātia
sup oīa.quasi extra aīam ⁊ extra actum qui est in aīa
quē non oportet vt videat in se aīa.et ita hec ē falsa:
quicqd cōtēpnis scis te ꝯtēpnere.Amare enī mūdū
est actus quē videt aīma in se.sed ꝙ ille actus sit aut
q̄o incidēs non sit a deo non opꝫ ꝙ videat.Item querit ꝑm quē
contēptū mensuret pctm̄ qd facit furiosus dum est in
furore suo.Hoc require in questione de furioso.

¶ Tractatus tricesimus de circunstātijs.

Quoniā ꝯtēptus surgit ex circunstantijs:⁊ sicut
mensurari habet pctm̄ per contēptum sic ⁊ per
circūstātias:ideo post contēptū dicendū est de circū-
stantijs.Licet aūt non inueniat diffinitio circūstantie
data ab auctore:tamen doctrinalit sic posset describi
Circunstātia est proprietas personē vel negocij ex se Circūstantia qd est.
ptinēs ad laudē vel vituperiū:diminuēdo vel augē-
do vel cōtrahēdo in genus.Cōstat apud oēs ꝙ circū-
stantia aggrauat peccatū.Sed ꝯ.Deus ē pronior ad ꝯ hoc arꝭ.
miserandū ꝙ ad cōdēnandū:sed bona circūstātia non
auget meritū apud deum:ergo nec mala circūstātia
auget demeritū apd eundē.Preterea.Talis circūstā- Secūdo
cia est bona in se:ergo si cōiungat malo non augmentat
illud:imo potius diminuit.Forte dicet ꝙ bōa circū- Euasio
stātia non per se auget pctm̄ sed per accidēs:scꝫ quia
auget obligationē.et ex hoc sequitur ꝙ ille qui facit
cōtra illā obligationē augmentātem magis peccat.
Sed ꝓpter hoc nō cessat obiectio.qm̄ si facere cōtra ꝯ hāc arꝭ.
maiorē obligationē est maius pctm̄ siue demeritū:
facere ꝑm maiorē obligationē erit maius meritū vel
ecōuerso.quorum vtrūqꝫ est falsum.qm̄ ex primo sequit
ꝙ bona circunstātia auget meritū.scdm̄ est maīfeste
falsum.qm̄ nō quisqs magis meret facit ꝑm maiorē
obligationē. Dicimus ꝙ pria argumētatio nō valet Solutio.
qm̄ meritū attendit tm̄ penes caritatis intensionē:et
ideo non auget meritū propter aliā circūstantiā.Sꝫ pꝫ ad pmū.
quia peccatū nō habet aliquā certā radiceꝫ ꝑm quā
mensuret:⁊ ad eē peccati pauciora exigūtur ꝙ ad eē
virtutis:ideo alia sunt q augent demeritū ꝙ q meritū
Est aūt quasi per se notū ꝙ magis obligatus magis
peccat si facit cōtra illā obligationē.sed magis obli-
gatus nō magis meretur.qm̄ seruicia quāto magis
debita tanto sunt minus grata.Ad scdm̄ dicimus ꝙ Ad scdm̄.
re vera circunstātia non obligat per se:sed ꝑ accidēs
vt dictū est in opponēdo.nisi sit ꝙ essentie sue quam
habet a deo annexa est obligatio.sic enī sumpsimus
ex se in diffinitiōe circūstātie.Nec valet hec argumē- hec argumētatio nō vꝫ
tatio Quicūqꝫ facit ꝯtra maiorē obligationē magis
demeret:igit quicūqꝫ facit ꝑm maiorem obligationē
magis meret.vel ecōuerso.Nec est ibi locus a ꝯrijs:
quoniā facere cōtra maiorē obligationē ⁊ facere ꝑm
maiorē obligationē nō sunt cōtraria.sed facere cōtra
maiorē obligationem ⁊ facere ex caritate ꝑm maiorē
obligationē sunt cōtraria.sicut hec duo.facere cōtra
cōscientiā ⁊ facere ꝑm cōscientiā nō sunt cōtraria.sed
hec duo facere contra cōscientiā:facere ꝑm cōscientiā
ex caritate sunt cōtraria.quoniā facere ꝑm maiorem
obligationē est cōe ad vnū cōtrariorum ⁊ ad mediū:scꝫ
ad opus virtutis forāte ⁊ ad opus bonū sed informe.

¶ Arguitur ꝙ meritum non mensu
ratur ꝑm quantitatem caritatis.

Item dn̄s dicit in euāgelio Qui minimus est in
regno celorum est maior iohāne baptista.et ita
minimus angelus habet maiorē caritatē qlꝫ viatore
Sꝫ cōstat ꝙ aliqs viator meret premiū equale alicui
angelo.qm̄ ruine angelorum reparabūtur ex hoībus:⁊
bt̄a virgo exaltata ē sup choros angelorum.et ita aliqs
homo ex minori caritate meretur tm̄ premiū ꝙtum
angelus ex maiori.Non ergo ꝑm caritatem tm̄ mēsurat

meritum:sed ꝑm circūstātias.vnde non gn̄aliter vbi
Solutio. par caritas:par premium.Dicimus ꝙ hoc contingit
q̄o per modum argumenti. propter diuersos status.Sed querit quare diuersus
status diuersificet meritū:cum status sit circūstantia
psone potꝰ ꝙ alie circūstātie.Ad hoc dr ꝙ hoc ideo
Solutio. cōtingit qm̄ angelus meret habitū:sed homo meret
habendū.Sed hec rō nulla videt esse.quoniā si duo
hoīes fodiūt in vinea alicuius equaliter:⁊ alteri det
premiū priusꝙ fodiat:non ideo diuersificant merita.
eadem rōne nec in spūali merito diuersificat propter
Alia soluᵒ hoc meritū.Alij dicūt ꝙ hoc cōtingit ꝓpter raritatē
caritatis in via respectu caritatis patrie in qua est abū-
dantia caritatis.et hoc ideo qꝛ omne rarū preciosum
preciosior ē caritas in via ꝙ in patria.sicut vinū pre-
Alia q̄stio. ciosius est in hybernia ꝙ in gallia.Sed querit quare
hmōi raritas hoc faciat? Non nisi ꝓpter difficultatē
vtendi caritate in fragili corpē.Et ita sequit iterum ꝙ
Secundo. circunstātia auget meritū.Item si diuersi status dif-
ficultas auget meritū:eadē rōne in hoc casu.igit ꝑm
hoc mulier q est debilior magis meret in pari caritate
Solutio. ꝙ vir qui fortior est.qd patet eē falsum.Dicimus ꝙ
hoc cōtingit ex hoc ꝙ angelus meret ex gloria:sꝫ hō
ex gr̄a.ideo angelus nō potest peccare:sed hō potest
peccare.et qm̄ hō potest peccare ⁊ non peccare:ideo
ista libertas liberi arbitrij augmētat meritū in hoīe.
Cōtra hāc solutionē Sed iterum redit obiectio:qm̄ illa libertas est circūstā
tia.⁊ ita circūstātia auget meritū.Quod verum est in hac
sola circunstātia q naturalis est in libero arbitrio in
pria sui creatiōe et ē naturalis mater ⁊ primordialis
meritorū.vn̄ in laudē viri scti dicit Qui potuit trāſ-
Pōt dici. gredi ⁊ non est trāſgressus.vel etiā posset dici ꝙ hec
circunstātia nō auget meritū nisi ꝑ occasionē ⁊ nō ex
se.Omino enim essentie sue aliqd annexum est:ex qua
necessitate siue causaliter tm̄ meritū premij augmē-
Alr pt dici taret.Posset etiā dici ꝙ augmentū dicit ꝓprie eorū
q sunt vnius gn̄is ⁊ vnius ꝓportiōis ⁊ vnius status.

¶ Secūda questio.

Item qrit vtrū magis peccet fidelis ꝙ infidelis
in eodē gn̄e peccati.alijs circūstantijs paribus.
Arguit ꝙ fidelis. Probatio ꝙ fidelis.qm̄ plus cōmissum est ei.et cui
plus ꝯmittit:plus ab eo exigit. Item cadit a maiori
Secundo. bono ⁊ magis ledit.⁊ non leditur nisi a pctō inqꝫtum
Tertio. pctm̄.igitur magis peccat.Itē fortiora habet arma
quibus potest defendere se:igit magis est imputādū
Quarto ꝑ illud petri. ei si succūbit.Ad idem facit quod dicit btūs petrus.
Meliꝰ est viā veritatis non agnoscere:ꝙ post agnitā
In oppoᵐ retro ire.Si hoc ꝯcedat.Igit infidelis minꝰ peccat.
igitur aliqua circūstātia minuit pctm̄.Non nisi infi-
Secundo. delitas.ergo de dolo infidelitatis reportat lucrū.Item
falsus christianus dicit equus pallidus in apocalipsi.
verus christianus equꝰ albus: infidelis equus niger
Cōstat aūt ꝙ pallor est mediꝰ inter albedinē ⁊ nigre-
dinē.ergo falsus christianꝰ medio mō se habet inter
verū christianū ⁊ infidelē.ergo est minus pctōr ꝙ infide-
Solutio. lis.igit nō sp magis peccat eodē gn̄e pcti.Dicimus
ꝙ re vera fidelis magis peccat in eodem gn̄e peccati
ꝙ infidelis alijs circunstātijs paribus ꝓpter pdictas
causas.Nec valet hec argumētatio Infidelis minus
peccat:ergo aliqd diminuit in eo pctm̄.dbet enī addere
vel aliqd in alio augmētat pctm̄.sicut ille qui habet
mediocrem sciam minus peccat eodē gn̄e peccati ꝙ
qui habet excellentiorē scientiam.tm̄ nichil diminuit
in eo peccatum simpliciter.

¶ Tertia questio.

Item querit vtrū aliquis theologus existens in
mortali magis peccet ꝙ vetula q cadit a caritate
alijs circūstātijs paribus.qd videt.qm̄ vt dicit greg. Ar ꝙ sic ꝑ
Ubi est maius donum sciētie:ibi transgressor maiori gregoriū
subiacet culpe.Et in euāge.Seruus sciens volūtatē Secūdo
dn̄i sui ⁊ non faciēs vapulabit plagis multis.Cōtra. In oppoᵐ
Hec vetula magis ledit.cum amittat caritatē.et ille
nō.et non ledit nisi quia peccat.igitur magis peccat.
Item fortiora habet arma ad se defendēdū:scꝫ cari- Secundo.
tatem.igitur magis est ei imputādum si succumbit.
Item vetula q est in caritate hꝫ sciam donū spūs sci Tertio.
q in infinitū est melior ꝙ sciētia huius theologi.ergo in
infinitū clarius videt quid faciendū quid non.igitur
magis est ei imputandū si succumbit.Dicimus ꝙ re Solutio.
vera theologꝰ magis peccat.Nec valet hec argumē- Ad primū
tatio Vetula magis leditur:et nō nisi qꝛ a pctō:ergo
magis peccat.Quod enī magis ledit a peccato:hoc ē ex
accidēti.quia pctm̄ inuenit qd aufert scilꝫ gratuita:q
nō inuenit in theologo.Sꝫ hec argumētatio teneret
si sic diceret Magis leditur i naturalibꝰ a pctō:ergo
magis peccat.Ad scdm̄ dicimus ꝙ hec argumētatio Ad scdm̄.
non valet Fortiora habet arma quibus se defendit:
igitur magis est ei imputādū si succūbit.deberet enī
addi.et maiorē hꝫ industriā vtendi armis.Ad tertiū Ad tertiū.
dicimꝰ ꝙ vetula habet clariorē sciam:sed theologus
abūdātiorē ⁊ ꝑ plura scit discernere ⁊ cōferre nocu-
mentū pcti.⁊ ideo magis peccat.Licet aūt nulla cir-
cunstantia ita aggrauet pctm̄ sicut scia:tm̄ episcopus
magis peccat minus sciēs ꝙ simplex theologus.Et Episcopus
hoc ideo qꝛ ignorantia eius parū aut nichil diminuit tenetur.
pctm̄.quoniā tenetur scire nouū ⁊ vetus testamētū.
dignitas aūt multum aggrauat.

¶ Quarta questio.

Item querit de circunstātia tpis.vtrū scda for-
nicatio sit maius pctm̄ ꝙ pria.alijs circūstātijs
paribus.Probatio ꝙ pria maior.qm̄ in pria habet Ar ꝙ pria.
homo arma quibus defendere potest se.In scda nō.
igitur magis peccat in pria ꝙ in scda.Preterea.Pria Secūdo
fornicatio magis nocet.qm̄ aufert caritatē.⁊ nō nocet
nisi qꝛ peccatū.ergo maius pctm̄ est prima ꝙ scda.Item Tertio.
cui plus cōmittit plus ab eo exigit:sꝫ plus cōmissum
est hoī in prima fornicatione ꝙ in scda:igitur magis
exigit ab eo:igitur magis peccat.Itē maiorē habet Quarto.
sciam in prima ꝙ in scda:ergo magis peccat in pria cum
alia sint paria.Cōtra. Scda fornicatio magis accedit In oppoᵐ
ad peccatū ꝯsuetudinis ꝙ prima.⁊ ita magis accedit
ad maximū peccatū:igit est maius peccatū ꝙ primū.
Preterea.Decima ebrietas est mortale peccatū:quia Secundo.
iam est in consuetudine:ergo scda ebrietas est magis ꝙ
prima:qꝛ magis accedit ad decimā.ergo scda fornicatio
maior est ꝙ prima. Solutio.Dicimus ꝙ pria forni- Solutio.
catio est maius peccatū ꝙ scda:tm̄ impossibile ē oīs Ad primū.
alias circūstātias esse pares.Necesse est enī ꝙ in scda
fornicatione hō sit magis ignorās ⁊ magis infirmus
ꝙ in pria.q duo diminuūt pctm̄ in scda fornicatione.
Neqꝫ dicimus gn̄alit ꝙ quāto magis recedit a pria:
tanto est minus peccatū.alijs paribus circūstātijs q
nō sunt naturaliter annexe.Nec est verum ꝙ peccatum
cōsuetudinis.i.peccatū iteratū frequenter sit maius q̄re ꝯsuetu
ꝙ simplex peccatum opis.Dicit tm̄ ꝙ sit maius pctm̄ do dr magꝰ
ꝓpter duo.scꝫ qꝛ pctm̄ tunc est in peiori statu ꝓpter pctm̄.
maiorē cumulum pctōrum:⁊ quoniā propter maiorem

infirmitatē ꝛ cecitatē citius cadit in peccatū despera=
Ad scđm. tionis ꝛ p̄sumptiōis. Ad scđʒ dicimus ꝙ hec est falsa
Decia ebrietas ē mortale peccatū.nisi in illa p̄ponat
homo amorē vini amori dei.qđ silr̄ potest dici de
Iterum ar̄ ad p̄ncipale prima. Itē cōstat ꝙ circunstātia tp̄is aggrauat pctm̄
Sit igit̄ ꝙ mala volūtas istius duret per aliquātum
tēpus ꝛ silr̄ mala actio.cōstat ꝙ in q̄lʒ instāti huꝰ
temporis ille est deterior q̄ prius.ergo in quolʒ instāti
maius est peccatum illius q̄ prius.ergo qđlibet instans
aggrauat peccatū huius.sʒ infinita sunt instātia.igit̄
hoc peccatū aggrauat̄ in infinitū per infinitas circū=
stantias.ergo in infinitū ē maius peccatū in fine q̄ in
principio.qđ falsum est.quoniā peccatū mortale non
potest esse in infinitū maius alio mortali:qr oportet
Solutō hꝰ ꝙ infinita pena deberetur et q̄ sustineri nō posset. Ad
hoc dicimus ꝙ hec argumētatio non valet Infinitis
circunstantijs hoc peccatū aggrauat̄:ergo in infinitū
aggrauat̄.quoniā illa aggrauatio instātiꝭ nō se habet
in aliqua ꝓportione ad totale peccatū.sicut angulus
cōtingētie non se habet in aliqua ꝓportiōe ad āgulū
rectilineū.et si anguli cōtingentie infiniti adderētur
angulo rectilineo:non ꝓpter hoc in infinitū augmē=
taretur angulus rectilineus vel eēt in īfinitū maior.

Sed ꝙ aliquod mortale sit maius in īfinitū alio
Cōtra vltimū dictū ar̄ mortali:probat̄ per circūstantias p̄sone.qm̄ in
infinitū tenet̄ homo magis diligere deum q̄ ꝓximū.
qđ probat̄ per hoc.qr nullꝰ tenet̄ diligere aliq̄d nisi
quia bonū:sed deus est in infinitum magis bonus q̄
ꝓximus:igitur in infinitū magis tenet̄ quilʒ diligere
Secūdo deum q̄ proximū. Item caritas diligit prout p̄cipit̄
diligi:ergo caritas diligit deum prout tenet̄ q̄s diligere
deum.sed caritas diligit deum in infinitum magis q̄
proximū.ergo in infinitū tenet̄ quis magis diligere deū
Solutio q̄ proximum. Solutio. Dicimus ꝙ hec est falsa: In
infinitū tenet̄ quis magis diligere deū q̄ ꝓximū.fm
ꝙ hec determiatio in infinitū.determiat verbum tenēdi.
si verbū diligendi vera.quia proprie diligimus rem
q̄ bona est. Licʒ enī diligamus ꝛ teneamur diligere
rem q̄ bona est:qr bona ꝛ qr precipit̄ diligi:tm̄ ꝓprie
diligit̄ quia bona.et proprie tenet̄ diligi:qr precipit̄
diligi. Quoniā ergo eadē est causa ꝓprie qua tenemur
deum diligere ꝛ qua tenemur ꝓximū diligere:ideo
nō in infinitū tenemur magis diligere deū q̄ ꝓximū.
fm ꝙ determiatio determiat v̄bū tenendi. Eodē mō hec
Hec est duplex. est duplex. Caritas diligit deum ꝓut tenet̄ diligere.
qm̄ si hoc aduerbiū ꝓut.determiet hoc v̄bū diligere:
vera est.si hoc v̄bū tenet̄.falsa.qm̄ inter dilectionē ꝛ
tentionē diligēdi nō est aliqua collatio:cum sint res
q̄o p modū argumēti. diuersi gn̄is ꝛ non participēt in alio. Item ille furat̄
isti vnū nummū:ille centū.alijs circūstātijs paribus.
querit̄ vter eorū magis peccet? videt̄ ꝙ qui furatur
vnū.qm̄ minorē habet causam motiuā.sicut magis
Secundo. peccat qui fornicat̄ cum turpi muliere. Itē qui furat̄
ex pauptate minꝰ peccat q̄ si non hēret cām motiuā:
igitur eadē rōne per ꝯtrariū qui habet minorē cām
motiuā plus peccat.sed qui furat̄ vnum nummū mi=
In oppoᵐ norē habet causam motiuā:ergo magis peccat. Cōtra.
Vterq; peccat proprie in proximum:ꝛ neuter peccat
ꝓprie in proximū nisi qr dānificat ip̄m.ergo qui magis
dānificat magis peccat.sed qui furatur centum plus
Solutio. dānificat:ergo plus peccat. Ad cōcedimꝰ dicētes ꝙ hec
Ad primū. argumētatio nō valet Qui furat̄ vnū habet minorē
causam motiuā:ergo magꝭ peccat.debet enī addi.ergo

magis peccat q̄tū ad hoc. Potest enī esse alia circū=
stantia ex alia p̄te q̄ magis aggrauat:scʒ circunstātia
facti q̄ dānificat ꝓximū magis vel minus scʒ nūerus
illorū in quibꝰ dānificat:qui quodāmō cadit in eētiā
pctī dum per eum dānificat proximū. Item notādū
ꝙ sicut scīa ꝛ fortitudo aggrauāt pctm̄:ita ignorātia
ꝛ infirmitas diminuūt pctm̄. Sed ꝯtra. Quanto ille ꝯ aliud ar̄.
infirmior est tanto magis pronior est ad peccandū:ꝛ
quāto ꝓnior ad peccandū tanto intensius mouet̄ ad
peccandū:ꝛ quanto intensius mouetur ad peccandū
tāto magis peccat.igitur a primo quāto aliq̄s infir=
mior ꝛ tāto magꝭ peccat.ergo infirmitas augmētat
pctm̄:non ergo diminuit. Solutio. Infirmitas p modū Solutio.
cause motiue augmētat pctm̄:sʒ p modū circūstātie
diminuit.et ideo vtraq; istarū vera est.quāto aliquis
infirmior est tanto magis peccat.quanto aliq̄s infir=
mior est minus peccat.quia infirmitas vno mō aug=
mētat:alio mō diminuit.sicut etiā pauptas peccatū
luxurie augmentat ꝛ diminuit.diminuit inq̄tum est de motiuis
cōpellēs ad acquirēdū necessaria p luxuriā.augmē= ad luxuriā
tat aūt inq̄tū est medicina et frenū cohibēs a pctō.et
ita diuersis modis verum est ꝛ in diuersis casibus ꝙ
eadē circunstātia augmētat ꝛ diminuit idem peccatū
etiā fm ꝙ circūstātia sed diuersa rōne. Item sint hic Iterum ar̄
duo qui habeāt pares caritates ꝛ oēs circūstātie sint p aliū casū.
pares vtrobiq;:p̄ter hoc ꝙ alter diutius habuit cari=
tatem.inde sic. Ille qui diutius habuit caritatem si
caderet a caritate magis peccaret:ergo magis tenet̄
declinare a malo.igit̄ magis tenet̄ mereri declinādo
a malo.ergo magis tenetur mereri. Cōtra. Pares In oppoᵐ
caritates sunt in illis duobus ex quibus est om̄e me=
ritū:ergo pariter tenentur mereri. Ad concedimus Solutio.
dicētes ꝙ hec argumtatio nō valet Ille tenet̄ magis
mereri declinādo a malo:ergo magꝭ tenet̄ mereri. Nos
aūt dicimus ꝙ hec est necessaria:sed nō valet Pares
sunt caritates in istis:ergo equaliter tenent̄ mereri.
Tenet̄ enim homo et ex cōmisso ꝛ ex dimisso. Tenet̄
etiā nō tm̄ ex cōmisso quod est caritas:sed etiā ex q̄lʒ
bono cōmisso.vnde diuturnitas caritatis augmētat
tentionē non tm̄ ad declinandum a malo:sed etiā ad
diligendū ꝛ ad merendū. Item notādū ꝙ hec argu= hec argum̄
mētatio nō valet Hoc pctm̄ duplo magis aggrauat̄ tatio nō vʒ
q̄ illud:ergo est duplū ad illud.qđ ptʒ.qr si isti ternario
addat̄ vna vnitas et alij ternario addat̄ binarius qui
est duplo maior nūerus:nō tm̄ excresc et duplo maior
nūerus.qm̄ quinarius nō est duplus ad quaternariū.

¶ Scđm capitulū huius tractatus.

Sequit̄ de hypocrisi.quoniā circunstantia modi
in opibus hypocrisim opat̄:primo ergo vidēdum
est vtrum grauius sit aperte peccare q̄ occulte.scđo
quid sit hypocrisis:ꝛ vtrū hypocrisis sit vnū peccatū
per se distinctū a pctō cupiditatꝭ ꝛ a pctō inanis glie.
tertio quō velle videri bonꝰ sit malū in se siue in gn̄e.
quarto quare dn̄s ita frequēter rep̄hēdit hypocritas
potius q̄ alios pctōres.q̄nto quō intelligēda sit hec
auctoritas euāge. A fructibus eorū cognoscetis eos.
sexto vtrū aliq̄s potest simulare se malū.vltio vtrū
aliq̄s potest se simulare hypocritam. Circa primū sic Prima q̄o
dicit.hiero.sup isaiā in fine oneris moab.ꝙ de duo= Ar̄ ꝙ sic p
bus malis melius ē aperte peccare q̄ sctitatē simu= hieronimū
lare. Item alia auctoritas. Simulata equitas nō est Secundo.
equitas:sed duplex iniq̄tas. Cum ergo in eo qđ est apte
peccare nō sit nisi vnicū peccare:ꝛ in eo qđ est occulte
siue simulate peccare sint duo peccata:relinquitur ꝙ

occulte peccare sit maius peccatū q̄ aperte peccare.
In oppoᵐ Contra. Hiero.sup isaiam dicit ꝙ prima tabula post
naufragiū est abscondere pctm̄ suū ꝛ non publicare.
ergo leuius est occulte peccare q̄ aperte.vnde solet
Secundo. dici Si nō caste:tm̄ caute. Preterea. Qui apte peccat:
peccat in se ꝛ in proximum.qm̄ scandalizat proximū.
Vn̄ sup euāgeliū Si peccauerit ī te frater tuus.dicit
Glosa. glosa.in te.i.in te sciēte.quia qui coram alio peccat:
peccat in eum qr scādalizat eum.ergo qui aperte peccat
peccat in se ꝛ in proximū.sʒ qui occulte peccat/tm̄ in
se peccat:ergo grauius ē aperte peccare q̄ occulte.
Solutio. Dicimus ꝙ leuius est aperte peccare q̄ sanctitatem
simulare.vt dr̄ Hiero.qm̄ in eo qđ est sctitatē simu=
lare sunt duo pctā scilʒ simulatio ꝛ peccatū.quia per
simulationē tegitur.sed in aperte peccare non est fm
se nisi vnicū pctm̄.quoniā non quicūq; aperte peccat:
aliū corrūpit vel scandalizat. Licet enim q̄tū in se est
aliū scandalizet:tm̄ non semp aliū scādalizat.vel quia
p̄fecti sunt illi coram quibus peccat qui non de facili
scandalizarent̄.vel qr talis p̄sona est ꝙ eius dicto vel
Ad rōnem facto nullus innitit̄. Cū igit̄ dr̄ Qui apte peccat in se
ꝛ in ꝓximū peccat.itelligēdū est q̄tū in se ē. Occulte
aūt peccare est superius ad simulate peccare siue ad
sctitatē simulare.vnde dicimus ꝙ occulte peccare est
leuius in gn̄e q̄ aperte peccare.qm̄ maīfestatio pctī
facit scandalum q̄tū in se est.occultatio vero non. In
singlari aūt sūt excedētia ꝛ excessa.qm̄ qđdā occulte
peccare(sicut illud qđ ē in hypocrisi)grauius est q̄dā
aperto pctō:ꝛ qđdā apertū peccatū grauius est alio
occulto:scʒ illo quo aliq̄s occultat pctm̄ suū saltem
pudore mūdi:vel qr nō vult aliū corrūpere. Et in hoc
Exponit̄ dictū hiero. casu dictū est illud a btō hierony.ꝙ scđa tabula post
naufragiū est abscōdere peccatū suū.et illud Si non
caste:tamen caute.

¶ Secunda questio.vtrum
hypocrisis sit speciale pctm̄.

Ar̄ ꝙ non. Circa scđm sic. Ql aliq̄s vult videri bonus:hoc
ip̄m fm se est indifferens.vn̄ aliquis potest hoc
velle ꝛ bn̄ ꝛ male:igitur hoc fm se non est pctm̄.ergo si
aliquis vult videri bonꝰ causa cupiditatis vel inanis
glie:nec erit hoc aliud pctm̄ q̄ peccatum cupiditatis
vl̄ inanis glie. sed hec est hypocrisis.ergo hypocrisis nō
In oppoᵐ est aliud peccatū q̄ cupiditas vel inanis glia. Cōtra.
Hypocrisis consistit in hoc ꝙ ea aliq̄s appetit videri
bonus fm se ꝛ ꝓpter se:sed hoc appetitu nō appetit
aliquis aliqđ lucrū tpale vel inanē gloriā siue laudē
popularē:ergo hypocrisis non est pctm̄ cupiditatis vel
Solutio. inanis glie. Ad cōcedimus dicētes ꝙ hoc ꝙ aliquis
vult videri bonus nō est malū fm se:sed tm̄ est malū
in se. Semp enī est malū ꝛ ex necessitate nisi alia cir=
cunstātia bona apposita faciat illđ bonū.sicut inter=
ficere hoīeʒ est malū in se:licet nō sit malū fm se. Vn̄
patet ꝙ hoc ꝙ aliq̄s vult videri bonꝰ nō est ita indif=
ferēs sicut ire per viam:tm̄ est sic indifferēs ꝙ non est
Ad primū bonū fm se nec malū fm se:licʒ sit malū in se. Ex hoc
patet ꝙ prima argumētatio non valet scʒ ꝙ aliquis
vult videri bonus est indifferēs.ꝛc̄.ergo si quis vult
videri bonꝰ cā cupiditatis vl̄.ꝛc̄.et hoc ideo cōtingit
qr licet hoc non sit malū fm se:est tm̄ malū in se absq;
pctō cupiditatꝭ vel inanis glorie.sicut velle fornicari
cum vetula pro pecunia non est peccatū cupiditatis:
q̄uis grauet̄ tali circunstātia.
Ar̄ ꝙ hoc nō sit pctm̄ Item ꝓbat̄ ꝙ velle videri esse bonus est bonū.
quia esse bonus est bonū:ꝛ videri esse bonus est

bonū:ergo ꝛ volūtas respectu illius est bona.quia si
aliq̄d est bonū:ꝛ volūtas respectu eius est bona. Si
aliq̄d indifferēs ꝛ voluntas indifferēs.ergo velle videri
bonꝰ est bonū.ergo nisi deformet̄ ab extrinseco ē bonū.
fm hoc non est viciū hypocrisis. Cōtra. Si hoc velle In oppoᵐ
videri bonus est bonū:ergo aliud bonū potest ordinari
ad ip̄ʒ.vt dare elemosinā.ergo totū bonum est dare
elemosinā vt videatur bonus. Item bonū est velle Secundo.
videri eē bonus:ergo ꝛ velle laudari.qđ falsuʒ est.cum
hoc sit rapere propriū dei. Itē ille vult videri bonus Tertio.
esse:vel ꝓpter aliud vel non ꝓpter aliud.si propter
aliud.non ergo simpliciter est illud bonū vel malum.si
non ꝓpter aliđ ꝛ vult videri eē bonus:igitur ꝓpter
se.sed talis volūtas libidinosa est.ergo primū.ergo illđ
in se malū est. Ad cōcedit mgr̄ et rn̄det ad primū ꝙ Opīo magistri.
licet videri eē bonus sit bonū:tamen velle videri eē
bonus non est bonū.quia pctm̄ non est tm̄ appetitus Ad primū
malarū naturarū:sed etiā malus appetitus bonarū.i. scđm eum.
malavolūtas. Non enī potest eē nisi triplex volūtas:
naturalis vel libidinosa vel meritoria.sed hec nō est Triplex vo
naturalis vel meritoria:igitur libidinosa. Et non est litio.
silr̄ si obiciat̄ de velle comedere vl̄ aliquo taliū.cum
talis volūtas sit naturalis. Nec valet si obicit̄ ꝙ ꝓpt̄ hec argum̄
se nō est in intentiōe eius qui vult videri esse bonus. tatio nō vʒ
quia sicut caritas diligit deum ꝓpter se ꝛ super oīa:
licet hoc ip̄m ꝓpter se ꝛ sup oīa nō cadat in intētiōe:
ita ꝛ hec volūtas siue in intentione tali iam mala est
cum sistat in creatura non ꝓpter necessitatē ꝛ non sit
naturalis.
Item videtur ꝙ hypocrisis sit plura pctā. Dicit Ar̄ ad p̄nci
greg.sup danielē.sup locū illū Et egressa ē alia pale p gre=
belua silis pardo:hn̄s alas q̄ttuor. Greg. Pardus: gorium.
hypocrita. Ale q̄ttuor:simulatio/dissimulatio/iactā q̄d q̄ttuor
tia/excusatio.ergo videt̄ ꝙ hypocrisis sit hec q̄ttuor ale.
vicia. Preterea.cum hypocrita simplicit̄ velit videri Secūdo
bonus eē nulla deteriata bonitate imo qualibet.sed
hec in ipso sit priuatio simulate bonitatis:in ipso est
priuatio cuiuslibet bonitatis.sed nō priuat̄ bonitas
nisi opposito vicio.ergo in hypocrita fm ꝙ hmōi sūt
plura vicia.igit̄ hypocrisis ē plura pctā. Rn̄sio. Hec Solutio.
q̄ttuor simulatio dissimulatio.ꝛc̄.cōsequūtur hypo=
crisim ꝛ nō sunt de eēntia eius.vn̄ bene dicunt̄ ale:qr
his ꝓtegit se ꝛ talibꝰ se leuat ad alta ꝛ volat. Silr̄
cupiditas ꝛ inanis gloria nō sunt de essentia eius:sed
plerūq; circūstant. Silr̄ licet simulet diuersas bo=
nitates loco ꝛ tp̄e:tm̄ vnica ē libidiosa intētio gn̄alis.

¶ Questio incidens.

Item querit̄ vtrū dissimulare peccatū:sit pctm̄.
Ad videt̄.quia hypocrita simulās sctitatē:dis= Ar̄ ꝙ sic.
simulat pctm̄.ergo dissimulare est malū. Rn̄sio. Dis Solutio.
simulare peccatū est bonum:quia ꝓpter pudorē vel
aliquid taliū.et est volūtas naturalis ꝛ multum dif=
ferens ab altera. Itē q̄rit̄ quare hypocrita cū peccet Alia q̄stio.
cōtra bonū:et magis sit peccare cōtra bonū q̄ verū.
quare non deponit̄.cum is deponat̄ qui peccat cōtra
verum.i.fidē. Rn̄sio. Potest eē reatus equalis:sed Solutio.
probationes contra hypocritam difficile est habere.

¶ Tertia questio.vtrū velle
videri bonus sit malum.

Circa tertium capitulū sic obicit̄ ꝛ probat̄ ꝙ hec Ar̄ ꝙ non.
velle videri bonus non est malū in se.qm̄ apl̄us
dicit Placere oībus ꝛ per oīa.igit̄ si hoc est p̄ceptū
vel cōsiliū scʒ ꝙ velimus placere oībus non est malū

Secūdo in se. Item hoc est bonū alia circunstātia addita: alia addita circunstātia est malū. igit hoc nec simpliciter est bonū nec simpliciter est malū. igit hoc nec est in se malū: nec in se est bonū. *Tertio.* Item in hoc qđ dicit aliquid velle videri bonū non intelligit alia deformitas. igit hoc nō est in se malū. *Quarto.* Preterea. Ire per viam non est malū in se. ideo scʒ qm̄ non importat aliquā deformitatem: ꝛ potest eē bonū aliqua addita circūstantia. ergo eadem rōne: hoc ꝙ aliquis vult videri bonus nō est malū in se. *In oppo^m* Cōtra. Apłs dicit Si hoibꝰ placerē: seruꝰ christi non essem. igitur velle placere hoibus ē malū in se. *Scđo per glosam.* Item sup illū locū hiere. Maledictus qui facit opus dñi fraudulēter. dicit glosa Fraudulenter facit opus dñi qui querit munus a corde: vel a lingua: vel a manu. Sed qui vult hoc in se vt videat bonus q̄rit munus a corde. igit est maledictus. igit hoc ꝙ aliqs vult hoc in se ꝙ videat bonꝰ facit hoiez maledictū. ergo malū in se. *Solutio.* Quod cōcedimus. qm̄ cum aliqs appetit videri bonus in se: ꝛ hoc appetit nō ꝓpter aliud: tūc appetit delectari in alteriꝰ opione. et ideo talis appetitꝰ ē libido. i. volūtas qua aliqs appetit delctāri in re tpali. ꝛ ideo talis appetitꝰ est malus in se ꝛ facit hoiez incurrere maledictionē hieremie q̄rēdo munꝰ a corde. *Ad p̄mū.* Qđ igit dicit apłus Placere. ꝛc. itelligēdū est cum determiatione quā dñs appōit in euāgelio dicēs discipulis suis Sic luceāt opa vr̄a corā hoibus vt glorificēt patrē vr̄m qui in celis est. Loquit enim apłs q̄busdā christianis cōmorātibus inter infideles ꝛ hoies praue nationis monēs eos vt bono exemplo suo ꝓuocēt eos ad bonū. *Ad scđm.* Ad scđʒ dicimus ꝙ hoc scʒ ꝙ aliqs vult videri bonus: ē bonū aliqua circūstātia addita: ꝛ malū alia addita circunstātia. Sed nō inde seqt. igit nec ē in se bonū nec ē in se malū. deberet enī potius cōcludi. igitur nec ē ꝫm se bonū: nec est ꝫm se malū. sicut interficere hoiez est bonū alia circūstātia addita: ꝛ malum alia circunstātia addita. ꝛ tamen in se malum est: licet non ꝫm se malum sit. De hac autē ꝓpositiōe hoc nec ē simpliciter bonū nec simpliciter malū. iudicandū est ꝫm ꝙ vis cōstituit in hoc adūbio simpliciter. qm̄ aliquid potest dici simpliciter bonū vel malū quoniā est in se bonum vł malum: vel quia est ꝫm se bonū vel malū. et ideo distinguēda est ꝓpō *Malū scđʒ se q̄d est* illa in qua ponit hoc aduerbiū simpliciter. Dicimus aūt malū ꝫm se qđ nullomō potest esse vel fieri bonū *Malū ī se.* sicut dicit aug. vt fornicari adulterari. In se aūt dicimus malū illud qđ semꝑ est malū q̄tū in se est: licet possit fieri bonū alia circūstātia exterius adueniēdo: *Ad tertiū.* vt interficere hoiem. Per hoc pꝫ solutio ad tertio obiectum. qm̄ hec argumētatio nō valet In hoc qđ dico velle videri bonū. nō intelligit aliqua deformitas. igitur hoc nō est in se malū. deberet enī cōcludi. *Fallaꝯñtis* ergo nō est ꝫm se malū. et est ibi fallacia cōsequētis: qm̄ fit processus ab inferiori ad supius negādo. *Ad vltimū* Ad vltimū soluendū est per interēptionē p̄me ꝓpōnis qm̄ hec est falsa Ire per viam non est malū in se. ideo scʒ qꝛ non importat aliquā deformitatē ꝛ potest esse bonū aliqua circūstātia addita. qm̄ hec nō est cā sufficiens ad hoc ꝙ aliqđ sit malū in se: sʒ illa q̄ p̄dctā est.

Quarta questio huius capituli.

Ar ꝙ nō debuit. QUerit quare dñs frequētius rep̄hēdit hypocritas q̄ alios pctōres. potest ei aliqua hypocrisis esse veniale pctm̄ sicut aliqua inanis gl'ia: ꝛ potest esse minimū mortale. *Solutio* Solutio. Sup hoc p̄nt dici plures *Prima cā* rōes. Prima est ꝙ heretici ꝛ alij mali hoies facilius decipiūt per hypocrisim. vñ caput maloꝝ scʒ antixp̄s maxie per hypocrisim decipiet. *Scđa cā.* Secunda causa est ꝙ hypocrita inq̄tū talis vsurpat sibi gloriā soli deo debitam. Dicit enim dñs in Isaia Gloriā meā alteri nō dabo. Vñ hypocrisis est apostasia. ꝓpter qđ dicit Si osculatus sum manū meam. qđ est iniq̄tas maxima ꝛ negatio cōtra deum altissimū. *Tertia cā.* Tertia causa est qꝛ illi quibus loquebat dñs erāt hypocrite. *Quarta.* Quarta causa est quia hypocrita bonū minus debito appreciat. qm̄ bonū opus quo potest habere vitam eternam vēdit pro inani gloria.

Quinta questio. quomodo intelligitur illa auctoritas.

SIc obicit. Dñs dt ī euāge. de hypocrit. A fructibus eoꝝ cognoscet eos. *Ar ꝯ illam* Cognoscunt ergo hypocrite a fructibꝰ. i. ab opibus. ergo vel ab opibus occult. a ut manifestis. A manifestis non. qm̄ manifesta eoꝝ opa nō sunt nisi bona: ꝛ ꝑ bona non possunt ipsi cognosci esse hypocrite: ergo non a manifestis. Nec ab occult. qm̄ per occultū nichil potest cognosci. et ita videtur esse falsuʒ qđ dicit dñs A fructibus eoꝝ cognoscet eos. *Solutio.* Solutio. Qđ dicit dñs intelligit de occultis que tn̄ manifesta possunt esse aliquibus scilicet familiaribus hypocritarū: qui de facili possunt cognoscere occulta mala q̄ ipsi faciunt. hec enī sunt proprie fructus eorū a quibus possunt cognosci. Nō enī a pelle ouina qua se tegunt cognosci possunt. *Ar v̄ificat* In alio etiā casu verū est qđ dicit dñs. quoniam qm̄ promouētur hypocrite ad honores ad q̄s ipsi tēdebāt prius: eis adepti desinūt facere opa bona ꝛ faciūt aperte mala quibus cognoscitur ꝙ prius erant hypocrite.

Sexta questio huius capituli.

QUerit vtrū aliqs potest simulare se esse malū. *Ar ꝙ sic.* Qđ probat. quia aliqs potest simulare se esse bonū: ergo a simili ꝑ ꝯtrariū potest simulare se eē malū *Secundo.* Item Ieu simulauit se idolatram. qm̄ simulauit se velle adorare idola: vt posset cōgregare oēs sacerdotes baal ꝛ eos interficē. Simulauit igit se eē idolatrā: igitur simulauit se eē malū. *ꝓbatāñs.* Q aūt simulauit se esse idolatrā probatur. quoniā si aliqs vult eē fornicator est fornicator. igitur si aliqs vult eē idolatra est idolatra. ergo si aliqs simulat se velle eē idolatrā simulat se esse idolatram. Sed Ieu simulauit se velle esse idolatrā: igit simulauit eē idolatrā: igitur simulauit se eē malū. *Tertio.* Item Ieu simulauit se eē idolatrā. ergo per locū a diffinitione simulauit se eē talem pctōrē. igitur malū. et ita aliqs pōt se simulare eē malū. *Quarto.* Itē ꝓbat alio modo. Sit ꝙ aliqs iudex ꝯdānet iniuste aliquē ita ꝙ oñs circūstātes sciāt hoc ꝛ scandalizent de hoc nisi ille qui condēnatur fingeret cōmisisse illud qđ ei imponit. ille igitur fingit se esse malū cum nō sit: qm̄ non est malū ꝙ ipe vult videri malus. qꝛ vult videri malus bona intentiōe scʒ ne illi scandalizent. ꝛ ita qm̄ vult videri malus cum nō sit simulat se eē malū. igit. *In oppo^m* Cōtra. Aliquis simulat se eē malū: igitur vel ꝑ bonū opus vel ꝑ malū opus. per bonū non. qm̄ bonū non est signum mali. et ita ꝑ malū opus qđ facit. ꝛ ita est malus. igit nō simulat se esse malū. *Solutio.* Dicimꝰ ꝙ nullus potest simulare se esse malum. *Ad p̄mū.* Ad p̄mū dicimus ꝙ argumētatio facta a simili per cōtrariū non valet. et hoc ideo qꝛ bonū potest fieri male. sed malū vt fornicatio adulteriū non potest fieri bene. malū etiā qđ est malū in se si bene fiat per illud non simulat aliqs

Ad scđm. se esse malū. Ad scđm dicimꝰ ꝙ hec argumētatio non valet. yeu simulauit se velle adorare idola: igr̄ simulauit se esse ydolatrā. qm̄ licet adorare ydola ꝛ velle adorare ydola sint cōuertibilia q̄tū in se est naturaliter. qm̄ bene seqtur. Si aliqs vult adorare ydola est ydolatra ꝛ ecōuerso. tn̄ nō sūt ꝯuertibilia cū quocūq adiūcto. vt pꝫ in hoc verbo vult. qm̄ nō sequit. Iste vult sinistrū oculū esse similē dextro: igr̄ vult dextrū esse similē sinistro. lʒ illa duo sūt cōuertibilia naturaliter. Eodē modo cū hoc verbo simulat nō seqt vnū cōuertibiliū ad reliquū. Hec enī est falsa. yeu simulauit se eē ydolatrā. qm̄ hec dictio ydolatra īportat deformitatē sicut hoc nomē fornicator. qm̄ idē est ydo- *Nō ꝯ hieu* latra ꝙ pctōr talis. Ipe aūt yeu nō intendebat facere aliq̄d ꝑ qđ videret illis sacerdotibus esse pctōr talis. Illi enī nō credebāt ꝙ adorare baal esset peccatū. sicut aliqs vt alios deprehendat hereticos simulat se credere idē cū eis. tn̄ non simulat se esse hereticū. qm̄ *Ad tertiuʒ* hoc nomen hereticū īportat deformitatē. Ad tertiū dicimꝰ ꝙ qui fingit se cōmisisse aliqđ maluʒ ne multi scādalizentur de prauo iudicio iudicis a quo dāpnat peccat: qm̄ eoipo scādalizat eos: qꝛ facit ꝙ illi suspicent ꝛ male iudicēt de ipo. s. vt innocentē iudicēt esse *ꝯ hoc ar.* malū: vel fuisse malū. qđ q̄dē peccatū est. Sed scđm hoc videt ꝙ yeu peccauit. qm̄ fecit ꝙ sacerdotes male suspicarent de ipo. s. ꝙ vellet adorare ydola. *Solutio.* Sed dicimꝰ ꝙ nō est sile. qm̄ qđ illi suspicabātur ipm velle adorare ydola. hoc nō est in se malū. Sed iudicare ꝙ aliqs sit malus: hoc est in se malū. sicut patebit qm̄ agemꝰ de iudicijs. Opinari siue suspicari de aliquo ꝙ sit malus nō est gñaliter malū. qm̄ hoc possumꝰ facere sine pctō qm̄ habemꝰ rōnes ꝓbabiles ad hoc. Sed iudicare ꝛ asserere ꝙ aliqs sit malus. hoc gñalit malum. ꝛ ad hoc ꝓuocare aliquē est scādalizare ipm qđ non fecit yeu. vt patet ex predictis.

Septima questio huius capituli.

SEptimo querit vtrū aliqs pōt simulare se esse ypocritā. *Ar ꝙ sic.* Quod videt. qꝛ aliqs habitans inter ypocritas simulat se esse similez eis: ergo simulat se esse ypocritā. *Secundo.* Preterea. ꝓtendit se esse ypocritā ꝛ vult videri se esse ypocritā cū nō sit: ergo simulat se eē ypocritā. *In oppo^m* Cōtra. Aut ille est bonꝰ aut malus. Si bonꝰ: igit nō facit nisi bona opa. qm̄ arbor bona nō pōt fructꝰ malos facere. igr̄ ꝑ ea q̄ facit nō apparet nisi bonꝰ. igit ꝑ ea q̄ facit nō p̄tēdit se esse ypocritā. igit nō simulat se esse ypocritā. Si malus. ꝛ simulat se esse ypocritā *ꝓbat mior* igr̄ ꝑ opera bona vel ꝑ mala. si ꝑ bona. Sed ꝑ bona nō videt nisi bonꝰ: ergo per illa opa bona apparet eē bonus cū non sit: qꝛ est malus. igr̄ ꝑ illa nō apparet esse ypocrita: ergo ꝑ illa nō simulat se esse ypocritā. si ꝑ mala *Iterum ar ad principale.* Cōtra. Per mala opera nō p̄tēdit aliqs se esse nisi malū: ergo ꝑ illa nō p̄tēdit aliqs se esse bonū cū non sit igr̄ ꝑ illa non q̄rit videri ypocrita. igr̄ ꝑ illa nō simulat se esse ypocritā. ꝛ ita videt ꝙ nullus possit simulare se esse ypocritā. Contra. Aliqs pōt p̄tendere signa quibus iudicet ypocrita siue papalardus ab hoibus habēdo longas vestes ꝛ sordidas: vultū humilē ꝛ demissū in terra et hmōi. quibꝰ signis iudicat ab hoibꝰ ypocrita. et constat ꝙ aliquis potest pretendere illa signa: igitur aliquis potest pretendere signa quibus iudicetur ab hominibus ypocrita. ita tamen ꝙ non sit ypocrita in veritate. qm̄ pretendere illa signa non est malū. igitur aliquis manens bonus potest pretēdere illa signa: ergo aliquis pōt pretēdere signa ypocrite cū non sit ypocrita: igit aliquis pōt simulare se esse ypocritā. *Iterum ar ꝑꝰ oppo^m.* Contra. Nullus potest simulare se esse malū. vt priꝰ ꝓbatū est: igitur nullus pōt simulare se esse bonū in aperto et malū in occulto: ꝛ hoc est esse ypocritā: igitur nullus potest simulare se esse ypocritam. *Solutio.* qđ concedimus. qm̄ si aliquis vult videri bonꝰ in aperto ꝛ malus in occulto iam est malus: ꝛ ita iam ypocrita. Et ita si aliquis vult videri ypocrita est ypocrita: ꝛ ita nullus pōt simulare se esse ypocritam. pōt tamen pretendere se esse ypocritā. *Ad p̄mū.* Ad p̄mū dicimꝰ ꝙ aliquis inter ypocritas potest pretendere se esse similē eis scʒ ꝙ sit ypocrita. sed nō potest simulare hoc qm̄ si simularet iam illđ esset ꝫm ꝙ esse similē eis est esse ypocritā. Si aūt hoc esse similē eis nō intelligit idem esse cū hoc esse ypocritā nichil impedit quin ipe potest simulare se esse similē eis. tale quid potest eis inesse qđ nō potest simulare *Ad scđm.* Ad scđm soluendū ꝑ interemptionē huius. Aliquis vult videri ypocrita cū non sit. qm̄ ipa est falsa. vt patet ex predictis. *Ad vltimū* Ad vltimū dicimus ꝙ hec est falsa. Pretendere signa ypocrite non est malū: imo hoc est malū. qꝛ hoc est scandalizare. Habere aūt in se predicta signa ypocrite nō est malum. Sed pretendere illa vt videatur ypocrita vel velle videri ypocrita per illa illud generaliter est malum.

Octaua questio huius capituli.

ULtimo queritur vtrū aliqs pōt appetere sine pctō ꝙ videat bonus vt dent ei tēporalia ad sustentationē tantū. *Ar ꝙ sic.* Probat ꝙ pōt. qm̄ non peccat in hoc ꝙ vult videri bonꝰ. qm̄ non appetit hoc scđm se nec peccat in hoc ꝙ vult habere tēporalia ad sustētationē tantū: igr̄ nec peccat in toto scʒ in hoc ꝙ vult videri bonus vt habeat tēporalia. *Secundo.* Itē ista volūtas nō est libido. qm̄ ea nō tendit ad delectandū in creatura igr̄ cū libido sit principiū oīs pcti. vt dicit augu. in li *Augustinꝰ* bro de libero arbi. in isto non est p̄ma origo pctī: ergo nullū peccatū est in isto: igit nō peccat in hoc ꝙ vult videri bonus vt dentur ei tēporalia. *In oppo^m* Cōtra. Si aliqs vult laudari ab hoibus ꝓpter tēporalia peccat. qm̄ querit munus a lingua: igitur a simili. si aliqs vult videri bonꝰ vt dent ei tēporalia peccat. qm̄ querit munus a corde ꝛ a manu. *Secundo.* Itē cū occidere hoiem sit malum in se. occidere hoiem ꝓpter tēporalia semꝑ est malū: igit a simili. cū velle videri bonus sit malū in se sequitur ꝙ velle videri bonus ꝓpter tēporalia semꝑ sit malū. *Tertio.* Preterea. ille q̄ vult sic videri bonꝰ aut vult videri bonꝰ in se aut in deo. nō in deo. qm̄ nullū respectū hʒ in deo: igr̄ vult videri bonꝰ in se tātū. ꝛ ita vsurpat sibi gl'iam dei: igr̄ peccat. *Solutio* qđ cōcedimꝰ. *Ad p̄mū.* Ad p̄mū dicimꝰ ꝙ hec est falsa. Ille nō peccat in hoc ꝙ vult videri bonꝰ: imo peccat qm̄ querit munꝰ a corde. qm̄ vult vt laudet a corde hoim. ꝛ ꝑ hoc vult acq̄rere bona tpalia: ꝛ qꝛ vsurpat sibi quod dei est peccat. Et iō volūtas eiꝰ est volūtas īproba. qm̄ sicut aug. di. *Augustinꝰ* Peccare est spreto icōmutabili bono rebꝰ cōmutabilibꝰ adherere. Hac aūt volūtate adheret iste cōmutabili bono spreto icōmutabili bono. qm̄ vsurpat sibi bonitatē q̄ est soliꝰ boni icōmutabilis. Et ideo volūtas illa est volūtas iproba: ꝛ peccatū est forte libido si ea tendit vt in eo delectet ꝙ videt bonꝰ. Si aūt nō tēdit ad hoc nō est libido. qm̄ nō oīs volūtas iproba ē libido vt illa q̄ ꝯtēpnit deū vł odit deū. ꝛ m̄lte alie hmōi.

¶ Tertium capitulum de falsis iudicijs.

Dicto de ypocrisi q̃ multotiẽs solet fallere iudi
cia hoim. dicẽdũ est de prauis iudicijs. De qb⁹
dr in euãgelio. Nolite iudicare ꝛ non iudicabimini.
Triplex iu Ibi dicit glosa. ꝙ est iudiciũ suspitionis ꝛ iudiciũ te-
diciũ: teme meritatis ꝛ iudiciũ certitudinis. Judiciũ temeritat[is]
ritat[is] suspi est de malo ip̃m credere eẽ obstinatũ vel incorrigibi
tionis ꝛ cer lem: ꝛ illud asserere. Judiciũ suspitionis stricte ẽ de
titudinis. bono credere ip̃m esse malũ ꝛ illud asserere. Judiciũ
certitudinis est iudicare de manifestis ꝛ certis. Que
Prima q̃o ritur ğ primo vtrũ taliter suspicari sit peccatũ. pbat
Arg ꝙ sic p ꝙ sic. Dicit glo. sup illũ locũ ps. Amputa ob. m. qd
glosam. suspi. sũ. Maximũ viciũ hũanitatis est suspicio: quia
aliter viciũ putat ꝙ sit veritas. vt de malis bona vel
Secũdo p de bonis mala dicam⁹. Itẽ sup ps. De necessitatibus
aliã glosaz meis erue me. dicit glosa. Multe sũt necessitates vt
suspicari de infideli bonũ: ꝛ malũ de fideli: ꝛ ita pctm̃
est. qm̃ petit remoueri a se talẽ necessitatẽ. i. suspicari
Tertio per malũ de fideli. Itẽ sup illuz locũ apl̃i. Tẽptatio vos
aliã glosaz nõ apprehendat nisi hũana. distinguit glosa ꝙ est dia
bolica p̃sumptio iuidere maiori ꝛ sil̃ia. humana exce
dere in corrigendo vel aliter sapere q̃ res se habeat.
et est angelica certitudo in nullo aliter sapere q̃ res
se habeat. ꝛ ita humanã tẽptatõnẽ distinguit. vt si ali
quis corripit aliũ ꝛ excedit in corrigẽdo: q̃ etiã in bo
nis est. Dicit etiã ꝙ tẽptatio hũana est de aliquo alit
sapere q̃ res se habeat: et ita talis suspicio est pctm̃.
Quarto p Itẽ sup illud. Nolite iudicare ꝛ non iudi. distinguit
aliã glosaz glosa inter trabẽ ꝛ festucã: ꝛ dicit trabẽ iudiciũ teme
ritat[is]. qm̃ trabs excecat oculũ: festuca turbat. ꝛ dr fe
q̃d festuca stuca iudiciũ suspitionis: ꝛ ita iudiciũ suspitionis tur
ꝛ q̃d trabs bat oculũ: ğ est pctm̃. Hoc idẽ dr sup illũ locũ isaye.
Quinto Ve q̃ dicũt bonũ malũ ꝛc. Itẽ suspicari de bono ma-
Sexto. lum tale q̃d est ꝙ nisi resistat ei efficit peccatũ morta
Septimo. le: igr̃ ad minus est peccatũ veniale. Preterea. Cum
solius dei sit iudicare de occultis hõ hoc faciẽdo vsur
Octauo pat sibi qd soli⁹ dei est: igr̃ peccat. Itẽ hõ tenet sp su-
spicari de alio in meli⁹: igr̃ si suspicet de eo malũ pec-
In oppo^m cat. Si cõcedit. Cõtra. Grego. dicit. Si p̃dicas aliq̃-
p gregoriũ bus sepe ꝛ vides ꝙ nõ recipiũt p̃dicationẽ tuã. si im-
perfect⁹ es potes ab eis recedere. Sz nõ recedet nisi
qr suspicet eos incorrigibiles: igr̃ licite põt aliq̃s su-
spicari de aliq̃bus ꝙ sint incorrigibiles. Gilbertus.
q̃d suspitio Suspicio est opinio in alterutrũ titubãs: mag[is] tñ in
s͛z gilbertũ alterũ vergẽs. Qd nõ inter affirmationẽ ꝛ negationẽ
titubat nõ est suspicio: sed iudicium. quia tantum in
Dubitatio alterã partẽ vergit. Itẽ si nõ magis in alterũ vergat
et suspitio nõ est suspicio: sed pura dubitatio. Ad hoc ꝙ opinio
differũt. sit suspitio duo concurrũt. s. vt ꝛ opinio titubet in al-
terutrũ: ꝛ nõ per firmas cõiecturas magis vergat in
Judicium alterũ. Judiciũ vero est post cõtrouersiã deliberatio
q̃d est. nis sentẽtia firma ꝛ certa. Sed iudiciũ et suspitio in
duobus tantũ versantur. s. in persona ꝛ re. Persona
est q̃libet hõ. Res psone cogitata ꝛ dicta ꝛ facta ipi⁹
In psona q̃ hois. In psona aũt quadrupliciter versant cũ scz su-
mõ v͛satur spicamur vel iudicam⁹ bonũ hoiem bonũ: vel malũ
iudicium. malũ: vel bonũ malũ: vel malũ bonũ. In duob⁹ vlti
mis capimur vel iudicãdo bonũ malũ vel malũ bo-
num. In alijs duobus fallimur. Sed circa talia iudi
cia est error pniciosus suspicio hũana tẽptatio. ꝛ pro
uenit ex coniectura exteriori ꝛ infirmitate interiori.
In re psõe et ideo dr humana tẽptatio. Sed hic bonũ vel malũ
fiũt iudiciũ non dicimus nisi eos qui fide christi ꝛ sacramẽtis par
ꝛ suspitio. ticipant. Item in re persone dupliciter attenduntur
suspicio et iudiciũ. s. aut in noĩe rei aut in re nominis
In re noĩs versatur iudiciũ ꝛ suspitio quadrupliciter *q̃drupl[iciter] in*
In iudicio eni et suspitione persone tãtũ fallimur cũ *re nois*
malũ malũ vel bonum bonũ putamus. Et in iudicio
tantũ est tũc error perniciosus. In suspitione vero et
iudicio rei tunc fallimur cũ bonũ putamus malũ vel
malũ bonũ: et vtriusq; tam in iudicio q̃ in suspitione
est error pernitiosus. Bonũ hic dicit qd censet noĩe *Quid bo-*
boni siue sit bonũ siue nõ bonũ. Dicimus ꝙ tale iudi *num hic*
cium siue suspitio semp est peccatũ: admin⁹ veniale. *Solutio.*
Unde quãdo surgit debem⁹ illud reprimere q̃tum
possumus. Qd aũt dicit grego. Intelligendũ est ꝙ *Ad primũ.*
aliquis debet recedere ab eis quibus frequẽter pre-
dicauit nec profecit non ideo ꝙ iudicet vel asserat in
corde suo eos esse incorrigibiles. Sed qr experimen
to putat se nichil pfecturũ. Judiciũ eni suspitiõis vel *q̃re iudiciũ*
temeritatis: ideo peccatũ est. qm̃ per illud homo as- *est pctm̃*
serit qd nescit. vñ sibi vsurpat qd solius dei est. Pro
pter hoc dr in euãgelio. Qui dixerit fratri suo racha
reus erit consilio. Licitũ autẽ est nobis per violẽtas *Quõ possu-*
coniecturas opinari de proximo ip̃m esse malũ. licet *mus iudica-*
ad hoc nõ de facili flecti debeam⁹. Judicare aũt siue *re aliquem*
asserere semp est peccatum: ꝛ ita suspitio siue opinio *esse malũ.*
erit temptatio que nõ erit peccatũ. Judiciũ autẽ su-
spitionis semper est peccatum.

¶ Iterum contra dicta arguitur.

Item dubia in meliorẽ partẽ sunt interpretãda
igitur de proximo potius debet suspicari bonũ
q̃ malũ. ergo eadẽ ratione de te debes potius suspi-
cari bonum q̃ malũ. Contra. Gregori⁹ dicit. Bonar *In oppo^m*
mentiũ est ꝛc. Et in ecclesiastico. Justus in principio *p gregoriũ*
sermonis accusator est sui. Quilibet etiã sanct⁹ de se *Sapiens.*
dicit. Ego reus ꝛ indignus confiteor deo. Solutio. *Solutio.*
Dicimus ꝙ prima argumẽtatio nõ valet. Poti⁹ eni *Ad primũ*
de alio debet suspicari bonũ ꝛ bonum loqui q̃ de se.
qm̃ laudare aliũ est signũ naturalis bonitat[is]. Et esse
p̃optũ ad aliũ laudãdũ signũ est caritatis. Laudare *laudare se*
etiã aliũ est effectiuũ pacis ꝛ cõsentiẽs largitati spũs *et laudare*
scti. Sed laudare se est signũ arrogãtie ꝛ effectiuũ di *alium.*
scordie. Q[uod] ergo iustus dicit se reũ ꝛ ꝙ accusator sui *Ad aliud.*
est. Hoc est ideo qr cognoscit se habere fomitẽ. ꝛ qm̃
semp debet timere ꝛ credere ꝙ habeat aliqd pecca-
tum adminus veniale. Ad hoc significãdũ cherub in *De facie*
tempore ezechielis habebat faciẽ hois ꝛ faciẽ leonis *cherub.*
debet eni esse hõ. i. mãsuetus alijs. leo sibi. Itẽ pona *Iterum ar*
tur ꝙ aliq̃s confiteatur alicui aliquod maximũ pec-
catũ qd fecit. cõstat ꝙ illud peccatũ nõ est maximũ sa
cerdoti. qm̃ manifestũ est proprie qd subiacet visui: ğ
est incertũ sacerdoti. Sed incerta debent in meliorẽ
partem interpretari: ergo poti⁹ debet credere ꝙ non
fecerit illud peccatũ q̃ ꝙ fecerit illd pctm̃: ğ nõ dz ei
iniũgere pniam pro illo pctõ. qd falsũ est. Solutio. *Solutio.*
Re vera sacerdos nõ ẽ vsquequaq; cert⁹ de pctõ illo
qm̃ nõ vidit peccatũ illd. tñ credere dz ꝙ pctm̃ illd fe
cerit. Credẽdũ eni est illi q̃ peccatũ suũ cõfitet ad cor
rectionẽ. Nec est ei tale dubiũ qd debeat interp̃tari
in meliorẽ partez. Dubiũ eni tale est ꝙ habet equa-
les rationes ad hoc ꝙ sit ꝛ ꝙ non sit.

¶ Scda questio huius capituli.

Item querit vtrũ aliq̃s põt de aliquo asserendo
dicere: iste est malus. ita ꝙ dicat hoc sine pctõ.
pbat ꝙ sic. qm̃ tot ꝛ tãtas ꝯiecturas hz iste ad asserẽ *Arg ꝙ sic.*
dũ ꝙ sit mal⁹: quot ꝛ q̃tas hz ad asserẽdũ ꝙ sit bon⁹

Sed sine pctõ põt asserere de aliquo ꝙ sit bonus: igr̃
Secundo. sine pctõ põt asserere de aliquo ꝙ sit malus. Itẽ scti
hoies sepe dicũt de malis hoib⁹ ꝙ sũt mali et ꝙ sunt
dyabolo pleni ꝛ hmõi. sicut xp̃s de iudeis dixit. Uos
ex patre dyabolo estis. ğ aliq̃s ali⁹ põt sim̃r dicere sine
Tertio. pctõ. Itẽ apl̃s dixit ꝙ iret ad hyspanos ꝛ dixit falsum
Sz qm̃ nõ dixit cõtra cõscientiã suã: qr credebat illud
ideo nõ peccauit dicendo illud: igr̃ eadẽ ratiõe. si ali-
quis dicit de aliquo ꝙ sit malus: si nõ dicit hoc cõtra
cõsciẽtiã suã cũ credat illud nõ peccat. Et ita aliq̃s de
aliquo sine pctõ asserẽdo potest dicere ille est malus.
In oppo^m Cõtra. Ip̃e nescit vtr spũs sctũs visitauerit eũ in hoc
instãti. igr̃ nõ debet asserere ꝙ sit malus in hoc istãti.
et si asserit facit cõtra bonitatẽ spũs scti: ergo peccat.
qd pbat p hoc qd dicit in euãgelio. Qui dixerit fra-
Solutio. tri suo fatue reus erit gehẽne ignis. Dicim⁹ ꝙ nullus
sine pctõ põt dicere de alio determinate ille ẽ malus.
Ad primũ. Nec valet hec argumẽtatio. Tot ꝛ tantas coniectu-
ras ꝛc. qr licet habeat tot ꝛ tãtas cõiecturas ad asserẽ
dum de alio ꝙ sit malus. quot ꝛ q̃tas ꝛc. tñ nõ habz
tot ratiões ad hoc vt ad illd. qm̃ pp̃ter amplificatio
nẽ spũs scti et cõseruationẽ pacis. poti⁹ dz asserere q̃s
Ad scdm. de aliquo ꝙ sit bon⁹ q̃ ꝙ sit malus. Ad scdm dicim⁹
ꝙ scti dicũt q̃nq; ex feruore caritatis de aliq̃b⁹ ꝙ sint
mali ad cautelã vel ad correctionẽ. nõ determinate: sz
cõfuse sumẽtes verbũ p̃ntis tp̃is vel ex reuelatõe spi
ritus scti. De xp̃o aũt nõ est simile. qm̃ oia sp sunt et
fuerũt nuda et apta oculis ei⁹. ꝛ ideo de occultis põt
Ad tertiũ. asserere scdm veritatẽ. sed nõ est sic in nobis. Ad ter-
tiũ dicim⁹ ꝙ apl̃s dicẽs illud falsũ nõ est mẽtitus nec
peccauit dicendo falsũ. Sz ꝙ nõ peccauerit dicendo
falsũ nõ est hoc cã sufficiẽs: qr nõ est locut⁹ cõtra ꝯsciẽ
tiã. Sz hec duo sũt sufficiẽs cã. s. ꝙ nõ est locut⁹ cõtra
cõsciam. ꝛ ꝙ dicẽdo illud falsũ nõ derogauit spũi sctõ
imo volebat ei⁹ largitatẽ ampliare. Sed q̃ asserit de
aliquo ꝙ sit malus. lz nõ dicat hoc cõtra cõsciam suã
tñ dicendo hoc derogat largitati spũs scti. sicut dicit
Glosa. glosa sup illd. Qui dixerit fratri suo fatue re⁹ erit ge
hẽne ignis. qm̃ qui vocat frẽm suũ fatuũ derogat spi
ritui sancto salienti.

Arg ꝙ male facit. Item q̃nq; cõtingit ꝙ aliq̃s a iudice iudicat esse
fur ꝛ p̃cipit suspendi. Videt ꝙ iudex male facit.
q̃d furtum qm̃ furtũ sic describit. Furtũ est contrectatio rei alie
Cõtra diffi- ne iuito dño. Hec descriptio nõ est sufficiẽs. qm̃ aliq̃s
nitionẽ ar. põt cõtrectare rẽ alienã iuito dño sine pctõ. vt si hoc
facit cã ludi. Vñ debet addi huic descriptioni. Furtũ
est contrectatio rei aliene inuito dño fraudulẽta ꝛ lu
cri faciẽdi cã. Sed illud est penes intẽtionẽ quã non
Secundo. videt iudex: ğ male iudicat esse furtũ. Preterea. nescit
vtr inspiratũ sit ei a deo ꝙ accipiat rẽ alienã sicut pre
Tertio. cepit iudeis ꝙ surriperẽt vasa egiptior. Preterea. iu-
dex nescit vtrũ iste fuerit in extrema necessitate ĩ qua
Quarto. oĩa sũt cõia: igr̃ male iudicat eẽ furtũ. Preterea. forte
incurrit maledictõnẽ isaye. Ve q̃ dicũt bonũ malũ ꝛc.
In oppo^m Contra. Judicat scdz leges: ğ bene iudicat. Dicim⁹
Solutio. ꝙ si iudex p posse suo iudicat scdm leges potest pu-
nire aliquẽ tanq̃ furẽ. licet in veritate non sit fur quo
ad reatũ ad conseruationẽ pacis. aliter non possz con
seruari pax inter hoies. Non eni põt homo iudicare
de occultis. vñ non semp potest iudicare scdm verita
tem cũ non videat intentionẽ ex qua fiũt opera exte-
riora. Sed sufficit si per violẽtas presũptiones iudi-
ad tria p̃ia cet sicut docet lex humana. Per hoc patet solutio
ad tria prima obiecta. Ad quartũ dicimus ꝙ illa au *Ad quartũ*
ctoritas isaye intelligitur de adulatorib⁹ ꝛ detracto-
ribus. ꝛ ideo non habet locũ in iudice qui iudicat se-
cundũ legẽ ꝛ consciam. Talis aũt iudex nõ debet iu-
dicare istũ esse furẽ vt determinate sumat verbũ pre
sentis tp̃is. qm̃ hoc esset cõtra p̃dicta. Sz debet iudi-
care ꝙ ille furatus fuerit tale aliq̃d. Itẽ oĩs qui ira-
scitur fratri suo reus erit iudicio. q̃ dixerit fratri suo
racha reus erit cõsilio. q̃ dixerit fratri suo fatue reus
erit gehẽne ignis. Scdm grad⁹ penar intelligũt gra *Expõ illius*
dus pctõr. qm̃ minor pena est esse reũ iudicio q̃ esse *auctoritat[is]*
reũ consilio. qm̃ qui reus est iudicio. i. dign⁹ accusa-
tione ꝛ dãnatione adhuc restat ei locus defensionis.
Qui aũt reus est ꝯsilio nõ habet locũ defensiõis. qm̃
sapiẽtes iã ꝯuenerũt ad determinãdũ penã hui⁹ quẽ
constat esse puniendũ. Itẽ maius est esse reũ gehẽne
ignis q̃ esse reũ consilio. qm̃ maior pena nõ põt intel
ligi q̃ gehẽ. ignis. Eodẽ modo gradus est in pctis.
qm̃ minus peccat ille q̃ irascit q̃ qui dicit ei racha. et
minus q̃ dicat ei racha q̃ qui dicit fatue. Cõtra. Ra- *ꝯ quaz ar p*
cha sicut dicit ibi glo. interp̃tat sine cerebro. Sz ma- *glosam.*
ior cõtumelia est dicere fratri suo ꝙ ip̃e est sine cere-
bro vel excerebrat⁹ vel furiosus q̃ dicere fatue. So- *Solutio.*
lutio. Sicut dicit ibi glo. Racha est interiectio indi-
gnãtis significãs vituperationẽ gñaliter nõ descẽden
do ad aliquã specialẽ. ꝛ ideo minor contumelia est q̃ *Nota ista.*
dicere fratri suo fatue. qm̃ sic est simplex vituperatio
quoniã idẽ est fatue nõ sulse. vñ sic derogat spũi sctõ
a quo saliri habet homo. Q[uod] igr̃ dr racha interp̃tari *Ad rõnem*
sine cerebro. dicendũ est ꝙ interp̃tatio nõ est sp de si-
gnificatione dictionis. vt lapis dr ledens pedẽ. Non
tñ ledẽs pedẽ siue lesio pedis cadit in significationẽ
huius dictõnis lapis. vel põt dici ꝙ aliquis dr sine ce *Alr̃ p̃t dici*
rebro large. i. nõ habẽs cerebrũ bene ꝺsipositũ. vt sit
generalis vituperatio cũ dr aliq̃s sine cerebro. i. non
habens cerebrũ bene dispositũ oĩno. qd generale est
omni vicio.

¶ De duplici ira. s. per zelum et per
vicium. Capitulum septimũ.

Quoniam aũt tria predicta pctã que distinguũtur
in predicta auctoritate pcedũt de prauo iudi-
cio de quo nũc agimus: nunc dicendũ est de p̃io illo
rum scz de ira. Notandũ est ꝙ duplex est ira. s. p zelũ *duplex ira.*
et per viciũ. Ira per zelũ irascitur vicio non persone
ira per viciũ ecõuerso. Ira per zelũ q̃nq; dr habitus
quo aliquis est habilis siue promptus ad irascendũ
pctõ proximi ex zelo. i. ex caritate. q̃nq; aũt ip̃e mot⁹
quo actualiter irascitur pctõ proximi. ira similiter p
viciũ dicitur q̃nq; pronitas ad irascẽdũ indebito mõ
do qua aliquis dicit iracũdus. ꝛ est viciũ contractum
ex natura. q̃nq; ira per viciũ dr mot⁹ quo irascimur
persone: non vicio. Talis aũt duplex est. quoniã qui *duplex mo-*
dam est subitus surgens ante deliberationẽ ratõnis *tus ire*
et de tali dubium est an sit peccatum. Alius est qui
est ex deliberatione rationis qui est mortale peccatũ
et de solo tali dicitur. Omnis qui irascitur fratri suo
reus erit iudicio. De ira per zelum primo queritur
vtrum sit virtus. secundo in qua vi anime sita sit. ter
tio de ira per vicium. Q[uod] autem ira per zelum secũ- *Prima q̃o*
dum ꝙ ip̃a est habitus sit virtus sic probatur. Ira p *Arg ꝙ sic.*
zelũ est habitus mentis bene constitute: ğ est virtus
Itẽ irasci p zelũ est meritoriũ: igr̃ est opus alicui⁹ vir *Secundo.*

tutis nõ caritatꝭ. qm̃ cũ irasci ꝑ zelũ sit mot⁹ interior
virtutis opꝫ ꝙ procedat ex aliqua virtute imediate.
Sed non ꝓcedit a caritate imediate. qm̃ ex caritate
nõ ꝓcedit imediate nisi motus q̃ est diligere. Relin-
quit ergo ꝙ irasci ꝑ zelũ sit imediate ab aliqua virtu
te. s. ab alia q̃ a caritate. licꝫ sit mediate a caritate. si-
cut velle dare elemosinã immediate est a mĩa mediã
Tertio. te caritate. Itẽ de dño dr. Irat⁹ est furore dñs. ergo ptꝫ
ꝙ ira per zelũ est virtus exẽplarꝭ in dño: ergo est virt⁹ ex
In oppo^m emplata in sctis. Si cõcedit. Cõtra. Ois gr̃a est lux:
sed ira ꝑ zelũ est gr̃a: ergo est lux. ergo illuminat. Contra.
Gregorius Turbat: igr̃ nõ illuminat. Dicit enĩ btũs greg. ꝙ ira
ꝑ zelũ turbat. ira ꝑ viciũ excecat. Itẽ dicit aug. Ois
virt⁹ sua sincera possessione nos delectat. Sꝫ ira per
zelũ est virtus: ergo nos delectat. Cõtra. Turbat: igr̃ nõ
Secũdo delectat. Itẽ ira ꝑ zelũ fuit in xp̃o: ergo turbatio fuit in
xp̃o: ergo mẽtitus est isayas dicẽs de xp̃o. Nõ erit tristis
Tertio. neq̃ turbulentus. Itẽ turbatio rationis est defectus
sꝫ nullus defectus fuit in rõne xp̃i: igr̃ nulla fuit tur-
Iterum ad pͥcipale. batio in eo. Cõtra. Ipe dicit in euãgelio. Aĩa mea
turbata est. Item in suscitatione lazari. Turbauit se
Ad idem. iesus. vt dr in euãgelio. Itẽ xp̃s assumpsit oẽs defe-
Ad idem ctus nr̃os preter peccatũ ⁊ ignorantiã. Sꝫ turbatio
est aliqs defect⁹ qui nõ est peccatũ vel ignorãtia: igit
Solutio. turbatio fuit in ipo. Dicimus ꝙ ira ꝑ zelũ est virtus.
Ad primũ. Ad primo ergo obiectũ dicim⁹ ꝙ hec est falsa. Ois gr̃a
est lux. qm̃ sola gr̃a q̃ sita est in ratiõe siue in itellectu
Ad scd̃m. est lux. vt fides/sciẽtia/donũ: ⁊ hmõi. Ad scd̃ꝫ dicim⁹
ꝙ ira ꝑ zelũ inq̃tũ est virtus delectat. vñ hec argumẽ
tatio nõ valet. Turbat: ergo nõ delectat. qm̃ ipa delectat
fm̃ essentiã qua est virt⁹. turbat aũt ex adiũcto scꝫ ex
susceptione ipotẽtie. qm̃ irascẽs suspicat se non posse
destruere peccatũ quod vellet destrui cũ ad hoc ten-
Xp̃s habuit iram dat ꝑ motũ ire. Notandũ ꝙ xp̃s habuit irã per zelũ
et eius motũ qñ eiecit vendẽtes et emẽtes de tẽplo.
tñ illa ira nõ turbauit eius rationẽ. qm̃ suspicio ipo-
tẽtie nõ erat annexa ei: qm̃ sciebat se posse facere qc-
Timor in xp̃o. quid vellet. Sicut ergo timor dñi fuit in xp̃o sine oĩ
angustia cũ in eo nõ fuerit cõsciẽtia alicui⁹ pcti. sic ira
ꝑ ipm zelũ fuit in ipo sine oĩ turbatõe rõnis. habuit
tñ turbationẽ sensualitatꝭ ex horrore mortꝭ. vñ dixit
Iterum ar̃ Aĩa mea turbata est. Qꝭ aũt dr ꝙ se turbauit. videt
Solutio. ꝙ turbatio illa fuit in volũtate: ⁊ ita in rõne. Sꝫ dici
mus ꝙ horribile qd̃ erat in intellectu xp̃i fecit cadere
pro volũtate sua in imaginationẽ: ⁊ ex imaginatione
in vim estimatiuã in quã postq̃ venit horribile de ne
cessitate sequitur horror ⁊ turbatio. Talis turbatio
Pꝫ ꝑ hoc ad aliud fuit in xp̃o. sed nõ turbatio rõnis. Ex p̃dictis patet ꝙ
hec argumẽtatio nõ valet. Ira ꝑ zelũ nocet: ergo est cul
pa vel pena. vel ergo nõ est virtus. qm̃ non nocet fm̃
se: sed ex adiũcto vt dictũ est.

¶ Secunda questio.

Ar̃ ꝙ in rationali Item querit in qua vi aĩe sita sit ista virt⁹. s. ira ꝑ
zelũ. ꝓbatur in vi irrationabili. Ira enĩ per zelũ
est volũtas destruẽdi peccatũ. Sꝫ volũtas sita est in
vi rationabili vt dicit aristo. igr̃ ira ꝑ zelũ sita est in vi
In oppo^m rationabili. Cõtra. Irasci ꝓximo ꝑ zelũ est velle de-
struere peccatũ ꝓximi. Sꝫ velle destruere peccatum
ꝓximi est velle destructionẽ pcti in ꝓxĩo. Velle autẽ
destrui peccatũ in ꝓximo ẽ velle bonũ in ꝓxĩo. velle
bonũ in ꝓximo est diligere ipm: igr̃ a p̃ncipio irasci ꝑ
zelũ ꝓximo est diligere ipm. Sꝫ diligere ꝓximũ ẽ in
vi cõcupiscibili: igr̃ irasci ꝑ zelũ est in vi cõcupiscibili:
ergo virtus q̃ est ira ꝑ zelũ est in vi cõcupiscibili. Sꝫ
Iterum ar̃ oppositum ꝓbatio ꝙ est in vi irascibili. Irasci ꝑ zelũ est insurge
re in peccatũ vt destruat. Sed tale insurgere est in vi
Solutio. irascibili: ergo ira ꝑ zelũ est in irascibili. qd̃ cõcedimus.
Ad primũ Ad primo obiectũ dicim⁹ ꝙ hoc nomẽ volũtas mul
tipliciter accipit. vt dictũ est in q̃stione de li. ar. qm̃ se
cundũ ꝙ volũtas est cõsensus vt aliqd faciat est in vi
rationabili. ⁊ sic sumit ab aristo. Scd̃m hoc ira nõ est
volũtas. Qñq̃ dr voluntas appetit⁹. fm̃ hoc non est
tantũ in rationabili: sed in concupiscibili ⁊ irascibili.
Scd̃m hoc ira est volũtas: qr est appetit⁹ cõtrarij do
Ad scd̃m. loris. Ad scd̃ꝫ dicimus ꝙ velle destruere peccatũ ꝓxi
vel velle destructionẽ pcti in ꝓximo ꝓprie loquẽdo
est in vi irascibili. qm̃ talis volũtas essentialiter tẽdit
ad victoriã. Loqndo tñ ꝑ accidẽs velle destructionẽ
pcti in ꝓximo inq̃tũ est quoddã bonũ ⁊ vtile est in vi
cõcupiscibili. qm̃ hoc nomẽ velle bonũ quocunq̃ de-
monstrato est in vi cõcupiscibili. Scd̃ꝫ hoc ptꝫ ꝙ hec
Ad primũ p⁹ oppo^m. est duplex. Velle destructionẽ pcti in ꝓximo est velle
ei bonũ. Primo mõ falsa. scd̃o modo vera. ⁊ sic patꝫ
Iterum ar̃ solutio ad scd̃ꝫ obiectũ Itẽ ira ꝑ zelũ est quoddã bo
num. qr est virtus: ergo q̃tomagis aliqs irascit per zelũ
Ↄ hoc ar̃. tanto melt⁹ est ei. Cõtra. Quãtomagis irascitur per
zelũ tãtomagꝭ turbat. q̃tomagꝭ turbat tanto peius
est ei. ergo a primo: q̃tomagꝭ irascit per zelũ tãto peius
Solutio. est ei. nõ ergo melt⁹. Ad hec dicim⁹ ꝙ prima argumẽ
Exemplũ. tatio nõ valet. ⁊ ponũt instãtiã sic. Comedere ẽ bonũ
igr̃ q̃tomagis aliqs comedit tãto melius est ei. Sꝫ
Istud non solutt. hoc nõ est simile. qm̃ comedere idifferẽs est ⁊ põt esse
act⁹ virtutis vel act⁹ pcti. Sed irasci ꝑ zelũ sp est act⁹
Opinio doctorꝝ. virtutꝭ. Cõcedim⁹ ergo vtrãq̃ istaꝝ. Quãto aliquis
magis irascit ꝑ zelũ tanto melt⁹ est ei ⁊ pet⁹ est ei: sꝫ
scd̃m aliud ⁊ aliud. qm̃ melt⁹ est ei ꝓpter intẽsionem
motus virtutis. Peius est aũt q̃tũ ad penã annexã
Ad illd̃ qd̃ arguebat illi motui. ⁊ ideo nõ valet hec argumẽtatio. Quãto
aliqs magis irascitur ꝑ zelũ tanto melt⁹ est ei: ergo non
peius. Debet enĩ inferri: igr̃ nõ peius q̃tũ ad idẽ. Et
duplex turbatio. notandũ ꝙ turbatio dupliciter accipitur. qm̃ qñq̃ dr
turbatio pena annexa motui. qñq̃ motus cui est an-
Delectatõ duplr̃ capit nexa talis pena sicut delectatio. qñq̃ dr quedã mul-
cebris passio. qñq̃ aũt mot⁹ cui annexa est talis mul-
cebris passio. vt ibi delectare in dño. Turbatio autẽ
passio quãdoq̃ est in sensualitate: qñq̃ in ratõne. illã
que est in ratione nõ assumpsit xp̃s sicut dictum est. ⁊
q̃s penas as̃sũpsit xp̃s. hoc ideo qr non decuit ꝙ esset ignorans: sicut non de
cuit ꝙ esset leprosus. qm̃ oẽs nostras infirmitates et
penalitates assumpsit ipe preter illas quas non de-
cuit ipm assumere. Sed nõ decuit ipm assumere tur
bationẽ rõnis. qm̃ ipa ipedit contẽplationẽ dei.

¶ Prima questio. Capitulũ scd̃m.

Dicto de ira ꝑ zelũ. seq̃t de ira ꝑ viciũ qua hõ in-
surgit ad nocẽdũ hoĩ. Querit igit de illa ira q̃
anticipat actũ rõnis vtrũ ipa sit peccatuꝫ. ꝓbat ꝙ est
Ar̃ ꝙ sic ꝑ glosam. peccatũ veniale. qm̃ sup illud p̃s. Irascimini ⁊ nolite
peccare. dicit glosa. Si prim⁹ mot⁹ q̃ nõ est in nr̃a po
testate surgit in hoĩe nõ cõsentiat ei ratio: ergo nõ dꝫ ei
Secũdo cõsentire. ergo est malus. Dicitur etiã ibi ꝙ primus
motus ire permittitur: sed punitur. Sed nichil pu-
Tertio. nitur nisi peccatũ: igitur talis ira est peccatũ. Prete
rea. ira per viciũ vult hõ nocere alicui. igit est pctm̃.
Quarto Preterea. si ratio cõsentiat in talẽ irã ẽ peccatũ mor
In oppo^m tale: igr̃ ira q̃ est añ ꝯsensũ rõis ẽ pctm̃ veniale. Cõtra
Nocere est idifferẽs. qm̃ eq̃ se hꝫ ad nocere qd̃ ẽ pcm̃
sicut ad nocere qd̃ non est peccatum. sicut interficere

hoiem est indifferẽs: igr̃ nõ debet dici ꝙ sit peccatum
Secũdo Preterea. oẽ peccatũ est ex fomite: sed talis ira non
Tertio ar̃ ꝙ sit mortale. est ex fomite: ergo nõ est peccatũ. Itẽ ꝓbat ꝙ ira ꝑ viciũ
est peccatũ mortale. qr irasci ꝑ viciũ est velle malum
aliũ: sed velle malũ aliũ est odire ipm. sed odiũ expel-
lit caritatẽ. qm̃ amor ⁊ odiũ nõ possũt esse simul. ⁊ ni-
chil expellit caritatẽ nisi peccatũ mortale: igr̃ ira ꝑ vi
Solutio. ciũ est peccatũ mortale. Dicim⁹ ꝙ prim⁹ motus ire ẽ
Ad primũ. peccatũ veniale. Ad primo obiectũ dicimus ꝙ lꝫ vel
le nocere aliũ sit indifferens fm̃ se: tñ est malũ in se. vt
Ad scd̃m. ptꝫ ex p̃dictis. Ad scd̃m dicim⁹ ꝙ fomes põt dici cõcu
piscẽtia stricte q̃ est in cõcupiscibili sola. ⁊ fm̃ hoc mo
Aliter dr. tus ire nõ est a fomite. vel põt dici fomes cõcupiscen-
tia large q̃ dr improba volũtas ⁊ libido. ⁊ fm̃ hoc ira
est ex fomite. Hec distinctio satis pꝫ ꝑ ea q̃ dicta sunt
Ad tertiũ in questione de p̃mis motib⁹. Ad tertiũ dicim⁹ ꝙ hec
est falsa Irasci ꝑ viciũ est velle malũ aliũ. qm̃ alterum
istoꝝ est in cõcupiscibili: alteꝝ in irascibili. Itẽ dictuꝫ
est supra ꝙ irasci ꝑ zelũ est velle nocere alicui inordi-
Cõtra aliũd dictũ ar̃. nate vel sine causa debita. Sꝫ obicit. Velle nocere et
velle iuuare sũt cõtraria. qm̃ nocere ⁊ iuuare sũt con
traria. Sed velle iuuare est in cõcupiscibili. qm̃ velle
iuuare est velle alicui bonũ: ergo velle nocere est in vi cõ
Secundo. cupiscibili: igr̃ ⁊ irasci. Preterea. velle auferre velle
dare sũt cõtraria. Sed velle dare est in cõcupiscibili.
qm̃ largitas est in cõcupiscibili: ergo velle auferre est in
Solutio cõcupiscibili: ergo velle nocere: igr̃ ⁊ velle irasci. Dicim⁹
ꝙ velle iuuare ⁊ velle nocere qm̃ vtrũq̃ tendit ad vi-
ctoriã vel ad oñium est in vi irascibili. similiter velle
auferre: velle dare.

¶ Tertium capitulum.

Quoniã acceptio ꝑsonaꝝ procedit ex prauo iudi
cio de quo supra dictũ est. Ideo dicendũ est de
q̃d acceptõ ꝑsonarũ acceptõne ꝑsonaꝝ. Qꝭ aũt acceptio ꝑsonaꝝ ꝓueniat
ex prauo iudicio ostẽdit iacobus in canonica dicens.
Frẽs mei nolite in ꝑsonaꝝ acceptõe ⁊c. etenĩ si intro-
ierit ⁊c. vsq̃ cogitationũ iniquaꝝ. Ex quo ptꝫ ꝙ ꝑso-
naꝝ acceptio ꝓcedit ex prauo iudicio. Est aũt accipe
Prima q̃o ꝑsonã: honorare aliquẽ ex causa indebita. Primo ergo
querit vtrũ ꝓpter honores ⁊ diuitias sit aliqs magis
honorãdus sine acceptõe ꝑsonaꝝ. Scd̃o vtrũ ꝓpter
cõsanguinitatẽ sit p̃ponẽdus aliqs aliũ in spũalib⁹ sine
pctõ qd̃ est acceptio ꝑsonaꝝ. Tertio vtrũ ꝓpter nobi
litatẽ sit aliqs p̃ponẽdus aliũ in spũalib⁹ absq̃ eodem
pctõ. Quarto vtrũ min⁹ dign⁹ põt p̃ferri magꝭ digno
Prio ar̃ ꝯ dcꝫ iacobi in spũalibus sine pctõ. Primo de auctoritate iacobi
obicit qua dicit. Frẽs nolite in ꝑsonaꝝ acceptiõe hr̃e
fidẽ d. n. gl̃ie. ⁊ enĩ si introierit ⁊c. Prio querit qua-
Secundo. re poti⁹ dicit fidẽ q̃ spem vel caritatẽ. Preterea cuꝫ
deferãt oẽs ꝑsonis diuitib⁹ videtur ꝙ totus mũdus
Tertio per augustinũ. trãsgrediat. Preterea. dicit aug. ibi. Nõ peccat nisi
cũ apud semetipm intus ita iudicat vt ei tãto melior
q̃to ditior ille iudicatur. Sed hoc nullus sani capitꝭ
Quarto ꝑ paulum faceret. Preterea aplꝭ dicit. Cui honorẽ honorẽ ⁊c.
Sic prelatis debem⁹ deferre honorẽ. eadẽ ratiõe di-
Osee. uitibus. qm̃ sicut aliqs habet prelationẽ a deo. ita di
uitias hꝫ a deo qcũq̃ hꝫ eas. vñ osee. ij. Dedi eis au-
Ↄ istud ar̃. rũ ⁊ argẽtũ ⁊ ipi inde fecerũt baal. igr̃ diuites sũt plus
honorãdi. Cõtra. De⁹ magis diligit pauptatẽ q̃ di-
uitias. qm̃ de⁹ elegit ꝯtẽptibilia ⁊ stulta vt fortia q̃q̃
Ad primũ cõfũdat. Sꝫ qd̃ elegit sapiẽs magꝭ ẽ eligẽdũ. Ad pri
mũ dicim⁹ ꝙ poti⁹ dicit de fide q̃ de alia v̾tute. qm̃ ꝑ
fidẽ poti⁹ assimilat deo q̃ ꝑ aliã v̾tutẽ. qm̃ per cogni
tionẽ fides gñat spẽ. spes caritatẽ. caritas alias virtu *Ordo actuum v̾tutũ.*
tes. ⁊ in tantũ hõ dꝫ honorificari q̃tũ est filius deo: vt hec
sit mẽsura q̃tũ p̃cise hõ dign⁹ sit honorificari q̃tũ ẽ deo
filis. qm̃ tãtũ nobilis ⁊ alti gñis est q̃tũ est filius deo.
Debem⁹ tñ magꝭ honorare p̃latos ꝓpt̃ duas cãs. s. qr i *q̃re magis honorãtur p̃lati.*
eis magis dꝫ relucere dei similitudo ꝑ verã doctrinã et
bonã vitã: ⁊ ꝓpter vitandũ scãdalũ. Ideo dicit aplꝭ
Cui honorẽ hono. ⁊c. Ro. xiij. Diuites etiã magꝭ de *Diuites sũt honorãdi.*
bem⁹ honorare q̃ pauperes ꝓpter scãdalũ vitãdũ tãtũ
Ex hoc ptꝫ ꝙ hec argumẽtatio nõ valet. Magꝭ debe *Ad aliud.*
mus honorare diuites q̃ paupes: ergo diues est magꝭ ho-
norandus siue dign⁹ honorari q̃ paup. Per hoc etiã
ptꝫ ꝙ q̃ magꝭ honorat diuitẽ tãtũ mõ intuitu diuitiaꝝ
acceptor est ꝑsonaꝝ. qm̃ hoc est ex cupiditate qua ho
mines honorãt diuitias in hoib⁹ et p̃ponũt imagini
dei q̃ est in paupe. Tales redarguit iacob⁹ in p̃dicta
auctoritate. Ad auctoritatẽ aug. dicim⁹ ꝙ añs ponit *Ad augu-*
ꝑ ꝯñte hic. Nullus peccat nisi cũ apud semetipm ita
iudicat: vt ei tãto melior. i. dignior honore q̃to di-
tior videt. In hoc eñ peccãt acceptores ꝑsonaꝝ: qr iu
dicãt aliquẽ magꝭ honorãdum ꝓpt̃ diuitias. i. dignũ
honorari. qd̃ falsũ est. cũ tantũ ꝓpter imaginẽ vel si-
militudinẽ dei sit honorandus. Diuitie enĩ nõ se hñt
in aliqua ꝓportione ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ dei sicut
pũct⁹ ad lineã. vnde ꝓpt̃ eas nõ est aliqs magꝭ hono
rãd⁹. Ideo cũ aliqs ꝓpt̃ eas tãtũ aliquẽ plus hono-
rat alio derogat imagini dei. Seq̃tur. vtrũ ꝓpter cõ
sanguinitatẽ aliquis sit preponẽdus aliũ in spiritualĩ
bus ita ꝙ nõ sit acceptio personarum.

¶ Secunda questio. vtrum propter consanguinitatem. ⁊c.

Sic obicit. Sit hic duo equalis meriti prorsus *Ar̃ ꝙ non.*
excepto ꝙ alter est cõsanguine⁹ hui⁹ epi. io iste
ep̃s dat ei p̃bendã poti⁹ q̃ alteri. Videt ꝙ ille ep̃s in
hoc sit acceptor ꝑsone. qm̃ p̃ponit istũ illi ꝓpter cãm *In oppo^m*
indebitã. s. ꝓpter cõsanguinitatẽ tãtũ. Cõtra. Aplꝭ dr *ꝑ paulum.*
maxime aũt ad domesticos. Preterea. sine cõsangui *Secundo.*
nitate posset preferre istũ illi: igit ⁊ cũ ꝯsanguinitate *Tertio.*
Preterea. ordinata caritas est ꝙ magis diligam⁹ do
mesticos q̃ extraneos: ergo iste nõ peccat preponendo
consanguineũ suũ illi cũ in aliis sint pares. qd̃ conce- *Solutio.*
dimus. Et dicim⁹ ꝙ hec est falsa. Iste preponit istum *Ad argumẽ*
ꝓpter causam indebitã. qm̃ cõsanguinitas cũ equali *tũ añ oppõ*
merito est causa debita qua dꝫ eũ preponere ei: ⁊ ta- *situm.*
lem attẽdit ep̃s ille. aliter esset acceptor ꝑsone. Sed
si cõsanguineus ei⁹ esset minoris meriti: tunc esset ac-
ceptor ꝑsone. qm̃ preponit in spũalibus vbi causa spi-
ritualis preponẽda est carnali.

¶ Tertia questio. vtrũ propter nobilitatẽ sit aliquis alteri preferendus.

Obicit. Sint hic duo quoꝝ vn⁹ est ignobilis bene *Ar̃ ꝙ non.*
litterat⁹: alter nobilis illitterat⁹. videt ꝙ prim⁹
sit p̃ferẽdus. qm̃ custos est melior. s. aiaꝝ quaꝝ vna ẽ
melior toto mũdo. Preterea. dñs ꝓhibet in leuitico *scd̃o ad idẽ*
ne eunuchus intret in ecclesiã dei. Sꝫ talis illitterat⁹
est eunuch⁹ nõ potẽs gñare filios spũales: ergo nõ ẽ p̃fe-
rẽdus alteri. Cõtra. Talis nobilis melius pacẽ eccle *In oppo^m*
sie conseruat ⁊ melius resistit lupo venienti: ergo est
p̃ferẽdus. Dicim⁹ ꝙ talia sũt excedẽtia ⁊ excessa. qm̃ *Solutio.*
ignobilis litteratus qñq̃ dꝫ p̃poni. vt quando ecclia
hꝫ sufficiẽter alias ꝑsonas defendere potẽtes eccliaꝫ.
vt totũ corpus ecclie non sit vnũ mẽbrũ. qr sicut dicit

apostolus. Si totuz corpus ecclesie esset oculus vbi
manus? nobilis qñqꝫ pponẽdus est: nõ ꝓpter nobili-
Nõ diligẽt tatẽ suã: sed ꝓpter ꝯseq̃ns. s. ꝓpter pacẽ ecclesie. si tñ
sit oĩno illitteratus vel nõ sufficiẽter non est dandũ ei
beneficiũ cui est annexa cura aĩaꝝ. qm̃ hoc est contra
cõmunẽ ꝓhibitionem.

¶ Quarta questio vtrũ minus dign⁹
põt pferri magis digno in spũalibus.

Sic obicitur. Sint hic duo boni: sꝫ alter melioꝛ
qui equa facilitate põt haberi ad istã dignitatẽ
Arᵍ ꝙ non. Querit vtrũ melioꝛ debet pponi. videt ꝙ non. qꝛ de
In oppoᵐ cretũ dicit. sufficit si bonus. Cõtra. Cõsciã dictat epõ
ꝙ melioꝛ debet pferri: igr̃ facit cõtra cõscientiam nisi
Secũdo pferat. Preterea. eps̃ est architectoꝛ ecclesie: igr̃ me
lioꝛẽ colũpnã quã põt debet ĩ ea ponere: ꝗ pferẽdus
est melioꝛ. qm̃ equa facilitate põt haberi. igr̃ si aliter
Solutio. facit peccat. qđ cõcedim⁹. Ad decretũ dicim⁹. Suffi-
Ad pꝛimũ cit si bon⁹ vbi melioꝛ nõ põt haberi. vel vbi p minus
añ oppoᵐ. bonũ meli⁹ põt cõseruari pax ecclesie. Itẽ dꝛ in deut.
Iterum ar Nõ accipies psonã in iudicio vel munera. Ponat ꝙ
ex textu sa- aliqs iudex ꝓ pecunia data sibi male iudicet: iste pre
cre scripte. fert iniustũ iusto ꝓpter cãm indebitaꝫ: ꝗ est acceptio
ꝯ hoc ar. psone in hoc. Cõtra. Peccat auaritia nõ ergo p acce
ptionẽ psone. qm̃ lex distinguit nõ acci. in iudicio pso
nam vel munera. ꝛ ita aliud est accipe psonã aliud ac
Solutio. cipe munera. qđ cõcedimus. Sed ex vno seqtur aliđ
et sunt simul in eodẽ. vt in pdicto casu. qm̃ ex cupidi-
tate est in illo acceptio psone. tñ põt distigui hoc mõ.
vt acceptio psone in iudicio intelligat tantũ qñ timo
re vel amoꝛe psone praue iudicat iudex. ꝛ tũc distin-
guitur inter accipe psonã ꝛ accipere munera. nec sũt
simul nisi qñ aliqs parti reuerẽtia psone: parti amo-
ꝯ aliđ dictũ re pecunie praue iudicat. Itẽ obicit cõtra illud qđ di
prius ar. ctum est ꝙ accipe psonã est honoꝛare psonã ꝓpt̃ cau
sam indebitã. Dicit dñs in euangelio iudeis. Nolite
iudicare scđm faciẽ. hoc dicit eis q̃ rephendebant eũ
de illuminatõe ceci ꝛ pferebãt ei moysen. q.d. Moy-
ses pcepit circũcisionem in die sabbati et circuncidit.
quare ergo me rephenditis de illũinatione in die sab
bati? Sed in hoc solo pferebant moysen dño ꝙ dice-
bant. Scimus qꝛ moysi locutus est dñs. sed hoc non
erat causa indebita: igr̃ nõ erat acceptio psonaꝝ: igr̃
ꝓ nichilo dixit eis dñs. Nolite iudicare scđꝫ faciem.
Solutio. Dicimus ꝙ non tantũ est acceptio persone vbi tantũ
honoꝛat aliqua psona ꝓpter causam indebitã: sꝫ etiã
vbi ĩhonoꝛat aliqua persona ꝓpter causã indebitã. si
cut iudei inhonoꝛabant xp̃m: quia videbãt eũ in ab-
iecto et vili habitu. ꝛ ꝓpter hoc contẽpnebant eum.
ideo dicit eis dñs. Nolite iudicare scđm faciem. q.d.
Iterum ar nolite contẽpnere me in vili habitu. Itẽ dñs dicit in
ex alio. euangelio. Si oculus tuus fuerit simplex totum coꝛ
pus tuũ lucidũ erit. Sed ille nõ habet oculũ simpli-
cem qui vadit ad ecclesiã vt deũ oꝛet et ibi negociet.
Eadẽ ratione. Ille non habet oculũ simplicẽ qui dat
pbendã alicui: qꝛ est bonus. ꝛ quia cõsanguine⁹ eius.
Solutio. qđ est contra pdicta. Solutio. Non est simile. qm̃ in
pmo hec dictio vt notat causaꝫ finalẽ. Sed in secũdo
hec dictio qꝛ notat causam motiuã. qm̃ consanguini-
tas et honestũ officiũ potest esse causa motiua quare
eps̃ det alicui pbendã potius q̃ alij sine omĩ peccato
Ad rõnem vbi deus est causa finalis motiua ꝛ pꝛincipalis. Per
fm aliqs hoc patet ꝙ non valet solutio illoꝝ q̃ dicunt ꝙ ibi est
finis sub fine. quoniã consanguinitas vel honestũ ser-
uitium non est causa finalis quare eps̃ det illi pben-
dam. Sed est causa motiua secundario non pncipali
ter si dat vt debet.

¶ Contra illud dictum petri arguit.

Item dixit petrus. In veritate ꝯperi ꝙ non est
acceptio psonaꝝ apud deum. quomodo p corne
lij electionem cõperit hoc cum sciret prius. quia dñs
equaliter est parat⁹ oĩb⁹. Preterea a ꝯtrarijs. Si dñs Secũdo
non visitasset cornelũ nõ esset hoc argumentũ ad ꝓ-
bandũ ꝙ est acceptio psonarũ apud deũ: ergo ꝙ de⁹
visitauit eũ non fuit argumentũ ad ꝓbandũ ꝙ nõ est
acceptio apud deũ. Solutio. Beatus petrus ꝯperit Solutõ ad
in visitatione cornelij ꝙ nõ est. ꝛc. qm̃ hoc magis co- pꝛimum
gnouit q̃ prius. quoniã p illud factũ intellexit voca-
tionẽ gentiũ siue conuersionẽ. Ad scđm dicim⁹ ꝙ ar- Ad scđm
gumẽtatio a ꝯrijs est necessaria siue intelligatur de
cornelio psonaliter siue de signato per ipm̃. s. de gen
tibus. Sed pꝛimo modo ꝛ pꝛima ꝓpositio ꝛ conclu-
sio est vera. Scđo modo vtraqꝫ falsa. qm̃ gentiũ voca
tio est argumentũ: qꝛ apud deũ non est acceptio pso-
narum. ꝛ non vocatio fuisset aliqđ argumentũ ꝙ apđ
ipm̃ est acceptio personaꝝ. Ideo aũt vocauit potius
cornelũ q̃ aliũ: qꝛ corneli⁹ habilitauit se ad grãm su
scipiendã. ꝛ hec est ratio vocationis eius. Sed obici ꝯ pdicta ar
tur de iacob ꝛ esau vbi videt deus fuisse acceptoꝛ per
sonarũ vel psone cũ nulla esset causa quare potius re
pꝛobaret esau q̃ iacob. vel ecõuerso. Solutionẽ hu- Solutõ sꝫ
ius assignat btũs ambꝛosius vbi dicit ꝙ deus confert ambꝛosiũ
gratiã ei quẽ videt sibi seruiturũ. sicut dictum est in
questione de pdestinatione. Itẽ aliter videt posse ꝓ- Secũdo ar
bari ꝙ acceptio psone sit apud deum. qm̃ dñs dicit in ad idem
euãgel. Ue tibi coꝛozaym ve tibi bethsaida ꝛc. Dñs
enim pꝛedicauit eis quos sciebat non cõuertendos ꝛ
non pꝛedicauit eis quos sciebat cõuertẽdos. ꝛ nõ nisi
qꝛ illi erant iudei cognati sui: ꝛ ita ꝓpter cognationẽ
ptulit illos istis ꝛ in re spirituali: igitur xp̃s fuit acce
ptoꝛ psone. Solutio. Non ꝓpter cognationẽ tantuꝫ Solutio.
sed ꝓpter ꝓmissionẽ patribus factã ptulit eos. sicut
et pꝛimo dixit discipulis suis. In viã gentiũ ne abie-
ritis. Itẽ querit quare sacra scriptura ita frequenter q̃o incidẽs
detestatur acceptõnẽ psonarũ. ꝛ dñs laudatur in hoc
ꝙ nõ est acceptoꝛ psone. Dicimus ꝙ acceptio psona- Solutio.
rum vituperatur. maxime qꝛ est contra hoc qđ est ex
cellentissimũ in deo scꝫ cõtra largitatẽ dei qui nõ tan
tum est deus iudeoꝝ: sed etiam gentiũ in quo nõ est
nobilis vel ignobilis ꝛc. qui est lignũ positũ ĩ medio
paradisi. ideo laudat in eo ita frequenter hoc ꝙ ipse
nõ est acceptoꝛ personarum et vituperatur in homi-
nibus contrarium.

¶ Duplex opinio de peccato in spiritũ
sanctum. Capitulum quartum.

Ponit duas opiniones in sentencijs. Pꝛia sumit
peccatũ in spiritũ sanctũ large. vt est ꝓpositum
nõ penitẽdi siue finalis ĩpenitẽtia dicat in spiritũ scm̃
Scđa vero stricte. vt tantũ illud qđ est cũ finali ĩpe-
nitẽtia dicat in spiritũ sanctũ. ꝛ tale verissime dꝛ irre-
missibile. Querit tñ de pctõ illo vñ sit irremissibile. Pꝛima q̃o
Aut enĩ hoc est ex pte remittẽtis aut ex pte subiecti hui⁹ capl̃i.
aut ex parte ipsius pctĩ. Nõ pꝛimo modo cõstat. quia Ar ꝙ nõ sit
dñs potest remittere quodlibet peccatũ. Similiter irremissibi
non ex parte subiecti. quia vnum et idem contingit le.
esse subiectum peccati in patrẽ ꝛ peccati in filiũ ꝛ pec
cati in spiritum sanctũ. Si de natura subiecti vnũ il-
loꝛum esset irremissibile. eadem ratione reliqua. Si

ex parte ipsius pctĩ. aut ergo hoc est ex pctõ inq̃tum
peccatũ. aut ex cõiunctione ei⁹ ad subiectũ. Non pꝛĩo
modo: qꝛ scđꝫ hoc quodlꝫ peccatũ esset irremissibile
si scđo modo. illa ergo aut est separabilis aut inse-
parabilis. Si separabilis: igr̃ tale nõ faceret peccatũ
irremissibile. Si inseparabilis: ꝗ nec tale peccatũ põt
Solutio separari. qđ est cõtra aug. Solutio. Peccatũ in spi-
pctm̃ est ir- ritũ sanctũ dꝛ irremissibile septẽ de causis. Pꝛia est.
remissibile qꝛ nõ habet annexũ coloꝛẽ excusationis aliquẽ: sꝫ est
ꝓpt̃ septeꝫ simplr̃ voluntariũ ꝛ ex pura malitia: nõ ex ignoꝛãtia
causas. vel coactione aliqua. Scđa causa est. qꝛ aduersatur
fonti penitẽtie. s. bonitati diuine in spiritũ sanctum.
Tertia causa est. qꝛ nullo modo pparat se ad grãm.
Quarta est. qꝛ talis nõ penitet. Quinta. qꝛ nũq̃ legi
tur talis penituisse. Sexta. qꝛ merer nõ penitere. Sꝫ
ꝯ istam ar. tunc cõtra hoc obicit. Talis merer nõ penitere: ꝗ de
cõdigno vel de cõgruo. si pꝛimo modo. Sed quicq̃d
aliqs merer de cõdigno dũ modo nõ cadit de merito
de necessitate habebit: ꝗ talis de necessitate nõ peni-
tebit. qđ falsũ est. si de cõgruo. Sic quocũqꝫ pctõ me
retur de cõgruo nõ penitere: ꝛ sic p hãc rõnẽ quodlꝫ
Solutio. peccatũ est irremissibile. qđ falsũ est. Ad hoc dicẽdũ
ꝙ peccãs in spiritũ sanctũ merer de cõgruo nõ penite
re. nõ tñ sic peccãs in patrẽ ꝛ filiũ. Qui enĩ peccat ex
ignoꝛãtia si sciẽs esset nõ peccaret: imo vellet opposi
tum. Unde quodãmodo viuit in ipõ volũtas ꝛ bonũ
Siĩr in eo qui peccat ex infirmitate vel coactione. sed
ĩ eo q̃ peccat ex pura malitia volũtas ad bonũ simplr̃
moꝛtua ẽ. Un̄ nichil ẽ in ipõ de radice pnĩe: sꝫ in illis
est aliqđ volũtatis ad bonũ. ꝛ ꝓpter hoc meretur de
Septia cã cõgruo nõ penitere poti⁹ q̃ illi. Septima cã est. qꝛ ni
chil remittit de pena talis pctĩ. i. nullã circũstãtiã ꝓ-
pter quã minuẽda sit pena. hec septẽ notãtur his ver
sibus. Annexum aduersans vix raro non legis vnq̃.
Plene punitur non penituisse meretur.

Sequitur de pcõ in spiritũ sanctũ qđ grauissimũ
est: ꝛ nascit ex alijs. Pꝛio igr̃ dicendũ est q̃d sit
et q̃ sint eius spẽs. scđo cur dꝛ irremissibile. tertio de
pctm̃ ĩ spiri finali ĩpenitẽtia. Notãdum ꝗ ꝙ peccatũ in spiritũ san
tũ sanctum ctum dꝛ illud qđ est ex certa malitia fm ꝙ solẽt distin
quid est. gui tria gña pctoꝝ. Peccatũ in pr̃eꝫ ex ĩfirmitate hu
triplex pec mana. Peccatũ in filiũ ex ignoꝛãtia: qꝛ patri appꝛo-
catum. pꝛiat potẽtia: filio sapiẽtia Peccatũ in spiritũ sanctũ
ex certa malitia. qm̃ bonitas attribuit spũi sctõ. Hui⁹
Spẽs pctĩ pctĩ pꝛima spẽs est psumptio. scđa est desperatio. ter
in spm̃sctm̃ tia ĩpugnatio veritatĩ agnite. quarta ĩpugnatio fra-
ꝯ ista ar. terne societatis. quinta finalis ĩpenitẽtia. Cõtra has
distinctiones obicit. Eadẽ est bonitas ꝛ maiestas triũ
psonaꝝ: ꝗ idẽ honoꝛ: ꝗ eadẽ offensa: ergo q̃ peccat in
vnã peccat in aliã. Nõ ergo aliđ est peccatũ in pr̃eꝫ q̃
Secundo. peccatũ in filiũ vel spiritũ sanctũ. Preterea q̃ peccat
p presũptionẽ peccat eo ꝙ ignoꝛat iudiciũ dei q̃ pu-
niet in eternũ peccãtes: ꝗ peccatũ presũptõis est ex
ignoꝛãtia. Sꝫ oẽ peccatũ ex ignoꝛantia est peccatũ in
filiũ: ꝗ peccatũ presũptõis est peccatũ in filiũ. nõ ergo
Euasio in spiritũ sãctũ. Foꝛte dicet ꝙ ipa ignoꝛãtia siue falsa
opinio quam habet presumẽs cõtra iusticiam dei est
ipa presũptio: ꝛ peccatũ presũptõis nõ est ex ignoꝛã
ꝯ hãc ar. tia: sꝫ est ipa ignoꝛãtia. Cõtra. Ignoꝛãtia est in rõne.
alia euasio presũptio est in vi irascibili: ꝗ hec non est illa. Foꝛte
dicet ꝙ presũptio nõ est ex mera ignoꝛantia. qm̃ licet
presumens ignoꝛet iusticiã dei ꝛ falso opinet de illa.
tamen apud se habet vnde cognoscat iusticiã dei licet
nolit cõsiderare. vñ psal. Noluit intelligere vt bene Psalmista
ageret. qm̃ habet apud se vnde cognoscat deum esse
summe iustũ sicut sũme misericoꝛdẽ. ꝛ sicut deus ex
sũma misericoꝛdia bonos remunerat eternaliter. ita
deus ex sũma iusticia malos punit eternaliter. Per
hec et similia põt de facili ductu rationis cognoscere
iusticiã dei. ꝛ ideo peccatũ psumptionis nõ dicit pro-
cedere ex ignoꝛantia: sed ex certa malicia. Sed cõtra ꝯ hanc ar.
hoc obicit. qm̃ qui foꝛnicat simplici foꝛnicatione cre-
dens nõ esse peccatũ licet ignoꝛet eã esse moꝛtale pec
catum tñ habet in se vnde põt scire hoc. s. ex lege na-
turali q̃ scripta est in coꝛde ipsius: ꝗ talis hõ nõ debet
dici peccare ex ignoꝛantia: sꝫ ex certa malitia. sicut di
ctuꝫ est de presumẽte: ꝗ talis peccat in spiritũ sanctũ
nõ ergo in filiũ. qđ falsum ẽ. Itẽ sicut bonitas appꝛo Secũdo
pꝛiatur spiritui sctõ. ita veritas filio. ꝗ sicut qui pec-
cat cõtra bonitatẽ dei peccat in spiritũ sanctum. ita q̃
peccat ꝯtra veritatẽ dei peccat in filiũ: ꝗ impugnatio
veritatis agnite est peccatũ in filiũ non in spiritũ san-
ctum. Itẽ nullus magĩ destruit bonitatẽ spũs sctĩ q̃ Tertio.
ille qui asserit spiritũ sanctũ nõ esse sũmũ bonum. si-
cut arrius qui dicebat ipm̃ esse purã creaturã: ꝗ arri⁹
dicẽs hoc peccauit ĩ spiritũ sanctũ. Cõtra. Arri⁹ dicẽs ꝯ istã vltiaꝫ
hoc peccauit in filiũ qm̃ hoc erat in eo ex ignoꝛãtia: ꝗ rõnem ar.
eadẽ rõne dicẽdo spiritũ sanctũ nõ esse summũ bonũ
peccabat in filium. qm̃ hoc erat ex eadem ignoꝛãtiã.
Solutio. Ad hoc ꝙ aliquid sit peccatũ in spiritũ san Solutio.
ctum tria exigunt. s. ꝙ sit ex certa malitia ꝛ cum ob- q̃t reqrũt
stinatione siue ptinacia mẽtis. Tertium gen⁹ pctĩ in ad pctm̃ in
spiritũ sanctũ p quod hõ directe ꝛ pꝛĩo ĩpugnat gra- spiritũsctm̃
tiã dei. vel psũptionẽ nimis extẽdendo. vel p despe-
rationẽ eã minuẽdo. vel p ĩpugnationẽ veritatĩ agni
te vel societatis fraterne. vel p finalẽ ĩpenitẽtiã. i. ꝓ
positũ nõ penitendi. Ad pꝛimo obiectũ dicim⁹ ꝙ idẽ Ad pꝛimũ.
est honoꝛ ꝛ offensa triũ psonaꝝ. ꝛ ꝓpꝛie loq̃ndo omẽ
peccatũ est peccatũ in patrẽ ꝛ filiũ ꝛ spiritũ sanctum.
qm̃ oẽ peccatũ ẽ offensa triũ psonaꝝ. Iste tñ appella q̃re ita disti
tões peccatũ in patrẽ peccatũ in filiũ pctm̃ ĩ spm̃ sctm̃ guunt pctã
appꝛopꝛiãtur ad significandũ quedã gña pctoꝝ vt di
catur peccatum in patrẽ qđ est ex infirmitate. qm̃ prĩ
appꝛopꝛiat potentia. Peccatum in filiũ dꝛ quod est
ex ignoꝛantia. qm̃ filio appꝛopꝛiat sapientia. Pecca
tum in spiritũ sanctũ dicitur quoddã genus pctĩ qđ ẽ
ex certa malitia ꝛ cũ mentis obstinatione. Ad scđꝫ di Ad scđm.
cimus ꝙ peccatũ presũptõnis licet sit ex ignoꝛãtia. i.
ex quadam opinione falsa. tñ est ex certa malitia. Co
gnitio enĩ virtus dei siue sũmi boni naturaliter est ĩ-
sita hoĩ ꝛ ꝙ deus est sũme misericoꝛs ꝛ sũme iustus.
Un̄ falsa opinio in quã hõ cadit cõtra hãc cognitionẽ
naturalẽ potius dicit ex certa malitia q̃ ex ignoꝛãtia
Peccatũ aũt foꝛnicationis potius dꝛ esse ex ignoꝛan Foꝛnicatio
tia. qm̃ aĩa ex cõiunctione ad carnẽ magĩ est coꝛrupta in casu po-
in parte inferioꝛi q̃ in superioꝛi: qua cõtẽplatur deũ. sito.
Ideo oĩm vox est deũ esse: sed non oĩm vox est ꝙ sim
plex foꝛnicatio sit peccatum moꝛtale. Ex hoc ptꝫ so-
lutio ad tertio obiectũ. qm̃ hec argumentatio nõ va Ad tertiũ
let. Sicut bonitas appꝛopꝛiat spũi sctõ. ita veritas fi
lio. ꝗ sicut q̃ peccat cõtra bonitatẽ dei peccat ĩ spiritũ
sanctũ. Ita qui peccat cõtra veritatẽ dei peccat in fi-
liũ fm ꝙ peccare cõtra bonitatẽ dei est peccare cõtra
grãm dei directe ꝛ pmo. Sꝫ si aliqs dꝛ peccare cõtra
bonitatẽ dei: qꝛ sua assertione destruit summã boni-
tatem dei siue in vna siue in aliqua psona. sicut aliqs

dicitur peccare cōtra veritatē: q2 asserit aliqd contra veritatē. ſm hoc necessaria est p̄dicta argumētatio. et scd̄m hoc nō oīs q̄ peccat cōtra bonitatē dei peccat in sp̄msanctū. vt q̄ ex ignorātia asserit filiū vel spiritū

Impugnatio v̄itatis q̄le pctm̄ ē.

sanctū nō esse sūmū bonū sicut arri⁹. Vn̄ p3 ꝙ ipugnatio veritatis qn̄q3 est peccatu3 in filiū. vt qn̄ aliqs ex ignorātia ipugnat veritatē. qn̄q3 peccatū in sp̄msctm̄ vt qn̄ impugnat aliqs veritatē agnitā. Ex p̄dictis p3

Nota.

ꝙ nō oē peccatū est peccatū in pr̄e3 vel i filiū vel in spiritūsanctū. vt si qs impotēs fornicari ex sola libidine velit fornicari. qm̄ hic nō est genus pcti. qd exigit ad hoc ꝙ aliqd sit peccatū in spiritūsanctū. Itē cū distingatur triplex peccatū ⁊ ita triplex demeritū ſm tres

q̄o incidēs

psonas. q̄ritur quare nō distinguit triplex demeritū

Solutō aliquorum.

scd̄m easdē tres psonas. Solutio. Quidā dicūt ꝙ secus est in demerito q̄ in merito. qm̄ plura exigūt ad

Opinio doctoris.

meritū q̄ ad demeritū. Nobis videt ꝙ eodē mō pōt distingui triplex meritū scd̄m tres psonas. qm̄ in aīa sunt tres vires per quas aīa est imago dei in qb⁹ sunt tres v̄tutes qb⁹ assimilat tribus psonis. s. fides/spes caritas. Fide p cognitionē filio. Spe p fortitudine3 patri. Caritate p dilectionē sp̄ui sctō. ⁊ ex eis est triplex meritum qd tribus personis respondet per appropriationem.

ꝯ dicta ar.

Circa istud capitulū sic obicit. Dn̄s dicit in euangelio ꝙ est peccatū blasphemie qd nec dimittit in hoc seculo nec in futuro. s. peccatū in spiritūsanctū

Secūdo

et ita peccatū in spiritūsanctū est irremissibile. Preterea. iohānes dicit in epl̄a canonica. Est peccatū ad mortē. nō dico vt qs oret pro eo. ⁊ ita nulla orone di

Tertio.

mittit: ergo erit irremissibile. Itē in hieremia. dicit dn̄s hieremie. Noli orare pro populo: q2 nō exaudiam te

Quarto p augustinū.

et ita peccatū erat irremissibile. Itē sup illd. Pctm̄ blasph. nō remittet. ⁊c. dt aug. Tanta est labes huius peccati ꝙ nō sinit hoīem subire penitentiā. et ita est irremissibile cū homo non possit penitere de illo. Et iter ibidē dr̄ ꝙ est obdurati animi malitia ex qua

In oppo^m

fit homo ipenitēs. Cōtra. Auctoritas dicit. de nemi

Secūdo p augustinu3

ne desperandū est dū est in via. ⁊ sup illud. Dixit dn̄s ex basan cōuertam. ⁊c. Dicit aug. ꝙ etiā desperatissi

Tertio.

mos conuertit dn̄s. Preterea peccatū in spiritū sanctum est irremissibile. Aut ergo est ex ipotentia dei aut ex ipotentia hoīs. Nō ex ipotentia dei ꝯstat: ergo ex impotētia hoīs. Sed eadē ratione luxuria est peccatum irremissibile: q2 homo nō pōt p se ab eo liberari

Solutio.

Solutio. Peccatu3 in spiritū sanctū dr̄ irremissibile duabus de causis. s. q2 difficile dimittit. ideo q2 nō h3 calorē excusatōnis in tanto genere pcti. Genus enī ⁊ circunstācie faciunt ꝙ sit irremissibile. s. illa tria que exiguntur ad hoc ꝙ aliqd sit peccatū in spiritū sanctū

Ad primū

Ad primū obiectū de euāgelio dicim⁹ ꝙ nō dimittit

Ad scd̄m

subaudi nisi raro ⁊ cū difficultate. Ad scd̄m. s. nō dico vt pro eo oret qs. i. quil3. qm̄ ad hoc ꝙ dimitteret orōnibus alicuius oporteret ꝙ multū sanct⁹ oraret vt btūs martinus. vel aliter. Dico. i. non ipero vt qs

Ad tertiū.

oret pro eo: q2 forsan nichil pdesset. Ad illud qd dixit dn̄s hieremie. Noli orare. ⁊c. dicimus ꝙ in iudeis erat quare dn̄s nolebat audire pphetā: q2 omino rebelles erant: ⁊ pro talibus nulla auditur oratio. Ad

Ad quartū

aliud dicimus ꝙ peccatū in spiritū sanctū dicitur irremissibile pp̄ter ipotentiā hoīs. quoniā homo vix potest se p̄parare ad grām quē grauat tanta moles pcti Scd̄o dicit irremissibile. qm̄ habet finalē ipenitentiā sibi annexā. ⁊ scd̄m hoc peccatū in spiritū sanctum nō pōt remitti. i. vix vel ipossibile est remitti. ⁊ ex futuro pendet vtr̄ sit peccatū in spiritū sanctū an nō. Tertio

quare irremissibile.

modo dr̄ peccatū in spiritū sanctū irremissibile: q2 de pena ei⁹ nichil demet: nec in hoc seculo si peniteat p ipo: nec in futuro si dāpnetur pro illo. In alijs pctis semp est aliqua remissio pp̄ter infirmitatē vel ignorantiā. Sed in hoc pctō nulla est causa quin plene puniat sine aliqua remissione. qm̄ nō est color excusationis ibi. Itē sup illum locum marci. vbi dr̄ ꝙ blasphe

Iterum ar ex alio.

mia nō dimittit. ⁊c. dicit ꝙ iudei mouebātur spiritu blasphemie cū dicebant. In beelzebub principe demonioꝝ eicit demonia: ⁊ qm̄ dicebāt. demoniū habes

Contra.

Contra. Hoc dicendo nō blasphemabāt grām spirit⁹ sancti nec ipugnabāt. ergo nec peccabāt in spiritū sanctū de cuius gratia nō cogitabāt: s3 tantū de xp̄o. Sicut si aliqs blasphemaret petrū. nō ideo peccaret in spiritum sanctū. Solutio. Ideo peccabāt i spiritū sanctū

Solutio.

q2 videntes ꝙ opa eius erāt bona inuidie facib⁹ agitati intēdebant diminuere gratiā dei in eo. cū opera que sciebāt esse dei attribuebāt demoni. ⁊ ita in eis erat impugnatio gratie. qd similiter esset in blasphemāte petrū si eandē haberet intētionē. Itē si aliquis

Iterum ar

fornicat et intēdit adulterari nichilomin⁹ adulterat: ergo eadē rōne si qs intēdat peccare pctō in spiritu3 sanctū licet nō peccaret. nichilomin⁹ peccat illo pctō.

Contra.

Cōtra. Ibi est ignorātia nō certa malitia: ergo nō est ibi peccatū in spiritū sanctū. Solutio. Nō est simile. qm̄

Solutio.

adulterari scd̄m se est adulterari. S3 peccatū in spiritum sanctū nō scd̄m se: sed ex circūstancijs aduēticijs est peccatū in spiritū sanctū. qm̄ adulterari est genus peccati solum. Sed in peccato in spiritum sanctū nō tantum est genus peccati vt dictum est.

Circa idē capitulū notādum ꝙ hec appellatio finalis ipenitentia duobus modis accipit. qm̄ dr̄

Dupl̄r capitur finalis ipenitētia.

finalis impenitentia priuatio penitētie in fine scd̄m ꝙ hec appellatio peccatū in spiritū sanctū iportat finalē ipenitētiā. ⁊ scd̄m hoc nō valet hec argumētatio Necessariū est ipm̄ p̄sumpsisse: sed p̄sumptio est peccatum in spiritū sanctū: ergo necessariū est istu3 peccasse pctō in spiritū sanctū. Fallacia est scz3 accidēs. Qn̄q3

fallā accn̄s

dr̄ finalis ipenitētia. i. finale ppositū nō penitēdi in q̄ hō decedit. ⁊ scd̄3 hoc nō valet her argumētatio Iste pōt penitere de quol3 pctō. Sed finalis ipenitētia est aliqd pcm̄: igr ipe pōt penitere de finali ipenitētia secūdū ꝙ hoc verbū pōt respicit totū qd sequit. Si aūt

Sēsus ꝯpositi ⁊ diuisi.

respiceret suppositū p hoc nomē ipnīa ⁊ nō accidens significatū p hāc dictionē finali. necessaria esset argumētatio in hac significatiōe. Itē de nemine desperandum est dū est in via. Cōtra. Sit iste in vltimo instāti

ꝯ aliud dictum ar.

vite sue nec penitet. ipossibile est ꝙ ille peniteat vel modo vel de cetero: igitur de eo desperandum est.

Solutō aliquorum.

Solutio. Quidā dicūt ꝙ nō ē istātia i isto cū nō sit i via: s3 in termino vie. Alij dicūt ꝙ l3 iste nō peniteat

Alia opio.

in hoc instāti: pōt tn̄ penitere in hoc instāti cū penitere sit in aīa ⁊ in instāti. ⁊ ideo nō exigit tēpus ad hoc ꝙ aliquis peniteat. Sed re vera si p̄cogitasset de peccatis suis considerando ea respectu iusticie dei: tunc

Hāc in pte ꝯfirmat doctor.

posset aliquo modo dici ꝙ ille potest penitere in hoc instanti licet non peniteat in illo. Nec est simile ꝙ aliquis non potest esse albus in instanti in quo est niger quoniam ad hoc exigitur tempus compositum. ad actum anime non. Item iste peccato desperationis

Iterum ar

meret ꝙ nunq̄ conferat ei dn̄s grām: igitur meret ꝙ nō peniteat de cetero. s3 necessariū est istū desperasse: igitur necessariū est istum nunq̄ de cetero penitere. igitur impossibile est ꝙ isti remittat suum peccatū.

Solutio.

Solutio. Nullus potest ex condigno mereri ꝙ deus nunq̄ cōferat ei grām: sed ex cōgruo bene potest hoc mereri. q2 q̄diu hō est in via non claudit ei introitus in gratia dei si audit vocem dn̄i clamātis post tergū.

Iterum ar

Item in marco vbi legit ꝙ est pctm̄ qd non dimittit nec in hoc seculo nec i alio. dr̄ ꝙ talis est reus eterni delicti. et ita videtur ꝙ talis meret ꝙ nūq̄ peniteat.

Euasio.

Si dicat ꝙ eternū delictum accipit pro eterna pena.

Contra.

Similiter potuit dicere de quol3 mortali ꝙ facit hoīem

Solutio.

reū eterna pena. Solutio. Eternū delictū dicit odiū bonitatis dei: qd merētur peccātes in sp̄m sctm̄. sicut enī caritas nunq̄ excidet a sanctis: ita odiū dei nunq̄ excidet a desperatis ⁊ impugnātibus gr̄a3 sp̄us sc̄ti. Vn̄ talis potest fieri diuisio ꝙ est peccatū temporale tp̄aliter puniēdū: vt pctm̄ fornicatiōis/vel adulterij/

Multiplex peccatū.

vel furti de quo penitet hō. Est etiam pctm̄ tēporale eternaliter puniēdū: vt fornicatio de qua nō penitet homo. et est pctm̄ eternū tp̄aliter puniendū: vt pctm̄ desperatiōis de quo penitet homo in tp̄e. et est pctm̄ eternū eternaliter puniendum: vt pctm̄ desperatiōis vel presumptionis de quo non penitet aliquis.

¶ Quintum caplm̄ in quo q̄rit quattuor.

Dicto de spēbus pctōrum: ad vltimū dicēdū de gn̄ali questione qua querit vtrū pctm̄ sit pena peccati. scd̄o quō deus puniat pctm̄ per pctm̄. tertio vtrū pctm̄ sit pena simpliciter ⁊ proprie. quarto vtrū quia deus permittit hoīem peccare ideo peccet. vel

Prima q̄o

ecōuerso Primo pbat ꝙ peccatum est pena peccati.

Ar ꝙ pctm̄ sit pena p augustinū.

Aug. dicit inter primam apostasiam ⁊ vltimū ignem gehēne media q̄ sunt. et sunt pctā ⁊ pene pctōꝝ. ergo peccatū est pena peccati. Item peccatū est corruptio

Secundo.

naturaliū: sed oīs corruptio pena: igitur omne pctm̄

Tertio.

est pena. Preterea. Omē peccatū est mors aīe: sed oīs mors est pena: igitur omne pctm̄ est pena. ergo est pena contracta vel illata. Non cōtracta. quoniā loquimur de pctō volūtario. ergo est pena illata. non nisi pro pctō. ergo omē pctm̄ est pena illata pro pctō. igit oē pctm̄

In oppo^m

est pena pcti. Cōtra. Oīs pena ē a deo: pctm̄ ē pena:

Secundo.

igitur peccatū est a deo. Preterea. Cum peccatū non sit pena cōtracta: q2 est volūtariū: erit pena illata. sed oīs pena illata pro pctō est a deo: ergo peccatū est a deo.

Tertio.

Preterea. Videt ꝙ prīa auctoritas sit falsa. qm̄ habet instātiā in illo q̄ post inocentiā baptismi prīo peccat. illud primū pctm̄ post baptismū non est pena peccati precedētis: cum nullū in eo precedat qui prorsus est

Solutio. ista locutio est ipropa.

innocēs. Solutio. Tales ppositiōes improprie sunt Pctm̄ est pena peccati. Pctm̄ est causa pcti. In prīa est improprietas in noiatiuo. qm̄ cōsequēs ponit pro antecedēte. qm̄ is ē sensus Pctm̄ est pena peccati. i. subtractio grē. ex qua sequit Pctm̄ est pena peccati p̄cedētis. Sed in scd̄a improprietas est in genitiuo. quoniā is est sensus. i. peccatū est causa subtractiōis gratie ex qua sequit aliud peccatū. qm̄ subtracta grā de facili cadit homo in aliud peccatū. sicut aliquis de

Ad augu.

facili cadit in lubrico. De auctoritate aug. dicim⁹ ꝙ vera est in illa improprietate qua dr̄ ꝙ pctm̄ est pena precedētis pcti. Vn̄ hec argumētatio non valet Oīs pena est a deo. ⁊c. quoniā media ē impropria ⁊ procedit quasi eēt propria. Peccatū etiā dicit corruptio quia corrūpit non per modū efficiendi sed per modū deficiēdi. vt dictum est in questione vtrū oīs actio sit a deo. sicut dr̄ ꝙ nubes inter nos ⁊ solem posita facit tenebras. i. facit ꝙ aer non illuiat. Ad aliud dicimus

Ad aliud

ꝙ non est sile de morte aīe ⁊ morte corpis. qm̄ mors corpis est violēta: mors aīe est volūtaria sc3 peccatū. tn̄ peccatū nō proprie dicit mors aīe: sed per causam non per essentiā. quoniā pctm̄ facit ꝙ deus nō illuiat aīam. et ita facit lucem q̄ deus est recedere ab aīa: et sic facit vitam q̄ deus est recedere ab aīma que prius illuiabat eam sua illuiatiōe. Ad aliud dicūt quidā ꝙ

Ad aliū s3 aliqs.

auctoritas aug. non est gn̄alis. ⁊ habet instantiam in illo q̄ prīo peccat post baptismū. S3 btūs aug. dt in

Augustin⁹

libro de ciui. dei. ꝙ omne peccatū est ex cōcupiscētia. que alibi dr̄ improba voluntas q̄ est origo oīs pcti. sicut ipse dicit in libro de libero ar. et est cōcupiscētia in omni vi ſm diuersas suas spēs. quoniā ꝯcupiscētia delectatiōis ē in vi ꝯcupiscibili. cōcupiscētia vindicte est in vi irascibili. cōcupiscētia sciē est in vi rationali. Peccatū ergo qd fit post baptismū est pena pcti. vt ponat ꝯsequēs pro an̄cedente. quoniā ꝯcupiscētia ex qua est peccatū illud post baptismū est pena peccati. quia est pena pcti ade. Peccatū vero punit triplicit.

Tripl̄r punit peccatū

effectiue duobus mōis. materialiter vno mō. Prīo quia spoliat hoīem deo. qd considerās anima tristat naturaliter. Scd̄o cum homo liberatus a pctis cōsiderās q̄d egerit tristat. Tertio materialiter. q2 vero sicut ordiata dispositio partium naturaliter letificat visum: ita inordiatio cōtristat. Et q2 peccatum nichil aliud est q̄ priuatio spēi/modi/⁊ ordis: ideo ꝯsiderās cōtristat. Has penas peccatū facit non per se sed per accidēs: sc3 per hoc ꝙ est in cōsideratione. Nichil enī non potest esse causa alicui⁹ per se sed per accn̄s. sicut percepto silentio aliquis cōtristat.

¶ Secūda questio vtrum deus puniat vnum peccatū per aliud.

Sic obicit. Aug. dicit. Que sunt oblectamenta hoīs faciētis: sunt instrumēta dei puniētis. S3

Ar ꝙ sic p augustinū.

hec sunt pctā. ergo pctā sunt instrumēta dei. sed peccata vulnerāt hoīem in naturalibus ⁊ spoliāt gratuitis ⁊ sunt instrumēta dei. ergo proprie loquendo deus per ea vulnerat hoīem ⁊ spoliat gratuitis. ergo deus in homine vulnerat ⁊ dissipat suam imaginē ⁊ spoliat hoīe3 sua

In oppo^m

silitudīe. Cōtra. Hoc est illd qd deus exigit ab hoīe: scil3 ꝙ habeat grām siue dei silitudinē. ergo non spoliat

Solutio.

hoīem illa. Solutio. Peccatū punit duobus mōis. Vno modo p modū efficiēdi. quoniā dum p peccatū aīa priuat deo ⁊ bonis pp̄ter q̄ facta est/et ad q̄ facta est/⁊ ad q̄ naturalit tendit: naturalit timet ⁊ turbat. sicut stomach⁹ sentiēs suā manitionē appetit. Scd̄o mō punit p modū deficiēdi vt dictū est. Primo mō pctā sunt instrumēta dei puniētis. scd̄o mō nō. Item

Iterum ar p glosam

sup illd ad Ro. Tradidit illos deus i pas. ig. dt glō. Facit deus vt faciāt q̄ non cōueniūt: sed non facit vt non cōueniāt que faciūt. Sed facere vt faciāt que nō cōueniūt est facere peccare: igitur deus facit homīes

Solutio.

peccare. Solutio. Illa glosa est gn̄alis gilberti qui dixit ꝙ oīs actio est a deo. ⁊ q̄tū ad primam partem auctoritas illa diuisim intellecta vera est. coniūctim falsa. et non valet hec argumentatio q̄ inde fit: impediente fallacia cōpositionis. Item pctm̄ inq̄tū pctm̄

Iterum ar

obfuscat rōem. ergo quāto maius est pctm̄: tāto magis obfuscat. ergo luxuria magis obfuscat rōe3 q̄ ebrietas.

Ju ɔ̄rium. Cōtra. Ebrietas magis turbat rōem:ḡ magis obfu-
Solutio. scat. Solutio. Uerum est ꝙ quāto maius est peccatū
magis ledit rōem q̄tū in se est:sed ꝑ accidēs cōtingit
qn̄qꝫ ꝙ aliqđ peccatū magis quo ad actum impedit
rōez:licet sit minus vt ebrietas.ꝑ hoc ꝙ instrumētū
imaginationis dissipat a qua incipit intellectus siue
ratio.silr luxuria ꝑ hoc ꝙ qn̄qꝫ supfluos humores
purgat:reddit instrumēta sensus ⁊ imagiatiōis apta
ad seruiēdū rōni.et ita ꝑ accidēs expedit rōem. Sed
Rl̄a gn̄alis gn̄alis est regula ꝙ magis obfuscat siue obtenebrat
mai⁹ pctm̄ illa obtenebratiōe qua obtenebraṫ ratio
Iterum arḡ priuatiōe vere lucis. Itē sit ꝙ aliqs cadat ꝑ simplicē
fornicationē a caritate:et post fornicationē cōmittat
adulteriū. Primū peccatū puniṫ maxia pena que est
subtractio gr̄e.scđm peccatū non punitur tāta pena:
quoniā subtractio gr̄e est maius dānū et maior pena
q̄ aliqua q̄ possit eē:etiā maior q̄ pena inferni.nullū
enī damnū potest huic cōparari. Sed ſm quantitatē
pctī punit deus.igiṫ primū pctm̄ est maius q̄ scđm.
Solutio. qđ falsum est. Solutio. Subtractio gr̄e maxia pena
est. Sed hec argumētatio non valet Primum pctm̄
magis nocet vel punit q̄ scđz:⁊ non nocet nisi inq̄tū
peccatum:ḡ est maius pctm̄ q̄ scđm.qm̄ licet noceat
inq̄tū peccatum:illud tn̄ nocumentū quo subtrahit
grām non habet nisi per accidēs:scꝫ tm̄ quia inuenit
gratiam quam expellit. Perfectius hoc inuenies in
questione de circunstātijs.

¶ Tertia questio. vtrum pctm̄
sit pena simpliciter ⁊ proprie.

Arḡ ꝙ sic. CIrca idem capl'z queriṫ. vtrum peccatū proprie
loquēdo dicaṫ ⁊ sit pena. Probaṫ ꝙ sic. quoniā
oīs inuidia est dolor felicitatis aliene:⁊ oīs dolor est
ꝓprie pena:ḡ inuidia ꝓprie est pena. vñ illđ Inuidia
Secundo. seculi.⁊c. Preṫea ps. Ignis sulphur.⁊c.et post seqṫ
pars calicis eoꝝ.i.pars pene eorū. Pena diciṫ calix.
qm̄ pena mensuraṫ a deo sicut potus in calice. Ignis
ergo cupiditatis ⁊ luxurie pena est.ḡ pctm̄ est pena.
Tertio per Itē Osee Effraim in amaritudinibus suis ꝓuocauit
osee. me.i.in pctis suis.ergo pctm̄ est amaritudo.igiṫ est
Quarto pena. Item in cantico Deutero. Fel drachonū vinū
eorum et botrus amarissimus.igitur peccatū est res
Quinto. amarissima.igitur ē pena. Preṫea. Solum peccatū
expellit ab homie summam dulcedinem dei:⁊ nō fit
expulsio nisi ꝑ cōtrariū.ḡ peccatū est ɔtrariū summe
dulcedini.ḡ peccatū est summa amaritudo: ḡ pena.
Solutio. Solutio. Hec dictio dolor.potest supponere motū
mētis cui annexa ē angustia mētis vel ipam angustiā
⁊ sic ad pri que ꝓprie est pena et passio mētis.primo mō est hec
mum. vera:oīs iuidia est dolor.scđo mō falsa. Qꝫ aūt diciṫ
inuidia est tormentū.dictū est hoc per cām:scꝫ ꝓpter
Ad scđm. angustiā que est ei ānexa. Eodē mō dicimus ꝙ ignis
luxurie pena est per causam:qr consumit diminuēdo
Ad tertiū. bōa naturalia. Ad tertium dicimus silr ꝙ peccatū
est amaritudo propter amaritudinē annexam. Unde
notandum est ꝙ est pena cōtracta:⁊ est pena innata ⁊
Pena ɔ̄cta illata. Cōtracta vt in originali cum quo contrahit ab
Pena ina- origie hō multiplicem penam. Pena innata qdāmō
ta. est amaritudo mētis que naturaliter sequiṫ ex pctō.
Pena illa Pena illata vt illa que inferṫ a deo ꝓ peccato. Hec
ta vl' iflicta distinctio valde vtilis est in hac q̄stione. Sed obiciṫ.
Peccatū est amaritudo ⁊ amarificat aīam.ergo vel
Iterum arḡ inq̄tū pctm̄ vel inq̄tū actus. Si inq̄tū pctm̄. Cōtra.
Inq̄tū pctm̄ nichil est.teneaṫ ista opinio.ḡ inq̄tum
peccatum nō agit in aīam:ḡ non amaricat. Si ſm ꝙ
actus. Cōtra. Scđz ꝙ actus est bonū quid:ḡ ſm hoc ꝓbatio mi
non expellit dulcedinē dei ab anima.nō ergo ſm hoc noris.
amaricat aīam. Solutio. Hec propositio est duplex: Solutio.
Peccatū ſm ꝙ peccatū nichil est.ſm illā opinionem
que dicit ꝙ quicq̄d est/a deo est.quoniā si hec dictio
ſm respicit solam deformitatē vera est.si actum cum
deformitate falsa est. Primo mō hec est falsa Pctm̄
inq̄tū pctm̄ amaricat aīam. Scđo mō vera.sicut hec
Cecus quia cecus cadit in foueam.falsa est ſm ꝙ hec
dictio quia.respicit purā priuationē.quia cecitas nō
est proprie causa quare iste cadat nisi per accidēs:scꝫ
per vim gressibilem q̄ proprie est causa inq̄tū habet
cecitatem annexam. Eodē modo actus malus inq̄tū Quō actus
actus malus causa est ꝑ modū deficiendi amaritudis amaricat.
anime.est enim causa per medium:scꝫ quia excludit
dulcedinē dei qua anima sentiēs se spoliatam habet
naturalē dolorem/timorē/⁊ mali suspitionem.et iste
pene sunt a deo.qr nulla est causa illaꝝ proprie.pctm̄
aūt est eaꝝ causa predicto modo. Sic dicendū est ſm
illos qui dicunt ꝙ oīs actio est a deo. Sed ſm aliam Aliṫ pt dici
opinionē:peccatum proprie amaricat aīam inq̄tum
pctm̄.nec talis amaritudo ē a deo:sed a pctō directe.
vnde sicut pctm̄ nō est a deo:ita nec illa amaritudo.

¶ Quarta questio. vtrū homo
peccet quia deus permittit.

CIrca illud sic obicitur. Dicit apl's Propter qđ Arḡ ꝙ n
tradidit illos deus in pas.ig.ergo propter pctā
hoīs permittit deus eos peccare. Cōtra. Btūs aug. In oppo^m
dicit ꝙ nichil est qđ non faciat deus.vel illud sinēdo:
vel illud faciēdo.ḡ quia deus pmittit:homo peccat.
Preterea. Quia deus cohibet hō non peccat:ergo Secunda.
quia deus nō cohibet homo peccat.sed nō cohibere:
est pmittere.ḡ quia deus pmittit homo peccat. Non
igitur ecōuerso. Solutio. Deus cohibet qn̄qꝫ hoīes Solutio.
ne peccēt:per infirmitates/per flagella/per doctrinā
verbi sui ⁊ similia. Et tūcverum est ꝙ quia deus non
permittit vel cohibet hō non peccat. Quādoqꝫ autē
deus propter precedētia peccata permittit ꝙ homo
cadit in alia.nec cohibet ipsum sicut ipse dicit Zelus
meus recessit a te:nō irascar tibi ampli⁹. In hoc casu
vtraqꝫ istaꝝ est vera.quia deus permittit iste peccat.
quia iste peccat deus permittit eum peccare.quoniā
qr deus nō cohibet ipm propter precedētia peccata:
ideo cadit in sequētia.et quia iste peccat primo:ideo
deus permittit ipm cadere in pctā sequētia. Et ideo
vtraqꝫ p̄dictaꝝ ꝓpositionū est vera:sed pro diuersis.
Cum aūt homo peccat quia deus pmittit tūc habet
locū qđ dicitur sup illū locū Tradidit illos deus.⁊c. Quō intel
Crimia criminib⁹ vindicanṫ. ¶ Dicto de pctis q̄bus ligiṫ dictuꝫ
homo lapsus est in perditionē:dicēdū est de repara- pauli.
tore vel de filio dei. Hoc ordine procedemus.⁊c.

¶ Explicit liber secundus.

¶ In tertio agitur de reparatione generis
humani q̄ fit per verbum dei incarnatū.

¶ Incipit liber tertius summe doctissimi ma
gistri gullermi altissiodorensis.

¶ Primum capitulū de incarnatiōe.

DIcto de pctis quibus homo
lapsus est in perditione:dicendū
est de reparatiōe.scꝫ de filio dei.
Hoc ordine procedemus. De in-
carnatione primo. Scđo de pre-
destinatione christi. Tertio vtrū
christ⁹ fuit decimatus in lūbis abrahe. Quarto quō
sit caput eccl'e. Quīto de scīa eius. Sexto de duplici
volūtate eius. Septimo de merito. Octauo vtrum
aliṫ potuit redimi gen⁹ humanū q̄ ꝑ passionē eius.
Nono vtrum filius dei ſm ꝙ homo iustificare possit.
Decimo ⁊ vltio vtrū christus ī triduo fuerit homo.
Prima q̄o ¶ Primo q̄riṫ quare potius fuit fili⁹ incarnatus:q̄
hui⁹ capl'i. pater vel spiritus sctūs. Sup hoc sunt infinite rōnes
Ponit q̄n quaꝝ quinqꝫ sufficiunt. Prima est vt eadē sit imago
ꝙ rōnes recreatiōis que fuit creatiōis. Sicut enī per filiū oīa
Prima. fctā sunt vt dr in euāgelio.⁊ illud Oīa in sapīa fecit.
Ita cōpetēs fuit vt per eundē reedificarentur oīa.vt
qui per fidē videt filiū dei in carne:q̄ est expressissima
imago dei ipm imitādo recuperet silitudinē dei.qđ
est eius recreatio.⁊ sic recreabiṫ per quē creatus est.
Paulus Ad qđ inuitat apl's dicēs Induimini dn̄z nr̄m iesum
Secūda christum. Scđa ratio est ꝙ filius dei diciṫ verbū.per
verbū aūt manifestaṫ ille cuius est verbū et eius vo-
luntas. Ideo filius ē incarnatus vt manifestaret illū
cuius est verbū.i.patrem.⁊ eius voluntatē.i.spiritū
In euāge^o sctm̄.vnde euāgeliū Pater manifestaui nomē tuum
Tertia. hoībus. Tertia rō est confirmatio hereditatis.deus
enī pater ꝓmiserat patriarchis ⁊ ꝓphetis se daturū
eternā hereditatē.sꝫ quia possent dicere.dn̄e tu filiū
habes cuius est hereditas illa.qui ɔtradicere potest
Ideo misit deus pater filiū suū vt ꝓmissionē patris
In cantico cōfirmaret.vt sic esset hominibus oīmoda certitudo
marie. hereditatis eterne. vñ Sicut locutus ē ad p̄res.⁊c.
Quarta Quarta rō est vt cōmēdaret deus pater caritatē suā
in nobis. Est enim cōis animi cōceptio ꝙ deus pater
summe diligit filiū suum vnigeitū:ideo dedit nobis
filiū suū vt ostēderet nichil esse qđ non esset paratus
Paulus. dare nobis.sicut dicit apl's. Quinta rō. Ideo filius
Quinta dei fact⁹ est homo:vt homo fieret filius dei.vñ apl's.
Paulus. Misit deus filiū suum:vt adoptionē filioꝝ recipere-
Triplex o- mus. Circa incarnationē filij dei tres sūt opiniones.
pinio. Prima dicit ꝙ filius dei nō est nisi vnū solū:licet sit
aliq̄d ſm ꝙ homo. Scđa dicit ꝙ christus est duo:scꝫ
deus ⁊ hō. Tertia dicit ꝙ christus nō est aliq̄d ſm ꝙ
homo:sed alio mō se habēs. Isti dicūt ꝙ hoc nomen
homo nō predicat hāc spēm homo de christo sicut de
alijs hoībus sed habitū.vñ is est sensus.filius dei est
homo.i.humanatus.et hoc volunt cōfirmare verbis
apostoli dicētis.habitu inuentus vt hō. Et in psal. In
Reliq̄t ter idumeā extendam calciamētum meum. Hec opinio
tiā impro- reprobata est ꝑ dec.alex.ideo nihil est dicere de illa.
batam. Prima opinio magis videṫ consona scripture iohis
Nemo ascēdit in celū nisi qui descendit de celo filius
Pria opio hoīs qui est in celo. Hec opio habet familiarē modū
vr̄ securior vnionis deitatis ⁊ humanitatis ſm quā maior ondeṫ
dilectio dei ad hoīem. Cum ḡ deus per incarnationē
voluit ostēdere nobis dilectionē suā per cōiunctionē
deitatis ad humanitatē:patet ꝙ familiari mō se iūxit
humanitati:vt sic expressius erga nos dilectionē suā
ostenderet. Ex hoc ptꝫ ꝙ vera est prima opinio:quia
magis inflāmat ad fidē. Iste tres opiones habuerūt Unde hn̄t or-
ortū ab hac obiectiōe q̄ ita primo facta est. filius dei tū hee opi-
est aliq̄d qđ est pater.qr est diuina eēntia q̄ est pater. niones.
silr filius dei est aliq̄d qđ nō est pater.qr est homo
qđ nō est pater.ḡ filius dei est aliq̄d qđ nō est pater:
⁊ aliquid qđ nō est pater.ergo si filius dei est aliq̄d ⁊
aliquid:ergo filius dei est plura. Ad hoc dicunt qui Scđm tertiā
tenebant tertiā opinionē ꝙ hec est falsa.filius dei est opinionem
aliq̄d:qđ non est pater.quia nō est aliquid ſm ꝙ hō. diceret.
Sustinētes scđaꝫ ɔcedūt cōclusionē. Nos sustinētes Scđa dicēt
primā dicimus ꝙ hec argumentatio non valet.filius Opinio do
dei est aliq̄d qđ est pater ⁊ aliquid qđ non est pater: ctoris.
ergo est plura.et ē ibi fallacia accidētis.quoniā licet falla accn̄t
humanitas sit substātialis homini qui ē filius dei:tn̄
accidētalis est filio dei ſm ꝙ est filius dei. Instantia. Instātia a
Sortes est aliq̄d qđ non est plato:et est talis qualis simili.
non est plato:ḡ est aliquid ⁊ aliq̄d.quia enī hūanitas
est in filio dei tanq̄ accidentalis: ideo supposito illo
hoīe supponiṫ filius dei ⁊ econtra.et ideo ille homo
est diuina eēntia.vnde nō est ibi aliud ⁊ aliud. Prio Prima q̄o
ergo ꝓsequamur primā opinionē hoc ordine.primo declaratia
inuestigabimus vtrū filius dei assumpsit hoīez.scđo pme opini-
quō assumpsit humanam naturā.tertio vtrum filius onis.
dei ꝓpter duas naturas d̄beat dici duo.quarto vtrū
diuina natura fuerit incarnata.quinto si filius dei as-
sumpsisset aliā aīam et aliud corpus:vtrū eēt magis
vn⁹ hō vel plures hoīes.sexto si deus pr̄ assumpsisset
eādem aīam ⁊ idem corpus cum filio suo:vtrum eēt
idem homo vel alius homo q̄ filius suus.septimo:
intellecto ꝙ due vniones deficiāt ⁊ tetia remāeat scꝫ
anime ad corpus:vtrum idem hō remāet qui prius.
octauo ⁊ vltio vtrū filius dei sit ꝑsona ſm ꝙ homo.

¶ Primum argumentum ante op-
positū procedit ex auctoritatibus.

CIrca primum capitulū sic obicitur. Probatur
auctoritatibus ⁊ rōnibus ꝙ filius dei assumpsit
hoīem. Auctoritatibus.qr diciṫ in psal. Btūs quem
eleg.⁊ assump.hoīez. Aug. Anathema sit qui nega-
uerit filiū dei hoīez semel assumptū deposuisse.ergo
filius dei assump.ho. Rōibus sic.filius dei assumpsit Prima rō.
corpus ⁊ aīam simul iūcta.sed corpus et aīa sil' iūcta
faciūt hoīem:ḡ filius dei assumpsit hoīez. Itē homo Scđa rō.
proprie loquendo denoīaṫ a proprietatibus aīe.qm̄
ꝓprie diciṫ rōnalis.similiter a proprietatibus corpis
dicitur homo ꝓprie coloratus.ergo multo fortius
a proprietatibus vtriusqꝫ scꝫ aīe ⁊ corpis denoīabiṫ.
Cū ḡ assumptio fuerit dispositio aīe et corpis ꝓprie
debet dici hō assumptus.ḡ filius dei ꝓprie assumpsit
hoīez.probaṫ quare negaṫ hic filius dei assumpsisse Tertia rō.
hoīem.nisi propter diuersitatē quā exigit hoc verbū
assumpsit. Sed ɔtra. Hec est vera.filius dei fecit hūc
hoīem.licet hoc vbū fecit exigat diuersitatē factoris
ad factū.ḡ etiā sequiṫ hec ē vera.filius dei assumpsit
hoīem:ḡ assumpsit aliquem hoīem.licet hoc verbū
assumpsit.exigat diuersitatē assumētis ad assumptū.
Cōtra. Assumpsit aliquē hoīez.non nisi istum.ergo In oppo^m
ille homo est assumptus.ḡ ꝑsona est assumpta.et ita
ꝑsona assumpsit ꝑsonā.qđ negaṫ ab oīb⁹. Solutio. Solutio.
Quattuor sunt ꝓpositiōes.persona assumit ꝑsonā:
natura ꝑsonā:natura naturam:persona naturā. Due
prime sunt false:tertia vera:quarta dubia. Dicimus

ergo ꝙ hec est falsa ꝓprie. filius dei assumpsit hoiez.
qm̄ vbū significat ꝯiunctionē assumētis ad assumptū.
Ad primā ꝙ idē est assumpsit ꝙ sibi ꝯiūxit. Est ꝗ impropria hec
auctoritatē Btūs quē ele. ⁊ assūp. ⁊ sic exponēda. i. cuius naturā
Ad primā assump. Nec valet hec argumētatio Filiꝰ dei assūpsit
rōnem. corpus ⁊ aiam ꝯiūcta q̄ sufficiēter faciūt hoiez: ꝗ. ⁊c̄.
et est fallacia vniuocatiōis ⁊ accidētis. quia hoc vbū
assump. in pria tenet pro diuersis assump. in ꝯclusiōe
tm̄ pro vna. ꝓpter singularem accusatiuū qui sequit.
Ad scdam. Ad scdm dicimꝰ ꝙ homo denoiat a dispositiōe suaꝝ
partiū: sed non ab oibus. denoiatur enī ab absolutis.
non a respectiuis. qm̄ pars est hois aīma: non tamen
homo est pars hois. ⁊ ideo cum assumptio sit ꝓprie-
tas respectiua: non opꝫ ꝙ denotet totū licet denotet
Ad tertiā. partem. Ad aliud dicimus ꝙ hoc verbum facit. non
notat diuersitatē essentialē semp sed qn̄qꝫ accītalē.
qm̄ hec est vera: ille facit se grāmaticū. sed nō potest
dici: ille cōiungit sibi grāmatico. vel ille assumpsit se
grāmaticū. qm̄ nichil se assumit vel se sibi ꝯiūgit nec
per se nec p accidēs. sed aliquid facit per se: aliqd per
Ad vltimā accidēs. quia facit se grammaticum. Per hoc patet
solutio ad vltimo obiectum.

¶ Scda questio huius capituli.

Circa scdꝫ sic obicit. Filius dei assumpsit hūanā
naturā: ⁊ ideo corpus ⁊ aiam. Sed querit quō
Ar primo. ⁊ quid est assumere corpus ⁊ aiaꝫ? Videtur ꝙ nichil
aliud sit nisi ꝯiūgere sibi illa vt partes. non enī ꝯiūxit
In oppoᵐ ea sibi vt formas. Si hoc cōcedit. Cōtra. Dicit btūs
aug. ꝙ talis fuit illa susceptio q̄ deum faceret hoiem
⁊ hoiez deū. ꝗ illa susceptio fuit causa quare ille fuit
deus. ꝗ naturaliter prius fuit susceptio illa q̄ ille hō
esset deus. sed illa susceptio fuit aīe ⁊ corpis cōiūctio
vt partiū: ꝗ corpus ⁊ aīa naturalit prius fuerūt ptes
filij dei q̄ ille homo eēt deus et q̄ filius dei esset hō.
qd patet eē falsum: qm̄ non sunt eius partes nisi ꝯm
Solutio ꝙ homo. Dicimus ꝙ illud assumere corpus ⁊ aiam:
nō fuit facere illa sibi ptes vel vnire siue ꝯiūgere sibi
illa vt ptes. qm̄ si hoc eēt naturaliter eēnt prius ptes
Nō hoc qꝛ filij dei q̄ filiꝰ dei eēt hō. sed re vera ex illa susceptiōe
falsum est. siue ex illa vnione subsecutū est vt illa esset ptes filij
q̄o incidēs dei. Si istet q̄rēs qualis fuit illa susceptio siue vnio.
Solutio. Dicimus ꝙ talis q̄ faceret deū hoiem ⁊ hoiem deū.
nec potuit āplꝰ deteriari q̄ deteriat btūs aug. Fue-
rūt enī ibi tres vniones. vna filij dei ad carnē ⁊ econ-
uerso. alia filij dei ad aiaꝫ ⁊ ecōuerso. tertia aīme ad
carnē ⁊ ecōuerso. Dicemus ꝗ ꝙ prime due opiones
fuerūt taliter vnite ꝙ fecerūt filiū dei hoiez: ⁊ hoiem
filiū dei. ⁊ ꝙ ois ꝓprietas illius hois esset filij dei et
ecōuerso. ⁊ ꝙ nichil eēt verū de illo hoie: qd non eēt
verum de filio dei ⁊ ecōuerso. familiarior enī ꝯiūctio
Alia q̄stio non potest intelligi. Si vo adhuc q̄rit vnde habeat
incidens hoc illa cōiūctio. Nulla est talis questio. sicut si q̄rat
a phisico quare colera de tertio in tertiū mouetur: ⁊
melancolia de quarto in quartū. non amplius posset
rn̄dere medicus nisi ꝙ talis nature ē colera et melā-
ꝯ dicta ar. colia. qm̄ in nulla reddit ratio principioꝝ. Circa hoc
arguit. Nō valet: filius dei assumpsit hūanā naturā:
sed quicqd facit filius facit pater. quia indiuisa sunt
Solutio. opa trinitatis. ꝗ pater assumpsit humanā naturā. Et
Exempluꝫ est fallacia accidētis. sicut hic Quicqd vult iste: vult
eius pater. Sit ita. Sed ille vult ducere vxorē: ergo
⁊ eius pater. Accidēs qd significat per predicatū ad
aliud suppositū retorquet in conclusione q̄ in prima

propositione. Simile de tribus puellis induētibus Aliud exēplum
tertiam ipsaꝝ. tres enim psone quasi induunt filiū de
humanitate: solus tn̄ filius seipꝫ induit. Posset etiā Alr pt dici
dici ꝙ in p̄dicta argumētatiōe est fallacia ex diuersa
relatiōe. qm̄ in hoc verbo assumpsit: intelligitur hoc
relatiuū se qd ad aliud refert in cōclusiōe q̄ in prima
propositione.

¶ Tertia q̄stio. vtrū christus sit duo.

Circa tertiū articulū sic obicit. Christus ē deus
⁊ homo. ⁊ esse deum est esse quid: ⁊ eē similiter Ar ꝙ sic.
hoiez est esse quid. ergo christus est qd ⁊ quid: ergo
christus est vnū ⁊ aliū. ꝗ christus est duo. Itē christus Secundo.
est vnum vnitate creata: et est vnum vnitate increata
essentialit. ꝗ christus habet duas vnitates eētiales:
ergo christus est duo essentialiter. Item vna natura Tertio.
facit tres psonas. scꝫ patrem ⁊ filiū ⁊ spiritū sctm̄ esse
vnū: ergo a simili in ꝯtrario plures nature faciūt vnā
personam esse plura. Item sicut se habet accidētalis Quarto.
qualitas ad faciēdū rem eē alterius modi ⁊ alterius
mōi quātitas ad faciendū maius: ita se habet substā-
tialis dr̄ia ad faciēdū aliū. sed due forme substātiales
sunt in christo. ꝗ sicut hec est vera: christus est maior
se: christus est alterius modi a se rōne accidentalium
ꝓprietatū: ita rōne substātialiū christus ē aliud a se.
ergo ē duo. Item christus est id qd est pater: ⁊ est id Quinto.
qd est non pater ⁊ est vnum solū. ergo vnum solū est
pater et nō est pater. ergo aliquid est pater qd nō est
pater qd posset esse filius. Solutio. Hec est duplex. Solutio.
Filius dei est deus ⁊ homo. qm̄ si fiat copulatio rōne hec ē duplex
suppositorum falsa est: si rōne naturaꝝ vera. sicut hec Ad primū.
Ille ē dux ⁊ episcopus. Ad scdm dicimus ꝙ re vera Ad scdm.
christo inest binarius essentialis. sed quia vna vnitatū
illius binarij est: licet sit eētialis tamē degenerat in
accidentalē sicut ⁊ ipa humanitas. ideo binarius ille
nō nūerat supposita sed naturas: sicut binarius acci-
dentiū non nūerat subiecta sed suas forās. Ad tertiū Ad tertiū.
dicimus ꝙ hec argumentatio non valet Vna natura
facit tres psonas esse vnum: ꝗ plures. ⁊c̄. et hoc ideo
cōtingit qꝛ vna illaꝝ naturaꝝ degeneraret in accñs: ⁊
quia natura qua pater ⁊ filius sunt vnū non tantū est
natura trium psonaꝝ sed etiā eētialis substātia. Si
enī ille tres psone essent vnius nature: ita ꝙ nō essent
illa natura non seq̄ret ꝙ ille tres persone eēnt vnum
ꝓpter illam naturā. Et ideo non est simile de natura
q̄ est suū subiectū: ⁊ de natura q̄ non est suū subiectū.
deitas enī est suū subiectū: sed humanitas nō est suū
subiectū. Ad aliud dicimus ꝙ nō valet hec argumē- Ad quartū
tatio Sicut se habꝫ facere alterius mōi ad qualitatē
alterius spēi ⁊ facere maiorem ad quātitatē alterius
speciei: ita se habet facere aliud ad substātialē formā
alterius spēi. sed christus est maior se ⁊ alterꝰ modi
a se: propter diuersas qualitates et quātitates quas
habet. ergo est aliud a se ꝓpter diuersas substātiales
formas quas habet. qꝛ vna illaꝝ substātialiū formaꝝ
degenerat in accidens. Ad vltimum dicimus ꝙ hec Ad quintū
argumētatio nō valet Christus est aliqd qd est pater
⁊c̄. ergo vnū solū est pater et non est pater. Et est ibi
fallacia vniuocatiōis a pluribus suppositionibus ad Falla equi-
vnam. qm̄ in premissis ꝓpositiōibus nō fit suppositio uocationis
pro eodē. qm̄ iste tres aliqd quod est pater. supponit
pro diuina eētia. Ille tres aliquid qd non est pater
supponit pro christo hoie: ⁊ non pro diuina essentia.
In cōclusione aūt iste tres vnum solū vnicam habet

suppositionem. vnde oportet ꝙ teneatur pro diuina
essentia tantū: vel pro christo homine tantum.

¶ Quarta questio. vtrum
diuina eētia sit incarnata.

Querit vtrum diuina essentia sit incarnata. Hoc
Ar ꝙ sic p asserit Ioh. damas. et potest probari sic. Diuina
damasce. ⁊ essentia ē filius dei: ergo diuina eētia est ille homo.
rōnē simul demōstrato christo hoie. ergo diuina essentia est hō:
et diuina essentia nō semp fuit hō: ergo diuina eētia
incepit esse homo: ꝗ diuina essentia facta est homo: ꝗ
diuīa eētia facta est caro. Noie enī carnis intelligit
homo. cum dicit Verbum caro factū est. ergo diuina
In oppoᵐ essentia est incarnata. Cōtra. qꝛ filius dei est incarna-
tus: ideo factus est passibilis ⁊ mortalis. ꝗ eadē rōne
qꝛ diuīa eētia est incarnata: ⁊ ideo fctā est passibilis
⁊ mortalis. ergo diuīa eētia ē passa ⁊ crucifixa: sicut
filius dei passus ⁊ crucifixus. qd falsuꝫ est. qm̄ deitas
Secundo. nichil est passa sed tn̄ humanitas: sicut dicūt sctī. Itē
cum dicitur: diuīa essentia est homo. sic predicat iste
terminus hō de diuina essentia ⁊ vere. ergo hec spēs
homo inest diuīe essentie. ⁊ ita humanitas q̄ est forā
creata inest diuīe essentie. ꝗ ⁊ accidētales forme que
sequūtur eam insunt diuine essentie: scꝫ passibilitas ⁊
Solutō ali mortalitas. qd falsum est. Ad hoc dicūt quidā ꝙ hec
quorum. est vera: diuina essentia est hō. et sic predicat hec spēs
homo nō de diuina essentia sed de re predicati: scꝫ de
Hec solutō re supposita per hūc terminū homo. Sed hec solutō
nō valet artificialis est ⁊ ridiculosa. quia illud qd predicat: nō
predicat nisi de subiecto. subiectū enim et predicatū
sese respiciūt correlatiue. Quicqd ꝗ predicat in hac
propositione: diuina eētia est hō. predicat pro diuīa
essentia. sed hec spēs homo predicat de diuīa eētia.
Solutō vera ⁊ inde vt prius. Solutio. Hec argumētatio nō valet:
quia filius dei est incarnatus ideo ē passibilis factus
⁊ mortalis. ꝗ qꝛ diuina essentia. ⁊c̄. quia alio mō dicit
filius īcarnatus. i. carne indutus vel carni vnitus: ita
ꝙ illa vnio faciebat eum deū ⁊ hoiem: ⁊ oēm ꝓprie-
Ad primū. tatē illius hois ꝓprietatē filij dei sicut dictū est. Sed
diuīa eētia dicit incarnata. i. nature carnis associata
in eadē psona. ita tamē ꝙ nulla ꝓprietas carnis siue
hominis ꝯm ꝙ homo inest diuīe essentie. quia nulla
proprietas creata inest diuine essentie. Non enī isaac
id est deitas: sed aries. i. hūana caro imolata est. cum
ergo dicit: diuīa eētia ē incarnata siue carni sociata
siue vnita. sic significatur diuina essentia vt associatio
siue vnio: ⁊ ex modo significandi cōnotat cum carne
Ad scdm associatio eius ad diuinam essentiā. Ad scdꝫ dicimus
ꝙ in hac ꝓpositiōe: diuina essentia est homo. re vera
predicat hec spēs hō. sed non predicat in habitudine
forme ad subiectū: sed in habitudine idētitatis. quia
non dicimus ꝙ hec spēs hūanitas sit hō. ꝯm ꝙ homo
dicit subiectū qddā. Sicut ꝗ dictū est ꝙ diuīa eētia
alio mō dꝛ incarnata q̄ filius dei: ita alio mō assūpsit
humanā naturam q̄ filius dei. diuina enī essentia as-
sumpsit humanā naturam. i. sibi vniuit mō predicto.
q̄o incidēs cum ꝗ dicit: diuina essentia est vnita carni. hec dictio
vnita. significat diuinā essentiā vt relationē. Querit
Opīo cōis ergo quid significet hec dictio vnitus. cum dꝛ Filius
ꝯtra quā ar dei est vnitus carni. Et dicūt fere omnes ꝙ significet
diuinā eētiā. Sed ꝯ. Vnio qua filiꝰ est vnitus carni
est diuīa eētia: ⁊ ea supposita supponit diuīa eētia:
et diuina essentia inest patri. ergo vnio ad carnē inest
patri: ꝗ pater est vnitus carni: ergo pater est incarna-
Euasio tus. Ad hoc forte dicet ꝙ vnio ad carnē inest patri: sꝫ

non vt vnio. i. non vniens ipm̄. Contra. Solus filius ꝯ quam ar.
assumpsit carnem: ꝗ caro ē vnita illo genere vnionis
soli filio dei. ꝗ solus filiꝰ dei refert ad carnē illo gn̄e
vnionis: non ergo diuīa essentia. cum ergo significet
propriū solū filij cum dicit: filius dei est vnitus carni.
non significat diuina essentia. Probat. si significaret ꝓbatio
diuina essentia per hāc dictionē vnitus. cum dꝛ filius
dei est vnitus carni. ergo diuina essentia eēt illa vnio
⁊ illo gn̄e vnionis ē vnita carni. si enī cum dicit filius
dei creat. significet diuīa essentia: seq̄t ꝙ diuīa eētia
creet vel iustificet eodē mō quo filius. Siliter cū dꝛ Aliud sile.
filius dn̄atur in creaturis. significatur diuīa essentia.
sequit ꝙ diuīa essentia eodem genere dn̄ij dn̄etur in
creaturis. Eodē mō si filꝰ dei supior est oī creatura Aliud
eodem gn̄e supioris erit diuīa essentia supior. ꝗ etiā
sequitur si filius dei diuina eētia est vnitus carni: ꝙ
diuīa essentia eodē gn̄e vnionis sit vnita carni. quod
patet eē falsum. qm̄ inde sequit ꝙ facta eēt passibilis
⁊ mortalis. Propt hoc dicimꝰ ꝙ filius dei nō diuina Solutio.
essentia sed seipso vnitus est carni. et ideo cum dicit:
filius dei vnitus est carni. hec dictio vnitus. nō signifi
cat ipm̄ filiū dei adiectiue tanq̄ vnione suijpsius ad
carnē tunc cum dicit filius dei assumpsit carnem. hoc
verbū assumpsit sigficat diuinā essentiā: qꝛ significat
effectū in creatura. est enī sensus. filius dei assumpsit
carnem. id est fecit ꝙ sibi vniretur caro.

¶ Quinta q̄stio. vtrū verbū esset plures homines si
assumeret aliam hūanitatē nichil deserēdo: ⁊ vtrum
denoiaretur noie illius.

Circa quītū articulū sic obijcit. Ponat ꝙ filius
dei assumpsit aliud corpus ⁊ aiam aliam quam
traxerit de virgine maria. et ꝯm hanc naturā sumptā
dicat petrus. querit vtrū hec sit vera Iesus ē petrus
Probatio. supposito iesu supponit filius dei. ⁊ ecō- Ar ꝙ sic.
uerso supposito petro supponit filius dei. ⁊ ecōuerso
etiā sequit: ꝗ supposito iesu supponit petrus: ꝗ iesus
est petrus. Itē licet in christo sint due nature: tamen Secūdo
christus non est duo. qꝛ vna illaꝝ naturaꝝ degenerat
in accidēs. ergo etiā sequit cum ille hūanitates dege
nerēt in accidēs ꝓpter illas duas hūanitates nō erit
christꝰ simpliciter duo vel duo hoīes. Itē hec negat Tertio.
Christus assumpsit hoiem. qꝛ seq̄ret inde ꝙ christus
assumpsit psonā. ꝗ eadē rōne hec negāda: xp̄s est hō.
et hoc qꝛ inde seq̄ret ꝙ christus eēt persona ⁊ psona.
Sed ꝓbat ꝙ filius dei est plures hoīes. qm̄ boetius In oppoᵐ
dicit. phi arg. sic ex ꝓprijs rōnibus. sortes est homo:
plato est hō: ergo sūt plures hoīes. Et solum ꝓpter
plures hūanitates plr inferunt. ergo siliter filius dei
est plures hoīes ꝓpt plures hūanitates. Itē diuersa Secūdo
sunt cōposita petri ⁊ iesu: ergo diuersa sunt cōposita.
ergo petrus ⁊ iesus sunt diuersa. nō nisi hoīes. ergo
diuersi sunt hoīes. Probat indirecte. si ab idētitate ꝓbat indi-
assumētis iudicat idētitas assumptorū. ꝗ a diuersitate recte.
assumētiū iudicatur diuersitas assumptoꝝ. ꝗ si pater
assumpsit idem corpus ⁊ eādem aiam cum filio suo:
debet dici ꝙ pater ⁊ filius sunt diuersi hoīes. Cōtra. Alia diffi-
Non est nisi vnica aīa ⁊ vnicum corpus: ergo non nisi cultas
vnus hō. Solutio. Dicimus ꝙ filius dei ꝯm p̄cedētē Solutio.
ꝓpositionē est plures hoīes. tn̄ cōcedimꝰ hāc Iesus Ad primū
est petrus. qm̄ est idem idētitate psonali: tn̄ est alius
alienitate naturali. Nō igitur valet hec argumētatio
Est idem cum petro: ꝗ non est alius a petro. Ad scdꝫ Ad scdm
dicimus ꝙ hec argumētatio non valet. licet christus

habeat plures naturas nō est tm̄ plura:quia vna illaꝝ
degenerat in accidēs.ergo etiā sequit̃ q2 due hūani=
tates filij degenerāt in accidētia:per eas nō est filius
dei plures hoīes vel plura.⁊c̄.qm̄ licet vtraqꝫ illarū
hūanitatū degeneret in accidens respectu filij dei:tm̄
in collatiōe mutua vnius ad alterā neutra degenerat
in accidens.sed distinguūtur a se mutuo:cum sint in
Ad tertiū. diuersis materijs. Ad tertium dicimus ꝙ non valet
Filius dei est homo ⁊ hō.et hoc nomen hō supponit
ibi pro psona primo ⁊ scdo.ergo filius dei est psona
Falla equo ⁊ psona.Et est fallacia equiuocationis.q2 hec dictio
cationis significabat in prima diuersitatē eētialē:in ꝯclusiōe
aūt psonalē.Ex hoc pꝫ ꝙ non valet hec argumētatio
hec negatur christus assumpsit hoīeꝫ.quia seq̄ret̃ ꝙ
christus assumpsisset psonā.ꝗ hec deneg ā da christus
est homo ⁊ hō.q2 inde seq̄ret̃ ꝙ filius dei esset psona
⁊ psona.qm̄ variat̃ significatio ꝯiūctiōis vt dictū est.

¶ Sexta questio.si pater et filius assumerēt eādem
naturam vtrum essent vnus homo vel plures.

Circa sextū articulū sic obijcit̃.Posito ꝙ deus
pater assumat idem corpus ⁊ eādem aīam cum
filio suo.querit̃ vtrum pater ⁊ filius sint idē homo
Ar ꝙ vnus vel plures hoīes.Probatio ꝙ nisi vnicus hō.q2 non
est ibi nisi vnū corpus ⁊ vna aīa.non ꝗ nisi vnicus hō.
Cōfirmat̃ Probat̃.Jesus nō est nisi vnicus hō natus de virgīe:
et pater ⁊ filius nō sunt nisi iesus.ergo pater ⁊ filius
Secūdo nō sunt nisi vnicus hō.Item hec ē vera:deus ꝓcedit
a patre.⁊ hec dictio deus.reddit locutionē verā pro
duabus psonis:tm̄ quia supponit illas duas psonas
sub vna diuinitate nō est hec vera Plures dij ꝓcedūt
a patre.ergo eadē rōe in istis duabus ꝓpositiōibus:
pater est homo.filius est homo.iste terminus homo
supponit pro duabus psonis:tm̄ quia supponit illas
sub vna hūanitate nō est hec vera:pater ⁊ filius sunt
In oppoᵐ plures hoīes.Sed ꝓbat̃ ꝙ sint diuersi hoīes:q2 ille
hō demōstrato patre:nō est ille dmōstrato filio.ergo
ille homo ē alius homo q̄ iste homo:ergo pater est
vnus hō ⁊ filius est alius homo.ꝗ pater ⁊ filius sunt
Secundo. plures hoīes.Item indirecte pater ⁊ filius sūt vnus
homo:ergo vnꝰ solus hō est pater ⁊ filius:ergo aliq̄s
homo est pater ⁊ filius.demōstret̃ ille.Jnde sic.Jste
hō est pater et filius.queritur quid demōstretur per
hūc terminū iste homo.an pater an filius.Si pater:
falsa est.si filius:falsa est.ꝗ simpliciter falsa est.cum
Iteꝝ ꝓbat̃ oporteat demōstrari patrem vel filium.Probatur
ꝙ supponit tam pro patre q̄ pro filio:qm̄ supposito
isto hoīe supponitur filius dei.ergo demōstrato illo
hoīe demonstrat̃ filius dei.sed ille homo demōstrat̃:
ergo filius dei demōstratur.sed non conuenit ei ꝙ sit
Tertio. filius ⁊ pater:ergo locutio ē falsa. Item si filius dei
assūpsisset infinita corpa ⁊ ifinitas aīas ⁊ ita infinitas
hūanitates:tm̄ propter identitatē assumētis non esset
nisi vnicus homo vt probatū est supra.ergo sequit̃ in
ꝯtrario licet pater ⁊ filius non assumerēt nisi vnicum
corpus ⁊ aīam:tamen propter diuersitatē assumētiū
Solutio debēt dici plures homies. Solutio.Dicimus ꝙ fm
p̄dictā positionē pater ⁊ filius nō sunt nisi vnus solus
Nota. hō.Sed notādū ꝙ ille terminus iste hō.demōstrato
iesu.habet quasi geminā suppositionē.Unā primā ⁊
substantialē qua supponit illum hoīem vt vel illum
hoīem.et q̄tum ad hāc suppositionem est terminus
discretus.Habet etiā aliam suppositionē accidētalē
qua supponit ꝓ patre ⁊ filio.Patet ꝗ ꝙ hec ē falsa:
ille hō demōstrato patre:non est ille hō demōstrato
filio.qm̄ cōis est demonstratio pro patre ⁊ filio:et fit Multi ne=
abnegatio pro vtroqꝫ.Cōcedimus tm̄ ꝙ iste est alius gant hoc.
ab illo hoīe alietate psonali:non alietate eētiali.q2
non est alius hō:licet sit alia psona.Ad scdꝫ dicimus Ad scdm.
ꝙ hec est vera:iste homo est pater ⁊ filius.et iste ter=
minus iste hō.q̄tū ad primā suppositionē supponit
pro illo hoīe.fm ꝙ ille hō.q̄tū aūt ad scdam suppo=
sitionē supponit pro patre ⁊ filio vna suppositiōe.et
hoc ideo cōtingit q2 illa singular{ hūanitas sicut inest
vni psone ita ⁊ duabus.Dicimus aūt fm hāc positio
nem si notetur cōditio ꝙ hec est falsa:supposito isto
hoīe supponitur filius dei.cum iste terminus iste hō
cōiter supponat ꝓ patre ⁊ filio. Ad tertiū pꝫ solutio Ad tertiuꝫ
ex predict{.dictū est enī si filius dei assumeret multa
corpa ⁊ multas aīas ꝙ non ꝓpt̃ idētitatē suscipiētis
erit idem hō.et ita nō ꝓcedit obiectio sua ꝑ ꝯtrariū.

¶ Septima questio.

Circa septimū articulū queritur vtrum oībus
vnionibus desinentibus esse preter illā que est
carnis ad aīam:idem remaneat hō qui prius.Dicunt Pria opio
aūt q̄dā quinqꝫ vniones ibi eē.duas:quibus vniūtur
caro et aīa filio dei.tertiā:qua filius dei vnitur carni
⁊ aīe.quia seipo vnit̃ eis.quartā aīe ad carnē.quintā:
carnis ad aīam.Alij cōprehendunt oēs illas vniones Alia opio.
sub tribus.qd pꝫ.ponatur ergo ꝙ due psone desināt
eē ⁊ tertia remāeat.fm hoc querit̃ vtrum idē homo
remaneat qui prius.qd probat̃ sic.Idem est corpus Ar ꝙ sic.
eadē aīa:ergo eadem ꝯiunctio:quia eadē vnio.ꝗ idē
coniūctum.ꝗ idem homo. Item q̄dā sunt cause rei Secundo.
scꝫ efficiēs ⁊ finalis.q̄ non sunt de eē rei materialis ⁊
⁊ formalis q̄ sunt de eē rei ⁊ faciūt rem esse.vbi ergo
eadē materia ⁊ eadē forma.ergo eadē res.sꝫ hec est
eadē materia ⁊ eadē forma:ꝗ eadē res:ergo idē hō.
Item porphirius dt ꝙ alia forma substantialis facit Tertio.
aliud.nō accidētalis.ꝗ eadem substantialis facit idē.
sed hic est eadē substātialis:qm̄ eadē hūanitas.ergo
idem hō.Probat̃.idem homo natus est de virgine. Quarto.
demōstrato illo hoīe.quia si corpus eius fuit ꝯceptū
de virgine ⁊ natū:et vnus solus homo fuit natus de
virgine qui fuit filius dei.ergo ille homo ē idem illi
q̄ fuit filiꝰ dei.ꝗ est idē qui prius. Si ꝯcedat̃.Cōtra. In oppoᵐ
Boetius dicit in principio de trinitate.ꝙ differentiā
in nūero sola varietas accidētiū opat̃.ergo varietas
accidentiū operatur differētiā in numero.sed hic est
varietas accidētiū.qm̄ ille hō fuit filius dei:⁊ nō est.
fuit redēptor mundi:⁊ non est.et sic de multis alijs.
ergo iste homo differt ab illo nūero:ergo ē alius ab
illo.Item iste hō fuit filius dei:⁊ iste hō nō est filius Secūdo
dei:ergo iste hō non est ille. Item simus in instāti in Tertio.
quo due prime vniones desinūt eē:querit̃ vtrum hec
sit vera:filius dei cras erit hō.probatio.filius dei nō
est homo.ergo quicq̄d cōuenit huic hoī cōuenit filio
dei.⁊ ecōuerso.sed isti hoī cōuenit fore cras hoīem.
qm̄ iste homo cras erit homo.ergo filio dei cōuenit
cras fore hoīeꝫ.ergo filius dei cras erit hō.sed filius
dei cras erit purus deus:q2 hēbit deitatē non ꝯiūctā
humanitati:nō ergo cras erit homo.Probat̃.filius Cōfirmat̃.
dei cras erit homo:ergo verū est filium dei cras esse
hoīem.qd falsum est.quia cras non poterit vere dici
filiū dei esse hoīem. Solutio.Dicimus ꝙ destructis Solutio.
duabus primis vniōibꝰ idē manet homo qui prius.

Ad primū Ad primū obiectū dicimꝰ ꝙ auctoritas boetij:dr̃iaꝫ
in nūero.⁊c̄.intelligit̃ sic.operatur.i.ostēdit.non enī
sortes est alius a platōe suis accidētibus proprie lo=
quēdo sꝫ sua singulari hūanitate.accidētibus enī est
Ad scdm. aliter vel aliomō se habēs.Ad scdm dicimus ꝙ non
valet:iste homo fuit filius dei:ille homo nō est filius
dei:ergo iste homo nō est ille.quia sicut ille filio dei
inq̄tū filio dei fuit accidentale esse hoīem.ita illi hoī
inq̄tū homo fuit accidentale esse filiū dei.accidētale
Ad tertiū. aūt non facit aliud. Ad tertiū dicimus ꝙ hec ē vera:
filius dei cras erit homo.nec valet hec argumētatio
filius dei cras erit purus deus:ergo cras nō erit hō.
falla accñt{ Impediēte fallacia accidētis a cōiuncta positione ad
diuisam.idem enī est acsi diceretur:filius dei cras nō
hēbit humanitatē cōiunctā diuinitati in eadē psona:
ergo cras non hēbit hūanitatē.Sed hec est duplex.
filius dei cras erit tātū deus.nam si hec dictio tantū
excludat tpalē associationē falsa est.si socialē ꝯiūctio
nem vera.et illud idem est acsi diceret̃:filius dei cras
erit purus deus.⁊ non valet hec argumētatio:filius
dei cras erit tm̄ homo:ꝗ cras non erit deus ⁊ homo.
Ad vltimū ꝓcedit enī ab vna significatiōe ad aliam. Ad vltimū
dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet:filius dei cras
erit homo:ergo cras erit verum filiū dei esse hoīem.
In pria enī ꝓpositiōe iste terminus filius dei.habet
vnicam suppositionē quasi duplicem scꝫ essentialem
qua supponit filiū dei vt filiū dei.et accidentalē qua
supponit illum hoīeꝫ.In prima ergo propōne tenet̃
terminus ille pro accidētali suppositione.in ꝯclusiōe
aūt opꝫ ꝙ teneat̃ pro substantiali.ideo est ibi fallacia
Ar etiā dr accidētis:licet accidēs non exprimat̃ ibi.Dicimꝰ etiā
ꝙ filꝰ dei cras erit deus ⁊ homo:⁊ cras erit duo.hec
tm̄ est falsa:filꝰ dei cras erit duo:q̄ꝝ vnū erit reliquū.
hec tm̄ vera:filius dei cras erit duo.de q̄ꝝ vtroqꝫ veꝝ
Iterum ar est ꝙ ipm non est reliquum.Item sit a.instās in quo
due vniones pereunt:⁊ simus post illd filius dei in a.
fuit homo.⁊ post a.nō fuit homo:nec erit de cetero.
In oppoᵐ Sit ita.ꝗ in a.deficit esse homo.Contra.simus in a.
filius dei cras erit homo.hec est cōcessa.ergo in a.nō
Solutio. desinit esse homo.Dicimus ꝙ primū argumētū non
valet.hec enim dictio filius dei.habet quasi geminā
suppositionem scꝫ principalē ⁊ essentialem:scdariā ⁊
accidentalē.In prima ergo propōne cum dicit̃:filius
dei in a.fuit homo.iste terminus filius dei.tenet̃ pro
scdaria ⁊ accñtali suppōne.In assumptiōe aūt:filius
post a.non fuit homo.tenet̃ pro eētiali suppositiōe
tantū.quia iungit̃ cum verbo qd tenet̃ pro tpe tm̄ in
quo filius nō fuit habiturꝰ nisi diuinitatē.in ꝯclusiōe
aūt fit abnegatio pro vtroqꝫ supposito ꝑ negationē
que intelligit̃ in hoc v̾bo desinit.Item simus post a.
ex predictis patet ꝙ hec est vera:filius dei est p̄desti=
natus.vt hec vox est p̄destinatꝰ.sit suppletio p̄teriti.
qm̄ hec dictio filꝰ dei.habet q̄si geminā cōsuppōem:
et pro accidētali est vera.silr̃ hec est vera:filius dei
est p̄destinatus ad habendū grām in p̄nti ⁊ gloriā in
hec argumē futuro.Nec valet hec argumētatio:licet videat̃ fieri
tatio nō vꝫ a positione antecedētis.si filius dei est predestinatus
ad habendū grām in p̄nti ⁊ gloriā in futuro:habebit
gloriā in futuro.sed filꝰ dei est p̄destinatus.⁊c̄.ergo
filius dei hēbit gloriā in futuro.vt intelligat̃ de grā
creata.qm̄ in premissis ꝓpositionibus:iste terminus
filius dei.habet quasi geminā suppōem.in cōclusiōe
aūt non habet nisi essentialē:propter v̾bū futuri cui
adiūgit̃.tm̄ si prima ꝓpositio proponeret̃ sine eclipsi:
falsa eēt.Hec enī est falsa.si filius dei est p̄destinatus
ad habēdū grām in presenti ⁊ gloriā in futuro:filius
dei hēbit gloriā in futuro creatam.Item simus in a. Iterum ar
querit̃ vtrum hec sit v̾a demōstrato christo:si ille hō
est homo ille est homo.Si sic.sed verū erit cras istū
hoīem esse hoīeꝫ.hic non est dubium.ergo cras erit
verum istū esse hoīeꝫ.sed istum esse hoīem est filium
dei esse hoīem.ꝗ cras erit verū filiū dei esse hoīem.
qd manifeste falsum ē.Ad hoc dicūt quidā ꝙ hec est Solutō ali
falsa:si ille homo est homo:ille est hō.quia cras erit quorum.
verum antecedēs sine ꝯsequēte.sicut dicūt ꝙ petrus
sciebat istum hoīem pati:qm̄ videbat eum pendentē
in cruce:non tm̄ sciebat istum pati.dicunt enim ꝙ hoc
ꝓnomen ille fm ꝙ subiectiue tenet̃ demōstrat psonā
vt psonā.Sed ꝯtra hoc obicit̃.si querat̃ quis currit. ꝯ hanc ar
cōpetēter rn̄det̃ iesus.ergo hoc ipm iesus est directe
cōtentū sub hoc noīe q̄s:⁊ silr̃ sub hoc noīe aliq̄s.
ergo aliqd ꝓnomen discretū sub hoc noīe aliquis se
habet ad demōstrandū iesum sicut ad demonstrandū
filiū dei.nō nisi hoc pronomen ille.ꝗ hoc pronomen
ille demōstrato xp̄o nō potius demōstrat filiū dei vt
filiū dei:q̄ iesum vt iesum.Itē cum dr.iste est demō= Secūdo
strato iesu.hoc ꝓnomē ille sigificat mere suppositū.
Si significet ex vi demōstrationis:illd non cadit sub
assertione.aliter enim hec eēt vera.si hoc est:hoc est
albū.demonstrata re alba.Restat ꝗ ꝙ cum dicit̃ iste
est.demonstrato iesu.ꝙ non demonstrat̃ filius dei vt
filius dei:potius q̄ iesus vt iesus.Ideo dicimus ꝙ Solutio.
sicut hec vera:petrus credebat istum pati:ita hec est
vera petrus sciebat istum pati.et ita idem sciebat et
credebat.vt postea dicemus qm̄ agemus de fide.fm
hoc dicimus ꝙ hec ē vera scꝫ iste homo ē homo.ille
est homo.demōstrato christo.et dicimus ꝙ cras erit
veꝝ illū eē hoīem.sed hec est falsa illū esse hoīem est
filiū dei esse hoīem.Sed cōtra nos sic obijcitur.Hoc Contra do
pronomen ille cōiter se habet ad hoīem fm duplicē ctorem ar.
suppositionē.ꝗ hec ꝓpositio iste est homo.significat
vnū essentiale q̄si duplex:nec aliā hēbit cras suppōeꝫ
q̄ mō.Circūscribant̃ aliq̄ significationes aliq̄ꝝ hoīm
Sed conuenit ꝙ hec ꝓpositio ille est hō.significabit
cras duo eētialia.vnū:demonstrato filio dei.aliud:
demōstrato illo hoīe.nec mutabit suā significationē
ab ea quam habet mō.ergo illud eētiale qd modo
significat:erit cras duo eētialia.sꝫ vnū illoꝝ eētia=
liū semꝑ erit verū:aliud semꝑ erit falsum.ergo hoc
essentiale illū esse hoīem qd modo significat̃ per istā
propositionē ille est homo.semꝑ de cetero erit veꝝ:
⁊ semꝑ de cetero erit falsum.ꝗ idem essentiale semꝑ
erit verum ⁊ falsuꝫ.qd videtur esse impossibile ⁊ non
intelligibile. Sed dicimus ꝙ re v̾a illud eētiale sꝑ Solutio.
erit verū ⁊ semꝑ erit falsum.nunq̄ tm̄ erit veꝝ dicere
ꝙ ipm sit veꝝ ⁊ falsum.et hoc ideo cōtingit quia hoc
essentiale est modo quasi duplex ꝓpter quasi duplex
suppositū qd in ipso intelligitur.q̄tū enim ad vnum
suppositū semꝑ erit verū:q̄tū ad alid sꝑ erit falsum.
sed qm̄ ipse cras erit duo diuisa:q̄ꝝ vnū sꝑ erit verū
alterū semꝑ erit falsum:ideo nūq̄ erit verū dicere ꝙ
ipsum sit veꝝ ⁊ falsum.Sunt tm̄ alij qui reputāt hoc Opinio ali
quasi incōuenīēs ꝙ aliq̄d semꝑ erit verū ⁊ falsum.vn̄ quorum
dicunt ꝙ hoc dictū:istum esse hoīem cras erit falsum
⁊ non veꝝ.qm̄ istum eē hoīem:est filiū dei esse hoīeꝫ.
quia fm eos hoc pronomen iste.subiectiue positum
significat personā vt psonā:quia significat triplicem
distīctionē:singularitatis/incōicabilitatis/⁊ dignita=

tis. Sꝫ si ponat̃ eis ꝙ hoc ꝓnomen iste. nõ significet determiatõnẽ dignitatis sed tñ alias duas: redibit eadẽ obiectio ⁊ oportebit concedi ſm hoc ꝙ aliquid semꝑ erit verum ⁊ semꝑ falsum: sed pro diuersis.

¶ Octaua questio.

O Ctauo queritur vtrum christus ſm ꝙ homo sit persona. Et verũ est ꝙ christus non ſm ꝙ hõ est persona. nec etiã sortes ſm ꝙ homo est persona: qm̃ nullũ vlẽ est ꝑsona. vt patere potest per diffinitiõem ꝑsone. Sed melius q̃rit̃ vtrũ christus ſm ꝙ iesus sit **Arg̃ ꝙ sic.** ꝑsona: sicut sortes in eo ꝙ ẽ sortes ẽ ꝑsona. Probat̃ ꝙ sic. qꝛ persona est rõnalis nature substãtia indiuidua. **q̃d ꝑsona secundũ boetium.** Hec est diffinitio ꝑsone quã ponit boetius. sed iesus inq̃ntum iesus est rõnalis nature substãtia indiuidua: qꝛ est indiuiduũ huius spẽi homo. ergo iesus inq̃tũ **Secũdo** iesus est ꝑsona. Itẽ sor. suis accidẽtibus indiuiduãtibus ipm̃ est ꝑsona. scꝫ certo colore: qualitate: quãtitate: figura: situ ⁊ habitu. siue ẽ indiuidu⁹ siue maxie distinctus. sed talis maxima determiatio idem est ꝙ personalitas est in re rõnali. g̃ accidẽtia indiuiduãtia sor. faciunt ipm̃ esse ꝑsonã. ⁊ eadem accidẽtia sunt in iesu ſm ꝙ iesus: ergo iesus ſm ꝙ iesus est ꝑsona. qm̃ **Tertio.** vbi est eadẽ causa: idem debet esse effectus. Itẽ ioh. damasc. Caracteristica idiomata determinatiua sunt ypostaseos: nõ essentie. sed iesus in eo ꝙ iesus habet caracteristica idiomata. s. significatiuas siue deteriatiuas ꝓprietates: qm̃ habet fasciculũ siue collectionẽ accñtiũ. qd in nullo alio est reperire. g̃ illa caracteristica idiomata determiatiua. ergo illa caracteristica idiomata determiatiua sunt ypostaseos. i. ꝑsone. sed non ꝑsone nisi iesu ſm ꝙ iesus. g̃ iesus ſm ꝙ iesus est **Quarto** persona. Itẽ iesus ſm ꝙ iesus p̃dicatur in quis. qm̃ ꝯueniẽter rñdet̃ ad interrogatiõnẽ factam per quis. vt si querat̃ quis currit: ꝯueniẽter rñdet̃ iesus. sed q̃s non q̃rit nisi de ꝑsona inq̃tũ ꝑsona: ergo iesus inq̃tũ **Quinto.** iesus est ꝑsona. Preterea. nullum sequitur incõueniẽs dicto ꝙ iesus inq̃tum iesus sit ꝑsona. nec sequit̃ ꝙ sit **Rõ magr̃i nulla est.** quaternitas in ꝑsonis: qm̃ non valet probatio mgr̃i que talis est. Si filius dei ſm ꝙ iesus est ꝑsona: ergo creata vel increata. sed non increata: ergo creata. sed creata ꝑsona non est pater/non est filius/non est spũs sctũs: g̃ quaternitas est in ꝑsonis: non g̃ tñ trinitas. Si enĩ dicat̃ ꝙ est creata ⁊ ꝙ creata ẽ increata: nullũ sequit̃ incõueniẽs. recte enĩ dicit̃ ꝙ fili⁹ dei est tpalis ⁊ eternus: creatus ⁊ increatus. Si ꝯcedit̃ ꝙ iesus sit **In oppoᵐ** ꝑsona sic. Cõtra. In niceno ꝯsilio dr̃ ꝙ in incarnatiõe filij ꝑsona cõsumpsit ꝑsonã. non natura naturã. ergo ꝑsona increata cõsumpsit ꝑsonã creatam. i. adnichila **Secundo.** uit. nõ g̃ ſm ꝙ iesus est ꝑsona. Probat̃. Ioh. dama. dicit ꝙ non est cõem spẽm predicare de christo. ergo hec cõis spẽs homo nõ predicat̃ de christo. g̃ christus nõ est indiuiduũ huius spẽi homo nec alterius spẽi: ergo nõ est indiuiduũ: g̃ non est substãtia indiuidua: **Tertio.** ergo nõ est ꝑsona. Preterea. videtur eẽ aperte falsum qd dicit ioh. da. quia si non est cõem spẽm p̃dicare de **Solutio.** christo: g̃ videtur ꝙ christus non sit homo. Solutio. Dicimus ꝙ iesus inq̃tũ iesus non est ꝑsona. Ad hoc **Triplex determiatio.** enim ꝙ aliq̃d sit ꝑsona exigitur triplex determiatio. singularitatis q̃ est in aĩa sor. ⁊ in sor. qui sua singlari existẽtia differt a qualibet alia re: qm̃ distinguitur ab vniuersali. et distinctio incõicabilitatis q̃ est in sor. ex eo ꝙ non est cõicabilis vt pars in cõpositione cũ alio: talis distinctio non est in aĩa vel corpe. ⁊ ideo nec aĩa nec corpus ꝓprie est ꝑsona: quia non est per se vnum vel per se sonãs. sicut dicit boetius in lib. de duabus naturis ⁊ vna ꝑsona christi. nichil enĩ est ꝑsona creata vt ibi dicit. Tertia est dignitatis q̃ est in sor. ex eo ꝙ eius hũanitas non est cõmixta digniori forme in eo: sed est distincta a qualibet digniori. et tam petrus q̃ paulus est vere ꝑsona: quoniã in eo ꝯcurrũt ille tres distinctiões. Sed vltima distinctio in iesu non est ſm ꝙ iesus: qm̃ iesuitas cõiũgit̃ digniori forme in filio dei. ⁊ ita non distinguitur a digniori. Per hoc patet verũ esse qd dicit cõsiliũ. ꝙ ꝑsona cum ꝑsona. quoniã vnio illa hũanitatis ad deitatẽ exclusit tertiã distinctionẽ que exigitur ad esse ꝑsonã. et ita dignior forma adueniẽs cõsumpsit ꝑsonã. et ideo subiũgit̃ in ꝯsilio persona. ⁊c. quoniã persona est nomen iuris: natura vero ẽ nomen gñis. Persona ẽ nomẽ iuris. i. ꝑtãtis ⁊ dignitat(. vñ quia humanitas in iesu non opat̃ per se in iesu: imo quicq̃d operat̃/opat̃ a diuinitate q̃ est in eadẽ ꝑsona: ideo non est per se sonãs vel ꝑ se vnũ. **Nõ diligẽt** ideo christus non est persona inq̃tũ homo vel inq̃tũ iesus. natura ẽ nomen gñis. i. maneriei reꝝ. Hec aũt dictio indiuidua. significat triplicem distinctionẽ ſm ꝙ ponit̃ in diffinitiõe a boetio. vñ hec est falsa Iesus ſm ꝙ iesus ẽ rõalis nature indiuidua substãtia. ⁊ ſm hoc aĩma non ẽ res indiuidua vel indiuiduũ. q̃ñꝗ tñ hoc nomen indiuiduũ significat distinctionẽ singularitatis tñ. et hec aĩa est indiuiduũ. ⁊ iesus indiuiduũ hui⁹ spẽi homo. **Ad damascenum.** Ad auctoritatẽ damasceni dicimus ꝙ ipse loquit̃ de ꝓprietatibus eternis siue de notiõibus quas vocat caracteristica idiomata. i. ꝓꝑtates significatiuas siue determiatiuas q̃ sunt deteriatiue ⁊ distinctiue ypostaseos. i. persone et non eẽntie. **Ad aliud** Ad aliũ dicimus ꝙ accidẽtia indiuiduãtia sor. faciũt ipm̃ singulare: sed non ꝑsonã nisi cum alijs distictiõibus. **Ad aliud** Ad aliud dicimus ꝙ si hoc pronomen quis. gñaliter significet distinctionẽ singularitatis tñ: tunc ad hãc interrogatiõnẽ quis currit? cõpetẽter rñdetur iesus. Si aũt significet gñaliter triplicem distinctionẽ: non **Aliud dcꝫ doctoris.** rñdet̃ ꝯueniẽter. Dicimus etiã ꝙ ꝓbatio ẽ necessaria ꝙ si iesus inq̃tũ iesus esset persona: iesuitas non esset ꝯiũcta diuinitati. i. filio dei. et ita iesus eẽt alia ꝑsona q̃ filius dei: et sic iesus non esset filius dei. et sic esset **Ad aliũ damasceni** quaternitas in ꝑsonis. Illa auctoritas dama. Nõ est cõem spẽm p̃dicare de christo. sic intelligẽda est. Nõ est. i. non cõtingit predicare de christo cõem spẽm. i. cõflatam ex duabus. s. ex diuinitate ⁊ hũanitate. Hec **ꝯ euticium** enĩ dixit ꝯtra euticiũ hereticũ dicentẽ ꝙ christus non est deus nec homo: sed partim deus partim homo. ⁊ ita volebat ꝙ quedã cõis spẽs ex illis duabus cõflata sit: ita ꝙ neutra illarũ p̃dicaret̃ de christo. Uel potest **Alr̃ intellr̃** sic intelligi auctoritas Nõ est cõeꝫ spẽm. ⁊c. id ẽ non cõtingit cõeꝫ spẽm predicare cõiter de christo. qꝛ hec spẽs homo si predicet̃ de christo sicut de alijs hoĩb⁹: non tñ ponit̃ cõiter. i. cõi modo. i. eo mõ prorsus quo de alijs hoĩbus. de alijs enĩ hoĩbus ita predicatur ꝙ cõprehẽdit totũ esse ipsoꝝ: sed non cõprehendit totũ **Adhuc aliter dr̃.** esse christi. quia non cõprehẽdit diuinitatẽ eius. Hec tñ auctoritas simpliciter intellecta est ſm tertiã opinionẽ que dicit ꝙ christus non est aliq̃d ſm ꝙ homo. qm̃ ſm eos illud nomẽ dictum de christo non p̃dicat hãc spẽm hõ: sed q̃dã accñs de p̃dicamẽto habitus. sed hec opinio reprobata est ⁊ reprobanda. Sed ſm opinionẽ q̃ dicit ꝙ christus est duo. videt̃ probari ꝙ iesus inq̃tum iesus est persona. sed prius vidẽdũ est

Iste opiniones differũt in tribus. differentiã inter istã opinionẽ et primã. differũt autẽ in tribus. Prĩo. qꝛ p̃ma dicit ꝙ filius dei nõ assũpsit hominem: sed humanitatem. Secunda ꝙ hominem quia prima dicit ꝙ oĩs proppꝛietas que inest illi ho- **scd̃o dr̃nt.** mini inest filio dei. ⁊ econuerso. Secunda dicit ꝙ licꝫ homo sit filius dei: tamen nulla proprietas que inest illi homini inest filio dei. ⁊ econuerso. licet filius dei sit diuina essentia: tamen nulla ꝓprietas filij dei inest diuine essentie. vnde dicunt ꝙ omẽs iste sunt improprie. filius dei est passus: filius dei est crucifixus ⁊ huiusmodi. quoniã si proprie accipiantur omẽs sunt fal **Tertio differunt.** se. Tertio differunt in hoc: quia prima dicit ꝙ supposito illo hoĩe supponit̃ fili⁹ dei. ⁊ ecõuerso. Scd̃a dicit ꝙ licet filius dei sit iste homo. tamen supposito filio dei non supponitur ille homo. nec econuerso. sic supposito illo filio dei non supponitur diuina essentia. li **Cõtra hanc scd̃am ar̃.** cet filius dei sit diuina essentia. Contra hanc secundã opinionem sic obicitur. Humanitas non est cõiuncta diuinitati in eodẽ supposito: ergo forme digniori est impermixta. ergo in iesu est distinctio dignitatis. Et de alijs duabus distinctionibus cõstat: ergo iesus secundum ꝙ iesus est indiuidua substãtia. ⁊ constat ꝙ est respectu nature: ergo iesus scd̃ꝫ ꝙ est iesus est ꝑsona. qd falsum est. qm̃ consilium dicit ꝙ persona cõ- **Euasio** sumpsit personã: non natura naturam. Scd̃m istam opinionem dicendũ est ꝙ humanitas est cõiuncta diuinitati. non quia sit in eodẽ supposito cũ illa: sed qꝛ est in eo qui deus est. ⁊ ideo non est in iesu distinctio dignitatis. Ideo secundũ hanc opinionẽ non est persona iesus scd̃m qd iesus. Item contra hanc opinionem videtur auctoritas euangelij vt illa. Nemo ascẽ- **Exponunt auctoritatem.** dit in celum ⁊c. Sed ipi dicunt auctoritatem improꝑiam. Quãdo enĩ christus erat in terra predicãs iudeis. tunc proprie loquendo filius hominis non erat in celo. Sed dictũ est improprie: quia ille qui est fili⁹ **Exponunt alij aliam.** hominis. s. filius dei erat in celo. Similiter exponũt hanc auctoritatẽ. Iste puer creauit stellas. i. ille qui **Tertio.** est ille puer scilicet filius dei. Item contra hanc opinionem est auctoritas sancti augustini dicentis ꝙ q̃cquid inest filio dei per naturã inest filio hominis per gratiã. Sed filio dei inest per naturam ꝙ sit oĩpotẽs ꝙ creauit omĩa: ergo idem inest filio hominis ꝑ gratiam. qd falsum est secundũ hanc opinionem que dicit ꝙ nichil qd inest filio dei inest filio hoĩs. ⁊ ecõuer- **auctoritas augustini ſm istos ẽ impropria** so. Dicendũ etiam scd̃m hanc opinionem ꝙ auctoritas augustini est impropria. sicut dictũ est de predict(. Sed scd̃m primã opinionem vera est. vt coniunctim intelligatur: quantum ad vltimam partẽ sui. omnes enĩ iste ꝓpositiões. filius hominis per gratiã est de⁹. filius hominis per gratiam est omipotens ⁊ hmõi. si **Iterum ar̃** coniũctim intelligantur vere sũt. si diuisim false. Itẽ filius dei assumpsit hominẽ: ergo vniuit sibi hominẽ ergo coniũxit sibi hominẽ: ergo filius dei est coniunctus illi homini: ergo filius dei nõ est ille homo. qm̃ **Euasio.** non est intelligibile ꝙ aliquid sit cõiunctũ sibi. Forte dicit ꝙ hec argumentatio non valet. filius dei vniuit sibi hoĩem ⁊c. quia is est sensus. filius dei fecit ꝙ ille **Scd̃ꝫ p̃mã opiõnẽ dr̃.** homo esset ipẽ vel eadem persona cum ipo. Sed sic debet concedi secundũ primã opinionẽ ꝙ filius assũpsit hoĩem ⁊ vniuit sibi hoĩeꝫ: quia fecit ꝙ ille homo esset eadem persona cum ipo. et ita conceditur scd̃m secundã opinionẽ eodem modo: qꝛ filius dei assũpsit hominem sicut secundum primã. Sed dicendum est secundum secundã opinionem ꝙ non est talis sensus ideo filius dei vniuit. i. coniũxit sibi hoĩem: ⁊ tamen est ille cui coniunctus est. Sed quia hoc non est plene intelligibile prime opinioni adheremus.

M Agistroꝝ opinio fuit ꝙ christus sub hoc sensu dicitur homo id est habẽs humanam naturam sibi vnitam scilicet animã et carnem ex quibus asserebant nichil esse constitutũ nichilꝙ dictum ꝙ substantialis proprietas que est humanitas sit substantialis filio dei. quia non concedunt ꝙ christus secundum ꝙ homo sit aliquid ita ꝙ proprie accipiatur hec dictio aliquid: sed sub hoc sensu concedunt eam. est aliquid id est alicuius modi. et dicunt ꝙ vnio carnis ⁊ anime ad verbum facit hoĩem. ⁊ vnio anime ad carnem facit vnientem. Unde in triduo. qꝛ soluta fuit illa vnio que est anime ad carnem ideo mortuus fuit. et quia alia vnio que fuit anime et carnis ad verbum non fuit soluta: ideo fuit homo. nec concedunt ꝙ homo dictũ de christo predicet speciem sed habitum. Unde apostolus. Habitu inuentus vt homo. Tamen glo- **ꝯ hãc ẽ glosa.** sa exponit id est vere homo. et habitu signat ibi conuersatõnem. sicut cum dicitur quomodo se habet in claustro. a tali sumptũ est hoc nomen habitus. Hanc **Hãc etiam improbant** autem pauperrimã opinionẽ indignam iudicamus auctoritatibus et rationibus. ⁊ propterea alexander bene improbauit eam in sua decretali. sicut expressũ **Alia opĩo. Archiepũs senoñ.** est ibi. Alioꝝ est opinio quã principaliter asserit archiepiscopus senonensis ⁊ sequaces eius ꝙ filius dei assumpsit quẽdam hominem sufficienter ex anima rationali ⁊ carne constantem. sicut aliquis alius homo **Prima rõ** constat ex anima et carne. Et quia verbum assumpsit et vniuit sibi illum hominem. ideo homo ille est fili⁹ dei. et filius dei est homo ille. Et sicut filius dei incepit esse homo ille. ita homo ille incepit esse filius dei et incepit esse deus. Non tamen dei natura: sed per- **Secũda** sona verbi est. Item assumens id est filins dei est assumptum scilicet filius hominis: et assumptũ est assumẽs scꝫ filius dei: ergo filius hominis est filius dei Itẽ ille homo est aliud a patre et pater aliud ab illo homine et ille homo nõ est duarum naturarũ sed humane tñ. et supposito illo homine non supponit̃ fili⁹ **Tertia.** dei nec ecõuerso. Item possũ loqui de illo homie: licꝫ non loquar de filio dei: vt cũ dico ille incepit esse vel incepit esse deus: quoꝝ neutrũ possum dicere de filio **Quarta** dei. Itẽ sunt termini qui supponũt hoĩeꝫ et nõ filium dei. vt ille homo ille puer et cõsimiles. Quidam sunt qui supponũt filiũ dei. s. christũ et personã et non filiũ hominis vt isti. verbũ. filius dei. sapiẽtia patris. vnde quedã predicant̃ de filio dei que non de filio homĩs. vt tonare ⁊ similia. vnde hec est falsa proprie accepta **Opinio doctoris** ille puer creauit stellas. Dicimus ꝙ attribuitur filio hominis quod ⁊ filio dei. quia filius hominis est fili⁹ dei. quedã dicunt̃ de filio hominis que nõ de filio dei vt illa. incipit: passus. et similia. vnde huiusmodi propositiões sunt duplices. filius dei est passus. si teneat̃ substantiue ille terminus passus vera est. si adiectiue proprie intellecta falsa est. que proprie recipitur vera quia filio dei attribuitur quod est filij homĩs qui ip- **Aliũ dictũ doctoris.** se est. Itẽ cũ de filio homĩs predicatur aliquod eternum falsa est proprie sumpta. vt he. ille puer est eternus. est a patre genitus. Si eternus tenetur adiectiue falsa est. si substantiue vera est. Si autem substantiue tenẽtur tales dictiones in neutro. vt eternum omnipotens false sunt supposito filio hoĩs per substãtiuũ vt ille. hic puer est eternũ. vel hic puer est omnipotẽs

neutraliter. Itē filius hoīs nō est diuine nature: sed
diuina natura. vnde hec est vera. filius dei est duo. qꝛ
est diuina natura: ⁊ est homo. ⁊ ita est duo in neutro
genere. sed nō in masculino. nō eñ assumpsit ꝑsonam
⁊ esse hūc hoīez nō est esse ꝑsonā. vnde si hoc ꝓnomē
ille teneat adiectiue ita vt homo sit termin⁹ substan-
tiuus: ⁊ p ꝓnomē fiat demōstratio ꝑsone incōgrua ē
illa: iste est homo. Sed si hec dictō ille teneat substā
tiue: credo q̄ est recipienda: dūmodo iste termin⁹ hō
Aliud decꝫ teneat adiectiue. Similiter supposito hoc ꝓnomine
iste ꝑsonaliter nihil est dictu: ille est. demōstrato filio
hoīs. tm̄ eni valet ille quantū hec ꝑsona. vñ incōgrua
est hec demōstratio sicut hec demōstrata diuina natu
Aliud decꝫ ra vel essentia. Itē hec argumētatio nō valet. fili⁹ ho
minis est fili⁹ dei. ergo quicquid est filius dei: est fili⁹
hoīs. Preterea fili⁹ dei ē diuīa natura: ḡ quecūqꝫ ꝑso
na est diuina natura: est filius dei. Item filius dei est
due substātie: quaꝝ neutra est alia sed vtraqꝫ est ille
quod quidē dicit. Un⁹ oīno nō ꝯfusione substātie ⁊c.
Dubium. Sed dubiuz est de hoc noīe christus: vtrū supponat
ꝓ essentia vel ꝓ ꝑsona. Secundū hāc opinionē dicen
dum est q̄ supponit ꝑsonā ⁊ tamē copulat humani-
tatē: qꝛ tm̄ valet quantū verbū hūanitatis. vnde nos
audiuim⁹ in lege q̄ christus manet in eternū. ⁊ ad he
breos. hodie ipse ⁊ in scl̄a. et in simbolo. deus et hō
vnus est christus. hec opinio multoꝝ sctōꝝ auctori-
ꝯ hanc opi tatibus fulcit. Sed ꝯtra hāc sic obiicit: qd dicit in io
nionem. hanne. Nemo ascēdit in ce. nisi qui de ce. des. fili⁹ ho.
qui est in ce. ⁊ ergo fili⁹ hoīs tūc fuerat in celo ⁊ des.
Secundo. de ce. ḡ prius fuerat in ce. Item exiui de mūdo et in
Solutio. mundū veni. Solutio ad hoc breuit q̄ iste locutio-
nes improprie sūt. attribuit eñ filio hoīs qd est ꝑso
ne que est filius hoīs. Aug. Filius hoīs des. de ce. qꝛ
Iterum ar fi. dei qui ē fi. hoīs. Itē Ego principiū qui ⁊ loquor
vobis. aut igit principiū creaturarū aut principiū spi
ritussctī Si principiū creaturaꝝ: ḡ a fi. ho. fuerūt crea
ture: ḡ creauit. Si spūs sctī: ḡ spūs sctūs ꝓcedit a fi-
Solutio. lio hoīs. Dicim⁹ q̄ principiū tenet substātiue ꝓ filio
dei. ⁊ ita locutio est vera. Si eñ adiectiue falsa esset
nec ex hoc sequit q̄ creature sunt a fi. hoīs: vel spūs
Iterum ar sctūs scd̄m q̄ fuit a principio. qd est filius hoīs. Itē
hoc nomē deus dicit vniuoce de filio dei ⁊ filio hoīs.
sed vniuoce de patre ⁊ filio dei: ergo vniuoce de pr̄e
⁊ filio hoīs cum nō habeāt diuersas significationes
quantū ad illos. ḡ filius hoīs ⁊ pr̄ sunt vn⁹ deus. vel
plures dii. Sed non plures dii: ḡ vn⁹ deus: ḡ est vna
essentia vel vna ꝑsona. qd falsum est. qꝛ fili⁹ hoīs non
Solutio. est diuina essentia. Dicim⁹ q̄ nō valet cū infert. ḡ sunt
vn⁹ deus vel plures dii. filius hoīs nō dicit rōne essen
tie sed rōne persone. ꝑsona autem dicit deus ratione
essentie qꝛ est diuina essentia. ⁊ rōne ꝑsone. qꝛ est diui
na ꝑsona. vñ cū nō sint nisi essentia vna: nō possunt di-
ci nisi vnus deus nec rōne ꝑsone cū sint vna ꝑsona. in
plurali aūt nō pōt p̄dicari: qꝛ nō pōt habere plurale.
Ad idē ar. sicut dictū est longe supra. Preterea. pater est p̄ncipiū
spūs. s. fili⁹ est principiū spūs sctī: ḡ sunt vnū principiū
vel duo p̄ncipia. sumpto hoc noīe p̄ncipia substantiue
Ad rōnes His visis de facili respondendū est ad has argumen
sophisticas tatōes sophisticas. ille hō recēter est de⁹. ḡ est recens
Prima ro de⁹. q̄ p̄ma sit vera ꝓbat: qꝛ nūc p̄mo est de⁹. Simus
sophistica. in instāti incarnationis. ḡ recēter est de⁹. q̄ vltima sit
falsa: ꝑtꝫ qꝛ dicit aug. qꝛ si xp̄us nr̄ ⁊ si sit recēs hō: nō
tn̄ est recens de⁹. qꝛ in p̄ma aduerbiū cū sit adiectiuū
verbi ponit significationē suā nō cōtra suppositū sed

circa copulatū. Sꝫ recēs cū sit adiectiuū suppositi po
nit recētiā in supposito ⁊ ē i existētia p̄ ꝯriū. Iste qui
dormit habet similē timorē. ḡ non sibi timet. vel sic.
Iste recēter est senex. ḡ est recēs senex. Itē ille hō nō Secūda
est diuine eētie sꝫ ē tm̄ hūane. ḡ est pur⁹ hō. ḡ nō est
de⁹. nō valet qꝛ hec dictio hō tenet eētialit: ⁊ hec di-
ctio pur⁹ facit exclusionē suā rōne alteri⁹ eētie. vnde
sic esset inferendū. ē pur⁹ hō: nō ḡ est alia eētia. ⁊ hoc
veꝝ eēt licet fili⁹ dei sit diuine eētie. tn̄ iste hō ē vna
eētia videlꝫ hūana q̄ nō ē diuina. scd̄ꝫ hāc opinionē Solutō sꝫ
nec supposita humana supponit diuina. nec est illa. et aliquos.
etiā supposita hūana substātia nō supponit diuina p
sona. sed est illa. Itē hō assumpt⁹ nō creauit: ḡ nō est Alia ratio
creator eius. p̄terea statua nō est naturalis: ḡ non est
res naturalis. Item quocunqꝫ differt pater essentia: Alia ratio
differt filius essentia ⁊ ecōuerso. ergo quicquid dif-
fert a patre essentia: differt a filio essentia. sed homo
assumptus differt a patre essētia: ḡ ⁊ a filio differt es-
sentia. ḡ est alicuius essentie cuius nō est filius. qd fal
sum est. Dico q̄ nō valet cū infert. ḡ quicquid ⁊c. pre Solutio.
terea. A quocūqꝫ differt hec vox alb⁹ essentia: differt
hoc nomē albus essentia. ḡ quicquid differt essentia
ab hac voce albus. differt ab hoc noīe alb⁹ essentia.
hec eñ vox alb⁹. differt ab hac voce albi essentia: nō Exemplū
tamē ab hoc noīe alb⁹. eodē modo homo assumpt⁹
differt a patre essentia nō tamē a filio dei. filius enim
dei est essentia que est pater. ⁊ est essentia que est hō
assumptus que diuerse sunt scd̄m hanc opinionem.
Item iste homo incepit esse ḡ vere potest dici illo de Iterum ar
monstrato. tu ante nō semp es: etiā sequit tu nō fui-
sti in tp̄e. ḡ iudeus dicens hec nō cōtradicebat ei: ve
re eñ poterat dicere nō fuisti in tp̄e abrahe: demon-
strato homine assumpto. Dicim⁹ q̄ ⁊ si ꝓpositiones Solutio.
non sunt cōtradictorie: tamē christus ⁊ iudei vteban
tur eis pro cōtradictoriis: qꝛ xp̄s vtebat pro tali ego
sum ille qui fui tp̄e abrahe. qd iudei intendebāt ne-
gare. Sed hec ꝓpositio: tu non fuisti in tp̄e abrahe:
demonstrato homine assumpto nō significat nisi ve-
rum hominem. Item hominem assumptum genuit Iterum ar
mater. ⁊ illum nō genuit pater. Sed hec est duplex.
homo assumpt⁹ est fili⁹ matris. si hec dictio fili⁹ adie- Solutio.
ctiue teneatur. scd̄m q̄ talis vera est ⁊ non est filius
patris. Si substantiue vt sit sensus. ille qui est. falsa
est. immo est verissimus filius patris. Item notan-
dum q̄ non est recipiēda conuersatio inter hanc per-
sonam ⁊ hominem assumptum: cum homo assumpt⁹
sit persona. Sed nunq̄ debet recipi: quia dicit augu
stinus. aliud propter hominem: aliud ꝓpter verbū.
nec illud dicit augustin⁹: vt innuat q̄ verbū sit essen-
tia scd̄m q̄ verbum sicut scd̄m q̄ hō: sed vt innuat q̄
alia essentia erat verbi cū nunq̄ esset hō ita q̄ modo
est vna et alia. Scd̄m tertiā opinionē sic exponimus Solutō sꝫ
aliud. id ē alterius nature est sm̄ q̄ homo: ⁊ alterius tciā opiōēz
sm̄ q̄ deus. Item dicit ioh. damasc. Non est sumere
cōem speciem in dn̄o nostro iesu christo. qd sic expo-
nitur sm̄ hanc opinionē. Non est sumere cōem spēm Dictum da
complectentē totum eē dn̄i nostri iesu christi. Totū mascen ex
esse appello vtranqꝫ substantiā dn̄i nostri iesu christi. ponitur.
Hec eñ spēs homo non cōplectit nisi tm̄ substātiam
humanā sm̄ tertiam opinionem. sicut nō est sumere
cōem spēm. ⁊c. hec enim spēs non designat nisi alterā
naturam tantū. Item filius dei assumpsit hoīez. sicut Scd̄m aliā
dicit ioh. damasc. q̄ assumpsit omnia idiomata hoīs. opinionem
id est omnes ꝓprietates hominis. et ꝑsonalitas est

proprietas. ergo assumpsit personalitatē hoīs: ergo
assumpsit personā. et ita assumpsit persona personā.
Secūdo qd est hereticum dicere. Item oīs homo est ꝑsona:
sed nulla persona assumpta est a verbo: ergo nullus
Tertio. homo assumptus est a verbo. Itē dicto q̄ assumpsit
omnes ꝓprietates. sed nulla proprietas q̄ est in alio
homine personalitas fuit in illo homie personalitas
propter superuenientē proprietatem digniorem. Alia
Falla acci- ratio non valet. et est ibi aperte fallacia sm̄ accidēs.
dentis. non enim omnis homo sm̄ q̄ est homo est persona.
ideo forte nullus homo sm̄ q̄ homo ē persona: quia
Hō non si- iste terminus homo non dicit personā. sed terminus
gnificat p- proprius sor. pla. cicero. ⁊ huiusmōi non magis sunt
sonam. indiuiduantia. ⁊ cōuenit persone si sit indiuidua. sed
qd habet in diffinitione illius instantie: omnis statua
est es: sed nullū es est artificiale: ergo nulla statua est
Iterum ar artificialis. Item homo assumpsit filiū dei aut in eo
q̄ filius dei cōuenit cum patre: aut distiguit a patre.
Si in eo q̄ conuenit cum patre in eo q̄ est filius dei:
ergo pater est filius dei. Si distiguitur a patre: ergo
aliquo quo ē filius dei distinguit a patre. sed nullus
est alio filius dei nisi filiatiōe: ergo filiatiōe distiguit
a patre: ergo filiatio est proprietas homīs assumpti.
sed omne subiectū naturaliter est prius sua proprie-
tate. ergo homo assumptus naturalit est prius filia-
tione. quod falsum est: cum filiatio lōge ante fuerit.
Solutio. Dicimus q̄ hec vox in eo q: d̄potest nomiare causam
efficientem siue formalem. et sic simpliciter falsa est.
si notat intransitionē proculdubio vera est. homo est
assumptus ens filius dei. distinguit a patre.

¶ Scd̄m capitulū de predestinatiōe.

p̄destinat⁹ Dicto de incarnatione filii dei: dicendum est de
q̄sdꝫ dupl̄r p̄destinatiōe eius. Notandū aūt q̄ hoc nomen
predestinatus duobus modis accipitur. scilicet abso
lute et respectiue. Absolute quando ponitur sine de
terminatione: vt cum dicitur ille homo est predesti-
natus. id est ab eterno prescitus ad habendam gra-
tiam in presenti ⁊ gloriam in futuro. ⁊ sm̄ hoc signifi
cat dei prescientiam: ⁊ determinat effectum. scilicet
gratiam ⁊ gloriam scd̄m augustinū. Quando respe-
ctiue sumitur significat prescientiam diuinā: sed non
determinat prescitū: sed vult determinare exterius si
cut hoc nomen preparatus. Tamē circa illud extrin-
secum determinatum notat q̄ sit ex gratia. vnde sm̄
hoc idem est predestinatus quod prescitus siue pre-
paratus ex gratia. ⁊ scd̄m hoc sumit ab apostolo vbi
dictū pauli dicit: q̄ qui predestinatus est filius dei in virtute. ⁊ in
telligitur q̄ hoc nomen qui supponit ibi pro christo
in humanitate. ille enꝫ homo in humanitate est pre
destinatus vt sit filius dei vel sic. qm̄ ex gratia est q̄
ille homo sit filius dei: qm̄ ille homo ex gratia est fi-
lius dei ⁊ ad hoc est predestinatus ex gratia. ⁊ non va
hec argum̄ let hec argumentatio: ille homo est predestinatus vt
tatio nō vꝫ sit filius dei: ergo filius dei est predestinatus vt sit ille
homo. quoniā esse hominē non est ex gratia vel filio
dei vel filio hoīs: sed esse filiū dei est ex gratia illi ho
Simil̄r hec mini. Similiter solet dici q̄ hec argumentatio non
non valet. valet. vnio humanitatis ad deitatem est predestina-
ta: ergo vnio deitatis ad humanitatem est predesti-
nata. vnio eñ humanitatis ad diuinitatē ex gratia est
illi homini: ⁊ non est illi predestinata. vnio autē dei-
tatis ad humanitatem nulli est ex gratia. non eñ ille
homo inquantū ille homo ex gratia vnitus est huma

nitati: nec filius dei inquantū filius dei ex gratia simi
liter vnitus est deitati. proprie tamē loquēdo solum
subiectum gratie predestinatū dicitur. per accidens
tamē loquendo posset concedi conclusio predicti ar-
gumenti: quoniā vnio deitatis ad humanitatē est di
uina essentia que inest illi homini ex gratia: sed non
inest ex gratia humanitati filio dei vt dictū est. Item Prima q̄o
queritur de hac. filius dei est predestinat⁹. probatio Ar q̄ sic.
ille homo est predestinatus: sed supposito isto homi
ne supponitur filius dei. ergo quicquid conuenit illi
homini: cōuenit filio dei ⁊ econuerso. sed isti homini
cōuenit esse predestinatū: ergo filio dei conuenit esse
predestinatū. ergo filius dei est predestinatus. Item Secundo.
filius dei fuit ab eterno preparatus ad habendū gra
tiam in p̄senti ⁊ gloriā in futuro: vt dicit deus pater
per ysaiam ꝓphetā. Ecce puer meus dilectus quem
elegi. sed ille puer erat filius dei: ⁊ est. ergo fili⁹ dei
fuit electus ab eterno: ergo fuit p̄destinatus ab eter
no. Si dicatur. vel scd̄m humanā naturā vel diuinaꝫ In oppo^m
non potest dici q̄ scd̄m diuinā: qm̄ scd̄m illā nulla po
test ei inesse gratia. Si scd̄m humanā. ergo filius dei
est predestinatus ab eterno scd̄m humanā naturam.
Contra non habuit ab eterno humanā naturā: ergo
non fuit ab eterno predestinatus scd̄m illam. Item Secundo.
simus ante incarnationem. queritur vtrū hec sit vera
filius dei ab eterno fuit predestinatus. probatio. fili⁹
dei ab eterno est preparatus ad habendum gratiam
in presenti ⁊ gloriā in futuro. ergo ab eterno fuit pre
destinatus. ergo vel scd̄m q̄ deus vel scd̄m q̄ homo.
non scd̄m q̄ deus: ergo scd̄m q̄ homo. ergo secundū
humanitatem quam habuit: vel quam habet: quoꝝ
vtrumqꝫ est falsum. talis autem illatio videtur esse
necessaria: quia hec dictio homo cum verbo preteriti
et presenti vel eius suppletione non potest teneri nisi
pro humanitate que est vel q̄ fuit. Solutio. Quidā Solutō ali
dicunt q̄ hec est falsa: filius dei est predestinatus. sed quorum.
nos dicimus q̄ ipsa est vera ratione dicta in opposito Opinio do
quia quod conuenit illi homini: conuenit filio dei li- ctoris
cet per accidens: ⁊ concedim⁹ q̄ filius dei est prede-
stinatus ab eterno scd̄m humanā naturam: quia iste
terminus humanā naturam ampliatur ad supponē-
dum pro humanitate futura. sicut cū dicitur aliquis
homo fuit prescitus ab eterno ad mortē. iste termi-
nus aliquis homo supponit pro antichristo. licet po
natur cum suppositione preteriti. quia tale preteri-
tum habet ampliare futurū: sicut ⁊ multa alia prete
rita. Unde patet q̄ nō valet hec argumētatio. filius Ad primū.
dei nō habuit humanā naturā ab eterno. nō ergo ab
eterno fuit predestinatus scd̄m humanā naturā. ⁊ est
ibi falla vniuocationis. quia fit ꝓcessus ad ampliatā Falla equo
suppositionē tāquā esset restricta. prorsus eadē rōne cationis
nō valet hec argumentatio. filius dei scd̄m q̄ hō fuit Ad aliud.
p̄destinatus ab eterno. ḡ scd̄m humanitatē quā ha-
bet vel quā habuit: debet eñ addi. vel quā habebit
ꝓpter ampliationē termini. Itē quidā dicūt. q̄ hec Aliqui di-
argumētatio nō valet: fili⁹ dei est p̄destinat⁹ p̄ticipia- cunt
liter. ⁊c. ḡ filius dei est p̄destinat⁹ noīaliter. ⁊ hoc iō
qꝛ hec dictio p̄destinat⁹ copulat noīalit quoddā bo-
nū creatū. ⁊ ideo ꝯclusio est falsa in tp̄e ante incarna-
tionem: sed premissa sunt vera in eodem tempore.
Nos autem improbauimus hanc opinionē cum egi Cōtra hāc
mus de p̄destinatione sctōꝝ. Sed reuera dicimus q̄ opinionem
hec argumētatio nō valet. qꝛ hec dictio p̄destinatus hec non vꝫ
scd̄m q̄ nomen importat humanitatem in presenti.

In conclusione vero in preterito sicut hec dictio re=
probus cum dicitur.iste est reprobus.importat hu=
manitatem in presenti. Prescientia vero dei ad mor
tem eternā in preterito. ⁊ quomodo hoc sit:dictum
Iterum arḡ est in predestinatōne sctōrum. Itē scimus ante incar
nationē hec est vera sicut dictum est:filius dei est pre
destinatus. Sed contra. Solius creature est prede=
stinari:ergo iste terminus predestinat⁹ copulat crea=
tum quid.⁊ hoc verbū est/est tertiū adiacēs:ergo co
pulat illud creatū filio dei. Sed nullū creatum inest
Secundo. vel infuit filio dei: ergo illa ꝓpositio est falsa. Item
ponatur per impossibile ꝙ filius dei fuit homo: sed
de cetero nō erit homo.⁊ ꝙ ille homo qui fuit filius
dei de cetero nō sit nisi purus hō. Inde sic. Quicūqꝫ
est predestinatus habebit gloriā creatam in futuro.
sed filius dei est predestinatus vt patet ex predictis:
In oppoᵐ ergo fili⁹ dei habebit gloriā creatā in futuro. Cōtra.
Iste terminus filius dei cū verbo futuri tēporis non
supponit pro aliquo homine: quia nullus homo est
vel erit filius dei. ⁊ ita non supponit pro aliqua crea
tura. Conuenit enī ꝙ non supponit pro alia: sed so=
la creatura rationalis habebit gloriam creatā in fu=
turo: ergo hec est falsa. Filius dei habebit gloriam
Solutio. creatam in futuro. Solutio. Notādum ꝙ hec dictio
predestinatus habet in se quasi duo participia inclu=
sa. Idem enī est predestinatus qđ prescitus habitu=
rus. Quantum ad participiū prescitus copulat indi=
recte non predestinato:sed predestinanti. Quantum
ad hoc participiū habiturus copulat directe. ⁊ illud
qđ copulat copulat in futuro respectu preteriti. Nec
Ad rōnem valet hec argumētatio cū dicitur. Filius dei est pre=
destinat⁹. copulatur creatū quid filio dei.et nullum
creatū inest vel infuit filio dei:ergo hec est falsa. Fili⁹
dei est predestinat⁹. Et est ibi fallacia vniuocatōis ad
magis amplā copulationē tanqꝫ esset minus ampla.
Unde in media debuit assumere: ⁊ nullū creatū inest
vel infuit vel inerit filio dei. Hec enī dictio predesti=
natus propter duo participia que includit in se vnū
preteriti.aliud futuri.ad omē tēpus pertinet. Unde
potest dici de sanctis futuris. vnde hec est vera. Iste
homo est predestinatus. demonstrato aliquo sancto
Ad scōm qui nunc non est:sed erit. Ad scōm dicimus ꝙ hec ar
gumentatio non valet. Quicunqꝫ est predestinatus
habebit gloriā creatā in futuro: sed filius dei est pre
destinatus:ergo ⁊c. Et est ibi fallacia vniuocationis
theorice. Cū enī iste termin⁹ filius dei habeat quasi
duplicē suppositionem. primā substantialē:et secun=
dam accidentalem vt supra dictū est.in media ꝓpo=
sitione tenetur pro suppositione accidentali.ponitur
enī cum suppletione preteriti. In conclusione vero
oportet ꝙ tantū teneatur pro suppletiuo substātiali
vt patet ex predictis. Si vera. concluderet ecliptice
sic. Filius dei est predestinatus:ergo habebit gloriā
in futuro.vel sic: ergo ipē habebit gloriā creatā ī fu
Solutō fꝫ turo. Necessaria esset argumentatio.quia idem sup=
doctorem. positum sic intelligitur in conclusione: quod pri⁹ in=
telligebatur in assumptōne. ergo melius dicimus ꝙ
hec argumentatio non valet.s.filius dei est predesti=
natus.ergo habebit gloriā fu. Sꝫ fili⁹ dei est prede=
stinatus:ergo habebit gloriā creatā in futuro. Sive
ro cōcluderet ecliptice vel cū regula: necessaria esset
argumentatio.⁊ est prorsus eadem ratio que prius.
Item dictum est ꝙ hec est falsa. filius dei est prede=
stinatus esse homo. Contra. Ex gratia dei est ꝙ fili⁹ ꝫ aliud di=
dei est homo.qm̄ homo non est a natura.⁊ nō est hoc ctū arguiṫ.
ex gratia nisi ex gratia predestinatōnis siue ex gratia
predestinata:ergo filius dei ex gratia predestnatiōis
est homo. ergo filius dei ex predestinatiōe est homo
ergo filius dei predestinatus est esse homo. Ad hoc Solutio fꝫ
dicunt quidam ꝙ hec est duplex. Ex gratia filius dei aliquos.
est homo.si intelligatur propositio coniūctim vera ē
si disiunctim falsa est. Sed contra. Filius dei ē homo ꝫ hanc arḡ.
ergo ex gratia vel ex natura est homo. non enim alia
causa potest assignari: ⁊ intelligatur propositio diui=
sa. Sed constat ꝙ filius dei non ex natura est homo:
ergo filius dei ex gratia est homo. qđ concedimus. Solutio fꝫ
quocunqꝫ modo intelligatur propositio siue coniun doctorem
ctim siue diuisim. ⁊ est vera propositio illa duab⁹ de
causis. Prima est. quia filius dei ex gratia.i.ex deo Prima cā.
gratis operante est homo. Secunda causa est. quia Scđa cā.
fili⁹ dei ex gratia.i.ex vnione gratuita est hō. Nec va
let hec argumentatio.fili⁹ dei ex predestinatōne siue Ad rōnem
ex gratia predestinata est homo: ergo filius dei pre=
destinatus est esse hō. quoniā in prima notaṫ ꝙ esse
hoīem ex gratia cōueniat filio dei: sed in conclusione
notatur ꝙ esse hoīem sit ex gratia.⁊ idem est ac si di=
ceret. filius dei ex gratia est homo: ergo esse hoiem
est a gratia. Si tamen diceremus ꝙ hec dictio prede
stinatus notaret illud qđ sequitur esse ex gratia: ⁊ nō
esse gratiam vera esset conclusio. Item queritur vtrū q̄o incidēs
hec sit vera. filius dei est predestinatus vt sit fili⁹ dei.
Probatio. Iste homo predestinatus est esse fili⁹ dei Arḡ ꝙ sic.
sed quicquid conuenit isti homini conuenit filio dei:
et econuerso.ergo filius dei predestinatus est esse fi=
lius dei. Contra. Hec dictio predestinatus notat an= In oppoᵐ
tecessionem causalem: ergo alia causa antecessit qua arguitur.
filius dei est filius dei. Ad hoc dicunt quidam ꝙ hec Solutio fꝫ
est duplex. Iste homo predestinatus est esse fili⁹ dei. aliquos.
Si intelligaṫ coniuncta vera est.si diuisa: falsa. Unde
dicunt ꝙ non valet prima argumentatio: quia ibi est
fallacia diuisionis. quia prima secundum ꝙ est vera
intelligitur coniūctim et ipē procedit quasi intellige
retur diuisim. Contra. Hec non est duplex. Iste ho= ꝫ hāc arḡ
mo est mortalis. licet predicatum cōueniat secunduꝫ
vnam naturā: non scōm aliam. sed tamen vera est: ḡ
eadem ratione hec nō erit duplex. Iste homo prede
stinatus est esse filius dei: sed vera tantum. Item cū Secūdo
hec per se sit vera. Iste homo est mortalis propter
hoīem: ideo hec est vera per accidens. Filius dei est
mortalis: quia supposito illo homine supponitur fi=
lius dei: ergo eadem ratione cum hec per se sit vera
Iste homo predestinatus est esse filius dei. hec erit
vera per accidens. filius dei predestinatus est esse fi=
lius dei. Itē hec est vera per se. Iste homo per gra= Tertio.
tiam habet vt sit filius dei: ergo hec est vera per ac=
cidens. Filius dei per gratiam est filius dei. qđ nega
tur a sanctis. Solutio. Est predicatio simplex: et est Solutio fꝫ
predicatio determinata. Ubi est predicatio simplex doctorem.
locum habet precedens doctrina. Ubi autē est pre=
dicatio determinata non semper habet locū. vt quan
do notatur in locutiōe determinatio temporalis vel
causalis. temporalis vt si dicatur Ille est predestina
tus esse filius dei. non sequitur ex hac tanqꝫ per ac=
cidēs. fili⁹ dei p̄destinat⁹ est esse fili⁹ dei. ⁊ hoc ideo cō
tingit qꝛ āncessio q̄ notaṫ p hāc ꝓpositionē pre. respi
cit illđ qđ est exp̄sse significatū in locutōe. sicut apt⁹

patet in casuali determinatōne. Bene enī sequiṫ ꝙ si
aliquid est coloratū ipm est corpus. sꝫ nō seqtur. Si
aliquid coloratum est colore ꝙ sit corpus colore co=
loratū. eodē modo ꝓpter causalē determinationem
nō sequiṫ. Iste homo p gratiā est fili⁹ dei: ergo filius
dei per grām est filius dei. Et est in talibus argumē=
fallā accn̄t tationibus fallacia scōm accidēs. Est ergo hec falsa.
Fili⁹ dei per gratiā est filius dei: qꝛ hec determinatio
causalis per gratiā nō inuenit aliqđ expressū in locu=
tione respectu cui⁹ vere notet causalitatē. Similiter
hec est falsa. Filius dei predestinatus est esse fili⁹ dei:
quia hec dictio pre posita in cōpositione vult notare
antecessionē respectu alicuius expresse significati ibi
Cōtra arḡ p Sed cōtra. Btūs ambro. ista verba apl̄i. Qui prede
ambrosiū. stinatus est filius dei in virtute: exponit de psona sub
hoc sensu. q̄ filius dei predestinatus est esse. i. manife
stari filius dei. Sed hec est vera. Fili⁹ dei predestina
tus est manifestari. qꝛ modo aliqđ est expressum re=
spectu cui⁹ vere potest notari antecessio: ḡ hec ē vera
Filius dei predestinatus est esse fili⁹ dei. cū fm expo=
Opinio do sitionē ambrosij sit vera. qđ cōcedimus: qꝛ btūs am=
ctoris. brosi⁹ subintelligit esse. i. manifestari. Scōm autē ꝙ
subintelligiṫ esse ꝓprie falsa est. Alio etiā modo ex=
poniṫ illa auctoritas apl̄i. Exponiṫ enī de humana na
tura sic. qui. i. cui⁹ natura p̄destinata est esse fili⁹ dei. i.
vniri filio dei. qꝛ prestita est natura hūana vt exalta=
retur inestimabiliter in vnione ad filiū dei.

Tertium capitulum.

questio bi= Dicto de predestinatiōe filij dei. Dicēdū est vtrū
membris. christus fuit decimatus in lūbis abrahe. ⁊ vtrū
etius sacerdotiū sit digni⁹ leuitico sacerdotio. quod
Arḡ ꝙ sic p ꝓbat apl̄s in epistola ad Hebre. sic leui decimat⁹ fuit
paulum in lūbis abrahe. Sicut enī oēs peccauerūt in adā. qꝛ
oēs fuerunt in lūbis ade quādo peccauit. ita leui de
cimatus fuit in lūbis abrahe. qꝛ leui fuit decimat⁹ in
lūbis abrahe quando decimatus fuit abrahā: qn̄ scꝫ
abraham dedit decimas melchisedech. sed sicut dicit
apl̄s. Dignior est qui accipit decimas q̄ qui dat deci
Secūdo mas: ḡ melchisedech fuit dignior q̄ leui. Preterea.
Dignior est qui benedicit q̄ qui benediciṫ. Sꝫ mel=
chisedech benedixit abrahā: ḡ fuit dignior eo. ḡ mel
chisedech fuit dignior tota posteritate abrahe: ergo
fuit dignior leui. ḡ sacerdotiū melchise. fuit digni⁹ sa
cerdotio leui. Sed sacerdotiū melchisedech fuit ex=
pressa figura sacerdotij christi: ergo cū veritas sit di=
gnior q̄ figura: sacerdotiū christi fuit dignius sacer=
ꝓbatio mi dotio leui. Sacerdotiū aūt melchisedech fuit expres
noris. sa figura sacerdotij christi: quia melchisedech obtu=
lit panē et vinū ad similitudinē sacerdotij christi. Et
iterū melchisedech non legitur habuisse patreꝫ neqꝫ
matrem. sicut christus sine matre est in deitate: sine
Cōtra dcꝫ patre in humanitate. Sed probatur ꝙ predicta pro=
pauli arḡ. batio apostoli non valet: quia si dominus papa erat
in lumbis patris sui quando pater suus dedit deci=
mas alicui simplici sacerdoti. non ex hoc sequitur ꝙ
papa sit indignior illo simplici sacerdote. Eadem ra
tione non sequitur ꝙ leui sit indignior melchise. licꝫ
leui fuerit in lumbis abrahe quando abraham dedit
Solutio. decimas melchisedech. Solutio. Dicimus ꝙ pro
Exponiṫ di batio apostoli simpliciter intellecta nō valet. tamen
ctū pauli est necessaria cum hac constantia ꝙ abraham dignior
sit omni posteritate sua. primā ergo propositionem
hanc scilicet abrahā fuit indignior melchisedech pro
bat apostolus. Et per hoc ꝙ abraham dedit ei deci=
mas. ⁊ per hoc ꝙ benedictus est ab eo. Hanc autem
propositionem. leui fuit indignior q̄ abraham sub=
intelligit apostolus ⁊ supponit tanqꝫ pro cōstanti sil=
logisans ex talibus qualia dedit ei respondens. quia
cōmunis erat opinio oīm iudeorum ꝙ abrahaꝫ erat
dignior inter omnes iudeos qui tunc erant vel vnqꝫ
fuerunt. Unde in euāgelio iactant se dicentes. Nos
filij abrahe sumus ⁊ nemini seruiuimus vnqꝫ. Ex il=
lis autem duobus propositionibus sequitur ꝙ leui
sit indignior melchisedech. ⁊ ꝙ sacerdotiū melchise
dech sit dignius sacerdotio leui. ⁊ ita sacerdotiū chri
sti. ⁊c. sicut si pater pape esset indignior aliquo sim= Exemplūꝫ
plici sacerdote et papa esset indignior patre suo. ex a simili.
illis duobus sequeretur ꝙ papa esset indignior illō
simplici sacerdote. Item apostolus dicit. ꝙ leui de=
cimatus fuit in lūbis abrahe. ⁊ q̄uis decimatus fue=
rit in lumbis abrahe: christus tamen non fuit decima
tus in lumbis ipius. Sed contra. Quia omnes fui= ꝫ aliud dic
mus in lumbis ade quādo peccauit: ideo peccauim⁹ tū pauli arḡ
omnes in lumbis ade. ergo eodem modo omnes le
uite fuerunt in lūbis abrahe quando decimatus est.
Ideo omnes leuite fuerūt decimati in lumbis abra=
he. ergo eadē ratione christus fuit decimatus in lum
bis abrahe cum tunc esset in lumbis eius. Solutio. Solutō fꝫ
Ad hoc notandū quod augustinus dicit ꝙ massa hu= augustinū.
mani generis ⁊ vulnus habuit ⁊ medicinā vulneris.
Uulnus habuit: quia tota corrupta fuit per peccatū
primi parentis. medicinā vulneris per ipam carnem
christi quam habuit in se materialiter. Dicit glosa. ꝙ
illud decimabatur quod curabatur. non vnde cura=
batur: quia caro christi est medicina qua curatur nō
que curatur. Ad illam ergo obiectionem dicendum Ad rōnem
est ꝙ leui duobus modis fuit in abraham: scilicꝫ ma
terialiter ⁊ formaliter. Materialiter: quia descendit
ab eo a quo deriuata est materia corporis sui. forma
liter: quia per actū concupiscentie ab ipo descendit: ⁊
ideo peccatum originale contraxit propter quod in=
digebat curatiōe a peccato originali que curatio fie=
bat per circuncisionem. per decimationē. per hostias
et huiusmodi. Christus vero non fuit in lūbis abra= Quō xp̄us
he nisi primo modo. Non enim descendit ab eo per fuit in lum
actum concupiscentie: sed operatione solius spiritus bis abrahe
sancti. per quem sine omni peccato fuit. ⁊ ideo cura=
tio in eo locum non habuit: ⁊ ideo non fuit decimat⁹
quia non fuit curatus.

Contra dicta arguitur.

Sed obicitur. Christus fuit circuncisus ⁊ in tem
plo oblatus. quare similiter non dicitur deci=
matus fuisse. licet non indigeret decimatione. sicut
nec circuncisione. Solutio. Apostolus dicit ꝙ chri= Solutio
stus non fuit decimatus in lūbis abrahe propter hoc
tantum: quia abraham nō dedit decimas pro eo effe
ctiue. quoniam nichil valeret christo qui nichil peni=
tus habuit de peccato. Circuncisus autem fuit. non
pro se: sed pro alijs. Hec ergo propositio. leui deci=
matus fuit in lumbis abrahe: quia erat in eo quādo
decimabatur. falsa est. si hoc quod dicitur esse in eo
intelligatur generaliter. Sed contra. Probatur ꝙ Cōtra pri⁹
christus duobus modis fuit in lumbis abrahe. quia dicta arḡ.
beata virgo que fuit ei⁹ caro fuit duobus modis in

lūbis abrahe. Per actū enī concupiscentie nō de spū scō cōcepta fuit. τ ideo cōtraxit pctm̄ originale. τ iō mauricius eps parisieñ. phibuit ne festum cōceptionis eius celebraret in ecclesia parisieñ. Si ḡ tota caro btē virginis duobus modis fuit in lūbis abrahe: ergo τ caro xp̄i duobus modis fuit in lūbis abrahe.

Secūdo

Itē tota caro btē virginis fuit in lūbis abrahe decimata: ḡ quelȝ ei⁹ pars fuit decimata. qr nō posset dici quare poti⁹ vna q̄ alia. Sȝ caro xp̄i fuit eius pars: ḡ caro christi fuit decimata in lūbis abrahe. ergo christus fuit decimatus in lumbis abrahe.

Tertio.

Itē tota massa hūani gn̄is fuit corrupta in adā. Sed caro xp̄i fuit de massa hūani gn̄is: ergo caro xp̄i fuit in adā corrupta: ergo caro christi fuit curabilis: ergo τ decimabilis. ergo christus similiter fuit decimabilis: ergo xp̄s fuit decimatus cum alijs decimatis in lūbis abrahe.

Quarto.

Itē cū dico caro leui fuit in lum. abra. vel leui fuit in lū. abra. Utraqȝ istarum ppositionū pprie loqndo simpliciter fala est: qr caro xp̄i scdm essentiā suā non fuit ibi: sȝ tantū scdm materiā. Ideo ergo dr ea caro leui fuisse in lūbis abrahe: qr materia ei⁹ fuit ibi. Sȝ materia eius fuit ibi duobus modis: τ ideo decimata. ḡ caro christi fuit ibi duob⁹ modis: τ deciata sub eodē tropo loqndi. s. tantū ppter materiā. sicut τ caro leui dr ibi fuisse decimata.

Solutio.

Solutio. Dicim⁹ q̄ hec propositio caro xp̄i fuit deciata in lūbis abrahe. vera est per accidēs sub illo tropo loqndi quo aliqd attribuitur materiato pro materia sua. Sed p se loqndo falsa est. Nō enī caro xp̄i fuit decimata in lum. abra. inq̄tū caro xp̄i: nec etiā materia carnis xp̄i inq̄tū materia carnis: qr nunq̄ indigebat curatione.

Hec rō non valet

Scdm hoc non valet hec argumētatio. Oīs caro descendens ab abrahā fuit decimata in lū. abra. Sȝ caro xp̄i fuit descendens ab abrahā: ḡ caro xp̄i fuit decimata in lumbis abra.

A simili.

sicut hec argumētatio nō valet: Oīs triāgulus hȝ tres angulos equales duob⁹ rectis: sed isocheles est talis: ḡ isoche. hȝ tres angulos equales duobus rectis. lȝ cōclusio sit vera p accidēs. loqndo p ea que dicta sūt ptȝ solutio ad duo pria obiecta.

Patȝ solutio ad duo

Ad tertiū.

Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ duplex est corruptio. corruptio vicij τ corruptio passibilitatis. Corruptio vicij est feditas carnis ex qua est peccatū in aīa pueri nō baptisati Talis aūt corruptio nūq̄ fuit in carne xp̄i: quia caro xp̄i anteq̄ esset caro xp̄i mūdata fuit ab oī inqnamento siue feditate pcti p opatione spūscti. Corruptōnē aūt passibilitatis habuit caro xp̄i. passa enīȝ fuit caro christi a frigorib⁹ τ caumatibus. Pro tali aūt corruptiōe tollēda nō fit decimatio vel circūcisio vel hmōi curatio siue expiatio q̄ fieri solet p pctis. vñ pȝ q̄ hec argumentatio nō valet. Caro christi fuit curabilis: ḡ fuit decimabilis. τ est ibi fallacia scdm ɔñs a supiori ad inferi⁹ affirmando. qm̄ caro christi fuit curabilis a corruptione passibilitatis. sed nō fuit curabilis a corruptione vicij: ḡ ppter vtraqȝ corruptōnē dr caro humana curabilis. Sed decimabilis nō dicitur nisi propter primā corruptionem scilicet propter corruptionē vicij.

Fallacia ɔñtis

Iterum arguitur

Itē aug. dicit. Decimabat quod curabat: sed nullus fuit curatus in abra. qm̄ ipe abra. et tota posteritas eius vsqȝ ad christū descendebant ad inferos Inde sic. Decimabat quod curabatur: sed nullus curabatur in abrah. ergo nullus decimabatur in abra.

Solutio.

Solutio. Quasi dicat q̄ auctoritas augustini sic est intelligenda. Decimabat. id est ad reddendum decimā. quod curabatur. i. quicunqȝ indigebat curatione. soluēdo igitur decimā significauit abrahā q̄ quicunqȝ indigeret curatione obligatus esset ad reddendum decimā. Christus autē non indigebat curatōne tali qua purgaretur a peccato: τ ideo nō fuit obligatus ad reddendū decimā: quia ipe natus est solus inter mortuos liber. Omēs autem filij abrahe obligati sunt ab abraham ad reddēdū decimā nisi esset speciali lege solutus. sicut aaron τ successores eius quibus domin⁹ precepit dari decimas non soluere. sicut modo ecclesia non dat decimā. Sed hoc videtur esse falsum. Pater enī nō potest obligare filiū suum ad aliquā religionem q̄tumcūqȝ sit sancta religio: ergo nec abrahā poterat obligare posteros suos ad soluēdum decimas.

ɔ illud arguitur.

Solutio.

Solutio. Illi qui sustinēt primā opinionem dicunt q̄ abraham obligauit posteros suos ad soluendū decimas. non simpliciter: sed sub conditione. s. si vellent habere eternā hereditatē. Abrahe enī dixit dñs. dabo tibi terrā lacte τ melle manātē. i. patriam celestē. τ semini tuo. i. imitatorib⁹ tuis qui te imitabuntur in soluendo decimas τ alijs in qbus placuisti michi. Alij dicunt q̄ hec auctoritas decimabatur quod curabatur. intelligenda est in sua ppria significatione. τ hec est falsa. Nullus fuit curatus in abraham: imo multi fuerunt curati in abra. Sed nullus fuit plene curatus nisi in christo. qm̄ patriarche et pphete pro se τ pro suis soluebāt decimas. τ q̄tū magis soluebant tantū magis debilitabatur peccatū originale τ accedebant ad plenā curationē que fuit facta per solū christū. sicut dicunt q̄ exorcismo debilitatur virt⁹ diaboli in puero etiā ante baptismū. debilitatur etiā peccatū originale. Et si decederet ante baptismū minores paterent tenebras siue minorē carentiā visionis dei. Per solū autē baptisma curat et toto peccatū originale et fugatur.

alia solutō

¶ Quartum capitulū.

Dicto de illa dignitate predestinationis filij dei propter quā non fuit decimatus in lūbis abrahe. Dicendū est de dignitate scdm quā ipse est caput ecclesie. Et primo querit quare ecclesia dr incepisse a mēbro illo quod est abel. Scdo quō τ scdm quam naturā christus sit caput ecclesie. Tertio quō christ⁹ fuit caput abel. Quarto quare potius dr christus caput ecclesie q̄ cor. Quinto que mēbra habuit christus in sui constitutione τ que nō. Sexto vtrū xp̄s sit mēbrū eccl'ie. Septīo quō xp̄s dr hr̄e delicias in hominib⁹. Octauo et vltimo de vnitate corporis capitis.

Querit h octo.

¶ Prima questio.

Primo ergo queritur. cum adā vir sanct⁹ fuerit post penitentiā quam egit de peccato suo quare ecclesia non dicitur incepisse ab adā sicut ab abel. Item ecclesia incepit ab abel. τ ecclesia erat quando abel erat: ergo cōgregatio fideliū tunc erat. qđ falsū est. cū solū tunc abel eēt de ecclesia. Solutio. Ideo dicitur q̄ non incepit ab adā. quia adā incidit in peccatum mortale post sanctitatē quā prius habebat. et ita si ecclesia diceret icepisse ab adā ecclesia desijsset esse. et hoc esset incōueniens q̄ ecclesia desijsset poti⁹ q̄ incepissȝ. Alia rō est. qr abel fuit ille q̄ prim⁹ gessit expresse typū eccl'ie ppter virginitatē τ innocentiam suā q̄ significat v̄ginitatē spūalē τ inocētiā eccl'ie. nec valet hec argumētatio. Ecclesia icepit ab abel: ergo ecclesia fuit qñ abel fuit. Preterea. hec dom⁹ incipit hic: ḡ hec dom⁹ est hic. tñ cōclusio videt esse vera. qm̄ dicitur q̄ adā et eua fuerunt iusti qñ abel erat. et ita tunc ecclesia erat. i. congregatio fideliū.

Arguitur a simili inquisitiue. Secundo. Solutio. Prima rō Secūda Ad rōnem

Exemplū.

¶ Secunda questio huius capituli.

Secūdo querit scdm quā naturā christus dr esse caput ecclesie. Notādū q̄ hoc nomē caput multipliciter accipit. sicut hr̄ in aplo vbi dicit. Caput mulieris vir. caput viri xp̄s. caput xp̄i deus. Uir autē dr caput mulieris τ debet eā regere sicut caput regit totum corpus. Deus aūt est caput xp̄i scdm q̄ xp̄s per gñationē capit a deo patre quicqd habet. Xp̄s vero est caput viri. i. oīm sanctorum scdm vtrāqȝ naturā. Dicitur enī christus scdm q̄ deus caput sctōrum: quia eos viuificat et sensificat sctō spū. alitur τ vtitur eis ad libitū suū sicut mēbris suis. τ scdm hoc tota trinitas ē vnū caput ecclesie: τ habet mēbra ipos sctōs. sicut pȝ per illā auctoritatē malach. Si cōfigit homo deum suū: qr vos configitis me dicit dñs. τ ita dr deus pati in mēbris suis. Scdm aūt q̄ christus est hō dr caput ecclesie metaphorice. qm̄ caput viuificat corp⁹ totū et sensificat. ita a christo tanq̄ a capite procedūt sensus et mot⁹ spūales in ecclesia tanq̄ in corpus quod de plenitudine eius nos oēs accepimus: τ ppter conformitatē nature quā debet hr̄e caput ad totum corpus. Scdm hanc significationē xp̄s non est caput angelorum: qr cū eis nō est conformis nature: sed tantū cū ecclesia. sed inq̄tū deus est caput eorum sicut et hominum.

caput capitur multipl'r. Trinitas ē vnū caput. Malachie Xp̄s dr caput eccl'ie.

ɔ dicta arguitur.

Sed videt q̄ nō sit caput ecclesie fm q̄ homo quia homo scdm q̄ homo non viuificat vel sensificat spūaliter ecclesiā. Hoc enī solt⁹ dei est: ḡ scdȝ q̄ hō nō est caput ecclesie.

Secūdo

Itē caput naturale dr caput a virtute influente sensū et motū alijs mēbris: ḡ cū xp̄s dicatur caput metaphorice scdm q̄ homo dr caput a virtute influēte sensū τ motū spūalē. sed talis virtus influendi non est nisi deitas: ḡ christus non scdm q̄ hō sed scdm q̄ deus est caput ecclesie.

Tertio.

Itē si fili⁹ dei fm q̄ hō est caput ecclesie: sed nō fuit hō ante incarnationem: ḡ non fuit caput ante incarnationē. Sed ecclesia tunc erat: ḡ ecclesia tunc erat sine capite: ḡ acephala erat tūc ecclesia.

Solutio. Ad primū

Solutio. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ a xp̄o hoīe scdȝ q̄ hō fluxerūt sensus grē in ecclesia tribus modis. p modū meriti: qr meruit nobis oīa carismata. p modū doctrine: qr christ⁹ pprio ore docuit nos: τ adhuc p suos p̄dicatores nos docet. i. per modū fidei. qm̄ per fidē qua credim⁹ in ipm volum⁹ ei assimilari τ assimilamur. Nō aūt a xp̄o hoīe scdȝ q̄ homo defluxerūt carismata p modū auctoritatis: sȝ a sola deitate. Et est in christo duplex virt⁹ influendi carismata. vna increata. s. deitas a qua fluūt p modū auctoritatis carismata. Alia creata. s. plenitudo grārum q̄ est in christo a quo fluūt carismata per modū fidei: qr per fidē volum⁹ assimilari ei qui est expressissime similis deo ppter plenitudinē grārū. Ex hoc patet solutio ad oīa obiecta preterq̄ ad vltimū. Ad qđ dicimus q̄ ecclesia nunq̄ fuit acephala. sicut patebit postea.

duplex v̄t⁹ influendi. Ad oīa preter vltimū. Ad vltimū

¶ Tertia questio vtrum christus fuit caput abel.

Arguitur primo q̄ non.

Sic obicitur. Abel fuit mēbrū xp̄i: ḡ aut qñ xp̄s fuit hō aut qñ xp̄s nō fuit hō. si prīo mō. Cōtra. Tunc abel nō erat qñ filius dei fact⁹ est homo: ḡ tūc non erat eius mēbrum. Si scdo modo scȝ qñ christ⁹ non erat hō vt in tpe abel. Contra. Tūc christus non erat homo: ḡ tūc xp̄s non erat abel caput scdm q̄ hō ergo tūc non erat abel mēbrū xp̄i.

Secūdo

Itē iste terminus caput aut significat creatū qđ aut pure increatuȝ. Si creatū: ḡ hec ppositio fili⁹ dei ē caput abel fuit falsa in tēpore abel. qm̄ nullū creatū ierat filio dei. Si pure icreatū: ḡ hec est vera. Xp̄s fuit caput abel ab eterno: ergo ab eterno fuit abel mēbrū christi. Probat. Christus dr caput ecclesie ppter cōformitatē nature sed filius dei nō fuit cōformis in natura ecclesie añ incarnationē: ḡ xp̄s non fuit caput ecclesie ante incarnationē: ḡ nō fuit caput abel qñ fuit abel. nec postea qñ abel non fuit. ḡ xp̄s nunq̄ fuit caput abel. Nec pōt dici q̄ abel fuit mēbrū christi āteq̄ xp̄s fuit caput abel qr mēbra scdȝ hoc τ caput dnr relatiue.

Euasio.

In oppositū

In oppositū sicut dicit augu. Eadē fuit fides incarnationis future que est modo preterite: ḡ eadē virtus de incarnatiōe futura q̄ modo est de p̄terita. Sed fides de incarnatione preterita facit hoīem mebrū xp̄i: ḡ fides de incarnatione futura fecit hoīem mēbrū xp̄i: ḡ abel p fidem suā erat mēbrū xp̄i qñ erat.

Solutio.

Solutio. Dicim⁹ q̄ per hoc nomē caput supponit filius dei in hūanitate non in humanitate simpl'r: sed in humanitate creata. Unde cōcedimus q̄ xp̄s fuit caput abel qñ abel erat τ scdm hūanitatē nō que tūc erat simpl'r: sed q̄ erat in fide abel. Fides enī supra tēpus est. vñ hūanitas que significat in fide non significat in aliquo tpe determinato. vñ non valet her argumētatio. Filius dei scdm hūanitatem fuit caput abel in tpe abel: ḡ tūc fuit hō. Et est ibi fallacia scdȝ qđ τ simpliciter. sicut hic. Chimera est opinabilis: ḡ chimera ē. Ex hoc ptȝ q̄ eccl'ia nunq̄ fuit acephala. et sic pȝ solutio ad p̄mo obiectū Patet enim q̄ fili⁹ dei tūc erat hō qñ ipe erat caput abel: τ abel mēbrū ipi⁹. tñ scdȝ hūanitatē erat caput ipius tunc. Et ex hoc ptȝ solutio ad sequētia obiecta qr patet q̄ nō valet hec argumētatio. Hoc nomen caput significat creatū qđ: ḡ hec ppositio Filius dei est caput abel fuit falsa ante icarnationē. qr nullū creatū inerat filio dei: qr illud creatū nō significabat simpl'r sed vt in fide. Sic̄ ɔformitas nature significat in xp̄o nō simpl'r: sed vt in fide. Ex hac ergo Fili⁹ dei est caput abel. exigit q̄ aliqd creatū insit p̄sentialiter abel sȝ nō exigit q̄ aliqd creatū insit p̄sentialiter filio dei. sicut in hac Cesar laudat ab illo. nō exigit q̄ aliqd insit cesari p̄sentialiter. Hoc aūt ideo cōtingit: qr fides supra tēpus est. τ de p̄teritis p̄ntib⁹ τ futuris. Unde per fidē credidit abel xp̄m fore plenū carismatib⁹. et fore simillimū deo voluit et assimilari τ assimilat⁹ est. et ita p fidem in ipm fluxit aliqd de plenitudine xp̄i sicut in nos p fidē. τ etiā per meritū christi fluxerunt in nos. Adhuc qr minor ablutio exigit in nobis q̄ si essemus sine fide christi. prorsus τ per doctrinā: quia ea q̄ docuit ore pprio modo illuminat totū mundū.

Ad primū. Exemplum Ad alia Exemplum a simili.

¶ Quare potius dicitur christus caput ecclesie q̄ cor.

Quarta q̄stio. Arguitur q̄ poti⁹ dȝ dici cor.

Sic obicitur. Christus metaphorice dicitur caput. quoniā sicut a capite fluunt motus et sensus ad membra. ita a christo fluunt motus et sensus ecclesie. Sed sensus motus vitales sunt principaliter in corde. qđ patet: qr mortificatis illis mēbris adhuc

remanet vita in corde: ergo si per hanc metaphorã dicit

Solutio.

xp̃s caput ecclesie.poti⁹ dz dici cor.Solutio.Quidã motus sunt pure naturales.vt motus epatis humores ad alia mẽbra diriuãtis.Quidã vero sũt partim voluntarij ptim naturales.vt motus q̃ sunt in corde Aliquo enĩ modo subiacẽt rationi. nõ vt diriuentur non vt potius inde fiant. Motus aũt pure volũtarij sunt in capite. motus aũt gratie qui fluunt pure a xp̃o

q̃re dz capt poti⁹ q̃ cor

sunt pure volũtarij. ⁊ inde potius dicitur christus caput q̃ cor ecclesie.

¶Duplex corpus christi.

q̃re eccla dz corpus xp̃i

NOtandũ q corpus xp̃i duob⁹ modis intelligit vno modo dz corpus xp̃i naturale quod traxit de virgine. Alio modo dz corpus xp̃i misticũ et gratuitũ q̃ est ip̃a ecclesia. Et dz ecclesia corpus xp̃i metaphorice: qz sicut oĩa mẽbra vni⁹ hoĩs viuificant ab vna anima que habet sedez in capite: ita oẽs fideles viuificãtur ab vna aĩa. i. a spũsctõ qui p̃ncipaliter hz sedẽ in capite xp̃i. ⁊ sicut naturale corpus xp̃i constat ex purissimis mẽbris.ita corpus xp̃i misticum.qd est ecclesia cõstat ex purissimis fidelibus.⁊ ideo corpus

Ar q soli electi sunt mẽbra xp̃i.

xp̃i naturale est sacramentũ corporis mistici. Sed de corpore xp̃i naturalis nõ sunt mẽbra nisi glorificanda ergo similiter de corpe xp̃i mistici nõ sunt nisi mẽbra glorificãda.ergo nullus reprobus est mẽbrũ xp̃i.

In oppoᵐ

Cõtra Aliq̃s reprobus hz fidẽ/spẽ/⁊ caritatẽ. ergo est mẽbrũ xp̃i:qz viuit de spũsctõ.

Solutio.

Ad rõnem

Solutio. Dicimus q prĩa argumẽtatio nõ valet. qz similitudo naturalis corporis xp̃i ad corpus misticũ non respicit nisi presens.s. qz sicut corpus xp̃i naturale cõstat in p̃senti ex mẽbris purissimis: ita corpus xp̃i misticum non respicit nisi presens.s.quia sicut corpus christi constat ex fidelib⁹ purissimis.

¶Sexta questio vtrum christus sit mẽbrum ecclesie.

Ar q sic p paulum.

VTrum xp̃s sit mẽbrũ ecclesie. Sic obicit.aplũs dicit.Uos estis mẽbra de mẽbro: ergo xp̃s est mẽbrũ. Sed oĩs homo aut est mẽbrũ xp̃i aut mẽbrum diaboli: ergo xp̃s est mẽbrũ xp̃i aut diaboli. Sed cõstat q nõ est mẽbrũ diaboli: ergo est mẽbrũ suip̃i⁹.

Solutio.

Solutio Dicimus q hec est falsa.Omis hõ aut est mẽbrũ xp̃i aut diaboli. Habet enĩ instantiã in xp̃o. qm̃ xp̃s non est mẽbrũ xp̃i:sed est mẽbrũ ecclesie. Tñ hoc nomen

Xp̃s dupl'r capitur.

xp̃s duobus modis accipitur:qz xp̃s qñq3 dz fili⁹ virginis.⁊ scdm hoc non est mẽbrũ xp̃i.qñq3 dicitur xp̃s integer.s. caput cũ mẽbris. ⁊ scdz hoc xp̃s est mẽbrũ xp̃i. vt diuersimode accipiat xp̃s. Eodem modo iste

Ecclesia capit dupl'r.

termin⁹ corpus christi misticũ siue ecclesia dz caput cum corpore.⁊ scdz hoc xp̃s est mẽbrũ ⁊ caput ecclesie. scdm q hoc nomen caput notat impartialitatez. Qñq3 aũt corpus xp̃i misticũ siue ecclesia dz residuũ a capite.⁊ scdm hoc xp̃s est caput ecclesie. ⁊ tñ nõ est mẽbrũ ecclesie scdm q hoc nomen caput non significat partialitatẽ:sed quod supradictũ est.

¶Utrũ delicie sint deo eẽ cum filijs hoim.
¶Septima questio.

Ar q non.

SIc obicit.Dicit in puer.8.ca.Delicie sunt deo esse cum filijs hoim.sed hoc videt esse falsum. qz deus non requiescit nisi in se.sicut dz in genesi.ibi. requieuit ab omi opere qd patrarat.Requiescit enĩ deus non in opibus:sed ab opibus.in se solo.si enim in operibus suis hẽret delicias: iciperet hẽre delicias quas nõ habuit ab eterno:ergo beatior incepisset eẽ q̃ fuisset ab eterno.

Prĩa opio

Ad hoc dicũt quidã q aĩa scti viri est similitudo ⁊ quasi speculũ dei:in quo deus videt seipm:et ita delectat ibi in seipso.vnde cũ delectat in sctis:nõ delectat nisi in seipso.

ɔ hanc ar.

Sed cõtra.Indignior est visio qua aliq̃d in speculo et per aliud:q̃ illa qua videt res facie ad faciẽ:⁊ per se.ergo si deus videt se in speculo:qd ẽ in aĩa sctã:impfecte ⁊ mõ indigniori cognoscit se.in patria aũt fides euacuabitur quia est impfecta:cum sit per se speculũ.sed impossibile est q deus cognoscat se iperfecto modo. et ita falsa est vt videtur prima opinio.

Secũdo

Preterea.anteq̃ scũs eẽt iste fuit deus in eo per essentiam:ergo deus videbat se in hoĩe i quo erat: ergo ⁊ ibi delectabat in se:s3 nõ delectabatur nisi delicijs eternis:ergo in aĩa nõ sancta habet delicias eternas sicut in anima sãcta qñ est.ergo q delicie sũt ei esse cũ filijs hoim.i.cũ scis.

Opinio doctoris.

Ad hoc dicimus q de⁹ hz delicias in nobis vt in mẽbris suis:qz facit nos delectari in se.sicut dicit aplũs.q spũs sanctus orat p nobis gemitib⁹ inenarrabilibus. ⁊ dñs in euãgelio.

Quõ intelligitur.

Non enĩ vos estis q̃ loq̃mini:s3 spũs prĩs vrĩ q̃ loquit in vobis.Magis enĩ sũt hmõi opera dei q̃ nostra:qz principaliter sũt a deo.⁊ finaliter delicie p quas facit nos delectari mag' sue q̃ nostre.Et ideo dz hẽre delicias in sctis:nõ in pctõribus.qz nõ delectãtur in deo: sed in rebus trãsitorijs.sicut dz dñs pati in nobis:q̃si in mẽbris suis.Unde saule saule q̃d me persequeris:⁊ in apoca. Christus agnus imaculatus nat⁹ est ab origine mundi.

¶De virtute corporis et capitis et ecclesie et sponso.

Octaua q̃o hu⁹ capli.

QUerit de vnitate corporis ⁊ capitis. loquit enĩ ecclesia de capite ⁊ corpore.de sponso ⁊ sponsa tanq̃ de eadẽ persona.vñ isay.dicit. Sicut spõso alligauit michi mitram ⁊ sicut spõsa ornauit me. ⁊ dicit aug. q est sponsus ⁊ sponsa:ergo sponsus est spõsa.⁊ ita xp̃s est suũ corpus.qd est impossibile.

Solutio.

Solutio.Duplex est forma siue pfectio ecclesie.s. et xp̃i. Est enĩ forma siue pfectio naturalis ⁊ ecclesie q̃ est hũanitas et q̃tũ ad hanc pfectionẽ sponsus est ali⁹ q̃ sponsa.s. xp̃s q̃ ecclesia.⁊ est alia perfectio xp̃i ⁊ ecclesie.s.gratuita pfectio q̃ est spũsscti. ⁊ fm illã perfectionẽ sponsus est sponsa:qz eadẽ est pfectio xp̃i ⁊ ecclesie.s.spiritussctĩ. Per hanc vnitatẽ dictũ est. multitudinis credentiũ erat cor vnũ ⁊ aĩa vna: ⁊ q oẽs vnũ sumus in xp̃o ppter illã vnitatẽ loquit xp̃s: qñq3 in psona sua qñq3 in persona ecclesie. non mutata persona que est prima regula ticonij.

¶De eius scientia.Capi.v.

DIcto quõ christus sit caput ecclesie.dicendũ est de eius scientia q̃ est vnũ de carismatib⁹ q̃ fluũt a christo capite in ecclesiã.

duplex scia xp̃i.

Notandũ ergo q duplex ẽ sciẽtia xp̃i.vna creata:alia increata. Increata quã hz scdm q deus.Creata quã habet scdm q hõ.qua ipse scit ⁊ sciuit ab instanti cõceptõis q̃cq̃d ipe scit ab eterno.qm̃ ab instanti cõceptionis datus est et spũs. non ad mensurã quod hrĩ põt ex verbis hieremie.Nouũ faciet dñs sup terrã.femĩa circũdabit virũ.i.in vtero virginis erit iste vir qui pfectus est.plenus scientia ⁊ virtutib⁹.

Exponit dictũ ysaie

Hoc etiã habet ab illa auctoritate isa.qua de xp̃o dz.Butirũ ⁊ mel comedet.butir ⁊ mel.i.forbilia ⁊ infantilia comedet tanq̃ verus puer.ita tñ vt sciat reprobare malũ ⁊ eligere bonũ.ita tñ vt in ipsa infantia habeat pfectã sciam ⁊ electionẽ boni ⁊ mali

In oppoᵐ p lucam

Sed cõtra dz in luca.Xp̃s pficiebat etate ⁊ sapiẽtia apud deũ ⁊ hoĩes.ergo pficiebat sapiẽtia:ergo sapiẽtia poterat crescere in eo.si ergo ab instanti cõceptiõis habuit dona spũsscti.nõ ad mensurã.

Secũdo

Preterea.si iesus pficiebat pfectione corpali. quare nõ pficiebat profectione aĩe.

Solutio.

Ad primũ

Solutio.Dicim⁹ q iesus non pficiebat in se:sed in alijs. sapiẽtia:qz faciebat eos pficere.doctrina ⁊ exẽplo apud deũ ⁊ hoĩes.apud deũ.i.ad gloriã dei.⁊ apud hoĩes.i.apd vtilitatẽ hoim. Erat enĩ iesus xp̃s sicut mundũ findẽs vngulã.i.faciẽs opa sua ad gl'am dei ⁊ ad vtilitatẽ hoim.

Ad scdm.

Ad scdm dicim⁹ q in pfectiõe aĩe cõsistit btitudo.⁊ ideo cũ xp̃s sit sp sũme btũs ab instãti cõceptõis ptz q nõ poterat pficere in bonis aĩe q̃tũ ad se. S3 pfectio corpalis nõ est pars btitudinis:⁊ iõ nichil ipedit q̃n potuerit pficere in illa.

Iterum ar ad principale

Itẽ xp̃s scit oĩa ppt vnionẽ quã hz ad vbũ quare nõ põt oĩa ppt eandẽ rationẽ. L3 enĩ sciat oĩa q̃ scit pr̃.nõ tñ est eque sciẽs cũ pr̃e.eodẽ mõ ex eo q possit oĩa:nõ tñ seq̃tur q eque potẽs sit pr̃i.⁊ ita non seq̃tur q sit ops.⁊ ita nullũ seq̃tur incõueniẽs.

Euasio

ɔ hoc ar

Si dicat q xp̃s fm q hõ põt oĩa.si ɔcedat.Cõtra.Xp̃s fm q hõ põt oĩa:ergo põt creare.creet igr̃.Inde.xp̃s fm q hõ creat: ergo xp̃s scdm q hõ est creator: ergo xp̃s scdm q hõ est de⁹.

Opinio aliquorum

ɔ hanc ar

propter hoc dicunt q̃dã q xp̃s scdm q hõ non põt oĩa:qz ex hoc sequeret q esset ops ⁊ de⁹. S3 pbatur q hoc sequit ex illo:qz nõ seq̃tur. xp̃s scdz q hõ creat: ergo xp̃s secũdũ q hõ est creator. qz hoc nomẽ creator determinat suã materiã siue suũ subiectũ: qz idem est creator q deus creans.sicut idẽ est ppheta q hõ intelligens futura.sicut ergo non sequit:intelligit futura:ergo ẽ ppheta.qm̃ angelus intelligit futura non tñ est propheta.ita non sequit:christus fm q hõ

alia euasio

creat: ergo est creator.et ita nullũ sequit incõueniẽs.Si dicat q christus fm q homo potest oĩa:quare ergo non

Solutõ aliquorum.

potest oĩa:sicut scit oĩa? Ad hoc dicunt quidã q hoc verbũ scit.habet tres ɔstructiões.quia qñq3 cõstruit cum appellatiõe dicti.vt cum dicit.iste scit deum eẽ. qñq3 cõstruit cum accusatiuo noĩaliter significãte.vt cum dicit.iste scit dñm.qñq3 cõstruit cum infinitiuo: iste scit legere.iste scit creare.et fm q sic cõstruit hoc vbũ scit.cõcedũt q quicq̃d scit christus fm q homo potest.⁊ ecõuerso.sicut enim non potest creare:⁊ ita nõ scit creare.quia cum dicitur:christus fm q hõ scit

ɔ hoc ar.

creare.actus infinitiui retorquet ad subiectum.Sed hec solutio ẽ valde ridiculosa:qm̃ per significationẽ vocũ ostendit res.non enĩ ad sciendũ q sortes currit per plateas:op3 recurrere ad significationem huius

Scdo inq̃situe.

noĩs sor.vel huius vbi currit. Preterea querit ab eis quare potius data est christo scientia oim: q̃ potẽtia oim? et non possunt adhibere predictam solutionẽ.

Solutõ aliquorum

qm̃ in hac questione non ponit verbũ sciẽdi.Quidã dicũt q aĩe christi non est data potẽtia oim:sicut scia oim:ideo quia non est ita capax potẽtie sicut sciẽtie. sed hec solutio non valet:qz magis est capax potẽtie

Solutõ doctoris

q̃ sciẽtie. Ad hoc dicimus q sciẽtia ptinet ad btitudinẽ etiã sciẽtia facturarũ.Unde etiã in psal.Delectasti me dñe in factura tua.cum ergo ille homo creatus sit in summa beatitudine:data est ei scia oim.sed potentia faciendi aliam creaturã non pertinet ad btitudinẽ:⁊

Alia rõ.

ideo nõ est ei potẽtia oĩz data. Alia rõ est.ne poneret spes in hoĩe fm q homo:⁊ ne homies facerẽt de via finem.Hũanitas enĩ christi via est.non finis.sicut ipe dicit in euãge.Ego sum via.⁊c.Ut ergo ad locum vnde fluũt fluĩa reuertãtur.s.ad primũ fontẽ summi boni: ideo non est data hũanitati christi potẽtia oim.sicut dicit dñs per isaiã Gloriam meã alteri non dabo.Et christ⁹ in euãg.Si glorior in me:gl'ia mea nichil est. ideo dicit Maledictus qui cõfidit in hoĩe.

Iterum ar ad principale.

Item aĩa christi habet sciaz oim nec tñ est eque sciẽs patri:qm̃ non ita limpide scit sicut pater. Cõtra.Sciẽtia aĩme christi est limpidissima:qz nõ est mixta alicui ɔtrario vel actu vel potẽtia.ergo sicut nichil potest intelligi albius eo qd nõ habet admixtũ de ɔtrario:ita nichil potest intelligi limpidius q̃ sciẽtia christi.qm̃ nichil habet admixtũ de ɔtrario.actu vel potẽtia.ergo sciẽtia dei patris non intelligit limpidior.

Scdo ad idẽ

Item deus pater limpidius scit q̃ aĩa xp̃i.si hec ẽ vera.ex vi cõpatiõis exigitur q ibi sit aliqua cõitas ⁊ aliquis excessus.qm̃ participãtis ad non participans nulla est cõparatio. sed non est ibi aliqua communitas scientie dei patris ad scientiã christi:ergo nulla est cõparatio.ergo hec est falsa:deus pater limpidi⁹ scit q̃ aĩa xp̃i.

Solutio.

Ad primũ

Solutio. Ad primũ dicimus q scientia aĩe christi nichil habet admixtũ de suo ɔrio actu vel potẽtia:qm̃ non potest ignorare aliq̃d ppter vnionẽ:sed inq̃tũ est de natura sua potuit aliquid ignorare.de gratia enĩ est q nihil possit ig̃rare.qz igitur q̃tum est de natura sua potuit habere aliq̃d admixtũ de cõtrario:ideo sciẽtia anime christi minus est lipida q̃ sciẽtia dei patris.

Ad scdm.

Ad scdm dicimus q hec ẽ vera Pater limpidius scit aliq̃d q̃ aĩa christi.et est ibi cõitas in potẽtia:quia ex limpiditate patris potest pcedere tãta limpiditas quãta est in aĩa christi:⁊ potens est cõferre maiorẽ q̃tũ in se est si aliqua natura sit susceptibilis.qd ergo in limpiditate dei patris potẽtialiter est limpiditas sciẽtie aĩe christi⁊ eo amplior est ideo ibi cõitas ⁊ excessus.Et hec similiter est vera:pater limpidius scit q̃ aĩa xp̃i.

Similitudo

Solutõ aliquorum.

Eodẽ mõ iudicandũ est de talibus propositionibus: deus est melior vel iustior petro.Tñ quidã dicũt q sciẽtia patris excedit in limpiditate sciam aĩe christi seipsa:⁊ ipã est suus excessus quo excedit illam:sicut

ɔ hanc ar.

linea ẽ seipã maior pũcto.Sed hec solutio nulla est. nec est simile.qm̃ in hac comparatiõe:linea est maior pũcto.est aliq̃d cõe:sc3 punctus qui est in ipsa linea.⁊ aliquis excessus:sc3 ipsa linea q̃ est aliud q̃ punctus. Sed in alia cõparatiõe:deus scit aliq̃d limpidius q̃ aĩma christi.non potest assignari aliq̃d cõe ⁊ excessus nisi ad predictam solutionẽ recurrat:vt dicat q aliud est cõe ibi ⁊ aliud excessus fm potentiã fluẽdi.

Iterũ ɔtra dictũ euangelij ar.

Item in euãgelio habetur q spũs datus est christo non ad mensurã.qd duobus modis intelligit.primo sic.non ad mẽsurã.i.totaliter:non particulariter.qz quicq̃d potuit deus dare ei de spiritu:dedit ei. qñ enĩ aliq̃d datur ad mẽsurã aliq̃d datur ⁊ aliq̃d retinet:sed xp̃o totũ est datum quicq̃d potuit ei dari de s.s. Item ipe plenitudinẽ accepit:⁊ nos de plenitudine eius accepimus. Sed ɔ.Christus non habuit fidẽ ⁊ spem:qm̃ fuit cõprehẽsor.ergo nõ habuit oĩa dona s.s.ergo nõ habuit plenitudinẽ donorum.

Solutio. triplex plenitudo.

Solutio.Triplex est pleĩtudo. sc3 plenitudo sufficiẽtie:que est in quolz fideli qui hz fidẽ ⁊ oĩa dõa necessaria ad salutẽ.Est etiã plenitudo numerositatis siue vnitatis q̃ est in ecclesia in qua nõ deest aliqd donũ.Est etiã plenitudo excellentie q̃ est in christo qui non habet dona impfectionis.vt fidem ⁊ spem.sed loco fidei habet perfectam cognitiõem.

Ad rõnem loco spei pfectã comprehẽsionẽ.et ideo patet ꝙ non
valet hec argumentatio:christus nõ habet oĩa dona:
ergo non habet plenitudinẽ donoꝝ.qr ex habere oĩa
dona:sequitur hr̃e plenitudinẽ donorũ.qm̃ opposita
sũt habere oĩa dona:⁊ hr̃e ple.do.qm̃ qui habet oĩa
dona:habet fidem ⁊ spem.⁊ ita habet imperfectionẽ
Aliter exponitur illa auctoritas. donoꝝ:⁊ ita non plenitudinẽ.Aliomõ exponitur illa
auctoritas sic.Christus habuit spm̃ non ad mẽsurã.
id est sup oẽm proportionẽ respectu alioꝝ hoim.qm̃
caritas christi excedit in infinitũ caritatẽ alioꝝ hoim
sctõrum.qm̃ gratie christi non sunt proportiõabiles
Contra hoc ar. gratiis alioꝝ sctõꝝ.Sed ɔtrariũ videt de heliseo qui
petijt ab helia:spũs tu⁹ duplex fiat in me.et factũ est
ei.ergo helise⁹ habuit duplicem spiritũ helie.sed p
heliseũ significat ecclesia:per heliã christus.g̃ ecclesia
habuit duplicem spm̃ christi.ergo christus nõ habet
Solutio maiorẽ spm̃ q̃ eccl'a:vel improportiõabilẽ.Dicimus
ꝙ vltima argumẽtatio nonvalet.Ecclesia enim dicit
habere duplicem spm̃ christi duabus de causis.quia
habet spiritũ christi ad duo.s.ad remissionẽ pctõꝝ:et
ad beatificãdũ.cum g̃ nõ habuit nisi ad beatificãdũ.
Nota ista. Scdo mõ habet ecclesia duplicẽ spm̃ christi.id est ad
duo.scz ad illuminãdum intellectũ:⁊ ad inflãmandũ
affectum.ad que duo christus etiã habuit spm̃ sctm̃.

De duplici volũtate christi. Ca.6.

Dicto de duplici sciẽtia christi:dicendum est de
duplici voluntate eius.Fuit enĩ in xp̃o duplex
volũtas.scz volũtas creata:⁊ volũtas increata.volũ-
tas creata fuit duplex in eo:scz volũtas rõnis ⁊ volũ-
tas sensualitatis.Volũtate rõis semp voluit quicq̃d
vult volũtate increata q̃ est cõmunis tribus psonis.
Volũtate sensualitatis propriũ aliqd voluit quod nõ
voluit voluntate rõnis:nec voluntate increata.s.non
mori.Primo dicendũ est de volũtate sensualitatis:
vtrum fuerit ɔtraria volũtati rõnis.scdo vtrũ fuerit
meritoria in christo.tertio vtrum petitio qua petijt
Pater:si possibile est transeat a me calix iste.fuerit
petitio rationis vel sensualitatis.

De aĩalibus q̃ fuerũt pacata in archa noe.

Prima q̃stio.vtrũ volũtas sensua-
litatis fuit cõtraria volũtati rationis.

Circa primũ capitulũ sic obicit.Dicit btũs aug.
Arg̃ ꝙ nõ p augustinũ. sup geñ.Oĩa aĩalia fuerũt pacata in archa noe.
Archa noe est aĩma christi:in qua oẽs motus pacati
fuerũt.qr in eius aĩa nullus fuit motus etiã primus
repugnãs rõni.qm̃ in eo caro nõ cõcupiuit aduersus
In oppo^m spiritũ:nec spũs aduersus carnem.Cõtra.Aug.dt in
libro de trini.ꝙ sm diuersitatẽ volitoꝝ distinguũtur
diuerse spẽs voluntatis.qm̃ volitũ est proprius finis
volũtatis.Inde sic.Si penes diuersitatem volitorũ
est diuersitas voluntatũ:pari rõne penes ɔtrarietatẽ
volitorũ erit contrarietas voluntatũ.sed mori ⁊ non
mori sunt cõtraria:ergo velle mori ⁊ velle non mori
sunt cõtraria.g̃ volũtas est cõtraria volũtati.g̃ volũ-
tas sensualitatis in christo:fuit ɔ̃ria voluntati rõnis.
Secundo. Item christus tenebat cõformare voluntatem suam
volũtati diuĩe:⁊ sciẽter voluit ɔtrariũ volũtati diuĩe
Tertio. scz velle mori:g̃ peccauit. Item christus tenebat ad
hoc scz velle mori.qr hoc p̃ceperat ei deus.et voluit
cõtrariũ huic precepto.g̃ mouebat tunc ad illicitũ.g̃
Quarto. ille motus erat illicitus.ergo peccauit. Itẽ nõ mori
est pura priuatio:g̃ nõ cadit in sensuz vel in imagina-
tionẽ vel estimationẽ:g̃ nec ĩ sensualitatẽ.ergo velle
non mori est motus sensualitatis. Solutio.Ad pmo Solutio. Ad primũ.
obiectũ dicimus ꝙ penes diuersitatẽ vel ɔtrarietatẽ
volitoꝝ:attendẽda est diuersitas vel cõtrarietas vo-
luntatũ.nec tñ quolz mõ nec quarũlibet volũtatum:
sed eaꝝ tm̃ que sunt in eodẽ susceptibili.sed volũtas
rõnis qua christus voluit mori erat in vi rõabili siue
in aĩa rõnabili sm ꝙ est rõabilis.volũtas aũt sensua-
litatis erat in vi brutali siue in aĩa christi sm partem
brutalẽ.Volũtas etiã sensualitatis non proprie dicit Volũtas sensualitatis.
volũtas:qm̃ volũtas ꝓprie loquẽdo sm se libera est.
volũtas aũt sensualitatis nõ est libera:sed in vnã tm̃
partẽ mouẽs.est enim appetitus irrõabilis.vñ tales
due volũtates non sunt posite sub eodẽ gñe ꝓximo.
Preterea.volũtate sensualitatis vult homo non mori Ad idem.
siue fugit mortẽ sm se:non ꝓpter aliud.volũtate ꝟo
rõnis vult homo mori:non sm se sed sm accidẽs.nec
ꝓpter se:sed ꝓpter aliud.vt christus qm̃ voluit mori
propter redẽptionẽ generis humani tm̃.⁊ ideo quia
illaꝝ voluntatũ sm se non sunt cõtraria sm se volita:
patet ꝙ non sunt contraria.Ad scdm̃ dicimus ꝙ hec Ad scdm̃.
argumẽtatio non valet:christus tenebat cõformare
volũtatẽ suam volũtati diuie.⁊c.ergo peccauit.sm
ꝙ prima ꝓpõ intelligit indiffinite:sm hoc sillogizat
ex indiffinitis.si aũt intelligat prima ꝓpositio vl'iter:
falsa est.qm̃ hec est falsa:christus oẽm voluntatẽ suã
tenebat cõformare volũtati diuine.propter volũtatẽ
sensualitatis qua licet velle homini aliquid propriũ.
Ad tertio obiectũ dicim⁹ ꝙ re vera christus tenebat Ad tertiũ.
ex precepto ad hoc scz velle mori.et motus q̃ moue-
batur ad non mori erat ad illicitũ rõni:sed nõ illicitũ
sensualitati.non tñ illicitus sicut ille q̃ esurit mouet
ad comedẽdum in die ieiunij ante horam solo motu
sensualitatis:⁊ ille motus est ad illicitũ non tamẽ est
illicitus.quia est ad illicitũ rõni non sensualitati.Ad Ad quartũ
quarto obiectum dicimus ꝙ velle non mori est velle
fugere mortẽ siue horrere mortẽ.Et ita pz ꝙ velle
non mori non sonat in puram priuationem.

De pauore ⁊ quõ cepit christo tedere.

Tertia questio.vtrũ pauere
in christo fuerit meritorium.

Sic obicit.De xp̃o dictum ẽ.cepit iesus pauere
et tedere anteq̃ pduceret ad crucẽ.g̃ horribile Arg ꝙ sic.
illud nondũ inciderat in eius sensum:g̃ nec in imagi-
nationẽ:g̃ nec in estimationẽ.ergo nec sensualitas in
eo adhuc fuit mota.ergo pauor ille siue timor mor-
tis siue voluntas non moriẽdi non erat sensualitas:g̃
erat ex rõne siue ex libero arbitrio.Itẽ petr⁹ timorẽ Secundo.
mortis minuebat dulcedine caritatis.similiter andreas
qm̃ securus ⁊ gaudens ibat ad crucem.sed in infinitũ
maior erat dulcedo caritatis siue dilectio in christo q̃
in andrea:ergo christus dilectõe quã habebat in deũ
delectãdo poterat ex toto delere illũ timorẽ.g̃ talis
motus non fuit in christo ex sensualitate:fuit ergo in
eo ex libera volũtate siue ex libero arbitrio.sed oĩs
motus qui fuit in eo ex libero arbi.fuit meritorius:
ergo motus ille fuit meritorius in eo.Item christus Tertio.
voluntatẽ qua volebat non mori retorq̃bat ad bonũ
finẽ:qr ad nr̃am instructionẽ.quasi diceret illo motu
culz nr̃m:videte in me.licet tibi velle aliq̃d propriũ:
sed referre motũ ad debitũ finẽ.hoc autẽ non est nisi

rationis.g̃ ille motus fuit a rõne.g̃ fuit meritorius.
Quarto. Item christus oblatus est qr voluit.similiter passus est
quia voluit.ergo eadẽ rõne timuit quia voluit.g̃ ille
timor fuit ex libera volũtate siue ex libero arbitrio.
Quinto. ergo fuit meritorius. Preterea.Christus voluit non
mori:ergo volũtarie vel inuolũtarie.si inuolũtarie:
ergo nõ volẽdo voluit non mori.qd est impossibile.
si volũtarie:g̃ non necessitate.sed a libera voluntate
siue ex libero arbitrio voluit nõ mori.illud igit velle
Solutio. fuit ex libero arbitrio.voluit nõ mori. Solutio.Ad
Ad primũ. primum dicimus ꝙ re ꝟa timor siue horror mortis
siue volũtas non moriẽdi fuit in christo tm̃ ex sensua-
litate.et licet in christo oĩno non cecidisset horribile
in sensu eius nec imagĩatione assensus:tñ sicut voluit
fecit cadere illud horribile ab intellectu in imagina-
tionẽ:ab imaginatione aũt in estimationẽ:in sensua-
litatem necessario.Proprie g̃ volũtas prima nõ fuit
causa sed occasio illius timoris.qr non per se sed per
accidẽs fuit causa illius.qm̃ fecit q̃ddã quo fctõ exijt
ille timor.nõ ab illa volũtate:sz ab estiatiõe sensuali
siue imaginali.sicut ille qui aperit fenestrã nõ illuĩat
domum nisi occasiõaliter.quia facit aliq̃d quo facto
domus illuĩatur.non ab ipso sed a sole.et sicut volũ-
tas illius qui vult ieiunare diu et ieiunat diu:non est
causa q̃re ip̃e appetat comedere.appetit enĩ cõedere
Exemplũ velit nolit.sed est quedã occasio quia facit aliq̃d scilz
diuturnã abstinentiã:quo facto fit ille appetitus.nõ
ab illa prima voluntate:sed a vi appetitiua sensibili.
stomachus enĩ sentiẽs suã inanitatẽ naturalr̃ appetit
⁊ necessario.Eodẽ mõ fuit in timore xp̃i.qr voluntas
Ad scdm̃. illius fuit pria occasio:sed nõ causa proprie.Ad scdz
dicimus ꝙ petrus ⁊ andreas bñ poterant reprimere
siue diminuere timorẽ mortis in semetipsis a princi-
pio.qm̃ in eis erat cogitare de horribili vel nõ cogi-
tare.sed postq̃ cecidit horribile in estimationem:nõ
potest aliq̃s sctũs facere q̃n timeat.Eodẽ mõ christus
poterat vitare timorẽ mortis si placuisset ei.sz postq̃
voluit ꝙ horribile illud caderet in estimationẽ:non
Ad tertiũ. potuit vitare illud.Ad tertiũ dicimus ꝙ hec ẽ falsa:
christus volũtatẽ nõ moriẽdi retulit ad instructionẽ
nr̃am.sed re vera approbatiõe illius volũtatis retu-
lit ad instructionẽ nr̃am.approbauit enĩ ratio motũ
illius vt nos instrueret ĩ hoc.s.ꝙ martyres veniẽtes
ad patibulum non desperarẽt si timerẽt mortẽ:cum
Ad quartũ ipse filius dei timuerit mortẽ.Ad quartũ dicimus ꝙ
hec cõclusio:christus timuit mortẽ quia voluit.vera
est.si hec dictio quia.notet occasionẽ.si vero causam
Ad vltimũ immediatã:falsa ẽ. Ad vltimũ dicimus ꝙ si hec duo
aduerbia volũtarie et inuolũtarie sumãtur gñaliter
⁊ pro voluntate sensualitatis et pro voluntate rõnis
cõcedimus hanc:christus volũtarie voluit non mori.
qm̃ volũtate sensualitatis voluit nõ mori.sed sm hoc
nõ valet hec argumẽtatio.volũtarie voluit nõ mori:
ergo ex libera volũtate voluit non mori.et patet ꝙ
Fallacia cõsequentis ibi ẽ fallacia sm cõsequẽs quasi a supiori ad inferius
affirmãdo.si vero illa aduerbia sumant proprie pro
voluntate rõnali siue pro libera volũtate:tũc hec eẽt
vera:christus ĩnolũtarie voluit nõ mori.et hec similiter
christus non volendo voluit non mori.i.non volẽdo
volũtate rõnis:voluit nõ mori volũtate sensualitatis.

De petitione christi.pater si possibile est.

Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrum petitio illa qua christus petijt.
Pr̃ si possibile est trãseat a me calix iste.fuerit
rõnis vel sensualitatis.Probatio ꝙ fuit rõnis.quia Arg ꝙ rõnis
dicit salomõ Sermo tuus prĩo veniat ad limã:q̃ ad
linguã.i.prius veniat ad limam rõnis q̃ ad linguam
oris siue ad ꝓlationẽ.cum g̃ christus fuerit sapiẽtis-
simus impleuit illud p̃ceptũ.ergo petitio sua prius
venit ad limã rõnis q̃ ad prolationẽ.Itẽ sensualitas Secũdo
non cogitat de celestibus:ergo nullomõ se erigit ad
celestia:g̃ non erigit se ad deũ orãdo.sed illa petitio
siue oratio fuit directa ⁊ erecta ad deum patrẽ:ergo
non fuit sensualitatis.et fuit sensualitatis vel rõnis:g̃
fuit rõnis.Item hec petitio ꝓponit sub conditione. Tertio.
sensualitas aũt non attẽdit aliquam cõditionem sed
simpliciter.rõnis aũt est ɔferre res siue per ɔditionẽ
siue alio mõ.ergo illa petitio nõ fuit sensualitatis:sz
poti⁹ rõnis.Cõtra.christus petijt hoc et discrete.qm̃ In oppo^m
nichil egit indiscrete:cum ip̃e sit sũma sapiẽtia.ergo
ipse voluit qd petijt:scilz remotionẽ calicis.g̃ voluit
illd rõne vel sensualitate.non rõne.quia sic voluisset
cõtraria simul volũtate rõis.ergo voluit sensualitate
illd qd petijt:⁊ cõstat ꝙ illa petitio fuerit a volũtate
interiori.g̃ illa petitio fuit ex sensualitate.g̃ petitio
illa fuit sensualitatis.Itẽ ipse petijt hoc totũ:pater Secũdo
si possibile est.⁊c.ergo hoc totum petijt vel rõne vel
sensualitate.non rõne:quia rõne non petebat remo-
tionẽ passiõis.g̃ petijt hoc sensualitate.g̃ sensualitas
attingebat cõditionẽ.et hoc ẽ falsum.Itẽ ipse petijt Tertio.
petendũ vel nõ petendũ.si nõ petendũ.g̃ indiscrete.
ergo stulte.sed hoc est falsum.si petendũ et discrete
petijt ⁊ non petijt nisi hoc ⁊ nõ est exauditus in hoc:
ergo iniuste actum est cum eo cum exaudiẽdus eẽt.
Preterea.Ip̃e erat summus sacerdos:ergo debebat Quarto
impetrare qd petebat ⁊ non impetrauit:ergo iniuste
actum est cum eo.Preterea.Ipse non fuit exauditus Quinto
in hoc.videt ergo ꝙ apl's mẽtiat in epistola ad hebr. Paulus.
dicẽs de christo In oib⁹ exauditus est pro sua reue-
rẽtia.Videt etiã mẽtiri psal.dicẽs de xp̃o.⁊ volũtate Psalmista
labioꝝ eius nõ fraudasti eum. Solutio.Dicimus ꝙ Solutio.
illa petitio fuit rõis et fuit etiã sensualitatis:sz aliter
⁊ aliter.rationis fuit tanq̃ illa ꝓponẽs.sensualitatis
fuit qr vice sensualitatis proposita fuit a rõne.Ratio
enĩ inclinata a sensualitate ad hoc ꝓposuit illã tanq̃
aduocatus sensualitatis:⁊ eam proposuit ad nostrã
instructionẽ duplicẽ.Prĩa est quia p illã instruimur Prima cã.
ꝙ nobis licet velle aliq̃d propriũ ex sensualitate:⁊ ꝙ
martyres non debẽt timere si horreãt mortem:cum
fili⁹ dei exhorruerit mortẽ.Scda ẽ vt nos instrueret Scda cã.
ꝙ nos debemus supponere volũtatem sensualitatis
volũtati diuĩe.Vñ subiũgit.verũtamen nõ sicut ego
volo:sed sicut tu. Ad primo obiectũ dicimus ꝙ hec Ad primũ.
argumẽtatio non valet.christus discrete petijt hoc ⁊
ex rõne:g̃ voluit hoc ex rõne.quia non petijt hoc pro
se sed pro suis.Ad hoc dicimus ꝙ hec dictio si possi-
bile est.non est de petitiõe inq̃tũ ꝓponit pro sensua-
litate:sed est addita ab ipsa rõne.ratio enĩ ex pte sua
illd proponit.sicut aduocatus multa proponit q̃nq̃ Nota similitudinem.
que nescit ille cui⁹ est aduocatus.Hoc aũt fecit ratio
christi ad nr̃az ĩstructionẽ:vt doceret nos supponere
voluntatem sensualitatis volũtati diuine:et discrete petitio xp̃i
petere sub cõditione cõpetẽti.Est enĩ sensus Pater a quo est
trãseat a me calix iste.et hoc est ex parte sensualitatis.
si possibile.hoc est ex parte rõnis.et est sensus.si pos-
sibile est ꝙ multitudo gẽtiũ subintret ad fidem sine

Aliter exponitur.

excecatione iudeorũ.transeat a me calix iste.Siliter exponit illa petitio:vt nec pro se nec pro sua sensualitate loquat christus sȝ pro mẽbris suis ad siltudinẽ sui.vt sit sensus.trãseat a me.i.a meis.calix iste.id ẽ passiones mũdi sint trãsitorie discipulis meis.vt illi non absorbeãtur ab eis:sicut nec ego absorbeor.Ad

Ad tertium

tertiũ dicimus ꝙ hec argumẽtatio nõ valet.christus petijt petendũ et discrete:ꝗ debuit exaudiri.qm̃ non petijt illud ex volũtate rõnis.sed exauditus fuit xp̃s in oĩbus q̃ petijt rõnis volũtate.propter qd̃ tm̃ dicit

Exponitur paulus et psalmista.

apl̃s In oĩbus exauditus est pro sua reuerẽtia.qm̃ in oĩbus q̃ petijt volũtate rõis.qd̃ optime psalmista exponit dicẽs.in volũtate labiorũ eius non fraudasti eum.id ẽ in omni petitione labiorũ quã proponit ex volũtate rõnis q̃ proprie dicat volũtas.exaudisti eũ.

¶De merito christi. Ca.7.

De merito xp̃i.

DIcto de volũtate xp̃i:dicẽdũ est de eius merito Omne enĩ meritũ in volũtate cõsistit.Notãdũ ergo ꝙ christus in oĩbus opib⁹ suis meruit sibi vitã eternã iam habitam ad similitudinẽ angeloꝝ.oĩbus etiã suis opibus q̃ retulit ad nos meruit nobis vitã eternã habendã.sed vtrum omnia opera sua ad nos retulerit nescitur.probabile est tñ ꝙ oĩa retulerit ad nos:qm̃ venit in mũdum propter nos.vñ isa.Puer natus est nobis:⁊ filius datus ẽ nobis.

Ysaias

Passione meruit nobis tria.

Hũilitate aũt passiõis meruit nobis tria simpliciter.sȝ liberationẽ a diabolo:liberationem ab inferno:apertionẽ ianue paradisi.

Et sibi tria

Sibi etiam hũilitate passionis meruit tria. sȝ accelerationẽ gloriose resurrectiõis:quoniã non expectauit gñalẽ resurrectionẽ que erit in fine mũdi Item clarificationẽ noĩs sui.vñ apl̃s Christus fctũs est obediens vsq ad mortẽ:ꝑpter qd̃ deus exaltauit illũ et dedit illi nomen qd̃ est sup oẽ nomen.s.dedit p manifestationẽ:q2 post resurrectionẽ manifestatũ est mũdo ꝙ homo ille eẽt deus ⁊ dei fili⁹ naturalis.

põt q̃ri vtrũ xp̃s meruit sibi

Tertiũ est iudiciaria ptãs qua iudicaturus est viuos ⁊ mortuos.quã meruit in hũilitate passiõis.vnde in euãg.ioh.Potestatẽ dedit ei facere iudicium:quia fili⁹ hoĩs est.

Ar ꝙ non.

Cõtra hoc qd̃ dictũ est obicit.Christus ab instãti sue 9ceptiõis habuit pleĩtudinẽ carismatũ q̃ data sunt ei nõ ad mensurã.sed r̃la ẽ.vbi ẽ par caritas:ibi est par premiũ.ꝗ christus cum semp habuit equalẽ caritatẽ:sp habuit equale premiũ.ꝗ q̃tũcũq meruit vno opere tm̃ meruit alio.sȝ vno ope meruit apertionẽ ianue:ergo ⁊ alio.nõ ergo tm̃ humilitate passionis meruit nobis apertionẽ ianue.

Secundo.

Item om̃e meritũ est ex caritate:⁊ qd̃libet opus christi fuit meritoriũ:ergo fuit meritorium ex caritate.ergo opus quo meruit nobis apertionem ianue fuit ex caritate meritoriũ.ergo ex caritate meruit nobis apertionẽ ianue:non ꝗ hũilitate passionis.

Tertio.

Itẽ tota vis merẽdi 9sistit penes caritatẽ:⁊ in om̃i opere christi fuit eadẽ ⁊ equalis caritas:ꝗ in omni opere christi fuit equalis vis merendi.sed in vno fuit vis merẽdi apertionem ianue:ꝗ ⁊ ĩ alio.

Prĩa opinio põt ẽe.

Ad hoc forte dicit ꝙ auctoritas ista Ubi par.⁊c̃.intelligit tm̃ de premio vite eterne:⁊ nõ de alio premio.sicut est premium remissionis pctõꝝ: apertiõis ianue:⁊ hmõi.

9 hanc ar.

Sed cõtra hoc obijcit.quia tota vis merẽdi siue vitam eternã siue qd̃cũq aliud: cõsistit penes caritatẽ.ꝗ regula debet intelligi nõ tm̃ de p̃mio vite eterne:sed etiã de q̃cũq alio.Solutio.

Opinio doctoris.

Dicimus ꝙ regula intelligẽda est tm̃ de merito vite eterne.Siliter ⁊ qd̃ dicitur ꝙ omnia opera ex equali caritate procedẽtia sunt meritoria vite eterne:intelligendũ est siliter de merito vite eterne.qm̃ tota vis ⁊ totus effectus merẽdi vitam eternã cõsistit in caritate.⁊ licet tota vis merendi alia cõsistat in caritate: non tñ totus effectus.

Exemplum in naturalib⁹

Sicut tota vis cõburẽdi ligna cõsistit in igne:non tñ totus effectus.quoniã effectus cõbustionis partim cõsistit ex parte materie.qm̃ fm ꝙ est min⁹ sicca vel magis sicca citius vel cito minus cõburit.Eodẽ mõ nõ in sola caritate erat ꝙ christus merek nobis apertionẽ ianue cum effectu:sed ĩ caritate ⁊ in excellẽtia operis siue magnitudine operis.

Ad scdm.

Ad scd̃o obiectũ dicimus ꝙ hec est duplex.christus ex caritate meruit nobis apertiõem ianue.qm̃ si hec dictio ex.notet quãcũq causam siue propinquã siue remotã:vera ẽ.si aũt notet causam proprã ⁊ immediatã falsa est.et fm hoc christus sola voluntate passionis meruit nobis apertionẽ ianue.

Ad tertiũ.

Ad tertio obiectũ patet solutio per predicta.qm̃ re vera tota vis merẽdi cõsistit in caritate:sed non totus effectus.vñ licet nobis meruerit aptionẽ ianue vno opere:nõ tñ alio.

Ad quartũ q̃o incidẽs

Ad quarto obiectum siliter patet solutio.Sed querik cum penes caritatem cõsistat tota vis merẽdi siue vitam eternã siue aliud:⁊ penes caritatẽ constat totus effectus merẽdi vitã eternã:quare penes caritatẽ non cõsistit totus effectus merẽdi alia.vt remissionẽ pctõꝝ.apertionẽ ianue ⁊ hmõi.

Solutio.

Ad hoc dicim⁹ ꝙ caritas est ignis sursum tendẽs.propter illã circũstantiã que ponik in diffinitiõe eius.sȝ sup oĩa.vnde fm se meritoria est vite eterne.et ꝑpter hoc tota vis ⁊ totus effectus merẽdi vitam eternã cõsistit in caritate.ad merẽdũ aũt illa non inclinat se nisi cũ inclinak ad materiã scilȝ ad opa.vñ quia non per se sed p opa merek caritas alia q̃ cadunt sub merito:patet ꝙ non totus effectus merẽdi illa consistit penes caritatem.

Sic soluũt rõnes.

Per hoc pȝ solutio ad oĩa p̃obiecta.

9 dicta ar.

Cõtra predicta sic obicik.Christus existens in corpe mortali fruebak deo ⁊ erat in statu cõprehensoris:sed scti ⁊ angeli dei in patria non merenk quia sunt in statu cõprehẽsiõis ⁊ fruitionis.ergo cum christus in terra eẽt in eodem statu nihil merebak:ꝗ neq sibi neq nobis merebak.

Solutio.

Solutio.Angeli duplicem habent cõparationẽ.vnã ad deum in quẽ mouenk motu dilectiõis ⁊ fruitiõis. et fm hãc cõparatiõeȝ specialem nichil merenk.Aliã vero cõparationẽ habent ad nos quibus seruiũt humiliãdo se ad seruiendũ vilissimis hoibus.et fm illã cõparationẽ merẽtur sibi vitam eternã collatam sibi a principio mũdi.Eodẽ mõ christus fm ꝙ mouebak diligẽdo deum ⁊ fruẽdo ipso nichil merebak sibi nec alijs.sed fm ꝙ hũiliauit se vel 9patiẽdo vel p̃dicãdo hoibus merebatur sibi et nobis.

Alr soluik.

Aliter potest solui p̃dicta questio vt dicak ꝙ alia est ratio de angelis vel sctis qui sunt in patria:et alia de christo.qm̃ christus cum eẽt in terra:erat in corpe mortali ⁊ propter hũc statũ merebak ipse oĩbus motibus ṽtutũ etiã motu delectatiõis in deum.sed nõ est ita in angelis vel sctis qui sunt in patria.

Iterum ar

Itẽ christus q̃lȝ suo motu meruit nobis vitã eternã qd̃ maius est:ergo ⁊ q̃lȝ motu suo meruit nobis aptionẽ ianue.qd̃ min⁹ est.vel q̃re nõ.

Ad idem

Prekea.christus quolȝ suo motu merek nobis vitã eternam:ꝗ quolibȝ motu suo meruit nobis illud qd̃ est ex necessitate annexũ vite eterne.s.aptionẽ ianue.

Solutio.

Dicimus ꝙ per p̃dicta patere potest solutio.qm̃ xp̃s licet meruerit nobis vitam eternã quolibet suo ope ex natura solius caritatis.sȝ inq̃tũ illud opus est ex

caritate pure.tñ opus passionis non fuit opus meritoriũ apertiõis ianue ex caritate pure:sed inq̃tũ erat ex caritate ⁊ tam exellens ⁊ tam magnũ. Preterea.

Cõfirmatõ solutionis

Opus qd̃ est ex caritate tm̃.aliud ẽ meritoriũ tm̃:vt ipȝ diligere ex caritate.aliud meritoriũ ⁊ satisfactorium: vt elemosine/ieiuniũ/martyriũ. Hũilitas igik passiõis christi non tm̃ fuit meritoria vite eterne:sed etiam sibi ⁊ nobis satisfactoria pro peccatis p̃moꝝ parẽtũ.Et ideo p eã nobis meruit apertionẽ ianue. qm̃ per eam datũ est sufficiẽs preciũ redẽptiõis nr̃e. quia tanta fuit hũilitas in redẽptore:quanta supbia fuerat in p̃uaricatore.hoc ẽ medicamentũ medicatũ a sapiẽte.quo facta ẽ curatio gñis hũani per 9trariũ sicut dicik in psalmo.⁊ in iob.Si fuerit ãgelus.i.dei filius loquẽs vnum de similibus miserebik eius.In multis est hõ silis deo:vt in caritate/iusticia/⁊ hmõi. Miam ⁊ caritatem poterat hr̃e homo ante aduentũ christi:sed veram iusticiam non poterat hr̃e.quia nõ poterat satisfacere pro peccato originali vel pro pctõ p̃moꝝ parẽtũ.Et ideo d̃t iob.Si fuerit angelus.i. dei filius qui loquak pro eo.i.p hoie vnũ de silibus. sȝ nuncians equitatẽ pro eo:miserebik eius.Et dixit deus pater filio suo.libera eũ ne descẽdat in corruptionẽ.

dictũ pauli

Item dicit apl̃s Christus mortuus est ꝑpter delicta nr̃a:sed surrexit ꝑpter iustificationem nr̃am. Fuit enĩ christus mortuus vt nos moreremur pctõ: sed surrexit vt resurgerem⁹ in nouitatẽ vite.

Cõtra illd̃ dictum ar.

Sed 9. Mors christi sicut fuit causa destructiõis pctõꝝ:ita fuit causa gratie ⁊ nouitatis vite ĩ nobis.eodem mõ resurrectio fuit cã vtriusq.quare ꝗ potius attribuik iustificatio nr̃a resurrectiõi xp̃i q̃ morti sue.

Secũdo

Prekea Christus in resurrectiõe non fuit in statu merẽdi:qm̃ nõ habuit corpus mortale.ergo eius resurrectio nõ fuit causa meritoria nr̃e iustificatiõis.nec fuit alteri⁹ modi causa vt videk.ergo simpliciter non fuit causa nr̃e iustificatiõis.et ita videk esse falsum qd̃ dicit apl̃s Christus resurrexit propter iustificatiõem nostram.

Solutio.

Solutio.Dicim⁹ ꝙ mors christi fuit causa ⁊ meritũ ⁊ figura remissionis pctõrũ in nobis.causa fuit.quia cõsideratio mortis christi mouet nos ad penitentiã. similiter meritum fuit quia morte sua meruit nobis remissionem pctõrum.quia ꝑpter hoc passus fuit vt auferret a nobis delicta nr̃a.figura fuit.quia per illã nobis figurauit ꝙ sicut ipse mortuus est semel:ita et nos semel pctõ moriamur.sȝ mors christi reuera fuit causa ⁊ meritum nouitatis vite in nobis.sed non fuit figura.ideo morti christi potius adaptatur remissio peccatoꝝ:q̃ nouitas vite.Sȝ resurrectio christi fuit causa ⁊ figura nouitatis vite in nobis.non causa meritoria.quia christus non fuit tũc in statu merẽdi.sed causa motiua dupliciter.

Fuit cã meritoria dupliciter.

sȝ in consideratione nr̃a:⁊ in cõsideratiõe dei patris.In cõsideratiõe nostra.qm̃ dũ cõsideram⁹ gloriã resurrectiõis christi mouemur ad desiderãdũ eãdẽ gloriã.et ita resurgim⁹ in nouitate vite.In cõsideratiõe dei patris.qm̃ de⁹ pater dans resurrectionẽ filio suo:amore filij sui mouek ad dãdum eãdem gloriã fratribus eius.

Exemplum

sicut rex qñ facit militẽ filium suũ:amore filij sui mouetur ad hoc vt multos faciat milites cum eo.Figura vero fuit.qm̃ sicut christus resurrexit in nouitate vite:⁊ ita nos in nouitate vite debemus ãbulare.Sȝ licet resurrectio christi fuerit causa remissiõis pcti.causa dico motiua mouẽs nos ad excutiendũ vetustatẽ peccati:tñ nõ est signũ vel figura remissionis pctõrum.et ideo potius adaptak nouitas vite resurrectioni christi q̃ remissio pctõꝝ.

Nouitas vite.

Vñ btũs Greg.sequẽs ṽba apl̃i dicit de xp̃o. Qui mortem nr̃am moriẽdo destruxit:⁊ vitã resurgẽdo reparauit.

Gregorius

9 hoc ar.

Sed cum hoies quotidie moriank: non videtur ꝙ christus destruxit mortẽ.

Solutio.

Xp̃s destruxit mortem tripliciter.

Dicimus ꝙ xp̃us destruxit mortẽ tribus modis.Prĩo destruxit mortẽ.i.pctm̃ vt dictum est. Scd̃o destruxit mortẽ. id est imperiũ siue regnũ mortis.qm̃ mors regnauit vsq ad christum.ante aduentũ christi trahẽs omnes hoies ad inferos quãtũcunq essent iusti.Tertio mõ destruxit mortẽ:dũ in gloriã ĩmortalitatꝭ resurrexit. et ita destruxit eam in se.in nobis etiã iam destruxit eam in spe.tãdẽ in re.

Iterum ar ꝙ hõ meretur sibi.

Item abrahe facta est ꝑmissio ⁊ de christo nascituro de semine eius:⁊ de et̃na hereditate.Tibi dabo terrã fluẽtem lac et mel.Probak ergo ꝙ abraham meruit eternã hereditatẽ.quoniã

Probatio

si aliquis seruiat regi tẽporali pro bono tpali merek bonũ tpale.ꝗ multo forti⁹ si aliqs seruiat regi et̃no: pro bono eterno sibi promisso merek illud.sȝ abrahã seruiuit deo ꝑ hereditate sibi ꝑmissa:ergo meruit illã.

Secundo.

Prekea.Caritas est supra tp̃s sicut dicit aug.ꝗ ⁊ eius meritũ est supra tẽpus.ergo debet remũerari premio qd̃ sit supra tẽpus.⁊ ita abraham meruit illã hereditatẽ eternam.quia propter caritatem dicik de ecclesia ꝙ fundata est supra mũdũ.vñ in psal.Q2 ipe sup maria fundauit eam.⁊c̃.

Tertio.

Itẽ quãtũcunq est bõa caritas modo:tantum bona fuit in tpe abrahe:ergo quãtũcũq est mõ preciosa:tantũ fuit preciosa in tpe abrahe.sed mõ est meritoria vite eterne:ergo ⁊ tũc. et ita abrahã meruit vitã et̃nã paradisi:⁊ ita abrahã meruit intrare paradisuȝ:ꝗ meruit apertionẽ ianue paradisi.non ꝗ oportuit ꝙ christus per mortẽ suam mereretur illã.et ita videk ꝙ christus pro nichilo sit passus.qm̃ sine morte eius intrassent hoies p̃adisuȝ.

Quarto.

Prekea.si abrahã meruit introitum paradisi:ergo meruit apertionẽ ianue.ꝗ manẽte merito necessariũ erat ipm̃ esse intraturũ siue christus morerek siue nõ morerek.et ita pro nichilo videk mortuus fuisse xp̃s.

Solutio.

Solutio.Cõcedimus ꝙ abrahã meruit introitũ paradisi q̃tum fuit ex se:sed nõ habuit illã hereditatẽ. qm̃ terra sibi promissa erat obligata debitꝭ.

Exemplũ.

Vñ sicut cõtingit in naturalibus ⁊ ciuilib⁹ ꝙ si pater alicuius habet terram et illã obligat debito:filius debet hr̃e terrã illam de iure hereditario cum sit verus heres. sed non potest hr̃e illam:quoniã hoc impedit debitũ p̃ris:oportet enĩ ꝙ prius sit soluta a debito.Siliter fecit dauid.adam.obligauit enĩ terrã illam debito: ꝑpter peccatũ suũ.Abraham igitur ⁊ alij patriarche debebãt hr̃e iure hereditario terram illam q̃tũ erat ex se:sed q2 obligata erat debito peccati:oportebat ꝙ debitũ illd̃ soluerek prius.

Ad primũ.

Dicim⁹ igik ꝙ hec argumẽtatio nõ valet Abrahã meruit intrare paradisum ergo meruit apertionem ianue paradisi.qm̃ apertio ianue nihil aliud intelligitur q̃ absolutio debiti pro pctõ origiali.

Instantia.

Instãtia.Iste debet intrare terrã suã: ꝗ debet absolui a debito pro quo obligata est hereditas sua.sepe enĩ contingit ꝙ aliqs merek 9sequẽs: nõ tñ antecedẽs.solus enĩ christus potuit satisfacere pro pctõ originali:vñ solus meruit apertionẽ ianue paradisi.

q̃o incidẽs.

Ar ꝙ sic.

Item q̃rik vtrũ christus post resurrectionẽ fuerit beatior q̃ ante.Q̃d videtur.quoniã btĩtudo eterna attendik fm duplicẽ stolam.sȝ fm stolam aĩe et fm stolam corpis quã habuit post resurrectionẽ. qm̃ incorruptibilitatem:stolam aĩe:et si habuit ante

passionem:tñ non plene:qm̃ non habuit impassibili-
tatẽ.sed in resurrectiõe habuit plene ⁊ pfecte stolam
aĩe.ergo cum duplicẽ stolam tũc habuerit perfecte:
Secundo. videt̃ ꝙ beatior fuit post resurrectiõez ꝙ̃ ante.Item
felicitati quã habuit post resurrectiõez nulla fuit ad-
mixta miseria.quia ip̃e dt̃ de se Ego sum paup ⁊ do.
ergo purior fuit btĩtudo quã habuit in resurrectiõe:
ꝙ̃ beatitudo quam habuit ante passionẽ.sicut aliqua
albedo purior est q̃ nõ habet admixtionẽ sui ꝯtrarij:
ꝙ̃ illa q̃ habet admixtionẽ sui ꝯtrarij.et ideo maior.
In oppo^m Cõtra.Christus nõ habuit maiorẽ cognitiõez de deo
post resurrectiõem ꝙ̃ ante.nec maiorẽ caritatẽ.et sic
de alijsvirtutibus.ergo nõ habuit maiores virtutes
Solutio. post ꝙ̃ ante.g̃ non fuit beatior ꝙ̃ añ.Ad cõcedimus
hac rõne.qm̃ btĩtudo proprie consistit invirtutibus.
Pꝫ p hoc ad primũ. vñ patet ꝙ hec ẽ falsa:btĩtudo eterna cõsistit in stola
aĩe ⁊ stola corpis.imo ꝯsistit in stola aĩe.quoniã sola
Ad scõm. aĩa cognoscit:diligit:fruit̃ deo.qd̃ est esse beatũ.Ad
scõꝫ dicimus ꝙ hec est falsa:felicitati xp̃i añ passionẽ
fuit admixta miseria.vt ĩtelligatur de vera miseria.
qm̃ sicut vera btĩtudo consistit in virtutibus:sic vera
miseria cõsistit in peccato.Unde btĩtudo christi quã
habuit ante passionem non habuit aliq̃d admixtũ de
suo ꝯtrario.qm̃ passibilitas:mortalitas:pauptas nõ
sunt vere miserie.et si dicãtur miserie:non tñ habent
cõtrarietatẽ ad veram btĩtudinẽ que est in aĩa:licet
habeãt ꝯtrarietatẽ ad beatitudinẽ que est in corpe.
Alia q̃stio incidens. Item queritvtrum post resurrectionẽ habuerit xp̃s
maiorẽ coronam ꝙ̃ ante meruerit.Probatio ꝙ nõ.
Af ꝙ non. qm̃ christus cum moriebat̃ hẽbat maximam caritatẽ
quãtãcũꝙ poterat ei dare de⁹:g̃ ea meruit maximũ
premiũ.sed nõ potuit hr̃e maius premiũ ꝙ̃ maximũ.
ergo post resurrectionẽ nõ habuit maius premiũ ꝙ̃
In oppo^m ante meruerat.Cõtra.Deus semp remunerat supra
meritum/⁊ punit citra cõdignũ:ergo maiori premio
remũerauit christũ ꝙ̃ meruisset.qm̃ Uniuersevie dñi
misericordia ⁊ veritas.In premio christi apta ẽ iusticia.
quia illud meruit.sed in quo sit mĩa non videtur nisi
Secũdo remũerauerit ip̃ꝫ supra meritũ.Preterea dr̃ in euãg.
Mensurã bonam ⁊ cõfertã ⁊ coagitatã supeffluentẽ
dabũt in sinum vr̃m.Si ergo christo data est mẽsura
supeffluens:g̃ datum est ei maius premiũ ꝙ̃ meruit.
Solutio. Solutio.Christus inter hoĩes est exẽpte excellẽtie.
qm̃ ab instãti cõceptionis data sunt ei carismata non
ad mensurã.vñ non tenet illa regula in christo:deus
remunerat supra meritũ.qm̃ meritũ eius fuit dignũ
premio maximo:ꝑpter maximã caritatẽ quã habuit.
Per hoc ad rõnes et in p̃mio christi fuit mĩa non q̃tũ ad eẽntiã premij:
sed q̃tũ ad fundamẽtũ premij.eodẽ modo non q̃tũ
ad essentiã premij sed q̃tũ ad fundamentũ fuit in ip̃o
supeffluentia:qm̃ data est ei gratia supra mensuram.

¶De effectu meriti. Ca.8.

Dicto de merito christi:dicendum est de effectu
meriti.scꝫ de redẽptione generis hũani.et q̃rit̃
Prima q̃o vtrum alio mõ potuit redimi genus humanũ:ꝙ̃ per
Af ꝙ sic p augustinũ. mortẽ filij dei.Uidet̃ ꝙ sic.quoniã dicit aug.ꝙ alius
modus nr̃e liberatiõis fuit deo possibilis:sed nullus
ꝯ scdaꝫ ptẽ illi⁹ aucto. nostre miserie sanãde fuit cõpetentior.Cõtra.Deus
potuit sola volũtate sua nobis cõferre ĩmortalitatẽ
⁊ eternã salutẽ:g̃ pro nostra salute non oportuit filiũ
dei cõtumelias pati/crucifigi/⁊ iudeos excecari.ma-
ximas g̃ expẽsas fecit deus pro liberatiõe nr̃a:et sine
oĩbus expẽsis potuit nos liberare.qm̃ solavolũtate.

ergo alius modus nostre liberatiõis fuit cõpetẽtior.
Solutio. Solutio.Hec vltima argumentatio non valet.qm̃ si
Ad hãc rationem. solavoluntate nos liberasset:euacuatũ esset liberum
arbitriũ siue meritũ liberi arbitrij.Dicit eni aug.in
Augustin⁹ lib.de vera religiõe.ꝙ meliores iudicaret deus suos
suos:si liberaliter eidem seruirẽt.per hoc eni magis
placet dño seruus:⁊ seruus magis gaudet in premio
⁊ securius.Inde est ꝙ dñs noluit saluare hoĩem nisi
saluo merito liberi arbitrij.non potuit competẽtius
liberare hoĩem ꝙ̃ sic.qm̃ nõ potuit liberum arbitriũ
De excellẽtia incarnationis. magis accedere ad suũ amorem ꝙ̃ per incarnationẽ
et mortẽ filij sui.sicut ipsemet dt̃ Maiorem caritatẽ
nemo habet.⁊c.maiorem caritatẽ.i.maius signũ di-
lectiõis.Non eni aliavia potest amor magis allici:ꝙ̃
Alia cã. per signũ dilectiõis.Preterea.Ideo nullus alius fuit
cõpetẽtior:quia nullus morbus competẽtius curat̃
ꝙ̃ per suũ ꝯtrariũ.oportuit eni ꝙ sicut purus homo
voluit ascẽdere ad excelsa dei per supbiam suam:ita
purus ⁊ verus deus descẽderet vsꝙ ad infima hoĩs.
scilꝫ vsꝙ ad mortem crucis.et sic per ꝯtrariũ facta est
Alia opĩo. pfectio curatiõis hũane.Alij dicunt ꝙ nullo mõ alio
potuit redimi genus hũanũ ꝙ̃ p mortẽ filij dei.⁊ hoc
Probatio volũt dicere ꝙ deus promisit per ꝓphetas ⁊ p adam
qui hocvidit in extasi ꝙ deus p mortẽ filij sui libera-
ret genus hũanũ.sed iustũ erat ꝙ promissum imple-
ret:g̃ iustum ex promissione ꝙ filius dei moreret̃ pro
hoĩe.sed deus qui est summa iusticia non põt negare
seip̃m quin faciat qd̃ iustum est.ergo necessariũ fuit
a principio cõmissionis ꝙ filius dei moreret̃.g̃ genus
humanũ aliter nõ potuit redimi vel liberari nisi per
Concedũt quidam mortẽ filij dei.Ad cõcedunt quidã ⁊ exponũt verba
augustini sic.Alius modus nr̃e liberatõis fuit possi-
bilis deo.i.non de impotẽtia fuit ꝙ aliter nõ potuit
liberare:sed de promissione.q̃si diceret aug.si respi-
ciamus ad purã potentiã dei:alius modus fuit pos-
sibilis deo:scilꝫ q̃tũ ad potentiã puram.sed propter
promissionẽ que iam facta erat:necessariũ erat filium
dei esse passurũ:⁊ sic redimendũ genus hũanũ.Dixit
igitur aug.de deo qd̃ per se nõ verꝫ erat sed p accñs.
scilꝫ per promissionẽ q̃ facta erat simpliciter non fuit
alius modus possibilis deo nr̃e liberatõis vel redẽp-
Cõtra hanc opinionem arguit̃. tionis.Sꝫ hec opinio sustineri nõ potest.quoniã s̃m
hoc seq̃ret̃ ꝙ oĩa quecũꝙ ꝓmisit deus de necessitate
essent futura:⁊ ꝙ oĩa q̃ p̃dixit necessario eẽnt futura.
qm̃ eius promittere nichil aliud est ꝙ̃ predicere.Ad
Solutio. hoc dicimus ꝙ si vbũ promittẽdi importet obliga-
tionẽ verum est qd̃ dicit scꝫ ꝙ iustũ erat deo implere
promissum.sed s̃m hoc deus nunꝙ̃ promisit filiũ suũ
nasciturũ vel moriturũ.qm̃ non obligauit se ad hoc.
Si vo verbũ promittẽdi importat simpliciter boni
p̃destinationẽ sine obligatiõe:tunc falsa est hec.iustũ
erat ꝙ deus impleret ꝓmissum:imo misericordie erat
ꝙ impleret bonũ qd̃ predixerat.deus enim preuidet
res ꝓut sunt future siue necessitate siue in cõtingẽtia
in qua sunt future.et eodẽ mõ predicit bona futura.
per hec ptꝫ solutio Et cum p̃dicit bõa futura nõ ideo se obligat.sicut hõ
cum predicit se daturũ aliq̃d alicui:non tñ intendit se
obligare.nec talis promissio si debet dici ꝓmissio est
obligatoria.⁊ ita nõ fuit necessariũ post talẽ promis-
Iterum af p augusti. sionẽ filiũ dei eẽ incarnandũ vel moriturũ.Item sup
illud aplĩ ad Hebr.Decebat eum ꝓpter quẽ oĩa.⁊c.
dicit aug.Nisi christus moreret̃:hõ non redimeret̃:⁊
nõ redẽptus periret.Ad si esset:frustra fctã fuissent
oĩa.ad idem falsa etiã eẽt predestinatio de filijs ad-

ducẽdis.sed impossibile erat ꝙ falsa esset p̃destiatio
dei:⁊ ꝙ frustra fctã eẽnt oĩa.ergo impossibile erat ꝙ
filius dei non moreret̃ siue christ⁹ non moreret̃.ergo
necessariũ erat christum esse moriturũ.et ita non fuit
Solutio s̃m aliquos. alius modus nr̃e liberatiõis deo possibilis.Ad hoc
dicunt q̃dã ꝙ hec dictio redimeret̃.dupliciter potest
sumi.large:vt idẽ sit redimere ꝙ liberare.stricte: vt
idem sit redimere ꝙ liberare cum solutiõe iusti p̃cij.
In prima significatiõe est hec falsa:si christus nõ mo-
reret̃ hõ nõ redimeretur.qm̃ aliter potuit redimi.i.
Nõ diligẽt liberari.Sed in scd̃a significatiõe est vera.qm̃ nullũ
fuit aliud preciũvel satisfactio pro pctõ humani gñis
nisi mors filij dei.et sic opꝫ sumi in auctoritate aplĩ.
ꝯ hoc af. Sꝫ s̃m hoc videt̃ esse falsuꝫ qd̃ sequit̃ in eadẽ aucto-
ritate.scilꝫ et non redẽptus periret.qm̃ aliter potuit
liberari ꝙ̃ per redẽptionẽ.quoniã solavoluntate dei
potuit liberari sine oĩ satisfactiõe vel precij solutiõe.
Secundo. Itẽ videt̃ impossibile qd̃ sequit̃ in eadẽ auctoritate:
ꝙ falsa eẽt predestinatio de filijs ad quã impossibile
Solutio. est ꝙ predestinatio dei sit falsa.Solutio.Cum dr̃ hõ
non redẽptus periret.subintelligit̃ repeti hec dictio
si.sub hoc sensu.si homo non eẽt redẽptus periret.si
ergo hec dictio redẽpt⁹ intelligit̃ large:vera est.siue
hec dictio si.teneat̃ cõsecutiue siue adiũctiue.si vero
stricte falsa est s̃m ꝙ hec dictio si.teneat̃ consecutiue.
Si aũt tenet̃ adiũctiue vera est.sicut si diceret̃ alicui
Exemplũ. demõstrata via periculosa.si vadis per istã viã inter-
ficieris a latronibus.q̃si diceret.vix cõtigisset hoĩem
saluari nisi p mortẽ filij dei.qm̃ nullus alius modus
nostre liberatiõis potuit eẽ ita efficax sicut mors filij
Ad vltimũ dei.Ad vltio obiectũ dicimus ꝙ impossibile erat ꝙ
p̃destinatio dei eẽt falsa:sꝫ auctoritas est intelligẽda
sic.falsa esset predestinatio de filio si.ad.i.falsum eẽt
illud qd̃ predestiatũ erat ab eterno de filio a.quoniã
predestinatũ erat ꝙ per mortem ⁊ resurrectionẽ filij
dei adducerent̃ a p̃mogenito filio dei oẽs filij dei in
vnã ecclesiã triũphantẽ.et loquit̃ aplũs sicut ꝓpheta
qui dicit Utinã non haberẽ spm̃ ⁊ mendaciũ loq̃rer:
vt illud qd̃ ego loquor eẽt falsum:⁊ nõ loq̃rer aliud
Dictũ ambrosij. a spũ sctõ.Cõsimiliter rñdẽdũ ad auctoritatẽ ãbrosij
sup illũ locũ ad Hebreos.et ideo noui testamẽti est
mediator.⁊c.vbi dicit ꝙ tm̃ fuit pctm̃ nr̃m vt saluari
non possemus nisi vnigenitus filius dei moreret̃ pro
nobis debitoribus morti.quasi diceret.non fuit alia
via ita facilis et secura nr̃e saluti sicut p mortem filij
dei.magna enim securitas est hr̃e tantũ ducem in via
huius mundi. Item dictũ est ꝙ nullus alius modus
fuit cõpetentior nr̃e miserie sanãde ꝙ̃ per mortẽ filij
Tres cause dei.et assignande sunt sup hoc tres cause.Prima est
meritum liberi arbitrij.Scd̃a est modus sanãdi per
cõtrarietatẽ.Tertia cã est q̃ voluit nos ita liberare
vt per talẽ modũ nos instrueret ⁊ informaret in hoc
ꝙ magis diligerem⁹ vincere p iusticiã ꝙ̃ p potentiã.
Augustin⁹ vñ Aug.loquẽs de xp̃o dt̃ Prius omisit qd̃ potuit:
vt ostẽderet qd̃ oportuit.omisit enim potentiam:vt
ostẽderet iusticiã.Quõ aũt per iusticiã vicit christus
Augustin⁹ diabolũ ondit aug.dicẽs.quia diabolus misit manũ
in illũ in quo nihil iuris hẽbat:iustũ fuitvt amitteret
illos in q̃b⁹ aliq̃d iuris hr̃e videbat̃.Sed ꝯ.Diabol⁹
ꝯ ista af misit manũ in hieremiã in quo nihil iuris hẽbat:qm̃
scĩficatus fuit in vtero.ergo p hoc ꝙ misit manũ in
hieremiã debuit amittere oẽs alios hoĩes.ergo per
mortẽ hieremie potuit liberari genus hũanũ.Forte
Euasio. dicet ꝙ licet hieremias fuerit scĩficatus in vtero:nõ

tamen penitus fuit mũdatus ab originali:quia fuit
debitor pene pro originali vnde descẽdit ad inferos.
et ideo diabolus aliq̃d iuris hẽbat in eo:qm̃ nõ erat
ꝯ hanc af imunis penitus a pctõ.Sed cõtra.Cõstat ꝙ dñs po-
tuit creare aliquẽ nouum hoĩem sicut creauit adam
imunẽ ab omni pctõ ⁊ debito pcti.ergo si diabolus
misisset manũ in talẽ hoĩez in q̃ nichil iuris habuisset
amisisset oẽs illos in quib⁹ aliq̃d iuris hr̃e videbat̃.
ergo per talẽ hoĩem potuit genus hũanũ liberare.⁊
ita videt̃ ꝙ alius modus fuit cõpetentior nr̃e libera-
Solutio. tioni.Solutio.Re vera per mortẽ hieremie nõ po-
tuit dñs liberare genus hũanũ.quoniã licet nõ hẽret
origĩale:tñ debitor erat pene ꝓ origĩali scꝫ descẽsus
ad inferos.sicut btũs iohẽs baptista sanctificatus in
Exponit̃ dictũ iohis vtero/dixit.Ego a te debeo baptizari.i.a pctõ origi-
nali penitus mundari.Et si dñs creasset nouũ hoĩem
per illũ nõ potuit redimere genus humanũ.quoniã
nõ eẽt sufficiẽs premiũ: nec curatio fctã eẽt per ꝯtrariũ.
quoꝝ vtrũꝙ fuit in christo.Tñ si dñs curasset genus
humanũ sola volũtate:nõ fecisset iniuriam diabolo.
qm̃ diabolus nõ erat nisi custos carceris ⁊ detinebat
iniuste hoĩem q̃tum in se erat.tñ homo detinebatur
iuste a diabolo.Tñ manẽte dei decreto non poterat
deus liberare genus hũanũ nisi p mortẽ filij sui.qm̃
ex quo prim⁹ homo peccauit:decreuit deus pater ꝙ
nullus hõ de cetero intraret paradisum nisi prius sa-
tisfactũ esset ei de illo pctõ.qd̃ nõ potuit fieri nisi per
mortẽ filij dei.cum eni adam eẽt reus lese maiestatis.
per hoc ꝙ voluit rapere diuinitatẽ cõmisso eius:dã-
nata fuit eius posteritas tota:siue totũ gen⁹ hũanũ.
Necessitas mortis xp̃i. Totius aũt gñis hũani nõ potuit eẽ sufficiẽs preciũ:
nisi homo qui valeret oẽs hoĩes:⁊ cuius hũilitas tm̃
placeret deo in contrario:q̃tũ displicuerat ei supbia
primi parẽtis.⁊ talis nõ potuit eẽ nisi hõ deus.vt ptꝫ
Paulus. ex p̃dictis.Uñ aplĩs dicit ꝙ christus sustulit de medio
cyrographũ.i.meoriã decreti dei affigẽs illud cruci:
vt non de cetero iudicet̃ homo:s̃m cyrographũ qui
Isaias. deletus est per mortẽ filij dei.vñ Isa.dicit de christo
Disciplia pacis sup eum ⁊ liuore eius sanati sumus.
Tñ diabolus manũ posuisset in hoĩez nouũ in noui-
tate.de quo dictũ est Iustũ fuisset vt amitteret illos
Nõ bene in quibus.⁊c.Iustum dico fuisset q̃tũ ad diabolum
cuius lõga p̃scriptio vel quasi p̃scriptio rupta fuisset
merito per tale factum.sed nõ fuisset iustum q̃tũ ad
ꝯ ista af. deũ cui oportebat satisfieri.Sed ꝯtra.Diuia iusticia
exigebat ꝙ satisfaceret ꝓ pctõ primi parẽtis:sed non
poterat satisfieri nisi p mortẽ filij dei:ergo necessariũ
Secũdo p augustinũ. erat filiũ dei eẽ moriturũ.Item sup illd̃ aplĩ ad Ro.
Sicut p vnius hoĩs inobedientiã multi sunt pctõres
cõstituti:ita p vnius hoĩs obedientiã multi sunt iusti
cõstituti.dicit aug.Nota ꝙ non ait per vnius dei vel
verbi:sed p vnius hoĩs obedientiã.Ne putes ãtiquos
solo vbo dei.i.soli⁹ verbi fide:sine fide incarnatiõis
liberari:sine qua nec moderni nec ãtiqui liberari po
tuerũt.Illa eni fides est sana qua credimus nullum
hoĩem siue maioris siue paruule etatis liberari a cõ-
tagione mortis antique ⁊ obligatiõe pcti qd̃ cõtraxit
a prima natiuitate:nisi per vnũ mediatorẽ dei ⁊ hoĩs
iesum christum.sed necessariũ erat genus humanum
liberari.aliter eni frustra fctã essent oĩa.g̃ necessariũ
erat ipsum liberari per fidem incarnatiõis et passiõis
et per hoĩem mediatorẽ.ergo necessariũ erat filium
Solutõ ad primum. dei esse incarnandũ ⁊ moriturũ.Solutio.Dicim⁹ ad
primũ ꝙ diuina iusticia exigebat ꝙ iuste liberaretur

genus hūanū:nō quia exigeret ad hoc ex necessitate
satisfactionē ⁊ simplicit:sed ad hoc vt melius/leuius/
dulcius/competentius liberaret.nichil enī ita dulce
est sicut audire ꝙ xp̄s filius dei passus est ⁊ mortuus
ꝓ redēptiōe gn̄is hūani.Tanta ꝯo pena siue miseria
quam passus est filius dei pro emēda fuit de iusticia:
non ex iusticia.hoc necessitate exigēte sicut dictū est.
sed exigente hoc vt cōpetentius fieret liberatio gn̄is
Ad scđm. hūani.Ad scđo obiectū dicimus ꝙ Aug.loquit cum
quadā suppōne.cum enī dicit ꝙ nullus vnꝗ potuit
saluari sine fide incarnatiōis ⁊ mediatoris dei ⁊ hoīz.
hoc dicit cum hoc supposito ꝙ filius dei eēt incarnā=
dus.qđ quidē verū erat:sed non necessariū.Itē dictū
est ꝙ deus redemit nos per iusticiā:non p potentiā.
Ↄ aliud di= Sed ↄ.Apl̄us dicit Nō ex opibus iusticie q̄ fecimus
ctū arguit nos:sed ꝺm suā miaȝ saluos nos fecit.ergo deus saluos
per apl̄m. nos fecit per miam:nō per iusticiam. Solutio.Non
Solutio. per iusticiam nr̄aȝ fecit nos saluos:sed per iusticiam
christi.i.nō per meritū nr̄m sed per meritū christi.qđ
meritū christi fuit iusticia q̄tum in se:sed misericordia
q̄tū ad nos.vn̄ circūspecte dicit apl̄us Nō ex opibus
Notandū. iusticie q̄ fecimus nos:sed q̄ fecit christus.Et notādū
ꝙ cum tres assignauerim⁹ causas quare deus voluit
liberare genus humanū per mortē filij sui:cum alio
Ponit hic mō posset liberare.alias tres causas superaddimus.
alias tres Prima est.vt sicut ipe fuit creator gn̄is humani:ita
causas. ipse eēt recreator ⁊ redemptor.vt oēs gratie ad ipm
retorq̄rent:et flumia gratiaꝝ ad locum vnde exierāt
Isaias. reuerterent.Vn̄ ipse dicit per isaiā Ego te feci ⁊ ego
ferā.quasi diceret.ego te creaui et ego te p passionē
recreabo.vn̄ ipse iteꝝ dicit per isa.Gloriā meā alteri
non dabo.qđ faceret si alius esset redēptor ad quem
Secūda cā referrent gratie liberatiōis.Scđa cā est.vt q̄ potēs
fuit ꝓditor infundere virus peti ⁊ mortis:tam potēs
eēt redēptor infundere grām viuificantē.qđ non po=
Paulus. tuit esse nisi eēt deus.vn̄ apl̄s.Sicut in adam omnes
Tertia cā. moriunt:ita ī christo oēs viuificabunt. Tertia causa
est qr deus in prima creatione fuit in vera possessione
generis hūani.vt ergo possessionē illā quā amiserat per
pctm̄ recuperaret:cōueniēs fuit vt propriū precium
daret p qđ redimeret suam possessionē.vt eēt redēp=
tor.i.iteꝝ emptor.i.iteꝝ per emptionē possessor.Itē
Iterū ↄ di= dn̄s potuit p aliquē hoīez innocentē de nouo creatū
cta arguit. liberare gen⁹ hūanū:et si nō redimere et si placuisset
ei.et sic ⁊ alio mō potuit liberare nos q̄ per mortem
filij dei.Iste ergo mod⁹ quo nos liberauit:aut ē melior
illo/aut eque bonus/aut minus bonus.Si melior ⁊
potuit alio modo liberare:ergo potuit dimittere mai⁹
bonū pro minus bono.sed hoc ē opus stulticie ⁊ ma
licie:scȝ dimittere maius bonū pro min⁹ bono.ergo
nō potuit cadere in deū.Si min⁹ bonū ⁊ ipse dimisit
illud.ergo dimisit maius bonū pro min⁹ bono:ergo nō
est optimus nec optime agens.et hoc est falsum.Si
aūt eque bonus:et vtroꝗ potuit nos liberare. ergo
nō fuit maior ratio q̄re potius liberauit nos isto mō
q̄ alio mō.vel si fuit aliqua rō ille modus fuit ratio=
nabilior ⁊ competētior.⁊ ita melior.qđ prenegatum
Solutio. est.Solutō.Iste modus q̄ nos liberauit fuit melior
Hec est du= omni alio mō.sed hec est duplex:deus potuit dīttere
plex. maius bonū pro minus bono.si intelligit coniūctim
falsa est.qm̄ impossibile ē hoc totū ꝙ deus dimittat
maius bonū pro minus bono.omni extrinseca ratiōe
reōta.si aūt itelligat diuisim:ita ꝙ hec dictio potuit
respiciat subiectum sine accidēte vera est.qm̄ potuit
dimittere hoc pro illo.sȝ si hoc faceret non illud eēt
melius.Item dn̄s redemit nos a diabolo:ergo per p̄ciū Iterum ar
datum diabolo.⁊ dedit se preciū:ergo dedit se diabolo.
Solutio.Hec argumentatio non valet.dn̄s redemit Solutio.
nos per preciū datū diabolo:ergo dedit preciū dia=
bolo.et ē ibi fallacia ꝺm cōsequēs.qm̄ fit ibi ꝓcessus Fallacia ꝯn̄tis
a supiori ad inferius affirmando.qr redimere precio
dato supius est dare precium diabolo.qm̄ diabolus
detinuit homies in carcere tanꝗ custos.custodi aūt
carceris non soluit preciū:sed dn̄o carceris.deus enī
est dn̄s iferni:⁊ ita preciū illđ dandū erat et reddēdū
deo pr̄i.Ex hoc pȝ ꝙ deus destruxit regnū diaboli. De⁹ destru=
qđ dupliciter potest itelligi.regnum diaboli.i.dn̄iū xit regnū di
eius destruxit.quoniā ante passionē christi diabolus aboli qđ est
trahebat ad iferos oēs hoīes etiā bonos.qđ dn̄ium duplex
dn̄s abstulit ei.tn̄ dominiū illud erat ex permissione
dei:nec erat verus dn̄s nisi vsurpatiue.Alio etiā mō
dn̄abat diabolus mundo.qm̄ plures erāt demoniaci
ante aduētū christi q̄ mō sint.Et ideo dicit diabolus Duplex ma
habuisse duas manus.manū attrahētē qua trahebat nus diabo=
oēs ad inferos.q̄ amputata est ei q̄tum ad bonos.et li.
manum flagellantē que debilitata est.qm̄ non habet
tantam potestatē intrādi in corpa hoīȝ ⁊ eos vexādi
sicut solebat.vexat tn̄ bonos ad exercitiū vt prius.
scđo modo dicit regnum diaboli destruxisse.i.pctm̄.

¶De statu christi in triduo. Ca.9.

Ultimo q̄rit de statu christi in triduo.et primo Prima q̄o
vtrum christus fuerit hō.scđo quō intelligēdū
sit ꝙ christus fuit totus in sepulchro:sed non totus.
tertio vtrum cōcedenda sit hec propositio Iesus est
homo.quarto vtrū christus fuerit tunc redēptor/vel
mediator/vel hostiā.Q christus fuerit hō tūc.ꝓbat Ar ꝙ sic.
qr de xp̄o dr Tu es sacerdos in eternū.ergo nunꝗ desijt
esse sacerdos:ergo in morte non desijt esse sacerdos:
ergo in illo triduo fuit sacerdos.sȝ nō fuit sacerdos
nisi ꝺm ꝙ homo:ergo in illo triduo fuit hō.Itē ioh.da. Scđo p da
dicit.Anathema sit qui dixerit filiū dei ex quo semel mascenū.
assumpsit hoīez deposuisse hoīez.i.humanā naturā.
ergo in illo triduo erat vnitus hūane nature:ergo in
illo triduo fuit hō.Itē aug.Talis fuit illa susceptio Tertio p
que deū faceret hoīem:⁊ hoīem deū.sȝ illa susceptio augustinū.
fuit in illo triduo.qm̄ ex quo semel assumpsit hoīem
nūꝗ deposuit.sed illa susceptio tūc fecit eum hoīez:
ergo tūc fuit hō.Item notandū ꝙ in christo fuerunt
tres vniones.vna ipsius ad carnem.⁊ ecōuerso.q̄ pro
vna habent.Scđa ē vnio ipsius ad aīam.⁊ ecōuerso.
que siliter habētur pro vna.Tertia anime ad corpus
et ecōuerso.Due prime non desierūt eē in morte filij
dei:sed tn̄ tertia.qm̄ mors non facit nisi dissolutionē
corpis ab aīa.⁊ econuerso.Inde sic.Vnio filij dei ad Quarto.
aīaȝ an̄ mortē faciebat ipm rōnalē rōnalitate creata:
qr non potuit dici ꝙ alia vnio hoc faceret vel ad hoc
oparet.quoniā vnio christi ad corpus nō faciebat ꝙ
esset rōnalis rōnalitate creata:nec operabat ad hoc.
quoniā opposita spēs non cooperat ad esse opposite
nature.Relinquit ergo ꝙ vnio filij dei ad aīaȝ facie=
bat ipm rōnalē rōnalitate creata.sed illa vnio fuit in
triduo:ergo filius dei in triduo fuit rōalis rōalitate
creata.Q̄đ quidā ↄcedūt hac rōne.qđ ipsi etiā volūt Opinio ali
probare hoc mō.qm̄ filius dei in triduo erat ↄiūctus quorū q̄ sic
aīe.ergo vt parti:vel vt habēs eius naturā.non enī ꝓbatur.
videt posse intelligi alius modus cōiūctiōis.sed non
erat ↄiūctus anime vt parti:ergo vt habēs eius naturā.

Scđa rō. ergo tūc erat rōnalis rōnalitate creata Itē verū ē ꝙ fili⁹
dei descendit ad inferos ī illo triduo. sed ille descen=
sus fuit accidentalis proprietas aīe.ergo accidentalis ꝓ
prietas aīe tūc infuit filio dei.ergo est substantialis. qm̄
Cōfirmatō accidentalis nō inest:nisi p substantialē. Similit acci
dentalis ꝓprietas corporis tūc ifuit filio dei.qm̄ fili⁹
dei iacuit tūc in sepulchro.ergo ⁊ substātialis ꝓprietas
Tertia rō. corporis tunc infuit ei.Item hec dr̄a rōnale p̄dicatur
de filio dei in triduo.sed oīs differentia ↄuertit cū ali
quo gn̄e vl spē:ergo hec dr̄a rōnale conuertit cū aliq̄ gn̄e
vel specie.hoc gen⁹ substātia p̄dicat de christo in illo
triduo.Sed constat ꝙ nulla substantia ē rōnalis nisi
angelus vl aīa.vl hō.ergo hec species angel⁹ vl hec spēs
hō.vl aīa p̄dicat tunc de xp̄o.sed constat ꝙ nec angel⁹
Solutio. nec aīa.ergo homo tūc p̄dicat de xp̄o.ergo tūc erat hō.So=
lutio.secūdū duas p̄mas opiniones de hoīe assūpto
nullo mō dicendū est.ꝙ xp̄s in triduo fuit hō.quoniā
hoc nomē hō ꝺm illas p̄dicat spēȝ:sȝ illi q̄ solebāt su=
stinere tertiā que reprobata ē.dicebant ꝙ xp̄s in tri=
duo hō fuit.qm̄ hoc nomē hō ꝺm illos p̄dicabat spe=
ciē p̄mi p̄dicati:sed tn̄ habitū quo vestitus erat xp̄s
corpore ⁊ aīa.quasi indumento quodā:vt appareret
visibilis hominibus siue mundo.hec aūt opinio ipro
bata ē supra ꝺm veritatē:cū xp̄s fuerit ⁊ adhuc sit hō
constans ex corpore ⁊ aīa.facta dissolutione corporis
ab aīa p mortē.christus nō fuit homo in illo triduo.
Ad primū Ad p̄mā ergo auctoritatē dicim⁹:ꝙ xp̄s dr sacerdos in=
eternū.qr eius sacerdotio nunꝗ succedet aliud sacer=
dotiū.sicut sacerdotio leui successit sacerdotiū cristi.
qm̄ sacerdotiū xp̄i spirituale debet durare ieternum
sed sacerdotiū leui carnale non debuit durare nisi ad
Aliter pōt tēpus.tn̄ pt dici ꝙ sacerdotiū xp̄i mansit in apostolis
dici. in triduo ⁊ xp̄s fuit sacerdos:tunc in mēbris et nō ī se
sed mō ē sacerdos in se et in mēbris:⁊ sic erit vsꝗ ī fi
Ad dama= nem mundi.Ad auctori.iohā.damascenī.dicimus ꝙ
scenum. sic ē intelligenda.Deposuisse hominē.i.humanā na=
turā.i.carnē et aīam . fuit enī in triduo vnit⁹ huma
ne nature.i. corpori et aīe:sed nō humanitati. qr tūc
non habuit humanitatē.i. naturā hoīs:qua hō ē hō.
Ad augu= Ad auctoritatē augustini.Dicim⁹ ꝙ augustinus loq̄
stinum. tur nō cū p̄cisione.qm̄ illa susceptio qua fili⁹ dei susce
pit corpus ⁊ animā nō fuit precisa causa qua fili⁹ dei
fact⁹ ē hō.sed illa susceptio.i.ille p̄me vniones filij
dei ad corpus et aīaȝ cū tertia vnione q̄ ē aīe ad cor=
pus fuit p̄cisa causa quare fili⁹ dei eēt hō.susceptio ergo
illa nō sola :sed cum vnione corporis ad aīam fecit fi
Ad aliud. lium dei hominē.Ad sequēs obiectū.dicim⁹ ꝙ reue
ra filius dei in triduo fuit coniunctus aīe:tn̄ nō habu
it naturā aīe nec fuit rōnalis rōnalitate creata. qm̄ in
triduo nulla ei ifuit forma creata. siue substātialis si
ue accidētalis.cū enī erat hō an̄ mortē nō habuit aliā
formā creatā:nisi inquantū erat hō:et ideo ea sola q̄
fecerunt ipsū hominē fecerunt:ꝙ haberet formā cre
atā:et ideo vnio qua filius dei erat vnit⁹ aīe non fa
ciebat ꝙ ei inesset rōnalitas creata.sed alie due vnio
nes cooperabāt ad hoc:qr corpo cooperabāt ad hoc
Ad aliud. ꝙ eēt hō.Ad illud qđ obicit:ꝙ filius dei fuit tūc con
iunctus aīe quod ex illa ⁊ ex illis duabus factū ē : vt
filius ita aut hō ⁊ oīs proprietas illius hominis eēt
propetas filij dei:vt dictū ē superius,Sed si hoc q̄rit
vnde hoc scȝ ꝙ huiusmōi vniones talē effectū habeāt
Nō est q̄ren= Dicim⁹ ꝙ hec nō ē q̄stio in theologia . qr ē principiuȝ
da ratio. in theologia:sicut dictū ē in q̄stione de incarnatione
Ad aliud. Ad sequens obiectū dicim⁹ ꝙ cū dr christus descen=
dit ad inferos.christus iacuit in sepulchro.oēs huius
modi ꝓpositiones synodochice sunt. qr attribuit fi=
lio dei quod ē partiū non partiū.que tunc eēnt : sȝ q̄
fuerant prius et future erant eius partes.

¶De auctoritate qua dr ꝙ xp̄s fuit totus in
sepulchro et non totus.

Scđa questio hu⁹ capituli. Vtꝝ totus
Queritur de auctoritate iohan. damasceni. Dicit xp̄s fuit in
enim ꝙ christus in triduo totus fuit in sepul= sepulchro.
chro.sed non totum.totus in inferno.sed non totum
Cōtra. Tot⁹ xp̄s fuit in sepulchro in triduo: ergo quelȝ cōtra dictū
ei⁹ pars fuit in sepulchro.qđ falsū est. qm̄ tunc fuit in damasceni
iferno. Cū enī dr tot⁹ xp̄s fuit in sepulchro in triduo
hec dictio tot⁹ est dictio distributiua ptiū:ergo si xp̄s tūc
totus fuit in sepulchro tot⁹ in inferno q̄lȝ ei⁹ pars tūc
fuit in sepulchro: ⁊ q̄lȝ ei⁹ pars tūc fuit in inferno.qꝝ
vtrūꝗ falsū est.Ad hoc dicendū ꝙ ꝺm damas.hec di= Solutio.
ctio tot⁹ cū sit masculini gn̄is ad ꝑsonā ꝑtinet: sȝ hec
dictō totū cū sit neutri gn̄is ad naturā ꝑtinet.fuit igr
illa tota ꝑsona tūc ī sepulchro ⁊ ī iferno Vt hec dictio
tota nō sit distributiua partiū:sed quasi ꝑtiū. qualis
distributio fit ibi.oīa mea tua sūt:⁊ tua mea sūt.Oīa In iohāne
mea.i.potētia mea. sapiētia mea bonitas tua est pr̄.
Vn̄ sic fit distributio vni⁹ in eiusdē ꝓpt diuersos effe=
ctus.Fuit igr tot⁹ xp̄s in sepulchro.tot⁹ in inferno.i.
totalis ꝑsonalit.qm̄ nichil erat illi⁹ ꝑsone ꝺm ꝙ ꝑso=
na quod tūc nō esset in sepulchro ⁊ in iferno: qr scđm
hoc tot⁹ est vbiꝗ.fuit igr xp̄s tūc tot⁹ in sepulchro to
tus in iferno:sȝ nō totū.qm̄ nō vtraꝗ ei⁹ natura tunc
fuit in sepulchro nec in iferno.qm̄ hūana natura tunc
nō fuit tota in iferno vel in sepulchro.Per hoc paȝ Per hoc
solutio ad predictā obiectionē ad rōnē.

¶Vtrū in triduo hec ꝓpositio sit con
cedēda: deus est. Tertia q̄o h⁹ ca.

Queritur vtꝝ posito ꝙ sim⁹ in triduo hec ꝓpositio Ar ꝙ sic.
sit cōcedēda Iesus est.q̄ ꝓbat ita qm̄ iesus fuit
ab eṫno ⁊ erit ineternū:ergo iesus nō desijt esse in triduo
ergo iesus est in triduo. ergo hec ꝓpositio est cōcedēda In
triduo iesus ē.Preterea: supposito iesu supponit fili⁹ Secundo.
dei.⁊ ecōuerso: ergo q̄cq̄d cōuenit iesu cōuenit filio dei.
et ecōuerso.Sȝ filio dei cōuenit esse in triduo: ergo iesu
ↄuenit eē in triduo:ergo iesus ē.Sȝ iesus nō ē nisi iesus
ergo iesus ē iesus ī triduo:ergo iesus est hō.Solutio. Dici Solutio.
mus ꝙ hec est falsa.In triduo iesus est:qr hoc nomē
iesus est ꝓpriū nomē hoīs xp̄i:⁊ iportat ei⁹ singularē
hūanitatē.Hec aūt est duplex.iesus nō desijt eē.sicut Hec est du
hec.Hoc albū nō desijt eē:posito ꝙ sortes fuerit alb⁹ plex.
et modo sit niger.qm̄ si hoc verbū desijt respicit sub= Patet ad
iectū sine forma vera ē.si aūt respiciat subiectū cū for primū.
ma falsa ē.sicut hec ꝓpō Mical⁹ music⁹ corrūpet cras
vera est ꝺm ꝙ verbū respicit subiectū cū forma.si aūt
respiceret subiectū sine forma falsa eēt. Ad scđo ob= Ad scđm.
iectū dicim⁹ ꝙ hec est falsa. In triduo supposito iesu
supponit fili⁹ dei.⁊ ecōuerso:qr cū dico In triduo fi=
li⁹ dei ē:hec vox fili⁹ dei nō supponit nisi ꝓ iesu:qr nō
supponit ibi ꝓ aliq̄ hoīe.quia si supponeret pro ali=
quo homine tamē verbo presentis temporis oporte
ret ꝙ supponeret ꝓ hoīe q̄ est: sȝ extra triduū cū fili⁹
dei est hō est. ⁊ hec vera ē:supposito iesu supponit fi=
lius dei.⁊ econuerso.

¶Q̄đ filius dei est in triduo. Redēptor
Notandū est ꝙ hec ꝓpositio ē vera.In triduo capitur du
filius dei ē redēptor generis humani:secūduȝ pliciter.

ꝙ hec dictio redemptor notat auctoritatẽ redẽptio-
nis.secũdũ vero ꝙ notat ministeriũ redẽptionis fal-
sa est qꝛ christꝰ non fuit redẽptor.i.minister redẽptio
nis nisi ẜm ꝙ hõ.secundum istas duas significatiões
Illa oratõ terminat᷑. diuersimode pt terminari hec oro. Fideliũ deꝰ oĩm
conditor ⁊ redemptor ⁊c.qꝛ si primo modo intelligi
tur debet sic terminari. Per dñm nr̃m iesũ cristũ fili
um tu.⁊c. Si autẽ secũdo mõ intelligat᷑ debet sic ter
minari. Qui viuis ⁊ regnas ⁊c. Hec aũt ꝓpositio tã
Mediator tũmõ falsa fuit. In triduo christus ẽ mediator.ẽ enĩ
duplex mediatio.s.mediatio substãtialis ⁊ mediatio
Mediatio substãtial. accidentalis. Mediatio substãtialis ẽ illa qua christꝰ
est mediator ẜm duas naturas. Unã scʒ quã habet cõ
munẽ cũ deo patre. Aliã quã habet cõmunẽ cũ hoĩ-
Job. bus: propter qđ dicit᷑ in iob. Nõ est qui vtrũqꝫ possit
arguere.aut ponere in ambobꝰ manũ nisi.s. christꝰ q
posuit in ãbobus manũ qm̃ manũ reconsiliatiõis po
suit in ãbobꝰ.per hoc enĩ ꝙ fuit deus hõ germanita-
tem habuit cũ vtroqꝫ extremorũ.vnde ipse fuit cõue
niens mediator pacis inter deũ ⁊ hominẽ.sicut cõsan
guineus aliquorũ est cõueniens mediator pacis ĩter
Mediatio accidẽtalis illos. Mediatio accidẽtalis est illa que attenditur se
cundũ accidentalia ipsius secũdũ ꝙ homo qm̃ christꝰ
secundũ ꝙ fuit iustus cõueniebat cũ deo. secundũ ꝙ
mortalis et passibilis.conueniebat cũ homine. quia
ergo erat iustus poterat arguere vtrũqꝫ deũ enĩ quo
dã modo arguit de nimis diuturna detentione homi
nis in carcere.hominẽ vero arguit de iniusticia.vnde
posuit manũ reconciliationis in vtrũqꝫ et ita aucto-
ꝯ dicta ar. ritas illa iob:pt intelligi de vtraqꝫ mediatione. Sed
contra Si cristus per hoc ꝙ fuit iustus ⁊ mortalis fu
it mediator dei et hominũ.eadẽ rõne Petrus vł qui
libet alius sanctus:per hoc ꝙ fuit iustus ⁊ mortalis
Solutio. fuit mediator dei et hominũ. Solutio. Dicimus ꝙ
hoc intelligit᷑ de iusticia perfecta quã habuit iustꝰ cri
stus per cuius meritũ aperta est nobis ianua paradi
In apoca. si et intelligẽtia scripturarũ sicut dicit iohã. ĩ apoca-
lipsi. Qꝛ nemo fuit inuentꝰ dignꝰ qui aperiret librũ
et solueret septẽ signacula eiꝰ nisi leo de tribu iuda
et secundũ hoc etiã dicit᷑ christus hostiũ.vnde augu.
Augustinꝰ de hostio. super illud euangelij. Ego sum hostium: dicit. Alij
sancti cetera noĩa cõmunicant cũ xp̃o. sed christꝰ sibi
soli hoc nomẽ hostiũ retinuit.qm̃ per ipsũ principali
ter introimus in paradisũ ⁊ aperit᷑ nobis intellectus
sacre scripture. Sed contra. Dicitur in cãticis de fi-
ꝯ illđ augustini ꝑ illđ in canticis. delibus. Si murus ẽ edificemus super eũ propugna
culũ argenteũ Si hostiũ est cõpingamꝰ illud tabulis
cedrinis.et ita sancti sunt hostiũ. Nõ ergo solus xp̃s
est hostiũ. Ad hoc dixerunt quidã ꝙ hostiũ duplici-
Solutõ ẜʒ aliquos. ter dicitur.s.ipsa apertura vel cõpactũ ex asseribꝰ.pri
mo modo dicit᷑ christus hostiũ. secundo modo sãcti
dicun᷑ hostiũ:qm̃ per claues quas habẽt vł ꝑ doctri
nam quibusdã viã aperiunt:que via est christus:dicũ
ꝯ hanc ar. tur hostium:quibusdã vero claudunt. Sed hec solu
tio videtur esse nulla.quia etiã sancti sunt in paradi-
so.ad minus exẽplo ⁊ ita sunt hostium secundũ ꝙ ho
stium dicitur apertura.etiam christus quibusdã clau
dit quibusdã aperit viam que ipse est:et ita est hosti-
um. Secundũ ꝙ hostium dicit᷑ cõpactũ ex asseribus:
propter hoc dicimus ꝙ proprie christus dicitur ho-
Opĩo doctoris. stium.quia merito passionis sue aperuit nobis ianuã
paradisi:et etiã aperuit nobis intelligentiã scriptura
rum:qđ nullus alius homo facere potuit.vt ostensũ
Augustinꝰ est in precedenti questione:et ideo dicit beatꝰ augu.
ꝙ hoc nomen hostium sibi soli retinuit xp̃us.patet ꝫ
ex predictis: ꝙ christus in triduo non fuit mediator
vel hostium.quia vtrunqꝫ istorũ nominum formam
creatam importat.

¶ De virtutibus. ¶ Scd̃s tractatꝰ.

Dicto de liberatione generis humani.s. de xp̃o
dicendũ ẽ de his per q̄ liberat.s.de virtutibus
de quibus hoc ordine agendum. Primo questio-
nes p̃ambulas ad virtutes tractabimꝰ. Secundo q̄d
virtus et quis numerus virtutũ et que virtus in qua
vi anime sita sit. Tertio de speciebus virtutũ per or
dinem. Et primo de theologices. Secũdo de donis
spiritus sancti. Tertio de cardinalibꝰ virtutibꝰ ⁊ earũ
speciebus. Quarto questiones quibus aperitur ge-
neralis natura virtutum. Exequamur postea de pre-
ceptis decalogi.quibus opera virtutũ precipiuntur
inter questiones p̃ambulas ad virtutes. Primo de
iustificatione impij. Secundo:vtrum aliquis merea
tur p̃mã gratiã bonis operibus. Tertio ad quid va
leant bona opa facta in mortali peccato cũ nõ sit me
ritoria alicuius. Quarto naturam boni inuestigabi-
mus:ideo qꝛ bonũ ponit᷑ in diffinitione virtutis. No *Notandũ.*
tandũ igitur:ꝙ in iustificatione impij quatuor exigũ *In iustificatiõe ipij q̄tuor reqrũtur.*
tur.vt doctrinabiliter solent dicere mgr̃i.s.ĩfusio gra
tie:motus liberi arbitrij:contritio peccatorũ:remis-
sio. Primũ non meremur nec primo meremur:quia
non ẽ motus vnde eo nõ meremur formaliter. Scd̃ʒ
non meremur cũ alius motꝰ nõ precedat ipsum:sʒ eo
meremur duo sequentia cũ sit motus gratie. Tertiũ
meremur et tertio meremur. quartum sed quarto
non meremur.quia non ẽ motꝰ.ẜm hanc assignationẽ
infusio gratie precedit remissionẽ peccatorũ. Fuerũt *Opĩo aliquorum.*
tñ qui dicerẽt remissionẽ peccatorũ precedere infusio
nem gratie.et vtrum hoc sit verũ. Primo inuestiga
bimus. Secundo:vtrum remissio peccatorũ prece-
dat motũ liberi arbitrij. Tertio quid sit ille motus
liberi arbitrij. vtrum oporteat ꝙ sit motus fidei. an
possit esse motꝰ alterius virtutꝭ. Quarto qñ remitti
tur pctm̃.aut qñ ẽ.aut qñ non est. Quinto ⁊ vltimo
vtrũ hec argumẽtatio sit necessaria. Iste facit qđ in se
est.ergo deus dat ei gratiã. Qꝫ remissio peccatorum *Prima q̄o*
p̃cedat infusionẽ gratie.probat᷑ auctoritatibus et ra-
tionibꝰ. Ambrosius dicit. Egressꝰ vicij virtutis ope *Ar̃ ꝙ sic ꝑ ambrosiũ.*
ratur ingressum:ergo remissio pctõrũ operatur infu-
sionẽ gratie:ꝫ est causa illius.ergo naturaliter pre-
cedit gr̃e infusionem. Item dñs Ihere.constitui te *Scd̃o per hieremiaʒ.*
super gentes et regna:vt euellas et destruas ⁊ disp.
et dissi.et edifices et plantes:et ita priꝰ est eradicare
vicia q̄ plãtare ṽtutes.ꝫ remissio pctõꝝ p̃cedit ĩfusio
nẽ gr̃e. Item boeciꝰ.q̄ serere vult granũ agro. pꝰ li- *Tertio per boetium.*
berat arua fructibꝰ fructicibus.ratiõibꝰ sic. Ignis ca *Prima rõ ad idem.*
lefaciẽs aquã priꝰ expellit frigiditatẽ ab aqua q̄ in-
troducat calorẽ. ꝫ a sim̃. Ignis spiritalis spũssct̃i priꝰ
expellit frigiditatẽ pctĩ q̄ introducat calorẽ fidei spi
ritualẽ spei ⁊ caritatis: ergo remissio pctõꝝ precedit
infu.gr̃e naturaliter. Itẽ remissio pctõꝝ facit hoiem *Scd̃a rõ.*
mundũ.gr̃a aũt facit dignũ vita eterna ꝑ se ⁊ ĩmedia
te. Sed eẽ mundũ prius est naturaliter q̄ esse dignũ
vita eterna:ergo remissio pctõꝝ precedit gr̃am. cum
effectus ĩmediatꝰ p̃cedat effectũ mediatũ. Itẽ si deꝰ *Tertia rõ.*
vellet facere successiue ista duo remissionẽ peccatorũ
infusionẽ gratie. ex necessitate prius remitteret pec-
catum q̄ infunderet gratiã.ꝙ enĩ priꝰ ipe infunderet
gr̃am ⁊ post remitteret pctm̃ fieri non potest. qm̃ sic

faceret ꝙ virtus et peccatũ mortale simul essent qđ
ipse nõ potest facere quia faceret contra seipsũ.restat
igitur ꝙ remissio pctõrũ precedit infusionẽ gratie na-
Quarta rõ turaliter. Itẽ indirecte infusio gratie naturaliter pre
cedit remissionẽ peccatoꝝ.ergo virtꝰ naturaliter priꝰ
aduenit q̄ peccatũ exeat.ergo virtus ⁊ pctm̃ morta-
le simul sũt naturalit᷑. ergo homo naturaliter simul
est dignus morte eterna ⁊ vita etiã.quod est ĩpossibi
le.restat ergo ꝙ primũ est falsũ.s. ꝙ infusio gratie p̃-
In oppoᵐ cedit remissionẽ peccatorũ. Sed ꝙ infusio gratie p̃-
cedat remissionẽ peccatorum probatur multipliciter
Dicit beatꝰ petrus Fide mundans corda eorũ: ergo
fides est causa mundicie cordis:ergo est causa remis-
Secundo. sionis peccatorũ.ergo naturaliter eam p̃cedit. Item
sol materialis prius illuminat aera naturaliter q̄ fu-
get tenebras illuminatio aeris est causa quare fugen
tur tenebre. ergo a simili. Sol spiritualis prius il-
luminat animam naturaliter q̄ ab ea fuget tenebras
pctĩ.ergo prius naturaliter infundit gratiã qđ est il
luminare q̄ expellat pctm̃ ⁊ ita infusio gratie natura
Tertio. liter precedit remissionẽ peccatorũ. Item gratia non
potest expelli nisi per peccatũ.ergo econuerso pecca-
tũ non potest expelli nisi per gratiã.ergo gr̃a expel-
lit peccatũ.ergo gratia tanq̄ causa naturaliter prece
Quarto. dit remissionẽ peccatorũ. Item gratia facit hominẽ
gratũ deo sed gratꝰ nõ est homo deo.nisi existat mũ-
dus et paratus seruire deo.ergo gr̃a facit mundum
et paratũ deo seruire.aliter non faceret deo gratum
ergo gratia precedit mundiciã.et ita remissionẽ pec
Solutio. catorũ.quod concedimꝰ his rationibus.et ideo notã
dum ẽ ꝙ aliud ẽ remissio peccati aliud desertio actꝰ
Remissio pctõꝝ q̄d ẽ peccandi. Remissio peccatorũ est deletio culpe ⁊ na-
turaliter sequitur infusionẽ gratie tanq̄ effectꝰ suam
causam. Sed desertio actꝰ peccãdi precedit infusio-
nem gratie.quoniã anteq̄ gratia infundatur homini
oportet ꝙ habilitet se ad suscipiendũ gratiam.s.ꝙ se
proponat nunq̄ de cetero peccaturũ ⁊c. huiusmodi
Ad ambrosium. Auctoritas igit᷑ ambrosij intelligitur non de remissi
one pecca.sed de desertione actus peccãdi ⁊ ponitur
ꝯñs pro antecedẽte.⁊ est sensus. Egressus vicij virtu
tis operatur ingressũ. Desertio actus peccandi habi
litat hominẽ ad suscipiendũ gratiã quo facto ingredi
tur gratia siue virtus. sicut ille qui aperit fenestrã dꝛ
facere ꝙ sol ĩtret domũ.cum tñ nõ proprie faciat hoc
Ad dictuʒ hieremie. sed facit aliud ex quo hoc sequit᷑. Eodẽmodo intelli
gẽda est auctoritas Ieremie. scʒ de extirpatione ac-
tus peccati q̄ ĩpedit edificationẽ ⁊ plantationẽ virtu
tum.vel potest intelligi de eradicatione ⁊ destructio
ne ipsorũ peccatorũ q̄ fit per infusionẽ virtutũ.⁊ secũ
dum hoc intelligitur de edificatione et plantatione
Ad dictuʒ boetij. bonorũ operuʒ: ⁊ hoc modo intelligitur auctoritas
boecij.s.de eradicatione pctõrũ per virtutes ⁊ plã
tatione bonorũ operum.inuitat᷑ aũt homo ad eradi-
cationẽ peccatorum nõ quia ipe eradicet peccata vł
etiã cooperetur ad hoc sed qꝛ facit aliquid quo facto
Exẽplũ ad ꝓpositum illud fit sicut dictũ est de aperiẽte fenestram. ipe etiã
homo habita gratia remouet peccatũ magꝭ ⁊ magis
quantũ ad debitũ pene temporalis ⁊ alias reliquias
peccati ꝑ bona opera ⁊ interiorẽ contritionẽ ad intꝰ
Ad primã rationem. per gratiã. Ad p̃mã rõnẽ dicimus ꝙ hec argumẽta-
Nota. tio nõ valet. Ignis materialis prius expellit frigus
q̄ introducat calorẽ actualiter:ꝫ a simili ⁊c. Notãdũ
enĩ ꝙ quedã expellũtur ꝑ mediũ. quedã sine medio
frigiditas enĩ expellitur sine medio.i. sine infusione
sui cõtrarij facta actualiter.sed expellit᷑ ab ipo calore
ignis.per mediũ aũt expellit᷑ ab infusione vt quando
expellitur per infusionẽ sui contrarij vt sol fugat te-
nebras per infusionẽ luminis: quãdo ꝫ expellit᷑ ali-
quid sine medio.tunc prius expulsio est q̄ aduentus
sui cõtrarij. ecõtrario aũt vbi ꝑ mediũ expellit᷑ aliq̄d
ibi aduentus cõtrarij prior est naturaliter q̄ illud ex
pellatur.viciũ aũt expellit᷑ a deo nõ ꝑ se sed ꝑ mediũ *Similitudo nõ est ad ꝓpositum.*
s.per infusionẽ gr̃e.siue fidei:vnde petrꝰ. Fide mun-
dans corda eorũ nõ est:ꝫ qđ inducitur ꝓ simili simile
scʒ de igne.sed eẽt simile de sole fugante tenebras.
Ad secundũ dicimus ꝙ gratia facit dignũ vita et̃na. *Ad secũdũ*
sed non immediate hoc facit ĩmo per hoc ꝙ facit mũ
dũ ⁊ promptũ seruire deo.qm̃ nõ ex hoc tantũ est hõ
dignus vita eterna qđ ĩmaculate seruit deo sed etiaʒ
ex hoc ꝙ ẽ mũdꝰ ⁊ p̃ptꝰ seruire deo. Predictꝰ autẽ
modꝰ arguendi teneret ꝓbaliter ĩ effectibꝰ immedia
tis ⁊ non in mediatis Ad tertiã rationẽ dicimꝰ ꝙ hec *Ad tertiã.*
argumẽtatio Si deꝰ vellet operari successiue ista.re
missionẽ pctõrũ.infusionẽ gratie ⁊c.prius remitteret
peccatũ q̄ infũderet gratiã. ergo remissio peccatorũ
precedit infusionẽ gr̃e naturaliter.qꝛ si successiue ope
raret᷑ illa oporteret ꝙ p̃mo ⁊ immediate remoueret
peccatum et ꝙ alio modo ageret q̄ modo agat:
quoniam non infundendo gratiam et per infusioneʒ
gratie delẽdo peccatum sicut modo agit posset pre-
cedere remissionẽ pecca.tẽpore. ⁊ ita nõ deberet con
cludere:ergo naturaliter precedit remissio pcõꝝ: sed
precederet si successiue ageret. Ad quartũ dicimꝰ ꝙ *Ad q̄rtum*
hec argumẽtatio non valet. Uirtus naturaliter priꝰ
aduenit q̄ peccatũ recedat:ergo virtus ⁊ peccatũ na-
tura simul sunt. sicut pʒ in aduẽtu lucis ⁊ expulsione
tenebraꝝ. Et hoc ideo cõtingit:qꝛ licet aduentꝰ virtu
tis naturaliter prius sit q̄ remotio pctĩ.tamen natu-
raliter est simul cũ illo. Sicut fides naturaliter prior
est q̄ alie virtutes:tñ naturaliter est simul cum illis.
Est enĩ prior alijs virtutibus naturaliter per naturã
causalitatis.⁊ est naturaliter simul scd̃m naturã con-
nexionis. Similiter aduẽtus virtutis naturaliter est
prior q̄ recessus pctõrũ scd̃m causalitatꝭ naturã: ⁊ est
naturaliter simul cũ illo ꝑ naturã contrarietatis. Et
ideo non seq̄tur ꝙ simul possũt esse virtus ⁊ peccatũ
Ubi enĩ aduẽtus vnius p̃cedit naturaliter recessũ al-
terius ita ꝙ nõ esset cũ illo sequeret᷑ ꝙ illa simul pos-
sent esse.qđ non est hic. Et p̃terea recessus pctĩ nichil
aliud est q̄ quod nũc primo nõ inest peccatũ.per hoc
aũt ꝙ virtus incipiat esse:peccatũ incipiat nõ esse.non
sequitur ꝙ peccatũ ⁊ virtus simul sunt.

¶ Utrum remissio peccati precedat
motũ liberi arbitrij. Scd̃a q̄o huiꝰ ca.

Queritur vtrũ remissio pctĩ precedat motũ liberi
arbitrij. ⁊ ꝓbatur ꝙ sic.qm̃ peccatuʒ ĩmediate
expellit gratiã:ergo gr̃a ĩmediate expellit peccatum *Ar̃ ꝙ sic.*
ergo expulsio siue remissio pctĩ est ĩmediatꝰ effectus
non ergo motꝰ liberi arbitrij vel contritio p̃cedit re-
missionẽ peccatoꝝ. Itẽ motus liberi arbitrij q̄ est in *Secundo.*
iustificatione ipij est meritorius: sed ĩpossibile est ꝙ
aliquis motus sit meritoriꝰ nisi ꝓcedat a radice mun
data et purgata:ergo naturaliter priꝰ est radix liberi
arbitrij mundata q̄ ex eo surgat motꝰ meritoriꝰ. Sʒ
purgatio li.ar.nichil aliud est q̄ remissio pctõꝝ: ꝫ re
missio pctõꝝ naturalit᷑ p̃cedit motũ meritoriũ li.ar.
⁊ contritionẽ. Non ergo motus li. arb.vel contritio
precedunt remissionẽ peccatoꝝ: ꝫ male ponũt mgr̃i

quartū remissionem pctōꝝ in iustificatione impij.
Solutio. Solutio. Duplex est remissio pctī.s.q̄tum ad culpā
Duplex est et q̄tum ad penā. Remissio pctī q̄tum ad penam du
remissio. plex est.s.q̄tū ad penā eternā ⁊ q̄tū ad penā tēpora=
Iteruȝ du= lem. Remissio pctī q̄tū ad culpā ⁊ penā eternā est ef=
plex. fectus grē immediatꝰ. ⁊ ponenda est in iustificatione
impij scđo loco. qm̄ solus deꝰ operatur eā in hoīe ꝑ
Isaias. solā grāȝ non ꝑ hoīs meritū. sicut dicit in ysa. Ego sū
qui deleo īiqutates tuas ꝑpter me.i. ꝑpter bonita=
tem meā. ⁊ ponitur pronomen prime persone discre
tiue. Remissio aūt pctōꝝ q̄tū ad penā tēporalem ex
merito hoīs est. ⁊ quinto loco debet poni in iustifica
Nota bñ. tione īpij: qꝛ primo loco debet poni infusio grē. scđo
remissio pctōꝝ q̄tum ad culpā et penam eternā siue
q̄tum ad maculā ⁊ reatum. tertio motus liberi arbi
trij. quarto cōtritio. quinto pctōꝝ remissio q̄tum ad
penam temporalem.

¶ De motu liberi arbitrij.

¶ Tertia questio huius capituli.

Q Ueritꝛ vtrū motus liberi arbitrij oporteat īpm
Arḡ ꝙ pt eē esse motū fidei aut nō. Dubitaꝛ et probaꝛ ꝙ po
alterius. test esse motus alterius virtutis q̄ fidei. qm̄ ante in=
fusionē gratie potest hō habilitare se sperādo motu
spei informis. dū autē se habilitat potest in eo infūdi
gratia: ergo gratia pōt infundi dū moueꝛ motu spei.
Contingat: ergo infusio gratie nō expellit illū motū
spei: qꝛ nō est ei contraria. īmo debet augmentare: ḡ
in infusiōe gratie mouetur iste motu spei et nō motu
spei. sicut nec ante: qꝛ non moueꝛ simul diuersis mo=
tibus: ergo primus motus in iustificatōne est motus
Eodeȝ mō spei. Eodē modo prorsus pōt ꝓbari ꝙ primus motꝰ
ar̄ de motu in iustificatione pōt esse motus caritatis vel alterius
caritatis. virtutis. ⁊ ita non est necessariū ꝙ primꝰ motꝰ sit fidei
In oppoᵐ Contra. Apłs dicit. Fide iustificati sumꝰ: ergo neces=
est paulus. sariū est motū fidei esse in iustificatōne īpij. quoniā si
posset esse primus motus caritatis vel alterius virtu
tis: quare potius dixisset apłs. fide iustificati sumꝰ q̄
Secūdo alia virtute. Preterea. cū homo iustificaꝛ incipit esse
nouus homo. Sed dū hoc est in veteri statu non pōt
moueri motu dilectionis in deū quin primo moueaꝛ
motu cognitionis suo modo: ḡ eadem ratione hō no
uus in iustificatione non pōt moueri motu dilectiōis
suo modo: sed motu fidei. ⁊ ita necessariū est ꝙ in iu=
Tertio. stificatone primus motꝰ sit fidei. Preterea. si posset
precedere motus alteriꝰ virtutis quare diceret fides
prima virtutum. vel quare diceret aposto. fide purifi
Solutio. cās corda eoꝝ. Solutio. Dicimꝰ ꝑpter has rōnes ꝙ
necessariū est in iustificatōe īpij p̄cedere motū fidei. ⁊
dicimus ꝙ hoī sperāti motu spei informis pōt infūdi
grā. Sȝ necessariū est ꝙ ille motus informis incipiat
non esse in instāti infusionis grē. nō qꝛ sit cōtrariꝰ grē:
Per hoc sȝ ei oppositꝰ. sicut adueniēte caritate expelliꝛ timor
pꝫ solutio seruilis. licet sit bonꝰ. Nouus enī hō nouis motibus
ad primū. moueꝛ: qꝛ ex nouis causis.i. virtutibꝰ tūc de nouo da
tis. Unde opꝫ ꝙ actꝰ veteris hoīs siue deformes siue
informes cessent aduenīētibus formatis. Item videꝛ
Arḡ ꝙ nō sit posse ꝓbari ꝙ sit necessariū ꝙ motꝰ cōtritōis sit in iu=
necīa ꝯtritō stificatōe īpij. qm̄ possibile est ꝙ post motū fidei in iu
stificatōe moueꝛ motu spei. et postea motu caritatis
et ꝙ motibus illorum virtutum delectetur in deo et
ibi sistat: quia nichil impedit quin sic posset moueri
illis virtutibus cū eas habeat in illo statu iustificabiꝛ
cū virtutes incipiat habere. tūc ergo nō est necessariū
ꝙ motus cōtritiōis sit ī iustificatione impij. maxime
cū motus virtutū sint volūtarij. et ita maxīe in pote=
state nostra. Cōtra. Psalmista dicit. Iusticia et iudi In oppoᵐ
cū preparatio sedis tue. ergo necessariū est ꝙ quādo
preparaꝛ sedes dei in corde hoīs ꝙ iusticia sit ibi. sed
in iustificatione preparaꝛ sedes dei in corde hoīs tm̄
ergo necessariū est ꝙ in iustificatione sit iusticia. sȝ iu=
sticia non potest esse ibi nisi per cōtritionē. ergo neces
sariū est ꝙ ibi sit contritio. Solutio. Dicimꝰ ꝙ fides Solutio.
habet duas vias. vnā ad gaudium: aliā ad merorem. duplex via
via fidei ad gaudiū est qm̄ fide moueꝛ quis ad creden fidei.
dum se habiturū gaudia eterna a dei largitate. post
hunc enī motū sequitur motus spei. et motus carita
tis quibus homo delectatur in deo. via autē fidei ad
merorē est quando aliquis credit se offendisse creato
rem suum et per peccatū suū et per hoc meruisse pe=
nas eternas et amissionē bonoꝝ eternoꝝ. et sperās
veniā per cōtritionem conteritur et flet pro peccatis
et deprecatur pro eis. In iustificatione autē necessari
um est moueri fidem secundū viā meroris. qm̄ aliter
euacuaretur dei iusticia que secundū psalmistā prepa
rat in nobis sedē deo. quoniā gratia non infunditur Quō iusti=
peccatori nisi sit in via meroris licet informiter: quo= ficaꝛ ipius.
niam nō infūditur gratia peccatori nisi doleat de pec
catis et proponat se de cetero non peccare et tūc da=
tur ei gratia vt hoc impleat efficacius. Adam vero ī
primo statu cum non haberet peccatum cū primo in
fusa est ei gratia potuit procedere per viam gaudij.
Item ex predictis patet ꝙ in iustificatione sunt illa
quinque vt dicunt magistri simul tempore. sed nō na Cōtra hoc
tura ergo simul mouetur in instanti motu fidei ⁊ mo arguiꝛ.
tu cōtritionis: sed nō potest moueri motu fidei quin
cogitet de deo. nec motu cōtritionis quin cogitet de
peccatis ergo simul cogitat de deo et de peccatis qđ
est contra aristo. dicentem. Scire quidem multa: in=
telligere aūt vnū solū. ideo etiā dicꝛ ꝙ nomīe semel Cōfirmaᵒ.
posito non est vtendū equiuoce. quia non possumus
cogitare de diuersis simul. Item augu. dicit. Deus Ad ideȝ ꝑ
simul oīa videt et fortassis ī futuro cogitationes no= augustinū.
stre non erunt volubiles. Sed omnia q̄ sciemus vno
intuitu videbimus ergo cogitationes nostre modo
sunt volubiles ergo nō possumꝰ multa cogitare mō
Forte dicet ꝙ motus fidei et motus contritionis nō Euasio.
sunt simul in eodē instanti. sed in paruo tēpore ⁊ pri=
mo mouetur motu fidei: postea motu contritionis.
Sed ꝯtra. in instāti quo mouebatur motu fidei erat Cōtra hoc
iustificatꝰ et sine cōtritione: ergo sine iusticia et iudi= arguitur.
cio parata erat sedes dei ī corde eiꝰ. qm̄ sola cōtritio
ī iustificatione ē opꝰ iusticie ergo mētiꝛ propheta di=
cēs. Iusticia ⁊ iudiciū p̄paratio sedis tue. Solutio. Solutio.
Ad hoc pōt solui dupliciter scȝ ꝙ bene pñt esse motꝰ
fidei ⁊ motus contritiōis simul. ⁊ licet non possimus
plura scire distincte sicut volūt auctoritates ⁊ maxīe
illa q̄ dicit ꝙ noīe semel posito ⁊c. tñ possumꝰ plura
ītelligere vel scire cōiunctivt cū ītelligiꝛ enunciabile
intelliguntꝛ res p̄dicati ⁊ res subiecti simul in eodē ī=
stāti. in instāti ḡ illo ī quo actualiter credit penitens
se offēdisse creatorem suū ītantū ꝙ dignus est penis
eternis ⁊ amissiōe sūmi boni. ī eodē īstanti pōt moue
ri motu fidei cū cogitet de creatore suo et motu con=
tritiōis cū cogitet de pctis. ⁊ sic patet. Solutio. Qm̄ Per hoc
aīa bene potest moueri diuersis motibus simul. secū soluiꝛ.
dū diuersas vires sicut aliq̄s moueꝛ diuersis motibꝰ
corporalibꝰ scđm diuersas partes sui. Alio modo po Aliꝛ pt dici
test dici ꝙ illi motus sunt in diuersis instantibꝰ. vnus

tamen generat aliū per modū imperij. Unde nō opꝫ
Ad aucto= ꝙ sint simul. Qđ obiciꝛ de illa auctoritate. iusticia et
ritatem. iudiciū ⁊c. Dicimus ꝙ sic est intelligenda. Preparatio
sedis tue.i. mansionis in quiete. Anteq̄ enī sit in aīa
penitētis motus cōtritionis est deus per grām in cor
de hoīs in primo motu fidei: sȝ nō habet quietā man
sionē donec cōtritio paulatim ⁊ paulatim mūdet pa=
latū cordis: ⁊ tunc fit pax ⁊ serenitas cōscientie. sicut
Psalmista psalmista dicit. Iusticia et pax osculate sunt.

¶ In quo instanti remittitur peccatū.

¶ Quarta questio huiꝰ capituli.

Q Ueritur in quo instanti remittiꝛ peccatū. cōstat
ꝙ in instanti infusionis gratie. qm̄ nō pōt dici ꝙ
Arḡ ꝙ grā ante. Tunc enī gratia primo expellit pctm̄. Inde sic.
nō expellit Gratia expellit peccatū ꝑ modū contrarietatis: ergo
peccatum. ꝑ modū agēdi: ergo grā agit in peccatū. Sed īpossi=
bile est ꝙ quid agat in non ens: ergo peccatū qđ ex=
pelliꝛ est. ⁊ gratia q̄ expellit illud est: ergo gratia et
peccatū simul sunt. qđ est īpossibile. qm̄ loquimur de
Secundo. pctō mortali. Itē peccatū expelliꝛ: ergo peccatū est.
Ad primū. qm̄ si expulsio passio inest īpi opꝫ ꝙ sit. Ad hoc dici=
mus ꝙ hec argumētatio nō valet. Grā expellit pec=
catū per modū agendi: ergo grā agit in peccatū. qm̄
gratia expellit peccatū per modū agēdi. nō quo grā
agit in peccatū: sed quo deus agit in aīam. Dum enī
deus infūdit grām agit in aīam. Gratia vero nō pro=
prie agit: sed deus per gratiā expellit peccatū ꝓprie
Forma nō non enī forma agit proprie: sed per formā aliq̄d agit
agit ꝓpr̄e. Infusio ergo qua deꝰ īfundit gratiā est expulsio qua
deus expellit peccatū. quoniā infusio gratie facit vt
tunc primo nō insit peccatū. nec valet hec argumēta=
tio. Peccatū expelliꝛ: ergo peccatū est. potius enim
theologice excludēdo deberet inferre: ergo peccatū
non est. In naturalibꝰ enī non teneret talis argumen
Nō dr̄amiū tatio: īmo sic deberet naturaliter inferri. Hoc expel=
naturalibꝰ liꝛ: ergo partim est: partim nō est. theologice aūt sic.
⁊ in theolo Hoc expelliꝛ: ergo hoc nō est. Expulsio autē ⁊ passio
gia. peccati idē est quod infusio passio qua infundiꝛ grā:
sed dicꝛ illa infusio passio ꝑpter susceptionē grē priꝰ
non habite. Expulsio aūt pctī dicitur ex hoc ꝙ per eā
efficiꝛ ꝙ tunc primo nō insit peccatum mortale. sicut
cū aliquid efficitur albū corpo fit vt non sit nigrū. sic
etiā laudatio passio qua cesar laudaꝛ idem est ꝙ pro
latio passio qua ꝓferꝛ vox significatiua laudis cesaris.

¶ De donatione gratie.

¶ Quinta questio huius capituli.

Q Ueritur vtrū hec argumentatio sit necessaria:
Iste facit quicquid ī se est: ergo deꝰ dat ei grām
Arḡ ꝙ non. ꝙ non valet. probaꝛ. qm̄ cuicūq̄ deus dat grām gra=
tis dat ei et ex sola mīa: sed qđ ex sola mīa facit aliq̄s
pōt illud facere et nō facere: ergo deꝰ cuicūq̄ dat gra
tiam pt ei dare et non dare: ḡ prima argumētatio nō
Secūdo ꝑ est necessaria. Itē ambrosius dt ꝙ deus dat grām illi
ambrosiū. quē scit sibi esse seruiturū. ei aūt nō cōfert quē scit sibi
non seruiturū et hoc est dare cui dandū est: et nō dare
cui nō dādū ē. sȝ possibile est ꝙ aliq̄s faciat q̄cq̄d in se
est ⁊ tñ cognoscit eū deꝰ nō futurū sibi: ḡ possibile est
ꝙ tali nō sit cōferēda gratia. et si nō est conferēda grā
nō cōferꝛ: ḡ possibile est vt ei qui facit quicq̄d in se est
In oppoᵐ nō cōferaꝛ grā: ḡ prīa argumētatio nō tenet. Contra
dicit dñs Conuertimini ad me et ego ꝯuertar ad vos
et īpossibile est deū mētiri: ḡ necessariū est ꝙ si aliq̄s
cōuertiꝛ ad dñm ꝙ dñs cōuertaꝛ ad ipm: sed hō ꝯuer
titur ad deū faciēdo qđ in se est: deꝰ cōuertiꝛ ad hoīeȝ
ꝯferēdo grāȝ: ḡ necessariū ꝙ si hō faciat qđ in se est ꝙ
deus cōferat ei grām. ⁊ ita argumentatio est necessa=
ria. Itē apłs. fidelis est deꝰ q̄ nō pt negare seipȝ. seipȝ Secūdo ꝑ
aūt negaret si nō faceret iusticiā vbi faciēda est. cū ipe apłm.
sit summa iusticia. hoc enī intēdit apłs. sicut exponit
augu. ḡ multo fortius negaret seipm̄ si nō faceret mi
sericordiā vbi faciēda est. cū magis se habeat ad opa
misericordie q̄ ad opa iusticie. Sed mīa nō est faciē=
da alicui potius q̄ ei qui facit q̄cq̄d in se est: ergo si in
tali casu nō faceret opera mīe negat seipm̄. Sȝ īpossi
bile est ꝙ neget seipm̄: ḡ necessariū est ꝙ faciat mīam
faciēti q̄cq̄d in se est. ⁊ ita argumētatio est necessaria.
Item in apoca. dicit dñs. Si quis michi aperuerit in Tertio in
trabo ⁊ cenabo cū eo. Sed iste aperit faciendo qđ in apocalipsi.
se est: ḡ deus intrat cōferendo gratiā: ergo si aliquis
facit qđ in se est deus dat ei gratiā. ⁊ ita argumētatio
est necessaria. Forte dicet ꝙ hec cōiunctio si: nō teneꝛ Euasio.
consecutiue: sed adiectiue. Contra. Deꝰ pulsat ad ho ꝯ hanc arḡ
stiū vt ītret. Iste aperit qui facit qđ in se est: ḡ aut deꝰ
intrat aut nō intrat. Si non intrat: ḡ pro nichilo pul=
sat. Sed hoc est īpossibile: ergo necessariū est ꝙ deꝰ
dat ei gratiā. ⁊ ita argumētatio est necessaria. Item Quarto ꝑ
super illđ ad Roma. Fide iustificati sumꝰ. dicit aug. augustinū.
ꝙ deus recipit cōfugientes ad se. aliter esset iniq̄tas
in eo. Sed impossibile est ꝙ iniquitas sit in eo: ḡ ne
cessariū est ꝙ recipiat cōfugientes ad se: ergo necessa
rium est ꝙ det ei gratiā qui facit quicquid in se est. ⁊
ita prima argumentatio est necessaria. qđ cōcedimus
his rationibus. Et ad obiecta respōdemus ⁊ dicimꝰ
ꝙ hec argumentatio nō valet. Deus ex sola mīa dat Solutō ad
isti gratiā: ergo potest dare ⁊ nō dare gratiā. Hec enī primum.
laus mīe ⁊ largitatis dei ꝙ nō potest nisi misericordi
ter agere. vt dicit augu. ꝙ sicut vituperiū est volūta= Augustinꝰ
tis humane ꝙ non pōt credere. ita laus est volūtatis
dei ꝙ non pōt seipȝ negare: qꝛ nō pōt nisi iuste agere
vbi est iuste agendū: nec nisi misericorditer vbi ē mi=
sericorditer agendū. Ad scđo obiectū dicimꝰ ꝙ istud Ad scđm
qđ dicit ambrosius. ꝙ deus nō dat ei quem videt sibi
non seruiturū nec ꝑseueraturū in bono. intelligi de=
bet tantū de illis qui nō faciūt qđ in se est. quibꝰ nūq̄
non dat deus gratiā. licet gratiā det alijs qui nō ma=
gis se preparant propter causas quas bene exprimit
btūs ambro. ei aūt q̄ facit q̄cq̄d in se est sꝑ dat gratiā
aliter nō reciperet cōfugientes ad se. quod nullo mo
do competit eius misericordie.

¶ Utrū aliq̄s pōt mereri sibi primā grām.

¶ Sexta questio huius capituli.

P Ost predicta q̄riꝛ vtrū aliq̄s pōt mereri sibi p̄mā Arḡ ꝙ sic.
grām. videꝛ ꝙ sic. qm̄ dñs dicit. Conuertimini ad
me ⁊ ego cōuer. ⁊c. Ita ꝓmisit dñs q̄ verax est in pro
missis: ḡ de veritate dei. Et ita de iusticia dei debetur
grā illi q̄ facit qđ in se est. qđ est conuerti. ⁊ sic pōt hō
facere bonis operibus vt grā sibi debeaꝛ. qđ est me=
reri sibi grāȝ. mereri enī est facere de īdebito debitū
Itē opibꝰ factis in caritate pōt aliq̄s mereri sibi vitā Secundo.
eternam. Hoc enī nō est in bonitate siue benignitate
operis. qm̄ nō est cōdigne ⁊c. vt dicit apłs: ḡ hoc est ex
ꝓmissiōe et largitate dei q̄ ꝓmisit hmōi opibꝰ factis
vitā eternā: ḡ maiori rōne hmōi bonis opibꝰ fctis ex
tra caritatē ex dei ꝓmissione ⁊ largitate eiꝰ pōt aliq̄s
mereri sibi primā gratiā. qm̄ magis excedit vita eterna
opa caritatis q̄ grā p̄dicta opera. Si dicit ꝙ ideo iste Euasio.
non mereꝛ: qꝛ est indignus omī bono. etiā pane quo
vescꝛ. Obiciꝛ de primo hoīe qm̄ fuit ī statu inocētie: qꝛ Arḡ ꝯ hoc.

indignitas nō habet locū ibi si dicat ꝙ per peccatum
Alia euasio mācipauit se seruitio diaboli: ꝛ est addictus ei⁹ Unde
deo non potest seruire: quia alienus seruus est. et ita
nichil potest mereri a deo seruiendo deo cū dei serui
ꝯ p augusti tio non sit addictus: sed alieno. Cōtra. Augu. dicit.
num. Seruitia ꝙtomagis indebita tanto gratiosa: sed ei⁹
qui alieno seruitio est addict⁹ seruitia sūt magis inde
bita: ergo apud deū plus valere debent. Certum est
enī ꝙ talis potest pro deo opa misericordie exercere
Solutio. Solutio. Dicim⁹ ꝙ nullus potest mereri sibi primā
grām. qm̄ non est gratia nisi gratis detur. Si autem
aliquis posset mereri eā iam potius meritis reddere
Ad primū. tur ꝙ gratis dareṫ. vt dicit btūs augu. Ad primū di
cimus ꝙ illis verbis Cōuertimini ad me ꝛc. nulla fit
promissio vel obligatio: sed fit bonitatis ꝛ largitatis
dei tantū declaratio. et sic soluta est vtraqꝫ obiectio.
Ad alia. Ad alia dicimus ꝙ ideo mereri nō potest: qꝛ meritū
est seruitiū deo gratis exhibitū. et iste nō habet vnde
possit deo seruire. Nō enī est seruitiū alicui⁹ quod nō
sit ad eius vtilitatē. fuit enī homo factus ab initio vt
et delectaretur in deo: ꝛ deus delectareṫ sic in eo cui⁹
sunt delicie esse cū filijs hoīm. cū ergo non possit dele
ctari in deo nisi per fidem/ spem/ caritatē. qꝛ hij sunt
tres panes tres panes. Inde patꝫ ꝙ existens in peccato mortali
non hꝫ vnde deo possit seruire. Unde licet bona opa
ad deum referat: tamen nō seruit deo ad cui⁹ vtilita
tem nichil agit. Item esto ꝙ aliquis existens in cari
tate considerans infirmitatē suā et hostis versutiam
q̄o incidēs. oret ad deū vt si ceciderit resurgat. Queritur vtrum
iste potest mereri sibi primā grām si postea ceciderit
Arḡ ꝙ sic p qꝺ videtur. qm̄ augustin⁹ dicit ꝙ nichil digni⁹ potest
augustinū. peti: ergo dꝫ exaudiri. Itē iste orat pro se quod spe
Secūdo ctat ad salutem. ꝛ pie: qꝛ ex caritate. ꝛ perseueranter
ergo debet impetrare. ꝙ enī perseueranter videtur.
Ponatur enī ꝙ hic orauerit per decem annos. qm̄ si
aliquis caritatē habuerit p vnā diē ꝛ decedit dicitur
Euasio. perseuerantiā habuisse. Si dicit ꝙ perseuerātia non
attenditur respectu longinquitatis tēporis: sꝫ respe
ꝯtra quā arḡ ctu finalis persistētie. Contra. Meritū absqꝫ tali per
seuerantia meritū est vite eterne. sicut patet in multis
reprobis qui habent caritatē. ꝛ tunc quolibet opere
bono meretur vitā eternā absqꝫ tali pseuerātia: ergo
eadē ratione meritū absqꝫ pseuerātia meritū est grē.
Tertio. Item licet peccator nō possit mereri sibi grām: tamē
vir sctūs potest mereri alij. ergo a simili. Iste cum sit
in caritate sibi postea facto pctōri pōt ꝓmereri grām
In oppo^m Si cōceditur. esto igiṫ ꝙ ille cadit. Inde sic. Pctm̄
mortale euacuauit omne meritum in iusto. qm̄ dicit
ezechiel. Si ceciderit iust⁹ a iusticia sua oīm iusticiaꝝ
suarum nō recordabor: ergo propter iusticiam prete
ritam nō debetur ei gratia in futuro: ḡ nō meruit eaꝫ
Solutō ad ex preterita iusticia. Solutio. Nullus mereṫ sibi pri
primum. mā grām. vt dictū est. Ad primo obiectū dicimus ꝙ
ideo dicit aug. Nichil digni⁹ posse orari. qm̄ q̄ hoc pe
tit petit cū amore/timore/ ꝛ reuerētia dei. ꝛ talis orō
pōt et valere: vt qm̄ ceciderit facili⁹ resurgat. qm̄ cum
minori preparatōe resurgeret ꝙ si hoc nō orasset. ve
rūtamē ex illa orōe nō meruit vt post casū resurgeret
qm̄ conditio posita in orōne. s. hec. si cadā resurgam.
cōtraria est pseuerātie. ꝛ ita nō orat pseuerāter. licet
oret hoc p mille annos. qm̄ idē est ac si dicaṫ. peto vt
Nō diligeṫ dimittas michi si optime verberabo te. Uerūtamen
pseuerātia nō exigiṫ ad meritū vite eterne. qm̄ opus
caritatis oīa tēporalia excedit. ꝛ ꝓprie opus carita

tis est ad vitā eternā: non ad grām. qm̄ opere carita
tis non tenditur ad gratiā: sed ad gloriā: tamen cum
predicta oratione petit aliquis gratiā: non meretur
eam propter conditionē appositam: quia cōtraria est
perseuerantie. per quā tantum merita remunerātur
Tamen illa petitio est meritoria vite eterne. quoniā
respectu vite eterne habet perseuerantiā ad min⁹ po
tentialiter. quoniā si cum tali petitione meritoria de
cederet saluareṫ: sꝫ respectu gratie quā petit impossi
bile est interuenire perseuerantiā. Et ideo nō est ibi
etiam potentialiter perseuerantia. ꝛ ideo non est ibi
meritū. Tamen in alio respectu est meritum. qm̄ re
spectu vite eterne īpossibilis est illa petitio cū perse
uerantia peruenire ad vitam eternā. sed non est vt cū
perseuerantia perueniat ad gratiam post casum. Ad Ad vltimū
vltimo obiectū dicimus ꝙ non valet hec argumenta
tio. Aliquis sanctus meretur alij primā gratiā: quia
est in caritate. multo forti⁹ ille qui est in caritate sibi
primā gratiam potest mereri ex caritate si cadat. qm̄
in illo qui meretur alij nullū est impedimentum me
rendi: sed in illo qui petit sibi dari primā gratiā post
casum. Duplex est impedimentū. s. priuatio potētia Duplex im
lis perseuerātie que intercluditur per conditionem pedimētū.
et ipe casus qui cōditionatur ibi. Perseuerantia enī
non consistit in diuturnitate cōtinuationis: sed tantū
in continuatione finali. Dicūt tamen multi ꝙ nullus Opinio ali
meretur alij primā gratiā de condigno: sed tantū de quorum
congruo. qm̄ si de condigno primā grām mereretur
necessariū esset ꝙ daretur ei. Sed non est hic necessa
riū. sicut patet per hieṙ. cui dixit dn̄s. Noli orare pro
populo isto: qꝛ nō exaudiā te. Sed ꝯtra. in euāge. dꝛ ꝯ hanc arḡ.
Uidens iesus fidem illoꝝ dixit paralitico. fili: dimit
tuntur tibi pctā tua. Glosa. Multū valet apud deū Glosa.
fides propria cum tantū valuerit aliena. vt hoīem sa
naret in aīa ꝛ corpore: ergo merito fidei aliene sana
uit dn̄s paraliticū. ꝛ ita proprie aliquis meretur alij
primā gratiā. Itē vera amicitia est idē velle idē nolle Secundo.
ergo si de natura auaritie est vt amicus velit quod su
us amicus vult. Et talis est liberalitas amicitie ho
minis: ergo mltoforti⁹ cū liberalitas dei sit maior in
infinitū. liberalitas scꝫ dilectōis dei. sequiṫ ꝙ amicus
de necessario īpetret a dn̄o primā gratiā alij hoi: qꝛ
nichil ita meretur apud aliquē sicut amic⁹ ab eo quē
diligit et a quo diligitur: ergo ex condigno meretur
alij primā gratiā nisi sit ibi aliquod impedimentum
qꝺ concedimus. Semper enī ad preces alicui gratia Solutio.
nisi sit ibi impedimentū. s. nisi ille pro quo oraṫ oīno
contradicat gratie per propositū peccādi. ꝛ maxime
per peccatū in spiritum sanctū. sicut dicit glosa super
predictū locuꝫ hieremie. in quo etiam casu dicit dn̄s
per hieremiā alibi. Si steterint moyses ꝛ samuel co
ram me: non erit aīa mea ad populū istū. Itē ꝙ nul
lus pōt mereri p̄mā grāꝫ sibi: hoc est de natura hoīs Iterum arḡ
aut de natura grē. aut de natura stat⁹. Nō pōt dici ꝙ ad p̄ncipale
hoc sit de natura hoīs. qm̄ hō creat⁹ est ad merendū
maius. s. gloriam eternā. si de natura grē. Contra. Qꝺ
maius est cadit in meritū scꝫ gloria que est maior ꝙ
gratia: ergo et id qꝺ min⁹ est scilicet gratia potest ca
dere in meritū de natura sua. Si ꝓpter statū. qm̄ hō
in mortali indignus est omī bono. Obiciṫ de primo
hoīe vt prius. Forte dicet ꝙ nō est in statu merēdi: qꝛ Euasio.
ei⁹ opa nō placēt deo. ꝛ ita nō sūt delectabilia deo. et
qꝛ de⁹ ī eis nō delectaṫ. iō p ea nō seruiuit deo hō. Sꝫ ꝯ ꝯ hanc arḡ.
De lucifero est dictū anꝙ caderet. In delicijs paradisi

fuisti: ergo in operibus eius delectabaṫ dn̄s: ergo ei⁹
opera erant deo seruitia. ꝛ ita erant meritoria: et ta
Ad idem. men non habebant nisi bona naturalia. Item angeli
merentur id qꝺ habent. similiter christus meruit qꝺ
habebat. s. gratiā sibi datā. Quare similiter non pōt
Solutio sꝫ homo mereri grām iam sibi datā? Dixerūt quidā ꝙ
aliquos. aliquis potest mereri primā gratiā meritis coheren
ꝯ hanc arḡ tibus: sed nō meritis precedētib⁹. Sed cōtra. Motu
inꝙtum motu nullus moueṫ: sed inꝙtū formatus est
ergo qui primā gratiā meretur meretur eam motu
inꝙtū formatus est a gratia est posterior gratia. sed
iterꝝ illa gratia est/ est premiū illius motus. sꝫ omne
meritū precedit suū premiū: ergo ille motus inꝙtuꝫ
est formatus est prior ꝙ gratia ꝛ posterior vt ostensū
est. ergo idē ꝛ scd̄m idē est prius ꝛ posterius eodem
qꝺ videtur esse īpossibile. Restat ergo ꝙ nullus me
retur sibi primā gratiā etiam meritis coherentibus
ꝯ hāc rōeꝫ Sed hec īprobatio probatur nulla esse. qm̄ cōclusio
arguiṫ. quā ipe habet pro impossibili vera est. idē enī et sm
ideꝫ est prius ꝛ posterius alio. vt causa finalis inꝙtū
causa finalis est posterior efficienti in essendo. qm̄ cā
efficiens data finali vt sit etiā causa finalis: inꝙtū fina
lis est prior ꝙ causa efficiēs in intētione facientis. qm̄
causa finalis dat efficienti vt sit efficiens. et ita idem
est prius ꝛ posterius eodeꝫ. sed scd̄m diuersa genera
prioritatis ꝛ posterioritatis. Eodē mō pōt esse in me
rito et premio vt meritū sit prius premio et posteri⁹
etiam scd̄m idē. vt in eo qui laborat in vinea ꝛ prius
recipit premiū ꝙ mereatur illud. Constat ꝙ meritū
est posterius in essendo: sed prius in intētione dātis.
et ita patet ꝙ predicta īprobatio nō valet: igiṫ nichil
Solutō do impedit quin aliq̄s possit mereri primā grām. Dici
ctoris. mus ꝙ nullus mereṫ sibi primā gratiam ꝓpter tres
Prima cā. causas. Prima est īdignitas stat⁹. qm̄ qui est in mor
Secunda. tali indignatus est omni bono. Scd̄a est. qꝛ nō habet
causam merēdi. s. grām. Meritū enī est seruitiū gra
Tertia. tis ꝛc. dilectione īpensum. Tertia causa est īpossibi
litas obtinendi aliquid pro alio statu. Prima ꝛ scd̄a
causa īpediūt vt ille qui est in mortali nō mereaṫ sibi
primā gratiā. Scd̄a causa īpedit ne angelus vel ho
Ad rōnem mo in primo statu meruerit primā gratiam. Ad hoc
quod dictū est de angelo dicendū est ꝙ duplex est di
Dilectio na lectio. s. gratuita ꝛ naturalis. Angelus aūt in primo
turaľ ꝛ di statu delectabatur in deo naturali dilectione tantum
lectō gratui qm̄ non delectabaṫ in eo tanꝙ in sūmo bono: sꝫ tanꝙ
ta dn̄t. in suo beneficio. qm̄ natura motū habet reciprocum
qm̄ in se flectitur. tendit enī ad suā vtilitatem vel ad
suam ꝯfirmationē semper. gratuita vero q̄ est ex fide
spe/ ꝛ caritate: ꝛ alijs virtutibus q̄bus deus ꝓpter se
creditur/ speraṫ/ diligitur: quibus aīma propter se in
deo delectaṫ. per quas homo parat cibū deo vt deus
comedat cū eo. ꝛ econuerso. sicut dixit isaac filio suo
fac michi pulmentū vt comedā: et benedicat tibi aīa
Arḡ de ꝯtri mea. ꝛ in apocalipsi. Si quis michi aperuerit ꝛc. Si
tione. obicitur de contritione que est meritoria. ꝛ tamen in
Solutio. ea non delectatur penitens: sed tristatur. Dicendum
est ꝙ re vera in ea est tristicia de peccatis: sed delecta
tio in deo et in destructione peccati propter deū. qm̄
ipa contritio est ex caritate. Unde nō potest esse non
delectabilis. De⁹ enī in ea delectatur ꝛ angeli. vnde
in euangelio. Gaudium est super vno peccatore. ꝛc.
Ad aliud. Ad hoc quod dicit de meritis coherentibus. dicim⁹
ꝙ prima gratia non cadit sub merito: quia est primū
principiū merendi. Datur enī ad hoc vt homo per eā

mereatur vitam eternā. Christus autem non meruit De christo
primā gratiam sibi datam: sed quā iam habebat que
cadit sub merito. Eodem modo dicimus de angelis De angelis
Sicut enī primū principiū creandi non creaṫ. nec pri
mū principiū mouendi mouetur: ita primū principiū
merendi non cadit sub merito. ꝛ ita patet ꝙ nec me
ritis precedentibus nec meritis coherentibus potest
quis mereri primā gratiam. Tertia causa. s. impossi
bilitas impedit scꝫ ne existens in gratia possit sibi me
reri primā gratiā orando ꝙ si ceciderit resurgat. qm̄ Nō ꝓpter
impossibile est ꝙ per talē orationē impetret gratiā. predicta.
qm̄ si cadit per mortale indign⁹ est omni bono: ꝛ de⁹
oīm iusticiaꝝ suarū non recordabitur amplius. ꝛ ita
per merita precedentis oratōnis non potest īpetrari
prima gratia. si vero non sit casurus cōstat ꝙ nō im
petrabit vt eam habeat. Item aliquis rex dat alicui Iterum arḡ
equum vt seruiat ei. sicut aliquis dat denarios alicui ad p̄ncipale
vt laboret in vinea sua. Iā sic. Aliq̄s vtēdo isto equo
mereṫ istū equū: ḡ vsu eq̄ mereṫ equū. ḡ a simi. Aliq̄s
vsu grē mereṫ ipaꝫ gratiā. qm̄ gratia est equus spūa
lis per quē imus ad deum. Ad hoc dicunt quidam ꝙ Solutō sꝫ
sicut vsu equi meretur aliquis ipm̄ equū: ita aliquis aliquos.
vsu gratie meretur ipam gratiā. non per modū pre
cedentis meriti: sed per modū coherentis siue subse
quentis meriti. vt patet in illo qui recipit denarios
vt laboret in vinea. Ad hoc enī datur vt subsequēter
deseruiat. Sed dicimus ꝙ hec solutio non valet. qm̄ ꝯ hanc arḡ.
si daretur gratia vt eā mereretur homo meritis co
herentibus vel subsequētibus iam non esset gratia.
qm̄ equus nō daṫ gratis q̄ ideo daṫ alicui vt eū deser
uiat. nec danṫ denarij grat[is] alicui q̄ iō danṫ vt laboret
in vinea. Dicimus ḡ ꝙ equus a rege dupľr daṫ. scilicꝫ Solutō do
ex mera liberalitate. qꝛ liberalissim⁹ et benignissim⁹ ctoris.
quoniā nō considerat precedēs seruitiū vel coherens
vel subsequens. et hoc modo dandi non meretur ali
quis equū vsu equi. sꝫ aliud. Secūdo mō datur equ⁹
a rege militi vt militet cū eo et seruiat ei. ꝛ sic aliq̄s
vtendo equo meretur eum. dicimus igiṫ ꝙ hec argu
mentatio non valet. Aliquis vsu equi mereṫ equum Ad rōnem
ergo aliquis vsu gratie meretur gratiaꝫ. qm̄ gratia
non datur secūdo modo. sed primo modo tm̄. Et sic duplex mo
duplex est modus dandi equū. sed vnicus dandi gra dus dandi
tiam. et hoc ideo contingit. quia vnicū premiū prepo equū.
situꝫ est homini scilicet de⁹ siue beatitudo eterna qua
homo quiescit in deo. que etiam dicitur premiū pro
pter ipm̄ deū. ꝛ ad illud premiū merendum daṫ hoi
gratia. non propter aliud.

¶ Utrum bona opera facta extra
caritatem sint meritoria.

Alia questio preambula ad virtutē est qua que Septia q̄o
ritur ex quo bona opera facta ante gratiā siue
extra caritatē non sunt meritoria gratie: ad quid va
leāt. Et dicitur cōmuniter ꝙ valēt ad tria. s. ad bonū Opio cōis
temporale habendū. ad habilitationē gratie. ꝛ ad di
minutionē pene eterne. Primū probatur auctorita Probatur
tibus ꝛ rationibus. dicit isay. Si volueritis ꝛ audie p̄mū aucto
ritis me: bona terre comedetis. Et in exodo. Si fe ritatibus ꝛ
ceritis hoc et hoc: dabo vobis terram fluentē lacte ꝛ rōnibus.
melle. sic dn̄s promittit bona temporalia faciētibus
bona opera: licet sint sine caritate. quoniam existens
in caritate magis mouetur per promissionem bono
rum eternoꝝ ꝙ temporaliū: ergo dn̄s ex promissione
sua bona tp̄alia debꝫ bonis opib⁹ fact[is] extra caritatē

sed nichil debetur nisi de iusticia.qm̄ quod de mia fit
non debetur:ergo bonis operib⁹ factis extra carita=
tem de iusticia dei debent bona tēporalia: sed nichil
debetur de iusticia bonis operib⁹ nisi per modū me=
rendi:ergo bonis operib⁹ factis extra caritatē meret
Hoc ꝓbat. aliquis bona tēporalia.Itē operibus virtutū deben
tur bona eterna.nō ex bonitate ipo℞ operū: qr ipro=
portionabiliter se habent opa meritoria ad suū pre=
miū quod est deus. q ergo illa opera sint meritoria
tanti premij non est ex bonitate sua:sed ex ꝓmissione
dei:ergo eadē ratione cōtinget ex promissione dei q
bonis operib⁹ factis extra caritatē meret aliqs bona
tēporalia . qm̄ magis distat de⁹ in bonitate ab opib⁹
meritorijs q̄ bona tēporalia ab operib⁹ bonis factis
Tertio p extra caritatē. Itē sup illū locū iob. Omipotēs oēs
glosam. vias meas cōsiderat ⁊ oēs gressus meos dinumerat.
dicit interlinearis.Nulla bona vel mala sunt sine re=
muneratione:ergo omne bonū habet aliquā remu=
nerationem: ergo bonū opus quod fit extra caritatē
habet aliquā remunerationem.sed nō habet remu=
nerationem boni eterni: ergo habet remuneratione
In oppo^m boni tēporalis: ergo aliquis meretur per ipm bona
p augusti. temporalia.Cōtra. Augustinus dicit q peccator est
indignus etiā pane quo vescitur.Preterea.si ꝓpter
Secundo. opus bonū factū extra caritatē meret aliquis bona
tēporalia:ergo ꝓpter maius bonū opus meret mai⁹
bonū.temporale:ergo si deus non dat iniuste agit cū
eo.qd falsum est. Multis enī bonis aufert bona tē=
Solutō ad poralia que malis dat in abūdātia.Solutio. Ad pri
primum. mo obiectū dicimus q dn̄s promisit iudeis bona tē=
poralia tanq̄ paruulis ⁊ carnalibus vt eos sic allice=
ret paulatim ad bonū ⁊ debebat eis bonu₃ tēporale
si facerent eius mandata. Debebat enī eis tēporalia
de iusticia:non de iusticia operū cum non essent in sta
tu merendi. qm̄ illis operibus non merebātur bona
temporalia:sed debebat de iusticia.i.deveritate ⁊ fi=
delitate sua. qm̄ verax est in verbis suis et fidelis in
Ad scd̄m. promissionibus. Ad scd̄o obiectū dicimus q operi=
bus meritorijs debetur beatitudo. non tantū ex pro
missione:s₃ qm̄ opera illa sunt seruitia quibus serui=
tur deo.vt patet per precedentē questionē.operave=
ro facta extra caritatē non sunt seruitia quibus serui
tur deo.qm̄ qui est in peccato mortali est in statu ser=
uiendi diabolo ⁊ nō deo.qm̄ tantū ille qui est in statu
Ad vltimū gratie est in statu seruiendi deo.Ad vltimo obiectu₃
dicimus q nec bona nec mala sunt sine remuneratiōe
aliqua.ita tamen q remuneratio accipiatur iproprie
Deus enī pro bonis operibus factis extra caritatem
quodāmodo remunerat hoiem: quia dat pro eis ali
quod bonū temporale tanq̄ meruisset illud.cū tamē
non meruerit cum sit indignus etiā pane quo vescit.
Cum autē deus modo non promittat tēporalia non
debet in nouo testamento bona tēporalia peccatori=
bus nisi dicatur q debet eis de iure creationis sicut
Solutō q= et brutis aialibus.nec valet hec argumētatio. Omē
stiōis tacte malū est dignū punitione:ergo omne bonū est dignū
remuneratione.nec est ibi locus a contrarijs.quoniā
malū culpe ⁊ bonū generaliter nō sunt contraria:sed
malum culpe ⁊ bonum gratie sunt contraria.In hoc
autem apparet largitas dei q bonum licet non sit di
gnum remuneratione:tamen deus quasi remunerat
illud dum pro eo dat bonū temporale.ideo q̄uis nō
placeat deo opus illud. i. licet non delectetur in eo.
tamen vult illud:quia est bonum in genere id est vti

le: sed non est proprie bonū id est.delectabile. Item Iterum ar
aliquis fodiens in vinea alicuius meretur ab eo bo=
num temporale recta ratione merendi:ergo aliquis
laborans in vinea domini multo fortius meret apud
ipsum bonū temporale recta ratione merendi. sicut
patet de illo qui predicat verbū domini bona volun
tate.bona intentione.sed sine caritate.Forte dicet q Euasio.
illa argumentatio non valet.quoniam non est simile
quoniam homo considerat opus exterius.dominus
autem cōsiderat opus interius. quoniā non conside=
rat q̄tum: sed ex q̄to.deus enī considerat cor. Cum
igitur in corde ei⁹ nō sit radix meriti .s. caritas nichil
meret apud deū.Contra. Iste fodiēs in vinea ⁊ si ser ꝯ hāc ar.
uiat isti licet non ex amore . quoniam istū nō diligit.
tamen propter laborem suū meretur apud eū recta
ratione merendi. ergo multo fortius cū deus sit lar=
gissimus et benignissimus lic₃ iste seruiat ei nō ex ca=
ritate meret tū apd̄ eū bona tp̄alia.recta ratiōe merē
di.Itē iste habet bonā voluntatē:bonā intentionem Ad idem.
et pro deo facit quod facit.radix est bona.fructus est
bonus.finis est bonus : ḡ habet per qd placet deo.⁊
facit etiam per qd placeat deo: ḡ recta rōne merendi
meretur apud deū bonū tēporale.Forte dicet q non alia euasio
quomā non est seruus dei. sed seruus diaboli qm̄ per
pctm̄ mācipauit se seruitio diaboli. Sed cōtra.iudei ꝯ hanc ar.
erant obligati dn̄o ad faciendū opa legis.qm̄ suscepe
rant eā. sicut igit qui laborat in vinea meretur bonū
temporale recta ratiōe merēdi et hoc propter pactū
qd interuenit . eadē ratiōe iudei propter pactū mere
bātur bonū tp̄ale faciendo legē dei.Preterea obli= Secundo.
gati erant ad faciendū precepta dei : ḡ obligati erant
seruire deo:ergo mācipati erāt seruitio dei. Preterea Tertio.
diabolus est seruus dei.sicut dicit dominus in iob de
diabolo Nūquid enī facies tibi seruū in sempiternū?
quasi ita nō potes facere.s₃ ego faciā.cū ergo diabo=
lus sit seruus dei solius nature pacto.multofortius hō
licet sit pctōr seruus est dei ex pacto nature et pacto
baptismi . Solutio.ad primū dicim⁹ q nullus seruit Solutō ad
deo proprie loquēdo nisi qui facit quod de⁹ precipit primum.
et sicut p̄cipit.igit q̄ p̄dicat sine caritate non seruit ꝓ=
prie deo.licet enī faciat quod deus precipit nō tamen
facit sicut precipit. quoniā nō facit illud ex caritate q̄
est impletio legis:vt dicit aplꝰs.vn̄ apostolus.Omne
quod nō fit ex fide pctm̄ est.i.inutile est. Vn̄ quicquid Nemo pro
non ex fide ⁊ caritate non potest esse seruitium quo prie seruit
seruiat deo ꝓprie loquēdo.⁊ nō est simile de fodiēte deo sine ca
in vinea:solo labore suo facit quod intēdit ille cuius ritate.
est vinea.sed homo siue predicator siue alius non fa=
cit quod intendit deus nisi faciat illud ex caritate: et
ita non seruit ei nisi seruiat ei ex caritate. quoniā ser=
uire deo est regnare . Qui autem est in mortali licet
faciat aliquid propter deū tamen deus non est princi
pale mouens ad illud. sed mouetur ad illud opus fa
ciendumvel timore pene quam timet incurrere pro=
pter peccata vel pro aliqua vtilitate quā intendit na
tura vel fides informis.qm̄ deus nunq̄ est principa= Qn̄ de⁹ p̄n
le mouens cor hominis nisi per fidem/spem/ ⁊ carita cipalit mo
tem.et ita nunq̄ est pure gratuitum opus nisi ex gra uet hoiem
tia sicut plen⁹ pt₃ in q̄stiōe de dilectiōe naturali.Qd
autem obicitur bona est radix:bona intentio:bonus
finis.ergo iste habet vnde placeat deo:siue vnde do=
minus delectetur in eo. Dicimus q non valet argu= Ad rōnem
mentatio . quoniam eius intentio non est bona bo=
nitate gratuita.vt p₃ ex predictis. Ad aliud dicimus Ad aliud.

q iudei obligati erāt seruire deo:non tū seruiebāt:
⁊ ita non erāt proprie serui dei.nisi dicat q erāt serui
dei:quia tenebant ei seruire ex pacto.Diabolus aūt
dicit seruus dei vel seruire deo improprie:quoniā ex
malis opibus diaboli elicit deus bonū.ei enī militat
omne quod obstat.

¶Quomō bona opera valeāt ad habilitatē gratie.
¶Octaua questio.

Prima rō QUeritur quō bona opera valeant ad habilitatē
gratie.qm̄ per talia opa habilitat se homo ad
suscipiēdum grām.ergo quanto magis exercet se in
ꝯ illā ar. talibus opibus:tāto ꝓpinquior ē grē.Cōtra.Pctōr
quāto magis morat in pctō suo:magis est pctōr.qm̄
malicia non potest minui sed crescit per circūstātiam
tpis.et quāto magis est pctōr tāto magis est reōtus
a grā.sed iste est magis pctōr q̄ prius per circūstātiā
Iteru₃ ad tēporis:ḡ est magis remotus a grā q̄ prius.Cōtra.
pncipale. Magis se exercet bonis opibus q̄ prius:ḡ est magis
habilis ad suscipiendū grām q̄ prius.ḡ propinquior
Solutio. est grē q̄ prius:non ergo magis remotus.Solutio.
Cōcedimus q talis in tali statu remotior est a grā et
propinquior gratie q̄ prius:sed s̄m diuersa.est enim
remotior s̄m quātitatē peccati:propinquior aūt s̄m
Exemplū. habilitationē suscipiēdi.sicut eger qn̄ est in augmēto
morbi iuxta crisim reōtior est a sanitate ꝓpter aug=
mentū morbi:tū magis ꝓpinquus sanitati propter
habilitatiōem materie que magis habilis ad hoc vt
Iterum ar educatur q̄ prius. Itē aliqs existens in mortali facit
multa bona opa propter deū.qr diligit deū naturali
dilectione:vl ex fide informi.Inde sic.Dn̄s dt Ego
diligētes me diligo.sed iste diligit deū:⁊ ex dilectiōe
dei facit ista opa.ergo deus diligit istum:⁊ in se ⁊ in
suis opibus.ergo diligit istum ad bōa eterna:vel ad
cōferendū grā₃:vel ad bonum tp̄ale.ad bona eterna
non:quia est in peccato mortali.ad grām nō:quia est
indignus.ḡ diligit eum ad bonū tp̄ale.et necessariū
est ip₃ diligere ad illa:ergo necesse habet dare bonū
tp̄ale.ḡ ex necessitate dat ei bonū tp̄ale.⁊ non potest
nō dare ei:quia diligētes se diligit.non ḡ ex mīa dat
In ꝯriū. ei.Cōtra.Ex mera liberalitate sua dat ei.qm̄ ea que
dant ex mīa ex sola liberalitate dātur vel voluntate:
Secundo. nō ergo ex necessitate.Preterea.Dat ei ⁊ non ex mīa:
ergo ex iusticia.et nō nisi qr diligētes se diligit.ergo
iste apud deum de indebito facit debitū.et ita meret
Solutio. apud deū bona tp̄alia.Solutio.Dicimus q deus ex
necessitate dat ei aliqua bona.sed nō valet:ex necessi=
tate dat:nō ergo ex mīa. qm̄ mīa dei ē eius largitas
supeffluēs qua etiā indignos aliquo mō remunerat.
Vn̄ sicut deus qr est summa iusticia negaret seipsum
nisi faceret iusticiam:ita ipse qui est summa mīa:non
potest facere q̄n faciat misericorditer.quoniā aliter
negaret seipm̄.qd est impossibile.sicut dictum est in
Ad rōnem q̄stione de iustificatione impij.Et ideo nō valet talis
argumētatio.facit hoc ex necessitate: non ḡ ex mīa.⁊
Falla acci= est ibi fallacia s̄m accidēs vel cōsequēs.qm̄ disparata
dentis. videntur eē facere aliqd ex necessitate:aliqd ex mīa.
Iterum ar sed nō sunt. Item dicit dn̄s in ezechi.Fili hoīs quia
nabuchodonosor s̄uiuit mihi in thyro:do ei egiptū.
Hec dictio qr.notat cām:ḡ vel materialē/vel formalē/
Duplex cā vel finalē/vel efficiētē.Sed duplex est causa efficiēs:
efficiens. sc₃ per modū agendi:vel per modū merēdi.Sed nō
potest dici q notetur causa efficiēs per modū agēdi.

qm̄ actio nabuchodonosor non fecit hoc ipo actu:vt
haberet egiptū.ḡ notat causam efficientē per modū
merēdi.ḡ nabuchodonosor licet infidelis eēt meruit
bona tp̄alia.ḡ multo fortius fideles licet sint in pctō
bonis opibus suis merentur bona tp̄alia. Solutio. Solutio.
Dicimus q hec dictio qr.notat causam efficientē.sed
triplex est causa efficiēs:sc₃ in agēdo/in mouēdo/⁊ in
merēdo.Hec igit dictio qr.notat causam efficiētem:
non actiuam/nō meritoriā/sed motiuā.motiuā dico
largitatis dei.cum enī deus sit sūme largus ⁊ summe
liberalis cito mouet ad dandū.sicut qn̄ aliquis fecit Exemplū.
vnum bonū versum:datur ei prebenda ab episcopo.
ille bonus v̄sus non est cā meritoria vl actiua quare
det ei prebēda:sed est causa motiua q̄ mouet ad hoc
liberalitatē episcopi.si tū moueretur deus vl eps ad
remunerādū illud opus tūc notari potest cā finalis.
sicut si dicam.rex cōfert isti tot bona:qr seruiuit ei.i.
vt remuneret eius seruiciū.sed si det nō vt remūeret
s₃ ex largitate tm̄ dat tali:notat tm̄ ibi causa motiua
largitatis cum dicit.episcopus dat illi prebendā quia
est bonus v̄sificator.Eodē modo ē prorsus iudicādū
de donatiōe qua dn̄s dedit egiptū nabuchodonosor
qr seruiuit ei in thyro.i.quia thyrum euertit.qd dn̄s
volebat.et ideo improprie dicitur seruisse:quia non
placuit deo actio eius ad minusvt iudicaret dignam
remūeratione.vel iō ex sola largitate ddit ei egiptū. Alr pt dici

¶Utrum bona opera facta extra caritatem valeant
ad diminutionem pene. ¶Nona questio.

QUeritur quō bona opera facta extra caritatem
valeāt ad diminutionē pene eterne.qd dicunt
omnes. Sed cōtra.Per vnū bonū opus dimittitur Ar q non.
aliquātum de pena eterna ⁊ p aliud tm̄:ḡ tot potest
facere bona opa q nō sentiet penā inferni.sed hoc est
falsu₃:qr si decederet in mortali sentiet penā inferni.
Dicimus q bona opa facta extra caritatem valēt ad Solutio.
diminutionē pene eterne q̄ non debet:sed q̄ deberet
nisi faceret illa bona opa.qm̄ cum sit in pctō mortali
nisi faceret illa bona opa nō posset eē diu q̄n caderet
in aliud peccatū.qm̄ peccatū quod per penitentiā nō
diluit:pondere suo ad aliud trahit.Valēt ergo opa Valent ad
bōa fctā extra caritatē etiā ad alia tria.ad retardādū alia tria.
peccatum.qm̄ peccatū est ignis siue febris cōsumens
totam aiā₃:nisi per bona opera retardet ne ꝓcedat.
sicut gallina apposita morbo regio non sanat morbū Exēplū de
sed retardat ne ꝓcedatvlteri⁹.Valēt etiā ad assuefa= morbo re=
ctionē bonorū operū.quoniā qd male fers:assuesce: gio.
feres.Valēt etiam ad circūstantiā tpis:ne peccatum
crescat i mora.qm̄ q̄diu homo insistit bonis opibus
nō est in mora:nec augmētat in eo peccatū ex mora:
nec est etiam in eo negligentia vel mora.

¶De bono qd est virtus. ¶Decima q̄stio.
DEcima questio preambula ad v̄tutē est questio
de bono de quo prius agendū q̄ de virtute.qr
ponit in diffinitione virtutis.et quoniā bonū est finis
virtutis:finis prior est in intentione q̄ illud qd est ad
finem.Prius igitur inuestigandū quid bonū ⁊ quid
bonitas:⁊ vtrū oīa dicant bōa a prima bonitate que
deus est.Scd̄o:q̄ differētia inter bonū esse:⁊ esse s̄m
q aliqd dicit bonū ex natura. Tertio:que differētia
inter bonū ⁊ verū.Quarto:de ꝯrietate boni ⁊ mali.
Quito:de bono in gn̄e ⁊ malo.Notādum igit q scti Diuiso boni

Sol⁹ deus bon⁹ e ſen=tialiter.

diuidūt sic bonū. Aliud bonū in essentia: aliud bonū per participationē. Bonū in eēntia est cuius essentia est sua bonitas .i. qđ seipso est bonū. et ſm hoc solus deus est bonus. sicut ipē dicit in euāg. Nemo bonus nisi solus deus. Bonū per participationem est q̄libet creatura q̄ respectu bonitatis diuine quādam habet particularē bonitatem quodāmodo ⁊ valde a longe imitantem et representātem bonitatē diuinā. Et ſm hoc multipliciter dicit̄ bonū: scilȝ bonū natura/ bonū in gn̄e/ bonum gr̄e. De bono nature dt aug. Omnia inq̄tū sunt: bona sunt. Querit̄ ergo vtrum oēs creature dicunt̄ bone a prima bonitate increata: an a bonitate creata.

triplex bo=nū creatū. Augustin⁹ Questio. Ar primo

Q̄ a p̄ria bonitate ꝓbat̄ multiplicit̄. Prīo sic. cum dicit̄: hec creatura est bona. hec dictio bona. p̄dicat aliquā bonitatem. illa bonitas est bona quoniā quicq̄d est inq̄tū est: bonū est. sed illa boitas est. ergo est bona se bonitate vel alia bonitate. Si se bonitate: ḡ est bona seipsa: ergo est bona p essentiā: ergo ē prima bonitas. et ita habeo ꝓpositū. Si alia bonitate: q̄rit̄ de illa bonitate scđa vtrū sit bōa seipsa vel alia bonitate. Si seipsa est: igit̄ pura ⁊ p̄ria bonitas. altera enim non est pura bonitas: sed quid bonū prima bonitate. cum ḡ dicit̄: hec creatura ē bona. sic ponit̄ bonitas .i. quid bonū. vt hec dictio bonū significet primā bonitatem. eodem mō potest probari q̄ de omni creatura bonū predicat primā bonitatē. Si vero dicit̄ q̄ scđa bonitas nō est bona seipsa: sȝ tertia bonitate. item querit̄ de illa tertia vtrū sit bōa seipsa vel alia bonitate. et sic erit ꝓcedere in infinitum. vel peruenieт ad talem bonitatē que est bona seipsa. sed non est ratio quare potius tertio vel quarto loco q̄ scđo. et inde vt prius sequit̄ q̄ oīs creatura sit bona a prima bonitate.

Secūdo

Preterea. Quocūq̄ loco occurrat illa bonitas q̄ est bona seipsa: probat̄ q̄ bonū p̄dicat de creatura primā bonitatem. qm̄ in prima bonitate non intelligit̄ nisi quid bonū. similiter in scđa nō intelligitur nisi bonū. similiter in tertia ⁊ quarta. Quinto aūt loco intelligitur p̄ma bonitas. Sit ita. quoniā eadē est rō. si sexto vel septīo loco occurrat ⁊ sic deinceps. Quinta igitur bonitas itelligit̄ in quarta. quarta in tertia. tertia in scđa. scđa in prima. ergo a prīo quīta intelligit̄ in prima. ergo cum dr̄. hec creatura ē bōa. sic intelligit̄ prima bonitas p hoc nomen bona.

Augustin⁹

Alia ratio est. qm̄ aug. dicit in octauo li. de trini. Bonum hoc: bonū illud. quia bōa est domus/ bonus equus/ bōa facies/ bonus hō. tolle hoc: tolle illud: ⁊ videbis bonū. nō bonū alio bono: sed bonum oīs boni. et ita omne bonū est bonū p̄ria bonitate.

Boetius.

Boeti⁹ etiā dicit in libro de trini. qđ intellige paulisper grā disputādi primā bonitatē non esse creaturis existentibus aliq̄d erit album aliq̄d erit rotundū: sed nihil erit bonum. Ex hoc sequit̄ q̄ quidlibet dr̄ bonū a prima boitate.

Euasio. ꝯ hanc ar

Forte dicet aliq̄s q̄ cum dicit̄: hec creatura est bona. sic ponit̄. quedā bonitas creata q̄ est bona seipsa: sed non a seipsa. ⁊ ideo non est p̄ria bonitas. Cōtra. Hec bonitas seipsa est bōa: ergo est bona p essentiā: ergo est deus. quoniā sancti dicūt q̄ solus deus bonus est per essentiā.

Tertio p̄ncipalit̄ per augustinū.

Item omne verū est verum p̄ria v̄itate. qđ probat̄ p hoc qđ dt btūs aug. in libro soliloq̄ꝝ. q̄ mundū fore fuit verū anteq̄ mūdus esset veritate eterna. alia enī non poterat. eadem rōne: omne aliud verum est verū veritate increata: ḡ eadem rōne oīe bonū est bonū bonitate increata.

Quarto.

Item hec bonitas seipsa est bona: ergo bonitas nō est separabilis ab ea actu/ vel potentia/ vel intellectu. ergo ipsa est summe bonū. vt pȝ per auctoritatē btī aug.

Quinto

Preterea. aristo. dicit q̄ denominatiue sūptū a genere non dicitur de specie. qm̄ albedo non est colorata. quoniā nō potest dici q̄ albedo sit alba. qm̄ non potest seipsa esse alba: ergo eadē ratione illa bonitas creata non potest esse bona seipsa.

Euasio. ꝯ hoc p augustinum. Ad idem.

Forte dicet q̄ bonitas qua creatura est bona ita est bonitas q̄ nō est bona. sicut albedo ita ē albedo q̄ nō est alba. Sed scđm hoc falsū est quod dicit augustinus q̄ quicquid est inquātū est bonum est. Preterea illa bonitas est bonitas: ergo est pura bonitas vel quid bonū. si quid bonū: ḡ ipsa est bona. Si pura bonitas sequit̄ per p̄dictā auctoritatē augustini q̄ ipsa sit prima bonitas que est deus. et ita habem⁹ propositū. Si aūt dicit̄ q̄ cū dicit̄. quicquid est bonū est. sic predicat̄ prima bonitas de qualibet creatura

In oppo^m

Contra cū dico. iste est bonus sic predicat̄ prima bonitas que est deus: ergo eadē ratione cū dicit̄ iste est iustus sic ponit̄ prima iusticia que est deus. ⁊ cū dicit̄ iste est sapiens. sic ponit̄ p̄ma sapientia q̄ est deus. et cū dicitur iste est potens sic ponit̄ prima potētia que est deus. qđ manifeste falsum est. qm̄ cū dicitur iste est iustus ponit̄ iusticia que est virtus creata. Similiter cū dicitur iste est sapiens. sic ponit̄ septimū donū sp̄s sancti.

Secūdo

Itē oīa sunt bona: q̄r sūt a sūmo bono: ergo eadē ratione omnia sunt iusta: q̄r sūt a sūmo iusto et sic de aliis.

Tertio.

Itē malū est corruptio boni: ergo est corruptio bonitatis: sed nō est corruptio prime bonitatis quoniā illa nō pōt corrūpi: ḡ est corruptio bonitatis create: ergo bonitas creata est in hoīe: ḡ cū dicit̄ hō ē bonus sic ponit̄ bonitas creata. nō ergo bonitas prima.

Solutio. Duplex eē cū dr̄ creatura est.

Solutio. cū dicit̄ sortes est. sic ponit̄ duplex esse scȝ esse creatū qđ est in sorte. et esse increatū. esse creatū ponitur de sorte vt in quo. sed esse increatū ponit̄ vt a quo. oportet autē ita esse propter similē obiectionē que facta ē de bono. qm̄ oportet ꝯcedi q̄ cū dicit̄ sortes est. sequit̄ q̄ esse sortis est a seipso vel ab alio. et sic in infinitū. vel occurret tale eē qđ seipso est. sed non est ꝓcessus in infinitū. ideo dicendū q̄ esse sortis est ab illo esse quod seipso est. Unde cū dicit̄ esse sortis. sic ponit̄ esse dei nō vt a quo. scȝ esse sortis est esse sortis. cū aūt esse vniuscuiusq̄ rei intelligat̄ in illa re pȝ q̄ in quolibet esse creato intelligatur esse diuinū. et ideo cū dicitur quelibet creatura est. sic ponit̄ duplex esse scȝ esse creatū quod est in creatura: et esse diuinū vt a quo est illud esse. eodē modo cū dicit̄ quicquid est bonū est: secundum q̄ intelligit̄ de substātiis sic ponitur dupelx bonitas. scȝ bonitas increata ⁊ bonitas creata.

Duplex bonitas.

bonitas creata. vt que inest ipi substātie bonitas autē increata. vt ad quā est omnis bonitas creata. qm̄ bonitas naturalis cuiuslibet substantie nichil aliud est q̄ substantialis differentia: que dicit̄ bonitas scđm cōparationē quā habet ad primā bonitatem. i. secundū q̄ est inductiua vel vtilis ad primā bonitatē.

correlariū.

Ex hoc patet q̄ circūscripta prima bonitate ⁊ re ⁊ intellectu nichil est bonū vel intelligit̄ esse bonū sed aliquid est albū aliquid rotūdū vt dicit boetius. ex hoc pȝ veritas augustini auctoritatis supradicte qm̄ omīs creatura est bonū hoc/ bonū illud. ⁊ cū sublatū fuerit hoc et illud nō remanebit nisi bonū quod est deus.

Ad primū

Ad primo ergo obiectū dicim⁹. q̄ p̄ma argumentatio nō valet. cum dicit̄ homo est bonus. sic ponit̄ prima bonitas que est de⁹: ergo eadē rōne. ⁊c. quoniā hoc nomē bonū hoc qđ predicat/ predicat in

habitudine ad primā bonitatē vt dictū est. q̄ secundū q̄ prima bonitas finis est omniū: sed hec noīa iust⁹ sapiens significant habitus ad speciales actus. et ideo non est simile.

Ad scđm.

Ad secūdo obiectū dicim⁹ q̄ hec argumentatio nō valet: omīa sunt bona q̄r sunt a sūmo bono: ḡ oīa sūt iusta. ⁊c. q̄r hoc nomē bonū nature est generale: sed iustū est nomē speciale actus specialis. ita soluit boeti⁹ in libro de ebdomadib⁹. hoc enī nomē bonū est generale nomen nature prout ꝯparat̄ generali ꝯparatione ad suū p̄ncipalē finē: qui deus est. qm̄ omnia clamant deus fecit nos. et oīa appetunt illud bonū: appetitu qui eis cōgruit. et ideo omīa sunt bona quia a bono. q̄r enī sunt a sūmo bono ideo deductiua sunt vel vtilia ad sūmū bonū et suo mō habent appetitū sūmi boni. hoc nomen iustum vt dicit boetius significat specialē habitū ad simplicē actū. et ideo nō est simile.

Ad tertiū.

Ad tertio obiectū pȝ solutio per premissa quoniā malū est corruptio bonitatis corrupte. nec valȝ hec argumētatio cū dicit̄ homo est bon⁹ sic predicat̄ bonitas creata nō ergo sic predicatur bonitas increata. qm̄ vtrūq̄ sic p̄dicatur quoniā nō potest predicari creata alicubi: quin predicet̄ ibidē bonitas increata quoniā bonitas creata dicit̄ in cōparatione ad primā bonitatē. q̄r nulla bonitas creata est pura bonitas: sȝ quid bonū. vt patet per auctoritatē augustini. sed sola prima bonitas est pura bonitas qm̄ seipsa est bona vbi non est aliud bonū q̄ sua bonitas. ex hac ratione contingit q̄ bonitas creata est bona. non tamen iusticia creata est iusta: nec sapientia creata sapiens.

¶Que sit differentia inter esse et esse bonum.

¶Undecima questio.

Ar q̄ nulla

Queritur que sit differētia inter esse et esse bonū. Probat̄ q̄ idē est qm̄ omnia inquātū sūt bona sunt: ḡ esse cuiuslibet rei est bonitas ei⁹: ḡ idē est esse et esse bonū.

Scđo p augustinū.

Itē aug. dicit quia deus est bonus nos sumus boni cōstat q̄ quia deus est bonus nos sumus boni: ergo eadē est causa quare sumus ⁊ quare sum⁹ boni: ergo idem est effectus: ergo idē est esse et eē bonū.

In oppo^m

Contra. intellige paulisper gratia disputādi primā bonitatē nō esse. aliquid erit albū. ⁊c. et ita aliq̄d est et non est bonū. nō ergo idē est esse et esse bonum.

Secundo.

Itē nichil est magis alio. qm̄ porphirius dicit esse cuiuslibet rei non recipit magis vel minus: sed aliquid est maius bonū alio. nō ergo idē est esse ⁊ esse bonum

Solutō ad primum.

qđ concedimus. nec valet hec argumentatio. Omnia inquantū sunt bona sūt: ergo esse rei est bonitas eius et sic idē est esse et esse bonū. quoniā cū dicit̄ quicq̄d est inquantū est bonū est. sic nō ostendit̄ q̄ essentialitas rei siue esse eius sit bonitas ipsius: sed ostendit̄ q̄ essentialitas rei siue esse rei sit bonū tanq̄ habēs bonitatē sibi annexā ideo. s. quoniā quodlibet bonū ductiuū est ad primā bonitatē vel imitatiuū primi boni alio modo et hoc bene recipit magis et minus. sed esse non recipit magis vel minus. vnde patet q̄ sicut non est idem esse et esse album. ita non idem esse et esse bonum.

Ad scđm.

Ad secundo obiectum dicimus q̄ non valet hec argumētatio. Eadē ē causa quare sum⁹. ⁊c. quoniā similiter posset probari q̄ omnia sunt vnum quia habent vnā causā scȝ deum. sicut enī dictū est in prima causa verū est q̄ ab eodē secūdū idē sūt diuersa

¶Que differentia est inter bonū ⁊ verū.

¶Duodecima questio.

Boetius.

Queritur q̄ est differētia inter bonum ⁊ verum. Boetius dt. Bonū est qđ ab oībus desiderat̄. quoniā aūt nō diligit̄ vel desiderat̄ nisi cognitū. sicut dicit aug. sequit̄ q̄ bonū qđ p se diligit̄ ⁊ naturaliter quia per se naturaliter sit cognitū.

Augustin⁹

Et iđ dicit aug. in octauo li. de trini. q̄ notio boni per se impressa est in aīabus nr̄is.

Ar q̄ nō differunt.

In̄ sic. Bonū est qđ desiderat̄ ab oībus siue qđ oēs exoptāt. ergo idē est bonū q̄ quietatiuū desiderii siue qđ in se quietat desideriū. sed constat q̄ intellectus nr̄ quiescit in primaveritate siue in prima luce sicut affectus in prima bonitate.

Secūdo.

Item constat q̄ cuius est quies eius est motus ad quietē: sed motus ad quietē est desideriū. ergo cuius est quies in prima veritate eius est desideriū prime veritatis. sed cōstat q̄ quies in primaveritate non est nisi desideriū intellectus. ergo desideriū prime v̄itatis inq̄tū est prima veritas est desideriū intellectus. ergo prima veritas inq̄tū primaveritas est quietatiua desiderii. ḡ inq̄tū est prima v̄itas est bonū. ergo amor prime veritatis inq̄tum est primaveritas est amor primi siue summi boni. sed amor summi boni nihil aliud est q̄ caritas: sed cōstat q̄ caritas est in vi cōcupiscibili: ergo amor prime v̄itatis inq̄tū est p̄ria v̄itas est in vi cōcupiscibili. ḡ desideriū prime v̄itatis inq̄tū est prima v̄itas est in vi cōcupiscibili: nō ergo in itellectu. qđ tn̄ prius probatū est.

Tertio.

Item bonū dicit̄ tripliciter. scilȝ bonum delectabile: vt deus. bonū honestū: vt virtus ⁊ opus virtutis. bonū vtile: vt tribulationes mūdi ⁊ oīa alia que sunt vtilia ad habēdum summū bonū. Inde sic. Prima v̄itas est illud in quo delectatur intellectus ſm q̄ est prima veritas. ḡ prima veritas ſm q̄ prima veritas ē delectabile. Intellectus ergo ſm q̄ prima veritas est: est bonū. ḡ amor prime v̄itatis ſm q̄ p̄ria veritas est amor summi boni. et inde vt prius.

Euasio.

Forte dicet q̄ amor boni dupliciter accipit̄. qm̄ primo dicit̄ amor boni ille amor quo aliq̄s desiderat frui cognitione summi boni. secūdo mō dicitur amor boni quo aliq̄s desiderat frui ipso bono. Scđȝ secundū modū amor boni idē est q̄ caritas. sed ſm primū modū est in intellectu amor scȝ prime v̄itatis. et est de substātia fidei.

ꝯ hāc ar.

Cōtra. Intellectus delectatur in prima v̄itate per fidē: ḡ eius desideriū est delectari in p̄ria v̄itate. ergo amor prime veritatis est amor quo intellectus desiderat delectari in p̄ria v̄itate: ⁊ ita in ipso bono. et ita nulla est precedēs distinctio.

Secundo.

Preterea. Si alius eēt amor quo aīa desiderat delectari i summo bono: ⁊ alius quo desiderat delectari in cognitione summi boni. ergo eadem rōne alius est amor quo desiderat aīa delectari in summo bono: et alius quo desiderat delectari in amore summi boni. qđ patet eē falsum. quoniā eodē modo quo diligo primū bonum diligo eius caritatē et frui amore eius. ergo a simili eodem amore quo diligo primā veritatē: diligo cognitionē eius.

Solutio.

Qđ cōcedimus dicētes q̄ primū bonū. i. primū delectabile qđ deus ē: est delectabile duobus mōis. Primo mō ſm q̄ est lux illuminans delectabilis est intellectui per modū visus siue p modū cognitiōis. ⁊ talis delectabilis amor vt dictū est ē de substātia fidei

Nota duplicē delectationē de deo.

Scđo mō est de⁹ delectabilis inq̄tū suauis delectās siue deliciās ipm̄ affectum siue vim cōcupiscibilē per modū tactus. et ſm hoc amor summi boni ē caritas. et sicut maior est dilectio in tactu q̄ in alio sensu: ita maior est dilectio in caritate q̄ in aliis virtutibus. et ideo magis mouet aīam ad bona opa q̄ alia virtus:

ꝛ ideo potius attribuit̄ ei īformatio operū exteriorꝫ: q̄ aliꝫ virtuti. *Ad rōnes.* Per hoc pꝫ solutio ad pobiecta. Sed *ꝯ hāc solutionē ar.* ꝯtra hāc solutionē sic obiicitur. quia si est vna virtus que delectat aīam in deo per modū visus spūalis scꝫ fides: ꝛ alia q̄ delectat aīam per modū tactus in deo spūalis scꝫ caritas. eadē rōne est vna virtus q̄ delectat aīam in deo per modū auditus spūalis: alia ꝑ modū olfactus: alia per modū gustus. ꝛ ita fm q̄nqꝫ sensus spūales erūt quinqꝫ virtutes theologice. et cōstat ꝙ non sunt nisi tres. *Solutio.* Ad hoc dicim⁹ ꝙ amor est in qualꝫ ꝟtute vt post dicet̄: ꝛ amor cognitiōis pˢme ꝟitatis fidei est. amor aūt summi boni inq̄tū bonū: caritatꝭ. nec dicimus ꝙ dilectio est fm tactum spiritualē sicut caritas: sed ē finis motus caritatis. eodē mō dilectio que est in gustu vel odoratu spūali nō est caritas: sed finis motus caritatis. eodem mō intelligendū est de visu spūali. *Desideriū duplex.* Dicimus ḡ ꝙ desideriū cognoscendi deū est intellectus fidei: sꝫ desideriū delectādi in deo vel per modū visus/vel odoratus/vel gustus/vel tactus: caritatis est. hoc enim est desideriū boni fm ꝙ bonū. id est delectabilis inq̄tū delectabile. Utrū autē sunt quinqꝫ sensus spūales ꝛ fm eos quinqꝫ ꝟtutes theologice inferi⁹ patebit in q̄stione de frui ꝛ vti. *Hec solutō ꝯfirmatur.* Q̄ hec solutio sit vera potest videri in desiderio corpali. qꝛ desiderium delectandi in delectabili sensibili est in vi cōcupiscibili: sed delectatio q̄ est finis illius desideriꝫ est in sensu. Patet etiā ꝙ idem est verū ꝙ bonū. sed verū dꝛ inq̄tū est finis intellectus siue speculationis: bonum vero inq̄tū est finis desideriꝫ et actiōis. vnde *aristoteles* Aristo. in libro de aīa. idē est verū ꝙ bonū. sed verū dicitur inq̄tū est sine actu: bonū inq̄tū est cum actu.

De cōtrarietate boni ꝛ mali. Questio.13.

Queritur de cōtrarietate boni ꝛ mali. Sꝫ prius notandū ꝙ bonū dicit̄ multipliciter. bonū per eētiā vt deus. bonū per participationē: ꝛ hoc tripl̄r. *Iterum triplex bonū.* Prio mō dꝛ bonū nature fm illud Uidit deus cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona. Scdo mō bonū in gñe. fm ꝙ ire ad ecclesiā est bonū. Tertio mō bonū grē. fm ꝙ virtutes et opa virtutū sunt bona. Bonū per essentiā non habet ꝯtrariū. qm̄ nichil ē summe malū. vt dictum est alibi. Siliter bonum nature non habet ꝯtrariū. qm̄ malū culpe non potest esse nisi in bono ꝛ cū bono nature. Siliter bonū in gñe nō habet ꝯriū. quoniā bonū in genere bñ patit̄ secū malū culpe: sed *Bonū grē habꝫ ꝯriū.* bonū gratie habet cōtrariū. quoniā virtus ꝛ vicium sūt cōtraria: vel se habēt vt cōtraria. qm̄ sese expellūt mutuo circa idem susceptibile. *ꝯ hoc ar ꝑ augustinū.* Cōtra hoc sic obiicit̄. Aug. dicit ꝙ malū est priuatio boni: quare malū nō potest esse nisi in bono. vñ qui dicit hoīeꝫ malū. dicit bonū malū. Et dicit ꝙ hic fallit regula dialectice. qm̄ hic cōtingit cōtraria esse in eodē. qđ est cōtra regulā. cōstat ꝙ non dicit hic nisi de bono nature: ergo bonū nature ꝛ malū sunt ꝯtraria. quod prius dictū est esse falsum. *Scdo per eundem.* Item aug. dicit ꝙ bonū ꝛ malū sunt ꝯtraria. ergo posita sub eodē gñe maxime a se differūt. ergo bonū ꝛ malū sunt in aliquo gñe. sed hoc est falsuꝫ. qꝛ dicit ꝙ bonū ꝛ malū non sunt in gñe: sed sunt genera aliorū. *Tertio.* Preterea. Bonū idem est ꝙ virtus q̄ est qualitas mētis bene cōstitute. malū idem est ꝙ vicium qđ est habitus mētis male cōstitute. et ita virtus ꝛ viciū sunt habitus. ꝛ ita bonū ꝛ malū sūt qualitates: ergo sunt in genere. ergo aristo. mētitur. *Quarto* Item virtus est mediū inter duo vicia: scilꝫ supfluitatē ꝛ indigentiā: ergo virtus nō est alterū extremorꝫ: ḡ non est ꝯtraria vicio. non ergo bonū ꝛ malū sunt cōtraria. *Solutio.* Solutio. Dicim⁹ ꝙ malū culpe ꝛ bonū nature nō sunt ꝯtraria: quia cōpatiuntur sese in eodem subiecto: sed dicūtur cōtraria ꝑpter cōtrarios fines. qm̄ natura ē ad eūdē finem ad quē gratia. quia gr̄a est pfectio nature. qm̄ gr̄a tēdit ad btitudinē: vicium ad miseriā. Propter cōtrarios igitur fines dicūtur ab augustino cōtraria: malū culpe et bonū nature. et ideo dicitur ibi fallere regula dialectice. qm̄ in naturalibus non est inuenire aliquas q̄litates hr̄e cōtrarios fines nisi sint cōtrarie. sed quoniā bonum nature ꝛ malū culpe nō sunt sub eodē proximo gñe. bonum enī nature non est in aliq̄ gñe. ideo licet repugnēt sibi per ꝯtrarietatē finiū: nō tamen repugnant sibi maxie. *Malū culpe ꝛ bonū ꝛ grē* sed malū culpe et bonū grē maxie sibi repugnāt: qꝛ sūt sub eodē gñe ꝛ habēt cōtrarios fines. *Ad aristotelem.* Qđ autē dicit aristo. ꝙ bonū ꝛ malū non sunt in genere. sic est intelligēdum. i. nō sunt sub aliquo gñe ꝯtrarietatis: sed sunt qđdā primū genus ꝯtrarietatꝭ sub quo cōtinent̄ multe spēs ꝯtrarietatū: vt iustum. iniustū. ꝛ silia. *Ad tertiū.* Ad tertio obiectū dicimus ꝙ virtus ē media inter vicia in se cōtenta: vt largitas inter ꝑdigalitatē et auariciam. iusticia inter austeritatē ꝛ remissionē. et siliter cetere ꝟtutes medie inter viciū supfluitatis ꝛ viciū indigētie. tamen oīs virtus extremū est respectu generis quod cōtinet duo vicia cōtraria circūstātia illā virtutē. vt iusticia est ꝯtraria iniusticie fm ꝙ continet austeritatē ꝛ remissionē siue pusillanimitatē. Eodē mō intellige de qualibet alia ꝟtute qđ est mediū et extremū: sꝫ nō respectu eiusdē nec fm idem. qm̄ sicut dꝛ aristo. in ethica. virtus q̄tū ad perfectum et bonū est extremitas. qm̄ fm hoc est cōtraria vicio qđ diminuit bonū anime. fm aūt ꝙ q̄d est. i. fm eē diffinitiuū medietas. quoniā fm ꝙ pficit aīam in bono est extremitas. qm̄ fm hoc est cōtraria vicio: quoniā diminuit bonū anime. fm aūt ꝙ q̄d est id ē fm eē diffinitiuū est medietas. quoniā fm ꝙ ordinat ꝛ adducit actiones in medium per circūstātias debitas excludēdo supfluitatē et indigentiā: fm hoc *Quō ꝟt⁹ ē in medio.* est medietas. et hoc est eius esse diffinitiuū vt statuat actiones in medio. vt patet per diffinitionē positā ab aristo. q̄ talis est Uirtus est habitus volūtarius imediate existēs quo ad nos. i. exñs imedietate ꝑsonali: non imedietate rei. Item sup illud geñ. Uidit deus cūcta q̄ fecerat ꝛ erāt valde bona. dicit Aug. ꝙ malū *Augustin⁹ sup geñ.* etiam bonū est in vniuersitate bñ ordinatum. Cōtra. *ꝯ dictū augustini ar.* Aut aug. ponit hoc nomē bonū in eadē significatiōe in qua sumit̄ in textu: aut ī alia. Si in eadē. sed cōstat ꝙ in textu sumitur ꝑ bono nature: ḡ malū est bonū nature. qđ patet eē falsuꝫ. Si in alia. nichil est igitur dictu qđ dicit aug. sicut nichil est dictu: oīs homo est albus. asinus quoqꝫ est niger. *Solutio.* Solutio. Dicimus ꝙ nec prorsus in eadē nec prorsus in alia significatione accipit̄. quoniā bonū nature ideo dicit̄ bonū: quoniā per se vtile est ad summū bonū. sed malū est vtile nō per se vel ex se: sed per aliud. ꝛ ita nō prorsus in eadē significatiōe accipit̄ propter hāc differētiā ex se ꝛ per se. nec prorsus in alia. quoniā vtrobiqꝫ ponitur vtile. Est enī malū bonū vtile non per se: sed per aliud fm ꝙ est bene ordinatū in vniuersitate rerū. qm̄ ordiatū est in inferiori loco: vilificatiōe/abiectiōe/ꝯpressiōe. *Expō dicti ysaie.* Uñ dñs per isaiam. Celum michi sedes est: terra aūt scabellū pedum meorꝫ. Terra. id est pctōres qui non diligūt nisi terrena: sunt scabellū pedum meorꝫ. quia

eos deprimo ꝛ cōculco. Uñ in euāge. Proiicite eos in tenebras exteriores. Igitur ex hoc ꝙ malū ponit̄ ordinate in loco inferiori in vniūsitate rerū pervilificationē et abiectionē magis relucet bonitas dei. qm̄ malū qđ est male ordinatū in se: bñ ordiatur in pena. vñ credibile est ꝙ diabol⁹ sedet in iferno in suo loco: vt gēma in auro. *dictū boecij* Item boetius dicit. Bonum nō est causa mali: sꝫ malū est causa boni. *Augustin⁹* Hocidē dicit aug. *ꝯ illud ar.* Bonū est malū fieri: sꝫ nō est malū bonū fieri. Cōtra. Malū non est causa boni nisi ꝑ occasionē. qm̄ impossibile est ꝙ vnum ꝯtrariorꝫ sit proprie causa alterius. nec per se est causa boni: sed per aliud scilꝫ per hoc ꝙ homo cōsiderat eius vtilitatē ꝛ eius nocumentū. sed eodē modo bonum est causa mali per occasionē. qm̄ occasione boni orit̄ supbia. ergo sicut malū est causa boni: ita bonū est causa mali. ꝛ sicut est bonum malū fieri: ita est malum bonū fieri. et ita mentit̄ vterqꝫ scꝫ boeti⁹ et aug. *Solutio.* Solutio. Malū est vtile tribus mōis. *Malū triplicit̄ ē vtile.* Primo ꝑ suā ordiatione: vt dictū est. Scdo per suā coactionē qua cogit hoīeꝫ exire a pctō suis amaritudinibus ꝛ miseriis. Uñ hiere. Arguit te malicia tua: ꝛ auersio tua icrepabit te. Et ī exodo. egiptiꝫ cōpellebāt filios israel exire de egipto. Illa coactio vtilis erat non inq̄tū mala: sed inq̄tum coactio. sicut actio iudeorꝫ nobis fuit vtilis nō inq̄tū mala fuit: sꝫ inq̄tū effecit nobis mel dñice passiōis. sicut dꝛ in psalmo de *Dictū psalmiste.* eis. Circūdederūt me sicut apes. Uñ potest eis dici. Sic vos nō vobis mellificatꝭ apes. Tertio mō malū est vtile per cōsiderationē. quia ex eo ꝙ hō cōsiderat malum: ꝑficit naturaliter. qm̄ synderesis detestatur naturaliter malum. Uñ propter duas causas vltias *Iterum ar* patet ꝙ malū est naturaliter causa siue occasio boni. bonum ꝟo nō est occasio mali nisi per defectū. Item diabolus ē melior naturali bonitate q̄ iste hō pctōr. ꝛ neuter est bonus nisi bonitate naturali. ḡ diabolus *ꝯ hoc ar.* est simplicit̄ melior isto hoīe. Cōtra. Diabol⁹ habet maius peccatū q̄ iste hō. ergo ē peior. ḡ est melior ꝛ *Solutio fꝫ aliquos.* peior eodē. Ad hoc dicūt quidā ꝙ diabolus quo ad quid est melior. quo ad quid peior. siliter et hō. Sed *ꝯ hanc ar.* cōtra. Iste hō potest esse similis deo/diabolus non: ḡ *Solutō doctoris.* iste hō simpl̄r est melior diabolo. qđ ꝯcedimus dicēdo ꝙ hec est falsa. diabol⁹ est melior isto hoīe naturali bonitate. qm̄ licet diabolus habet potentiā cognoscendi deū. et delectandi in deo. tñ nō habet habilitatem ad hoc qm̄ in eo ex toto extincta est. sed iste hō habet illā habilitatē et ꝑpter hoc simpliciter est melior diabolo: licet diabolus quedā naturalia indifferentia habeat meliora illo hoīe: vt habilitatē cognoscendi naturas rerū et similia.

De bono et malo in genere.
Questio decimaquarta.

Dicendum est de bono in genere ꝛ malo in gñe. qm̄ prius dictū est de bono per essentiā ꝛ de bono nature. hic de bono in gñe. Postea dicet̄ de bono gratie. scꝫ de virtutib⁹. primo dicendū de bono in genere quid sit. Scdo vtrū oīa bona virtutū sint eque bona in genere. Tertio vtrū virtus sit melior in genere q̄ suus actus vel minus bona vel eque. Quarto de malo in genere.

De primo articulo.

Circa primū articulū sic obicit̄. dare elemosinā ē bonū in genere ita dicit̄ cōmunit̄. Sꝫ cōtra. q̄dā *In oppo^m* datio elemosine est mala. vt q̄ fit inanis glorie causa ḡ dare elemosinā nō est generalit̄ bonū: ḡ nō ē bonū. Preterea dare elemosinā pōt esse bonū ꝛ potest eē *Secundo.* malū: ergo est indifferēs. et nō ergo est bonū in gñe. Eodē modo pōt probari ꝙ interficere hoīem nō est *Cōfirmat̄.* malum in genere per duo argumēta similia. Tertio *Tertio.* etiā argumento pōt ostendi. qm̄ hoc ipsū interficere hominē nō habet difformitatē sibi annexā. qm̄ nulla difformitas intelligit̄ in hoc qm̄ pōt fieri iuste: ḡ hoc ipsū interficere hoīem nō est malū in se: ḡ nō est malū in genere. *Solutio.* Solutio. bonū in genere duob⁹ modis accipit̄. Primo mō dicit̄ bonū in genere qđ scđm se hꝫ gñalit̄ sibi annexā bonitatē et ex necessitate vt hr̄e caritatē. *Bonū etiā gñe duplex* Scdo modo dꝛ bonū ī genere qđ in se et quātū in se est. generaliter est bonū nisi aliqua circūstantia deformans ipsū extrinsecus adueniat et scđm hoc dare elemosinā est bonū in genere. dicim⁹ igit̄ ꝙ scđꝫ primū modū aliquid est bonū in se et scđm se. vt habere caritatē. sed scdo mō aliquid est bonū in se ꝛ nō secundū se. vt dare elemosinā. *Malum ex gñe duplex* Similiter dicimus ꝙ malū in genere duob⁹ modis dicit̄. scđm primū fornicari est malū. secundū secundū modū interficere hominē est malū in genere. qm̄ est in se malū vniuersalit̄ sed non scđm se. hec igit̄ argumētatio dare elemosinā generalit̄ est bonū: ḡ nō est bonū in gñe. necessaria *Ad primū.* est scđm primū modū. sed nō valet secundū scđm modū. est etiā dare elemosinā indifferens scđm p̄mū modū. qm̄ nec est bonū generaliter. et ex necessitate nec est malū gñaliter et ex necessitate. nec est bonum scđm se nec est malū secūdū se. sed scđm scđm modū dare elemosinā est bonū in genere et nō indifferens per hoc patet solutio ad preobiecta.

Utrū omnia opera virtutum sint eque.
Questio decima quinta.

Queritur vtrū oīa opera virtutū sint eque bona in genere. Probat̄ ꝙ sic. qm̄ omēs ꝟtutes sunt eque bone in genere. Unde in apocal̄. latera ciuitatis *Ar ꝙ sic.* sunt equalia. i. virtutes qm̄ homo nō est magis bon⁹ vna virtute q̄ alia. Cū ergo virtutes sint eque bone: opera virtutū sunt eque bona in genere. Preterea *Secundo.* opera virtutū nō habent bonitatē nisi a virtutibus: ḡ sicut virtutes sūt eque bone in genere ita opera virtutū. Itē opera mala meritoria mortis eterne sunt *Tertio.* eque mala in genere. nisi circūstātia impediat. per circūstantias enī potest min⁹ malum equiparari maiori malo in genere. vt aliqua fornicatio pōt equiparari adulterio per aliquā circūstātiā: ergo a simili per cōtrariū omnia opera meritoria vite eterne sunt eque bona in genere. nisi circūstantia impediat quoniā cōstat ꝙ circūstantia nō impedit qm̄ circūstātia nō facit ad meritū. sed sola radix caritatis: ergo oīa opa meritoria vite eterne sunt eque bona in genere. Item *Quarto.* oēs virtutes sūt eque bone in genere. quoniā faciūt eque dignos vita eterna: ergo eadē rōne oīa opa virtutū sūt eque bona in genere. qꝛ sūt eque meritoria vite eterne. Iteꝫ. sicut se habet aliqua virtus ad suū *Quinto* actū. ita se habet alia virt⁹ ad suū actū: ergo permutatim sicut virt⁹ ad virtutē. ita actus ad actū. sed ita se habet virt⁹ ad virtutē. quia sūt eque bone in genere ergo actus ita se habet ad actū ꝙ oēs sunt eque boni in genere. Contra. ergo ille qui dat vnū nūmū facit *In oppo^m* adeo opus magnū sicut qui dat centū marcas ꝑpter deū: ergo dare. c. marchas propter deū et dare vnum nūmū sunt eque bona in genere. Inde sequit̄ ꝙ dare

solū nūmū et vēdere oīa que habet quis et dare pau
peribus sunt eque bona in genere:qđ patet esse fal=
Secundo. sum. Itē apl's dicit. maior horū est caritas:nec intelli
git ꝙ caritas sit maior alijs virtutibꝰ diuturnitate tm̄
sed tantū quantū magis cōtingit deo et plus facit de
lectari in deo ꝙ̄ alia virtus:ergo magis facit frui deo
ꝙ̄ alia virtus:ḡ magis est bona ꝙ̄ alia virtus. nō ergo
oēs virtutes sūt eque bone in genere:ḡ nec opera vir
Tertio. tutū. Itē sicut dicit apostolus. pietas habet ꝓmissi=
onē vite que est nunc et future qđ nō habet alia vir=
tus:ḡ magis bona nō ergo oēs virtutes sūt equales
nō ergo oēs virtutes sūt eque bone in genere: ergo
Ad primū. nec opera. ꝛc. Ad primū dicimꝰ ꝙ hec argumētatio
non valet. bona opera virtutū nō habēt bonitatē nisi
a virtutibus ergo. ꝛc. et hoc ideo cōtingit. q: ex eadē
virtute manēte in eadē intentiōe possunt exire opera
magis intēsa et minꝰ intensa scđm diuersa cooperan
tia. qm̄ opera meritoria nō tantūmodo valēt ad vitā
eternā imo habēt triplicē vtilitatē. qm̄ sūt meritoria
vite eterne ꝛ sunt meritoria augmenti gratie:ꝛ sunt
meritoria dimissionis pene debite pctō nec est simile
de operibꝰ demeritorijs qm̄ illa nō sūt meritoria nisi
mortis eterne tm̄. et ideo nō valet hec argumētatio
Opera mala eque meritoria mortis eterne sūt eque
mala in genere: ergo oīa opa bona eque meritoria
vite eterne sūt eque bona in genere. qm̄ mala opera
non sūt meritoria nisi vnius: sed bona opera sūt me=
Ar dicit. ritoria triū vt dictū est. Dicimus tn̄ ꝙ oīa opa virtu
tum inquantū ꝓcedūt ab equalibꝰ virtutibus vel ex
eadē virtute sūt eque bona in genere naturali. licet
non in genere formali. s. sunt eque bona inquātū opa
meritoria ex eadē radice procedētia. qm̄ scđ3 hoc sūt
meritoria equalis glorie:sed inquantū talia opa ma
gis informant per bonas circūstantias. vt dare centū
marchas pro deo. edificare cenobia. dare oīa ꝓpter
deū. scđ3 hoc sunt magis bona in tali genere formali
querit in genere minꝰ formatio. quoniā magis sunt
vtilia. sunt enī vtilia ad augmentū gr̄e et ad maiorē
dimissionē pene ꝙ̄ opera minus formata. qm̄ dare. c.
libras pro deo magis est meritoriū et augmenti gr̄e
et dimissiōis pene ꝙ̄ dare obolū pro deo. Simpliciter
autē verū est ꝙ omēs virtutes sunt eque bone in ge
nere. quoniam faciūt hominem eque dignū vita eter
Caritas q̄= na et eque bonum. tamen vno modo caritas est me=
re melior. lior quoniam magis cōiungit deo et magis facit de=
lectari in deo. sed hoc non est de strēnuitate liberi ar
bitrij. sed ex ratione finis quoniā affectu caritat' tra=
hitur immediate a dulcedine siue a suauitate dei. vir
tutes aūt sequētes nō trahunt ab vltimo fine nisi per
aliū finē intermediū. vnde p3 ꝙ ipsa magis cōiungit
deo ꝙ̄ virtutes sequētes. et etiā ꝙ̄ fides et spes quo
niā sūmū bonū mouet fidē et spem per modū estima
tionis. caritas autē mouet per modū tactus suauita=
te sua: quoniam igit in omnibus virtutibus est eadē
strēnuitas liberi arbitrij. ideo sunt eque bone in gn̄e
quoniā faciūt eque dignos vita eterna. licet vna pmī
neat in quodā alijs. vt caritas in eo qđ dictum est et
pietas q̄ habet ꝓmissionē vite. que nunc est ꝛ future
hoc enim habet pietas per quādā coactionē quoniā
iustū est. vt qui aliū sustentat in vita temporali ꝙ su=
stentetur a deo in vita temporali. sed hoc non facit ꝙ
pietas sit magis bona alijs virtutibus. quoniam vi
ta temporalis quasi pro nichilo habenda est. cum sit
vapor ad modicum parens.

De motu virtutis. Questio decia sexta.

Q Ueritur vtrū motus virtutis sit melior sua vir
tute. probatio. virtus nō valet nisi ad beatitudi Ar ꝙ sic.
nem. s. q: facit dignū vita eterna. sed opus virtutis
valet ad tria. s. ad meritū vite eterne. ad augmētum
gratie. ad meritū dimissiōis pene eterne: ḡ motꝰ sim
pliciter est vtilior ꝙ̄ sua virtus: ergo simpliciter me=
lior. Itē si aliqua duo sunt bona quorū vno habito: Secundo.
habet reliquū et non ecōuerso. illud est magis eligē
dū quo habito. habetur reliquū ꝙ̄ illud quo habito
nō habet reliquū. sed opus virtutis et sua virtus sūt
talia. quoniā habito motu virtutis habetur sua virtꝰ
et nō ecōuerso: ergo actꝰ virtutis est magis eligendꝰ
ꝙ̄ sua virtꝰ ergo melior. Itē regula ē qđ propinquiꝰ Tertio.
est fini est magis eligēdū. s3 actꝰ v̄tutis est ꝓpinquior
fini. quoniā actu virtutis imediate cōiungit deo aīa
virtute autē deo nō cōiungit nisi mediante suo actu:
ergo actus virtutis est magis eligendus ꝙ̄ sua virtꝰ:
ergo melior. Itē finis est melior ꝙ̄ illud qđ est ad fi= Quarto.
nem. vnde hō est melior mundo. qm̄ mūdus factꝰ est
ꝓpter hoiem. Similiter actus virtutis est finis virtu
tis. qm̄ virtus est ad suū motū tanꝙ̄ ad finē. sicut cari
tas ad diligere deū: ergo actus virtut' est melior sua
virtute tanꝙ̄ finis eo ꝙ est ad finē. Itē virtutis actu Quinto.
fruimur deo ꝛ non virtute: ergo actꝰ virtutis melior
est ꝙ̄ virtus. Contra. Qđ per se est magis est tale ꝙ̄ In oppo^m
illud qđ per aliud est tale. Item ꝙ natura tale magis Secundo.
est tale ꝙ̄ illud qđ non natura tale. Sed virtus per se
est bona ꝛ naturaliter. qm̄ bonū ponit in diffinitione
virtutis. Diffinitur enī sic a btō augu. Virtꝰ est bona
qualitas mentis ꝛc. ꝛ ita virtus per se est bona: ꝛ na=
tura est bona. qm̄ esse suo diffinitio est bona. S3 actꝰ
virtutis per aliud est bonus: q: a virtute h3 ꝙ sit bo=
nus. ꝛ a circūstancijs quibꝰ informatur: ḡ virtꝰ est ma
gis bona ꝙ̄ suus actꝰ. Itē ex virtute elicit actꝰ tanꝙ̄ Tertio.
ex sua causa: ergo virtꝰ dat suo actui vt sit ꝛ vt sit bo=
nus: ergo dat ei suā bonitatem. Sed nichil pōt dare
maius ꝙ̄ habeat. vt calidū non potest magis calefa=
cere ꝙ̄ sit calidū: nec lucidū potest magis facere luci=
dum ꝙ̄ sit lucidū: ḡ actus virtutis nō h3 maiorē boni
tatē ꝙ̄ v̄tꝰ. ḡ actꝰ virtut' nō ē melior ꝙ̄ sua virtꝰ. qđ cō
cedimus. Dicimus. qm̄ oīs virtꝰ melior est suo actu Solutio.
simpliciter. qm̄ nichil est melius virtute qua hō sit's
est deo. Virtus enī dat suo motui bonitatē quam h3
vnde accidētaliter habet bonitatē actꝰ virtutis. Vir=
tus aūt substantialiter. Ad primo obiectū dicimꝰ ꝙ Ad primū
hec argumentatio nō valet. Nulla virtꝰ est vtilis nisi
ad vnā. s. ad vitam eternā: sed actꝰ virtutis est vtilis
ad tria predicta: ḡ actus melior virtute. qm̄ ꝙ actus
virtutis valet ad tria hoc habet a virtute. licet tamē
virtus nō valeat imediate nisi ad vnū illorū triū. Ta=
mē simpliciter val3 ad illa tria per motū quē elicit ex
se. Ad scđo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa. Virtꝰ et Ad scđm
actus sunt talia quorū habito vno habet reliquum. ꝛ
non ecōuerso. imo ꝛ ecōuerso. qm̄ habita virtute ha=
betur motus virtutis quādo placet hoi. Ad tertiū Ad tertiū.
dicimus ꝙ hec regula Qđ propinquiꝰ est fini ꝛc. ma
nifeste falsa est. Intelligēda est cū hac determinatiōe
ꝙ̄tū ad hoc sicut ꝛ illa. qđ diuturniꝰ est magis est eligē
dum. Hec enī manifeste falsa ē nisi subintelligat hec
determinatio quo ad hoc. Ad quartū dicimꝰ ꝙ hec Ad ꝙ̄rtum
similiter est falsa generaliter intellecta. Finis melior
est ꝛc. sed vera est tantū vbi illud quod est ad finē nō

Ad quintū facit suū finē. Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ hec est
duplex. Motu virtutis fruimur deo ꝛ nō virtute. qm̄
si iste ablatiuus virtute notet cām formalē sicut ꝛ iste
motu virtutis vera est. Si efficientē falsa est. quoniā
et virtute ꝛ motu virtutis fruimur deo. Sed aliter ꝛ
aliter virtute effectiue fruimur deo. motu aūt forma
Iterū ar ꝙ liter. Itē obicitur. Virtus ꝛ actꝰ sūt diuersorū generū.
non sūt ꝯpa qm̄ virtus est de predicamēto qualitatis. actꝰ virtut'
biles. de predicamēto actionis: ḡ virtus ꝛ suus actꝰ nō sunt
cōparabiles nec cōmensurabiles. qm̄ quilibet regula
tur et mensurat optimo sui gn̄is vt oēs albedines re
gulātur pe accessum ad summā albedinē. ꝛ oēs equi
mensurant in comparatione ad optimū equū. ꝛ sic de
alijs. ergo cū virtus ꝛ suus actus non sint sub aliquo
genere nō habent aliqđ optimū sui gn̄is per qđ regu
lentur vel mēsurent: ergo non sūt cōparabiles vel mē
surabiles: ergo vtraq3 istarū est falsa. Virtꝰ est melior
suo motu. motus virtutis est melior virtute. Ad hoc
Solutio. dicimus ꝙ virtus ꝛ suus motus nō sunt cōparabiles
scđm suā naturā propriā ꝛ ꝓpriū genus nō sūt cōpa=
rabiles scđ3 hoc genus cōe. Bonū qđ tamen non est
genꝰ ꝓprie. qm̄ non predicat in quid. Nō enī est vnū
genus oīm nec pōt esse. Dicimꝰ enī ꝙ bonū dr̄ vniuo
ce de oībus creaturis. licet quidā dicant ꝙ dr̄ multi=
pliciter sicut ens. De creaturis enim dr̄. bonū. i. vtile
ad primā bonitatē habendā. Optima ergo bona re=
gulātur ab optimo sui gn̄is. qđ bonum spūale qđ est
optimū inter oīa bona creata vt est intelligentia. qm̄
non pōt dici ꝙ illud optimū sui gn̄is sit deꝰ. qm̄ bonū
Bonū de dicit equiuoce de deo ꝛ de creaturis. qm̄ deus nō pōt
deo ꝛ crea= dici bonus. i. vtilis. In hoc tn̄ regulātur oīa bona ꝑ
tur' quō dr̄ summū bonū: q: ꝙ̄tomagis aliqđ accedit ad ipm̄. vel
est vtile ad ipm̄: tanto est magis bonū. ꝛ hoc ideo cō=
tingit. q: ꝙ̄tomagis aliqđ accedit ad summū bonum
tātomagis accedit ad optimū sui gn̄is. ꝛ ecōuerso.

De malo in genere.
Questio decimaseptima.

Q Ueritur de malo in gn̄e sic. Adulterari est ma=
ius malū in gn̄e ꝙ̄ fornicari: ꝛ neutrū ē infinitū
malū. ergo vtrūq3 est aliꝙ̄tum malum. Querit ergo
vtrū aliquis pōt facere precise tantū malū ꝙ̄tū malū
est fornicari in genere. Et est sensus huiꝰ questionis.
Vtrū aliqua singularis malicia pōt esse precise tanta
ꝙ̄ta est malicia sui gn̄is. Qđ probat. qm̄ cū fornicari
Ar ꝙ sic. in genere sit aliꝙ̄tum malum meritorium est aliquā
te pene eterne. Sit ꝙ tante. Sed aliquis qui forni=
catur meretur aliquantam penam. et potest mereri
minorē et iterū minorē. qm̄ potest peccare minus et
minus qm̄ nō potest aliquantū peccare: quin minus.
quoniā semper pōt decrescere voluntas peccandi: ḡ
tandē pōt peruenire ad quātitatē tante pene. quāta
est pena debita malicie gener'. ꝛ ita aliqua particula
ris malicia potest esse tanta precise quāta est malicia
Secundo. generis. Beatꝰ etiā petrus dicit in epla canonica. ꝙ
fideles fornicatores in generali iudicio maiora patiē
tur tormēta ꝙ̄ gn̄ales iniqui. gn̄ales iniqui appellan=
tur illi quorū malicia tāta est: quāta est malicia gene
ris in quo peccāt vt pagani. demonstret hic quidam
paganꝰ qui faciat simplicē fornicationē. iste paganus
non pōt minꝰ peccare ꝙ̄ peccat. quoniā nulla scientia
nullū donū spūsancti. nullus alius sacer locus nulla
alia circūstantia aggrauat eius peccatū: ḡ precise tm̄
peccat quāta est malicia generis: ḡ aliqua singularis

malicia est tanta quanta est malicia sui generis. Con In oppo^m
tra. maior est malicia que est ex genere et circūstātijs
ꝙ̄ illa q̄ est ex solo gn̄e. s3 nullus est qui non habeat
circūstantiā aliquā aggrauatiuā pcti respectu alteriꝰ
quoniā nullus est ita ignorans quin alius possit esse
magis ignorās: ḡ nullus potest peccare quin peccet
magis ꝙ̄ sit malicia illius generis in quo peccat. qđ
cōcedūt quidā dicētes. ꝙ malicia generis se habet ad Opinio ali
alias malicias. sicut punctus ad lineā. dicūt enī ꝙ q̄= quorum.
libet singularis malicia est in infinitū maior ꝙ̄ mali=
cia sui generis. sed ex hoc sequitur ꝙ aliqua circūstā ꝯ hanc ar
tia aggrauat in infinitū peccatū. sed ꝙ hec solutio sit
nulla. ꝓbatur: quoniā peccatū per se secundū genus
suū est cōtra legē dei. vt scientia/sacer locus/ꝛ huius=
modi. sed tm̄ in cōparatione ad peccatū potest esse cō
tra legē dei: ḡ circūstantia non in infinitū augmentat
peccatū ꝙ̄ sit in se: ergo malicia singularis que est ex
genere et circūstantijs proporcionalis est malicie sui
generis. Preterea: sit ꝙ iste fornicetur et nulla sit in Secundo.
eo circūstantia aggrauans peccatū. nulla sciētia nullꝰ
ordo non sit in sacro loco et sic de alijs. patet igit ꝙ
iste peccat tātū ꝙ̄tū pctm̄ est fornicatio in gn̄e. Forte Euasio.
dicet ꝙ hoc est impossibile ꝙ aliquis nō habeat circū
stantiā aggrauātē peccatū. quoniā rationalis est cre
atura dei: et huiusmodi. Sed hec solutio nulla. quo ꝯ hanc ar.
niā ista non sunt circūstantie vel persone vel negotij
siue attributa negocio. similit nō sunt circūstantie ꝑ=
sone. sed potius sūt de substantia ipsius ꝑsone. Pre= Secūdo.
terea ꝙ homo est rōnalis hoc facit genꝰ peccati. qm̄
ex eo ꝙ hō facit contra rationē siue cōtra ius natura=
le qđ scriptū est in rōne ex eo peccat: ḡ ꝙ hō est rōna=
lis nō est circūstantia aggrauans peccatū. s3 est digni
tas substantialis faciēs pctm̄. ea aūt dona que sūt ad
dita. s. supernaturalia sūt circūstantie. vt fides/ spes/
caritas/scientia/et huiusmodi: que sunt circūstātie ꝑ
sone et aggrauāt pctm̄ nō faciūt genus pctī. Propter Solutio.
has rōnes cōcedimus ꝙ aliqua singularis malicia est
equalis malicie generis. i. aliquis tm̄ peccat quantū
malū est fornicari in gn̄e scđm ꝙ fornicari in genere
intelligit ipsū fornicari in se sine additione circūstan=
tie alicuius. et secundū hoc ꝯcedimus ꝙ fornicari in
genere est aliquantū malū et aliquante pene determi=
nate meritoriū. fornicari tn̄ in genere potest intelligi
idē qđ fornicari gn̄aliter cōsideratū. et scđm hoc for=
nicari in genere nō est aliquantum malū determiate
nec dignū aliqua pena determinata. et secundū hoc
nullus potest tantū peccare quantū fornicari in gene
re ē malū. quoniā fornicari in genere nō est aliquātū Fornicari ī
malū determiate ꝑm hoc. sicut hō inꝙ̄tū hō nō est ali gn̄e dupli=
cuiꝰ determiate ꝙ̄titatis. s3 prio mō bn̄ peccat aliꝗs citer capit.
tātū ꝙ̄tū est malū fornicari in gn̄e. vt ille ī quo nō est
aliqua circūstātia aggrauās pcm̄. Per istā distinctio
nem patet solutio ad primo obiectum. quoniam pōt Ad primū
esse aliqua malicia q̄ nulla circunstantia aggrauet vt
malicia generis. licet possit esse minor vt in illo ī quo
etiā naturalia diminuta sunt per peccatū. Ad secūdo Ad scđm.
obiectū dicimus ꝙ beatꝰ petrus fornicatores vocat
falsos christianos qui habēt aliquā grām aggrauan=
tem. vt fidē informē vel alia dona: licet informia. gn̄a
les aūt iniquos vocat illos qui nō habent aliquā gra
tiam aggrauantē pctm̄. sed peccant solo genere pec=
cati quibus maiora tormenta patient falsi christiani
quoniā christianꝰ magis peccat in eodē genere pecca
ri ꝙ̄ paganus. Ad tertio obiectū dicimꝰ ꝙ hec est fal Ad tertiū.

fa.nullus est qui nõ habeat circũstantiã aggrauantẽ
peccatũ.imo multi sunt qui nullã circũstantiã aggra
uantẽ habent.sed multas diminuẽtes.ille vero solus
qui esset in statu naturaliũ mediocri si peccaret pec=
caret precise tantũ quantũ malũ est genus illius pcĩ
ꝯ pdicta ar. Contra predicta obicit. Aliquis fornicat ꝯstat ꝙ ipe
põt minus velle fornicari et iterũ minꝰ et sic in infini=
tum et cõstat ꝙ intentio volũtas est circũstantia pcĩ
ergo fornicari scdm ꝙ est malũ in genere nõ se habet
in aliqua proportione ad fornicari cũ aliqua circũstã
Euasio. tia.Forte dicet ꝙ sicut est albedo aliqua sine intẽsiõe
sic est aliqua volũtas fornicandi sine intensione ⁊ illa
ꝯ hanc ar. proprie est in genere. Sed probat ꝙ nulla alia se ha
bet ad illã in aliqua proportione quoniã quãtoma=
gis aliqua superior accedit ad ipsã tanto est magis
remissa. sed quelibet supior in infinitũ põt ascendere
ad illã qm̃ regula est.ꝙ q̃cquid pt accedere ad illd in
infinitũ pt accedere ad illd.si põt ipsũ ꝯtingere:ꝗ illa
minima ẽ ĩ ifinitũ magis remissa ꝙ aliq̃ supior: ꝗ oĩs
malicia cũ circũstantia est in infinitũ maior ꝙ malicia
Solutio. generis qd prius negatũ est et improbatũ.Solutio.
regula est ꝙ intensio proprietatis vel naturalis vel
gratuite nõ attendit secũdũ recessum ab infinito gra
du.sed secũdũ accessum ad supremũ gradũ. quilibet
etiã mẽsurat optimo sui generis.attendit enĩ intẽsio
proprietatis secundũ ad veri noĩs impõsitionẽ remis
sio aũt attendit secundũ recessũ a sũmo nõ scdm acces
Hec est du sum ad infimum. Unde hec est duplex quãto aliqua
plex. malicia magis accedit ad infimum tanto est minor:si
iste dictiones tãto quanto dicãt excessiones gñaliter
vera est quia similiter accedit multũ est minor si vero
notẽt proporcionẽ falsa est. qm̃ sequit ꝙ si duplo ma
gis accedit ad infinitũ est duplo minor. sed si duplo
magis accedit ad sũmũ est duplo maior:tamẽ nõ co=
gimur dicere. ꝙ malicia generis sit minima vt patet
ex predictis:qm̃ aliqua est minor vt ea qua peccat ali
quis in quo sunt paucissime vel nulle circũstantie ag=
Iterũ ar. grauantes pctm̃.sed multe diminuentes.Itẽ sint hic
duo laicus et sacerdos et in oĩbus alijs sint pares et
vterqꝫ vult peccare. inde sic quantũ vult iste peccare
tantũ peccat demonstrato laico.probatio.iste peccat
ex ista volũtate et nõ ex alio sit ita:ꝗ quãta est eiꝰ vo
luntas tantũ est eiꝰ peccatũ:ergo prima. eodẽmõ de
sacerdote.quantũ vult iste sacerdos peccare tm̃ pec=
cat.qm̃ non vult peccare nisi ex ista voluntate.sit ita.
Contra.in sacerdote est circũstantia aggrauãs pctm̃
scꝫ sacerdotiũ. in laico non:ꝗ magis peccat sacerdos
Solutio. ꝙ laicus qd cõcedimꝰ dicẽtes ꝙ hec est duplex. Quã
ta est voluntas huiꝰ tantũ est eius peccatũ.quoniã in
tensio põt notari per modũ materie vel per modum
Hec est du forme.si p modũ materie ipsa est vera.qm̃ sic cõpara
plex. tur idem sibiipsi. scꝫ voluntas volũtati. si per modũ
forme falsa est ita ꝙ fiat cõparatio vel collatio ipsius
voluntatis abstracte ad ipsã volũtatẽ cõcretã.i.ipsiꝰ
voluntatis secũdũ ꝙ est volũtas huiꝰ voliti ad seipsã
secundũ ꝙ est peccatũ sine deformitate pcĩ deforma
ta. et secundũ hoc idẽ est ac si fieret collatio volunta
tis ad difformitatẽ vt sic diceret.quantũ est intẽsa vo
lũtas ista tm̃ est mala.hoc aũt falsũ ẽ qm̃ nulla ẽ colla
Et si dicat. tio rerũ prorsus diuersorũ generũ. Sicut si diceret
quantũ distat pascha a penthecoste tantum distat pa
risius ab antisiod.posset tamẽ dici ita in vno sensu im
proprie hec volũtas est magis mala ꝙ sit intẽsa.qm̃
ex pluribus causis est mala ꝙ sit intensa. quoniã ma
la est propter intensionẽ suã.s. qr est contra deum et
contra legem dei.

¶De virtututibus et de ordine eorundem.
¶Secundum capitulum.

Post q̃stiones p̃ambulas ad virtutes: sequit de
virtutibus.de quibus hoc ordine tractabimꝰ.
Primo de diffinitione virtutis.Secundo de diffini= Augustinꝰ
tione specierũ virtutis. Augustinus sic diffinit virtu= diffinit ꝟtu
tem.Uirtus est bona qualitas mentis qua recte viui tem.
tur,qua nemo male vtitur quã deꝰ in nobis.sine no= pt q̃ri vtrũ
bis operatur.qualitas ponitur tãq̃ genus.bona po diffinitõ ꝟ=
nitur ad dĩam malarũ qualitatuꝫ siue malorꝫ habitu tut sit bõa.
um.vt prodigalitatis et auaricie. licet quidã hoc ne
gent.Sed contra eos est orig.et sancti qui dicunt ꝙ ꝯ aliq̃s ar.
male qualitates sunt in nobis:et etiã mali habitꝰ se
cundũ ꝙ dicitur:veloces pedes eorꝫ ad effun. sang.
Qua recte viuitur. dicit ad differentiã scientie. quo
niã scientia recte intelligimus.virtute recte viuimꝰ.
qm̃ cũ duplex sit intellectus.s.speculatiuus et practi
cus. Speculatiuus intellectus in quo ẽ sciẽtia. finis
est vero practici.in quo est virtus.finis est bonum et
operatio.⁊ ideo hec est dĩa inter scientiam et virtu= Sciẽtia et
tem.ꝙ per scientiam vere intelligimus. per virtu= ꝟtus dĩnt.
tẽ bñ siue recte viuimꝰ.rectũ aũt est cuius media non Recte viue
exeunt ab extremis:⁊ ideo recte viuere est a summo re quid est
bono ad sũmũ bonũ tendere. Unde dñs in apocali.
Ego sũ alpha ⁊ o principiũ et finis. oĩs enĩ actio de actiõis p̃n
bet incipere a deo ⁊ terminare in deũ. vnde de malis cipiũ ⁊ finis
dicit in ysa. Egypto nõ opus ꝙ faciat caput aut cau=
dam.Tertia pticula scꝫ hec qua nemo male vtit: po
nitur ad differentiã naturaliũ potentiarũ.Augustinꝰ Triplicia
enĩ distinguit tria genera bonorũ. scꝫ maxima bona bona ꝫ au
media. infima.minima bona sunt bona corporis.me gustinũ.
dia sunt naturales potẽtie aĩe.maxima virtutes.me
diis et ĩfimis possumꝰ bñ ⁊ male vti.ꝫ maxĩs.i.ꝟtuti
bꝰ nõ possumꝰ vti nisi bñ.ꝫ qm̃ hec oĩa ꝯueniũt politi
cis ꝟtutibꝰ. ideo ad dĩame arũ ponitur quarta pti=
cula quã deus in nobis ⁊c.qm̃ hec est dĩa inter virtu
tutes polititas ⁊ theologicas.ꝙ politice ꝟtutes gene
rantur ex frequẽti bene agere.Theologice aũt fiunt
a solo deo.Sed obijcitur de prima parte diffinitio ꝯ p̃mã ptẽ
nis que est.Uirtus ẽ bona qualitas ⁊c.videtur enim ar.
ꝙ idem ponatur in sui diffinitione.qm̃ virtus est bo=
nitas qua homo est bonus:nec diffinitur virtus per
aliam bonitatem.et ita videtur ꝙ idem ponitur ĩ sui
diffinitone. quod concedunt quidã dicentes.ꝙ quali Opĩo ali=
tas secundum ꝙ ponitur siue intelligitur concrete quorum.
notior ẽ seipsa.secundũ ꝙ intelligitur abstracte sicut
qualitas seipsa describitur cũ dr Qualitas est secun
dum quod quales dicunt.sed secundũ hoc pro nichi=
lo apponerẽtur alie dĩe.quoniã oĩs virtus est qua ꝯ hanc ar
litas bona et econuerso. cum enim hec dictio bona
significet bonitatẽ gratuitatã vt ipsi dicũt soli ꝟtuti
conuenit esse qualitatem bonam. Item virtus est Secundo.
bona et est sua bonitas: ergo est bona bonitate que
ipsa est vel alia bonitate.Si bonitate que ipsa est: er
go est bona seipsa : ergo est pura bonitas:quod im=
probatum est superius. Si aũt alia bonitate est bõa
ergo se bonitate vel alia et sic in infinitum.vel occur
ret alia bonitas que est bona seipsa et illa est diuina
bonitas vt probatũ est supra.illa bonitas occurret se
cundo aut tertio et sic deinceps.si dicit ꝙ occurrat se
cundo loco,sequit ꝙ virtus sit bona prima bonitate

Si tertio vel quarto loco occurrat. ⁊ sic deinceps:ꝗ
aliqua bonitas creata erit bona bõitate increata.Sꝫ
virtus inter oĩa bona creata est optimum bonũ: er=
go si aliqua bonitas creata est bona bonitate diuina
opinio do= sequitur ꝙ nulla potius ꝙ bonitas que est virtus:
ctoris. ergo quicquid dicatur virtus est bona bonitate diui
ꝯ dicta ar. na.qd concedimus.Sed contra. Uirtus non dicitur
bona nisi quia per se est ductiua ad primã bonitatem
ergo cũ dicitur virtus est bona. dicit illã ductiuitatẽ
non. ergo predicat primã bonitatẽ de virtute: ergo
cum dico virtꝰ est bona sic predicatur ductiuitas illa
Euasio. ad primã bonitateꝫ.non prima bonitas. Forte dicet
aliquis ꝙ hoc est verum: sed scdꝫ hoc redit precedẽs
obiectio. quoniã illa bonitas que est ductiuitas est
bona. aut seipsa aut alia bonitate. Et inde vt prius.
ad primã. Propter hoc dicimus ꝙ cum dicitur virtus est bona
hec dictio bona predicat primã bonitatẽ tantũ. Nec
valet hec argumentatio.Uirtus nõ dicitur bona nisi
quia per se ductiua est ad primã bonitatem: ergo cũ
dico virtus est bona hoc nomen bona dicit illã ducti
Instãtia. uitatem.non primã bonitatẽ. Instantia cũ dicit me=
dicina est sana idem est ꝙ medicina est effectiua sani=
tatis.Sic predicatur illa effectiuitas sanitatis: ergo cũ
dicitur medicina est sana. sic predicat illa effectiuitas
et non sanitas. qd falsum est. immo predicatur sani=
tas in habitudine effectus ad causaꝫ. Similiter cum
dicitur virtꝰ est bona sic predicatur bonitas in habi=
tudine : finis ad illd cuius est finis que habitudo est
illa ductiuitas. Uirtus enim dicitur bona.i. honesta
honestũ aũt est quod suo decore nos allicit:⁊ sua bo=
nitate nos attrahit. Trahit enĩ nos ad se.⁊ principa
liter ad primã bonitatem. cuius tractio est illa ducti
uitas qua virtus per se ductiua est ad primã bonita=
ꝯ aliã par= tem.Item obicitur de hac parte diffinitionis quã de
tem ar. bemus in nobis siue nobis operatur. Dicit enĩ au=
Augustinꝰ gu Qui creauit te sine te nõ iustificat te sine te. ergo
Secundo. deus non dat nobis virtutes sine nobis Item. in iu=
stificatione quattuor exiguunt. quorũ vnum est mo=
tus liberi arbitrij: ꝗ ad iustificationẽ nõ exigitur mo
tus liberi arbitrij: ergo motus liberi arbitrij exigi=
tur ad infusionem virtutum. non ergo deꝰ operatur
Solutio. eas sine nobis. Solutio. Dicimus ꝙ deus iustificat
hominem sine homine cooperante:sed nõ sine homi
Exemplũ. ne operante:sicut sol illuminat domum non sine ho=
mine operante qui aperit fenestram:sed sine homine
p hoc ad p̃ cooperante.quoniam homo non cooperatur soli in
mum. hoc ꝙ domum illuminat. Eodẽ modo deus qui est
verus sol non infundit virtutẽ sine nobis operantibꝰ
qm̃ nos p̃paramꝰ nos ad susceptõnẽ ꝟtutũ:ꝫ sine no
bis operãtibꝰ.qm̃ nõ coopamur deo in infusione vir
tutum:sed postea cooperamur ei in moribus et ope
Paulus. ribus virtutum.sicut dicit apostolus . Coadiutores
Ad aliud. dei sumus.Ad aliud obiectum dicimus:ꝙ motus li
beri arbitrij exigitur ad iustificationẽ impij nõ pro=
pter opꝰ misericordie in quo cooperatur: scilicet in
infusione gratie:sed propter opus iusticie:scilicet vt
Augustinꝰ per motũ liberi arbitrij conteratur de peccatis suis
et aristo. et puniat peccata sua. et notandum ꝙ augustinus in
diffinitione virtutis ponit genus transcendens : sed
Medium aristo.ponit genus proximũ dicens.virtus est habi=
q̃ ad nos. tus voluntarius immediate existens quo ad nos:me
dietas:quo ad nos est medietas personalis que attẽ
ditur secundum diuersitatem personarum. quoniaꝫ
ꝙ vni est multuꝫ dare vel comedere. alij est parum.
Sed cum virtus sit immediate pꝫ ꝙ ipsa ẽ medium
inter vicia.Sꝫ contra.virtus ⁊ viciũ sunt cõtraria:ꝗ ꝯ istd ar.
virtꝰ est extremũ respectu vicij: ergo non est mediũ
inter vicia. Solutio.dicimus ꝙ ipsa est medium q̃= Solutio.
tum ad esse diffinitiuũ:extremũ q̃tum ad bonum ⁊ ꝑ
fectum vt dictum est supra.

¶De speciebus virtutũ.

¶Scda questio vtrꝫ virtꝰ habeat plures spẽs

Queritur de speciebꝰ virtutũ. ⁊ probatur ꝙ vni
ca est species virtutũ.Uirtutes enĩ distinguunt ar ꝙ non.
secundũ fines suos potissimos. ⁊ vnicus est finis po=
tissimus et principalis omniũ virtutũ: ergo vnica est
species virtutũ Item.dilectio dei ⁊ proximi sũt vni= Secundo.
ca virtus propter vnicũ finem quem habent.quoniã
non videtur esse alia ratio: ergo eadem ratiõe omẽs
virtutes sunt vnica virtus propter vnicũ finem quem
habent. Item.vnicum malũ potens est mouere oẽs Tertio.
potentias anime et omnia mẽbra corporis ad malũ.
Sed quelibet virtus est fortior quolibet vicio vt ali
bi probatur:ergo vnica virtus sufficit ad mouẽdum
omnes potentias anime et omĩa corporis mẽbra ad
bonum:ergo alique virtutes superfluũt.Sed cõstat
ꝙ nichil est superfluũ in operibꝰ nature vel dei: ergo
vnica est species virtutũ Itẽ.tẽperantia virtute vult Quarto.
homo abstinere ab operibus imũdis.⁊ hoc est bonũ
ergo temperantia virtute vult homo sibi bonũ. Sꝫ
velle sibi bonũ est diligere se:ergo temperãtia virtu
te diligit homo se.Sed nulla virtute diligit se nisi ca
ritate:ergo tẽperantia est caritas.Preterea.Mun= Quinto.
ditia virtute diligit se homo.⁊ munditia mẽtis ⁊ cor
poris:ergo ea diligit bonũ:ergo tẽperantia est amor
boni.Sed amor boni idem est ꝙ caritas:ergo tẽpe=
rantia est caritas.Eodem modo prorsus potest pro=
bari de qualibet virtute ꝙ ipa sit caritas.Item aug. Sexto per
dicit in libro de moribꝰ ecclesie ꝙ quattuor cardina= augustinũ.
les virtutes non sunt nisi amor.Amor autem qui est
virtus non est nisi caritas.⁊ ita omẽs virtutes sũt ca
ritas. Dicit etiã augu.in libro de ciuitate dei ꝙ vir= cõfirmatur
tus nõ est nisi amor ordinatꝰ vel ordo amoris. Forte Euasio.
dicit ꝙ non est nisi vnica species virtutũ. sed hoc est
contra infinitas auctoritates. Apls dicit. Nunc autẽ ꝯ hanc est
manent tria hec.fides/spes/caritas.maior autẽ horũ paulus.
est caritas.Quedã etiã sunt auctoritates que distin=
guũt septem dona spiritus sancti et octo virtutes in
matheo.⁊ in libro sapientie. Sapientia docet prudẽ matheꝰ ẽꝯ
tiam/sobrietatem/⁊ iusticiam. quibus nichil melius in li.sapie.
est in vita.Itẽ fides est in vi rationabili siue ĩtellectu ad idem.
et similiter prudẽtia.vt dicit aristoteles. Caritas est
in vi concupiscibili:⁊ similiter temperantia.Sed ari=
stoteles ⁊ sancti etiã hoc dicunt Spes in irascibili: ⁊
similiter fortitudo.ergo cũ iste virtutes sint in diuer
sis virtutibus ⁊ in diuersis subiectis diuersaꝝ specie
rum sunt. Item. species rerũ distinguũtur scdꝫ fines Item.
principales. scdm vltimũ finem.non.quoniã si distin
guerentur secundũ vltimũ finem omĩa essent eiusdẽ
speciei.quoniã omĩa habent eundem finem vltimũ:
ergo restat ꝙ species rerũ distinguũtur secundum fi=
nes exteriores.Sed diuersi sunt principales ⁊ primi
fines fidei:spei:⁊ caritatis.quoniã fidei/credere/spei
sperare/caritatis/ diligere/ temperantie/ abstinere a
carnalibus desiderijs . et sic de alijs . ꝗ iste virtutes
sũt diuersaꝝ specieꝝ.qd concedimꝰ hac vltima rõne. Solutio.

Augustinꝰ
Dicit enī augustinus ꝙ volūtas qua aliquis vult ire ad fenestram vt videat transeūtes duplicē habet finē scȝ primū et substantialē ire ad fenestram. secundū ⁊ accidentalē videre transeuntes. Distinguuntur ergo species rerum scdm primos ⁊ principales ⁊ substantiales fines. non secundū secundarios ⁊ accidentales
Exēplū in homine ꝓ hoc ad ꝓ mum.
vt patet in hac specie homo. Homo enī primo est ad hoc vt ratiocinetur. Secundo. vt per ratiocinari acquirat sibi virtutes. Tertio vt per virtutes acquirat beatitudinē. Sed eius distinctū siue substātialis differentia sumitur a primo fine. vnde ratōnale est eius
Siƚi mō.
substantialis differentia. Eodē modo virtutes distinguuntur scdm suos primos fines. ⁊ ideo diuersarum specierum sunt cū primi fines sint diuersaꝝ specierū.

Ad scdm.
Ad secundo obiectū dicimꝰ ꝙ hec est falsa. Dilectio dei et proximi sunt vnica virtus propter vnicū finem. scȝ deum. sed sunt vnica virtus propter vnicum finē. Primū scȝ propter vnicū volitū. quoniā idē volo dilectione dei ⁊ dilectione proximi. quoniā dilectione dei volo michi summū bonū quidem habere. Similiter dilectione proximi volo summū bonū proximo

Ad tertiū.
Ad tertiū ꝙ dicit. vnū malū potest mouere. ⁊c. ergo multo fortius vnica virtus. ⁊c. hoc bene cōcedimus. Sed non inde sequitur: ergo alie virtutes sunt superflue. Virtus enī est ad facile agere. vnde cū in quolibet actu virtutū sint proprie difficultates: necessarius est proprius habitus cuilibet motui ad vincendū difficultatē illius motꝰ. vt patet in hoc actu dare q̄ propriam habet difficultatem propter diuersas circūstantias que statuūt illum actū in medio. Et ideo est necessarius vnus habitus qui proprie dirigat istū actuȝ dare ⁊ statuat ipm in medio. ⁊ ideo non valet predicta argumentatio. Licet enī vnica virtus sufficiat ad mouendū omēs vires anime ⁊ omīa mēbra corporis
Plures ꝟtutes quare ponūtur
ad bonū tamen non potest ita de facili sicut oēs virtutes. quoniam sola fides vel caritas posset mouere ad omnē bonū actum. Sed non ita facile. sicut propria virtus que proprie est directiua illius actus.

Ad q̄rtum
Ad quarto obiectum dicimus ꝙ hec est duplex. Temperātia virtute volo michi hoc bonū: quia si hoc modū largitatis est etiā finis caritatis delectans eam per modum suauitatis: et ita quodammodo diuersi sūt fines illarum dilectionuȝ: et ideo dilectiones ille sūt diuersarum specierum: et secundū hoc patet ꝙ fidei spei caritatis non tantum sunt diuersi fines quibus
Quare spiritussāctus dr̄ mltiplex
quiescitur: sed etiam earū multiplex est finis in quo quiescitur: scȝ ipse deus: sicut spiritussanctus in libro sapientie: dicitur multiplex propter multos effectus quos habet in nobis.
Iteꝝ ꝯ alid arguit̄.
Item contra hoc quod dictū est supra. ꝙ voluntates distinguuntur secundum primos et principales fines sic obicit̄. velle pascere velle vestire: velle visitare: sunt voluntates diuersaruȝ specierum: quoniam sunt volita diuersarum specieꝝ que sunt primi fines voluntatum: ergo voluntates sunt diuersarum specierum. et constat ꝙ ille voluntates sunt motus virtutum: ergo sunt a diuersis virtutibus. sed constat ꝙ nulla aliarum virtutum est ab alia virtute: nisi a pietate. ergo pietas nō est species specialissima: sed genus ad plures species virtutū: qd̄ patet esse falsum.
Secundo.
Preterea velle dilectiones carnis: velle diuitias: velle dignitates mundi sūt diuerse voluntates propter diuersa volita: ergo procedunt a diuersis virtutibus: et inde vt prius.
Ad idem.
Eodem modo potest probari ꝙ caritas non est species specialissima: sed genus subalternū. quoniā velle alicuius dampnū et velle gratiā sunt voluntates diuersarum specierū: quia volita sunt diuersarū specierū. ergo procedunt a virtutibus diuersarum specierum. Sed constat ꝙ vtraqȝ procedit a caritate: ḡ caritas nō est species specialissima: sed genꝰ subalternū diuersaꝝ virtutum.
Solutio.
Solutio. Dicimus ꝙ secundū diuersa volita distinguuntur volūtates in specie: sed non scdm q̄cunqȝ volita. sed tantū scdm volita p̄ma ⁊ ꝓpria. Si ergo vis assignare primū et propriū volitum pietatis dic ꝙ pietas est velle reuelare inopiā indigentis. qm̄
ꝓpriꝰ actꝰ pietatis
hec est prima ⁊ principalis intētio pietatis. scȝ inopia pauperis multis modis reuelatur. Cū ergo dicitur pietas pascere pauperē vel vestire non sic assignatur propriū et immediatū volitum pietatis: sed secundarium. ⁊ ideo secundū talia volita nō debēt distingui species pietatis siue volitū pietatis.
Ad secūdū
Ad scdm dicimꝰ ꝙ volitum caritatis est proprie deus qua volo alicui bonum: sed gratia est volitum secundario qua volo alicui gratiā. nō propter grām sed propter deum scȝ vt illa gratia fruatur deo. Ubi autem vnū propter alterū vtrobiqȝ totum. ⁊ ideo vnica virtus est qua volo homini ⁊ qua volo ei grām. ⁊ quasi equipollentia sunt velle alicui bonū ⁊ velle grām. nec tantum sunt equipollentia: imo fere idem. vt patet ex dictis.

¶ In qua vi aīe virtus sita sit.

¶ Tertia questio in qua vi aīe sit virtus.

Queritur que virtus in qua vi anime sita sit. Notandum ꝙ sicut dicitur super illud geñ. Fluuiꝰ egrediebatur de loco vo. ⁊c.
Expō illꝰ dicti in genesi.
Prudentia est in vi rationabili. fortitudo in vi irascibili. tēperantia in concupiscibili. iusticia vero non est determiate in aliqua vi: sed circuit omēs vires anime. Et ideo significatur per eufraten. de quo non determinatur in genesi per quas terras transeat. quoniā iusticia circuit omēs vires anime.
Nō istā assignationē
In vna etiā vi site sunt plures virtutes. vt in rationali site sunt iste virtutes. fides/scientia/donū consiliū/intellectus/sapiētia. In vi irascibili. spes/pacientia/mansuetudo/luctus/pietas: ⁊ similia. In concupiscibili. caritas/temperantia/abstinentia: ⁊ hmōi. Iusticia vero nō est in aliqua vi determinate vt dictū est. ⁊ propter diuersitatē istarū virtutū dicitur anima hominis iusti. celū. in ysa. ca. penultimo.
Expō dicti ysaie.
Celū michi sedes est. non tantū propter eleuationē a terrenis ad celestia. sed propter picturationē qua depingit̄ aīma predictis virtutibus. Sunt enī predicte virtutes radiantes in aīa sicut stelle in firmamēto. Dicturi ergo que virtutes in quibus viribus aīe site sint. Primo dicemus de affectionibus aīe vtrum sint virtutes. ⁊ si virtutes in qua vi aīe site sint. Secūdo vtrȝ desideriū virtutum ⁊ odiū viciorum sint in eadē vi. Tertio de iusticia et eius speciebus. Quarto de concupiscentia amore ⁊ desiderio in quibus viribus anime sint sita. Quinto vtrū plures virtutes theologice sūt in eadē vi.
q̄tuor affectiōes aīe.
Sunt aūt quattuor affectiones aīe. s. spes/timor/dolor/gaudium.
Utrum iste affectiones sint ꝟtutes
Primo queritur vtrum iste affectōnes sint virtutes. probatur ꝙ sint. quoniā bonus timor ⁊ bona spes sunt virtutes. ergo a simili. bonꝰ dolor ⁊ bonū gaudium sunt virtutes.
Secundo.
Item dñs dicit in euāge. Beati q̄ lugēt.
Glosa.
glo. dicit. luctꝰ ꝓ pctīs ē virtꝰ. qm̄ lugere ꝓ pctīs est meritoriū. ⁊ ita est opus ꝟtutis. Sed luctꝰ pro pctīs idē est ꝙ dolor ꝓ pctīs. est virtꝰ:

Tertio ꝓ paulum
ergo et gaudiū de virtutibus erit virtus. Itē aplš. Gaudete in dño semper: iterū dico gaudete. Pro nichilo ita affectuose inuitaret aplš ad gaudiū nisi gaudere esset meritoriū ⁊ opus virtutis. ⁊ ita gaudiū est virtus.
In oppom
Sed cōtra. Gaudiū est virtus: ergo politica vel theologica nō est politica. qm̄ non est vna cardinaliū virtutū: ergo est virtus theologica. Sed cōstat ꝙ non est fides vel spes vel caritas: ergo plures sunt virtutes theologice ꝙ tres.
aꝛ ꝙ sit ꝟtꝰ theologica
Q[uod] aūt sit virtus theologica probat̄. quoniā virtus theologica proprie ē illa qua mouetur in deū imediate. vt fides/spes/caritas. Sȝ sicut fide/spe/caritate mouemur in deū imediate ita gaudio q̄ mouemur in deū mouemur in ipm imediate. ergo sicut fides/spes/caritas/sūt virtutes theologice: ita gaudiū est virtus theologica.
Iteꝝ aꝛ ꝙ gaudiū sit virtus.
nec pōt negari quin gaudiū in dño sit virtꝰ. quoniā gaudere in dño est meritoriū. ⁊ est in precepto decalogi quo precipitur. Memēto vt diē sabbati sanctifices.
Euasio.
Forte dicit ꝙ gaudiū in dño est virtus theologica. Sȝ est virtus eadem subiecto cū caritate. quoniā caritas habȝ duos motus in nobis. Unum quo facit nos diligere deum. Aliū quo facit nos gaudere in deo siue delectari. Q̄tum ad primū motū dicitur caritas. q̄tuȝ ad
ꝯ hanc aꝛ.
secūdū dicitur gaudiū. Sed cōtra. Sicut est annexū caritati: ita et spei. vnde aplš. Spe gaudentes. ⁊ per
ysaac q̄d ſt
ysaac. qui interpretat̄ risus intelligitur spes. quoniā spes ridere facit nos. Similiter fidei annexū est gaudium. Sicut enī caritate gaudemus in prima suauitate. ita spe gaudemus in prima largitate. et fide in prima veritate. nec solis virtutibus theologicis an-
aristoteles
nexum est gaudium. sed etiam politicis. Vñ aristo. Si aliquis abstinet et hoc ipo letatur continens est. si vero tristatur: incontinens est. ⁊ ita continentie annexū est gaudium. Similiter fortitudini annexum ē gaudium. vnde super illud euangeliȷ̄. Beati qui esuriunt et sitiūt iusticiā.
Glosa.
Dicit glosa ꝙ fortitudo excludit accidiā. ⁊ ita tristiciam seculi. Non potest aūt expellere nisi per suū contrariū. s. gaudiū: ergo fortitu-
Eodēmō d alijs.
dini annexū est gaudiū. Eodē modo potest ꝓbari de alijs virtutibus: ergo gaudiū est annexū generaliter omibus virtutibus: ergo gaudiū nō est aliqua spēs
Iterum ad p̄ncipale aꝛ
virtutis. Contra. Dolor de pctō est specialis virtus. quoniā distinguitur ab alijs ibi. Beati qui lugent: ḡ gaudiū de bono est specialis virtus.
Solutio. multiplex volitio.
Solutio. Notandum ꝙ velle dicitur multipliciter. Quādoqȝ dicitur velle idem ꝙ appetere. ⁊ scdm hoc velle est in qualibet vi. quoniā quelibet vis aīe est appetitiua sui finis in quo est ei quies. Quādoqȝ velle idē est ꝙ cōsentire in aliquid vt fiat vel nō fiat. ⁊ scdm hoc velle est tātum in ratione. Scdm hoc dicit aristoteles ꝙ voluntas est in rationabili. Tertio modo dicitur velle idē ꝙ placere: vt cum dicitur. volo istū esse bonū. i. michi
Augustinꝰ
placet ꝙ sit ꝯbonꝰ. Scdȝ d̄t hoc aug. in libro de trinitate ꝙ placitū est voluntas quieta. qm̄ cum hō habet qd̄ placet ei. quiescit ibi volūtas eius. ⁊ scdm hoc velle siue placere non est primus actus alicuius virtutis sed secūdus. quoniā sicut ad quēlibet motū virtutis sequitur hec passio. s. delectatio. ita post primū motum virtutis sequitur iste actꝰ velle siue placere. qd̄ idem est. nec potest aliquis primo moueri hoc motu quoniam primū est vt homo credat gaudia eterna. Secundo vt ei placeant ⁊ in eis gaudeat vt etiam ei
multiplex gaudium.
placeat ipȝ credere ⁊ gaudeat in illo. In ipā enī fide essentialiter est multiplex gaudium ⁊ multiplex refectio. Non tantū in delectabili multitudine creditoꝝ sed etiam in ipo actu credendi cū super eam fidei intellectus intenderit.
Ad rōnem
Per hoc patet ꝙ hec argumentatio non valet. Gaudere in domino est meritoriꝰ motus: ergo est motus specialis virtutis. Hec enim tenet in primis motibus virtutum: non in secundis. Et
Fallaꝯn̄tis
est ibi fallacia consequentis. quoniam processus fit a superiori ad inferius affirmando. Omnis enim motus specialis virtutis est meritorius. sed nō ecōuerso Per hoc patet solutio ad primū.
Ad scdm. Dolor de peccatis ē duplex.
Ad secundo obiectum dicimꝰ ꝙ hec est duplex. Dolor de peccatis est virtus specialis. quoniā si accipitur dolor pro tristicia nō est aliqua specialis virtus: sed est passio vel motus habens sibi annexam illā passionem. ⁊ est motus non primus alicuius virtutis: sed secundus cuiuslibet virtutis.
Due vie cuiuslibet virtutis.
Quelibet enim virtus habet duas vias. vnam gaudiȷ̄. aliam tristicie siue doloris. vt patet in fide. cuius via vna est cum cogitat de bonis creditis et in eis gaudet. que est via gaudiȷ̄. Alia via est cū cogitat de suo opposito detestādo īfidelitatē q̄ ē via
Tristicia ⁊ gaudiū se habent.
tristicie. Secundum hoc tristicia et gaudium opponuntur sibi: et sicut vnum non est specialis virtus: ita nec reliquū.
Aꝛ p̄t dici
vel potest dici: dolor de peccatis idem ꝙ planctus de peccatis: quo aliquis vult satisfacere ꝓ peccatis suis. crucifigendo carnē suam cum vicijs et concu. i. quo planctu vult punire in se quod deliquit
Luctus ad iusticiā ꝑtinet.
qui luctus est species iusticie. et secundū hoc non sequitur ꝙ si dolor de peccatis est specialis virtus: ꝙ gaudium de bono sit specialis virtus. quoniam secūdum hoc dolor de peccatis non p̄mo loco opponit̄ gaudio. delectatio aūt ⁊ tristicia ꝓut sūt pure passiones non sunt virtutes neqȝ motus virtutum: sed sūt determinatiue virtutum et operationum ipsaꝝ. Similiter dolor et gaudium prout secundi motus sunt determinatiui ipsarum virtutum: qm̄ sicut dictū est: Si aliquis abstinet et in hoc gaudet: castus est. quoniam quod gaudet in abstinentia sua et ei placet
verū signū castitatis.
signum est et quedam determinatio ꝙ ipse habeat veram caritatem in corpore. Si vero tristatur in abstinendo signum est ꝙ non habeat verā castitatem Si autem tristatur de incontinentia signū est ꝙ habet castitatem.
Iteꝝ aꝛ alieno medio
Item dolor de alieno bono est speciale vicium. s. inuidia. Inuidia enim est dolor felicitatis aliene. ergo per contrariū. Gaudere de bono alterius est specialis virtus: ergo gaudium de bono alieno est specialis virtus.
Ad idem.
Item dolere de alieno bono est primus motus viciȷ̄. scilicet inuidie. ergo per contrarium. Gaudere de bono alieno est primus motus specialis virtutis. qd̄ prius negatum est.
Solutio.
Solutio. Dicimus ꝙ sicut dolor de alieno est motus specialis viciȷ̄. ita gaudium de alieno bono est motus specialis virtutis. scilicet caritatis. Sed gaudium in se de hoc bono vel de illo non est motus specialis virtutis: sed omnium. Hec autem propositio est duplex.
ꝓ hec ad ꝓ mum.
Gaudium de hoc bono demonstrata fide est in concupiscibili. sicut dictum est ꝙ hec est duplex. Desiderium virtutum est in vi concupiscibili. Et sic patet solutio ad primum argumentum.
Ad scdm.
Ad secundum soluimus interimēdo istam. Dolor de alieno bono est primus motus inuidie. quoniā dolere et gaudere proprie non sunt primi motus vel virtutis vel viciȷ̄: sed tm̄ secūdi. Vñ si ꝓprimū motū velimꝰ diffinire inuidiā
duplex motus iuidie.
dicimꝰ. Ita īuidia est odiū felicitatis aliene. et hoc odium seq̄t̄ dolor siue tristicia felicitatis aliene. ⁊ sic prima

descriptio inuidie non est data per primū motū suum sed per scd̃m. Cum aūt vnus sit primus motus inuidie.s.odiū felicitatis aliene. duo sunt secūdi.s. dolor felicitatis aliene: ⁊ gaudiū de infelicitate. Eodē mo-
Act⁹ superbie. do est in superbia. Est autē superbia amor nimi⁹ proprie excellentie: ⁊ in hoc gaudet superbus. Cōtristat autē siue dolet de excellentia alterius.

Utrum desideriū virtutū et odiū viciorum sint in eadem vi.

Quarta questio.

Queritur vtrū desideriū virtutū ⁊ odiū viciorum sint in eadē vi. Probatur q̄ non. qm̄ sup illud euangelij. Simile est regnum celorum fermento quod acceptū abscōdit mulier ī farine sata. Tria ibi dicit
Arguit q̄ nō per gregoriū. grego. q̄ tres virtutes aīe in vnū redigantur siue vt omēs virtutes fermentētur in vnū. vt in ratiōe possideam⁹ prudentiā. in ira odiū viciorum. in cupiditate desideriū virtutū. ⁊ ita odium viciorum est in alia vi q̄ de-
In oppo^m siderium virtutū. Contra. Desideriū virtutū ⁊ odium viciorum sūt contraria: ergo in eadē vi. Sed desideriū viciorum est in concupiscibili: ergo odiū viciorum est in concupiscibili. ⁊ ibi est desideriū virtutū: ergo desideriū virtutum ⁊ odiū viciorum sunt in eadē vi. qd̄ etiā pōt pro-
Secundo. bari per hoc quod aristo. dicit in topicis. Si odium sequitur irā: erit odiū in furoris specie. illic enī ira.i. in vi irascibili. Sed hoc est falsum: q2 eius contrariū scʒ amicitia est in concupiscibili: ergo ⁊ odiū est in cōcupiscibili. Sed desideriū virtutū similiter est in concupiscibili: ergo desideriū virtutū ⁊ odiū viciorum sunt
Solutio. in eadē vi. qd̄ prenegatū est. Solutio. Odiū dicit tri-
Odiū sūt tripliciter. pliciter. Primo vt odium viciorum dicatur motus ille quo aīa insurgit contra vicia ad detestandū ea vel detestādo ea. ⁊ scd̃m hoc odiū est in vi irascibili. In hac
Gregorius significatōne dicit grego. q̄ odiū viciorum est in ira siue in irascibili. Scd̄o modo dicitur odiū viciorum voluntas fugiendi seu elongandi se a vicijs: ⁊ scd̃m hoc est in cōcupiscibili. qm̄ secūdum hoc est contrariū amori siue desiderio viciorum quo anima appetit se coniūgere vicijs. Scd̃m hanc significationē dicit aristo. q̄ odiū est in vi concupiscibili. In tertia significatione odiū viciorū idem est q̄ displicētia mali. ⁊ scd̃m hoc est in qualibet vi. sicut placentia boni est in qualibet vi. et scd̃m hoc odiū viciorum est annexū virtuti. quoniā quelibet virtus odit viciū sibi oppositū. Has tres significationes habet hoc verbū detestari. habet etiā quartam significationē in qua detestari est iudicare aliqd esse malū ⁊ abhominabile. ⁊ scd̃m hoc est in ratione.

De iusticia.

Circa tertiū capitulū queritur de iusticia in qua vi sita sit et vtrū in vna vi vel in pluribus. Sup
Arguit q̄ in oībus. illud geñ. Fluui⁹ egrediebat de loco voluptatis ⁊c. dicit quedā glosa q̄ per quattuor flumia paradisi significantur quattuor virtutes cardinales. prudētia. temperantia. fortitudo. iusticia. Et dicitur ibi q̄ per eufraten significat iusticia. nec dicit ibi per quas terras fluat eufraten. qm̄ iusticia non est determinate in
In opp^m aliqua vi: sed in oībus qm̄ circuit omēs. Sed contra Constat q̄ si vnus motus singularis esset in pluribus potentijs non possent distingui potētie per suos act⁹ ergo vnicus actus singularis non pōt esse nisi in vnica
vi. Preterea. vnus motus singularis non potest esse Secundo.
in diuersis subiectis: ergo iste motus virtutis quocunq̄ demonstrato aut proprie est tātum in irascibili aut concupiscibili. aut in irascibili. ⁊ ex hoc sequitur q̄ sit in vnica vi. Sed vbi est motus v̄tutis ibi est virtus: ergo cū motus iusticie sit in vnica vi: iusticia erit in vnica vi. nō ergo in pluribus. Solutio. Dicimus q̄ pru- Solutio.
dentia est in rationabili scd̃m omēs species suas que Prudentia ī rōnali
sunt. scientia/consiliū/intellectus/sapientia. Similit temperantia scd̃m omēs species suas in cōcupiscibili Tēperātia in concupiscibili.
qm̄ sobrietas ⁊ continētia sunt in cōcupiscibili. Simr. fortitudo scd̃m oēs spēs suas est in irascibili qm̄ vis irascibilis est ad victoriam et dominiū. qm̄ pacientia Fortitudo in irascibili
magnanimitas/ magnificentia siue largitas ⁊ similia sunt in vi irascibili. Iusticia vero cū sit genus ad mul- Iusticia vero. ⁊c.
tas species virtutū. scd̃m quasdā species est in vna vi scd̃m alias est in alia vi. Ueritas enī que est virt⁹ qua Ueritas.
hō vult dicere verū tantūmodo proximo suo ⁊ non eū decipere per falsitatē species est iusticie: ⁊ est in rōne.
Protectio vero q̄ est virtus qua homo bene protegit subditos suos ⁊ mansuetudo que est virtus refrenans irā erga proximū species sunt iusticie ⁊ sūt in vi irascibili. Liberalitas vero siue beniuolentia species est iusticie: ⁊ est in cōcupiscibili. ⁊ ita patet ratio qua re dicitur iusticia circuit omēs vires. ⁊ sic solute sunt omnes predicte obiectiōes. Protectio. Māsuetudo. Patʒ solutio rōnū

De concupiscentia.

Queritur primo de concupiscentia in qua vi sita sit. apostolus dicit ad romanos. Concupiscentiam nesciebā nisi lex diceret nō concu. Super hūc locum dicit augustinus. Elegit aposto. quod ē cōmune omnium.s. concupiscentiā a qua procedunt oīa mala bona ergo est lex que dū concupiscētiā prohibet oīa mala: prohibet. inde sic. Omne malū procedit ex cōcupiscentia: sed omnis motus bonus vel malus dicitur esse in aliqua vi: quia est ab illa vi. ergo cū oē peccatum sit a concupiscentia: oē pctm̄ est in cocupiscentia ergo omne peccatū est in vi cōcupiscibili: ergo et omnis virtus est in vi concupiscibili. Est enī regula q̄ cōtraria sunt in eadē vi. Item primus motus concupiscentie est in sensualitate: sed prim⁹ motus est peccatū: ergo aliquod peccatū est in sensualitate: sed sensualitas cōmunis est nobis cum brutis: ergo aliquod pctm̄ ē qd̄ communicamus cum brutis: sed contraria sunt ī eodem susceptibili in eadem vi: sed constat q̄ virtus non est in eo quod communicamus cuʒ brutis. ergo nec pctm̄ est ibi. Sed forte dicet q̄ sēsualitas dr̄ pars iferior rōnis cū dr̄ q̄ p̄mi mot⁹ sunt ī sēsualitate: hoc non potest dici qm̄ primi motus sunt in concupiscibili anteq̄ adueniat operatio rationis. Solutio. Ad primū dicimus q̄ cōcupiscentia quādoq̄ large qn̄q̄ stricte accipitur. Stricte dicitur ꝯcupiscētia amor delectandi in rē suam. ⁊ scd̃m hoc concupiscentia tantū modo est in vi concupiscibili. large dicitur cōcupiscētia. quilibet appetitus cuiuslibet rei. Et accipit quādoq̄ in malo vt dicatur concupiscentia voluntas improba siue libido qua appetit aīa delectari siue forni cari in creatura. Scd̃m hoc superbia est concupiscentia ꝓprie excellētie. scd̄ʒ hoc supbia ꝯprehēdit nō tm̄ cōcupiscētiā carnis ⁊ ꝯcupiscētiā oculorum: sʒ etiā superbiā vite. ⁊ scd̄ʒ hoc cōcupiscētia est radix oīm malorum

Margin: Questio. Paulus. Augustin⁹ Arguit primo. Secundo. Euasio. ꝯ hanc arguit. Solutio. per hoc ad primum.

scd̃m hoc omne peccatū actuale in concupiscentia est
Fallacia equiuocationis. tanq̄ in sua causa. nec inde sequitur: ergo omne peccatum est in concupiscibili. impediente fallacia equiuocationis. quoniam primo accipitur cōcupiscentia
Ad scd̃m. large: ⁊ cōcluditur ac si acciperetur stricte. Ad scd̄o obiectum dicimus q̄ cū dicitur. primi motus sunt in sensualitate. ibi accipitur sensualitas non pro brutali: sed pro sensualitate humana. Est enim duplex sen-
Duplex sensualitas. sualitas. s. brutalis vel que mouetur per modum nature: ⁊ est irrationabilis. nec subest libero arbitrio: quia cōcupiscim⁹ siue appetimus comedere vel coire velimus nolimus in hac. nec est virtus nec est viciū est ⁊ sensualitas humana que est inferior pars vis cōcupiscibilis. Uis enim cōcupiscibilis humana habet
Duplex cōcupiscibil. duas partes. Superiorē qua cōcupiscit eterna. ⁊ inferiorem qua cōcupiscit temporalia. Et scd̃m vtramq̄ partem mouetur volūtarie. ⁊ ideo in ea est peccatuʒ et in ea suut primi motus quibus indebito modo cōcupiscimus tēporalia ante iudiciū ratōnis. Per hoc patet solutio ad scd̄o obiectū. quoniā primi mot⁹ sūt in sensualitate. sed illa nobis nō est cōis cū brutis.

Utrum sint plures virtutes theologice q̄ tres.

Queritur vtrū sint plures virtutes theologice q̄
Arguit q̄ plures per augustinum. tres in eadē vi. Probat q̄ plures sunt q̄ tres. quoniā augustinus dicit in libro de moribus ecclesie q̄ amor boni est amor sūme potentie. sapientie. concordie. Sed respectu huius finis qui est prima veritas inest nobis vna virtus theologica que est fides. ⁊ amor prime veritatis. respectu prime largitatis inest nobis spes ⁊ amor p̄me largitatis. Silr̄ respectu sūme suauitatis inest nobis caritas ⁊ amor summe suauitatis. ergo a simili: respectu summe potētie inerit nobis quarta virtus theologica que erit amor sūme potentie. ⁊ respectu sūme sapientie. quinta. et respectu summe cōcordie. sexta. Et ita ad minus sex erunt
Arguit formatur rō. virtutes theologice. vel sic. Prima veritas generat in nobis vnam virtutē theologicā. Prima largitas secundam. prima suauitas tertiam. ergo eadē ratōne prima potentia quartā. prima sapientia quintā. p̄ms theologice cōcordia sextā. ⁊ sic erūt plures v̄tutes q̄
Secundo. tres. Item fides/spes/caritas dicūtur virtutes theologice: quia per eas mouemur in deum immediate: ergo eadē ratōne timor erit virtus theologica: quia per ipm̄ mouemur in deū imediate. quoniā sicut caritate diligimus deū propter se: ergo sicut caritas est
Tertio. virtus theologica: ita et timor. Item. sicut prima veritas generat in nobis fidem: ita prima potētia timorem. ergo sicut ⁊c. et ita plures erunt q̄ tres. Sʒ constat q̄ tantum sunt tres vires aīe: ergo cum oīs virtus sita sit in aliqua vi aīe sequitur q̄ plures virtutes
In oppo^m theologice sint in aliqua vi aīe. Contra. Omnis vis habet vnicum finem vltimū. sicut intellectus habet vnicum finē. s. primā veritatem quā querit omibus operibus suis ⁊ in ea quiescere intendit: ergo de⁹ nō est intellectui nisi vnicus finis: ergo in intellectu non est sita nisi vnica virtus theologica qua querit quie-
Ad idem. scere in prima veritate. Eodē modo potest probari q̄ in alijs duabus viribus non sunt nisi tantū due virtutes theologice: ergo nō sunt plures theologice q̄
Iteruʒ ad principale. tres. Sed iterum obicitur de duobus vltimis donis spiritussancti. s. de intellectu ⁊ sapientia. quoniam eis mouemur in deū immediate: ergo cum sint virtutes erūt v̄tutes theologice. ⁊ ita plures q̄ tres. Solutio Solutio.
Dicimus q̄ cum delectemur in deo immediate virtutibus theologicis non erunt nisi tres virtutes theologice. quoniā non sunt nisi tres modi delectandi in ipō summo delectabili. sicut patet in delectabili sensibili in quo non potest aliquis delectari nisi tribus modis. s. vel per modū estimationis vel per modum confidentie vel per modum coniūctionis ad illud. vt quando aliquis desiderat delectabile sensibile. si estimat se posse habere illud de facili. vel si sperat se habiturum vel quando coniūgitur illi per adoptionem Tripliciť
siue possessionē delectetur in eo desiderio prius. nec dlectamur
sunt plures modi delectandi in delectabili sensibili. in sensibili.
Eodem modo non sunt nisi tres modi delectandi in summo delectabili. Per fideʒ enī delectamur in ipō Tripliciť
per modū estimationis siue cognitionis. per spē. mo delectať d̄s
do confidentie. per caritatem delectamur in ipō per in deo
modū coniūctionis. quoniā dilectio est coniunctio diligentis cum dilecto. Deus etiā qui est multiplex fi- De⁹ m̄tipliciť ē finis v̄tutū theologicarum
nis virtutū theologi. quodāmodo nō est nisi triplex finis. Est enī finis vt prima lux ⁊ sapientia. ⁊ scd̄ʒ hoc est finis fidei. Est etiam finis inq̄tum summe largus et omipotēs. ⁊ secundū hoc est finis spei. Est finis vt summa bonitas siue suauitas caritatis. nec tantū secundū hoc est finis virtutum theo. sed etiam principiū siue causa efficiens earū. Finis enī consideratus fit causa efficiens. cōsideratio enī prime veritatis generat fidem. consideratio prime largitatis et omipotentie simul generat spem. consideratio prime suauitatis caritatem. Omia autē que dicuntur de deo reduci habent ad ista tria. Sapientia. lux reducitur ad hoc quod dicitur prima veritas. Per hoc aūt q̄ dicitur sūma remuneratio ⁊ omnipotentia reducitur ad hoc quod dicitur sūme largus. Sūma concordia. sūma misericordia reducit ad hoc quod dicit sūme bonus siue suauis. ⁊ ideo non sunt nisi tres theologice. Ad duas primas.
Per hoc patet solutio ad duas primas obiectiones
Adultimo obiectū dicim⁹ q̄ dono timoris nō moue- Ad vltimū
mur immediate in deū qd̄ patet per hoc q̄ timor initialis vel filialis non dicitur timor dei: nisi quia eo timemus offendere deum: sed timore reuerentie non mouemur in deum: sed potius a deo. Est enim timor Timor reuerentie
reuerentie quedam resilitio ab altitudine dei in propriam infirmitatem. Omnis enī timor fuga est: sed non est in aliqd sʒ ab aliquo. Contra hoc quod dicit ꝯ dictū gregorij.
beatus gregori⁹. q̄ desideriū virtutum est in concupiscibili obijcitur: quoniā velle credere ⁊ credere sūt eiusdem virtutis: ergo eiusdem potentie: sed credere est in ratione: hoc constat ergo velle credere est in ratione. ergo voluntas credendi est in ratione: ergo desiderium fidei est in ratione: non ergo in vi concupisci-
bili. Item communis animi cōceptio est: q̄ quilibet Secundo.
desiderat suam perfectionem. sed perfectio rationis est fides: ergo ratio ē desideratiua fidei: ergo desiderium fidei est in ratione. Pari ratione. Deside-
rium spei est in vi irascibili. et desideriū caritatis est Eodē mō arguit de alijs.
in vi concupiscibili: ergo desiderium virtutum generaliter consideratū nō est potius in vi cōcupiscibili q̄
in alijs virib⁹. Solutio. Dicim⁹ q̄ desideriū virtutū Solutio.
dupliciter dicitur: quia desiderium virtutū dicitur.i. desiderium earum que sunt virtutes. Et secundum hoc desiderium virtutum est in qualibet vi. vt probatum est. quoniam quelibet vis desiderat suā per-
fectionem. ⁊ ita virtutē que perficit eam. vel potest Arguit p̄t dici

dici desideriū virtutum quo desideramus virtutem
vt virtutē:non vt fidem vel spem/vel caritatē. ⁊ scd̄z
hoc desideriū virtutū idem est qd̄ amor boni siue de=
Dictū gregorij sic intelligitur. sideriū boni in aliquo.⁊ hoc est amicitia. Et scd̄z hoc
est in vi concupiscibili. Scd̄m hoc intelligit gregor.
scd̄m hoc hec ꝓpositio est duplex.Iste vult hoc ver=
Hec est duplex. bum demonstrata fide. quoniā si hoc verbū vult re=
spicit solum suppositū per accusatiuū significatur vo
luntas que est in ratione.Si autē respiciat suppositū
cum forma significatur voluntas que est in vi concu=
piscibili. Eodem modo dicimus ꝙ hic est multiplici
tas desiderium virtutum.

De singulis speciebus virtutū.

Tertius tractatus.

Dicto de essentia virtutum.dicendū est de singu
lis speciebus virtutum per ordinē. Primo de
fide.quoniā prima est intervirtutes.iuxta illd̄.Pri=
ma petit camp̄.⁊c. de qua sic agemus. primo quid fi
des siue de diffinitione fidei. Secundo vtrū fides sit
virtus. Tertio. vtrum fides sit vna species virtutis
an sit genus continens sub se multas species virtutū
Quarto.vtrū idem credatur ⁊ dubitetur. Quinto
de fide implicita ⁊ explicita. Sexto. de fide distincta
⁊ indistncta. Septimo.de articulis fidei. Octauo et
vltimo.vtrū fidei subsit falsum.

Qꝫ hoc nomen fides capi=
tur multipliciter.

Primū capitulū cōtinēs octo partes.

Fides capitur quinqꝫ mōis. Prius ergo notandū ꝙ hoc nomen fides multi=
pliciter accipitur. Fides quandoqꝫ dicitur habi
tus credendi informis quē habent christiani in mor=
tali peccato ⁊ demones.sicut dicit btūs iacobus.De
mones credunt ⁊ contremiscunt.Quādoqꝫ fides di=
citur habitus credēdi formatus que proprie est virtꝰ
de qua dicitur.Iustus ex fide viuit.⁊ iterum.Sancti
per fidem vicerunt regna.Et iterum.hec est victoria
que vincit mundū fides nostra.Quandoqꝫ dicitur fi=
des ip̄a cognitio aperta quam habebimus in futuro
Unde apl's. de fide in fidem. vbi dicit augustinꝰ. De
fide spei transibimus in fidem speciei quādo cogno=
scemus sicut cogniti sumus. Quādoqꝫ dicitur fides
ip̄e motus fidei.vnde augustinus. Fides est credere
quod non vides. Quandoqꝫ fides dicuntur articuli
fidei collectiue.vt ibi. Hec est fides catholica quam
Diffinitō fidei. nisi quisqꝫ ⁊c. De fide scd̄m ꝙ est virtꝰ ad presens in=
tendimꝰ.quā sic diffinit apl's.Fides est substātia rerū
sperandarꝫ argumentū non apparentiū. qd̄ sic est in=
telligendū. Fides est substantia.i. fundamentū rerū
sperandarū per quod.s. acquirūtur res acquirende.
Expō diffinitionis Dicit etiam fides substantia rerꝫ sperandarꝫ:qr p eaꝫ
substant in nobis res sperande. in presenti per spē.in
futuro per rē.Per fidē enī iam p̄gustamꝰ dulcedinē
felicitatis eterne q̄ consistit in stola aīe ⁊ stola corpis
Illa pticla dupliciter exponitur que sūt res sperāde. Argumētū nō apparentiū dicit
duobus modis. vt solet exponi.Primo:qr per eam
cōiunguntur res nō apparentes. qd̄ sicut hoc modo
patriarche et prophete et apostoli crediderunt ista.
Utrū diffinitō fidei sit bñ assignata. Pater ⁊ filꝰ ⁊ sp̄ūsctūs sūt vnus deus:ꝙ ita est. Se
cundo sic. Fides est argumentū.qm̄ p fidē probatur
de rebus nō apparētibꝰ:qr nō apparent sicut ecclesia
credidit hoc:ergo non apparet.Contra hanc diffini= **Ↄ diffinitionem arguit**
tionem apostoli obicitur multipliciter. qm̄ illa diffi=
nitio non congruit tantū fidei:sed etiam spei.quoniā
spes est substantia rerū sperandarū. quoniā per eam
iam substant in nobis res sperande per pregustatio=
nem.Est etiam argumentum apparentiū dupliciter.
sicut dictū est de fide: ergo diffinitio ista non cōgruit
soli fidei:ergo male est assignata.Forte dicit ꝙ fides **Euasio.**
dicitur substantia.i.primū fundamentum siue primū
principiū rerū sperandarum.⁊ hoc non congruit spei
Sed scd̄m hoc prima pars diffinitionis hec.s.substā= **Ↄ hanc ar.**
tia rerū sperandarū congruit omni fidei et soli:ergo
reliqua pars male apponit. quoniam a nullo distin=
guit. Item quelibet res debet diffiniri secundū pri= **Scd̄o p̄ncipalit.**
mū et principalem finem ad quē est. Sꝫ fides primo
et principaliter est ad credere:ergo fides debet diffi=
niri per hunc motū credere.⁊ apostolus diffinit eam
per effectū remotū.videtur ergo ꝙ male. Item que **Tertio.**
ritur quare potius dicit sperandarꝫ ꝙ credendarꝫ vel
diligendarum.Solutio. Dicimus ꝙ predicta diffini **Solutio.**
tio fidei scd̄m ꝙ intelligitur eo modo quo prius ex=
posita est:congruit et fidei et spei. Sed vltima pars
illius diffinitionis duobus alijs modis intelligitur
scd̄m ꝙ illa diffinitio congruit soli fidei. ⁊ secundum **Diffinitio vnomō cōuenit soli fidei.**
hoc pars prima hec.s.substantia rerꝫ sperandarꝫ poni
tur ibi ad differentiam fidei informis proprie. Reli=
qua autē pars ponitur ibi ad differentiā virtutum se
cundum ꝙ intelligitur tertio ⁊ quarto modo. Ter=
tio enim modo intelligiturvt dicatur fides argumē=
tum per similitudinē. quoniam sicut per argumen=
tum venitur ad conclusionis noticiā. ita per fidē ma
gis et magis illuminantem intellectum venitur pau
latim in perfectam noticiam etiā bonorū non appa=
rentium quod soli fidei congruit. quoniā sola fides
est que prima et per se illuminat intellectum. Quar
to modo dicitur fides argumentū non apparentium
propter articulos fidei qui sunt principia fidei per se
nota. Unde fides siue fidelis respuit eorū probatio= **Articuli fidei nō ꝓbātur.**
nem.Fides enī:quia soli veritati innititur in ip̄is ar=
ticulis inuenit causam quare credat eis.s. deuꝫ. sicut
in alia facultate. Intellectus in hoc principio Omne
totum est maius sua parte. Causam inuenit per quā
cognoscit illud.quoniā si in theologia nō essent prin=
cipia non esset ars vel scientia. Habet ergo principia
scilicet articulos qui tamen solis fidelibus sunt prin= **per hoc ad prima.**
cipia.quibus fidelibus sunt per se nota:non extrinse
cus aliqua ꝓbatōne indigentia.sicut enī hoc p̄ncipiū
Omne totum maius est sua parte: habet aliquātam
illuminationem per modum nature illuminantis in
tellectum:ita hoc principium. deus est remunera=
tor omnium bonorū:et alij articuli habent in se illu
minationem per modū gratie qua deus illuminat ī
tellectum.vnde esa.vij.Nisi credideritis non intelli
getis.⁊ salomō.iiij.prouerbiorum . Semita iustorꝫ
quasi lux splendens et crescit vsqꝫ in perfectam dieꝫ
Isti duovltimi modi quibus fides dicitur argumen
tum non apparentiū non conuenit alijs virtutibus:
et ideo per illā vltimam partē differt fides ab alijs
virtutibꝰ. Ad aliud sequēs obiectū dicimꝰ ꝙ illa dif
finitio non est logica vel phisica . sicut enī logica dif **Ad aliud.**
finit res per genus et differentias:vt cum dicit : ira ē
appetitus cōtrarij doloris.et naturalis philosophia
diffinit p naturā:vt ira ē accēsio sāguinis circa cor:ita
theologia diffinit rem p habitudinem ꝓpriam quaꝫ

habet ad vltimū finem scilicet deū quod generaliter
dicitur ꝙ res debet diffiniri per primū ⁊ principalem
Ad vltimū finem locū habet in alijs diffinitionibus. Ad vltimo
obiectum patet solutio.quoniam fides principaliter
tendit ad omēs et solas res sperandas quibus inten=
dit frui deo: sed non intendit ad omēs res credēdas
vel ad omnes res diligendas.

Utrum fides sit virtus.
Secunda questio huius capituli.

Ar ꝙ non. Queritur vtrum fides sit virtus. Uidetur posse
probari ꝙ non: quia philosophi dicunt ꝙ finis
speculatōis est veritas siue verū:virtutis ṽo finis est
bonum. Sed fidei finis est veritas. quoniā fides est
cognitio enigmatica bonorū eternorū: ergo eius fi=
Secundo. nis non est bonū: ergo ip̄a non est virtus. Item cum
duplex sit intellectus:speculatiuus: et practicus. In
speculatiuo intellectu sunt sciētie ⁊ speculationes ve
ritatis. In practico intellectu est virtus ⁊ bona ope=
ratio. Fides autē est in speculatio intellectu: non in
practico.quoniā fides non est in inferiori parte men=
Gregorius sup hiere. tis:sed in superiori. sicut dicit beatus Gregorius su=
per illud hieremie. Filij mempheos et thāneos con
stuprauerunt tevsqꝫ ad verticem.Cum ergo fides sit
in speculatio intellectu: ergo ip̄a est sciētia siue cogni
Tertio. tio quedā:et non virtus. Item fides est media inter
scientiam et opinionē. Sed duo extrema.s.scientia ⁊
opinio sunt in speculatiuo intellectu.⁊ cōsistūt in pu=
ra speculatione: ergo fides est pura speculatio: ergo
Solutio. non est virtus.Solutio. Dicimus ꝙ fides est in spe=
culatiuo intellectu:non tamen consistit pure in specu
latione. nec eius finis tantū est veritas: immo etiam
bonum.consistit enī in speculatione primeveritatis⁊
Nota ista. in estimatione boni: quia dū intellectus per fidē spe=
culatur primā veritatem estimat eam sibi summe de
lectabilem:⁊ sibi summū bonū.⁊ ideo mouetur in il
Exemplū. lāvt ī ea delectet et qescat Sicut ouis p estimationē
fugit lupū.ita fides per estimationē mouet in primā
veritatē.Et ideo fides coniūgit animas sanctas deo.
Intellectꝰ speculatiuꝰ et quia est prima virtus inter theologicas. Intellē=
ctus autē speculatiuus in alijs sciencijs vti debet so=
la speculatione et nō estimatione.quoniā nullū sub=
iectum alterius scientie est bonū in quo debeat dele=
ctari noster intellectus. Unde non debet moueri per
estimationē in illud.s.in quācunqꝫ creaturam vt dele
ctetur in illa. qd̄ si faceret mecharetur. quoniā sicut
affectus noster mechatur cū mouetur ad hoc vt dele
ctetur in aliquo bono temporali.ita intellectꝰ noster
mechatur quādo mouetur per estimationē ad hocvt
Finis fidei delectetur in aliqua veritate creata. Et ideo in alijs
scientijs debet esse pura speculatio. Sed in hac sen=
tentia siue scientia ip̄a speculatio virtus est. quoniaꝫ
per modum estimationis mouet ad bonum: ad bo=
num dico eternū. Non primo loco ad bonū in opera
Fides mouet ṽtutes tione sicut politice virtutes.tamen ipsa fides mouet
ad bonum in operatione per medias virtutes politi
cas quas omēs ip̄a mouet. Ip̄a enīviuificat ⁊ hoīem
Apostolꝰ. interiorem ⁊ hoīem exteriorē. sicut dicit apostolus.
Iustus ex fide viuit. Cum ergo dicūt philosophi ꝙ
virtꝰ est sita in practico intellectu hoc intelligūt tan=
Philosophi nō cognouerunt fidem. tum de politicis virtutibus que consistunt in opera=
tione. De fide enim nichil vel parum cognouerunt.
Per hoc patet solutio ad duas primas obiectōnes.
Ad tertio obiectum dicimus ꝙ fides est substantia
non tantum supra opinionē: sed etiā supra scientiam
demōstratā. Magis enī credit intellectus per fidem
illuminatus prime veritati ꝙ sillogismo demonstra=
tiuo. Cum ergo dicitur ꝙ fides est media inter opi= **Quō fides mediat int sciētiam et opinionē.**
nionem ⁊ scientiā.intelligitur de opinione fidei infor
mis ⁊ de scientia manifesta qua videbimus deum in
futuro facie ad faciem.

Utrū fides sit vnica virtus.
Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrum fides sit vnica virtus .i. vtrum
fides sit species specialissima an genꝰ subalter= **Arguit ꝙ nō est vnica**
num.Probo ꝙ nō est vnica virtus.quoniā aliud est
donū quod de deo est.id est donū sapientie. Et aliud
est donū quod est de rebus humanis scilicet donū sci
entie.ergo eadem ratione alia est fides que de deo ē
vt qua credimus deū esse trinū et vnum.Et alia est fi
des que est de rebꝰ humanis.vt qua credimus ꝙ ho
mines resurgent in resurrectione vel ꝙ mali punien
tur pena eterna. Item quia non est vnicū genus ap= **Secundo.**
petendorū:sed diuersa genera.ideo non est vnica vir
tus appetendorū: sed diuerse virtutes in specie. qm̄
etiam plura sunt genera credendorū ꝙ appetendorꝫ
Item augustinus dicit ꝙ scd̄m diuersa volita distin= **Tertio p augustinū.**
guūtur diuerse voluntates in specie. quoniā alia est
voluntas qua volo honores mundi . alia ē qua volo
delectari in carne . alia qua volo excellere alios ho=
mines:ergo eadem ratione secundum diuersa credi
ta debent distingui diuerse fides in specie. Contra **In oppoᵐ**
Apo.dicit vnus dn̄s:vna fides.vnum baptisma . et
augustinus super illum locum dicit:ꝙ alia est fides **Augustinꝰ**
que est in corde istius . alia que est in corde illius:ta
men vna est specie et similitudine in cordibus omni
um:licet enim sint plures fides numero:vnica tātuꝫ
est in specie.Solutio:dicimus ꝙ reuera est vnica fi= **Solutio.**
des i specie et non valet prima argumētatio. Aliud
est donum quod de deo et cetera. qm̄ illa duo dona **Ad primū**
sunt de diuersis subiectis et de diuersis dispositioni
bus:et diuersas habent proprias rationes. sed om=
nes fides siue sint de superioribus siue de inferiori=
bus de eodem sunt.scilicet de deo:quoniam omnes
articuli sunt de deo vt post patebit.et habent ratio=
nem.quoniam vnica est ratio credendi omnes articu
los.quoniam si queritur quare ita credis hoc vel il
lud non est nisi vnica responsio: scilicet quia ita do=
cet prima veritas. fides enim soli prime veritati in= **Fides innititur soli prime ṽitati.**
nititur : nec querit aliud medium ad probandum
aliquem articulū. quoniam fides est argumētū: non
conclusio. sicut dicit Apostolus. Quoniam licet fi=
des haberet plura media ad probandū aliquem arti
culum: tamen non p̄cipaliter inniteretur illis : sed
tantum prime veritati. Sicut igit geometria estvna
sciētia. quoniā devno subiecto ⁊ diuersis medijs.ita
et multofortius vnica est fides:quia est de vnico sub
iecto et vnicū mediū per quod venit in hoc vt credat
quicquid credit.⁊ ita patet solutio ad primo obiectū
Ad secundo obiectuꝫ dicimus ꝙ non valet hec argu **Ad scd̄m.**
mentatio. Diuerse sunt species appetendorum siue
diuersevirtutes in specie sunt appetendorū:ergo ea=
dem ratione diuerse fides ⁊c. quoniā vnica est ratio
oīm credendorum vt dictum est.sed non est vnica ra
tio appetēdorū. Sed hoc videt esse falsū. quoniam **Ↄ istud ar.**
sicut omīa credenda: credenda sunt propterveritatē
ita omīa appetenda:appetenda sunt propter deum

ergo sicut vnica est ratio credēdoꝝ.ita est vnica ratio
appetendoꝝ. ⁊ ita videt ꝙ nō valet predicta solutio.
Solutio. Ad hoc dicimus ꝙ re vera vnica est ratio oīm appe-
tendoꝝ vniuersalis:sed diuerse sunt particulares ra-
tiones scdm precedētes virtutes.vt pꝫ in largitate q̄
considerat qn̄ dandū ⁊ cui dandū gr̄a cuius: ⁊ similia
et in continētia q̄ similiter cōsiderat quare sit abstinē
dum a carnalibus desiderijs.s.ne violet tēplū dei.ne
spūiscto cōtumeliā faciat ne corpus faciat habitaculū
demonū.Eodē modo intellige de alijs q̄ sūt de appe
tendis.qn̄ scdm vnūquodqꝫ appetēdū sūt ꝓprie diffi
cultates ꝓpter diuersas ⁊ proprias circūstantias qui
bus debet vestiri tā volūtas q̄ actus rei appetibilis
Diuerse vir- Propter quas etiā sūt diuerse particulares ratiōes
tutes appe in particularib⁹ appetendis.⁊ ideo diuerse sūt virtu-
tēdoꝝ. tes appetēdoꝝ.Sed vnica est ratio oīm credendorū
et vniuersalis ⁊ particularis.⁊ ideo vnica est difficul-
tas in credēdis.et ideo vnus habitus siue vna virtus
oīm credendoꝝ. ⁊ per hoc patet quare nō valet pre-
Ad tertiū. dicta argumētatio.Ad tertio obiectū dicimus ꝙ sili
non valet hec argumētatio Scdm diuersa volita di-
stinguūtur diuerse volūtates ⁊c.ḡ scdm diuersa credi
ta ⁊c. qn̄ nō est simile de motibus ⁊ habitib⁹. qn̄ ex
vno habitu possūt exire mot⁹ diuersaꝝ specieꝝ. vt pꝫ
etiā in habitu naturali qui est visus ex quo ꝓcedunt
isti actus videre albū:videre nigrū.qui sunt diuersa-
Exemplū. rum specieꝝ. Similiter ex illo habitu q̄ est fides pro
cedunt diuersi actus in specie. s.isti credere deū esse.
credere filiū dei esse natū de virgine.credere ꝙ deus
puniet ineternū malos:et remunerabit bonos.Sed
quoniā omīa ista eadē ratione credūtur vt dictū est.
ideo non habent nisi vnū habitū ex quo procedūt.Et
ita secūduꝫ hoc fides habebit plures mot⁹ in specie.
ꝯ ista ar. Sed cōtra. Uirtutes non distinguūtur scdm vltimū
finem. quoniā sic oēs virtutes essent eiusdem speciei
sed distinguūtur scdm primos fines ⁊ substātiales. s.
secundū motus interiores. Sed diuersi sunt motus
interiores fidei scdm diuersa credita:ergo fides non
In ꝯriū. est vnica virtus in specie.Contra. Fides est assentire
prime veritati propter se ⁊ super omīa: ergo siue cre
dam hunc articulū siue illum: tale credere nō est nisi
assentire prime veritati in hoc articulo vel in illo:er-
go quodlibet credere est assensus in prima veritate ⁊
ꝓpter se:ergo omīa credere sunt eiusdē speciei.⁊ ita
Secundo. omēs motus fidei sunt eiusdē speciei. Item intelle-
ctus tendit ad hoc vt quiescat in suo fine.sed non ten
dit ad hoc efficaciter nisi per modū fidei: ergo omni
bus motibus fidei tendit ad hoc:ergo omēs motus
fidei tendūt ad hoc: ergo tendunt ad eundē finem et
immediate.quoniā nullo modo posset assignari me-
Iterū ar in dium.ergo omēs motus sunt eiusdē speciei.Sed cō
oppositū. tra. Augustinus dicit ꝙ credere est cogitare cū assen
sione.sed cogitare illud non est nisi videre spirituale.
Sed videre album videre nigrū iste visiones actua-
les sūt diuersarū specieꝝ: ergo eadem ratione intelli
gere hominē et intelligere asinū sunt motus diuersa
rum specierū: ergo eadem ratione cogitare deū esse
trinū et vnū.cogitare filium dei esse natuꝫ de virgine
sunt diuersa genera in specie: ergo motus fidei sunt
Euasio. diuersarum specierum. Forte dicet ꝙ licet sint diuer
sa credita:tamen nō sunt diuersa credere propter ean
dem delectationē sibi annexam.quoniā vnica est de-
lectatio qua intellectus delectat in suo fine credēdo.
ꝯ hanc ar. Sed contra. Motus fidei:motus spei:⁊ motus cari
tatis habent diuersas delectationes in specie sibi an
nexas : quia sunt diuersarū specierum . ergo eadem
ratione. si motus fidei sunt de diuersis rebus habe-
bunt diuersas delectationes sibi annexas. et ita non
erunt eiusdē speciei propter eandem delectationem.
Quod concedēdo dicimus propter istas duas vlti- Solutio.
mas rationes.ꝙ fides habet diuersos motus in spe-
cie.Ad primo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa.Uirtu Ad primū.
tes distinguuntur secundum primos ⁊ substantiales
fines . quoniā non distinguuntur scdm motus. ita ꝙ
si motus sint diuersaꝝ specierū ꝙ virtutes sint diuer
sarum specierū.Sed distinguūtur virtutes secūdum Quō vir-
diuersas difficultates quas explicant.Uirtutes enim tes distin-
non sūt simpliciter ad agere vel ad bene agere. sicut guūtur.
potentie:sed sunt ad facile ⁊ firmiter bene agere.Et
quoniā vnica est difficultas credendi in omibus cre-
dendis.vt dictum est:ideo non est nisi vnica fides.
Ad secundo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa. Crede- Ad scdm.
re est assentire prime veritati: immo credere est cogi
tare cū assensione.Qd ergo dicit.credere est assenti-
re describit credere per suū consequēs.⁊ quia diuer-
sificatur cogitare scdm diuersa cogitata diuersifica-
tur credere secundū diuersa credita. Et ideo diuersi
sunt motus fidei in numero.tamen vnica est fides in
specie. Diuersis etiam motib⁹ fidei diuerse sunt ad-
nexe delectatōnes in specie.Non vna tantum.quoniā
sicut alia delectatio adnexa est visui quando video vi Delectatio
ride:⁊ alia visioni qn̄ video candidū.Ita alia est dele ānexa fidei
ctatio que est adnexa motui fidei quo credo deū esse
creatorem meū.⁊ alia illi quo credo deum esse trinū
et vnum. ⁊ alia illi quo credo filium dei incarnatum
et sic de alijs.

¶Utrum idem scitum ⁊
creditum.

¶Quarta questio huius capituli.

QUeritur vtrum idem sit scitū et creditū. Pro-
batur ꝙ sic.quoniā augustinus dicit. Quedaꝫ Ar ꝙ sic p
sunt que non credūtur nisi prius intelligātur.Intel- augustinū.
ligantur augustinus posuit pro sciantur:aliter nichil
dixisset.⁊ ita idem est scitū et creditum.Item philo- Secundo.
sophi venerunt in cognitione dei per creaturas. ⁊ sic
habuerunt scientiam de deo per naturales rationes.
quoniā apostolus dicit.Inuisibilia dei per ea que fa
cta sunt ⁊c. Sit ergo ꝙ aliquis veniat ad fidē.cōstat
ꝙ quando venit ad fidē nōn obliuiscitur ratōnes qui-
bus prius sciebat deū esse:ergo adhuc scit deum esse
ergo idem scit et credit. Item scientia sensitiua siue Tertio.
per effectum nō excludit scientiā per causam.vt quā-
do astronomus videt eclipsim solis per effectum non
excludit scientiā qua scit probare ꝙ eclipsis erat fu-
tura hac die. Ergo eadem ratione cognitio que est
p fidē nō excludit sciētiā q̄ est p ratiōes.et ita idē scit
phs iste et credit. Forte dicit ꝙ per talem effectum Euasio.
nō potest probari pma causa.i.per creaturas qn̄ nō
cōuenit cū eis genere vel specie vel differētia vel pro
prio vel accidēte.Cōtra. causa cognoscit per suū effe ꝯ hanc ar
ctū et inquantum causa : ergo quo magis est eo ma-
gis cognosci habet per suū effectū.sed deus maxime
est causa creaturaꝝ: ḡ maxime habet cognosci p crea
turas : ergo deū esse est scitū per effectū creaturaꝝ et
fides nō excludit talē scientiā: ergo idē est creditū et
scitū.Sed cōtra.tulli⁹ dicit ꝙ vox omniū est vox natu In oppoᵐ

re.sed deū eē est vox oīm: ḡ deū eē naturalit est scitū
ab oībus : ḡ ipsū nō est meritoriū. qn̄ naturalia non
Opīo ali- sunt laudabilia vel vituperabilia:ergo deū esse nō est
quorum. articulus fidei:ergo in hoc casu nō est idē scitū ⁊ cre-
ditū quia deū esse nō cadit sub fide qd quidā cōcedūt
ꝯ quā ar. hac ratione . Sed cōtra . augustin⁹ dt in libro solilo
quioꝝ ꝙ deū diligit quicqd diligere pōt.sed cōstat ꝙ
talis dilectio dei nō excludit caritatē dei : ergo eadē
ratione naturalis cognitio ei⁹ qd est deū esse non ex-
Euasio. cludit fidē eiusdē.Forte dicit: ꝙ idē est scitū et credi
ꝯ quā ar. tum.Sed contra. maiori superueniente lumine lu-
men minus cessat vt luce solis:lux lune et stellarum:
ergo multo fortius aduenīente sole iusticie in aīam
hominis cessat lumen nature:ḡ aduenīēte fide nō ha
bet locū ratio naturalis.et ita non est idē scitū et cre
Ad idem. ditū . Itē per fidē assentit homo prime veritati ꝓpt
se et super omīa: ergo non assentit ei propter ratiōes
humanas:ḡ rōnes humane nō faciunt cognosci pmā
veritatē.nisi est fides.hoc autē fuit signatū per sama
ritanā cui dixerūt samaritani iam non propter te cre
Samarita dimus.sed quia ipsi vidimus et audiuimus.Sama-
na pt rōnē. ritana significat rationē naturalē samaritani venien-
tis ad fidē nouiter.quoniā venientes ad fidē noui
ter dicūt rationi naturali iam nō ꝓpter te credimus.
sed quia ipsi vidim⁹ per fidē: ergo aduenīēte fide na
turalis ratio nō habet locū. ⁊ ita nō idē est scitū ⁊ cre
ditū. Itē si ego diligo deū propter tēporalia tn̄ ad-
Ad idem. ueniente caritate cessat illa dilectio : ḡ eadē rōne ad-
ueniente fide ratio naturalis cessat et ita nō est idem
Solutio. scitū et creditū.Solutio.notandū ꝙ est cognitio dei
duplex noti naturalis et accidentalis. Naturalis duplex qn̄ adā
tia natural nō obscure sed aperte cognoscebat deū in creaturis
qn̄ nondū erant tenebre peccati super faciē abyssi.i.
Añ petm̄ ⁊ cordis humani. Alia est cogntio dei post petm̄ que ē
post. per speculum et in enigmate. et talis est dr̄a inter co
gnitionē naturalē ante peccatū et cognitionē natura
lē post peccatū : qualis est inter dignitatē et suppo-
ꝓbat a sim. sitionē. dignitas enī nō indiget aliqua ꝓbatione vel
leui persuasione.sed suppositio indiget ad minus le
ui persuasione.eodem modo ante peccatū nō indige
bat homo vt ei probaret vel alio modo persuaderet
Accidētal deū esse.Accidentalis cognitio dei triplex est.qn̄ q̄-
cognitō de dam est que acquirit per naturales ratiōes qualem
deo triplex habuerunt philosophi . Est alia que innitit testimo
nijs scripturarū vel miraculorū et hec est fides infor
mis.Tertia est gratuita que est per illuminationem
qn̄ lux vera illumiat aīam ad vidēdū se ⁊ alia spūalia
⁊ talis cognitō ē fides gratuita. q̄ dicit in corde hoīs
iam non propter rōnem naturalē credo. sed propter
illud quod video.qn̄ tali cognitione aduenīente assē
tit aīa prime veritati propt se et super oīa.tali cogni-
tione pereunt oēs alie cognitiōes accidētales.⁊ quā
Nō de fide. tum ad actū et quātū ad habitū:licet quidā dicant ꝙ
non pereunt quantū ad habitū:sed tantum quantum
ad actū:sed hoc est falsum.qn̄ eadē est apprehensio
omniū cognitionū accidentalium: quibus cognoscit
deus.et cum illa apprehensio venit in animam:fides
tanq̄ velocior preoccuparet motus aliarum cogniti-
onum accidentalium si essent ibi.⁊ ita cuꝫ fides adest
iam non est abilis homo ad credendum per rationes
quas prius habebat. sed ille rationes non in eo ge-
nerant fidē:sed gratuitā fidē confirmant et augmen-
Exemplū. tant : sicut beneficia temporalia non faciunt in hoīe
caritatem:sed confirmant et augmentant eam quan-
tum ad suū motū.nec est simile de sciētia que est per
effectū.et scientia que est per causam.qn̄ habent di-
uersa media et diuersas considerationes : ex quibus
generantur. Sed omnes accidentales cognitiones
de vnica habent considerationem et ideo maior ⁊ ve
locior non patitur secū alias vt dictū est.Per hoc pa
tet solutio ad secundo et tertio obiecta . Ad primo Ad pmum
obiectū dicimus ꝙ quedā sunt que non possunt credi
nisi prius intelligātur que oportet cognosci pri⁹ na-
turali cognitione.vt vnum esse principium: prius est
intelligibile q̄ creditur. Quedam autem sunt que
oportet prius credi q̄ cognosci siue ītelligi: vt articu
li ad quos non potest attingere ratio naturalis . vt
est filium dei esse hominem: vel huiusmodi. Ad ali- Ad aliud.
ud obiectum dicimus ꝙ hec argumentatio non va-
let:deum esse est naturaliter cognitū:ḡ non est arti-
culus fidei.Sed hoc postea plenius dicetur:qn̄ de ar
ticulis fidei dicemus.Item aliter probatur: ꝙ idem Iteꝝ ar ad
est scitum et creditum. Sim⁹ in tempore in quo pa- pncipale.
tiebatur christus: inde sic. Petrus scit istum pa-
ti.demonstrato christo.Probatio.petrus videt istū
pati oculis corporeis:ergo scientia sensitiua scit illuꝫ
pati.Item hec propositio est vera.Si iesus patitur
christus patitur:vel ipse patitur et petrus scit hoc.qꝛ
hoc nulli ē dubiū:ergo petrus scit ꝙ si iesus patitur
ipse patitur:sed petrus scit eū pati:ergo scit ipsū pa-
ti:sed ipsum pati est istum pati demonstrato iesu : ḡ Ad idem.
petrus scit istum pati.Preterea:scit istum hominez
pati:ergo scit istum pati.Sed credit istū pati:qn̄ cre
dit filium dei pati:et iste est filius dei. ḡ credit istum
scꝫ filium dei pati:et ita idem scit et credit.Item sint Tertio.
hic petrus et iacobus et christus et iste homo ē certi
ficatus ꝙ aliquis ex istis est christus filius dei: sed nē
scit quis.probatur et hec propositio.Iste homo ē ie
sus filius dei.constat ꝙ non potest respondere : verū
est vel falsum est.quia nescit vtrum sic demonstret ei
dei filius vel non. respondebit ergo proba inde sic.
Iste respondet proba ad istam propositionē et secun
dum conscientiā.ergo dubitat illam esse verā: ḡ du-
bitat eius dictū esse verum: et sicut ꝙ sit ei⁹ dictū. ḡ
ipse dubitat eius dictū.et ita iste dubitat istū hominē
esse verum filium dei:sed ipē idē credit: qꝛ ē fidelis
Sit ita.et hic est articulus fidei. ergo idem est credi
tum et dubitatum ab isto:ergo eadem ratione nichil
impedit quin possit esse scitum et creditum.Solutio Solutio.
fides est de non apparentibus:ideo dicunt quidaꝫ ꝙ
impossibile est idē essentiale eē scitum ⁊ creditū:et di
cunt ꝙ hec ē falsa: petr⁹ scit istū pati de dicto . immo
tantū credit: qn̄ dicunt ꝙ hoc pronomē iste positū Aliquoruꝫ
substantiue personale est:et idem est ac si diceret. pe opinio.
trus scit hāc personā pati: sed bene cōcedūt eā: secū-
dum ꝙ intelligitur de re.Ad secundo obiectū dicunt Ad scdm.
ꝙ hec est falsa:petrus scit.ꝙ si iesus ipse patitur:quo
niam petrus scit antecedens:sed non scit consequens
et ideo nescit illud. qn̄ si hoc pronomen iste tenetur
substantiue falsa est. qn̄ scdm hoc est personale. Si
adiectiue vera est. ⁊ scdꝫ hec dicunt ꝙ non valet hec
argumentatio.petrus scit istum hominē pati: ḡ pe-
trus scit istum pati. Ad vltimo obiectū dicunt ꝙ iste Ad vltimū
dubitat hanc propositionē esse verā:⁊ dubitat ei⁹ di-
ctū eē verū nō tn̄ dubitat ei⁹ dictū.qn̄ nescit ꝙ sit ei⁹
dictū:qn̄ nescit significationē vocū:qn̄ nescit vtrū de
mōstretur dei fili⁹ an non.sicut aliquis bn̄ responde-
ret proba ad istam propositonē.Marc⁹ est tullius.

ignorans vtrum illa nomina sunt noīa eiusdē vł diuer
sorum:et tamē non dubitat dictū huius propositio=
nis. Sʒ ꝙ hec solutio nulla sit probaƚ multipliciter.
Ꝯ hāc opionē arguiƚ.
Primo sic.petrus videt istū:demonstrato christo et
videt eius passionem:ġ videt hoc totū istū pati.ġ scit
hoc totum et ita scit hoc enūciabile:istū pati. Prete
rea cū dicitur : petrus scit istum pati:hoc pronomen
istum aut significat aliquā formā circa suum signifi=
catum aut nullam.Si aliquā: aut diuinā aut huma=
nam:non ē ratio quare potius diuinā ꝙ̄ humanā vel
ecōuerso:qm̄ sicut demonstrat hominem:ita demon=
strat deum et econuerso: sed cōstat ꝙ significat vtrā=
ꝗ:ergo nullam maxime cū sit pronomen substantiaʒ
mere significās.Ex hoc sequitur ꝙ hec est vera.petr⁹
scit istuʒ pati ex quo nō significatur ibi aliqua forma
Tertio.
fidei.Item petrus scit si chimera patitur :ipsa patiƚ
similiter scit ꝙ si brunellus patitur ipse patitur: ⁊ sic
de omnibus alijs rebus:ġ scit ꝙ si iesus patitur ipse
patitur:ꝙ tm̄ ipsi negant:propter hoc dicim⁹ ꝙ solu=
Solutio ꝺꝫ doctorem.
tio illa nō valet.et dicimus ꝙ in hoc casu ideʒ est sci=
tum et creditum.Et dicimus: petrus scit istum pati
siue hoc intelligatur de deo siue de re et credit idem
sed secundū aliā apprehensionem credit. secundū ali
am scit:qm̄ secundū quod apprehendit istum sub for
mis visibilibus scit istum pati:ſm ꝙ apprehēdit eū=
dem sub forma diuina credit istū pati.sicut solet dici
Exemplū.
de illo qui interficit patrē platonis et aufugit.ſʒ post
longū temp⁹ redijt:ita alteratus ꝙ plato non cogno
uit eū et adipiscitur familiaritatem platonis: secun=
dum hoc verū est:ꝙ plato odit et diligit istum:sed se
cundū diuersas apprehensiones.qm̄ secundū ꝙ app=
hendit eū in statu in quo est diligit istum : sed secun=
dum ꝙ apprehendit eū sub imagine in qua vidit eū
Idē sciƚ et crediƚ sī ab eodem.
qñ interfecit patrem suū odit istū. ⁊ ita eundē diligit
et eundē odit secundū diuersas apprehēsiones et eo
dem modo idem scitur ⁊ creditur idem crediƚ ⁊ du=
bitatur. per hoc patet solutio ad omnia obiecta

¶ De fide implicita.
¶ Quinta questio huius capituli.

Q Ueritur de fide implicita et explicita. Dicitur
Utꝝ simplices teneāƚ credere explicite oīa q̄ credūt p̄lati.
in iob.Boues arabant et asini pascebāt iuxta
eos.boues sunt predicatores:siue prelati qui debent
arare terrā liberi arbitrij vt fructū faciat.Asini dicūƚ
simplices qui debent inniti dictis maiorum: est ergo
sensus ꝙ prelati debent instruere simplices et simpli
ces debent inniti fidei ipsoꝝ:quia sufficit simplicibus
si aliquos articulos fidei credunt explicite ⁊ alios im
plicite :sed prelati tenentur credere omnes explicite
quia tenentur reddere rationem de ea que est in eis
fide/spe/caritate/sicut dicit beat⁹ petr⁹. Credere aūt
implicite est credere in hoc vniuersali.ꝗcquid credit
In oppm̄ ꝑ leuiticum.
ecclesia credere esse verū Sʒ contra obijciƚ. precipiƚ
in leuitico.ꝙ leprosus ad emundationem suā offerat
sextariū olei.i.perfectam mēsuram fidei . sed constat
ꝙ si aliquid deest sextario non est sextarius:ġ si aliq̄d
defecerit de plenitudīe articuloꝝ fidei nō est vera fides
ġ ad hoc ꝙ aliquis habeat verā fidem:exigitur ꝙ cre
dat omnes articulos fidei in propria essentia et expli
cite.aliter non offert sextariū olei nec mundatur a le
pra peccati.Preterea: fidē quorundā articulorū ha=
Secundo.
bent heretici.licet non omnium:et credūt in vniuer=
sali omnes alios articulos:qm̄ credunt quicquid ec=
clesia credit esse verum.quod patere potest ꝑ diffini
tionē eccl'ie :qm̄ ꝯgregatio recte credētiū ē eccl'ia: sed
ꝯstat ꝙ null⁹ heretic⁹ ē q̄ nō credat qđ ꝗcquid credit
cōgregatio recte credentiū est verū: ġ nulli sufficit ꝙ
credat quosdā articulos explicite et alios implicite
siue in vniuersali:ergo quelibet vetula teneƚ credere
Tertio.
oēs articlos fidei explicite. Itē tu dicis ꝙ aliq̄ vetula
credit aliquē articulū implicite et nō explicite.demō
streƚ ille articul⁹.hec vetula credit hūc articulū ipli=
cite:ġ actu vł hītu.si actu ġ actu cogitat hoc ⁊ moueƚ
actu ī hoc:ġ scit hoc explicite.si habitu ille habit⁹ p̄t
Solutō ad primū.
reduci in actū.reducaƚ et inde vt prius.Solutio. ad
primo obiectū dicimus ꝙ sufficit simplicib⁹ credere
aliquos articulos explicite ⁊ aliquos in vniuersali ita
ꝙ nulli eorū cōtradicant in particulari et ideo offert
plenū sextariū olei qui oēs articulos credit implicite
vel explicite et nullū excipit vt faciūt heretici. nec va
let hec argumentatio.oportet leprosū offerre sexta=
riū olei vel plenitudinē fidei : ergo oportet credere
oms articulos fidei explicite qm̄ deberet inferre sub
Ad vltimū
distinctione explicite vel implicite.Ad vltimo obie=
ctū dicim⁹ ꝙ non valet hec argumētatio. iste in actu
scit hoc explicite: ergo moueƚ vł cogitat de hoc actu
Fallꝰ scđm q̄d ⁊ simpliciter.
vel scit hoc actu. et est fallatia secundū quid ⁊ simpli
citer sicut hic.scit hoc in vniuersali:ġ scit hoc.

¶ De fide distincta. ¶ Sexta questio hui⁹ capꝉi.

Q Ueritur de fide distincta et indistincta.dictū est
cornelio in actibus apostolorū anteꝙ̄ esset ba=
ptisatus et conuersus ad fidē Accepte sūt elemosine
Utruʒ sine fide possit q̄s bn̄ agē.
tue et orōnes tue apud deū . ⁊ ibidē diciƚ ꝙ corneli⁹
per opera venit ad fidē qđ videƚ falsum.non enī quia
homo bona facit ideo bonus est . sed quia bonus est
ideo bene facit . cū ergo accepte essent eccl'ie cornelij
Sʒ aƚ ꝙ habebat fidē.
et orationes iā habebat fidē. quoniā sine fide ipossi=
bile est placere deo. Contra.in actibus dꝛ si sine fide
Iterū aƚ ꝙ non.
posset esse saluus nō fuisset missus ad eū architectus
ecclesie sꝫ petrus. petr⁹ enī missus fuit vt eū instrue
ret ad fidē et ita vt daret ei fidē ministerio et iā dictū
erat ei prius. Accepte sūt elemosine et orōnes tue:
ergo per opera venit ad fidē: ġ qꝛ bene egit factus ē
fidelis qđ falsū est. Preterea. si tunc habebat fidem
Ad idem.
quando missus fuit ad eum petrus : ad quid ergo
missus est ad eum petrus. non vt conuerteret eum
ad fidē. qm̄ iam habebat fidē et ita ꝓ nichilo missus
Solutio.
fuit ad eū.Solutio.est fides distincta ⁊ est fides indi
stincta. fidē indistinctā habebat cornelius qm̄ missus
fuit ad eū petr⁹ . quādo āte missionē illā dictū fuit et
Accepte sunt elemosine tue.⁊c.sed nō poterāt eē ac=
cepte nisi per fidē et ita cōstat ꝙ habebat fidē.sed idi
stinctā.quoniā credebat filiū dei eē incarnandū indi=
stincte.nec adhuc distincte credebat ꝙ iam facta esſʒ
incarnatio nōdū per fidē p̄ceperat istos sanctissimos
rumores.verbū caro factū est.ꝗ iā inceperat p̄dicari
ꝑ mūdū.et ideo nō poterat iam corneli⁹ diu esse iust⁹
sine fide distincta ⁊ vt eam haberet.missus fuit ad eū
petr⁹.et hoc est quod diciƚ.Si sine fide posset eē sal=
uus.s.si sine fide distincta que tūc tēporis iā iceperat
per hec ad omnia.
declarari nō fuisset ad eū missus architectus ecclesie
per ha nc distinctionē patet solutio ad omia obiecta.

¶ De articulis fidei et quid sit articulus et de
numero articulorū. Secundū capꝉm.

D Icendū est de articulis fidei.Primo q̄d sit ar=
ticulus.Secundo de numero articulorū. Ter
tio vtrū fide virtuti vel fidei secundū ꝙ est articulus

subest falsum.Articulus dꝛ ab artando:qꝛ artat nos
Ꝯ hoc aƚ
ad se credendū.Sed obijcitur:fornicationem eē pec
catum mortale est tale ad quod credendū artamur:
Secundo.
ergo ē articulus.Preterea:si aliquis assereret perti
naciter fornicationē non esse peccatū mortale habere
tur ab ecclesia pro heretico:ġ fornicationē eē est pec
Euasio.
catū mortale est articulus. Forte dicet ꝙ non est arti
culus.quia non est de deo:sed eadem ratione resurre
ctionē carnis eē futuram non est articul⁹:qm̄ non est
de deo:quod est cōtra simbolum:vbi diciƚ.carnis re=
In oppoᵐ
surrectionē.si concedet primū.Contra: in nullo sim=
bolo inueniƚ ꝙ fornicatio sit peccatū mortale : ſʒ sim
bolum est collectio articuloꝝ:ita ꝙ omniū aliter īsuf
ficiens esset doctrina.ġ fornicationem esse pctm̄ mor
tale non ē articulus. Item tu dicis:ꝙ fornicationem
Scđo inq̄sitiue.
esse peccatū mortale non est articulus. qm̄ non est de
deo.Queriƚ ergo:vtrū deū esse sit articulus : qđ pro
batur:qꝛ de deo est ⁊ asserēs ꝯtrariū pertinaciter eēt
hereticus:et ita artamur ad ipsum credenduʒ: cū sit
Tertio ꝑ augustinū.
de deo:ergo est articulus Preterea. augu.dicit:ꝙ q̄=
dam sunt que non possunt credi:nisi prius intelligāƚ
vt deum eē.deum eē oīpotentē et remuneratorē oīs
boni et huiusmodi:ergo talia sunt articuli fidei. Sʒ
Ꝯ hoc aƚ.
contra:vox omniū est vox nature deū eē est vox oīm
ergo ē vox nature:ġ credere deū eē est naturale:ġ nō
est meritoriū:ergo non est opus virtutis: ġ nō ē opus
Euasio.
fidei.ergo deū eē non ē articulus fidei. Forte dicet
ꝙ sicut duplex est dilectio. s. naturalis et gratuita.
Ita duplex est credere.s. credere naturale et credere
Ꝯ hanc aƚ.
gratuitū.primū non est fidei:sed secundū.Sed que=
ritur quid ē illud credere quod ē naturale: per illud
enim acquiescit anima prime veritati: ġ vel propter
ipam p̄mā veritatem:vel propter aliud.si propter ip
sam:secūdū hoc non est dr̄a inter credere naturale et
gratuitū.Si dicat ꝙ per credere naturale acquiescit
anima prime veritati:non propter se:sed ꝓpter ratio
nem naturalem tm̄:sed diligere deū propter tempo=
ralia tm̄ ē peccatū:ġ eadem ratione assētire prime ve
ritati propter rationē naturalē tm̄ ē peccatū. qm̄ si=
cut p̄t fornicari affectus a prima bonitate:ita p̄t for=
nicari intellectus a p̄ma veritate.et ita aliquod natu
Tertio.
rale est peccatū.qđ falsum est. Preterea. credere na
turale aut innititur prime veritati tm̄. aut naturali
bus rationibus.si p̄mū:ġ nō est dr̄a inter credere na=
turale et gratuitū:si secundū: ġ deū esse non est votū
Solutio tria req̄rūƚ ad articulū
vt dignitas vel suppositio quod tm̄ prius dictum est.
Solutio Tria exiguƚ ad hoc ꝙ aliq̄d sit articulus.s.
ꝙ sit de deo.ꝙ in nobis secundū se et directe generet
in nobis timorem vel amorē dei.qm̄ per timorē dei
vitamus malū:per amorē facimus bonū . in quibus
duobus cosistit perfecta iusticia:quā facit in nobis fi
des : aliter non eēt efficax credere in se. qm̄ non face
ret nos vel vitare malū:vel facere bonū:⁊ per hoc p̄t
De fide christianorum.
probari necessario veritas fidei xp̄iane.sunt enī credē
da de deo que credēda generant in nobis timorē vel
amorē dei.ġ de deo sunt maxime credenda q̄ maxie
generant in nobis timorē vel amorē dei :sed ea que
credunt xp̄iani maxīe generant timorē vel amorem
dei:vt patet ī speciebus per singulos articulos fidei
christiane:ġ maxīe sunt credenda q̄ credūt xp̄iani : ġ
Ad primū
fides xp̄ianorū ē maxīe et verissime fides. Ad primo
obiectū dicimus ꝙ fornicationem esse pctm̄ mortale
non ē articulus:qm̄ nō est de deo nec per se generat
in nobis timorē vel amorē dei. qm̄ nisi credatur dei
iusticia peccatū nō innitiƚ timorē.verūtm̄ si aliquis as
sereret pertinaciter fornicationem nō eē pctm̄ morta
le:eēt hereticus:non quia assereret contrariū articu=
lo:sed quia assereret contra illud quod fides suppo=
nit.s.contra fundamentū fidei.i.contra ius naturale
Ius naturale ē fūdamētū fidei.
quod naturale dictat rō naturalis:qm̄ fides supponit
illa eē pctā:que sunt contra ius naturale.quod patet
per hunc articulum.Remissionem peccatorum. quasi
dicat:credo ꝙ deus remittat peccata eis qui conuer=
tuntur ad eum.sicut ergo faceret contra artem qui
destrueret principia artis que precedunt ipsam ar=
tem.ita facit cōtra fidem qui destruit fundamentum
q̄dā p̄cedūt fidem.
fidei siue supponens.Quedā igiƚ precedūt ipsā fidē.
vt precepta iuris naturalis q̄ fides supponit tanꝙ̄ p̄=
cedentia ipsā.quedā sūt de ipsa fide vt articuli quedā
sunt sequentia fidē vt ea que sequūtur ex articulis et
non sūt ꝓprie articuli.vt resurrectionē carnis eē futu
rā.qđ nō est articulus qꝛ non est de deo.sed sequiƚ ex
hoc articulo.s. ꝙ deus ex potētia sua resuscitabit cor
pora nostra.quedā ad vitā. quedā ad mortē.Ad se=
Ad scđm.
cundo obiectū dicim⁹ ꝙ deū esse est articul⁹ quoniā
hoc enunciabile de deo est ⁊ generat in nobis timorē
vel amorē dei . et bene cōcedimus ꝙ hec argumēta=
tio est necessaria . credere deum esse est naturale:ġ
non est meritoriū.quoniā credere qđ est naturale nō
est meritoriū . sed nō sequeretur si ita inferreƚ gnāliƚ
credere deū esse est naturale . nō ergo credere deū eē
est meritoriū.sicut nō sequitur.dilectio dei ē natura
lis quia aliqua est naturalis . nō ergo dilectio dei est
Fallꝰ equiuocationis.
meritoria et est fallatia vniuocationis.qꝛ proceditur
a determinata quasi a cōfusa sicut hic homo est alb⁹
nō ergo homo est niger. et hec est differētia inter cre
dere naturale et credere gratuitū ꝙ credere natura=
le vtiƚ mundo tanꝙ̄ articulo et innitiƚ rōnibus natu=
ralibus . sed fides non vtiƚ mūdo nisi tanꝙ̄ speculo.
quoniā licet fides nō innitaƚ rōnibus mūdanis tamē
Quō fides idiget mūdo.
quia deus nō videƚ mō per speciē ideo indiget fides
mūdo tāꝙ̄ speculo siue nutu.sicut ītellectus ad hoc
ꝙ cognoscit dignitatem indiget sensu.licet dignitas
Ad vltimū Hec est duplex.
nullā recipiat probationē . Ad vltimo obiectū dici=
mus ꝙ hec est duplex . diligere deū propter tempo=
ralia tantū est pctm̄.si hec dictio ꝓpter notet causam
motiuā nō finalē falsa est.si causā finalē vera est.cum
vero diciƚ per credere naturale assentit aīa prime ve=
ritati propter naturales rationes tm̄. hec dictio ꝓpƚ
notat causā motiuā nō finalē.et ideo tale credere nō
Aƚ ꝙ deuʒ eē nō ē articulus.
est peccatū.patet solutio ad oīa obiecta . tamē apo.
videƚ velle ꝙ deū esse nō est articulus . quoniā dicit
in ep̄la ad hebreos ꝙ accedētē ad deū oportet prius
credere ꝙ deus sit et ꝙ est remunerator bonorū : ġ
ad hoc ꝙ habeat fidē virtutē q̄ mundat cor oportet
ꝙ ante illā credat deū esse:ergo deū esse nō est articu
Solutō ex dictis.
lus fidei virtutis.Sed ad hoc ptʒ solutio per predi=
cta qm̄ anteꝙ̄ aliquis credat deū esse vera fide optet
ꝙ prius credat vel intelligat ductu naturalis ratiōis
Augustin⁹
deū esse. A predictis enī verbis apl'i sūpsit augustin⁹
illud qđ dixit ꝙ quedā nō possunt credi nisi prius in=
alia solutō
telligāƚ. dicimus etiā ꝙ non valet hec argumētatio
credere naturale quo n aturaliter cognoscim⁹ deū eē
innitiƚ ratiōib⁹ naturalib⁹. nō ergo per tale credere
cognosciƚ deū esse.vt dignitas vel vt suppositio. qm̄
ille naturales ratiōes impresse sunt cuilibet nec optʒ
eas probari aliqua ꝓbatione violenta: et maxime in
statu ante pctm̄ erant note sine aliqua alterius osten

sione. sicut quedã rationes cognite sunt naturaliter cuilibet etiã ydiote vt ex eis quilibet possit argumẽtari. ita creature sũt argumẽta ad probandũ deũ esse ita videlʒ ꝙ nõ oportet laborare ad hoc sicut ɔtingit in dignitatibus vel suppositionibus quibusdã.

¶ Utrum articuli vel enunciabilia sunt articuli. ¶ Secunda questio hui⁹ capituli.

duplex opinio.

Q Ueritur vtrũ res vel enunciabilia sunt articuli Super hoc duplex ẽ opinio. quidã dicũt ꝙ res sunt articuli. vt incarnatio passio resurrectio. Alij dicunt ꝙ enũciabilia sũt articuli vt filiũ dei resurrexisse a mortuis et huiusmodi: ꝙ ipse res sint articuli, pbaꝛ multipliciter. quia ipse res coartant nos ad credẽdũ se et de deo sunt et in deo. vt incarnatio filij dei et huiusmodi et generãt in nobis timorẽ vel amorẽ dei: ḡ per locũ a diffinitione ipse res sunt articuli.

Secũdo ꝑ augustinũ.

Itẽ aug. dicit ꝙ tempora variata sũt nõ fides: cõstat ꝙ hoc non intelligiꝛ de fide virtute. cõstat enĩ ꝙ eadẽ est virtus specie. fides apud modernos q̃ fuit apud antiquos: ergo intelligitur de fide. i. de articulis fidei. ergo articuli fidei nõ sũt mutati. sed cõstat ꝙ enũciabilia credenda sunt mutata. qm̃ alia credunt moderni q̃ crediderunt antiqui qm̃ moderni credũt filiũ dei esse incarnatũ passum. antiqui crediderunt filiũ dei esse incarnãdũ passurũ: igiꝛ si articuli non sũt mutati et enũciabilia sunt articuli. enũciabilia nõ sunt mutata. sed hoc est falsũ vt ostensũ est. restat ergo ꝙ nõ sũt enũciabilia et ita sunt res.

Tertio.

Itẽ tempus aut est de essentia articuli aut non. probaꝛ ꝙ sit. qm̃ nos tenemur credere sub tempore preterito filiũ dei esse incarnatũ. sed antiqui tenebantur illud credere sub tẽpore futuro. cũ ergo tempus ex necessitate cadat sub actu fidei. seqꝛ ꝙ tempus est de essentia articuli. quoniã om̃e id quod cadit de necessitate sub actu fidei est de essentia articuli. sed aliud est modo tempus q̃ fuerit apud antiquos: ergo alij sunt articuli ḡ alia fides. et ita fides mutata est quod est contra aug.

Quarto.

Itẽ simus in instanti mortis christi. Queriꝛ quid mõ sit articul⁹ de morte. nõ potest dici ꝙ filiũ dei sit modo articul⁹. qm̃ ignorantia facti excusat a toto eos qui hoc nõ credũt Similiter nec filiũ dei esse mortuũ nec filium dei esse moriturũ modo est articulus de morte filij dei. ⁊ ita nullũ enunciabile est articulus de morte. restat ergo ꝙ ipsa res scʒ ipsa mors est articulus quod cõcedunt multi.

In oppo^m

Sed cõtra. mors christi est articulus: ḡ mors christi est. quoniã fides non est nisi de veris et omne verum est ens et ecõuerso: ergo si mors christi est articulus mors christi est ⁊ econuerso.

Secundo.

Preterea. mors xpi nichil est: ḡ non artat nos ad se credendũ: ergo nõ est articulus.

Tertio.

Item indirecte. si res sũt articuli: ergo multi iudei credunt recte. quoniã sicut dicit hieronimus. Quidã iudei credunt ꝙ messias quando veniet erit hõ pur⁹. alij credũt ꝙ erit de⁹ ⁊ naturalis dei fili⁹ inter istos ⁊ xpianos nõ est dr̃a nisi de tẽpore: ḡ si sine tempore res sunt articuli. sequitur ꝙ tales iudei recte credunt. qm̃ credunt incarnationẽ: passionẽ: ⁊ resurrectionẽ: sed constat hoc esse falsum. ḡ ipse res nõ sunt articuli: sed potius enunciabilia.

Quarto.

Item corneli⁹ anteq̃ missus fuisset ad eum beatus petrus: habebat fidem de incarnatione. Ad quid igitur fuit miss⁹ ad eum: nisi vt determinaret ei tempus qđ iam exigebatur ad veram fidẽ et distinctã. de qua dictũ est: si sine fide posset esse saluus ⁊c. ḡ iam adueniebat temp⁹ in quo oportebat credere ꝙ filius dei erat incarnatus passus. ergo ipsa res non erat articulus: sed enunciabile: qm̃ tempus non erat de esse rei: sed de eẽ enunciabilis.

Solutio.

Solutio: dicimus ꝙ proprie loquendo enũciabilia sunt articuli. et non res. quoniam proprie loquendo credere ⁊ scire sunt de cõplexis: et non de incomplexis. Improprie enim dicitur: iste scit domum suã. i. cognoscit.

Ad pmum

Ad primo obiectũ solumus per interemptionẽ huius ipa res. s. incarnatio: passio: resurrectio: artat nos ad credendũ se. quia non res: sed tãtum enunciabilia creduntur: nec est fides de incõplexis. sicut nec scientia proprie.

Ad scðm.

Ad secundo obiectum: dicimus ꝙ fides non est mutata. i. articuli non sunt mutati. sed hoc est intelligendũ ꝙ non sũt mutati formaliter vel effectiue vel finaliter: tñ sunt mutati essẽtialiter: qm̃ de essentia sua habent tempus aliud. et ita mutati sunt essentialiter: non tñ mutati sunt formaliter vel effectiue: qm̃ eadẽ bonitas vel virtus dei que est forma siue perfectio articulorꝫ ostenditur et significatur cum diciꝛ a modernis: filius dei est incarnatus passus resurrexit. ascendit in celũ. que significabanꝛ qm̃ ab antiquis dicebatur filius dei incarnabitur. filius dei patietur: resurget: ascendet in celum: et ita idem sunt articuli formaliter: et ex hoc sequitur ꝙ sint idem effectiue. qm̃ propter eãdem bonitatem vel virtutem dei generant in nobis eundẽ timorẽ vel amorem: quem generauerunt i antiquis.

Aliud seqꝛ

Ex hoc etiã sequitur ꝙ sint idem finaliter: qm̃ finis articulorum est inquantũ sunt articuli generare in nobis timorem vel amorẽ dei. per hoc patet solutio ad secũdo ⁊ tertio obiectum.

Ad tertiũ.

Notandum tamen: quia idem articuli sunt formaliter et effectiue apud modernos qui fuerunt apud antiquos: ideo solẽt dicere nominales: ꝙ idem sunt articuli apud modernos et antiquos: ⁊ ꝙ articuli non sunt mutati nec fides simpliciter ⁊ absolute: et dicunt ꝙ hec argumentatio non valet. enunciabilia sunt mutata. enunciabilia sunt articuli. ḡ articuli sunt mutati. et est fallatia secundum accidẽs. In stantia. hoc nomen albus est hec vox albus: sed ẽ alia vox q̃ hec vox alba. ḡ est aliud nomen.

Dictũ nominalium.

Falla accidentis.

Ad qrtum

Ad quartuʒ dicimus ꝙ i instanti mortis christi nichil erat articul⁹ de morte christi: nisi enunciabile cõmune ad oĩa tempora. s. filium dei esse incarnandum: sed procedente tempore euangelij: claritate lucente per mundũ per predicationem apostolorꝫ determinatum est tempus incarnationis: passionis: resurrectionis: et iceperunt esse articuli fidei. filium dei esse incarnatum. filiũ dei esse passum et similia.

ɔ pdicta aꝛ

Contra predicta obijcitur. Omẽ verum est ens et econuerso. sed fides non est nisi de veris: ḡ non est nisi de entibus: sed fides est de istis enunciabilibus: christũ esse passuʒ. ⁊c. Sed ista enũciabilia non sunt. qm̃ illa enunciabilia nõ sũt nisi res significate secundum ꝙ sunt in cõpositione: ḡ fides ẽ de non entibus.

Secundo.

Preterea. si hoc enunciabile: filium dei esse passum. est articulus. ḡ est. qm̃ si non est nõ artat nos ad credendum: et ita non est articulus.

Solutio.

Solutio: dicimus ꝙ hec propositio: Omne verum est ens et econuerso: vera est: si intelligitur de veritate rei: si de veritate dictionis vel de pĩma veritate qua omne enũciabile verũ. est verũ. falsa est. et licet fides nõ sit nisi de veris. tñ nõ est de nõ entib⁹. nec valet hec argumentatio hoc enũciabile est articulus: ergo ẽ. sʒ ẽ fallatia secundũ quid ⁊ simpliciter. sicut hic chimera est

opinabilis vel significatũ: ergo chimera est. qm̃ sicut nichil poniꝛ circa chimerã cũ dicitur chimera est opinabilis vel significatũ. sed circa potentẽ opinari vel fingere. ita cũ diciꝛ hoc enunciabile est articulus nichil ponitur circa hoc enunciabile. sed circa eũ qui artatur ad credendũ ita tamẽ enũciabile nõ omnino nõ est cũ sit articulus de deo. ⁊ ideo non est miruʒ si nos artet ad credendũ inquãtũ ostendit bonitatẽ dei per quã nos artat ad credendũ. et preterea nõ diciꝛ proprie artare nos ad credendũ articulos. sed preceptũ dei artat nos ad credendũ articulos.

Articulus nõ est purũ nõ ens.

¶ De articulo. ¶ Tertia questio hui⁹ capli.

Af ꝙ non.

Q Ueritur vtrũ fidei virtuti vel fidei secundũ ꝙ est articul⁹ subsit falsũ. probatio ꝙ nõ. quoniã sicut dicit augustin⁹. fides est illuminatio mentis. qꝛ illuminatur mens a prima luce. siue a vera luce ad videndũ bona spũalia. sed vera lux nõ illuminat nisi ad videndũ verũ: ergo fide virtute nõ videꝛ nisi verũ: ḡ fidei virtuti nõ subest nisi verum.

Secundo.

Item lux corporalis non illuminat nisi ad videndũ corporalia que sũt: ergo a simili lux vera spiritualis nõ illuminat nisi ad videndũ spiritualia que sunt: ergo nõ illumĩat ad videndũ falsũ quoniã falsũ nichil est: ergo fidei virtuti nõ subest nisi verũ.

Tertio.

Itẽ fides est quedã visio siue quedam scientia eternorũ. Unde apo. videmus nunc per speculũ in enigmate tunc aũt facie ad faciẽ. sed visio cum scientia proprie nõ est nisi de existentibus et de veris: ergo fides nõ est proprie nisi de veris.

Quarto

Itẽ caritate nõ diligimus aliquã rem nisi dignã diligi: ergo si de nichil credimus nisi dignũ credi. sed nichil est dignum credi nisi verũ: ergo nõ credimus fide virtute nisi verũ.

Quinto

Itẽ affectus noster bene dispositus nõ querit nisi bonũ. nec intellect⁹ mouetur nisi ad verũ. qm̃ sicut se habet affectus ad bonũ quantũ ad suũ finem. ita intellectus ad verum quantum ad suum finẽ. sʒ virtus directiua affectus nõ mouet ipsum nisi ad bonum: ergo virtus directiua intellectus nõ mouet ipsum nisi ad verũ: ergo fidei virtuti nõ subest nisi verũ.

Sexto.

Itẽ fidei succedet scientia aperta qđ ergo subest mõ fidei per speculũ tunc suberit scientie siue speculo. sʒ scientie nõ suberit nisi verũ: ergo fidei modo nõ sub est nisi verũ. si concediꝛ.

In oppo^m

Contra. spe subest falsũ. quoniã existens in caritate sperat se habiturũ vitã eternã sed multi sunt tales qui nõ habebũt vitã eternam. ⁊ ita spei subest falsum: ergo eadẽ ratione fidei subest falsum. quoniã qui sperat se habiturũ vitã eternam.

Secundo.

similiter credit se habiturũ illam. Itẽ sit ꝙ sacerdos offerat simplicẽ hostiã alicui: ergo habenti fidẽ ⁊ credit se offerre verũ corpus christi et dicat egroto cordis hoc esse verum corpus christi: respondet egrotus credo et secũdum conscientiam respondet et ex fide sua: ergo fide virtute credit falsum. et ita falsum sub est fidei.

Tertio.

Item ante incarnationẽ filij dei aliqs ex fide virtute credebat filiũ dei icarnãdũ. in istanti aũt icarnationis credit illud idẽ ex eadẽ fide. qm̃ ignorantia facti ex toto excusat illud: sed christũ esse incarnandũ est tunc falsum. ergo fidei eius tunc subest falsũ.

Quarto.

Iteʒ apostolus dicit. Abraham credidit deo et reputatũ est ei ad iusticiam: hoc autẽ fuit qñ dominus dixit immola michi filium tuũ. meruit ḡ qñ credidit se immolaturum filiũ suũ deo. ḡ credidit hoc fide virtute: ⁊ illud erat falsuʒ. ergo fidei eius subfuit falsũ.

Euasio.

Forte dicit. Abraham non meruit credendo se. immolaturuʒ filium suũ deo: sed meruit in hoc ꝙ credidit: ꝙ si fili⁹ suus moreretur deus tñ resuscitaret ipsũ: et nichilominus impleret promissionẽ suã in ysaac.

ɔ hanc aꝛ.

Sed cõtra hoc obijcitur: velle immolare filiũ suũ fuit meritoriũ abrahe: ergo eadẽ ratione credere se imolaturũ filiũ suũ fuit meritoriũ. qm̃ nõ eẽt ratio: quare pot⁹ velle hoc esset meritoriũ q̃ credere hoc. et si illud credere fuit meritoriũ: ergo fuit a fide virtute. sicut enĩ om̃e diligere meritoriũ ẽ a caritate. ita oportet ꝙ oẽ credere meritorium sit a fide virtute. et ita fidei abrahe subfuit falsũ.

Solutio.

Solutio: sicut nobis videtur fidei virtuti nõ subest nisi verũ. quia fides est illuminatio mẽtis a prima luce ad vidẽdum bona spiritualia et bõa eterna. talis aũt illuminatio non errat: nec facere videre nisi ens. vñ fides ꝟtus nõ est: nisi de articulis qui sunt veri.

Ad primũ.

Ad primo obiectũ: soluimus per interemptionem huius: spei virtuti subest falsũ: qm̃ qui sperat spe virtute non simpliciter sperat hoc se habiturum vitam eternã: sed sperat se habiturũ vitã eternã si perseuerauerit. qm̃ in spe virtute nichil est presumptionis: sed rectum.

A simili.

Eodem modo fide virtute non credit aliquis se habiturũ vitã eternã. nisi sub hac conditione. si perseuerauerit: et si aliquis credit vel sperat simpliciter se habiturum vitam eternam: non est talis motus fidei vel spei virtutis. licet credatur esse ꝟtutis: sicut prophete quandoqꝫ loquebanꝛ spũsancto: quandoqꝫ suo spiritu: et qñqꝫ loq̃banꝛ de proprio spiritu. tñ credebant se loqui spiritu prophetico

Ad scðm.

Ad secundũ: dicimus ꝙ ille cui offertur simplex hostia si mouetur motu fidei virtutis non credit illud esse corpus christi quod apparet ibi: sed credit sub illa forma esse corpus christi si recte facta est ibi consecratio.

Ad tertiũ.

Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ illi qui ante incarnationẽ credebant filiũ dei esse incarnandũ: debebant considerare tẽpus aduentus christi: et discernere: sicut erant edocti a prophetis per quos illuminabantur a vera luce: et debebant sequi illam illuminationem: quod qꝛ non fecerunt iudei. dñs conqueritur de ipsis per ieremiã: vbi dicit. Milu⁹ et yrundo et ciconia cognouerunt tempus aduentus sui ⁊c.

hieremias

cuʒ ḡ aduenit tẽpus incarnationis determinatũ a prophetis non debuerunt credere christũ eẽ incarnandũ determinate: sed christũ esse incarnatũ vel incarnari vel incarnandum. vnde patet: ꝙ si aliquis in instanti incarnationis credit christum esse incarnandũ non credit hoc motu virtutis: sed tantum motu liberi arbitrij relinquens illuminationẽ vere lucis. qm̃ relinquit tẽpus a prophetis determinatũ: et prenunciatũ aliquo modo.

Ad qrtum

Ad quartũ: dicimus ꝙ non fuit abrahe meritorium credere se ĩmolaturum filium suum. qm̃ hoc non erat in precepto vt crederet hoc: nec ex precepto tenebatur ad hoc. et poterat rationabiliter dubitare si dñs esset reuocaturus mandatum suũ: sed tenebaꝛ velle illud ex precepto dei precipiẽtis ꝙ ĩmolaret: ⁊ per consequens ꝙ velle immolare. ⁊ ideo licet velle ĩmolare esset ei meritorium: tamen credere nõ erat ei meritorium ex necessitate. potuit tamen credere illud meritorie si caritas mouit liberum arbitriuʒ ad hoc: sed illud credere non fuit fidei. qm̃ fides proprie non est proprie nisi de articulis: vel de his que prima veritas ꝑcipit credẽda.

Ad aliud.

Ad illud qđ obijciꝛ: ꝙ oẽ diligere meritoriũ est proprie ex caritate: ḡ omne credere meritorium est proprie motus fidei. dicimus ꝙ prima est falsa. qm̃ non omne diligere meritoriuʒ est

propie motus caritatis:vt ille quo aliquis sanct⁹ di
ligit bonū temporale honesto viro. caritas enī nō est
pbat a sīli. ꝓpe nisi de bonis spūalib⁹.Vn̄ sicut aliqua ꝓpositio
est que non subiacet alicui arti proprie. tn̄ iudicatur
ab arte: vt prepositiones in quibus est accidentalis
veritas:ita quidā motus sunt qui non subsunt pro=
prie regule alicuius virtutis.vt velle alicui bona tē=
poralia sīt tn̄ ex virtute: sed non tanq̄ proprij mot⁹
tales motus sunt velle ire in hyspaniā:et huiusmodi
Per hoc soluitur. per hoc etiā potest solui obiectio que ita fit in carita
te potest qs moueri ad falsū:vt ex aposto. Qui ex ca
ritate voluit ire ad hyspanos et ex caritate dixit se itu
rum ad hyspanos. Si ergo ex caritate p̄t aliquis mo
ueri ad falsum . a simili ex fide p̄t aliquis moueri ad
Iterū ar ad pncipale. falsum.ḡ fidei potest subeē falsum. Item quare di=
cis q̄ fidei non potest subesse falsū:nisi quia inde seq̄
retur q̄ prima lux que fuit prima veritas esset magi=
stra falsitatis:sed eadem ratiōe:ex hoc q̄ caritas mo=
uet ad falsum:sequitur q̄ p̄ma bonitas siue spiritus
Solutio. sanctus apud ipsos sanctos sit mgr̄ falsitatis. Solu=
tio :dicimus q̄ hec argumentatio non valet. caritas
mouet ad falsum.ḡ eadē ratione fides potest moue=
re ad falsum.quia caritas non docet quid verū quid
falsum : sed est bonitatis magistra mouēs ad bonū
et quia contingit q̄ falsum qn̄q̄ est bonū naturali bo
nitate:vt apo.ire ad hyspanos.ideo caritas quādoq̄
mouet ad falsū non inquantū falsum:sed inquantum
bonum.fides aūt quia prope est de vero spirituali nū
q̄ mouet ad falsum credendū.sicut caritas nūq̄ mo=
uet ad malum appetendū. quia proprie est de bono
Ad scdm. appetendo . Per hoc patet solutio ad secundo ob=
iectum: qm̄ prima bonitas siue spirissanctus nō mo=
uet ad falsum proprie:qm̄ non mouet ad falsū inquā
Iteruz ar. tum falsum:sed inquantū bonū Item alio mō proba
ri potest subeē falsum. Simus ante incarnationē chri
sti et post decessū abrahe:inde sic. Abraham credidit
filium dei esse incarnandum:sicut dn̄s dicit in euāge=
lio. Abraham exultauit vt videret diē meum.vidit et
gauisus est et credidit hoc fide virtute:quoniā filiuz
dei esse incarnandum erat articulus fidei:ergo veruz
est abraham credidisse hoc motu fidei : quoniam hoc
est verum de puro precepto. sed possibile est filium
dei non esse incarnandum:quoniā sicut dicit augusti.
Alius modus nostre liberationis fuit deo possibil.
Ar sic. Inde sic:hoc ē necessarium:illud possibile. ergo con=
stans ex ipsis est possibile.ḡ possibile est abraham cre
didisse hoc motu fidei.et filium dei non esse incarnā=
dum. Ponatur: filius dei non incarnabitur.ergo fi=
lium dei incarnandum eē est falsum.et abraham cre=
didit hoc motu fidei : ergo fidei potuit subesse fal=
Solu. aliquorum. sum. Ad hoc dicūt quidam: q̄ reuera necessarium est
abraham credidisse hoc: sed non est necessarium abra
ham credidisse hoc motu fidei:hoc enim sicut dicunt
dependet de futuro . quoniam si christus incarnabit
Cz hanc solutionem ar. credidit hoc motu fidei.si non.non.sed q̄ ista solutio
nulla sit probatur.qm̄ q̄ fides fuerit causa hui⁹ mot⁹
non dependet a futuro:qm̄ cause eē inquantum cau=
sa ē non dependet nisi a suo effectu . et econuerso. cū
ergo fides et suus effectus fuerunt in preterito: vtrū
q̄ habuit suū plenū esse.ergo neutrius esse dependet
de futuro:ergo q̄ fides fuerit causa illius mot⁹ non
depēdet de futuro:ḡ cū sit verū de p̄terito nō depēdēs
Solutio. de futuro ē verū :sicut alia vera necessaria. Ad hoc dici
mus q̄ reuera verū est illū motū fuisse motū fidei. sz

nō est necessariū q̄ fuerit motus in hoc :demōstrato
hoc enūciabili filiū dei esse incarnādū qm̄ ille motus
habebat duas habitudines . vnā ad suā causā.s.ad fi
dem ex qua erat et secundū istā habitudinē nō erat
depēdēs de futuro quoniā habebat suā causā. aliā
habebat habitudinē ad suā naturā. s. ipsum creditū
et illud nō habebat determinatā veritatē. Unde mo
tus fidei licet esset in illud tamē nō necessario erat in
illud.quoniā impossibile est motū fidei esse nisi in ve
rum.vnde cū hoc nō esset de necessitate verū.nō erat
necessariū motū fidei esse in hoc.sed idem motus nu
mero potuit esse in oppositū illius.quoniā visio que
est fides. Similiter visio q̄ est prophecia et visio cre nō diligēt.
ata qua videt futura.q̄ sunt a prima luce que de⁹ est
immediate ideo assimilantur prime luci in hoc quia
sicut prima lux illa eadem visione numero qua videt
aliquid futurū potest videre eius oppositū propter
indeterminatā veritatē ipsius . Itē sit ita q̄ aliquis Iterū ar.
proposuerit ysaac innocenti hanc pro positionē deus
non erit homo:et probet illud per simile naturale sic
magis distant homo et deus q̄ homo et asinus. sed
homo nunq̄ erit asinus:ergo deus nūq̄ erit homo et
sit ita q̄ ysaac acquiescat et dicit verū est.q̄ nunq̄ de⁹
erit homo et sic decedat.inde sic.ysaac credidit cōtra
riū articulo:ḡ peccauit mortaliter et sic decessit: ergo
iam dānatus est in inferno: ergo necessarium est ipm
esse damnatum. quia in inferno nulla est redemptio
sed possibile est q̄ nunq̄ deus erit hō: ergo hoc totū
possibile est q̄ ysaac dānatus est et q̄ deus nō erit hō
Ponat inde sic ysaac credidit deū nō esse futurū ho= Ar sic.
minē et hoc est verū q̄ ysaac credendo hoc credidit
verū:ḡ credēdo hoc nō peccauit nec alia vice peccauit
et ē dānat⁹ hoc est de positiōe: ḡ est dānatus sine pctō
qd̄ est impossibile. Solutio.dicimus q̄ hec argumē= Solutio.
tatio non valet.ysaac credēdo hoc nō credidit nisi ve
rum:ergo credēdo hoc nō peccauit. quoniā creden=
do verū peccat aliquis qn̄ id quod nō est determina= Aliqs peccat credendo verum.
tum in sacra scriptura aliquis presumit asserere licet
sit verū.quia hic est ordo naturalis vt de⁹ iudicet ho
minē spirituale et omnia inferiora. spiritualis aūt iu
dicet carnalē.carnalis aūt nō potest iudicare nisi ea q̄
sunt sub ipso.scz bruta animalia. cū ergo aliquis asse
rit aliquid de deo quod nō est determinatum ab ipso
deo licet sit verū tamē peccat quia facit se iudicē dei
et se quodāmodo cōstituit supra deū ordine puerso
quoniā apostolus dicit sed neq̄ meipsū iudico.q̄ aūt Paulus.
iudicat me dn̄s est. si autē apostolus nō p̄sumit iudi=
care seipsum multo fortius presumptio erit iudicare
deū. Itē queritur vtrū aliquis sine pctō p̄ot credere q̄o incidēs
contrariū articulo.qd̄ probat.sit q̄ aliqua vetula cre Ar q̄ sic.
dat patrē esse maiorē filio per hoc qd̄ audiuit quicq̄d
habet filius habet a patre. q̄ hoc possit credere sine
peccato probat.quoniā in quarto sententiarum dicit In q̄rto sententiarum
q̄ si aliquis hereticus predicet nomine augustini et
aliquis ei credat non dicit credere heretico . sed au=
gustino.sed vetula simpliciter credēdo augustino nō
peccat licet hereticus predicet hoc falsum.patrē esse
maiorē filio.et ita nō peccat vetula credēs contrariū
articulo. Item ignorātia inuincibilis excusat a toto Secūdo
sed in hac vetula est ignorātia inuincibilis quoniā est
supra eius facultatē aliquid explicare de patre:ergo
propter ignorantiā inuincibilem que ex toto excusat
credendo patrē esse maiorē filio non peccat. Item su Tertio.
mus in tempore sanctorum hyla.anastasij:eusebij i quo

omnes prelati fuerunt heretici:exceptis istis tribus
inde sic: ista vetula tenetur credere prelato suo iquā
tum est prelatus eius.et prelatus predicat patrē esse
maior filio:et omnes prelati fere . ḡ vetula acquie=
In oppoᵐ scēdo prelato suo in hoc non peccat. Contra: credit
Secundo. contra fidem.ergo peccat mortaliter . Item si ali=
quis facit contrarium eius quod tenetur facere:pec=
cat mortaliter:ergo a simili.si aliquis credit quod nō
Tertio. tenetur credere peccat mortaliter Item. peius est er
rare in via fidei q̄ in via morum.quod probatur per
hoc quod supra illum locum euāgelij dr̄ de peccato
Augustin⁹ quia non credunt i me. dicit augu.de peccato infide
litatis. Quo retēto:omnia retinentur.quo dimisso:
omnia dimittuntur.et ita peius est errare in via fidei
q̄ in via morum:sed quicunq̄ errat in via moruz pec
cat mortaliter.nec aliqua ignorantia excusat eū.ergo
quicūq̄ errat in via fidei peccat mortaliter.ita q̄ eum
Solutio. nulla excusat ignorantia. Solutio:dicimus q̄ nullus
potest credere contrarium articulo:quin peccet mor
taliter:quia ignorantia iuris diuini neminē excusat.
Ad primum:dicimus q̄ illa auctoritas: si aliquis he
Ad primū reticus predicat nomine augustini: intelligenda est i
hoc casu.s.quando hereticus predicat verum:siue de
ceptus siue non.quoniā heretici sepe predicant verū
licet credant illud esse falsum.quoniam credūt illud
verum esse contra ecclesiam.quia hec est intentio eo
rum vt destruant ecclesiam.in tali casu intelligenda ē
predicta auctoritas:nō in omni casu:et ad distiguēdū
quō vetula iuuatur. talem casum a tali:iuuabit vetula a spiritu sācto nisi
ipsa sit in culpa. si aūt predicet cōtrariū articulo nō ē
credendū ei.vnde apostol⁹.si āgelus de celo aliud.i.
cōtrariū nobis predicauerit anathema sit qm̄ cū di=
Ratio. ctū sit.q̄ asserere de deo etiā verū auctoritate liberi
arbitrij.s.tale verum quod nunq̄ a deo est determi=
per hoc ad oppositū. natū sit peccatuz multo fortius erit peccatū asserere
de deo contrariū vero nec excusata est vetula ignorā
tia inuincibili respectu huius articuli:filium dei esse
equalem patri in omnibus:quia potest addiscere ab
Faciēs qd̄ in se est nō errat in fide. alio.habet enim quidam per se motum in intellectu
suo speculatiuo:scilicet deū esse:quod si bene conside
ret glorificabit deum:et sic aperiet hostium vt intret
lux vera que illuminet eam sufficienter:nec permit=
tet eam errare. Ad tertio obiectū: dicimus q̄ si etiā
Ad tertiū. prelati suo heresim credit quicunq̄ simplex nec excu
satur.quoniam nec si angelus de celo predicet hoc.
sic esset credendum ei.qm̄ quilibet habet prope se su
Holcot. premum prelatum : scilicet deum:de quo debet dice
re. Audiam quid loquatur in me dn̄s.hunc prelatuz
principaliter et maxime debet sequi quilibet christia
nus quantūcunq̄ potest.quod si fecerit non decipiet
ab alijs prelatis:sed quando homines sūt sine docto
re isto difficile est tunc recte credere de deo:et sepe cō
tingit q̄ propter peccatum populorum non mittit
eis dn̄s veros doctores . Item q̄rit in quo instanti te
Alia q̄o incidens. neatur primo credere et ponatur q̄ paruulus statim
post baptismū deferatur apud paganos : et moretur
ibi donec sit adultus:queritur de isto in quo instanti
primo tenetur credere:videtur q̄ in illo instanti in q̄
primo potest dici:iste est adultus:probatio dicatur il
Ar primo. lud instans a:si iste decederet:statim post a damnare
tur:quia cum sit adultus nec credidit in deū nūq̄ di=
lexit deum:ḡ peccauit mortaliter:nō nisi peccato ob
missionis sit:ita ergo obmisit:non nisi in a et ita obmi
sit credere in a:et ita tenebatur credere in a et nō an
a:quoniā nondū erat adultus. ḡ a fuit primum istās

in quo tenebatur credere. Cōtra.apo. dicit. Inuisi= In oppoᵐ
bilia dei per ea que facta sūt etc. Ad hoc igitur q̄ ali
quis credat oportet q̄ prius consideret inuisibilia et
conferat illa sue esse. Unde dicit aristo. q̄ credere ē p
suasū eē:sz ad omnia ista facienda exigit tēpus. ḡ im
possibile est per se q̄ aliquis in primo instanti etatis
sue adulte credat:ergo impossibile erat per se isti vt
crederet in a.sed nullus tenet ad impossibile per se.
ergo iste non tenebatur credere in a . quod concedi= Solutio.
mus dicētes. q̄ nullus tenet credere in p̄mo instanti
etatis adulte.iudex enī secularis dat inducias delibe
rationis multo fortius iudex eternus qui in infinitū
est benignior dat inducias ad credendū in se. quantū
vero temp⁹ det ad huiusmodi deliberationē nullus
scit. Un̄ patz q̄ hec argumētatio non valet.iste est ad hec argumētatio nō valet.
ultus et non credit i deū et decedit sic: ergo dānabit
quoniā nō fuit in mora credēdi.et iudicat ideo vt par
uulus donec tempus deliberationis fuerit elapsum.

¶ De cognitione dei quā habuerunt gentiles. ¶ Quartus tractatus.

POst predicta dicendū est de cognitione dei quā
habuerunt gētiles heretici et iudei et discipuli
adhuc infirmi. Apls dicit q̄ philosophi deū cognoue Paulus.
runt.sed non sicut deū glorificauerunt. Queritur er Prima q̄o
go vtrū philosophi cognouerūt tres psonas vel ali=
quā illarum.videtur q̄ sic.quoniā augustin⁹ dixit q̄ ma Ar q̄ sic per augustinū.
gi pharaonis defecerūt in tertio signo:verterunt enī
aquā in sanguinē fecerūt ranas et ciniphes facere nō
potuerūt et dicit augustin⁹ q̄ per hoc significat q̄ phi
de duab⁹ psonis.s.de prē et filio cognitionē habuerūt
sed cognitionē de spiritusancto habere nō potuerūt
Sed contra.idē est effectus triū personarū in creatu In oppoᵐ
ris quoniā indiuisa sunt opera trinitatis: ergo si per
effectum in creaturis habuerūt cognitionē de patre
et filio.eadē ratione de spiritusancto. Item magi di Secundo.
xerunt digitus dei hic est: ergo habuerunt noticiam
de digito dei:ḡ habuerūt noticiā de patre et spiritu=
sancto. Item philosophi per potentiā que attribuit Tertio.
patri habuerūt noticiā de patre. similiter per sapien
tiam de filio dei:ergo eadē ratione de spūsancto per
bonitatem . Preterea. bonitas relucet in creaturis Quarto
magis q̄ potētia vel sapientia.omis enī creatura cla
mat bonitatē dei apertius q̄ potentiā vel sapientiā:
ergo si philosophi potuerūt per potētiā et sapiētiā
cognoscere patrē et filium multo fortius per boni=
tatem potuerūt cognoscere spiritūsanctū quomodo
igitur defecerunt in tertio signo. Itē aug.dicit q̄ in Quinto per augustinū.
omni creatura relucet vestigiū trinitatis.quoniā cre
ature sunt ymagines et signa trinitatis . sed ex yma=
ginibus et signis fiunt sillogismi. qm̄ naturaliter per
ymagines et signa hn̄t res cognosci:ergo cū ymagiēs
et signa totius trinitatis sint impressa in omni creatu
ra tota trinitas est cognoscibilis naturaliter per illa
sed apostolus dicit q̄ notū est dei.i.cognoscibile deo
manifestū factum est illis. ergo tota trinitas manife=
sta facta est philosophis: ḡ nō defecerunt in tertio si=
gno. ex hoc etiā sequitur q̄ articulus de trinitate nō
est supra naturā. Itē de cognitiōe hereticorū sic obi= Sexto.
citur. Quedā glosa dicit super principiū apocalipsi.
q̄ nunq̄ fuit erratū in persona patris:ergo videtur q̄
omnes bene senserunt de persona patris. sed constat
q̄ pater et filius sunt correlatiua : ergo vno cognito
diffinitiue alterū cognoscitur diffinitiue . sed omnes

In oppo^m senserunt bene de psona patris. ergo τ de psona filij. Cõtra: arrius dicit q pater ẽ maior filio et filius est minor prẽ et vtrũq ẽ falsũ et hereticũ: ergo erratum ẽ in persona patris in persona filij. Ad primũ dupliciter **Ad primũ.** rñdetur Primo vt dicatur q phi non cognouerunt tres personas distincte: qm̃ non cognouerunt deum nisi per effectum. effectus aũt non distinguit psonas quoniã pater nõ ĩquantum pater: nec filius inquantum filius: nec spiritussanctus inquantum talis: sed ĩ quantum deus habet effectum in creatura. vnde phi **Nõ de phis** losophi dicuntur cognouisse patrem et filium nõ ꝓpter distinctionem personarum: sed quia cognouerunt potentiam et sapientiam que appropriantur patri et filio: sed quia non cognouerunt supremũ effectum bonitatis diuine: scilicet incarnationez filij dei ideo dicuntur non cognouisse spiritum sanctum de **Alr̃ pt dici** quo conceptus est filius dei. Secundo mõ potest dici q philosophi defecerunt in cognitione persone tertie: ideo quia sibi attribuerunt sapientiã suã: sicut dicit aposto. de ipsis qui cũ deum cognouissent non si- **Paulus.** cut deum glorificauerunt: nec gratias egerũt: sed euanuerunt in cogitationibus suis dicentes enim esse sapientes: labia nostra a nobis sunt: et hoc est sũma ignorantia sũme bonitatis: que fons est oĩm bonorũ: dũ sibi aliqd bonũ attribuit aliquis. et ideo defecerunt in tertio signo: quoniam licet sufficiẽter potẽtiã et sapiẽtiã dei cognoscebant: in predicta tñ co- **Ad scdm.** gnitione sũme bonitatis defecerunt. Ad secũdũ: dicimus q qñ magi dixerunt digitus dei hic est: hoc de dei bonitate intellexerunt quã insufficienter cognoscebant: quoniam contradicebant et q̃uis in nullo cõ- **Ad tertiũ.** tradixerunt potentie et sapientie dei. Ad tertio obiectũ dicim⁹ q bõitas dei magis relucet in creaturis q̃ potentia vel sapientia: et philosophi magis cognoscebant bonitatem dei q̃ potentiam et sapientiam quantũ ad visibiles effectus qui debent esse principium cognitionis: sed non quantũ ad inuisibiles effectus: quelibz etiã inuisibilia bona a fonte sũme bonitat͡ procedunt: contradixerunt sũme bonitati dũ sapientiam suam attribuũt sibi: non auertentes deũ eẽ **Ad vltimũ** fontem sũmi boni et causã principalem. Ad vltio obiectũ dicim⁹ q per ymagines et signa sua habẽt res cognosci: sed non per quaslibet ymagines et signa: sz tantum per ymagines et signa expressa: vestigiũ aũt trinitatis relucet in rebus non expressis: sed remotis et obscuris: non enim dixit aposto. tm̃ quod videm⁹ nunc per speculum: sed addidit in enigmate. non enĩ est expressũ vestigiũ in creaturis de hoc q genuit pater filium eiusdẽ singularis essentie secũ: et de hoc q pater et filius spirant spiritũ sanctũ simul concordãter vniformiter et equalr̃ et eiusdẽ sigularis essẽtie **Ↄ hoc ar̃ ꝑ augustinũ.** secũ. sed contra. augusti. dicit q philosophi disputauerunt de tugatori et non. i. de patre τ paterna sapiẽtia. quo philosophi habuerunt cognitionẽ persona- **Secũdo** rum distinctã. Item mercurius philosophus dicit q monas monadem genuit propriũq ardorẽ in se reflexit. Monas monadem. i. pater filium propriũ ardorem. i. spiritũ sanctũ quo pater et filius mutuo se diligũt: et ita philosophus iste distinxit tres personas: et ita philosophi distincte cognoscũt tres per- **Solutio.** sonas. Ad quod dicimus q tria sunt genera philoso- **triplex genus phox.** phorũ quidã non cognouerũt personas distincte. sed tantũ indistincte neq cognouerũt personas nisi quia cognouerunt propria illarũ: sz potentiã et sapientiã

Quidã alij cognouerũt distincte duas personas. sed ad cognitionẽ tercie nõ potuerũt peruenire τ hoc iõ quia generatio filij dei satis est propinqua cordi humano quoniã cõsiderauerũt de facili q deus nõ erat sterilis sicut ipse dicit per ysaiam. **Ysaias.** Nũquid ego q̃ generationes alijs tribuo sterilis pmanebo et ita per hoc cognouerũt philosophi q de⁹ ab eterno genuit filiũ sibi equalem cui cõmunicaret cõmunes diuitias maiestatis sue. alr̃ inuidus eẽt retinẽs sibi aliqd qd nõ cõmunicaret et quẽ sũme diligeret aliter nõ hr̃et sũmã τ mutuã dilectionẽ ad aliquẽ τ ita nõ eẽt sũme beatus sicut ostensũ est in pmo libro. Preterea. phi dicebant deũ esse primã et perfectissimã intelligẽtiã ex quo de facili intulerũt q ex illa prima et perfectissima intelligentia generata est sũma et perfectissima sapientia et sic. disputauit de tugat. et non. sed pcessio spiritussãcti multo remotior erat a corde hũano et ideo nulli philosophi potuerũt venire in cognitionem spũssancti. licet venissent in cognitionem patris et filij et iste est tertius subtilior modus respondẽdi **Iste mod⁹ subtilior.** ad auctoritatẽ augustini qua dicit q philosophi defecerũt in tertio signo. fuit etiam tertium genus phi **Tertiũ genus phorũ** losophorũ qui cognouerũt tres psonas distincte. sed illi fuerũt edocti a christianis. vt mercuri⁹ qui fuit in tempore christianorũ. Ad illud qd supra q̃situ est q **Ad rõnem** nunq̃ fuit erratũ in persona patris dupliciter potest responderi. primo. vt dicar̃ q nõ fuit erratũ in persõa patris. quoniã nulla heresis derogauit maiestati patris. quoniã plenã maiestatẽ diuinitat͡ ei ascriberet sed alia heresis derogauit maiestati filij. sz arriana que dixit q filius erat minor patre. Secundo modo **Alr̃ pt dici** potest dici q nũq̃ fuit erratũ in persona patris scdm se. quoniã secundũ se omnes cõfitebar̃ ipsũ innascibilẽ deũ omnipotentẽ sũme bonũ. τc. sed in collatione ad filiũ erratũ est in persona patris et in persona filij. Itẽ querir̃ de cognitiõe iudeorũ vtrũ ipsi in tpe **Alia q̃o incidẽs.** christi cognouerũt personas qd sic videt. quoniã dominus dicit in euãgelio Jo. Pater me⁹ quẽ vos dicitis quia deus noster est: ergo iudei de patre christi dixerunt quia deus noster est: ergo cognouerũt patrem. Itẽ ipsi adorabant patrẽ. quoniã dñs dicit in euãge- **Secundo.** lio in persona iudeorũ samaritane. nos adoram⁹ qd scimus vos autẽ sz samaritani adoratis quod nescitis. hoc autẽ ĩtelligir̃ de psona aut de eẽntia. de essẽtia nõ quia etiã samaritani bene cognoscũt essentiam diuinã: ergo intelligir̃ de persona: ergo iudei adorabant personã: ergo cognouerunt personã et ita patrẽ et filiũ et spiritũsanctũ. Itẽ iudei adorabãt deũ: **Tertio.** ergo trinũ vel nõ trinũ. sed non potest dici q adorabant deũ nõ trinũ quia deus est trin⁹: ergo adorabãt deum trinũ: ergo adorabãt trinitatẽ: ergo adorabãt tres personas: ergo habebãt cognitionẽ de tribus psonis. **In oppo^m** Contra. dicir̃ in euangelio Qui nõ honorificat filiũ nõ honorificat patrẽ qui misit illũ. sed iudei non honorificauerũt filiũ: ergo nõ honorificabãt patrẽ: ergo nõ adorabãt patrẽ: ergo nec cognoscebãt. quia q̃cũq cognoscit adorat qr q̃ cognoscit deũ vel personã diuinam diligit et qui diligit honorificat et adorat. sed videtur q hoc nõ sequitur. quoniã apostol⁹. dicit athe- **Ↄ hoc ar̃.** niensibus. quẽ colitis et adoratis illũ vobis annũcio ergo non sequitur q si aliquis colit aliquã personã q cognoscat eam. Solutio. notandum q pater quã- **Solutio.** doq adoratur vt pater: scilicet in habitudine ad filium: quãdoq adoratur vt inascibilis sub proprietate

triplicit pr̃ adorar̃. innascibilitatis tantũ. q̃nq sub natura sua vt deus. τ his tribus modis adoratur a veris christianis. Sed duobus modis vltimis adoratur a iudeis τ cognoscitur. vnde hec. Judei cognoscebãt patrẽ non est vera **Quõ iudei cognoscebant patrẽ Hec est duplex.** nisi per accidens. quoniã non cognouerunt inq̃tũ pater est: sed inq̃tum innascibilis est. τ sic loquẽdo per accidens dixit dñs iudeis. Pater meus τc. Hec autẽ est duplex. Judei adorabant deum trinũ vel cognoscebãt deum trinũ. quoniã si verbũ respiciat totã istã orationẽ deum trinũ falsa est. Si primã partem vera est. quoniam adorabant deũ qui est trinus. τ re vera sequitur si adorat cognoscit aliquo modo. Sed potest esse q aliquis adorat quod cognoscit alio modo licet ignoret alio modo. sicut athenienses qui adorabant filiũ dei. τ tamen ignorabant filium dei inq̃tum filius dei est. sed cognoscebant inq̃tum pius τ misericors propter quẽ sol obscuratus erat cõtra naturam Eodẽ modo iudei cognoscebãt filiũ dei τ ignorabãt cognoscebant inq̃tum erat ille homo. ignorabãt inq̃tum erat filius dei. qd autẽ dicit dñs. Nos adoramus qd scimus. intellexit proprie de iudeis fidelib⁹.

De cognitione discipulorum.

Secunda questio.

Ultimo queritur de cognitione discipulorũ adhuc infirmorũ in quorũ persona locutus est philippus quando dixit. Dñe ostende nobis patrẽ τ sufficit nobis. Philippus ergo et ei similes aut tũc co- **Ar̃.** gnoscebant patrem aut nõ. Uidetur q non. quoniaz querit certificare de deo patre. τ querebat certificari de deo quod ignorabat: ergo ignorabat patrẽ. qd videtur velle dñs dicens. Si cognouisset͡ me τ patrem meũ vtiq cognouissetis. Loquir̃ etiã dñs quibusdã discipulis suis qui cognoscebant eũ licet imperfecte. de quibus erat thomas qui dixerat ei. Dñe nescim⁹ quo vadis. τ quõ possumus viã scire. quibus dñs probat q ipsi sciunt viam. vt habetur in glosa augustini. **Augustin⁹** hoc argumento. Ego sũ via. vos scitis me: ergo vos scitis viam. Dixit enĩ et me scitis. τ vnde viam scitis quasi diceret ex quo me scitis viam scitis. qm̃ ego sũ via. Sed videtur in hac argumentatione dñi esse fal- **Ↄ hoc ar̃.** lacia scdm accidens. sicut hic. Iste cognoscit choriscũ choriscus est veniens: ergo iste cognoscit venientem Ad hoc dicunt quidã q conclusio est duplex. qm̃ ver- **Solutõ aliquorum.** bum potest respicere accusatiuũ ratione suppositi cũ accidente. τ sic falsa. vel ratione tantũ suppositi: τ sic vera. τ scdm hoc intellexit dñs conclusionẽ. Sz cõtra **Ↄ hãc solutionem ar̃.** hanc solutionẽ obicitur. qd dñs dixit. Philippe. qui videt me videt et patrẽ meũ. τ iterum. Si cognouissetis me et patrem meũ vtiq cognouissetis: ergo ad hoc q aliquis cognoscat christũ oportet q cognoscat et alias eius dispositiones proprias. Sed esse viã est eius propria dispositio: ergo ad hoc q aliquis cognoscat christũ oportet q sciat eum esse viam. qd concedimus hac ratione dicentes q argumentatio est neces- **Solutio.** saria. τ verbũ proprie respicit suppositũ cum accidente nec est simile quod inducitur pro simili. qm̃ hec dictio venientem significat accidens τ non propriam dispositionẽ subiecti. quã dispositionẽ opz cognosci ad hoc q subiectũ cognoscar̃. Sed videt q hec solutio **Ↄ hoc ar̃.** nõ valet. qm̃ ipse thomas dicit nescimus quo vadis τ quõ possum⁹ viã scire. Ad hoc dicim⁹ q thomas non **Solutio.** aduertebat actu de quo loqueretur. Loquebar̃ enĩ de gloria patris ad quã itur⁹ erat per mortẽ. ad quẽ finẽ christus erat via anthonomatice secundũ suas ꝓprias dispositiones quas cognoscebat thomas τ ei similes: et ita cognoscebat q ipse esset via ad gloriam dei patris: quoniã sciebat q per cõformitatẽ ei⁹ itur ad gloriã immortalitatis in qua est pater: sed quoniam nesciebat de quo fine vel loco loqueretur cũ dicebat. Ego vado parare vobis locũ. iõ dixit hoc. Nos non possumus scire viã ad locũ ad quẽ vadis. sicut si aliquis vellet ire remis et alius diceret ei. nescio viã ad locum ad quẽ vis ire: qm̃ nescio ad quem locum vis ire. licet sciat viã que ducit remis: et q predicto modo sit intelligẽdũ patet ex fine glose que sic inci- **Probat ꝑ glosam.** pit: hoc dictũ est secundũ quosdã τc. que etiam de cognoscentibus christũ. vult legi totũ textũ qui seqtur vsq ibi dicit enĩ philip. qm̃ philipp⁹ erat de ignorãtibus et christuz et patrem. ꝑ hoc pz solutio ad primo obiectum.

Quid sit spes.

Quintus tractatus.

Dicto de fide et cognitione: seqtur de spe. Primo quid spes. secũdo quõ differt a fide. tertio quõ differt a timore dono. Quarto vtrũ spes sit mercennaria. Quinto vtrũ sancti qui modo sũt ĩ patria habeant spem τ quõ euacuar̃ in futuro. Spes ita describir̃ a btõ augustino. Spes est certa expectatio fu- **Diffinitio spei.** ture btitudinis prouenien ex gratia et meritis precedentibus quã natura preit caritas. Sed hoc videt **Ↄ diffinitionem ar̃.** esse falsum. quoniã nulla virtus est ex meritis. ideo omĩs virtus gratis infunditur a deo. quoniã sicut dicit aug. Deus operatur virtutes in nobis sine nobis. **Augustin⁹** Preterea. Oĩs virt⁹ theologica a solo deo est: ergo nõ **Secundo.** est ex grã τ merit͡. τ spes est theo. ergo τc. Ad hoc dicũt **Solutõ aliquorum.** quidã q sicut fides q̃nq dr̃ virt⁹ q̃nq dr̃ mot⁹. vt cũ dr̃. fides est credere qd nõ vides. ita spes q̃nq dicitur virtus q̃nq mot⁹. τ ipi dicũt q sic describir̃. Nõ spes virt⁹: sed spes mot⁹ q̃ est ex grã. i. ex spe virtute. τ est ex meritis: qr ex motu fidei q̃ naturaliter pcedit ipm tanq̃ cã ipi⁹. Sz fm hoc videt q nõ dz dici ex meritis sz ex merito. qm̃ mot⁹ spei bene pot pcedere ex vno **Item ar̃ ad principale.** motu fidei. Item. in iustificatione impij omnes virtutes simul infundũtur: ergo cum iustificatus habet insimul omẽs virtutes potest vti quacunq vult primo. quoniam quelibet virtus mouetur voluntarie. et ita potest vti primo motu spei. Et ita ille motus spei nõ procedit ex meritis nec ex aliquo merito: qm̃ nullũ meritũ procedit: et ita videtur inconueniẽs predicta descriptio. Preterea statim post descriptionẽ **Ad idem.** dicit augu. ex meritis dico: qm̃ sperare sine meritis non est spes: sed presumptio. constat aũt q hoc intelligitur de meritis bonorũ operum. ergo in descriptione hec dictio meritis supponit pro bonis operibus non pro motu vel motibus fidei: tñ videtur esse falsũ quod dicit. q sperare sine meritis non est spes: sz pre- **Ↄ augustinum ar̃.** sumptio. quoniã aliquis existens in peccato mortali et habens fidem τ spem informes potest sperare spe informi: ita q non peccet: quoniã ille mot⁹ est mot⁹ virtutis licet informis: ergo non est peccatũ et tamẽ iste est sine meritis: non ergo sperare sine meritis: ẽ psũptio. Dicimus q reuera ibi describir̃ motus spei **Solutio.** vel spes per suum motum. q aũt dicitur ex grã τ meritis pcedentib⁹. i. ꝓuenies ĩtuitu grẽ dei. i. largitat͡

siue liberalitatis eius ꝛ intuitu meritoꝝ precedentiũ
Auda cia mentis. vel motus spei vel ipam rem speratã. Spes enim est
quedã audacia mẽtis ex largitate dei cõcepta haben
Ad duo p̃= ma. di vitã eternã per bona opera quasi per bellũ. Per
hoc patet solutio ad duas primas obiectiones. qm̃ si
proprie loquẽdo spes. i. motus spei est ex meritis: sȝ
cõcipitur intuitu meritoꝝ. ꝛ licet ipe mot⁹ spei sit ex
gratia creata scȝ ex spe virtute. tamen hoc nõ intelli=
gitur cũ dicitur Spes ꝓueniens ex grã: sed intelligit
ꝓuenire ex gratia. i. intuitu supfluẽtis bonitatꝭ ꝛ lar
gitatis dei. qui quolibet datore largitor est in infini=
tum ꝓpter quod seruiẽtes ei expectant ab ipo beati
Ad aliud. tudinẽ eternam. Ad aliud dicimus ꝙ hec est duplex
Sperare sine meritis nõ est spes: sed presũptio. Spe
rare enĩ est expectare se habiturũ: ergo si hec deter=
minatio sine meritis determinet verbũ ratione parti
cipij inclusi vera est. qꝛ is est sensus. Aliquẽ hoĩeȝ ex
pectare quod habeat sine meritis vitã eternã non est
spes: sed presũptio. Quod aũt appoit in diffinitõne
Opio ma= gistri. quã natura pcit caritas appositũ est a mgr̃o cui⁹ opi
nio fuit ꝙ caritas nichil aliud est q̃ spũsctũs. ꝛ reue=
ra spũsctũs precedit fidem. spem in cordibus hoim
tanq̃ causa suum effectum.

¶ In quo spes differt a fide.
¶ Secunda questio.

Queritur in quo spes differt a fide. videtur ꝙ nõ
differant fides ꝛ spes. qm̃ spes est certa expecta
Ar̃ ꝙ non tio futuroꝝ bonoꝝ. Sed oĩs certitudo est in fide vel
ĩ sciẽtia: ergo certitudo est illa ĩ qua spes est certa ex
pectatio ꝛc. est in fide. ꝛ est in expectatione illa certa
ergo illa expectatio certa est fides. ꝛ ita spes est ideȝ
Solutio. quod fides. Solutio. Duplex ẽ certitudo. s. vie ꝛ pa
trie. certitudo vie duplex est. s. fidei spei. Certitudo
fidei est intentio cũ priuatione dubitationis. Certitu
do spei est intentio cum priuatione desperationis vel
Certitu do fidei ꝛ cer= titudo spei diffidẽtie. Certitudo igitur fidei ꝛ certitudo spei nõ
expellũt timorẽ separationis a suo subiecto. Certitu
do patrie expellit oẽm dubitationẽ oẽm diffidentiaȝ
oẽm timorẽ separationis. Patet igit̃ ꝙ hec est falsa
Omis certitudo est in fide vel scientia. Itẽ. augu. in
eucheridion assignat triplicẽ differentiã inter fidẽ et
spem. Prima est ꝙ fides est de preteritis presentib⁹
et futuris. Spes aũt de solis futuris. Scd̃a differen=
tia est. qm̃ fides est de bonis et de malis. Spes autẽ
tantũ de bonis. s. de futuro premio. Tertia differẽtia
est ꝙ fides est de bonis ꝛ sibi ꝛ alijs. Spes aũt de bo
ꝯ augusti= num ar̃. nis tantũ sibi. i. tantũ suo subiecto. Contra hoc mul=
tipliciter obicitur. qm̃ de me nõ debeo p̃sumere ꝙ sũ
bonus: sed reputare ꝙ sũ peccator. Sed de alio de=
beo potius credere ꝙ sit bonus q̃ malus. ꝛ similiter
sperare: ergo de alio poti⁹ debeo sperare ꝙ sit bon⁹
q̃ de me: ergo potius est spes de bono alieno subie=
Secundo. cto q̃ de proprio. Item. aug. dicit. De nemine despe
randũ est dũ est in via: ergo de quolibet sperandũ est
Tertio. dũ est in via: ergo spes est de alieno subiecto. Itẽ. di
ligere summũ bonũ sibi et diligere summũ bonũ alij
vtrũq; meritoriũ est ꝛ eiusdẽ virtutis: ꝗ eadẽ ratione
sperare sũmũ bonũ sibi sp̃are sũmũ bonũ aliũ. vtrũq;
meritoriũ est ꝛ eiusdẽ virtutis. Sȝ sperare sũmũ bo=
nũ sibi est motus spei virtutꝭ: ꝗ spes est de alieno sub
In oppoᵐ iecto. Cõtra. Spes est audacia mẽtis pueniẽdi ad vi
tam eternã per merita cõcepta intuitu largitatis dei
talis aũt audatia est virtus media inter presũptionẽ
et desperationẽ. Sed sperare per merita mea alij vi=
tam eternã nõ est alicuius virtutis: qꝛ hoc fatuũ esset
Similiter sperasse alij vitã eternã per sua merita nõ
est aliqua audacia: ergo nõ est motus spei: ergo spes
non est de alieno subiecto. Ad hoc forte dicet aliquis Euasio.
ꝙ hoc est verũ. ꝛ in auctoritate augustini qua dicit de
nemine desperandũ est ꝛc. Hec dictio desperandũ po
tius sonat in oppositũ fidei q̃ in oppositũ spei. et est
sensus. De nemine desperandũ est. i. discernendũ. qm̃
credere se habiturum vitam eternã et sperare se hr̃e
vitam eternã sunt valde affinia sibi. vnde quidã dixe Opinio ali
runt ꝙ fides idem est in essentia quod spes. Unde cõ= quorum.
traria illis sunt valde affinia sibi. s. discredere ꝛ despe
rare. ꝛ ideo nomen vni⁹ cuiusq; ponitur pro noĩe alteri⁹
Sed contra. Sicut spes est proprie de futuro bono. ꝯ hoc ar̃.
ita timor de malo futuro. Sȝ timor ꝓprie est de ali=
quo subiecto. qm̃ prelatus meritorie timet ne subdi=
tus suus pericliteẗ. ergo eadẽ ratione spes est de ali=
quo subiecto. Forte dicit ꝙ spes est de aliquo subie= Euasio.
cto: sed non spes virtus. qm̃ sperare alij summũ bonũ
non est alicuius virtutis. qm̃ hoc est facile. sicut ire p
viã. Accidit tamen ei ꝙ sit meritoriũ: qꝛ est de gñe
indifferentiũ. Sed contra. sicut sperare alij sũmũ bo= ꝯ hãc ar̃.
num est facile. ita velle alij summũ bonũ siue diligere
est facile. Sed facilitas non impedit quin vltimũ sit
alicuius virtutis. s. caritatis: ergo similiter nõ impe=
dit q̃n primũ sit alicui⁹ virtutꝭ. Forte iterũ dicet aliq̃s alia euasio
ꝙ spes est de alieno subiecto ꝛ suo. Sȝ cõtra. Timor ꝯ hanc ar̃.
dñi quo aliq̃s timet deũ nõ est nisi de ꝓprio subiecto
qm̃ nichil esset dictu. timeo deũ petro. sed sicut se ha
bet timor ad malũ futurũ ita se habet spes ad bonũ
futurũ ergo eadẽ ratione nõ est nisi de proprio subie
cto. Solutio. dicimus ꝙ tam timor q̃ spes p̃t dici de Solutio
subiecto suo et de alio. Sed notandũ ꝙ est timor rei Notandũ.
et est timor euentus. Timor rei vt quãdo dr̃. timeo Duplex ti=
deũ. timeo penã eternã. Timor euẽtus vt cũ dicitur mor.
timeo separari a deo. Eodẽ modo spes quãdoq; re= duplex spes
spectu rei quandoq; respectu euentus. timor igitur
et spes secundũ ꝙ dicuntur respectu rei sunt tantum
de pertinentibus ad sua subiecta et nõ de ptinentib⁹
ad alia subiecta. sed secundũ hoc ꝙ dicũtur respectu
euẽt⁹ sũt et de pertinẽtibus ad alia subiecta. Qd̃ er ad augusti
go dicit augustinus. ꝙ spes est de pertinentib⁹ ad se num.
nõ vniuersaliter. sed particulariter intelligendũ est.
sicut illud qd̃ dicit beatus gregori⁹. ꝙ caritas est ad Gregorius
minus inter duos. nõ vniuersaliter est intelligendum
sed particulariter scȝ de caritate q̃ est amicicia. supra
dicta aũt determinatio timoris et spei intelligẽda est
secundum diuersas habitudines et modos dicẽdi nõ
secundũ essentiã. quoniã idem est timor ad minus in Timor ẽm
specie quo timeo deum et quo timeo offendere deũ. essentiam.
Similiter eadẽ ẽ spes qua spero vitã eternã et q̃ spe
ro me habiturũ vitam eternam.

¶ De differentia spei et caritatis.
¶ Alia questio huius capituli.

Iterũ querit̃ de differentia spei et caritatis vide
tur autẽ ꝙ nõ differũt. quoniã caritas immedia Ar̃ ꝙ non
te et principaliter mouetur in deũ cũ sit virtus theo= differunt.
logica. similiter spes et fides. et ita vn⁹ et idẽ est finis
principalis et immediat⁹ motuũ spei et caritatis. sed
species motuũ distinguuntur secundum diuersos fi=
nes principales et ĩmediatos sicut pȝ in oĩb⁹ motib⁹
ergo oĩs mot⁹ fidei spei caritatis sũt eiusdẽ speciei

Solutio. Duplex fi= nis. Solutio. Duplex est finis. s. finis in quo quiescitur ꝛ
finis quo quiescitur siue per quẽ. finis in quo quiesci
tur est ipe deus siue beatitudo increata. ꝛ scd̃ȝ illum
finẽ non est distinctio. Finis aũt per quem quiescit̃ est
beatitudo creata. ꝛ scd̃m illũ finem differũt virtutes
Quelibet enĩ viriũ motiuaꝝ in quibus sunt theolo=
gice virtutes. vt fides in rationabili. spes in irascibili
caritas in cõcupiscibili. suam propriã habebit beati=
tudinẽ creatã per quã q̃escet in deo qui est finis finiũ
per finem ergo quo quiescitur fit distinctio.

¶ De differentia spei ꝛ timoris.
¶ Tertia questio huius capituli.

ar̃ ꝙ nõ dif ferunt. Queritur de differentia spei ꝛ timoris. ꝛ videẗ ꝙ
sint eadẽ virtus: qꝛ virtus consistit ĩmediate. et
eadẽ sunt extrema spei ꝛ timoris. s. presumptio ꝛ de=
speratio: ergo eoꝝ extremoꝝ idem est mediũ: ꝗ spes
Secundo. et timor sunt eadẽ virtus. Item. cõtrarioꝝ eadem est
Tertio. ars. pari ratione eadẽ virtus. Itẽ. cum virtus sit cer=
tior omni arte. vnica aũt ars subiecta sibi habeat bo=
num ꝛ malũ de futuro: ergo ꝛ eadẽ est virt⁹ de futuro
bono ꝛ futuro malo. ꝛ ita timor ꝛ spes sũt eadẽ virt⁹
Quarto. Item. eadem est virtus in cognitione futuri boni et
futuri mali. s. fides: ergo eadẽ ratione eadẽ est virtus
in affectione de futuro bono ꝛ de futuro malo. et ita
Quinto. timor et spes sunt eadẽ virtus. Item. parcitas ꝛ lar=
gitas sunt eadẽ virtus. licet medient diuersos actus
Parcitas enĩ mediat retinere: largitas dare: tamen
quia habent eadẽ extrema. sunt eadẽ virtus: ergo si=
militer licet timor ꝛ spes medient diuersos actus: ta
In oppoᵐ men quia habent eadẽ extrema sunt eadẽ virtus. Si
conceditur. contra. Spes euacuabitur in futuro. ti=
mor aũt non: qꝛ timor dñi sãctus permanet ꝛc. ergo
Secundo. spes nõ est timor. Itẽ. in principio iob dicit̃ a grego.
ꝙ spes est vna de filiabus iob. timor vnus de filijs: ꝗ
Tertio. non sunt idem. Item. spes ꝛ timor sũt circa diuersas
materias. timor enĩ habet ꝓpriã materiã offensã dei
vel separationẽ ab illo. Spes vero beatitudinẽ crea
tam: ergo spes ꝛ timor sunt diuerse virtutes. sicut iu
sticia ꝛ tẽperantia que consistũt in diuersis materijs.
Iusticia enĩ consistit in subueniendo miseris. tempe
rantia in coherendis delectationibus prauis. ꝛ ideo
sunt diuerse virtutes: ergo eadẽ ratione timor ꝛ spes
Solutio sunt diuerse virtutes. qd̃ concedimus. Ad primo ob
Ad primũ. iectum dicimus ꝙ hec est falsa. Timor et spes habẽt
eadem extrema. quoniã extrema spei sunt presũptio
et desperatio. Timoris autẽ extrema sunt temeritas
et timiditas. temerarius est qui nulla pericula fugit
timidus qui oĩa fugit. Sed timore virtute timentur
Ad scd̃m. tantũmodo timenda. Ad scd̃m dicimus ꝙ sicut con=
trarioꝝ eadẽ est ars. ita eadẽ virtus. Sed per hoc nõ
põt ꝓbari ꝙ timor ꝛ spes sũt eadẽ virtus. qm̃ nõ sũt
de cõtrarijs. qm̃ spes est de btĩudine. btĩudo auteȝ
siue creata siue increata nõ habet cõtrariũ. qm̃ nichil
Ad tertiũ est sũme malũ. Ad tertiũ similiter patet solutio. Ad
Ad q̃rtum quartũ dicimus ꝙ hec argumentatio nõ valet. Eadẽ
est virtus in cognitione. ꝛc. quoniã cognitio que est
fides principaliter respicit primam veritatẽ cui cre=
dit. ꝛ de futuris bonis et malis. Spes autẽ et timor
non respiciunt idẽ. timor enĩ respicit dei iusticiã. spes
dei largitatẽ. qm̃ vna est ratio cognoscẽdi: sȝ diuerse
Ad quintũ afficiendi. ideo non valet illa argumẽtatio. Ad q̃ntũ
patet solutio ex predictis. quia spes et timor non ha
bent eadem extrema.

¶ Utrum spes sit mercennaria.
¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur vtrũ spes sit mercennaria. Probat̃ ꝙ Ar̃ ꝙ sic
sic: qꝛ spes est certa expectatio futuroꝝ bonorũ
per quã nõ mouetur aĩa nisi ad habendũ vitã eternã
per merita: ꝗ per merita tendit tantũ ad suã vtilitatẽ
ergo est mercẽnaria: ꝗ nõ est virt⁹. Solutio. Duplex Solutio.
est mercimonia. est mercimonia qua quis intendit lu Duplex
crum tẽporale. vt ille qui seruit deo ꝓpter tẽporalia mercimõia
tantũ. ꝛ talis motus mercẽnari⁹ peccatũ est. quoniã
talis ponit deum viam: non finem. De tali dicitur in
euangelio. Mercennarius videns lupũ venientẽ fu= Duplex
git. Est etiam mercennarius qui seruit deo propter mercẽnari⁹
regnũ celeste habendũ siue propter beatitudinẽ ha=
bendam. Et talis motus non est peccatum: quia tali
motu querit homo vtilitatẽ suam in deo vbi est. De
tali mercẽnario dicitur in euãgelio luce. Quãti mer
cennarij in domo patris mei abũdant pa. ꝛc. hoc mo
do est spes mercẽnaria. tñ nichilominus est virt⁹.

¶ Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrum sãcti habeãt spem ĩ patria. Ui= Ar̃ ꝙ sic.
deẗ ꝙ sic: qm̃ spes est de gemina stola: aĩe. s. et
corporis. s. de glorificatione aĩe et glorificatione cor
poris. Sãcti aũt in patria expectant glorificationem
corporis: ꝗ in eis est expectatio future beatitudinis
prouemens ex gratia et meritis precedentib⁹. ꝗ ĩ eis
est spes virtus. Preterea in christo homine fuit spes Secundo.
dum erat in via: qꝛ de eo dicit̃. Exultauit vt gigas ad
currendã viã. vnde in persona eius dicit propheta.
In te dñe speraui: et christus erat cõprehensor dum Psalmista
erat in via. ergo eadẽ ratione alij cõprehensores hñt
spem: et ita spes est in patria. Solutio. Dicimus ꝙ Solutio.
spes non est in patria nec est verũ ꝙ stola corporis sit
beatitudo vel pars beatitudinis proprie: tñ dr̃ pars
beatitudinis: quoniã ex coniũctione aĩe ad corp⁹ glo
rificatum: erit maior delectatio aĩe: et ita maior bea=
titudo. Unde cum bona corporis sint in differentia Mot⁹ cor=
motus in illa nõ sunt proprie alicuius virtutis: nisi p porales nõ
accidens: nec meritorij nisi per accidens. vnde velle sũt merito
alicui bona corporis non est motus caritatis: nisi per rij.
statum indigentie. Eodẽmodo expectare stolam cor
poris non est alicui⁹ virtutis proprie nec est mot⁹ me
ritorius: nisi per accidens sicut et alij motus indiffe=
rentes. ꝙ aũt stola corporis nõ sit beatitudo vel pars q̃d btĩtudõ
beatitudinis patet per illud euangelij. Hec est vita proprie.
eterna vt cog. te. ꝛc. cognitio enĩ tota est in anima. vñ
nulla pars beatitudinis in corpore est: qꝛ ꝗ sancti nõ
expectant visionẽ illã apertã quam habent. iã patet
ꝙ sãcti non habẽt spem in patria. Unde apo. qd̃ quis
habet quomõ sperat. Sed iteruȝ probat̃ ꝙ spes erit Iteꝝ ar̃ ad
in patria: quia spes et timor sunt due mole ĩter quas principale.
debet̃ moli quilibȝ christianus. Timor enĩ reprimit
spem ne luxuriet in p̃sũptionẽ. Spes eleuat timoreȝ
ne cadat in desperationẽ: sed timor erit in patria. qm̃
timor dñi sanct⁹ permanet ĩ seculũ seculi. ꝗ pari rõne
spes erit in patria. Itẽ mali habebũt in ĩferno timo= Ad idem.
rem ꝛ horrorẽ. vñ in libro sapiẽtie. Erit enĩ transitus
ab aq̃s niuiũ in calorẽ nimiũ: et hoc nõ fiet sine horro
re. cũ ꝗ timor futuri mali sit in ĩferno. spes futuri bõi
econtrario ẽ in paradiso. Itẽ grã mutabit̃ in gloriã ꝛ Iterum ad
merita ĩ p̃miũ: vt dicit cassio. Et cõstat ꝙ tota anima ad idem.
glorificabit̃. ꝗ quãtũ ad vim rationabilem irascibilẽ ꝑ cassiodo=
concupiscibilem. Spes ergo que est in irascibili mu rum.

tabitur in gloriam:sed in nullam aliam videtur esse
mutanda:nisi in seipam melioratā ⁊ perfectam:ergo
Sexto. spes erit in patria. Item.quedā delectatio est in aīa
ex eo ꝙ per fidē videt deū: ⁊ hoc non destruet in pa-
tria.imo augmentabit ex cognitione fidei succedēte
Similiter delectatio q̄ est ex caritate non destruetur
sed augmētabitur:ergo nec delectatio que est ex spe
Sed talis delectatio nō est nisi in certa expectatione
ergo huiusmodi expectatio erit in patria: ergo et spes.
Solutō ad Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ timor erit in patria nō
primum. scdm ꝙ mola.qm̄ scdm ꝙ mola est timor separatiōis
vel offense dei talis timor nō erit ibi. Sed timor re-
uerētie qui est resilitio aīme ab altitudine dei in pro
priā paruitatem scdm ꝙ timor nō est mola opposita
Ad scdm. spei. Ad scdm dicimus ꝙ nō est simile de inferno ⁊ pa
radiso.qm̄ in inferno erit tēpus sicut dicit in psal. Et
erit tēpus eorꝫ in secula. ⁊ in apoca.dicit de babilone
ꝙ fumus eius ascendet in secula seculorꝫ. In paradiso
autē erit tātū eternitas. ⁊ ideo nō erit ibi spes futuri
Ad tertiū. boni. Ad tertiū dicimus ꝙ hec auctoritas. Gratia mu-
tabitur in gloriam intelligit tantū de gratijs permanēti-
bus. Unde obiectio nō tenet in spe:quia spes euacuabi
Quō fides tur ex toto ⁊ quantum ad genus suū. Fides autē euacua-
et spes eua bitur quantum ad differentias suas: sed nō quo ad gen⁹
cuabuntur quoniā cognitio dei remanebit in gñe: sed nō in enig-
mate. Et ita nō oīno euacuabitur fides: sed spes eua
cuabitur oīno. non tamen vis irascibilis remanebit
irremunerata.imo habebit gloriam suā siue perfectio-
nem.s. reuerentiā/humilitatē/fortitudinē.per quas
erit delectatio in deo. sicut enī aliqs populus terre-
nus delectatur in hoc ꝙ subijcitur bono regi terreno
ita populus dei delectabit in hoc ꝙ subijcietur regi
Ad quartum eterno. Ad aliud dicimus ꝙ delectatio ex fide erit in
patria.quoniā delectabit in deo vt in prima veritate
et prima luce ⁊ hmōi. Et hoc ideo qm̄ fides non eua-
cuabitur quantum ad genus suū. Spes autē euacuabit
quantū ad genus suū nec remanebit delectatio que est
ex spe. Unde nō valet hec argumentatio. Delectatio
que est ex fide remanebit.delectatio q̄ est ex caritate
remāebit:ergo delectatio que est ex fide remanebit
caritas enī non remanebit tātūmō eadē specie ⁊ ge-
nere:sed eadē in numero. fides autē euacuabit quātū
ad speciem et numerū:sed remanebit in genere.spes
autē nec numero nec specie nec genere remanebit ea
dem:qm̄ nō erit expectatio futuri boni:vbi erit pos
Contra dicta ar. sessio pñs oīs boni. Sed obijcitur. per fidē mō dele
ctamur in deo vt in prima veritate.per spē vt in sum
ma largitate. per caritatē vt in sūma bonitate.in pa-
tria aliqd erit loco fidei quo vis rationabilis delecta
bitur in deo immediate:vt in prima veritate. similit
aliqd erit quo delectabitur vis concupiscibilis : scilꝫ
ipsa caritas quare non erit aliqd loco spei quo dele-
Solutio. ctemur immediate in sūma largitate. Dicim⁹ ꝙ duo
sunt in anima:intellectus et affectus:in tellectu dele-
ctamur in p̄ma veritate immediate:sꝫ affectu in p̄ma
bonitate:dū absens est nec adhuc possidet:scilicet ex
pectando et diligendo:cū autē presens est et posside-
tur vnico modo.s.diligendo:cū ergo largitas refera
tur ad bonitatē dei dū absens est:nec possidemus ad
huc eā delectamur in ipsa duobus modis:sed quādo
erit pñs et possidebimus eā et quicquid habet dare
non delectabitur in ipsa nisi diligendo. quia ex toto
euacuabitur illud quo vi irascibili delectamur ī deo
scꝫ expectare nec remanebit in vi irascibili quo dele-

ctemur in deo immediate.vis enim intellectiua prope
est ad verū:vis concupiscibilis prope est ad bonum
vis irascibilis proprie est ad remouendū impedimē Nō de tri-
ta vie:q̄ ducit ad bonū:nec est ad bonū nisi expectan busvirib⁹.
do se peruenturam ad ipsum quasi per bella.

¶De caritate.

¶Aliud capitulum.

DIcto de fide ⁊ spe.sequitur de caritate de qua
hoc ordine agendū est. Primo de essentia cari
tatis. Secundo de ordine caritatis. Postea de alijs
questionib⁹ que circa caritatē versantur. Agētes de
essentia caritatis. Primo dicem⁹ de diffinitiōe ei⁹.scdo
vtrū caritas sit spēs specialissima.tertio.vtrū eodem
motu numero diligit deus ⁊ proxim⁹. quarto. vtrum Utrū diffi-
possibile sit ꝙ equali motu caritatis diligat deus et nitio carita
proximus.quinto.quō dilectio dei sit cā dilectōis pro- tis sit bene
ximi. vt dicit btūs greg. Sexto ⁊ vltimo quō caritas assignata.
sit forma virtutū. Apls ita diffinit caritatē. Caritas Diffinitio
est finis p̄cepti de corde puro ⁊ cōscientia bona. ⁊ fide caritatis.
non ficta. Contra hanc diffinitionē multipliciter obi- Contra hāc diffi-
citur. Primo cōtra primū mēbrū sic. Solus spūssctūs nitionē ar.
est finis precepti.i.operū que a deo precipiunt. Sed
caritas est finis precepti:ergo caritas est spūssanctus
que fuit opinio mgri pe.lō. Itē. super istū locū dicit Scdo per
glo.ꝙ oīa bona opera que sunt in precepto tendunt glosam.
ad caritatē: ergo habens caritatē omībus operibus
suis bonis tendit ad caritatē. ⁊ ita tendit ad illud qd
habet quod est ociosum vel ipossibile. qm̄ si ipossibi
le est ꝙ motus nature sit ociosus.multo forti⁹ ipossi-
bile est ꝙ motus caritatis sit ociosus. Item.hoc mē Tertio.
brum caritas est finis precepti cōuenit omni caritati
et soli.quoniā sola caritas est impletio legis:ergo re
sidua mēbra ponitur superflue ibi. Item.hec dictio Quarto.
corde ponitur ibi pro intellectu.vnde in ysa. Redite
p̄uaricatores ad cor.i.ad intellectū.aut hoc itelligit
de intellectu vi aīe aut de intellectu dono. Si de vi
anime hoc videt falsum.quoniā caritas est a sola grā
dei:ergo non ex vi aīe. Si dono:iterū falsum est.qm̄
caritas precedit omīa alia dona ⁊ primū donum.s.ti-
moris dñi. Fides enī spes/caritas/sūt theologice vir
tutes ⁊ prime oīm virtutū. Item.notandū ꝙ cōscien Quinto.
tia ponitur ibi pro spe. quoniā qui puram habet con
scientiam retrahit se a spe ⁊ fide non ficta . i. nō simu
lata vel non ficta.i. non fictili siue non fragili. sed in-
ter aduersa forti: ergo caritas procedit ex fide ⁊ spe.
hoc etiam vult auctoritas ista. Abrahā genuit ysaac Abrahā ge
Jacob.i.fides spem:spes caritatē. Sed contra. Oēs nuit ysaac.
infundūtur virtutes simul: ergo nulla est causa alte- Contra hoc ar.
rius. Cum ergo dubitatio sit de qualibet parte pre-
dicte diffinitionis est quedā dubitatio de tota diffini-
tione. quoniā in hac tota diffinitione nō ponitur sub
stantialis differētia caritatis. Quod probatur per hoc Probat.
quoniā substantialis differētia sumitur respectu pri-
mi et principalis act⁹ ad quē est res. Sꝫ caritas primo
loco se hꝫ ad diligere. sicut fides ad credere: et spes
ad sperare. Patet ergo ꝙ nō ponit in hac totali diffi
nitiōe substātialis differētia:ergo illa diffinitio nō ē bene
assignata. Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ hec argumē Solutio
tatio nō valet. Solus spiritussanctus est finis prece- Ad primū
pti. Sꝫ caritas est finis precepti:ergo caritas est spi-
ritussanctus. Instantia. Iste tenet solū frenū et tenet Instantia.
equum: ergo frenum est equus.quoniam vbi vnum
propter alterum vtrobiqꝫ totum.caritas enim ideo

Caritas est dicitur finis precepti: quia coniūgit mentem huma-
finis p̄cepti nam dilectioni spiritussancti. Quod autem falsa sit
Opio ma- opinio magistri pe.l. probatur per hoc quia quantū
gistri est fal potens est prima caritas que deus est ad inflāman-
sa. dum affectum ad diligendū. tam potēs est prima lux
ad illuminandū intellectum ad credendū. ergo sicut
prima lux non illuminat intellectū ad credēdum nisi
per mediū habitū qui est fides.ita prima caritas non
inflāmat affectum nisi per mediū habitum qui est ca-
Scdo ꝯtra ritas creata. Item. sanctus homo quando dormit
māgistrum nec diligit deū actu nec habitu: ergo non habet cari-
tatem. Si autē dicatur habere caritatē propter solā
potentiam diligendi: ergo pessimi homines habent
Tertio. caritatem:quia habent potentiā diligēdi. Item.iste
vir sanctus habilis est ⁊ promptus ad diligendū deū
ergo habet habitū ad diligendū deum. Sed constat
ꝙ ille habitus est virtus potius q̄ alius habit⁹:ergo
caritas est habitus creatus quod est cōtra magistrū
qui dicit ꝙ fides est habitus creatus. ⁊ spes similiter
Ad scdm. caritas non. Ad scdm dicimus ꝙ caritas est finis pre
Finis capit̄ cepti.sed finis tripliciter accipitur. Est enī finis con-
tripliciter. sumptionis. vt cum dicitur.candela finitur.i. consu-
mitur. Est finis consummationis. vt hic.domus fini
tur.i.consūmatur. Est finis terminatiōis. vt hic.ager
iste finitur hic.i.terminatur. Caritas dicit finis duo-
bus vltimis modis.quoniā caritas est consummatio
siue adimpletio omīs precepti.sicut dicit apostolus.
Est etiam caritas terminatio omīs precepti. quoniā
omīa bona opera que sunt in precepto tendūt ad ca-
ritatem ratione iocunditatis que est annexa caritati
que iocunditas est pars mentis ad quā tendūt omīa
bona opera hoīm. ⁊ habens caritatē suis operib⁹ ten
dit ad illam.licet habeat eam: non tamen ociose.qm̄
Ecclasticī. tendit vt eā magis habeat. vnde in ecclesiastico. Qui
Ad tertiū edunt me adhuc esurient. ⁊c. Ad tertium dicimus ꝙ
prima pars illius diffinitionis nō conuenit soli carita
ti:sed et fidei et spei. Principalius autē caritati.qm̄
caritas principaliter mouet ad opera.quoniā ipa est
dulcedo mentis per quam homo seruit deo libenter
Ad quartum bonis operib⁹. Ad aliud dicimus ꝙ ibi sumitur cor-
Augustin⁹ de pro intellectu. sicut dicit augustinus.s. pro intel-
lectu qui est vis anime siue pro iudicio ipi⁹. Per in-
tellectum enī qui est vis anime et per eius iudicium
preparat se anima rationalis vt sit susceptibilis fidei
spei/et caritatis. et ita intellectus ille est principium
oīm virtutum materiale ⁊ ab eo procedūt omēs vir-
tutes nō effectiue : sꝫ materialiter. effectiue autem a
Ad quintū deo. Ad aliud dicimus ꝙ caritas procedit ex fide et
spe tanq̄ ex causis suis originalibus.tamen omēs vir
tutes simul infundūtur ⁊ simul sunt per naturā con-
Ad vltimū nexionis non per naturā causalitatis. Ad vltimū di-
cimus ꝙ hec argumentatio non valet. In hac diffini-
tione non ponitur substantialis differentia:ergo dif-
triplex dif- finitio nō est bene assignata. Est enī triplex diffinitio
finitio. phisicha/logica/⁊ theologica. Philosophus enī dif-
finit res per materiā.logicus per formā.theologic⁹
Diffinitio per finem. Unde diffinitio phisica est materialis sicut
phisica. illa . Ira est accessus sanguinis circa cor. logica diffi-
Diffinitio nitio est formalis que constat ex genere ⁊ differencijs
logica. vt hic. Ira est appetitus contrarij doloris. Diffinitio
Diffinitio theologica est finalis:quia datur in habitudine ad fi
theologica nem vltimū. vt predicta diffinitio caritatis. Est igitur
exponit dif sensus. Caritas ē finis precepti.i. caritas quietat cor
finitio.cari in suo bono per quod ipa est finis oīm preceptorū si-
tatis.

ue omniū bonorꝫ operū que sunt in precepto. Patet
ergo ꝙ non valet predicta argumentatio. quoniam
tantū logica diffinitio exigit substantialē differentiā.

¶Utrum virtus que est caritas
sit species specialissima.

¶Secunda questio huius capituli.

QUeritur vtrum virtus que est caritas sit speci-
es specialissima.probatur ꝙ non: quia sapientia Ar ꝙ non.
que est de diuinis est aliud donum q̄ scientia que est
de humanis:ergo eadē ratione:alia est dilectio dei q̄
dilectio proximi. Ad hoc dicimus ꝙ vnica virt⁹ spē Solutio.
est caritas qua diligitur deus et qua diligitur proxi
mus.nec est simile de sapientia et scientia: quoniam
per sapientiam cognoscuntur aliq̄ dispositiones q̄
per scientiam et de alio subiecto. Sed cum caritas
sit voluntas et diligere velle eiusdem rei principa-
liter est voluntas qua diligitur deus et qua diligi- Dilectō dei
tur proximus:quoniam dilectio qua aliquis diligit et dilectio
deū est voluntas qua vult ei sūmū bonū qd habet.s. proximi.
ꝙ sit omnipotens summe bon⁹ et huiusmōi.dilectio
qua aliquis diligit proximum est voluntas qua vult
et idem summū bonū. licet non per essentiā : sed per
grām. Sed obicitur. Cōstat ꝙ voluntas qua aliquis Contra hoc ar.
vult fidem/spem/caritatem: ⁊ alias virtutes. alij est
motus caritatis.quoniā illa voluntate vult ei bonū.
Sed constat ꝙ diuersa sunt talia bona volita in spē.
qm̄ tot sūt quot sunt virtutes. sꝫ scdm diuersa volita
distinguuntur diuerse voluntates. vt dicit augustin⁹ Augustin⁹
ergo diuerse sunt spē voluntates caritatis:ergo ipsa
caritas diuersificat in specie. Solutio. dicimus ꝙ vir Solutio.
tutes sunt diuersa volita naturaliter:sed sunt vnū vo
litum formaliter:quia deus est dulcedo virtutū quas
quisqꝫ desiderat virtutes. Unde origeñ.super cantica
in principio dicit. In ipso deo sine dubio continet. vt
sapientiam/iusticiā/pietatem ⁊ veritatē. omēsqꝫ vir-
tutes pariter diligamus. vnū enim atqꝫ idem est dili
gere deum et diligere bonum.

¶Utrum de eodem motu numero
diligatur deus.

¶Tertia questio.

QUeritur vtrū de eodem motu numero diligat
deus ⁊ proximus.probatio. Augustinus dicit Ar ꝙ sic p
ꝙ in proximo non diligitur nisi deus: ergo codē mo augustinū.
tu diligit de⁹ et proximus. Item eodem visu quo vi Secundo.
detur albū videt albedo:ergo eodē desiderio quo
desideratur dulce desideratur dulcedo:ergo eodem
amore quo diligitur bonū diligitur bonitas. sed de
us est dulcedo siue bonitas qua diligitur proximus
ergo codē motu diligitur proximus quo diligit de⁹
Contra.eodē motu numero quo diligitur deus et p In oppositum
ximus:ergo non magis diligitur deus q̄ proximus:vel
idem mot⁹ numero erit magis intensus ⁊ min⁹. Itē. Secundo.
eodē motu diligitur de⁹ ⁊ proximus: sꝫ oīs dilectio
est cōcupiscētia vel amicitia:ergo ille mot⁹ est cōcupiscē-
tia vel amicitia.nō cōcupiscētia.qm̄ nō diligim⁹ proxi
mū motu cōcupiscētie: quia nō cōcupiscimus proximū: ergo
ille mot⁹ est mot⁹ amicitie. Sꝫ motus amicitie est q̄
aliqs vult alij bonū:ergo eodē motu numero vult aliqs
proximo bonū et deo. qd ptꝫ eē falsū. Propt hoc dici Solutio.
mus ꝙ ipossibile est ꝙ eodē motu numero diligatur
deus ⁊ proximus.cum igitur dicit augustin⁹. In pro Augustin⁹
ximo non diligitur nisi deus. hoc verbū diligitur su-
mitur improprie.s.in significatione semiplena.qm̄ di per hoc ad
ligere est optare alicui bonū. ibi autē accipit tātū pro primū.

optare siue pro velle. Diligimus enī deū in proximo **Ad secūdū** quia volumꝰ siue optamus ipm̄ proximo. Ad scd̄m dicimꝰ ꝙ eodem motu quo diligitur dulce diligitur dulcedo dilectione que est cōcupiscētia: sed nō est ita in dilectione que est amicitia. quoniam non eo motu quo volo deū esse in proximo siue opto deū proximo opto deo aliquid. ⁊ ideo non est simile de dilectione que est concupiscentia ⁊ amicitia.

¶De dilectione proximi.

¶Quarta questio.

Arḡ ꝙ sic Queritur vtrum possibile sit ꝙ eque intenso motu diligaṫ proximus vt deus. Probatio. Motus quo diligitur proximus potest magis ⁊ magis intendi. motus quo diligitur deus potest magis ⁊ magis remitti: ergo iste potest equari illi. **Secundo.** Itē. eadē est dulcedo que trahit desideriū in dilectione dei ⁊ in dilectione proximi. s. ipe deus. nec est alia causa trahēs desideriū cum eadē sit p̄cise causa trahēs. nec est alia causa dilectionē augmentans nisi illa que trahit desiderium: ergo equalis est dilectio qua diligitur deus et qua diligitur proximus. **Tertio.** Item. demonstrato dormiente iste magis diligit deum ꝙ̄ proximū: ergo vel maiori motu vel maiori habitu. cōstat ꝙ non maiori motu: quia nō mouetur. nec maiori habitu: quia eadem est causa qua diligit deū et proximū. Relinquiṫ ergo ꝙ non magis diligit deum ꝙ̄ proximū. **In oppoᵐ** Contra Aliquid est diligēdum quia bonū. sed deus est in infinitum magis bonus ꝙ̄ proximus: ergo deus est in infinitū magis diligendus ꝙ̄ proximus. Sed caritas diligit deū et proximū ꝗ̄tum diligendus est. et sicut quia caritas est recta estimatrix diligendoꝝ: ergo caritas magis diligit in infinitum deū ꝙ̄ proximum eadē rōne potest ꝓbari ꝙ habēs caritatē in infinitū magis diligit deum ꝙ̄ se. quoniā deus in infinitū est magis bonꝰ in se ꝙ̄ sit bonus alicui homini: ergo in infinitum est magis diligendus in se ꝙ̄ sit diligēdus alicui homini. Sed habens caritatem diligit eū sicut diligendus est: ergo habens caritatem in infinitū magis diligit deum in se ꝙ̄ alicui homini: ergo ꝙ̄ sibi. **Secundo.** Sed diligere eum sibi est diligere se: ergo habēs caritatem in infinitū magis diligit deū ꝙ̄ se. Itē. quod diligitur propter se magis diligitur ꝙ̄ illud quod diligitur propter illud. Et si infiniti homies essent oēs diligerentur propter deū: ergo deus magis diligendus est ꝙ̄ infiniti homines. Sed infiniti hoīes in infinitum sunt magis diligendi ꝙ̄ vnus eoꝝ: ergo deus est in infinitum magis diligendus ꝙ̄ aliquis homo. Sed caritas diligit eū sicut diligendus est: ergo caritas **Tertio.** in infinitū magis diligit deū ꝙ̄ proximū. Item. si possibile esset ꝙ ex caritate diligeretur proximus vt **Solutio.** deus nichil esset ordo caritatis. Propter has ratiōes dicimus ꝙ īpossibile est ꝙ ex caritate equaliter diligatur **Ad primū.** deus ⁊ proximus. ⁊ hec est falsa. Motus quo diligiṫ deus potest remitti in īfinitū. qm̄ motus quo diligiṫ deus sola cōsideratione bonitatis sue quā nō augmētat cōsideratio alicuius bn̄ficij nō pōt remitti qm̄ non pōt hr̄e pauciores causas sue intēsionis. ⁊ ideo **Ad scd̄m** motꝰ quo ꝓximꝰ diligiṫ nō pōt ei equari. Ad scd̄z dicimꝰ ꝙ hec argumētatio nō valet. Eadē est cā trahēs p̄cise in dilectione dei ⁊ dilectiōe ꝓximi: ḡ equale est desideriū vtrobiq̄. qm̄ dz addi. Eadē est cā trahēs et in eadē cōsideratione prorsus. qd̄ falsū est. qm̄ deꝰ inꝗ̄tū est bonꝰ in se magis trahit affectū ꝙ̄ inꝗ̄tū est bonus alicui hoī. sicut ignis est magis calidus in se ꝙ̄ calefaciat aliō: ⁊ magis calefacit vnū ꝙ̄ aliud. **Ad tertiū.** Ad tertiū dicimꝰ ꝙ nō valet hec argumētatio. Iste dormiēs magis diligit deum ꝙ̄ ꝓximū: ḡ maiori motu vel maiori habitu. qm̄ cū dr̄ Iste dormiens magis diligit deū ꝙ̄ ꝓximū nō asseriṫ maioritas motꝰ vel maioritas habitus: sz asseriṫ habitꝰ ad maiorē motū. ⁊ ideo dz cōcludere: ḡ diligit deū habitu habilitāte ipm̄ ad maiorez motū dilectionis in deū. **Alr̄ pt̄ dici** Posset tn̄ dici ꝙ diligit deū maiori habitu ꝙ̄ ꝓximū. ⁊ ꝙ eadē caritas est magis et minus intēsa magis intēsa respectu motꝰ in deū. minꝰ respectu motus in ꝓximū. qd̄ magis patebit in questione de intēsiōe caritatis. **Itez arḡ ad principale.** Itē. ꝓbatio ꝙ aliqua creatura ex caritate pōt diligi equaliter deo. vel magis sic Quātū aliqs diligit deū tantū desiderat eū: ⁊ ꝗ̄tū desiderat eū tm̄ desiderat eū sibi: ⁊ ꝗ̄tū desiderat deum sibi tantū desiderat hr̄e deū: ⁊ ꝗ̄tū desiderat hr̄e deū tantū desiderat frui deo. ⁊ ꝗ̄tū desiderat frui deo tm̄ desiderat fruitionē siue btītudinē suā creatā. ⁊ ꝗ̄tuz desiderat btītudinē tantū diligit illā. ḡ a primo ꝗ̄tū aliqs diligit deū ex caritate tātū diligit illā creaturā **Scd̄o per ecclesiastē.** Itē scti diligūt deū propter btītudinē suā creatā. qd̄ ꝓbaṫ multipliciter: qr̄ eccl̄. dicit. Omis labor homis in ore eius. i. qcq̄d facit hō facit vt ipleat desideriū. i. ꝓpter pacē mentis q̄ est btītudo: ḡ oīs hō quolz motu suo tēdit ad pacē illā: ḡ scti motu quo diligūt deū tendūt ad pacē illā: ḡ diligūt deū ꝓpter pacē illā siue ꝓpter btītudinē suā. **Tertio per augustinū.** Itē aug. sup ioh. dicit ꝙ omia tendūt ad pacē illā. vn̄ dicit in libro de ciuitate dei ꝙ tantum bonū est pax qd̄ etiā suo contrario q̄riṫ. ⁊ ita q̄riṫ oī motu. Et inde vt paꝫ. **Quarto.** Preterea. caritas dr̄ finis omnis precepti: quia quietat cor in deo ad quod tendunt omia opera que sunt in precepto: ergo sancti omni motu meritorio tendunt ad illam quietem: ergo motu caritatis: ergo sancti diligunt deum propter illam quietem siue propter beatitudinē creatā: sed non diligunt beatitudinē propter deū quoniā circulus non potest eē in duabus caussis singularibus: ergo sancti diligūt magis beatitudinē creatā ꝙ̄ deuz et ita magis diligunt aliquā creaturā ex caritate ꝙ̄ deū. **Solutio ad primū istorum.** Ad hoc dicimus ꝙ hec est falsa. quantū aliqs desiderat deū sibi tantū desiderat habere deuz vel frui deo: qm̄ cum diciṫ: aliquis desiderat deū sibi desideriū transit immediate in deū: sed cum diciṫ iste desiderat habere deum vel frui deo. desideriū trāsit in creaturam: et ideo non est idem desiderare deū sibi et desiderare hr̄e deum vel frui deo: per hoc patet ꝙ aliqs diligit se magis vno motu ꝙ̄ alio. quoniā magis diligit se in īfinitū motu quo desiderat deū ꝙ̄ motu q̄ desiderat frui deo. **Ad scd̄m.** Ad secundū: dicimus ꝙ hec ē duplex. Sācti diligunt deū propter beatitudinē creatā qm̄ si hec dictio propter notet finē non ī quo quiesciṫ sed quo quiescitur vera est propositio. si ecōuerso falsa. **ꝯ hanc solutionē arḡ.** Sed contra. Sācti diligunt deum propter beatitudinē suā: ergo propter vtilitatez suā: ergo diligūt deum tanꝙ̄ mercennarij. sed mercennarius est tolerandus: non diligendus: ergo in hoc non sunt diligēdi. ergo talis dilectio non est dilectio caritatis. **Scd̄o per ambrosiū.** Qd̄ etiā probatur per hoc qd̄ dicit beatus ambro. super illud euangelij. Quanti mercennarij abundant panibus in domo patris mei. ibi dicit ꝙ mercennarius est q̄ seruit propṫ regnū celorū: ḡ scī diligūt deū ꝓpṫ btītudinē suā: seruiūt deo ꝓpter regnū celeste. ḡ scti

sunt mercennarij. ergo tollerandi et inde vt prius. **Tertio.** Item sancti diligendo deū querunt cōmodum suum ḡ sic diligendo non diligunt deum gratis: ergo nec ex caritate: quia caritas est virtus gratuita. **Solutio.** Solutio Notandū ꝙ hec ꝓpositio Iste diligit deū ꝓpter deū **Sex significationes.** sex habet significatōnes ad minꝰ: qr̄ hec dictio ꝓpter pōt notare cām motiuā siue efficientem. vt sit sensus Deꝰ siue dulcedo dei est cā mouēs quare iste diligit deū. sicut bn̄ficia q̄ iste cōfert illi sunt cā quare iste diligit illū. Scd̄o pōt hec dictio ꝓpter notare cām finalem vt notet ipm̄ deū esse finē dilectionis significate. sicut vrsus diligit mel ꝓpter dulcedinē. vel pōt esse sensus. Iste diligit deū ꝓpter deū. i. vt habeat deum ita ꝙ noteṫ habitus dei siue fruitio dei. causa finalis huiꝰ dilectōis. ⁊ scd̄m hoc duplex. qm̄ fruitio pōt notari vt finis in quo quiesciṫ. ⁊ ſm hoc talis motus est mercēnariꝰ pure ⁊ peccatum nec posset esse caritatis. vel pōt notari ꝙ fruitio dei sit causa finalis illiꝰ dilectiōis. Nō vt ī qua q̄esciṫ: sz qua q̄esciṫ. ⁊ scd̄m hoc talis motus est motꝰ caritatis. Quinta significatio est vt hec dictio ꝓpter notet gratitudinē. vt sit sensus Iste diligit deū ꝓpter deū. i. nō propter aliud qd̄ est gratis diligere. ⁊ sic significet exclusionē alterꝰ finis et oīs cōmodi extrinseci. Sexto pōt esse talis sensus. Iste diligit deū ꝓpter deū. i. ꝓpter honorē et gloriā dei. **Duo modi caritatis.** Notandū igiṫ ꝙ duo sūt modi caritatis. vnꝰ quo diligiṫ deus gratis vt dictū est. iste est excellentissimꝰ modus. Aliꝰ modus diligēdi deū est quo diligimus deū vt fruamur deo vt dictū est. ⁊ iste dr̄ mercēnariꝰ vno modo. qm̄ querit in hoc hō vtilitatē suā. Sz qm̄ querit eam vbi vere est vtilitas sua. s. in deo. ideo nō peccat. Hoc enī vult deꝰ vt in ipo sabbatisemus ⁊ delectemur. ⁊ scd̄m hūc sensū nō valet hec argumētatio **Ad rōnem** Iste motus est mercēnariꝰ: ḡ nō est caritatis. In alia significatione esset necessaria scd̄m ꝙ mercennariꝰ dr̄ ille qui seruit pro lucro tēporali. Btūs ambrosiꝰ sumit hoc nomen mercēnarius in prima significatione sicut sumitur ibi. Quāti mercēnarij in domo patris mei abūdant panibꝰ. qm̄ mercēnarij in scd̄a significatione nō abundāt panibꝰ spūalibus: sed mercennarij in prima significatione abūdāt panibꝰ spūalibꝰ. s. fide spe ⁊ caritate. ⁊ alijs virtutibus quibꝰ spūaliter reficiūtur: ⁊ tales mercēnarij sunt diligendi. **Ad vltimū** Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ illo motu quo scti diligūt deū vt fruātur eo querūt cōmodū suū. Sed nō seq̄tur: ergo non diligūt deū gratis. qm̄ diligere deū gratis est eū diligere nō querēdo cōmodum tēporale: ⁊ sic diligūt scti. tn̄ nō diligūt eū gratissime ita ꝙ nullū lucrū querāt. Sz modus iste quo diligūt eū gratissime nō querendo aliqd̄ cōmodū nec in deo nec extra deū excellētissimꝰ est inter oēs motus caritatis. ⁊ est modus diligendi deum finaliter.

¶De dilectione dei ⁊ proximi ⁊ que sit prior.

¶Quinta questio huiꝰ capituli.

Arḡ ꝙ dilectio sit p̄or Queritvtrū dilectio dei p̄or sit ꝙ̄ dilectio ꝓximi an ecōuerso? et vtra sit cā alterꝰ. Et intelligiṫ de motu nō de virtute: qr̄ cōstat ꝙ eadē est ꝙ dilectio ꝓxi sit p̄or. videṫ. qm̄ btūs iohā. dicit. Qui nō diligit ꝓximū quē videt quō pōt diligere deū quē nō videt? **Secūdo** Itē ab inferioribꝰ fit ꝓcessus ad supiora. nō ecōuerso Sz dilectio ꝓximi iferior est: ḡ ab ea fit ascēsus ad dilectōnē dei: ḡ dilectio ꝓximi est prior. **Tertio.** Itē priꝰ est qd̄ est aīale ꝙ̄ quod est spirituale. **Quarto per augustinū.** Itē aug. dicit ꝙ dilectio dei est prior in ordine p̄cipiēdi. Dilectio ꝓximi prior est in ordine faciendi: ḡ priꝰ diligiṫ actualiṫ ꝓximus ꝙ̄ deꝰ. ⁊ ita p̄or est dilectio ꝓximi ꝙ̄ dilectio dei **In oppoᵐ gregorius** Cōtra. Greg. dicit sup iob ꝙ dilectio dei est cā dilectionis ꝓximi: ḡ est prior. qd̄ cōcedimꝰ. Proximꝰ enī videṫ esse non diligiṫ nisi ꝓpter deū. s. vel qr̄ deꝰ precipit vel qr̄ creatura celi est. vel qr̄ filiꝰ dei est vel de facili pōt esse qr̄ tamē dilectio ꝓximi nutrit ⁊ calescere facit dilectionē dei. vt dicit btūs greg. **Ad primū.** Ideo dicit btūs iohā. Qui nō diligit fratrē suū quē videt: quō ⁊c. non qr̄ dilectio ꝓximi sit cā dilectionis dei. vel prior illa. Sz qm̄ dilectio ꝓximi est nutrimentū dilectionis dei ꝑ opa caritatis q̄ exhibētur proxio. Dilectio aūt dei nō pōt esse diu sine suo nutrimēto. **Ad scd̄m.** Ad scd̄m dicimus ꝙ nō sp̄ fit ascēsus ab inferioribꝰ ad superiora nisi tantū vbi inferiora sūt cause superioꝝ. vt pꝫ in donis spūsscti ⁊ virtutibus q̄ enumerātur in matheo. Btī pauperes ⁊c. Hic aūt est ecōuerso: quia superius est cā inferioris. **Ad tertiū.** Ad tertio obiectū dicimꝰ ꝙ nō habet hic locū. qd̄ dicit apl̄s. Prius est qd̄ est aīale ⁊c. qm̄ dilectio ꝓximi non est aīalis: sed spūalis. qm̄ in ꝓximo nō diligiṫ nisi deus vel similitudo dei. **Ad q̄rtum** Ad quartū dicimꝰ ꝙ aug. intelligit hoc de ꝑfecta dilectione dei siue de signo ꝑfecte dilectiōis qd̄ est ponere aīam suā pro deo. ad quā ꝑfectionē nō p̄ueniṫ nisi ꝑ opera caritatis q̄ īpenduntꝰ ꝓximo. vt ꝑ opa iusticie ⁊ ꝑ opa mīe q̄bꝰ purgaṫ paulatim oculꝰ mentis vt deꝰ clare videaṫ ⁊ ꝑfecte diligaṫ et quiescat in deo. ⁊ sic fiet pacificus. ⁊ de septīa btītudine p̄ueniat ad octauā q̄ est. btī qui persecutionē patiūtur ꝓpter iusticiā. **Octaua beatitudo.** ⁊ sic dilectio proximi ꝗ̄tum ad opera prior ꝙ̄ dilectio dei perfecta. i. ꝙ̄ hō prōptꝰ sit ponere aīam suam pro deo.

¶Vtrum caritas informet omnes virtutes.

¶Sexta questio huiꝰ capiṫ.

Queritur vtrum caritas informet omnes virtutes. probatio ꝙ sic. **Arḡ ꝙ sic.** Auctoritas dicit ꝙ caritas est mater oīm virtutū: ergo caritas dat oībus suā ꝑfectionē. ḡ oēs īformat. **Secundo.** Item caritate absente oēs virtutes sunt īformes: ⁊ sola caritate adueniēte oēs formantur. ergo sola caritas omēs īformat. **Tertio.** Itē nullum opus est meritorium nisi sit ex dilectione dei ex eo enī solū ꝙ aliquod opus fit propter deū siue ex dilectione dei est meritoriū: sed nullū est meritorium proprie nisi opus virtutis et idē est meritoriū virtuti et esse perfectū. ergo nullū opus virtutis ē meritorium nisi a caritate: sed ex hoc est ꝟtus formata siue perfecta. ḡ nullum opus ꝟtutis est meritoriū nisi a caritate. sed ex hoc est ꝟtus formata siue perfcta ꝙ elicit ex se opus perfectum. ḡ oīs ꝟtus est formata ex caritate siue perfecta. **Quarto.** Item finis speculationis ē verum. finis ꝟtutis siue operationis est bonū: sed fidei finis est veritas: finis caritatis est bonū. qr̄ diligit deum īquantū est bonū. ergo si motus fidei inclinaṫ ad bonum hoc est a caritate: quoniam fides proprie et per se tendit ad veritatem: ergo caritas inclinat fidē ad bonum: quoniam hic est caritatis proprius finis: sed inquantū fides inclinaṫ ad bonum ꝑficiṫ in hoc vt sit virtus: secundū enim ꝙ attendit veritatē vel tendit ad veritatem non est nisi speculatio. caritas igiṫ

perficit fidem in hoc quod est virtus:ergo caritas in=
format virtutē que est fides.⁊ si informat fidē in hoc
ꝙ sit virtus.que fides est prima oīm virtutū.multo=
In oppoᵐ fortius informat oēs alias virtutes.Cōtra.sup illud.
ꝑ glosam. Abraham genuit ysaac.⁊c.dicit glosa. Fides genuit
spem:spes caritatē. ergo cū fides generet caritatem
dat ei suam perfectionē: ergo informat eā.non ergo
Secundo. ecōtrario. Jtē.pri⁹ est credere ꝙ diligere debito mō
ergo prius est credere prime veritati ꝓpter.se et sup
oīa ꝙ diligere p̄mā bōitatē propter se⁊ super oīa. ꝗ
prius est mot⁹ fidei format⁹ ꝙ mot⁹ caritatis forma
tus: ergo prior est fides formata ꝙ caritas formata:
Tertio. ergo caritas non informat fidē. Jtē.fides delectatur
in prima luce.vt probatū est supra et alteri⁹ modi de
lectatione ꝙ sit delectatio qua delectaꝛ caritas in pri
ma bonitate: ergo sicut caritas habet suū delectabi=
le propriū.ita fides habet suū delectabile ꝓpriū. qm̄
quelibet virtus habet sua ꝓpria delectabilia. Fides
igitur inclinatur ad suū propriū bonū per se ⁊ scđꝫ se
ergo in seipā est virtus perfecta: ergo non perficitur
siue formatur a caritate. Et si enī fides qñqꝫ attendit
bonū illud quod est ꝓpriū caritatis.tamen nūꝙ ten=
dit ad illud:sed ad suū propriū bonū.s.ad primū illu
minās ⁊ primū est attēdere ꝑ fidē propriū bonū cari=
tatis ꝙ tendere ad illud. Caritas igitur nullo modo
inclinat fidē ad suū propriū bonū nec aliud ꝯñr:ergo
caritas non perficit fidē in hoc ꝙ sit virtus:ergo non
informat ipam. Credo rationes istas vltimas esse ve
Solutio ras. Ad primū dicimus ꝙ hec caritas dicitur esse ma
ad primū. ter oīm virtutū. nō est auctoritas sancti sed magistri
in sententijs qui dicebat ꝙ caritas nichil aliud est ꝙ
spūs sctūs. ⁊ ideo nō cogimur assentire tali auctorita
Alr̄ p̄t dici ti. tamen caritas potest dici mater oīm virtutū pro=
pter motus. Non est enim aliqua virtus quā caritas
non moueat ad suū actū,etiā fidē qñqꝫ mouet. vnde
Paulus. apl̄s. Caritas omīa credit. Ad scđm dicimus ꝙ reve
Ad secūdū ra absente caritate virtutes sunt informes. tamen ca
ritas adueniens non perficit ipas:sed deus qui dedit
fidem perficit eam. ⁊ ex eo ꝙ perficit fidē generat in
homine caritatē. Unde discipuli dn̄i dixerūt ei. sicut
habemus in euangelio mar. Dn̄e auge in nobis fidē
Ad tertiū. Ad tertiū dicim⁹ ꝙ hec est falsa. Opus meritoriū ꝓ=
quare act⁹ pter hoc est meritoriū: qꝛ ex caritate. imo ex hoc est
est merito= meritoriū:quia est a fide/spe/vel caritate.tamē ex eo
rius. solo est meritoriū ꝙ est ex amore dei:sed amor dei nō
tantū est ex caritate:sed est in fide ⁊ spe.vt dictum est
Paulus. supra in questione de bono.qm̄ apl̄s dicit. Sine fide
impossibile est deo placere.⁊ iter. Quicquid non est
ex fide peccatū est. Sicut ꝗ aliq̄d opus placet deo qꝛ
ex caritate.ita placet ei ex eo ꝙ est a fide vel spe.tamē
qm̄ maior est iocunditas in caritate ꝙ in fide.sicut in
q̄re caritas actu ꝙ visu. ideo caritas magis mouet ad opera ex=
magis mo teriora ꝙ fides. ⁊ ideo potius dicūtur opa exteriora
uet. esse meritoria a caritate ꝙ a fide. Ad quartū patet so
Ad q̄rtum lutio.qm̄ caritas nō inclinat fidē ad bonū.sicut patet
per vltimā obiectionem.

¶ Quō sit intelligendū hoc pre=
ceptum di.pro.t.s.te.

¶ Septima questio huius capituli

QUerit quō sit itelligēdū hoc p̄ceptū diliges do.
de.t.⁊c.qđ aug.exponit sic. Diliges do.de.tu.
ex toto corde tuo ⁊c.i. itellectu sine errore ⁊ ex tota
aīa tua.i.volūtate sine contrarietate ⁊ ex tota mente
tua.i.meōria sine obliuione. Sꝫ primū qđ dicit videtꝛ
esse falsum.s.ꝙ debem⁹ diligere deū intellectu sine er
rore. qm̄ nō diligim⁹ deū intellectu:sꝫ affectu. Jtem Secundo.
aug.dicit ꝙ hoc p̄ceptū non p̄t ipleri in via:sed iple
bitur in prima.quare ꝗ datū est i via. Cōtra. Ponatꝛ In oppoᵐ
ꝙ aliq̄s contēplatiu⁹ cōtēpleꝛ deū ⁊ delecteꝛ in deo ꝑ
aliqđ tēp⁹. Jn illo tpe iste diligebat deū ex toto cor=
de.qm̄ non cogitabat nisi de deo. Siṁr diligebat deū
volūtate sine cōtrarietate.qm̄ nullus primus motus
surgebat tūc in eo cōtrari⁹ dilectioni. Siṁr diligebat
deū meōria sine obliuione.qm̄ nichil habebat in me=
moria nisi deū.⁊ tunc ita diligebat deū ex toto corde
ex to.a.et ex to.mē.et ita hoc preceptū p̄t ipleri in
via et maxime qꝛ p̄cepta affirmatiua nō obligant ad
sēper:sꝫ pro loco⁊ tp̄e. Jtē si hoc p̄ceptū nō p̄t ipleri Secundo.
in via. Queritꝛ quare datū ē in via.ad hoc respondet Responsio
augu.ꝙ datū est ad hoc vt sciamus quo puenire de= augustini.
bemus:sꝫ eadē rōne erit hoc p̄ceptū. nō concupisces
secūdū ꝙ intelligiꝛ generaliter etiā de p̄mis motib⁹
qm̄ hoc precepto scim⁹ quo pueniendū est licet non
possit impleri in via:ergo primi motus sunt in pro=
hibitione: ergo sunt contra legem dei. ergo sunt
peccata mortalia. Solutio. Ad primum dicimus Solutio.
ꝙ cum dicitꝛ deus diligitur intellectu:sine errore iste
ablatiu⁹ intellectu causā notat efficientē: intellectus
enī fidei ē causa efficiens dilectionis dei:sed cū dr̄ de⁹
diligitur affectu vel volūtate ablatiu⁹ notat causam
formalem:sed cū dr̄ memoria sine obliuione sic nota
tur siṁr causa efficiēs.qm̄ memoria nichil aliud est ꝙ
frequens recordatio per quam deus frequenter ⁊ in
cessanter diligitur. Ad secundo obiectū:dicunt q̄dā Ad scđm.
ꝙ est totalitas vie et totalitas pr̄ie.totalitas pr̄ie est
oēs motus suos referre in deum:totalitas vie est di
ligere deū super oīa ⁊ nichil preferre ei. dicūt ꝗ ꝙ il=
lud mandatū non potest impleri i presēti totalitate
pr̄ie:sed bene p̄t ipleri totalitate vie. Sed hec solu= ꝯ hanc solu
tio nō soluit dictam obiectionē qm̄ ille q̄ est in statu tionē arꝛ.
cōtēplationis refert oēs motus suos i deū:ꝗ implet
illud mandatū:etiam totalitate pr̄ie.quod quidem Solutō sꝫ
verū ē sꝫ hoc non p̄t facere diu:qm̄ corpus qđ corrū= doctorē.
pitur aggrauat aīam et terrena ihabitatio dep̄mit
sensū multa cogitātē. et iō nō p̄t eē hō diu quin cogi
tet de terrenis et quī moueaꝛ qñqꝫ primis motibus
ideo dicit augustinus. ꝙ illud mandatū nō p̄t iple=
ri i via qm̄ hō non p̄t eē diu i statu tali ꝙ referat oēs
motus suos in deū. Ad vltimū:dicimus ꝙ nō est si= Ad vltimū
mile de p̄cepto affirmatiuo et negatiuo:qꝛ p̄ceptum
affirmatiuū nō obligat nisi ꝓ loco ⁊ tp̄e:sed negati=
uum ad sp obligat ⁊ nō est aliquod p̄ceptū. nō con=
pisces secundū ꝙ primi motus cōprehendūtur.

¶ Secundū capitulū huius tractatus.

DJcto de essētia caritatis dicendū ē de ordīe ca
ritatis:cuius causa ē leticia spūalis que est in
amore dei. vñ i cāti.dr̄.spōsa itroduxit me dn̄s rex i
cellā vinariā ordinauit in me caritatē.rex.i.xp̄s itro
duxit me in cellā vinariā.i.in ecclesiā i qua bibiꝛ vi=
num spūalis leticie per quā vilescunt oīa tēporalia q̄
nō sunt diligenda:qm̄ sunt impedimēta ordinis cari
tatis et ita remotis ipedimētis ꝑ spiritualē leticiam
ordinaꝛ in hoīe caritas q̄ spiritualis ē. Primo dicen
dū q̄d sit ordo caritatis. Scđo cuiusmōi ordo obser
uātib⁹ sit in ꝓximi dilectiōe. Tertio de dilectiōe pa=
rentū et filior. Quarto in quo casu extranei sūt p̄fe=
rendi malis filijs. Quīto quō intelligendū sit ꝙ ꝓxi
mū magis debem⁹ diligere ꝙ corpus ꝓpriū. Sexto

de dilectione inimicorum. Septimo de ordine carita
tis in patria.

¶ De dilectione.

DE primo dicit augustin⁹ ꝙ primo debem⁹ dili
gere quod supra nos est.s.deū.secūdo id quod
nos sumus. Tertio id quod iuxta nos est.s.ꝓximū.
Quarto quod infra nos est.s. corpus nostrū ⁊ corp⁹
proximi.et dicit augustin⁹ ꝙ nō sunt diligenda ex ca=
ritate nisi ista quatuor.sed cū hō debeat se magis di=
ligere ꝙ proximū potius debuit ei dari de diligēdo
Prima q̄o se preceptū ꝙ de diligendo primo. Queritꝛ cur nō est
hui⁹ capl̄i. datū preceptū de diligendo se. Jtē post deū nichil est
Arꝛ ꝯ augu ita bonū sicut virtus. quoniā virt⁹ facit hoīem bonū
stinum. non ecōuerso: ergo virtus est magis diligenda ꝙ hō
si ergo homo est diligendus ex caritate multo forti⁹
Euasio. virtus est diligenda ex caritate. Forte dicet ꝙ in dile
ctione dei intelligiꝛ dilectio ꝟtutis.qm̄ origen. dr̄ su
per cantica cāticorū in principio.video proculdubio
diligimus veritatē prudētiā iusticiā et mansuetudi=
nem et ceteras virtutes.qm̄ vnū⁊ idē est diligere de
um ⁊ diligere bona:ergo diligere deum est diligere
virtutē: ergo quātūcūqꝫ ex caritate diligit aliq̄s deū
tantū diligit virtutē: ergo quantū diligit deū ex cari
In oppoᵐ tate tm̄ diligit virtutē siue creaturā. Contra.in infini
tum est melior de⁹ ꝙ creatura:ergo ex caritate in infi
nitū plus diligiꝛ ꝙ creatura.quoniam caritas magis
diligit quod est magis diligendū aliter nō diligeret
Solutio. deū sup oīa. Solutio. sicut dictū est homo ex carita
te in infinitū magis diligit deū motu amicicie ꝙ seip
sum.quoniā seipsū nō diligit nisi propter deū.qm̄ ni=
chil est diligendū in hoīe preter deū.quoniā homo ē
vacuus sine deo nec est in eo aliqđ delectabile. Pre
terea. deus est melior in infinitū ꝙ sit bonus alicui ⁊
ideo i ifinitū magis est diligēd⁹ in se ꝙ aliq̄s hō: ꝗ cū
per hoc ad caritas diligat res sicut diligēde sunt:pꝫ ꝙ caritas in
primum. infinitū magis dili. deū ꝙ aliquē hoīem et post deū
debet magis diligere se in infinitū ꝙ aliū.et si infiniti
hoīes essent magis deberet diligere se homo ꝙ oēs
illos.quoniā aūt diligere deū est diligere se. ideo cū
precipitur diligere deum precipiꝛ diligere se.et ideo
nō est datū preceptū aliqđ per se de diligendo se. Ad
Ad scđm secundū dicimus ꝙ diligere virtutes est diligere se.
quoniā diligēdo virtutes volo michi bonū. et ideo
eadē est dilectio dū diligit alias virtutes et dum dili
git se.et ideo nō valet hec argumētatio.virtutes sūt
diligēde ex caritate.nō ergo tm̄ illa quatuor. vlꝛ dica
Alr̄ p̄t dici tur ꝙ illa quatuor tm̄ diligēda sunt caritate que est
amicicia:virtutes aūt diligēde sūt tm̄ amore qui ē cō
Ad tertiū cupiscentia. Ad sequēs obiectū dicim⁹ ꝙ proprie lo
quēdo nō est idē diligere deū et diligere virtutes. sꝫ
propter maximā affinitatē⁊ cōuertibilitatē:dicit hoc
origen. et quoniā de⁹ est dulcedo ꝓpter quā diligūtꝛ
virtutes et que diligiꝛ in virtutibus.

¶ De ordine dilectionis proximi.
¶ Secunda questio huius capituli.

Arꝛ p̄mo. QUeritꝛ cuius modi ordo sit obseruandus in di=
lectione ꝓximi.videtur ꝙ nullus alius ordo ni
si ꝙ magis bonus sit magis diligendus.qm̄ nō est di
ligendū aliq̄d ex caritate nisi quia bonū:ergo magis
bonū vniuersaliter est magis diligendū.qꝛ nō diligiꝛ
aliquid ex caritate nisi qꝛ bonū:ꝗ magis bon⁹ magis
Secundo. diligendus est ex caritate. Jtē.sūme bonū quia sūme
bonū est diligendū et sūme diligiꝛ ex caritate qꝛ sū=
me bonū: ergo magis bonū magis diligiꝛ ex carita=
te et minus bonū min⁹. Jtē nos tenemur cōformare Tertio.
nos deo i virtutibus et maxime i caritate.i qđ ꝓbaꝛ
per hoc ꝙ caritas est voluntas vt dictū est et constat
ꝙ teneamur ꝯformare volūtatē nostrā volūtati diuīe
cū ꝗ teneamur ꝯformare nos volūtati diuīe i caritate
⁊ ꝯstat ꝙ de⁹ diligit magis bonū magis: ꝗ magis bo
nū teneꝛ magis diligere. Jtē nichil diligetur in hoīe Ad idem.
ex caritate:nisi similitudo dei.in omnib⁹ igitur hoī=
bus idem est diligendū et propteradem. ꝗ in omni=
bus eadē est causa trahēs desideriū caritatis ad dili
gendū: ꝗ equalis est effectus.ergo omnes equaliter
diliguntur ex caritate.quod videtur velle. augusti.
vbi dicit: ꝙ oēs pari dilectiōe sunt diligēdi.et ex hoc Cōfirmatꝛ ꝑ
seq̄tur ꝙ null⁹ ordo obseruād⁹ est i dilectione pro= augustinū.
ximi.qđ est contra beatū ambro.qui dicit. ꝙ primo In oppoᵐ
debemus diligere deum:secundo nos:tertio paren= ambrosio.
tes:quarto filios:quinto domesticos: sexto extrane
os:qui si boni sunt preponēdi sunt malis filijs:septi
mo et vltimo inimicos. Ad p̄obiecta: ꝙ nullus dili Ad primū
gēdus est ex caritate:nisi quia bonus et qꝛ magis ē
bonus magis est diligend⁹ alijs circūstantijs parib⁹
similiter non tā simpliciter ⁊ vniuersaliter magis bo
nus magis diligitur ex caritate. Sunt enim plures
cause dilectionis:solus enim deus est causa dilectio=
nis proximi finalis ipse etiam est causa principaliter
motiua et efficiens dilectionis proximi. Similitudo
aūt dei est causa materialis illius dilectionis: ⁊ post
deum est causa motiua et efficiens eiusdē. p̄ter istas
causas sunt alie cause secundarie que tantummodo
sunt cause motiue vel augmentatiue dilectionis ꝓ=
ximi vt paternitas:filiatio:familiaritas: et huiusmo
di:sicut beneficia dei.non faciūt:sed augmentāt dile
ctionem dei:hec igitur propositio ē multiplex:non ē
aliq̄s diligendus nisi qm̄ bonus. Si hec dictio qꝛ no Hec est du
tet causam principalem et propriam vera est. Si ve= plex.
ro notet generaliter causam vt cōprehendet quan=
cūqꝫ motiuam: falsa est.vnde patet ꝙ sumpta illa ꝓ
positione in prima significatione non valet argumē=
tatio. Nō diligitur aliquis ex caritate nisi qꝛ bonus.
ergo vniuersaliter magis bonus ⁊c.qꝛ ipse conclu=
dit ac si hec dictio qꝛ teneretur generaliter ꝓ omni
causa.s.in secunda significatione. Ad secundū:pꝫ so=
lutio qm̄ hec argumentatio non valet. Sūme bonū Ad scđm.
qꝛ sūme bonum sūme diligitur ex caritate: ergo ma
gis bonum vniuersaliꝛ magis diligiꝛ ex caritate:nisi
subintelligatur alijs circunstantijs paribus: quoniā
vnica causa est quare sūmū bonum diligitur.s.sūma
bonitas que excedit īifinitū omnē causā dilectionis.
sꝫ plures sunt cause dilectionis proximi vt dictuꝫ est
Ad aliud:dicim⁹ ꝙ nos tenemur ꝯformare nos deo
i caritate et alijs virtutib⁹:deus aūt non diligit ma Ad tertiū.
gis vnū hominem alio.i. maiori affectu siue maiori
motu: qm̄ quecunqꝫ diligit essentia sua diligit. Sed
ideo dr̄ deus vnum diligere plus alio:qꝛ diligit euꝫ
ad maius siue ad maiorem gratiam: non tm̄ oportet
ꝙ magis diligamus eū.i.maiori affectu:quoniā non
tenemur deū in hoc imitari qm̄ de⁹ hoc modo nulluꝫ
magis diligit alio. Ad vltimū patet solutio ex p̄dī= Ad vltimū
ctis:quoniā equalis est in omnibus alijs causa dili=
gendi principalis.s.similitudo dei vel ipse de⁹. sꝫ nō
sunt eedē cause secundarie vt patet ex predictis: et
ideo non oportet ꝙ sit equalis affectus.i.ꝙ oēs eq̄li
affectu diligantur. Jtem ambro.dicit: ꝙ postpome Iterū arꝛ ꝑ
ꝑ ambrosiū

sticos diligendi sunt extranei:qui si boni sunt prepo=
nendi sunt malis domesticis.ergo et si magis boni:
[Scd̄o per augustinū.] magis diligendi.Item augustinus.sactiora mēbra
maiori caritate sunt amplectēda.Itē sanctior est co=
pula mentiū ꝙ corporū: ergo extranei si sunt melio=
[Opiō aliquorum.] res magis sūt diligēdi ꝙ domestici:qd cōcedūt qui=
dā quantū ad effectū exteriorē.qm̄ domestici magis
[Solutō s3 doctorem.] tenēturꝙtū ad beneficia exteriora.Nos autē cōcedi=
mus ꝙ affectu et effectu magis tenemur diligere do
mesticos ꝙ extraneos oībus aliis circūstātiis parib⁹
et mag[is] boni mag[is] diligēdi sūt aliis oīb⁹ circūstātiis
pib⁹ boni ꝯo extranei sūt ꝑponēdi malis domesticis
nō in oībus.sed in q̄busdā.s.in spiritualibus vt in pre
bēdis et cōsimilibus.sed mobilia et vict⁹ quotidian⁹
plus debetur cōsāguineis ꝙ bonis extraneis si sunt
in equali necessitate.sed in tāta necessitate possēt esse
extranei ꝙ magis teneremur eis dare.sed in quanta
necessitate hoc sit nō determinat ars vel sciētia.s3 po
tius virtus q̄ est melior et certior om̄i arte.vnctio enī
docet nos de oībus huiusmōi.hoc aūt ideo cōtingit
quia spūaliū sum⁹ tm̄ dispēsatores.ꝓpter hoc debe=
mus ministrare ea secundū volūtatē dn̄i.volūtas aūt
dn̄i est ꝙ magis bonis spūalibus dent spūalia.carna
lia vero dant equaliter oībus a dn̄o deo.

De dilectione parentum et filiorum.
Tertia questio huius capituli.

QUerit vtrū magis diligēdi sunt parentes.s. pa
ter et mater ꝙ filii. qd ꝓbatur per ordinē am=
[Ar ꝙ sic] brosii. et per hoc ꝙ filii sunt diligēdi tm̄ propter na
turam et propter preceptū dei generale parētes aūt
et propter naturā et propter preceptū dei generale:
et ꝓpter spēale vt illd honora pa.tu.et ma. ⁊ multa
spūalia precepta tradita sūt in ecclesiastico de diligē=
dis parentibus et preterea propter multa beneficia
que habem⁹ a parētibus nō a filiis: ergo simpliciter
[In oppoᵐ videt paul⁹] magis debem⁹ diligere parētes ꝙ filios.Cōtra.apo
stolus dicit ꝙ patres thesaurisant filiis et nō ecōuer
[Secundo.] so:ergo patres magis tenētur diligere filios ꝙ econ
uerso.Item humor naturalis ascēdit a radice ad ra=
mos et nō ecōuerso:ergo parētes magis dili.natura
liter filios ꝙ ecōuerso.sed gr̄a nō est cōtraria nature
immo ꝑfectio eius: ꝫ ex caritate magis diligēdi sūt
filii ꝙ parētes et ita falsū dicit ambrosius.Solutio.
[Solutio.] Aliquid dicit magis diligi tribus modis.Primo
ad maius premiū. Secundo maiori affectu. Tertio
quantū ad exhibitionē exteriorē.duob⁹ primis mo=
dis magis diligebat christus petrū ꝙ iohannē.Ter=
tio modo mag[is] iohā.ꝙ pe.qm̄ maius signū dilectio=
nis ei exterius exhibebat.duobus p̄mis cōcedim⁹ ꝙ
magis diligendi sunt parētes ꝙ filii.Tertio mō ma=
gis filii ꝙ parentes.quoniā filii nascunt paruuli ⁊ ꝓ=
pter hoc magis indigent exhibitione exteriori.vnde
si in extrema necessitate cōstituti sunt pater meus et
[Nō diligēt] filius meus et nō possum subuenire vtrique.sed alteri
tantū plus teneor subuenire filio ꝙ patri.si fili⁹ est de
familia mea res sua est.sed si sit separatus tunc scd̄m
diuersas circūstantias quādoque magis teneor patri
q̄ꝫ filio et de hoc nos docet vnctio.ideo autē plu=
ries in sacra scrip.ꝑcipimur diligere parētes ꝙ filios
quia minus proni sum⁹ ad exhibenaum necessaria pa
rentibus ꝙ filiis.

Utrum magis diligendus sit proximus ꝙ corpus proximū. Quarta q̄o hu⁹ capi.

QUerit vtrum magis diligēdus sit proximus ꝙ [Ar ꝙ sic ꝑ augustinū.]
corpus ꝓpriū et videtur ꝙ sic per auctoritatē
augu.Item proximus p̄t frui deo nobiscū qd nō p̄t [Secundo.]
corpus ꝓpriū:ꝫ proximus est magis diligēd⁹ ꝙ cor
pus proprium.Item stola corporis ē quiddā corpo [Tertio.]
rale:ergo minus diligenda ē ꝙ beatitudo ꝓximi q̄
est spiritualis.si dicit ꝙ licet sit corporale tm̄ augmē [Euasio.]
tat beatitudinē aīe:ꝫ augmētat cognitionē:ꝫ cogni
tio per creaturā erit in p̄ria:ꝫ p speculū: ꝫ fides qd
falsū est.Item exponere teneor morti corpus ꝓpriū [Quarto.]
pro proximo.ꝫ magis diligendus est proxim⁹ ꝙ cor
pus propriū.Cōtra:stola corporis ē bonū etnū meū [In oppoᵐ]
et magis teneor diligere meū bonū eternū ꝙ bonū
eternū proximi.ergo magis corpus propriū ꝙ pro=
ximi.qd cōcedimus:licet enim stola corporis sit secū [Solutio.]
dū se corporalis:tm̄ in collatiōe ad cognitionē anime
siue ad beatitudinē quā augmentat est spiritualis ⁊
ꝙuis augmentet eā non tm̄ facit eam.vnde nō sequit
ꝙ in p̄ria sit cognitio per speculū: qm̄ cognitio p spe
culum sit per speculum.i.per creaturam.Cōcedim⁹ [per hoc ad rōnes ante oppositū.]
ergo ꝙ in se considerata stola corporis minus est di
ligēda ꝙ proximus:sed in collatione magis.

Utrū ex caritate magis diligendi sint ami
ci ꝙ inimici. Quinta q̄stio huius capituli.

QUeritur vtrū ex caritate magis diligendi sint
inimici ꝙ amici:et videtur ꝙ sic:qm̄ dn̄s i euā [Ar ꝙ sic]
gelio.Si diligitis amicos vestros quā mercedē ha=
bebitis misericordie.nā ethnici hoc faciunt.diligite
inimicos ⁊c.ꝫ maioris meriti est diligere inimicos
ꝙ amicos:ergo magis diligendi sūt ex caritate.Itē [Scd̄o per augustinū.]
augustinus dicit.bonū et magnū est si ei qui nichil
boni tibi fecit es beniuolus et beneficus: sed longe
melius est ⁊ excellentissime bonitatis diligere inimi
cos.ꝫ magis sunt diligendi cum illud sit excelentis
sime bonitatis.Item augustinus.non est tante mul [Tertio per eūdē aug.]
titudinis diligere inimicos quātū credimus exaudi
ri in oratione dominica:sed omnes fideles exaudiūt
oratione dn̄ica. ergo nō omēs fideles diligunt ini=
micos:ergo melius est diligere inimicos ꝙ amicos
ergo magis sunt diligendi. Contra.caritas diligit [In oppoᵐ]
ami.sine impedimento inimicos nō:ergo liberi⁹ di=
li.ami.ꝙ ini.ergo intensius.Item quantū vnū oppo [Secundo.]
sitorū est diligendum tantū eius oppositū est fugien
dū.ergo ꝙ bonū est diligere ami.tā malū est odire
inimi.et ꝙ bonū est diligere inimicos:tā malū ē odi
re inimi.ergo si melius est diligere inimicos ꝙ ami
cos.ergo maius peccatū est odire inimicos ꝙ ami=
cos qd manifeste falsū est. Item.vltimus gradus [Tertio.]
caritatis est diligere inimicos:ergo minus sunt dili
gendi ꝙ amici.Solutio.si sumatur dilectio pro af= [Solutio.]
fectu diligendi tm̄:tunc verū est ꝙ quicunque dili.ex
caritate diligit amicū diligit inimicū. et ecōuerso.tm̄
melius est diligere amicos ꝙ inimicos:quoniā aliis
paribus dilectio amici sēper intensior et feruentior
ꝙ dilectio inimici:vt fiat cōparatio motus ad motū
Si tm̄ conferatur affectus dilectionis ami. ad affectū
diligendi inimi.simpliciter non prout est ex caritate
simpliciter dicendū est ꝙ est melius diligere ini. ꝙ
ami.simpliciter: quoniā diligere inimicos importat
caritatem:sed diligere amicos nō.sicut hic ipsū dili=
gere ami. ex caritate meli⁹ est ꝙ hic ipsū simpliciter [per hoc ad primum.]
desiderat diligere amicum.Secūdū hoc dicit dn̄s in
euangelio.Si diligitis eos qui vos dili.⁊c.Si vero [per hoc ad aliud.]

sumatur dilectio pro affectu et effectu et vtrobique ex
caritate:etiā tūc verū est ꝙ multi diligunt ami.q̄ nō
diligunt ini.secundū hoc verū est qd augu. dicit. ꝙ
longe melius est et excellentissime bonitatis dilige=
re inimi.et similiter illud qd dicit:non est tante mul
titudinis ⁊c.Si igitur fiat comparatio diuersorū ho
minū respectu diuersorū statuum secundū predictam
intelligentiā:tunc verū est ꝙ melius est diligere ini=
micos ꝙ amicos.Sub hoc sensu melior est status di
ligentis inimicos affectu et effectu ꝙ status diligētis
amicos affectu ⁊ effectu:vt intelligitur propositio cū
precisione:quoniā primus motus perfectorū est secū
dus:non secundū hoc loquūtur omnes auctoritates
que preferunt dilectionē inimicorū.si autē intelligit
fieri comparatio diuersorū motuū in eadē ꝑsona:mo
tuū dico dilectionis tunc concedimus ꝙ melius est
diligere amicos affectu et effectu ꝙ inimicos:qm̄ sē
per intensior est in eodē homine motus dilectionis
[Opiō aliquorum.] in amicū ꝙ i inimicū aliis parib⁹.multi tamen dixe=
runt ꝙ motus dilectionis in inimi.purior est et meli
or ꝙ in ami.quoniā motus in amicos habet aliquid
admixtū de carnalitate:sed motus i inimi.nichil. vn̄
sicut iste nūmus totus aureus licet sit minor melior
est ꝙ iste qui est partim argenteus et partī aure⁹.si=
militer melior est motus in inimi.ꝙ i ami. licet mot⁹
[ꝯ hāc ar.] i ami.sit maior:sed hoc non est bonū simile. quoniā
natura non expellit gratiā vel remittit: imo potius
intendit motū ipsius:sed argentū remittit puritatē
auri ⁊ motus non est meritorius inquantū est ex gra
tia mouente naturā:sed inquātū est ex natura coope
rante gratie vel deo:quoniā inquantū sumus coadiu
tores dei in bonis operibus meremur:non inquan=
tū deus bona opera in nobis operatur.vnde quanto
melior est motus tanto magis natura cooperat gr̄e
vel deo: siue tanto melior est motus quanto plus na
tura cooperatur gr̄e vel deo.dictū est ꝙ sūpto dilige
re pro affectu et effectu et habito respectu ad diuer=
[cōfirmatio opinionis.] sos status melius est diligere inimi.ꝙ ami. Quod
etiā videtur per regulā istā.Si sunt duo bona quorū
p̄mo hito habet scd̄m ⁊ nō ecōuerso:p̄mū ē mag[is] eli
gēdū ꝙ scd̄m:sed qui diligit inimicos affectu et effectu
diligit amicos affectu et effectu et nō ecōuerso: ꝫ dili
gere inimi.est magis eligendū ꝙ diligere ami.sed cō
[ꝯ hoc ar.] tra hoc est hec regula.quāto vnū oppositorū est ma
gis eligendū tanto eius oppositū est magis fugiēdū
quoniā ex hoc videtur sequi ꝙ odire inimi. sit mai⁹
[Secundo ad idem.] peccatum ꝙ odire amicos.Itē alia regula: cui⁹ ab=
sentia magis icrepatur illud est magis eligendum
absentia dilectionis amicorū magis icrepat. ꝫ dile=
[Solutō ad ista.] ctio amicorū magis diligenda.Solutio. Iste due re
gule vltime tenent tantū in preceptis et prohibitio=
nibus et non i cōsiliis et supererogatiōibus:qm̄ cer=
tum est ꝙ hec est falsa. quanto abstinere a carnibus
toto tp̄e vite sue est magis bonum: tanto comede=
re carnes est magis malū:p̄mū enī magne perfectio
nis est.secundū vero non est peccatū.sed in precept[is]
bene tenēt regule:sed diligere inimi.affectu ⁊ effectu
non est preceptū:sed consilium.

De ordine caritatis i patria.
Aliud capitulum.

ULtimo queritur de ordine caritatis in patria ⁊
primo vtrū idē sit ordo caritatis in via et in pa
tria.Scd̄o vtrum scientia premiū augmētet.Tertio
vtrū in patria sit dilectio in solo deo.Quarto quale
debet intelligi murmur de quo in euangelio legitur
ꝙ accipientes singuli denarios murmurauerunt.d.ꝙ
plus essent accepturi.

Prima questio.

PRimo probat ꝙ idē ordo caritatis in via ⁊ in pa
tria.quoniā gratia est perfectio nature ⁊ gloria [Ar ꝙ sic.]
gratie et perfectio nō est cōtraria ei quod ꝑficitur: ꝫ
idē ordo caritatis qui mō est cū gratia erit cū gloria
et ita idē ordine et patrie. Contra. augustin⁹ dicit in [In oppoᵐ videt aug.]
dispari claritate erit par gaudiū:ergo pariter gaude
bimus de gloria eorū:ergo parit volem⁹ eis gloriam
ergo pariter diligemus oēs.Itē in patria cōformabi [Secundo.]
mus omnino voluntatē nostrā volūtati diuine.s3 de⁹
nō diliget vnū magis ꝙ aliū nisi qr ad mai⁹: ergo nec
nos et ita nō diligemus maiori affectu vnū ꝙ alium.
Itē in patria erimus spūales omnino: ꝫ caritas erit [Tertio.]
omnino spūalis:ꝫ nichil habebit carnalitatis: ꝫ non
mag[is] diliget ex caritate parētes ꝙ extraneī:ꝫ nō ē idē
ordo caritatis in patria qui modo est in via.Solutio [Solutio.]
cōcedimus ꝙ idē ordo erit in patria qui modo est in [Ad primū]
via ⁊ auctoritatē illā in dispari claritate erit par gau
diū.sic exponim⁹ par gaudiū.i.cōmune.Ad secundū [Ad scd̄m.]
dicimus ꝙ hec est falsa.in patria omnino ꝯfor. volū.
nostrā volūtati diuine.quoniā deus diligit tm̄ eētia
sua et nō alio effectu quoniā in eo nullus est affectus [Ad tertiū.]
sed in nobis sunt affectus.Ad vltimo obiectū dicim⁹
ꝙ caritas erit i patria omnino spūalis. ideo qr nichil
habebit admixtū carnalitatis scd̄m ꝙ carnalitas im=
portat viciū quod impossibile est esse in patria: habe
bit tamē aliquid de natura sensualitatis non de eius
corruptiōe.Dicūt tm̄ quidā ꝙ i patria null⁹ erit ordo [Opiō aliquorum,]
caritat[is] quātū ad dilectionē ꝓximi.qm̄ oēs diligem⁹
equaliter ⁊ hoc dicūt ꝓpt hoc ꝙ caritas oīno erit spi [Prima rō eorū.]
ritualis in patria.vnde post resurrectionē nō fit men
tio de beata virgine in euangelio ad significandū ꝙ
post gloriā resurrectiōis nō habebit locū aliqua car=
nalitas vel affinitas.quoniā deus erit oīa in omnibus [Secunda.]
Preterea. apostol⁹ dicit ⁊ si christū cognouim⁹ scd̄m
carnē.s3 iam nō nouim⁹ si ergo apostol⁹ existēs in via
iā nō cognoscebat christū secundū carnē:ergo multo
forti⁹ in patria iam nō cognoscit eū secundū carnē: ꝫ
multo fortius nulla alia creatura cognoscit in patria
secundū carnē vel secundū aliquā affinitatē:ergo pa=
rentes non magis diligent in patria ꝙ nō parētes:ꝫ
non est idē ordo caritatis in patria qui est in via.Ad [Solutio.]
hoc dicimus ꝙ de beata virgine nō fit mētio in euan
gelio post resur.nō ad significādū hoc ꝙ in patria nō
magis diliget mater ꝙ nō mater.sed ad significandū
ꝙ nulla carnalitas impediet spiritum vel retardabit
vllo mō quo min⁹ ferat ad spūalia sicut i via carnali
tas siue amor carnalis īpedit carnalitatē ne efficiat
omnino spiritualis qm̄ occupatur ad carnalē presen=
tiā eius quē diligit: sicut patet in discipulis dn̄i cum
adhuc essent infirmi qui carnali amore quo teneban
tur in carnali presentia christi nō poterant in tali sta=
tu recipere spiritūsāctum ad robur:sicut dicit dn̄s in
euāgelio.nisi ego abiero spūs paraclitus non veniet
ad vos nisi carnalē presētiā subtraxero vobis.Item [Confirmat dictum]
dilectio naturalis aut est ordinata aut inordinata. si
ordinata:ergo naturaliter prius diligit de⁹ ꝙ homo
ab ipso homine.si inordinata:ergo viciū est ibi et ca=
ritas ordinata est ⁊ etiā ordinat: ꝫ gratia cōtraria est
nature.Itē.quantū ad ꝓximos idē tenet amor dile= [Ad idem.]

ctionis in natura et gratia et gloria. quare igit̄ nō tenet idē ordo quātū ad deū et hoīem diligentē. vt sicut naturaliter magis diligit se homo q̄ deū ita cum gratia magis diligat se q̄ deū cū ita sit in dilectione proximorū. quoniā homo naturaliter magis diligit se q̄ p̄ximū. ⁊ similiter ex caritate.

Solutio. Solutio. sine dubio nō est idē ordo nature et gratie in oībus quoniā naturaliter magis diligit se hō magis q̄ deū. vñ quātum ad hoc nō est idem ordo nature et gratie. sed in oībus alijs est idē tamē grā nō est ɔtraria nature imo perficit quātū ad hoc ꝙ in gratia magis diligit se hō q̄ prius diligeret et deū magis q̄ prius. sed quantū ad hoc est mutatio et melioratio ꝙ cū gratia magis diligit homo deū q̄ se. et hoc est quia modo est alia causa dilectionis dei q̄ prius esset in naturali dilectione. qm̄ naturaliter diligit̄ deus tantū q2 beneficus. sȝ cū gratia dulcedo dei est causa dilectionis attrahens hoīem ad diligendū deū super oīa sicut dictū est supra. nō ē ergo naturalis dilectio ex toto ordinata nec est inordinata scd̄m ꝙ inordinata dicit vicium. sed non est ordinata.

Secunda questio huius capituli.

Queritur sic sit quidā sūmus theologus sicut beatus hyl. et q̄dā simplex vetula et decedāt in pari caritate. cōstat secundū hoc ꝙ equalia p̄mia eis ad

Ar primo. dentur: ergo equales cognitiones. sed prius habebant inequales cognitiones. sed si inequalibus equalia addas. tota fient inequalia: ergo inequaliter cognoscēt in patria: ergo theologus magis cognoscet q̄ vetula. sed si magis cognoscit magis diligit vt dicit auctoritas: ergo theologus mag diliget: ꝗ mai⁹

Secundo ad idem. premiū qd̄ falsū est. Itē. hec est vita eterna vt cognoscant te. ⁊c. sed theologus magis cognoscet: ꝗ mai⁹

Tertio. premiū habebit. Itē in daniele dicit̄ qui ad iusticiam erudierint plurimos fulgebūt quasi stelle in ꝑpetuas eternitates. sed si tm̄ premiū habet vetula q̄d proderit theologo labor studij ⁊ doctrie videt̄ ꝓ nichilo

Solutio. promittit̄ eis qd̄ dicitur in daniele. Solutio. equalia erūt patria vetule et theologi. sȝ hec est duplex theologus magis cognoscet si sic intelligat̄. i. limpidius falsa est. si magis. i. abūdantius vera est. quoniā sciet probare et improbare qd̄ nō sciet vetula ex hoc habebit quoddā gaudiū qd̄ non est de substantia p̄mij. sicut angeli habent de nostra cōuersione quoddā gaudium qd̄ nō est de substātia premij. sed accidētale. si

Alr p̄t dici autē dicat̄ ꝙ in vetula habeat oēs scientias. in patria tamen theologo profuit docere et studere. quoniam ista conseruabant et augebant in eo caritatem.

Utrum in patria erit delectatio.

Tertia questio huius capituli.

Querit̄ vtrū in patria erit delectatio in solo deo videt̄ ꝙ sic. quoniā ambrosi⁹ dicit. ꝙ non debe-

Ar ꝙ sic ꝑ ambrosiū. mus delectari nisi in deo. sed in patria non fit nisi qd̄ debet fieri grā prima. Itē. in patria diligit̄ de⁹ ex to-

Secundo. to corde: ergo ex toto corde est delectatio in ip̄o. igitur ibi nō est delectatio in creatura. qm̄ sic de⁹ nō ha-

Tertio. beret totū cor. Itē. si delectatio est in patria in alio q̄ in deo. sed in nullo alio potius q̄ in virtutibus. sȝ probo ꝙ non in v̄tutibus. q2 bonū diuidit̄ in honestū vtile. delectabile: ⁊ hec diuisio ē ꝑ opposita: ꝗ nullū honestū est delectabile et virtus est honestū: ꝗ virt⁹ non est delectabile. ꝗ in p̄ria non est delectatio in v̄tu-

te. Contra. sancti gaudent de bonis aliorū: et gaude- In oppo^m^ re est delectari. ergo delectant̄ in bonis alior: non ꝗ in solo deo. Item angeli gaudent de cōuersiōe pec- Secundo. catoris et delectant̄: ergo multofortius delectātur ī peccatoris glorificatione Item mensurā bonā. i. ma- Tertio. gnā et confertā. i. plenā: qm̄ nichil remanebit vacuū qm̄ nulla vis aīe erit irremunerata: et coagitatā. i. vndiq̄ꝫ sanctorum consortio cumulat ā et supereffluentem: quoniā mai⁹ premiū habebit q̄ meruit: dabūt ⁊c. ergo de premio est gaudiū de consortio sanctorū ergo delectatio erit in patria in bonis sanctor: nō ꝗ in solo deo. Solutio: concedimus ꝙ delectatio erit ī Solutio. solo deo et tamē in virtutibus nec sequitur: ꝗ nō ī solo deo: qm̄ in virtutibus erit propter deū delectatio quoniam ipse deus intelligitur in ratione virtutis. per hec ad qm̄ virtus est bona qualitas mentis qua recte viuit̄ rōnem. i. a deo et ad deū. sicut ꝗ non sequit̄: iste tenet tantū frenū: non ergo equū. Similiter non sequitur: delectatio est in solo deo: nō ergo in virtutibus: qm̄ sicut dicit ambro. Cū hō per veritatē placet non hō placet sed veritas. Similiter cū virtus sit delectabilis propter deū: non ipsa virtus est deletabilis: sed de⁹. Ad Ad aliud obiectū de diuisione boni: dicimus ꝙ vtile proprie dicit̄ qd̄ valet ad beatitudinem: sed nec in se nec a se hȝ aliquā delectationē: sicut egritudo flagella ⁊ huiusmodi: honestū ē qd̄ in se habet delectationē: sȝ nō ex se: sicut virtus: delectabile qd̄ in se et ex se habet delectationem. hoc est solus deus: large tm̄ sūpto delectabili honestū est delectabile. Itē notādū ꝙ vn⁹ Opꝰo aliq̄ magis gaudet de bono suo q̄ de bono alterius: tm̄ rū quā improbat. quidā dicūt ꝙ tm̄ gaudet de bono alterius q̄ de pro prio bono: sed magis de bono alterius gauderet si ipsum in se haberet: sed illd̄ nō videt̄ posse sustineri: qm̄ sequeretur ꝙ tantū diligeret vnus aliū q̄ se qd̄ ē contra predicta.

Quarta questio huius capituli.

Queritur de accipientibus singulos denarios. dicitur enī ibi ꝙ quidā murmurabant aduers⁹ patrē familias di. nōne hij nouissimi vna hora ⁊c. ⁊ responsū est a patrefamilias vni eor. An oculus tuus nequā ē: q2 ego bonus sū: ꝗ aliq̄s accipiens murmu- Arguitur. rabat aduersū patremfa. ergo peccabat mortaliter. Item habebat oculū nequā: ergo peccabat mortali- Secūdo ter: non ꝗ accipiebat denariū. Ad hoc potest dici: ꝙ Solutio. ibi fit sermo de iudeis secundū diuersos: sȝ secundū bonos et malos: de bonis d̄r ꝙ accipiebant denariū de malis qui murmurabant sicut ibi. cum occideret eos. querebant eū. de diuersis fit sermo secundū secundā regulā chyconij: quoniā illi qui occidebantur non querebant eū. vel potest distingui duplex murmur. s. indignationis: illud est peccatū mortale: de Alr dicit̄. tali d̄r in euangelio. Est murmur admirationis secū dū qd̄ murmurant scolares in scolis pre gaudio: cuȝ audiunt qd̄ placet eis: tale non est peccatū. similiter murmurabant iudei pre gaudio quando videbāt gētiles parificari eis in premio. qd̄ autem d̄r an oculus ⁊c. sic intelligitur: oculus tu⁹ nequā esset si murmurares ex indignatione.

De effectu caritatis.

Quartum capitulum.

Dicto de essentia caritatis et ordine. dicendum Est de effectu caritatis. est aūt vnus effectus

caritatis ꝙ per eaȝ resistim⁹ tētationibus carnis mū-

Prima q̄o di et dyaboli. Hic querit̄ quantulacunq̄ꝫ caritate possimus resistere quantecūq̄ꝫ tentationi. ita ꝙ caritas

Ar ꝙ non. maneat in sua paruitate. videt̄ ꝙ non: qm̄ in fine iob d̄r Non est super terrā potestas que cōparet̄ ei: ergo non quantulacunq̄ꝫ caritate potest resistere tentatiōi

Confirmat̄ dyaboli. Similiter in fine iob d̄r. Sub ipso erūt radij solis et sternet sibi aurū et argentū quasi lutū. i. sanctos. ergo si sancti vincūtur a dyabolo non quantulacunq̄ꝫ caritas potest resistere tentationi dyaboli.

Tertio. Item super illud psal. proba me dñe et ten. dicit auctoritas: prius vires meas respice et postea tentari me permitte. quasi di. non permittas me tentari sup vires meas: ꝗ poterat tentari supra vires. ergo non

Quarto. poterat ex caritate quā habebat resistere. q. t. Item super illud. Si oportuerit me mori tecū ⁊c. dicit ieronimus. auis sine pēnis volare nititur. s. ad culmen martirij. ergo petrus non poterat ex caritate quam

Quinto habebat resistere timori mortis. Item apo. fidelis est deus qui non permittit nos tentari supra id qd̄ possumus. ergo possum⁹ tentari supra id qd̄ possu-

Sexto. mus: et inde vt prius. Itē super illud euangelij. nō credītis. dicit glo. vt paruuli: non sicut illi qui pereunt: ergo nō quantulacunq̄ꝫ fides sufficit ad nō parare. ergo nō quantulacunq̄ꝫ caritas sufficit ad resisten-

In oppo^m^ dū. q. tentationib⁹. Si conceditur. Cōtra. ā. dicit. nichil est fortius animo habente caritatē preter illū q̄ dat caritateȝ. ꝗ quantulacūq̄ꝫ caritas ē fortior diabo-

Secundo. lo: et potest resistere q. t. Item beatus gregori⁹. facile est superare diabolū qui non potest deijcere nisi

Solutio. volentē. Solutio. due sunt opiniones: vna que dicit ꝙ ex quantulacūq̄ꝫ caritate permanente tantilla: pos-

Alia opīo. sumus resistere q̄tecunq̄ꝫ tentationi. Alia dicit ꝙ nō sed bene concedit ꝙ ex quantuncūq̄ꝫ parua si crescat possum⁹ resistere quantecunq̄ꝫ tētationi. Primo sustineamus p̄mā auctoritatem. que obiecte sūt sic soluende. p̄ma sic. non est potestas ⁊c. intelligēdū de fa-

Ad rōnes tenēdo p̄mā opionē cili. Omnis enī cari. p̄t re. q. t. sed non de facili. Sūt aūt sex que faciunt ꝙ caritas facile resistit. primū est radicatio caritat: secundū intēsio: tertiū feruor motus: quartū exercitatio in bonis operibus: quintum strēnuitas naturaliū sicut in milite existēte in mortali peccato qui prius permitteret se occidi q̄ negaret christū: sextū spiritualis leticia. dicit enī beatus anto-

Anthoni⁹. nius: ꝙ vnica ratio est vincendi inimicū: leticia spiri-

Ad scd̄m. tualis. Ad secundā auctoritatem dicim⁹: ꝙ sancti qm̄ q̄ꝫ sunt sub diabolo: scilicet qm̄ peccant: vincunt̄ enim

Prima cā a diabolo duabus de causis. prima est quia sancti sūt sicut ciuitas fortis ⁊ in parte debilis. sūt enim fortes ex parte virtutū et debiles ex parte sensualitatis et

Scd̄a cā. illa parte q̄nq̄ꝫ capiunt̄ a diabolo. Secunda causa ē

Boetius. ꝙ nō bene vtuntur armis suis. vnde boetius. talia tibi contuleramus arma que nisi ⁊c. possunt ꝗ sancti resistere: sed nō de facili imo q̄nq̄ꝫ fatigant̄ a diabolo

Ad tertiū. Tertiaȝ auctoritatē sic exponim⁹. similiter Auis sine pennis volare nititur. i. sine pennis quibus de facili

Ad q̄rtum possit volare. similiter istā: prius vires meas respice et postea me tentari permitte. tentari permitte tentationi cui possum de facili re. Similiter est intelligendum de alijs. dictū est ꝙ caritas quantulacunq̄ꝫ p̄t resistere q. t. sed non de facili: sed videt̄ ꝙ facillime: qm̄

ɔ illd̄ dictū arguitur. augustin⁹ dicit. ꝙ nichil est ita in potestate nr̄a sicut velle: ergo consentire malo vel dissentire maxīe est ī potestate nostra. consentire enī et dissentire voluntates quedā sunt: sed dissentire malo est resistere tentationi. ergo maxime in potestate nostra est resistere tenta. ⁊ de facili sic resistim⁹. qm̄ solo libero arbitrio possumus resistere: alioquin non esset homini imputandum peccatum vel libero arbitrio si non posset resistere: ergo si liber arbitriū per se potest resistere cū gratia de facili pōt resistere et sic quātulacūq̄ꝫ caritas de facili resistit. q. t. Itē si filius vos liberauit vere liberi eritis: ergo vere liberi sum⁹ per gratiā quā- Secundo. tulācūq̄ꝫ: ꝗ libere resistim⁹ per quātulācūq̄ꝫ gratiam et sic de facili resistitur. q. tenta. si hoc quare ergo tā In oppo^m^ frequenter clamat dauid ad deum libera me a persequētibus me. erue a framea deus aīam meā. ⁊c. igit̄ ex quo de facili p̄t resistere. Solutio. Ad primū dici- Solutio ad primū. mus ꝙ velle est simpliciter in nostra potestate maxīe sȝ velle efficacit̄ nō est in nr̄a potestate. vnde apostol⁹ velle michi adiacet. ꝑficere aūt nō inuenio et hoc est qm̄ liberū arbitriū. ⁊ si sit cū gratia. nō est tm̄ sūme liberū q̄uis enī liberū sit a necessitate ⁊ a culpa. nō tm̄ a miseria liberū est dū sumus in hoc mortali corpore vnde nō de facili resistit cū quātulacūq̄ꝫ gratia aut si de facili nō tamē facillime. qm̄ multa impediūt ne de facili. Sūt enī nouē propter q̄ clamat dauid. primū ē Dauid clamat ꝑpter nouem. ignorantia. post peccatū enī tenebre facte sunt super faciē abissi. i. cordis humani. Secundū negligentia. quoniā vult et nō vult piger. Tertiū corruptio tam corporis q̄ aīe. vnde corp⁹ qd̄ corrūpitur aggrauat aīam. ⁊ apostol⁹. īfelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius: Quartū est humilitas. clamat enim ex humilitate subijciēdo se ei quē rogat. Quītū ē meritū qm̄ meremur orādo. Sextū est exercitatio deuotionis. Septimū est lassitudo v̄tutis et ipsa accidia. vñ ap̄ls lassati sum⁹ supra modū itavt tederet nos viuere. Octauum propter impetus hostis per hec ad primū. retinendos. Nonū est impotētia. qm̄ sine deo nichil possum⁹. patet igit̄ solutio ad primo obiectū. Ad se- Ad scd̄m cundū dicim⁹ ꝙ q̄uis vere liberi sum⁹ per gratiā. nō tamē sūme ⁊ propter hoc nō de facili resistim⁹. Sed ɔ p̄dicta ar obicit̄ contra p̄dicta. quoniā si quantulacūq̄ꝫ caritas sufficit ad resistēdū. q. tenta. ꝗ q̄libet caritas fortior est quātacūq̄ꝫ tēptatiōe: ergo nulla caritas vincit̄ ab aliqua tentatiōe. ergo nullus habēs caritatē potest peccare mortaliter. Itē sint hic duo habentes pares Secundo. caritates et paria naturalia et tēptent̄ paribus tēptationib⁹ et alter succūbat reliqu⁹ nō. nō est ratio quare poti⁹ iste vincat̄ q̄ ille. sed ille nō vincit̄: ergo nec iste. Solutio. ad primū dicim⁹ ꝙ nō valet. caritas est Solutio ad primū. fortior hac tentatiōe: ꝗ nō vincit̄. p̄t enī vinci multis de causis q̄ dicte sūt. Ad scd̄m dicimus ꝙ ille modus Ad secūdū arguēdi tenet in naturalib⁹ causis et nō in volūtarijs sicut pȝ in cā mūdi. eadē enī ē causa penit⁹ q̄ fecit mūdū qm̄ factus est q̄ fecisset ab eterno: nō tm̄ mund⁹ est ab eterno. Causa enī volūtaria est et nō necessaria. vnde nō sequit̄ iste nō vincit̄: ergo nec ille. qui eī vincit̄ a voluntate est. Sed obicit̄ contra hoc qd̄ dictū est. ꝙ ex ɔ ista iterū arguitur. minima caritate manēte tāta possum⁹ resistere. q. tentatiōi. qm̄ si hoc: ꝗ tētationi mortis. esto ꝙ aliq̄s existens in minima caritate manēte tanta resisteret tentationi mortis. iste ex caritate subit mortē pro christo: ꝗ est martir: ꝗ statim euolat. Contra. est in minīa In oppo^m^ caritate ⁊ mag diligit vxorē ⁊ filios q̄ debet. sit ita: ꝗ fert secū cremabilia: ergo nō statim euolat. Item. si Secundo. fert secū cremabilia: ergo orandū est pro ipso. Cōtra Tertio. iniuriā facit martiri qui orat pro eo. Itē ex minima

caritate potest subire martiriũ pro christo et maius est
subire martiriũ pro christo quam vendere omnia et dare
pauperibus: ergo iste ex minima caritate põt vẽdere oĩa et
Opinio aliquorum. dare pauperibus. Istud etiã videt multis rationibus
quoniã multi philosophi ex politica virtute reliqrũt
omnia: ergo multo fortius ex minima caritate põt illud
Iterum ad idem. fieri. Itẽ multi heretici ex falsa opinione reliquerunt
omnia. quoniã credebãt quod habere diuicias eẽt pctm̃
mortale et fortior est minima caritas quam falsa opinio.
Ad idem. Itẽ. multi ex sola strẽnuitate naturaliũ subirẽt potius
martiriũ quam negarẽt christũ: ergo facerẽt ex sola strẽ-
nuitate qð minus est. scz vendere omĩa et dare pau-
peribus et fortior est minima caritas cũ naturalibus quam
naturalia per se: ergo iste ex minima caritate põt ven
dere oĩa que habet et dare pauperibus. faciat igitur
ita. iste in minima caritate vẽdit oĩa et dat pauperibus
In oppositum et est in minima caritate: ergo in imperfecta. Cõtra. dr
in euãgelio. si vis perfectus esse vade et vende oĩa. etc.
ergo vendere oĩa ex caritate et dare pauperibus est
opus caritatis perfecte et iste ex caritate vẽdit oĩa. etc.
Solutio. ergo habet perfectã caritatẽ. Solutio. dicimus quod ali-
quis in minima caritate potest subire martiriũ et vẽ
dere oĩa. etc. tamẽ hoc nõ est possibile. istũ subire mar
tiriũ vel vendere omnia. etc. ex minima caritate ma-
nẽte tãta. qm̃ si hoc faceret fuiret regi liberalissimo
maximo seruitio. vnde huiusmõi seruitio augmẽta-
ret seruienti caritatẽ. et sic nõ maneret minima. tamẽ
ipsa caritas minima manens minima potẽs est scđm
se facere illud: sicut aliquis seruiẽs põt scđm se ser-
uire in paupertate per viginti ãnos regi liberali. tñ
hoc nõ est possibile quod seruiat. etc. quoniã rex libera-
lis et potens nõ permitteret tam diu ipsũ esse pau-
Iterũ arguit. perẽ. Sed videt quod vendere oĩa et dare pauperibus
nõ sit opus perfecte caritatis. quoniã augustinus di-
cit quod perfecta caritas dicit. cupio dissolui et esse cum
christo. hoc autẽ maius est quam vendere oĩa. etc. et minus
potest haberi sine maiori: ergo aliquis potest vende
re omnia ex caritate et dare pauperibus. ita quod non cu
piat dissolui. etc. ergo sine perfecta caritate potest vẽde-
re omĩa et dare pauperibus: ergo illud nõ est perfecte
ca. quid est ergo qð dicit in euangelio si vis perfectus
Solutio. esse vade. etc. Ad hoc potest solui dupliciter quia põt
dici quod nõ est opus perfecte caritatis. sed est via et pre-
Exponit dictũ euãgelij. paratio ad perfectã caritatẽ. vñ auctoritas euangelij
sic exponit. Si vis. etc. i. prepara te sic ad perfectã ca-
ritatẽ. vel potest dici quod est opus perfecte caritatis. sz
perfectior est que dicit cupio dissolui et esse cũ christo
et quamuis quilibet ex caritate vendẽs oĩa et dans pau-
peribus habeat perfectã caritatẽ. non tamen oĩs ha
bens perfectã caritatẽ vendere oĩa. etc. sicut patet in
patriarchis. abrahã ysaac et iacob. quoniã multi hñt
multas diuicias qui nõ apponũt cor. et tales possunt
Seneca. habere perfectã caritatẽ. vñ seneca. Magnanimus qui
vtitur fictilibus vt auro. sed nõ minor est qui vtitur
auro vt fictilibus. dictũ est quod non valz: iste ex minĩa
caritate manẽte tãta. põt subire martiriũ pro christo
Iterũ arguit. ergo possibile est istũ ex minima caritate sub. etc. Sz
videtur quod sit necessaria. quoniã hec possibile est albũ
esse nigrũ de dicto equiualet huic albũ manens albũ
potest esse nigrũ. similiter hec possibile est istũ ex mi
nima caritate subire martiriũ pro christo. equiualet
huic. iste ex minĩa caritate manẽte tãta põt subire. etc.
Opio aliquorum. sz hec est vera: ergo et illa. propter hoc cõcedũt mul
ti quod illa argumentatio est necessaria. vnde concedũt quod

aliquis in minima caritate manente tanta põt subire
martyriũ et etiã subire possibile est. et si contigat euo
labit nec valet hec argumentatio secundũ eos. iste *Hec argumẽtatio nõ valet.*
ãñ hoc instans habebat venialia et erãt in caritate im-
perfecta: ergo non euolat: qm̃ qui statim euolãt nõ
est ex effectu caritatis: sed quia false martirij resecãtur
omnia venialia. Sed contra obijcitur: ponat quod isti *Contra hoc ar.*
duo sint in omnibus pares quantũ ad caritatẽ. et vter-
que sit in minima caritate et alter subeat marti. reli-
quus non: et vterque decedat sic: inde sic. vbi maior lu
cta ibi maior corona: sed in isto qui subijt martiriuz
maior lucta: ergo etc. quoniã vbi haberet locũ aucto
ritas illa nisi in excellentissimo opere caritatis: ergo
ille qui subijt martiriũ maiorẽ coronã habebit quam il-
le qui nõ subijt martiriũ: ergo eius caritas nõ manet
minima. Item caritatem meremur augeri vt aucta *Ad idem.*
mereatur et perfici: sed nullo opere magis meretur
augeri quam opere martirij: ergo in opere martirij au-
getur: ergo non manet minima: quoniam non potest
dici quod illud augmentũ detur in futuro. qm̃ illa aucto
ritas loquitur de remuneratione presentis vite per
quã augetur et perficitur caritas in presenti etc. Itez *Ad idem.*
ã. dicit. iniquitas esset si deus non reciperet confugiẽ
tes ad se: ergo si non daret eis gratiã iniquus eẽt et
tamen ipsi non merentur. ergo iniquus eẽt si nõ da-
ret augmentum caritatis in presenti ei qui patitur
marti. sed impossibile est quod deus sit iniquus. ergo neces
sariũ est quod deus det augmentum caritatis. ergo im-
possibile est quod maneat minima. Item apo. Fidelis ẽ *Ad idem.*
deus qui non permittit nos tentari supra id qð pos
sumus: sed dabit in tentatione prouẽtũ: sed nulla ten
tatio maior quam tentatio mortis. ergo dat deus pro-
uentum. ergo augmentat ibi caritatẽ: et impossibile
est quod deus non det prouentũ. ergo impossibile est quod
caritas maneat minima. Qð concedimus. d. quod hec *Solutio.*
argumentatio non valet: iste ex minima caritate ma
nente tanta potest subire etc. ergo ĩpossibile est ex mi
nima etc. qm̃ in prĩa hoc verbũ potest significat potẽ
tiam secundũ quã iste potest subire marti. sed nõ de
facili. In conclusione hec dictio possibile significat
potentiã secundũ quã põt subire marti. de facili et est
fallatia vniuocationis: qm̃ eadẽ potentia significat: *Falla equiuocationis*
sed diuersimode. que diuersitas nõ exprimitur per di-
ctionẽ. vnde ista possibile est istũ ex minima caritate
manente tanta subire marti. pro christo: non equipol
let huic. iste ex minima caritate manẽte tãta põt de fa
cili subire etc. hec aũt falsa. põt tñ dici quod nulla argumẽ *Aliter põt dici*
tatione est falla. equi. qm̃ in prima significat potẽtia
ante actũ: scilicet potentia cui aliquid deest ad hoc vt
eliciat actũ: scilicet facultas quedã. ĩ conclusione aũt
significatur potentia coniũcta cum actu.

¶ Qualiter opposita opio põt sustineri.

DIcto qualiter potest sustineri opinio que dicit
quod ex quantulacunque caritate manente tanta
potest resistere. q. ten. Nunc videndũ est qualiter op
posita opinio pote st sustineri. videt aũt quod nõ põt susti *Rõnes opposite opinionis.*
neri: qm̃ ã. dicit. Qð nichil est fortius aĩo habẽte ca-
ritatẽ: ergo nichil est inuincibilius. ergo animus hñs quan-
tulancunque caritatẽ potest resistere. q. ten. Item do-
minus redarguit petrum quando timuit mergi di- *Secundo.*
cens. Modice fidei quare dubitasti. tunc habebat pe
trus modicã fidem. ex illa aũt poterat resistere ten.
mortis aut non. si non. male redargutus est. si pote-
rat: habemus propositũ. Item super illud psal. Ne *Tertio.*

tradas me dñe a desi. aĩ. pec. dicit glosa. sine quo quan-
Quarto per gregoriũ. tuncunque seruat hostis nichil potest. Item gregorius.
Non est timendus hostis qui non potest deijcere nisi
volentem. vñ ysa. Incuruare. s. ad terrena vt pertran
seamus. s. per te verbũ est demonũ ad animã. ergo si
sine voluntate nostro nõ vincimur. facile aũt est non
Quinto velle: ergo facile est resistere et sic habemus proposi-
tum. Item in matheo. Omnis qui audit verba hec et
facit ea assimilabitur viro qui edificat domum suam
supra petram: et descendit pluuia et venerunt flumi-
na et irruerunt venti in domũ illam et non cecidit. fũ
data enim erat supra firmã petrã. sed anima que ha-
bet quantulancunque caritatem fundata ẽ supra firmã
petram. ergo quan. cari. sufficit ad resistendũ pluuie
Sexto. ventis et flu. et ita quante. ten. Item in canticis. Aque
multe non poterunt extinguere caritatẽ: ergo nullaz
caritatem. ergo minima caritas potest resistere adque
Septimo. tribulationibus: et ita quan. ten. Item sup illud psal.
Bonuz michi lex oris tui sup milia etc. Dicit ã. plus
diligit caritas legem dei quam cupiditas milia auri et ar
genti: sed cupiditas tñ diligit aurũ quod exponit vi-
tam corporalem pro auro: ergo quan. caritas tñ dili
git legem dei quod vitam corporalem exponit pro ipsa:
Solutio. et ita minima ca. re. ten. mortis. Ad hoc potest dici quod
minima caritas quantũ in se est põt resistere quã. ten.
tamẽ in subiecto debili non potest multis de causis
Prima. Quarum prima est ignorantia: secunda negligentia
tertia vulneratio naturaliũ: quarta infirmitas carnis
Ponit hic octo cãs. quinta spiritualis tristicia: sexta lassitudo virtutum:
septima dissuetudo bonorũ operũ: octaua instrennui
Ad primũ. tas naturalium. Ad primũ ergo dicimus quod animus hñs
caritatem potest resistere quan. ten. non tamẽ sequit
quod homo hñs minimã caritatem potest resistere. etc.
Ad scđm. Ad secũdũ dicimus: quod petrus non poterat resistere ĩ
illa modica fide nec propter hoc redargutus: sz redar
gutus est quia timuit cum christum haberet tutorẽ
Exemplũ. sicut de puero qui videt lupũ cui dr. noli timere non
quia potest resistere: sed propter societatẽ non debet
Ad tertiũ. timere. Ad tertiũ dicimus. quod velle simpliciter est in
volũtate nostra: sed tñ efficax velle non est ĩ potesta-
Aliter põt dici te nostra: vel potest dici. quod velle liberũ est: sed non li
Ad quartum berrimum: sicut dictũ est supra. Ad quartum dicimus
quod domus fundata est domus radicata: hec autẽ non ẽ
minĩa caritate qm̃ quod hz minimã caritatẽ nõ ẽ radica-
tus et ita nõ ẽ fũdatus: vt fiat vis in hac dictione fundatus
Ad quintũ. Ad quintũ dicimus: quod aque multe nõ possunt extiguere
caritatẽ quantũ in se est: sed ĩ subiecto debili bñ pñt.
Ad sextũ. Ad aliud dicimus: quod caritas minima qnantũ ĩ se ẽ põt
resi. q. ten. mortis: sz hoc non põt ĩ debili subiecto. Sz
Contra hoc ar. contra hoc obicitur. facilius est defendere castrũ quam ex
pugnare: sed minima caritas potest expugnare castrũ
possessum a diabolo. s. humanũ animũ plenum vicijs
qm̃ minima caritas fugat omnia vicia in aduẽtu suo
ergo minima caritas potest defendere humanũ animum
contra oĩa vicia. et ita minima caritas potest resistere
Scđo ad idẽ q. ten. qm̃ si potest maius: põt et minus. Item facilius
est preuenire morbũ quam expellere: sed caritas minima
expellit quantũlibet peccatũ. ergo potest preuenire. ergo
potest resistere quan. ten. qm̃ tale preuenire ẽ resiste-
Solutio. re. Ad hoc. d. quod hec argumentatio non valet. Cari-
tas potest facere maius: ergo põt facere minus. Instãtia.
Amorrei meruerunt penã eternã. ergo meruerũt amis-
sionẽ terre promissionis. vltimũ est falsũ. Dixit enim
Exemplũ. abrahe in geñ. Nõdũ sunt cõpleta pctã amorreorum

et tñ tunc meruerãt penã etnã: et ita meruerãt maius
et non minus. Similiter caritas minima facit maius
i. fugat oĩa vicia. non tamen facit minus: qm̃ non põt
resi. q. ten. cuius rõ ẽ quia cũ cari. fugat vicia naturales
potẽtie iuuãt ipsam viriliter. qm̃ homo tũc est in bo
no proposito et firmo dimittendi pctm̃. vnde non est
mirũ si expurgatur castrũ. tñ huiusmodi castrũ nõ põt *Contra hãc solutionem ar.*
defendere minima caritas. quoniã naturales poten-
tie nõ iuuant ipsam ĩmo cõsentiũt inimicis. et ita quo
dãmodo perdunt castrũ. Sed hec solutio nulla vide
tur esse. qm̃ nõ querimus quid fiat sed quid potest fieri
vnde videtur quod hec argumentatio sit necessaria. ca-
ritas minima potest facere maius: ergo potest facere
minus oĩbus alijs paribus et certũ est quod cũ fugat vi-
cia cũ auxilio naturaliũ potẽtiarũ iste naturales po-
tentie debiliores sunt quam si caritas est in aĩa: ergo si põt
cũ debilioribus naturalibus expellere oĩa vicia põt
cũ fortioribus resistere oĩbus vicijs. propter hoc aliter *Aliter soluit*
soluendũ dicimus quod hec argumẽtatio nõ valet. cari-
tas minima expellit oĩa vicia: ergo potest resistere quam
te. tẽta. et hec est ratio qm̃ cũ caritas expellit vicia nõ
homo ipse pugnat. sed deus: qui vtitur caritate tamquam
instrumẽto. sed quãdo caritas resistit homo ipse pu
gnat auxilio caritatis. vnde non sunt oĩa paria qm̃ ex
vna parte fortius est pugnãs quam ex alia vincit: ergo caritas
quia hõ hñs caritatẽ huiusmõi partiz carnalis ẽ partim
et ex ãmixtione carnalitatis vincit. sancti vero qui sunt
in patria ex toto sũt spũales. homo aũt qui ẽ in mor
tali pctõ ex toto carnalis est sicut dicitur in ysa. Egi- *Exponit dictũ ysaie.*
ptus homo et nõ deus. i. homo peccator est animalis
et non spũalis. nec deus participatiue et equus eius id est
sensus caro et non spũs. i. carnales nõ spũales. Dicũt *Quare sensus dicũt eq.*
autẽ sensus equi. quoniã operatio pctõris fertur et re
gitur scđm sensus. Sed ad hoc obicit aliqua caritas *Contra dicta arguit iterũ.*
nõ põt resistere. q. tenta. ergo aliqua tẽtatio est maior quam
illa caritas. demonstrentur illa tentatio et illa cari-
tas hec caritas non potest resistere huic tentationi.
ergo duplo minor caritas non põt re. duplo minori
ten. et iterũ duplo minor nõ potest resis. duplo mino
ri et sic in infinitũ et ita aliqua caritas est que nõ põt
resi. puctioni actus qð falsũ est. quoniã etiã liberũ ar
bitriũ posset resis. ergo multo fortius caritas in hoc
subiecto. ita enĩ intelligimus semp. certũ est enĩ quod li
berũ arbitrium in primo statu ade poterat resistere.
quoniã adã habuit tũc vnde staret. i. resisteret. sz nõ
habuit vnde proficeret. i. mereret. sed certũ est quod li-
berũ arbitriũ nõ est corruptũ in infinitũ: ergo adhuc
per se potest resistere alicui tentationi. Quod conce *Solutio.*
dimus. vnde dicimus quod minima caritas etiã in debili
subiecto potest resistere magne tentationi. et ad illã
argumentationẽ soluẽdũ est per interemptionẽ hu-
ius et sic in infinitũ. quoniã circa minimã caritatẽ quam
est caritas paruuli est reperire aliquã caritatem: qua
nõ est alia duplo minor. et hoc est quoniã in linea in- *Nõ istud.*
tensionis non est in infinitũ descendere subduplando
secundũ intensionẽ proprietatis. sed in ascẽsu cõtingit
in infinitũ duplare. et hoc est qm̃ magis attendit fm
accessum ad verã nois impositionẽ. vt dicit in fine sex
principiorũ nõ secundũ recessũ ab infimo et hoc patz
de facili in linea intensionis. sumat linea intẽsionis al
bedinis sũma albedo dicat a minima. si alia est dr. e.
illa que est recte ẽ in medio inter a. et e. dr c. contingat
quod c. magis duplo accedat ad a. quam e. et scđm accessũ ad
tertiũ est intensio: ergo c est duplo intensior quam e. ergo c

est dupla ad e.g c nō est dupla ad d.sit d.recte inter c
et e in medio.quoniā si esset dupla ad d. cū sit dupla
ad e d.et e. essēt equaliter intense vt patet per ꝓposi-
alia ꝓbatio
tionē euclidis. Itē.c nō duplo magis accedit ad a q̄
d.hoc patet:nō ergo est duplo intensior q̄ d. quoniā
secundū accessū ad a.attenditur intēsio:patet ergo ꝙ
d. in linea intensionis non hȝ subduplam et sic non
contigit in ifinitū descendere subduplando: sed con
tingit in ifinitū ascendere subduplando:quoniā sū-
ma albedo.s.a nulli inferiorū ē proporcionabilis:qm̄
si est:sit igitur a.dupla ad c.contingat ꝙ inter c.et a.
sunt infinite medie.Sit ergo b.recte in medio b.du-
plo accedit ad a.q̄ c.et sic secundū accessū ad a.est itē-
sio.ergo b.est dupla ad c.et a.dupla ad c. ergo a.et b
sunt equales.hoc aūt impossibile:et sic patet ꝙ a.nul
li inferiorū est proporcionabilis fm duplicitatē. pa-
tet etiā ꝙ inter b.et a.est reperire f.duplā ad b.et in-
ter f.et a.aliam duplam ad f. et sic in ifinitū:et sic du
Iterū ar.
plādo ꝯtingit ascēdere in ifinitū. Sed iterū obicitur
Dictū est ꝙ caritas magis diligit deū q̄ cupiditas au
rum et argentū.g fortior est motus minime caritatis
q̄ mot⁹ maxime cupiditatis.sed cupiditas ī suo sub
iecto:tantū potest habere motū ꝙ exponet suū sub-
iectū mori pro auro et argento:g minima caritas si-
militer pro deo et ita minima caritas in suo subiecto
Solutio.
pt resistere.q.ten.Ad hoc dicimus ꝙ cupiditas non
exponit suū subiectū morti:nisi vbi pcipitata est sin-
deresis et rō sopita penitus.vnde tunc nullū impedi
mentū iueit i ꝓpo subiecto:caritas aūt minima mul
ta ipedimenta inuenit in suo subiecto:et propter hoc
Exemplū de viro et femina.
nō tenet obiectio.et est simile:calor in mare fortior ē
q̄ in femina:et tamē calor femine ī minori tēpore facit
subiectū suū aptū ad nuptias q̄ calor viri. et hoc ē qr
subiectū femine mollius est et habilius ad maturita-
Iterū ar.
tem q̄ subiectuȝ viri.Sed iterum obicitur. Caritas
minima manēs tanta in suo subiecto nō potest resi-
stere.q.ten.Esto ꝙ aliquis habeat minorē caritateȝ
manentē tantam tenta. a tāta tentatiōe cui nō pt re-
sistere.et deus permittat ipsū cadere.ꝙ etiā pt pmit
tere videtur:qm̄ cum aliquis tentatur tentatiōe quā
potest vincere permittit deus ipsū cadere.Inde sic:
iste ex eis sol' que habebat non potuit resistere tenta
tioni q̄ tētatus fuit: g nullomō potest resistere. ergo
Siľr ar.
non est imputandū ei ꝙ cecidit. Similiter obicit de
libero arbitrio.Sit enim aliquis in mortali peccato
contingit ꝙ eius liberum arbitrium nō est debile ī
infinitum.vnde alicui tētationi potest resistere et ca-
dit iste ex eis sol' que habebat:nō potuit resistere huic
tētationi.ergo non ē imputandum ei ꝙ cecidit: et sic
fornicatio vel adulterium non est imputanduȝ ei: qd
Euasio.
falsum est.Forte:dicit ꝙ imputandū est ei. quia igesٍ
ꝯ hāc ꝓ hieronimum.
sit se in talem necessitatē.Sed contra. ieronim⁹ dicit
super illud ysa.None hoc est ieiuniū quod elegi.vio-
lentiam facit deo q exigit ab eo qui soluere nō potest
cogit enim quodāmodo deū vt det ei.ergo si hoc nō
cadit in humanā pietatem.ergo nec in diuinā.g deus
Solutio.
non imputat peccatum ei qui nō potest resistere. So
lutio.Dicim⁹. propositio possibilis ē. s.ꝙ iste habēs
minorem caritatem manentē tantā tentetur tētatiōe
cui nō potest resistere ex tanta caritate:et ꝙ deus per
mittat ipsum cadere:sed hec totalis ꝓpositio est im-
possibilis:cum hoc ꝙ iste vtatur bene armis collatis
sibi.s.caritate et alijs virtutib⁹ in principio tentatio
nis.fidelis enim est deus qui nō permittit nos tētari
supra id quod possumus:sed facit cum tētatione pro
uentum:vt possumus sustinere prouētum.an.facit in
tentatione.cum homo negligit nullomodo: sed facit
quod in se est. ipossibile est ꝙ dn̄s permittat cadere
talem:imo augmentat et virtutes:vt possit ei resiste
Hec argumētatio nō valet.
re.vnde patet ꝙ hec argumetatio nō valet.iste ex eis
sol' que habebat nō potuit resis.ten.tāte.&c. ergo nō
est ei imputādū qm̄ si fecisset qd ī se erat data vľ aug
mētata eēt ei gr̄a qua possȝ resistere. Itē. hec argu-
mētatio nō vȝ iste ex eis solis q̄ ha.nō pōt re.tan.ten.
g nō pōt resis.tante tenta.qm̄ hoc verbū pōt in prima
tm̄ tenebatur pro potentia sufficienti per se ad talem
actū.et cōiuncta illi actui.in cōclusiōe tenet gnaliter ꝓ
potētia ad actū istū siue sufficiēti siue nō sufficiēti. vn̄
patet ꝙ ibi est fallatia vniuocatiōis. sicut hic demon
Falla equiuocationis
strato illo qui est in mortali pctō.iste ex eis solis que
habet non potest mereri vitā eternā:ergo nō pōt me
reri vitā eternā.Eodēmodo prorsus respondēdū est
Ad vltimū
ad vltimo obiectū. scȝ ꝙ hec argumentatio nō valet
demonstrato illo qui est in mortali iste ex eis solis q̄
habet non potest resistere tentationi:ergo nō est im-
putandū ei si cadit. vel ergo nō potest resistere tenta
tioni. Itē.aliquis ex sola strēnuitate naturalium pōt
Iterū ar.
subire morteȝ pro xp̄o sicut miles prius q̄ negȝ chri
stum et tamen nō deserit pctm̄ mortale. sed minima
caritas fortior est q̄ strēnuitas naturaliū: ergo aliqs
ex minori caritate manēte tāta pt subire morteȝ pro
xp̄o. Itē. aliquis ex fide informi pōt subire mortē ꝓ
Ad idem.
christo. Itē apostolus dicit.si habuero fidē itavt mō
Item ad idem.
tes trāsferā et si tradidero corpus meū ita vt ardeā
si caritatē nō habuero nichil michi prodest. sed si ex
fide informi pōt aliquis subire morteȝ pro christo:g
multo fortius ex minima caritate manēte tanta. qm̄
fortior est q̄ fides informis. Idē videtur per augusti
Ad idē per augustinū.
num qui dicit ꝙ si aliquis nō habēs caritatē ex timo
re seruili subit mortē pro christo suppliciū eternum
patietur et ita videt ꝙ aliquis ex timore seruili pōt
subire mortē ꝓ christo. sed timor seruilis est ex fide
informi:ergo aliquis ex fide informi pōt subire mor.
pro christo et inde vt prius. Itē. aliquis philosoph⁹
Ad idem.
solis virtutibus politicis subit mortē pro christo si-
cut legitur de socrate qui hausit venenum. quia no-
Exēplū de socrate.
luit negare vnū deū quē colebat.sed fortior est mini-
ma caritas quātalibet virtute politica:g ex mīma ca
ritate manēte mīma pōt aliquis subire mortem pro
christo. Itē.hereticus ex falsa fide pōt subire mortē
Ad idē ar.
et fortior est veritas q̄ falsitas: ergo aliquis ex mini
ma caritate.&c.cū habeat verā fidē. Solutio.ad pri
Solutio
Ad primū.
mum.d.ꝙ hec est vera aliquis ex sola strēnuitate.&c.
nec sequitur ergo ex minima carita te.&c.et hoc est qr
strēnuitas naturaliū substantialis est.vnde plus pōt
in suo subiecto.sed minima caritas est accidens vnde
nō tm̄ potest. Sed hec solutio nō videt esse vera du-
Hec solutio nō valet
plici ratiōe. Prima est quoniam minima caritas pl⁹
Prima rō
assimilat subiectum suum fortissimo et potentissimo
scilicet deo q̄ strenuitas naturalium: ergo plus pōt
in suo subiecto. Itē in.i.ad thitū dr pietas habȝ pro
Scda ratō
Glosa.
missū vite que nunc est et future. ibi dicit glo. ꝙ si ali
quis seqt pietatē:et si lubricū carnis patit sine dubio
vapulabit.sȝ tm̄ nō peribit:ergo si aliquis faciens lu
bricum carnis faciat largas elemosinas. non peribit
ī illo caritas et gratia:sed maior est pietas imponen-
do vitā pro proximo et maior īponendo pro christo
ergo si aliquis habens mortale pctm̄ velit firmiter

Solutō sȝ doctorem.
subire mori pro xp̄o de⁹ dabit ei gr̄am.qd cōcedim⁹.
Unde melius videtur dicendum ꝙ impossibile est ꝙ
aliquis ex sola strenuitate naturaliū subeat mortem
pro christo.sed ex sola strenuitate naturaliū pōt inci-
Ad scdm.
pere pugnā et ex gr̄a perficere. Ad scdm dicimus ꝙ
impossibile est ex sola fide informi subire mortē pro
christo.nec apl's hoc asserit: sed sub conditione dicit.
Si tradidero corpus meū sine caritate itavt ardeam
nichil michi prodest.Hec cōditionalis est vera.nec ex
per hoc ad tertium.
hoc sequit ꝙ primū sit verū:vel etiā possit esse verum
Similiter dicimus ad tertiū.Ad quartū pōt respon-
Ad q̄rtum
deri sicut ad primū. qm̄ potest dici ꝙ ipossibile est ꝙ
ph's ex solis politicis virtutib⁹ &c. imo si icipit hmōi
pugnā infunditur ei gr̄a. et sic forte fuit in multis phi
Alr pt dici
losophis qui credebāt vnū deū:et eis infusa est fides
de trinitate.vel potest dici ꝙ poterat subire mortem
pro christo ex politicis perfectissimis. Nec seqtur: g
Ad vltimū
ex minima caritate &c.qm̄ plus possūt potētie perfe-
ctissime q̄ minima caritas. et similiter ad vltimū dicē
dum. Ibidē etiam iūgit vehementer excecatio intel-
lectus que nō permittit hereticū recte credere vel vi
dere. Hec est igit differentia inter primā opinionē et
secundā.qr prima dicit ꝙ ex minima caritate manēte
minima pōt aliquis resistere q̄tlibet tētatiōi:sed nō
de facili.Scda dicit ꝙ nullo modo. Sed prima ma-
gis placet nobis.qm̄ dr in cantico deut.Dei perfecta
sūt opera:g quecūq deus armat pfecte armat.Uirtu
tes aūt nō dantur tantū ad informandū aīam q̄tule-
cunq sint:sed etiā ad armandū cōtra oēs tētationes:
g q̄tulecūq sint sufficiūt ad resistēdū q̄te.tētatiōi.

¶Qua resurrectione aliqs resurgit a
peccato per caritatem. Capi.iiij.

Dicto de vno effectu caritatis. seqtur de alio.s.
resurrectione qua aliqs resurgit a pctō per cari
Prima q̄o
tatem.Et querit vtrū si aliqs cadit a caritate ꝑ mor-
tale necessariū sit ex virtute caritatis prehabite ꝙ re-
surget si peniteat in equali vel maiori caritate. Sup
duplex opinio.
hoc duplex ē opinio. Prima dicit ꝙ necessariū est in
maiori vel equali resurgere. Scda dicit ꝙ pōt in mi-
ꝯ primā ar. per glosā.
nori/maiori/et equali.Cōtra pmā sic obicit.In amos
dicit.Non adijciet vt resurgat virgo isrl. ibi dicit glo.
Nō negat qn resurgat:sȝ dicit ꝙ nō resurget virgo.qm̄
q oberrat a veritate.et si aliqn ꝑ pij pastoris humeris re-
portet.nō tm̄ cū illa gloria cū qua erat anteq̄ oberras
set.Ex hoc seqtur ꝙ nō pōt resurgere in tāta caritate
Secundo.
in qua erat pri⁹.Itē.ibidē dr. Urbs de qua egredie-
bant mille relinquūtur in ea.c.&c.glo. Unitas est sa-
cramētū vni⁹ dei in qua est prima btitudo in denario
scda i cētenario.tertia i millenario.Sūma quā si ali-
qs amittit vix reuertit ad cētū. et si illū amittit vix re-
uertit ad decē:g videt ꝙ non pōt resurgere in maiori
Tertio
ex quo vix reuertit ad minorē. Itē in esdra legit ꝙ tē
plū salo.destructū a babil.post captiuitatē cū maiori
labore reedificatū fuit et ī minori gl'ia. g tēplū cordis
nr̄i destructū a diabolo cū maiori labore repat:et i mi
nori gl'ia.et ita in minori caritate. Hec tres obiectiōes
sūt cōtra vtrāq opinionē. ꝓprie aūt cōtra primā sic.
Ponat ꝙ aliqs habēs ipfectā caritatē cadit ꝑ vnicū
ꝑuū mortale.alius hn̄s pfectā caritatē cadit ꝑ mille
mortalia.cōstat ꝙ prim⁹ min⁹ est idign⁹ caritate q̄ se
cūdus.Sȝ prio pōt ifūdi caritas ipfecta:g scdo.et ita
Ad idem.
q cecidit a pfecta pōt resur.in ipf. Itē.de sola mia da
tur vtriq gr̄a:g non est necessariū ꝙ maior det vni q̄
alij.Solutio. Primū potest solui per distinctionem
Solutio.
glorie.quoniā est gloria caritatis et gloria status.Cū
ergo dicitur Qui oberrat a veritate &c.non intelligi
Ad primū.
tur de gloria caritatis:sed de gloria status: qr nō red
dit ad illum statū in quo prius erat.qm̄ gloriosior est
status bonoȝ qui non peccauerūt q̄ bonoȝ qui pec-
cauerūt.Ad scdm dicim⁹ ꝙ in vnitate est prima beati
Ad scdm.
tudo.i.baptismalis inocētia.In denario est btitudo
eoȝ qui incipiūt exerceri in operibus decalogi.Ter-
tia est in centenario q̄ est proficientium in virtutibus.
Quarta in millenario q̄ est pfectoȝ.qd dicit ꝙ si ali-
quis amittit mille vix reuertitur ad centū. verū est
ꝙ vix reuertitur:nec sequitur.qm̄ resurgat in equali
caritate vel maiori. Sed remissior et tepidior est ad
bona opera q̄ prius esset. quod significatū fuit in in-
stitis quibus ligatus erat lazarus qn̄ fuit resuscitat⁹.
Nō de istit
Ad tertiū patet solutio per predicta.Templū eni re
Ad tertiū.
paratur cū maiori labore q̄tum ad opera. et cū mino
ri gloria q̄tū ad statum.Ad aliud dicimus ꝙ hec ar-
Ad q̄rtum
gumētatio nō valet. Iste est minus indign⁹ caritate
q̄ ille.et isti pōt infūdi caritas iperfecta:g et illi.qm̄ nō
in ifusione gr̄e tm̄ attendit indignitas: sȝ etiā caritas
phabita.et lȝ de sola mia det de⁹ vtriq gr̄am.tm̄ de iu
sticia dat tantā vel maiorē. qm̄ iustū est vt opa bona
q facta fuerūt in caritate remunerent cū resurgit. vn̄
deberēt remunerari tm̄ q̄tū pri⁹ remunerarent.iō ne
cessariū est resurgē in maiori vel eq̄li caritate. Itē in
Iteꝝ ar ad principale.
exo. dr ꝙ si aliqs pcusserit aliū dȝ expēsas i medicos
donec pcussus eat sup baculū.et constat ꝙ ille q̄ vadit
super baculū:est debilior q̄ prius eēt et significat il-
lum qui resurgit.g qui resurgit debilior ē q̄ prius.et
sic resur.i minori caritate q̄ pri⁹ haberet.Ad hoc pȝ
Solutio.
solutio per pdicta.debilior eni ē nō quo ad quātita-
tem caritatis:sed quo ad lesionē naturaliū q̄tū ad ex
ercitiū bonorū operum.Sed obicitur.isti q resurgit
ꝯ hoc ar.
aut de sola mia infunditur ei tanta gratia quanta ei
infūditur aut nō de sola mia.si primo mō:g potest in
fundi minor:et sic potest resurgere in minori carita-
te.si non de sola mia.g videtur ꝙ caritas phabita :fa
ciat ad hoc ꝙ tanta infunditur.Contra.In ezechiele
i ezechiele.
dr.Si auerterit se iustus a iusticia et fecerit iniquita
tē oēs iusticie ei⁹ nō recordabūtur. g de⁹ ꝓ illis nec
maiorē nec minorē gratiā infūdit.Itē.iste est idign⁹
Secundo.
oī bono et pane quo vescit anteq̄ infundat ei gr̄a.g
nichil ē ex pte ei⁹ ꝓpter qd aut maior aut minor gr̄a
infundatur: et ita de sola mia tanta infunditur: et in-
de vt prius. Item.si aliqd est ex parte hois non nisi
Tertio.
preparatio:qr eni homo facit qd in se est: deus facit
quod in se ē.ergo qr hō preparat se deus infundit ei
gratiā.ergo qr magis preparat se maiorē dat ei gra
tiam.Sed qui cecidit ab iperfecta caritate magis p-
parat se:q̄ ille qui cecidit a perfecta.ponat g illi dat
maior gratia:sed illi datur imperfecta cari.hoc ē pos
sibile.ergo et illi qui cecidit a perfecta datur imper-
fecta:et ita resurgit in minori.Ad primum dicimus
Ad primū
ꝙ ei qui cecidit et resurgit de sola mia datur caritas
sed ꝙ maior vel equalis de iusticia ē.Alij dn̄t ꝙ et ip
Aliter dr.
sa caritas et ipa quātitas cari. de sola mia ē: sȝ ꝙ non
dat minor hoc ē de iusticia.et ponūt simile de illo quē
deus punit in inferno circa merita. ꝙ iste punitur
tanta pena hoc est de iusticia.sed ꝙ non punitur ma-
iori hoc est de misericordia.sed vterq videntur dice-
ꝯ vtrūq ar.
re falsum.quoniā anteq̄ gratia infundit ei indign⁹ est

omī bono:ergo de iusticia nichil datur ei nec caritas *Solutō ƀz doctorē.* nec q̄titas caritatis. Propter hoc dicim⁹ ꝙ quicq̄d datur ei de sola mīa datur. Sed ex hoc non sequit̄:ꝫ deus pōt ei dare minorē gr̄am vel caritatē. sicut non sequitur de sola mīa. Deus dat gr̄am:ꝫ non pōt dare qm̄ sicut nō pōt nō punire malos. qm̄ nō pōt negare seipm̄ qui est sūma iusticia. ita nō potest non misereri vbi est miserendū. qm̄ negaret seipm̄ q̄ est sūma mīa Sicut etiā nō pōt non dare maiorē caritatē vbi dāda est maior. qm̄ negaret seipm̄ qui est sūma liberalitas Unde ei qui preparat se ⁊ qui seruierat pri⁹ ei necessario dat maiorē gratiā:q2 prius seruierat q̄ si nō seruisset prius. vnde necessario dat ei tantā vel maiorez *Exemplū.* prius habita. Sicut benignus dn̄s seruū suū proditorē recipit:q2 videt illū penitere. ⁊ qm̄ seruiuit ei fidelit̄ Habet ergo deus respectū ad preparationē ⁊ ad merita precedētia et propter illa duo tantā vel maiorem *Ad dictū prophete.* caritatē infūdit. Ad illud qd̄ obicit̄ ꝙ oēs iusticie nō recordabūtur intelligit̄ q̄diu nō penitebit. Per hoc *per hoc ad scd̄m.* patet solutio ad scd̄o obiectū. Ad aliud obiectū dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet. q2 ille se preparat deus dat ei gr̄am:ergo q2 magis se preparat maiorē dat ei gr̄am. Debet eni addi: ⁊ omīa alia sūt paria. ⁊ hoc falsum. qm̄ ille qui cecidit a perfecta caritate magis seruiuit deo q̄ ille q̄ cecidit ab īperfecta caritate *Alia opīo.* Alior opinio est ꝙ aliq̄s potest resurgere in minori *ꝯ hanc ar̄.* caritate. Sed cōtra hanc obicit̄ multipliciter. qm̄ auctoritas ꝙ penitētia restituit oīa ablata:ꝫ et caritatē et q̄titatem caritatis: ergo resurgit in tanta caritate *Secundo.* q̄tam prius habebat. vel in maiori. Item in ezechie. Quacūq3 hora ingemuerit peccator oīm iniquitatū eius nō recordabor: ergo isti qui cecidit a perfecta caritate dat̄ caritas cū penitet ac si nulle fuissent iniq̄tates eius. Sed si nulle fuissent haberet pfectā caritatem:ꝫ datur ei pfecta caritas. ⁊ ita resurgit in equali *Tertio.* vel maiori. Itē. apl̄s dicit. Diligētib⁹ deū oīa cooperant̄ in bonū. Et dicit ambro. ꝙ casus in mortale operatur ad bonū. S3 si resurgit in minori casus nō operatur *Quarto.* ad bonū:imo ad malū. Item. si in equali casus nō operat̄ ei ad bonū: ergo necessariū est vt resurgat in maiori. Hec obiectio cōis est cōtra vtrāq3 opinionē *Quinto.* Item. dn̄s dicit p ioelē. Reddā vobis oēs annos q̄s comedit locusta ⁊ brucus. rubigo et eruca. i. reddet dn̄s caritatē que amissa est p peccatū:ergo si amissa ē *Sexto.* perfecta caritas reddet perfectā caritatē. Idē probat̄ rationib⁹. deus est pronior ad miserendū q̄ ad cōdēnandū vel puniendū. Sed cū aliquis cadit p mortale dimissa pctā redeūt ⁊ iudicatur dignus maiori pena pro pctīs dimissis q̄ esset prius:ꝫ cū aliq̄s resurgit d3 esse dign⁹ maiori p̄mio q̄ pri⁹ esset an̄q̄ caderet:ꝫ qm̄ aliq̄s resurgit in maiori caritate q̄ prius habuit. Et *Septimo.* hec obiectio est cōtra vtrāq3 opinionē. Itē. esto ꝙ resurgat in minori caritate q̄ prius habuit. Dicunt scti ꝙ opera facta ex caritate q̄ amissa fuerūt reuiuiscunt ergo si decedat ille in minori caritate remunerabit̄ p illis bonis q̄ reuiuiscerūt. aut remunerabitur q̄tum meruit illis operibus aut maḡ aut minus. Si min⁹ ergo deus remunerat citra condignū. s. q̄tū meruit. Sed nō remunerat p illis nisi s̄m caritatē a qua exierūt:ꝫ cū exierit a pfecta caritate. sit ita:remunerabūtur s̄m perfectā caritatē. Sed decedēs in caritate nō remuneratur nisi scd̄m caritatē in qua decedit: ꝫ ille decedit in perfecta caritate:nō in minori quā pri⁹ habuit. *Octauo.* Item. in quo reuiuiscunt opera facta ex preha-

bita caritate nisi remunerentur secundum q̄titatem caritatis a qua exierint. Solutio. *Solutō ad primum.* Ad primū dicim⁹ ꝙ penitētia restituit oīa ablata si sit satisfactoria plenarie. qm̄ si homo facit totū qd̄ in se est de⁹ reddit ei tantā caritatem q̄tā habuit vel maiorē. sed si nō penitet perfecte nō est necessariū ꝙ tāta detur ei caritas q̄tā habuit prius. *Ad scd̄m.* Ad scd̄m respondem⁹ eodē modo qm̄ si perfecte ingemuerit peccator reddet̄ ei tāta caritas q̄tā pri⁹ habuit. Si īperfecte pōt esse ꝙ reddat̄ minor. Eodē modo respōdem⁹ ad quartū. qm̄ si plene penitet reddit deus annos q̄s comedit locusta ⁊c. *Ad tertiū.* Si semiplene penitet semiplene reddit. Ad tertium dicim⁹ ꝙ casus q̄tū ad hoc coopat̄ in bonū ꝙ hūilior et cautior resurgit qui resurgit nō q2 detur ei maior caritas vel maior humilitas:sed quoniā habet maiorē vsū hūilitatis. quoniā expert⁹ est pericula q̄ humiliant *Ad aliud.* que non erat expertus prius. Ad p̄maʒ rationem dicimus ꝙ peccata non redeunt nisi quantum ad quandam ingratitudinē quoniā sine dubio magis peccat qui cadit q̄ si nichil fuisset dimissum ei. s3 nō est necessariū ꝙ sit dignus maiori pena q̄ nūq̄ fuerit. iō p̄t eē ꝙ sit dignus minori pena. Similiter illi qui resurgit datur maior caritas q̄ si nunq̄ habuisset caritatē. Sed non est necessariū ꝙ maior vel tāta detur. *Ad aliud.* Ad secundam rationē. dicimus ꝙ bene p̄t eē ꝙ aliquis resurgat in minori caritate:et tn̄ opera facta ex maiori caritate p̄habita reuiuiscūt:et si decedit hō illa opera remunerantur secundū quantitatē caritatis a qua exierunt. sicut in illo qui non cadit et ei⁹ caritas continue auget̄ remunerant̄ opera facta ex minori caritate secundū maiorē caritatē in qua decedit *ꝯ hoc ar̄.* Si obicitur ꝙ deus non remunerat pro operibus meritorijs minus q̄ homo meruerit illis operib⁹ meritorijs. *Solutio.* Dicimus ꝙ hoc intelligitur de operib⁹ non mortificatis. *Ad aliud.* Ad illud quod querit̄ ī quo reuiuiscūt ⁊c. dicimus ꝙ quantū ad tria reuiuiscunt. Primū ē ꝙ maior caritas datur resurgenti q̄ daretur si nō p̄cessisset bona opera. *Quō opa reuiuiscūt.* Secundū est ꝙ citius augetur caritas. Tertiū est ꝙ firmius meretur. verum est enī ꝙ si ex eadē caritate nō crescēte fiant multa bona opera non maius premiū meretur omnibus illis simul sumptis q̄ vno solo eor:sed meretur omnibus illis firmius q̄ vno solo sicut contingit in duob⁹ militib⁹ qui in alio bello merentur equalia:tn̄ firmius meret̄ vnus et cum maiori labore q̄ alius. q̄uis aūt nō mereatur maius premiū omnibus illis operibus q̄ vno illor per se non ē tn̄ dimittendū q̄n multiplicent̄. huiusmodi opera enī valent ad octo. *Ualent ad octo.* Primū ē ꝙ per ipsa vitatur negligentia vel omissio. secundū ē radicatio caritatis. tertiū est augmentū caritatis: qm̄ caritas augetur occasionaliter per hec opera. quartuz est dimissio vel remissio pene temporalis. quintū est debilitatio fomitis. sextum est repulsio diaboli: qm̄ diabolus vulneratur et tabescit cum videt aliquē bene operari. septimū est iocunditas mētis:q2 in custodiendis illis retributio multa. Octauū est ꝙ firmius meremur multis operibus bonis q̄ vno solo.

¶De quantitate caritatis ⁊ quantitate motus eius. Capi. v.

POst hoc dicēdum de q̄titate caritatis ⁊ q̄titate mot⁹ eius. quoniā scd̄m maiorē ⁊ minorem caritatē est maior ⁊ minor effect⁹ caritatis. *Una caritas d2 maior alia q̄nq3 modis.* Notandū ꝙ pp̄etas d2 maior alia q̄nq3 mōis Prio s̄3 maioritatē subiecti vt albedo equi ē maior q̄ albedo margarite

Scd̄o scd̄m maioritatē durationis vt vn⁹ motus d2 maior alio: q2 per maius tēpus durat. Tertio scd̄m intensionē vt vna albedo intensior est alia. Quarto. scd̄m efficaciā merendi. sicut in eodē hoīe oēs virtutes sunt equales q̄tum ad efficatiā merendi: sed non forte q̄tū ad intensionem. ideo vna est intensior alia. sicut multi dicūt. Quinto scd̄m dignitatē. sicut caritas d2 maior alijs. i. dignior. Primo constat ꝙ nulla caritas est maior alia. sed tertio et quarto et quinto *Prima q̄o* constat ꝙ vna caritas est maior alia. Sed scd̄o modo dubiū est vtrū aliquis motus caritatis sit maior alio scd̄m durationē:⁊ dicūt fere oēs ꝙ sic. Ponūt enim motus caritatis esse cōpositos secundū successionem vnde vnus mot⁹ maior est alio. qm̄ per maius tēpus *Ar̄ primo.* durat. Sed probat̄ ꝙ hoc est falsū. qm̄ cum cogito deo hmōi cogitare totū simul est: ꝫ ille motus est instantaneus. nō ergo successiu⁹. Eadē ratione. nullus motus caritatis est successiu⁹: ꝫ nullus maior alio scd̄m *Secundo.* cōpositionē successiuā. Itē. cū cogito deo nec successio est in cogitatōe nec in cogitato. qm̄ nō cogito pri⁹ de vna parte dei q̄ de alia. qm̄ de⁹ nō h3 partes:ꝫ iste *Tertio.* motus nō est successiuus. ⁊ inde vt prius. Itē. iste cogitat in a. de deo:ꝫ necessariū est hūc motū fuisse. futurū in a. ⁊ possibile est ꝙ iste continue post a nō cogitet de deo. Ponatur. necessariū est hūc motū fuisse futurū in a et nō erit post a. ꝫ ille mot⁹ est instātane⁹. *Quarto.* nō ergo successiuus. ⁊ inde vt pri⁹. Itē. si d2 successiu⁹ ꝙ per tēpus durat. eadē ratōne aīa est successiua. qm̄ *Solutio.* per tēpus durat. et hoc falsū. Propter hoc dicimus ꝙ nullus motus aīe intelligibilis prout est intelligibilis est cōposit⁹ cōpositione successiua:īmo quilibet est instātaneus. Sed mot⁹ aīe sensibilis pōt esse compositus. vnde mot⁹ caritatis est instātane⁹. Durat tn̄ per tēpus vn⁹ et idē numero. Sed hoc videt̄ esse cōtra *ꝯ hoc videt̄ aristotelis* aristotelē qui dicit ꝙ motus vn⁹ ⁊ idē numero est qui est in eodē subiecto. et ab eodē in idē et in eodē tēpore. Sed motus caritatis in diuersis tēporib⁹ totus est:ꝫ nō est idē numero. *Solutio.* Sed dicim⁹ ꝙ aristo. intelligit illud de motibus successiuis: sic ꝫ nec primo nec scd̄o modo est vna caritas maior alia. s3 scd̄m intensionē est vna maior alia. *duplex opinio.* Sed sup hoc duplex est opinio. Quidā dixerūt ꝙ caritas pōt intēdi: s3 qm̄ est intensa nō manet eadē numero q̄ pri⁹ erat. *Alia opīo. ꝯ primā ar̄.* Alij dixerūt ꝙ manet eadē numero. Cōtra primā opinionē sic obicit̄. Crescat caritas hui⁹ s̄m intēsionē ⁊ demōstret̄ sub illa intēsione. hec caritas tāta est ⁊ nō est numero eadē cū priori. aut est eadē spē aut nō. si est. Inde sic. Hec caritas tā intēsa est. ⁊ prior caritas est eiusdē nec cū illa:ꝫ prior caritas potuit remanere ⁊ recipe tātā intēsionē. *Secundo.* Itē. vna albedo nō expellit aliā:ꝫ nec caritas vna nō expellit aliā. ergo caritas intēsa nō expellit priorē ab illo:ꝫ prior caritas manet. ⁊ si ē alia numero a scd̄a: ergo due qualitates eiusdē spēi sūt in eodē subiecto. qd̄ est īpossibile. Restat ergo ꝙ est eadē numero. *Euasio.* Si dicit ꝙ nec eadē numero nec eadē spē accidit ment itū esse apl̄s dicentem. caritas nūq̄ excidet. Sicut enī fides excidet. qm̄ loco eius succedet cognitio que est alia specie. similiter caritas excidet. qm̄ loco eius succedet alia species. *Tertio* Itē. tantū idem diligit̄ priori caritate ⁊ vltima. s. deus. ⁊ propter idē et eodē fine et ab eodē: ergo secunda caritas non est alia spē q̄ prior. *Solutio.* Propter hoc dicimus ꝙ alia opinio est falsa et ꝙ caritas manēs vna ⁊ eadē numero potest intendi. *q̄o incidēs* sed queritur secundū quid attēditur eius intensio

vel q̄titas. dicitur cōmuniter ꝙ secūdū maximū motum caritatis. Unde si maxim⁹ motus hui⁹ caritat̄ ē maior motu illius caritat̄. hec caritas est maior illa: sed si hoc pari ratione q̄titas aliarum virtutū attēdit̄ *ꝯ hoc ar̄.* secundū maximos motus ear:ergo q̄titas pietat̄ attenditur secūdū maximū motū pietatis. S3 in eodē hoīe maxim⁹ mot⁹ caritat̄ maior est q̄ maxim⁹ mot⁹ pietat̄. qm̄ prim⁹ est in deū. scd̄s in proximū:ꝫ in eodē hoīe maior est caritas q̄ pietas. qd̄ falsū est. qm̄ cōis opinio est ꝙ in eodē oēs virtutes sūt pares. ⁊ ad hoc est cōis solutio ꝙ nō solū q̄titas caritat̄ attēdit̄ scd̄m *Dictū cōe.* maximū motū caritat̄ ⁊ nō s̄m proprios motus. ⁊ hoc est:q2 caritas est forma aliar virtutū: ⁊ nō ecōuerso. Caritas ei est cā mot⁹:ꝫ caritas maior maior̄ mot⁹:ꝫ maḡ attēdit̄ intēsio motus s̄m intēsionē caritat̄ q̄ ecōuerso. Si dicit ꝙ ideo d2 intēsio caritatis attendi secundū motū. quoniam intensio caritatis nō est alia q̄ intensio motus. Ex hoc accidit ꝙ caritas ex se non est intensa. ⁊ ita sequit̄ ꝙ nullus melior ē alio cū oēs boni habeant virtutes equales. *Secundo.* Item. maxim⁹ motus caritatis magis est intensus q̄ caritas. quoniam non solū elicitur ex caritate:sed ex cōsideratōne multiplicium bonorum. ⁊ temporaliū/⁊ spiritualiū:que dn̄s confert. Non sequit̄ ergo ꝙ si maxim⁹ mot⁹ hui⁹ caritat̄ sit tā itēsus ꝙ caritas illa sit tā itēsa. ⁊ ita nō s̄m motū caritatis attēditur intēsio caritat̄. *Tertio.* Itē. ysa. Oēs iusticie nr̄e q̄si pān⁹ mēstruate: ꝫ iusticia nr̄a nō ē pura:ꝫ h3 admixtū de iiusticia:ꝫ sicut albi⁹ ē q̄d nigro īpmixtius. ita iusti⁹ est qd̄ iiusto īpmixti⁹:ꝫ sicut in alijs qualitatibus attenditur ītensio secūdū maiorē et minorē permixtionē cōtrarij: ita in caritate. non ꝫ secundū motū. *Solutio.* Solutio. intensio caritatis attenditur secundū motū suū non tanq̄ secundū causā:s3 tāq̄ secundū effectū et signū. Dicimus enī ꝙ caritas habet suā propriā intensionē q̄ est causa intēsiōis mot⁹ sed intensio motus facit magis cognosci intensionez habitus q̄ econuerso:qm̄ potentie et habit⁹ qui sūt in aīa cognoscuntur per actus: qm̄ melius videmus et cognoscimus actus q̄ habitus. vnde nō valet hec argumentatio. intēsio caritatis ē causa intēsiōis motus. ꝫ intensio caritatis nō attendit̄ secundū intēsionem motus:causā enī contingit cognosci p effectum *Ad primū.* Un̄ fit sillogismus q2 ⁊c. *Ad scd̄m.* Ad secundū dicim⁹ ꝙ q̄uis maximus motus caritatis aliq̄n sit magis intens⁹ q̄ ipa caritas:tn̄ q2 iste motus ē a caritate principaliter bene attenditur intēsio caritatis secunduz illū: qm̄ si magnus ē ille motus magna est caritas:licet non sequatur ꝙ si tā intensus ē motus ꝙ tā intensa sit caritas. *Ad aliud.* Ad vltimū patet solutio. qm̄ hec argumentatio non valet intensio caritatis attenditur secundū maiorem et minorē pmixtionē cōtrarij. ꝫ non s̄m motū contingit enī idem cognosci et secūdū causam suam et secundum effectum suum. concedimus ꝫ ꝙ virtutes nostre impure sūt et habēt aliq̄d admixtū de cōtrario nō materialiter:sicut albedo q̄ in cōpositione *Nō diligēt* sua habet aliquid de nigredine:sed potētialiter: qm̄ caritas dei est pura. qm̄ nec actu nec potestate habet contrarium: sed nostra caritas q̄uis actu nichil habet de contrario:tamen q2 est multū imperfecta est ptāte h3 aliq̄d de contrario. *Alia q̄o incidens.* S3 p̄t q̄ri q̄d sit ītensio caritat̄:⁊ p̄t dici ꝙ access⁹ ad veri noīs īpōnem sicut in alijs qualitatibus. vel expressi⁹ potest dici intensio *q̄d intensio caritatis.* caritat̄ potestas quedā: qua potest caritas resistere tentationibus. ⁊ est quedā relatio. et que pōt magis

Boetius. magis est intensa. Sicut dicit boeti⁹ ꝙ dñium est po
ꝯ ista ar. testas cohercēdi subditos. Sed obicit. Ponatur ꝙ
hec caritas cōtinue intendat magis ⁊ mag. Inde sic.
Hec aīa continue accidit ad sūmā caritatē: ꝗ cōtinue
ab eius contrario recedit. s. a sūmo odio dei. ⁊ conti-
nue accedit ad sūmā caritatē. Mouet ab vno contra-
rioꝝ in reliquū: ergo mouet. sicut si aliquis cōtinue
recedit a loco illo et accedit ad illū mouetur de loco
Secundo. illo ad illum. Itē. hec aīa cōtinue accedit ad summā
caritatē: ergo mouet ad illā. ⁊ ita mouet. Et est simi
le iste accedit ꝯtinue ad illū locū: ergo mouet ad illū
In oppo^m Si cōceditur ꝙ hec aīa mouet. Contra. Qualiscūqꝫ
est hec aīa modo erat prius: ⁊ est futura. qm̄ habebat
et habebit eandē caritatē numero quā modo habet:
ergo non mouetur scd̄m caritatē: ergo non mouetur
motu alteratiuo nec alio motu. Hoc cōstat: ꝗ simplr
Secundo. non mouet. Itē. nichil variat ibi nisi intensio: sed in-
tensio est relatio. ⁊ scd̄m relatōes nō est mot⁹. vt dicit
aristo. Quod de facili pꝫ qm̄ modo sū dexter ad aliū
modo sinister nulla mutatione facta in me: ꝗ hec aīa
Tertio. nō mouetur a minori caritate ad maiorē. Item. ipsa
est in altero extremoꝝ. s. in caritate ⁊ nichil mouetur
ad illud qd̄ habet. nec ipa mouetur ad oppositum: ꝗ
Quarto. simpliciter nō mouetur. Item. videt ꝙ nec etiā rela-
tio variet ibi. Qualitates enī sūt cause hmōi relatio-
num q̄ sunt intēsiones. Sed nulla qualitas mutatur
ibi: ergo nulla relatio noua ibi aduenit. ⁊ sic nec scd̄ꝫ
relationes nec scd̄m qualitates mouet hec aīa: ergo
Solutō ad simpliciter nō mouet. Ad hoc pōt dici ꝙ hec aīa non
primum. mouet: sed caritas in ipa melioratur. Nec valet hec ar-
gumentatio. Cōtinue accedit ad sūmā caritatē: ergo
mouet ad illā. quoniā duplex sit accessus. vno modo
quando delinquitur cōtraria qualitas que pri⁹ habe-
batur. s. odiū ⁊ acquiritur cōtrariū qualitatis. s. cari-
tas. ⁊ sic est alteratio. hoc modo hec aīma mouetur.
Scd̄o modo quando caritas iā habita melioratur: ⁊
sic non est necessariū moueri. nec est simile de accessu
ad locū. qm̄ accessus ad locū non fit nisi vno modo. s.
cū derelinquitur vnus loc⁹ ⁊ acquirit alius. Sed hec
argumentatio nō valet. Caritas nō mutatur: ꝗ nulla
intensio vel relatio noua ibi aduenit. Caritas enī nō
est nisi cā materialis illi⁹ melioratiōis vel augmenti
et deus est imediata cā efficiēs illi⁹ augmenti. vñ non
dependet a caritate illud augmentū: sed de⁹ nō muta
ta caritate meliorat eā qm̄ vult. vñ in euāgelio dicūt
Alia q̄o in discipuli. Auge in nobis fidē/spē. Sꝫ vt meli⁹ pateat
cidens. q̄d sit intēsio caritatis videndū est vtrū caritas pōt re-
duplex opi mitti. Sup hoc sūt due opiniōes. vna dicit ꝙ sic. alia
nio. dicit ꝙ non. Videt aūt ꝙ pōt remitti. qm̄ in ꝓuer. dr
Ar ꝙ p̄t re Septies cadit iust⁹ ⁊ resurgit. dt glo. ꝑ veniale pctm̄
mitti. ergo ꝑ veniale cadit iust⁹. Aut ꝗ cadit a caritate aut
ab intēsione caritatis. Nō a caritate: ꝗ ab intēsione: ꝗ
Secundo. caritas remittit ꝑ veniale. Itē. sup illd̄ psal. Cū defe
cerit virt⁹ mea ⁊c. dt glo. Lassa virt⁹ indiget plus cō
Tertio. firmari: ꝗ cōtingit virtutē lassari. ꝗ et remitti. Item
sup eplam ad phi. dt glo. Ut gra q̄ data est in nobis
in baptismo nō corrūpat nec fuget nec minuat: ꝗ illa
gratia potest minui: ergo remitti. ⁊ ita caritas potest
Quarto. remitti. Item in exodo. Si rixati fuerint viri intra se
vt percusserit alter proximum suum ⁊ ille mortuus
Glosa. nō fuerit sed iacuerit in lecto. glosa dt. Lesa caritate
in eo. et iter ille infirmatus a calore dilectionis lan-
guerit caritas. igitur scd̄m hoc potest ledi ⁊ lāguere
Quinto potest ergo remitti. Itē in epla ad corinthi. Si cui⁹

opus arseruit patietur detrimentū minoris glorie.
dicit glo. Sed minor gloria respectu minoris carita Glosa.
tis dr. ergo caritas potest minorari per venialia: qm̄
ibi loquitur de venialibus: ergo caritas potest remit
ti. Item grego. vitasti grandia. i. mortalia caue ne Sexto.
obruaris harena. i. venialibus. ergo venialia possūt
obruere caritatem: ꝗ remittere. ergo potest remitti.
Rationibus etiā probatur ꝙ caritas potest remitti: Ad idē rōe
quoniā potest intendi. ergo potest remitti. Ideꝫ enī arguit.
est susceptibile contrarioꝝ. Item in bello spirituali Scd̄a ratō
quod est contra diabolū potest aliquis deuinci suc-
cessiue: sicut cum diu resistit et in fine cadit cuꝫ dicat
aucto. Qui spernit modica paulatī decidet: ergo suc
cessiue redit caritas. ergo potest remitti. Si cōceda In oppo^m
tur. probatur ꝙ non: quoniā auctoritas dicit. caritas
aut proficit aut deficit. i. aut intenditur aut destrui-
tur: ergo nō remittitur Itē auctoritas hec: facit venia Secundo.
le peccatum caritati quod facit gutta aque ī caminū
ignis. sed gutta non minuit caminū ignis: ergo nec
veniale caritatē. Itē indirecte arguit. Si veniale de- Tertio.
struit caritatē demonstretur aliquod veniale. hoc ve
niale tantū minuit caritatē et aliud veniale ei equale
tantum et non infinita tanta in hac caritate: ergo tot
possunt fieri venialia ꝙ ex toto destruet caritas: ergo
per sola venialia pōt amitti caritas. qd̄ est īpossibile.
Solutio. Generalis opinio est ꝙ caritas non potest Solutio.
remitti. Sed quattuor notanda sunt circa caritatē. s.
ipa essentia caritatis: ⁊ radicatio ⁊ feruor ⁊ motus ⁊ q̄tuor notā
exterior opatio. q̄tū ad essentiā nō potest remitti: sꝫ da.
q̄tum ad alia potest remitti. Ad primā auctoritatē Ad primā
dicim⁹ ꝙ septies cadit iustus nō a caritate: sed in ca- auctoritatē
ritate aut a radicatione caritatis vel a feruore mot⁹
vel ab exteriori operatione. Eodēmodo responden Eodē mō
dū ē ad secundā et tertiā et quartā auctoritatē. Ad ad scd̄aꝫ ter
quintū dicimus ꝙ detrimentū patit minoris glorie tiā ⁊ q̄rtaꝫ.
non minoris quātitate vel intensione: sed minoris ve
locitate. quando enī aliquis hn̄s caritatē decedit fe-
rēs secum venialia tardius habꝫ gloriā. Ad aliud di Ad aliud.
cimus ꝙ occasionaliter tm̄ et non per causā p̄t aliqs
obrui per harenā. i. p̄t admittere caritatē per venia
lia: quoniā ex multitudine venialiū p̄t cadere in ne-
gligentiā vel contēptū per q̄ caritas admittit. Ad p̄ Ad primā
mā rationē dicimus ꝙ hec argumentatio non valet. rationem.
caritas p̄t intendi. ergo p̄t remitti: qm̄ habet causam
intensionis. s. deū: sed nō habet causā remissionis. de
us enī nunq̄ remittit caritatē: sed aut dat aut inten-
dit aut subtrahit ꝑ pctm̄ mortale. pctm̄ autem venia
le no minuit caritatē: qm̄ quātalibet caritate p̄t ma-
nere cuꝫ veniali. Ad aliud dicim⁹ ꝙ ī bello spūali qd̄ Ad aliud.
ē cū diabolo supat aliqs successiue ⁊ paulatī decidit
non q̄tum ad essentiā caritatis: sed q̄tum ad radica-
tionē vel feruorem motus vel exteriori operatione.
Sed iterū probatur ꝙ caritas pōt minui. qm̄ aplš di Iterū ar ꝙ
cit. Inuenio aliā legē in mēbris meis repugnantem caritas pōt
legi mentis. Lex mēbroꝝ est fomes. lex mētis est ca minui.
ritas. Ex fomite est primus motus scd̄m quem repu
gnat fomes legi mentis: ergo primus motus qui est
veniale peccatū repugnat caritati. Sed omne qd̄ re-
pugnat alicui aduenīēs subiecto alicui destruit in ipo
suū repugnans aut minuit si ibi inuenerit: ergo venia
le peccatū adueniēs subiecto caritatis destruit ipsam
aut minuit. sꝫ nō destruit: ꝗ minuit. Itē. caritas facit Secundo.
hoiem mori mūdo: ꝗ maior caritas facit mag mori:
ꝗ pfecta caritas facit pfecte mori: ꝗ habēs pfectā ca-

ritatem perfecte mortuus est mūdo: ergo nō diligit
patrem ⁊ matrē et vxorē ⁊ temporalia plus debito.
Hoc est qd̄ dn̄s dicit in euangelio. Qui nō odit patrē
et matrē propter me nō est me dignus. ⁊ grego. Gu-
stato spiritu desipiscit caro. i. oīs carnalis amor. ergo
qui habet perfectam caritatē nō peccat venialiter in
hmōi: ergo si diligit tēporalia plus debito nō habet
perfectam caritatē. Esto ꝙ iste habeat perfectā cari-
tatem ille modo nō diligit tēporalia plus debito: sed
possibile est ꝙ diligat. Ponatur ꝙ diligat preponen
do tamen amorē dei iam non habet pefecte caritatē
vt habitū est prius. tamen habet caritatē: ergo īper-
fectam. ⁊ pri⁹ habebat perfectā: ergo veniale minuit
caritatē. Si dicit ꝙ iste nō potest plus debito dilige-
re tēporalia. Contra. Iste potest peccare mortaliter
Tertio ꝑ ergo multomagis venialiter. Item. augusti. dicit ꝙ
augustinū. edificare aurū/argentū/ lapides preciosos pfectoꝝ
est. Edificare lignū/fenū/stipulā/imperfectorū. Per
lignū/fenū/stipulam intelligūtur venialia. ergo cum
iste perfectus possit edificare lignū/ fenū/stipulā: pōt
fieri de perfecto īperfect⁹. ⁊ sic per veniale minuit ca-
Quarto. ritas. Item. aliquis fur vult furari cū cogitat de deli
ciis quas pōt habere per diuitias et nō vult furari cū
Quinto. cogitat de patibulo. Itē. posset etiā tantū timere pe
nam ꝙ destrueretur in eo penitus voluntas furandi.
Similiter aliquis diligit deū ⁊ diligit tēporalia citra
deum. ⁊ tantū posset diligere deū ꝙ penitus destrue-
retur in ipo amor tēporalis. ita vt diceret cū propha
Rēnuit consolari aīa mea. qm̄ nullā consolationem
vellet habere in tēporalibus. talis aūt haberet perfe
ctam caritatē. Posset tamē redire ad priorē statum.
Solutio. et ita per veniale minueretur caritas eius. Solutio.
Concedimus ꝙ veniale repugnat aliquo modo cari-
tati. nec ex hoc sequitur ꝙ simplr minuat caritatē: sꝫ
sequitur ꝙ minuat eā in aliquo. s. q̄tum ad feruoreꝫ
motus vel operationem exteriorē: sed non in essentia
ad sequētia sua. Ad sequentia dicim⁹ ꝙ perfecta caritas tollit ve
niale. i. habitū siue prauitatē peccandi venialiter. Nō
enī talis frequēter peccat. sed actū peccādi venialiter
nō tollit. qm̄ aliqs potest esse in caritate pfecta ⁊ pec-
care venialiter. Non enī necessariū est vt videt ꝙ tol
latur reatus peccati venialis a caritate perfecta. qm̄
si aliquis nō sufficienter contritus cogitet de summa
bonitate ⁊ suauitate dei. vt sic in ipo magis ⁊ magis
intendatur caritas: sic poterit remanere in caritate.
tamen reatus venialis est in eo cū non fuerit cōtritus
sufficiēter. Soluendū igitur sic. Si caritas ⁊ veniale
appellent habitus tūc pfecta caritas excludit veniale
Si actus vel reat⁹ nō est necessariū ꝙ excludat. tm̄ fre
quent excludit. ⁊ sic intelligit aucto. bti am. Sꝫ ꝯtra
ꝯ ista ar. obicitur. Ex frequenti bene agere relinquitur habi-
tus bene agendi vel habitus confirmatur. Similiter
ex frequēti peccare mortaliter reliquitur habit⁹ pec
candi mortaliter. vel cōfirmatur. Sed qui habet per
fectā caritatē potest peccare venialiter secūdo tertio.
Esto ꝙ peccet venialiter ⁊ frequenter sic relinquitur
in ipo habit⁹ peccādi venialiter vel cōfirmat: ꝗ pfecta
caritas nō excludit habitū venialis pcti. vel opꝫ ꝙ ta
lis habit⁹ faciat de pfecta caritate īperfectā. ⁊ sic mi-
Secundo. nuit caritatē. Item. oīs motus mortalis destruit ca-
ritatē. detur minim⁹ mot⁹ mortalis. Ille mot⁹ ex to
to destruit caritatē: ergo duplo minor debet destrue
re caritatis medietatē. vel aliquid de ipa. Sꝫ duplo
minor est motus venialis: ꝗ pctm̄ veniale minuit ca-

ritatem. Preterea cū sit caritati repugnās. vñ hoc Tertio.
ꝙ nec eā destruit nec minuit. sed dicit ꝙ ideo quoniā
motus venialis in infinitū minor est q̄ motus carita
tis. Eadē ratione motus mortalis nō destruit carita
tem qm̄ est in infinitum minor: qm̄ ā. dicit. ꝙ caritas
plus diligit deū q̄ cupiditas milia auri et argenti et
hoc sequitur ꝙ in infinitū magis diligit: qm̄ si equali
ter diligeret aliquando posset minus. Forte dicet ꝙ Euasio.
hec argumentatio nō valet. Iste motus ex toto de-
struit caritatem. ꝗ duplo minor ē duplo minuit: quo
niā non ex intentione motus ē ꝙ destruit: sed ex cir-
cunstantia. i. qꝛ preponit creaturā creatori. Sed hoc
videt impossibile. qm̄ iste motus longe minor est q̄
motus caritatis. ꝗ non p̄t preponi creatura creatori
Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ habens perfectā cari- Solutō ad
tatē qn̄ peccat venialiter stati extinguitur mot⁹ ille primū.
ex ardore caritatis: similiter secundus et terti⁹. ⁊ sic.
si milies peccaret venialiter non relinqueret habit⁹
qm̄ de precedentib⁹ motib⁹ nichil est relictū. vñ hic
habet locū illud qd̄ facit gutta aq̄ in camino ignis
⁊c. vnde in eccle. dr. musce morientes perdūt suauita- Ecclastici.
tē vnguenti. i. cogitationes veniales destruunt deuo
tionē caritatis non ipsā caritatē. vnde dicūt morien-
tes. qm̄ statim recedūt et extinguūtur ex ardore cari
tatis. Ad aliud dicimus ꝙ hec argumentatio nō va Ad scd̄m.
let. Iste minimus motus mortalis ex toto destruit
caritatem: ꝗ duplo minor minuit: qm̄ ex intentione
motus non est ꝙ destruit: sed ex cōtemptu: qm̄ vt dicit
am. peccare ē spreto īcōmutabili bono reb⁹ cōmuni-
bus adherere. Spernitur aūt quando aliquid fit cō-
tra preceptū eius. vñ ille motus ex cōtrarietate quā
habet ad preceptū dei destruit caritatē. qm̄ plenitu-
do legis est dilectio. motus aūt venialis non est con-
trari⁹ pctō. vñ nec caritati: et ideo nec destruit ipsaꝫ
nec minuit: nisi eomodo quo dictū est supius. Item Ar ꝙ nō p̄t
probat multipliciter ꝙ cari. nō potest minui. Prio minui cari-
sic. quod facit gutta aque ⁊c. et iter caritati aut ꝓfi- tas.
cit aut deficit. Iteꝫ apostolus. caritas nunq̄ excidet Secundo.
ergo nunq̄ minuitur. Rationibus sic. Quantalibet Rōne etiā
caritas cōpatitur secū veniale: ergo quodlibet venia- arguitur.
le cōpatitur secum q̄tamlibet caritatem. ergo nichil
diminuit de q̄titate caritatis. Item si diminuit in alio Tertio.
demeretur illud in quo diminuit. Inde hoc. veniale
tantū aufert de caritate ad veniale equale illi tantum
tertiū similiter ⁊ non sunt infinita tanta in caritate: ꝗ
per sola venialia potest destrui vere caritas: ergo per
sola venialia potest homo mereri mortē eternam. qd̄
est impossibile. Item. si veniale minuit caritatē: ergo Quarto.
minuit premiū eternū. Sed illud qd̄ aufert de p̄mio
eterno est bonū eternū: ergo per veniale demeretur
homo bonū eternū. qd̄ falsum est. qm̄ per veniale nō
meret hō nisi penā tēporalē. Itē. esto ꝙ hoc veniale Quinto.
diminuat caritatē hui⁹ et postea iste peniteat sufficiē-
ter de illo veniali. Cū ergo penitētia oīa ablata resti
tuat redit ad priorē q̄titatem caritatis: ergo caritas
ei⁹ crescit. et cōtra. Iste nō fecit aliquod excellēs vel
superogās: ergo nō creuit caritas eius. qm̄ per hmōi Solutio.
opera tantum solet crescere caritas. Solutio. Bene
potest sustineri ꝙ caritas minuitur per veniale. ⁊ pri
ma auctoritas soluitur per distinctionem venialis.
Est enim quoddam veniale magnum quod dicitur li Ad primā
gnum. aliud fenum mediū quod dicit. aliud minimū auctoritatē
quod dr stipula. ⁊ tale minimū non diminuit caritatē
maxie pfectā. ⁊ sic itelligit pria auctoritas. Scd̄a sili Ad scd̄am.

non est contra hoc. Concedimus enĩ q̄ caritas profi-
cit per bona opera vel deficit omnino. desinendo esse
Ad tertiã. per negligentiã vel deficit diminuẽdo. Tertia aucto
ritas non habet hic locum. quoniã apostolus dicit q̄
caritas nunq̄ excidet. quoniã remanebit in patria cũ
Ad primã rõnem. fides et spes euacuatur. Ad primã rationem dicim⁹
q̄ quantalibet caritas patitur secum aduẽtũ minimi
venialis: sed non aduentũ venialis maximi sine lesio-
Ad secũdã. ne sui. vnde non procedit obiectio. Ad secundã ratio
nem potest dupliciter solui. Potest enim dici q̄ secũ
dum veniale non aufert de caritate tantũ q̄tum pri-
mũ. Et intelligatur ibi tantum in proportõne non in
q̄titate. verbi gratia. Ponatur q̄ primũ veniale au
ferat medietatem caritatis scd̃m veniale non auferat
reliquam medietatẽ: sed medietatẽ medietatis per
tertiũ medietatẽ residui. et sic in infinitũ. Unde nunq̄
per sola venialia ex toto tolletur caritas. q̄ aũt pri-
mũ veniale magis in q̄titate aufert de caritate q̄ se-
cundum. hoc est q̄ maior caritas et veniale magis re
Alr p̃t dici pugnant q̄ minor caritas et veniale. vel potest dici q̄
equalia in quantitate auferunt primũ et secundum.
Sed illud qd̃ aufert primũ veniale non est propor-
tionabile veniali. Unde infinita tanta sunt in caritate
quoniã si peccatũ mortale aufert caritatem et pecca-
tum veniale minus est in infinitũ q̄ minimũ: peccatũ
mortale in infinitũ minus tollit q̄ peccatũ mortale.
Unde illud qd̃ peccatũ mortale tollit de caritate mi
nus est in infinitum q̄ caritas. Cõcedimus autem q̄
infinita tanta sunt in caritate. et sic non valet obiectio
Exemplũ mathematicum. et est simile in angulo contingẽtie et angulo rectili-
neo. quoniã angulus contingentie est pars anguli re
cti linei. et tamen infinities inuenitur in angulo recti
lineo siue infinita tanta inueniũtur in angulo rectili-
Ad tertiã. neo. Ad tertiã dicimus q̄ per veniale aliquod bonũ
eternum amittitur. et non sequitur: ergo aliquis per
venialia demeretur bonũ eternũ. quoniã ipsum ve-
niale facit ipam diminutõnẽ. vnde non eam meretur
sicut peccatũ mortale facit amaritudinẽ animi et non
meretur eam. ido proprie meretur penam eternam.
Ad vltimũ Ad vltimũ dicimus q̄ si aliquis peniteat de veniali
restituitur ei prior q̄titas caritat. quoniã facit opus
supererogationis quando penitet de veniali. quoniã
non tenetur conteri de veniali. Dicimus ergo q̄ pec
Ueiale tria facit catum veniale tria facit. obligat ad penã temporalẽ
et differt premiũ sicut dictum est. et minuit caritatem
et per cõsequẽs premiũ. vnde glosa que dicit. Detri-
mentũ patietur: minoris glorie intelligitur et de di-
Iterũ ar. latione et de minoratione ipius glorie. Sed iter obi
citur. Caritas nõ augetur nisi per opus meritoriũ vi
te eterne: ergo per locũ a contrariis nõ minuitur nisi
per opus meritoriũ pene eterne. et per illud non po-
Secundo. test minui: ergo simpliciter non potest minui. Item.
si veniale minuit caritatẽ. Sint hic duo quorũ vnus
habeat caritatem alius fuit diu sine caritate: et ille q̄
habet caritatem peccat venialiter alius mortaliter.
Inde. hoc peccatũ veniale minuit bona gratuita in
isto et etiam bona naturalia. Illud peccatũ mortale
non minuit nisi bona naturalia. et bona gratuita me-
liora sunt in infinitum q̄ bona naturalia: ergo venia
le hoc magis nocet in infinitũ q̄ illud mortale. Sed
quoniã nocet est malum: ergo si hoc veniale minuit
caritatẽ magis est malum q̄ illud mortale. Sed vl-
Solutõ ad primum. timũ est impossibile: ergo primũ. Dicimus q̄ prima
argumentatio non valet, et hoc est quoniã per bona
opera meritoria augetur caritas non per modũ effi-
ciendi: sed per modum merendi. quoniã ipsa opera
non augmentant caritatem. Sed solus deus et per
ipsa meremur apud deum. quoniam ipe auget. Sed
peccatum veniale facit ipam diminutionẽ caritatis et
non meretur eam. quoniam nec apud deum meretur
cum deus non diminuat eam loquendo proprie. nec
apud alium. vnde non valet obiectio. Ad scd̃m dici- *Ad scd̃m*
mus q̄ hec argumentatio non valet. Hoc peccatum
veniale magis nocet q̄ illud mortale: ergo est mag
malum: sed hoc bene tenet mag nocet omibus aliis
paribus: ergo est magis malũ. q̄ enĩ hoc veniale ma-
gis nocet. hoc est: quia inuenit aĩam dispositaz aliter
q̄ illud mortale. sicut aliquis paruus latro in domo
plena diuitiis magis nocet q̄ ille magnus latro in do
mo paupere. non tamen ille paruus latro peior est il *Exemplũ.*
lo magno latrone. Uidetur ergo per predicta q̄ opi *Correlariũ*
nio que dicit q̄ caritas minuitur per veniale probabi
lior sit. Qd̃ iteruz sic probatur. veniale est malũ cul- *Probatur iterum.*
pe: ergo adimit aliquod bonũ. qd̃ si nullũ bonũ adi-
mit non est malũ. vt dicit augustinus. Aut ergo adi- *Augustin⁹*
mit bonũ naturale aut gratuitũ. Si naturale. multo
fortius gratuitũ. quoniã bonũ naturale forti⁹ adhe-
ret subiecto q̄ gratuitum. Peccatum enim mortale
destruit omnia gratuita et nõ omnia naturalia. Ha-
bemus ergo q̄ peccatum veniale minuit caritatem.
Item. secundũ intensionem motus caritatis attendi *Ad idem.*
tur intensio caritatis. Sed veniale minuit intensio-
nem motus: ergo et intensionẽ caritatis. Item. scien *Ad idem.*
tia donũ spũsscti potest minui. qm̃ aliq̃s põt obliuisci
aliquid qd̃ scit sciẽtia dono spiritus sancti: ergo simi
liter caritas potest minui: q2 oẽs virtutes sũt equa-
les: et 𝔦𝔱 q̄ dona sunt virtutes: ergo decidente vna
decrescit alia. Solutio. Si velimus sustinere q̄ cari- *Solutiõe nendo aliã opinionem*
tas nunq̄ minuitur: Dicim⁹ ad p̃mũ q̄ aĩa habet du
plicem viam. vnã ad inferiora: que fit per sensuz. aliã
ad superiora que fit per intellectũ: et in vtraq3 sũt na *Ad primũ.*
turalia. caritas est secundũ viam superiorẽ. veniale q̄
cum adueniat secundum viã inferiorem adimit bo-
num naturale quod inuenit in ea nec minuit caritatẽ
vel bonum gratuitum: quia non est secundum viam
superiorem. Ad secundum dicimus q̄ hec argumen *Ad scd̃m.*
tatio non valet. veniale minuit intensionẽ motus. q̄
minuit intẽsionẽ caritatis. quia aliquid circũstat mo
tũ qd̃ non circunstat caritatem: sicut lassitudo sensua
litatis que impedit motum caritatis et non caritatẽ
Preterea vt patet ex predictis: non semper adequã
tur intensio motus et intensio caritatis. Ad vlti- *Ad tertiũ.*
mum dicimus q̄ cum aliquis obliuiscitur aliq̃d eo-
rum q̄ scit dono spiritus sancti non diminuitur ipm
donum vel ipsa virtus. sed consiliarius virtutis. scil3
discretio: quoniã non est ita discretus post obliuio-
nem sicut prius erat.

¶ Utrũ aliq̃s tenet̃ ad perfectionẽ caritatis.
¶ Scd̃a q̄stio p̃ncipalis hui⁹ capituli.

Queritur vtrum aliquis tenetur ad perfectio-
nem caritatis. i. ad opera perfecta caritat: qm̃
proprie loquendo nullus tenetur ad virtutes: secũ-
dum q̄ hoc verbum tenetur importat obmissionem *Ar primo.*
q̄ aliquis tenetur ad perfectionẽ caritatis. probat̃
multipliciter et auctoritatibus et rationib⁹. In euã
gelio habem⁹. vis eẽ p̃fect⁹. vade et ven. oĩa q̄ habes
et da pauperibus: qui hoc facit p̃fect⁹ est. Si autez ex

Secundo. voto potest teneri ad hoc: q̄ ad p̃fectionẽ. Preterea
Beatus iacobus in epistola canonica. Perfectus est
qui non peccat in lingua. Sed ad hoc tenetur quisq3
ex precepto: quia hoc precipitur ibi. Prohibe lin-
guam tuam a malo etc. ergo quilibet tenetur ad ope
Tertio. ra perfecte caritatis. Item. in euangelio. Diligite
inimicos vestros. dicit augu. q̄ hoc est perfector tm̃
Sed ad hoc tenet̃ quilibet. qm̃ cũ dicitur. Dilige pro
ximũ tuũ sicut teipm. Noĩe proximi intelligit̃ oĩs hõ
tam amicus q̄ inimicus: ergo quilibet tenet̃ diligere
inimicos. et hoc est opus perfecte caritatis: ergo. etc.
Quarto. Item. dñs in euãgelio. Maiorẽ caritatẽ nemo h3 etc.
hoc ergo est perfecte caritatis. Sed quilibet prelat⁹
tenetur ad hoc. qm̃ bonus pastor ponit aĩam suã pro
ouib⁹ suis: ergo quilibet prelatus tenet̃ ad opa per-
Quinto. fecte caritatis. Item. p̃batur gñaliter q̄ quilibet te-
netur ad hoc: q2 quilibet mag tenet̃ diligere p̃ximũ
q̄ corpus propriũ. sicut dicit augu. ergo quilibet te-
netur vitã ponere propriã pro p̃ximo. et ita quilibet
tenetur ponere aĩam pro fratribus. Que est q̄ diffe-
In oppo^m rẽtia inter prelatos et subditos quãtũ ad hoc. Cõtra
super illud apl̃i. Humanũ dico p̃pter infirmitatẽ car
nis vr̃e. sicut exhibuistis mẽbra vestra seruire etc. Di
cit glosa. Inueniũtur aliqui qui iusticie delectationẽ
preponũt delectatõnibus mũdi. Pro iusticia tamen
penas mortẽq3 formidãt. et hoc est illud humanũ qd̃
precipit apl̃s. et est status iperfectionis qui sufficit ad
salutem. nõ ergo quilibet tenetur ponere pro fratri-
Iter ar rõnib⁹ ad p̃ncipale. bus aĩam. Itẽ rationibus p̃bat̃ q̄ quilibet vel aliq̃s
tenetur ad perfectõnẽ caritatis. qm̃ quilibet tenetur
subire martiriũ pro christo. Precipitur in euãgelio
Nolite timere eos qui corpus occidũt: aĩe aũt nõ ha
bent quid faciãt. et iterũ. Dñs in euangelio. Qui me
erubuerit corã hoĩbus ego erubescã eũ coram patre
Secunda. meo. Item apl̃s. Corde credit̃ ad iusticiã. ore aũt cõ-
fessio fit ad salutẽ: ergo quilibet ad hoc q̄ saluet̃ tene
tur confiteri xp̃m corã regibus et principibus. et ita
quilibet tenetur subire mortẽ pro xp̃o. Sed hoc est
opus perfectionis: q̄ quilibet tenet̃ ad opa perfectio
In oppo^m nis. Contra. Ille ex caritate quã habet nõ põt subire
mortẽ pro xp̃o demõstrato aliquo iperfecto. qm̃ im-
possibile est q̄ aliq̃s ex iperfecta caritate subeat mor
tem pro xp̃o. vt ostẽsũ est supra. Et nullus tenet̃ nisi
ad illud qd̃ põt: ergo iste non tenet̃ ad hoc vt subeat
Secundo. mortẽ pro xp̃o. Item demeretur aliq̃s qui habet p̃fe
ctam caritatẽ iste non põt saluari sine p̃fecta caritate.
qm̃ caritas nõ põt minui. et si peccat mortaliter op3 q̄
resurgat in equali vel maiori caritate sustineatur illa
opinio. et ita iste non põt saluari sine p̃fecta caritate: q̄
Tertio. iste tenet̃ ad perfectionẽ. Item. iste tenetur diligere
deũ ex totis virib⁹ suis: ergo tenetur diligere deũ ex
tanta caritate q̄tam habet. et habet perfectã caritatẽ
ɔ hoc ar. ergo tenetur ad opera p̃fecte caritatis. Cõtra. Quã-
talibet parua caritas sufficit ad salutẽ: ergo quilibet
põt saluari cum q̄talibet caritate parua: ergo nullus
Scd̃o. tenet̃ ad perfecta opera perfecte caritat. Preterea.
Nullus tenet̃ nisi ex precepto: sed ille qui habet p̃fe
ctam caritatẽ implet oĩa mandata legis sine operib⁹
caritatis perfecte: ergo quodlibet mandatũ dei põt
impleri sine opere perfecte caritatis: ergo nullus te-
netur ad opera perfecte caritatis. Ad predictorum
Notandũ. sex genera p̃fectionis. solutionem. Notandũ q̄ sunt sex genera perfectiõis.
Prima est perfectio sufficientie: scd̃m hoc. quelibet
caritas est perfecta. quoniã perficit aĩam perfectione
prima. s. perfectione gratie quo perficienda est vlti-
mo perfectione glorie. De hac perfectione sufficien-
tie dicitur in euãgelio. Estote perfecti sicut pater ve
ster perfectus est. Secunda perfectio est perfectione
comparationis. de qua in genesi. Erat noe vir iustus *p̃fectio noe*
et perfectus in generatione sua. i. in generatione hu-
mana. quoniam in cõparatione hoĩm iustus appare-
bat. licet non in cõparatione angelorũ. Tertia perfe
ctio est perfectio sacri ordinis. de qua deus in euan-
gelio. Sunt eunuchi qui castrauerunt se propter re-
gnum celorũ. et post subiungit: qui potest capere ca-
piat. hec est perfectio continentiũ omino quibus de
bet̃ fruct⁹ cẽtesim⁹. Quarta p̃fectio est perfectio re-
ligionis de qua in euangelio. Uade et vende omnia *p̃fectio religiosorũ.*
que etc. quorũ perfectio est vt nichil propriũ habeant
et nudi sequantur christũ nudum. Quinta perfectio
est ponere aĩam suam pro subditis suis. sicut dñs in
euangelio. Bonus pastor ponit aĩam suam pro oui-
bus suis. Sexta perfectio est securitatis. de qua bea
tus ioh. in epistola canonica. Perfecta caritas foras
mittit timorem. hanc habẽt illi quibus vita est in pa-
cientia: et mors in desiderio qui dicũt cum apostolo
Cupio dissolui et esse cum christo. quoniã cum aliq̃s
homo purgatus fuerit penitus ab amaritudine pec-
cati et sine obstaculo sentit dulcedinẽ dei. tunc omnia
temporalia reputat quasi stercora: et pre nimia dulce-
dine dei cupit dissolui et esse cum christo. Cum igitur
sex sint genera perfectionũ. ad primũ tenet̃ quilibet.
Ad vltimũ nullus simpliciter tenet̃ ex precepto. Ad
media vero tenẽtur quidam ex voto vel ex aliis cau-
sis. Ad primo obiectũ dicimus q̄ multi tenentur ad *Ad primũ.*
opera caritatis perfecte. vt viri religiosi qui ex voto
tenentur omĩbus abrenũciare. qd̃ est opus perfecte
caritatis. i. signum. quoniã vt frequenter procedit ex
perfecta caritate: raro ex imperfecta. quoniã qui ar-
bitratur omĩa tanq̄ stercora facile abrenũciat omnia
vt nichil proprium habeat. Sed raro cõtingit q̄ hoc
fiat in caritate imperfecta. et ideo non est hoc necessa
rium signum perfecte caritatis. sicut esse comptum et
errabundum de nocte est signũ q̄ aliquis sit adulter
sed non necessariũ signum. Et ad tale signũ perfectio
nis tenentur viri religiosi. Per hoc patet solutio ad
primo obiectũ. Ad scd̃o obiectum dicimus q̄ perfe- *Ad scd̃m.*
ctus est qui nec mortaliter nec venialiter peccat in lin
gua. Talis est ille qui cũ delectetur in deo sine omni
impedimẽto nullo modo delectatur in re temporali
et ideo non dicit verba ociosa in quibus est aliqua de
lectatio. licet minima. aliter essent ociosa. Solũ au-
tem peccatũ lingue quod est mortale est in prohibi-
tione cum dicitur. Prohibe linguam tuam a malo.
Ad tertio obiectũ dicimus q̄ hec est quedã dilectio *Ad tertiũ.*
inimici que est in solo affectu. et ad illam tenetur qui-
libet: et perfectus et imperfectus. Et est quedam dile
ctio inimici et affectu et effectu que solis perfectis cõ
uenit. sicut dicit am. Ad quarto obiectum dicimus *Ad q̄rtum*
q̄ quilibet tenetur in casu ad hoc opus perfectionis
scilicet vt subeat mortem pro fratribus. sicut proba-
tum est. Tamen prelati magis tenentur ad illud et ex
natura caritatis et ex officio prelationis. Sed subdi-
tus nõ tenetur ad illud nisi ex natura caritatis. Pre-
terea. prelatus tenetur ad illud in aliquo casu in quo *Confirmat̃ dictum*
non tenetur subditus. vt quando lupus rapax venit
vt dissipet gregem suũ tunc tenetur opponere se mu
rum pro domo israel. Sed in hoc casu non tenetur

Ad glosā. subditus ad hoc. Ad glosam supradictā dicimus ꝙ
sufficit ita diligere iusticiā vt ꝓ ea mortē subeam⁹. i.
vt simus parati et prōpti subire mortē pro ea qđ con
uenit solis perfectis pfectione soli sexti gn̄is ꝗ est so=
Ad quintū la vera perfectio caritat. Ad quinto obiectū dicim⁹
ꝙ quilibet tenetur subire mortē pro christo. vt pro=
batum est. ⁊ concedim⁹ ꝙ quilibet tenetur in casu ad
Ad vltimū tale opus perfectionis. Ad vltimo obiectū dicimus
ꝙ ille qui habet perfectā caritatem tenetur diligere
deū motu perfecte caritatis. non ex puro precepto: sȝ
ex precepto ⁊ ꝯmisso. igitur quilibet tenetur in casu
ad opus perfecte caritatis ⁊ ex precepto. sed nō prio
qm̄ imperfect⁹ nō tenet prīo ad op⁹ perfecte caritat
scȝ vt subeat mortē pro christo. Non eni hoc est possi
bile ꝙ ex eis solis que habet subeat mortē pro chri=
sto. s. ex caritate imperfecta. vt dictū ē supra. quoniā
oportet ad hoc vt faciat hoc ꝙ ei detur augmentū ca
ritatis siue perfectio caritat. vt probatū est supra. et
ideo dicimus ꝙ non tenetur ad hoc primo. qm̄ si per
ueniat ad illū casum vt oporteat eū subire mortē pro
christo. tunc primo tenetur vt faciat quod in se est ad
hoc vt detur caritatis perfectio per quā excluditur ti
mor mundanus ⁊ humanus. ⁊ sic facile possit subire
mortē pro christo ex caritate quā habet. Dicimus ꝙ
hoc est falsum. imo potest sed nō primo. sicut ille qui
est in peccato mortali potest diligere deū ex caritate
Hec argu= sed nō ex illis solis que habet. Sed hec argumenta=
mētatio nō tio non valet. Iste nō habet nisi tantā caritatē ex qua
valet. impossibile est ꝙ subeat mortē pro christo: ergo nō
tenetur ad hoc. Instantia. Impossibile est ꝙ iste qui
est in mortali pctō ex illis solis que habȝ diligat deū
ex caritate: ergo nō tenet diligere deū ex caritate. Patȝ
ergo ꝙ qlibet tā perfect⁹ ꝙ̄ impfectus tenet ad opus
perfecte caritatis in casu. Sed imperfect⁹ nō tenetur
ad illud primo: imo pfect⁹. qm̄ nichil deest ei ad hoc
vt faciat illud. ⁊ ideo qꝛ tenet diligere deū ex totis vi
ribus tenet ad opus pfecte caritatis. nō ex precepto
ꝯ ista ar. pure: sed ex pcepto ⁊ cōmisso. Sed cōtra. Difficilius
est aīam pro xp̄o ponere ꝙ̄ vēdere oīa ⁊ dare paupe=
ribus. qm̄ quilibet magis diligit vitā suā. etiā auar⁹
ꝙ̄ diuitias mūdi. Sȝ nō quilibet tenet ad hoc. s. ven=
dere oīa ⁊ dare pauperib⁹. qđ est facili⁹. ergo nec qlibet
tenet ad hoc qđ est difficilius. s. ponere aīam pro xp̄o
Secundo. Preterea. vendere oīa que habes ⁊ dare pauperib⁹
est cōsiliū. qm̄ est opus pfectiōis. sicut dr̄ in euāgelio
Si vis esse pfect⁹ ⁊c. ergo cū hoc ponere aīam ꝓ xp̄o sit
maioris pfectiōis erit consiliū ⁊ non preceptū: ergo non
quilibet tenet ad illud. Itē. hoc est preceptū ponere
Tertio. aīam pro xp̄o. qm̄ ad illud tenemur in casu: ergo eiusdē
rōne vendere oīa ⁊ dare pauperib⁹ est in pcepto. qm̄
ad illud tenemur in casu scilicȝ in articulo necessitat.
Quarto. Preterea. honorare parētes est in pcepto nō qꝛ tene
mur hoc facere sp: sed qꝛ tenemur hoc facere ꝓ loco
et tēpore. ergo eadē ratōne duo pdicta erūt in pcepto. s.
ponere aīam pro xp̄o ⁊ vēdere oīa ⁊ dare pauperib⁹
Solutō ad qm̄ ad illa duo tenemur i casu. Solu. Ad. i. obie=
primū. ctū soluim⁹ per interemptionē hui⁹ ponere aīam pro
xp̄o difficilius est ꝙ̄ vendere oīa ⁊ dare pauperibus.
qm̄ lȝ hoc factū aīam ponere pro xp̄o sit difficili⁹ ꝙ̄ tū
in se est illo alio facto. tamen ꝓpter cām iplicitā scȝ
hanc pro christo facilius est. quoniā facilius est face=
re pro christo aliquid difficile magis ꝙ̄ facere minus
Ad scđm. difficile pro proximo. Ad scđm similiter soluim⁹ per
interemptionē huius vendere oīa et dare paupib⁹.

Ideo consiliū est: qꝛ est opus perfectionis. qm̄ nō est
causa precisa: immo potius hec est causa. qm̄ mag te
neor prouidere michi ꝙ̄ proximo Ideo nullus tenet
ex puro precepto vendere omīa et dare pauperibus
nec vnꝙ̄ tenemur ad hoc per se: sed qm̄ tenemur per
aliud ad hoc. vt quādo cadit sub alio precepto iuris
naturalis. s. in articulo necessitatis. qm̄ de iure natu=
rali omīa sunt cōmunia. i. cōmunicanda. qm̄ tūc cadit
sub hoc precepto iuris naturalis. pasce fame morien
tem. Et ideo hoc est consiliū. qm̄ ad hoc nullus tene
tur per se. non ex vi alteri⁹ precepti: sed ad ista: hono
rare parentes. ponere aīam pro xp̄o tenetur aliqs in
casu et per se: nō ex vi alterius precepti. qđ fit de iure per hec ad
naturali. Per hoc patet solutio ad obiecta seqn̄tia. alia.
Item. queritur vtrū perfectus magis diligat ꝓximū q̄o incidēs
ꝙ̄ imperfect⁹ deū. Probatio ꝙ ita. quia perfect⁹ pa Ar ꝙ sic
ratus est et prōptus ponere aīam pro ꝓximo. Sȝ im
perfectus nō est paratus ponere aīam pro xp̄o: ergo
perfectus plus est paratus facere pro proximo ꝙ̄ im
perfectus pro deo: ergo perfectus magis diligit pro
ximū ꝙ̄ imperfectus deū. Cōtra. Sint hic duo haben In oppom
tes pares caritates ⁊ alteri⁹ caritas duplo augmētet
vt sit pfecta. Inde sic. Iste q̄ mō hȝ pfectā caritatē du
plo mag diligit ꝓximū ꝙ̄ prim⁹. Sȝ in infinitū mag
diligebat deū prius ꝙ̄ modo proximū. Sed quantū
iste perfectus diligebat prius deū tantū et ille iper=
fectus prius diligebat deū: quoniā habebant carita=
tes pares: ergo iste iperfectus in infinitū magis dili
gebat deū prius ꝙ̄ iste perfectus modo diligit proxi
mū. Sed quātū iste imperfectus prius diligebat de
um tantū diligit modo. quoniaȝ eius caritas nec est
augmentata nec diminuta. ergo iste iperfectus in ifi
nitū magis diligit deū ꝙ̄ iste perfect⁹ proximū. Qđ Solutō ad
concedimus: hac vltima probatione que necessaria ē primum.
Nec valet hec argumentatio. perfectus magis para
tus est facere pro proximo ꝙ̄ iperfectus pro deo. ergo
perfectus magis diligit proximū ꝙ̄ imperfectus deū
fallatia secundū consequēs: quoniā in prima proposi Falsa ꝯñtis
tione sumitur caritas ample et ipse concludit tanꝙ̄
sūpta esset stricte. Si eni dixisset ita ex pura dilectio
ne proximi paratus est ille magis facere pro proxi=
mo ꝙ̄ ille ex pura dilectione dei. ex hoc sequeretur
illa conclusio: sed ꝙ iste perfectus paratus est subire
mortē pro ꝓximo non est ex pura dilectione ꝓximi:
sed potius ex hoc ꝙ timor dei exclusit in eo timoreȝ
humanū et mundanū. prima ergo propositio se ha=
bebat generaliter ad omnē causam qm̄ non deter=
minabat aliquā et ipe conclusit ac si determinata eēt
causa. s. ac si dixisset: perfectus paratus est magis fa=
cere pro proximo ex pura dilectione proximi ꝙ̄ iper
fectus pro deo ex pura dilectione dei. et sic sequeret
conclusio. Itē queritur vtrū perfectus magis tenet Alia q̄o in
diligere deū ꝙ̄ iperfectus. Magistri dicunt ꝙ hec est cidens.
duplex: qm̄ si hec dictio magis determinet hoc vbuȝ Opīo cōis
tenetur: vera ē. si hoc verbū dilig. falsa ē. Sed cōtra: ꝯ hanc ar.
vbi est maior obligatio ad diligendū maior exigitur
effect⁹ dilectiōis: sed iperfecto homine maior ē obli
gatio: ergo maior effectus dilectionis exigitur ab eo: ergo
maior actus diligendi. ergo tenetur ad maiorē actū dile
ctionis: et ita tenetur magis diligē. vt hec dictio ma
gis determinet dilig. ad idē facit illa auctoritas. Cui scđo ad idē
plus cōmittitur plus ab eo exigitur. Contra. iste p= In oppom
fectus pt diligere deū magis et minus isto iperfecto
et sine peccato. ergo nō tenet dili. magis. Solutio. Di Solutio.

cimus ꝙ perfectus magis tenetur diligere deū ꝙ̄ i=
perfectus siue hec dictio magis determinet hoc ver
bū tenet siue hoc verbū dili. Sȝ secūdū ꝙ hec dictio
magis determinat hoc verbū diligere: perfectus nō
tenet magis diligere vniuersaliter ꝙ̄ iperfect⁹ cū pa
ribus circunstantijs: qm̄ ex maiori caritate sēper est
maior motus alijs paribus: non tn̄ oportet ꝙ vniuer
saliter ex maiori caritate sit maior motus. Unde pa=
Hec argu= tet ꝙ hec argumentatio nō valet. perfectus pt̄ ma=
mētatio nō gis ⁊ minus diligere deū ꝙ̄ imperfectus sine peccato
valet. mortali. ergo non tenet diligere magis. Fallacia se=
Falsa scđm cundū quid ⁊ simpliciter qꝛ debuit iferre cū determi
qd ad sim= natione: sic ergo non tenetur diligere magis vniuersali
plicit. ter siue in omni casu ipse autem infert: siue omni de=
terminatione.

¶ De his que perficiunt caritatē.
¶ Aliud capitulum.

Dicto de perfecta caritate. dicendū est de his q̄
perficiunt ipsam. scilicet de cōmisso ⁊ dimis=
so. Primo vtrū generaliter sit verū: ꝙ cui magis di
missū est tenetur magis diligere ⁊ magis diligat. se=
cūdo. vtrū cui magis dimissū ē tenet magis diligere
tertio: vtrū magis tenemur diligere ex dimisso ꝙ̄ ex
cōmisso vel econuerso. quarto quomodo parabola
euangelica: duo debitores erāt cuidā feneratori ⁊c.
Prima q̄o adaptetur mistico sensui. Primo queritur vtrū ge=
neraliter sit verū. ꝙ cui magis dimittit magis tenet
diligere et magis diligat. Uidetur ꝙ sic: qm̄ cū dn̄s
Ar ꝙ sic. quereret a phariseo. Quis eoꝝ plus diligit. Respon
dit. Estimo. i. iudico ꝙ is cui plus donauit. i. condo=
nauit: ⁊ dn̄s dixit. Recte iudicasti. ergo generaliter verꝫ
est ꝙ cui magis dimissū ē: magis diligit: qm̄ si tm̄ ide
finite verū esset potuisset eque respōdisse. estimo cui
minus. ⁊ recte iudicasset: qm̄ iste due sunt simul vere
Secundo. homo currit hō non currit. Item caritas ē ordinata
ergo qui magis tenetur diligere: magis diligit: sed qui
libet tenetur diligere deū ex precepto ⁊ iste cui di=
missum est aliquid tenetur diligere ex precepto ⁊ di
misso. sed magis tenetur diligere qui ex precepto et
dimisso tm̄: ergo magis diligit qui ex precepto et di=
misso tenet diligere ꝙ̄ ille cui nichil est dimissū: ergo
In oppom cui magis dimissū ē magis dili. Cōtra. magis dimis
sū ē magdalene ꝙ̄ beate virgini: tn̄ beata virgo ma=
Secundo. gis dilig. Item obicitur de hoc verbo quod dn̄s di=
xit. Propterea dimissa sunt ei peccata multa quoni
am dilexit multum. videtur enim ꝙ debuisset dicere
quia dimissa sunt ei pctā multa. propter hoc dilexit
multum. sic enim pertinet ad ꝓpositū quoniam di=
Solutio. ctum erat: cui plus dimissū est magis diligit. Solu=
tio. hec locutio cui plus dimissū ē siue donatū magis
diligit quadrupliciter pt̄ intelligi. et quadrupliciter
exponitur a magistris. Primo sic. cui plus dimissūȝ
q̄tuor mo= est magis diligit: vt frequenter et vt in plurib⁹: qm̄
dis itelligit in pluribus accidit. ꝙ illi qui multū peccauerunt et
multū dimissū est feruentiores sunt ꝙ̄ illi qui nō pec
cauerunt. Secundo sic. cui magis dimissū est magis
diligit. i. tenetur diligere. Tertio. cui plus dimissū ē
magis diligit. i. magis tenetur diligere in effectu. vi
delicet in gratiarū actione: vt in ieiunio ⁊ huiusmōi.
Quarto sic. cui plus donauit. i. cui plus dimisit et de
dit magis diligit. et sumatur hoc verbū donauit q̄si
ꝯ hanc ar. equiuoce pro dimissione et cōmissione. Sed hec solu
tio impertinens est qm̄ de cōmisso non agitur in hac

parabola: alie etiā nō vident esse vere cū aliter sine Solutō do
violenta expositione solui possit. Cōcedimus ergo sim= ctoris.
pliciter ꝙ cui dimissū est donatum est. i. condonatum
magis diligit alijs paribus: sicut ordiata caritas ma
gis diligit propinquos ꝙ̄ extraneos alijs paribus. p Ad rōnes.
hoc patet solutio ad obiecta. Notandū aūt ꝙ hec est Notandū.
duplex. iste magis tenetur diligere deū ex precepto ⁊
dimisso ꝙ̄ ex precepto tm̄. si hec dictio magis deter=
minet hoc verbū tenetur: vera est. si hoc verbū dili=
gere falsa est. quoniā null⁹ tenetur ex pcepto dilige=
re aliquātū determiate deū. vn̄ nec mag nec min⁹ ꝙ̄ ex
dimis. ⁊ pcepto nec valȝ hec argu. iste nō tenet magis
dilig. deū ex pcepto ⁊ dimisso ꝙ̄ ex precepto tantum
nec minus nec equaliter et est falsa vniuocationis. de Falsa equo
bet eni addi et tenetur ex precepto aliquantū deter= cationis.
minate diligere deū. et hoc est falsū et sic proceditur
a simplici tanꝙ̄ determinata. sicut hic sortes nō ē maior
platone secundū ꝙ homo nec minor nec ergo equa=
lis est ei scđm ꝙ homo. Ad illud autē preterea dimis ad illđ euā
sa sunt ei. ⁊c. dicim⁹ ꝙ hec dictio quoniā nō ponit ibi gelij.
causaliter: sed significatiue. aliter nō cōpeteret prece
dentib⁹: vn̄ sic ē intelligenda propterea. s. quoniā di=
lexit multū. i. multa opera caritatis fecit perpendere
potes ꝙ dimissa sunt ei pctā multa. Sed obicit cōtra ꝯ hoc ar.
hoc qm̄ glo. dt super illud ꝙ ardor caritatis magda=
lene rubiginē pctōꝝ cōsūpsit: ergo quoniam dilexit
multū dimissa sūt ei peccata multa. vt sumat hec di=
ctio quoniā causaliter ⁊ sic remanet pdicta obiectio.
Solutio. sine dubio caritas est causa dimissionis pec Solutio.
cati quantū ad culpā et reatū. vnde si sumat hoc ver=
bum dilexit pro caritate virtute: pt tūc sumi hec di=
ctio quoniā causaliter. sed si sumat pro operibus ca=
ritatis tūc pt sumi ⁊ causalit ⁊ significatie. qm̄ opa ca
ritatis sunt signa dimissionis pctī quantū ad culpaȝ
et sunt cā dimissionis peccati quantū ad penā. et sic
iterꝫ potest sumi hec dictio qm̄ significatiue. sed quia
glosa illa exponit textū pōt dici ꝙ hec dictio qm̄ cau=
saliter sumit et hoc verbū dilexit pro virtute. sed qm̄
dilexit multū nō est de aptatione. sed tantū ponit ad Exponit di
remouendū errorē. vnde sic intelligi debet. O simon ctū xp̄i.
hec mulier rigauit pedes meos lacrimis ⁊ capillis su
is tersit. ⁊c. propt qđ tibi dico remittūtur ei peccata
multa. ista sūt tibi signa ꝙ dimissa sunt ei pctā. sed ne
credas ꝙ per huiusmodi opera meruerit dimissionē
peccati subiūgit causā hanc. s. quoniā dilexit multum
patet igit quomodo verū sit ꝙ cui plus dimittit plus
diligit. hoc autē verum est generaliter. cui plus com=
mittitur plus diligit. quoniā q̄ maiorē habet gratiā
et caritatem magis diligit.

¶ Utrum aliquis tenetur diligere magis ex
commisso ꝙ̄ ex dimisso.
¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrum aliquis tenetur diligere magis
ex cōmisso ꝙ̄ ex dimisso. videt ꝙ non. quoniā cō Ar ꝙ non.
missū et dimissū faciunt eque dignū vita eterna: ergo
equaliter tenemur diligere ex cōmisso ⁊ dimisso alijs
paribus. Sed cōtra. virtus minima est longe maius In oppom
bonū ꝙ̄ aliquod viciū sit malū. qm̄ in infinitū magis
bonū est vita eterna ꝙ̄ pena eterna sit malū. ergo me
lior est cōmissio ꝙ̄ dimissio: ergo magis tenemur di=
ligere ex commisso ꝙ̄ ex dimisso. nō est ergo equaliter
quod concedimus dicētes. ꝙ hec est falsa ꝯmissū ⁊ di Solutio.
missū faciūt eque dignū vita eterna. qm̄ dimissio pro=
prie nō facit dignū vita eterna. sed facit dignū carere

pena eterna qđ patet: si intelligatur ꝙ ista peccata di
mittuntur et nō infundat̄ gratia. tamen notādū ꝙ ex
cōmisso magis tenemur diligere q̄ ex dimisso vt su=
matur diligere pro affectu. et ex dimisso magis tene
mur diligere q̄ ex ꝯmisso vt sumat̄ diligere ꝓ effectu
magis enī tenemur ieiunare ⁊ flere et dare elemosi=
nas et huiusmodi.

¶ Tertia questio huius capituli.

Ar ꝙ sic. Queritur vtrū magis tenemur diligere ex com=
missio et dimisso q̄ ex altero illorū. tm̄ videt̄ ꝙ
sic. quoniā ex cōmisso tenemur diligere aliquātū ⁊ ex
dimisso similiter aliquantū: ergo magis ex illis duo=
In oppoᵐ bus q̄ ex altero illorū. Sed cōtra non magis est iste
dignus vita eterna omibus virtutibus q̄ vna sola: ḡ
cadē ratione nō magis tenemur diligere ex cōmisso ⁊
Solutio. dimisso q̄ ex altero tantū. Dicimus ꝙ ex illis duob⁹
magis tenemur diligere. ⁊c. nec valet sequēs argu=
Ad rōnem mētatio. qm̄ oīs virtutes sunt ad vnū faciendū. s. ad
faciendū dignū vita eterna. sed cōmissū et dimissū. nō
sunt ad idē vt patȝ per p̄dicta. sit hec argumētatio: nō
valet: omibus virtutibus simul sūptis nō est iste me=
lior q̄ vna sola: ergo oībus vicijs simul sūptis nō est
peior q̄ vnicū. oīs enī virtutes idē faciunt qđ vnica
sola. sed non oīa vicia idē faciunt p̄cise quod vnū solū
quoniā vnū viciū aliquantū diminuit vel corrūpit na
turalia et aliud corrūpit aliquantū. Vn̄ oīa simul sū=
Notandū. pta magis corrūpūt q̄ vnū solū. Et notādū ꝙ sicut
hec ē falsa. iste tenetur magis diligere ex p̄cepto ⁊ di
misso et cōmisso q̄ ex precepto puro. ita hec est falsa.
iste tenetur magis diligere ex precepto et ꝯmisso et
dimisso q̄ ex precepto puro. ita ꝙ hec dictio mag̃ de
terminet hoc verbū diligere. imo dicimus ꝙ nec ma
gis nec minus nec equaliter. ⁊ hoc est q̄ ex precepto
nō tenemur diligere aliquantū neq̧ scd̄m nūerū neq̧
secundū accessū. verbi gratia. homo secūdū ꝙ homo
nō habȝ determiatā quātitatē secūdū numerū scȝ se=
cundū bicubitū vel tricubitū. sed scd̄ȝ excessū hȝ deter
minatā quātitatē quoniā alia quātitas est vltra quā
nō est procedere secundū naturā speciei homo. sȝ ex
precepto nō tenemur diligere aliquantū determina=
te nec secundū numerū nec scd̄m talē excessum.

¶ De parabola: duo debitores.
¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de parabola duo debitores. ⁊c. hec pa
rabola est introducta pro symone phariseo et
magdalene et introducitur ad hoc vt ostendat̄. ꝙ ma
ria plus diligebat. qm̄ magis dimissum est ei: ergo
si vere est introducta pro illis oportet ꝙ vtriq̧ facta
sit remissio pctōrū ⁊ ꝙ marie magis sit dimissū. ergo
Ar ꝯ illam phariseo erāt dimissa peccata. Cōtra. super illū locū
hic si esset propheta. ⁊c. dicit glo. phariseus de falsa
Secundo. iusticia presumēs: ergo nō erāt ei dimissa pctā. Item
super illud respōdit iesus. ⁊c. dicit glosa. cōuinces su
Solutio. perbū: ergo non erant ei dimissa peccata. Solutio. se
cundū veritatē nō erant ei dimissa pctā. sed tm̄ scd̄m
opinionē ipsius pharisei. vnde quātū ad opinionem
ipsius cōpetenter introducitur parabola. vel potest
Alr p̄t dici dici ꝙ in principio nō erant ei dimissa. sed in fine para
bole dimissa fuerūt et secundū statū illa p̄abola ad=
Iterū ar. aptatur. Item glo. allegorica dicit ꝙ duo debitores
sunt duo populi. s. gentilis et iudaicus. gētilis debe=
bat quingētos denarios. qm̄ mag̃ peccauerat. iudai

cus. l. gentili plus dimissū est. vnde plus dil̄. ergo si
glo. illa vere expōit textū ⁊ parabolā oportet ꝙ gen
tilis populus plus peccauerit q̄ iudaicus. Contra. Sed ꝯtrā
melius est viā veritatis non cognoscere q̄ post agni= probatur.
tā retrorsū cōuerti. ḡ in oīm genere peccati plus pec
cabat q̄ gentilis qui nō habebat legem: ergo magis
peccauerat iudeus q̄ gentilis. Itē que dimissa sunt Secundo.
vtriq̧ peccata erāt: ergo debita vtriusq̧ erāt pecca=
ta. sȝ nulli debebāt nisi deo qđ falsū est. si dicit ꝙ pec
cata debebāt deo. i. penā pctī: hoc falsū. qm̄ creditor
dr̄ respectu debitoris. sȝ de⁹ nō credidit illis pctā nec
ꝯmisit nec pēas. siliter ḡ nec pctā nec penas debebāt
deo. Itē alia glo. ꝙ debitū vtriusq̧ populi ē aīa yma Tertio.
gine regis insignita et multiplicatur per quinarium
qm̄ per operationē quinq̧ sensuū debet exerceri ī bo
nis operibus: sed constat ꝙ huiusmōi debitū non est
dimissū: nec debem⁹ velle ꝙ dimittat̄ nobis: ideo ꝙ
remanet nobis. ḡ glo. illa non cōpetit textui. Itē glo Quarto.
sa illa loquit̄ de cōmisso: textus aūt de dimisso. ḡ non
conuenit. Solutio. Dicimus ꝙ gentilis popul⁹ ma= Solutio.
gis peccator erat q̄ iudaicus: qm̄ preter pctā coīa q̄
peccata vterq̧ habebat: habebat gētilis pctm̄ īfide
litatis et ydolatrie. vnde non est verū ꝙ in omni ge=
nere plus peccauit iudeus q̄ gentilis: sed in oī gene per hoc ad
re peccati in quo vterq̧ peccabat magis peccauit iu p̄mū.
deus. Ad secundū dicimus: ꝙ peccata dicuntur debi Ad scd̄m.
ta. q̄ pro eis penas debem⁹: tm̄ verū est ꝙ nec penas
nec peccata credidit nobis deus: sed naturales potē=
tias et gratiā credidit nobis ⁊ cōmisit. vnde creditor
dicitur respectu dimissi ⁊ non respectu cōmissi et non
debemus ei cōmissū: quoniā debemus pecuniā spiri
tualē dare ad vsurā non corporalem pecuniam. Ad
aliud dicimus: ꝙ sine dubio largius sumitur debitū Ad tertiū.
in glo. q̄ in textu: qm̄ in textu sumitur tantū pro di=
misso. in glo. sumitur pro dimisso et cōmisso: ⁊ tamē
incompetenter: sumitur enī pro cōmisso vt ostendat̄
causa dimissiōis: quoniā per gratiā que committitur
fit dimissio peccati.

¶ Vtrum aliquis sciat se habere caritatem.
¶ Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrū aliquis sciat se habere caritatem
videtur ꝙ non: quoniā dn̄s dicit in euāgelio io
hannis. Spiritus vbi vult spirat. i. vbi vult se infun= Ar ꝙ nō
dit et vocem eius audis: quoniā sācti loquūtur a spi
ritu sancto: sed nescis vnde veniat aut quo vadat. ne
scis ergo an ad te veniat an a te recedat: et ita nullus
scit se habere caritatē. Item iob. Si venerit ad me Secundo.
non videbo eū. Si abierit non intelligā. Itē apo. ni Tertio
chil michi conscius sū: sed non in hoc iustificatus sū.
ergo si paulus nesciebat se esse iustificatū nec aliquis
alius. Item salomō in prouer. Quis gloriatur mun Quarto
dū se habere cor. quasi dicat. Nullus potest gloriari Quinto.
et ita nullus scit se habere caritatē. Itē in eccle. Ne
mo scit an amore an odio dignus sit: lȝ spiritū. s. esse
in te et caritate eē in te: sūt duo conuertibilia. p̄mū
nescis quoniā spiritū. s. eē in te non est scibile: sed cre
dibile. ergo nec secundū scis. Contra. in geñ. dicit do In oppoᵐ
minus abrahe. Nūc cognoui ꝙ timeas dn̄m. i. cogno
scentē te fieri ⁊c. et loquitur de vero timore. ergo a=
brahā sciuit se habere amorē: quoniā ver⁹ timor nō ē
sine amore vero dei. ergo sciuit se habere caritatem
Item super illud apo. Petitiones vestre innotescāt Secundo.
⁊c. dt glo. nō sic accipiendū ē tāq̄ deo innotescāt qui

eas etiā anteq̄ essent nouerat. sed nobis innotescant
esse apud deū: ergo secundū hoc possumus scire peti=
tiones nostras eē acceptas deo. qm̄ nisi possem⁹ scire
nulla esset illa expositio: ergo possumus scire nos ha
bere caritatē. quoniā nisi habeamus caritatē: petitio
Tertio. nes nostre nō sunt accepte deo. Item. Io. in epl̄a ca.
in hoc scimus. quia in deo manemus ⁊ deus in nobis
quia de spūsancto dedit nobis. i. qm̄ dulcedinē et io=
cūditatē mentis que est a spūsācto dedit nobis: ergo
sancti sciunt se habere caritatē. qm̄ sciūt deū manere
Quarto. in ipsis et se in deo. Itē perfecta caritas foras mittit
timorē: ergo qui habet perfectā caritatē nō habet ti
morē: ḡ est securus et ita cert⁹ et ita qui talis est scit
Quinto se habere caritatē. Itē. in vltimo secunde ad cori. dt
ap̄lus ipsi vos ꝓbate. an nō cognoscatis vosmetipos
quia christus iesus in vobis est nisi forte reprobi estis
ergo poterat scire christū esse in eis. aliter non essent
redarguendi. et sic poterāt scire se habere caritatem
Solutō ali Solutio. quidā dicunt ꝙ quidā sciunt se non habere
quorum. caritatē. s. qui sunt in actu vel in proposito peccandi.
Alij dubitāt se habere caritatē. qm̄ habent eque for
tes rōnes ad vtrāq̧ partē contradictionis: scȝ illi qui
incipiunt facere quod in se est. et proponūt nō pecca=
re de cetero. Alij putant se habere caritatē. s. illi qui
iam multa bona fecerunt. et diu est ꝙ non fuerunt in
actu peccandi nec in proprosito. tm̄ adhuc sustinēt pri
mos motus et ymaginant̄ turpia ⁊ patiunt̄ inquietu
dinem muscarū morientiū que perdunt suauitatem
vnguenti. Alij sciunt se habere caritatē. s. qui gusta=
uerunt dulcedinē dei. et in quibus fere extinctus est
fomes vt maria magdalena et egypciaca post mltos
fletus. auctoritates q̄ sunt cōtra hoc de facili soluunt
Ad primā vt istā. Spūs vbi vult spirat. ⁊c. i. q̄uis ibi sit nō sed=
auctoritatē tur tamē ꝙ tu scias eē ibi tm̄ potes scire. similiter et
Ad scd̄am. illā si venerit ad me nō videbo eū. i. nō sequitur ꝙ vi
Ad tertiā. deam illū. Similiter illā nichil michi cōscius sū. ⁊c.
non sequtur ꝙ propter hoc iustificatus sim. Ad hāc
Ad q̄rtam Quis gloriat̄. ⁊c. dicendū ꝙ q̄uis aliquis sciat se ha=
bere caritatē. tamen nō debet gloriari q̄si a se habeat
Ad quintā sed debet gloriā dare deo. Ad istā nemo scit an amo
re. ⁊c. dicendū ꝙ intelligitur de amore predestinatio
nis. sed notandū ꝙ duplex est scientia. scȝ experimēti
que est per se signa et scientia que est vero noīe scien
tia. s. cognitio alicui⁹ ꝑ se noti vl' ex ꝑ se notis deducti
Primo modo potest aliquis scire se habere caritatē
Tria signa et illa signa sunt tria. primū est iocūditas mentis. se=
caritatis. cundū bona desideria. tertiū bona opera. Secundo
modo nullus scit si habeat caritatem nisi per reuela=
tionē. sicut forte sciuit abrahā. Soluēda est ergo ar=
Ad vltimā gumentatio vltima per distinctionē scientie. et simili
ter omnes auctoritates q̄ loquūtur de scientia patet
igitur ꝙ vno modo scimus nos habere caritatē. alio
modo nō. tribus de causis scimus. prima est vt cōso=
lationē habeamus in miserijs hui⁹ seculi. secūda est
vt grās agam⁹ deo. tertia ē vt ad meliora ꝓuocemur
nescim⁹ aūt vt cautiores sim⁹ ⁊ magis solliciti de nr̄a
Iterum ar salute. Itē rōnibus probatur. ꝙ aliquis scit vel scire
rōnibus. potest se habere caritatē recte sumendo sciētiā. p̄mo
per naturā sensus. qm̄ gustus corporalis gustās ali=
quā dulcedinē corporalē si sit bene dispositus nō stu
pidus scit illā dulcedinē esse in se: ergo gustus spūa=
lis bene dispositus si gustet dulcedinē spūalē scit il=
lam dulcedinē spūalē esse in se. sed quicunq̧ habet ca
ritatē gustans dulcedinē spūsancti. et habet gustum

spiritualem bene dispositū. ḡ scit dulcedinē spiritus
sancti esse in se: sed dulcedo spiritussancti est caritas:
ergo scit caritatē esse in se. Idem potest probari per Secundo.
visū: quoniā si aliquis habens visū bene dispositum
et sit in lumine corporali et ei est presēs visibile cor=
porale habet scientiā verā de illo visibili corporali:
sed visus spiritualis limpidior est q̄ visus corporalis
et qui habet caritatē est in lumine spirituali. qm̄ io.
di. in canonica. Qui diligit fratrē ī luce ē: et talis ha=
bet visum spiritualē bene dispositū. ergo cum cari=
tas sit ei presens et sit visibile spirituale habet veraȝ
scientiā de illa caritate: ergo scit vero modo se eē in
caritate. Item augu. dicit ꝙ anima que habet fidem Tertio.
videt fidem in se: quoniā fides est presens ei et ita q̄
habet fidem scit se habere fidem. ḡ eadē ratione qui
habet caritatē scit se habere caritatem: qm̄ videt eā ī
se cū sit ei presens. Item duplex est demonstratio. s. Quarto.
demonstratio propter quid: que est effectus ꝑ causā.
⁊ demonstratio q̄ est: que est causa per effectū imme
diatū. Si ergo omnis effectus proximus et immedi=
atus aptus natus est ad faciendū scientiā demōstrati
uam de causa sua: et caritas habet effectum proximū
et imediatū: ille effectus aptus natus est ad faciendū
verā scientiā de caritate: et sic aliquis per illū effectū
potest scire se habere caritatem. Ad hoc notandum. Solutō du
ꝙ sicut duplex est fides: informis et formata. Simili plex ē fides
ter duplex est dilectio. s. naturalis et gratuita. et iste ⁊ duplex di
habent tantā affinitatē et coniunctionē inter se ꝙ nō lectio.
potest aliquis discernere vtrū suū diligere sit motus
naturalis dilectionis vel caritatis. de lucifero enī dr̄. Lucifer nō
in delicijs paradisi fuisti: et tm̄ nunq̄ habuit caritatē. habuit cari
patet ergo ꝙ naturalis dilectio habet delitias suas ⁊ tatem.
dulcedinē quādā. Ad primum dicimus ꝙ qui gustat ad p̄mū.
dulcedinē spiritualē siue dulcedinē caritatis scit illā
dulcedinē esse in se: sed non sequitur. ḡ scit dulcedi=
nem spiritus sancti esse in se. immo est ibi fallacia ac= Fallā acci=
cidentis: quoniā ad hoc ꝙ conclusio esset vera opor= dentis.
teret ꝙ sciret illā dulcedinē eē a caritate. vnde nō va=
let. scit dulcedinē eē in se et illa ē a caritate: ergo scit
illam esse a caritate. Ad secundū dicimus ꝙ non est Ad scd̄m.
simile de visu corporali et spirituali: q̄uis spūalis li=
pidior sit q̄ visus corporalis habet multa iuuātia. s.
sicut locū tempus ⁊ cetera accidentia indiuiduentia
per q̄ p̄t discernere et verā scientiā habere de visibili
corporali. sed visus spiritualis non habet huiusmodi
adiuuātia. Ad aliud dicimus ꝙ non est simile de fi= Ad tertiū.
de et caritate: quoniā fides duplex est informis ⁊ for
mata: et qui habet fidem scit se hr̄e fidē informē vl' for
matā. sed caritas non est duplex: quoniā non est nisi
formata. Ad aliud dicimus ꝙ effectus caritatis quā= Ad q̄rtum
tum in se est aptus natus est ad faciendū scientiam de
caritate: sed defectus est ex parte nostra qui nō possu
mus scire minorē propositionē sillogismi qui fit per
effectū caritatis. sillogismus talis est Omnis diligēs sillogism⁹.
deū propter se et super omnia habet caritatē. iste di=
ligit deū propter se et super oīa: ergo habet caritatē
maior propositio est nota nobis: sed minor ignota ē
nobis: in alijs aūt sillogismis qui fiunt per effectum
non est ita. Sed iterum probatur per diffinitionē ca Iterū ar ꝙ
ritatis. ꝙ aliq̄s scit habere se caritatē. Augustin⁹ di= aliq̄s scit se
cit: ꝙ caritas est amor quo diligitur deus propter se habere ca=
et proximus propter deū: sed iste qui reliquit omīa ritatem.
et dedit oīa que habebat pauperibus propter deum
scit se diligere deū propter se. q̄ scit se diligere deū

non propter lucrũ temporale cũ dimiserit oĩa tẽpo=
ralia propter deũ :ergo scit se diligere deũ ex carita=
te per locũ a diffinitione:ergo scit se habere caritatẽ
Euasio. Si dicit ꝙ hec non est diffinitio caritatis Caritas est
amor quo diligitur deus propter se:et proxim⁹ pro=
ꝯ quã ar. pter deũ:imo oportet addi hoc.s. super oĩa. Pro=
batur ꝙ quicunq; diligit deũ propter se: diligit eum
ex caritate:quoniã si diligit ipsũ propter se non dili
git ipm,p cõmodo tẽporali:ergo diligit ipsũ gratis.
ergo amor iste est gratuitus.ergo ex caritate:ꝛ inde
Secundo. vt prius. Item si aliquis diligit vnũ hominem plus
q̃ aliũ scit se diligere illu3 hominẽ pl⁹ q̃ aliũ hoc non
potest ignorare cum diligere sit de primis dispositio
nibus.ergo si aliquis diligit deum plus q̃ se : scit se
diligere deũ plus q̃ se:ergo quicunq; est in caritate
scit se diligere deũ plus q̃ se.ergo scit se diligere de
um super oĩa:ergo a diffinitione scit se diligere deũ
Solutio. ex caritate.g̃ scit se habere caritatẽ.Solutio.ad hoc
dicimus ꝙ qñ augustinus dicit.Caritas ẽ amor q̃ di=
ligitur ꝛc.secundũ ꝙ est diffinitio caritatis oportetꝙ
hec prepositio propter denotet duplicẽ causalitatẽ.
scilicet cause finalis et efficientis:qm̃ deus efficit ca
ritatem in nobis qui est alpha ꝛ o.i.principiũ ꝛ finis
quoniã gratuitus debet esse amor caritatis: ꝛ ex par
te cause efficientis et ex parte cause finalis.amor aũt
naturalis potest eẽ gratuitus ex parte cause finalis:
s3 nõ ex parte cause efficiẽtis:vt p3 ĩ illo.qui diligit ma
gistrũ propter filium qm̃ diligit ipsũ gratis ꝛ propt
se:quantum ad causam finalem.qm̃ vult ei multa bo
na q̃uis nullum bonũ inde accideret sibi: s3 ex parte
cause efficientis:non est amor ille gratuitus qm̃ illũ
Ad primũ. amorem facit amor filij qui est naturalis.Ad primũ
dicimus ꝙ hec est duplex:iste scit se diligere deũ pro
pter se:quoniã si hec dictio propter denotet vtranq;
causalitatem falsa est.quoniã non scit vtrũ deus fece
rit illum amorem an natura:quoniã deus diligitur.
quia creator et benefic⁹ naturaliter. Si aũt denotet
causalitatẽ cause finalis vera est et nõ sequitur ex hoc
ꝙ sciat se diligere ex caritate:vt patet per predicta.
Ad scdm. Ad aliud dicimus ꝙ hec argumentatio nõ valet.Si
aliquis diligit vnum hominẽ plus q̃ ꝛc.g̃ ꝛc.ꝛ hoc ẽ
quoniam excessus vnius amoris ad alium p̃t cogno=
sci per opera:quoniã plura opera vult facere pro eo
quem plus diligit:sed excessus amoris dei ad meum
non potest cognosci per opera. quodlibet enĩ facerẽ
pro me secundum naturalẽ dilectionem et quodlib3
p deo.Unde nescitur an talis amor sit naturalis an
gratuitus.Sed de hoc quod dictum est ꝙ per reue=
lationẽ potest aliquis scire se habere caritatem sicut
abraham sciuit et paulus dicens.Scio ꝙ neq; mors
q̃o incidẽs neq; vita et cetera.Queritur qualiter hoc potest eẽ
et videtur ꝙ si aliquis habeat discretionem spiritu=
um et bonus angelus qui scit esse bonum dicat ei
ꝙ habet caritatem:sic sit ei reuelatio et ita per reue=
lationem scit aliquis se habere caritatem. sed secun=
ꝯ hoc ar. dum hoc videtur . ꝙ alicui potest reuelari sua dãna=
tio:sit enĩ aliquis qui habeat discretionẽ spũum ꝛan
gelus bonus dicat ei.damnaberis. sicut dominus in
euangelio dicit iudeis.vos in pctĩs moriemini.vide
tur ꝙ eis reueletur dãnatio sua . eadem ratione qua
Secundo. et primo reuelabat ipsi habere caritatẽ. Itẽ. si nulli
p̃t reuelari sua dãnatio ne despet. eadẽ rõne nulli p̃t
Solutio. reuelari ꝙ habeat caritatẽ ne presumat.Solutio.re
uelari habet duas significatioens: vna est secundũ ꝙ

reuelari est dici a bono angelo ita esse . et sic potest
alicui reuelari sua dãnatio.tñ ille cui hoc dicitur non
debet credere ita esse simpliciter.deb3 enĩ credere ꝙ
ad correctionẽ dictũ sit.vel cõmunicatorie vel propt
aliqd tale. Quãdoq; aũt reuelatio est inspiratio sci=
entie alicuius rei et sic nulli potest reuelari sua dãna
tio.nõ propter hanc rationẽ ne desperet.sed ne sit p=
plexus in via.quoniã tenet sperare et nõ desperare si
fieret et talis reuelatio. sed adhuc per naturã anime Iter ar ad
probat ꝙ quicũq; habet caritatẽ scit se habere carita principale.
tem.quoniã qui cogitat scit se cogitare ꝛ qui scit.scit
se scire:ergo qui diligit scit se diligere . sed ita nescit
anima nisi quia sunt ei presẽtia: ergo cũ caritas sit ei
presens qui habet caritatẽ scit se habere caritatẽ . si
dicit ꝙ qui diligit scit se diligere quantũ ad essentiã
ipsius dilectionis . sed quantũ ad perfectionẽ ipsius
dilectionis nõ scit . quoniã per fectio est ꝙ deus dili=
gatur super omnia cũ caritas est presens aĩe et quan
tum ad essentiã et quantũ ad perfectionẽ suã:ergo si
propter p̃sentialitatẽ scit aliquis se cogitare cũ cogi
tat . eadẽ ratione scit se diligere ex caritate cũ diligit
ex caritate.Itẽ augustinus dicit nemo dicat nõ noui Scdo per
quid diligã. diligat fratrẽ et diligat eadẽ dilectionẽ augustinũ.
magis enĩ nouit dilectionẽ quã diligit q̃ fratrẽ quẽ
diligit. Ecce iã potest habere deũ notiorẽ q̃ fratrem
plene notiorẽ.quia presentiorẽ. q2 ĩteriorẽ. quia cer
tiorẽ.Ex hac auctoritate habet ꝙ aliquis magis no=
uit caritatẽ q̃ diligit fratrẽ q̃ ipsũ fratrẽ.sed fratrem
secundũ scientiã nouit stricte sũpto vocabulo sciẽtie
ergo et caritatẽ scit se habere stricte sũpto vocabulo
scientie. Itẽ.si notiorẽ habet deũ q̃ fratrẽ quia p̃sen= Tertio.
tiorẽ:ergo notiorẽ habet caritatẽ q̃ fratrẽ.et inde vt
prius.Solutio. quedã forme sunt in substãtijs q̃ sũt Solutio.
de ipsis substantijs vt forme substãtiales.quedã que
non sunt de substantijs.vt forme accidentales absolu
te.quedã vero assũt substantijs vt relationes.Conce
dimus ergo ꝙ qui diligit deũ scit se diligere deũ. nõ
tamẽ scit se diligere deũ ex caritate q̃uis diligit ex ca
ritate. caritas enĩ importat quãdam relationẽ q̃ dici
tur per hoc super oĩa .vel per hoc propter se. et illa per hoc ad
relatio adest anime. vnde nõ est simpliciter p̃sens ei. primũ.
et sic patet solutio ad primũ.Ad secundũ dicimus ꝙ Ad scdm.
ille qui habet caritatẽ magis nouit dilectionẽ suã q̃
ipsum fratrẽ.i.firmus siue durabilius.diuti⁹ enĩ pre=
sens est ei dilectio q̃ frater. qm̃ frater sensibilis est:
et q̃ cito extra sensũ ẽ incertus est. quoniã omĩe sensi=
bile extra sensũ factũ incertũ est vt dicit aristo.tamen
magis nouit fratrẽ.i. discretius . quoniam plura sũt
discernẽtia fratrem q̃ dilectionẽ.Queritur aũt vtrũ Alia q̃o in
aliquis potest dicere sine peccato se habere caritatẽ cidens.
quod videtur. qm̃ aliquis magister dicit per ratiões Ar ꝙ sic.
probabiles.paternitas est pater.Alius similiter per
rationes probabiles dicit.paternitas non ẽ pater et
vterq; meritorie.vterq; enĩ docet meritorie. Sit ita
et contingat ꝙ alter eoꝝ dicat falsũ. ergo si cõtingit
dicere falsũ meritorie multo forti⁹ contingit dicere
verũ sine peccato : ergo aliquis qui habet caritatem
potest dicere se habere caritatẽ sine peccato . Item. Secundo.
apostolus christi bonus odor sumus . sed dicere hoc
est plus dicere q̃ dicere se habere caritatẽ.Itẽ dauid Tertio
in petra exaltasti me et iterũ benedictus deus qui nõ
ammouit orationẽ meã et miam suã a me:ergo dice
bat se habere caritatẽ. Itẽ.adultus qui sufficiẽter cõ Quarto
tritus accedit ad baptismũ post baptismũ statim p̃ot

In oppo^m dicere ego habeo caritatẽ et sine peccato. Si ꝯcedit
contra.beatus io .dicit si dixerimus qm̃ peccatũ non
habemus . nosmetipsos seducim⁹ et veritas in nobis
nõ est: ergo eoipso ꝙ aliquis dicit se habere caritatẽ
Solutio. peccat. Solutio.tribus modis potest aliquis dicere
se habere caritatẽ.primo ad vtilitatẽ auditoꝝ vt pau
lus.Secundo ad gratiarũ actionẽ vt propheta d̃t be
nedictus deus qui nõ ãmouit orationẽ. ꝛc. Tertio p̃
sumendo et sibi attribuendo.duobus primis modis
Ad illud. nõ est peccatũ.sed tertio est pctm̃.Ad illud q̃d obijci
tur de auct.io.dicimus ꝙ nullus p̃ot habere signũ ꝙ
nullus habeat pctm̃ .vnde illud nemo p̃ot dicere sine
pctõ.sed bene potest habere signum de hoc ꝙ habet
caritatem.

¶ Queritur de effectu caritatis.
¶ Sexta questio huius capituli.

INter questiones de caritate vltimo queritur de
effectu caritatis post mortem.ꝯmuniter dicit ꝙ
hec argumentatio nõ valet:iste decessit in caritate: g̃
saluabitur.et habet instantiã in lazaro . qui in prima
morte sua decessit in caritate.vnde inter illã mortẽ ꝛ
suã resurrectionẽ necessariũ fuit illi decessisse in cari=
tate.quia dictũ erat de preterito verũ cuius euentus
ꝛc.tamẽ ipsũ esse saluandũ erat cõtingens.quoniã re
uocandus erat ad statũ in quo poterat peccare mor=
taliter ꝛ sic decedere. cũ ergo ex necessario nõ sequat
contingens nõ valet illa argumentatio.S3 ad intelli
q̃o de laza= gentiã eorũ que dicenda sunt. queritur vtrum mors
ro. lazari prima fuit miraculosa vl naturalis.Probatur
Ar ꝙ natu ꝙ naturalis . quoniã ex morbo infirmabatur vt pa=
ralis. tet in euangelio iohan. mors autẽ que est ex morbo
In oppo^m naturalis est:ergo illa mors fuit naturalis. Contra.
dñs dicit in euangelio infirmitas hec non est ad mor
Secundo. tem:ergo illa mors non fuit naturalis.Itẽ.si fuit na
turalis fuit originalis peccati.et similiter secũda fuit
pena origĩalis peccati: ergo lazarus fuit punitus bis
pro peccato originali . Contra.in naum.nõ cõsurget
duplex tribulatio alia translatio.nõ iudicabit de⁹ bis
Opinio ali in idip3 bis .i.nõ puniet bis p eodẽ peccato. Ad hoc
quorum. dicunt quidã ꝙ vtraq; mors fuit naturalis et neutra
fuit sufficiens pena originalis peccati. et ideo nõ fuit
punitus bis pro eodẽ pctõ.qm̃ si sufficiẽter punit de⁹
pro aliquo peccato nõ punit post pro eodẽ. sed quo=
niam auctoritates magis consonant in hoc ꝙ prima
Alia opio. mors nõ fuit naturalis.Melius est dicendũ ꝙ nõ fuit
naturalis. nec est verũ ꝙ fuerit ex morbo sufficienter
immo ex volũtate dei volentis manifestare gloriam
suã sicut d̃r de ceco nato et cõfirmare fidẽ in fidelib⁹.
ꝯ hoc ar. tamẽ contra hoc videtur esse auctoritas hieremie di.
Quicquid mali sup nos adducit peccata nostra me=
ruerũt:ergo videtur ꝙ mors prima fuit pro pctõ pe
Solutio. na. Sed auctoritas illa sic exponitur ab omĩbus nisi
essent peccata nostra nichil mali induceret sup nos ꝛ
ex hoc nõ accidit ꝙ pctã sint recta cã oĩ3 malorũ:sed
sunt causa sine qua . sed videt ꝙ hec argumẽtatio sit
necessaria.iste decessit in caritate: ergo saluabitur.si
mus inter primã mortẽ lazari et resuscitationẽ eius.
iste est in sinu abrahe: g̃ h3 liberũ arbitriũ cõfirmatũ
ad bonũ:g̃ nõ p̃t peccare:g̃ ĩpossibie ẽ ipsũ peccare:g̃
ĩpossibile ẽ ipsũ dãnandũ:g̃ necessariũ ẽ ip3 saluãdũ
Iterum ar g̃ illa argumẽtatio est necessaria. Itẽ.post mortẽ dat
diffinitiua sñia: g̃ cũ iste decesserit ĩ caritate data ẽ sñia
ꝙ ipe saluabit diffinitiua.s.diffinitiua sentẽtia irreuo
Secundo. cabilis est.ergo necessariũ ẽ istũ esse saluandũ. Item

demeretur aliquis resuscitandus qui decessit in cari
tate post ascensionẽ.iste habet liberũ arbitriũ confir
matũ sicut petrus:sed petrus nec potest nec poterit
peccare.ergo nec iste et tñ reuocandus est ad erũp=
nas istas.ergo illud nõ ĩpedit quin necessariũ sit ipm
saluari. Item.iste meruit gloriã quã habet.g̃ ex iusti Tertio.
cia data est ei.ergo si auferatur iniuste aget deus cũ
eo.hoc aũt impossibile.g̃ si decessit in caritate neces=
sariũ ipsũ.ẽ saluari. Item .deus non p̃t negare iustici Quarto.
am suam quoniã nõ potest negare se.ergo si iuste de
dit illi gloriã non potest auferre ei. Solutio. Bene Solutio
concedim⁹ ꝙ cuicũq; ex iusticia data sit ei gloria si re
uocetur ad miserias istas:adhuc habebit liberũ arbi
triũ confirmatũ ad bonũ:sed si alia de causa fecerit il
lum dñs decedere in caritate accelerando ei morte3
bene potest reuocari ad istas miserias et habere libe
rum arbitriũ nõ confirmatũ.Ad primũ dicim⁹ ꝙ hec Ad primũ
argumentatio non valet.impossibile est istũ peccare
g̃ impossibile est istũ esse damnãdũ:qm̃ in prima pri=
uatur possibilitas tantũ respectu status in quo ẽ iste
vnde vna est qm̃ iste non habet potentiã ad peccãdũ
in conclusione priuat possibilitas et respetu presẽtis
et respectu futuri. Fallacia conse.ab inferiori ad su= Falla ꝯñtis
perius negando etiã illa argumentatio nõ valeret si
fieret:iste peccabit.ergo potest peccare. Instãtia iste
cecus videbit:ergo potst videre demonstrato ceco
qui illuminabitur per miraculum . Ad secundũ dici Ad scdm.
mus ꝙ non semper post mortẽ datur diffinitiua sen=
tentia.Ad tertiũ dicimus ꝙ non est simile de isto et Ad tertiũ.
de petro qm̃ petrus non reuocabitur . Ad vltimũ so Ad vltimũ
lutum est iã.quoniã si iste reuocãdus est ad istas mi
serias:ita ꝙ habeat liberum arbitriũ non cõfirmatũ:
non fuit ei data gloria ex iusticia:sed alia de causa.
Dictum est ꝙ si aliquis ex meritis suis iã habeat glo
riam non potest reuocari ad istas miserias:ita ꝙ pos
sit demereri.Sed contra. aliquis qui in inferno est ꝯ hoc ar.
p̃t reuocari ad vitam istã:ita ꝙ potest mereri.sicut le
gitur de traiano:qui precibus beati gregorij resusci= de traiano.
tatus fuit et extractus de inferno et positus in statu
merendi: qm̃ si non posset mereri pro nichilo resusci
taretur:constat aũt ꝙ quicunq; ẽ in inferno ex merit
suis ẽ ibi.ergo si ille qui ex meritis suis est in inferno
potest reuocari ad statũ merendi.a simili per contra
rium:ille qui ẽ in paradiso ex meritis suis potest re=
uocari ad statũ demerendi. Ad hoc dicunt quidã ꝙ Opinio ali
non ẽ simile:qm̃ misericordia superexaltat iudicium quorum.
sicut dicit beatus iacob⁹ . Misericorditer aũt agere
tur cũ eo qui ẽ in inferno si reuocaretur ad statũ me=
rendi.ĩmisericorditer cũ eo qui ẽ in paradiso:si reuo
caretur ad statum demerendi. Sed contra. Aposto. ꝯ hanc ar.
dicit.deus non potest negare seipm̃.ergo sicut nõ p̃t
facere contra suã misericordiã sic nõ potest facere cõ
tra suã iusticiã.g̃ cũ iste ex meritis suis sit in inferno
non potest esse quin a deo puniatur:et ita videtur ꝙ
non potest reuocari ad statum merendi: vel si potest
pari ratione alius ad statũ demerendi. Solutio. Si Solutio.
cut in vita presẽti quidã sunt ita obstinati ꝙ deus nõ
vult ꝙ pro eis oret.vnde dixit hieremias.Noli ora=
re pro populo isto.Alij sunt pro quibus vult orari :
ita in inferno quidã sunt pro quibus vult non orari
sicut pro illis qui decesserunt cõpletis peccatis suis ꝛ
in proposito peccandi.Alij sunt qui decesserunt non
completis peccatis suis et in proposito penitendi Nõ dilgẽt.
aliquando pro talibus vult deus ꝙ oretur.et tales

possunt reuocari ad statum merendi per merita san=
ctorum qui sunt coniunctissimi deo . quoniam tales
non sunt simpliciter damnati . sed sub conditione.et
concedimus q non est simile de illo qui est in inferno
et de eo qui est in paradiso . qm saluare est dei ppriũ
sed punire nõ ẽ dei ppriũ. quoniã nõ ex corde suo hu
miliauit et abiecit filios hoĩm sicut dicit hiere . imo
quasi inuitus punit. vñ ysa.heu ɔsolabor.s.de hostib⁹
Alia q̃o incidens. meis. Jtẽ queritur vtrum resuscitatus potest petere
vxorẽ suã quã prius habuit.videtur q nõ. quoniam
Arr q nõ apostolus dicit q post mortẽ viri soluta est mulier a
lege viri:ergo inter mortẽ 7 resuscitationẽ potest nu
bere alij.esto q nupserit:ergo resuscitatus nõ potest
In oppo^m petere eã ex quo legitime nupsit alij.Contra.aliqua
sacramenta remanẽt in resuscitato. quoniã si baptisa
tus fuit baptismus manet et cõfirmatio et ordo.qm
si prius fuit sacerdos adhuc est sacerdos: g similiter
Secundo. matrimoniũ manet. Jtẽ apls.acceperũt mulieres de
Solutio. resurrectione mor.suos. Solutio.dicimus q nõ ma
net matrimonium nec est simile de alijs sacramẽtis.
qm alia sacramenta cõsistunt in vnctione spirituali 7
interiori.in baptismo imprimit caracter discretionis
quoniã per baptismũ discernit populus dei.in confir
matione 7 ordine caracter excellẽtie.in matrimonio
nullus caracter iprimit.qm causa matrimonij et vtili
tas cõsistit in exteriori opatione.Ad auctoritatẽ apli
Ad auctoritatem. dicimus q mulieres acceperũt ex resurrectione mor
tuos maritos.sed de nouo consensu quo cõsentiebãt
in cõiugalẽ copulã aliter nõ eẽt matrimoniũ int eos.
Dictũ est q hec argumentatio non valet:iste decessit
in caritate:ergo saluabit. iste decessit in caritate 7 nõ
Ↄ vnũ dictũ arguit. reuocabit.ergo saluabitur. videt q sic.qm auctorita
tes dicunt q merita post mortẽ nõ possũt imutari : g
cũ iste meruerit vitã eternã . ponatur q iste adultus
decesserit nec amiserit nec amittet ex culpa. cũ nõ sit
reuocandus habebit vitã eternã. vel deus aget imu
Secundo. ste cum eo.Jtẽ.in ecclesia dicitur ceciderit lignũ siue
ad austrũ.i.ad regionẽ spũssancti siue ad aquilonẽ.i.
ad regionẽ diaboli ibi erit: ergo si iste decessit in cari
tate et non reuocabitur saluabit: g illa argumẽtatio
In oppo^m est necessaria . Contra. simus ante incarnationẽ anti
qui patres decesserũt in caritate : ergo necessariũ est
ipsos decessisse in caritate et nõ reuocabunt.sit ita.nõ
tamẽ necessariũ est ipsos esse saluandos. quoniã chri
stũ esse passurũ est contingẽs et nullus saluand⁹ nisi p
mortẽ christi . qm per passionẽ eius aperta fuit ianua
ergo cũ premissa sit necessaria 7 cõclusio ɔtingens nõ
Opinio aliquorum. valet illa argumẽtatio. Ad hoc dixerũt quidã q nec
virtus nec motus virtutis potuit per se attingere ad
visionẽ dei que est in patria imo exigebat passio xpi
vnde dixerunt q antiqui patres non meruerũt illam
visionem apertam. vnde nec valet illa argumẽtatio.
si sumatur vita eterna vel salus pro illa visione aperta
sed si sumatur pro quadã delectatiõe quã habebant
sancti in deo. huiusmodi vitã eternã meruerũt et hu
iusmodi salutẽ. et sic necessaria est illa argumẽtatio.
Sic soluũt rõnes p distinctionẽ. Soluebant ergo omnes illas argumentationes per
distinctionem.

¶De eligentia motuum.
¶Sextus tractatus.

Dicto de caritate et ordine caritatis et de effecti
bus caritatis. consequẽter dicendũ est de eligẽ
tia motuũ . Circa quod apostolus questionẽ pponit
ad philippẽ.d.qd eligam ignoro.coartor enĩ ex duo
bus desideriũ habens dissolui et eẽ cũ christo perma
nere autem in carne necessariũ est propter fratres si=
ue propter vos.Primo circa hanc questionẽ querit
in qua vi aĩe situ sit desideriũ quo desiderabat aplus
dissolui et eẽ cũ christo:et cuius virtutis sit. secundo
vtrũ apls tenebatur velle permanere in carne propt
fratres.tertio de contrarietate que videtur esse int
augu.et ãbro.dicit enĩ augu. q apls vnũ illorũ habe
bat in desiderio.s.dissolui et eẽ cũ christo. Reliquũ
in patientia.s.permanere in carne propter fratres.
Ambrosius dicit. q vtrũq habebat apo . in deside=
rio.quarto de eligentia illorũ duorũ. quinto vtrum
apo.voluit illud coniũctim an diuisim.sexto et vltio
vtrũ quilibet debeat velle quantãlibet penã quia si=
bi vtilis ẽ:sicut apo.voluit mortẽ:qm sibi erat vtilis

¶Obiectio motuum.
¶Primum capitulum.

Circa primũ obicitur sic.illud desideriũ aposto
li erat ex mera et perfecta caritate:et caritas Arr q sic.
est in concupiscibili.ergo desideriũ illud erat in con=
cupiscibili.Jtem motus ille non videtur fuisse in vi Secundo.
rationabili:qm ratio et intellectus circa vnũ sunt.p=
mo et motus ille non fuit circa verũ.imo circa bonũ
in irascibili nõ videtur fuisse. quoniã irascibilitas nõ
est circa bonũ.desideriũ aũt illd erat in bonũ 7 q2 bo
nũ:g desideriũ illd nõ erat ĩ irascibili.s3 poti⁹ ĩ ɔcupi
scibili in q̃ sola ẽ desideriũ boni iquãtũ bonũ.Cõtra. In oppo^m
fortitudo ẽ circa ardua 7 terribilia: s3 sũme terribile
est mors.g velle mori pro causa honesta ẽ mot⁹ for=
titudinis:sed fortitudo est ĩ vi irascibili:vt dicũt gre
go.et ãbro. Desideriũ illud erat in irascibili . Circa q̃o incidẽs
hoc etiã querit vtrũ apo.desiderando dissolui et esse
cum christo moueretur vnico motu.an pluribus.vi= Arr q vnico
detur q vnico:qm vtrũq volebat ex caritate et vtrũ
q3 q2 bonũ.ergo cũ vtriusq partis esset eadem ratio
vnico motu mouebatur in hoc.s.dissol.7 eẽ cũ cristo
Contra.esse cum christo ẽ delectabile:mori nõ ẽ dele In oppo^m.
ctabile:sed apo.mouebatur in primũ quia delectabi
le .non ĩ secundum:ergo nõ erat vnica ratio mouẽdi
in illud.ergo nec vnicus motus.Ad primum dicim⁹ Ad primũ
q velle mori sumptũ simpliciter non est in aliqua vi
determinate:immo secundum diuersas causas vl cir
cunstantias ẽ in diuersis viribus quia velle mori pro
defensione fidei fortitudinis est: et ita ẽ ĩ vi irascibili
sed velle mori inquantũ ẽ via ad esse cum christo siue
ad beatitudinem ẽ motus caritatis:et est in vi concu
piscibili:hoc enĩ ẽ velle mori inquantũ bonũ:et hoc
modo considerabat et desiderabat illud . apo . vnde
desideriũ illud apli erat in concupiscibili. Per hoc p h⁹ soluit
patet solutio ad illud qd obicitur:quoniã velle mo=
ri pro causa honesta nec simpliciter ẽ in irascibili. nec
simpliciter in concupiscibili: sicut velle dare pecuniã
simpliciter consideratum nõ ẽ in aliqua vi quia velle
dare pecuniã pauperi:q2 pauper est:ẽ pietatis mot⁹
et est in concupiscibili:quoniã bonitas voliti ẽ ratio
volendi:sed dare pecuniã militibus pro defensione
regni est opus magnificentie:et ẽ in vi irascibili. Eo Eodem.
demodo dicimus de hoc velle mori pro causa hone
sta:quoniã velle mori pro hac causa: vt sit homo cũ
christo caritatis est et ẽ in vi concupiscibili: sed velle
mori pro defensione fidei fortitudinis ẽ et est ĩ vi ira=
scibili.Ad secundo obiectum dicimus q apo.potuit Ad scdm.

moueri ad coniũctũ vnico motu propter vnã rationẽ
cum vtrũq eẽt bonũ:quoniã secundũ hanc rationẽ
qua mori erat ei via ad eẽ cum christo erat ei delecta
bile et ita bonum:nichilominus tamẽ potuit aplus
moueri in ptes illius ɔiũcti diuisis motibus:si sepa=
ratim cõsideraret illas partes vnũ ad viã alterum vt
Iterũ arr terminũ vie.Sed iterũ videtur q mot⁹ ille nõ fuerit
ex caritate.quia oĩs motus meritorius principaliter
est ad gloriã dei. sed motus ille quo apostolus desi=
derabat dissol.et esse cũ christo non erat principaliter
ad gloriã dei. qd probat per hoc q maior gloria dei
proueniebat ex permanẽtia apli in carne . quoniã p=
manere in carne in apostolo erat ad profectũ et con=
uersionẽ plurimorũ ex quorũ cõuersione magnifica=
batur et laudabatur deus . sed in morte apli nõ erat
profectus nisi eius solius:ergo apostol⁹ volebat cõ=
trariũ eius qd erat ad gloriã dei:ergo indiscrete de=
siderabat illud. nec motus ille erat principaliter ad
gloriã dei:ergo nec erat meritori⁹ : ergo nec erat ex
Secundo. caritate. Jtem. si apostolus desiderabat illud qd de
siderabat principaliter propter gloriã dei : ergo qd
erat ad maiorẽ gloriã dei magis debebat desiderare
sed desiderabat illud quod erat minus ad gloriã dei
vt probatũ est:ergo indiscrete.et ita non ex caritate.
Solutio. Solutio.gloria dei dupliciter dicit. quãdoq dr glo
ria dei sũma bonitas eius in qua ipse sũme delectat.
et secundũ hoc oĩs motus meritorius principaliter ẽ
ad sũmũ bonũ participandũ. etiã finalẽ qñq glia dei
dicitur frequens fama cũ laude. vt cũ dicimus adora
mus te et glorificamus te.et sic non oportet omnem
motũ meritoriũ esse ad gloriã dei nisi q prelati q de=
bent exemplo suo lucere alijs per bona opera sua te
per hoc ad primum. nentur ex precepto dei facere bona opera ad gloriã
dei.quoniã dicit eis a dño . sic luceãt opera vestra co
ram hoĩbus vt glorificent patrẽ vestrũ. 7c. per hanc
Ad scdm distinctionẽ patet solutio ad primo obiectũ. Ad secũ
do obiectũ dicimus q in secunda significatiõe in hec
falsa apostolus desiderabat hoc principaliter ppter
gloriã dei. qm non cõsiderabat tũc apostolus nisi sũ=
mã bonitatẽ dei.cũ qua desiderabat esse siue volebat
tamen si concedit illa propositio ppter laudẽ dei ad
quã habet terminari oĩs motus meritorius . dicẽdũ
Hec argumẽtatio nõ valet. est tamen q hec argumẽtatio nõ valet : apostolus de
siderabat illud pricipaliter propter gloriã dei: ergo
qd erat ad maiorẽ gloriã dei.7c. sicut hec argumẽta
tio non valet: calidũ inquantũ est calidũ calefacit : g
magis calidũ magis calefacit:potest enĩ ipedimentũ
esse in materia. Ad hoc igitur q teneat talis argumẽ
tatio debet hoc addi alijs paribus . hoc autẽ non est
verũ in propositis.qm in hoc dissol.et esse cũ christo ẽ
maior vtilitas propria.in hoc autẽ permanere in car
ne propter fratres maior est vtilitas pximi . vtilitas
autẽ propria preferenda est vtilitati proximi.

¶Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrũ apostolus teneret velle pmanere
propter fratres in carne.probatio q sic.qm scie
Arr q sic bat se pmansurũ in carne vt dixit et sciebat hoc eẽ bo
nũ: ergo sciebat deũ velle illud et tenebatur quicqd
sciebat deũ velle:ergo tenet velle hoc. Jtẽ apostol⁹
Secundo. tenebatur ad opera mĩe et tenebat esse vtilis pximo
sed nullum opus mĩe maius est 7 nulla maior est vti=
litas proximi q̃ instruere ipsũ et cõuertere ipsũ ad fi
dem:ergo apostolus tenetur velle talẽ vtilitatẽ pxi=
morũ:ergo apostolus tenebatur velle permanere in
carne propt fratres. Jtẽ.quia sũme delectabile ẽ eẽ Tertio.
cũ christo.propter hoc desiderabat apls dissolui simi
liter qm valde desiderabile est cupido habere centũ
marchas.propter hoc cũ desiderat esse in luto : ergo
eadẽ rõne. qm sũme desiderabile est deũ magnificari
glorificari . et hoc sũme desiderabat apostol⁹ ppter
hoc cũ illo debebat desiderare pmanere propter fra
tres in carne et ita tenebatur velle permanere in car
ne ppter fra.Contra.tenebatur velle pmanere in car In oppo^m
ne propter fratres 7 volebat cõtrariũ: ergo peccabat
mortaliter.sed constat q nõ peccat mortaliter: ergo
non tenebatur velle permanere.7c.Solutio.dicim⁹ Solutio.
q apostolus nõ sciebat deũ velle pmanere se in carne
stricte et proprie sũpto vocabulo sciendi. qm nec sen
sitiua nec demõstratiua sciẽtia sciebat illd nec erat re
uelatũ ei.vnde nõ dixit simpliciter scio.sed dixit cõfi=
dens scio.i.ex cõfidentia.i.per quasdã cõiecturas ve=
hementer credo.credebat enĩ q deus hoc vellet ppt
profectũ multorũ ppter hoc etiã dixit scio. vt cõsola
retur eos de suo pmanere in carne et secũdum q sic per hec ad
accipitur verbũ sciendi non sequitur q quilibet tene primũ.
tur velle quicquid scit deum velle et sic pat3 solutio
ad primũ. Ad secundũ dicimus q apo.non tenebat Ad scdm
simpliciter predicare fratribus nec magnificare in
eis deũ:sed sub conditione.s.si viueret.Ad tertio ob Ad tertiũ.
iectum dicimus q sũme desiderabile erat aplo deu3
magnificari et glorificari:sed non sequitur.g hic de=
bebat velle se permanere in carne.7 hoc ideo cõtin
git quia hoc non erat aplo indifferẽs:ideo erat sibi ĩ
pedimentũ eius qd apls desiderabat multo ampli⁹:
quoniã impedit sanctos multũ tẽdẽtes ad patriam
vita ista misera.sicut dr in libro sapientie. Corp⁹ qd
corrumpitur aggrauat aĩam.et apo. Infelix ego hõ
quis me leberabit de corpore mortis hui⁹: p hoc pa
tet q non est simile:quod inducitur pro simili de cu
pido.et hec argumentatio. Jste cupid⁹ sũme deside p hec ad ter
rat habere.c.marcas. g cũ hic vellet eẽ in luto . non tium.
nisi ratione termini.

¶Queritur de cõtrarietate augu. et ãbrosij
¶Tertia questio huius capituli.

Queritur de contrarietate augu. et ãbrosij. Est
autẽ duplex contrarietas inter ipsos Prima ẽ
de distinctione littere.augu.enĩ sic distinguit litterã Augustin⁹
Coartor ex duobus vt hic fiat distinctio: et hec ora=
tio ex duobus determinet hoc verbũ coartor: qm se
cundum augusti . apostolus coartabatur inter duo
quorum vnũ ipe desiderabat quia melius erat. s.esse
cum christo. alterum aũt erat necessariũ. s. permane
re in carne propter fres.igitur secundũ augu.pmum Ↄ augustinũ arguit.
habebat in desiderio.secundum in patienta tm.Sed
in istis duobus videtur et contradicere.ambrosi⁹ p=
mo ĩ distinctione littere:q2 distigut litterã sic.Coar
tor vt hic fiat distictio.7 seqt ex duob⁹ desideriũ hñs
quoniam illa duo desiderabat apostolus secundũ ã=
brosium:primũ qd erat melius.s.eẽ cum christo: se=
cundu3 qd necessariũ erat:scilicet permanere ĩ carne
propter fratres:sic ergo contradicit augu.in duob⁹.
primo in distinctione littere . secundo in hoc q dicit
aposto.ĩ desiderasse vtrũq.Qd etiã potest pbari p
hoc qd apls volebat permanere in carne propt fra=
tres:volebat enim predicare et prodesse: et hoc non
poterat facere nisi permaneret ĩcarne:ergo volebat

permanere in carne .ergo appetebat illud. ꝫ desiderabat illud. Solutio. Ad hoc dicimus cõmuniter ꝙ
Solutio.
augustinus sũpsit verbũ desiderandi stricte. secundũ ꝙ desiderium non est nisi rei delectabilis: et sic apls non desiderabat permanere in carne. quoniã hoc nõ erat delectabile ei: qm̃ ei conueniebat hec vox ꝓphete. Renuit consolari aĩa mea. perfectis enĩ vita ista tediosa est. ambrosius aũt largius sũpsit verbũ desiderandi .s. pro verbo volendi: et ita non est cõtrarietas inter eos quantũ ad secundũ propter equiuocationẽ. nec ẽ cõtrarietas quantum ad distinctionẽ: sed diuersitas. vterqꝫ enim bene distinguit secundũ suaꝫ
Ad primũ.
intelligentiã sanã. pꝫ ergo ꝙ hec argumentatio non valet. Apostolus volebat permanere in carne propter fratres. ꝫ desiderabat illud secundũ ꝙ desiderare sumitur stricte. et est ibi fallacia cõsequentis a superiori ad inferius affirmando: qm̃ multa sũt volibilia que non sunt desiderabilia. Sancti enĩ volunt pctõres puniri in inferno: sed non desiderant: qm̃ non volunt illud cum delectatione: volunt tñ illud confirmando voluntatem suã voluntati diuine. Unde bene dicitur. Letabitur iustus cum viderit vindictam
quõ intelligit dictum prophete.
non dicit qꝛ videbit. sed cum viderit. non enĩ letabit de mera vindicta: scilicet pena. sꝫ qm̃ euasit penã vel intuitus iusticie dei nõ intuitu pene. Sed econtra ꝓ-
ꝯ ista ar.
batur ꝙ permanere in carne propter fratres erat delectabile ei. quia erat bonũ et apostolus volebat illud deo etiã deus volebat hoc qui nõ vult nisi bonũ sed bonũ est perfectio cuius apprehensio est delectatio: ergo apprehẽsio quã habebat apostolus de illo bono erat delectatio: ꝫ apostolus volebat illud cum delectatione: ergo desiderabat illud. Itẽ. psalmista
Secundo.
dicit in custodiendis illis retributio multa. nõ enĩ tm̃ pro custodiẽdis. sed etiã in custodiẽdis mãdatis dei est magna retributio. ꝛ hoc dꝛ ꝓpt iocũditatẽ mẽtis et pregustationẽ dulcedinis dei que habet in custodia preceptorũ dei: ergo apostolus habebat magnã iocunditatem de viuendo in carne magnificabat deũ ergo viuere in carne propter magnificationem ꝛ laudem dei in fratribus erat ei delectabile ꝛ ita volebat illud cũ desiderio et ita desiderabat illud. Solutio.
Solutio duo gña ꝑfectorum.
duo sunt genera perfectorũ. quidã sunt pfecti qui vix ꝛ raro molestant a carne et a primis motibus carnis ꝛ talibus perfectis delectabile est viuere in carne ꝓpt fratres. Alij sunt pfecti qui valde molestantur a primis motibus carnis et talibus molestũ et tediosum est in carne viuere propter periculũ qd videt imminere. in quorũ persona loquit apostolus dicens infelix ego. ꝛc. et ideo nõ sequit ꝙ apostol⁹ desideraret permanere in carne propter fratres. licet vellet illud potest tamen dici ꝙ apostolus desiderabat vtrũqꝫ secundũ ꝙ desiderare sumitur stricte. sed augustin⁹ lo-
Alr pt dici
cutus est vt frequẽter. quoniã frequẽtius cõtingit qd perfectis tediosa est vita ista. qñqꝫ tamẽ cõtingit ꝙ in alia cõsideratiõe desiderãt manere in carne ꝓpt fra. vt quando considerant ꝙ manendo in carne prosunt multis et magnificant deũ. Quod ergo dicit augusti-
ꝯcordat augustinũ et ambrosiũ.
nus ꝙ alterũ illorũ est in desiderio reliquũ in patiẽtia: loquitur vt frequẽter Ambrosi⁹ aũt vt qñqꝫ. Ad
Ad aliud.
aliud obiectũ dicimus ꝙ apostolus delectabat in predicando et laudando deũ viuendo in carne. nõ tamẽ delectabatur ex hoc ꝙ viuebat in carne.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de eligentia illorũ duorũ et queritur. vtrũ illorũ duorũ fuit magis eligendũ aplo. et videtur ꝙ apostolus nõ ignorabat immo bene scie-
Ar primo.
bat. vtrũ illorũ magis esset eligẽdũ. dicit enĩ aristo. quod propinqui⁹ est fini. magis est eligendum ꝛ hoc sciebat apostolus. sed dissolui et esse cũ xpo propinquius est fini ꝙ viuere in carne propter fratres et hoc iterũ sciebat apostolus: ergo sciebat dissolui et eẽ cũ christo eẽ magis eligendũ: ergo falsũ dixit qñ dixit quid eligã ignoro. Itẽ motus quo volet dissolui et
Secundo.
esse cum christo erat motus caritatis in deum et motus quo volebat viuere in carne propter fratres erat motus caritatis in proximum. sed motus caritatis in deũ maior est in infinitum et melior ꝙ motus caritatis in proximũ et hec omia sciebat apls: ergo sciebat primũ esse magis eligẽdũ ꝙ vltimũ. et inde vt prius Itẽ dissolui et esse cũ christo est bonũ glorie. viuere
Tertio
in carne ꝓpt fra. bonũ gratie: ergo pmũ i ifinitũ melius ꝙ scdꝫ ꝛ hoc sciebat apls: ꝫ sciebat pmũ eẽ magis eligendũ. ꝛ inde vt prius. Contra. apostolus sciebat
In oppo^m
vltimum esse vtilius sibi qm̃ quanto plus laborabat tanto maius pmium acquirebat augmentabatur enĩ caritas in ipso. Item sciebat illud eẽ vtilius ꝓximo
Secundo.
et etiã deo. cui plures per hoc acquirebantur: ꝫ sciebat illud eẽ magis eligẽdũ. Solutio. Mltis de cau-
Solutio.
sis est magis eligendũ aliquid. aut qꝛ vtilius. aut qa
Multiplicit aliqd ẽ eligendum
melius. aut quia diuturni⁹. aut qꝛ acceleratius: et sic de multis alijs causis. vnde nisi excellat in oib⁹ magis alijs circunstantijs non est necessariũ: ꝙ sit magis eligendum. vnde in omibus premissis argumentationibus que pro vtraqꝫ parte facte sunt est fallatia secundum quid et simpliciter. Qm̃ non sequit hoc est
Falla sꝫ qd ad simpliciter.
propinquius fini ꝙ illud. ergo est magis eligendum simpliciter: sed bene sequitur: ꝫ ẽ magis eligendum quantum ad hoc: quoniã huiusmodi consideratiões aristotelis intelligende sunt cum tali determinatiõe Similiter non sequitur: vltimũ est vtilius: ergo est
Silr nõ sequitur.
magis eligẽdũ simplicit: sed seqtur. ergo ẽ magis eligẽduꝫ. quo ad hoc. ꝑ hoc pꝫ solutio ad oĩa obiecta Sꝫ iterum obicit. Dictũ est ꝙ apo. volebat vtrũqꝫ. s. dis-
Iterũ ar.
solui et eẽ cũ christo et permanere in carne propt fratres: et etiam vtrũqꝫ desiderabat secundũ ambrosiũ non tamẽ male. contingit enĩ velle contraria bene ꝛ meritorie ex diuersis causis. sicut ysaias volebat ꝙ deus mitteret ipsum ad predicandũ qñ dixit. Ecce ego mitte me. et meritorie volebat hoc. Ieremi. vo meritorie recusauit cũ dixit. a. a. a. dñe de⁹. Ecce ego nescio loqui: quia puer ego sum. primus volebat mitti ex caritate et vtilitate proximi. secundus autẽ ex humilitate recusauit mitti. Similiter moyses ex humilitate dixit. Obsecro dñe mitte quẽ missurus es. potuit ergo apls velle illa duo contraria ex diuersis causis honestis. Sed obicitur. apo. volebat merito-
ꝯ hoc.
rie dissolui et eẽ cum christo. ꝫ discrete. in oĩ enim sacrificio offerendũ est sal. ergo ex deliberatione ꝛ consilio volebat illud: ergo eligebat illud. quoniã eligẽtia ẽ voluntas deliberata et consiliata. eligebat ꝫ dissolui et eẽ cum christo. ergo videtur mentiri cũ dicit Quid eligam ignoro. Eodẽ argumento potest ꝓba-
Eodẽ mõ.
ri ꝙ apls eligebat permanere in carne propter fres. Solutio. Dicimus ꝙ vtrũqꝫ eligebat apls in cõpara-
Solutio.
tione ad suũ contradictorie oppositũ. vtrũqꝫ enĩ sciebat eẽ bonũ: sed neutrũ eligebat in comparatione ad reliquũ. quoniã vnũ estimabat multo melius: aliud vtilius et alijs et deo et sibi: etiã in futurũ. ꝛ propter

huiusmodi cõparationẽ mutuã ignorabat vtrum illorum duorum eligeret dũ conferebat illa duo inter se et
Iterum ar insistitue.
propter hoc dixit. Quid eligã ignoro. Item ponat ꝙ apls sciret esse se predestinatũ ꝛ sciret ꝙ ex hoc permanere in carne propter fratres per bienniũ vel triennium duplicaretur sibi corona vel triplicaretur. queritur scdm̃ hoc an magis deberet eligere permanere in carne propter fratres ꝙ dissolui et esse cũ christo? Uidetur ꝙ sic. qm̃ ex permanere in carne propter fratres perueniret ei duplicatio premij aut triplicatio: sed ex dissolui et esse cũ christo perueniret premij acceleratio. Sed duplicatio premij in ifinitũ melior est ꝙ acceleratio premij: ꝫ in infinitũ magis deberet eligere pmanere in carne ꝙ dissolui ꝛ eẽ cũ xpo: ꝫ in tali statu nõ deberet desiderare dissolui ꝛ esse cũ xpo. Sꝫ
In oppo^m
cõtra. glo. dicit ꝙ hec vox cupio dis. ꝛ eẽ cũ xpo ẽ vox pfectorum et apo. in tali statu esset pfect⁹. ꝫ in tali statu
Solutio.
desideraret dissol. et esse cũ christo. Solutio. Dicim⁹ ꝙ apo. in tali statu non desideraret dissolui et eẽ cuꝫ christo vt nunc: sed posset desiderare dissolui aliquã-
Ad rõnem
do. Qd obicitur ꝙ vox illa ẽ vox perfectorũ. intelligendũ ẽ dictũ eorum secundũ statũ solitũ. est enĩ generaliter dictũ de perfectis et iperfectis. Hoc nescit hõ an sit dignus amore ꝛc.

¶ Utrum apostolus voluit coniuncti an diuisim dissolui et esse cũ xpo.

¶ Quinta questio huius capituli.

Ar primo.
Queritur vtrũ apo. voluit coniunctim an diuisim dissolui et esse cũ christo. Si coniuncti: sed nullus ẽ adeo imperfectus qui non velit illud coniũctim. ergo illa vox ẽ tam perfectorũ ꝙ imperfectorum igit pro nichilo dicit glo. ꝙ illa vox est perfectorum. Si diuisim. ꝫ volebat dissolui per se et desiderabat. Contra. illud nõ erat bonũ ꝑ se: ergo apo. nõ deside-
Secundo.
rabat illud per se siue diuisim. Item mori per se minus est volibile ꝙ eẽ in luto. sed iste qui vult eẽ in luto et habere centum marcas non vult diuisim eẽ i luto. ergo multomagis ille qui vult dissolui et eẽ cum
Solutio.
christo: nõ vult dissolui simpliciter ꝛ per se. Solutio Utrũqꝫ vere potest dici. potest enĩ dici ꝙ apo. voluit illud coniunctĩ et diuisim et etiã desiderauit: et ꝙuis quilibet imperfectus velit dissolui ꝛ esse cum christo coniunctim: tñ soli perfecti cupiunt hoc. i. desiderãt scꝫ dissolui et eẽ cum christo. hoc enĩ est eis delectabile. non imperfectis qui adhuc tenentur aliquo amore huius vite. potest etiã vere dici ꝙ apostolus desiderauit vtrũqꝫ diuisim et desiderabat dissolui iquãtum estimabat dissolui eẽ viaꝫ ad eẽ cum christo: qm̃
Per hoc pꝫ ad rõnem.
sic erat ei delectabile etiã bonũ: nec est simile de hoc eẽ in luto et habere cẽtũ marcas. qm̃ esse in luto non est via ad habere cẽtũ marcas: sicut dissolui est via ꝑfectis ad eẽ cum christo.

¶ Utrũ quilibet sciens se esse predestinatum debet velle quantãlꝫ penam sibi infligi dũ sit ei vtilis

¶ Sexta questio huius capituli.

Queritur vtrũ quilibet sciens se eẽ predestinatum debet velle quantanlibet penã sibi infligi
Ar ꝙ sic.
dum sit ei vtilis. Quod videtur. qꝛ apo. dissolui volebat. ꝫ volebat mori. sed mori est maxima pena in vita ista. ergo apostolus volebat maximã penã: ergo ad similitudinẽ eius quilibet sciens se eẽ predestina-
Secundo.
tum debet velle quantanlibet penã sibi infligi. Iteꝫ predestinatis oĩa cooperãtur in bonũ. ergo quantalibet pena cooperatur predestinatis in bonũ. ꝫ quãtalibet pena vtilis ẽ eis. ergo qui scit se esse predestinatũ scit quãtãlibet penã esse vtilẽ sibi. ergo debet eaꝫ velle. Item apo. fuit reprehensus qm̃ petijt stimulũ
Tertio.
remoueri a se. ergo debebat velle stimulũ inesse sibi Sed stimulus secundũ vnã expositionẽ erat dolor la-
Stimulus qd erat.
teris. ergo debebat velle dolorẽ lateris ineẽ sibi. eadem ratione quãtãlibet penã. ergo quilibet sciẽs se esse predestinatũ debet velle quãtãlibet penã sibi infligi. Si hoc: ergo debet velle se esse leprosũ. i. para-
In oppo^m
liticũ. Quod nõ videtur. apo. enĩ in secunda ad thessalo. versus finẽ. gratias agit deo pro eo ꝙ ipe ꝛ thessalo. non crediderant in tempore tam periculoso: ꝙ futurum erat tempus antichristi. Solutio. Status
Solutio.
sanitatis melior est quibusdam ꝙ status egritudinis: quibusdã vtilior est status egritudinis. Similiter dicimus de statu diuitiarum et statu paupertatis. Cõcedimus igr ꝙ nõ quilibet sciẽs se esse predestinatum debet velle quantamlibet penam sibi infligi. qm̃ nescit vtrũ status opposit⁹ sit ei vtilior vel eque vtilis. Ad
Ad primũ
primũ ergo dicimus ꝙ apls volebat dissolui. qm̃ dis. erat illi imediata via ad esse cum christo. sic nõ est de alijs penis. Ad scdm̃ dicimus ꝙ hec argumẽtatio nõ
Ad scdm̃.
valet. Iste scit hanc penã esse sibi vtilẽ: ergo debet eã velle. Et est instantia in pctõ mortali. qm̃ pctm̃ mortale est vtile predestinato. tñ nõ debet velle illud. Et
Similiter.
preterea probabile est ꝙ deus ponat hoiem predestinatũ in statu vtiliori sibi. ꝛ ideo nõ debet velle oppositum. Ad vltimũ dicimus ꝙ apls fuit iuste reprehẽ-
Ad vltimũ
sus. qm̃ sciebat deũ velle dolorem illũ siue stimulum inesse sibi. ꝛ quoniã sciebat voluntatẽ dei tenebat cõformare vocẽ suã voci diuine. vñ tenebatur velle illũ stimulũ inesse sibi dũ inerat. Sed de alijs penis q nõ ierãt nõ tenebat velle cũ sup hoc nesciret vocẽ diuinã

¶ De politicis ante donũ spũsscti.

¶ Septimus tractatus.

Dicto de virtutib⁹ theologicis dicendum est de politicis anteꝙ dicam⁹ de donis spũsscti. et hac ratione. qꝛ de virtutib⁹ politicis nõ est qstio an sint virtutes. sꝫ de donis est questio an sint virtutes. vñ recti⁹ cõtinuant virtutes politice theologicis ꝙ dona. qm̃ sicut patebit infer⁹. operatio virtutũ politicarum pcedit operationẽ donorum. qm̃ aũt ius naturale origo ꝛ pncipiũ est oim virtutũ ꝛ motuũ ipsarũ: ideo pri⁹ dicendũ de iure naturali. Circa quod prio inqrẽdũ quõ liget Scdo vtrũ ille q primo sibi appropriauit aliqd peccauit mortaliter. Tertio de differẽtia iuris naturalis ꝛ iuris positiui. Quarto qualiter lex naturalis scripta est in corde hois. Quinto vtrũ pcepta iuris naturalis recipiãt dispẽsationẽ. Sciẽdũ ꝫ ꝙ ius naturale qñqꝫ
Ius naturale capit dupliciter.
large qñqꝫ stricte dꝛ. large sm ꝙ ius naturale qd natura docuit oĩa aĩalia: vt est cõiũctio maris et femine et similia. Et sm hoc ius nõ est virt⁹ vel viciũ. qm̃ sm cõia oib⁹ aĩalib⁹ nõ est virt⁹ vel viciũ. sic enĩ bruta susceptibilia essent virtutis ꝛ vicij. Stricte sumit ius naturale sm ꝙ dꝛ ius naturale. qd naturalis ratio sine oĩ deliberatiõe aut sine magna dictat esse faciendum vt deum esse diligendũ. ꝛ consimilia.

¶ Primũ capitulum.

Circa pmũ ca. sic obicit. Scti dicũt ꝙ oĩa eẽ cõia sũt pcepta iuris naturalis. et ad hoc tenebãt adã
Ar primo.
et eua i prio statu. sꝫ nõ tenebãt ad hoc nisi ex pcepto nature: ꝫ cũ eadẽ natura maneat mõ adhuc tenemur ex pcepto nature ad hoc. s. oĩa eẽ cõia: ꝫ q sibi appro

priat aliquid peccat mortaliter. cū faciat contra preceptū nature. et sic totus mūdus inuolut⁹ est in pctō mortali. *Euasio.* Si dicit q ad hoc non tenetur nisi in casu.s. tēpore necessitatis. Tūc enī oīa debent esse cōmunia *Ↄ quā ar.* illud non soluit argumētationē precedentē. qm̄ non teneť sp honorare parētes: sed tantū pro loco et tpe. tamen in quocūqȝ tēpore cōtrariū facimus.s. inhonoramus parētes peccamus mortaliter. Eadē ratione licet ad cōicationē oīm non teneamur nisi pro loco ⁊ tēpore. tn̄ qñcunqȝ cōtrariū facim⁹ peccamus mortaliter. sed appropriando nobis aliqd facim⁹ contrariū *Tertio.* illius precepti: ḡ peccam⁹ mortaliter. Item aristote. Quod natura tale. ⁊c. ḡ iustū fm ius naturale magis est iustū q̄ quod est iustū scdz ius positiuū. Sed oīa esse cōia est iustū scd̄m ius naturale: ⁊ nō oīa esse cōia est iustū scd̄m ius positiuū: ergo primū est magis iustum q̄ scd̄m: ḡ magis tenemur ad primū. ḡ si trāsgredimur peccamus mortaliter. Sed appropriando nobis aliquid transgredimur ipm̄: ergo tūc peccamus *Solutio.* mortaliter. Solutio. Sicut dicit prepositiu⁹. in iure sunt quedā precepta ⁊ quedā phibitiones et quedā *Precepta* demōstrationes. Precepta sūt hec. Quecūqȝ vultis vt faciāt vobis homiēs ⁊ vos eis faciatis prohibitiones vt hec. Non facias alicui qđ tibi non vis fieri. et *phibitio.* sub hac phibitione cōtinentur phibitiōes decalogi. Quod patz. qm̄ nullus vellet q alius occideret ipsū vel q furareť ei aliqd. vñ nec ipe debz hoc facere alij Et propter hoc preceptū est. Non occides: non furtū facies ⁊c. Precepta enī ⁊ phibitiones iuris natura- *demōstratō* lis semp et simplr̄ obligāt. Demōstrationes sūt que ad tēpus ⁊ fm qd obligant: quarꝫ opposita fm casus emergētes licet fieri. verbi grã. Scd̄m ius naturale licet vim expellere vi ⁊ sua repetere. Uindicatio enī est de iure naturali. vt dicit tulli⁹ in fine rethorice. tn̄ dñs precepit apl̄is oppositū dicens. Qui percusserit te in vnam maxillā prebe ei ⁊ alterā. ⁊ qui voluerit tibi auferre tunicā: dimitte ei ⁊ palliū. Tēpus enī et loc⁹ sic se offerebāt q p nimiā māsuetudinē trahēdi erāt hoīes ad deū. hoc igiť.s. oīa esse cōia de quo obiectū est cadit sub demōstratione. qm̄ non fuit p̄ceptū iuris naturalis simplr̄. sed tantū scd̄m qd. Fuit enī p̄ceptū in statu inocētie siue in statu nature bñ disposite. sȝ in statu cupiditatis ⁊ nature corrupte nō ē p̄ceptū nec debet eē. qm̄ si eēt dissolueret respublica ⁊ mutua cede *Oia sūt cōmunicāda sȝ nō cōia.* perimeret se genus hūanū. Uerū est tn̄ q oīa sint cōmunicāda tpe extreme necessitatis. qm̄ naturalis ratio dictat q magis diligēda est salus pximi q̄ ista tēporalia. *Ad primū* Ad primū dicimus q licet eadē natura maneat q̄ fuit in statu innocētie. tn̄ qr non manet in eodē *Ad scd̄m.* statu nō est modo preceptū. Ad scd̄m dicim⁹ q nō est sic de hoc honorare parētes. qm̄ illud semp ⁊ simpli- *Ad tertiū.* citer p̄ceptū est aliud nō. Ad tertiū dicim⁹ q hoc non oīa esse cōia iustū est non tantū scd̄m ius positiuū: sed etiam scd̄m iusticiam naturalē. vt patet ex iam dictis Dictū est enī q hoc Non furtum facies cōtinetur sub hac regula iuris naturalis. Nō facies alij qđ tibi non vis fieri: ergo cum furtū sit contra ius naturale aliqd est propriū scd̄m ius naturale. ⁊ sic ptz solutio ad ter- *Notandū.* tio obiectum. Notandū aūt q q̄uis aliqua esse propria sit de iure naturali. tamen appropriare sic vel sic nō est de iure naturali: sed de positiuo. Similiter punire malos est de iure naturali: sȝ punire sic vel sic nō *Ↄ dicta ar* est de iure naturali: sed est de positiuo. Sed obicitur. Omnia esse cōmunia est de iure naturali: ergo est iustum. Item. aliqua esse propria est de iure naturali: ergo est iustū. Sed omia esse cōmunia et aliqua esse propria sunt cōtraria: ergo iustū est contrariū iusto: ergo bonū est contrariū bono. qđ est cōtra aristotelem dicentē q malū malo cōtingit esse contrarium et malū bono: sed nunq̄ bonum est contrariū bono. Item. punire malos est sub precepto iuris naturalis *Secundo.* sed punire sic est sub precepto: ergo punire sic est sub precepto iuris naturalis. qđ pri⁹ negatū est. Solutio *Solutio.* Sine dubio incōueniēs est bonū esse contrariū bono in eadē ratōne boni. ⁊ ex eadē causa. Sed ex diuersis et in diuersis casibus nō est incōueniens. sicut refutare officiū predicandi ⁊ recipere officiū predicandi cōtraria sunt. tamen vtrūqȝ bonū ex diuersis causis ⁊ in diuersis casib⁹. sicut predictū est. Eodē modo omnia esse cōia est iustū ⁊ bonū scd̄m ius naturale. Silr̄ aliq̄ esse ppria est iustū scd̄m ius naturale. sed aliter ⁊ aliť *Rō dictat oia eē cōia et aliq̄ esse propria. per hoc ad primum.* qm̄ naturalis ratio dictat q oīa debent esse cōmunia et valde appetit ⁊ amplectiť omīa esse cōmunia. Ita enī erit in statu ad quē tendimus. s. in statu beatitudinis. Sȝ aliqua esse ppria dictat ratio naturalis quasi coacta. Scit enim q secundū statum nature qui modo est vtilius est esse aliqua propria q̄ omnia esse cōmunia. Unde sustinet aliqua esse propria ne peius accidat. Unde aliqua esse propria est de iure naturali quasi ex permissione nature: sed omnia eē communia est de iure naturali quasi ex beneplacito nature. quia ḡ ex diuersis causis et in diuersis casibus sunt illa duo de iure naturali: non ē incōueniēs illa eē cōtraria: ⁊ tn̄ vtrūqȝ est bonū. Ad secundū dicimus q hec *Ad scd̄m.* argumentatio non valet. Punire malos est sub precepto iuris naturalis ⁊ punire sic ⁊c. ḡ ⁊c. et hoc ē qr punire sic nō est essentialiter cōtentū sub punire: sȝ p accidēs. sicut non sequiť: linea est sub subiecto geometrie et linea alba vel visibilis est sub linea. ergo linea alba vel visibilis ē sub subiecto geometrie: quoniā linea alba p accidēs est sub linea. Queriť postea *q̄o incidēs* vtrū hoc preceptū. Oia esse cōmunia semp liget. videtur q nō: qm̄ non est p̄ceptū ex sola natura: sed ex *Ar q non.* natura cū statu innocentie: sed modo nō ē idē stat⁹. ḡ modo nō ligat: ḡ nō semp ligat. ḡ cū hec sit demōstratio: sequiť q demonstratio nō semp liget: vel nō erit dr̄a inter p̄cepta ⁊ demonstratiōes. Solutio. Ad hoc *Solutio.* potest dici q illud preceptū semper ligat: differenter tn̄ ligat et ligebat in statu innocentie: modo enī non ligat ad oīmodā executionē: in oī tēpore: sed tm̄ ligat in tempore necessitatis: sed in statu innocentie ligabat ad oīmodā executionē ī q̄libet tēpore siue in tpe necessitatis siue in alio. Ad primū ḡ dicim⁹ q ex *Ad primū.* sola natura ligat. sed ex natura et statu innocetie ligabat ad oīmodā executionē et cū modo non maneat idē status. modo non sic ligat. Ad secundo obiec- *Ad scd̄m.* tum dicimus q q̄uis demonstratio semper liget: tn̄ adhuc ē differentia inter demonstrationem et p̄ceptum: qm̄ contrariū precepti nunq̄ licet facere: sed cōtrarium demonstrationis licet facere.

¶ Utrum ille qui primo sibi appropriauit aliquid peccauit mortaliter.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrum ille qui primo sibi appropriauit aliquid peccauit mortaliter. Uidetur q sic. qm̄ *Ar q sic.*

auctoritas dicit. Iniquitatis est dicere: hoc est meū. hoc est tuū. ergo qui primo dixit hoc iniquus fuit: ḡ peccauit mortaliter. Sed dicendo hoc appropriauit sibi aliquid: ḡ qui primo appropriauit sibi aliqd pec- *Secundo.* cauit mortaliter. Itē alia auct. feliciter viuerēt hoīes nisi essent ista duo meū tuū: ergo qui primo dixit hoc siue qui primo appropriauit sibi aliquid fecit contra *Tertio.* felicitatē vite: ergo peccauit mortaliter. Itē. naturalis ratio dictabat q omia debebāt esse cōia ⁊ sine dispensatione appropriauit aliquid sibi: ḡ fecit contra illud qđ naturalis ratio dictabat ei esse faciēdū: ergo *Euasio.* fecit contra scientiā: ḡ peccauit mortaliter. Forte di- *Ↄ hanc ar.* cit q dñs dispensauit cum dixit. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Sed probo q nō oportuit dispen- *In oppoᵐ* sare. nec peccauit qui sibi primo appropriauit aliqd. qm̄ nunq̄ ratio naturalis dixit ei q oīa deberent esse cōia in omī tēpore ⁊ in omni statu. Perniciosum enī esset hoc in statu corrupte nature: ḡ in hmōi statu appropriādo sibi aliquid nō peccauit. precipue cū oporteret terrā excoli ⁊ de labore pprio viuere. Solutio *Solutio.* Si ex cupiditate prīo sibi appropriauit peccauit mortaliter. sicut nēroth qui ex cupiditate vsurpauit sibi dñium ⁊ ciuitates. Sȝ si hac de causa approp̄auit sibi aliquid. qm̄ vidit nociuū omnia esse cōmunia in statu corrupte nature nō peccauit. nec dispēsauit dñs qñ dixit. In sudore vult⁹ tui ⁊c. sed qđ futurū erat p̄dixit. *Ad primū* Ad primū ergo dicim⁹ q iniq̄tatis fuit dicere ⁊c. Ex iniquitate ade pdiďt hmōi appropriatio. qm̄ nisi peccasset nō fuisset natura corrupta. ⁊ sic remāsissent oīa *Ad scd̄m.* cōmunia. Ad scd̄m dicimus q hmōi appropriatio nō est contra felicitatē vite. qm̄ multis modis contingit *Ad tertiū.* feliciter viuere. Ad tertiū patet solutio ex predictis. quoniā naturalis ratio nō dicebat q oīa deberēt esse cōmunia in omī statu. ⁊ hoc ideo: qr natura dictat cōtrariū huic hoc esse faciendū oīa sunt cōia in casu. Sȝ non dictat contrariū huic esse faciendū in aliquo casu scȝ honorare parentes. nec in statu ignocentie nec in statu miserie.

¶ Que sit differentia inter precepta nature et legis diuine.

¶ Tertia questio huius capituli.

Ar q nulla Queriť q̄ sit differētia iter p̄cepta nature ⁊ p̄cepta leg̃ diuīe. Quibusdā videť q nulla. Sȝ aliqͥ dicūt q tenemur ad p̄cepta: sȝ nō ad modū. i. nō tenemur facere p̄cepta ex caritate. vñ scd̄m istos nō tenemur diligere deuȝ ex caritate. Et ita diligere deū ex caritate nō est in precepto. Sed excluso modo preceptū de dilectione nō est nisi de dilectiōe naturali. Sic igiť scd̄m istos nulla differētia est inter precepta iuris *Confirmať* naturalis ⁊ precepta legis diuine. ⁊ hoc sic volūt probare. caritas nō est in potestate nr̄a. Datur enī a deo imediate: ḡ moueri ex caritate nō est in ptāte nostra Sed de⁹ nō p̄cipit ipossibile: ḡ nō precipit nobis moueri ex caritate: ergo nō tenemur moueri ex caritate. *Secundo.* Itē. si tenemur moueri ex caritate: ḡ tenemur diligere deū ex caritate. Sed cū diligim⁹ deū naturali dilectione tantū non diligim⁹ ipm̄ ex caritate: ḡ cū teneamur diligere ipm̄ ex caritate peccamus obmittendo et ita diligendo deū naturali dilectione tantū peccamus mortaliter. Similiter dando elemosinā ex naturali pietate tm̄ peccam⁹ mortaliť. hoc aūt falsū est. Restat ergo q non tenemur ad modū. ⁊ sic nulla est *In oppoᵐ* differentia inter precepta ⁊c. Sed videť q magna sit differentia et q teneamur ex caritate moueri. Precepta enī naturalia nō sunt data ad merendū. qm̄ mereri est supra naturā: et natura nichil potest supra se. Precepta legis diuine data sunt ad merendum. qđ probatur. Qm̄ augu. dicit q omēs volunt esse beati: *Probať p augustinū.* sed non omēs fiunt beati. Quare: qr non oēs volunt antecedens. s. recte viuere. Sed recte viuere non antecedit ad esse beatū nisi scd̄m q importat meritum: ergo cū precepta legis diuine data sunt ad recte viuēdum: data sunt igiť ad merendū. ergo differunt a preceptis naturalibus que nō sunt data ad merendum. Ex hoc sequiť q si meritum est de essentia preceptorꝫ legis diuīe cū meritū nō sit nisi ex caritate q tenemur ad implendū precepta ex caritate. Itē. si nō tenemur *Secundo.* iplere p̄cepta ex caritate ⁊ cōstat q nō tenemur iplere p̄cepta: ḡ aliqs pōt iplere oīa precepta ex solis naturalibus sine caritate. Sed iplētib⁹ oīa precepta promittitur vita eterna: ḡ sine caritate pōt aliqs saluari. qđ est hereticū. Item. dominus in eis in sinay in san- *Tertio.* cto. i. dominus in eis qui implent mandatum. Sina enim interpretatur mandatum. Et dicit glosa ibi. qr sine domino nō potest impleri mandatū. ⁊ ita sine caritate nō impleť preceptū meritū. igiť est de essentia legis diuine siue de essentia preceptorū legis diuine. ergo precepta naturalia et precepta legis diuine differunt qđ concedimus. Unde dicimus q nō sunt ea- *Caritas est de precepto legis diuīe* dem formaliter: sed materialiter. tenemur ei implere precepta legis diuine ex caritate. Ad primo obie- *Ad primū* ctum dicimus q hec est falsa. Nō est in potestate nr̄a moueri ex caritate. imo ex quo in ptāte nostra est vt habeamus caritatē possumus moueri ex caritate: et ita in nobis est habere caritatē: qm̄ caritas offerť nobis. Unde apo. Uidete ne quid desit gratie dei: ⁊ petim⁹ in prima sua canonica. Sperate in eā que nobis offertur gratiā. Q̄uis igitur iste non possit per se habere caritatē. tamē potest dicere q deus potest dare ⁊ iste potest recipere: sicut q̄uis iste puer nō potest p *Exemplū.* se habere illud pomū in alto positū. tamē potest habere: qm̄ pater suus potest ei dare et ipse potest recipere. Ad secundū dicimus q hec argumentatio non *Ad scd̄m.* valet. iste tenetur diligere deū ex caritate: et nō diligit deū ex caritate. ergo omittit: sed ista tenet. iste tenetur ex caritate diligere deū nūc: et non diligit ex caritate nunc. ergo obmittit nunc Q̄uis enī teneamur moueri ex caritate: non tn̄ tenemur moueri sēper: sȝ tantum qñ habemus caritatē: et ea cadūt in apphensionem nostram: que sunt excitatiua motus caritatis *q̄o incidēs* Si queritur propter quid data sunt naturalia precepta: si nō sunt ad merendū data. Dicimus q data sūt *Solutio.* ad merendū: sed nō primo et pricipaliter: qr ideo data sūt primo et principaliter vt habilitent nos ad habēdū virtutes politicas: et per virtutes politicas veniamus ad theologas: per quas meremur. precepta autē legis diuine data sūt primo ⁊ p̄ncipaliter ad merendū et sic patet differentia. Sūt aūt due regule de *Due regľe iuris naturalis.* iure naturali sub quibus cōtinētur omnia precepta iuris naturalis que pertinent ad proximos. s. iste. ne facias alij qđ tibi nō vis fieri. oīa q̄cūqȝ vultis vt faciant vobis ho. ⁊c. Ea vero q̄ ptinēt ad deū cōtinentur sub hoc. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo ⁊c. hoc eī ē preceptū iuris naturalis: qm̄ hoc dictat ratio *Ↄ ista ar.* naturalis q̄uis ad illud nō pt per se. Sed obicitur. de illa regula. Ne facias. et cetera. Sed nolles q aliquis occideret te: vel q furaretur tibi rem tuam. ergo non debes occidere. nec per regulam illam: ergo

illa precepta: nō occides. non furtū facies sunt precepta iuris naturalis. Cōtra. Si sint precepta iuris naturalis: ergo semper fuerūt. Sed in statu nature non corrupte inutile erat tale quid precipere cū oīa essēt comunia. quoniā tunc nō poterat fieri furtū. quoniā furtum est contrectatio rei aliene. Item. in statu illo nullus potuit occidere aliū. quoniā cum acutissimo ense non posset adā occidi ante peccatū. ad minus secundum quosdā: ergo tunc non erant hmōi precepta iuris naturalis: ergo nec modo. quoniam si modo et semper. *Solutio.* Solutio. Tūc fuerūt precepta iuris naturalis non occidere: non furari. Sed nō pro statu qui tūc erat: sed pro statu qui poterat esse ꝛ futurꝰ erat in veritate. quoniā naturalis ratio bene dictabat ꝙ si huiusmodi status esset non esset occidendū nec furandū. *ꝙo incidēs.* Postea querit de regula ista. Quecunqꝫ vultis vt faciant ꝛc. vtrum sit preceptū vel consiliū. Si cōsilium ergo non tenemur ad illud. ꝛ hoc falsum. qm̄ certum *Arg ꝯ illam* est ꝙ tenemur subuenire indigentibus. Si preceptū ergo tenemur facere hoībus quecunqꝫ volumus vt faciant nobis. Sed si essemus in statu vellemus ꝙ nō suspenderent nos: ergo tenemur non suspendere latrones. ꝛ hoc falsuꝫ. qm̄ nisi malefactores punirētur *Secundo.* respublica destrueretur. Item. si peteremus aliquid ab aliis vellemus ꝙ darēt nobis: ergo tenemur dare cuilibet petenti: ergo fere omēs sunt transgressores. *Opinio aliquorum.* qđ durum est dicere. Propter hoc dicūt quidam ꝙ partim est consiliū partim preceptū: qꝛ est preceptuꝫ ꝙtum ad articulū necessitatꝭ. ꝙtū ad alios articulos *ꝯ hāc arg.* est cōsiliū. Sꝫ obicit. preceptū est in euāgelio. Omni petenti te tribue. tenet ergo dare omni petēti etiam *Secundo.* citra articulū necessitatis. Iteꝫ. si expectet articulus *Tertio.* necessitatis forte interim morietur pauper. Preterea. potest esse ꝙ in articulo necessitatis nō poterit sumere cibū: ergo subueniendū est et ante articulū necessitatis. Ergo etiā ꝙtum ad alios articulos preceptuꝫ *Solutio.* est illud. Quecunqꝫ vultis ꝛc. qđ cōcedimus: ꝛ est intelligendū sic. Quecūqꝫ vultis ratiōabiliter vt faciāt vobis ꝛc. Sed si essemus in statu latronis non vellemus rationabiliter ꝯdonari nobis. ꝛ si peteremꝰ rem aliquā et non indigeremus nō vellemus eam ratio- *Ad duo p̄ma.* nabiliter nobis dari. Et sic patet solutio ad duo primo obiecta. Qđ concedimus ꝙ citra articulū necessitatꝭ tenemur aliqua dare. s. superflua. tamē nō cuilibet petenti nec in quolibet tēpore. qm̄ precepta affirmatiua non obligant ad semper. quoniam si aliquis non sūme indigens petit a me aliquid licet michi nō dare. quoniā possum reseruare magis indigenti vel eque indigenti. Si sit consanguineus meus aut domesticus aut vicinus. ꝛ sic non oportet oēs esse transgressores. Sed pro quanta necessitate tenemur dare huic petenti et nō reseruare aliꝫ. hoc non est artis determinare: sed potius caritatis que dicit que circunstantia preponderat aliꝫ circūstantie: qꝛ virtus est certior omni arte ꝛ melior. vt dicit aristo. Et btūs ioh. dicit. Unctio nos docet de omibus que nō permittit nos decipi. Dicimus tamen ꝙ illud est preceptū omī petenti te tribue. Sed intelligit tribue rem vel correctionem vel bonū verbum.

¶ Quō ius naturale scriptū sit in corde hoīs.
¶ Quarta questio huius capituli.

Arg ꝙ sic. Queritur quomodo ius naturale scriptum sit in corde hoīs. Qꝫ aūt scriptū sit naturaliter videt quoniā si queratur a puero quinqꝫ annorū vel sex: an sint puniendi malefactores: dicit ꝙ ita. Similiter si queratur an diligendi sint amici. dicet ꝙ ita. Uidetur ergo ꝙ naturaliter sciat hoc. Sed contra. Omis sciē- *In oppoᵐ* tia inchoatur a sensu: sed iste puer nunꝙ vidit aliquā iusticiā exequi. Sit ita: ergo nō scit malefactores eē puniendos. Ad hoc dicit augustinꝰ ꝙ aīa rationalis *Rñsio augustini.* est ymago dei ꝛ in illa ymagine videt deū. vnde in se quasi naturaliter videt deū. Propter hoc dicit tulliꝰ *Tullius* ꝙ deū esse est vox nature. Uidet igitur aīa rationalis quasi naturaliter in se primā iusticiā: primā largitatē primā benignitatē. ꝛ propter hoc dicit quasi naturaliter malefactores esse puniendos. largos esse diligēdos. ꝛ sic de aliis. Quod obicit ꝙ oīs scientia incho- *Ad argumētū post oppositum* atur a sensu. Dicimꝰ ꝙ hoc est falsuꝫ scđm augustinū nec aristote. dicit illud. Sed si aliquis sensus defecerit necessariū est aliquā scientiā deficere. s. illam que est de vniuersali cuius singularia habēt cognosci per sensū illū. Dicit etiā ꝙ oīs doctrina ꝛ disciplina itellectiua sit ex p̄existēti cognitōe. ꝛ hoc verū est. qm̄ disciplina p aliū recipit. ꝛ icipit ab eis: q̄ p se nota sūt sēsu vel itellectu. Sed contra predicta obicit. qm̄ anima *ꝯ dicta arg.* rationalis ymago est diuine essentie inquantū ē diuina essentia. dicunt enī sancti ꝙ cum dicit: faciamꝰ hominē ad ymaginē dei ꝛ siītudinē nostrā. ymago ꝛ similitudo ibi significāt diuinā essentiā: ergo aīa rationalis ē ymago dei. secundū ꝙ ē iusticia vel veritas vł bonitas. ergo aīa nō videt in se primā veritatē: secūdū ꝙ prima veritas vel primā iusticiā: secundū ꝙ p̄ma iusticia. Alterius enī rationis ē secundū ꝙ diuia essētia. alterius secundū ꝙ ē prima iusticia. Sic ergo non ēverū ꝙ per visionē prime iusticie scripta sint naturaliter precepta iuris naturalis in corde hominis. *Euasio.* Forte concedet ꝙ anima non videt naturaliter in se primā iusticiā aut primā bonitatē: nisi per accidens. scꝫ quia videt in se diuinā essentiā que ē prima bonitas. videtur hoc falsum eē: quoniā augu. dicit. ꝙ no- *ꝯ hāc arg.* tio boni naturaliter est impressa anime. ꝛ alia aucto. *Augustinꝰ* dicit. ꝙ quilibet naturaliter diligit bonū: sed non diligit nisi cognitū. ǧ quilibet cognoscit naturalit bonum: secundū ꝙ bonū. quod cōcedimꝰ. vnde dicimꝰ *Solutio.* ꝙ aīa naturaliter videt primā bonitatē non tantum prout ē diuina essentia: sed etiā prout est prima bonitas: quoniā cū aīa videt in se deū delectat in apprehensione illa: quoniā conueniens conīūgitur cū conuenienti. Sed bonū est illud cuius apprehensio est delectatio. videt igitur aīma primā bonitatē in se secundum ꝙ est prima bonitas. Iterū qꝛ videt in se primum bonū et videt: qm̄ non est bonuꝫ ab alio videt qm̄ illud ē sūme bonū: et ita videt ꝙ sūme bonū sūme odit malū: et ita punit ipsum. videt igitur in se p̄mā iusticiā et sic est videre in omnibus aliis que per modum dispositionis predicātur de deo. Sed tamē quedā facillime et sine collatione videt in se sicut diuinā essentiā. facillime videt ꝛ primā bonitatem sine collatione aliqua. quedā vero non ita de facilli videt nec sine collatione vt omīpotentiam iusticiam: omia tamen vt sic loqui liceat naturaliter videt in se.

¶ Utrum possit fieri dispensatio contra precepta iuris naturalis.
¶ Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrum possit fieri dispensatio contra precepta iuris naturalis. Sed primo videndū

est quid sit dispensatio et quibus de causis habet fie- *Quid dispensatio.* ri. Dispensatio est legitima iuris relaxatio. et dicitur dispensatio quasi diuersorum pensatio. Pensantur enim diuersa vt sciatur quid quo vtilius aut me- *Due cause dispēsatiōis* lius. Fit autem dispensatio duabus de causis scilicet aut vtilitate aut necessitate. et quando fit necessitate aut fit necessitate ecclesie aut priuate persone. Queritur ergo vtrū potest fieri dispensatio cōtra precepta *Arg ꝙ non.* iuris naturalis. videt ꝙ non. qm̄ dicitur ꝙ dñs ꝓpterea non potest dispensare cōtra vetus et nouum testamentū. ꝛ precepta iuris naturalis sunt de veteri ꝛ nouo testamento: ergo nō potest dispensare contra illa. *In oppoᵐ* Sed videtur ꝙ potest. qm̄ preceptū est in iure naturali. nō occides. ꝛ tamen occiditur aliquādo sine peccato. Similiter preceptū est in iure naturali: nō furtū facies. ꝛ tamen dñs iussit hebreis asportare vasa egy. et ita videtur dispensasse contra furtū. Similiter secundū ius naturale vnica vxor debet esse vnici: et tamen iacob habuit plures. Similiter dauid ꝛ salomō qꝛ qm̄ mos erat peccatū non erat. vt auctoritas dicit. et ita circa matrimoniū dispensatū est cōtra ius naturale. Similit votū est de iure naturali. tamen dñs pro- *Solutio.* pter ea dispensat contra votū. Solutio. Quedā sūt p̄me necessitatis quedā secunde quedā tertie quedā quarte. Prime necessitatis sunt sine quibꝰ nō soluatur similitudo dei. sicut est diligere deū. cōtra ista nō potest fieri dispensatio. qm̄ homo nō potest dispēsare nec deus vult dispensare. Secūde necessitatis sunt q̄ valent ad cōseruationē similitudinis dei ꝛ ad augmētum caritatis. tñ sine illis potest saluari caritas ꝛ dei similitudo. sicut est vnicā esse vnici. Illud enī conseruat caritatem ꝛ nutrit. qm̄ si vnꝰ haberet plures cito posset amitti caritas. qm̄ inuidia ꝛ discordia oriretur inter ipos. Contra. Ista q̄ sūt secūde necessitatis pōt dispensari ꝛ dñs dispensauit cū multis q̄ plures vxores habuerunt. qm̄ viri sancti seruabāt mundiciā cordis ꝛ corporis in accedendo ad plures vxores. qꝛ non accedebāt causa delectationis: sed causa ꝓlis generāde vel educande ad cultū vnius dei. Similiter votū recipit dispensationē. qm̄ votum fit ad augmentū caritatis ꝛ sine illo augmento pōt manere caritas et similitudo dei. Contra homicidiū non est facta dispensatio. qm̄ illud preceptū intelligi debet sic. Tu auctoritate tua nō occides. cum aūt prepositus nō suspendit latronē non ipm occidit: sed lex. Similiter circa furtū non est facta dispensatio nec hebrei fecerūt furtum. qm̄ dñs cuius sunt omia dedit vasa egyptio. he- *Hebrei nō furati sunt ꝛc.* breis. Unde nō contrectauerūt rem alienā: sed suam ꝙuis aūt dispēsatio pōt fieri. ꝛ circa illa q̄ sūt scđe necessitatis nō tamen oīmodo. qm̄ non recipiūt dispēsationē ex ea parte qua cōmunicāt cū illis q̄ sunt prime necessitatis. Illa enī sūt prime necessitatꝭ q̄ a p̄ncipio naturaliter obligant: ꝛ in gnāli ꝛ in spāli illa sūt scđe necessitatis q̄ a p̄ncipio ꝛ naturaliter obligāt in gnāli sed nō in speciali vt satisfactio pro pctīs est scđe necessitatis ꝛ obligat naturaliter a principio in gnāli. qm̄ necessariū est satisfieri pro pctīs. ꝛ illud nō recipit dispensationē. qm̄ homo nō potest dispensare. Nec deꝰ potest: qꝛ nō vult. qm̄ non pōt negare iusticiā suā. qm̄ non pōt negare se. vt dicit aplꝯ. In spāli aūt nō obligat a principio nec naturaliter illo ꝙ aliqs teneat satisfacere hac satisfactione. vel illa. Hec est a volūtate sacerdotis iniūgentis penitētiā: ꝛ illud recipit dispēsationē. Potest enī cōmutare sacerdos qui iniungit vel propter vtilitatē vel propter necessitatē. sicut faciunt sacerdotes quando dant licentiam comedendi carnes in die mercurii eis qui interfuerūt diuinis officiis. Illa sunt tertie necessitatis que ex actu humano obligant. vt votum. vel que obligant quosdā et non omnes. aut etiam omēs in casu. sicut consilia quosdam obligant sicut ista. Qui te percusserit in vnam maxillā prebe ei ꝛ alteram. Illud precepit dominus a xp̄ianis ꝛ ad hoc tenebantur ipi. quoniam per magnam māsuetudinem et pacientiā debebant trahere homines ad amorē summi. Uotum autē obligat ex actu humano. Est aūt multiplex votum. s. religionis *q̄le votū recipit dispensationem.* continentie/peregrinationis/abstinētie. Duo prima non recipiunt dispensationem. duo vltima recipiunt. Quarte necessitatis sunt que ecclesiarū instituunt. s. que instituit papa aut archiepyscopus in ꝓuincia sua aut epyscopus in diocesi sua aut abbas in abbatia. et in istis possūt dispensare ipi institutores. Sed obicit. *ꝯ p̄dicta arg.* Ea que sunt secunde necessitatis obligāt a principio ea que sunt tertie necessitatis non obligant a principio: ergo magis obligāt ea que sunt secūde necessitatis ꝙ̄ que tertie. Sed omia que sunt secunde necessitatis recipiunt dispensationē: ergo et omia que sunt tertie: ergo votum continentie recipit dispensationē qđ est contra predicta. Solutio. Ea que sunt secūde *Solutio.* necessitatis non recipiunt dispensationem nisi per recompensationem. ꝛ quia votum continentie non re- *votū ꝯtinētie nō recipit dispensationem.* cipit recompensationē propter hoc nō recipit dispensationē. qm̄ nichil pōt recōpensari pro continētia. qm̄ continentia cohibet maximā delectationē que est secundū tactū que delectatio maxime impedit caritatē vnde continētia maxime conseruat caritatē. Sꝫ ite- *Iterū arg.* rum obicitur. continētia et abstinentia sunt virtutes due eque bone. quoniā omnes virtutes in eodē homine sunt pares. ǧ vota continētie et abstinētie sunt eque bona. Sed votū abstinentie recipit dispensationem. ergo et votū continentie. Solutio. Continen- *Solutio* tia et abstinentia sūt eque bone. i. eque meritorie vite eterne: sed non sunt equales. i. eque vtiles ad alia quoniā continentia magis conseruat caritatem ꝙ̄ abstinentia: quoniā delectatio que ē secundū gustū minor est ꝙ̄ delectatio que est secundū tactū. vñ minus impedit caritatē. et ꝓpter hoc nō sequitur. cōtinētia et abstinentia sunt eque bone. ergo vota sūt eque bona: votum enī respicit vtilitatē. Sed obicitur de ma- *Iterū arg.* trimonio. matrimoniū enim non obligat nisi ex actu humano. s. ex consensu. ergo recipit dispensationē. ǧ coniuncti per matrmoniū possūt separari. Solutio. *Solutio.* matrimoniū quo ad quid recipit dispensationē: quo ad quid non. quantū ad actum matrimonialē recipit dispensationem: qꝛ vir et mulier ex mutuo consensu possunt continere et trāsire ad religionē: sed quo ad sacramentū non recipit dispensationē qm̄ nō recipit recōpēsationē: quoniā sacramentuꝫ matrimonii magnum est vt dicit apo. quoniā significat cōiunctionē christi et ecclesie que optima ē. vnde nec vir nec mulier pt transire ad alia vota inuito reliquo. Sꝫ cōtra *ꝯ hoc arg.* huiusmodi dispensationes sunt multe aucto. dicitur in deutero. Maledictus qui nō ipleuerit oīa verba q̄ scripta sunt in libro isto. ꝛ apostolus. Quicunqꝫ aliđ predicauerit anathema sit ꝛc. In euāgelio. Celum ꝛ terra transibunt: verba autem mea nō transi. videt ǧ ꝙ nullū p̄ceptū recipiat dispēsatōeꝫ. Solutio. Ad p̄- *Solutio.* mū p̄t dici ꝙ omnia p̄cepta dicuntur adimpleri siue

secundū se adipleant siue per recōpensationē.vñ non *Vel aliter.* sequit quin recipiāt dispen.vel pōt dici ꝙ p̄cepta veteris testamēti nō recipiūt dispen. ſʒ quedā precepta noui testamēti q̄ de nouo precepta sūt recipiūt dispēsationē sicut dictū est. Ad auctoritatē apl̄i dicim⁹ ꝙ apl̄s loq̄t de credēdis q̄ sine dubio nō recipiūt dispē- *Ad vltimū* sationē. Ad vltimū dicim⁹ ꝙ verba dñi dicuntur non transire ꝗtum ad effectū.qm̄ eoꝝ effectus nunꝗ transibit.ſ.vita eterna.

¶De virtutibus politicis. Capi.ij.

DIcto de precepti iuris naturalis q̄ sunt origo ꝛ quasi scientia virtutū politicaꝝ. Cōsequēter dicendū est de virtutibus politicis de quib⁹ in libro sapientie. Sapiētia docet sobrietatē/tēperantiā/ꝛ prudentiā.ꝛ iusticiā ꝛ virtutē.i.forti.quib⁹ nichil est vtilius in vita hoībus. Iste enī quattuor virtutes habilitant hoīem ad habendū theologicas virtutes ꝛ faciunt per exteriora opa hoīem similē deo. Per hoc enī ꝙ homo reddit vnicuiqꝫ qđ suum est similis est in iusticia. per hoc ꝙ abstinet a delectationibus prauis similis est deo in mūditia. ꝛ sic de aliis. Et ꝓpter hoc *Alr p̄t dici* in vita et cōuersatiōe exteriori cū hoīb⁹ nichil est vtilius istis virtutib⁹.vel pōt dici ꝙ istis virtutib⁹ nichil est vtilius in vita scđm ꝙ sūt informate caritate. Tūc enī sūt eque bone ꝛ eque meritorie vite eṫne. sicut ꝛ alie.qm̄ oēs ꝟtutes sic sūpte sūt pares. Vñ ꝗuis alie sint eque vtiles:nō tñ magis ꝛ ꝓpter hoc vere dr̄ ꝙ his nichil vtili⁹ in vita. De his igiṫ dicēdū hoc ordīe.p̄mo qđ sit vnaqꝗ. scđo de differentia eaꝝ.tertio de qualꝫ per se. Augu.dicit ꝙ prudētia est in precauendis insidiis. q.d. prudētia est virtus qua p̄cauemus insidias Iusticia in subueniēdo miseris. Fortitudo in pferendis molestiis. Tēperantia in cohercēdis delectatio- *Prima q̄o* nibus prauis. Sed vt meli⁹ pateat qđ sit quelibet virtus queriṫ scđm quid differant virtutes.qm̄ aut differunt scđm origines.ſ. scđm vires in quib⁹ sūt aut ſm finem ad quē sunt. aut scđm naturas circa quas sunt *Ar primo.* operationes eaꝝ aut scđm motus. Si scđm vires in quibus sunt. Sed cōstat ꝙ nō sunt nisi tres vires:rationalis.cōcupiscibilis.irascibilis.ģ scđm hoc nō sunt nisi tres virtutes.ꝛ hoc falsū. Si scđm finē:ģ cū nō sit nisi vn⁹ finis oīm virtutū.ſ.btitudo.etiā ſm p̄hos nō debet esse nisi vnica virt⁹ in spē. ꝛ hoc falsū. Si scđm materias circa quas operātur. Sed cōstat ꝙ prudentia precauet insidias in quolibet bono ꝛ quolꝫ malo ergo ꝛc. Eandē partē operaṫ circa quā et alie operātur:ģ scđm hoc nō differt ab aliis.ꝛ hoc falsū. Si secundū actus ꝓprios. Sed cōstat ꝙ prudētia est ad dirigēdū actū siue motū rationabilis. Fortitudo ad dirigendū actū irascibilis. Tēperantia ad dirigendum actū ꝯcupiscibilis:ģ cū nō sint nisi tres vires in spē nō sūt nisi tres act⁹ in spē: ģ nō sunt nisi tres virtutes in *q̄o incidēs.* spē cū non differāt nisi ſm actus. Queri etiā pōt cum non sint nisi tres vires motiue ad bonum quare sunt quatuor virtutes. Item.ratio vnū actum vel motuꝫ habet.ſ.discernere bonū a malo. ad illū dirigendum sufficit prudentia. Similiter cōcupiscibilis vnū actuꝫ habet propriū ad quē dirigendū sufficit temperantia Ille actus est appetere. Similiter irascibilis habet vnum actū propriū.ſ.detestari malū. ad illū dirigendum sufficit fortitudo. Videṫ igitur superflua esse iusticia.ꝛ sic non debent esse nisi tres virtutes in specie. *Solutio.* Solutio. Ad primū dicimus ꝙ virtutes secūdū act⁹ proprios. Actus enī sunt proximi fines ꝛ immediati virtutum.nec valet hec argumentatio. Actus nō sūt nisi a tribus viribus: ergo nō sunt nisi tres virtutes. Proceditur enī ac si prudentia regeret omēs mot⁹ rationis. et temperantia omēs motus concupiscibilis.ꝛ fortitudo omēs motus irascibilis. Hoc aūt non est verū.vnde quasi sillogisat ex indefinitis.et vt hoc *Exemplū.* melius pateat ponamus exemplū in concupiscentia certum est ꝙ concupiscibilis appetit bonū. sed illud subdiuiditur.quoniā aut appetit bonū vt finem vltimū aut vt viam ad finem vltimū. Si primū illud non *Duplex appetit⁹ boni* diuiditur amplius.quoniā illud bonum est deus. Si secundū illud iterū subdiuiditur. quoniā potest appetere illud bonū respectu subiecti proprii aut respectu proximi. Si respectu subiecti proprii appetitum illum sufficit regere temperantia. Si respectu proximi appetitū sufficit regere iusticia. potest enī vis cōcupiscibilis appetere reddere proximo quod suū est et talem appetitum dirigit iusticia. ꝛ sic patet ꝙ nō quemlibet motū concupiscibilis dirigit tēperantia: immo aliquē dirigit iusticia. Similiter et aliquē mo- *Iusticia circuit tres vires.* tum rationis dirigit iusticia ꝛ aliquē motum irascibilis vnde circuit tres vires.

¶De qualibet per se.

DIcto qualiter differunt virtutes. dicendum est de qualibet p se. Et primo de prudētia de qua primo querendum est vtrū sit idem ꝙ scientia. Scđo vtrum scientia sit species specialissima an genus subalternum? Tertio. vtrum prudentia sit prima cardinalium virtutum ꝛ an sint tantum quattuor cardinales virtutes.

¶Vtrum prudentia sit scientia.
¶Tertium capitulum.
¶Prima questio huius capituli.

CIrca primū videtur ꝙ prudentia sit scientia:qm̄ *Ar ꝙ sic.* moralis sciētia que traditur in libris salomonis et in ceteris libris moralibus et etiā in ethica aristo. est ad electionem boni et fugam mali.prudentia vero nō est ad aliud nisi ad electionē boni et fugā mali ergo prudentia est illa scientia. Si dicit ꝙ non sequitur *Euasio.* .quoniā scientia illa ē circa vniuersalia. prudentia vero circa singularia. Probaṫ ꝙ illa scientia cir- *Ar ꝯ illam* ca singularia ē quoniā eadē qua scio quid bonū simpliciter et quid malum simpliciter:scio quid bonum michi et quid malū michi nulla est ģ illa dr̄ia. Item *Secundo.* fides est cognitio quedā et tamen est virtus quia est cognitio cum inclinatione ad bonum:quoniā omnis virtus ad bonuꝫ est. Eodēmodo nichil prohibet prudentiam eē scientiam et virtutem cum inclinet ad bonum. Preterea prudentia theologarum rerū est vir- *Tertio* tus.quare ģ fides que est cognitio politicarum rerū non est virtus. Si conceditur ꝙ prudentia sit scientia Contra.virtus et scientia sunt diuersa genera quorū *In oppo^m* vnum non est sub alio .ergo nulla virtus ē scientia ꝛ econuerso. Solutio .Duplex est iudicium ratiōis. ſ. *Solutio.* iudicium discretiuum et iudiciū diffinitiuum:iudiciū *Iudiciū duplex.* discretiuum est ipsa discretio qua ratio iudicat aliq̄d esse faciendum vel non faciendum:et huiusmodi discretio non est virtus:ſʒ directiua virtutis.vnde bea- *Bernard⁹.* tus bernar.discretio non magis est virtus ꝗ auriga ꝟtutis circa tale iudiciū ē sciētia et nō virt⁹. Mlti eī sciūt qđ faciendū q̄ tñ nō faciūt.iudiciū aūt diffinitiuū

est quo ratio imperat aliquid fieri vel non fieri.et ad illud vltimū est virtus . vnde ad operationes bonas se habet scientia in primo iudicio vt cōsiliarius. Virtus aūt in secundo iudicio se habet imperās.hoc mō *sciētia moralis ꝛ prudētia drūt.* differt prudentia a sciētia morali. qm̄ moralis sciētia demonstrat quid faciendū:quid nō? Prudentia vero diffinit ꝛ imperat aliquid fieri vel nō fieri. ꝛ sic patet *Ad primū.* solutio ad primo obiectū. Ad aliud dicimus ꝙ licet *Ad scđm.* fides sit cognitio.tñ virtus est.qm̄ nō innititur naturalibus rationibus: sed prime veritati per se ꝛ ſm se Moralis vero scientia nō potest esse virtus. qm̄ p se innititur naturalibus preceptis que naturaliter scripta sūt in corde hoīs.ꝛ scđm naturalia nō est laus vel vituperiū. Vnde cū scđm virtutē sit laus vel vitupe- *Iteꝝ ar ad principale.* riū moralis scientia nō est virtus. Sed iterū ꝓbatur ꝙ prudentia sit scientia.qm̄ aug.dicit ꝙ ignorātia est viciū:ergo aliqua scientia est virtus.sed nulla potius ꝗ moralis scientia: ergo moralis scientia est virtus. Sꝫ nō est aliqua alia virt⁹ ꝗ prudentia: ergo prudē- *Ad idem.* tia est scientia. Item nō facere aliq̄d cū teneamur facere illud est peccatū:ergo ignorare aliquid cū teneamur scire illud est peccatū. ꝛ ita ignorātia est vicium *Tertio.* ergo aliqua scientia est virtus.ꝛ inde vt prius. Item ignorare aliq̄d cū teneamur scire illđ est vituperabile ergo ignorantia est vituperabilis. Sꝫ nichil est vituperabile nisi viciū:ergo ignorātia est viciū. ꝛ inde vt *Quarto p dionysiū* prius. Item. btūs dionysius ostendēs ꝙ malū culpe est defectus boni. Subdiuidit postea cui⁹ boni ꝛ dicit ꝙ malū culpe est defectus sciētie vel fidei vel operationis bone:ergo defectus scientie est malū culpe. Sed defectus scientie est ignorantia: ergo ignorātia est malū culpe:ergo ignorantia est vicium. ꝛ inde vt *Quinto.* prius. Item.per species prudentie quas assignat tullius potest probari ꝙ prudentia est sciētia. Dicit enī ꝙ partes prudentie sunt memoria/ intelligētia/ prouidētia. Memoria est per quā animus repetit illa q̄ fuerūt. Intelligentia est per quā respicit ea que sunt Prouidentia per quā ad futurū videtur anteꝗ factū sit. Sed certū est repetere quod dicit nullius esse in memoria ꝛ perspicere qđ in intelligētia: ꝛ videre qđ in prouidentia ꝓprie pertinēt ad scientiā: ģ ille tres partes sūt partes sciētie.sed nō sūt partes nisi prudē- *Sexto.* tie:ģ prudētia est sciētia. Itē.nō videṫ verū qđ dictū est superius,ſ.ꝙ prudētie sit īperare. qm̄ memoria ē species prudētie.ꝛ certū est ꝙ memoria nō ē nisi preteritoꝝ. De preteritis aūt nullū est imperiū.qm̄ pterita aut sunt necessaria aut īpossibilia. De necessariis inutile est īperiū.de īpossibilib⁹ fatuum. Sic igiṫ memoria q̄ est spēs prudentie nullo modo īperat vt aliquid fiat aut nō fiat.sed tñ cognoscit qđ faciendū qđ non:ģ memoria scđm ꝙ species est prudētie cognitio quedā est:ģ alie spēs sīr̄ cognitiones sūt: ģ prudētia *Solutio.* est sciētia. Solutio. Dicim⁹ ꝙ prudētia nō est sciētia *Ad primū.* imo differt a sciētia.sicut predictum est. Ad primū ergo dicimus ꝙ ignorantia ꝓprie loq̄ndo non est viciū Sed aug.dicit ignorantia esse viciū. nō pro ip̄a igno- *Ad secūdū* rantia:ſʒ pro negligētia sibi annexa. Ad scđm dicim⁹ ꝙ hec argumētatio nō valet. Nō facere cū teneamur facere est peccatū:ģ nō scire cū teneamur scire est peccatum. Tenemur enī ad opa per se. qm̄ circa opationes est virtus. Sed ad scire nō tenemur nisi propter opera. sicut patet in monacho cui p̄ceperit abbas vt pulsaret cāpanas tali hora.cōstat ꝙ tenebatur surgere et ire ad locum in quo erant cāpane. nō tamen obmisit ex eo ꝙ non surrexit:nec obmisit ex eo ꝙ nō iuit Sed obmisit tātū ex eo ꝙ non pulsauit. quoniam nō tenebatur surgere propter surgere:nec ire ꝓpter ire sed propter pulsare. Ad tertium dicimus ꝙ ignoran- *Ad tertiū.* tia non est vituperabilis propter se: sed propter negligentiam sibi annexam . ergo scire non subiacet libero arbitrio:quoniam nō scit aliq̄s qñ vult nec ignorare subiacet libero arbitrio:qm̄ aliquis ignorat qñ ꝙ licet non vult ignorare:sed esse sollicitū de sciēdo subiacet libero arbitro:qm̄ aliquis potest esse sollicitus qñ vult:et ex hoc est vituperabilis ꝙ non est sollicitus et hoc est eē negligentē. Ad quartū dicimus *Ad q̄rtum* ꝙ defectus sciētie non dicit̄ ꝓpe ignorātia a beato dyonisio:sed negligentia sciendi. Ad quintū dicimus *Ad quintū* ꝙ diffinitiones ille specierū prudentie danṫ p causam vnde non sequitur ꝙ ille species sint ꝓpe cognitiones sicut cū dicit̄ dies est sol lucens super terrā : quia sicut dicit apo.ꝙ caritas est de corde puro et consciētia bona et fide non ficta. Est enī caritas ex fide ꝛ spe et sumitur ibi conscientia bona pro spe bona:qm̄ qui *Consciētia bona.* bonā scientiā habet bonā spem habet.et p̄terea caritas est de corde puro.i.de ītellectu puro.appellatur aūt intellectus purus quo intelligimus deū esse diligendū super oīa:et similiter prudentia et species ei⁹ sunt ab aliquo intellectu siue ab aliqua scientia. ſ. a scientia morali. Est enī scientia causa bonarū opera- *sciētia causat opationem.* tionū per modū consiliarii:sicut cōsiliarii regis causa sunt eorum que sunt in regno . Ad vltimū dicim⁹ *Ad aliud.* ꝙ memoria secundū ꝙ est species prudentie imperat non preterita sed futura:sed per recordationē preteritorū.vnde secundum hoc memoria est prudentia disponens nos ad repetēdū mala preterita ad penitētiam bona ad iterationē siue ad bona que fecerunt sancti vt eis assimilemur.intelligentia autem est prudētia disponens nos ad imperandū bona presentia per discretionē. prouidētia est prudentia disponens nos ad precipiendū futurū.ſ.vt si sit bonū eligaṫ:si sit malum caueaṫ. Sed iterum obicitur.prudentia est vir- *Iterum ar* tus.ergo motus eius voluntarius est.ģ motus ei⁹ ē a voluntate:ģ vel a voluntate naturali vel a voluntate deliberata :sed non a naturali q: secundū illam non est laus vel vituperiū.ergo a voluntate deliberata siue consiliata. Sed iterum.illa deliberatio est voluntaria:ergo vel a voluntate naturali vł a voluntate deliberata siue consiliata:sed iterum.illa deliberatio est volūtaria.ģ vł a volūtate naturali vł a volūtate deliberata:et sic in infinitū. ģ infinite volūtates precedunt motum prudentie quod est impossibile. Ad hoc dicimus ꝙ voluntariū est illud cuius princi- *Solutio.* piū est in ipso cognoscente singularia. principiū autē volūtarii in ipso volente duplex est. scꝫ. potentia vo- *Duplex p̄ncipium.* lendi et motus eius. Vnde in hac argumentatōe est fallatia consequentis.motus prudentie est volūtari⁹ *Fallatia ꝯñtis* ergo est a voluntate sumpta voluntate pro motu:qm̄ fit ibi processus a superiori ad inferius affirmando : quoniam voluntarium dicitur aut quod est a volūtate motu aut volūtate potentia.velle enim qđ exit a vi volendi immediate non est a voluntate motu:ſʒ a voluntate potentia:sed bene sequitur hoc est voluntarium.ergo subiacet voluntati:quoniam ī potestate deliberantis est.

¶Vtrum prudentia sit species specialissima.
¶Secūda questio huius capituli.

q̄ sit gen⁹ arguitur. QUeritur vtrū prudentia sit spēs specialissima an
genus subalternū. Uidetur q̄ sit genus subal-
ternū. qm̄ sicut dictū est tulli⁹ diuidit ipāȝ in tres spe
cies. s. in memoriā/ intelligentiā/ ꝓuidentiā. ḡ est ge-
Secundo. nus subalternū cū habeat spēs sub se. Item. phi diui
dunt prudentiā in monasticā yconomicā politicam.
triplex prudentia. Et est monastica qua aliquis regit se. vñ d̄r a monos
qđ est vnū. yconomica qua aliquis regit ꝓpriā fami-
liā. yconom⁹ enī idē est q̄ dispensator. Politica qua
aliquis regit ciuitatē vel exercitū. vnde d̄r a polis qđ
est ciuitas vel pluralitas. ꝛ sic prudētia multas habȝ
Tertio. spēs: ḡ est genus. Itē. virtutes differūt per act⁹ pro-
prios ꝛ actus differūt ꝑ materias ꝓprias supra quas
transeūt. ꝛ sic per mediū spēs virtutū differūt ꝑ mate
rias supra quas sūt operationes virtutū. Sed prudē
tie mot⁹ trāsit supra materias aliaꝝ virtutū. qm̄ pru-
dentia regit oēs alias virtutes. Imperat enī prudē-
tia q̄ cuilibet reddatur quod suū est ꝛ quod abstinea
tur a delectationib⁹ carnis. ꝛ sic de alijs. Unde mot⁹
eius trāsit supra materias aliaꝝ virtutū. Cū igit̄ vir-
tutes differāt saltē per materias proprias quot sunt
aliaꝝ virtutū scđm illas materias tot debent esse spe
cies prudentie scđm easdē materias. Et sic prudētia
plures habet spēs sub se: ḡ non est spēs specialissima
In oppo^m Si conceditur. Contra. cū prudētia imperat motum
alicuius virtutis eius nō est proprie ille motus ipera
tiuus: sed ei⁹ est tantū imperare. verbi gr̄a. Cū pru-
dētia iperat reddere vnicuiqȝ quod suū est. hmōi red
dere iusticie est ꝓprie: sed iperare vt fiat prudētie est
Non trāsit igit̄ prudētia supra materiā iusticie. Eadē
ratione nō supra materias aliaꝝ virtutū: ergo nō de-
bet habere diuersas species scđm illas materias. Cū
igit̄ prudentia habeat vnicū motū specialē propriū. s.
imperare vt fiat quod faciendū est ipa debet eē vnica
virtus specialis. ꝛ sic nō est genus. Itē. vnica virtus
Secundo. in specie est oīm credendoꝝ. s. fides. qm̄ vnica est ra-
tio credendi. s. auctoritas prime veritatis cui ꝑ se in-
uenitur fides. ergo eadem ratione vnica virt⁹ in spe-
cie est imperās omīa facienda: q̄ vnica est ratio ipe-
randi. Prudentia enī imperat: q̄ ratio dictat sic esse
faciendū. Unde dicūt philosophi q̄ prudentie est oīa
ad normā rationis dirigere. ꝛ hoc est consentire diui
ysaias. ne voluntati. vnde in ysai. Redite preuaricatores ad
cor. quoniā in corde est sinderesis que dicit quid faci-
endum et quid non. Cum igitur vnica sit ratio impe-
randi omnia facienda. s. norma rationis siue confor-
mitas diuine volūtatis. Unica virtus in specie debet
esse prudentia. ꝛ sic prudētia est species specialissima
Solutō ad primum. qđ concedimus. Ad primo obiectum dicim⁹ q̄ diui-
sio quā facit tulli⁹. nō est ꝑ species formales ꝛ substā
tiales: sed per materias que non diuersificant spēm.
qm̄ vnica virtus in specie negociatur circa presentia/
preterita/ ꝛ futura. Sed quoniā ex eadē ratione non
Ad scđm diuersificatur per species. Ad scđȝ dicimus similiter
q̄ illa diuisio nō est per species: imo poti⁹ ꝑ accidētia
Diuersificat̄ enī prudētia ꝑ maioritatē ꝛ minoritatē
motus sui. Paruus enī est motus prudentie in regi
mine familie. ꝛ iteꝝ maior in regimine ciuitatis. Sed
hoc non diuersificat prudentiā scđm speciem: nec se-
cundū numerum. qm̄ vnica prudentia numero regit
aliquis se et propriā familiam. ꝛ totam ciuitatem et
Ad tertiū. totam regionē. Ad tertium dicimus q̄ motus pru-
dentie attingit materias ceterarū virtutū: sed in alia
ratione quā cetere virtutes. verbi gratia. Pruden
tia imperat reddere vnicuiqȝ quod suū est. ꝛ reddere
vnicuiqȝ quod suū est inq̄tum reddere vnicuiqȝ quod
suum est motus est iusticie. Sed scđm q̄ reddere vni
cuiqȝ quod suū est in ratione faciendi iperatur a pru-
dentia. ꝛ sic prudentia attingit materias ceterarū vir
tutum prout ille materie sūt vnite in ratione faciēdi
et q̄ sub vnica ratione attingit illas vnica est virt⁹ in
specie. ꝛ hoc est propter illā vnicā rationem. Sed q̄
cetere virtutes attingūt illas in diuersis rationibus.
ideo diuerse sunt scđm speciē. Et sic patet solutio ad
tertio obiectum.

¶ Utrum prudentia sit prima cardinaliū
virtutū et an sint tantum quattuor.

¶ Tertia questio hui⁹ capituli.

QUerit̄ vtrū prudentia sit prima cardinaliū virtu
tum ꝛ an sint tantū quattuor cardinales virtu-
tes. Uidet̄ enī q̄ quedā virt⁹ q̄ nō est aliqua istaꝝ pre Ar q̄ non.
cedat istas quattuor. qm̄ opus cuiuslibet virtutis dȝ
esse informatū circūstācijs sicut circūstantia tēporis
et circūstantia loci/ ꝛ circūstantia finis. Sȝ aug. dicit Augustin⁹
in libro de ciui. dei q̄ phi oēs ponūt btitudinē eē finē
oīm virtutū politicaꝝ ꝛ opationū eaꝝ: ḡ gr̄a btitudi
nis operant̄ omēs ꝟtutes politice: ḡ amor beatitudi
nis mouet oēs virtutes politicas: ḡ amor btitudinis
precedit omēs virtutes politicas. Sed amor beati-
tudinis est virtus: ḡ aliqua virtus etiā in phis p̄cedit
illas quattuor virtutes politicas. Sȝ in phis nō erat
nisi virt⁹ politica. ḡ in philosophis erāt plures virtu
tes politice q̄ quatuor. Solutio. amor beatitudis Solutio.
sine dubio p̄cedit oēs virtutes politicas. sed non est
virt⁹ politica: qm̄ nō habet motū exteriorē: sed tātū
interiorē. vnde potius debet computari inter virtu-
tes intellectuales q̄ consuebiles. nec est verū q̄ phi
losophi habuerunt virtutes politicas tantum.

¶ De temperantia.

¶ Quartum capitulum.

DIcto de prudentia: sequit̄ de tēperātia hac ra-
tione q̄ pri⁹ est habere secū pacē: postea cū ꝓ-
ximo. Tēperantia domat rebellionē carnis et cohi-
bet motus ei⁹ illicitos. Sunt aūt due species tēpe-
rantie. s. sobrietas et cōtinētia. Sobrietas est abstinē Sobrietas
tia in cibo et potu et cohibet motus illicitos carnis ꝯtinētia.
pertinentes ad gustum. Continētia ē abstinētia a coi
tu et cohibet motus illicitos pertinētes ad tactū: tm̄
sobrietas quandoqȝ large sumit̄: ita q̄ cōprehendit
continentiā: vt ibi. Sobrie et iuste ꝛ pie viuamus in dictū pauli
hoc seculo. Sobrie quantū ad nos. iuste ad proximū
pie ad deū. Primo dicendū de sobrietate circa quā
primo q̄rit̄ quid destruit sobrietatē. secundo vtrum
oīs motus gule sit peccatum. tertio: quare oīs luxu
ria sit mortale peccatum et nō omnis ebrietas. quar
to. inebrians aliquem peccet mortaliter.

¶ Prima questio huius capituli.

CIrca primū sic obicitur. Sobrie ꝛ iuste ꝛc. Sȝ
quod corrumpit iusticiā est mortale peccatum
Omne quod corrumpit pietatem est mortale pecca
tum: ergo oē qđ corrumpit sobrietatē ē mortale pec Ar q̄ oīs
ctum. sȝ oīs ebrietas corrūpit sobrietatē. ḡ oīs ebrie ebrietas sit
tas ē mortale pctm̄. Itē. sobri⁹ ꝛ ebri⁹ sūt ꝯtraria. ḡ mortalis.
nō pn̄t eē simul ī eodē. ḡ sobrietas exludit oēȝ ebrie- Secundo.
tatē. sȝ ꝟt⁹ nō excludit nisi mortale pctm̄. ḡ oīs ebrie
tas ē mor. pec. Itē delectatio morosa ī motu illicite Tertio.

gule est peccatū mortale: sed in omnī ebrietate ē ta-
lis delectatio: ergo oīs ebrietas est mortale peccatū
Quarto Item. omnis cōsēsus in motu luxurie ē mortale pec
catum: ergo oīs consensus in motū illicitum gule est
mortale peccatū. sed in omni ebrietate est huiusmōi
Euasio. consens⁹. ḡ omnis ebrietas ē mortale peccatū. Forte
dicet q̄ ebrietas non ē peccatū: sed assiduitas siue cō-
suetudo inebriandi se ē mortale peccatū. et huiusmo
di assiduitas appellatur ebriositas. vñ prima ebrie-
tas non est mortale peccatum nec secunda: sed decia
vel vndecima vel illa ad quā cum deuentū est dicitur
ꝯ hāc ar. aliquis ebriosus. Sed queritur quid appellatur assi
duitas inebriandi: aut enī est ipe actus ingurgitandi
se aut dispositio illius. Si dispositio illa non ē pecca-
tum: ergo nec mortale nec veniale. si ipse actus sit
igitur q̄ aliquis sit ebriosus cum deuētum ē ad deci
mam ebrietatē sic. igitur decima ebrietas ē mortale
peccatum. Contra. ebrietas obfuscat rationem ꝛ im
pedit vsum eius: sed scientia aggrauat peccatū. pro
pter hoc enim peccatum diaboli fuit irremissibile q̄
maximā habebat scientiam et nullum impellens. ḡ
similiter cum iste habeat maiorem scientiam et libe
riorem vsum rationis in prima ebrietate q̄ ī decima
magis peccat in prima q̄ in decima. ergo si decima ē
mortalis multomagis et prima: et sic quelibet ebrie
Solutio. tas est mortale peccatuȝ. Solutio. continētie quan
doqȝ large quandoqȝ stricte sumitur stricte secundū
q̄ dicitur continentia est oīmoda abstinentia a coitu
Augustin⁹ secundū q̄ dicit augu. in matrimonio. Si continētia
non seruatur: dānatio non timetur. large sumitur se
cundū q̄ continētia dicitur esse in coniugatis qui nō
semper continent: sed qm̄ et vbi: et sic de alijs circun
stantijs: et sic est circunstantia virtus: sed primo mō
Siſr sobrietas capitur dupliciter. plus ē q̄ virtus. Similiter sobrietas stricte sumitur
secundū q̄ dicitur sobrietas oīmoda abstinētia a su-
perfluo cibo et potu: ꝛ sic sobrietas non tm̄ excludit
mortale: sed etiā veniale: scȝ ebrietatē q̄ in se ē venia
lis. large sumitur sobrietas secundū q̄ non ē omimo
da abstinentia a superfluo cibo et potu: sed qm̄ ꝛ vbi
et sic de alijs circunstantijs: et hoc modo dicitur vir-
Ad primū tutes non excludit ebrietatē que ē venialis. Ad prīo
igitur obiectum soluendū per interemptionē nō enī
verū est q̄ ebrietas corrumpat huiusmodi sobrieta-
Ad scđm. tem. Similiter ad secundū. sobrietas enim large sū-
pta et ebrietas non sunt contraria et in eodē possūt
esse: tm̄ sunt repugnantes quodā modo qm̄ ebrietas
Ad tertiū. minuit motū et feruorē sobrietatis. Ad tertium dici
mus q̄ nulla delectatio est morosa citra consensum
vnde nulla delectatio ē mortalis citra consensū: quo
niam sola circunstantia temporis nō potest facere de
Ad q̄rtum veniali mortale. Ad quartū quod obicitur de consē
su. dicimus q̄ hec argumētatio non valet. consensus
in motū luxurie est mortale peccatum. ergo consen-
sus in motū gule est mortale peccatum. nec ē simile:
quoniā actus luxurie in quem est consensus non est
Ad vltimū mortale pctm̄. vñ aūt hoc sit postea dicetur. Ad vl
timū dicimus q̄ omnibus alijs paribus. si decia vel
cētesima est mortale similiter et prima. nunq̄ enim
aliquota ebrietas est mortalis: nisi homo magis de
lectet̄ ī potu q̄ ī p̄ceptis dei. sȝ quandocunqȝ p̄ponit
delectationem que est in creatura delectatiōi q̄ est ī
Qñ ē pctm̄ mortale. deo peccat sēper mortaliter. vnde illi peccāt mortali
ter: quibus magis placet eē in taberna ad gustandū
vina q̄ in ecclesia ad audiendū diuina. ꝛ hoc modo p̄
ma ebrietas est mortalis. sȝ si citra deum delectetur
aliquis in potatione vini et inebrietur illa ebrietas
est venialis. dicitur tamen decima vel centesima mor
talis nō quia sit necessariū. sed quoniā ꝑ frequentē in
gurgitationem sepe accidit q̄ maior sit delectatio in
creatura q̄ in creatore vel preceptis eius. Sed iterū
probatur q̄ ebrietas sit mortale peccatū. dicit̄ enī q̄ Iterū ar
si aliquis coeat cū sua ex causa necessaria peccat veni-
aliter. sed preter causam necessariā peccat mortalit̄
i. si preter causā prolis vel causā refrenande libidinis
vel preter debitū reddēdi cognoscat suā peccat mor
taliter. qm̄ tunc est vehemens amator vxoris prope
et auctoritas dicit q̄ omnis vehemēs amator vxoris
adulter est: ergo eadē ratiōe qui comedit et bibit p̄-
ter omnē causā necessariā. sed tm̄ libidine comedēdi
et bibendi peccat mortaliter: ergo ebrietas est mor
tale peccatū. Solutio. per interemptionē huius. si
aliquis cognoscat suā ex causa necessaria peccat ve- Solutio.
nialiter. quoniā aliquis posset esse ita spūalis q̄ non
cognosceret suā nisi causa prolis nec vellet delectari
in illo opere volūtate rationis. vnde delectatio quā
haberet in illo opere esset tantū in sensualite brutali
in qua nullū est peccatū. similiter hec est falsa. si aliqs
preter omnē causā necessariam cognoscit suā peccat
mortaliter. qm̄ potest esse q̄ aliquis propter solā de-
lectationeȝ cognoscit suā quā nullo mō cognosceret
nisi esset sua. talis p̄t ibi delectari in creatura. tm̄ citra
deū nec propter hoc obmittit q̄n impleat p̄cepta dei
nec peccat mortaliter. sed tm̄ venialiter. nec dicit̄ ve
hemens amator vxoris nisi magis delectet̄ in ipsa q̄
in deo

¶ Utrum primus motus ad gulam sit pec-
catum mortale. ¶ Scđa q̄o hui⁹ capli

QUerit̄ vtrū prim⁹ motus ad gulam sit mortale
peccatū. Qđ videt̄. qm̄ sicut luxuria ē mortale
peccatū. ita et gula: ergo sicut primus motus ad lu- Ar q̄ sic
xuriā est mortale peccatū. ita primus motus ad gu-
lam est mortale peccatū. Itē si primus motus ad gu
lam nō est mortale pctm̄. quare ita culpatus est esau Secundo.
et punitus pro appetitu lenticule ruffe. si dicat q̄ pri
mus motus ad luxuriā est mortale peccatū. quia vis Euasio.
concupiscibilis quantū ad vim generatiuā corrupta
est et infecta prim⁹ motus ad coeūdū est peccatū. sed
quantū ad vim nutritiuā tm̄ corrupta est et propter
hoc primus motus ad gulam nō est peccatū. Pro-
batur q̄ hec solutio nulla. quia corruptio et infectio
vis ꝯcupiscibilis pena est: ergo vtrūqȝ bonū et ex bo ꝯ hoc ar.
no inquantū bonū non est malū: ergo ex eo q̄ vis cō-
cupiscibilis est infecta nō est primus motus ad coeū
dum pctm̄: ergo peccatū ex eo q̄ tendit ad illicitum
sed similiter motus gule tendit ad illicitū: ergo est
peccatum. Item comedere ante horā debitā est illi-
citū: ergo prim⁹ mot⁹ ad illud est peccatū. Solutio.
vis concupiscibilis corruptiōi est et quantū ad vī nu Tertio.
tritiuā et quātū ad vim generatiuā. sed nō ē infecta Solutio.
quantū ad vim nutritiuā nisi infectio dicatur intēsio
corruptionis. Concedimus ergo q̄ magis corrupta
est quātū ad vī ḡnatiuā q̄ q̄tū ad nutritiuā cui⁹ hec ē
rō. q̄ adā re⁹ fuit lese maiestatis. voluit enī rapere di
uinitatē ꝛ ꝓpt̄ hoc dānat⁹ ē ꝛ in sex in posteritate sua
vñ vis ꝯcupiscibilis mag̃ corrupta est in p̄te illa scđȝ
quā fit ꝓpagatio q̄ in alia parte. dicim⁹ ergo q̄ pri-
mus motus ad luxuriā est peccatū nō ex parte cause
sed ex parte finis. quoniā tēdit ad illicitum. s. ad dele

ctandũ in re temporali.tamen primus motus ad gu
lã nõ est peccatũ nisi tendat ad delectandũ in cibo et
potu.q̃dã enĩ ita assueti fiũt in cõmesatiõibus et ebrie
tatibus q̄ statim quãdo appetũt comedere libidino
per hoc ad primum. se appetunt et in talibus primus motus ad comede=
re est pctm̃ in alijs vero nõ est peccatũ.quoniã come=
Ad illõ de esau. dere scdm̃ se et bibere secundũ se licitũ est. Esau aũt
culpatur quia ardenter et libidinose appetit vñ pec=
Ad vltimũ cauit. Ad vltimũ dicimus q̄ appetere comedere ãte
horã debitã nõ est pctm̃ scdz se.qm̃ naturaliter et q̃si
de necessitate potest hoc aliquis appetere velit nolit
vnde nõ est in potestate nr̃a appetere: igit̃ comedere
quãdoq̧ est peccatũ q̃nq̧ non. si sit motus naturalis
tendens ad corporis sustẽtationem nõ est peccatũ. si
motus libidinosus.i.tendens ad delectandũ in crea=
tura propter se peccatum est.

¶ Utrũ omnis luxuria sit peccatũ mortale.
¶ Tertia questio huius capituli.

Ar̃ q̄ sic. Queritur vtrũ omnis luxuria sit mortale pecca=
tum et nõ omnis ebrietas. videt̃ q̄ sicut omis
simplex fornicatio est mortalis.ita quelibet ebrietas
ponatur enĩ q̄ iste velit delectari in hac muliere so=
luta et delectetur cognoscendo ipsã. alius velit dele
ctari in optimo vino et delectetur in ipso equaliter.
inde sic. iste delectatur in muliere et peccat delectan
do in ipsa.hoc est aũt quia delectatur in creatura sic.
sed ille qui delectat̃ in vino equaliter delectat̃ in cre=
atura: ergo equaliter peccat. sz qui delectatur in mu
liere cognoscendo ipsam peccat mortaliter: ergo et
ali⁹ peccat mortaliter. et ita ebrietas est mortale pec=
Euasio. catum. si dicit nõ esse simile. quia vnũ est prohibitũ
ꝯ hãc ar̃. reliquũ nõ. Contra.quedã sunt mala quia prohibita
sicut comedere pomũ fuit malũ quia prohibitũ.q̃dã
prohibita qꝛ mala.sed delectari in muliere nõ est ma
lũ quia prohibitũ: ergo est prohibitũ quia malum. et
ita malũ est in se et propter hoc prohibitũ. sed dele=
ctari in vino eodẽ modo quo dictũ est. malũ est in se
Solutio. et ita debet esse prohibitũ et sic mortale. Solutio. de
lectari in creatura citra deũ nõ est mortale. vnde dele
ctari in muliere soluta cognoscendo ipsã est mortale
Nõ diligẽt̃ et cadit sub prohibitione. sed non ꝓhibitione scripta
tantũ.sed sub prohibitione iuris naturalis.quia illi=
citũ est secundũ ius naturale cognoscere nõ suã.quia
si esset licitũ non posset saluari respublica.acciderent
enĩ mutue cedes hominũ. sed bibere vinũ scdm̃ se in
differens est et delectari in vino citra deũ veniale est
per hoc ad rões. nec cadit sub prohibitiõe scripta nec sub prohibitio=
ne iuris naturalis. Dicimus ergo q̄ qui cognoscit
nõ suã peccat mortaliter. nõ tm̃ quia delectat̃ in crea
tura.sed quia cognoscẽdo delectatur in non sua. et sic
Iter ar̃. patet solutio ad obiecta. Sed iterũ obijcit̃ cognosce
re istã secundũ se est indifferens.sed quia est soluta ꝓ
pter hoc est peccatũ mortale. quia ꝯtra ius naturale
est cognere nõ suã.similiter bibere vinũ ad superflui
tatẽ propter circũstantiã superfluitatis est cõtra ius
naturale.quoniã superfluitas corrũpit naturã: ergo
bibere vinũ ad superfluitatẽ est mortale peccatũ.sed
hoc est inebriare se: ꝙ oĩs q̄ iebriat se peccat mortali
Secundo. ter: ergo oĩs ebrietas est peccatũ mortale. Itẽ q̄cũq̧
vult voluntate rationis nocere alicui peccat mortali
ter: ꝙ quicũq̧ vult rõnis voluntate nocere sibi peccat
mortaliter. sed quicũq̧ rationis voluntate inebriare
se vult voluntate rationis nocere sibi: ergo. ꝛc. er=
go omnis ebrietas voluntaria est peccatum mortale

Ad primũ dicim⁹ q̄ bibere vinũ ad supfluitatẽ non Ad primũ.
est pctm̃ mortale. et hoc ꝯtigit duab⁹ de causis.s. ꝓpt̃
infirmitatẽ et ignorantiam.ex infirmitate nature ẽ q̄
homo cito inebriatur et vinũ nocet ei.vnde infirmi=
tas quodãmodo excusat: ignorãtia similiter excusat
difficile enim est scire quod sit superfluuz nature: qm̃
aliquid dicitur superfluũ qd̃ non est superfluũ: et ecõ
uerso. et aliquid superfluũ vni non ẽ superfluũ alij: sz
qui cognoscit solutã peccat mortaliter.qm̃ sit actu vt̃
habitu se cognoscere non suam.vnde non est simile.
Ad secundũ dicimus q̄ oĩs homo qui vult volũtate Ad scdm̃.
rationis inebriare se peccat mortaliter. secundum q̄
velle trãsit supra hoc totum bibere in excessu ad gra
uamen nature: sed non sequit̃ ex hoc. ergo oĩs ebrie
tas voluntaria est peccatũ mortale: qm̃ ĩ conclusiõe
hec dictio voluntaria tenetur cõmuniter pro volun=
tate que transit supra bibere cum delectatiõe et pro
voluntate que trãsit supra bibere cũ excessu et graua
mine nature.vnde fit processus ab inferiori ad supi⁹
cum signo vniuersali.et est fallatia cõsequẽtis. vel si Fallã ꝯñtis
placet distinguatur cõclusio de diuersis voluntatib⁹
et sic patet solutio illius argumentationis.

¶ Utrũ iebrians alium peccat mortaliter
¶ Quarta questio huius capituli.

Utrum inebrians alium peccat mortaliter. vi=
detur q̄ non: quia inebriat⁹ tm̃ peccat veniali Ar̃ q̄ non.
ter.ergo et inebrians cum non moueat nisi advenia=
le. Contra.inebrians aliũ magis nocet ei q̃ si aufer= In oppo^m
ret ei decẽ sol̃.quoniã aufert ei vsũ rationis. sed si au
fert ei decẽ sol̃.peccat mortaliter. ꝙ si inebriat alium
peccat mortaliter. Item.ne facias alij qd̃ tibi nõ vis Secundo.
fieri hoc est preceptũ iuris naturalis. sed qui inebri=
at aliquẽ facit alij qd̃ sibi nõ vult fieri nec debet velle
ergo facit contra illud preceptum.ergo peccat mor=
taliter. Solutio. Quidã ex sola caritate inuitãt ho= Solutio.
spites suos ad comedendum et bibendũ.qꝛ forte ho
spites pudet comedere et bibere et ex huiusmõi fre=
quenti inuitatione sumũt inuitati occasionẽ bibẽdi
in excessu: et sic inebriantur.in hoc casu inuitans nec
mortaliter nec venialiter peccat: quoniã non inebri=
at causaliter: sed tm̃ occasionaliter: sicut multi scãda
lizati sunt in christo et ex dictis eius.tm̃ christus nul=
lum scandalizauit. Quidã vero diligũt amicos suos qñ iebriãs
plusq̃ debent: tm̃ citra deum et inuitant amicos suos peccat mor
ad bibendum cũ delectatiõe: quoniã volũt ex nimio taliter.
amore letificare eos et si ex huiusmodi inuitatiõe ie
brientur ipsi inebriantes non peccant nisi venialiter.
Si autẽ per superfluuz potũ grauarent naturã bibẽ
tium et excecarent rationẽ: peccarent mortaliter. Ad Ad primũ
primũ dicim⁹ q̄ hec argumentatio nõ valet.inebriãs
plus nocet iebriato q̃ si auferret ei decẽ sol̃.sed si ꝛc.
ergo ꝛc.qm̃ cũ aufert decẽ sol̃.aufert causalit̃: sed cuz
inebriat non inebriat causaliter: sed tantũ occasiona=
liter. Ad secundũ põt dici q̄ illud ne facias alij.ꝛc.cõ Ad scdm̃.
tinet et precepta.et cõsilia.vnde nõ est necessariũ q̄ q̄
facit contra illud q̄ peccet mortaliter.vel potest dici Alr̃ p̃t dici
q̄ ille qui inebriat aliũ nõ facit cõtra illud preceptũ.
quia nõ facit cõtrariũ precepto: sed repugnãs. venia
le enĩ nõ est contrariũ precepto neq̧ virtuti.sed repu
gnans sicut dictũ est.sed adhuc videtur q̄ ebrietas sit
mortale peccatũ. quoniã virtus est mediũ viciorum Iterũ ar̃.
duorũ.s.superfluitatis et indigentie: ergo vbi est su
perfluitas nõ est mediũ: ergo nec virtus: ꝙ nec sobrie

tas.sed vbi est ebrietas ibi est superfluitas: ergo vbi
est ebrietas nõ est sobrietas: ergo omnis ebrietas ex
pellit virtutẽ. sed nichil expellit virtutẽ nisi mortale
peccatũ: ergo omnis ebrietas est mortale peccatum
Secundo Itẽ aristo. dicit q̄ virtus corrũpitur per superfluita=
tem et indigentiã: ergo sobrietas corrũpit̃ per ebrie
Euasio. tatẽ cũ ebrietas sit supfluitas.et inde vt prius. si dicit
sicut p̃us dictũ ẽ q̄ ignorãtia illi⁹ supfluitatis excusat
ꝯ quã ar̃. ne sit peccatũ mortale. Contra.ignorãtia illa aut est
vincibilis aut inuincibilis. si inuĩcibilis excusat a to=
to: ergo ebrietas nõ est peccatũ mortale nec veniale
si vincibilis: ergo nõ excusat quin sit mortale. sicut si
aliquis cognoscat nõ suã ignorãter cũ nõ adhibuerit
omnẽ diligentiã quã debuit talis ignorantia nõ excu
sat eũ quin peccet mortalit̃ cũ ignorãtia illa sit vinci=
Tertio. bilis. Itẽ probat̃ q̄ illa ignorantia sit vincibilis. qm̃
sancti vincunt eã qui nunq̃ comedunt vel bibunt su=
Quarto p augustinũ. perflue. Itẽ augustin⁹ dicit q̄ alimenta sumẽda sunt
sicut medicamenta. sed nõ sumũtur medicamẽta nisi
quando scit̃ esse morbus: ergo nec alimenta debẽt su
mi nisi quãdo scit̃ morbus famis vel sitis: ergo sicut
ille q̄ accipit medicamẽta sine morbo facit cõtra phi
cã et contra scientiã regitiuã corporis sic qui accipit
alimenta sine fame facit cõtra sciẽtiã regitiuã anime
Quinto p paulũ. et ita peccat mortaliter. Itẽ auctoritatib⁹ ꝓbat̃ q̄ oĩs
ebrietas ẽ peccatũ mortale. apl̃s dicit: carnis curam
ne feceritis in desiderijs. sed iste ebrius qui delectan
do in vino inebriat se curã facit carnis in desiderijs: ꝙ
facit contra preceptũ apostoli: ergo peccat mortalit̃
Sexto. Itẽ in ecclesia. post concupiscentias tuas nõ eas. et in
exodo. nõ cõcupisces.i. nõ ibis post ꝯcupiscẽtias. sz q̄
inebriat se sequit̃ cõcupiscẽtias suas: ergo vadit post
concupiscentias suas: ergo facit cõtra preceptũ: ergo
Ad primũ istorum. peccat mortaliter. Ad primũ dicim⁹ q̄ duplex est su=
perfluitas. scz pceptibilis et imperceptibilis. de per=
ceptibili verũ est q̄ vbi est superfluitas perceptibilis
non est virtus. sed de perceptibili nõ est verũ. vñ hec
est falsa generaliter intellecta vbi est superfluitas ibi
nõ ẽ virtus. quoniã in ebrietate est superfluitas: sed
Ad secũdũ similiter. imperceptibilis. et illa nõ expellit virtutẽ. Similiter
respondendũ ad secundo obiectũ. Ad tertiũ dicim⁹
Ad tertiũ. q̄ ignorantia illa vincibilis est vno modo. alio modo
inuincibilis. vincibilis secundũ operationẽ et sic vin=
cunt eam sancti abstinendo ab omĩ supfluitate cibi et
potus comedẽdo et citra sufficientiã. inuincibilis aũt
determinatione. quoniã nec sciẽtia nec virtus potest
determinare superfluitatẽ illã. et non valet hec argu
Hec argu= mẽtatio nõ valet. mentatio. ignorantia illa est inuincibilis: ergo ebrie
tas nõ est veniale nec mortale. qꝛ alia de cã est ebrie=
tas peccatũ. q̄ ex parte superfluitat̃. s. ex eo q̄ ebri⁹
Ad q̃rtum delectatur in creatura. Ad quartũ dicimus q̄ hec est
falsa. medicamẽta nõ debẽt sumi nisi cũ scitur eẽ mor
bus. est enĩ quedã medicina curatiua et talis nõ sumit̃
nisi qñ est morbus. est enim et alia q̄ est preseruatiua q̄
sumitur ne veiat morbus. similiter cibus aliqñ sumi
tur ad repellendũ famẽ q̄ iam est. aliqñ sumit̃ ne acci
Ad paulũ. dat fames. Ad auctoritatẽ dicimus apostoli q̄ cũ di=
citur curã carnis ne feceritis in desiderijs ibi ꝓhibet̃
diligentia curandi carnẽ in desiderijs. i. voluptuose.
sed non omnis ebrius habet huiusmodi curã siue di
ligentiã. vnde non sequit̃ q̄ oĩs ebrius faciat contra
Ad vltimũ illud preceptũ. Ad vltimũ dicimus q̄ ille vadit post
cõcupiscentias qui reliquit mandata dei. et ingredit̃
viã inferni. sed non ita est in ebrio qm̃ si citra deũ ap=

petit delectari in vino non propter hoc derelinquit
viã dñi: vñ non sequitur q̄ peccet mortaliter. Itẽ au= Iterũ ar̃ ꝯ
gustinus dicit. Alimonia est sumenda vt medicina. augustinũ.
sed cum ab indigẽtia transitur ad quietem sanitatis
in ipso transitu insidiatur laqueus concupiscentie et
cũ salus dz eẽ causa edendi adiungit se tanq̃ pedisse
quam periculoso iocunditas et sepe conatur preire
vt eius causa fiat quod sanitatis causa faciendũ erat
et sepe incertũ est vtrũ ad hoc necessaria corporis cu
ra subsidiũ petat an voluntaria cupiditas fallere my
steriũ suppetat ad hoc incertum hylarescit infelix aĩa
gaudens nõ apparere q̄ satis sit moderationi valitu
dinis vt obtentu salutis obumbret negotiũ volup=
tatis: nec idem vtriusq̧ modus est: nam quod saluti
satis ẽ delectationi parũ est. Ex his videtur q̄ qui co=
medit circa valitudinem suam vel causa voluptatis
peccet mortaliter. qm̃ augustinus dicit. q̄ infelix est
aĩa que sic facit. ergo peccat mortaliter ex quo est ĩfe
lix. Item qñ deuentum est ad statum in quo incert⁹ Secundo.
est aliquis vtrũ causa voluptatis comedat aut causa
necessitatis tunc tenet̃ cessare: qm̃ tenetur vitare mo=
tum anteq̃ sit mortalis. ergo si tũc non cessat peccat
mortaliter: qm̃ cõmittit se discrimĩ: et ita videtur q̄
oĩs bibens aut comedens causa delectationis peccat
mortaliter. Contra. sancti dicũt q̄ temporalia dãtur In oppo^m
nobis a deo ad solatiũ. ꝙ licet habere consolationez
in temporalibus: ꝙ et delectationez. ꝙ non ẽ peccatũ
delectari in creatura nec bibere vinum cuz delectati
one. Solutio. Duplex est delectatio naturalis et vo Solutio.
luntaria. naturalis sicut qñ vis⁹ delectat̃ ĩ viridi colo
re et huiusmodi delectatio non est peccatum: volun
taria est que ẽ a libero arbitrio et talis duplex ẽ. est eñ
quedã aĩalis et diabolica. quedã spiritualis et diui=
na. Animalis et diabolica est qua delectatur homo ĩ
creatura propter se tm̃ et huiusmodi delectatio sẽp
est peccatum: vt sumatur delectatio pro motu nõ ꝓ
passiõe tale delectari est frui creatura. Delectatio spi
ritualis et diuina est qua delectatur homo in creatu
ra citra deũ et propter deum et talis est bona. Unde
psal. Delectasti me dñe in factura tua. et sic delectã
tur sãcti in temporalibus. Ad auctoritatẽ augu. di= Ad augu= stinum.
cimus q̄ aĩa dr̃ infelix non propter mortale peccatũ
sed propter miseriã. s. propter infirmitatẽ nostram et
ignorantiam qua non potest scire. vtrum voluptas
moueat appetituz aut necessitas. Ad aliud dicimus Ad aliud.
q̄ hec argumentatio non valet. tenet̃ repĩmere motũ
anteq̃ sit mortalis et non reprimit. ꝙ obmittit quo=
niã in illo instanti determinato ante tenet̃ repĩmere
vt feratur determinatio ad hoc verbũ reprimere: vt
hoc patet in questione de obmissione.

¶ Utrum superfluitas et preciositas vestium
sit mortale peccatum.
¶ Alia questio incidens.

Queritur postea vtrũ superfluitas et preciositas ve
stium sit peccatum mortale. videtur q̄ sic. quo Ar̃ q̄ sic
niam apo. dicit in p̃ma ad thitũ. Mulieres sint in ha
bitu honesto et non in tortis crinibus: aut auro aut
argẽto aut margaritis vel preciosa veste. Sic igitur
prohibet mulierib⁹ preciositatẽ vestium: ergo viris
multo fortius. ergo p̃ciositas talis ẽ contra preceptũ
apl̃i. ꝙ est mortale peccatum. Item apo. in eadẽ. ha= Secundo.
bentes alimenta et quibus tegimur his contẽti sim⁹
et glo. dicit quibus tegamur non ornemur: ꝙ ornatus

Tertio. vestium est in prohibitione et inde vt prius. Item.
cyprianus martyr mulieres que serico et purpura in
duūtur christū induere non pñt. et que ornatū moni-
liū et auri habent ornatū cordis perdiderūt et sic pec
Quarto p gregoriū. cauerūt mortalr. Itē grego. sup illud luce: hō qdā
erat diues qui induebatur purpura et bisso dicit: nisi
preciositas vestiū culpa esset. nō ita grauit dānatum
ostenderet dñs diuitē in inferno. videtur ergo ꝙ sit
In oppoᵐ peccatū mor. Contra. apostolus dicit omnia munda
Secundo. mundis. Itē in euangelio nichil qd intrat in os coin
quinat hoīem. ⁊c. ergo nichil quod applicet corpori
coinquinat hoīem. sed tantum qd exit de corde. So-
Solutio. lutio. preciositas vestiū nō est peccatū nisi in corde sit
Item ar. aliqs prau⁹ appetit⁹. Itē in esdra. comedite pīguia ⁊
bibite mulsū: ḡ comedere delicate non est peccatū: ḡ
nec vestire delicate. Solutio patet ex predictis. qm̄
si aliquis delectetur in vestibus citra deū non peccat
mortaliter. similiter de cibis. licet enī vestes habere
preciosas magis et minus secundū statū persone ⁊ cō
suetudinē patrie sicut dicit seneca ad quādā reginam
indue te delicate non ꝑpter te. sed propter reginā ne
per hoc ad rōnem. vilescat dignitas regni. Et notandū ꝙ sicut in cibis
delicatis peccatū est ex delectatione et ex dāno pau-
perū. ita in vestibus preciosis et primo ex superbia ⁊
ex scandalo. sed euitatis huiusmodi non est peccatū.

¶ Qꝫ ieiunium sit species abstinentie
¶ Quintum capitulum.

DE ieiunio hic dicēdū quoniā ieiuniū est species
abstinentie. primo de institutione ieiunij. scdo
de essentia ieiunij. tertio de vtilitate ieiunij. quarto
de tēporib⁹ ieiuniorū. quīto de eis qui soluūt ieiuniū

CIrca primū sic obijcit. dñs papa iniūxit quīquē
Ar ꝙ papa peccauit. ne ieiuniū quarta et vi. feria pro liberatione ter
re sctē. sed videtur ꝙ peccat mortaliter sic instituēdo
quoniā legit in iudith ꝙ cū olofernes obsedisset be-
tuliā sacerdos indixit ieiunium quinqꝫ dierū. vt deus
liberaret populū suū de hostib⁹. qd cū audissꝫ iudith
redarguit sacerdotes dicens. quid tentatis dominū
nō est iste sermo qui misericordiā ꝓuocet. sed poti⁹
qui irā excitet. si ergo peccauerūt mortaliter tale ie-
iuniū instituēdo. similiter papa peccat mortaliter cō-
simile ieiuniū instituendo et de causa cōsimili. Solu
Solutio. tio. non est simile. quoniam ieiuniū qd instituit papa
fuit simplicis supplicatiōis non artans aliquo modo
dñm ad aliquid agendū. vñ hoc non fuit tētare dñm.
artabant enī ipsū quodā modo ad liberandū quoniā
proponebant se reddituros ciuitatē nisi statiꝫ post ie
iuniū quīqꝫ diez vel ante liberaret eos. ⁊ sic tētabant
dñm. vnde peccabāt: sicut iudei in deserto tētauerūt
dñm dicentes. nunquid et panē poterit dare. ⁊c. ꝓpo
nebant ei se redituros in egyptū ad ollas carniū nisi
dñs daret eis panē. sed papa in ieiunio illo nō propo
suit se facturū aliquid inhonestū si dñs non redderet
terrā sanctā peracto ieiunio nec christiani ieiunantes
similiter vnde non peccauit

¶ Secunda questio huius capituli.

SIc proceditur. ieiuniū est abstinētia a cibo ⁊ po
tu scdm formā ecclesie causa satisfaciendi ꝓ pec
catis vel causa vitandi peccata vel causa habendi vi-
Ar ꝙ tēperantie. tam eternā. Sed querit cū ieiunare sit motus meri-
torius cuius virtutis sit. videtur ꝙ temperantie. qm̄
ieiunare ē abstinere a cibo et potu. et abstinere mot⁹
est abstinentie et ita tēperantie. ergo ieiunare ē mo-
tus temperantie. Contra. aliquis ieiunat satisfacien In oppoᵐ
do pro peccatis: hoc ieiunare ē satisfacere: qm̄ nō sūt
ibi duo motus quorū vnus sit ieiunare alius satisfa-
cere. Sed ꝯstat ꝙ satisfacere motus est iusticie: ergo
cum huiusmodi ieiunare sit satisfacere tale ieiunare
est motus iusticie. non ergo tēperantie. Preterea. ie Secundo.
iunare est deuincere ⁊ reprimere motus illicitos car
nis: sed debellare et superare motus est fortitudinis
et est in irascibili. ergo ieiunare est motus fortitudi-
nis: non ergo temperantie. Solutio. Nichil prohi- Solutio.
bet motum exteriorem vnum et eundem numero
esse duarum virtutum. vnius vt imperantis. alte-
rius vt elicientis. vnde cū aliqs ieiunat vt satisfaciat
pro peccato. illud ieiunare est mot⁹ iusticie vt iperā- per hoc ad
tis et tēperātie vt elicientis. Et sic patet solutio ad primum.
primo obiectū. Ad secundū dicim⁹ ꝙ reprimere mo Ad scdm.
tus illicitos carnis vno modo est ī concupiscibili et
est motus tēperantie. Alio mō in irascibili et ē mo-
tus fortitudinis: qm̄ reprimere motus illicitos fugi
endo vel elongando se ab eis in concupiscibili et est
motus temperantie: reprimere autē eos per moduꝫ
belli et quasi insurgēdo in ipsos est in irascibili sicut
dicit irascimini et no. peccare. per hoc patet ꝙ aliqd
ieiunare est a fortitudine imperante: sed tñ a tempe-
rantia eliciente. Similiter aliqd ieiunare est a carita
te imperāte et a tēperātia eliciente: sicut illud qd fit
pure causa eterne vite habende. Sed obicitur. satis- Iterū ar.
facere est proprius motus iusticie: sed huiusmodi ie-
iunare est satisfacere. ḡ hoc ieiunare est proprius mo
tus iusticie. Solutio. mot⁹ quo aliquis vult afflige Solutio.
re se per ieiuniū. vt satisfaciat pro peccatis suis est ꝓ
prius motus iusticie et ex eo est elicitus. Motus aūt
quo aliquis vult abstinere a cibo et potu vt puniat
se et satisfaciat est proprius motus tēperantie: sꝫ ꝓut
est imperata a iusticia. Motus aūt quo aliquis vult
abstinere a cibo et potu tm̄: propter hoc vt habeat vi
tam eternam est propri⁹ motus temperantie: sꝫ ꝓut
imperata a caritate. hec igitur propositio: hoc ieiuna
re est satisfacere proprie intellecta est falsa: sed topi-
ce loquendo est vera vt intelligitur per causā: qm̄ ip
sū ieiuniū siue abstinētia a cibo et potu causa ē qua-
re volūtas puniēdi se sit satisfactoria. volūtas enī pu
niendi duꝫ punit est satisfactio proprie: sicut verbera
tio qua aliquis verberat aliquē pro peccato. s. sacer-
dos non est satisfactio sed voluntas sustinendi penaꝫ
dum sustinet eā est satisfacere proprie. Itē. comede Iterum ar
re est voluntarium: ergo potest eē meritoriū: si vestia
tur debitis circunstantijs: sic igitur comedere tempe
rate ē meritoriū vt per aduerbiū importētur debite
circūstantie. ḡ ē motus alicuius virtutis: sed sobrie-
tas idem ē ꝙ abstinentia. ḡ comedere temperate est
motus abstinētie. Itē. comedē tēperate ꝯsistit in me Secundo.
dietate: ergo ē mediū iter aliqua extrema nō nisi iter
superflue comedere et diminute comedere: qm̄ non
possūt alia extrema assignari: sed inter eadē extrema
mediat abstinentia. ergo comedere temperate ē mo
tus abstinentie. Itē. abstinere et comedere tēpera- Tertio.
te sunt eiusdē discretiōis: qm̄ virtus que discernit qñ
et vbi et quantū et quomodo abstinendū sit: discer-
nit etiā quādo et vbi et quantū comedendū sit. hoc
aūt est comedere temperate. ḡ eiusdē virtutis sunt
abstinere et comedere temperate: ḡ secūdū hoc co-

In oppoᵐ medē tēperate ē mot⁹ abstinētie: sꝫ si hoc. ḡ comede
re temperate est abstinere vel qui comedit abstinet.
Solutō sꝫ aliquos. quorū vtrūqꝫ est falsū. Ad hoc est cōmunis solutio ꝙ
comedere non ē motus abstinentie sed iusticie: quia
hoc debet hō sibi. Similiter coire cū sua tēperate nō
est motus continentie: sed iusticie hoc enī debet ma-
ꝯ hāc solutionē ar. ritus vxori. Sed eadē ratione potest dici ꝙ oīs mo-
tus virtutis erit proprius mot⁹ iusticie: qꝛ debetur
alicui. s. vel sibi vel proximo vel deo: et ita mot⁹ pa-
tientie erit proprius motus iusticie cū debeatur deo
quod falsū est: quia patientia est species fortitudinis
Solutō sꝫ doctorem. Dicim⁹ ḡ ꝙ comedere temperate motus ē cuiusdā
virtutis que idē ē ꝙ abstinentia. vnde motus est ab-
stinentie per accidēs loquendo. sicut retinere retinē-
da ē motus largitatis per accidens loquendo. quo-
niā virtus que mediat ista duo retinere omnia dare
duos habet actus. s. retinere retinenda: et dare dāda
et ex parte retinendi vocatur parcitas et ex parte dā
di vocatur largitas. vnde proprie loquēdo retinere
retinēda est parcitas: dare danda proprie loquēdo ē
largitas. tñ per accidens loquēdo retinere retinēda
motus est largitatis: qꝛ largitas idē est qd parcitas:
et sic non sequitur retinere retinenda ē motus largi
per hoc ad rōnes. tatis. ergo retinere ē dare vel ille qui retinet dat. Eo
dem modo virtus que mediat inter ista duo extrema
superflue comedere et diminute comedere: duos ha
bet actus. s. abstinere debito modo et comedere tē-
perate: ex parte abstinendi vocatur abstinētia ex par
te comedendi non habet nomē. Sic igitur comede-
re temperate motus ē abstinētie per accidēs loquē-
do: nec ex hoc sequitur ꝙ comedere tēperate sit ab-
stinere vel ille q̄ comedit abstinet: sicut patet ī simili

¶ Qꝺ ieiuniū sit vtile duabus de causis.
¶ Tertia questio huius capituli.

CIrca vtilitatē ieiunij. Nota ꝙ ieiuniū vtile est
Utrū ieiuniū sit satisfactorium. duabus de causis. Prima quia satisfactorium
Secunda qꝛ medicina. satisfacit enī aliquis pro pec-
catis suis ieiunando ⁊ affligendo corpus suū sicut di
cit apo. ꝙ si nosmetipsos dijudicaremus: non vtiqꝫ iu
Arguitur. dicaremur. Sed obicitur. ieiunare est motus virtu
tis. ḡ consistit in medio: sed natura delectatur ī me-
dio et contristatur in extremis. superfluitas enī ⁊ in
digentia corrūpunt naturam. sicut ḡ vis⁹ delectatur
in medijs et contristatur in extremis. sic natura dele
ctatur in medio et cōtristatur in extremis. ḡ ieiuniū
est delectabile nature secundū ꝙ ē motus virtutis. ḡ
nō est ei penale. ḡ nō satisfacit pro pena peccati: ⁊ ita
Solutio. ieiuniū non ē satisfactoriū. Solutio. sine dubio ieiu-
niū prout ē in medio delectabile ē nature simpliciter
sumpte: sed prout abstrahit a corruptione tamen pe
nale est corrupte nature: quoniā natura corrupta se-
cundū ꝙ corrupta plus exigit q̄ debet. vnde in iob.
versus finē dicitur. venter exactor. in alia auctorita-
te: clamorē exactoris non audit. i. ventris. qd intelli-
gitur de viro sancto qui non satisfacit ventri ī oī exa
ctiōe sua. igitur qm̄ ieiuniū est penale nature corrup
te: propter hoc satisfactoriū est et quātū ad hoc vtile
est. Item vtile ē iquātū medicina: qm̄ vt dicit aucto
ri. Non sanat oculum quod sanat calcaneum ieiunio
sanātur pestes corporis: oratione pestes mentis. sic
igitur ieiunium est quasi medicina sanans pestes cor
ꝯ istud vltimū ar. poris: id est reprimens motus illicitos carnis. Sed
videt ꝙ ieiuniū sanet etiam pestes mentis. quoniaꝫ
ieiunium non solū est in abstinētia a cibo et potu cor
porali. etiā in abstinētia ab omī peccato. vñ dñs per
ysa. nōne hoc est magis ieiuniū qd elegi dissolue col-
ligatiōes impietatis solue fasciculos depmētes. ⁊c.
ibi dicit glo. ieiuniū deo acceptū est nō solū a cibis. sꝫ
ab omnib⁹ rebus illicitis abstinere. ⁊ super illd. ecce
ad lites et cōtētiones ieiunatis. ⁊c. dicit glosa homo
interior vescitur carnibus draconis. sic igitur patet
ꝙ ieiunium non tantum est in abstinentia cibi et po-
tus. sed etiam in abstinentia ab omni illicito et sic ie
iunium non tantum sanat pestes corporis. sed etiam
pestes mentis Item. duplex est ieiunium. s. meroris Ad idem.
et exultationis. ieiuniū meroris fit aut pro spirituali
absentia sponsi aut pro absentia corpali. pro spūali si
cut quādo aliquis plorat pro peccatis suis penitēdo
credens se nō habere gratiā dei pro pctis que fecit. ꝓ Duplex ieiunium.
absentia corporali sicut patres antiqui ieiunabant et
flebant desiderantes videre diem dñi et frui eius pre
sentia corporali hoc modo ieiunat ecclesia in presenti
donec veniat ad amplexus sponsi. ieiuniū exultatiōis
est quando vir cōtemplatur pre dulcedine ꝯtempla-
tionis et a ciboꝝ alimonia ieiunat et ab amore mūdi
se penitus alienat sic ieiunat sponsa dicens in cantic.
nūciate dilecto quia amore langueo. quoniā pre dul
cedine cōtēplationis languet et deficit oīs carnali-
tas. sicut dicit auctoritas: gustato spiritu desipit oīs Augustin⁹
caro. vnde propter dulcedinē cant⁹ dictum est. ipseqꝫ
balantū grex obliuiscit esū. sic igitur ieiuniū non solū
est in abstinentia a cibo et potu. sꝫ etiā ab amore mū
di q̄tū ad ieiuniū exultationis: ergo non tantū sanat
pestes corporis sed etiā mētis. Preterea. per predi Tertio.
cta patꝫ ꝙ ieiuniū valet ad vitā actiuā et ad cōtēpla-
tiuā. et ad vitā eternā. falsū igit videtur dicere apls
dicēs exercitatio corporis ad modicū vtilis est pietas
autē ad omnia vtilis est. Solutio. ieiuniū pmo ⁊ per Solutio.
se nō est nisi in abstinētia a cibo et potu corporali. vñ
primo et per se nō sanat nisi pestes corporis. verū est
tamen ꝙ huiusmodi ieiuniū nō valet neqꝫ est merito
riū sine abstinentia ab omni mortali. sed nō sequitur
propter hoc ꝙ abstinentia ab oī mortali sit de essen-
tia ieiu. et sic patet solutio ad primo obiectū. Eodē Ad primū
modo dicimus ad secūdo obiectū. quoniā exultatio Ad scdm
que est ex dulcedine cōtēplationis nō est de substātia
ieiunij. ⁊ verū est qd dicit apls. exercitatio. ⁊c. intelli-
gendū est respectu pietatis. quoniā tale ieiuniū non
assimilat nos deo ꝓprie et per se. qm̄ deus non absti
net hoc modo. pietas autē assimilat nos deo p se. qm̄
pietas est mīa et deus est mīa. Item pietas habet ꝓ
missionē vite que nunc est et future quoniā iustū est
vt qui vitā tēporalē tribuit alijs. a deo recipiat nunc
vitā temporalē et in futuro vitā eternā. Sed querit q̄o incidēs
quare dicit dñs in euāgelio. ꝙ filij sponsi nō possunt
lugere vel ieiunare q̄diu est spōsus cū illis. videt enī Ar ꝯ illud
ꝙ tūc magis possunt lugere. qm̄ mali cū quibus non
est sponsus nichil boni possuut agere. vnde nec luge
re nec ieiunare. sed boni cū quib⁹ est sponsus possunt
lugere. vnde hieremias. vie syon lugent. i. sancti ⁊ p- Dictū hieremie exponitur.
lati qui sunt via ad deū. exemplo et predicatione lu-
gent ꝓ peccatis alioꝝ. Solutio. dñs dixit ꝙ filij spō-
si. i. discipuli nō poterāt. ⁊c. i. nō erat in eis causa cur Solutio.
ieiuniū indiceret eis. qm̄ nec spūaliter nec corporalit
aberat ab eis sponsus. vnde nō erat in eis causa qua-
re ieiuniū meroris indiceret eis nec verū erat cā q̄re
ieiuniū exultationis indiceret eis. quoniā adhuc ha-

bebāt aliquid de vetustate vite. sicut patuit in petro
q̄ ad vocē ancille negauit dn̄m. vnde ad ꝓbandū ꝙ ie
iunium exultationis nō posset eis indici. subiūxit. ne
mo mittit nouū in vtres veteres.

¶ De temporibus ieiuniorum.
¶ Quarta questio huius capituli.

SEquitur de temporibus ieiuniorū. vnde notan
dū est ꝙ ecclesia ieiunat in q̄dragesima multipli
Ieiuniū q̄dragesim. ci ratione. Primo vt soluat decimā tēporis. qm̄ xxx.
et vi. dies qui sunt ieiunales in sex septiānis ante pa
scha sunt decima totius āni. i. trecentoꝝ et lxvi. dieꝝ
quinqꝫ dies residui non habēt decimā. ieiunam⁹ etiā
vt purificati et mundati possim⁹ celebrare pascha. ie
Tribus de causis ieiunamus illo tempore. iunamus etiā in tempore illo in quo renouant crea
ture. vt erubescat homo si nō renouet exuendo vete
rem hoīem et induēdo nouū cū cetere creature reno
uentur. quatuor aūt dies qui sunt ante sex septiānas
illas non sūt de essentia decie. sed ieiunamus illos p̄
parando nos ad digne ieiunādū et digne reddēdo de
cimā. ieiunamus etiā illos vt dies ieiunabiles simul
fiāt quadraginta ad imitationē christi qui ieiunauit
quadraginta dieb⁹. ieiunauit enī hoc numero dierū
q̄re xp̄s ieiunauit. duplici ratione. Prima est vt nos doceret ieiunare ꝛ
penitentiā facere scd̄m doctrinā decalogi et euāgelij
quaternarius ad euangeliū ptinet. denari⁹ ad decalo
gū et quat decem sunt xl. Alia etiā ratione ieiunauit
xl. diebus vt doceret nos per ieiuniū deo acceptū ob
tinere remissionē pctōꝝ partes enī quadragenarij. i.
aliquote simul sūpte faciūt. l. ꝛ p quinq̄ginta signifi
catur remissio pctōꝝ. quoniā quiquagesim⁹ ānus est
Remissio q̄ fiebat in iubileo. iubileus. i. remissiu⁹. qm̄ tunc remittebantur debita
tunc liberi fiebant serui tunc quilibet redibat ad pos
sessionē propriā per quod significat remissio peccato
Ar primo. rū et liberatio spūalis. Sed videt ꝙ in die parasceue
non esset ieiunandū. dicit enī apostolus michi aūt ab
sit gloriari nisi in cruce dn̄i nostri iesu christi: ḡ gloriā
dum est in cruce domini. similiter gloriādū est in die
crucis dn̄i: ergo gaudēdum non ieiunandum ieiunio
Secundo. meroris. Itē celebramus cū gaudio nō ieiunādo pas
sionē beati petri et aliorū sanctorū. multo forti⁹ debe
mus celebrare diē passionis dn̄i cū gaudio nō ieiunā
do. Solutio. nos ieiunam⁹ in die parasceue. qm̄ tūc
Solutio. dn̄s ieiunauit et sitiuit. vnde dicit Sitio. sitiebat enī
salutē nostrā nec comedit in illo die nisi vnicū latronē
ad illd̄ apl̄i quē sibi icorpauit iuxta illd̄ apl̄i. Michi absit. ꝛc. sic
ē intelligēdū. michi absit gloriari nisi in dilectiōe quā
nobis exhibuit et ostendit patiēdo pro nobis. Ad se
Ad scd̄m. cundū dicimus ꝙ nō est simile de passione petri ꝛ pas
sione dn̄i. quoniā petrus passus est proprie pro se. vn̄
Nota. crucifixus est vultu verso in celū. ac si diceret ego pa
tior pro regno celi vt illud habeā. christus vero pas
sus est pro nobis nō pro se. vnde crucifixus est vultu
v̄so in terrā. ac si diceret pro peccatorib⁹ patior. ꝛ q̄
in illa die maxime apparuit quantitas nostri pctī pro
quo filiū dei oportuit pati. ideo in illa die ieiunamus
artius q̄ in alijs dieb⁹. ieiunam⁹ autē in alijs tempo
ribus. sicut in quatuor tēporibus. instituit enī eccle
sia ieiunia quatuor temporū pro primicijs in qualibꝫ
parte āni istituit tres dies ieiunari vt ieiunat ꝙ omē
De ieiunio q̄tuor temporum. ieiuniū nostrū in fide trinitatis est faciendū. qm̄ aliter
non placet deo. quoniā sine fide impossibile est place
re deo. in ieiunijs quatuor temporū non est ieiunium
exultationis nisi in vno solo tempore ad ieiunādum
ꝙ pauci ieiunant ieiunio exultationis. fit aūt illud ie
iuniū in septimana penthecostes: tunc enī acceperūt
apostoli spiritū sanctum: et confirmati sunt a spiritu
sancto. illi ergo qui confirmati sunt a spiritu sancto
et qui vix possunt separari a caritate christi: possūt ie
iunare ieiunio exultationis. ideo in illis ieiunijs can
tatur canticū exultationis. s. alla. qd̄ non fit in alijs *q̄re nō cātatur alla.*
diebus ieiuniorū. ieiunamus etiā in vigilijs quorū
dam sanctorū excellentiū duplici ratione. Prima est *De ieiunio vigiliarum*
vt imitemur eos crucifigēdo carnē nr̄aꝫ cū vicijs ꝛ cō
cupiscētijs sicut ipsi crucifixerūt. Scd̄a ē vt meli⁹ et
dignius celebremus festa eorū: qm̄ caro bene nutri
ta impedit festiuitates dei et sanctorum. Sed obici *ꝯ hoc ar.*
tur in veteri lege ante incarnationē dies precedebāt
noctē: q̄ homo cecidit a statu glorie in statū culpe. ī
tempore gratie nox precedit diē quia homo redijt a
statu culpe in statum gratie. Unde apo. Nox preces
sit ꝛc. sed nos sumus in tempore gratie: ergo quādo
ieiunamus debemus in ieiunio nostro abstinere ī no
cte precedente et die sequēte: sic aūt non facim⁹ imo
econuerso abstinemus in die et nocte sequente. So *Solutio.*
lutio. quādo ieiunamus representamus statū veterē
et ideo dies precedit noctem: sicut econuerso in vete
ri testamento iudei representabant statum gratie in
solennitatibus suis habebant enim solēnem noctē
precedentem et diem sequentem.

¶ Utrū electuaria soluant ieiuniū.
¶ Quinta questio huius capituli.

QUeritur circa soluētia ieiuniū. querit vtrū ele
ctuaria soluant ieiuniū. videtur ꝙ nō: qm̄ me *Arꝙ non.*
dicina sunt: et facta pro medicina. ergo nō soluūt ie
iunium. Contra. confortatiua sunt ꝛ auferūt penali *In oppo^m*
tatem ieiunij. ergo soluūt ieiuniū. Solutio. quedaꝫ *Solutio.*
electuaria sūt que non confortāt: et illa nō soluūt ie
iunium: quedā confortant et illa soluunt ieiunium si
causa confortatiōis sumātur et nō tātum causa medi
cine. Sed si tantū causa medicine sumuntur et causa
necessitatis. Dicebat prepositiu⁹ ꝙ soluunt ieiuniuꝫ *Oplo p̄positiui.*
quantū ad essentiā ieiunij: sed non quantum ad meri
tū. Sed videtur ꝙ etiā soluāt quātū ad meritū: quo *ꝯ hāc ar.*
niam faciunt ieiuniū non penale vel min⁹ penale. er
go minus satisfactoriū: ꝛ ita minus meritoriū remis
sionis pene et hoc bene concedim⁹: tn̄ nō soluūt ipsū *Solutō doctoris.*
quātū ad meritū vite eterne. De vino similiter que
ritur vtrū soluat ieiuniū. videtur ꝙ sic. Est enī cibus *q̄o incidēs*
et potus: ḡ eque soluit ieiuniū: si sumim⁹ post pran *Ar ꝙ sic.*
diū sicut ante. Solutio. si ante sumit soluit ieiunium *Solutio.*
si post non soluit: qm̄ necessariū est post comestionem
bibere. qm̄ potus ē sequela cibi et ducit cibū ad mē
bra et iuuat digestionē: et ideo sustinet ecclesia bibe
re vinū post comestionē absqꝫ solutione ieiunij. aqua
vero siue ante siue post bibatur nō soluit ieiuniū: q̄
tm̄ potus est. que aūt soluūt ieiuniū notantur in hoc
versu. Pre propere laute nimis ardenter studiose.
pre propere: sicut si aliquis comedit in. xl. ante maio *Hora prandij in q̄dragesima.*
rem missanm soluit ieiuniū: nisi excuset eū necessitas
probabilis. laute: qm̄ nimis delicata cibaria facit sibi
parari: tunc soluit ieiuniū. nimis. qm̄ ad superfluita
tem comedit. ardenter qm̄ nimi⁹ est appetitus. stu
diose. qm̄ exquisitas querit salsas: et huiusmodi istis
quinqꝫ modis soluitur ieiuniū. Sed querit cū multi *Alia q̄o incidens.*
pisces sint eque delicati vel magis q̄ carnes: cur p
misit ecclesia generaliter esum piscium et generalit p
hibuit esum carnium. Solutio. pro peccato ade non *Solutio.*

fuit aqua maledicta. ꝛ ideo nō phibet esus piscium qui
viuunt in aqua. sed terra fuit maledicta. et propt hoc
prohibetur generaliter esus carniū aīaliū que viuunt
Alia rō. in terra. et probat alia ratione qm̄ pisces sunt frigidi
generaliter. nec bene nutriūt nec incitant carnē ad li
bidinē. sed tot possent adiūgi piperate ꝙ equipolle
rent carnibus et sic posset solui ieiunium.

¶ De continentia.
¶ Sextum capitulum.

Triplex cōtinentia DIcto de abstinentia dicendū est de cōtinentia q̄
similiter est abstinentia a coitu illicito. Est autē
triplex cōtinentia. cōiugalis. vidualis. virginalis. Cō
tinentia cōiugalis est abstinētia ab omni coitu illici
to. vidualis cōtinētia est abstinētia ab omī coitu post
fractionē corporis. virginalis cōtinētia est abstinētia
Prima q̄o huius capitl. ab omni coitu cū integritate carnis. Sed querit vtrū
coire moderate. s. cū debitis circūstantijs sit mot⁹ cō
Ar ꝙ sic. tinentie cōiugalis. Qd̄ videt q̄ eadē virt⁹ que in ꝯiu
gib⁹ moderat abstinētiā a coitu moderat etiā coitū: ḡ
eiusdē v̄tutis sūt abstinere a coitu qn̄ abstinēdū. ꝛ sic
de alijs circūstātijs. s; abstinere qn̄ abstinēdū ē a coi
tu est mot⁹ cōtinētie cōiugalis: ergo coire moderate
In oppo^m est motus ꝯtinētie ꝯiugalis. Cōtra. tale coire est red
dere debitū. sed omē reddere vnicuiqꝫ qd̄ suū est est
proprius motus iusticie. sed reddere debitū vxori ē
reddere ei qd̄ suū est: ḡ reddere debitū vxori est pro
Solutio. prius motus iusticie nō ergo ꝯtinētie. Solutio. sicut
dictū est supra ꝙ comedere tēperate motus est absti
nentie. ita dicimus hic ꝙ coire tēperate siue modera
te motus est cōtinētie cōiugalis. et sicut dictū est su
pra nō est incōueniens eūdē esse motū duarū virtutū
vnius vt elicientis alterius vt imperantis. vnde dici
mus ꝙ coire moderate est cōtinentie cōiugalis vt eli
cientis: iusticie vero vt imperantis. proprie autē dicit
motus aliquis meritorius illius virtutis esse q̄ ipm
elicit. vnde coire moderate proprie motus est cōtinē
tie nō iusticie. vnde hec est falsa. omne reddere vni
cuiqꝫ qd̄ suū est. est propꝰus motus iusticie nisi fiat vis
in appellatiōe. coire moderate scd̄m ꝙ dr̄ reddere de
bitū nomen habet a iusticia imperante non a iusticia
eliciente. vnde ppter hoc magis videtur esse iusticie
vnde hec exceptio. quecūqꝫ obiecta sunt supra de co
medere temperate possūt hic obijci de coitu mode
rato. et propter hoc ad presens supersedemus.

¶ De virginitate.
¶ Prima questio q̄ est scd̄a huius capituli.

SEquitur vt dicat de virginitate et primo vtrum
virginitas sit virtus. scd̄o de fructu ipsius. ter
tio vtrū fructus cētesimus sit duplex premiū. quarto
vtrū corrupte per violentiā debetur aureola. quito
de hac auctoritate hieronimi. Cū de⁹ possit omia nō
potest de corrupta facere incorruptā. sexto de hac au
ctoritate apostoli in p̄ma epl̄a ad cori. vij. volo omēs
esse sicut meipsū. septimo ꝙ temperantia in omībus
sensibus debet obseruari.
Ar primo. PRobatur ꝙ virginitas sit v̄tus. sic: illi siue eius
motui debet fructus centesimus et sic p̄miū cē
tesimū. sed non debet p̄miū centesimū nisi virtuti vt
motui v̄tutis: ḡ v̄ginitas est v̄tus vel motus virtutis
In oppo^m et constat ꝙ nō est motus virtutis: ergo est virt⁹. Cō
tra. augustinus dr̄ et si cōtinentia in cōiugio nō serue
tur de damnatione nō timet: ergo licet non seruetur
continētia in cōiugio: tn̄ nō peccatur. at sine cōtinen
tia coniuges saluari possunt: ergo continentia nō est
virtus: ergo nec virginitas. est enī virginitas sub cō
tinentia. Item apo. in prima epistola ad cori. vij. Si *Secundo.*
virgo nubat non peccat. sit ergo ꝙ nubat et cogno
scatur a viro suo: et sit ita ꝙ non peccauerit. inde sic.
Quācunqꝫ virtutē habuit ista habet modo: sed pri⁹
habuit virginitatem. ergo et modo habet eā: sed cō
stat hoc esse falsum cū prius eēt virgo et modo non
sit. ergo virginitas non est virtus. Item. habet vnā *Tertio.*
virtutem. s. caritatē. sit ita: et tn̄ cognita ē a viro suo.
ergo habet oēs virtutes: sed non habet virginitateꝫ
ergo virginitas non est virtus. Item. omēs virtutes *Quarto*
sunt pares. ḡ crescente vna crescunt oēs alie: crescat
ergo caritas in hac: ḡ virginitas crescit. ḡ ista habet
maiorem virginitatem q̄ prius: et hoc falsū. Solu *Solutio.*
tio. hoc nomē virginitas multipliciter dr̄. quādoqꝫ *v̄gītas capitur multipliciter*
dr̄ mundicia corporis siue integritas carnis: secundū
ꝙ dicitur fatue virgines non sūpserunt oleū. et dicū
tur fatue virgines que seruant integritatem carnis
propter inanē gloriā vel propter aliqd̄ lucrū tempo
rale. quādoqꝫ dicitur virginitas oīmoda continētia
siue corporis siue mentis secundū qd̄ dicit apostolus
Despondi vos vni viro virginē castam exhibere cri
sto. hoc modo ecclesia est virgo que parit deo filios
spiritualiter: et tn̄ manet virgo post partum ad simi
litudinē beate marie. Tertio mō dr̄ virginitas omni
moda abstinentia coitus cum integritate carnis ꝛ sic
est virtus et ē idem qd̄ cōtinētia: sed importat qd̄dā
accidens. s. integritatem carnis que non ē de essētia
virtutis: tn̄ ē accidentalis perfectio virginitatis secū
dum ꝙ virginitas. Similiter cōtinētia qn̄qꝫ dr̄ oīmo
da abstinētia a coitu ꝛ sic ē virtus: īportat tn̄ qd̄dā ac
cidens quod nō est de essētia virtutis. s. vniuersalita
tem q̄ importatur p hāc dictionē oīmoda que vniuer
salitas nō est de essētia virtutis et gratia illius accidē
tis. dicit augu. Cōtinētia nō seruari in opere cōiuga *Augustin⁹ per hoc ad primum.*
li: tn̄ ipsa essentia virtutis. sed destruit accidēs. s. ite
gritas carnis. Et sic patet solutio ad primum. Ad se
cundū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. Quā *Ad scd̄m*
cūqꝫ virtutem habuit ꝛc. Dicitur enī amittere virgi
nitatem nō quo ad essentiā: sed quo ad accidēs et est
fallatia ex mutatione p̄dicati: vel etiā fallatia accidē *Fallā figure dictiōis vel accidēt*
tis. Instātia. micalus music⁹ corrūpitur et null⁹ hō
corrumpitur: ḡ mi. musi. nō est homo. Ad tertiū dici
mus ꝙ hec argumētatio nō valet. Hec mulier habꝫ *Ad tertiū.*
oēs virtutes: intellige ī specie. ergo habet virgini
tatem. fallatia accidētis propter accidēs qd̄ impor
tat hoc nomē virginitas. Ad vltimū dicimus ꝙ hec
argumentatio nō valet. virginitas crescit ī ista: ergo *Ad vltimū*
hec est magis virgo q̄ prius: qm̄ in prima hoc verbū
crescit importat crementū quo ad essentiam. in con
clusione hec dictio magis significat intensionē respe
ctu integritatis corporis que non potest intendi vel
remitti: etiam secundum ꝙ est in subiecto. vn̄ potest
nullo modo vere dici. hec est magis ītegra q̄ illa.

¶ De fructu virginitatis.
¶ Secunda questio huius capituli.

QUeritur de fructu virginitatis. Sed prius no
tandū est ꝙ triplex distinguitur: fruct⁹. s. trice
simus qui est coniugatorū quibus sufficit iplere ope *triplex fructus.*
ra decalogi in fide trinitatis: tricesimus enī numer⁹
fit ex terciano ducto in denariū. secūdus ē sexagena

rius qui est viduarū q̃re dn̄t h̄re o͞pa perfectiōis.qm̄
et si licet cōiugatis thesaurizare.propter filios tamē
illud nō licʒ viduis.ꝛ multa huiusmodi habemꝰ.aut
fit ex senario ducto in denariū.senarius autē ꝑfectio=
nem significat.qꝛ deus impleuit opus suū sex diebus
ꝛ septima requieuit.Itē centesimus fructꝰ q̄ ē fructꝰ
virginū predicatorū martyrū qui debēt habere maio
rem perfectionē.ꝛ ob hoc assignaꝛ eis cētesimus qui
transit ad dexterā a leua.Et nota ꝙ virginibus debe
tur centesimus fructꝰ. qm̄ v͛gines angelicā vitā h̄nt
Arg̃ primo. que significaꝛ per cētenariū. Primo ergo sic obijciꝛ
demonstreꝛ aliqua que nupsit v͛go et est cognita a vi
ro nec amisit caritatē quā prius habuit: sed tantam
habet vel ampliorē.inde sic.quantācūqꝫ caritatē ha=
buit prius habet modo.ergo quātūcūqꝫ premiū prius
debebatur ei debetur et modo.sed prius debebatur
In oppoᵐ ei fructus centesimus:ergo ꝛ modo.Cōtra.ꝯiugata
Scd̄o ꝑ au est:ergo nō debetur ei nisi tricesimus. Itē augustinꝰ
gustinū āte dicit ꝙ celibatus iohānis nō ꝑfertur cōiugio abrahe
oppositū. ergo nec premiū premio:ergo nec fructus fructui.sʒ
celibatui iohannis debeꝛ fructus centesimus:ergo ꝛ
Solutō ad cōiugio abrahe.Solutio. Ad primū dicimꝰ ꝙ nō va
primum. let hec argumentatio. quantūcūqꝫ fructus prius de=
bebatur huic ꝛ modo.secundū ꝙ ip̄ortaꝛ per hūc ter
minū eius fructus. qm̄ supra essentiam premij addit
quēdā decorē qui debeꝛ solis virginibus ꝑdicatori=
Ad aliud. bus martyribus.Ad aliud dicimus ꝙ non valet hec
q̄o incidēs argumentatio:celibatus iohānis.ꝛc.Itē queriꝛ vtꝝ
virgini que nupsit:sed nōdū est cognita a viro debeꝛ
Arg̃ ꝙ non. fructus centesimus.videꝛ ꝙ nō. quoniā ipsa est con=
iugata: ergo ei debeꝛ tricesimꝰ fructus:nō ergo cen=
Secundo. tesimus.Itē nichil est meritoriū nisi volūtariū:ergo
cū ista velit coire nō habet virginitatē voluntariā.et
ista nō meretur fructū cētesimū cū sit adulta:ergo nō
Opinio ali debetur ei fructus centesimus. Ad hoc dicūt quidā
quorum. ꝙ fructus centesimus nō debetur alicui virgini nisi
tantū illi qui vouit virginitatē quales sūt sanctimo
ꝯ hanc arg̃. males.Contra. in apocalipsi diciꝛ de innocentibꝰ.hij
sunt qui cū mulieribus nō sunt coinquinati.virgines
enim sunt ꝛ sequuntur agnū quocūqꝫ ierit. qd̄ ꝓpriū
est virginū.hoc est enī expressissime imitari ipsū.sʒ ta
libus qui expressissime imitanꝛ ip̄m debetur virgini=
tatis fructꝰ.s.cētesimus:ꝫ innocentes habent fructū
centesimū nec tamē emiserunt votū virginitatis : ꝫ
votū virginitatis nō exigiꝛ ad hoc vt debeaꝛ fructus
Alia opio. centesimus.Alij dicūt ꝙ virgini que nupsit et nondū
est cognita nō debetur fructus centesimus.quia pro=
ꝯ hāc arg̃. posuit se cogniturā virū.sed eadē ratione nulli virgi
ni siue sit in ꝯiugio siue non. dūmō se cogniturā virū
proponat: debeꝛ fructꝰ centesimꝰ. Nobis videꝛ ꝙ si
Opinio do talis sit virgo que propria voluntate sine coactione
ctoris. aliqua parentū nupsit vel nubere proponat cū tā se=
cundū huiusmōi ꝓpositū preponat cōtinentiā ꝯiuga
lem virginali talis habenda est pro coniugata nec est
Ad primū virgo verissime. vnde tali nō debeꝛ fructus cētesimꝰ
Nec valet hec argumētatio.est v͛go mente et corpo
Falsa ꝯñtis re:ergo ei debetur fructus centesimus.ꝛ est ibi falsa
consequētis. quoniā esse virginē mente et corpore su
perius est ad esse dignū fructu cētesimo.vel se habēt
vt excedentia ꝛ excessa.sed si esset v͛go oībus modis
bene sequereꝛ. si autē sit talis virgo que sit in carita=
te et nullo modo proponat se cogniturā virū aut si
nupsit coacta nupsit ꝛ quasi inuita:talis quātū in se ē
in statu virginū est et ei debetur fructus centesimus.

quoniā inuita est in statu cōiugatorū.et per hoc patz Ad rōnes.
solutio ad obiecta.

Utrū fructus virginitatis sit duplex p̄miū.
Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrū fructus centesimꝰ sit duplex pre
miū.videtur ꝙ sic: qm̄ dicitur ī fine canti. Uir Arg̃ ꝙ sic.
affert pro fructu eius mille argenteos.i. aliquis viri
liter agēs habet pro fructu eius.s.vinee mille argē.
i. perfectum p̄miū: qm̄ millenarius est numerus ꝑfe
ctionis.Et paulopost dꝛ.et ducēti his qui custodiūt Cōfirmaꝛ.
fructum eius.s.vinee.s.predicatores habebūt perfe
ctum p̄miū duplicatum. centenarius enī numerꝰ est
perfectionis sicut millenariꝰ.Predicatores igiꝛ qui
custodiunt fructus vinee habebunt duplex premiuʒ
et ita duo premia et equalia.qꝛ centū et centū equa=
lia sūt.Si predicatoribus debentur duo premia ꝛ nō
debetur eis nisi fructus centesimus: ergo fructꝰ cen=
tesimus est duplex premiū vel duo premia:et ita vir
ginibus debentur duo premia.Et dicendū videtur ꝑ ꝯfirmaꝛ se=
illud.exod.Precepit enī dn̄s in mēsa fieri quādam cundo.
coronā aureā ī terra:ꝛ sup ipsā aliā coronā aureolā
que dicitur aureola:qꝛ minor erat ꝙ̄ inferior que dꝛ
aurea.significat vero aurea premiū illud qd̄ debetur
simplicibus fidelibus qui non habuerunt in vita ista
prerogatiuā operum.erat aūt ī terra aurea ad serui
endū diuersitatē meritorū.Aureola vero significat
premiū quod debetur fidelibus qui habuerunt ī vi=
ta ista prerogatiuā operū.s.martyrij vel predicatio=
nis vel virginitatis.ꝛ dicitur aureola diminutiue nō
quia sit minus in essentia ꝙ̄ istud p̄mium quod signi=
ficatur ꝑ auream:sed qm̄ paucorū est. qm̄ pauci sunt
qui habent prerogatiuā operū. igitur cū aurea ꝛ au
reola sint diuerse corone:ergo sunt diuersa premia.
Sed virginibus debetur tam aurea ꝙ̄ aureola: ꝫ di
uersa premia.et sic centesimꝰ fructus qui debeꝛ virgi
nibus est duo premia.Hoc etiā videꝛ per hoc qd̄ ec= Scd̄o p̄nci
clesia cantat de iohāne baptista.trina centeno cumu paliter.
lata fructu te sacer ornant.qm̄ fuit virgo/martyr/pre
dicator.si trina serta:ꝫ tres corone et sic diuersa pre
mia.Si conceditur.Contra.sit aliquis simplex fide= In oppoᵐ
lis qui non habet prerogatiuā operū:et sit aliq̄s vir
go equalem habens castitatē cū illo simplici:et dece
dant illi in equali castitate.inde sic.vtrūqꝫ p̄miatur p̄
mio quod est aurea. et preterea virgo premiatur au
reola quod est equale vel maius aurea: ergo virgo
magis premiatur ꝙ̄ ille qui nō fuit virgo.Hoc etiam
videtur qd̄ diciꝛ in leuitico:ꝙ cētesimus fructꝰ ē ma= Secundo.
ior.lx.et virgo premiatur centesimo alius nō. ꝫ ma=
gis premiatur ꝙ̄ alius.Item.fulgebūt iusti sicut sol Tertio.
Sed maior est claritas solis ꝙ̄ lune et aliarū stellarū
Claritatē vero solis habebunt qui prerogatiuā ope
rum habuerunt. ꝫ maiorē claritatem habet virgo ꝙ̄
alius qui non fuit virgo.ergo magis premiaꝛ. Con=
tra.in equali caritate decesserunt.ergo equaliter pre
miantur.Ad hoc dicunt q̄dā ꝙ hec argumentatio nō Opinio ali
valet.vterqꝫ premiatur aurea:et insup virgo premia quorum.
tur aureola que est equalis auree vl̄ maior. ergo ma
gis premiatur virgo ꝙ̄ alius:qm̄ non est magis bea=
tus illis duobus premijs ꝙ̄ altero illorū tm̄:sicut ille
non est magis bonus duabus virtutibꝰ equalibꝰ ꝙ̄
altera illarū tm̄ Sed contra. illud premiū quod vir= ꝯ hāc arg̃.
go habet preter aureā est aliquod gaudiū aut in deo
aut in alia re.Si in deo:ergo ē substantiale premiū.

et ita idē ē ꝙ aurea. Si ī alia re.ꝫ nō eq̄le auree:ꝫ in
īfinitū minꝰ.aliter esset ibi pc̄m mortale.qm̄ in īfinitū
Solutō do magis ē gaudiū deo siue in deo ꝙ̄ in alia re.igꝛ nulla
ctoris. est illa solutio.qd̄ concedimus. Unde dicimus ꝙ cen
tesimus fructus. vnde premiū est in essentia.s. in au=
reola.ꝛ in aurea supponit p̄miū subāle.sʒ cū q̄dā acci
dente.s.cū quodā signo quod erit in corpore eoꝝ qui
habuerūt prerogatiuā operū ꝛ gaudiū de illo accidē
te improportionabile gaudio de substātiali premio.
qm̄ se habet ad illud sicut punctus ad lineā ꝛ superfi
ciem.ꝛ ꝑpter hoc nō accidit ꝙ virgo magis premiaꝛ
Ad rōnem ꝙ̄ non virgo qui decessit in equali castitate. Ad illud
quod dꝛ ꝙ centesimus fructus est maior lx.Dicimus
ꝙ verū est q̄tū ad dignitatē: qꝛ semꝑ dignior est q̄tū
ad statum: sed non est semꝑ melior. sed in pluribus.
Similiter cū dꝛ maior est claritas solis ꝙ̄ lune. verū
Ad aliud. est vt in pluribus.sed non est verū intelligēdo hoc se=
cundū significatū.ad litterā aūt verū est.Qd̄ aūt obi
Ad aliud. citur ꝙ btūs iohannes baptista habet tres coronas.
Intelligendū est sic. Coronatur pro tribꝰ.ꝛ sic de cō
similibus auctoritatibus.Item dicit augu. ꝙ status
celibū siue virginū melior est ꝙ̄ status continētium.
ꝯ dictū au= Sed contra.Uirgines ꝛ continētes se habent vt exce
gustini. dentia ꝛ excessa.qd̄ patet:qꝛ celibatꝰ iohānis nō pre=
fertur coniugio abrahe:ergo aliquis cōtinēs est me=
lior aliquo virgine.ꝛ ecōuerso. ergo vnus status nō
Opinio ali est melior altero.Ad hoc dicūt quidā ꝙ status virgi
quorum. num melior est.i.dignior. Sed contra. Decedant in
ꝯ hanc arg̃. pari caritate duo.vnus sit continens:alius virgo.cō=
stat ꝙ equalia premia habēt q̄tum ad illud gaudiū
quod est de fruitōne dei:ergo eque sūt beati.quoniā
illud gaudiū quod habet virgo de illo signo ꝑ quod
cognoscitur esse virgo improportionabile est premio
substantiali.vt patet per predicta:ergo per illud non
elicitur virgo magꝭ beatus. ergo cū sunt eque beati
sūt eque digni: ergo non est verū ꝙ status virginum
Alia opio. sit dignior.Alij dicunt ꝙ status virginum melior est
id est similior deo.id est per eum magis assimilamur
ꝯ hāc sicut deo.sed eodē modo potest improbari. Alij dicūt ꝙ
prius. status virginū melior est in genere ꝙ̄ status continē=
tertia opio tium.qꝛ optimū in statu virginū meliꝰ est optimo in
statu continentiū. Unde virgo simpliciter melior est
continente. sicut si optimus equus optimo asino me
ꝯ hanc arg̃. lior.equus simpliciter asino est melior.Sed falsa vi=
detur esse ratio quā assignant:qꝛ non est necessarium
ꝙ optimus virgo sit melior optimo continente.quia
si celibatꝰ iohānis nō preferꝛ cōiugio abrahe. ꝫ abra
ham fuit vel potuit esse eque bonus vt iohānes. Sʒ
nullus est adeo bonus in hac vita quin possit fieri
melior. Potuit ergo abraham melior fieri quocūqꝫ
virgine. ꝛ sic optimus cōtinens potest esse melior op
Solutio. timo virgine.Solutio. Dicimus cū augustino ꝙ sta
tus virginū melior est proprie loquendo ꝙ̄ status cō
tinentiū alijs paribus. quoniam coniugatus est quo
dāmodo diuisus. ꝛ quandoqꝫ cogitat q̄ dei sunt quā
doqꝫ que sunt mundi.Sed virgo in q̄tum virgo ma=
gis est intentus ad ea que dei sunt.vnde plura opera
meritoria facit ꝛ sepius ꝙ̄ cōiugatus. ꝛ sic auget deꝰ
in eo caritatem.Unde omnibus alijs paribus exem=
ptis hijs que ad status pertinent aut semꝑ aut in plu
ribus maiorem caritatem habet virgo ꝙ̄ continens.
et ideo melior est. Et sic ad litteram. status virginū
melior est ꝙ̄ status continentium. nō potest plenius
dici ꝙ̄ per hunc comparatiuū melior.

De aureola et vtrū per solā violentiā
debetur corrupte.

Quarta questio huiꝰ capli.

Postea queriꝛ vtrū corrupte per solā violētiam
debetur aureola.videtur ꝙ sic.quoniā augusti Arg̃ ꝙ sic ꝑ
nus dicit ꝙ non potest corrūpi corpus nisi prius cor= augustinū.
ruptus fuerit animꝰ. sed in ista nō fuit corruptus ani
mus:ergo nec corpus. est igitur integra mente ꝛ cor
pore:ergo virgo vel pro virgine est habēda:ergo au
reola debetur ei.Item. beata lucia dicit. si inuitam Secundo.
me violaueris castitas duplicabiꝛ michi ad coronā:ꝫ
si violata fuisset inuite adhuc debereꝛ ei duplex.et sic
tā aurea ꝙ̄ aureola debereꝛ ei:ꝫ corrupte ꝑ solā vio
lentiā debeꝛ aureola. Itē. ābrosiꝰ dꝛ ꝙ nullꝰ mereꝛ Tertio per
eo ꝙ inuitꝰ agit:ꝫ eadē ratione nullꝰ demeretur eo ambrosiū.
ꝙ inuitus agit. qm̄ oē meritū et demeritū cōsistit in
voluntate.ergo ista que per solā violentiā corrūpiꝛ
a nullo merito cadit:ꝫ quicquid debebatur ei prius
et modo:sed prius debebatur ei aureola.ergo ꝛ mō
Contra.corrupta est corpore: ꝫ non est virgo. ergo In oppoᵐ
et non debetur aureola. Item.dicit ieronimꝰ.ꝙ ille Secūdo ꝑ
que corrupte sūt:non audeant se sacris virginibꝰ cō= ieronimū.
parare.nec audeant consecrari. non sunt igitur tanti
meriti corrupte:quāti sunt nō corrupte.ꝛ sic videtur
ꝙ non debebatur eis aureola:quātū enī ad aliud pre
miū non possūt esse equalis meriti. Solutio. nobꝭ vi Solutio.
detur ꝙ si per solā violentiā corrūpitur aliqua ꝛ nul
lomodo consensit inter veras virgines habenda est
quantū vnde ei debetur aureola.dicit enim augusti. Augustinꝰ
ꝙ cū quedā obstetrix vellet tentare de virgine an eēt
virgo corrupit illā manu:tm̄ illa nō amisit propꝛ hoc
meritum virginitatis.Similiter dicimus si corrūpiꝛ per hoc ad
aliqua:vel dormiendo vel alio modo:dū modo non augustinū.
consentiat.non amittit meritū virginitatis:nec valet
est corrupta carne.ergo non debetur ei aureola. qm̄
corruptio corporalis cui non est adiuncta corruptio
spiritualis non destruit meritū virginitatis. sed cor=
ruptio corporis cū cosēsu:meritū virginitatis destru
it.ꝛ de tali corruptione loquitur augustinus.Ad au Ad ieroni=
ctoritatē ieronimi dicimus.ꝙ corrupte per consēsuʒ mum.
propriū non audent se cōparare sacris virginibus:et
de talibus loquitur ieronimus.consiliū est etiā vt il=
le que per solā violentiā corrupte sunt: non audeant
ꝛ c.qꝛ dubitare possunt probaliter an consenserit ali=
quo modo:et tales non debent consecrari nisi certuʒ
esset ꝙ nullo modo consenserint.Sed cū hoīes cor= ꝯ dicta arg̃.
rupti possunt consecrari.fiunt enim sacerdotes ꝛ ep̄i
quare similiter mulieres corrupte non possunt conse
crari. Ad hoc dicimus ꝙ neqꝫ sacerdos neqꝫ ep̄us est Solutio.
verus sponsus ecclesie.s.christi. vñ ipse dicat. Nō sū
ego sponsus:sed amicus sponsi.quia sacerdos nō ba
ptisat:nisi tm̄ ministrādo.sed christus baptisat qui aīaʒ
mūdat:illa vero que consecratur debet eē vera spon
sa christi:et ideo oportet ꝙ sit virgo. Sed obicitur Iterū arg̃.
iterū de hac aucto.Si inuitā me violauerꝭ ca.du.mi
chi ad c.sit ꝙ violetur inuita:ꝫ castitas duplicatur ei
ad coronā:ꝫ magis mereꝛ castitate ꝙ̄ prius.ꝫ modo
meretur motu castitatis.Cōtra.corrūpiꝛ corruptōne In oppoᵐ
destruente castitatē. ꝫ nō mouetur motu castitatis.
qd̄ concedunt quidā dicentes ꝙ tunc motu pacientie Opinio ali
mouetur.Contra.In pacientia sunt duo.s.voluntas quorum.
patiendi ꝛ ipa passio: ergo si mouetur motu pacien= ꝯ hanc arg̃.

tie vult pati passionē siue sustinere. ⁊ hoc falsum:qm̄
Alia opio. inuita violatur.⁊ ita patitur inuita. Propter hoc di
xerunt quidā ꝙ motu fortitudinis mouetur tūc.qm̄
ꝯ hanc ar. fortitudo est in sustinēdis aduersis. Sed cōtra. Que
libet virtus consistit in medio:mediū autem respicit
duo extrema:vnde quelibet virtꝰ respicit alio modo
duo extrema. vnde sicut largitas dat quando dandū
est/ ⁊ nō dat quando nō dandū est:sic patiētia sustinet
qñ sustinendū est/ ⁊ rebellat vel resistit qñ resistendū
est. actiua debet esse quelibet virtus. ⁊ ita patientia
debet esse actiua: non tantū passiua. Quis ergo lucia
inuita patiatur ⁊ resistat q̄tū potest hmōi corruptōi:
Opinio doctoris. nichilominus motu patientie mouet. Qd ꝯcedimꝰ.
quelibet enī virtus habet propriū amorē et propriū
odiū ⁊ delectatur in sibi cōuenienti:⁊ contristatur in
disconuenienti ⁊ et resistit q̄tum potest. vnde aristo.
in ethy. In vnaquaqꝫ virtute sunt propria bona et de
lectabilia. Motu igitur patientie posset lucia resiste
re si inuita corrūperetur. Coitus enī nō est tale quid
ꝙ si sustineatur promoueat hoiem ad meliora. vnde
patientia debet ibi resistere. Si contumelie ⁊ verbe
ra sustineātur promouent hoiem ad meliora.vñ non
Ad primū est opus resistētie in hmōi. Ad primo obiectū dicimꝰ
ꝙ lucia non volebat passionē illā simplr: sed volebat
eam anteqꝫ negaret fidem: et poterat esse ꝙ simul.i.
in eodē paruo tempore moueret motu fidei ⁊ patiē=
tie et motu castitatis.⁊ si diceretur ꝙ simul.i.in eodē
instanti moueretur diuersis motibus scdm̄ diuersas
vires aīe.non posset hoc improbari:cū videamꝰ simi
Alia q̄o incidens. le in motibus corporalibus. Item.queritur cui pro
prie debetur aureola:an virginitati virtuti an motui
eius. Si virtuti: ergo ei que est in coniugio que nō=
dū coiuit sed proponit coire: cum sit integra mente
et corpore debet aureola.et hoc falsū. Si motui eiꝰ.
Arguitur. Cōtra. Sit ꝙ aliqua virgo perueniat ad adultā eta=
tem et mouetur primo motu fidei vel spei vel carita=
Euasio. tis.⁊ sic decedat. Ista nunqꝫ mota fuit motu virgini=
ꝯ hoc ar. tatis:ergo ei non debetur aureola.qd falsum. Si di=
cis ꝙ ei debetur aureola:q2 parata fuit moueri mo=
tu virginitatis licet non fuerit mota:ergo eadem ra=
tione huic scholari qui habet scientiam predicandi ⁊
paratus est predicare:licet non predicauerit debetur
aureola.⁊ hoc falsum. qm̄ nō est predicator neqꝫ mar
tyr nec virgo: ergo ei nō debetur aureola. Solutio.
Solutio. Dicimus ꝙ virginitati nullomodo degenerāti debe=
tur aureola.qm̄ cum virginitas sit filia caritatis ⁊ ca
ritas sp̄ moueat sursū cū sit virtꝰ ignea: v̄gitas nullo
mō degenerās sp̄ dꝫ appetere oīmodā mūditiā tam
per hoc ad rōnem. mētalē q̄ corporalē.⁊ sic patet ꝙ virgo que est in cō=
iugio ⁊ appetit coire habet virginitatem alio modo
Alr̄ pt dici degenerantem.vnde nō debetur ei aureola. Potest
etiam dici ꝙ motui virginitatis existenti in actu vel
habitu debetur aureola. nec oportet propter hoc ꝙ
huic scholari qui habet scientiaꝫ predicādi debeatur
aureola: quia multi sunt ita timidi vel remissi qui si
mitterentur non reciperent libenter officiū predica=
Nota. tionis. Sꝫ si aliquis scholaris habet scientiā ⁊ volū=
tatem promptissimā recipiendi officium predicandi
ita ꝙ nō deest nisi ꝙ mittatur: tunc concedi potest ꝙ
et debetur aureola.

¶ De potestate dei.

¶ Quinta questio huius capituli.

QUeritur de auctoritate hieronymi qui dicit. cū
deus omīa possit:non potest virginem suscita=
re post corruptionem. Contra hanc auctoritatem sic **ꝯ arguitur.**
obicitur. In resurrectōne integrabit penitus corpus
huius corrupte: sed non erit maioris potentie tūc q̄
modo:ergo modo potest eam integrare.⁊ sic de cor=
rupta potest facere integram corpore.⁊ sic virginē.
Item. corruptam mente potest facere penitus inte= **Secundo.**
gram mente.qd probatur.quia dicit hieronymus su
per illud osee. Sponsabo te michi in sempiternum.
Coniugiū hoīm de virgine facit corruptam:sed con=
iugiū dei de corrupta facit virginem. Cū igitur cor=
ruptā mēte penitꝰ possit integrare.i.corruptā corpe
pōt penitꝰ integrare i corpe. Ad hoc pōt solui dicēdo **Opio p̄ma**
p̄io ꝙ dn̄s nō pōt corruptā corpore integrare corpe
i. non significauit se posse.significauit autē se posse re
suscitare mortuos quia suscitauit aliquos:et se posse
illuminare cecos:quia multos illuminauit.sed nō le
gitur ꝙ corruptā corpore integrauit. Secundo mo= **Alr̄ pt dici**
do potest dici ꝙ corruptā integrare potest de poten=
tia:non de iusticia.sic potest dānare pe.de potētia:sꝫ
non de iusticia.qd nō est consonū iusticie dei: vt huic
que corrupta est det aureolam.et sic patet soluto ad **per hoc ad**
primū. Concedimus enī cōclusionē. Ad secundū dici **primū.**
mus ꝙ de iusticia non potest deus integrare mente il **Ad scdm̄.**
lā que corrupta fuit mēte. sicut enī aliqua dignitas
inerit virgini ex eo ꝙ non fuit corrupta corpore: ita
quedā dignitas inerit anime ex eo ꝙ non fuit corru=
pta naturaliter:et ad illā dignitatē siue ad statū illuꝫ
nō potest de iusticia deꝰ illā instituere. vnde i amos. **Amos.**
Non resurget virgo in israel.quoniā cū aīa resurgit
a peccato:non resurgit virgo.i.in omnimoda integri
tate quā prius habuit. Quidā tamen exponūt predi **Expositio**
ctam auctoritatem sic.deus non potest facere de cor= **aliquorum**
rupta virginēꝫ.i.non potest facere de corrupta quin
fuerit corrupta. sed hoc dubiū est: quoniā gilbertus
dicit in glosis super boeciū de trinitate.ꝙ deꝰ potest
facere ꝙ mundus nunqꝫ fuerit.⁊ quia dubiū est:alijs
solutionibus adheremus.

¶ Utrum auctoritas apostoli sit vera.

¶ Sexta questio huius capituli.

QUerit de auctoritate apostoli: Uolo oēs homi=
nes esse sicut meipsum. Uidet ꝙ apostolꝰ pec= **ꝯ dictū pauli ar.**
cat mortaliter hoc volendo.quoniam deus precepit
crescere et multiplicari: apostolus autē volebat oēs
homines esse sicut se.i.virgines vel continentes per=
petua continentia.volebat ei ꝙ non cresceret vł mul
tiplicaretur genus humanū.ergo volebat cōtra pre=
ceptū domini.ergo peccauit mortaliter. Item.scie= **Secundo.**
bat ꝙ nondū erat finis mundi:ergo sciebat ꝙ nōduꝫ
erat cōpletus numerus electorū.et sciebat dominuꝫ
velle compleri numerū electorum.ipse autē volebat
non cōpleri numerū electorū:cum vellet omnes esse
continentes continentia perpetua.ergo volebat con
trarium eius quod sciebat dn̄m velle.ergo peccauit
mortaliter. Solutio.ad preceptum dicimus ꝙ prece **Solutio.**
ptum de matrimonio nō fuit eternū:sed temporale.
quoniam illa sola sūt eterna precepta i quorū ipletio
ne seruat anima similitudinē dei . in matrimonio aūt
non ē necessariū seruare similitudinē dei . temporale
igit fuit preceptū de matrimonio.tunc enī fuit matri
moniū in precepto:quando necessarium erat genus
humanum propagari:et per vniuersum mundū mul
tiplicari ad preceptum dei. sed in tempore aposto= **per hoc ad**
li erat matrimonium ad remedium tantum:⁊ modo **primū.**

similiter. vnde apostolus non volebat contra prece=
Ad scdm̄. ptum dn̄i.⁊ sic patet solutio ad primū. Ad scdm̄ dici
mus ꝙ apostolus nō volebat coniūctim omēs hoies
esse virgines: sed diuisim.i.volebat istum per se vir=
ginem:⁊ illum per se. ⁊ sic de alijs.sicut aliquis vult
diuisim de quolibet canonico huius ecclesie ꝙ sit eps
Iterū ar. non tamē vult coniūctim ꝙ quilibet sit eps. Sed pro
batur ꝙ apostolus volebat istud coniūctim. quoniā
melius est illū esse virginem q̄ in matrimonio esse.si=
militer meliꝰ est istos duos esse virgines q̄ esse in ma
trimonio.⁊ sic de quolibet:ergo melius est omēs pa
riter acceptos esse virgines q̄ aliquem esse in matri=
monio.sed qd melius est magis est eligendū ⁊ magis
volendū.ergo cū apostolus hoc sciret debebat magꝭ
velle omēs acceptos simul esse virgines q̄ aliquē ē
in matrimonio.⁊ qd magꝭ debebat velle magis vo-
bat cū discretus esset: ergo volebat omēs hoies con
scd̄o ad idē iunctim esse virgines. Item.si aīma sola est in toto et
qualibet parte.cū eadē sit ratio i vna ⁊ in qualibet:ꝫ
melius cum sit istū esse virginē q̄ esse in matrimonio
melius est omēs pariter acceptos esse virgines q̄ esse
Tertio. in matrimonio.⁊ inde vt prius. Item.si omēs essent
virgines in tēpore apostoli forte cōpletꝰ esset nume=
rus electorꝝ.et hoc erat dubiū apostolo. ergo cū du=
bia sint interpretanda in meliorem partem ⁊ melius
esset omēs pariter acceptos esse virgines q̄ esse in ma
trimonio.⁊ magis debebat velle apostolus oēs pari
ter acceptos esse virgines:saltem in futuro. cum su=
per hoc ignoret dei voluntatem . sicut si video ali=
quem summe indigentem debeo velle ipm̄ esse sum=
me indigentē in hoc instanti.cū sciam deum velle illd
sed debeo velle ꝙ in futuro habeat vnde sustentetur
Solutio. cum super hoc ignorē volūtatē dei. Solutio. Meliꝰ
est simpliciter omnes pariter acceptos esse virgines
q̄ aliquem esse in matrimonio:non tamen est magis
eligendū vel magis volendū:quia non est magis fru
ctuosū vel vtile reipublice ecclesie.vt in canti. Spō=
sa inuitat spōsum:veni dilecte mi egrediamur de cu=
bili.cōmoremur in villis.mane surgamus in vineas.
quasi dicat. surgamus ad opera actiue que sunt fru=
Ad rōnes. ctuosiora q̄ opera contemplatiue.⁊ sic patet solutio
ad omnia obiecta.

¶ De vita contemplatiua et de temperantia.

POst hoc sciendum ꝙ contemplatiua nō tantum
consistit in gustu et tactu: sed etiā in alijs sensi=
bus. Cōtingit enim peccare per alios sensus.qd pro=
Ar̄ etiā per gregorium batur. Dicit enim gregorius. Cum vox blanda que=
ritur:vita sobria deseritur.⁊ sic per auditum peccat.
Secūdo ꝑ augustinū. Item augustinus. Cuꝫ cantus me delectat magis q̄
res que cantatur: grauiter me peccasse cōfiteor. Itē
Tertio per isaiam. isaias. Cithara ⁊ lyra ⁊ tympanū et tibia et vinum in
conuiuijs vestris. ⁊ opus dn̄i nō respicitis nec opera
manuū eius consideratis.ergo peccatū est audire ta
Quarto ꝑ exodum. lia. Item in exodo. Cū dixisset iosue ad moysen. vlu=
latus pugne auditur in castris. Respondit moyses.
Nō est clamor adhortātiū ad pugnā neqꝫ vociferatio
compellentiū ad fugā: sed vocē ludentiū ego audio
quasi diceret. vocē peccātiū ego audio. ꝫ peccatū est
In oppoᵐ in cantādo et in audiendo. Sed cōtra. Dauid citha=
rizabat corā dn̄o ⁊ psallebat.⁊ hoc faciēdo merebat:
ergo bonū est citharizare ⁊ audire sonū cithare:ergo
Secundo. nō est peccatū. Itē. dauid ꝑ vocē cithare et psalterij
excitabat in se spm̄ ꝓphetie.⁊ hoc erat bonū:ꝫ bonū
erat citharizare.⁊ inde vt prius. Itē.bonū est videre **Tertio.**
pulchritudinē firmamēti ⁊ ceterarꝝ creaturarꝝ:vt per
hoc miramur:cognoscamꝰ sapiētiā creatoris.ꝫ licitū
est audire dulcē sonū cithare.vt per dulcedinem crea
ture cognoscamꝰ dulcedinē creatoris: ꝫ audire talia
non est peccatū. Qd cōcedimus si hac intentione au= **Solutio.**
diamus.duplici enī de causa libet huiusmodi instru=
menta audire. Prima est.vt per dulcedinē soni con
sideremus dulcedinē dei: qui dulcedinē soni creauit.
Scd̄a causa est.vt cōsolationē aliquā hmōi sonis ha=
beamus ad fugiēdū tristiciā seculi q̄ aliqñ mortē aīe
operatur: ⁊ ad fugiendū inhonestas ⁊ illicitas occu=
pationes. Sola ergo volūtas iproba delectādi in ci=
tharā cū consensu rationis reprehensibilis et vitupe=
rabilis in hmōi est.sicut patet in auctoritate gregorī.
et augu. Hoc etiā patet per isa.dicentē. Cithara ⁊c. **per hoc ad rōnes.**
id est nō respicitis vosmetipsos ad q̄d facti estis.⁊ opa
manuū eiꝰ nō consideratis.i. instrumēta quorꝫ sonos
auditis nō consideratis.nec per dulcedinē soni dulce=
dinē dei consideratis.⁊ hoc vobis culpabile est.

¶ De iusticia. Capi.vij.

DIcto de tēperātia:dicēdū est de iusticia de qua
hoc ordie agemus.p̄io de spēbꝰ eiꝰ.scd̄o vtrū
omnis motus cuiuslibet virtutis sit motus iusticie.
Misericordia.sicut dicit aug.iusticia est in subueniē
do miseris. De opere ergo misericordie quod est ele
mosina dicendum est primo.ergo videndū quid ele=
mosina:que vtilitas eiꝰ. Secūdo.i quo articulo omit
tit aliquis:si non dat elemosinā. Tertio. de electiōe
elemosine.s.cui dāda sit elemosina. Quarto. de quā
titate.s.quantū dandum sit Quinto.de q̄bus potest
fieri elemosina. Sexto.qualiter meretur dn̄s per ele
mosinā factā per manum serui. Elemosina potest sic **Diffinitio elemosine.**
describi. Elemosina est indigenti propter deū rei ne=
cessarie erogatio. Utilitas magna ē. sicut dicit dn̄s i
euangelio luce. Date elemosinam indigenti: et ecce
oīa mūda sunt vobis. Et daniel dicit nabu. Redime
peccata tua ele.et iniquitates tuas misericordijs pau
perum: forsitā ignoscet delictis tuis. Et apostolꝰ ad
timotheū. Corporalis exercitatio ad modicuꝫ vtilis
est.pietas animi.i.opera pietatis.s. elemosina vti=
lis est ad omnia. Contra primā auctoritatē sic obici= **ꝯ primā auctoritatē ar**
tur. Multi enī faciunt largas elemosinas: et tñ pma
nent in peccato mortali.ergo per dationē elemosine
non sunt omnia munda.et sic falsa est illa auctoritas
Solutio. Auctoritas sic est intelligēda. Date elemo **Solutio.**
sinā ordinate et sicut debetis: et omnia munda sunt
vobis.quoniā dans elemosinā debet incipere a se.vñ
in ecclesiastico dicitur. Anime vestre sitiunt vehemen
ter:et esuriunt similiter et moriuntur frigore . qui ꝫ
vult dare elemosinā debet prius cibare animā suā ci
bo fidei et spei et caritatis:et vestire eam vestimen=
tis virtutū de quibus dicitur. Beatꝰ qui custodit ve=
stimenta sua.⁊c.et tunc faciendo elemosinā erunt ei
munda omnia.quoniā mundus erit a culpa et a pe=
na. Potest etiā exponi auctoritas illa de illis q̄ sunt **alr̄ itelligit auctoritas.**
in pctō mortali.sic. Date elemosinā. i. exercete vos
in operibus misericordie:et ecce omnia munda sunt
vobis.i.in p̄ōptu est quod vos mundemini.quoniā
si preparetis vos :deus infundet vobis gratiā:et re=
mittet culpā et penā. Contra secundā auctoritatem **ꝯ secūdam auctoritatē arguitur.**
sic obicitur. Daniel sciebat nabuchodonosor esse infi
delem:ergo sciebat ꝙ non poterat redimere pecca=
ta sua elemosinis.ergo nullum erat illud consilium

Opinio ali Redime peccata tua elemosinis. Ad quod dicūt qui
quorum. dam q̄ non consulebat redimere peccata elemosinis
nisi per quas euitaret penam eternam: quia sciebat
hoc esse impossibile. sed consulebat ei per elemosi-
nas redimere ꝛ vitare penā illam temporalem quam
predixerat ei. s. q̄ eiciendus erat a consilio hoīm ꝛ fe
num quasi bos comesturus. et hanc temporalē penā
Iterū ar. poterat vitare per donationē elemosinarū. Sed ite-
rum obicitur. Daniel predixerat ei penā illam: ergo
sciebat deū velle se illaturū illi penā illā: ꝛ cōsulebat
ei q̄ per elemosinas redimeret illā. ergo consulebat
contra id qđ sciebat deum velle: ergo pecca. mortali
Solutio. ter. Solutio. Hec est falsa: Daniel sciebat deuz velle
se illaturū penam illā. quoniā non sciebat hoc simpli
citer: sed sub conditione. s. meritꝭ nabuchodonosor
mouentibus. sed merita poterant mutari: ꝛ sic pena
Isaias. redimi. sicut isa. non sciebat ezechiā moriturū simplr
cū dicit. Dispone domui tue: qꝛ morieris ꝛ nō viues.
sed sciebat ipm esse moriturum meritis manētibus
Ar pt dici Potest tamē dici q̄ daniel cōsulebat nabuchodono-
sor redimere pctā sua per elemosinas ad vitandū pe-
nam eternā. nec illud erat impossibile: qꝛ poterat fa-
cere tā largas elemosinas q̄ deus infunderet ei grāz
et sic dimitterētur ei peccata. vnde mediāte poterat
ꝯ auctorita per elemosinas vitare penā eternā. Contra auctori-
tē apli ar. tatem apli obicitur. Videtur enī falsa esse. quoniam
ieiuniū quod est exercitatio corporis vtilꝰ est q̄ pie-
tas. i. q̄ datio elemosine quod est opus pietatꝭ. Sit
enī q̄ aliquis ieiunet ex caritate ꝛ ille idē det elemo-
sinā ex caritate. constat q̄ hoc ieiuniū ꝛ hec datio ele-
mosine inq̄tum exeūt ab eadē caritate eque sint me-
ritoria vite eterne: ꝫ quo ad hoc paria sunt. sed q̄tū
Confirmat ad dimissionem pene vtilius est ieiuniū. Probatio.
Ieiuniū magis grauat q̄ datio elemosine: ergo ma-
gis est penale: ergo magis remissiuū pene. ꝛ sic ieiu-
niū simpliciter vtilꝰ est q̄ datio elemosine siue q̄ ele-
mosina. ꝫ hec est falsa: Exercitatio corpis ꝛc. ad mo-
Solutio. dū ꝛc. Solutio. Hec est falsa gn̄aliter intellecta Ie-
iuniū magis grauat q̄ datio elemosine. vnde q̄tum
ad dimissionē pene se habent vt excedentia et excessa.
Ar pt dici Dato etiam q̄ ieiuniū vtilius sit q̄tuz ad dimissionē
pene q̄ datio elemosine: ꝛ ex eadē caritate procedat:
non tamē propter hoc simpliciter vtilius est q̄ datio
elemosine. sunt enī in datione elemosine multa bo-
na que nō sunt in ieiunio. qm̄ in datōne elemosine est
mentis iocūditas: per quā excitatur deuotio que valet ad
augmentū caritatis. in ieiunio autē nō est mentis io-
cunditas. ideo solent hoīes esse tristiores in diebꝰ ie-
iuniorum q̄ in alijs diebus. ꝛ sic quodāmodo vtilior
Alia rōne est ad vitā eternā pietas: q̄ exercitatio corporis. Itē
probatur. alia ratione. qm̄ misericordia assimilamur deo. in ie-
iunio nō. vnde dr. Estote misericordes sicut pater ve
ster celestꝭ. Item super illū locum apostoli. Pietas
Ambrosiꝰ. ad omīa vtilis est. dicit ambro. Omnis disciplina aīe
religionis consistit in operibꝰ misericordie. quā si ali
quis sequitur ꝛ lubricum carnis patiatur: vapulabit
ꝯ dictū am sed non peribit. Sed cōtra. aut intelligit de mortali
brosij ar. lubrico carnis: aut de veniali. Si mortali: ꝫ hec ē fal
sa: vapulabit sed nō peribit: ideo peribit. Si veniali.
similiter non periret si nō faceret opa misericordie:
Solutio. ergo frustra dicitur illud. Solutio. De vtroq̄ lubri
co. s. tam mortali q̄ veniali potest intelligi. qm̄ si ali-
quis sit in lubrico mortali ꝛ insistat operibus miseri-
cordie punietur quidē pro peccato. sed non peribit:
quia per operibus misericordie preparabit se ad ob
tinendum gratiam: qua data nō peribit. Similiter
si sit in lubrico veniali. s. sentiendo primos motus car
nis vapulabit. i. punietur pro illis peccatis. sed non
peribit: quia opera iusticie sustentabunt ipm. Item. Iterū ar
ponatur q̄ hic sint duo habentes pares caritates et
dent pares elemosinas et sint pares in omībus. exce
pto q̄ vnus dat cum maiori grauamine q̄ alius. q̄
autem dare elemosinā sit penale patet: quoniā aliter
non esset satisfactorium pro pena. constat secundū po
sitiorem q̄ iste due elemosine sint equaliter merito-
rie vite eterne. sed queritur vtra illarum sit magis
meritoria dimissionis pene. videt q̄ que magis gra-
uat. est enim penalis magis: ergo meritoria dimissio
nis pene: cum omnia alia sint paria. Sed contra. Ele In oppoᵐ
mosina est satisfactoria pro pena: ergo equales ele-
mosine sunt equaliter satisfactorie. igitur illi duo e-
qualiter merentur q̄tum ad dimissionē pene. Item. Secundo.
Hylarem datorem diligit deus: ergo magꝭ hylarem
magis diligit. ergo gratior ē deo elemosina eius qui
dat cum hylaritate: q̄ eius qui dat cum grauamine:
ergo magꝭ est meritoria dimissionis pene. Solutio. Solutio.
Ille dationes equaliter sunt meritorie dimissionis
pene: oībꝰ alijs paribus. et hec argumentatio nō va-
let. hec datio est magis penalis. ergo ꝛc. secunduz q̄
penale sumitur in actu: et quasi secundū quid respe-
ctu istius. Sed si eēt magis penalis secundū naturā per hoc ad
ꝛ simpliciter tunc teneret: sed prima eēt falsa. qđ pa- primum.
tet per simile. qm̄ cū album modificatur ex parte aīe
dicitur album: ideo q̄ iudicatur albū ab deposito se-
cundū visum. similiter sanū in cibis cum modificatur
ex parte hominis dr sanum. quod sanū est omni hōi
bene habenti corpus. vt dicit aristo. similiter penale
similiter est ideo illi grauans q̄ penale est nature
bene disposite. vnde licet hec datio sit magis penalis
huic melācolico: nō tn̄ magꝭ est penalis simpliciter.
ideo iste due dationes sunt eque penales nature be-
ne disposite: cum sint equales. Item. ex alia parte nō Hec argu-
valet hec argumētatio. hec datio magis placet deo: mētatio nō
ergo magis est meritoria dimissionis pene. quoniaz valet.
licet magis placeat: non est tn̄ maior. vn̄ neq̄ magis
satisfactoria. et patet instantia in duobus. quorū vnꝰ
dat obolū ex maiori caritate: aliꝰ. v. solꝫ. ex minori ca-
ritate. datio primi magꝭ placet deo qꝛ ex maiori cari
tate: non est tamen magis meritoria dimissionis pe-
ne. Sed contra hoc obicitur. Sint hic duo quorum ꝯ ista ar.
vnus valde pauper: et dat duos denarios. aliꝰ valde
diues et dat centum flo. inde sic. elemosina est meri-
toria dimissiōis pene: ꝫ maior elemosina magꝭ est me
ritoria dimissiōis pene: ergo elemosina diuitis cū sit
maior est magis meritoria dimissiōis pene. Hoc etiā Cōfirmat.
videtur per istud quod dr in eccle. Vtilior est virtus
cuz diuitijs. quoniā per diuitias potest diues existēs
in caritate mereri regnū celoꝝ. quod nō pōt pauper.
et ita plures modos habet diues satisfaciens ꝑ pec-
catis: q̄ pauper. quod sic dicitur. videtur ergo status In oppoᵐ
diuitis melior esse: q̄ statꝰ pauperis. quare ꝫ dicit in
euangelio: Beati pauperes. Item. dominꝰ in euāge Secundo.
lio de paupercula muliere que posuit duo era minu
ta in gazophilaciū. dicit q̄ plus misit q̄ oms alij. ꝫ
non magis meretur diues dās. c. solꝫ. q̄ pauper duos
denarios. Quod concedimus. vnde dicimus q̄ argu Solutio.
mentatio non valet. Elemosina est satisfactoria: er-
go maior. et cetera. debet enim addi. alijs paribus.

hoc aūt non est verū in proposito casu. Concedimus
etiam q̄ status pauperis melior est simpliciter q̄ sta
tus diuitis. quoniā licet diues habeat diuitias quibꝰ
potest mereri dimissionē pene: tamen pauper potest
magis compati q̄ diues. ꝛ plus est cōpati q̄ dare pe-
cuniam. quoniā compatiendo dat de suo: dando pe-
cuniam dat quasi de alieno. quoniā diuitie sunt acci-
dētia diuitis. ꝛ plus est de suo dare q̄ de alieno. vt di
cit gregorius. Tamen quo ad quid ꝛ simpliciter me
lior est status diuitis q̄ pauperꝭ. q̄tum ad hoc. s. qm̄
per diuitias potest mereri diminutōnē pene. quod nō
potest facere pauper. ꝛ sic intelligitur auctoritas que
est in eccle.

¶ Quando omittat aliquis si non det elemosinam.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur quando omittat aliquis si non det ele-
mosinam. Ponatur q̄ hic sit aliquis pauper cu
ius paupertas euidens est. ꝛ aliquis diues qui habet
superflua multa. videt q̄ in hoc casu iste diues omit-
tat nisi det elemosinā huic pauperi: quoniā preceptū
est dare elemosinā. ergo diues iste tenetur dare huic
pauperi pro loco et tēpore. sed modo est tēpus et lo
cus cum videat ipz indigere ꝛ habeat multa supflua.
Secundo. ergo omittit si non dat modo. Itē in euāgelio. Que
enī vultis vt faciant vobis hoīes ꝛ vos eadē faciatis
illis. Sz iste diues iuste ꝛ discrete vellet sibi dari ele
mosinā si esset in statu pauperis huiꝰ. ergo iste diues
tenetur dare elemosinā huic pauperi in hoc casu: ꝫ si
Tertio. non dat/peccat. Itē. in prima canonica. Qui habue-
rit substantiā mundi huius ꝛ viderit fratrē suū neces-
sitatē habere ꝛ clauserit viscera sua ab eo: quomodo
caritas dei manet in eo? Sed iste diues habet substā
tiam huius mundi et videt fratrē suū necessitatē ha-
bere: ergo si clauserit viscera sua ab eo si non dat ele
mosinā ei caritas dei nō manet in eo: ꝫ si non dat ele-
mosinam ei caritas dei nō manet in eo: ergo omittit.
Euasio. Si dicit q̄ non clausit: qꝛ cōpatitur. Contra. Ad hoc
ꝯ quā ar. tenetur tā diues q̄ pauper. ergo pro nichilo premisit
apls. Qui habuerit substantiā mūdi huiꝰ. nisi daret
Quarto intelligi q̄ diues tenetur dare. Itē hierony. Aliena
rapere cōuincitur qui vltra necessaria sibi retinere cō
probatur. ergo nisi iste diues det huic indigēti de su-
perfluis: pro raptore est habendus: igr peccat morta
Confirmat liter nisi det. Ad idē facit hec auctoritas Omi petēti
te tribue rem. s. si habes rē: si nō habes saltē bonā vo
luntatē. ergo cū iste diues habeat rem tenet eā dare.
In oppoᵐ et ita omittit si nō dat isti. Cōtra. Potest dare eque
indigenti. ꝛ si dat absolutus est: ergo non tenet dare
isti. Iuxta hoc solet obici de illo cui obuiat aliq̄s in
extrema necessitate cōstitutus. cōstat q̄ tenet ei dare
Ar ꝑ casū. modo. Sit ergo q̄ preparet se ad dandum ꝛ interim
occurrit alius in extrema necessitate ꝯstitutꝰ. querit
vtrū tenetur dare primo. Videtur q̄ sic: qꝛ priꝰ tene-
batur ei dare. ꝛ nō est ab illa tentione absolutꝰ: ergo
ꝯ hoc ar. adhuc tenetur ei dare modo. Cōtra. Si det secūdo:
absolutus est. posito q̄ non possit reficere nisi alterū
Solutio. tantū: ergo non tenetur dare modo primo. Solutio
In duobus casibꝰ omittit aliq̄s si non det elemosinā
Primꝰ est qm̄ credit aliquē esse in extrema necessita-
te. tunc aūt credit hoc cū dicat ei consciētia q̄ nisi det
huic iste nō habebit vnde sustentet. in hoc casu si non
dat huic: peccat mortaliter. Etiā monachꝰ tenetur in De mona-
hoc casu dare: licet abbas preceperit ei q̄ nullomo- cho.
do det. qm̄ preceptū abbatis non ligat aliquē contra
preceptū dei. vnde absolutus est a precepto abbatis
in hoc casu. Alius casus est. qn̄ videt aliū indigentem Aliꝰ casus
valde: licet non in vltima necessitate: et habet multa
superflua nec proponit melius dispensare tenet dare
illi modo. Sed tn̄ hec est cōcedenda. Iste diues tene
tur dare huic indigenti pro loco ꝛ tēpore. sed hec est
falsa: modo est locus et tēpus: si esset locus ꝛ tēpus
si non proponeret melius dispēsare. Et sic patet solu per hoc ad
tio ad primo obiectū per interemptionem. Ad scđm primum.
dicimus q̄ ille diues si esset indigēs indiscretā habe- Ad scđm.
ret voluntatē: si oībus modis vellet sibi dari ab ali-
quo siue meliꝰ dispensare ꝑponente siue nō. Ad ter- Ad tertiū.
tiū dicimus q̄ iste diues nō claudit viscera sua ab hoc
indigente q̄uis non det. qm̄ habet bonā voluntatem
dandi nisi proponeret melius dispēsare. Ad auctori- Ad hiero-
tatē hieronymi dicimꝰ q̄ iste diues pro raptore habe nymum.
tur qui vltra necessaria retinere cōprobaretur. sed si su-
perflua ꝑponit bene dispēsare: nō est habēdus pro ra
ptore nec cōprobare retinere superflua hoc casu. Ad Ad aliā au
istā autoritatē Omī petēti te tribue. dicimꝰ q̄ sic in- ctoritatem
telligenda est. si rem vel bonā voluntatē vel bonum
verbū. Vnde iste diues nō est transgressor huius pre-
cepti cū habeat bonā voluntatē dandi sicut dictū est.
Ad illud qđ queritur de duobus in extrema necessi- Ad aliud.
tate constitutis vtrum tenetur dare isti. demonstrato
primo. dicimus q̄ sic. ꝛ similiter scđo. sed neutri tene
tur dare modo. tn̄ tenet dare alteri modo. vt iste ter
minus alteri teneatur cōfuse. ꝛ patet.

¶ Quibus danda est elemosina.

¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur de personis quibus danda est elemo-
sina. queritur vtrum magis danda sit elemo-
sina corporalis consanguineis quibuscunq̄ q̄ extra-
neis. videtur q̄ sic. qm̄ iste est ordo caritatis: vt priꝰ Ar q̄ sic.
diligamꝰ propinquos. deinde extraneos. ergo magꝭ
dāda est elemosina consanguineis: q̄ extraneis. Cō- In oppoᵐ
tra. in eccle. dr desudet elemosina ī manu tua: donec
inuenias iustū cui des. ergo magis danda est elemo-
sina iusto: q̄ iniusto. ergo si extraneus sit iustus et cō
sanguineus non: magis dāda est elemosina extraneo
iusto: q̄ consanguineo malo. Item. deus magis dili- Secundo.
git iustum extraneū q̄ tuum consanguineū malū. sed
tu debes illum magis diligere quē scis magis diligi
a deo. ergo tu debes magis diligere extraneū bonuz
q̄ consanguineum malum. sed probatio dilectionis
est exhibitio operis. ergo magis debes dare elemo-
sinam extraneo bono: q̄ propinquo malo. Solutio. Solutio.
Quedā elemosina danda est melioribus et iustiori-
bus pauperibus. vt elemosina que est de testamēto.
quoniā per preces sanctorum pauperum citius libe
ratur a pena ille qui mortuus est. sed elemosina quā Nota.
facimus de proprijs facultatibus magis danda ē pro
pinquioribus q̄ extraneis melioribꝰ: alijs paribus.
Similiter concedimus q̄ iustioribus pauperibꝰ ma per hoc ad
gis danda est elemosina alijs paribus. sed pro quāta primū.
propinquitate debeā pferre propinquū extraneo: nō
determiat ars: sed vnctio. Ad istđ qđ obicit. q̄ magꝭ Ad aliud.
iustum magis debemus diligere: cū deus magis dili
gat ipsū. bene concedimus eo mō q̄ deꝰ magꝭ diligit

ipſum maiori affectu vel maiori motu.quoniã deꝰ nõ
afficitur nec mouetur:ſed magis diligit.i. ad maius
Similiter et nos ad maius debemus ipm̃ diligere:
Correlariũ non tamẽ maiori affectu. Ex predictis patet quibus
danda eſt elemoſina.ſ. pauperibꝰ in quibꝰ eſt imago
dei et noſtra.et quod eis damꝰ quodãmodo deo da-
mus.cũ ipſi ſint imago dei et eis demus inq̃tũ tales
ꝯ iſta ar. ſunt. Sed cũ in hiſtrionibus ſit imago dei: videt̃ ꝙ
dare hiſtrionibus nõ ſit peccatũ. mentitur ergo hie-
hieronimꝰ ronymus dicẽs.qui dat hiſtrionibus imolat demoni
Secundo. bus. Item.hiſtriones vtuntur arte ſua ſine pctõ.qm̃
non eſt peccatũ citharizare vel pſallere. qð patet per
helyſeũ. qui cuꝫ conſuleretur a tribus regibus iuſſit
ſibi adduci pſaltẽ. ⁊ cũ caneret pſaltis facta eſt ſuper
eum manus dñi.ergo ſcðm hoc dare hiſtrionibus nõ
Tertio. eſt peccatũ:cũ hiſtrio nõ ſonet in viciũ. Item.ille qui
dat hiſtrioni non cogitat de diabolo: ergo nõ imolat
Solutio. diabolo. Solutio. Hiſtrio ꝓprie dꝛ qui geſticulatio-
ne corporis prouocat ad riſum hoĩes. Unde hyſtoria
rerum.g.narratio.ſed modo ampliatũ eſt nomen vt
dicatur hiſtrio quicunq; ioculator qui per muſica in-
ſtrumenta vel alio modo excitat hoĩes ad voluptatẽ
et gaudiũ hmõi. ⁊ ſic ſonat inviciũ. ⁊ hac intẽtione da
re eſt demonibus immolare. qm̃ cuiꝰ dicitur eſſe res
eius eſt fructus rei. vnde cũ diaboli ſit fructus huius
Ad primũ. dationis: propter hoc dꝛ dari diabolo. Nec valet hec
argumentatio. Iſte nõ cogitat de diabolo ergo non
Fallã ꝯñtis imolat diabolo. Et eſt fallacia ꝯñtis. qm̃ ꝯcedentia
et exceſſa ſunt immolare diabolo ⁊ cogitare de dia-
Nota. bolo.ſed ſi alia intẽtione detur hiſtrioni ſ. aut q̃tuꝫ
indiget aut q̃tum volumus habere conſolationẽ ad
remouendũ triſticiã huius ſeculi que mortẽ aĩe ope
ratur: huius dare non eſt peccatum.

De q̃titate elemoſine.

Quarta queſtio huius capituli.

Q Ueritur de q̃titate elemoſine. ⁊ querit̃ de illo
qui vendit oĩa que habet ⁊ dat oĩa pauperibus
non retinendo ſibi aliquid vtrum peccet mortaliter.
Ar ꝙ ſic. Uidetur ꝙ ſic. quoniã dare ſupflue eſt peccatũ mor-
tale.quoniã prodigalitas eſt peccatum mortale. ſed
nulla ſuperfluitas eſt maior in dando q̃ dare omia ⁊
nichil retinere ſibi: ergo qui ſic facit peccat mortalit̃.
Confirmat̃ Dicit enĩ apl̃s. Rationale ſit obſequiũ ⁊c. facit ergo
cõtra preceptum apl̃i.inicit manus in ſe:ergo peccat
In oppoᵐ mortaliter. Si cõceditur. Contra. Hoc eſt opus per-
fectionis.ſicut dꝛ in euangelio. Si vis perfectus eſſe
vade ⁊c.ergo nõ peccat qui ſic facit.imo optime agit
Solutio. Solutio. Si dat oĩa ſic vt nõ habeat ſpem habendi
aliũde neceſſaria peccat mortalit̃: ſꝫ ſi oĩa dat habẽs
propoſitũ intrandi clauſtrũ in quo habebit omĩa ne-
ceſſaria: tũc multa ſibi retiñet. vñ nõ peccat ſꝫ bñ agit.
nec dat ſuperflue: quoniã retinet oĩa neceſſaria ſibi.
Iterũ ar. Sed obicitur de illo qui nimis macerat corpus ſuũ.
non eſt ſimile: quoniã ille inicit ſibi manũ. iſte non.cũ
oĩa ſibi neceſſaria retineat. Sꝫ querit̃ ad q̃tũ tẽpus
Opĩo cõis poſſumus nobis reſeruare neceſſaria. Magr̃i dicunt
vſq; ad annũ. vnde exponũt ſic illud euãgeliũ. Nolite
q̃o incidẽs. ſollicitĩ eẽ de craſtino.i.de anno futuro. Sed querit̃
quare dñs ꝓhibet nõ eſſe ſollicitũ de craſtino: cũ bo-
num ſit ſollicitudinẽ et curam habere de ſibi neceſſa-
Solutio. riĩs. Ad hoc dicimus ꝙ duplex eſt ſollicitudo.ſ. pro-
uidentie: ⁊ ita non prohibetur. ⁊ ſollicitudo ſuffocãs
et ita prohibetur. hec impedit hominẽ et retrahit a
multis operibus bonis. vnde dicit dñs. Sufficit diei
malicia ſua. quoniam viuendo quiete ⁊ ſine ſollicitu-
dine de craſtino ſatis impedimur ⁊ retrahimur a bo-
nis operibus. vnde non eſt bonum magis inuolue-
re ſe et anguſtiare ſe.

De quibus habeat fieri elemoſina.

Quinta queſtio huius capituli.

Q Ueritur de quibus habeat fieri elemoſina. ⁊ di-
citur ꝙ nullomodo põt fieri elemoſina de vſu-
ra/ de rapina/ de rebus male acquiſitis. vnde in eccl̃.
Qui offert ſacrificiũ ex ſubſtantia pauperũ quaſi vi-
ctimat filiũ in conſpectu patris ſui. quoniã pro homi
cida habetur qui aufert pauperi illud vnde debet ſu
ſtentare vitam ſuam. Sed cõtra. In euangelio dicit̃. ꝯ illud ar.
Facite vobis amicos de mãmona iniquitat̃ ⁊c. ergo
licet facere amicos de pecunia iniquitatis. ergo de pe
cunia male acquiſita licet facere elemoſinã. Solutio Solutio.
Uſurariꝰ poteſt facere elemoſinaꝫ de denariĩs quos
habuit de vſura: ſi proponat reddere de aliĩs dena-
riĩs. aliter vero nõ poteſt. Hec auctoritas Facite vo- Hec aucto
bis amicos ⁊c. tripliciter exponitur. Prĩo ſic. Faci- ritas tripli
te vobis amicos de mãmona iniquitatis.i. de diui- cit̃ exponit̃
tiĩs que vt in pluribus et inique ⁊ cũ peccato ſolent
acquiri. ſꝫ nõ inde iubet vel cõſulit facere amicos de
pecunia male acquiſita. Secundo ſic exponitur. faci
te ⁊c.i. de pecunia que inique retineretur ſi non dare
tur. Tertio modo ſic. Facite ⁊c.i. de pecunia inequa
litatis.i. que inequaliter poſſidetur. vnus enĩ plꝰ ha
bet: alius minus. ille enim qui plus habet ſuppleat
defectũ eorum qui non habent vel qui minus habẽt
Hoc fuit ſignificatum in mãna. quoniã qui plus col Mãna q̃d
ligerat non plus reperit q̃ gomor. nec qui minꝰ col- ſignificat.
ligerat minus inuenit q̃ gomor. Sed obĩcit̃ de hoc ꝯ ꝑdicta ar̃
quod dicitur. vt cum defeceritis recipiant vos in ſua
taber. aut meritis noſtris aut ſuis. ſi noſtris recipere
mini. ſi ſuis: ergo meritis alienis poteſt aliquis ſal-
uari. quod falſum eſt. Solutio. ſic debet intelligi. re Solutio.
cipiant vos meritis veſtris que habuiſtis per preces
eorum. quoniã ſancti merentur aliĩs primã gratiam
Item. ponatur ꝙ ſit quidã vſurarius qui non habet Iterũ ar.
denarios in burſa ſua: niſi quos habuit de vſura. ſed
multos habet in archa qui non ſunt de vſura: et oc-
currit ei pauper in extrema neceſſitate poſitus. que-
ritur vtruꝫ tenetur ei dare de iſtis denariĩs. videtur
ꝙ ſic. quoniam in extrema neceſſitate omnia ſunt
communia. ergo iam denariĩ iſti ſunt pauperis: ergo
vſurarius tenetur eos dare. Itẽ. de aliĩs denariĩs po Ad idẽ ar.
teſt reddere et a quo habuit iſtos. ergo non tenetur
reddere ei iſtos: ergo ei quem vidit in extrema neceſ
ſitate tenetur dare. Si conceditur. Contra. Iſti de- In oppoᵐ
nariĩ non ſunt ſui. ergo nõ poteſt eos dare huic: ergo
non tenetur dare. Iteꝫ. reddere tenetur eos ei a quo Secundo.
habuit: ergo nõ tenetur eos dare aliĩ. Queritur etiã q̃o incidẽs
vtruꝫ iſte pauper debet eos accipere ſi ſciat ꝙ ſint de
vſura. Uidetur ꝙ ſic. quia iniceret ſibi manũ ſi nõ ac- Ar ꝙ ſic.
ciperet. ergo peccaret mortaliter: ergo deberet eos
accipe. Sꝫ cõtra. Precipit̃ in leuiti. Morticiniũ ⁊ ca In oppoᵐ
ptũ a beſtia nõ comedat̃. morticiniũ eſt illud qð per
mortale pctm̃ acquiritur. captũ a beſtia qð captũ eſt

a beſtiali hoĩe: ergo cũ iſta pecunia ſit morticiniũ et
captum a beſtia. et hoc ſciat ille pauper: non debet
Solutio. accipere eam. Solutio. Iſte vſurarius tenetur dare
pauperi in predicto caſu. etiã ſi nõ haberet vnde red-
Ad primũ deret. nec valet hec argumentatio. Iſti denariĩ non
ſunt ſui: ergo non poteſt eos dare. Poteſt enĩ recõ-
penſare de aliĩs cũ dederit iſtos. nec tenetur reddere
iſtos nũmos ei a quo habuit. qm̃ ſi reddit alios equi
ualentes abſolutus eſt. ⁊ iſte pauper ſi eſt in extrema
neceſſitate debet eos accipere: ſi nõ eſt in extrema ne
ceſſitate: ⁊ ſciat illos eſſe de vſura nõ debet accipere.
Ad rõnem Ad iſtud qð obicitur. Morticiniũ ⁊c. dicimus ꝙ non
poſt oppoᵐ eſt morticiniũ iſti. Facti enĩ ſunt iſti denariĩ pauperis
Alia q̃o in per extremã neceſſitatem. Queritur poſt vtrũ mere-
cidens. trix de acquiſitis per meretriciũ poteſt facere elemo
Ar ꝙ ſic. ſinam. Uidetur ꝙ ſic. qm̃ ſuũ eſt. qm̃ auctoritas dicit
ꝙ meretrix turpiter acquirit: ſed nõ turpiter accipit.
Secundo. et de ſuo poteſt cuilibet facere elemoſinã. Itẽ. mer-
catores acquirunt pecuniã per mortale peccatũ. qm̃
mentiũtur ſepe ⁊ dicũt falſũ. et de illa pecunia poſſũt
facere elemoſinã. ergo eadẽ ratione licet meretrix ac
quiſierit pecuniã: tamen de illa poteſt facere elemoſi
In oppoᵐ nam. Contra preceptũ in lege: Non offeres precium
proſtibuli vel preciũ canis. ergo meretrix non debet
offerre preciũ proſtibuli. ⁊ ſic non poteſt fieri elemo-
Alia q̃o in ſina de acquiſito per meretriciũ. Itẽ. queritur quare
cidens ꝓhibetur aliq̃s offerre preciũ canis. qm̃ multi canes
ſunt qui bene valẽt viginti ſolidos. ergo ſicut poteſt
aliquis accipere tantũ preciũ de ſuo cane: et ita licite
Solutio. poteſt offerre precium canis. Solutio. Meretrix põt
de acquiſito per meretricium facere elemoſinas pri-
uatas et non publicas. Unde ſi publica ⁊ notoria ſit
meretrix eccleſia non debet recipere elemoſinam vel
oblationẽ eius. ne videatur peccato eius conſentire.
Idẽ de vſu Idem dicimꝰ de vſurario. qm̃ iſta duo genera hoĩm
rario. inq̃tum talia ſunt: quicquid acquirũt per peccatum
mortale acquirunt. vnde in deteſtatione peccati non
debet eccleſia publice recipere oblationẽ meretricis
Ad illð de publice: nec vſurariĩ publici. Nec eſt ſimile de merca
mercatori- toribus. qm̃ negociatio poteſt exercerĩ ſine mortali
bus. peccato. Ad qð obicitur de precio canis. dicimus ꝙ
Ad illð de illud preceptũ fuit non morale: vnde dictũ eſt ꝓpter
cane, ſignificationẽ. ſicut illud. Nõ comedet̃ carnẽ porci.i.
non delectaberĩ in luxuria que ſignificatur per porcũ
Similiter illud Nõ offeres preciũ canis.i. voracitatẽ
vel edacitatẽ que ſignificat̃ per canem. qm̃ hõ vorax
vel guloſus q̃ caninũ habet appetitũ nõ placet deo.
Alia q̃o ex Item. iſte habet vnicũ denariũ et vouit ſe daturum
caſu. illũ ſacerdoti: dũ eſt in via occurrit ei pauper in extre
ma neceſſitate. querit̃ vtrũ tenet̃ ei dare illũ denariũ.
Ar ꝙ ſic videtur ꝙ ſic. qm̃ per extremã neceſſitatẽ factꝰ eſt iſte
In oppoᵐ denarius huius pauperis: g̃ tenetur ei dare. Contra.
Uouit illũ ſacerdoti. ſed preceptũ eſt prius votũ red
dere: ergo niſi reddat peccat mortaliter. ⁊ ita non te
Solutio. net̃ dare iſti pauperi. Solutio. Maior obligatio ſol
uit minorẽ. Maior obligatio eſt ad dandum iſti q̃ ſa
Prima cã cerdoti duplici de cauſa. Prima eſt: q2 magĩ vergit
ad pietatẽ ꝑ quaꝫ maxime aſſimilamur deo dare ibi
Scða cã. q̃ dare ſacerdoti. Scða cauſa ẽ. qm̃ ad dãdũ iſti obli
gatus eſt iſte ex natura ſiue ex precepto nature. ſed
ad dandũ iſti ſacerdoti obligatur tantũ ex voluntate.
quoniã volũtarie vouit. Dicimus igitur ꝙ in hoc ca-
Alia q̃o ex ſu non tenetur dare iſtuꝫ denariũ ſacerdoti. Item. ſi
caſu. aliquis in extrema neceſſitate poſitus videt panẽ ſu-
per ſtallum. queritur vtrũ liceat ſibi accipere. Uide- Ar ꝙ non.
tur ꝙ non. quoniã ſi accipit cõtractat rem a.r.d. ergo
committit furtum: ergo peccat mortaliter. Contra. In oppoᵐ
Ipe eſt in extrema neceſſitate: ergo ſunt ei cõmunia:
ergo poteſt accipere panem iſtũ tanq̃ ſuum: ergo nõ
peccat accipiendo. Item. dauid comedit panes pro- Secundo.
poſitionis quos non licebat edere niſi ſolis ſacerdo-
tibus. et non peccauit. qm̃ neceſſitas maior nulla eſt
extrema. g̃ neceſſitas excuſat iſtũ a furto vel rapina.
ergo non peccat accipiendo. Itẽ. dñs excuſauit diſci Tertio.
pulos ſuos vellentes ſpicas in die ſabbati propter ar
ticulum neceſſitatis. ergo ſi in veteri lege licebat ſine
peccato accipere rem alienã in articulo neceſſitat̃. cũ
maior ſit libertas in noua lege licet accipere rẽ alie-
nam in articulo neceſſitatis. ergo iſte non peccat acci
piendo panẽ. Quod concedimus. nec valet hec argu Solutõ ad
mentatio. Iſte accipit rem alienã: ergo cõmittit fur- primũ.
tum vel rapinam. quoniã res iſta nõ eſt pure aliena:
ideo cum accipit eam efficitur ſua in articulo neceſſi-
tatis. Item. dicimus de omibus qui habẽt depoſita Nõ diligẽt
penes ſe: et de illis qui gerunt negocia aliorum. qm̃
in extrema neceſſitate licet dare depoſitum indigen-
tibus ſi non habent propria vnde ſuſtẽtent eos ⁊ ab-
ſoluti ſunt nec tenentur ad reddendum. excuſantur
enim per preceptũ nature. Similiter illi qui gerunt
res aliorũ in extrema neceſſitate tenent̃ ea dare ſi nõ
habẽt proprias nec tenent̃ ad reſtitutionẽ in hoc ca-
ſu. ſed citra extremã neceſſitatem non licet depoſitũ
dare. vnde ſi aliquis ſeruauerit diu depoſitũ alicuius
qui iuit vltra mare et dꝛ cõmuniter ꝙ mortuus ẽ: ſi
ille q̃ habet depoſitũ conſilio eccleſie ipſũ diſtribuit
pauperibus: et poſt redeat qui depoſuit tenetur ei
reddere. etiã eccleſia teneretur ei reddere ſi apud eã
depoſuiſſet ille.

De elemoſina q̃ fit per manũ alterius.

Ultima queſtio huius capituli.

A D vltimũ q̃ritur de elemoſina q̃ fit per manũ
alterius. ponatur ꝙ aliquis ſacerdos iniũxit
alicui dño dare. xx. ſol̃. et ille precipiat ſeruo ſuo da-
re et ſeruus dat illos pauperibus. xx. ſol̃. ſed cũ mur
mure et rancore ⁊ mala voluntate. queritur vtrum
hec datio ſit meritoria dño. videtur ꝙ non. quoniam Ar ꝙ non.
hoc ẽ mortale peccatum: ergo ſimpliciter eſt deme-
ritoria. g̃ nulli ẽ meritoria. Si cõceditur. Cõtra. hec In oppoᵐ
actio procedit ab imperio dñi et dñs imperat ex cari
tate: g̃ hec actio procedit ex caritate. ergo ẽ merito-
ria illi a cuius caritate procedit. Item. iniunctũ ẽ iſti Scðo.
vt det. xx. vt ſatiſfaciat pro peccatis: et iſte dat quod
ſibi iniunctũ ẽ. qm̃ ille facit cuiꝰ auctoritate fit et ex
caritate: g̃ ſatiſfacit: g̃ hec actio ẽ ei ſatiſfactoria. g̃ eſt
ei meritoria. Item. ſi nõ ſatiſfacit: g̃ adhuc tenet̃ ſa- Tertio.
tiſfacere: et ſi tantũ daret per manũ ſerui adhuc for-
te non ſatiſfaceret. igitur ſtulti ſunt omnes diuites
qui per manum aliorum dant res ſuas. Item. ſenna Quarto
cherib dictus ẽ baculus: quoniã dominus per iſtum
percutiebat iudeos. g̃ illa percuſſio actio procedebat a
deo et a ſennacherib. inquãtũ procedebat a deo erat
bona. inquãtum a ſennacherib mala. Eadẽ ratione A ſimili.
hec actio inquantũ procedit a ſeruo ẽ demeritoria:
inquantum a dño meritoria. Qð concedit prepoſiti Opĩo ꝑpo
uus ponens exẽplũ de ſacerdote cui ſcti hoĩes diui- ſitiui.
tes dicũt ꝙ celebret. ipe autem celebrat et conſecrat

cupiditate pecunie tantũ. dicit prepositiu⁹ ꝙ hec con
secratio est demeritoria sacerdoti et meritoria alijs.
Similiter in ꝓposito casu dicebat ꝙ hec actio est de=
meritoria seruo ⁊ meritoria dño. ⁊ nõ valet hec argu
Ad rõnem mentatio. Hec actio est demeritoria: ergo nulli ẽ me
diceret ille ritoria. Est enĩ meritoria ⁊ demeritoria scd̃z diuersa.
Hec solutio plana est q̃tũ ad eos qui dicũt ꝙ omnis
Scd̃z alios actio est a deo. sed scd̃m illos qui dicũt ꝙ mala actio
est ab hoĩe vel a diabolo in qua nichil facit de⁹. dicẽ=
dum ꝙ hec actio nulli est meritoria. nec dño nec ser=
uo: nec etiã satisfactoria. tñ deus satisfacit nõ ratione
dationis actionis: sed ratione ipius dati vel rõne ipi⁹
passionis. qm̃ istius actio displicuit: passio grata fuit.
ꝯ hãc solu= Sed contra hanc solutionẽ obicit. qm̃ si ipm datũ sa
tionem. tisfacit pro eo: sed ipm datũ est pecunia. Sit ita. aut
igit ipm datũ satisfacit inq̃tum pecunia: aut propter
dationẽ passionẽ. Si inq̃tum pecunia: g̃ siue daretur
siue nõ daret esset satisfactoria. ⁊ hoc falsũ. Si ꝓpter
dationẽ passionẽ. Cõtra. Passionib⁹ nõ meremur: g̃
propter illã passionẽ nõ est meritoriũ ipm datũ: ergo
Secundo. nec satisfactoriũ. Item. actio ex qua ꝓcedit imediate
passio illa est demeritoria: g̃ passio illa nõ est merito=
Euasio. ria: ergo nec satisfactoria. Forte dicit ꝙ ipm datũ nõ
dicitur satisfactoriũ gr̃a meriti: sed gr̃a recõpensatio=
ꝯ hãc ar. nis. Sed contra hoc est quod dr̃ in euãgelio. Quid
prodest hoĩ si vniuersũ mundũ lucret: aĩe vero sue de
trimẽtũ patiat: aut quã dabit hõ cõmutationẽ ꝓ aĩa
sua: g̃ si in aĩa remanet aliqd̃ vestigiũ pctĩ. s. debitum
alicuius pene nõ absoluitur per aliquã cõmutationẽ
vel recompensationem nisi motu proprio moueatur
Secundo. Preterea. si dñs daret illam pecuniã sua propria ma
nu non satisfaceret nisi actione. quoniam non sunt isti
due satisfactiones: cum nõ det nisi tantam pecuniam
quantam iniũxerit et sacerdos: ergo ipm datum non
Solutio. satisfacit. qd̃ concedimus. Potest autẽ solui neutri
opinioni derogando. s. nec ei que dicit ꝙ omis actio
est a deo. nec ei que dicit ꝙ non omnis. Dicimus igit
ꝙ si deus precipiat dari tantã pecuniã et nichil omit=
tat de his que pertinent ad preceptum: satisfacit ipo
precepto. tunc autẽ satisfacit: nichil omittit de contin
gentibus. quoniã precepit seruo quẽ credit esse fide=
lem dispensatorẽ. ⁊ cum postea inquirit vtrũ dederit
et quo tempore et quibus dederit. Actio ergo serui
qui est in mortali pctõ non est satisfactoria dño. sed
actus precipiẽdi. i. perfecta preceptio nichil omittẽs
de contingentibus inq̃tum talis: satisfactoria est. ta=
men si dñs daret ꝓpria manu vtilius esset ei. quoniã
excitaretur deuotio sua. ⁊ pauper accipiens elemosi
nam expressius ⁊ deuoti⁹ oraret pro ipso. Unde facta
per manũ propriã non solũ est meritoria vite eterne
et dimissionis pene: sed et augmenti gr̃e potest esse
meritoria. Item. ponatur ꝙ dñs sit in caritate quan=
do precepit dare elemosinã: ⁊ seru⁹ in caritate quãdo
datur elemosina. sed dominus non sit tũc in caritate.
Alia q̃o ex queritur vtrũ hec datio sit meritoria dño. videtur ꝙ
casu. sic. qm̃ ꝓcedit a caritate serui ⁊ caritate dñi. qm̃ seru⁹
Ar ꝙ sic. dat ex precepto dñi. et preceptũ istud fuit ex carita=
te: g̃ illa actio est meritoria dño cũ sit ex caritate ip=
In oppo^m sius. Contra. Ipe est in mortali peccato: ergo nichil
meretur illa actione: ergo illa non est meritoria. Si=
Ali⁹ casus. militer si dominus sit in mortali peccato quando pre
cipit ⁊ in caritate quando datur. queritur vtrum illa
Ar ꝙ non. actio sit ei meritoria. videtur ꝙ non. quoniã nõ pro=
Ar ꝙ sic. cedit a caritate eius. Econtra videtur ꝙ sic. quoniam

seruus qui dat est in caritate: ⁊ dat pro domino suo q̃
est in caritate: ⁊ ratam habet dationẽ. ergo est ei me=
ritoria. Solutio. Ista actio nõ est meritoria nisi dñs *Solutio.*
sit in caritate ⁊ in tempore preceptionis ⁊ in tempo=
re dationis. quoniã ad hoc ꝙ sit ei meritoria oportet
ꝙ moueatur actu ex caritate nec paratus est moueri
Unde nõ est verum ꝙ datio illa sit a caritate domini
cum non sit in statu caritatis in tempore preceptõnis
et tempore dationis. Et est simile de alio qui propo=
suit ex caritate dare quattuor denarios et dat primo
vnum cuz mouetur ex caritate. postea successiue dat
alios cogitando de alio q̃ de deo. Omnes iste dati=
ones sunt meritorie si maneat caritas: quia sunt ex
eodem imperio caritatis. quoniam paratus est mo=
ueri ex caritate. Sed si durante datione non maneat *Ali⁹ casus.*
caritas illa datio nõ est meritoria. Similiter dicimus
in predicto casu. tamen intelligendũ est: quia cum di
citur actio serui qui est in caritate facta pro dño vel vi
ce dñi q̃ est ĩ mortali nõ ẽ meritoria dño inq̃tũ hmõi
itelligi dz q̃tũ ad vitã etnã et q̃tũ ad dimissionẽ pene
Sz q̃tũ ad habẽdũ gr̃am põt eẽ meritoria. qm̃ aliq̃s *Quõ aliq̃s*
potest mereri alij primã gratiam ⁊ hoc per tria: scilz *meret alij*
per orationẽ/per elemosinã/per consecrationẽ. quo= *ꝑmã gr̃am*
niam sacerdos impetrat augmentum gratie eis qui
intersunt diuinis officijs si habent gratiã. et si nõ ha
bent meretur eis semper primã gratiam: nisi ipsi re=
pugnant. Item. seruus existens in caritate dño nesci *Alia q̃o ex*
ente dat elemosinã vice dñi sui: et tunc dñs est ĩ mor= *casu.*
tali. postea reuelat ei qm̃ dñs est in caritate: et dñs ra
tam habet dationẽ et gaudet. queritur vtrũ illa do=
natio fuit meritoria dño. videt ꝙ nõ. quoniã erat in *Ar ꝙ non.*
mortali peccato: quando seruus dabat. ergo ꝑ predi
cta non erat ei meritoria. Contra. donatio illa retro
trahitur et mandato comparatur et dñs habet ratã
dationem illam. ergo idem est acsi dñs preciperet.
sed si dñs preciperet istud quãdo ratũ habet mere=
retur. ergo datio illa fuit meritoria ei. Ad hoc dicũt *Solutõ ali*
quidam ꝙ non meretur illa actione. Qd̃ obicitur ꝙ *quorum.*
datio retro trahitur. intelligitur quantum ad repe= *Ad argumẽ*
titionem: quoniam dominus nõ potest repetere am= *tum.*
plius a seruo: cũ ratũ habeat. Sed contra. voluntas *Itez ꝯ hoc*
quam modo habet adeo progressiua est ꝙ si habe= *arguitur.*
ret quod datum est modo daret: ergo idẽ est acsi mo
do daret. ergo datio illa fuit ei meritoria per volun
tatem quam modo habet vel modo est ei meritoria
Quod concedim⁹. quoniã reputatur ei acsi ipe fecis *Solutio.*
set: ex quo simpliciter voluntas est progressiua. i. tã=
ta ꝙ progrederetur in actum si non esset facta.

¶ De specie iusticie.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de illa specie iusticie per quam homo fa=
cit quod debet inferioribus. s. de elemosina.
sequitur de specie iusticie per quam facit homo qd̃
debet superioribus: scilicet de obedientia. Primo
de essentia obedientie. Secundo an fructus vel virt⁹
sit obedientia. Tertio an habeat aliquid de suo: et
an sit species specialissima. Quarto in quibus obe=
diendum prelatis: in quibus non.

¶ De peccato.
¶ Prima questio vtrum
obedientia sit virtus specialis.

Ar per am Circa primũ sic obicit. Ambrosi⁹ sic diffinit pec=
brosium. catum. peccatũ est priuatio legis diuine et cele=
stium inobedientia mandatorũ. ergo si vera est diffi=
nitio ꝯuenit cuilibet peccato: g̃ oẽ pctm̃ est inobediẽ
tia. ergo a cõtrarijs omnis ṽtus est obediẽtia: g̃ obe
Secundo. dientia nõ est virtus specialis. Itẽ materia circa quã
est obediẽtia est generalis ad materias omniũ virtu=
tum. motu enĩ cuiuslibet virtutis implet mandatũ:
et obedientia est ad implendũ mãdatũ: ergo obediẽ
Tertio. tia est generalis virtus. Itẽ si obedientia est specia
lis virtus habet specialẽ motũ. querit q̃s sit ille spe=
cialis motus. si implere qd̃ p̃cipit. sed hoc fit quali=
In oppo^m bet ṽtute: g̃ q̃libet virt⁹ est obediẽtia. qr p̃cipit. Con
tra. aliquis potest diligere deũ sup omnia quia p̃ci=
pitur. facit ergo qd̃ precipit qr precipitur: ergo hu=
ius motus est ꝓprius motus obedientie. et hoc fal=
sum. qm̃ caritatis est proprie diligere deũ propter se
Solutio. et super omnia. Solutio. dicimus ꝙ vno modo obe
dientia est generalis virtus. alio modo specialis. ge
neralis secundũ ꝙ eius motus est implere mandatũ
sũpto cõmunit mãdato ad precepta ⁊ prohibitiões.
et hoc modo quodlibet peccatũ est inobedientia. et
sic sumit ambrosius inobedientiã in diffinitione pec
cati. specialis aũt est scd̃m ꝙ eius mot⁹ est velle ĩple
re mandatũ. quia hui⁹ motus nullius virtutis est nisi
obediẽtie. ille autẽ motus velle implere mãdatũ est
per hoc ad motus interior. vñ dicimus ꝙ obedientia secundũ ꝙ
primum et est specialis virtus motũ habet propriũ interiorẽ: sz
tertiũ. non habet motũ propriũ exteriorẽ. et sic patet solu=
Ad scd̃m. tio ad primo et tertio obiectũ. Ad secundũ dicimus
ꝙ hec argumẽtatio nõ valz. materia circa quã ẽ obe=
dientia est generalis: ergo obedientia est generalis.
instantia. gen⁹ est cõmune ad speciẽ: g̃ scientia gene=
ris est cõmunis ad scientiam speciei.

¶ Qualis virtus sit obedientia.
¶ Secunda questio huius capituli.

Ar ꝙ sit Qualis virtus sit obedientia. videt ꝙ sit theolo=
theologica gica. qm̃ eius motus est imediate in deũ. qd̃ pz
cũ dicit iste obedit deo. quoniã talis motus est ime=
diate in deũ. sicut cũ dicitur iste credit in deũ: iste dili
Secundo. git deũ. ergo obediẽtia est virtus theologica. Item
prius est velle ambulare q̃ ambulare. pri⁹ est velle
comedere q̃ comedere. ergo prius est velle implere
mandatũ q̃ implere mandatũ: ergo prius est imple=
re mandatũ de fide q̃ ipsũ credere. et prius est velle
implere mandatũ de dilectiõe dei q̃ diligere deum.
sed velle implere mãdatũ quodcũq3 siue de fide siue
de dilectione dei motus est obediẽtie proprius: ergo
prius est motus obedientie q̃ credere in deũ vel di=
ligere deũ: ergo motus obediẽtie prior est quolibet
motu alterius virtutis: ergo obediẽtia est prior qua
libet virtute. et hoc falsũ qm̃ fides dicitur esse prima
Solutio. Solutio. dicimus ꝙ secundũ ꝙ obediẽtia est virtus
specialis: nõ est ṽtus theologica nec motus ei⁹ ime=
diate ẽ in deũ. qd̃ patet si exponitur hec locutio: iste
obedit deo. est enim sensus. iste obedit deo. iste vult
per hoc ad implere mandatũ dei. patet ergo ꝙ motus obedien
primum. tie immediate nõ est ĩ deũ. sicut cũ dr̃ iste timet deũ.
motus timoris licet videat esse immediate in deũ: tñ
nõ. qr ẽ sensus iste timet deũ. iste timet separi a deo.
Ad scd̃m. Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ non omnis voluntas
precedit suũ volitũ imo aliqd̃ volitũ est quod p̃cedit
siue voluntatem siue illud quod dulcedine sua nos

allicit ad se volendũ. sicut delectatio est adeo dulcis
⁊ suauis ꝙ ipa allicit hominẽ ad delectationẽ sui: qm̃
diligimus ipsã dilectionẽ. vnde velle diligere deum
non ẽ prius q̃ diligere deũ: imo econuerso. et sic pa=
tet ꝙ obedientia non est prior qualibet virtute: quo
niã nec motus eius prior est motu cuiuslibet virtutis
immo motus fidei prior est: et ex dulcedine que est
motu fidei et in motu caritatis perfecte vult hõ face
re mandatũ dei. Item augu. dicit. ꝙ seruitia quãto= *Iterũ ar.*
magis indebita tantomagis gratiora. ergo quanto=
magis debita tantominus grata. sed seruitia obe=
dientie magis sunt debita q̃ seruitia aliarũ virtutũ.
quod patet: qm̃ obedientia respicit preceptũ inquan
tum preceptum. g̃ seruitia obedientie min⁹ sũt gra=
ta q̃ seruitia aliarũ virtutum: g̃ minus meritoria. ꝓ=
pter quid igitur adeo laudatur obediẽtia ĩ sacra scri
ptura. et propter quid dicit apo. ꝙ per vni⁹ obedien
tiã iusti constituuntur multi? Item. seruitia obediẽ= *Ad idẽ ar.*
tie pure debita sunt: ergo non sunt meritoria. hoc ꝓ
batur ꝑ similitudinẽ: qm̃ si miles terrenus seruiat re
gi terreno ex debito tm̃: nichil meretur apud ipsuz.
pari ratione. si aliquis seruit regi celesti pure ex de=
bito non meretur aliquid apud ipsũ: et ita mot⁹ obe
dientie non est motus meritorius. g̃ obedientia non
est virtus. Solutio. quelibet virtus ẽ meritoria quã *Solutio.*
tum ad motum suũ duabus de causis. Prima est qr *Prima cã*
quelibet virtus leuat se supra se: siue subiectũ suum
supra se leuat: sicut dr̃ in iheremia. Leuabit se supra
se. qm̃ fide magis credimus deo q̃ nobis: ⁊ spe ma=
gis speramus in deo q̃ in nobis: caritate magis dili=
gimus deũ q̃ nosipsos. Quia igitur quelibet virt⁹
leuat subiectũ suum supra se: ideo dicitur meritoria:
Alia ratio est. qr qualibet virtute seruim⁹ deo gratis *Scd̃a cã.*
s. propter seipsũ tm̃: et iste due cause cõmunes oĩbus
virtutibus sunt in obedientia. et preter istas duas
habet alias duas sibi proprias. Quaꝝ pria ẽ. ꝙ ĩ obe *Prima.*
dientia mactatur propria voluntas. Secũda. ꝙ per *Secunda.*
obedientiã confirmamus expresse voluntatẽ nr̃az vo
luntati diuine per se et proprie: qm̃ eo ipo ꝙ volo fa
cere mandatũ dei quo ad executionẽ mandati dei: vo
lo conformare voluntatẽ meã volũtati diuine. cri=
stus enĩ fuit obediẽs patri vsq3 ad mortẽ. per hoc pz
ꝙ seruitia obedientie sunt meritoria. Ad primũ. dici *Ad primũ*
mus ꝙ cum dr̃ seruitia quãtomagis indebita ⁊c. nõ
cõparantur opera virtutum secundũ ꝙ sunt in prece
pto operibus virtutum secundũ ꝙ sunt in consilio. ⁊
sine dubio opera consilij gratiora sunt: q̃ opera p̃ce=
pti. et sic patet solutio ad p̃mũ. Ad secũdũ dr̃ ꝙ ope *Ad scd̃m.*
ra obedientie pure debita sunt: ⁊ tñ meritoria. nec
est simile de rege terreno et rege celesti. qm̃ qui ser=
uit regi terreno ex debito seruit ei tm̃ propter feodũ
quẽ tenet de rege. sed qui obedit deo nõ seruit re=
gi celesti propter feodũ. s. propter corpus et animaz
que habet a rege celesti: sed seruit ei gratis. s. tantuz
propter deũ. Preterea. rex terrenus non est ita libe *Alia ratio.*
ralis sẽper ꝙ remuneret seruitia sibi debita. sed rex
celestis adeo liberalis ẽ ꝙ remunerat sibi debita. et iõ
sec⁹ ẽ de seruitijs q̃ debentur regi terreno et de serui
tijs que debentur regi celesti duabus de causis pre=
dictis. Item. dixit samuel ad saul. Melior est obediẽ
tia q̃ victima: et auscultare magis q̃ offerre adipem
arietum. qm̃ quasi peccatũ ariolandi est repugnare et
quasi scelus idolatrie nolle acquiescere. ĩ hac aucto=
ritate ꝯparat inobedientia idolatrie. Sed obijcitur *ꝯ hoc ar.*

Peccatū idolatrie ē maximū peccatū. qm̄ īfidelitas
Augustin⁹ est petm̄ quo retento cetera retinētur vt dicit augu=
stinus. vn̄ dicitur antonomasice petm̄ in euangelio io
hannis. si nō venissem et locutus eis nō fuissē peccatū
nō haberēt. s. peccatū infidelitatis. ergo inobediētia
nō est cōparabilis petō infidelitatis: ergo male assimi
latur inobedientia in predicta auctoritate petō infide
Secundo. litatis vel idolatrie. Jtē quāto aliqd̄ opus virtutis
difficili⁹ ē: tāto ei⁹ oppositū min⁹ malū. s; op⁹ obediē
tie difficillimū ē: ḡ op⁹ īobediētie min⁹ malū: ḡ male
Tertio. comparat̄ inobedientia petō idolatrie. Jtē cū dicit̄
melior est obedientia q̄ victima. sic ꝯparat̄ opus obe
diētie operi victime. aut igitur fit cōparatio scd̄m q̄
vtrūq; opus est formatū: aut scd̄m q̄ vtrūq; informe
aut secundū q̄ alterū formatū reliquū informe. si pri
mo modo: ergo vtrūq; eque meritoriū est: ergo eq̄
bonū. nō ergo vnū melius alio. similis est obiectio si
vtrūq; informe. si opus obedientie formatū et opus
victime informe. Similit̄ potest dici q̄ melior est vi=
ctima q̄ obedientia. si opus victime sit formatum et
Solutō ad primum. opus inobedientie informe. Solutio. ad primū dici
mus q̄ in detestatione inobediētie cōparat̄ inobediē
tia peccato idolatrie sicut mos est in sacra scriptura.
vnde in detestatione luxurie dicit apostolus. fornica
tores et adulteros iudicabit de⁹. tamē multos alios
ꝯ hoc p gregorium. iudicabit grauius et puniet. Sed contra. gregorius
plane dicit q̄ inobedientia cōparat̄ idolatrie. vt de
magnitudine peti ostendat̄ quid de laude obediētie
Solutio. sentiendū sit. Dicimus igit̄ q̄ inobedientia dr̄ esse si=
milis idolatrie. quoniā inobediens inquantū inobe=
diens respuit cultū dei cui ꝓprie debet̄ obediētia. vn̄
Ad rōnem in hoc assimilātur inobediens et idolatra. Ad illud
quod querit̄ vtrū fiat operū cōparatio. s. q̄ vtrūq; est
opus formatū. dicimus q̄ sic. nec valet hec argumen
tatio. sunt eque meritoria: ergo eque bona. qm̄ pos=
sunt esse eque meritoria vite eterne: nō tamē eque bo
na in genere. sicut ex equali caritate dare centū mar=
cas et dare vnū nūmū sunt eque meritoria vite eter=
Prima cā ne: tn̄ non sunt eque bona in genere. Est aūt obediē=
tia melior q̄ victima quattuor de causis. prima ē qm̄
in obedientia mactat̄ propria caro in victima aliena
Scd̄a cā. Secunda est quoniā opus obedientie est spirituale.
opus victime carnale. vn̄ opus obediētie magis assi
Tertia cā. milat nos deo. Tertia causa est quia obediētia est p
Quarta cā petua victima tempalis. Quarta causa est sc; casū in
quo samuel dixit illd̄ qd̄ p̄ceptū erat saul vt nichil re
seruaret de p̄da amalech. ipse autē pinguissima ani=
malia reseruauit ad sacrificandū. illi sine dubio meli⁹
erat obedire q̄ cōtra preceptū sacrificare aīalia.

¶ Q; in moralibus nulla sit obedientia.
¶ Tertia questio huius capituli.

Ar̄ per gregorium. Sic obijcit̄. gregorius dicit in moralibus nulla
est obediētia que hab; aliquid de suo. sed obe
diētia Ysaie aliquid habuit de suo qm̄ voluit mitti.
inde anteq̄ mitteret̄ dixit. ecce ego mitte me. ḡ nul=
Jn oppo^m la fuit illa obediētia: ḡ nō fuit meritoria. Sed cōtra.
ipse nō iuisset nisi missus fuisset. impleuit ergo prece=
ptum. qr̄ ⁊ ex caritate. ergo habuit verā obedientiā
De obediētia moysi. Similiter obijcit̄ de obediētia moysi qui dixit. obse=
cro dn̄e mitte quē missurus es: nō sū eloquēs ab heri
et nudiustertius et ex quo locutus es ad seruū tuū
impeditioris et tardioris lingue sū. ḡ obediētia illa
habuit aliquid de suo: qm̄ ipse moyses nolebat mit=
ti. et sic videtur nulla fuisse illa obedientia. Eadē ob De hieremia.
iectio est de obediētia hieremie qui dixit. a. a. a. dn̄e
deus ⁊c. Jtem gregori⁹ videt̄ esse sibi contrarius q̄ Scd̄o p̄nci
dicit. nulla est obedientia que habet aliquid de suo. paliter post
Solutio. cu; dicitur nulla est obedientia que habet oppositum
de suo aliquid: intelligendū est ī aduersis in quibus Solutio.
cui īperatur inuitus ⁊ cū murmure et rancore īplet
preceptum: sine dubio tūc nō ē ibi meritū obediētie.
sicut sēper fuit in iudeis: qui tantū timore seruili im
plebant mandatum. sed in prosperis licet obediētiā
habere aliquid de suo. sicut in obedientia ysaie conti
git: qm̄ prosperū et bonū erat ire ad predicandū. vn̄= per hoc ad
de quasi suū erat velle ire. tn̄ fuit verus obediens qr̄ gregoriū.
iuit propter deū: et non iuisset nisi sibi preceptū fuis=
set. ī aliq̄bus ergo nulla ē obedientia que habet ali=
quid de suo: et in aliquibus aliqua ē obedientia que
habet aliquid de suo. ⁊ sic gregorius non ē cōtrari⁹
sibi. Ad illud qd̄ obicitur de moyse et hieremia. dici Ad illd̄ de
mus q̄ ipsi non recusabāt mitti aīo cōtradicendi: s; moyse.
ex sola humilitate ⁊ hoc bonū erat: nec constabat eis
deū esse perseueraturū in proposito mittendi. sed qm̄
consistit libenter ierūt. vnde illoꝝ obedientia nichil
habuit de suo. Sed videt̄ secundū hoc q̄ diuerse sint ꝯ hoc ar̄.
species obediētie: qm̄ aliqua obediētia habet aliqd
de suo aliqua nichil. ḡ aliqua obediētia habet aliqd
de sui essētia qd̄ nō habet alia. ḡ diuerse sūt species
obedientie. Jtem. diuerse sunt species pietatis. vna Secundo.
in deū que dr̄ theosebia: alia in proximu;. ḡ similiter
diuerse sunt species obediētie. vna qua tenet̄ hō obe
dire deo. alia qua tenetur obedire p̄lato. Jtē. diuer= Tertio.
se sunt species inobediētie. Quedā enim inobedien
tia ortū habet a superbia. sicut inobedientia eue qua
fuit inobediens comedēdo pomum vetitum. Que=
dam habet ortū ex amore proximi: sicut illa qua adā
fuit inobediens comedendo pomū vetitum ne cōtri
staret delitias suas: scilicet vxorē suam. Quedā ha=
bet ortum ex consideratione maioris boni. sicut illa
qua fuit saul inobediens reseruando pinguia anima
lia amalech ad immolandu; domino: iudicans illud
melius esse q̄ omnia interfici. quod erat ei precep=
tum. Quedā habet ortū a necessitate: sicut illa qua multiplex.
fuit inobediens ionathas comedendo mel fame co= iobediētia
gente. cu; saul precepisset q̄ nullus comederet ante
vesperam. igitur cum plures sint species inobedien=
tie: plures debēt esse species obediētie. Solutio. ad Solutō ad
primū dicimus q̄ hec argumentatio non valet. Ali= primum.
qua obedientia habet aliquid de suo qd̄ non h; alia.
ergo ⁊c. dicitur enī aliquid habere de suo propt̄ ali=
quid annexū vl̄ propter aliā causā: sicut contingebat
in iudeis qui tantum timore seruili īplebāt mādatū
Ad secundū dicimus q̄ diuerse sunt species pietatis Ad scd̄m.
qm̄ diuerse materie sunt. qm̄ propria materia pieta=
tis in deū que ē diuinus est sūma bonitas. Materia
vero pietatis que est in proximū. alia ē. s. mia proxi=
mi vel aliqd tale. Sed obediētia qua tenemur obe=
dire deo: et illa qua tenemur obedire prelato eandē
habent materiā. s. preceptū inquantum preceptū. et
ideo non est simile. Ad instantiā dicimus q̄ nō opor= Ad rationē
tet diuersas species obedientie esse: licet sint diuer= ꝯ hoc.
se cause inobedientie: qm̄ ex diuersis causis bene pro
uenit idē effectus. vn̄ dicim⁹ q̄ inobedientia species
est et habet vnū motū interiorē specialē. s. velle iple
re preceptū. dato tn̄ q̄ inobedientia habeat diuersas Aliter dr̄.
species: nō ideo sequit̄ q̄ obediētia habeat diuersas

species. qm̄ vna virtus specialis habet duo vicia spe=
cialia sibi opposita. vt patet in largitate q̄ hab; duo
vicia opposita. sc; auariciā et prodigalitatem.

¶ Quibus obediendū sit et quibus non.
¶ Quarta questio huius capituli.

Notandū. Queritur quibus obediendū sit et in quib⁹. No=
tandum q̄ obediendū est deo ⁊ prelatis ⁊ prin
Ar̄ primo. cipibus terrenis. Sed dubiū est in quibus precise te
Secundo. nemur obedire p̄latis. Similit̄ hic sic obicit̄. dn̄s dt
in euangelio Sup cathedrā moysi se. scri. et pha. oīa
quecūq; dixerint vobis facite: secūdū vero opera eoꝝ
nolite facere. Aut fit suppositio per hūc terminū que
cūq; pro preceptis dei tātū. aut pro illis et alijs. si tm̄
pro preceptis dei: sed ad ea tenemur siue prelati pre
cipiant siue nō. ergo similiter potuit dixisse quecūq;
dixerit vobis iste rustic⁹ facite. facta suppositiōe tm̄.
si pro preceptis dei ⁊ etiā pro quibusdā alijs q̄ ptinēt
ad cathedrā: sed ad cathedrā pertinet iniūgere peni
tentiā et dare consiliū ad emendationē vite. ergo si
episcopus p̄cipiat tibi vt intres claustrū vl̄ q̄ portes
ciliciū toto tempore vite tue teneris obedire ei ī hoc
Solutio. et hoc falsū. Solutio. obediendū est prelatis in oib⁹
duo ptinēt que ptinēt ad cathedrā. Sunt autē duo que ptinent
ad cathe= ad cathedrā in quibus omēs subditi tenent̄ obedire
dram. prelatis. s. in preceptis dei: et in p̄ceptiōe sacramētoꝝ
ecclesiasticoꝝ. qm̄ p̄latus fm̄ q̄ p̄lat⁹ tenet̄ exponere
p̄cepta diuina. Labia enī sacerdot; custodiūt sciētiā
Jn mala= ⁊ legē requirēt ex ore eius. sicut dicit̄ in malachia. de
chia. bet enī dispensare et distribuere subditis sacramēta
ecclesiastica. Jn his ergo duob⁹ quilib; subdit⁹ tene
tur obedire prelato claue non errante manifeste. qm̄
si prelatus iniūgat penitentiā que longe maior sit q̄
Alia perti= cōdigna: nō tenet̄ ei obedire. S; preter ista que dicta
nent ad ca= sunt in quibus prelato tenet̄ obedire subditus: sunt
thedram. quedā specialia in q̄bus minores prelati tenent̄ obe=
dire maiori prelato. sicut si episcop⁹ precipiat sacer=
doti q̄ excōmunicet istū. sacerdos tenet̄ obedire epi
q̄o ex casu. scopo. S; querit̄ posito q̄ episcopus p̄cipiat sacerdo
ti q̄ excōmunicet istū et sacerdos sciat istū esse inno=
centē et sciat q̄ episcopus excōmunicat istū odio tm̄.
querit̄ vtrū sacerdos in hoc casu tenet̄ obedire epo.
Ar̄ q̄ sic. videtur q̄ sic. quoniam sacerdotis nō est cognoscere
vtrū scientia superioris sit iusta vel non. qm̄ si posset
cognoscere semp posset dicere prius cognoscā vtrū
sentētia sit iusta vel iniusta. et sic periret humana te=
rarchia et humana obedientia. cum ergo sacerdotis
Jn oppo^m non sit cognoscere tenetur obedire episcopo. Sed
contra. casus decretalis est q̄ si aliquis sit cōiunctus
alicui per matrimonium de facto: si postea sciuerit
matrimoniū nullū esse licet hoc nō possit probari: si
mulier petat debitum a marito maritus nō debet ei
reddere cū sciat matrimoniū nullū eē. qm̄ coire cum
illa esset sibi tunc fornicari. et si ecclesia precipiat q̄
reddat nō tenet̄ obedire ecclesie: imo prius debet p=
mittere se excōmunicari. qm̄ ecclesia precipit ei malū
sc; fornicari. A simili cū episcopus p̄cipiat sacerdoti
Secundo. punire innocentē non tenet̄ ei obedire sacerdos. Jtē
sacerdos scit q̄ iniustum sit iustū excōmunicari: ⁊ scit
q̄ deus prohibet omne iniustū: ergo scit q̄ de⁹ prohi
bet contrariū. sed regula est q̄ cū duo superiores pre
cipiant cōtraria: maiori est obediēdū. ergo in hoc ca
Tertio. su sacerdos debet obedire deo et nō episcopo. Jtem
excōmunicare īnocentē malū est in se. ergo sacerdos
nō debet excōmunicare istū īnocentē. ḡ nō tenet̄ obe=
dire episcopo p̄cipiēti istud malū. Solutio. an̄q̄ sa= Solutio.
cerdos excōmunicet istū deb; intiare epo innocētiā
huius: s; si eps perseueret sine dubio sacerdos tene=
tur ei obedire. aliter periret obedientia humana. si=
cut dictum est. Et notandū q̄ hec est simplicit̄ vera:
iniustum est iustū excōmunicari. et hec vera simplicit̄:
iustū ē sacerdotē excōmunicare istum. iuste enī excō=
municat: qm̄ ex obedientia q̄ est species iusticie. Hec
aūt duplex. sacerdos iuste excōmunicat istum. qm̄ si Hec est du
aduerbiū determinet verbu; in cōparatione ad rem plex
nominatim: vera est. si in cōparatione ad rem accusa
tiui: falsa est. qm̄ is ē sensus. sacerdos excommunicat
istum ex meritis hui⁹. Ad obiecta. dicimus q̄ puni=
re innocentē est malū in se: sed non ē malū secundum
se. qm̄ bene potest fieri. sicut ipse deus punit innocen
tes qn̄q;. Submersit enī pueros sodomitarū q̄ erāt
innocentes cum patribus eoꝝ. et hoc bene ⁊ miseri
corditer. quoniā si diu vixissent: longe maiora suppli
cia meruissent. Per hoc patet solutio ad vltīo obie per hoc ad
ctum. Ad primū. dicimus q̄ non est simile de casu de vltimū.
cretalis: qm̄ ecclesia precipit ibi quiddā quod scd̄m Ad primū
se et in se ē malum. s. fornicari. sed epus non precipit
malum secundū se. Ad secundū dicimus q̄ nō valet Ad scd̄m.
hec argumentatio. Sacerdos scit q̄ iniustū ē iustum
excōmunicari: ḡ scit q̄ deus precipit contrariū. quo=
niā deus non precipit nec prohibet hoc. iiusticia vero
nō ē nisi respectu passionis. procedit ergo ac si iiusti=
cia eēt posita respectu sacerdotis. quod nō est verū.
Jtē. ponatur q̄ rex precipiat prefecto vel lictori suo Alia q̄o in
aliquē suspendere quē prepositus et lictor scit eē in= cidens.
nocentem. queritur vtrum tenetur in hoc casu obe=
dire regi. videtur q̄ sic: qm̄ eius non est cognoscere Ar̄ q̄ sic.
vtrum preceptū regis sit iustū vel iniustū. sicut pri⁹
dictum est de sacerdote. et occidere hominē non ē se
cundū se malum sicut nec excōicare: imo multis pro=
dest excōmunicari et occidi. ḡ tenetur obedire. Con Jn oppo^m
tra. preceptū est in prouerbijs. Erue eos qui ducunt̄
ad mortem. supple iniuste. ḡ si iste nō eruit: facit cō=
tra preceptum istud. ergo peccat mortaliter si obedi
at. ergo non tenetur obedire. Jtem. si tenetur obe= Secundo.
dire eadē ratione minores iudei tenebantur obedi=
re maioribus iudeis precipientibus occidere christū
quē maiores iudei dicebant esse destructorē legis. ḡ
minores iudei non peccauerunt occidendo christu;.
Si dicis minores iudei non erant subiecti maiorib⁹ Euasio.
quo ad puniendū rebelles legi. Contra. ponat̄ q̄ fue ꝯ hoc ar̄.
rint subiecti quo ad hoc. ergo non peccauerunt occi=
dendo christum: cum eoꝝ non eēt cognoscere vtrū
christus esset legis destructor. Solutio. dicimus si= Solutio.
cut prius dictū est de sacerdote. q̄ prepositus vel lic
tor debet facere quod in se est: vt iste innocens nō in=
terficiatur. sed si rex perseueret tenet̄ obedire. Qd̄ Similiter.
patet per simile. qm̄ si aliquis quē sacerdos suus scit
esse in mortali petit eucharistiā a suo sacerdote ī lo=
co priuato. non debet ei dare: quia scit q̄ peccat mor
taliter accipiēdo. sed si in loco publico corā tota par
rochia peteret: debet ei dare. quia si negaret quodā
modo esset proditor criminis et infringeret sigillum
confessionis. qd̄ nullo casu: nulla coactione infringē=
dum est. et hoc propter cōmunem vtilitatē. quia ho
mines timerent cōfiteri peccata sua: si licite posset in= Eodē mō ī
fringi sigillū confessionis. Eodēmodo in predicto ca ꝓposito.
su prepositus tenetur obedire regi propter cōmunē
vtilitatē. qm̄ sine subiectionibus et dn̄ationibus nō

Ad primũ. potest bono mõ regi genus humanũ. De eo qð obici
Ad illð de tur. Erue eos ꝛc. intelligẽdũ est si potest: ꝛ si non co=
iudeis. hercerisa maiori potestate. de minorib⁹ vero iudeis
dicitur ꝙ nõ tenebanꝭ obedire maioribus: imo tene=
bantur liberare christũ. audierãt eni rumores de po
testate diuina. s. ꝙ iesus resuscitauerat lazarũ et mul
ta alia miracula fecerat per que poterãt credere illũ
Alia q̃o in hominẽ esse deum. Sed posito ꝙ aliqui fuerint inter
cidens eos qui nichil sciuerũt de miraculis aut predicationi
bus eius: q̃riꝭ vtrũ illi peccauerint mortaliꝭ interficiẽ
Arꝭ ꝙ non. do christũ. videtur ꝙ nõ per predicta. Sed contra. in
terficiunt filiũ dei: dant ei alapas: cõspuũt ipsũ. ergo
Solutõ ali peccant. Ad hoc dicũt q̃dã ꝙ hec sola circunstãtia ꝙ
quorum. ille homo est fili⁹ dei facit ꝙ isti peccẽt. Sed obijciꝭ.
ꝯ hãc arꝭ. hec circũstãtia nõ põt cadere sub scientia eorũ q̃tũ in
ipsis est. ignorantia eorum inuincibilis est q̃tũ in ip=
sis est: ergo excusat eos a toto et tãto. nõ ergo ꝑ illã
Solutõ do circũstantiã peccant. Nos dicim⁹ ꝙ primo est impossi
ctoris. bilis: q̃m nullomodo ꝑmisisset fili⁹ dei: ꝙ iudei peni
tus ignorantes in eũ manus misissent. vñ in euange=
lio dicitꝭ. Nemo misit manũ in eũ: q: nondũ venit ho
ra eius et nõ placebat ei adhuc pati: quoniã oporte=
bat adhuc p̃dicari iudeis: vt inexcusabiles essent. pas
sus est itaq; quando voluit ꝛ crucifixus est q̃n voluit.
Alia q̃o in Itẽ ponaꝭ ꝙ prepositus p̃cipiat aliquẽ interfici inno
cidens. centẽ et hoc sciat vniuersus populus. queriꝭ vtrũ te=
Arꝭ ꝙ sic netur liberare eum. videtur ꝙ sic. q̃m preceptum est
Erue eos. ꝛc. cõstat ꝙ populus potest liberare eum:
In oppoᵐ ergo tenetur liberare eum. Contra. iste nõ teneꝭ li=
berare eũ. q̃m nõ potest: ꝫ nõ peccat non liberando.
similiter nec ille ꝛ sic de alijs. ergo nullus de populo
peccat nõ liberando. tamẽ populus peccat nõ liberã
do. ergo aliquod pctm̃ est in populo: ita ꝙ i nullo de
Solutio. populo. qð est impossibile. Solutio. si populus iste
non habeat rẽpublicã nec vniuersitatẽ cõmunẽ con=
stituat nõ teneꝭ liberare istũ: sed si habeat rẽpublicã
vel cõmunẽ teneꝭ liberare nisi coherceatur a maiori
potestate. et licet iste per se nõ tenetur liberare eũ tñ
iste teneꝭ colliberare et facere quod in se est: et si non
Alia q̃o in facit peccat mortaliter. Itẽ queritur. si rex precipiat
cidens populo expugnare aliquẽ ꝛ populus scit ꝙ ille est in
nocens ꝛ ꝙ rex ex odio tantũ precipit istũ expugnari.
Solutio ꝑ vtrũ teneꝭ ei obedire in hoc. Ad hoc distinguẽdi sũt
distinctiões diuersi casus. quoniã si iudicatũ est ab illis quorũ est
in regno iudicare. s. a patrib⁹ ꝙ iste debet expugnari
Alia q̃o in tunc teneꝭ populus obedire. si nõ: nõ teneꝭ. Itẽ que
cidens ritur. si capitulũ reuocet aliquẽ canonicũ q̃ est in sco
Solutio ꝑ lis: vtrũ teneatur obedire. Ad hoc distinguendũ est
distinctiões ꝙ si nõ sit de consuetudine ecclesie ꝙ fiat residẽtia in
Adhuc di= scolis: teneꝭ obedire vel prebendã dimittere. si vero
stinguendũ consuetudo sit ecclesie ꝙ fiat residentia in scolis ad=
Subdistin huc distinguendũ est vtrũ reuocetur pro cõmodo tẽ=
ctio. porali vꝭ spirituali. si pro tempali: nõ teneꝭ obedire.
si pro sp̃uali: adhuc distinguendũ est vtrũ timeat la=
psũ ille qui reuocaꝭ. q̃m si cõcanonici sui mali sint: cũ
ex ꝯuictu formenꝭ mores: si lapsũ timeat ex cõsortio
Subdistin eorũ nõ teneꝭ obedire. si autẽ nõ timeat lapsũ adhuc
ctio debet considerare vtrũ illud cõmodũ sp̃uale maius
sit pro quo reuocaꝭ: q̃ illud quod ꝯsequitur i scolis.
si sic: teneꝭ. si non: non.

¶ In quibus tenemur obedire deo.
¶ Aliud capitulum.

Uiso in quibus tenemur obedire prelatis et su
perioribus nostris: videndũ est in quibus tene
mur seruire deo. vtrũ scʒ tenemur obedire deo preci
pienti cõtra legẽ naturalẽ. quod videtur. quoniã de⁹
precepit abrahe vt immolaret filium. quod erat cõ=
tra legeʒ nature. abraham fuit paratus facere istud.
Circa questionẽ istã primo queritur. vtrũ hoc fuit p̃
ceptũ. Immola michi isaac ꝛc. Secũdo. quantũ po=
test extendi huiusmodi preceptum dei: qð sit contra
legem nature. Tertio. quid tenebatur facere abrahã
ex illo precepto.

¶ Utrum imola ꝛc. fuit preceptum.
¶ Prima questio huius capituli.

Queritur vtrũ hoc: immola ꝛc. fuit preceptum.
probatur ꝙ nõ. tam directe q̃ indirecte. indire=
cte sic. si fuit preceptum: aut deus volebat istud aut
non. Si sic. Contra. non fuit factum. ꝫ non volebat. Arꝭ ꝙ sic.
si non volebat et precepit istud. ergo aliud habuit in
ore: aliud in corde. ergo locutus est in ore et corde. ꝫ
fuit duplex. hoc aũt impossibile. ergo illud fuit pre=
ceptum. Item. si deus precepit illud et tñ non vole= Secundo.
bat. ergo habuit aliquid in ore: et non in corde. ergo
in illo fuit est: et non. ipse autẽ precipit in euangelio
Sit sermo vester ẽ est. nõ nõ. ergo si istud de immo=
latione isaac fuit preceptum: precepit ergo de⁹ con=
tra preceptum suũ qð ẽ in euangelio. qð est impossi=
bile. ergo istud non fuit preceptũ. Forte dicit ꝙ quã Euasio.
do deus precepit istud: q̃uis aliud habuit in ore ali=
ud in corde: tñ nõ fuit duplex. nec fuit in ipso ẽ. et nõ.
quoniam non precipiebat istud ad deceptionẽ. Sed ꝯ hãc arꝭ.
contra. si aliquis asserit oppositũ ei⁹ qð se credit esse
verũ: duplex ẽ. siue asserat istud ad deceptionem siue
nõ. eadem ratione. si deus precepit istud ad decepti=
onem: siue non. Item. preceptum est signũ volunta= Secundo.
tis diuine. sed non est signũ alicuius rei: nisi illius q̃
precipitur. ergo si deus precepit istud: voluit istð fie
ri. sed constat ꝙ non voluit istud fieri: ergo nõ prece
pit istud. Item. abrahã imolare filiũ suũ erat contra Ad idem.
legẽ nature: ergo erat malũ. sed deus nunq̃ precepit
malũ. ergo non precepit istud. Propꝭ hoc dicũt q̃dã Opĩo ali=
ꝙ non fuit preceptũ: sed forma precepti. Cõtra. super quorum.
istð euãgelij de ceco nato. Uide nemini dixeris. dicit ꝯ hanc arꝭ.
glosa. precipit taceri: quod tñ nõ potuit abscondi. ꝫ
precepit ibi deus aliquid: quod tñ nõ voluit. ꝫ cadẽ
ratione precepit isaac imolari: et tñ non voluit istud.
Si dicis ꝙ non est simile. q̃m tacere indifferens ẽ: sed Euasio.
imolare isaac est malũ. vnde non fuit preceptũ. Con= ꝯ hoc arꝭ.
tra. super istud ad hebre. Fide obtulit abrahã isaac.
dicit glosa. nõ erat contraria religio credentis: deuo
tioni operantis. promissionẽ tenebat pius pater i cor
de: q̃m oportebat ipleri in eo quem iusserat dñs oc
cidi. hoc expresse habetur ꝙ dñs precepit istud. Sed Euasio.
forte exponetur sic. iusserat. i. sub forma precepti pro
posuerat. Sed queritur. aut abraham ex illa forma ꝯ hanc arꝭ.
precepti tenebatur aliq̃d facere: aut nichil. Si aliq̃d
ergo sub illa forma erat aliquod preceptũ. si nichil:
ergo pro nichilo preparauit se ad istud. et tamẽ pro
nichilo tribus diebus iuit ad montem moria. Item. Secundo.
si non fuit preceptum: aut hoc est quia istud erat ma
lum: aut quia deus nonvoluit istud. Si q: malũ. Cõ=
tra. homines q̃nq; interficiuntur meritorie. dicitꝭ etiã
ꝙ quidã rex precepit suspendi propriũ filiũ: q: latro.
et istud non fuit malum. ergo eadẽ ratione abrahaʒ
potuit meritorie immolare filiũ. ergo non erat tale
malum propter quod nõ posset esse preceptũ. Si nõ
fuit preceptum: q̃m deus non voluit illud. Contra ꝯ aliud.

Dñi scienter ꝛ discrete p̃cipiũt aliq̃ seruiẽtib⁹ suis ad
ꝓbationẽ: q̃ tñ nolũt fieri. ideo q̃n vidẽt fuiẽtes suos
A simili. p̃parari ad faciẽdũ ea: reuocãt mãdatũ. Similiꝭ de⁹
potuit p̃cipere istud ad probationẽ: licʒ nollet istud
Solutio. fieri. nec tamen ꝑpter hoc fuit duplex. qð cõceditur.
Et nota ꝙ istud nõ fuit preceptũ ad executionẽ: imo
forma verborũ cõmunis fuit ad preceptũ qð est ad
probationẽ et preceptũ qð est ad executionẽ. ꝛ quia
Uoluit ꝙ sic cõmune fuit forma p̃cipiendi nonvoluit de⁹ abra=
p̃pararet se ham imolare filium suũ: sed voluit abraham imola=
ad imolan re filium: vel ꝙ prepararet se ad immolandum. vnde
dum. statim post preparationẽ reuocauit mandatũ. multa
tamen precepit deus ad executionẽ que nõ voluit fie
ri simpliciter: sed voluit quantũ in ipso est. sicut mul
ta bona et honesta precepit de iudeis: que tamẽ ipsi
non fecerũt. nec deus simplicitervoluit ea fieri: q̃m si
per hec ad simpliciter voluisset facta fuissent. Patet ꝫ ꝙ de⁹ nõ
rões. habuit aliud in corde: aliud i ore. cũ p̃ceptũ istud nõ
esset determinatũ ad executionẽ. vnde nõ fuit duplex
nec fuit in ipso est et nõ. et sic patʒ solutio ad duo pri
Ad tertiũ. mo obiecta. Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ nõ est simi
le de assertione et preceptione. q̃m assertio determia
ta est ad vnũ tantũ: sed preceptio cõmuniter se habet
Ad q̃rtum ad probationẽ et executionẽ. Ad quartũ dicim⁹ ꝙ p̃=
ceptũ istud fuit signũ voluntatis diuine. nõ qua vo=
luit abrahã imolare filiũ: sed qua voluit abrahã imo
lare vel preparare ad imolandũ. vñ hec cõditionalis
est falsa. si deus p̃cepit istud: voluit istud. quoniã nõ
Ad vltimũ precepit ad executionẽ. Ad vltimo obiectũ dicimus
ꝙ abrahã imolare filiũ est malũ in se: sed nõ secundũ
se. et dicitur malũ in se qð nulla circũstãtia addita est
malũ. sicut occidere hominẽ. qð tamẽ fit bonũ ꝑ ad=
Malũ in se ditionẽ bone circũstantie. Malũ secũdũ se diciꝭ istud
et malũ se= quod non potest fieri bonũ per aliquã circũstantiam
cundum se quãtũlibʒ bonã. sicut fornicari cuilibet. abrahã imo
lare filiũ est malũ in se: tamẽ bonũ erat abrahe ꝑ cir=
cũstantiã obedientie ꝛ deus potuit p̃cipere. et deus
potuit: cũ nõ esset malũ secũdũ se. Ex hoc patet ꝙ nõ
valet hec argumẽtatio. Abrahã imolare filiũ erat in
se malũ ꝛ deus precepit hoc: ergo deus p̃cepit malũ.
Iterũ arꝭ. Sic obijciꝭ. quãdo deus p̃cipiebat hoc: aut erat bo=
num aut malũ. si malũ: ergo deus precipiebat malũ.
si bonũ: ergo tunc erat ista falsa. Abrahã imolare fi=
Secundo. liũ est malũ. Itẽ deus non precepit nisi bonũ. ꝫ quã=
Tertio. do p̃cipiebat istud: ipsũ erat bonũ. Itẽ adã comede=
re hoc pomũ fuit malũ nulla alia de causa nisi prohi=
bitum. si ergo aliquid est malũ quia ꝓhibitũ tantũ:
per locũ a cõtrarijs aliquid est bonũ q: preceptũ tñ.
igiꝭ abrahã imolare filiũ erat bonũ: quia p̃ceptũ. Si
Cõtra hoc cõcediꝭ. Cõtra. Sortẽ imolare filiũ erat contra legẽ
nature: ergo abrahã interficere filiũ erat contra legẽ
nature. idẽ enim est ius cuiuslibʒ patris ad filiũ suũ.
ſʒ sortẽ interficere filiũ suũ est ꝯtra legẽ nature: ergo
abraham interficere filiũ suũ erat cõtra legẽ nature.
Ad idem. ergo erat malũ. Itẽ deus volebat abrahã nõ imola=
re filiũ. sicut patuit ex post facto. sed nonvolebat nisi
bonũ: ergo abrahã non imolare filiũ erat bonũ: ergo
eius oppositũ erat malũ. cum bonũ non sit cõtrariũ
Solutio. bono vel oppositũ. Solutio. dicimus ꝙ abrahã imo
lare filium suũ statim q̃n preceptũ fuit: bonũ fuit et
Ad rõnem pro diuersis tẽporibus. Dicendũ est ꝙ argumẽtatio
illa nõ valet: ideo peccat scðm fallaciã vniuocatiõis.
q̃m ꝓcedit scðm diuersas ꝯsignationes tꝑis acsi esset
vna. sed retorquendo oĩa verba ad idem tempus: ne
cessaria est argumentatio. Concedimus igitur ꝙ q̃n
preceptũ fuit: bonuʒ fuit. Ad illud quod obijcitur ꝙ Ad aliud.
abrahã immolare filiũ erat contra legem nature. di
stinguendũ. q̃m ius naturale dupliciter dꝛ. Quãdo=
q; dicitur ius naturale: qð natura docuit oĩa aĩalia.
et sic abraham imolare filiũ erat contra legẽ nature.
sed secundũ huius ius non est virtus neq; viciũ. ꝛ sic
non sequitur ꝙ abraham imolare filiũ esset malum.
Quãdoq; ius naturale dꝛ qð naturaꝭ ratio dictat eẽ
faciendum. et sic abrahã immolare filiũ non erat cõ=
tra legem nature: imo secundũ legem nature. q̃m na
turalis ratio dictabat ei hoc esse faciendum. quia de⁹
preceperat istud. Ad aliud dicimus ꝙ abraham non Ad aliud.
immolare filiũ negatio quedã est: et non erat bonuʒ
proprie ꝛ secundũ se: sed dicebatur bonũ ex adiũcto.
sicut non peccare cũ nichil sit. non est bonũ proprie:
sed ex adiuncto. s. q: adiacet virtuti dicitur bonũ. cuʒ
dicatur ꝙ bonum non est cõtrariũ bono: intelligitur
de bonis que bona sunt proprie.

¶ Quantũ possit extẽdi preceptum dei.
¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur quantuʒ potest extendi preceptũ dei:
scilicet vtrum potest precipere contra oĩa pre=
cepta decalogi. videtur ꝙ sic. quoniã maius malũ est Arꝭ ꝙ sic.
in se siue in genere occidere q̃ fornicari. sed deus pre
cepit occidere: q̃m precepit abrahã immolare filiũ: ꝫ
potest precipere ꝙ aliquis fornicetur. eadem ratiõe
potest precipere contra totũ decalogũ. Si dicit ꝙ nõ Euasio.
valet argumentatio. q̃m occidere non ẽ malũ secũdũ
se: vnde nullam difformitatem iportat. sed fornicari
est secundũ se maluʒ: vnde difformitatem importat.
et ideo deus non potest illud precipere. Sic igiꝭ p̃t ꝯ hoc arꝭ.
precipere omnẽ actum qui non iportat difformitatẽ:
etiã hoc cõstante ꝙ filius dei. Simus ergo in tẽpore
abrahe. Abra. credere filiũ dei non esse incarnandum
non importat difformitatẽ. etiam hoc stante ꝙ filius
dei incarnabitur. ergo manẽte eadẽ veritate deus p̃t
precipere illud. Sit ergo ꝙ p̃cipiat illud manẽte ea=
dem veritate. inde sic. Abra. credidit filiũ dei nõ esse
incarnandũ: et ex precepto dei. ergo meretur. Cõtra. Sʒ hoc est
credit oppositum articuli fidei: ergo demeretur. ꝫ falsum.
eodem motu meretur et demeretur. quod est impos
sibile. Item in veteri lege precepit deus adulteram Ad idem.
lapidari. in nouo testamento precipit oppositũ. ergo
precipit contra legem suã. pari ratione potest preci=
pere contra totum decalogũ. Solutio. ad hoc ꝙ ali= Solutio.
quis possit precipere aliquid alicui: oportet ꝙ istð nõ
sit secundũ se malũ: et preterea ꝙ recipiat recõpensa= Ad rões.
tionẽ. propter primũ nõ potest deus precipere ꝙ ali= ꝓpter p̃mũ
quis fornicetur. quia fornicari importat difformita=
tem. Nec valet hec argumẽtatio. magis malũ est oc
cidere q̃ fornicari: et deus potest precipere occidere:
ergo et fornicari. quoniã ab eo qð est occidere ẽ ma=
licia separabilis. sed ab eo qð est fornicari est insepa=
rabilis. Instantia. sortes est magis albus q̃ plato. et
sortes potest fieri niger: ergo plato põt fieri niger.
posito ꝙ albedo nõ sit separabilis a pla. Propter se ꝓpter scðʒ
cundũ deus non potuit precipere abrahe ꝙ crederet
filium dei non eẽ incarnandũ. quia huius mot⁹ nõ re
cipit recõpensationẽ: sed dãnũ. quia est ex interfectiõe
hominũ recipit recõpensationẽ. vt pʒ in interfectiõe
hẽticoꝝ: ex qua accidit trãq̃litas ꝛ mꝉtiplicatio eccle
sie. Similiter nõ potest precipere mihi deus nõ dili= nõ ꝯ mꝉtos

gam ipsum.qr huiusmodi non recipit recōpēsationē.
Ad vltimū Ad vltimū dicimus q hec argumentatio non valet:
deus p̄cipit actū cōtrariū actui quem precipit: ergo
precipit cōtra legē suā. quoniā cū virtus sit habitus
immediate existens quo ad nos. secūdū diuersos sta
tus aliquid aliqñ est preceptū:aliquādo nō. et sicvn⁹
et idē actus aliquādo est motus virtutis:aliqñ nōn.
sicut si iste habeat mille marcas et videat homines
valde indigentes tenetur dare.si depauperet nō tene
De diuersi tate tēpoꝝ tur. Silr̄ in veteri lege p̄ceptū est adulterā lapida
ri ad refrenandū luxuriā iudeoꝝ qui timore seuie-
bant non ex amore:sed in nouo testamēto in quo est
copia gratiarū que retinent et refrenant fideles non
Iterū ar. oportet huiusmodi preceptū esse. Sed iterū probat
q deus potest precipere contra legē suā. quoniā pre
ceptū est in decalogo. Nō cōcupisces vxorē proximi
tui.sed deus potest p̄cipere alicui q cōcupiscat vxorē
proximi sui.quod probat.quoniā multi boni viri ha
buerūt duas vxores:vt iacob et dauid.et hoc potuit
deus p̄cipere scz q iacob haberet plures vxores. er-
go potest p̄cipere q vnus homo sit maritus duarum
vxoꝝ simul.ergo potest p̄cipere ecōuerso q vna vxor
sit duoꝝ maritoꝝ simul.⁊ sic potest p̄cipere q aliqs
concupiscat vxorē proximi sui. ergo pōt precipere cō
Secundo. tra legē suam. Itē precepit filijs israel q asportarēt
vasa egyptioꝝ:ergo precepit q cōtrectarēt res alie-
nas vel alioꝝ:ergo p̄cepit furari:ergo precepit con-
tra hoc preceptū: Nō furtū facies.ergo precepit ꝯtra
Tertio. legē suā. Itē legit de beata magdalena q. xxx. ānis
fuit in heremo vbi fruebat colloq̄o angeloꝝ.⁊ huius
modi status cōtemplationis optimus est. ergo deus
potest precipere huiusmodi statū: ergo potest p̄cipe
re quicquid sequit ex eo. sed ex eo sequit nō dare ele
mosinas: nō facere opera actiue:ergo potest p̄cipere
non dare elemosinas et huiusmodi.ergo pōt precipe
re contra hoc preceptū: Date elemosinā et omīa mū
da sunt vobis. cū igitur possit precipere cōtra p̄cepta
affirmatiua ⁊ contra precepta prohibitiua:pt similit
In oppoᵐ precipere cōtra legē suā.si conceditur. Contra.deus
non precipit aliquid nisi quod facit ad hoc vt simus
similes ei: et ipse non potest p̄cipere q simus dissimi
les ei:ergo nō potest p̄cipere cōtra legē suā.quod cō
Solutō ad primum. cedimus. Ad primo obiectū dicim⁹ sicut dictū est su-
pra.q ad hoc q deus possit p̄cipere aliquid qđ ē in se
malum oportet q istud recipiat recōpēsationē.vnde
dicimus q deus potuit p̄cipere q vnus homo habe-
ret duas vxores.et multa alia mala. tamē hoc malū
recipit recōpēsationē. quoniā ex hoc q vn⁹ homo ha
bet multas vxores:genus humanū multiplicatur ad
cultum vnius dei. vnde deus potest p̄cipere istud. et
non sequitur: ergo deus potest p̄cipere istud q duo
mariti habeant vnā vxorē simul. quoniā per hoc nō
multiplicatur genus humanū.sed per primū multi-
plicatur. qm̄ plus potest vnus vir generare q̄ multe
Ad scđm. mulieres cōcipere. Ad secundū dicimus q nō valet.
deus iussit asportari vasa egiptioꝝ:ergo iussit cōtre
ctare res alienas inuito dño. qm̄ egiptij nō erāt do-
mini illarū rerū quando asportabant.quia deus cui⁹
proprie sunt omīa trāstulerat dominiū ab eis. vñ di-
cimus q deus non pōt p̄cipere hoc cōplexū cōtrecta-
re res alienas inuito dño: quia est malum secundū se
licet forte nō exprimat ad formitatē. sicut homo s̄m
Ad tertiū. se est risibile licet non exprimat risibilitatē. Ad ter-
tio obiectū dicimus q alicui et in casu aliquo ꝓ loco
et tēpore potest deus precipere nō dare elemosinas.
qm̄ expedit aliquē sēper eē in contēplatione. et expe
dit aliquē semper esse i operibus actiue. et expedit
aliquē esse i contēplatione aliquādo:⁊ in actione ali
quando.precipiendo aūt hoc alicui non dare elemo-
sinas ⁊c.non precipit cōtra hoc preceptū: Date ele-
mosinam ⁊c.precepta enim affirmatiua non obligāt
ad semper.

¶Querit ad q̄d teneret abra. ex illo p̄cepto
¶Tertia questio huius capituli.

Q Ueritur ad quid teneretur abrahā ex illo p̄ce-
pto.et primo vtrū teneretur velle imolare.vi- Ar q sic.
detur q sic.quoniā tenebatur obedire. obedire aūt
mentaliter est velle facere quod precipitur:qr preci-
pitur.ğ abrahā tenebatur velle imolare: quia istud
precipiebatur. Item.preceptū erat ei imolare.ergo Secundo.
tenebatur imolare:et ex obedientia. sed obedientia
nulla est:nisi sit voluntaria. ergo tenebatur volunta
rie imolare.ergo tenebatur velle imolare. Contra. In oppoᵐ
non tenebatur velle imolare: qr esset preceptū pro-
batiōis. si hoc esset preceptū abrahe tantū ad proba
tionē et hoc sciret abrahā:non teneret velle imolare
et tamen remaneret preceptū.ergo preceptio nō fa-
ciebat q teneretur velle imolare:nec alia causa erat
quare teneretur.ğ simpliciter non tenebatur velle i-
molare. Itez.oē p̄ceptū est preceptū ad probationē Secundo.
vel executionē et ecōuerso.ergo si abra.tenebat vel-
le imolare quia sciebat eē preceptū: similiter si sci-
ret esse preceptū ad executionē vel probationē tene-
retur velle ⁊c.sed si sciret esse preceptū tantū ad pro
bationē sciret esse preceptū ad probationē vel execu
tionē.ergo si sciret esse preceptū ad probationē tan-
tum teneretur velle imolare.et hoc falsū.ergo ⁊ pri
mum. Itē.abrahā dubitabat vtrū istud esset ei prece Tertio.
ptū ad probationē vel executionē.sed dubia in me-
liorē partē sunt interpretanda.sed melius erat dñm
precipere hoc ad probationē q̄ ad executionē. ergo
abrahā magis debebat credere hoc esse preceptū ad
probationē q̄ executionē.ergo non tenebatur velle
imolare. Ad hoc potest dici q ex illo precepto nō te- Solutio.
nebat siplicit velle imolare:sz sub conditione.s. si nō
reuocaretur preceptū. Nec valet hec argumētatio. per hoc ad
tenebatur obedire:ergo tenebatur velle facere man primum.
datū.sed cum conditione predicta bene sequit. Silr Ad scđm.
patet solutio ad secundo obiectū.non enī ex precep-
to tenetur aliquid velle simpliciter facere. simplicit
maxime cū aliquid graue et difficile precipitur. sz si
sciretur esse preceptū ad executionē: teneret velle fa
cere mandatum simpliciter. Sed contra hanc soluti ꝯ hāc solu-
onē obicitur.deus precepit iudeis nō mechari. non tionē ar.
fornicari ⁊c.et ipsi tenebātur velle nō mechari ⁊c. qr
preceptū erat eis.cū ergo preceptū esset abrahe vt i-
molaret:tenebatur velle imolare simpliciter. quod Opīo ali-
concedunt quidā: dicētes ad primo obiectū q abra- quorum.
ham non poterat scire hoc esse preceptū tantum ad Dicunt ad
probationem.quoniā non congruit iusticie diuine q primum.
precipiat aliquid alicui: cuius oppositum teneatur
velle:vel ipsū quod precipitur velle. Ad secundo ob Ad scđm.
iectum dicimus: non est facile respondere quantum
ad ipsos.qm̄ ipsi recipiūt hāc cōditionalē. si p̄ceptū ē
abrahe tm̄ ad ꝓbationē imolare filiū:tenet velle i-
molare.sed abrahā sciebat bene illā consequētiā eē
verā:ergo si sciret primū sciret et vltimū. ⁊ hoc ma-

nifeste falsum.ideo si sciret istud esse preceptū ad ꝓ-
bationem tantum:non teneretur velle istud. nisi di-
catur q si abraham sciret primum:duo contradicto-
rie opposita sequerentur.et ita sequeretur q teneret
ꝯ hoc ar. velle et non teneretur velle. Sed contra. aut sequit
ex īpossibili quidlibet: aut naturali ꝯsequētia. si pri-
mo mō fiat petitio q nō recipiat ꝯsequētia naturalis.
Si ergo dicat q duo opposita sequūtur naturali cō-
sequentia. Contra.abrahe est preceptū tantū ad ꝓba
tionem imolare filiū:et imolare filiū erat quoddā ve
rū insolubile.ergo si deus reuelasset illud verū abra
Secundo. he nō propter hoc sequerētur opposita. Preterea.si
rex frācie p̄ciperet aliquid alicui:sufficeret regi si ille
vellet:tantū sub conditiōe istud facere. scz sub hac cō
ditione:si rex nō reuocaret preceptū.ergo deo debet
sufficere q si p̄cipiat aliquid alicui: q ille velit istud
facere sub conditione.s.si non reuocatur mandatū.ğ
hec consequētia nō valet: si abrahe p̄ceptū est imola
Solutio. re:teneret velle simpliciter imolare. Qđ cōcedim⁹.
vnde prime solutioni adheremus.dicim⁹ tñ q abra-
ham non poterat scire istud esse preceptū sibi tātum
ad prohibitionē. nō propter impossibilitatē:sed quo
niam nō cōgruit bonitati dei precipere aliquid alicui
Ad aliud. quod nō debeat velle. Ad illud qđ obiectū est dicim⁹
q non est simile. qm̄ deus precepit iudeis id qđ erat
scriptū in cordibus eoꝝ.vnde tenebantur velle istud
simpliciter: q̄uis nō esset preceptū.sed abrahe p̄cipie
batur quoddā quod erat in se malum sicut dictū est.
vnde non est simile.

¶Utrū abraham teneretur credere illud esse
preceptum sibi a deo.
¶Quarta questio huius capituli.

Q Ueritur vtrū abrahā teneretur credere istud eē
Ar q non. preceptū sibi a deo. videtur q nō. dicit enī apo
stolus in principio ad gala. Licz homo aut angel⁹ de
celo euāgelizauerit aliud q̄ accepistis:anathema sit.
et intelligitur aliud quod est cōtra fidē vel cōtra bo-
nos mores.sed istud quod precipiebat bonus angel⁹
abrahe erat cōtra bonos mores.quoniam interficere
hoiem est cōtra bonos mores.ergo abrahā nō debe-
bat credere ei imo potius debebat ipsū anathemati-
zare.et ita nō tenebat credere istud sibi esse preceptū
Secundo. a deo. Itē.angelus sathane transfigurat se in angelū
lucis:ergo abrahā nesciebat vtrū ille āgelus esset an-
gel⁹ lucis vel āgelus tenebrarū.nullo enī signo pote
rat discernere.ğ nō tenebat ei credere:ğ non tenebat
Solutō ad primum. credere istud esse p̄ceptū sibi a deo. Solutio.dicim⁹
q tenebat credere istud esse preceptū a deo: nec illđ
Ad scđm erat ꝯtra bonos mores:qr nō erat malū scđm se. Ad
scđo obiectū dicim⁹ q abrahā bene sciuit angelū illū
esse bonū āgelū.quoniā habebat donū quod dicitur
discretio spirituū. quod donū habuit beat⁹ martin⁹
quoniā dixit diabolo:iesuz purpuratū nō adoro. sed
quo signo discernatur bonus a malo.nos nescim⁹: sz
ꝯ p̄dicta ar qui habent donū predictū bene sciunt. Itē. Anselm⁹
super genesim dixit. Laudand⁹ erat abraham in con-
stantia immolandi et fide suscitandi. ⁊ sumit ibi con-
stantia immolandi pro voluntate immolandi. ergo
laudandus erat pro voluntate immolandi:ergo vo-
Secundo. lebat immolare.et dictū est q non. Item videtur q
non esset laudādus in hoc.quoniā si aliquis traderet
aliquā pecuniā alij certus q statim rehaberet:nō eēt
laudandus in hoc. ergo cum abraham vehementer
crederet filiū suū esse suscitādū nō erat laudādus pro
voluntate immolādi. Solutio.ad primum dicimus Solutō ad primū.
q abrahā laudandus erat pro voluntate imolandi.
nec sequitur q vellet simpliciter imolare:sed sub cō
ditiōe.pro qua voluntate conditionali laudād⁹ erat.
Ad secundū dicimus q aliquo casu laudādus esset q̄ Ad scđm.
traderet pecuniā suā alij:lz sciret se rehabituꝝ illā.si
cut si traderet credens soli verbo illius cui traditur.
sed si gratis traderet sine spe rehabendi: tunc marie
esset laudandus. Sed iterū queritur.cū abrahā non q̄o icidens.
prepararet se ad imolandū filiū sine spe rehabendi.
imo cum certa spe rehabendi:quare ita summe lau-
datur.dicitur enī de ipso. Senex fidelis:prima credē
di via est. Ad hoc dicimus q sūme laudandus fuit: Solutio.
quoniā credidit deū esse omnipotentē et veracē.cre-
didit enī deū posse suscitare filiū suū. quod inauditū
erat in tēpore suo q de⁹ aliquē suscitasset. Itē.sum-
me laudandus fuit:quia filiū suū vnigenitū quē dili-
gebat voluit imolare. Sz secundū hoc videtur q ma ꝯ hoc ar.
gis laudandus fuit sanson:q̄ abrahā. quoniā maius
fecit.quoniā maius est interficere seipsū: q̄ filiū suū.
querit igr̄ quare scriptura non laudat sansonē: sz tā-
tum excusat. Solutio. Facere aliquid instinctu spiri- Solutio.
tussancti multipliciter dicitur:quoniā vel spiritu san
cto monente et iubente:vel spiritu sancto monente.
Primo modo voluit abrahā imolare filiū suū instin
tu spiritussancti.quoniā spiritussanctus precepit ei ⁊
monuit eū. Secundo modo voluit sanson interfice-
re se:et interficere instinctu spiritussancti. quoniā spi
ritussanctus monuit ipsuz ad hoc.vnde illa actio pl⁹
fuit spiritussācti: q̄ sansonis.vnde nō valde laudat eū
sacra scriptura i hoc facto:sed excusat.sicut nō laudat
asina balaam:quia locuta fuit.quoniā illa locutio nō
fuit proprie illius:sed angeli qui mouit os eius. ve-
rum est tamen q sansō meruit interficiēdo se ⁊ alios.
et ad istud mouit eū spiritussanctus:propter signifi-
cationē.quoniā sanson interpretatur sol eoꝝ:⁊ signi
ficat in actu suo christū.quoniā sanson interficiēdo se
interfecit inimicos suos.s.philisteos:ita xp̄s interficiē
do se interfecit philisteos spirituales.s.demōes. Per per hoc pꝫ
hoc pꝫ quare abrahā marie laudat:sāson nō. Ad illđ respōsio.
quod diximus supra.s.q abrahā nō tenebatur simpli
citer velle imolare:sed sub conditione:videtur face-
re textus geñ.quoniā isaac querenti vbi est victima
olocausti.respondit abrahā.deus sibi prouidebit vi
ctimā olocausti. videtur ergo q ipe aliquomō cre- Arguit cō-
deret deum esse reuocaturū illud mandatū: et ita nō tra dicta.
volebat ipsum simpliciter imolare:ergo nec tenebat
simpliciter velle imolare.sed arripuit gladiū: tūc vo
luit simpliciter imolare. Sed obicitur sicut pri⁹. cuz Iterū ar.
dubia interpretanda sint in meliorē partē:et abrahā
dubitaret an illud esset preceptum ad probationem
vel ad executionē:debuit ergo nō velle imolare. So Solutio.
lutio.sine dubio dubia sunt interpretanda in melio-
rem partem ipsi eligenti.et imolare filiū melius erat
abrahe q̄ nō immolare: quoniā erat ei preceptum.
vnde tenebatur velle imolare:vel simpliciter vl' sub
ꝯditōe:vel simpliciter. Dico q abrahā tenebat velle Alia q̄o in
immolare:et tenebatur credere illud eē sibi precep- cidens.
tum:queritur vtrū teneret imolare.videt q non.qm̄ Ar q non.
p̄ceptū fuit ceco illumiato vt nemī diceret.tñ ipe vbi
q diffamauit:nec peccauit ex hoc. ğ non tenebatur
tacere licet eēt preceptū ei.eadē ratione abra. nō te-
nebatur imolare q̄uis esset p̄ceptū sibi. Itē. p̄ceptū Secundo.
fuit filijs israel q null⁹ duceret vxorē de alienigenis:

sāson autē duxit vxorē de philisteis et non peccauit.
ergo nō tenebat̄ obseruare istud preceptū. eadē rōne
abra.non tenebatur imolare ꝙuis et preceptū fuisset
Tertio. Item preceptū fuit iosue ꝙ quicūq₃ acciperet de spo
lijs iericho igne cōbureretur. et achor deprehensus
fuit accepisse.nec tamē fuit cōbustus igne:sed lapida
tus.et non peccauit ex hoc iosue:ergo nō tenebat̄ eū
cōburere igne:licet preceptū ei fuisset. ergo nec abra
Solutio. ham tenebatur imolare. Solutio.dicim⁹ ꝙ tenebat̄
Ad rōnem Ad istud qđ obijcit̄ de ceco nato:dicimus ꝙ mādatū
illud fuit reuocatū a spiritu sancto.vnde glo.dicit su
per locū illū.iustū iusto est cōtrariū. quoniā iustū est
tacere quod preceptū est:⁊ iustū est predicare ad lau
Ƶ hoc ar. dem dei.Sed secundū hoc videt̄ ꝙ cū omne iustū sit
bonū.ꝙ bonū sit cōtrariū bono qđ supra negatū est:
Solutio. et nos dicimus ꝙ pro diuersis temporib⁹ dictum est
hoc iustū iusto est cōtrariū. quoniā iustū erat tacere
anteꝙ preceptū esset reuocatū et iustū fuit diffamare
siue manifestare post reuocationē mandati. similiter
pro diuersis temporibus bonū fuit abrahā immola=
re filiū et abra.non imolare filiū:habito eni respectu
ad circūstantiā precepti et manente illa circunstantia
abra.immolare filiū nō poterat nisi bene fieri. et ita
Ad scđm. erat bonū simpliciter.Ad secundo obiectū de sāsone
dicimus ꝙ istud mandatū fuit reuocatū ad significā=
dū ꝙ christus erat relictur⁹ sinagogā et copulatur⁹
Ad tertiū. sibi ecclesiā de gentibus. Ad tertio obiectū dicimus
Alia q̄o in ꝙ cōbustio ignis sūpta ē ibi ꝓ q̄libet pena. Postea
cidens. queritur quare apostolus dicit fide obtinuit abrahe
Arguitur. isaac. cū motus ille siue voluntas imolandi fuerit ex
Secundo. obedientia ad preceptū:et ita non ex fide.Itē proba
tur ꝙ ex caritate obtulit. quoniā propter hoc voluit
Solutio. immolare filiū:quia plus diligebat deū ꝙ̄ filiū.So=
lutio.voluntas illa immolandi fuit ex obedientia ad
preceptū et ex caritate impante:sed ex fide fuit tanꝙ̄
mouente et inclināte.quoniā hylariter et sine oī an=
gustia mentis voluit abra.imolare filiū: et hoc erat
ex fide:propter hoc apostolus magis attribuit hunc
motum fidei ꝙ̄ alij virtuti.

¶De latria et dulia ⁊ primo quid latria.
¶Aliud capitulum.

Dicto de specie iusticie qua tenemur superiori=
bus nostris.s.deo prelatis pricipib⁹. que spēs
vocat̄ obedientia.dicendū ē de specie iusticie q̄ tene=
mur honorare deū.que grece vocat̄ latria vel latrio=
sis.latine potest vocari religio que est species iusticie
vt dicit tullius. latria est cultus soli deo debit⁹ et ex=
hibitus vel exhibēd⁹.dulia est honor debitus creatu=
Prima q̄o re. In questione ista primo querit̄ quid sit latria. se=
cundo de differentia latrie ⁊ dulie.tertio vtrū idola=
tria sit latria.quarto quo honore honoranda sit hūa
nitas christi et ipse christus. quinto vtrū aliquis pōt
sine peccato exhibere latriā alicui creature per igno
rantiā.sexto de quantitate illi⁹ pctī qđ dicit̄ idolatria

¶Utrum latria sit virtus.

Circa primū querit̄ vtrū latria sit virtus.videtur
Ar ꝙ sic. ꝙ sic.qm̄ adorare deū est motus meritori⁹. hoc
constat:ergo est motus virtutis:sed nō est motus nisi
Secundo. latrie.ergo latria est virtus.Itē preceptū est: domi=
num deū tuū adorabis et illi soli seruies.ergo adora
re deū ē i precepto.similiter honorare patrē ⁊ matrē
est in pcepto.et non intelligit̄ tantū de patre carnali
immo de spirituali. ergo honorare deum est in pre=
cepto.qm̄ de⁹ est pater spūalis:sed sol⁹ mot⁹ virtutis
est i precepto: ergo adorare siue honorare deum est
motus virtutis:sꝫ nō est mot⁹ nisi latrie. ḡ latria est
virtus.Qđ concedunt quidā dicentes latriā non eē
Opīo aliquorum. specialē virtutem:sed generalem ad fidem/spem/ca=
ritatē.et sic de alijs.et ꝙ ita sit:probatur multis mo
dis.Primo sic.quia credere prime veritati propter
Prima ꝓbatio. se et super oīa:est honorare primā veritatē propter
se et super oīa:sed huiusmodi honorare est motus fi
dei.ergo mot⁹ fidei est motus latrie. similiter mot⁹
spei est motus latrie.quoniā sperare in primā largi=
tatem propter se et super oīa:est honorare primā lar
gitatem propter se et super oīa. Similiter diligere
primā bonitatē ⁊c.et ita motus cuiuslibet virtutis ē
motus latrie.ergo latria est virtus generalis. Item
Scđa probatio. super istud.dnm̄ deū tuū adorabis et illi soli seruies
dicit glosa.serues seruitute que est latriosis siue la=
tria.ergo latria idem est ꝙ seruitus dei:sed qualibet
virtute seruimus deo.ergo quelibet virtus est latria
Item.honorare deū motu latrie est preponere deū
Tertio. omnibus:et hoc fit motu caritatis.ergo caritas ē la
tria:et similiter alie virtutes.ergo latria est genera=
lis.Si conceditur: probatur ꝙ sit specialis virt⁹: q̄a
In oppo^m credere prime veritate propter se ⁊ super oīa. ē mo=
tus specialis virtut̄.s.fidei.similiter sperare aliquid
a prima largitate propter se et super oīa:est motus
virtutis.s.spei.similiter diligere ⁊c. similiter timere
primā potentiā ē motus specialis virtutis. s. timo=
ris.ergo honorare primā paternitatem propter se ⁊
super oīa est motus specialis virtutis.eadē ratiōe de
betur eni proprie honor patri:sicut dn̄s dicit ꝑ ma=
theū.Si ego sum pater:vbi honor meus.sed huius
modi honorare non est motus:nisi latrie.ergo latria
est specialis virtutis.Itē.licet facere quod precipitur
Ad idem. non sit specialis motus alicuius virtutis:tamē velle
facere quod precipitur est specialis motus alicui⁹ vir
tutis. s.obedientie.eadē ratione:licet honorare deū
non sit specialis motus:tamen velle honorare deum
est specialis motus virtutis alicuius: non nisi latrie.
ergo latria habet specialē motū.ergo ē specialis vir
Tertio. tus.Itē.si quelibet virtus est latria.ergo omne viciū
est idolatria per locum a cōtrarijs.ergo quilibet exi
stens in peccato mortali:ē idolatra.sumpto idolatra
stricte:⁊ hoc falsū est manifeste.quoniā fideles sūt in
mortali:⁊ tamen non sunt idolatre:cum sūt fideles.
Forte dicūt ꝙ latria ē specialis virtus.s. reuerentia:
Euasio. siue timor reuerentie:sicut dicitur in principio eccle.
Timor dn̄i scientie religiositas. Sed contra. augu.
Ƶ hanc ar. dicit.ꝙ sapiētia ē theosebia.et latria idem ē ꝙ theo=
sebia.ergo latria est sapientia.non ergo reuerentia:
vel timor. Item omnis idolatra inquantum idola=
Ad idem. tra est infidelis. ergo idolatra inquantum idolatra
est infidelitas.ergo latria inquantū latria est fides.
ergo non est reuerentia vel timor. Item.si latria est
Tertio. idem ꝙ reuerentia cum reuerentia moueatur anima
in deum immediate.latria mouetur in deum īmedia
te. sed omnis virtus qua mouetur īmediate anima
in deum est theologica.ergo latria ē virtus theolo=
gica. nō ergo sunt tantum tres virtutes theologi=
Solutio. ce.Solutio.notandum ꝙ latria proprie est professio
maiestatis diuine: vt non solū appellet̄ maiestas di=
uina magnitudo dei qua replet totū mūdū.qua etiā
repleret infinitos mundos si essent.sed etiā vocetur
maiestas diuina summa eius bonitas:sūma potētia:

summū dominiū.⁊ sic de alijs.Et est ibi professio tri=
plex.s.corde/ore/opere.corde ꝓfitemur diuinā maie
statē.per fidē et sapientiā credendo deū esse sūme po
tentie:sūme bonū.⁊ sic de alijs. Ore ꝓfitemur diui=
nam maiestatem orando deū vt fontem oīm bonoꝝ.
In latria Opere ꝓfitemur sacrificādo/genuflectēdo ⁊ sifibus.
q̄nq₃ sunt. vnde latria cōprehendit q̄nq₃.s.fidē/sapientiā/reuerē
tiam/sacrificiū/orationē. per hoc patet ꝙ latria nec ē
Resolutio specialis virtus nec est gn̄alis ad omēs virtutes.Sic
doctoris. eni omne viciū esset idolatria:sed est spēs virtutis ha
bens sub se multas species. vnde ad omēs predictas
Ad omnes obiectiōes: q: per quasdā probatur latria esse gn̄alis
rōnes. virt⁹ ad oēs alias virtutes.ꝑ alias ꝓbatur esse spālis
Ad primū Respondendū est ad primo obiectū.Dicimus ꝙ hec
est falsa.Credere prime veritati ꝓpter se ⁊ super oīa
est honorare primā veritatē ⁊c. scđm ꝙ honorare est
motus latrie.Similiter est falsa. diligere primā bo=
nitatē propter se et super oīa est honorare primā bo
nitatē ⁊c.prout honorare est motus latrie. quoniam
hmōi honorare idē est ꝙ professio vel ꝓtestatio deū
esse summe bonū.⁊ huiusmodi ꝓtestari nō est dilige=
re deū super oīa nec etiā ꝯ̄s ad ipm̄.qm̄ si aliquis di
ligit aliquid sup oīa.non ꝓpter hoc protestatur illud
esse summū bonū. sicut auarus diligit pecuniā super
oīa:non tn̄ profitet̄ pecuniā esse sūmū bonū. ideo bn̄
scit ꝙ non est sūmū bonū. Patet igitur ꝙ honorare
prout est motus latrie nō est idē ꝙ credere vel dilige
Ad scđm re.⁊ sic soluitur ad primū per interēptionē. Ad scđo
obiectū dicim⁹ ꝙ qualibet virtute seruimus deo:sed
nō virtute q̄ est latriosis vel latria.qm̄ nō qualibet vir
tute ꝓfitemur maiestatē diuinā.sicut dictum est.Ad
Ad tertiū. tertio obiectū dicimus ꝙ honorare deū prout est mo
tus latrie non est idem ꝙ preponere deū oibus. sed
hmōi preponere seqtur ad hmōi honorare.Soluen=
dum est igit̄ per interemptionē. Solute sūt igr̄ ob=
iectiones ꝑ quas ostēdebat̄ ꝙ quelibet virt⁹ esset la=
tria.Nūc soluēde sūt obiectiones ꝑ quas ostendebat̄
Ad primū ꝙ latria esset spālis virtus.Ad primo obiectū dicim⁹
in cōtrariū. ꝙ hec argumētatio nō vꝫ. Credere pme veritati pro
pter se et super oīa est motus spālis virtutis.s. fidei
Similiter sperare ⁊c. Similiter diligere. ḡ eadē ra=
tione.honorare primā paternitatē ⁊c.nec est iste loc⁹
a simili. qm̄ honorare quod est motus latrie nō se hꝫ
solū ad primā paternitatē: sꝫ etiā ad primā bonitatē
et primū dominiū.vnde sicut dn̄s dicit. Si ego sū pa
ter vbi honor me⁹.vn̄ prima paternitas nō est ꝓprius
finis huius actus:sed prima veritas est finis proprius
Ad scđm. motus fidei. Ad scđo obiectū dicimus ꝙ non est sīle
quod inducitur pro simili.qm̄ facere qđ precipit̄ non
est coartatū contra aliquā virtutē. vel etiā generali=
ter contra virtutē:q: excedit metas virtutū:quia pōt
precipi indifferens.sicut dn̄s precepit malū in genere
sicut precepit dn̄s abrahe. propter hoc generale face
re qđ precepit in hac ratiōe est quiddā contra qđ ha=
bet consistere laus in se si debite fiat. ideo velle istud
est motus specialis virtutis.sed honorare nō excedit
metas virtutū. tamen gn̄ale est ad quasdā virtutes.
Ideo velle honorare similiter generale est ad easdeꝫ
virtutes.scđm ꝙ velle accipitur pro appetere vel de=
siderare.⁊ respicit hoc verbū honorare pro motibus
interioribus quibus proprie honoratur deus.Sed si
verbum volēdi respiciat honorē in generali vt tenea
tur pro motu singulari quo aliq̄s vult honorare deū
in generali. tale velle est mot⁹ virtutis que habet ge
nerale imperiū supra virtutes.scilicet fidei vel carita
tis quo aliquis proponit honorare deum siue eligit
per discretionem vt per illud veniat ad summū bonū
sed secundum ꝙ velle accipitur pro appetere carita=
tis est tantū desiderantis istud in ratione boni.consi=
mili modo oportet dicere de eo quod est velle face=
re opera virtutis vel velle facere opus iusticie.secun
dum ꝙ velle cadit super tale volitū gn̄ale.quod cōe
est.tamen coartatū ad opera multarū virtutum. qm̄
tale velle est illius virtutis que habet generale im=
periū super alias virtutes.s.fidei vel caritatis.vt di=
ctū est. Ad tertio obiectū patet solutio.qm̄ non que Ad tertiū.
libet virtus est latria.Ad auctoritatē tullij que dicit Ad aucto=
ꝙ religio est species iusticie.et ita latria que idem ꝙ ritatem.
religio est specialis virtus. Dicimus ꝙ latria secūdū
catholicum plus cōprehendit ꝙ̄ religio scđm philo=
sophos. quoniā philosophi non attigerūt fidem vel
sapientiā dei. vnde religio scđm ipsos nō cōprehēdit
nisi reuerentiā quā debemus deo:et sacrificiū et ora=
tionem. ⁊ sic verum est ꝙ religio est specialis virtus
non tamen latria propter hoc est specialis virt⁹:quia
plus comprehēdit. Ad istud quod obicitur ꝙ latria Ad aliud.
est reuerentia. bene concedimus de quadam latria:
sed non de omni. Et similiter latria est sapientia: sed
non omnis latria. Unde ex indiffinitis fit illa argu=
mentatio. de hac autem propositione.Omnis idola
tra inquantum idolatra est infidelis. Dicimus ꝙ du Hec est du
plex est. quoniam hec vox inquantum potest notare plex.
causam formalem. et sic falsa. Non enim forma ido=
latre: sed idolatria est forma infidelis .s. infidelitas.
vel potest notare quasi comitātiā proprie dispositio Exemplū.
nis ad ꝓpriū subiectum:et sic vera.sed ex hoc nō seq̄
tur ꝙ idolatra sit infidelis: sicut non sequitur homo
inquantū homo ē risibile:non tn̄ humanitas est risi=
bilitas.vel sic triangulus inquātū triangulus habet
tres angulos ⁊c.ergo triangulo est habitus t.a.⁊c.
Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ hec ē falsa. anima
reuerentia mouetur immediate in deū non eni aīa ꝑ Ad vltimū
reuerentiā mouetur in deū:sed potius a deo.Est eni
reuerentia resilitio ab altitudine dei in ꝓpriā paruī= Reuerētia
tatem sicut in apocalipsi dicitur.precedebāt.xxiiij.se quid est.
niores añ sedentē in throno. dicimus ergo ꝙ latria
non ē virt⁹ theologica nec per illā mouetur immedi
ate in deū ad minus secundū quattuor primas speci=
es.vtrū aūt oratione moueatur in deū immediate.det=
minabitur qñ de oratione dicetur.dictū ē ꝙ fides est
latria:et sapientia ē latria.Sed contra.sicut caritas Ƶ pdicta ar
se habet ad opera bona exteriora. sic fides et sapien=
tia ad exteriores donationes veritatis.sed caritas nō
facit bona opera exteriora nisi mediante alia virtute
ergo fides et sapiētia nō faciūt donationes exterio=
res veritatis nisi mediāte alia virtute. sed professio
exterior maiestatis diuine ē exterior donatio verita=
tis.ergo fides et sapientia non faciunt profiteri exte=
rius maiestatē diuinā nisi mediante alia virtute:⁊ il=
la alia virtus est latria.ergo fides non ē latria nec sa
pientia est latria. Item. profiteri exterius maie= Secundo.
statem diuinam cū hoc sit instruere proximum opus
est misericordie:non ergo fidei vel sapientie : est au=
tem opus latrie.ergo fides non est latria: nec sapi=
entia est latria . Solutio . Duplex est latria:sci=
licet interior et exterior. Fides et sapientia sunt

latria interior et nō exterior. vnde bene concedim⁹ ꝙ fides et sapiētia non faciūt profiteri exteri⁹ maiestatē diuinā nisi mediāte alia virtute .s. latria exteriori. et ex hoc nō seqtur: ꝗ sapiētia non est latria. sed sequit *Latria exterior.* ergo sapiētia non est latria exterior. Consistit aūt latria exterior in professione exteriori sūme potētie: sūmi dñi: sūme bonitatis. ⁊ sic de aliis. sicut cātat eccl'ia Laudamus te. ⁊ hoc est cōe ad laudē interiorē ⁊ exteriorē. benedicim⁹ te .i. bona dicimus de te. adoramus te .i. humiliādo nos altitudini tue oram⁹ te. glorificamus te .i. ꝯfitemur te esse fontē oīm bonoꝝ. ⁊ hec latria exterior alia est ꝙ latria interior. qm̄ habet suam ꝓpriā difficultatē et suas circūstātias ꝓprias. Nō enī semp et vbiqꝫ profitēda est exterius diuina maiestas neqꝫ semp et vbiqꝫ predicādū est. qm̄ vt dicit salo. est *Iteꝝ ar.* tēpus loqndi. Sꝫ adhuc pōt videri alicui ꝙ latria sit specialis virt⁹. qm̄ diligere deū sup oīa est honorare deū. ⁊ id videt de motibus aliaꝝ virtutū: ꝗ honorare deū est cōe ad oēs motus oīm virtutū. et excedit: qꝛ extēdit se ad opa consilij q̄ non sūt de necessitate motus virtutū. ꝗ per predicta latria est spālis virt⁹. Ad *Solutio.* hoc soluēdū est p interemptionē prime. qꝛ hec est falsa, ꝓprie loqndo: diligere deū super oīa est honorare deū. sicut hec est falsa. Mgr verberās discipulū dicit ipm esse subiectū sibi. non enī ꝓprie dicit ipꝫ esse subiectum sibi: sed solo facto ostendit ita esse. Similiter diligens deū sup oīa non ꝓprie profitet vel honorat deū: sed ipo facto ostendit esse honorandū.

¶De differentia latrie et dulie.

¶Secunda questio huius capituli.

Ar ꝙ sic. Queritur vtrū idē sit latria ⁊ dulia. videtur ꝙ sic qm̄ idē est ꝙ amor dei et ꝓximi. sumpto amore pro habitu: ergo a simili idē est honor quo honorat deus et quo honoratur proximus. sūpto honore pro habitu. sed honor quo honoratur deus est latria: honor quo honorat proximus est dulia. ꝗ idē est latria ⁊ *Secundo.* dulia. Itē. quia in proximo non diligit nisi deus aut similitudo dei. ꝓpter hoc eadē ē dilectio qua diligit deus et proximus. ꝗ eadem ratione: quia in proximo non honorat nisi deus vel similitudo dei. propter hoc idē debet esse honor quo honorat deus ⁊ quo ho- *Tertio.* noratur proximus: ergo vt prius. Itē. flectimus genua ante crucifixū et flectim⁹ genua ante p̄latū: ⁊ eadē est genuflectio. saltē in specie. sed illa genuflectio est honor quo honorat deus ⁊ quo honoratur p̄latus: ergo *Solutō ad primū.* idē ē honor in specie q̄ honorat de⁹ ⁊ q̄ honorat p̄lat⁹: ꝗ idē est latria et dulia. Solutio. Ad p̄mū dicim⁹ ꝙ nō est simile. et hoc est qꝛ virtus aut est volūtas aut nō sine volūtate. vnde cū idē sit volitū proprie amore dei et amore proximi .s. deus eadē est dilectio dei ⁊ proximi. Sed in honore dei et proximi non est idē proprie honoratū. qm̄ in honore proximi proprie honoratur proximus q̄ est imago dei. licet honoret propter deū Sed vt dicit aug. in ꝓximo non diligit nisi deus .i. nō desiderat. pꝫ ꝗ ꝙ nō est simile: qꝛ diligere deū nō est nisi velle sūmū bonū deo. diligere ꝓximū est velle sūmū *Ad scdm.* bonū ꝓximo. vnde idē est volitū in dilectione. Ad secundū dicimus ꝙ hec est falsa. qꝛ in proximo nō diligitur nisi deus vel similitudo dei. ꝓpter hoc eadem est dilectio dei ⁊c. sed quia in ꝓximo diligitur tātū deus sed aliter est in honore: quia in proximo honoratur *Ad tertiū.* similitudo dei. Ad tertiū dicimus ꝙ hec argumentatio non valet. Eadem est genuflectio que fit ante deū et que fit ante prelatū. ⁊ genuflectio est honor: ergo idem est honor quo honoratur deus et quo honoratur p̄latus. et est fallatia accidentis. *Fallā accidentis.* quoniaꝫ iste terminus honor supponit genuflectionē in cōparatione ad finem. et quia alio fine honoratur deus. alio proximus. conclusio est falsa. ⁊ sunt ad id quasi diuersa accidentia .s. diuersi fines. Instantia. *Instantia.* Idē est es ꝙ prius. sed es est statua: ergo eadem est statua que pri⁹. vel *Alr pt dici* potest dici ꝙ idē est honor quo honoratur de⁹ ⁊ proximus in essentia. diuersus est autē in relatione. Sed *Iterū ar.* adhuc probatur ꝙ idē est honor quo honorat deus ⁊ quo honoratur ꝓxim⁹ siue homo: qꝛ illa genuflexio que fit ante deū eadē est in specie cū illa q̄ fit ante prelatum. ⁊ vtraqꝫ voluntaria: ergo eadē actio voluntaria est vtrobiqꝫ: ergo eadē volūtas. Idē enī est volitum .s. genuflexio cū igitur eadē sit volūtas. Uirtus autē aut est voluntas aut nō sine volūtate: ergo eadē debet esse virtus isti ex qua procedit ista genuflectio. et sic idē est latria et dulia. Ad hoc dicimus ꝙ hec ar- *Solutio.* gumentatio non valet. Eadem est volūtas: ergo eadem virtus. et hoc: qꝛ natura virtutis non est ad agere voluntariū. quoniā ad hoc sufficit potentia. sed est ad facile agere et bene agere. Unde natura virtutis est ad vestiendum actionē voluntariā debitis circunstantijs: quia hoc aduerbiū bene īportat debitas circunstantias. vnde cum alie circūstantie sint in genuflexione qua honoratur deus: et alie in genuflexiōe qua honoratur homo. alia virtus est latria ꝙ dulia.

¶Utrum idolatria sit latria.

¶Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrū idolatria sit latria. videtur p predicta ꝙ sic. *Ar ꝙ sic.* qm̄ idolatra iste flectit genua ante idolum penitus eadē intentiōe qua catholicus flectit genua ante deū: qm̄ intēdit īpetrare ab idolo: et bōa tēporalia et spiritualia: sicut catholic⁹ a deo. ꝗ eadeꝫ est genuflexio et eedē circunstantie. ꝗ idem honor in spē exhibetur deo et idolo. ꝗ idolatria est latria. Itē *Secundo.* idolatria est cultus deo debitus: idolo exhibitus. ergo. idolatria est cultus deo debitus: sed oīs cult⁹ deo debit⁹ ē latria. ergo idolatria ē latria. Solutio. Ad *Solutō ad primum.* primū dicimus ꝙ in genuflectione q̄ fit ante deū ⁊ in ea q̄ fit ante idolū sūt alique circunstātie eedē: sed nō oēs: sicut enī in datione elemosine videndū est cui dādum. et ē quedā circunstantia hec .s. cui dandū. sic in honore qui est latria videndū est cui exhibend⁹ ē honor ille et hec circūstantia ē in honore exhibēdo deo et non in honore exhibendo idolo. vnde nō sūt eedeꝫ circunstātie penitus hinc et inde. vnde idolatria non est latria. Ad secundū dicimus ꝙ hec argumentatio *Ad scdm.* non valet. licet videtur eē sillogistica. Oīs cult⁹ deo debitus ē latria: et idolatria ē cultus deo debitus. ꝗ idolatria est latria. qꝛ in maiori propositione iste tmi⁹ cultus deo debitus tenetur pro indiuidualibus cultibus qui deo debentur: sed in minori nō tenetur pro indiuidualibus: nec pro eisdē in numero. sed pro specie vel pro eisdem in specie. Est enim sensus. ido- *Exponit illud dictū.* latria est cultus deo debitus .i. cultus cui similis debetur deo. qꝛ ergo difformiter sumitur mediū. vnde non valet argumentatio: et est fallatia accidentis. Ad tertio obiectum dicimus ꝙ nō oīs īterp̄tatio cō- *Ad tertiū.* uertit cū suo īterpretato vt pꝫ hic. trinitas ē triū vnitas ⁊ tñ aliqua trinitas non ē triū vnitas. non tamen trinitas similiter in proposito est.

¶De supdulia .i. de honore quo honorāda ē caro xp̄i vel ipe xp̄s ¶Quarta q̄o hui⁹ ca.

Querit de honore qui est exhibēdus excellētib⁹ creaturis .s. humanitati christi ⁊ angelis. Et primo de honore qui angelis legit in apoca. ꝙ iohānes voluit adorare angelū ⁊ angelus dixit ei. Uide ne fe- *Arguitur.* ceris: ꝯseruus enī tuus sū et frater tu⁹. Sed obicitur Aut iohānes voluit adorare angelū latria aut dulia. Si latria: ꝗ peccauit mortalit. si dulia: sꝫ hoc erat bonum ⁊ meritoriū iohanni. Dicit enī auctoritas ꝙ nemo arcendus est vel prohibēdus a bono: sed potius ꝓmouendo in illo. ꝗ angelus nō debuit ꝓhibere io- *Secundo.* hanni ne ipm adoraret: ergo peccauit ꝓhibēdo. Itē grego. qm̄ extranei eramus a deo extraneos nos imputabāt angeli. sed qm̄ recognouim⁹ regē nostrū recognouerūt nos angeli ꝯciues suos: ⁊ timet angelus adorari ab humana natura quā videt in deo sublima- *Ar inqsitie* tam. Sed querit quo timore timet. aut timore pene aut timore separationis/ aut timore reuerētie. Non pene vel separatōnis. qm̄ angelus bene scit se nō posse separari a deo nec posse sentire penā. Sed timore reuerentie. hoc falsū est: qꝛ reuerentia proprie est resilitio ab altitudine dei vel alicui⁹ maioris se in ꝓpriā puttatē. Sed hūana natura nō est maior angelica natura: ergo ibi non est hmōi resilitio. ergo nec reuerē- *Euasio.* tia: ꝗ neqꝫ timor reuerētie. Si dicit ꝙ propter hoc ē isti reuerentia: qꝛ angelus ꝯfitetur dignitatē hūane nature dicendo: cōseruus tuus sū. sed hmōi professio non est timor: ꝗ hec est falsa. angelus timet adorare *Solutio Ad primū.* ⁊c. Solutio. Ad primū dicimus ꝙ iohannes voluit adorare angelū dulia et bene meritorie. nec dicimus ꝙ angelus ꝓhibuit ipm: qꝛ forte nō habebat potestatem ꝓhibendi istud iohāni: sꝫ monuit ipm ne adoraret se. ⁊ hoc fecit cā hūilitatis: ⁊ in hoc non peccauit. *Ad scdm* Ad scdꝫ pōt solui dupli: qꝛ pōt dici ꝙ angelus timet adorari ab hūana natura timore reuerentie. et est ibi resilitio ab altitudine p̄sumptiōis: nō que sit in angelo vel q̄ esset si pmitteret se adorari. Sꝫ q̄ possent vide- *Alr pt dici* ri esse in ipo si pmitteret se adorari. vel pōt dici ꝙ ibi est resilitio ab altitudine dei qua angelus vidēs deū hūanū resilit ab altitudine dei habētī. ⁊ ꝓpter hoc ti- *q̄o incidēs* met adorari ab hūana natura. Postea q̄rit qua ado- *Ar ꝙ latria* ratione adorāda est caro xp̄i. vtrū latria an dulia. probat ꝙ latria: qꝛ ioh. damasce. dicit. vn⁹ est xp̄s deus ⁊ hō qui cū p̄re et spūsctō adorādus est cū incōtamīata carne sua. sed pater et spūsctūs non sunt adorādi nisi latria: ꝗ xp̄s cū incontamīata carne sua adorādus est latria: ꝗ incōtamīata caro xp̄i adorāda est latria. ⁊ ꝙ *Confirmat* ita sit ipe ioh. dama. exprimit dicēs. non dico illa adoratione qua adorātur creature: sed qua adorat deus ergo incontaminata caro xp̄i adorāda est adoratione *Secundo.* qua adorat de⁹. et ita adorāda est latria. Itē. ipe ponit tale simile. timeo tāgere carbonē ꝓpter carboni vnitū ignē: ꝗ cū idē sit timor quo timeo tangere carbonē et igne vnitū ei idē debet esse honor quo honorandū est verbū et caro vnita ei. sed verbū adorandū *Tertio per augustinū.* est latria: ꝗ et caro xp̄i. Item aug. dicit ꝙ periculum mortis incurrit quicūqꝫ regalē purpurā et dyadema regale non adorauerit. et loquit scdm consuetudinē quarūdaꝫ religionū in quibus rex adorat qm̄ hꝫ circa se regalia insignia. ⁊ cōstat ꝙ eodē honore quo honoratur rex honoratur purpura. etiā regale dyadema: ergo eadem ratione periculū mortis incurrit quicūqꝫ carnem christi vnitā filio dei que est sicut regalia insignia non adorauerit eodē honore quo honoratur vel adoratur filius dei: ꝗ caro christi adoranda est latria.

Si conceditur. Contra. Dñs loquens de sua propria *In oppoᵐ* carne dixit in euangelio. Spirit⁹ est qui viuificat. caro non prodest quicꝗ: ergo non est adoranda latria. Item. caro christi est tantū creatura: ergo nō est ado- *Secundo.* randa latria. Solutio. Sup hoc sunt due opiniones *Duplex opinio.* vna que dicit ꝙ caro christi est adorāda latria. alia dicit ꝙ dulia. Iste due opiniones possunt reduci ad cōcordiam vt illa que dicit ꝙ caro christi adorāda est latria loquatur per accidēs. Alia que dicit ꝙ dulia loquatur per se. Concedim⁹ enī ꝙ caro christi est adoranda tantū dulia per se: sed p accidēs latria. Aucto- *Ad damascenum.* ritatē damasceni sic exponimus. Christus cū patre et spiritu sancto est adorandus cū incontaminata carne sua .i. christus existens in incōtaminata carne sua adorandus est cū patre ⁊ spū sancto adoratiōe que est latria. ex hoc non sequitur ꝙ caro christi sit adorāda latria nisi per accidens .s. secundū ꝙ vnita est filio dei. *Ad aliud.* Ad istud quod obicit de carbone vnito igni dicimus ꝙ bonū est simile si ignis sumit ibi vt substātia. qm̄ si timeo tāgere carbonē ꝓpt ignē vnitū carboni ꝓprie loqndo timeo tāgere ignē. Silr si adoro latria carnē xp̄i propter verbū vnitū ꝓprie loqndo adoro verbū et non carnē christi. si aūt carbo sit idē qd̄ lignū ignitū vt ignis soluet in qualitatē isti: tunc non ē ita exp̄ssum simile: sed is est sensus. timeo tangere carbonē quia ignitus. similiter adoro carnem cristi latria: qꝛ diuina est: et sic per accidens oportet loqui. Concedimus igitur ꝙ loquēdo per se caro cristi adoranda ē dulia tm̄. Sed notandū ꝙ duplex est dulia. vna q̄ di- *Duplex dulia.* citur simplex dulia qua adorant homines. alia q̄ dicitur cōperdulia quasi superior dulia: qua honoratur caro cristi et crux cristi. cōperdulia qua adoratur caro cristi: nichil aliud est ꝙ professio: ꝙ caro xp̄i ē causa redemptionis nostre. qm̄ in ipsa et per ipsā redemit nos xp̄s exponēdo carnē suā passioni: et similiter profiteri ꝙ ipsa est viuificatrix aīarū. qm̄ caro christi *cōperdulia quid est.* quantum in se est confert gratiā aut auget prehabitam et qui digne recipit eucharistiā. similiter cōperdulia qua adoratur crux: nichil aliud est ꝙ professio ꝙ in ipa operatus est saluator mundi salutē nostram ideo dicimus ei. Salue crux preciosa que in corpore christi dedicata es. ⁊c. et quoniā ista non possūt dici de alia creatura. propter hoc dicitur ꝯperdulia huiusmodi professio de carne xp̄i et de cruce eiusdem.

¶Utrum aliquis per ignorantiā sine peccato potest exhibere latriā creature.

¶Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrū aliquis per ignorantiā sine pctō potest exhibere latriā creature. ponat ꝙ alicui simplici appareat diabolus transfiguratus in figurā christi cum maxima claritate et alijs dispositionibus per quas potest credi christus et dicat illi simplici. Ego sū xp̄s ⁊ ipe credat ei et adoret ipsū latria. que- *Ar ꝙ sic.* rit vtꝝ peccet mortalit. videur ꝙ sic: qꝛ exhibet pure creature cultum soli deo debitū. ꝗ facit contra preceptū dei. ꝗ peccat mortaliter. Itē si aliqs simplex cre- *Secundo.* dens fornicationē nō eē peccatū mortale fornicet peccat mortaliter fornicādo. qꝛ ignorās ignorabit. hoc hꝫ locū maxie in his q̄ sūt cōtra p̄ceptū dei. eadē rōne cū iste faciat ꝯtra p̄ceptū dei lꝫ ignorāt pec. mor. Itē *Tertio.* q̄ amat creaturā amore q̄ debet soli deo pec. mor. sicut ille q̄ diligit creaturā ꝓpt se et super omia. ergo qui honorat creaturam puram honore q̄ debet soli

deo peccet mortaliter :ergo iste qui adorat diabolū
Quarto. latria peccat mortaliter. Preterea. si nō pec. mortalit
sed excusat p ignorantiā. eadē rōne. si pcipit ei diabo
lus sic transfiguratus ꝙ imolet ei filiū suū nō peccabit
Falsitas pātis imolādo:q2 excusabitur p eādē ignorātiā. Sz cōtra
patet. Iste iterficit filiū suū sine pcepto dei: imo ad pceptū
diaboli. ergo peccat mortaliter. Eadē rōne peccat mor=
In oppositum taliter adorādo diabolū latria. Si conceditur. pbatur ꝙ
nō pec. mortaliter:q2 iste nō intēdit adorare nisi xpm
et nō adorat nisi quē intēdit adorare. ergo nō adorat nisi
Secundo. xpz:ergo nō peccat. Itē. si aliqs det elemosinā histrioni
credēs illū esse pauperē nō peccat:tn̄ peccatū est dare
histrioni. excusatur p ignorātiā ⁊ iudicatur s̄m intētionē
vnde nō solū nō peccat:sz etiā meretur. ergo a simili. Iste sim
plex adorando aliquē quē credit esse xpm iudicādus
Tertio. est scd̄m intentionē. ⁊ ita nō peccat. Itē aug. dicit. Si
aliqs cognoscit non suā credēs esse suā adhibita dili=
gentia quā pōt ⁊ debet non peccat: ergo eadē rōne. Iste
simplex adorādo istū quē credit eē xpm cū adhibeat
Quarto. diligentiā quā pōt et debet nō peccat. Itē. illa igno=
rātia est inuincibilis. nō eniz iste simplex pōt scire per
se vtrū iste sit xps vel diabolus. sicut dn̄s dicit ad iob
Quis reuelabit faciē vestimēti eius. i. diaboli. q. d. nō
sed ego. Si ignorātia iuincibilis excusat a toto:ergo
p talē ignorātiā iuincibilē excusatur iste a pctō. ergo nō
Quinto. peccat. Itē. si sacerdos discretus offerret simplicē ho=
stiā dicēs esse corpus xpi iste crederet hoc esse corpus
xpi sine pctō:⁊ in hac fide māducaret. Sz augu. dicit
ꝙ nullus māducat corpus xpi nisi prius adoret: ergo
iste adoraret simplicē hostiā quā crederet eē corpus
xpi ⁊ sine pctō adoraret. ergo eadē ratione iste nō pec
Solutio. cat istū adorādo quē credit eē xpm. Solutio. Latria
non dz exhiberi nisi s̄m regulā fidei. vn̄ mēsurari de=
bet s̄m simbolū fidei vt nullus adoret latria nisi ha=
beat illas cōditiōes q̄ sūt in simbolo. s. paternitatē ⁊
Expō illius oipotētiā:et cōsiles. ⁊ hoc est qd̄ dr in euāge. Estote
euāgelici. prudētes sicut serpētes. i. habeatis serpētinā pruden=
tiā. Serpentes totū reliquū corpus exponunt vt ca=
put seruent illesū. Sic ⁊ nos caput. i. fidē q̄ dz regere
oēs opatōes nr̄as debemus seruare illesam. Cū igr̄ ali
qs habet discretionē spirituū pōt adorare aliquē de=
terminate q̄ ei apparet. sicut abrahā qui tres vidit et
vnū adorauit. sed qn̄ nō hz discretionē spirituū et ne=
scit de illo q̄ apparet ei an sit xps non debet adorare
ipm determinate: sed sub hac cōditione si est xps. vn̄
debet dicere Adoro te si es xps. vel dz dicere Adoro
te sed nō diabolū. Sicut btūs tho. dixit qn̄ fuit addu
ctus añ idolū. Adoro sz nō idolū. adoro sed nō simula=
chrū. Si igr̄ iste simplex itēdat actu tm̄ adorare xpm
nō peccat:sz si intendat actu adorare istū q̄ ei apparet
Ad primū peccat mortaliter. Scd̄m hoc ad primo obiectū dici=
mus ꝙ hec est falsa. Iste nō intēdit adorare nisi xpm:
Ad scd̄m. imo intendit adorare istū. Ad secundo obiectū de hi
strione dicimus ꝙ non est simile: quia nō est prohibitū
simpliciter dare histrioni. quoniā possum dare histrio
ni quē scio esse histrionē et meritorie. nō quia histrio
sed quia indigens. Sed simpliciter prohibitū est ex=
hibere latriā pure creature. Unde nō est simile:quia
non est simpliciter prohibitū dare histrioni:sed tantū
Ad tertiū. inq̄tum histrio. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ nō est si=
mile. qm̄ in cōcubitu aliene sufficit adhibere diligen=
tiam que solet adhiberi a maritis. ⁊ secūdū diuersas
consuetudines diuersa diligētia adhibenda est. Sed
in exhibitione latrie nō est nisi vnica diligentia. s. dili=
gentia fidei:⁊ illā non adhibet iste. sicut patet p pre=
dicta. Ad quartū dicimus ꝙ ignorātia illa inuincibilis Ad q̄rtum
est isti q̄tum in se est. sed vincibilis est q̄tū ad auxiliū
dei. qm̄ si iste facit qd̄ in se est dn̄s docebit ipz. vel po Alr̄ pt dici
test dici ꝙ inuincibilis est q̄tū ad dissolutionē. sz vin=
cibilis q̄tū ad euasionē. qm̄ pōt euadere sic. Adoro
te si tu es xps. Ad vltimū soluitur per interēptionem. Ad vltimū
quoniā iste non debet credere simpliciter corpus xpi
esse sub hac forma: sed debet credere corpus xpi esse
sub hac forma si rite facta est cōsecratio. Potest eniz
decipi sacerdos qui porrigit simplicē hostiā credens
isti esse corpus xpi. vn̄ iste non debet credere sub hac
forma esse corpus christi nisi sub conditione predicta
Itē. dicitur in quarto sententiarū ꝙ si aliquis credat Iterū ar.
alicui heretico pdicanti sub nomine augustini vel hie
ronymi nō dicitur credere heretico:sz aug. vel hierony.
ergo eadē ratiōe si aliqs adoret diabolū trāsfiguratū
in spē cristi et dicētē se esse cristū non dz dici adorare
diabolū sic transfiguratū:et sic asserentē et dictū ē ꝙ
peccat. Ad hoc dicūt fere oēs ꝙ auctoritas illa itel= solutō cōis
ligenda ē in vno casu. s. qn̄ hereticus deceptus pdicat
verū qd̄ credit esse contra ecclesiā:sicut si predicet fi=
lium esse equalē patri credens hoc esse contra eccle=
siam in hoc casu si quis credat heretico predicāti sub
nomine augustini non peccat. Sed contra. ponatur ꝯ hoc ar.
ꝙ hereticus predicet aliquid de deo et iste cui predi
cat consentit ei et asserit istud quod hereticus predi=
cat:qd̄ tn̄ non ē certū per sinderesim que nō dicit nisi
verū:neqꝫ per fidē neqꝫ per sacraz scripturā. videtur
ꝙ iste consentiēs siue vero siue falso consentiat pec=
cat mortaliter. qm̄ asserit aliquid de deo qd̄ nō est ei
certū p sinderesim. nec per fidē nec per sacrā scriptu=
rā. ergo presumit:qm̄ nichil est asserendū de deo hu=
mana auctoritate. ergo peccat mortaliter:siue veruz
predicet hereticus siue falsum et siue predicet cōtra
ecclesiā:siue non. ergo nec in predicto casu vera ē illa au
ctoritas:nisi istud qd̄ pdicat hereticus certū sit aliq̄ ca=
su triū predictorum modorꝫ nec etiā falsa est in omni
alio casu si istud quod predicatur sit certū aliq̄ triuz
predictorum modorum. Item. ponatur ꝙ cristus ap= q̄o incidēs
pareat isti sub specie cristi et dicat se esse cristuz. ⁊ iste
credat et adoret ipsū:queritur vtrum peccet. videtur Ar̄ ꝙ non.
ꝙ non:qm̄ adorat christum tantum adoratione ista q̄
debetur cristo. ergo non peccat adorando. Cōtra. po In oppositum
natur ꝙ alij appareat diabolus i spē cristi pcise sub oi=
bus eisdem signis sub quibus apparet christus ⁊ di=
cat diabolus se esse cristum: et ille credat et adoret
ipsum. constat ꝙ ipe peccet mortaliter adorādo dia=
bolum: quia ignorat eū qui ei apparet esse christum.
quoniā istum esse christū est falsum. peccat aūt q2 non
adhibet diligentiā quā potest et debet: quia in pecca
to vbi est ignorantia facti iudicandū est peccatū secū=
dum intentionem ⁊ diligentiā:immo negligentiam.
Similiter iste cui apparet christus ignorat istum esse
christum. quoniā signa non certificāt ipsum:quia sub
oibus eisdem signis apparet diabolus alij: ergo cuz
ille non certificetur per illa signa nec iste per eadē si=
gna:ergo isti duo cōmunicant ignorantia. nec iste qui
adorat christum adhibet maiorem diligentiam. Sit
ita: ergo cum equales sint diligentie vel potius ne=
gligentie equaliter peccant: qm̄ peccata vbi est igno
rantia iudicantur secundū negligentiam et intentio=
nem. sed vnus peccat mortaliter: ergo et reliquus.
Si dicit ꝙ veritas excusat istū qui adorat xpm. pbatur

ꝙ non. qm̄ si sint duo quorꝫ vnus cognoscat suā alius
non suā ⁊ neuter adhibeat diligētiā quā pōt ⁊ debet
ad sciendū an sit sua peccāt equaliter. nec excusatur qui
cognoscit suā. ergo eadē ratione. isti duo quorꝫ vnus ado=
rat xpm ⁊ alius diabolū peccāt equaliter. Si cōceditur
ꝯ hoc ar. Cōtra. vnus est idolatra in facto suo. alius non: ergo non
p solutiōe. equaliter peccāt illis factis. Ad euidentiā solutōnis
notandum istorꝫ notandū ꝙ q̄nqꝫ sunt vie in quibus aliqd asseritur
de deo. Prima est p sinderesim. sinderesis enī dictat
ꝙ vnus est deus retributor bonorꝫ et punitor malorū.
Scd̄a via est p fidē. q2 per fidē asserimus deū esse trinū
et vnū. ⁊ multa alia. Tertia via est per sacrā scripturā
qm̄ creditur ꝙ sacra scriptura a deo sit. ⁊ propter hoc
de deo asserimus quod in sacra scriptura traditū ha=
bemus. Quarta via est per fantasiā. i. p rationes na=
turales pbabiles per quas asserimus aliqd de deo. ⁊
ille q̄nqꝫ vere sunt q̄nqꝫ false. Non enī ita se habet sp
in deo. sicut in naturalibus. Propter hoc via ista dr
per fantasiā:q2 fantasia q̄nqꝫ vera q̄nqꝫ falsa. Quinta
via est p exteriorē predicationē vel miracula. qm̄ per
predicationē quā audimus asserimus aliqd de deo. Sz
quarta ⁊ q̄nta via similes sunt. qm̄ nō est eis innitēdū
nec cōsentiendū nisi firmitatē habeant. vel a sinderesi
vel a fide vel a sacrā scriptura. Qui enī per naturales
rationes aliqd asserit de deo quod nō est ei certū: nec
Aliter asse= per sinderesim nec per fidē nec p sacrā scripturā pec=
rendū ē ali cat mortaliter:q2 presumit. Humano enī ingenio asse=
qd de deo. rere aliqd de deo presūptio est. Similiter si p exterio
rem pdicationē asserit de deo aliqd quod nō est certū
ei per sinderesim nec per fidē nec per sacrā scripturaz
Expō dicti peccat mortaliter. Istud habet locū euāgelij. Si ce=
euāgelici. cus cecū ducat ambo in foueā cadūt. ⁊ istud apl's pro
bat. Spūs si ex deo sunt. et istud. Si qs vobis aliud
Ad primū. predicauerit anathema sit. Ad primū dicimus ꝙ here=
ticus pdicet aliqd de deo quod sit certū p sinderesim
vel fidē ⁊c. credendū est ei. ⁊ in hoc casu intelligitur au=
Ad aliud. ctoritas illa:aliter nō est credēdū ei. Ad istud qd̄ obi
citur de illo qui adorat xpz dicimus ꝙ positio ipossibi
lis est. qm̄ impossibile est ꝙ xps q̄ est illuminator cor=
diū appareat alicui quin p illuminationē aliquā inte
riorē manifestet aduentū suū. sed si ita contingeret ꝙ
xps appareret alicui pcise sub eisdez signis sub q̄bus
diabolus appareret alij. dicimus ꝙ non deberet adora
re ipm simpliciter:sed sub cōditione sic. Si tu es xps
Ad aliud. adoro te. ⁊ si adoraret ipm simpliciter peccaret mor=
taliter. nec valet hec argumentatio. Iste est idolatra
Similiter. facto suo. ille non: ergo non peccāt equaliter. Sicut ista
non valet hec actio est adulteriū. illa est simplex for=
nicatio: ergo nō sunt equalia pctā. ⁊ pz instātia in duobus
q̄rꝫ vterqꝫ intēdit cognoscere alienā ⁊ alter cognoscit
ꝯ dicta ar alienā cōiugatā. reliquus aūt solutā. Sz cōtra pdicta
obicitur. ponatur ꝙ simplex laicus q̄ nec fidē formatā nec fi
dem iformatā hz nec vnq̄ aliqd nouit de deo audiat
prelatū suū pdicantē equalitatē psonarꝫ ⁊ credat pdi
catiōi plati asserēdo equalitatē psonarꝫ q̄ nō est ei cer
ta:nec p sinderesim nec p fidē nec p sacrā scripturam.
Videtur ꝙ iste nō peccet. q2 deus dixit in euāgelio. Que
dicūt facite: ergo iste tenetur facere qd̄ suus platus dixit: ergo et
Confirmatur credere. Dn̄s etiā dicit. si nō venissem ⁊ eis locutus nō
Secundo, fuissez peccatū nō haberēt. Preterea. minores iudei
qui legē non nouerāt tenebātur credere xpo pdicāti
illis. Similiter gentiles tenebātur credere pdicatiōi
aplorꝫ. pari ratione. iste simplex tenetur credere pdica=
In ꝯtrariū tioni sui plati et credit: ergo nō peccat. Cōtra. Asserit ali
quid de deo nō per sinderesim. nō per fidē. nō p sacrā
scripturā: ergo peccat mortaliter s̄m pdicta. Preterea. Secundo.
sup illud ad gala. cōicet aūt is q̄ cathesizatur verbo ei
qui ca. se. in. o. b. dicit aūt vt lex sit dux eius nō hō. cū ergo
lex nō ducat istū:sed hō. qm̄ innititur sensui hoīs peccat
mortaliter. Forte dicit ꝙ veritas q̄ pdicatur ⁊ cui ipe cō Euasio.
sētit facit ꝙ nō peccat. Cōtra. ponatur ꝙ nepos abrahe ꝯ hanc ar.
q̄ fuit circūcisus asseruerit ꝙ deus nō fiet hō ⁊ nō pecca
uerit alio pctō. ⁊ sic decedat. Cōstat ꝙ dānatur. qm̄ asse
ruit ꝯtrariū articulo fidei obligāti. ⁊ possibile fuit ꝙ
xps nō incarnaretur. ponatur. Ergo sic. Iste dānatus est: ergo ne
cessariū est istū fuisse dānatū: ergo necessariū est istū pec=
casse. non nisi quia presumit asserere aliquid de deo
auctoritate sua:lz istud qd̄ asserit fuerit verū. ergo veri=
tas nō excusat istū a peccato. ergo similiter nec istū sim=
plicē in pdicto casu excusabit veritas eius qd̄ asserit
quin peccet mortaliter. ergo peccat mortaliter. qd̄ con=
cedimus. Dicimus tamen ꝙ tenetur credere prelato suo Solutio.
sed non debet sequi sensū humanum:sed auctoritatē
dei. dicit enim beatus gregorius. Frustra laborat ex
terius: nisi o. i. gr̄a saluatoris. Dicimus ergo ꝙ hec argumē Ad rōnem
tatio nō valz. tenetur credere plato ⁊ credit. ergo nō pec. ⁊
hoc io qm̄ nō credit eomō quo debet. q2 sequitur sensū
humanū et non auctoritatē dei. et ē simile: demōstra
tis iudeis qui ex cupiditate asportauerūt vasa egiptio
rū ⁊ ipi asportant. ergo nō peccāt. non sequitur: qm̄ ipi
asportant nō eo modo quo debēt: qm̄ non erat eis p=
ceptum ꝙ ipsi asportarēt ex cupiditate. ex hoc patet
ꝙ nullus tenebitur credere vel cōsētire antichristo
licet faciat miracula: q2 miraculis nō ē assentiēdū: sz
vtendū erit documento beati iacobi dicentis. Si qs
indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus sa
pientiā affluēter. ex hoc patet ꝙ ille qui adorat chri=
stum negligenter apparentē in eadē forma i qua dia
bolus apparet transfiguratus. si adoret eū propter in
dicia que videt in eo qui loquitur ei peccat mortali=
ter:nisi habuerit discretionē spirituū. vel christus: si=
cut semper facit qn̄ solet apparere aliquod certū in=
diciū sui dederit aduētus: qm̄ nō est possibile ꝙ aliter
appareat sicut dictum est.

¶ De magnitudine peccati idolatrie.

¶ Ultima questio huius capituli.

Sic obicitur. Sint hic duo quorū vnus adorat
idolū quod credit esse deū. alius cōtemnit ado
rare istud licet credat ipsū esse deū. Queritur vtrum
magis peccet videtur ꝙ primus quia ē idolatra. se= Ar̄ ꝙ pm̄us.
cundus nō. ergo primus magis peccat. Item. augu. Ad idē per
dicit ꝙ idolatria ē maximū peccatū: quo dimisso oia augustinū.
dimittuntur: quo retento oia retinentur. primus igi
tur peccat maximo peccato. secundus nō. ergo primus ma=
gis peccat. Contra. primus peccat ex ignorātia ⁊ con In oppositum
sciētia dictante ꝙ debet adorare. secundus ex cōtēptu
peccat et contra conscientiā. ergo secūdus magis peccat
q̄ primus. Itē. si aliquis honorē debitū regi exhibet Secundo.
alicui de militibus regis credēs illū esse regē. alius vero
eidē contēneret exhibere honorē regiuz. credens tn̄
ꝙ ipse esset rex. constat ꝙ factū secundi plus displiceret
regi: q̄ factū primi. pari ratione. plus displicet cōtēptus
illius qui credit creaturā dei eē: et cōtēpnit adorare il
lam q̄ adoratio illius qui adorat eamdē credulitate
ergo secundus magis peccat q̄ primus. Item. vide= Tertio.
tur ꝙ idolatria non sit pctm̄. q2 si aliqs honorē regiū
exhibeat alicui militi de quo credit vehemēter ꝙ sit
rex nō displicet regi. imo placet: q2 reputat factū sibi

ergo pari ratione.si aliquis honorē deo debitū exhi-
beat creature de qua credit vehementer q̄ sit de⁹ nō
displicebit deo:imo placebit. qr quod fit tali creatu-
re reputabit factū sibi:sed hoc est idolatria:ergo idola-
Solutio. tria placet deo.ergo non est peccatū.Solutio.Dici-
mus in casu proposito q̄ secundus magis peccat.qm̄
per contemptū peccat contra caritatē. maius aūt pctm̄
est quod est directe cōtra caritatē q̄ illud qd est dire-
cte contra fidē. qr caritas est magis cōiuncta deo q̄ fi-
des: et magis delectamur per caritatē q̄ per fidē. licet
per hoc ad rōnem. fides generet caritatē. Per hoc patz q̄ hec argumē-
tatio nō valet. Primus peccat pctō idolatrie scds nō
Ad aliud. ergo prim⁹ magis peccat. Ad istud dicim⁹ q̄ idolatria
dr maximū peccatū: qr est periculosissimū. sicut dicit
grauissime peccas:qr ignoras.i.piculosissime. et pro-
pter hoc:qr sicut fides est origo aliarum virtutū:ita pec-
catū infidelitatis et quasi seminariū aliorum pctōrum. vnde
illo retento alia retinētur. et eo dimisso alia dimittūtur
Plenarie aūt nō dimittit pcm̄ īfidelitatis nisi pverā fi-
dē q̄ mūdat corda. et ita pctō infidelitatis dimisso ple-
Ad aliud. ne oīa dimittūtur. Ad hoc quod obicit q̄ videt ido-
latria nō esse peccatū: Dicimus q̄ nō est simile de ho-
nore regis et de honore dei.qm̄ honor regis terreni ē
eiusdē speciei cum honore exhibendo simplici militi
vnde pōt exhiberi militi simplici sine periculo. Sed
honor debitus deo est alterius speciei prorsus q̄ sit
honor creature debit⁹. et ppt hoc si exhibet creature
displicet deo q̄ pluries dicit in isa. Gloriā meā alteri nō
dabo. Vult enī dn̄s q̄ ei soli inhereamus p amorē:et
in eo solo delectemur. et ita patet q̄ non est simile. ex-
hibere etiā latriā creature scdm se est peccatum.qm̄
peccare est spreto incōmutabili bono rebus commu-
tabilibus adherere.

¶De oratione. ¶Aliud capitulū.

Dicto de latria scdm q̄ est reuerentia siue poti⁹
prestatio maiestatis diuine. dicēdū est de orōe
que est species latrie large sumpto hoc noīe latria se-
cundū q̄ est cultus. Primo.vtrū orō sit virt⁹ spālis.
Scdo.quomondo sit species satisfactionis. Tertio.
que et quot exiguuntur ad hoc q̄ oratio sit efficax ad
merendū. Quarto de petitōe pauli qua petijt stimu-
lum ammoueri a se. Quinto et vltimo de petitione
temporalium.

¶De oratione et q̄ sit spālis virtus.

¶Prima questio huius capituli.

Ar q̄ sic. Probat q̄ orō sit spālis virtus.qm̄ alie due spēs
satisfactōis.s.elemosina et ieiuniū.aut sūt spāles
virtutes aut aliarum specialiū virtutū.ergo eadē ratiōe orō
est alicuius specialis virtutis vel ipa est spālis virt⁹.
Secundo. Itē.orare est mot⁹ volūtari⁹ et interior et meritorius
qm̄ dn̄s dicit in euāgelio. Petite et accipietis: ergo orare
est alicui⁹ spālis virtutis:ergo orō est aliqua spēs virtutis.
Tertio. Itē.cōtingit orare supflue et remisse:et debito mō cū
debitis circūstātijs.qd:qm̄:quō. et sic de alijs.qs diffici-
limū est apponere ī orādo. vn̄ cū mat filiorum zebedei
peteret a dn̄o p filijs suis. dic vt filij mei sedeāt: vn⁹
a dextris ali⁹ a sinistris in regno tuo. Rn̄dit dn̄s. Ne-
scitis qd petitis. potestis bibere calicē quē ego bibitu-
rus sū. quasi pri⁹ opz vos pati q̄ regnetis. Igit cū diffi-
cile sit vestire debitis circūstantijs hūc actū orare ista
virt⁹ erit expediēs illā difficultatē. et ita orare debito
modo est alicuius specialis virtutis:ergo oratio est spe-
cialis virtus. Sed cōstat q̄ non est virtus theologica
cum nō sit fides vel spes vel caritas. qm̄ orare nō est
credere vel sperare vel diligere.ergo cū non sit virt⁹ spe-
cialis erit virt⁹ cardinalis. Querit ergo sub qua quat- Iterū ar.
tuor cardinaliū cōtinet. videt q̄ sit spēs iusticie.qr si-
cut dicit tulli⁹. Religio est spēs iusticie:et orō est qdā
religio:ergo oratio ē spēs iusticie. Cōtra. Apls dt.spūs ꝯ hoc ar.
orat p vobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. Spiritū vero
appellat sinderesim:ergo oratio est sita in ratione. Sed
sola cardinaliū virtutū prudētia vel species prudētie
nō ergo est in ratione.igit iusticie. Itē. pbatur q̄ est Iterū ar.
spēs tēperātie.qm̄ hiero.dt. Ieiunio sanātur pestes
corporis:orōne pestes mētis.ergo sicut per ieiunū cohibē-
tur illiciti mot⁹ carnis.ita p orōnē cohibētur mot⁹ il-
liciti mētis. et ita tēperātur:ergo sicut ieiunū est spēs tē-
perātie.ita et orō.nō ergo prudētie vel iusticie. Itē. Ad idem.
orōne sanātur pestes mētis.sz pestis mētis est supbia:ergo
orōne sanat supbia.sz cōtraria ꝯtrarijs sanātur:ergo orō
est cōtraria supbie. Sz supbie nō est cōtrariū nisi hūi-
litas:ergo nō est spēs prudētie vel tēperātie vel iusticie:
imo hūilitas. et ita fortitudinis. Itē.videt posse pba- Ar q̄ sit caritas.
ri q̄ orō idē sit qd caritas. qm̄ orō nichil aliud est q̄ ex-
pressio volūtatis boni adipiscēdi vel mali ammouēdi.
Caritas aūt est volūtas eiusdē:ergo cū volūtas alicuius
et expressio eiusdē sint eiusdem virtutis orō erit idem
qd caritas. q̄ autem expressio voluntatis caritatis sit
a caritate:patet. quia virtus est certior omi arte:ergo ca-
ritas habet suā certitudinē:ergo et suā expressionē.eadē
ratione ipotēs enī videretur si non posset exprimere
quod intendit et appetit.ergo volūtas boni inquātum
boni et expressio voluntatis eiusdē:ē eiusdē virtutis.
sed voluntas boni inquātū boni est caritas.et expres-
sio eiusdē orationis:ergo oratio idem est qd caritas
non est igitur species alicuius cardinaliū. Item.vide- Ad idem.
tur q̄ orō sit vtus generalis ad oēs.quoniā oīs finis
cuiuslibet alterius virtutis cadit sub fine orationis.
orat enī aliquis deum vt det ei suāvisionē apertā.qd
est finis fidei.orat etiā vt deus det ei delectari in sua
suauitate et dulcedine qd est finis caritatis. et sic de fi-
nibus aliarū virtutū.ergo cum virtutes distinguun-
tur per fines suos et finis orōnis nō sit distinctus ali-
quo fine alterius virtutis.nec orō ē distincta ab alijs
virtutibus.ergo non est virtus specialis:sed genera- Solutō sz aliquos.
lis ad oēs. Solutio.quidā dicūt q̄ orō ē virtus spe-
cialis et est species humilitatis.est enī orō secunduz
eos humiliatio siue voluntas de humiliatione:vt bo-
num aliquod fiat:vel nō fiat malū.et per hoc volunt
soluere ad obiecta. Sed q̄ hec solutio nulla sit patet ꝯ hanc solutionē ar.
qm̄ aliquis flectit genua corā epo vt det ei prebēdā
et humiliat se vt detur ei bonū vel non fiat malū. ve-
rūtn̄ non orat proprie loquēdo:qm̄ nichil exprimit ni-
chil petit.ergo oratio non est humiliatio etc. Preterea. Secundo.
apo.dicit. Spiritus postulat etc.ergo oratio est postula-
tio. sed postulatio est in orōne.ergo orō est in oratione
secundū q̄ ex suo nomine videtur sonare: sed humi-
liatio ppe ē in irascibili:ergo orō nō est humiliatio: siue
volūtas humiliandi. et ita patet q̄ illa solutio nulla
est.qd cōcedim⁹. Dicim⁹ ergo sine piudicio meliorum sētēn- Solutō sz doctorem.
tie q̄ orō ē virt⁹ specialis:et ē species iusticie. est aūt
orō p se expressio voluntatis caritatis:qm̄ sicut cari-
tas vult bonum inquantum bonum.et fugit malū in-
quantū malū. sic orō exp̄mit volūtatē de bono adipi-
scēdo inquātū bonū ē et de malo amouēdo inquātuz
malū est. vnde sicut in habitudine superioris ad infe-
rius est vna virtus.s.obedientia que est volūtas im-
plēdi preceptū.qr preceptū sic in habitudine inferio-

ris ad superius est oratio q̄ exprimit voluntatē boni
impetrandi a superiori vel mali fugiendi siue ammo-
Ad primū. uendi beneficio superioris. Ad primū ergo dicim⁹ q̄
hec argumētatio nō valet. Oratio est in ratione. pru-
dentia est in rōne: ergo oratio est prudētia. qm̄ non sola
prudentia est in ratione:imo iusticia est in ratione se-
cundū aliquas sui species. sicut dictū est longe supra.
et ita hec propositio est falsa. Sola virtutū cardialiū
Ad scdm prudentia sita est in ratione. Ad scdm dicimus q̄ per
orationē cohibētur mot⁹ illiciti mentis. tn̄ oratio nō
est tēperantia nisi largissime sumatur tēperantia.qm̄
temperantia scdm q̄ est vna cardinaliū virtutū tantū
Ad tertiū. se habet ad cohibendū mot⁹ illicitos carnis. Ad ter-
tium dicimus q̄ per orationē sanat supbia mētis. nō
tamen oratio est humilitas:qr non est directe et pro-
prie cōtraria supbie. quoniā superbia sanat q̄nq̄ per
timorē.non quia timor sit contrarius superbie pprie
sed qr timor īducit humilitatē qua mediāte expellit
superbiā. Similiter oratio sanat pestē superbie.non
qr sit contraria ei proprie:sed quia habet annexā sibi
de necessitate humilitatē.qm̄ enī profiteor ex humili-
tate summā bonitatē dei et supeffluentē largitatē ei⁹
Ad q̄rtum oro eū vt det michi aliqd bonū. Ad quartū dicim⁹ q̄
expressio voluntatis caritatis et sua volūtas non sunt
eiusdē volūtatis.nec etiā discretio volūtatis ipi⁹ cari-
tatis:aut operū ipius est caritatis. iō fidei vel prudē-
tie.qm̄ si caritas haberet in se discretionē/directionē/
expressionē: et hmōi:superfluerent oēs alie virtutes.
Ad aliud. Ad illud ergo quod obicit. virtus est certior oī arte
et caritas est virtus:ergo caritas habet suā certitudi-
nem.bene concedimus:sed nō habet eam a se.a fide.
Similiter suā expressionē habet.non a se: sed ab ora-
Ad vltimū tione. Ad vltimū dicimus q̄ hec est falsa. Omis finis
cuiuslibet virtutis est finis orationis pprie loquēdo
Oratio enī non tendit ad aliqd nisi quia bonū. vn̄ so-
lus finis caritatis proprie est finis orōnis. tn̄ alta virt⁹
est orō alia caritas q̄uis sint ad eūdē finē. quoniā ca-
Nota. ritas est ad suū finē per modū voluntatis.oratio per
modū expressionis volūtatis. Dictū est q̄ orō respicit
fines aliarum virtutū:qr tamen non scdm speciales intē-
tiones et pprias eos attēdit.sz sub quadā cōi.s.q̄ bo-
nū non eadē virtus cū illis: sed est quedā virtus spe-
ꝯ pdicta ar cialis. Sed cōtra. Cōstat q̄ oramus ammoueri a no-
bis tribulationes et angustias et flagella scdm se et p
se.ergo plures sunt fines siue plura pctā orationis se-
cundū se et per se:ergo non reducūtur in vnū finē vni⁹
intentionis: ergo non est vna virtus specialis. qd est
Secundo. contra predicta. Item. finis orationis est bonū scdm
q̄ bonū.similiter et caritas:ergo caritas et oratio ha-
bent finē eundē primū et imediatū. Sed virtutes di-
stinguūtur p fines primos et mediatos. sicut pbatū ē
supra. et tantū p hmōi fines:ergo cū idē sit finis primus et
imediat⁹ tā caritatis q̄ orōnis erit eadē virt⁹ orō q̄
Tertio. caritas. qd supra negatū est. Itē. in q̄stione pcedenti
dictū est q̄ credere et pfiteri fidē sunt vni⁹ virtutis.s.
fidei.nec ē alia ratio nisi qr habēt quasdā circūstātias
ergo cū desiderare bonū scdz q̄ bonū et petē bonū sm q̄
bonū easdē pcius hn̄t circūstātias erūt eiusdē vtutis.
Sz primū est caritatis:ergo et scdm.sz idē est orōis: ergo cari-
Euasio. tas et oratio sūt eadē virtus. Forte dicit q̄ nō est sile
eo q̄ credere et profiteri sint vni⁹ potentie.s. rationis
sed desiderare et petere non sunt eiusdē potentie. pri-
ꝯ hanc ar. mū enī est vis concupiscibilis.scdm est ratiōis. Cōtra
Sicut supra est ostensum. virtutes non distinguūtur
secūdū diuersitatē potētiarum: qr scdz hoc nō essent nisi
tres vtutes cū nō sint nisi tres potētie motiue ī aīa:ergo
illa rō nulla est. Preterea. diuerse potētie nō pn̄t eē ad Secundo.
eūdem finē primū et principalē: ergo cū desideriū et pe-
titio habeant eundē finē primū et imediatū.s.bonuz
secundum q̄ bonū non erit in diuersis potentijs. et sic
patet q̄ ratio illa nulla est. Solutio. Dicim⁹ q̄ in hoc Solutio.
differunt virtutes in ratione ab illis q̄ sunt site in affe-
ctu. vt in ꝯcupiscibili aut in irascibili:qr virtutes que
sunt in ratione se habent. ita q̄ essentia sua suā regu-
lam siue rationē regiminis habēt et discretionis. Sz
ille que sunt site in irascibili vel cōcupiscibili suā ra-
tionem vel regulā mutuant a ratione. et propter hoc
sicut fides est vna virtus: quia eadē est ratio credēdi
omnia credenda. sic oratio siue petitio vna est virtus
specialis:qr vna est ratio petendi omia petenda. Ad Ad primū.
primū dicimus q̄ nichil petitur proprie et per se nisi
quia bonū. Ad euidentiā solutionis aliorum notādum Notandū.
q̄ sicut duob⁹ modis acq̄rit sibi paup necessaria. sic ē
duplex modus acq̄rēdi spūaliter eterna. pōt aūt paup
acq̄rere sibi necessaria p viā mie et largitatis auxilium
alienū ipetrādo. Sil'r pviā laboris et opis acq̄rit aliqs
sibi bonū. sicut per caritatē et alias virtutes: aut per
modum largitatis dei impetrādo ab illo quod petit
et sic per orationē. vn̄ sic potest describi oratio. Ora- Diffinitio orōnis.
tio est proprie motus animi ad impetrandū bonum
desideriū per viā misericordie et largitatis siue per
liberalitatem. patet igit q̄ hec est falsa. Idē est finis Ad aliud.
primus et imediatus caritatis et orationis siue petitio-
nis. qm̄ caritatis finis imediatus est bonū: sed finis
orationis est acquisitio boni. quidā enī volunt habe-
re deū per martiriū quidā per orationes. Notanduz Ad alid notabile.
enī q̄ petere includit in se finem imediatū. circa quē
est. quoniā petere sic describitur hic. Petere est mo- Diffinitio petitionis.
ueri ad acquirendū bonū:sicut hoc verbū timere ha-
bet in se finē suū imediatū. est enī timere deū resilire
ab offensa dei. Ad tertium patet solutio. dicim⁹ enī Ad tertiū.
q̄ non sūt prorsus eedē circunstātie desiderij boni se-
cundū q̄ bonū et petitionis eiusdē petitiōe enī opor-
tet attendere locū:tempus:modū:conditionē. vt pa-
tere potest super istud euangelij. Nescitis quid peta-
tis. ibi dicit glo. bonū est desideriū:sed inconsiderata
petitio. cum igitur alia habeat circunstantias oratio
q̄ caritas. et aliū finem imediatū. alia est difficultas et
alia ars. hinc et inde: et alius habit⁹: et ita alia virt⁹.

¶Vtrū oratio sit species satisfactionis.

¶Secunda questio huius capituli.

Sic obicit. tres partes siue species satisfactiōis
ieiuniū/orō/elemosina/siue earum opa sūt satisfa-
ctoria. inde sic. omnis elemosina ē satisfactoria. Con- Ar q̄ non.
tra. Omne satisfactoriū est penale. quedā orō nō est
penalis imo suauis et delectabilis et iocunda. ergo non
oīs oratio ē satisfacoria. q̄ orō sit iocunda pariēs sua-
uitatē in aīa orantis. patet. qm̄ dicitur ī eccle. Musce Confirmat
mouentes per suauitatē vnguēti.i. praue cogitatio-
nes perdunt suauitatē orationis. Itē. in exodo. Su- Secundo.
me tibi stacten:et onicā. et galbanū:et thus lucidis-
simum et redige in puluerem et fac michi vnguen-
tum suauissimū odoris. stacten .i. mirram per quam
significatur mortificatio carnis. onicā .i. discretionez
galbanū caritatē. thus orationem. talis enim oratio
placet domino que cum discretione et caritate fit ta-
lis oratio non est penalis:et ita non est satisfactoria.

Tertio. Item. si oratio est satisfactoria: qz penalis ergo que
magis satisfactoria magis penalis. ꝛ ecõuerso. Sed
magis penale est alicui legere psalteriũ qui ignorat
istud ꝙ̄ ei qui scit corde tenus. ergo magis satisfacto
Solutio. riũ. qḋ patet esse falsum. Solutio. Omis elemosina
scd̃m naturã suã sibi annexã est super omne ieiuniũ
et propter hoc oĩs elemosina scd̃m naturã satisfacto=
ria est: ꝛ super omne ieiuniũ. tamen elemosina nõ est
aliquãdo satisfactoria. s. ei qui dat eã pro vita eterna
habenda pure: aut pro caritatis augmento nõ habẽs
per hoc ad oculum ad remissionẽ pene. Similiter de ieiunio. si=
primũ. cut patet de ieiunio exultatõis quod nõ est satisfacto
Que orõ ẽ rium semper. Sed oratio scd̃m naturã suã nõ habet
satisfctõria penalitatẽ sui sibi annexã. ꝛ ideo nõ est simile de ora=
ꝛ q̃ non. tione ꝛ alijs duobus. Bene tamen cõcedimus ꝙ oĩs
orõ q̃ fit pro veteri hoĩe destruendo satisfactoria est:
sed oratio q̃ habet oculũ pure ad vitã eternã non est
Ad aliud. sactisfactoria. Ad aliud dicimꝰ ꝙ magis penalis de=
bet dici oratio vel elemosina vel ieiunium habito re
spectu ad naturã eñ hominis in scientia vel virtute
non debet ei preiudicare. licet igr̃ minus grauet ali=
quẽ legere psalteriũ ꝓpter scientiã. nichilominꝰ me=
retur remissionẽ pctĩ scd̃m ꝙ penale est nature. ꝛ ita
patet ꝙ probatio nõ valet.

¶ Quot requirunt ad hoc ꝙ orõ sit efficax.

¶ Tertia questio huiꝰ capituli.

Q Uerit quot exiguuntur ad hoc ꝙ orõ sit efficax
q̃tuor req= ad ipetrandũ. dicit ꝙ quattuor exiguũtur. s. ꝙ
runtur ad ille qui orat petat pie pseuerãter ad salutẽ et pro se.
orõnem. Sed querit a quo loco scripture accipiũtur ille quat
q̃o litteral'. tuor circũstantie. Dicũt mgr̃i ꝙ super istud iohãnis.
Rñsio cõis Petite ꝛ accipietis. dicit aũt pie perseuerãter. Alie
circũstantie sumũtur ab illo loco. Quicquid petieri=
tis in noĩe meo fiet vobis: ĩ noĩe meo. qḋ est iesus. i.
saluator. sic exponit augu. ꝛ ita ad salutẽ. Itẽ. fiet vo
bis. i. quod petieritis fiet vobis. Hec eñ dictio vobis
Alia q̃o in diasinthica est et determinat vtrũqꝫ verbũ. Sed que
cidens. ritur vnde habuit augu. illas duas circũstantias. pie
perseueranter. constat eñ ꝙ nõ apposuit de suo. Ad
hoc dicendum ꝙ ipe habuit illas ab illo loco iohan=
nis. Si manseritis in me ꝛ verba mea in vobis man=
serint. quicquid petieritis fiet vobis. Manemus eñ
in christo per fidẽ/spem/caritatem. verba aũt eius in
nobis manẽt ꝑ exercitiũ bonoꝝ operũ. ex hoc igr̃ ꝙ
dr̃. Si manseritis in me ꝛc. sumit hec circũstantia pie
Pietas eñ maxime habet ortũ ab illis tribus virtu
tibus theologicis q̃ aĩam faciũt religiosaz. ab eo aũt
quod seqr̃. quicq̃d petierit ꝛc. sumit hec circũstantia
pseuerãter. qz hoc verbũ petierit futuri tẽpor est ꝛ
preteriti. ꝛ ita notat perseuerantiã. Preterea pfecti
est. ꝛ sic notat perfectionẽ. ꝛ ita patet. vnde habẽt or
Questio. tum ille quattuor circũstantie. Querit vtrũ hec argu
mentatio sit necessaria. Iste petit pie perseueranter
Ar̃ ꝙ sic. ad salutẽ pro se: ergo exaudiet. Probo ꝙ sic. qm̃ idẽ
velle idẽ nolle vera amicitia est. ergo si aliquis amicꝰ
petit aliq̃d rationabiliter ab amico suo ĩpetrabit istḋ
sed in ĩfinitũ maior est amicitia dei ad nos ꝙ̄ hoĩs ad
hoĩem. ergo quicq̃d petierit ab eo amicus eiꝰ rationabi
liter dabit illi. Sz rõnabilꝰ nõ põt aliq̃s petere aliq̃d
a deo ꝙ̄ si petat pie perseuerãter ad salutẽ pro se: ergo si
petierit sic necessariũ est ipm̃ exaudiri: ergo p̃dicta argu=
In oppoᵐ mentatio est necessaria. Cõtra. Ponat ꝙ aliq̃s petat

pie perseuerãter ad salutẽ pro se istud qḋ petit psal=
mista. Dñe ne in furore tuo arguas me. i. non punias
me in inferno: neqꝫ in ira tua corri. i. nõ punias me in
purgatorio. Inde sic. Iste petit pie ꝛc. qḋ nõ puniat
in purgatorio exaudiet. in hoc ergo nõ puniet in pur
gatorio. Cõtra. Esto ꝙ in vltimo instãti vite sue pec=
cet venialiter ex amore filiorũ aut vxoris ꝛc. illo cre=
mabili decedat: cõstat ꝙ punietur in purgatorio. qm̃
aut homo punit aut deus punit. nec iste interruperit
perseuerantiam. qm̃ intantũ petijt ꝛ vsqꝫ in finẽ. ꝛ tñ
punitur in purgatorio: ergo non est exaudita oratio
eius: ergo illa argumẽtatio nõ est necessaria. Ad hoc Solutio.
dicitur ꝙ iste non petijt perseuerãter: qz ad hoc ꝙ ali
quis petat perseueranter duo exiguũtur. Primum
est ꝙ continue vel actu vel habitu petat. Scd̃m est ꝙ
non faciat aliquid cõtrariũ petitioni sue: sed sicut ille
qui petit ne puniatur in inferno facit contra petitio=
nẽ suam quando mortaliter peccat. ita ille qui venia=
liter peccat facit contra petitionẽ suã qua petit ꝙ nõ
puniatur in purgatorio. ꝛ sic interrũpit perseuerãtiã
petitionis sue. ꝛ ita non petit perseueranter. Sed ꝙ ꝯ hãc solu=
hec solutio non sit generalis patet ꝑ aliũ casũ. ponat tionẽ ar̃.
ꝙ aliquis fecerit tot pctã ꝙ debitor sit penitentie. c.
annoꝝ conuertatur ad dñm. ꝛ post cõuersionẽ petat
pie ꝛc. ꝙ nõ puniet in purgatorio. postea moriat pñia
incõpleta. Iñ sic. puniet ĩ purgatorio. qm̃ nullũ malũ
impunitũ: qz aut hõ punit aut deꝰ punit. ꝛ tñ petijt ꝙ
nõ puniret: ergo non est exaudita orõ eiꝰ. ꝛ petijt pie ꝛc.
ergo predicta argumẽtatio nõ est necessaria. ꝛ sic ptz
ꝙ illa solutio non valet. quoniã nõ potest hic adhibe
ri: quin iste nichil fecit quod perseuerãtiam interrũ=
peret. Item. videtur ꝙ nõ petierit pie. quoniã de iu Secundo.
sticia dei est punire animas in purgatorio qñ ferunt
secũ aliqḋ cremabile. ergo qñ petijt ꝙ nõ puniretur ĩ
purgatorio: petijt contra iusticiã dei. ergo non pie.
Cõtra. petijt ex caritate: ergo pie. Solutio. predicta ar In oppᵐ
gumentatio est necessaria. et notandum ꝙ ille qui sic Solutio.
petit. dñe ne ĩ furore ꝛc. nõ petit simpliciter nõ puni=
ri in pur. sed petit ꝙ deus det ei vt ĩ presẽti sic cõple=
at penitẽtiã ꝙ non oporteat eũ transire ꝑ purgatori
um. vnde augu. exponens petitionẽ prophete dicit. Augustinꝰ
dñe hic vre hic seca. horrendũ est enim incidere ĩ ma=
nus dei viuentis. sicut dicit apo. ad hebreos. vnde si Paulꝰ ad
nosipsos iudicaremus nõ vtiqꝫ diiudicaremur. Si hebreos.
puniremus nos in pñti. non puniret nos dñs in futu=
ro: quoniã magis placet dño voluntariũ seruitiũ ꝙ̄ i
uoluntariũ. vnde multo magis punit deus in purga
torio ꝙ̄ homo posset punire se hic quasi eñ impertio
nabilis est ignis purgatorij igni materiali: ꝛ propter
hoc pia est petitio ꝙ nos puniamus sic in presenti ꝙ
non oporteat nos puniri in futuro. per hoc patet so=
lutio ad vltimo obiectũ qz qui sic petit. dñe ne in ira Ad vltimũ
tua corripias me. secundũ ꝙ exposuimꝰ pie petit ꝛ nõ
contra iusticiã dei. Ad primũ dicimus ꝙ positio im= Ad primũ
possibilis est: quia si quis peteret pie perseuerãter ꝑ
se ad salutẽ ꝙ dñs daret ei. vt hic ita punietur ꝙ in
purgatorio nõ oporteat ipsum puniri dñs: qḋ neces=
sariũ esset propter vinculum et promissionẽ dei q̃ fal
li non potest: ꝙ iste non posset decedere quin aut pe=
nitentiã compleret aut dominus ei immitteret con=
tritionem tantam que sufficeret ad tollendam cul=
pam et penam. aliter non esset verum quod dominꝰ
dicit in euangelio. Si manserit in me et verba mea
in vobis manserint quecunqꝫ petieritis fiet vobis.

Alia q̃o in Item. queritur quid sit petere pie. dicitur ꝙ pete=
cidens. re ẽ ex caritate. Cõtra. caritas nõ ẽ nisi de spiritualibꝰ
ꝯ hoc ar̃. bonis. qz caritate non diligimus nisi deũ et virtutes
ergo qui petit ex caritate petit spiritualia bona. sed
omne bonũ spirituale valet ad salutem. ergo a pri=
mo que petit ex caritate petit ad saluttem. ergo ĩ hac cir
cunstantia pie intelligitur hec circunstantia ad salutẽ
ergo superflue ponitur hec circunstantia inter cete=
Ad idem. ras circunstantias petitionis. Itez super illud apo
stoli. Sine intermissione orate: dicit augu. sine inter=
missione orat: qui pro spiritualibus orat. sed qui pie
orat: orat pro spiritualibus. ergo qui pie orat sine in
termissione orat. sed orare sine intermissione est ora=
re perseueranter. ergo qui pie orat perseueranter orat.
Solutio. ergo hec circunstantia perseueranter superfluit. So
lutio. pie orare nõ est orare ex caritate proprie ꝛ per
se: imo pie orare est orare ex pietate que est cultꝰ dei
quoniã qñ profitemur maiestatem dei: vt ꝙ ipse sum
me potens: sũme bonus: et sic de alijs. mouemur ad
orandum ipsũ: vt remittat nobis peccata: vt det vitã
eternam. et huiusmodi. et sic oramus pie. ex pietate
tamen hec circunstantia importat plus. s. ꝙ cum de=
Deuotio. uotione. Est autẽ deuotio intensio desiderij: quoniaz
quando considerat homo ꝙ multum peccauit ex ma
gno affectu caritatis orat ad dominũ: et tunc de facili
impetrat ab illo. dicimus ergo ꝙ orare pie est orare
ex pietate cum deuotione siue intensione desiderij. ꝛ
hoc patet per hoc quod in persona christi dicit psal=
mista. Domine deus salutis mee. ecce possessio maie
statis diuine: quasi diceret. domine tu es auctor salu=
tis mee. ꝛ post subdit: in die clamaui: et nocte coram
Ad primũ. te. ecce oratio que sequitur professione via. Ad p̃mũ
ergo dicimus ꝙ caritas nõ est nisi de spiritualibꝰ bo=
nis per se: tamen per accidẽs siue per aliud diligimꝰ
tẽporalia bona: et petimus illa ex caritate: sicut orat
ecclesia pro fructu terre: vt pauperes habeãt quo su
stententur et sic liberius vacent seruitio dei. verũtñ
aliquando non extenditur. quoniã penuria plus pro
dest ad salutẽ aliquãdo ꝙ̄ abundantia. et ideo bene
additur hec circũstantia ad salutẽ eo ꝙ non sẽper ro=
gans pie rogando istud quod nõ est ad salutem exau
Ad aliud. ditur. Ad aliud dicimus ꝙ quando augustinus di=
cit. Sine intermissione orat qui pro spiritualibꝰ orat
loquitur per equipollentiaz: non per essentiã. nõ enĩz
idem est simpliciter orare sine intermissione ꝛ orare
pro spiritualibus bonis. sicut eñ alibi dicitur nõ ces=
sat orare. qui nõ cessat bene facere: et ita quia per eq̃=
pollentiã dictũ est: nõ per essentiam. nõ procedit ob=
Iterũ ar̃. iectio illa. Item. esto ꝙ aliquis existẽs in caritate cõ
siderans infirmitatem suã oret ad dominũ vt si ceci=
q̃o ĩcidens deret resurgat. queritur vtrum talis oratio sit me=
ritoria eius quod petit. videtur ꝙ sic. quoniã dictum
Ar̃ ꝙ sic. est ꝙ hec argumẽtatio sit necessaria. iste orat pie ꝛc.
ergo exauditur. Sed constat ꝙ iste orat pie: quia ex
caritate pro se et perseueranter. volo enim ꝙ petat
instanter et continue et ad salutem. quoniam augusti
nus dicit: ꝙ nichil diuinius potest peti: ergo exaudit
ergo iste huiusmodi oratione meretur quod ipse pe=
Euasio. tit. Forte dicit ꝙ non petit perseueranter: propter
hanc cõditionẽ. si cecidero: que casũ respicit ꝛ videtur
ꝯ hanc. implicare. Contra. aliquis habens caritatẽ per diẽ: si
cecidit in ea dicit habuisse perseuerantiã: ergo fortio
ri ratione cũ iste orauerit cõtinue per. xx. ãnos potiꝰ
debet dici perseuerare: ergo ipse orat perseueranter

Si dicis ꝙ pseuerantia nõ attendit secundũ longin= Euasio.
quitatẽ tẽporis. sed respectu finalis persistentie. Cõ= ꝯ quã ar̃.
tra. meritũ per se absqꝫ tali pseuerantia est meritum
vite eterne: sicut patz in multis reprobis qui habent
caritatẽ qua merent vitã eternã. et tamen nõ habent
finalẽ perseuerantiã: ergo fortiori ratione iste qui ex
caritate orat meretur istud quod petit: ꝙ̄uis non ha=
beat finalẽ perseuerãtiã. Preterea. volo ꝙ oret hic Ad idem.
finaliter. Itẽ. nullus potest mereri sibi primã gratiã Tertio.
ꝛ non est alia causa nisi quia ꝙ̄diu est in pctõ indignꝰ
est pane quo vescitur. tamen vir sanctus potest ei me
reri: ergo a simili cũ iste sit in caritate: sibi postea fa=
cto peccatori potest gratiã promereri. Si cõceditur.
Contra. sit ꝙ iste cadit per mortale: meritũ igit huiꝰ In oppoᵐ
euacuatur. quoniã ezechiel dicit. si ceciderit iustus a
iusticia sua oĩm iusticiarũ eius nõ recordabor: ꝓpter
iusticiã peteritã nullo modo debetur ei gratia in fu=
turo: ergo nõ meruit eã ex iusticia p̃terita: ergo orõ
eius nõ fuit meritoria quod ipse petebat. et ita videt
ꝙ in hoc casu nõ tenet argumentatio predicta. Sed Augustinꝰ
si hoc: quomõ igitur dicit augustinꝰ ꝙ nichil diuiniꝰ
potest peti. Solutio. dicimus ꝙ predicta argumẽta Solutio.
tio est necessaria. tamẽ qui sic petit ꝙ si ceciderit re=
surgat nõ meretur exaudiri: licet oratio sua sit meri=
toria vite eterne: et hoc ideo. quia nõ petit pseueran
ter: quoniã perseuerantia duobus modis impeditur
in illa petitione. quoniã in conditiõe includitur casus
per peccatũ qui perseuerantiã interrũpit. et iterũ pri
uatio potẽtialis pseuerantie. talis eñ cõditio priuat
potentiã perseuerandi. perseuerantia eñ nõ consistit
tantũ in diutina cõtinuatione: sed in cõtinuatiõe fina=
li. vnde in matheo. Qui pseuerauerit vsqꝫ ad finẽ. ꝛc
Ad primũ igitur patet solutio. quia ipse nõ petit per Ad primũ
seuerãter. Ad secundũ dicimus ꝙ nõ est simile de ha Ad scd̃m.
bẽte caritatẽ per diẽ tantũ. quoniã a caritate eius nõ
excluditur potẽtialis pseuerãtia: sed predicta oratio
priuat potentialẽ perseuerantiã. Similiter dicimus Eodẽ mõ
de reprobo. quoniã caritas eius non excludit poten= ad aliud.
tiã perseuerandi. Ad quartũ patet solutio. quoniam Ad q̃rtum
ꝙ̄uis caritatẽ habeat iste que sic petit. tñ impedit ne
mereatur istud propter casũ quẽ implicat in sua potẽ
tia tanq̃ precedentẽ istud qḋ ipse petit. Ad quod di Ad augu=
cit augustinus ꝙ nichil diuiniꝰ potest peti. dicimꝰ ꝙ stinũ.
dicit hoc ideo. qm̃ qui petit hoc petit cũ amore cũ ti=
more cũ humilitate et reuerentia dei: potest etiã ta=
lis oratio valere ei: vt si ceciderit faciliter resurgat ꝛ
cũ minori preparatione ꝙ̄ si hoc nõ orasset nõ tamen
per modũ meriti impetrat sibi gratiã. sed dñs atten=
dens seruitiũ eius qḋ impẽdit ei aliquãdo facilꝰ red
dit ei gratiã et qñqꝫ reddit maiorẽ ꝙ̄ si nichil boni fe
cisset. Itẽ. ꝙ aliquis petat ex caritate se trãsire ꝑ pal
mam martirij ab hoc seculo. et petit hoc perseueran
ter. inde sic: iste petit pie perseueranter pro se ad sa=
lutẽ: ergo exauditur: ꝙ ad salutẽ petat. probat. qm̃ Iterũ ar̃.
petit istud quod facit per se ad augmẽtũ corone. Sz
accidit sepe ꝙ aliquis petendo istud nõ exaudit. qm̃
forte deficeret in tollerando. Itẽ deus nõ creabit no
uos carnifices. et ita cũ nõ sint carnifices parati nõ ex
audietur aliquis huiusmodi petitionẽ faciendo. Itẽ Ad idẽ.
super istud iohãnis. Si manseritis in me et v̾ba mea
in vobis mãserint: qḋ petieritis ĩ nomĩe meo fiet vo
bis. augustinus. qui petunt extra regulã magisterij
eiꝰ nec ipsi manẽt in eo nec ille in ipsis: sed si petentes
petũt extra regulã magisterij eiꝰ qm̃ reglã magisterij

ei⁹ nõ se extẽdit nisi ad ea q̃ petunt in orone dñica: sicut
patz p glosã. augu. super orationẽ dñicã. ꝗ tales nõ
manent in eo nec ipse in eis. et ita huiusmodi petitio
Opinio aliquorum. non potest esse ex caritate. Quidã dicũt ꝙ nullus de
bet petere simpliciter martiriũ. sed sub cõditiõe qm̃
forte deficeret in illo vel cũ nõ sint carnifices nõ pla=
ꝯ hanc ar. ceret deo cui⁹ nõ est carnẽ procreare. Sed cõtra vide
tur de beato dionysio qui simpliciter dixit dñe iube
me cũ socijs meis ad palmã martirij puenire. ꝛ bea=
tus ãdreas simpliciter petijt ne deponatur de cruce
Solutio. Solutio. dicim⁹ ꝙ sic petens ex caritate et pro se. ꝛc.
de necessitate exaudit. sed non oportet ꝙ exaudiatur
in hoc. quoniã qñqꝫ nõ essꝫ ei ad salutẽ: imo deficeret
in martirio: sed exauditur sepe in alio. quia datur tñ
augmentũ caritatis qd̃ equaliter prodest ei vel ma=
gis ꝙ̃ martiriũ. potest ergo nõ exaudiri in hoc. quia
nõ creabit dñs nouos carnifices: sed sepe quando car
nifices sunt parati sanctos suos exaudit deus in peti=
tione martyrij vt carnificibus paratis beatũ dionisiũ
ꝛ cruce parata beatũ audreã nec est ista petitio extra
magisteriũ dñi imo reducit ad illã petitiõeꝫ. adueniat
regnũ tuũ. vbi petitur ꝙ regnũ militans veniat ad re
Item ar. gnũ triũphans qd̃ martiriũ impletur. Itẽ esto ꝙ ali=
quis petat augmentũ caritatis pseueranter. inde sic.
iste petit pie. ꝛc. ergo exauditur: quo ad salutẽ petit
quod secundũ augmentũ caritatis est augmentũ sa=
lutis: petit etiã istud quo nichil melius in hac vita. pt
tamen esse ꝙ exaudietur neqꝫ dabitur ei augmẽtum
Euasio. caritatis. quoniã forte inde superbiret. Sed dicet ali
quis ꝙ exaudietur. sed nõ statim imo post mortẽ cre
ꝯ hoc ar. scet caritas et corona. sed hoc nichil est. qm̃. s. augmẽ
Ad idem. tum vie est augmentũ corone. Itẽ cũ sit hoc bonum
Tertio. dandũ in via: quare nõ exauditur vt detur in via. Itẽ
huius petitio est secundũ regulã magisterij orationis
dñice nisi peterẽtur dona siue virtutes aut augmẽta
illarũ. vnde est de hijs que vere petẽda sunt secundũ
ꝙ dicit augustinus super orationẽ dñicã. bon⁹ magi=
ster hic docuit nos quid petere debemus: vt si qd ali
ud ꝙ̃ hic ꝯtinetur petimus preter regulã magisterij
eius petamus: ex quo est igitur de hijs que vere pe=
tenda sunt. si aliquis in via debet exaudiri super aliq̃
Solutio. petito debet exaudiri super isto. Solutio. dicim⁹ ꝙ
huius petitio debet exaudiri in via: sed non semper
exauditur in eo quod petitur. quia illo habito qñqꝫ
superbiret se in alio. quoniã datur sepe ipsi petenti
cõstantia quedã que magis vtilis est et ꝙ̃ augmentũ
caritatis: nec etiã semper exaudit statim in eo ꝙ det
augmẽtũ caritatis cui etiã debet dari ipsũ augmen=
tum. istd̃ differt deus vt magis desideretur et magis
desideratũ ardentius querat et habitũ diligenti⁹ cau
tiusqꝫ custodiatur. ideo dicit sponsa in cantic. fuge
dilecte mi.

¶ De orone pauli q̃ petit stimulũ a se ãmo=
ueri. ¶ Quarta questio huius capli.

Queritur de oratione pauli qua petit stimulũ a
se ãmoueri. d. dat⁹ ẽ michi stimul⁹ carnis mee
angel⁹ sathane q̃ me collaphiset. ppter qd̃ ter dñm
rogaui. ꝛc. stimul⁹ iste dr̃ dolor lateris vel incẽtiuũ li
bidinis. queritur vtrũ apostolus fuit exaudiend⁹ pe=
tẽdo stimulũ ãmoueri secundũ ꝙ intelligit incentiuũ
Ar ꝙ sic. libidinis. videt ꝙ sic. quoniã qñ petebat incentiuũ li
bidis ãmoueri a se petebat p̃mos mot⁹ in se destrui
hoc autẽ facit beatũ: dicente dauid beat⁹ qui tenebit
et allidet paruulos suos ad petrã. i. qui destruit ĩ se
primos motus in cõsideratiõe christi: ergo apostol⁹
petebat quod facit beatũ: ergo exaudiend⁹ erat. Itẽ Secundo.
aplꝰ petebat pie qr attribuebat ãmotionem stimuli
deo ꝛ p se qd̃ pꝫ cũ dixit ne magnitudo reuelationũ
extollat me. et perseuerãter. qm̃ nõ semel: sꝫ pluries
sicut dicit ppter qd̃ ter rogaui. et ad salutẽ hoc cõstat
ꝗ exaudiendus. Forte dicit ꝙ non petebat ad salutẽ Euasio.
qm̃ presentia stimuli ad salutẽ erat aplo. non nisi qa
predestinatus erat. oĩa enim cooperantur in bonum
his qui secundum propositũ ꝛc. ergo pari ratiõe pec ꝯ hanc ar.
catum mortale est ad salutem. Predesti. enĩ coope=
rantur in bonum et vt humilior et cautior resurgat.
sicut patet in beato petro. ergo predestinatus petẽs
peccatũ mortale ãmoueri a se si habeat. non est exau
diendus quod manifeste falsum est. Preterea stimu Secundo.
lus iste erat paulo ad salutem aut sicut causa aut si=
cut occasio. non sicut causa: quoniã angelus sathane
vel stimulus eius non est causa salutis. ergo sicut oc=
casio. Sed similiter. amotio stimuli est causa salutis
imo occasio. ergo apo. petens amoueri stimulum a
se petijt ad salutẽ et pie ꝛ perseueranter et p se. quo
niã petebat maluꝫ remoueri a se. ergo debuit exau=
diri. quo concesso. Contra. super primã canonicã io In oppo^m
hannis in fine dicit augustinus. voluntas dei bona
quandoqꝫ nostrã stultam voluntatem corrigit: vt in
paulo qñ petijt stimuluꝫ amoueri. ergo volũtas pau
li fuit stulta: ergo stulte petijt: ergo nõ debuit exaudi
ri. Item. super illud apostoli. nescimus quid orem⁹ Secundo.
vt opꝫ. fallimur qñqꝫ putãtes nobis pdesse bonũ qd̃
nõ pdest sicut paulo accidit. vnde responsũ accepit a
dño ꝙ nõ exaudiret apo. ꝗ putans sibi prodesse amo
tionem stimuli fallebatur. ergo stulte petebat. ergo
non debuit exaudiri. Item. beatus iacobus. Omne Tertio.
gaudium existimate fratres cum ĩ varias tẽtationes
inci. exteriores: scilicet vel interiores: sicut dicit glo.
ergo apostolus tenebatur gaudere de tentatione il=
la. ergo tenebatur non petere tentationẽ illã ãmoue
ri. ergo petijt stimulũ ãmoueri. ꝗ exaudiend⁹ nõ erat
Item. deus dicit virtus in infirmitate perficitur: er= Quarto.
go paulo erat stimulus iste causa perfectionis: ꝗ pe=
tendo istum amoueri petebat contra perfectionẽ suã
ergo non debuit exaudiri. quod concedimus. Et
ad euidentiam solutionis predictarũ notandum ꝙ Solutio.
remota oĩ exceptione verum est qd̃ apostolus dicit. Notandũ.
Omnia cooperantur ĩ bonũ his ꝛc. etiã peccatũ mor
tale. Sed quedã cooperantur et non sunt in bonum
sicut peccatum mortale: et forsan peccatum veniale.
quorũ ãmotio petenda est. Quedã vero cooperãtur
in bonũ et sunt in bonũ: et talia cooperantur in bonũ
et sunt in bonũ per se vt opera virtutũ et virtutes q̃
sunt causa boni per se necessaria. Quedã cooperan=
tur in bonũ et sunt in bonũ nõ per se neqꝫ causa neces
saria: sed motiua vel amminiculans et stimulans vel
exercens: sicut est paupertas que est stimulus et cau
sa motiua ad humiliandũ. talis est tentatio exterior
et diaboli que vt dicit auctoritas nõ est peccatum: sꝫ
materia exercende virtutis. ex hoc patet solutio ad
obiecta. Ad primum dicimus ꝙ apostolus nõ petijt Ad primũ.
primos motus amoueri a se: sed tentationẽ exterio=
rem que incitabat eũ ad libidinẽ que a diabolo erat
ad decipiẽdũ. a deo aũt ad exercendũ. Ad aliud dici= Ad aliud.
mus ꝙ apo. nõ petebat ad salutẽ. qm̃ stimul⁹ erat ad
salutẽ: nõ ãmotio. erat autẽ causa salutis nõ necessa=

ria. sed ãminiculans motiua stimulans et exercens.
Sed cũ dictũ sit ꝙ apostolus nõ fuit exaudiendus sic
q̃o īcidens petendo. querit vtrũ peccauit sic petẽdo. qd̃ videtur
Ar ꝙ sic quia aut petijt petendũ aut nõ petendũ. si petendum
ergo debuit exaudiri et nõ ẽ exaudit⁹: ergo nõ petijt
petendũ: ergo peccauit. maxime cũ petierit cõtra sa=
lutẽ suã vt patet ex glo. ambrosij super illud nescim⁹
Secundo. quid oramus. ꝛc. que superius posita est. Itẽ. stulta
fuit ei⁹ petitio: qm̃ dr̃ auctor. voluntas dei bona. ꝛc.
vt in paulo: ergo stulte petijt apostolus: ꝗ indiscrete
sed indiscretio est peccatũ: ergo a primo. ꝙ indiscre=
tio sit peccatũ patet: quoniã omissio actus prudentie
est peccatũ cũ actus prudentie sit in precepto. sed in=
discretio est oĩs act⁹ iprudentie: ꝗ indiscretio est pec
Tertio. catũ. Itẽ. super petitionẽ istã orõnis dñice. et ne nos
inducas in tẽta. dicit glo. nõ petit nõ tentari. sed in tẽ
tationẽ nõ induci. apostolus autẽ petebat nõ tentari
ergo petijt contra regulã magisterij xpi dicentis in
oratione dñica. quid quomõ petendũ: ergo peccauit
mortaliter. quoniã augustin⁹ dicit: quicũqꝫ petit con
tra regulã magisterij christi nec christus in eo est nec
ipse in christo: ergo peccauit mortaliter. quod est cõ
tra eos qui dicunt apostolũ sic petendo tm̃ venialiter
In oppo^m peccasse. quo cõcesso. Contra. si rex vel iperator per
egre proficiscẽs vltra mare ad succursũ terre sãcte in
via laborans egritudine detineretur constat ꝙ si ha=
beret caritatem: et peteret a se ammoueri illam egri
tudinem vt peregrinationem posset perficere ad cõ=
modum ecclesie dei mereretur: ergo eadẽ ratiõe apo
stolus petendo simile meruit: ergo nõ petijt non pe=
Secundo. tendũ. nec peccauit quod est contra predicta. Item.
ecclesia orans pro egrotis sub hac forma. exaudi nos
dñe pro famulo tuo vt reddita sibi sanitate ꝛc. mere=
tur. ad quid enĩ eẽt talis oratio nisi ecclesia sic orãdo
mereretur. ergo si ecclesia orando sic pro sanitate sui
mẽbri meretur. eadẽ ratione nobilissimũ mẽbrũ ec=
clesie beatus paulus pro sua propria sanitate orans
Tertio. merebatur: ergo nõ peccauit sic orando. Itẽ. indire=
cte apostolus orans pro sua sanitate vt intelligam⁹
dominũ stimulũ illũ ãmoueri non potuit mereri: er=
go fortiori ratione nõ potest aliquis mereri orando
pro sanitate alterius: ergo nec potest illi cõpati sine
peccato. quod falsũ est. cũ dicit apostolus quis infir=
mat ꝛ ego nõ infirmor ꝛc. primũ intelligit de ꝯpassio
ne pene alterius. secũdũ de cõpassione culpe: ꝗ apo=
stolus cõpatiẽdo sibi mereri potuit: ergo non pecca=
Solutio. uit mortaliter. Solutio. dicim⁹ ꝙ apostolus nõ pec=
cauit imo potuit mereri vel non mereri illa petitiõe
Ad primũ Ad primũ dicimus ꝙ apostolus petijt p̃cise et per se
loquẽdo non petendũ. quoniã istud erat nõ petendũ
in se tamẽ petijt petẽdũ in alia habitudine. vnde pe=
tijt nõ petendũ simpliciter: sed petendũ secũdũ quid
vnde dicimus hec argumentatio nõ valet: apostolus
Fallatia. petijt non petendũ: ergo peccauit. est ibi fallatia se=
cundũ quid et simpliciter. quoniã procedit acsi istud
quod petijt apostolus nullo modo esset petendũ. i.
dignũ peti. cũ tamen esset dignũ peti in alia habitudi
ne vt expeditius. s. predicationẽ suã exerceret. sicut
ammotionẽ egritudinis potest quis petere digne vt
Ad scd̃m. maius habeat spaciũ penitendi et dño seruiendi. Ad
secundum dicimus ꝙ reuera apostolus petijt indi=
screte. i. non vsqꝫqꝫ discrete. nec tamẽ peccauit: qm̃
indiscretio non est peccatum sicut discretio non ẽ vir
tus. quoniã discretio nõ tam est virtus ꝙ̃ auriga vir=
tutũ sicut dicit btũs bernar. idiscretio aũt apli nõ fuit
omissio act⁹ prudẽtie. qm̃ act⁹ prudẽtie ppe ẽ electio
alterius cognitor. sꝫ talis electio nõ subiacebat nec
poterat subiacere scientie apli. vtrũ. s. infirmitas eẽt
ei ad salutẽ vel obesset. propter hoc ipe dicit. sed ne=
qꝫ meipsũ iudico. qui aũt iudicat me dñs est. ꝛ alibi.
Nichil michi conscius sum ꝛc. patet ergo ꝙ si ꝛ indi=
scretio fuit in aplo. i. nõ vsqꝫqꝫ discretio plena. tñ nõ
omisit actũ prudentie et ita non sequitur ꝙ peccaue=
rit. Ad tertium dicimus ꝙ in orone dñica nichil ex= Ad tertiũ.
presse docetur peti: nisi quod spirituale est et simpli=
citer petendum. verũtñ potest aliquid peti tẽporale
sed non expresse propter se: sed tanꝙ̃ ad spirituale qd̃
petere ẽ petere sub regula magisterij cristi: ergo pe
tijt contra. Et ẽ ibi fallatia consequentis. non enĩ pe= Fallatia.
tijt amotionem illius doloris lateris: intendens sani
tatem propter se. si enim ex libidinis sanitate hoc pe
teret: peccaret mortaliter: sed petijt vt expediti⁹ ex=
erceret predicationẽ christi sicut dictum est. patet ꝗ
ꝙ non peccauit. Ad sequentia dicimus ꝙ aposto= Ad alia.
lus mereri potuit sic petendo vel nõ mereri: vl' ex sen
sualitate et sic non mereri. ꝙ aũt ex sensualitate petie
rit. videtur: quoniã super illũ locum. propter qd̃ ter Ar ꝙ pec=
dñm rogaui. dicit glosa. humane timens. i. mõ homi cauit.
nis qui asperitatẽ infirmitatis timet ex sensualitate
et ita patet ꝙ potuit non mereri sic petendo. vnde di
cimus ꝙ hec argumentatio non valet. Rex petit egri
tudinẽ amoueri a se ꝛc. ergo apostolus petens simi=
le merebatur. debet ei addi vel potuit mereri. ꝛ hoc
verum est. vel sic debet inferre. ergo apostolus pe=
tens simile et modo cõsimili meretur ꝛ hoc verũ eẽt
sed vtrũ ex caritate petierit nescimus. potuit enĩ ꝛ sic
et aliter esse. Ex his patet solutio ad duo obiecta. sed ad duo alia
probatur ꝙ non meruit vitã eternã illa petitiõe. In Iterũ ar.
omni sacrificio apponi debet sal. sed in sacrificio apli
i. in sua petitiõe non fuit sal discretionis: quoniaꝫ pe
tijt stulte vt dictũ est. ergo cum nullũ sacrificiũ sit ac
ceptabile deo sine sale discretionis: petitio apli nõ fu
it acceptabilis deo. ergo nõ fuit meritoria vite eterne
Item sicut dictum est: apostolus petijt contra salutẽ Secundo.
suam. ideo petitio sua nõ fuit ei meritoria salutis. er=
go petitione illa non meruit vitam eternã. Itẽ. apo Tertio.
stol⁹ petijt absolute qd̃ petẽdũ erat sub ꝯditiõe. ꝗ pec
cauit tali petitiõe: nõ ꝗ meruit ꝙ petere deberet sub
cõditiõe. pꝫ per hoc ꝙ beatus iacob⁹ reprehẽdit quos
dã qui absolute asserebant quod sub cõditione dicẽ
re debebant. dicit enĩ iacobus sic. Ecce nunc qui dici
tis hodie aut cras ibimus ĩ ciuitatẽ illã et faciemus
ibi annũ ꝛ meditabimur et ignoratis quid sit vobis
in crastinuꝫ. que est enim vita nostra vapor ad mo.
parentũ ꝛc. pro eo vt dicatis. si dominus voluerit et
si vixerimus faciemus hoc aut illud. ergo si illi in=
crepandi: quoniam sine conditiõe si domin⁹ ꝛ cetera.
asserebant: ergo ꝛ apostolus fuit increpand⁹ q̃ petijt
absolute: ergo nõ meruit vitã eternã illa petitiõe qd̃
est cõtra p̃dicta. Solutio. potest dici ꝙ meruit ꝙ̃uis Solutio.
enĩ sensualitas excitaret ipsũ ad hoc petẽdũ tamẽ ex
ratione prouenit sua petitio aliter nõ rogasset totiẽs
ꝙ ãmoueret stimulus ab ipso. Ad primũ dicim⁹ ꝙ ĩ Ad primũ
sacrificio apli fuit sal discretionis: licet nõ quãtũ dice
ret perfectionẽ eius. vnde nõ valet hec argumẽtatio
stulte petijt: nõ ergo cũ discretione. quoniã eius peti
tio dicitur stulta improprie: scꝫ ideo quia ex toto: si
cui diceret eius perfectionẽ: deliberationẽ et discre=

tionem nō opposuit in petēdo. quia si plene delibe=
rasset conditionem istaȝ apposuisset. si dn̄s voluerit
tn̄ sufficientem discretionē ad merendū adhibuit: qm̄
petijt hoc vt eius predicatio haberet liberiorē ꝓces=
Ad scđm — sum. Ad secundū dicimus ꝙ non valet: petijt contra
salutē. nō ergo petendo istud meruit salutē. quoniā
prima propositio nō est vera per se. sed per accidens
sic. s. petijt id quod erat contra salutē nō secundū se ⁊
per se. sed per occasionē: quoniā stimulus non est s̄m
se ad salutē. et ita amotio stimuli nō est secundū se cō
tra salutē: et propter hoc nō valet illud argumentū.
Ad tertiū. — Ad tertiū dicimus ꝙ cōditio ista. si dn̄s voluerit non
est circūstantia que necessario exigatur ad virtutē. lō
proprie loquendo nō est circūstantia. si tamē large dr
circūstantia. dicimus ꝙ nō est circūstantia virtutis: ſȝ
augmentū virtutis et ideo omissio illius nō impedit
Ad aliud. — meritū: sed potest impedire augmentū meriti. Qđ
obijcitur de illis quos beatus iacobus reprehendit
dicimus ꝙ nō reprehendunt propter hoc ꝙ nō appo
nebant circunstantiā illā: sed quia sic asserebant zelo
vite temporalis. et de cōfidentia vite sue et viriū sua
rū de quibus superbiebant. vnde sequitur in auctori
tate. nunc autē exultatis in superbijs vestris. si autē
sub predicta conditione asserebant vt sic per humili=
tatē reprimeretur superbia nō essent tunc reprehendi
Duplex tē tatio. — Itē notandum ꝙ duplex est tentatio interior et exte
rior. exterior qua diabolus tentat et hec duplex. que=
dam per modū afflictiōis. qn̄ penitus affligit hoīem
diabolus. alia per suggestionē primorū motuū. talis
tentatio nō est peccatū ipsius tentati. interior tētatio
Duplex interior. — est tētatio carnis per primos motus. Et hec duplex
quoniā qn̄qȝ tentat per motus inuolūtarios prorsus
qui dicuntur primo primi. s. quādo natura tendit ad
suā alleuiatonē a superfluis. talis tentatio nō est pec
Augustin⁹ — catū. quoniā augustinus dicit ꝙ cōcupiscētia nature
non est peccatū. etiā in corpore vigilantis. alia tenta=
tio est per primos mot⁹ qui cū sint aliquo modo vo
lūtarij. peccata sunt: sed venialia. loquamur ergo de
tentatione diaboli per modū suggestionis et per pri
q̄o incidēs — mos motus quia fere idē est. Queritur vtrū amotio ta
Arḡ ꝙ sic. — lis tentationis fuerit apostolo ad salutē. videtur ꝙ
sic. quia primus motus secundū se est malū et inutile
ḡ ei⁹ amotio secundū se bona est et vtilis: ergo est ad
salutē: ergo amotio stimuli erat apostolo ad salutem
et hoc petijt: ergo petijt ad salutē. quod est cōtra pre
Secundo. — dicta. Preterea. petijt ad salutē et pie ⁊ pro se ⁊ per
seueranter: ergo debuit exaudiri. quod patet esse fal
Tertio. — sum cū nō fuerit exauditus. Itē. tentatio illa nō fuit
bona apostolo nisi quia cooperabatur ad bonū. licȝ nō
esset ad bonū: ergo pari ratione peccatū mortale erit
bonū cū cooperetur ad bonū: licȝ nō sit ad bonū. qm̄
oīa cooperantur hijs. ⁊c. ergo sicut nō licet orare ꝓ
amotiōe p̄mi mot⁹: siue suggestiōis p̄dicte. ita nō lȝ
orare pro amotione pec̄i mortalis quod patȝ esse fal
Quarto. — sum. cum quotidie oraret propheta ab occultis meis
munda. Preterea. hoc est qđ sūmopere cauere de=
bemus ne peccemus mortaliter: ergo orando istud
Quinto. — maxime meretur. et ita videtur ꝙ meritorie potest
quis orare amotionē venialiū. Itē aliquis religiosus
qui diu perdidit suauitatē vnguēti. i. orōnis propter
cogitationes se immiscentes ex dono sapiētie potest
orare dn̄m vt musce morientes nō perdant suauitatē
vnguenti: ergo ex dono sapientie qđ est excellentissi=
mum donū spūssancti pōt orare amotione primorum

motuum: ergo sapientissime: ergo pari ratione sapiē
tissime orauit paulus amotionem primorum motuū
non ergo petijt stulte quod est ꝯtra predicta. Dicim⁹ — Solutio.
ꝙ amotio stimuli non esset aplō ad salutē neqȝ p̄mor
motuū. et non valet hec argumentatio: primi mot⁹ — Ad primū.
secundū se mali sunt. ergo amotio eorū secundū se ē
bona. qm̄ illa duo nō sunt contraria. sed sunt sicut cō
traria. sicut motus et quies non sunt proprie contra
ria: sed vt contraria: quia mutuo se expellunt. vn̄ qa
amotio nichil est secundū se. patet ꝙ secundū se nō ē
mala: nec bona. tamē si concederetur ꝙ amotio prio=
rum motuū secundū se eēt bonū. tamē non sequitur ꝙ
apostolo esset bonū. quia stimulus ille erat apostolo
ad maiorē hmmiliationē et coronā. Ad secundū dici — Ad scđm.
mus ꝙ non est simile de primis motibus et de pecca=
to mortali: quoniā primus motus cooperatur ad sa=
lutem et non aufert salutē. sed peccatū mortale. licet
per aliud siue per considerationem aut occasionē co=
operetur iusto ad salutē. tamen salutē aufert: et ideo
sapientissime semper oratur amotio illius. Ad vlti= — Ad vltimū
mum dicimus ꝙ hec argumentatio non valet. religi
osus ex dono sapientie quod est excellentissimū do=
num spūssancti orat amoueri a se primos motus. er
go sapientissime: et hoc accidit: quia amotio in pri=
uatione consistit. Preterea. et si non oret ex ignorā=
tia potest tamē ignorās petere quod forte dn̄s vult
illuȝ tentari ne euocet per superbiā: sicut de effraijm
dicit osee. vnde dn̄s qn̄qȝ debet spiritualter eē pond⁹.

¶ Queritur vtruȝ temporalia sint simpliciter et absolute petenda.

¶ Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrum tēporalia sint petenda simplici
ter. videtur ꝙ sic. Apl̄s dicit ad thimotheuȝ. i.
pietas valet ad omnia promissionē habens vite que — Arḡ ꝙ sic.
nūc est ⁊ future. pietati ergo simpliciter promittitur
vita presens: ḡ temporale. ergo eadē ratione conse=
quens ad vitam presentē. s. tēporalia. sine quibus vi=
ta presens non sustentatur. sed si a dn̄o promittūtur
temporalia licite et meritorie possūt possideri: ⁊ etiā
peti ab eo: ergo ipsa sunt petēda simpliciter: sicut sim
pliciter promittitur pietati. Itē. salomō in ecclesia. pe
tit simpliciter eā dicēs. dn̄e diuicias ⁊ paupertates ne — Secundo.
dederis michi: sed tantū victui meo tribue necessa=
ria. i. temporalia: quibus vita sustentatur: sed peten=
dum est sicut ipse petijt. ergo petendum est simplici
ter temporalia: ergo temporalia sunt petenda sim=
pliciter. Itē. ecclesia petit ea simpliciter dicēs vt fru — Tertio.
ctus terre dare et cōseruare digneris te rogam⁹ audi
nos. et non decipitur eccelesia quoniā impossibile est — Quarto
generalē ecclesiā decipi: ergo petens temporalia sim
pliciter bene petit: ergo temporalia sūt simpliciter
petēda. Itē. esto ꝙ in infirmatorio alicuius abbatie
sint multi infirmi qui piscibus valde affectent refici ⁊
oret abbas dn̄m ꝙ concedat piscatores capere pisces
quibus monachi possint refici cōstat ꝙ abbas possit
hoc petere ex caritate: ergo temporalia possunt peti — Quinto.
ex caritate. et hoc est simpliciter petere: ergo tempo
ralia sunt petenda simpliciter. Itē in ecclesia. vij. vti
lior est sapientia cū diuicijs: ergo diuitie augmentāt
vtilitatē sapientie. sed constat ꝙ sapientia est simpli= — In oppo^m
citer petenda: ergo et causa vtilitatis: ergo et diuicie
si conceditur. Contra. salomon petijt dn̄e diuicias et
paupertates ne dederis michi: ergo petijt ꝙ dn̄s nō — Secundo.
daret ei diuicias et bene petijt: ergo diuicie non sunt

Secundo. — petēde. Itē. super istud: primū querite regnū dei. ⁊c
dicit glo. non dicit primū propter hoc ꝙ post tempo
ralia sunt petenda: ergo nec primo nec post tempora
Tertio. — lia sunt petēda: ergo nunꝗ. Item. domin⁹ in euan
gelio prohibet esse sollicitum de crastino id est de fu
turo. ergo illicitum est esse sollicitum de futuro. sed
petendo tpalia sollicitus ē de futuro. talis enī peti=
tio respicit futurū. ergo illicitū est petere tēporalia.
Ad idem. — ergo tēporalia non sunt petenda. Iteȝ. dn̄s exponēs
illud. Spine suffocauerūt verbū dei. vocat spinas di
uitias: et recte: quia diuitie pungunt sicut spine ⁊ cru
entant ex post facto. diuitie ḡ suffocant verbū dei: er=
go diuitie suffocant vtilitatem sapiētie. non ergo me
lior est sapientia cū diuitijs. quod est contra predicta
Preterea. diuitie suffocant verbum dei. ḡ impediūt
predicationē dn̄i: ergo non est bonū habere illas. ḡ
Itē ad idē. — non sunt petende. Item velle laudari ab oībus in se
Ad idem. — est malū nec potest aliquis velle laudari ab oīb⁹ sine
peccato q̄uis bonū sit laudari ab omnibus: vt deus
glorificetur. hoc aūt nō est nisi quia laudari ab oīb⁹
vanum est. ergo pari ratione velle simpliciter habe=
re diuitias simpliciter maluȝ est: nec est sine peccato
cum diuitie sint vane. quoniā vanitas vanitatū et oīa
vanitas. ergo petere diuitias est peccatū. Solutio.
Solutio. — concedimus ꝙ tēporalia nō sunt petenda. i. digna pe
ti. verūtamen licitū est petere ea in casu sicut in neces
sitate propria: sicut petebat salomō: vel in necessita=
te alterius: sicut petit abbas in casu predicto: vel in
statu cōmunis necessitatis. sicut petit ecclesia. licituȝ
est ergo ea petere et habere in casu non ad fruenduȝ
sed ad vtendū. Ad primū ergo dicimus ꝙ hec argu=
Ad primū — mentatio non valet. tēporalia licite et meritorie pos=
sunt peti ab aliquo: ergo sunt petenda. est ibi fallatia
consequentis a superiori ad inferius affirmādo. que=
cunqȝ enī sunt petenda. i. digna peti licitū est petere:
sed non ecōuerso. Ad secundū dicimus ꝙ hec argu=
Ad scđm. — mentatio nō valet: salomon petijt temporalia et lici=
te et bene: ergo temporalia sunt petenda simpliciter
quoniā ipse non petijt simpliciter. sed pro necessitate
sua. vnde deberet cōcludere sic: ergo temporalia sūt
petenda sicut ipse petijt: hoc autē bene ꝯcedim⁹. Ad
Ad tertiū. — tertiū similiter dicimus ꝙ abbas bene potest sic pete
re. qr pro alteri⁹ necessitate petit nec sequitur ex hoc ꝙ
tpalia sint petenda. i. digna peti ſȝ sūt petēda. i. licita
peti sicut petit abbas. Ad q̄rtū dicim⁹ ꝙ eccl̄a nō pe=
Ad q̄rtum — tit simpliciter diuicias neqȝ tpalia. sed in statu genera
lis necessitatis ex prouidentia siue prudentia et pro
alio simpliciter ex caritate. rationalis enī creatura q̄
ex toto corde tenetur diligere deum non debet adeo
auerti nisi in casu necessitatis vt liberius possit serui=
re deo et ei adherere p dilectionē. et ita patet ꝙ nō se
quitur ex hoc ꝙ ecclesia orat pro temporalibus dan=
dis et conseruandis ꝙ ipsa sint petenda. i. digna peti
sed bene sequitur. ergo licitū est ea petere sicut eccle
sia petit. Qđ ergo dn̄s prohibet sollicitudinē intelli=
Ad aliud. — gendū ē de sollicitudine suffocatiōis et nō de sollicitu
dine prouidētie. Ad aliud dicimus ꝙ salomon loqui
Ad sextum — tur cū quadā suppositione. s. ꝙ maneat sapiētia ⁊ suf
focetur a diuicijs licȝ hoc difficile sit. ⁊ in paucis. qm̄ hoc
habet locū in pfectis tantū. vnde diuicie nō sūt scđm
se causa vtilitatis sapientie vel augmenti eius et pro
pter hoc nō sequitur ꝙ sapiētia est melior cū diuicijs
q̄ sine. ꝙ diuitie sint petende. i. digne peti: loquitur
ḡ salomon cū suppōne quadam et vt in paucis. domi

nus autē dicens. ꝙ diuitie suffocāt verbū dei locutus
est siplicter et vt in multis. Ad vltimū dicim⁹ ꝙ nō — Ad vltimū
est simile de laude hominū: et de temporalibus. nam
laus humana in se vana est et superfluū quid est. sed
temporalia q̄uis vana sint in se: tn̄ necessaria sunt in
multis. sed videtur quod hoc non sit licitū petere tē — Iterū arḡ ꝙ
poralia absolute. quoniā super istud psalmi. De⁹ me — nō lȝ abso=
us clamabo per diē et non exaudies et nocte ⁊c. di= — lute illa pe
cit glosa. clamaui per diem. i. in prosperis ne recedāt — tere.
et nocte. i. pro aduersis vt abeant. ⁊ non exau. quia
verbū delictorū clamo. ergo qui petit ne prospera re
cedant: petit verbū delictorū: ergo similiter qui cla=
mat vt prospera veniāt peccat. ergo qui petit simpli
citer temporalia peccat. sed constat ꝙ in cōparatiōe
ad finē supremū et conditione debita licet ea petere.
ergo qui aliter petit ea peccat. ergo non licet petere
ea absolute. Item. super istud. propter quod ter dn̄ȝ — Secundo.
rogaui. ⁊c. dicit glosa. si petitis temporalia. cū modo
petite: et vos deo cū timore cōmittite vt si ꝓsint det.
si sciat obesse non det. tenemur ergo petere tempora
lia qn̄ petimus ea cum appositiōe modi. i. conditiōe
predicta: vt si prosint et det. non ergo licitum est pe=
tere ea absolute. Itē. i leuitico prohibetur aīal clau — Tertio.
dum. et dicit glosa. Animal claudū offerre est simul
temporalem vitā: et eternā petere. ſȝ offerre animal
claudum est peccatum: ergo petere vitam eternā et
temporalia est peccatum. sed petere vitā eternā non
est peccatum. ergo petere temporalia est peccatum.
ergo nō licitū est petere temporalia absolute. Item. — Quarto.
sup illđ p̄me ad corithios. melius ē michi mori q̄ vt
gloriam meā quis euacuet. dicit glosa. ne duos fines
vobis constituatis. sed qui petit temporalia absolu=
te: et similiter eterna absolute. duos fines constituit
sibi. ergo facit qđ glosa tn̄ prohibet. ergo peccat: sed
non peccat ex eo ꝙ petit vitā eternā absolute. ḡ pec=
cat quia petit temporalia absolute: et inde vt prius.
Item. in illa auctoritate prohibetur meditari terre= — Quinto.
nam mercedē solā. ergo nō licet eā meditari sine cō=
paratione nec petere. Item. caritas est ignis tendēs — Sexto.
sursum. ergo non mouet deorsuȝ. ergo ex caritate nō
possunt peti temporalia absolute. ergo nec meritorie
inde sic. temporalia non possūt peti absolute merito
rie. ergo petere tēporalia absolute nō est indifferens
quoniā omne indifferens non est meritoriū: ergo pec
catum. ḡ non est licitū. quo concesso. Contra. dn̄s dat — In oppo^m
temporalia ad subsidiū. siue ad sustentationē ad so=
latium ad remediū. ergo licitū est habere ea ad sustē
tationē ⁊c. petere: ergo ⁊ hoc ē petere absolute. Itē — Secundo.
domin⁹ promisit temporalia iudeis: ergo licitū fuit
eis habere temporalia et velle habere. ergo ⁊ petere
sed quod fuit aliquādo licitū in se et secundū se sēper
fuit licitū et erit: ergo etiā modo licitū est velle habe
re temporalia. ergo licitū ē petere ea absolute. Itē. — Tertio.
agricola laborat in agro vt acquirat sibi temporalia
ad sustentationē nichil aliud intendens: nō tn̄ peccat
licet non mereatur. ḡ acquirere sibi tempo ralia pro=
pter sustentationē tantū: nō est peccatū: imo licitū: ḡ
et petere illa. ergo licituȝ est petere tpalia absolute.
Item ex naturali pietate possū velle alicui tēporalia — Quarto.
ad sustētationē et licite qr ex cōpassione naturali: ſȝ
maior est mot⁹ cōpassionis vel pietatis in me q̄ i aliū
ḡ et michi possū velle ex pietate naturali temporalia
propter sustētationē. ḡ ⁊ petere. et īde vt prius. Solu — Solutio.
tio. dicim⁹ ꝙ dupliciter p̄t quis petere tpalia absolute

q:vel ad fruitionē:vt in eis delectet̃.hoc aūt est pctm̄
vel ad sustentandū se vel aliū et hoc est licitū. est enī
licitū petere temporalia vel ad sustentandū propriā
naturā.qm̄ natura nō est contraria gratie vel glorie
iste est quasi principiū vel fundamentū vel ad solaciū
s.ad tollendū tediū et tristiciā seculi q̄ morte operat̃
vel ad remediū contra infirmitatē famis et sitis. qm̄
hoc impediuit multos ne vacent legi dei: et propter
hoc sicut habetur in paralipomenō.date sunt decime
leuitis vt vacarent legi dei.potest etiā quis petere li
cite temporalia ad vsū vt possit erogare pauperibus
Ad primū. elemosinas et eorū inopiā eleuare. Ad primū igitur
dicim⁹ ꝙ glosa sup psal.debet intelligi de illis qui pe
tunt ne prosperitas recedat ex amore et desiderio de
Ad scdm. lectandi in tpalib⁹. Ad secundū dicim⁹ ꝙ auctoritas
illa sic intelligitur petite tēporalia cū modo.i.cū mo
deramine intendendo sustentationē nō superfluitatē
illud aūt quod sequitur vt si prosint det. ꝛc.nō est p̄
ceptū sed consiliū.nec facit petitionē bonā:sed melio
rem nec discretā sed discretiorē.discretior enim ꝛ me
lior esset petitio temporaliū si fieret cū tali cōditione
Ad tertiū. Ad tertiū dicimus ꝙ reuera claudum animal offert
qui petit eterna et tēporalia de pari.i.vt delectari q̄-
rat in tempalibus sicut est delectandū in eternis ꝛ sic
debet intelligi auctoritas:claudus est talis qui pedē
dextrū firmū habet et stabilē sinistrū vero labilē ꝛ ca
ducū.sed qui eterna petit ad fruendū.temporalia ve
ro ad sustentandū non est claudus: imo aīal findens
vngulā quod erat mundū animal in lege.quoniā ta-
lis potest dicere leua eius sub capite meo.i.tempora
lia que sunt sinistra dn̄i et dextra illius amplexabitur
me.i.delectabor in eternis. ꝛ ꝙ ad sustentādū debēt
q̄re puluinar suppo- peti temporalia . eterna vero ad fruēdum significat
nit̃ euāge- puluinar quod supponitur euangelio qm̄ debet legi
lio. euangeliū . et similiter puluinar suppositū capiti dn̄i
quando dormiebat in naui. Ad quartū dupliciter p̄t
Ad q̄rtum solui:quoniā pōt dici ꝙ glo.loquitur de opere p̄dica
tionis qd̄ priuilegiatū est.quod propter talē sustēta-
Alr̃ p̄t dici tionem non potest exerceri licite.vel potest intelligi
glo.cōmuniter cū dicit:ne duos fines vobis ɔstituat̃
et appellat duos fines:fines oppositos et equales de
qualibus dicit̃ de ingredientibus terrā duabus vijs
vt.s.petamus temporalia ad delectandū in eis. et si-
militer eterna.hoc enī est peccatū sine dubio ꝛ nimis
delicatū. vnde iero. delicatus es miles si vis delecta
ad residuū ri in seculo ꝛ regnare cū christo. Ad residuū glo.dici
mus ꝙ petere terrenā mercedē solā est petere tēpo-
Ad vltimū ralia ad fruendū et delectandū. Ad vltimū dicim⁹ ꝙ
hec est duplex temporalia non possunt peti absolute
ex caritate . quoniā si petere absolute est petere sine
conditione falsa est illa propositio.si petere absolute
est petere sine cōparatione.tūc primo vera est. sed ex
hoc nō sequitur ꝙ petere tēporalia nō possit esse me-
Notandū. ritoriū.et sic patet solutio ad omia obiecta. Ad vlti
mum notandum est ꝙ hec argumentatio non valet:
temporalia sunt petēda ad sustētationē ad solatium
ad remedium ad vsū:ergo temporalia sunt petenda
fallatia secundum quid et simpliciter.

¶De oratione qua oramus sanctos ꝛ qua san
cti orant pro nobis.
Sexta questio huius capituli.

SExto queritur de oratione qua oramus sāctos
et qua sancti orant pro nobis.vtrū sit nobis vti
lis. videtur ꝙ non . quoniā sancti sunt beati et in sua Arḡ ꝙ non.
beatitudine cōfirmati:ergo confirmāt voluntatē suā
voluntati diuine in omnibus : ergo nichil volunt vel
petunt nisi quod de⁹ vult. s3 quecquid vult de⁹ dare
nobis:dat nobis.ergo siue sancti orant pro nobis si-
ue nō ex quo de⁹ vult dare aliqd nobis:dat istō nobis
ergo pro nichilo orant sancti ꝓ nobis . ergo eoꝝ orō
non est nobis vtilis. Item.sācti vident deū cum sint Secundo.
in sūma luce.dicit ei gregori⁹.Quid ignorant q̄ vidē
tem oīa vident.ḡ sancti vidēt omnia in speculo eter-
nitatis.ergo vident vtrū petitiones nostre sint exau
diende vel non.ḡ sciunt ꝙ pro nichilo orarēt cogno-
scentes circa petitiones nostras voluntatē dei . ergo
si orant inutiliter orāt:et inde vt prius. Itē.l3 angeli Tertio.
legant in libro vite et videant in speculo eternitatis
tn̄ non vident oīa:sicut patet de angelo danielis qui
dicit.Cū orarē pro liberatiōe populi tui angel⁹ per-
sarum restitit michi.et dicit gregorius ꝙ angel⁹ per-
sarum fuit bonus.angelus qui dicitur restitisse āge-
lo danielis reuelando ei ꝙ eius petitio non erat sta-
tim exaudiēda pro liberatione populi iudaici. quia
ille populus nondum purgat⁹ plene erat igne tribu
lationis.ergo angelus danielis nesciebat hoc.ḡ si an
geli multa ignorant: igitur et sancti multa ignorant
et maxime orationes nostras que ī intimo cordis sūt
quoniā sicut in euangelio dicitur. Solus de⁹ nouit
cogitationes hominū:ḡ sancti nesciunt orationes no
stras.ergo inutile est orare sanctos.et inde vt prius.
Item augustinus.oīa sunt in deo vt vnū: ergo peti- Quarto.
tiones nostre sunt in deo vt vnū:ergo resultant ī spe-
culo eternitatis vt vnū:ergo sancti vidētes eas ī spe
culo eternitatis vident eas vt vnū:non ergo vt diuer
sa:ergo nec distincte:ergo non vident quorū sūt ora
tiones quas vident.ergo inutile est orare ipsos.ꝛ ide
vt prius. Propter istas rationes et consimiles dicūt Opio cōis
multi ꝙ nec nos oramus sanctos nec ipsi orant ꝓ no
bis:nisi iproprie:ideo.s.q: oramus deū vt sanctorum
merita nos iuuent.vnde:adiuuēt nos eorum merita
ꝛc. Sed contra.aut intelligunt de meritis presētib⁹ ɔ hanc ar.
aut preteritis:si de preteritis. Contra. quicquid me
ruerunt sancti meritis preteritis necessariū ē eos me
ruisse:qm̄ meritū illud nō depēdet a futuro : ergo si
modo iuuāt prius meruerunt:ergo inutile est orare
ꝙ merita sāctorū preterita iuuēt nos.ergo nō potest
intelligi qd̄ dicunt de preteritis meritis nec de presē
tibus:qm̄ sancti non sunt in statu merendi:ergo non
est verum ꝙ sub predicta impropietate orem⁹ san-
ctos vl̃ sancti pro nobis. Item.sancti in via merētur Secundo.
nobis primā gratiā:ḡ fortiori ratione et in patria. ḡ
proprie loquendo orant pro nobis. Item.sancti ī pa- Tertio.
tria sunt amici dei.ergo possunt impetrare de facili
ab ipso et sciunt.hoc cōstat et volūt:q: sunt amici no
stri.ḡ cum possint ipetrare et sciant et velint possūt ꝛ
orare.et inde vt prius. Item.angeli sūt in statu me- Quarto.
rendi nec īpedit ꝙ in beatitudine sunt et glīa:ḡ pari
ratione et sancti sūt in statu merendi et in statu oran
di.ꝛ īde vt prius. Solutio.cōcedimus ꝙ oramus sā Solutio.
ctos proprie et ipsi orant pro nobis proprie: vt cū di
cimus sancte petre ora pro nobis:quia licet hoc no-
men petre sumatur sinodotice.tn̄ dicimus ꝙ verbū
orandi sumitur proprie. Ad primum dicimus ꝙ si sā Ad primū.
cti conforment voluntatem suam voluntati dei . non
tamen in omnibus:sed in eis que spectant ad salu-
tem eorum et statum in quo sunt modo : sed non in

omnibus que ad nos spectant et hoc vult deus vt
pro nobis sint solliciti. et hoc ad bonū nostruz. et sic
Ad scdm. prima obiectio soluitur per interēptionē. Ad secūdū
dicimus ꝙ sancti nō vident oīa speculo eternitatis ni
si que ad salutē eorū prosunt et spectant ad statū eoꝝ
in quo sunt. hoc modo intelligēda est auctoritas bti
Ad tertiū. gregorij . Ad tertiū dicimus ꝙ sancti multa ignorāt
vt patet in angelo danielis. tamē deus reuelat sāctis
petitiones nostras ꝓut vtile est sue reipublice.expe-
dit enī ꝙ vnus iuuet aliū.vt se inuicē magis diligant
augmētū enī caritatis ex corde trahitur alieno ꝛ etiā
quia statui sanctorum in futuro prodest ꝙ pro nobis
orant. quoniā illa superuacuitas suis ciuibus erit re
pleta quando equabimur angelis dei : reuelat ergo
deus petitiōes nostras sanctis prout nouit sue reipu
q̄o incidēs blice expedire . Si querit̃ modus reuelationis.dici-
Solutio. mus ꝙ per applicationē speculi ad visionē sanctorū
Ad q̄rtum fit et illuminationē maiorē. Ad quartū dicim⁹ ꝙ oīa
sunt in deo vt vnū.et hoc dupliciter.quia et in eo tā-
q̄ in causa vna sunt.et similiter tanq̄ in vno exēplari
concedimus ergo ꝙ sancti vident omia que vidēt in
speculo eternitatis vt vnū.sed ideo nō sequit̃ ꝙ nō vi
deant diuersa isti.quia sicut deus est causa vnī⁹ scdm
ꝙ est vnū et secundū idē.ita est causa diuersorū scdm
ꝙ diuersa. Similiter deus est exēplar vnius secundū
ꝙ vnū et est exēplar diuersorū secundū ꝙ diuersa . q̄
potest capere capiat . quoniā illud excedit intellectū
hominis.et ita in codē speculo exēplari: vidēt sancti
Ad aliud. vnū secundū ꝙ vnū.et diuersa secūdū ꝙ diuersa . Ad
istud quod obijcitur ꝙ sicut angeli sunt in statu me-
rendi.ita et sancti.dicim⁹ ꝙ non est verū.qm̄ augusti
nus dicit in libro de vera religiōe iudicauit dn̄s suos
suos meliores si ei liberius deseruirēt . iocūdior enī
est beatitudo que proprijs meritis possidet̃.inde est
ꝙ dedit hominibus liberū arbitriū et statū suū merē
di in via quo merent̃ habendū. Angelis autē creatis
in empireo: dedit statū merendi in patria in quo me
rentur habitū vt gratius habeāt. sicut iocundius co
medit qui suū expendit q̄ alienū. merent̃ ergo ange
Angel⁹ cu- li qd̄ habent in seruiendo nobis . quilibet enī homo
stodit ho- habet angelū custodē sui. Dicimus ergo ꝙ sancti im
minē. petrant nobis in patria spūalia bona nō per modum
merendi. sed orandi et obtinendi. quoniā nō sunt in
habitu merendi sed recipiendi. q: in via meruerunt.
Iterū ar. Sed adhuc videtur posse ꝓbari ꝙ orō qua scti orāt
pro nobis nō sit nobis vtilis.q: ille pro quo orāt aut
est dignus exaudiri aut indignus. si dign⁹.ergo siue
sancti orant pro ipso siue nō:exaudiet̃ : dū modo īme
diate oret deū.si indignus . ergo nō exaudiētur sācti
orantes pro ipso.qm̄ indignitas eius pro quo oratur
impedit effectū orationis sicut dicūt sancti.et ita vide
tur ꝙ pro nichilo oramus sanctos cū eorū oratio non
Secundo. prosit nobis : qd̄ est cōtra predicta. Itē.ecclesia orat
sic : adiuuēt nos eorū merita.ꝛc.aut intelligit̃ de me
ɔ hoc ar. ritis preteritis aut presentibus.si preteritis. Contra
quicquid meruerūt sancti necessariū est eos meruisse
et similiter quicquid nō meruerūt necessariū est eos
non meruisse:ergo quicquid meruerūt nobis scti vel
non meruerūt necessariū est eos meruisse vel nō me-
ruisse nobis:ergo orones quib⁹ oramus sctōs:nichil
operantur quo ad preterita merita sanctorū:ergo in
utilis est predicta oratio:si de preteritis meritis san-
ctorū illud intelligit̃.si de p̄sentibus . Cōtra.sancti ni
chil merentur modo quia nō sunt in statu merendi:ḡ
fatuū est orare deum ꝙ presentia merita sāctorū nos
iuuent. Item.videtur ecōtrario ꝙ sancti merent̃ no- Arḡ ꝙ merē
bis meritis presentibus. esto ꝙ aliquis sanctus me- tur nunc.
reatur in via alicui primam gratiam: et post moria-
tur sanctus ille et euolet et oret ex eadē caritate deū
pro alio: ꝙ conferat ei gratiā ꝛ impetret.inde sic.iste
sanctus meruit motu caritatis siue dū esset in via alij
primam gratiam ex sola caritate que est radix meriti
ergo manente eadē causa:manebit idē effectus : s3 in
patria manet eadem causa.q: eadem caritas.ergo si
militer isti cui ex eadē caritate īpetrat primā gratiaz
meretur:vel quare non. Si dicis ꝙ in patria non est Euasio.
status merendi obicitur de angelis.ideo forte dicit. ɔ hanc ar.
ꝙ hec est ratio:q: firmatum est liberū arbitriū sācto-
rum in patria.vnde in laude iusti dū esset in via dicit̃.
qui potuit transgredi et non est transgressus. S3 cō
tra.cristus habuit in via liberum arbitriū cōfirmatū
tamen meruit sic et angeli sunt :verūtamē merentur
ergo confirmatio non īpedit quin scti mereant̃ in pa
tria. Preterea q̄uis scti non mereant̃ sibi.hn̄t p̄miū Ad idem.
quod dū viuerēt intendebant: ꝛ qd̄ dū viuerent me-
ruerūt quare nō possūt nobis mereri habendū. Dici Solutio.
mus ꝙ dupliciter adiuuāt nos sancti orationibus.s.
presētibus et meritis preteritis propter qd̄ valde vti
le est orare sanctos. Ad primū dicim⁹ ꝙ indign⁹ exau Ad primū.
diri per se:ad preces sanctorū exauditur: qm̄ ille qui
est in peccato mortali indign⁹ ē pane quo vescit̃: non
tn̄ indignus vltima indignitate que ē volūtas p̄ma-
nendi in peccato.sed si dolet de peccatis et atteritur
sed minus sufficienter cōplent orones sanctorū ꝛ im-
petrant tali dolenti sic:et orāt primā gratiā. Aucto- Ad auctori
ritas aūt illa indignitas eorū ꝛc.intelligitur de ꝑtina tatem.
cibus in peccatis.de talibus dictū ē hieremie . Noli
orare pro populo isto. Ad secūdū dicim⁹ ꝙ auctori- Ad scdm.
tas illa.adiuuent nos eorū merita ꝛc.potest intelligi
sic.adiuuent nos ꝛc.i.beatitudo quā habent ex meri
tis.vel potest intelligi de meritis preteritis. q: sicut
dictum ē. sancti adiuuant nos duobus modis.s. orō
nibus presentibus:et meritis preteritis.quia dū viue
rent meruerunt nobis vt impetrarent nobis gratiā:
si post mortē orarent pro nobis.vnde merita eorum
simpliciter et quantum ad nos:non pendēt de futu-
ro:sed quantū ad nos pendet effectus suorū merito
rum de futuro:sicut ꝙ cristus meruit nobis aditū pa
radisi per sufficientiā non pendet ex futuro.ꝛ ita pa-
tet ꝙ istud argumentū non valet. Quicquid merue-
runt sancti necessariū est eos meruisse.ergo quicquid
nobis meruerunt:necessariuz est eos meruisse nobis
quia prima propositio intelligitur de merito īquan-
tū fiat ex parte sāctorū.cōcludit̃ aūt de effectu meri- Quō me-
torum. Merita aūt non sunt causa efficiens et suffici- ritū est cā
ens salutis nobis:sed sūt causa motiua largitatis illi salutis.
us qui meritorū intuitu confert salutē. Ad tertiū di- Ad tertiū.
cimus ꝙ preter caritatē que est radix meriti exigitur
ad meritum difficultas.virtus enim et ars circa diffi-
cillimū.hec aūt difficultas potest eē aut status tantū
sicut fuit in cristo propter defectus carnis assumptos
aut potest eē difficultas operis:et non status.sicut fu
isset in adā si non peccasset.et mō ē in angelis.aut vir
tus q̄ sicut est in maiorib⁹:q̄ ī statu difficili cū difficul
tate bene operant̃ cū sollicitudine.s.ꝛ cura.dicim⁹ ḡ
ꝙ sancti in patria nō merētur nec sibi nec nobis:quia
nō habent difficultatē status:nec operis.qm̄ non hn̄t
aliquam curam aut sollicitudinē de se aut de nobis.

quoniam nichil petunt a deo pro nobis nisi quod sci=
unt domino placere. angeli vero habent curam de
nobis et sollicitudinem sicut in persona ipsorum di=
citur. curauimus babilonem ⁊ non est sanata: et ita
habent difficultatē operis propter que merētur. pe=
tunt etiā āgeli a deo pro nobis aliquid quod nesciūt
deū velle sicut dictū est de angelo danielis. vnde dici
potest ꝙ orones nostras deferunt desiderio adiplen=
Iterū arˀ. di. Itē. dictū est ꝙ vtile est orare sanctos: ergo magꝭ
vtile maiores sanctos: ergo fatuū est orare linū vel
cletū cū vtiliꝰ sit orare beatū petrū quod eque de fa=
Solutio. cili fieri potest. Solutio. oramꝰ plures sanctos dua=
Prima cā bus de causis. prima est propter deuotionē. quidam
enī habent maiorē deuotionē quādoꝙ orando linū.
ꝙ orando petrū. vtilitas autē orationis nō contingit
tantū in sanctitate eius qui oratur. sed etiā in deuo=
Scđa cā. tionē orantis. Alia causa est quoniā dicit augustinus
impossibile est pluriū preces nō exaudiri et ideo vti=
le est plures deprecari. maxime cū ipsi sint vniū cōcor
q̄o incidēs dia et vnione caritatis. Ad vltimū querit. cū petrus
nō sit quare potius dicitur sācte petre ora pro nobis
ꝙ sic anima sancti petri. cōstat enī ꝙ petrus non orat
Solutio. pro nobis: sed aīa eius. Solutio. sancti operibꝰ me=
ritorijs que fecerūt in corporibus dū viuerēt iuuant
nos vt dictū est. et propter hoc dicimꝰ cōuenientius
sancte petre ꝙ sic: anima sancti petri. ex hijs patet ꝙ
superna hierusalē dicit mater nostra. quia in ea sunt
apostoli et prophete impetrantes nobis gratiā quia
sumus filij spūales dei. Item. quia per predicationē
apostolorū sumus filij ciuiū hierusalē celestis. vn̄ ec=
clesiasticus filij sapiētie ecclesie iustorū et natio illorū
leticia ⁊ dilectio. Itē. ecclesia militans ordinata est in
membris ad exēplar triūphātis. vnde in exo. fac tibi
tabernaculū secundū exemplar qđ in monte tibi mō=
stratum est.

¶ De iusticia in generali.
¶ Aliud capitulum.

Dicto de speciebus iusticie dicendū est de iusti=
cia in generali. queritur vtrum sit generalis
Prima q̄o virtus ad oēs virtutes vel specialis virtus. videtur
Arˀ ꝙ gnāl ꝙ generalis. primo sic. dicit malachias in fine. orietur
nobis timētibꝰ nomē meū sol iusticie. i. christus: sed
si iusticia esset specialis virtus. nō esset ratio quare po
tius diceretur christus sol iusticie ꝙ prudētie vel tē=
perantie et sic de alijs: ergo nō est virtus specialis et
est virtus: ergo generalis. Itē. letamini in dn̄o et exulta
Secundo. te iusti: sed in omni virtute letamur in dn̄o et exulta=
mus: ergo omni virtute est aliquis iustus. sed nullꝰ
est iustus nisi iusticia: ergo quelibet virtus est iusticia
et ita iusticia est generalis. Tertio sic super illud ma
Tertio. thei beati qui esuriūt ⁊ sitiūt iusticiā. dicit glo. esuriē
iusticie vocat amorē boni. sed nichil aliud intelligit
per hoc nomē bonū nisi virtꝰ: ergo esuries iusticie idē est
ꝙ virtus. et inde vt prius. Quarto sic. dr in q̄dā ome
Quarto. lia. redde habitationē tuā deo et eris iustus. i. redde
teipsū q̄ debes eē hitatio dei tāꝙ thalamꝰ spūalis eiꝰ
sꝫ q̄libet vtute redditur sua habitatio deo. quod pro=
batur per hoc. quia quolibet peccato aufert deo sua
habitatio: ergo qualibet virtute est homo iustus: et
inde vt prius. Quinto sic due sunt partes iusticie. scꝫ
Quinto. declinare a malo et facere bonū. sed per temperantiā
declinamus a malo cohibendo. s. motus illicitos car
nis: ergo declinare a malo est tēperantie: ergo temperā=
tia est virtus qua declinamus a malo: sed hoc est iu=
sticia. ergo tēperātia ē iusticia. pari ratione quelibet
alia virtus. qm̄ qualibet alia virtute vel declinamus
a malo vel facimꝰ bonū. ergo quelibet virtus iusti=
cia. et inde vt prius. Sexto sic. reddere alicui qđ suū Sexto.
est. est opus iusticie: sed dare elemosinā est reddere
pauperi quod suum est: qꝛ dicit eccle. fili elemosinā
pauperis ne defraudes. quasi diceret suū ē pauperis
ꝙ ei des elemosinā. ergo dare elemosinā pauperi: ē
reddere quod suū est. ergo est opus iusticie. sed con
stat ꝙ dare elemosinā pauperi ē opus misericordie.
ergo opus misericordie ē opꝰ iusticie. ergo miseri=
cordia ē iusticia. multomagis quelibet alia virtꝰ ē iu
sticia: quoniā minus videtur ꝙ mīa sit iusticia ꝙ de
alijs virtutibus. cum quasi ex opposito diuidat ab il
la ibi. dispersit dedit pauperibꝰ. ecce mīa. iusticia eiꝰ
manet ⁊c. ecce iusticia. Septimo sic super geñ. vbi lo Septio arˀ
quitur de quattuor fluminibꝰ paradisi. dicit glosa. ꝙ
per eufraten ītelligitur iusticia: quoniā sicut nō dicit
quā terrā circueat specialiter eufra. ita iusticia nō ha
bet potestatē an ime determinatā. sꝫ omnes circuit
regendo motus illarū. inde sic. iusticia regit quēlibꝫ
motū omniū viriū anime. sed quelibet virtus regit
aliquē motū alicuius virium: ergo quelibet vtꝰ ē iusti=
cia. ergo iusticia ē generalis. Item. mediāte iusticia Octauo arˀ
reddo deo quod suū ē secundum īpletionē mandato
rum ipsius. sed idē facio opere cuiuslibet virtutis. ergo
opus cuiuslibet virtutis ē opus iusticie. ergo queli=
bet virtus ē iusticia. Vltimo queritur cū sic dicit iu= Vltimo arˀ
sticie ē reddere vnicuiꝙ quod suū ē: aut per hūc ter=
minū vnicuiꝙ cōprehendimus generaliter subiectū
iusticie cum alijs: aut non vt intelligatur sic. iusticie
est reddere vnicuiꝙ quod suū ē. vnicuiꝙ dico alij a
proprio subiecto. si primo mō intelligatur. ergo iusticie
est redderere deo et proximo ⁊ ꝓprio subiecto qđ suū
est. sed hoc est cuiuslibet virtutis specialis. ergo q̄li=
bet virtꝰ specialis ē iusticia. ⁊ inde vt prius. Si secū=
do mō. Contra. dicit in psalmo. iusticia et iudicium
correctio sedis tue. constat ꝙ loquit de virtute specia
li non generali. qm̄ contritio siue dolor de peccatis:
non ē opꝰ cuiuslibet virtutis. ergo iusticia reddit hō
sibijpsi qđ suū ē puniēdo se ⁊ corrigendo. ergo hoc red=
dere vnicuiꝙ qđ suū ē intelligitur cōmuniter. et ita
videtur per rationē iusticie. ꝙ iusticia sit virtus gene
ralis ad omnes virtutes. Solutio. ad hoc dicitur cō Solutio.
muniter ꝙ iusticia sumitur large et stricte. large di
citur iusticia virtꝰ qua redditur vnicuiꝙ quod suū ē
simplicit ⁊ sine reduplicatione. si stricte dr iusticia vir
tus qua reddit vnicuiꝙ qđ suū ē: et qꝛ suū est. Sol= Sic soluūt
uūt aūt ad quinꝙ obiectiones prius factas secundū q̄nꝙ p̄mas
ordinē dicētes. ꝙ oēs auctoritates ille intelligūtur rōnes.
de iusticia secundū ꝙ large accipitur. Ad sextū dicūt Ad sextū
ꝙ dare elemosinā est opus iusticie: et similiter mise= dicunt.
ricordie. nec tñ sequit ꝙ misericordia sit iusticia: qꝛ
aliter ē mīe: aliter iusticie. Mīe ē per modū eliciētis
iusticie per modū īperātis: qm̄ considerando quod
dandum est pauperi: quia suum est: imperat iusticia
dare pauperi elemosinam. Misericordia vero volū
tatem dandi elicit attendens quoniam dandum ē in
digenti. Ad septimum dicunt ꝙ iusticia regit motꝰ ad septimū
cuiuslibet vis aīe. et similiter quelibet virtus spe= dicunt.
cialis regit motum specialis vis anime: non tamen se
quitur ꝙ quelibet virtus sit iusticia: quia iusticia est
regina motuum per modum īperij: virtus autē re=

Ad octauū git motū suū ꝓprijs circūstācijs vestiēdo. Ad octauū
dicunt. silr rn̄dent: sꝫ ad vltio obiectū nō pōt solutio ista ada=
Nō pōt silr ptari. qm̄ ille q̄ plāgit pctā sua et ꝓut p̄t destruit nec
solui vltiꝫ. reddit sic pctō quod suū est: qꝛ suū. iō sic opat ex iusti
Iō arˀ ꝯ pre cia deo sedē preparās: qꝛ deo placet sic quē per pcm̄
dicta. offendit: ergo non est de essentia iusticie hec redupli=
catio: qꝛ suū. ergo iusticia nō est virtus qua redditur
vnicuiꝙ quod suū est: quia suū. Itē. hoc probat mul
Secundo. tis rationibus. qm̄ diligere formatū est motus carita
tis. ⁊ si subtrahat aliqua circunstātia adhuc remanet
motus caritatis aut nullius virtutis est. Similiter si
addatur: ergo pari ratōne. cū reddere vnicuiꝙ quod
suū est sit motus cuiuslibet virtutis si apponatur alia
circunstantia quacūꝙ apposita erit motus cuiuslibet
virtutis. ⁊ quacunꝙ remota aut nullius virtutis erit
motus: ergo addita hac circūstantia ꝙ suum est huic
motui reddē vnicuiꝙ quod suū est erit motꝰ cuiusli=
bet virtutis aut nullius. et ita reddere vnicuiꝙ quod
suū est: qꝛ suū est non est motus alicuius specialis vir
tutis. ideo si est motus virtutis est motus cuiuslibet
Item. teneor diligere deū et possum ei reddere talē
Tertio. motū: qꝛ debeo ei reddere qꝛ suū est vt diligam illū
et si reddo ei quod suū est: qꝛ suū est. ⁊ huiusmodi: est
motus proprius iusticie quo. s. reddit vnicuiꝙ quod
suū est: qꝛ suū est. et est motus caritatis: ergo motus
caritatis est motus iusticie. etiā scđm ꝙ iusticia sumi
tur stricte. eodē modo pōt probari de motibꝰ aliarū
virtutū. ⁊ ita motus cuiuslibet virtutis est motus iu
sticie scđm ꝙ iusticia stricte sumitur. et ita etiā stricte
sumpta generalis est ad omēs virtutes. Forte dicet
Euasio. aliquis ꝙ cum dicitur qꝛ suū est. hec dictio qꝛ: potest
notare causam materialē. et secundū hoc est motꝰ iu=
sticie secundū ꝙ iusticia stricte sumitur. vel potest no
tare causam motiuā. et sic est motꝰ iusticie generalis
sed hoc nichil est: idē est vtrobiꝙ. sicut dare indigēti
ꝯ hāc arˀ. qꝛ indigens est cuius virtutis est siue hec dictio quia
notet causam materialē siue motiuā. Item. oīs mo=
Ad idem. tus iusticie ē ad debitū secundū ꝙ debitū est: ergo in
idem secundū ꝙ idem. ergo oīs motus iusticie est ab
eadē virtute specie. ⁊ ita iusticia est vna virtus specia
lissima. et hoc est contra tulliū qui diuidit eam in sex
Spēs iusti species que sunt. religio/pietas/gratia/obseruantia/
cie. vindicatio/veritas. Solutio. Virtus habet ordinare
Solutio. hoīem: sed potest ordinari ad se vel ad alium. si ad se
hoc fit per temperantiā que habet ordinare motꝰ ca=
ritatis ad aīam et reprimere motꝰ illicitos. si ad aliū
potest ordinari agendo vel patiendo. si patiēdo forti
tudinis est. qm̄ fortitudo est maloꝝ cōsideratio ⁊ eo=
rum firma perpessio. non tamen nego quin fortitudo
Nota ista. sit in agēdo. sicut in aggressione magnoꝝ operū que
non debentur proximo. vnde virtus que habet ordi=
nare hoīem in agendo. ordinare inꝙ ad aliū redden=
do ei quod suum est dicitur esse iusticia vel prudentia
nō prudentia ꝓprie. qm̄ ipa īperat alijs: ergo iusticia q̄ se
Sufficiētia cundū ꝙ ordiat ad deū est religio: scđm ꝙ ad parētes
iusticie. pietas: sm ꝙ ad ꝓximos minores gr̄a: scđm ꝙ ad su
periores vel prelatos obseruātia: secundū vero ꝙ in
sermone ordinat hoīem ad aliū est veritas. Non enīꝫ
opꝫ ꝙ quicūꝙ reddit alicui quod suū est: qꝛ ipe inten
dat illud ei reddere qꝛ suū est. Pōt enī attēdere vel
nō. nec variabit ꝓpt hoc virtꝰ vel motꝰ vtutꝭ. Dicimꝰ
Opinio do ergo ꝙ iusticia est in agēdo tm̄. et est genꝰ subalternū
ctoris. cōtinēs sub se multas spēs. nō tñ nego q̄n hoc nomen
iusticia q̄nꝙ ita cōiter sumatur vt sit gn̄alis ad omēs
virtutes: qꝛ sicut dictū est non opꝫ ꝙ quecūꝙ reddit
alicui quod suū est quod ipe intēdat ⁊c. Dicimꝰ etiā
ꝙ sm ꝙ est spālis virtꝰ. nō tñ spālissima ꝙ hꝫ sub se fi
dē/spē/caritatē. vn̄ apls. Fide iustificati sumus. ⁊ hoc
sm theolo. nō sm philo. ⁊ politicos. qm̄ lex humana
nō respicit interiores motꝰ: sꝫ exteriores tm̄. thelogꝰ
aūt interiores. Dicit tñ tulliꝰ in libro de offi. ꝙ fides Recapitu=
est fūdamētū iusticie. ꝙ aūt cōtineat fidē/spē/caritatē latio.
pꝫ. qm̄ istis tribꝰ maxīe mouemur in deū reddēdo ei
quod suū est. dictū est ꝙ iusticia large ⁊ stricte accipit
large dr iusticia vtꝰ qua reddit vnicuiꝙ quod suū est
siue subiecto ꝓprio siue alieno agēdo vel patiēdo. sꝫ
scđm hoc cōis ē ad oēs vtutes. Stricte sumit iusticia
ꝓut est vtꝰ qua reddit vnicuiꝙ alij a subiecto ꝓprio
quod suū est. reddit dico opꝫ. scđm hoc dr ꝙ pͥma au
ctoritas hec. s. xp̄s ē sol iusticie. itelligit cōiter ⁊ spālr
ter. xp̄s enī est sol aīme ꝑ illuīatione fidei qua mediā Ille auctο
te gnāt in aīa oēs alie vtutes. silr ⁊ scđa auctoritas ritates ex=
letamini ī dn̄o ⁊ exultate iusti: pōt ītelligi vtroꝙ mō ponūtur.
scđꝫ ꝙ cōiter sumit pꝫ ꝙ ītelligi pōt. qm̄ qualꝫ vtute
exultat in deo: sꝫ ⁊ spāliter ītelligi p̄t. qm̄ pͥa leticia
et primū gaudiū in dn̄o ē ꝑ fidē/spē/caritatē: q̄s sicut
dictū est sustinet iusticia scđm ꝙ est vna vtꝰ spālis. ter
tia auctoritas. Bti q̄ esuriūt ⁊ sitiūt iusticiā. itelligūt Tertia au=
generaliter de iusticia. sicut apparet ex glo. que dicit ctoritas ex
iusticia. i. virtutem que est amor boni quā esurit ali= ponitur.
quis reddēdo deo quod suū est. ⁊ ꝓximo ⁊ sibi. ⁊ hec
iusticia nō potest haberi plene ī nobis donec deus sit
oīa in oībus ꝙtū ad motus caritatis. vnde hic possu
mus esurire iusticiam non satiari. et ideo potius dici
tur de iusticia. beati qui esuriūt ⁊c. ꝙ de alia virtute
posset tñ intelligi de iusticia speciali. qm̄ amor cuius=
libet virtutis est amor veri boni dei. qm̄ diligēdo vir
tutē: non diligimus nisi deū. vt dicit origenes. ⁊ hoc
est quia dulcedo virtutū est dulcedo dei. et ita q̄ esu=
rit iusticiā esurit dulcedinē dei. ⁊ ita diligendo iustici
am creatā diligitur iusticia increata a qua habet iu=
sticia creata quare diligatur. ꝙ autē auctoritas bra=
nonis hec. s. redde deo habitationē suā: et eris iustꝰ
intelligatur de iusticia speciali. videt. qm̄ primo et Arˀ ꝯ vnum
principaliter habitat deus in anima per fidē: spē: cari dictum.
tatem. ergo suā habitationē habet proprie deꝰ in aīa
iusti per illas tres virtutes. sed illas continet iusticia
specialis vt dictū ē. ergo iusticia specialis reddit deo
qđ suū est. s. habitationē suā. ⁊ sola: ergo illa auctoritas
intelligitur tm̄ de iusticia speciali. Sed contra. quod ꝯriū videt.
libet peccatū aufert deo habitationē suā que ē cuius
libet virtutis. ergo illa auctoritas intelligi debet de iusti
cia secūdū ꝙ ē generalis. Solutio. quodlibet pecca= Solutio.
tū aufert deo hitationē suā ⁊ particularit et vniuer=
saliter. ꝑticulariter q̄dē per se et ꝓprie expellēdo ab
aīa illā virtutē cui opponit. sꝫ vniuersaliter nō aufert
deo hitationē suā: nisi per accidēs. s. ꝓpter cōnexiōeꝫ
virtutū. qm̄ ex cōnexiōe virtutis accidit ꝙ si vna vtꝰ
expellit ab aīa: ꝙ oēs recedūt. et ita pꝫ ꝙ nō sequit. si
q̄libet pctm̄ aufert deo hitationē suā vniuersaliter
et gn̄alit ꝙ q̄libet vtꝰ restituat eidē. qꝛ cū pctm̄ opat
per accidēs nō hꝫ vtꝰ operari cōtrariū. virtꝰ enī nō cō
trariat pctō nisi ī eis q̄ pctm̄ hꝫ ꝓpe ⁊ ꝑ se: nō autem ī
oībꝰ q̄ ꝑ accidēs opat. vn̄ pꝫ ꝙ ī illo argumēto ē falla Falla acci=
acci. ⁊ ita illa aucto. hꝫ tm̄ intelligi de iusticia speciali dentis.
Quīta aucto. s. ꝙ due sūt ptes iusticie. s. decliare ⁊c. Quita au=
Intelligit tm̄ de iusticia large sūpta. sꝫ adhuc obicit ctoritas.
ꝯtra p̄dctā. qm̄ videt ꝙ reddere ꝓprio subiecto quod Iterū arˀ ꝯ
suū est sit opꝰ iusticie scđꝫ ꝙ spāliter accipit. qm̄ psal= predicta.

mista dicit. Justicia et iudiciū preparatio sedis tue.
sed hoc est quando homo punit in se peccatum suum
Hoc aūt debet sibi vt sic euitet gehennā et habeat vi
tam eternā: ergo homo reddit sibi quod suū est quā
do punit peccatū suum. sed punitio peccatorꝫ species
est iusticie secundum ꝙ sumitur specialiter. non ergo
reddit iusticia specialis quod suū est alij a ꝓprio sub-
iecto: sed etiam ipi proprio subiecto. hoc autē est con
Solutio. tra predicta. Dicimus ꝙ punire peccata non est in se
reddere sibi quod suū est: immo deo emendā. scilicet
quam expetit a nobis pro peccatis specialis virtus.
vnde dicuntur peccata debita: quia faciunt nos debi-
tores deo. vel pene suscipiende vel emende soluēde.
vnde tibi soli peccaui. Et sic patet ꝙ puniendo in me
peccata reddo deo quod suum est: non michi. Post
Iterū ar. hoc obicitur sic. Facere quod precipit est cōmune ad
omnes virtutes. tamen velle quod precipit specialis
actus est obedientie. ⁊ ita vnius. sicut animal genera
le est in se: tamen scientia de animali est sciētia specia
lis. ergo pari ratione: volūtas cadens super hoc ge-
nerale opus. s. reddere vnicuiqꝫ quod suū est siue sibi
siue alij erit volūtas specialis ⁊ alicuius specialis vir
tutis: sed velle reddere vnicuiqꝫ quod suū est est actus
specialis virtutis. nō nisi iusticie: ergo iusticia est spe-
cialis virtus qua volum⁹ reddere vnicuiqꝫ quod suū
est siue subiecto proprio siue alieno. quod est cōtra pre-
In oppo^m dicta. Si hoc conceditur. Cōtra. talis voluntas nō assi-
gnatur a tullio species iusticie: ergo cum probabile
sit ꝙ sufficienter assignauerit species iusticie. proba-
bile est ꝙ talis voluntas non est actus specialis iusti-
Secundo. cie. Preterea. si voluero pascere pauperē cōsiderās
ꝙ preceptū est michi. motus iste est obedientie preci
pientis: ⁊ misericordie elicientis. ergo similiter si vo
lo reddere amorem suū ⁊ amorem ipm erit mot⁹ iste
caritatis elicitiue ⁊ iusticie per modū imperij: sed iusti
cia que est vna cardinaliū aliquādo imperat caritati:
ergo virtus cardinalis est dignior caritate. quod est im-
possibile. qm̄ sicut dicit aug. Caritas excellētissimū ⁊
dignissimū donū ē dei. Et apls. i. ad cor. xv. Adhuc
excellentiorē viā vobis demonstro. ⁊ ita patet ꝙ illa
voluntas specialis cadens supra istud cōmune nō est
actus iusticie. Item. aliquis deposuit apud me librū
Tertio. suum post rediens repetit a me reddo ei hoc intuitu
tantum: quia est suū. constat ꝙ motus iste si sit virtu
tis non est nisi iusticie. similiter si volo exhibere cul-
turam deo quia sua est: constat ꝙ talis volūtas nō est
nisi iusticie. ⁊ sic de similibus. ergo velle reddere vni
cuiqꝫ quod suū est: qz suū est est tantum actus iusticie
secundum ꝙ est vna cardinalis: ergo iusticia est virt⁹
specialis. cui⁹ materia siue finis principalis est redde
re vnicuiqꝫ quod suū est: qz suū. act⁹ vero ei⁹ est velle
reddere scōm intentionē specialem. licet sit supra cō
Solutio. mune. ⁊ hoc est cōtra predicta. Solutio. Ad noticiā
preobiectorū notandū ꝙ hec vox velle reddere vni-
cuiqꝫ quod suū est dupliciter accipitur. vno modo vt
hoc totum reddere vnicuiqꝫ quod suū est sit materia
volūtatis. ⁊ scōm hoc istud velle solius rationis est.
nam ꝙ hoc vel hoc sit vel hoc cadit: tamen sub aspe-
ctu rationis: dictat etiā ratio bene ordinata ꝙ vnus-
quisqꝫ debet habere quod suū est et ꝙ illi sit redden
Act⁹ fidei dum. scōm hanc acceptionē velle reddere ⁊c. non est
vl prudētie actus iusticie: sed fidei vel prudentie. fidei quantū ad
opera meritoria. Fides enī dictat deū esse diligendū
super oīa ⁊ imperat ꝙ diligatur. prudentie vero quantū

ad opera exteriora virtutū. Prudentia enī non regit
fidem/spem/caritatem: qz sequitur illas: sed aliarum
opera regeret si haberet. dictat enī ꝙ est subueniēdū
pauperi in necessitate et imperat ꝙ detur ei. Itē. hec
vox velle reddere vnicuiqꝫ quod suū est potest accipi
ita ꝙ voluntas non attingat intentionē huius prono
minis suū sub hoc sensu volo reddere vnicuiqꝫ aliquid
et istud est suū siue dinoscitur esse suū. secundū hanc
acceptionē: velle ⁊c. est act⁹ iusticie nō scōm ꝙ est vir-
tus specialis: sed scōm ꝙ large sumitur ⁊ circuit oēs
virtutes. Ad primū ergo dicimus ꝙ non est simile de Ad primū
obediētia ⁊ iusticia ꝓpter duas rationes. Prima est Prima rō
quia facere quod precipitur excedit naturā virtutum
sicut patet in p̄cepto ade ne comederet de ligno scien
tie boni ⁊ mali. ⁊ propter hoc volūtas illius pōt esse
specialis volūtas et specialis virtus. sed reddere vni
cuiqꝫ quod suū est non excedit methas virtutū. volū
tas ergo que cadit supra hoc velle facere quod p̄cipit
qz cadit supra quiddam nouū extra alias virtutes est
voluntas specialis virtutis. s. reddere vnicuiqꝫ quod
suū est est gn̄ale ad plures virtutes speciales. et ideo
velle quod cadit supra hoc est volūtas virtutis vniuer-
salis q̄ habet regere illas particulares virtutes. Vir-
tutum enim quedam sunt vniuersales ⁊ contempla-
tiue. quedam particulares ⁊ actiue. ⁊ ideo voluntas
q̄ cadit supra illud quod est vniuersale ad v̄tutes ē vir
tutis vniuersalis vt fidei vel prudētie. sicut dictū est.
Secunda ratio est qz est vnica materialis ratio i om Scd̄a rō.
nibus motibus obedientie: quoniā obedientia non
mouet ad aliquid nisi quia preceptū: sed iusticia se-
cundū suas diuersas species mouet ad diuersa nō ꝓ-
pter vnicā materialē rationē. non enī hec ratio qz su
um est. est materialis ratio oīū specierū iusticie. qz cū
aliquis colit deū actualiter et debito modo nō exigi-
tur ꝙ actu intendat ei reddere quod suū est. similiter
quādo aliquis honorat patrem vel matrē vel dicit
verum pro christo suo meritorie: non exigitur ꝙ ipse
intendat actualiter reddere ei quod suū est: qz suū. ⁊ sic
de alijs speciebus iusticie. tamen aliquis per aliquā
speciem iusticie reddit alicui quod suū est si intendat
hoc reddere ei quod suū est quia suum est. talis intē
tio non erit alicuius speciei iusticie. sed erit illius vir
tutis que est magistra specierū iusticie. s. fidei vel pru
dentie vt dictum est. Ad secundum dicimus ꝙ reue- Ad scōm.
ra voluntas qua vult aliquis diligere deū vt reddat
ei quod suū est caritatis est. sed ille finis. s. vt reddat
ei quod suū est apponitur a precedenti virtute. s. a fi
de que dictat anime ꝙ debet diligere deū super oīa.
Ad tertio obiectū dicimus similiter ꝙ velle reddere Ad tertiū.
alicui librū suum: quia suus est. est motus specialis vir
tutis. et dicim⁹ ꝙ circunstantia illa est superioris virtu
tis. Itē. dictum est lōge supra ꝙ iusticia adequat ho-
minem proximo. alie vero cardinales respiciunt propri
um subiectū. Sed contra. esto ꝙ vxor petat debitū Cō aliud di-
a viro suo et vir reddat ei debitū cognoscens eā. inde ctū ar
sic. iste ordinat motum generantē ad proximū qz est
debitum. ergo mouetur motu iusticie. non ergo mo
tu temperantie quod est contra in questione de tem-
perantia vbi dictum est ꝙ cognoscere suā cū debitis
circunstantijs est motus tēperantie. Solutio. dicim⁹ Solutio.
ꝙ cognoscere suā hoc intuitu tm̄ quia debitū motus
est iusticie. sed cognoscere suam hoc intuitu vt vim
generatiuam ordinet ad finem debitum ad quē data
est. s. spē, plis ad cultū dei: mot⁹ ē tēperātie. qm̄ sicut

temperantia mot⁹ illicitos habet reprimere. sic ⁊ ha
bet ordinare vim generatiuā ad suū finem reprimen-
do delectationes illicitas que motus generatiue so-
lent concomitari ⁊ impedire ne ad finem debitū ordi
Cognosce- nentur. Sic ergo patet ꝙ cognoscere suā potest esse
re suam. motus pluriū virtutū secundū diuersos respect⁹. qm̄
nichil prohibet actum exteriorem esse diuersarū vir-
tutum: sed idē actus interior non potest esse diuersa-
rum virtutū elicitiue. Item. in libro sapientie dicitur
q̄o incidēs Justicia perpetua immortalis. Queritur quare hoc
Arguitur. dicitur plus de iusticia q̄ de alijs cardinalib⁹. Sicut
enī iusticia assimilat aīam humanā deo: sic et alie. ⁊ si
Secundo. cut iusticia manebit in patria. similiter et alie tres. Pre
terea. cum dicitur iusticia est perpetua. aut ibi accipi
tur iusticia large aut stricte. si large scōm ꝙ cōmunis
est ad omēs virtutes falsum est scōm hoc: quia fides
et spes non sunt perpetue: quia secundū substantiam
euacuabuntur. si stricte scōm ꝙ continet fidem/spem
et timorem. patet ꝙ secundū hanc acceptionē ipa so-
la euacuabitur: ergo non debet dici perpetua: sed po
Tertio. tius alie. Item hieremias. Ego sum dn̄s faciens mi-
sericordiā et iudicium et iusticiam. hec enim placent
michi dicit dn̄s. Queritur ergo cum quelibet virtus
placeat deo. nichil placet deo in hoīe nisi similitudo
sua que est per virtutes: quare potius dicit dominus
Quarto ꝙ ille due virtutes sibi placeant q̄ alie. Item. scriptu
ra frequenter diuidit misericordiā a iusticia. sicut pa-
tet in auctoritate hieremie. ⁊ in psalmo. Uniuerse vie
domini misericordia ⁊ veritas. ⁊ micheas. Indicabo
tibi homo quid supra bonū et quid de⁹ requirat a te
vtiqꝫ facere misericordiā ⁊ iudicium. ⁊c. Videtur ergo
ꝙ iusticia et misericordia sint diuerse species virtutū
Augustin⁹ Augustinus aūt dicit ꝙ iusticia est in subueniēdo mi
seris. sed subuenire miseris est opus misericordie: sed
misericordia est iusticia: ergo nō debēt diuidi ab inui
Solutō ad cem. Solutio. Ad primū dicimus ꝙ potius dicitur iu-
primum. sticia perpetua ⁊ immortalis q̄ alie cardinales ꝓpter
Prima rō tres rationes. Prima est: quia statuit aīam humanā
in loco proprio: quia per cognitionē et assensum pri-
me veritati propter se et super omnia statuit iusticia
esse recreationis esse supra esse creationis. per dilectio-
nem vero qua diligimus deū super omnē creaturam
statuit iusticia aīam sub deo et super tēporales crea-
turas. hic autē est proprius locus anime. et ita stabi-
liendo aīam in debito loco perpetuat eam spirituali
Scd̄a rō. ter. propter quod ipa debet dici recte ꝑpetua. Scd̄a
ratio est. quia per speciem suā que est religio religat
nos deo spiritualiter a quo et ex quo omīs perpetui
Tertia rō. tas habet esse. Tertia ratio est. quia ipa ⁊ secundum
suam essentiā et secundū vsum manebit in patria. alie
vero cardinales ⁊ si secundū substantiā in patria man
serint. non tamen secundū vsum omnē. temperantia
enī non refrenabit motus illicitos. prudentia vero nō
cauebit ab insidijs: nec fortitudo aggredietur terribi-
Ad scōm. lia aut patietur aduersa. Ad scōm dicim⁹ ꝙ ideo pla
cent specialiter iste due virtutes misericordia ⁊ iusti-
cia deo pre ceteris: quia maxime assimilant nos deo.
De iusticia patet secundū ꝙ continet cognitionē dei
et amorem. deus enim maxime cognitor est suiipsius
et cognoscendo delectatur. et est summe amator sui.
et ita maxime assimilamur ipi delectando in ipo solo
Augustin⁹ per cognitionem et amorem. vnde augustinus dicit
ꝙ per hoc maxime assimilamur deo: quia in ipo solo
delectamur. sicut ⁊ ipe in se solo delectatur. ⁊ ita per

iusticiam maxime assimilamur deo. similiter per mi-
sericordiā respectu proximi. vnde in euāgelio. Esto-
te misericordes sicut et pater vester. ⁊c. Sicut enim
dn̄s de bonitate sua superfluēte facit oriri solem suū
super bonos ⁊ malos: sic nos de misericordia que su
perfluens est bonitas subuenim⁹ pauperibus dignis
et indignis. Ad tertiū dicimus ꝙ iusticia que est vna Ad tertiū.
cardinaliū dupliciter accipitur. vno modo scōm ꝙ est
ordinatio ad deū et proximū. ad deum quidē per mo
dum subiectōnis. ad proximū per modum cuiusdam
equalitatis. In hoc enī est quedā equalitas ꝙ de su-
perabundantia nostra releuamus pauperū indigen-
tiam. sicut apostolus dicit ꝙ conferimus eis tempo-
ralia que equaliter eorū sunt sicut et nostra. saltē se-
cundum cōditionem nature. vnde secundū hanc acce
ptionem non diuiditur misericordia a iusticia: sed est
species eius. Et sic loquitur augustinus cū dicit. Iu Augustin⁹
sticia est in subueniendo miseris non describendo iu-
sticiam: sed in specie notificans per exemplum. Alio
modo strictiori sumitur iusticia secundū ꝙ est ordina
tio ad proximū in eis quibus tenemur ex necessitate
secundum hunc modū diuidūtur misericordia et iu-
sticia abinuicē. Sic aūt sumitur in aucto. hiere. psalmi. ⁊
michee. et vbicūqꝫ scriptura diuidit illas. Ultīo solet Iterū ar.
ꝓbari ꝙ omēs iusticie sunt equales sic. Si omēs mo
tus fidei essent equales. omnes fides essent equales
similiter si omēs motus spei essent equales: oēs spes
essent equales. ⁊ sic de alijs v̄tutib⁹. sed si oēs mot⁹ iu-
sticie sūt equales: oēs iusticie erunt equales. sed pri-
mū verū est: qz oēs equaliter reddūt proximo quod
suū est: quia penitus reddūt. et si aliquid retineretur
non esset opus iusticie. ergo omnes motus iusticie
sunt equales. ergo et omnes iusticie. Solutio. hec Solutio.
propositio est duplex. oēs reddunt equaliter proxi-
mo quod suū est: qz potest notari equalitas siue pari
tas redditorū et sic vera est propositio: sed nō ad pro
positū. qz a tali paritate non est paritas vel equalitas
motuum iusticie. vel potest notari equalitas reddi-
tionis motus: et sic falsa. vnde non procedit argu-
mentatio.

¶ De fortitudine.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de trib⁹ virtutib⁹ cardinalib⁹. s. prudētia
iusticia: temperantia. dicendum est de fortitu-
dine. Est autē fortitudo considerata periculorum su Diffinitio
sceptio et laborum perpessio. fortitudinis species est fortitudīs.
patientia de qua prius dicemus. Est aūt patientia vir Patientia
tus qua propter honestatē vel virtutem reipublice quid est.
sustinet homo miserias minas illatas sibi propter ho-
nestatem: vt qn̄ pro fide potius eligit aliqs pati mor
tem q̄ neget christū pro vtilitate. vt quādo aliquis
subit mortem pro salute gregis sui: vel pro spiritua
li pace ecclesie: sicut beatus thomas cātuariēsis. Cir
ca patientiā duo sunt inquirenda. primū. vtrū passio Prima q̄o
nes martirū sint meritorie vite eterne. secūdo vtrum
sancti meruerint passiones suas. ꝙ fuerūt passi mar-
tires meritorie videtur: qz psalmista dicit. preciosa i Ar ꝙ sic.
conspectu dn̄i mors sanctorū eius. sed hoc non ē pro
pter aliquod temporale preciū. quia nullum tēpora
le est preciosū in conspectu dn̄i. ergo facit dignū vita
vel meritoriū est vite eterne. Itē. iaco. Oē gaudiū existi Secundo.
mate fr̄es cū i varias tētatiōes incideritis. sed passiōes

ſanctorū ſūt maxime tēptationes: ergo gaudendum
Confirmat erat ſanctis de paſſionibꝰ. Similiter in actibus ibant
apoſtoli gaudētes a conſpectu conſilij. quoniā digni
habiti ſunt pro nomine ieſu contumeliam pati: ergo
apoſtoli gaudebant de contumelijs paſſionum: ergo
Tertio. gaudēdum erat ſanctis de paſſionibus. Ad idem in=
uitat apoſtolus dicens. Fratres gaudete: quia nō ſo=
lum datū eſt vobis vt credatis in eum: ſed vt patia=
mini pro eo. ergo ſi martires et apoſtoli gaudebant
de paſſionibus ſuis ⁊ nō eſt gaudendū de temporali
ergo paſſiones ſanctorū erāt ſpirituales: ergo vel vir
tutes vel opera virtutum: ſed nō virtutes: ergo ope=
Quarto. ra virtutū. ergo meritorie. Item. ſancti meruerunt
aureolam in martirio: ergo vel voluntate patiendi
vel paſſione. quoniā non eſt aliud inuenire in marti=
rio: ſed non voluntate patiendi cum illā voluntatem
haberent ante martirium. nec tamen merebantur au
reolā: ergo paſſione. ſed ſi paſſione meruerūt aureo=
lam: ergo et auream fortiori ratione. ergo paſſiones
Quinto. ſanctorū meritorie fuerunt vite eterne. Item. paſſio
nes ille voluntarie erant. nam ſi nō vellent non pate=
rentur: ergo cum circa voluntariū ⁊ inuoluntariū ſit
laus vel vituperiū ille paſſiones erāt laudabiles vel
vituperabiles. ⁊ non vituperabiles: ergo laudabiles
ergo erant virtutes vel opera virtutū. ⁊ inde vt priꝰ.
Sexto. Item. tā actiones anime ſpirituales ꝙ̃ paſſiones me
ritorie ſunt. ſicut amor. ſpes: gaudium. ergo pari ra=
tione actiones corporales ⁊ paſſiones meritorie ſunt
Euaſio. Forte dicet ꝙ non eſt ſic. quia paſſiones aīe ſubia=
cent libero arbitrio: ſed non paſſiones corporis. Con
ꝯ hanc ar. tra. aliquis peregrinando laborat: ⁊ eſt ille labor vo=
luntarius et ſubiacet libero arbitrio ꝙ̃uis ſit corpo=
ralis. ergo eadem ratione labor paſſionis quam pa=
ſolutō cōis titur aliquis pro chriſto ſubiacet volūtati. Solutio.
Cōmuniter dicitur ꝙ paſſiones ſanctorū non ſunt me
ritorie vite eterne. tamen faciunt dignū vita eterna.
et hoc ideo: quia ab extrinſeco inferūtur. vnde nō ſub
ꝯ hanc ar. iacent libero arbitrio. Sed contra. Solū peccatum
facit dignū pena eterna: ergo ſola virtus facit dignū
vita eterna per locū a contrarijs. ſed paſſio corpora=
lis non eſt virtus: ergo nō facit dignum vita eterna.
Secundo. Preterea. diabolus in mēbris ſuis inferebat ſanctis
hmōi paſſionem: ergo paſſio ſanctorū erat opus dia=
boli: ergo non faciebat ſanctos dignos vita eterna.
Solutio. Solutio. Dicimus ꝙ loquendo proprie paſſiōes ſan
ctorū non ſunt meritorie nec faciūt dignum vita eter
na: quia ꝙ̃uis ſubiaceāt quodāmodo libero arbitrio
quia ſi vellent negare chriſtū non paterentur. tamen
non ſunt ex libero arbitrio tanꝙ̃ opus eius: immo a
cauſa extrinſeca ⁊ corruptibilitate corporis ꝓcedūt.
Ad primū. Ad primū igit dicimꝰ ꝙ mors ſanctoꝝ dicit precioſa
in conſpectu dñi ratione ſuſtinētie cui paſſio eſt anne=
xa. qm̄ frequēter attribuitur paſſioni qđ pertinet ad
Ad ſcđm. motū cui paſſio eſt annexa. Ad ſcđm dicimus ꝙ ideo
gaudendū eſt ſanctis de ſuis paſſionibus: quia vitam
eternam merentur in patiendo. nō ex paſſione: ſed ex
ſuſtinentia paſſionū. vnde ratione motus cui paſſiōes
ſunt annexe gaudent ſancti. ⁊ etiā propter vtilitatem
quā cōparāt in patiēdo: qr neceſſariū eſt ꝙ caritas in
martirio augeatur. Debetur etiā martiribus aureo
la. qm̄ per martiriū multiplicatur corona martirum.
vnde in deuterono. penultimo. Sancti dicūtur ſug=
Ad tertiū. gere theſauros abſconditos harenarū. Ad tertiū di=
cimus ꝙ martir meret aureolam voluntate patiendi

et nō ipa paſſione. Sed diſtinguenda eſt duplex volū
tas. ſ. precedens paſſionē ⁊ cōcomitans volūtate pre=
uia nō meretur ſanctus aureolā: ſed voluntate cōco=
mitante meretur. quoniā efficatior eſt volūtas conco
mitans et ſtrennuior propter operis excellentiā ⁊ pri
uilegiū. vnde aliquid meretur quod prius nō mere=
batur. ſ. ante paſſionē. ſicut predicator in actu predi=
cationis meretur aureolā quā tamen non mereretur
ſi non predicaret. ⁊ hoc propter excellentiā ⁊ priuile Ad q̄rtum
giū paſſionis. Ad quartū dicimus ꝙ paſſio corpora=
lis non ſubiacet libero arbitrio ita ꝙ ſit opus liberi
arbitrij. ⁊ propter hoc nō eſt meritoria. vnde etiā de
labore peregrinationis dicimus ꝙ nō eſt opus liberi
arbitrij: licet ſubiacet ſic libero arbitrio ꝙ ſi vellet nō
ſuſtineret hunc laborē: immo corruptio corporis cau
ſa eſt illius. Unde ex quo peregrinatur aliquis velit
nolit patitur laborē vie. Ad vltimū dicimꝰ ꝙ duplex Ad vltimū
eſt paſſio aīe: quia quedā ita eſt paſſio ꝙ etiā actio eſt
ſiue agens. ſicut amor dei ⁊ hmōi que illate ſunt ⁊ in
ferentes. illate quidē a deo ⁊ inferētes aīe delectatio
nem ⁊ iocūditatē. ⁊ tales paſſiones meritorie ſūt ſuis
motibus. non ſcđm rationē paſſionis: ſed per moduz
agendi. ſunt alie paſſiones que pure paſſiones ſūt. vt
ſuauitas conſcientie: iocūditas mentis. ⁊ ſimilia. Ta
lis autem nō ſunt meritorie: quia et ſi ſubiaceāt libe=
ro arbitrio: non tamen ſunt opus liberi arbitrij: imo
dulcedo dei eſt cauſa illaruz: ſicut dulcedo generata
ex guſtu mellis: non eſt a guſtu: ſed a melle Si ergo
intelligatur hec propoſitio paſſiones anime merito=
rie ſūt de paſſionibus que naturam actionis habent
vera ē propoſitio in hoc ſenſu: ⁊ nō eſt ſimile de paſſi=
onibus corporis. ſi aūt de puris paſſionibus q̄ ita ſūt
paſſiones ꝙ nō habent aliquā naturā actionis falſa ē
illa propoſitio: et ſic patet ꝙ obiectio nō procedit. Sz ꝯ p̄dicta ar
contra predicta ſic obicitur. lucia dicit. Si inuitā me
violaueris: caritas michi duplicabit ad coronā. i. me
rito caſtitatis addetur michi patiētie meritū ꝓ quo
duplicabitur corona. ponatur igit ꝙ alia virgo corrū
patur violenter. inde ſic. illa virgo corrumpitur vio=
lenter et meretur patiendo. ſed non volūtate patien
di: quia patitur inuita. quia recuſat et rebellat quan
tūcūꝙ poteſt ne violetur. ergo paſſio illa non proce=
dit ex voluntate ſua. neꝙ ſubiacet libero arbitrio. er
go inuita patitur. Contra. ſcit ſe pati. ergo ſcit deuz ꝯ hoc ar.
velle pati: ⁊ in caritate eſt. ergo conformat voluntatē
ſuam voluntati dei. ergo vult pati. non ḡ patitur inui
ta. Ad hoc dicunt quidā ꝙ in inſtanti in quo patitur Opinio ali
patitur voluntarie. ſi ante fuit inuita. et ita volunta= quorum.
te patiendi meretur et non paſſione. quod ergo dixit
lucia. Si inuitā me violaueris. refertur ad tēpus añ: Ad rōnem
non ad inſtans paſſionis. Sed cōtra hanc ſolutionez ꝯ hanc ſolu
obicitur. Eadē eſt diſcretio oppoſitorū vt dandi ⁊ nō tionē.
dandi. ergo eadem virtus. ergo ſicut eadem virtꝰ eſt
in dare danda: et non dare nō danda: ſiue retinere: eo
dem modo eiuſdē virtutis erit ſuſtinere ſuſtinēda et
non ſuſtinere non ſuſtinenda ſiue recuſare. ergo cum
talis corruptio non ſit ſuſtinenda cum non ſit hone=
ſta vel vtilis reipublice. reſpuere talem corruptionē
erit vſus patientie. ergo ſufferre illā non eſt vſus pa=
tientie. ḡ virgo in caritate nunꝙ̃ ſuſtinebit illā paſſio
nem voluntarie. Solutio. ſicut prepoſitiꝰ diſtinxit q̄ Solutio ꝑ
dā paſſiones ſecundū naturā ſuā ī turpē vergūt exitū poſitiui.
ſicut violenta corruptio virginitatis violēta penarū
ſuſceptio cum quis cogitur adorare idola. alie autez

paſſiones ſunt que ſecundū naturam ſuam honeſtatē
inducūt vel vtilitatem. ſicut flagellorū ſuſceptio pro
fide chriſti et paſſio mortis. Dicimus igitur cum pre
poſitiuo ꝙ pacientia duos habet vſus. ſ. ſufferre ſuf=
ferenda ⁊ reſpuere reſpueñda. licet non ſint nomina=
Opinio do ta ſecundū alterum illorum. Unde concedimus ꝙ in
ctoris. predicto caſu nō meretur ſancta ex ſufferentia paſſio=
nis: ſed ex recuſatione ⁊ rebellione. ⁊ ita non ex volū
tate patiendi: ſed ex volūtate non patiendi meretur.
Ad aliud. Ad iſtud qđ obicitur ꝙ tenetur velle illam paſſionez
cum ſciat deū velle. Dicimus ꝙ non tenebatur velle
eam ſimpliciter: ſed tantū qñ eſt. immo tenebatur re
bellare. ne ſcit in poſterū cū ſcit inhonorata ⁊ turpis.
ſicut ſi ſcio iſtū pauperē non habere neceſſaria teneor
velle ꝙ habeat modo neceſſaria. non tamē ꝙ habeat
ſimpliciter. De futuro enī non eſt michi certā volun=
tas vnde teneor velle ipm̄ habere neceſſaria in poſte=
ꝯ iſta ar. rum. Ex predictis patet ꝙ paſſio nō ſit meritoria. Sz
contra. Beatus petrus dicit in prima canonica ſua ſe
cundo capitulo. Que eſt gratia ſi peccantes colaphi=
zati ſuffertis. Et dicit gloſa. Que gratia erit vobis cū
nichil propter hoc accipietis: ergo ſufferentia paſſiōis
Secundo. non eſt meritoria alicuius. Item. in eadem epiſtola
ſuper illum locū. Nemo veſtrū patiatur quaſi homi=
cida: aut fur. dicit interlineat. vbi nulla remuneratio
expectatur. Sed forſan initiū eſt pene. et ita videt ꝙ
etiā ſufferendo paſſionē ſuſpendij non poſſit quis me
In ꝯtrariū reri. Sed contra. Eſto ꝙ aliquis ducatur ad patibu=
lum et iniungat ei ſacerdos ꝙ ſuſtineat penā ſuſpen=
ſionis ⁊ opprobriū in remiſſionē peccatorū. Cōſtat ꝙ
maiorem penitētiā nō poſſet ei iniungere: ergo ſi ille
ſuſtineat illam ſatiſfaciet ſufficiēter pro peccatis ſuis
ergo ſtatim euolabit: ergo ſufferentia paſſionis ē me
Secundo. ritoria illi. Item. dexter latro in cruce meruit ſuſtinē
tia crucis eſſe in requie. ⁊ inde vt prius. Si cōceditur
In oppoᵐ Contra. Iſte fur velit nolit ſuſtinet paſſionem. non ḡ
Secundo. meretur ſuſtinendo. Preterea. illi qui ſunt in purga
torio ꝙ̃uis velint pati vt citius euolent. tamen nō me
rentur: quia neceſſario ſuſtinēt penas ignis. ergo cuz
multo minor ſit pena mortis ꝙ̃ pena purgatorij non
erit ſuſtinentia illius pene meritoria: cū ex neceſſitate
Solutio. et velit et nolit patiatur. Solutio. Concedi poteſt ꝙ
talis ſuſtinentia pene non ſit meritoria plene libera=
per hoc ad tionis neꝙ valeat ſuſtinēti. ⁊ hoc argumentū non va
primum. let. voluntarie ſuſtinet penitentiā iniunctam ⁊ minor
ſufficeret illi: ergo meretur plenā liberationē. ⁊ hoc
ideo: quia non ſuſtinet voluntate libera: ſed coacta.
ꝙ̃uis enī non poſſit cogi coactione ſufficienti. tamen
Ad aliud. poteſt cogi coactione efficienti. Ad aliud dicimus ꝙ
non eſt ſimile de latrone pendente cū domino: qr tan
ta fuit fides illiꝰ latronis ⁊ contritio ꝙ ſuffecit ad ple
nam liberationē. preſentia enī domini multum cōtu=
lit. Poſſet tamen reſponderi ad auctoritatem beati
petri vt dicatur aliquis pati. ſicut fur quādo ex pecca
to ſuo et pure patitur inuitus. ⁊ tūc reuera talis ſuf=
Iterū ar. ferentia non meretur remunerationem. Item. ſicut
ſuſtinentia paſſionū eſt meritoria vite. ſic velle ſuſti=
nere penā eſt ſatiſfactoriū pene. Inde ſic. velle ſuſti=
nere penam ſecūdum ſe eſt ſatiſfactoriū: ergo magis
velle ſuſtinere penam magis eſt ſatiſfactorium. quod
patet eſſe falſum in duobus ſuſtinētibus penas eiuſ=
dem quantitatis. Sed vnus vult ſuſtinere penam ex
maiori caritate. alius ex minori. Cōſtat ꝙ ille qui ex
maiori caritate ſuſtinet magis vult illam penam ſu=

ſtinere: ergo ſi predicta argumētatio teneret magis
eſſet ei ſatiſfactoria. quod patet eſſe falſum. quia quā
to ex maiori caritate ſuſtinet: tanto leuius ſuſtinet:
ergo cum minori grauamine: ergo minus ſatiſfacit.
Solutio. Dicimus ꝙ predicta argumentatio non te Solutio.
net. et hoc ideo: quia non additur hec dictio magis
ad illud ratione cuius principalis eſt velle ſuſtinere
penam ſatiſfactoriam: quia velle ſecūdum ſe non eſt
ſatiſfactorium: ſed reſpectu pene. Unde ſic debet in=
ferre: ergo velle ſuſtinere maiorem penam magis eſt
ſatiſfactorium. Sed obicitur cōtra hoc. quia cum di= ꝯ hanc ſolu
citur velle ſuſtinere maiorē penam eſt magis ſatiſfa= tionē ar.
ctorium. aut intelligitur de maioritate pene in ſe ab=
ſolute. aut habito reſpectu ad grauamen perſone ſu
ſtinentis in ſe. Si primo modo: ergo eque ſatiſfacto
rium erit regi velle dare decem nummos ſicut alicui
pauperi. quod falſum eſt aperte. Similiter ſecūdum
hoc eque ſatiſfactoriū erit ſiue meritorium fleumati
co ieiunare quadrageſimā ſicut clerico. quod falſum
eſt. quoniam fleumaticis non ſolum non grauat: ſed
etiam iuuat ieiunare et tam corpori ꝙ̃ anime eſt bo=
num. Si vero itelligatur de maioritate grauaminis
perſone: ergo magis ſatiſfactoriū erit ſuſtinere ex ma=
iori caritate aliquantam penam ꝙ̃ ſuſtinere ex maio=
ri tantam. quoniam minus grauat illum qui ex maio
ri caritate ſuſtinet alijs paribus. ⁊ hoc aperte falſum
eſt: quia ſicut dolus nemini debet patrocinari. ſic nul
li debet obeſſe ſua ſtrennuitas. et ita videtur ꝙ velle
ſuſtinere maiorē penā non ſit magis ſatiſfactorium.
Solutio. dicimus ꝙ velle ſuſtinere maiorem penaz Solutio.
magis eſt ſatiſfactorium ſēper: dum ſuſtinet illam ex
caritate. aliter enim non ē ſatiſfactoriū: dum mō ma=
ioritas pene attendatur ſecundū grauamen perſone
ſuſtinentis quo ad naturam eius nō habito reſpectu
ad grauamen: qr ſicut dictum eſt nulli debet obeſſe
ſua ſtrennuitas ſiue bonitas. ſub natura aūt compre
hendimus fortunā. quia proſpera fortuna ſolatium
eſt nature. infirmis enī ſunt diuitie ad ſolatiū: et pro
pter hoc magis fuit vidue ponere duo minuta: ꝙ̃ za=
cheo dimidiū bonorū ſuorū ſatiſfactoriū. et qr ex ma
iori affectu ⁊ maiori grauamine ſecundum ſtatum ſu
um. patet ergo ꝙ paſſionibus merentur ſancti et ꝙ
voluntas ſuſtinendi paſſionem meritoria eſt et ſatiſ=
factoria pene: dum ſuſtinentur ex caritate.

¶ Utrum ſancti meruerunt
paſſiones ſuas.

¶ Secunda queſtio huiꝰ capituli.

Queritur vtrum ſancti meruerunt paſſiones ſu Ar ꝙ ſic.
as. videtur ꝙ ſic. quia dicitur in actibus apo=
ſtolorum. Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu cō
ſilij: quoniam digni habiti ſunt pro nomine ieſu con=
tumeliam pati: ſed non erant digni niſi ex merito. er
go apoſtoli meruerunt contumelias pati. ergo me=
ruerunt paſſiones ſuas. Item. apoſtolus ad philip= Secundo.
penſes. Gaudete quia datum eſt vobis non ſolum vt
credatis in eum. ſed vt patiamini pro illo. datum eſt
ergo ſanctis pati pro criſto. ergo pati pro criſto eſt
gratia dei. et non eſt prima gratia. quia non eſt fides
nec alia virtus. ergo datum eſt ex meritis ꝙ dominꝰ
dat gratiam pro gratia ſicut dicitur in iohanne. et in
zacha. dicitur adequabit dominus gratiam gratie.
ergo ex quo pro meritis datum eſt eis pati pro

christo relinquitur ꝙ ipsi meruerunt passiones suas.
Itez. ponatur ꝙ btūs paulus orauerit dn̄m ꝙ daret
et pati pro christo. Inde sic. Paulus orauit ꝙ pate=
retur et orauit hoc pro se pie perseueranter ad salu=
tē et exauditus est: ergo meruit ꝙ pateretur. et inde
In oppoᵐ vt prius. Sed cōtra. Hieronymus dicit super hiere.
Quicquid supplicij super vos inducitur pctā vestra
meruerunt: ergo quicquid passi sunt sancti passi sunt
propter pctā sua: ergo propter demerita. nō ergo bo
Secundo. nis meritis meruerūt passiones suas. Itē. super illō
cantico. Dilectꝰ meus candidus ⁊ rubicūdus. electꝰ
ex milibus. dicit glosa. Alij ex meritis suis passi sunt
christus aūt ex sola dilectione. ⁊ intelligitur de malis
meritis: ergo nō ex bonis meritis passi sunt. nō ergo
Hieronimū arguitur. meruerūt passiones suas. Itē obicit contra auctorita
tem hierony. qꝛ iob dicit. Non peccaui. ⁊ in amaritu=
dinibus moratur oculus meus. i. nō peccaui tantum
ꝙ tantum deberē puniri. nō ergo q̄cq̄d supplicij. ⁊c.
scd̄o ad idē Item. idem dicit. vtinam appēderentur pctā mea in
statera ⁊c. ergo plus punitꝰ est q̄ meruit peccatū eiꝰ
Solutio. qd̄ est contra auctoritatē hieronymi. Solutio. Dici=
mus ꝙ sancti nō meruerūt passiones. Notandū autē
ꝙ duplex est gr̄a. prima q̄ nō cadit sub merito. s. virtꝰ
scd̄a gratia est que cadit sub merito. s. virtutis aug=
mentū. virtus enī nata meretur augeri vt aucta me=
reatur perfici. Similiter cōstātī fidei ⁊ aliaꝝ virtutū
robur et firmitas sunt secūde gr̄e ⁊ cadūt sub merito
Ad primū. vnde constantes estote. ⁊c. Ad primū ergo dicimꝰ ꝙ
apostoli digni sūt habiti ⁊c. dignitate meriti. merue
runt enī constantiā qn̄ pro christo patiebātur. vn̄ illa
Ad scd̄m. auctoritas ⁊ que secūdo apponebat debet itelligi de
Ad tertiū. cōstantia habita in passione. Ad tertiū similiter dici=
mus ꝙ si paulus oraret dn̄m vt daret ei pati pro xp̄o
aut nō oraret cōpetenter: aut de cōstantia in martirio
Ad vltimū oraret siue intelligeret. ⁊ non de ipa passione. Ad vl=
timo obiectū dicimus ꝙ auctoritas btī hierony. sim=
pliciter intellecta falsa est. sꝫ sic dꝫ intelligi. Quicq̄d
supplicij ⁊c. i. si peccatū nō fuisset nō induceret aliqd̄
flagellū super nos nec pateremur aliquā penā. Dn̄s
enī qn̄qꝫ infligit penā temporalez aliquā sine merito
sustinentis. vel ad probationē. vt in iob. vel ad gl̄iam
dei manifestandā. vt in ceco nato: vel ad cōseruationē
humilitatis. vt in paulo. Sed cū scti non meruerunt
q̄o incidēs passiōes suas bonis meritis suis. q̄rit vtrū eas merue
rint ex pctō originali. ⁊ sumat mereri scd̄m ꝙ impor
Arᵗ ꝙ non. tat dignitatē. nō secundū ꝙ iportat actū. videt ꝙ non
maxime secundū eos qui dicūt ꝙ mors sctōꝝ facit eos
dignos aureola: qꝛ si mors sctōꝝ facit dignū nō ex de=
bito pctō. qm̄ nichil debitū peccato ⁊ inflictū pro pctō
facit dignū vita eterna: ergo sancti nō meruerūt mor
Secundo. tem suā ex pctō originali. Itē. ex pctō originali ē mor
talitas. i. necessitas moriendi. sed mors beati laurētij
nō fuit ex necessitate moriēdi: imo ex cā extrinseca: ḡ
nō fuit ex mortalitate: ḡ nec ex origiali. ⁊ inde vt priꝰ.
In oppoᵐ Sed contra. Nullū malū īpunitū: ergo originale fuit
punitū in btō laurentio. nō nisi morte illa: ḡ originale
beati laurentij punitū est morte illa: ḡ mors illa erat
debita peccato originali in eo: ergo beatus laurētiꝰ
meruit mortē illā ex peccato originali. similiter ⁊ de
So lutio. alijs martiribus. Solutio. Reuera mors martirum
non est debita peccato originali: quia est mors accele
rata ex causa extrinseca inflicta. ⁊ non est ex mortalita
te sola procedens. verūtamen cōcedimus bene ꝙ ori=
ginale pctm̄ punitū est in beato laurentio morte illa

sed qꝛ ꝑ cōmutationē pene non sequitur ꝙ illa mors
originali pctō debet: aut ꝙ beatus laurētiꝰ meruisset
eam ex peccato originali. sicut non sequitur. Iste pu
nitur pena cōtritionis pro peccato originali qd̄ cōmi
sit: ergo peccato illo meruit penā illam. peccato eniz
debetur pena eterna: non pena tēporalis. tamen dn̄s
cōmutat eternā in temporalē: nec peccatum remanet
impunitum. Et notandū ꝙ passiones adiacentes non Notandū.
sunt inflicte beato laurentio: sicut ꝙ carnes eius sunt
assate in craticula et hmōi ad puniendū aliquod pec=
catum in ipo. sed vt ex illorum pacientia maiorē glo
riam consequeretur. sic igitur patientes sancti fue=
runt martires. i. testes: quia morte sua spōtanee ⁊ hi=
lariter suscepta testificabātur resurrectionē carnis fu
turam. Et notandum ꝙ quinqꝫ sunt genera martyrū Quinqꝫ gn̄a
Quidam enim fuerunt martyres pro predicatione martirum.
veritatis. sicut iohānes baptista ⁊ prophete in vete=
ri testamento. Quidā pro defensione legis diuine. vt
machabei. quidam pro defensione fidei. sicut beatus
stephanus qui dicitur prothomartyr. nō quia nō fue=
rint martyres ante ipꝫ: sed quia nullus fuit ante ipm
sic martyr. s. pro fidei defensione. Quarto modo fuit
specialiter christus martyr pro redemptione generis
humani. Unde inter pascha et penthecosten in festis q̄re cātatur
martyrū cantat ecclesia. Filie hierusalem venite ⁊ vi= ista ātiph.
dete martyrē christū scilicet cum corona supple mar=
tyrum qua coronauit eum. ⁊c. Unde quantū ad hoc
est corona et cōpertinet antiphona ad festum. Quin=
to modo fuerunt martyres innocētes in quoꝝ quolꝫ
credebat occidi xp̄s: primi ḡ fuerunt testes veritatis.
secundi diuine legis. tertij fidei. cristus summe dile=
ctionis dei patris qua mundū dilexit vt vnigenitum
suū daret pro nobis. innocētes aūt testes fuerūt mali
cie tyrānorū et crudelitatis. proprie tn̄ ⁊ stricte dicūt
martires qui passi sunt ꝓ fide cristi. secundū hoc bea=
tus stephanus dicit prothomartir. Sed de innocenti De īnocen
bus obicit sic. ipi meruerunt aureolā. ergo vel passi= tibus.
one vel voluntate patiēdi: sed non voluntate patien
di. ergo passione. ergo passionibus meruerunt qd̄ est
contra predicta. Preterea innocētes q̄uis nō habue Secundo.
runt vsū voluntatis: tn̄ digni fuerant ratione matirij
ergo pari ratione infans duoꝝ annoꝝ baptisatꝰ dignꝰ
est aureola virgitatis. ⁊ hoc falsū. Solutio. innocētes Solutio.
fuerūt digni aureola non passiōe vel merito passiōis per hoc ad
sed modo patiendi. qm̄ cū in ipsis esset christus ꝑ fidē primū.
et alias virtutes quas habebāt: et in quolibet q̄rere
tur et crederetur interfici. pro priuilegio et mō pas=
siōis digni fuerūt aureola. vnde pro cristo mortui sūt
i. loco cristi et vice cristi. Ad illud qd̄ obicitur de pue Ad idem.
ris virginibus dicimꝰ ꝙ non ē simile. qm̄ in illis non
est aliqua dignitas virginitatis sicut in innocētibꝰ di
gnitas martirij et ita alia ratio reformat pactum. ex ꝯclusio pre
his igitur patet ꝙ sancti neqꝫ meruerunt passionibus dictorū.
neqꝫ meruerūt eas. tn̄ vtiles fuerunt eis. ⁊ similit bo
num ē nobis sustinere patienter flagella dei. qꝛ erudi
unt purgant et propter multas alias causas q̄ solent
assignari in distinctōnibus: et similiter iniurias nobis
illatas: et persecutiones hoīm debemus sustinere ꝓ=
pter multas causas. Prima est: ne per impatientiaz Prima cā
nos spiritualiter occidamꝰ plꝰ iusto hoībus irascen=
tes. Secunda est: vt nō habeamus audientiā irascen Scd̄a cā.
di contra proximum quem scimus esse filium dei. si=
cut non auderemus irasci contra filium regis terre=
ni. Tertia causa est: quia per patiētiā soluimꝰ debita Tertia.

nostra. sicut dꝛ in euangelio. Dimittite et dimittetur
vobis. Propter qd̄ dn̄s precepit nobis vt qn̄ oramꝰ
dicamus: dimitte nobis debita nostra ⁊c. nichil autē
Quarta spūalius peti potest. vt dicit glosa. Quarta ratio est.
quia qn̄ patimur scimus deū nos velle pati. aliter nō
haberemus cor rectū: sed distortū. Licet enī possimꝰ
passiones presentes respuere volūtate sensualitatis. tn̄
non debet sensualitati ratio cōsentire: imo si sciēter et
deliberate nobis presentiū passionū presentia displi=
ceat mortaliter peccaremꝰ: qꝛ tenemur velle quod sci
ꝯ hoc arᵗ. mus deū velle. Sed videt secūdum hoc ꝙ iob pecca=
uit dicens. Non equo iudicio agit mecū. vnde videt
Secundo. murmurasse contra dn̄m. Item. videt ꝙ volūtas dn̄i
displiceat ei. qm̄ dixit. vtinā appenderent pe. me. ⁊c.
ergo displicebat ei ꝙ plus merito puniebatur. tamē
sciebat deū velle hoc: ḡ non cōformabat volūtatē suā
Tertio. volūtati dei: ergo mortaliter peccabat. Item. nulla
pena tēporalis est grauior morte. sꝫ mors ē pena ori=
ginalis peccati: ergo q̄tamlibet penā potuit deꝰ infli
gere iob pro pctō originali: sicut et mortem inflixit
ergo q̄tācunqꝫ penā sustineret iob si infligeret ei pro
originali: nō puniret supra merita sua. ⁊ ita potuit eē
ergo falsum fuit quod dixit. Non peccaui: et in ama=
ritudinibus ⁊c. quasi diceret. non peccaui tantū ꝙ tā
Opinio ali grauiter deberē affligi. Ad hoc dicūt quidam ꝙ iob
quorum. primo peccauit: sed postea penituit. Sed hoc pꝫ esse
ꝯ hanc arᵗ. falsum. qm̄ circa principiū dixit. in oībus his non pec
Solutio. cauit iob labijs ⁊c. Solutio. Dicimus ꝙ iob nō pec=
per hoc ad cauit dicens. Nō equo ⁊c. qꝛ debet sic intelligi. Non
primum. equo iudicio q̄tum ad merita mea. licet equo q̄tum
Ad scd̄m. ad dei iudiciū. Ad scd̄m dicimus ꝙ presentia passiōis
non displicebat iob: imo placebat ei. qm̄ sciebat deū
velle hoc. Sꝫ desiderabat ne in furore pateret: et hoc
licebat ei: qꝛ de hoc nesciebat voluntatē dei. vnde nō
ꝓpter presens: sed propter futurū dicebat. vt appen=
derentur ⁊c. tamen illa auctoritas exponit mistice de
Ad vltimū christo. Ad vltimū dicimus ꝙ taxata est pena quā in
fligere pōt pro originali de iusticia. vnde dicimꝰ ꝙ nō
posset infligere q̄tamlibet pro originali. q̄tam tamē
posset nouit. credimus tamen ꝙ nō posset tantā q̄tā
Ad illō de iob sustinuit. Ad illud qd̄ obicitur ꝙ mors est maior
morte. pena q̄ aliqua pena tēporalis. Patꝫ solutio: qꝛ p̄ter
molestias quas sustinuit soluit ipe debitum vniuerse
carnis.

¶ De perseuerantia.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de pacientia. dicendū est de pseuerantia q̄
est vna spēs fortitudīs. sicut tulliꝰ dicit. de qua
Pria q̄stio querit an sit vna virtꝰ spālis. qd̄ videt: qꝛ tulliꝰ dicit.
huiꝰ capli. Perseuerātia est spēs fortitudinis: ḡ est spēs virtutis
Arᵗ ꝙ sic. ḡ et spālis virtꝰ. Itē in leuiti. p̄cipit offerri cauda ho
Secundo. stie cū capite ꝑ qd̄ intelligit pseuerātia finalis: ḡ pse=
uerātia est in p̄cepto. Sꝫ nichil est ī p̄cepto nisi opus
virtutis: ḡ pseuerarē est opus virtutis. nō nisi pseuerā
Tertio. tieꝝ perseuerātia est virtꝰ. Itē sup illud. Retribuet
michi dn̄s secundū iusticiā meā. dicit glo. Pro fide/
spe/caritate dat dn̄s in p̄nti perseuerātiā: ⁊ pseueran=
tia dabit in futuro vitam eternā. reddit ergo premiū
eternū perseuerantie: sed nō redditur nisi virtuti vel
operi virtutis: ergo perseuerantia est virtꝰ vel opus
Quarto virtutis. sed non opus: ergo virtus. Item. super illō
ad gala. Fructus aūt spiritus sunt: gaudiū. pax: paciē

tia. longanimitas. dicit ambro. omnia que ibi numē=
rantur esse virtutes. ergo longanimitas est virtꝰ: sed
longanimitas nō est aliud q̄ perseuerantia. ille enim
longanimus est qui habet aīm siue volūtatē pseuerā
di in bono vsqꝫ in finē: ergo pseuerātia est virtꝰ. Itē. Quinto.
perseuerantie ꝓmittit premiū. sicut patet in euāglio
Qui perseuerauerit vsqꝫ in finē hic saluus erit: ergo
perseuerare est opus virtutis. ⁊ inde vt prius. Item. Sexto.
anselmus cantuariensis dicit. Lucifer perseuerantiā
non habuit. non qꝛ deꝰ nō dedit: sed qꝛ ille nō accepit
Perseuerātia igitur est donū dei et etiā de optimis
donis: ḡ est virtus vel opus virtutis. ⁊ inde vt prius.
Quo concesso. qui habet vnā virtutē hꝫ oēs: ḡ si pse In oppoᵐ
uerantia est virtus q̄cūqꝫ habet caritatē habet pseue
rantiā. ḡ adā qn̄ habuit caritatē ante lapsū habuit p=
seuerantiā. ⁊ iudas qn̄ habuit caritatē habuit perse=
uerantiam. qd̄ patet esse falsum: qꝛ perseuerantia est
continuatio bone volūtatis vsqꝫ ad finem. Preterea Secundo.
sicut dictū est in secunda auctoritate pro fide/spe/cari
tate dat deus in presenti perseuerantiā: ergo perse=
uerantia est premiū in presenti. ergo non est virtꝰ vel
opus virtutis. Solutio. Hoc nomen perseuerātia su Solutio.
mitur tribus modis. qn̄qꝫ enī dicitur cōtinuatio bo=
ni operis vsqꝫ in finē. scd̄m hoc non est virtꝰ vel opus
virtutis: sed optima dispositio operū virtutis: ⁊ in hac
acceptōe sumit in p̄dictis auctoritatibꝰ. Ad primū ḡ Ad primū
dicimꝰ ꝙ finalis cōtinuatio bonoꝝ opeꝝ est in p̄cepto
non secūdū se: sed gratia operū quorum est. precipi=
untur enī nobis opa cōtinuata. nō ipsa continuatio.
Ad secundā auctoritatē similiter dicimus ꝙ dn̄s di= Ad scd̄m.
citur reddere p̄miū perseuerantie. i. pro operibus cō
tinuatis vsqꝫ in finē. vnde ī illa auctoritate sumitur
diuersimode. qm̄ cum dꝛ pro fide: spe: caritate: dat
dn̄s perseuerantiā in presenti. sic sumitur proprie ipa
continuatōe finali que reuera ē magnū premiū ī p̄sen pseuerātia
ti: cū autē dꝛ et perseuerātia dat in futuro vitā eter= capit tripli
nam. tunc sumitur: non pro ipsa continuatōne: sꝫ pro citer.
operibus continuatis. et ita diuersimode respectu
diuersorū verborū: sicut hoc nomē pheton cū dicitur
hic sitꝰ ē pheton currusa pec. secundo modo dꝛ per=
seuerantia virtus qua homo ē abilis permanere ī bo
no vsqꝫ in finē: et secundū hoc cōmunis est perseue=
rantia ad oēm virtutem. qualibet enī virtute ē homo
abilis ad continuandū bona opera vsqꝫ in finē. tertio
modo dꝛ perseuerantia propositū siue volūtas ꝑma
nendi in bono vsqꝫ ad finem. et secundū hoc dicūt plu
res ꝙ perseuerantia est virtus specialis. Qd̄ videtur qd̄ ꝓbatur
posse probari: qꝛ voluntas permanendi in pctō vsqꝫ ī
finem est speciale peccatū. s. impenitētia finalis q̄ est
species peccati in. ss. ergo pari ratōe voluntas perma
nendi in bono vsqꝫ in finem est actus vnius virtutis
spālis. Itē alia volūtate volo eē coloratꝰ alia albꝰ: ḡ scd̄o ad idē
a sim. alia ē volūtas qua volo ꝑmanere in bono. alia
qua volo ꝑmanere in bono actu fidei vl alteriꝰ virtutis
spālis: ḡ volūtas qua volo ꝑmanere in bono vsqꝫ ī finē
est cuiusdā specialis virtutis: et hoc ē perseuerantie
ḡ perseuerantia est virtꝰ specialis. Item. obediētia Tertio.
quedā est virtus specialis: licet voluntas procedens
ab illa cadat supra qd̄dā ꝯmune. s. facere qd̄ p̄cipitur
ḡ a simili q̄uis permanere in bono vsqꝫ in finē sit cōe
ad omnes virtutes. tn̄ voluntas cadens super istud
commune specialis virtutis. et inde vt prius. quo cō
cesso. Contra. cum dicitur velle permanere in bono In oppoᵐ
est actus perseuerantie: aut intelligitur de bono

secundū rationē boni: aut de bono scdm rationē specialiū bonoꝝ que cōtinētur sub bono. Si primo modo: ergo velle permanere in bono est actus caritatis qm̄ sola caritas attendit bonū scdm q bonū: sed non secundū rationē boni. ⁊ ita perseuerātia nichil aliud est q̄ caritas. Si intelligat de spālibus bonis: g velle permanere in bono est cuiuslibet virtutis. Nam sicut velle bonū in actu fidei est fidei virtutis. ita velle illd idē modo et postea. ⁊ sic vsq in finē. Similiter velle bonū in actu spei. et modo et sic vsq in finē est spei virtutis. ⁊ sic de qualibet virtute: ergo vel perseuerātia erit gn̄alis ad oēs virtutes vel si est spālis virtus non erit alia q̄ caritas.

Secundo. Itē. adhuc videt posse pbari q voluntas permanendi in bono vsq in finē non sit virt9 alicuius virtutis: qz mora in pctō non facit aliā speciem pcti: sed augmentat pctm̄ sicut mora in pctō fornicationis: g pari ratione mora volūtatis in bono nō facit aliquā spēm voluntatis: ergo nec aliā virtutē. g eadē est virt9 qua volo cōtinere et qua volo morari in bono cōtinentie. Pari ratione. velle morari siue pmanere in bono cōtinentie vsq in finem est cōtinētie. silr et de alijs virtutibus: g voluntas pmanendi in bono vsq in finē est cuiuslibet virtutis. nō ergo vni9 per se

Ad idē ar. ergo pseuerātia non est vna virt9 specialis. Itē ex repetitione actuū non mutat spēs virtut: sed firmat in subiecto. sicut ex repetitione actuū continētie firmat cōtinentia. ⁊ similiter ex repetitione actuū iusticie firmatur iusticia. Quelibet enī virt9 habet suā firmitudinē et stabilitatē: g stabilitas siue firmitas in bono est cuiuslibet virtutis. sed hoc est perseuerātia: quia

Tullius. tullius dicit. perseuerātia est in ratione bene considerata stabilis ⁊ perpetua permāsio: g perseuerātia est firmitas cuiuslibet virtutis: ergo nō est alia virtus q̄ cōtinentia et iusticia. et sic de alijs. Quelibet enī virtus habet stabilitatē et perpetuā mansionē q̄tum in ipa est in ratione bene cōsiderata. i. in opere suo cōsiliato siue in materia sua quā scdm consiliū pprijs circūstantijs ab aliaꝝ materia circūscribit.

Ad idem. Itē. iustus in sapiētia morabit sicut sol. i. sicut sol manet ppetuo in claritate. sic iustus p sapientiā in sapiētia. Similiter caritate manet hō in deo et vult manere. et hoc cū debitis circūstantijs: ergo q̄tū debet. sed hoc est in eternum vel vsq in finē. g cū volūtas manēdi in bono siue in bono increato siue in virtutibus siue in bono ope idē sit quod velle manere in virtutib9 et velle manere in deo huius velle caritatis. ⁊ est perseuerantie: g

Itē ad idē perseuerātia nō est alia virtus a caritate. Itē. pmanere in bono vsq in finē cuiuslibet virtutis est. ⁊ nō excedit metas virtutū: g volūtas cadēs supra istud cōe nō est alicuius virtutis siue indiuidualis: sed alicui9 vniuersalis q̄ sit magistra aliaꝝ. ⁊ erit ita fidei vel caritatis vel prudētie q̄ sunt vniuersales virtutes: ⁊ aliarū motiue et īperatrices. ⁊ ita videt q perseuerantia sit fides vel caritas vel prudētia: g pseuerātia nō est aliqua specialis virtus q̄ sit spēs fortitudinis. vel si voluntas illa cadat supra vniuersale ratione singularū. talis voluntas nō erit alicuius virtut solius: sed oīm sicut prius dictū est in questione de obediētia: g cum illa voluntas sit perseuerantie: perseuerantia non est vna virtus specialis. hoc patet in mūdatōe a peccato: quia mūdare siue mūdari cuiuslibet virtutis est ⁊ nō excedit virtutes. et propter hoc voluntas mundandi a peccato non est alicuius specialis virtutis: immo sicut mūdatio a pctō luxurie est continētie. ita volūtas mundandi ab eodē peccato est eiusdē virtutis. **pbat silr.** Similiter est de alijs. idē patet etiam in voluntate assimilandi deo. quoniā fide volo cognoscere deū. et ita fide volo assimilari deo per cognitionē. Deus enim est maxim9 cognitor sui. similiter caritate volo diligere deū et ita assimilari ei per amorē: qz ipe est maximus dilector sui: ergo bonitas cadens supra hoc cōe assimilari deo cuiuslibet virtutis est et nō alicuius specialis per se. pari ratione. et volūtas permanendi in bono vsq in finem. et inde vt prius.

Solutio. Solutio. Dicim9 q voluntas permanēdi in bono vsq in finē tantū pp̄ter deū vel soli9 caritatis est vel cuiuslibet virtutis. qm̄ si cum reduplicatione boni intelligit solius caritat est siue reduplicatione cuiuslibet virtutis est. **per hoc ad tria.** Ex hoc pz solutio ad tertio ⁊ quarto obiectū. Cōcedim9 enī q vno modo volūtas permanendi in bono vsq in finē soli9 caritatis est. **Ad q̄rtum** Alio modo cuiuslibet virtutis prime obiectioni ⁊ secūde cōsentim9. quibus pbat q pseuerātia scdm q est voluntas permanendi in bono vsq in finem non est virtus specialis. Alia a cōtinentia iusticia. et sic de alijs virtutibus nominatis. Sciendū tamen q q̄uis peccatū mora aggrauet non tamen mora in operibus virtutis augmentat virtutē vel meritum virtutis. quoniā meritū pensatur secundū radicem. demeritū vero secundum circūstantiam peccati. sicut ⁊ secundū genus peccati. sicut dictum est in questiōe de circūstātijs. **ɔ hoc ar.** Si aūt obiciat sic. pmanere in bono vsq ī finē est alia materia a materieb9 virtutū: g volūtas cadēs sup istud ē alia a volūtatib9 aliaꝝ virtutū ergo ē alterius virtut. **Solutio.** Dicimus q q̄uis sit alia materia ī essendo in gn̄e considerata: tn̄ secūdū particularia contēta. non ē alia secundū q cadit supra illam materiā. ratione contentoꝝ. vn̄ non ē alia in coherendo et propter hoc nō sequitur q voluntas cadens supra illā materiā sit alia a voluntatibus aliarū virtutum. virtus enī non solū substantiā sue materie attēdit. sed dispositiones coherētes: sicut scientia propriū subiectū et que sunt dispositiones illius subiecti attendit. **Ad rōnem** Ad hoc q obicitur supra de obediētia que est specialis virt9: licet voluntas eius cadat supra qd dam cōmune ad oēs virtutes. dicim9 q non ē simile qz facere quod precipitur excedit metas virtutū. sed permanere in bono non excedit virtutes. vnde sicut dictum est. vno mō voluntas permanēdi in bono est solius caritatis. alio mō cuiuslibet virtutis. sicut voluntas mundādi a peccato simpliciter et inquantum peccatum solius caritatis ē. voluntas antē mundādi a peccato in particulari: scz ratione singulorum pctōrum cuiuslibet virtutis ē. sicut a peccato infidelitat fidei. a peccato īcontinentie: cōtinentie. et sic de alijs. **Ad aliud.** Sed de voluntate assimilandi deo: dicim9 q nō ē alicuius specialis virtutis: sed oīm secunduz q volūtas cadit supra illud cōe rōne ɔtentoꝝ: s̄m aūt q cadit supra istud cōe s̄m rōnē cōmunē est virtut vniuersalis. **Duob9 modis.** Assimilari autem deo duob9 modis intelligitur. qz assimilamur deo vel in pulcritudine vel in bonitate. velle autem assimilari deo in pulcritudine fidei ē. in bonitate aūt caritatis est. pz ergo q distinctio supius posita nō satisfacit q̄rēti qd sit perseuerantia s̄m q est spēs fortitudinis. **Conclusio ex predict.** nos aūt dicim9 q pseuerātia ē volūtas standi īmobiliter ī bono. ⁊ sic īportatur quedaz aggressio contra pctm̄ que propter victoriā est. et est talis voluntas in trascibili tantū cuius ṽtus est perseuerantia et est species fortitudinis. et hec distinctio

alie due species fortitudinis. in tullij supra posite cōcordat. Itē. p̄ter patiētiam et perseuerantiā sunt alie due species fortitudinis. s. magnificentia et cōfidentia. magnificētia consistit in strēnua aggressione magnorū et arduorū. cōfidentia est virtus qua cōfidēter speram9 aggressā perducere ad effectū. quia igitur tā magnificētia q̄ ɔfidentia cōsistunt in excellentia operū iusticie vel in modo excellenti. ideo supersedeo.

De donis spiritussancti.

Octauus tractatus.

Dicto de cardinalibus virtutib9 dicendū est de donis spūssancti. et primo de essentia donorū ⁊ vtrū dona sint virtutes. secūdo de numero donorum tertio de differentia donorū ad virtutes cardinales. quarto de singulis donis agem9 per ordinē. quinto ⁊ vltimo de adaptatione donoꝝ ad beatitudines. Sūt autē dona spiritussancti. s. que enumerat ysaias in cri-

Sufficiētia donorum. sto dicens. et requiescet super eū spūs dn̄i spiritus sapientie. ⁊c. licet aūt ista dona dentur a tota trinitate et sint dona toti9 trinitatis. tamen per appropriationem quandā dicuntur dona spūssancti eo q ex mera bonitate dei cōferant. bonitas aūt appropriatur spi-

Notandū. ritui sancto. Et notandū q duo vltima dona. s. sapiētia et intellectus pprie pertinent ad vitā cōtēplatiuā intellectus enī est proprie cognitio spūalium donorū q̄ confert deus angelis et aīabus sanctis quibus sanctificantur et angeli et anime. sapientia vero est cognitio dei per p̄gustationē dulcedinis ipsius vel alio mō vt postea dicetur: et in istis duobus perfecte consistit cōtemplatio. ⁊ ideo duo vltima dona perfecte regūt contemplatiuā. alia quinq regūt sufficienter actiuā que cōsistit in tribus. s. in declinando a malo. in faciēdo bonū. in patiēdo benigne aduersa. per primū donum. s. donū timoris. declinat homo a malo: quia si-

ecclesiastic9 cut dicit ecclesiasticus. Timor dn̄i expellit peccatū. per pietatē facit homo bona: siue opera iusticie siue opera misericordie. vt postea dicetur. per donū sciētie apponit operibus pietatis sal. discretionis p fortitudinē digne patitur homo aduersa quod p cōsiliū discrete operatur. et ita patet q septē dona sufficient regunt vitā humanā tam cōtemplatiuā q̄ actiuā.

Q dona sint virtutes videtur.

Prima questio.

Ar q sic. Circa primū articulū queritur vtrū dona sint virtutes. probatur q sic: primo auctoritatibus. secūdo rationib9. auctoritatibus sic. Ambrosius dicit ciuitas dei illa hierusalē celestis nō meatu alicui9 fluuij terrestis abluitur. sed ex vite fonte procedens spiritussanctus cuius nos breui faciamus haustu in illis celestibus spiritibus. videt redundātius effluere plene septē virtutū spiritualiū. secunda meatu. et sic ambrosius vocat septē dona septē virtutes spirituales.

Scdo per gregoriū. Itē gregorius super iob in principio. cū spūssanctus mentē fecundat plenitudo septē spūaliū virtutū itrat

Tertio rōe Idem probat rationibus. quia ṽtus est habitus mētis bene cōstitute: sed septē dona sunt huiusmodi habitus: ergo dona sunt virtutes: per locū a diffinitione

Scda rō. Itē virtus est habitus imediate cōsistēs quo ad nos sed septem dona sunt huiusmodi habitus: ergo septē

Tertia. dona sunt virtutes. Item. augustinus dicit virtus est bona qualitas mentis qua bene viuit. qua nemo male vtitur quā deus in nobis sine nobis operat: sed talia sunt dona spiritussancti: ergo dona sunt virtutes.

Quarta. Itē. timere deū modo debito est meritoriū. vnde ecclesiasticus. nichil melius q̄ timere deuz **Quinta.** Preterea. nisi esset meritoriū nō esset in p̄cepto: ergo timor dei est virtus cū eius motus sit meritorius vite eterne.

Euasio. Forte dicit q timor dei nō est virtus a deo qz est passio. **ɔ hanc ar.** Cōtra. spes ⁊ amor eodē mō sunt passiones sicut timor dei procedit ex cōsideratione potentie dei: ita spes a consideratione largitatis dei. et amor a consideratione bonitatis dei: ergo si timor non est virtus est passio: eadem ratione nec spes nec amor erunt virtutes cuz sint passiones. **Opinio aliquorum.** Ad hoc dicunt qdā q tria dona pertinētia ad affectū sunt virtutes. s. timor: pietas: fortitudo. Quattuor aūt pertinētia ad intellectū non sūt virtutes. s. scientia: consiliū: intellectus: ⁊ sapientia. **ɔ hanc ar.** Sed contra. habitus regitiuus virtutū cardinaliū est virtus cardinalis. s. prudentia. ergo eadē ratione habitus regitiu9 virtutū spiritualiū est virtus specialis. vt scientia que regit pietatē: ⁊ cōsiliū que regit fortitudinē. **Secundo.** Preterea. melior ē cōtēplatiua q̄ actiua et magis grata deo. sed opera actiue sunt meritoria vite eterne. ergo opera vite cōtēplatiē sunt meritoria vite eterne: g sapientia et intellectus sunt habitus: quorū opera sunt meritoria vite eterne. g sapia ⁊ ītellect9 sūt virtutes. g q̄ttuor dōa ptinētia ad ītellectū sūt ṽtutes: ⁊ sic oīa dona sunt virtutes. **ɔ hoc ar.** Sed contra. septē dona distinguūtur a virtutib9 in matheo. **Secundo.** Item. gregorius distinguit illa a virtutibus theolo. et a virtutibus cardinalibus in p̄cipio iob: dicens q per septē filios iob: intelligūtur septē dona. per tres filias virtutes theolo. s. fides: spes: caritas. per quattuor angulos domus. quattuor cardinales ṽtutes. et ita septē dona nō sūt virtutes theologice: nec virtutes cardinales. ergo septē dona non sunt virtutes. **Tertio.** Item. aristo. dicit q virtus et scientia sunt duo genera contenta sub prima specie qualitat ergo nulla scientia ē virtus. et nulla virtus est scientia. ergo scientia donū non ē virtus. pari ratione nec consiliū neq sapientia nec intellectus. qz ista consistūt in speculatione. et ita sunt in speculo intellectus et non sunt in practico. ergo non sunt virtutes: sed potius scientie. quoniā in intellectu speculatiuo sūt scientie. in practico sunt virtutes tm̄.

Solutio. Solutio. dicimus q oīa septem dona spiritussancti sūt virtutes rationib9 dictis in opponēdo. **Ad primū.** Ad primo ergo obiectū dicim9 q septem dona distinguunt a virtutibus q̄ enumerātur in matheo. sed non ab oīb9. et ideo non sequitur q non sūt virtutes: sed sequitur q non sint ille virtutes a quibus distinguūtur. **Ad scdm.** Ad secundo obiectū dicimus q hec ē falsa. Omnes ṽtutes sunt cardinales vt theologice. secundū q theologice dicūtur stricte tm̄ ille tres. spes: fides: caritas. sunt tn̄ virtutes spirituales que nō sunt ille tres: nec sunt virtutes cardinaliū secundū rationē: sunt tn̄ secunduz essētiā eedē cū cardinalibus: vt post dicetur. **Ad tertiū.** Ad tertio obiectū dicim9 q proprie loquendo nulla scientia ē virtus. cognitio enim faciendorum et scientia que est cognitio non est virtus: sed electio faciendorū virtus ē donū. ergo scientia non ē cognitio faciēdorum: sed electio faciēdorum que imperat vt fiāt que per scientiā ratio discernit esse facienda. **Donū sciētie q̄re nominatur.** vnde propter nimiā affinitatem que est illius cognitionis ad illā electionem. illud donū scientia nominatur. **Ad vltimū dicem9 post** Qualiter aūt respondendum sit ad vltimo obiectū inferius patebit: quādo agemus de sapientia et intellectu que videntur esse in specula

tione.scientia vero et consilium potius consistunt in *Alia opio.* operatione: quia imperant faciẽda. Alioꝝ ẽ opinio ꝙ nullũ donũ est virtus:sed dona sunt abilitationes virtutũ.per dona enim virtutes expediunt facillime suos actus.vnde glo.que dicit super matheũ. ꝙ per dona venitur ad virtutes.secundum eos sic est exponenda.per dona venitur ad virtutes.i. ad merita virtutũ.s.ad bona opera quibus peruenitur ad beatitudines: igitur secundũ eos dona sunt effectus virtutũ et sunt a virtutibus sicut et opera bona. et ideo dicũtur dona. ne videãtur esse a libero arbitrio ꝑ hoc *Ↄ hanc ar.* ꝙ sunt a virtutibus sicut et opera. Sed ꝙ hec opio nulla sit multipliciter ostẽditur. primo: quia si dona sunt effectus virtutũ immediate:ergo quelibet virt⁹ potens est producere ex se aliquod bonũ:ergo quot sunt virtutes tot sũt dona:sed multo plures sunt vir*Secundo.*tutes ꝙ̃ septẽ:ergo multoplura dona ꝙ̃ septẽ. Item dona sunt a virtutibus: ergo nõ sunt imediate a spiritusancto.sed virtutes sunt immediate a spiritusancto: ergo virtutes potius debẽt dici dona spũssancti *Tertio.* ꝙ̃ illa dona que sunt ab eis. Itẽ.virt⁹ est q̃ suũ subiectum bonũ facit.et opus eius bene reddit:vt virtus oculi et virtus equi: ergo similiter virtus anime est que bonã animã facit.et opus eius bene reddit. sed quodlibet septẽ donorũ animã bonã facit ⁊ op⁹ eius bene reddit cũ abilitet eã ad bonũ operandum:ergo *Quarto.* qdlibet donũ est ꝟtus. Itẽ.ꝟtus est habit⁹.habitus aũt nichil aliud est ꝙ̃ abilitas:ergo si virtus generat donũ vna abilitas generat aliã abilitatẽ.et sic secũda tertiã eadẽ ratione sic in infinitũ.⁊ ita in infinitũ erũt *Quinto.* dona. Itẽ si virtus abilitat ad bona opera:ergo perfecta virtus perfecte abilitat: et quanto est intensior virtus tanto magis abilitat: ergo vna virtus magis abilitat ad opa ꝙ̃ alia.hoc est maiori sua intensiõe: ꝗ hoc nõ est per abilitatẽ aliã a virtute. Propt̃ has ra*Solutio.*tiones videtur nobis nõ esse cõsentiendũ pͥme opioni. magister symõ tornacẽsis dicebat ꝙ dõa nec erãt virtutes nec effectus virtutũ:sed seminaria virtutum ponebat enĩ ꝙ remissio peccati precedit infusionem virtutis.illius autẽ remissionis ponebat causã septẽ dona que mundant animã a contagio peccati. et ita sanctificant ac perfecte preparant eam ad suscipiẽdas virtutes.et propter hoc et dona et sanctificatiões dicuntur a sanctis. *Ↄ hanc ar.* Sed cõtra. virtus secundũ se potẽs est expellere quodlibet viciũ sine adiutorio alterius ergo non indiget aliqua alia causa prius mundante. *Secundo.* et ita illa septẽ dona superfluunt. Itẽ.nichil cõtrariatur peccato proprie et per se nisi virtus:sed septẽ dona contrariant̃ proprie et per se peccato. quia per se mundant animã a peccatis vt ipsi dicunt: ergo dona sunt virtutes.contra hanc opinionẽ sunt omnes predicte rationes que probant dona esse virtutes.propt̃ *Alia resolutio doctoris.* hoc nobis videtur omĩa dona esse septem virtutes.

De numero donorum.
Secunda questio huius capituli.

Ar ꝙ sint plura. Queritur de numero donorũ.videt̃ enĩ ꝙ plura sint dona ꝙ̃ septẽ.dicit enĩ beatus iacob⁹ Omne datũ optimũ et omne donũ. ⁊c. ergo omẽs virtutes sunt dona spiritussancti. sed plures sunt virtutes ꝙ̃ *Secundo.* septem.ergo plura dona ꝙ̃ septem. Item.iuxta vnã virtutẽ cardinalem que est fortitudo sumitur vnum donũ scꝫ donuꝫ fortitudinis.ergo pari ratione iuxta alias tres sumuntur alia tria.s.donũ iusticie: donum tẽperantie:donũ prudentie.et ita erũt decẽ dona ad minus. Itez.timor de penis:et dolor de peccatis sũt *Tertio.* due passiones vtiles.et vna ẽ donũ spiritussctĩ. scꝫ timor.ergo pari ratione.et alia erit donũ.scꝫ dolor de peccatis. Item.alia dona a timore cõbinant̃ vt sapien*Quarto.*tia:intellectus:consiliũ: fortitudo:scientia:pietas.ꝗ pari ratione timor cõbinabit̃ alij dono. et ita ad minus erunt octo dona. Solutio.sicut supra monstratũ *Solutio.* est septẽ dona sufficiunt ad regnũ vite spiritualis.tã i operibus actiue:ꝙ̃ in operibus cõtẽplatiue. Ad primũ *Ad primũ* ergo obiectũ dicimus ꝙ reuera omnes virtutes sunt dona spiritussctĩ.sed ista septem dicuntur dona per quãdam appropriatatez.quia propter prerogatiuam quã habe[nt] mundandi animã.primo et principaliter a sep[tem] capitalibus vicijs dicuntur specialiter *Sufficiẽtia donorũ.* dona. Timor enim per hoc ꝙ humiliat expellit superbiam.pietas autẽ per hoc ꝙ gaudet honorare proximum expellit inuidiã.scientia qua cognoscim⁹ proximos esse filios dei vel posse eẽ de facili expellit iram. fortitudo que impedimẽta mundi excludit: expellit accidiã.consiliũ quod docet nos mercari eterna ꝑ tẽporalibus remouet auariciã.intellectus per quẽ delectamur in bonis spiritualibus excludit gulã.sapiẽtia qua pure delectamur in deo et in qua est sũma delectatio spiritualis excludit luxuriã: in qua ẽ summa delectatio carnalis. que sicut dicit gregori⁹. gustato spiritu desipit omnis caro. Et alia ẽ ratio propt̃ quã *differẽtia virtutũ et donorum.* illa septẽ dona dicuntur dona spiritussancti.s.qr faciunt hoĩes spirituales.politice enĩ virtutes bene operari faciunt ex suppositione preceptorũ iuris naturalis et propter hoc dicũtur aliquãdo naturales virtutes.et angulis domus cõparant̃ in iob. ideo qr sicut fortitudo domus consistit in angulis. ita fũdamẽtuꝫ *Adaptatio* virtutũ consistit in quattuor virtutibus politicis rationes suas sumentibus a iure naturali.septem autẽ dona spiritussãcti faciũt bene operari per suppositionem spiritualium rationũ fidei.verbi grã.prudentia politica dicit. non eẽ iniuriandũ proximo per hoc ꝙ supponit nullũ debere facere qd sibi non vult fieri. scientia autem donũ dictat non eẽ iniuriandũ proximo quia filius dei est:et non eẽ irascendũ proximo.quoniã qui irascitur proximo:reus erit iudicio.qr frater ẽ et coheres hui⁹.quia ergo ille septẽ virtutes ex spiritualibus virtutibus mouent ad operationẽ:meritorio virtutes spirituales et dona spiritussancti appellã*q̃re appellant̃ dona spũssancti.*tur specialiter. Ad secundo obiectum dicim⁹ ꝙ sicut *Ad scdm* iuxta fortitudinẽ cardinalẽ est donũ fortitudis parũ differens ab illa.sic iuxta prudentiam est donũ sciẽtie et iuxta iusticiã est donũ pietatis.temperãtia vero reducitur ad timorẽ dñi.qr timor dñi tẽperatiue incentiuũ *Tẽperãtia et timor.* carnis.vñ in psalmo.cõfige timore tuo carnes meas et propter hoc non oportuit distigui istd donũ iuxta tẽperãtiã cardinalẽ. Ad tertiũ dicim⁹ ꝙ nõ est simile *Ad tertiũ.* de dolore et timore.timor eĩ specialiter expellit vnũ de vicijs capitalibus.s.superbiã. sed dolor nullũ viciũ expellit:sed satisfactorius est pro pctĩs iam dimissis.vt patet in questione de iustificatione impij. Ad vltimũ dicimus ꝙ timor non obuiatur alij dono *Ad vltimũ* propter duas causas. Prima est:quia duo dona cõ*Prima cã*binantur ideo quia vnũ est causa alterius.intellectus enĩ quo intelligimus spiritualia bona quibus deus replet sanctos et sibi assimilat:ducit nos ad delectandũ in suauitate dei vt experimẽto cognoscamus suauitatem dei:que cognitio est sapientia. et intellectus

generat sapientiã.et ideo cõbinatur ei.similiter cõsiliũ quo pensat homo ꝙ nõ sũt cõdigne passiones. ⁊c. est generatiuũ et regitiuũ fortitudinis et pietatis. timor autẽ dñi regitur immediate a tribus virtutibus theologicis. qui enĩ vere credit sperat ac diligit de necessitate timet offendere ipsum et separi ab eo et ideo nõ habet cõparẽ.nõ enĩ oportet ipsũ regi nisi a fide.spe caritate. cũ nõ habeat circũstantias alteri⁹ dif*Scda cã.*ficultatis. Secunda ratio est quia sicut dicit ecclesiasticus.xxv.timor dñi super omnia se supponit vel sup sapientiã.quãto enĩ aliquis magis gustat delectationem dei tanto magis timet separari ab eo.vnde semper timor quasi superposit⁹ cõprimit et tenet alia dona.quia ergo est sup alia dona per se positus est. nec *Iterũ ar ꝙ sint pauciora ꝙ̃ septẽ.* habet cõparẽ. Sed videt̃ posse probari ꝙ pauciora sunt dona ꝙ̃ septẽ.quoniã dilectio qua diligit̃ deus ⁊ qua diligunt̃ homines est vnica virtus: ergo a simili est vnica virtus qua cognoscit̃ deus et qua cognoscũtur homẽs siue humana.sed cognitio qua cognoscit̃ deus est sapiẽtia. cognitio qua cognoscunt̃ homines siue humana est sciẽtia.et talis cognitio est donũ: ergo idem donũ est sapientia et scientia. et ita pauciora *Secundo.* sunt dona ꝙ̃ septẽ. Itẽ origeñ.dicit sup cantica ꝙ idẽ est diligere deũ et diligere bona:ergo eiusdẽ virtutis est diligere bona spiritualia. scꝫ virtutes et diligere deũ:ergo eadẽ ratione eiusdẽ virtutis est cognoscere deũ et cognoscere bona.et ita eadẽ virtus est sapientia et intellectus.et ita idẽ donũ. et ita pauciora sunt *Solutõ ad primum.* dona ꝙ̃ septẽ. Solutio. Ad primũ dicimus ꝙ non est simile de amore et cognitione.quoniam amor voluntas ẽ sũmi boni.amor eĩ quo diligim⁹ deũ est volũtas qua volum⁹ ei sũmũ bonũ qd hꝫ ꝑ naturã. amor aũt quo diligim⁹ proxim⁹ est volũtas qua volumus ei sũmũ bonũ per gratiã.quia ergo idẽ est secundũ se voluntas in dilectione proximi et dei.ideo eadẽ est virtus dilectio dei ⁊ dilectio proximi.sed aliud est cognitio in deo.et alid est cognitio in ꝓximo.⁊ iõ nõ est sĩle in dilectione et cognitione vt dictum est in questione de caritate. *Ad scdm.* Ad secundo obiectũ similiter dicimus ꝙ non est simile. quoniã virtutes diligere est velle eis *Augustin⁹* frui deo.et ideo dicit augustin⁹ ꝙ idẽ est diligere deũ et diligere virtutes. quoniã idẽ est volitũ in dilectione dei et in dilectione proximi: sed nõ est idẽ cognitũ in cognitione dei.et cognitione virtutũ.ideo pꝫ ꝙ nõ valet vltima argumentatio.

De differentia donorum ad virtutes.
Tertia questio huius capituli.

Ar ꝙ dñt. Glosa. Queritur de differentia donorũ ad virtutes cardinales super illud mathei: ibat iesus docens ⁊ predicans.dicit glo.docens naturales virtutes ⁊ predicans regnũ celorũ et alia spiritualia dona circa que cõsistunt spũales virtutes: ergo virtutes cardinales *Secundo.* siue politice non sunt dona spũssancti. Itẽ.super illũ locũ mathei vbi loquit̃ de centurione et seruis ei⁹:dicit glo. *Glosa.* ꝙ per seruos centuriõis intelligunt̃ virtutes naturales quarum copiã afferunt multi venientes ad christũ:ergo multi habent virtutes cardinales ãteꝙ̃ veniant ad christũ:ergo anteꝙ̃ habeãt virtutes spũales: ergo virtutes cardinales nõ sunt virtutes spũales:ergo nõ sunt dona. *Tertio. Gregorius* Itẽ in principio iob dicit gregorius ꝙ per angulos domus intelligunt̃ cardinales virtutes. quia sunt quasi sustẽtamentũ spũalis dom⁹ per filios intelliguntur dona spũssancti.sed anguli nõ sunt filij.ergo virtutes cardinales nõ sunt dona. Itẽ. *Quarto.* virtutes cardinales sunt habitus acquisiti per frequenter bonum agere. dona aũt sunt habitus infusi a spiritusancto.ergo non sunt idem. Sed queritur si *In oppoᵐ* cut supra dictũ est septem dona sufficiunt ad regimen totius vite humane.tam actiue ꝙ̃ contẽplatiue. ꝗ si virtutes cardinales non sũt idem quod dona superfluunt quantum ad regimẽ vite humane.sed nõ superfluunt.ergo sũt idem quod dona.ꝙ aũt non superfluant patet per hoc qd dicitur in libro sapientie. Sapientia docet prudentiã:prudentia sobrietatẽ et virtutem.i.fortitudinem quibus nichil melius est in vita *Secundo.* Item.si non sũt idem virtutes cardinales et dona in essentia.ergo fortitudo donũ in essẽtia differt a fortitudine cardinali. Forte dicet ꝙ reuera differt essentia*Euasio.*liter.qñ fortitudo donũ consistit in aduersoꝝ tolerãtia fortitudo virtus in aggressione arduoꝝ:sed hoc nichil est.quia fortitudo virtus non solũ cõsistit in patientia:sed etiã in aggressione.vnde magnificentia est eius vna species vt dicit tullius:idem dicit beat⁹ gre*Tullius. Gregorius*gorius de bono fortitudinis.s.quod consistit et in patiendo ⁊ in aggrediendo. Solutio.dicimus ꝙ in vi*Solutio.*ro iusto idẽ sunt in essentia virtutes cardinales ⁊ dona spiritussctĩ sed differunt rõe.differũt eĩ officio ⁊ statu.vnde sicut ratio superior et ratio inferior idẽ sunt *Rõ supior et inferior.* in essentia.sed differunt officio:sicut dicit augustinus sic dona spiritussãcti et virtutes cardinales idem sunt essentia.sed differũt causa officio et statu.cã differunt *Dñt ĩ tribus.* quia virtutes cardinales vt dictũ est mouent ad opera ex rationibus sumptis a iure naturali.dona vero *Causa* ex rationibus fidei que spirituales sunt. Officio autẽ *Officio et statu.* et statu differũt.quia virtutes cardinales attendũtur operibus exterioribus secundũ ꝙ per opera exteriora pugnant contra vicia.dona vero dicuntur eedẽ virtutes maxime secũdũ ꝙ sunt in actibus interioribus quibus iam sũt in ipso actu vincendi. ꝗ secundũ pͥmũ statũ dicuntur virtutes politice.secũdũ sm statũ dicũtur virtutes purgatiue.dona ꝗ ille dicunt̃ eedẽ virtutes secundũ ꝙ sunt purgatorie. Unde vocantur sancti*Sctificatiões aiarũ.*ficationes animarũ:et ita eedẽ sũt in essẽtia virtutes cardinales cũ donis.excepta tẽperantia:que non est idẽ cũ aliquo dono.sed reducitur ad donũ aliqd.s.donum timoris. Per hãc distinctionẽ patet solutio ad *per hoc ad omẽs rões factas.* oia preobiecta.virtutes igitur cardinales significant̃ per angulos.qñ vtuntur rationibus sumptis a iure naturali:et in hoc sunt quasi fũdamentũ totius fabrice spiritualis.dona aũt dicunt̃ filij:qr vtunt̃ rationib⁹ *q̃re significant̃ per angulos.* fidei.per quas sumus filij dei. Unde per fortitudinis donũ dulciter toleramus:sed per fortitudinẽ virtutẽ *q̃re dicunt̃ filij.* politicã viriliter tantũ.dona ꝗ dicuntur virtutes secundum statũ in quo sũt purgatorie. virtutes enĩ animi iã purgati sunt eedẽ virtutes secũdũ statũ qui est post consũmatã de vicijs victoriã:qñ purgata anima perfecte quiescit in amplexus sponsi. vñ dicit orige. *Origeñ.* ꝙ salomon docet in prouerbijs virtutes politicas: ĩ eccle.purgatorias.in canticis virtutes animi iã purgati. Cõtra hanc solutionẽ obicitur. quicquid per se *Ↄ hanc ar.* se habꝫ ad aliquid.ꝙ̃diu erit se habebit ad istd:sꝫ virtutes per se se habẽt ad opera.qd patere potest per hoc ꝙ in diffinitione virtutis ponũtur opera cũ dicit̃ virtus est bona qualitas mentis qua ratione viuim⁹ ergo virtutes ꝙ̃diu sunt se habent ad opera.ergo cũ maneant ĩ essentia sua: qñ sunt purgatorie vel animi purgati semper se habent ad opera.ergo per opera

Secundo. non differunt a virtutibus politicis. Itē. virtus p se
se habet ad opera: ergo virtus maior magis se habꝫ
ad opera: ergo virtus purgatoria vel purgati animi
se habet ad opera magis ꝙ virtus politica. quia vir=
tus purgatoria vel purgati animi maior est ꝙ vtus
politica: ergo virtꝰ politica nō differt per opera a do
In oppoᵐ nis. quod est cōtra predicta. Sed cōtra hoc obijcitur
opera volūtaria nō habēt causā necessariā. sed opera
virtutū sunt opera voluntaria: ergo nō habent causā
necessariā. virtus est causa necessaria operū: ergo vir
Solutio. tus nō per se habet ad opera. Solutio. reuera virtu
tes politice differunt a donis per opera exteriora. qm̄
in statu in quo sunt politice nō exercent nisi opera ex
teriora. quoniā homo qui habet solūmodo virtutes
politicas nondum gustauit dulcedinem dei. vnde nō
est reuocatus adhuc ad meritoria. et ideo occupatur
adhuc circa opera exteriora. quando autem peruenit
homo ad virtutes purgatorias aliquantulum sentit
de dulcedine dei: ꝛ sic aliquantum reuocatur ad me=
ritoria. cum autē venerit ad virtutes animi iam pur
gati tunc perfecte sentit dulcedinē dei: et dicit. rēnuit
consolari anima mea. ꝛ itē. laui pedes meos. quomō
Ad primū inquinabo eos. Ad primo igit̄ obiectū dicimus ꝙ re
uera virtus que per se se habet ad aliqd q̄diu est se
habet ad istud. vnde virtutes cardinales. et in statu
politico et in statu purgatorio et in statu purgati ani
mi se habent ad opera bona. sed tamen minus exer=
cent illa in statu purgatorio vel purgati animi. quo=
niam tunc magis reuocat̄ homo ad interiora vbi ha=
Ad scd̄m bet maiores delicias. Ad secūdo obiectū dicimus ꝙ
reuera in statu purgatorio vel purgati animi. magis
se habꝫ homo ad opera. vno modo scꝫ cū hac supple
tiōe. scꝫ si se intromitteret de talibus alia de causa vł
precepto dei vel alia manifesta vtilitate proximi. qꝛ
magis habet deuotione que docet omnia. substātia
liter autē et quantū in se est. in tali statu minus se ha
bet ad opera exteriora. quoniā maiora habet ad opa
interiora quantū in se est ꝙ ad exteriora: ergo quāto
maiores virtutes habet homo tanto magis se habet
quantū in se est: et simpliciter ad opera exteriora. vir
tus enim licꝫ se habeat ad opera exteriora. tamen
non per modū nature. sed per modū voluntarium se
habet ad illa. nulla autē causa voluntaria est necessa
ria. et ideo nō est necessariū ꝙ si maior est virtus ma=
gis se habet ad opera exteriora. licet per se suo mo=
do se habeat ad illa. sed quia mō voluntario se habet
ad illa minus. se habet ad illa vbi volūtas minus tra
hitur: ꝛ ideo minus se habet ad illa in statu purgato
rio vel purgati animi ꝙ in statu politico. sed in effe=
ctibus virtutis quos ex se producit per modū nature
non per modū voluntariū. bene tenet. ꝙ si maior est
virtus maior talis effectus: vt vtus per se p modum
nature sue facit dignū vita eterna et mundat a pctis
vnde bene sequitur ꝙ si maior est virtus facit magis
dignū et magis mundat a pctis. si inueniat peccata a
quibus mūdet. qn̄ igit̄ virtus erit in sua pfectione vl=
tima scꝫ in patria nullo mō se habebit ad opera exte
riora quantum erit de statu. quia in illo statu nō erit
aliqua vtilitas operū exteriorū. tamē quantū in se est
non habito respectu ad illū statū se habebit ad ope=
ra exteriora. quia si expediret optime opa exteriora
exerceret: vt patet in angelis qui mittunt̄ ad hoies.

¶ Qualiter differunt dona a virtutibꝰ theologicis. ¶ Aliud capitulum.

VIso quomodo differūt dona a virtutibus po li
ticis. dicendū est qualiter differūt a virtutibus
theologicis. scꝫ fide spe caritate. in principio iob dici
tur ꝙ septē filij iob faciebāt cōuiuia vnusquisqꝫ in do
mo sua et vocabant tres sorores suas: vnusquisqꝫ ad — Expō dicti iob.
conuiuiū suum. in die suo. tres iste sorores sunt fides
spes caritas vt dicit gregorius. Sed contra regulare
est ꝙ ditior et potentior inuitet minus diuitē et po= — Ꝯ dictū gregorij af.
tentē minus ad cōuiuiū suū et non ecōuerso. sꝫ fides
spes caritas sūt ditiores et magis abundantes in di=
uitijs spiritualibꝰ siue delicijs ꝙ septē dona. ergo po
tius inuitāt dona ꝙ ecōuerso. ꝙ autē magis abūdāt
fides: spes: caritas: delicijs spiritualibus. probatur — ꝑbatio minoris.
per hoc qꝛ coniūctissime sūt fonti deliciarū. s. deo. per
eas enim mouet̄ anima directe in deū. Preterea in — Secundo.
euāgelio dicitur Amice accōmoda michi tres panes
quia amicꝰ meus venit de via et non habeo qd̄ ponā
ante illū. verba sunt sinderesis: siue intellectus supe=
rioris cuiꝰ est prouidere cibuꝫ in domo aīe loquētis
qui solus est verus amicus noster. Est ergo sensus. o — Exponit illud euāgelicum.
criste accōmoda michi tres panes. s. fidē spem carita
tem. que reficiūt animā spiritualiter. quia amicꝰ meꝰ
scilicet amicus humanus venit de via. id est de labo=
riosa actione mundi et non habet quid manducet. in
mundo enim non sunt spirituales delicie: sed pressu=
re tantū. propter quod sepissime mundꝰ dicitur deser
tum ī sacra scriptura. qꝛ igitur fides: spes: caritas: di
cunt̄ panes. antonomatice: non indigent delicijs do=
norū: sed potius econuerso. ergo non debent vocari
a donis ad cōuiuiū. sed econuerso. Item vnūquodqꝫ — Tertio.
donum habet proprium opus distinctum ab oibus
aliorum donorū. similiter et quelibet virtus. ꝯ quod
libet donuꝫ et quelibet virtus habet suū proprium
cōuiuiū cui non coīcat aliqd̄ donū: aut aliqua virtꝰ. er
go nō pn̄t fides spes caritas cū quolꝫ dono cōuiuari
et ita nichil est quod dicit gregorius ꝙ dona vocant
virtutes ad cōuiuiū suū. Item. vnusquisqꝫ filiorū vo — Quarto
cat in domo propria tam fratres ꝙ sorores. queritur
quid vocetur domus. constat ꝙ opus non dicitur do
mus ibi: qꝛ est conuiuiū. quia conuiuiū per quod opꝰ
intelligitur non est domus neqꝫ potentie aīe possunt
dici domus. quoniā sic non habent dona nisi tres do=
mos cū nō sint nisi tres potentie: et ita non quodlibet
donū in sua domo propria faceret conuiuiū. Reuera — Solutio.
magis abundāt delicijs spiritualibus virtutes theo
logice ꝙ dona: salua excellentia doni: quod ē sapien=
tia. vnde dicimus ꝙ dona non vocant virtutes theo=
logicas ad cōuiuiū suū per modū impij: sed per mo=
dum supplicationis. quia virtutes theologice cōdiūt
dona sapore celesti. virtutes aūt theologice non vo=
cant dona ad sua conuiuia: quia dona non possūt ascē
dere ad illas. sicut enim dicit boetius. Quicquid enī
potest vis inferior. potest vis superior et non econ=
uerso. et ita quācunqꝫ materiā potens est agere do=
num inferius. potens est superius. et non econuerso.
Virtutes autem theologice superiores sunt ad do= — Vtutes excedūt dōa.
na. fides enī spes caritas sua generalitate extendunt
se ad omnia opera et ad omnes materias aliarū vir=
tutum. verbi gratia. cum quis facit opera iusticie vł
fortitudinis. fides precucurrit et spes. fides enī cre=
debat: et spes sperabat ꝙ talia opera acquirerentur.
Caritas enim est velle omne bonum. nec non spiri=
tuale. et ita caritas est velle quelibet opera virtutuꝫ
inquantum sunt bona. et ideo fides: spes: caritas: de=

lectantur cum oībus donis vel virtutibus: ꝛ ita cum
eis conuiuātur: nō ecōuerso: ꝛ iō dona vocāt virtutes
istas ad sua cōuiuia potius ꝙ ecōuerso. imperāt etiā
Quō cōuiuant iter se — virtutes theologice oībus donis vel virtutibus alijs
imperando delectant̄ et cū eis cōuiuant̄. cetera vero
dona vel virtutes per alias cōnexiones quas habent
inter se cōuiuantur mutuo secū vel imperando vt pru
dentia que imperat alijs tribus. et timor que sollici=
tudine sua mouet oēs. et tamē nullū videtur esse con
uiuiū in timore: quia facit solicitū. sꝫ reuera maximū
est in ipso cōuiuiū. quia sicut dicit ecclesiasticꝰ. timor
dn̄i delectabit cor nō tantū propter hoc ꝙ sollicitudi=
ne sua mouet aīam motibus aliarū virtutū. sꝫ qꝛ ani
mam ordinat ꝛ ponit in loco suo sicut ꝛ alie virtutes.
quelibet aūt res habet quietē in loco suo et delecta=
tionem. scꝫ q̄ capax est delectatiōis. per hoc patet so=
Ad primū. lutio. Ad primo obiectū. Ad secundū dicimꝰ ꝙ nul=
Ad scd̄m. lum donū habet aliquod opus propriū quod non cō=
municet ad virtutes que sunt ita gn̄ales. et licet que
dā dona habeant proprias operatiōes respectu alio=
rum. tamē propter cōnexionē quā habēt sibi mutuo
cōicātur vt donū fortitudis vetat pietatē ne excedat
vel parcendo vel irascendo in vsu patientie. eodēmō
Ad tertiū. intellige de alijs. Ad tertiū dicimus ꝙ domus dono
rum nō sunt potentie vel actus: sed habitus natura=
les. vt māsuetudo q̄ est virtus infusa. sita est q̄si ī do
mo sua in naturali mansuetudine: qua quilibet dicit̄
naturaliter mansuetus. eodēmodo fides sita est ī ha
bitu naturali cognoscendi deū per speculum creatu=
rarū. sicut enī homo nō tm̄ creatus est potēs ratioci
nari. sed etiā abilis ad rōcinandū. i. nō tm̄ rationalis
sed rationabilis. ita nō tantū creatus est potens reci=
pere virtutes. sed etiam abilis ad recipiendum illas
eodēmodo intellige de oībꝰ donis ꝛ vtutibꝰ. vnde ꝓ
pheta dicit de lucifero. tu plenus sapiētia: in delicijs
paradisi fuisti. delectabatur enim lucifer in deo et in
donis sibi a deo collatis. nō per modū gratie sed per
modum nature.

¶ De donis singulis et primo de timore.
¶ Aliud capitulum.

DIcto de essentia et numero donorū et differen=
tia ipsorum ad virtutes. dicendū est de singulis
donis: et primo de timore. quoniā licet timor sit vlti=
mum donū dignitate. tamen primū est naturali ordi
natione ascendendi vt postea patebit. Ad sequētium
Notandū. euidentiā. notādum ꝙ sex sunt timores scꝫ naturalis
Timor naturalis. mundanus: humanus: seruilis: initialis: filialis. Ti=
mor naturalis est q̄ q̄s timet mortē siue horribile. lꝫ
ante deliberationē rationis quomō christus mortem
timuit. vnde in euangelio. cepit iesus pauere ꝛ tede=
re. iste timor nō est viciosus. quia non ex libero arbi=
Timor humanus. trio. Timor humanꝰ est quo quis timet pelli sue ex
deliberatione rationis. ꝛ iste potest esse peccatū mor
tale vel veniale. potest etiā nō esse peccatū. mortale
est si procedat ex amore presentis vite: si eo magis
diligitur vita presens ꝙ deus veniale est. quo nimis
diligitur vita presens tamē citra deū. tunc autē nō est
peccatū: quādo est ex amore huiꝰ vite qui nō est pec
catum quo diligit homo vitā suā. tātū ad conserua=
tionē ex deliberatione rationis. quod bonū est et cō=
sonū nature. quia ergo omnis timor humanus gene
ratur ex opposito amore. qualis est amor talis est ti=
Timor mundanus. mor procedens ex eo. Timor mundanꝰ est quo quis
timet amissionē tēporaliū ꝛ potest esse pctm̄ mortale
vel veniale: vel non esse peccatum. sicut amor diuitia
rum. ex quo est tn̄ sicut amor mundi frequentiꝰ sumi
tur in malo. ita timor mundanus et timor humanus
frequentius sonat in vicium. vnde prohibetur a do=
mino in euangelio. Nolite timere eos qui occidunt
corpus. Timor seruilis est in quo quis timet penā ge — Timor seruilis.
henne principaliter. Initialis timor est quo quis ti=
met peccare partiꝫ propter penā partim propt̄ amo — Timor inicialis.
rem dei siue amorem iusticie. quo etiam timet̄ gehē
na non propter se principaliter. sed propter hoc ne of
fendatur deus. vel ne homo separet̄ a deo. vn̄ timor — Duo oculi initius.
initialis habet duos oculos. vnū ad gehēnā aliū ad
offensam ex amore. Timor filialis est quo quis solo — Timor filialis.
intuitu amoris timet offendere deū vł separari ab eo
ipso. Primus timor nec ē a spiritusācto per modū
gratie nec est contra spiritū sanctū. tn̄ est cum spūsan
cto vt patet in christo. Secundus et tertius prout so
nant in viciū. nec sunt a spiritusancto: nec sunt cū spi=
ritu sancato. Quartus est a spiritusancto: sed non est
causa spiritussācti. Similiter primꝰ qn̄qꝫ cum carita=
te: sed non est ad caritatē. secūdus et tertius nec cum
caritate nec ad caritatem. quartus non ē cū caritate:
sed ad caritatē. Quintꝰ et sextꝰ semper cū caritate et
ab ea. de primis ergo tribus quia nō sunt dona spiri=
tussancti dimittendū. Dicitur magis de alijs tribꝰ: et — De tribus vltimis.
primo de seruili hoc ordine. primo de essentia eius et
quomodo sit donū spiritussancti et in quo differat ab
iniciali. secundo de eius vsu pr̄cipali et primo. ter=
tio de operibus exterioribꝰ que procedūt ex timore
seruili. quarto de annexis illius. quinto et vltimo de — Prima q̄o vtrū timor seruilis sit donum.
secundis effectibus: quos habet aīa. Qꝫ timor serui
lis sit donū spiritussancti patet per hoc qꝛ super istud
ad romanos nō accepistis iterū spiritum seruitutis in
timore. vbi dicit augusti. Idē est species vtriusqꝫ ti= — Arꝫ q' sic. Augustinꝰ
moris: sed constat ꝙ timor filialis est donum spiritus
sancti. ergo timor seruilis est donū spiritussācti. Con — In oppoᵐ
tra. quilibet timet naturaliter penā: ergo timere pe
nam est motus naturalis timoris: ergo timere maxi
mā penā est motus timoris naturalis. ergo timere
gehennā est motꝰ timoris naturalis. ergo timor ser=
uilis est timor naturalis. non est ergo donū spiritus=
sancti. Item. duo sunt fines bonarū actionū. scꝫ vita= — Secundo.
tio incōmodi et adeptio cōmodi. ergo sicut habemꝰ
vnum donū quo abstinemus a peccatis pro vitādo ī
cōmodo tēporali. ita debemus habere vnū donū quo
abstineamus a peccatis: pro habendo cōmodo tem=
porali quod patet esse falsum. Item. indirecte timor — Tertio.
seruilis non potest cū spiritusācto. ergo timor serui=
lis est oppositus spūi sācto: sed oppositū nō est a suo
opposito. ergo timor seruilis nō est a spiritusancto.
Solutio. q̄dā timor gehēne est naturalis: vt ille quo — Solutio.
sensu vel imaginatiōe recolente cū estimatione siue
deliberatione rationis timetur gehēna. sic timēt pe=
nas gehenne illi qui eas sentiūt vel senserūt. vnde in
libro sapientie dicitur ꝙ impij timebant timore hor=
ribili. Timor aūt seruilis est de eisdē penis nullo sē=
su preuio vel imaginatione. sed sola fide informi qua
creditur deus puniturus peccata penis eternis. de iu — Ad idem.
sticia. ex hoc pꝫ ꝙ hec argumētatio nō valet Timor
suilis ē timere gehēnā. timor naturalis ē timere ge
hēnā. ꝯ timor seruilis ē timor naturalis: qꝛ procedit
ex idefinit. qꝛ igr̄ timor seruilis ē ex fide informi. iō
est donum spiritussctī: ꝛ est vtilissimus ad caritatem
et quasi medicina et quasi habitus abilitans homi=

niem ad sanitatē spiritualem siue ad suscipiendā gra-
tiam dū hominē humiliat et facit abstinere a peccat(
Ad scdm — Ad secundo obiectū dicimus ꝙ nō est simile.qꝛ pena
debetur peccato mortali propꝛie. et propter hoc est
quoddā donū spirituale quo abstinet quis a peccato
ad vitandū gehennā.sed bona temporalia nō deben-
tur aliquibus bonis operibus. quia debent fieri tm̄
propter vitā eternā que est bonoꝝ operū. sicut gehē
na malorū.vnde dn̄s quasi iratus quādoqꝫ dat tēpo-
ralia et aliquando subtrahit iustis. et sic nō est aliqđ
Ad tertiū. donum ad adēptionē boni temporalis.Ad tertiū di-
cimus ꝙ timor seruilis est a spiritusancto. nō vt cum
illo sit.sed vt preparet ei viā.dat enī spūssanctus hoc
donum ad modū medici qui prius vtitur digestiuis
Exemplū a simili. ad preparandā naturā qua preparata dat laxatiua et
euacuatiua. similiter spūssāctus dat pri9 timorē serui
lem qui humiliat hoīem et facit māsuetū ꝛ huiusmo
di.et tūc intrat spūssanctus cū gratia q̄ euacuat mor-
bum et sanat.vnde licet timor seruilis non possit esse
cū spiritusancto. non tm̄ opponitur vel cōtrariatur ei
Iterū ar. quia preparat ei ingressū in cor hominis.Sed adhuc
obijcitur cōtra hoc. timor seruilis est eiusdē speciei
specialissime cū timore initiali.sed timor initialis est
cū spiritusancto:ergo et timor seruilis.sicut enī albe
do nō excludit albedinē cū sint eiusdē speciei. sic nec
timor seruilis excluditur adueniente in aīa caritate.
vel timore initiali: ergo manet adueniente caritate
cū qua aduenit initialiter. et sic manet cū spūsancto.
Qꝫ autē illi timores sint eiusdē speciei specialissime.
Augustin9 patz. quia augustinus dicit in octauo libro de trinita
te.ꝙ volūtates diuerse sunt: qrū diuersa sunt volita
et eedē quarū idē volitū:ergo pari ratiōe diuersi sūt
timores quibus timenť diuersa. ꝛ iidē quibus timeť
idem.sed idem timeť timore seruili et initiali.scz pe-
Euasio. na eterna:ergo sunt idem timor in specie. Si dicit ꝙ
q̄uis idē timeať vtrobiqꝫ.tamen differūt. quia timo
re initiali nō timetur pena nisi propter aliud.Cōtra
ↄ hoc ar. hoc est:quia sicut volūtates non differūt nisi per pri-
mos fines ꝛ imediatos.ꝛ nō per fines vltimos.quia
si sic essent oēs volūtates eiusdē speciei specialissime
et similiter oēs v̄tutes. ita neqꝫ timores differūt nisi
pꝛ ea que timētur primo ꝛ imediate:ergo cū primo
et imediate timeatur pena eterna timore initiali. nō
erūt illi timores diuersi in specie : sed idem in specie
Secundo. Itē. timor initialis habet duos oculos.vnū ad penā
quo cōicat timore seruili. aliū ad separationē quo cō
municat cū filiali. sed propter hoc ꝙ cōmunicat cū fi
liali vno oculo: est eiusdem speciei cū illo : ergo eadē
ratione cū cōmunicet cū seruili vno oculo erit eiusdē
speciei cū illo.et sic timor seruilis erit cū spūsancto.si
cut ꝛ initialis.qđ patet esse falsū. quoniā beatus io.
dicit perfecta caritas foras mittit timorē. quod intel
Solutio. ligunt sancti de timore seruili. Solutio. dicimus ꝙ
siue naturalia fiant gratuita siue nō.secundū speciem
differunt timor seruilis et timor initialis.quoniam ti
mor initialis habet duos oculos.vnū accidētalē quo
timet penā. aliū essentialē quo timet separationē.ti-
mor enī separationis ab eo quē diligit ei9 est causa.et
propter hoc vnius speciei est cū filiali differens acci-
dente.penā autē timet per accidens siue per aliud.ꝛ
propter hoc licet cōueniat cū seruili in accidente.dif-
fert tm̄ secūdū speciē. penam autē timet per accidens
duobus modis. primo timet eā propter cōscientiam
peccati: et stimulū et angustiam cōscientiā timens ne

sufficienter sit ei peccatū dimissū. sed cum perfecte cō
pleuerit penitentiam vt iam pacē sentiat et dulcedi-
nem in mente.quia iusticia et pax osculate sūt.non ti
met propter cōsciētiā peccati aut angustiā : sed tm̄
per modū cautele.s.ne separetur a deo: et sic penam
non quia est pena timet.sꝫ propter conscientiā pecca
ti:et ita vno modo per accidens.Itē. alio modo per Dupliciter p accidens
accidens timet illā:quia non timet ipsā inquantū est
pena corporis vel aīe sensualis:sed inquantū est pēa
dāni siue separātia ab eo quē diligit. et ita per acci-
dens timet penā per se separationē.vnde proprielo-
queno diuersa timentur timore seruili et initiali et
ita dn̄t essentialiter illi timores. Per hoc patet so- Ad omnes rōnes.
lutio ad oīa obiecta. Sed iterū videtur posse pbari
ꝙ timor seruilis non sit donū spiritusscti qꝛ eo timet Iterū ar.
homo offendere deū propter penam. ergo magis ti
met penam q̄ offensā dei. ergo magis timet penā q̄
deum.sed si aliquis diligit aliquid aliud magis q̄ de
um:peccat mortaliter.quia deus super oīa est diligē
dus.ergo pari ratione cū deus super oīa sit timēdus
quicunqꝫ timet aliud plus q̄ deū.peccat mortaliter.
sed timore seruili timetur aliud plus q̄ deus:qꝛ pe-
na.ergo sic timēs peccat mortaliter.ergo timor ser-
uilis est peccatū mortale.non ergo est donū spiritus-
sancti. Item.diligens deū propter aliud ita ꝙ hec di Secundo.
ctio propter notet causam finalem principalē peccat
mortaliter.ergo pari ratione:timēs deū propť aliud
peccat mortaliter:sed timēs timore seruili. timet de
um propter aliud.ergo peccat mortaliter. et inde vt
prius. Solutio.timor seruilis est donū spiritussancti Solutio.
cum sit ex fide vt dictum est.Ad primū dicim9 ꝙ si p Ad primū
prie intelligatur hec propositio.timens timore serui
li timet magis penā q̄ deū:falsa est.qm̄ timere penaz
nichil aliud est q̄ timere deū cui9 est infligere penam
eternam impenitentibus.siue timere iusticiā dei vel
eternū iudicem.sicut enīz dictū est in questione de ar
ticulis.penas eternas credere non est articulus: sed
assequens articulo.qm̄ omnis articulus est de deo in
cutiens timorem vel amorem vel vtrūqꝫ:et ita deum
esse puniturū impenitentes penis eternis est articu-
lus.ex quo patet ꝙ idem est timere penam eternam
et timere deū:et ita non magis timetur pena q̄ deus
ex quo patet solutio ad primo obiectū. Ad secundo Ad scdm.
obiectum similiter dicimus ꝙ hec ppositio:si pprie
intelligitur est falsa.timens timore seruili timet deū
propter aliud.quia iste qui timet penā nō timet illaz
quia pena:sed qꝛ a deo infligenda.sicut qui timet pa
tibulum non timet ipsū:quia illud est:sꝫ qꝛ timet su-
spendi in eo a iudice:et ita proprie loquendo qui ti-
met deum tantum propter penā eternā. nō timet de
um ppter aliud.tm̄ si propositio intelligatur sub im
proprietate cōcedimus ꝙ qui timet deum ppter pe-
nam eternā:timet deum ppter illud.cōpetenter tm̄ pt Alr pt dici
dici ꝙ non ē simile de timente deū propter penā eťnā
et diligēte propter bonū creatū. qꝛ ille qui sic diligit
ponit sibi aliū sūmū bonum q̄ deū:vn̄ peccat morta-
liter.sed ille qui sic retinet deū nō propť hoc poīt ali-
ud sūme potēs.ꝛ iō nec pec. mor. Itē q̄ritur vtrum q̄o incidēs
timor quo aliquis abstinet a peccato ne suspendatur
sit donū spiritussancti.qđ videtur.quia vtilis est et p̄- Ar ꝙ sic.
paratorius ad bonū: ergo est a spūsancto.Contra.qđ In oppo^m
nō est ex fide peccatū est.vt dicit apostolus.i.deficiēs
et inutile et imperfectū. Solutio.dicimus ꝙ reuera Solutio.
talis timor nō est donū spūssancti,quia solo libero ar

bitrio potest aliquis abstiere a peccato. vt qui timet
patibulū.quia timere talē penā nō est timere deū. sꝫ
hominē.vnde timor humanus est et non est donū spi
ritussancti sicut patet ex predictis.

De vsu seruilis timoris.

Secunda questio huius capituli.

Augustin9 Queritur de vsu seruilis timoris. augustinus di-
cit ꝙ timor seruilis est bonus.timere autē ser-
ↄ illud ar. uiliter est malū. Sed contra.cuius vsus mal9 est.ipꝫ
est malū.sed timere seruiliter est vsus timoris serui-
Secundo. lis:ergo seruilis timor est malus.vel si est bonus.ti-
mere seruiliter est bonū.qđ est cōtra augustinū.Itē.
timor seruilis est bonus. qꝛ eo abstinet homo a pec-
cato.vn̄ sic preparatur ad caritatē habendā abstinen
do a peccato.sed hoc est timere seruiliter: ergo time
re seruiliter est bonum.ea rōne qua timor seruilis est
Tertio. bonus.Itē.cū dicitur timor seruilis est bon9. aut bo
nitas attribuitur timori non habito respectu ad for-
mā seruitutis.aut habito respectu.si primo mō:pari
ratiōe. cum dicitur timere seruiliter est bonū. potest
attribui bonitas ei.quod est timere nō habito respe-
ctu ad seruilitatē importatā per illud aduerbiū : er-
go sicut timor seruilis est bonus. ita timere seruiliť
est bonū.quia sicut timor est vtilis sic timere seruiliť
est vtile.si vero habeatur respectus ad subiectū cum
forma seruilitatis : ergo qua ratiōe timere seruiliter
Quarto. est malū eadē ratione timor seruilis est malus. Itē.
cum dicitur quis timere seruiliter aut ↄparať aliqua
difformitas aut nulla.si nulla quare ergo dicitur ꝙ ti
mere seruiliter est malū.si aliqua ḡ sicut timere ser-
uiliter secundum opinionem que dicit:ꝙ mala actio
non est a deo nō est a spiritusancto. ita neqꝫ timor ser
uilis erit a deo:ergo nec a spiritusctō.qm̄ eadē diffor
mitatē importat nomē seruilis quā hoc aduerbium
Opinio aliquorum. seruiliter.et hoc est contra predicta. Solutio.quidā
dicunt ꝙ timor seruilis nichil aliud est q̄ timor serui
vnde non attribuitur bonitas nisi essētie timoris. cū
dicitur timor seruilis est bonus. sed ad seruitutē ha-
betur respectus cū dicit. timere seruiliter est bonum
ↄ hanc ar. Sed hec solutio patet nulla esse.quoniā si nichil aliđ
est timor seruilis q̄ timor serui:ergo cū timor huma
nus sit timor ser uiꝛ similiter timor mūdanus nō erit
alius timor seruilis a timore humano aut mundano
Alia opio. Propter hoc dicūt aliȷ ꝙ cū dicit timor seruilis prin
cipaliter significať seruilitas que est essentialis diffe-
rentia huius timoris quo deus timeť ne puniat ieter
num. sed propter hoc cōnotatur viciū in subiecto ti-
Augustin9 moris.quia vt dicit augustinus.in tali viuit voluntas
peccandi.vnde cū nō respiciatur illud cōnotatū cū di
citur timor seruilis est bonus: sic enī nichil attribuiť
subiecto timoris:sed timori:vera est propositio. sed
cū dicitur timere seruiliter est bonū.sic attribuiť bo-
nitas timori vel actui eius secundū qđ est in timente.
quoniā nichil aliud est timere seruiliter est bonū. q̄
ↄ hanc ar. hic aliquē timere seruiliter est bonū.Sed cōtra. qua
ratione non respicit subiectū timoris. cū dicit timor
seruilis est bonus. eadē ratione cū dicitur timere ser
uiliter est bonū.quia potest sumi hoc aduerbiū time
re pro essentia motus in se. nō secūdū ꝙ est actualiter
in mouente. vt sic quasi noīatū teneať. verba enī se-
cundū se dicta nomia sunt.sicut verū est ꝙ legere est
bonū q̄uis nullus legat. et ita timere est bonū sicut
Secundo. timor seruilis.Preťea.si timor seruilis viciū coipor
tat in subiecto: ergo timor seruilis nō est a spūsancto

in subiecto:quod patet esse falsum. Solutio. dicim9 Solutio.
ꝙ sicut timor seruilis est bonus:ita timere seruiliter
est bonū.nec dicimus ꝙ timor seruilis sit timor serui
nisi secundū nois interpretationem ꝛ non secundum
rei significate precisionē.sed ē timor seruilis quo ali
quis timet deū ne puniat eū eternaliter:sicut aliquis
seruus timet dn̄m suū ne eū penis tēporalib9 affligat
Ad istud quod obicitur qđ augustinus dicit.ꝙ time Ad rōnem
re seruiliter est malum.tamen timor seruilis ē bon9
dicimus ꝙ non est verū.nusq̄ enī leguntur hec v̄ba
de augustino:sꝫ quidā opinati sunt augustinū dixisse
hoc.qꝛ dixit ꝙ timor seruilis est bonū quo nemo bn̄
vtitur.nec iportat iste terminus timor seruilis ali-
quā difformitatem ex vi sue significatiōis. sed ex vi
rei posset intelligi.scꝫ quia certū est ꝙ in quocūqꝫ ē
seruilis timor.in eo est peccatū mortale.cum enī ti-
mor seruilis sit donū spiritussancti secundū suum esse
stultū est in eo quod est seruilis timor ponere aliquā
difformitatem.secundū denominationē : seruilis ti-
mor secundū hanc nominationē dicatur ab aplo do-
nū spiritussancti.ad romanos. nō accepistis iterū spi
ritū seruitutis i timore illo.timere seruiliter est tale
quid quo preparatur aliquis ad expulsionē peccati.
Sicut oximel:aut sirup9 preparat egrū ad repulsio- Exemplū.
nem egritudinis et ad recipiendū sanitatē. Item sic Iterū ar
obicitur.augustinus dicit ꝙ timor seruilis est bonuz ↄ dictū au-
quo nemo bene vtitur.Contra.timor seruilis est bo gustini.
nus.ergo eius vsus est bonus.ergo timore seruili pt
quis bene vti.Solutio. vti dupliciter sumitur large Solutio.
secundū ꝙ vti est assumere aliquid in facultatē volū
tatis.et secundū hoc verū est ꝙ vsus timoris seruilis
est bonus.s.preparatio ad caritatē per abstinētiam a
malo.et hoc modo potest quis bene vti timore ser-
uili.stricte sumitur secundū ꝙ vti est vsum rei refer-
re ad id quo fruendū est.et secundū hoc timore serui
li nullus potest bene vti:aut male.quia vsus timoris
referatur ad deū quo fruendū est. iā non est vs9 timo
ris seruilis:imo initialis vel filialis. sed quia hec so
lutio non est generalis: ad idē poterit adhiberi post
dicenda.

De timore seruili.

Tertia questio huius capituli.

Sic augustinus dicit ꝙ timor seruilis est bonuz
non tm̄ qui timet seruiliter bene agit. Contra. ↄ augusti-
aut augustinus sumit bonū et bonū in eadē significa nū ar.
tione aut in diuersis.si in eadē.ḡ sicut timor seruilis
est bonū.ita timere seruiliter est bonū agere:per lo-
cum a casibus.si autē in diuersis ita ꝙ aduerbiū non
sumatur a noīe:nichil videtur dicere. Item. timor Secundo.
seruilis est virtus eo modo quo est donū spiritusscti
qꝛ virtutes informes sūt virtutes. ḡ cū seruilis timor
sit virtus.timere seruiliter est timere virtuose.ergo
qui timet seruiliter agit virtuose.ergo et bene.quod
est contra augustinum.Solutio.facere bonū est face Solutio.
re aliquid de genere bonorū.sed agere bene est age
re meritorie:qꝛ agere bene est agere ex bonitate agē
tis.s.agere ex caritate siue ex virtute gratuita a qua
dicitur aliquis bonus simpliciter.vnde dicim9 ꝙ hoc Ad primū
aduerbiū bene non sumitur tanq̄ casus ab hoc noīe
bonū:sed sumitur in alia significatione. vnde in hoc
argumento timere seruiliter est bonū siue timor ser
uilis est bonus.ergo qui timet bn̄ facit.est equiuoca
tio.sicut aristote.dicit in ethicis ꝙ nō quicunqꝫ facit

grammaticalia est grammaticus. sed qui secundum grāmaticā que est in ipso. ita dicimus ꝙ ille sol⁹ bene agit qui secundū bonitatē que est in ipso operatur. ꝙ sicut ars est pricipiū et regula in artificialibus cognoscendis. ita et virt⁹ est principiū et regula in bene agē- *Ad aliud.* dis. Ad hoc aūt quod obijcitur ꝙ minus proprie lo- *Augustin⁹* quitur augustinus diuersimode sumēdo hanc dictionem bonū et hanc dictionē bene. dicimus ꝙ proprius loquitur sumendo illas duas dictiones prout debet *Ad aliud.* Ad aliud dicim⁹ ꝙ timor seruilis simpliciter loquendo nō est virt⁹ nec virtutes informes sunt virtutes. qꝛ hoc ꝙ dico informes diminuit de ratiōe virtutis. vñ non valet: timor seruilis est virtus informis: ergo vir- *Opio aliquorum.* tus. fallatia secundū quid ad simpliciter. Sed quidā volunt dicere ꝙ timor seruilis est malus: qđ nitūtur probare sic. duo sūt quibus specialiter seruim⁹ deo. s. timor et amor. sed si amor creature non refertur ad deū peccatū est. eadē ratione et timor. sed timore seruili timetur creatura nec refertur ad finē supremū. s. deū timor ille. quoniā timore seruili nō timetur nisi pena. et propter se solū: ergo timor seruilis est pecca- *In oppo^m* tū: ergo non est a spiritusancto. Itē. augustinus dicit ꝙ peccare est spreto incōmutabili bono rei naturali adherere. sꝫ timēs seruiliter inquantū huiusmodi nō adheret alicui rei cōmutabili nec spernit bonū icōmutabile. nō enī derogat ei⁹ potentie vel bonitati. et sic de alijs faciēdo aliud ab illo sūmū bonū. vel sūme potentie. quod fit in timore mundano vbi magis timet potentia principis ꝙ dei: ergo nullus in hoc ꝙ timet seruiliter peccat. et ita timor seruilis non est peccatū *Secundo.* Item. aliquis potest licite desiderare commodum suū nō referendo ad supremū finē. sicut patet in illo ꝗ fodit in vinea pro sex denarijs: ergo eadē ratione aliquis potest fugere licite incōmodū suū referendo ad supremū finē. sed hoc fit timore seruili: ergo timere seruiliter non est peccatū: ergo nec timor seruilis: qđ con- *Ad rōnem* cedimus. Ad illud quod obijcitur dicim⁹ ꝙ hec propositio gñaliter intellecta est falsa. scꝫ amor creature nō refert ad finē supremū est peccatū. amor enī creature qui nō est libido non est peccatū. sicut quādo diligit tēporale ad necessitatē nec eo spernit deus. ille *Item.* enim amor est solus quo deus spernetur pctm̄ est. Similiter dicimus ꝙ solus ille quo spernit deus est peccatū. qđ nō est in timore seruili. sed hoc est in mundano vbi prefertur potentia hoīs potētie dei: et similiter in humano: vbi prefertur vita carnis vite eterne.

De annexis timori seruili.
Quarta questio huius capituli.

dictū augustini. Q Ueritur de ānexis timori seruili. ꝛ primo de auctoritate augustini sup illud psal. Cōfige timore tuo carnes meas. ibi dicit augustin⁹. Timor seruilis ducit ad castū timorē. sed nō crucifigit carnē. viuit enī in eo peccandi volūtas et sequeret opus si separaretur operis impunitas in timente: ergo seruiliter vi- *In oppo^m* uit voluntas peccandi: ergo vult peccare. Cōtra. timore seruili abstinet a pctō voluntarie: ergo vult nō peccare: ergo vult peccare ꝛ vult nō peccare: ergo simul ꝛ semel habꝫ duas *Opio alicuius.* ꝯrias volūtates. Ad hoc dicebat archiepiscop⁹ senonꝰ ꝙ ibi fit sermo de voluntate cōditionali nō de absoluta. vnde vult peccare volūtate conditionali. scꝫ si nō essent pene. sed de voluntate absoluta vult nō peccare. et hee due volūtates nō sunt cōtrarie. vnde voluntas illa qua dicitur viuit in eo. peccandi voluntas ꝫm eū potius deberet dici velleitas: quoniā non proprie loquendo vult peccare: sꝫ vellet si pene nō essēt. Sed *ꝯ hoc ar.* obijcitur de illo qui habet timorē seruilem vt de illo qui vult furari: quādo attendit pecuniā. sed nō cōsiderat penā et pecunia placet ei. ergo potest eā simpliciter furari. et ita in timente seruiliter viuit volūtas peccandi absoluta. Propter hoc dicūt quidā ꝙ *opio alioꝝ* voluntas ꝗ viuit in eo: sensualitatis ē. et ē absoluta. sed voluntas qua vult non peccare rationis est: nec sunt contrarie. quia non habent idē susceptibile. Sꝫ *ꝯ hanc ar.* hoc nichil est qꝛ vult furari per insidias et huiusmōi quod non subiacet sēsualitati. et potest etiā hoc facere ex deliberatione rationis. Solutio. pro cuius de- *Solutio. triplex status.* claratione notādi sunt tres status timentis seruiliter qñqꝫ enī attēdit pecuniā vt sibi vtilē. et stati attendit penā. tunc verū ē ꝙ vult furari sub cōditione. i. vellet si pene nō eēnt. qñqꝫ attendit penā tm̄. et tunc vult nō furari simpliciter. qñqꝫ attendit pecuniā tm̄: et tunc vult furari simpliciter siue absolute. et totuꝫ hoc ē secundū voluntatem rationis. Cōcedim⁹ ergo ꝙ in timēte *Solutio* seruiliter due sunt voluntates contrariorū: et secun- *Duplex voluntas.* dum rationē: non tm̄ sunt cōtrarie: qꝛ non sūt secundū idē. eo ꝙ si sunt secundū eandē apprehēsionē vel cōsiderationē: sicut si aliquis adipiscatur familiaritatem eius qui occidit patrē suū diligitqꝫ illum et odit eundē quia tamē non eodē intuitu non sūt contraria in eodē dilectio et odiū hominis eiusdē. dictū ē ꝙ timor seruilis semper ē cū peccato. qꝛ in timente seruiliter viuit peccandi voluntas. Uidetur ꝙ sit semper *ꝯ aliud ar.* ex peccato superbie. qm̄ gregori⁹ dicit. cū pena timetur. et facies dei non amatur timor ex timore est non ex amore sed timore seruili fit hoc. ergo ē ex timore. ergo ex superbia. Sed contra. timor seruilis humili- *ꝯ hoc ī oppositū.* at hoīem. ergo nō ex superbia. Ad hoc dicūt cōmuniter *Opio cōis* magistri ꝙ auctoritas debet sic intelligi. ex timore. i. cū timore. vt propositio notet cōcomitantiā nō causalitatē. habet aūt similē expositionem hec prepositio ex. sup illud marci. viij. Surgent ꝛc. vbi dicit glo. eo indigni sunt venia qꝛ ex lege sūt infideles. i. cū lege. causaliter eī non facit lex infidelē. et ita timor seruilis est ex superbia. i. cū superbia. Sed contra Timor *In oppo^m* seruilis preparat animā ad susceptionē caritatis. qa sicut seta introducit filū sic timor seruilis introducit caritatē qꝛ hūiliat hominē sub deo. ergo non ē sēper cum superbia. qꝛ superbia retrahit a caritate. Itē. augu. *Scđo per augustinū.* inuestigans illud eccle. initiū oīs peccati ē superbia. i libro de fide ad petrū opponit ꝙ nō sit hoc verū in illo ꝗ cū habeat caritatē cadit p peccatū luxurie tm̄ et dolēs et gemēs peccat sub deo. constat enī ꝙ in tali nō ē superbia initiū peccati. non ergo initiū oīs pctī est superbia. Soluit aūt augu. ꝙ auctoritas illa debet ītelligi de initio mediato non de immediato. Super- *Solutō augustini.* bia enī primorū parentū fuit corruptionis initiū totius generis humani ex qua ortū habet cōcupiscentia siue libido impropria ꝗ est initiū cuiuslibet pctī. Sicut augu. dicit alibi. vnde patet ꝙ in predicto casu ē *Augustin⁹* peccatum luxurie non cum superbia. ponatur ergo ꝙ talis consideret penas eternas: et seruiliter timeat deum. patet ꝙ in isto est timor seruilis non cū superbia. ergo falsum est quod dicit gregorius. siue hec ꝑpositio ex: notet concomitantiam siue causalitatem. sed videtur ꝙ in omni peccato sit suberbia. quoniaꝫ *Iterū ar.* augu. dicit. peccare ē spreto incōmutabili bono reb⁹ *Augustin⁹* mutabilibus adherere. ergo in omni peccato ē cōtē-

ptus dei. sed contemptus dei est superbia: ergo in oī *Solutio.* peccato est superbia. Solutio. Dicimus ꝙ timor seruilis potest esse non cū superbia: sed vt frequenti⁹ cū quadā superbia est. s. cū indignatione ꝛ murmure qđ habet aliquis ex consideratione penaruꝫ quas vellet *Dictū gregorij exponitur.* non esse. vnde quod dicit grego. ꝙ timor seruilis ex timore est. intelligi debet vt frequēter. habuit enim respectum ad naturā timoris. vt frequētius predicta *per hoc ad primū.* indignatio cōcomitatur. sicut puer remurmurat contra verbera ꝗ sustinet inuitus. Ad aliud dicim⁹ ꝙ cō- *Ad scđm* temptus multipliciter sumitur. qñqꝫ enī dicitur contemptus appreciatio rei minor iusto. scđm hoc contēnere est opus ratiōis. Itē. contēnere idē quod aspernari siue irasci rei tanꝙ vili. scđm hoc cōtēnere est in irascibili. qñqꝫ contēnere est negligere siue non curare rem tanꝙ vilem: scđm hoc contētus dei comitatur omne peccatū. In speciali aūt significatione sumitur cum dicitur contēptus dei est superbia. ꝛ ita patet ꝙ *Falla equocationis.* in illo argumento est fallatia equiuocationis.

De effectibus timoris seruilis.
Quarta questio huius capituli.

Q Ueritur de effectibus timoris seruilis. augustinus dicit ꝙ timor vulnerat/caritas sanat: ergo timor ledit: ergo nocet. sꝫ sicut augustin⁹ dicit ꝙ nō adimit aliqđ bonum. non nocet ergo cum timor seruilis noceat adimit aliquod bonū/aut gratuitū/aut naturale gratuitū: nō qꝛ in timente seruiliter nō est grā: ergo neqꝫ diminutio boni gratuiti neqꝫ diminuit bonū naturale qꝛ diminutio boni naturalis ē peccatū/ aut a pcō. qm̄ in bonis naturalibus saluat imago dei. ergo timor seruilis est pctm̄: ergo nō est a spū sctō. qđ est contra predicta. *Solutio. duplex vulnus.* Solutio. Timor seruilis vulnerat ꝛ ledit: sꝫ nō adimit aliqđ bonū aīe. Est enī duplex vuln⁹. s. culpe ꝛ pene. vuln⁹ culpe est corruptio boni naturalis. ꝛ tale vuln⁹ est a pctō inꝗtū pctm̄: qꝛ ex eo ꝙ est peccatū diminuit bona naturalia aīe. ita ꝙ imago dei diminuit. tali vulnere nō vulnerat timor seruilis. vuln⁹ pene est amaritu- *Uuln⁹ pene* do mētis ꝛ angustia ꝗ comitātur pctm̄. vñ hier. Scito et vide qꝛ malū et amarū est te dereliqsse dñm deum tuū. tali vulnere vulnerat aīam timor seruilis ꝛ ledit ipsaꝫ āgustiās eā: nō tm̄ adimit aliqđ bonū ei⁹. sicut ex indebita extēsiōe brachij pōt aliqs ledi/ lꝫ nō adimat *Ad primū.* aliqđ. vñ dicim⁹ ꝙ in hac argumētatōe ledit: ergo aliqđ *Falla ꝯñtis* mēbrū adimit: est falla ꝯñtis. Silr ꝛ in hac ledit: ergo nocet ꝫm ꝙ ang. sumit hoc vbū nocet cū diminutōis effectu. angustia enī et amaritudo aīmi: ꝛ si nō noceant ꝫm qđ: qꝛ affligūt aīam: nō tm̄ simplr nocēt: sꝫ hūiliāt et sic reuocant.

De timore naturali ꝛ filiali simul.
Aliud capitulum.

D Icto de timore seruili. dicēdū est de naturali ꝛ filiali sim. qꝛ sūt eiusđ spēi/ lꝫ dīfant accidēte. sicut enī hō alb⁹ ꝛ hō niger. ita timor initialis ꝛ timor filialis sūt eiusdē spēi. tm̄ null⁹ timor initialis est timor filialis nec ecōuerso. Prio dicēdū est qđ timor initialis et ꝗre dicat initialis. Scđo si sit vna spēs timorꝫ aut due. Tertio de *Primū notabile.* augmēto ꝛ diminutōe ei⁹. Quarto ꝛ vltimo de timore filiali p se. Notandū aūt ꝙ hec vox timor filialis qñqꝫ sumit possessiue: vt dicat timor filialis timor filioꝝ dei. ꝛ scđm hoc nō distinguit filialis ab initiali. qñqꝫ dr timor filialis p similitudinē ille timor ꝗ timet de⁹. sicut filij solēt timere pr̄es qm̄ timēt separi a pr̄ib⁹ solo amore: ꝛ si nulla pena eis immineat. sic diuersificat timor filialis ab initiali. Initialis aūt timor est quo timem⁹: partim timore pene partim amore glorie. vnde dicit habere duos oculos: vnū ad penā: aliū ad gloriā. Querit *Prīa q̄stio huius capli.* ergo quare dicitur initialis: qꝛ talis amor est incipiētium. Contra. Esto ꝙ aliquis perfect⁹ ceciderit a ca- *ꝯ hoc ar.* ritate ꝛ postea resurgat in tanta. cōstat ꝙ talis incepit bonū operari: ergo est icipiēs. ergo si timor initialis est incipientiū iste habet timorē initialem. Contra. *In oppo^m* Perfecta caritas foras mittit timorē. et hoc intelligatur etiā de initiali. ꝛ iste habet perfectā caritatem ergo nō habet timorē initialē. ergo timor initialis nō dr initialis qꝛ est incipientiū. Itē. triplex est stat⁹ amorꝫ *Secundo.* scꝫ incipiētiū/ pficiētiū/ ꝛ pfectoꝝ. Primi celebrāt pascha in egypto. secundi in deserto. tertij in terra promissionis. igit timor distinguit secundū status caritatis vt dicatur timor initialis qui est incipientiū. filialis qui est perfectoꝝ: et tertius timor proficientium. ei ita in caritate erit triplex timor distinguēdus. For- *Euasio.* te dicet qꝛ dicitur timor initialis eo ꝙ est initium sapientie: sicut dicit ecclesiasticus. Initiū sapientie timor domini. Contra. Fides/spes/caritas precedunt *ꝯ hanc ar.* timorē: ergo qua ratione timor est initiū sapientie: a fortiori ratione. fides/spes/caritas/ sunt initia sapiētie. ergo si ꝓpter hoc dicitur timor initialis: pari ratione spes dicitur initialis. ꝛ similiter caritas. Item. *Secundo.* ecclesiasticus. xxv. Timor dei initiū dilectionis: fidei autē initiū est ei. Queritur ergo quare potius fides que est prima virtutū et timor que est quarta dicantur initia sapientie ꝙ fides et spes. vel fides ꝛ caritas *Solutio.* Solutio. Dicimus ꝙ timor dicitur initialis qui est primo incipientium. ꝛ sic cessat obiectio de eo qui resurgit in caritate perfecta. Ille enim et si incipiat be- *Alr̄ pt dici* ne operari: non tamen primo. posset tamen dici quoniam etiam talis habet timorem initialem. quoniam *per hoc ad primū.* adhuc angustiatur super peccato qđ commisit. perfecta aūt caritas dicit foras mittere timorē initialē quātum ad hoc ꝙ habet naturam timoris seruilis secundum hoc. s. ꝙ habet oculū ad penā: nō tm̄ totaliter a principio foras mittit illū. sed quādo cōsciētia sua serenatur ad plenū tunc totaliter foras mittit timor initialis. Ad aliud dicimus ꝙ non ē simile de caritate ꝛ *Ad scđm.* timore. qm̄ habens caritatē timet aut habēdo cōsciētiā peccati aut non habēdo. si primo mō habet timorem initialē. si secūdo mō filialem: ꝛ ꝓpter hoc timoris in caritate non ē nisi duplex stat⁹. potest dici timor initialis eo ꝙ initiū sapientie. sola enī fides et timor proprie loquendo sunt initia sapiētie. quoniā hec sola mundant a peccato palatum cordis. de fide enī dicitur in actibus. Fide mundans corda eorū. de timore in eccle. Timor dei expellit peccatū. fides mundat ab omnibus peccatis. timor a reliquijs peccatoꝝ. qm̄ ꝗuis aliquis sit sine peccato: tamen quādoqꝫ remanent reliquie. s. difficultas bene operādi: obscuritas intelligēdi et obligatio ad satisfactionē et huiusmodi: ꝓpt quod lazarus suscitatus ligatus erat institis. *Nō duo exēpla sacra.* et cecus videbat homines quasi arbores ābulantes istas reliquias repellit timor initialis. et ita per fideꝫ a macula peccati mundato palato cordis per penitētiam que ex timore dei concipit et a reliquijs p timorem sentit cor saporem dulcedinis dei: et sic sapientia generatur in corde hominis: sicut causa febris ex- *Exemplū.* pulsa et reliquijs ei⁹ ꝛ cibi dulcedinem sentit sanatus a febribus. et ita patet quare specialius ꝗ alie

ꝛ

virtutes dicitur fides initium sapiẽtie.et similiter ti=
mor.vnde bene dicit ecclesiasticus.Timor dei initiũ
dilectionis eius.fides autẽ ꝛc. Item. timor initialis
Ꝫ aliud dictum arg. dicitur habere oculum ad gloriam siue ad amorem
Cõtra.diligere caritatis est:timere timoris.ergo timor
Solutio. nõ habet oculum ad amorem dei. Solutio. Timor
dicitur habere oculũ ad amorẽ dei:qꝛ habet oculum
ad separationẽ ab amato timens ab illo separi.Sed
Iterũ arg. Ꝫ dicta. videtur ꝙ due sunt spẽs timoris.due enĩ sũt spẽs cu=
piditatis.Cupiditas qua cupit quis delectari in cibo
et potu plus iusto.ꝛ illa qua cupit luxuriam in coitu
licet ad idẽ tendant:ergo pari ratõe. timor pene ꝛ timor
separationis erunt diuersaꝝ specieꝝ.sicut enĩ diuerse
sunt volũtates si volita sũt diuersa.ita diuersi debent
Solutõ pꝫ ex dictis. esse timores quibꝰ diuersa timẽtur.Ad illud supradi
ctũ est ꝙ timore initiali nõ timetur pena inꝙtũ pena
sed inquãtũ separatura. ꝛ ita ꝓprie idẽ timet vtroqꝫ
timore initiali.s.filiali:ꝛ separatio:ꝛ ꝓpter quod idẽ
Iterũ arg. sũt in specie.Sed obicit.Sicut fides informis dupli
cem habet oculũ.s.ad penas eternas quas credit esse
ad sũmã bonitatẽ dei quã credit eẽ.sic ꝛ fides forma=
ta. ergo sicut fides informis motu directo precise in
penas eternas generat seruilẽ timorẽ quo pure ꝛ pre
cise timetur pena nõ habito respectu ad bonitatẽ dei
similiter fides formata poterit generare aliquem ti
morẽ illo motu quo mouet precise per viã merorũ in
penas eternas nõ habito respectu ad sũmã bonitatẽ
dei. sed si hoc erit aliquis timor in caritate quo pena
eterna timetur inꝙtũ pena ꝛ alius quo timet separa
Solutio tio:ergo due sunt spẽs timorũ.Solutio.Oĩs speculatio
prius ẽ de fine ꝙ de his que ad finẽ. ergo cũ fides sit que
dam speculatio primo respicit finẽ: ꝙ ea que sunt ad
finem.sꝫ bonũ est finis oĩm: ergo primo mouetur fi=
des in bonum ꝙ in id quod est ad bonũ.vnde intuitu
sũmi boni primo de necessitate gñat caritatẽ ꝙ ĩtuitu
penaꝝ gñet tiorẽ.quare is est ordo vt caritas sit ĩ fide
timor aũt in caritate.ex quo patet:ĩpossibile est ꝙ fi=
des formata generet timorẽ pene scdm ꝙ pena:sꝫ cre
dens deũ esse sũmũ bonũ in se.et similiter sibi videns
ꝙ per penas separari posset generat timorẽ pene. nõ
inꝙtũ est pena:sꝫ inꝙtũ separat.ꝛ ita patet ꝙ nõ erũt
Ꝫ hoc arg. in caritate diuerse species timoris . Sed obicit iterũ
Bonũ est finis oĩm virtutum:ergo ꝙ fides credit pe
nas eternas esse vel deũ punire ĩpenitẽtes pena eter=
na:non est nisi propter bonũ.Esto igit ꝙ secundũ viã
istã gñet timorẽ quo timeat quis penas eternas ꝓpt
bonũ siue vt non separet a bono.constat ꝙ huiusmõi
timoris finis siue materia circa quã est ipa pena. licꝫ
vltimus finis eius sit bonus. sicut aug.dicit ꝙ volun
Augustinꝰ tas qua volo ad fenestram ire vt videã trãseũtes.pri=
mus finis est ire ad fenestrã. vltimus est timere tran
seuntes . initialis ergo timoris quem fides sic gene=
rat est ipa pena primus finis. filialis aũt timorũ primꝰ
finis est separatio. sed per primos fines distinguũtur
virtutũ opera et ĩpe virtutes.ergo cũ diuersi fines primi
sunt hmõi timoꝝ: isti timores sunt diuersi in spẽ:ergo in
habente caritatẽ sunt diuersi timores in spẽ: qd pre=
Replica. negatũ est.nec potest dici ꝙ hec argumẽtatio non te=
neat.diuersi sunt fines huius primi timoris et illius:
ergo diuersi sunt timores in specie.ideo: quia in fide
habet instantiam. Fides enim duos primos fines
De fide et timore aliter dicendũ. habet.scilicet penas eternas et bona eterna:non ta=
men sunt due species fidei.aliud enim est de fide alid
de timore.qm fides vna ẽ eo ꝙ vna est ratio omniuꝫ

faciendorum:et propter hoc virtutes que sunt ĩ affe=
ctu necessariũ est distingui per primos fines siue per
materias primas.Item.timere penã eternã propter Iterũ arg.
deũ bonũ est et meritoriũ.ergo alicuius virtutis:nõ nisi
timoris initialis:vt patet inspicienti per singulas vir
tutes.ergo pena inquantũ pena timetur timore initiali.
separatio aũt timetur timore filiali.et inde vt prius
Solutio.sicut dictum est: impossibile est ꝙ fides pri Solutio.
us moueatur in penas eternas ꝙ in bonum eternum
eo ꝙ necessarium est:ꝙ primo speculetur finẽ suũ bo
num.s.vnde prius generat caritatem: ꝙ timorẽ. ꝛ in
de sequitur ꝙ nunꝙ secundũ hanc viam generabit ti
morem pene inquantum est pena.sed si timorẽ pene ge
neret.hoc erit inquantũ est separatiua a bono. Dici= Ad rõnem
mus ꝙ non timetur pena vt non separet a bono hec
dictio vt:non est nota vltimi finis: sꝫ dispositio primi
finis pene. s. quia pena timetur:non inquantũ pena:
sed inquãtum separatiua.Preterea. timere penã in Iterũ arg.
quantum pena siue inquantum destructoria vel noci
ua:non est quid spirituale:sed inquantũ separatiua a
sũmo bono spirituale ẽ:et propter hoc primo modo
non potest timeri pena ad imperiũ virtutis spũalis.
sicut sũt fides/ spes/caritas.sꝫ secũdo mõ.s.inquãtũ
separatiua.Per hoc patet solutio ad oĩa obiecta:qꝛ Ad omnes
soluendũ est per interẽptionẽ.Item. esto ꝙ aliquis rõnes.
perfecte considerans ꝙ pena purgatorij retardat a
gloria abstineat a venialibus peccatis. Querit cuiꝰ q̃o incidẽs
modi timor sit iste timor non est naturalis aut mun=
danꝰ:aut hũanꝰ:aut seruilis:aut initialis.qꝛ sic timẽs
perfectus est:nec filialis.qꝛ habet oculũ ad penã.er=
go iste timor non est aliquis predictoꝝ.ergo insufficiens
est diuisio timoris superius posita . qd multi conce= Opinio ali
dũt.Nos aũt dicimꝰ ꝙ iste timor potest esse natura= quorũ.
lis vel initialis. naturalis quidem si ꝑ imaginationẽ Opinio do
confingentẽ apprehẽdatur pena purgatorij tanꝙ no ctoris.
ciua.si vero secundũ rationem apprehendat illa pe=
na inꝙtum dilatoria glorie siue separatiua ad tẽpus
timor ẽ initialis.vñ dicimꝰ in tali casu ꝛ perfectꝰ timet
ad modum incipientis. Item. eadem est virtus qua Iterũ arg.
diligit aliquis cõiũgi eterne glorie ꝛ separari a pena
eterna:ergo pari ratione.idem erit timor quo time=
tur separari a gloria et quo timetur coniungi eterne
pene. sed timor separationis a gloria est timor filia=
lis. timor separationis a pena ẽ timor seruilis: ergo
idẽ est timor in essentia filialis ꝙ seruilis.qd ꝑnegatũ
est.Solutio.Timor quo aliquis timet cõiungi pene Solutio.
eterne duplex est:quia si timetur sic pena inꝙtum de Duplex ti=
structoria vel nociua. timor est seruilis .sed inꝙtum mor.
separatiua a deo timor ẽ initialis. Primo modo nõ
est verũ qd sit idẽ in essentia timor quo timetur con=
iunctio cum pena eterna.secũdo modo verũ est.Sol
uẽdũ igitur per distinctionẽ.Similiter posset hec di= Aliter pt dici
stingui.Eadẽ est virtus qua quis diligit cõiungi eter
ne glorie et separari a pena eterna.qꝛ forte separatio
a pena eterna non põt diligi a virtute que est spũalis
nisi inquãtũ pena separat a gloria.Dictũ est ꝙ timor Iterũ arg.
initialis vel timens initialiter non timet penã eternã
nisi inquãtũ separatiua est a deo nec timet offendere
deũ nisi inquãtũ offensa dei separat a deo.ꝛ sic de alijs
nichil ergo timet nisi inquãtũ separat a deo.nec etiaꝫ
tẽptationes diaboli timet nisi inquãtũ separãt a deo
sed ꝓpter hoc dr timor initialis hr̃e oculũ ad gloriã:
qꝛ timet ea q̃ separãt a gl̃ia:ergo cũ nichil timeat nisi qd
a gl̃ia sepat nõ hꝫ oculũ nisi ad gl̃iaꝫ . falsũ ẽ ergo qd cõit

dicitur ꝙ timor initialis duos habet oculos . vnũ ad
Solutio. penã.aliũ ad gloriã.Solutio. Duplex est modus di
Duplex dilectio. ligendi deũ ex caritate.Est enĩ vnus amor filialis.aliꝰ
mercẽnarius.Amor filialis est quo diligimus deum
propter se.non habito respectu ad aliquã vtilitatem
nostrã prouenientẽ ex amore illo. sicut filiꝰ diligit pa
trem nõ habito respectu ad aliquã vtilitatẽ prouenien
tem ex amore illo.ꝛ si nulla accideret vtilitas.tamen
Amor mercennarius. diligeret.Mercẽnarius amor ex caritate est quo dili
gimus deũ.non tantũ ꝓpter se: sed habito respectu
ad mercedẽ.s.ad beatitudinẽ creatã quã dabit nobis
in futuro.ꝛ etiã habito respectu ad tẽporalia bona q̃
dat nobis in p̃senti.tamen in illo amore cũ dicimꝰ dili
gimus deũ propter se ꝛ propter beatitudinẽ creatã.
et propter bona tẽporalia que dat nobis. dissimiliter
Propter capit equoce sumit hec p̃positio ꝓpter.cũ enĩ dicimꝰ diligimꝰ deũ
propter se. hec p̃positio propter notat finẽ in q̃ quie=
scitur.Cũ dicimus diligimus deũ ꝓpter beatitudinẽ
creatã :notat finẽ quo quiescit. cũ aũt dicimus diligi
mus deũ ꝓpter tẽporalia nõ notat finẽ: sed cãm mo=
tiuã ꝛ prouocatiuã ꝛ quodãmodo augmẽtatiuã dile
ctionis dei. ꝙ aũt iste amor mercẽnariꝰ sit ex caritate
probatio p euãgeliũ. patet in euangelio luce vbi dictũ. Quãti mercẽnarij
in domo patris mei abundant panibꝰ.ego aũt hic fa=
me pereo. nõ enĩ abũdarent panibus nec essent in do
mo patris mei nisi haberẽt caritatem. Iste aũt amor
Amor ꝛ timor ꝓportionantur. mercẽnariꝰ ĩpfectꝰ ẽ.amor vero filialꝭ pfectoꝝ ẽ.istis
duobꝰ amoribus respõdent duo timores.vnꝰ filialis
alius initialis. filiali timore timemus separari a deo
tantũ propter se non habito respectu ad aliquod icõ
modũ extrinsecũ quod ex sepatione accidit. et hmõi
timor perfectoꝝ est:initialis timor est quo timemus
separari.non tantũ propter deũ: sed etiã ꝓpter incõ=
moda q̃ accidũt ex separatione a deo.s. ꝓpter separa
tionẽ angelicã q̃ est btĩtudo creata.ꝛ etiã propter pe
nas eternas q̃ infligũtur his qui separant a deo Sed
amor dei ꝛ amor glorie create ꝓprie generãt timorẽ
initialẽ.ꝛ ꝓpter hoc ꝓprie et per se timor initialis fu
Pena quõ gñat timorem. git separationẽ a deo et separationẽ a gloria. Pena
vero eterna nõ est ꝓprie generatiua timoris initialis
sed est quasi stimulus ꝓuocatiuus ꝛ augmẽtatiuꝰ ti=
moris.sicut bona tẽporalia prouocãt et augmẽtãt ti
morẽ mercẽnariũ. Qñ ergo dr timor ĩitialis habere
duos oculos nõ intelligit ꝙ eodẽ modo ꝛ equalitate
hẽat illos.hꝫ enĩ oculũ ad penã tanꝙ ad stimulũ suũ
Alia q̃stio incidens. ad gloriã aũt tanꝙ ad illud cuius sepationẽ ꝓprie et
per se fugit.Itẽ.querit de intẽsione ꝛ remissione siue
Augustinꝰ de augmẽto ꝛ diminutione timoris initialis.Augu.
Solutio. dicit ꝙ caritas minuit tiorẽ:ergo nõ diminuit.Solutio.
Sine dubio caritas nõ minuit timorẽ ꝙtum ad essen
Ad augustinum. tiã.et aug.in p̃dicta auctoritate nõ loquit de caritate
et timore ꝙtũ ad essentiã:sꝫ ꝙtũ ad statũ. quẽ timẽs
initialiter in principio caritatis hꝫ cõsciam pctĩ:ꝛ ita
sentit morsus ꝛ pũctiones cõscientie in illo statu:sꝫ in
posteꝝ qñ incipit iocũdari nõ ita sentit.tñ eque timet
cautele timore vt priꝰ.vel magꝭ: caritas ergo minuit ti=
morẽ ꝙtũ ad tormẽtũ cõscientie:sed nõ ꝙtũ ad caute
Iterũ arg. lam nec quãtũ ad essentiã ipiꝰ timoris. Sed iteꝝ obi
cit.Quãto aliq̃s magꝭ diligit magꝭ sperat:ꝛ quanto
magis sperat magꝭ cõfidit.ꝛ quãto magis cõfidit tã=
tomagꝭ est securꝰ et quãtomagꝭ est securꝰ tanto minꝰ
timet: ergo a primo quãto aliq̃s magꝭ diligit tãto minꝰ
Inoppoᵐ timet. Contra.caritas scdm se est gñatiua timoris:ergo
maior caritas maioris timoris: ergo quãtomagꝭ magis

timet. Item.oẽs virtutes sunt pares: ergo crescẽte Secundoꝰ
caritate crescit timor:ergo quãtomagis diligit aliq̃s
tantomagis timet.Solutio.Vtraqꝫ istarum est vera
quãto aliq̃s magis diligit tantominꝰ timet: ꝛ quãto
magis diligit tantomagꝭ timet.vt sumamꝰ hoc ṽbũ
timet in habitu nõ in actu: qꝛ quãtomagis diligit ali
quis tanto abilis est ad magꝭ timendũ ꝛ minꝰ timen=
dum:sed scdm diuersas vias.qm scdm viã spei abilis
est ad minꝰ timendũ.Ille enĩ qui magis diligit si mo Nota.
uet motu spei cõsiderãdo largitatẽ dei minꝰ timet ꝙ
ille qui minus diligit et minus sperat.sed ẽm viã scie
tie q̃ magis diligit magis timet. qm cõsideratꝭ eisdẽ
periculis penitus ille qui magis diligit magis timet
dum modo alie circũstantie sũt pares.

¶ De filiali timore. Aliud capitulum

Dicto de timore initiali dicendũ est de filiali.cir
ca quẽ primo vidẽdũ vtrũ sint diuerse spẽs ti=
moris filialis. Scdo q̃ sit differẽtia inter timorẽ ini=
tialẽ ꝛ timorẽ filialẽ.Tertio de timore christi ꝛ qua=
liter sit timor in angelis et in patria.

¶ Prima questio huiꝰ capituli vtrũ ti
mor filialis sit vnꝰ tantũ in specie.

Circa primũ capitulũ ꝓbat ꝙ diuerse sũt spẽs ti=
moris filialis.qm timor filialis timet offendere
deũ.ꝛ timet separari a deo: ergo diuersa sunt secũdũ spe Arg ꝙ non.
ciẽ ea que timentur timore filiali: ergo timor filialis
diuersos habet fines primos ꝛ imediatos siue diuer
sas materias.In talibus enĩ materia vocat finis:sed
secundũ diuersitatẽ primorũ finiũ distinguũtur virtu
tes:ergo diuerse sunt timores filiales scdm speciem.
Itẽ.filius carnalis timet offẽdere patrẽ suũ.ꝙuis nõ Secundo.
timet separari ab ipso.sed in infinitũ magis diligit fi
lius spiritualis patrẽ spiritualeꝫ ꝙ filiꝰ carnalis pa=
trem carnalem.ergo filius spiritualis timet offende
re vel potest timere offendere deũ: et si nõ timeat se=
parari a deo.aliud igitur est timere offendere deum.
aliud ẽ timere separari a deo:et ita timore filiali ti=
mẽtur diuersa secundũ speciẽ.et inde vt prius.Sꝫ cõ Inoppoᵐ
tra.idem est amor quo diligimus deũ secundũ spẽm
et quo diligimus deũ habere siue beatitudinẽ crea=
tam.ergo idem est timor secundũ speciem quo time
mus opposita illorũ duoꝝ.sꝫ timor offense dei: respõ
det amori gratuito dei : et timor separationis rñdet
amori quo diligimus habere deum. ergo idem ẽ timor
in specie quo timemus offendere deũ: et quo time=
mus separari a deo.et ita timor filialis nõ habet di=
uersas species.Itẽ.eiusdẽ virtutis in specie est volũ Secundo.
tas qua volo habere deum et qua volo seruire deo.
vtraqꝫ enim volũtas caritatis est.qꝛ caritatis vꝭ ami=
cicie est velle facere qd placet deo:ꝛ hoc ẽ seruire deo
ergo eiusdẽ virtutis in specie ẽ velle seruire deo ꝛ vel
le habere deũ.ergo eiusdem virtutis in specie est timere
opposita.sed offẽdere deũ est oppositũ ei qd ẽ seruire
deo et separari a deo est oppositũ ei quod est habere
deum.ergo timere offendere deum et timere separari a
deo:sunt eiusdẽ virtutis in specie.ergo timor filialis non
habet diuersas species.Qd concedimꝰ.Ad primum Solutõ ad
dicimus ꝙ filialis timor timet diuersa. sed non vt di primũ.
uersa.sꝫ vt vnũ.timet enĩ offendere deũ inquantũ se=
paratiuꝫ est a deo . et propter hoc non valet prima
argumentatio.Ad secundum dicimus ꝙ non est si=
mile de filio carnali ꝛ de filio spũali:qꝛ filiꝰ carnalꝭ pt of Ad scdm
fẽdere patrẽ carnalẽ:ita ꝙ nõ separetur ab eo nec pa=
ter subtrahat ei bona sua .sed filius spiritualis non

potest offendere deū quin separetur ab eo: quia offē-
dere deum est peccare mortaliter. ⁊ peccare mortali
ter est separari ex deo vel causa illius. ⁊ ꝓpter hoc nō
est simile.

¶De differētia timoris filialis ad initialem.

¶Secunda questio huius capituli vtrū illi duo timores differāt spē.

Queritur de differētia timoris filialis ad initialē
Arḡ q sic p augustinū. et videt̄ q differāt scd̄m spēm. qm̄ augu. dicit q
quattuor sunt diligēda ex caritate. primo deus. scd̄o
nos. tertio qd̄ iuxta nos est. s. proximus. quarto cor-
pus ꝓpriū et proximi: sic ĝ stola corpis diligenda est
ex caritate. ⁊ ita stola corpis est quedā materia p se
caritatis: ergo eius oppositū est per se materia timo
ris. sed eius oppositū est pena eterna qua affligit̄ cor
pus: ergo pena eterna est per se materia timoris: sed
nō est per se materia filialis timoris: qr timor filialis
non timet p se penas eternas: sed solū separari a deo
ergo pena eterna est per se materia alterius timoris
non nisi initialis: ergo timor initialis ⁊ timor filialis
habent diuersas materias ꝓprie et per se: ergo ⁊ pro
prios fines ꝓprie et per se. materia enī in talib⁹ finis
appellatur. sed scd̄m diuersos fines proprios distin-
guūtur virtutes: ergo initialis timor ⁊ filialis differt
In oppo^m scd̄m speciē. Sed si hoc cōceditur videt̄ q aliqua vir-
tus habeat tres fines. qm̄ timor initialis timet penas
eternas propter hoc quia separatiue sūt a deo. ⁊ hoc
ꝓpter deū. quelibet enī virt⁹ mouet̄ ꝓpter deū. Sic
igr̄ timor initialis tres fines hȝ. s. penas eternas. ⁊ se-
parationē a deo. ⁊ ipm deum. hoc aūt nō contingit in
aliqua alia virtute. qm̄ caritas nō habet nisi vnū finē.
sed hȝ illū duplicatū. caritas ei diligit bonū: qr bonū.
Alie virtutes duos hn̄t fines: qr ꝓpt̄ materiā quā hn̄t
pro fine hn̄t finē caritatis. s. bonū. Nulla ĝ virt⁹ dȝ hr̄e
tres fines vt videt̄. ⁊ ita timor initialis nō dȝ hr̄e penas
Secundo. eternas vt ꝓpriā materiā. Itē. caritate virtute nichil
aliud a deo diligit̄ nisi inq̄tū cōiūgit nos deo: ĝ tiore
virtute nichil timem⁹ nisi inq̄tū illud qd̄ timet̄ sepa-
rat a deo: ĝ quicquid timet timor initialis timet inq̄tū se-
parat a deo: ĝ ꝓprie et p se timet separationē a deo.
sed hoc proprie et per se timet timore filiali: ergo ti-
mor filialis ⁊ timor initialis non differunt secundum
spēm. cū nō differūt scd̄m ea q per se ⁊ ꝓprie timētur
Solutio. qd̄ cōcedim⁹ hac rōne. Ad istud qd̄ obicit̄ dicimus q
Ad rōnem stola corpis nō est p se materia caritatis nisi inq̄tū aug
mentat stolā aīe. vn̄ nō sequit̄ q pena sit p se materia
Notandū. timoris virtutis. Notādū tn̄ q pena et̄na in duplici opa
tione se hȝ ad tiorē initialē. s. vt materia ⁊ vt stimul⁹.
et licȝ se habeat vt materia: nō tn̄ tres hȝ fines. qm̄ cū
dr̄ timet penas et̄nas vt sepatiuas a deo nō denotat
duos fines: sed pamū dr̄ vt finis. scd̄m vt dispō finis.
q̄o incidēs ¶Querit̄ postea vtrū pfect⁹ timeat penā et̄nā. pbat̄
Arḡ q sic p hieronimū q sic. qr hiero. dicit. Prudēter timet̄ quicquid pōt acci-
dere. sȝ pfect⁹ pōt icurrere penā etrnā: ĝ dȝ timere eā
et cōstat q pfect⁹ facit quod dȝ: ĝ timet penā eternā.
Secundo. Itē. pfect⁹ timet peccare: nō alia rōne nisi qr pōt pec-
care. qr si sciret se nō posse peccare nō timeret: ĝ eadē
ratione timet se posse incurrere penā eternā cū sciat
se posse incurrere illā. ⁊ ita timet penā eternā. Si cō-
In oppo^m p ieronimū cedit̄. Cōtra. Hiero. dicit. Qui timet: penā hȝ. ⁊ loq̄t̄
de timore pene. ⁊ q penā hȝ nō est pfect⁹: ĝ qui timet
nō est perfectus: ĝ si est pfect⁹ nō timet. ⁊ ita pfect⁹ nō
timet penā eternā. Itē. indirecte. si pfect⁹ timet penā *Secundo*
eternā: cū perfect⁹ nō habeat nisi timorē filialē: ĝ tior
filialis timet penā eternā. ⁊ ita habet oculū ad penā
eternā: ⁊ habet oculū ad glīaȝ. Hoc cōstat: ĝ hȝ duos
oculos sicut initialis. ergo nō differūt scd̄ȝ hoc timor
filialis ⁊ timor initialis. Solutio. Timor pene eterne *Solutio.*
duplex est. s. timor cautele ⁊ timor pūgitiuus q penā *Duplex timor pene eterne.*
hȝ. Timēs enī initialiter pūgit̄ ⁊ angustiat̄ intra se ex
cōscientia pctī: de quo nescit an sit dimissū sibi. hmōi
timor pene eterne. s. pūgitiu⁹ nō est in pfecto: sed ti-
mor cautele ibi ē: qr cauet penas eternas sicut cauet
peccare mortalit̄. Ad istā aucto. Qui timet: penā hȝ *Ad auctoritatem post oppositum*
dicim⁹ q intelligit̄ de timore pūgitiuo. nō de timore
cautele. Ad scd̄o obiectū dicim⁹ q q̄uis timor filia-
lis tiore cautele timeat penā eternā. nō tn̄ dr̄ hr̄e ocu *Ad scd̄m.*
lū ad penā eternā: qr nulla bona opa facit intuitu pe-
ne eterne: sȝ amore solo. qm̄ solus amor sollicitat ipȝ
in opib⁹. vn̄ pro sola acq̄sitione glorie laborat: sed cū
hoc accidit q vitatur pena eterna.

¶Utrum christus habuit timorem filialem.

¶Tertia questio hui⁹ capituli.

Queritur vtrū xp̄s habuit timorē filialē. pbat̄ q sic *Arḡ q sic.*
In psal. dr̄. Timor dn̄i sctūs pmanet in scl̄m scl̄i
ergo timor dn̄i sctūs est in patria. Sed timor dn̄i san
ctus est timor filialis: ergo timor filialis est in patria
et ita est in sanctis qui sūt in patria ⁊ in angelis. eadē
ratione fuit in christo. Item. ecclesiasticus. xxiij. Ni- *Secundo.*
chil melius q timere deum. Sed omnia bona opti-
ma fuerunt in christo: ergo timor dei fuit in christo.
Item. dicit glo. gilberti super illud ad Roma. Non *Tertio p glosam.*
accepistis spiritū seruitutis ⁊c. timore seruili ⁊ timo-
re filiali timet̄ sponsus. sed timore seruili timetur ne
veniat iudicatur⁹. timore filiali timetur ne tardet: et
cum venerit timebitur ne discedat. ergo ī patria erit
timor separationis: et ita timor filialis. ĝ timor filia-
lis fuit in christo. Item. super illud isaie. Egredietur *Quarto p ieronimū.*
virga ⁊c. dicit ieronimus. mutatur verbū qm̄ venitur
ad timorē propter minores ne desperēt si timeāt cuȝ
audiāt cristū fuisse repletū timore. ĝ crist⁹ fuit replet⁹
timore quo timent minores: sed minores timent ti-
more initiali. ĝ et cristus timuit timore initiali: mul-
tomagis filiali. ĝ cristus habuit timorē filialē. Sȝ cō *In oppo^m*
tra. crist⁹ sciebat q īpossibile erat ipsū separari a deo
ĝ non timuit separationē a deo. fatuū eī esset timere
qd̄ scitur impossibile eē accidere. sȝ timor separatio
nis ē timor filialis. ĝ tior filialis nō fuit ī xp̄o nec erit
in patria: cū quilibet sctūs sciat impossibile eē se sepa
rari a deo. Item. spes ē de futuro bono: timor de fu *Secundo.*
turo malo. sed in patria spes penitus euacuabit̄. qm̄
nullū futurū bonū expectabitur. ergo eadē ratione
timor penitus euacuabitur in patria. qm̄ nullū futu-
rum timebitur. Item. timor separatiōis ex īperfecti *Tertio.*
one est ita ex parte. sed cum venerit qd̄ perfectum ē
euacuabitur qd̄ ex parte ē. ĝ timor separationis eua
cuabit̄ penit⁹ in patria. ĝ et timor filialis: ⁊ ita timor
filialis non fuit in cristo nec erit in patria. Solutio. *Solutio*
timor filialis duas species habet: scilicet timorem se
parationis et timorem reuerentie. Est autem reue- *Diffinitio reuerentie*
rētia resilitio ab altitudine dei in propriam paruita
tem. iste timor erit in patria et fuit in christo. sed
timor separationis non fuit in christo nec erit in pria
Ad illud qd̄ obicit̄. Timor dn̄i sctūs permanet in se- *Ad rōnem*

culum seculi. ⁊ cū dicit glosa q ille timor dicit̄ pma-
nere in seculū seculi: qr effectus ei⁹ permanet in essen-
Patientia pauperum tia. sicut dicitur. Paciētia pauperū non peribit in fi-
nem. i. effectus pacientie pauperū non peribit in finē
Ad aliud. Ad illā auctoritatē nichil meli⁹ q timor dei. dicim⁹
q intelligit̄ de timore reuerentie qui sine dubio fuit
Ad aliud. in christo. Ad auctoritatē gilberti dicim⁹ q sic debet
intelligi. cū spōsus venerit timebimus ne recedat. i.
ad modū timentiū nos habebimus. sicut illud expo-
Tremebūt āgeli exponitur. nitur. Tremebūt angeli. i. ad modū trementiū se ha
bebūt. Adultimo obiectū dicimus q q̄uis xp̄s reple
tus fuerit timore propter minores. nō tamen seq̄tur
q christus eundē timorē habuit quē et minores. sed
Alr̄ pt̄ dici sequitur q timorē habuit. Alia tamen pōt ratio assi-
gnari preter ratōnē hieronymi. quare xp̄s dicit̄ fuisse
replet⁹ timore. s. qr timor reuerētie maximū habuit
effectū in christo. Ex timore enī reuerentie hūiliauit
Paulus. se vsq ad passionē ⁊ mortē. vnde aplūs dicit de christo
In oībus exaudit̄ pro sua reuerentia. ⁊ ita reuerētia
in xp̄o maximū effectū habuit. vnde dicitur fuisse re-
pletus spiritu timoris domini.

¶De dono quod est pietas.

¶Aliud capitulum.

Dicto de dono timoris. dicendū est de dono pie-
tatis. Pietas enī īmediate seq̄tur donū timo-
ris. Qui enī timet deū ꝓpter se ⁊ sup omia ipm sicut
debet honorat: ⁊ scripturā ipi⁹. ⁊ ꝓximū propter ipȝ
Prima q̄o hui⁹ capl̄i. et in hoc honorare cōsistit pietas. Querit̄ ĝ qualiter
sumitur pietas secundū quod est donū. videt̄ q idem
Arḡ primo. sit precise quod mīa. qm̄ super metū adaptatur pie-
tas secundū q est donū: beatitudini q est māsuetudo
que significatur cū dicitur. Beati mites. qm̄ ipi possi
debunt terrā. Sed constat q māsuetudo non est nisi
in respectu ad proximū: ergo nec pietas secūdū q est
donū. aliter enī incompetens esset adaptatio. sed pie
tas que non est nisi ad proximū idē est precise q mise
ricordia: ergo pietas donum idem est precise q mīa.
Scd̄o per gregoriū. Item. grego. super iob. in principio dicit: q pietas
docet misereri. ⁊ iterū dicit. pietas sine scientia nescit
misereri. ⁊ ita videtur q pietas donū idē sit precise q
In oppo^m mīa. Sed cōtra. Super matheū dicit glo. q pietatis
est venerari sctā: sed venerari sctā pertinet ad aliquā
spēm iusticie. qm̄ quādo veneramur sctā reddim⁹ deo
quod debemus ei. qm̄ de⁹ sctūs est. Similiter enī cū
reddim⁹ prelatis quod suū est veneramur sctā: qr pre
lati sūt scti. Eodē modo cū reddim⁹ ꝓxio quod suū
est veneramur sctā: qr ꝓxim⁹ sctūs est inq̄tū fact⁹ est
ad imaginē dei: ĝ cū qualibet spē iusticie veneremur
sctā pietas: scd̄m hoc q cōprehendit omēs spēs iusti
Secundo. cie. ⁊ ita pietas idē est q iusticia. Itē. oīs honor deo
debitus ⁊ ipi exhibitus reducit̄ ad latriam. ĝ eadem
ratione. oīs honor ꝓximo debitus pro xp̄o exhibit⁹
reducit̄ ad duliā. sȝ qm̄ do elemosinā proxio honoro
ipm: qr prepono ipm tpalib⁹ qbus p̄ponēdus ē qd̄ est
ipm honorare. sic igr̄ nō est motus aliq̄s alicuius spēi
iusticie q nō sit pietatis cui⁹ est honorare sctā. ⁊ ita pie
Tertio. tas donū cōprehendit oēs spēs iusticie. Itē. eiusdem
virtutis est velle esse iustū ⁊ velle assimilari deo in iu-
sticia: qr eadē est cā relationis ⁊ qualitatis scd̄m illaȝ
qualitatē: ĝ eadē ratione. eiusdē virtutis est velle dare
alicui tēporalia debito modo ⁊ velle ipm preponere
temporalibus debito modo. sed primū est iusticie: ĝ
et scd̄m. Sed cōstat q secundū est pietatis: ergo idē
Quarto. est pietas q iusticia. Itē. fortitudo simpliciter scd̄m
oēs species suas est donū spūsscti: ergo eadē ratione.
iusticia scd̄m omēs species suas est donū spiritusscti.
Sed nullū aliud vel maius q pietas: ergo pietas do
num idē est q iusticia. Sed contra. Uilificare aliquē *Ꝯ ista arḡ.*
totaliter est motus vis irascibilis: qr tendit advicto-
riam: ergo velle honorare aliquē est motus vis irasci
bilis: qr cōtraria sūt in eadē vi. sed pietas est velle ho
norare scd̄m omēs species suas: ergo pietas scd̄ȝ oēs
species suas est in vi irascibili. sed non est ita de iusti-
cia: ergo non est idē pietas q iusticia. Solutio. Dici *Solutio.*
mus q pietas scd̄m q est donū prorsus idē est in essen
tia q iusticia. sed ab illo dicit̄ illa virtus iusticia. s. in-
q̄tū procedit ex principijs iuris naturalis. pietas dr̄
eadem virtus inq̄tū procedit ex principio fidei. Ad *Ad primū.*
primo obiectū dicimus q illa adaptatio qua adapta
tur donū pietatis māsuetudini facta est nō pietate ge-
neraliter: sed pro quadā spē pietatis. Similit̄ aucto- *Ad dictuȝ gregorij.*
ritas grego. intelligit̄ nō de pietate gn̄aliter: sed de
quadā spē pietatis. s. de mīa. Sic̄ mō loquit̄ augu. de *Ad augustinum.*
iusticia cū dicit. iusticia cōsistit in subueniēdo miseris
qm̄ sic nō ponit diffinitionē vel descriptionē iusticie. sȝ
est quedā exēplificatio de quadā spē iusticie. Ad vlti *Adultimū*
mo obiectum dicimus q non valet hec argumētatio
velle vilificare ⁊c. ĝ velle honorare ⁊c. qr velle vili-
ficare et velle honorare non sūt cōtraria. qm̄ velle vi
lificare aliquē est velle ipsū facere vileȝ. sed velle ho
norare aliquē nō est velle statuere ipsū in honore: sȝ
velle facere opera quibus ostēdatur ei⁹ dignitas. sȝ
velle statuere aliquē in honore ē contrariū ei quod ē
velle vilificare aliquē: et vtrūq illorū ē in vi irascibi
li. ergo cū idem sit pietas q iusticia et superius dictū
sit de spēbus iusticie. patet qd̄ dictū est de speciebus
pietatis: propter quod transeundū ē ad tertium do-
num: scȝ donum scientie.

¶De scientia dono et primo de contrarieta-
te eius ad prudentiam equus.

¶Aliud capitulum.

Donū scientie idē est in essentia q prudentia: q
prudentia ē regitiua operū iusticie. similiter ⁊
scientia regitiua ē operū pietatis. qm̄ opera pietatis
non placent deo: nisi fiant ex discretione. vnde in leui
tico preceptū ē q in oī sacrificio sal apponat̄. s. discre
tio. Est ĝ sciētia donū idem in essentia q prudētia: q *Diffinitio sciētie q est donum.*
est virtus politica. sed differunt in ratione agendi vt
dictū est supra. qr prudentia procedit ex pricipio iu-
ris naturalis. scientia donū ex principio fidei. ⁊ licet
sup⁹ dictū sit de prudentia: et propter hoc de sciētia
tn̄ duo restant determinanda de scientia. primum est
de contrarietate scientie doni ad prudentiā carnis si-
ue ad sapientiam mundi. secundum ē de differentia
scientie et consilij.

¶Prima questio vtrū scīa sit idē q prudētia

Circa primū sic obicit̄. scientia donū et prudētia
carnis sunt contraria. sed sciētia donū ē electio
faciendorū et fuga nō faciendorū. ĝ prudentia carnis *Arḡ q non.*
est electio nō faciēdorū et fuga faciendorū. sed hoc ē
pctm̄. ergo prudentia carnis est peccatū. ĝ nō ē a deo
Item. apo. dicit. prudētia carnis ē mors: sed non cor *Secundo.*
poris. ĝ aīe. sed oīs mors aīe est pctm̄. ĝ prudētia car
nis est peccatū. ĝ non est a deo. Contra. oīs sapiētia a *In oppo^m*
dn̄o deo ē. prudentia carnis ē aliqua sapientia: qr est
sapientia de carnibus. ergo est a deo. Item. in prudē *Secundo.*
tia carnis duo sūt. vnū ē electio fugiendorū. aliud est
iudiciū quo aliquis iudicat secūdū prudentiā carnis

de fugiendo qđ sit eligendū. ⁊ tale iudiciū pōt appel
lari indiscretio vel error.sed vtraq; illoꝝ.s.electio fu
giendoꝝ ⁊ illud iudiciū est peccatū:ģ illa duo que sūt
in sciētia q̄ respondēt istis duobus tanq̄ cōtraria aut
sunt virtutes aut opa virtutum:ģ discretio que est in
scientia dono qua iudicamꝰ quid sit faciendū aut est
virtus aut opus virtutis.⁊ dictū est superiꝰ oppositū
Tertio. Preterea bene dicit.discretio nō tam est virtꝰ q̄ au=
Quarto. riga virtutū.est enī dirigēs opa virtutū.Itē.pruden
tia carnis est electio oīm carnaliū ⁊ abominatio oīm
spūaliū: q2 eiusdē virtutis est appetere aliqđ ⁊ abo=
minari oppositū eius: ģ per locū a contrarijs scientia
donū est abominati o oīm carnaliū ⁊ electio oīm spi=
ritualiū: ģ est electio oīm credendoꝝ ⁊ oīm diligen=
doꝝ.qđ falsū est. qm̄ illud est fidei quod discernit qđ
Quinto. credēdum qđ nō.et eligit credēdum.silr discernit qđ
diligendū quid nō:q2 ipa est lux illumināns aīam.Itē
prudētia carnis est mors aīe:ergo prudētia spūs que
est scientia donū est vita aīe.et hoc est falsum. Fides
Sexto. enī est vita aīe.sicut dicit abacuch.Iustꝰ ex fide viuit
Preterea.q̄ fides sit vita aīe in pn̄ti patet.qm̄ cogni
tio que succedet fidei ī futuro erit vita aīe.sicut dr in
Solutio euangelio iohānis. Hec est vita eterna ⁊c. Solutio.
Ad primū Concedimus q̄ prudētia carnis est peccatū et non est
a deo.Ad primo obiectū solumꝰ per interēptionem
huius.prudētia carnis est aliqua sapientia.non enim
est prudētia carnis ſm q̄ dicitur mors anime:est pru
dentia de carnalibꝰ.qm̄ illa bona:⁊ a deo est.ſ3 prudē
Ad scđm. tia carnalis est electio carnalium voluntatū.Ad scđo
obiectū dicimꝰ q̄ duplex est discretio faciendoꝝ. vna
naturalis.alia gratuita. Naturalis discretio est q̄ ha
bet secūdū principia iuris naturalis.qm̄ naturalis ra
tio dictat q̄ nō est furādū.nō est mechādū: q2 nemini
est iniuriādū.hec naturalis discretio nō ē virtꝰ nec opꝰ
virtut;.discretio aūt gratuita est q̄ fit ſm p̄ncipia fidei
sicut illa qua discernimꝰ ꝓximū esse honorādū ⁊ eidē
nō esse iniuriandū:q2 imago dei est.⁊ hec discretio est
opus virtut;.s.fidei.⁊ indiscretio q̄ est in prudētia car
nis est malū:q2 est cōtra discretōnē fidei. Auctoritas
Ad tertiū. bti itelligit de discretiōe naturali.Ad tertio obiectū
dicimꝰ q̄ prudētia carnis est electio oīm carnaliū ope
rū.sed nō est aboīatio oīm spiritualiū opeꝝ: ſ3 tantū
illoꝝ q̄ sunt cōtraria carnalibꝰ.verbi grā. Aliqs dele
ctat in cibis delicat;: talis abomiat ieiuniū. Similr
aliqs delectat in mollicie ⁊ p̄ciositate vestiū talis ab=
hominat ciliciū. ⁊ sic patet q̄ prudētia carnis non est
Ad vltimū abhoīatio oīm spiritualiū.Advltio obiectū dicimus
q̄ scientia donū est vita aīe ⁊ quelibet virtꝰ est vita aīe
Sed fides ē prima vita q̄ est prima virtutū. vñ mag;
attribuit vita aīe ipī fidei q̄ alijs virtutibꝰ. vnde ista
argumētatio est bona Prudētia carnis est mors aīe
ģ sciētia donū est vita aīe.sed ista nō valet. Prudētia
carnis est prima mors aīe:ģ donū est prima vita. cuiꝰ
ratio est hec. qm̄ bonū est finitū ⁊ ordinatū: sed malū
infinitū et iordinatū.Ideo invicijs nō est determiatū
primū. Unde prudētia carnis aliqn̄ est primū vicium.
Hec argu= aliqn̄ ifidelitas.aliqn̄ aliud.Per hoc p3 q̄ hec argu=
mētatio nō mētatio nō valet.Fides est prima vita:ģ infidelitas ē
valet. pria mors.Per p̄dicta p3 solutio ad hmōi argumen
per hoc ad tatōnes q̄ solēt fieri.Nulla sciētia est opposita sciētie
alias. ģ nulla prudētia est opposita prudētie. prudētia car=
nis nō ē opposita prudētie spūs:ſ3 sciētia donū ⁊ pru=
dētia spūs idē sūt:ģ prudētia carnis non est opposita
sciētie dono.Cōtra. Prudentia carnis est peccatū: ģ

est opposita alicui virtuti.nō nisi prudētie spūs. ⁊ ita In oppo m
est opposita sciētie dono.Itē.deꝰ mortē nō fecit.sicut
dr in libro sapi. sed prudētia carnis est mors.sicut dr Secundo.
aplʒ.ergo deus non fecit prudentiam carnis:sed con
trarium habetur in baruch. vbi dr q̄ deus adinuenit ɔ istud ar.
oēm viā discipline. ⁊ ita oēm disciplinā ⁊ oēm prudē
tiā:ģ prudētiā carnis.Solutio.In oībus hijs argu= Solutio.
mētatiōibꝰ est fallacia ſm q̄d ad simplr. qm̄ prudētia
carnis nō est simplr prudētia: q2 determinatio illa di
minuit rationē prudētie.⁊ ideo nō seqtur. illa prudē
tia est opposita alicui prudētie: ģ prudētia carnis nō
est opposita prudētie spūs.simile ratione nō val3 ista
Deꝰ fecit oēm prudentiā:ģ prudentiā carnis.S3 q̄ri q̄o incidēs
tur vtrū sapientia mūdi q̄ est aliud q̄ sapientia cuius
sit cōtraria scientie dono. videt q̄ sic.q2 aug.dicit.nō Ar q̄ sic p
quicq̄d sciri ab hoīe pōt in rebus hūanis vt plurimū augustinū.
supuacuevanitatis est et noxie curiositatis huic sciē=
tie tribuo.sed illud tātū quo fides saluberrima q̄ ad
verā beatitudinē ducit gignit:nutrit:roborat. defen
dit: qua sciētia nō pollēt plurimi fideles q̄uis pollēt
ipa fide plurimū: q2 aliud est scire tantū modo q̄d hō
debeat credere ꝓpt adipiscendā bonāvitā siue btām
aliud est scire quō hoc ipm ⁊ pijs opituletur et cōtra
ipios defendant q̄ ꝓprio vocabulo appellat sciētia.
Hec aucto.h3 multa disputabilia.qm̄ videt esse falsū
qđ dr hic.s.q̄ illđ tribuit sciētie dono q̄ fides saluber
rima gignit:ģ ſm hoc donū sciētie gn̄at fidē:ģ vel fi=
des nō est p̄ma vtꝰ.vel sciētia donū nō est virtꝰ.quoꝝ
vtrūq; est falsū. Obicit etiā cōtra hoc qđ dr q̄ sciētia ɔ aliud ar.
dono defendit fides.qm̄ videt q̄ dono sapiētie vel in=
tellectus defēdat fides. q2 sapiētie ē cās dicere fidei
secūdū q̄ fides ē tm̄ de deo: et intellectus ē cās dicē
fidei:secūdū q̄ fides ē de deo et de diuinis. sed eiꝰ est
fidē defendere cuius est cās fidei dicere.ģ sapiētie et
intellectus est fidē defendere.nō ģ doni scientie. Itē scđo ɔ aliđ
obicit contra hoc qđ dicit q̄ sciēnia nō pollent fideles
plurimi:q̄uis polleant plurimi fide.Cōtra. oēs vtu
tes sūt pares. ģ qui pollet fide: pollet sciētia dono.
Item.per illam auctoritatē probat q̄ sapientia mū= Ad idē.
di:et scientia donū sunt cōtraria. quia per donū sciē=
tie defendit fides.per sapiētiā mundi īpugnatur fi=
des.q2 sapiētia mūdi dicit q̄ deus nō potuit esse hō.
ģ sapientia mundi et donū scientie sūt contraria. S3 ɔ hoc ar.
contra.fides asserit deū eē hominē.sapiētia mūdi as
serit deū nō eē hominē. ģ sapia mundi et fides sūt cō=
traria:sed tm̄ vnū vni ē contrariū.ģ sapientia mūdi ⁊
sciētia donū nō sūt cōtraria.Solutio.cōcedimꝰ q̄ do Solutio.
nū scientie generat fidē nō in eodē subiecto in quo ē Ad primū.
donū sciētie:ſ3 in alio.vñ q̄uis simpliciter loquendo
fides precedat scientiā donū: tm̄ scientia donū p̄cedit
fidē quā generat in alijs subiectis. qm̄ donū scientie
idē est q̄ prudētia.de qua dr in euāgelio. Fidelis seruꝰ
et prudens.p̄dicatores eī p prudentiā suā generāt fi
dē in cordibus auditoꝝ. Ad secūdo obiectū dicimꝰ Ad scđm.
q̄ sciētia dono defendit:q̄uis sapia vl intellectu defē
dat.qm̄ sapia et intellectu defēdit fides mediate.sed
scientia dono imediate.sapiētie eī et intellectꝰ ē dicē
cās fidei.ēt invniuersali nō descēdēdo ad spāles casꝰ
in qbꝰ defēdit fides nō considerādo spāles circūstan=
tias.ſ3 sciētia donū cōsiderat spāles casus ⁊ spāles cir
cūstātias qđ est altertus difficultatis: ⁊ ideo altertus
virtutis.vnde per ipsū defenditur fides immediate.
Ad tertio obiectū dicimus q̄ hec argumētatio nō va Ad tertiū.
let.Scientia donū et fides sunt equales:ģ qui pollet

fide:pollet sciētia. quoniā equalitas virtutū respicit
essentias virtutū:sed pollere respicit vsum. vsus aūt
scientie doni longe maiorē difficultatē habet q̄ vsus
fidei.quoniā fides innitit soli prime veritati principa
liter.⁊ hoc nō est multū difficile.sed scientia donū cō=
sistit in defensione fidei ab oībus partibꝰ philosophie
quoniā supponit oīa q̄bus ꝓbat probabiliter vel ne=
cessario id quod est fidei vel quod pertinet ad bonos
mores.ideo non tātū supponit ea q̄ scripta sūt libris
theorice: sed etiam ea q̄ scripta sunt in tota philoso=
phia quibus vtitur ad probādum q̄ sic et sic credant
homines. vel q̄ sic et sic imperant hoīes. Alio tamē
modo argumentat.alio modo prudētia. quoniā sciē
tia argumentat concludēdo verū directe vel falsū du
cendo ad impossibile.scientia vero donū siue pruden
tia concludit orationē imperatiuā siue iperiū q̄ impe
rat actū fidei recte vel actū recte operationis.⁊ ad ta
lem cōclusionē faciēdā supponit oīa predicta.vñ isay.
Jeronimꝰ. Erit nobis liber iste sicut visio oīm. vñ hiero. Quid
loquit de phisica/ ethica/ theologia : quicq̄d sctārū
scripturaꝝ.quicq̄d pōt humana lingua ꝓferre ⁊ mor
taliū sensus percipere:cōtinetur in libro isaie. ꝓpter
hoc est vsus scientie difficillimus.vnde multi pollent
Advltimū fide qui nō pollent sciētia.Ad vltimo obiectū dicimꝰ
Sapientia q̄ sapientia mundi tripliciter accipit. Q̄nq; enī sapiē
mūdi capit tia mundi dicitur astutia acquirēdi temporalia quo=
tripliciter. cunq; modo et delectandi in eis. ⁊ sic est cōtraria sciē
tie dono. q̄nq; sapiētia mundi dicitur astutia īpugnā
di fidem que est in hereticis.⁊ hec similiter est cōtra=
ria scientie dono. q̄nq; dicitur sapientia mūdi opinio
falsa qua asserit aliquis contra fidē. sicut illa que asse
rit deū non esse hoīem. ⁊ hec est cōtraria fidei. p istā
ɔ p̄dicta ar distinctionē patet solutio ad vltimo obiectum. Sed
contra predicta sic obicit. sed prudētia carnis est con
traria scientie dono ⁊ sapientia mūdi. similiter cū pru
dentia carnis ⁊ sapientia mundi sint diuersa: plura se
cundū hoc sunt cōtraria vni.qđ est cōtra aristo.qui dr
Euasio. q̄ vnū vni est contrariū. Forte dicit q̄ prudentia car=
nis et sapientia mūdi sunt cōtrarie sciētie dono. non
scđm suas speciales rationes: sed scđm q̄ cōueniūt in
quodā cōi quod scđm se est cōtrariū dono sciētie.⁊ sic
vnū vni est contrariū.verbi grā.Prodigalitas ⁊ aua
ritia sunt cōtrarie largitati.nō scđm spāles ratiōes:ſ3
scđm q̄ conueniūt in ratione gn̄is.sit a: nomen illius
gn̄is quod est cōmune proximū ad prodigalitatem ⁊
auaritiā.qđ patet in iniusticia ⁊ iusticiā. iniusticia eni3
cōmunis est ad superfluitatē et diminutionem inter
quas iusticia est mediū. Est igitur vtraq; viciū actua
ɔ hoc ar. le per se.Sed contra. Prudentia carnis ⁊ sapientia
mūdi non sic se habent vt vnū sit superfluitas reliquū
vt diminutio.Est igitur vtraq; viciū actuale per se:ģ
vtraq; per se et secundū specialē rationē est contraria
alicui virtuti:ergo cū vtraq; sit contraria dono scien=
tie accidūt vel plura per se esse contraria vni vel scien
tiam donū habere plures species.sed plura per se nō
sunt contraria vni:ergo scientia donū h3 plures spēs
ergo nō est spēs spālissima: sed genꝰ subalternum.et
ꝓbat rōne. potest probari per rationē. Augustinus dicit in pre=
missa auctoritate q̄ scientia dono defenditur fides:ģ
Secunda. scientie doni est defendere fidē. Item.augustinus su
mit auctoritatē iob secundū aliā translationē q̄ dicit
Sapientia est pietas.sciētia vero est abstinere a ma=
lis.Sic igr scientia donū diuersas habet materias cir
ca quas est. sed ſm diuersitatē materie diuersificatur

spēs virtutū: ģ diuerse sunt spēs scientie doni. Forte
dicet q̄ oēs ille materie cōtra quas est sciētia vniunt alia euasio
in quadā ratione cōi.s.in ratione faciēdi. Sciētia enī
circa faciēda est et iperat q̄ facienda fiant. vñ nō op3
scientiam donū diuidi in multas species.cum omnes
attingat sub vna ratione.s.sub ratione faciendi.Sed
secundū hoc probatur q̄ scientia donū non differat a ɔ hoc ar.
fide.qm̄ fides habet generale imperiū circa omia fa=
cienda.qm̄ cum sit primavirtutū habet imperare oī=
bus.⁊ ita habet imperiū circa omēs materias aliarū
virtutum:ergo circa omnia facienda. secundum hoc
ergo non differt fides a scientia dono. Forte dicit q̄ fi alia euasio
des habet imperiū circa facienda in vniuersali nō de=
scendēdo ad speciales casus ⁊ speciales circūstantias
Scientia vero descendit ad casus spāles ⁊ spāles cir=
cūstantias . Scđm hoc ꝓbatur q̄ plures sunt sciētie ɔ hanc ar.
doni. qm̄ certū est q̄ alij casus ⁊ alie circūstantie cōsi=
derāde sunt circa carnē:⁊ alie circa opa mūdi. Videt
ergo q̄ sciētia debet hr̄e diuersas spēs secundū diuer
sas circūstantias ⁊ diuersos casus.ſ3 ꝓpter hoc cōce=
dit q̄ scientia donum habet diuersas spēs. prudentia
aūt habet diuersas spēs secundū diuersa faciēda ⁊ di=
uersa fugienda.⁊ ita erit alia prudētia circa ea q̄ sunt
gule.alia circa ea q̄ sūt luxurie.⁊ sic de alijs q̄ nec sci
nec phi dixerūt.Preterea.quod regit secundū prin= Secundo.
cipia alicuiꝰ sciētie pertinet ad illā scientiā circa quā=
cūq; materiā sit. sicut circularia vel quadrata vel ob
longa circa geometricum sūt inq̄tū ꝓbat ex p̄ncipijs
geometrici:ģ ad vnā virtutē ptinet oē illđ qđ regit ex
p̄ncipijs eiusdē virtut; circa quācūq; materiā sit. qm̄
circa quācūq; materiā negociet sciētia donū sp proce
dit ex principijs fidei.ģ ad eandē virtutē specialē per
tinent oīa opera scientie circa quancunq; materiam
sint. ergo scientia donū est species specialissima.Qđ Solutio.
concedimus.quoniā donū scientie siue prudentie se
habet ad donū pietatis in hoc q̄ probat vt dictū est.
Ad primū dicimus q̄ prudētia carnis ⁊ sapiētia mū= Ad primū.
di sunt contrarie scientie dono inquantū conueniunt
in quadā ratione cōi.s.inquantū imperant actum dif
formiter deo:vel contra rationē. scientia enī donum
dirigit opera ad normā rationis: et ad conformitatē
dei dictat oī q̄ hoc fiat.q2 sic dictat ratio et sic agere
est agere conformiter deo.vñ isaias.Redite preuari
catores ad cor:in quo. s.inuenietis scriptū quid facia
tis.quid nō. vñ in euāgelio iohā.voca virū tuū.i.cō=
sule synderesim.secundū hoc plura sūt contraria vni
inquantū sunt vnita in vno cōmuni. sicut sanitas ē cō
traria omnibus speciebus morboꝝ inquātum sunt
morbi.tamē sanitas est specialissima. Eodē mō licet vnica ē pru
prudentia sit species specialissima opponitur tamen dentia ſm
pluribus spēbus vicioꝝ.s.prudentie carnis:sapien= speciē.
tie mundi.et in prima et ī secunda significatiōe:tm̄ se
cūdum q̄ illa cōmunicant ī ratione cōmuni vt dictum
est.Ad illud quod obicitur.q̄ scientia donum est cir Ad aliud.
ca diuersas materias.et ideo debet habere diuersas
species. dicēdum q̄ non sequitur.qm̄ non est circa di
uersas materias:proprie loquēdo: nisi secundū q̄ cō
ueniunt in ratione faciendi et ad illas materias se ha
bet per modum imperandi et nō per modu3 exequē
di.imperium autem suū exercet in quancunq; mate=
riam secundum eandem rationē: scilicet per rationē
fidei:et licet illud imperium in diuersis materijs ha
beat diuersas difficultates:tamē quia per easdem ra
tiones explicātur quātum ad imperium.iō nō ē nisi

vnica virtus imperandi in omnibus illis materijs. s3 exequendi plures sunt virtutes. quoniã in executiõe proprie cõsistit difficultas in qualibet materia. Ex p̃dictis patet ꝙ sciẽtia donũ ad tria se habet. sc3 ad defensionẽ fidei ad administrationẽ tẽporaliũ cõpetentẽ et ad abstinere a malis. sumit enĩ augustin⁹ hanc auctoritatẽ iob. secundũ aliã translationẽ. sciẽtia est abstinere a malis. qđ proprie loquẽdo falsũ est3. ipsa enĩ scientia non est ipsũ abstinere. sed scientia sollertia est qua abstinemus a malis. abstinere vero a malis est vt dicit augustinus in medio praue ꝛ peruerse nationis prudenter ꝯuersari. tamẽ omĩa illa tria cõprehendũt sub eodẽ quod est prudẽter cõuersari in medio praue et peruerse nationis. qui enĩ defendit fidẽ prudẽter conuersatur in medio praue et peruerse nationis. similiter qui bene administrat tẽporalia prudẽter cõuersatur. ꝛc. ꝛ similiter qui abstinet a malis. vnde cõuenienter diffinit sciẽtia cũ sic dicit. Sciẽtia est sollertia qua prudenter cõuersamur in medio praue et peruerse nationis.

cõclusio ex dictis. *Augustin⁹* *Augustin⁹* *Diffinitio scientie.*

❡Que differentia sit inter donum scientie et donum consilij. ❡Alia questio.

Q Ueritur que sit differentia inter donũ sciẽtie et donũ cõsilij. videt ꝙ nulla. quoniã similiter se habet scientia donũ ad opera pietatis. sicut cõsilium donũ ad opa fortitudinis. sciẽtia enĩ donũ regit opa pietatis et consiliũ opera fortitudinis. Qđ patet per auctoritatẽ gregorij. qui dicit ꝙ pietas sine sciẽtia nescit misereri. fortitudo sine cõsilio p̃cipitatur. sed eadem specialis prudentia politica regit opera prudentie politice et opera fortitudinis politice: ergo eadẽ prudentia sp̃ualis regit opa iusticie sp̃ualis siue pietatis ꝛ opera fortitudinis spiritualis. ergo sciẽtia donũ et consiliũ donũ sunt eadẽ prudentia sp̃ualis et nõ differunt.

Af ꝙ non differũt. *p gregoriũ*

Ad hoc dicũt quidã ꝙ scientia donũ est sciẽtia quedã qua homo scit. quid scit. et a quo scit et ad quid scit. qm̃ scientia dono scit homo se esse aĩal rationale mortale. et scit se esse a deo et se accepisse a deo talenta que debet multiplicare. vt ad beatitudinẽ p̃ueniat. Cõsiliũ autẽ quo homo cauet pericula q̃ sunt in hoc exilio et que sunt in bello sp̃uali quod hõ habet contra mundũ et carnẽ et demonia et que sunt in hoc mari huius seculi per que necesse est nos sapienter nauigare. Et qđ ita sit: videtur per augustinũ qui dicit in libro de doctrina christiana. ꝙ scientia dono cognoscunt oĩs fines diuinarũ scripturarum.

Opinio aliquorũ. *probat per augustinũ.*

sed ꝙ hoc sit falsũ probatur multis modis. primo quia nulla cognitio est virtus vt ostẽdetur infertius. nisi cognitio fidei et intellectus sapientie. sed donũ scientie nõ est aliqua istarũ triũ cognitionũ: ergo vel donũ scientie nõ est virtus vel non ẽ aliqua cognitio. et ita nõ ẽ scientia qua homo scit quid sit et a quo et ad q̃d. Itẽ omnis v̓tus semper facit subiectũ suũ laudabile ꝛ donum scientie est virtus. ergo ꝛc. sed sciẽtia qua homo scit quid sit et a quo et ad q̃d nõ semp facit subiectu3 suũ laudabile. imo aliq̃n vituperabile. quoniã seru⁹ sciens voluntatẽ sui donũ et nõ faciẽs vapulabit plagis multis: ergo scientia illa nõ est donũ scientie. Itẽ scientia cõsistit in speculatione. virtus autẽ in agere sed donũ scientie est virtus: ergo cõsistit in agere nõ in speculatione. est ergo donũ scientie qđ imperat faciẽda sicut dictũ est supra. Qđ cõcedim⁹ et quod dicit augustin⁹ ꝙ sciẽtia dono cognoscũt oẽs fines diuinaꝝ scripturarum verũ ẽ hoc per suppositionẽ. qm̃ donũ scientie suppponit quecunqꝫ docẽt in sacra scriptura vnde etiã p modum istũ dicitur scire sicut geometer scit ꝙ linea ẽ longitudo sine latitudie. ꝛ ꝙ a quolib3 puncto ad quẽlibet p̃ctũ potest duci recta linea. tñ nescit hoc probare inquantũ ẽ geometer. sed d̓r scire hoc quia supponit istud. cũ igitur predicta d̓ta scientie doni et consilij ostensa sit nulla eẽ: remanet predicta obiectio qua probatur eãdẽ prudẽtiã spiritualem esse et donũ scientie et donũ consilij.

ꝯ hanc af. *Secundo.* *Tertio.* *Solutio. ad augustinum.*

Itẽ. ad scientiam donũ pertinet abstinere a malis. ad consiliũ aũt pertinet cauere pericula huius mundi siue sunt peccata: ergo idem ẽ cauere pericula et abstinere a malis. ergo idẽ donũ facit cauere pericula et abstinere a malis. ergo donũ consilij et donũ scientie idem sunt.

Iterũ af.

Item. si donũ consilij facit cauere omnia pericula: tũ in bello spirituali: tum in nauigatione speciali: tu3 in exilio presentis miserie. cum istis diuersa sunt genera periculorũ debent sibi eẽ diuersa genera consilioꝝ ad vitanda huiusmodi pericula. qm̃ aliã ẽ scientia bellãdi: alia nauigãdi. ꝛ sic de alijs. ergo diuerse sũt species consilioꝝ.

Ad idẽ af.

Item. donũ consilij aut regit opa fortitudinis secundũ rationes iuris naturalis aut secundum rationes fidei. si primũ. et hoc facit prudẽtia politica. ergo donũ consilij idem ẽ ꝙ prudentia politica quia prudentia politica regit opera aliarũ virtutum secundũ principia iuris naturalis que inuenit scripta in corde: siue in sinderesi. vñ isaias. redite preuaricatores ad cor in quo. s. inuenietis scriptũ quid facere debeatis. et in euangelio iohã. dicit. dñs samaritane voca virũ tuũ. s. sinderesim. si vero consiliu3 regit opera fortitudinis secundũ rationes fidei. hoc idem facit scientia donũ. quoniã regit opera pietatis secundum rationes fidei. idẽ ergo videtur eẽ donũ consilij et donum scientie.

Tertio ad idem.

Forte dicit ꝙ scientia donũ ĩ ipso opere pietatis non inuenit difficultatẽ. sed solũ circa circunstantias. facile enĩ est scire quid deo ꝛ nobis et proximo debeam⁹. sed in ipso opere fortitudinis difficultas ẽ non solũ in circunstantijs. ardua enim et difficilia sunt opera fortitudinis: et propter hoc aliđ donũ ẽ regitiuũ fortitudinis: et aliud operũ pietatis

Euasio.

Sed contra. dictũ ẽ supra ꝙ q̃uis donũ sciẽtie diuersas difficultates inueniat ĩ operibus pietatis. tñ q̃a secundũ principia eiusdẽ virtutis. s. fidei explicat oẽs illas difficultates remanet donũ scientie vnũ donum secundũ spẽm. ꝯ l3 donũ scientie ꝛ donũ consilij diuersas inueniãt difficultates. tñ qꝛ oẽs illas explicãt secũdũ p̃ncipia eiusdẽ virtutis. s. fidei debẽt eẽ vnũ donũ secundũ speciẽ. et ita donũ consilij et donũ scientie nõ differunt secũdũ speciẽ.

In oppo^m

Solutio. potest dici qđ consiliũ q̃nqꝫ large q̃nqꝫ stricte sumitur. Large secũdũ ꝙ est deliberatio de rebus que a nobis sũt. rebus dico valentibus ad finẽ quẽ intẽdim⁹. sicut si aliquis velit esse ep̃s. deliberat de rebus que ad hoc valent: et huiusmodi deliberatio cõsilium est tale consiliũ est ĩ oĩbus rebus que deliberatione indigẽt. et pertinet ad prudentiã. vel ẽ idẽ cũ prudentia. q̃nqꝫ dicitur consilium deliberatio de rebus excellentibus ad que non tenemur secundũ ꝙ hoc dicitur eẽ consiliũ. si vis pfectus esse vade et vende oĩa que habes et da pau. ꝛ sic stricte sumitur consiliũ. Item. stricte sumitur cõsiliũ secundũ ꝙ ẽ deliberatio de operibus arduis: siue ad que tenemur: siue ad que non tenemur. et hoc ẽ prudentia excellens. et sic accipitur donum consilij. prudentia enĩ excellens: siue donũ consilij est in confinio actionis et cõtemplationis. qꝛ est inter sapientiã ꝛ intellectũ ex vna parte. et fortitudinẽ: scientiã: pietatẽ: et timorẽ ex alia parte.

Solutio. Cõsiliũ capit dupliciter *stricte etiã sumitur.*

Cõsiliũ vbi situatur.

pertinent eĩ sapientia ꝛ intellectus ad contẽplationẽ. et alia quattuor ad actionẽ et cõsiliũ est prudẽtia excellens siue prouidentia valde exercitata est in medio cõtẽplatiuoꝝ duorũ ꝛ actiuorum. per huiusmodi exercitiũ de facili ascenditur ad cõtemplationẽ. vnde gregorius. Qui ad arcẽ contemplatiõis ascendere desiderat prius necesse ẽ vt in campo actionis se exerceat.

Gregorius

secundũ hoc recipimus primam argumẽtationem. Concedim⁹ enĩ ꝙ idẽ sũt in essentia prudentia et consiliũ. sed cõsiliũ importat quoddã accidens supra prudentiã. ꝛ ꝙ ita dicendu3 sit videtur. Multi enĩ philosophi dixerunt ꝙ prudẽtie est cuncta ad normã ratiõis dirigere et hũanis actibus quasi diuinis prouidere. prudentia ergo regit opera nostra ad conformitatẽ diuinorũ operum. hoc eĩ ĩtẽdere debem⁹ vt sim⁹ cõformes deo. vñ. d. b. dio. ierarch. i. p̃lati officium est homĩes facere deiformes

Ad primũ *Confirmat illđ p phos* *Dionysius*

Prudentie enĩ sunt ista quinqꝫ. ratio/intellect⁹/circũspectio. prouidentia cautela. ratio in administratiõe tp̃aliũ. ĩtellect⁹ quãtũ ad ꝯformitatẽ diuino ꝝ. circũspectio. i. consiliũ. prouidẽtia. de bonis adipiscendis in futurũ. cautela per quã vitant mala. Per hoc enĩ videtur ꝙ consiliũ sit quedã prudẽtia.

quinqꝫ p tes prudẽtie.

potest etiã solui sicut dicebat ꝙ quia opera fortitudinis in se ardua sunt et difficilia propter aliud totũ regitiuũ habẽt ꝙ opera pietatis. et non valet ista argumẽtatio. Consiliũ prouidũ est secundũ principia fidei et prudẽtia similiter: ergo prudentia est idẽ ꝙ consiliũ. et est fallatia ꝯñtis. qm̃ cõe est ad multas virtutes prouidere secundũ principia fidei. nõ propter hoc multe virtutes sunt vna virtus. sed secũdum hoc prudentia politica non erit species specialissima: sicut dictũ ẽ supra: imo alia species prudẽtie erit per quã regetur fortitudo et alia species iusticie per quã regetur iusticia vel tẽperantia. ideo prima solutio mag[is] placet nobis.

Alr̃ pt dici *Fallã ꝯñtis*

Itẽ notandũ ꝙ q̃uis volũtas dandi elemosinas et iperiũ dandi elemosinas sunt diuersaꝝ virtutũ. primũ enim est misericordie. secundum prudentie. tamen cõis voluntas prouidendi sibi et iperiũ quo per discretionẽ homo ꝓuidet sibi necessaria eiusdẽ sunt virtutis. et hoc est quia volũtas prouidendi sibi necessaria rõnis est. sicut et istud imperiũ. nec habet aliã difficultate3 ꝙ istud imperiũ. sed volũtas dandi elemosinã ꝛ imperiũ dandi elemosinã sunt diuersaꝝ virtutũ ꝛ diuersarũ difficultatũ. sicut d̓r ꝙ logica theorica et logica practica sunt eiusdẽ scientie: qꝛ eandẽ difficultatẽ habent et circa cõmunia ꝛ transcendẽtia. tamen demonstrata theorica et demonstrata practica nõ sunt eiusdem scientie. qm̃ contingit scire ex quibus ꝛ qualib⁹ et qualiter sumptis fiat demonstratiuus sillogismus qđ docetur in posterioribus analeticis. tamen ꝓpter hoc nescietur natura trianguli. vnde duerse sunt sciẽtie: demonstratiua docẽs demõstrare ꝛ demõstratiua demonstrãs agere. ꝛ hoc est qm̃ diuerse sunt difficultates theorice demonstratiue et practice demonstratiue.

Notandũ. *Exemplũ.*

Item. videt posse probari ꝙ ipsa scientia ꝓprie sumpto vocabulo sit virtus ꝓpter hoc: qꝛ alia est sciẽtia faciẽdoꝝ siue operãdoꝝ. ꝛ alia est sciẽtia operãdi qđ patet in architecto: qui scit qm̃ sic ꝛ sic faciẽdũ est ipe tamen nescit operari: sed manuales artifices executioni mandãt qđ ille precipit. et sic p3 ꝙ alia est sciẽtia operandoꝝ et alia scientia operãdi. Sic igit quedam scientia est eoꝝ que debent fieri. et alia est scientia faciendi illa: sed habitus a quo exeũt bona opera est virtus: quia virtus se habet ad operationẽ: s3 sciẽtia faciendi facienda est habit⁹ a quo bona opa exeũt ergo hmõi scientia virt⁹ est. et sic sciẽtia donũ scd̓m ꝙ proprie est scientia virtus est. qđ est contra predicta.

Iterũ af

Solutio. Cum dicit iste scit natare scd̓m ꝙ vsus intelligit illam locutionẽ. hoc verbũ scit non solũ copulat sciẽtiã: sed abilitatẽ quandã secundũ quã iste dicitur abilis ad natandũ. Eodẽ modo cũ dicit iste h3 sciẽtiã operandi facienda. nõ tantũ ponit scientia: sed etiam habitus quidã quo habilis est iste ad operandũ ea q̃ debent fieri: ꝛ ab illo habitu exeũt bona opera. nõ ab ipa scientia. vnde ipa sciẽtia nõ est virtus: sed habitus ille est virtus. qm̃ ille habitus reddit subiectũ suum bonũ ꝛ bñ reddẽs opus suũ. hoc aũt appellat aristo. in ethicis: virtutẽ. sicut virt⁹ oculi facit bonũ oculum et facit ipm bene videre. ꝛ virtus equi facit equũ bonum et bene ferentẽ ascensorem.

Solutio. *Sciẽtia nõ est v̓tus sed hit⁹ iclusus*

❡De differentia inter sapientiam et intelligentiam et fidem.

❡Aliud capitulum.

D Icto de donis per que regitur vita actiua. dicẽdum est de donis p que regit vita ꝯtẽplatiua. s. de intellectu ꝛ sapientia. Circa que primo videndum est quid sit intellect⁹ et q̃d sit sapientia. Scd̓o vtrum sint virtutes. Tertio vtrũ alie sint virtutes cõtẽplatiue quib⁹ cognoscatur deus q̃ iste tres. s. fides/sapiẽtia/intellect⁹. Quarto vtrũ vita contẽplatiua sit melior q̃ actiua: vel ecõuerso. Quinto ꝛ vltimo vtrum virtuti contemplatiue aliquid sit contrariũ.

❡De sapientia.

❡Prima questio vtrum sapientia et intellectus sint diuersa dona.

C Irca primũ sic obicitur. Augu. dicit ꝙ sapiẽtia est cognitio solius creatoris. Intellect⁹ aũt est cognitio creatoris et quarũdam reꝝ creaturaꝝ. s. sctõꝝ angeloꝝ et sctãꝝ aĩarũ. scd̓m hoc: ergo sapiẽtia et intellectus eandẽ habent materiã. s. deũ: sed scd̓m materias habent distingui virtutes: ꝯ cũ sapiẽtia ꝛ intellectus habẽt eandẽ materiã sunt eadẽ virt⁹. ꝛ ita idẽ donũ.

Af ꝙ non.

Item. fides est cognitio creatoris ꝛ quarũda3 rerũ creaturarũ. s. angeloꝝ ꝛ sanctaꝝ animaꝝ. ꝛ etiã multoꝝ alioꝝ: ergo quicquid est materia sapientie ꝛ intellectus est materia fidei: ꝯ fides nõ differt a sapiẽtia ꝛ intellectu.

Secundo.

Solutio. Sapiẽtia ꝛ intellect⁹ differunt: qꝛ sapientia est cognitio dei absolute. sed intellectus est cognitio dei collatiue. s. in cõparatione ad creaturas. vnde sicut alia est cognitio nois absolute que tradit in maiori volumine prisciani. ꝛ alia ẽ scientia vel cognitio nois in cõparatõne ad verbũ que traditur in minori volumĩe. ita alia est cognitio dei absolute que d̓r sapientia. ꝛ alia cognitio dei collatiua que dicit. intellectu enĩ cognoscim⁹ deũ inquãtũ beatificat angelos et aĩas gubernat et mouet. vñ cognitio dei que est intellect⁹. quasi cognitio phisica: quia phica siue naturalis phĩa agit de immobili et cognoscit deũ ĩquãtũ dat cũcta moueri. vñ ĩ fine octaui phicorũ cõcludit ꝙ primũ p̃ncipiũ motus est immobile et nullã habens magnitudinẽ. sed cognitio dei absoluta est q̃si methaphisica. quoniã methaphisica agit

Solutio. *Exemplũ.* *Cognitio phisica.*

Cognitio | de deo abſolute: cōſiderando proprias diſpoſitiones
methaphi | eius.patet ergo differentia inter ſapientiā et intelle=
ſica. | ctū ꝙuis enī eandē habent materiā nō tamē in ratiōe
eadem. fides autem differt ab intellectu ſicut ſciētia
quia differt a ſcientia propter quid.fides enī innititur
prime veritati ſuper oīa et propter ſe.vnde cognitio
dei q̄ eſt fides eſt q̄ſi cognitio pncipioꝝ.ſicut eī in hoc
principio.Omīe totū eſt maius ſua parte:inuenit̄ cau
ſa ſue cognitiōis nec alia cauſa queritur. ita anima fi
delis in ipſa v̄itate q̄ credit̄ īuenit cauſā fidei nec aliā
Intellect⁹ | cauſā q̄rit.intellectus autē reddit cauſā eoꝝ q̄ fides
reddit rati | credit.v̄bigr̄a.fides credit deū remunerare bonos ſu
onē fidei. | pra cōdignū hui⁹ reddit cauſā ītellectus.hoc mō.de⁹
eſt largus plus ꝙ poteſt intelligi: ergo remunerat
bonos plus ꝙ poteſt intelligi. intellectus enī reddit
rationem de ea que in nobis eſt.fide ſpe caritate. et
ad hoc debent eſſe parati prelati vt reddāt omī po=
ſcenti rationē de ea que in eis eſt fide ſpe caritate. vt
dicit beat⁹ petr⁹ in p:ia canonica ſua. ſicut enī differt
naturalis ſciētia ab aſtrologia.ita differt fides ab in=
tellectu.illi enī qui habent naturalē ſcientiā de qua=
dam ſtella ſciunt ꝙ eſt imobilis. de quibuſdam alijs
aſtrologia | ſciunt ꝙ nūꝙ occidūt.ſed propter quid ita ſit neſciūt
et phiſica | aſtrologi aūt ſciūt ꝓpter quid ita eſt.fides ſcit q2 de⁹
differunt. | remunerat bonos.ītellectus aūt ſcit propter quid.fi
des autē differt a ſapientia eo modo quo ſciētia ali=
cuius rei per guſtū.verbi gratia.aliquis ſcit ꝙ hoc vi
num eſt bonū.ꝛ hoc p auditū. alt⁹ ſcit ꝙ idē vinū eſt
Fides et ſa | bonum.et hoc ſcit per guſtū:ꝛ iſte due ſciētie diuerſe
piētia dr̄nt | ſunt. hoc modo differt fides a ſapientia. fides enī eſt
cognitio p auditū.quoniā fides ex auditu dicit apl's.
ſapientia vero eſt cognitio dei per guſtū. vnde ſapien
tia dicitur ſapore virtutū cōdita ſcientia. quia per ſa=
pientiā guſtatur dulcedo ſiue ſuauitas dei.vñ in pſal
mo.guſtate et videte quoniam ſuauis eſt dn̄s.et hoc
eſt maxima cognitio dei:cognitio per ſapientiā.ſi enī
creator cognoſcit̄ per effectū.per maximū effectū ma
xime cognoſcit̄.ꝛ maxim⁹ effect⁹ ē delectatio quā ha
Marie co= | bem⁹ in deo per caritatē ꝛ intellectū per quā delecta
gnoſcit̄ de⁹ | tionē habetur ſapientia. et hec eſt in ſapientia dono.
p ſapiētiā. | vñ per donū ſapientie maxime cognoſcit̄ deus.

De intelligentia.

Secunda queſtio vtrū intellectus ſit v̄tus

Af ꝙ non. | Videtur per predicta ꝙ intellectus non ſit virt⁹
quia auctoritatas dicit. fides nō habet meritū
cui humana ratio prebet experimentū:ergo nulla co
gnitio habet meritū cui hūana rō p̄bet experimētum
ſed intellectus eſt cognitio cui humana ratio prebet
experimentū vt habitū eſt:ergo intellectus nō habꝫ
meritū:ergo nō ē virtus.Itē.auguſtinus dicit ꝙ ītel
Scd̄o p au | lectu cognoſcit̄ creator ꝛ creatura quedā ſine delecta
guſtinū | tione.ſed om̄is v̄tus eſt cū delectatione:ergo intelle
ctus nō eſt virtus.Itē.ꝓbatur ꝙ auguſtin⁹ dicit fal-
Itē ar̄ ꝯ au | ſum.dicens intellectū eſſe ſine delectatione. eſt enim
guſtinū. | delectatio in viſione pulchri prati:ergo multo forti⁹
in viſione dei eſt delectatio: ergo cū intellectu videa
mus deū.delectatio eſt in intellectu.Itē.bonū eſt p=
quarto ad | fectio cuius apprehenſio eſt delectatio. multo forti⁹
idē | cognitio boni et p̄cipue optimi eſt delectatio. et ita
in intellectu dono cū ſit cognitio eſt delectatio. Itē.
Quinto. | in ītellectu dono eſt coiūctio cōuenientis cū cōueniēti
ergo delectatio.Solutio.dicimus ꝙ intellectus do=
Solutio. | nū eſt virtus.et ſapientia ſimiliter. et fides ſimiliter.
quoniā fides apprehendit primā veritatē cū aſſenſio=
ne:et intellectus et ſapiētia ſimiliter aſſentiūt prime
veritati propter ſe et tale aſſentire meritoriū eſt: cū
non innitatur naturalibus rationibus.ſed tantū pri=
me veritati.Ad primo obiectū dicimus ꝙ intellectui
non prebet experimentū humana ratio. i.naturalis. | Ad primū.
quia ille rationes quas habet intellectus non ſūt hu
mane:ſed diuine.quia ſumūtur a fide.vnde ſaltem ī
tellectus acquieſcit per conſequēs primeveritati pro
pter ſe et ſuper omnia. Ad ſecundū dicimus ꝙ intel | Ad ſcd̄m.
lectus dicitur eē ſine delectatione.i. ſine fruitiōe. q̄a
non eſt fruendū creaturis quarū cognitio ē intellect⁹
delectari tamen poſſumus in eis:ſed in cōparatioue
ad deum ſicut dicitur in pſalmo.Delectaſti me domi
ne in factura tua.

Utrum ſunt alie virtutes contemplatiue ꝙ
ſapientia et intellect⁹.

Tertia queſtio huius capituli.

Queritur vtrum ſint alie virtutes contēplatiue
ꝙ ſapientia ꝛ in tellectus. videtur ꝙ ſic. q2 fi= | Af ꝙ ſic.
des:ſpes:caritas.non habent motus exteriores: ſed
interiores.ergo nō ſunt virtutes actiue:ſed contem=
platiue.cū habent tm̄ motus interiores. Si dicit ꝙ
fides:ſpes:caritas:imperāt opera virtutū actiuaruꝫ
et propter hoc nō ſūt virtutes cōtēplatiue: eadē rati
one poſſet dici ꝙ ſapientia et intellectus non ſūt vir=
tutes contēplatiue.quoniā imperāt et dirigunt ope
ra actiue.Q̄d probatur.quoniam apoſtol⁹ dicit ad | Probatio
coloceſes. In ſapientia ambulate ad eos qui foris
ſunt.ergo ſapientia diligit opera exteriora.ergo dili
git opera actiue.Item.ſapientia eſt cognitio dei:ſꝫ | Secundo.
ſecundum ꝙ cognoſcimus de deo.debemus nos ha
bere in operibus exterioribus. ergo ſapientia diri=
git opera exteriora:et ita dirigit opera actiue. Itē. | Tertio.
intellectus bonus omnibus facientibus eū. intelle=
ctus ergo dirigit nos ad opera. Item.in ezechiele. | Quarto.
Sub pennis eorū manus hominis.per pēnas intelli
gitur contemplatio.per manus operatio.man⁹ ergo
ſub pennis:operatio ſub contēplatione.igitur opera
tio regitur a contēplatione.cum igitur ſapiētia ꝛ in=
tellectus que ſunt virtutes contēplatiue dirigāt ope
ra actiue: ꝙ fides :ſpes: caritas:regant opera actiue
non impedit quin ſint virtutes cōtēplatiue.Contra. | In oppom
magiſtri dicunt ꝙ contēplationis tres ſunt ſpecies.le
ctio:oratio:meditatio. nullū iſtorū eſt fidei vel cari
tatis vel ſpei.ergo fides:ſpes:caritas.non ſūt virtu=
tes contēplatiue.Item. videtur ꝙ plura dona contē | Secundo.
platiua debent eſſe ꝙ iſta duo.ſ.ſapientia et intelle=
ctus.q2 in ſacra ſcriptura quadruplex eſt intelligētia
prima hiſtorialis.ſecunda moralis. tertia allegorica
quarta anagogica.prime intelligentie.ſcꝫ hiſtoriali.
non ſubſeruit virtus. ſecūde:ſcꝫ morali ſubſeruit do
num ſcientie per quod prudenter conuerſamur ī me
dio praue et peruerſe natiōis.quarte ītelligētie:ſcilꝫ
cet anagogice ſubſeruiunt duo dona.ſ.ſapientiaꝛ in=
tellectus quia iſta ſunt de eis que ſunt in triūphanti
eccleſia.et anagogicus intellectus eſt de eiſdē. vnde
dicitur anagogicus quaſi ſurſū ductiu⁹.tertie ꝫ ītel=
ligentie.ſ.allegorice debet ſubſeruire aliquod donū
propriū.quia ea que ſunt in allegorica intelligentia
ſunt imitanda:aut fugienda.illud vero donū debet
eſſe prudentia ſpūs:q̄ de ſpiritualibus et interiorib⁹
debet eſſe allegoricus intellectus.et prudentia ſpūs

debet eſſe aliud ꝙ ſciētia donū. q2 ſciētia donū ī exte
rioribus eſt prudentia ſpiritus in interioribus.ꝛ ita
videtur ꝙ plura ſunt dona contēplatiua ꝙ ſapientia
Tertio. | et intellectus.Itē.ſalomō in ꝓuer.omni cuſtodia cu
ſtodi cor tuū.igitur ſi omī cuſtodia ſeruandū eſt cor.
ſicut vnū donū propriū eſt ad ſeruādū opa exteriora
ita vnū ꝓpriū donū debet eſſe ad ſeruandū cor. et ita
debet eſſe contemplatiuum cum ſit de interioribus.
Figura. | ꝛ hoc videtur quia abrahā abigebat aues a ſacrificio
ſuo.per quod ſignificat̄ ꝙ nos debemus abigere mu
ſcas morientes. i. īmundas cogitationes a ſacrificio
noſtre orationis ne perdant ſuauitatē vnguēti.i. de=
uotionē oratiōis. neceſſe igitur eſt eſſe aliquod donū
quod mundet cor et tranquillū reddat a cogitationi
bus īmūdis et quietis. hoc autē debet eſſe prudētia
ſpiritus. de qua dicit apoſtolus.q2 ipſa eſt vita ꝛ pax
vita inquantū mūdat.et mouet ſuo modo ad ſpūalia
opera exteriora.pax inquantū facit cor trāquillū abi
gendo inquietas cogitationes. ſic igitur plura ſunt
Quarto. | dona cōtemplatiua ꝙ ſapientia et intellectus.Item.
ariſto.diuidit virtutes intellectuales in ſophiā.intel
ligentiā.froneſim. intelligentia autem idē ꝙ intelle
ctus: ſophia idē ꝙ ſapiētia:ergo preter ſapientiam ꝛ
intellectū ponit ariſto.tertiā virtutē intellectualē.ſ.
froneſim que debet eſſe prudētia ſpſ. et ita tria ſunt
Solutio. | dona cōtemplatiua. Solutio.dicim⁹ ꝙ fides ſpes ca
ritas nō ſūt actiue ꝓpe nec ꝯtēplatiē.ſꝫ cōes.q2 neceſ
ſarie ſunt oībus ſiue incipientib⁹ ſiue ꝓficientib⁹ ſiue
perfectis.vnde actiue ſunt ſed nō proprie:et cōtēpla=
Ad primū | tiue.ſed nō proprie:necvalet hec argumētatio.nō ha
bent motus niſi interiores:ergo ſūt ꝓprie cōtempla
Ad ſcd̄m. | tiue.Ad aliud dicimus ꝙ hec argumentatio nō valꝫ:
morali intelligētie ſubſeruit donū ſciētie et nō ana=
gogice ſubſeruiūt ſapientia et intellectus: ꝫ allego=
rice intelligentie ſubſeruit propriū donū.tamē bene
cōcedimus ꝙ ei ſubſeruit donū.ſed nō ꝓpriū.idē enī
ſubſeruit morali intellectui et allegorico.quoniā in=
tellectu allegorico ſemꝑ dicitur aliquid qd̄ imitādū
eſt vel fugiendū ſcd̄m moralē intellectū.verbi gratia
ſecundū allegoricū dicendū ſm̄ lr̄am vicit goliam.i.
chriſtus diabolū. per hoc inſtruimur ꝙ nos debem⁹
vincere diabolū et vicia in nobis.et ſic allegoric⁹ in=
tellectus inducit̄ ad moralē. per ipſū enī inſtruimur
ad cōuerſandū prudenter in medio praue et peruerſe
nationis.ꝛ ꝓpter hoc idē donū.ſ.ſubſeruit morali in
Ad alias | tellectui et allegorico. Ad omīa vero ſequētia argu
rōnes. | menta eadē eſt ſolutio.quia donū ſcientie quod ideꝫ
eſt ꝙ prudentia ſufficit ad cuſtodiendū cor.et abigē=
dum īmundas cogitationes a ſacrificio noſtro.quo=
niam eadē virtus eſt cuius impio homo cōformat ſe
deo in exterioribus operibus. que ſcd̄m hoc dicitur
prudentia politica.et cuius imperio conformat ſe hō
deo operibus interioribus ſecundū ꝙ eadēvirtus dr̄
prudētia ſpſ.tamē prudentia magis ſe habet ad opa
exteriora ꝙ ad opa interiora.quia ad oīa opera exte
riora que virtutis ſunt neceſſaria eſt prudentia.quia
in oīb⁹ talib⁹ opib⁹ cōſiderātur circūſtantie.ſed nō ſē
per in omnibus motib⁹ interioribus cōſiderātur cir=
cūſtantie.quia credere in deum et ſperare et diligere
ſēper bona ſūt et vbiꝙ. ſed vbi cautela op⁹ eſt in cre
dendo ſperando diligendo. vt quādo īſurgit tētatio
vel alia rebellatio neceſſaria eſt prudentia.verbi gr̄a
ſi tentetur aliquis de infidelitate.prudentia eſt neceſ
ſaria ad docendū qualiter muniat ſe homo ꝛ defēdat
contra infidelitatem.ergo nō ſemper dirigit motus
interiores:ſed ſemper dirigit motus exteriores.pro
pter hoc plus dicitur actiua ꝙ cōtemplatiua.Ad iſtd̄ | Ad aliud.
quod obicitur de auctoritate ariſto. dicim⁹ ꝙ ariſto.
vocauit froneſim virtutem intellectualē:qm̄ aliquā=
do dirigit motus interiores ſicut dictum eſt. et quia
multū neceſſaria eſt contemplatiuis ad abigendum
muſcas ne perdant ſuauitatem vnguenti.

De cōparatōe cōtemplatiue ad actiuā.

Quarta queſtio huius capituli.

Queritur de comparatiōe vite cōtemplatiue ad
actiuā.ꝛ queritur vtra illaꝝ ſit melior.videtur | Af ꝙ cōtē=
ꝙ contēplatiua.qm̄ gregorius dicit ſuper ezechielē. | platiua.
ꝙ melior eſt vita contēplatiua ꝙ actiua. et hoc dicit
propter hanc auctoritatē.Animalia ibāt et reuerte=
bantur.aīalia ſunt predicatores qui ibant ad actiōes
et reuertebantur ad cōtemplationem:ſed nō reuerte
rentur:niſi melior eſſet cōtemplatio ꝙ actio. ꝫ meli=
or eſt cōtemplatiua ꝙ actiua.Item.ſuper illud luce. | Secundo.
Maria optimā partē elegit ꝛc.dicit gloſa. Nō vitu=
peratur pars marte.ſed laudatur pars marie.i.p̄fert̄
ſed pars marie eſt vita contēplatiua:pars marte acti
ua.ergo ꝛc.Item.in gene.lya erat lippa oculis:ra= | Tertio.
chel aūt pulchra facie.et iacob magis diligebat illaꝫ
ꝙ lyam.iacob ſignificat chriſtum:rachel cōtemplati=
uam:lya actiuam.ergo contēplatiua pulchrior eſt ꝙ
actiua.ſed pulcritudo illa attenditur ſecundū virtu=
tes.ergo meliores habet virtutes contemplatiua ꝙ
actiua.ergo melior eſt.Item criſtus elegit magis cō | Quarto.
templatiuā ꝙ actiuā.ſicut iacob magis diligebat ra
chel ꝙ lyam.ſed chriſtus magis bonum magis dili=
git.ergo contemplatiua eſt melior ꝙ actiua. Item. | Quinto.
in fine iohā.ſuper illud.Cōuerſus petrus vidit illuꝫ
diſcipulum quē diligebat ieſus ſequētē ꝛc. dicit glo.
Petrus magis diligit:ꝛ iohānes magiſ diligitur.ſed
iohānes ſignificat virū cōtemplatiuū:petrus actiuuꝫ
ergo criſtus magis diligit virū contēplatiuū ꝙ acti=
uum.ergo melior eſt cōtemplatiua ꝙ actiua.Itē.qd̄ | Sexto.
propinquius eſt fini:magis eſt eligendū.ſed viri con
templatiui ſunt propinquiores fini ꝙ viri actiui. pro
batio.ſancti angeli qui ſunt cōiūctiſſimi deo: ſūt ī pu
ra cōtemplatione.ergo viri cōtemplatiui propinqui
ores ſanctis āgelis ꝙ viri actiui.cū ergo viri contem
platiui propinquiores ſunt ſāctis angelis qui ſūt ꝓ=
pinquiſſimi ipſi fini ꝙ actiui.ipſi ſunt propinquiores
fini.et ita cōtemplatiua eſt propinquior fini ꝙ actiua
ergo magis eligenda ſimpliciter.ergo melior ſim=
pliciter.Si conceditur.Contra.terra que fructuoſi= | In oppom
or eſt:melior eſt ſimpliciter.ergovita fructuoſior me
lior eſt ſimpliciter.ſedvita actiua eſt fructuoſior ꝙ cō
templatiua.qm̄ fecundior fuit lya ꝙ rachel. ꝫ actiua
melior eſt ſimpliciter ꝙ contemplatiua.Item.operi | Secundo.
bus actiue promittitur vita eterna:et non operibus
contemplatiue quia actiuis dicetur ī iudicio. venite
benedicti patris mei percipite regnū.Eſuriui enī et
dediſtis michi māducare ꝛc.propter hoc dicit apoſto
lus.pietas valꝫ ad oīa ꝓbationē hn̄s vite q̄ nūc ē et
fut.actiuis igr̄ promittitur vita eterna:nō contēpla
tiuis.ergo actiuis proprie debetur vita eterna.ꝫ ac=
tiua proprie eſt ad vitā eternā.et ita vtilior eſt ſim=
pliciter:ꝙ vita contemplatiua.ſed qd̄vtilius eſt ſim=
pliciter hoc nunꝙ fallit.ſed aliquid poteſt eſſe vtil⁹
alicui quod tamē nō eſt melius ſimpliciter. ꝫ melior

Tertio. est simpliciter actiua ꝙ contemplatiua. Itē. optimū
opus actiue melius est optimo opere cōtemplatiue.
scʒ predicatio vel martiriū. quoniā dicit̄ iniuriā facit
martyri qui orat pro ipso. et hoc nō dicit̄ de ꝯtempla
tiuo: ergo simpliciter melior est actiua ꝙ ꝯtēplatiua
Quarto. quia sic optimus equ⁹ optimo asino melior est. Itē.
dictū est ꝙ petrus magis diligit ꝙ iohānes. et petr⁹
significat vitā actiuā iohannes cōtemplatiuā: ergo vi
ta actiua magis diligit ꝙ ꝯtemplatiua: ergo maiorē
habet caritatē ꝙ contēplatiua. sed oīs virtutes sūt
pares: ergo actiua habet maiores virtutes ꝙ contē
Quinto. platiua: ergo melior est simpliciter. Itē. spōsus in cā
ticis. egrediamur in agrū cōmoremur in villis. sic re
uocatur anima a contēplatione ad actionē. sed nō re
uocatur a magis bono ad minus bonū: ergo melior
est actio ꝙ ꝯtēplatio. ⁊ ita melior ē actiua ꝙ ꝯtēpla
Solutio. tiua. Solutio. cōparatio contēplatiua ad actiuā du
plex potest fieri. primo secundū status vt cōparetur
status contēplatiue statui actiue. et dicitur scd̄m hoc
vir cōtemplatiuus qui est abilis ad contēplandū ⁊ de
facili cōtemplatur. actiuus qui de facili agit. sed non
est abilis ad contemplādū. et sic secundū hunc statū
dicitur cōtemplatiuus habere ꝟtutes purgati animi
actiuus virtutes politicas et purgatorias. secūdum
hoc cōtēplatiua melior est ꝙ actiua. qm̄ lya habebat
lippos oculos. i. ꝟtutes nō bene purgatas. sʒ rachel
Ad primū. erat pulchra facie. i. virtutes habebat purgatas. Ad
primo obiectū dicimus ꝙ hec est duplex. vita actiua
est fructuosior ꝙ cōtēplatiua. quoniā potest dici fru
ctuosior. i. maiorē fructū afferens. vel fructuosior. i.
pluribus fructū afferens. primo modo falsa. quia cō
templatiua maiorē fructū affert suo subiecto. secun
do modo vera est. et tunc nō sequitur ꝙ actiua sit me
lior ꝙ contemplatiua. nō est simile qd̄ adducitur pro
simili. quoniā terra dicitur fructuosior in alia signifi
Ad scd̄m catione. scʒ quia maiorē fructū affert. Ad secundo ob
iectum dicimus ꝙ nō tantū actiuis debetur vita eter
na. sed etiā cōtēplatiuis. sed primo promittitur acti
uis. quia facilior est actio ꝙ contēplatio. quoniā si ꝓ
Figura de loth. mitteretur contēplatiuis: desperarent homīes nō va
lentes ascendere ad arcē cōtemplationis. vt ergo nul
lus possit se excusare. promittitur vita eterna actiuis
vt saluentur in segor cū loth qui ardua mōtium. i. ad
eminentiā contēplationis ascēdere nō possunt. segor
enī iterpretatur parua. similiter alia rōne ꝓmittitur
vita eterna eis q̄ faciūt opera misericordie. quia per
misericordiā maxime assimilamur deo cuius propriū
est misereri et parcere et cū homo sit factus ad yma
ginem dei de facili cōpatitur ⁊ miseretur. quia homo
est animal māsuetū natura et magis se habet ad opa
mansuetudinis et pietatis ꝙ ad opera crudelitatis.
Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hec argumentatio non
valet: optimū opus actiue. ⁊c. ergo actiua melior est
ꝙ cōtēplatiua. ⁊ hoc est: quia optimū op⁹ actiue nō est
solius actiue. imo est cōtemplatiue secundū auctori
tatem. quia qd̄ predicatores hauriunt de scientia dei
in ocio cōtēplationis effundūt in opere predicationis
Qre epi. ⁊c. propter hoc habent episcopi domos extra ciuitatem
et tumultū hominū vt vacent cōtemplationi et hau
riunt ibi quod debent effundere in opere predicatio
nis. sed si optimū opus solius actiue esset meli⁹ opti
mo opere cōtemplatiue: tunc actiua melior esset ꝙ cō
Ad q̄rtum templatiua. Ad quarto obiectū dicim⁹ ꝙ hec aucto
ritas: petrus magis diligit ꝙ iohānes: quātū ad pre

sens exponēda est sic: petrus magis diligit. i. in plu
ribus magis diligere se ostēdit. etiā hoc nō sequit̄ ꝙ
habeat maiorē caritatē. Ad vltimo obiectū dicimus Ad vltimū
ꝙ auctoritas illa nō intelligitur de reuocatiōe a statu
in statū. sed de reuocatione ab ope cōtemplatiōis ad
opus actionis: que in aliquo casu faciēda est. quoniā
vtilius est alicui in aliquo casu esse in opibus actiue
ꝙ cōtēplatiue: cōtemplando igit̄ statū cōtēplatiuorū
melior est cōtemplatiua ꝙ actiua. Potest aūt aliter
fieri operatio vt cōparetur opus contēplationis ī eo Alr̄ pt̄ fieri cōparatio.
dem homine manente in eadem caritate ad op⁹ acti
onis eiusdē hominis habentis candē caritatē: ⁊ secū
dum hec. questio ē: vtrū opus actiue in eodē homi Alr̄ ponit̄ questio.
ne ex eadē caritate: sit melius op⁹ contēplatiue: alijs
paribus. Videt̄ ꝙ sic. quia super illud canti. Surge Ar̄ ꝙ sic.
propera amica mea. dicit glo. ꝙ melius fit per opera
tionē. ergo secundū hoc melius itur ad deū per ope
rationem ꝙ per cōtemplationē. ergo melior est ope
ratio ꝙ contemplatio. Item. sit aliquis abbas in ali Secundo.
qua religione qui videat homines mori fame verbi
dei: ⁊ non sit aliquis in illa religione qui sciat eos do
cere. probatur ꝙ tenetur illis predicare. quia iohan.
dicit in epistola canonica. Si qs viderit fratrē suū ne
cesse habere et clauserit viscera sua ab eo ꝙ caritas
dei nō manet ī eo. sʒ maior ē necessitas spiritualis ꝙ
necessitas corporalis. igitur si iste abbas clauserit vi
scera sua ab istis qui moriūtur fame ꝟbi dei caritas
non est in eo: ergo tenetur predicare istis. ergo tenetur
dimittere opera contēplationis: pro opere actionis.
sed non tenetur dimittere maius bonū: pro min⁹ bo
no vel eque bonū pro eque bono. ergo opus contē
platiue nō est magis bonū ꝙ opus actiue: vel eque.
ergo opus actiue melius est ꝙ opus contēplatiue.
Item in isto homine opus actiue et opus contem Tertio.
platiue sunt eque meritoria vite eterne cum ex eadē
caritate fiant. ergo sunt eque vtilia facienti. sed opus
actiue vtilius est alijs. ergo opus actiue vtilius est sim
pliciter ꝙ contemplatiue. ergo melius simpliciter.
Item. aristo. dicit. Cuius consequens est magis bo Quarto
num: illud est magis eligendum. sed maius bonū se
quitur ex operibus actiue ꝙ ex operibus contēpla
tiue. ergo magis est eligenda actio ꝙ contēplatio. er
go melior est actio ꝙ contemplatio. Sed contra. bea In oppo^m
tus martinus dixit ꝙ maior virtus fuit ei ante episco
patū ꝙ in episcopatu. qm̄ ante resuscitauit duos mor
tuos: in episcopatu tantū vnū. ergo maior virtus fu
it ei in contēplatione dū esset monach⁹ ꝙ in actione
dum esset episcopus. ergo maioris virtutis sūt ope
ra contēplatiue ꝙ opera actiue. ergo meliora sūt sim
pliciter. Iteʒ. in canti. laui pedes meos ⁊c. pedes sūt Secundo.
affectus mentis. ergo puriores sunt affectus in contē
platiue ꝙ in actiue. ergo puriora et mundiora sunt
opera contēplatiue ꝙ actiue: et alia sunt paria. ergo
meliora sūt. qr que mundiora sūt: meliora sunt: alijs
paribus. Item. operibus contēplatiōis delectamur Tertio.
immediate in deo. ōperib⁹ actiue tm̄ mediate. ergo
opera contemplatiue propinquiora sunt optimo ꝙ
opera actiue: ergo meliora sunt. Item. ꝙ diuturni⁹ Quarto.
est magis est eligendū. sed opera contemplatiue sūt
diuturniora ꝙ opera actiue. hoc patet per euangeliū
quia maria optimā partē elegit que non auferetur
ab ea. ⁊ aristo. vocat virtutes: cōsuetudines morales
intellectuales immorales. ergo opera contēplatiue sūt
magis eligēda ꝙ opera actiue. ergo meliora sūt sim

Quito ꝑ ori geñ. pliciter. Item orige. dicit. ꝙ periculosior est actiua
vita ꝙ contemplatiua. Est enī vita cōtemplatiua ī vi
rationabili. actiua in irascibili et cōcupiscibili: in qui
bus multū est excess⁹. quia ī irascibili ē perturbatio
in concupiscibili est ardor. ergo vita contēplatiua est
tutior ꝙ actiua. ergo magis eligenda. et ita melior.
Tamē ar̄. sed videtur ꝙ contēplatio sit periculosior: ꝙ actio.
qm̄ in ratione est error: et ita in cōtēplatione pōt eē
Confirmat̄ error. Et preterea ociositas que parit fastidiū et ac
cidiā sicut cōtigit in iudeis qui in deserto in quo erāt
ociosi. dixerūt oculi nostri nō vidēt nisi māna. anima
nostra nauseat super cibo isto leuissimo. sic ergo ꝑicu
Solutio. losior est vita cōtemplatiua ꝙ actiua. Solutio. conce
dimus ꝙ cōsideratis operibus cōtemplatiue in se et
operibus actiue in se meliora sunt opera cōtēplatio
nis ꝙ actionis. cū enī operibus cōtemplationis ime
diate delectemur in deo magis sunt augmētatiua ca
ritatis et confirmātia ꝙ opera actiue. sed cōsideratis
operibus illis. quoniā ad speciales casus et ad specia
les circūstantias: habent se tunc vt excedētia et exces
sa. quoniā in aliquo casu vtilius est alicui et melius
esse in operibus actiue ꝙ in operibus cōtemplatiue
aliqñ aūt ecōuerso. sed simplicit̄ loquēdo melior ē cō
Ad primū tēplatio ꝙ actio. Ad pͥmū dicim⁹ ꝙ hec auctoritas ꝙ
melior sit ꝑ expositionē loquit̄ in casu ⁊ verū est ꝙ in
aliquo casu melior est opatio ꝙ ꝯtemplatio. cū spon
sus hoc dicat cuius imperio et iudicio standū est. sed
Ad scd̄m si militer. nō sequitur ex hoc ꝙ simpliciter sit melior. Similis
est obiectio de scd̄o obiecto. quoniā in illo casu tene
tur predicare abbas ⁊ dimittere opera cōtemplatiue
et melior est in illo casu operatio ꝙ contēplatio. non
Ad tertiū. tamē simpliciter melior. Ad tertio obiectū soluim⁹
per interemptionem. quoniā dicimus ꝙ hec est falsa
opus cōtemplatiue et opus actionis sūt eque vtilia.
cum ex eadē caritate procedāt. qm̄ non sequit̄ ꝙ sint
eque vtilia simpliciter. quoniā sicut dictū est opus cō
templationis magis valet ad augmentū et radicatio
Ad q̄rtum nem caritatis ꝙ opus actiue. Ad quarto obiectū di
cimus ꝙ regula aristo. cuius cōsequēs. ⁊c. intelligen
da est sic. cuius cōsequens est magis bonū ipsi eligēti
istud est magis eligendū. sed consequēs operūactiue
non est magis bonū ipsi facienti ꝙ cōsequēs operum
contēplatiue. quia opus contemplatiue magis pro
dest ipsi faciēti ꝙ opus actiue alijs parib⁹: ꝙuis op⁹
actiue plus prosit alijs. vtilitas enī operū magis ha
bet considerari secundū vtilitatē facientis ꝙ aliorum
Ad vltimū quoniā quilibet magis tenet̄ diligere se ꝙ alios. Ad
vltimo ob. de auctoritate origeñ. dicim⁹ ꝙ sine dubio
periculosior est vita actiua ꝙ cōtemplatiua. qm̄ que
cūqꝫ pericula sunt in cōtemplatiua sunt in actiua. qm̄
in actiua est error: perturbatio ardor. ⁊ qd̄ obijcitur
ꝙ cōtemplatiua est fastidiū et accidia. hoc est ex debi
litate humane nature et fragilitate liberi arbitrij. vñ
nō magis pertinet ad cōtemplatiuā ꝙ ad actiuā.

¶ Utrum contemplatiua habeat cōtrarium
¶ Ultima questio huius capituli.

Ar̄ ꝙ non. Ultimo queritur vtrū virtus cōtemplatiua ha
beat contrariū. videt̄ ꝙ non. quia sapientia et
intellectus sunt quedā scientie. sciētia autē nō habet
contrariū. ignorantia enī non est proprie cōtraria sciē
tie precipue scientie que est virtus quoniā ignorātia
proprie loquēdo non est viciū: ergo sapientia et intel
lectus nō habēt cōtrariū. et ita virtus cōtēplatiua nō

habet contrariū. Item. delectationi que ē considera Secundo.
re ꝙ diamet̄ ē assimet̄ coste nichil est contrarium. qr
diametrū eē assimetrū coste non habet contrariū. er
go eadē ratiōe delectatio que ē in deo et a deo nichil
habet contrariū: qm̄ deo nichil ē contrariū. sed sapiē
tia donū consistit in hoc ꝙ per sapientiā delectamur ī
deo. vñ dicitur sapientia a sapore. ergo sapiētia donū
non habet contrariū. Si conceditur. Contra. cuilibʒ In oppo^m
virtuti aliquod viciū est contrariū. ergo contemplatiue
virtuti aliquod viciū ē contrariū. et ita sapientie ⁊ in
tellectui aliquid est contrariū. Item. error in deo vi Secundo.
cium est. qm̄ asserere de deo aliquid qd̄ nō ē peccatuʒ
mortale est. ergo huiusmodi errori aliqua virtus est
contraria: non nisi sapientia et intellectus. qm̄ assert
de deo quod verum est. ergo sapientie et intellectui
aliquid ē contrarium. Item. sicut sapientia gustādo Tertio.
bonitatem dei inuenit ipsū dulcē et delectatur in eo:
ita accidia inuenit ipsū amarū et abominatur ipsū. si
cut ipse dñs dicit. Posuerūt me abominationē sibi.
est autem accidia tediū boni per quod contristatur
homo male se habens in ipsa dei bonitate. cū ergo sa
pientia delectetur in eo quo tristetur accidia: ⁊ ex
hoc accidit tristicia. videtur ꝙ sapientia et accidia sūt
contraria. Item. gregorius dicit ꝙ sapientie contra Quarto ꝑ gregoriū.
ria est stulticia: siue insipiētia: intellectui ebetudo. cō
silio temeritas: fortitudini remissio: sciētie error: qui
est prudentia carnalis vel sapientia mundi: pietati im
pietas: timori pusillanimitas vel timiditas. sic igitur
sapientie et intellectui aliquid ē cōtrariū. Sed vide Iterū ar̄ ꝯ gregoriū.
tur ꝙ sapientia non sit contraria insipientie. qm̄ apo.
dicit. Non plus sapere ꝙ oportet sapere: sed sapere
ad sobrietatem. et prouerbi. prudentie tue pone mo
dum. sic igitur sobrietas est necessaria in cognitione
eorum que de deo sunt: et illa est sobrietas specialis
cuius omnes motus simpliciter interiores sunt. ei
autē contraria est sapientia que est in excessu vel ī di
minutione. ergo sapientia et insipientia nō sūt cōtra
ria. Item. sicut necessaria est sobrietas in sapiētia si Ad idē ar̄.
ue ī cognitiōe eorū que de deo sunt: ita necessitas est
sobrietas in intellectu: siue in cognitione dei et san
ctorū angelorum: et sanctarū animarum: ⁊ sicut sapiē
tia et intellectus diuersa sunt: ita sobrietas que est in
sapiendo et sobrietas que est virtus cōtēplatiua. qm̄
motus vtriusqꝫ tm̄ interiores sunt. Quattuor igitur
sūt virtutes cōtēplatiue ⁊ hoc est cōtra ysaiaʒ q̄ tm̄ du
as ponit: et contra aristotelē qui ponit tantum tres.
Solutio. dicimus sicut dicit gregorius ꝙ sapiētie cō Solutio.
traria est insipientia: et intellectui ebetudo excessus
in intelligendo. Ad primo obiectū dicimus ꝙ sapiē Ad primū
tia et intellectus proprie loquendo non sūt sciētie:
quia scientia proprie loquendo est cognitio per cau
sam et per naturales rationes habentes principium
ex per se notis simpliciter siue naturaliter. et ita sol
uitur prima obiectio per interēptionem. Ad secun Ad scd̄m.
dum dicimus ꝙ licet delectationi q̄ est in sapientia ni
chil sit contrariū. tm̄ sapientie aliquid est contrarium
qm̄ sapientia non tm̄ consistit in delectatione. sʒ etiā
in cognoscendo deū. nec est ex vno solo effectu dei:
imo ex excellentissimis dei: intellectus enī dicit ꝙ de⁹
summe quietat aīas sanctas: et ex hoc habet sapien
tia ꝙ deus summe suauis est. et sic de consimilibus
effectibus sicut dictum est. Ad tertio obiectū dicim⁹ Ad tertiū.
ꝙ accidia et sapientia nō sunt contraria. sapiā eī cū sit
cognitio non cadit proprie supra bonum. sed supra

verū.est enī sapiētia cognitio prime veritatis. accidia
[Diffinitio accidie.] vero est tm̄ de bono scdꝫ ꝙ bonū.est aūt accidia tediū
boni.vñ poti⁹ est cōtraria caritati q̄ est de bono secū=
dum ꝙ bonū ꝙ̄ sapientie q̄ magis est de cognitione
[Ad vltimū] boni.Ad vltimo obiectū de sobrietate dicimus ꝙ so
brietas spiritualis que est in sapiēdo ⁊ in intelligēdo
non est alia virtus ꝙ̄ sapiētia ⁊ intellectus.imo est cō
munis ad sapientiā et intellectū.quoniā ipsa sapiētia
consistit in medio nec plus sapit ꝙ̄ oportet nec min⁹.
vnde ipa est sobrietas spiritualis. similiter intellect⁹
sobrietas est: patet ergo ꝙ nō est necessariū quatuor
cōtemplatiuas virtutes esse.

¶De beatitudinibus.

¶Nonus tractatus.

Dicto de donis dicēdū est de beatitudinib⁹.i.de
virtutibus que appellātur beatitudīes de qui
bus habetur in euāgelio mathei ⁊ luce.de quib⁹ hoc
ordine tractabimus.primo dicendū est de ipsis beati
tudinib⁹.secundo de adaptatione donorū spūssancti ⁊
petitionū que sūt in oratione dñica ad ipsas beatitu=
[De paupertate q̄ritur primo.] dines.Primo de prima que est paupertas de qua di
cit glo.super matheū. ꝙ paupertas spū est principiū
beatitudinū.sed hoc videtur esse falsū. quoniā fides
[Ar ꝙ non.] est prima virtutū:ergo est principiū virtutū:ꝫ est pn=
cipiū beatitudinū cū beatitudines sunt virtutes.pau
pertas aūt spū nō est fides:ergo paupertas spū nō est
[Secundo.] principiū beatitudinis.Itē. timor dñi est initiū sapiē
tie.sed p sapientiā maxime sumus beati:ergo timor
dñi est principiū beatitudinū. nō ergo paupertas spū
[Tertio inq̄sitiue.] est principiū beatitudinū. Itē.queritur vtrū pauper
tas spiritu sit aliqua virtus.⁊ dicūt quidā ꝙ non: sed
est abilitas vtutis sicut dicunt de donis spūssancti ꝙ
non sūt vtutes.sed abilitates virtutū.Sed cōtra pau
pertas spū est abilitas alicui⁹ vtutis: aut abilitat ad
aliquem actum aut ad nullum.si ad aliquem:aut ad
eundem actum ad quem est illa virtus cuius est abi=
litas.aut ad aliū.si ad eundē:ergo est illa vtus cuius
dicitur esse abilitas. et idē actus erit abilitat' eiusdē
habitus:quod est falsum.duo enī habitus nō sūt ad
eundē finē.si ad aliū et ille est bonus: ergo pauptas
spū facit subiectū suū bonū et bene reddit opus eius
[Euasio.] ergo est virtus. Si dicit ꝙ ad nullū actū abilitat. sed
dicitur esse abilitas vtutis. quia reddit ipsā ꝓptā
[ɔ hanc ar.] et expeditā ad eliciendū actū suū.Contra.hoc facere
est essentiale virtuti. illud enī proprie dicitur virtus
qđ potentiā naturalē abilitat ad suū actū.sed hoc fa=
[Ad idem.] cit paupertas spū:ergo pauptas spiritu est virt⁹.Itē
ītēsio ipsi⁹ vtut' facit ipsā potētiā ꝓptā et expeditā
ad actū:ꝫ propter hoc nō oportet ponere aliū actum
[Ad idē per augustinū.] Itē.augustin⁹ dicit ꝙ virtutis est vti vtendis et frui
fruendis:ergo virtutis est vti tēporalibus. hoc autē
contingit fieri dupliciter. aut pfecte aut imperfecte.
imperfecte qñ aliquis erogat tēporalia pauperibus
et aliquid propriū retinet.perfecte aūt cū nichil pro=
priū retinet:ergo si hoc facere est virtutis hoc aūt fa=
cit paupertas spū:ergo paupertas spiritu est virtus.
[Ad idem.] Itē ɔtēpt⁹ terrenorū est mot⁹ virtutis. sꝫ pauptate
spū ɔtemnim⁹ terrena.quia glo.dt ꝙ paupes sūt qui
[In oppo^m] nichil habent et oīa possident:ergo paupertas spiri=
tu est virtus que facit contēnere terrena.Si concedi
tur: sequitur ꝙ pauptas spū nō sit pncipiū beatitudi
nis.quoniā talis cōtēptus nō est sine fide magna ⁊ ca
ritate magna que antecedūt huiusmodi contemptū.
ergo huiusmōi pauptas nō est pncipiū beatitudinū

Itē.dicit glo.super matheū.Beati pauperes:hūiles [Secundo.]
deū timentes.ergo paupertas spiritu est humilitas
siue timor dei.ergo nō est cōtēptus diuiciarū.Solu= [Solutio.]
tio.sine dubio fides est principiū beatitudinū media
tum.sed paupertas spiritu est principiū immediatū
sine actu ⁊ efficatia.quoniā immediate liberat aīam
a spinis diuitiarū et aliarū rerū terrenarū.qñ enī ali=
quis hꝫ tantā fidem et tantā caritatē dei ꝙ omnia na
turalia reputet cū apostolo. tanꝙ̄ stercora vt cristuꝫ
lucri faciat:tunc primo ē beatus.qñ tunc habꝫ q̄etē
mentis et serenitatē conscientie absqꝫ punctionibus
diuitiarū.oīs enim amor diuitiarū āgustiat hominē
et pungit ipsū et est in multis qui fidem et caritatem
habent: diligūt eī tēporalia:tñ citra deū:⁊ propř hoc
fides est principiū beatitudinū mediatū. et pauptas
spiritu est principiū imediatū.iste enim beatitudines
sunt virtutes purgati animi.fides autē et caritas sūt
virtutes purgatorie. Eadē est solutio ad secundum [Ad scdm.]
obiectū de timore.Ad solutionē sequentiū: sciendū [Notandū.]
ꝙ contēptus mundi dicitur dupliciter.Primo secū [Duplex cōtēpt⁹ mūdi]
dum ꝙ est estimatio mundanorū tāꝙ̄ viliū respectu
spiritualiū bonorū:et secundū hoc est mot⁹ fidei. qñ
fides est certa estimatrix oīm rerū. Secūdo dr contē [q̄druplex contēptus.]
ptus mūdi contēpt⁹ amoris mundi.Et sm hoc qua=
drupliciter accipitur.primo contempt⁹ amoris mun
di dr estimare vel arbitrari amorē mundi tāꝙ̄ vilem
et nociuū aīe.et hec arbitratio fidei est.vñ hec ē victo
ria que vicit mūdū fides nostra:mundū.i.amorē mū
di.secundo dicitur contēpt⁹ mūdi imperiū quo pru=
dentia imperat fugere mundū:et huiusmodi īperiū
est in rōne.tertio modo dr cōtēpt⁹ mundi mot⁹ quo
insurgim⁹ in amorē mundi ad destruēdū ipm ⁊ huius
modi motus est in irascibili.qñ videtur esse idem qđ
ira per zelum.quarto modo dicitur contēptus mun
di:abstinentia ab amore mundi cū displicētia:et secū
dum hoc est idē ꝙ paupertas spiritualis.et sic conti=
net multas species.quoniā amor mundi diuiditur in
amorem carnalium voluptatum et amorē diuitiarū
et amorem proprie excellentie. abstinentia vero ab
amore carnaliuꝫ voluptatū ē tēperātia.abstinētia ab
amore diuitiarū est pietas.abstinētia ab amore excel
lentie est humilitas:et sic paupertas spiritu continet
tēperantiā:pietatē:humilitatē.et hoc patet p glosā
qñ glo.que dicit super lucā. ꝙ pauperes sunt q̄ nō q̄
runt illecebrosa:loquitur de paupertate secundū ꝙ ē
temperantia.sed illa que dicit super matheū. paupe
res spiritu sunt humiles deū timētes.loquiř de pau=
pertate secundū ꝙ est humilitas.illa que dicit ꝙ pau
peres sunt qui nichil habent et omnia possident.loq= [Ad omnes rōnes.]
tur de paupertate secundum ꝙ est pietas. Et sic ptꝫ
solutio ad omnia obiecta.

¶De adaptatione donorum spiritussancti.

¶Secundum capitulum.

Dicto de paupertate spūs.dicendū est de adap=
tatione eius ad donum spiritussancti: ⁊ ad pe=
titionē que est in oratione dñica. Adaptatur autē be
atitudo que est paupertas petitioni que est prima se
cūdum naturā:et aptatur primo dono.s. timori.qñ
glo. dicit super matheum.ꝙ per petitiones venitur
ad dona:per dona ad virtutes.Est autem prima peti
tio qua petimus a malo liberari: et hoc est petere
ꝙ deus det nobis spiritum timoris p quem abstinea
mus a malo ꝓhibito:hoc est ab amore mundi: et sic

fiamus pauperes spiritu. vt tandē habeamus regnū
celorū.qñ iustū est vt q̄ diuicias ⁊ regnū terrenū abij
ciūt propter deū ab eo celestes diuicias et regnū celo
rū cōsequanř.Seqř de adaptatiōe secūde beatitudīs
[Pt q̄ri vtrū māsuetudo debeat adaptari pietati.] ad donū et ad petitionē. Est autē secunda beatitudo
mansuetudo de qua dr: beati mites qñ ipsi posside=
bunt terrā.adaptatur aūt secundo dono.scꝫ pietati.
sed videtur ꝙ male.qñ mansuetus inquantū māsue
tus est pius:ergo māsuetudo est pietas.sed nichil ad
[Ar ꝙ non.] aptatur sibiipsi:ergo mansuetudo nō debet adaptari
[Solutio.] pietati.Ad hoc potest dici ꝙ māsuetudo est species
pietatis.sed prout adaptātur adinuicē cōsiderantur
secundū diuersos status. accipitur enī pietas secūdū
ꝙ est virt⁹ purgatoria.qñ p opa exteriora.scꝫ p largi
tatem elemosinarū et huiusmodi que fiūt ex pietate
purgatur anima.mansuetudo autē accipiř prout est
virtus purgati animi.quoniā mitis vt dicit aristote=
les est qui nec patitur nec deduciř.et ex glo.sup ma=
[Māsuet⁹ ⁊ pi⁹ differūt Job.] theū habetur.ꝙ mansuetus est qui nullā amaritudi
nem animi sentit.pius autē licet nō deducatur.aliqñ
tamē patitur. ⁊ hanc differentiā notauit iob.cū dixit
nōne dissimulaui.nōne silui.scꝫ nō vindicādo me de in
iurijs illatis michi q̄uis mot⁹ fuerim interi⁹. postea
subiūgit:in me quieui.scꝫ nō vindicādo nec etiā pmū
motū interius sentiendo. sic igiř secundū cōsideratio
nē diuersorū statuū potest adaptari pietas mansuetu
[Alr pt dici] dini.vel potest dici ꝙ mansuetudo nō est species pie=
[Patiētia ⁊ mansuetudo differūt] tatis.sed poti⁹ fortitudinis mediante patientia. Dif
ferunt tamē māsuetudo et patientia alio modo. qñ
patientia est in sustinentia molestiarū corporaliū:mā
sueto vero in sustinētia cōtumeliarū: adapař aūt mā
suetudo secunde petitioni.qua petim⁹:⁊ ne nos indu
cas in tentationē.i.da nobis spm̄ pietatis quo sciam⁹
honorare proximū cogitādo ꝙ ipse est ymago dei.vt
non reddamus ei malū pro malo.⁊ sic erimus mites
et hoc modo possidebimus terrā cordis nostri:et do
minabimur nobis ipsis ⁊ tandē possidebimus eternā
[De tercia beatitudīe ɔ hoc ar.] terrā. Sequitur de tertia beatitudine de qua dicitur
beati qui lugēt qñ ipsi consolabunř. et adaptař ista
virtus tertio dono.scꝫ scientie.sed videtur ꝙ potius
adaptanda esset dono intellectus. quoniā ītellectus
est cognitio bonorū spiritualiū: ergo et malorū spūa
liū.scꝫ pctōꝝ.cū cōtrariorū sit eadē disciplina:intelle
ctu igitur dono cognoscim⁹ qua de causa lugere de=
beamus. scientia donū ad interiores operationes se
habet cū doceat cōuersari prudenter in medio praue
et peruerse nationis: ergo hec virtus que est luctus
[Solutio.] mag' adaptāda est intellectui dono ꝙ̄ scientie. Solu
tio.et fidei et intellectui et sciētie potest adaptari vir
tus ista.fide enī credimus ꝙ deus puniat eternaliter
pro peccatis vñ lugendū est. intellectu cognoscim⁹ ꝙ
qr peccam⁹ in deū eternū puniendi sumus eternaliter
vnde lugendū est.scientia vero secūdū cognitionē sic
factā per operationē intellectus imperat lugere. vñ
quantū ad hoc est quasi practicus intellect⁹.practica
enī operatur scdm iudiciū practicū.quia ergo sciētia
imperat lugere: propř hoc īmediate se habet ad lu=
ctum.intellectus vero mediate.et propter hoc mag'
[Alia q̄stio.] adaptatur luctus scientie ꝙ̄ intellectui. Postea que
[Ar ꝙ sic.] ritur vtrū luctus sit alicuius vtutis specialis: qđ vide
tur per auctoritates sanctorū qui dicūt ꝙ est virt⁹ spe
[In oppo^m] cialis. Sꝫ pbař ꝙ lugere pro pctīs nō sit alicuius vir=
tutis spālis imo cuiuslibꝫ:qr delectari in bono nō est
alicui⁹ spālis vtut' neqꝫ alicui⁹ spālis potētie.q̄libꝫ enī

potētia ⁊ q̄libet vtus habet suā propriā delectationē
ī bono proprio:ergo tristari de malo non est alicui⁹
specialis virtutis.sed cuiuslibet.ergo lugere de ma=
lis siue de peccatis cuiuslibet virtutis est.ꝫ luct⁹ non
est specialis virtus.Itē.probatur ꝙ lugere sit ꝓprie [Secundo.]
caritatis qr amor bōi proprie caritatis ē.quia bonū ī
quātū bonū est propria materia caritatis. sed eiusdē
virtutis proprie sunt amor boni:et odiū mali.⁊ luge
re pro peccatis est odire malum.ergo lugere ꝓ pec=
catis est proprie caritatis.ergo luctus qui est virtus
est caritas:ꝫ quarta virtus est caritas.sed dicit glosa
ꝙ quarta virtus que est esuries iusticie est amor sum
mi boni:sed amor sūmi boni ē caritas. ergo quarta
virtus est caritas:et tertia similiter.ꝫ tertia et quar=
ta sunt eadem virtus.ergo male distinguūtur virtu=
tutes diuerse.Solutio.delectari in bono est vno mō [Solutio.]
cuiuslibet virtutis.alio mō solius caritatis quia si ac
cipitur bonū:ita vt non sistat in ratione boni:sed de=
scendit ad inferiora bona:tunc delectari in bono non
est alicui⁹ spālis vtutis:sꝫ cuiuslibꝫ. Si aūt sistat ī ra
tione boni:tunc delectari in bono secundū ꝙ bonum
solius est caritatis.Eodē modo tristari de malo secū
dum ꝙ malum tenetur pro inferioribus malis: non
est alicuius spālis virtutis.sed si malum sumiř in ra=
tione mali.tunc tristari de malo solius caritatis ē. et
hoc modo lugere pro malis siue pro peccatis est soli⁹
caritatis.sed hoc dupliciter.qñ tristari de malo et lu
gere pro peccato et odire peccatū fugiendo ipsū mo
tus est vis concupiscibilis et est motus caritatis pure
sed lugere pro peccato et odire ipsū ita ꝙ insurgam⁹
ad destructionē ipsius est motus ire per zelū ⁊ est ī vi
irascibili.Et hoc modo accipitur hic.⁊ per huiusmo= [Ad alias rationes.]
di distinctionem patet qualiter soluendū sit ad predi
cta.adaptatur aūt ista virtus tertie petitioni que ē di [De adaptatione.]
mittere debita nostra.i.da nobis spiritu sciētie quo
cognoscamus et nos et proximum:et si dignitatē ꝓ=
ximi cognoscimus dimittim⁹ ei: et si nosipsos cogno
scimus lugemus pro peccatis nostris:et sic dimittun
tur nobis peccata nostra. post luctum aūt sequitur
consolatio.quoniam iustū est vt qui lugent pro pecca
tis:consolationem recipiant.nō solū aūt per petitio=
nes venitur ad dona:et per dona ad virtutes.sed etiā [Vtutes ⁊ dona excludūt peccata.]
per virtutes excluduntur septem capitalia vicia.pri=
ma virtus.s.paupertas:et primū donū.s.timor exclu
dit superbiā.secunda virtus.s.mansuetudo excludit
iram.tertia virtus.s.luctus excludit inuidiā.qñ qui
luget pro peccatis aliorū non inuidet alijs bona sua.
quarta virtus excludit accidiā. esuries enim iusticie
excludit accidiā.s.tediū boni. Est autem tediū boni: [Diffinitio tedij boni.]
qñ aliquis reputat amarū quod in se dulce est. et de
ista accidia queritur vtrū sit spāle viciū.videtur ꝙ nō [q̄o incidēs]
qñ tediū boni idem est ꝙ tristicia de bono. sed tristi [Ar ꝙ non.]
cia de bono non est alicuius specialis vicij: īmo cuius
libꝫ.qr luxurios⁹ cui placet īcontinētia tristař de cōti
nētia.et sic de alijs vicijs.ꝫ tediū bōi siue accidia nō
ē spāle viciū.Itē pbař ꝙ accidia sit viciū directe oppo [Secundo.]
sitū caritati qñ accidia ē directē opposita esurie iusticie
et esuries iusticie est amor sūmi boni: et amor sūmi
boni est caritas.ergo accidia directe opponitur cari=
tati.Sed contra.desideriū fidei nō est caritatis nec ē [In oppo^m]
in illa potentia in qua ē caritas.sed est eius potentie
in qua est fides.quelibet enī potentia desiderat suaꝫ
perfectionē.ergo desideriū iusticie non est caritatis
sed esuries iusticie idem est ꝙ desiderium iusticie. ꝫ

[Solutio.] esuries iusticie nō est caritas. Solutio. sicut dictū est
ꝙ delectari in bono nō est vno modo vni⁹ ꝟtutis imo
cuiuslibz. alio modo caritatis tm̄. ita tediū boni vno
modo est cuiuslibet vicij secūdū ꝙ bonū teneṫ pro in
ferioribus. alio mō est vicij quod opponitur caritati
[Ad vltimū] scilicet secundum ꝙ stat in ratione boni. Ad vltimo
obiectum dicimus ꝙ desiderium fidei in ratione est
determinate. tamen desiderium iusticie in nulla vi
est determinate. et istud intelligo de iusticia speciali
quoniam regulariter desiderium iusticie specialiṫ est
in illa vi in qua iusticia specialis. desideriū vero iusti=
cie vniuersaliter inquantū est iusticia non est alicuius
virtutis opatiē: sed est virtutis cōtemplatiue et vni
uersalis scz caritatꝭ: sicut desideriū virtutis inquantū
est virtus caritas est. vnde glo. super illud mathei.
[Iterū ar.] beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iusticiā: vocat esuriē iusti
cie amorē boni. ⁊ sic patet solutio. Sed adhuc obijci
tur. aristo. dicit ꝙ circa delectatiōes ⁊ tristicias est oīs
virtus et operatio virtutis: ergo nec delectatio nec
tristicia est virtus nec opus virtutis vel operis virtu
tis. eadē ratione nec delectatio nec tristicia est viciū.
ergo tristicia de bono nō est viciū: ergo nō est accidia
[Euasio.] Forte dicet ꝙ defect⁹ sensus siue saporationis dei est
[ꝯ hanc ar.] accidia. Sz cōtra. in canti. petit spōsa. fuge dilecte mi
petit ꝗ remoueri dulcediuē dei vt ardēti⁹ postea q̄raṫ
quoniā bonū pregustatū et postea ablatū ardenti⁹ q̄=
ritur. defectus ergo saporationis dei nō est viciū. qm̄
si esset viciū non peteretur a sponsa: ergo huiusmodi
[alia euasio] defectus nō est accidia. Forte dicet ꝙ accidia est odiū
boni siue odiū siue reiectio et respuitio boni. quod vi
detur per hoc ꝙ accidia est cōtraria esuriei iusticie et
esuries iusticie vehemēs desideriū est iusticie siue bo
[Iterū ar.] ni: ergo accidia que est ei cōtraria est odiū boni. Itē.
videtur ꝙ accidia habet nomē ab accido. vinū aūt fit
[Exemplū.] accidū prope per subtractionē ignearū partiū. vt di=
cūt phisici. similiter cor fit accidū per subtractionem
ignee partis vel virtutis. scz caritatꝭ. et sic accidia est
[Ar ꝙ accidia sit inuidia.] contraria caritati: ergo cū caritas sit amor boni acci=
dia est odiū boni. sed secūdum hoc probaṫ ꝙ accidia
sit inuidia. quoniaz amor boni p⁹prij et boni alieni
sunt eadē virtus idem viciū. sed accidia est odiū boni
proprij et inuidia est odiū boni alieni: ergo accidia et
inuidia sunt idē viciū: ergo male cōputantur pro di=
[Alia q̄stio incidens.] uersis vicijs capitalibus. Preterea queriṫ cū iusticia
prudentia tēperantia et fortitudo sint diuerse virtu=
tes cardinales. quare potius esuries iusticie sit beati
[Secundo.] tudo q̄ esuries alicui⁹ aliarꝫ. Preterea pbaṫ ꝙ ista bea
titudo male adaptatur dono fortitudīs. quia in ea=
dem vi debet esse motus et repressiuū illius motus
quia motus incōtinētie est in eadē vi in qua et cōtinē
tia q̄ repmit motū illū. esuries autē iusticie est in ꝯcu
piscibili: sz fortitudo est ī irascibili: ꝗ fortitudo nō est
repssiua accidie ad min⁹ īmediate. ⁊ ita male adaptaṫ
[Solutio.] esuries iusticie fortitudini. sed potius esset fortitudo
adaptāda māsuetudi cū vtraqꝫ sit ī irascibili. Solutō
qdā tediū boni est quod nō est viciū: sed tm̄ pena. si
cut apostolus grauati sumus etiā supra virtutē. ita ꝙ
tederet nos etiā viuere. et sicut iob dicit: tedet aīam.
⁊c. huiusmodi tediū nō est accidia nec defectus sapo=
[Diffinitio accidie.] rationis dulcedinis dei est accidia. sed accidia est q̄dā
debilitas anime qua anima febre et peccati amaritu
dine infecta corrupta et debilitata respuit vere bonū
et vere suaue et vere dulce ⁊ cōculcat illud. vñ ꝓuer.
Anima saturata culcabis fenū. et est illud pctm̄ in vi
rascibili contrarium fortitudini spirituali nec acci=
dia est inuidia. quoniā inuidia non est odiū boni ali=
eni tm̄ inquantū est alienū bonū. sed ideo odit ne ali
us excellat ipsū. superbia eni est amor pꝛope excellē
tie: inuidia vero est filia superbie. Ad illud qd̄ queri [Ad rōnem]
tur quare esuries iusticie sit vna beatitudo: et nō esu
ries alicuius aliarū. dicimus ꝙ iusticia secundū ꝙ su=
mitur hic cōprehendit spem/fidem/caritatē. que im=
mediate coniungūt nos deo. vñ augu. dicit. Nichil iu [Augustin⁹]
stius q̄ credere quod non vides. hoc eni debem⁹ deo
vt ei credamus propter se: et super omnia. qr ergo p
iusticiā sic sūptā imediate coniungamur deo: et nō p
alias cardinales. ideo esuries iusticie est vna beatitu
do per se: et non esuries aliarū. Ad vltimo obiectū [Ad vltimū]
dicim⁹ ꝙ hec ē falsa: mot⁹ ⁊ repressio mot⁹ sūt ī eadē
vi. quia caritas q̄ est in vi concupiscibili multos mo=
tus aliarū virtū imperat et reprimit. Ad illud quod [Ad aliud.]
obicitur ꝙ fortitudo deberet adaptari mansuetudini
dicimus ꝙ bene posset adaptari. sed ideo nō adaptaṫ
quia mansuetudo secundū ꝙ mansuetudo nō reddit
animū quietū: nisi quantū ad proximū. et ad hoc suffi
cit pietas. Sed esuries iusticie quietū reddit animū [Fortitudo]
quantū ad omnia. et ad hoc exigitur fortitudo. ada= [adaptatur.]
ptatur autē quarte petitioni hoc modo. panē nostrū
quotidianū da nobis hodie. i. da nobis spiritum for=
titudinis quo confirmati ⁊ roborati nichil aliud esu
riamus: nisi iusticiā quā esuriē iustū est vt sequaṫ sa=
turitas. vnde dicitur. Beati qui esuriunt et sitiunt
iusticiā: quoniam ipsi saturabuntur. Sequiṫ de qui= [De quinta]
ta beatitudīe de qua dicitur. Beati misericordes qm̄ [btitudine.]
ipsi misericordiā consequentur. Sed videtur ꝙ mia [Ar primo.]
non deberet assignari hic pro virtute: quoniā virtu=
tes que assignantur sunt virtutes purgati animi. mi=
sericordia ꝟo virtus politica est q̄ appellatur a philo
sophis gratia. gratia eni est dare sua. Item. male vi= [Secundo.]
detur poni in quito loco. qm̄ videṫ ꝙ mia debet pre=
cedere mansuetudinē. qm̄ sup illud: beati mites. dicit
glosa. ad secundū gradū non ascenditur nisi prius ha
bito primo. facilius ei est habere primū q̄ secundū.
sed facilius habeṫ mia q̄ mansuetudo. qm̄ facili⁹ est
cōtemnere sua q̄ seipsū. qm̄ iste est ordo spernere mū
dum. spernere nullū: spernere sese: spernere honores
sed mia spernitur mūdus. i. mundana: et tēperātia. i.
mansuetudine spernit hō seipm̄ et quasi mactat se. ꝗ
mia debet precedere māsuetudinē: ⁊ ita male poniṫ
quinto loco. Solutio. multiplex ē sciētia sctōꝝ. Pri [Solutio.]
ma ē qua sciūt separare se a terrenis: et hec fit p prece [Pria scia.]
dentes virtutes. s. paupertatē/mansuetudinē/⁊ luctū
post quas seq̄tur esuries: siue vehemens desideriū iu
sticie siue sūmi boni. Scd̄a sciētia sctōꝝ ē qua sciunt [Scd̄a scia.]
pro terrenis mercari celestia et hoc fit per miam siue
per largitionē elemosinarū. vñ sequiṫ mia post p̄di=
ctas virtutes. Tertia sciētia sāctorū est qua sciunt iu= [Tertia scia]
bilare deo. vñ in psalmo. beat⁹ popul⁹ qui scit iubila
tionē. et hec iubilatio fit per sextā et septimā virtutē
quibus adaptanṫ intellectus et sapiētia que deo nos
coniūgit imediate. Ad primū ergo dicim⁹ ꝙ mia nō [Ad primū]
sumiṫ hic pro gr̄a: sz ꝓ mia secundū ꝙ ē in suo optio
statu et ī vehemēti desiderio acquirendi celestia pro
terrenis. et sic ē in statu purgati animi. Ad secūdū di [Ad scd̄m.]
cimus ꝙ mercari celestia ꝓ terrenis mediū est inter
separare se a terrenis et iubilare deo: ⁊ propṫ hoc mi
sericordia per quā pro terrenis celestia acquirimus
media est inter precedentes virtutes et duas sequē=

tes. ⁊ est etiam media scd̄m statū in quo accipitur hic
vnde secundū huiusmodi statū difficilius est hr̄e mise
ricordiā q̄ māsuetudinē. ⁊ sic soluendū est per inter=
[Mia adaptatur.] emptionē. Adaptatur aūt misericordie quinta peti=
tio et coniūctum donū hoc modo. fiat volūtas tua. i.
da nobis spiritū consilij vt sciamus per opera mie ac
quirere eterna. hec est eni volūtas dei ⁊ hoc eius con
siliū. ⁊ ob hoc diciṫ magni cōsilij angelus. viciū aūt ca
[de sexta beatitudine.] pitale quod excludit misericordiā est auaritia. Seq̄=
tur de sexta beatitudine de qua dr̄. Beati mūdo cor=
de: qm̄ ipi deū videbunt. Queritur ergo vtrū mūdi=
[Ar ꝙ sic.] tia cordis sit virtus per se. Videṫ ꝙ sic. qm̄ velle mū=
dare carnē est alicuius specialis virtutis. s. cōtinentie
quoniā eiusdē virtutis est mūdare carnē et velle mū=
dare carnē: ergo eadē ratione velle mundare aīm est
[Secundo.] alicuius specialis virtutis. Itē. velle facere quod pre
cipitur est alicuius specialis virtutis. s. obedientie. li
cet velle cadat supra illud qd̄ est cōmune ad oēs vir=
[Tertio.] tutes. quelibet eni virtus mūdat cor. Itē. pbatur ꝙ
munditia cordis sit caritas. qm̄ velle bonū caritatꝭ est
et eiusdē virtutis est velle adesse bonū et velle abesse
malū: ergo velle adesse malū caritatis est: ergo velle
abesse sordes aīe caritatis est. Sz velle mūdare aīam
est velle sordes aīe abesse: ꝗ velle mundare aīam ca=
[In oppoᵐ] ritatis est. Sed contra. Velle mūdare aīam est velle
destruere sordes aīe siue peccata: sed hoc non est vis
concupiscibilis: sed irascibilis que tendit ad victoriā.
Caritas aūt est in concupiscibili: ergo velle mundare
[Solutio.] cor non est caritatis. Solutio. Dicimus ꝙ munditia
cordis nō accipitur hic pro virtute: sed pro statu quo
dam q̄ est status purgati animi. ⁊ sciendū ꝙ velle mū
dare cor dupliciter accipitur. Vno modo scd̄m ꝙ vel=
le mūdare cor est proponere abicere sordes aīe. ⁊ sic
velle mūdare cor est motus prudētie cui⁹ est abigere
muscas a sacrificio abrahe. Alio modo velle mūdare
cor est velle expellere et destruere pctā. ⁊ iste motus
[Ad rōnem] est in vi irascibili: ⁊ est ire per zelū. Dicim⁹ ergo ꝙ vel
le mūdare cor nō est caritas. ⁊ hec est falsa. Velle mū
[Ista btitudo adaptaṫ] dare cor ē velle abesse malū. Adaptaṫ aūt munditia
cordis sexte petitioni ⁊ sexto dono hoc mō adueniat
regnū tuū. i. da nobis spiritū intellect⁹ vt expulsis vi
cioꝝ tenebris mundū ⁊ clarū cor fiat ad videndū deū
vt eum ardētissime diligendo regnū diaboli a nobis
[viciū qd̄ excludit.] prorsus expellaṫ et solus de⁹ regnet in nobis. Vicium
aūt capitale quod excludit mūditia cordis: fieri sicut
equus ⁊ mulus quib⁹ nō est intellect⁹ vt seruiāt vētri
[De septia btitudine.] ad modū bruti aīalis. Sequiṫ de septima virtute de
qua dr̄. Beati pacifici: qm̄ filij dei vocabūtur. Super
hunc locū dicit glosa ꝙ pax est virtus: et esse filios dei
est beatitudo.

¶ De pace.

[Queritur. Ar ꝯ hoc.] Circa pacez queriṫ quare plus adaptaṫ paci esse
filios dei q̄ alij virtuti. videṫ ꝙ magis deberet
adaptari mie. quoniā per opera mie maxime imita=
mur deū. quoniā misereri est propriū dei. et ipse dicit
in euāgelio. Estote misericordes ⁊c. ergo cum filius
imitetur patrē ⁊ maxime imiteṫ deū per opa miseri=
cordie siue p misericordiā maxime deberet adaptari
esse filios dei misericordie. et ita non deberet adapta
[Alia q̄stio.] ri paci. Item. queritur vtrū pax sit virtus simplex. vi
[Ar ꝙ nō p augustinū.] detur ꝙ non. quoniā augu. dicit ꝙ totius ciuitatꝭ dei
finis est pax. qm̄ oēs operationes virtutū tendunt ad
pacē. oēs etiā mali querūt pacē ⁊ sūmū bonū. sz que=
runt istud vbi nō est. vñ in libro sap. Querēt me mali
et nō inuenient. ⁊ in eccle. Oīs labor hoīs in ore ei⁹. i.
in desiderio iplendo. cū igiṫ pax sit finis oīm virtutū
et operationū earūdem nō est aliqua virtus specialis
Item. pax est quies ⁊ cessatio ab oī opere siue labore [Secundo.]
cū delectatōne quadā in bono aliquo vel in deo. Oīs
aūt virtus ad delectationē hmōi tendit: ꝗ oīs virtus
tendit ad pacē: ꝗ pax nō est aliqua virtus. Sed cōtra. [In oppoᵐ]
Discordia est spāle viciū. vñ in ꝓuer. Detestatur de⁹
eū qui seminat inter fratres discordias: ꝗ cōcordia est
spālis virtus. sed pax ⁊ cōcordia sūt idē: ergo pax est
specialis virtus. Itē. speciali precepto precipiṫ pax. s. [Secundo.]
isto. Memēto vt diē sabbati sctifices. hic eni precipi=
tur sanctificare sabbatū siue quietē pectoris. speciali
ergo precepto precipitur querere pacē: ergo quere=
re pacē est specialis motus meritori⁹: ergo pax ē spe=
cialis virtus. Itē. probatur ꝙ pax idem sit ꝙ caritas [Tertio.]
sicut eni querere ⁊ semiare discordias discordie ē: ita
q̄rere pacē pacꝭ est. sed pax inq̄ntū pax hz delectationē
ergo querere pacē siue appetere est appetere delecta
bile: sz appetit⁹ delectatōis: si meritori⁹ ē caritatꝭ est
quia est in vi concupiscibili. qm̄ aristo. dicit ꝙ concu=
piscentia ē appetitus delectationis. ꝗ querere pacem
caritatis est. ergo pax idem est ꝙ caritas. Sed cōtra. [In oppoᵐ]
apo. dicit ꝙ prudentia spiritus vita et pax. ergo pax
est prudentia. non ꝗ caritas. Solutio. pax prout hic [Solutio.]
dr̄: nō dicit virtutē. sed statum virtutis et statū purga
tissimi animi in quo ē delectatio in deo sine contradi
ctione mundi/carnis/et diaboli/aut si est aliquantula
contradictio inefficax ē. in hoc statu aūt maxime assi=
milatur anima deo. qm̄ in hoc statu delectatur aīa in
solo deo: et deus delectatur in seipso. vt dicit augusti [Augustin⁹]
nus. et propter hoc magis attribuitur pacificis esse
filios dei q̄ alijs. Ad illud qd̄ obicitur de mia: dicim⁹ [Ad rōnem]
ꝙ nichil assimilat nos deo quātum ad opera exterio
ra: sicut mia. sed quantū ad interiora magis assimi=
lat pax. Ad illud quod queritur vtrū sit istud virtus [Ad aliud.]
spālis. dicimus ꝙ pax dupliciter potest accipi. quia
potest accipi pro tali statu mentis sicut dictum ē. etiā
sic non ē virtus nec generalis nec specialis. vel potest
accipi pro concordia cuius ē querere et facere pacem
inter fratres. et sic pax est specialis virtus que ē pru=
dentia: sicut dicit apo. ⁊ discordia ē species iprudētie
Ad istud qd̄ obicitur ꝙ pax idem ē ꝙ caritas. dicim⁹ [Ad aliud.]
ꝙ non. et licet appetere pacē sit caritatis. non tm̄ que
rere aut facere pacem ē caritatis: imo ē prudentie q̄
mouet ⁊ dirigit ad hoc p modū imperij. qm̄ querere
aut facere pacē non ē appetere pacē. adaptatur autez [cui adapta-]
pax septime petitioni que est vltima tēpe ⁊ pma di= [tur hec.]
gnitate et septimo dono. s. sapientie. hoc modo san=
ctificeṫ nomen tuū. i. da nobis spiritū sapiētie. in q̄ sa
pide delectemur in te. et sic sanctificetur. i. confirmeṫ
nomē tuū in nobis. vt a xp̄o dicamur perēniter xp̄iani
et sic sim⁹ filij dei habētes hereditatē ipsius. Vicium [Viciū ꝯriū]
aūt capitale quod excludit pax ē luxuria. sapientia ei
per quā veniṫ ad pacē: excludit luxuriā. qm̄ gustato
spiritu desipit omnis caro. ⁊ sunt contraria sapientia
et luxuria. maxime eni differunt. maxima delectatio
que est contra deū per luxuriam. qr maior delectatio
per tactū q̄ per gustū. Et notandū ꝙ scti dn̄t aliqn̄ oc [Notandū.]
to et videṫ ꝙ octaua beatitudo sit de qua dr̄. Beati q̄ [Ar ꝙ sit octaua.]
persecutionē patiunṫ propter iusticiā: qm̄ ipsoꝝ ē re=
gnum celoꝝ. qm̄ tentatio mortis maior est omni alia
tētatiōe. et ita maior ē tētatio eluxurie q̄ viciṫ p pacē
que ē septiā btitudo. difficili⁹ ꝗ viciṫ tentatio mortis

ꝙ tentatio luxurie. ergo sicut mansuetudo est q̄dam beatitudo supra paupertatē: q̄r difficili⁹ est esse mitē ꝙ esse pauperē: ita supra pacē debet esse quedā beatitudo qua vincitur tentatio mortis: q̄r difficilius est eā

In oppoᵐ

vincere ꝙ tentationē luxurie. Sed ꝓbat̄ ꝙ nō sit aliqua beatitudo supra pacē. qm̄ donū sapiētie ꝑ quod habetur pax excellētissimū et supremū donū est ergo pax est suprema btītudo: ergo supra illā non est alia.

Secundo. Augustin⁹

Item. pax est finis ⁊ cōsummatio oīm virtutū. vt dicit augu. Sed supra cōsummationē virtutū nō est aliqua virtus: ergo supra pacem non est aliqua virtus.

Solutio

Solutio. Dicimus ꝙ octo sunt beatitudines q̄tū ad essentiā: sed tantū septē sūt q̄tum ad distinctionē graduū. qm̄ sicut probatū est: supra pacē nō est aliqua virtus. sed preter pacē et quasi a latere est aliqua virtus scȝ sustinentia ꝑsecutionū ꝓpter iusticiā. ⁊ est ista virtus de necessitate annexa paci. qm̄ qui pacē habet sine contradictione mūdi/carnis/⁊ diaboli: ⁊ cū oīa hmōi

Augustin⁹

silent ei: ⁊ cū solus et de⁹ loquitur. vnde aug. in. ix. li. confessionis. Si cui sileat tumultus carnis sileāt fantasie terre: ⁊ aquaꝝ et aeris. sileant ⁊ poli. ⁊ ipa aīma sibi sileat ⁊ transeat se. nō se cogitando sileant somnia et imaginarie reuelationes oīs lingue ⁊ omne signū et loquatur ipe solus. nō per ea: sed per seipm vt audiamus verbū eius. nō per linguā carnis/neq; ꝑ vocē angeli/neq; ꝑ sonitū nubis/ neq; per enigma silitudis sed ipm quē in his amamus: ipm sine his audiam⁹. et hec vna vox rapiat et absorbeat ⁊ recundat spectatorem suū in interiora gaudia. hoc enī est. Intra in gaudiū dn̄i tui. Qui ergo sic pacificus est parat⁹ est superare tentationē mortis: ⁊ ꝓpter hoc sustinētia mortis pro christo in eodē gradu est cū pace. nec est verum ꝙ

Ad rōnem

difficilius sit vincere tentationē mortis ꝙ luxurie: imo ecōuerso. qm̄ multi difficilius vincūt tentationē luxu

aristoteles

rie ꝙ tentationē mortis. Dicit enī aristote. loquēs de delectatiōe carnis. difficillimū est relinquere hāc passionē contēporaneā vite.

Octaua beatitudo.

Octaua vero btītudo dr̄ redire ad caput duobus modis. Primo: q̄r idē ei promittit̄ quod prime btītudini. s. regnū celoꝝ. qm̄ iustū est vt qui in hoc mūdo patitur tribulationes ⁊ vilificationē mortis ꝓpter deū habeat in futuro honorem eternū. s. vt sit rex eternus. Scd̄o dr̄ redire ad caput. qm̄ oēs ꝓbat ab vltima vsq; ad primā ⁊ examinat vtrū vere sint: qm̄ in persecutionib⁹ probātur hoīes.

De frui et de differentia inter frui et vti.

Decimus tractatus.

Cum per pacē que est septia virt⁹ et btītudo maxime delectemur ī deo. ⁊ delectari in deo sit frui deo. ꝓpt̄ hoc dicto de pace: dicendū est de frui. Primo q̄ sit dr̄ia inter frui ⁊ vti ⁊ vtrū qualibet virtute fruamur deo. Scd̄o vtrū virtutibus sit fruendū. Tertio vtrū fruendū sit personis inq̄tū sunt persone: ⁊ vtrū persone fruētur seipis.

Diffinitio vti s̄m augustinū.

Augu. diffinit vti sic. vti est id qd̄ cū in vsu venerit refertur ad id quo est fruēdū: est abuti est non vti. Sed videt̄ ꝙ hec diffinitio nulla sit.

ꝯ hanc diffinitionē ar.

quoniā idē diffinitur ꝑ se. s. vti per vsū. quoniā idē est vti ⁊ vsus.

Secundo

Falsū etiā videt̄ hoc alias abuti est non vti q̄r possū dare elemosinā pauperi tantū naturali pietate nō referendo actū illū ad deū quo fruendū est. non tamen abutor: q̄r nō pecco: ḡ hoc est falsū. alias abuti est vti.

Solutio. ad primū.

Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ vti q̄nq; large: q̄nq; stricte sumitur. stricte scd̄m ꝙ diffinitū est: large secundū ꝙ vti est assumere aliquid in facultatē volūtatis. i. operari de re vel circa rem ad facultatē voluntatis siue volūtarie. ⁊ scd̄m hoc cōprehēdit vti stricte sumptū et frui. ⁊ vsus sumitur scd̄m hanc acceptionē cum dr̄. Uti est id quod in vsū ve. s. ad id quo fit. est: ḡ vti: ergo diffinitur scd̄m ꝙ stricte sumitur: ⁊ vsus ponitur in eius diffinitiōe scd̄m largā acceptionem. ⁊ sic non diffinitur illud per se: imo diffinitur minus cōe ꝑ magis cōmune.

Ad scd̄m.

Ad aliud dicim⁹ ꝙ sic est exponendū Alias abuti est non vti. i. contrario modo vti: abuti ē vtitur aūt cōtrario modo qm̄ creatura fruimur. ⁊ istd̄ sine dubio abuti est: ⁊ est peccatū. sed dare elemosinā tantum naturali pietate nō est frui creatura. vnde nō est abuti.

Quid sit frui.

Diffinitio frui secundū augustinum.

Diffinitio frui s̄m augustinū.

Uiso quid sit vti: videndū est q̄d sit frui. Augu. dicit ꝙ frui est amore inherere alicui rei tantū propter se. sed videtur ꝙ hec diffinitio nō sit conuertibilis cū diffinito:

ꝯ hāc diffinitionem.

q̄r fide ⁊ spe ⁊ intellectu ⁊ sapiētia delectamur ī deo īmediate. fide eī delectamur ī pria xtute īmediate: ⁊ spe ī pria largitate: sicut caritas in pma bonitate: sȝ delectari immediate ī pma xitate ē piūgi deo īmediate. hoc aūt ē īherere deo tm̄ ꝓpt̄ se et hoc ē frui. ḡ fide fruimur deo: et spe similiter et intellectu: et sapīa. non ḡ tm̄ caritate. ⁊ sic nō om̄e frui ē amore inherere ⁊c.

Secundo.

Item. operatio intellect⁹ tendit ad aliquē finē in cuius adeptione delectat̄ et quiescit et ille finis est pma veritas. Sic enim delectatur intellectus ex eo ꝙ considerat ꝙ dyameter est coste assimeter. multofortius delectabimur in cognitione pme veritatis.

Tertio.

Itē. delectatio ē in visione pulcri sensibilis. ḡ delectatio ē in visiōe pulcri intelligibilis igit̄ intellect⁹ habet delectationē suā in fine suoꝝ perfectione. Sed pfectio itellectus est fides. fide igitur delectatur intellect⁹ in deo: et sic fide fruimur deo. ⁊ inde vt prius.

Solutio.

Ad hoc potest dupliciter responderi. q̄r p̄t dici ꝙ in illa diffinitione amor sumitur large secundū ꝙ amor ē in qualibet virtute. q̄r fides ē amor pme veritatis: spes ē amor pme largitatis. ⁊ sic ī illa diffinitione nō sumit̄ amor solū pro amore qui ē caritas. non eī solius concupiscibilis ē amare et desiderare. sȝ etiā rationabilis et irascibilis. qm̄ oēs hoīes natura scire desiderāt et desideriū illud ratiōis ē. vel

Al' p̄t dici

potest dici ꝙ in illa diffinitione amor sumitur tm̄ pro amore q̄ est caritatis. q̄uis eī fide ⁊ spe fruamur deo tm̄ caritate fruimur maxime ⁊ proprie et per se. bonū enī qd̄ est finis mediat⁹ aliarū virtutū: ē finis mediatus caritatis. fides enī īmediate ē supra bonū. sȝ illud appetit q̄r bonū. similiter spes īmediate se hȝ ad alterum. sȝ istud appetit q̄r bonū: caritas aūt appetit bonum: q̄r bonū: ⁊ propter hoc plus diffinitur frui per amorē alterius virtutis.

Itē per augustinum.

Itē. augu. dicit fruimur cognitis in quib⁹ aīa delectata cōquiescit: hec locutio ꝑ se est. ḡ fruimur cognitis inq̄ntū cognita sunt. Sed cognitio ē per fidem in via. ḡ per fidē fruimur ꝓprie et per se: magis ḡ debuit diffiniri hoc modo. frui ē inherere alicui rei propter se ipsam: ꝙ sic. frui est amore inherere propter seipsam.

Ad idem. Augustin⁹

Item. super istud psalmi. Lōgitudine dieꝝ replebo eū: ⁊ ostēdā illi salutare meum. dicit augustinus. Merces nostra est visio dei. sed merces nostra est fruitio dei. ergo fruitio

dei est visio dei. si ergo in prima fruitio dei est visio dei. et ecōuerso. visio dei que est in via est fruitio dei que est in via: sed visio dei que est in via est per fidē ergo fruitio dei que est in via est per fidem. ⁊ inde vt prius.

Ad idē.

Item. in appetitu delectationis ita est ꝙ alterius potentie est appetitus et alterius delectatio. sicut patet in homine qui appetit mulierē ad delectandum in ea. appetit⁹ ille est vis concupiscibilis. quoniā

aristoteles

aristotel. dicit ꝙ concupiscentia appetitus delectationis est. cōcupiscentia vero motus est vis cōcupiscibilis: ergo appetit⁹ quo aliquis appetit delectari in muliere est motus vis cōcupiscibilis. illa vero delectatio non est in vi cōcupiscibili: sed in alia potētia. s. in tactu eodem modo est in illo qui appetit vinū vt delectet̄ in illo. appetitus enī est in vi cōcupiscibili: delectatio autē in gustu. ergo cū dicitur Iste appetit delectari in visione dei: alterius potentie est appetitus ⁊ alteri⁹ delectatio. sed appetitus delectationis est in vi cōcupiscibili: ergo est illius virtutis que sita est in vi cōcupiscibili. s. caritatis: ergo delectari in dei visione est alterius virtutis ꝙ caritatis: sed nullius nisi fidei cui⁹ est videre deū in presenti: ergo fide delectamur in visione dei. sed delectari in visione dei est frui deo: ergo fide fruimur deo. ⁊ inde vt prius.

In oppoᵐ

Sed obicit̄. si caritas appetit delectari visione dei: ergo appetit videre deū ad delectandū: ⁊ hoc falsum. Appetit⁹ visionis dei est in re nō in concupiscibili: ergo nō est caritatis: sed potius fidei que est in ratione.

Euasio.

Forte dicet ꝙ caritas nō appetit delectari in visione dei proprie et ꝑ se. sed appetit delectari in suauitate dei que delectat tm̄ spirituale. vn̄ delectatio qua appetit caritas similis ē delectationi sensibili que est per tactū que est maxia inter delectatiōes sensibiles.

ꝯ hanc ar.

Sȝ cōtra hoc obicit̄ sic. Si suauitas dei delectat tantū spirituale et ad hmōi delectationē est quedā virtus. s. caritas. eadē ratione delectatio dei delectat gustū spirituale. ⁊ ad hmōi delectatōnē dȝ esse quedā virt⁹ alia ꝙ caritas.

Eodē mō.

Similiter melodia dei delectat auditū spūalē. ad huius delectationē debet esse tertia virtus. ⁊ sic de alijs sensibus: ḡ scd̄m hoc debēt esse q̄nq; virtutes theologice: secūdū quinq; delectationes q̄nq; sensuū spūaliū: ḡ non sunt tm̄ tres virtutes theologice.

Solutio.

Solutio. Tres sūt potētie motiue. s. rationalis/cōcupiscibilis/irascibilis. et tres sūt fines gn̄ales eaꝝ. s. verū quacūq; veritate sit verū. vis irascibilis ad altū vel gloriosuȝ quacūq; altitudine sit altū. ꝯcupiscibilis ad delectabile quacūq; delectatōe sit delectabile. Ad eosdē fines sūt tres virtutes theologice q̄ site sūt ī trib⁹ p̄dictis virib⁹. Fides enī ad verū vel ad cognitionem veri. sed spes ad vtilitatē. caritas ad delectationē. nō solū ad delectatōnē q̄ est in tactu spūali: sȝ etiā ad delectationē cuiuslibet sensus spūalis. qm̄ cū caritas appetit delectari in visione dei īperat fidei vt moueat̄ ad vidēdū deū. ⁊ sic ptȝ solutio ad vltimo obiectū.

per hoc ad vltimū.

Nō enī opȝ eē q̄nq; virtutes theologicas. sufficit enī vna virt⁹. s. caritas ad oēs illas delectatōes. Pȝ etiā ꝙ fides nō est ꝓprie ad delectādū: sȝ ꝓprie ad cognitionē prime veritatis. qm̄ visionē cōcomitat̄ delectatio. cum ergo frui sit delectari meli⁹ diffinit̄ ꝑ caritatē ꝙ ꝑ fidē. vn̄ sic est intelligēda illa descriptio. Frui est in aliq̄ delectabili ꝑ amorē quiescere ꝓpter seipm̄.

Ad primū.

Ad pmo igr̄ obiectū dicimus ꝙ hec est ꝑ accidēs. Fruimur cognitis ⁊c. Prope enī delectamur in bono et ꝓprie fruimur bono.

Ad scd̄m.

Ad scdȝ dicim⁹ ꝙ hec nō est ꝓprie vera. Tota merces est visio dei. qm̄ visio proprie solius rationis est. ⁊ nō sola ratio glorificabitur: sed etiā vis irascibilis et cōcupiscibilis. sȝ istud est dictū: ptim ꝑ essentiā: partim ꝑ cām. quia visio illa est pars mercedis eterne ⁊ causa alteri⁹ partis. s. delectationis ⁊ fruitionis dei: quia etiā delectatio est immediatus effect⁹ fidei.

Augustin⁹

Dicit augustinus ad ga. in fine ꝙ caritas est in fide: multofortius delectatio et fruitio erunt in apta visione dei. ⁊ ideo dicit augustinus ꝙ visio dei est tota merces. sicut et illud Hec est vita eterna vt cogno. ⁊c.

Ad tertiū.

Ad tertio obiectuȝ dicim⁹ ꝙ delectari in visione dei fidei est. sed fides nō tendit proprie ad delectandū: sed videndū: quā visionem cōcomitatur delectatio.

Hec argumētatio nō valet.

Dicimus aūt ꝙ hec argumentatio non valet. Caritas appetit videre deum ad delectandū siue ad delectabile: ergo caritas appetit videre deū.

Fallā accidentis

fallatia accidentis. qm̄ appetitus cuiuslibet boni vel delectabilis caritatis est. sed appetitus eius quod est bonū vel delectabile est diuersaruȝ virtutum. vnde appetitus videndi deū inq̄tum videre deū fidei est ⁊ non caritatis. sicut nō sequitur. Caritas appetit hoc bonū inq̄tū est bonū: demonstrata victoria de pctīs: ḡ caritas appetit victoriā de pctīs. qd̄ est falsum. qm̄ talis appetitus est in vi irascibili. ⁊ est ire per zelū.

ꝯ dicta ar.

Sed contra predicta obicit̄. Uidet̄ enī ꝙ maior sit delectatio ī fide ꝙ in caritate: q̄r appetit⁹ delectabilis nō habet delectationē nisi appetens credat se posse adipisci illud delectabile: imo si crederet se non posse adipisci: talis appetitus esset cū tristicia. sic ergo mot⁹ caritatis non est deliciosus secundū se: sed secundū fidem. sed aliquid ē in anima qd̄ secundum se habet delectationē: illud aut est virtus: aut non est virtus. si nō est virtus. ergo cū melius sit illd̄ quod secundū se habet delectationē: ꝙ illud quod non secundū se aliquid est in aīa qd̄ melius est virtute qd̄ est impossibile. ergo aliqua virtus secundum se delectationē habet. et illa non est caritas: sicut ostensum est. ergo ē fides vel spes.

Arguitur.

Et fides videt̄ ꝙ credere ꝙ deus sūme diligit nos: et ꝙ remunerabit bona opera nostra: secundū se delectabile est. ḡ motus fidei secundū se deliciosus ē. sed quod secundū se tale est: magis ē tale ⁊c. ḡ cū fides secundū se habeat delectationē. caritas aūt non secundū se. sed per fidē: maior est delectatio in fide ꝙ in caritate.

Ad idem.

Itē. delicie caritatis trahende sunt de corde alieno: et delicie sapientie de corde proprio. ergo caritas habet delicias suas de corde alieno. s. de fide. in hoc enī est amor deliciosus alicui ꝙ credit se diligi ab alio: sicut patet in amore illicito. sed fides non dat maiores delicias ꝙ habeat: q̄r sic daret qd̄ non haberet. ergo caritas non habet maiorē delectationem ꝙ fides.

In oppoᵐ

Sed contra. caritas imediatius se habet ad bonū siue ad delectabile ꝙ aliqua alia virtus cū sit immediata fini siue fōti delectationis.

Secundo.

Item. per simile videtur hic. nā si aliquis credit se habiturum prebendā: quā nō diligit tale credere non est ei delectabile. sed si crederet se habiturū prebendā quā diligit: tale credere est ei delectabile. ergo huiusmodi credere ex delectatione efficitur delectabile. sed sicut se habet delectatio tēporalis ad credere tēporale: ita delectatio spiritualis ad credere spirituale. sed credere tēporale efficitur delectabile ex delectatiōe tpali. ḡ credē spūale efficit̄ delectabile ex delectatōe spūali: ⁊ ita fides hȝ delectatōeȝ a caritate: ḡ maior est delectatio in caritate ꝙ in fide.

Tertio.

Item. omnis operans non predeterminans finem

similis est nescienti quo vadat: et omnis credens est
operans: ergo si non predeterminat finem similis est
nescienti quo vadat. Fides enī mouet ad aliquē finē
et ille finis est bonū: ergo fides facit credere bonū. ꝫ
non mouet: ergo bonū dilectū mouet fidē ad creden
dum. finis enī facit vt efficiēs sit efficiēs: ergo dilectio
facit ꝙ sic eliciat motū suū. ⁊ ex hoc seqtur ꝙ caritas
habet maiorē delectationē ꝙ̄ fides. cū per dilectionē
ex hoc seqr coniungatur fides fini suo. Ex hoc iterū sequitur ꝙ ca-
ritas est causa fidei vel motus caritatis causa motus
Solutio fidei: cū tñ ecōuerso sit. Solutio. Dicimus ꝙ qlibet
virtus habet suā ꝓpriā delectationē substātialiṫ. vñ
caritas habet suā ꝓpriā delectationē substātialiter:
et fides similiter. ⁊ maior est delectatio in caritate ꝙ̄
Ad primū. in fide. Ad primū ergo dicim⁹ ꝙ appetitus delecta-
bilis nō est motus caritatis nisi iperfect⁹ et diminut⁹
sed appetit⁹ delectabilis siue boni ꝓpter delectabile
siue ꝓpter bonū est motus pfecte caritatis. ⁊ hꝫ in se
delectatōnē ꝓpter appositionē finis: ⁊ appositio finis
est a fide. Caritas enī appetit bonū qꝛ bonū: siue pro
pter bonū. hoc est qꝛ estimat esse bonū: ⁊ hec estima-
tio fidei est. vñ concedim⁹ ꝙ caritas habet delectatio
nem a fide: tñ per se et substātialiter hꝫ delectationē.
determinatio eī illa quā ponit fides est substātialis cari
Ad scdm. tati. ⁊ sic patet solutio ad primo obiectū. Ad secūdo
obiectū dicimus ꝙ fides dat delicias caritati. tñ cari-
tas maiores habet delicias ꝙ̄ fides. qm̄ caritas non
tantū hꝫ delicias ex fide: sed etiā a ꝓpria materia su-
Ad aliud. pra quā transit. Ad illud vero quod inducit ad ꝓbā-
dum ꝙ fides delectationē habet a dilectione. dicim⁹
ꝙ nō est simile de credere temporali ⁊ credere spūali
fides enī virtus hꝫ estimationē secundū quā estimat
deū esse summū bonū nostrū cū sit imediata frui siue
fonti delectationis/et sūme diligere nos/et esse remu
neratorē oīm bonoꝝ nostroꝝ. per hoc hꝫ gaudium ⁊
Ad vltimū delectationē suā p se. Ad vltio obiectū dicim⁹ ꝙ hec
est falsa. Bonū non mouet fidē ad credendū nisi dile
ctum: imo mouet inqꝛtū estimatū illa estimatiōe quā
diximus. qm̄ sicut intellectus reflectitur supra se intel-
ligendo se: ita fides q̄ est in itellectu reflectitur supra
se mouēdo ipam: qꝛ ipa est cognitio finis ⁊ estimatio
et mouet motu dilectōis in suū finem per illā cogni-
tionē et estimationē. ⁊ sic in semetipa rationem hꝫ sui
Augustin⁹ motus. ipa enī est prima magistra virtutū. Itē. aug.
dicit ꝙ fruendū est illa re tantū qua efficimur boni. s.
ꝯ dictū augustini ar. sūma trinitate. Sed cōtra. Apl's dicit ad philomenē
fruar te in dño: ergo apl's fruebat philomene in dño. sed
nō fruebatur nisi quo fruendū erat: ergo fruendum erat
philomene: ergo fruendū est hoībus. nō ergo solo deo.
Ad hāc dr. Ad hoc dicimus ꝙ apostolus sumit large frui: scdm
ꝙ frui est vti cum delectatōne. ⁊ hoc modo possum⁹
frui hoībus. quoniā possumus vti eis cū delectatione
dū mō ibi nō sistam⁹. hoc enī esset frui in stricta signi-
Alr pt dici ficatiōe. vel potest dici ꝙ duplex est fruitio: absoluta
et respectiua. Prima non est fruendū nisi deo: sed re
spectiua fruitōe lꝫ vti hoib⁹. ⁊ sic sūpsit apl's fui qñ dixit
Fruar te in dño. vñ nō dixit fruar te simplr: sed fruar
te in dño: hoc est fruar dño i te siue respectu tui. sicut
cum dicitur. Iste fruitur vino in dulcedine. i. dulci in
Alia diffinitio frui. vino. sed prima solutio est planior. Item augustinus
diffinit aliter frui sic. Frui est vti cum gaudio/nec ad-
ꝯ quā ar. huc spei: sed iam rei. Sed videtur ꝙ hec diffinitio re-
pugnet diffinitioni predicte. quoniā secūdū diffinitio
nem predictam fruimur deo in presenti. amore enim

presenti inheremus ei: ⁊ propter se in presenti. sed se
cundum vltimā diffinitionē non fruimur deo in pre-
senti. quoniam nō vtimur cum gaudio rei in presenti
sed tantum cū gaudio spei: ergo ille diffinitiones re-
pugnant. Item. secundū primā frui est motus carita Secundo
tis: quia frui est amore inherere ⁊c. Secundum vlti-
mā frui est motus spei: secundū ꝙ frui est in presenti:
quia si in patria frui est vti cū gaudio rei: ergo in via
frui est vti cum gaudio spei. ⁊ ita frui est motus spei.
Preterea. quare dicit frui est vti cum gaudio: nō ad- Tertio.
huc spei: sed iam rei. ⁊ non dicit frui est vti cū gaudio
non adhuc fidei. sed iam scientie nisi quia frui in pre-
senti est mot⁹ spei. Sic igitur prima diffinitio que po
nit frui motū caritatis et secunda que ponit frui mo-
tum spei repugnant: ergo vel vtraqꝫ incōueniens est
vel altera. Solutio. Prima diffinitio est de fruitōne Solutio.
semiplena secundum quā fruimur in presenti. Scda
est de fruitione plenaria secundū quā fruimur in fu-
turo. ⁊ sic patet solutio ad obiectū. Non enim repu- Ad rōnes.
gnant ille due diffinitiones. quoniam non sunt oppo
sita frui in presenti semiplene: et frui plenarie in futu
ro. vel potest dici ꝙ vtraqꝫ est de fruitione que est in Alr pt dici
presenti. qm̄ vt dicit magister in sentētijs. qui fruitur
in hac vita non tm̄ habet gaudiū spei: sed etiā rei. in-
quantū enī delectatur in deo quē diligit tenet ipsum
aliquantulū. Ad secundū dicim⁹ ꝙ sine dubio frui ē Ad scdm.
motus spei/fidei/et caritatis. vñ augustin⁹ dicit. frui Augustin⁹
mur cognitis ⁊c. et hoc ad fidem pertinet. et frui est
amore inherere ⁊c. hoc ad caritatem: et ē vti cū gau-
dio ⁊c. hoc ad spem. sed fidei non dr esse hac ratione.
quia omne frui est cum delectatione. sed non omnis
motus fidei est cum delectatione. motus enim fidei
q est in penas nō est cū delectatōe. ꝫ frui dr mot⁹ spei
qm̄ spes nō est nisi de bonis eternis: in quibus oībus
est delectatio caritatis. aut dicitur esse propter maxi
mā delectationē que est in caritare. sicut dictum ē su
pra. Item. augustinus q̄rit: cum de⁹ diligat nos vtrū aliud dictū
fruatur vel vtatur nobis. qm̄ si nec fruit nec vtitur augustini.
nobis. non videt diligere nos. ergo si diligit nos vtit
vel fruitur nobis: sed ab eterno dilexit nos. ergo ab
eterno fruebatur vel vtebatur nobis. Contra. homo ꝯ qd ar.
non fuit ab eterno. ergo fruitio vel vsus eius non fuit ab
eterno. Solutio. dilectio dei ad nos duplex ē. s. eter- Solutio.
na et temporalis. eterna idem ꝙ predestinatio. tēpo
ralis idem ꝙ gratie ifusio et alioꝝ bonorū exhibitio
de eterna dilectione: non sequitur. si deus diligit nos
fruitur vel vtitur nobis. qꝛ frui et vti exigunt presen
tem materiam. sed de tēporali bene sequitur. diligit
nos de⁹ tēporali dilectione vtendo nobis. qm̄ infun-
dit nobis gratiā ꝓpter se. et ita refert dilectionē illaꝫ
ad istud quo fruendum est. s. ad se: hoc autē est vti. ⁊
sic vtitur nobis. Postea querit vtrū liceat nobis vti q̄o incidēs.
deo. videtur ꝙ non. qm̄ augustinus dicit. Animi hūa Ar ꝙ nō p
ni est frui fruendis: et vti vtendis. ergo sicut non licet augustinū.
frui vtendis: sic non licet vti fruendis. et ita non licet
vti deo. Sed contra. ex caritate diligitur deus. qꝛ bo In oppo^m
nus: hec dictio bonus significat diuinā essentiā: aut p
ter diuinā essentiā cōnotat aliquid: aut nichil. si nichil
ergo is est sensus. deus diligitur ex caritate qꝛ est. et
hoc est falsum. ens enim vel esse non est propria ma-
teria caritatis. sed si preter diuinā essentiā connotat
aliqd illd ē creatū qd. s. suauitas vl delectatio quā fa
cit i nobis de⁹: ergo diligit ex caritate ꝓpt illd creatū. ergo
cari. siue diligēs ex cari. refert dilectonē dei ad aliud

Secundo. ꝙ̄ ad deū: ergo vtitur deo: ergo licet vti deo. Itē. sup
illud euāgelij. Quanti mercēnarij in domo pr̄is mei
abundant panibus ⁊c. dicit glo. Mercēnari⁹ est q ser
uit propter regnū celoꝝ: ergo hmōi mercēnari⁹ serui
tiū qd facit deo refert ad aliud ꝙ̄ ad deū: ⁊ hmōi mer
cēnarius est bonus. qm̄ aliter nō diceret abundāt pa-
nibus: nec esse in domo patris mei. Panes enī spūa-
les sunt: fides/spes/caritas. ergo hmōi mercēnarius non
peccat referēdo seruitiū quod facit deo ad alid ꝙ̄ ad
deū. sed sic faciendo vtit deo: ergo nō peccat vtendo
Tertio. deo: ergo licet vti deo. Item. cū iste diligit deū pro-
pter deū refert dilectionē illā ad deū: ergo ad illud q
fruendū est vtitur: ergo dilectione illa. ergo cum illa dile
ctio sit motus illa dilectio est vsus. ⁊ eadē dilectio est
fruitio: qꝛ diligēs deū illa dilectione fruit deo: ergo cum
idē sit vsus ⁊ fruitio eodē fruit et vtitur. sed fruit deo
ergo vtitur deo. ⁊ ita licet deo vti: non tantum frui.
Solutio. Solutio. Dicimus ꝙ tantū fruendū est deo nō vten-
dum. tñ dicim⁹ ꝙ cū dicit deus diligit qꝛ bonus. hec
dictio bonus preter diuinā essentiā quā signat conno
tat aliqd creatū. s. suauitatē vel dilectionē vel btitudi
nem creatā que est finis quo q̄escit in deo. deus autē
est finis in quo quiescit. licet ergo diligēs ex caritate
per hoc ad primū. referat dilectionē illā ad aliud ꝙ̄ ad deū. nō tñ vtitur
deo: qꝛ illud aliud nō est finis supra finē: nec est finis q
quiescit: ꝫ finis in quo quiescendū est in deo. Sed si
refert dilectionē suam quā habet in deuꝫ ad aliud vt
ad finē in quo quiescitur: tūc vtit deo. sicut iste q dili-
git deū ꝓpter tēporalia. tēporalia enī non debēt esse
finis in quo quiescendū: nec finis quo quiescēdū est in
deo. sed bonū quod est q̄etatiuū desiderij cui⁹ appre-
hēsio dilectio est finis et quo q̄escēdū est. Eadē est so
Ad scdm lutio ad scdo obiectū: qꝛ cū dr mercēnari⁹ seruit deo
propter regnum celoꝝ. hec dictio ꝓpter: nō notat fi-
nem in quo quiescit: sed finem quo quiescitur in deo.
Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicim⁹ ꝙ dilectio q iste diligit deū
et est vsus et fruitio. sed ab alio vsus. ab alio fruitio
quia est vsus potētie a qua originaliter. et est fruitio
respectu dei. vnde nō seqtur. Idē est vsus ⁊ fruitio: ergo
eodē vtitur ⁊ fruit. sicut est in illo q emittēdo sagittā
ab arcu interficit hoiem emissio est interfectio. nō ta-
men quod emittitur interficitur.

Utrum virtutibus sit fruendum.

Secunda questio.

Ar ꝙ nōn. Queritur vtrū virtutib⁹ sit fruendū. videt ꝙ nōn
qm̄ aug. dicit ꝙ virtutes nō sunt appetēde ꝓpt
In oppo^m se: sed ꝓpter btitudinē: ergo nō est illis fruendū. Cōtra.
super illud ad gala. Fruct⁹ autē spūs sunt pax/ gau-
dium ⁊c. dicit aug. Uirtutes dicūtur: qꝛ ꝓpter se ap-
Secundo. petēde sūt. ergo virtutibus est fruendū. Itē. virtutes io
cundā et quietā faciūt aīam: ⁊ faciunt ipam delectari
in deo. sed delectatio in deo ⁊ iocunditas est btitudo
ergo virtutes faciunt aīam beatā: ergo amande sunt
propter se. sed frui est amore iherere alicui rei ꝓpter
Tertio. se: ergo fruendū est virtutibus. Item. si virtutes non
sunt diligende propter se: videtur ꝙ phi magis dile-
xerunt virtutes ꝙ̄ nos diligimus eas. qm̄ phi dilexe-
runt virtutes propter se. vnde dicunt ꝙ honestas est
summū bonum in vita. nos vero diligimus virtutes
non propter se: sed propter aliud. sed mag diligitur
falsitas ꝯnt ꝓbatur. quod propter se diligitur ꝙ̄ propter aliud: ergo phi-
losophi magis diligunt virtutes ꝙ̄ nos. Sed contra.

Dilectio eorū fuit peccatū: quia de via faciebāt finē.
sed dilectio nostra bona est: quia meritoria. ꝫ omne
bonū est magis bonum ⁊ magis intensum ꝙ̄ aliquod
malum sit malum: ergo magis diligimus virtutes ꝙ̄
philosophi dilexerunt eas. Solutio. Dicimus ꝙ vir Solutio.
tutibus non est fruendū. ⁊ hec est distinguenda. Uir-
tutes sunt appetende propter se. quoniā si hec dictio
propter: notet causam finalē vltimā: falsa est. ⁊ sic in-
telligit augustinus: cū dicit Uirtutes non sunt appe-
tende propter se: sed propter beatitudinē. Si autem
non notet causam finalem vltimā: sed qualēcunqꝫ cau
sam que in ipis virtutibus: tunc vera est. ⁊ est sensus.
in ipsis virtutibus est causa quare appetentur. s. io-
cunditas spiritualis vel quies spūalis. ⁊ sic intelligit per hoc ad
augustinus: cū dicit Uirtutes sunt appetēde propter primū.
se. ⁊ hoc nō sequit ꝙ virtutibus sit fruendū. Ad illud Ad aliud.
quod obicit ꝙ. s. virtutes sunt amande propter se: cū
frui sit in amore inherere ⁊c. ergo virtutib⁹ est fruen
dū. Soluit mgr in sentēcijs dicēs ꝙ in diffinitione ei⁹ Solutio
ꝙ est frui dꝫ itelligi tm̄ hoc mō. Frui ē amare aliquā magistri.
rē ꝓpter seipaꝫ tm̄. Uutes aūt nō sūt amāde tm̄ ꝓpt
se. ⁊ sic pꝫ solutio. tamen si in diffinitiōe illa notet hec
dictio ꝓpter cām finalē vltimā: nō opꝫ intelligi tantū
Dicim⁹ ergo ꝙ virtutib⁹ est fruēdū elicitiue. qm̄ Uutes
eliciūt mot⁹ qb⁹ fruimur deo: ⁊ potētijs fruēdū ē ori
ginalit: qꝛ in origine motuū q sūt fruitōes ⁊ ipis mo-
tibus fruēdū ē formaliter. sed solo deo fruendū ē ma
terialiter et finaliter. Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ Ad vltimū
hec est falsa. quod propter se diligitur mag diligit
ꝙ̄ qd propter aliud. nec est regula. sed hec est regula
quod ꝓpter se diligit: magis diligitur ꝓpter se ꝙ̄ ꝓ
pter aliud. et hec est similiter regula. qd ꝓpter se di-
ligendū est magis est diligendū ꝓpter se ꝙ̄ ꝓpt alid.
Sed probatur: ꝙ virtutes non sūt diligēde ꝓpter se Arguit ꝙ
qm̄ aug. dicit. ꝙ virtutes sunt diligēde propter solā Uutes. ⁊c.
beatitudinē. non ergo ꝓpter se. Item. virtutes sunt di- Augustin⁹
ligende propter se: et qui recte diligit eas/meritorie Secundo.
diligit eas. diligende sūt ergo meritorie. ergo diligēde
sunt ex caritate. non ergo tm̄ quattuor sūt diligenda ex
caritate. quod ē contra augustinū qui dicit. ꝙ in his
duobus mandatis. diliges dñm deū tuū ⁊c. ⁊ diliges
proximū tuū sicut teipsū: continētur oīa que sunt dili
genda ex caritate. in primo est illud qd supra nos est
scꝫ deus. in secundo qd nos sumus: cū dr sicut teipsū
et in hoc intelligitur corpus propriū qd infra nos est
intelligitur etiā quod iuxta nos est. s. proximus. et ita
quattuor cōprehendunt ibi. s. qd supra nos est. quod
nos sumus. quod iuxta nos est. et quod intra nos est
et virtus non est aliquod istorum. ergo nō est diligē-
da ex caritate. Solutio. Ad primū dicimus ꝙ hec ar Solutō ad
gumentatio non valet. virtutes sunt diligēde ꝓpter primū.
solā beatitudinē: non ergo ꝓpter se. qm̄ dictio exclu
siua adiuncta suo superiori non excludit finem infe-
riorē. qꝛ finis superior relinquit pro constanti finem
inferiorē. sic igit. si iste termin⁹ beatitudinē tenet ꝓ
beatitudine increata que de⁹ est: certū ē ꝙ non valet
argumentatio. si ꝓ beatitudine creata similiter non
valet. qm̄ adhuc est ibi finis superior: nec valet hec ar
gumentatio. virtutes sunt diligende ꝓpter solā bea
titudinē creatā. non ergo propt beatitudinē increatam.
vna eī est finis p aliā. qm̄ per beatitudinē creatā quie
scemus in beatitudie increata. vñ cū vtraqꝫ pōt poni
dictio exclusiua. Ad scdꝫ dicim⁹ ꝙ diligē Uutes est di Ad scdm.
ligē se: qꝛ diligē Uutes ē eas velle sibi: ⁊ hoc ē velle

Alr pt dici bonū sibi:⁊ hoc est diligere se. Uel potest dici ꝙ cum augustinus dicit tantū quattuor esse diligenda ex caritate. loquitur tantū de substātijs: nō de formis.

Utrum fruendum sit personis.

Tertia questio.

Ar ꝙ sic. Augustin⁹ Queritur vtrū fruendū sit personis scdm ꝙ sunt persone. videt ꝙ sic. qm̄ aug. dicit ꝙ tantū tres res sunt quibus fruendū est. s. pater/ fili⁹/ spūssctus: ḡ fruendū est tota trinitate: ergo fruēdum est filio. sed frui est amore inherere alicui ppter se: ergo filius est diligendus ppter se tantū: non ergo propter patrem et hoc falsum est. *Secundo.* Itē. pater est finis oīm. vñ in euangelio ioh. Dñe ostende nobis patrē et sufficit nobis. Filius ergo est diligēdus propter patrē tanꝙ ppter finē oīm. non ergo est diligendus tantum propter se. *Augustin⁹* Sed cōtra. Augu. dicit ꝙ vna sola imago dei colēda est que. s. est id quod ipe est que non pro patre: sed cū patre colenda: ḡ filius nō est diligendus pro pre siue ppter patrē: sed cū patre. *Ad idem.* Itē. de⁹ est diligēdus propter temporalia. qm̄ eccta ita dicit. Agim⁹ tibi grās oṗs deus pro vniuersis bñficijs tuis: ergo si de⁹ est diligendus ppter tēporalia. nō ergo tantū propter se. *Solutio* Solutio. Sine dubio fruendū est psonis. sūt enī vna sūma bonitas. vnde sūt vn⁹ sūmus finis. ⁊ ppter hoc nō seqtur: fili⁹ est diligendus tm̄ ppter se. nō ergo ppter patrē: qr nō excludit pater cū sit idē finis ꝙ fili⁹. *Ad duas primas.* et sic patet solutio ad duas primas obiectiones. Ad tertio obiectū dicim⁹ ꝙ auctoritas sic est intelligēda. *Ad tertiā.* Imago dei nō est colenda pro pre tanꝙ pro alio fine: *Ad vltimā* sed cū patre tanꝙ cū eodē fine. Ad vltimo obiectum dicim⁹ ꝙ cū dr: de⁹ est diligēdus pro tēporalib⁹. hec prepositio pro: nō notat cām finalē: sed materialē. tēporalia enī sūt causa materialis puocatiua dilectiōis dei. ⁊ sic patet solutio. *Aliō dictū augustini. Ↄ qd ar.* Itē. augustin⁹ dicit ꝙ persone fruūtur seipis: ḡ pater fruit filio: ergo diligit ipm tm̄ propter filiū. sed hec dictio ppter: notat cām finalem ad quā est mot⁹: ergo pater mouet ad filiū vt ad finē sed oñe quod mouet ad aliqd vt ad finē indiget illo ergo pater indiget filio. ⁊ hoc falsū. *Solutio.* Solutio. Cū dicitur pater diligit filiū ppter filiū: hec dictio propter ponitur ibi priuatiue pure. ⁊ est sensus. diligit filium non ppter aliud: sicut pater carnalis diligit filiū carnalem propter se. i. nō ppter aliud: qr diligit illū. ⁊ si nichil aliud debeat inde sibi accidere: et non oportet ꝙ pater indigeat filio.

De raptu in deū.

Undecimus tractatus.

Dicto de fruitione dei: dicēdū est de raptu i deū quo videlz aīa rapit ad cōtēplādū deū. sicut enī fuit rapt⁹ paul⁹ vsqꝫ ad tertiū celū. sicut ipe dicit i. xij. ij. ad cor. Scio hoīem in xpo ante ānos. xiiij. siue in corpe siue extra corp⁹ nescio de⁹ scit raptū vsqꝫ ad tertiū celū. ⁊ scio hmōi hoīez siue in corpe siue extra corpus: nescio de⁹ scit q rapt⁹ est in padisū et audiuit archana ꝟba q nō lz hoi loq. *Tertiū celū qd est.* Tertiū celū ad quod dicit se raptū tripli intelligit. primo vt dicat tertiū celum celū empireū vt sit primū celū aereū: de quo dr. volucres celi comederūt illd. scdz sydereū de quo fiāt luminaria in firmamēto celi. tertiū empireum de q dr. In pncipio creauit de⁹ celū ⁊ terrā vsqꝫ ad tertiū celū. s. empireū raptus fuit apls vt videret archana celestia. *Scdo itelligitur.* Scdo modo dr tertiū celū tertia visio. s. itellectualis Est enī triplex visio. prima est corpalis. scda imaginaria siue spūalis. tertia itellectualis. Uisio corpalis ē cū ipa res corpalis videt. ⁊ hec visio corpalis dr pmū celū inqtum celat aliquod secretū. sicut visio balthasar qua vidit manū scribentē in pariete: mane thetel phares qd signabat ipm in pximo amissurū regnū. ⁊ sicut fuit visio qua moyses vidit rubū ardentē q non cōburebat. Ymaginaria visio est q fit non p corpora: sed p corporū ymagines. sicut fuit visio bti petri qua vidit quadrupedia ⁊ reptilia in disco: ⁊ dictum est ei macta ⁊ māduca. i. occide vicia ⁊ traijce postea subiecta in corpus ecclesie. Intellectualis visio est qn̄ ipsa res incorporea nō p figuras vel p imagines: sz p seipsam nude conspicitur: sicut deus conspicit in patria. ⁊ hec intellectualis visio dr tertiū celū ad quā visionem rapt⁹ est vt ipm deū et archana celestia videret. *Tertio intelligitur.* Tertio modo dr celū tertiū tertia hierarchia angelorum. Sūt hierarchie angelorum tres. prima cōtinet angelos archāglos: ꝟtutes: ⁊ hoc ē primū celū. scda ↄtinet pncipatus/ ptātes/ dñatōes. ⁊ hoc ē scdm celū. tertia cōtinet thronos/ cherubin/ seraphin. et hoc tertiū celū est ad quod raptus est apls vt videret deū eo modo quo angelus de superiori ordine videt ipm.

De visione apostoli in raptu.

Circa igr questionē istā prio qrit vtr iste termin⁹ hoiem tenet ppie aut iproprie. cū dr Scio hominē ⁊c. Scdo vtr illa visio quā in raptu habuit apls fuit visio cōprehēsoris vel viatoris. Tertio vtr illa visio fuerit p mediū aut sine medio. Quarto qlit fact⁹ fuit raptus ille in paradisū. sicut dt glo. Quinto qualiter scz sit verū: ꝙ vidit archana dei q non licet hōi loqui.

De hoc quod apostolus quesiuit.

Prima questio.

Circa primuz querit sic. apo. quādo dixit: Scio hominem ⁊c. aut assumpsit hūc terminū hominem proprie. i. pro cōposito ex aīa ⁊ corpore: aut iproprie siue sinodochice: scz tantū pro anima. *Arguitur.* Si primo modo et sciuit qualiter sumpsit. ergo sciuit hominez raptū in corpore et aīa. ergo falsū ē qd dixit. siue i corpore ⁊c. quia sciuit ꝙ in corpore. siue improprie: scilz tantū pro aīa et sciuit qualiter sumpsit. ḡ sciuit hominem raptum tm̄ in aīa: ergo extra corpus. ergo falsū dixit cum dixit. siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit. *Solutio.* Solutio. apostolus sumpsit hunc terminū hoiem tm̄ sinodochice: quia sciebat ꝙ quocunqꝫ modo fuerit aīa raptum fuit. non sequit ergo sciuit animā raptā tm̄: vel hominē raptū tm̄ in aīa. pri⁹ enī dictio exclusiua determinabat hāc dictionē raptū et est fallatia compositionis et diuisionis.

Utrum visio apostoli in raptu fuit comprehensoris vel viatoris.

Scda questio.

Queritur vtrum visio quam habuit apo. i raptu fuit comprehensoris vel viatoris. Et dñt magistri: ꝙ medio modo se habuit. *Opio cōis* qm̄ nec ita lipida fuit: sicut est visio comprehēsoris. nec ita enigmatica: sicut visio viatoris. *Ↄ hanc ar.* Sed contra. aut videbat per speculū: aut non. si per speculum. ḡ ad modū viatoris. si nō p speculuz. ḡ facie ad faciem. ḡ ad modū cōprehēsoris non ḡ medio mō videbat cū nichil sit mediū. *Secundo.* Preterea augu. dicit. ꝙ intelllectus visio est qua in ipsa forma corporea firma dei potentia mentis intuit⁹ fugitur. ergo intellectuali visione videtur res apta. videtur ergo per modū comphēsoris. *In oppoᵐ* Sz cōtra. dñs dicit p moysen: non videbit me hō ⁊ viuet. ḡ si apostolus

viuebat tunc non videbat deū facie ad faciē. ⁊ ita non videbat ipm per modū cōprehensoris et hoc sciebat. *Secundo.* Item. si videbat deū per modū cōprehensoris. ⁊ hoc sciebat. sed sciebat deū dixisse hoc. Non videbit me hō et viuet: ergo sciebat se non viuere: ergo sciebat se raptū extra corpus. *Tertio.* Item. videbat deū facie ad faciē et ita legebat res in speculo eternitatis. sed speculū eternitatis est exemplar vniuersi: ergo videbat oīa cū videret exēplar oīm. ergo videbat an esset raptus in corpe an extra corpus. qd est ↄtra pdicta. *Solutio.* Solutio Concedimus ꝙ visio apostoli in raptu fuit visio comphēsoris. nec vidit deū per speculū: sicut dicit aug. tn̄ si aīa fuit in corpore qn̄ apostolus raptus fuit non potuit ita limpide videre deū ppter ipedimenta carnis sicut vidisset si esset aīa separata a corpore. ⁊ si hui⁹ visionē non ita clarā vocent magistri mediastinā visionem: bene concedim⁹ in vno casu ꝙ mediastina visione vidit deū nec de noīe est contendendū: sed tamē facie ad faciē vidit deū. qm̄ hmōi visio bene recipit magis et minus. *Ad primū.* Ad illud quod obicit. non videbit me homo ⁊ viuet. dicimus ꝙ sic est exponēda auctoritas illa. Non videbit me homo viuēs. i. hō vtens sensib⁹ et imaginatōne. Apostolus aūt in raptu non viuebat vt homo. i. nō vtebatur sensib⁹ ⁊ imaginatione ꝙuis aīa esset in corpore. *Ad aliud.* Ad aliud dicimus ꝙ ꝙuis apls sciret se videre deū per modū cōprehēsoris: nō tn̄ videbat in speculo eternitatis an in corpe aut extra corpus videret deū. Nō enī quicūqꝫ legit in speculo eternitatis legit ibi oīa: sed tantū illa quorū de⁹ se ostēdit exemplar esse. sicut patz in pphetis q nō videbāt oīa in speculo eternitatis: sz tātū illa q de⁹ illis reuelabat et patet etiā in quibusdā angelis q incarnationis misteriū ignorauerūt. in psona quorū dicit isay. *Ysaias.* Quis est iste q venit de edon ⁊c. vel si dicat ꝙ apls viderit hoc *Alr pt dici* in speculo eternitatis oblit⁹ est postea qn̄ redijt ad priorem statū. vñ verū dicit cū dicit. Nescio an in corpe an extra corp⁹. *Ↄ dicta ar. Augustin⁹* Sed pbat ꝙ in nullo casu vidit apls deū mediastica visione. qm̄ aug. dicit ꝙ apls vidit i raptu facie ad faciē quā visionē petijt moyses a dño cū dixit Ostēde michi faciē tuā. visionē enī imaginariā nō petebat. qm̄ viderat deū in rubo/ in caligine/ in saphiro visionē ergo p speciē querebat: ḡ visio intellectualis quā videbat apls deū erat visio p speciē. non ḡ erat visio mediastica. *Solutio. Ad rōnem* Solutio. Hec vltima argumētatio nō valet. qr ꝙuis apls videret deū facie ad faciē: tn̄ si aīa ei⁹ erat in corpore nō ita limpide videbāt sicut vidēt scti quorū aīe separate sūt a corpore. vñ visio sua erat mediastina ⁊ inter visionē sctōr et visionē enigmaticam. *Ar q sit.* Sed videtur ꝙ quilibet possit rapi vsqꝫ ad tertium celū et videre deū per speciem quandocūqꝫ vult quia quilibet potest separare se ab omibus sensibilibus ita ꝙ non vtatur aliquo sensu vel imaginatione sicut ille dixit. Rēnuit consolari aīa mea. nolebat enī habere consolatorē in sensibus. Quilibet igitur potest separare se sic a sensibus: sed cū sic separat⁹ est nō viuit homo. sed quia apostolus non viuebat homo propter hoc raptus est vsqꝫ ad tertiū celum. i. vsqꝫ ad intellectualem visionē: ergo qua ratione iste non viuit homo rapitur vsqꝫ ad tertiū celū. i. vsqꝫ ad intellectualem visionem. ⁊ ita quilibet potest rapi quandocunqꝫ vult vsqꝫ ad tertiū celum. *Secundo.* Item. in cantic. dicit spōsa: paululū cum pertransissem inueni quē diligit anima mea: eccta pertrāsit custodes murorum. i. aplos petrum ⁊ alios: inuenit in illis magnam religionem magnā fidem. ⁊ sic de alijs. Ipis autem pertransitis inuenit deū quem diligit. apostoli enī immediate se habent ad deum. vnde illis pertransitis: ecclesia immediate coniūgitur deo. Sed quilibet potest pertrāsire apostolos: ergo quilibet potest immediate coniungi deo. ⁊ sic potest immediate videre deum quando vult. hoc autem est rapi vsqꝫ ad tertiū celum: ergo quilibet potest rapi vsqꝫ celū quando vult. *Tertio.* Item. intellectus mundus immediate se habet ad videndum deum. vnde: Beati mūdo corde. qm̄ ipi deū videbūt et quilibet potest habere mundissimū intellectum si vult: ergo quilibet quando vult potest videre deum immediate. ⁊ inde vt prius. *Solutō ad primū.* Solutio. Ad primū dicimus ꝙ duplex est separatio a sensibus. vna affectus alia intellectus. Quilibet potest separare se a sensibus quantū ad affectū. sed ꝙtum ad intellectū nō pōt qr videm⁹ nunc per speculū in enigmate. nec aliter ꝙ in nobis est possum⁹ videre deum in presenti nisi per speculū creaturarū. Inuisibilia enī dei ⁊c. ppter hoc non est verū ꝙ quilibet potest rapi vsqꝫ ad tertiū celū qn̄ vult. *Ad scdm.* Ad secundū dicim⁹ ꝙ duplex ē ptrāsitio. scz pertrāsitio imediationis et ptransitio translationis. primā non potest habere aliquis in psenti ꝙtū in se est: et sic non rapitur ad tertiā visionē qn̄ vult. sed secundā transitionē potest habere. sed illa habita nō est verū ꝙ imediate videat deū. et sic patet solutio. *Ad vltimū* Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ hec est falsa: intellectus mundus imediate se habet ad videndum deum quoniā necessariū est ꝙ p speculū creature videat deū nisi vtatur seipso vt speculo ad videndū deum. ⁊ quodāmodo immediate siue per se videt deū. i. non per aliud: et quodāmodo mediate. quoniam per quoddam speculum.

Utrum apostolus raptu suo vidit deum.

Tertia questio.

Queritur vtrū apostolus raptu suo vidit deum per mediū aut sine medio: quod est qrere vtrū visio patrie sit per imaginē vel similitudinē sicut mō videmus vel intelligimus: aut sine imagine. *Arguitur ꝙ scti. ⁊c. Augustin⁹* videtur ꝙ sine imagine. qm̄ augustiuus dicit ꝙ tantū genus visionis eas res continet que non habēt imagines siue similitudines que nō sūt quod ipse dilectio enī nō aliter videtur presens in specie ꝙ est. et aliter absens in imagine sui simili. sed quantū mente cerni potest ab aliquo magis ab alio minus ipsa cernitur hō aut arbor et alia corporalia et presentia videntur in suis formis et absētia cogitant imaginibus aīs impressis ergo secundū primā partem hui⁹ auctoritatis: de⁹ nō potest videri sub imagine que sit ipse. *In oppoᵐ* Sed cōtra. secunda visio imaginata est: et illa visione potest videri deus. ergo per imaginem potest videri: et constat ꝙ illa imago non est id quod de⁹. ergo de⁹ potest videri sub imagine que non est idē qd ipse est. *Solutio.* Solutio duplex est imago rei. s. familiaris et extranea: si liceat sic loqui. familiaris ē quā generat res apprehensa in aīo auditoris siue apprehendētis: et hec est passio aīe et similtudo rei: vt habetur in libro periarm̄. imago extranea est sicut speculum. et sic creatura est imago creationis. per imaginē ei extraneā potest videri de⁹ sed p imaginē familiarē que sit aliud ꝙ ipe nō pt videri. ⁊ de tali imagie itelligit augu. *Iterū ar. ppter dictuz pauli.* Itē. apo. i scda ad corinthios. velamen positū ē sup faciem moysi: nos

autē reuelata facie gloriā dei speculamur: ergo sine
velamine dñm in presenti videm⁹: qꝛ remoto velami
ne tam littere ꝙ peccati gloriā in christo cōtēplamur
ergo videmus deū facie ad faciē. qđ est cōtra pdicta.
Euasio. Forte dicet ꝙ in presenti videm⁹ deū amoto velamie
ꝫ hoc ar. tā littere ꝙ pcti. s. amoto velamine creaturarū. Sed
contra. Creature extra intellectus humanos sūt. de⁹
aūt est presens intellectui humano cū sit essentialiter
vbiqꝫ: ergo creature nō velant deū intellectui hūano
ergo nō impediūt quin intellect⁹ human⁹ videat deū
facie ad faciē. nec aliud est velamen nisi creaturarū: ꝭ
simpliciter intellect⁹ humanus videt in presenti deū
Secundo. facie ad faciē. Item. eadē caritas q̄ modo est grā erit
gloria cū perficiet. Similiter iusticia q̄ modo est grā
erit glīa: ergo eadē ratione visio dei q̄ modo est grā
fiet gloria. ⁊ erit facie ad faciē: ergo ē modo facie ad
Solutio faciem. aliter enī nō esset eadē. Solutio. Bene cōce-
dimus ꝙ in presenti videmus deū remoto velamine
tam littere ꝙ peccati: sed nō amoto velamine creatu
rarū. tamen creature non ipediunt quin intellect⁹ vi-
deat deū facie ad faciē. sed ipedimentum est ex parte
intellectus: qꝛ intellectus nō est creat⁹ in sua optima
et vltima perfectione: imo sicut visus noctue se hꝫ ad
istum solē visibilē vniuersalē: sic intellect⁹ noster suo
modo ad solē intelligibilē. Est ergo vna causa ꝓpter
quā non possum⁹ videre deū facie ad faciē. impfectio
intellectus qua ipotens est videre inaccessibilē clari-
Alia causa tatem lucis eterne. Alia causa est quā assignat greg.
gregorius. super illud exodi. Non videbit me homo ⁊ viuet. vbi
dicit ꝙ propter imensitatē dei nō possumus eū modo
videre facie ad faciē. qm̄ intellect⁹ modo strictus est
nimis ad hoc vt deū incircūscriptū videat incircūscri-
pte. ⁊ hec ipotentia non est pena: sed iperfectio intel-
lectus in parte. perfectionē enī optimā debet acqui-
rere intellectus per merita quā cum habebit videbit
Ad vltimū deū facie ad faciez. Per hoc patet solutio ad vltimo
obiectū qñ ex impotētia intellectus est ꝙ nō est eadē
visio dei in presenti. cū illa que erit in futuro proprie
quoniā ista per speculū creaturarū illa sine speculo.
Iterū ar ꝫ augustinū. Postea obicitur de hoc quod dicit augu. ꝙ tantum
genus visionis continet res q̄ non habent imagies sui
similes que nō sunt quod ipe: sicut delectatio: iusticia
pax ⁊ similia: q̄ omia videt aīa in se cum sint et presen
ꝫ hoc ar. tia. Sed cōtra. sicut forme visibiles se habent ad visū
ita forme intelligibiles ad intellectū. sed forme visibi
les vidētur per imagines que nō sunt id qđ ipe: ꝭ for
me intelligibiles intelliguntur per imagines que nō
Secundo. sunt id quod ipe. Item. intellect⁹ human⁹ in futuro
intelliget angelū ⁊ non per sui presentiā. qm̄ angelus
non erit essentialiter in humana aīa: ꝭ intelliget ipm
per imaginē que nō est quod ipe angelus eadē ratiōe
ꝓprietates angelicas. s. virtutes ⁊ sciētias intelliget
per imagines q̄ nō sunt idē quod ipe. et ita tantū ge-
nus visionis continet res q̄ habent imagines q̄ nō sūt
Tertio. idē quod ipe. Itē. si in patria videt res sine imagini-
bus: ꝭ apl's in raptu suo vidit deū et alia archana. nō
per imagies: sed p presentiā ipaꝝ reꝝ: ꝭ qñ rediit ad
statū priorem nulle imagines reꝝ quas viderat remā
serunt in eo: qꝛ nullas prius habuit. nec etiā imago vi
sionis quā habuit qñ nichil penitus de visione illa re-
mansit in eo: ergo nichil habuit per quod posset reco
lere se habuisse visionem illā. qualiter ergo dicit se ra
ptum vsqꝫ ad tertiū celū ⁊c. ex quo nō recolebat. Vi-
detur ergo ꝙ aliqua imago remāsit in ipo. ⁊ ita visio
illa fuit p imaginatiōes. ⁊ ita visio patrie est p imagi
nē: sicut visio mea. Preterea. aug. dicit ꝙ q̄lꝫ res gñat Quarto
sciētiā sui in aīam. sed nō nisi p imaginē: ꝭ q̄lꝫ res hꝫ
imaginē sui similē que nō est idem quod ipa res. Si In oppo^m
conceditur: hoc est contra auctoritatē augustini pre-
dictam. Item. vbi veritas rei est nō est necessaria ima Secundo.
go. qui enī cogitat scit se cogitare: ⁊ hoc non est per
imaginē cogitationis: sed per ipam cogitationē que
presens est aīme. Similiter. qui scit aliquid scit se sci
re illud: habet ergo scientiam. ⁊ hoc non est per ima
ginem scientie: sed per ipsam scientiam que presens
est: ergo cognitio eorum que sūt presentia anime ipi
non est per imagines: immo per ipsas res presentes
ergo in futuro videbuntur res presentes sine imagi-
ne. qđ cōcedimus cū augustino. Ad pmū dicimus ꝙ Ad primū.
hec ē falsa. sicut forme visibiles se hñt ad visū: ita ⁊c.
si intelligat generaliter: qm̄ non oī eodē modo se ha
bent: qꝛ forme visibiles nō sūt presentes ipsi visui. nō
enī sunt in ipso oculo et propter hoc imago ē necessa
ria. sed q̄dā forme intelligibiles sūt pñtes intellectui
si autē intelligatur particulariter vera est. sꝫ argumē
tatio sequēs nō valet. qm̄ ex particularib⁹ nō est sillo
gisandū. Ad secundū dicimus ꝙ humanus intellect⁹ Ad scđm.
intelliget angelū per imaginē. sꝫ non per imaginē q̄
procedet ab ipo angelo: sed p animā: q̄ imago est an
geli. aīa enī per seipsā intelligit se et oīa sibi similia:
qꝛ sicut multiplex ē imaginatio: ita multiplex est itel ymaginatō
ligentia. Est aūt imaginatio recolens qua imagina- multiplex.
mur illud qđ prius fuit in sēsu nostro eo ꝙ scim⁹ fuis
se in sensu nostro. Et ē imaginatio assimilās qua ima
ginamur illud qđ non fuit in sensu: sed cuius simile
fuit. sicut imaginor herculē per aliquē similē ei q̄ fuit
in sensu meo et est imaginatio confingēs qua imagi-
nor chimerā. similiter ē intelligentia recolens ⁊ itel-
ligentia assimilās. et secundū hanc intelligētiā intelli
git aīa angelum p hoc ꝙ intelligit se que ē similis an
gelo. Ad tertio obiectū dicim⁹ ꝙ aliquid remansit in Ad tertiū.
apostolo qñ rediit ad priorē statum de visiōe illa quā
habuit in raptu. qꝛ et remansit cognitio rationis illi⁹
visionis ⁊ eoꝝ que vidit q̄ ē ratio ponēs altera noīa.
dicit aristo. Est eī cognitio realis et cognitio noīalis Duplex co
liceat sic loqui. realis ē que fit p presētiā rei vł p ima gnitio.
ginē que ꝓcedit ab ipa. huiusmodi cognitio nō remā
sit in apostolo de eis que vidit in raptu. noīalis q̄ fit p
noīa aliquomō exponentia rē. sicut cec⁹ natus cogno
scit colorē per rationē istā color ē quod cognoscitur p
oculum. cec⁹ aūt nat⁹ habet cognitionē aliquā de co-
lore: sed longe minorem ꝙ ille qui videt. consimilem
cognitionem hūit apo. postꝙ rediit ad priorē statum
quoniā sciuit se vidisse archana dei et sciuit dicere dif-
finitionem illius visionis que aliquomō exponebat p
nomina illā visionē. vñ cognitionē nominalē habuit
de illa visione et non realē. Dicim⁹ aūt ꝙ non oīs res
generat imaginē sui in aīa. sed tantū res illa que cor-
poralis aut sensibilis est. et de illo itelligit augustin⁹

¶ Si apostolus raptus fuit vsqꝫ ad tertium
celum sicut dicit glosa.
¶ Quarta questio.

Q Ueritur de hoc ꝙ glo. dicit apl'm fuisse raptum
vsqꝫ ad tertiū celū. i. vsqꝫ ad tertiā ierarchiam.
qm̄ dicit glo. ꝙ apostolus vidit archana dei eo modo
quo illi qui sunt de suprema ierarchia vident. sed vi-
detur ꝙ male exponat glo. quoniā asserit ꝙ aposto- Ar ꝫ glosā.

lus dubitat an ille raptus fuerit in corpe an extra cor
pus. sꝫ si fuerit in corpore apl's nō ita clare vidit archa
na dei: sicut illi qui sunt de suprema ierarchia. ⁊ glo.
augustini asserit hoc: ergo asserit qđ apostol⁹ dubitat
Solutio. ergo male. Solutio. glo. nō asserit ꝙ apl's viderit ita
clare: sicut illi qui sunt de supremis ordinibus. sed ꝙ
eodē modo vidit sicut illi vidēt: et hoc dicit trib⁹ de
Prima cā causis. Una est propter imediationē visionis. quoniā
apostolus in illo raptu imediate vidit deū sicut dictū
est. licet nō ita clare sicut vidēt angeli vel anime sepa
Scđa cā rate a corpore. Secunda causa est quare raptus fue-
rit vsqꝫ ad visionē illā: est propter cōformitatē quam
habebat cū illis supremis ordinib⁹. Seraphin inter
pretatur ardens et ipse erat ardens in amore dei. vñ
ipse dicit qs me sepabit a caritate dei. Cherubin ple
nitudo scientie et apl's erat plenus sciētia. throni iu-
diciū et apl's erat spūalis iudicās oīa et a nemine iu
dicatus. vnde propter hāc cōformitatē rapt⁹ fuit vsqꝫ
Tertia cā. ad illā tertiā visionem. Tertia causa est qm̄ ipse erat
Dionysius sūmus ierarcha et ierarche officiū est. vt dicit beatus
dionysius. hoīes facere deiformes. ⁊ sūmi ierarche ē
facere oēs hoīes deiformes. sicut dñi pape qui est sū-
mus ierarcha in ierarchia humana est facere omnes
homines deiformes siue mediate siue imediate. et si
officiū suū cōpleat sicut debet: perueniet ad beatitu-
dinē supremi ordinis: ergo qꝛ apostolus erat sūmus
ierarcha raptus fuit vsqꝫ ad visionē supremi ordinis.
ydēditas enī visionis nō attenditur quantū ad clari-
tatē. sed quantū ad imediationē.

¶ De hoc quod apostolus vidit archana dei
que non licet loqui. ¶ Quinta questio.

Q Ueritur qualiter hoc sit quod apostolus vidit
Ar ꝫ dictū pauli. archana dei que nō licet hoīni loqui. videt enī
ꝙ omia archana dei liceat hoīni loqui. quoniā licꝫ lo
qui de vnitate essentie. de trinitate personaꝝ de notio
nibus que sunt secretissima dei: ergo multo fortius
licet loqui alia archana. et sic omia archana dei licet
Secundo. hoīni loqui. Itē. super illud prime ad cori. nō potui
vobis loqui quasi spūalibus: sed quasi carnalib⁹. di-
Augustin⁹ cit augustinus. nō est necessitas aliqua ꝙ aliqđ occul
tetur paruulis quod reuelat maioribus. sed maiori-
b⁹ sūt reuelāda archana dei sicut reuelata fuerūt apo
stolo: ꝭ minoribus sūt reuelanda: ergo archana dei q̄
Tertio. vidit apostolus licet hoīni loqui. Itē. per fidē videt
etiā deus ab infirmis quod est primū inter oīa spūa-
lia: ergo ab infirmis possunt videri oīa spūalia: ergo
et oīa archana. sed quod licitū est intelligere: licitū ē
reuelare: ergo omnia archana dei licet hoīni loqui.
In oppo^m Si conceditur. Contra. cū dr in euāgelio. multa ha-
beo vobis dicere que non potestis portare mō: ꝭ non
omia sunt dicēda oībus. quia non possent portare. et
ita multa sunt occultanda paruulis que nō possūt ca
pere que sunt reuelanda maioribus qui possunt por-
Secundo. tare: ergo falsa est auctoritas augustini pdicta. Itē.
nemo mittit vinū nouū in vtres veteres: ergo eis qui
habent aliquid de vetustate nō sunt predicāda vel re
uelanda ea que ad nouitatē pertinēt: ergo nec omia
Tertio. archana dei licet omibus reuelare. Itē. apl's tanꝙ p-
uulis in christo lac dedi vobis potū nō escā. sed archa
na dei sunt esca: ergo nō sunt reuelāda paruulis. Itē
Quarto. si cibus solidus corporalis daret puulo corporali ne
caret ipsū: ergo a simili. si cibus spūalis solid⁹ detur
paruulo spūali necabit ipm. et ita maiora nō sūt par
uulis reuelanda. Solutio. omia archana dei licet ho Solutio.
mini loqui que expedit hoīem scire. sed quia nō expe
diebat homini scire illa archana que viderat aposto-
lus. propter hoc dixit que nō licet homi loqui. multa
enī sūt que non expedit scire. sicut si pater nimis dili
git filiū nō expedit ꝙ filius sciat hoc. qꝛ forte deterior
fieret inde: aut si velit ipsū exheredare non expedit ꝙ
filius sciat hoc. qđ ergo dicit augustin⁹ nō est necessi-
tas aliqua ꝙ aliquid occultet paruulis qđ. ⁊c. hoc in
casu illo itelligitur i quo paruulis expedit scire: ꝭ oīa
archana dei licet homini loqui cum expedit scire. Ad Ad primū.
primo obiectū dicim⁹ ꝙ verbū dei portabile est duo-
bus modis primo per intellectū siue p fidē. secūdo p
affectū siue per opationē. per fidē siue per intellectū
portat cū intelligitur et creditur ⁊ nō portatur qñ nō
creditur sicut patet i hoc verbo dñi. Nisi manducaue
ritis carnē filij hominis ⁊ biberitis ei⁹ sāguinē nō ha
bebitis vitā in vobis. multi audientes hoc dixerunt
durus est hic sermo: et quis potest eum audire. vnde
abierunt retrorsū non intelligentes illud verbū. ali-
quādo igr̄ portabile est verbū dei per fidē: aliqñ per
affectum vel operationē. sicut qñ fides infirma nō suf
ficit traducere verbū dei in effectū: et sic erat in apl'is
anteꝙ essent induti virtute ex alto. poterāt enī porta
re verbū dei per fidē et intellectū: sed non per opera
tionem. vñ non erat eis indicendū ieiuniū exultatio-
nis tunc qm̄ aliquid de vetustate habebāt tūc. sed qñ
induti fuerūt virtute ex alto: tūc fides roborata trās
duxit verbū dei in effectum et operationem: sicut pꝫ
in apostolo dicente. Michi autē absit gloriari nisi in per hoc ad
cruce ⁊c. p hoc pꝫ solutio ad scđo obiectū. Ad tertio scđm.
obiectum sciendū ē ꝙ vnū et idem verbum dei qui- Ad tertiū.
busdā est venenū: quibusdā cibus. verbi gratia. Xbū
crucis quibusdā ē venenū. s. iudeis. quibusdā ē scan-
dalum. fidelibus autē est cibus. sed quibusdā fideli-
bus solidus cibus. quibusdam lac. verbū crucis ē lac
his qui i cruce itelligunt tantū virtutes humanas: si-
cut mansuetudinē patientiā et huiusmodi. illis est so
lidus cibus qui i cruce dñi considerant virtutem dei
et qualiter p crucē triūphauerit diabolū. igr̄ puulis
et maioribus predicandū est verbū crucis. cū ipsū sit
lac et solid⁹ cibus respectu diuersorū. qđ ꝭ dicit apo.
tanꝙ paruulis in xp̄o lac dedi vobis potū non escam.
sic est intelligendū. dedi vobis verbū predicationis i
rōe lactis quod vnum et idē numero est esca secundū
aliā cōsiderationē. sciendū aūt ꝙ si predicatio inter-
fuit tam maiores ꝙ minores predicādū est tā maio-
ra ꝙ minora. si tm̄ maiores tm̄ maiora. si tm̄ minores
tm̄ minora. vel etiā aliqua de maioribus ad ꝓmotio
nem paruulorū. Ad vltimū dicimus ꝙ non ē simile Ad vltimū
de solido cibo corporali: et solido cibo spūali: qm̄ nō
idem est solidus cibus corporalis et lac. sed idē ē soli
dus cibus spūalis et lac: vt dictū est. Et hoc videtur gregorius.
per aucto. gregorij dicentis. ꝙ sacra scriptura ē fluui
us in quo agnus peditat et elephas natat. et dicit ꝙ
fluuius iste secundū oēm sui partē est talis ꝙ i ipo pe
ditat agn⁹ et elephas natat. et ita idē verbū dei est ci-
bus lacte⁹ et solidus cibus. Agnus dr qui i simplici- Agn⁹ qs dr
tate cordis audit verbū dei et est paruulus i cristo ⁊
facilia capit et propter hoc dicit peditare i fluuio sa-
cre scripture. elephas dr homo perfectus et capacissi
mi igenij q̄ tamen dr natare. qm̄ non oīa subtiliora i
sacra scriptura potest capere: tam agn⁹ ꝙ elephas bo
nus est. sed peruersi nec peditant nec natant in sacra

scriptura.ſed potius ſubmerguntur.

¶De ordine virtutum.

¶Duodenus tractatus.

DIcto de virtutibus.dicendū eſt de ordine virtutum.circa quem mō tria pȓcipaliter q̄rēda ſunt.Primo vtrū vna virtus ſit naturaliter prior oībus alijs: et que ſit illa.Secundo.vtrū fides vera ſiue formata ſit naturaliter prior ꝙ̄ caritas vel ecōuerſo.Tertio:vtrū naturali ordine neceſſe ſit ſpem eſſe mediam inter fidem et caritatem.

¶Prima queſtio.

Arguitur.
SIc obicitur.Omnes virtutes naturaliter ſūt ſibi connexe:quia qui habet vnam habet omnes vt dicunt ſancti.ergo oēs virtutes naturaliter ſimul ſunt:ergo nulla naturaliter precedit alias.
Secundo.
Itē.oēs virtutes ſimul infūdunt a deo naturaliter : ergo oēs virtutes naturaliter ſimul ſunt.
Tertio.
Itē.quicquid eſt aut eſt a caſu aut a voluntate aut a natura: ergo cōnexio virtutū vel eſt a caſu vel a volūtate vel a natura. ſed cōſtat ꝙ nō eſt a caſu.qm̄ tunc poſſent nō eſſe cōnexe. Itē cōſtat ꝙ non a volūtate qꝛ nō ſubeſt libero arbitrio:ergo eſt a natura virtutū: ergo omnes virtutes naturaliter ſunt ſimul connexe ſibi :ergo naturaliter ſunt ſil.
Quarto.
Itē indirecte ſi fides ſicut dicūt multi p̄or eſt naturaliter oībus v̄tutibus ſicut dicit prudēti⁹ nō p̄t dici ꝙ ſit prior oībus alijs niſi quia cauſa illarū.vnde ſuper illud mathei.Abrahā genuit yſaac yſaac iacob i.fides ſpem.ſpes caritatē: ergo fides ſi generat ſpē: hoc nō habet a caſu vel a volūtate : ergo habet a natura ſua:ergo ſpes naturaliter generat̄ a fide: ꝗ ſpes eſt a natura nō a gratia:quod eſt incōueniēs.
Quinto.
Itē.nullum incōueniēs ſequitur ſi dicatur ꝙ caritas vel alia virtus ſit prima.
Sexto.
Item.forma nō agit proprie loquēdo:ſed ſubiectū cuius eſt illa forma:ſicut potētia currendi nō currit:ſed ſubiectū cuius eſt illa potētia.magis prop̄e etiā dicitur calidū calefacit ꝙ̄ calor calefacit:ergo ſi fides generat ſpē magis prop̄e ſubiectum fidei generat ſpem: ꝗ hō in ſe generat ſpē.eadē rōne et caritatē ⁊ ceteras virtutes:ergo mentitur auguſtinus qui dt ꝙ fides vel virtus eſt bona qualitas mentis quā de⁹ generat in nobis ſine nobis.
Ad idē ar.
Itē.in eccleſiaſtico dicitur:initiū oīs pcti ſuperbia.⁊ alia auctoritas dt ꝙ ſuperbia eſt p̄ma recedētibus a deo:⁊ vltima accedētibus ad deū:ergo ſupbia eſt p̄ma īter oīa vicia:ergo humilitas eſt p̄ma inter oīes v̄tutes. nō ergo fides.
Ad idē ar.
Itē.obedientie eſt facere qđ precipit̄.ſed facere qđ precipitur gnāle eſt ad opera omniū v̄tutū quia quodlibet opus virtutū eſt in p̄cepto:ergo obedientia eſt vniuerſalis ad oēs virtutes. ſed quāto aliquid eſt vniuerſalius tanto naturaliter eſt prius:ergo obedientia naturaliter eſt prior oībus v̄tutibus. nō ergo fides.
Ad idem.
Itē.velle comedere prius eſt naturaliter ꝙ̄ comedere et velle currere ꝙ̄ currere : ꝗ velle facere qđ p̄cipit̄ naturalit̄ ē p̄us ꝙ̄ facere qđ p̄cipit̄.ſ; velle facere qđ p̄cipit̄ eſt ꝓpri⁹ mot⁹ obediētie:cuiuſlibet autē virtutis mot⁹ eſt facere qđ p̄cipitur : ergo proprius motus obediētie naturaliter eſt prior quolibet motu alterius virtutis: ergo obediētia eſt p̄or naturalit̄ q̄libet alia v̄tute.
Ad idē per auguſtinū.
Itē.aug.dt de beato paulo.ꝯuerſus ē paul⁹ nō qn̄ ꝓſtrat⁹ cecidit in terrā:ſ; qn̄ dixit dn̄e q̄d vis vt faciā. hoc aūt dixit ex obediētia q̄ paratus erat facere qđ p̄ciperet ei dn̄s : ergo motus obedientie primus fuit in eius conuerſione: ꝗ ſimilit̄ in alijs:ergo mot⁹ obediētie p̄mus eſt inter oēs motus virtutū.ergo ⁊ obediētia ē prior inter virtutes.
Ad idē per gregoriū.
Item.ſuper illud primi regū. Melior eſt obediētia ꝙ̄ victima.dicit gregorius ꝙ obedientia mactat propriā volūtatē et propriā carnē.ſed in victima mactatur caro aliena.propria aūt voluntas facit hominem veterē.ꝗ obedientia remouet ab homine vetuſtatē; ergo renouat hominem:ꝗ eius motus eſt primus in renouatione hominis.ergo eſt primus inter motus virtutū.ergo et obediētia eſt prior inter virtutes : nō ergo fides.
In oppoᵐ
Contra.naturaliter oportet cognoſci deū debito modo prius ꝙ̄ obediatur ei debito modo.ergo fides naturaliter prior eſt ꝙ̄ obedientia.
Solutio.
Solutio dicimus ꝙ fides naturaliter prior eſt omnib⁹ alijs virtutibus:qꝛ ipſa ē cognitio finis ad quē mouētur oēs alie virtutes.
Ad primū
Ad primū dicimus ꝙ oēs virtutes naturaliter ſimul ſunt.fides enī eſt neceſſaria cauſa ſpei et caritatis. caritas autē eſt neceſſaria cā omnium ſequentiū.ſed non valet hec argumentatio : oēs virtutes naturaliter ſimul ſūt. ergo nulla ē naturaliter prior oībus alijs.fides enim inquantū eſt cauſa ſpei ⁊ caritatis naturaliter eſt prior eis inquātū eſt neceſſaria cauſa illarū qua poſita ponuntur ille eſt ſimul cum illis et ita ex eadē natura eſt prior illis et ſimul cū illis ſed ſecundū aliud et aliud :⁊ eſt ſimile in igne ⁊ ſplēdore.
Simile in igne.
vnde iohānes criſoſtomus ſuper epiſtolā ad hebreos dicit in principio : ꝙ ſplendor de igne ꝓcedit et eſt naturaliter coeuus illi:et eſſet ei coeternus : ſi ignis eſſet eternus.et ita patet ꝙ ignis naturaliter ē prior ſplendore et tamen naturaliter eſt ſimul cū illo
per hoc ad tria.
ex hoc patet ſolutio ad tria primo obiecta.
Ad q̄rtum
Ad quarto obiectū dicimus ꝙ ſpes eſt a natura fidei .natura enim tripliciter accipitur:ſicut dicit boeti⁹ in libro de duabus naturis et vna perſona criſti.qꝛ natura dr qn̄ ꝙ̄ pricipiū motus per ſe:nō per accidēs.
Natura capitur tripliciter.
Secūdo mō dr natura vnuſcuiuſq; rei ſpecifica dr̄ia. Tertio modo dr natura quelibet res que intellectu capi poteſt ſecundū ſuā ſignificationem dr ꝙ ſpes eſt a natura.ſ; nō ideo ſequitur ꝙ non ſit a grā:qꝛ natura fidei ē grā.
Ad quintū
Ad quinto obiectū dicimus ꝙ fidelis habet duo genera effectuū . quoſdā eſſentiales:quoſdā volūtarios eſſentiales ſunt qui faciūt homines filios dei dignos vita eterna ſimiles deo.et qꝛ fides purificat animam ſi aliquid eſt purgandū in ea effectus voluntarij fidei ſunt credere diligere opera alia rū et īperare hominibus ſuo modo eſſentiales motus fidei ſūt a deo ſolo qui dat ei eſſentiā.qm̄ dū deus infūdit in nos fidē facit nos filios ſuos ſimiles ſibi:et huiuſmōi mot⁹ volūtarij fidei:quoniā ſūt liberi arbitrij ſūt homīs habētis fidem.ad hoc data eſt fides vt homo per fidem liberū arbitrium leuet ad credendū vere in deum.patet ergo ꝙ non eſt generaliter verū ꝙ omnis effect⁹ forme ſit effectus ſui ſubiecti.
Ad ſextum
Ad ſexto obiectū dicimus ꝙ initium omnis peccati eſt ſuperbia :non ideo ꝙ oīs peccans primo peccet neceſſitate peccato ſuperbie:ſed a peccato ſuperbie luciferi et primi parentis habet originē omne peccatū . ſic determinat auguſtin⁹ in libro de fide ad petrū.
Auguſtin⁹ ita determiat
ꝙ aūt dicitur ꝙ ſuperbia eſt prima recedentibus a deo et vltima accedētibus ad deum.dicimus ꝙ hoc generaliter non ē verū ſed frequentius ita contingit.homo enī naturaliter magis diligit ſe ꝙ̄ alios.et ideo propter corruptionē liberi arbitrij:valde pronus eſt ad amorē ſue excel-

lentie et magis pronus ꝙ̄ ad aliquē alium amorē. et ideo ſuperbia que eſt amor proprie excellētie magis infeſtat hominē ꝙ̄ aliquod aliud pctm̄ .
ad ſeptimū
Ad ſeptimo obiectū dicimus ꝙ obedientia ex parte materie ſue ē generalis ad motus virtutū:ſed nec eius eſſentia generalis eſt ad alias v̄tutes nec propri⁹ motus ei⁹ generalis eſt ad motus aliarū virtutū.quoniā facere qđ precipitur nō eſt propriū opus obedientie.
Ad octauū
Ad aliud dicimus ꝙ velle comedere prius naturaliter eſt ꝙ̄ comedere.ſed nō eſt ita in ſingulis. quoniā velle credere nō eſt prius ꝙ̄ credere : nec velle diligere pri⁹ ꝙ̄ diligere:ſed ecōuerſo vt dictū eſt ſupra.
Ad nonū.
Ad aliud obiectū dicimus ꝙ illud qđ dicit beatus paul⁹. dn̄e quid vis vt faciā:potuit eſſe ex humilitate ⁊ obediētia informi per quā preparauit ſe ad ſuſcipiendū gratiam ſufficienter. vnde ſuſcepta gratia ſtatim cōuerſus eſt
Al̄r p̄t dici
vel poteſt dixiſſe hoc ex obedientia formata. ſed non ſequitur ex hoc ꝙ primus motus in cōuerſione ipſi⁹ fuerit motus obedientie. imo primus fuit fidei quo credidit v̄bū dei dicentis.Ego ſū ieſus nazaren⁹ quē tu perſequeris.
ad decimū.
Ex hoc patet ſolutio ad aliud obiectū qm̄ obedientia nō interficit veterē hoīem.ſed fides que purificat cor.
gregorius
dicit enī beatus gregorius ꝙ per obedientiā mactatur ꝓpria volūtas.ideo qꝛ motus obedientie impedit ne propria volūtas ſurgat in hominem.

¶Utrū fides vera et formata prior ſit naturaliter. ¶Secunda queſtio huius capli.

Ar̄ ꝙ ſic.
QUeritur vtrū fides vera ſiue formata p̄or ſit naturaliter ꝙ̄ caritas.probat̄ ꝙ ſic.quoniā auctoritas dicit prima petit camp̄.
Secundo.
Itē apoſtolus.fide iuſtificati ſumus.
Tertio.
Itē.iuſt⁹ ex fide viuit:ergo ex fide vere diligit:ergo fides eſt prior naturaliter ꝙ̄ caritas.
Quarto.
Itē ſuper illud:abraham genuit yſaac.⁊c.dicit glo.fides generat ſpem.ſpes caritatē.
Quinto.
Itē apoſtol⁹ ad thimo. ꝙ caritas eſt ex fide nō ficta.
Sexto per origen.
Itē. orig. dicit ſup librū numeri ꝙ fides eſt p̄mogenita inter oēs v̄tutes.
Septimo.
Itē fides eſt generalior oībus alijs virtutibus.quoniam fides eſt de oībus rebus viſibilibus et inuiſibilib⁹ vt patet per ſimbolū: ergo cū fides generalior ſit ꝙ̄ caritas:prior eſt ꝙ̄ caritas.
Octauo.
Itē.prius eſt vere cognoſcere finē ꝙ̄ debito modo moueri ad finē illū . ſed fides eſt vera cognitio finis.caritate autē mouetur ad finē ergo fides eſt prior naturaliter ꝙ̄ caritas.
Nono.
Itē vis rationabilis habet imperare cōcupiſcibili et iraſcibili. qm̄ ratio eſt rex ſpūalis regni anime.vn̄ ſup illud eccleſiaſtes ve terre cui⁹ rex puer eſt:dicit glo .rex.i.rō ſi ergo ratio tanꝙ̄ rex habet regere alias virtutes: ꝗ v̄tus q̄ ſita eſt i rōne regere hab; oēs alias v̄tutes:ꝗ ſicut ratio prius debet diſcernere et imparare ꝙ̄ vis cōcupiſcibilis cōcupiſcat:ita fidei operatio debet precedere motus ſiue opus caritatis . et ita mot⁹ fidei formate debet precedere motū caritatis: ergo fides formata naturaliter precedit caritatē.qꝛ ſicut aliquis ex eo ꝙ plene credit plene diligit:ita ex eo ꝙ aliquis eſt plene abilis ad credendū eſt plene abilis ad diligendum.
Decio per auguſtinū.
Itē.in motu fidei eſt delectatio. quoniā auguſtinus dicit.crede ⁊ māducaſti.⁊ in euāgelio. Amice accomoda michi tres panes.per tres panes intelligitur fides ſpes caritas ſicut dicit glo.
Gloſa.
ergo cū fides ſit panis ipſa eſt refectio anime. ſed ſi ipſa eſt eſſentialit̄ vera refectio aīe in ipa eſſētialiter ē delectatio.nō niſi in prima veritate ſiue in p̄ma pulchritudine.qđ ꝓbatur etiā per hoc ꝙ viſus corporalis delectatur in pulcritudine corporali: ergo multo forti⁹ viſus ſpūalis.ſ. intellectus delectatur in ſūma pulcritudine ſpiritualī non niſi per fidē.ergo fides ex eſſentia ſua delectat̄ in prima veritate ſiue in prima pulcritudine.ergo eſſentialiter diligit illā.ergo fides eſſentialiter eſt habitus diligendi primā veritatem ſiue primā pulcritudinē.ergo fides eſt amor eſſentialiter : licet non ſit ille amor qui eſt caritas et ille amor eſt gratuit⁹ : qꝛ non tendit niſi ad deum:ergo ille amor meritori⁹ eſt ergo ipſe eſt perfectus:non ꝗ perficitur a caritate. ꝗ fides nec eſſentiā ſuā nec perfectionē ſuā habet a caritate.ergo caritas nō eſt naturaliter prior ꝙ̄ fides . ſed cōſtat ꝙ altera eſt prior:qꝛ ordo eſt in virtutibus ergo fides eſt naturaliter prior ꝙ̄ caritas.
Undecimo
Item. ſup illud ad galatas. In criſto ieſu neq; circunciſio valet neq; preputiū.ſed fides que per dilectionē operatur dicit augu. Fidei opus ē dilectio. ergo fides eſt efficiens cauſa caritatis.ergo naturaliter prior ꝙ̄ caritas.
Auguſtin⁹
In oppoᵐ
Sed probatur econtrario:ꝙ caritas eſt prior naturaliter ꝙ̄ fides.qm̄ caritas ē forma omniū virtutum et forma eſt naturaliter prior ꝙ̄ ſuum formatū. vt albedo prior eſt ꝙ̄ albus.ergo caritas ē prior naturaliter qualibet virtute.ꝗ naturaliter prior ē ꝙ̄ fides. ꝙ aūt caritas ſit forma omniū virtutum patet per hoc qđ auguſtinus dicit ſup illud pſalmi. Latū mandatum tuū nimis.ꝙ oīa in caritate radicant̄ et formant̄.
maior p; p auguſtinū.
Secundo.
Itē. omnes virtutes ex eo ſunt virtutes:ꝙ referunt̄ ad ſummum bonū.ergo oēs alie virtutes per ipſam referuntur ad ſūmū bonū.ergo ab ipſa habēt ꝙ ſunt virtutes.ergo ea ē prior naturaliter qualibet virtute alia.
Tertio per auguſtinū.
Item.ſuper illud ad galatas. Fructus autē ſpirit⁹ ē caritas/ gaudiū/pax ⁊c.dicit auguſtinus. attēde ꝙ in enumeratione fructuū ipſe capit virtutū premiſit caritatē:caritas eſt caput virtutū . ergo naturaliter eſt prior ꝙ̄ aliqua alia virtus.
Jeronim⁹ confirmat.
ſuper eūdē locū dicit ieronimus.que alia inter fructus ſpirit⁹ debuit tenere p̄matū:niſi caritas ſine qua cetere virtutes non reputantur eſſe virtutes et ex qua naſcūt̄ vniuerſalia bona ergo fides naſcitur ex caritate.ergo caritas ē p̄or naturaliter ꝙ̄ fides.
Quarto.
Item.nullū opus eſt meritoriū apud deū niſi fiat ex amore dei.qm̄ ſi i ſolo timore aliquis faceret aliquod opus illud non eſſet meritoriū apud deum.ꝗ nullū opus eſt perfectū niſi ſit ex amore dei.ergo caritas perficit omnia opera virtutū.ergo caritas perficit omnes alias virtutes . ergo ē p̄or illis.
Quinto.
Item.quelibet virtus habet duos fines. vnum ſubſtantialē et primū.aliū accidentalem et ſecundarium.ſicut patet in iuſticia.cui⁹ primus finis ē reddere vnicuiq; qđ ſuū eſt.ſecund⁹ et vltim⁹ propter deū ſiue ſūmū bonū:ſicut dicit auguſtinus in libro de trinitate.
Auguſtin⁹
ꝙ voluntas qua aliquis vult ire ad feneſtras vt videat tranſeuntes habet duos fines. primus et ſubſtātialis eſt ire ad fene.ſecundus et accidentalis eſt videre tranſeuntes.hoc modo omnis virtus habet duos fines.ſ.vnū proprium ⁊ ſubſtantialē primū:et vltimū qui eſt cōmunis oībus virtutibus.ſ.ſummū bonum. caritas habet eūdem finē primū et vltimū. ſ.ſummū bonum. Eſt enī caritas dilectio ſūmi boni propter bonum.qđ ergo accidentale eſt virtutibus alijs ſubſtātiale eſt caritati:et ita qđ per ſe ē caritati. p accidēs ē aliarū virtutū.ſed quod per ſe eſt tale prius eſt eo qđ per accidens eſt tale:id enī quod per accidens ē tale quod ē tale habet ab eo qđ per ſe ē tale.ergo omnes alie virtutes illum finem ſibi accidentalem habent a

caritate.cuius ille finis est per se ⁊ substantialiter. sed
ille finis est perfectio omniū virtutū: ergo omīs illa
virtus a caritate habꝫ suā perfectionē a caritate ꝙ sit
solutō cōis virtus: ergo caritas est prior omnibus alijs. Solutio.
multorū opinio est ꝙ caritas precedit omnē virtutē
formatā ꝓpter causas predictas: dicunt tamē ꝙ fides
secundū essentiā suā precedit caritatē. et motus fidei
ꝯ hanc ar. precedit secundū essentiā suā motū caritatis. Sed cō-
tra hoc obijcitur. quoniam si cognoscere naturale p̄-
cedit diligere naturale: ergo cognoscere gratuitum
Alia opio. precedit diligere gratuitum. Quidam qui sustinent
hanc opinionem dicūt: ꝙ illa auctoritas abraham ge
nuit ysaac. ⁊c. intelligitur de motibus nō de ꝟtutib⁹.
ꝯ hanc ar. dicūt enī ꝙ credere informe precedit caritatē. Sꝫ hec
solutio potest improbari per hoc. q2 si per hoc ꝙ cre
dit aliquis diligit: ergo per hoc ꝙ aliquis est abilis
ad credendum est abilis ad diligendū: ergo si motus
est causa motus et habitus habitus siue virtus ꝟtutis
Opinio do- nos aūt sequētes auctoritatē apostoli et expositiōes
ctoris. sanctorū dicim⁹ ꝙ fides formata precedit omnē aliā
virtutē maxime ꝓpter illā rationē. quia cognitio fi-
nis naturaliter precedit motū ordinatū ad illū finem
et propter hoc quia virtus que est in rōne regere de-
bet et mouere virtutes que sunt in alijs virtutib⁹ si-
cut ratio debet regere alias vires. est enī naturaliter
cōis cōceptio ꝙ ratio debet regere vim concupiscibi-
lem et vim irascibilē et nō ecōuerso: et eis debet ipe
Istud pro- rare. et ꝙ ita sit ꝓbatur per simile sūptū a brutis ani
batur. malibus. q2 ouis nō fugit lupū nisi per hoc ꝙ estimat
eū sibi nociuū. si enī estimaret de lupo ꝙ eēt canis nō
fugeret. eodē modo nullū aīal brutū appetit aliquid
nisi naturaliter prius estimaret illud amicabile sibi.
cū ergo in brutis ita sit ꝙ estimatio gnēt in illis ap-
petitū et fugā. a simili: ita est in rationalibus ꝙ estima-
tio rationis generabit appetitū rōnalē et fugā rōna-
lem: sed constat ꝙ estimatio boni fidei est: ergo fides
precedit caritatē: cuius caritatis est appetere bonū.
Ad rōnes. Ad obiectiones vero quibus vult ꝓbare ꝙ caritas
Ad primū. est prior q̄ fides. respōdemus per ordinē. Ad primo
obiectū dicim⁹ ꝙ caritas dicitur forma virtutū ideo
quia reuera informat oēs virtutes sequentes dando
Fides quō eis et essentiā et ꝑfectionē suā. Fidei autē forma pt
est forma ꝟ- dici triplici de causa. Primo sicut actus est perfectio
tutū. potentie. dignissimū enī opus fidei est caritas siue di
Prima cā lectio. vnde eoipso ꝙ fides generat caritatē: pficitur
Scđa cā. in suo effectu siue in suo posse. Secunda causa est q2
licet motus fidei sit in se delectabilis: delectabilior tn̄
est ex cōsortio motus caritatis. cū enī motus quo q̄s
credit se fruitur sūmo bono ineternū sit delectabilis
in se: delectabilior tamē est ex desiderio caritatis quo
desiderat frui illo sūmo bono. tāto enī delectabilior
est fides et spes quāto est de re magis desiderata: q2
ergo caritas perficit fidē in dilectione sui motus me-
Tertia cā. rito dicit forma illius. Tertia causa est quia caritas
sepe mouet fidē ad suū actū. et tunc eius motū perfi
cit retorquēdo eū ad suū finē. caritas enī quōqꝫ mouet
finē. sicut aliquis ex desiderio fruēdi muliere deside-
rat eā videre ⁊ naturaliter amor facit credere ei quā
Ad scđm. amat. sicut dicit apostolus: caritas oīa credit. Ad se-
cundo obiectū dicimus ꝙ caritas dicit caput virtutū
propter hoc: quia sua dulcedine maxime mouet oēs
et trahit. desideriū enī rei amate mouet et ad viden-
dum rem et faciendū volūtatē eius: est ergo fides ca
put origine ⁊ magisterij regimē. caritas aūt est caput
mouēdo ⁊ trahēdo oēs alias pre nimia dulcedine sui.
inde est ꝙ sacra scriptura quōqꝫ omnia bona attribuit
fidei: quandoqꝫ caritati. propter etiā eandē causā dt
eadē glo. caritatē habere primatum inter virtutes.
Ad tertiū. Ad sequens obiectū dicimus ꝙ nullus mot⁹ ē meri-
torius nisi sit ex amore: sed non sola caritas ē amor:
qm̄ fides ē amor p̄me veritatis siue prime pulcritu-
dinis. caritas aūt est amor prime bōitatis siue prime
suauitatis. iusticia etiā est amor reddendi vnicuiqꝫ qđ
Augustin⁹ suum est. et sic de alijs. Dicit enī augu. ī libro de mo-
ribus ecclesie in principio ꝙ quelibet virtus ē amor
ꝙ aūt fides sit amor probatū est superius. et etiā alio
modo probari potest. qm̄ cristus est via et veritas et
vita. via est ipse inquātū homo. veritas inquātū de⁹
sed inquantū deus non est via. ꝗ inquantū veritas: nō
est via: sed finis. finis autē non est nisi intellectus qui
naturaliter querit veritatem. ꝗ cristus inquantū est
prima veritas est finis intellectus. ꝗ est finis virtutis
site in intellectu. s. fidei: cum enī fides sit perfectio in
tellectus: intellectus non perficitur in acquisitiōe sui
finis: nisi per fidem. ergo fides habet quiescere ī pri-
ma veritate. sed omne qđ habet quiescere in aliquo
quod acquirere potest: mouetur ad illud fide. ergo
ex natura sua mouetur ad primam veritatem. non
nisi per desiderium siue appetitum. ergo desideri-
um prime veritatis fidei est. sed desiderium siue ap-
petitus prime veritatis est amor prime veritatis. er-
go fides est hit⁹ quo amatur prima veritas. ꝗ fides ē
Ad vltimū amor. quod concedimus. Ad vltimo obiectū dicim⁹
ꝙ reuera bonum est: materia caritatis et finis secun-
dum ꝙ intelligitur in ratione boni nichilominus tn̄
fidei est finis et materia. materia tamen est inquātū
verū. idem enī est verū et bonū in genere. sed verum
inquantū est sine motu bonū inquantū est cū motu.
oportet enim ꝙ bonum prius cadat in estimationem
q̄ in desideriū. Aliter enī desideraret casu homo bo
num: nisi prius esset estimatum iudicatū. qm̄ vere est
bonū: quontā casu mouet in finez q̄ nō predetermiat
finē: estimatio vero siue iudiciū siue predeterminatio
Ad aliud. boni siue finis: opus fidei est. vnde patet ꝙ bonū pri⁹
est de essentia fidei q̄ de substantia caritatis. Qm̄ aūt
ipse opponit quod bonū est finis accidentalis omni-
bus virtutibus alijs a caritate. dicimus ꝙ hoc ē falsū
immo est substantialis finis omniū virtutū inquantū
sunt virtutes. qm̄ circunstantie sūt de essentia virtutū
tamen ille finis accidentalis est motibus omnium vir
tutum: etiam motui caritatis/et a fide habet illum
Euasio. finē tam caritatis q̄ mot⁹ eius. Sed forte dicet ꝙ isti
motus quo quis credit se habiturū vitam eternam:
siue mereatur cū proposito merendi est motus cari-
tatis. qm̄ ꝓpositū siue voluntas bene agendi motus
est caritatis. ergo motus caritatis naturaliter prece-
dit motū spei et semper. ꝗ caritas naturaliter p̄cedit
Secundo. spem. Item. estimatio qua aliquis estimat per fidem
deū eē bonū sūmū siue sūmū delectabile suū genera
tiua est desiderij illi⁹ boni. qđ patet per simile in bru
tis animalib⁹. cum enī canis estimat sibi os delectabi
le siue amicabile statim mouetur ad illud. et illa esti
matio brutalis imediate generat desideriū illi⁹ bōi. ꝗ
mot⁹ fidei imediate generat motū caritatis. ꝗ nichil ē
medium inter fidem et caritatem. non ergo spes est
Solutio. media. Solutio. reuera fides secundū quedā motuz
suū generat motū spei: scꝫ illo quo quis credit se ha-
biturum vitā eternā si mereatur. tn̄ cum supposito-

ne ꝓpositi merendi siue prefixio fidei: non ē caritatis
hoc enim prope rationis est prefigere: predetermina
re: p̄ponere. motus autē spei cōstat ꝙ generat motū
caritatis. et secundū hanc viā motuū spes naturalit
est media inter fidē et caritatē: sed secundū aliā viam
immediate se habet caritas ad fidē vt ostensum est ꝙ
motus fidei imediate generat motū caritatis. scꝫ esti
matio sūmi boni desideriū eiusdē.

¶ Utrū spes sit media inter fidē et caritatē.
¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrū necessariū sit spem eē mediā inter
fidem et caritatē. et vtrū fides motu suo gene-
rans motū caritatis ex necessitate prius generet mo-
Ar ꝙ sic. tum spei per quā generet motū caritatis. videt ꝙ sic
quia apostol⁹ dicit: finis precepti est caritas de puro
corde et cōscientia bona et fide nō ficta. i. fide et spe:
ergo spes precedit caritatē et fides est prima oīm: ꝗ
In oppoᵐ spes est media inter fidē ⁊ caritatē. Sed cōtra. fides
nō generat spē imediate nisi quia secundū quedā suū
motū gnāt motū spei imediate eo enī ꝙ aliqs credit
se habiturum vitam eternam: per merita sperat se ha
biturum. spes enim est certa expectatio future bea-
titudinis prouenens ex gratia et meritis preceden-
tibus. sed simili modo fides secundū quedā suū mo-
tum generat imediate motū caritatis. eo enī ꝙ cre-
do me habiturū vitā eternam de bonitate dei diligo
ipsum: ergo qua ratione generat fides spem imedia-
te eadē ratione ⁊ caritatē: ergo spes nō est media int
Euasio. fidem et caritatē. Forte dicet ꝙ motus quo quis cre
dit se habiturū vitā eternā ex meritis nō est mot⁹ fi-
dei quia hoc est incertū. fides aūt q̄uis sit de inuisibi
libus. est tamē de certis. quia fide nichil certius. sed
q̄o incidēs. si hoc dixerint: queritur ergo quo motu fidei genere
Euasio. tur imediate mot⁹ spei. Dicet forte ꝙ hoc motu quo
ꝯ hoc ar. credo me habiturū vitā eternā si eā merear. Sed cō
tra. illud cōditionale nō generat motū spei cum tam
antecedens q̄ cōsequens sit incertū cū nichil intelliga
tur ibi nisi īcertū per hoc nō gnātur certa expectatio
ergo cū fides nō sit de incertis illud cuius antecedēs
alia euasio est incertū nō ē mot⁹ fidei. Dicet forte ꝙ hoc me ha-
biturū vitā eternā ex meritis cū hac suppositione ꝙ
ego merear est certū certitudine fidei. et iste motus
ꝯ hoc ar. generatiuus est motus spei. Sed cōtra. cū certus sū
ex meritis me habiturū vitā eternā: si merear: deside
ro habere merita. hoc autē desideriū est caritatis: ꝗ
Solutio. caritas precedit motū spei: ⁊ inde vt prius. Solutio
Ad rōnem spes imediate est media inter fidē ⁊ caritatē. Ad hoc
quod cōtra obijcitur dicimus ꝙ fides generat motū
spei in aliquo quando credit se habiturū vitā eternā
ex meritis precedentibus cū quadā suppositiōe leui
scꝫ si mereatur: et imperat etiā fides mereri. vñ ꝓpo
situ siue volūtas merēdi nō est opus caritatis: sed fi-
dei imperantis. talis enī volūtas est in rationali. ex hoc
patet solutio ad obiecta.

¶ Utrū fides spes caritas sint prime omniuz virtutum. ¶ Quarta q̄stio hui⁹ capli.

Ar ꝙ sic. Ad vltimū queritur vtrū fides spes caritas sint
prime omniū virtutū. qđ videtur per hoc ꝙ iste
sole imediate sūt in deū: vñ theologice dicūtur. Sed
In oppoᵐ cōtra. dicit ecclesiasticus. xxv°. Timor dei initiū dile
ctiōis est: fidei aūt ē initiū agglutinādū ei: ꝗ timor est
initiū dilectionis: ergo timor precedit caritatē. non ꝗ
Secundo. ille tres sole p̄cedūt alias ꝟtutes. Itē in iustificatiōe
impij prima est fides cuius motus voluntarij sūt. ꝗ
potest habere oculum ad penas eternas primo sicut
ad gaudia eterna. Esto igit ꝙ habeat oculū ad penas
eternas. certum ē ꝙ tunc non mouebitur motu spei
vel caritatis: imo motu timoris vel luctus. mouebit
enī per viā meroris: non per viā gaudij. ergo fides in
iustificatione impij non generat primo spem de ne-
cessitate: imo potest generare timorē. ergo tīor coe-
uus ē spei. et inde vt prius. Item. xxvij. precepit dñs *Tertio.*
fieri altare cōcauū ad recipiendū ignē. cōcauitas alta
ris humilitas est. ignis ingēs caritas. ergo humili-
tas necessaria est ad suscipiendū caritatem: ꝗ precedit
caritatem. non ergo ille tres sole sunt prime inter vir
tutes. Item gregorius. caput oīm virtutum ē humi *Quarto ꝑ*
litas qua ille saluantur et si cetere ledantur salus est *gregoriū.*
in toto: ergo humilitas ē caput virtutū. ꝗ prima. ⁊ in
de vt prius. Itēꝫ. super canonicā primā petri: dicit *Quinto.*
glosa. ꝙ modestia est caput virtutū: ergo prima. ⁊ in
de vt prius. Solutio. dicimus ꝙ ille tres virtutes so *Solutio.*
le prime sūt. Ad primū ergo dicimus ꝙ timor est initi *Ad primū*
um dilectionis non per modū cause: sed per modum
expeditiōis. qm̄ timor dñi expellit peccatū. et ita mū
dat palatum cordis: quo mundato sentit dulcedo dei
et expedite mouet caritas ad diligendum deū: cui⁹
dulcedo prius impediebatur per reliquias peccatoꝝ
et ꝓpter hoc quia non ē simpliciter initium: dicit ec-
clesiastic⁹. fidei aūt initiū agglutinādū est ei: ideo q̄a
fides ē principiū dilectionis per modū cause. Ad se- *Ad scđm.*
cundo obiectum dicim⁹ ꝙ timor dñi ē initialis. sed nō
a solo motu fidei habet generari. sed a motu fidei cū
motu caritatis. quia timor initialis duos habet ocu
los: principalem ad amorem dei. secundariū ad penā
et impossibile est ꝙ motus fidei solus generet aliquē
timorē. non enim esset seruilis cum ille nō sit in cari-
tate nec initialis. cum initialis habeat oculū ad amo
rem. Ad tertium dicimus ꝙ humilitas dr̄ caput vir- *Ad tertiū.*
tutū per modū preparationis: q2 si sit humilitas ifor
mis preparat ad habendum caritatem. dñs enī respi
cit humiles. humilibus enim dat gratiā. Et vasa va- *Figura.*
cua implet helyseus. Si vero sit humilitas formata:
preparat animā ad recipiendū augmentū caritatis et
aliarū virtutū. hoc modo intelligitur auctoritas gre
gorij. qm̄ cū virtutes cetere leduntur quantū ad fer-
uorem vel frequentiā motuū et feruorē. Ad vltimū *Ad vltimū*
dicimus ꝙ modestia est temperantia a malo vt com-
prehēdat large: etiā mansuetudinem. et de hac dicen
dum sicut de humilitate. p̄parat enī hominē ad susci
piendū virtutes vel augmentū earum.

¶ De merito virtutum.

Dicto de ordine virtutum: dicendū est de meri-
to virtutū. circa quā questionē quinqꝫ sūt dif-
finienda. Primo. in qua virtute sit p̄mavis merendi
Secundo. vtrū operibus meritorijs meretur q̄s ex
condigno vitā eternā. Tertio. vtrum eisdē meretur
quis augmentum virtutū. Quarto. quibus operib⁹
meremur primo re. Quinto. vtrum magis merea-
mur vel min⁹ pluribus opib⁹ caritatis q̄ vno illorū.

¶ Utrū vis merendi prīo sit ī fide vl' ī caritate
¶ Unicum capitulum.
Prima questio huius capituli.

Queritur vtrum vis merēdi primo sit ī fide/an ī
caritate. constat enim ꝙ primo cōsistit ī altera

[Ar q in caritate.] istarū.probatur primo q ↄsistunt in caritate.quoniā fides est substantialiter imperfecta:ergo nichil perfectū est ab ipsa: ḡ nullū pfectū meritū est ab ipa:ḡ motus fidei nō est plene meritori⁹ ab ipa:ḡ si ē plene meritori⁹ ē ab aliq̄ meritori⁹ nō nisi a caritate.⁊ ita ī caritate est pⁱo meritoriū. *[Secundo.]* Itē op⁹ optimū est qd̄ est meritoriū vite eterne: ergo tale opus inquantū est tale est perfectissimū: ḡ nō est ab eo qd̄ est essētialiter imperfectū.et ita nō est a fide ⁊ ita nullū opus est a fide meritoriū restat ergo q a caritate. *[Tertio.]* Itē apl's dicit impletio est dilectio:ergo caritas est impletio cuiuslibȝ p̄cepti:ergo est ipletio motus fidei. motus eni fidei ē impletio.sed nō nisi quis informat.qm̄ ipi non dat eē ergo facit ipsū esse meritoriū. *[Quarto p augustinū.]* Itē augustinus super illud psal.latū mādatū tuū nimis dicit: q om̄e bonū opus in caritate radicatur et informaᵗ: ergo caritas informat omne opus bonū:ergo facit ipsū meritoriū *[Quinto.]* Itē. cū dicitur fide credit quis prime veritati ꝓpter se super oīa. querit quid significet hec p̄positio ꝓpᵗ videtur q causā finalē.quoniā prima veritas est finis intellectus.ad hoc eni datus est intellectus vt p ipm quiescat homo in prima veritate hoc autē facit per fidem.quoniam quod natura difficile facit hoc ars vel virtus facile operatur. motus ergo fidei quo tendit intellect⁹ in suum vltimū finem est in talem quietem et ita hec dictio ꝓpter notat causā finalē. motu ergo fidei mouetur quis in primam veritatē vt quiescat in prima veritate:sed si aliquid mouetur in aliqd propᵗ aliud naturaliter mouetur in illud aliud: ergo ātēq̄ anima moueatur in primaȝ veritatē: vt in illa q̄escat prius mouetᵗ naturaliter in illā quietē: sed nō mouetᵗ in illā nisi per desideriū. sȝ desideriū illi⁹ quietis siue delectatiōis est vis cōcupiscibilis. qm̄ sicut d̄t aristo. cōcupiscentia est appetitus delectationis:sed illd̄ desideriū est motus caritatis.qm̄ desideriū fruēdi p̄ma caritate est desideriū fruendi deo: ergo motus caritatis naturaliter precedit motū fidei:ergo caritas iformat motū fidei sicut et aliarū virtutū sequentium: ⁊ *[Exēplū de vetula.]* omnia patent in exemplo de vetula q̄ desiderās beatitudinē vult seruire deo:vt hoc possit facere vult eē sana.⁊c. prima eni volūtas qua desiderat beatitudinem:causa est omniū sequētiū et ad suū finē alias retorquet.⁊ ita informat a simili.si motus motus caritatis primus est omēs alios informat. hoc etiā dicit *[Cōfirmatur p dionysiū.]* beatus dionysius in ierarchia hūana q p̄marius motus aīe rōnalis est dilectio. *[Euasio.]* Forte dicet q ille p̄mari⁹ motus qui est dilectio fidei nō caritatis.qr est dilectō *[Ↄ hoc ar.]* veritatis.Contra.hec est differētia inter verū ⁊ bonū qd̄ verū est verū est sine motu:bonū cū motu verū est finis speculationis bonū affectus tamē idē ē q bonū cū ergo motus est in verū est in ipm motū secundum q bonū:ergo motus ille de quo loquiᵗ dionysius est in bonū secundū q bonū.et ita est dilectio boni scd̄m q bonū.sed dilectio boni secundū q bonū est caritatis opus: ergo primarius motus aīe rōnalis est motus *[In oppoᵐ]* caritatis et inde vt prius. *[Confirmatur]* Cōtra. probatū est superi⁹ q om̄is virtus est amor:ergo fides est amor: qd̄ etiā probatur. quia ira p zelū est amor.qr est amor victorie qua homo subijcit sibi vicia et amor sui finis. eadem rōne fides est amor sui finis.s.amor prime veritatis et est amor gratuitus.quia ipa est prima gratia diligit eni primā veritatē propter se sicut caritas primā bonitatē propter se:ergo fides substantialiter est meritoria. quia est amor substantialiter gratuitus.

sȝ cōstat q substātialiter est ipsa prior q̄ caritas: ḡ in ea prius est meritū q̄ in caritate.q autē fides substātialiter sit prior q̄ caritas.probatur per hoc. quia cognitio finis est prior naturaliter q̄ mot⁹ virtutis ad illū: ergo naturaliter cognitio sūmi boni prior est q̄ desiderium illius: et ita fides est prior naturaliter q̄ caritas. *[Probatio minoris.]* Item. constat q in libero arbitrio primo est meritū inter potentias aīe quod est potētia eligēdi bonū a malo.vt dicit aug.Constat aūt q potentia eligendi est ratio et ita inter potentias aīe primo est meritū in ratione.ergo inter virtutes primo est meritum in virtute sita in ratione. et ita in fide primo est meritū. *[Secūdo p augustinū.]* Preterea.frequenter inuenitur ī glosis meritū fidei vel merces fidei. nunq̄ meritū vel merces caritatis:quare hoc *[Tertio.]* Item.per fidem abnegat homo seipsū:primo.s.proprio intellectui abrenūciat.p caritatem abnegat homo propriā voluntatē.et ita vterq propter deū et vtrūq̄ meritoriū et hoc meritorium *[Quarto.]* scȝ quia talibus motibus preponitur deus creaturis prius ergo est meritū in fide:q̄ in caritate: cū pri⁹ sit abrenunciare ꝓprio intellectui:q̄ proprie voluntati Item.potentia faciendi miracula datur merito fidei vñ in euangelio.Si habueritis tantā fidem in vobis *[Quinto.]* quantū est granū synapis ⁊c. queritur quare eodem modo merito fidei primo non dicatur dari vita eterna.Item.supra naturam est id qd̄ creditur:ideo difficilius est credere talia.sed diligere sūmū bonū nō est *[Sexto.]* contra naturā.laudabilius ergo est credere credēda siue credere in deū q̄ diligere deum: ergo potius est meritum in fide q̄ in caritate. Qd̄ cōcedimus his rationibus. *[Solutio.]* Ad primo obiectum dicim⁹ q hec argumētatio non valȝ.fides substātialiter ē iperfecta.ergo nichil est perfectū ab ipsa.qm̄ nimis generaliter cōcludit.dicimus enim concludere.ḡ nichil substātialiter *[Ad primū.]* est perfectum ab ipsa:et hoc verū est. qm̄ mot⁹ fidei substantialiter est imperfectus:tm̄ est perfecte meritorius.qm̄ ex eo q est substantialiter iperfectus:magis est meritorius q̄ ex eo qd̄ est.propter hoc eni qd̄ credimus deo propter se et super oīa.licet non videamus ipsū.ideo est meritū in fide. Similiter non valet hec:opus meritoriū est perfectissimū. ergo nō est *[Ad scd̄m]* ab iperfecto substantialiter. et est ibi fallatia vniuocationis.qr hec dictio perfectissimū tenetᵗ ī prima vna perfectione.s.pro perfectione merendi.et ipe concludit tanq̄ teneretur pro perfectione substantiali. *[Falsa equiuocationis.]* Ad tertio obiectum dicim⁹ q caritas est impletio legis: siue perfectio. *[Ad tertiū.]* et quia sua dulcedine mouet ⁊ trahit omēs virtutes ad suū finem:etiā et fidē et spem. sicut dicit apostolus.caritas oīa credit/ oīa sperat/ oīa sustinet.et qm̄ oēs motus virtutū perfecti sunt ⁊ meritorij.ideo quia referūtur ad primū finē caritatis.s. ad sūmū bonū:et quia caritas sua dulcedine augmētat delectationē que ē in alijs virtutibus:etiā illaȝ q̄ est in fide.magis ei delectatur aīa cognoscendo deū: q̄ diligendo ipsū.et sic intellige de alijs operibus virtutū.propter has tres rationes dicit augu. q omnia *[Augustin⁹]* formantur.i.perficiūtur in caritate. Ad aliud dicim⁹ *[Ad q̄rtum]* q cum dicitur fide credit quis prime veritati propᵗ se.hec dictio propter notat causā finalem vt dictum est in opponēdo.et verū est q anima motu fidei mouetur in primā veritatē vt illa quiescat.sed hec ꝓpositio nō est generaliter vera.si aliquid mouetᵗ ī aliqd propᵗ aliud.⁊c.hoc eni tenet in motib⁹ vniuocis:quorum quilibet est ad habendū:vt in exēplo de vetula.

sed non tenet in motu ad cognoscendum: et motu ad quiescendū siue ad habendū:sequitur cognitio rei habende.Est ergo duplex motus aīe in primā veritatē *[duplex motus aīe.]* siue duplex dilectio prime veritatis.vna qua mouetᵗ ad cognoscendum ipsam vt delectemur in ea: ita q hec dictio ad: notet finē quo quiescitur nō ī quo quiescitur.alia que mouetur in ipsā.i. ad habendū ipsam vt motus sit primo in ipsā delectationē:⁊ sic est motus caritatis. de prima obiectione que est fidei dicit *[Dionysius]* beatus dionysius q est primarius motus anime rationalis. ipsum eni credere vel assentire nō est prope motus. quoniā motus ꝓprie est ad habendum vel ad acquirendum aliqd:mō desideriū prime veritatis cognoscende efficax siue perfectū qd̄ est fidei primus est motus anime rōnalis quo intellect⁹ desiderat primā veritatē siue cognitionē vel visionē eius:vt in ea *[Augustin⁹]* quiescat.q autē delectatio dei sit in intellectu: patet per hoc qd̄ dicit augustin⁹ q diligere deū ex toto corde est diligere ipsum in itellectu sine errore.diligere ipsum tota anima est diligere ipsum voluntate sine conditione sine contrarietate.dilectio autē dei qua diligimus ipsū intellectu vt videndo quiescat in ipso fidei est et primarius motus in deum:sicut dicit beat⁹ *[Ad vltimū]* dionysius. Ad vltimo obiectū dicim⁹ q iste termin⁹ motus in bonū vel dilectio boni duplicē habet intelligentiā. quoniā potest intelligi q dilectio sit primo in hoc ipsū bonū secundū q est in ratione boni. et secundū hoc dilectio dei solius caritatis est.vel potest intelligi dilectio boni.i. eius quod est bonū:quia est bonū vt bonitas sit vltimus finis nō materialis finis primus. et secundū hoc quelibet virtus alia a caritate est dilectio boni. vt patȝ in ira per zelū qua diligit homo victoriā de vicijs. et quia bonū qd̄ est eodem mō dilectio sui finis est in fide. imo ipsa est amor sui *[Ↄ dicta ar.]* finis inquantū est finis suus. Sed obijcitur.quidlibȝ quod habet motū moueri habet in suū finē:sed finis fidei est quiescere in prima veritate: ergo mot⁹ in illam quietē fidei est:sed ille motus nō est nisi desiderium illius quietis siue delectandū in deo: ergo desiderium illius quietis siue delectandū in deo est fidei ergo desideriū delectationis in deo est mot⁹ fidei:qd̄ patet esse falsum.qr est caritatis.est eni in vi cōcupiscibili. Solutio.dicimus q ꝓprie prima veritas est finis fidei *[Solutio.]* ad quā tendit in quo quiescere habet:sȝ q̄es in illa est tantū finis quo sistit et delectatur in illa. et ideo non habet moueri in illam quietē proprie. sed alia virtus scilicet caritas que est in vi concupiscibili cui⁹ est appetere delectationem. vt ad quam tendit cuius est inuestigatrix. et ideo patet q licet illa quies quodā modo sit finis fidei.tamē nō est ei⁹ materia nec primus finis.⁊ ideo desideriū illius quietis nō est fidei sed potius caritatis. Itē oēs virtutes idō *[Iterū ar.]* meritū habent:quia referuntur ad sūmū bonū: ergo sola caritas per se habet.alie virtutes per accidēs habent meritū.sed alie virtutes ab alio non habent nisi a caritate q̄ hoc habet sola per se: ergo meritū primo *[Solutio.]* cōsistit in caritate. Solutio.circūstantie sunt essentia virtutū. quoniā intelliguntᵗ in diffinitione virtutis q̄ talis est.virtus est habitus volūtarius imediate existens quo ad nos.per hoc q dicitur imediate existēs intelligūtur circūstantie.eē aūt in medio est esse vestitum debitis circūstātijs.i.per hoc essētialiter est illd̄ quoniā virtutis esse cōsistit in hoc vt actū volūtarium vestiat debitis circūstātijs vt ipsū mediet.tamē nulla

circunstantia est de essentia alicuius motus virtutis. voluntas enim qua volo ire ad ecclesiā est eiusdē speciei quocunq̄ fine hoc faciā.finis eni vltimus non est de essentia motus:sicut dicit augustinus. *[Augustin⁹]* qr vero possumus diligere sūmū bonum diuersis finibus.s.propter temporalia vel propter se:eiusdē est spēi vtrūq̄ diligere.vnde patet q finis vltimus ī bono propter quē motus virtutū sunt meritorij accidentalis ē omnibus motib⁹ virtutum:sed essentialis omnibus virtutibus.et ita per hanc viam non potest ipe probare q in caritate sit meritū primo:immo in fide. qm̄ fides dilectioni ostendit suū finē et mō imperij mouet eā ad illū.fides aūt diligit se ad suum finem et aliᵗ ad eum diligit et mouet:sic enim ratio se habet ad alias virtutes.

¶ Utrum ex cōdigno mereamur vitā eternā.
¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrum aliquis ex condigno meretur vitam eternā.videtur q non.apo dicit.Nō sūt *[Ar q nōn.]* condigne passiones. *[Secundo.]* Item.seruitiū omnibus modis debitum non obligat recipientē ad remunerationem vt seruitiū quo miles pro feudo seruit regi terreno: sed quidquid habet homo tenet a rege celesti.s.corpus ⁊ aīam.ergo omnibus modis debet seruire deo de tali feudo.ḡ seruitiū hominis quo seruit deo cum sit omnino debitum non obligat deum ad remunerādum.ergo non iniuste ageret deus cum illo:si non remuneraret.ergo iste non meruit ex condigno vitam eternā a deo. *[Tertio.]* Itē.sūt hic duo qui fuerūt diu in caritate et bonis operibus:et sūt in omnib⁹ pares:excepto hoc q vnus moritur in peccato mortali:alius in caritate.bona opera illius qui decessit in mortali aut sūt remunerata sufficienter aut nō.si nō:ḡ deus insufficiēter remunerat opera meritoria qd̄ nefas est dicere.si sufficiēter. ḡ cū eadē sūt oīa opera ambor:opera alterius sūt sufficienter remunerata.ergo non oportet q remunerētur in vita eterna.ḡ iste nō meruit ex cōdigno vitam eternā illis operibus. *[Quarto.]* Item.qui perseuerauerit vsq̄ in finē hic saluus erit. ḡ nulla opera sufficiunt ad habendū vitā eternā:nisi hō perseueret. ergo nullus meretur simpliciter habere vitā eternā nisi sub hac conditione:si perseueret.continuatio ergo boni facit ad efficatiā meriti.sed continuatio boni est circunstantia operis.ergo aliqua circunstātia facit ad vim merendi.non ergo penes solā caritatē consistit vis merendi. *[Quinto.]* Itē.meritū se habet ad premiū: sicut se habet labor in vinea ad mercedē tēporalē:sicut habetur in euangelio.sed labore cōpleto in vinea necessariū est vt merces reddatur aliter fieret iniuria laboranti.ergo eadē ratiōe ex quo hō meruit vitā eternā necessariū est vt reddatᵗ ei quicq̄d post accedat siue peccet hō siue non. *[Eodē mō.]* Eadē obiectio potest fieri de p̄cio et de eo quod emitur.qm̄ meritū se habet ad p̄miuȝ sicut p̄ciuȝ ad illud qd̄ emitur.vñ illud.considerauit agrū et emit illū ⁊c.et in euangelio. Simile ē regnū celorū hōi negociatori ⁊c. precio ei soluto necessariū est vt reddatur res empta.quicquid postea fiat.ḡ eadē rōne:cū iā fuerit meritū:necessariū ē vt p̄miū detᵗ quidquid post fiat. *[Sexto.]* Itē.si meritū consistit penes solā caritatē.ḡ opa caritatis secundū q sūt caritatis p se: sūt meritoria vite eterne.ḡ quicq̄d p⁹ accidat sūt meritoria.ḡ nichil qd̄ p⁹ accidat facit illd̄ cadere a merito. *[Septimo.]* Itē.abrahā fecit opa caritatis.ḡ meruit ex ↄdigno

vitã eternã:⁊ postq̃ decessit nõ potuit cadere ab illo
merito:ergo postq̃ decessit necessarium erat q̄ habe
ret vitã eternã:ergo siue christus icarnaretur siue nõ
necessariũ erat q̄ habiturus esset eam:ergo incarna=
tio christi fuit inutilis abrahe ⁊ oibus antiquis patri
Octauo. bus.quare ergo pro eis passus est christus.Itẽ super
illud apl̃i nõ sũt cõdig.pass. ⁊c.dicit glo. nõ sũt ꝯdig.
ꝯ hoc ar. ad promerẽdũ.quoniã tribulatiõ erit cũ fine: merces
erit sine fine.sed si hoc est eadẽ ratione pctm̃. quia est
cũ fine non ex cõdigno meretur mortẽ eternã que est
Nono. sine fine.Itẽ apostolus nõ ego sed gratia dei mecum
si ergo homo operatur cũ grã bona opera et inquãtũ
est ex gratia nõ est ab homine / imo a deo a quo solo
est gratia: sed cõstat q̄ nõ est opus meritorium nisi in
quantũ ex gratia: ergo ab homie nõ est opus merito
riũ. non ergo opere bono meretur homo vitã eternã
Decimo. ex cõdigno.Itẽ indirecte homo ex cõdigno meretur
vitã eternã:sed mereri ex cõdigno est facere de debi=
to debitũ vl̃ de debito magis debitũ.ita q̄ iniuste agi
tur cum eo nisi reddatur ei quod meruit: ergo deus
ageret iniuste cũ isto nisi redderet ei vitã eternã:ergo
tenetur ei reddere:ergo obligat⁹ est ad hoc: qđ etiã
videtur per hoc q̄ deus promisit iurauit pepigit se
daturũ illã in figura terre promissionis:sicut legitur
Figura. in genesi et in multis aliis locis. si ergo deus ꝓmisit
eã et iurauit et pepigit se daturũ abrahe ⁊ semini ei⁹
i. oibus fidelibus : ergo tenetur et obligatus est ad
dandũ.⁊ ita deus est obligatus ad dandum aliqđ qđ
Cõfirmat. videtur incõueniens:quod põt etiã ꝓbari.quia deus
liberrimus est ita q̄ liberior nõ potest excogitari : g̃
Undecimo nõ est obligatus ad aliqđ.Preterea.si deus per pro
missiones et pacta et iuramẽta est obligatus:sed ista
inceperunt esse:ergo obligatio dei incepit esse.sed cõ
stat q̄ talis obligatio nõ est nisi in deo: ergo aliqđ in=
cepit eẽ in deo quod prius nõ fuit:ergo deus est mu=
Opinio ali tabilis.Propter has rationes dicũt quidã q̄ nullus
quorũ. meretur ex cõdigno vitã eternã : et maxime propter
In oppo^m duas vltimas. Sed probatur multipliciter q̄ homo
tamẽ ar. ex cõdigno meretur vitã eternã. quoniã homo ex cõ
dignis malis operib⁹ merer̃ mortẽ eternã:aliter age
ret deus iniuste cũ eo infligendo eã:ergo cũ bona opa
magis sũt bõa q̃ mala opa sint mala:multo forti⁹ bo
Secundo. nis opib⁹ merer̃ vitã eternã ex cõdigno.Itẽ.aliqs fo
diẽs in vinea merer̃ recta rõne merendi ab hoĩe illud
quod dictũ est:ergo multo fortius aliquis laborãdo
in vinea dñi meretur ratione merẽdi illud qđ dictum
Euasio. est.scz denariũ diuinũ qui est beatitudo eterna. si di=
cit ad istas duas obiectiones q̄ nõ est simile . quoniã
ꝯ hanc ar. bona opera nõ sunt hoĩs:sed dei qui dat gratiã.Con
tra.sicut deus dedit gratiã ita et liberũ arbitriũ.et si
cut dedit homini liberũ arbitriũ vtatur illo.ita ⁊ gra
tiam vt bene vtatur illa:ergo sicut bonus vsus libe=
ri arbitrii est homis . ita et bon⁹ vsus grẽ est homis:
ergo bonũ opus nõ tantũ inquãtũ est liberi arbitrii.
sed etiã inquantũ est gratie est homis.et ita nõ valet
Secundo. illa solutio.Itẽ contraria debent̃ contrariis peccato
mortali debetur ex cõdigno mors eterna:ergo virtu
alia euasio ti vel operi eius debetur ex cõdigno vita eterna.For
te dicet q̄ non est simile . quoniã peccatũ est propor=
tionale pene eterne:sed bonũ opus nõ est proportio=
nale vite eterne.peccatũ enim qđ est offensa dei a quo
homo habet oĩa in infinitũ puniri debet. et est offen=
sa infinita ratione obiecti.quoniam offensa alicuius
hominis magna est. ergo offensa dei in ĩfinitũ maior

est vel peior.g̃ in ĩfinitũ magna est.non g̃ pena maior
et ita proportio ẽ culpe ad penã eternã.sed non pro=
portio premii ad meritum. et ideo dicit q̄ non valet
predicta argumentatio.Sed hec solutio nulla vide= ꝯ hanc ar.
tur.qm̃ licet offensa dei sit in infinitũ magis mala q̃
illa que eẽt solt⁹ hominis: tñ in se finita ẽ: sicut linea
respectu puncti infinita ẽ.tamen ĩ se finita est.Prete Secundo.
rea bonũ opus qđ fit propter deũ debito mõ infinitũ
melius est q̃ illud qđ fit propter hominẽ tm̃:ergo est
bonũ in infinitũ.non g̃ vita eterna melior secũdũ tuã
rationẽ.Preterea mors eterna est eterna separatio Tertio.
a deo in qua erit tristicia sine solatio et sine omĩ spe.
ergo in morte eterna erit pura tristicia:et purus do=
lor.ergo sicut pura delectatio que est in paradiso nõ
se habet in aliqua proportiõe ad illã que mõ est.ita
tristicia que ẽ in inferno cum sit pura tristicia nõ se ha
bet in aliqua ꝓportione ad tristiciã presentis tẽporis
que est in pecato mortali. que ẽ ergo causa quare nõ
mereatur homo vitam eternã bonis operibus.sicut
mortem eternã malis.hec enim nõ est causa q̄ culpa
est proportionalis pene:sed bonũ opus non ẽ propor
cionale premio.similiter nec hec ẽ causa q̄ bonũ op⁹
non est hominis:qm̃ ostensũ est q̄ ẽ hominis et ita vi
der̃ q̄ nõ p̃t assignari rõ diuersitatis.Itẽ.seruitiũ gratis Itẽ ar ad
impensũ obligat recipientẽ:hoc est cõmunis animi cõ idem.
ceptio:qm̃ contrarium ei⁹ non recipit hũana liberali
tas.aliter enĩ facere ẽ ingratitudo.sed seruitiũ ipen=
sum deo ex caritate est gratis impensũ ei . ergo obli
gat deũ ad remunerationẽ.g̃ tenet̃ reddere p̄miuz
alit̃ eẽt ingrat⁹.g̃ iniuste faceret cũ tali:nisi redderet
ergo iste meruit ex condigno.ideo dicit dñs per ysa. Ysaias
Uenite et redarguite me.s. nisi vos remunerauero.
Item.operibus virtutum tendit homo ad beatitu= Quinto.
dinẽ et sapienter.ergo iste p̃t peruenire p illa ad illã
et recte.g̃ per opera bona potest hõ acquirere recte
btitudinẽ:nõ nisi p modum meriti.g̃ p bona opa me
rer̃ hõ vitã eternã:recta rõne merendi . Itẽ. sup illđ Sexto.
psalmi.Misericors et miserator et iustus.dicit glosa
Misericors dñ expectat:miserator in exhibitione dñ
iustificat:iustus dñ remunerat.Itẽ. sup illud ad thi= Septimo.
moteũ.Reposita est michi corõa iusticie quã reddet
michi dñs ĩ illum diẽ iustus iudex. dicit glo. q̄ deus
est iustus in remunerando.et ita tam textus q̃ glosa
vult q̄ vita eterna reddatur de iusticia. ergo hõ me=
retur eã ex cõdigno.hoc enim dicimus mereri ex con
digno.s.facere debitũ sibi de iusticia.Ad hoc dicũt ip Opio ali=
si q̄ deus dicit̃ iustus duobus modis.vno modo a iu quorum.
sticia virtute qua redditur vnicuiq; quod suũ ẽ. alio
modo ex promisso: et secundũ hoc de⁹ est iustus.i.fi=
delis in promissis et sic ẽ iustus in remunerando: ⁊ se
cundũ hoc non sequitur q̄ homo mereatur ex condi=
gno vitã eternã. qm̃ cõdignũ respicit iusticiã primo
modo.Sed hec solutio non valet.qm̃ veritas siue fi ꝯ hanc ar.
delitas in promissis est species iusticie.hoc enĩ dicit
philosophi. veritas enĩz qua hõ est veridicus ꝓrimo
virtus est et ẽ species iusticie:eadem ratione in deo ẽ
virtus exemplaris non nisi iusticie species. qm̃ nõ est
species temperantie vel alterius .Preterea. potest Secũdo.
ne deus esse iust⁹ in agendo bonũ.si non.ergo non est
perfecte iustus qm̃ iusticia habet duas partes.s.decli
nare a malo et facere bonũ . si sic.sed non potest esse
iustus in agendo bonũ nisi in remunerado bonos et
semper sumatur iusticia secundum q̄ ẽ virtus remu=
nerandi bonum qđ.s.est.g̃ de⁹ remunerat de iusticia

bonũ premio eterno:ergo ipi meruerunt illud ex cõ=
Tertio per digno.Item super ioh.in fine.dicit augu.Facile dice
augustinũ. rem magis diligentẽ meliorẽ ⁊ magis diligentẽ feli=
ciorem si scirẽ defendere iusticiã min⁹ diligẽtis/magis
diligenter ergo de iusticia debet deus magis diligere
magis diligentem.ergo de iusticia debet diligere di=
Quarto. ligentẽ:ergo de iusticia remunerat seruientẽ.Item.
deus non puniendo malos negaret seipm̃:ergo mul
tofortius negaret seipm̃ nõ remunerando bonos cũ
magis sit liberalis ⁊ magis se habeat ad opera beniuo
lentie q̃ ad opera punitionis.sed si nõ remuneret bo
nos negaret largitatẽ suã ⁊ magnificentiã: ergo non
potest non remunerare ꝓpter suã magnificentiã:sed
illa est species iusticie: ergo nõ potest nõ remunerare
Quinto. de iusticia.Item dicit rebeca filio suo iacob.prepara
duos edos quibus libenter vescitur ysaac . per ysaac
Figura. christus intelligit̃/ cui penitẽtes preparãt duos edos
scz pctĩ aboĩationem ⁊ satisfactionẽ:quibus libenter
vescit̃ homo:g̃ preparat deo ad comedẽdũ cibos sibi
Apocalipsi delectabiles.vnde in apocalipsi.Si quis apuerit mi=
chi intrabo ⁊ cenabo cũ eo et ipse mecũ/sed cocus re=
gis merer̃ a rege non tantũ q̄ comedit de eisdẽ cibis:
sed etiã magna alia munera: g̃ multofortius hõ qui
preparat cibũ delectabilẽ duo merer̃ recta ratiõe : nõ
tantũ q̄ edat de eodẽ cibo scz de eisdẽ bonis operib⁹
Solutõ do sed etiã aliquid aliud magnũ ⁊ ita vitã eternam.Ad
ctoris. hoc dicim⁹ sine preiudicio q̄ bonis operib⁹ merer̃ hõ
vitã eternã ex cõdigno : sic enim gratior erit hoĩ vita
eterna ⁊ tamẽ totũ debet deo attribui:qr dedit grãm
Nõ diliger̃ et quia sine ipso etiã cũ gratia nõ potest homo facere
bona opera: scz nisi ipsi principaliter cooperer̃ ad illa
et moueat:⁊ propter etiã ipsa vita eterna dicitur gra
tia ĩ sacra scriptura sicut dicit glosa sup illud apostoli
q̃re beatitu reposita est michi corona iusticie. dicit̃ enĩ gratia pro
do dr̃ grã. pter fundamentũ sed mors eterna tantum delet̃ me=
ritis ⁊ ideo dixit apostolus: stipendia peccati mors .
Ad primũ. gratia autẽ dei vita eterna.Ad primo g̃ obiectũ dici=
mus q̄ nõ sunt cõdigne passiões huius tẽporis ad fu=
turã gloriã.s.ad ꝓmerẽdũ sicut dicit glo.id est ad ꝓ=
portionaliter merendũ sunt enĩ tamẽ cõdigne ad sim
Ad scđm. pliciter merendũ.Ad secundo ob.dicimus.q̄ reuera
seruitia omnino debita nõ obligant recipientẽ si fiant
hoc intuitu qr sunt debita : sed caritas nõ habet hunc
respectũ immo ⁊ si non essent debita moueret ad illã
propter solum deum. et ita gratuitũ est eius seruitiũ
rex autẽ terrenus qui nõ videt ĩtus nõ respicit nisi ad
Ad tertiũ. debitũ feudi sui et ita nõ est simile.Ad tertio ob. dici
mus q̄ reuera homo bonis operibus meretur vitam
eternam:sed tamẽ sub cõditione:non sub conditione
merẽdi quia simpliciter eam meretur.sed sub condi=
tione habendi:quoniã si per peccatum mortale cadit
a merito:non debet habere quod meruit.et sunt ope
ra caritatis illius quod cadit a caritate sufficienter re
munerata: quantũ ad statum suum. Sunt enĩ remu=
nerata iocunditate mentis sicut dicit psalmista.in cu=
stodiẽdis illis retributio multa: sz a merito vite eter=
ne cecidit: qr illã nõ meruit nisi sub cõditione predi=
cta.sicut contingit etiã in merito mortis eterne.⁊ per
Ad q̃rtum hoc patet solutio ad quarto obiectum: quia perseue=
rantia siue cõtinuatio boni nõ facit ad quãtitatẽ pre=
mii vel meriti:sed qui cõtinuat bonũ nõ cadit a meri=
Ad quitũ. to ⁊ talis solus recipit premium. Ad quinto obiectũ
q̄ ille qui fodit in vinea hominis postq̃ fodit : posset

tamen quid facere q̄ non deberet habere illud quod
meruit vt si istud quod fecit ĩ vinea dissiparet totum
Eodẽ modo ille qui post opera caritatis cadit p mor
tale dissipat quicquid facit quoniã dissipat caritatẽ ex
qua meruerat: ⁊ ĩ qua erat vt actus illi essent deo pla
centes ⁊ meritorii. Eodẽ modo respondẽdum est ad Ad vltimũ
quinto obiectũ: quoniã qui dedit preciũ pro re tẽpo
rali: posset tale quid facere q̄ non deberet habere il=
lud quod emit scilicet si nummos quos dedit pro il=
la sua priuaret bonitate vt si auferret eis argentum.
Ad sexto obiectum dicimus q̄ non valet hec argu= Ad sextum
mentatio. Opera caritatis sunt per se meritoria vite
eterne: ergo nichil quod post accidat facit q̄ cadat a
merito: immo debuit iferre nichil quod post accidat
potest facere quin meruit illam. Ad septimo obie= ad septimũ
ctum dicimus q̄ abraham meruit ex condigno vitam
eternam : sed illud meritum exceptionem habet si
cut meritum illius qui decedit cum ligno / feno / sti=
pula:habet exceptionem dilatoriam. quoniam si ta=
lis peteret statim vitam eternam quam meruit dice=
ret.Redde prius quod debes:scilicet penam purga=
torii. Eodẽmodo si abraham statim post mortẽ suã
vel alii p̃res antiq̃ petiissẽt vitã eternã quã meruerãt
ex ꝯdigno:dictũ fuiss; eis.Reddite quod debetis.s.sa
tisfactionẽ pro peccato originali:et qm̃ nullus homo
purus potuit satisfacere:ideo necessarius fuit aduẽt⁹
cristi.Ad octauũ obiectũ dicimus q̄ ad hoc qđ dicit Ad octauũ
glo.s.q̄ nõ sũt condigne passiones huius tẽporis ⁊c.
quia si tribulatio ẽ cum fine:merces sine fine: dicim⁹
q̄ passiones nõ sunt cõdigne ad ꝓmerendũ.i.ad pro=
portionaliter merendum.sũt tñ condigne ad meren
dum:qr sunt seruitiũ et honor dei.eodẽmõ dicenduz
est de malis operibus:qr enĩ sũt offensa ⁊ dedec⁹ dei
sufficiunt ad merendũ penã eternã:licet non ad pro=
portionaliter merendũ.Ad.ix.obiectũ dicim⁹ q̄ ita Ad nonũ.
est intelligendum qđ dicit apo.Non ego sed grã dei
mecũ.q.d.non ego per liberũ arbitriũ principaliter:
sed per gratiã principaliter illud ago.et sic nõ seq̃tur
q̄ bona opa nõ sũt ab hoĩe:imo sũt ab hoĩe vtẽte grã
sibi data ⁊ merẽte:sz p grãz datã sibi.Ad.x.dicim⁹ q̄ ad decimũ.
deus nõ põt eẽ obligat⁹ vel dici obligat⁹:nisi transsũ=
ptiue.s.qr nõ p̃t quin ita faciat nec potest negare seip
sum quin remuneret seruientes sibi:et non valet hec
argumẽtatio.liberrim⁹ est.g̃ nõ ẽ obligat⁹: qm̃ hec ẽ
sũma liberalitas:q̄ nõ potest facere nisi liberaliter.⁊
q̄ nõ potest nõ remunerare suos: sicut vera libertas
corũ qui sunt ĩ patria:est q̄ nõ põt non velle q̄ deus
vult.Ad vltimo obiectũ dicim⁹ q̄ obligatio que di Ad vltimũ
cit̃ de deo:est ipsa diuina essentia: sed cũ dr̃ deus ince
pit esse obligatus inceptio non notatur ĩ principali si
gnificato:sed in cõnotato.s.in merito hoĩs per quod
dr̃ deus esse obligat⁹ et propter hoc non sequit̃: q̄ de
us sit mutabilis.sed sequit̃ vnde habeant opera cari
tatis q̄ ex condigno sũt meritoria vite eterne non ex
bonitate sua:qm̃ premiũ est multo mel⁹:et in infini=
tũ melius q̃ meritũ.si dicet q̄ hec est a largitate vel
magnificentia dei.Contra.Quãto maiori fiunt ser= Iterũ ar.
uitia:tanto sunt magis debita: et q̃to magis debita
tanto min⁹ grata:et quãto minus grata:min⁹ meri=
toria.ergo a primo quanto altiori et maiori fiũt ser=
uitia:tanto minus meritoria . non ergo eo q̄ fiunt
largissimo:meritoria sunt ex condigno vite eterne .
Itẽ.videtur q̄ non sit simile de merito vite eterne ⁊ Secundo.

de merito pene eterne:qꝛ peccatū est eque maluꝫ vel
Assūptū pꝫ magis malū ꝙ pena eterna:qꝺ probatur.qm̄ in infini
tum magis peccat ꝗ peccat in deū ꝙ qui peccat in ho
mines tantum.sed ꝗcunqꝫ peccat peccat in deū: ergo
oīs offensa dei infinita est:sed pena gehenne finita est
quo ad culpā:ergo culpa est magis mala vel nō minꝰ
Tertio. mala ꝙ pena eterna. Preterea:cōiungi deo est magꝭ
bonū ꝙ sit malū sustinere penā gehenne:ꝫ offensa se=
parans a deo est magis mala ꝙ pena gehēne:et si ita
est nō est in bonis operibus:qm̄ vita eterna est multo
melior ꝙ bona opa:ergo ꝑ hoc ꝙ aliqꝭ mereꝶ ex con
digno mortē eternā nō pōt probari ꝙ aliquis mereꝶ
q̄o incidēs ex condigno vitā eternā. Item.ex incidenti querit ur
Arꝫ ꝙ non. vtrū cōparabilia sint peccatū et pena eterna. videꝶ ꝙ
nō quoniā malicia peccati priuatio est.pena autē pas=
sio est.et est aliud:ꝫ non sunt eiusdē generis:ergo nō
In oppoᵐ sunt cōparabilia. Contra in apocalipsi. Quantū glo=
rificauit se et in delicijs fuit date ei tormentū ꝛ luctū
Solutio. scꝫ babiloni:ergo cl̄pa est cōparabilis pene. Solutio
dicimus ꝙ bona opera a duobus habēt ꝙ sunt meri=
toria vite eterne scꝫ a bonitate sua qua delectāt deū:
et sunt cibus eius ꝛ magnificentia dei in cuiꝰ honore
fiunt.sicut mala opera sūt meritoria pene eterne pro
pter duo.s. ꝓpter sui prauitatē ꝛ ꝓpter offensam dei
Ad primū eterni oīm iudicis. Ad primo obiectū dicimꝰ ꝙ serui
tia ꝙtomagis sunt debita:tantominꝰ sunt grata. qm̄
fiūt intuitu debiti:sed qm̄ fiūt ex sola dilectione ꝛ fie=
Ad scđm. rent/licet nō essent debita:grata sunt ꝛ meritoria. Ad
scđo obiectū dicimus ꝙ hec argumētatio non valet.
In infinitū magꝭ peccat ꝗ peccat in deū ꝙ qui peccat
in ꝓximū tantū. Sit ꝙ aliqꝭ possit peccare in ꝓximū
Exemplū. tantū:ꝫ in infinitū magis peccat ꝗ peccat in deū.sicut
linea est in infinitū maior pūcto:ꝛ tamē nō est īfinita.
Ad aliud. Ad seq̄ns dicimꝰ ꝙ hec argumētatio nō valet:q̄ videꝶ
fieri a contrarijs coniūgi deo ꝛc. ꝫ offensa separans a
deo. ꝛc.qm̄ delectatio ꝗ est in deo nō habet contrariū
nec delectatio dei eadē ratione:qm̄ nichil est summe
Ad aliud. malū. Ad vltimū obiectū dicimꝰ ꝙ culpa est cōpara=
bilis pene ratione delectatiōis vel dilectionis ꝗ est in
culpa:nō ratione priuationis est ei ꝓportionalis: qm̄
delectatio ꝗ modo est non est pura delectatio in deo
cū sit admixta vel q̄si admiscibilis tristicie alicui:sꝫ in
pena eterna est pura tristicia.s.vermis ꝗ non morieꝶ.
vnde licet sint cōparabiles: nō tñ sūt ꝓportionabiles
sicut diameter nō est ꝓportiōabilis coste:tñ est ei ꝯpa
aliꝺ exēplū rabilis:qꝛ maior. Silr̄ angulꝰ rectꝰ est maior angulo
cōtingētie:ꝛ tñ īproportiōabilis. illa auctoritas ꝙtū
Ad dictū i glorifi. ꝛc. itelligiꝶ in gn̄e si mł̄tū multū. Cū dictū sit
apocalipsi ꝙ antiqui pr̄es merebātur ex cōdigno vitā eternam.
ꝯ vnū dictū videꝶ ꝙ multofortiꝰ meruerūt ex cōdigno:qꝺ minus
ꝑus ar. est.s.icarnatōnē. Preꝶea ipi petierūt eā pie:ꝑseuerā
Secundo. ter: pro se:ꝛ ad salutē.vñ dicebāt. Dn̄e:inclina celos
tuos ꝛ descēde.ꝛ ysaac. Utinā dirūperes celos et de=
scēderes:ꝫ merebātur exaudiri.ꝛ ita meruerūt incar
nationē. vñ ꝓpter miseriā inopū ꝛ gemitū pauperuꝫ
Tertio. nūc exurgā:dicit dn̄s. Preterea.deꝰ ꝓmiserat hoc ꝛ
nō pōt negare seipm̄:qm̄ est veritas: ꝫ necessariū erat
ꝙ incarnareꝶ.nō nisi de veritate ꝓmissionis: ꝫ antiqꝭ
pr̄ibus debebaꝶ incarnatio de iusticia:ꝛ eā meruerūt
Quarto ꝫ ex cōdigno. Preterea. antiq̄ patres erāt amici dei
ergo suis precibꝰ merebantur exaudiri/ꝛ ex cōdigno
qm̄ de iusticia qua amicus tenetur amico:ergo ex cō=
In oppoᵐ digno meruerūt incarnationē. Contra. Ex condigno
meruerūt ꝛ non poterāt cadere a merito post mortē
ergo necessariū erat ꝙ incarnaretur:ergo mētitus est
augustinus dicens ꝙ alius modus nostre liberatiōis
fuit deo possibilis. Item apostolus. Non ex operibꝰ Secundo.
iusticie ꝗ fecimus nos ꝛc.ergo antiqui patres nō me=
ruerūt ex condigno incarnationē:qꝺ cōcedimus. nec Solutio.
sequitur:meruerūt maius ex condigno: ergo minus
quia illud tantū cadit sub merito quod ꝓponitur no
bis vt corona vel directa via ad coronā siue pars co=
rone:qꝛ reposita est nobis(vt dicit apostolus)corona
iusticie quā ꝛc. Uirtꝰ enī que est fundamentū merēdi quare pete
non tendit nisi ad illā. cū ergo incarnatio non sit coro bāt icarna=
na vel pars illius non cadit sub merito.petierūt autē tionem.
illam antiqui patres sicut medicinā nostre infirmita=
tatis:quia medicina omniū est in festinatione nebule.
Item.nichil est ita inflāmatiuū ad amorē dei.sicut ꝙ
filius dei voluit fieri frater noster et mori pro nobis.
hoc aūt insuspicabile ꝛ nouū nullus eēt ausus petere
nisi deus promisisset prius. Multis alijs causis incar
natus est:sicut dictū est supra. Ad seq̄ns obiectū di= Ad rōnem
cimus ꝙ antiqui patres petentes pie ꝛc. meruerunt
exaudiri.ꝛ hoc vel in equipollenti. sꝫ nō sequiꝶ: ergo
meruerunt ex cōdigno incarnationē impediente falla Fallā ꝯn̄tis
tia consequentis.qm̄ ad hoc ꝙ aliquis mereatur ali=
quid ex condigno:oportet ꝙ illud reddatur ei vt co=
rona vel pars corone. Ad vltimū dicimꝰ ꝙ deus pro= Ad aliud.
misit illud:sed non erat necessarium deum promisisse
sicut nec prophetam dixisse nec etiam prouidisse. Eo=
dem modo iudicandū est de promissione incarnatio=
nis.sicut et de alijs prophetijs.

¶ Utrum ex condigno mercamur
augmentum gratie.

¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrum ex condigno mereamur aug=
mentū gratie. Probatio ꝙ sic:qꝛ ex condigno Arꝫ ꝙ sic.
meremur maius.s.vitam eternā. Preterea.ex cōdi= Secundo.
gno meremur totā coronā.ergo partē:qꝛ beatitudo
presens est quasi pars future. Preterea.non deest fū Tertio.
damentū merendi neqꝫ dei promissio : qm̄ ipse dixit .
habenti dabitur et abundabit.ergo ex condigno me
remur illud sicut vitā eternā. Nō enī potest dici ꝙ sit ꝯ euasionē.
res non cadens sub merito.quia dicit psalmista . In
custodiendis illis retributio mł̄ta.et augustinꝰ. cari= Augustinꝰ
tas nata meretur augeri ꝛc. Item.si quid petieritis i Secundo.
nomine meo fiet vobis.sed apostoli petierūt augmē
tum gr̄e dicētes. Dn̄e adauge i nobis fidem. ergo cū
amicicia sit idē velle:idem nolle.et amicicia sit spēs
iusticie:de iusticia debebatur eis augmentū gratie.ꝫ
ex condigno merebantur illud. Cōtra. Si bōis ope= Inoppoᵐ
ribus meremur augmentū caritatis . ergo quolibet
opere bono augetur caritas in homine. ꝫ ex multis
multū augetur.quod manifeste falsū ē .qm̄ si hoc eēt
exterius apparerent signa:quia ignis non potest ab=
scondere se: nec potest abscondi ciuitas supra montē
posita. Itē.imo ex denario diurno cōuenisti mecū.de Secundo.
narius diurnꝰ est vita eterna.ergo cōuenit nobiscum
deus de vita eterna danda meritis bonorū operū.sed
si illud reddat in quo conuenit nobiscū non teneꝶ ad
amplius:nec debet amplius.ergo non debet ex iusti
cia augmentum gratie.ergo non meremur illud ex
condigno. Solutio. Concedimꝰ ꝙ meremur augmē Solutio.
tū gr̄e ex cōdigno: sed nō quibuslibet operibꝰ carita=
tis:imo tm̄ operibus supererogationis ꝛ strēnuitatꝭ

Cum enī operibus caritatis mereamur vitā eternaꝫ
secundū mensurā caritatis nonvenitur ad augmentū
glorie nisi ꝑ opera supererogationis.nec ad augmen
Ad primū tum gratie. Per hoc patꝫ solutio ad primo obiectū
qm̄ non oportet ꝙ pro quolibet bono opere augmē
Ad scđm. tetur caritas. Ad seq̄ns obiectū dicimus ꝙ denariꝰ
diurnus est vita eterna. sed vita eterna iam est in no=
bis.in futuro aūt perficietur.qm̄ non tantū imago re
gis in futura vita erit impressa nobis:sed etiā in pre=
ꝯ hanc solu senti. Contra hanc solutionē obiciꝶ. Si ex condigno
tionē ar. meretur aliquis augmentū gratie per opa superero
gationis:ergo quandocūqꝫ faciet opera superogatio
nis augmentabitur in eo caritas. qꝺ videtur falsū in
Euasio. monachis. Forte dicet ꝙ augmētatur caritas in tali
casu:si expedit.sed non semper expedit: immo forte
inde superbiret homo sicut lucifer superbiuit ex pin
ꝯ hanc ar. guedine bonorꝫ suorꝫ. Sed contra. Omia cooperanꝶ
in bonū ꝛc. ergo augmentū gratie cooperatur isti in
bonū si detur ei:ꝫ ad minus in talibus semꝑ augmē=
tatur caritas ex quocunqꝫ opere superogationis. qꝺ
videꝶ falsum cū non appareat extra. etiā post multa
Ad idem. talia opera. Preterea. opera nō sunt meritoria nisi
scđm mensurā caritatis. sed siue sint simplicia siue su
pererogationis sunt ex eadē caritate:ergo quicquid
meretur quis his operibꝰ ꝛ illis.sed simplicibus non
meretur ex cōdigno aliquis augmentū gratie: ꝫ nec
Ad idem. operibus supererogationis. Item.operibus simpli=
cibus caritatis meretur aliquis ex cōdigno vitā eter
nam.ergo ꝛ quod minꝰ est.s.augmentū gratie cū illꝺ
Solutio. cadit sub merito. Solutio. Dicimus ꝙ operibus su
pererogatōnis mereꝶ quis augmentū gratie sub hac
conditione:si expedit.non dicimus sub cōditiōe me=
rendi:sed sub cōditione habendi. Non enī deꝰ sꝑ dat
quod petitur:qꝛ nō expedit:sed equipollēs vel meliꝰ
ei qui petit vel meretur. nec etiā omibus ꝓdestinatꝭ
ꝓdest magꝭ vnū maiꝰ ꝙ minus.vel aliud magꝭ ꝓdest
ei.sicut paulo magis ꝓfuit stimulꝰ ꝙ amotio eiusdē.
Ad scđm . licet vtrūqꝫ cooperareꝶ ei in bonū. Ad scđm dicimus
ꝙ hec argumētatio non valet. Opera simplicia ꝛ su=
pererogationis sunt ex eadē caritate. ꝛ penes carita=
tem est vis merendi:ergo ꝛc.et hoc ideo:qꝛ licet pe=
nes caritatē sit tota vis merendi primo.non tñ totus
effectus vel efficatia.i.dispositiones operū faciunt ad
efficatiā merendi. sicut idē calidū: vt sol: quedā ma=
gis quedā minus calefacit. ita caritas eadem in qui=
busdā operibus maiorē habet efficatiā merendi ꝙ in
Ad tertiū. alijs. Ad vltimo obiectū dicimꝰ ꝙ hec argumentatio
nō valet: Meremur maius simplicibus operibus:ꝫ
et minus: qꝛ illud minus tale est ex quo de necessita=
te sequitur maius primo maiori . et ita maiꝰ est per
cōsequentiā/licet sit minus per essentiam.

¶ De merito remissionis pene.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de merito remissiōis pene vtrū cōsistat
circa intēsionē caritatis an penes magnitudinē
Arꝫ primo. operū vel penes grauamē operātis. ꝙ nō penes intē
sionē caritatis patet.quia secundū hoc diues dans de
cem ex caritate maiorē remissionē pene mereꝶ ꝙ pau
per dans centū ex minori caritate: quod patꝫ eē falsū
Secundo. Itē nō secūdū magnitudinē operis quod patet quia
plus meruit vetula ponendo duo minuta ꝙ zacheus
dimidiū patrimonij:sicut dn̄s testatur.et cōstat ꝙ dn̄s
loquebaꝶ de merito remissionis pene et nō de merito
vite eterne. quia aliter nō esset ad propositū.qm̄ ipse
dixit paupculā posuisse totū victū suū.hoc enī nō vide
tur ꝑtinere ad meritū vite eterne:quod in sola carita
te totū cōsistit.videꝶ ergo ꝙ meritū remissionis pene
cōstat penes grauamen operātis. Sed cōtra. Ponā In oppoᵐ
tur duo pares in caritate ꝛ in oībus: excepto ꝙ alter
dat cū tristicia: alter cum hilaritate. Tūc sic. Si penes
grauamen intēdiꝶ meritū remissionis pene:plus me=
retur qui dat cū tristicia:ꝙ qui dat cū hylaritate. Cō=
tra. Hylarem datorē diligit deus : ergo hylaritas nō
facit ꝙ hylaris mereaꝶ minorē pene remissionē. Itē. Secundo.
grauamē siue tristicia pōt accidere isti ex pctō veniali
qꝛ plus iusto diligit tēporalia/licet sub deo:ergo illa
tristicia nō debet ei patrocinari:ergo ꝑ cōtrariū: hyla
ritas nō debet facere ꝓiudiciū alicui in dando. ꝛ inde
vt prius. Item.aliqꝭ multa dat pauperibus: ꝛ tanta Tertio.
caritate et tāta hylaritate ꝙ nullo modo grauatur in
dando.nūquid iste mereꝶ apud deū remissionē pene?
esto ꝙ hac intētione det. Uidetur ꝙ sic:qꝛ aliter face=
ret ei preiudiciū sua hylaritas. Cōtra.aut deus punit
aut hō punit: sed hō nō punit in hoc casu. qm̄ iste non
sentit vel habet penā:ꝫ deꝰ punit:ꝫ iste nullā meruit
pene remissionē tali datione. Solutio. Dicimꝰ ꝙ pe= Solutio.
nes grauamen siue penalitatē nature operātꝭ attēdiꝶ
meritū remissiōis pene:qm̄ pena est resolutoria pene
vñ alijs paribꝰ plus mereꝶ paupꝫ ꝙ diues. Cōstat enī
ꝙ diuitie date sūt hoī a deo ad cōsolationē nature.vñ
ecclesia i cāticis.leua eius sub capite meo.ꝛ ideo me
lancolicus ꝗ naturaliter est magis auarus magis me
retur ꝙ sanguineus quantū ad demissionē pene alijs
paribus. Ad primū ꝫ dicimus ꝙ pariter merenꝶ me= Ad primū
stus ꝛ hylaris alijs paribꝰ. ꝛ quod obiciꝶ ꝙ hylarꝭ nō
grauaꝶ:dicimꝰ:verū est quo ad actū:sed nō est verū ꝗ
ad nature statū ꝗ pauciora hꝫ.ꝓpter hoc cōsolātia.vñ
in illo casu hō punit/ lꝫ nullā sentit penā actualē ꝓpꝶ
mētis iocūditatē:ꝛ dādi strēnuitatē.grauat enī statū
nature sue ei tēporalia subtrahēdo ꝗ data sūt et ad so
latium.vñ apłs. Ipse me refrigerauit. Per hoc pa= per hoc pꝫ
tet solutio ad preobiecta. ad alia.

¶ Utrū multitudo bonorꝫ operꝫ vꝫ ad meritū.

¶ Quinta questio huiꝰ capituli.

Querꝶ vtrū multitudo bonorꝫ operꝫ valet ad me
ritū.ꝛ hāc q̄stionē distinguimꝰ in q̄ttuor. Prio
pluribꝰ bonis opibꝰ mereꝶ hō vtrū maiorē btītudinē
ꝙ vno illorꝫ. Scđo vtrū pluribꝰ ꝟtutibꝰ sit hō melior
ꝙ vna illarꝫ. Tertio ad q̄d valeāt bona opa ex ꝗ non
valēt ad maiorē gl̄iaꝫ. Quarto vtrū statꝰ valet ad ma
ius meritū. Primo ꝓbaꝶ ꝙ pluribꝰ bonis opibꝰ me
retur hō maius ꝓmiū ꝙ vno illorꝫ. Primo ꝑ locuꝫ a Arꝫ primo.
maiori sic.pluribꝰ malis operibꝰ mereꝶ hō maiorem
penā ꝙ vno illorꝫ:qm̄ pro q̄libet malo ope punieꝶ hō
pena ꝓpria: ꝫ cū bona opera magꝭ sint bona ꝙ mala
opa sint mala:multofortiꝰ pluribꝰ bonis opibꝰ mereꝶ
hō maiꝰ premiū ꝙ aliq̄ illorꝫ. Itē.vnū peccatū est ma Secundo.
ius alio:ꝫ maior pena debeꝶ ei qꝺ ē maiꝰ.ꝛ ita singu=
lis malis opibꝰ debeꝶ pena ꝓpria.eadē ratiōe singlis
bonis opibꝰ ꝓpriū ꝓmiū. Itē.demerito in q̄tū deme Tertio.
ritū debeꝶ pena:ꝫ vni demerito debeꝶ vna pena:ꝛ plu
ribꝰ plures:ꝫ premiū. Itē.deꝰ est ꝓnior ꝛc.ꝫ si quod Quarto.
libet malū opus punit ꝓpria pena.multofortiꝰ pluri
bus bonis cōfert ꝓpriū ꝓmiū. Itē.plura mala opa au Quinto.
gēt malitiā:ꝫ plura bona augēt bonitatē.ꝛ ita sūt cā
maiorꝭ ꝓmij. Itē merito in q̄tū meritū debeꝶ ꝓmiū:ꝛ Sexto.

In oppo^m pluribus meritis plura premia. Cōtra. ponat q duo in pari caritate decedāt/sed vn⁹ fecit plura bona opa q̄ reliqu⁹/isti decedūt eque digni quia eq̄ boni: ergo equaliter remunerabunt: ḡ neuter habebit mai⁹ premiū q̄ reliqu⁹: ḡ plurib⁹ bonis operib⁹ nō debet ma-
Secundo. ius p̄miū q̄ vni illorū. Preterea. vbi par caritas/par premiū: ḡ multitudo operū non facit ad mai⁹ premiū
Solutō ad primū. quod concedimus ⁊ dicimus q prima argumentatio non valet nec est simile de malis et de bonis operib⁹ quia ideo mali sum⁹ q male agimus sed non ideo sumus boni quia bene agimus/immo econuerso. vnde opera a radice habēt q sint meritoria. patet q plura nō sunt meritoria maioris premij q̄ vnū illorum. sed mala opera non a radice sed a se sunt demeritoria et
Ad scd̄m. ideo cuilibet debetur pena ꝓpria. Ad secundum dicimus q deus est pronior ad remunerandū bona opera proprie et debito modo q̄ ad puniendū mala. Ad
Ad tertiū. tertio obiectū dicimus q hec argumentatio non valet. Plura mala ⁊c. quia mala opera habent generare malitiam. ⁊ ideo possunt augmentare illā: sed bona opera sicut non possunt generare in homie virtutē
Ad aliud. ita nec augmentare. Ad aliud dicim⁹ q hec argumentatio non valet. vni merito debetur vnum premiū secundū q vni: ergo pluribus plura/si plura dicant ratione cause: qm̄ omia bona opera ex eadē caritate facta sunt: plura tamen sunt ratione substantie: sed vnū in forma siue in perfectione. sicut volūtas et act⁹ sunt plura peccata subiecto: sed vnū forma que vnicā ma-
ꝯ dicta ar. litiam generat in aīa q̄ est perfectio pctī. Sed obicit Constat q ex pluribus malis operibus oritur malus habit⁹ quo fit homo malus. ex illo aūt habitu malo postea ꝓcedūt multa mala opera. Querit ergo vtrū illis pluribus malis operib⁹ debeantur plures pene. constat q ita: q: eis fit homo magis malus. Si ergo plura opera bona vnius tantū premij sunt meritoria q: sunt ab vna radice: eadē ratōne plura mala opera ab eadem radice sunt meritoria eiusdē pene tantum.
Solutio. Solutio. Dicimus q nō est simile: qm̄ quodlibet malum opus facit ꝓpriū augmentū malitie/vel propriā maliciā: ⁊ ideo cuilibet debetur propria pena: sed nō est ita in bonis operibus.

¶ Utrum pluribus virtutibus sit homo melior q̄ vna illarum.

¶ Scd̄a questio minus principalis.

Ar primo. Sic obicitur. Aliquis est mag[is] malus pluribus malicijs q̄ vna illarum: ergo a simili. aliqs est magis bon⁹ plurib⁹ virtutib⁹ q̄ vna illarū. modo enī nō pōt recurrere ad radices cū virt⁹ nō habeat radicē.
Euasio. Ad hoc forte dicet q nō est simile: qm̄ cū vnica sit btītudo plures virtutes nō faciūt hoīem dignū nisi vnica btitudine: sed plures sunt pene in inferno. Contra
ꝯ hāc ar. Greg. dicit super ioh. q sicut videre deū est vita eterna: ita nō videre deū est mors eterna. ḡ sicut vnica est vita eterna que debet oibus operib⁹ bonis: ita vnica est mors eterna que debet oibus operib⁹ malis. ⁊ ita
alia euasio. ratio sua nulla est. Forte dicet ad hoc: ⁊ verū est q cū dr: Nō videre deū est mors eterna: nō debet hoc intelligi pure priuatiue: sed positiue. i. tristicia de separatione a visione dei est mors eterna. hec enī est vermis qui nō morit. ⁊ quot sūt malicie: imo q̄t male affectiones fuerīt in hoīe tot sūt tales tristicie. ⁊ ita quodlibet malū opus puniet pena ꝓpria: sed eodēmodo de quolibet bono opere delectabitur iustus in paradiso vñ in p̄ncipio ad Roma. dicit greg. cogitatōes nr̄e in die iudicij: vel accusabunt nos vel defendent. non ille que tunc erunt: sed ille que modo sunt: quarum note tūc erūt impresse in animabus nr̄is. vnde in euāgelio. Operamini cibum qui nō perit. i. bona opera que reficient vos sine fine. igitur sicut erūt plures tristicie ex pluribus malis operibus in inferno: ita ī paradiso plures erunt delectationes ex pluribus bonis ergo sicut qōlibet malū opus suam propriam penā habebit: ita qōlibet bonū suam ꝓpriam habebit remunerationē. ergo sicut homo pluribus malis operibus maiorem penā meretur: ita plurib⁹ bonis maius premiū. ⁊ sicut diuerse malicie faciunt dignos diuersis penis: ita diuerse virtutes: diuersis premijs. ḡ sicut homo magis est malus pluribus malicijs: ita magis bonus pluribus bonitatib⁹ siue virtutibus.
Preterea. vita eterna non est delectari in eternitate Scd̄o principaliter.
de bonis operibus quibus meruimus coniūgi cum deo: sed delectatio qua delectabimur in coniūctione cum ipso deo. ergo a simili per contrariū mors eterna non est tristicia qua tristantur mali in inferno de malis operibus quibus meruerūt separari a deo. sz tristicia qua tristantur de ipsa separatione: de qua cōstat q cogitabunt sicut et de operibus. ergo sicut boni pluribus operibus non merentur: nisi vnicā beatitudinem: ita mali pluribus malis siue malicijs non merentur: nisi vnicā mortē eternam: non merent magis pluribus operibus bonis q̄ vno: eadem ratione debes dicere q mali quantum ad mortem eternam. non magis demerentur pluribus malis q̄ vno. Itē. Tertio.
quelibet vis remunerabitur: ⁊ quelibet virtus q̄ erit in patria fiet gloria. ⁊ ita q̄lib3 vis delectabit ī deo: ⁊ ita erūt plures delectatōes ī deo: ḡ videt q nō sit ibi vnica btitudo: sz plures. ḡ sicut hō plurib⁹ malicijs dignus ē diuersis penis: ⁊ ideo magis malus ē dign⁹ pluribus malicijs q̄ vna: ita cū homo pluribus ꝟtutibus sit dign⁹ pluribus p̄mijs: magis est bon⁹ pluri In oppo^m
bus ꝟtutib⁹ q̄ vna. Si cōceditur. Contra. omnes virtutes sunt equales. ergo tres virtutes sunt equales quarte: sicut tres homies bicubiti sunt equales quarto bicubito. ergo tres virtutes non sūt magis bone q̄ quarta. ḡ plures virtutes non faciunt hominē magis bonum q̄ vna. ergo eodemmodo plures malicie equales non faciūt hominē magis malū q̄ vna illarū Solutio.
quod falsū aperte. Ad hoc dicim⁹: q reuera plurib⁹ virtutibus nō ē homo magis bon⁹ q̄ vna: ⁊ cū eterna quies in deo sit beatitudo siue eterna ī ipso: delectatio nō est nisi vna beatitudo: etiā creata: tamē erūt ibi due delectatiōes quibus imediate delectabimur in ipso: scilz videndo eius pulcritudinem: et diligendo eius bonitatē: ⁊ bona eius: sicut ī questione de dotibus anime plen⁹ apparebit. alie autē virtutes habent suas delectationes: sed non in deo immediate. sed quia videndo ⁊ ex videndo erit delectatio/⁊ delectatio. ideo dr vna beatitudo et vna vita eterna esse dei visio ad quā tendim⁹: vt in ea quiescamus. qm̄ in illa veritate erit sūma delectatio: ⁊ finis ipsi⁹ delectationis. ⁊ ibi quiescet tam intellectus q̄ affectus. ⁊ iō dicit dn̄s. Hec est vita eterna ⁊c. quoniā autē omnes vires anime et omnes virtutes mouentur propt illā nec laborant fieri ꝓpter illā: ideo omnibus operib⁹ virtutū meremur illā: sz q: oēs ꝟtutes sūt eiusdē difficultatis eiusdem coherētie ⁊ eiusdem finis prorsus ideo non maioris beatitudinis faciunt hominem

dignum plures virtutes q̄ vna illarū. et cum opera a virtutibus sint meritoria. non maius premium meretur homo pluribus operibus virtutū q̄ vno illorū ex quo sunt in equali caritate. Meretur enim homo quod intendit maxime quia cum quid proponitur
Ad rōnem ei ad merendū. sed qui demeret nō demeretur quod intendit: sed quod iudex sapiēs iudicat. Ad istō ergo quod obicitur dicimus q mors eterna est tristicia de separatione siue ipa separatio cū dolore quē habebit aīa de tormētis corpis. sz q: plurib⁹ opib⁹ malis magis separatur a deo q̄ vno. ideo q: magis malus est pluribus pctīs q̄ vno. ideo magis demeret pluribus q̄ vno. ⁊ plurib⁹ malicijs mag[is] est malus q̄ vna illarū licet ille sunt equales. qm̄ per quālib3 separata ē aīa a deo aliquantū ⁊ quelibet puniet pena ꝓpria siue separatione propria/licet faciēs nō intendit hoc. ⁊ ideo ꝓpter plures penas patet q magis punietur qs pluribus malicijs q̄ vna illarū. vnde dicim⁹ q lic3 malicie sint equales tn̄ eis est homo magis malus q̄ vna. sicut duo lapides pariter accepti equalis pōderositat[is] sunt magis ponderosi q̄ vnus illorū. ⁊ est malicia sicut ponderositas qua elongat hō ab altitudine q̄ de⁹ est. et ideo duab⁹ malicijs pariter accept[is] est hō mag[is] malus q̄ vna illarū. Uirt⁹ aūt est sicut leuitas ⁊ duo eque leuia pariter accepta nō mag[is] sunt leuia q̄ vnū illorū. delectatio aūt qua delectabit hō in bonis operibus q̄ fecit nō erit de substātia premij. qm̄ nō est ei ꝓportionalis/sicut neq3 punctus linee. sed tristicia qua tristabitur qs de suis malis opibus in inferno bene erit de substātia premij. s. mortis eterne. qm̄ nichil ipedit qn̄ sit ꝓportionabilis tristicia de ipa separatione. virtus aūt mag[is] p̄miabit q̄ viciū puniet. l3 oib⁹ virtutib⁹ det
ꝯ dicta ar. vnicū premiū: ⁊ singulis vicijs singule pene. Sz cōtra hoc quod dictū est q opus meritoriū habet a radice q sit meritoriū obicitur. ꝓbat multipliciter q opus melius est q̄ virt⁹. qm̄ per opus virtut[is] notū est aliqd bonū fieri. sed nō est necessariū q per virtutē fiat aliquod bonū. qd patet in dormiente: ergo opus virtut[is]
Secundo. melius est q̄ virt⁹. Itē. mereri est gratis facere aliqd bonū ad honorē vel cōmodū alicui⁹. sed solo ope virtutis fit hoc: ergo solū opus virtut[is] est meritoriū vite eterne. nō enī coronabit nisi qui legittime certauerit
Augustin⁹ Unde augu. in libro de articulis fidei dt q tam aīe q̄ corpori pro qualitate facti pena vel premiū cōferēdū est quare premiū primo debetur nō virtuti: sed operi
Tertio. Item. opera virtutū per se sūt delectabilia. virtutes
Quarto. aūt non p se: sed per act⁹: ḡ premiū. Itē. finis melior est q̄ istud quod est ad finē. a fine enī dr res bona. ⁊ si
Paulus. cut dicit apl̄s q cuius causa sit aliqd potissimū est ⁊ finis aliorū voluit esse. sed act⁹ virtutis est eius finis: et propter ipm̄ datur virtus: ergo act⁹ virtutis melior
Quinto. est q̄ virtus. Item. laus est optimorū. qm̄ omne laudabile laudat propter illud qd est optimū in ipo. sed homo maxime laudabilis est ꝓpter bonā operationē suam. ipa etiā virtus laudatur propter bonā operationē: ergo quod maxime laudabile est in hoīe illud est bonū opus: ḡ bonū opus ē istud quod est optimū
Sexto. in homine: ergo premiū. Item. in futuro gloria eterna erit videre quod diligis et diligere quod vides: ḡ cum diligere sit opus virtut[is]: gloria eterna est opus virtutis. gloria autē eterna melior est q̄ virtus: ergo
Septimo. premiū. ⁊c. Item. quod propinquius est fini mag[is] est eligendum. sed actus virtut[is] est ꝓpinquior fini: ergo
Octauo. primū. Item. melior est fructus q̄ arbor. quoniam arbor non diligitur nisi ꝓpter fructū: fructus autem virtutis est eius actus. quoniā anima iusti est paradisus spiritualis: sicut sponsus dicit sponse in canticis. Emissiones tue sicut paradisus. ⁊ cum in hac paradiso arbores sunt virtutes: fruct⁹ opera: folia bona verba: ergo cum opus bonū sit fructus virtutis ipsu3 est melius q̄ virtus. Item. melior est vsus rei q̄ ipsa Nono.
res: vt equitare q̄ ipe equus: ergo cum opus sit vsus virtut[is] melius est q̄ virt⁹. sed si hoc est: ergo q opus sit meritoriū non est a virtute. Si dicit. propter predictas rationes q actus virtutis melior est q̄ virtus
Cōtra. Propter quod vnūquodq3 est tale ipsum est In oppo^m
m. t. sicut ignis est magis calidus q̄ aqua que ab ipo est calida: ergo cū actus virtutis sit bonus a virtute quia est ab ipa et ab ipsa dirigitur ad finem: ergo virtus est melior q̄ actus. Item. virtus est diuturnius Secundo.
bonum q̄ opus virtutis. quia sicut dicit augustinus. Augustin⁹
Uirtutes in celesti patria non sunt operose vel laboriose. non enim opere prudentie libido ibi refrenatur: quia virtus diuturnius bonum q̄ opus virtutis: ergo est melior. Item. virtus magis assimilat homi Tertio.
nem deo q̄ motus virtutis: ergo facit propinquiorem deo: ergo primum. Item. virtus secundum su- Quarto.
am substantiam facit hominem dignum vita eterna. sed motus virtutis accidentaliter est meritorius vite eterne. ḡ virtus est melior actu. qd pt3 per hoc q motus virtutis h3 q sit meritorius ab vltimo fine: qui ē ei accidentalis. vltimus enī non ponit motū in specie: q: si hoc esset omnes mot⁹ virtutū essent vni⁹ speciei tantū. Solutio. nobis videtur sine preiudicio Solutio.
q virtus est melior q̄ actus: istis quattuor vltimis rationibus. Ad primo obiectum dicimus q per actum Ad primū.
virtutis necesse est aliquod bonum fieri. sed hoc habet a virtute. vnde in hoc nō debet preferri virtuti. potius ei est virtutis id bonū. qm̄ virtus operatur il per hoc ad
lud quasi per suū istrumētū. eodēmodo dicim⁹ ad se- scd̄o ⁊ tertiū
cundo et tertio obiectū. Ad quarto obiectū dicimus Ad q̄rtum
q proprie loquendo motus virtutis non ē finis virtutis: sed quedam via ad suum finem. vel si est finis: non est finis quem intendit: sed quo intendit. et talis finis potius debet dici via q̄ finis. Ad quintum di- Ad quintū
cimus q laus est optimorum: sed proprie est de virtutibus: non de operibus: sed de virtutibus. per opa quasi per signa virtutū. vnde cū videntur bona opera in homine: dicimus q bonus est iste. qm̄ sicut dicit augustinus octauo de trinitate. hoc laudam⁹ in hoībus qd videmus in prima veritate quā habem⁹ ī nobis. Ad sextum dicimus q motus virtutis prout est Ad sextū.
gloria: siue delectatio in deo: melior est q̄ virtus. q: sic sumitur mot⁹ virtutis cū fine virtutis: qd est ipsa delectatio siue quies ī deo. Ad septimū dicim⁹ q re- ad septimū
uera meli⁹ ē qd est propinqui⁹ fini: sed motus nō ē in ordine virtutis. hō enī non intēdit p virtutē moueri in deū: sz quiescere in deo per motū. ⁊ ideo nō est obiectio/de motu q̄ non ē propinquior fini/secundū ꝓpriā ordinationē. vel etiā si est prope ꝓpinqor nō tn̄ melior. q: illa ꝓpinqtas ē ei accidētalis: vt patet ex p̄dictis. si autē substantialis eēt ei sua ꝓpinquitas: vt virtus bonus esset processus. Ad octauum dicimus Ad octauū
q fructus virtutis proprijssime est ipse deus: ipe enī est illud quod comedimus in quo delectamur. actus autem virtutis fructus est prout eo delectamur in deo: et dictum est q secundum hoc motus virtutis melior ē q̄ virt⁹. Eodēmō soluimus sequēs obiectū. Ad aliud.

ɔ̄ p̄dicta ar̄. Sed obicit̄. Si actꝰ virtutis scd̄m ꝙ est delectatio in
deo melioꝛ est ꝙ̄ virtꝰ: ergo simplr̄ motꝰ virtutꝭ me=
Solutio. lioꝛ est ꝙ̄ virtꝰ. Dicimꝰ ꝙ nō valet: qꝛ delectatio qua
delectat̄ aīa in deo: lꝫ sit annexa motui: tñ nō est nisi a
dulcedine dei. nec est a motu: sꝫ cū motu. per id quod
hꝫ motus a virtute. s. ꝙ ꝓpter deū mouet in deū: qꝛ ḡ
delectatio illa finis est virtutꝭ ꝓprie. ideo meliꝰ quid
est ꝙ̄ virtꝰ. ⁊ ipa virtꝰ facit delectari in deo ꝑ id quod
facit in motu. motꝰ aūt ꝑ hoc qd̄ habet a virtute. tñ cō
supponit̄ motꝰ ille cū illa delectatione vt ei annexa:
scd̄m hoc melioꝛ est ꝙ̄ virtus: non ratione sui: sed ra=
tione annexi quod ei ꝑ virtutē est ānexū. Cū ergo plu
ribꝰ operibꝰ non meret̄ hō maiꝰ premiū ꝙ̄ vno illoꝝ
videt̄ ꝙ ociosa sit multitudo bonoꝝ operū. qm̄ si ali=
quis artifex eque bonū opus faceret: penitꝰ vno ope
vt pluribꝰ oīa preter vnū essent ociosa: ḡ eadē ratione
Secundo. ociosa sūt oīa bona opa preter vnū. Itē. si dicis ꝙ va
let ad illud. s. ad augmētū vel cōfirmationē. Contra.
Nichil potēs est cōfirmare vel augmētare aliq̄d nisi
sit ḡnatiuū illiꝰ. cū ḡ bona opa nō possint ḡnare grāꝫ
non p̄nt augmētare eā vel confirmare. et ita videt̄ ꝙ
Solutio. ad nichil valeant. Dicimus ꝙ licet nō valeāt ad maiꝰ
premiū tñ valent ad multa. s. ad mētis iocūditatē. ad
virtutū cōfirmationē: ad augmētū grē: ad diminutio
nē pcti: ad debilitationē fomitis: ad remouendū tēta
tionē diaboli: ⁊ ad cauēdū omissionē et negligentiā.
Ad q̄d valꝫ multitudo actuum. et ad merēdū firmiꝰ et efficaciꝰ. Ad oīa ista valet mul
titudo operū que his versibꝰ notātur. Iocūdat/stabi
Versus. lit/auget: pctā remittit. Debilitat/remouet: roboꝛat
atqꝫ cauet. Valet aūt ad iocūditatē mētꝭ. nō tñ in p̄nti
sꝫ i futuro qñ cū exultatōe poꝛtātes manipulos nr̄os
gaudebimꝰ de singulis bonis opibus q̄ fecimꝰ: vt di=
ctū est. ꝙ aūt multitudo bonoꝝ operū valeat ad octo
p̄dicta. ad quedā tñ valet ꝑ modū meriti. tñ vt ad au
gmētū grē. ad quedā per modū meriti et ꝑ modum
cause efficiētis vt ad remissionē pcti: qꝛ ratōne cōtra=
rietatis purgāt a peccato et merent̄ vt magis et ma=
gis purgent̄ a deo. Eodēmodo ad cōfirmationē vir=
tutū vtroqꝫ modo. quia ex ipso ꝙ effectiue valet ad re
missionē peccatoꝛum cōfirmat in virtutibus.

¶ Vtrum status valeat ad efficatiā meriti.

¶ Alia questio huius capituli.

Ar̄ ꝙ sic, VTruꝫ statꝰ valet ad efficatiā meriti: videt̄ ꝙ sic
quoniā dn̄s dicit in euāgelio. Inter natos mu=
lieꝝ nō surrexit maioꝛ iohāne baptista. q̄ autē minoꝛ
est in regno celoꝝ maioꝛ est illo. cōstat autem ꝙ ruina
angeloꝝ repabitur de oībus ⁊ cū aliq̄ angeli de supre
mo oꝛdine ceciderit aliq̄ hoīnes habebūt p̄miū ange
loꝝ sup̄mi oꝛdinis. vn̄ beata virgo assumpta est super
Nō de paulo. choꝛos angeloꝝ. ⁊ de paulo dr̄ ꝙ raptꝰ est vsqꝫ ad ter
tiū celū id est vsqꝫ ad cōsimilitudinē contēplatiōis su=
premoꝝ angeloꝝ. ⁊ in apocalip. dr̄. Mēsura hoīs q̄ ⁊
angeli: ḡ aliq̄s homo meret̄ in via p̄miū equale p̄mio
alicuiꝰ angeli. ad minus beata virgo meruit eq̄le vel
maius. nō ḡ pure secūdū quātitatē caritatis dabitur
quātitas p̄mij: cū maioꝛ sit q̄titas i quocunqꝫ angelo
Euasio. ꝙ̄ i quolibet viatoꝛe. Foꝛte dicet ꝙ statꝰ facit ad quā
titatē p̄mij. sed hoc nō nisi ꝓpter difficultatē: ḡ difficul
tas status facit ad quātitatē p̄mij: sed difficultas statꝰ
est circūstātia ꝑsone: ḡ facit circūstātia ꝑsone ad quā=
titatē meriti. quod patet eē falsū ꝑ predicta. Alij di=
cūt ꝙ hoc nō facit difficultas. sed confirmatio āgeloꝝ Alia opīo.
que facit ꝙ angeli ex maioꝛi caritate minus p̄miū me
rentur ꝙ̄ aliqui viatoꝛes eoꝛum minoꝛi caritate. Sed
contra. Confirmatio angeloꝛum non est nisi de essen= ɔ̄ hoc ar̄.
tia caritatis: ergo est circunstantia: ergo ipsa non fa=
cit ad difficultatem meriti. Alij dicūt ꝙ caritas gratie Alia opīo.
in p̄nti statu facit ꝙ viatoꝛ in minoꝛi caritate meretur
maius p̄miū ꝙ̄ angelus ex maioꝛi qm̄ oē rarum. sicut
vinū in hibernia est maioꝛis p̄cij ꝙ̄ in frācia. Sed re=
dit eadē obiectio q̄ prius qꝛ ꝙ in via est gratia rarioꝛ
ꝙ̄ in patria nō facit nisi difficultas status ⁊ ita redit in
predictū incōueniēs ꝙ circūstātia auget meritū. Alij Alia opīo.
assignāt aliā causam scꝫ ꝙ angelꝰ meret̄ ex gloꝛia sed
viatoꝛ meret̄ ex gratia. Cōtra. Christꝰ ex gloꝛia mere ɔ̄ hoc ar̄.
bat̄ sed hoc non faciebat meritū suū minus: ḡ eadē cā
nō facit angloꝝ minꝰ. Sūt alij q̄ assignāt aliā rōnē pre Alia opīo.
mij. s. ꝙ angl̄s meret̄ iā habitū. hō vero meret̄ haben
dū. Sꝫ ɔtra. Virtꝰ placet deo ex seipa essentialit̄: sed
qd̄ extrinsecū ē virtuti nō auget eius essentiā. ḡ neqꝫ ɔ̄ hoc ar̄.
placentia eiꝰ. sed habendū extrīsecū ē virtuti: ergo ex
hoc non augetur placentia: sed ex eo ꝙ virtus placet
aut opus virtutis habꝫ meritū. non ḡ ex eo ꝙ homo
meret̄ habēdū auget̄ in eo meritū. Preterea. ex hoc Secundo.
iterū sequitur ꝙ circunstātia augeat meritū: cū illud
quod assignatur pro causa non sit de essentia caritatꝭ
Propter hoc dixerūt quidā ꝙ caritas nō augebitur Alia opīo:
in futuro in essentia sua. sed eius motus erit maioꝛ ī
patria ꝙ̄ fuit in via. et dicunt ꝙ hoc non ē incōueniēs
quia ē in via ex eadē caritate manente in eadē quātita
te elicitur ⁊ maioꝛ ⁊ minoꝛ motus. auctoꝛitatē que
dicit. qui maioꝛ ē in regno celoꝝ: maioꝛ ē iohāne ba=
ptista. dicūt debere intelligi ex maioꝛitate quantum
ad confirmationem: nō quantū ad caritatis intēsionē
Sed ꝙ hoc sit falsū: ptꝫ per hoc quod dicit isay. viuit ɔ̄ hoc ar̄.
dn̄s cuiꝰ ignis in syon et qm̄ caritas que est hic paruꝰ
ignis in futuro erit caminus. i. magnꝰ ignis. ḡ caritas
augebitur in patria. Itē sup illud apo. equalia sunt Secundo.
latera ciuitatis. dr̄. glo. latera ciuitatis sūt fides/spes
caritas/et bona operatio. ergo fides que est cognitio
dei et caritas sunt equales in via. ḡ eodēmō cognitio
dei et caritas sūt vel erūt equales in patria. sed mul=
to maioꝛ erit in patria cognitio ꝙ̄ modo sit. ḡ multo
maioꝛ erit caritas. Preterea sicut estimatio rei con= Tertio.
tristabilis generat fugam illiꝰ. similiter estimatio rei
delectabilis generat appetitū illius. vbi maioꝛ esti=
matio: maioꝛ fuga: et maioꝛ appetitꝰ. sꝫ i futuro erit
maioꝛ estimatio sūmi boni: ꝙ̄ mō sit. qm̄ ex maioꝛi co
gnitione magis estimabimꝰ ꝙ deꝰ sit sūmū bonū no=
strū. ḡ ī futuro maioꝛ erit appetitus sūmi boni. ḡ ma=
ioꝛ dilectio: et ita maioꝛ caritas. ⁊ ita p̄dicta opinio ē Solutio.
falsa q̄ dicit ꝙ caritas augebit̄ ī futuro. Nobis videt̄
sicut dictū est ꝙ fons merēdi ē in fide i hoīe habēte fi
dē qd̄ ē illud p̄miū quo hō leuat se supꝛa se. fides aūt
substātialiter hꝫ quandā difficultatē sicut substātiali
ter hꝫ īperfectionē et ex difficultate que primo est in
ipsa: habet efficatiā merendi. vnde dicit augustinus. Augustinꝰ
laus fidei est credere quod non vides: ⁊ cū fides sit p̄=
ma virtutū eiꝰ difficultas ē difficultas aliarū virtutū.
Dicimus ꝙ difficultas substātialis fidei est cā quare
homo viatoꝛ ex minoꝛi caritate meretur maius p̄miū
angelo habēte maioꝛē caritatē. et illa difficultas non
est circunstātia fidei cū sit de essentia ipius. Oēs ergo
predicte solutiones possunt reduci ad hanc solutionē

preter illā que dicit ꝙ caritas nō augmētabit̄ in futu
ro. ⁊ sic oēs ille solutiones vere sunt: qꝛ oēs solutōes
si recte intelligātur ponūt difficultatē/ cām quare hō
in minoꝛi caritate meret̄ maius premiū angelo. vnde
si intelligatur de substātiali difficultate fidei oēs vere
Q̄re ꝟtus ē meritoꝛia. sunt. Virtus enī est meritoꝛia his tribus ex sua boni=
tate: ex sua difficultate: ex sui operis libertate: qꝛ est
a liberō arbitrio. sicut dr̄ i laude bt̄i viri. Qui potuit
transgredi ⁊c. Alie difficultates q̄ sunt circūstantie nō
Ad aliud. faciūt ad minus meritū. Quod aūt obicit̄ de merito
christi cū christus nō habeat fidē. Respōdemꝰ ꝙ boni
tas christi cui datus est spūs nō ad mensurā sua inten=
sione: preualet etiā q̄tum ad efficatiam merendi diffi
cultati nostre fidei.

¶ De connexione virtutum.

¶ Tractatus decimustertius.

DIcto de merito virtutū: dicendū est de cōnexiōe
virtutum. Et primo de virtutibus theologicꝭ.
Prima q̄o. Secūdo de politicis. Querit̄ ergo vtrū qui hꝫ vnam
Ar̄ ꝙ sic. virtutē theologicā habꝫ oēs. ꝓbatur ꝙ sic. isay. dicit
xvi. Venter meus ad moab sicut cythara sonabit. vē=
ter ꝓphete mens ꝓphete: qꝛ sicut in vētre cibi prepa
rantur ad nutrimentū coꝛpoꝛis. sic in mēte preparant̄
cibi virtutū ad nutrimentū spūalis hoīs. Sonat autē
ad moab. i. ad pctōrē sicut cythara qñ estimās pecca=
toꝛē esse filiū dei vel posse esse de facili. habet spem de
venia eius ⁊ diligit proximū sicut se ⁊ cōpatit̄ ei. ⁊ sic
Ieronimꝰ. de alijs virtutibꝰ. Dicit enī hierony. super illum locū
Sicut cythara sonū cōpositū non emittit si vna coꝛda
rupta fuerit. sic spūaliter venter ꝓphete. si vna coꝛda
virtutū defuerit dulce melos nō resonabit nec ad la=
tericiū murū cunctis clamabit visceribꝰ quoꝝ verboꝝ
sententia est sibi virtutes esse connexas. ⁊ ita cui vna
deest desunt oēs. Ex his patet ꝙ scd̄m hierony. ⁊ plu
Secundo. res. ⁊ ita verū est ꝙ qui habet vnā habet oēs. Item.
dn̄s in fine mar. Qui crediderit ⁊ baptisatꝰ fuerit sal
uus erit. ergo fides cū baptismo sufficit ad salutē. sed
nullus est saluus sine caritate: ḡ qui habet fidē habet
caritatē. sed qui hꝫ caritatē hꝫ alias virtutes. qm̄ dili
git proximū: ḡ iuste se habet erga illū: ḡ cōpatit̄ illi et
Confirmat̄. miseret̄. ⁊ sic de alijs: ergo q̄ habet fidē hꝫ oēs. Silr̄
qui habet vnā aliaꝝ hꝫ oēs. qm̄ qui habet vnā aliarū
habet fidē. et qui habet fidē habet oēs: ḡ qui hꝫ vnā
Tertio, ꝟtutē quecūqꝫ illa sit hꝫ oēs. Itē. ouis viso lupo esti=
mans ipm inimicabilem ⁊ nociuū sibi statim fugit. ⁊
sicut se habet estimatio hoꝛribilis ad fugere: ita esti=
matio delectabilis ad appetere. sꝫ estimato hoꝛribili
adest fuga de necessitate: ḡ estimato delectabili adest
appetitꝰ illiꝰ de necessitate: ḡ estimās deū delectabi=
lē sibi de necessitate appetit illum sibi. sed qd̄ difficile
opat̄ natura virtus facile facit: ḡ qñ aliq̄s fide virtute
estimat deū sibi delectabilē appetit illū sibi. sꝫ hic ap
petitꝰ nō est nisi caritatꝭ: ḡ habet caritatē. ⁊ ꝑ ɔ̄ns oēs
In oppoᵐ. alias virtutes. ⁊ inde vt prius. Sed cōtra. Aug. dicit
ꝙ non est sententia diuina: sed humana. ꝙ qui habet
vnā habet omēs. sed oīs vera sententia est sententia
diuina. ⁊ hec non est sententia diuina: ergo nō est vera
Secundo. ergo non qui habet vnā habet oēs. Itē qui habꝫ vnā
habet oēs: ergo qui habet caritatem habet oēs vir=
tutes. sꝫ virgitas ē virtꝰ: ḡ qui hꝫ caritatē hꝫ ꝟgitatē
Tertio. qd̄ patet esse falsū. Itē qui habet ⁊c. ḡ a simili. ecōtra
rio. qui habet vnū viciū habet oīa. qd̄ sit falsū probat̄.
qm̄ sicut vna est radix oīm virtutū. s. fides: ita est vna
radix oīm vicioꝝ. s. libido. qm̄ sicut dicit augu. libido
est causa oīs pcti. Item aug. dicit ꝙ multi sūt in pctō Augustinꝰ
moꝛtali qui tñ a pijs precibꝰ nō desistūt. Sit igitur ꝙ
aliq̄s habeat castitatē infoꝛmē: est tñ ambitiosus vel
superbꝰ. cōstat ꝙ iste abstinet ab illecebrꝭ carnis q̄tū
debet ⁊ cuiꝰ grā. qm̄ ꝓpter deū: et qñ debet. et sic de
alijs circūstācijs: ḡ adueniēte caritate remanet eadeꝫ
castitas nō mutata. qm̄ nō addit̄ alia circūstantia: aut
ipi aut oꝑibus eiꝰ. imo elicit motꝰ vestitos eisdē cir=
cūstācijs q̄bus ⁊ priꝰ eliciebat: ḡ proꝛsus manet eadē
virtꝰ. ⁊ modo est virtꝰ theologica: ḡ et priꝰ. ḡ talis ha
bebat cōtinētiā virtutē: ⁊ nō alias ꝟtutes. ḡ nō qui hꝫ
vnā habet oēs. Itē. videt̄ ꝙ aug. sit cōtrariꝰ hieroñ. Quarto.
qm̄ hiero. dicit ꝙ sñia est bt̄i iaco. Qui hꝫ vnā hꝫ oēs
augu. dicit ꝙ nō est sñia diuina. Solutio. Qui hꝫ vnā Solutio.
habet oēs. Ad p̄io obiectū dicimꝰ ꝙ ideo dicit aug. Ad p̄mū.
ꝙ nō est sñia diuina ⁊ ꝙ sñia illa nō sit vera: qꝛ non est
expressū manifeste in textu biblie. Hiero. dicit ꝙ hec
est sñia bt̄i iaco. iō qꝛ pōt hr̄i ab illo verbo. Qui ī vno
offendit oīm reꝰ est. ⁊ ita q̄ caret vna virtute caret oī=
bus. ḡ qui hꝫ vnā habet oēs. nō est aūt hic manifeste
expressū. qm̄ predicta auctoꝛitas pōt trahi ad multa
alia. Ad scd̄m dicimꝰ ꝙ nō valet. Qui hꝫ ⁊c. ḡ virgi= Ad scd̄m.
nitatē. ⁊ est falla. acci. qꝛ hoc nomē virginitas. ⁊ si sup Fallā accidentis.
ponat essentiā virtutꝭ: tñ iponit̄ a q̄dā accidēte: ꝓpt̄
quod argumētū nō valet. Instātia. Oē aīal est hic
intus fiat distributio pro generibus singuloꝝ. sicut
fit cum dicitur. Qui habet vnam habet omnes. sed
homo albus est animal: ergo hō albus est hic intus.
patet ꝙ ibi est fallatia accidentis. Ad tertiū dicimꝰ ꝙ Ad tertiū.
nō est simile de virtutibus et vicijs ꝓpter duo. Pri Prima cā.
mo ꝙ non ē vna radix oīm virtutum. qm̄ libido ē ge
nus ad concupiscentiā carnis: et concupiscētiā oculo
rum. et iteꝝ concupiscentia carnis genus ē ad concu=
piscentiā que est in luxuria: et que ē in gula. Secun= Scd̄a cā.
do. quia vicia sūt opposita ad inuicē: sicut auaritia ⁊
prodigalitas. sed virtutes non. nō potest ḡ probari ꝙ
ita sit in vicijs: sicut in virtutibus. ꝑ locū a simili. neqꝫ
per locū a contrarijs: qꝛ virtus et viciū non sūt cōtra
ria immediata: imo quātū est de natura ipsoꝝ duo
habent media per positionē et per priuationē. ꝑ po=
sitionē quia inter fidē virtutē et infidelitatē ē media
fides infoꝛmis. per priuationē vero: qꝛ adā in statu
innocentie: nec caritatē habuit: nec virtutē vt mō: iō
non sūt virtus et viciū contraria imediata in specie=
bus suis: licet sint immedata i genere respectu adul
ti. qm̄ necessariū est ꝙ adultus habeat virtutem aut
viciū. sed non ē necessariū ꝙ habeat viciū incōtinētie
aut continētiā virtutē foꝛmatā vel infoꝛmē: sicut ptꝫ
in gentili qui cū venerit ad annos discretionis et nō=
dum cogitauerit de operibus carnis: nec incontinēs
est. nec continens aliquomō. Ad vltimū dicimꝰ ꝙ ille Ad vltimū
qui habet castitatē infoꝛmē abstinet: et inquantū de=
bet. et eomodo quo debet ab illecebris carnis. quo=
mā debet ita abstinere ꝙ diligat carnis mundiciā plꝰ
ꝙ̄ oē tempoꝛale. hoc aūt nō potest facere: nisi habeat
caritatē: et ita adueniente caritate mutatur continen
tia q̄ prius fuit. et sic ꝙ nō procedit obiectio patere ɔ̄ dicta ar̄.
potest. dictū est ꝙ qui habet vnā habet oēs: ideo qꝛ
vna est radix spūalis virtutū. s. fides. ḡ pari rōne. qui
habet vnum viciū: habet oīa cum sit vna radix oīm
vicioꝛum superbia. s. ꝙ initium oīs peccati est super=
bia. Foꝛte dicet ꝙ nō est simile: iō qꝛ fides est necessa= Euasio.
ria cā ꝟtutū. supbia ꝟo nō ē necessaria cā oīꝫ vicioꝝ Magister ī sententijs.
sꝫ occasionalis accidētal̄. vn̄ dr̄ mgr̄ i sentētijs ꝙ iō dr̄

superbia radix omnium viciorum.quia non est aliqd
genus peccati cuius non sit superbia causa aliquādo
sed eadē ratiōe posset dici ꝙ luxuria est radix omniū
viciorum.non ē enim aliquod genus peccati cuiꝰ nō
Secundo. sit luxuria causa aliquando.Item.fides ē necessaria
causa omnium virtutū.ergo a contrarijs: infidelitas
causa est necessaria omniū viciorū.et sic qui habꝫ vnū
Tertio. vicium:de necessitate habet omnia.Item.motꝰ vir=
tutū sunt voluntarij.sed nullum voluntarium habet
necessariam causā:ergo motus fidei non ē necessaria
causa motuū aliarum virtutū:ergo fides non ē neces
saria causa aliarū virtutum.qꝛ sicut se habet motus
ad motum:sic virtus ad virtutem.ergo non ex hoc ꝙ
fides est causa necessaria aliarū virtutum:necessariuꝫ
Solutio. est ꝙ qui habet vnā habeat omnes.Solutio.dicimꝰ
ꝙ fides est causa necessaria oīm virtutū et de virtute
generat omnes virtutes.maxime qꝛ omnes virtutes
tendunt ad finem fidei.quoniam cognitio sūmi boni
de necessitate generat dilectionē de deo.et sic de alijs
Ad primū Ad primū dicimus ꝙ non ē simile de superbia. quo=
niā ipsa non est necessaria causa alicuius vicij.nec oīa
vicia tendunt ad finē superbie.determinatur autē in
libro de fide ad petrum:quare dicitur superbia initi=
supbia ini= um omnis peccati co.s.quia superbia fuit primū pec
tiū peccati. catum luciferi quo inuidit hōi:tentauit:et preualuit.
ex eo fomes est in nobis qui est origo omniū viciorū
concedimus tamen ꝙ superbia ē aliquādo causa alio
rū viciorū.sicut dicit magister in sentētijs.nec est simi
le de luxuria.qm̄ magis innatus est nobis amor pro=
prie excellentie ꝙ amor luxurie aut pecunie et huius
Cupiditas modi.vnde cū apostolus dicit.Radix omnium malo
radix malo rum est cupiditas.non sumitur ibi cupiditas pro ap=
rum. petitu pecunie tantum:sed generaliter pro appetitu
pecuniarum:vel deliciarum carnis:vel proprie excel
lentie.patet ergo ꝙ superbia dicitur initium omnis
peccati. et quia fuit primum peccati angeli.: ⁊ quia
ex corruptela nature magis innatus est nobis amor
gregorius. proprie excellentie ꝙ aliud viciū.vn̄ gregorius dicit
ꝙ superbia ē primū viciū cū recedimꝰ a deo ⁊ vltimū
cum accedimus ad deū.vn̄ versꝰ. Cū bene pugnaris
cum cūcta subacta putaris. Que magis infestat vin=
cenda superbia restat.Similiter spernere mūdū sper
Ad scōm. nere nullum ⁊c.Ad secundū dicimus ꝙ non est simi=
le de fide et de infidelitate.quia fides in pluribus est
qm̄ exigitur ꝙ fidelis credat articulum esse implicite
Figura. vel explicite. vnde in leuitico comparatur sextario
olei quē leprosus pro sua emundatione debet offer=
re:cui si desit aliquid nō est sextarius:et qꝛ est omniū
articulorum:ideo ē causa omnium virtutum. qua fi=
nis aut materia non exigit articulos.sed infidelitas ī
paucioribus est:qꝛ qui discredit ī vno articulo infide
lis est.et ideo nō est causa necessaria omniū viciorum
neqꝫ etiā alicuius.qm̄ infidelitas est indifferenter re=
Alia causa spectu huius articuli et illius.Preterea.fides et in=
fidelitas non sūt contraria proprie:licet opponāṫ vt
cōtraria.quia nata sūt in eodē susceptibili et mutuo
sese expellunt.sed non sunt sub eodē genere posita:
cū viciū nichil sit:sicut motꝰ et quies non sūt pprie cō
traria:licet ad modum contrariorum opponanṫ.Ad
Ad vltimū vltimum dicimus ꝙ argumentatio non valet: ideo
quia motus fidei per moduꝫ voluntatis ē causa mo=
tuum aliarum virtutum: sed habitus fidei est causa
aliorum habituum per modum essentie et nature
⁊ propter hoc de necessitate habitus generat habitū
non tamē motus motū gn̄at de necessitate.dicimꝰ tn̄
ꝙ motus fidei est causa sufficiens motuū aliarū virtu
tum et secundū se et per se generat illos quātū in ipo
est. Itē apls dicit diuisiōes gratiarū sūt.alij datur s̄mo Iterū ar.
sapientie alij sermo scientie secundū eundē spiritum
alij fides in eodē spiritu: ergo aliquis habet sapien=
tiam q̄ nō habet scientiā aut fidē. nō ergo qui habet
vnā virtutē habet omnes.Itē super matheū dicitur Secundo.
ꝙ gradus est in virtutibus: quoniā ascenditur a pau
pertate spūs ad mansuetudinē et sic de alijs: sed vbi
est gradus ascensionis prius oportet ascēdere vnum
gradū ꝙ aliū:ergo prius habetur vna de illis virtuti
bus ꝙ alie habeātur.nō ergo qui habꝫ.⁊c.Itē iacob Tertio.
prius duxit lyam ꝙ rachelē.qm̄ prius est insistendum
operibus actiue ꝙ cōtemplatiue.vnde gregoriꝰ.qui gregorius.
arcē cōtemplatiōis possidere desiderat oportet vt prius
in campo actionis se exerceat:ergo prius habēt virtu
tes actiue ꝙ cōtemplatiue ⁊ inde vt pus.Solutio.di Solutio.
cimꝰ ꝙ diuerse sūt grē q̄tū ad prerogationē vsuū nō
quantū ad essentiā virtutū. ideo aliquis potest habe
re sapientiā de eternis.ita vt sit paratus p̄dicare alijs
de veris et eternis bonis: qui tamē nō est paratus de
fendere fidē per rationes ⁊ auctoritates efficaces ad
fidem defendēdā inducere.Ad secūdū dicimꝰ ꝙ ascē= Ad scōm.
sus est in virtutibus nō secundū essentiā virtutū: sed
quantū ad expeditionē vsus. quoniā prius oportꝫ eē
exercitatū in operibus paupertatis māsuetudinis lu
ctus et misericordie ꝙ expeditus sit aliquis ad opa
aliaꝝ btitudinū. p̄cedētia eni fuerūt quātū ad cordis
mundiciā.quoniā cum maiori difficultate operamur
opera virtutū purgati animi ꝙ opera virtutū purga
toriarū propter impedimēta nature corrupte.atten=
ditur ergo ascensus secundū expeditionem vsus et fa
cultatē operādi nō secundū essentiā virtutū. per hoc per hoc ad
patet solutio ad obiecta.Sed secundū hoc obijcitur rōnes.
cōmunis animi cōceptio est ꝙ nō quicūqꝫ potest minꝰ Iterū ar
potest maius:nec quicūqꝫ potest faciliꝰ pōt difficilius
ergo nō ex eo ꝙ aliquis est abilis ad producendū fa=
ciliora opera virtutū abilis est ad pducendū diffici=
liora:sed per fidē: spem caritatē: est homo abilis ad
faciliora opa:per alias virtutes ad difficiliora opera
ḡ nō ex eo ꝙ aliquis habet fidē:spem:caritatē:habet
alias virtutes. Itē ex hoc videtur falsū quod diximꝰ Secundo.
ꝙ oīs virtutes sunt eiusdē difficultatis.Solutio.di Solutio.
cimus ꝙ hec ppositio est falsa in virtutibus.nō qui=
cūqꝫ potest facilius : potest difficiliꝰ.quoniā virtus le
uat cor homīs supra se. vnde caritas leuat cor hoīs
supra se vt magis diligat deū ꝙ se.et magis beatitu=
dinē ꝙ vitā temporalē: et propter hoc qui abilis est
ad opera caritatis abilis est ad opera mansuetudinis
licꝫ sint difficiliora eo ꝙ difficiliꝰ est spnere se sperni:ꝙ
spnere se se.verū est ergo in virtutibus ꝙ q̄ abilis est
ad facilius:abilis est ad difficilius producendū secun
dū esse. licet nō sit abilis ad producendū illud de fa=
cili. sicut dicimus ꝙ qui habet caritatē potēs est resi
stere cuilibet tentationi et tētationi mortis. quoniā
ex quo diligit deum plus ꝙ se: si occurrat mortis ten
tatio et ipse cōferat et bene vtatur caritate quā habꝫ
vincit illā.licet nō de facili. Ex hoc patet solutio ad Ad vltimū
vltimo obiectū. sunt eni virtutes eiusdē difficultatis
quantū ad productionē vel perfectionē operum: licꝫ
non quantū ad facilē productionem eorūdem.

¶ Utrum verum sit in politicis.

¶ Secunda questio huius capituli.

Ar ꝙ sic. QUeritur vtrū verū sit in politicis ꝙ qui hꝫ vnā
habet oēs. Probatur ꝙ sic. prudētie est omīa
opera bona scdꝫ normā rationis dirigere ⁊ humanis
actibus tanꝙ diuinis prouidere: ḡ qui habet pruden
tiā puidet omibus actibus humanis tanꝙ diuinis:ḡ
actibus iusticie temperātie fortitudinis: ḡ qui habet
prudentiā habet oēs alias.sicut igiṫ per fidē pbatur
de theologicꝭ ꝙ qui hꝫ vnā habet oēs.ita per pruden
Secundo. tiam probatur in politicis ꝙ qui babet ⁊c. Item in=
directe sic.Non qui habet vnā virtutē nō habet oēs:
ergo aliquis pōt hr̄e continētiā ⁊ non habebit omēs.
immo erit in pctō mortali.Contra.Scdm phm virtꝰ
facit dignū beatitudine:ḡ iste qui habet cōtinētiā di=
Tertio. gnus est beatitudine . Item. pro pctō mortali dignꝰ
est sūma miseria: ergo simul ⁊ semel dignus est sūma
btitudine et sūma miseria.qđ est impossibile:ergo et
primū est īpossibile.s. qui habet cōtinentiā existēs in
pctō mortali.restat ergo ꝙ qui habet vnā habet oēs
Quarto Item. prius est cōsideratio finis ꝙ operū ad finē: ḡ si
aliqs est casus ppter qđ faciat opera castitatis opꝫ ꝙ
apprehendat tanꝙ finē opis deū. sed finis nō mouet
nisi appetatur:ḡ appetit deū tanꝙ bonū sibi:ḡ diligit
deū:ergo qui est castꝰ diligit deū.aut ergo diligit deū
ꝙtum debet aut non.si non:non est virtutis.si diligit
deū ꝙtum debet ⁊ eius gr̄a motus est caritatis:ergo
qui habet castitatē politicā habet caritatē.Sed pro=
batū est ꝙ qui caritatē habet habet omēs.ḡ a primo
qui habet castitatē hꝫ oēs. Similiter pōt probari de
alijs virtutibꝰ politicis.⁊ ita patet ꝙ in politicꝭ vera ē
In oppoᵐ sētētia p̄dicta. Sed cōtra.virtus est ex frequēti bene
agere.qm̄ ex freq̄nti bene agere caste fit castus. Sed
contra. non est necessarium ꝙ qui primo frequenter
operatur opera castitatꝭ ꝙ frequēter operaṫ opa for=
titudinis aut alterius virtutis: ergo nō est necessariū
ꝙ qui habet castitatē habeat alias politicas virtutes
Secundo. Item.virtutes politice sūt naturales.qm̄ nō excedūt
metas liberi arbitrij quod est naturale. Sed ꝯstat ꝙ
nō quicunqꝫ naturaliter abilis est ad opa fortitudinis
est abilis ad opera cōtinētie aut alteriꝰ virtutis. non
Solutio ergo qui habet vnā politicā habet omnes.Solutio.
Uirtutes politice dupliciter sumunṫ.Qn̄qꝫ eni dicū=
tur virtutes politice virtutes cōsuetudinarie.de qui=
bus agit aristo.in ethicis q̄ et in pctō mortali possunt
haberi.qn̄qꝫ dicūtur virtutes politice: prudentia/iu=
sticia/timor/fortitudo/eo ꝙ regūt vitā humanā ꝙtuꝫ
ad opera exteriora.de quibus in libro sapientie.Ille
habent pricipiū extrinsecū:fidē/spē/caritatē.Si ergo
hoc secūdo modo sumanṫ virtutes politice: dicimus
sicut dictū est de theologicis ꝙ qui habet vnā hꝫ oēs
duplices vir= quoniā tales nō fiūt ex frequēti bene agere:sed cōfir=
tutes poli= mātur.Si aūt aristo.de talibus intellexit dicimus ꝙ
tice. non fit in essentia ex frequēti bene agere: sed fit virtꝰ
et scdm hoc virtꝰ est accidens sonās in cōfirmationem
Si aūt primo modo dicūtur virtutes politice dicimꝰ
ꝙ non quicūqꝫ habet vnā habet oēs. qm̄ s̄m hoc vir=
tutes politice nō excedūt fines nature nisi in cōfirma=
Ad primū tione.Ad primū igiṫ dicimus ꝙ prudentie est hūanis
actibus tanꝙ diuinis prouidere. tn̄ qꝛ ad hoc ꝙ pro=
uideat efficaciter operibus alteriꝰ virtutis cū discre=
tione sua exigiṫ sciētia de illa.Dicimꝰ ꝙ nō est necessa
riū ꝙ prouideat efficaciter opibus aliaꝝ virtutū.qm̄
multi habent scientiā operū fortitudinis qui non hn̄t
Ad scōm. scientiā operū castitatꝭ aut ecōuerso. Ad scdꝫ dicimꝰ
ꝙ aliquis pōt continēs esse ppter deū ex dilectiōe na
turali:tn̄ in pctō mortali est.nec est verū ꝙ talis conti
nentia faciat dignū btitudine ꝙuis phi senserint ita.
Errauerūt eni in hoc putantes ꝙ ex solo libero arbi= Error phi=
trio posset aliquis ad btitudinē peruenire.Ad tertiū losophorū
dicimꝰ ꝙ qui cōtinēs est diligit deū dilectione natura Ad tertiū.
li:⁊ diligit deū quantū debet scdm statū caritatꝭ.vn̄ si
ppter hoc abstineat ab illecebris carnis talis abstinē
tia est motꝰ virtutis politice.nō tn̄ simplr̄ virtutꝭ.qm̄
scdm primā sūptionē nō sunt virtutes politice simplr̄
virtutes.Item.sentētia est tam scōꝝ ꝙ philosophoꝝ Iterū ar.
ꝙ virtus est perfectio aīe:ḡ qui habet vnā virtutē hꝫ
aīe perfectionē:ḡ qui habet vnā virtutē perfectus est
sed ei quod pfectū ē nichil deest: ḡ nichil deest ei q̄ ha
bet vnā virtutē:ḡ habet oēs virtutes.Itē.virtutꝭ est Secundo.
operari scdm rectā rationē: ḡ scdm discretionē:ḡ qui
hꝫ vnā virtutē operaṫ secundū discretōnē rectā: ergo
aut secundū discretionē nature:aut artis: aut virtutꝭ
non nature vel artis . quoniā virtus est certior et me
lior omni arte et omī natura:ergo quelibet virtꝰ ope
ratur secundū discretionē virtutis.nō prudētie:ergo
qui habet vnā virtutē habet ⁊ prudentiā. Itē.rō est Tertio.
caput mētꝭ:ḡ regit affectū:ḡ nō est vtꝰ in affectu q̄n sit
in ratione.sed virtꝰ politica sita in ratione non est nisi
prudentia: ergo qui habet politicam aliquam habet
prudētiā.Itē.sicut se habꝫ fides ad vtutes theologi Quarto.
cas:ita prudētia ad politicas.qm̄ sicut fides est cogni
tio omniū credendorū et fugiendoꝝ imperans elige=
re eligenda:et fugere fugienda: sic fides imperat cre
dere credenda:ergo sicut qui hꝫ aliquā virtutē theo
logicā habꝫ fidē.ita qui habꝫ aliquā politicā habꝫ ⁊
prudentiā.Sed qui habet prudētiā habꝫ oēs.quod pbaṫ mior
probatur per hoc ꝙ prudentia sicut dictū ē hꝫ iperiū
et discretionē omniū eligendorū:⁊ ita q̄ hꝫ prudētiā
habet oēs.ergo a primo qui hꝫ vnā hꝫ omēs. Item. Quinto.
iacobꝰ.Qui offēdit ī vno oīm reus ē:ergo qui habet
aliqu od peccatū nullā habet virtutē: ḡ qui caret vna
virtute caret omnibus virtutibꝰ. et inde vt priꝰ. Si
cōcediṫ. Contra.gregorius dicit sup iob. in pricipio In oppoᵐ
intellectus inutilis est sine sapientia.con siliū vile est
sine fortitudine. ergo intellectus potest haberi sine
sapientia:et consilium sine fortitudine.nō ḡ quicunqꝫ
habet vnū donorum informiū:habet omnia dona . ḡ
nec quicunqꝫ habet vnā potentiā:habet omnes Itē Secundo.
gregorius.Qui virtutes sine humilitate aggregat
quasi puluerem in ventū portat:ergo virtutes possūt
haberi sine humilitate.et inde vt prius.Item. aliqs Tertio.
potest esse qui cum audierit ꝙ corpus nostrum ē tem
plum spiritussancti ex hac fide sola abstinet se ab ille
cebris carnis:non tamen nouit dare sua:imo existi=
mat ꝙ nō tenetur dare sua in aliquo casu.certum ē ꝙ
talis hꝫ continentiā politicam ⁊ non largitatē. patet
ergo ꝙ non quicunqꝫ habet vnā habet oēs.Solutio Solutio.
dicimus ꝙ non quicunqꝫ habet vnā politicam habet
oēs:secundū ꝙ politica virtus dicitur que non exce=
dit metas nature nisi quantum ad facilitatem operā=
di.Ad primum dicimus ꝙ hec propositio.qđ perfe= Ad primū.
ctum est nichil ei deest.est vera de perfectione q̄ sim=
pliciter est perfectio.virtus autē politica non ē perfe
ctio simpliciter nec facit perfectum simpliciter:cū nō
sit virtus simpliciter sicut dictum est:quoniam caret
circunstantia nobilissima hac.s.inquantum debet. vn
de diminuit de ratione virtutis . Ad secundū dicimꝰ Ad scōm
ꝙ virtus politica operatur secundum discretionem
prudentie perfecte vel imperfecte.quoniam sicut ali

quorū articulorū quasi dimidia sicut fides vni⁹ dei et vnius remuneratoris sufficit in quibusdā phis ad generandū alias virtutes informes in illis. ita et prudētia quasi dimidia sufficit ad generationē castitatis ꝓpter quod non oportet ꝙ qui habet castitatē habeat prudētiā ꝑfectā. multi enī hn̄t discretionē in opibus carnis q̄ nō hn̄t in dandis.

Ad tertiū.

Ad tertiū dicim⁹ ꝙ non est aliq̄ ꝟtus politica siue prudētia ꝑfecta vel imꝑfecta.

Ad q̄rtum

Ad quartū dicim⁹ ꝙ hec propositio sicut se habet fides ad virtutē theologicā, ita prudentia ad politicā falsa est: si de vniuersali similitudine intelligat᷑. et hec ratio. quia fides imperfecta non potest gn̄are aliquā ꝟtutē theologicā: sꝫ prudētia iperfecta pōt gn̄are aliquā virtutē politicā.

Ad vltimū

Ad vltimū dicim⁹ ꝙ auctoritas ista: qui offendit. ⁊c. duobus modis exponitur ad p̄ns vno modo sic. qui offendit in vno mādato per peccatū mortale reus est omniū. i. in caritate per quā iplentur oīa mandata. plenitudo enī legis est dilectio. qm̄ caritati opponitur omne peccatū secundū tria.

Primo. Secundo. Tertio.

Primo quia peccatū separat a deo: sed caritas ɔiūgit deo quoniā caritas est vnio spirituū. Secundo quia peccatū est offensa dei: caritas autē facit gratū deo. Tertio quia sicut peccatū est mors aīe. ita caritas est vita anime. et qui peccat interficit se qd̄ ē ɔtra caritatē: q2 quis debet diligere se: patet igitur secundū hāc expositionē ꝙ nō quicūq; habet vnā politicā habet omēs quia politice virtutes possunt haberi sine caritate. sicut dictū est.

Alr̄ exponitur.

Secundo modo sic exponitur. qui offēdit. ⁊c. i. qui habet peccatū mortale omia opera sua reddit inutilia ad salutē. nec ex hac expositione sequitur ꝙ qui habet vnā habeat oms. quoniā opa ꝟtutū politicarū nō valēt ad salutē nisi adsit caritas.

¶ De contrarietate virtutū politice et theologice. ¶ Tertia questio hui⁹ capituli

Ar̄ ꝙ sic.

Queritur vtrū sit cōtrariū virtuti politice et virtuti theologice. videt᷑ ꝙ sic. scd̄ꝫ phm virtuti politice contrarius est habitus ad male agēdū. quoniā sicut ex frequēti bene agere relinquitur bon⁹ habit⁹ ad bene agendū de facili: ita ex frequenti male agere relinquit᷑ malus habitus ad male agendū de facili. et ita scd̄ꝫ phm ꝟtuti ɔ̄ri⁹ est mal⁹ hit⁹: sꝫ ꝟtuti theologice idē ē ɔ̄riū eo ꝙ sicut ꝟt⁹ theologica facit dignū vita eťna sic mal⁹ hitus facit dignū pena eťna. ⁊ ita idē est cōtrariū virtuti politice ⁊ theologice.

Secundo.

Itē eadem est lex naturalis ⁊ lex scripta sicut dicit augustinus. ꝙ lex naturalis per pctm̄ deprauata: per scripturā reparata est: ergo eadē est transgressio legis naturalis et legis scripte: sed trangressio legis naturalis est cōtraria virtuti politice. et transgressio legis scripte cōtraria est virtuti theologice: ergo idē est cōtrariū vtriq; virtuti. et hoc sequitur ꝙ virtus theologica et ꝟtus politica sint eadē virtus vel idē ɔtrariū duobus.

Euasio.

Forte dicet ꝙ idē est cōtrariū: sed nō eodē modo. quoniā viciū est contrariū virtuti politice imediate: sed theologice mediate. vt patet in cōtinentia. quia sunt q̄ neq; cōtinentiā virtutē habent neq; incōtinētiā luxurie. habēt autē cōtinētiā informē. ⁊ ita quod est extremū in politicis: mediū est in theologicis.

Ad idem.

Itē quelibꝫ virtus oponitur vicio mediate: ergo cū virtus et vicium non habeant oppositionē nisi rōne suorū cōtentorum erūt virtus et viciū contraria siue opposita mediata quod patet esse falsū. quoniā necessariū est virtutem aut viciū inesse suo susceptibili ⁊ loquimur de adulto qm̄ oīs adultus dignus est beatitudine vel gehenna.

Solutio.

Dicimus ꝙ ꝟtus opponitur vicio mediate quātum ad quedā: sed imediate quantū secūdū rationē generis et per modū cōtrarietatis ⁊ imediate etiā in quibusdā speciebus. vt infide et in fidelitate. dicimus eī ꝙ adultus tenetur credere in deum. vnde si nō credit omittit et est infidelis quantum ad omissionem fidei nec habet plures omissiones: licet habeat omissionē pluriū. eo ꝙ habeat omissionem fidei que est radix ⁊ causa necessaria omniū aliarū virtutū / et ob cui⁹ difficultatem vna ē in virtutibus difficultas. et ꝓpter hoc dicit augu. ꝙ peccato infidelitatis retento oīa retinētur. et eo deleto oīa delentur. qm̄ tale viciū nō potest deleri nisi per fidē virtutē. ⁊ qui non habet fidem virtutem habet peccatum infidelitatis / saltē per modū omissionis.

Augustin⁹

Ad rōnem

Ex hoc patet solutio. qm̄ respondendum est per interemptionē hui⁹ quelibet virtus theologica mediate opponitur sibi vicio cōtrario. Cōcedim⁹ tn̄ in quibusdā virtutibus sicut in continētia et largitate: et huiusmodi: que habent contrarietatem ad vicia mediatiā. s. per modum negationis: ⁊ nō ꝑ modum vere positionis. q2 informis continētia nō ē medium inter peccatum luxurie et continentiā virtutē. ideo quia manet cum altero extremorū. potest enim aliquis habere peccatū luxurie et continentiā informem.

Opio aliquorum.

Item. quidā dicunt ꝙ nullus habitus ad male agendū est in homine. sed continenti ex similibus actibus similes habitus fiunt: ḡ sicut ex bene cytharisare relinquitur bonus habitus cytharisādi. ita ex praue cytharisare relinquitur prau⁹ habit⁹ cytharisādi. ergo sicut ex bene agere relinquitur habitus ad bene agendum. ita ex male agere relinquitur habit⁹ ad male agendmm.

Scd̄a ratō eorum.

Itē. decor anime est habitus ad bn̄ agendū. ergo a simili ecōtrario. turpitudo aīe est habitus ad male agendū.

Euasio.

Forte dicet ꝙ peccatū non est habitus. qm̄ nullus habitus anime est malus.

ɔ̄ hanc ar̄.

Sꝫ cōtra. multi sūt qui quasi inuīcibiliter proni sūt ad luxuriā: vel ad alid̄ pctm̄. et ex illa pronitate operant᷑ frequenter et frequentius q̄ plures iusti ex sua virtute.

Ar̄ inq̄sitie

Queritur ergo vtrū illa frequentia sit ab habitu aut a pura potentia liberi arbitrij aut a predicto vulnere. a pura potentia nō. q2 secūdū hoc quilibet habēs illā potentiā haberet frequētiā taliū operū. Itē. nec a vulnere. qm̄ vulnus potius impedit frequētiā operum q̄ expediat. sicut equus vulneratus poti⁹ vellet quiescere q̄ laborare. restat ergo ꝙ frequentia malorum operum est ab habitu malo. et inde vt prius.

ɔ̄ hoc tn̄ ar̄

Sꝫ contra. Esto ꝙ aliquis transeat ab auaricia ad prodigalitatem sine pn̄ia. constat ꝙ peccatū auaricie non est deletū in ipso. adhuc habet peccatū auaricie ⁊ habet habitū prodigalitatis. ḡ simul est abilis ad opera auaricie: ⁊ ad opera prodigalitatis. quod ē impossibile.

Solutio.

Dicimus ꝙ sicut ē habitus ad bene operandū: ita ē habitus ad male operandū.

Ad rōnem

Ad illud qd̄ obicit᷑ dicim⁹ ꝙ in predicto casu peccatū auaricie transit actu et habitu: tn̄ remanet reatu. qm̄ reatus nō aufert᷑ nisi per penitētiā.

In peccato mortali tria sunt.

In peccato mortali tria sūt. actus / habitus / vulnus / naturaliū: duo prima sunt pctm̄. ꝓpt᷑ tertiū. qm̄ corrūpūt imaginē dei ī aīa: ⁊ ex hoc faciūt dignū morte eterna. pma duo bn̄ trāseūt ṗ penitētia sꝫ tertiū nō. qm̄ imago siue naturalia n̄ reparāt᷑ nisi ꝑ ꝟtutē. igr̄ sicut origīale peccatū trāsit reatu. sꝫ remanet actu. ita mortale pctm̄ trāsit q̄nq; et actu ⁊ hitu.

¶ Utrum oēs virtutes sint pares.

¶ Tractatus decimusquartus.

Dicto de connexione: dicendū est de equalitate carūdē. Primo vtrū omnes virtutes sint pares ī eodē. Scd̄o propter quā p̄eminētiā caritas ⁊ fides dicuntur maiores alijs. Tertio in quo sapientia et intellectus p̄emineāt ceteris donis.

¶ Unicum capitulum.

¶ Prima questio.

Ar̄ ꝙ sic.

Circa primū capitulū probatur ꝙ oīs virtutes in eodē sunt pares: super illud apo. Paria sunt latera ciuitatis. dicit glo. fides spes caritas et operatio bona: ergo fides: spes: caritas. ⁊c. et alia glosa. latera ciuitatis sunt prudētia: timor: fortitudo: iusticia ergo tam cardinales virtutes q̄ theologice sūt equales: ergo oēs.

Secūdo ꝑ augustinū.

Itē augustin⁹ probat ꝙ virtutes sūt pares sic. si temperantia esset minor prudētia in isto: tēperantia esset minus fortis et similiter prudentia: ergo iste esset minus fortis et magis fortis: qd̄ est ipossibile. similiter si temperantia est minor q̄ fortitudo accidit ꝙ iste sit magis prudens et minus qd̄ non pōt esse. relinquitur ergo ex ꝓbatione augustini ꝙ omes virtutes sunt pares.

Tertio.

Itē oīs virtus habet perfectionem suā ab hac circūstātia: propter deū siue propter summū bonū: ergo vna est perfectio siue forma omniū virtutū: ergo eadē bonitas. quoniā sicut a forma est esse ita et bonitas: ergo omēs virtutes sunt pares in bonitate ergo pares. quia proprie nō attenditur paritas vel inequalitas ꝟtutū nisi quantū ad bonitatem

Quarto.

Itē indirecte sic. esto ꝙ aliquis habeat minorē prudentiā q̄ fortitudinē. inde sic. iste est tantū prudēs: ḡ tantū bonus. nullo enī est aliquis bonus nisi virtute.

Quinto.

Itē idē est magis fortis: ergo magis bon⁹: ergo iste est magis bonus et minus bonus. sed quia iste bon⁹ dignus premio. et quia tantū bonus dignus tāto premio. et est magis bonus et minus bon⁹: ergo iste est dignus maiori premio et minori: qd̄ est impossibile.

Eodē modo argui᷑.

Eadē est obiectio si demonstrent᷑ duo: quorū vn⁹ habet virtutes minores cardinales q̄ theologicas. alt⁹ ecōuerso: tamē in sūma ꝟtutes istius sunt pares virtutibus illius. quoniā rōne maiorū virtutū et minorū est alter altero dignus maiori premio et minori.

In oppoᵐ

Sꝫ cōtra virtutes vni⁹ sunt pares virtutibus alterius: ḡ equali premio sūt digni. Ex hijs videt᷑ ꝙ oēs virtutes sunt pares in eodē.

Confirmat᷑

Sed ɔtra. multi pollent fide qui nō pollent scientia vt dicit augustin⁹. et loquit᷑ de sciētia dono: ergo in multis nō sunt pares fides et sciētia donū. nō ergo oīs virtutes sunt pares de necessitate in eodē.

Secundo.

Itē de sanctis nō est inuētus similis illi. qm̄ quilibet sctūs habet in aliq̄ virtute prerogatiuā suā sicut paul⁹ habuit ꝑrogatiuā hūilitatis. moyses mansuetudinis. abraham fidei. iohānes virginitatis: ergo maior fuit humilitas in paulo q̄ cetere virtutes et sic de alijs.

Tertio.

Itē propter vnūquodq; est tale. ipsum est magis tale q̄ quod propter illud: sed propter virtutes theologicas sūt cetere virtutes bone: ḡ ꝟtutes theologice. scꝫ fides spes caritas sunt meliores ceteris virtutibus. et inde vt prius.

Quarto

Itē mot⁹ caritatis in deū in īfinitū maior est motu pietatis eo ꝙ pietas nō mouetur nisi in proximū: sed intensio virtutis nichil aliud est q̄ efficatia aut potestas elicīēdi maiorē motum: ergo caritas est intensior q̄ pietas: ergo caritas est maior pietate. nō ergo virtutes sūt pares.

Solutio. Multiplex opinio.

Solutio. multiplex est opinio super questione ista. quidā dicunt ꝙ virtutes sunt pares in intensione. Secundum primā opinionē respondem⁹ ad primo obiectū ꝙ hec argumentatio nō valet: multi pollent. ⁊c. non ergo in eis sūt pares scientia et fides. preeminētia enī nō attēditur s̄m intēsionē. sed secūdū expeditionē et frequentiā motuum. qm̄ scientia que est prudētia spiritus supponit oīa scibilia quorꝫ cognitio vł discretio vtilis est ad salutem. vn̄ qui maiorem habent discretionē et pluriū magis expediti sunt ad actus sciētie doni. et frequenter operantur ad imperiū illius doni quia ergo nō oēs fideles habent hanc discretionem in amplitudine: verū est ꝙ multi pollent fide: q̄ non pollent sciētia.

Ad primū

Exemplū.

Sicut patet ī vetula que habꝫ tātam fidem quātam theologus: et tantā prudentiā spirit⁹ sed nō habet tantā discretionē. vn̄ q2 nō habet tot adiuuantia ad vtendū expedite illo dono: dicit᷑ nō pollere sciētia. et propter hoc accidit ꝙ alijs parib⁹ ī eodē genere peccati plus peccat theologus q̄ simplex vetula.

Ad scd̄m.

Ad secundum dicimus ꝙ prerogatiua sanctorū nō attēditur secūdum intēsionem virtutis: sed frequēti expeditione motuū. hoc aūt attendit propter quatuor causas.

Prima cā

Prima est ipsa cōplexio que iuuat virtutem ad expediendū actus suos: sicut sāguineus ī medio magis est abilis ad opera mansuetudinis: q̄ melēcolicus. melēcolicus vero ad opera ire per zelum.

Scd̄a cā.

Secunda causa ē maior discretio in operibus vnius virtutis q̄ alterius. quelibet enī virtus habet suas proprias operationes. vnde aliquis ꝑt habere discretionē operum vni⁹ virtutis: q̄uis non habeat tātam discretionē operum alterius virtutis.

Tertia cā.

Tertia causa ē maior exercitatio in operibus vnius q̄ alterius. qm̄ exercitatio multum prodest ad expeditionē actuum

Quarta cā

Quarta causa est diuersitas status. verbi gratia. aliquis de nouo cōuersus per penitentiam licet habeat maiorꝫ caritatē q̄ alius qui diu māsit in caritate. nō est tamē ita expeditus ad bene agendū sicut alius impediente difficultate status propter peccatorum reliquias que adhuc manēt.

Ad tertiū.

Ad tertiū dicimus secūdꝫ istam opinionē ꝙ virtus non generat virtutē. sed motus vnius ꝟtutis generat motus aliarū ꝟtutū. et ita soluerent per interēptionē.

Alr̄ ꝑt dici

Uel dicerēt ꝙ hec regula propter vnūqd̄q; ⁊c. intelligenda est in illis que ī subiecto subiacente qualitatē efficiunt sue qualitatis similem. sicut patet in exemplo de aqua et igne. sed non tenet in illis quorū alterū generat reliquū: non solum quantū ad qualitatē: sed etiā quātū ad eē. verbi gr̄a. homo generat hominē ⁊ q̄nq; est filius rationabilior patre.

Ad q̄rtum

Ad quartū dicerēt ꝙ pietas et cetere virtutes nō mensurantur secundū suos motus. sꝫ secundum mensurā caritatis que ē omniū perfectio / ⁊ forma. vnde quanta est caritas: tante sūt ⁊ alie virtutes. licet motus caritatis sit in infinitū maior q̄ mot⁹ pietatis. dictū est secundū quorūdā opinionē: ꝙ oīs virtutes sūt equales in eodē intēsione / ⁊ efficatia merendi.

ɔ̄ hāc opionem ar̄.

Sed cōtra. certū est ꝙ motus caritatis in deū in infinitū est maior motu eiusdē in proximū. sꝫ motus caritatis ī proximū: aut ē equalis: aut maior motibus iusticie: aut pietatis: q̄ similiter sūt in proximū tantum. ergo motus caritatis maior est motibus iusticie vel misericordie: ḡ habitus habitu: ḡ caritas ē maior q̄ iusticia vel misericordia. non ergo omnes virtutes sūt pares in eodē intensione.

Euasio.

Forte dicet ꝙ huiusmodi virtutes iusticia: pietas: sequentes caritatem: equales sunt caritati. eo ꝙ mensurātur secūdū quantitatem caritatis.

ɔ̄ hanc ar̄.

Contra. sicut probatū est: mo

tus caritatis in infinitũ est maioꝛ motibus iusticie et
pietatis. ꝙ motus illarũ virtutum non mensurantur
secundũ motũ caritatis : ergo nec ille virtutes scd̃m
quãtitatẽ caritatꝭ. quoniã maioꝛ assimilatio motuũ
debet esse adinuicẽ ꝙ virtutũ secundũ opinionẽ istam
que ponit ꝙ motus caritatis generat motũ aliarum
Secundo. virtutũ: virtus non generat virtutẽ. Itẽ sol calefacit
et propinquioꝛa et remotioꝛa . propinquioꝛa magis
remotioꝛa minus. et licet illa que calefiũt sic caloꝛem
habeant ab eodẽ fonte : tamẽ nõ mensurãtur secũdũ
caloꝛẽ sui fontis. ideo habent propꝛias mẽsuras qb⁹
mensurãtur: ergo pari rõne ꝙuis iusticia et pietas ꝛ
huiusmodi virtutes sint a caritate : tamẽ habẽt pro-
pꝛias quãtitates et mensuras quibus debẽt mẽsura
ri: ergo nõ habẽt mensuras scd̃m quãtitatẽ caritatis
Euasio. Forte propter istas ratiões dicet aliquis ꝙ virtutes
nõ sunt equales quãtũ ad intensionẽ: sed solũ quantũ
ꝯ hanc ar. ad efficatiã merẽdi. Sed contra generalis regula est
ꝙ tantũ intenditur ꝓpꝛietas quantũ accedit ad verã
nomĩs impositionẽ sue speciei: ergo equales sũt pro
pꝛietates intensione que equaliter accedũt ad veram
impositionẽ noĩs sue speciei: sed omñs virtutes in eo-
dem equaliter accedũt. ꝛc̃. ꝙ in eodẽ sunt equalr̃ in-
tẽse. ꝓbatio medie loq̃mur de caritate ꝛ iusticia hui⁹
caritas hui⁹ eq̃ accedit ad suã veri noĩs ĩpositionẽ. scȝ
ad caritatẽ xp̃i que est optima caritatũ creaturarum.
vel ad caritatẽ chꝛisti exemplarem sicut iusticia eius-
dem ad iusticiã chꝛisti creatã vel iusticiã dei exempla
rem. aliter enĩ nõ esset iste vniformiter similis deo: ꝙ
caritas huius ꝛ iusticia equalr̃ accedunt ad suas veri
nominis impositiões. similiter et alie virtutes: ergo
media propositio est vera et maioꝛ similiter: ergo et
cõclusio. et ita patet ꝙ omñes virtutes sunt equaliter
ꝯ hoc tñ ar intense. Contra. maioꝛ est misericoꝛdia dei ꝙ iusticia
eius. quoniã essentialiter diligit se etiã ante mũdum
sed nõ sic exercet opera iusticie: ergo virtutes accedẽ
Solutio. tes equaliter ad illas sunt inequaliter intense. Solu-
tio. dicimus ꝙ virtutes sunt equaliter intẽse quantũ
ad efficatiã merendi et quantũ ad intensionẽ eq̃litate
inq̃ propoꝛcionabili nõ equalitate absoluta. eq̃liter
enĩ accedunt ad verã sui nominis impositionẽ secun-
dum statũ suũ et materiã propꝛiam vel equales sunt
Alr̃ dicitur equalitate generis: non equalitate speciei. quoniã si
magna est caritas magna est misericoꝛdia/ licet nõ tã
ta. et hec solutio sequitur ex pꝛima. qm̃ ex eo ꝙ virtu
tes sunt equales in intensione equalitate propoꝛtio-
nabili: sequr̃ ꝙ sũt equales equalitate generis. Tria
Ad pꝛimũ igitur attendimus in equalitate virtutũ. Pꝛimũ est
Ad scd̃m. equalitas strẽnuitatis siue difficultatis. Secundũ est
Ad tertiũ. eq̃litas intensiõis ꝓpoꝛtionabilis . Et ex hiis duob⁹
Ad vltimũ est tertiũ. scȝ eq̃lis efficatia merendi. Ad vltimo obie
ctũ dicimus ꝙ hec argumẽtatio: omẽs virtutes equa
liter accedunt ad suas veri nomĩs impositiões: ergo
equaliter intenduntur: nõ valet nisi sub disiũctione in
telligar̃ cõclusio. sic intenduntur equaliter equa[li]ta-
te intensionis absoluta vel propoꝛtionabili. de abso-
luta autẽ equalitate sequerer̃ si omnes haberent eã-
dem veri noĩs impositionẽ ad quã accedũt: sed nõ ha
bent vnã imo plures: que in se cõsiderate sunt inequa
les. sicut ostensũ ẽ in opponẽdo ad ob[iection]es q̃ videntur
tur esse cõtra solutionẽ istã. Respõdemus ad pꝛimũ
Ad pꝛimũ quod obiicitur ꝙ equalia sũt latera ciuitatis. dicim⁹
ꝙ verũ ẽ quantũ ad equalitatem propoꝛtionabilem:
et non quãtũ ad absolutam: tamẽ tres virtutes theo-
logice. s. fides/spes/caritas. propr̃ eãdẽ naturã quã
hñt sunt equaliter intense equalitate absoluta . sȝ nõ
sunt equaliter intense cũ bona operatione: nisi equa-
litate generis. Ad secundũ dicim⁹ ꝙ ratio augustini Ad scd̃m.
est bona. verum ẽ enim ꝙ tam prudens est tẽperãtia
quanta ipsa est ꝛ foꝛtitudo: ꝛ alie omnes. et hoc pro-
pter cõnexionẽ virtutũ. Dicir̃ aũt tẽperantia prudens Tẽperãtia
propter habitudinẽ quã habet ad prudẽtiã a qua re prudens.
gitur: dirigitur: oꝛdinatur. sicut vrina dicitur sana ꝓ
pter habitudinẽ quã habet ad sanitatẽ. similiter dicẽ
dum est de aliis virtutibus. Ad tertiũ dicim⁹ ꝙ oẽs Ad tertiũ.
virtutes sunt eque bone. i. eque vtiles ad merendum
quia eiusdẽ sunt strennuitatis vel difficultatis ꝛ equa
lis propoꝛtionis. et equaliter sunt efficaces ad merẽ-
dum. nõ tamen sunt eque bone ad fruendũ. ꝙ aũt ca-
ritas habet maioꝛẽ motũ ꝙ misericoꝛdia: nõ a stren-
nuitate virtutis: sed a materia caritatis. s. ab abundã
ti bonitate dei trahentis. sicut super psal. dicit glo. ꝙ Glosa psal.
maioꝛis virtutis est exuere veterẽ hominẽ ꝛ induere
nouũ: ꝙ semꝑ mansisse in virtute. i. maioꝛis strẽnuita
tis. sicut aũt quedã coꝛde sunt graues: quedã acute:
quedã superacute: ꝛ tamẽ sunt vnius cõsonãtie. simi
liter in virtutibus quedã quasi graues: vt quattuoꝛ
virtutes cardinales. virtutes acute: fides/spes/cari-
tas. superacute: sapientia: intellectus.

¶ De prerogatiua virtutum.
¶ Secunda questio huius capituli.

Q Ueritur de prerogatiua virtutũ. ꝛ õr ꝙ caritas
sit melioꝛ omnibus aliis. apo. dicit. Fides/spes Ar ꝙ cari-
carias hec tria: maioꝛ autẽ hoꝛũ ẽ caritas: sed nõ nisi tas sit me-
in bonitate. ergo caritas melioꝛ est ꝙ fides: vel spes lioꝛ.
ergo melioꝛ ꝙ omnes. Item. adhuc excellentioꝛem Secundo.
viã vobis demonstro: et loquitur de caritate. ꝙ cari-
tas est excellentioꝛ via ad deum. sed in tantũ ẽ bonũ
aliquid: inquantũ est via ad deum. et inde vt prius.
Item. in pꝛima epistola ad co. Emulamini melioꝛa Tertio.
carismata. i. ardenti desiderio appetite: et loquir̃ de
caritate. ergo vt prius. Item. caritas est delectabili- Quarto.
oꝛ omnibus aliis. hoc constat. sed bonũ ẽ cuius appre
hensio est delectatio. ergo caritas ẽ melioꝛ omnibus
cũ sit delectabilioꝛ. Item. caritas ẽ permanẽtioꝛ om- Quinto.
nibus. qm̃ ipsa nunꝙ excidet aut essentia aut vsus. sȝ
omnes alie virtutes aut essentia aut vsu excident. ꝙ
quantum ad hoc melioꝛ est omnibus aliis: ꝛ in oĩb⁹
aliis ẽ par. ergo ipsa simpliciter ẽ melioꝛ oĩb⁹. Item Sexto.
ꝙ ipsa sit melioꝛ virtutibus sequentib⁹ ipsã: sic ꝓbar̃
quod propinquius ẽ fini: magis est eligẽdũ ꝛ meli⁹
est. quoniã a fine ẽ bonitas. sed caritas ẽ propĩquioꝛ
fini ꝙ virtutes sequentes: quia ipsa delectamur ĩ deo
immediate: aliis vero mediate. sed ĩmediate in eis q̃
sunt via ad deum: sicut continentia delectamur ĩ mũ-
dicia carnis. et sic de aliis. ergo caritas simplicir̃ me-
lioꝛ est ceteris virtubus. Item. propter qd̃ vnumqd̃- Septimo.
ꝙ ꝛc. sed virtutes sequentes nõ sunt bone nisi a cari
tate: a qua hñt etiã ꝙ sũt. ꝙ caritas ẽ melioꝛ ꝙ ille: sȝ
videtr̃ ꝙ fides sit melioꝛ oĩb⁹. qm̃ rõ ẽ optimũ ĩ hoĩe.
alir̃ nõ eẽt rõale differentia perfecta hominis. ꝙ virt⁹
perfecta rõnis melioꝛ est. sed fides est perfectiua rõis
ergo melioꝛ. Preterea. apo. dicit et si vetus homo Octauo.
coꝛrumpitur de die in diem: interioꝛ tamen hõ reno
uatur in agnitione eius q̃ creauit illum. ibi dicit au- Augustin⁹
gustinus. ꝙ imago dei est ratio. ex quo pȝ ꝙ optimũ
in homine est ratio: ergo perfectio ratiõis melioꝛ est

perfectionib[us] aliarũ potentiarũ: sed fides est ꝑfectio
ratio nis. caritas cõcupiscibilis. spes irascibilis : ergo
fides est melioꝛ caritate et spe. et ita per consequens
Nono. oĩbus aliis ꝟtutib⁹. Itẽ pꝛmia ꝓpoꝛcionãr̃ meritꝭ: ꝙ
optimo pꝛmio rñdet optima ꝟtus in via: sȝ cognitio q̃
succedet fidei erit optimũ in gloꝛia. quod patet per
hoc quod dñs dicit in euangelio. hec est vita eterna.
Decimo. ꝛc̃. ergo optima virtus in via est fides. Itẽ sup illud
Augustin⁹ psalmi. et ostendã illi salutare meũ. dicit augustinus
ꝙ visio dei erit tota merces: sed visio dei succedet fi-
dei. ergo tota merces debetur fidei : ergo fides sim-
In oppoᵐ pliciter est melioꝛ omñi virtute . Sed videtur ꝙ omñs
virtutes sunt eque bone. quoniã sũt eque meritoꝛie:
Secundo. ergo eque preciose: ergo eque bone. Itẽ si vna virt⁹
esset alia melioꝛ cũ a volũtate virtutis sit homo bon⁹
et dign⁹ premio: sequeretur ꝙ idẽ homo esset magis
bonus et minus bon⁹/ et dignus maioꝛi pꝛmio et mi-
noꝛi qd̃ est impossibile. restat igir̃ ꝙ ꝟtutes sint eque
Tertio. bone. Itẽ dicitur ꝙ stat eque intense equalitate abso
luta. sunt enĩ eque bone vt pꝛobatum est ꝛ nõ est alia
causa sue intensionis nisi intensio sue bonitatis. quo-
niã virtus est sua bonitas: ergo cũ sint eque bone sũt
Euasio. eque intense: absoluta intensione. Forte dicet ꝙ cari-
tas habȝ a materia sua ꝙ sit intensioꝛ. quia ĩmediate
ꝯ hanc ar. mouetur in deum. Contra. ignis calefacit ligna sicca
magis ꝙ humida . tamẽ propter diuersitatẽ materie
nõ variar̃ intensio sui caloꝛis: ergo pari ratiõe nec ma
teria caritatis variabit intensionẽ virtutis : ergo oẽs
virtutes sunt eque intẽse equalitate absoluta: quod
Solutio. est cõtra predicta. Dicimus ꝙ ꝙuis caritas sit melioꝛ
aliis secundũ quid et fides similiter sicut ostẽsum est.
tamẽ oẽs sunt eque bone simplicir̃. Simpliciter enĩ
bonũ est quod vtiliter habet esse: virtutes autẽ omñs
eque vtiles sunt simpliciter. quoniã sunt eque meri-
toꝛie. hec enĩ est summa vtilitas virtutũ ꝙ sunt meri-
toꝛie vite eterne. dicim⁹ ꝑ regulã generalẽ ꝙ de virtu
te aliqua nõ potest ꝓbari ꝙ ipsa sit melioꝛ simpliciter
nisi per hoc mediũ. qꝛ est melioꝛ ad merẽdũ vitã eter
nam. si vero aliud mediũ assumat et inferat simplicir̃
Ad pꝛimũ. erit fallatia secundũ quid et simpliciter ibi. Ad pꝛimũ
ergo dicimus ꝙ caritas est maioꝛ aliis. quia ꝑmanen
tioꝛ: sicut dicit glo. et etiã intensioꝛ et iocũdioꝛ nõ tñ
simpliciter melioꝛ. quoniã nõ est vtilioꝛ ad peruenienẽ-
Ad scd̃m . dum ad deũ. Ad secundũ dicim⁹ ꝙ caritas est excellẽ
tioꝛ. qm̃ secundũ statũ presentẽ sũma bonitas caritatꝭ
et cuiuslibet alterius virtutis est ꝙ facit hominem di
gnũ vita eterna siue ꝙ ductiua est ad sũmã beatitudi
nẽ. i. ad fruitionẽ sũmi boni et quantũ ad hoc melioꝛ
nõ tamẽ simpliciter propter predictã rationẽ. Ad ter
Ad tertiũ tiũ dicimus ꝙ apostolus inuitabat coꝛinthios ad caris
mata que sũt necessaria ad salutẽ que sunt in infinitũ
melioꝛa ꝙ sit peritia linguaꝝ quã affectabãt coꝛĩthii
Ad pꝛimã Ad pꝛimã rationẽ patet solutio . qm̃ caritas est dele-
ctabilioꝛ aliis et in hoc melioꝛ : tamẽ non simpliciter
nec est verũ in virtutibus ꝙ bonitas earũ sit a delecta
tione sua: sed sicut dictũ est ab eo ꝙ vtiles sunt ad vi-
Ad aliam. tam eternã promerendã. Ad scd̃am rationẽ dicimus
ꝙ argumentũ nõ valet: caritas est melioꝛ ceteris quã
tum ad hoc ꝙ ꝑmanentioꝛ et in aliis est par. ergo sim
pliciter melioꝛ. qm̃ illa bonitas secundũ quid nõ ad-
dit ad bonitatẽ simpliciter cũ sit impropoꝛtionabilis
Exemplũ. et. sicut si addas punctũ linee non fit maius. Ad aliud
Ad aliud. dicimus ꝙ caritas est melioꝛ virtutibus seq̃ntibus
quantũ ad hoc ꝙ fini propinquioꝛ est : nõ tñ simplicir̃
quia bonitas virtutis non attenditur secũdũ approxi
mationẽ finis: sed secundũ vtilitatẽ virtutis ad habẽ
dum finem. Ad aliud dicim⁹ ꝙ regula illa: ꝑpter qd̃ Ad aliud.
vnũquodꝙ ꝛc. locũ hȝ tantũ vbi aliq̃d ꝯsimilem qua
litatem inducit in subiecto subiacente: sed nõ habet
locum vbi vnũ non est alterius secundũ esse. sicut di-
ctum est supꝛa. Ad ea que de fide obiicitur : dicim⁹ ꝙ Ad aliam.
reuera ratio optimũ ẽ in homine nõ ꝙ ĩ ipso sola sit
imago dei: nisi cõplectantur tres vires motiuas. sed
quia pꝛima est in ipsa: quoniã ipsa dirigit et oꝛdinat
et ꝙtũ ad hoc bñ. cõcedim⁹ ꝙ fides est melioꝛ etiaȝ ꝙ
caritas. sed non sequir̃ ꝙ sit simpliciter melioꝛ. quo-
niam non est vtilioꝛ ad promerendũ deũ. Ad aliud di Ad aliud.
cimus ꝙ beatitudo non consistit solum in visione dei
sed etiã in amoꝛe dei. sicut dicit augustin⁹: ꝙ vita eter
na est videre qd̃ amas: ꝛ amare quod vides. vnde to
tum premiũ attribuitur visioni vel cognitioni . ideo
qꝛ cognitio ẽ generatiũ amoꝛis. ꝛ qꝛ ꝓꝑe ꝛ pꝛĩo frui-
tio est ĩ ipa visione. qm̃ augu. dicit ĩ libꝛo de immoꝛ- Augustin⁹
talitate aĩe. ꝙ ĩtelligere siue videre deum idẽ est ꝙ
audire ipsum: ꝛ audire idẽ quod olfacere : ꝛ gustare
ꝙ tangere qd̃ ẽ ꝓpꝛie deo. Ad vltimo obiectũ dici- Ad vltimũ
mus ꝙ caritas est intẽsioꝛ aliis: et hoc habet a mate-
ria propꝛa ꝛ a fine: foꝛtis enĩ vt moꝛs est delectatio. ꝛ
augustinus. Machia mentis: vis amoꝛis: nec ẽ simi- Augustin⁹
le de caloꝛe ignis. qm̃ ligna vr̃ quecũꝙ materia ignis
nõ est de essentia ignis aut caloꝛis ei⁹: sed sũmũ bonũ
est de essentia caritatis: sicut materia ꝓpꝛia ꝛ ꝓpꝛius
finis. ꝛ propter hoc caritas habet maioꝛẽ potentiam
eliciendi motus suos: ꝛ expellere suũ contrarium. in
hoc aũt attenditur intẽsio virtutis. Item. de⁹ est sũ- Iterũ ar.
me delectabilis. ergo delectatio qua ĩ eo delectamur
est in nobis sũma delectatio. sed caritate delectamur
ĩ ipo pre ceteris ꝟtutib⁹. ꝙ caritas simplr̃ ẽ delectabi
lioꝛ oĩ alia virtute. ergo simpliciter melioꝛ. bonũ est
enim cuius appꝛehensio ẽ delectatio. Item. augusti Secundo.
nus õr in libꝛo de caritate dei in fine. ꝙ beatitudo vi
dere qd̃ amabimus: ꝛ amare quod videbimus. ergo
amoꝛ siue caritas erit pars beatitudinis nostre quod
non erit alia virtus: vt iusticia vel temperantia: vr̃ hu
iusmodi: ergo in patria erit caritas simpliciter meli-
oꝛ omni alia virtute. ergo pari ratione ꝛ in via simpli
citer est melioꝛ: quod est contra predicta. qm̃ dictum
est ꝙ oẽs virtutes sũt eque bõe. Solutio. dicim⁹ sine Solutio
ꝑiudicio ꝙ caritas est delectabilis duob⁹ modis. vno
modo quantũ ad actũ suũ. secundũ qd̃ facit nos dele
ctari in deo in presenti. ꝛ quantũ ad hoc delectabilioꝛ
est omni alia virtute: ꝛ melioꝛ: non tamen simpliciter
quia hec delectatio in presenti non permanet . vnde ĩ
canticis. Fuge dilecte mi ꝛc. permixta est multis tri-
sticiis: que sunt de peccatis ꝓpꝛiis: ꝛ de peccatis alie
nis: de incolatu miserie. ꝛ de dilatiõe patrie. Secun- Alio mõ.
do modo est caritas delectabilis in se: ꝛ hoc duplicir̃.
qm̃ secundũ ꝙ est honestas est decoꝛ aĩe siue pulcritu
do [aĩe]: sicut pulcritudo hominis ẽ ex decẽti mẽbꝛoꝝ
oꝛdinatione ꝛ venustate coloꝛis. sic ꝛ pulcritudo aĩe
ex decenti oꝛdinatione actuũ: ꝛ habitu venusto . hoc
autem facit caritas in aĩa: qm̃ actus ei⁹ oꝛdinatus est
ꝛc. cũ perfecta venustate. vnde in se delectabilis ẽ ca
ritas secundũ ꝙ est aĩe pulcritudo. Item. ad suum
effectũ sui m[er]itatis ẽ. s. secundum ꝙ facit dignum vita
eterna: hec est delectatio essentialis caritatis: et oĩ vir
tuti similiter. ꝛ quantum ad hoc sunt omẽs virtutes
eque delectabiles in eodẽ: ꝛ eque bone. patet ergo ꝙ Ad pꝛimũ.

pmū argumētū nō valꝫ. caritas facit magꝭ delectari i deo ꝙ alie virtutes. ergo magis est delectabilis. si accipiatur delectabilis in secunda significatione ipediente fallatia equocationis:sed si accipiatur in pma significatione dicimus ꝙ conclusio est vera. quoniam est caritas delectabilior. quoniā facit nos magis delectari in deo ꝙ alia virtus:sed ex hoc nō sequitur ꝙ sit melior simpliciter. qm̄ hec nō est sūma bonitas ei⁹ vt dictū est. *Ad aliud.* Ad aliud dicim⁹ ꝙ nō valet caritas erit melior in futuro:ergo et in presenti. quia alio mō se habet caritas in presenti ꝛ in futuro. quoniā in presenti hꝫ caritas suā sūmā bonitatē:ex eo ꝙ facit dignū vita eterna ꝛ nō ex eo ꝙ facit in deo delectari:in futuro aūt habebit caritas suā sūmā bonitatē iugiter delectari in deo:et nō ex eo ꝙ faciet dignū vita eterna. quoniā tunc erit melius delectari in deo:ꝙ esse dignum vita eterna:modo autem ecōuerso.

De donis spiritussācti vtrū sint eque bona.
Tertia questio huius capituli.

Aꝛ ꝙ nō sūt eque bona Queritur de donis spūssancti. ꝛ videtur ꝙ nō sint eque bona. quia sancti dicūt qm̄ donū sapiētie melius est alijs. *Secundo.* Itē. ꝯstat ꝙ vnū donorū informiū pt haberi sine alio. quia gregorius dicit intellectus sine sapientia inutilis est. et ita intellectus potest haberi sine sapientia. et similiter de alijs. ponaꝉ ergo ꝙ iste habeat largitatē et fortitudinē:ita ꝙ largitas sit maior fortitudine. inde sic:largitas et fortitudo sunt in isto inequales:ergo eodē adueniēte erūt inequales. quoniā si inequalibus. ꝛc. ergo adueniente caritate informante illas duas virtutes: ipse erunt inequales sed adueniēte caritate virtutes huius que prius erāt naturales:erūt theologice. *Scd̄m opinionem.* Sustineaꝉ opinio que dicit ꝙ naturalia fiunt gratuita:ergo nō oēs virtutes theologice sunt equales in eodē equalitate absoluta vel proportionali quod est cōtra predicta. *Tertio.* Itē augustinus dicit ꝙ crescente caritate decrescit timor: sed crescēte caritate crescit sapiētia:ergo crescēte sapiētia decrescit timor:ergo nō oīa dona sunt equalia vel eque bona in eodē. *Quarto.* Itē superius dictū est ꝙ vita cōtemplatiua melior est simpliciter ꝙ actiua. aut ergo p̄eminētia illa intelligitur quantum ad virtutes huius vite ꝛ illius/aut quantū ad opera. si quantū ad virtutes. nō ergo omnes virtutes sunt equales. aut eque bone. si quantū ad opera:ergo cū opera nō sint bona nisi a virtutibus:virtutes cōtemplatiue meliores erūt virtutibus actiuis:et inde vt prius. *Solutio.* Solutio. dicimus ꝙ dona sunt eque bona simpliciter. habēt tn̄ scd̄m q̄d preeminētias suas vt patꝫ ex predictis. *Ad primū.* Ad primū dicim⁹ ꝙ donū sapientie diciꝉ melius alijs. quia dignius est cū moueatur immediate circa deum. vnde delectabilius est: quoniam imediatius ꝯiūgit nos deo ꝙ aliqđ *Alia causa* aliorꝫ donorū. Itē. quia plures habet vtilitates:ꝛ ita dicitur melius non secundū bonitatis intensionē: sed secundū multitudinē virtutū spiritualiū. eodē modo *Ad scd̄m.* prorsus respondem⁹ ad vltimo obiectū. Ad secundo obiectū dicim⁹ ꝙ hoc argumētū bene tenet:largitas et fortitudo huius sunt inequales: ergo addito. ꝛc. sed nō additur idē aut equale. quoniā caritas virtutē que erat minor magis augmentat:et hoc ideo. quia adequat virtutes secundū mensuram sue intensionis *Ad tertiū.* Ad tertiū dicimus ꝙ timor pene duos habet stimulos:amorē. s. et conscientiā peccati. primus est substātialis timoris. secund⁹ vero accidentalis. qđ ergo dicit augustinus. ꝙ crescente caritate decrescit timor: itelligi debet quantū ad stimulū accidentalem. nō quantum ad substantialem. *Ad augustinum.* vnde decrescit secundū quid: Et ideo non sequiꝉ ꝙ sit minor impediente fallatia secundū quid ꝛ simpliciter vel fallatia accidentis. *Fallatia.*

De transitu virtutum.
Tractatus decimusquintus.

Dicto de equalitate virtutū. dicendū est de trāsitu virtutū. cum autē duplex sit trāsitus de natura ad gratiā:ꝛ de gr̄a ad gl̄iaꝫ. p̄mo dicem⁹ de p̄mo trāsitu: postea de scd̄o. Circa q̄stionē istā que intitulari solet vtrū naturalia fiant gratuita *Notandū.* Notanduꝫ ꝙ q̄uis natura dicatur multipliciter. tn̄ hoc solum dicitur naturale habitus nature cōsentane⁹ naturalium potentiarū exercitio acquisit⁹:ꝛ sine gratia supadditus:tamen non sine deo:sine quo nichil possum⁹ facere. *q̄d naturale.* sicut sūt caritas informis:siue politica ꝛ largitas. ꝛ sic de alijs. ꝛ fides īformis qua quis credit deū vnū: et remuneratorem eē:gratuitū vero dicitur ꝙ gratꝭ datur:et gratum facit. i. dignū vita eterna: sine qua non ē salus. *q̄d gratuitum.* Sūt autem due opiniones sup hoc. quidam dicūt ꝙ naturalia fiunt gratuita aduenīente caritate. *duplex opinio.* quidā dicunt ꝙ non. primā opinionē primo p̄sequamur:et primo inquiramus de fide īformi: vtrū manens in essentia sua caritate aduenīente informeꝉ vel alio modo:vel vtruꝫ ante aduentum caritatis sit virtus. secundo quare non sit caritas informis:sicut ꝛ alie virtutes. tertio de tiore:et alijs virtutibus.

Vtrum fides informis sit virtus.
Prima questio huius capituli.

Queritur vtrū fides informis sit virtus. videtur ꝙ non. *Aꝛ ꝙ non.* quia virtus ꝛ vicium se habēt vt contraria:vel sunt cōtraria. ergo cum oē viciū faciat dignuꝫ eterna morte:oīs virtus faciet dignū vita eterna. ergo si fides informis est virtus:facit dignū vita eterna ergo iste qui habet fidē informē est dignus vita eterna:et similiter morte eterna:cū sit in peccato mortali. ergo simul ꝛ semel dignus ē:ꝛ vita eterna:ꝛ morte eterna. quod esse non potest. *Secundo.* Item. esto ꝙ aliquis infidelis per predicationē:aut per miracula veniat ad fidē non tamen pctā sua deserat. inde sic. iste habet fidem virtutē: ꝛ fidei virtuti non opponitur aliqđ vicium: nisi infidelitatis. ergo non habet viciū īfidelitatꝭ. contraria enī simul non possunt eē. hoc aūt patet eē falsum:cū non penituerit de peccatis: ꝛ non dimittitur vnum peccatū sine alio. ergo adhuc non dimittiꝉ peccatū infidelitatis. patet ergo ꝙ fides informis non est virtus. *Tertio.* Itē. fides sine operibus mortua est. ergo fides informis est virtus mortua:sed homo mortuus nō est homo. ergo fides informis nō est fides:nec alia virt⁹ ergo non est virtus. *Quarto p augustinū.* Itē augustinus diffinit v̄tutē sic Virtus est bona equalitas mentis:qua recte viuitur qua nemo male vtitur:quā deus infundit in nobis sine nobis:sed fide informi non viuitur recte. ergo ipa non est virtus. *Euasio.* Forte propter istas rationes dicit aliquis ꝙ fides informis non est v̄tus:sed adueniēte caritate/vel gratia fit v̄tus. sunt enī super hoc due opiniones. *Prīa opio* quia dicunt quidā ꝙ caritas informat virtutes. *Alia opio.* alij ꝙ gratia que nō est virtus. *ꝯ p̄mā aꝛ.* Circa primā opinionē obicitur. Fides añ aduētū caritatis:adueniēte caritate fit virtus:ergo fidei accidit esse virtutē:ergo fides nō ē essētialiter virtus. et caritas est essentialiter

virtus:ergo v̄tus nō dicitur vniuoce de caritate et fide et alijs virtutibus. quod est contra auctoritates *Confirmaꝉ* sanctorū. Ex hoc etiā sequiꝉ ꝙ sola caritas est virtus essētialiter. ꝛ ita ꝙ v̄tus est spēs specialissima. *Secundo.* Itē v̄t⁹ et scientia sunt species habitus et essētialiter diffinitur adinuicē sine habitu:ergo sicut scientia ꝛ essentialiter et vniuoce de omni sciētia p̄dicatur. similiter et virtus predicatur essentialiter et vniuoce de oīn virtute. similiter et de fide:ergo fides est virtus essentialiter:ergo ante aduētū caritatis est virtus. *Tertio.* Itē. fides est substātia rerū sperandaꝝ argumētū nō apparētiū vt dicit ap̄ls. et exponit substātia. i. fundamentū:aut loquitur ap̄ls de fide informi aut formata. de īformi nō: quia ipsa nō facit subsistere in nobis res speratas loquitur ergo de fide formata: ergo fides formata ē fundamentum virtutū: ergo naturaliter prior est fides formata caritate:ergo caritas nō dat ei formā: ergo nō facit eā virtutē:et inde vt prius. ad hoc possunt induci oēs rōnes superius posite quibus ostensū est:ꝙ fides est prima virtutum. et quibus ostensum est ꝙ penes fidē cōsistit primo meritū et nō penes caritatē *Solutio.* Solutio. si sustinere volumus opinionē que dicit: ꝙ naturalia fiunt gratuita: dicem⁹ ꝙ fides informis est virtus imperfecta quantū ad hoc ꝙ homo nō est in illo statu ꝙ possit expellere viciū ex toto. s. quantū ad deformitatē sicut homo sine pedibus. hō quidē est:sꝫ nō plene quia nō habet plenū posse. secundū ꝙ postulat perfectio homīs quantū ad plenitudinē operationis. *triplicis d̄r natura* Dicitur autē natura simpliciter vt dicit boetius in libro de duabus naturis et vna persona christi. primo modo dicitur natura motus et principiū quietis per se et per accidens. secundo modo dicitur natura vniuscuiusqꝫ rei specifica differentia. tertio modo d̄r natura. quicq̄d est a prima et eterna natura hanc tertiam significationē sūpsit boetius a libro beati augustini vbi frequēter accipitur hoc nomen natura. *Ad primū.* Ad primū dicim⁹ ꝙ nō oīs virtus est plene cōtraria vicio:sed solū plena virtus. et ita patet ꝙ non sequitur ꝙ fides informis faciat dignū vita eterna cū nō sit plena virtus. *Ad scd̄m.* Ad secundū dicim⁹ ꝙ fides informis nō est cōtraria infidelitate plene. vnde q̄uis actū peccati expellat:nō tn̄ maculā siue deformitatē per corruptionem naturaliū: sed quia nō viuificat vita spūali q̄ est supra naturā. nō enī ponit hominē supra se: hanc enī *Ad tertiū* nō tollit nisi plena et perfecta virtus. Ad tertiū dicimus ꝙ argumentū nō valet: quia fides diciꝉ mortua nō quia nō sit: sed qꝛ tepida et pigra sit ad bene operandū. sicut etiā aliquādo dicitur esse mortu⁹ homo *Ad q̄rtum* piger. Ad vltimū dicimus ꝙ augustinus diffinit plenam virtutē secundū ꝙ est plena virtus et perfecta. ꝛ *Iterū aꝛ.* nō diffinit vniuersaliter virtutē. Itē fide informi credimus deo et non in deū secundū ꝙ credere in deū est ire credēdo in deū:sed scd̄m ꝙ credere in deū est credere eundē esse in eū. fide informi credere est credere ꝙ ipse sit deus/ꝙ omnipotens/ ꝛ sic de alijs. secundū *Ad aliam.* ꝙ in euāgelio io. d̄r multi ex principibus crediderūt in eū:sed qꝛ magis dilexerunt tenebras ꝙ lucē:nō au*In oppom* debāt ꝯfiteri fide plēa sꝫ fide informi. Cōtra credim⁹ prime veritati propter se. aut super oīa aut nō. si propter se ꝛ sup oīa: ergo cū hic sit excellentissim⁹ mot⁹ fidei:illa fides qua sic credimus nō est īformis. si aūt non super omīa: ergo nō credimus fide informi p̄me veritati quantū debem⁹. hoc enī debet intellect⁹ prime veritati vt ei credat magꝭ ꝙ sibi:ergo caret fides informis hac circūstantia quantū debet:sed si non eēt quis continens quantū deberet:non haberet castitatem virtutē. si non daret quantū deberet: non haberet largitatē. ergo cum habens fidē informē non credat quantū debet. nō habet fidē virtutē. ergo fides informis non est virtus. *Solutio* Solutio. ad euadendū secundū hanc opinionē quasi pro cōmuni conceptione supponitur ꝙ nullus motus est meritorius siue virtutis perfecte nisi sit ex caritate. hoc supposito qđ tamen improbatum est supra multis modis: dicimus ꝙ fides informis est virtus:et illa credimus prime veritati p̄pter se:et super omnia. nō tn̄ ille motus credendi est excellentissimus eo ꝙ non sit ex caritate.

Vtrum caritas possit esse informis.
Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrū caritas possit esse informis. videtꝛ *Aꝛ ꝙ sic.* ꝙ sic:inter fidem formatā et suā potentiā ē aliquis habitus medius. s. fides informis. similiter īter spem formatā et suā potentiā est aliquis habitus. s. spes informis. ergo pari ratione inter caritatē ꝛ suaꝫ potentiā est aliquis habitus medius:scꝫ dilectio siue caritas informis. *Secundo.* Item. fides formata ꝛ spes formata generant caritatem:sicut probatū est supra. ꝛ hoc dicunt scti. ergo fides informis/et spes informis generāt caritatē informē. *Tertio.* Itē. ecce vtens aliquis consilio beati gregorij. interim facit q̄cq̄d potest boni ꝛc. nō reliquit peccatū suū:tamen multa bona facit:pro eo dat elemosinas:construit cenobia et huiusmodi: constat cum hoc faciat pro deo ꝙ ipse diligit deum et frequēter facit hoc. ergo frequenter operatur motū dilectionis. ergo generatur in ipso habitus dilectionis. ergo habet habitum dilectionis non formatum. ergo īformē:et ille non ē nisi caritas:nō est enī naturalis. ergo aliqua caritas ē informis. *Quarto.* Itē. vnū vni ē contrarium. ergo luxuria cū sit vnū viciū non est cōtraria nisi vni virtuti:cōtinētie. s. ergo non contraria caritati. inde sic. Esto ꝙ aliquis habens caritatem videat mulierē ad cocupiscendū et cōsentiat. *Augustin⁹* dicit augustinus ī libro de fide ad pe. ꝙ talis peccat solūmodo peccato luxurie ergo cū luxuria nō sit contraria caritati: non expellit caritatē. ergo caritas manet in isto:ꝛ cōstat ꝙ nō manet caritas formata. ergo informis. Si hoc cōcedaꝉ. *In oppom* Contra. dicit beatus ia. Qui offēdit in vno oīm ē re⁹ *Augustin⁹* et augu. exponit sic. Qui offēdit in vno mādato: re⁹ est caritatis que est adimpletio oīm. ergo oē peccatū mortale expellit prorsus caritatē. ergo nulla caritas potest esse informis. *Solutio.* Solutio. duplex est opinio. q̄dā concedūt ꝙ caritas potest esse informis sicut ꝛ alie virtutes. *p̄ma opio.* Dicūt enī ꝙ gratia dei que non est virtus: sed ros quidā informat oēs virtutes. vnde in osee vltimo dicitur. Ego quasi ros et israel germinabit quasi lilium. secundū hāc opinionē prosequamur postea. *Alia opio.* Alij dicunt ꝙ caritas nō potest esse informis cū ipsa sit forma omniū virtutū. vnde ad soluendū obiectiōes factas *Notandū.* Notandū est ꝙ omne peccatū habꝫ oppositionē ad caritatem propter tres causas. *Prima.* Prima est qꝛ peccatū est offensa dei. offendere aūt deū est contra amiciciā que ē caritas. vera aūt amicicia ē idē velle idem nolle. *Secunda.* Secunda. qꝛ peccatū separat a deo. caritas v̄o vnit deo et coniūgit. amor enī est coniūctio diligens cum dilecto:qui enim adheret dn̄o per caritatē: vn⁹ spiritus efficitur cum ipso. *Tertia.* Tertia causa est. qꝛ pctm̄ mortale interficit propriū subiectū et eo ipso ꝙ hō interficit se: est inimicus sui:et ita non diligit se debito

Ad primū mō ⁊ ita est caritas informis. Ad primū dicimus ꝙ nō
est simile quoniā habit⁹ fidei bene potest esse infor=
mis: qꝛ potest credere aliqs omnes articulos vniuer
saliter existēs in peccato mortali cū interficiat seip=
sum: deū quidē potest diligere ⁊ proximū, sed nō se.
quia se interficit p peccatū. Ad hoc enī ꝙ dilectio in=
formis esset habit⁹ virtutis oporteret ꝙ esset vniuer
salis ad oīa diligenda. sicut aliquis ad hoc ꝙ habeat
cōtinentiam informem que sit virt⁹ oportet ꝙ absti=
neat nō solum ab īcestu ⁊ adulterio: sed etiā ab omni
Ad scōm. coitu illicito. Ad secundū dicit ꝙ hec est falsa. fides
formata ⁊ spes formata generāt caritatē: immo cari
tas dat formā tam fidei ꝙ̄ spei. quis enī fides secūdū
se sit prima virtutū: tamē secundū eos caritas prima
Alr dicitur est secundū bene esse. Nos autē cōcedim⁹ ꝙ fides for
mata generat caritatē. nō tamē sequitur ꝙ fides in=
formis generet caritatē informē ideo scʒ quia ad esse
caritatis informis exigit ꝙ habēs eā diligeret se: quā
Ad tertiū. dilectionē nō potest fides informis generare. Ad ter
tiū dicim⁹ ꝙ reuera qui sic multiplicat bona opera ꝓ
deo diligit deū dilectione habitu: sed ille habit⁹ non
est virtus propter hoc ꝙ nō vniuersalis: eo enī non di
Ad vltimū ligit oīa diligenda. Ad vltimū patet solutio ex predi
ctis: dicimus enī ꝙ luxuria soli castitati opponit. sed
inquātū offensa ⁊ separans et interficiēs propriū sub
iectū: opponit caritati. bene enī cōcedim⁹ ꝙ vnū plu=
Iterū ar ribus opponit secundū diuersas rōnes. Qꝫ autē cari=
tas informet oēs alias: ꝓbatur sic. Quicquid mouet
propter aliquid. mouetur ꝓpter bonū vel apparens
bonum. sicut dicit philosophus ⁊ augu. in octauo de
trinitate: ergo fides aut quecūqꝫ virtus mouet ad bo
num vel apparēs: sed nō apparēs bonū: ergo ad bo=
num: ergo fides non quiescit nisi in bono. sed in bo=
nū non potest per se cū nō sit suus finis: ergo p aliud
nō nisi p caritatē: ḡ fides non quiescit nisi per caritatē
In oppoᵐ ergo caritas pficit fidē: eadē rōne et alias v̄tutes. Sʒ
cōtra caritas informat fidē: ergo mot⁹ fidei nō est p=
fect⁹ nisi sit ex caritate etiā si credas pme veritati ꝓ=
pter se et sup oīa: ḡ qđ dico ex caritate est optia circū
stantia illius motus: ḡ illa circūstantia est de essentia
fidei formate et non de essentia fidei informis: ergo
fides informis et fides formata non sunt eiusdem spe
ciei: ergo hec non fit illa. simili modo obijcitur de ali
Secundo. is: ergo naturalia non fiunt gratuita. Item vis con=
cupiscibilis et vis irascibilis sunt diuersi fines. concu
piscibilis enī finis est bonitas: rationis veritas: ergo
virtutes perfectiue illarū viriū habēt fines diuersos
ergo vna nō mouet ad finē alterius: ergo fides nō mo
uet ad finē caritatis: sed ad finē propriū: ergo nō indi
get caritate ad hoc ꝙ perueniat ad finē suū: ergo cari=
Tertio. tas nō est perfectio fidei. et inde vt prius. Itē fides in
formis est fides essētialiter: ergo simpliciter opponi
tur peccato mortali: sed peccatū mortale facit scōm
se dignū morte eterna: ergo fides informis facit scōm
se dignū vita eterna: ergo nō potest esse cum peccato
Solutio. mortali: qđ patet esse falsū. Solutio. sine preiudicio
Ad aliud. dicimus ꝙ pdicta opinio nō potest sustineri. Ad aliđ
quod obijcit pro opinione ista dicim⁹ ꝙ omīs virtus
mouet ad bonū vel simpliciter vel alicui. fides enim
mouet ad bonū sue potentie scʒ ad primā veritatē et
in illo quiescit. similiter dicendū de alijs vrtutib⁹ qꝛ
ipse mouēt ad bonū sue potētie in quo beneficio ipa
Alia opio. rum sue potētie quiescunt. Alia est opinio que dicit
ꝙ quelibet virtus potest esse informis et etiam cari=
tas. informatur aūt a gr̄a que est quedā res celestis q̄
lenit rigat ⁊ perficit oēs virtutes. Sed contra. nulla ꝯ hanc ar.
dilectione informi possunt diligi oīa diligenda: ille enī
qui est in peccato mortali peiorē hostē non habʒ ꝙ̄ se
ipsum qui se interficit: sed ad hoc ꝙ dilectio informis
esset caritas oporteret ꝙ ea diligeretur oē diligendū
sicut dictū est de continētia informi et alijs virtutib⁹
ergo nulla caritas potest esse informis. Item. de illa
gratia queritur cū sit caritas anime et in aīa erit: er= Secundo.
go vel potentia: vel passio: vel habit⁹. potētia nō est.
hoc patet. nec passio: quia propter passiones nō ē ho=
mo laudabilis vel vituperabilis. ergo illa gratia est
habitus anime bonus et est ad bene operandū ⁊ īfū=
ditur nobis sine nobis. ergo illa gratia est virtus. qđ
ipsi negāt. Item. caritas diligit deū propter se et sup Tertio.
omnia: etiā intellecto ꝙ non sit illa gr̄a: siue res ille ī
telligantur ita. inde sic. iste diligit deū propter se ⁊ su
per omnia et decedit: ergo saluabitur. ḡ habuit vir=
tutē perfectā et formatā: et non habuit dictā gratiaʒ
ergo gr̄a illa non est perfectio virtutū. ergo opinio il
la non est sustinenda. qđ sine preiudicio concedimus. Solutio.
Consequēter videndum est qualiter sustinēda sit illa
opinio que dicit. ꝙ naturalia non fiunt gratuita. Pri
mū ergo queritur vtrū eiusdē speciei sint informis q̄o incidēs
et formata. quod videtur. Sunt enim eiusdem potē Ar ꝙ sic.
tie: scʒ rationis et habent idē obiectū: secundū primā
virtutē et per idem sūt: quia per speculū. ergo eadeʒ
virtus in specie est virtus: fides informis et fides for=
mata. Itē vita ⁊ mors sūt contraria: ergo habent fie Secundo.
ri circa idem. ergo fides informis que mortua dicit:
et formata que viua dicitur: sunt eiusdē speciei. Sed In oppoᵐ
si hoc: ḡ adueniēte forma qua fides debet formari nō
expellitur ipsa. ex quo enī eiusdē speciei ē cū forma=
ta formabilis est. Solutio. dicimus ꝙ fides informis Solutio.
et fides formata nō sunt eiusdē speciei: qꝛ circunstātie
sunt de esse virtutis: cum in eius diffinitione ponatur
medietas circunstantie non ponūt actū immediate a
virtute. est aūt actus circunstantijs vestitus. Ad illđ Ad rōnem
vero quod obicitur primo dicendū est: ꝙ potētia est
eadē et actus idē: et idē obiectum: tamē non ē idem
habitus. habit⁹ enī sunt ad facile agere. vnde ibi sūt
diuerse difficultates: sunt diuersi habitus. et est falla= Falla ꝯntis
tia cōsequentis. deberet enim addi et sūt eedē circun
stantie. Ad illud vero soluendū est per interēptioneʒ Ad aliud.
huius: mors et vita sunt contraria: cum vita sit in aīa
li: et mors in cadauere. Cōsequenter obicitur sic. sit Iterū ar.
aliquis in caritate ⁊ peccet per luxuriā. queritur aut
fides formata destruatur. videtur ꝙ non. qꝛ luxuria
nō opponitur ei. luxuria enī inquātum est luxuria op
ponitur continētie: inquātum offēsa opponitur cari=
tati. solum ergo per ipsā: fides nō destruitur. Forte. Euasio.
dicetur ꝙ fides per accidens destruit. s. per cōnexionē
sed secundū hoc: cū fides oīno simpliciter sit et ipa oī ꝯ hāc ar.
no destruitur. ergo nichil de ipsa manebit. ḡ fides in=
formis non manet: maxime cum prius ibi non esset.
Preterea. si ibi ē fides informis a quo ē: a pctō non. Secundo.
quia bonū non ē a malo: a deo nō. qꝛ deus nō dat ali=
quid peccāti dum peccat. si propter hoc dicatur ꝙ ni
chil de fide manet. Cōtra. ille credit articulos fidei. ḡ
ad minus habet fidem informē. Solutio. dicēdum ꝙ Solutio.
luxuria expellit oēs virtutes: cōtinentiā ⁊ caritatem
quia eis opponitur alias vero propter connexionem
nō tñ sequitur ꝙ fides omnino destruatur: quia fides
est totū victuale. est enī ad credendū prime veritati:

et propter se et super oīa. vnde destructa circūstantia
manet quoddā quod est fides informis et generatur
illud generatione degenerāte et nō generatione po=
nente: sicut est in vino qñ cōuertitur in acetū et nō est
ibi proprie generatio nisi per accidēs: sed non corru=
ptio facit ꝙ ibi sit fides īformis: cū enī prius propter
primā veritatē crederet testimonijs ⁊ miraculis: iam
illis innititur ꝓpter ipam: nō ꝓpter primā veritatem
cum iam nō assentit: sed ꝓpter se et sup oīa.

¶ Utrum adueniente fide formata
remaneat fides informis.
¶ Tertia questio huius capituli.

QUerit vtrū adueniēte fide formata remaneat fi
des īformis vel ipa euacuet. ꝙ remaneat videt
Ar ꝙ sic. qꝛ bonū non est contrarium bono: ergo vnū bonum
non excludit aliud bonū: sed fides informis est bonū:
et similiter fides formata bonuʒ: ergo fides formata
non excludit fidē informē: nec aliud excludit eā: ergo
Secundo. manet. Item. caritas nō expellit naturalē dilectionē
habens enī caritatē potest diligere deū naturali dile=
ctione. similiter pietas. virtus nō excludit pietatē na
turalem. pari ratione nec fides formata destruit fidē
Tertio. informē cum sit naturalis. Item. due scientie possunt
esse in eodē: scientia. s. per cām et scientia per effectuʒ
sicut est in illo qui est astronomus et naturalis inq̄tū
astronomus habet scientiā de cursu stellarū per cām
inq̄tum naturalis per effectū: hʒ ergo duas scientias
de eodē simul et semel: ḡ pari ratiōe ⁊ duas fides pōt
Quarto. simul habere de eodē: licet diuersas. Itē. gratia non
est cōtraria nature: sed perfectio nature: ḡ cū virtutes
informes naturales sint: gratia nō est eis opposita: sʒ
perfectio illaꝝ: ergo perficit illas: ergo nō excludit. ⁊
Probatio minoris. inde vt prius. ꝙ aūt virtutes informes sint naturales
patʒ: qꝛ super istud euangelij: Ibat iesus per castella
docens et predicans. dicit glosa: docens virtutes na=
Ad idem. turales. Item. super euangeliū de centurione dicēte
Nam et ego sum homo habens sub me milites. ⁊ ꝺt
glo. milites. i. virtutes naturales quas plurimi affe=
rūt ad fidē xp̄i. si hoc afferūt quō ergo expellit illas fi
des xp̄i. videt ḡ ꝙ fides informis maneat cū fide for=
In oppoᵐ mata. Sʒ si hoc est: pari rōne scia phoꝝ quā habuerūt
de deo/⁊ fides formata potuerūt esse simul: ḡ idē scit
et credit qđ nō pōt esse cū fides sit citra sciam ⁊ supra
Secundo. opinionē. Itē sup io. iiij. samaritane. iā nō ꝓpt te cre
dim⁹. mulier samaritana est rō hūana cui iā nō credit
qñ aīa p verā fidē illuiat: ḡ adueniēte lumīe fidei cū
rō euanescit ⁊ cessat/⁊ fides īformis q̄ rōib⁹ vł auctori
Solutio. tatib⁹ vel miraculis īnitit euacuat ex toto. Solutio.
Due opiniones sūt sup hoc. qdā dicūt ꝙ manet: qdā
Pria opio dicūt ꝙ nō. Sine pīudicio dicim⁹ ꝙ fides īformis non
manet cū fide formata: iō qꝛ tm̄ lumē fidei formate ē
ꝙ nō patit secū lumē virtutꝭ īformis: ex q̄ eī credim⁹
pme v̄itati ꝓpt se ⁊ sup oīa soli pme v̄itati īnitamur
vn̄ iā nō credim⁹ rōni aut miraculis aut auctoritatib⁹
ꝓpt se: sʒ solū ꝓpt primā veritatē. ⁊ ita illuiat habit⁹
credēdi illis rōnib⁹ ꝓpt se. ⁊ sicut dictū est supi⁹ elu=
minat naturales scie de deo: ⁊ sic fides īformis. sicut
enī sole lucēte cessat lumen lune ⁊ stellaꝝ: sic lucēte in
microcosmo sole iusticie p verā fidē cessat lumē oīm
virtutū informiū q̄ sunt ad modū stellaꝝ aliquantulū
Ad primū lucentiū in nocte pcti. Ad pmū ergo dicimus ꝙ fides
formata nō expellit informē per modū ꝯrietatis: sed
per modū simplicis opinionis. quia non compatitur
illas secū: sicut dictū est de lumine solis ⁊ lumine stel
laꝝ. Ad idem dicim⁹ ꝙ reuera caritas nō excludit na
turalē dilectionē quoniam talis dilectio est scōm pri= Ad scōm.
cipia nature: nec innitit alicui exteriori. vnde: pure na
turalia nō excludit virtus: habit⁹ tamē informes ex= per hoc ad
cludit: ex hoc ptʒ solutio ad quarto obiectū. Ad ter= quartum.
tium dicim⁹ ꝙ secus est de duab⁹ sciētijs: quia vna sci Ad tertiū.
entia nō hʒ ptātē sup fidē īformē. Ad vltimū dicim⁹ Ad vltimū
ꝙ plurimi afferūt ad fidē christi virtutes informes p
modū parationis: tamē adueniente fide christi elimi
nantur: sicut timor seruilis foras mittit adueniēte ca
ritate/licet quodāmodo īducat caritatē. Ultimo q̄ri
tur quomō intelligēdū sit quod dicit augustin⁹ super
epłam ad gala. in fine: Caritas est in fide: nō enī est in Alia q̄stio
ea sicut pars ī toto/vel totū in parte: quia si hoc esset incidens.
non diuiderent adinuiceʒ caritas ⁊ fides: neqꝫ vt duo Ar primo.
numerarent: cum tamen dicat apostol⁹ fides/spes/ca
ritas/tria hec. Item. caritas non est in fide: sicut spēs Secundo.
in genere/vel gen⁹ in specie: nec sicut regnuʒ in rege:
nec sicut contētum in cōtinente: relinquit ergo ꝙ sit in
fide sicut accidēs in subiecto: ⁊ etiā videt ꝙ esse ī sub
iecto est ꝙ cū sit in aliquo nō sit quedā pars: impossi=
bile est esse sine eo in quo est: ḡ cum caritas sit in fide
et īpossibile est ipsam eē sine fide: videt ꝙ sit ī ipso si=
cut accidēs ī subiecto. Sed ꝯ nichil ponit vniuoce de In oppoᵐ
subiecto ⁊ accidēte eius: ḡ cū virtus dicat vniuoce de
fide ⁊ caritate: caritas non erit in fide: sicut accidēs in
subiecto. Forte dicit ꝙ caritas est in fide sicut anima Euasio.
in corpore: et sicut aīa perficit corp⁹ naturaliter sic et
caritas fidē perficit spūaliter: ⁊ sicut corp⁹ nō mouet
nisi ab aīa sic nec fides operat nisi p caritatē: dicit enī
apłs ad gala. fides q̄ per dilectionē opat. Sed ꝯtra. ꝯ hoc ar.
ex corpore ⁊ aīa fit vnū. ex caritate ⁊ fide nō fit vnū: ḡ
caritas nō est in fide sicut aīa in corpore. Iteʒ. motus Secundo.
corporalis nō est separat⁹ a motib⁹ aīe: quia corp⁹ nō
mouetur nisi ab aīa. sed motus fidei separat⁹ est a mo
tibus caritatꝭ. habēt enī virtutes suos mot⁹ sepatos
essentie sicut ⁊ ipse abinuicē diuidūtur: ḡ nec quantū
ad habitum nec quantū ad motū se habet caritas ad
fidē sicut aīa ad corp⁹: quod cōcedim⁹ dicētes ꝙ cari= Solutio.
tas est in fide sicut effect⁹ in causa. fides enī sicut ꝓba
tū est supra: est cā caritatꝭ: cū enī fides sit cognitio pul
critudis veritatis pme de necessitate gn̄at dilectionē
in affectu ⁊ ita caritatē: est ergo fides causa caritatis.

¶ De transitu nature in gloriam.
¶ Tractatus decimussextus.

DIcto de transitu nature in gratiā: dicendum est
de transitu nature in gloriā. primo dicendū est
qualiter intelligēdū sit istud apostoli. Cū venerit qđ
perfectum est euacuabit quod ex parte est. secūdo de
fide: vtrū euacuet ⁊ quomō. tertio de caritate de illis
de quib⁹ apłs facit mētionē sicut est ꝓphetia ⁊ hmōi.
quarto ⁊ vltimo de cardinalib⁹/quomō ⁊ scōm quos
vsus maneant in patria.

CIrca primū sic obicit. cū venerit quod perfectū ar ꝯ dictuʒ
est euacuabit quod ex pte est: sed caritas est ex pauli.
parte: ḡ caritas euacuabit. ꝙ caritas sit ex parte patʒ Probatur
quia dicit ysa. Uiuit deus cuius ignis est in syon ⁊ ca= minor.
min⁹ in iherusalē: ⁊ loquitur de igne caritatis. Itē in Secundo.
euāgelio. Qui minimus est in regno celoꝝ maior est Tertio.
iohāne baptista. Itē impfectū meū viderūt oculi mei
Item apostolus: hoc ipsum sentiamus ꝙ imperfecti Quarto.
sumus: patet ergo ꝙ caritas est ex parte: ergo euacu
abit: quō ḡ verū est ꝙ caritas nūqꝫ excidet. Solutio. Solutio.

aliqd dicitur ex parte dupliciter/scilicet secūdū essentiam: ⁊ secundum accidens. secūdum essentiā sunt ex parte fides et spes: quia de essentia fidei est speculum et enigma: de essentia spei est expectatio: ⁊ ꝓpter hoc fides et spes euacuabunt̃ secūdū essentiam: sed caritas est in parte secundum accidens gratia scȝ ꝑfectionis sue quātum ad intensionē. Opinio enī nostra est ꝙ intensio nō imutat speciē qualitatis: ⁊ propter hoc caritas non euacuabitur secundū essentiam: sed tan- Ad rōnem tum scōm accidens: ⁊ ꝓpter hoc dicit apostolꝰ. Caritas nūꝗ̄ excidet. intelligenda est igit̃ auctoritas illa. Cum venerit quod pfectum est. ⁊c. vniuersaliter: qm̄ omne quod est ex parte euacuabit̃ quod scōm essentiam est ex parte scōm essentiā euacuabitur: et quod secundum accidens est ex parte secundū accidēs euacuabitur.

Quomodo intelligendū est illud apostoli. cum venerit quod perfectum est. ⁊c.

¶ Secunda questio huius capituli.

SEcundo queritur de fide: videtur enī ꝙ non debeat secundū essentiam euacuari: ⁊ primo sic in- Ar ꝙ non. directe: cessante causa cessat effectus. hec ꝓpositio veritatē habet in causis essentialibus: licet nō habet veritatem in causis volūtarijs: sicut patet in fabro ⁊ cultello: ergo cum fides sicut predictum est sit causa caritatis secundū essentiam: cessante fide/cessat caritas. sed fides cessabit: quia secūdū essentiam euacuabit̃: ergo caritas euacuabitur scōm essentiā: quod est ꝯtra pre- Secundo. dicta. Itē visio albi scōm ꝙ albū est eiusdem speciei siue sit per mediū: siue non: siue obscure: siue clare videatur: ergo pari ratione eadē visio dei secundum ꝙ deꝰ est eiusdem speciei siue videat̃ deus ꝑ mediū siue nō: siue videat̃ clare / siue obscure. sed visio fidei non est nisi visio dei per mediū et obscure. visio patrie est visio dei sine medio ⁊ clare: ergo visio vie ⁊ visio faciei siue patrie sunt eiusdē speciei: ergo eiusdeȝ essentie: ergo vna nō excludit aliā: immo vna manēte scōm essentiā alia manet: ergo visio fidei siue fides manebit in patria scōm essentiam. Itē. visio fortis qua videtur per Tertio. aera medium tm̄. ⁊ visio eiusdē qua videtur per medium aera ⁊ speculū est eadē visio scōm speciē: ergo pari ratione visio spūalis patrie ⁊ visio vie sunt eiusdē speciei nō impedīete ꝙ hic videt̃ deus per speculū Solutio et inde vt prius. Solutio. Ad primū Ad primū dicimꝰ ꝙ q̄uis fides euacuetur secundū essentiā: non tamē scōm totam essentiā: euacuabitur quidē secundū essentiā speciei: non scōm essentiam generis: quia manebit inquātū cognitio: licet euacuet̃ inquātū speculū siue enigma. ipsa autē gñat caritatē inquantū cognitio: ⁊ scōm hoc manebit sicut caritas. dicimꝰ ergo ꝙ fides euacuabitur scōm numerū ⁊ spēm: sed nō secundū genus. spes vero euacuabit̃ scōm numerū ⁊ scōm spēm et secūdū genus: quoniam nulla futuri expectatio remanebit. Ad aliud. Ad aliud dicimꝰ ꝙ fides nō est ꝓprie visio dei: sed ēt quedā cognitio vel cōiecturatio intellectꝰ. Dicit̃ enī Augustinꝰ videri res ꝓprie sicut dicit augustinꝰ sup scōꝫ ad cor. vbi agit̃ de raptu pauli: videtur enī res ꝓprie vel per speciem sue speciei sicut vidētes res absentes q̄ scōm augustinū generāt cognitionē sui ī aīa: vel scōm suā ipsius p̄sentiā sicut intellectꝰ se ītelligit: sicut q̄ habet Augustinꝰ fidē videt eā in corde suo sicut dicit augusti. Cū ergo nō videat̃ deꝰ visione fidei aut per ꝓpriā spēm sue speciei: aut per suā ipsius p̄sentiā: patȝ ꝙ fides nō est pro- In exodo. prie visio dei. vñ in exodo. Nō videbit me hō ⁊ viuet et nō deū nemo videt vnꝗ̄. dicimꝰ ergo ꝙ fidei visio ⁊ visio faciei nō sunt eiusdē speī: nec ē sile qd̄ inducit̃ ꝑ simili quia dato hoc qd̄ tamen habet calūpniam ꝙ eiusdeȝ Ad rōnem potest dici. sit visio albi sine speculo et visio eiusdē cū speculo: nō tamen simile est: q2 speculū imaginē sibi resultantem in ipo transmittit ad instrumentū videndi. sed creatura que est speculū trinitatis quale nō transmittit speciem vel imaginē propriā dei in spūale organū videndi: sed solū facit cogitare et cōiecturare de deo tanꝗ̄ speculū longincū. vnde signāter dixit apls: videmus nunc per speculum in enigmate: quia scit per speculum longincum.

¶ De fide et spe.

DIctum est ꝙ fides est causa essentialis caritatis similiter et spes: q2 fides generat spem: spes caritatem: sicut dicunt sctī. Inde sic. Spes est cā essen- Arguitur p̄mo de spe tialis caritatis: ⁊ cessante causa essentiali cessat effectꝰ ergo cessante spe cessat caritas. sed spes euacuabitur et secundū numerū et scōm speciē et secunduȝ genus nulla enī erit expectatio in patria: cum expectatio sit rei habende: ergo et caritas euacuabit̃ ex toto. Itē. fides non generat caritatē nisi per spem mediā. simi- Secundo. li modo cognitio succedens fidei nō generabit caritatē nisi mediāte illo quod succedet fidei. si ergo nō fuerit illud mediū: istō mediū neq3 cognitio gñabit: sȝ nō erit illud mediū: ergo cognitio patrie nō generabit caritatē: ergo caritas nō manebit illud mediū. patȝ ꝙ sicut dt aug. in visione et amore tota cōsistit btitudo. Uidebi- Augustinꝰ mus enī et amabimꝰ: amabimꝰ et laudabimꝰ. Si di- Euasio. cat̃ ꝙ ibi erūt tria: cognitio/fruitio/⁊ amor: nō tn̄ pōt dici ꝙ fruitio gñat caritatē. caritas enī nō erit ex fruitione: sed ecōuerso. Solutio. Fides/spes/caritas sūt Solutio. quedā trinitas creata ī aīa ꝑ quā assimilat̃ aīa trinitati increate. assimilatur etiā illa trinitas creata trinitati increate in hoc: ꝙ sicut filꝰ ꝑcedit a p̄re: et spūssctūs ab vtroq3: ita spes gñat̃ a fide: et caritas a fide ⁊ spe. Item. sicut pater spirat spūsctm̄ imediate ⁊ mediate spirat etiā de se spūsctm̄: q2 dat filio ꝙ spiret spūsctm̄ ita fides imediate gñat caritatē. sufficit enī visio sūme pulchritudis ad dilectōnē eiꝰ. sicut estimatio hor- De gñatione virtutū. ribilis ⁊ nociui sufficit in oue ꝙ fugiat lupū. Itē. mediante spe gñat fides caritatē. incognitos eī diligere nō possumus. patȝ igit̃ ꝙ fides est cā sufficiens et p̄ma ⁊ p̄ncipalis caritat̄: ergo spe cessante cessabit caritas. ideo q2 spes nō hȝ hoc a se ꝙ generet caritatē: et q2 est alia cā p̄ncipalis et sufficiēs ad gñatōnem caritat̄. s. fides siue cognitio fidei succedens. et est simile. esto ꝙ duo vulnerēt illū letaliter ita ꝙ vterq3 sufficiēter. patȝ ꝙ nō seqtur. hec plaga est cā essentialis et sufficiens quare ille moriat̃: ergo cessante illa plaga nō morit̃: ille dȝ addi et nō est alia cā sufficiēs in illo. Ad aliū respōdemꝰ ꝑ Ad aliud. interēptionē. dicimꝰ enī ꝙ fides est imediata caritat̄.

¶ De spe.

¶ Tertia questio huius capituli.

TErtio queritur de spe: ⁊ videtur ꝙ non euacua- Ar ꝙ non euacuabit. bitur. Timor enī et spes sunt due mole. timor enī reprimit spē ne luxuriet in p̄sūptione. spes eleuat timorē ne degeneret in pusillanimitatē. inutilis est ergo vna mola sine alia. vñ ꝓhibet̃ in lege ne altera mola Figura. sumatur loco pignor̄. sed timor erit in p̄ria: ergo ⁊ spes. ꝙ tior sit in p̄ria. dt psal. Tior dñi sctūs ⁊c. qd̄ expōit augu. de timore: et ꝑm essentiā suā: et gratia effectus Augustinꝰ dicēs ꝙ hoc eo modo dictū est: sicut dicitur Pacientia

pauperum non peribit in finem. i. fructus pacientie. Similiter timor dñi ⁊c. i. fructꝰ timoris vel effectus. Secundo. Item sicut spes est de futuro bono: ita timor de futuro malo. sed timor manebit non ipediente hoc quod est de futuro: ergo ⁊ spes manebit nō impediente hoc ꝙ ipa est de futuro: ⁊ nō est alia causa que impediat: Solutio. ergo spes manebit in patria. Solutio. Due sūt spēs Duplex timor. timoris casti. timor scȝ separationis: ⁊ timor reuerentie. Timor separationis siue offense non manebit: respicit enī talis timor futurū sicut spes. vnde diffinitur aliquando sic. Timor est suspitio mali: ⁊ est diffinitio per causam. timor vero reuerentie est de p̄nti. vnde Tremebūt angeli. ⁊c. Est autē reuerētia resilitio ab Ad primū per hoc ad rationes. altitudine dei ad propriā paruitatē. Dicimꝰ ergo ꝙ timor castus inꝗ̄tum est timor separationis est mola sicut spes inꝗ̄tuȝ est timor reuerētie manebit: sic aūt non est mola/nec spectat ad futurum. Ex hoc patet solutio ad obiecta.

¶ De caritate.

¶ Scōm capitulū huius tractatus.

POstꝗ̄ dictū est de fide ⁊ spe: dicēdū ē de caritate et ea q̄ dicit apls vacuāda: cū dicit Siue ꝓphetie euacuabunt̃ siue lingue cessabūt siue scīa destruet̃. ex parte enī cognoscimus: ex parte prophetamus. cum aūt venerit qd̄ perfectū est euacuabit̃ quod ex pte est prophetia est essentialiter de futuris. ibi autem erunt oīa presentia: ⁊ nichil futur̄. similiter patet ꝙ lingue ar ꝙ ista cessabunt cessabunt: q2 tūc erūt oēs docibiles dei. vnde nō indigebimus vsu lingue: sed de caritate ⁊ sciētia dubium est. Primo dicemus de caritate. scdō de scientia. ꝙ ar ꝙ caritas euacuabit̃. caritas euacuetur ꝓbat̃ sic. Sicut se habet gratia ad naturam: sic se habet gloria ad gratiā: q2 sicut in infinitū maior est virtus in statu gratie q̄ sit virtus in statu nature: ita maior est in infinitū virtus in statu glie q̄ in statu gratie. sed in infinitū augmentū virtutis in statu gratie respectu statꝰ nature facit ꝙ alius sit habitus in statu gratie: ⁊ alius in statu nature scōm speciem. ⁊ etiā facit ꝙ euacuetur habitꝰ naturalis: ergo pari ratione in infinitū augmentū caritatis virtut̄ in glia facit ꝙ alius sit habitꝰ scōm spēm in gloria q̄ in statu gratie: et ꝙ habitus gratie euacuet̃. sed caritas vie ē habitus in statu gratie: ergo caritas vie euacuabitur. Solutio. Solutio. Dicimꝰ ꝙ augmētū nō facit habitū alterꝰ spēī: sȝ circūstātie diuerse. cū enī habitꝰ virtut̄ ꝑfecte habeat suū motū vestire oībꝰ circūstācijs suis mutat̄ scōȝ spēm mutat̃ ⁊ habitꝰ. vñ hec est circūstātia quare oīa non sunt in virtutibus naturalibꝰ: sunt aūt in gratuitis. palam est ꝙ scōm speciem differunt habitꝰ gratuiti a naturalibus. sed virtutis in statu gratie et statu glorie eedem sunt circūstantie: licet diuersitas sit Iterū ar. intensionis. et propter hoc manet habitus. Item. caritas est desideriū summi boni: sed desiderium euacuabitur: ergo et caritas. prima patet per hoc quod dicit psalmista. Sicut ceruus desiderat ad fontes ⁊c. ergo cum hoc desideriū sit virtutis maxime debet eē ꝓbat̃ mior caritatis. Media propositio multipliciter probatur. Primo sic. dicit anselmus cantuarieñ. Caritas est desideriū in expectatione: gaudiū in peruentione: ergo cum desiderium sit in expectatione. omnis autem expectatio cessabit et omne desideriū cessabit: ergo de- Secundo. siderium euacuabitur. Item. si desideriū manet non remanebit desideriū rei hñde: sȝ iā habite. vt plꝰ habeat̃ vel vt ꝯtinue habeat̃. sic pari rōne expectatio erit in patria vt plus habeat̃: ⁊ vt cōtiune habeatur: ergo qua ratione manebit desideriū ⁊ expectatio: sed expectatio nō erit ibi: ergo nec desideriū. Itē oīne quod erit Tertio. ex parte substantialiter euacuabitur: sed desideriū est substantialiter ex parte: ergo desideriū euacuabitur. prima propō patet cū dicatur in pte labor: in toto quies Media ꝓpositio probatur sic: desideriū est aut re q̄ Minor ꝓbatur. non habetur: aut de re q̄ plene habetur: vtroq3 auteȝ modo cū desideriū est substantia ex parte. Itē super Ad idem. illud apostoli cū venerit quod perfectū est euacuabitur quod ex parte est: dicit glosa. euacuabitur non id quod verū est: id quod verum est appellat̃ id quod assimilat nos deo: sed desideriū non assimilat nos deo: in deo enim nō cadit desideriū: quia in eo nō cadit motus: ergo desideriū non est id quod verū est: sic desideriū euacuabit̃. Itē motus et quies sunt contraria vel vt Ad idem. contrario mō opponūtur sicut dicit aristo. [illegible] patria erit quies plena q2 plenū subiectū mētis ⁊ eternitat̄ ergo in patria nō erit motus: sed desideriū est motꝰ: ergo nullū desideriū erit in patria. si ergo omne desideriū euacuabitur: et caritas est desideriū: ergo caritas euacuabit̃. Sed cōtra. caritas nūꝗ̄ excidet. Itē ꝙ de- In oppoᵐ siderium maneat ī patria probat̃ quia dicit petrus in Secundo. prima canonica de christo in quē prospicere desiderāt angeli: ergo in angelis est desideriū: ergo ī patria. Itē super Tertio. illud exodi. Nō videbit me homo ⁊ viuet. dicit beatus gregorius: ꝙ angeli vidēt deū: q̄uis desiderent Gregorius prospicere in ipsum ⁊ improbat errorē quorūdā dicētiū ꝙ angeli desiderāt videre deū: ⁊ non vident. ꝑ hoc ꝙ dicit dñs in euāgelio. Angeli semꝑ vident faciem pr̄is mei qui est in celis: ⁊ illa visio nobis ꝓmittit̃ in iohanne vbi dicit dñs: et manifestabo et meipm̄: ergo secundū ꝙ dicit gregorius: desideriū est in angelis: et inde vt prius. Itē dicit gregorius ꝙ in patria erit de- q̄rto ꝑ gre. siderū in facietate: et facietas in desiderio: desideriū vt tollat̃ fastidiū: satietas ne angustia sit ibi. Itē eccle- Quinto. siastici. xxiiii. Qui edunt me adhuc esuriēt: et c̄. ergo esuries et sitis sūmi boni erit ibi: sed non esuries aut sitis ex defectu: quia in apocalipsi dicitur. Nō esuriēt neq3 sitiēt amplius: ergo esuries et sitis ex desiderio: ergo desideriū erit ibi. Itē leccator q̄ cibos diligit de- Sexto. licatos: semper comedere desiderat q̄diu nō fastidit cibus: ⁊ si nūꝗ̄ fastidiret semꝑ comedere desideraret quoniā in actu comestionis habet delectationē quaȝ querit et nō aliter: ergo cū dulcedo dei nūꝗ̄ fastidiū generet: fruunt̃ enī nec fastidiūt quo frui magis sitiunt. qui delicate deū diligit: semꝑ deū desiderat delectari ī ipso: ergo nūꝗ̄ desideriū cessabit: quia delectatio nō cessabit: Quod cōcedimꝰ dicētes: ꝙ verū desideriū Solutio. cū facietate erit in patria. Ad primū dicimꝰ ꝙ aucto- Ad primū ritas beati anselmi intelligenda est de desiderio secūdum statū vie quod est sine facietate: illud enim īquātū hmōi in satietate est vt per satietatē comitē impleatur. vnde: satiabor cū apparuerit gloria tua. Ad se- Ad scdm. cundū dicimus ꝙ nō erit desideriū vt plus habeatur vel vt cōtinue: sed erit fixum in delectatione ipsa sicut dictum est de desiderio leccatoris. Ad tertium dici- Ad tertiū. mus ꝙ desiderium summi boni non est ex parte essentialiter: quantum ad naturam hominis: immo perfectio est eius: stabilit enī mentē hominis in fine suo: ⁊ in suo delectabili confirmat: est tamen desiderium nostrum respectu dei imperfectū: quantumcūq3 enim diligimus deum: in infinitum magis diligit se deus: secūdum quid: ergo est desiderium caritatis ex parte

quia respectu dei:sed simpliciter est nõ ex parte:fides
vero et spes sunt ex parte:⁊ secundũ naturã hominis
Ad q̃rtum et respectu dei. Ad quartũ dicimus ꝙ desideriũ cari-
tatis ẽ id quod verum est:assimilat autẽ nos deo: nõ
ratione mot⁹:sed ratione affectus sui:scʒ delectatiõis
delectat̃ enim in deo sicut ⁊ deus delectatur i seipso.
Ad vltimũ Ad vltimũ dicimus ꝙ quies dicit̃ dupliciter:vno modo
dicit̃ quies priuatio motus:et secundũ hoc contrariũ
vel quasi cõtrariũ est motui: neq3 sic erit quies in fu-
turo. Alio modo dicitur quies status in fine ꝓprio ni
chil q̃rẽdo extra: ⁊ secũdũ hoc nõ est quies motui de
lectationis contraria:immo manet simul quies in ꝓ-
prio delectabili:⁊ mot⁹ delectationis in eodẽ vt qui-
Arguitur escat delectando:⁊ delectet̃ quiescendo. siue prophe-
de scientia. cie euacuabuntur:siue lingue cessabunt: siue scientia
destruetur caritas nũq̃ excidet:patet ergo ꝙ scientia
In oppoᵐ destruetur. si ergo cõcedat̃. Cõtra. aut intelligit apo
stolus de scientia q̃ est cognitio humanaꝝ reꝝ: aut de
illa q̃ est cognitio diuinaꝝ: si primo modo itelligit:ḡ
de dono sciẽtie: dono enĩ sciẽtie cognoscim⁹ res hũa-
Isayas. nas:sed ꝯtra:donũ sciẽtie est in christo:sicut dicit ysa.
Ambrosi⁹. et in angelis sicut dicit ambrosius vt legit̃ i tertio sen
tẽciaꝝ: ḡ pari rõne idem donũ erit in futuro in aiab⁹
Euasio. sanctis. Forte dicet ꝙ sciẽtia nõ euacuabitur scdʒ sub
Augustin⁹ stantiam:sed secundũ vsum ⁊ modũ:sicut dicit augu.
ꝯ hoc ar̃. sup eundẽ locum. Sed contra. glo. augu. sup eundẽ
locũ dicit:scientia destruet̃ quia est p speculũ:sed pro
pter aliud nõ destruet̃ fides scd̃m substantiã nisi quia
est per speculũ:omẽ enĩ quod est per speculũ est sub-
stantialiter ex parte: ḡ pari ratione ⁊ sciẽtia destrue-
Secundo. tur scd̃m sbãm cũ sit per speculum. Itẽ probatur ꝙ
non euacuetur secundũ vsum:vsus enĩ eius est cogno
scere res humanas ⁊ imperare de faciendis que fiant
et de nõ faciendis:ꝙ nõ fiant:secundũ hũc vsum habe
bit donũ scientie in patria. Cognoscunt enĩ sancti res
humanas vt pmia ⁊ merita alioꝝ ⁊ diligunt vnũ ma-
gis alio ad imperiũ sancti doni:ḡ donũ sciẽtie scd̃m ꝙ
de rebus humanis est nõ secũdũ substantiã nec scd̃m
alia euasio vsum destruetur. Forte dicet ꝙ apostol⁹ sumit ibi sci
entiã secundũ ꝙ est cognitio reꝝ diuinaꝝ ⁊ cõprehen
ꝯ hoc ar̃. dit intellectũ ⁊ sapientiã. Sed si hoc ergo itellectus
⁊ sapiẽtia destruẽtur substantialit̃ cũ sint per speculũ
secũdum ꝙ dicit glo. augustini: hoc autem est falsum:
quia donũ intellectus/⁊ donũ sapientie:fuerũt in chri
sto ⁊ sunt:⁊ etiã in sanctis angelis:ḡ ⁊ illa erũt in aia-
alia euasio bus sanctis. Forte dicet ꝙ intellect⁹ non est ꝓprie in
deo:sed tantũ de diuinis creaturis:⁊ propter hoc nõ
ꝯ hoc ar̃. oportet ꝙ sit cognitio per speculũ. Sed opponit̃ de
sapiẽtia:certum est enĩ ꝙ ipa est cognitio dei ⁊ de deo
proprie:ḡ cũ in via nõ cognoscatur deus immediate:
quia nõ videbit homo eum ⁊ viuet:relinquit̃ ꝙ sapiẽ
tia secundũ essentiã suam est visio per speculũ: ḡ do-
num sapientie est substantialiter impfectũ:ergo sub-
Solutio. stantialiter euacuabit̃. Solutio:dicimus ꝙ aplus su-
mit sciẽtiam large scd̃m ꝙ cõprehẽdit cognitionẽ hu
manaꝝ rerum:q̃ est donũ sciẽtie:⁊ cognitionẽ rerum
diuinaꝝ:q̃ est donũ intellectus proprie:⁊ donũ sapiẽ-
Ad primũ tie improprie:sicut iã dicim⁹. Ad primũ dicim⁹ ꝙ sci-
entia destruetur non scd̃m substantiã : sed secundum
modũ ⁊ vsus quosdã:nõ oẽs: quia ḡ dicit aplus ꝙ de
Ad scd̃m. struetur:intelligim⁹ quãtum ad modũ ⁊ vsus. Ad se
cundũ dicimus ꝙ duplex est speculũ : ꝓpinquũ scʒ et
remotum: propinquũ speculum dicimus quãdo per
rem alicuius speciei cognoscitur res eiusdem speciei:
sicut anima seipsam cognoscens:seipsã per intellectũ
assimilantẽ cognoscit animas cognoscit ⁊ angelos et
omnes incorporeas substantias:sicut dicit augustin⁹ Augustin⁹
Similiter vidẽs aĩa ꝑfectiones suas presentes per in
tellectũ assimilãtẽ cognoscit easdẽ in angelis p hmõi
speculũ cognoscit res humanas: sciẽtia ⁊ intellectus
res diuinas: ⁊ ꝓpter hoc quia cessabit talis mod⁹. vi-
dendi in futuro dicimus ꝙ quantum ad modum de-
struetur tam scientia q̃ intellect⁹: in futuro enim vi-
debimus deum sicut et cognoscimus angelos in suis
proprijs specieb⁹:nullo obstãte sicut angeli ante pec- Nota.
catum cognoscebãt creaturas in speculo eternitatis:
et in ꝓprijs specieb⁹ sicut ⁊ video aliquod corpus me
diãte suo proprio colore. remotũ speculum est quã-
do aliq̃d videtur per aliud quod neq3 eiusdem speciei
neq3 eiusdẽ generis est cum ipso: sicut videm⁹ deum
per speculum creature:sic est fides per speculum. vi-
sio autẽ per tale speculum substantialiter est ex parte
et non visio per speculum ꝓpinquum: et ita patet ꝙ
secus est de fide: ⁊ secus est de scientia vel intellectu.
Ad istud quod obicitur ꝙ non euacuabitur sciẽtia se Ad rõnem
cundum vsus dicimus ꝙ reuera quidã vsus doni sciẽ
tie remanebit: sed tamen quidam vsus siue quedam
opera destruentur secundũ/scilicet ꝙ se habẽt ad pra
uam ⁊ peruersam nationẽ: in patria enim non est pra
ua natio aut diuersa. Ad illud quod obicit̃ de intelle Ad aliud.
ctu dono:dicim⁹ ꝙ reuera intellect⁹ nõ est de deo pro
prie : sed de diuinis q̃ sicut dictũ est habẽt cognosci p
speculũ ꝓximum : vnde ⁊ ipse intellectus euacuabit̃
scd̃m modũ: quia tũc nõ erit per hmõi speculum : sed
non destruetur scd̃m vsum. omnis enĩ alius vsus ma-
nebit ibi vt itelligim⁹ distinctionẽ et ordinẽ angeloꝝ
et hmõi. Ad vltimũ dicimus ꝙ sapiẽtia ꝓprie loquẽ- Ad vltimũ
do nõ est cognitio dei:sed ꝑceptio quedã gustus spũa
lis per modũ experiẽtie:deus enim ipse facit et in pa
lato aĩe dulcedinẽ quã saporat sapiẽtia:sicut ipm mel
in gustu materiali est:ḡ sapientia ꝑceptio siue sapora
tio quedã dulcedinis dei immediata : vnde nec scd̃m
modum videt̃ ꝙ vsus euacuabitur sicut caritas : sed
solum cum hic sit imperfecta crescẽdo perficietur in
futuro.

¶De virtutibus cardinalibus.
¶Tertium capitulũ huius tractatus.

Circa vltimũ queritur de virtutibus cardinalib⁹
dicit augu. ⁊ beda sequens ipm ꝙ quattuor vir- Augustin⁹
tutes cardinales manebũt in patria: sed alios habe- Beda.
bunt vsus q̃ in via. dicit enĩ ꝙ prudentie vsus erit nul
lum bonũ opponere deo vel equare. tẽperantie vero
vsus erit nullo motu noxio delectari: fortitudĩs deo
firmiter adherere. iusticie vero esse subditũ deo regẽ
ti. De prudentia iam dictũ est in questione de scientia
dono:scd̃m enĩ essentiã sunt idẽ. Dicimus enĩ ꝙ eius Proprius
vsus proprius in futuro erit discernere siue iudicare vsus prudẽ
per modũ iperij deũ esse oĩbus preponendũ ⁊ dignio tie.
res creaturas minus dignis. De tẽperantia vero op- Arguitur
ponitur hic: qm̃ nullo modo noxio delectari est pura de tẽperã-
negatio:ergo non est vsus alicuius virtutis. Forte di tia.
cet ꝙ nullo modo nullo motu delectari est detestari Euasio.
oẽm motum illicitũ carnis. ⁊ hic erit vsus temperan-
tie in futuro. Cõtra. detestari mot⁹ illicitos est mot⁹ ꝯ hoc ar̃.
vis irascibilis:ḡ nec ẽ nec erit mot⁹ tẽperãtie cũ tẽpe-
rãtia sit in cõcupiscibili. Itẽ. cõstat ꝙ scti volũt eẽ mũ Secundo.
di oĩ mũditia:ḡ velle oẽm motũ imũditie abesse erit

alicuius virtutis in eis. non nisi tẽperãtie: ergo velle
oẽm motũ illicitũ carnis vel imundũ abesse erit vsus
temperantie. nõ ergo detestari ⁊c. Si hoc concedat̃.
In oppoᵐ Contra. temperãtia erit in futuro: ergo pari ratione
fides erit in futuro:q⁊ velle abesse motũ infidelitatis
erit in futuro. ⁊ ita qua ratione tẽperãtia erit in futu
Solutio. ro et fides. Solutio. Dicimus ꝙ beda assignat stat⁹
cardinalium virtutuʒ in futuro et non vsus principa-
les. principalis enĩ vsus tẽperãtie erit in futuro velle
abijcere oẽm motũ illicitũ carnis. secundarius vero
detestari oẽm motũ illicitũ carnis:secũdũ ꝙ detestari
Ad primũ est velle fugere. Ad primũ ergo iam patet solutio:q⁊
beda loquitur de virtutibus scd̃m suos status et non
Ad scd̃m. secundũ suos principales vsus. Ad scd̃m dicim⁹ ꝙ de
testari aliquid tripliciter sumitur. q̃nq3 dr̃ detestari p
modũ iudicij. q̃nq3. s. iudicamus aliquid esse detesta-
bile. ⁊ scd̃m hoc detestari ratõnis est. Item. q̃nq3 per
modũ vindicte insurgere. s. contra aliq̃d tanq̃ detesta
bile. ⁊ scd̃m hoc est in irascibili:⁊ est ire per zelũ. Ter
tio modo fugere:q⁊ nociuũ et quasi contrariũ ꝓprio
fini: secũdũ hoc detestari oẽm motũ illicitũ carnis est
Ad vltimũ in vi concupiscibili:⁊ est tẽperantie virtutis. Ad vlti-
mũ dicim⁹ ꝙ secus est de fide. fidei enĩ ⁊ oĩm virtutũ
quarum motus sunt in precepto sũt vsus principales
in affirmatione. vnde velle abesse motũ infidelitatis
non est principalis vsus fidei:sed temperantie et oĩm
virtutum quarũ sunt motus in ꝓhibitione sunt vsus
principales in priuatione. ⁊ propter hoc velle abijce-
re omnem motũ carnis illicitũ est vsus temperantie
ar̃ de forti- principalis. Item. de fortitudine obicit̃. dicit beda ꝙ
tudine. fortitudinis erit deo firmiter adherere. Sed videtur
ꝙ hoc erit caritatis:caritate enĩ inherem⁹ deo firmi-
Secundo. ter. vnde et ipi attribuitur resistere tentationib⁹. Itẽ
fortis vt mors dilectio: ergo firmiter in herere deo ẽ
Tertio. caritatis:non ergo fortitudinis. Itẽ. fortitudo erit in
patria:ḡ cũ patiẽtia sit spẽs fortitudinis patiẽtia erit
in patria. hoc etiã patet per hoc ꝙ in deo est patiẽtia.
In oppositũ Sed contra. dicit augustin⁹ ꝙ ideo dictũ est. Patiẽ-
p augusti. tia pauperũ non peribit in finẽ:q⁊ premiũ patientie si
ue fructus nõ peribit: ergo nõ manebit nisi q̃tum ad
Secundo. fructus:ergo non manebit in essentia sua. Preterea
nõ erit op⁹ patientia:q⁊ ibi non erit voluntas patien-
di vel sustinendi nec potuit sustinere: ad quid igitur
Euasio. patiẽtia. Forte dicet ꝙ ad decorem aĩe:ergo pari ra-
tione et habitus fidei:cũ sit decor anime manebit in
Solutio. patria. Solutio. Ad primũ dicim⁹ ꝙ caritas quãdo
Augustin⁹ ꝙ dicitur fortis a fortitudine virtute:sicut dicit aug.
ꝙ iusticia est prudens et prudentia iusta. propter con
nexionẽ eĩ virtutum q̃nq3 denominatur vna virt⁹ ab
alterius virtutis proprietate. Item. q̃nq3 dr̃ caritas
fortis. i. firma:et secũdũ hoc firmitas est dispositio ca
ritatis:⁊ scd̃m hoc ꝙ caritas ẽ maior ⁊ firmior:illa tñ fir
mitas auget̃ ⁊ roborat̃ p fortitudinẽ cui⁹ essentialit̃ ẽ
per hoc ad ipa firmitas. ⁊ ita p3 ꝙ et si inherere deo firmiter sit
primũ. caritatis:tamen non essentialiter sicut fortitudinis di
citur propter hoc esse principalis vsus fortitudinis.
Ad secũdũ Ad secundũ dicimus ꝙ patientia erit in futuro: licet
nõ habeat actum aliquẽ :erit tamẽ parata operari: si
Ad tertiũ. opus esset:erit etiã ad aĩe decorẽ. Ad hoc autẽ quod
obicit̃ de fide dicimus ꝙ nõ est simile: fides enĩ nõ est
tanta pulcritudo anime:quãta exigit̃ in aĩa:fides enĩ
habet aliq̃d veritatis ⁊ aliq̃d vanitatis:veritatis qui
dem inquantũ est cognitio : vanitatis autẽ inquantũ
est speculum creature: vanitas enĩ vanitatũ ⁊ omnia
vanitas et ꝓpter illã vanitatẽ oportet ꝙ euacuet̃ se-
cundũ substãtiã ⁊ succedat ei aperta cognitio que est
simpliciter aĩe pulcritudo nichil habẽs nisi veritatis
et propter hoc significatũ dicit augustinus in ꝑfecto Augustin⁹
nõ istud quod verũ ẽ destruetur:dictũ est ꝙ patientia
erit in patria:licet non habeat actũ aliquẽ quia nõ est
opus pati aut sustinere. Sed cõtra. patiẽtia erit i pa- Iterum ar̃
tria:ḡ habitus patiendi erit ibi: sed nõ patiẽdi in illo
statu:sed patiendi si status esset: ḡ pari ratione cũ vo
luntas expectandi bonũ: si esset status expectationis
maneat in patria ⁊ spes deberet ibi remanere. Forte
dicet ꝙ ideo nõ erit spes i patria : q⁊ nõ assimilat nos Euasio.
deo:sed patientia nos assimilat deo: et ꝓpter hoc nõ
destruet̃. Contra. timor reuerentie non assimilat nos ꝯ hoc ar̃.
deo quia in deo non est reuerẽtia huiusmodi: de⁹ enĩ
nõ resilit ab alia altitudine cũ ipse sũme sit altus: ḡ si
ꝓpter hoc euacuetur spes: quia nõ assimilat nos deo
eadẽ ratione timor reuerẽtie cũ nõ assimilet nos deo.
Solutio notandũ ꝙ quedam virtutes assimilant nos Solutio.
deo:sicut caritas/iusticia:et hmõi:quedam vero ordi
nant nos ad deũ:sicut timor/spes:⁊ hmõi. Item ordi
nantiũ nos ad deũ: quedã sunt ex plenitudine bonita
tis:sicut mĩa:aut cognitionis sicut prudentia: quedã
vero ex penuria vel imperfectione bonitatis:vt spes
aut ex penuria siue impfectione: sicut fides: dicim⁹ ḡ
pro regula generali ꝙ omĩs virt⁹ q̃ assimilat nos deo Rl̃a gñalis
manebit in patria. Itẽ omnis virtus ordinãs nos ad q̃ virtutes
deũ ex plenitudine bonitatis aut cognitionis ꝓcedẽs manebunt
destruet̃. Ad primũ dicimus ꝙ non est simile de spe ⁊ Ad primũ
patientia:quia spes ꝓuenit ex imperfectione bonita-
tis:patiẽtia vero ex plenitudine bonitatis. Ad secun Ad scd̃m.
dum dicimus ꝙ timor reuerentie manebit in patria :
non ideo quia assimilet nos deo: sed q⁊ ordinat aĩam
in loco suo sub deo:scʒ et supra creaturas corporales
hic enĩ est locus debitus anime ad quẽ cum ꝑuenerit
plenitudinẽ habet bonitatis sue vel beatitudinis. ⁊ sic
patet ꝙ timor reuerentie nõ destruetur licet spes de-
struatur.

¶De iusticia.
Aliud capitulum.

Consequenter dicendũ est de iusticia. et dicit au
gustin⁹ ꝙ iusticia est subuenire miseris:ex quo Ar̃ primo.
videtur ꝙ iusticia destruatur. subuenire enim mise-
ris ex indigentia procedit. ergo iusticia quantum ad
hunc actum siue misericordia que est species iusticie
procedit ex indigentia euacuabitur per regulam se-
cundam. Item. impossibile est aliquẽ misereri. ḡ nul Secundo.
lus poterit misereri. ergo nullus habebit potentiã
miserandi. oĩs enim virtus supra potentiã habet fũ-
dari. et inde vt prius. Item. augustinus dicit: ⁊ beda Tertio per
sequens ipsum. ꝙ iusticie erit i futuro subdere se deo augustinũ.
Sed contra. certum est ꝙ hoc est humilitatis:nõ er- ꝯ aliud ar̃.
go iusticie. simili modo prorsus potest obici de pru-
dentia. quia dicit augustinus ꝙ prudentia ẽ precaue Augustin⁹
re insidias. Sed cõtra. est in deo. vñ:estote misericor ꝯ aliud ar̃.
des sicut et pater vester misericors est. ergo et i an-
gelis:et in animabus sanctis. ergo misericordia non
destruetur. Solutio. dicimus ꝙ tam misericordia q̃ Solutio.
prudentia manebunt in patria :abilitas enim miserẽ
di:si opus fuerit procedit ex plenitudine bonitatis.
hũilitas aũt precauendi insidias si opus fuerit:proce
dit ex plenitudine cognitionis. Ad pmũ dicimus ꝙ Ad primũ
subuenire miseris ꝓcedit ex idigẽtia ex ꝑte recipiẽtis

sed ex plenitudine ex parte dantis. similiter dicimꝰ ꝙ
precauere insidias ex parte precauentis prouenit ex
Ad scdm. plenitudine cognitionis. Ad scdm dicimꝰ ꝙ sancti ha
bent potentias ad miserandū: et similiter habitus. ꝙ
autē non poterūt misereri nō erit ex defectu potentie
eoꝝ: sed ex defectu recipientiū misericordie effectum
Ad vltimū Ad vltimū dicunt magistri ꝙ subdere se deo regenti
est humilitatꝭ ibi sistendo. obedientie vero habendo
respectū ad p̄ceptū: qꝛ preceptū est. iusticie vero red-
dendo deo quod suū est. Nos aūt dicimus ꝙ humili-
tas est ꝓprie et iusticie. similiter qm̄ humilitas est spe
cies iusticie. patet igr̄ ex dictis ꝙ iusticia plenius erit
in patria q̄ cetere virtutes: qm̄ erit isti secundū pul-
Augustinꝰ chritudinē actuū suoꝝ: qꝛ sicut dicit aug. Amabimus
laudabimus. Amor caritatꝭ est qui est quedā iusticia
reddens deo quod ꝓpriū est eius: vt supra oīa diliga
tur. laus vero est latrie que est iusticie spēs. nā latria
est professio maiestatis diuine quā ꝯfitetur dicens: lau-
damus te: benedicimus te. Inde est ꝙ iusticia dr̄ in li
bro sapi. ꝑꝑetua ꝛ mortalis quod nō de alijs virtuti-
Notandū. bus. Ad vltimū sciendū ꝙ in christo fūt quattuor car
dinales virtutes et fuerūt in via. prudentia quidē per
modū viatoris. cauit enī diaboli insidias: fortitudo si
militer. sustinuit enī multas tristicias. iusticia similit
qꝛ reddidit vnicuiq; quod suum erat. Sed tēperātia
dicunt magistri ꝙ eam nō habuit nisi ad modum con
prehēsoris. impossibile enī erat ꝙ in eo surgerent mo
tus illiciti. vnde nullos motꝰ illicitos cohibuit. Nos
vero dicimus ꝙ q̄tum ad motꝰ interiores nō habuit
temperantiā per modū viatoris. habuit tamen eam
q̄tum ad tentationes exteriores. tentatus enī est de
gula: quam tentationem repulit per tēperantiam ad
modum viatoris.

¶ De comparatione vir
tutis ad vicium.

¶ Tractatus decimusseptimus.

Postq̄ dictum est de virtutibus et vicijs: dicen-
dum est de comparatione virtutis ad vicium.
Prima q̄o Et primo queritur vtrū oīs virtus sit magis bona q̄
aliquod malū sit malū. ꝛ vtrū oīs virtus sit magꝭ in-
tensa q̄ quelibꝫ malitia. Secūdo querit de hereticꝭ q̄
ad subeundum penā pro fide falsa magis sunt proni-
q̄ fideles pro fide vera. Tertio queritur de cōtrarie-
tate virtutis ꝛ vicij. Quarto vtrū debeat admitti cō-
paratio boni ꝛ mali. Qꝭ omis virtus sit magis bona
q̄ aliquod malū sit malum: ꝛ magis intensa q̄ aliqua
Af primo. malitia. ꝓbatur: qꝛ super illū locū psalmi. Bonū mi-
chi lex oris tui super milia auri ꝛ argenti: Dicit btūs
augu. magis diligit caritas legē dei q̄ cupiditas mi-
lia auri ꝛ argenti. hoc aūt intelligit de interiori motu
caritatis: qꝛ nō posset intelligi de exterioribus operi-
bus dilectionis. videmus enī ꝙ aliquis malus feruē
tius opat mala opa q̄ aliq̄s etiā pfectꝰ operet bona.
qꝛ videmꝰ aliquos malos die et nocte quasi furibun-
dos currere ad mala opera: relinquitur ergo ꝙ intel
ligitur de interiori motu caritatꝭ: ergo motꝰ interior
caritatꝭ et imediatꝰ est magꝭ intensus q̄ motꝰ cupidi-
tatis: ꝙ caritas est magꝭ intensa q̄ cupiditas. ꝛ omēs
virtutes sūt eque intēse: ꝙ oīs virtꝰ est magis intensa
q̄ aliqua cupiditas. eadē ratione q̄ aliqd viciū. Item
Secundo. ꝑ virtutē meremur eternā btitudinē. ꝑ quodlꝫ viciū
Probatio mortale penā gehēne. sed btitudo est magis bona q̄
minoris pena gehenne sit mala: qd ostenditur per hoc: qꝛ bti-
tudo increata q̄ deꝰ est sine dubio in ifinitū est magis
bona q̄ pena gehēne sit mala. De btitudine etiā crea
ta probat hoc: qꝛ maior est delectatio ex coniūctione *De alia ꝓ-*
dei q̄ sit tristicia infernalis ex cōiunctione ad aliquod *batur.*
tormentū: qꝛ deus in infinitū magis bonus est. et ita
in infinitū magis delectabilis q̄ aliquod tormentum
inferni sit malū vel contristabile: qꝛ nichil est summe
malū. relinquitur ergo ꝙ beatitudo increata sit ma-
gis bona q̄ aliqua pena inferni sit mala: ergo premiū
qd debetur virtuti est magis bonū q̄ aliqua pena de
bita vicio: ergo ꝑ locuꝫ ab effectu vel a causa finali ꝙ
oīs virtus est magꝭ bona q̄ aliqd viciū sit malū. Itē *Tertio.*
per adiūctū pōt ꝓbari qd dicit btūs grego. Absit ꝙ
tanta delectatio sit in vicijs q̄ta est in virtutibus. sed
secundū q̄titatē delectationis attēdit bonitas in vir-
tute: ꝛ malitia in vicio. ꝛ sic iterū vt priꝰ. Itē dicit btūs *Quarto.*
aug. ꝙ malū ideo est malū: qꝛ nocet. si ei nō nocet nō
est malū. nocet aūt qꝛ diminuit bonū naturale. ꝓba-
tum est aūt superius in questione de corruptione na-
turaliū ꝙ peccatū nō aufert de bono naturali nisi mo
dicum vel minimū quid. ꝙ etiā ad illud qd remanet
non se habet in proportione: ꝙ etiā bonū naturale est
magis bonū q̄ aliquod malū vel peccatū noceat: ꝙ q̄
aliquod malū sit malū. sed oīs virtus est magis bona
q̄ aliquod bonū naturale: ꝙ oīs virtꝰ icōparabilit est
magis bona q̄ aliquod malū sit malum. Sed cōtra. *In oppoᵐ*
Dicit apostolus ad roma. Sicut exhibuistꝭ membra
vestra seruire iniquitati ad iniquitatem: ita exhibete
mēbra vestra seruire iusticie in sanctificationem. Sit
ergo ꝙ aliquis faciat precise id quod dicit apls. Iste
facit p̄cise quod dicit apls: sed apostolus p̄cipit opus
virtutis: quia opus meritorium. ꝛ iste tantum seruit
iusticie p̄cise quātū prius seruiebat vicio. sed quantū
seruit aliquis iusticie: tantū est bonus/et quantū ser-
uit vicio tantū est malus. ꝙ tantum precise est iste bo
nus: quātū fuit malus. ergo aliqua virtus est tantū
bona: quātum aliquod malū est malum. Itē. per ef- *Secundo.*
fectum cognoscitur quantū intensa sit quecūq; pro-
prietas: sed maiores effectus et plures feruentiores
habēt malicias istiꝰ in isto/ q̄ virtus etiā in isto perfe
cto. hoc enī apertevidemꝰ exterius. ergo malitia istiꝰ
est magis intensa q̄ caritas illius. Forte dicet ꝙ hoc *Euasio.*
non sequitur propter fomitem ꝓpter quem hō pro-
nus est ad malum magis q̄ homo bonus ad bonum
Sed contra: caritas est magis intensa q̄ fomes ꝛ ma *ꝯ hoc af.*
gis potēs. ꝙ fomes non debet esse cā ꝓpter quā mala
opera feruentius surgant ex vicio: q̄ bona opera ex
caritate. Solutio. dicimus ꝙ reuera oīs virtus ē ma *Solutio.*
gis bona q̄ aliquod malū sit malum. Sꝫ tria sūt pro
pter que malicia maiorem habet et feruentiorē effe-
ctum q̄ virtus. Primū est corruptio nature humane *Primū.*
siue fomes. sicut dicitur in libro sapientie. corpus qd
corrumpitur aggrauat animā: ꝛ cetera. Secundū est *Secundū.*
facilitas peccandi. quia facile est diuerti a signo: ꝛ dif
ficile est. inuenire medium: quia virtus ꝛ ars circa dif
ficilia cōsistunt. Tertiū est quoniā peccator illud qd *Tertium.*
summe diligit videt. amatores enī mundi: vidēt de-
os suos. s. ea que sūme diligūt: sed bōi non vidēt deū
suum sicut dicit beatus io. deum vnq̄ nemo vidit. hee
tres sunt cause propter quas malitia feruentiꝰ moue
tur: licet sit multominus q̄ virtus. quod ergo dicit
apostolus. sicut exhibuistis: et cetera. intelligitur col
latio in genere. i. sicut primo p̄ponebatis amorē tpa *per hoc ad*
lium amori iusticie. ita mō amorem iusticie siue dei *rationem.*

preponatis amori mundi ꝛ delectationē iusticie q̄ est
in deo delectationi mūdi. et ita patet ꝙ argumētū nō
valet. Malitia maiores ꝛ feruētiores elicit actꝰ ex se
q̄ virtus: ergo est magis intensa q̄ virtus: sicut patet
Exemplū. in mare ꝛ femina. qꝛ quilibet mas calidior est qualicū
q; femina q̄tumcunq; calida. ꝛ tn̄ femina citꝰ matu-
rat ꝛ peruenit annos nubiles a paruo calore q̄ mas a
ꝯ istd exem magno calore. qꝛ id potest paruꝰ calor in mollius sub
plū af. iectū qd magnꝰ in durū subiectū. Sꝫ videt ꝙ istud exē
plū nullū sit: qꝛ calor marꝭ nō excedit ī infinitū calorē
mulieris: quod si esset citꝰ maturꝰ esset mas q̄ femi-
na: sed ex hac parte caritas excedit in infinitū malitiā
ꝯ aliud af. quare magis efficax debet esse in suo effectu. Itē. con
tra hoc quod dicit ꝙ facilitas peccādi operat ad hoc
ꝙ malitia sit efficatior in suo effectu q̄ virtus: qꝛ in li-
bro sap. dr in persona maloꝝ. Vias difficiles ambula
uimus. ꝛ in hiere. Vt inique agerent laborauerūt. sꝫ
in euāglio dicit. Iugū meū suaue. ꝛ ita leue est bene
operari: ꝛ difficile et laboriosū male operari: ꝙ nulla
scdo ꝯ aliud est secunda causa quā ipe assignat. Item. quod ipe di
cit ꝙ malitia multa habet auxilia. s. fomitē/diabolꝫ
qui instigat ꝛ mundū qui vndiq; inuitat. Eodē modo
virtus habet multa auxilia ꝛ plura. Sicut enī malus
hōb abet demones instigantes: ita bonus sctōs ange
los custodes habet. et sicut ille habet mundū qui in-
uitat ad maluꝫ: ita iste habet oēs creaturas q̄ vndiq;
Augustinꝰ clamant. deus nos fecit ꝓpter te: sicut dicit btūs aug.
et sicut habet fomitē: ita ille caritatē ꝛ oēs virtutes.
et ille non habet oīa vicia. ꝛ ꝓpter hoc iste habet deū
adiutorē ꝛ cooperatorē: ergo cū iste habeat plura au
xilia ꝛ magis sit intensa virtus magis debet esse effi-
Solutio. cax in suo effectu q̄ viciū. Solutio. Dicimꝰ ꝙ exēplū
Ad scdm. de mare et de femina simile est: sed nō vsq;quaq;. Ad
secūdū obiectū dicimꝰ ꝙ maior difficultas est in male
agendo. i. maior labor propter penā annexā pctō: sed
tamen est maior facilitas propter infinitatē pctī: qꝛ in
infinitis cōsistit. virtꝰ vero solūmodo in medio: ꝛ q̄tū
Ad vltimū ad hoc est maior difficultas in virtute. Ad vltimo ob
iectū dicimus ꝙ hoc ꝙ mali vident illud quod sūme
diligūt cū duabus precedētibꝰ causis sufficiūt ad hoc
ꝙ malicia feruētius moueat: quia nec angeli nec deꝰ
vident modo ab hominibus et ideo nō ita mouēt/ et
preter hoc etiā viciū est nobis quasi naturaliter moli
Augustinꝰ tum propter fomitē: vnde dicit beatus augustinꝰ ī li-
bro cōfessionum/magis valebat in me malū īsolitum/
q̄ bonum insolitum.

¶ De hereticis.

Obicitur de hereticis: quia pfectus hereticus pa-
ratus est ad oīa pati pro fide falsa: impfectus au
Deinde af tem christianꝰ non est ita paratus: sicut patet in beato
alijs medijs petro: ꝙ maior est infidelitas huius heretici: q̄ fides
ad p̄ncipale huius christiani: ꝙ aliquod malū est magis malum q̄
aliquod bonum sit bonū: nec potest hic adhiberi pre
dicta solutio. quia hereticus non videt id quod sūme
Euasio. diligit: sicut nec christianus impfectus. Forte dicet ꝙ
ꝯ hanc af. hoc est propter cōfirmationē: sed hoc videt esse falsū:
albedo minus intensa quandoq; est magis cōfirmata
non tamen propter cōfirmationē est magis efficax in
Solutio. suo effectu. Solutio ad hoc dicendū est ꝙ fidelis im-
perfectus: quia nescit vtrū sit dignus amore vel odio
timet penas incurrere eternas: ꝛ ideo nō ita paratus
ad patiendū licet maior sit in eo bonitas: q̄ iniquitas
in heretico: hoc ꝙ contingit nō propter remissionē bo
nitatis: sed propter adiunctum scꝫ timorem.

¶ De contrarietate boni et mali.

¶ Secunda questio
huius capituli.

Queritur de cōtrarietate boni ꝛ mali: dicit beatꝰ *Af per au-*
augustinus ꝙ malum ideo est malū: quia nocet *gustinū.*
ergo malū tantum quantum nocet. Similiter virtus
tantum est bona q̄tum prodest. sed quantuꝫ prodest
virtus tantū nocet malū: qꝛ viciū destruit q̄cq̄d edifi-
cat ipa virtus: ꝛ econuerso. ergo q̄tū virtus est bona
tantū viciū est malū. Item. regula est aristo. q̄tū vnū *Secundo.*
oppositoꝝ est eligendū tantū reliquū est fugiendum
sed q̄tū bonū est eligendū simplr tantū est bonū sim-
pliciter. sir q̄tū viciū est fugiendū tantū est malum:
ꝙ q̄tū virtꝰ est bona tantū est viciū malū. Itē. virtꝰ ꝛ *Tertio.*
viciū sūt cōtraria: ꝙ inter ea par pugna: ꝙ q̄tū pōt vnū
et reliquū: ꝙ sūt eque fortia: ꝙ eq̄ intensa. Itē dt apls *Quarto.*
Fidelis est deus q̄ nō permittit vos tentari sup illud
qd potestis. ꝛ intelligit hoc de facili: ꝙ fideles nō resi
stere possūt de facili tētationibꝰ: ꝙ virtꝰ nō de facili pōt
resistere malo: ꝙ nō est in ifinitū fortior q̄ malū: ꝙ nec
in infinitū intēsior q̄ malū. si enī esset in īfinitū fortior
de facili posset resistere. Itē. sint duo ī pari caritate ꝛ *Quinto.*
vnus eorū cadat per mortale. Inde sic. Quantū iste
meretur tantū iste demeretur: quia tanta corona de-
bebatur ei ꝛ tantū meretur. sed q̄tum iste meret tm̄
est bonus. ꝛ q̄tum iste demeretur tantum est malus.
Solutio. dicendū ꝙ hec est falsa. Quantum prodest *Solutio.*
virtus tantuꝫ nocet vicium: quia id quod dat virtus
scilicet beatitudo est magis bonum q̄ pena eterna sit
mala. est enim magꝭ bona q̄ subtractio beatitudinis
sed si aliquis esset summe malus: sicut deus est sum-
me bonus: tunc aliquid esset tantum malum quan-
tum beatitudo est bona. s. etna tristicia q̄ eēt ex con-
iunctione ad summe malū. sed quia nichil est summe
malū: vt probatū est. ideo patet ꝙ nichil est tantum
malū quantū beatitudo est bona. vnde patet ꝙ bea-
titudini siue delectationi que est in deo: nichil ē cōtra
riū. sicut dicit aristo. ꝙ delectatiōi que est ex eo ꝙ ali *Exemplū.*
quis considerat: ꝙ diameter est assimeter coste nichil *per hoc ad*
est contrarium: q̄ diametrū esse assimetrū coste: non *primū.*
habet contrariū. vnde patet ꝙ licet viciū auferat bea
titudinē: illa tm̄ ablatio non est contraria beatitudi-
ni: sicut delectationi que est in dulci: non est contra-
ria iusticia que est ex absentia dulcis: sed illa que ē ex
cōiunctione ad amarum. vnde patet ꝙ magis ꝓdest
in infinitum virtus: q̄ viciū noceat. Ad secundo obie *Ad scdm.*
ctum dicimus ꝙ illa regula. quantū vnū oppositoꝝ ē
eligendū ꝛc. intelligenda est in genere. i. si vnū oppo
sitorū est multum eligendū: reliquū est multum fugi
endum. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hec est falsa. *Ad tertiū.*
virtus et viciū sunt contraria: cum viciū secundū ꝙ vi
cium nichil sit: et cum non habeat contrarium. vt pa
tet ex dictis: habent tamen se vt contraria: quia mu-
tuo se expellunt circa idē susceptibile. Ad quarto ob *Ad q̄rtum*
tectum dicimus ꝙ virtus inquantum est in se de faci
li est potens resistere vicio. tamen habens virtutem
non de facili potest resistere propter corruptionē: qm̄
habet thesaurum suū in vasis fictilibus. et ideo mul-
totiens dormit virtus in homine habente virtutem
nec est mirum si dormiens expellitur. sicut nanus gi- *Exemplū.*
gātē dormiētē de facili īterficeret. Ad quito ob. dici *Ad quintū*
mus. quantū iste meret tm̄ ille demeret. si iste due
dictōes tantū ꝛ quantū ponātur nominaliter vera ē: ꝛ

secundū hoc assumptio falsa est.s. hec quantū iste de-
meretur tātū malus est. quia quolibet peccato mor
tali demeretur homo quātālibet coronā.si aūt tenea
Ar de superbia. tur aduerbialiter falsa est. Sz obijcitur de superbia
primorū parentū que totū humanū genus corrūpit.
constat autē ꝙ adā penituit de illa superbia.vnde di-
citur ꝙ ipse fleuit per.c.ānos cū vidit abel filiū suum
innocētē mori pro peccato suo. humilitas ergo eius
quā habuit in penitētia fuit magis bona ꝙ̄ eius sup
bia fuit prius mala:ergo tam potens ꝛ efficax.immo
magis fuit in saluādo:ꝙ̄ superbia prius fuerit in per
dendo:ergo suffecit ad restituendū adā in primū sta-
tum.maxime cū sit in infinitū maior et intēsior:ergo
suffecit ad restituendū in statū immortalitatis:qđ est
Solutio. falsum. Solutio.dicimus ꝙ cū potentia sit medicina
cōtra morbū et cōtraria cōtrarijs curant̄.nō tñ opor-
tet medicinā esse cōtrariā morbo secūdū essentiā suā
sed etiā secundū circunstātias suas. vt si aliquis infir
metur ex calida causa: nō sufficit ei dare frigidū in ea
Exemplū. dem intensiōe frigidi:sed oportet ꝙ sit diuisiuū con-
tra cōpactionē materie ꝛ huiꝰ.propter quod fiūt me
dicine cōposite:vt sint in oībus modis cōtrarie mor-
bo. vnde cū superbia ade fuit prima qua priꝰ homo
voluit ascēdere vsq; ad excelsa dei.nulla hūilitas fuit
Ad rōnem et ex toto opposita: nisi illa q̄ ille qui esset pure deus
descendere voluisset vsq; ad infima hoīs.vnde sola hu-
militas christi fuit medicina cōtra superbiā ade/et sa
tisfacere potens pro illa.vnde patet ꝙ nō valet predi
cta argumētatio qua inferret:ꝙ humilitas penitētie
ade suffecit restituere eū in statū pristinū.propter hoc
Motꝰ aīe. etiā patz ꝙ eius penitentia suffecit ad restituendum
ei oīa ablata quantū ad gratiā:nō quātū ad alia.qz
nō potuit omnino satisfacere.faciliꝰ est enī destruere
ꝙ̄ cōstruere.licet enī peccatū ade primo inceperit ab
anima.tamē secundū cōiūctionē que est anime ad cor
pus corrūpit corpus. est enī in homīe motus ab aīa
Exemplū. mouēs corpus exteriꝰ.sicut qñ aliquis irascit̄ de pec-
cato alteriꝰ.talis motus est in aīa ꝛ mouet hoīem ex
Motꝰ corporis. teriorē visibiliter.lz eiꝰ principiū sit tantū spūale.Silr
est motus a corpore vsq; ad animā per quē ex carnis
feditate nascitur in aīa peccatū mortale.

¶Utrū debeat admitti proportio vtutꝫ ꝛ vicij
Ultima questio huius capituli.

Ar ꝙ non. Queritur vtrū debeat admitti proportio virtutꝫ
Augustinꝰ et vicij.videt̄ ꝙ nō.quia malū nichil est.vt dicit
beatus augustinꝰ.sed nichil ad aliquid nulla est cōpa
ratio/vel ecōuerso: ergo virtutis ad viciū nō est cōpa
ratio:ergo falsū est quod dictū est superius:ꝙ omnis
virtus est magis bona ꝙ̄ aliquod viciū sit malū:ergo
nichil est accessus ad sūmā maliciam:ergo non est ac-
cessus ad veri nomis impositionē eiꝰ qđ dicitur malū
ergo nullū malū est magis vel minus ꝙ̄ aliquod ma
lum sit malū/vel ꝙ̄ aliquod bonū sit bonū:cū ibi non
Solutio. sit intensio nec cōparatio. Solutio.secundū ꝙ malicia
est habitus malus quo homo dicitur malus bene est
Ad primū cōparatio virtutis ad maliciā: sed malū secundum ꝙ
malū nō est cōparabile virtuti:cū malū scđm ꝙ est ma
Ad scđm. lum nichil sit. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ licet ni
chil sit malū quod sit sūme malū:tñ malicia recipit in
tensionē et remissionē.possunt enī mensurari qualita-
tes diuersis modis. s. vel secundū accessū ad veri no-
minis impositionē:si est ibi veri noīs impositio. vł si
nō est veri noīs impositio potest mēsurari secundum
actū suū.Et per hoc patet solutio ad vltimo obiectū per hoc ad vltimū.

¶De questionibus moralibus.

Post questiones theologicas accedendū est ad
questiones morales quibus instruimur in exte
rioribus operibus:et casibus singularibꝰ.hoc autez
dico pro maiori parte.quia inter questiones sequen-
tes sūt etiā quedā que sunt theologice.Diuidimꝰ au
tem eas in duo.s.in precepta et sacramēta:siue in q̄-
stiones de preceptis:et questiones de sacramentis:et
primo agemus de preceptis: et prius de distinctione
preceptorū. secundo de quolibet per ordinē. Circa
distinctiones autē primo de numero ipsorū generali
ter.secundo de tribus p̄mis quomodo adaptantur
tribus personis.tertio de distinctiōe septē preceptorꝫ
que pertinēt ad dilectionē proximi: ꝛ scripta erant in
scđa tabula.quarto cur dicit aug.ꝙ decalogꝰ est litte
ra occidens.quinto qualiter adaptatur decē p̄cepta: Primum
decem plagis egip.Nota ergo ꝙ p̄mū preceptū est: preceptū.
Non habebis deos alienos.non facies tibi sculptile Prima qđ
neq; aliquā similitudinē.dicit augustinus hoc eē vnū vtrꝫ sint tm̄
preceptū.origenes duo.similiter hoc totū.Nō concu decē p̄cepta
pisces vxorem proximi tui.nō concupisces rem proximi Origeñ.
tui.dicit ori.eē vnum.aug.duo.constat aūt ꝙ origeñ
non distinxit illa duo p̄cepta.nō facies tibi aliā simili
tudinē:nisi penes materiā:sed eodē modo:hic est di-
uersa materia.Nō concupisces vxorē proximi tui.nō ꝯ origeñ ar.
cōcupisces domū vel agrū.ergo qua ratione distixit
duo p̄cepta prima:debet distinguere et illa duo.ꝛ ita
male distinxit origenes. modo v detur male distin-
xisse augustinus.qz vltima duo distinxit penes mate- Eodē mō ꝯ
riā:eadē ratione et duo p̄ma.et ita videtur ꝙ vterq; augustinū.
male distinxit:et si vterq; bene qđ videt̄.quia vtriusq; Ar ꝙ non.
expositionē approbat ecclesia:ergo vterq; vere. ꝯ
orige.vere.ergo duo p̄cepta sūt. non facies tibi scul-
ptile.non facies tibi similitudinē:et p̄ter hoc sūt no-
uem:qz hoc dicit augustinꝰ. ꝯ.xi.precepta sunt. Pre Secundo.
terea.cum diligere magis sit in precepto:et sit maxi-
mū p̄ceptū vt dicit dñs.et hoc est p̄termissū. ergo sūt
insufficienter p̄cepta disticta.Itē p illa decē p̄cepta de Tertio.
calo.prohibētur tria capitalia vicia.s.luxuria : ibi.nō
mechaberis.et auaricia ibi.nō furtū facies. et ira ibi
nō occides.sic eī prohibetur ira:vt dicit dñs in euan
gelio.sed sicut illa tria vicia mortalia sunt: ita et illa
alia quattuor.s.superbia/inuidia/gula/accidia. ergo
sicut illa tria prohibita sūt:et ita illa quatuor debuerūt
prohiberi.ergo plura p̄cepta debuerūt distingui ꝙ̄ di-
stincta sūt.Preterea.queritur p̄cise quare precepta Quarto.
decem sūt.Solutio. vterq; bene distinxit. sed augu. Solutio
melius:quia magis rei substantiā declarauit:hec enī
duo.nō concupisces vxorē ꝛc.nō concupisces rem ꝛc.
dicit duo esse p̄cepta:quia cōcupiscentie substantiali-
ter distinguūtur secundum proprias materias:sed face
re sculptile:et facere imagīes.i.adorare talia sūt eius
dem speciei.quoniā hoc verbum adorare in seipso p
priam habet materiam:sicut hoc verbum diligit.qa
diligere aliquē est et velle bonum.vnde diligere deū
et diligere proximum sunt eiusdē speciei: eodē mō ado
rare sculptile ꝛ adorare similitudinē sūt eiusdē speciei
quia duo habent eandem materiā:scz maiestatez dei
quia adorare sculptile est ei profiteri maiestatem dei.
ita de alio:et ita maiestas dei est propria materia vtro
biq;:et ideo optime distinxit augustinus vnū eē p̄ce-
ptum.origenes autem dixit duo propter illa quibus

exhibentur non propter istud quod exhibet̄. quia per
per hoc ad primū. eū sculptile siue idolū est statua repñtatiua rei q̄ nō
est in rerū natura:quā ipsi adorabant.similitudo aūt
rei que est in rerū natura:vt statua solis vel lune:duo
Ad scđm. autē vltima dixit eē vnū quia sunt vnū genere. Ad se
cundo obiectum de caritate:dicimꝰ ꝙ intelligitur in
precepto fidei.cum enī dicitur:non facietis deos alie
nos.idem est ac si dicatur:me solum adorabitis.ado
rare autē quidā motus est fidei : scz profiteri in mente
de vero deo vel vno:ꝙ ipse est sūmum bonum : et in
Augustinꝰ hoc intelligitur diligere.dicit enim augustinus supra
Alr p̄t dici finem ad gal.ꝙ caritas est in fide: vel dilectio preci-
pitur in tertio precepto:scz ibi: memento vt diē sab-
bati sanctifices:quia licet per fidem et spem celebret̄
dies sabbati:magis tamen per caritatem cum in ea
Ad aliud. magis sit dilectio in deum. Ad sequens obiectum
dicimus ꝙ superbia excluditur per primum man-
datum. per hoc enī ꝙ eua credidit se posse fieri sicut
deū apostatauit a deo:ꝛ fuit ille motus primꝰ supbie
in ea:ꝛ infidelitas. Cū ergo primus motus superbie
sit primus motus infidelitatis patet ꝙ vbi precipitur
motus fidei excludit̄ supbia.ꝛ cū inuidia sit separati-
ua a deo sicut superbia ibidē excludit̄ vbi et superbia
Accidia excluditur. et ideo non oportet alijs preceptis prohiberi. Accidia
aūt aperte excluditur p illud Memēto vt diē sabba-
De gula q̄ dā dicūt. ti sanctifices.De gula dicūt quidā ꝙ prohibet̄ vbi pro-
hibet̄ luxuria propter viciorꝫ cōnexionē. sed cū peccatū
ꝯ hoc ar. actus ꝛ peccatū volūtatis sint magis cōnexa.volūtas
enī mala proprie est causa mali actꝰ:ꝛ peccatū volūtatꝫ
et actus prohibent̄ diuersis preceptis:ꝯ gula ꝛ luxuria
debuerūt prohiberi diuersis preceptis/que nō ita sūt
cōnexa: cū neutrum annexum sit alteri de necessitate.
Secundo. Preterea. dicūt sancti ꝙ septē vtilia sūt ad proximū
sed cū gula non pertineat ad proximū:nec noceat aliq̄s
Ad vltimū dicunt. alij per gulā nō debet prohiberi aliq̄ illorꝫ. Ad vltimo
obiectū similiter dicūt ꝙ sunt decē mandata decalogi
ꝯ hoc ar. propter decē plagas egypti.sed cū plures fuerūt pla-
ge egypti:vt dr in psalmo:vbi tres enumerātur q̄ nō
enumerātur in exodo. Uidetur ꝙ si scđm numerum
plagarꝫ distinguunt̄ p̄cepta ꝙ deberēt distingui quat
Alia opīo. tuordeci. Alij dicūt ꝙ tria p̄ma data sūt propter trinitatē
alia septē propter proximū:qđ cōstat ex aīa ꝛ corpe:aīa tres
hz vires. corpꝰ cōstituit̄ ex quattuor elemētꝫ:vñ terq;
ꝯ hanc ar. quaterq; beat.hec solutio nulla est:qz p̄cepta nō sunt
de viribus aīe vel de elementis corporis. vnde scđm
Solutio. ea non debent distingui. Nobis aūt videt̄ ꝙ tria pri-
ma data sunt ad hoc vt per impletionē illorū assimile
tur homo deo ꝛ ordinet̄ ad ipm.qđ fit per fidē/spem/
et caritatē:ꝛ latriā: que precipit̄ illis tribus mādatis
Tria p̄ma ordināt ad deum. Per primū enī preceptū quo precipit̄ latria q̄ proprie
exhibetur potentie diuine ordinatur hō ad patrē cui
appropriatur potentia. per scđz aūt quo prohibetur
mendaciū et veritas per cōsequēs precipitur assimi-
latur homo filio qui est vita/veritas/ꝛ via.per tertiū
aūt assimilat̄ hō spūisctō. caritate eī sabbatisat homo
Septē alia ad proximū. in deo:ꝛ spiritussanctus est caritas. per septē alia or-
dinatur homo ad proximū.ordinatur aūt vel in rebꝰ
faciendis vel nō faciendis: facienda cōprehendūtur p
illud mandatum Honora patrem et matrē tuam ꝛc.
Ponitur enī ibi species pro genere.sicut in aliquibꝰ
preceptis sequētibꝰ.vnde precipitur ibi quilibet ho-
nor qui exhibetur proximo vel in operibꝰ iusticie vel
in operibus misericordie. vnde per impletōnē huius
mandati sufficienter ordinatur proximo q̄tum ad fa-
cienda:sed q̄tum ad non facienda.i. q̄tum ad nō iniu
riandū ordinatur proximo homo si non iniuriatur ei
dicto vel facto.iniuria dicti prohibetur ibi. Nō dices
falsum testimoniū ꝛc. factis aūt iniuriatur tripliciter
Primo in propriā personā que prohibetur ibi.Non
occides. Ibi enī prohibetur omīs percussio: ꝛ omīs
manus violenta iniectio.Secūdo modo iniuriat̄ scđo
proximo suo homo per cupiditatē in rebꝰ que possi-
det:cuius voluntas prohibetur ibi:Non furtū facies
Tertio modo iniuriatur per luxuriā in propria vxo-
re vel in filia ꝛ huius volūtas prohibetur ibi. Nō con
cupisces vxorem.ꝛc.actus ibi. Non mechaberis.ꝛc.
Non aūt est alius modus iniuriandi. ꝛ ita per illa de
cem ordinatur homo sufficienter ad deū ꝛ ad proximū
Omnia autē precepta debent esse de hijs que nos or
dinant ad deū vel ad proximū.quoniā sicut dicit bea-
tus augustinus. virtus nichil aliud est ꝙ̄ amor ordi- Augustinꝰ
natus.vnde non possunt esse plura precepta ꝙ̄ illa de
cem:et sufficiunt illa decem:quia non est aliquod pre
ceptum quod non sit aliquod illorū decem. vel conti
neatur sub aliquo illorū. Sz cū tria precedentia per-
tineant ad dilectionē dei:septē sequētia ad dilectionē
proximi.vt dicit btūs aug. Uidet̄ pretermissū eē aliqđ ꝯ dicta ar.
preceptū quod pertineat ad dilectionem qua aliquis
diligit se. Constat enī ꝙ quilibet debet diligere se ex
caritate:sed dicimus ꝙ nō ē pretermissū.qz in dilectio
ne dei intelligitur dilectio suijpsius. sicut dicit beatꝰ
aug.Si vis diligere te:dilige deum:qz sicut dictū est Augustinꝰ
supra:vno modo diligere deū est diligere se. vnde di
lectio sui precipitur illo mandato:vbi dicitur.sabba.
ꝛc.et per hoc etiā ordinatur homo in semetipsū ꝙ sā
ctificat diem sabbati.per hoc enī celū ratio est super
terrā.i.super sensualitatem.cū vero dñatur sensuali-
tas inordinatus est ordo siue peruersus.quia in se ter
ra est super celum.dicimus etiā ꝙ hoc mandato intel
ligitur prohiberi gula:quia gula diligit homo seip-
sum inordinate.

¶Quomodo primum preceptuz pertinet ad
patrem:secundum ad filium:tertium ad spiri-
ritumsanctum.

Dictum est ergo ꝙ primum p̄ceptum pertinet
ad patrem/secundū ad filium/tertiū ad spiritū
sanctum.Contra.adoratio cōmuniter conuenit prī ꝛ ꝯ dicta ar.
filio et spiritui sancto:et equaliter: ergo non magis
patri ꝙ̄ filio vel spirituisancto. Preterea.secundum Secundo.
preceptum.non assumes nomē dei ꝛc.ita exponit̄.nō
iurabis pro nichilo.sed iurare pro nichilo equaliter
est contra omēs personas.ergo nō magis ad filiū per
tinet ꝙ̄ ad alias personas.simili modo videtur ꝙ non Notandū.
magis pertineat ad spiritūsctm̄ ꝙ̄ ad alias psonas cū
sanctificare pertineat omnibus personis.Solutio.di Solutio.
cimus ꝙ primū preceptū appropriatur petri propter du
as causas.Prima est quia fides ibi precipitur que ē Prima cā.
potestas qua homo est potēs destruere omnia regna
diaboli.sicut dicit apo.Sancti per fidez vicerūt regna
et cetera.de qua dicit iohānes in euāg. Dedit eis po
testatem filios dei fieri ꝛc.Potentia aūt appropriat̄
patri. ꝛ ideo primū preceptū in quo precipitur fides
assimilat nos patri: qz facit nos potentes per fidē: qz
adorare quidā motus est fidei:illud.s. quo in mente
profitetur quis sūmā eius bonitatē/summā eius po-
tentiā.Adoratio autē illa que est reuerentia proprie

exhibetur pro orare.⁊ ideo primũ dicitur ptinere ad
Scd̃a rõ. patrẽ. Secũda ratio est qꝛ fides est origo omĩs boni
in homine sicut patri attribuitur esse originẽ omniũ.
De secũdo mandato. De secundo mãdato dicimus ꝙ in quadã significatio
ne pertinet ꝓprie ad filiũ scd̃m vnã expositionẽ qua
sic exponit̃.nõ assu.ꝛc.i.filiũ dei inuanũ.i.nõ credes fi
liũ dei eẽ purã creaturã: scd̃z aliã expositionẽ qua sic
exponit̃ nõ accipies nomẽ dei tui.ꝛc.i.nõ iurabis ꝓ ni
chilo qꝛ ꝓhibet̃ sic mandatũ in iuramẽto appropriat̃
filio dei illud p̃ceptũ:ea ratione qua ei appropriatur
veritas et sapientia.tertiũ autẽ quia proprie bonita=
tis ẽ sãctificare appropriatur spũisancto: ea rõne qua
bonitas ei appropriat̃. de hoc autẽ precepto memen=
to vt diẽ sabbati.ꝛc.queritur vtrum sit cerimoniale.
Questio. vel morale.videtur ꝙ sit cerimoniale. quia dicit do=
ar̃ ꝙ sit cerimoniale. minus per ezechielem.dedi et sabbata mea in signũ
sed precepta que sũt data in signum cerimonialia sũt
ergo preceptum de sabbatis ẽ cerimoniale. Item su
Secundo. per eundẽ locum ezechielis dicit glo. ⁊ sicut circunci
sio duplex signũ fuit.s. ⁊ circũcisiõis spũalis que fit in
presenti per fidẽ/⁊ illius que erit in futuro: quando
corruptibile hoc induit corruptionẽ: ita sabbatũ iu=
deorũ signũ fuit sabbati spũalis dandi in christo per
gratiã et in presenti:et sabbati eternitatis qd̃ erit in
futuro:ergo sicut circũcisio cum esset cerimonialis re
sua aduenente cessauit. et ita sabbatũ cessare debuit
et cessauit re sua aduenente.⁊ ita preceptũ de sabba=
Confirmat̃ to fuit cerimoniale:quod etiã ꝓbat̃ per hoc: quia si=
In oppoᵐ esset morale deberet obseruari.sed ꝙ sit morale pro=
batur. quia ponit̃ inter moralia a dñõ et nõ sunt ce=
Secundo. rimonialia. Itẽ sãctificare sabbatũ nichil aliud est ꝙ̃
cessare a viciis.hoc autẽ morale est et ꝙ taxatur dies
nõ impedit quin sit morale. sicut p̃ceptũ de decimis
morale est. eo enĩ precipitur vt dent̃ corporalia hiis
qui seminant spũalia et tamẽ taxat̃ pars.s. decima.et
hoc nõ impedit quin sit morale: ergo determinatio
q̃ determinat̃ dies quo deo vacemꝰ nõ ĩpedit quĩ illd̃
preceptũ sit morale.vacandũ ẽ enĩ a seruilibꝰ operibꝰ
vt vacemꝰ deo.et nichil magis morale.quare prece=
Tertio. ptum de sabbato morale est. Itẽ preceptũ thurifica=
tionis morale est.lꝫ significat orõnẽ:qꝛ tñ semp est fa
ciendũ illud quod significat et nõ cõsistit in significa=
tione futuri.ideo morale est.vnde etiã morale est in
nouo testamento:ergo eadẽ ratiõe cũ sabbatũ iudeo
rum significet cessationẽ a viciis que semp est faciẽda
et celebranda erit preceptũ de sabbato morale: et nõ
cerimoniale:sicut thurificatio. Propter hoc dicunt
Prĩa opĩo quidam ꝙ illud preceptũ partim est morale ptim est
cerimoniale quo ad cessationẽ ab oĩbus operibus ser
uilibus vt vacemus deo morale est:sed quo ad deter
minationẽ diei est cerimoniale.⁊ idõ mutata est dies
sabbati in diẽ dñicã propter venerationẽ resurrectio
nis Cõtra.eadẽ rõne p̃ceptũ de decimis ptĩꝫ ẽ morale
ꝯ hanc ar̃. partim cerimoniale.quãtũ ad substãtiã suã est mora
le.quantũ ad taxationẽ numeri est cerimoniale: et si
hoc:quare non ẽ mutatum in nouo testamento: sicut
preceptũ de sabbato. Preterea.si esset morale ptim
Secundo. et partim cerimoniale et mutata esset dies sabbati in
diẽ dñicã:debemus diẽ dñicam obseruare:sicut iudei
diem sabbati obseruabant:et ita nõ debemꝰ die dñica
preparare nobis cibos.alio mõ potest ꝓbari:qꝛ p̃ce=
ptũ de sabbato ẽ morale:qꝛ dicit dñs in euangelio.
Neminẽ salutaueritis in via. Cõstat ꝙ hoc p̃ceptũ est
morale:quia est in euangelio:sed in hoc precepto p̃=
cipiuntur apli cessare ab operibus pietatis excellẽtis
simis vt ex toto vacarent deo.si ergo illud est p̃ceptũ
morale quo ꝓhibentur opera excellentissima: et hoc
erit morale quo exhibentur opera seruilia:cũ dicitur
nullum opus seruile facietis in eo. Contra.super illũ ꝯ hanc ar̃.
locum iohannis. Pater meꝰ vsqꝫ modo operatur et
ego operor illud.dicit beatus augu.per hoc ꝙ deus Augustinꝰ
semper operatur.patet ꝙ preceptũ de sabbato ẽ sacra=
mentum.i.sacre rei signũ.ḡ est figura:et ita cerimo=
niale. Ad concedimus dicentes ꝙ ẽ pure cerimonia= Solutio.
le:sicut circuncisio. sed ponitur inter moralia duabꝰ
de causis. Prima ẽ quia significat rem excellentissi= Prima cã.
mã:scꝫ pacem mentis ꝓpter quam omnia facta sunt:
et ꝓpter quã etiã sũt virtutes. Secũda est.qꝛ licet sit Secunda.
cerimoniale:quantũ ad principalẽ ĩtẽtionẽ sue ĩstitu
tionis:tamẽ quodãmõ morale est quantũ ad substan
tiã precepti:et maxime perfectis:iõ ei fuit institutũ
sabbatũ vt significaret rẽ futurã dandã per cristũ:si=
cut circuncisio:et ideo cerimoniale est. sed quantum
ad substantiã p̃cepti ꝙ p̃cipit cessare a seruilibꝰ ope=
ribus vt vacemꝰ deo:morale est:maxime perfectis:in
quibus nichil magis est morale ꝙ̃ vacare ab operibꝰ
exterioribus vt cõtemplent̃ deũ:et ideo ponitur ĩter
moralia.nec est simile de decimis.institutũ fuit nõ ad
significandũ rem futurã sicut sabbatum:sed ad ꝑsol=
uendũ debitũ seminantibus spiritualia. Ad illud aũt Ad rõnem
qd̃ ĩpe opponit de thurificatione. dicendũ: ꝙ thurifi
catio non fuit instituta ad significandum futurũ: non
eĩ obseruatio sabbati fuit cessare a viciis qꝛ cessare a
viciis nõ dꝫ eẽ p̃ceptũ ẽm diẽ determiatã.moralit̃ tñ
significando sabbatum est cessatio a viciis: sed propt̃
hanc significationẽ non fuit institutũ sabbatũ principa
liter:sed propter significationẽ allegoricã:quia signi
ficabat rẽ futurã tantũ vt dictũ est:et non dicimus ꝙ
dies sabbati mutata sit ĩ diẽ dñicã: ĩmo penitus reces
sit ab aula sabbati iudeorꝫ. Ad hoc quod ipse obicit Ad aliud.
de hoc quod dicitur in euãg. Neminẽ salutaueritis ĩ
via ꝛc.patet solutio per predicta:quia licet secundũ
essentiã esset morale aliquibus vt perfectissimis: tñ
ꝓpter principalem intẽtionẽ sue institutionis: patet
ꝙ est cerimoniale maxĩe cũ illud dabatur toti popu=
lo dei:nec erat possibile vt totus populus semper et
qualibet die cessaret a seruilibꝰ operibus:qm̃ nõ oẽs
possũt eẽ cõtẽplatiui in eccle.sicut dicit apo. Si vbiqꝫ Paulus.
est oculus:vbi pes:vbi manus.oportet enim ꝙ ĩ po=
pulo dei aliqui sint agricole et hmõi qui in operibꝰ
seruilibus exerceantur.potuit ergo preceptũ de sab=
bato secundũ essentiã vel substantiã suã esse morale
aliquibus:vniuersalit̃ oĩbus ad tempus secundũ mo
dum consilii.sed reuera propter principalem inten=
tionem sue institutionis:vt dictũ ẽ cerimoniale fuit.

¶ Quare potiꝰ quarto precepto apposita sit
promissio ꝙ̃ aliis.
Tertia questio.

De quarto precepto queritur quare potius ap=
posita ẽ ꝓmissio ꝙ̃ aliis.dicit̃ ei: honora patrẽ
tuũ et matrẽ tuã vt sis longeuus super terrã.s.super
terrã presentẽ vel sup terrã viuentẽ.cũ enĩ p̃cedentia
precepta que pertinẽt ad dilectionẽ dei maiora sint
et magis meritoria.quare potius apponitur huic p̃=
cepto minori promissio ꝙ̃ aliis maioribus/vel etiã
ꝙ̃ sequentibus. Ad quod dicũt multi ꝙ hoc factũ est Opĩo cõis
propter auariciã iudeorũ qui volentes ꝓuidere in ne

cessariis parentibus suis.dicebãt eis:nichil qd̃ ex me
est tibi proderit sicut dicitur in matheo. vnde vt inui
tarentur ad pietatẽ additur promissio illi precepto:
ꝯ hanc ar̃. sed si hoc est propter auariciã iudeorꝫ:quare ergo nõ
est apposita promissio huic precepto:nõ cõcu.rẽ ꝓxi=
Secundo. mi.ꝛc.vbi aperte prohibetur auaricia. Itẽ dicit pe=
trus:pietas valet ad omĩa:ḡ valꝫ ad vitã futurã siue
iudei sint auari siue nõ:ḡ ꝙ addita est ꝓmissio illi pre
Solutio. cepto nõ fuit propter auariciã iudeorꝫ. Ad cõcedimꝰ
dicentes ꝙ propter tria addita est promissio illi pre=
Primũ. cepto. Prima est quia fides mortua est sine operibꝰ
proficit enĩ virtus per opus suũ.vñ operibꝰ fit ꝓmissio
Secundũ. nõ virtutibus:opa enim illorũ sequũtur illos. Secũda
est quia opera pietatis magis assimilant nos deo: et
magis ꝓpria sũt opera fidei spei caritatis ꝙ̃ alia opa
Tertiũ. Tertia cau sa est quia propter deũ sustentant vitã al=
terius cõueniẽs bonitati diuine vt eis det vitã et pre
sentẽ ⁊ futurã. Itẽ dicitur ꝙ prohibitiones obligant
ad semper.precepta vero affirmatiua nõ ad semp:sed
ꝯ hoc ar̃. pro loco et tpe.vnde hoc p̃ceptũ: honora patrẽ tuũ ⁊
matrẽ tuã.ꝛc.nõ obligat nisi pro loco et tempore.nõ
enim tenetur honorare semper parentes: sed eodem
modo obligat hoc cõcilium:vade et vende omĩa que
habes.ꝛc. quia in articulo necessitatis tenetur quili=
bet hoc facere: ergo qua ratione hoc est preceptum.
honora patrẽ.ꝛc.eadẽ ratione et hoc erit preceptum
Secundo. vade et vende omĩa.ꝛc. Itẽ si aliquis poneret se nul
lo casu venditurũ oĩa que habet pro pauperibus pec
caret mortaliter tali proposito: ergo veniret contra
aliquod preceptũ:nõ nisi cõtra hoc: vade et vẽde.ꝛc.
ḡ hoc est preceptũ sicut hoc:honora patrẽ.ꝛc. Solu=
Solutio tio.hec est differentia inter preceptũ et cõsilium.quia
per hoc ad obligat ex se:cõsiliũ vero nõ ex se: sed per aliud:eo ꝙ
primũ. quãdoqꝫ cadit sub precepto:vt hoc cõsiliũ vade et vẽ
Cõsiliũ re= de.ꝛc. in articulo necessitatis cadit sub hoc precepto
ducit̃ ad p̃= pasce famẽ morientẽ. ꝛc. et ex hoc vi huius precepti
ceptum. obligat nõ ex vi sua. Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ
Ad scd̃m. qui ita sicut dictũ est poneret peccaret mortaliter et
veniret cõtra aliquod preceptũ:sed nõ ꝯ hoc: vade et
vende.ꝛc.quia hoc nõ est preceptũ:sed ꝯsiliũ: sed con
tra aliquod preceptũ sub quo potest cadere hoc con
Secundo. siliũ. Itẽ videtur ꝙ ista duo precepta:nõ ꝯcu.vxo.ꝛc.
nõ mechaberis:sint vnũ:qꝛ ĩ vno prohibetur volũtas
in alio opꝰ illiꝰ voluntatis: sed volũtas et opꝰ sũt idẽ
peccatũ.vnde pro eis nõ iniũgit ecclesia penitentiam
qꝛ nõ alia penitentia iniũgitur pro voluntate fornica
Tertio. tionis ꝙ̃ pro actu. Preterea.prohibita voluntate ꝓ
hibetur actus:ergo superfluũ fuit prohibere actum
Quarto vel opus. Itẽ.negationibus nõ meremur: quia sicut
Augustinꝰ dicit btũs aug.declinare a malo vitat penã:sed nõ me
retur coronã:sed cõstat ꝙ p̃cepta data sunt ad meren
dum.nõ posset dici ꝙ propter illud sũt data: ergo pu
ra negatio nõ precipitur: relinquit̃ ergo ꝙ precepta
negatiua intelligant̃ affirmatiue: ergo ibi precipitur
aliquod opus.nõ opus exterius:ergo opus interius
scꝫ voluntas nõ fornicandi:ergo volũtas nõ mecandi
p̃cipitur hic: cũ dicitur:nõ mechaberis: sed eadẽ pre
cipitur hic cũ dicit̃.nõ cõcu.vxo.ꝛc. qꝛ oportet ꝙ vo=
luntas precipiatur. vt patet ex dictis:nec alia volun=
tas precipitur hic ꝙ̃ volũtas nõ mechandi:ergo idẽ p̃
cipitur illis duobus mãdatis:ergo male distincta sũt
Solutio. a moyse. Solutio.dicimꝰ ꝙ reuera volũtas ⁊ opꝰ sũt
idẽ pctm̃ ꝙtũ ad formã: sꝫ diuisa quãtũ ad essentiã:ta
mẽ diuerse sunt prohibitiones voluntatis et operis
ꝓpter tres causas. Prima est ꝓter augmẽtũ peccati Prima cã
quia peccatum augmentatur in opere. Secunda est Secũda cã
propter nocumentum:qꝛ per voluntatem sibi soli no
cet:per opus proximo. Tertia est ꝓpter pronitatem Tertia.
quia valde proni sumus ad cõcupiscentiã:et iõ ad ma
gis cohercendã concupiscentiã ꝓhibetur voluntas
mechandi vno precepto et opus alio:eodem mõ ⁊ ꝓ
pter eandem rationẽ prohibetur voluntas furãdi et
opus diuersis prohibitionibus.sed quia non est pro=
nus homo naturaliter ad homicidiũ:immo contra na
turam est: ideo vno tantũ precepto prohibetur volũ per hoc ad
tas homicidii et actꝰ.et sic patet solutio ad duo obie duo prima
cta. Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ reuera prohibiti Ad tertiũ.
ones nõ sunt intelligende tantũmodo negatiue:sꝫ af
firmatiue partim sunt tñ diuerse prohibitiones qua=
rum refrenatur voluntas:alia opus.cum enĩ dꝛ: Non
cõcupisces vxorem ꝓximi tui ꝛc. sic precipitur ꝓhi=
bitio praue voluntatis et destructio eius.cum aũt dꝛ
Non mechaberis.precipit̃ volũtas mechãdi actualit̃

¶ Q littera decalogi est littera occidens.
Quarta questio huius capituli.

Sic obicitur. dicit augustinus super illud apo=
stoli. Littera occidit:spiritus aũt viuificat:ꝙ lit
tera decalogi est littera occidens.quod ꝓbatur esse ꝯ dictũ au=
falsũ.quia id dicit in libro de ciuitate dei:ꝙ virtus est gustini ar̃.
ordo amoris:virtus ordinat habentẽ secundum tres
partes amoris:triplicẽ habet effectum virtus. primꝰ
est quo ordinatur ad deũ.secũdus quo ordinat̃ ad se
tertius quo ordinatur ad proximũ et habet triplicẽꝫ
effectum.est reperire in decalogo.secundũ enĩ tria p̃= Precepta
ma mandata ordinatur homo ad deũ ⁊ ad se: qꝛ p̃mo ordinãt ho
precepto quo precipitur fides ordinatur ad deum et minẽ ad deũ
assimilatur deo:quia fide efficimur similes deo et filii
dei:et maxime patri:sicut ostensum est superiꝰ.per se
cundũ assimilamur filio.per tertiũ spiritui sancto. et
etiã per tertiũ ordinatur hõ ad se:vt ostensũ est prius
per septẽ sequentia ordinatur hõ ad proximũ perfe= Alia septẽ
cte:vt ostensũ est.ḡ perfectio virtutis est in decalogo ꝓximũ.
per hoc ergo videtur esse falsũ quod dicit aug. super
illud apostoli. Littera occidit: spiritus autẽ ẽ qui vi
uificat. dicit enĩ augustinus.ꝙ littera decalogi est lit
tera occidẽs:qd̃ videtur esse falsũ. qꝛ secũdũ p̃dicta ẽ
littera perficiens in omni virtute. Preterea. querit̃ Scd̃o idsi-
de quodam precepto deuteronomii quo precipitur tiue.
ꝙ si quis fecerit domũ et non fecerit ibi appodiatio=
nes:si aliquis ceciderit de domate illius domꝰ ⁊ mor
tuus fuerit:sanguis eius requiretur ab eo. queritur
ergo vtrũ hoc preceptũ contineatur in decalogo aut
non.si non:ergo in decalogo non sunt perfecte distin=
cta precepta.et preterea videtur ꝙ pertineat ad illud
p̃ceptum: Non occides. Et si hoc est morale:prete= Tertio.
rea non est figura alicuius quod modo sit in nouo te
stamento.ergo non ẽ cerimoniale.ḡ morale.ḡ immo
rale.ergo adhuc tenet qd̃ falsũ ẽ vt patet. Solutio. Solutõ ad
ad primo obiectum dicimꝰ ꝙ augustinꝰ ideo dicit. ꝙ primũ.
decalogus est littera occidẽs ꝙ in veteri lege nõ abũ
dat gratia sicut modo. lex enĩ vetus ostendebat qd̃
faciendũ:sed non propter quid.qꝛ nõ ostendebat ma
nifeste gratiã. lex autẽ noua perfecte ostendit et qd̃
faciendũ et propter quid:qꝛ manifeste ostendit gra=
tiã.littera ergo decalogi secundũ statũ veteris legis
erat littera occidens:secundũ ꝙ ex solo timore seruie
bant iudei.sed vt dicit apostolus: lex subintrauit vt

abundaret delictū: ideo ſez qꝛ ex ipſa ꝓhibitione au=
gebatur cōcupiſcētia: ꝛ ꝓpter maiorē cognitionē pec
cati adaugebaꝭ peccatū: ea ergo intētione qua dixit
apoſtolus Lex ſubintrauit vt abundaret delictū ꝛc.
Ad ſecūdū dicit auguſtinus littera decalogi ꝛc. Ad ſecūdo obie
ctū dicimus ꝙ tria erāt in lege moralia q̄ immoralia
ſunt quontā in eis conſiſtit ſimilitudo dei ꝛ ordinatio
vera hoīs ꝛ cerimonialia q̄ adueniēte caritate receſ=
ſerūt: ꝛ iudicia quorū quedam tenēt: quedā nō: qꝛ iu=
dicia dātur ad ordinādū hoīes in exterioribus ope
ribus ꝛ in vſu tempaliū: vnde variaꝭ ſecundū diuer=
ſos mores patrie ꝛ regionis: vnde neceſſe fuit vt in di
uerſis regionib⁹ diuerſe eſſent cōſuetudines: quia er
go in paleſtia ſiue in terra ꝓmiſſionis fiebāt domus
plane ſuperius vbi cenabant hoīes in veſpere ꝛ lude
bant: ideo propter cōſuetudinē illius regionis prece=
pit dominus fieri appodiatiōes ne homines curuan=
tes de tali domo morerentur: ideo non oportet ꝙ ta
lia precepta teneant niſi in tali caſu.

¶ Quomō adaptari habeāt decem precepta
decalogi ad decem plagas egypti.
¶ Quinta queſtio huius capituli.

VIdendū eſt quomodo adaptari habeant decē
pcepta decalogi ad decē precepta egypti. ſicut
eī dicit iob dn̄s vulnerat ꝛ medeꝭ. vulnerat p plagas
pria plaga ſanat p pcepta. pria plaga eſt cōuerſio aque in ſangui
mutatō aq̄ nem: per aquā que ē origo oīm corporaliū ſignifica=
in ſāguinē. tur noticia dei ex qua eſt omne bonū ſpūale. mutatio
ergo aque in ſanguinē eſt mutatio vere intelligentie
devin corporalē intelligentiā quā habuerūt illi: de q̄
bus dicit apoſtolus ad ro. Qui mutauerit veritatem
dei in mendaciū. et ſeruierūt creature potius ꝙ̄ crea=
ſanaꝭ p pri tori hec plaga ſanatur per primū preceptū in quo fi=
mū pceptū des precipitur que eſt vera dei cognitio cū dr: nō ado
ra. deū alienū. vnde deū tuū adora. et illi ſoli ſerutes.
ſcda plaga Secunda plaga ranarū generatio per quas ſignificaꝭ
ſcdm pcep. mendax loquacitas mūdi que ſanaꝭ per ſecundū pre
ceptum quo dicit. nō aſſumes nomē dei tui inuanū. i.
tia plaga. veritatē in mendaciū. Tertia plaga fuerūt ciniphes
que ſūt minutiſſime muſce que volātes circa oculos
pungunt et perturbant oculos et non pmittunt ho=
minē quieſcere. per que ſignificantur cure mūdi que
perturbant hominē interiorē nec pmittūt hominem
tiū pceptū quieſcere. hec plaga ſanatur per tertiū mandatū quo
dicitur memēto vt diē ſabbati ſanctifices. ſāctificatio
enī eſt vera delectatio ꝛ quies in deo: de qua dicit bea
Gregori⁹. tus gregorius in exo. ſup hāc prola. iſrael accepit ſab
batū in munere. egyptus percutiꝭ muſcarū multitu=
q̄rta plaga dine. Quarta plaga eſt muſca canina per quā notan=
tur canini mores hominū illoꝝ qui nō habent pieta=
q̄rtū pcep. tem ad parentes ſuos. hec plaga ſanatur per quartū
q̄nta plaga preceptū honora patrē tuū et matrē tuā. ꝛc. Quinta
plaga eſt mors pecudū per quaꝫ ſignificatur ſpūalis
mors hominū. qui prauis morib⁹ ſeipſos in pecudes
q̄ntū pcep. mutauerūt. hec plaga ſanatur per quītū preceptū qꝺ
eſt nō mechaberis vbi ꝓhibeꝭ om̄is fornicatio. Sex
ſexta plaga ta plaga eſt veſice et puſtule ꝛ ferbure in faciebus ho
minū per quas ſignificatur motus ire. iraſcens enim
tumet contra eū cui iraſcitur et feruet ardore iracū=
die: ita vt defiguretur tot⁹ homo interior. hec plaga
ſextum pre ſanaꝭ p ſextū pceptū quo dicitur nō occides: vbi ꝓhi=
ceptū. beꝭ om̄is ira: ſicut expōit dn̄s in euāg. Septīa plaga
Septima eſt grando qua grandinauit dn̄s vineas egypti p quā
plaga.

ſignificatur auaricia que deſtruit om̄s virtutes ꝛ oēm Septimuz
dulcedinē aīe: que ſanatur per ſeptimū preceptū quo preceptum
dicitur. non furaberis. fur enī cur aurum acquirit: fi=
dem amittit. Octaua plaga eſt locuſta: que dente no Octaua
cet et comedit. per quā ſignificātur detractores: et plaga.
falſi teſtes. hec plaga ſanatur per octauū preceptum
de quo dicitur. non falſū teſtmoniū dices. Nona pla= Nona pla=
ga ē tenebre palpabiles: per quas ſignificatur adul= ga.
teriū: in quo ſunt tenebre palpabiles. qm̄ adulter ta
le quid facit contra proximū qꝺ īpatientius ſuſtineꝭ
inter quaſlibet iniurias. hec ſanatur per nonū prece= Nonū pre=
ptū: de quo dicitur. non cōcupiſces vxorem proximi ceptū.
tui ꝛc. Decima plaga eſt mors primogenitoꝝ. primo= Decima
genita aūt hominis ſunt fides/ſpes/caritas. per mor= plaga.
tē ergo primogenitorū intelligitur amiſſio fidei/ſpei
caritatis. per quas hō eſt filius dei et per quas debeꝭ
homini vita eterna. hec plaga ſanaꝭ per decimū pre= Decimum
ceptum: quod dicit. nō concupiſces rem proximi tui preceptuz.
qui enim concupiſcit rem ꝓximi ſui deſiderat per cō
ſequens vt ipſe ſit heres illius: et per conſequens ꝙ
nullū habeat aliū heredē. et ideo tam cito amittit p̄=
mogenita ſua. ſed hec plaga videtur eadem eē cū pri ꝯ pdicta aꝭ
ma: qꝛ per hanc amittitur fides: ſimiliter et per p̄mā
plagā. Preterea. cū hec plaga ſit minima: qꝛ per mi= Secundo.
nimū peccatū amittitur fides: quomodo per hanc cō=
pulſi ſunt egiptij relinquere filios iſrael et exire de
egipto. Solutio ad primū. non eſt idē infidelitas et Solutio.
amiſſio fidei. vnde patet ꝙ non eſt eadē vltima plaga ad primū.
et prima ꝙ per quodlibet peccatum amittitur vera fi
des. Ad ſecundo obiectū dicimus ꝙ homo proprie Ad ſecūdū
percutitur vltima plaga: quādo percipit ſe amittere
fidē/ſpē/ꝛ caritatē/ſimilitudinē dei/bona eterna et ſi
bi deberi penā eternam. nichil aūt eſt quod ita cogat
hominē exire de egipto ſicut talis cōſideratio: nichil
eſt quod ita cogat egiptios ad dimittendū filios iſra
el exire de tenebris peccati ſui de egipto ſpirituali.

¶ Quomodo diuiſio decez preceptorū deca=
logi reducibilis eſt ad diuiſionē cardinaliū.
¶ Tractatus decimuſoctauus.

DIctū eſt ꝙ decalogus ſufficiēter aſſimilat nos
deo. hoc quidē dictū de quattuor cardinalibus
virtutibus: et de ſeptē donis ſpirituſſancti: neceſſe eſt
ergo ꝙ diuiſio decē preceptorū decalogi reducibilis
ſit ad diuiſionē quattuor cardinaliū ꝟtutū vel ad diui=
ſionē ſeptē donoꝝ. hoc aūt videtur eſſe falſū. qm̄ in de ꝯ hoc aꝭ.
calogo non videtur fieri mētio niſi de iuſticia. qꝛ tri=
bus preceptis reddimus deo quod ſuum eſt. ſeptem
aūt ſequentibus reddimus ꝓximo qꝺ ſuū eſt: qꝺ pti
net ad dilectionē ꝓximi. et ita in decalogo non fit mē
tio niſi de iuſticia: in nullo enī precepto videtur preci
pi actus prudentie vel fortitudinis: et ſic diuiſio de=
calogi non eſt reducibilis ad diuiſionē cardinalium
virtutum vel ad diuiſionē donorū. Ad hoc dicim⁹ ꝙ Solutio.
reuera diuiſio decē preceptorū reducibilis eſt ad diui
ſionē cardinaliū virtutū: in primo enī precepto preci
pitur latria: fides/ſpes/caritas/vbi enī dicitur de⁹ tu=
us: deus tu⁹ eſt: inſtruimur eī in fide. hoc autē quod
dr in deuterono. vi. diliges dn̄ꝫ deū tuū ꝛc. ptinet ad
primū mandatū: et ita primo mandato precipiꝭ illa
ſpecies iuſticie: que eſt religio. ſecundo mandato: ſcꝫ Scdo mā=
non aſſumes nomen dei tui in vanū precipitur veri= dato.
tas ad deū in his que ſunt de articulis fidei: que ē alia
ſpecies iuſticie. tertio mandato precipitur opus pru= Tertio mā
dato.

dentie: cum dicitur: Memēto vt diē ſabbati ſctifices
dicit apo. prudentia enī ſpūs vita et pax precipiuntur
virtutes contēplatiue de quibus delectamur in deo
i. quibus prudentia ſpūs remouet muſcas inquietan
Figura. tes. ſicut legitur de abrahā geñ. xv. in quarto aūt pce
q̄rto pcipiꝭ pto precipitur pietas: que eſt alia ſpecies iuſticie cuꝫ
In quinto dicitur. honora patrē tuū ꝛc. In quīto qꝺ eſt: nō occi
precipitur. des. precipitur fortitudo. qꝛ ſic ꝓhibetur ira: ꝛ ita p̄=
cipitur manſuetudo et patientia: que eſt ſpecies for=
titudinis. his aūt preceptis: nō furtuz facies. nō con=
precipitur cupiſces rem ꝓximi tui. precipitur prudentia inquā=
prudentia. tum per ipſā bene adminiſtranꝭ tēporalia. hoc autez
Precipiꝭ pcepto: non falſum teſtimoniū dices. pcipitur veritas
veritas. ad proximū. iſtis aūt duobus preceptis: non mecha=
Precipiꝭ beris. non concupiſces vxorē ꝓximi tui. pcipitur tem
tēperātia. perantia. et ſic pꝫ quomō diuiſio decalogi reduci poſ
ſit ad quattuor cardinales virtutes: et ad ſeptem do=
na. cum ḡ dictū ſit ſuperius de donis et virtutib⁹. dei
De vicijs de etiā tunc de pceptis decalogi: Reſtat ḡ vt dicam⁹
prohibitis de vicijs prohibitis in decalogo. prohibetur aūt ī pri
mo pcepto idolatria de qua dictū eſt ſuperius qn̄ tra
ctauimus de latria. conſequens igitur eſt dicere de vi
cio ꝓhibito in ſecundo precepto. ſ. de mendacio qꝺ ꝓ
hibetur cum dr. non aſſumes nomē dei tui in vanum
i. nō mentieris de deo: et nō iurabis pro nichilo. vnde
dicendum eſt de mendacijs ꝛ periurijs: et pri⁹ de mē
datio. circa quam queſtionē pmo videndū ē quid ſit
mēdaciū: et vtrū oē mēdaciū ſit mortale peccatū. ſecū
do quod mendaciū ſit peccatū veniale: quod mortale
tertio de generibus mendaciorū. quarto vtrū iacob
mētitus fuit: cū dixit. ego ſū eſau.

¶ De mendacio.

CIrca pmū capitulū ſic obicitur. aug. ſic diffinit
Diffinitio mendaciū. Mendatiū eſt falſa ſignificatio vocis
mendatij. cum intētione fallēdi. ſumiꝭ aūt hic mēdaciū ꝓ dictio
ne falſi. vnde et hoc nomē ſignificatio ponitur hic pro
ꝯ hanc aꝭ. ipſo actu ſignificandi. Sꝫ videtur ꝙ hec diffinitio nō
conueniat cuilibet mēdacio: non enī conuenit mēda
cio iocoſo. iocoſe enī mentiens non intendit falſe nec
audiens decipitur cū ſciat illud mēdaciū eē iocoſum
Euaſio. Si dicatur ꝙ aug. diffinit tm̄ mendaciū mortale. Cō=
ꝯ hanc aꝭ. tra. aug. ſtatim poſita illa diffinitione ponit diuiſionē
mendacij: et ī illa diuiſiōe ponit mēdaciū iocoſū. ḡ aut
Queſtio in icōueniēs ē diffinitio: aut icōueniēs ē diuiſio. Queriꝭ
cidens. poſtea vtrū oē mēdaciū ſit peccatū mortale. videꝭ ꝙ
Aꝭ ꝙ non. nō. qꝛ ſup illū locū pſal. pdes oēs q̄ loquūꝭ mendaciū
Auguſtin⁹ dicit auguſtinus. qꝛ mēdaciū eſt contrarium veritati
ſed omne contrariū perimit ſuū cōtrariū. ergo omne
mēdatiū perimit veritatē. ſed veritas eſt virtus. ḡ oē
mēdaciū perimit veritatem. ſed nichil perimit verita
tē niſi mortale pecatū. ḡ omne mendaciū eſt mortale
Secundo. peccatum. Item. qui facit contra conſcientiā edificat
ad gehēnā. oīs mētiens facit contra conſciētiā. ergo
edificat ad gehēnā. ſed omnis edificans ad gehennā
peccat mortaliter. ḡ oīs mentiēs peccat mortaliter. ḡ
In oppoᵐ oē mendaciū eſt peccatū mortale. Sed cōtra facere
ꝯ cōſcientiā et facere ſecūdū conſcientiā ſūt contraria
ſed facere contra conſcientiā eſt demereri. ḡ facere ſe
cundū conſcientiā eſt mereri aut ecōuerſo: mereri eſt
facere ſecundū conſcientiā: in contrarijs eī aut ē con=
ſequētia: aut in ipſo: aut econtrario. ſicut ſi a. et b. ſūt
contraria c. et d. ſunt contraria: ſi ad a. ſequitur c. ad b
ſequitur d. ſi ſit ſequentia in ipſo: aut ad d. ſequitur b

ſi ſit conſequentia econtrario. ſed conſtat ꝙ hec ē fal=
ſa. quicunqꝫ facit ſecundū conſcientiā meretur. ſimili
ter hec eſt falſa. quicunqꝫ meretur facit ſecundū con=
ſcientiā. poteſt enī quis ſine deliberatione prehabita
facere op⁹ meritoriū. videꝭ ergo ꝙ hec ſit falſa face
re contra conſcientiā eſt demereri. Solutio. dicūt q̄= Solutio.
dam ꝙ illa diffinitio conuenit cuilibet mendatio ī ge Opinio ali
nere. vnde conuenit mendacio iocoſo in genere: licet quorū.
non cuilibet indiuiduo iocoſi mendacij. iocoſe eī mē
tiens vult per ea que dicit mouere hoīes ad riſū: hoc
autē aliquando non poteſt facere niſi faciat credi qꝺ
dicit. vñ intendit falſe: et tali mendatio iocoſo conue
nit predicta diffinitio. vtrū hec ſolutio ſit vera: poſt= de hoc poſt
ea patebit. Ad ſecundū dicim⁹ ꝙ hec eſt falſa. oīs mē ea.
tiens perimit veritatē: ſicut hec eſt falſa. oīs inebriās Ad ſcdm.
ſe perimit ſobrietatē. per ebrietatē eī venialē nō peri
mitur ſobrietas virtus. vnde ebrietas venialis nō eſt
contraria ſobrietati: ſed quodāmō repugnans: ſicut
veniale dicitur repugnare virtuti. ſimiliter mēdaciū
veniale non eſt contrariū veritati: ſed repugnans. et
quod dicit auguſtinus. ꝙ mendatiū eſt contrariū veri Dictuz au=
tati. intelligitur tantū de mēdatio pernicioſo: de quo guſtini.
loquitur propheta. perdes omnes qui loquunꭍ men
daciū. Eſt enī triplex mendaciū. pernicioſū/officioſū/ triplex mē
iocoſū. Ad vltimū dicim⁹ ꝙ hec eſt falſa. facere cōtra datium.
conſcientiā: et facere ſecundū conſcientiā ſunt contra= Ad vltimū
ria. qꝛ facere contra conſcientiā eſt vicij generaliꭍ. ſꝫ
facere ſecundū conſcientiam non eſt virtutis genera=
liter: ſed facere ſecundū conſcientiā ex virtute ſiue
bene: et facere contra conſcientiā ſunt contraria ꝛ tūc
eſt conſequentia in ipſo in iſtis quattuor contrarijs.

¶ Utrum omne mendaciū ſit peccatū.
¶ Secunda queſtio huius capituli.

QUeritur vtrū om̄e mendatiū ſit peccatū: ꝛ quid
mendatiū faciat veniale ꝛ quid mortale. ꝙ om̄e
mendatiū ſit peccatū ꝓbaꝭ per auctoritatē auguſtini Aꝭ per au=
q̄ dicit ꝙ nullus cui credendū eſt mētiri debet. ꝛ itex guſtinū.
dicit ꝙ viro bono credendū eſt: ex his duabus ꝓpoſi
tionibus ſequitur: ergo nullus bonus debet mentiri
ergo oīs bonus debet vitare mendatiū. ſed nichil de
bet vitari niſi malū: ergo omne mendatiū eſt malum
non malū pene: ergo malū culpe: ergo om̄e mēdatiū
eſt peccatū. Item. poſt aſſignationē oīm generū men Secundo.
datiorū dicit aug. Quicunqꝫ aliquod genus mēdatij
peccatū non eſſe putauerit ſeipm decipit: ḡ falſum eſt
aliquod genus mendacij peccatū non eſſe: ergo eius
oppoſitum eſt verū. ꝛ ita omne mendatiū eſt peccatū
Sed contra. Dicit aug. ꝙ ſicut eſt mendaciū in falſis In oppoᵐ
verbis: ita in operibus ſimulatis. ſed mēdatiū in ope per auguſti
ribus ſimulatis pōt eſſe ſine pctō: qꝺ probaꝭ per au= num.
ctoritatem hierony. qui dicit ſimulationē eſſe bonam ꝓbaꝭ mior
in tempore aſſumendā per exemplū probat hieu: qui
ſimulauit ſe adoraturū baal vt congregaret ſacerdo=
tes eius ꝛ interficeret eos/ꝛ laudatus eſt in hoc facto
ergo nō peccauit. Similiter ſimulauit ſe dauid furio De dauid.
ſum corā achis et nō peccauit. ſimiliter et ioſue ſimu De ioſue.
lauit fugam vt extraheret et educeret longe a ciui=
tate ſua habitatores ha. et non peccauit. Similiter De dn̄o.
dn̄s finxit ſe longius ire. Patet ergo ꝙ mēdatiū pōt
eſſe in operibus ſimulatis ſine peccato: ḡ et in verbis
falſis poteſt eſſe mendatiū ſine pctō: ergo nō oē men=
datiū eſt peccatū. Item. logici in diſputationib⁹ ſuis Secundo.
ſepiſſime dicūt falſum vt videatur quid inde accidat.

et constat q̄ nō peccant. si igitur disputātes mētiunt
sine peccato q2 bono fine dicūt falsū. s. ppt̄ exercitiū
vel vt videatur veritas sicut cōtingit in sillogismo ad
impossibile. multofortius in vno genere mendacij q̄
sit meliori fine. s. pro vita hoīs cōseruanda: non ē pec
Tertio per augustinū. catum: et ita non est oē mendaciū peccatum. Itē. au=
gustin9 peccare est spreto incōmutabili bono rebus
cōmutabilib9 adherere. et hoc patet i. vi. genere mē
dacij. qui enī mentitur pro pecunia dimittit veritatē
que est eterna. et ita icōmutabile bonū spernit ꝛ ad=
heret pecunie que est ꝯmutabile bonū. sed in. viij. ge
nere mendacij non videtur ita esse. qui enī mentitur
pro castitate conseruanda: sicut ille qui celat virginē
que queritur ad deflorationē: non adheret bono cō=
mutabili. castitas enī bonū eternū est. temperātia eī
erit in patria. ergo sic mentiēs non adheret bono cō
mutabili spreto incōmutabili bono: ergo nō peccat:
Item arg ad principale. ergo non oē mendaciū est peccatum. Itē super illuz
locū psalmi. perdes oēs qui loquūtur mendaciū. as=
signat augustin9 causā quare perdes: dicens: q2 decli=
nat ab eo quod est: ad id quod nō est. ḡ quicūq3 decli
nat ab eo qd̄ est ad id qd̄ nō ē meretur perditionē: s3
pditio ē mors et̄na. ḡ q̄cūq3 decliat ab eo qd̄ ē ad id
qd̄ nō est. meret̄ mortē eternā. sed oīs mentiēs decli
nat ab eo quod ē. s. a veritate ad id quod nō ē. s. ad fal
sitatem. ergo oīs mētiens meretur mortē eternā. er=
go peccat mortaliter. ergo oē mēdatiū est peccatum
Ad idem. mortale. Item. si hec ē causa quare mendaciū sit pec
catum: declinare a veritate ad falsitatē cū hec causa sit
in oī mendatio. et vniuoce oē mendaciū debet eē ve
Solutio. niale aut esse mortale quorū vtrūq3 est falsū. Solutio
concedimus cū beato augustino q̄ oē mendaciū est
Notandū. peccatū: secundū q̄ augu. sumit mēdaciū. Secūdum
tamen est q̄ mentiri siue mēdaciū qn̄q3 stricte: qn̄q3
large accipitur. large secundū q̄ mentiri est contra
Ambrosi9. mentē ire verbo vel facto. et sic sūpsit ambrosius cū
dixit. mendaciū ē in operibus simulatis. qui enī v̄bo
confitetur cristū: factis aūt negat: mendax ē secundū
hoc. stricte autē sumitur mentiri secundū q̄ ē contra
mentē ire verbo: et talis proprie dicitur duplex. quia
Ad primū aliud habet in ore aliud in corde. Dicim9 ergo ad p̄=
mum q̄ non valet hec argumentatio. mēdatiū i ope
ribus simulatis: potest esse nō peccatū. ergo ꝛ mēda
ciū in verbis potest eē sine peccato. quoniā op9 non
est proprie nūcius mentis: et ideo quia hoc mō simu
lat: non proprie facit contra mentē imo secundū men
tē que dictat ei sic eē faciendū: sed sermo proprie nun
cius mentis est. vnde contra mentē facit qui contrari
um dicit ei quod est in mente. mens enī et naturali
ter dicit q̄ hoc non debeat testificari ne sit testis falsi
tatis. et propter hoc peccat quia it contra mentē. Ad
Ad secūdū secundū dicimus q̄ disputantes non peccāt dicēdo sci
enter falsū quia non dicunt illud intentione fallēdi:
quia non intendunt illud asserendo testificari vt faci=
ant illud concedi. sicut dicit apo. si cristus non surre=
xit inuenimur ꝛ nos falsi testes: ipse eī dicendo cristū
resurrexisse intendebat illud asserere et testificari ho
minibus et se esse testē resurrectionis. vnde si illi non
credidisset et dixisset illud intestis peccasset. Ad ter=
Ad tertiū. tiū dicimus q̄ octauo genere mentiens adheret bo=
no cōmutabili relicto incōmutabili: quia castitati
corporali tm̄ quantū ipe potest cōseruare. castitatem
enī mentis solus de9 cōseruat: nec est inanū conser=
uare castitatē corporalē q2 nisi anima cōsētiat corp9

non potest spiritualiter contaminari: licet corporali=
ter contaminetur. Ad vltimū dicimus q̄ omnis men Ad vltimū
tiens declinat ab eo quod est. s. a veritate. ad id quod
non est. et propter hoc peccat. sed non ppter hoc so=
lum peccat mortaliter: sed quia prorsus declinat pre
ponendo veritatem falsitati: quia ex libidine venia=
li potest homo preponere falsitatē veritati: quā di=
scredere non est peccatum cum nō sit de articulis fi=
dei vel adiunctis articulis fidei vt postea dicetur. et
ita patet q̄ non oportet: omne mendatiū eē peccatū
mortale. illud vero quod dicit augustinus. perdes Ad augu.
omnes qui loquuntur mendaciū. ideo quia declināt
ab eo qd̄ ē ad id quod non est: intelligendum est de
declinatione omnimoda que ex libidine morali vt
postea patebit. Adhuc videtur posse probari q̄ non Iterum arg
omne mendaciū est peccatum: quia mendaciū est fal=
sa vocis significatio cum intentione fallendi. sed fal=
sa vocis significatio indifferentis ē secundū se: q2 ni=
chil aliud ē q̄ prolatio vocis significantis falsum. er
go q̄ mendatiū ē peccatum hoc ē intentione fallen=
di. ergo vbi non ē intentio fallendi: non ē mendatiū
dictum ē prius. sed in mendatio iocoso non ē intētio
fallendi. sit ita q̄ iocose mentiens non intēdat facere
credi quod dicit. ergo ibi non est mendatiū qd̄ sit pec
catū. ḡ nō omne mēdatium ē pctm̄. Si dicatur q̄ ibi Euasio.
est intentio fallendi non ob hoc q̄ intendat facere
credi. s3 ob hoc q̄ intēdit facere delectari reb9 nuga=
torijs: sed per hoc non destruitur veritas in auditori ꝯ hanc arg.
bus nec in ipo mentiente: q2 ipe mentiēs scit id quod
dicit esse falsum: ergo non asserit illud mentaliter: q2
asserere mentaliter est cōsentire. sic igitur per menda
ciū iocosum non destruitur veritas in aliquo: ḡ pctm̄
illud non est magis contra veritatē q̄ contra aliā vir=
tutem. sed mendaciū directe contra veritatē est: ergo
iocosum mendaciū nō est mendaciū. aut si est menda=
cium nō est peccatū cū non habeat perfectionē pcti. i.
intentionē fallendi. Item. si ob hoc peccatū est quia Secundo.
vult placere hoībus per illud falsū/aut mouere eos
ad risum. sic ergo alius qui per verū velit placere ho=
minibus: constat q̄ vterq3 peccat. ꝛ eadem est pfectio
peccati vtrobiq3: ergo idē peccatū: sed peccatū illius
qui per falsa vult placere est mendatiū. ꝛ ita iocosum
mendaciū non est mendaciū. Item. aliquis queritur Tertio.
ad mortē et aliquis vir perfectus scit vbi est: veniunt
apparitores ad ipm̄ et querunt ab ipo vbi est. in hoc
casu videtur illi viro sancto qd̄ dicendū est falsum vt
saluetur aīa illius. ꝛ cū hac intentione et hac cōscien=
tia dicit falsum: queritur an peccet? Si non: ergo nō
omne mendaciū est peccatū. Si peccet. Cōtra. cōsciē=
tia dictat ei q̄ sic est dicēdū. facit ergo scd̄m consciam
sed mendaciū est peccatū: q2 est cōtra cōscientiā: ergo
non peccat cum nō faciat contra cōscientiā. Item. nō Quarto.
intendit fallere apparitores: imo potius reuocare ab
homicidio: ergo nō est ibi perfectio peccati quod est
mendaciū: ergo nō peccat. Item. sepe pponim9 falsa Quinto.
in disputationibus preter necessitatem ꝛ sine peccato
multofortius i casu necessitatis sine pctō pōt aliquis
dicere falsū. ꝛ ita in predicto casu nō peccat vir sctūs Opinio mltorum.
mentiendo. qd̄ multi concesserunt. Sed contra eos
est augustin9 qui dicit q̄ perfecto nō cōuenit mentiri Si i oppositum.
etiā pro vita alterius: ne dū vitam alterius seruat p
ptiā occidat. et ponit exēplū de quodā sancto epō q̄
abscondit quendā miserū qui querebatur ad mortē Exemplū.
et dū ab ipso epō quererent apparitores, vbi eēt ille

miser. respondit eps. nec possū mentiri nec possū esse
Solutio. ad primū. proditor. Solutio. ad primū dicimus q̄ sine dubio i
tentio fallendi siue ponendi falsitatē in aliquo vl̄ de
struendi veritatē facit mendatiū esse peccatū. vn̄ fal=
sa vocis significatio ē sicut materia i mēdatio: ꝛ intē
tio fallendi ē sicut forma. ꝛ ppter hoc dicim9 q̄ men=
datiū iocosū qd̄ nō h3 hmōi formā nō ē mēdatiū scd̄m
verā rationem mendatij nisi large sumatur menda=
ciū. vn̄ large sūpsimus mendaciū superius cū dixim9
hmōi mēdatiū secundū quosdā iocosū est mēdatiū. ꝛ
q̄ hmōi mendatiū non sit vere mendatiū ostenditur
Probatur p augusti. per augustinū qui dicit. q̄ qui dicit falsū: vt veritas
ponatur in alio non mentitur: sicut ille qui dicit ini=
mico suo de quo scit q̄ quidquid dicat ei ipse credet
oppositū: hec via plena est latronibus demonstrata
via secura vt credens oppositū teneat viā demonstra
tā: talis non mentitur cū non intendat destruere veri
per hoc ad rationes. tatem in se: nec in alio. dicimus ergo q̄ oē mendatiū
qd̄ vere est mēdatiū ē peccatū. et ad obiectionē de io
coso mendatio soluim9 per interēptionē dicentes q̄
Ad vltimū non est mēdatiū in vera ratione mendatij. Ad vltimū
dicimus q̄ ille qui credit mentiēdū esse in casu predi
cto nō ē hō spiritualis: q̄ iudicat oīa et videt verita=
tem in se. vnde talis conscientia erronea ē: et deb3 eā
deponere. vnde falsa ē hec. iste facit scd̄m conscientiā3
immo facit contra conscientiā. quia facit contra con=
scientiā vanā: sicut si aliquis iudicaret albū nigrū di=
ceretur iudicare contra visū: quia iudicaret cōtra vi=
sū bn̄ dispositū: facit etiā contra conscientiā suā: quia
si bene conferret et quātū posset inueniret cōtrariū i
cōscientia sua. dicim9 ergo q̄ non d3 mentiri. dicimus
etiā q̄ hec est falsa. iste non intendit fallere: intēdit eī
facere credi eē verū: quod tamē ē falsū: et hoc ē fal=
Ad aliud. sū. Ad hoc quod dicitur q̄rit̄ quare nō liceat ei dicere
falsū in hoc casu cū i disputationib9 sepe dicamus fal
sū preter casū necessitatis dicim9 q̄ in disputatione di
cendo falsū non intendim9 destruere veritatē. q2 non
queritur a nobis an ita sit. sicut cū apparitores que=
runt ab illo vbi ē ille: querūt vt certificent̄. et ppt̄
hoc qui eis mentitur: destruit veritatē in ipsis: quod
non licet facere viro perfecto qui non curat de tempo
ralibus siue sit aurū siue sit argentū siue etiā vita
Nota diligenter. tēporalis. vn̄ nec pro vita tēporali mentiri debet. im=
perfectus aūt potest mentiri qui nō ē ita separat9 ab
amore mundanorū sicut perfectus. vn̄ secus ē de iper
fecto ꝛ perfecto. Si ponat̄ q̄ aliquis querat̄ ad mor
tē: et aliquis perfectus abscondat eū in domo sua ꝛ ve
niāt apparitores et querāt ab illo viro pfecto vbi ē: ꝛ
ꝯ hoc arg. ille dicat eum non esse in domo sua. queritur an hoc
mēdatiū sit pctm̄ mortale aut veniale. si veniale. Cō=
Augustin9 tra. dicit augustinus q̄ nullus maxime perfectus mē
tiri debet. ne dū vitā alterius seruat: animā suā per=
dat. ergo iste per mendatiū illud animā suā perdit.
sed non perdit animā suā nisi per mortale peccatū. ḡ
Secundo. p augusti. mendatiū illud ē mortale. Itē. dicit augustin9 q̄ mer
ces benignitatis obstetricū in eterna vita potuit retri
bui precedēte culpa mēdatij in terrenā mercedē de=
clinata ē. ergo mēdatiū obstetricū facit eas indignas
vita eterna. et tn̄ illud mēdatiū fuit pro vita propria
conseruanda vt patet in exodo. si ergo mēdatiū ob=
stetricū pro vita ppria cōseruanda fuit mortale: mlt̄
tofortius mendatiū istius viri quod ē pro vita alteri
Tertio. us conseruanda mortale est. Itē mendatiū mortale
est. vn̄ perdes oēs qui loquuntur mēdatiū. et os qd̄

mentitur occidit aīā3. ergo si mēdatiū istud veniale ē
aliquid facit illud veniale. queritur quid. non nisi be
nignitas. ergo si aliqua mulier dicat alicui claustrali
interficiā me nisi cognoscas me: et hoc cōstat illi clau
strali. si cognoscat eā causa benignitatis peccabit ve=
nialiter. hoc aūt falsū ē. ergo benignitas non facit de
peccato qd̄ alias mortale q̄ sit veniale. ergo mēdatiū
illud non ē veniale. Itē. indirecte si ē veniale. ḡ me= Quarto.
retur paruulā penā: sc3 tonsionē pectoris vel cōsimi=
lē: si fuerit carnalis paruā penā potius debet sustine=
re q̄ frater suus carnalis maximā penā. ergo frat̄ spi
ritualis multofortius poti9 deb3 sustinere paruā penā
q̄ frater suus mortē: que ē maxia pena. secundū hoc
ergo si mendatiū illud veniale ē. mentiēdū ē pro vi=
ta alterius seruāda: sed nō ē mentiēdū: vt dicit aug.
etiā pro vita alterius seruāda. ḡ nō ē veniale: ē igitur
mortale. Sed contra. si mendatiū benignitatis ē pec= In oppo^m
catū mortale viro perfecto. ergo mendatiū iocosum
qd̄ fit ratione benignitatis. eadē ratione verbū ioco=
sū ē mortale viro perfecto. ḡ secundū hoc qd̄ ē venia
le de se ē mortale viro perfecto: et hoc manifeste fal=
sū. sic enī esse perfectū ē peioris conditionis q̄ esse im
perfectū. Itē i iperfecto nō ē illud mēdatiū mortale: Secundo.
et iperfecto est mortale. ḡ perfectio facit q̄ ei sit mor
tale. ḡ perfectio facit q̄ i infinitū magis peccet q̄ pec
caret si iperfectus eēt: et hoc falsū ē. quia circūstātia
nō aggrauat peccatū in infinitū: si ei fornicaretur clau
stralis perfectus non peccaret in infinitū magis q̄ ali
quis imperfectus: quia si hoc: i infinitū maiorē penā
meretur: quod patet esse falsū. Itē. probatur q̄ hmōi Tertio.
perfectus possit esse perplexus scit enī q̄ cōscientia di
ctat ei q̄ si taceat hoc ipso q̄ apparitores sciunt illum
qui queritur esse i domo sua. igitur si tacet proditor
erit. si dicat illum non esse in domo sua peccat morta
liter. ergo perplexus. Contra. Nerui testiculo= ꝯ qd̄ est illud obiect.
rum leuiathan perplexi sunt. et sic est perplexitas
in malis et non in bonis: ergo iste cū sit perfectus nō
est perplexus. Solutio. Augustinus dicit in libro de Solutio.
mendacio q̄ duplex est vita tēporalis. s. et sempit̄na.
qua cum deo viuim9 in presenti vita gratie et in futu
ro vita glorie. cū aūt aliquis incipit distinguere vitā3
temporalē maiora reputat pctā que nocēt vite tēpo
rali q̄ alia: sicut furtū/rapinā: et hmōi. vnde fornica=
tionem simplicē non reputat maius peccatū: q2 nō vi
det ibi cui fiat iniuria. Nō enī videt iniuriā que fit deo
cum aliquis fornicatur. aufertur enī deo templū suū
templū enī nos dei sumus. Similiter mendaciū non
reputat peccatū. nō enī videt qualiter mendatium de
struat veritatē que eterna ē. talis ergo qui sic diligit
vitam tēporalē: ferre oīa facit pro vita tēporali. vnde
mentitur ex amore vite tēporalis: sicut mentite sunt
obstetrices pharaōi ex amore vite tēporalis dicentes
Non sunt hebree mulieres sicut egyptie. ipe enī ha
bent scientiā obstetricandi. Amor autē vite tēporalis
potest esse venialis: potest esse mortalis. et si mentiat̄
quis ex amore vite tēporalis veniali: mēdaciū3 illud
est veniale. si ex amore mortali: mēdaciū est mortale
vnde mendaciū obstetricū potuit esse veniale: potuit
esse mortale. Ad primū ergo quod d2 de mēdacio vi=
ri perfecti dicimus q̄ veniale fuit. nō enī pbabile est
q̄ tam cito amiserit caritatē: imo videtur mentit9 esse
ex amore veniali vite tēporalis illius qui querit̄. Ad Ad rōnem
illud quod obicit̄ de auctoritate augustini dicim9 q̄
sic intelligenda est. Ne forte dū vitā alteri9 seruat ꝛc.

vnde nullus debet mētiri ne ponat se in periculo.ne-
scit enī an illud mendacium sit veniale an mortale:q̄
nescit an ex radice veniali proueniat an ex mortali.vñ
augu. non asserit q̄ hmōi mentiēs perdat aīam suā:
Ad secūdū sed in dubio ponit. Ad secundo obiectū dicim⁹ q̄ mē
datiū obstetricū potuit esse mortale:potuit esse venia
le.q̄ si radix fuit mortalis.i.si magis dilexerunt vitā
suā tēporalē q̄ deū:tunc mendatiū fuit mortale.si ve
ro venialis:mendatiuꝫ fuit veniale:nec facit illas īdi
Ad dictuꝫ gregorij. gnas vita eterna.et quod dicit gregorius: q̄ merces
benignitatis earū que in eterna vita potuit retribui
precedente culpa mendatij in terrenā mercedē decli
nata ē:exponunt hoc magistri q̄ mendatiū licet venia
le:potuit īpedire ne daretur eis gratia:et ita nō eēnt
Ad tertiū. digne vita eterna. Ad tertiū dicim⁹ q̄ mēdatiū illud
non est veniale propter benignitatē:sed quia proce-
Ad. q̄rtum dit ex amore veniali vite tēporalis. Ad quartū dici-
mus q̄ hec propositio ē falsa:si est mendatiū veniale
mendatiū ē &c.non enī scitur eē veniale. Ad illud qd
Ad aliud. obiectū ē de perplexitate:dicimus q̄ vir perfectus nō
potest esse perplexus:neq̄ perplexitate absoluta:ne-
q̄ conditionali sed posito illo casu neq̄ debet tacere
neq̄ debet prodere/sꝫ debet deludere ipos apparito
res.sicut dicebat prepositinus sic dicēdo. creditis q̄
si ipse esset hic q̄ ego dicerē vobis.vel debet respon-
dere sicut respondit ille sanctus epūs de quo narrat
augustinus hoc modo.nec possū mentiri:nec possū eē
ꝯ ista ar. proditor. Sed contra illa que dicta sunt videtur esse
glo.ieronimi que dicit super isa.versus finem.q̄ dñs
preparauit obstetricibus domos eternas.ḡ menda-
ciū non impediuit quin eis infunderetur gratia. So-
Solutio. lutio.ieronimus loquitur secundū vnū casū q̄ potuit
cōtingere.et gregorius in alio. loquitur enī gregori⁹
secundum q̄ peccauerunt obstetrices mortaliter per
mendatiū illud.aut etiā venialiter.qd tamen venia-
le peccatum non fuit deletū.sed ieronimus loquitur
secundū illuꝫ casū quo potuit contingere illas pecas
se venialiter:quod tamen veniale esset deletum ī ip-
sis per penitentiam aliquam. vnde secundum diuer-
sos casus potest esse q̄ ita fuerit:sicut dicit ieronim⁹.

¶ De generibus mendaciorū.

¶ Tertia questio:vtrum mendatiū sit sufficienter diuisum.

Dicendū est de generibus mendatiorū. diuidit
autē augustinus mendatium in tria.s.ī mēda-
tiū perniciosū/et iocosū/et officiosū.diuidit etiā secū
dum aliā diuisionē mendatiū in octo genera menda-
ciorū. et cum vtraq̄ diuisio sit sufficiens:necesse est q̄
altera reducatur ad aliā:et ita perniciosū genus mē
datij continet tria prima mendacia que sunt in diuisio
ne octonarij.s.mendatiū quod est contra doctrinā re
ligionis.quod ē primū et capitale mendatiū:ꝛ quod
nulli prodest:et alicui obest quod est secundū mēda-
tium.et mendatiū quod alicui prodest et alicui obest
Quō octo reducūtur ad tria. quod est tertiū.iocosū autem mendatiū cōtinet quar
tum et quintū mendatiū:quod fit sola mentiendi et
fallendi libidine quod ē minimū mendatium vt dicit
aug. quintū est quod fit placendi cupiditate de sua-
ui loquio.officiosū aūt mendatiū:continet sextū ꝛ sep
timū et octauū mendatiū.et est sextū mendatiū quā
do mentitur aliquis pro pecunia alicui⁹ saluanda. se
ptimum ē qñ mentitur aliquis pro vita alicuius sal-
uanda.octauū qñ mentitur aliquis pro castitate ali-
cuius saluanda:nullo illorū mendaciorū vt dicit au-
gustinus:mentiendū est:et assignat rationē de quoli
bet.primo genere non ē mētiēdū:quia illud est con-
tra doctrinā religionis.secundo non est mentienduꝫ
quia nemini ē iniuriandū.tertio non est mentiendum
quia nemini in detrimentū alterius est consulendum
quarto nō est mentiendū quia ipsa libido mentiendi
in se viciosa ē.quinto non ē mentiendū:quia nec veri
tas propter fauorē humanū dicenda ē. multominus
falsitas.sexto non ē mentiendū:quia veritas testimo
nij non est corrūpēda pro comodo alterius. septimo
non ē mentiēdū:q̄ salus alterius non ē preponēda fi
dei.octauo non est mentiēdū:q̄ castitas corporis nō
est preponēda castitati mentis. quolibet ergo istorū
octo:ē peccatū secundū aug.et dat generalē regulaꝫ Rla g̃nalis
de istis generib⁹:q̄ quanto aliqd mendatiū magis ac
cedit ad primū et capitale mendatiū tanto mai⁹ ē: et
quāto magis recedit tanto min⁹ ē peccatū. de quoli-
bet istorū dicendū ē:et pmo de quo dicemus.et pbat Ar̄ primo.
q̄ secūdū mendatiū mai⁹ peccatū sit q̄ primū. q̄ si di
cat q̄ abrahā non exiuit de hur caldeorū: vel q̄ dñs
non ascēdit super asinā in ramis palmaꝝ:iste mētit ī
primo genere mendatij.dicit enī contrariū ei qd scri
ptū ē in lege dei:et min⁹ peccat q̄ ille qui mentiēdo
persequit aliū ad mortē:sicut ille qui mētitur dicens
illū rapuisse:vl furatū esse: vel interfecisse aliquē:iste
aūt mētitur in secūdo genere mendatij.ergo secūdū
genus mendatij maius peccatū est q̄ primū. Itē.dici Secundo.
tur in euangelio q̄ qui dixerit filiū eē minoreꝫ patre:
mentitur:sed qui dixerit verbū in filiū mentitur ī p-
mo genere mendatij.ergo primum genus mendatij
remissibile est. sed qui dixerit verbum in spiritum
sanctum non remittetur ei:sicut qui dixerit in belze-
bub principe demoniorum eijcit demonia. hoc au-
tem mendatiū in secundo genere mendacij: ipugnat
enī gratia fraterna:ꝛ ita fit iniuria proximo. cū ergo
scdm gen⁹ mendacij sit irremissibile et primū remissi-
bile scdm maius pctm̄ est q̄ primū. pctm̄ enī irremissi
bile maius est pctō remissibili. Item. primū gen⁹ mē Tertio.
dacij directe est contra fidē: et scdm genus mendacij
directe est cōtra caritatē.caritas autē excellentior est
q̄ fides. vt ait aplꝯ:ḡ secundū genus mendacij excel-
lentiorē virtutē destruit q̄ primū:ergo est mai⁹ pctm̄
q̄ primū.qd est contra augustinū. Itē.videt q̄ nullū Quarto.
peccatū sit mendatiū preter primū: q̄ si rex esset pari
sius et dicā regem non esse parisius dimitto veritatē
huius enūciabilis regē esse parisius et adhereo falsi-
tati sui oppositi:sed veritas illius enūciabilis cōmu-
tabilis est:ḡ ibi solū dimittit bonū incōmutabile pro
re cōmutabili:sed peccare est spreto incōmutabili bo
no rebus commutabilibus adherere: ergo ibi nō est
peccatū. Si dicatur q̄ nō solū dimittitur veritas enū- Euasio.
ciabilis:sed etiā veritas ipius hoīs qua debet esse ve
rus/adhuc remanet eadē obiectio: q̄ illa veritas est
bonū creatū vt manifestū est: ergo est bonū cōmuta-
bile.et inde vt prius. Solutio. Doctrina religionis Solutio.
qñq̄ large qñq̄ stricte sumitur. stricte secūdū q̄ dicit
doctrina religionis:doctrina articulorum fidei:et sic
mendaciū contra doctrinā religionis primū et capi-
tale mendaciū ē:et maius est q̄ aliquod mendacium
secundi generis alijs circūstancijs paribus.large su-
mitur doctrina religionis secundū q̄ dicit oīm eoꝝ q̄
sunt in lege dei. ꝛ secūdū hoc aliquod mendaciū qd ē
cōtra doctrinā religionis min⁹ pctm̄ est aliq̄ mēdatio

scdi g̃nis. Dicim⁹ igr̄ q̄ ī g̃ne maius pctm̄ ē mēdatiū
pmi g̃nis q̄ mēdatiū scdi generis/tn̄ quātū ad pticu-
laria se hn̄t vt excedētia et excessa.per hoc patet solu
Ad scdm. tio ad primo obiectū. Ad scdo ob.dicim⁹ q̄ mēdatiū
scdi g̃nis ē peccatū ī spiritū scm̄ cū ipugnatur ex cer-
ta malicia supna gr̄a/ꝛ ē mai⁹ pctm̄ q̄ mendatiū qd ē
in filiū:si nō sit ex certa malicia.vñ cōcedim⁹ q̄ aliqd
mēdatiū scdi g̃nis mai⁹ peccatū ē aliquo mendatio p
mi g̃nis:sꝫ ex hoc nō seqt̄ q̄ ī g̃ne mendatiū scdi g̃nis
mai⁹ sit pctm̄:q̄ mēdatiū pmi generis. si enī poneret
eadē circunstātia ī mēdatio qd ē in filiū mai⁹ peccatū
eēt q̄ ex certa malicia ipugnaret ,pxim⁹:sꝫ hoc nō pt
eē nisi desperatio:null⁹ eī nisi desperat⁹ pt odire deū
Ad tertiū. ꝛ velle malū illi. Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ pmum
mendatiū nō ē solū ꝯ fidē creatā imo directi⁹ ē cōtra
veritatē q̄ de⁹ ē:sꝫ scdm ē cōtra caritatē ,pxi creatā.vñ
Ad vltimū nō accidit scdm eē maius pmo. Ad vltio obiectū dici-
mus q̄ ī alijs mēdatijs a pmo non solū dimittit 𝔳itas
ipi⁹ enūciati:sꝫ veritas hoīs qua hō ver⁹ dꝫ eē ver⁹:q̄
veritas virt⁹ ē.et lꝫ ipa sit bonū creatū:tn̄ ipa spreta
spernit de⁹:q̄ 𝔳tutib⁹ hētur de⁹. vñ 𝔳tutib⁹ amissis
Alia q̄stio. amittit de⁹. Querit postea de q̄rto ꝛ q̄nto mēdatio
vtrū eoꝝ maius sit pctm̄ scdm pdictā regulā aug.quar
Ar̄ ꝯ dictū augustini. tū mai⁹ ē pctm̄.sꝫ pbat q̄ q̄ntū mai⁹ sit pctm̄:qm̄ ī q̄n
to sūt duo pctā.s.mēdatiū ꝛ voluntas placēdi.volun
tas eī placēdi peccatū ē:sicut dict apo.si hoīb⁹ place-
rē.i.placere vellē:seru⁹ cristi non essē. in quarto autē
mēdatio non est nisi vnū peccatū.ergo quintū maius
Solutio. peccatū ē q̄ quartū. Itē.in quinto ē adulatio:sꝫ adu
latio magnū peccatū est.vñ dicit salomō. plus nocet
lingua adulatoris q̄ gladius persecutoris.et in psal-
mo.oleū peccatoris nō ipinguet caput meū. ergo cū
in q̄nto mendatio pter mēdatiū sit adulatio que est
magnum peccatū.in quarto aūt nō sit nisi vnū mēda
Opio cōis tiū/maius peccatū est quintū q̄ quartū.quod conce-
dunt fere onmes dicētes qd in genere maius ē quītū
Ad augustinū. q̄ quartū.et q̄ dicit aug.quintū minus eē peccatū in
telligūt quantū ad particularia/aliquod enī particu-
lare mendatiū quarti generi:maius est aliquo men-
ꝯ hoc ar̄. datio quinti generis. Sed contra. dicit augustinus.
Non est mentiendum quarto genere:quia ipsa libi-
do mentiendi per se viciosa est:radix ergo quarti mē
datij per se viciosa est.sed radix quinti non est per se
viciosa.voluntas enim placendi non ē per se viciosa
immo potest esse sine peccato.ergo quartum genus
Secundo. est maius q̄ quintum. Item si quintum est mai⁹ pec
catum:quia sunt duo peccata ibi. similiter probatur
q̄ in quarto sūt duo peccata. est enim ibi mēdatium
et libido mentiendi:secundum hoc quintum non est
Tertio. maius peccatum. Item. probatur q̄ in quinto nō sit
nisi vnum peccatum:quia non est nisi vnus actus: sci
licet mentiri:et nichil est ibi peccatum nisi actus. er-
Quarto. go non est nisi vnum peccatum. Item. quartum mē
datium magis assimilat diabolo: q̄ quintum. quod
patet per oppositum:quia ille cui magis placet veri
tas inquantū talis.talis magis est similis deo q̄ ille
cui minus placet alijs paribus. ergo ille cui magis
placet mendatium:magis assimilatur diabolo:q̄ ille
cui minus placet.diabolus enim mendax est et pater
eius:scilicet pater mendacij: sed mentiendo ī quar-
to genere magis placet mendatium q̄ mentiendo in
quarto g̃ne:quia mentiens in quarto genere sola li-
bidine mentiendi et fallendi mentitur. ergo magis
assimilatur diabolo:q̄ mentiens in quinto genere. ḡ
q̄rtū mēdatiū magis assimilat diabolo q̄ q̄ntū.ḡ ē ma
ius pctm̄ q̄ quintū. Quod cōcedim⁹ hac rōe. Et ad p Solutio.
mo obiectum dicimus q̄ q̄uis in quinto mendatio Ad primū.
sint duo peccata:non tamen quintum mendatiū ma-
ius q̄ quartum.quia augustinus non comparat nisi Augustin⁹
mendatium mendatio. Ad secundo obiectum dici- Ad scdm.
mus q̄ quedam adulatio est leuissimum peccatum si
cut quando aliquis adulando dicit alicui bona de a-
mico suo: que non est periculum credere: et si talis
adulatio sit in quinto genere non sequitur ex hoc q̄
quintum mendatium sit maius quarto. Quandoq̄
adulatio est graue peccatum:sicut quando adulator
dicit aliqua que credere periculum est. execat enim
et obscurat aīa in talib⁹:sicut dr ... libro sap. Fascina-
tio nugacitatis obscurat bona. ꝛ si talis adulatio sit in
q̄nto g̃ne mēdacij tūc illd mēdaciū mai⁹ est pctm̄ aliq̄
mēdatio q̄rti g̃nis:nō tn̄ oī.vñ nō sequit q̄ ī g̃ne q̄ntū
mēdaciū sit mai⁹ peccatū q̄rto:imo ecōuerso dicim⁹ eē
Ad illd 𝔳o q̄d obicit q̄ in q̄rto g̃ne sūt duo pctā: mē Ad aliud.
datiū ꝛ libido mētiēdi.dicim⁹ q̄ nō est verū:q̄ libido
mētiēdi idē est q̄ volūtas mētiēdi:ꝛ volūtas ꝛ opus
sūt idē peccatū. Ad illd sit̄ q̄d obicit q̄ in q̄nto mēda Ad aliud.
tio nō est nisi vnū pctm̄ dicim⁹ q̄ hec argu.nō vꝫ. Nō ē
ibi nisi vnica actio: ꝛ sola actio ē ibi pctm̄: ḡ nō est ibi
nisi vnū pctm̄:q̄ sicut volūtas ꝛ opus sūt duo pctā in
materia siue subiecto:vnū tn̄ pctm̄ sūt ī forma ,ppt vnā
maculā quā faciūt.ita cōtingit vnū pctm̄ ī subiecto eē
pctā formalit̄:vel nō vnica actio ē duo pctā. sicut pꝫ ī
defloratōe 𝔳gis q̄ interficit deflorādo illa defloratio
nō est nisi vnica actio: ꝛ tn̄ est pctm̄ luxurie ꝛ pctm̄ ho
micidij. eodē mō in q̄nto g̃ne sūt duo pctā ,ppt duas
volūtates.est eī ibi vna volūtas placēdi q̄ g̃nat volū-
tatē mētiēdi:q̄ due volūtates g̃nant vnā actōnē:q̄ ac-
tio est adulatio inq̄tū ,pcedit a pma volūtate: ꝛ men
daciū inq̄tū ,pcedit a scda volūtate. Querit postea de Alia q̄stio
septio ꝛ octauo g̃ne mēdacij.ꝛ videt q̄ septimū gen⁹
mēdacij min⁹ pctm̄ sit q̄ octauū. Mai⁹ eī pctm̄ vitat Ar̄ primo.
p septimū mēdaciū q̄ p octauū:q̄ mai⁹ pctm̄ ē homi
cidiū q̄ fornicatio: ḡ min⁹ malū est septimū mēdaciū
q̄ octauū Itē.mai⁹ bonū conseruat p septimū mēda Secundo.
ciū q̄ p octauū:q̄ exceptis bonis aīe maximū bonū ē
vita corpalis:ḡ mai⁹ bonū est vita corpalis q̄ castitas
siue mūditia corpalis.hoc etiā p oppositū pꝫ:q̄ im-
mundicia corporalis quantum in se est / peccatū non
est.potest enim aliqua pollui in somno:sine peccato.
sicut dicit augustinus.q̄ pollutio que omnino ē pre- Augustin⁹
ter legem voluntatis: peccatum non est.sic igitur pa
tet q̄ mundicia siue castitas corporalis non ē bonum
gratuitū.ergo magis est excusabile q̄ octauū. ergo
minus est peccatum.qd est contra regulaꝫ augustini
Solutio.dicimus q̄ septimū mendaciū maius pecca Solutio.
tum ē/sicut dicit beatus augustinus.verū ē tamen q̄
per septimū vitatur magis malū. sed nō propter hoc
debet iudicari q̄ septimū genus mendacij sit maius
malum.quoniā dicit beatus augustinus:q̄ inter bo- Augustin⁹
na maius bonum est castitas mentis:inter mala ma-
ius malum:quod facimus q̄ quod fieri sinimus. vñ.
maius peccatū est nobis mentiri q̄ sinere fieri forni-
cationē vel homicidiū.in predictis aūt casibus poti⁹
debet haberi respectus ad patientē q̄ ad vim inferre
volentem qui iam peccauit in mente sua vel homici-
dio/vel fornicatione:et licet maius bonū sit vita cor-
poralis q̄ castitas corporalis simpliciter considerata
tamen propter aliud honestius est conseruare castita

tem corporalem q̄ vitam corporalem : quia in nullo
casu consentiendum est ꝙ alienus adulter aliquā co=
gnoscat et semper rebellandū est mulieri in tali casu
pro castitate corporis ne mentis castitas corrūpatur
sed bene potest consentire homo ꝙ interficiatur : sꝫ
consensu cōparatiuo/q̄ consensu permissionis.ꝛ ideo
honestius est conseruare castitatem corporalem pro
pter adiunctum:q̄ vitam corporalem. et ideo menti
ens in octauo genere mendatij:quia conseruat quod
honestius est conseruari:minus peccat q̄ mentiēs in
septimo genere mendatij.

¶ Utrū iacob mentitus sit
dicendo se esse esau.

¶ Quarta q̄stio hui⁹
capituli cōtinēs mstas.

Q Ueritur de quibusdā actibus in quib⁹ videtur
antiquos patres mentitos fuisse:sicut videtur
iacob mentitus fuisse dicens se esse esau.circa questi=
onē istā est primo inquirendum vtrū iacob mentitus
sit dicendo se esse esau.secundo vtrum isaac benedi=
xit iacob.tertio vtrū iacob peccauerit per hoc ꝙ sur
ripuit fratri suo benedictionē.quarto vtrum illa ven
Arg primo. ditio et emptio primogeniture fuerit peccatū . Cir=
ca primum probatur ꝙ iacob mentitus sit: dixit eniꝫ
se esse esau:et non erat esau.ergo mentitus est.Si di
Euasio. catur ꝙ transūptiue locutus est vt sit sensus: ego sū
ꝯ hāc arg. esau.i.ego sum ille cui debetur ius primogeniture.
probatur ꝙ proprie locutus est sic: quia intendebat
persuadere patri suo ꝙ ipse esset esau. vnde pellicu=
las edorum circundedit manibus suis : et colli nuda
protexit:vt crederetur esse esau.intēdebat ergo per=
suadere patri suo ꝙ ipse esset esau/et non per aliā lo
cutionem nisi per istā:ego sum esau.ergo nulla locu
tione sūpsit hoc nomen esau proprie:et ita mentit⁹ est
Secundo. Item.sine peccato facto vel opere poterat persuade
Tertio. re se esse esau.quare non verbo. Item. bonū erat ꝙ
isaac crederet ipsū esse esau.ergo iacob si dixisset se eē
esau hac intentione vt pater eius hoc crederet:bona
intētione dixisset falsū:sed dicere falsū bona intētōne
nō ē peccatū vt habitū ē supra.ḡ si dixisset se eē esau ꝓ
Quarto. p̄e loquēdo:nō pecasset.Itē.apo.dixit se iturū ad hi=
spanos ꝛ nō iuit.ḡ dixit falsū:ꝛ tñ nō peccauit dicēdo
Quinto. eadē rōe potuit iacob dicere hoc falsū se eē esau.Itē.
si trāsūptiue locut⁹ ē hoc mō.ego sū esau ille cui de=
q̄o incidēs betur ius p̄mogeniture.Querit̄ vtrū istud potuerit
arg ꝙ sic. iurādo firmare.videt̄ ꝙ sic:q2 i simplicitate loq̄bat̄ ꝛ
istinctu spūsci:sꝫ inter hmōi simplicē loq̄lā ꝛ iuramē=
tū deus nō facit differētiā.ḡ potuit illud iuramēto fir
In oppoᵐ mare.Dicit auctoritas:quacūq3 arte verboꝝ quis iu=
rat deus aūt:qui cōsciētie testis ē:ita hoc accipit sicut
ille cui iuratur intēdit vł intelligit:sꝫ iacob iurat se eē
esau:pater suus intellexit de esau primogenito suo.ḡ
et deus.sił.ḡ quātū ad deū iacob iurauit falsū.ḡ pec
cauit mortaliter.videtur ḡ ꝙ nō potuit illud qđ dixit
firmare iuramento:sꝫ si dixit verū potuit iuramento
firmare:ḡ nō dixit verū:et ita dixit ꝛ scienter.ḡ mētit⁹
Solutio. est.Solutio.dicimus ꝙ iacob nō ē mētit⁹: dixit ei se
eē esau istictu spūsci.mł ei sua instictu spūsci:fecit ip
sū sic dicere:et i spūscō nō est duplicitas. vñ i iacob nō
fuit est/ꝛ nō . in illo eni ē est ꝛ nō:q̄ aliud habet in ore
aliđ i corde locut⁹ ē:ḡ iacob trāsūptiue ꝛ nō ꝓprie.si
cut dñs locut⁹ ē trāsūptiue cū dixit helias iā veit de
iohāe baptista.iohāes ei fuit helias i virtute:sꝫ nō in
tētione.sił iacob dixit se eē esau nō ꝑsonaliter sꝫ vtu
te/ꝛ quātū ad ius p̄mogeiture.Ad p̄mū dicim⁹ ꝙ nō Ad primū
itēdebat ꝑsuadere se eē esau:vt ꝓp̄e loquamur/q2 ꝓ
p̄e ꝑsuadere ē ꝑ verba ꝛ argumēta:sꝫ itēdebat aliq̄d
facere q̄ facto isaac crederet ip̄z eē esau/ ꝛ ita occasio
nalit̄ tm̄ ꝑsuadebat se eē esau.Ad sm̄ dicim⁹ facto sī Ad scđm.
pctō potuit ꝑsuadere se eē esau.nō tñ vbo:q2 factum
nō ē ꝓprius iterpres mētis:sꝫ sermo ē ꝓp̄us iterpres
mētis.Ad tciū dicim⁹ ꝙ lꝫ bonū eēt ꝙ isaac crederet Ad tertiū.
istū q̄ ē iacob eē esau nō tñ poterat dicere illud iacob
bōa itētōe:cū illđ eēt falsū.Ad q̄rtū dicim⁹ ꝙ apo.nō Ad q̄rtum
peccauit dicēdo illđ falsū/q2 credebat illđ falsū eē verꝫ
vñ nō ē sił de iacob.iacob eī sciebat se nō eē esau.Ad Ad vltimū
vltimū dicim⁹ ꝙ bñ poterat iacob iuramēto firmare
qđ dicebat ꝛ si iurasset:nō itellexisset de⁹ sicut isaac.il
la ei auctoritas itelligit̄ de illis q̄ iurāt ꝑ fraudem.

¶ Utrū isaac bñdixit iacob.

¶ Scđa q̄o p̄ncipal̄

Q Uerit̄ vtrū isaac bñdixerit iacob.videt̄ ꝙ nō:q2 Arg ꝙ non.
nō bñdixit nisi illū quē itēdebat bñdicere : sed
nō itēdebat bñdicere iacob.ḡ nō bñdixit iacob. Itēꝫ Secundo.
nō bñdixit nisi quē voluit bñdicere:sꝫ nō voluit bñdi
cere iacob.ḡ nō bñdixit iacob.Itē. error ꝑsōe ipedit Tertio.
mřimoniū.si ei aliq̄s cōsētit i mariā ꝛ supponatur ei
agnes ip̄o nesciēte:nō ē matrimoniū iter ip̄z ꝛ agnetē
eodēmodo cum isaac intēderet benedicere esau:cum
ipso nesciente suppositus eēt ei iacob:non fuit bñdi=
ctus iacob:sed esau.Sed hoc patet esse falsum per In oppoᵐ
textū:q2 ysaac loquens de iacob dixit bñdixi ei:ꝛ erit
bñdict⁹.Solutio.Dicim⁹ ꝙ in illo istāti in q̄ ysaac bñ Solutio.
dicebat iacob nō actu itēdebat bñdicē iacob nec esau
sꝫ istū quē attrectauerat/ quē osculat⁹ fuerat. vñ sine
dubio bñdixit iacob.nec vꝫ hec argu.Nō bñdixit nisi Ad primū
quē intēdebat bñdicere.ꝛ nō intēdebat bñdicē iacob
ḡ nō bñdixit iacob:q2 in p̄ma hec dictio quē q̄tuꝫ ad
hoc vbū itēdebat:suppōebat tm̄ ꝓ iđiuiduo vago.s.
ꝓ isto hoīe:ꝛ sūptū ē iste hō nō ꝓ iacob:sꝫ q̄ est expsse
significat⁹ sub forma sua iđiuiduali.in assūptōe vo su
mit̄ iacob sub forma sua iđiuiduali.vñ in argumēta=
tiōe ē fallā acci.Instātia Sit ꝙ aliq̄s videat sortē a lō Fallā acci=
geventētē:sꝫ nesciat ip̄m eē sortē iste nō videt nisi quē dentis.
scit se videre. sꝫ nō scit se videre sortē: ḡ iste nō videt Exemplū.
sortē. eadē est solutio ad scđo ob. Ad vltimū dicim⁹ Ad aliud.
ꝙ nō est sił de mřimonio ꝛ bñdictōe:q2 in mřimonio
exigit̄ de p̄miat⁹ cōsensus.cōsens⁹ ei aioꝝ ibi ꝓp̄e facit
mřimoniū.ꝛ iō error ꝑsōe ipedit mřimoniū q2 ipedit
de p̄miatū cōsēsū.sꝫ i spūalib⁹ nō ē ita:q2 si aliq̄s bapti
sat aut ordiat aliquē ꝛ credit se aliū baptisare vel or=
dinare:nichilomin⁹ ordiat⁹ vel baptisat⁹ ē. de⁹ ei ba=
ptisat auctoritate:ꝛ hō misterio. vñ in.vi.nūeroꝝ.dt
dñs iuocabūt nomē meū sr̄ filios isr̄l:ꝛ ego bñdicā eis

¶ Utꝝ iacob peccauit
qñ accepit bñdictōeꝫ.

¶ Tertia questio principalis.

U Trū peccauerit iacob qñ accepit bñdictōnē de
bitā frī suo.vr̄ ꝙ sic:q2 dr̄ i geñ.Uenit german⁹ Arg ꝙ sic.
tu⁹ fraudulēt̄ ꝛc.ḡ ꝑ fraudē accepit bñdictōeꝫ.ꝛ fraus
mala est: ḡ peccauit. Itē. ꝑ simulationē hūit illā bñ= Secundo.
dictōeꝫ.simulauit ei se eē esau ꝛ simulatio mala ē. vt
pꝫ in ypocri.ḡ peccauit subtrahēdo bñdictōeꝫ frī suo

In oppoᵐ qđ si ꝯcedit̄.Cōtra.dt glo.sup geñ.videri p̄t ꝙ iacob
bñdictōeꝫ p̄mogēiti nō subripuit: sꝫ debitā accepit:ḡ
nō peccauit cū accepit illud q̄d sibi debebat̄.qđ ꝯcedi
Solutio. m⁹.ꝛ ad obiecta dicim⁹ ꝙ triplex ē fraus.Est ei fraus
Ad primū. eruditōis ꝛ fraus ispiratōis ꝛ fraus nociue deceptōis
Fraus eruditōis ē q̄lē fecit ioseph cū fecit poni ciphū
suū argēteū in sacco bēiami: ꝛ hoc fecit cā eruditiōis
ip̄i⁹ bēia.hāc fraudē faciūt mgr̄i cū faciūt argumēta=
tōes sophisti. ꝛ decipiūt eruditōeꝫ. hāc fraudē faciūt
pedagogi cū subtrahūt puer̄ istrumētū ligneū q̄ vtūt̄
vt erudiāt eos ad eūdū.fraus ispiratōis est q̄lē faciūt
iudei mutātes i recessu suo vasa aurea ꝛ argētea ab e=
gyptijs.ꝛ hoc est in deū q̄ eis ispirauit et q̄ ex hac ispi
ratōe fecerīt:sine dubio peccauerīt.tcia fraus ē i ipo.s.
fraus nociue deceptōis:ꝛ hec pctm̄ ē.alie due nō sunt
Iacob non pcm̄.vñ nō pecca.iacob q̄ ꝑ fraudē ispiratōis accepit
peccauit istā bñdictōeꝫ.ꝛ sic pꝫ solu.ad p̄mo ob. Ad scđ o ob.
Ad scđm. dicim⁹ ꝙ q̄druplex ē simulatio.est ei simulatio signa=
tōis q̄lis fuit i iacob ꝑ istā eni simulatōeꝫ significauit
ꝙ minor populus.i.christian⁹ ꝑferēd⁹ eēt maiori:sci=
licet iudaico populo:et ē simulatio cautele:siue pro
uidentie:sicut simulauit iosue fugam cū vellet cape=
re oppidū hay:et simulauit se iehu adoratur baal vt
interficeret omnes sacerdotes baal :et simulauit an=
gelus thobie se esse azariā ananie magni filiū: et ē si
mulatio doctrine:sicut dominus finxit se longius ire
vt inuitaretur a discipulis ad doctrinā et eruditionē
eoꝝ:et est simulatio q̄ est i ipocritis:q̄ mala est et pec
catum.tres autem prime sunt peccatum.vnde iacob
non peccauit per simulationē illā.

¶ Utrum iacob peccauit emēdo primogēita

Scđa q̄o h⁹ capituli. Arg ꝙ sic.

Q Ueritur vtrum iacob peccauerit emendo pri=
mogēita esau.videtur ꝙ sic.Esau enim vendi=
dit primogenita sua:vt dicit apostolus in fine ad he=
breos.ipsi iacob.ergo iacob emit primogenita que
secundum veritatem erāt esau . sed primogenita ista
erāt res spūales:q2 primogenit⁹ sacerdos erat et be
nedicebat fratribus suis et benedictionē accipiebat
a patre/et sacerdotium spirituale est:et benedictio si
militer.ergo iacob emit rem spirituale/pro re tēpo=
rali que minimum quid est:scilicet pro edulio lentis
ergo emptio ista fuit symoniaca.ergo iacob peccauit
opio aliq̄ꝝ mortaliter emendo primogenita.Ad hoc dicūt qui=
dam ꝙ primogenita ista non erant res spirituales ne
q3 sacerdotium illud erat spirituale.non eni erat ad=
huc institutū sacerdotium a deo:sed postea istitutū
ꝯ hanc arg. fuit in tempore moysi. Sed contra hoc obicitur. q̄a
dicitur in genesi.ꝙ melchisedech erat sacerdos dei
sūmi/et ei obtulit abraham decimas tanq̄ maiori et
bñdictioneꝫ recepit a melchisedech tanq̄ a superiori
hoc autē erat gratia sacerdotij. ergo sacerdotiū illđ
erat a deo institutum:et ita nulla est predicta solutio
Secundo. Iteꝫ.apls probat in epistola ad hebreos: sacerdotiū
christi mai⁹ eē sacerdotio leuitico. et hoc probat per
sacerdotium melchisedech.ergo sacerdotium mel=
chisedech/mai⁹ fuit sacerdotio leuitico:sed symonia
ci erant qui emebant sacerdotiū leuiticum.ergo sy=
moniaci essent si emerent aliqui sacerdotium melchi
sedech: sed sacerdotiū melchisedech erat sacerdotiū
primogenitorum:ergo symoniā cōmisit iacob emen=
Tertio. do sacerdotium illud.Itē.detur ꝙ primogenita illa
esset res corporalis/videtur tamen ꝙ iacob peccaue
rit mortaliter detinendo primogenita illa/defrauda
uit eni fratrē suū plus q̄ in media re iusti precij:in ifini
tum enim plus valebant primogenita illa q̄ edulium
lētis.ergo sm̄ legē non debuit stare ista emptio.Alij alia opio.
aliter soluunt dicentes ꝙ primogenita ista erant res
corporales:sed annexū habebant spirituale et transit
illud spirituale in corporale nec fuit peccatuꝫ emere
vel vendere primogenita huiusmodi. sicut si aliquis
haberet villā aliquā in cuius ecclesia haberet ius pa
tronatus:si venderet illā transiret ius patronat⁹ cū ꝓbat̄ ꝑ sił
vniuersitate/nec esset ibi symonia:quia principale in
ista venditione corporale est .similiter dicebant de p̄=
mogenitus illis.habebat eni primogenitus duplicē
partē in hereditate:duplicē portionē in ferculis:ꝛ ve
stes splendidiores.et omnia ista erant corporalia:sed
annexū erat spirituale: scꝫ sacerdotiū / et benedictio
quā dabat fratribus/et quā habebat a patre.Sꝫ con ꝯ hanc arg.
tra hanc solutionē sic opponitur .tria erant ibi corpo
ralia/et tria spiritualia . ergo cum secundū se maius
sit spirituale q̄ corporale.poti⁹ primogenita illa de=
bent dici res spirituales q̄ corporales.Solutio.dici Solutio.
mus sine preiudicio melioris sententie ꝙ illa p̄mo=
genita iure erant ipsius iacob.et hoc significauit spi=
ritussanctus in ortu illius.tenebat eni plantā fratris
sui quasi volens ipsum retrahere ne prior nasceretur
ac si ipso facto diceret:tu non debes esse primogeni=
tus/sed ego.dicimus ergo ꝙ non erant primogenita
sua:sed redemit tanq̄ sua/et minimo precio. et hoc li
cuit ei facere sine peccato. Ad illud quod obicitur ꝙ Ad ratōnē
apostolus dicit:esau vendidisse primogenita sua dici=
mus ꝙ sua erant reputatione hominum: sed non se
cūdū veritatē.et cōcedim⁹ ꝙ vendidit:itētionē ei hūit
vēdēdi q2 credebat eē sua/nō tñ iacob emit:sꝫ redēit.

¶ De iuramento. Tractatus decimusnonus.

D Icto de mendacio:dicendum est de iuramento
ꝛ periurio quod prohibet̄ in hoc mandato:Nō
assumes nomē dei tui in vanum.i.non iurabis pro ni
chilo:de quo mādato in presenti agimus.Primo er
go videndum est quid sit iurare:ꝛ vtrum iurare in se
sit malum. Secundo de forma iuramenti.Tertio de
comitibus iuramenti:secundum quos sit iuramentū
licitum/meritorium/obligatorium. Quarto vtrum
omne periurium sit peccatum:ꝛ si est peccatum:vtrū
omne periuriū sit mortale peccatuꝫ:an aliq̄d veniale
Quito de cāis iuramēti.Sexto de coactis iuramētis. Primū ca.
C Irca primum capitulum sciendum est ꝙ iurare
est asserere aliquid attestatione alicuius rei sa= Pria q̄o .
cre vel non sacre . Queritur ergo vtrum iurare in se Arg ꝙ non.
sit malum:videtur ꝙ non:quia dominus iurauit.vn=
de iurauit dominus et nō penituit.ꝛc. Similiter san
cti iurāt.vnde apostolus.Testis est michi deus: hoc
enim est quedam species iuramēti: cum ergo deus ꝛ
sancti iurent/iuramentum non est malum in se.Item Secundo.
iurare non est bonum: vt dicit augustinus: sed nō est
malum:ergo iurare non est malum in se. Item iura= Tertio.
re indirecte est malum in se:quia remota omni extri=
seca circunstantia iurare est malum: ergo eadem ra=
tione velle loqui/vel velle comedere est malum in se
vel in genere:quia remota omni extrinseca circunstā
tia velle loqui est malum:quia tale loqui est ociosuꝫ:
ergo et verbum ociosum malum est:ꝛ velle loqui:si
militer ociose malū est : ergo qua ratione iurare sim
pliciter est malum in se:siue in genere:eadem ratio=
ne et velle loqui est malum in genere:hoc autem fal=
sū:ḡ iurare est malū i se siue i gñe: qđ si ꝯcedit̄.Cōtra In opositū
iurare ē ꝓhibitū vt hētur i euāg. Ego dico vobis nō

iurare oīno: neqꝫ per celum: quia thronus dei est. ne-
qꝫ per terram: qꝛ scabellum pedum eius est. ergo cū
iurare sit prohibitū iurare est malū: aut secundum se
Euasio. aut in se. non secundū se. ergo in se. si dicatur ꝙ iura-
re non est ibi prohibitū: sed consuetudo iurandi. er-
Cōtra hāc. go consuetudo iurandi cū sit prohibita mala est: aut
secundum se aut in se. ergo iurare malū est secunduꝫ
se aut in se: hoc enim non esset malum in se: nec eiꝰ ite
ratio esset malum in se. vnde non deberet prohiberi
Secundo. Item. dicit augustinus ꝙ iuratio falsa est perniciosa
iuratio vera est periculosa. ergo mala. quare ꝗ enꝫ
esset periculosa nisi esset mala. ergo secundum hoc iu
Tertio. rare est malū in se. Item iurare pro nichilo malū est
in se: quia hoc est assumere nomen dei inuanū sicut ex
ponunt sancti. sed iurare pro nichilo est iurare sine oī
causa. ergo iurare remota omni causa extrinseca est
malum. sed iurare simpliciter sūptum est iurare re-
mota omni causa extrinseca. ergo iurare simpliciter
Quarto. sumptū est malum: et ita iurare malum est in se. Itē
in prima canonica iohannis. Nolite diligere munduꝫ
prohibitū est diligere mundū. hoc aūt non est ꝓpter
circunstantiā rei que precipitur. meritorie enim pos-
sum diligere mundum apposita debita circunstantia
scilicet vt diligam temporalia ad bene dispensanduꝫ
scilicet ad erogandum pauperibus: et consimilia. ꝓ-
hibetur ergo dilectio mūdi: quia remota omni exte-
riori circunstantia in se mala est: et ita diligere mun-
dum malum in genere: eadem ratione iurare remo-
Quinto. to omni extrinseco malū est in genere. Item omnis
actio voluntaria: aut est a natura aut est a recta ratio
ne aut a libidine. ergo iurare simpliciter sumptū cū
non sit a natura vel a recta ratione est a libidine. er-
Solutio. go est malū in se siue in genere. Solutio. augustinus
dicit ꝙ iurare nec est bonum nec est malū: ītelligitur
ꝙ nec ē bonū secundū se: nec ē malū secundum se. ap-
pellatur autē bonum secundū se: quod nullo modo
potest fieri malū sicut diligere deum ex caritate: nul-
lomodo potest fieri malum. malū secundum se appel
latur quod nulla circunstantia potest fieri bonū: si-
cut fornicari. quedā enꝫ nominata coniuncta sunt cū
malo sicut dicit aristo. mediuꝫ et indifferens ē quod
nec ē bonum secundū se: nec ē maluꝫ secudum se. tri-
plex ē. est enī indifferens quoddā qđ habet in se cir-
cunstantiā aliquam secundum ꝙ semper ē malū in se
nisi fiat bonū per circunstantiā extrinsecus additā. ta
le indifferens ē interficere hominē: semper enꝫ malū
est nisi per exteriorē circunstantiā fiat bonū. est enim
aliud indifferens ꝙ nullā in se habet circunstantiā se-
cundum quā possit esse malum: sicut ē comedere: si-
cut ē loqui. inter ista duo genera indifferentiū que sūt
quasi extrema est aliud indifferens quod habet in se
aliquā circunstantiā secundū quā non ē malū: sed po
test esse malū. tale ē iurare: habet enim quoddā in se
scꝫ inuocare deū testē. per quod iurare non ē malū: sꝫ
potest esse malū: quia si sine causa inuocetur deus te-
stis: tunc inuocare deus testem ē quasi contēnere deū
hoc malū est/tamen inuocare deū non est malū in se.
Solutꝰ q̄o Soluenda ꝗ ē premissa questio per distinctionē eius
Per hoc qđ ē malū in genere: siue malū in se. si eī malū in se su
ad primuꝫ. matur large ita ꝙ cōprehēdat primū indifferēs ꝛ me
dium: tunc iurare est malū in se: et tunc non sequitur
sancti iurant. ꝗ iurare non est malum in se: sicut non se
quitur: sancti interficiunt. ergo interficere hominem

non est malū in se. Ad secūdā auctoritatē soluunt ꝛc. Ad scđm.
cū enim dicit augustinus ꝙ iurare non est malum se-
cundū se: tamen est malū in se. Ad tertiū patet solu- Ad tertiū.
tio per predicta. non enim est simile de iuramento et
locutione/vel comestione: si vero malum in se su-
matur stricte ita ꝙ comprehendit solum primum in-
differēs: tūc iurare nō est malū: ꝛ nō valet: iurare est ꝓ
hibitum: ergo est malum in se: non enim propter ip-
sum iurare est prohibitum: sed quia de facili incurrit
periurium qui iurationi assuefacit. vnde augustinus Augustinꝰ
iurare prohibetur ne homines appetant iurare tan-
ꝙ̄ bonum. ex hoc patet ꝙ non omne prohibitum est
malum in se. vnde peccat illa argumentatio secundū
fallatiam consequētis a superiori ad inferius affirmā Fallacia ꝯn̄tꝭ
do. per eandem rationem non valet hec: Omis iura-
tio est periculosa: ergo mala. Similiter nō valet iu- Ad aliud.
rare pro nichilo est malum in se: ergo iurare simplici
ter malum est in se. quia iurare pro nichilo determi-
nat casum in quo testem inuocare deum est cōtemne
re deum: sed iurare secundum se non determinat illū
casum. Ad istud quod obicitur de dilectione mundi: Ad aliud.
dicimus ꝙ diligere mundum est frui mūdanis: secun
dum ꝙ prohibetur: et hoc malum est secundum se.
Ad vltimum dicimus ꝙ non valet hec argumētatio Ad vltimū
iurare est ex libidine: ergo est malum in se. non habet
propter hoc circunstantiam malam in se licet sit ex li-
bidine: ergo istud iurare est malum scilicet istud iura
re quod est ex libidine. si vero ita argumentetur iura
re in se/remota omni circūstantia est ex libidine: ergo
iurare est malum in se: non valet hec argumentatio. Siℓr hec non
secundum ꝙ malum in se stricte sumitur: idem est enī valet.
ac si inferret: ergo iurare secundum se habet circun-
stantiam malam malo pene.

¶ De forma iuramenti.
¶ Secunda questio
huius capituli.

Q Ueritur de forma iuramēti. Sciendum ergo ꝙ
in veteri testamento erat hec forma iurandi. vi-
uit dominus: et hec viuit anima mea vel tua. quod ē De iuramē
per dominum viuuꝫ: et per vitā aīe mee vel tue fa- to in diuer
ciam: vel hoc non faciā. in primitiua ecclesia fuit hec sis legibus
forma iurandi: testis est michi deus. quod ē dicere de
um inuoco testē veritatis eius quod dicturus sū: ꝛ sic
sepe iurabat apostolus: modo iuramus secundū for-
mā quam dominus dicit in euangelio: Nolite iurare
neqꝫ per celum neqꝫ per terram. et cetera. vnde mo-
do iuramus sic: vel per deum/vel per sanctam mariā
vel per beatuꝫ petrū: faciā hoc/vel non faciā hoc. ali-
qn̄ autē iuramus hoc modo sic. deus me adiuuet: et
hec sacra verba. variatur autē iuramentū secundum
diuersitateꝫ eorum per que iuratur ꝛ secundū hoc ta
lem regulā dat augustinus. ꝙ quanto sanctius est id
per quod iuratur/tanto penalius est periurium Sed Augustinꝰ
contra regulam istā multipliciter obicitur. dicit enī dat rꝫlam
dominus in euangelio: Nolite iurare neqꝫ per celum
quia thronus dei est/neqꝫ per terram. et cetera. ꝗ qui ꝯ quā af.
iurat falsum per creaturam: contēnit creaturā ꝛ crea
torem: sed qui iurat falsum tantum per deū: contēnit
tantū creatorē. ꝗ penalius est periuriū per creaturaꝫ
ꝙ̄ ꝑ creatorem. ꝗ falsa est illa regula: quanto sanctius
est ꝛc. Itē. magis peccat q̇ iurat falsū ꝑ oclos dei/ꝙ̄ q̇ Secundo.

iurat falsum per deum quod patet: quia iuramenta
per quedam membra dei multum abhorrent fideles
et constat ꝙ sanctior est deus ꝙ̄ membrum: ergo nō
est verum ꝙ quanto sanctius est istud per quod iura
Tertio. tur tanto penalius periurium. Item. secundū istam
regulam dicit augustinus ꝙ maius peccatum est iu-
rare falsum per deū ꝙ̄ iurare per idolum. Sed con-
tra. qui iurat per aliquid: veneratur istud. ergo q̇ iu-
rat per idolum veneratur istud. sed duplex est vene-
ratio: scilicet veneratio latrie/et veneratio dulie. er-
go qui iurat per idolū veneraꝫ illđ veneratiōe latrie
vel dulie. non dulie. inuocat enim idolum tanꝙ̄ deuꝫ
vt sit testis veritatis eiꝰ quod dicitur: ergo venera-
tur idolum veneratione latrie: ergo iurando verum
per idolum exhibet latriam idolo: ergo est idolatra.
iurare ergo verum per idolū est peccatum idolatrie
sed peccatum idolatrie est quo nullum aliud est ma-
ius: ergo iurare falsū per deum cum non sit peccatuꝫ
idolatrie: non ē maius peccatum ꝙ̄ iurare veruꝫ per
Euasio. idolum: et ita mentitur augustinꝰ. Forte dicet ꝙ ali-
quod peccatum est maius aliquo peccato idolatrie
et videtur in proposito. qui enī iurat falsū quod scit
esse falsum per deum sciēter contēpnit deū. qui vero
iurat verū per idolum ex ignorātia peccat: nō contē-
ptu dei. vnde cū maior contēptus sit in illo qui iurat
falsum sciēter per deum ꝙ̄ in isto qui iurat veruꝫ per
idolum: maius peccatū est iurare falsum per deum ꝙ̄
iurare verū per idolum: et ita aliquod peccatū quod
non est idolatria: maius est aliquo peccato idolatrie
ꝯ hanc af. Sed contra. qui iurat falsum per idolum credens il-
lud esse deum/peccat contra illud quod primo est ī re
cta ratione: recta enim ratio dicit primo deū eē sum-
mum bonum/sūme venerandū. oīs ergo idolatra pec
cat contra illud quod primo est ī recta ratione: ergo
secundū hoc nullum peccatum est maius quocunqꝫ
Af etiā de peccato idolatrie. Solet etiā obici de iacob qui con-
iacob. sensit in iuramentum laban qui fecit deos suos: sed
facientes et consētientes pari pena puniēdi sunt. er-
go cum laban peccauerit iurando. ergo iacob pecca
Siℓr de iu- uit consentiendo. eodem modo dicitur de iuda ma-
da macha. chabeo qui petijt iuramentū amicicie a romanis q̄s
sciebat iuraturos per idolum: et ita peccauit cum illi
peccauerint. hoc autem falsum est: iacob autē lauda-
Solutio tur in omnibus: et iudas machabeus similiter. So-
lutio. sine dubio qui iurat per creaturā/iurat quodā
modo per creatorem: inuocat enī creaturā testē veri
tatis: et omnis creatura testis est prime veritatis: nu
Augustinꝰ tus est dei quelibet creatura. vnde augustinus: ve q̇
diligit nutus tuos pro te: in nutibus enim siue in si-
Ad p̄mum gnis non est sistendū. concedimꝰ ergo ꝙ qui iurat fal
sum per creaturam contēpnit et creaturā/et creato-
rem. et non valet hec argumentatio. qui iurat falsum
per creatorem contēpnit tantū creatorem. ergo ma-
gis peccat qui iurat falsū per creaturam ꝙ̄ qui ꝑ crea
torem: quia qui iurat falsum per creaturam contēp-
nit creatorem in creaturā: et qui iurat falsum ꝑ crea-
torē contēpnit ipm in se: et in infinitū melior est ī se
ꝙ̄ sit bonus creature/vel ꝙ̄ creatura iudicet ipsū esse
Dctm̄ dđ. bonum vel etiā possit iudicare. vnde in psalmo. Con
fessio eius super celum et terram. et intelligitur de
confessione laudis. vnde plus contēpnit qui solū crea
torē in se contēpnit: ꝙ̄ qui contēpnit creaturā et crea
Ad secūdū torem in creatura. Ad secundo obiectuꝫ dicimus ꝙ
cum dicit augustinus. quanto sanctius est istud ꝑ qđ

iuratur: tanto penalius est periuriū: intelligendū est
đ alijs circūstātijs paribꝰ. vn̄ q̇ iurat falsū ꝑ deū magꝭ
peccat: ꝙ̄ qui iurat falsum per oculos dei: si oēs alie
circunstātie sint pares: sed hoc non est verum: qꝛ qui
iurat falsum per oculos dei contēpnit deū/et mēbruꝫ
eius et insuper est ingratus deo: de hoc ꝙ deus factꝰ
est homo pro ipso. vnde maius est iurare per oculos
dei: ꝙ̄ per deum. Ad tertio obiectum dicimus ꝙ ma Ad tertiū.
ius peccatum est iurare verum per idolum: ꝙ̄ iura-
re falsum per deum: secundum ꝙ iurare verum per
idolum arguit certum peccatum idolatrie vel infide
litatis. sed tamen dicit augustinus ꝙ iurare falsum ꝑ
deum maius peccatum est ꝙ̄ iurare verum per ido-
lum. non comparat nisi iuramentum iuramento et in
fidelitate circūscripta. sine dubio nusꝙ̄ dicit augusti
nus. Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ iacob non con Ad vltimū
sensit ꝙ laban iuraret per deos suos: sed consensit ꝙ
iuraret et permisit per idola. Item. dicimus de iuda idē de iuda
machabeo: sicut iste qui accipit mutuū a feneratore:
consentit ꝙ fenerator accōmodet ei denarios: sed nō
consentit ꝙ accommodet ei ad vsuram: quia si consē-
tiret peccato peccaret: sed permittit ꝙ ad vsuram ac-
commodet ei.

¶ Qꝫ iuramentum
habet tres comites.

¶ Tertia questio
huius capituli.

N Otandum est ꝙ iuramentum tres debet ha-
bere comites: scilicet veritatem et iudicium tres comi-
et iusticiam: sicut dicit dominus in quarto hieremie tes iuramētī
iurabis viuit dn̄s ī veritate et iudicio ꝛ iusticia. ꝛ hos
comites dꝫ hr̄e iuramētū: valde eī ꝑiculosū ē iurare
sicut dictum est supra. Debet ergo habere iudicium
quia discrete iurandum est. debet habere iusticiam
quia iustum et licitum iurandū est. debet etiam habe
re veritatem/aut rei iurate/aut ipsius iurantis: ni-
chil enim debet iurare nisi quod credit esse verum.
Sed videꝫ ꝙ superfluant duo comites. quicunqꝫ enī ꝯ ista af.
iurat discrete iurat iuste: quia si non iurat iuste nō iu-
rat discrete: ergo a destructione consequentis: si iurat
discrete iurat iuste: et si iurat discrete et iuste iurat ve
re saltem veritate iurantis: ergo si iurat discrete iu-
rat et vere. ꝗ dicto iudicio dicuntur alij duo comites:
ergo sufficit iudiciū: ergo superfluit ponere alios du-
os comites. Item. dicitur ꝙ iuramētum habet istos Secundo.
tres comites cum obligatione: aliter non. Secundū q̄stio icidēs
hoc queritur si aliquis iuret se nunꝙ̄ fore episcopum
vtrum illud iuramentum sit obligatorium. videtur Af ꝙ sic.
ꝙ sic. iurat enim licitum: et tale licituꝫ propter quod
multi boni laudabiles existunt. laudabile enim est o-
blatum honorem et oblatas diuitias non suscipere:
ergo iuste iurat et discrete. credit enim nunꝙ̄ se pos-
se sufficere ad regendum episcopatum et vere iurat
quantum in ipo est. credit enim nunꝙ̄ se fore episco-
pum: ergo nec illud iurando. Item. istud iuramen- Secundo.
tum habet tres comites quos debꝫ habere: ergo est
obligatorium. Iste due conclusiones videntur se-
qui scilicet ꝙ non peccet/et ꝙ iuramentum teneat.
Item. quidam fecerat huiusmodi iuramentū ꝛ post- Tertio.

ea electus est in episcopum:et gregorium papam fe=
cit inquiri vtrum tale iuramentum fecisset:superflue
autem fecisset inquiri nisi illud iuramentum teneret
sic igitur qui iurat se nunq̄ fore episcopum: obliga=
In oppo^m tur et non peccat. Sed contra. dicit augustinus q̄ q̄
curaȝ alendorum subditorū renuit discalciati oppro
Figura. brium sustinebit. Non vult enim suscipere vxorē fra
tris sui defuncti:scȝ cristi nec suscitare semē eiꝰ:nō su=
stinebit opprobrium nisi pro peccato: ergo peccat iu
rando se nunq̄ suscepturum episcopatum: ergo non
Secundo. obligat illud iuramentum. Item dicit augustinus q̄
ocium sanctum querit gratia veritatis: negocium iu
stum suscipit necessitas caritatis:ocium enim querūt
viri contēplatiui:vt liberius vacent inquisitioni veri
tatis:et hoc est qđ dicit ociū sctm̄ querit grā vitat[is].sȝ
negociū iustum suscipit necessitas caritatis.ergo cuȝ
aliquis episcopatus indiget aliquo bono viro:iustuȝ
est q̄ suscipiat illud negocium: ergo si non suscipiat
facit contra iusticiā:ergo qui iurat se nunq̄ receptu=
rum peccat:cum iuret contra iusticiā nō tenet illđ ar
eodē mō ar̄ gumētū. Eadē obiectio est de isto qui iurat q̄ nunq̄
intrabit religionē nec vnq̄ dimittet habitū laicalem
videtur enī q̄ peccet:quia facit contra consiliū dei. si
sȝ ꝯ hoc ar̄. concedatur q̄ peccet. Contra. Sic iurat q: cognoscit
infirmitatem suā et scit/vel credit q̄ facilius saluabi=
tur in segor.i.in paruula patria q̄ in monte:tunc non
Figura. peccat istud iurando. similiter qui iurat se nunq̄ fore
episcopum peccat hoc iurando:si iuret quia videt se
melius et facilius saluari in mediocri statu q̄ in maio
Solutio. ri. Solutio. Ad primū dicimus q̄ qui discrete iurat:
Ad primū iuste et vere iurat. vnde dicto iudicio dñr alij duo co=
mites propter cōnexionem virtutum: sunt enī simul
iste tres: veritas/prudentia/iusticia/ et non valet hec
argumentatio: dicto iudicio: dñr alij duo comites. er
go superflue connumerantur cum iudicio. Instantia
instātia est Sobrie pie et iuste viuamus in hoc seculo. qui vi=
uit sobrie viuit pie et iuste. ergo posita sobrietate su
perflue ponūtur iusticia et pietas:non sequitur. licet
enim vna virtute habita habeant omnes: necessarie
tamen sūt omnes quantum ad vsus suos qui non sūt
Ad scđm. de necessitate connexi. Ad secundo obiectū dicimus
q̄ iste qui iurat se nunq̄ esse episcopum iurat licitum
sed duplex est licitū. est enim licitū expediens:et est li
dctm̄ pauli citū non expediens: sicut dicit apostolus. omnia licēt
michi:sed non omnia expediūt:licitū expediēs est qđ
promouet hominē ad melius. licitū non expediēs est
quod impedit promouere ad melius. iuramentū lici
tum et expediens: obligatorium est. iuramentū licituȝ
et non expediens:non est. obligat orium iuramentuȝ
enī quod obseruat̄ deteriorēȝ vergit ī exitū: salubrio
Beda. ri consilio mutandū est: sicut dicit beda. iuramentum
ergo eius qui iurat se nunq̄ futurū episcopū nō ē sim
pliciter obligatoriū: si enī videat iste qui iurat se esse
necessariū episcopatui cū nullus alius inueniatur di=
gnus episcopatu:non tenet iuramentū illud:nō valet
Fallia ꝯñt hec argumentatio. est licitū ergo obligatoriū. Et est
fallacia consequētis:ab inferiori ad superius affirmā
do. nō valet: discrete iurat. ergo est obligatoriū: licȝ
enim discrete iuret:non tamē vsq̄quaq̄ discrete: sicut
apostolꝰ discrete petijt stimulū carnis remoueri a se
Ad aliud. non tamē vsq̄quaq̄ discrete. Ad illud quod obicitur
de inquisitione grego. dicimus q̄ qui inquiri facit p=
pter scandalū et propter ea tenebat istud sacramentū
ex quo inueniebatur alius qui erat dignus episcopa=

tu. Ad illud quod queritur vtrū peccat: dicimus q̄ Ad aliud.
periuriū quatuor modis accipitur. quandoq̄ dicitur q̄druplex p
periuriū falsa iuratio:et sic periuriū aliquando ē pec iurium.
catum:aliquando non. possū enim iurare falsum sine
peccato: sicut si nouiter inspexi in archa mea:ꝛ post=
ea me nesciēte posuit aliquis aliquod furtū in ea. Si Exemplū.
queratur si istud furtū fuit in archa mea: possum sine
peccato iurare q̄ non. q̄nq̄ dicit̄ periuriū peruersa
iuratio. i. iuratio illiciti:et hoc semper est peccatum.
quandoq̄ transgressio iuramenti dicitur periuriū:et
hec quandoq̄ est peccatum quandoq̄ non. transgres
sio enim iuramēti liciti et expedientis peccatū est:trā
gressio iuramēti illiciti peccatū nō est. quarto modo
dicitur periuriū reatus periurij secundū q̄ aliquis di
citur periurus. Dicimꝰ ergo q̄ iste qui iurat se nūq̄ Ad rōnem
fore eposcopum si ex hac intentione iuret vt intendat
se melius saluari in statu subiectionis: q̄ in statu pre=
lationis non peccat. si vero hac intentione iurat vt ve
lit vitare laborē/et viuere ociose siue in ocio/ peccat
Similiter iste qui iurat se nunq̄ intraturum religio Sr̄ ad aliđ
nē/si ex amore mundi huius iurat peccat: et si amor
iste venialis/ peccat venialiter. si mortal' peccat mor=
taliter. si vero iuret quia videt se non posse sustinere
eminentē vitam religionis/non peccat. verum est ta=
men quia iuramentum illud non est obligatoriū. er=
go aliquod iuramentum licitum est obligatoriū/ali=
quod non:sed iuramentum nullum illicitū est obliga
torium. illicitū est autē iuramentū duabus de causis.
Aut enī illicitum tantum propter illud per quod iu= Prima cā
ratur. aut pp̄ter istud per quod iuratur. propter il Secunda.
lud per qđ iuratur/cum illicitum iuramentū sicut cū
aliquis iurat aliquid iuramentum est obligatorium
Illicitum autem iuramentum per quod iuratur du Duplex il=
plex est. aut enim per quod iuratur est licitum simpli licitū iura=
citer:et in se: sicut cum aliquis iurat se interfecturuȝ mentum.
hominem:aut non/illicitū simpliciter et in se:sed ali=
cui: sicut cum qui vouit continentiā: iurat se ductu=
rum aliquam vxorem:non iurat illicitum simpliciter
sed illicitū sibi simpliciter:et iste qui est in sacris ordi
nibus qui iurat se ducturum aliquā vxorem iurat nō
illicitum simpliciter:sed sibi illicitū. tenetur enim ad
perpetuā continentiā:non ex toto:quia non est neces Nota dili=
se q̄ voueat continentiā:cum suscepit sacros ordines genter.
sed ex constitutione ecclesie:que constituit q̄ illi qui Cōstitutio
sunt in sacris ordinibus non contrahant. potest enim ecclesie.
facere quasdā personas legitimas: ad contrahenduȝ
et quasdā illegittimas: sicut in consilio nuper fecit de
quibusdam personis illegittimis ad contrahendum
fecit legittimas:sed siue id quod iuratur sit illicitum
in se siue cui iuratur: neutrum iuramentum tenendū
est:et de tali illicito dictum est prius q̄ nullum iura=
mentū illicitū ē obligatoriū. Sed ꝯtra. dicit augusti Cōtra vnū.
nus q̄ meretrix que iurat se seruaturā fidem leccato
ri suo mala est adherendo leccatori ꝛ iurando: peior
autem iuramentū non obseruando: ergo peccat trās
grediendo illđ iuramentū: ergo iuramentum illud
est obligatorium: et tamen illđ quod iuratur est sim
pliciter et ī se licitum:ergo est falsa:nullum iuramen
tum illicitum quantum ad illđ quod iuratur est obli
gatorium. Eadem est obiectio de illo qui iurat diui= Secūdo ar̄
surum spolia cum aliquo: si iuret ipsum ad rapiendū
Dicit enim augustinus q̄ magis peccat si totum reti Augustinꝰ
neat q̄ si diuidat: ergo tenet̄ diuidere:ergo iuramē
tum istud est obligatorium:et hoc est cōtra predicta.

Solutio. Solutio. istud quod facit meretrix partim est licituȝ
partim illicitum cum hec iurat se seruaturā fidem lec
catori suo iurat se adherere ei soli: quātū ad adheren
tiā illicitū ē: quātū ad exclusionē licitū. vñ si adhereat
alij: peccat periurando et sic istud iuramentū partim
Sr̄ de alio. tenet: partim non tenet. Itē. dicimus de isto qui dicit
se diuisurū spolia: iurat enī se retinere partē: et quan
tū ad hoc illicitū ē: et iurat se nō retinere totū: ꝛ quā
Ad primū. tū ad hoc licitū. vnde partim ē licitū parti illicitū. vñ
parti obligat: et parti non obligat. Similiter ꝛ iura
Sr̄ ad aliđ. mentū illud quo aliquis iurat se nunq̄ fore episcopū
obligat parti:non q̄ diuersas partes habeat secūdū
quas parti obligat: et sit licitū: et parti illicitū: sed in
quodā casu obligat: in quodā nō obligat. obligat eī
in omni casu in quo licet ei refutare episcopatū: nō ē
obligatoriū in illo casu in quo necessitas caritatis cō
pellit ipsum suscipere sanctū negociū: cū nullus alius
est qui cōmode possit suscipere: sȝ eadē ratione videt̄
q̄ iuramentū illud quo aliquis iurat se nunq̄ intrare
claustrū: parti obligat parti non: in casu eī bonū nō ē
intrare et tunc nō obligat: et in casu bonū non ē itra=
Ad vltimū re et tunc obligat. Ad vltimum dicimus q̄ nō est si=
mile: quia istud vltimū iuramētū est contra consiliū
dei. vnde simpliciter non obligat: sed primū iuramē
tum non ē contra consiliū dei: deus eī non consulit ac
Resolutio. cipere episcopatū. Preterea. de omnibus tutius est
nō habere diuitias nec amare: ꝛ propter hoc iuramē
tū istud saltē in parte obligat.

¶ Utrū oē periuriū sit pec
catum mortale.

¶ Quarta questio
huiꝰ capituli.

Q Ueritur vtrū omne periuriū sit mortale pecca=
tum secundū q̄ periuriū accipitur pro peruer=
Ar̄ q̄ sic. sa iuratione. videtur q̄ sic: quia omne tale periuriū ē
contra hoc preceptū: non assumes nomē dei tui inva
num. i. non iurabis pro nichilo. ergo omne tale per=
Secundo iuriū est mortale peccatū: cū sit contra preceptū. Itē
qui scienter peruerse iurat: scienter contēnit deū: sed
scienter contēnere deū est peccatū mortale. ergo qui
scienter peruerse iurat peccat mortaliter: et ita omē
periurium est peccatū mortale. Sed contra. dicit au
In oppo^m gustinus q̄ qui non vere: nec veritate iurauit peccat
mortaliter. item qui iurat et iniuste peccat mortaliter
sed qui iurat indiscrete peccat nō mortaliter: si alios
comites habeat. ergo aliquod iuramentū est veniale
illud scȝ cui deest iudiciū comes: sed iuramentum qđ
Secundo. nō hȝ tres comites periuriū est. i. peruersa siue ma=
la iuratio ē. ergo aliquod periuriū sic sūptum venia
Tertio. le est. Itē. mendatiū iocosū etiā scienter dictū venia=
Quarto. le est. ergo eadē ratione periuriū iocosū etiā scienter
factū veniale est. Itē. mendatiū iocosū veniale est: q:
ex radice veniali procedit. Itē. si omne periurium sit
mortale. ergo peccant mortaliter monachi: q: scien=
ter falsū iurant per crepitas suas: et ita sepissime pec
cant mortaliter quod non videtur verum. Solutio.
ad hoc solent dicere magistri q̄ peruersa iuratio que
est ex surreptione venialis est. Est autē surreptio ma
Solutio lus motus subitus surgens ex corruptione nature si
cōmunis. ne precedenti deliberatione: et talis surreptio venia
Surreptio lis est. vnde et tale periuriū surgens ab ipso est venia
quid est. le: si sit periuriū cum deliberatione non est veniale: sȝ
ad rōnē dñr mortale. et ad istđ quod obicit̄ de indiscreto iuramē=

to. dicunt q̄ ex surreptione surgit et propter hoc ve=
niale est. Ad illud quod obicitur de mendatio dici= Ad aliud.
mus q̄ non est simile: quia mendatiū expresse nō ipor
tat contēptū dei: sed periuriū scienter factū expresse ī
portat contemptū dei. Qualiter autē ad vltimo ob
iectum respondendū sit postea dicetur. Multis eniȝ Ad vltimū
modis videtur posse pbari q̄ mortaliter peccāt mo= Iterū ar̄ de
nachi iurādo falsū per crepitas suas: cum enī dicitur iuramento
nolite iurare neq̄ per celum/neq̄ per terrā ꝛc. prohi
betur vt dicitur consuetudo iurandi: et nichil prohi=
betur nisi peccatū mortale. ergo consuetudo iurandi
est mortale peccatū. ergo peccant mortaliter mona=
chi: qui consueuerūt iurare per crepitas suas pro ni
chilo. Item. super illum locū ad roma. testis michi
deus est. et cetera. dicit augustinꝰ q̄ cum dominus di Scđo p au
xit. nolite iurare neq̄ per celum neq̄ per terram ꝛc. gustinū.
tria fecit: prohibuit malum/precepit bonum/indulsit
necessarium. prohibuit malum cum dixit. nolite iura
re et cetera. precepit bonum cum dixit: sit sermo ve=
ster est. est: nō: nō. indulsit necessarium cum dixit: qđ
aūt amplius est a malo ē. indulsit enim iurare: quan
do ille cum quo loquimur: nō vult aliter credere: et
tunc quod amplius est q̄ simplex assertio a malo est
eius cui iurat. ergo cum dominus prohibuit iurare
sine causa rationabili: peccat mortaliter qui iurat si=
ne causa rationabili. et inde vt prius. Item. dicit au= Tertio per
gustinus q̄ qui iurat falsum per lapidem periurius ē augustinū.
inuocat eniȝ deum testē: qui est actor creature. ergo
assumit pro nichilo nomē dei ī vanū. ergo peccat mor
taliter. eadē ratione qui iurat falsum per crepitas
suas peccat mortaliter. Quod si concedatur: queri=
tur quomodo peccet mortaliter. videtur q̄ ī nullo
alio nisi quia contemnit deum. sed contra. esto q̄ nul= In oppo^m
lo modo cogitet de deo: tunc igitur non contēp=
nit deum: nec peccat mortaliter ex contēptu dei:
nec ex alio. ergo simpliciter non peccat mortaliter.
Obicitur postea de hoc quod dicit augustinꝰ q̄ iura
re per creatorē est inuocare creatorem testem verita Itez ar̄ ꝯ ali
tis: ergo iurare per creaturā est īuocare testē verita= ud august.
tis: ergo qui iurat per lapidem īuocat lapidem testē
veritatis: ergo stultissime: quia lapis nichil potest te
stificari de veritate eius quod dicitur. Solutio. Tri= Solutio.
pliciter inuocatur deus testis vt nobis videtur. pmo
secundum se: sicut cum aliquis iurat per deum. secū=
do inuocatur deus testis ex collatione: sicut cum ali=
quis iurat per creaturā ī comparatione ad deū: sicut
cum aliquis iurat per caput dei: vel p templum dei:
vel etiam sine additione huius genitiui dei: sicut cuȝ
aliquis iurat per sanctam ecclesiam/siue per sanctum
petrum: quia quodāmō per sanctitatem intelligitur
deus sanctificans: tertiomō inuocatur deus testis so=
lūmō ex vi creationis: sicut cum per creaturā iuratur
pure sine collatione ad deū non cogitādo aliquo mō
de deo: sicut cum aliquis iurat per lapidem: si primo
modo et secundo modo inuocetur deus testis non ex
surreptiōe: sed ex certa deliberatiōe peccatū est mor=
tale si pro nichilo inuocetur: hoc enī est assumere no=
men dei in vanū scienter et distincte: hoc autem est in
prohibitione: sed si tertio modo inuocet aliquis deū
testem et etiā cum deliberatione: nō est necesse q̄ pec
cet mortaliter: ꝛ si sine causa iuret: quia non actualit̄
cōtemnit deum cū nullo modo de ipso cogitet. Si ḡ De mona=
iuret falsū monachꝰ per crepitas suas nō est necesse q̄ cho.
peccet mortaliter: pōt tñ cōtingere q̄ peccet mortalit̄

iudicandū enī nobis videtur de periurio sicut de mē-
dacio iocoso. Si enī sit ex libidine venialiveniale est.
Ad primū | si ex mortali mortale est. Ad primū ergo dicimus ꝙ
hec est falsa: cū dicit. Nolite iurare neq̃ per celū neq̃
per terrā ⁊c. prohibetur cōsuetudo iurandi: imo dici
mus ꝙ non ꝓhibetur. si eī prima iuratio venialis est
similiter est secunda et tertia ⁊ quarta: alijs circunstā
cijs paribus. vñ sicut iurare simpliciter nō est in pro-
hibitione: ita nec cōsuetudo iurādi: sed inuocare deū
per hoc ad | testē scienter ⁊ distincte sicut inuocat duobus primis
secundum. | modis. inuocare inq̃ pro nichilo est in prohibitione.
Ad tertiū. | eodē modo soluendū est ad secūdo obiectū. Ad ter-
tio obiectū dicimus ꝙ qui iurat falsum per lapidem
vel per crepitas suas periurus est: sed non est necesse
ꝙ periurio mortali: imo potest esse periurio veniali.
Non enī vocat deū testem scienter cū non cogitet de
ipo/nec distincte: sed solū per cōsequens. videlicet: q̄
hieronim⁹ | lapides vel crepite nō habent veritatē nisi a creatore
sicut dicit hierony. sup illum locū isay. Debitores ve-
stros repetitis: qui repetit nō habentē deo facit violē
tiam: intelligendū est per cōseqns. ille enī nō pōt red
Alī pt dici | dere nisi deus det ei vnde reddat. Si tamen vellem⁹
facere vim in eo quod est assumere nomen dei inuanū
possemus dicere ꝙ qui iurat p crepitas nō assumit nō
men dei: cū non cogitet de deo: nec secundū se nec in
collatione. ⁊ etiā p hmōi creaturas inferiores minus
intelligitur de⁹. minus enī relucet potestas dei in cre
Ad vltimū | pitis q̄ in celis. vñ minus in eis cōtemnit. Ad vltimo
obiectū dicim⁹ ꝙ qui iurat p creaturā inuocat testem
creaturā veritatis: nō veritatis eius quod dr. sed ve-
ritatis dei. quelibet enī creatura testatur se hr̄e veri-
tatē a deo. vñ cum dr. iuro per lapidē: is est sensus. si
cut verū est ꝙ lapis habet veritatē essendi a deo: ita
q̄o incidēs | verum est quod dico. Querit postea vtrū ille qui iu-
rat falsum per deū honoret deuz. Videt ꝙ sic. q̄ dicit
ar ꝙ sic. | augu. ꝙ istud p quod iuram⁹ veneramur. sed iste iu-
Secundo. | rat per deū: ergo veneratur deū. Itez. reddes deo iu
ramenta tua. voluit enī dñs ꝙ in veteri lege nō iura-
rent iudei p creaturā ne crederēt in ipa aliqd min⁹ eē
proni enī erant ad idolatriā. et. xxiij. math. dicit dñs.
Qui iurat in celo iurat in throno dei et in eo q̄ sedet
super eum. sic enim in omni iuramento confitetur iu
rās deū esse auctorē: ⁊ ita in oī iuramēto honorat de⁹
In oppo^m | et sic qui iurat falsum per deū honorat deū. Contra.
Qui iurat falsuz per deū inuocat deū testē in testimo
niū falsitatis: ḡ istō iuramento cōtemnit deū. nō ergo
Solutio. | honorat. Solutio. Non est ergo incōueniens eadem
actione honorare deū et inhonorare secundū diuersa
sicut iste qui offert de rapina honorat inq̃tū offert ei:
et inhonorat inq̃tum offert de rapina. vñ hmōi obla-
tiones vocātur subsannatiōes. xxxiij. eccle. in hac au-
ctoritate imolantis iniqui oblatio est maculata: ⁊ nō
sunt beneplacite subsannationes iniustor. Tales enī
oblationes derisiones sunt: q̄ his deridetur deus: cū
ex parte honoretur: et ex parte inhonoretur. sicut fa-
Exemplū. | ciebant iudei qui genuflexo dicebāt: Aue rex iudeor
et tamen ipm percutiebant. Similiter iste qui iurat
falsum per deū q̃tum ad iuratōnē honorat q̃tum ad
Alia q̄stio | rem iuratā inhonorat. vnde non seq̄tur. inhonorat: ḡ
incidens. | non honorat. Post hoc q̄ritur qualiter hic acciptēda
rla ysidori. | sunt iuramenta. De hoc talē regulā dat isido. Qua-
cunq̃ arte verbor iuret quis: dñs tñ ita accipit sicut
ar de iacob | ille cui iurat intelligit. Secundū hoc obicit de iacob
qui dixit patri suo. Ego sum esau: sed dicit auctoritas

ꝙ inter simplicē sermonē iusti viri et iuramentū deus
non facit distantiā: ergo iacob potuit hoc iurare: sed
si iurasset pater intellexisset de esau personaliter: ḡ et
de⁹: ḡ si iacob iurasset se esse esau peccasset: aut regu-
Scdo ar ex | la predicta est falsa. Itē. obicit de isto q̄ dolose exigit
alio casu. | iuramentum ab aliquo ꝓponendo verba multiplicia
vt eū decipiat ⁊ capiat in sermone vt iponat ei postea
ꝙ illud ei iurauerit: cū verba in vno sensu idē signifi-
cant. videtur ꝙ istud iuramentū non accipiat deus si-
cut iste cui iurat intelligit. dolus enim suus nō debet
Alia q̄stio | patrocinari. ⁊ ita nō est vera predicta regula. Querit
incidēs. | etiā iuxta hoc cū verba q̄ sūt in iuramēto sint multipli
Arguitur. | cia ad q̄d obligat iurās. Nō eī ad vtrūq̃ significatū dz
obligari. contingit enī verba ista significare opposita
Solutio. | Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ si iurasset iacob se esse
Ad primū | esau de⁹ non accepisset de esau personaliter: et intelli
genda ē regula sic. quacunq̃ arte verborū ⁊c. i. qua-
cunq̃ versutia verborū. et sic sumitur ars in malo. cō
tra ergo dolose iurantes datur regula ista et in casu ī
quo iste cui iuratur simpliciter et sine dolo intelligit
Ad secūdū | iuramentū. per hoc patet solutio ad secūdo obiectū.
Ad tertiū. | Ad illud quod questitū est ad quid obliget iuramen
tū factū per verba multiplicia. dicimus ꝙ obligat in
sensu illo quē solent generare verba ista apud recte ī
telligentes: et iudex potest cogere illū qui iurauit ad
obseruationē iuramenti in illo sensu. sed si apd recte
intelligentes illa verba sunt multiplicia et equaliter
multa significant et tunc tenet iuramentū in eo sēsu
quē credebat habere iurans illū cui iuratur: nec tūc
potest cogere iudex iurantē ad obseruationē iuramē
ti: in alterutro sensu. sed potest cogere ad hoc ꝙ iuret
in quo sensu intendit se iurare: ⁊ quē sēsū intēdat illū
cui iurauit accepisse.

¶De causis iuramenti.
¶Quinta questio huius capituli.

Notāde sūt cause iuramenti. licitū ē eī iurare p
Pro qb⁹ | causis veris e tvtilibus sicut iurauit dñs: iura-
causis iurā | uit apostolus. iuratur ergo pro pace et amicicia con-
dum est. | seruanda. aliquando iuratur pro veritate instruenda
sicut cū iurant testes. iuratur pro calūnia vitanda: si-
cut cū fit iuramentū de calumnia. faciūt eī iudices iu
rare ad citius expediendū causas: ne calūniose vel ac-
tor ipetat vel reus se defendat. in hac parte questio
Ad decreti | de iuramento pertinet ad decretistas. qñq̃ aūt iura-
stas. | tur pro fidelitate obseruāda. sicut cū iurant pricipes
regi quia fideles erūt ei: et hoc iuramēto absoluit ali
prelati ale | quando ecclesia: sicut dñs papa absoluit principes et
manie. | prelatos alemanie a iuramento quod fecerāt othōni
ꝯ hoc ar. | imperatori. Sed videtur ꝙ non potuit eos absol-
uere: quia dicitur in euangelio: reddes dño iuramen
ta tua. ergo reddere dño iuramēta preceptū est noue
legis et etiā veteris: sed contra precepta noue legis
et veteris non potest papa dispensare: ergo cōtra iu-
ramentū illud non potuit dispensare. ergo nō potuit
Secundo. | illos absoluere a iuramento isto. Itē. aut iuramētū
illud vergebat in deteriorē exitū: aut nō. si nō: ḡ erat
obseruandū. ergo non potuit eos dñs papa absolue-
re: si vergebat: ergo non erat tenendum: quia di-
cit decretū i malis promissis rescinde fidē: in turpi vo
to muta decretū: ergo ipsi poterant se absoluere. er-
Tertio. | go pro nichilo absoluit eos dñs papa. Item. si aliqs
iuret alicui mulieri ꝙ ducet eā in vxorē non potest il
lum absoluere dñs papa a iuramento isto. ḡ cū prici-
pes alemanie iurauerant othoni ꝙ fideles essēt ei nō

potuit eos absoluere dñs papa ab illo iuramento.
Solutio. | Solutio. iuramentū qñq̃ fit persone gr̄a persone: si-
cut cū aliquis iurat alicui mulieri ꝙ eā ducet in vxo-
rem. et a tali iuramento non potest absoluere dñs pa
pa: qñq̃ fit persone non gratia persone: sed gr̄a alicu
ius accidentis: sicut iurant principes fidelitatē nō gr̄a
persone regis: sed gratia regni: hoc aūt ē propter cō-
munē vtilitatē: et ab hoc iuramēto potest absoluere
Papa ab- | dñs papa: cuius ē cognoscere quid sit vtile reipubli
soluit. | ce: et quid non. cū ergo dñs papa propter cōmunē vti
litatē absoluit principes a iuramento quod fecerant
othoni imperatori: in hoc ipsi principes reddunt do
mino iuramenta sua ꝙ non obediunt ibi imperatori.
per hoc ad | sic enī expedit reipublice: vnde sic non vadunt cōtra
primum. | iuramentū: imo potius soluunt iuramentū qd ipsos
ligabat ad eē fideles regno vel imperio: et sic patet
Ad scdm. | solutio ad primo obiectū. Ad secundo obiectū dici-
mus ꝙ hec argumentatio non valet: iuramētū illud
vergebat in deteriorē exitū. ergo ipsi poterant se ab
soluere: q̄ non erat eorū cognoscere vtrū vergeret in
deteriorem exitū an non: in illicitis tamen que preci-
piebat imperator nō tenebantur ei obedire: sed quā
Ad vltimū | tum ad licita non poterant se absoluere. Ad vltio ob
iectū patet solutio p predicta.

¶D coactis periurijs et iuramentis
¶Sexta questio huius capituli.

ꝯtinet duas | De coactis periurijs et iuramentis. Circa quaz
questiones | queritur primo vtrū periuriū sit pctm̄. scdo vtrū
Ar p aug. | coactū iuramentum obliget. circa primū videtur ꝙ
coactū periuriū non sit peccatū. aug. nullo modo tra
hit ad opprobriū qd cōditio necessitatis extorsit: sz coa
ctū periuriū conditio necessitatis extorsit: ergo nullo
modo trahitur ad opprobriū. ergo nec ad peccatum
quia omne peccatū opprobriū est: et ita coactū periu
Secundo. | riū non est peccatū. Item. necessitas non habet legē.
vnde excusatur dauid qui in articulo necessitatis co-
medit panes propositionis quos non licebat edere:
nisi solis sacerdotibus: et excusant discipuli q̄ in die sab
bati legebant spicas: et fricabant manibus: sic igit ne
cessitas de eo quod alias esset peccatum: facit ꝙ non
sit peccatū. ergo coactū periuriū cum fiat ex necessita
In oppo^m | te non est peccatū. Sed contra. mendatiū in oī casu
est peccatum. ergo periuriū in omni casu siue coactū
Secundo. | siue non peccatum est. Item. dicit decretalis. si aliqs
peierat pro vita corporis redimenda quia dilexit ma
gis corp⁹ q̄ aīam tres q̄dragesimas peniteat: ḡ coactū
Solutio | periuriū est peccatū: quod cōcedim⁹: ⁊ predicta aucto
Ad primū. | ritas augustini sic est intelligēda. Nullo modo trahi
tur ad opprobriū ⁊ tñ supplet: si aliquis iurat falsuz
pro vita hoīs cōseruanda/ nō tm̄ peccat quantū pecca
ret si sine causa iuraret falsum. vnde nō est ibi tm̄ op-
probriū: aut etiā non est opprobriū: quātū ad opinio
nez hoīm: pietas eū videt excusare ab opprobrio. Ad
Ad scdm. | scdo obiectū dicim⁹ ꝙ necessitas nō excusat a piurio/
quia in se/ ⁊ per se malū est. vnde non est simile de fa-
cto dauid: quia comedere panes ꝓpositionis scdm se
non erat malū laicis. Preceptū enī illud de panibus
propositionis tēporale fuit nec cerimoniale nec est de
illis in quibus ꝯsistit similitudo dei vel dissimilitudo.
vnde ꝙ laici comederunt panes ꝓpositionis malum
fuit in se: sed non secundum se: et ab hmōi malo peni-
tus excusat necessitas.

¶Item in eodem.

¶Secunda questio huius principalis.

Circa secundā partē huius questionis queritur
Ar ꝙ non. | vtrū coactū iuramentū obliget: videt ꝙ nō quia
notū est coacta sacrificia nō placere deo. ⁊ votū quod-
dā sacrificiū est: ḡ vota coacta nō obligant: ḡ iuramē-
Secundo. | tū coactū non obligat. Itez dicit lex qd fit causa iusti
metus ratū nō habeo: ḡ si aliqs iuret aliqd alicui cau
sa metus mortis: nō debet esse ratū iuramentū: illud
Tertio. | ergo nō est obligatoriū. Itē dolus non debet iuuare
istū qui cogit iurare: ḡ si iurans ꝓmittit ꝓpter metū
mortis sub iuramēto se daturū aliquid ei q̄ cogit euz
iurare: nō tenetur ei reddere: ⁊ ita iuramentū coactū
In opositū | nō obligat. Sed contra. sit ꝙ cogatur iurare illicituz
qd non vergat in peiorē exitū: tunc sic: oē licitū iura-
mētum quod nō vergit ī peiorē exitū est obligatoriū
sed hoc coactū iuramentū tale est: ḡ est obligatorium
Secundo. | et ita iuramentū coactū obligat. Item quidā ꝯsuluit
alexandrū papam sup quodā coacto iuramēto. ⁊ re-
spondit papa. nō habebit me auctorem periurij: ḡ vi
Tertio. | detur ꝙ iuramentū illud obligaret. Item quidā iu-
rauit cōcubine sue vt duceret eā in vxorem: ⁊ ꝙ de ce
tero non exhiberet parentes suos: ꝯsultus fuit super
hoc augustin⁹: ⁊ dixit de cōsilio ambrosij ꝙ matrimo
niū teneret et peniteret de residuo scz de hoc ꝙ iura
uerat ꝙ nō exhiberet parentes suos: ḡ licet iuramen
tū illud esset coactū: obligauit quantū ad illud quod
erat licitū: et ita iuramentū coactū obligat: quod cō-
Solutio. | cedimus. vnde dicim⁹ ꝙ omne iuramentū coactū siue
nō: si ē licitū ⁊ peiorē nō vergat ī exitū ē obligatoriū
Ad primū. | Ad pmo obiectū dicim⁹ ꝙ hec est falsa: vota coacta
non obligāt: imo obligāt: ad hoc vt vouēs volūtarie
reddat: q̄ enī coact⁹ vouet volūtarie potest reddere:
verū est tñ ꝙ sacrificia coacta nō placēt deo inquantū
coacta sunt: nec etiā vota inquantū coacta: sed volū-
Ad secūdū | taria redditio placet ei. Ad secundo obiectū dicim⁹
ꝙ iustus metus est ꝓprie q̄ cadere potest in cōstantē
virū: sed metus mortis cōtra deū nunq̃ est iustus me
tus. vnde: deus ꝓhibuit: nolite timere eos q̄ occidūt
corpus. vnde nūq̃ iurandū est illicitū ꝓpter metum
mortis. talis enī metus nō cadit in constantē virum:
sed lex appellat iustū metū acerrimuz: ⁊ loquitur lex
quantū ad forēses cās ibi enī quod fit causa iusti me-
tus. i. acerrimū: ratū non habetur: tñ verū est ꝙ si ali
quis ꝓpter metum mortis se daturū aliqd ꝓmittat
qd dare nō sit p̄ceptū: tenet dare: sed iudex pt cogere
recipientē ad restitutionē: ⁊ ꝓpter hoc dr ratum non
haberi. Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ in coactione nō
Ad aliud. | est dolus: est enī dol⁹ qñ aliquis iniuriat alicui illo ne
sciente: sed ita non est in proposito.

¶De tertio mandato scz mādato qd dicit diē
sabbati sanctifices ⁊ primo: vtrum omnes ve-
lint esse beati.

¶Tractatus vicesimus.

Dicto de secundo mandato: dicēdū est de tertio
quod tale est. Memēto ꝙ diē sabbati sanctifi-
ces. cir ca quod pmo videndū quid sit sabbatum. se-
cunduz ꝙ hmōi sabbatū reqes est mētis: de qua dicit
dñs. Iuraui ī ira mea si itroibūt in reqem meā. Ma
li enī nō habent hmōi requiē: de qua dicit apls ad he
breos. relinquat: igit sabbatisemus populo dei. Cir
ca illd tertiū preceptū pmo q̄rendū vtrū oēs velit eē
beati. scdo vtrū aliqs habeat: vel habere possit beati
tudinē in presenti. tertio q̄liter sit intelligendū qd di

cit augustinꝰ ꝙ quidā querunt beatitudinē in tēporalibus.quarto vtrū diabolꝰ et oēs desperati velint habere beatitudinē.

Prima q̄o
Ar primo.

Circa primū ꝓbatur ꝙ oēs velint esse beati. omēs enim appetūt summū bonū vt dicit augustinꝰ: ꝗ omnes volūt habere summū bonū: sed habere summū bonū est esse beatū: ꝗ oēs volunt esse beati.

scđs p aug.

Itē dicit augustinus in octauo libro de trinitate ꝙ notio boni naturaliter est impressa nobis:ꝗ ⁊ appetitus boni: ergo maxime pmi ⁊ summi boni naturaliter est impressus nobis appetitꝰ:ꝗ naturaliter appetimꝰ summū bonū:⁊ inde vt ꝑus.

Tertio.

Itē diffinitio beati talis est.beatus est cui optata succedūt:sed omnes volunt oīa optata sibi succedere:ꝗ oēs volūt esse beati: a diffinitione.

Quarto.
p augusti.

Itē dicit augustinꝰ in libro de ciuitate dei ꝙ pax tantū bonū est qđ etiā suo ꝯrio q̄ritꝛ:bellum enī nō queritꝛ nisi propter pacē: ⁊ in ecclesiaste dꝛ

Expō illius dicti.

Omīs labor hominis est ī ore eius.i.in desiderio explendo secundū vnā expositionē. de quo ore dicitꝛ. dilata os tuū ⁊ implebo illud. Solus enim deus pt implere desideriū hoīs:ergo oēs hoīes appetūt desideriū suū impleri: nō est autē impletū penitus nisi pax habeatꝛ:ꝗ omnes appetunt pacē: sed habere pacē est esse beatū:ꝗ oēs volunt esse beati.

Quinto.

Itē in corde hois scripta est lex naturalis: scriptū est ergo q̄d faciendū est/quid nō/q̄d eligendū/⁊ quid fugiendū:ꝗ cogitatō boni est naturaliter scripta in corde hoīs:sꝫ finis primus est in intētione:ergo naturaliter q̄libet cognoscit finem ad quē debet tendere: sed beatitudo est finis:ꝗ quilibet cognoscit beatitudinē ⁊ vt finē:sed finis cognitꝰ de necessitate mouet appetitū quo q̄libet naturaliter appetit beatitudinē ⁊ ita oēs volunt esse beati.

In oppoᵐ p augusti.
diuerse sententie de btī tudine.

Sed cōtra.dicit augustinus mirū est cū cognoscende retinendeqꝫ beatitudinis vna sit volūtas oīm. vnde tāta existat de ipsa beatitudine diuersitas volūtatū. Quidā enī querūt eā in diuicijs/ alij in voluptate carnis:videtꝛ ꝗ ꝙ nesciāt q̄d sit btitudo: ⁊ si nō norint beatitudinē:ergo non appetūt:nichil enī appetitur nisi cognitū:et ita nō omnes volūt esse beati.

Secundo.

Itē indirecte.si omnes volunt esse beati:cōstat ꝙ possunt esse beati: ergo oēs sunt beati. voluntas enī et potestas/ et scientia sufficiūt ad hn̄dam quamlibet rem: ꝗ cum non oēs sint beati:nō omēs volūt esse beati.

Tertiō per augustinū.

Itē dicit augustinꝰ egro palato pena est panis: q̄ sano est suauis: et egris oculis odiosa est lux:q̄ sanis est amabilis: sed quilibet peccator egrū habet palatū ⁊ visū egrū:ꝗ dulce iudicat amarū:ergo beatitudinē q̄ dulcis est iudicat amarā:ergo non appetit istā:ꝗ nō oēs volūt esse beati.

cōfirmatur

Mali sunt rebelles lumini: vt videtꝛ in iob:ergo nō diligūt lumē:ꝗ non diligūt verū lumē ergo non diligūt deū:ergo non diligūt beatitudinē:ergo nō appetunt eam:ꝗ nō omnes volunt esse beati.

Solutio.

Solutio.dicimus ꝙ oēs diligūt beatitudinē ⁊ volūt esse beati vt dicit augustinus in libro de cōfessione dicens:deum diligit quicūqꝫ pt diligere:⁊ tullius dicit ꝙ omēs volunt esse beati.

Ad primū

Ad pmo obiectū dicimꝰ ꝙ ista diuersitas voluntatū ex hoc est ꝙ licet oēs sciant quid est quod queritur per hoc nomē beatitudo: tn̄ non omnes sciūt quid sit ipsa beatitudo ⁊ vbi sita sit: contingit enī scire quid sit quod dꝛ ⁊ tamē non scitur natura diffinitio rei.

Ad scđm.

Ad scđo obiectū dicimꝰ ꝙ hec argumētatio nō valet:iste vult eē btūs ⁊ pt et scit:ergo est beatꝰ/vel erit ⁊ est fallatia cōsequētis : nō enī vult volūtate absoluta ⁊ pfecta:sed sicut dꝛ ī ꝓuerbi.vult et nō vult piger:eodēmō mali volūt ⁊ nolūt eē beati piger eī vult habere diuitias:sed nō vult añcedēs: nō enī vult laborare.vnde.est ī ꝓuer.p agrū pigri hoīs trāsiui:et ecce totū impleuerūt vrtice:sic mlti volūt esse beati:sed nolūt laborare ad hoc vt sint beati:nolūt ieiunare/nolūt cōtinere.⁊c.vn̄.cōsequēs volūt:nō tn̄ añcedēs ⁊ ibi nō volunt esse beati volūtate pfecta.

Ad tertiū.

Ad tertio obiectū dicimꝰ ꝙ aīa peccatoris febricitat ex vna parte/ex alia nō.vn̄.ex pte vna īfecta est/ex alia non/ex pte enī sinderesis q̄ supior ps rōnis est non est infecta:sinderesis enī scđm viā suā nō peccat.vn̄. non iudicat malū bonū vel ecōuerso:immo sp remurmurat cōtra mala: sed scđm inferiorē partē rōnis infecta est aīa scđꝫ quā male iudicat.vn̄.in ysa.dꝛ Redite preuaricatores ad cor.hoc est ad sinderesim:in qua videtꝛ quid faciēdū:quid non/⁊ in euangelio dicit dn̄s samaritane. voca virū tuū.i.intellectui dicendū est: ꝗ licet pctōr febricitās sit: tn̄ cū nō ex oī parte febricitet: bn̄ pt appetere btitudinē q̄ ē q̄si dulcedo opeꝝ. vn̄ btitus nō est ei amara:sed opa q̄ ducūt eū ad btitudinē videtur ei amara.et hmōi opa dicūtꝛ panes: sꝫ ꝙ panis est pena egro palato.vn̄ in euāg. Opamini:nō cibū q̄ perit:sꝫ q̄ permanet in vitā eternā. ⁊ ita ipa opa dicuntꝛ cibꝰ siue panis.

Expō illius dicti.
In euangelio dicitur.
panis egro palato.
Ad q̄rtum

Eodē mō rn̄dendū ē ad q̄rto obiectū nō enī sunt mali rebelles lumini scđm se:siue deo siue btitudini scđꝫ se:sꝫ opibꝰ p q̄ venitꝛ ad deū.vn̄ in ecctꝰ. Execratio pctōri cultura dei. nō dicit ꝙ deꝰ execratio pctōꝝ:sꝫ opus eiꝰ. deū em̄ scđm se nullus abominatꝛ.

dictū sapiētis itelligit
ꝯ hoc ar.

Sꝫ cōtra hoc obicitꝛ. Dicitꝛ enī in psal.de malis. Posuerūt me in abominationē sibi: ꝗ mali abominātur deū/multofortiꝰ ipam btitudinē: ꝗ nō oēs appetunt btitudinē.

Secundo.

Itē.ī libro nūeroꝝ dicebāt iudei. Aia nr̄a nauseat sup isto cibo leuissimo. sed sicut iudei nauseabāt sup māna materiali: sic mali nauseāt sup manna spūali.s.sup pane ⁊ vino qui de celo descendit:ꝗ mali nauseant sup xpo:ꝗ abominantꝛ xpm:⁊ inde vt prius.

Tertio.

Itē in libro sapiētie. Querēt me mali ⁊ non inuenient me.oderunt enī sapientiā:ꝗ mali odiētes sapiētiam dei que est deus: multomagis oderūt btitudinem.⁊ inde vt prius.

Quarto.

Item.ꝯtrarietas videtꝛ esse in hac vltia auctoritate.si eī odertꝛ sapiētiā:ꝗ nō diligūt illā: ꝗ nō q̄rūt illā.

Solutio.

Solutio. Mali diligunt ⁊ odiūt deū inq̄tū est precipiens.precipit enī ea que dura sunt hoībꝰ carnalibus. dicuntꝛ enī et molestū est luxuriosis cōtinere auaris sua dare.⁊ sic quo ad quid abominātur deū et oderunt ipm:simpliciter autē diligūt. Et sic patet solutio ad oīa obiecta.

per hoc ad oēs rōnes.

Abominātur enī deū:nō scđꝫ se sed scđm opera que precipit.similiter nauseant super māna spirituali.nō super illo deo scđm se:⁊ similiter operibus spūalibꝰ que sunt cibus leuissimꝰ.leuigant enī aīam et deonerant ab onere peccati.

Ad tertiū.

Eodem mō respondēdum est ad tertiā auctoritatē.nō em̄ est contrarietas.querunt etiā mali sapientiā inq̄tum est summū bonū:oderunt autē ipm q̄tum ad opera.

Iterū ar

Sꝫ adhuc ꝓbatꝛ ꝙ non oēs appetūt btitudinē:qꝛ dꝛ in euāgelio. Hec est vita eterna vt cognoscāt te et quē misisti iesum christum:ergo cognitio hmōi vita eterna est beatitudo:sed nō oēs appetūt hmōi cognitionē:quia iudei fugiunt et abhorrent cognitionē iesu christi: ꝗ nō appetūt illā cognitōnē:⁊ illa sola est btitudo:ꝗ nō appetunt beatitudinē. ⁊ ita non oēs appetūt beatitudinē.

Secundo.

Itē.beate viuere est scđm animi virtutē viuere qđ probatꝛ.bene viuere est aliquod viuere: ꝗ aut carnaliter viuere aut spiritualiter viuere:non carnaliter viuere.hoc constat:ergo spiritualiter est secundū virtutem animi viuere:hoc autē est recte viuere.sed virtus est qua recte viuitur: ꝗ bn̄ viuere est recte viuere sed non oēs volunt recte viuere:ergo nec bene:et ita non appetunt oēs beatitudinem.

Solutio.

Solutio. Dicimus ꝙ hec argumentatio non valet: Non omēs appetunt huiusmodi cognitionē:sed sola hmōi cognitio est btitudo:ergo non oēs appetunt beatitudinē.

Falla accidentis.

Et est fallacia accidentis: Iste non vult hoc:demonstrato quodam frustro auri:de quo credit ꝙ sit cuprū: ⁊ hoc solum est aurum.

Ad primū.

Sit ita:ergo iste non vult aurū.⁊ hoc quoniam beatitudo importat quoddam accidens scꝫ delectationē sine mīa: hoc autē non īportat cognitio illa.vnde non idē penitus.

Ad scđm.

Eodē modo dicimꝰ ad secundo ꝙ bene viuere ⁊ viuere secundū virtutē animi nō sunt idē penitꝰ:sed idē sunt subiecto.non autem ratione: qꝛ bene viuere non importat illā delectationē que dicta est secundū quā quiescitur in deo. ⁊ viuere secundū virtutē animi non importat illā.vnde nō valet:

Ad ratōnē

Non oīs volunt viuere . sed viuere scđm virtutem animi est bene viuere:ergo non omēs volunt bene viuere:licet enī idem sint subiecto:tamen non sunt idem ratione.per hoc enī improbat opinionem quorumdā augustinus.

Augustinꝰ opio aliq̄r alia opinio

Quidaꝫ enim ponebant ꝙ idem erat simpliciter bene viuere quod viuere secundū virtutem animi . sed inter istos quidaꝫ dicebant ꝙ sicut non omēs volunt viuere secundū virtutem animi: ita nec omēs volunt viuere bene.⁊ hanc opinionem non

ꝯ hāc argu it augustiꝰ alia opio.

aliter improbat augustinus q̄ per cōmunē animi conceptionē. Dicit enī ꝙ etiam hoc cicero non dubitauit quin omēs volunt bene viuere. Alij dicebant ꝙ non omēs volebant viuere secundū virtutē animi:tamen

ꝯ hoc argu it augustiꝰ

nō omēs volunt bene viuere.hoc autem īprobat augustinus per hoc ꝙ si aliquis vult bene viuere:et non vult viuere secūdum virtutem: cū hoc sit illud idem et vult et nō vult.

Augustinꝰ

Intelligit ergo augustinus secundum hanc improbationem ꝙ illi posuerūt idem esse penitus viuere secūdum virtutem animi ⁊ viuere bene:aliter enīꝫ nō valet improbatio. Sūma ergo solutionis ꝙ omēs volunt bene viuere: tamen nō omnes volunt viuere eodem modo quo solo habetur virtꝰ.

¶ Utrum aliquis in presenti sit beatus.

¶ Secunda questio huius capituli.

Ar ꝙ nō p augustinū.

QUerit vtrū aliquis sit in presenti btūs. Videtꝛ ꝙ non: quia dicit augustinus ꝙ nullus est beatus nisi finitis omībus miserijs: sꝫ nullus in presenti sine miserijs est:ergo nullus est beatus in presenti.

Secundo.

Preterea.miseria est contraria beatitudini:ergo cū quilibet habeat miseriā aliquā nullus habet beatitudinē.

Tertio.

Item.nemo scit an amore vel odio sit dignus . quilibet ergo scūs est incertus de beatitudine sua:ergo quilibet sanctus est in timore ⁊ angustia mētis: ergo nullus habet beatitudinē.

Quarto.

Item dicit apostolus. Cupio dissolui et esse cum christo: ergo cū cupere sit desiderare apostolus non habebat quicquid desiderabat: ergo non omia optata succedebant ei: ergo non erat beatus: a diffinitione. et si ipse non sit beatus in presenti eadem ratione : nullus est beatus ī presenti

Quinto.

Itē.videtꝛ ꝙ augustinus repugnet sibiipsi:dicit enim ꝙ beatus est cui omnia optata succedūt:⁊ ita vult ꝙ sufficiat ad hoc ꝙ sit beatus: ꝙ habeat quicq̄d vult.

Alij dicunt

Alij dicūt ꝙ beatus est q̄ habet quicq̄d vult : ⁊ nichil mali vult et non sufficit alteꝝ : si cōcedatꝛ ꝙ nullus est beatus in presenti.

In oppoᵐ

Cōtra. Beatus est q̄ timet dn̄m: et multi timēt dn̄m:ꝗ multi sunt beati.

Secundo.

Itē.dicit apostolus. Oīa nr̄a sūt siue paulꝰ siue apollo ⁊c.sancti ꝗ habēt oīa:ꝗ habēt quicq̄d volunt in presenti:⁊ nichil mali volunt:ꝗ sunt beati in presenti.

Solutio.

Solutio. Distiguenda est beatitudo pfecta/et beatitudo impfecta beatitudinē pfectā habebunt sancti in futuro.in pn̄ti vero habent beatitudinē impfectaꝫ.

btitudo pfecta ⁊ īpfctā

differt autē beatitudo pfecta ab imperfecta dupliciter:pmo: qꝛ q̄ habet pfectā beatitudinē/habet actualiter quicq̄d vult habere vel respectu presentis/vel respectu futuri:sed sancti q̄ habent impfectam in presenti beatitudinem non hn̄t quicquid volunt habere:siue mō siue in futuro: non enī habēt actualiter gloriā quā habebunt in futuro.

Scđa dr̄a.

Secundo mō differt quia sancti q̄ habent beatitudinē impfectā nō habent quicq̄d volunt/ siue voluntate simplici/siue volūtate cōditionali.vellent enī sancti q̄ modo sunt cras esse ī paradiso si deo placeret sicut ꝗ duplex est sabbatismꝰ/ videlicet sabbatismus perfectꝰ/⁊ impfectꝰ. sic duplex est beatitudo.s. perfecta/⁊ impfecta.

Ad primū.

Ad primū ꝗ dicimus ꝙ nullus est beatus pfecta beatitudine nisi finitis miserijs.de beatitudine perfecta ītelligit illud augustinꝰ:tn̄ beatitudinē impfectā habent modo sancti cū miserijs corporalibus:miserie enī corporales nō sunt cōtrarie beatitudini mēti.

Ad secūdū
Ad tertiū.

per hanc distinctionē patet solutio ad scđo et tertio obiectū.

Ad vltimū

Ad vltimo obiectū dicimꝰ ꝙ cū dixit augustinꝰ: Beatus cui omnia optata succedunt:intelligit de optatis optatiōe tā simplici q̄ cōditionali et sic comprehēdit illa duo q̄ sunt hec: beatus est qui habet quicquid vult:⁊ nichil mali vult.

¶ Quomodo intelligendū sit ꝙ mali querūt beatitudinē in tēporalibꝰ sicut dicit augustinꝰ.

¶ Tertia questio huius capituli.

QUeritur quomodo sit intelligendum quod dicit augustinꝰ. Mali querūt beatitudinē in tēporalibꝰ.

ar ꝯ dictuꝫ augustini.

videtꝛ enī ꝙ hoc sit falsum: christiani enī sciunt quid sit beatitudo/⁊ vbi sita sit:sciūt enī ꝙ ī solo deo est beatitudo ⁊ vera dilectio:sciūt enī ꝙ in tp̄alibꝰ nō est nisi falsa beatitudo: ꝗ in tēporalibꝰ nō querūt nisi falsam beatitudinē:ꝗ in tēporalibꝰ non querunt verā beatitudinē.

Secundo.

Itē si mali in operibꝰ suis intēdunt beatitudinē verā ⁊ boni similiter:ꝗ oēs intentiones tam bone q̄ male habent idē intentione ꝓpria ⁊ pricipaliter:sed oēs volūtates q̄ habēt idē volitū ꝓpriū ⁊ pricipaliter sunt eiusdē spēi vt dicit augustinꝰ:ergo secūdū hoc oēs intentiones tā bone q̄ male cū habeāt eādem intentionē proprie ⁊ principaliter sunt eiusdem spēi.

Augustinꝰ
Augustinꝰ

Item dicit augustinus ꝙ ex hoc est tanta diuersitas voluntatū ꝙ non omnes sciūt vbi beatitudo sita sit:ꝗ cū omnes christiani sciūt vbi beatitudo sit sita inter christianos:nulla est diuersitas scđm hoc de beatitudine: nō est ergo verū ꝙ alij querāt eā in voluptate carnis/alij ī diuitijs.

Solutio.

Solutio.iste q̄ vult emere hoc cuprum quod credit esse aurū duas habet volūtates vnā pmariā qua vult emere hoc tn̄ qꝛ scđa genita ē a primaria cōceditꝛ ꝙ illa eadē volūtate vult emere hoc et vult emere aurū. vn̄.non seq̄tur:vult tantū emere hoc:ergo non vult emere aurū:sicut nō sequitur/ iste vult tātū ire ad prauinum: ergo nō vult ire ad romā dictio enī exclusiua adiūcta eo qđ est circa finem non excludit finem.

Nota.

sic in malis due sunt volūtates: pmaria que naturalis est: naturaliter enī hō appetit beati

tudinem siue delectationem veram. synderesis enim precipit libero arbitrio vt querat delectationē veraȝ et ex hac volūtate naturali oritur alia voluntas erronea qua volunt mali omnes delectari in temporalib⁹ *Ad primū* nō valet ergo hec argumentatio: mali nō querunt in temporalibus nisi beatitudinem falsam: ergo nō querunt beatitudinem verā: nō enī debet excludi finis vltim⁹ sicut dictū est. Instantia: iste non vult emere nisi *Ad scđm.* hoc: ergo non vult emere aurū. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ non valet hec argumentatio: idem est proprie et principaliter intentum: ergo omnes intentiones sunt eiusdeȝ speciei: nō enim idem est immediatū et ꝓrimum intentum in omnibus intentionibus: secundum autem immediata ⁊ ꝓxima in tanta diuersificantur intentiones: similiter voluntates per immediata et proxima volita. *Ad vltimū* Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ duplex est error/scilicet error opiniōis/ ⁊ error praue vite. *Augustin⁹* de errore opinionis dicit augustinus cū dicit ꝙ tanta est diuersitas voluntatum de beatitudine qȝ nesciūt hoīes vbi sit sita beatitudo. īfideles autē nesciebant vbi sita esset beatitudo. *Diuersitas phoꝝ.* vnde. quidam philosophi querebant eam in virtute animi et ibi sistebāt. vnde. ponebant honestum summū bonum: alij querebant eā in voluptate: ⁊ ibi sistebant. vnde. ponebant voluptatē summū bonū. *Error praue vite.* Error enī praue vite in malis christianis q̄ bene sciunt vbi sita sit beatitudo vera nesciunt tñ ꝙ ipsa sit secundū rationem verā: ⁊ ide est tanta diuersitas: sicut dictū est superius. concedimus ergo ꝙ mali querūt beatitudinē in tēporalibus: aliter enī non esset hoc verū: querent me mali ⁊ non inuenient: similiter non esset verū quod dicitur in cāticis. *In canticꝭ.* In lecto meo per noctes quesiui queȝ diligit anima mea quesiui illū ⁊ nō inueni. *Glosa dicit* dicit glosa: in lecto. i. in quiete tēporaliū per noctes. i. per diuersas ignorātias quesiui istum quē diligit aīa mea. *Ↄ ista arḡ.* sed videtur ꝙ non sit simile qđ inductuȝ est pro simili: quia iste qui vult emere hoc cuprum ꝓpter hoc vult emere ꝙ credit illud esse aurum. vnde. hoc est aurū in estimatiōe sua: sed ille theologus q̄ appetit delectationē carnalem scit istā non esse beatitudinē: ⁊ scit istā esse malaȝ. vnde non appetit illaȝ: quia credit esse bonū: scit enī quia beatitudo ibi sita non est: ergo non est simile de *Secundo.* isto qui vult emere cuprū pro auro. Item ista carnalis dilectio non est via ad beatitudinē: immo potius elōgatio a beatitudine: sed prauinū via est ad romaȝ: non est ergo simile de isto q̄ vult tantū ire prauinū/et de illo qui vult tantū delectationē istā carnaleȝ: quia prauinū est finis citerior rome: sed ista carnalis delectatio nō est finis citerior respectu beatitudinis: ⁊ ita *opīo aliqꝝ* non est simile. propter hoc aliqui dicunt ꝙ nō omnes appetunt beatitudinem saltē hmōi motibus nō appetit illam. *Ↄ hanc arḡ.* Sed contra. omnis motus est ad quieteȝ ⁊ omne humane desideriū est motus: ḡ omne humanū desiderium est ad quieteȝ: ergo desideriū hui⁹ carnalis delectatiōis est ad quietem: sed nichil simpliciter quietat desideriū humanū: nisi beatitudo: ḡ desiderium huius carnalis delectationis est ad beatitudinē ⁊ beatitudinē ipsi desiderātis/ quietē enī suā desiderat ipse desiderans: ḡ desiderans carnalē delectationē ap- *Secundo.* petit isto desiderio beatitudinē. Itē quicquid appetunt: aut appetūt quia bonū aut quia apparēs bonū: sed quia bonum appetitur inquantum est vere quietatiuum desiderij: ḡ si appetitur quia apparens bonū appetitur quia apparet vere quietatiuū desiderij: sed vere quietatiuū desiderij est beatitudo: ergo siue appetatur quia bonuȝ: siue qȝ apparēs bonū cū semper appetatur quia vere quietatiuū desiderij semper appetitur ꝓpter beatitudinē: et sic omnis appetens appetit beatitudinē. *Ↄ tamen arḡ* Sed cōtra. esto ꝙ iste theolog⁹ appetit delectari in diuitijs vel dignitatib⁹. ⁊c. iste appetit gloriā ⁊c. aut quia bonū/aut quia appetens bonū: non quia bonū quia illud est malū: sed quia apparēs bonū: ḡ hmōi gl'ari apparet et bonū/ aut apparet sensualitati/aut rōni/nō sensualitati: qȝ hmōi gl'ari spirituale est/⁊ sensualitas non attingit spiritualia: ḡ apparet bonuȝ rationi. Sed contra. iste theologus scit hmōi gloriari esse peccatū: ergo iudicat illud esse malum secundū rationē: ḡ nō apparet ei⁹ rationi esse bonum. *Solutio.* Solutio. in hoc stat sentētia nostra ꝙ quilibet quolibet appetitu suo appetit beatitudinē. *Augustin⁹* Dicit enī aug. ꝙ deū diligit quicq̄d diligere pōt/siue sciēs/siue nesciēs: sic̄ btitudo nō appetit q̄cq̄d appetē pōt siue sciens/siue nesciens. *Notandū.* Sed sciendū est ꝙ ratio duas hȝ vias/vnam scđm sensualitatē/altā secundum legē superiorē: secundum ꝙ ꝓcedit per viā sensualitatis apparet ei bonū quid quod non est bonū. scđm ꝙ ꝓcedit per legem superiorē recte iudicat/ ⁊ per hoc patȝ solutio. *Ad vltimū* Ad vltimo obiectū huic enī theologo videť hmōi gloriari esse bonū: scđm ꝙ rō procedit secundū viam sensualitatis/⁊ secūdū aliā viā iudicat illud idē esse malū. vnde nō sequiť hōc ratio iudicat esse malū: ergo hoc non apparet esse bonuȝ: ratio enī eius duo habet iudicia secūdū diuersas vias: verū est tñ ꝙ illa duo iudicia non habet simul. *Ad primū.* Ad primū ergo dicim⁹ ꝙ illi appetunt delectationē carnalē videtur esse bonum. vnde illud quod appetit est bonū in eius fantasia sicut cuprū est aurū in fantasia emētꝭ. et ꝓpter hoc similiter est. Similiter illud quod appetit est via ad beatitudinē in fantasia apparentis. vnde q̄tū ad ipm est citerior finis respectu beatitudinis. vnde simile ē quod inductū est pro simili.

¶ Utrū diabolus appetit beatitudinē.

¶ Quarta questio.

Quarto queritur de diabolo vtrū appetit beatitudinem. Uidetur ꝙ sic. *Arḡ ꝙ sic.* qȝ inuit⁹ torqueť/inuitus flagellatur. vnde in euangło. Clamāt demones quid nobis et tibi iesu nazarene venisti ante tempus torquere nos. vult ergo diabolus nō flagellari: quia vult esse in quiete: ḡ appetit quietē inq̄tū est quies: ergo maiorē quietē magis appetit: et perfectā quietem magis appetit similiter. sed pfecta quies est btitudo: ḡ appetit beatitudinē. *In oppoᵐ* Sed cōtra. Odit deū: ḡ non vult delectari in deo: sed tantū delectatio in deo est beatitudo: ergo non vult beatitudinē. *Solutio.* Solutio. Dicimus ꝙ diabolus appetit beatitudinē et nō valet *Ad primū* hec argumentatio: Sola delectatio in deo est beatitudo: sed diabolus nō appetit istā delectationē: ergo non appetit beatitudinē/ quasi simplicē habet suppositionem. et est fallacia accidentis. *Fallā accidentis.* qm̄ hec dictio beatitudinē quasi simplicē habet suppositioneȝ. Solus sortes est bonus homo: sed iste nō appetit esse sortes ergo non appetit esse bonus homo.

¶ De vsura.

¶ Tractatus vicesimusprimus.

Dicto de tertio mandato transeundū est ad alia mandata. ⁊ qȝ dictū est superius de pietate que

precipitur in hoc mādato: Honora patrē tuum ⁊c. et de ista ꝓhibetur in hoc mandato: Non occides. dicendum est de hoc mandato. Nō furtū facies: in quo prohibetur omnis cōtractio rei aliene īuito dño: vt dicit *Augustin⁹* augustin⁹. vnde. prohibetur vsura/symonia/ rapina/ ⁊ furtuȝ: de quibus omnibus dicendū est: ⁊ primo de vsura. circa quā primo dicendum est quid sit vsura: ⁊ quare ecclesia magis persequať vsuram q̄ alia peccata: tamē multa alia peccata grauiora sunt q̄ vsura: et vtrum dare ad vsurā possit non esse peccatū in aliquo casu: ⁊ vtrū accipere quantūcꝫ superabundantiam sit generale peccatum. secundo: vtrum accipere ad vsuram sit peccatū. tertio in quibus cōtractibus sit vsura. quarto ⁊ vltimo de repetitōe/ ⁊ restitutiōe vsuraꝝ. *Notandū.* Circa primū sciendū est ꝙ vsura est volūtas acq̄rendi aliquid per mutuū p̄ter sortē: dicunt autē *Qre ecclesia ⁊c.* quidā propter hoc adeo persequitur ecclesia vsurarios: quia dare ad vsuram directe est contra caritatem *Ↄ hoc arḡ.* que maior est omnibus alijs virtutib⁹. Sed hec solutio nulla est: quia nō est verū ꝙ dare ad vsurā sit directe et immediate oppositū caritati: immo directe est oppositū illi speciei iusticie: qua tenemur subuenire proximo in necessitate. vnde directe est contra hoc *Aliter dicēdum est.* preceptum euāgelij ī sexto luce. Mutuū date nichil inde sperātes: ꝓpter hoc dicimus ꝙ alia ratio est quare ecclesia adeo persequitur vsurarios: ⁊ est duplex *Prima rō* causa. Prima est quia dare ad vsurā directe est cōtra illam pietatē de qua dicit apostolus. pietas valet ad *Scđa ratō* oīa: secūdū quā maxie assimilamur deo. Scđa ratio ē ꝙ vsurarij de eo qđ ī se et scđȝ se peccatū est: fecerūt quasi negociationē et modū viuēdi: alie enī negociationes possunt fieri sine peccato: sed vsura nō: et propter hoc persequitur ecclesia adeo vsurarios ⁊ multe *Scđa q̄o. arḡ ꝙ sic.* res fornicatorias publice enī peccant. Secundo q̄riť vtrū dare ad vsurā sit in omni casu peccatuȝ: videť ꝙ *Ad idem.* sic. dicitur in ezechiele. Ad vsurā nō accomodaueris et amplius nō acceperis: hic ꝓhibeť vsura sine omni determinatione: ḡ vsura generaliť est peccatū. Item *Ad idem.* in exodo. Aduenā qui apud te est non opprimes vsuris. prohibitū est ḡ fenerari etiaȝ aduene: ergo vsura *Ad idem.* generaliter peccatū est. Ad idem facit quod ī psalmo dicitur. Qui pecunā suā non dedit ad vsurā ⁊ munera: quasi dicat non habitabit ī tabernaculo dñi: ḡ da- *Item.* re advsurā generaliter peccatū est. Itē in euangelio. Mutuū date nichil inde sperantes: etiā spes habēdi aliquid preter sortē prohibetur: ḡ vsura ī omni casu *In oppoᵐ* peccatū est. Sed contra. Dicitur in deuterono. Nō feneraberis fratri tuo: sed alieno: ḡ licet fenerari alieno: ḡ in aliquo casu licet dare advsurā: ḡ in omni casu *Secundo.* non est peccatū. Ad idē facit auctoritas ambrosij. vsuram exigas ab eo cui iuste nocere desideras: ⁊ ita liceȝ *Tertio.* ab aliquib⁹ exigere vsuras. Itē maius peccatū est occidere q̄ dare vsurā: sed licet ī casu sine pctō occidere et facere dolum: ḡ licet in aliquo casu sine peccato da- *Quarto.* re ad vsurā. Itē licet ꝯcedere equos/domos/vasa aurea/⁊ argentea pro lucro: ḡ multofortius denarios q̄ *Solutio.* magis vtiles sunt/⁊ sic licet dare ad vsurā. Solutio. Dare ad vsurā et in se et secundum se peccatum est ⁊ non fuit licitū iudeis fenerari alieno: sed permissum fuit eis: sicut permissuȝ fuit dare libellū repudij. peccabāt ergo iudei mortaliter fenerando alieno: sȝ hec *Prima.* fuit permissio cōparata duplici cōparatione. Prima quia permissum fuit eis minus peccatum/ne facerent *Secunda.* maius/videlicet ne facerent fratrib⁹. Secunda: qȝ rudes erant et quasi marmorreti. vnde paulatim ducēdi erāt ad perfectionē. *Ad primū.* ex hoc argumento habem⁹ ꝙ si non possūmus obtinere ab vsurarijs ꝙ totum reddant debemus facere si possumus ꝙ saltem partem reddant. *Ad scđm.* Ad scđam auctoritatē dicunt magistri ꝙ nō est beati ambrosij: immo adausperti cuiusdam heretici qui sub specie beati ambro. multa falsa dixit. Et si placet exponatur sic. vsuras exigatis. i. quaslibȝ exactiones. hoc enī licet facere contra paganos. Terra enī quam ipi habent nostra debet esse. vnde possum⁹ eam exigere ab eis quibus iuste nocere desideram⁹. *Ad tertiū.* Ad tertio obiectū dicimus ꝙ licet occidere peccatuȝ sit in se: non tamen scđm se. sed dare ad vsurā peccatū est in se et secundū se: ⁊ ꝓpter hoc non est simile. *Ad vltimū* Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ eo modo quo licet equū cōcedere pro lucro: licet concedere nummos pro lucro equus enī cōceditur locando nec transferť dñiū in locatione. vnde iustū est ꝙ iste cuius est equus habeat aliquod emolumētū pro vsu equi sui. ⁊ sic posset fieri in pecunia si nō trāsferreť dñiū. sed in mutuo trāsfertur dñiū. Est enī mutuū quasi de meo tuū. vnde cum pecunia data ad vsurā transeat in dñiū accipiētis ⁊ cū ipsa pecunia sua sit ⁊ ꝓ vsu rei sue nō est iustū ꝙ alius hēat emolumētū: imo ꝯ iusē ⁊ ꝓpť hoc vsura ē pctm̄ *Iterum arḡ* Sed iteȝ obiciť. dñs p̄cepit saul vt iterficeret amalechitas ⁊ inficiēdo eos ex p̄cepto dñi nō peccauit: imo peccauit reseruando agag regē amalech. sic ḡ factum est ex precepto dñi nō mortale ꝙ aliter esset mortale. Occidere enī hoīem peccatū est mortale in se: sed ex precepto dñi fit in aliquo casu meritoriū. sicut si abraham īmolasset filiū suū ex precepto dñi meruisset: tamen sine precepto dñi peccasset mortaliter īmolando per preceptū ḡ dñi fit peccatū mortale nō mortale: ḡ cum dr. Nō feneraberꝭ fratri tuo: sed alieno. dicto ꝙ hoc preceptū sit nullū accidit incōueniens: qȝ fenerari alieno. qđ sine precepto dñi esset mortale p preceptū dñi fit non mortale/nec ventale: ḡ non est necesse dicere ꝙ sit permissio cōparatiua. Item. dñs precepit iudeis vt asportarent vasa egyptioꝝ. *Secundo.* Si vero per preceptū dñi licitū fuit iudeis accipere omīa vasa egyptioꝝ: multoforti⁹ per preceptū dñi licitū est accipere aliquid preter sortem. minus enī est accipere partē q̄ totū. ⁊ ita dñs potuit precipere iudeis dare ad vsurā et ita dare ad vsurā potuit nō esse peccatū. Itē. *Tertio.* lex iustiniani permittit vsuras centesimas et sexagesimas et videtur ꝙ bene: qȝ preceptū est. Non occides: ⁊ tñ occidūtur hoīes sine peccato ꝓpter recōpensationem per occisionē enī malefactoꝝ cōseruātur status reipublice in bonitate sua. eadē ratione licet dare ad vsurā partē leuissimā sine peccato ꝓpter recōpensationem Maior enī vtilitas inde reipublice: et etiā illi q̄ accipit ad vsurā q̄ sit dānū ex datione eius quod dať preter sortē. Itē. vsurā accipere nō est cōtractare rē alie- *Quarto.* nam inuito dño. dñs enī bene vult ꝙ vsurari⁹ habeat leuissimā vsurā et multū gaudet qñ inuenit qui det ei ad leuissimā vsurā: ergo accipere vsurā non est furtū/ nec aliđ peccatū: ergo simplr̄ nō est peccatū. Solutio *Solutio.* Ad primū dicimus ꝙ nō est simť de homicidio ⁊ vsura *Ad primū.* qȝ occidere licet sit malū in se: tamen nō scđm se: sȝ dare ad vsuram malū est in se et scđm se. sed si de⁹ precepisset sequeretur incōueniens: sicut iā ostēdetur. Ad *Ad secūdū* scđm dicimus ꝙ filij israel seruierant egyptijs ⁊ merces nō erat eis reddita. ⁊ ꝓpter hoc dñs qui vere dñs est oīm transtulit dominiū vasoꝝ illorum ad iudeos.

vnde iudei non cõtrectauerũt rem alienã: immo suã
nec precepit iudeis domin⁹ ꝙ asportarent rẽ alienam
manentem alienã: sed accipere vsuram est accipere rẽ
alienã manentẽ alienam ꝛ facere de illa vt de sua: hoc
autẽ in se malum et secundũ se: sicut cognoscere alie=
nam vxorẽ manentẽ alienã malũ est in se et secunduȝ
se: similiter furari lex vt mutui rẽ alienã manentẽ alie
nã vt suã: contra ius naturale est/ et est peccatũ in se ꝛ
secundum se nec potuit deus hoc precipere/ et si pre=
cepisset/ sequeretur incõueniens: quia dare ad vsuraȝ
esset tunc bonũ et malum/ malum secundũ se/ bonuȝ
Ad tertiũ. quia preceptũ. Ad tertiũ dicimus ꝙ iustinianus per=
misit ꝑmissione cõparatiua non simplici vsuras leuis=
simas: quia vidit hoĩes imperij sui pronos esse ad dan
dũ ad vsuras. vnde ꝑmisit minus malum vt nõ fieret
maius. vnde non punit lex iustiniana vsurarios: sicut
permisit moyses libellũ repudij: nec puniebat eos: ꝓ
pter hoc non est verũ ꝙ ibi sit recompẽsatio propter
vtilitatẽ sequentẽ: quia semper in oĩ casu/ dare ad vsu
rã peccatũ est. vnde pro nulla vtilitate licitũ est: et ꝓ
Ad vltimũ pter hoc non est simile de homicidio. Ad vltimo ob=
iectũ dicimus ꝙ hec est falsa: vsurari⁹ non contrectat
Notandũ. rem alienaȝ inuito dño. Sed sciendũ est ꝙ duplex est
voluntas/ absoluta ꝛ respectiua/ siue ꝯparatiua/ volũ
tate absoluta nõ vult dñs huius pecunie ꝙ vsurarius
accipiat eam et habeat: ex quo vsurari⁹ nõ vult dare
mutuũ gratis: cõtrectat ergo vsurarius rẽ alienã inui=
to domino: vt dño inuito priuet voluntatẽ absolutã
et discretã: et sic patet ꝙ vsura furtũ est. Sed secũdũ
q̃o incidẽs hoc questio est cũ vsurari⁹ sit fur sicut dicit dñs: ꝛ hoc
in precepto. Non furtũ facies: q̃ veris noĩbus res ap=
pellat: quare iudex secularis patiat viuere? preceptũ
est enĩ. Nõ patiaris maleficos viuere/ et vsurarij ma=
q̃stio icidẽs nifesti sũt malefici. Questio etiã ẽ quare iudex eccle=
siastic⁹ plus intromittat se de pena vsurariorũ: q̃ alio
rum furũ: ꝛ est ꝑma q̃stio decretalis: secunda theolo=
gica. Ad primã ergo dicẽdũ est ꝙ iudex secularis re=
Ad ꝑmum git rẽpublicã quantũ ad tẽporalia. vnde q̃uis vsura
rius sit fur: tamẽ qꝛ domestic⁹ fur est: nec furatur per
violentiã: ꝛ ex furto hmõi aliqua vtilitas ꝓueniat rei
publice: quantũ ad tẽporalia: et propter hoc patitur
viuere vsurarios: cuȝ tñ alios fures puniat: sed iudex
ecclesiastic⁹ qui subtilius videt q̃ iudex secularis ꝑse
quitur vsurarios propter damnũ spũale quod videt
ex vsura accidere: ꝛ quia vsurarij de ihonoratiõe vel
contẽptu dei vidẽt ꝙ de peccato suo fecerunt sibi offi
ciũ: ꝛ modũ viuẽdi: sicut ꝛ mulieres fornicatorie: alij
autẽ peccatores de peccato suo nõ faciũt sibi modum
viuendi. Sed iterũ obicit contra rationem illaȝ qua=
Iterum arꝫ dictum est ꝙ dare mutuum ad vsuram est in se et se=
cundũ se malũ. dictũ est enĩ ꝙ ꝓpter hoc est secundũ
se malũ: qꝛ vsurarius rẽ alienã manentẽ alienã vult fa
cere suã. sed videt ꝙ hoc sit falsũ. Probatur enĩ ꝙ in
vsura trãsfertur dñiũ: qꝛ iste qui accipit mutuũ rẽ suã
põt dare vsurario: et scit et vult dare. dicit enĩ ei: do ti
bi istã pecuniã preter sortẽ: ergo dat ei: ergo pecunia
quã accepit vsurarius preter sortẽ sua est: ergo nõ fa=
cit rẽ alienã manentẽ alienã tanq̃ suã: ergo ratio pre
dicta nulla. Preterea. esto ꝙ sub hac forma fiat con=
Secundo. tractus: mutuo tibi pecuniã istã hac cõditione vt des
mihi tantũ preter sortẽ dat illã ipi: ergo sua est: ergo
In oppoᵐ in vsura transfert dominiũ: et inde vt prius. Sȝ pro=
batur multipliciter ꝙ nõ trãsfertur dominiũ in vsura
primo sic. De pecunia quã accepit vsurari⁹ ꝑter sortẽ

non põt facere elemosinã: qꝛ ĩmolãtis ex iniquo obla
tio est maculata. nõ potest aliquid facere de ista pecu
nia quod sibi vtile sit nisi reddere ei a quo habuit: g̃
non est sua: ergo non transfertur in vsura dominium.
Itẽ. illũ contractũ non approbat dñs qui solus vere Secundo.
dñs est. vnde ei dicim⁹: Tu solus dñs. ꝛ apl's. vn⁹ est
nobis dñs. sȝ si aliquis haberet feudũ ab aliquo dño
non posset transire in dominiũ alterius sine consensu
dñi sui: ergo cũ iste qui accepit pecuniã ad vsurã cor=
pus suũ et aiam suã: et etiã tẽporalia habeat a dño in
feudũ et de illis certũ seruitiũ debeat facere dño suo:
non debet nec põt transferre dominiũ rei sue sine con
sensu dñi sui: ergo cũ dñs nõ approbet cõtractũ vsure
non transfertur dominiũ in vsura. Itẽ. si aliquis ex ti Tertio.
more qui potest cadere in constantẽ viruȝ dicat alicui
mulieri: ego accipio te in vxorẽ: si non consenserit aio
non est ibi matrimoniũ. et si constaret ecclesie ꝙ nõ cõ
sensisset aio iudicaret ibi nõ esse matrimoniũ: ergo si
aliquis necessitate coact⁹ dicat hec verba: do tibi istã
pecuniã preter sortẽ pro mutuo nõ transfertur ꝓpter
hoc dñiũ. ꝛ ita non trãsfertur dñiũ in vsura. Itẽ. que= Quarto.
ritur: dicatur res ista accipientis quã accepit de vsura
ꝑtius vsurarij. si vero: qꝛ negociari potest de illis cuȝ
proposito restituendi. eodẽ mõ depositũ quod apud
me habeo põt dici meũ: quia possũ negociari de isto ꝛ
dare alijs cũ proposito restituendi. Itẽ. iste vsurari⁹ Quinto.
tenetur reddere istã pecuniã et a quo habuit/ ãt quia
ei debet eã: aut alia de causa. non qꝛ eã debet ei: qꝛ nõ
interuenit cõtractus scd'm quẽ fact⁹ sit ei debitor. Si
autẽ alia de causa nõ inuenit alia causa: nisi qꝛ eius est
illa pecunia cui tenet eã restituere: ergo non est vsura
ri⁹. et ita in vsura nõ transfertur dominiũ. Ad cõcedi Solutio.
mus. ꝛ nõ valet hec argumentatio: Iste põt trãsferre Ad primũ
vel scit/ et vult rem suã in dñium alterius. et dicit hoc
do tibi pecuniã istã: ergo trãsfert dominiũ istud. licȝ
enĩ possit trãsferri: tamen nõ potest trãsferre sic: quia
hmõi contractus displicet deo: ꝛ licet ꝓferat verbuȝ
dandi: nõ tamen dat. de verbis enĩ nulla dȝ fieri cõtẽ=
tio: sed de ĩtẽtione. intentio aũt fenerãtis est ꝙ rẽ alie=
nã manentẽ alienã faciat suaȝ: per hoc patet solutio
ad secundo obiectũ: cum dicit vsurarius: accõmodo Ad scd'm.
tibi pecuniam hanc hac cõditione: vt tu des michi tã
tum ex vi mutui in quo trãsfertur dominiũ: vult trãs
ferre dominiũ in se rei aliene manẽtis aliene. Querit Alia q̃stio
postea iuxta hoc vtrũ liceat dare mutuũ hac conditio incidẽs.
ne ꝙ accipiẽs det aliquid pauperibus. videt ꝙ sic: quia Arꝫ ꝙ sic.
dare mutuũ bonũ est: ꝛ dare pauperibus bonũ: ergo
totũ quod ibi est licitũ est: Sed si hoc: ergo licitũ est In oppoᵐ
michi dare mutuũ: vt accipiẽs det aliq̃d patri meo in
digenti: eadẽ ratione ꝛ michi: magis enĩ diligo me q̃
alios: g̃ sicut nõ licet michi ex vi mutui transferre do=
miniũ rei aliene in me: ita nec ĩ aliũ. vnde nõ valet hec Solutio.
argumentatio: licitũ est dare mutuũ/ et licitũ est dare
aliquid pauperib⁹: g̃ licitũ est. ꝛc. sicut nõ sequit lici=
tũ est acquirere tẽporalia: g̃ licitum est predicare pro
acquisitione tẽporaliũ. Itẽ licitum est michi dare mu Iterum arꝫ
tuum isti ne ledat me aut vineã meã: g̃ licitũ est dare
mutuũ pro hac re tẽporali: pari ratione pro qualibet
alia re tẽporali: et ita pro pecunia. Solutio. Prima Solutio.
argumẽtatio nõ valet: qꝛ cũ datur mutuũ ne ledatur
vinea/ nichil accipit preter sortẽ: sed redimit ius suuȝ
ille q̃ dat mutuũ: hoc autẽ licitũ est: sed si daret ꝓ pe=
cunia: daret vt acciperet aliquid preter sortẽ: ꝙ autẽ
dictũ est ꝙ nõ transfertur dñiũ in vsura: intelligenduȝ

est de dominio illius rei q̃ accipitur preter sortẽ: hoc
autẽ quia dñs superior non approbat illũ contractũ:
sed contractum ad mutuũ: ꝛ in hoc transfertur domi
ꝯ dicta arꝫ. niũ: mutuũ enĩ est de meo tuũ: vt dictũ est supra: Sed
non videt ꝙ transfertur dominiuȝ: quia dñs superior
nõ approbat contractũ illũ: ergo nõ transfertur domi
nium pecunie accomodate: et ita nõ est ibi mutuum.
Solutio. Solutio. In hmõi contractu duo sunt/ vnũ licituȝ. s.
dare mutuũ: aliud illicitũ. s. intentio accipiẽdi aliquã
superexcrescentiã: ꝑmũ approbat dñs: et quantuȝ ad il=
Augustin⁹ lud trausfertur dominiũ. Dicit enĩ augustin⁹. Nichil
ita est conueniẽs equitati q̃ ꝙ aliquis de propria vo=
luntate sua exequatur: sed hoc intelligendũ dño ap=
probante: secundũ non approbat. vnde quantũ ad il
Iterum arꝫ lud nõ transfert dñiuȝ. Itẽ iste mutuũ potest dare ali
cui vt ipse qui accipit impleat hoc preceptũ: Nõ fur=
tum facies: non mechaberis: eadẽ ratione põt ei dare
mutuũ vt quodlibet aliud preceptũ impleat: g̃ vt i=
pleat hoc preceptũ: mutuũ date nichil inde sperãtes
ergo potest dare mutuũ isti vt iste mutuuȝ det alijs.
In oppoᵐ Contra. Mutuũ date nichil inde sperantes: nec ante
Solutio. nec post: sed ille sperat aliquid post: g̃ peccat: Quod
cõcedimus: nec est simile de hoc precepto: Non furtũ
facies: ꝛ de hoc mutuũ date: quia in ꝑmo ex vi mutui
nichil accipit preter sortẽ: nec ĩ se nec in alio: sed ĩ secũ
do accipit aliquid ꝑter sortẽ vel in se vel in alio.

¶ Utrum ille qui accipit ad vsuram peccet.
¶ Secunda questio principalis.

Arꝫ ꝙ sic. Queritur vtrũ ille q̃ accipit ad vsurã peccet. vide
tur ꝙ sic. Qui enĩ dat alicui occasionẽ fornican
di peccat mortaliter: sicut si ĩtroducta esset ab aliquo
mulier fornicaria si recederet socius de domo vt da=
ret socio locũ fornicandi peccaret: immo nõ debet re
cedere: g̃ si aliquis dat occasionẽ alicui ad vsurã dan=
di peccat mortaliter: sed q̃ accipit ad vsurã dat vsura
Secundo. rio occasionẽ dãdi ad vsurã: g̃ peccat mortaliter. Itẽ
magis debeo diligere aĩam ꝓximi q̃ corpus ꝓpriuȝ:
ergo pro nulla necessitate corporali/ licet michi dare
occasionẽ peccandi/ siue scandalizare ꝓximuȝ: sed qui
accipit ad vsurã scãdalisat ꝓximũ: ergo pro nulla ne=
cessitate corporali licet accipere ad vsuram: g̃ qui acci
Tertio. pit peccat mortaliter. Itẽ in euangelio: Ue hoĩ illi ꝑ
quẽ scandalũ venit: ꝛ dicit ibi glosa ꝙ vitandũ est scã=
dalum vbiq̃/ exceptis tribus casib⁹ scilicet/ vbi est ve
ritas vite/ et iusticie/ ꝛ doctrine: sed si ille nõ accipit ad
vsurã: non amittit propter hoc veritas vite/ nec iusti=
cie/ nec doctrine: ergo in hoc casu vitare debet scanda
Quarto. lum: g̃ peccat si accipit ad vsuram. Item sit hic aliq̃s
sacerdos indigẽs et petat mutuũ ab aliquo vsurario
subdito suo: videtur ꝙ peccet. ipse enim predicat non
esse dandum ad vsuram: ꝛ ꝓhibet dare/ ꝛ ipse facit ꝙ
iste det ad vsuram: ergo facit cõtra id quod predicat:
ergo peccat mortaliter ꝛ ita videtur ꝙ peccatũ sit ac=
In oppoᵐ cipere ad vsuram: quod si concedatur. Contra. Bea=
tus hieronimus commendat beatam paulã de hoc ꝙ
multa expendit in vsuris vt pasceret pauperes: ergo
non est peccatum accipere ad vsuram: quod concedi=
Solutio. mus. et ad primo obiectum dicimus ꝙ non est simi=
Ad primũ le de fornicatione: qꝛ in fornicatione nichil est licitum
sȝ in datione mutui ad vsurã aliquid licitũ est. scilicet
dare mutuũ: sed residuũ est illicitũ. iste vero q̃ accipit
ad vsurã non petit nisi ꝙ ei detur mutuũ. hoc aũt lici
tum est: sed ꝙ detur ad vsurã. hoc est contra volũtatẽ

rectã accipientis. Ad scd'o obiectũ dicimus ꝙ hec est Ad scd'm.
falsa: Iste qui accipit ad vsurã scandalizat ꝓximũ. scã
dalizare enĩ est facto vel dicto min⁹ recte peccãdi oc=
casionẽ prestare. Petere aũt mutuũ nõ est factũ vel
dictũ minus rectũ: imo iustũ est ꝙ indigẽs petat mu=
tuum: et iustũ est ꝙ detur ei gratis. ꝛ qꝛ nõ vult vsura
rius reddere gratis redimit accipiens ius suũ dando
aliquid preter sortẽ. Per hoc patȝ solutio ad tertio Ad tertiũ.
obiectũ. Ad quarto obiectũ dicimus ꝙ sacerdos nõ Ad q̃rtum
peccat petendo mutuũ/ nec facit cõtra id qd' predicat
sed si daret mutuũ ad vsurã tunc faceret contra id qd'
predicat: nec cõpellit/ nec facit ꝙ vsurari⁹ det ad vsurã
sed petit ius suũ et redimit si nõ potest hr̃e grat's. hoc
autẽ non est pctm̃. Cõcedim⁹ ꝙ licitũ est in necessita=
te accipere ad vsurã: sed ꝓ q̃ta necessitate sit peccatũ
pro q̃ta non. hoc nõ determinat ars/ vsus/ sciẽtia: sed
caritas. vnctio enĩ docet nos de oĩbus hmõi. virt⁹ enĩ
omni arte certior et melior est: vt dicit aristo. Ex ꝑdi corrolariũ.
ctis patet ꝙ est licitũ accipere ad vsurã vt pascantur
pauperes. eadẽ ratione licitũ est accipere ad vsurã vt
fiant alia opera mie. Sed opus mie est dare mutuũ Iterum arꝫ
gratis: ergo licitũ est accipere ad vsurã vt iste qui dat
vsurã det mutuũ gratis. Contra. Iste preter necessi= Arguit in
tatẽ vel suã vel alterius ꝓuocat vsurariũ ad dandum oppositũ.
ad vsurã: ergo scandalizat istũ: g̃ peccat. Ad cõcedi= Solutio.
mus: si preter necessitatẽ/ vel suã/ vel alteri⁹ det aliq̃d
vsurario vt det mutuũ gratis. Tale enĩ dare vel acci
pere est factũ vel dictũ minus rectũ. vnde scãdalizat:
sed cum accipit ad vsurã in tp̃e necessitatis: vt pascat
pauperes petit quod est pauperũ: ꝛ est petitio recta.
et si nõ põt hr̃e gratis lȝ redimere ius pauperũ.

¶ In quibus contractibus sit vsura.
¶ Tertia questio principalis.

Queritur in quibus cõtractibus sit vsura. ponat
ergo ꝙ aliq̃s det mutuũ alicui familiari regis
hac cõditione vt defendat eũ ab exactionib⁹ taliarum
et iste defendat ipm̃. Querit vtrũ in hoc contractu sit
vsura. videtur ꝙ sic: dat enĩ mutuũ pro re tẽporali: g̃ Arꝫ ꝙ sic.
ibi est vsura. Sȝ cõtra. Non grauat ꝓximũ sic dando In oppoᵐ
mutuum: ergo non est vsura. Solutio. Quedam ta= Solutio.
lie sunt debite/ quedã indebite: si ergo dat mutuum
hac cõditione vt defendat ipsum a debitis talijs vsu=
rarius est: contractus grauat proximuȝ non illum cui
dat mutuũ: sed principem cuius damno procurat ab
absolutione debite talie: si vero dat mutuũ hac con=
ditione vt ipse defendat a talijs indebitis: adhuc di=
stinguendum est vtrum ille qui defendat ipsum solo
verbo defendat ipsum aut per dationem aliquam
pecunie: si vltimo modo vsura est si hoc sciat iste qui
dat mutuum/ grauat igitur ꝓximum: si primo modo Ad rõnem
non est vsura: nec valet: dat mutuũ pro re temporali:
ergo est ibi vsura: cum enim dicit mutuũ dare pro re
tẽporali est vsura: intelligitur de re temporali de qua
percipit aliquod emolumẽtũ iste qui dat mutuũ: sed
verba vel preces non dicuntur esse emolumentũ. Itẽ
ponatur ꝙ aliquis det mutuum pro pignore: ꝛ sit ita
ꝙ iste qui accipit mutuum equũ habet ociosum quẽ
locare non velit et tradit illi pro pignore a quo mu=
tuum accipit hac condicione vt pascat ipsum et equi= q̃o incidẽs
tet ipsum: sine grauamine. Querit vtrũ in hmõi con
tractu sit vsura: videt ꝙ sic: Quia preter sorteȝ habet Arꝫ ꝙ sic.
vsum rei aliene: ergo preter sortem accipit aliquod
emolumẽtum: ergo ibi est vsura. Preterea. iste equ⁹. Secundo.

potest locari quolibet die.xij.denariis et tantum va-
let res quantum haberi potest de ipsa: ergo si dans mu-
tuum teneat equum per.xx.dies perinde est ac si pre
ter sortem acciperet.xx.sol.ergo ibi est vsura.si conce
In oppom datur.Contra.Non grauat proximuz: immo iuuat:
pascit enim equū suū quem inutiliter pascebat prius
Eod mō de ille qui accepit mutuū:ergo non est ibi vsura. Eadez
domo. est questio si accipiatur domus pro pignore que inuti-
lis est accipiēti mutuū nec velit eā locare/ ille vero q̄
dat mutuū custodit domuz a ruina/ potest probari ꝙ
Solutio. ibi est vsura:potest probari ꝙ non:sicut et prius.So
lutio.In talibus casib⁹ considerandū est vtrum pre-
ter mutuum pares sint vtilitates circūscripto mutuo
non est ibi vsura:sicut enim in ꝓposito casu circūscri-
ptoq; mutuo/deberet velle iste cuius est equ⁹ ꝙ alt⁹
haberet vsum equi sui ex quo inutilis est ei equus: ha
bet enī aliquam vtilitatē de equo suo ꝙ alius pascit
eū et sine grauamie eq̄tat. vnde pares sunt vtrobiq;
Ad ratōnē vtilitates.vñ nō ē vsura ⁊ nō vz hec argumētatio/iste
habet vsum rei aliene preter sortem: ergo ibi est vsu
ra:deberet addi et pro illo vsu non facit recōpensatio
nē et hoc falsum. vnde patet solutio ad primo obie-
Ad secūdū ctum.Ad scdo obiectum dicim⁹ ꝙ non est respectus
ad illud quod haberi potest de equo:sed ad illud qđ
principaliter habetur vel ad illud quod de ipso face-
Alia q̄stio ret dñs eius. Queritur postea de casu isto in quo ali
incidēs. qui participant vel consentiūt vsure/vtrū peccent:po
natur ergo ꝙ aliquis vsurarius det alicui conuentui
generalem refectionē que dicit pitantia:⁊ totū quod
dat est de vsura:sed conuētus nescit illud esse de vsu-
ra/excepto vno solo monacho q̄ bene scit istud esse de
vsura. Queritur vtrum conuētus peccet mortaliter
Arḡ ꝙ sic. comedendo illam refectionē: videt ꝙ sic:quia domi-
nus precepit in leuitico:omne morticinū et raptuz a
bestia ne comedas: sed raptū de vsura est morticinū
infert enī mortē et raptum a bestia.i. a bestiali homi
ne:ergo qui comedit de vsura facit contra preceptuz
domini: ergo peccat mortaliter. ꝙ autem morticinū
Probatur sit patet per illud quod dixit thobias: Videte ne for-
minor. te furtiuus sit:quia non licet nobis aut edere aliquid
ex furto/aut contingere: non licet ergo cōuentui co-
medere aliquid de vsura: ergo mortaliter peccāt come-
Secundo. dendo.Item abbas vel dispensator abbatie tenebat
querere an furtiuum esset quod eis dabat:sicut que-
siuit thobias/et nō quesiuit:sit ita: ergo peccant mor
In oppom taliter.Contra. Iste conuētus nescit hoc esse de vsu-
ra : ⁊ de quolibet homine presumendū est ꝙ sit bon⁹
nisi probetur in contrariuz:ergo non peccat comedendo
Secundo. illam refectionē. Item apostolus dicit loquēs de co
medendis . nichil interrogantes propter cōscientiaz:
ergo dispensator nō tenetur īterrogare an furtiuum
Alia q̄stio sit/an de vsura.Querit postea de isto qui scit illud eē
incidēs. de vsura vtr̄ debeat comedere.videt ꝙ nō:qr cū sciat
Arḡ ꝙ non. illd eē morticinū si comedat scienter facit ꝯ p̄ceptum
domini:ergo si comederet peccaret mortaliter:ergo
In oppom tenetur non comedere. Si concedatur. Contra. Si
non comedat scandalisat alios et tenetur non scanda
lisare: quia ve homini illi per quem scandaluz venit:
Secundo. ergo tenetur comedere.Item si nō comedat facit cō
tra preceptū abbatis:abbas enim precipit: sit ita: ne
aliquis faciat singularitatē aliquam: ergo tenetur come
dere et tenetur non comedere: sicut probatum est:ergo
Alia q̄o in tenet ad duo oppposita quod est impossibile.Queri
cidens. tur etiā de vxore feneratoris/ vtrū peccet comedēdo

de vsura:videtur ꝙ nō:quia tenetur cohabitare cum Arḡ ꝙ non
viro suo: quia vt dicit apostolus.Mulier non habet
potestatem corporis sui: sed vir:nec ecōuerso. Item Secundo.
dicit domin⁹ in euangelio.Non licet vxori dimittere
virum suū nisi ꝓpter causam fornicationis:ergo tenetur
cohabitare cum viro suo : sed non potest cohabitare
cuz viro suo nisi comedat de vsura: ergo potest licite
comedere.Contra.Comedit morticinū ⁊ scienter:ergo In oppom
facit scienter cōtra preceptū domini:ergo peccat mor
taliter.Eadē est ratio de seruientib⁹ feneratoribus ⁊ eod mō de
de illis q̄ colunt vineas ⁊ agros feneratorum.Solutio. de seruito.
Ad primū dicimus ꝙ si sit vehemēs suspitio ꝙ iste q̄ Solutio.
dat pitantiā sit vsurarius/sicut si sit ciuis alicuius ciui Ad primū
tatis in qua fere sunt omnes vsurarij interrogare de-
bet dispensator abbatis/an sit furtiua et funebris illa
pecunia quā dat pro pitantia/ ⁊ diligēter inquirere:⁊
si credat funebre nullo modo debet recipere. Quod Ad dictuz
vero dicit apostolus : Nichil interrogantes propter apostoli.
conscientiam:intelligit vbi non est ꝑsona suspecta: et
preterea apostolus loquebatur de ydolaticis q̄ sim- Aliter dr.
pliciter licet comedere omnia enī munda mūdis:sed
illud quod est de vsura nō: si vero nulla sit suspitio ꝙ
iste q̄ dat sit vsurarius non est interrogandū an furti-
uū sit:nec peccat cōuentus comedendo/nec valet illa
argumētatio: iste comedit morticinū: ergo peccat mor
taliter comedēdo:sicut iste cognoscit vxorē alterius:
ergo peccat cognoscēdo:potest enī aliq̄s cognoscere
vxorem alterius sine peccato:si adhibeat diligentiaz Nota.
quā potest adhibere ⁊ debet et credit esse suā:de isto
vero solo qui scit totū quod datur esse de vsura:Dici Ad aliud.
mus ꝙ in illo casu ne scādaliset fratres debet comede
re:tamen cum conscientia ⁊ proposito restituendi.dz
enī hoc significare abbati/vt abbas restituat/⁊ abbas
debet restituere.eiusdē enī volūtatis debent esse oēs
fratres eiusdē cōuentus.vt quod bene vult vn⁹ bene
velit alius. ⁊ nō valet:comedit scienter morticinū:ergo
peccat.non enī est morticinū et in hoc casu.sicut si ali
quis vsurari⁹ peniteat et obuiat alicui in extrema ne-
cessitate constituto: ⁊ si nō habeat ad manū nisi dena- Exemplū.
riū quē habuit de vsura tenetur illū dare cū ꝓposito
restituēdi equipollentē.De vxore feneratoris dicim⁹ Ad aliud.
ꝙ nullo modo comedere debet de vsura nisi habeat
alia de quib⁹ possit restituere: ⁊ tūc potest comedere
cū proposito restituēdi. aliter nō:imo prius debet di
mittere virū suū q̄tū ad cohabitationē. nō enī tenet
cohabitare si vir suus cōpellat eā ad peccanduz.Ad Ad dictuz
vero dicit apl's. Mulier nō habet potestatē corporis apl'i.
sui:sed vir:bene concedimus: q̄uis enī nō cohabitet
tamen tenetur reddere debitū ei pro loco et tēpore.
et de isto quod obicit ꝙ alr̄ nō debet dimittere alterū
nisi propter fornicationē:bene cōcedimus.sed dñs nō Ad aliud.
intelligit tantū de fornicatione corporali:sed etiā de
spirituali.sic patet in glosa.Fornicatio aūt spūalis in
omi pctō mortalis est.tenet aūt mulier obedire viro
suo saluo dñio superioris dñi.Idē cōcedim⁹ de seruiēti Ad aliud.
bus et colentibus vineas feneratorū: ꝙ nullo modo
debent scienter recipere pecuniā feneratorum/ nisi velit
restituere:tamen de colentib⁹ vineas dicunt quidam Alij dicūt.
ꝙ licite possunt recipere:quia non faciunt vsurarium
impotentem: quia de fructu vinearum poterit resti-
tuere quod dat cultoribus: sed quia illud incertū est
prime solutioni adherem⁹. Adhuc queritur de illis Alia q̄o in
qui per participationem ⁊ consensum incidunt in pec cidens.
catum vsure.in quibusdā enī regionibus sunt quidā

qui huic officio deputant se vt indigentib⁹ querāt pe
cuniā ad mutuū:et accipiūt ab vtraq; pte: Queritur
Arḡ ꝙ nō. de illis vtrū peccant sic faciendo.videt ꝙ non . vtiles
ei sūt indigentibus et oī vtilitati deseruiūt. ergo nō pec
cant:sed ꝯ. ipsi accipiūt a b vtraq; parte.ergo a fenerato
re:scz sortē.de sorte enī nichil daret eis: hoc bene sci
unt ipi:ergo scienter comedūt morticinū . ergo peccant
Alia q̄stio mortaliter.Similiter q̄rit de rectoribus quarūdā ci
incidens. uitatū qui cōpellunt ad reddēdū vsuras:et de testib⁹
quorū testimonio reddūt:et de illis qui publica istru
mēta faciunt sup cōtractib⁹ vsurarijs: Querit vtruz
Arḡ ꝙ non. peccēt.videtur ꝙ nō:qr hoc faciūt ꝓpter cōmunē vti
Secundo. litatē.Itē.si aliq̄s dederit fidē de reddēdis vsuris ec
clesia consulit ꝙ reddat.ergo illi qui cōpellūt reddere cō
In oppom firmāt qđ ecclia cōsulit.ergo non peccāt Cōtra .eorū
auxilio iste acquirit vsuras:ergo eorum auxilio facit pec
catū:ergo consentiūt petō: sed facientes ⁊ cōsētiētes
Alia q̄stio pari pēa puniēdi sūt.ergo ipi peccāt mortaliter.q̄rit aūt
incidēs. de istis q̄ p̄ter sortē aliq̄d accipiūt noīe pene: vel locati
onis vtrū peccēt. Quidā ei ita dicūt.loco tibi pecuni
am meā vsq; ad nūdinas illas:⁊ pro locatiōe tm̄ dabis
michi:vel do tibi mutuū vt reddas illud ī nūdinis il-
lis:vel si non reddideris ꝓ pena dabis michi tantū.
Arḡ ꝙ sic. Querit vtrū iste contract⁹ sit vsurari⁹.videtur ꝙ sic.
qr ⁊ de noib⁹ nulla dz eē cōtētio:ergo siue dicat ali-
quis loco pecuniā siue aliquo alio vbo vtat:dū mō ī
tendat transferre dñium :⁊ ex vi mutui aliq̄d hr̄e p̄ter
sortē cōtract⁹ ē vsurari⁹:ergo peccat mortalit qui sic
dat pecuniā suā ⁊ peccāt mortaliter q̄ de hmōi cōtra
ctib⁹ dāt publica instrumēta:sicut cardinales ⁊ papa
Solutio. Solutio.Ad primū dicim⁹ ꝙ ille peccat mortaliter q̄
Ad primū ꝓcurat ꝙ aliq̄s det mutuū ad vsurā alicui/lz hoc vti-
le sit indigentib⁹:tm̄ peccat ꝙ non ꝓcurat hoc ꝓpter
vtilitatē indigentiū:sed vt ipe hēat vsure partē.vñ cō
Ad scdm. municat vsure ꝑ participationē.Sil'r dicim⁹ ad scdo
obiectū ꝙ peccant rectores qui cōpellūt reddere vsu
ras ⁊ ipsi testes et q̄ faciūt scienter publica istrumen
ta de cōtractu vsurario.oēs isti cōicāt pctō vsure per
duplex vsu cōsensū.vñ q̄dā sūt vsurarij simpliciter sicut illi q̄ dant
rari⁹. pecuniā suā ad vsurā:alij sūt vsurarij ꝑ participatio-
nē:sicut vxor vsurarij ⁊ seruientes:et iste q̄ ꝓcurat vt
aliquis det ad vsurā:hac de cā vt ptē inde hēat: oēs
tales sūt vsurarij ꝑ participationē:non tm̄ simpliciter
vsurarij.aliq̄ autē sūt vsurarij s'm consensū:sicut recto
res q̄ cōpellūt reddere vsuras ⁊ testes.vñ nō valz hec
argumētatio:rectores faciūt hoc ꝓpter cōmunē vtili
tatē:ergo nō peccāt.qr nō faciūt ꝓpter cōmunē vtili-
tatē absolutā:sz respectiuā siue cōparatiuā .faciūt ei
hoc malū ne peius fiat:nō solū confirmāt qđ ecclesia
cōsulit:imo pl⁹ faciūt: dāt ei auctoritatē ⁊ potētiam
Ad vltimū fenerādi.Ad vltio obiectū dicim⁹ ꝙ p̄t eē ꝙ iste con
tract⁹ nō sit s'm sniam suā vsurari⁹:illi tm̄ q̄ dāt pecu-
niā vsurarij sūt: ī fraudē ei vsurarū faciūt ⁊ ex vi mu
tui intēdūt aliq̄d recipere p̄ter sortē.contract⁹ tm̄ in se
nō ē vsurari⁹:si pro pena negligentie ei⁹ q̄ debuit sol
uere debitū ad p̄dictū t'minū ⁊ ꝓ expēsis quas faciūt
creditores vt habeāt debitū aliq̄d p̄ter debitū ꝓ pēa
dat et qđ nō excedat culpā vel expēsas:⁊ quātū ad hoc
posset dare dñs papa ⁊ cardiales lr̄as suas:iustū ei ē
puniri negligentē aut fraudulent differētē solutionē
debitam.

¶ De casibus q̄ sunt ex īcertitudine tēporis.

¶ Scdz capitulum.

Dicto de casib⁹ in q̄bus cōtract⁹ ē vsurari⁹ cuz
certitudine tp̄is.dicendū ē de casib⁹ illis q̄ sūt
ex incertitudine tp̄is.aliq̄s ergo dr ita.vēdo tibi bla
dū meū vt reddas michi tm̄ quātū valebit ī tp̄e ī quo
cari⁹ erit hoc anno:Querit vtrū iste contract⁹ sit vsu Prima q̄o
rarius.videt ꝙ sic.qr vendens in intentione hz accipi Arḡ ꝙ sic.
endi aliquid preter sortē:et hoc exprimit forma con-
tractus.vsurari⁹ est ergo iste contract⁹.Contra.īcer- In oppom
tū ē vtrū bladū sit plus valiturū in pte aliqua āni fu-
turi q̄ mō valeat.p̄t enī contingere ꝙ minus valebit
per totū sequentē annū:q̄ modo valeat. ergo dubiū est
vtrum iste ex hoc contractu acceptur⁹ sit plusq̄ sortē
vel minus.ergo contractus iste non ē vsurarius.et ꝙ Cōfirmat.
hec argumentatio sit necessaria:ꝓbatur.qr dicit dñs
papa in quadā decretali ꝙ aliqui mercatores vendi
derūt merces suas que non valebant nisi quinq; libras
in tp̄e cōtract⁹ ꝓ sex libris ad pascha reddendis.dicit
dñs papa:ꝙ contractus ille non ē vsurarius ꝓpt du-
biū euēt⁹ rei:p̄t ei cōtigere ꝙ sex libras valiture sunt
merces ī pascha.ergo si ille ꝯtract⁹ nō sit vsurari⁹ ꝓpt du
biū euētū rei :eadē rōe nec pri⁹. Itē.ꝯ decretalē illā sz ꝯ hoc ar.
obicit. si lz vēdere merces q̄ nō valēt nisi q̄nq; libras
ꝓ sex libris ad pascha/lz sil'r vēdē pro sex ⁊ sex duob⁹
denarijs:sil'r pro sex libris et quatuor denarijs et au-
gēdo ꝑ minutas:cū nō sit determinate p̄ciū ī quo si-
stēdū sit lz vēdere ꝓ x.libris.Cōtra.maīfeste intēdit
hr̄e vendens plusq̄ sortē.ergo cōtract⁹ ē vsurari⁹. Forte Euasio.
dicendū ē ꝙ sistendū ē ī aliquo p̄cio circa x.libras vi-
delicet ī illo p̄cio qđ determiabit vir bon⁹ vel sapiens in
hmōi cōtractib⁹.Sz cōtra. sapiens nichil scit de futu ꝯ hanc ar.
ris euētib⁹:qr astronomi sepissime falluntur in hmōi
ergo nichil p̄t determinare de talibus.ergo si iste vltim⁹
contractus est vsurari⁹ nec impedit dubius euēt⁹ rei
eadē rōe cōtract⁹ ille quē dicit decretal nō eē vsurariū
est vsurarius.Itē si ꝓpter dubiū euentū nō sunt vsu- Secundo.
rarij hmōi cōtract⁹:ergo emere in terra bladum non fuit
vsura:⁊ cōmunis opinio dicit oppositū:si enī sextari⁹
bladi valet mō.x.sol.⁊ ꝓbabile est ꝙ tm̄ valitur⁹ sit ī
augusto ⁊ aliq̄s emat ꝓ quinq; solidis vsura dr hmōi
esse:nec hoc impedit dubius euentus:ergo cōtract⁹ q̄ est
in decretali vsurarius est.Solutio.Ad euidentiā so- Solutio.
lutionis istorum:Notāde sunt quedā rl'e q̄b⁹ dirigamur Alique rl'e
ī hmōi casib⁹:quarum p̄ma hec ē:quātūcūq; vēdēs cert⁹ Prīa rl'a.
de sorte intēdit accipere pl⁹ q̄ sortē ⁊ hoc exp̄mit for
ma cōtractus:ille cōtract⁹ vsurarius est. scđa est vbi- Scđa rl'a.
cūq; vendēs vēdit merces suas respectu futuri ꝓ ma
iori precio q̄ valeant in tēpore cōtractus et vēdit se-
cundū estimationē boni viri ⁊ sapiētis:ī hmōi ꝯtracti
bus nō est cōtract⁹ vsurarius: sicut enī dicit aristo.bo
nus ī singulis videt verū vt regula ⁊ mēsura eorum exi-
stēs.scđz hoc idē dicit apl's.Spūalis hō oīa iudicat ⁊
a nemie iudicat.tertia rl'a est:si vendēs intēdit accipe Tertia rl'a.
pl⁹ q̄ sortē:siue hoc exp̄mit forma cōtract⁹ siue nō si-
ue plus acceptur⁹ sit siue nō vsurari⁹ ꝯct⁹ est:saltē s'm
intētionē: vsura enī ī volūtate ꝯsistit sicut ⁊ symonia.
Scdm p̄mā rl'am dicim⁹ ꝙ cōtract⁹ p̄m⁹ sit vsurarius
per scdam rl'am dicim⁹ ꝙ cōtract⁹ q̄ est ī decretali non
est vsurari⁹: si enī vir bon⁹ ⁊ sapiēs ī hmōi cōtractib⁹
⁊ s'm ꝙ solet accidere ī alijs ānis estimet merces suas
valituras sex libras ad pascha nō est ꝯtract⁹ vsurari⁹.
vñ dicim⁹ ꝙ ī hmōi ꝯtractib⁹ sistēdū ē vbi sistit vir sa-
piēs cōsideratis oib⁹ circūstātijs:nō solū ergo dubi⁹ euēt⁹
facit ꝯctū nō eē vsurariū:sz recta estimatio sapiētis.vñ
si aliq̄s emat bladū ī t'ra ⁊ s'm iudiciū sapiētis sit mlta

tñ ꝯ hoc aꝛ accepturus preter sortē vsura' dr eē. Sʒ probatur ꝙ
nō sit ibi vsura: qꝛ dictū ē superius ꝙ vsura ē cū aliqs
itēdit aliqd accipere ꝑter sortē ex vi mutui: sʒ ibi nō ē
Secundo. mutuū. ergo ibi non ē vsura. Itē ibi ē simplex emptio ⁊
In oppoᵐ venditio. ergo non est vsura. Si concedatur hoc. ergo ea=
dē rōne: si aliquis vendit pannū q nō valet mō nisi xi.
sol. pro xv. ad pascha non ē vsura: qꝛ ibi non ē mutuū.
Ad idem. Silr si aliquis vendit marchā argenti que non valet
mō nisi xl. sol. pro xlij. sol. ad pascha non est vsura: qa
Euasio. non est mutuū: sed simplex emptio vel venditio. For
te dicetur ꝙ hec est vsura: qꝛ in fraudē prohibitionis
mutatur cōtractus: scit enī ille qui vendit ꝙ prohibi
tum ē dare mutuū pro superabūdātia: vñ nō dat mu
tuū: sed vendit: et ita in fraudē precepti mutat cōtra
ꝯ hoc aꝛ. ctū: propter hoc iudicatur vsurarius. Silr ꝓbatur ꝙ
iste qui emit bladū in terra vsurarius ē: scit enī ꝙ ille
qui vendit indigēs ē: et scit ꝙ illi tenetur dare mutuum
nichil inde sperans: si aūt daret pro superabūdātia fa
ceret manifeste contra preceptū in fraudē. ergo ꝑcep
ti mutat contractū et vendit bladū pro minori ꝗ va=
leat. ergo vsurarius iudicandꝰ est cū intendit accipere ali
quid preter sortē: nō enī curandū ē vtrū in eadē inten
Secundo. dat accipere plusꝗ sortē vel in aliā. Item. peccatū ēst
vt videtur vendere rē plusꝗ valeat ad terminū ratione
termini. ergo si vendatur res plusꝗ valeat mō sine expecta
tione: imo statim accipiatur maius peccatū ē: magis ei
nocet. ergo oēs cābitores peccāt qui vendunt plusꝗ vale
ꝯ hoc aꝛ. at res et stati accipiunt ꝑciū. ergo sunt vsurarij. Sed
contra. tm̄ valet res quātū inde ꝑt hri in ꝑsenti: ergo
Secundo. si tm̄ vendāt non peccant. Itē. peccatū ē emere bladū
in terra q improbabili venditio recte estimātis multo
plus accepturus ē ꝗ emit. ergo peccatū ē emere priora=
tus quos vendunt monachi. est enī aliquis clericꝰ iu=
uenis qui probabiliter sua etate ꝑt viuere ꝑ xl. annos
De mona= et sūt aliq monachi valde indigentes et vēdūt ꝑora=
chis. tū aliquē huic clerico ad vitā suā pro. c. libris: ⁊ ꝑora
tus valet xl. libras ānuati: videtur ꝙ iste qui emit pec=
cat mortaliter. multo ei plura accepturꝰ ē ꝑter sortē
et tenetur dare mutuū gratis ex quo scit indigentiā illo
rū. ⁊ qa non vult dare gratis: mutat contractū mutui
Solutio. in emptionē. ergo peccat mortaliter. Solutio. Ad ꝑmū
Ad ꝑmum dicimꝰ ꝙ nō valet hec argumētatio: ibi nō ē mutuū. ergo
ibi nō est vsura: quidā enī vsurarij directe sūt vsurarij
sicut illi qui dāt mutuū vt aliquid habeant preter sortē
alij indirecte sunt vsurarij videlʒ illi q in fraudē ꝑce=
pti mutāt contractū et idē intēdūt acquirere qd acq=
rent ꝑ mutuū: faciunt aūt fraudē huic ꝑcepto: mutuū
date nichil inde sperātes: aliqñ mutatione nois tm̄: si
cut si dicat vsurariꝰ: non do tibi pecuniā istā mutuo: sʒ
vendo. pʒ ꝙ idē ē ac si dicat: do tibi mutuū: aliqñ facit
fraudē ꝑcepto mutādo cōtractū: sicut iste q emit bla
dū i tra volēs dare pecuniā suā mutuo ⁊ q vēdit suas
merces carius propter terminū: hmōi hoies faciūt frau
dē ꝑcepto dei ⁊ vendūt tēpꝰ: vñ vsurarij dicūtur: lʒ idire
cte: ꝓpriū ei ē vsurarij vēdere tēpꝰ: ⁊ ꝓpter hoc dr i ec=
cle. de auaro gra vsurarij auaro nichil ē scelestius vel
iniquꝰ: vsurarius ei facit ꝯ triplicē legē: diuinā q ꝑce
pit mutuū dare nichil inde sperātes: facit ei ꝯ legē di=
uinā q ꝑcepit mutuū dare nichil ide sperātes: facit ei
ꝯtra legē naturalē ⁊ hūanā: qꝛ facit ꝯ hoc ꝑceptū: qcū
ꝗ vultis vt faciāt vobis hoies: ⁊ vos eadē facite illis
facit ei cōtra legē naturalē vniuersalē: qꝛ vēdit tēpus
Augustinꝰ qd cōmune ē oīʒ creaturarū. dt ei aug. ꝙ iudiciū ē sū
me largitatis dei ꝙ qlibet creatura cōpellatur dare
seipam. sol enī cōpellitur dare seipsū ad illuminādū: silr
terra cōpellitur dare quidqd ꝑt: ⁊ silr aqua. nichil aūt
ita gñaliter dat se sicut tēpꝰ: qꝛ velint nolint res tp̄s
hñt: qꝛ ergo vsurariꝰ vendit qd de necessitate ē oīum
creaturaꝝ cōe creaturis oībus iniuriatur ⁊ lapidibꝰ. vñ
si hoies tacerent cōtra vsurarios lapides clamarēt si
possēt: ⁊ hec est vna causa quare ecclia ita ꝑsequtur vsu
rarios. vñ maxie cōtra illos dt deus. cū accepero tp̄s
i. cū tp̄s ita erit i manu mea ꝙ vsurarij nō possit ipsū
vendere: tūc iusticias iudicabo. Ad secundo obiectū Ad scđm.
dicimꝰ ꝙ hec argumentatio nō valet. iste vendit rem
plꝰ ꝗ valʒ ad terminū et hoc rōe termini: et ꝓpter hoc vsu=
rarius. ergo iudicandus ē vsurarius: si vendat eandē
rem ꝓ eodē ꝑcio: et stati accipit preciū. non ei i hmōi
contractu facit fraudē ꝑcepto dei: nec vendit tēpꝰ: sed
concedimus ꝙ peccat: si decipiat ementē. in simplici
enī venditōe ⁊ emptione ꝑt decipi tā vendēs ꝗ emēs
qꝛ emens dat minus ꝗ ꝑt dare: et vendens accipit plꝰ
et ꝓpter hoc determinauit lex hūana: ꝙ si i cōtractu
venditōis et emptiōis decipiatur aliqs vltra medieta=
tē iusti ꝑcij: ꝙ deceptꝰ possit agere cōtra deceptorem
sed sm legē diuinā: non ꝑt vendere sine pctō rem ali
quā scienter plusꝗ valeat. sed licet vendere quātum ꝑt
dum modo per mendatiū nō vendat: nec contra con=
scientiā suā: sed quātum possit vendere vel non plus
hoc aūt nō determinat ars: sed caritas boni viri et sa=
pientis in singulis. Ad vltio obiectū dicimꝰ ꝙ si ille q Ad vltimū
emit ꝑoratū in fraudē ꝑcepti dei et ꝓ expectatione tē
poris emat vsurariꝰ iudicādꝰ ē: aliter ei ꝑt emere sine
pctō: dū mō emat sm estimationē boni viri: quia sine
dubio carius dʒ emere iuuenis ꝗ senex.

¶De superabundantia in qua
non interuenit pactum.

¶Secunda questio.

QUeritur postea de illa superabundantia in qua
non interuenit pactum: sit ergo aliquis qui det
mutuū sperās se aliqd accepturū preter sortē: nec ali
ter daret nisi speraret se aliqd accepturū: tm̄ non facit
pactū. Queritur vtrū hoc sit vsura. videtur ꝙ non. quia Arꝫ ꝙ non.
quilibet debet esse gratꝰ ad beneficia: ergo iste q accipit
mutuū tenetur esse gratꝰ ad mutuū: cū mutuū sit bene=
ficiū: ergo ille q dat mutuū potest sperare aliqd ad qd ac
cipiēs tenetur: ergo potest sperare aliquā supabūdantiā: ergo
ibi nō est peccatū: ergo nec vsura. Itē ex dono potest spe= Secundo.
rare vt aliqd sibi detur: ergo ex mutuo potest sperare vt
aliquid sibi detur vel dic quare non. Itē ex dono pōt Tertio.
aliquis sꝑare donuʒ: ergo ex mutuo mutuū: ergo potest
dare mutuū aliqd inde sperans ⁊ ob hoc nō est vsura
rius. Sed cōtra. Iste directe facit cōtra ꝑceptuʒ hoc: In oppoᵐ
mutuū date nichil inde sperātes: ⁊ illo ꝑcepto ⁊ i illo
precepto ꝓhibetur vsura/vt dicunt glose: ergo peccat pctō
vsure. Itē volūtas ⁊ opus sunt idē peccatū saltem in Secundo.
specie: qꝛ dicit dn̄s i euāgelio. Qui viderit mulierem
ad ꝯcupiscēdū eā iā mechatꝰ ē i corde suo: ⁊ aplꝯ vocat
homicidū i voluntate/⁊ homicidiū in ope: ergo cū iste sit
vsurariꝰ in volūtate vsurariꝰ iudicādꝰ est. Si dicatur ꝙ Si dicatur
pctm̄ ibi nō est impedit ne sit ibi vsura: nisi ad hoc vt
facilius habeatur aliquid preter sortē. vñ accessoriū nō
est ⁊ nō est de substātia vsure: sicut si aliqs velit adul=
terari ⁊ qrit oportunitatē loci ꝑ quā facilꝰ adulteretur
volūtas qrendi hmōi locū deformatur a deformitate
adulterij: nō ecōuerso: pctm̄ ergo in vsura nō mutat sbāʒ
pcti: ergo sicut pactio ē vsura: ⁊ sine pacto. Itē si aliquis
interficiat hominē siue cū pacto siue non cū pacto: ho

micida dr ⁊ est silr: si aliquis sumat aliquā superabū=
Quarto dātiā siue ex pacto siue nō ex pacto/vsurariꝰ ē. Item
sit ita ꝙ ille habeat voluntatem faciendi peccatuʒ: sʒ
non audet propter ecclesiam ne compellatur cedere
alius aūt habeat voluntatem faciendi peccatū ⁊ facit
inde sic. quācunqʒ voluntatē hʒ primꝰ/hʒ secundus ⁊
econuerso. ergo qdcūqʒ peccatū hʒ primꝰ et secundus et
econuerso: sʒ secundus hʒ peccatū vsure. ergo ⁊ ꝑmꝰ
Solutio. Solutio. idē in diuersis facultatibus vel a diuersis
artificibus diuersimode consideratur. vñ in ꝑdicto cāu
sm leges humanas ⁊ sm forū iudiciale nō est vsura.
qꝛ leges hūane nō cohibent aīm/sed manū: sʒ lex diui
na q vtrūqʒ ꝓhibet iudicat ibi eē peccatū vsure. vñ in
foro ꝑnali iudicādꝰ ē vsurariꝰ nisi aliqs velit face vi i
hoc noie vsura ⁊ facē ipʒ terminū accidētalē: dicēs vsu=
rā eē solūmō nisi pctm̄ iteruēit: sed de noibꝰ nulla dʒ
Ad rōnem eē ꝯtentio de ipa ei substātia pcti qramꝰ. Dicimꝰ ergo
ꝙ i vtate vsura ē in ꝑdicto casu. ⁊ non valet hec argu
mentatio. iste ꝑt sperare licite id ad qd tenetur ipe. ergo ꝑt
sperare supabūdātiā. superabūdātia enī ē donū ꝑter
sortis rōnē: sed rōe mutui ꝑt sperare supabūdātiā ali
Ad secūdū quā. Ad scđo obiectū dicimꝰ ꝙ ex dono ꝑt aliqs spe
rare donū et etiā mutuū: ⁊ hoc est qꝛ donū est datio i
Ad tertiū. reddibilis: et mutuū est datio reddibilis. Ad tertio
obiectū dicimꝰ ꝙ hec est vera: iste licite ex mutuo ꝑt
sperare mutuū nō ex mutuo tm̄: sed ex caritate accipi
entis q attenditur ꝑ hoc ꝙ ei datur gratis mutuū. mutua
ei bñficia attendūt caritatē. ⁊ qd obicitur de hoc ꝑcep=
Ad rōnem to: Mutuū date nichil inde sperantes: sic exponitur: ni=
hil. i. nullā supabūdantiā: vel nichil inde. i. ex mutuo
rōe mutui: sed aliquid possumꝰ inde sperare. i. ex cari
tate q gra mutui attēditur: qꝛ dr date et dabitur vobis
Alr ꝑt dici vel ꝑt sic exponi: nichil inde sperantes. i. nullā super=
abundātiā qꝛ hoc esset mortale: vel nichil. i. nec etiā
Aliter. mutuū: qꝛ tūc datio illa esset inutilis ad vitā eternā.

¶De restitutionibus vsurarij. ¶Aliud cap.

CIrca quartum capitulū qritur de restitutiōe vsu
Regula. re: de qua talis datur regula. Oēʒ supabūdan
tiaʒ quā habuit vsurarius de vsura: tenetur restituere.
ꝯ quam aꝛ Sed obicitur. sit ita ꝙ aliqs vsurariꝰ peniteat: sed in ta
li articulo positꝰ ē ꝙ si restituat qcunqʒ habuit de vsu
ra: ipe fame moritur: et filij et filie eius prostituentur. qri
tur si in hoc casu tenetur restituere qcunqʒ hʒ de vsura.
Arꝫ ꝙ sic. videtur ꝙ sic. Quia nō dimittitur pctm̄ nisi restituatur abla
Secundo. tū. Itē qui tardius reddit minꝰ reddit. ergo tenetur redde
re qdqd ꝑt et quācito ꝑt. Sed contra. necessitas non
In oppoᵐ hʒ legē. excusātur ei apli ꝓpter necessitatem q alienas
spicas vellebāt et fricabāt ⁊ comedebāt. ergo ille silr ex
cusādꝰ ē ꝓpter necessitatē. ergo sic licite ꝑt retinere de
vsuris qd sibi et familie sue necessariū ē. ergo nō tenetur
Solutio. totū reddere. Solutio. hoc distiguēdū ē ꝙ vsurariꝰ
aut hʒ aliquas legittimas possessiones aut nullas: si
aliquas de illis ꝑt retinere qd sibi necessariū ē ad ar
tissimā vitā ⁊ totū residuū reddē. et hoc sufficere dʒ
eis qbꝰ reddit dūmō iurat se redditurū residuū qñ po
terit: si ei debeā alicui. c. sol. et non habeā vñ viuā pos
sū retinere ꝑtē ad victū meū ⁊ reddere ei partē cui de
beo: et hoc dʒ ei sufficere: dūmō iurē ei me redditurū
residuā ꝑtem debite ꝗ cito potero: si vero nichil hʒ
nisi de vsura totū tenetur reddere nisi ille cui tenetur ex
Alij casus. mia gra siue liberalitate aliquā ꝑtē ei remittat: sʒ sūt
alij casus difficiliores de restitutionibus vsurarū. est
aliquis vsurarius q mille libras habuit de vsura tm̄:
et ex illis multa acquisiuit postea non per vsuram ita
ꝙ mō hʒ mille libras: ⁊ preterea possessiōes que valēt
ānuati quingentas libras. Queritur vtrum debet re= Alia qstio
stituere. videtur ꝙ sic. qꝛ si radix mortalis ē et arbor. et incidēs.
si arbor/et rami. ergo cū prima pecunia sit funebris totū Arꝫ ꝙ sic.
qd ex eadē acquisitū ē ē funebre: ergo totū restituēdū est
Itē. dolus nemī debet patrocinari. ergo nec iniuria Secundo.
sʒ ille vsurarius iniuste detinuit pecuniā per quadra=
gīta annos et ex illa iniuriosa detentione acqsiuit mltas possessiones: ergo illa iniuriosa detētio nō dʒ ei ꝓdes
se. ergo totū dʒ restituere. Preterea. sicut ille vsurarius Tertio.
acquisiuit possessiones ex illis mille libris: sic et ille
cui tenetur reddere acqsiuisset habuisset illos denari
os. ergo nō solū dānificauit illū mille libris: sed etiā
in possessionibus quas acquisiuisset. ergo non solū te
netur reddere mille libras: sed etiā possessiones quas
acquisiuit inde. Sed contra. si de pecunia tua emeret In oppoᵐ
domū: nō tenetur tibi restituere domū: sed tm̄ pecuniā
tuā. ergo si de vsura emā domos et predia non teneo re
stituere domos et predia. sed tm̄ vsuraʒ: maxime sm
eos qui dicunt ꝙ vsura transfertur i dominiū. Itē. sit Secundo.
alius qui habuit mille libras de vsura et nichil acqsi
uit isti duo equaliter habuerūt de vsura: sed vnus ē
absolutus si restituat mille libras tm̄: ergo et alꝰ. nō
ergo tenetur reddere possessiones. Item. vendit bla Tertio.
dum alij pro. xx. sol. ad terminū: et bladum illud non
valet nisi decem sol. nec valiturum est in termino pre
fixo secundum estimationem sapientis nisi xij. vel xv.
contra ꝙ ille contractus est vsurarius post modū ac=
cidit caristia et vendit bladum ille qui emerat pro
xxij. sol. Queritur vtrum primus venditor tenetur ad Alia qstio
restitutionē aliquid: videtur ꝙ nichil: quia in nullo dā= incidens.
nificatus est: immo plus lucratꝰ est: ergo nichil tenetur Arꝫ ꝙ non.
restituere. Contra. cōtractus ille fuit vsurarius: ergo ali In oppoᵐ
quid tenetur restituere. Item aliquis habuit ab illo Secundo.
de vsura modiū bladi q nō valebat nisi vigīti solidos
qñ dedit ei pro vsura/modo valet. xl. ⁊ modo repetit
ille modiū istum. Queritur vtrum tenetur ei restituere i Alia qstio
valore in quo mō est: videtur ꝙ nō: qꝛ ille nō debet repe Arꝫ ꝙ non.
tere nisi illud quantū dedit ei/vel valens: ergo non tenetur
ei restituere nisi vigīti solidos. Contra. si viginti sol. In oppoᵐ
dedisset/viginti posset repetere: ergo cū modiū bladi
dederit ei potest repetere modiū bladi: ergo ille tenetur
restituere modiū bladi. Solutio. Ad primū casuʒ di Solutio.
cimꝰ sine ꝑiudicio melioris sentētie ꝙ vsurariꝰ tenetur
restituere ei excepto hoc ꝙ recta ratio dictaret eū de
bere retinere pro labore ⁊ idustria sua. Deberet hoc
facere ꝓpter tres causas simul sumptas inde: quia to Tres cause
tū quod habet mortiferuʒ est ꝓpter radicem: ⁊ quia
fuit in mora restituendi: ⁊ quia raptoris ē. Ad primo Ad primū
obiectū dicimus ꝙ licet nō habuit de vsura nisi mille
libras tamē modo plura habet de vsura. vnde nō est
absolutus si reddat quicquid habuit: sed oportet ꝙ
reddat quicqd habet ⁊ habuit: excepto hoc quod di=
scernit cuꝰ recta ratio ⁊c. sicut supra dictū ē. Qꝫ hec
solutio sit vera patet per hoc ꝙ si talis vsurarius pe=
niteret ⁊ vellet penitus restituere vsuras consulat cō
scientiam suam et dictabit ei ꝙ debet restituere pro=
uentꝰ quos acqsiuit de vsura ꝑdicto mō ⁊ regula est
ꝙ quilibet tenetur sm conscientiam suā siue iudiciuʒ
synderesis: sicut dr ꝑ ysa. Redite preuaricatores ad Exponitur
cor. ⁊ sicut dr i euāge. mulieri samaritane: voca virū dctm̄ ysate.
tuū. i. itellectū vt sm iudiciū opis. Ad scđo obiectuʒ Ad scđm.
dicimꝰ ꝙ illi duo vsurarij equaliter habuerunt de vsu
ra: sed nō equaliter habent. vnde vnus est absolutus

ʒ hoc arг.
si restituat mille libras:ali⁹ nõ. Sed videt ꝙ non sit absolutus:qꝛ si aliquis rapit vineã alicui⁹ nõ solũ tenet vineã:sed etiã fruct⁹ restituere:quos tpe detẽtionis potuit de vinea ꝓbabiliter recipere. ergo nõ solũ tenet ille mille libras restituere:sed etiã fruct⁹ quos
Solutio.
ꝓbabiliter potuit pcipere de illa tpe detẽtiõis:lꝫ nullos fructus perceperit. Solutio. non ẽ simile de vinea et de denarijs:vinea enĩ ex se fructus sunt:denarij non ex se sed per accidens.
Ad al'ũ casum.
Ad secũdũ casũ dicim⁹ ꝙ vsurarius qui vendit bladũ ad terminũ tenetur ei restituere quãtũ in precio sit estimatione boni viri. ⁊
Ad rõnem
nõ valet hec argumentatio. iste qui emit nõ ẽ dãnificatus. ergo non tenet restituere:qꝛ ꝙ nõ ẽ dãnificat⁹ ab euentu est. euent⁹ ei non remouet peccatũ vsure. vñ
Reĩa iuris.
careat successib⁹ rerũ quisquis ab euentu facta notãda putat. deberet ergo dicere:nõ ẽ dãnificatus estimatione
Ad tertiũ casum.
boni viri:et hoc falsũ ẽ. Ad tertiũ casũ dicim⁹ ꝙ ĩ optiõe recipiẽtis est repetere modiũ bladi in valore quẽ habuit qñ vsurari⁹ accepit in valore p̃senti. vñ secundũ optionẽ repetẽtis dꝫ restituere:qꝛ turpiter accepit ſm valorẽ p̃sentẽ tenet restituere:qꝛ vsqꝫ nunc iniuste detinuit: ⁊ mora restituẽdi siue dilatio nõ debet ei patrocinari.

¶De symonia. ¶Tractatus vicesimusprim⁹

DIcto de vsura. dicẽdũ ẽ de symonia. circa quaꝫ primo videndũ ẽ qd sit symonia et ĩ qua materia cõsistat. scdo de spũalibus casib⁹ ĩ qbus hꝫ originẽ pctm̃ symõie: ⁊ illd ca. diuidit ĩ multa ca. scdꝫ diuersitatẽ materiarũ ĩ qb⁹ sũt hmõi cas⁹. tertio de executiõe ordinis ipsi⁹ symoniaci.
Diffinitio symonie
Symonia sic describit. symõia est studiosa volũtas emẽdi/ vel vendendi spũale vel adiunctũ spũali a qbusdã. ⁊ sic describitur.
Alia diffi.
Symonia ẽ pactio de tpalib⁹: ꝓpter spũalia facienda vel ecõuerso.
Prima qo
Circa p̃mã diffinitionẽ querit vtrũ iudex secularis cõmittat symoniã: vendẽdo iusticiã.
Arг ꝙ sic.
videtur ꝙ sic: qꝛ p̃ceptũ ẽ: diligite iusticiã q iudicatis terrã. cũ ergo p̃cepta sit iusticia diligi: et videt eẽ res spũalis: cũ iudex secularis vẽdit iusticiã: vendit rẽ spũalẽ vel ãnexã spirituali. ergo cõmittit symoniã: vel symonia nõ ẽ studiosa
In oppo^m.
volũtas ⁊c. Sed ꝫ. sup illũ locũ euãgelij. Mẽsas nũmulariorũ ⁊ cathe. vẽdẽtiũ euertit. dicit glo. ꝙ vẽditores colũbaꝝ sũt p̃lati q vendunt spm̃sanctũ: nõ committit ergo pctm̃ symonie vendẽdo: nisi a p̃latis quoꝝ tm̃ ẽ dare. ss. ergo nõ cõmittit pctm̃ symonie vendendo a
Secundo.
iudice seculari. Itẽ licitũ ẽ in articulo necessitatis vẽdere cruces et calices eccl'e et illa sũt spũalia: vel ãnexa spũali: ergo vel symonia nõ est pctm̃: vel symonia
Tertio.
non ẽ studiosa voluntas ⁊c. Itẽ regula ẽ ꝙ cuilibꝫ lꝫ redimere ius suũ. sit ergo ꝙ aliqs habeat p̃bẽdã q in rei veritate sua ẽ: tm̃ deducta est in iudiciũ: ⁊ sit ꝙ nisi det pecuniã iudici nõ dabit sentẽtiã ꝓ ipso. lꝫ ei ĩ hoc casu dare pecuniã iudici vt rediat ius suũ: et ita emit sentẽtiã q est res spũalis vel p̃bendã. ergo vel nõ pctm̃ vel
Quarto.
symonia non ẽ studiosa volũtas ⁊c. Itẽ. dt lex ꝙ licꝫ aduocato vendere ius patrocinãdi. ergo eadẽ rõe iu-
ꝯña ꝓbat.
dici iudiciũ iustũ. qd ꝓbatur: qꝛ sicut iuste iudicare ẽ op⁹ iusticie: ita patrocinari ẽ opus iusticie: p̃ceptũ est enĩ: pupillos et viduas defendere. ergo vel vtrũqꝫ licꝫ
Solutio.
vendere vel neutrũ. Solutio: in hoc loco spũale solet diffiniri per distinctionẽ hoc modo. spũale est quo
Diffinitio spũalis.
habet spũsctũs: vel quo datur vel quo haberi significat: quo habetur. ss. vt virt⁹/ quo datur vt sacramẽtũ quo h͛ri p̃t vel significatur vt donũ ꝓphetie ⁊ ptãs faciẽdi miracula: lꝫ sine distĩctiõe p̃t diffiniri spũale hoc mõ. spũale ẽ quo hẽtur spũsct⁹: virtutib⁹ enĩ ⁊ sacramentis habet. ss. ad faciendũ opa virtutũ.
Alia diffi.
dono aũt ꝓphetie et ptãte faciendi miracula habetur spũssanctus ad faciendũ opa quedã excellẽtia: illa ergo q̃tuor tm̃ spũalia ꝓprie loquendo virtus/ sacramentuꝫ donũ ꝓphetie/ et ptãs faciendi miracula.
Ius pcipiendi decias
Ius aũt pcipiendi decimas non ẽ ꝓprie spũale: sed annexũ spũali scꝫ sacramento ordinis. ep̃s enĩ inquãtũ ep̃s hꝫ ius pcipiendi decimas.
Ad p̃muꝫ.
Ad primũ ergo dicim⁹ ꝙ iudex secularis non p̃t cõmittere symoniã vendẽdo: sꝫ emendo p̃t: nõ enĩ p̃t dare spm̃sctm̃ qꝛ nec p̃t dare virtutes nec sacramenta: et ita nec vendere p̃t. pꝫ ergo solutio ad argumẽtationẽ illã: hec ẽ ei interimẽda iusticia quã facit iudex secularis est res spiritualis: nõ ei reddere michi capã est res spũalis.
Ad scdm.
Ad ſm dicim⁹ ꝙ est res ĩpreciabilis de iure: sꝫ nõ de facto. et ẽ quoddã ĩpreciabile de iure et de facto. ĩpreciabile de iure et de fctõ est virtus q nõ debet vendi: et ita est impreciabilis de facto: deus enĩ cui⁹ est ipa dare non posset vendere. ĩpreciabile de iure et nõ de facto est sacramentum nõ ei dꝫ vendi: tñ p̃t vendi: qꝛ sacramentũ dat de⁹ per misteriũ sacerdotis: vñ sacerdos p̃t vendere illud de facto/ et nõ de iure: et de facto est calix ⁊ hmõi et illa nec sunt spũalia nec ãnexa spũalibus: qꝛ ãnexũ spũali ꝓpe lõquendo ẽ qd est ĩ eo in quo est spũale: sꝫ sũt q dã possessiones sacre et ꝓpt hoc si oporteat eas vendi laicis: debent redigi in massã eccl'e: aut possũt vẽdi sub eadẽ forma.
Ad tertiũ.
Ad tertio ob. dicim⁹ ꝙ lꝫ illud redimat ius suũ nõ tñ emit aliqd qd nõ facit de nõ suo suũ.
Ad q̃rtum
Ad vltimo ob. sol. cõmuniter ꝙ licet aduocato vẽdere ius p̃ocinãdi ꝓpt laborẽ annexũ qꝛ oꝫ eũ discurrere ⁊ suadere. nõ ẽ ãt ita ĩ iudice ⁊ ꝓpt h nõ ẽ sil'e.

¶In qbus hꝫ esse symonia. Scdm caplm.

CIrca scdꝫ caplm q̃rit de spũalib⁹ in qbus hꝫ esse symonia. ⁊ hoc diuidit in tria. est enĩ quoddã qd spũale tm̃. quoddã qd est ãnexũ tm̃ spũali: spũale
triplex spirituale.
⁊ ãnexũ spũali est p̃dicatio: p̃dicatio enĩ est spũalis: qꝛ per eã dat spũssanctus ⁊ est annexa spũali est enĩ annexa ordini: qꝛ sacerdotũ ꝓprie est p̃dicare/ vel ad min⁹ ordiatorũ: spũalia sũt sacramẽta eccl'e q nõ lꝫ emere vel vẽdere. ãnexũ tm̃ spũali est ius pcipiẽdi decimas et exequie mortaliũ ⁊ p̃bende et cõsimilia.
Regula principalis
Circa primum casum dat regula ꝙ nõ licet predicare ꝓ lucro tẽporali/ vel mani gloria/ vel fauore humano.
triplex mun⁹ ſꝫ greg.
Est enĩ triplex mun⁹ vt dicit beat⁹ gregorius. s. mun⁹ lingue man⁹/ ⁊ cordis. si ꝟo p̃dicet aliquis ꝓ aliquo illoꝝ cõmittit symoniã.
ꝫ hoc arг.
Sed videt ꝙ licitũ est predicare pro tẽporalib⁹: qꝛ licitũ est orare pro tẽporalib⁹: orat enĩ ecclesia sic vt fruct⁹ terre dare ⁊ ꝯseruare digneris ⁊c. ergo lꝫ p̃dicare ꝓ tẽporalibus: est enĩ orare spirituale sicut ⁊ p̃dicare.
Secundo.
Itẽ apl's p̃dicauit cori. ꝓ temporalibus/ videlicet vt facerẽt collectas sanctis paupib⁹ q erãt in therusalẽ: ergo licet p̃dicare pro tẽporalib⁹.
In oppo^m
Sed si hoc ergo licet dare p̃bendã pro tẽporalibus: quia magis est predicare q̃ dare prebendã: quia per predicationem dat spiritussanct⁹/ ⁊ per dationẽ prebende nõ datur.
Euasio.
Forte dicet ad hoc ꝙ duplex est p̃dicatio ⁊ duplex oratio: est enĩ quedam oratio spiritualis qua petimus sanctificari nomen dei in nobis/ ⁊ alia spiritualia: quedam terrena qua petimus temporalia. similiter est quedã predicatio spiritualis ⁊ illã nõ licet facere pro temporalibus: quedam terrena et illam licet fieri ꝓ tẽporalib us
ꝫ hoc arг.
Sed cõtra. illa p̃dicatio q monebat apl's corĩthi. ad faciẽdũ collectas talis erat: q pce seminat parce ⁊ metet: sꝫ cõstat ꝙ hec p̃dicatio spũalis est. ergo predicatio apl'i que erat ꝓ tẽporalibus ẽ spũalis
Secundo.
ergo nulla p̃dicatio ẽ terrena. Itẽ. ꝟba que ego loquor sp̃s et vita sũt. ergo ſm hoc oĩs p̃dicatio ẽ spũalis. nulla
alia euasio ꝫ hoc arг.
ergo terrena. Forte dicet ꝙ nõ lꝫ predicare p̃cipalit ꝓ tpali: sꝫ secundario lꝫ. ergo cũ predicare sit magis spirituale q̃ dare p̃bẽdã lꝫ dare p̃bẽdã ꝓ tpali nõ p̃cipaliter: sꝫ scdario: sicut si ep̃s det aliquã p̃bẽdã alicui bono viro principaliter vt ecclesie illi deseruiat: et secundario dat ei vt ipse alicui cenobio det. c. li. vnde sustẽtentur monachi qui ibi seruiunt deo. ergo dare sic p̃ben-
Secundo.
dã non ẽ pctm̃. Itẽ. probatur ꝑ aug. qui dicit ꝙ alie et alie voluntates alios ⁊ alios hñt fines: sꝫ si illi referantur ad illũ finẽ qui deus ẽ recte sũt ille voluntates atqꝫ actiones. sꝫ in hmõi actione: scꝫ in hmõi datione p̃bẽde oẽs fines referũtur ad deũ: qꝛ bonũ ẽ ꝙ ip̃e de-
Tertio.
seruiat in ista eccl'a ꝓpter deũ. Itẽ bonũ est vt det centũ libras ad sustentationẽ pauperũ monachoꝝ vt libertius seruiãt deo: vt vacẽt cõtẽplatione. ergo quidqd ibi ẽ in datione illa refertur ad supremũ finẽ: ergo illa datio bona ẽ. ergo dare prebẽdã ꝓ tpali nõ solũ licitũ ẽ: sꝫ
Solutio.
etiã bonũ: qd manifeste falsũ ẽ. Solutio. nõ ẽ p̃dicandum pro tpali: qꝛ hec dictio ꝓ: notat causã primã principalem ⁊ ĩmediatã. nõ enĩ dicit aug. debemus euangelizare vt mãducem⁹: sꝫ mãducare vt euãgelizem⁹ vt cibus non sit p̃mũ qd appetit: sed addatur illi qd principaliter appetitur. debet enĩ qui arat vt d̃t apo. arare in spe: non ꝓ spe. vt d̃t glo. finis quoꝝ principalis p̃dicatiõis non debẽt eẽ tẽporalia aliquo mõ: sed finis consecutiu⁹ vel secundarius p̃t esse. potest ei aliquis principaliter predicare vt moueat hoĩes ad opa pietatis. ad hmõi aũt finẽ consequit directio et ꝓ petenti datio tpaliũ. vñ licet p̃dicatorẽ sic predicãtẽ habere respectũ ad tpalia tanq̃ ad finẽ consecutiuũ. et hoc mõ lꝫ predicatores de hospitali p̃dicare de tpalibus: vt notetur per hanc dictionẽ pro cã consecutiua
Ad primũ
et secundaria. Ad p̃mũ ergo dicim⁹ ꝙ nõ ẽ simile de predicatione et orone: qꝛ aliqua orõ ẽ terrena: sꝫ nul-
Ad secũdũ
la predicatio ẽ terrena. Ad secũdo obiectũ dicim⁹ ꝙ apo. non p̃dicauit ꝓ tẽporali vt notet cã principalis ⁊ ĩmediata et ꝓpria: sed p̃dicauit ꝓ tpali vt notet finis ꝯsecutiu⁹ ⁊ secũdari⁹ q mouebat ad pietatẽ ĩ qua cõsistit dei similitudo. nõ ẽ aũt sil'e de donatiõe p̃bẽde qm̃ ex opib⁹ pietatis ad quã mouent hoĩes ꝑ p̃dicationẽ directe ⁊ ꝓprie cõsedt datio tpaliũ. vñ nõ lꝫ dare p̃bẽdã ꝓ tpali aliquo mõ tpale ẽ: nõ ei p̃t cadere ĩ datione p̃bende vt finis principalis nec vt finis conse-
Ad aliud.
cutu⁹ ⁊ secundarius. si ergo ibi cadit vt p̃ciũ: poĩtur ergo sub p̃cio illd qd est adiũctũ spũali: ⁊ ita cõmittitur symonia. Nec ẽ verũ ꝙ oẽs volũtates ille q sũt ĩ datiõe p̃bende de hac conditiõe vt accipiens p̃bendã det. c. marcas alicui cenobio referãt ad deũ: qꝛ caritas ⁊ oĩs virtus refugit p̃bẽdã ꝓ tpali tanq̃ ꝓ p̃cio. vñ hoc nõ p̃t fieri bono fine. vñ non p̃t ibi fieri relatio actionũ sicut docꝫ aug. et sic patet solutio ad oĩa obiecta.

¶In quibus casibus videt vendi sacramenta ecclesie.

¶Scda q̃stio huius capituli.

Arг primo.
QUerit de illis casib⁹ in qb⁹ vẽdi vident sacramẽta eccl'e. Obicit ergo de illo qd cõmuniter fit ab ecclesia cũ multis enim iniit testator cum eccl'a ĩ articlo mortis de celebrãdo anniuersario: sꝫ ãniuersariũ est orões eccl'e vel missarũ celebratio. ergo dãt tpalia ꝓ orõnibus eccl'e ⁊ missarũ celebrationib⁹. ergo emũt sacramenta eucharistie: ⁊ ita emũt sacramẽtũ eccl'e: ergo non cõmittũt symoniã.
Cõfirmat.
Similiter et eccl'a q pactũ facit de celebrando anniuersario ꝓ certis redditib⁹ vẽdit sacramenta eccl'e et ita cõmittit symoniã.
Ad idem.
Similiter obicitur de sacerdotibus qui ecclesiã accipiunt ad firmã a scholaribus qui vadunt ad scholas et ieũt pactum cũ scholaribus pro certa pecunia vt in eccl'a deseruiant vt cantent missas et baptisent et cetera sacramenta ecclesie dent populo. isti sacerdotes vident vendere sacramenta eccl'e. aliter enĩ non cantarent missas ⁊c. nisi daretur eis tanta pecunia. ergo cõmittunt symoniã. peccat ergo ecclesia q hoc sustinet.
arг illi de p̃latis.
Sed obicit de p̃latis q accipiũt pecuniã ab excõmunicatis anteq̃ absoluant eos: vident enĩ vendere sacrameta ecclesie illis q excõicati fuerãt. ergo ꝯmittũt symoniã.
Solutio.
Solutio. trib⁹ de causis accipit pecuniã ecclesia.
Prima cã
Prima ẽ ꝓpter deuotionẽ.
Secunda.
Scda ẽ propter sustẽtationẽ et stipẽdiũ ministroꝝ eccl'e.
Tertia.
Tertia ẽ ꝓpter correctionẽ.
Ad primũ
Secũdũ primã causã soluitur prima obiectio: sed ad euidẽtiã illi⁹ solutiõis:
Nota.
Notãdũ ẽ qd dñs dixit moysi. fac michi tabernaculũ secũdũ exẽplar qd tibi ĩ mõte mõstratũ ẽ ꝑ qd significatũ ꝙ eccl'a militãs dꝫ imitari ecclesiã triũphãtẽ quãtũ p̃t: ⁊ sic faciũt sci q sũt ĩ terra. imitãt ergo eos q sũt ĩ patria ĩquãtũ p̃nt. vñ eccle.
expõit dcm̃ eccl'astici.
volatilia ad sibi similia cõgregãtur. volatilia sũt sancti qui sunt in terra qui volant pẽnis virtutum. ⁊ congregantur ad sibi similia. i. imitantur sanctos qui sũt in patria. in ecclesia enĩ triũphanti existentibus multũ placet deuotio: et apud eos valet multũ. dñs eĩ nõ pensat quantũ sed ex quãto: sicut dicit glo. sup illum locũ luce. paupercula mulier misit in gazofilatio duo era minuta: ip̃m ei datũ ſm se nõ placꝫ deo: sꝫ deuotio dãtis ⁊ donũ ꝓpter deuotionẽ. vñ ꝓpt deuotionẽ quã hẽbat thobias ĩ sepeliẽdis mortuis obtulit ãgel⁹ deo orõnẽ ei⁹ ⁊ apo. ꝟe imittãs ecclesiã triũphãtẽ
Thobias.
dixit. Nõ q̃ro datũ sed fructũ: fruct⁹ autẽ ẽĩ deuotione: ꝓpter deuotionẽ ergo q ẽ spũalis acq̃rit regnũ celoꝝ non ex pecunia data scdm se.
Ad p̃mũ ergo
Ad p̃mo ergo obiectuꝫ dicimus ꝙ ecclesia debet facere ãniuersariũ isti⁹ nõ ꝓ redditib⁹: sed ꝓ deuotiõe penitẽtis: qꝛ tñ non est militãti ecclesie nota deuotio penitẽtis in signũ memorie deuotiõis illi⁹ p̃ot recipe reddit⁹ quos ille dat/ vel in cãm ꝓuocatiuã deuotõis clericoꝝ q intersunt ãniuersario: distributiones enĩ q fiunt ĩ choro ꝓuocãt ⁊ excitãt deuotionẽ in accipiẽtib⁹ denarios: ille q vult ãniuersariũ suũ fieri sic dꝫ dicere/ peto suffragia eccl'e vr̃e ex deuotiõe peto suffragia ⁊ ĩ signũ deuotiõis do vobis tm̃: si ꝟo respect⁹ hꝫ ad pecuniã tanq̃ ad cãꝫ principalẽ ꝓ qua fiat ãniuersariũ symonia est: nõ aũt dicim⁹ qd fiat sed qd fieri debeat.
Ad scdm.
Ad scdo obiectũ soluit ꝑ scdaꝫ cãm/ lꝫ enĩ sacerdotib⁹ firmarijs certã pecuniaꝫ accipe ad sustẽtationẽ ⁊ stipẽdiũ: dign⁹ est enĩ opari⁹ mercede sua vt dicit dñs ĩ euãgelio: ⁊ ẽt apl's. Qui altari seruit de altari viuat: ⁊ iterum. Qui arat dꝫ ĩ spe arare ⁊ nõ ꝓ spe. vñ pro illa pecunia tanq̃ ꝓ cã principali nõ lꝫ sacerdoti ꝯductiuo cãtare missas ⁊ hmõi: sꝫ lꝫ ꝓ pecunia nisi notet cã nõ sine cã.
Ad aliud.
Sed eodẽ mõ dicẽdũ est de episcopis archiep̃is q recipiũt ꝓcuratões suas ⁊ de paupib⁹ clericis q legũt psalteria ꝓpter deũ et de pau prima abbatia ad quã venit aliqs petẽs fraternitatẽ: sꝫ abbatia nõ hꝫ vñ possit ipꝫ sustẽtare: ĩ hoc ãt cãu bñ lꝫ petẽti fr̃nitatẽ afferre secũ vñ sustẽtet ĩ ab

batia q̄ diu vixerit et pecunia non est causa principa-
lis quare recipiatur in fraternitatē.sed causa sīn qua nō
reciperetur: etiā hoc modo non ē symonia: dum mo-
do monachi redditus quos affert non compellāt eū
Nota. abbatie dimittere post mortē suā.tūc ei esset symonia
sed in beneplacito eius sit dimittere vel non dimitte
Ad tertiū. re.Ad tertio obiectum ē solutio per tertiā causā: p̄-
latus enī non dz accipere pecuniā ab excōmunicato ꝓ
absolutione: sz ꝓ pena et correctione ne de cetero con
tēnat excōmunicationē.quidā enī meli⁹ corrigunt ꝑ
euacuationē burse q̄ aliter.honestū tñ est ꝙ plat⁹ nō
impleat bursam suā de pecunia illa/sed det pauperi
bus ne videatur ex cupiditate accepisse.si enī ex cupi
Iterū ar̄ ditate accipiat peccat mortaliter.Itē.obicitur de il-
lis casibus in quibus videtur eē symonia/ex venditio
ne sacramenti. videtur ḡ ꝙ symonia cōmittat qui can
tat missā ꝓ tēporalibus: cantat enī ꝓ fructibus terre
missā et ꝓ sanitate alicuius et ꝓ pace tēporali. omia
ista sunt tpalia.ponit ergo missā q̄ spiritualis ē sub p̄
Scḋo ad cio tpali.ḡ cōmittit symoniā.Item.cantat missā pro
idem. tpalibus: ergo cōsecrat ꝓ tēporalibus eucharistiam
sed eucharistia ē bona gr̄a.ponit ḡ gratiā bonā sub p̄
Tertió. cio tpali: ḡ cōmittit symoniā.Itē.ecclesia laudat deū
ꝓ tpalibus/dicit ei post prādiū: agimus tibi gr̄as oī-
potens deus ꝛc.intelligitur de bñficijs tpalibus: sed
laus dei spūalissima ē q̄ ē pars etne btitudis.ḡ ecclia
Quarto. pōit spūalissimū ꝓ tpali p̄cio.ḡ ꝯmittit symoniā Itē
obicit̄ de canonicis qui surgunt ad matutinas et cur-
runt ad matutinas: hec faciunt vt habeāt distributio
nes quotidianas: sz et misse et matutine spūalia sunt
distributiones ille tpalia.ponunt ḡ spūalia sub p̄cio
In oppoᵐ tpali.ḡ cōmittūt symoniā.Sed cōtra.ipsi vendūt vt
accipiant qḋ eis debetur.ergo nō cōmittūt symoniā.
Secundo. Item.p̄ceptū ē in exodo.non apparebis vacuus ī cō
spectu meo ter ī āno.in pascha/in pēthecoste/ ī sceno
phegia.hoc p̄ceptū adhuc obseruat ecclesia.tenētur
enī laici offerre sacerdotibus suis in tribus festis: in
pascha/in penthecoste/in natali.et nisi offerant cōpel
luntur a sacerdotibus ad reddendū oblationes. lai-
ci ergo tenentur dare temporalia sacerdotibus pro
spiritualibus que eis dant sacerdotes .ergo licitū est
dare temporalia pro spiritualibus: ergo licitū ē eme
re spiritualia pro tēporalibus.ergo licitū est vēdere
spiritualia ꝓ tēporalibus.eadem est ei ratio dādi tē
poralia in laicis et accipiendi a sacerdotibus.ergo lz
vendere sacramenta ecclesie ꝓ tpalibus.quod est cō
Solutio. tra p̄dicta.Solutio.quattuor de causis dat deus tpa
Prima cā lia.Prima cā necessitas.tpalia necessaria sunt ad hoc
vt sustententur ministri dei.vnde malachias: inferte
oēm decimā in horreū meū vt sit cibus in domo mea
Scḋa cā. Secunda cā ē cōsolatio infirmorū.vñ in fine ysa.sicut
mr̄ blādit̄ filio suo ita ego cōsolabor vos.s.beneficio
tpaliū.magna ei penuria facit pusillos peccare: vl̄ali
In ꝓuer. os despare.vñ ī ꝓuerbijs.Mēdicitatē et diuitias ne
dederis michi ne egestate cōpulsus furer ꝛ periurem
Tertia cā. nomē dei mei.Tertia cā ē negociatio spiritualis.vñ
euangeliū: negociamini dū venio.ꝓpter hoc dat de⁹
māmonā iniq̄tatis.i.inequalitatis siue sup̄fluitatꝭ: vt
de illa sup̄fluitate diuites dent pauperibus: ꝛ sic acq̄-
q̄rta causa. rāt regnū celorū.hec ē ei negociatio spūalis. Quar-
ta cā ē ꝓuocatio ad laudē dei: ꝓuocāt̄ ei mlti ad lau
dādū ꝓpt̄ spiritualia sibi collata.istis quattuor mōis
lz hoīb⁹ vti necessarijs.videlz vl̄ q̄r necessaria vel con
Quito mō solatoria vl̄ negociatoria vl̄ tāq̄ ꝓuocatia.Quito aūt

mō vtimur hoīes tpalib⁹ cū eis vtit̄ sine fruitōis ꝛ ē
abusus ꝛ pctm̄. q̄r vt dicit aug.pctm̄ ē vti fruēdis: et Augustin⁹
fruī vtendis.vti ḡ tpalib⁹ vltio mō pctm̄ ē: sz q̄ttuor p̄
mis mois nō ē pctm̄.distinguēda ē ḡ significatio hu⁹
p̄positiōis pro: cū dr̄: ecclia cātat missā ꝓ tpalib⁹.si ei
notet finē fruitōis falsa ē. si vero materiā necessariaz
ꝛc.vera ē.hec ei ē vera: ecclia cantat missas ꝓ tpalib⁹
hoc mō intellecta: ecclia in officio misse petit tpalia
vt necessaria ꝛc. ꝛ nō seq̄t̄.ḡ ponit spūalia ꝓ p̄cio tpa
li.ꝓcedit̄ ei ac si hec p̄positio pro notet finē fruitōis: Ad rōnes.
hec ei nō est cōcedenda. Ecclia consecrat ꝓ tpalibus Ad p̄mū
q̄r tpalia non sūt finis consecrationis hoc mō immo
corp⁹ xp̄i materia ē cōsecratiōis: vñ nō valet hec argu
mētatio.ecclia cātat missā ꝓ tpalib⁹: q̄r ī officio misse
s̄m aliquā p̄tē possūt eē tpalia materia orōnis: sz ī cō
secratōe nō.posset tñ ipa cōcedi ꝑ accidēs.ecclia conse
crat ꝓ tpalib⁹ vt hec dictio ꝓ notet cām: nō materiā
ipi⁹ ꝯsecratōis: sz intētionis ad cōsecrādū: ꝓpt̄ tpalia
ei accepta tenet̄ sacerdos cōsecrare.pz ḡ solutio ad p̄
mo obiectū.Ad scḋo ob.dicim⁹ ꝙ ecclia laudat deū Ad scḋm.
tanq̄ ꝓ materia ꝓuocatia.et sic pz ꝙ nō poīt spūalia
sub p̄cio tpali.vñ tpalia nō se hñt ibi vt cā mercēna-
ria.Ad tertio ob.dicim⁹ ꝙ surgere ad matutinas vel Ad tertiuz
currere ad eccliaz nō ē spūale.vñ lz ista facere pro tē-
poralibus: sz cātare ī ecclia vl̄ laudare deū ꝓ tpalib⁹
tāq̄ ꝓ fine fruitionis vl̄ materia mercimoniali symo-
nia ē.Ad q̄rto ob.dicim⁹ ꝙ hec ē duplex.laici tenet̄ Ad q̄rtum
dare tpalia ꝓ spūalib⁹: ꝛ hec determiatio ꝓ spūalib⁹
p̄t determiare hoc v̄bū tenet̄: vel hoc verbū dare. si
hoc v̄bū tenētur vera ē: s̄m ꝙ hec p̄positio ꝓ: notat
cām efficientē: q̄r spūalia q̄ dāt̄ a sacerdotib⁹ sunt cā
efficiēs quare laici teneant̄ eis dare tēporalia hoc aūt
nō est emere spūalia: si v̄o determiat hoc verbū dare Hec est du-
iterū vera est scḋm ꝙ hec dictio pro: notat cām finalē plex.
spiritualia enim finis sunt tēporaliuz: nō autē preciū:
vnde non est ibi emptio: similiter hec est duplex: sa- Sil̄r ista.
cerdotes tenent̄ dare spiritualia ꝓ tēporalib⁹: si hec
determinatio ꝓ tēporalib⁹ determinet hoc verbū te
nent̄ vera est scḋm ꝙ hec dictio pro notet causam effi-
cientē motiuā: si vero determinet hoc verbū dare fal
sa est: quia hec dictio pro notat tūc causam finalē siue
materialem ꝛ tēporalia nō sunt finis spiritualiū: ꝛ ita
nō est eadē ratio in sacerdotib⁹ ꝛ in laicis: licet ḡ da-
re tēporalia pro spiritualib⁹ siue p̄positio notet cau-
sam finalem siue motiuā: sed hoc nō intelligit̄ de spi-
ritualib⁹ bonis q̄ eterna sunt: sed de bonis spūalibus Dubium.
que dat sacerdos.Dubiū est vtrū liceat pro illis fina-
liter dare tēporalia siue emere illa: ꝛ videt̄ ꝙ sic: quia Ar̄ ꝙ sic.
in fine ꝓuerbior̄ dicit̄ de muliere forti: considerauit
agrū ꝛ emit eū: licet ḡ emere agrū paradisi siue cele-
stē hereditatē.Similiter in euāgelio: Simile est re- In euāge.
gnū celor̄ homini negociatori q̄renti bonas marga-
ritas: īuēta aūt vna p̄ciosa margarita abijt ꝛ vēdidit
oīa q̄ habuit ꝛ emit eā: sic igit̄ licet emere regnū celo
rum ꝛ dare tēporalia ꝓ ipso: ḡ m̄ltoforti⁹ licz dare tē
poralia ꝓ spūalib⁹ bonis q̄ dat sacerdos q̄ min⁹ spūa-
lia sunt q̄ regnū celor̄.Itē licet dare bona tp̄alia qui Secundo.
busdā bonis viris religiosis vt orēt ꝓ nobis: sed orō
spiritualis est. vñ petite ꝛ accipiet̄: quod itelligit̄ de
petitiōe qua petit̄ spūsanct⁹: nō enī est verū de petiti-
one tēporaliū: multi enī petūt tēporalia q̄ nō accipiūt
nec accepturi sūt: sed q̄ petit ex vero corde spūsanct⁹
accipiet ipm: ḡ orōne dat̄ spūsanct⁹: ḡ orō est spūalis:
ḡ lz dare tpalia ꝓ orōe q̄ est spūalis.Eadē rōe lz dare Eodē mō.

tpalia pro bonis spiritualib⁹ q̄ dat sacerdos: et ita lz
Tertio. emere sacramēta ecclie. Itē.lz dare tēporalia hoc fi-
Ar̄ pz per ne vt habeat̄ spūsactus. Qḋ probat̄ ꝑ hoc qḋ dicit
gregoriuz. grego.interī fac boni quidq̄d potest: vt de⁹ illustret
cor tuū ad penitētiā.licz ergo dare temporalia bona
pauperibus: vt de⁹ illustret cor infundēdo spiritum
sctm̄.licitū ē ḡ dare tēporalia ꝓ spiritusancto: sed ni-
chil adeo spirituale est vt spūsactus: nec magis ipre
ciabile.ḡ multofortius licet dare bona tēporalia pro
spiritualib⁹ q̄ dat sacerdos/et ita emere sacramēta ec
Solutio. clesie.Solutio.Ad p̄mū dicim⁹ ꝙ nō valet hec argu
Ad p̄mū. mentatio.licz emere bona spiritualia q̄ eterna sīt: ḡ
licet emere bona spiritualia q̄ sacerdos dat: et hoc ē
q̄r bona eterna cadunt sub merito: sz gr̄a p̄ma q̄ dat̄
ꝑ sacramenta ecclie non cadit sub merito: alit̄ nō eēt
gratia nisi sine merito daret̄.regnū aūt celor̄ venale
est: ꝛ emit̄ moneta dei: scz ꝑ opera dei informata cari
tate.sed p̄ma gr̄a non potest emi: q̄m ille q̄ nō habz
p̄mā gratiā nō hz aliquam monetā dei.sed monetā
diaboli: scz nūmū peccati: vel si hz aliqua bona opera
in genere illa pure temporalia sunt ꝛ nō attingūt ad
Ad scḋm. gr̄am q̄ supra tēpus est.Ad scḋo obiectū dicimus ꝙ
hec ē falsa.licet dare tēporalia viris religiosis vt orēt
pro nobis.orō enī nō p̄t eē imediatus finis dationis
tēporaliū: sz qñ dant̄ tēporalia aliquib⁹ ꝓpter deū ꝓ
uocant̄ accipientes ad amiciciā: et ex amicicia ꝓuocā
tur ad orādū.vñ patet ꝙ orō nō ē imediat⁹ finis da-
tiōis tpaliū: sz amicicia siue ꝓuocatio ad amiciciā: q̄m
Tullius. datio tpaliū bñ fit.Dicit ei tullius ꝙ amicicia nō ē ꝓ
p̄te nisi inter bonos/in malis ei s̄m ꝙ hmōi sūt nō est
Dñs ī euā- aliquid diligibile. vñ dicit dñs in euāgelio luce.Faci
gelio. te vobis amicos de māmona iniq̄tatꝭ.i.date pauperi-
bus ꝓ deo vt ꝓuocēt ad amiciciā: et ex amicicia obli
gent̄ ad orādū ꝓ vobis.pz ḡ ꝙ orō nō ē imediat⁹ fi-
nis dationis tpaliū/imo sicut datio spiritualiū gratui
Augustin⁹ ta dz eē: sic et datio tpaliū gratuita debet eē.vñ aug.
dt de ap̄lis.gratuitum panē accipiebāt ab eis quib⁹
gratuitā p̄dicationē exhibebāt.talis enī dz eē rō dati
Ad philip. et accepti.de qua loq̄tur apo. ad phil̄. dicens: Nulla
mecum ecclesia cōicauit in ratōne dati ꝛ accepti: nisi
Ad tertiū. nos soli.Ad tertio obiectū dicim⁹ ꝙ nō ē simile: q̄m
dare tpalia deo vt habeatur spūsactus ē ꝓuocare de
um ad amiciciā: q̄m hoc ē dare tēporalia pauperibus
ꝓpter deū: sed dare tpalia hoīni scḋm se sūptū nō est
Correlariū ꝓuocare ipz ad amiciciā.Ex p̄dictis pz ꝙ nō ē licituz
dare tpalia ꝓ missis tricenarijs: siue ꝓ trigita missis
cantandis.vñ ꝓhibetur ī synodis ne p̄sbiteri aliq̄d ac
ꝯ hoc ar̄. cipiāt anteq̄ cātauerint missas illas.Sed quātūcūq̄
dare ē dare/et quātūcūq̄ accipere ē accipere.ḡ sicut il
licitū ē añ accipere tpalia ꝓ missis cantādis: ita ꝛ post
ḡ qua rōe ꝓhibitū ē añ accipere.eadē rōe dz prohibe
Secundo. ri et post.Itē.licitū ē dare tpalia viris religiosis: vt
orēt ꝓ nobis: q̄r lz facere nobis amicos de māmona
iniquitatis: sicut dictū ē.ḡ licitū ē dare sacerdotibus
Tertio. et añq̄ cātēt. Itē.licitū est sicut dictū ē dare aliquos
reddit⁹ alicui ecclesie ꝓ āniuersario celebrando.ḡ li-
citū est tpalia dare sacerdotib⁹: nō solum ꝓ missis cā
tandis/vel post missas cantatas: sed etiā ꝓcātādis ꝛ
Solutio. etiā añq̄ canteut̄.Solutio.Ad p̄mū dicim⁹ ꝙ nec
Ad p̄mū añ nec post lz accipere tpalia ꝓ missis. vñ non sūt dā-
da tp̄alia sacerdotibus etiā post missas cantatas pro
ipis missis. sed q̄r dignus ē opari⁹ mercede sua vt sit
cibus in domo dñi: ꝓhibitū aūt est añ accipere et non
post ꝓpter specie mali et ꝓpter scandalū vitādū.eēt

enī species mali si acciperet ante: quia videret̄ vende
re spiritualia.Itē.eēt occasio symonie multis sacer- Alia causa
dotibus: sed si sacerdos nō haberet vñ viueret bene
liceret ei daret propter deū tēporalia añq̄ etiā mis-
sas cantaret illas.et sic ꝓuocaretur ad amiciciā.et sic
obligaretur ad celebrandū.sed sacerdotibus habēti
bus vnde viuant ꝓhibitū est in synodo ante accipere prohibitio in synodo.
Ad secundo obietū dicim⁹ ꝙ non ē simile de religio Ad scḋm.
sis viris et de sacerdotibus: q̄m ibi non ē species ma- Alia causa
li.et preterea viri religiosi melius nouerunt ratonē
dati et accepti q̄ sacerdotes.Ad tertiū dicimus ꝙ cō Ad tertiū.
suetudo generalis ecclesie est: vt anteq̄ moriātur fi-
deles testamentū faciant et legatum suū: et in illo le-
gato quidā assignant redditus alicui ecclesie ad cele-
brandum diē anniuersariū mortis sue: et hoc non est
species mali.et propter hoc non est simile de eo ꝛ de
illo quod datur sacerdotibus anteq̄ cantēt missas.

¶ Utrum aliqua liceat
dare pro baptismo
¶ Tertia questio principalis.

Queritur postea vtrum liceat emere vel dare tē
poralia pro baptismo et benedictone matrimo
niali.videtur ꝙ sic.q̄r sit ita ꝙ alique mulieres defe Ar̄ ꝙ sic.
rant aliquē puulū laborātē in extremis ad aliquē sa
cerdotem vt baptiset: et ille nolit baptisare cum ni-
si dent ei pecuniā.Uidetur ꝙ in hoc casu debeant ei
dare: q̄r nisi dent puer morietur et dānabitur.Item. Secundo.
licet vnicuiq̄ redimere ius suū: ḡ licet dare pecuniaz
in illo casu vt baptisetur puer. Si dicat̄ ꝙ sacerdos Euasio.
symoniacus pro furioso habend⁹ est: ꝛ ita pro nullo
ideo ipse mulieres in illo casu debent baptisare illuz
paruulum cum non habeant sacerdotē.Cōtra.Po- ꝯ hoc ar̄.
natur ꝙ nō possint habere aquā a sacerdote: videtur
ꝙ tunc debeant dare pecuniā pro baptismo sacerdoti
Eadē est obiectio de illis quor̄ matrimoniū iam pro Cōfirm ar̄.
mulgatū est: ꝛ non restat nisi vt habeāt matrimonia-
lem benedictionem: ꝛ sacerdos non vult dare eā nisi
dent pecuniā ei: videtur ꝙ liceat eis dare: ipsi enī non
possunt benedicere.Sed contra.si dant pecuniam ꝓ In oppoᵐ
sacramentis emunt sacramēta: ergo cōmittunt symo
niaz.Solutio. Ad p̄mū casum de baptismo dicim⁹ Solutio.
ꝙ mulieres in illo casu possunt baptisare: sed si nō ha Ad p̄mū
bent aquam licet eis pecuniam dare sacerdoti nō pro
baptismo: sed pro remouenda furia siue obstaculo q̄
minus habent quod puero debet̄.Ad secundū casuz Ad secūdū
dicimus ꝙ est recurrere ad superiorem: ꝛ si superior
nolit eos benedicere sine pecunia/restāt due vie: vna
vt abstineant et hoc est consilium perfectorum: secū-
da vt si noluerint abstinere vt dent pecuniam sacer-
doti non pro benedictione: sed pro remouēdo obsta
culo quo minus habent quod eis debetur: sed secun- ꝯ hoc ar̄
dum hoc videtur ꝙ si sint tres boni clerici ꝛ religiosi
in aliquo episcopatu ꝛ episcopus eorum nolit eis da
re prebendas sine pecunia ꝙ liceat eis dare pecuniam
vt remoueāt obstaculū quo minus habent quod suū
est: p̄bēde enī alicui⁹ ep̄atus bonis debent̄ q̄ sunt de
eodē ep̄atu.Ad hoc dicimus ꝙ nō est simile: quia pre Solutio.
benda isti nō debet̄ determiate vel illi: sed baptism⁹
debet̄ isti vel benedictio mr̄imonialis debet̄ isti: vbi
tñ cōsuetudo est ꝙ q̄ ministrat spūalia pōt accipere tē
poralia post data spūalia pōt petere sacerdos tpalia
q̄r dign⁹ est operari⁹ mercede sua. Ex p̄dictꝭ pz ꝙ nō Conclusio
licet dare tēporalia pro spiritualib⁹.vt hec dictio pro
notet finē immediatuz dationis temporalium: et sic

intellgitur cum proprie accipitur.vnde proprie intel
lecta non debet concedi hec:licitū eſt dare tempora=
lia pro ſpiritualibus:ſed improprie:vt hec dictio pro
notet finē non imediatum:ſed quaſi conſequentē a la
tere:concedi poteſt hoc modo. licitū eſt dare tēpora
lia intuitu obligationis que facta eſt ꝓpter dationez
ſpiritualium.obligatio eſt finis immediatus datiōis
temporaliū:et ſpiritualia ſunt quaſi finis conſequēs
a latere.et ſic intelligenda eſt hec auctoritas.interim
fac quidquid potes vt deus illuſtret cor tuū: da ele=
moſinas ꝓpter deū/et ſic ꝓuocabitur de⁹ ad illuſtrā
dum cor.patet ergo ꝙ illuſtratio cordis non eſt finis
immediatus dationis elemoſine: ſʒ finis conſecutiu⁹
finis autē immediatus eſt placentia dei vel amor dei
Quare dat̄ vel preceptum vel aliquod tale.Danda eſt enim ele=
elemoſina. moſina/quia bonum eſt dare ipſā:vel quia preceptū
eſt vel quia placet deo:et quia conſequitur qđ deus
illuſtrat cor.ſi enī ille qui dat elemoſinā intendat ꝙ ip
ſa ſit precium illuſtrationis cordis:ibi eſt cogitatio il
licita et intentio peſſima. patet ergo ꝙ hec dictio vt
ꝯ hoc ar̄. non debet ibi notare finē imediatum Sed contra.di
xerunt filij iſrael ad aaron:ob hāc cauſā offerim⁹ ī do
narijs dñi anulos armillas et perichelidas vt deprece
ris pro nobis dñm.ģ hec erat ītētio illoꝝ vt illa tēpo
ralia darent ꝓ oratione que ſpiritualis eſt.ģ dabant
temporalia illa pro ſpiritualibus:⁊ laudantur in fctō
illo.ergo licitum eſt dare temporalia ꝓ ſpiritualib⁹
Secundo. loquendo ꝓprie.Item.videtur ꝑ hoc quod fecit iu=
das machabeus:qui miſit.xij.dragmas argenti iero
ſolimis eas offerri ꝓ peccatis mortuorū: niſi enī eos
qui ceciderant ⁊c.oblationē illā.ģ fecit vt oraretur ꝓ
mortuis.⁊ ſic dedit temporalia ꝓ ſpiritualibus ⁊ lau
datur ipſe in omnibus.ergo licitum eſt dare tempo=
Solutio. ralia ꝓ ſpiritualibus.Solutio illorum ptʒ ꝑ p̄dicta
Ad primū Ad primum ergo dicendū eſt ꝙ cū filij iſrael intende
bant ꝙ deprecatio eſſet finis immediatus dationis il
lorum ornamentorum:imo offerebant illa ī donarijs
domini: quia videlicet illa placebant dño.habebat ģ
illa oblatio ſuū finem immediatum p̄ter deprecatio=
nem placentiā/ſiue amorē dñi.ſed deprecatio fuit fi=
Ad aliud. nis conſecutiuus.Eodēmodo dicimus de oblatione
machabei:habuit enī tres fines.vnū imediatū.ſ. bo=
nitatem ipſi⁹ oblatiōis vel placentiā dei:et duos cōſe
cutiuos . vnum orōnē ſacerdotum.altū remiſſionem
peccatorum quam deus dedit.

¶ De ſymonia q̄ hʒ fieri circa annexa ſpūalib⁹
¶ Tertium capitulum

Prima q̄ſtio Conſequenter dicendū eſt de ſymonia que habʒ
fieri contra annexa ſpiritualibus.Queritur er=
go de epiſcopo qui dat p̄bendā alicui conſanguineo
ſuo tm̄ cauſa cōſanguinitatis.vtrū cōmittat ſymoniā
Ar̄ ꝙ nō. videtur ꝙ non:q2 ibi non eſt volūtas vendēdi vꝉ emē
di ſpirituale:vel annexū ſpirituali: nichil eī vult ībur
In oppoᵐ ſare.ģ ibi nō eſt ſymonia Sed contra.iſte eps dat āne
xum ſpirituali tm̄ ꝓ re temporali.ģ cōmittit ſymo=
Secundo. niā.Item.in hoc p̄cepto:gratis accepiſtis:gratis da
te:ꝓhibitur ſymonia:ſed iſte epiſcop⁹ facit ꝯtra hoc
ꝓbat̄ mior p̄ceptū.quod probatur:q2 ibi non diligit deū tm̄ pro
pter ſe.non diligit ipſū gratis:et q̄ ſeruit ei nō tm̄ ꝓ
pter ſe non ſeruit ei gratis.ģ q̄ nō dat p̄bēdā ꝓpt̄ deū
non dat eā gratis.ergo iſte eps cōmittit ſymoniam.
Tertio. Itē.ſi dat p̄bendas mltas mltis nepotib⁹ ſuis vt ipē
imburſaret temporalia illarum p̄bendarū ſicut mlti
faciūt cōmitteret ſymoniā;ſimiliter ſi daret p̄bendaʒ
epō alicui vt pater epī haberet temporalia illius p̄=
bende cōmitteret ſymoniā.eadē ratiōe ſi daret p̄ben
dam alicui conſanguineo vt ipſe conſanguineus ha=
beat temporalia illius prebēde: cōmittit ſymoniam
quod concedebat cantor pariſienſis:et omnes ſequa opīo cāto
ces eius.ieremias: Maledict⁹ hō qui facit opus dei ris pariſieñ
frauduleter.ſuper quē locum dicit auctoritas . quia
fraudulenter opus dei facit qui ꝓ munere facit illud
Eſt aūt triplex munus/munus cordis.ſ.fauor huma= triplex mu
nus.munus lingue.ſ.laus humana.et munus man⁹. n⁹ expōit̄ h̄
p̄ter autē iſta ponebat cantor alia duo. ſcilicʒ munus Alia.ij.po
ſanguinis.ve enim illis qui edificant ſyō in ſanguini= nebat.
bus.et munus timoris:qñ per violentias ⁊ p̄ces prin
cipū dat eps p̄bendā:ſi ꝓ aliquo iſtorū munerū dat
eps p̄bendā cōmittit ſymoniā ſecundū cantorē. vnde
dicebat ꝙ hec non eſt vera diffinitio ſymonie.Symo dicebat dif
nia eſt ſtudioſa voluntas vendendi.⁊c.ſed ſic debʒ dif finitiōeʒ nō
finiri.Symonia eſt collatio vꝉ acceptio ſpiritualium valere.
non gratuita.videtur aūt ꝙ hec ſolutio vera ſit.quia
ponatur ꝙ ille idē eps det alicui prebendā ꝓ pecunia ꝓbat̄ iſta
et conſanguineo ſuo dat aliā tantū intuitu conſangui opinio.
nitatis:ex eadem cupiditate dat vtrīqʒ illoꝝ p̄bendaʒ
quod ꝓbatur quia ex eadem caritate diligo ſummū
bonū michi ⁊ ꝓximo.ergo ex eadē cupiditate diligit
ille eps pecuniā ſibi et ſuo conſanguineo . ergo idem
pctm̄ ē ī datōe vtriuſqʒ p̄bēde:ſʒ ī datōe p̄bēde ꝓ pecu
nia: pctm̄ ē ſymonie.ģ in datione intuitu tm̄ cōſangui
nitatis:eſt peccatum ſymonie. Sed contra.in actib⁹ In oppoᵐ
apoſtolorum. cū ſymō magus offerret pecuniā vt da
ret ei hanc poteſtatē vt cuicūqʒ imponeret man⁹ acci
peret ſpiritum ſāctū.dixit petrus.pecunia tua tecum
ſit in perditione. qm̄ donū dei eſtimaſti pecunia poſſi
deri. voluit ergo ſymō emere donū ſpūſſcti ⁊ ex hoc
commiſit ſymoniam.Similiter giezi voluit vendere Cōfirmat̄.
donū ſpūſſcti naamā ſyro ⁊ ex hoc cōmiſit peccatum
ſymonie:et in ſacra ſcriptu. Nō habemus exēpla alia
de ſymonia q̄ illa duo.ſed in illis duobus exēplis ꝓ=
prie volūtatis male eſt emere vel vendere ſpirituale
vel annexū ſpūali:ģ cū volūtates differāt ſpē ſm pro=
pria volita et in ꝓpria volūtate ſymoniacā ꝓpriū vo=
litū ſit emere vel vēdere ſpūale vel annexum ſpūali.
In volūtate enī epī qui dat p̄bendā cōſanguineo tm̄
ꝓpter intuitū cōſanguinitatis nō ſit emere volitū vel
vendere ⁊c. ģ volūtas ſua nō eſt eiuſdē ſpēi cū volun
tate ſymoniaca:ģ nō cōmittit ſymoniam.qđ ꝯcedim⁹ Solutio.
ſcđʒ ꝙ ſymonia ꝓprie accipitur. peccat tm̄ mortaliter
q2 ve qui edificant ſyon in ſanguinibus : ⁊ in eo tri=
plex peccatum. Primū eſt nimia dilectio carnis ſue. triplex pec
Scđm eſt cupiditas: q2 nimis cupit tēporalia cōſan= catum.
guineo ſuo. Tertiū eſt cōtēptus ſpūaliū que dat tm̄
intuitu rei tēporalis. Ad primō obiectū dicim⁹ ꝙ nō Ad primū
valet hec argumentatio: Dat annexū ſpūali pro re tē
porali:ģ cōmittit ſymoniā.⁊ eſt fallatia equiuocatōis fallā equo
qm̄ in prima hec dictio pro notat cāʒ finalē vel efficiē cationis.
tem et materiā:et ꝓceditur ac ſi notaret cām merci=
monialē.talis enī cā ꝓprie facit pctm̄ ſymonie.Ad ſe Ad ſcđm.
cundo obiectū dicimus ꝙ nō valet hec argumētatio
Non gratis diligit deū ꝓpter ſe tm̄: ergo non gratis
dat prebēdā qui nō dat tantū ꝓpter deū.⁊ hoc eſt: q2
dare eccleſiā gratis:nō eſt eā dare ꝓpter deū tantum
ſed eſt eā dare vt nichil inde habeatur:⁊ hoc fit aliqñ
tantū ex naturali pietate.ſſr eſt de p̄bēda.vñ eps ille
cōtra hoc p̄ceptū nō facit. grat̄ accepiſtis grat̄ date:

Ad tertiū. ſed cōtra multa alia facit:vñ peccat.Ad t̄tio obiectū
dicim⁹ ꝙ hec eſt falſa/ iſte eps ponit impreciable ſub
precio:quia ibi non eſt mercimonia cū nichil intēdat
Ad q̄rtum acq̄rere ꝑ illā dationē. Ad quarto obiectuʒ dicim⁹ ꝙ
non valet hec argumētatio:ſi daret alicui prebendaʒ
vt pater ſuus haberet tēporalia/ꝯmitteret ſymoniā:
ergo ſi det cōſanguineo/ vt cōſanguineus habeat tē=
poralia cōmittit ſymoniā:et hoc eſt:quia in primo ca
Ad vltimū ſu eſt mercimonia/in ſecundo nō.Ad vltimo obiectū
dicimus ꝙ nō valet hec argumentatio:Ex ea cupidi=
tate dat prebendā pro pecunia et dat prebendā con=
ſanguineo propter ſanguinē:ergo ſi in vna datiōe eſt
ſymonia et in alia:et hoc eſt quia ex eadeʒ cupiditate
poſſunt oriri diuerſa vicia: radix enī omnium maloꝝ
Iterum ar̄ eſt cupiditas.Iuxta hoc ſolet obijci de giezi.probat̄
enī ꝙ heliſeus dederat:ſed nō dederat niſi ſanitatem
corporalē q̄ non eſt res ſpiritualis:ergo noluit vēde=
re rem ſpiritualē/vel annexā ſpirituali: ergo non cō=
Secundo. miſit peccatū ſymonie. Preterea ſi cōmiſit peccatuʒ
ſymonie/quare plus denoīatur peccatū illud a ſymo=
Solutio. ne q̄ a giezi.Solutio.Dicim⁹ ꝙ giezi noluit vēdere
ſanitatē corporalem:ſed dationē illius ſanitatis:q̄ da
tio fuit ſpiritualis/ſiue opus ſpiritusſancti: ⁊ propter
hoc cōmiſit peccatū ſymonie:peccatū vero illud ma=
gis denoīatur a ſymone q̄ a giezi: quia magis pec=
cauit ſymon mag⁹ q̄ giezi:tēpore enī reuelate gratie
quādo omnia iam aperta erāt peccauit: ⁊ ꝓpter hoc
Contra de magis peccauit . per vltimos duos patet decretiſtas
cretiſtas. mentiri/ quoniā dicūt ꝙ nō eſt ſymonia niſi vbi eſt pa
ctum expreſſum exterius:qm̄ in p̄ma ſymonia nō fuit
aliqua pactio:ſicut patet in ſymone mago/⁊ ī giezi q̄
primo legunt̄ ſymoniā cōmiſiſſe/ vnus in vēdendo.ſ.
Ali⁹ caſus giezi/alius in emendo.ſ.ſymon.Itē ponatur ꝙ aliq̄s
epiſcopus det prebendā alicui clerico q̄ ei ſeruiuit et
q̄o incidēs debet tantū ei pro ſeruitio quo ſeruiuit ei.Queritur
Ar̄ ꝙ non. vtrum illa datio ſit ſymoniaca. videt̄ ꝙ non:q2 dign⁹
eſt mercēnarius mercede ſua: ⁊ apoſtolus dicit.Qui
altario ſeruiūt/de alterio debent viuere:et ad thy.di
Cōfirmat̄. cit. Si quis ſuoꝝ ⁊ maxime domeſticoꝝ curā non ha
bet/fidē negauit/ et infideli deterior.videt̄ ergo ꝙ li=
ceat epiſcopo dare prebendā ꝓ ſeruitio ſibi impēſo:
In oppoᵐ ergo non cōmittit ſymoniaʒ in datione illa . Contra.
Dat ſpirituale/et accipit tēporale: ģ ponit imprecia=
opīo aliq̄ꝝ bile ſub precio tēporali:ģ cōmittit ſymoniā. Ad hoc
dixerunt quidā ꝙ duplex eſt ſeruitiū/ ſeruiciū licituʒ
et ſeruitiū illicitum:ſi pro illicito ſeruitio dat preben
ꝯ hanc ar̄. dam cōmittit ſymoniā/ſi pro licito non.Sed cōtra. ſi
licitum eſt dare prebendā/licitū eſt pro datione pecu
nie/vbi enim eadē cauſa/et idē effectus: ⁊ hoc falſum
Alia opīo. eſt:ergo primū.Alij dixerūt ꝙ licitū eſt dare preben=
dam principaliter pro deo/ ⁊ ſecundario pro ſeruitio
ꝯ hanc ar̄. licito/vt ſit finis ſub fine. Sed cōtra. Si velim⁹ ſcire
de aliqua voluntate/ q̄ dicit̄ eſſe bona: quia refert̄ ad
ſupremū finē/ licet per multa media querere:vtrū ſit
bona/vel non/facienda eſt reſolutio in illa media:⁊ ſi
in tali reſolutione inueniat̄ aliqua mala volūtas:pri=
ma nō erat bona/nec referebat̄ principaliter ad deum
Secunduʒ ſecūdū doctrinā hāc auguſtini fiat reſolutio hoc mō.
auguſtinū. iſte epiſcopus voluit dare iſti prebendā: quia voluit
remunerare ꝓpter deū:in tali reſolutione p̄ma volū=
tas mala eſt. vñ nō eſt verū vt referat̄ pricipaliter ad
Secundo. deū: ſed ſi omnes licite/⁊ primū licitū. Preterea ſi li
citum eſt dare pro deo principaliter prebendam: ⁊ ꝓ
ſeruitio licito ſecundario: ſimiliter licet dare preben
dam ꝓ deo principaliter/⁊ ſecundario pro pecunia vt
ſit finis ſub fine.Poteſt enī aliq̄s epiſcopus eſſe īdi=
gens ⁊ accipere preciū ab aliquo clerico propter deū
ſed ſi hoc verū eſt nullus epiſcopus poterit conuinci
de ſymonia: ſemꝑ enī dicet ꝙ prebendā dedit princi=
paliter pro deo/ ⁊ ſecundario pro pecuniā.Propter Alia opīo.
hoc alij dixerūt ꝙ nō licet dare prebendā nec pro ſer=
uitio licito/ nec pro ſeruitio illicito: vt hec dictio pro
notet cauſā finalē:ſed ſi notet cauſam incitatiuā licet Exemplū.
dare prebendaʒ ꝓ ſeruitio licito: ſicut aliq̄s vadit ad
eccleſiā ad ſonitū cāpane:⁊ ſonitus non eſt cauſa illi⁹
proprie motionis:ſed tm̄ incitat ad eundū.Similiter ꝯ hoc ar̄.
ſeruitiū īcitat epiſcopū ad dandā prebendā: ſed eadē
ratione pecunia pōt īcitare ad dandā prebendā: ⁊ ita
ſicut pri⁹ nō poterit eps cōuinci de ſymonia.Solutio Solutio.
Inter licita ſeruitia/quedā ſunt tēporalia ſiue corpo
ralia:vt ire romā /tractare cauſas/ ⁊ hmōi: et quedā
ſpiritualia:ſicut predicare ⁊ cantare miſſas: et hmōi
pro ſpiritualib⁹ ſeruitijs licet dare prebendā ſcđario
et pro deo principaliter vt ſit finis ſub fine:hec enī eſt
licita:iſte dat prebendā ꝓpter p̄dicationē ſi p̄dicatio
fit ꝓpter deū nec ponit̄ tunc ſpirituale ſub p̄cio tēpo=
rali:ſed pro ſeruitio tēporali nō licet dare prebendā:
vt ſit ſeruitiū illud cā finalis ſiue pricipalis ſiue ſcđa=
ria.verū eſt tm̄ ꝙ tēporale ſeruitiū incitat ad dandum
magis vni q̄ alij. Sicut habem⁹ ꝙ pater magis dili= Exemplū.
gendus eſt caritate q̄ nepos:⁊ nepos q̄ domeſtic⁹ et
domeſtic⁹ magis q̄ extrane⁹:tm̄ p̄nitas nō ꝓpria ē ma
teria dilectionis:ſed quedā eſt cā incitatiua dilectio=
nis q̄ facit ordinē caritatis. eodēmodo ſeruitiū tēpora
le incitat ad dandā prebendā ⁊ ordinē dationis p̄ben
darū:facit enī ꝙ magis eſt danda eis q̄ ſeruiūt q̄ eis
qui non ſeruiunt:alijs parib⁹: ſed ſeruiciū nō eſt vera
cauſa huius.vnde alexander papa monet quedā epi= Alexander
ſcopū vt det prebendā cuidā clerico q̄ fideliter ei ſer= papa.
uiuit ⁊ hoc nō ꝓpter ſeruitiū:ſʒ ꝓpter fidelitatē ſuā:
hec enī ē licita p̄bēda dat̄ ꝓpt̄ fidelitatē ſuā. vñ dice=
bat cātor ꝙ curie p̄latoꝝ ꝓbatoria ſūt clericoꝝ ⁊ poſ=
ſit eſſe in caſu ꝙ datio pecunie licite īcitaret epiſcopū
ad dandā prebendā alicui:ſicut cōtigit mauricio epō De mauri=
qui dedit prebendā cuidā clerico intuitu beneficij tē cio.
poralis quod pater illius epō cōtulerat in neceſſitate
ſua.Opera enī pietatis incitauerūt ipm̄ epm̄ non ipa
pecunia. Sciendū autē ꝙ in ipa prebenda duo ſunt. Duo ſūt in
vnū ſpirituale:aliud corporale.ſpūale eſt fraternitas prebenda.
et ī ipa q̄tū in ſe eſt datur ſpūſſcūs.Orant enī fratres
pro fratribus abſentibus:⁊ īpoſſibile eſt multoꝝ pre
ces nō exaudiri.vt dicit aug. Tēporale eſt ius perci= Auguſtin⁹
piendi fructus quod de neceſſitate annexū eſt illi fra=
ternitati. vñ ſine hoc non pōt prebenda eſſe:dicit de=
cretū. Qui vendit alterū ſine quo reliquū nō ꝓuenit Rlā iuris.
neutrū inuenditū dereliquit. Sepultura mortuoruʒ ſepultura
non eſt ſolū res annexa ſpūali: ſed etiā ipa eſt ſpūalis mortuorū.
ſecundū ꝙ ſepultura eſt officiū quod ꝓprie ꝑtinet ad
ſacerdotes. cōtinet enī orōnes ſpūales quib⁹ orat ſa=
cerdos pro aīa defuncti quib⁹ remittit̄ pena peccati.
vnde ſymonia eſt vendere ſepulturā. ⁊ ꝓpter hoc nō
debent ſacerdotes aliq̄d petere ante ſepulturā:quia
vel eſſet ſymonia vel ad minus ſpēs mali.ſed poſt ſe= exemplum
pulturā p̄nt petere vbi eſt hmōi cōſuetudo:ſʒ nō pro a ſimili.
ſepultura:ſed quia eis debetur.Sicut eps poſt dedi
cationē eccleſie pōt petere procurationē.ſed non pro
dedicatione:ſed q2 ei debetur iuxta verbum apoſtoli
Si ſeminam⁹ vobis ſpiritualia non eſt magnū: ſi car

nalia vestra metamus: bonū tamen esset vt hec cōsue=
Nota bene tudo .s. accipiendi aliquid post sepulturā vel ante pe=
nitus remoueref ab ecclesia. Multi enim sacerdotes
indiscreti scandalisanf inde: et cōmittūt symoniā. sicut
de terra benedicta. aūt symonia est vendere sepulturā mortuorū: ita sy=
monia est vendere terrā benedictā ad sepeliēdū mor
Ephron. tuos dedicatā. vnde vituperatur ephron qui vendi=
dit abrahe agrū in quo erat sepultura duplex in qua
sepeliebantur mortui: et in signū cu⁹ vituperij muta
Mutatio nois. tum est eius nomen. vnde cū primū dictus sit ephron
postea dictus est effraym in quo vt dicit hiero. signaf
hieronym⁹ non esse perfecte virtutis qui potuit vendere memo=
rias mortuorū. videtur ergo q peccatū symoniacū cō
Ↄ tn̄ hoc af miserit. Sed contra. Totū quod vēdidit tēporale est
nō est ergo spirituale nec annexū spūali: ergo non cō=
Secundo. misit symoniā. Item. si cōmisit symoniā: ergo vendi=
dit non vendendū: ergo abrahā emit non emendū: ꝙ
cōmisit symoniam emendo: sicut ephron vendendo.
Tertio. Item. videtur magis peccasse abrahā q̄ ephron: quia
ephron voluit ei dare gratis agrū ad sepeliendū mor
tuum suū: et abrahā noluit accipere nisi pecunia me=
diante: ergo scandalisauit eū. et ita videtur magis pec=
opīo aliquorum casse q̄ ephron. Ad hoc dicunt quidā q abrahā emit
quēdam magnū agrū in quo erat illa magna spelūca
in qua sepeliebantur mortui. vnde nō peccauit: quia
transiuit spelunca illa cū vniuersitate. sicut cū aliquis
emit villā cui annexū est ius patronatus alicuius ec=
clesie non cōmittit symoniam: q: transit ius patrona
Ↄ tn̄ hoc af tus cū illa vniuersitate. Sed eadē ratione ephron nō
peccauit vendendo eni agrū etc. et cū illo transiuit spe
opīo prepositini. lunca. quare ergo mutatū est ei nomen. Ad hoc dice
bat prepositinus q non legitur q ager ille consecra=
tus fuerit sepulture: vel etiā spelunca illa ad hoc be=
nedicta vel consecrata fuerit. sed antiqui patres in il=
la spelunca duplici faciebant se sepeliri sperātes se re
Spelunca duplex. surrecturos esse cū filio dei. Et dicebatur illa spelūca
duplex: q: duas habebat mansiones. vnā superiorem
in qua sepeliebantur viri: et aliam inferiorē in qua fe=
mine. vnde nō esset illa terra benedicta: nec peccauit
abraham emendo: nec ephron vendendo. Mutatum
tamen est ei nomen: q: descendit a statu perfectionis
ad statū imperfectionis. pri⁹ eni voluit dare quod est
Quare mutatū est nomen. perfectorū. et postea vendidit carissime. Unde primo
dicebatur ephron .i. consecratus et perfect⁹: et postea
dictus est effraym .i. infirmus et īperfectus. Eadē est
ratio mutationis nois secundū aliam solutionē que
dicit q spelunca transiuit cū vniuersitate. Sicut autē
symonia est vendere terrā benedictā non propter ter
ram: sed propter benedictionē que spiritualis est: ita
Panis bn̄dictus. symonia est in quibusdā minimis. vnde symonia est
vendere panē benedictum: et aquam benedictā spi=
ritualis eni est et delet multa venialia.

De venditione scientie.
Alia questio principalis.

Sed ī alijs minimis questio est vtrū sit symonia:
sicut cū cancellarius vendidit scholas: vel pote
Af q sic. statē docēdi. videf q sic. Cācellaria dignitas est eccle
siastica. vnde spiritualis est et est ei ānexa potestas do
cendi et si episcopus vendidisset illā cancellariā symo
niā cōmisisset: gratis ergo habuit cancellarius potesta
tem docendi: ꝙ gratis debet dare: ergo si vendit com
In oppoᵐ mittit symoniā. Sed cōtra. Potestas docendi grā=
maticā non est res spiritualis: hanc eni potest habere
laicus: nec est annexa spirituali: ꝙ si venditur non cō=
mittif symonia. Itē si gratis det eā cācellarius ille q Secundo.
accipit gratis debet eam accipere: sed quod gratis ac
pit gratis debet dari: ꝙ ↄmittit symoniā si accipit pe
cuniā a pueris quos docet. Ad hoc dicunt quidā ma opīo aliquorum
gistri q symonia est ibi et licet sciētia nō sit res spiri=
tualis proprie tn̄ est spiritualis quodāmodo: est enim
perfectio aīe q̄ spiritualis est et est donū dei et est ne=
cessaria ad habēdū virtutes: neq licet aliqd accipere
pro doctrina a pueris: sed p labore: sicut sacerdos cō=
duct⁹ accipit pro labore vt habeat vn̄ viuat. Sed cō= Ↄ vnū dictū pri⁹ af.
tra hoc quod dictū est supra q spirituale est quo ha=
bef spiritussanctus: sed habita licētia liberaliū artiū:
aut posita potestate docendi non habetur spiritussan
ctus: hoc patet per se: ꝙ hmōi scientia vel potestas do
cendi hmōi scientiā nō est res spiritualis / vel annexa
spirituali: ergo vendere vel emere eā non est symoni
acū. Itē prouerbiorū .xxiij. veritatē eme et noli sapiētiā Secundo.
vendere: hic prohibef venditio sapientie et nō spūalis
spiritualis eni vendēda est et danda ad vsurā: loquif
ergo salomon in hac auctoritate de venditione mate
riali: cū ergo dicit: eme veritatē sic: per quod vel pci=
pitur emptio veritatis respōdens venditioni phibi=
te: ergo licitū est emere materiali emptione veritatē
siue cognitionē veritatis: et sic qd licitū est emere / lici
tum est vendere: ꝙ emere vel vendere cognitionē ve
ritatis nō est symoniacū. Sed cōtra. Dicif in illa au= In oppoᵐ
ctoritate: noli vendere sapientiā et doctrinā et intelli=
gentiā: sapiētiā q̄ est de liberalib⁹ artibus: intelligen
tiā .i. prudentiā de considerabilib⁹: ergo peccatū est
vendere doctrinā grāmatice / logice / et sic de ceteris
sed nō nisi peccatū symoniacū: ꝙ vendere hmōi scien=
tias symoniacū est. Item augustinus in libro de ma= scdm p augustinū.
gisterio dicit q alij magri ab vno magistro pponūt si
gna .s. ppositiones quarū significationib⁹ cognitis cō
sulunt audiētes interiorē magistrū .i. rationē vtrum
ppositio pposita sit vera vel falsa et scdm q ibi vidēt
iudicāt: patet ergo q cognitio veritatis ab interiori
fit magistro. interior eni magister cognitionē verita=
tis habet immediate a magistro verissimo q̄ deus est
et hoc est quod dicif in euangelio. Spiritussanct⁹ do dictū euangelij.
cebit vos omnē veritatē. cognitio ergo veritatis est
īmediate donū dei: et hoc patet p hoc quod dr in exo.
xxv. de bezebeel. Quicqd faber adinuenire potest de Cōfirmaf.
dit deus in corde eius. Et interlinearis dicit q est do Interlinearis
nū dei: si eni scientia fabrilis que est mechanica est do
num dei multo fortius scientia liberaliū est donū dei:
sed ex hoc peccauit symō: quia donū dei estimauit pe
cunia possideri: vt dr beatus petr⁹ in .viij. actuū: ꝙ pec
catum symonie est vendere vel emere hmōi doctrinā
Itē si non est symoniacū: querif quare non: q: .s. hmōi Tertio.
sciētia habita nō habef spiritussanct⁹: pbaf q hoc nō
impedit: potestas eni faciēdi miracula habef sine spi
ritusancto: et potestas pphetisandi quod patuit ī ba=
laam: et potestas loquēdi linguis. Melius eni est p=
phetisare q̄ loqui linguis: tn̄ symoniacū est emere vel
vendere hmōi potestates: ꝙ et hoc: quia hoc est imme
diate donū dei: ꝙ cū scientia liberaliū artiū est imme
diate donū dei symonia est emere vel vendere illam.
Item. non licet iudici vendere iudiciū nec testimoniū
licet tamen aduocato vendere iustū patrociniū. Sed Quarto.
quare hoc solet dici q testis pro vtraq parte est iudex
et propter hoc nec testi nec iudici licet pro iudicio vel
testimonio aliquid accipere: sed aduocatus tantum

Ↄ hoc af. pro altera parte est. Sed contra. Aduocat⁹ p vtraq
parte dicitur esse: q: nō licet admiscere aliquid falsi in
aduocatione sua: ergo est pro vtraq parte: et tamen
licet ei vendere patrociniū suū. Uidetur ergo q licet
testi vendere testimoniū suū hac ratione: q: non licet
vendere veritatē cognitā. nec iudici similiter licet vē
dere intelligentiā suā. tamē hmōi cognitio de vineis
et de pratis est. si ergo hmōi cognitionē vēdere symo
niacū est: multomagis cognitionē liberaliū artiū sy=
Quinto. moniacū est emere vel vendere. Itē. aīa est melior in
finitis mundis si essent: ergo et perfectio eius .s. scien
tia melior est infinitis mūdis si essent: ergo imprecia=
bilis: ergo qui vēdit vel emit eam ponit impreciabile
Solutio. sub precio: ergo cōmittit symoniā. qd concedim⁹ pre
Ad primū dictis rationibus. Ad primo obiectū dicim⁹ q scien=
tia est spiritualis et ipa habita habetur spiritussctūs.
spūssctūs hr̄ dupliciter. Sed spiritussctūs habetur duob⁹ modis. vno modo
vt illuminans intellectū: et habef habita scientia. alio
modo inflāmans affectū. et sic habetur per sacramēta
Ad secūdū ecclesie. Ad secundo obiectū dicimus q veritas siue
cognitio veritatis emenda est: nō pecunia: sed eo mō
quo modo docet salomon in .iiij. prouer. dicens. Prin
cipiū sapientie posside sapientiā: et in omni possessiōe
tua acquire prudentiam. ac si diceret: si vis habere sa
pientiā accipe ipam: qnq eni offert se. vn̄ in .vi. sapie
Assidentē aūt foribus suis inueniet eam: et cū in pos=
sessione tua eam habueris acquire eam magis ac ma
gis. ipa eni per sapientiā emitur et acquiritur. vnde
in euangelio. Inuenta autē vna preciosa margarita
vendidit omīa que habuit et emit illā. vn̄ in prouer.
Quid prodest stulto diuitias habere: cū sapientiam
emere non possit. Constat q nō loquitur de emptiōe
que fit per pecuniam: sed de emptione spūali qua nō
potest stultus manens in stulticia sua emere sapiētiā.
Confirmat dictum. et hoc est: q: ipam nō habet. Concedim⁹ ergo q eme
re vel vendere quācunq scientiā symoniacū est: sz se=
cundū diuersos gradus nobilitatis scientiarū est mi=
nor et maior symonia. Dicim⁹ ergo q aduocato non
licet vendere scientiā suā: neq consiliū suū. similiter
iudex et testis si accedant ad alias regiones possūt ac
cipere expensas suas: sed pro iudicio suo et testiōio
nichil licet accipere.

Utrum decima possit esse symonia.
Alia questio principalis.

Af q nō. Queritur postea vtrū ecclesie decime possint esse
symonia. Uidetur q non: q: ius percipiendi de
cimas tantū terrenū est: quia id quod subest illa na=
tura tantum terrenū est. Ius eni percipiendi fructus
alicuius domus tantū terrenū est. Cum ergo ius per
cipiendi decimas tantū terrenū sit: est ergo preciabi=
le sub precio terreno: ergo si laici emant ius percipiē
di decimas / vel clerici vendant illud laicis non cōmit
Secundo. titur symonia. Item. milites habent ius percipiendi
particāpū: et est aliqn̄ pticāpus decia gelimarū .s. vel
xi. vel .xij. scdm diuersas cōsuetudīes diuersarū regionū
et ius istud tantū terrenū est: q: tm̄ terrenū subest ei.
Eadē ratione ius pcipiendi decimā gelimā tantū ter
renū est et ita nō est symoniacū laicos emere decimas.
In oppoᵐ Sed cōtra. Ius pcipiendi decimas est annexū spiritu
ali .i. ordini: soli eni clerici habent ius percipiēdi deci
mas: sed symonia est volūtas emendi vel vendēdi spi
rituale vel annexū spirituali: ꝙ symoniacū est laicos
Secundo. vendere vel emere decimas. Item tota ecclesia dicit
q laici nō debent habere ius pcipiendi decimas: sed
magis spirituale est ius patronatus q̄ ius pcipiendi Adhuc af in ↄtrium.
decimas: ꝙ non debent habere ius patronat⁹: sed hoc
est falsum: reges eni multa beneficia ↄferunt: et multi
milites habēt ius patronat⁹ ī ecclesijs: et hoc etiā ec=
clesia approbat. Itē dicit decretalis quedā q si miles Secundo.
aliqs vendit villā in qua ecclesie habet ius patronat⁹ et est quartū
transit cū vniuersitate: sed scdm hoc videf q ius illud principale.
vendif: nō enim transit ius illud in dominium villam
emētis nisi eo modo quo trāsit villa: sed villa nō trā=
sit nisi per venditionē: ꝙ nec ius patronat⁹ nisi p ven=
ditionē: ergo ius patronatus vendif. Item istud vni Quinto.
uersum vendif: ergo quelibet pars illius vniuersita=
tis: ergo ius patronat⁹ vendif saltē in vniuerso illo: ꝙ
ibi ē symonia. Forte dicef q in vniuerso potest vendi: Euasio.
sed nō scdm se. Sz cōtra. Nō lz vēdere pbēdā et villā si= Ↄ hanc af.
mul: ꝙ nec ius pronat⁹ et villā simul. Itē. ius pronat⁹ Secundo.
īpciabile ē scdm se: et multomagis īpreciabile ē in vniuer
so: sicut ꝙ non debet vendi secundū se: sic nō debet vē
di in vniuerso. Solutio. Ius pcipiendi decimas non Solutio.
est spirituale: sed annexū spirituali: leuitis eni dande
sunt decie: sicut ezechielis .ij. paralipome. xxij. vt pos
sint vacare legi dei. vn̄ soli vacātes legi dn̄i viuere de
bent sine labore corporali: post naturā enī corruptā
dictū est hoī: in sudore vult⁹ tui vesceris pane tuo. vn̄
ipsi reges et principes a subditis accipiūt: quia tenenf
pro eis laborare etiā corporaliter / videlicet eos defē
dendo et pro ipsis pugnādo / et maleficos puniēdo: le=
uite eni legi dei vacant et propter hoc debenf eis deci=
me absq labore corporali. est ius pcipiendi decimas per hoc ad
annexū spirituali et impciabili. vn̄ symonia cōmittif si duo prima
vendatur vel ematur / et sic patet solutio ad duo pmo
obiecta. Ad tertio obiectū dicim⁹ q nō valet hec ar= Ad tertiū.
gumētatio / laici nō debent habere ius pcipiēdi deci=
mas: ꝙ non possunt habere ius patronat⁹: qm̄ ex iure
patronatus nichil pcipiūt. Preterea decie ad aliud
cōstitute sunt. Ad vltimo obiectū dicūt quidā q ius
patronat⁹ nō est alicui spirituali annexum / vel spiritu
ale. Dicūt eni q nichil aliud est patronat⁹ quē habēt Ad vltimū
laici q̄ potentia presentādi psonā ydoneā quā debet
recipere episcop⁹: et similiter deberet recipere si ali⁹
ydoneā psonā presentaret. Sed quia videm⁹ q aliqd Aliter dr.
iuris acqritur clerico presentato si sit ydonea persona
propter hoc dicim⁹ q ius patronat⁹ spirituale est: er
go nō debet vendi vel emi. vn̄ si emaf villa in qua est Nota.
ius patronat⁹ et propter hoc cari⁹ emaf symonia ē: sed
si istud ius quasi pro nichilo habeaf quantū ad illum
contractū tūc dicif transire cū vniuersitate nec est ps
vniuersi quod venditur.

Q symoniacus sit irregularis.
Aliud capitulum.

Circa tertiū capitm nichil amplius dicim⁹ nisi q
symoniacus sit irregularis scdm īstitutionē ec=
clesie: intelligim⁹ autē de symonia q̄ subiacet iudicio
ecclesie. videlicet de symonia q̄ est in opere exteriori.
non de symonia que est tm̄ in voluntate. instituit enī
ecclesia vt si per timorē dei nō dimittunt spūalia ven=
dere: saltē timore humano dimittant. hmōi aūt symo
niacus excōicatus est minori excōicatione: cuius excō
municatio non transit in aliā psonā. Itē. irregularis
est. vnde si exequaf officiū suū peccat mortaliter. tn̄ si
cōsecrat cōsecratū est: et si ordiat ordinatū est. caracte
rem eni habet vnde imprimit ipm: sed illi q̄ ordinati
sūt ab epo symoniaco si sciāt se ordiatos a symoniaco

non debent exequi officiū suum donec cū eis fuerit di
spensatū:et quia capitulum illud pure decretalis est:
ideo supersedemus.

¶De voto.

¶Tractatus vicesimussecundus.

Dicto de questionibus de honesto: dicēdū est de
questionibus de vtili. Oīs eni questio de consi=
liabili:aut est de honesto:aut de vtili.aut de repugnā
tia vtilis et honesti. De honesto aūt due sūt q̄stiones
Prima quid honestū et quid inhonestū. Scda quid
honestius alio.et de his duabus dictū est. Virtus eni
et honestū idē sunt in subiecto.vnde dicto de virtute
Capitulū. dictū est de honesto. Similiter dictū est q̄d honestius
alio cū dictū sit:an contēplatiua melior sit actiua. sīr
de vtili due sūt questiones. Prima quid vtile. Scda
quid vtilius alio. Tertia questio est de repugnantia
honesti et vtilis. Aliquādo eni honestū dimittenduʒ
est pro vtili:sicut contingit in scandalo. De his trib⁹
Q̄d vtile. questionibus dicendū est. Sciendū ergo ꝙ vtile hic
appellatur per quod cōseruatur honestū.honestū est
quod suo decore nos allicit:et sua boītate nos attra=
hit. hec est virt⁹ qua aīa rationabilis est bona ⁊ tanq̄
deiformis et augmentat̄.et sunt quedā vtilia pertinē
tia ad precepta que a deo sunt.sicut votum:per quod
honoratur de⁹: ⁊ decime: per quas honorant̄ patres
spirituales. quedā vtilia pertinētia ad p̄cepta de pro
ximo:sicut correctio fraterna ⁊ cōsimilia. Primo di=
cendū est de vtilib⁹ que pertinent ad cultū siue ad ho
De voto. norem dei.⁊ primo de voto dicendū est. Circa quam
questionē primo vidēdū est quid sit votū. Scdo qua
liter votū recipiat dispensationē. Tertio de voto sim
plici. Quarto de voto solenni. Quinto et vltimo de
Diffīt̄ ō voti voto Jepte. Votū describitur sic. votū est boni ꝓpo
siti conceptio animi deliberatiōe firmata de his q̄ ad
religionē pertinēt: secundū quā conceptionē aliquis
se obligat deo nisi eni intendat se obligare q̄ntūcunq̄
firmiter proponat se facturū aliquid nō est ibi votum
vnde aposto. non vouit se iturū ad hyspanos/licet fir
ꝯ hoc ar̄ miter proposuerit:q̄ nō intēdebat se obligare. Sed
secundū hoc videtur ꝙ adultus qui baptisatur votū
faciat:q̄ ibi est conceptio animi:deliberatione animi
firmata de his que ad religionē pertinent et obligat̄
deo. tenetur eni abrenūciare diabolo et omibus par
Opīo cōis ticipibus eius:ergo ibi est votū. qd̄ concedunt mḡri
Triplex vo dicentes. Ibi eē votū baptismale. Et distinguūt tri=
tū ponunt. plex votum.videlʒ/ votū primo necessitatis quod est
in baptismo: et votū scdo necessitat̄ quod ē in ꝯsilijs
ꝯ hoc ar̄. Sed probatur ꝙ baptisat⁹ nō voueat. si enim vouet
non vouet nisi quod firmiter proponit: sed firmiter
proponit se de cetero nō peccaturū:sed hoc falsū. pre
sumptuosum eni esset votū hmōi cū difficillimū sit sp
Secundo. esse sine peccato mortali. Itē ex hoc accideret ꝙ qui=
libet baptisat⁹ fornicādo peccaret duob⁹ pctīs ꝓpter
ipsum fornicari: ⁊ ꝓpter fractionē voti: ⁊ ita null⁹ ba=
Tertio. ptisat⁹ peccat vnico mortali. Itē videt̄ ꝙ iuramentuʒ
licitū sit votū:quia ī iuramēto licito et honesto obli=
gat se deo iurās sup aliquo quod ptinet ad religionē
et animi deliberatiōe firmat se facturū illud qd̄ iurat
In oppoᵐ ergo iuramentū licitū ⁊ honestū est votū. Sed si hoc
q̄ cū circūstātia iuramenti aliq̄d addat magis obligat
iuramētū q̄ votū qd̄ nō est iuramēto vallatū:ḡ si ali=
quis iurat aliquod licitū ⁊ postmodū voueat aliquid
quod nō pōt stare cum eo quod iuratū est iuramentū
tenendū est ⁊ non votū:ḡ si aliq̄s iurat se iturū vltra
mare/⁊ postmodū vouet ꝙ intret claustruʒ infra duos
annos iuramentū est tenendū ⁊ nō votū. Sed contra ꝯ gregoriū
dicit gregori⁹ eadē auctoritate cadit q̄ maiora ꝓmit=
tit ⁊ minora facit:ergo votū quod maius est: tenēdū
est ⁊ nō iuramentū qd̄ min⁹ est. Solutio. Ad primuʒ Solutio.
nobis videt̄ ꝙ non sine baptismo nec sine pnīa vouet Ad primū.
aliq̄s ꝓprie loquēdo. dicit eni glo.sup illū locū psal=
mi. vouete ⁊ reddite:vouere est volūtat̄:reddere ne
cessitatis:sed quecunq̄ ꝓmittit ille q̄ baptisat̄ necessi
tatis sunt:quia sine illis non potest saluus fieri. vnde
de illis ꝓprie non est votum:quia votū non est de ca=
ritate:sed de his q̄ conseruāt ⁊ augmentāt caritatem De q̄b⁹ est
ille ergo q̄ baptisat̄ non vouet: quia nō obligat se de votum.
nouo ad precepta obseruanda:sed in baptismo reco=
gnoscit se obligatū prius ad illa seruanda: ⁊ sic patet
solutio ad p̄mo obiectū. Ad aliud dicim⁹ ꝙ si fiat vis Ad scdm.
in hoc noīe votū: vt dicat̄ votū hmōi cōceptio nō val=
lata iuramento tunc iuramētum nō est votū nec econ
uerso: sed q̄ de noīb⁹ nulla debet esse contentio:con
cedim⁹ ꝙ aliquod iuramentū est votū: ⁊ illud magis
obligat q̄ votū non iuramēto vallatuʒ:si de paribus
sit illud iuramentū ⁊ illud votū:sed si votum de me=
liori bono sit magis obligat sicut est ī preposito casu
maius est bonū intrare claustrū q̄ ire vltra mare.

¶Qualiter votuʒ obligat ⁊ vtrum reci piat dispensationem.

¶Secunda questio.

Videndum est qualiter votū obliget ⁊ vtruʒ re
cipiat dispensatōnē. Sciēdū ḡ ꝙ quoddā votū
est de cōtinentia: q̄ddā de abstinētia quoddā de pere
grinatione ⁊ consimilibus. votū de cōtinentia non re
cipit dispēsationē:sed alia vota recipiunt. Sed ꝓbat̄ Ar̄ ꝙ nullū
ꝙ nullū votū recipiat dispēsationē: quia sup illū locū
psalmi:vouete ⁊ reddite: dicit glo. vouere voluntat̄
est:sed reddere necessitat̄ est : ergo necesse ē reddere
omne votū:ḡ nullū votum recipit dispēsationē. Iteʒ Secundo.
votum de continētia ⁊ votū de abstinentia sunt de iu
re diuino: ergo neutrū recipit dispensationē vel si vo
tū de abstinentia recipit dispensationē:eadeʒ ratione
et votū de cōtinentia. Itē votū de abstinentia recipit Inoppoᵐ
dispensationē ex cā sicut dispensauit alexander papa
cū rege ludouico q̄ ex voto ieiunabat in pane ⁊ aqua
singulis dieb⁹ veneris: sed tunc non poterat esse let⁹
nec audire causas nec facere iusticiā populo regni sui
et dispensauit cū illo papa. Eadē ratione votū de cōti
nentia recipit dispensationē ex causa : sicut si aliq̄s sit
cleric⁹ q̄ vouit continētiam ⁊ nō est alius heres q̄ suc=
cedit alicui regi mortuo:iste vult esse rex ⁊ nō contra
here: sit ita ⁊ nisi habeat regnum periclitabit̄ caritas
eius:quia desperabit ⁊ habebit odio omnē religionē
et erunt multe discordie ī regno:videt̄ ꝙ ex causa ista
votuʒ illius debeat recipere dispensationē. Itē. dicit Secundo.
bernardus qd̄ propter caritatē institutū est contra ca
ritatem non debet obseruari. sed votum istud ꝓpter
caritatē institutū est:ergo contra caritatē nō debet su
stineri. sed si sustineat̄ contra caritatē illius erit ⁊ con
tra caritatē eoꝝ qui sunt in regno: ergo nō debet su=
stineri. ⁊ ita votū de cōtinentia recipit dispensationē.
Sed contra. Votū de continentia est votū de vita cō= tū ꝯ hoc ar̄
tēplatiua qua nichil meli⁹ est:ergo nec recipit dispen
sationē vel redēptionē. Item. aliquis fecit votum de Secundo.
eundo vltra mare: postmodū fecit votū de intrando

religionē primū votum absorbetur a scdo:q̄ secūdū
magis bonū est:ḡ eadē rōne si aliq̄s fecit votū de eun
do ad albigenses ⁊ postmodū fecit votum de eundo
vltra mare primū votum absorbet̄ a secundo:q̄ secū
dum magis bonū est:ergo nō tenet̄ ire ad albigenses
Solutio. et hoc falsū. Solutio. dicim⁹ ꝙ aliquod votū recipit
dispensationē:votū eī nō est de ipsa essentia honesti ꝓ
Honestum prie:honestū eni propriū est scdm ꝙ cōsistit similitu=
do dei in homine ⁊ circa istud nulla est dispēsatio:sed
Vtile. votū est de vtili: vtile aūt ē quod est expediēs ⁊ vni=
ens caritatē ⁊ nō de his q̄ ad essentiā caritatis ptinēt
Ad primū et ꝓpter hoc recipit dispensationē. Ad primū dicim⁹
ꝙ reddere votū necessitat̄ est ⁊ dicit̄ reddi cū equipo
Ad secūdū lens reddit̄/⁊ hoc modo fit cum dispēsatione. Ad se=
cundo obiectū dicimus ꝙ nō valet hec argumētatio
votū est de iure diuino:ḡ nō recipit dispēsationē:non
eni est de iure diuino essentialiter:sed ꝑ quandā sup=
positionē siue ypothesiʒ:sic eni itelligit̄/vouete ⁊ red
dite.i.si voueatis reddite. vn̄ quasi per accidēs est vo
Ad aliud. tū de iure cōmuni ⁊ nō per se. Similiter nō valet hec
argumētatio. Tam votū de cōtinentia q̄ votū de ab
stinētia est de iure diuīo:ḡ si vnū recipit dispēsationē
et reliquum: ⁊ hoc est q̄ votū de abstinētia recipit di
spēsationē. exercitatio eni corporalis ad modicū va=
let vt dicit apostol⁹/⁊ ꝓpter hoc votū de abstinentia
recipit dispēsationē:sed votū de ꝯtinentia non habet
recōpensationē vel redēptionē:q̄ vt dicit ecclesiastic⁹
Votū con= in.xxvij.ca. Oīs ponderatio nō est digna ꝯtinent̄ aīe
tinentie. et hoc est ꝙ nichil adeo impugnat castitatē: sicut fo=
mes ⁊ carnalis volūtas. vn̄ miche. ab illa q̄ dormiuit
in sinu tuo custodi claustra oris tui et īimici hoīs do=
mestici ei⁹. vn̄ vltima beatitudo pficit̄ in executione
btī pacifici motuū illicitoꝝ carnalium. vn̄: Beati pacifici qm̄ filij
dei vocabunt̄:pacifici sunt illi ī quib⁹ paccati sunt mo
tus nec repugnat caro spiritui: q̄ ergo votuʒ de cōti
nētia nō habet recōpensationē vel redēptionē ꝓpter
Ad tertiuʒ hoc non recipit dispēsationē. Ad tertio obiectū dici=
mus ꝙ votū abstinētie recipit dispēsationē ex cā: sed
votū continētie non:quia nō est cā sufficiēs hereditas
regni: regnū eni terrenū non est cā recōpensans here
ditatē regni celestis/vel regni eterni: pauci eni īueni
entur heredes regni celestis/ ⁊ plurimi regni terreni
et melius est ibi esse ꝯtinentē q̄ esse regē: ⁊ magis cō
seruatiuuʒ caritatis:qm̄ magis debet diligere q̄ oēs
Dissimu= homines regni illi⁹. vn̄. in tali casu nō inuenit̄ ecclesia
lat eccl̄ia. dispēsasse:sed bene inuenit̄ in multis dissimulasse Ad
Ad q̄rtum quarto obiectū dicim⁹ ꝙ illud bonū nō est cōtra cari
tatē:immo est ad distinctionē ⁊ augmentū caritatis.
Ad vltimū Ad vltimo obiectuʒ dicim⁹ ꝙ notāda est regula ista
ꝙ si aliq̄s voueat duo bona: vnū min⁹/reliquū maius
Regula. si nō sint opposita/ad vtraq̄ tenet̄:si vero sint oppo
sita soluit̄ min⁹ votū ꝑ obligationeʒ maioris. vn̄ patet
ꝙ ille q̄ primo vouit se iturū ad albigēses/⁊ postmo=
dū vouit se iturū vltra mare: vtraq̄ manet:q̄ vtrūq̄
votū potest reddere: sed si vouit se itraturū claustrū
statim nō tenet̄ ire vltra mare:q̄ nō potest esse ī con=
Iterū ar̄ tēplatione ⁊ ire ꝑ terras. Sed adhuc videt̄ posse pro
bari ꝙ cōtra votū cōtinentie posset dispēsatio fieri:sit
eni ꝙ aliq̄s fecerit votū de itrando claustrū ⁊ si videt
ꝙ si intret parētes eius morient̄ fame ⁊ sorores eius
prostituētur/iste tenet̄ honorare prēm ⁊ matrē ex pre
cepto dn̄i ⁊ ex caritate ⁊ ex pietate:tenet̄ ergo eis sub
uenire in necessitate:sed nō potest nisi remaneat in se=
culo:sed honorare parētes ⁊ subuenire eis est de sub
stantia honesti: votuʒ autem de vtili: ergo secundum
hoc iste debet remanere in seculo cū aliter non possit
prouidere parentibus: ⁊ ita non tenetur intrare clau
strum. In hoc casu ergo votū de cōtinentia recipit di
spensationē. Ad hoc videt̄ facere predicta auctoritas Cōfirmat̄.
beati bernardi: quod ꝓpter caritatē institutū est con
tra caritatē non debet obseruari:cū sit contra carita=
tem patris et matris. Sed contra. Ille nescit an pau In oppoᵐ
pertas parentū sit eis vtilis. scit eī ꝙ intrare claustrū
est ei vtile:sed incerta pro certis dimittenda sūt:ergo
debet intrare claustrū. Queritur postea vtrū contra Alia q̄stio
annexa voto cōtinētie possit esse dispēsatio. verbi grā incidēs.
Aliquis fecit votū de intrando claustrum:huic voto
adiacet asperitas victus et vestitus. queritur an con=
tra ista posset fieri dispensatio. videtur ꝙ sic: q̄ votū
abstinētie recipit dispensationē. Dicit eni apls̄ ꝙ ex= Ar̄ ꝙ sic.
ercitatio corporalis ad modicū valet. pietas aūt va=
let ad omīa. et ꝓpter hoc cōmutant sacerdotes ieiu=
nia in largitiones elemosinarū:ergo cōtra asperitatē
ciboꝝ et vestiū pōt fieri dispensatio: ergo pōt mona=
chus habere mollia vestimenta et comedere delicate
et hoc falsum. Solutio. Dicimus ꝙ sicut dictum est Solutio.
ꝙ votum cōtinentie non recipit dispensationē : ⁊ hoc
est q̄ voluntas carnalis debellat caritatē: et q̄ incor=
ruptio facit esse ꝓximū deo. vt dr̄ in. vi. sapi. et q̄ oīs
pōderatio nō est digna cōtinent̄ aīe. Ad primū ergo Ad primū
dicimus ꝙ honorare parentes nō est de ipa substātia
honesti:nec de circunstācijs suis. s. honorare parētes
loco et tēpore/et q̄tum debet. ⁊ per hoc dat̄ intelligi
ꝙ nō debet ꝓpter honorē patris obmittere sibi ꝓui=
dere in spūalib⁹:obmitteret aūt si dimitteret intrare
claustꝝ ex q̄ vouit ꝓpt̄ hōratōnē parētū: ⁊ tūc hōraret
parētes plus q̄ deberet: et sic nō esset honestū. vn̄ dr̄
dn̄s in euāgelio. Qui nō oderit patrē ⁊ matrē ꝓpter Dn̄s ī euā=
me nō est me dignus. ⁊ hierony. dicit. Perge patreʒ gelio.
per calcatū:perge matrē ad religionē. sed nec ē verū hieronym⁹
ꝙ impletio illi⁹ voti sit cōtra caritatē patris: īmo ad
cōseruationē caritatis eius. Ad aliud dicim⁹ ꝙ cōtra Ad aliud.
asperitatē victus et vestitus monachi nō pōt fieri di=
spensatio. Ista eni sunt instituta vt perficiāt et ꝓmo=
ueant et cōseruent cōtinentiā. verū est tamen ꝙ si pa=
tiatur accidiā claustralis pōt egredi ad actionē: sicut
dicitur in cantic̄. Egrediamur in cāpum cōmoremur Exponitur
in villis. De voto abstinentie est dicendū ꝙ recipit di= illd̄ cātico.
spensationē. vnde dr̄ ꝙ si mulier faciat votū de absti=
nentia maritus suus pōt reuocare. Sed ꝓbat̄ ꝙ hoc ꝯ aliud di=
sit falsum:q̄ dn̄s precepit:vouete et reddite. i. si vo= ctum.
ueatis reddite. sed mulier magis debet obedire dn̄o
q̄ marito suo:ergo videt̄ ꝙ maritus nō possit reuoca
re votū vxoris sue. Solutio. sicut dicit apls̄: vir est ca Solutio.
put mulieris. vnde nō solū habet potestatē corporis
mulieris in opere cōiugali:sed etiam in alijs. mulier
aūt nō habet potestatē corporis viri nisi in opere con
iugali ꝓpter primatū gratie quē hʒ vir sup mulierē:
non potest vouere mulier aliquā abstinentiam: vel si
vouet vir potest reuocare:et mulier tenetur obedire
debet eni cogitare quō placeat viro: tn̄ scdm deū. per
hmōi eni obedientiam saluantur bona matrimonij: ⁊
maxime tenetur obedire ꝓpter sacramentū. Matri Matrimo
moniū eni mar̄ et femine significat cōiūctionē christi niū q̄d sig̃t
⁊ ecclesie. vn̄ sicut ecclesia regit̄ a christo: ita ⁊ mulier
debet regi a viro. Ad tertium obiectum dicimus ꝙ Ad tertiū.
sicut dominus non approbat votum mulieris de ab=
stinentia nisi sub conditione: ita nec precepit reddere

nisi sub conditione.s.si maritus suus voluerit.

¶De voto simplici et primo vtrum obligat ad statim.

¶Secundum capitulum.

De speciebus voti.
Dicto de voto generali:cōsequenter dicendū est de specieb⁹ voti.votoꝝ aliud simplex aliud solēne
Votum solenne.
Illud est solenne qd fit cum susceptione habitus vel ordis. simplex ē quod fit sine hmōi solēnitate. Circa
Votū simplex.
votum simplex tria inuestiguenda sunt. Primo vtrū votū simplex obliget ad statim. Scdm est ad qd obliget votū determinatū. Tertiū qualiter votū simplex impedit matrimonium contrahendum ꝛ non dirimit contractum.

¶De voto.

Sic proceditur. Ponatur ꝙ aliquis emiserit votum de intrando claustrū: queritur vtrū teneat
Prima qo
Arguitur ꝙ non.
intrare statim. Videtur ꝙ non. potest enī licite differre quousqꝫ persoluerit debita quibus obligatus est. tenetur ergo ad omia precepta dei: tenetur ergo nō fraudare creditores suos: ergo tenetur eis reddere que debet eis:nō pōt si statim intret claustrū:ergo tenetur nō intrare claustrū statim. Eadem est obiectio.
Cōfirmat.
Si sit dispensator alicuius magni viri tenetur et reddere ratione villicationis sue. vnū enī preceptum nō soluitur ab alio precepto:ergo nō tenetur intrare sta
Secundo.
tim. Preterea.si statim intret scandalisabit multos:
In oppo^m
ergo nō tenetur intrare statim. Sed cōtra. Vouet ꝙ intret claustrū ꝫ nō determinat tēpus: ergo tenetur intrare ꝗcito potest.si enī aliquis det michi centū solidos et nō est ei determinatū tēpus persoluendi tenetur reddere ꝗcito potest. si ergo repeto et statim potest tenet soluere. similiter iste tenet intrare clau
Secūdo ꝑ hierony.
strum ꝗcito potest:ergo statim/cū statim possit. Itē. dicit hieronymus. Per calcatū perge patrē:per calcatā perge matrē:ergo si licet intrare claustrum obmisso honore qui debet parentibus:multo forti⁹ licet intrare obmissis illis que debētur aliis ꝓximis. ꝛ ita
Solutio.
videtur ꝙ iste tenetur intrare statim. Solutio. Presumendū est ꝙ ille qui facit hmōi votū in caritate sit: et ex caritate voueat. caritas aūt docet cum discretione vouere. discrete autē vouet cū propositum habet reddendi proximo que proximi sunt:et ita bene licet et differre intrare claustrū quousqꝫ disposuerit de rebus suis et reddiderit que debet reddere: et ꝗuis in emissione voti nō determinauerit tēpus:tamē in pro
Nota.
posito habuit faciēdi illa priusꝗ intret.sed si timeret lapsum carnis propter dilationē bene liceret ei intrare statim. maius enī preceptū absoluit a minori si nō
In euāglio
possit vtrūqꝫ fieri. Habemus ergo in euāgelio ꝙ dn̄s dixit cuidam:sequere me:ꝛ ipe dixit.dn̄e:dimitte me pri⁹ sepelire patrem meū.et dn̄s dixit: dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Tu autē vade annuncia
Itē in matheo.
regnū dei. Item.matheus euāgelista secutus est statim dn̄z quādo dn̄s dixit:sequere me. obmissis tamē rationibus vectigalium. Erat enī publicanus sedens in theoloneo.

¶De voto determinato ad quid obliget.

¶Secunda questio.

Queritur postea de voto determiato ad qd obliget:ponat ꝙ aliqs faciat votū de intrando hoc claustrū. Querit si teneat aliud claustrū si non potest intrare istud:videt ꝙ sic. Tenet enī ad vitā cōtemplatiuā:ꝫ si nō pōt itrare hoc claustrū tenet itrare aliud.
Ar ꝙ sic.
In oppo^m
Contra.nō fecit votū nisi de hoc claustro:ergo nō vouit de alio:sed nō tenet nisi ad id quod vouit:ꝫ nō tenet itrare aliud claustrū.
Solutio.
Solutio.hic possunt eē tres casus/potest enī ille q̄ vouet cogitare de vita cōtēplatiua ꝛ tūc vouet ꝙ itrabit in religionē ꝛ postea determinat locū / vel pōt cogitare de vita contēplatiua nō simpliciter:sed scdm ꝙ est in istis hoībus/ꝛ sic vita cōtēplatiua visa in istis mouet istū vt voueat ad trāseūdū ad vitā cōtemplatiuā istoꝝ/vel potest cogitare de loco ꝛ situ loci ꝛ de regiōe ꝛ tūc vouere ꝙ itrabit hoc claustrū:in duob⁹ enī pmis casib⁹ tenet intrare aliud claustrū:si nō potest illud:qꝛ loc⁹ nō ē de materia voti
Nota diligenter.
Ad rōnem
ꝛ nō valet hec argumentatio:tenet ad vitam contemplatiuā.aliqs enī obligatur ad añcedens q̄ nō obligatur ad cōsequēs:Et est fallatia cōsequentꝫ:qm̄ i hmōi votis intelligit cōditio.vn̄ is est sensus tenet ad vitaꝫ contēplatiuā in hoc claustro:si pōt in hoc/ꝛ ex hoc nō sequit: ꝫ si non potest in hoc claustro tenetur in alio.
Fallā ꝯn̄t

¶Quomodo matrimoniū contrahendū impedit votuꝫ simplex:sed nō impedit cōtractū.

¶Tertia questio.

De simplici voto notandū est ꝙ votū simplex impedit matrimoniū contrahendū:sed nō dirimit contractū.votū autē solēne nō solū impedit contrahēdum:sed dirimit cōtractum. Sed contra. Matrimoniū obligat hoī/ꝛ votū simplex obligat deo. Itē votum simplex oligat i re magis digna ꝙ̄ matrimoniū: ergo fortius est viculū simplicis voti ꝙ̄ matrimonij: ergo scdm hoc matrimoniū contractū non soluit votum simplex:immo poti⁹ votum simplex dirimit matrimoniū contractū Itē votum solēne dirimit matrimoniū contractū/aut quia votum/aut qꝛ solēne: si qꝛ votum:eadē ratione simplex votū dirimit matrimoniuꝫ contractū: si quia solēne:contra solēnitas illa est opus hoīs:sed quos deus ꝯiunxit homo separare nō potest:ꝫ votū solēne non dirimit matrimoniū cōtractū gr̄a solēnitatis. Itē querit de illo vel de illa q̄ vouit cōtinentiā/vtrū peccet postea cōtrahendo matrimonium:videt ꝙ sic:quia sup illū locum pme ad thi. adolescentiores viduas deuita cū enī luxuriate fuerint in christo volunt nubere.dicit glosa: Post votū continētie non solū nubere:sed etiā velle nubere dānabile est:ergo vtrūqꝫ est dānabile nubere ꝛ velle nubere: ꝫ q̄ post votū cōtinentie cōtrahit matrimoniuꝫ peccat mortaliter cōtrahendo. Sed cōtra. Matrimonium nō est oppositū simplici voto de ꝯtinētia: quod probat per matrimoniū marie ꝛ ioseph ꝛ ꝑ matrimonium crisanti et darie quoꝝ vterqꝫ vouerat cōtinētiā et tamen vterqꝫ presumens de spūsctō ꝙ cū matrimonio saluaret votū continentie cōtraxerunt. Similiter habetur in quadā glosa in fine hiere.ꝛ in fine isay.super illud locū:Habitabit iuuenis cū virgīe.dicit glo. crisantus cū daria.ꝛ cōstat ꝙ nō peccauerūt:ergo contrahere post votū cōtinētie nō est peccatū. Solutio. Ad primū dicūt quidā ꝙ votum simplex obligat soli deo:matrimoniū aūt obligat deo ꝛ hoī.ꝛ ꝓpter hoc dicunt ꝙ vinculū matrimonij forti⁹ est ꝙ̄ vinculū simplicꝗ voti.vn̄ matrīoniū cōtractū soluit vinculū simplicis voti. Sed hec solutio nulla videtur esse:qꝛ ponat ꝙ aliqs voueat et iuret alicui ꝙ cū ipo ibit vltra mare:istud votū obligat ipm deo ꝛ hoī.tamen si postea

ꝯ hoc ar. — Secundo. — Tertiō. — qo incidēs — Ar ꝙ sic. — Glosa. — In oppo^m — Crisant⁹ et daria. — Cōfirmat. — Glosa. — Solutio. — Ad primū scdm aliqs. — ꝯ hāc solēz

voueat ꝙ infra triduū intrabit claustrū. primū votū dissoluitur per scdm. hoc scdm non obligat nisi deo: et primū obligat deo ꝛ homini:ergo nō propter hoc ꝙ matrimoniū obligat deo et homini forti⁹est ꝙ̄ votum simplex: ergo illa solutio nulla est.
Ad secūdū dicunt.
Ad secundo obiectum dicunt ꝙ votū solenne indissolubile est: qꝛ significat cōiunctionē aīe christi et corporis scdꝫ statū resurrectionis.ꝛ quia illa coniunctio idissolubilis est propter hoc votum solenne indissolubile est. et propter hoc dirimit matrimonium contractum: sed votum simplex significat coniunctionem aime ꝛ corporis christi:scdm ꝙ fuit ante resurrectionē:et quia illa dissolubilis ꝓpter hoc votū simplex dissolubile.vnde dissoluitur per matrimoniū contractū. Sed hec solu
ꝯ hoc ar.
tio nulla est:qꝛ scdm hoc votū esset sacramentū:ergo
Secundo.
scdm hoc octo essent sacramenta ecclesie. Preterea. de matrimonio dicit aposto. ꝙ sacramentū magnum est in christo et ecclesia. sed de voto nullus dicit ꝙ sit sacramentū: ꝓpter quid ergo votū solēne non est sa
Euasio.
cramentū illius cōiunctionis indissolubilis. Si dicat ꝙ propter nouitatē vite:eadē ratione votum simplex esset signū illius cōiunctionis indissolubilis:qꝛ in sim
Solutio.
plici voto est nouitas vite. Propter hoc dicim⁹ cum prepositino ꝙ votū solēne dirimit matrimoniū cōtractum ex institutione.potest enī ecclesia per institutionem suā facere de aliquibus personis que scdm se legittime sunt ad cōtrahēdū illegittimas: ꝛ hoc modo dicitur dirimere matrimoniū contractū.i.facit ꝙ non sit matrimoniū id quod de facto autēticū est.id vero quod matrīoniū est non potest dirimere ecclesia. Quod votum solēne dirimat matrimoniū contractum hoc
Prima cā
mō est duabus de causis. Prima est ꝓpter publicam honestatem.inhonestū enī esset si monach⁹ relinque
Secunda.
ret claustrū et contraheret. Et scda est: qꝛ per votum solenne transfert vouens dn̄iū corporis sui in deum ꝛ abbatem. et inde non habet potestatem transferendi dominiū corporis sui in mulierē:sicut econuerso. Si transtulisset dn̄iū corporis sui in mulierē posset trāsferre in dn̄iū abbatis sine licentia vxoris:ergo in vinculo matrimoniali et in vinculo voti solēnis transfert dn̄iū corporis: ꝛ propter hoc id qd precedit soluit qd sequitur. In simplici aūt voto nō transfertur dn̄ium
per hoc ad duo prima
corporis.ꝛ propter hoc matrimoniū contractū soluit vinculū simplicis voti:et non ecōuerso. sic patet solu
Ad tertiū.
tio ad primo obiectū et secūdo. Ad tertio obiectum dicimus ꝙ matrimoniū secundū se nō repugnat simplici voto de cōtinentia. Posset enī aliquis cōtracto matrimonio transire ad religionē ante carnalem copulam/ et nō peccaret cōtrahendo: sed si votū fecisset de continentia et postea cōtraheret/ aut etiam vellet contrahere consentiens in carnalē copulā/ siue causa libidinis/siue cā generationis filioꝝ:tūc veniret cōtra votū et peccaret mortaliter.ꝛ hoc modo intelligitur auctoritas de adolescentibus viduis. causa enī libidinis volebāt nubere:et hoc modo velle nubere dāna
votū ꝯtinētie ꝛ matrimonij.
bile est:et nubere similiter. Dicimus ergo ꝙ matrimoniū stare potest cū voto continentie: sed si post votū cōsentiat aliqs in carnalē copulā.vt dt aug. peccat
Augustin⁹
mortaliter. Sed videtur hoc vltimū esse falsū:qꝛ btā
ꝯ hoc ar.
virgo consensit in carnalē copulā vt dicit augustin⁹ et tamen fecit votū cōtinentie:sicut dicūt sancti sup illuꝫ
Exponitur illd euāglij
locū. Quomodo fiet istud qm̄ viro non cognosco:exponūt enī sic.i.me nō cogniturā ꝓpono: ꝫ post votuꝫ cōtinentie consensit in carnalē copulā: ergo peccauit
Euasio.
mortaliter/vel nō est verū quod dictū est. Si dicat ꝙ nō consensit simpliciter ī carnalē copulā: sed sub hac cōditione si deus voluerit. Contra. Hec cōditio non facit quin ille cōsensus fuerit absolut⁹ qm̄ in omni bono ꝓposito intelligit hmōi cōditio:tn̄ multa bona ꝓposita absoluta sunt.
ꝯ hoc ar.
Solutio.
Itē si consensit i carnalē copulā non fuit dignissima virgo: siue virginū. Dicit enī hieronimus ꝙ nō potest corrūpi corpus nisi prius corruptus fuerit anim⁹:sed si ille cōsensus venisset ad actuꝫ esset corrupta corpore: ergo prius corrupta mēte nō nisi ꝑ cōsensum in carnalē copulā: ꝫ si consensit in carnalē copulaꝫ fuit corrupta mente:ergo nō fuit virgo virginum:hoc autē falsum: ꝫ non cōsensit in carnaleꝫ copulam:quod cōcedim⁹.
hieronym⁹
Solutio.
Vnde.dicim⁹ ꝙ sicut scire duplex est:scire i vniuersali/ꝛ scire in ꝑticulari:ꝛ sicut scire in vniuersali aliq̄d nō est scire simpliciter: ita cōsentire in vniuersali i aliquid nō est cōsentire simpliciter in illud beata virgo nō cōsensit simpliciter in carnalem copulā:nec in particulari: sed in vniuersali tn̄ consensit enim simpliciter in cōiugalē copulam q̄ pōt saluari cū carnali copula/ ꝛ sine carnali copula.
Iterum ar
Item obicitur contra illud quod dictū est ꝙ matrimonium non potest stare cum voto cōtinētie: sit enī ꝙ aliquis emiserit votū cōtinentie ꝛ postea cōtrahat aut cōsentiat in carnalē copulā aut non:si sic: ergo peccat mortaliter:si non:ꝫ ꝓponit intrare claustrū ante carnaleꝫ copulā:sed si aliqs vult contrahere ꝛ cū illa volūtate habeat volūtatē faciendi aliq̄d contra aliquod bonū matrimonij:sicut si intētionē habeat ꝓcurandi sterilitatē q̄ ē cōtra prolē nichil fit: ꝫ cum iste velit contrahere ꝛ intētionē habeat faciendi quiddā quod est cōtra totum matrimoniū nichil fit/modo ibi nō est matrimoniū/ꝛ sic matrimoniū non potest stare cuꝫ voto continentie:sic videt ꝙ nullum fuit consiliū dn̄i pape quod dedit cuidā qui iurauerat cuidā mulieri ꝙ contraheret cū ipsa ꝛ postmodū vouerat vel ꝓposuerat ꝙ itraret claustrū:dn̄s papa dedit ei consiliū ꝙ prius contraheret/ꝛ postea ante carnaleꝫ copulam intraret claustrū.
Contra cōsiliū pape.
Sed videt ꝙ nullū fuit illud consiliū: qꝛ aut contrahendo consensit in carnalē copulam ꝛ sic peccauit mortaliter veniēdo contra votū continētie/aut si nō consensit nullū fuit matrimoniū: ergo non cōtraxit: ideo videt ꝙ pro nichilo dederit cōsilium ꝙ si aliquis iuret vel voueat ꝙ ibit vltra mare/ꝛ postmodū voueat ꝙ intrabit claustrum potest statim itrare sine peccato:qꝛ maius bonū absoluit a minori.similiter ꝛ ille licite poterat intrare claustruꝫ sine matrimonio: maius enī bonū absoluebat eū a iuramento ꝑcedēti.
Solutio.
Solutio. Dicimus ꝙ matrimoniū potest stare cū voto cōtinentie/ ꝛ si contrahit aliquis post votū continētie non īfringendo votum consentit ī coniugalē copulam ꝛ ꝓponit ꝙ intrabit religionē vel ꝙ faciet sociū vel sociam suā ꝑseuerare in cōtinentia:sicut fuit in crisanto ꝛ daria: si tn̄ habet intētionē intrandi claustruꝫ ante carnalē copulā nō est hoc ꝯtra matrimoniū: sed supra:nec derogat in hoc matrimonio:sed maius bonū eligitur:si enī magis honoreꝫ regē ꝙ̄ te/nō ꝓpter hoc derogo tibi:nec est simile de sterilitate: quia sterilitas aperte est cōtra matrimoniū: ꝗuis enī maius absoluat a minori:tn̄ bonū consilium dedit dn̄s papa iuramentū enī de contrahendo factū erat publice.vn̄ si sine impletione iuramēti introisset religionē multi scandalizarentur:sed post contractum nullus scandalizatur:qꝛ quelibet anima scit ꝙ incorruptio preponderat corruptioni.

¶De voto solenni.

¶ Alia questio principalis.

Q Ueritur postea de votis religiosoꝝ:ponatur ꝙ
aliquis fecerit votū de abstinentia ꝙ ieiunet sin
gulis diebus veneris in pane ⁊ aqua:et postea intret
Aꝶ ꝙ non. claustrū:Querit̃ vtrū absolut⁹ sit p̄mo voto.videtur
ꝙ nō:quia secundū votū non est oppositū p̄mo/⁊ ipse
potēs est obseruare vtrūq₃ ⁊ prius tenebat̃ ad primū
In oppo^m votū:ḡ adhuc tenet̃ ad illud.Contra.Si obseruaret
illud scādalisabit couentū:dicit autē apostol⁹ ꝙ si pro
pter cibū frater tuus cōtristat̃ iam nō scđm caritatem
ambulas: ergo cū teneat̃ non scādalisare fratres non
tenet̃ obseruare illud votum:ḡ absolutus est ab illo.
Cōfirmat̃. Obicit̃ similiter de clerico cōstituto i sacris ordinib⁹
qui intrat religionē/ vel prius tenebat̃ ad cōtinentiā:
q₂ sacris ordinib⁹ annexū est votū cōtinētie vel ex ipa
susceptione tenet̃ suscipiens ad cōtinētiā:sed prius di
ctū est ꝙ votū solēne nō recipit dispēsationē: quia vo
tum de continētia nō recipit dispēsationē: ergo videt̃
ꝙ cōtra alia a cōtinentia possit dispensari cū isto vide
licet contra abstinētiā ⁊ asperitatē vestiū: potest eni₃
contingere ꝙ eādē asperitatē tā in victu ꝙ̄ in vestitu
et ita videt̃ ꝙ aliq̄s de monacho possit fieri nō mona=
Solutio. chus:hoc autē falsum. Solutio.Ad hoc dicendū est
ꝙ ille q̄ itrat religionē/ mortuus est mūdo ⁊ fit nou⁹
homo.vn̄ debet viuere scđm nouitatē illam.vn̄ scđm
volūtatē dn̄i ⁊ abbatis transfert dn̄ium corporis sui ⁊
voluntatis sue in dn̄ium dn̄i ⁊ abbatis. vn̄ non debet
per hoc ad aliq̄d ꝓpriū velle:Sed solūmodo debet velle qđ cō=
primum. mune est ⁊ qđ ad caritatē ptiet: p hoc ḡ patet ꝙ ipse
abrenunciat ꝓprie volūtati absolut⁹ ab illo voto ab=
stinentie quod prius fecerat ꝓpria volūtate.vn̄ si ali=
qua suspitio habeatur de scādalo bene licet: dispēsat̃
enī a deo de facili contra votū abstinētie q₂ comedere
necessariū est.vnde cōtingit nimis abstiere: de hoc ei
dicit apostol⁹:rationabile sit obsequiū vestrū:sed nō
Ad secūdū contingit nimis cōtinere nisi i matrimonio. Ad secū
do obiectū dicim⁹ ꝙ p̄ter votū cōtinentie quod habe
tur iste cōstitut⁹ in sacris ordinib⁹ ⁊ votū de asperita=
te victus ⁊ vestitus ⁊ mactatio ꝓprie volūtatis qua₃
Obediētia facit obediētia:contra quā non est dispēsatio: q₂ obe
dientia non recipit recōpēsationē:sicut nec cōtinētia.

¶ De illo qui vouit intrare claustrum
et postea intrat.

¶ Alia questio principalis.

Q Ueritur postea de illo q̄ vouit ꝙ intret claustrū
hoc ita ꝙ lot⁹ fuit de materia voti postea intra
uit illud claustrū postmodū destructū ē claustrū illđ.
Aꝶ ꝙ non. Queritur an iste debeat itrare aliud claustru₃.videt̃
ꝙ non: q₂ nō tenet̃ esse in religione nisi ex voto quod
fecit:sed votū illud nō obligat nisi ad istud claustru₃:
ergo non tenet̃ intrare aliud claustrū cū nō possit esse
in hoc.videt̃ ꝙ sine pctō possit fieri monach⁹ nō mona
Solutio. chus.Solutio.Tenet̃ intrare aliud claustrū si nō pos
sit esse in hoc:sed nō ex voto solo:sed quia i susceptio
ne habitus trāstulit dn̄ium sui in deū ⁊ abbatē. vn̄ nō
Ad rōnem potest esse de cetero dn̄s sui.vn̄ hec est falsa: Nō tene
tur esse in religione nisi ex voto quod fecit.predictis
ꝯ dicta aꝶ. videt̃ esse cōtrariū: quod dicit moyses i fine leuiti. ꝙ
si aliq̄s vouit se iturū vltra mare nec potest istud vo=
tū mutare nec in melius nec i peius: ḡ nō potest stati
post hoc itrare claustrū:quod est cōtra predicta. Itē
Secundo. in eodē cap̄.dicit moyses ꝙ si aliq̄s voluerit redime
re votū suū addat quintā ptē.i.faciet equipollēs ⁊ in
sup addet quintam ptem:ḡ scđm hoc contra votū nō
est dispensatio ex quo in mutatiōe necesse est fieri ma
ius ꝙ̄ sit votū:in dispensatione enī min⁹ fit:quia dispē
satio est iuris relaxatio.Solutio.Ad primu₃ dicim⁹ Solutio.
ꝙ si aliquis animal immundum domino non poterit Ad primū
istud illud mutare id est istud animal nō poterit mu=
tare sic:sic ei intelligitur.vn̄ cum aliquis vouet se itu
rum vltra mare vouet aīal mundū dn̄o.i.seip̄m.vnde
necesse est ꝙ ip̄e faciat votū suū vel equipollens si vo
luerit mutare: tamen q₂ exercitatio corporis ad mo=
dicū valet:bene potest aliquis ire pro ip̄o vltra mare
sed in alijs votis.s.de abstinentia et continentia ⁊ vo
tis claustraliū:necesse est ꝙ ille qui vouit ieiunet:non
alius pro eo.si enim alius ieiunaret p hoc ip̄e nō cor=
rigeretur.similiter necesse est ꝙ ip̄e cōtineat:nō alius
pro ip̄o.Ad scđo obiectū dicim⁹ ꝙ si aliquis voluerit Ad scđm.
redimere votū suū addet quintā partē.i.min⁹ pecca=
bit refrenando q̄nq₃ sensus suos.cū enī mutatur votū
debet fieri equipollens. et preterea minus peccabit
per quinq₃ sensus: quod est reddere quintā partem.
vnde contra votū nō est dispensatio ꝓprie loquendo
sed redēptio.Unde in decretalibus talis etiā titulus
de voto et voti redēptione:⁊ est sumptus titulus iste
a leuitico.Reddere enī votū necessitatis est.vn̄ eccle.
Hic nō potest fieri dispensatio:sed redēptio.vocatur
tamen aliquando dispensatio: q₂ ille qui vouerat fa= Dispēsare
cilius cōmutatū facit ꝙ̄ votū: ⁊ hoc modo đr alexan= quid est.
der papa dispensasse cū quodā qui acceperat crucem
ad eundū vltra mare ⁊ non poterat ire et iniūxit ei ꝙ
pasceret quotidie pauperē vnū: hoc sine dubio mai⁹
fuit.dicit̃ tamē dispensasse:q₂ ille q̄ vouerat facit hoc.

¶ De voto iepte.

¶ Quinta questio principalis.

Q Uinto queritur de voto iepte vtrū bene fecerit
immolando filiā suā dn̄o.videtur ꝙ sic:quia đr Aꝶ ꝙ sic.
in iudicū.xi.Factus est super iepte sermo dn̄i:et votū
vouit dn̄o dicens:si tradideris filios amon in manus
meas quicūq₃ primus fuerit egressus de forib⁹ dom⁹
mee michiq₃ occurrerit reuertēti cū pace a filijs amō
eū holocaustū offerā dn̄o.ex hac auctoritate videt̃ ꝙ
votum iepte fuerit a spiritu sancto:ergo et sacrificiū
et immolatio filie sue fuit a spiritu sancto: ergo meri
torie imolauit:non debet aūt fieri vis in hoc quod di
xit:Quicunq₃ primus egressus ⁊c.Intelligitur enim
sic.Quicquid primū egressū ⁊c. sicut dicit apostolus
in epistola ad ro.Itē hieron. đt in quadā epistola ad Secūdo p
iulianū ꝙ iepte obtulit filiā suam dn̄o.⁊ propter hoc hierony.
ponit eū aposto. in numero sctōꝝ in epl̄a ad hebreos
dicit auctoritas ꝙ iepte laudatur in imolatione filie.
Sed propter fidem credidit deū sibi dedisse victoriā In oppo^m
de filijs amon:ergo imolatio filie non fuit bona ex q̄
nō laudatur propter illam.Itē sup illū locū ieremie. Secundo.
Edificauerūt excelsa tophet:dicit auctoritas:cum ie=
pte obtulit filiā suā virginē deo non sacrificium dn̄o:
sed animus placuit offerētis:ergo immolatio illa nō
placuit deo:sed hec auctoritas videt̃ repugnare sibi=
ipsi.Si enī anim⁹ offerentis placuit deo:ergo ⁊ obla ꝯ hanc au=
tio:nō enim potest arbor bona fructus malos facere: ctoritatē aꝶ
vt dicitur in euangelio.Item dicit augustinus ꝙ stul Tertio.
ticia voti iepte punita est in morte filie sue:stulte vo=
uit ⁊ stulte imolauit.Solutio.In iepte fuerunt tres
voluntates et duo actus:prima voluntas fuit volun= Solutio.
tas vouendi et hec simpliciter non habuit actum sibi

propriū:voluntas enī benefaciendi simpliciter nō ha=
bet actū propriū sibi.secunda voluntas fuit volūtas
vouēdi:quicunq₃ p̄mus ⁊c:et vouere hoc fuit actus
eius.tertia voluntas fuit volūtas imolandi filiam et
immolare fuit actus illius voluntatis.prima volun=
tas bona fuit et a spiritusctō.scđa et tertia stulte fue=
rūt et earū actus mali.vn̄ peccauit iepte vouēdo:pec
cauit immolando:laudatur tn̄ aliq̄n et de voto et de
facto:non ꝓpter ip̄m votū vel factū:sed propter ori=
ginē.s.ꝓpter primā voluntatē que laudabilis fuit:a
Amputa= qua ortū habuerunt voluntates sequentes.sicut lau=
tio auricle. datur petrus de āputatione auricule malchi:non pro
Glosa. pter ipsū factū:sed ꝓpter causā.đt eī glo.sup illū lo=
cum:ꝙ petrus eodē zelo fecit hoc quo finees:s₃ con=
stat ꝙ finees ex caritate trāsfixit israelitā coeūtē cum
madianitide.ḡ petr⁹ ex caritate amputauit auriculā
Ad primū serui.dicimus ergo ꝙ prima volūtas iepte fuit a spū=
scō nō tn̄ votū fuit a spūscō:q₂ p̄ma volūtas nō fuit im
ad hieroñ. mediata illi⁹ voti Ad illđ.qđ đt ieronim⁹ iepte obtu
lit filiā suā et ꝓpt̃ hoc ponit̃ ab aplō in nūero sanctoꝝ
dicimus sic intelligit̃ ꝓpt̃ hoc.i.ꝓpter originē illius
oblationis:sc₃ ꝓpter voluntatē p̄mā:secundū aucto=
ritatē illā q̄ đt ꝙ recte laudatur nō ꝓpter imolationē
filie:sed ꝓpter fidem ⁊c. bene concedim⁹ illam au=
Ad aliud. ctoritatē q̄ đt.non sacrificiū iepte dn̄o sed anim⁹ pla=
cuit offerentis.i.p̄ma voluntas q̄ fuit origo oblatio=
ꝯ ista aꝶ. nis licet remota.Sed contra illud quod dictū est de
petro obicit̃.dn̄s enī redarguit petrū ex amputatiōe
auricule:ergo petrus peccauit āputando . ḡ illa āpu
tatio non fuit ex caritate:tanq̄ ex radice: caritas eni₃
petri summū bonū erat et radix bona si fuerit arbor
Secundo. bona non p̄t facere malos fructus.Item.virtus omi
arte certior et melior:sed ars decipitur:ergo nō virt⁹
ergo ex caritate petri non fuit amputatio auricule q̄
Solutio. peccatum fuit.Solutio.virtus secundum se omni ar
te certior et melior:et sic đt origeñ.virtus tarda ē.cō
siderat enim omnes circunstantias suas nūq̄ fallitur.
vnde ex ip̄a nunq̄ est malum hoc modo:sed impetuo
sitas vicij non permittit caritatē considerare oēs cir=
cunstantias suas:bene potest esse malum ex caritate
cum illo errore videlicet per omissionē circunstātia
rum:et sic fuit in petro.vnde nō fuit malum illud ex
caritate sola siue vsu caritatis:s₃ poti⁹ ex errore.sicut
enim aliquis cum errore faceret totaliter contra ca=
Iterum aꝶ ritatem nullas virtutis ponendo circunstantias. Itē
potest aliquis omittere aliquas circunstantias virtu
tis in impetu caritatis.sed eadē remanet questio de
iepte: ꝙ prima eius voluntas que fuit volūtas vouē
di simpliciter bona fuit:et a spiritusancto : et illa fuit
imediata cā secūde volūtatis qua voluit hoc vouere
quicunq₃ p̄mus ⁊c.sed secunda volūtas fuit peccatū
mortale.ḡ et bonū meritoriū qđ a spiritusancto ē cā
immediata peccati mortalis:hoc aūt falsū: q₂ tantu₃
bonum quantum caritas:non est causa peti mortalis
sed caritas cum errore bene potest esse venialis peti
Secundo. Itē.oīa illa fecit iepte vt esset gratus deo.ergo vo=
luntas hoc vouēdi non fuit libido q̄ est voluntas fru
endi creatura:non fuit ex libidine quod: est ꝯ augu.
Solutio. Solutio.dicēdū ē de iepte:sicut de ezechia đr:ezechi
as aūt fuit rex bonus in omnibus tamē ꝓpter iopina
tā victoriā quā dn̄s dedit ei de rege assirioꝝ euanuit
et superbiuit.et ex hoc multa peccata fecit:ostēdit eī
thesauros suos et thesauros domus dn̄i nūcijs regis
babilonis.similiter iepte bonus fuit:et multas victo
rias dedit ei dn̄s et bonā voluntatē vouendi dn̄o vel
aliquid magnum faciendi vel dn̄o:et post hanc volū=
tatē bonā circuiuit galaad:et manasse/⁊ maspha.post
ea fecit illud votū: sed inter emissionē voti et primā
voluntatē bonā euanuit et superbiuit ꝓpter multas
victorias quas ei dn̄s dederat:et q₂ se videbat princi
pem totius multitudinis filioꝝ israel:quā ip̄se cōgre
gauerat ad pugnandū cōtra filios amon: ⁊ tūc votū
vouit dn̄o dicens: si tradideris filios amon in manus p hoc ad
meas.quicunq₃ primus egressus fuerit ⁊c.per hoc p₃ duo prima
solutio ad duas primas obiectiones.non est verū ꝙ
illa bona voluntas fuit causa immediata voluntatis
vouendi hoc:sed ip̄sa manis gloria. Itē illud pecca=
tū fuit ex libidine:manis enī gl̄ia libido est.Itē notā
dū est ꝙ si votum iepte fuisset ex sola caritate intelle
xisset in voto illo vel in actu vel in habitu hanc condi
ditionē:si istud quod michi occurrerit imolabile sit:
non enī est redargutus apo. de eo ꝙ dixit se iturum De paulo.
ad hispanos:intellexit enī hac cōditione si dn̄s volue
rit.Reprehendit apo.iacobus quosdā in epistola sua Iacobus.
qui dicebant:cras ibimus in illā ciuitatem vel in illā
et nō intelligebāt ibi illā conditionem:q₂ ergo iepte
in voto suo non intellexit illam conditione₃:stulte vo
uit et stulticia illa punitus fuit in occursū filie : vt di=
cit aug. licet aūt sine cōditione vouerit:nō tn̄ teneba Augustin⁹
tur ad immolādā filiam vel canē que non sunt aīalia
immolabilia:sed tenebatur ad immolandū arietē vel
bouē si primo occurrisset:ista enī sunt aīalia immola
bilia.vnde votum illud ligebat illum ad licita et non
ad illicita:sicut superius dictum est de iuramento:tn̄
credidit se in hoc iepte ligatum esse ad immolandu₃
filiam:vnde perplexus fuit.tenebatur enim filiā im=
molare manente tali conscientia: tenebat̃ simpliciter
nō imolare:q₂ immolare esset cōtra legē naturale₃ et
contra legem moysi Ultimo queritur cū maius pec= q̄o incidēs
catu₃ sit interficere se ipsum ꝙ̄ filiā suā: quare sanson
qui interfecit seipsum excusatur a sctīs ⁊ iepte nō.di=
cit ei augustin⁹ illud merito q̄rit̃ cū vterq₃ fuit iudex
i israel ⁊ vtriq₃ dedit dn̄s mł̄tas victorias ⁊ vterq₃ po
natur ab aplō in nūero sctōꝝ ⁊ adhuc dicēdū ꝙ sanson
q̄ interp̄tat̃ sol eoꝝ ⁊ ꝓpter hoc sig̃t christū facto illo Solutio.
quo se ⁊ philisteos interfecit sig̃t factu₃ christi quo se
morti exposuit et demones expoliauit: sed factū illđ
iepte non significauit factum alicuius sancti viri:⁊ ꝓ=
pter hoc sanson excusatur et iepte non.

¶ De voto quod pertinet ad cultum dei.

¶ Tractatus vicesimustertius.

D Icto de voto quod pertinet ad cultum dei: di=
cendū est de decimis q̄ similiter pertinēt ad cul
tum dei.Circa questionē istam primo videndū est q̄d
sit decima:et quot sunt species decime: Secūdo vtrū
preceptū de decimis sit morale an cerimoniale.Ter=
tio de quib⁹ habeat dari decima. Quarto quis habe
at ius percipiendi decimas. Quinto quomō predicā
dum sit de solutione decimaꝝ. Sexto de redēptione
decimarum. ¶ Circa primū capitulum:sciendum est Notandū.
ꝙ decima duob⁹ modis sumit̃.Quandoq₃ enī dicitur Decima du
decima fruct⁹ qui datur ministris dn̄i.q̄nq₃ decima di pl̃r accipitur
cit̃ ius pcipiendi hm̄oi fructum:fiebant enī tres decie
in veteri lege.prima dabat̃ leuitis q̄ deseruiebant do
minis. secunda retinebatur ab agricolis vt haberent
expēsas ad ascendendum ter in anno in ierusalē/pa=
scha.s.penthecostē et cenophegia. tertia decia fiebat
in trib⁹ annis/semel vt p loco ⁊ tēpore haberēt quid

Prima q̄o darent pauperibus.Queritur ergo quare p̄ma decima mansit ⁊ due vltime non:si dicat̄ ꝙ prima ē moralis:alie due non:falsū ē.maxime morale est dare pauperibus:cum sit opus pietatis.

Solutio.

Solutio.de scd̄a decima patet ꝙ non debuit manere:fuit enī pure cerimonialis:retinebat̄ enī vt emerent aīalia ad sacrificandū dn̄o ter in anno:et qꝛ illa sacrificia cessarūt ꝓpter hoc secunda decīa cessauit.de tertia decima dicim⁹ ꝙ non cessauit immo mãsit āpliata.in tp̄e enim legis nō tenebant̄ nisi illā decimā dare pauperib⁹ oī tp̄e omni casu quo videmus pauperes non solū decimā:s3 oīa superflua:et in casu tenemur omīa vēdere ⁊ dare pauperibus.

¶Utrum preceptum de decimis fuit morale.

¶Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrū preceptū de decimis fuerit morale/an cerimoīale:qꝛ non est scriptū in corde hominis ꝙ debeat dare decimā/vl' vndecimam: ⁊ sic de alijs aliquotis:sed p̄cepta moralia scripta sunt in corde hoīs: vt dʒ aug.ergo preceptū de decimis nō est morale:est ḡ cerimoniale.

Augustin⁹

Secundo.

Itē.p̄ceptū de sabbato est cerimoniale qđ significat sabbatū pectoris. silr̄ preceptū de circuncisione carnali fuit cerimoniale:quia significabat circuncisionē cordis.ḡ eadē rōne:p̄ceptum de decimis fuit cerimoniale qꝛ significabat ꝙ cōsūmatio bonoꝝ opeꝝ dāda eēt deo.ꝙ aūt hoc significet:pʒ ꝑ quādā glosā que dʒ sup exodū:ꝙ pelagius non soluebat p̄mitias deo:sed tm̄ decimas qđ ē dicere ꝙ initiū bonoꝝ ē a nobis:sed cōsūmatio a deo.aliqñ autē nec p̄mitias nec decīas dabat:qñ ⁊ cōsūmationē bonorū operū dicebat eē a nobis

Glosa.

pelagij error.

Tertio.

Itē p̄ceptum fuit iudeis dare decīas ⁊ p̄mitias leuitis:et eadē rōe p̄ceptū fuit vt eēt ignis in domo dn̄i.ḡ cū preceptū de p̄mitijs sit cerimoniale:qđ pʒ qꝛ non manet:⁊ p̄ceptū de decimis est cerimoniale.

Solutio.

Solutio.Dicim⁹ ꝙ p̄ceptū de decīs est morale:qꝛ dʒ ꝓpheta.sumite psalteriū ⁊ date tympanū.i.sumite spūalia.psalteriū enī a superiori resonat:et date tp̄alia.Tympanū enī ab inferiori resonat et ap̄ls.si seminamus vobis spūalia nō ē magnū si carnalia metam⁹.

Exponitur illō psalmi

Ad primū.

Ad primo obiectū dicim⁹ ꝙ p̄ceptū de decīs quantū ad substantiā suā scriptū ē in corde hominis:cuilibet enī dʒ cōscientia sua ꝙ danda sūt tp̄alia eis q̄ ministrant spūalia:s3 nō ē scriptū quota pars sit dāda.sed dn̄s taxauit decimā multis de causis que inferi⁹ dicent̄:et hec taxatio non ē scripta in corde hominis nec ē de substātia p̄cepti iquātū ē morale.

taxatio decimarum.

Ad scd̄m.

Ad scd̄o ob.dicim⁹ ꝙ nō est silr̄ de decīs/et de sabbato/et de circuncisione carnali.et est duplex dissimilitudo.

Prīa dissimilitudo.

Prima est qꝛ nec sabbatū nec circūcisio carnalis instituta sūt ꝓpt̄ sabbatū pectoris ⁊ circūcisionē cordis:immo p̄ncipaliter ꝓpt̄ allegoricā et intelligentiā.preceptū enī de sabbato datum ē ad significandū sabbatū eternitatis:dādū ꝑ cristū.vñ cū venit sabbatū eternitatis dādū ꝑ cristū debuit cessare littera vel obseruātia.

Sabbatū eternitatis

Sabbatū eternitatis venit qñ crist⁹ captiuā duxit captiuitatē.vñ ex tūc debuit cessare litteralis obseruātia sabbati.silr̄ circūcisio p̄pucij significat generalē circuncisionē q̄ ē a culpa ⁊ a corruptione carnis:⁊ hec circūcisio erat in resurrectione:qñ ḡ venit hmōi circūcisio debuit cessare circuncisio carnalis.nō ē ergo verū ꝙ ꝓpter moralē significationē fuerit p̄ceptū de circūcisione vl' sabbato.cerimoniale ē ꝓpter allegoricā.p̄ceptū aūt de decīs nō hʒ nisi moralē significationē.et ꝓpter hoc non est silr̄.

Alia causa

Alia causa dissimilitudinis ē ꝙ ipa obseruātia litteralis sabbati vel circūcisionis carnalis nō ē moralis:s3 ipa litteralis intelligentia:vl' obseruantia p̄cepti de decimis ē moralis.

Ad tertiū.

Ad tertio ob. dicimus ꝙ p̄ceptū de p̄mitijs morale fuit:nec cessauit eē:s3 manet āpliatū:p̄mittie eī parū q̄d erant:nec erat determinatū quantū darent̄ ꝑ p̄mitijs: s3 ꝑ libito suo dabat quantū volebat.loco aūt p̄mitiaꝝ subierūt q̄tidie oblationes gn̄ales q̄ fiunt in trib⁹ festis magnis: sc3 pascha/penthecoste/⁊ natiuitate dn̄i.nō dʒ ḡ cessasse p̄ceptū de p̄mitijs cū loco eius secutū sit mai⁹.

De oblatōnibus.

Itē ar.

S3 adhuc videt̄ posse ꝓbari:ꝙ p̄ceptū de decimis sit cerimoniale et ꝙ hoīes nō teneāt̄ mō soluere decīas.dʒ ḡ beat⁹ iacob⁹ i act.xv.visū ē spū̄sc̄o ⁊ nobis nichil vltra iponē vobis oneris q̄ hec necessaria vt vos abstīeatis ab imolato simulacro:et sāguie suffocato et fornicatiōe s3 dare decīas onerosū ē.qđ pʒ qꝛ cū maxīa difficultate dāt laici decīas.ergo hoc onus nō ē ipositū credētib⁹ de gentib⁹.ḡ fm̄ hoc nō tenent̄ laici mō dare decimas ḡ p̄ceptū de decīs nō fuit morale.

Secundo.

Itē.mathei.xxv.ve vobis scribe et pharisei ypocrite q̄ decimatis mētam et anetū et reliq̄tis q̄ grauiora sunt legis iudiciū ⁊ misericordiā et fidē.ḡ fm̄ hoc decīa nō ē de grauioribus legis:sed oīa moralia sūt de grauiorib⁹.ḡ decimatio nō ē de moralib⁹.ḡ p̄ceptū de decimis nō est morale. ergo non tenētur homines modo soluere decimas.

Tertio.

Item malach.iij.inferte oēm decimā in horreū meū vt sit cibus in domo mea.hec fuit cā principalis quare datum est preceptum de decimis vt:sc3 ministri domini haberent vnde viuerent.ergo cum sit cibus in domo dn̄i aliunde q̄ ex decimis cessat causa precepti de decimis:ergo ⁊ preceptū de decimis cessare debet precipue in illis regionibus in quib⁹ ministri domini habent sufficienter vñ viuant aliunde q̄ ex decimis:ḡ in illis regionib⁹ non tenētur soluere decimas.

Quarto.

Item in deuterono.xviij.Non habebant sacerdotes et oēs qui de eadē tribu sunt partē in hereditate relicto populo israel:quia sacrificia domini ⁊ oblationes ei⁹ comedunt ⁊ nichil aliud recipiunt de possessione fratrū suoꝝ:dominus eī ip̄e est hereditas eoꝝ:sed maioris perfectionis est ecclesia q̄ synagoga fuerit: ergo tenetur magis abrenūciare tēporalibus q̄ synagoga: sed modo habet alia q̄ decimas:habet eī regalia ⁊ multa alia: ḡ tenet̄ dimittere illa vel tenet̄ non habere decimas:s3 nō tenet̄ dimittere illa:ḡ tenet̄ nō habere decimas:⁊ hoīes modo nō tenēt̄ soluere decimas.

Solutio.

Ad p̄mū.

Solutio.Ad p̄mū dicimus ꝙ dare decimas non est onerosum in se:sed hominibus peruersis ⁊ incredulis: fidelibus aūt q̄ credunt deū esseueracē facile est:⁊ leue soluere decimas: dicit enī dn̄s in tertio malachie: inferte omnē decimā in horreum meum vt sit cibus in domo mea:⁊ ꝓbate me: super hoc dicit dn̄s:si nō aperuero vobis caracteres celi et effudero benedictionē vsq₃ ad abundantiam ⁊ increpabo pro vobis deuorātem:sed cum non corrumpet fructus domus vestre: hec promissio facit ꝙ soluere decimas non sit onerosum fidelibus non reddentibus promittit domin⁹ celum ferreum/et terram eneā: Solumus ergo ad primum per interemptionē.

Ad secūdū

Ad secundo obiectū patet solutio per predicta: cōcedimus enī ꝙ preceptum de decimis quantum ad taxationem tante partis non est morale.vñ nō est de grauiorib⁹ legis q̄tū ad hoc ⁊ ꝓpter hoc ecclesia sustiet ꝙ i q̄busdā regionib⁹ reddat̄

tantū xx.vel xxx.sed quantū ad hoc ꝙ dari debent tēporalia morale est et graue et imobile:fides aūt ⁊ iudiciū/et mīa totaliter et imobilia sunt et de grauioribus legis.

Ad tertiū

Ad tertio obiectum dicim⁹ ꝙ auctoritas malach.sic intelligenda est:inferte oēm decimā i horreum meū vt sit cibus gratissimus et firmus in domo mea:gratis enī et sine omni labore terrenoꝝ debent a laicis dari tp̄alia ministris dn̄i:vt liberi⁹ possint vacare legi dn̄i.

Ezechias p̄cepit.

Itē secundo paralipo.xxxi.precepit ezechias pp̄lo hītātū ierusalē:vt ptes darent sacerdotibus et leuitis vt possint vacare legi dn̄i. ⁊ sic debent hr̄e ministri dn̄i gratissimū cibū.Itē.firmū cibum debent hr̄e:possessiones enī alie non sunt ita firme sicut decime.vnde si non haberet eccl̄ia alias possessiones posset eccl̄ia veras decimas hr̄e fm̄ ꝙ dn̄s taxauit et tenētur reddere.

Ad vltimū

Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ maioris pfectionis q̄ fuit synagoga dʒ eē eccl̄ia:et est quātum ad q̄dā mēbra.quidā enim in eccl̄ia nec hn̄t nec amant decimas.quidā enī aūt hn̄t sed non amant:sicut boni p̄lati.habet tn̄ eccl̄ia plures possessores mō q̄ synagoga habuit ꝓpter diuersitatem personarum que sūt in eccl̄ia sicut dʒ in psalterio. Astitit regina a dextris.i.eccl̄ia a dextris tuis in vestitu deaurato circūdata varietate.quidā enim in eccl̄ia ꝑ bn̄ficia attrahuntur ad fidē.quidā enī corriguntur ꝑ flagella.vñ vtrūq₃ gladiū habʒ ecclesia.vñ ysa.xl.promittit dn̄s eccl̄ie.ponā te in superbiā seculoꝝ:gaudium in generatione et generationē:qꝛ excellentes et nobiles personas habebis et suges lac gentiū sine labore lac sugitur in ecclesia sine labore terre habʒ decimas ⁊ mamilla regū lactaberis.qꝛ reges dabunt tibi regalia ⁊ hmōi.patet ergo ꝙ ecclesia non tenetur non habere decimas:plures eī imperfecti et plures infideles trahuntur ad ecclesiam vt eādē velant vt eam honorent vt eam timeant propter decimas et honores in quibus exaltata est.

vtrūq₃ gladi⁹

Exponitur illud isaye.

¶De quibus habeat dari decima.

¶Tertia questio principalis.

Queritur de quibus habeat dari decīa:hoc aūt determinatur in fine leuitici.Oēs decime terre siue de frugibus:siue de pomis arboꝝ/dn̄i sunt.et ex hoc colligitur ꝙ de fructib⁹ t̄re nascētibus q̄ quolibet anno renouantur debēt dari decime.

opīo aliq̄ꝝ

Et dicūt q̄dā ꝙ oēs qui non dant decimas de oībus terre nascētibus peccant mortaliter.et hoc ꝓbant multi probabiliter:qꝛ omnia hmōi pertinent ad victū:sed ratione victus tenentur hoīes dare decimas de frumento et vino/et si non dant peccāt mortaliter.

Probatur

Solutio.

Solutio. cum eadē ratio sit in vno et in omnibus alijs: videlicet vt sit cibus in domo dn̄i:de omnib⁹ hmōi tenentur dare decīas:et si non dāt peccant mortaliter.

Ad idem.

Itē.p̄ceptū de decimis ē de iure legali:sicut patet in fine leuitici et in multis alijs locis:et in lege moysi.

Item.

Item.de iure prophetico:sicut patet in fine malachi. vbi dʒ iferte oēm decimā in horreū meū.et de iure euangelico dʒ enī in euāg.Reddite que sūt cesaris cesari:et q̄ sūt dei deo.s.p̄mitias ⁊ decīas:sicut dʒ glo.i math.hoc oportuit fieri:et illa nō omittere:⁊ loquit̄ de decimatione mente ⁊ aneti ⁊ cōsimilium.silr̄ de iure canonico.sancti eī dicūt ꝙ de oībus hmōi dāda est decima.ḡ cōtra preceptū de decimis non potest fieri dispēsatio ḡ peccāt mortaliter:q̄ nō reddūt decīas de hmōi.

Glosa.

Ad idem.

Itē dʒ apo.ignorās ignorabitur hoc hʒ vbi ē ignorātia iuris diuini:s3 p̄ceptū de decimis ē de iure diuino.ḡ p̄ceptū de decimis adeo ligat vt etiā ꝑ ignorātiā null⁹ excusetur.ergo q̄cūq₃ nō reddūt decīas de oīb⁹ terre nascētibus peccāt mortaliter.

In oppo^m

S3 contra.dʒ auctoritas sup illū locū:peccat qui fratrē peccātē videt ⁊ tacet:sicut q̄ peccāti nō indulget.ḡ si laici peccāt mortaliter non reddendo decimas de oīb⁹ illis q̄ renouātur quolibet āno:peccāt mortaliter:generalis eccl̄ia q̄ tacet corrupta ē.ergo totaliter ecclesia et in p̄latis et in subditis:ex quo seq̄tur ꝙ nulla sit eccl̄ia:et ꝙ dominus falsum dixerit cū dixit vobiscū sū oībus dieb⁹ vsq₃ ad cōsūmationē seculi:et sequit̄ ꝙ dn̄s papa peccauit mortaliter qñ dixit ꝙ exigerent̄ decime fm̄ consuetudinē patrie.

Secundo.

Itē.per vetus testamentū nō pt̄ ꝓbari ꝙ cristianus populus teneat̄ dare decimas:nec ꝑ euāgeliū.qꝛ qñ dn̄s loquebat̄ de cristianis:nō loquebat̄ nisi de iudeis.

Euasio.

Si dicat̄ ꝙ ꝑ auctoritatē augu.maior est auctoritas totius ecclesie:q̄ augu.solī⁹ vel iohannis vel amborum simul sumptorum. ḡ cum generalis ecclesia taceat de decimis:auctoritas iohānis vel augustini nō valet:ad hoc vt teneatur popul⁹ cristianus reddere decimas.

Tertio.

Itē.in quibusdā regionib⁹ nō est cōsuetudo dare decimas de caseo: ⁊ hmōi minutis.nō ē eis p̄dicatū vt debeāt dare nec est scriptū in corde eoꝝ ꝙ de talib⁹ debeant dare decimas: nec ē ipa substātia p̄cepti in corde eoꝝ:cū ergo nec ꝑ se nec per doctrinā sciūt se debere dare decimas:de illis nō tenēt̄ dare:et ita non peccant si nō dant:

Cōfirmat̄.

p̄t eē aliquis paup in aliqua parrochia q̄ nō hʒ nisi hmōi minuta et illa nō sufficiūt ei ad victū:sacerdos aūt abundās ē:videt̄ ꝙ iste paup nō tenet̄ ei dare.istud enī: si seminamus vobis spūalia:nō magnū ē si carnalia.⁊c.nō obligat nisi pro loco ⁊ tempore:videt̄ ergo ꝙ ille pauper non tenet̄ dare decīas de ill' minutis.

Solutio.

Solutio.nobis videtur sine preiudicio melioris sentētie ꝙ de omnib⁹ que renouant̄ quolibet anno tenent̄ homines dare decimas: non tamen peccant mortaliter si non reddant veri nominis decimas: taxatio enim vt dictum est nō est moralis.vnde relinquit̄ arbitrio et determinationi ecclesie:similiter non peccāt mortaliter q̄ non reddunt decimas minutas vbi non est cōsuetudo reddere nec petere.vnde optime dixit papa cum dixit ꝙ peterent̄ decime secundum cōsuetudinē patrie:si tamē indigeret ecclesia et peteret de omnib⁹ veri nominis decimas:peccarent mortaliter si non redderent.

Ad primū

Ad primo autem obiectum soluimus per emptionem dicentes ꝙ non est eadē ratio in vno ⁊ in omnibus:imo magis expressum est de maioribus decimis q̄ de minimis:maiores enī magis ptinent ad votum.

Ad secūdū

Ad secundo obiectū dicimus ꝙ in omni iure p̄ceptū est decimis: sed non determinatū est et relinquit̄ determinatio arbitrio ecclesie:sicut enī peccat ecclesia habendo alias possessiones q̄ decimas: cum enī preceptū sit in deuterono:Non habebunt sacerdotes ⁊ leuite ⁊ oēs qui de eadē tribu sunt partem ⁊ hereditatē in populo israel: sic non peccat exigendo veras decimas.

Ad vltimū

Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ hec auctoritas ignorās ignorabit̄ intelligit̄ de his que pure moralia sunt:sed preceptū de decimis nō est pure morale: quia non est morale quantū ad taxationē sicut dictū est.vñ habet hic locū hec auctoritas:dictū est ꝙ de oīb⁹ q̄ renouātur q̄libet āno tenent̄ hoīes dare decīas.vñ ⁊ de acq̄sitis iusto artificio ⁊ iusta negociatiōe: nō tamē peccāt

si non dant:vbi non est consuetū:nec dare nec petere.
sed a feneratoribus ⁊ a raptoribus non sūt accipiēde
decime de eis q̄ sunt de vsura et rapina. sed obicit ꝙ
aliquis vsurariꝰ q̄ nichil hꝫ nisi de vsura semiat agrū
q̄o incidēs Queritur vtrū sacerdos debeat accipere decimaꝫ de
Arḡ ꝙ non. agro illo: videt ꝙ nō.quia totum est morticiniū sicut
dictū est supra:⁊ p̄ceptū ē:oē morticiniū nō comedes
In oppoᵐ ergo non dꝫ accipere. Contra.iste vsurarius nō tenet
dare decimā gratia persone:sed rōe territorij:⁊ quā-
tum ad territoriū nō est morticiniū.ḡ licite sacerdos
Solutio. p̄t accipere. Q̄d concedimꝰ.Sūt enī q̄dā decime ꝑso
nales:et quedā p̄diales.personales sunt que debent
rōne artificij vel negociationis.illas ergo decimas q̄
sūt tm̄ ꝑsonales et acquisitas de vsura nō debet sacer
dos accipere:sed prediales licet accipere:q2 debētur
ratiōe predij:et vsurarius non efficiatur propetariꝰ i-
potens reddere vsuras.

¶ Que persone debeant habere decimas.
¶ Quarta questio.

Queritur q̄ ꝑsone debeant habere decimas. Et
Arḡ primo. obicitur primo de cistercientibus ante q̄ dn̄s pa
pa dedisset eis priuilegium de non soluēdis decimis
de terris quas ipsi colunt:ipsi tenebant dare decimas
ex lege dei.sed contra legem dn̄i non potuit dn̄s pa-
pa dispensare:ergo adhuc tenentur dare decimas: et
Secūdo ꝑ non dant.ergo peccāt mortaliter. Itē dicit ieronimꝰ
hierony. sup illū locū ysa.populus meꝰ:qui te beatū dicunt ipsi
te decipiunt:raptores sunt qui metunt carnalia ⁊ nō
De nigris seminant spiritualia. Obicitur de nigris monachis q̄
mōachis arḡ habēt in aliqua parrochia ducētas libras vl'tricētas
de decimis:et non semināt ibi spiritualia.ḡ sunt rap-
Arḡ de tem tores s̄m p̄dictā regulā. Obicit etiā de tēplarijs ⁊ ho
plarijs. spitalarijs:qui h̄nt decimas et non sūt sacerdotes ⁊ le
uite:dn̄s aūt tm̄ sacerdotibus et leuitis dedit decīas
ergo tēplarij et hospitalarij non debēt h̄re decimas.
ergo sunt detentores decimarū.ḡ peccant mortaliter
Ad idem. Itē.non seminant sp̄ūalia et metūt carnalia.ḡ sūt ra-
Solutio. ptores. Solutio. Ad primo obiectū dicimꝰ ꝙ nō valꝫ
Ad p̄mum hec argumētatio:Cistercienses tenebantur dare de-
cimas et non ē facta dispensatio.ḡ adhuc tenent:debe
ret addi nec ē facta ordinatio et hoc falsū ē.dn̄s enim
papa et alij ep̄i qui sūt loco apostoloꝝ qui fundaue-
runt eccl'as possunt ordinare que persone habeāt de
cimas:et que non.ex ordine enī dn̄i pape non tenētur
dare cisterciēses decimas de terris quas ipi colūt.pri
uilegiū ḡ ad hoc ē cū eis datū vt liceat eis emere ter-
ras in ꝑrochijs et de illis si eas colūt ꝓprijs sūptibus
Ad secūdū non reddere decimas. Ad secundo obiectū dicimꝰ ꝙ
monachi nigri debēt seminare sp̄ūalia dupliciter ꝑ se
et per alios:sicut per sacerdotes quos instituūt i ꝑro
chijs:sūt eī patroni eccl'aꝝ ⁊ sacerdotibus illis debēt
cōpetēs b̄nficiū dare:ꝑ se aūt debent semiare sp̄ūalia
orādo.sūt eī decime tributa aīaꝝ q̄ dāt p̄latis ad tui
tionē aīaꝝ ⁊ curationē nec debet accipere tributū istd
q̄ nō curat aīas:sicut tributa dant cesari ad tuitionem
corpoꝝ.si vero monachi nigri nō ꝑ idoneos sacerdo-
tes semināt sp̄ūalia:nec cōpetēs b̄nficiū assignent eis
Moyses i q̄ portāt pondꝰ diei et estꝰ:raptores sūt. Ultimā q̄sti-
deuteronō. onē determiat moyses deutero.xxxiij.dicēs hic est le
uita q̄ dixit patri suo et matri sue nescio vos:⁊ fr̄ibus
suis ignoro illos.vñ oēs religiosi leuite sunt.⁊ ꝓpter
hoc tēplarij et hospitalarij ꝓ leuitis habētur.vñ h̄nt
decimas:nec sūt raptores.lꝫ eī non seminent sp̄ūalia

predicando semināt orando:et seruiunt p̄dicatoribꝰ
in veteri enim lege non oēs leuite seruiebant altari:
tn̄ de decimis viuebāt. Itē.q2 raptores sūt q̄ mete-
re volunt carnalia vbi spiritualia nō semināt. propt *De nouali*
hoc decime de noualibꝰ debent sacerdoti rurali.de- *bus nota.*
cime de noualibꝰ in eiꝰ territorio sunt noualia: hoc
aūt ex iure cōi q̄d ortū habet a iure diuino dignꝰ est
operariꝰ mercede sua.ex iure ergo diuino debentur
sacerdoti rurali decime de noualibꝰ.ergo illa obli- *ꝯ hoc arḡ.*
gatio nō potest dissolui q2 nec dn̄s papa p̄t dispēsare
contra ius diuinū.ergo peccāt mortaliter qui nō red
dunt illas decimas sacerdoti rurali et hoc falsū ē.vi-
demꝰ enī in multis locis ꝙ nō reddūtur sacerdoti ru
rali et hoc etiā fit ꝓpter ordinationē ecclesie. Solu- *Solutio.*
tio. Ad primo obiectū dicendū ꝙ ius diuinū non p̄t *Ad primū*
dissolui nec dissoluitur: licet non reddantur decime
de hijs noualibus huic sacerdoti rurali: sed variatio
quedam ibi fit:manēte eodem precepto dn̄i et eadeꝫ
intentione precepti.est enim intētio dn̄i in precepto
de decimis vt sit cibus in domo dn̄i.vnde si sacerdos
ruralis habeat aliū sufficiētē victū bene potest eccl'a
siue prelatus aliter ordinare:cuius est de duabus ec-
clesijs facere vnā:vel de vna duas vt scꝫ dētur ille de
cime alicui abbatie vel retineat eas cathedralis ec-
clesia.si vero sacerdos nō haberet aliunde sufficien-
tem cibum:et deberent reddi. vnde institutū est:vt
cistercienses de terris quas accipiunt post consilium
decimas reddant:quia nisi redderent possent occupa
re totam parrochiam:et ita nō haberet sacerdos vñ
uiueret. Item.laici detinent decimas que debentur *Iteꝝ arḡ de*
clericis.vnde raptores sunt.sed si ita esset ꝙ aliquis *laicis.*
raptor raperet de aceruo garbas que sunt in campo
alicuius nichilominus teneret agricola residuū deci-
mare:ergo videt ꝙ data decima militibus debeat de
residuo dare decimā ecclesie. Ad hoc dicēdū est ꝙ nō *Solutio.*
est simile:ecclesia enī sustinet ꝙ milites habeant: ⁊ q̄
diu ecclesia dissimulat non tenetur agricola residuuꝫ
decimare:excusatur enī per dissimulationem ecclesie
dum modo sit in hac voluntate ꝙ si ecclesia peteret li
bentius daret ecclesie q̄ militibꝰ qui ecclesiam iuuāt
pro posse suo. Item i.xviij.numeri dicit dominus ad
moysem precipe filijs israel atq3 denuncia. Cum acce
peritis decimas a filijs israel quā dedi vobis primiti
as offerre domino id est decimā parteꝫ decime aaron
preceptum ergo de decimis duas partes habuit scilꝫ
vt filij israel darent decimas leuitis: ⁊ leuite darēt de
cimam decimarum summo pōtifici suo. Queritur ḡ *q̄o incidēs.*
quare prima pars teneat/reliqua nō: ⁊ videtur ꝙ ma *Arguit ꝯ.*
gis debeat tenere secunda:q2 summus pōtifex noster
toti christianitati prouidet:sed minoribus sacerdoti
bus dantur decime:vt possint vacare legi dei ⁊ mini-
strare spiritualia:sed summuꝫ sacerdotē magis opor
tet vacare legi dei et dare spiritualia: ergo magis eū
oportet habere decimas.videtur ꝙ minores sacerdo
tes teneant dare decimam decimaꝝ domio pape ⁊ nō
dant:ergo peccant. Si dicatur ꝙ summum sacerdo- *Euasio.*
tium translatum est:et propter hoc non tenent sacer-
dotes dare decimas summo sacerdoti. Solutio hec *ꝯ hoc arḡ.*
nulla est:quia similiter officium leuiticum translatuꝫ
est et mutatum: leuite enim in veteri lege solebāt of
ferre carnales hostias:modo autē offerūt spirituales
Ad hoc nobis videtur dicendum ꝙ non tenentur cle *Solutio.*
rici dare decimam decime domino pape propter hoc
ꝙ dominus noster papa prouidet toti christianitati

et difficillimū eēt cōgregare decimā decimarū. vnde
ordinauit eccl'a ꝙ dn̄s papa habeat suā propriā dio-
cesim cui prouidet immediate et preest in qua habet
Alia causa. decimas si vult.et preterea hꝫ multa regalia que de-
derunt imperatores:⁊ insup omnia bona ecclesie sua
sunt ⁊ accipit inde quantum vult:vnde sufficientē ci-
bum habet in domo sua.

¶ Qualiter debeāt sacerdotes predicare.
¶ Quinta questio.

Queritur qualiter debeant p̄dicare prelati solu-
p̄ma opio. tionē decimarū. Et sciendū ꝙ secundū opinionē
Notandū. illoꝝ q̄ dicunt ꝙ quicunq3 non soluunt decimas veras
peccāt mortaliter:tenent prelati simpliciter solutio-
nem decimaꝝ predicare.veritas enī doctrine non est
Opinio do omittanda ꝓpter scandalum. Sꝫ secundū illā opinio
ctoris. nē quā nos sustinemꝰ non tenent predicare nisi i casu
ꝯ primā arḡ. Cōtra primā opinionē sic obicitur.ꝙ dn̄s papa ꝑ eze
chielē.si dicente me ad impiū morte morieris:nō an-
nunciaueris ei:nec locutus fueris vt auertatur a via
sua impia et viuat ipse impius in impietate sua mo-
rietur:sanguinē eius de manu tua requiram. ergo si
laici peccant mortaliter non soluendo veras decimas
et prelati nō p̄dicant eis solutionē decimarū veraruꝫ:
peccant mortaliter:sed constat ꝙ eccl'a non predicat
solutionē verarū decimarū:ḡ peccat mortaliter fere
vbiq3 hoc autē inconueniens.ḡ relinquitur ꝙ non te
neantur prelati predicare veram solutionē decimaꝝ.
Secundo. Item.si tenētur:ḡ dn̄s papa peccauit q̄n dixit ꝙ secū
dum consuetudinē regionū exigerētur decime ⁊ red
derentur.tenebatur eī predicare verā solutionē deci
marū et p̄dicauit oppositū.ḡ peccauit mortaliter. p̄-
Tertio. sumendū ē aūt ꝙ non peccauit. Itē.tria erant i vete-
ri testamento:scꝫ p̄cepta/iudicia/⁊ leges/ siue cerimo
nialia.precepta aūt sunt que pure moralia sunt.iudi-
cia sicut hic:si emeris seruuꝫ hebreū ⁊c.cerimonialia
sunt sacrificia carnalia.preceptum ergo de veris deci
mis aut fuit in veteri testamento vt p̄ceptū/aut iudi-
ciū/aut cerimōiale.si fuit vt preceptū:ḡ vt pure mo-
rale.ergo est scriptum naturaliter in corde hominis
et hoc falsū.non enī magis dictat conscientia de deci
ma q̄ de duodecīa.si vero fuit vt iudiciū vl'vt cerimo
niale.ergo variabile:q2 iudicia variantur secundum
diuersas regiones:et diuersos mores hominū: ergo
p̄ceptū de veris decimis variabile ē secundū diuersas
regiones.ergo prelati non tenent p̄dicare verā solu-
Quarto. tionē decimaꝝ. Itē.p̄ceptū de decimis reducibile est
ad aliquod preceptorū x.nō nisi ad hoc: honora pa-
trem ⁊c. intelligit eī illud preceptū:⁊ de patre carna
li et sp̄ūali.s.plato:sed vnus modus honorandi pa-
trē carnalē ē exhibere ei necessaria:sed ad hoc non te
nemur nisi pro loco et t̄pe:videlꝫ cū pat indiget:ma
gis autem scriptū ē in corde hoīs ꝙ teneat dare car-
nalia p̄ri carnali a quo hꝫ oīa carnalia:q̄ teneat dare
carnalia patri sp̄ūali:scꝫ prelato:sꝫ patri carnali nō te
netur dare carnalia nisi q̄n indiget:non tenent ḡ ho-
mines ad solutionē harū decimaꝝ simpliciter: nec p̄-
Solutio s̄ꝫ lati tenentur p̄dicare: Q̄d concedūt illi q̄ sustinēt se-
scd̄aꝫ opio- cundā opinionē. Sed contra.aut ecclesia debet p̄di-
nem. care solutionē decimarū aut nō:si dꝫ et alicubi nō pre
ꝯ quā arḡ. dicat:ergo peccat:si nō et p̄dicat alicubi:ergo ibi pec
cat.ergo q̄dq̄d contingit peccat eccl'a vel hic vel ibi
Secundo. Itē.si nō tenet nisi in casu dare decimas qualiter p̄di
caret eccl'a in illo casu:si p̄dicat ꝙ nō tenet videt men

tiri:⁊ p̄terea scandalizāt laici: si p̄dicat ꝙ nō tenet:er
go nūq̄ habebitur solutio sicut dictum ē prius ꝙ pre
ceptū de decimis s̄m substātiā suā ē morale:sꝫ scd̄m
taxationē nō ē morale:taxauit aūt dn̄s in veteri te-
stamento decimā p̄tē:q2 taxatꝰ erat numerꝰ sacerdo-
tū et leuitarū:cū enī essent duodecī tribꝰ:q2 tribꝰ io-
seph fecit duas tribus:sola tribꝰ leuitica cessit i sor-
tē dn̄i:et propt hoc taxauit dn̄s vt alie tribus decīas
darent leuiticis.sed in nouo testamento non est facta
hmōi taxatio in ministris dn̄i.vñ non est facta taxatio
in decimū:sꝫ ordinationē eccl'e reliqt dn̄s.et eccl'a i-
stinctu sp̄ūsctī ordinauit vt s̄m regionū cōsuetudinē
dent decīe.sicut iacobꝰ i xv.actuū:visū ē nobis ⁊ sp̄ūi
sctō:nichil vltra vobis iponere oneris q̄ vt abstinea-
tis ⁊c.dt eī orig.abundat iusticia mea plusq̄ scribaꝝ *Origenes.*
et phariseoꝝ q̄ etiā minutas decimas reddebant: er
ego iprudēter vtar t̄palibꝰ:et nō sentiet sacerdos ne-
q3 leuita neq3 altare:quasi diceret nō abundat.simili
ter p̄t dici de p̄latis nr̄is:abūdat iusticia p̄latoꝝ plus-
q̄ sacerdotū leuitice tribꝰ:et sacerdotibus illis suffi-
ciebāt decīe ⁊ p̄mitie:et p̄latis nr̄is nō sufficiūt legalia
et m̄lta alia quare nō abundat.ꝓpt hoc sine p̄iudicio
melioris sn̄ie.dicimus ꝙ sicut habet consuetudo re- *Solutio do*
gionis tenētur laici reddere decimas/⁊ p̄lati p̄dicare *ctoris*
Ad p̄mo obiectū dicimꝰ ꝙ eccl'a alicubi dꝫ predica- *Ad primū.*
re:alicubi non debet: et vbi debet:si non p̄dicat sa-
cerdos:sed omittat ex pusillanimitate et negligētia
peccat.siīr vbi nō dꝫ predicare si p̄dicat cū hoc sit ex
cupiditate peccat. Ad vltimo obiectū dicimꝰ ꝙ si ec- *Ad vltimū*
clesia valde indigeret non deberet p̄dicare aut ꝙ te
nerentur:aut ꝙ non tenerent:sed deberet ostendere
indigentiā suam:et preceptum de decimis:⁊ tūc sine
dubio tenerent non solum de frugibus terre:sed etiā
de negociatione iusta/⁊ breuiter de omnibꝰ q̄ renouā
tur quousq3 esset cibus in domo domini.secundū pre
ceptum domini.

¶ De redemptione decimarum.
¶ Ultima questio.

Queritur de redemptione decimaꝝ. Et est gene- *Rl'a ḡnalis*
ralis regula ꝙ licet cuilibet redimere suuꝫ ius.
vnde licet decimas redimere a militibus q̄ eas iniuste
detinent:sed non licet emere. Sed videt ꝙ licet eme *Arḡ primo.*
re:quia ius ꝑcipiendi decimas tēporale est ⁊ transito
riū:⁊ est dos ecclesie carnalis:ḡ est p̄ciabile:ergo po-
nere ipsum sub precio non est peccatū:ergo licet eme
re decimas: Si dicat ꝙ nō licet:q2 ius percipiendi de- *Euasio.*
cimas non sit spirituale: tn̄ est annexū spirituali. Cō-
tra:similiter ius percipiendi redditus in hac villa est
annexū spirituali: quia sicut ecclesia habet ius perci-
piēdi decimas in hac villa:ita et alios redditꝰ:ergo q̄
ratione nō licet emere decimas:quia sunt de possessio
nibꝰ ecclesie:nec licet emere villas ecclesie:⁊ hoc fal-
sum. Solutio. Ius ꝑcipiendi decimas annexū est spi *Solutio.*
rituali naturali ordinatione ⁊ diuina: naturalis est or
dinatio vt q̄ semināt sp̄ūalia metāt carnalia:hec est eī
ratio dati ⁊ accepti:de q̄ loquit ap̄ls ad phi. vl. ⁊ hec
ē eq̄litas mānevt q̄ plꝰ colligit minꝰ h̄eat.laici eī q̄ plꝰ
colligūt de t̄palibꝰ debēt dare cleric̄ q̄ minꝰ colligūt
vt sit eq̄litas ⁊ possint vacare legi dei: q̄ vacatio sp̄ūa
lis est:propter quam beatus thomas canthuariensis *Thomas*
et multi alij sancti passi sunt tormenta et certauerunt *cāthuariēsis*
contra reges et principes volentes auferre posses-
siones ecclesie: quia sine huiusmodi possessionibus *Papa or-*
non possunt ministri dei vacare legi dei. Ordinauit *dinauit.*

sũt dñs papa vt pro carnalibus q̃ debentur seminan=
tibus spũalia darent̃ decime. vñ patet q̈ ius decimaꝝ
annexũ ẽ spũali naturali ordinatione et diuina. alij au
tem redditus annexi sunt spũali ex accidenti: et ꝓpt̃
[Ad rõnes.] hoc nõ est simile. Et sic patet solutio ad obiecta: ⁊ si=
cut ecclesie lz redimere decimas: sic alicui clerico au=
ctoritate ecclesie accipere in pignus decimas a militi
bus et habere fruct⁹ ꝑ multos annos: ⁊ si milites ve=
lint hr̃e decimas accipiet cleric⁹ totã sortẽ suã nõ cõ=
[ꝯ hoc ar.] putatis fructibus iterũ perceptis in sortẽ. Sed videt̃
q̈ ibi sit vsura: q: iste clericus accipit aliq̃d. s. illos fru
ctus p̃ter sortẽ ex vi mutui vel pignoris nõ fiat ius in
[In oppoᵐ] hoc ergo est vsurarius. Sed contra. illi fructus erant
ecclesie et ecclesia dedit ei. ergo non peccat accipien=
[Solutio.] do illos fruct⁹. ḡ nõ ẽ vsurarius. Qd̾ concedimus. hac
[Ad rõnem] rõe non valet hec argumentatio: accepit aliq̃d preter
sortẽ ex vi mutui vel pignoris. ergo est vsurarius. ītel
ligendũ ẽ enĩ aliq̃d alienũ. ille vero non accipit aliq̃d
alienũ immo suũ qd̾ sibi datũ ẽ ab ecclesia siue p̃lato
qui dare poterat. Itẽ. ponat̃ qd̾ aliq̃s miles habeat ĩ
aliquo territorio xl. modios de redditib⁹ xx. de deci=
ma: et xx. de cãpiparto et contrahit mutuũ cũ aliquo
clerico qui dat ei mutuo. c. libras vt habeat quolibet
[Alia q̃stio] anno x. modios in illis redditibus: Querit̃ vtrũ ille
[incidẽs.] contract⁹ sit vsurari⁹. et ꝓbatur q̈ sic: q: liceret cleri=
[Ar̃ q̈ sic.] co illi quolibet anno ꝑcipere totã decimã. s. xx. modi
[In oppoᵐ] os. ḡ multo forti⁹ xx. modios. Sed contra. accidit ste
rilitas terre ita q̈ in territorio illo in quo solẽt eẽ xl.
modij nõ sũt nisi xij. iste clericus accipit de illis xij. x.
⁊ nõ sũt de decima nisi sex. ḡ quattuor accipit de cãpi
parto. ergo aliquid accipit de alieno p̃ter sortẽ et ex
vi mutui: q̃n enĩ miles vult habere illos modios red
[Solutio.] det. c. libras. ergo ille clericus est vsurarius. So=
[Ad rõnem] lutio. si clericus fecit contractum suũ hoc mõ ⁊ hac in
tentione vt quidq̃d contingat habeat de redditib⁹ il
lis x. modios: vsurari⁹ fuit ille contractus. si vero hac
intentione vt in decima sua habeat x. modios: si ibi
sint: et si nõ nõ: nõ est vsurarius: in voluntate eĩ consi=
stit vsura ⁊ symonia s̃m theologos: quidq̃d dicant de
[Alia q̃stio] cretiste. iuxta hoc queritur de quodã milite q̃ non hz
[incidens.] redditus nisi de decimis ⁊ non vult viuere in mortali
[Ar̃ primo.] pctõ. sed si reddat decimas nõ hẽbit vñ pascat filios vl̃
vxorem: et forte filie ꝓstituẽtur: et filij fiẽt raptores
[Secundo.] et multa alia inconuenientia accidẽt. q̃d ḡ faciet. Itẽ
dñs suus non permittit reddere decimas illas eccle:
q: dr̃ eas eẽ de feudo suo: videt̃ ergo miles perplex⁹
[Solutio.] esse. Solutio. ille miles debet venire ad ep̃m suũ et
ostendere indigẽtiã suã ei: et ep̃s ad tẽp⁹ dz ei dimit=
tere fruct⁹ illarũ decimarũ: dũmodo miles ꝓmittat
q̃ñcunq̈ poterit q̈ reddet decimas eccle: si ep̃s vero
peruersus sit et nolit ei dimittere: tunc miles dz red=
dere. melius ei ẽ q̈ sẽp sit paup̃ q̃ detineat alienũ cũ
pctõ mortali. Itẽ. aliquis miles vult vendere decĩas
sed eccl̃ia in cuius teritorio sũt ille decime nõ hz facul
tates/ vnde emat. i. redimat: et alia eccl̃ia rediat eas
ex auctoritate ep̃i illi⁹ loci post modũ illa eccl̃ia in cu
ius territorio sunt ille decime redit ad meliorem for=
[Alia q̃stio] tunã et vult habere illas decimas: Querit̃ vtrũ debe
[incidens.] at hr̃e. videt̃ q̈ sic: q: de iure cõi sũt sue ille decĩe cũ sit
[Ar̃ q̈ sic.] in parrochia sua et de iure diuino. ergo dz eas habere
quia sicut de iure diuino est q̈ ibi leuite habeant deci
mas ita de iure diuino est q̈ iste curatus habeat istas
[Secundo.] decimas. Itẽ. raptores sunt qui metunt carnalia et
non seminant spiritualia: sed hec eccl̃ia que modo ha=
bet decimas istas non seminat spiritualia in hac pro=
chia. ergo in illa non debet metere carnalia. videtur
ergo q̈ illa eccl̃ia dz habere istas decimas que sunt in
suo territorio. Sed contra. hec eccl̃ia est in possessiõe [In oppoᵐ]
harũ decimarũ: secundum ordinationẽ episcopi cui⁹
est ordinare de decimis. ergo de iure suo sunt: sic alia
ecclesia non habet actionẽ contra istam. Solutio. Si [Solutio.]
illa eccl̃ia in cuius territorio sunt ille decime nunq̃ ꝑ=
cepit illas decimas bene potest alia eccl̃ia secundũ or
dinationez episcopi loci redimere illas decimas. si tñ
eccl̃ia in cuius territorio sũt ille decime sufficiẽtẽ cibũ
habeat intentio enĩ dñi semper debet salua esse. Ad [Ad p̃mum]
primum ergo dicimus q̈ de iure diuino est q̈ decime
debentur leuitis: sed non est de iure dĩno q̈ iste decĩe
istis leuitis dentur immo partim est ab ordinatione
humana: dñs enĩ relinquit ordinationẽ eccl̃e qui ordĩ
nat quas decimas habeant et quantas: nec est rapina
si hec eccl̃ia habeat has decimas secundũ ordinatio=
nem eccl̃e cuius est ordinare de talibus. Item. aliq̃s
miles detinet decimas que valent ducentas libras et
inde emit villam: Queritur vtrum illa villa debeat [Alia q̃o in]
esse eccle sie. dicit enim ius positiuum: q̈ si aliquis [cidens.]
emat de meis denarijs villam: villa illa non est mea: [Ar̃ q̈ sic.]
sed exceptionẽ habet hec regula in minore: qui scilicz
est sub tutela alterius: pars enim minoris non debet
deteriorari: sz meliorari: sz eccl̃ia fũgit̃ iure minoris
Contra. villa empta de rebus eccl̃e non debet esse ec [In oppoᵐ]
clesie. pari ratione: si cõmutetur alia villa in aliã: ⁊ il=
la alia in aliã ⁊ sic in infinitũ omnes ille erunt eccl̃e
quod manifeste falsum est Solutio. sufficit ecclesie q̈ [Solutio.]
seruetur indamnis. vnde potest petere vel vltimã vil
lam vel res suas de quibus empta est villa. Itẽ cum
de omnibus teneamur dare decimas: sicut de agnis ⁊
lana: Queritur ergo si agni pascant̃ in medietate an= [Aliaque=]
ni in parrochia vna ⁊ in alia medietate in alia parro= [stio incidẽs]
chia quis sacerdos debeat habere decimam de lana. [Ar̃ primo.]
videtur q̈ ille in cuius parrochia tondent̃ oues. Sed [In oppoᵐ]
contra. De omnibus que renouantur inquantũ reno
uantur debent dari decime: sed lana in duabus parro
chijs renouatur: ergo duobus sacerdotib⁹ debet de=
cima dari de illa lana. Similis ẽ obiectio de illo q̃ ha
bitat in vna parrochia ⁊ colit terram in alia. Querit̃ [Alia q̃stio]
enim cui sacerdoti debeat dare decimas. videt̃ q̈ illi [Ar̃ primo.]
in cuius territorio colit terram. Sed contra. Et q̃ se [In oppoᵐ]
minat spiritualia debet dare carnalia: sicut dicit apo=
stolus. communicet is cui cathezizat̃ in omib⁹ bonis:
ergo pastori suo debet dare decimas illas. Solutio. [Solutio.]
Ad primum dicimus q̈ secunduz ius commune cum [Ad primũ]
renouatio fiat in duabus parrochijs duobus sacerdo
tibus debet dari decima: similiter in secundo casu se=
cundum ius cõmune agricola debet dare decimas pa
stori suo qui seminat spũalia: ex cã tñ rationabili põt [per hoc ad]
ecclesia aliter disponere vt scz sacerdoti in cuius par= [alia.]
rochia tõdent̃ oues/ detur lana: si alia ecclesia piguis
sit ⁊ similiter agricola debet decimas illi soli in cuius
territorio terram colit si alia pinguis sit ecclesia vt
sit equalitas manne: sicut dictũ est: breuiter ḡ dicim⁹ [Conclusio]
q̈ scd̃m cõsuetudinẽ rõnabilẽ regiõis dãde sunt decĩe ex dictis.
dũ mõ salua sit intẽtio dñi vt sit sufficiẽs oibus cibus
in qualibet domo domini.

¶ De vtili quod pertinet ad amorem ꝓximi.

¶ Tractatus vicesimusquartus.

Dicto de vtili q̃d ꝑtinet ad hõrẽ dei: sicut de voto
et de decis: dicẽdũ est de vtili q̃d ꝑtiet ad hõrẽ ꝓximi

sicut de vitatione scandali et fraterna correctione. et
primo de vitatione scandali. Circa questionẽ istã pri=
mo videndũ ẽ quid sit scandalum: et vtrũ omne scan=
dalũ sit mortale peccatum. secundo vtrũ scandalũ sit
vna species peccati per se. tertio de illo verbo aposto
li: oĩa michi licẽt: sz non oĩa expediũt. quarto q̃d omit
tendũ sit propter scandalum. quinto quid faciẽdũ ꝓ=
pter scandalum. sexto vtrũ petrus scandalizauerit se=
parando se a gentibus et comedendo cum iudeis: di
scernẽdo cibaria. Circa primũ sic ꝓcedit̃. dicit auctori
tas sup illud mathei. ve mundo a scandalis. Qr scan
dalizare est dicto vel facto minus recto p̃stare occa=
[q̃d scãdalũ] sionem ruine: sicut cum aliquis fornicat̃ cum alio pre
stat ei occasionẽ fornicandi. et hoc patet q̈ scandalum
est dictũ vel factum min⁹ rectũ p̃stãs occasionẽ ruine.
dr aut scandalum grece obex latine: sicut ei ad obicẽ
positum in via ledit̃ pes euntis: sic scãdalũ ẽ obex po
[duplex scã=] situs in via morũ ad quẽ leditur pes spũalis. Dicitur
[dalum.] autẽ scandalũ actiuum/ et scandalum passiuũ. Scanda
[actiũ q̃d est] lum actiuuz est in quo quis scandalizat aliũ prestans
ei occasionem ruine spiritualis: vel facto vel dicto mi
[Passiuum] nus recto. Scandalũ passiuũ est quo qui leditur ru=
[quid est.] ens in peccatum exemplo alterius. De scandalo acti
[Prima q̃o] uo videtur q̈ oẽ tale scãdalũ sit peccatũ mortale. q̃a
[Ar̃ q̈ sic.] dñs dicit in euangelio. ve mundo a scandalis. i. pena
eterna imminet amatoribus mundi ꝓpter scandaluz
sed dãnatio eterna non imminet nisi ꝓpter pctm̃ mor
tale. ergo omne scãdalum est peccatũ mortale. idem
[Cõfirmat̃.] videtur per auctoritatẽ illã. Qui scãdalizauerit vnũ
ex pusillis expedit ei vt suspendatur mola asinaria in
collo eius et demergat̃ in profundũ maris/ quasi di=
cat. quãtalibet pena tpalis ĩproporcionabilis ẽ pene
eterne quã meretur ille q̃ scandalizat. ḡ oẽ scãdalum
est pctm̃ mortale. Itẽ. eadẽ ẽ rõ cuiuslibet scandali.
[Tertio.] ergo si vnũ ẽ mortale pctm̃: ⁊ quodlibet. sicut si ani=
ma fortis ẽ ĩmortalis ⁊ quelibet: cum eadẽ sit rõ ĩ q̃li
bet homine. sed constat q̈ aliquod scandalum ẽ mor=
tale. ḡ et q̃dlibet. vel distingue quid faciat scãdalum
[In oppoᵐ] veniale/ quid mortale. Sed probat̃ q̈ aliq̃d est venia
le: q: sicut qui fornicatur corã alio prouocat ipsũ ad
fornicationẽ ita qui mentit̃ corã alio iocose/ ꝓuocat
ipsũ ad mentiendũ iocose: sed scandalũ primũ ẽ mor
tale: q: incitat ad mortale: mentiri eĩ iocose veniale ẽ
[Secundo.] Itẽ. simus in illo instãti in quo petrus dr̃ dño. absit
a me dñe nõ erit michi hoc: ĩde petr⁹ scãdalizauit dñz
ergo dñs scandalizatur a petro: q: si fortes ꝑcutit istũ
iste percutitur a forte. similiter si fortes diligit istum
iste diligitur a forte: sicut etiã et in vere actiuis et in
ꝺe passiuis: dicũt̃ actiuũ ⁊ passiuũ ad ꝯuertentiã. sicut
ḡ bñ seq̃t̃: petrus scãdalizat dñm. ergo dñs scãdaliza
tur a petro: sed primũ est verũ: ergo et vltimũ: ergo
dñs leditur spiritualiter. ergo peccat: vel venialiter
vl̃ mortaliter. qd̾ ẽ ĩpossibile. Itẽ. ꝓbatur q̈ scãdalũ
[Tertio.] passiuũ non sit pctm̃: q: passio non subest libero arbi=
trio: ḡ non ẽ voluntariũ. ergo non ẽ peccatũ. Itẽ. nul
[Quarto] lus vult ledi: ḡ null⁹ vult scandalizari: ḡ scandalũ pas
siuũ nõ est voluntariũ. ḡ nõ ẽ pctm̃. Solutio. dicim⁹
[Solutio.] q̈ quoddã ẽ mortale quoddã veniale: sicut ostensũ ẽ
Et ad duas primas auctoritates dicim⁹ q̈ dñs loq̃tur
[Ad duas p̃] ibi de scãdalo mortali: sicut cũ dr. os qd̾ mentit̃ occi=
[mas aucto] dit aiam/ intelligitur de mendatio mortali. constat eĩ
[ritates.] q̈ non oẽ mendatiũ ẽ mortale. Ad scd̃o obiectũ dici=
[Ad secũdũ] mus q̈ hec est duplex: eadẽ ẽ rõ in oĩ scandalo: si eĩ rõ
sumat̃ pro causa: falsa ẽ: si vero ꝓ diffinitione vera est
sed tunc non sequitur q̈ si vnũ ẽ mortale peccatũ: q̈ ⁊
quodlibet: sicut non sequit̃. eadẽ est rõ in omni pctõ
i. diffinitio. ergo si vnũ est peccatũ mortale: ḡ ⁊ quod
libet: q: ex causa fit scandalũ veniale vel mortale. Uo [triplex vo=]
lũtariarũ aũt actionũ triplex ẽ cã. s. natura/ virtus/ ⁊ [luntarium.]
libido. virtus aũt non est causa facti vl̃ dicti min⁹ re=
cti nec natura: quia quod natura facit difficile virt⁹ fa
cit facile. libido ergo scandali est cã: q: si est venialis
scandalum ẽ veniale: si mortalis scandalum est mor=
tale. Ad aliud dicim⁹ q̈ nõ valet hec argumẽtatio: pe [Ad aliud.]
trus scandalizauit dñm. ḡ dñs scandalizatus fuit a pe
tro: nec ista similiter: iudei scandalizati sunt a dño. er
go dñs scandalizauit iudeos: q: scandalum actiuũ et
scandalum passiuũ: nõ referunt̃ ad se secundũ suas es=
sentias: sed solũ ad illud qd̾ dr vel fit: q: ergo scanda
lum actiuũ nõ ẽ vera cã scandali passiui: sed tm̃ occa=
sio: ꝓpter hoc neutra illarũ argumentationũ valet.
De scãdalo aũt passiuo dicim⁹ q̈ aliq̃ñ ẽ mortale pec [Ad aliud.]
catum: sicut si aliquis fornicat̃ exẽplo alteri⁹: aliq̃ñ ve
niale: sicut cũ aliq̃s mẽtit̃ iocose exẽplo alteri⁹: aliq̃ñ
nõ est pctm̃: sicut cũ in aliquo remittit̃ feruor carita=
tis vl̃ fidei ex facto vel ex dicto alteri⁹: illa remissio nõ
est pctm̃ est tñ scãdalũ q: est q̃dã lesio: nõ valz aũt hec [q̃re dr̃ pas=]
argumentatio: passio non subest libero arbitrio. ⁊c. [siuum.]
q: scãdalum passiuũ nõ ẽ passio: sed dr passiuũ q: ori=
ginẽ hz occasionaliter ab occasione alterius. Ad vlti [Ad vltimũ]
mũ dicim⁹ q̈ hec ẽ duplex: iste vult ledi: sicut hec ẽ du
plex: iste vult peccare: q: si volũtas solum transeat su
pra actum vera ẽ vtraq̈: q: iste vult actũ qd̾ ẽ pecca=
tũ: ⁊ vult actũ qd̾ ẽ lesio: si trãseat supra totũ: falsa est

¶ Utrum scandalum vna sit species peccati.

¶ Secundum capitulum.

Circa secundum capitulum queritur vtrum scã= [Pria q̃stio]
dalũ sit vna species peccati ꝑ se distincta ab alijs [hui⁹ capitl̃i]
videtur q̈ sic: quia iste fornicat̃ corã alijs: peccat enim [Ar̃ q̈ sic.]
eo q̈ fornicatur ⁊ in eo q̈ scandalisat: ergo peccat du=
pliciter: ḡ cõmittit duo peccata. Itẽ aliq̃d est dimittẽ [Secundo.]
dum ꝓpter scandalum: simus ĩ illo instãti in quo iste
tenetur dimittere hoc bonum propter scandalũ ⁊ nõ
dimittit: constat q̈ peccat peccato scandali: ⁊ iste pec=
cat scandalo luxurie: hoc certũ est ⁊ luxuria est aliqua
species peccati. Solutio. Peccat alia specie peccati [Solutio]
q̃ sit peccatũ luxurie: sed ille qui fornicatur corã alijs [aliquorum]
peccat peccato luxurie/ ⁊ peccato scandali: ergo pec=
cat duplici specie peccati: ergo scandalum est alia spe
cies peccati: ergo committit duo peccata: ergo scãda
lum est vna species peccati per se. Contra. Nichil est [ꝯ quam ar̃]
ibi peccatuz in illo qui fornicatur corã alijs nisi actio
sed vnica est ibi actio: ergo vnicũ est ibi peccatũ. Itez [Secundo.]
sit ita q̈ aliquis fornicetur corã alijs: aliquis non: isti
duo non differunt nisi in hoc q̈ vnus fornicatur coraz
alijs: alius nõ coram alijs: sed q̈ dicit̃ coram alijs cir=
cunstantia est: ⁊ circũstantia non mutat genus peccati
si enim aliquis fornicatur in loco non sancto/ ⁊ postea
in loco sancto non mutatur gen⁹ pctĩ: ḡ ille q̃ fornicat̃
corã alijs nõ peccat duplici gñe pctĩ: ergo scãdalũ nõ
est aliud pctm̃ ibi q̃ fornicatio. Forte dicet ad hoc q̈ [Euasio.]
ibi sunt duo pctã: vnũ ĩquãtũ fornicat̃/ aliud ĩquãtũ ĩ=
tẽdit tale q̃d facere ꝑ qd̾ nocet ꝓxĩo: sz eodẽ mõ ꝓbat̃
q̈ ille q̃ fornicat̃ latẽter cõmittit duo pctã vnũ q̈ for=
nicat̃ aliud q̈ ĩtẽdit tale q̃d facere ꝑ qd̾ nocet sibi: hoc
autẽ falsuz: ḡ ẽ pctm̃ vnũ tm̃. Solutio. Ad hoc nobis [Solutio.]
vr̃ dicẽdũ q̈ sicut ille q̃ deflorãdo ꝟginẽ iterficit eã si
dictat ei ꝯsciã ãt ꝓbabilit̃ debeat dictare q̈ deflorãdo

interficiet: duo cõmittit peccata. sic ille qui corã aliis fornicatur scienter cum dictet conscientia: aut ꝓbabiliter dictare debeat ꝙ nocebit proximo suo: duo committit peccata et vnica actio est isti: duo pctã quantum ad maculas ꝛ deformitates formaliter. ꝗ sũt illi duo pctã / sed nõ est in subiecto nisi vnitas pctĩ: vel multitudo **Ad rõnes.** propter formam respicit. Et ꝓpter hoc nõ valꝫ hec argumentatio. nichil ẽ isti pctm̃ nisi actio: ꝛ vnica est actio. ergo est vnicũ pctm̃: qꝛ in media propositiõe significatur vnitas actionis: ꝛ sic vnitas actionis materie pctĩ in conclusione vnitas forme. instantia: nichil ẽ nomen nisi vox et iste non protulit nisi vnam vocẽ. ergo non protulit nisi vnum nomen. esto ꝙ ꝓtulit hãc **Ad aliud.** vocem canis: in diuersis significationibus. Ad aliud quod obicit ꝙ hec circunstantia corã aliis non mutat genus pctĩ. posset enim dici ꝙ non ẽ circunstantia cuꝫ nõ cõprehẽdat hoc versu. Quis qd vbi qbus auxiliis **Aliter dr.** cur / quomodo / quando: vel si est circunstantia. dicendum est ꝙ talis est circunstantia que inducit materiã peccandi: qꝛ nocere proximo et peccare in proximum **Ad vltimũ** est quedam materia peccandi. Ad vltimũ dicimus ꝙ ille qui cõmittit fornicationẽ latenter non committit duo pctã: qꝛ substantiale est cuilibet peccato mortali nocere proprio subiecto: sꝫ accidentale ẽ nocere proximo. propter hoc non est simile.

¶ De auctoritate apl̃i: scilꝫ omnia michi licent sed non omnia expediunt.

¶ Tertia questio.

Queritur de hoc verbo apl̃i: oĩa michi licent: sed non oĩa expediunt: et non loquitur apls vniuersaliter de omnibus: sic enĩ falsa esset ꝙ non licebat ei **De qb' loqbat paul'** fornicari: sed loquitur tantum de tribus / scilicet de redemptione rerum in iudicio / ꝛ de susceptione ciborum ab eis quibus ministrantur spiritulia / et de **Ꝯ hoc ar.** comestione idolatici. Sed obicitur. quodlibet eorum / si fiat aut fit cum scandalo: aut sine scandalo. si sine scandalo nullũ eorũ est licitum: nullũ expediens. ergo falsa est illa locutio ꝓpter primam partẽ. si sine scãdalo: tunc quodlibet ẽ licitum: quodlibet expediens. ergo falsa ẽ ꝓpter vltimã partẽ. ergo cũ fiat aut cũ scandalo aut sine scandalo falsa ẽ in omni casu locu**Solutio.** tio. Solutio. hec dictio licitũ respicit materiam siue **Expediens et licitum differũt.** genus rei: sed hec dictio expediens respicit actum siue casum: vnde is est sensus: omnia sũt michi licita in se: sed nõ oĩa expediũt ĩ casu: scꝫ cũ scãdalo fratris. vñ licitũ in se est repetere sua in iudicio: sed non expedit cum scandalo fratris.

¶ Quid sit omittendũ ꝓpter scandalum. Quarta questio.

Circa quartum capitulũ querit quid sit omittendũ ꝓpter scandalũ ꝛ ĩ pmo casu vtrũ teneat ali**Ar ꝙ sic.** qs repetere sua ꝓpt scãdalũ. videt ꝙ sic. Qꝛ magis diligendus est ꝓximus ꝙ corpus ꝓpriũ: sed in infinitũ magis ẽ diligenduꝫ corpus ꝓprium ꝙ tpalia. ergo ĩ infinitum magis tenemur diligere ꝓximũ ꝙ tpalia. ꝗ non tenemur repetere nr̃a tpalia anteꝙ interficiam' ꝓximũ in aĩa scãdalizando ipsũ. ꝗ nõ tenemur repete**Secundo.** re nr̃a ĩ iudicio ꝓpt vitãdũ scandalũ. Itẽ. tenemur dimittere opera mĩe ꝓpter scandalũ: sed meliora sunt opera misericordie ꝙ iusticie. ꝗ tenemur dimittere opera iusticie propter scandalũ. ergo tenemur non re

petere nr̃a ꝓpter scãdalũ. Item. super illũ locũ euãg. **Tertio.** Ve mundo a scandalis. dicit auctoritas. tenemur vitare scandalum ĩquantum possumus sine pctõ: sed sine pctõ possumus vitare proximi scandalum non repetendo nostra. ergo non tenemur nõ repetere nostra ꝓpter scandalum. ergo non est licitum repetere sua cũ scandalo fratris. Sed contra. ecclesia sustinet ꝛ pmit **In oppo'** ꝙ repetantur sua ab aliquibus et cum scãdalo mlti, enim scandalizant inde. ergo licitũ ẽ reperere sua et etiã cum scandalo. Qđ concedimus: aliter enĩ dissipa**Solutio.** tur vnitas eccl'ie. dicimus ergo ꝙ licet repetere sua ꝛ cũ scandalo: duplici rõe. Prima est refrenatio maloꝝ **Prima rõ** scđꝫ quã cõsulitur malis vbi non repeterent sua mali oĩa bonis auferrent: si enĩ boni nõ peterẽt sua: ꝛ hoc dimitterent ꝓpter scãdalũ: mali etiã sẽꝑ pretenderẽt signũ scãdali. Scđa causa ẽ vtilitas ꝛ pax eccl'ie. Ter**Secũda cã** tia cã est ꝯsolatio infirmorum: desperarent enĩ infir**Tertia cã.** mi si nõ liceret repetere sua: infirmis enĩ data sũt temporalia non tm̃ ad sustentationẽ: sed ad ꝯsolationem sicut dr in canticis: Leua eius sub capite meo ꝛ dexte **In canticis.** ra illius ãplexabit me: et etiã viri religiosi in accidiã caderent si auferentur eis tpalia et non liceret eis repetere. Quarta cã ẽ qꝛ nescitur vtrum ille a quo re**Qrta causa.** petitur scandalizet: immo presumẽdum est ꝙ nõ. istis quatuor de causis: lꝫ etiã cum scãdalo passiuo repetẽ sꝫ cũ scãdalo actio nũꝙ lꝫ. vñ apo. si esca. m. scãdalizauerit frem meũ. i. si ego mãducãdo scãdalizauero nõ mãducabo carnes ĩ etnũ. Ad pmo ꝗ ob. dicim' ꝙ si ĩ **Ad pmum** repetitiõe nostrarum rerũ nullũ aliud bonũ esset nisi acquisitio tẽporaliũ tũc sine dubio nõ tenemur repetere ꝓpter scãdalũ: sed multa alia bona ibi sunt. refrenant enim mali a rapinis ꝛ furtis: ꝛ in hoc consulitur eis: sicut dictũ est. Ad secundo obiectũ dicim' ꝙ alia **Ad secũdũ** est ratio in operib' iusticie / alia in operib' misericordie: opera enim misericordie ꝓprie cõseruatiua sunt vnitatis ecclesie ꝛ pacis. vnde iusticia et pax osculate sunt. Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ illa auctoritas in**Ad tertiũ.** telligenda est salua triplici veritate / vite / iusticie / ꝛ doctrine: vite vt si socius scandalisetur: quia nõ fornicor sicut ipse: ꝓpter illud scãdaluꝫ non debeo relinquere bonam vitam meã: vel si aliquis scandaliset ꝙ do sententiã iustam cõtra ipsum: non propter hoc debeo dimittere quĩ iudicẽ iuste / doctrine vt si aliquis scãdalisetur: quia predico fidem: nõ ꝓpter hoc debeo dimittere quin predicẽ: sicut nec dñs dimisit qñ apl̃i dixerũt ei mathei. xi. scisꝗ phar. audito hoc vbo scãdalisati sunt: et dñs respõdit: sinite illos ceci sunt / ꝛ duces cecoꝝ: Sed adhuc videt posse probari ꝙ non liceat re**Iterum ar** petere sua cũ scandalo proximi: quia tenemur dimittere opera misericordie propter scandalũ vitandum: sed opera misericordie in pcepto sunt: ergo tenemur dimittere opera misericordie q̃ sunt in precepto propter scandalũ: ergo multofortius tenemur dimittere opera que non sunt in precepto propter scandalũ: sed repetere sua nõ est in precepto / licet enim cuilibet renũciare iuri suo: ergo tenetur quilibet nõ petere sua propter scandalũ: ꝛ ita non est licitũ ea repetere cum scandalo ꝓximi. Item sicut bonũ publicum cõseruat **Solutio.** per opa iusticie / ita ꝛ opa misericordie. per rationem enim dati ꝛ accepti de qua loquit apostolus. cõseruat bonũ publicum: sed bonum publicũ non facit in opibus mĩe quĩ teneamur ea dimittere ꝓpter scandalũ: sed repetere sua non est in precepto / licet enĩ cuilibet dicit apostolus. Si esca mea scandalisat fratrem meũ

nõ mãducãdo carnes in eternũ: sꝫ nõ mãducare car. ĩ eter. mai' est ꝙ nõ repetere pratũ vel vineã: ꝗ ꝛ tenemur nõ mãducare carnes in eternũ ꝓpt scãdalũ. multofortius ꝛ nõ repetere nostra tenemur ꝓpter scãdalum. Solutio. Ad pmo obiectũ dicimus ꝙ tenemur **Solutio.** dimittere opera mĩe ꝓpter scandalũ: sed illud dimit**Ad pmuꝫ.** tere nõ est dimittere simpliciter: sed differre: quia nõ tenemur opera mĩe facere semꝑ / nec tenemur ea facere in publico: immo melius fiunt in occulto: sicut dicit dñs. Attẽdite ne iusticiã vestraꝫ faciatis corã hoĩbus ꝛ nesciat sinistra qd faciat dextera: sed tamẽ a prelatis debẽt opera mĩe fieri in publico: eis enim dictũ est: sic luceãt opera vestra corã hominibus vt glorificent patrẽ vestrũ q̃ in celis est: repetitio vero rerũ vestraꝝ sub iudice non potest esse in abscondito ꝛ ꝓpter hoc non est simile de operibus misericordie / ꝛ de ope**Ad scđm.** ribus iusticie. Ad scđo obiectuꝫ dicimus ꝙ bonũ publicũ seruat per opera misericordie etiã si in occulto fiant: sed opera iusticie fiunt in aperto. vñ non est simi**Ad tertiũ.** le. Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ apostolus loquitur ibi de scãdalo actiuo cũ quo nichil faciendũ est: ꝛ hoc patet per illud quod subiũgit: dicit enĩ ita q̃ propter si esca scandalisat fratrẽ meũ non mãdu. car. ĩ eter. ne fratrem meũ scandalisem: patet ꝗ ꝙ de scandalo actiuo ĩtelligitur sicut ꝛ illud quod dicit ad roma. xiiij. si propter cibũ tuum frater tuus contristatur iã non secundũ ca. ambulas. intelligitur de scãdalo actiuo. vñ subiungit: noli cibo tuo illuꝫ perdere ꝓ quo christus mortuus est quasi noli scãdalisare fratrẽ tuũ propter cibũ. in eodẽ tñ capitulo loquens de comestione ydolatici dicit: bonũ est mãducare carnem: ꝛ nõ bibere vinum in quo frater tuus offenditur / aut scandalisatur / aut infirmatur: Et distinguit triplex scandalũ passiuũ **triplex scãdalum.** quod supra dixim'. Offendit enim frater cum amittit caritatẽ ꝛ illud scandalũ passiuũ est mortale pctm̃: scandalisat enim cuꝫ dolet de hoc quod facis ꝛ remittitur feruor caritatis in ipso: ꝛ istud scandalũ passiuũ non est peccatũ mortale. ĩfirmatur cũ dubitat de fide et hoc scandalũ est aliquãdo mortale ꝛ aliqñ veniale: si ergo scandalisant homines de hoc ꝙ aliquis comedit carnes vel in die mercurij vel ĩ aliquo tempore in quo nõ est cõsuetũ comedere carnes in regione ĩ qua est non scđm caritatẽ ambular. vñ peccant: cũ ꝗ qua**In q̃tuor causis lꝫ repetere sua q̃o incidẽs** tuor cause dicte sunt superius: qb' licet repetere sua etiam cũ scandalo ꝓximi videlicet refrenatio maloꝝ bonũ publicũ / cõsolatio infirmoꝝ / ꝛ ignorantia: Queritur si sciat aliquis ꝙ iste scãdalisabitur si repetat ab eo quod suuꝫ est: vtrũ tenetur nõ repetere ex quo certum est de scandalo. videtur ꝙ sic: quia in infinitũ ma**Ar ꝙ sic.** gis debet diligere ꝓximũ ꝙ rem illã tẽporaleꝫ: ergo potius debet amittere rem suam ꝙ scienter dimittere perire proximũ suum. quod cõcedunt multi dicen**Opĩo multorum.** tes ꝙ si sciat ꝙ ꝓximus scãdalisabitur: si repetat sua tenet nõ repetere: sed impossibile est ipsum scire scandalũ proximi: quia non potest videre cor: signa enim exteriora fallere solent. Sed contra hanc solutioneꝫ **Ꝯ hãc ar.** obicit de phinees q̃ zelo iusticie ꝓfodit virũ israelitaꝫ coeuntẽ cũ madianitide ꝛ tamen sciebat illos perire corpore ꝛ anima ex quo in ipso actu peccati interficiebat illos: ergo iusticia nõ est dimittenda propter mortem ꝓximi spũalem. Item beatus thomas cãthuar. **Secundo.** repetijt ecclesie res: ꝛ tamẽ sciebat ꝙ rex ꝛ principes anglie scandalisabant: qꝛ repetebat: ergo iusticia siue repetitio reꝝ nr̃aꝝ nõ est dimittenda ꝓpter scãdaluꝫ. **Solutio.** qđ concedimus. vel propter zelũ iusticie et pacẽ tem

poralem ecclesie re petũtur. ex pace enĩ tẽporali consequitur pax spũalis per quam vacat ecclesia legi dei ꝓpter hoc enĩ habet ecclesia decimas vt possit vacare legi dei et esse in lecto cõtemplationis: vt quod ibi inuenerit infundat per predicationẽ subditis. ꝛ hoc maxime debent facere prelati. vnde in cant. Adiuro vos **In cãticis.** filie hierusalẽ ne suscitetis neꝗ euigilare faciatis dilectam meã donec ipa velit. quiescere enĩ debet in contẽplatiõe donec ibi hauserit quod aliis propinare dꝫ. Additis ergo istis duabus causis zelo iusticie et pace ecclesie quattuor causis pcedẽtib': licet repetere sua cũ proximi scandalo. etiã sciẽter: sed cũ cupiditate nõ licet. Iuxta precedentia querit vtrũ ꝓpter generale **Alia q̃o incidens.** scandalũ teneat ecclesia nõ petere sua. qđ videtur: qꝛ ꝓpt generale scãdalũ dimittit ecclesia repetere deci**Ar ꝙ sic** mas. Item dicit augu. super ioh. ꝙ propter genera**Secũdo ꝑ augustinũ.** le scandalũ dimittẽda est predicatio: ergo veritas doctrine dimittenda est propter scandalũ: multofortius debet ecclesia dimittere repetere sua ꝓpter gñale scãdalũ: qꝛ petere sua licitũ est. et etiã licitũ est nõ petere sua: sed si ꝓpter gñale scandalũ tenetur ecclesia non repetere sua: ergo peccauit mortaliter. Btũs thom. cantu. repetendo res ecclesie cũ generali scandalo anglicorũ. Solutio. Ad hoc respondendũ est cũ distin**Solutio.** ctione. si enĩ in nullo leditur libertas spũalis ecclesie vel minimũ ledit et ex alia parte sit gñale scandalum tunc prelatus non repetet: et si repetit peccat mortaliter si certus sit de generali scandalo. vbi eĩ noua est iusticia dimittenda est repetitio rerũ suaꝝ ꝓpter generale scãdalũ. ꝛ in hoc casu dicit aposto. i. ad coꝝ. vi. Quare non magis iniuriã accipitis si nõ sit generale scandalũ ex vna parte et lesio tanta ecclesie ꝙ nescitur vtrum magis vitandũ sit: tũc iudicio boni viri standũ est an sit repetendũ an non. vel ratio virtus docet nos de omibus talibus melius ꝙ ars. qꝛ vtus oĩ arte certior et melior. Si vero magna sit lesio spũalis liber**Nõ de officio prelati.** tatis ecclesie pugnare debꝫ prelatus vsꝗ ad mortem non debet dimittere propter scandalũ generale. sicut nec beat' thomas omisit. Ad illud qđ obiectũ est de **Ad rõnem** decimis dicimus ꝙ nõ solum ꝓpter generale scãdalũ non repetuntur: sed propter alias duas causas: quaꝝ vna est. Quia laici aliquando causam pretendũt qua**Prima cã** re debent habere decimas. dicunt enĩ ꝙ date fuerunt eis qñ ecclesia maxime indiguit auxilio eoꝝ. Secũda **Secũda cã** causa est: qꝛ alius est cibus in domo dñi sufficiẽs. Ad **Ad aliud.** illud qđ obiectũ est de predicatione dicimus ꝙ si oẽs scandalisant tunc dimittenda est: qꝛ inutilis esset. sed si quidam scãdalisantur quidã non: nõ est dimittenda sicut nec xp̃s dimisit. Sciendũ autẽ ꝙ cũ hec auctori**Notandũ.** tas apl̃i: Omĩa michi licent: sed nõ oĩa expediũt: exposita sit de redẽptione reꝝ cũ scandalo fratris: exponitur etiã de comestione ydolatici in ydolio. Est autẽ **qd ydolaticum.** ydolaticũ caro immolata ydolo. et ydoliuꝫ locus in quo immolabatur. comedebãt autem fideles de ydo**idoliũ qd ẽ** latico in ydolio cũ ydolatris vt eos attraherent ad fidem: sed infirmi in fide credebãt ꝙ in veneratiõe ydoli comederent ꝛ cadebant a fide aut dubitabant de fide ꝛ sic scandalisabantur. Exponit ergo sic illa aucto**Exponit dictum pauli** ritas: Omnia michi licent: sed non oĩa expediunt ꝛ licitũ est comedere ydolaticũ: sed non expedit cũ scãdalo infirmorũ / et scđm istam expositionem dicit glosa. **Glosa.** Sanctius est fame mori ꝙ ydolatico vesci / ꝛ ĩtelligit cuꝫ scandalo: Sed videt hoc falsum: quia dicit ꝙ nisi **Ꝯ hoc ar.** adam comedisset de ligno sibi cõcesso cũ haberet corpus indigens alimonia ciboꝝ interfecisset in se manus ꝛ

sic interfecisset se:ponatur ḡ q̄ iste nõ habeat quid co
medat nisi ydolaticũ si comedat scandalisabit ꝓximũ
si non comedat morietur fame et sic interficiet se:sed
peius est interficere se q̄ scãdalisare proximum:ergo
hec est falsa:sanctius est fame mori q̄ ydolatico vesci
Solutio. cũ scandalo. Solutio. In illa auctoritate non confert
peccatum pctõ:sed pena peccato: nõ enim is est sensus
sanctius est inicere manus i se q̄ ydolatico vesci:hoc
enim est falsum:sed is est sensus mors corporalis mi-
nus mala est q̄ scãdalisare ꝓximũ:sicut illud euange
lij intelligit: melius est ei vt suspẽdat mola asinaria
in collo eius et submergat i ꝓfundũ maris q̄ vt scan
dalizet vnũ ex pusillis istis:ille q̄ nõ hꝫ quid comedat
nisi ydolaticũ debet comedere:debet tñ facere quãtũ
in se est vt nõ scandalizet. vñ debet p̄stari et dare in pu
blico q̄ nisi comedat morietur fame ꝛ tunc nõ scãda-
lisat:exponit etiam de sumptiõe sumptuũ a subditis:
Alr expõit quasi dicat apls: licet michi accipere sumptus ab eis
quib⁹ p̄dico:sꝫ nõ expedit:scdꝫ hoc dicit bonũ ẽ michi
magis mori q̄ vt gloriam meã quis euacuet/ꝛ vocat
gloriam suam superogationeꝫ: supererogabat enim
ꝯ hoc ar in hoc q̄ non accipiebat sumptus a subditis:sed pro-
batur q̄ non erat supererogatio:quia corinthij auari
erant ꝛ si acciperet sumptus ab eis scandalisaret eos
et tenebatur non scandalisare:ḡ tenebatur nõ accipe:
Secundo. ergo non supererogabat non accipiendo. Item tene
batur repellere pseudo apostolos:ꝛ non poterat nisi
non accipiẽdo:ḡ tenebatur nõ accipere. ꝛ inde vt pri⁹.
Solutio. Ad hoc est solutio q̄ quantuꝫ ad quosdam superero
gabat quantũ ad alios nõ:multi enim erant q̄ libenter
Exponitur darẽt ei si ipse vellet accipere. Est ergo sensus gloria
dictũ pauli mea.i.p̄miũ quod mereor ex hmõi supererogatione
melior est q̄ mors corporalis sit mala. vñ melius est
incurrere mortẽ corporalem q̄ amittere istud p̄miũ.

¶ Utrum consilium dei sit omittendum
propter scandalum.
¶ Quinta questio principalis.

Queritur postea vtrum consilium dei sit dimittẽ
Ar q̄ non. dum ꝓpter scandalũ. videt q̄ non:quia p̄ceptũ
non est dimittendũ ꝓpter scandalũ: sed consilium est
maius q̄ preceptum:ergo non est dimittendũ ꝓpter
Secundo. scandaluꝫ. Item magis debeo diligere vtilitatẽ meã
spũalẽ q̄ aliquã vtilitatem ꝓximi siue corporalẽ siue
spiritualẽ:sed i faciendo consilio est vtilitas mea spi-
ritualis:ḡ non debeo dimittere consiliũ ꝓpter scãda-
In oppom lum proximi. Sed contra. Dicit auctoritas debem⁹
vitare scãdalũ quantũcũq̄ possumus sine pctõ: sꝫ hoc
possumus vitare scandalũ sine pctõ: quia nõ tenemur
ad cõsiliũ: ergo dimittendũ est cõsilium propter scan
Euasio. dalum. Forte dicet ad hoc q̄ illa auctoritas intelligẽ
da est salua triplici veritate:sed si dimittat cõsiliuꝫ nõ
ꝯ hoc ar. est salua triplex veritas: quia dimittit ascẽsus de vir-
tute in virtutem:quod est de veritate vite:ꝛ propter
hoc non est dimittendum consilium ꝓpter scandalũ:
sed eadem ratione opera misericordie nõ sunt dimit-
tenda propter scandalum:quia sunt de veritate vite:
nec opera alterius virtutis/ et sic nullum opus virtu
tis dimittendũ est propter scandalũ: quod est contra
Secundo. p̄dicta. Itẽ aggrauet cas⁹:ꝛ ponat q̄ pr ꝛ mr tua sint
q̄o incidẽs senes et non habeant aliũ prouisorẽ nisi te: Queritur
Ar q̄ sic. vtrũ in hoc casu tenearis nõ intrare claustrũ. Videt q̄
sic:q̄r p̄ceptũ ẽ tibi Honora patrẽ ꝛ matrẽ ꝛc. ꝛ hoc nõ
teneris facere semp:sed pro loco ꝛ tẽpore. sed modo
est tẽpus et locus:ergo teneris honorare modo: ꝛ in-
telligitur de honoratione q̄ est in necessarioꝝ exhibi-
tione:ergo teneris dare necessaria modo patri et mri
sed nõ potes si intres claustrũ: ergo teneris nõ intrare
claustrũ in hoc casu. Cõtra. ad gala. v. dicit apostolus In oppom
Si spiritu ducimini nõ estis sub lege:ḡ cum iste q̄ vult
intrare claustrũ spiritu dei ducat non est sub lege: ab
solutus est ḡ ab hoc precepto honora patrẽ ꝛc. ḡ non
tenetur dimittere claustrum intrare ꝓpter illud pre-
ceptũ implendũ. Item dicit hierony. per calcatũ per Secũdo p
ge patrẽ:per calcatã perge matrẽ. s. ad frugẽ melio- hierony.
ris vite. et dicit dñs in euange. Cõtendite intrare ꝛc. Cõfirmat.
et alibi. Dimitte mortuos sepelire mortuos:tu autẽ
vade et annuncia regnũ dei. et alibi. Omis qui relin- Cõfirmat
quit patrẽ aut matrẽ aut filios ꝛc. cẽtuplũ accipiet ꝛc. per aliud.
ergo non peccat iste relinquendo patrẽ et intrãdo re-
ligionem:ergo nõ tenetur non intrare religionem:et
in illo casu. Sꝫ ꝓbat q̄ peccet: q̄r aliqñ angls sathane Iterũ ar q̄
transfigurat se in angelum lucis. vt dt apls. ꝛ in iob. peccet.
Quis reuelabit faciem indumẽti ei⁹: instigat ḡ sepe
aliquẽ diabolus et monet vt intret claustrũ vt postea
faciat eũ exire:et sic magis peccare. sed iste nescit vtrꝫ
spũs benignus moneat ipm ad intrãdũ claustrum/an
spirit⁹ malignus:sed si intrat ex spiritu maligno pec-
cat mortaliter:sicut patet cũ aliquis itrat ex despera-
tione. cũ ergo dubitet an spiritus malignus moneat
ipm cõmittit se discrimini si intrat: ergo peccat mor-
taliter in illo casu intrãdo claustrũ. Solutio. Ad pri Solutio.
mũ dicimus q̄ cõsilium nõ est dimittendũ ꝓpter scan Ad p̄mũ
dalum passiuũ. Ille enim qui intrat claustrũ q̄tuꝫ in se
est nõ scandalisat. Dicimus ergo q̄ auctoritas illa in-
telligenda est salua triplici veritate. sed si dimitteret
consilium nõ esset salua triplex veritas:q̄r de veritate
vite est ascensus de virtute in virtutẽ:ꝛ non est simile
de operibus mie: qm̃ opera mie possunt fieri priuate
et ita sine scandalo. vnde si dimittit ꝓpter scandalum
nichil deperit dimittenti:q̄r si differtur nõ aufert. si di
mitteret cõsilium aliquid ei deperiret. vnde nõ est di-
mittendũ:imo ei qui scãdalisatur dicendũ est. an ocu
lus tuus nequã:q̄r ego bonus sum. Ad scdo obiectũ Ad scdm.
dicimus q̄ si aliquis spiritu dei ducitur ad intrãdum
claustrum nõ debet dimittere ꝓpter patrẽ:sed debet
eum ducere ad religionẽ secũ si potest. si vero nõ põt
cõmendet eũ dño qui dat iumẽtis escã ipoꝝ ꝛc. et trã Nota dili-
seat ad religionẽ. Tũc enim hꝫ locũ quod dicit hieroñ. genter.
per calcatum perge patrẽ ꝛc. nec tenetur tunc proui- hieronym⁹
dere patri suo: qm̃ absolut⁹ est ab illo qui dedit legẽ
Sunt autẽ tria per q̄ potest cognoscere se duci a spi- Tria signa
ritu sancto. Primũ est iocunditas mentis. aliqs enim p̄mũ signũ
vult itrare claustrũ q̄r videt claustrales pauperes spi
ritu et hilaritatẽ mentis habentes:ꝛ similia. et maxi-
mũ gaudiũ habet in hmõi. Scdꝫ signũ est q̄ a spiritu scdm signũ
dei ducit:si vult intrare claustrũ vt vitet pctm̃. multi eñ
sũt q̄ de facili patiũtur lubricũ carnis/ de facili diligũt
mũdũ i excessu. ꝛ de talib⁹ dt greg. Qui ifirm⁹ ẽ itret Gregorius
claustrũ:opꝫ enim ipꝫ ligari tanq̄ freneticũ spũalẽ. Ter tertiũ signuꝫ
tium est qñ intuitu solo emendationis vite vult intra
re claustrum. si vero dubitet an malo vel benigno spi
ritu ducatur:sicut multi faciunt qui ponũt se in hmõi
questionibus:tenetur non intrare. debet enim dimitte
re illam dubitationẽ si habet/vel desperationẽ:ꝛ tũc
licite potest intrare aliqua de predictis causis.

¶ Quid sit faciendum propter
vitandum scandalum.

¶ Sexta questio principalis.

Queritur quid sit faciendũ propter vitandũ scan-
dalũ: vtrũ. s. tenear dare bibliã meã alicui si vi-
Ar q̄ sic deam ipm scandalisari nisi dem ei. videtur q̄ sic:quia
teneor in casu dare vitã meã corporalẽ pro aĩa proxi-
mi. aĩa enim proximi diligitur tertio loco:ergo multo
fortius teneor dare bibliã meã pro aĩa ꝓximi ne scan
dalisetur:et si: ꝓ scandalo vitando teneor dare bibliam
Ad idem. meã. Item. si videam ipm proximũ mori corporali-
ter teneor ei dare etiã quicquid habeo anteq̄ dimit-
tam eum mori corporaliter:sed in infinitum peior est
mors spiritualis q̄ corporalis:ḡ teneor dare bibliam
meã si videam ipm mori spiritualiter nisi dem ei. sed
si scandalisatur moritur spiritualiter:ergo teneor da
Ad idem. re bibliam meã propter scandalũ. Item dicit aposto.
Si esca scandalisat fratrem meũ non manducabo car
nes ineternũ:ergo teneor abstinere a carnibus ieter-
num propter scandalũ. sed maius est abstinere a car-
nibus ineternũ q̄ dare bibliam: ergo cum tenear fa-
cere maius propter scandalũ teneor dare bibliã meã
Ad idem. propter scandalũ. Item. teneor vitare scandalũ q̄tuꝫ
possum sine peccato:salua tripliciveritate. sed dando
bibliam meã salua est triplex veritas. non enim est de
Ad idem. veritate vite retinere bibliã. Item. dare eam non est
peccatum:immo est opus misericordie:ergo si aliter
non vitatur scandalũ teneor eã dare propter scanda-
Item ad id lum. Item. teneor omittere opera misericordie pro-
pter scandalũ:ergo multofortius ꝛ facere: ergo dare
bibliam teneor:q̄d est opus misericordie propter scã
Solutio. dalum. Solutio. Ad primo obiectũ dicimus q̄ sicut
Ad p̄muꝫ. in aliquo casu teneor dare vitam corporalẽ pro aĩma
proximi: ita in aliquo casu teneor dare bibliã meam
pro scandalo proximi vitando:sed non in quolibet ca
su. vnde si ex particulari inferat vniuersalem. patet q̄
non valet hec argumentatio:sed si conclusionẽ intel-
ligat particulariter q̄tum ad casum necessaria est ar-
gumentatio:et est a simili/vel potius a minori. vnde
concedimus q̄ in aliquo casu teneor dare bibliã pro
scãdalo vitãdo in aliq̄ nõ si enim petat irratõnabilr sine
causa rationabili non teneor ei dare duplici de causa.
Prima rõ. Prima est bonũ publicũ. ad publicũ enim bonũ perti-
net vt dominia rerum non transferantur sine ratione.
Secũda cã Secunda causa est vt reprimatur temeritas petenti-
Scdꝰ casus um. Secundus casus est si petat rationabiliter: vt si
sit ei necessaria ꝛ michi similiter: tũc non teneor dare
Prima cã. duplici de causa. Pria est vt reprimat temeritas pe-
Scda cã. tentiũ. Secũda ꝓpter ordinẽ caritatis:magis enim de
tercius casus beo me diligere q̄ alium. Tertius casus est si aut mi
chi aut tibi ꝛ illi sit necessaria: sed michi magis:ꝛ tũc
Prima cã. non teneor dare triplici de causa. Prima est vt repri-
Secunda. matur temeritas petentium. Secunda est ꝓpter or-
dineꝫ caritatis:magis enim debeo me diligere q̄ aliuꝫ.
Tertia. Tertia ꝓpter bonum publicum:ad bonum enim pu
blicum pertinet q̄ quilibet vtatur re sua ꝓut melius
q̄rt⁹ casus. potest. Quartus casus est si illi est necessaria ꝛ michi
superflua:sed propono dare alicui quẽ scio magis in
digere illo ꝛ tũc nõ teneor dare illi ꝓpter primã ꝛ ter
q̄nt⁹ casus. tiam causam q̄ dicte sunt in tertio casu. Quint⁹ casus
est si illi sit necessaria et michi superflua:nec video ad
presens aliquẽ qui magis indigeat: sed tamen suspi-
cor q̄ in breui aliquis magis indigebit cui reseruo:et
tunc non teneor dare isti propter easdem causas q̄ di-
cte sunt in quarto casu:sicut si aliquis habeat frumen
tum superfluũ nec tenet illud dare indigentibus mo-
do si habeat ꝓbabilẽ supitionẽ q̄ in ꝓximo erũt ma-
gis indigẽtes illo frumento quibus reseruat. Sext⁹ sext⁹ casus.
casus est si illi sit necessaria et michi supflua nec video
aliquem aliũ qui magis indigeat vel eque nec suspi-
cor q̄ proximo futurus sit aliquis magis indigens in
hoc casu teneor ei dare propter scandalũ vitanduꝫ:et
in secundo casu si ipse valde ꝛ multuꝫ indigeat ꝛ ego
parum. Sed pro quanta indigẽtia vel sua vel mea te vnctio docꝫ
neor ei dare:hoc non determinat ars sꝫ caritas:cõce-
dimus ergo ꝯclusioneꝫ primi argumenti:ꝛ in aliquo
casu teneor dare bibliã meam ꝓpter scandalũ:sꝫ non
in omni casu. Ad scdo obiectũ dicimus q̄ bene tene- Ad secũdũ
ret argumẽtatio si esset eadẽ visio mortis corporalis
et mortis spiritualis:sed non est eadẽ visio:mors enim
corporalis visibilis est:sed mors spiritualis nõ est vi-
sibilis cum sit in anima: nec aliquis debet de facili su
spicari q̄ aliquis scandalisetur vel moriatur spiritua
liter:preterea mors corporalis causam habet manife
stam scilicet defectũ cibi:sed mors spiritualis non ha
bet causam manifestaꝫ: ꝛ propter hoc non est simile.
Ad tertio obiectũ dicimus q̄ nõ est simile duplici de Ad tertiũ.
causa. Prima est apostolus loquit de scãdalo actiuo Prima cã.
et hic loquit de scandalo passiuo. Scda est q̄ abstinẽ-
cia a carnib⁹ nulli p̄iudicat nec persone nec reipubli- Scda cã.
ce:sed dare bibliã pro hmõi scandalo:licet nõ preiudi
cet persone/tamen preiudicat bono publico:quia ad
bonum publicũ pertinet q̄ non transferant dñia rerũ
sine ratione. vnde si non fiat michi preiudiciũ nec bo-
no publico teneor vitare scandaluꝫ. Ad quarto obie Ad q̄rtum
ctum dicim⁹ q̄ non est salua veritas vite quolibet ca
su si detur biblia:quia de veritate vite est vt quilibet
vtatur re sua prout melius potest. Ad vltimo obie- Ad q̄ntum
ctuꝫ dicimus q̄ in aliquo casu teneor facere opera mi
sericordie ꝓpter scandalũ: sicut in aliquo casu teneor
dimittere propter scandalum. vnde concedimus con
clusionem in casu.

¶ Utrum petrus scandalisauerit separãdo se
a gentibus et comedendo cum iudeis.
¶ Aliud capitulum.

Circa vltimũ casum queritur de casu illo in quo
ex diuerso diuersa occurrũt scandala:sicut de ca
su illo in quo beatus petrus cũ esset anthyochie ꝛ gẽ-
tiliter viueret cũ gentilibus cũ venirent quidã iudei
anthiochiã ex ierosolimis separabat se a gentibus et
comedebat cum iudeis discernẽdo cibaria:ꝛ sup hoc
reprehẽdit eum apostolus dicens: Si tu cum iudeus
sis gentiliter viuis ꝛ nõ iudaice quomodo cogis gen
tes iudaisare. Querit ergo hic vtrũ petrus peccauit Questio.
sic faciendo. Videt q̄ sic:q̄r cogebat gẽtes iudaisare: Ar q̄ sic.
vt dt apls:ḡ errare. ꝛ cogebat eos errare facto suo:ḡ
minus recto: et ita facto minus recto prestabat occa-
sionẽ ruine alijs:ergo per locũ a diffinitione scandali-
sabat in via fidei quod est grauı⁹ q̄ in via moꝝ: ḡ pec
cabat mortaliter. Item. reprehensibilis erat:vt dicit Secundo
apls:ergo pro aliquo peccato nõ pro alio/nisi q̄r scã-
dalisabat in via fidei:ergo peccabat mortaliter. Itẽ. Tertio.
dicit glosa q̄ ipe faciebat ꝯtra veritatẽ euãgelij:ergo
peccauit mortaliter. Sed contra. Confirmatus erat In oppom
virtute ex alto:ergo non peccauit mortaliter. Item Secundo.
super illũ locũ mathei. Tibi dabo claues regni celoꝝ
dicit glosa: quas si tunc habuisset error locũ in eo nõ
iuenisset: sꝫ tũc separabat se a gẽtilib⁹:habebat claues
et etiã iam cõfirmatus erat virtute ex alto: ḡ tunc nõ

inueniebat locũ error in eo:ergo nõ errabat:ergo nõ
Tertio. peccabat. Item. zelo caritatis comedebat cũ iudeis:
et cõformans se eis vel simulans se idẽ sentire cũ illis
vt oibus fieret oia/vt oẽs lucrifaceret:ergo factũ illõ
ex caritate erat:ergo meritoriũ: ꝯ nõ peccabat illo fa
Diuerse so cto. Ad hoc sunt diuerse solutões. vna hierony. alia
lutiones. augu. Hieronym⁹ enĩ dicit ꝙ apli per se cõdixerãt ista
p̃ma hiero. tria. s. ꝙ petrus separaret se a gentilibus et ꝙ come-
alia augu. deret cũ iudeis discernẽdo cibaria et cõprehenderent
a paulo vt iudei videntes magistrũ suũ reprehẽdi sup
hoc facili⁹ se separarẽt a legalibus:qꝛ volebat eos du
cere ad spiritualẽ vitam vt inciperẽt esse quod futuri
erant. s. spũales:simulatorie ergo fecit petr⁹ q̃cq̃d fe-
cit ibi:et voluit se reprehẽdi vt videntes iudei aposto-
lum suũ reprehensum erubescerent de obseruatione
legaliũ:et simulatio illa bona fuit. fuit enĩ simulatio
facti q̃ aliquando faciẽda est ad vtilitatẽ fidei:sicut fe-
Petr⁹ non cit iehu simulãs se esse idolatrã. Scdm ergo hieronĩ.
peccauit ꝯ nullo modo peccauit btũs petrus. Dicit aũt istã solu
hieronymũ tionẽ fuisse origenis cõtra porphiriũ hereticũ qui pe
opio orig. tro iponebat stoliditatẽ:et paulo pcacitatẽ ꝛ proter-
Ad primũ uitatẽ. Ad primo obiectũ dicimus ꝙ reprehensibilis
Ad tertiũ erat. i. debuit reprehendi ex dicto nõ ex peccato. Ad
ꝯm hieronĩ. tertiũ dicimus scdm hierony. ꝙ nõ faciebat cõtra veri
tatem euãgelij. i. ꝙ facto suo nõ poterant gẽtiles hr̃e
opio aug. occasionẽ faciendi contra veritatẽ euãgelij. Scdꝫ aũt
augustinũ nichil ibi factũ est simulatorie ꝛ petrus ibi
reprehẽsibilis erat. i. dignus reprehendi. nõ audem⁹
opio docto tamen dicere ꝙ peccauerit: sed dicimus ꝙ reprehensi
ris. bilis fuit:qꝛ non adhibuit tantam diligentiã q̃tã vo-
luisset paulus adhiberi. sicut eĩ petr⁹ zelabat iudeos
quia erat apls iudeorꝫ: ita paulus zelabat gẽtiles: qꝛ
erat apls gentiliũ. et qꝛ petrus nõ expresserat eis cãm
separatõnis sue possent gentiles de facili errare. sicut
ergo petitio pauli de amotõne stimuli dr̃ fuisse stulta
licet fuerit meritoria:qꝛ non fuit omĩ modo discreta.
ita stultũ fuit factũ petri licet meritoriũ:qꝛ nõ fuit oĩ-
no discretũ. vnde potest dici fuisse minus rectũ. i. non
oĩno discretũ. sed nõ fuit minus rectũ in scandalo:sed
ꝯm ꝙ accipitur rectũ et scandalosum:qꝛ ipe non scan-
dalisauit. nõ enĩ tenebat adhibere oĩmodã diligẽtiã
ppter hoc nõ dr̃ fecisse cõtra veritatẽ euangelij:qꝛ nõ
oĩo discrete egit. ꝛ sic patet solutio ad omĩa obiecta.
per hoc ad Vtraqꝫ istarꝫ solutionũ bona est:licet sint opposite:qꝛ
oẽs rõnes. non discordant in iure:sed in facto. Item. ponatur ꝙ
aliquis sacerdos queratur a duobus ad audiendum
Ali⁹ casus. confessiones/quorꝫ vnus est pauper:alius diues: pau
per non est in extremo articulo: diues aũt est in extre
mo articulo et peribit in aĩa et corpore nisi statim eat
ad ipm sacerdos: sed ex alia parte multi scandalisabũ
q̃o incidẽs tur nisi primo eat ad pauperem: Queritur ad quem
Arguit ꝙ debeat primo ire. videtur ꝙ ad pauperẽ: quia debet
ad pauperẽ vitare scandalũ q̃tum potest. maius scandalũ magis
debet vitari: ergo non debet dimittere multas aĩas
In oppo^m perire pro aĩa vni⁹:ꝯ prio dꝫ ire ad pauperẽ. Sꝫ cõtra
Oĩ scãdalo remoto tenet mõ ille sacerdos ire ad istũ
diuitẽ quem scit esse in extrema necessitate : sed illud
ad quod tenetur non debet dimittere propter scãda-
Solutio. lum:ꝯ primo debet ire ad diuitem. Quod cõcedim⁹:
quia nisi iret primo peccaret mortaliter cuꝫ teneatur
ire modo ꝛ ita non esset salua veritas vite:magis enĩ
debet diligere se q̃ alios:debet tamen facere quantũ
in se est ꝙ alij non scandalisent. vnde debet eis mani-
festare causam quare primo vadat ad diuitem ꝛ tunc

ipse non scandalisat eos: et si scandalisantur a seipsis
scandalisantur.

¶ De correptione fraterna.
¶ Tractatus vicesimusquintus.

Dicto de scandalo: dicendum est de correptione
fraterna per quam sedant scandala ꝛ ꝯseruatur
vnitas ecclesiastica:circa questionẽ istam primo inqui
rendum est:vtrũ hoc preceptũ euangelicũ: Si pecca-
uerit in te frater tu⁹. ꝛc. pertineat ad omẽs an ad pre p̃mũ caplm
latos tantũ:secũdo de ordine correptionis et quomo
do procedendũ sit:secundum illum ordinem. Tertio
vtrum ordo seruãdus sit in notorijs sicut in priuatis:
Circa primũ probat ꝙ preceptum illud pertinet ad Prima q̃o
omnes: Quia dicit glosa super illum locũ ita peccat Ar primo.
qui fratrem peccare videt ꝛ tacet:sicut qui petenti nõ
idulget:qui enĩ dicit:si penitet dimitte : si peccauerit
corripe:si ergo dimittere penitẽti pertinet ad omnes
ergo corripere peccantem pertinet ad omnes. Itẽ in Secundo.
exodo: si bos aut asinus fratris tui ceciderit in puteũ
non pertransibis: sed subleuabis:bos est aliquis for-
tis/asinus est aliquis stultus/siue fortis siue stolidus
qui subditus est sit tuus si peccauerit debes ipsuꝫ sub
leuare hoc preceptũ ad omnes pertinet: ergo ad oẽs
pertinet corripere peccãtẽ. Item apostolus:si preoc Tertio.
cupatus fuerit homo in aliquo delicto/vos qui spiri-
tuales estis hmõi instruite in spiritu leuitatis: ꝯ oẽs
spirituales tenent corripere peccãtes: ergo illud pre
ceptũ non pertinet solũ ad prelatos. Item probatur Quarto.
exemplo pauli qui redarguit petrum cogentẽ gẽtes
iudaisare et ita minor corripuit maiorem similiter et
quilibet debet facere. Item q̃libet reddet rationẽ in Quinto.
die iudicij de talento sibi cõmisso:sed scientia corrigẽ
di quoddã talentũ est: etiã familiaritas quoddã talẽ
tũ est: ad maiores talentum quoddã est vt dicit gre-
gorius:illo talento debet vti loco ꝛ tẽpore:ergo qui
libet tenetur vti scientia corrigendi: ꝯ quilibet tenet
corripere peccantẽ. Item ratione idẽ probatur. pre- Sexto.
ceptum enim est pasce fame morientẽ:si nõ pascis oc-
cidisti. et io. in canonica. si quis viderit fratreꝫ necesse
habere ꝛ clauserit viscera sua quomodo caritas dei in
eo manet:ad opus ergo misericordie corporale tene
tur quilibet: ergo multofortius ad opus mĩe spũale
sicut dicit augustinus. Nõ est magnũ pascere ventres Augustin⁹
morientes:sed magnũ est pascere animas ineternum
victuras:sed opus spũalis mĩe est corripere peccãtẽ.
Sunt eniꝫ decem opera mĩe/ septem corporalia/ tria Deceꝫ opa
spiritualia:sicut dicitur in psalterio. Qui docet man⁹ mĩe.
meas ad prelium:ꝛ digitos meos ad bellum. per di-
gitos decẽ significant opera mĩe/septeꝫ corpalia/tria
spiritualia: q̃ sunt docere ignorantes/dimittere peni-
tenti/corripere peccantẽ:sed quilibet tenetur petenti
dimittere rancorem:ergo quilibet tenetur corripere
peccantẽ: nõ est ratio quare potius ad vnũ opus mĩe
teneatur quilibet q̃ ad aliud. Preterea dicit augusti Septimo.
nus ꝙ illud preceptum omnium est in omnes et ma-
iorum in minores:et parium in pares/ et minorum in
maiores:ergo illud preceptum non pertinet soluꝫ ad
prelatos. In antiquis codicibus inuenitur scriptum In oppo^m
respiciens iesus petrum dixit. Si peccauerit in te fra- ꝯr̃ in antiq̃s
ter tuus:et statim subiũxit: Quecũqꝫ ligaueris super q̃s codicib⁹
terram erit ligatum ꝛ in celis:ꝛ cuꝫ petrus figura est
prelati:solius prelati est ꝛ ligare ꝛ soluere: ꝯ illud pre
ceptum ad solos prelatos pertinet. Itẽ. ij. reg. sexto. Secundo.
Oza extendit manũ suam ad arcã domini q̃n declina-

uerunt boues calcitrãdo ꝛ mortu⁹ est: archa domini
est prelatus qui debet habere scientiã duorũ testamẽ
torũ:oza regẽs archã est subditus redarguens p̃latũ
videt ergo secunduꝫ hoc ꝙ minor non debet corripe
Cõfirmat. maiorem. Eadẽ obiectio de maria sorore moysi que
Tertio. obiurgauit moysen et percussa est lepra. Item. corri
pere peccantẽ est curare ipm: sed non quilibet habet
curã aĩarꝫ: ergo nõ quilibet tenetur corripere peccan
tem:ergo si quilibet tenetur corripere peccantem:et
ex precepto dñi: ergo monachus claustralis tenet ex
precepto dñi corripere peccantẽ: ergo si sciat aliqueꝫ
peccare in ciuitate ista ꝛ diceret ei cõscientia ꝙ ppter
correptionẽ suã dimitteret peccare debet exire clau-
strum:etiã contra preceptũ abbatis. sed si hoc esset se
Quarto. pissime exirent monachi de claustro. Item. si quilibꝫ
tenetur corripe fratreꝫ oẽs pereũt: qꝛ pauci corripiũt
diuerse o- Ad hoc a diuersis diuersimode soluitur. Quidã eniꝫ
piniones. dicunt ꝙ illud preceptũ tantũ ad prelatos pertinet:ꝛ
q̃tum ad alios consiliũ est. tenetur tamen in casu qui
libet corripere peccãtẽ:sicut quilibet tenet in casu vẽ
ad oẽs au- dere oĩa que habet et dare pauperib⁹. Ad oẽs ergo
ctoritates. auctoritates quibus ostenditur ꝙ quilibet tenet cor
ripere peccantẽ soluũt vno modo. s. cõcedendo cõclu-
sionẽ cũ hac determinatione in casu: et dicũt ꝙ nõ seq
Ad rõnem tur. tenetur in casu:ergo simpliciter tenet. Ad ratio-
nem autẽ dicũt ꝙ non valet hec argumentatio. Qui-
libet tenetur ad opa mĩe corporalis:ergo quilibet te
netur ad opera mĩe spiritualis. q̃m si pasco fame mo-
rientẽ corporaliter ipe non scandalisatur: sed si corri-
pio peccantẽ frequenter scandalisatur:qꝛ incertuꝫ est
michi vtrũ scãdalisaret ex correptiõe mea: ppter hoc
Cõtra hãc non debeo corripere ipm. Sed isti non vidẽtur bene
solutõeꝫ ar soluere:qꝛ certũ est ꝙ hoc ẽ preceptũ simplicit ꝛ oib⁹
honora patrẽ tuũ ꝛc. et ad hoc quilibet tenetur sim-
pliciter:tamen nõ tenet nisi in casu. precepta enĩ affir-
matiua sꝑ obligãt:sed non ad sꝑ:imo tantũ in casu/et
Dr̃a ꝯsilij ꝛ loco et tẽpore. Nõ est ꝯ hec dr̃a inter cõsiliũ et p̃ceptũ
precepti. ꝙ consiliũ obliget in casu:et preceptũ simpl'r. sed hec
differentia ꝙ preceptũ ex se obligat: cõsiliũ non ex se:
sed ex aliquo addito. sicut ex voto et iuramẽto:ꝛ ali-
quo tali. Cõcedimus ergo ꝙ quilibet tenetur corri-
pere peccantẽ:sed nõ tenetur corripere semꝑ: sꝫ loco
et tẽpore. q̃n videlicet credit ꝙ sua correptio ꝓsit ei
Ad p̃muꝫ. qui corripit. Et ad primo obiectũ dicimus ꝙ petr⁹ nõ
solũ gerebat typũ prelati: sed etiã typũ gñalis eccl'ie
Ad aliud. Ad illud quod obiectũ est de oza ꝛ maria dicimus ꝙ
significãt illos qui obiurgant causa vituperij ꝛ detra
Ad aliud. ctionis:nõ causa correptõnis. Ad illud quod obiectũ
est de cura aĩarꝫ dicim⁹ ꝙ duplex est cura aĩarũ. est enĩ
quedã cura aĩarꝫ ex officio:sicut in prelatis: et quedã
cura ex caritate: ꝛ hãc habẽt oẽs q̃ caritatẽ habẽt. vt
q̃ audit spiritũ sctm̃ in se dicat aliũ vent. vt hr̃ in apoca.
Ad aliud. Ad illud quod obiectũ est de monachis dicim⁹ ꝙ nõ
tenentur corripere illos qui extra sunt. absoluti eniꝫ
sunt ab illo p̃cepto ppter maius bonũ:sicut cũ intrãt
claustrũ absoluũtur propter maius bonũ ab hoc pre
cepto:Honora patrẽ tuũ ꝛc. q̃tum ad exhibitionẽ ne
cessariorꝫ. tenentur tamen corripere suos fratres clau
Ad vltimũ strales loco ꝛ tẽpore. Ad vltio obiectũ dicim⁹ ꝙ fere
oẽs pereũt:qꝛ stultorꝫ infinit⁹ est numer⁹. multi tñ cor
ripiũt alios. s. spũales viri corripiũt carnales. is eĩ dꝫ
esse ordo vt de⁹ iudicet spũalẽ virũ: et spũalis vir iu-
dicet carnaleꝫ hoiem: ꝛ carnalis iudicet bruta anima
lia:et in hoc consistit decor ecclesie:scꝫ in hmõi debita

proportione mẽbrorꝫ: quia decor est cõsummatio vel
dispositio decoris mẽbrorum. vnde dicit aristoteles:
Sed si iudicet carnalis spũalem virum et ꝙ carnalis
homo sit prelat⁹ ecclesie:tũc est ecclesia idecora ꝛ dif-
formis. Sciendũ autẽ ꝙ aliquis aliũ praue corripit Notandũ.
tribus modis aut quia indiscrete/aut qꝛ maliciose/ãt
quia derisorie:ꝛ hoc significatũ fuit in trib⁹ personis
videlicet in oza/maria/ꝛ cham. Oza enim cum prius
tacuisset cum vxore sua ausus fuit extẽdere manũ suã
ad archam ꝛ significauit illos q̃ vident festucã in ocu
lis fratris sui: trabẽ autẽ in oculo suo non cõsiderant
Maria vero ex malicia sua et indignatione obiurga-
uit moysem cõtra preceptũ illud legis: dijs nõ detra-
hes/ et principi populi tui nõ male dices:et significat
illos qui ex malicia vel odio arguunt prelatos suos.
Cham vero denudauit pudenda patris sui ꝛ derisit: De chã q̃d
ꝛ significauit illos q̃ derisorie ꝛ detrahẽdo arguũt fra figurat.
tres:ad hoc ergo ꝙ bene corripiatur frater/ oportet
ꝙ discrete corripiat ꝛ benigne et lene. de discretione
dicit apls. Omnis sermo vester sit sale cõditus:de be
nignitate:similiter dicit. si p̃occupatus fuerit homo ĩ
aliquo delicto:vos q̃ spũales estis corripite in spũ le-
nitatis. de tertio similiter dicit. Omnis sermo vester
qui malus est de ore vestro nõ pcedat: sed si quis ad
edificationẽ vtilis est. Itẽ qd̃ dictũ est de monachis q̃
sunt absoluti manifestare crimẽ ppter maius bonuꝫ
ab hmõi correptione:intelligenduꝫ est non absolute:
tanta posset esse indigẽtia correptionis vt tenerentur
exire claustrũ:etiã inuito abbate: sicut dicit ĩ cãticis.
Egrediamur ad agros. i. de cõtẽplatione ad actionẽ: In cãticis.
sicut cõtigit in tpe magistri berengarij ꝙ beleferdus
exiuit de claustro cõtra berẽgariũ q̃ impugnabat fidẽ
Exiuit tñ cũ licentia abbatis:si tamẽ nõ dedisset ei li- q̃lit exiuit.
centiam nichilominus exiuisset in tanta necessitate.

¶ De ordine corripiendi.
¶ Secundum capitulum.

Circa secundum capitulum querit de ordine cor Prima q̃o
ripiẽdi secũdũ hoc preceptum. si peccauerit fra- h⁹ capituli.
ter tuus ꝛc. sed prius videnda est cõtrarietas huius ca
pituli qd̃ dicit dñs. si peccauerit in te. ꝛc. Sciendum Notandũ.
ergo ꝙ dñs loquebatur de scandalo pusillorũ/ꝛ dixe-
rat:videte ne scãdalisaueritis vnũ de pusillis istis: et
assignauit causas duas quare nõ debeant scãdalisari.
Vna est:qꝛ angeli eorum semꝑ vident faciẽ patris mei Prima cã
qui in celis est: q̃si dicat: tãta est dignitas eorꝫ: quia an
gelos mittit ad custodias eorꝫ. vnde nõ debes eos scã
dalisare. Alia cã est:quia filius dei venit q̃rere ꝛ sal- Alia cã.
uare pusillos q̃ perierant. vnde pponit parabolã de
oue cẽtesima pdita:scandalisat autẽ aliquis trib⁹ mo
dis proximũ. vno mõ inferendo ei iniuriã vel cõtume
liã:et de hoc scandalo dicit apostolus. videte ne con-
temnatis vnũ de pusillis istis. Secũdo mõ scãdalisat
proximus q̃n aliquis peccat ipso pximo vidẽte: puo
cat enim ipsum ad peccandũ:ꝛ deinde dicit hoc:si pec
cauerit in te. ꝛc. i. te sciente:peccat enĩ contra te cum
prouocat te ad peccandũ. Tertio mõ scandalisat ali-
quis pximũ cũ non dimittit debito mõ fratri suo pe-
nitenti: de hoc dicit dñs postmodũ de fraterna corre-
ptõne. Sed obicitur de hoc quod dicit. si te nõ audie ꝯ dicta ar.
rit:adhibe tecũ vnum vel duos vt in ore duorꝫ. ꝛc. qꝛ
in deuterono. xix. dicit dñs. Non stabit testis vnus cõ
tra aliquẽ:sed in ore duum vel trium stabit omne ver
bum hic dicit:adhibe vnũ vel duos:ꝯ contrariũ est ei

Secundo. quod dicit in lege. Item. contrarius videtur esse apostolo qui ait: Peccantē corā hoībus omibus argue. Tertio. dñs autē dixit. Corripe ipm inter te ꝛ ipm solū. Itē. auctoritas intelligitur de pctō occulto/aut manifesto si de occulto qualiter adhibebit secū vnū vel duos. si Augustin⁹ de manifesto. Contra. Augustinus dicit ꝙ intelligit de occulto: et propter hoc soluitur quod obicit de cōtrarietate apostoli. apostolus enī intelligit de manifesto. vnde hec determinatio corā oībus intelligitur fieri ad verbū et ad participiū hoc modo: peccantem corā oībus argue corā oībus. vnde dicit augustinus. Solutio. Distingue tēpora et cōcordabis scripturas. Solutio Illud pceptū itelligit in mltꝭ casib⁹. pmo itelligit in casu q̄si duplicato hoc mō. si peccauerit i te frat tu⁹. i. te solo sciēte corripe ipm iter te ꝛ ipm solū: si te audierit lucratus es fratrē tuū: si te nō audierit siste ibi nisi hēas aliā viā pcedēdi. sꝫ si postea cōtingit ꝙ aliꝫ sciāt illd idē pcm tu debes adhibere vnū vel duos testes ad corripiēdū. in simplici vo casu pōt itelligi pceptū illd tā in pctō manifesto ꝙ in occulto: i manifesto cū plures sciant tecū peccatū illud. et tunc hoc modo procedendū est. Si peccauerit in te frater tuus. i. te sciente corripe ipm: primo inter te ꝛ ipm solū ne publice corrept⁹: sicut dicit glo. perdat verecundiā qua perdita Glosa. in peccato permaneat. si te audierit lucratus eris fratrem tuū. si non audierit adhibe adhuc tecū vnū vel duos de illis qui sciūt idē peccatū vt cū ad vni⁹ admonitionem corrigi noluit multoꝝ obiurgatione resipiscat vnus aūt adhibēdus est de necessitate ecclesie denunciatione sufficit vnus testis: qꝛ ipe denūcians vicē alteri⁹ gerit testis. ꝛ per hoc soluitur primo obiectū. Ad primū Quia moyses loquitur de testibus in causis decidendis vbi exiguuntur adminus duo testes, dñs autem loquitur de testibus in denūciatione vbi sufficit vnus testis cū denūciatione. duo vero testes adhibēdi sunt si velis accusare ipm ꝛ agere contra ipm corā prelato ad hoc vt infligatur ei pena a sanctis patribus constituta pro illo pctō. Sed qꝛ pene hmōi arbitrarie sunt ꝙtum ad hoc. si vero pctm sit occultū hoc cōtingit tripliciter. est enī occultū si solus de⁹ scit: et est occultū si tu sol⁹ scis: ꝛ ē occultū si pauci sciūt. ꝛ hoc mō vltio sumit aug. occultū vt sit occultū distīctū ꝯtra notoriū per hoc ad primum. et per hoc pꝫ solutio ad prīo ob. Si solus de⁹ scit nichil potest facere. vnde glosa. Si enī in deum non est mei arbitriꝫ. si vero sit occultū ita vt pauci sciant eodem modo procedendū est. sicut si sit manifestū: quia sic occultum est manifestū pluribus. si vero sit occultum ita ꝙ tu solus scias tunc debes ipsum corripere inter te et ipm solū. si vero te non audierit siste ibi nisi hēas aliā viā pcedēdi. Potes aūt hrē aliā viā duplr Duplr pōt procedere. vel quia peccatū illud est iterabile: sicut fornicatio et adulteriū: tūc potes dicere aliqbus bonis viris q possunt prodesse non obesse: qꝛ cū peccatum sit iterabile possunt peccantē de facili deprehēdere in pctō illo: et tunc in illis peccatis ipsum corripere: si vero peccatū illud non sit iterabile nichilominus illud potes manifestare aliqbus bonis viris q possunt prodesse non obesse: vt habeas corā deo non testes ad accusandum Notandū. sed q fratrem suū debito mō corripiāt in prauis: Sciendum autē ꝙ non est proditor criminis nisi indiscrete/aut maliciose/aut inordinate corripiat: idiscrete si manifestū sit crimen et non possis pbare: maliciose si causa detractionis vel alicuius talis cause: inordinate si sine premonitione.

¶Qualiter intelligendum sit hoc preceptuꝫ Si peccauerit in te.

Dictū est qualiter intelligendū sit hoc preceptū dominicū. Si peccauerit in te frater tuus: secūdum ꝙ pertinet ad omnes: nunc videndū est qualiter intelligendū sit secunduꝫ ꝙ ptinet ad solos prelatos. Est ergo sic intelligendū. Si peccauerit in te. i. te sciente per famā: si enī scit prelatus pctm fratris per visum pcedendū est sicut dictum est: si vero per famaꝫ Alr itelligit illd pceptū corripe debet ipsum prelat⁹ inter se ꝛ ipsum solū maxime cū fama adhuc paruula est: si ipsum audierit lucratus est fratrē suum: si vero nō audierit debet adhibere vnū vel duos testes ad corripiendū ipsum: si iterum illos nō audierit debet prelatus officio suo inquirere vtrū ita sit. maxime: si ille infamatus sit apud bonos ꝛ graues: sicut dicit dñs in gene. Descendā ꝛ videbo vtrum clamorē qui puenit ad me opere ꝯpleuerint: ꝛ si per iquisitionē inueniat ita esse sicut fama est dñs i gen. tunc sine dubio illa debet emendare: sed si emendare noluerit: debet platus dicere ecclesie. i. separare a cōgregatione fideliū. i. debet ipsum excōmunicare: ꝛ sic aliter sumitur dicere ecclesie ꝙ prius: qꝛ prius intelligebatur sic: dic ecclesie. i. prelato: si vero prelatus nō possit habere testes in inqsitione tūc potest cogere illum q infamis est ad purgationē. Sed qualiter debeat fieri purgatio illa in canonibus habetur: Qlr dꝫ fieri purgatio. intelligit autē illud preceptū dñi cū non solū in casu in quo peccatū perpetratū est: sed eciam in illo casu in quo pctm est in preparatiōe perpetrandi. Et ponit augustinus Augustin⁹ talem casum: aliquis est ante aliquē iudicem volens iurare quid falsum: et ego solus scio ꝙ ipse vult periurare: in hoc enim casu debeo corripere ipsum inter me ꝛ ipsum solum: prius enim deberet permittere se interfici corporaliter ꝙ periurare: sed si me audierit lucratus ero fratrem meū: sed si me nō audierit: quid faciam? aut manifestabo crimē ei⁹/aut non: si manifesto: forte iudex interficiet eum: et ita ero causa mortis eius: si non manifesto ipsum periurabit: et ita morietur spiritualiter. Dicit augustinus ꝙ manifestādū augu. dicit est crimen illius aliquibus qui possunt prodesse ꝛ nō obesse: sicut sacerdoti qui habet curā aīe ipsius: ꝛ per hoc cōuicitur qd in pmo casu: si peccauerit i te. i. te solo sciente: si te non audierit potes manifestare aliquibus qui possunt prodesse et non obesse. Sed videtur ꝯ ista ar. dñs fecisse cōtra preceptū suū: et ita nō fecisse quod docuit: sciēbat enī peccatū iude: qꝛ volebat eū tradere ꝛ non corripuit: ℊ fecit cōtra pceptū suū. Itē nō fuit bonus Cōfirmat. pastor: qꝛ nō pauit iudā verbo correptiōis qū iudas maxime indigebat. Item non videt bonus medicus Tertio. vel magister bonus fuisse: quia multa bona obmisit de cōtingētibus: ꝛ videt falsum dixisse cum dixit Omne quod dedit michi pater nō pdidi ex eo quicꝙ imo perdidit iudā. similiter videtur ꝙ petr⁹ fecit contra Iterum ar hoc preceptū i anania et saphira. Ananias enī partem precij agri venditi posuit ante pedes apostolorū dixit autē petr⁹: anania: cur tentauit sathanas cor tuū mentiri spiritui sctō et fraudare de pcio agri. ananias autē audiens hec verba cecidit et expirauit: ꝛ ita incepit petrus a pena cum debuit incipere a correptione: ergo fecit contra preceptū dñi. Solutio. Ad primo Solutio. obiectum dicimus ꝙ dñs non debuit corripere iudaꝫ quattuor de causis. Prima est: qꝛ iudas erat litteratus Prima cā. et sciebat nouū et vetus testamentū: audierat enī dñm predicantē et viderat miracula facientē. ꝛ pter

De hereticis nota. hoc indignus erat correptione: sicut heretici qui cōbusti fuerunt in ciuitate ista: qꝛ litterati erant ꝛ docti non fuerunt correpti: sed simplices et idiote: qꝛ decepti erant correpti fuerunt. Secūda cā Secunda causa est: qꝛ inutilis esset correptio: et hoc duabus de causis. qꝛ iudas edoctus erat: et corripere ipm erat fundere aquas in mare. Scda: qꝛ non mouebāt ipsum visa miracula et transfiguratio audita: ꝛ similia. nō mouisset momētanea correptio. Tertia cā. Tertia causa est ne fieret iiuria sermoni dei: qꝛ nō sunt spargēde margarite porcis/ necꝙ sanctum verbū canibus. nauseantibus enī super cibo lenissimo non est dandū verbū dei ne cōculcetur. pter istas tres causas dr in ecclesiastico. Quis medebitur incantatori a serpente percusso. predicator incātator est qui debet extrahere serpentē a cauerna. i. diabolū a cordibus hoīm: sed si ipe infatuatū est non prodest Quarta cā ei correptio. Quarta causa est: qꝛ dñs volebat accelerationē redēptiōis nostre. vnde dixit iude. Quod facis fac citi⁹. ꝛ alibi: Baptismo habeo baptisari: ꝛ quō Notandū. coartor quousꝙ perficiatur. Tamen sciendū est ꝙ bonum cōmune nunꝙ est principalis causa execrationis alicuius: imo peccatū eius: sed secundaria potest esse sicut hic cecitas contingit in israel vt plenitudo gētiū intraret: hec dictio. vt: notat cām secūdariam. qꝛ ergo iudas ouis morbida erat inutile fuit ipsum pascere. Eodeꝫ mō ad aliud. Simili modo soluēdū est de petro. Ananias autem edoctus erat a spiritu sancto: ꝛ propter hoc indignus erat correptione. et etiā propter terrorem perfectoꝝ punitus fuit ne audeāt pfecti retro respicere cū vxore loth.

¶De perplexitate.

¶Ultimus tractatus.

Dicto de illis que pertinent ad vtile ꝛ honestum nunc dicendū restat de perplexitate: que triplex Triplex perplexitas est. Est enī intelligentia sacre scripture et perplexitas intelligentie faciendoꝝ. et est perplexitas ineuitabilitas peccādi. prima et secunda reperitur in sctis: ꝛ ad hoc significandū apud ysaiam ponitur hoc loco onus egyptiꝫ. postꝙ enī homo excutit a se onus babilonis id est amorē huius mundi a quo primū exonerare se Quō pcedēdū est in bello spirituali. debet. Secūdo loco excutit se a loco philistim. i. demonū tentationib⁹: et post hoc excutit se tertio loco ab onere moab. i. ab onere secularis scientie vt dicere possit cum apostolo. Non ꝙ sufficientes sumus ex nobis ꝛc. Et post hoc onus carnalis dilectionis siue prudentiam carnis que dicitur onus damasci a se excutit Item. vltimo restat egiptiꝫ ꝙ quilibet sanctus habere potest. hee sunt tenebre ignorantie quibus premūtur sancti: sed non opprimuntur. quō soluit prima perplexitas et ita patet ꝙ sancti habent perplexitatem primā et secūdā. Prima perplexitas soluitur per distinctionē multiplicis/siue amphibologie et equiuocationis: vel per distinctionem temporū vel ꝙ simpliciter dicit. et scdm qd intelligi debeat. scda dissoluitur. Secunda dissoluitur tantū. vno modo. s. per spiritū sanctū. vñ vnctio docebit vos de oīb⁹: ꝛ hoc dt Augustin⁹ augustin⁹ i libro de magisterio. Tertia dissoluit p de Tertia dis. positionē erronee cōsciētie ꝛ de ista agēdū ē hic. ꝛ pri Prima qo Arꝙ sic mo querit vtrum aliquis perplexus sit perplexitate peccandi: quod pbatur sic. dicit enīꝫ iob. Neruī testiculoꝝ leuiathā perplexi sunt. i. argutie ꝛ tēptationes et gregorius dicit in loco illo. Cū mens inter maiora et minora pctā astringitur ibi in fugā se pcipitat vbi min⁹ peccatum inuenitur. gregorius non dixisset nisi In oppoᵐ posset esse aliquis pplexus inter peccata. Sed contra

Dicit deus: conuertimi ad me: ꝛ ego ꝯuertar ad vos sed in nrā potestate est hoc: ℊ cōuerti in nostra voluntate est libera: ℊ in qcūꝙ peccato extūtes siue in quocunꝙ casu: possum⁹ resilire et ad dñm ꝯuerti: ℊ nō sumus pplexi: ℊ null⁹ ē pplex⁹. et simplr pplexitas nichil est: qd pplexitas. est tū scdꝫ qd. i. scdm erroneam conscientiam: ꝛ secundū consiliū gregoriꝫ: scdm ypothesim nō simpliciter Sed obicit. Iudei erant pplexi manente illa cōscientia qua credebant se christū interficere: qꝛ secundū illam tenebant christuꝫ interficere. ꝯ ista ar. Dicit autē augustinus ꝙ quicquid fit ꝯ conscientiā edificat ad gehennā: Augustin⁹ ergo iudei tenebant illum interficere manēte illa conscientia: ꝛ ita erant pplexi. Sed cōtra. Subditi tenent In oppoᵐ obedire prelatis suis: nec tenent pcepto maioris resilire. eadeꝫ ratione iudei: ℊ tenebantur christū interficere: qꝛ precipiebat eis: ergo interficiēdo nō peccauerunt: ℊ non erāt pplexi/vel errorē: inquantū error est nullus eū debet sequi: ergo nō est cōtra conscientiā: ℊ nec iudei debebant sequi illā conscientiā inquantum erroneā: sed non fuit erronea nisi quia christum dictabat interficiendū: ergo in hoc non debebāt sequi illā conscientiam erroneā. Preterea nō tenebantur ex lege Secundo. diuina iterficere ipsum: ergo non iterficiendo ipsū non fecissēt cōtra legē diuinam: ergo non peccassent si eum nō iterfecissent: ℊ non erant perplexi. Solutio. Solutio. In veritate obediendū est prelatis: salua tū auctoritate supioris ꝛ xps erat superior omnibus q eum interficere videbāt quod patebat i eis per resurrectionē lazari. Ad illud dicendū ꝙ cōscientia inquantū cōscientia Ad rōnem obligat ad inconueniens: sed inquantū erronea non obligat: nec debet aliquis eā sequi inquātuꝫ erroneā: sed inquantū est conscientia erronea totū cōiunctuꝫ obligat: ꝛ videt aliquis eam sequi et est simile de actiōe mala. Actio enī mala nō corumpit bonuꝫ actio mala inquantum mala nec inquantū actio: sed totū ꝯmixtū siue ꝯmixtione boni: malū nō potest bonū corrūpere nisi in bono. vñ augustin⁹. Tanta est supexcellens boni Augustin⁹ magnitudo ꝙ malū non pōt pugnare ꝯ bonum nisi ex virtute boni. Ad aliud. Ex lege dei non tenebantur. ꝛc. Ad aliud. nisi de ipsa erronea conscientia: dictū est de iudeis ꝙ manente illa conscientia tenebant christū occidere: ergo eadem rōne. si aliquis credit aliū regē cuꝫ ꝯ hoc ar. non sit: tenetur ipsum vt regē honorare: ergo si eum non honorat dedec⁹ infert regi: ℊ a cōtrario: si aliquis credit hanc creaturam esse deū: si cōferat ei honorem tanꝙ deo non peccat: qꝛ talis scdm talem conscientiā et talem honorē conferre contra cultū deo debitū attribuit creature: ergo est ydolatra: ℊ mortaliter peccat. Solutio. Oēs prime vere sunt: qꝛ ibi nō derogat Solutio. regi per hoc ꝙ iste honorat vt rex: sed vltima ꝯclusio minime valet: qꝛ quod derogat deo et peruertit ordinē presumptione sui intellect⁹ ꝛ supbia elati. est eī ibi presumptio itellectus: qꝛ presumptuose iudicat deū esse hic cuꝫ nichil habeat de deo iudicare: qꝛ derogat ei: solum enim de spiritualibus iudicat et de carnalibus spiritualis de omnibus aliꝭ sub se positis.

¶De operatione perplexitatum.

¶Secundum capitulū.

Nunc autē ad scdm capitulū attendamus. s. operatiōnē perplexitatū quod diuiditur in duo. Est enī perplexitas operationū corporaliū/ quedam spiritualiū. de perplexitate spiritualiū hic agendū. Ponatur ꝙ aliqs sit in mortali peccato ꝛ hoc sciat sacerdos Cas⁹ ponit

suus et hoc illi reuelauit per cōfessionē petit a sacerdote *Ar ꝙ sit ꝑplexus.* in manifesto eucharistiā. Videt ꝙ sacerdos sit perplexus: qꝛ vt videtur tenetur dare/ et non dare: primo probatur ꝙ nō tenetur dare: quia in occulto non tenetur dare: sed hoc ꝓpter veritatē vite: q̄ ibi periclitat si det: peccat enī mortaliter iste si recipiat: sed simplr et manifesta parte periclitat veritas vite: ergo si non ibi: *Secundo.* nec hic. Item non tenet ei nō dare in occulto iō ꝙ proijceret corpus christi in latrinā dyaboli: sed eadē causa est si in manifesto det: ergo nō tenet dare nec sic nec *In oppositum* sic. Contra. Dominus dicit inde et preterea ecclesia pre*Cōfirmat.*cipit cōmunionē recipe omnibus ḡnaliter i die pasche. *Solutio.* Solutio. In manifesto tenetur dare ꝓpter tres cau*Prima cā.*sas: propter scandalū vitandum: et ne tunica dñi incōsutilis rūpatur: quia eodēmō sacerdotes possent aliq̄s recusare quod esset cā scissionis tunice dñice: et preterea ꝙ proditor esset illius pcti qd nullomō in iudi*Ad aliud.*cio facere debet. Ad illud quod dicebatur ꝙ veritas vite. etc. verū est ꝙ vtrobiq3 est periclitatio veritatis vite: sed si in occulto daret sibi solius vite esset periclitatio: sed si in manifesto non daret multorū vite esset periclitatio: non etiā illa est causa quare nō dat in occulto: sed qꝛ tenet ipsum corrigere et ei ꝯsulere nō dat quia non videtur sibi expedire: dat autē in manifesto *Scds casus.* quia multorum vita periclitaret si non daret. Secundus casus talis est: aliquis ex voto gerit vestes heremite multi dicunt et si in ciuitatē istam venerit multas ani*Ar ꝙ debz exire.*mas dño lucratus erit q̄ detēte sunt etiā vsuris et cōsimilibus. Videt ꝙ debet exire: dicit augustinus. Nō est *Augustinus* magnū pascere ventrē: sed est magnū pascere animā ergo magis ad hoc tenetur/ vel pascere fame morientem: sed multomagis morientē fame spirituali tenet *Secundo.* pascere. Itē. non est maius sacrificiū q̄ offerre deo aīas peccatorum: etiā in cāticis. Egrediamur in agrū. i. i mūdum et in vineis. i. in ecclesiis demoremur: ergo tenet exire. Itē in exo. hylarij omēs scti. etc. probatus q̄ rogatus a quadam matrona vt exiret ad curandā filiā suam noluit: tādem dixit eis dñs noster iesus christus ex tali sexu nasci dignatus ē et ipse exiuit et saluauit filiā *In oppositum* suam. Sed contra. Facit cōtra votū suū si exit: ergo *Secundo.* peccat mortaliter: ergo non debuit exire: et preterea potest accidere ꝙ non tantū proficit quantū si orat in loco cōtemplationis: qꝛ multa venīūt ad eum impediendū. *Solutio.* Dicimus ergo ꝙ non exibit ꝓpter duas cās. Prima *Prima cā* est: qꝛ incertum est et q̄d proficeret. Secunda est ꝙ si *Scda cā.* oraret teneret ergo ad hoc quicquid vouit: dicimus enī ꝙ si in voto suo est: nullo modo tenet exire nisi in vno casu: scz si fides periclitatur: maius enī bonū absoluit minus bonū: et ideo exire nō debet nisi videat fidē periclitantē: in quo casu tenentur exire oēs: sicut fecit bea*Anthonius.*tus anthonius. debent ergo facere scdm verbū domini. Neminē salutaueritis in via: sicut petrus qui pfectus erat: istud preceptum dñi non debuit transgredi: qꝛ si transgrederet peccaret mortalit. vñ pz ꝙ fm ꝙ vnusquisq3 ex suo voto habet: si facere potest nullū maius sacrificiū. etc. dicendū ad hoc ꝙ satis intelligitur offerre si per litteras et episcopos illorum locorum cū quibus loquitur eis cōsulit ad aliud pa. fa. mori. dicetur ꝙ tenetur sine periculo sue anime quā magis dilige*Ponat casus*re debet q̄ totū mundū. Sz ponat ꝙ dubitet an peccatū sit exire vel non exire: si exit peccat mortaliter: si nō exit peccat similit. Et querit similit de illo q̄ dubi*Alius casus*tat de aliq̄vtrū sit sua et ipse petit debitū/ āt tenet reddere āt nō: si reddit peccat mortalit: qꝛ dubitat ipsā esse suam: si non reddit similiter. Ad primū dicēdum *Ad primum* est ꝙ in illo casu recurrat ad epm. s. q verus est magister et docebit ipm qualiter facere debeat. Ad scdm dicē*Ad secūdū*dum ꝙ similiter debet recurrere ad eundē mgrm: dū tamen dubitauerit: reddere nō debet. Itē. esto ꝙ aliq̄s sacerdos publicā teneat fornicariā et dū celebrat puenit ad illū locū in quo dicere debz hoc corpus etc. *Iterum ar* et tunc auertit se esse talē videtur ꝙ sit perplexus: qꝛ tenetur dimittere cōsecrare: qꝛ si sumit corpus christi indigne sumit: ergo iudiciū sibi manducat. Sed hoc *In oppositum* grauissimū est: ergo tenetur dimittere: sz si dimittat maximū ḡnabit scandalū: ergo nō tenetur. papa dt ꝙ sacrilegiū facit q̄ diuidit sacramentū. Solutio. Iste *Solutio.* simpliciter non est perplexus: sed remanēte. s. illo: sz si dimittat ꝓpositū et cōtrariū ꝓponat. s. emendare et a se illā remouere iam nō est in proposito illo: et sic tenetur perficere sacramentū. Item. grauet hic magis *Iterū ar.* casus. Sit aliquis sacerdos symonachus iste simplr nō debet celebrare: incipit tamen et peruenit ad illū locū et auertit. videtur ꝙ sit perplexus ex vna parte: qꝛ nō licet ita celebrare. ex altera parte si desistit magnum scandalum facit: et sic videt esse perplexus. Solutio. *Solutio.* Dicendū est ꝙ nullo modo talis debet celebrare: sed si incipit cū peruenit ad talē locū manēte tali cōsciētia perplexus est. potest tamē cōteri ibi et ꝓponere nūq̄ facere nisi secū dispensetur: et tunc virtus sacramēti dispēsat cū eo vnde pōt pficere. Itē. sit sacerdos aliq̄s *Iterum ar* in consimili casu: et videtur de eo ꝙ sit ꝑplexus eisdē rationibus. Dicendū de isto ꝙ nullo modo debet hic *Solutio.* attentare: et si attentat vel multi sunt astantes vel nō si pauci sunt debet subterfugere et aliū substituere ad celebrandū. si multi sunt et penitet se icepisse et illud fecisse: qꝛ magnū scandalū ḡnaret astantibus nisi perficeret potest ad consūmationē ducere quod incepit: licet sit. Itē. esto ꝙ aliquis diaconus induit se vestimē*Iterum ar*tis diaconibus. vnde assistat alicui sacerdoti quē nouit habere fornicariā et notorie detinere: cū puenit ad tēpus quo cantare debet euangeliū videt ꝙ sit ꝑplexus. qꝛ dicitur ꝙ nullus debet audire missā illius qui fornicariā publice detinet. et preterea dimittere nō potest: qꝛ scandalisabit decanū et capitulū totū. Solutio. Di*Solutio.*cimus ꝙ si anteq̄ induat se ad cantādum ad maiores hoc peruenerit non debet desistere: qꝛ non spectat ad ipm corripere: cū in ecclesia illa maiores sunt illo qui similiter nouerunt istud. Itē. sit ꝙ aliquis iustus ma*Iterum ar*nens in caritate dubitet vtrum vouerit se itrare claustrū Itē. dubitat an peccet si parentes suos dimittat in seculo pauperes et multū indigētes. videtur ꝙ sit perplexus: qꝛ si intrat dimittit parentes sicut dictum est de quo dubitat an esset peccatū mortale: ergo peccat mortaliter si non intrat: et dubitat se vouisse: ergo peccat mortaliter. Solutio. Dicēdū ꝙ casus iste ipossibilis *Solutio.* est in hoīe habente caritatē. si enī caritatē habet dubitare nō potest de talibus: quia in his docet vnctio eum: vnde dubitare non potest.

¶ De perplexitate operationū corporalium.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de perplexitatibus que emergūt in operationibus spiritualibus. nūc dicendū est de illis que emergunt in operationibus corporalibus. Ponatur ergo ꝙ aliquis deponat gladiū penes aliquem qui iuramēto cōstringit ꝙ reddet illi gladiū q̄ncunq3

repetierit postmodū dñs gladij factus furiosus repetit *Ar ꝙ sit ꝑplexus.* gladiū. videtur ꝙ ꝑplexus sit ille: qꝛ vt videt nō dz dare: sit ei ꝙ statim cū eo se interficiet: vel aliū. ergo nō debet dare. Itē. videt ꝙ debeat dare qꝛ si non dede*Confirmat*rit crimē periurij icurret. ergo debet dare. Et preterea si non dat: cōtractat alienā rem inuito dño: et ita fur*Secundo.*tū siue rapinā cōmittit. Itē. aliq̄s deponit pecuniam suā penes aliquē conseruandā: postea factus hereticus repetit pecuniā suā hac intentione ꝙ ecclesiā dei et fideles dei cum illa pecunia vult subuertere et penitus abolere: videtur ꝙ non debet reddere: qꝛ firmiter scit ꝙ in subuersione ecclie et catholicorum mltorum dabit: et videt ꝙ debeat: qꝛ iuramento tenetur. Itē *Tertio.* aliq̄s simlr deponit pecuniā suā penes aliquē postea intendēs cū illa vsurari repetit illā: et iste perpēdit aliquo mō ꝙ facere vult illud: videt ꝙ nō tenet reddere nā si ꝓ vitāda morte corporali furiosi illius tenebat non reddere: multofortius ꝓ vitāda morte spūali illius tenet nō reddere illi: ꝙ tenetur: patet enī iuramento *Ad primū* quo astrictus ē. Ad primū dicendū ꝙ nō tenet redde*Regula generalis.*re. ꝙ in oībus his ḡnalis regla ē adhibenda: q̄ncunq3 emergunt isti casus eligendū est illud quod minus periculosū ē: et vnusquisq3 se ad hoc obligat: et qꝛ nō dare minus piculosū ē q̄ dare: iō dicimus ꝙ non tenet dare: et i oībus hmōi fm aug. itelligēda ē pia ꝯditio. hoc ē/ si pie pt reddere/ sz ipe nō pt pie reddē/ et ideo tenet nō *Ad aliud.* reddere. Itē ad illud qd dr: sed si nō reddiderit contractat rē alienā inuito dño: dicendū ꝙ ista diffinitio supplenda ē ꝑ subintelligentiā q̄ est non cōtractat nō *Ad secūdū* retinendi sed reddendi. Ad secundū de heretico: simlr dicendū est qꝛ pie nō pt reddere immo ipietatē faceret si redderet et aīarū et corporum. s. vnde non tenetur reddere tunc: sed reddere debet cum aliquādo forte inspirante dño ab heresi discesserit: vel tali proposito vel successoribus suis si fideles sint vel si non: ad man*Ad tertiū.*datum ecclie obediat in hac parte. Ad tertium dicit ꝙ nō ē sile de furioso: qꝛ ibi maīfestū et euidēs ē periculū ivsurario minime: qꝛ nō firmiter scit et forte dñs mutabit ꝯsiliū eius i melius: et ita tenet dare. ponat itē ꝙ aliq̄ femia sit vxor alicuius vsurarij q̄ q̄dq̄d hz: hz de vsura: vxor ē bona femina: et dictat ei conscientia ꝙ nō de*Iterū ar.*bet illis vti q̄ maritus suus hz. videt ꝙ non dz: si enī vsa fuerit illis faciat contra p̄ceptū dñi: quicūq3 tetigerit morticiniū coinq̄nabit ab illo: ergo nō dz cōtingere: sed non hz aliunde alimenta necessaria et maritus facit eā cōmorari sibi et ipa nō pt preterire mādatū mariti: qꝛ mulier non habet potestatē corporis sui *Alius casus ex quo ar.* sed vir: ergo tenet eis vti: et ita videtur perplexa. Itē aliquis monachus existens in claustro: scit firmiter ꝙ oīa illa q̄ abbatia hz acquisita esse ꝑ vsuras: videt ꝙ dz exire: qꝛ imūdū vel morticiniū tāgere nō dz secūdū p̄ceptū dñi. Item nō debet exire qꝛ erit inobediēs: et frangeret votū quo obligatus est. s. in hoc claustro cō*Iterū ar.*manere. Item. alicui monacho precepit abbas suus ꝙ ferret aliqua victualia in abbatiā: dum fert illa aliq̄s in extremitate vite constitutus exigit ab illo intuitu pietatis aliq̄d ex illis ad reseruādū se: videtur ꝙ tenetur nō dare: qꝛ erit inobediens et nō sunt sua. Contra *Solutō ad primū.* pace fa. morientē etc. ergo tenet dare. Solutio. ad primū dicimus ꝙ iudicandū est fm iā dictā regulā generalē. vñ dicendū ꝙ dz ipa mulier sibi querere necessaria a parentibus vl saltē hostiati. *Ad aliud.* Ad illd qd dz manere dicendū ꝙ quo ad soluendū debitum dz: sz si forte cogerit eā ad fruēdum bonis suis: licite potest eū dimittere secundū verbum dñi: ꝓpter fornicationis causam: quia non solum hoc intelligitur de corporali fornicatione: sed etiam de spirituali. Ad secundum *Ad aliud.* dicendum ꝙ debet resilire quia minus periculosum est. Ad tertiū dicendū ꝙ nō debet ei dare: sed expo*Ad tertiū.*nere coram illo: et dicit ꝙ si sibi placet accipiat: qꝛ nō sunt sua: sed esto ꝙ semiuiuus sit et non per se possit capere: tunc debet illi dare: et postea manifestare suo superiori ꝙ sic fecerit.

¶ De iudicijs.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de preceptis. dicendū est de iudicijs. Iudiciū est cuius res significata facit ad conseruādā cōmunē hominū habitationē pacifice. Est aūt iudi*Quid iudicium.*cium duplex: quoddā enī ē quod facit ad effusionē sanguinis. *Duplex iudicium.* q̄dā qd facit ad operationes hominum bonas: nūc agendum est de illo quod facit ad effusionē sanguinis: qd est: maleficos non patieris viuere. Pri*Pria q̄stio*mo ergo querit vtrū modo pertineat ad oēs ꝑlatos tā scz seculares/ q̄ spūales. et ꝓbat hoc argumēto: ꝙ pertinet ad oēs. iudiciū p̄ceptū est: ergo cerimoniale *Ar ꝙ sic.* vel morale: nō cerimoniale: ergo morale. ergo moralia aut imoralia sunt. ergo adhuc ꝑmanet. et ita videt ꝙ sicut i veteri testamēto ꝑmanebat cū ad oēs ꝑtinebat sic et nūc. ꝙ aūt ad prelatos ve. te. de quibus videba*Ar ꝙ ad ꝑlatos.*tur minus pertinuisset. probatur multipliciter. moyses enī q̄ sūmus sacerdos fuit interfecit vna die vigin*Secundo.*ti duo milia virorum q̄ vitulū coluerāt. et similiter phinees accepto pugione transfixit pricipē iudeū coeūtē cū madianitide: et reputatū est ei ad iusticiā: et propt hoc cessauit quassatio. Itē. helyas interfecit vna die *Tertio.* cccc. l. sacerdotes baal/ et sic videt per auctoritatē ve. te. ꝙ prelati spirituales hoc p̄ceptū exequebant. in no*In nouo testamento*uo etiā legit ꝙ petrus euaginato gladio abscidit auriculā serui pricipis sacerdotū/ et ipse idē iterfecit ananiam et saphyrā. Pretera dñs fctō flagello de funicu*Quarto.*lis eiecit vēdētes et emētes de tēplo et ita videt ꝙ prelati nostri tpis ad hoc teneant. Sed contra. Paulus *In oppositum* vbi loquit de episcopo eligendo. Nō ebriosum/ nō ꝑcussorē: multofortius nō interfectorē eligere debent. Itē dicit dñs ad dauid. Nō edificabis michi domum: *Secundo.* qꝛ vir sanguinis es. ¶ Preterea ecclesia monet/ precipit manifeste et p̄dicat ꝙ christiani sumāt arma ꝯ sara*Iterum ar ad principale.*cenos/ et episcopi catholici interficiant illos/ et videt ꝙ ecclesia interficiat cuius auctoritate illi interficiunt. Et *Confirmat* preterea per balliuos suos ecclesia iubet manifestare et expugnare inimicos ecclesie: et sic videt ꝙ omēs tenentur. Sed cōtra. De paulo et dauid sicut ibi supra *ꝯ hoc ar.* dictū est in illis. dñs dixit petro. Mitte gladiū tuū in vagi. tu. et ita prohibuisse videtur. Item dñs dixit illi *Secundo.* adultere vbi sunt q̄ te accusāt. Nemo dñe: nec ego etc. et sic videt ꝙ illud preceptū cessauit cū ipsa scdm legē esset digna morte. Item hic idē videt ꝑ illud: si quis *Tertio.* pcusserit vos i vnā maxillā etc. Solutio. Ad p̄mū ar*Solutō ad primū.*gum dicimus ꝙ illa argu° nō valet: qꝛ nō diuidit sufficient iudiciū est p̄ceptū: ergo cerimōiale vel morale: nō valz. dz addere vel iudiciale: diuidit enī iudiciale ꝯ morale: secūdū ꝙ morale stricte sumit et scdz hoc p̄ceptū morale ē q̄d nos ꝯiūgit deo et ordiat in deū et sic stricte sumit morale et sic sumptū morale incōmutabile et iuariabile est: p̄ceptū vero iudiciale cōmutabile est ꝓ loco et tpe et ꝑsona. Ad illā rationē similitudinis inter prēs no. *Ad secūdū* et ve. te. dicendum est ꝙ nō est simile: qꝛ lex vetus data erat ad incutiendum timorem: carnales enim erāt

illi quibus lex data erat ad coercendas operationes
carnis illicitas data est timorē incutiens:et qꝛ prelati
spūales in vnaqꝫ lege secundū ipsā legē procedere
debent contra subditos suos:ideo secundū legem ti
morē incutiebāt et maxime per effusionē sanguinis:
qꝛ maxime timentur.lex euangelij/lex est mīe et gra=
tie in qua videlicet dn̄s vbiqꝫ per ministros suos do=
na scisps diuidit xtutes tribuit/p̄cepta relaxat ⁊ ꝓpt
hoc ministri sui p̄lati sui misericorditer debent ꝓce
dere contra suos:et ob hoc remota ē oīs crudelitas
Ad alias. et maxime illa.Ad alias obiectiones soluitur:postea
dictū ē ꝙ iudei patres scti/scꝫ spūales ministri ve.le=
gis tenebantur illo precepto:Maleficos ⁊c.et ꝙ mi=
Prima rō nisterio legis nō tenent.Et iam posita est vna regula
Scda rō. quare non isti sed illi.Secunda aūt est mansuetudo.
mansuetudo enī maxime allicit et trahit homines ad
fidem:⁊ ministri no.le.intendūt p̄cipaliter homīes
allicere:ideo mā suetudinē eos oportet habere: non
Tertia rō. ergo crudelitatem vel iram. Tertia est defectus
sacramenti:oportet enī tales esse mīstros sacramēti
altaris tā minores ꝙ̄ maiores q̄ nūꝙ̄ diuisione mem
broꝝ ab inuicē vel vite a corpore celebrarent. quia sa
cramentū hoc signū ē mistici corporis: qꝛ nō vegetat
a spūscto:sicut corpus ab aīa et regit.vn̄ si fusor san=
guinis humani:vel interfector facit cōtra vnitatē ec=
clesie sacramēti ⁊ ꝓpt hoc nō p̄t eē minister illi⁹. q̄a
Quarta rō defectū sacramēti hꝫ in eo sacramentū.Quarta causa
est quia solus deus nouit mensurare culpam pene et
ista coīs ē ad alias tres.et iste sunt cause propt quas
ꝯ ista af. isti non tenentur precepto illo:et illi tenebantur. Sꝫ
videtur hoc falsum eē:nā dꝛ in euāgelio: nō licet no=
bis interficere quēꝙ̄:et ita non videtur ꝙ ipsi tenebā
Solutio. tur illo p̄cepto.Solutio hec est duplex.nō lꝫ ⁊c. quia
potestas iudicandi/et maleficis penas infligēdi/ abla
ta erat a romanis ⁊ ob hoc pilatū presidē habebant q̄
roman⁹ erat.Alia ē.nō lꝫ ⁊c.quia dies festus erat .s.
Ad primū pascha.Ad primā obiectionez de no.te. dicēdū est ꝙ
petr⁹ nō interfecit ananiā et saphirā:qꝛ non dixit illud
verbū vt imperatiue:sed vt predictiue: sicut legitur
de daniele.angel⁹ dn̄i veniat et sequabit te medium.
Ad secūdū Ad s̄m dicēdū ꝙ dn̄s neminē flagellauit:sꝫ similitu=
dinē flagellātis p̄tendit:quia sicut dꝛ in glo. fulgor
egrediebat a facie eius ob cui⁹ timorē ⁊ reuerentiaꝫ
Aliter dꝛ. ipso prestante et credebāt.Et p̄terea.si flagellaret ad
Alr etiā dꝛ disciplinā nō ad iusticiā faciebat exercēdā.Et p̄terea
si flagellaret dn̄s legis erat ip̄e poterat reuocare:sed
tn̄ sciendū ꝙ nunꝙ̄ īuenit ꝙ dn̄s flagellauit:sꝫ cede=
Ad tertiū. bāt ei sicut dictum ē. Ad tertiā dicendū ꝙ eccl̄ia non
p̄cipiebat īterficere nec p̄cepit nec actor ē isti⁹ fcti: sꝫ
Ad argum̄ q̄d faciendū sit p̄dicat:et dn̄i volūtatē demōstrat.Ad
tū obmissū quādā obiectionē q̄ obmissa ē in obiciēdo de paulo:
videlꝫ dicēdū ꝙ paulus ip̄m nō intēdebat interficere
nec interficiebat cū dicebat hunc hominem tradidit
sat.⁊c.sed faciebat id q̄d vexatio a spū maligno seque
Ad vltimū batur.i.excōicationē infligebat in illū.Ad vltimā ob
iectionē de baliuo eccl̄ie dicēdū ꝙ in veritate ecclesia
duos hꝫ gladios.vnū quo vtit ⁊ quē hꝫ in executione
alterū nō sic sꝫ solū ī cōferēdo Sꝫ obicit.dictū ē ꝙ mi
ꝯ dicta af. striue.te.tenebāt illo p̄cepto qꝛ mīstri erāt tioris īcu
tiēdi:hoc falsū videt:nā scolares mīstri dei sunt et isti
suspendūt ꝓ furtis:in veteri aūt lege vt legit ī exodo
ꝓ oue dabant quadruplū:ꝓ boue quintuplū ⁊ nō su
spēdebantur:et sic pꝫ ꝙ illi mitius agebāt:et isti cru
deliter cū s̄m iā dictā rationē ecōuerso fieri deberet

Ad hoc dicendū ꝙ cōsiderande sūt cōplexiones hoīꝫ Solutio.
et nature in diuersis partibus cōmorātiū:si ei aliqua
gens eēt vt iudaic⁹ popul⁹ q̄ pronior esset ad auariciā
ꝙ̄ ad homicidiū ꝓ facto imisericordier secū agerent
mīstri q̄ eis penā suspēdij vł quēcūqꝫ interficiēdi mo
dū īfligissent:et ideo cū iudea gens maxime ad auari
ciā eēt prona:parū vero vel etiā nichil ad homicidiū
eorum complexiones prone erant cōtra id ī quo pec
cabāt ei īponi debuit:nūc aūt suspendiū siue alij mōi
interficiendi inflicti sunt gētib⁹ ꝓpter alias hoīꝫ na=
turas et cōplexiōes: q̄ scꝫ ad homicidiū ⁊ sāguis effu
sionem maxime proni sunt:⁊ sub isto continent furtū
et maleficiū:et ita in hoc precepto:maleficos ⁊c. qua
re oēs tam fures ꝙ̄ sanguinis effusores ꝓpter gn̄ali=
tatē istius vna pena puniūtur.Sed iterū videt ꝙ pre Iterū af.
lati nostri tp̄is sint viri sāguinū:qꝛ p̄tātē conferūt ali
cui baliuo suo suspendendi hoīes et hmōi exercendi
sicut baliui regis nō suspendūt nec talia faciūt nisi ex
collatione potestatis habeāt:ḡ sicut baliui regis su=
spendūt ex auctoritate regis sic isti ex auctoritate ep̄i
sed ille videt suspendere cuius auctoritate suspendit
et ita videt ꝙ ep̄s sit auctor suspendij:⁊ sic vir sāgui=
nū:⁊ sic irregularis efficit.similiter alij ep̄i cōsimiles.
Itē.esto ꝙ baliui ep̄i dubitent de aliquo: vtrū debe= Secundo.
at suspendi ille q̄ dꝫ respondere si dixerit ꝙ dꝫ suspen
di irregularis efficit:si dicat facite iusticiā de illo.idē
dꝛ ac si diceret:suspendite illum:qꝛ eq̄pollentia sunt.
Solutio triplex.Quidā dicūt ꝙ bn̄ p̄t dicere : facite Solutio.
iusticiā de illo:et inducunt simile de dicto osee:quod Pria opio
idem est ꝙ vir meus vocabit me:sed nichil videt hoc
vir me⁹ ⁊ nō vocabit me baalim.prohibitū est enī no=
minare baalin quia baalin est nomen vnius diaboli ⁊
sic nominādo vident honorare diabolū sicut dicit pau
lus:fornicatio et omnis imundicia nec noīetur in vo=
bis/ideo prima solutio nulla est. Alij dicunt ꝙ debet Alia opio.
dicere in gn̄ali.tales debent suspēdi: sed pōt contin= ꝯ hoc af.
gere ꝙ hoc dicto baliuo propter illud dictū arripiant
illū et suspendant/et sic ipse episcop⁹ occasio fuit mor
tis sue:et sic irregularis efficit.Solutio prima verior alia solutio
est que dicit ꝙ debet quilibet episcopus docere bali=
uos suos ī tali casu quid lex de huiusmodi iubeat hoī
bus:et maxime lex diuina dicendo sic :dicit diuina lex
Maleficos non patieris viuere supposito tn̄ de isto ꝙ
sit malefic⁹ ⁊ sic baliui possunt ipsum suspendere:non
auctoritate episcopi:sꝫ auctoritate legis. Ad primuꝫ Ad p̄mum
ergo solutio ꝙ non est simile:qꝛ rex est:⁊ si nō expres=
se precipit: tamē habitu precipit et parat⁹ est semper
precipere:episcop⁹ autē nec vult nec precipit nec intē
dit precipere nec est parat⁹ precipere/ ⁊ ideo nō valet
argumētatio Itē obicit .dn̄s dicit in euāgelio Nolite Iterū af.
eradicare zizaniā ne ⁊ triticū eradicetis: zizania in ec=
clesiis sunt reprobi:q̄ ergo suspendit videtur ꝙ eradi
cat zizaniā:et sic videtur facere contra preceptum do=
mini.Solutio.Eradicatio zizanie quadruplex est:fe Solutio.
stinata/suspiciosa/dānosa/legittima.festinata est q̄ cuꝫ q̄druplex
impetu fit. suspiciosa que ex leui suspicione fit.dam= eradicatio.
nosa vbi magnū damnum sequit ecclesie: sicut in excō
municatione p̄ncipis vel hmōi vel multitudinis.legi
tima q̄ ex aīo:ex cā ex ordine fit Ex aīo directo supple
s.non aīo euacuandi bursas:sed zelo iusticie et corre=
ctiōis: ex cā vt sp fit cā meritoria ex pte illi⁹ q̄ excōicat
vł suspēdit vł hmōi.ex ordie vt.s.ꝯseruet iuris ordo de
bit⁹:p̄me tres sūt sub ꝓhibitōe dn̄i:sꝫ vltia n̄ ē:sꝫ meri
toriū ē sic eradicare:⁊ sic pꝫ ꝙ suspēdē furē ꝓpt malefi

cium ex aliquo recto:et secūdum ordinem iuris nō
prohibetur a dn̄o.dictum ē ꝙ clerici nichil debēt face
re aut dicere quo quis īterficiatur vel membro muti
letur:qꝛ ex hoc irregularis efficitur.dictuꝫ ē etiam ꝙ
ep̄s ī generali dicere debet quid lex precipiat.quid.s.
dn̄s de consimilibus maleficijs et non determinare de
illo neqꝫ de isto. maxime tn̄ vbi talis cōprehendit. q̄
statim puniri non dꝫ.s.et si casus contingat in quo sta
tim ꝯphēs⁹ puniri debeat dꝫ dicere gn̄aliter vt dictū ē
et ita baliui p̄latorum auctoritate legis non ep̄orum
ꝯ p̄dicta af interficiunt.Sed obicitur.qui legis auctoritate ali=
quid facit:deo auctore facit:sed vt dꝛ baliui ep̄orū vel
aliorum prelatorū interficiunt auctoritate legis. er=
go auctoritate dei.sed ille videtur interficere cui⁹ au
ctoritate interficitur.ḡ deus interficit:⁊ si hoc . omēs
tam prelati ꝙ̄ alij tenentur imitari deū in hoc.dꝛ eniꝫ
Augustin⁹ augustinus: ꝙ sūma religionis est imitari illum queꝫ
colis:ḡ prelati tenentur interficere:ꝙ si volunt eē sū=
Secundo. me perfecti ꝙ dn̄t tenentur illū imitari. Item. hoc ē
bonū.s.interficere:qꝛ deus facit istud:ḡ nullum malū
vel inconueniens sequitur ex illo.ergo cū nullū malū
Solutio. sequatur ex illo:prelati non debent illud vitare. So
lutio.ad primum dicendū ꝙ quedā sunt in quibus te
nemur imitari deum:vt pure moralia. sunt aūt pure
moralia p̄cepta generalia incōmutabilia:et procedē=
tia ex puro corde dei.generalia sunt que ad omnes p
tinent.incōmutabilia:que nullo tempore debēt varia
ri:quia ex corde dei procedere dicuntur:quia summe
sibi placent.alia autē sūt in quibus tenemur nō imi=
tari deū:sicut in oīpotentia quā si in hoc imitari volu
eris eris similis lucifero.alia iterū sunt diuina prece=
pta iusticie que parti sunt moralia in quibus imitan=
do deū meremur vitā eternā vt precepta caritatis vt
Augustin⁹ est.di.do.de.t.⁊c.qꝛ vt dꝛ augustinus:iusticia est sup
oīa deū diligere et proximū tanꝙ̄ se.alia que nō sunt
moralia pure precepta.s.iusticie vt iudicilia : in q̄bus
non debem⁹ imitari deū:qꝛ non spōte sed inuitus ea
fecit vt vindicta:ira:punitio:ista non sponte infert:sed
inuitus aliquo modo vt ait per iere.non enī humilia
uit eos dn̄s ex corde suo ⁊ abiecit ⁊c.et iteꝝ in isa.en
vindicabor super hostibus meis. ⁊ in ezech.Quia do
Ad rōnem mus exasperans est.patet itaqꝫ que sint illa in quibus
imitari debemus deū et que in quibus nō. Ad aliud
argumentū dicendū ꝙ conuersio duplex.s. hoc ꝙ nul
lum malū:vel inconueniens sequitur ex illo: si eī ītel
ligis malū vel inconueniens.i.peccatū vel pena verū
dicis.si aūt intelligis aliquod impedimentū hominis
ad altiora ꝓmouendū falsū dicis:qꝛ sequitur inde im
pedimentū q̄d ē irregularitas q̄d tn̄ pctm̄ nō ē:dictū ē
ꝙ homicide irregulares efficiūtur:qꝛ carēt signaculo
ꝯ aliud af. vnitatis q̄d ē illius sacramenti signaculū.Sed videt
ꝙ eadē rōe:vel etiā multofortius illi q̄ excōmunicant
videtur esse irregulares: qꝛ q̄ excōmunicat diuisionē
facit inter excōmunicatū ⁊ ecclesiā:et hec diuisio peri
culosior ē:qꝛ infert mai⁹ dānū ꝙ̄ diuisio corporis ⁊ aīe
qꝛ p illā diuidit a deo et bonis eternis:⁊ nō p̄ticipat
illa bona nisi in eccl̄ia:iuxta illō:particeps ego sū oīꝫ
timentiū te.⁊c.cū ḡ hec diuisio periculosior sit ꝙ̄ illa
si ꝓpt illā efficit quis irregularis multofortius ꝓpt
Solutio. istā:aut si non per istam.ergo nec per illā. Solutio.
Prima cā non ē simile propter duas causas. Una est qꝛ diuersa
intendit:iste intendit corripere ⁊ tēporaliter disiūge=
re:vt ineternū coniungat:sed ille simpliciter vt destru
Alia rō. at quare non ē simile.Alia ratio est:qꝛ coniunctio aīe

ad corpus ē signū coniunctionis spūsctī ad eccle=
siā.et diuisio anime a corpore ē opposita signo coniū
ctione ecclesie ⁊ spūsci:nō ē opposita illi cōioni : que
est illi⁹ q̄ excōmunicatur ad corpus ecclesie . vn̄ ꝙuis
fiat ita diuisio:nō tamen consimiles sunt:qꝛ illa diui
sio est inter perfectum et suū perficiens/et viuificans
et suū viuificatum:ista aūt nullo istoꝝ modoꝝ.quare
non ē simile q̄d ꝓ simili inducitur. Et notandum ꝙ Notandū.
antiquitus secundum legem non solum morte plecte
bantur homicide:sed etiā adulteri et masculorū cō=
cubitores et illi qui ad menstruas accedebant:et sic de
alijs huiusmodi.et habemus ꝙ virtutes sint perpe= Iterū af.
tue et immobiles.igitur si iusticia eo tempore fuit in
cedendo homines:similiter et nunc debet esse. ḡ ad=
huc tenentur prelati et alij hmōi officiuꝫ exercere:q̄d
est contra predicta.Solutio.virtutes in veritate im Solutio.
mobiles sunt et perpetue:non tamen sequitur ꝙ ac=
tus earū immobiles sunt et perpetui:quia mutātur
actus secundum diuersitatem personaꝝ et tēpoꝝ: cir
cunstantie enī ponunt virtutes in medio quo ad nos
et circunstantie variari possūt:qꝛ q̄ modo diues est te
netur indigentibus subuenire:nō tamē si pauper fue
rit tenebitur ad hoc eodē mō de tp̄e.Itē.dꝛ beatus Gregorius
gregori⁹:ꝙ quanto maiora dona sunt tanto maiori
trāsgressores subiacent culpe:ergo tāto maiori pene Iterū af.
ergo cū maiora sint dona hoc tp̄e.s.ꝙ̄ antiquit⁹ trans
gressoribus maior infligitur pena: sed tunc infligeba
tur eis mors pro supradictis:ergo nunc similiter vel
illud idē.vel aliud si maius ē. Solutio.dicendum ꝙ Solutio.
punitio duplex ē.est eī punitio ad correptionē:⁊ ē pu
nitio ad dānationeꝫ.punitio que est ad dānationem
maior debetur transgressoribus nostri temporis ꝙ̄
antiq̄s ꝓpter rationem dictā in opponēdo: sed puni=
tio correptio nō sic debet:qꝛ nos ꝓ illis pctīs siue trā
gressionib⁹ corripimur non dānamur:nos eniꝫ possu=
m⁹ puniri ad correptionē alit ꝙ̄ ipsi poterant:qꝛ nos
habemus cognitionē de bonis eternis:⁊ de deo incar
nato:quā ipsi nō habebāt:sed ad soluꝫ timorē punie=
bantur:et ideo mors eis infligebat.Item dubiuꝫ est Dubiū est.
de hoc precepto Nō accedes ad menstruatā.vtruꝫ sit
morale vel cerimoniale:ʒ videt ꝙ est morale.in Eze af ꝙ mora=
chiele numeratur:⁊ alia omīa q̄ ibi ponūtur sunt mo le.
ralia:si non feceris homicidiū/vel adulteriuꝫ/neqꝫ ad
menstruatā accesseris ⁊ feceris iudiciū et iusticiā : vi
ta viues ⁊ non morieris.Contra.Si morale est/est in In oppoᵐ
cōmutabile:ḡ nunc ꝑmanet/⁊ hoc falsum: ergo nō est
morale:ḡ est cerimoniale.¶Itē esto ꝙ aliqua labo Solutio.
ret fluxu menstrui ex morbo:vir petit ab ea debitum
ipsa tenet reddere et ipse recipere:ḡ possunt coire si=
ne pctō/ad minus mortali:et si hoc:patet ꝙ nō est mo
rale:quia si esset non desineret. Solutio.Dicendū ꝙ
in veritate est morale q̄ ad misticū sensum/ et quo ad
litteralē ītelligentiā/⁊ quo ad misticā:qꝛ q̄libet tenet
vitare societatē illius cui⁹ aīa in immūdis cogitatio=
nibus et opationibus intēdit.corrūpunt enim consor
tia mala mores bonos:q̄ ad lrām pꝫ Hierony.dicēte.
quilibet tenet abstinere ab vxore ꝓpria tp̄e illo:qꝛ filij
qui tūc ꝯcipiunt elefantici sunt ⁊ mēstruosi gn̄antur:
Ad hoc q̄d ipse opponit dicēdū est ꝙ nō est simile:qꝛ Ad rōnem
illa q̄ patit hoc ex morbo impotēs est ꝯcipe. vn̄ bene
potest viro suo debitum reddere cum nullum tale se
quatur inconueniēs:sicut Hieronymus dicit.

¶De clericis ⁊ sacerdotib⁹ q̄ cōiurādo scifi=
cant aquas. ¶Ultima q̄stio hui⁹ libri.

Querit de clericis et sacerdotibus qui cōiurādo
sanctificant aquas et ferrū candēs ī iudiciū san
Ar primo. guinis. multotiens videtur ꝙ ex hoc fiant irregula=
res. nam sicut iudex dat auctoritatē suspendēdi q̄ tñ
Confirmat actu non suspendit: similiter sacerdos talis: nam ex cō
mutatione habetur occasio mortis alicuius. et prete
rea tēptat dñm. qr est peccatum mortale. qđ videtur
p iudith que reprehendit iudeos ciuitatis illius quā
olofernes obsederat. qr cum dixerant inter se: ꝙ nisi
deus liberasset eos vsq ad. v. dies ciuitatē traderent
Solutio. oloferni Et est dicendū ad hoc ꝙ sacerdos non debet
hmōi facere. est enim prohibitum ab eccłia: et inuētio
q̄o incidēs. est diabolica: non humana. Similiter queritur de cle
rico qui custodit ecclesiā: latrones obsidentes eccle=
siam: eū interficere volunt et bona ecclesie oīa diripe
re et ecclesiam succendere: firmiter scit hoc et postea
et bene dictat sibi conscientia sua: ꝙ si clamat ꝙ illum
Ar primo. terficientur. videtur ꝙ sit perplexus: qr si non clama=
uerit occidetur et bona ecclesie auferentur: insup ec=
clesia cōburetur si clamauerit: scit ꝙ illi interficiētur
et ita est occasio mortis eorū: et inde efficitur irregu=
Solutio. laris. Solutio. in veritate si conscientia dictet ei ꝙ in
terficietur debet clamare: et si dictet ei conscientia ꝙ
interficientur deponere debet hmōi cōsciētiā ⁊ aliā
assumere vt. s. intentionē habeat eos ab effusione san
Ali⁹ casus. guis liberare et sup hoc sollicit⁹ deb3 eē. silr etiā de
ministro regis vel prepositi qui nouit aliquem con=
tra quem agitur de latrocinio vel de aliquo tali qui
mortem meretur esse innocentem: iudex iudicat secū
dum allegata: et quia falsa allegantur iudicat illum
morti. videtur ꝙ iste cui precipit iudex vt suspendat
illum: non debeat eum suspendere: nam si suspendat
interficit innocentē: et ita facit contra preceptū dñi: et
Confirmat sic peccat mortaliter. et preterea i illis i quibus duo
precepta ex aduerso emergunt: sc3 iudicis preceptum
et dei: debet preferre preceptum dei iudicis precepto
In oppo^m Sed contra. si non interficit / facit contra ordinationē
dei: qr ipe prepositus ordinatus est in ipsa potestate.
Confirmat Et preterea subditus non debet cognoscere de iudi=
Solutio. cio siue precepto prelati sui. Solutio. dicimus si
seruus percipiat ꝙ iudex secundum allegata ⁊ non ex
aliqua malicia siue fraude ipsum condemnat debet ei
obedire: satagere tamen debet alio modo quo pote=
rit ipsum liberare: et si nō pt debet dicere ꝙ innocens
sit. si autē scit prepositū nequiter et iniuste iudicasse:
non debet ei obedire in parte illa.

¶ Finis tertij libri deo laus.

¶ Incipit liber quartus guillermi al=
tissidiorensis de sacramentis.

Dicto de preceptis et iudicijs: conse
quenter videndum est de sacramen Prim⁹ ar=
tis. Circa q̄ primo dicēdū est quid ticulus
sit sacramētū et de sacramēto: et de
cāis istitutōis sacramētorꝫ et de tpe
sacramētorꝫ. Scđo de sacramētis ve
teris legis. Tertio de sacramētis noue
legis. ¶ Augustin⁹ sic diffinit sacramentum. Sacra= Scđ3 aug.
mentum est inuisibilis gratie visibilis forma. ¶ Sed qđ sacramē
secundum hoc videtur ꝙ serpens ene⁹ erectus in pa= tū.
lo fuit sacramentum: fuit ei visibilis forma inuisibi= Primo
lis gratie. i. christi: qr sicut iudei q̄ mordebantur a ser
pētibus ignitis / aspicientes serpentem eneum sanabā
tur: ita illi qui aspiciunt christū suspensū in cruce per
veram fidem / a morsibus serpentum. i. a peccatis
mortalibus que sunt morsus serpentum ignitorum
i. demonum liberantur. ergo serpēs eneus fuit sacra=
mentum in veteri lege. ¶ Eodēmō obicitur de cruce Secundo.
et aqua bñdicta. crux eni signū ē inuisibilis gratie dei
s. vt crucifigam⁹ carnē nr̄am cū vicijs et concupiscen=
tijs: sicut et crist⁹ crucifixus est. ¶ Ad hoc dicēdū ē ꝙ Solutio.
illa diffinitio nō ē pfecta: vn̄ sic ē pficienda. Sacramē B
tū ē inuisibilis gr̄e / visibilis forma: ita vt eius similitu qđ sacramē
dinē gerat et causa existat: et hoc conuenit sacramen= tū fm doc.
tis noue legis / et etiā veteris. iustificabant eni sacra=
mēta veteris legis / quātū ad oblationē / nō quātū ad
ip3 oblatū sicut post dicet. sacramēta q̄ istituta sūt ad
iustificādū: ⁊ qr serpens ene⁹ nō fuit institut⁹ ad iusti=
ficādū / s3 ad sanandum corporaliter fuit erectus: non
fuit sacramentum in veteri lege nec crux in noua. nō
enim crux est instituta ad sacrificandum: sed erigitur ad qđ crux
in ecclesiis vt i memoriā habeamus passionē domini erigit in ec
Aqua similiter benedicta nō iustificat simpliciter nec clesijs.
ad hoc instituta est: sed ad fugandū demones vel tem
ptationes demonū: et in remedium inimicorꝫ ⁊ pecca= C
torū venialiū est. ¶ Causa autem institutionis sacra= Sacramen
mentorꝫ triplex est. ¶ Prima est: qr vt dicit Augusti ta sūt istitu
nus. meliores iudicauit deus seruos suos si ei libera= ta triplici
liter deseruirēt. etiā propter hoc dedit eis deus libe= de causa.
rum arbitriū. dedit etiā eis remedia contra peccatu3 / Prima.
vt si contingit peccare possent redire per illa remedia
hec autē sunt sacramēta: hec q̄ est vna causa institutio
nis sacramentorum. s. iustificatio a peccatis. ¶ Secū Scđa cā.
da causa est vt homo assuesceret se humiliare visibili=
bus qui nesciebat se humiliare inuisibilibus vt cū ipse
humiliat se creature inferiori querēdo salutē in ea vt
puta in agno paschali: vel in aqua baptismi magis hu
miliet se creatori q̄ est dator illius salutis. Tertia cau Tertia cā.
sa est vt homo per signa visibilia expssa perueniat ad
cognitionē inuisibiliū. ¶ Sed cū sacramēta remedia D
sint cōtra pctm̄: queritur quare tantū distulit dñs da= querit cur
re. illa necessaria enim erāt ante Moysem: sicut ⁊ post de⁹ distulit
¶ Ad hoc dicēdū ꝙ ppt hoc vt cōuinceret supbiā hoīs vsq ad moi
q̄ credebat ꝙ solo libero arbitrio poss3 saluari: ⁊ etiā sē dare sa.
in tpe gratie postq veritas illuxit multi crediderunt Rñdetur
hoc: sicut pelagi⁹ ⁊ pelagiani: postmodum visum fuit
hoib⁹ ꝙ nō solū libero arbitrio poterant saluari: imo
exigebat lux q̄ onderet qđ faciēdū eēt / ⁊ qđ nō: ⁊ dixe
rūt nō deest q̄ impleat: s3 deest q̄ iubeat: tūc dedit eis
legē ⁊ sacramēta veteris legis: qr nō credebāt ꝙ libe
ro arbitrio cu3 lege scripta possent saluari: qđ falsum
erat: qr nō sanabat lex pctm̄: s3 ostēdebat: sicut ei dicit Apostolus
apostolus. Per legem cognitio peccati: propter hoc ad ro. 3.

distulit de⁹ dare sacramenta noue legis: vt hoīes con
uicti de supbia videntes se nō posse saluari p legē fa=
ctorꝫ: cogerētur recurrere ad fontē gr̄e q̄ sanat pctm̄.

¶ De sacramentis veteris legis.
¶ Secundus articulus.

E
q̄rit vtrū sa Post hoc dicendū ē de sacramentis veteris legis
cramēta ve. Circa que primo videndu3 ē vtrū iustificarent.
le. iustifica= ¶ Secundo de onere legis ⁊ de cōparatione ei⁹ ad
bāt euāgeliū. ¶ Tertio de numero sacramentorꝫ veteris
legis. ¶ Quarto de q̄busdā spūalib⁹ sacramētis que
adhuc retinet eccłia: que fuerūt in veteri testamento.
Ar ꝙ sacra ¶ Quinto de circūcisiōe Probat aūt ꝙ sacramenta
mēta ve. le. veteris legis iustificabāt: qr dicit in genesi. Respexit
iustificabāt de⁹ ad abel ⁊ ad munera ei⁹. q̄ sacrificiū abel placuit
Geñ q̄rto. a deo Hoc etiā dt sacerdos nr̄: placeat tibi dñe sacrifici
um nr̄m: sicut placuit tibi sacrificiū abel: q̄ cū sacrifi=
ciū abel placuit deo / fuit meritoriū: q̄ iustificabat. q̄
sacrificia pecudu3 iustificabant ante institutionē suā
et post institutionem cū institutio nō īpediat. ¶ Itē.
Scđo ar. sacrificia illa fiebāt ex obedientia q̄ ē virt⁹ fidei: vt dt
Gregorius beatus gregorius. ergo erant meritoria cū fierent ex
virtute fidei. ¶ Itē. si abrahā immolasset filiū suū ex
Tertio ar. precepto dñi cū voluntas imolādi fuerit meritoria. q̄
et actus fuisset meritorius: qr si arbor bona et fruct⁹
bonus. ergo si illud qđ erat contra naturā potuit me
ritoriū eē: multo forti⁹ sacrificiū pecudū poterat esse
meritoriū / ⁊ fuit meritoriū si ex caritate fuit ¶ Itē. sa
Quarto. crificiū aīaliū ē īdifferēs fm se: q̄ poterat īformari cari
tate: et sic sacrificia veteris legis poterāt eē ex carita
te. ergo meritoria: et per consequens iustificantia.
Quinto. ¶ Item. beata virgo obtulit pro cristo par turtu=
rum et duos pullos columbarum: et constat ꝙ ip=
sa meruit faciendo. Similiter et sancti cū illa sacrifi=
cia offerebant ex caritate merebantur ¶ Itē. p̄ceps
Sexto. vł aliquis de populo offerebat hoc vł illud vt dimit=
teret pctm̄. ergo sacramēta veteris legis iustificabāt
¶ Cōtra. dr in esaia: olocaustū arietū ⁊ adipē piguiū
In oppo^m et sanguinē vitulorꝫ et hircorꝫ nolui. dt glo. Nūq vo
F luit dñs sacrificia illa: ergo nunq acceptauit: ergo nū
q̄ fuerunt meritoria. ergo non iustificabant. ¶ Ite3
Secundo. in vij. hiere. dt dñs. Nūq locutus sum cum patribus
et nō precepi eis in die qua eduxi eos de terra egipti
de verbo olocaustomatū et victimarꝫ. ergo deus non
precepit huiusmodi olocausta fieri: ergo non voluit
ipsa fieri: ergo nō acceptauit: ergo non fuerūt merito
ria. ergo nō iustificabant. ¶ Item. dt origeñ. ꝙ ea ra
Tertio. tione pmisit sibi deus fieri hmōi sacrificia: qua ratiōe
permisit libellū repudij. proni eni erant iudei ad ido
lolatriā sicut ad interficiendū vxores. vnde sicut pmi
sit dare libellum repudij ne fieret peius: sc3 homicidi
um: ita permisit sibi animalia offerri: ne offerrēt ido=
G lis: sed dare libellum repudij nunq fuit meritorium
Notādū ꝙ ergo nec offerre pecudes. ¶ Ad hoc distinguendū ē
duplex est duplex opus: videlicet opus operans / et opus opera
opus. tū. Opus operās est ipsa actio: sc3 ipa oblatio vituli
op⁹ operās vel agni que iustificabat cum ex caritate fiebat. Op⁹
quid. operatum est ipsa caro vituli vel agni: sc3 ipm obla=
op⁹ opatū tum: et hec sine dubio non iustificabat: sed in noua le
quid. ge et ipsum opus operans et ipsum opus operatum
iustificat: ipsa enim caro cristi iustificatrix ē. ¶ Cum
ergo, queritur vtrum sacramenta veteris legis iusti
Solutō q̄= ficarent. Concedimus ꝙ quantum ad opus operans
stionis iustificabant sicut probatum est per predictas ratio=
nes: sed quantum ad opus operatū non iustificabant
¶ Ad illud quod dicitur in esa. olocaustum arietum A p̄mā ra=
et cetera nolui. Trib⁹ de causis dicitur dñs noluisse il tionē oppo
la sacrificia. Prima est quia non offerebant illa bono sitū. H
animo. Secunda quia offerebant ea eo tempore quo Prima.
non debebant ea offerre: veniente enim veritate cessa Secūda.
re debuit vmbra. Tertia causa est: quia nunq voluit Tertia.
illa voluntate absoluta: sed quasi coacta: non eni3 vo
luit ea ex corde suo. i. ex intima bonitate sua: sed pro
pter pronitatem iudeorum ad idololatriam. Voluit
etiam et precepit illa: vt iudei rudes paulatī duceren
tur ad hoc vt fierent spirituales. vn̄ non penitus mu=
tauit eorum sacrificium: sed in parte mutauit sacrifi=
ciū: sc3 quantum ad illum cui offerebantur: non quan
tum ad ipsam rem oblatā: tandē mutaturus quantū
ad ipsā rem oblatā. Qđ aūt dicit glo. nunq voluit. di
cendū est ꝙ nunq voluit dñs illa sibi offerri volunta
te absoluta: sed quasi voluntate coacta: voluit enim
magis sibi offerri q̄ idolis. ¶ Eodēmō respondem⁹ Ad secūdā
ad auctoritatem iere: non ei precepit dñs ex corde sa
crificia illa. ¶ Similiter ad aucto. origeñ. dicimus ꝙ Ad tertiā
non est penitus simile de sacrificijs et de libello repu
dij: quātū ei ad hoc est simile ꝙ sicut permisit dñs da
re libellū repudij ne fieret peius: sc3 homicidiū: ita p
misit sibi animalia offerri ne fieret pei⁹ sc3 ne offerrē= Dare libel
tur idolis: sed quantū ad hoc non est simile ꝙ dare li= lu3 repudij
bellum repudij fuit mortale: quia dimittere vxorē est fuit morta=
mortale. vnde nunq fuit meritorium. sed immolare le.
hmōi animalia ē indifferens secundum se: et ideo po= I
tuit esse meritorium ¶ Sed obicitur. dicit dominus Obiectio. q̄
in euangelio Johannis. Spirit⁹ est qui viuificat: caro ea q̄ dicta
autem non prodest quicq: ergo caro christi non iusti= sūt i notabi
ficat: ergo sacramenta noue legis non iustificant quā= li.
tum ad ipsum opus operatū: sicut nec sacramenta ve
teris legis: et hoc est cōtra predicta. ¶ Solutio. Ca= Solutio.
ro christi iustificat duobus modis. Primo spirituali caro xp̄i iu=
ter: sicut per fidem: cum enim aliquis credit deum hu stificat du=
manatum augmentatur in ipso dilectio et delectatio plicit. p̄mo
quam habet de deo: et propter hoc dimittūtur ei pec
cata sua: eo modo quo dictum est: dimittuntur pecca
ta multa: quoniam dilexit multum: et sic magis ⁊ ma
gis iustificatur. Secundo modo iustificat caro christi Secundo.
per modū sacramenti: vel per modū materie: est eni3
caro christi templū totius trinitatis in quo sunt oīs
gratie. vnde etiā ipsa est sicut pixis vel vas medicina=
bile: in quo sunt omnia genera specierꝫ ⁊ electuariorꝫ
spiritualiū quibus deus sanat per ministros suos ani
mas nostras: sic igit caro christi iustificat nos: quia cū
ipsam recipimus: vas omniu3 gratiarꝫ refertissimū re
cipimus: que augmentant virtutes in nobis: et sic iu=
stificat. Quod vero dicit caro non pdest quicq: verū K
est inquantum caro: sed inquātum sacra caro / siue ver
bo dei vnita.

¶ De sacramentis noue legis.
¶ Tertius articulus.

Sacramētum eni noue legis nō solū est sacre rei
signum: sed etiā sacrū sacre rei signum. vnde sa=
cramentum noue legis quantū ad opus operatum iu
stificat cum sit sacramentu3: sed sacramentum veteris
legis quantum ad opus operatum non sanctificabat
quantū ad aīam: tñ sanctificabat quātū ad corp⁹ sicut
dicit apłs ad hebre. ix. Si sāguis hircorꝫ ⁊ taurorꝫ et ci
nis vitule aspl⁹ inq̄natos sctificat ad emūdationē car=

nis: quanto magis sanguis christi? et cum de cineribꝰ
vitule rufe fiebat aqua expiationis qua aspergebātur
illi q̄ immūdi erāt ex contactu morticinij vel aliqua
Arguit do alia de causa: tales mundabāt quātū ad corpꝰ. ¶ Sꝫ
ctorꝫ ea q̄ si sacramēta veteris legis quātū ad opꝰ operatū sctīfi
immediate cabāt quantū ad corpus: ergo sacerdos q̄ imolabat vitu
ab eo dicta lā rufā non fiebat imundꝰ quātū ad corpꝰ ex imolati
sunt. one illa: nec quantū ad aīam hoc certū est. ergo nullomō
maculabant ex imolatione illa: qd est ergo qd dicitur in
Nueri. xix. xix. nūerorum. q maculatus erit vsq ad vesperā. ¶ Si
Solutō ali dicat q qr tangebat carnes et sanguinē et fimū immū
quorum. dus fiebat corporaliter: ergo secundū hoc lotis vestibus
et corpore suo: non erat postea immūdꝰ / et hoc ē fal=
sum. dicit eīm in littera: lotis vestibꝰ et corpore suo in=
gredietur in castra: cōmaculatusq erit vsq ad vespe
rā. ¶ Preterea. si propter fimū et sanguinē fiebat im
Secundo. mundꝰ: quare durabat ista immundicia vsq ad vespe
rā: lauabat enī se ante vesperā. ¶ Si dicatur q imū=
dus erat vsq ad vesperā. i. immūdū se debebat repu=
Replicat tare. ¶ Contra. aut vere se reputabat imundus: aut
doctor. falso. si falso: et secundū legē. lex ergo erat falsa: si de
Solutio. ergo vere erat immūdꝰ et inde vt prius. ¶ Solutio
vt dt beatꝰ aug. lex fuit data perfectis in signū: duris
L et superbis i onus et flagellū: rudibꝰ et māmotrectis
in pedagogū. erāt igitur multa in lege q̄ ad litteram
non habebāt aliquā causā sue institutionis nisi onus
et flagellū. secundū vero allegoriā et moralitatem:
causā aliquā habebāt: sicut q iudei non comederent
carnes porcinas: ad litterā non habebāt aliquā causā
nisi onus: sed secundū moralitatē patꝫ ratio. nō enī de=
bemꝰ imitari gulosos et immūdos: sic imūdicia illa
quā contrahebat sacerdos ex immolatione vitule ru
fe tm̄ instituta fuit in onus secundū litterā: sed secun=
dū moralitatem / alia est ratio. sacerdos enī ille q̄ im=
molabat vitulā rufā significabat sacerdotē nostrum q̄
confixit eucharistiā q̄ postq celebrauit: timere debꝫ
ne indigne contrectauerit. vnde se immūdū debꝫ re=
putare vsq ad vesperā. i. vsq ad contritionem que ē
Gregorius finis et cōsūptio pcti. Ibi eī habet locū qd dt grego
M rius: bonarū mentiū est ibi culpā agnoscere / vbi cul=
pa non est. Tamen eadē obiectio ē de hac auctorita=
te que et prius. quia aut vere cognoscit aut falso: si
Solutio. falso. ergo falsū scit: si vere. ergo culpa ibi ē. ¶ Et ad hoc
est solutio. q agnoscere non sumit ibi p cognoscere:
agnoscē idē sed pro timere vel punire. quanuis eī hō sine culpa sit
est qd time tamen dubitare dꝫ et timere ne aliqd peccatū lateat i
re vł punire ipso: vn̄ debet punire se. hoc mō ergo sumit agnoscere i
predicta auctoritate sicut i ista: si homo agnoscit deꝰ
ignoscit. i. si homo animaduerterit in seipm et penitet
deus non punit. imundicia ergo illa que erat in sacer
dote post imolationē vitule rufe erat suspensio ab in
troitu tabernaculi et officio ministrandi: ergo erat quasi
irregularitas: sed ad tempus: et purgabatur ab illa
irregularitate per aquā expiationis. ¶ Sed cum an
tiqui haberent remedia contra irregularitates vt de
irregularibus fierent regulares. cur nulla regularit
Solutio. in noua lege habeamꝰ? ¶ Ad quod dicendum est q
irregularitates antiquorum tantū erant tēporales: qr
nouerant super enormi facto: sed nostre irregularita
tes perpetue sūt. Sūt enī de enormi facto p qd amit=
titur signaculū vnitatis qd ipossibile ē nō fuisse factū:
et propter hoc irregularitas ē ppetua: q̄dā tamen reci=
piunt dispensationē in casu: sed q̄ sic: et que non: et in
quo casu: et in quo non: alterius ē negocij.

¶ De onere veteris legis.

M
S Ecundo querit de onere veteris legis. dicit aūt pbat vnica
q lex grauior erat q euangelium. vnde dt bea rōe q lex g=
tus petrus in actibus apostolorū. Qui tentatis deū uior erat q
imponere iugū super ceruicē discipulorū quod neq euāgelium
patres nostri neq nos portare potuimꝰ. de onere ve=
ro euangelij dicitur. iugū enī meū meum suaue est et Oppoᵐ p=
onus meū leue ē. ergo fm hoc lex grauior erat q euāge batur.
liū. ¶ Sed ꝫ. dicit augu. q lex data fuit iudeis quasi
māmotrectis et pueris et infirmis: sꝫ infirmis et pue=
ris leuiora imponenda sunt: qr plerūq infirmis cau=
sa pusilla nocet. Et aplš dt. tanq paruulis i cristo lac Aplš. i. ad
dedi vobis potū non escā. ergo leuior lex debuit im= co. 3. a
poni iudeis q cristianis non nisi a deo: sed deus facit
qd̄d debet: ergo leuiorē legē dedit iudeis q nobis: Secundo.
ergo lex leuior est q euangelium. non ergo grauior.
¶ Itē. ezechiel vidit rotā in rota. i. vetus in nouo. ergo Tertio.
vetꝰ testamentū est in nouo: et econuerso: ergo sunt eque
grauia. non ergo vetꝰ ē grauiꝰ. ¶ Itē. dt aug. q euā O
geliū cohibet manū et animū: lex vetꝰ cohibet tantū
manū: sed difficilius est facere duo q alterum illorum tātū Primo.
ergo grauiꝰ ē euangelium q lex vetꝰ. ¶ Q aūt vetꝰ
cohibet manū tm̄ probatur multipliciter. Aplš eī vo
cat legē veterem: legem factorum: et legem nouam Ad ro. 3. d
legem spiritus. Ordinat enim spiritum et cohibet
ipsum. lex a utem vetus data cōsistebat in operatiōe
exteriori: non cohibebat ergo nisi manum. ¶ Item scdo ad idē
dicit apostolus ad romanos. viij. Non accepistis spi= ad ro. viij. c
ritum seruitutis in timore: sed accepistis spiritū adop
tionis filiorum dei: et cetera. ergo iudei acceperūt spi
ritum seruitutis in timore: ergo timore seruili imple
bant legem: sed timor seruilis non cohibet animum
hoc certum est: immo viuit in eo volūtas peccandi: et
sequeret opus si separaret impunitas: ergo lex vetꝰ
non cohibebat animū. ¶ Itē ad gala. loquēs de filio t̃tio ad idē
ancille: et filio libere: dicit: hec sūt duo testamēta: vnū ad ga. iiij. c.
quidē in mōte syna in seruitutē generās que est agar. d
ergo vetus testamentū generabat in seruitutē: ergo
ex seruili timore implebant vete. le. et inde vt prius.
¶ Itē in. xx. ezechie. Dedi eis precepta nō bona: et iu qrto ad id
dicia in quibus nō viuāt: ergo precepta legis nō erāt eze. xx.
bona: ergo nō erāt iustificātia: ergo nō cohibebat lex vetꝰ aīꝫ
qr si cohiberet iustificaret: et ita lex vetus cohibebat
tm̄ manuꝫ. ¶ Contra. lex precepit: nō concupisces: ergo In oppoᵐ
cohibet animū. ¶ Item apostololus. cōcupiscentiaꝫ Secundo.
nesciebam esse peccatum nisi lex diceret: non concupi ad ro. vij. b
sces: et sup hūc locū dt aug. phibet lex ↄcupiscētiā: vn̄
omnia mala oriuntur: ergo cohibet animum. qui con
cupiscentiam prohibet omnia mala prohibet: ergo cohi
bet animū. ¶ Item querenti quid faciendo vitā eter Tertio.
nam possidebo. respondit dominus dicens. Si vis ad
vitam eternam ingredi / serua mandata. non homici= math. xix. c
dium facies: non adulterabis &c. ergo precepta legis vi=
uificabant: ergo cohibebant animū. ¶ Item super il Quarto.
lum locum dicit beda iusticia legis suo tēpore serua=
ta: non solum bona terre: sed etiam vitam eternaꝫ cō=
ferebat: ergo iustificabat: ergo cohibebat animum. P
¶ Solutio. Duplex est difficultas siue grauitas / vna Solutio.
carnalis / alia spiritualis: quantum ad carnalem graui
tatem: grauior erat lex vetus q euangelium: sed quā
tum ad difficultatem spiritualem / lex noua difficilior.
¶ Ad primo ergo obiectum dicimus q quia iudei i= Ad primā
firmi erāt spiritualiter: data est eis lex leuior leuitate

spūali: sed grauior grauitate carnali ad conuicendaꝫ
eorū superbiā: qui dicebant non deesse q̄ impleat: sed
Ad secūdā deesse qui iubeat. ¶ Ad secūdū dicimus q non valet
hec argumentatio. vetus testamētū est in nouo: et ecō
uerso. ergo quidqd continet in nouo / cōtinetur in veteri
vel simpliciter vel secundū qd: in veteri enīꝫ testamē
to hoc erat preceptū simplr: non comedas carnē por
cinā i i nouo aūt nō continet simplr: sed tm̄ quātū ad
significatū. vnde dicunt magistri: q no. ē in ve. quātū
ad prefigurationē et ve. in no. quantū ad expositionē
Ad tertiā. ¶ Ad tertio obiectū dicimꝰ q fm viā caritatis eque
facile est cohibere manum et aīm vt manū tm̄: sed lex
Q no. pcedit secundū viā caritatis et propter hoc nō se
Solutio. quitur q lex noua sit grauior q vetus. ¶ Ad illd qd
q̄situ est vtrū lex vetus cohiberet manū tm̄: dicimus
Duplex sta q in lege duplex erat status. quidā generalis: q̄dam
tus legis. specialis: secundū generalē statum lex data ē rudibꝰ
et iperfectis q̄ reuocandi erant paulatī a carnalitate
et secundū istū gnalē statū non est phibita voluntas
nisi pgressiua in actū. vnde secundū iudeos carnales
is est sensus: non concupisces vxorē proximi tui: scilꝫ
concupiscentia pgressiua in actū vt cū aliqs facit qd
potest vt cōmisceat cū vxore pximi: concupiscentiam
aūt q̄ non pcedebat exterius: nō credebant eē pctm̄
maxime qr nō videbant eā puniri aliqua pena deter=
lex ve. cohi minata a lege: sed secundū specialē statū legis. lex
bebat ma= cohibebat manū et animū. fuerunt enī vt dt origeñ.
nuꝫ et aīm. pauci in veteri testamento q̄ pertinebant ad no. t. q̄ i
telligebant legē spūaliter implendā. implebant illi q̄
bus vetus testamentū erat nouū cū haberent carita=
tem que innouat: sicut habetur in iohanne: Manda=
tum nouum do vobis vt diligatis &c. et secundū istā
R determinationem pꝫ solutio pdictarum auctoritatum.
in tribꝰ lex
erat grauior
q euāgeli. E Rat lex vetus grauior tribus de causis. Pria
est quia ex timore implebatur: qui enim ex ti=
Primum. more seruili facit aliquid cū magno grauamine facit
Secundū. cū faciat contra voluntatem suā absolutam. Secūda
est. quia grauissime puniebantur trāsgressores legis
Tertium. Tertia ē propter multiditudinē preceptorum sicut de
agnis de hircis de vitulis et de hmōi que fere infinita
erant: scdm ergo pdicta duobus modis implebatur
lex a iudeis. a carnalibꝰ tm̄ carnaliter: a spūalibꝰ spūa
liter et carnaliter: et istū duplicē modū innuit apo. in
scde ad co. secunda ad co. Littera occidit: spiritus aūt viuificat
iij. b. lex enī spūaliter intellecta et impleta viuificabat. Et
secundū istā distinctionē soluuntur auctoritates cōtra
rie quarū quedā dicunt q lex iustificabat quedā non
Queritur. iustificabat. ¶ Sed queritur vtrum lex vetus fuerit
grauis viris spiritualibꝰ spūaliter implētibꝰ legē. Et
Ar q non. videtur q non: qr dt aug. in libro de vera religione:
Augustinꝰ q iugū cristi suaue ē: et onꝰ eius leue: qr q̄ huic iugo
subijcit oīa alia hꝫ sibi subiecta: et subiecta non repu
gnant: habēti ergo caritatē nichil repugnat: ergo ha
bēti caritatē lex noua leuissima est. Eadē rōne viris
spūalibꝰ q̄ erāt in veteri testamento lex vetus erat le
uissima: qr nichil repugnabat eis cū hērēt caritatē. ergo
In oppoᵐ nō erat eis grauis ¶ Cōtra. adhuc remordebat aspe
arguitur. ritas iudiciorum et multitudo preceptorum. ergo erat
Primo sic eis grauis. ¶ Item in act. xv. c. dicit pe. quid tenta=
Actu. xv. c tis deū iponere iugū sup ceruicē discipulorum qd neq
Secundo. patres nostri neq nos portare potuimus his verbis
neminē excludit: neq carnalē neq spūalem. ergo spi
Tertio. ritualibus viris grauis erat lex. ¶ Item solent dice

re magistri q fecerunt sillogismū. moyses proposuit
ppositionē deutero. xxvij. Maledictꝰ q̄ nō perman= deut. xxvij.
serit in oībꝰ sermonibꝰ legis: nec eos opere pfecerit d
pe. apposuit assūptionē dicens in act. hoc ē onꝰ quod actuū. xv. c
neq nos neq patres nostri portare potuimꝰ: et pau=
lus posuit conclusionē ad gala. iij. Quicūq ex operi ad ga. iij. b
bus legis sunt / sub maledicto sunt: et q sillogismus
inde fiat: patet. equipollēt enī pdicte ppositiōes istis
tribus. oīs non implens oēs sermones legis / est ma=
ledictus. sed oīs iudeus est non implens omnes ser=
mones legis: ergo oīs iudeꝰ est maledictꝰ. ergo etiā
viri spūales ve. te. erant sub maledicto. ergo grauis S
erat eis lex ¶ Solutio. Viris spiritualibꝰ ve. te. gra= Solutio.
uis erat simpliciter lex: leuis secundū quid et nō sim
pliciter: sed quantum ad caritatē ex qua iplebāt. sim=
pliciter aūt erat eis grauis / quantū ad cautelā / vide=
licet propter multitudinē pceptorum ad que tenebantur
Eomō quo dicimꝰ q grauior ē statꝰ prelatorum q sub=
ditorum: qr ad plura tenent q subditi. tenent eī custodi Officiū pla
re vigilias noctis sup gregē suū et discurrere et susci= torum
tare amicū suū: sicut hētur in luce. x. vn̄ multis mōis Luce. x.
contingit eos peccare quibꝰ nō peccāt subditi. ¶ Il= Ad secūdā
lud vero qd dicit petrꝰ iugū qd neq nos &c. intelligē
dū ē sic: non potuimꝰ. i. vix potuimꝰ. ¶ Et paulꝰ non Ad tertiā
concludit generaliter q omnes iudei essēt sub male=
dicto / sed de carnalibus tantum.

¶ De numero sacramentorum veteris legis et de cessatione eorum.

T Ertio de numero q̄rit sacramentorum ve. le. et de
cessatione eorūdē. sciendū ergo q loco baptis=
mi habebat antiquus populus circuncisionē: et loco
ordinis hēbat ordinē suum: et loco penitentie hēbat
penitentiā et loco eucharistie habebat plura sacramē
ta: sicut agnū paschalem / vitulā rufam / et multa alia.
¶ Sed cū loco ordinis nō haberent nisi vnicū sacra=
mentum / et loco baptismi tm̄ vnum Queritur quare Questio.
loco eucharistie habuit plura sacramenta? ¶ Ad hoc Solutio.
dicēdū est q propter tres causas habebat tantā mul=
titudinē sacrificiorum. Prima est vt reuocaret populꝰ Prima
ille ab ydololatria quā viderat in egypto: pronus enī
erat ad ydololatriā / et dn̄s magis voluit illa animalia
sibi offerri q idolis. Scd̄a est propter onus vt pmere= Secunda.
tur supbia et duricia iudeorū multitudie illorum sa=
cramentorum. Tertia est: quia tunc erat opus figurarū Tertia.
et propter hoc erat tanta abundantia sacramentorum:
sed i no. te. pauca sacramēta sunt: quia consummatio
nem et abbreuiationē fecit dn̄s exercituum in medio
omnis terre vt dicit esa. ¶ Possent autē ad certum V
numerū redigi sacramēta ve. te. si qs cōsideret omēs
virtutes christi: quia illa sacramenta siue illa que offe
rebant significabāt virtutes christi: sicut in agno man
suetudinē: colūba simplicitatē / turtur castitateꝫ / et sic
de alijs. ¶ Sed si querit secundū quid cessauerīt illa Questio.
sacrificia? ¶ Forte dicet q inquantū vmbra futurorum.
Dicit enī apostolus ad hebreos. x. q lex habens erat Ad heb. x.
vmbrā futurorum bonorum: sed vmbra inquātū vmbra
signum est: ergo illa sacrificia cessauerūt inquantū si=
gna: ergo inquantū sacramēta: ergo oīa sacramēta cessa=
uerūt: qr q̄cquid sorti cōuenit inquantū est homo: cō
uenit cuilibet homini: ergo non debent esse aliqua sa
cramēta. ¶ Forte dicetur q in vmbra futurorum bo Euasio.
norum intelligunt tria. s. signū et obscuritas et futuritio:
et illa tria sil' sūpta sūt cā pcisa cessatiōis. vn̄ nō seqtur

cessant inquantū vmbra futurorū.ergo cessāt inquan
Instantia. tum figura.Instantia.fortes inquantū homo est risi
bile.ergo inquantū aīal ē risibile.Sed obicitur.ꝙ si
illa tria sunt causa precisa et propria cessationis:ꝗ vbi
non inueniuntur illa tria,non debet esse cessatio.sed i
x hoc:nō comedes carnem porcinā non inueniūtur illa
Solutio q̄ tria.ergo non debet cessare.Solutio.precisa causa et
stionis. generalis cessationis oīm sacramentorū ve.le.est pu=
ra figura:illa enī cerimonialia ex toto cessant que nō
hēbāt aliquā vtilitatē nisi significandi:circuncisio aliā
Prīa circū vtilitatē habebat nec ex toto cessat sed mutata ē:⁊ pri
cisio ⁊ mrī= ma circuncisio non fuit instituta in lege/immo añ le=
moniū fue= gem:sicut et matrimoniū.hic autem loquiť tantum
rūt īstituta de illis que instituta fuerunt in lege.hec ergo est gña
añ legē. lis causa quare cerimonialia legalia cessauerunt:scilꝫ
Cā specialꝭ vmbra pura/figura pura.Sed p̄ter hanc ē quedā spe
q̄re legalia cialis causa quare sacramenta legalia cessauerūt:diffe
cessauerūt. rebant enim aliquomō sacramenta legalia/et cerimo
nialia legalia:qꝛ omnia sacramenta legalia erant ceri
monialia:sed non econuerso:qꝛ omne comedere car=
nem porcinā erat cerimoniale:et nō erat sacramētuꝫ
cessauerunt oīa sacramenta legalia:ergo qꝛ erantvm
Oia sacra bre future virtutis.Oia enim illa significabant chri=
ve.l.sigbāt stum.vnde aduenēte veritate cessauerunt:⁊ propter
xp̄m. hoc cessauit circūcisio/⁊ litteralis obseruatio sabbati
y sicut dt apls.translato sacerdotio necesse est vt legis
Queritur. translatio fiat.i.legalium.Sed queritur quare dicit
augustin⁹ ꝙ postq̄ venit veritas offerre illas hostias
legales pro idololatria reputabatur . videtur enī ꝙ
hoc sit falsum:qꝛ immolare illa animalia non est ma=
lum secundum se:quia deus aliquando precepit istd
qui nunq̄ precepit malum secūdū se. ergo immolare
illa animalia bonū est vel indifferens: sed qd secundū
se est aliquale semper est tale:q̄ diu est.ergo imola=
re illa animalia modo est bonū vel indifferēs.ꝗ si mō
aliquis faceret illud non deberet reputari pro idolo
latra.Si dicatur ꝙ propter hoc reputatur pro idolo
latra:quia ille qui facit spem ponit in illis:eodē mo=
do in tempore legis si aliquis posuisset spem i illis re
Rñsio ad q̄ putand⁹ esset ꝑ idololatra.Ad hoc dicimus ꝙ propꝭ
situm. statum reputaꝭ illd pro idololatria:qꝛ cultui dei car
nali successit cultus spiritualis:sicut dt apls.transla=
to sacerdotio necesse ē vt legis.i.cult⁹ legalis transla
tio fiat.si ꝗ aliquis mō cultū carnalē exhiberet deo i=
obediēs esset ⁊ derogaret cultui dei spirituali:et pro
pter hoc ꝑ idololatra reputareꝭ . idololatria eī dero
gat cultui dei.

¶Quare retinuit ecclesia thurificationem ⁊ quedā alia legalia.

Quare ī ec
cliaremāsit Q Uerit quarto quare quedā legalia retinuit ec=
thurificatō cl'ia:quedā non:retinuit eī thurificationē . Si
Rñsio quo dicaꝭ ꝙ ꝑpter hoc retinuit thurificationē:qꝛ thurifi=
rundā. catio significat qd sēp faciēdū est. s.orationem.eadē
rōe debuit retinere hoc p̄ceptū:non comedes carneꝫ
porcinā:qꝛ hoc p̄ceptū significat qd sēp faciēdū ē:⁊ ꝑ
cōsequēs debem⁹ abstinere a carne porcina/et suffoca
to et sanguine:ergo peccauim⁹ mortaliter cū come=
dimus carnē porcinā et suffocatū ⁊ sāguinem.Item.
cum thimiama significet quod semper faciendum est
scꝫ deuotionē orōnis:et vnguentū quo vngebatur ta
bernaculū significet spiritualemvnctionē que semper
z habēda ē:debuit ecclesia retinere thimiama ⁊vnguē
Rñsio doc. tum sicut retinuit thurificationē.Solutio. thurifica
ad q̄situm. tio remansit non solum hac ratione: qꝛ significat qd
semper faciendū est:sed etiā quia ipsa litteralis obser
uantia moralis est:quod nō inuenitur in carne porci=
na et suffocato et sanguine.in thurificatione enim ho
noratur deus sicut honoratur in magnitudine et pul
critudine tēpli materialis. significat enim magnitu=
do tēpli materialis imaginē tēpli spiritualis:qd ē re
gnū celeste:vel aīa iusti que maior est toto mūdo:nō
molis corpore distentione:sed virtute et potestatevt
dicit augustinus.Ad illud qd obiectum est de thimia triplici de
mate quare non retinuit ecclesia : dicimus ꝙ triplex cā ecclia re
est causa.Prima est ne videatur iudaisare si tot lega tinuit timi
lia retineat Secunda est quia thimiama significat idē ama.
quod incensū et propter hoc sufficit retinere thurifica Prima.
tionē Tertia est quia apud nos nō inueniuntur:ita de Secunda.
facili species aromatice ex quibus fit thimiama:sicut Tertia.
incensum.Unguētū autē retinuit ecclia:licet nō eodē vnguētū re
modo:inungitur enim in ecclia tabernaculū cristi spi tinuit eccl'ia
rituale scꝫ ipse homo:cum baptizatur:sed inungitur
crismate quod conficitur ex oleo quantū ad nitorem Crisma ꝯsci
conscientie et balsamo propter odorē bone fame:sed cꝭ ex oleo
ecclesia tabernaculum materiale non vngit : ne ipsa et balsa.
videatur iudaisare.

¶De suffocatis et sanguine.

I nter cerimonialia veteris legis q̄stio est de suf= A
focatis et sanguine vtrū scilicet teneamur modo Questio.
non comedē sanguinem nec suffocatum:et confirma=
tum est in noua:sicut habetur in ack.xv.vbi dicit bea Ack.xv.ca.
tus iacobus sētētiādo de questiōe proposita de lega
libus :visum est spirituisancto ⁊ nobis nichil impo=
ne re vobis oneris q̄ hec necessaria vt abstineatis ab
immolatis simulacrorum/⁊ sanguine/et suffocato/et
fornicatione.cum ergo sit preceptum in veteri testa=
mento:et confirmatum in nouo ab apostolis/⁊ nō sit
postea reuocatū:adhuc tenemur non comedere san=
guinem ⁊ suffocatū.¶Ad hoc multiplex est solutio. Rñsio
Quidā enim dicūt ꝙ apostoli nō preceperūt abstine
re a suffocato ⁊ sanguine : sed ꝑmiserunt ad tēpus le
galia obseruari cū euangelio:et hoc ꝑpter scandaluꝫ
iudeorꝫ vitanduꝫ: mater enī synagoga paulatim ⁊ cū
honore ducēda erat ad tumulū. ¶Sed videꝭ ꝙ hec Improbaꝭ
solutio nulla sit: qꝛ super hoc iam mota erat questio p̄dctā rñsio
inter iudeos q̄ venerant ad fidem: ⁊ gentiles qui ve=
nerant ad fidē:iudei enī credentes dicebant gētilib⁹:
nisi circūcidamini secūdum legē moysi nō potestis sal
ui fieri:⁊ tunc statuerūt fratresvt accederēt paulus ⁊
barnabas ⁊ quidā alij ad apostolos in iherusalem vt
certificarenꝭ ab ipsis aplis sup hac questione:⁊ tūc de
dit iacobus episcopus hierosolimitan⁹ sentētiam pre
dictam:ꝗ si ꝑpter scandalū iudeorꝫ vitandū posuit in
sentētia illa vt abstinerēt a suffocato ⁊ sanguine: eadē
ratiōe debuit imponere alia legalia.¶Itē dicit glo=
sa super illū locum.visum est spūi sctō et nobis nichil
vltra imponere vobis oneris et sunt hec necessaria si=
ne quib⁹ nō est salus: sed circūcisio necessaria nō est:ꝗ
secundum hoc quicq̄d cōtinebat epistola illa erat ta=
le ꝙ sine eo non erat salus: ergo nō solum ꝑpter scan
dalum cōtinebatur ibi ꝙ abstinerēt a suffocato ⁊ san=
guine: sed qꝛ sine hoc nō erat salus:ꝗ eius oppositum
est per se/⁊ scdm se malum:sed omne tale est semper
prohibitū: ꝗ adhuc tenet hoc preceptū:Nō comedes B
sanguinē nec suffocatū. ¶Alij dicūt illud quod dicit Scda rñsio
beatus iacobus ꝙ abstineāt a suffocato ⁊ sanguie:in= quorūdam
telligitur de sanguie humano/ne.s.effundāt sanguinē

Ar contra. humanū: neq̄ maiores suffocēt minores.¶Sed hec
solutio nulla videꝭ: quia super hunc locū dicit glosa:
suffocatū ē morticiniū:de quo dicit ezechi.Omē mor
ticiniū ⁊ captū a bestia de auibus et pecoribus sacer=
dotes non comedēt. quod exponēs hieronym⁹ iuxta
litteram inquit. hoc p̄ceptū est seruare illis q̄ sunt vn
cti oleo spūali: nec comedēt illud cui⁹ sāguis effusus
non est:quod epla apostolorꝫ seruandum decreuerat:
ergo epistola apostolorꝫ intelligebaꝭ de suffocata be=
stia/vel aue cui⁹ sanguis effusus non est: non ꝗ tantuꝫ
Responsio intelligitur de sanguine humano.¶Quod ꝯcedunt
quorūdam aliqui dicētes ꝙ adhuc manet preceptū illud/⁊ ꝙ de
beremus abstinere a suffocatis et sanguine cū postea
ꝯ hoc aꝭ. nō sit illud preceptū reuocatū.¶Sed contra.prece=
ptū illud aut fuit morale/aut cerimoniale: si morale:
cōtra.non est scriptū in corde hoīs: nulli enī dictat cō
scientia ꝙ sanguis aīaliuꝫ sit nociuus nature hominis
immo dulcis ⁊ suauis est ad comedendū vt patet per
gustū:ꝗ illud p̄ceptū non est preceptū morale.¶Itē
non cōtinetur sub aliquo.x.moraliū preceptorꝫ: quia
non continetur sub hoc precepto.Non occides:qꝛ nō
is est sensus nō occides anserē:nec sub aliq̄ alio cōtine
tur hoc ꝑ se patet: ꝗ nō est morale.ꝙ est cerimoniale:
et tū preceptuꝫ in no .le.illud non videtur posse stare
cū textu actuum nec cū glosa: quia sup illa questione
mota in cōsilio apostolorum beatus petrus ita locu=
tus est p̄mus dicens.Uiri/fratres scitis quoniā ab an
tiquis diebus ex quo cornelius baptisat⁹ est (vt dicit
glosa)in nobis elegit deus per os meū audire gētes:
verbuꝫ euāgelij:⁊ credere ⁊ q̄ nouit corda de⁹ testio=
niū ꝑbuit dās illis spūmsctm̄:sicut et nobis:nichil de=
cernit inter nos ⁊ illos fide purificās corda eorꝫ:nūc ꝗ
q̄d tentatꝭ deū iponere iugū super ceruices discipulo
rum quod neq̄ patres nostri neq̄ nos portare potui
mus:sed per gratiā dñi iesu credimus saluari quem=
C admodū illi.Patet ergo per illa verba ꝙ ex sola gr̄a
dei sine cerimonialibus saluabantur tunc fideles:nec
oportebat tunc iugū legis īponi fidelib⁹: ꝗ nec btūs
iacobus īposuit in sententia sua aliquod cerimoniale
qd probatur ꝑverba sua.Dixit eī:viri fratres audite
me.Simon narrauit queādmodū primū de⁹ visitauit
sumere ex gentib⁹ populū nomini suo: et post pauca
ꝑpter quod ego iudico nō inquietari eos qui ex gen
tibus cōuertunꝭ ad deum:sed scribere ad eos vt absti
neant ⁊c. et super hunc locū ꝑpter quod ego iudico.
dicit glosa cōcordās cū petro:sꝫ si p̄cepisset obseruari
aliq̄d legale cerimoniale nō concordasset cū petro: ꝗ
nō p̄cepit aliquod tale obseruare. ¶Preꝭea.si pre=
cepisset cōtra se egisset. ip̄e enī dicit ꝙ ego iudico non
inquietari eos qui ex gentibus cōuertunꝭ ad deū: ⁊ si
p̄cepisset aliq̄d cerimoniale inq̄etasset eos.¶Prete
rea.fecisset contra dñm qui dicit: Non quod intrat in
os coinquinat hoīem ⁊c. ꝗ comedere san. et suffo.nō
ad ro.xiiij. est pctm̄.¶Itē.apls in.xiiij.ad ro.Scio et cōfido in
D dño iesu ꝙ nichil est cōmune.i. imūdū per ip̄m nisi ei
Opio doc. qui estimat quid cōe:omne illi cōe est. ¶Propꝭ hoc
dicimus ꝙ epistola apostolorꝫ non continebat nisi ne
Ad titū 2°. cessaria.i.sine quibus non est salus. Sūt aūt tria sine
tria sñ qb⁹ qb⁹ nō est salus q̄ dicit ad titū apls.Sobrie ⁊ iuste et
non est sal⁹ pie viuamus in hoc seculo.sobrie in nobis: iuste q̄tū
ad proximū:pie q̄tum ad deū.hec tria cōtinebat epla
illa que talis est.Uisum est spiritui sancto ⁊ nobis ni=
chil vltra iponere oneris q̄ hec necessaria/vt abstinea
tis vos ab imolatis simulacrorꝫ et suffo.et san.et for.
⁊ hoc q̄d dicit ab īmolatis simulacrorꝫ.hoc est ꝙ apls
dicit:pie viuere.s.q̄tū ad deū. idololatra enī deo iiu=
riatur ꝙ dicit abstinere a forni. hoc ē quod apls dt:so
brie viuere.s.q̄tum ad nos. Et ꝙ dicitur abstinere a
suffo. et san. hoc est quod apls dicit. Iuste viuere scꝫ
q̄tuꝫ ad proximū. Est ergo sensus.abstine.a suffoca.
et san.i.non effundatis sanguinē humanū nec suffoce
tis homines minus potētes.Et ꝙ sic debeat intelligi Opīo doc.
probaꝭ ex vi text⁹: et ꝑbaꝭ per glo. Textus enī dicit probatur.
Nichil vobis vltra imponere oneris q̄ hec necessaria
hec autē non sunt onerosa.Naturalis enī conscientia E
dictat cuilibet ꝙ non debeat effundere sanguineꝫ nec
opprimere inferiores . Per glosas etiam probatur
ꝙ sic debeat intelligi . Dicit enim quedam glosa vt
abstineāt a suffocatꝭ id est ne ipsi inferiores se suffocēt
vel opprimant: et sanguine id est effusione humani
sanguinis/⁊ que nō volūt sibi fieri alteri non faciant :
quasi dicat glosator:ibi precipitur ꝙ aliq̄s non faciat
proximo quod sibi non vult fieri . vnde subiūgit hoc
est preceptū dilectionis ꝑximi quod est iferius alterꝫ
est superius.Omnia quecūq̄ vultis vt faciant vobis
homines/⁊ vos facite illis:per vnū malicia ꝯpescitur
per aliū benignitas ꝑpagatur:quare vero adhuc ru=
dibus superius nō imponitur:hic glosa manifeste di=
cit ꝙ in pricipio cōuersionis gentiū tantū facilia erāt
eis imponenda.vnde cū duo sint precepta dilectionis
proximi:vnum quod est negatiuū scꝫ istud:Ne facias
alij quod tibi non vis fieri:et alterū affirmatiuū.Oia
quecūq̄ vultis vt faciāt ⁊c.Negatiuū quod est facili⁹ negatio alī
impositum est eis: et sic per istam glosam abstinere a q̄ñ p̄ce.affir
suffocatis ⁊ sanguine est nō suffocare ifirmiores se nec mationem
effundere sanguinē humanū.et alia glosa dicit:a suffo
catis et sangnine.i.a fundendo sanguine vel māducā
do cū sanguine. Gentiles enī valde crudeles erant et Crudeꝭ gē
soliti erant interficere homines et bibere sanguinem tiū cōsuetu
eorum. vnde subiungit glosa.hec autē venientib⁹ de do.
gentilitate pro rudimentis fidei et inueterata gentili
tatis consuetudine cōcessa sunt:habebant enī consue=
tudinē inueteratā interficiendi homines/⁊ suffocandi
inferiores ⁊ manducādi carnes humanas et ab hac cō
suetudine cōpescuit eos per rudimenta.i.principia fi
dei.Et rudes erudiuntur vt puta ꝙ fratribus in dño
non debemus facere q̄d nobis nolum⁹ fieri/⁊ similia.
¶Ad illā ꝗ glosam q̄ dicit ꝙ suffocatum est mortici Solutio.
nū de ezechi.⁊c.dicimus ꝙ mystica est: sanguinē eniꝫ
non debemus comedere.i.peccatum consumere:nec
suffocatum.i.non debem⁹ consentire alicui cuius san
guis effusus non est.i. imitari eū cuius peccatū nō est
effusum per cōfessionem:et hec epistola apostolorum F
cōtinebat mystice. ¶Sed cōtra predictā solutioneꝫ In oppo^m
videꝭ esse ipsa littera epistole:cū enī illa epistola cōti= Primo.
neret diffinitiuā sententiam debuit esse plana:sed hoc
nomen suffo. est cōmune ad omne suffo. ꝗ cōmuniter
debuit intelligi ad omne suffo. non precipit ꝗ illa epi
stola abstinere tātum a suffo.hominis: sed etiā a qua
libet suffocatōe:quod est contra predictā solutionem
¶Similiter contra predictā solutioneꝫ:videtur esse Secundo.
quedam glosa hiero.super.xliiij.ezechi.ibi eniꝫ dicꝭ
Omne morticiniū et captū a bestia nō comedēt sacer=
dotes:et scdm glosam allegoricā.Morticiniū est ho
mo qui ex seipso peccat mortaliter : sicut nabal mari G
tus abigail: mortuus est sine aliqua coactione exteri
ori.Captū a bestia dicitur homo q̄ peccat mortaliter captū a be=
ex suggestiōe diaboli.facta hac expōne allegorica di= stia q̄d sit.

cit hieronymus:⁊ iuxta litterā omni generi electo re
gali et sacerdotali christiano:q̄d vnctū est oleo spūali
scd̄m illud vnxit te deus ⁊c.hec precepta cōueniūt vt
morticiniū non comedant tam de auibus ꝙ̄ de peco=
ribus quorum sanguis effusus non est: qd̄ in actibus
aploꝝ dr̄ suffocatū:qd̄ necessario obseruādū apostolo
rum de hierusalē epistola monet ⁊ captuꝫ a bestia:q̄r
et ip̄m similiter suffocatū est: et condēnat sacerdotes
qui in turdis/ficedulis/et gruib⁹:⁊ ceteris hm̄oi. hec
auiditate gule nō custodiunt:ꝫ scd̄m illā glo. Iuxta
litterā omni xp̄ano cōuenit hoc preceptū vt nō come=
dat morticiniū et captū a bestia tam de auib⁹ ꝙ̄ de pe
coribus,et hoc cōtinet epistola aploꝝ:ergo in episto=
la illa nō intelligitur tātū suffocatū de suffocato hoīs
Item.cōdēnantur sacerdotes qui hec nō custodiūt in
turdis et gruib⁹:ergo tenētur custodire: ergo adhuc
Tertio. durat illud preceptū ad litterā. ¶ Item.videt̄ falsuꝫ
dixisse dn̄s in tp̄e in quo dixit hec. Omne quod intrat
in os nō coinquinat. nam tunc non erat passus: sed in
passione reuelata sunt mysteria legis. Tunc enī veluꝫ
templi scissum est:ergo q̄n dixit istud adhuc durabāt
cerimonialia: ergo durabat p̄ceptū de carne porcina
non comedenda:ergo si aliquis iude⁹ tūc comedisset
h peccasset mortaliter:ergo falsa erat tūc hec: Omē quod
Ad primā intrat in os ⁊c:ergo dn̄s dixit tunc falsū. ¶ Solutio.
replicam. Ad primū dicimus ꝙ ad litterā epistola illa intelli=
genda est de suffocato hoīs. sed epistola nō specificat
duabus de causis. Prima est:quia epistola illa missa
fuit ad gentes quibus planū erat ꝙ de suffocato hoīs
et effusione sanguinis humani intelligebat̄. Gentiles
enī illi assueti erant suffocare hoīes: ⁊ comedere car=
nes eoꝝ: et effundere sanguinem humanū:et bibere.
Scd̄a causa est ꝙ in epistola sumptum est hoc nomen
suffocatū non determinatū ad suffocatuꝫ hoīm ꝓpter
mysteriū.allegorice enī intelligitur de quolibet suffo
cato.nam textus aliq̄n minus ꝓprie sumit̄ vt locū ha
Ad secūdā beat allegoria vel tropologia. ¶ Ad scd̄m dicim⁹ ꝙ
iuxta litteram instruimur moraliter duobus modis.
morticiniū Primo:q̄r morticiniū est tam de auibus ꝙ̄ de pecori
lfaliter q̄d bus quod per se mortuū est. Captuꝫ autē a bestia est
significat. qd̄ occisum est a bestia ⁊ in parte deuoratū.hoc ergo
vult dicere iuxta litterā glosa:ꝙ inhonestū est come=
dere morticiniū et captū a bestia.refugit enī natura co
medere morticiniū et reliquias vulpis vel lupi . vn̄ si
aliquis de illis preter necessitatē comedat:ex gulosi=
I tate videtur hoc facere:et sic peccare. sed si ex necessi
tate hoc faciat nō peccat: qd̄ ꝓbatur per dauid qui co
medit panes ꝓpositionis in necessitate:quod nō lice=
bat eidē nisi solis sacerdotibus. Scd̄o modo instrui=
mur moraliter scd̄m litterā vt dicat̄ morticiniū ⁊ ca=
ptum a bestia suffocatū.s. quod interfectū est sine san
guinis effusione. Cōdēnat ergo illa glosa sacerdotes
qui ꝓcurabant ꝙ interficerent aues vt carnes dulcio=
res ⁊ teneriores essent ad manducandū.condēnantur
autē non q̄r hoc faciūt:sꝫ q̄r auiditate gule hoc faciūt.
Ad tertiā. vt dicit glosa ip̄a hierony. ¶ Ad tertio obiec. dicim⁹
ꝙ hec propositio Omne quod intrat in os ⁊c.intelli=
genda est cū hac determinatione naturaliter et s̄m se
q̄r comedere carnē porcinā nunꝙ̄ fuit malū naturali=
ter et scd̄ꝫ se:sed solū q̄r prohibitū.vnde per illud ver
bum voluit dn̄s ostendere ꝙ preceptū de carne porci=
na non comedenda et consimilia erant cerimonialia:
et cessare debebāt veritate veniente.

¶ De circuncisione.

QUinto queritur de circūcisione circa quā primū
videndū est de institutiōe ei⁹ et causa institutio=
nis. Scd̄o quid sit circūcisio et quid sit effectus eius.
Tertio de dignitate circūcisionis. Quarto de tempe K
circūcisionis. ¶ Sciendū ergo ꝙ circūcisio dicit̄ sacra q̄re circūci=
mentum veter.legis. non quia instituta fuit in veteri sio dr̄ sacra
lege:sed quia obseruata fuit in veteri lege: et cuꝫ ip̄a mītū ve.le.
cessauit . instituta autem fuit ad remedium origina=
lis peccati. ¶ Sed videtur ꝙ superflua fuit:quia di=
cit btūs grego. ꝙ apud nos facit aqua baptismi: hoc
apud antiquos facit fides parentū in puulis/⁊ i adul=
tis virtus sacrificij: et i his q̄ descendūt de stirpe abra
he virtus circūcisionis. Semper enī habuit gen⁹ hu=
manum aliquod remediū contra originale pctm̄ ante
circūcisionē:ꝫ sola fide parentuꝫ mundabant̄ paruuli
a pctō originali: ꝫ facilius mundabant̄ ꝙ̄ per circun=
cisionē:in circūcisione enī maxima pena est: ꝫ supflue
instituta ē circūcisio. ¶ Itē añ institutōnē circūcisiōis
sola fides parētū sufficiebat ad delēdū origīale i puu=
lis: ⁊ in tp̄e circūcisionis nō sufficiebat/nec modo suf=
ficit:ergo fides maioris efficacie fuit ante circūcisionē
ꝙ̄ modo sit. ¶ Solutio. Dicim⁹ ꝙ non valēt iste due Solutio .
argumētatōes ⁊ habent instantiā in eo qui emisit vo
tum continentie/⁊ abstinentie. Facili⁹ enī ante votuꝫ Facili⁹ pōt
poterat saluari ꝙ̄ post votū:non tamē superfluit vo= hō añ votū
tum. melius enī et cōmodius ⁊ efficacius saluat̄ cum ptinētie sal
voto ꝙ̄ sine voto cū fidei virtus ante votū sufficiebat uari ꝙ̄ post
ad salutem/⁊ non modo:non tamen est minoris effica
cie modo ꝙ̄ prius:imo melius ⁊ efficacius saluat cuꝫ
voto ꝙ sine voto.efficacius enī ⁊ certi⁹ auferebat cir
cuncisio originale ꝙ̄ fides. Dubiū enī erat si alter pa=
rentū erat infidelis/⁊ reliqu⁹ fidelis: an mundaretur
paruulus:sed in tempore circuncisionis siue parentes
essent infideles siue non/mundabatur paruulus.

¶ Quare instituta fuit Sex cāe ꝓ
circuncisio. pter q̄s cir=
SAnt igitur sex cause quare instituta erat circūci cūcisio insti=
sio:ꝓpter quas efficacius mūdabat ꝙ̄ fides pa= tuta est.
rentum. ¶ Prima est bonū obedientie vt scꝫ homo Prima.
qui deo displicuerat propter iobedientiā placeret ei
propter obedientiam: magna enī obediētia est in cir
cuncisione:quia ibi inobedientia nichil habet de suo.
¶ Secunda est ꝓpter signū vt circuncisio signū esset Secunda.
abrahe sue circūcisionis interioris qua circūcisus erat
per fidē ab omni labe peccati: de qua circūcisione di=
cit hiere. Circuncidimini viri iuda ⁊ habitatores hie
rusalē:et auferte preputia cordiū vestroꝝ. ¶ Tertia Tertia.
est vt per signaculū siue caracterē circūcisionis distin
gueret̄ popul⁹ dei a vero populo dei. ¶ Quarta est Quarta.
propter doctrinā:instruebat̄ enī populus iste vt sicut
fiebat circūcisio in mēbro in quo viget luxuria:ita cir
cūcideret ⁊ remoueret ab aīa oēm luxuriā. ¶ Quīta Quinta.
est ꝓpter sacramenta: fiebat enīꝫ circuncisio cultello
lapideo/octauo die:⁊ significabat ꝙ per petrā christū
circūcidēdi sumus ab omni culpa/et ab oī pena in oc
tauo resurrectionis:quod re factū est in ipsa persona
christi:in nobis autē factū est in spe ꝓpter resurrectio
nē christi:⁊ fiet in re in gn̄ali resurrectione. ¶ Sexta Sexta.
est in remediū originalis pcti:ex tūc ꝫ habuit locū q̄d
beatus gregorius dicit ꝙ scd̄m successionē temporuꝫ Gregorius
habuit incrementū cognitio veritatis:per circūcisio=
nem enī sicut patet ex dictis:maior habita est cogni=
tio veritatis spiritualium rerum ꝙ̄ prius.

¶ Quid sit circūcisio ⁊ quis effectus eius est.
Circūcisio DE secundo queritur quid sit circūcisio: ⁊ quis effe
q̄d sit. ctus ei⁹ est:⁊ dicim⁹ ꝙ circūcisio nichil aliud est
ꝙ̄ cauteriū siue signaculū siue character i carne ꝑ quē
distinguit̄ populus circuncisus a nō circūciso:in aīa eī
Dubium. nō imprimit characterẽ circūcisio. ¶ Sed de effectu
dubitat̄/⁊ dicūt multi ⁊ fere oēs ꝙ in circūcisiōe cōfe=
rebatur gr̄a:sed nō ex vi circūcisionis: ex vi tn̄ circūci=
Ar primo. sionis remittebat̄ peccatum. ¶ Sed ꝓbat̄ ꝙ circūci=
sio ex vi sua cōferebat gratiā: quia virtus ⁊ vicia con
traria sunt immediata: quod patet ꝑ hoc ꝙ quilibet
homo vel est dignus morte eterna vel vita eterna: ꝫ
quicquid introducit alterū/eo ip̄o expellit reliquum:
sed circūcisio ex vi sua expellit viciū:ergo ex vi sua itro
Secundo. ducit gratiā:et ita ex vi sua confert gratiā. ¶ Itē.di
cit btūs dionysius ꝙ hec ꝓpositio Corruptio vni⁹ est
generatio alterius:tenet etiā in vicijs.peccatū nō cor
rumpit nisi agendo:ergo corruptio vicij est generatio
virtutis:sed circūcisio est causa corruptōis vicij:ergo
est causa generationis virtutis.ergo sicut expellit vi=
Tertio. cium ex vi sua:ita ex vi sua confert gratiā. ¶ Itē.pec
catum imediate expellit gratiā: ergo per locū a con=
trarijs gratia imediate expellit peccatū:ergo circun=
cisio expellit pctm̄ per gratiā:ergo circūcisio non ex=
pellit vicium nisi mediāte gratia: ergo circuncisio est
causa expulsionis vicij per gratiā: ergo causa est gra=
tie expellentis viciū.et ita ex vi sua conferebat gratiā
In oppoᵐ ¶ Contra.circūcisio nullā vim habuit nisi inꝙ̄tuꝫ sa=
cramentū:sed non erat sacramentū nisi ablationis:q̄r
non habebat similitudinē nisi cū ablatione:ergo non
habebat vim nisi auferendi:ꝫ ex vi sua non cōferebat
Solutio. gratiā:sed auferebat peccatū. ¶ Solutio. Concedi=
Gr̄a hꝫ mł- mus ꝙ circūcisio ex vi sua conferebat gratiā. Sꝫ sciē=
tos effect⁹. dum ꝙ gratia multos habꝫ effectus.vnus enī effect⁹
est expellere peccatū:alius facere dignum vita eterna
alius facere aīam pulchrā: alius elicere opus merito
rium.⁊ preterea habet multos alios. Dicimus ergo
ꝙ circuncisio cōferebat gratiā ꝙ̄tuꝫ ad effectū priua=
tiuum et non ꝙ̄tum ad positiuū.vnde concedimus ꝙ
circuncisio cōferebat gr̄am scd̄m ꝙ auferebat peccatū
vnde et ip̄a est signū gratie auferentis peccatū:sed nō
est signū gratie ponentis. Ratione tamen cōsecutiōis
quia non potest esse gratia expellens peccatū quin fa
ciat dignū vita eterna:conferebat gratiā ꝙ̄tū ad effe=
ctus positiuos. sicut ad prolationē hoꝝ verboꝝ: hoc
est corpus meum: cōmutatur in corpus christi panis.
sed ratione consecutōnis est ibi sanguis: q̄r illud cor=
Obiectio. pus nō pōt esse sine sanguine. ¶ Sed s̄m hoc videt̄ ꝙ
eūdē effectū haberet circūcisio quē baptism⁹.baptis=
mus enī expellit pctm̄:⁊ cōfert gr̄aꝫ.sił et circūcisio.
Solutio. ¶ Dicit beda ꝙ idē salutifere curationis auxiliū con
ferebat circūcisio quod baptismus tempore reuelate
gratie facere cōsueuit: excepto ꝙ ianuā regni celestis
non aperiebat: et ita baptismus erat efficatior ratōne
ꝯ dctm̄ be= apertionis ianue ꝙ̄ ipsa circuncisio. ¶ Sed obiectio
de ar. est de hac exceptione. Anteꝙ̄ enī christus passus esset
baptisati qui tunc moriebantur descendebant ad infe
ros: baptismus ꝫ non aperuit eis ianuā regni celestis
sicut nec circuncisio: ergo inutilis fuit illa exceptio.
Soluit̄ ob ¶ Solutio. Beda loquit̄ de baptismo scd̄m effectuꝫ
iectō fctā ꝯ quē modo habet.modo enī habet effectū ꝙ neqꝫ exi=
dctm̄ bede. git gemitū neqꝫ planctū: sed hoc a passione xp̄i. sicut
enī dicit apostolus. Quicūqꝫ baptisati sumus in xp̄o
iesu:in morte ipsius baptisati sumus. hunc effectū nō
habuit circūcisio.vnde cōpetens est talis exceptio ra=
tione effectus baptismi supra circūcisionē. ¶ Sciēdū dr̄it apta ē
est ꝫ ꝙ passio christi aperuit ianuā paradisi per precij ianua ꝑadi
solutionē:ascensio eius aperuit scd̄m efficaciā: baptis si.⁊c.
mus per causam.⁊ q̄r hunc effectū habuit baptismus
post passionē xp̄i nō opꝫ ꝙ ante habuerit hūc effectū.

¶ De dignitate circuncisionis.

TErtio queritur de dignitate circuncisionis.hec circūcisiōis
igitur erat circuncisionis dignitas/ ipsa munda dignitas.
bat ab origīali pctō/⁊ faciebat de filijs diaboli/ filios
dei:hoc autē nō faciebāt alia cerimonialia:ergo circū Circūcisio
cisio dignissimuꝫ erat inter cerimonialia:ꝫ dignior ꝙ̄ erat dignis
cerimonialis obseruātia sabbati:sed cerimōialis ob= sima oīꝫ ce
seruantia sabbati posita ē inter p̄cepta decalogi pro= rimoniarū.
pter dignitatē suam:ꝫ multo forti⁹ circūcisio propter
dignitatē debuit poni inter precepta decalogi: vel di
catur quare non. ¶ Solutio.obseruātia sabbati po Solutio.
sita est iter p̄cepta decalogi ꝓpter duas cās . ¶ Pri Prima cā.
ma est ꝓpter dignitatē sue rei:significabat enī sabba=
tismū peccatoris ⁊ eternitatis.de quo dicit apostolus
ad hebreos. Relinquit̄ sabbatismus populo dei. hoc
autē est optimū quod possit habere homo ⁊ angel⁹ .
illud enī quod significabat circūcisio:nō est ita bonū.
¶ Secunda causa est ꝙ ipsa litteralis obseruātia sab Scd̄a cā.
bati aliquid habebat morale:abstinebāt enī iudei ab
omni seruili opere vt possent vacare cultui dei. Circū
cisio vero litteralis nichil habebat penit⁹ morale. vn̄
non fuit posita inter moralia: et quia litteralis obser
uantia sabbati aliq̄d habuit morale/ꝓpter hoc in die
dominica(quaꝫ obseruamus ꝓ sabbato) abstinem⁹ a
seruilib⁹ operibus:vt liberi⁹ vacem⁹ deo. ¶ Sed scd̄ꝫ Queritur.
hoc queritur quare nō ab omni opere abstineam⁹ in die
dn̄ica: sicut et iudei abstinent in die sabbati ab oī ope
ita ꝙ nec etiā necessaria ad comedendū p̄parāt in illa
die. ¶ Ad hoc dicimus ꝙ quantū ad necessaria pure Ad p̄mum
cerimoniale fuit illud qd̄ dn̄s p̄cepit ab omī ope ab=
stinere in die sabbati:significat enī ꝙ in sabbato eter=
nitatis non preparabimus necessaria nobis: sed q̄ se=
minauimus hec metemus:⁊ q̄r pure cerimoniale fuit
illud nō obseruat̄. ¶ Sed q̄ritur si alicui paruulo im
mineret mors añ octauū diem/vtrū deberet circūcidi
ante octauū diem:⁊ videt̄ ꝙ non:quia preceptuꝫ erat Ar ꝙ non.
gene.xvij.ꝙ in octauo die fieret circuncisio:ꝫ si fieret
ante octauū diē nō fieret scd̄m preceptū dn̄i: ergo ni=
chil ꝓdesset. ¶ Contra.necessitas nō habet legē:ꝫ in In oppoᵐ
articulo necessitatis licebat circūcidere ante octauuꝫ
diem. ¶ Iteꝫ.iiij.exo.habet̄ ꝙ angelus dn̄i occurrit Secundo.
moysi ⁊ tulit illico sephora acutissimā petrā ⁊ circūci
dit carnē preputij filij sui: similiter i q̄nto iosue habe
tur ꝙ populus q̄ natus est in deserto circūcisus est in
galgalis: ⁊ cū in primo casu/nec in secundo esset.viij.
dies: satis apparet ꝙ octau⁹ dies nō erat de circūstan
tia circūcisionis:quod cōcedimus:sed ꝓpter sacramē Solutio.
tū tantū posita est octaua dies in precepto circūcisio=
nis:significabat enim ꝙ i octaua etate a petra christo
circūcidemur ab omni corruptione. vnde in articulo
necessitatis licebat circuncidere ante octauū diem:et
erat vtilis illa circuncisio.

¶ De cessatione circuncisionis.

QUarto queritur de cessatione circuncisionis . et Questio.
videt̄ ꝙ nō debeat cessare. Circūcisio enī signifi
cabat quod semꝑ faciendū est sicut incēsum:semꝑ enī

circūcidi debem⁹ a vicijs: ꝙ q̄ ratione nō cessat incēsuz
In oppoᵐ.
eadē ratione nō debet cessare circūcisio. ¶ Sed ꝯtra.
dicit apl's: si circūcidimini nichil christ⁹ vobis ꝓderit:
ergo circuncidere est mortale peccatū: solū enī illis q̄
sunt in peccato mortali nō ꝓdest christus: ꝙ cessare de
Scd'o obijcitur et hoc ꝯ rōez ioppᵐ immediate positā.
bet circūcisio. ¶ Sed iterū obicit de verbo illo apo-
stoli. Si circūcidimini christus nichil vobis ꝓderit: ꝙ
secundū hoc circūcidere est peccatū mortale. sed apl's
circūcidit thimotheū vt habetur in actuuz .xvi. ergo
peccauit mortaliter. ¶ Si dicat q̄ nō peccauit morta
Si dicat q̄ paulus non peccauit. etc.
liter: quia hoc fecit vt vitaret scandalū iudeoꝝ: quib⁹
prefecit thimotheū episcopū. Non est solutio: qꝛ veri
tas vite non ē dimittenda propter scandalū: sed circū
cidere erat mortale: ꝙ nō debuit illud facere propter
Solutio īprobatur.
scandalū vitandū. ¶ Itē ipse dicit in quinto ad gala.
Testificor rursum omni homini circūcidēti se/ quoni
am debitor est vniuerse legis faciende. quia qua rōne
facit vnū eadē ratiōe debet facere oīa legalia: sed ipse
apl's impleuit votū nazareorū secundū legē vt habet
in act. xxiº. ergo ipse debitor fuit vniuerse legis faciē
de: ergo debuit imolare boues et oues et turtures et
Solutō q̄stionis.
columbas. ¶ Solutio. dicim⁹ q̄ circūcisio cessat dua
bus de causis. ¶ Una est qꝛ vmbra erat future verita
Pr'ia cā cur cessauit circūcisio.
tis: significabat enī q̄ per octauā resurrectionis chri-
sti circūcidēdi essemus a culpa et pena. vn̄ veritate ad
uenīente cessare debuit vmbra. ¶ Alia causa est quia
Scd'a cā.
circuncisio carnalis facta nichil morale cōtinebat. Sz
p hoc pz solutio rōnis añ oppoᵐ. ad scd'o ob.
incensū litteraliter aliq̄d morale habz. et nō est vmbra
alicuius futuri et propter hoc nō est simile. ¶ Ad se-
cundo obiectū dicim⁹ q̄ circūcidere in tempore apo-
stoloꝝ nō erat peccatū mortale scd'm se: sed tantū qꝛ
prohibitū. Apl's autē cōsilio sp'ussancti propter duas
q̄re pau. circūcidit thi.
causas circūcidit thimotheū. scz propter scandalū iu-
deorū vitandū. et ne videretur dicere legē moysi ma-
Pr'ia cā.
lā esse secundū se. hac enī ratione impleuit votū naza
Scd'a cā.
reorū. dixit enī ei beatus iacobus. vides frater quot
milia sunt in iudeis qui crediderūt deo. et omēs sunt
emulatores legis/ audierūt abs te quia discessionē do
ceas a moyse. Apostol⁹ autē predicator fidei ne vide-
retur dicere et credere legē moysi fuisse malā secūdū
se/ quod esset cōtra fidē: impleuit in semetipso votum
nazareorū. quod in parte etiā ad litterā morale erat.
Uotū nazareorū i pte erat morale.
Nazarei enī non bibunt vinū nec omne quod inebria
re potest et non peccauit: excusat enim propter duas
causas p̄dictas et ꝓpter cōsiliū sancti sp'ūs. ¶ A tpe
autem illo in quo sp'ūssanctus apparuit super christū
Tēp⁹ baptismi qn̄ incepit.
in specie colūbe ceperunt predicari sp'ūalia et habuit
tempus suū baptismus. tūc enī dictum est. Nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritusancto non potest in-
trare in regnū dei. et tunc preceptum est apostolis vt
baptizarent. Sz nōdum cessabant legalia. nec cessa-
Legalia in passiōe xp'i cessauerunt
uerunt vsq̄ ad passionem christi. sed tunc debuerunt
cessare. tunc enim dixit christus cōsūmatū est. ¶ Sed
dubitat de aliq̄ casu.
queritur si aliquis iudeus in remota parte mundi cir
cuncidisset filium suum statim post ascensionem dn̄i:
vtrum illa circuncisio esset vtilis. videtur q̄ sic: quia
Ar q̄ sic.
ille iudeus non potuit scire an christus fuisset passus:
sed ignorantia facti ex toto excusat: ꝙ circuncisio fuis-
set vtilis: ergo ex vi illius circūcisionis mūdatus fuis
set a peccato originali puer ille: ergo habuisset om̄s
virtutes: ꝙ cū ianua esset apta si moreret statim euo-
lasset et hoc ex vi circuncisionis: ergo circuncisio stati
Uide supra auctoritatē be.
aperuit portam paradisi. Nulla enī esset secundū hoc
differentia illa/ quā assignat beda inter baptismū et cir
cūcisionē. ¶ Preterea ꝓbatur q̄ illa circūcisio fuiss
inutilis: quia dicit apostolus q̄ christus est finis legis:
ergo est finis legaliū: sed christus iā venerat: ergo fi-
nita erant legalia: ergo inutile erat tunc circūcidere.
¶ Itē dicit beatus Jeronimus q̄ post passionē chri-
sti obseruatio legaliū fuit mortifera: nō dicit media. i.
nec bona nec mala: ergo circūcisio illa fuisset mortife
ra: ergo inutilis. ¶ Itē augustin⁹ assignat tria tēpora
legaliū. Ante passionē enī dn̄i circūcisio fuit viua: sta-
tim post passionē fuit mortua: sed nōdum sepulta fuit
sed post q̄ claruit veritas euāgelij per totū mūdum
sepulta fuit: ergo tunc esset mortale peccatū obserua
re illā. prius enī nō erat mortale: qꝛ mr̄ cū honore de-
ducēda erat ad tumulū: sz postq̄ claruit v'itas: si ali-
q's obseruass nō fuisset materni funeris tumlator: sz
ipsius sepulchri violator: ergo secundū hoc post pas
sionē dn̄i fuerūt legalia mortua/ licet nōdū sepulta: ꝙ
inutilia: ꝙ circūcisio illa fuisset inutilis: quod ꝯcedim⁹
rn̄sio ad dubiū et soluit rō ante op.
his rationibus: nec est verū q̄ ignorātia facti penitus
excuset: nisi adhibita sit debita diligētia: et de hac ma-
xime redarguunt iudei: quia nō notauerīt temp⁹ ad-
Ignorātia facti nō penit⁹ excusat imputat iudeis q̄ ipsi negligētes fuerint i inq̄rēdo tpe aduēt⁹ xp'i.
uentus christi cū Daniel eis determinasset. vn̄ Hiere.
Miluus in celo cognouit tēpus suū. turtur/ et hyrun-
do et ciconia custodierunt tempus aduentus sui: po-
pulus autē meus non cognouit iudiciū domini. i. nō
cognouit tempus illud in quo dn̄s iudicauerat et di-
sposuerat redimere genus humanuz: si ergo iudeus
ignorabat passionē christi/ sibi imputet. negligēs enī
fuit circa salutē suā: ꝙ ignorantia illa nō excusabat eū
cum non adhiberet diligentiam quā debuit. ¶ Sed
obicit ꝯ hierony. q̄ i ꝯtia rōne p⁹ oppoᵐ imediate po-
sita dixit q̄ post passionē dn̄i obseruatio legaliuz fuit
Ebionite s'uādā dicebāt legē cū euāgelio.
mortifera: ꝓpter hoc eniz ebionite dānati sunt tanq̄
heretici: quia volebant obseruare legalia cū euange-
lio. Nam secūdum hoc/ peccauit mortaliter apostol⁹
qui circūcidit timotheū et impleuit votū nazareorū:
hoc eniz fecit post passionē domini. peccauit itē petr⁹
mortaliter quoniam discernebat cibos cum iudeis.
Ad obiectionē imediate factā ꝯ ieronymū respōdet ipsemet ieronimus.
¶ Sed ad hoc dicit hieronymus q̄ apostolus simu-
latorie circuncidit timotheū: et impleuit votū nazare
orum: similiter et petrus discernebat cibos simulato
rie. ¶ Sed ecōtra dicit Augustin⁹ q̄ nō simulatorie:
immo vere fecit supradicta apostolus: et petrus nō si-
mulatorie: immo vere discernebat cibos: ꝙ cum Hie
ronym⁹ et Augustinus dixerint duo cōtradictorie op
posita: alter illoꝝ errauit/ quod est incōueniens in do-
ctoribus sacre scripture. ¶ Itē ipsi dicebāt duo con-
tradictorie opposita: ergo alter illoꝝ mendaciū dice-
bat: sed mendaciū illud nō erat officiosum: hoc certū
est: ergo non erat in .vi. vel in .vij. vel in .viij. gn̄e mē-
dacij: nec illud mēdacium erat iocosum/ vel libidino-
sum: nec erat in respectu ad ꝓximū: ꝙ erat mendaciuz
in p̄mo genere: ꝙ in doctrina religionis: ergo alter il-
lorū erat infidelis. ¶ Solutio. Dicimus ad primū q̄
Solutō doctoris. error ebionitarū.
secundum Hieronymū legalia post passionez fuerunt
mortifera non vniuersaliter: sed obseruantibus cū cō
fidentia legis eis scz qui credebāt sine legalibus non
Opio aug. quō saluat sine ꝯdictione ad opi. ieronimi.
esse salutē: sicut ebionite. sed Augustinus dicebat illa
esse mortua tm̄/ nō tm̄ mortifera: sed inutilia: ꝙ nō erat
realis cōtrarietas inter illos: quia Augustin⁹ dicebat
illa non esse mortifera secundū se. Hieronym⁹ dicebat
illa esse mortifera obseruātibus cū confidentia legis.
nec peccauit apostolus/ nec peccauit petrus: nō enī ob
seruauerunt illa legalia ponentes spem salutis in eis.

¶ Q' autē dicit Jeronim⁹ q̄ apostol⁹ fecit illa simu-
Duplex simulatio.
latorie. Dicim⁹ q̄ duplex est simulatio: bona et mala
Mala vt in hypocritis Bona vt in medico. qui simu
lat se nō comedere carnes bouinas vt infirmus absti-
neat ab eisdē. et hac simulatione medicinali discerne-
bat cibos petrus: propter illos q̄ credebāt de iudeis
qui adhuc infirmi erant. Et similiter tali simulatione
medicinali circūcidit timotheū apostol⁹ nō ponēs spē
salutis in eis. Et preterea hac rōne scz ne videret esse
destructor legis moysi et dicere illā legē esse malā se
Concordia inter augustinū et ieronimū de rep̄hēsiōe pe.
cundū se. Iste autē due cause vident facere cōtrarieta
tem in augustino et iero: sed nō faciūt. vn⁹ enī assumit
vnā causā. alius aliā. vnde secundū diuersas causas et
intentiones vterq̄ verū dicebat tam iero. q̄ augusti-
nus. ieronym⁹ dicens apostolū simulatorie. i. simula-
tione medicinali circūcidere timotheū. Augustinus
dicēs apostolū circūcidisse ipz ne videret facere disces-
sionē a lege moy. et sic nō erat inter eos contrarietas
realis. vterq̄ etiā verus erat secundū intentionē suā
sicut apostolus ver⁹ erat cū dicebat se iturū ad hyspa
nos ita enī credebat. et si alicui alij reuelatū fuisset q̄
apostol⁹ nō iret ad hyspanos: ille similiter verū dixis-
set/ vel fuisset verus/ dicendo: Apostol⁹ nō ibit ad hy-
Ar q̄ augustin⁹ sibimz ꝯdicat.
spanos. etc. sic pz solutio ad oīa obiecta. ¶ Sed vide
tur beatus augustinus sibiipsi repugnare: dicit enī q̄
nō simulatorie: sz de obseruauit beatus petr⁹ legalia
tanq̄ subiect⁹ illis. licitū enī erat et tunc obseruare illa
Primo.
ita tamē q̄ nō poneret spes in eis. ¶ Sed contra. ipe
augustin⁹ dicit legalia statim post passionē dn̄i fuisse
mortua: ergo nullus tenebatur ad illa: ergo nullus
erat subiectus illis: ergo pe. non erat illis subiectus.
Secundo.
¶ Itē pe. obseruabat illa zelo fidei. volebat enī per
hoc allicere iudeos ad fidē: ergo obseruatio illoꝝ le-
galiū erat meritoria petro: sed in omni opere merito
rio/ licitū est ponere spē: ergo licitū erat petro pone-
Ad primū
re spem in illis legalibus. ¶ Solutio. ad p'mū dici
mus q̄ petrus erat subiectus legalibus nō ex p̄cepto
sed ex pietate matris. Erat enī tanq̄ pius paruul⁹ ma
tris. i. legis que eū prius nutrierat et ex illa pietate et
vt ostēderet legē moysi nō fuisse malā: subijciebat se
Ad secūdū
legalibus. ¶ Ad secundū dicim⁹ q̄ petrus merebat
Petr⁹ merebat discernēdo cibos
obseruando legalia nō tamē ponebat spē in illis hoc
modo vt crederet sine illis non esse salutē. vere ergo
obseruabat illa. i. obseruando volebat ostendere illa
non esse mala scd'm se. Sed qd' dicit non simulatorie
obseruauit: intelligendū est nō tm̄ simulatorie. Nec
cōtradicit ieronym⁹ qui d't simulatorie obseruauit si
mulatione scz dispensatiua vel simulatione medicina
li sicut dictū est. ¶ Uel potest dici q̄ aug. aliter sūpsit
hanc dictionē simulatorie q̄ ieronim⁹. et sic iterū non
Ar q̄ petr⁹ peccauit.
est cōtrarietas inter ipsos. ¶ Sed cōtrarietas est ex
hoc q̄ augustin⁹ dicit petrū peccasse: ieronymus dicit
nō peccasse. et videt q̄ peccauit: qꝛ dicit paul⁹ ad gala.
scd'o. Cū vidissē q̄ non recte ambularēt ad veritatem
euangelij restiti cephe. etc. ergo pe. nō recte ambula-
bat ad veritatē euāgelij: ergo peccauit: et si peccauit
nō peccauit nisi in eis que pertinēt ad fidē: ergo mor-
Solutio.
taliter peccauit. ¶ In oppositū tamē videt q̄ nō pec
cauit: qꝛ d't aug. q̄ nullus peccat nisi ex libidine et pe.
sine libidīe erat: ꝙ nō peccauit. ¶ Solutō ad hoc pos
sum⁹ dicere q̄ cū augustin⁹ dixerit petrū peccasse q̄dā
ratione: et ieronim⁹ ipsū nō peccasse alia ratione: non
est ꝯrietas inter illos: habito respectu ad illas diuer
sas rōnes: sicut dictū est supra. ¶ Uel si volum⁹ su-
stinere opinionē ieronymi dicem⁹ q̄ petrus nō recte
ambulabat ad veritatē euāgelij. i. nō vsquequaq̄ re-
cte sicut petitio pauli qua petijt stimulū a se amoueri
stulta fuit. i. nō vsquequaq̄ discreta. Nō enī petrus ob
seruando legalia cōsiderauit omēs circūstātias quas
esset vtile cōsiderare. potuit enī considerare de facili
q̄ ipse erat in ciuitate gentiliū: et q̄ vtile erat q̄ ipse
diceret eis qui de gentilitate venerāt ad fidē: q̄ ipse
obseruabat legalia/ spem nō ponēdo in illis: sed solū
q̄ quia ipse erat apl's circūcisionis: ideo volebat mo-
rem gerere iudeis credētibus propter infirmitatem
eorū. cū ergo ipse hoc nō fecerit: ideo nō vsquequaq̄
recte ambulabat ad veritatē euāgelij: nō tm̄ peccauit
qꝛ nō tenebat hoc dicere: sz bonū aut vtile fuiss hoc/ si
ipse dixisset. ¶ Si autē volum⁹ dicere scd'm augusti-
Petr⁹ scd'm augustinuz peccauit venalit' discernēdo cibos
num. dicemus q̄ peccauit petrus venialiter. mortali
ter enī nō peccauit cū esset cōfirmatus virtute ex alto
et peccauit ex libidine/ scz ex nimio zelo quo zelabat
iudeos quorū erat apostol⁹. sicut peccauit venialiter
cū dixit mathei xvi. absit a te dn̄e: nō erit tibi hoc. di-
xit enī hoc: ex nimio zelo vel amore carnali quo vole
bat quasi frui corporaliter presentia dei.

¶ Quare circuncisio que facta est a Josue in galgalis dicta sit secunda circuncisio.

Questio.
Q Ueritur postea quare circuncisio que facta est a
Josue in galgalis/ dicta sit secunda circuncisio.
¶ Si dicatur q̄ dicta est secūda: quia secundo prece-
pta sit Josue: et primo Abrahe: hec nō est solutio. pre
cepta enim fuit moysi: postq̄ sephora circūcidit filiuz
suum: ergo non debet esse secunda: sed potius tertia.
¶ Item precipiebant prophete circuncisionē sicut di
cit Hieremias. Circūcidimini domino viri iuda: sicut
ergo habemus circuncisionē secundam: ita debemus
habere tertiā et quartā et sic de alijs. ¶ Si dicatur q̄
quia per multū tempus distulerat populus israel cir
cuncisionē (illi enim qui nati sunt in deserto per .xl. an
nos non fuerunt circuncisi) ꝓpter hoc dicta est circun
cisio que facta est in galgalis secunda circuncisio: secū
dum hoc ꝓbatur q̄ peccauerunt mortaliter Moyses
et alij prophete in deserto: ex eo q̄ non circūciderunt
filios suos: ita enī dixit dn̄s Abrahe. Anima cui⁹ pre-
pucij caro circūcisio nō fuerit peribit de populo meo:
ergo et illi qui debebant circuncidere in deserto: et illi
qui debebant circuncidi erant in mortali pctō. ¶ Ad
q̄re filij isrl' nō fuerīt circūcisi in deserto scd'm damasceni
hoc dicit Jo. damascenus q̄ quia circuncisio data fuit
in cauteriū ad discernendū populū iudeoꝝ/ ab oī alio
populo: non fuit opus in deserto circuncidere: qꝛ tūc
populus iudeorum erat per se: nec erat necesse ipsum
distingui: sed cum fuit in terra ꝓmissionis: necesse fuit
distingui/ cū ibi esset alius populus. vnde necesse fuit
circūcidi. ¶ Sed cōtra. dicit domin⁹. Cui⁹ p̄pucij ca-
ro non circuncisa fuerit/ peribit de populo suo. sed nō
peribit nisi quia remanet peccatū originale/ in cui⁹ re
medium data est circūcisio: ꝙ cum in deserto haberēt
paruuli peccatū originale: debebāt circūcidi. ¶ Dici
Decisio q̄stionis.
mus ergo q̄ ratio illa damasceni non est sufficiēs: sed
cum alia ratione q̄ principalior est/ sufficiens est. Dici
mus ergo q̄ ꝓpter illā rationem quā ponit damasce
nus/ et ꝓpter figuram non fuerūt circuncisi in deserto:
sed in terra ꝓmissionis: et est vocata illa circuncisio/ se
cunda: significabat enī circuncisio carnalis sp'ūalē cir-
Circūcisio sp'ūalis duplex est.
cuncisionē. Et sp'ūalis circūcisio duplex est: quedā per
fidem in presenti. vnde fide purificans corda eorum et

per hanc circuncisionē circuncidimur a vicijs. ⁊ hāc significabat circuncisio carnalis facta in egypto. Secūda circūcisio spiritualis est/ qua circūcidemur ab omī corruptione in octauo resurrectiōis: ⁊ qꝛ illa fiet in patria que est terra ꝓmissionis: ꝓpter hoc significata est per circuncisionē factā in terra ꝓmissionis in galgalis non est enī nisi duplex circūcisio/ scꝫ a vicijs et a corru- *triplex trāsitus.* ptione: et fiet cū mortale hoc induet immortalitatē. Sed triplex est transitus. Est enī vn⁹ a vicijs in virtu- *Primus.* tes: et iste significatur p pascha: quod fecerūt iudei ī egy- *Secundus* pto. exo. xij. Alius est a virtute in virtutē: ⁊ iste significatur per pascha quod fecerunt iudei in deserto: nu- *Tertius.* meri. ix. Et est transitus a virtutibus ad gloriā/ ⁊ iste significatur per pascha factū a iudeis in terra promissionis vt habetur in Josue. Sed in mūdo quē reputāt sancti desertū quantū ad sanctos non est circūcisio. vnde ad hoc significandū non fuerunt iudei circuncisi in de- *Solutō q̄stionis* serto. ¶ Circuncisio ergo facta in terra promissionis dicta est secunda: quia significabat secundam circuncisionem spiritualem.

¶ De superadditionibus quas fecit dominus in euangelio.

CUm lex Moysi constet ex preceptis moralibus/ et iudicijs ⁊ cerimonijs ⁊ dictū est de his tribus. Cōsequēter dicendū est de superadditionib⁹ quas fecit dominus in euangelio: ⁊ de differentia legis et euāgelij. Diuidit autē hec questio in duo capitula. Primū est inquirere qualiter sit verū quod dñs dicit. Nō veni legē soluere: sed adimplere. ⁊c. Secūdū est que *Arḡ q̄ dñs dixerit falsū.* fuerunt addita legi in euāgelio. ¶ Circa primū videtur dñs dixisse falsū. cū dicit nō veni soluere legē. ⁊c. habe- *Primo.* tur enī in euāgelio. velū templi scissum est. Scissio tēpli vt dicūt sancti significat scissionem legis: ergo lex scissa est: sed nō nisi a deo: et ita a christo. ergo christ⁹ *Secundo.* scidit legē: ergo dissoluit: ergo soluit. ¶ Itē xp̄us fuit subiectus legi vt dicit apostol⁹. natū ex muliere factū sub lege. et fecit cōtra legē per discipulos: qui in die sabbati colligebant spicas et fricabant manibus. ille enī facit cuius auctoritate fit. ergo cū esset subiectus legi *Tertio.* et fecerit cōtra legē/ legē soluit. Itē dicit augustinus q̄ peccatū est dictū vel factū vel cōcupitū contra legē dei: ergo peccare est dicere vel facere vel cōcupiscere contra legē dei. sed christus facit contra legē dei/ per discipulos qui faciebāt sabbatis quod nō licebat sab- *Quarto.* batis facere: ergo peccauit. ¶ Itē per seipsū fecit cōtra legē dei absoluēdo adulterā quā lex p̄cipiebat la- *Quinto.* pidari: ergo peccauit. Itē lex moysi dānabat adulterā: ergo lex dei dānabat adulterā: ergo ⁊ de⁹ et ita christus: quia indiuisibilia sunt opera trinitatis. christus ergo dānabat adulterā et absoluebat simul et semel *Xp̄us q̄drupliciter dr̄ legē impleuisse.* et hoc impossibile. ¶ Solutio christus impleuit legem per quatuor. Primo quia reddidit promissa. promiserat enī abrahe et etiā iurauerat: q̄ daret ei terrā promissionis. i. terrā viuētiū et hāc promissionē imple- *Primo.* uit: quādo per resurrectionē et ascēsionē suā electos *Secūdo.* introduxit in terrā viuentiū. ¶ Secūdo impleuit legem: quia vmbris veritatē exhibuit omnib⁹: vt sacrificijs legalib⁹ que faciebāt de animalib⁹: veritatē exhibuit/ quando seipsū in ara crucis obtulit. ipse enim significabatur per oēs istas hostias. Itē circūcisis veritatē exhibuit qñ seipsū in membris circūcidit in spe et tandē circūcidit in re. Sabbato similiter litterali veritatē exhibuit: quando suis sabbatismū eternitatis tribuit. ¶ Tertio autē impleuit legem: quia mo- *Tertio.* ralibus preceptis cumulū perfectionis addidit/ dicēs Audistis: quia preceptū est antiquis: diliges amicum tuū: ego autē dico vobis: diligite inimicos vestros ⁊ cōsimilia. ¶ Quarto impleuit legē qñ asperitatē *Quarto.* iudicioꝝ legalium temperauit mutans aquā legis in vinum euangelice dulcedinis. ¶ Ad primū ergo di- *Ad primā. Soluē le. capit dupl'r.* cimus q̄ soluere legē dupliciter dicitur. ¶ Uno mō soluere legē est facere cessare legē/ et hoc modo chri- *Primo mō.* stus soluit legē. ¶ Alio modo soluere legē est facere *Scdo mō.* contra obligationē legis: sed hoc modo christus non soluit legē. nō enī fecit aliquid ad cuius oppositū teneretur ex lege. et sic soluitur ad primā obiectionem *Ad secūdā* per distinctionē. ¶ Ad scdm dicim⁹ q̄ christ⁹ fuit sub- *Duplex est subiectō. s. volūtaria ⁊ necessaria.* iect⁹ legi. Sed duplex est subiectio/ scꝫ volūtaria ⁊ necessaria. voluntaria subiectione et necessaria: subiect⁹ fuit lege quantū ad moralia: sed tantū volūtaria/ subiectus fuit legi quātū ad cerimonialia. vnde subiect⁹ fuit illis quantū voluit et cessare fecit illa qñ voluit. sicut dicit in euāgelio. Ipse erat docēs tanq̄ potestatē habens et nō sicut scribe et pharisei. illi enī nichil poterant mutare: sed christus cerimonialia mutare poterat. Ad hoc enī venerat vt doceret humanū genus spirituale cultū dei: et aboleret carnalē. nō sequitur ergo q̄ soluerit legē. licet subiectus esset cerimonialibus: qꝛ nō erat eis subiectus/ nisi quantum et q̄diu volebat. Preterea lex vetus quantū ad cerimonialia nō erat perpetua. imo data fuit ad tempus sicut dauid dicit. holocaustum et pro peccato non postu lasti: tunc dixi ecce venio. Hieremias etiam dicit. Ecce dies veniūt dicit dominus et feriam domui israel: et domui iuda fedus nouum. ⁊c. filius igitur hois qui domin⁹ erat sabbati terminauit cerimonialia quādo voluit. ¶ Ad *Ad tertiā ⁊ quartā.* tertio ⁊ quarto obiectū dicim⁹ q̄ facere cōtra legē dupliciter capitur. Primo enī facere contra legē est facere contra id quod est p̄ceptū in lege: ⁊ sic fecit dominus contra legem: sed non sequitur: ergo peccauit: qꝛ ipse *Papa non peccat qñ facit ꝯ decretalē.* supra legē erat: sicut dñs papa non peccat quādo ipse facit contra decretalē: qꝛ eius est mutare decretalem. Secundo modo facere cōtra legē est facere ꝯtra obligationē legis/ ⁊ sic dñs non fecit contra legē: quia nō fecit aliq̄d cui⁹ oppositū teneretur facere ex lege. ¶ Ad *Ad quītā.* vltimo obiectū dicimus q̄ lex Moysi p̄cipiebat adulterā lapidari: sed non p̄cipiebat hoc christo: sed puris hominibus. vnde si puri homines iudicassent eā/ condēnassent eam. christus vero q̄ nō erat subiect⁹ huiusmodi (nisi quantū voluit) absoluit eam et non condēnauit eā q̄ ergo dicitur lex dei condēnabat adulterā intelligendum est sic: lex dei precipiebat puris hominibus adulteram lapidari/ ⁊ sic patet solutio.

¶ Utrum dominus addidit aliquid in euangelio legi. *Questio.*

SEcundo queritur vtrū dñs superaddidit aliqua legi in euangelio. *Arḡ p̄io q̄ euāgelium aliq̄d superaddit lege.* Et videtur q̄ sic: qꝛ ipse dicit q̄ nisi abūdauerit iusticia vestra plusq̄ scribarum ⁊ phariseoꝝ/ nō intrabitis in regnū celoꝝ: ergo iusticia euāgelij iusticiā superabundat legis. ¶ Itē domin⁹ dixit *Secundo.* Antiq̄s dictum est: non mechaberis/ ego autē vobis dico. omnis qui viderit mulierē. ⁊c. q. d. plus ego addo: ergo euāgeliū addit supra legē. ¶ Sed contra. *In oppo^m* Ezechiel vidit rotam in medio rote. i. nouū in veteri/ et econuerso: ergo quicq̄d continetur in euangelio continetur in lege: ergo in euangelio nō est facta additio.

Secundo. ¶ Item dicit beda iusticia legis suo tempore custodita/ nō solū tēporalia: sed etiā vitā cōferebat eternā sꝫ pl⁹ nō p̄t facere euāgelio: ergo ī euāgelio nō ē facta ad- *Tertio.* ditio. ¶ Itē super illū locū ad ro. Cōcupiscentiā nesciebam esse peccatū/ nisi lex diceret: Non concupisces dicit Augustinus. Ex cōcupiscentia omnia mala oriūtur: bona est ergo lex q̄ dum cōcupiscentiam ꝓhibet/ omnia mala ꝓhibet ⁊ cōstat q̄ omīa bona p̄cepit: oīa enim bona continentur in decalogo: sed euangeliū non plus facit q̄ ꝓhibere omnia mala: et p̄cipere oīa bo- *Quarto.* na: ergo non abundat supra legē. ¶ Item videtur q̄ euangelium aliq̄d morale detraxit legi. dicit enim Origenes super libruꝫ numeri: abundat iusticia mea plusq̄ scribarū ⁊ phariseoꝝ: sed scribis ⁊ phariseis non licebat edere de fructibus terre nisi prius separarent decimas et primicias sacerdotib⁹ ⁊ leuitis. Ego autem ita abutar fructibus terre vt sacerdos ⁊ altare dei nō sentiat. q. d. nō abundat: sed preceptū de decimis non ita stricte seruamus: vt veras decimas reddam⁹. ⁊ p̄ceptū illd erat morale vt ait orige. ergo euāgeliū diminutū est respectu legis quantum ad aliquod morale *Solutō q̄rūdā ad q̄stionē.* ¶ Ad hoc soluūt quidā q̄ in euangelio nichil essentialiter supadditū ē legi: sꝫ tm̄ qd obscurū est ī lege explanatū ē ī euāgelio. additio ergo illa quā dr dñs fecisse: *Improbatur predicta solutio.* intelligitur quātū ad expositionē. ¶ Sed hoc videtur cōtra apostolū ad he. vij. qui dicit. lex neminem ducit ad perfectū: ergo si euāgeliū nichil habꝫ quod nō haberet lex: euangeliū neminē adducit ad p̄fectū quod est manifeste falsū. ¶ Itē in deut⁹. xxvij. dr. Maledictus qui nō ꝑmanserit in omnib⁹ sermonib⁹ legis/ et eos opere nō cōpleuerit: sed pro consilijs si nō fiāt nō maledicitur aliquis. maledicebatur autem si nō impleret omnes sermones legis: ergo in lege nō erāt consilia. et in euāgelio multa cōsilia sunt: ergo multa addita *Solutō q̄stionis s̄m doc.* sūt essentialiter in euāgelio q̄ nō erāt in lege. ¶ Solutio. lex vetus dupliciter accipitur et accipiebatur: spiritualiter scꝫ et litteraliter siue superficialiter. Spiritualiter intelligitur nō tātū cohibere manū: sꝫ etiā animū siue spiritū. Spiritualiter etiā ītelligitur cū sub figuris legalibus intelligitur aliud significari litteraliter aut superficialiter intelligebatur quantū ad statum generalē. iudei enī vt in pluribus carnales erant et intelligebant legē manū cohibere tm̄ nō animū. vñ per hoc preceptū exo. xx. Non concupisces vxorē proximi tui: non intelligebant quācūq̄ cōcupiscentiā: sed tantum cōcupiscētiā progressiuā videlicet illā qua aliq̄s faciebat quicquid in se erat ad hoc vt volūtas effectui mācipa retur. Similiter cū dicebatur. non occides: intelligebant iudei carnales: tantū prohiberi actū ⁊ nō animū ⁊ secūdū hanc intelligentiā dicit apostol⁹. ij. ad co. iij. q̄ littera occidit. et augustin⁹ q̄ decalogus est littera occidens. secundū istā intelligentiā multa addita sūt in euāgelio. etiā q̄tū ad precepta: sicut pꝫ hic dictū est āntiquis nō mechaberis. Ego aūt dico vobis qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā mechatus est in corde suo. hic additū est preceptū de cōcupiscentia etiā nō ꝓgressiua. similiter etiā hoc est additū. dictū est antiquis: diligite amicos vestros. dico autem vobis diligite inimicos vestros: iudei enim carnales in- *Triplex est additio in euāgelio s̄m litteralē intelligentiā legis.* telligebant solum illum proximum esse: qui erat proximus secundū cognationē carnalē: sed in euangelio intelligitur noīe ꝓximi oīs homo: vt dicit augustin⁹ Secundū litteralē igitur intelligentiā legis triplex est additio in euāgelio. Prima est cōsilioꝝ. Scda quorundā preceptoꝝ. Tertia quantū ad explanationē: sꝫ in antiq̄ testamēto pauci iudei ītelligebāt legē spūaliter et illi non pertinebant ad vetustatem: sed potius ad nouitatem. lex enim spiritualiter intellecta ⁊ adimpleta innouabit eos. sicut mandatū de dilectione proximi dicitur nouum in. xiij. Johānis. Nō ideo quia in solo nouo testamēto p̄cipiebatur (precipitur enī in veteri) sed quia innouabat hominē. Secunduꝫ igitur spiritualē intelligētiā legis/ tantū duplex est additio *tm̄ duplex est additio ī euāgelio.* in euangelio. ¶ Prima est consilioꝝ. Secūda est quantū ad explanationē preceptoꝝ. Essentialis enim additio quātū ad precepta non est facta in euāgelio. Sed cōsilioꝝ facta est additio essentialis. in lege enī ad litterā non erant consilia: quia populus ille rudis erat. vnde non iudicabantur ei opera perfectionis: et si aliquod consiliū erat ibi: erat sub figura: sicut in lege nazareoꝝ. Nec tamen oīa consilia erant ibi etiā figuraliter: non enī erant in lege figure expresse omniū cōsilioꝝ que sunt in euangelio vt istoꝝ: Neminē salutaueritis in via: lu. x. ⁊ similiū: quantū ergo ad precepta lucem plene expositiōis addidit domin⁹ in euāgelio. sed essentialiter addidit dñs consilia. ¶ Ad primam *Ad primā rōnem. In oppo^m* ergo auctoritatē dicim⁹ q̄ rotā esse in medio rote. i. nouum in veteri: intelligendū est quantum ad ea sine quibus non est salus. Lex enī spiritualiter intellecta cōtinet omnia q̄ necessaria sunt saluti: sed non cōtinet *Ad secūdā* cōsilia. ¶ Similiter auctoritas Bede intelligēda est Lex enī spiritualiter custodita non litteraliter tantū/ conferebat vitam eternā. i. meritum vite eterne. Nō enī ante incarnationē sancti patres intrabant paradisum: lex ergo spiritualiter intellecta quantū ad precepta/ tantū continebat quantum euangeliū: sed nō sim- *Replicatur ꝯ solutionē ad secundā* pliciter. ¶ Sed videtur auctoritas Bede repugnare auctoritati domini qui dicit. Nisi abūdauerit iusticia vestra. ⁊c. Sed iusticia scribarum ⁊ phariseoꝝ intelli- *Solutio replice.* genda est de iusticia legis litteraliter custodite q̄ sine dubio non cōferebat vitā eternā. Beda autē ītelligit de iusticia legis spiritualiter custodite/ et sic nō est cō- *Ad tertiā.* trarietas. ¶ Similiter dicim⁹ de auctoritate augustini: lex enim spūaliter intellecta omnia mala prohibet omnia bona p̄cipit. vnde quantū ad precepta tantū cōtinet quantum euangeliū: sed nō quātum ad consilia. *Ad quartā* ¶ Ad auctoritatē origenis dicimus q̄ euāgeliū non est diminutū in aliquo morali respectu legis: sed cum virtus cōsistat in medietate quo ad nos: et per circunstātias habeat poni in medio: aliq̄d fuit aliqñ motus alicuius virtutis quod modo nō est: ⁊ hoc accidit propter circunstantias diuersas: sicut lapidare adulterā/ *Decie reddende sunt s̄m ꝯsuetudinē regionis.* aliquādo fuit opus iusticie: et modo nō est. Eodē mō sine p̄iudicio melioris sentētie dicim⁹ q̄ decime reddende sunt secundū consuetudinē regionis. vnde si in aliqua regione nō redderentur vere decime/ nichil deperit virtuti. Intētio enī dñi ī precepto de decimis fuit *intētio dñi in precepto decimarū.* vt esset cibus ī domo dñi. vnde si alius sit cibus in domo dñi: secundū consuetudinē reddere min⁹ q̄ veras decimas erit opus virtutis: tamē nō erat opus virtutis in veteri lege: quia leuite non habebant aliū cibū ¶ Sciendū autē q̄ lex dicitur neminē duxisse ad per- *Prima cā.* fectuꝫ tribus de causis. ¶ Prima est: qꝛ nemini ostēdit viam perfectionis: in lege enim nō erant consilia. *Scda cā.* ¶ Secunda est: quia vt in pluribus secundū generalem statum suū implebatur ex amore seruili q̄ non est *Tertia cā.* perfectoꝝ: sed incipientiū. ¶ Tertia est: quia lex etiā spiritualiter impleta ante incarnationē: neminē perm-

tu s absoluit a culpa et pena:imo antiqui patres de-
[Queritur.] scendebant ad inferos ❡Sed hic queritur quare do
minus in illa supadditione quā fecit in euāgelio Ma
thei/ solum addidit consilia pertinentia ad mansuetu
dinem ꝛ caritatē:cum etiam alie virtutes habeāt sua
consilia:dicit enim audistis:quia dictū est antiq̄s:ocu
lum pro oculo:dentē pro dente. Ego autē dico vobis
non resistere malo: sed si quis percusserit te in dextrā
maxillā:prebe ei et alterā. Ecce cōsiliū mansuetudīs
cōsiliū vero caritatis est: diligite inimicos benefacite
illis qui oderūt vos ꝛ orate pro psequentib⁹ vos.ꝛc.
[Māsuetudo ꝛ charitas sūt due ꝟtutes.] ❡Solutio ad hoc est: ꝙ dn̄s docebat ibi discipulos
suos:quorū p̄dicatione et doctrina hoīes attrahendi
erāt ad amorē dei:sed nullo modo alio melius attra
herentur ꝙ̄ per māsuetudinē et amorē.et ꝓpter hoc
solū ibi addidit cōsilia mansuetudinis et amoris. Ali
bi tamē addidit cōsilia continētie sicut ibi math. xix.
Sunt eunuchi qui castrauerūt se propter regnū celo
rum.et consiliū de misericordia:sicut ibi math.x.xix.
[inuitat nos euāgelium ad q̄tuor cōsilia] et mar.x. Si vis pfectus esse vade et vēde omia que
habes et da pauperibus.et istis quatuor consilijs ha
bitis per cōsequens habentur cōsilia aliarū virtutum
vt patet in singulis diligenter intuēti.

❡De sacramentis noue legis in comuni.

DIcto de sacramento veteris legis.dicēdū est de
sacramentis noue legis.que sunt quasi quedaꝫ
medicine spūales collatiue spiritualis sanitatis. Ma
[samaritan⁹ p quē itelligit xp̄us.vide.lu.x.] gnus enī medicus ad magnū egrotū veniens vt dicit
augustinus scꝫ ad humanū genus quodvbiq̄ iacebat
egrotū:vulnerib⁹ sauciatū: qui inciderat in latrones
et semiuiuus relictus fuerat:infudit vinū scꝫ austerita
tem cōminationū et oleū .i. blandimenta promissio-
num : alligans vulnera salutarib⁹ preceptis vel sacra
mentis. Sacramenta enī noue legis salutē spiritua-
lē cōferūt. Attulit enī ille magnus medicus oēs cau-
[Est q̄druplex medicina spūal.] sas spūales sanitatis. Et probatur ꝙ cause sanitatum
spiritualiū nō sunt nisi quatuor ad modū corporaliū
[Sufficiētia sacramētorū sūpta ex diuisis differētijs medicinarū.] Est enī q̄dā curatiua ꝛ quedā ꝯseruatiua ꝛ q̄dā p̄ser-
uatia ꝛ q̄dā meliorativa. Causa curatiua siue itrodu
ctiua spūalis sanitat[is] duplex est .q̄dā enī totalit[er] et sic
curat vt baptism⁹:q̄ quātū in se est delet oēm culpā ꝛ
oēm penā.quedā autē medicina spūalis paulatim sa
nat sicut penitentia.vnde in euāgelio math.iiij. Agi
te penitentiā.appropinquabit enī regnū celorū. per
[Penitētia] penitentiā enī magis ac magis appropinquam⁹ ad re
gnū celorū . paulatim enī purgatur penitens quantū
ad penā quousq̄ nullius pene debitor sit:et tūc ime-
diate est cōiunctus regno celoꝝ. Si enī tūc decederet
[Cec⁹ illuminat⁹ figurabat penitētē.] statim euolaret. Et ꝙ penitentia paulatim purget si-
gnificatū est in quarto marci in illuminatiōe ceci.qui
primo vidit hoīes velut arbores ābulantes:postea ve
ro pfecte vidit. Medicina cōseruatiua spūalis sanita
tis est confirmatio in qua datur spūsanctus ad robur
[Cōfirmatō] et ad cōseruationē gratie date in baptismo. Medici
na vero preseruātia ꝓprie est matrimoniū. cōcupiscē
[Matrimonium.] tia enī carnalis prona est in turpitudinis ruinā.excipi
tur honestate nuptiarū/vt actus nō sit peccatuꝫ mor-
[Ordo.] tale.qui alias esset peccatū mortale. Medicina vero
spiritualis tantū meliorativa/est sacramentū ordinis
[extrema vnctio] in quo melioratur gratia et augmētatur . Similiter
extrema vnctio medicina est meliorativa. securioreꝫ
enī reddit hominē et in meliori statu ponit.est etiam
quedam medicina spiritualis:q̄ est cōseruatiua et me
liorativa ꝛ preseruatiua ꝛ curatiua: sicut eucharistia: [eucharistia]
que confirmat gratiā inuentam in homine:et ita con-
seruat:panis enī cor hoīs confirmat:est ꝛ meliorativa.
expellit enim venialia que sunt occasio ruine spūalis.
vnde auctoritas : vitasti grandia caueas ne obruaris
arena. Est etiā quedā medicina resumptiua q̄ reduci
tur ad curatiuā:curatis enim corporaliter/datur que
dam medicina resumptiua:sicut electuarium confor- [Electuariū ꝛ opiata ꝛ dieta subtil' dātur his q̄ de nouo curati sunt a morbo.]
tatiuū vel opiata ad cōsolidandū membra et recupe-
randū vires:vel dieta subtilis et cōuenēs. Similiter
adultis baptisatis secundū consuetudinē ecclesie daꝛ
eucharistia tanq̄ medicina resumptiua ad reficiendū
animam et p̄ter has species causaꝝ sanatiuaꝝ/impos-
sibile est alias inuenire: ꝛ propter hoc sufficiūt illa se-
ptem sacramenta que dicta sunt . ❡Sed cum dictuꝫ [Ar ꝙ sacramēta nō cōferāt grām]
sit ꝙ sacramenta noue legis conferāt gratiā: nō ergo
solus deus confert gratiā:neq̄ solus de⁹ dimittit pec
catū quod manifeste falsum est. ❡Ad hoc dicendum [Solutꝫ argumentū.]
est ꝙ cū dicitur sacramēta iustificāt:attribuitur ꝯtinē
ti/quod est cōtenti. Est enī sensus:gr̄a cōtēta in sacra-
mentis iustificat.vn̄ sacramenta nō iustificāt tanq̄ cau
sa efficiens:sed tanq̄ causa materialis.quinq̄ enī sunt
que sanāt corpus: ad similitudinē quoꝝ qui q̄ dicunꝛ
sanare animā: deus enī sanat corpus auctoritate:me-
dicina sanat effectiue:dieta cōseruatiue:vas medici(si
cut dicitur vulgariter:pixis ista sanauit me)tanq̄ illō
in quo datur medicina: medicus ꝟo sanat ministerio.
Eodē mō deus iustificat auctoritate. Gratia iustificat
vt medicina expellens morbū spiritualem. Impletio
mandatoꝝ dei tanq̄ dieta. Sacramēta iustificāt tanq̄
medicinalia vasa: quia in ipsis sacramentis datur gra
tia. Sacerdos autēꝫ iustificat tanq̄ minister: ꝛ ꝓpter
hoc non valet/sacramenta iustificāt: nō ḡ solus deus.
❡Sed videtur ꝙ hoc sit falsum: quia pixis nō habet [Ar ꝙ sacramēta nō bn̄ sint ꝯpata pixidi.]
virtutē aliquā sanandi:sed sacramēta iustificāt effica-
cia sua. ❡Ad hoc nos dicimus ꝙ nō est penitus simi
le:sed tunc esset penitus simile:si esset tantum vna pi-
xis/in qua daretur medicīa: ꝛ nō in alia:vel si daretur [Solutō argumētū.]
in alia nō ꝓdesset:sicut baptism⁹ si fieret in alio liquo
re q̄ in aqua nō ꝓdesset: habet enī aqua vim regene-
ratiuā vt dicit auctoritas ꝙ tanta est vis aque vt cor-
pus tangat et mentem abluat.

❡De baptismo iohannis et primo
vtrum sit baptismus.

POstq̄ dictum est de sacramentis noue legis ī cō-
muni cōsequēter dicendum est de vnoquoq̄ per
se. Et p̄mo de baptismo q̄ est sacramētum intrantiuꝫ.
Est autē duplex baptism⁹/scꝫ baptismus Johānis:et [Duplex est baptism⁹.s. iohis ꝛ xp̄i]
baptism⁹ Christi. Primo dicēdū est de baptismo Jo
hānis. Circa quē p̄mo querēdum est vtrū sit sacramē
tum.secundo vtrum ꝯferat gratiā. tertio vtrū baptis
mus Johānis in impositione manuū equipollet bap
tismo christi. Circa p̄mū ꝓbatur ꝙ baptism⁹ iohānis [Ar ꝙ baptism⁹ io. sit sacramētū.]
est sacramentum. Est enī sacre rei signum : ḡ sacramē
tum ve.legis vel noue: nō veteris hoc cōstat:si noue:
ergo efficit quod figurat: ḡ cōfert gratiaꝫ:ꝛ hoc falsuꝫ
est vt ostendetur postea . ❡Ad hoc dicūt magistri ꝙ [Solutio prima.]
baptismus iohannis est sacramentū non tamen ve.le.
vel no.sed mediū:inquantū eniꝫ non efficit quod figu
rat habet similitudinē cū sacramētis ve.le.inquantuꝫ
autē cū impositione manuū fiebat equipollet baptis-
mo christi:ꝛ secundū illā impositionē/habet similitu-
dinem cū sacramētis noue legis. ❡Uel potest dicit ꝙ [Solutio secūda.]

mediū est inquātū p̄cessit baptismū christi ꝛ p̄parabat
hoīes ad baptismū christi. ❡Queritur ḡ vtrū bap-
[Ar p̄mo ꝙ baptismus io.conferebat grām.] tismus iohānis conferret gratiā:videꝛ ꝙ sic: Qr ī p̄n
cipio marci dr̄:Erat iohānes baptisans in deserto:et
p̄dicans baptismū penitētie in remissionē pctoꝝ. ḡ cō
ferebat gratiā. ❡Itē videꝛ iero.dicere ꝙ illi q̄ bap-
[Secundo.] tisati erāt baptismo iohannis et fidē habebāt de pa-
tre et filio ꝛ spiritusancto nō rebaptisabāꝛ ab aposto
lis:ergo non indigebant baptismo christi:ergo habe
bant remissionē peccatoꝝ:non nisi p baptismū iohan
nis.ergo baptism⁹ iohannis faciebat remissionē pecca
[Tertiō.] toꝝ.ergo conferebat gratiā. Itē.si nō cōferebat gra-
tiā nec aliquo mō mundabat: pro nichilo ḡ fiebat.si
[In oppom] ꝓpter hoc dicaꝛ ꝙ conferebat gratiā. Contra.ip̄e io.
dr̄ in principio marci Ego baptiso vos in aqua ille ve
ro baptisabit vos in spiritu sancto.ergo baptism⁹ io-
hānis nō cōferebat spiritūsctm̄:et ita nō ꝯferebat gra
[Secundo.] tiā. Item.in principio actuū/iohānes q̄dā baptisauit
[Tertio.] aqua:vos aūt baptisabimini spūsctō. ❡Itē dr̄ augu.
baptisauit iohānes et baptisatū non ē:baptisauit iu-
das et baptisatū ē:qr iudas cōferebat baptismū chri-
sti missus a christo ad hoc:iohānes vero non confere-
bat baptismū christi/sꝫ tm̄ baptismū suū:qr in baptis-
mo iohānis tm̄ fuit opus iohānis:sꝫ ablutio exterior
ī baptismo iude nō fuit solū op⁹ iude/sꝫ etiā op⁹ dei:
scꝫ ablutio interior.ergo baptism⁹ iohānis nō ablue
[Solutō sꝫ magistrū.] bat interius:et ita non conferebat gratiā. ❡Ad hoc
distinguit magister in sētētijs ꝙ illi q̄ baptisati erant
baptismo io.si non habebāt fidē de spūsctō rebaptisa
banꝛ baptismo christi:si vero hēbant fidē de tota tri-
nitate et baptisati erāt baptismo iohannis nō oporte
bat eos baptisari baptismo christi:sed tm̄ iponebant
manus super illos ꝛ accipiebant spm̄sctm̄ : ꝛ ipositio
manus et baptism⁹ io.equipollebāt baptismo chri-
[Confirmaꝛ dictū magistri.] sti. Et videꝛ magister hāc distinctionē habuisse ab au
ctoritate iero. ꝛ etiā ab ip̄o textu actuū:habeꝛ enī in
xix.actuū ꝙ cū paulus ventret ephesum et inuentret
quosdā de discipulis:dixit ad eos:si spm̄sactū accepi-
stis credentes:at illi dixerūt ad eū: sed neq̄ si spūsā-
ct⁹ ē audiuim⁹:ille vero ait:ī quo ḡ baptisati estis. q̄
dixerūt:in iohānis baptismate:dixit autē paul⁹/iohā
nes baptisauit baptismo pn̄ie dicēs in eū qui ventur⁹
eēt post ip̄m/vt crederēt: hoc ē in iesū:his auditis ba
ptisati sūt ī nomine dn̄i iesu.pꝫ ergo ex hoc textu ꝙ il
li q̄ baptisati erāt baptismo iohānis ꝛ nō credebant ī
spm̄sanctū baptisati sūt baptismo christi . in octauo
aūt actuū habeꝛ ꝙ cū audissent apl̄i q̄ erant hieroso-
lymis qr recepisset samaria verbū dei miserūt ad eos
petrū ꝛ iohānē/q̄ cū venissent orauerūt ꝓ ip̄is vt acci
perēt spm̄sāctū.nōdū eī in queq̄ illoꝝ venerat: sꝫ bap
tisati tm̄ erāt in nomine dn̄i iesu sup hunc locū dicit
glo.tincti aqua:non inūcti spūsancto/ et ita baptisati
erant baptismo io.qui corp⁹ abluebat/et spiritū non
conferebat. ꝛ post sequiꝛ:tunc imponebant man⁹ su-
per illos et accipiebant spiritūsanctum.

❡Utrum baptismus iohannis/et manuum
impositio apostolorum equipollet
baptismo christi.

SEcundum hunc textum baptismus iohannis
et impositio manuum apostolorum equipolle
bant baptismo christi ex quo illi non sunt baptisati.
❡Secundum istos qui ita distinguūt oportet distin
guere duplicem manus impositionē. Unam que in- [duplex ipositio manuū]
uenta fuit ad hoc vt suppleret defectum baptismi io-
hannis ad habendū baptismum christi.et aliā ad dan
dum spiritūsanctum ad robur.prima modo cessat si-
cut baptismus iohannis.secunda manet quaꝫ faciunt
episcopi in confirmatione qui sunt in loco apostoloꝝ
Sed probatur ꝙ precedens distinctio non debeat fie [ꝯ illā distinctionē ar.]
ri.primo per auctoritatē iohannis:qui dicit.ego ba-
ptiso in aqua: ille vos baptisabit ī spiritusancto. ip̄e
iohannes nullā facit distinctionē in baptismo suo /im
mo vniuersaliter diuidit baptismū suum a baptismo
christi:ponens illum eē in spūsancto:suū tm̄ ī aqua.in
nuit etiā oēs baptisatos baptismo christi dicens:ego
vos baptiso ille vos baptisabit: eosdem enī demon-
strat p hoc pronomen vos:hinc et inde.ergo ex quo
ip̄e nō distiguit q̄sdā baptisādos baptismo suo reba
ptisādos baptismo christi:q̄sdā nō: nec nos debem⁹
[Secundo.] distiguere Itē.illa man⁹ ipositio q̄ fiebat post baptis
mū iohannis aut imprimebat caracterē in anima:aut
non.si imprimebat. Contra.non habebat similitudi-
nem cū caractere. ḡ nō imprimebat:nec baptism⁹ io.
imprimebat quia nichil apparuit in anima.ergo non
equipollebant illa duo baptismo christi: quia verus
[Tertio.] baptismus caracter est vel caracterem īponit. ❡Itē
in baptismo christi non fuit consimilis distinctio. ve-
rum enim baptismum recipit qui nō ficte accedit ad
baptismum.fictus autem diciꝛ qui habet propositūꝫ
non credendi/vel propositum non penitendi.quilibꝫ
alius verum baptismū hꝫ sine distinctione. ergo ī ba
ptismo io.nulla debet esse distinctio quantum ad nō
ficte accedentes.ergo nulli vel omnes rebaptisandi
[Quarto.] sunt. ❡Item.super illum locum: Tunc iponebant
manus super illos:dicit glosa.iniciū habuit manuum
impositio:ergo illa manuū impositio erat qua dabaꝛ
spiritussanctus ad robur:sed illa non fuit nisi post ba-
[Baptisati baptismo io.erāt baptisādi baptismo xp̄i ꝯ magistrū sententiarū.] tismū christi. ❡Propter hoc dicunt generaliter ma
gistri ꝙ oēs baptisati baptismo Jo. baptisandi erant
baptismo christi. vnde in hoc nō cōsentiunt magistro
sentētiaꝝ:sed omnes expositores ꝛ omēs magistri in
hoc cōueniunt ꝙ baptismus Jo.nō cōferebat gratiā.
[Ad primū.] ❡Ad primā ergo auctoritatem dicim⁹ ꝙ sic itelligē
da est. Erat Johannes in deserto baptisans baptismo
suo/ ꝛ predicans baptismum penitentie in remissionē
peccatoꝝ.i.predicās baptismū christi. baptismus enī
Johānis erat baptismus penitētie tantum.i.Jo.do-
cebat penitere cum baptisabat:sed baptismus christi
erat baptismus penitentie in remissionem peccatorū.
[Ad aliud.] ❡Ad auctoritatem Hieronymi dicim⁹ ꝙ baptisati a
Johāne non indigebāt baptismo christi.i. nō adeo in
digebant sicut non baptisati:quia fides ī articulo ne-
[Ad aliud.] cessitatis supplet vicem baptismi. ❡Ad aliud quod
queriꝛ ad quid fiebat baptism⁹ Jo. si non conferebat
[Prima cā.] gratiaꝫ:dicim⁹ ꝙ duabus de causis fiebat. Prima est
[Scd̄a cā.] propter deuotionē suscipientiū. Secunda est:qr sicut
Jo.predicando preparabat viā christo: et ita baptis-
m⁹ p̄parabat hoīes ad baptismū christi:sicut dr̄ in ma
lachia. Ecce mitto angelū meū q̄ p̄parabit viā tuā an
te. per baptismū autē suum preparabit Jo.viā chri-
sto/ꝛ ī hoc ꝙ assuebat hoīes ad baptismū suscipiēdū
vt sic facilius inducerenꝛ hoīes ad suscipiendū baptis
mū christi/ ꝛ in hoc ꝙ p baptismū Jo.reuelat⁹ est xp̄s
in isrl̄:ꝛ ita p baptismū Jo.icepit manifestari via q̄ est
[Augustin⁹] xp̄s:sicut ei dicit btūs Aug.sup Jo.io p̄ncipalīꝛ digni
tas baptisandi data ē io. vt baptisaret xp̄ꝫ:baptisauit

Prima cā asit christū tribus de causis. Prima est vt appareret
in hoc humilitas christi que est pma manifestatio vie
sicut ipe dn̄s dr in matheo. sic docet nos iplere oēm
iusticiā. i. plenā hūilitatē q̄ consistit in hoc q maior
subijcit se minori. et hec hūilitas primo apparuit in
Secunda. christo: qn̄ baptisatus ē a iohanne. Secunda cā ē vt i
baptismo quo baptisatus ē christus a iohāne appare
ret dignitas christi τ potestas eius: dignitas eo q pa
ter de nube dixit de ipo. Hic ē filius meus dilect⁹ τc.
potestas in eo q deus pr̄ dixit: io. certificans ipsum.
hic ē q̄ baptisat. christus enī potestatē baptisādi ite=
Tertia cā. rius nulli alij homini dedit vt postea dicet. Tertia cā
quare baptisatus ē christus a ioh. est: vt exēplo suo
instrueret hoīes vt null⁹ quātūcūq bon⁹ quātūcūq
dign⁹: dedignet suscipere baptismū dn̄i: a quocūq de
tur cū dn̄s susceperit baptismū serui. lz aūt ideo prin
cipaliter data sit ptās baptisandi iohāni: vt baptisa=
ret christū: nō tn̄ solus christus baptisat⁹ fuit baptis=
mo ioh. sed multi alij: ideo ne si solus christus bapti=
satur baptismo io. baptismus/ ideo videret dignior
Ad aliud. et melior baptismo christi. Ad aliud qd obiectū ē q
illi de samaria q̄ fuerūt baptisati baptismo io. nō fue
runt baptisati baptismo christi: sed tm̄ iposite fuerūt
eis manus: dr q falsū est/ imo fuerūt baptisati baptis
mo christi. lz non sit dictū: multa enī sūt facta q̄ dicta
nō sūt vel scripta: illa enī ipositio manuū nō fuit alia
q̄ illa quā faciūt epi in confirmatōe q̄ sine dubio non
habet fieri nisi post baptismū christi.

¶ De baptismo christi: pmo qd sit baptism⁹
¶ Aliud capitulum.

Dicturi de baptismo christi. pmo vidēdū ē qua
re baptism⁹ successit circuncisioni: τ qd sit ipse
baptism⁹. secūdo de potestate baptismi. tertio de for
ma baptismi. quarto de baptismo paruulor q̄ bapti=
sant in articulo necessitatis sine solēnitate aliqua: vtr
post baptismū sint exorcisandi τ cathezizādi: τ qd va
leat cathecism⁹ τ exorcism⁹ post baptismū. quito vtr
sit baptism⁹ extra ecclesiā: qd ē vtr iudei vel heretici
vel pagani baptisent. sexto et vltimo de vnico baptis=
mo: vnica fides/ vnū baptisma: successit igit baptism⁹
Prima cā christi circuncisioni duab⁹ de causis. Prima ē qr ma=
ior cumul⁹ gratie significat τ dat p baptismū q̄ p cir
cuncisionē. circuncisio ei inquātū circūcisio nō signifi=
cat nisi remissionē pctī: sz baptism⁹ significat remissio
nē pctī τ infusionē gr̄e et extinctionē mūdane τ hūa=
ne cupiditatis: τ saltū spūale in vitam eternam. qd pz
pprietates aque. p pprietates aque. Aqua enī abluit τ reficit τ extin=
guit et salit tā alte quātū ab alto loco descēdit τ mlt
Secūda cā ta alta facit. Secūda cā ē quare baptism⁹ successit cir
cūcisioni: qr cōmunior ē: baptisant tā mares q̄ femie
τ non circūcidebāt nisi mares. de essentia ei baptismi
Diuse opiniones. diuersi diuersa sentiūt. Quidā ei dicūt q aqua inquā
tū abluens siue ablutio aque ē baptismus. sed hoc vi
ɔ hāc ar. detur falsū qr q̄diu iste viuit baptismū habet: sed nō
habet aquā abluentē vel ablutionē aque: ista ei tran=
seunt. ḡ aqua abluens vel ablutio aque nō est baptis
Alia opio. mus. Propter hoc dicūt alij q baptismus ē quoddā
pmanens: scz caracter impressus anime ad distinguen
dum hominem baptisatū a non baptisato: sicut circū
ɔ hāc ar. cisio distinguebat iudeū a gentili. Sed contra. sacra=
mentū est inuisibilis gratie visibilis forma: sed cara=
cter ille non est inuisibilis gratie nec visibilis forma:
qr non ē visibilis cum sit tantū in anima: et ita non est
Secundo. sacramentū/ et ita non est baptismus. Item. signū est
quod per speciem quā ingerit sensibus aliud facit et
i animo venire: hec descriptio non cōuenit caracteri:
qr ille caracter nullam speciem ingerit sensibus. er=
go ille caracter non est signū: ergo non est sacramen=
tum. ergo non est baptismus. Itē. si ille caracter ē si= Tertio.
gnum: ergo alicui signum: ergo homini aut angelo:
et non homini qr non videt ipm homo. si aūt angelo.
Contra. āgelus non indiget illo signo: videt enī oīa i
speculo eternitatis. videt ergo ibi qualiter fideles ab
infidelibus distinguūtur: ergo non indiget caractere
aliquo ad huiusmodi distinctionem faciēdā. ergo su
perfluit caracter ille. Item. caracter ille de aliquo p̄= Quarto.
dicamento est: nō nisi de predicamento qualitatis. er
go cum sit in anima aut erit hitus aut dispositio aut
potentia/ aut passio aut passibilis qualitas. quartū ei
genus qualitatis non est in anima: sed non est passio
vel passibilis qualitas vt videtur: passiones enim aie
sunt isti: ira/ gaudiū/ dolor/ et huiusmodi. et cōstat q
caracter ille non est tale quid. Item. non est natura= Quinto.
lis potentia: hoc constat. Si dicatur q est habitus: er Euasio.
go abilitat animā vel ad bonum vel ad malum. si er ɔ hanc ar.
go ad bonum est igitur veritas vel sciētia: et hoc fal
sum. in paruulo enim est ille caracter i quo nulla sciē
tia et in existente in mortali peccato in quo nulla ē vir
tus. si disponit ad malū: est ergo viciū: et hoc falsum
videtur. ergo nichil esse. Item. sacramentum est for= Secundo.
ma significatiua inuisibilis gratie et effectiua: et hec
ratio pprijssime conuenit aq̄ inquantū abluēs siue
ablutioni aque. est enī aqua abluens visibilis forma
hoc per se pz: τ est significatiua inuisibilis gratie. sicut
enī aq̄ abluit τ mūdat τ sic gr̄a: τ sicut aqua reficit/ sic
τ gr̄a: τ sic de alijs silitudib⁹ Itē aq̄ abluēs ē effectiua Tertio.
inuisibilis gr̄e: dicūt enī scti q dn̄s tactu mundissime
carnis sue vi regn̄atiuā cōtulit aqs. Et Augu. dicit q Augustin⁹
tāta est vis aq̄ vt corp⁹ tāgat τ mentē abluat: ḡ aque
abluēti pprijssime cōuenit rō sacramēti: ḡ aq̄ abluens
vel aq̄ ablutio pprijssime est sacramētū baptismi τ ita
est baptism⁹: hoc ē vt videt p Augu. q̄ dicit q baptism⁹
est tinctio i aq̄: verbo vite sigta: ḡ baptism⁹ est ablutō
que fit p aquā. Sz ɔ. dicit Jo. damascen⁹ q p baptis In oppo^m
mū dant nobis pmitie spūs/ pncipiū alteri⁹ vite scz spi
ritualis est regeneratio τ baptism⁹ est sigillū τ custo=
dia τ illuīatio: ḡ baptism⁹ est sigillū: ḡ ē caracter. Ad Solutio.
hoc nobis videt dicēdū q nec sola aq̄ abluēs vel ablu
tio aq̄ est baptism⁹/ nec sol⁹ caracter: sz illa duo ita q
vtraq sunt vn⁹ baptism⁹ τ sunt vnū sacramētū ab vni
tate gr̄e signate/ licz diuersa sint scdz essentiā sicut ille
tres voces alb⁹ alba albū sunt vnū nomen ab vnitate
rei sigte/ τ vnitate significationis. Et p hoc pz solutio Ad vltimū
ad vltio obiec. Cōcedim⁹ ei q vnctio i aq̄ est baptism⁹
τ etiā ipse caracter est baptism⁹ ne ɔdicāt sibi Augu.
et Jo. damas. sicut i sacramēto eucharistie forma pa=
nis τ vini sacramētū est τ ipm vnū corp⁹ xpi: qd traxit
de virgine sacrametū est: oīa tn̄ q̄ ibi sunt demōstrant
vnū sacramētū eucharistie. Ad pmū ḡ dicim⁹ q nō va Ad primū
let hec argu⁹ aq̄ abluēs vl ablutio aq̄ trāsit τ baptis=
m⁹ manet: ḡ aq̄ ē baptism⁹ lz ei trāseat iquātū aq̄ ab=
luēs: tn̄ manet iquātū caract. istantia. hec vox alba nō
manet: ḡ et hoc nomē non manet: ḡ hec vox alba non
est hoc nomē. licet enī hoc nomē non maneat sub hac
voce: tamen manet sub alia. Ad illud quod obiectū Ad aliud.
est q caracter non est baptismus cum non sit visibilis
forma. dicimus q nō oportet qdquid est in sacramē=
to esse visibilē formā: sed sufficit q secūdū aliqd sui sit

visibilis forma: in sacramento enī eucharistie corpus
christi vnū quod traxit de ⱴgine: nō ē visibilis forma
ad minus q̄tū ad nos: sed forma panis: forma vini visi=
bilis est. sic nec quidqd ē in baptismo visibilis for=
ma ē: sz secūdū aquā abluētē dr baptism⁹ visibilis for
Ad aliud. ma: et sic pz solutio ad primo τ scdo obiectū. Ad illd
qd q̄rit cui est signū caracter. dicim⁹ q τ hoīb⁹ τ āge
lis ē signū: nō enim vident oīa in speculo eternitatis:
sed vident ibi oīa sibi subiecta: scz celū τ terrā τ sīlia.
de alijs vident inquātū sibi ostendit que vero in liber
tate liberij arbitri non sunt equaliter nota anglo sed
Ad aliud. equaliter: τ quasi īmediate se hn̄t ad deū. Ad illd qd
quesitū est cuiusmōi qualitatis sit caracter: dicim⁹ q
sicut claritas vl illuīatio aeris ē passio vl passibil qua
litas ipi⁹ aeris/ ita caracter ille cū sit illumiatio: sicut
dr iohānes dama. passibilis qualitas est aie τ ē illu=
minās sinderesim. facili⁹ enī videret sinderesis p cara
cterē illū qd faciendū/ τ qd non: q̄ si nō haberet cara=
Caracter ē causa gr̄e. cterē illū. Et est ille caracter cā materialis gr̄e: pp̄a=
rat enim τ abilitat animā ad susceptionē gr̄e. τ p hoc
q sigillum ē certitudo aīa habebit gratiā nisi p ipsaz
steterit/ sicut sigillū epi est certitudo clerico cui datū ē
illd sigillū q habebit prebendā. Sciendū aūt q tri=
triplex baptismus. plex ē baptism⁹. Est enī baptism⁹ fluminis q̄ scz fit in
aqua: et ē baptismus flaminis q̄ scz fit p fidē purificā=
tē cor/ qn̄ aliqs adultus conterit de peccatis suis τ p
ponit suscipere baptismū: tūc infundit ei gr̄a τ dimit=
tunt et peccata quātū ad culpā/ τ talis baptism⁹ dicit
baptismus flaminis scz spūssanctus. vn̄ qd dr in euā=
gelio. Nisi q̄ renatus fuerit ex aqua τ spūscō nō pt in=
trare in reg. ce. τc. intelligendū ē sic: nisi q̄ renat⁹ fue=
rit ex aqua et spūscō vel simili regeneratione τc. bap
tismus sanguinis ē: q̄ fit in sanguine per martiriū de q̄
dicit dn̄s baptismo habeo baptisari τ quomodo co=
ɔ hāc diuisionē ar. artor vsq dū pficiatur. cū ergo triplex sit baptism⁹ et
in baptismo fluminis ipmat caracter. ḡ eadē ratiōe
alij duo baptismi ipmūt caracterē. τ hoc falsū: qr ca
racter ipmitur ad discretionē: τ vnus solus caracter
sufficit discernere. ergo supfluunt alij duo si ibi sint.
Secundo. Preterea illi tres caracteres sūt eiusdē speciei spēa=
lissime: sed ipossibile est plures pprietates eiusdē spe
ciei specialissime eē i eodē subiecto fm idē. ḡ ipossibi
Solutio. le est plures caracteres esse in vna sola anima. Solu=
tio. dicimus q solū baptism⁹ fluminis est simpliciter
τ pprie baptism⁹ τ alij duo non sunt baptismi nisi p
similitudinē. baptism⁹ ei est tictio i aqua: verbo vite
sctificata: sicut ei pānus tinctus i aliq̄ p̄cioso colore p̄
ciosior reddit q̄ p̄us esset: sic aīa in baptismo fluminis
tincta per caracterē vl gratiā p̄ciosior fit q̄ prius eēt
hac similitudine vocauit dn̄s passionem suā baptis=
mū: ticta ei fuit caro ei⁹ i sanguine suo τ hic p̄ciosior
facta sic ei fuit preciū nr̄e redēptiōis et p hoc puenit
ad gloriā resurrectionis: baptism⁹ flamīs hz simili=
tudinem cū baptismo fluminis: q̄tum ad hoc q delet
pctā q̄tū ad culpā lz nō q̄tū ad penā. vn̄ nō est pfect⁹
baptism⁹. cū ḡ baptism⁹ flaminis τ sāguinis non sint
baptismi nisi p similitudinē: nō ipmūt caracterem. vn̄
q̄o incidēs solus baptismus fluminis ipmit caracterem. Sz q̄=
rit de illo caractere quō sit cā gratie: q enim sit causa
Ar primo. probatur: dicit enī augustinus super io. q qualis est
io. talis est baptismus iohānis: et qualis est christus
talis est baptismus christi. ergo cuz christus siue de⁹
baptismus christi est diuinus. ergo baptismus christi
facit nos deos. eodēmō q dicitur dij estis τc. ḡ est cau
sa gratie. Item dicit ioh. dama. q baptismus est pnci Secundo.
piū vite spiritualis et signū et custodia et illumina=
tio mentis. ergo baptismus est principiū vite spūalis
et ita baptismus qui est caracter est cā gratie. Item. Tertio.
beatus dyonisius in hierarchia humana in capitulo
de baptismo: pricipiū quoddā est oīm sctar opatio
nū diuinorum mandatorum qd ad diuinorum eloq̄o
rum et sanctarum actionum susceptā oportunitatem
format animos nostros habitus: et ad supercelestis
quietis anagogem. Item. ag. sancte et diuinissime no Quarto.
stre redemptiōis traditio. i. baptismus q̄ traditus est
nobis propter regenerationem spiritualem: ḡ baptis
mus est principium sanctarum operationum τc. τ ita
est principium gratie. ergo est causa gratie. Sz si hoc In oppo^m
ergo est causa mediata vel immediata: sed non ime=
diata: non enim dat gratiā dei immediate imo deus
potius vtitur baptismo tāq̄ medio: ḡ baptismus nō
est imediata causa gratie. si mediata vel naturalis vl
voluntaria: non volūtaria vt patet in paruulo q̄ bap=
tisatur qui non vtitur voluntate et tamen per baptis
mum datur ei gratia. est igitur baptismus causa im=
mediata et naturalis gratie: est ergo causa necessaria
gr̄e. ergo quicunq habet baptismū habet gratiā qd
nō est verum. Solutio. dicimus q caracter baptisma Solutio.
lis est causa integre anime materialis: quod patet
per predictam auctoritatem beati dyonisij in qua di=
citur: q baptism⁹ ad dīnorū eloq̄or τ scār opationū
susceptā oportunitatē format nostros aīales habitus
qr an̄ gratiā oēs habit⁹ nr̄i aīales sunt: qr nos nō pos=
sumus erigere nos supra nos: sicut nec bruta aīalia.
vn̄ non possumus diligere deū plus q̄ nos: sed baptis=
mus informat nos et preparat ad susceptā oportuni=
tatē. i. ad susceptionē oportunaz diuinor eloquior et
sanctar operationū. i. caritatis per quā implētur mā
data dei: qr ergo format ad susceptionē oportunaz fi=
dei necessariū est ipsum esse cām materialē gratie: su=
sciptēs enim materiale est. dicim⁹ ḡ q caracter baptis
malis est summa τ cōsumptissima pparatio materia=
lis ad infusionē gr̄e: sicut i embrione summa organiza
tio/ vel aliqd vtile eius est summatiua pparatio q̄ ha
bita necesse est animā īfundi. vn̄ Jo. in apo. vocat ba=
ptismū mare vitreū: qr sicut Pharao τ oīs exercitus Figura.
ei⁹ submersi sunt i mari rubro: ita i baptismo submer
git diabol⁹/ τ oīa opa ei⁹: vitreū dicit: qr sicut vitrum
opposito soli ex diaphanitate sua tāq̄ ex cā matiali p
xima recipit illuminationē suā a sole: sic aīa ex caracte
re baptismali tāq̄ ex cā materiali pxia recipit illumi
nationē a ⱴo sole: sz sicut vitrū impedit pp̄ter infectio
nē aliquā ne illuminet: sz recedēte īfectiōe stati illuīat
sic si īfectio pctī sit i aīa baptisati nō illuīat: sz recedē=
te īfectiōe illa stati recipit gr̄az. quō dici⁹ ḡ q caracter carac̄ quō est cā gr̄e.
est cā materialis īmediata gratie τ naturalis: nō scdz
q natura dicit per se pricipiū mot⁹ τ q̄etis: sz scdm q
natura dr vniuscuiusq rei specifica dr̄a: fides ei q̄sdā
effect⁹ hz naturales/ scz q facit dignū vita eīna/ q̄sdā fa
cit filios dei/ τ quosdā volūtarios. s. quātū ad opa me
ritoria. Dicim⁹ ḡ q nō valz hec argu⁹. caracter baptis
malis est cā īmediata naturalis gr̄e: ḡ ē necessaria: de Ad primū.
beret addi τ est effectīa nec est īpedimētū i susceptio.
vn̄ fit ab insufficiēti diuisiōe: et est fallatia cōsequētis.

Dictū est q caracter baptismalis format nos ad Expōitur
susceptiuā oportunitatē diuinor eloquiorū τ
sanctarū operationū. i. ad suscipiendū fidē q̄ ē cogni=
tio diuinor eloquiorū que necesse est credere: et susci

tandū que est principiū sanctarū operationū:et ꝙ ita
debeat intelligi:patet per sequentia.dicit enī beatus
dionisius:postea ait cois magister.cōmunem magi=
strū vocat ierocħ . qui fuit mgr̄ dictoꝝ apostoli:vel
ipsū paulū secundū intellectū:in diuina primordialis
est motus deo diuinaqꝫ dilectione in diuersas opera=
tiones diuinoꝝ mandatoꝝ principalis processio essē
di nos diuinitus ineffabilissima creatio intelligenduꝫ
est ineffabilissima creatio.i. regeneratio siue baptis=
mus essendi nos diuinitus.i.ꝑ quē sum⁹ diuinit⁹ siue
similes deo:qꝛ ante baptismū non habebam⁹ eē diui
nū illa inqꝫ renatio primordialis motus secundū in=
tellectū et diuina.i.dat nobis fidē secundū quā ꝑmo
mouemur in diuina:secundū intellectū accedentem
enī ad dn̄m primū et est illa regeneratio principalissi
ma ꝓcessio in diuinas operationes diuinoꝝ mādato=
rū et hoc ꝑ dilectionē dei.i.dat nobis caritatē que est
dilectio dei ꝑ quā principaliter mouemur ad sanctas
operationes:martiriū dei.vn̄ dicit apo.fides operat̄
per dilectionē.et hoc ē qꝛ dicit alia translatio: ꝙ pri=
mordialis motus aīe est dilectio dei. qđ secundū tras
lationē nostrā intelligēdū est quo ad opera prima su
[Alr̄ pt̄ dici] pra:vel possemus dicere ꝙ cognoscere nō est motus
et primordialis mot⁹ ē dilectio.illud verbū formās
nostros aīales habitus:dt̄ glo.figuratur ꝛ formatur
hō interior ad maiorē ꝛ meliorē habitudinē.sic ḡ ptꝫ
ꝙ caracter baptismalis format et figurat animaꝫ ad
susceptionē fidei et caritatis.vn̄ ab eo q̄ baptisat̄ q̄ri
tur:credis in deum/credis in filiū ꝛc. et hoc pertinet
ad fidē:et postea q̄ritur abrenuncias sathane:et oīb⁹
pōpis eius:et hoc ꝑtinet ad caritatē q̄ est ꝑncipiū opa
[Figura.] tionū:et in signū huius aspsionis:qua in ve.le.asper=
gebantur īmundi:aqua lustrationis fiebat de ysopo:
et ysopus q̄ est humilis herba purgans timoreꝫ pul=
monis significat fidem q̄ purgat superbiā: aq̄ lustra=
tionis q̄ mundat īmundos significat aquā baptismi:
et aqua baptismi ꝑ fidē quasi ꝑ aspsoriū mundat bap
[ꝯ ista ar.] tisatos.Sed secundū hoc obicit̄.Sint hic duo qui in
omnib⁹ sint pares:hn̄t enī equalia peccata et secūdū
numerū et secundum intentionē ꝛ equaliter conterū
tur:sed in hoc differunt:ꝙ vnus est cristian⁹/alter non
sed de nouo recipit baptismū:inde sic.baptism⁹ mun
dat istum per fidē:penitētia mūdat illū ꝑ fidē:sicut di
citur fide purificans corda eorum.ergo baptismus ꝛ
penitentia ex eadē virtute mundāt illos ex equali. ḡ
equaliter mundāt illos:sed baptism⁹ mundat istū ab
oī culpa et pena.ḡ pnīa mūdat illū ab oī pēa ꝛ culpa:
[Ad idem.] et hoc maīfeste falsū ē.Itē.q̄cūqꝫ bōa sūt in eo q̄ nō ē
baptisat⁹ sunt in eo qui ē baptisat⁹ et nō ecōuerso. er
go si nō baptisatus mundat̄ totaliter:multofort⁹ cri
[Ad idem.] stianus mundat̄ totaliter.Itē.aliquis ficte accedit ad
baptismū et ficte suscepit et post baptismum multa
peccata mortalia facit:postea recedit fictio.dt̄ ꝙ rece
dēte fictione redit effectus baptismi:aut igitur bap=
tismus delet in isto oīa peccata que inuenit:et q̄tum
[bon⁹casus.] ad culpā:ꝛ q̄tū ad penam/aut non.Si sic. Contra. si
nō ficte suscepisset baptismū penitētia ista nō deleret
in ipo totaliter mortalia peccata facta post baptismū
sed ꝙ fictio ꝑmansit nō debet ei patrocinari.ḡ mō nō
delēt̄ i ipo totaliter oīa peccata mortalia.si nō delent̄
Contra.nunc ꝑmo hꝫ effectū suū baptism⁹ in ipo.sed
ipe effectus baptismi ē vt deleat totaliter oīa peccata
mortalia que inuenit.ergo in isto delentur totaliter
[Ad idem.] oīa peccata sua.Item.si non delentur totaliter omia
peccata sua:ergo sicut in christiano q̄ penitet.sed non
conteritur sufficienter iniungitur penitētia exterior
de oībus peccatis suis.ꝛ hoc falsum.Solutio.ad pri [Solutō ad]
mū dicim⁹ ꝙ baptismus ꝑ fidē mundat illū/sꝫ non ꝑ [primū.]
solā fidē:sed qꝛ baptismus fit in similitudine mortis
christi:sicut dt̄ apo.christus enī moriendo exsoluit q̄
nō rapuit:vn̄ ē:ꝙ aut hō punit aut deus.baptism⁹ ḡ
ꝑ fidē delet culpā/ꝛ ꝑ mortē christi ad cuius simili=
tudinē fit:delet omnē penā:et ꝓpter hoc nō est simi=
le de pnīa:qꝛ pnīa nō fit i similitudinē mortis christi
sicut baptism⁹ Ad illđ qđ obiectū ē de ficto:dicim⁹ ꝙ [Ad aliud.]
aug.aliq̄n fuit i ista opinīoe ꝙ i ipo mométo q̄ bapti [Augustin⁹]
sat̄ fict⁹ dimittunt̄ ei oīa pctā sua:sed stati post baptis [retractauit]
mū redeūt:sꝫ hāc opinionē retractauit.ꝓpterea dubi
tādū ē ꝙ ficte accedēs ad baptismū suscipit baptismū
sꝫ nō effectū baptismi q̄diu durat fictio/sed recedēte
fictiōe hꝫ baptism⁹ effectū suū.i. facit qđ fecisset ꝑus
si nō ipediuisset fictō.vn̄ totaliter oīa pctā q̄ habebat
iste an̄ baptismum delet.sed nō delet illa q̄ fecit post
baptismū nisi q̄tū ad culpā.baptism⁹ ei non ē istitut⁹
ad delendū oīa pctā futura:sꝫ tm̄ p̄terita ꝛ p̄sētia. vn̄
de illis q̄ fecit an̄ baptismū:nō ē iniūgenda pnīa exte
rior.baptismus nō exigit gemitū neqꝫ planctū exte=
riorē intellige enī adult⁹ nō saluat̄ etiā baptisat⁹ nisi
habeat penitentiā exteriorem:sꝫ contritionē.sed de
alijs q̄ fecit post baptismū iniūgenda ē pnīa exterior
ꝛ de ipa fictione ꝭm vnū modū ē duplex fictio.Una se [Duplex fi=]
cundū ꝙ nō aliqs credit baptismū ꝓdesse q̄ est fictio [ctio.]
incredulitatis:ꝛ istā nō delet baptism⁹ cū sit ꝯria bap
tismo.vn̄ de ista iniūgéda ē pnīa.est ꝛ alia fictio ꝭꝫ quā
aliqs nō ꝯterit̄ de pctis ꝛ sic nō ꝯtrit⁹ suscipit baptis=
mū ꝛ hec fictio est peccatū omissiōis vl̄ negligētie:ista
delet̄ totaliter per baptismū: baptism⁹ enī nō solū cō
fert gratiā:sꝫ etiā cumulū gr̄e.Est enī caracter illumi
nans animam ad suscipiendū quid faciendum: ꝛ quid
non magis q̄ per sola naturalia.

¶De potestate baptismi/ꝛ ꝑmo que fuit po=
testas quam potuit dare seruis ꝛ non dedit.
¶Alia questio huius capituli.

QUeritur de potestate baptismi/ ꝑmo ergo vidē
duꝫ est q̄ fuit illa potestas quā dn̄s potuit dare
seruis/ꝛ non dedit.secūdo qđ inconueniens accidisset
si illam dedisset.Sciendū ergo ꝙ multiplex est ptās [Notandū.]
baptismi/sꝫ potestas ministerij/ptās excellētie/ptās [Multiplex]
inuocationis/ptās auctoritatis/potestas coopatiōis/ [potestas ba]
potestatē ministerij dedit deus sacerdotibus/ ꝛ etiaꝫ [ptismi]
omnibus hominibus in articulo necessitatis:qꝛ baptis=
mus est sacramentū necessitatis. potestas excellentie
intelligitur ptās quedā quā secundū meliorem bap=
tistā melius dare baptisma vt.s.ex vi baptismi daret̄
gratia: sed ex maiori sanctitate datur maior gratia et
ex minori minor/ ꝛ de hac ptāte itelligunt quidam ꝙ
domin⁹ potuit eā dare seruis: sed nō dedit ne spes po
neretur i hoīe: ꝛ ne tot essent baptismi quot homies
vel serui.Alij vero hoc intelligūt de potestate aduo [Alr̄ ꝭm ali]
cationis:potuit enī dn̄s dare petro vt ad inuocationē [quos.]
nois petri fieret baptismus: sicut in ꝑmitiua ecclesia
ad inuocationē nois christi fiebat baptismus/ vt sicut
baptisatum erat cū dicebat̄.Ego baptiso te in nomie
christi:ita baptisatuꝫ esset: si diceret̄ ego baptiso te in
noie petri: sed hāc potestatē inuocationis nulli seruo
dedit.potestas prime auctoritatis in solo deo est: ꝛ il
lam nulli seruo potuit dare:sicut non pōt deus facere
ꝙ purus hō sit de⁹:hec ptās nō pōt eē in hoīe/excepto

christo.hoc eī eēt cōtra maiestatē diuinā:potestas co=
operationis ē ptās qua hō cooperat̄ in baptismo ad
īfusionē gr̄e ꝛ remissionē pcti.de hac ptāte dr̄ a mgr̄o
sup illū locū ꝑme ad corinthios.Ego sū pauli/ego sū
cephe ꝛc.qꝛ de⁹ potuit dare illā seruis:sed nō dedit.
potuit enī dare quādā ptātē creatā homini:vt sicut i
baptismo iohannis totū erat dei:totū erat hominis:
ita in baptismo christi totū eēt dei/totū hoīs.ꝛ sic hō
cooperaretur deo in effusione gr̄e ꝛ remissione pcti.
siue ḡ intelligant mgr̄i auctoritatē augu.q̄ dt̄ ꝙ dn̄s
potestatē baptismi potuit dare seruis et nō dedit: de
potestate intelligentie siue de ptāte inuocationis: tn̄
non euadunt istā q̄stionē:vtrū dn̄s potuit dare hmōi
potestatē cooperationis seruis suis sicut vult magi=
[ꝯ hoc ar.] ster.Sed ꝓbatur ꝙ nō potuit dare:qꝛ dt̄ auctoritas
ꝙ maius ē facere de impio piū:q̄ creare celū ꝛ terrā,
ergo potuit ei dare ꝙ crearet celū ꝛ terrā:ꝛ ita ꝙ eēt
creator.ḡ ꝙ esset de⁹ ꝛ hoc falsū:ḡ ꝛ primū:nō potuit
ergo de⁹ dare potestatem creatā puro hōi mūdandi
[Secundo.] animas.Itē.si dn̄s dedisset puro homini seq̄ret̄ incō=
ueniens:sꝫ ꝙ hoīes ponerent spem in puro hoīe:sed
deus nō pt̄ facere aliqd ex quo sequat̄ inconueniens.
[Tertio.] ḡ nō potuit illā dare.Item.dt̄ aug.qualis ē iohānes
talis est eius baptism⁹/ꝛ qualis christ⁹ talis baptism⁹
christi.vn̄ qꝛ baptism⁹ christi est q̄d diuinū: null⁹ nisi
deus pt̄ dare baptisma diuinū: ergo cū de⁹ nō potue
rit dare puro hōi vt esset deus/non potuit dare ei po
tentiā dandi baptisma diuinū/ꝛ ita nō potuit dare po
[In oppo^m] tentiā cooperationis.Sed ꝓbatur ꝙ potuit:qꝛ chri
stus potuit dare homini potestatē mundādi aīas:qđ
ꝓbat̄:quia dedit ei scientiā creatā oīm:ḡ ꝛ potentiā:
sicut enī oīpotentia propriū ē dei:sic ꝛ oī scientia. vn̄
deus dr̄ a theos qđ est cōtemplator quasi q̄ contépla
tur oīa.si ḡ deus potuit dare christo hōi potētiā crea
tā mundādi aīas.sic et alijs hoībus.ꝛ ita potuit da=
[Secundo.] re seruis potētiā cooperationis.Itē.de⁹ dedit poten
tiā lapidibus preciosis curādi morbos corporales.ḡ
potuit dare aīabus sctīs potentiā curādi morbos spi
[opīo aliq̄ꝝ] rituales.qđ concedūt q̄dā cū mgr̄o.Ad primā aucto
[Ad primū] ritatē dicūt ꝙ maius est facere de impio piū:q̄ creare
celū ꝛ terrā.i. maior effectus mīe:sed equalis poten
tie:in creatione enī celi nichil inuenit deus repugnā=
tie:sꝫ in iustificatione impij aliquid inuenit repugnās
sꝫ peccatū impij.in creatione celi et ꝛ terre apparuit
benignitas dei: sꝫ in iustificatione ipij apparet super=
abūdās bonitas dei:maius ei ē facere de impio pium
q̄tū ad illud qđ fit.anima enī sācta ē melior in infini=
tū/q̄ infiniti celi ꝛ infinite terre:sicut dr̄ in euāgelio:
q̄d ꝓdest hōi si vniuersū mūdū lucret̄/aīe sue ꝟo detri
[opīo aliq̄ꝝ] mentū patiat̄.cōcedūt ḡ ꝙ de⁹ dare pt̄ hōi puro potē
tiā creādi.i. de nichilo aliqd faciendi:sꝫ secūdū quos
dā nō sequit̄:ḡ pt̄ facere ꝙ pur⁹ hō creet:qꝛ hoc verbū
[Alia opīo.] creare iportat ꝑmā auctoritatē.Alij cōcedūt istā:de⁹
pt̄ facere ꝙ pur⁹ hō creet:sed nō pt̄ facere ꝙ purus hō
sit creator:qꝛ hoc nomē creator iportat ꝑmā auctori
[Ad secūdū] tatē:sꝫ hoc ꝟbū creare nō importat.Ad scđo obiectū
dicūt ꝙ de⁹ bn̄ pt̄ facere aliqd ex quo sequit̄ incōueni
ens occasionalit̄:sicut ex p̄dicatiōe sua multi iudei oc
[Ad tertiū.] casionaliter peiores facti sūt.Ad t'tio ob.dicunt ꝙ pu
rus hō pt̄ dare baptisma diuinū:sꝫ nō diuinū ꝑma au=
[ꝯ hanc ar.] ctoritate/sꝫ scđa.sed hec solutio nulla videt̄ eē.Bap=
tism⁹ enī iohānis tm̄ tpalis ꝛ transitori⁹ ē:qꝛ iohānes
tm̄ tpalis fuit:ꝛ baptism⁹ christi diuin⁹/qꝛ christ⁹ de⁹.
ḡ ꝭm hoc null⁹ pt̄ dare diuinū baptisma:nisi sit deus.
aliter ei nichil dixisset aug.Itē in euāgelio: opa que [Secundo.]
ego facio ipa testimoniū ꝑhibent de me: sꝫ qꝛ ego sū
deus:sꝫ si pur⁹ hō posset mūdare aīas ꝛ facere mira=
cula:opera illa nō ꝑhiberent testimoniū ꝙ christ⁹ eēt
de⁹.ergo ꝭm hoc pur⁹ hō nō pt̄ mūdare aīas Itē.esto [Tertio.]
ꝙ de⁹ dedit alicui illā potentiā ꝛ ille ꝑ aliqđ op⁹ mū=
dat aliquā animā:opus illud siue mot⁹ aīe aut ē vo=
luntarius aut naturalis aut violent⁹:constat ꝙ nō vio
lentus/sed naturalis:aut exigit̄ contact⁹ aut nō.si sic.
Cōtra.aīa baptisantis non pt̄ tangere animā baptisa=
ti:ergo nō exigit̄ cōtact⁹ ꝛ si nō exigit̄: ergo naturalī
ter mundat:ergo séper mūdat.ꝛ hoc manifeste falsū
si ē volūtari⁹ ille motus:ergo ꝭm hoc iste voluntarie
mūdat:ergo q̄n vult mūdat:ꝛ q̄n nō vult nō mūdat ꝛ
hoc iteꝝ falsū.relinq̄t̄ ergo ꝙ de⁹ nō possit dare hmōi
ptātē hōi.Itē.dt̄ beat⁹ dyonisi⁹:optimi ē optia addu [Quarto.]
cere:mali vero corrūpere:sꝫ optim⁹ ē ordo iste q̄ mō
est in reb⁹ vt sꝫ de⁹ īmediate faciat sūmas creaturas
sꝫ aīas ꝛ angelos ꝛ eas in mente ꝑficiat. per eas ꝟo
facit inferiores creaturas:vt ꝛ oīa ad ipm reducāt̄:si=
cut dr̄ in eccle.ad locū vn̄ exeūt flumina reuertūt̄ ꝛc.
cū ergo ordo iste optimus sit et de natura optimi est
optima adducere:ergo cum deus nō possit facere cō
tra naturam suam:non potest ordinem istū mutare.
ergo non potest facere quin immediate ipe perficiat
anima.ergo non potest dare homini illam potestatē
cooperationis.Item.dicit augustinus ꝙ cū hō adhe [Quinto ꝑ]
ret deo:et sequitur leges diuinas eternas et incōmu= [augustinū.]
tabiles/efficitur diuinus eternus et incōmutabilis.er
go lex diuina eterna et incōmutabilis est.quod patet
per hoc qđ super hunc locū euangelij Celum et terra
transibunt:verba autem mea nō transi. dicit glosa.
licet sonus exterior transeat:snīe tamē ineternū ꝑma
nent:ergo hec sententia:Maledict⁹ homo qui confi=
dit in homine incommutabilis est: ḡ hoc nō potest eē
verum/benedictus homo qui confidit in homine:sed
posset esse verum:si deus posset dare homini potētiaꝫ
iustificandi et remittendi peccata:ergo deus non pōt
dare hmōi potentiam creature.Item dicit pater ad fi [Sexto.]
lium per Aggeū prophetam.Ponam te quasi signa
culum:quia te elegi. Super quem locum dicit Hie= [Jeronim⁹.]
ronymus ꝙ qui in deum crediderit hic quasi anulo si=
gnatur:ergo secundum hoc filius dei:sigillū est sigil=
lans animas imprimēs eis suam similitudinem:ergo
anima sigillata est similitudine dei:sed in naturis sigil
lum nō potest sigillare:ergo cū homo sigillat⁹ sit spi=
ritualiter nō potest sigillare spiritualiter:ergo nō po=
test habere potētiam iustificandi: ḡ non potest dare ei
illam potentiā.Item dicit dn̄s per ysa.gloriā meam [Septimo.]
alteri non dabo:sed gloria dei est quod ipse fons om=
nium bonoꝝ ꝛ ꝙ ipse est īmediata causa glorie et gra
tie:propter hoc enī dicimus:Glorificam⁹ te. ꝛ fonteꝫ
omniū bonoꝝ ꝯfitemur te. aut ergo est homo capax
hmōi potentie iustificādi/aut nō:si est capax:ergo de⁹
dedit illā homini:dat enim vnicuiqꝫ secundū propriā
virtutē vt habetur in euāgelio:ḡ falsum dicit Augu= [Augustin⁹]
stinus ꝙ non dedit deus homini talem potentiam: si
ergo non est capax: ergo deus non potest dare illā ho
mini.Item vanitati est subiecta omnis creatura: ani=
ma ergo etiam sanctissima vanū quid est in se:nec pōt [Octauo.]
conseruare in se sanctitatē suam: immo euanescit/nisi
cōseruet̄ a ꝑma ꝟitate ꝛ ꝓpter hoc ait psalmista dicēs
Cōserua me dn̄e.ꝛc.si ḡ nō pōt i se cōseruare gr̄aꝫ suā
multominus potest conseruare in alio: ḡ nec dare alij

eiusdē enī est dare et conseruare.si dicatur ꝙ p̄t illaʒ
Solutio. dare per primā veritatē.et hoc iterū concedim⁹.So
lutio.p̄dicatores dant gratiam per verba p̄dicatio=
Augustin⁹ nis:tñ ipsi non docent ꝓprie loquendo:vt dr augu.i
libro de magisterio:imo proprie solus de⁹ docet qđ
patet cum aliquis dicit aliquod verbū/nec concedi=
mus/nec negam⁹:donec pri⁹ cōsuluerim⁹ mgr̄m īte
riorem:sed si homo dat gratiā tñ per primā verita=
tem:hoc est dicere ꝙ prima veritas tñ ꝓprie dat.er=
go solus deus potest dare gratiā:non igit̄ potest hō
Solutio. habere illā potentiam cooperationis. Qđ cōcedim⁹
predictis rōnibus:maxime qr deus non iustificat nisi
secūdū ꝙ illabitur essentialiter aīe qđ est templū dei
sicut dr in apocalipsi:Ego sto ad hostium et pulso:si
aliqs michi aperuerit ītrabo et cenabo cū eo: ⁊ ipse
mecum:et in libro sapiētie dr ꝙ sapientia in animas
sāctas se transfert/et amicos dei/et prophetas cōsti=
tuit/et nec anima nec angelus illabi potest eē essen=
tialiter anime.vñ solus deus potest iustificare. Iteʒ
solus deus sigillū est.itē omnis creatura vanū q̄d est
in se nec sustentat nisi a prima veritate:veritas enim
vt ait ambrosius a deo est ꝙ si ipsa nō ē:ipa ē ⁊ hoc ꝓ
bat hoc modo.si veritas non ē verū est veritatē non
esse:nō ita aliqđ est verū et ita veritas/et ita si veri=
Ad primū. tas nō est veritas est.Ad primū ḡ dicim⁹ ꝙ de⁹ dedit
christo hoīni omniū scientiā:nō tñ potuit ei dare oī=
potentiā creatā:et hoc est:qr omnipotētia ꝓprie est
dei.vñ qđ est increatū Exo.omnipotēs nomē ei⁹:sed
oīm scientia nō ē ꝓpriū dei.anima enī apta nata ē sci
re oīa et etiā ipsū deū:et ꝓpter hoc non est sile. pro=
pterea sciētia ē ps beatitudinis:vñ in euāgelio.hec
est vita eterna vt cognoscā te ⁊c.ʒ potētia nō ē pars
Ad secūdū beatitudinis.vñ nō ē sile.Ad sm dicim⁹ ꝙ nō est sile
Nota. de sanitate corporali et sanitate spūali.Sanitas enim
corpalis nō ē a deo imediate imo ab elemētis ⁊ q̄li=
tatib⁹ elemētatis ⁊ ꝓpt̄ hoc dñs potuit dare ⁊ dedit
oībus ptātē curandi morbos corpales:ʒ aīa imme=
diate ē a deo:⁊ ꝓpter hoc ei⁹ opatio īmediate ē a deo
Iterū ar. sed videtur ꝙ deus potuerit dare hōi potestatem iu=
stificādi:qr dr in actib⁹.fide purificās corda eorū.er=
go fides purificat cor:ḡ fides iustificat cor:ḡ hʒ potē
tiā:et fides est creatura:ergo de⁹ dedit alicui creatu=
re potētiā iustificandi.eadē rōe potuit dare aīe potē=
Secundo. tiā iustificādi.Itē. qđ forma facit subiectū facit:sicut
si calor calefacit calidū facit.ḡ cum fides iustificet/fi=
des iustificat.ergo fides hʒ ptātē iustificandi. Solu=
Solutō ad tio.Ad p̄mū dicim⁹ ꝙ fides nō dr purificās corda:ʒ
primū. de⁹ ꝑ fidē.vñ ꝓprie loquendo fides nō iustificat effe=
ctiue:⁊ si dicat̄ fidē iustificare tropice intellecta:de⁹ ꝑ
Ad aliud. fidē.Ad vltimo dicim⁹ ꝙ fides hʒ quosdā effect⁹ essē
tiales ⁊ naturales et quosdā voluntarios.voluntarij
sūt sicut mot⁹ q̄ eliciunt̄ a fide et illos cōicat subiecto
suo.vñ hec ē vera.ꝓprie habens fidē credit:effect⁹ aūt
naturales sūt:sicut ꝙ purificat ꝙ faciat filios dei ꝙ as
similat deo et hmōi.et tales effectus nō dicunt̄ nisi de
deo qui est causa immediata essentie fidei.sic solut̄ se
Iterū ar. cundo obiectū ꝑ distinctionem.Sed iterum ꝓbatur
ꝙ potestatē cooperationis potuit de⁹ dare hōi:qr su=
per illum locū euangelij. vidi spiritū sanctum descen
dentem:quasi columbam de celo et manentem super
eum et ego nesciebam.querit augustinus:quid ē ꝙ
nesciebat iohannes baptista qui primo dixerat:Ecce
agnus dei qui tollit peccata mundi:qui post me venit
ante me factus est:qui etiam dixerat /tu venis ad me
baptisari et ego a te debeo baptisari.et postea soluit
augustinus dicens:ꝙ iohannes baptista nesciebat ꝙ Augustin⁹
potestatem baptisandi sibi esset retenta.quod nō po
test itelligi de potestate auctoritatis prime bñ ei scie
bat iohannes ꝙ illā nulli esset daturus nec de pote=
state ministerij:illā enim dedit apostolis et sacerdoti
bus et omnibus in articulo necessitatis:nec de pote=
state excellentie vel inuocatiōis.quod ꝓbatur qr cer
tificatus est iohannes de hoc quod dubitabat:certifi
catus autem est sicut ipse dixit.sed qui misit me bap=
tisare in aqua:ille michi dixit.super quem videris spi
ritum descendentem et manentem super eum:hic est
qui baptisat in spiritu sancto:et augustinus exponit:
et a peccatis mundat:ergo iohannes baptista nescie
bat ꝙ christus esset retenturus potestatem mundan=
di a peccatis:sed illam potuit dare apostolis:vt dicit
augustinus.ergo potestatem cooperatiōis potuit da
re homini:quod est contra predicta. Ad hoc dicim⁹ Solutio.
ꝙ dñs potuit dare de sua potentia huiusmodi poten
tiam:sed non potuit potētia ordinata:sicut posset de
potentia saluare iudā:sed nō potest de iusta potentia
et posset aliquē punire quantūcunq̧ meruerit:posset Nota.
inq̄ de potentia:ʒ non posset de misericordi potētia.
similiter potuit dare de potentia hmōi potentiā:sed
non potuit potentia ordinata. Sed videtur ꝙ hec ꝯ hoc ar.
solutio nulla sit:quia quidquid potest homo de po=
tentia potest simpliciter/et econuerso.ergo q̄dquid
potest deus de potentia potest simpliciter et ecōuer=
so.similiter ergo verum est ꝙ deus potest dare homi
ni potentiam cooperationis mundandi animas. So Solutio.
lutio.dicimus ꝙ non est simile de potestate dei ⁊ po=
testate hominis:qr potentie hominis nichil est essen
tialiter annexū per q̄d impediat̄ exire ī quēlibet actū
suum:sed potētie dei aliquid est annexuʒ essentialiter
per quod impediatur ne exeat in aliquē actū suū. vñ
nec valet hec argumentatio:Deus pōt de potētia pu
nire aliquē q̄tlicūq̧ meruerit:ergo potest:misericor
dia enī annexa est ⁊ impedit. vñ hic est fallatia scdm Fallatia.
quid ⁊ simpliciter:qr hoc verbū potest per se sumptū
potentiā liberā significat: sicut nō valet: angelus pōt
peccare de potētia:ergo potest peccare:caritas enim
cōfirmata ipedit.Solum⁹ ḡ qđ dicit Augustinus ꝑ Ad augu-
hāc additionē potuit dare de potētia/vl̄ p̄t dici ꝙ po stinum.
tuit dare.i.ꝙ nō dedit nō fuit ex impotētia sua:ʒ ite= Iterū ar.
rū ꝓbat̄ ꝙ de⁹ potuit dare hoī illam potētiā:qr super
illū locū euangelij.Sicut pater hʒ vitā in semetipso:
sic dedit ⁊ fi.vitā habere in semetipo: ⁊ ptātē dedit ei
iudiciū facere.dicit Augustin⁹ ꝙ pater christo inquā= Augustin⁹
tū est v̄bū dedit vitā habere in semetipso.i.ptātē vi=
uificādi aīas:sed inquātū est hō dedit ei ptātē iudiciū
facere.i.potestatē suscitādi corpora: ibidē enī dicit au
gustin⁹ ꝙ pater quedā facit ꝑ filiū nō ex sua substātia
vt pati crucifigi/ ⁊ resurrectionē corporū/ nā resurre=
ctionē facit ex sua substātia.Querit̄ ḡ de qua ptāte i=
telligit̄ cū dicit̄:dedit ei ptāteʒ iudiciū facere aut.s.de
ptāte auctoritatis/aut de potestate misterij:si de ptā=
te auctoritatis:ḡ christ⁹ scdm ꝙ hō ptātē hʒ suscitādi
corpora: ergo scdm ꝙ homo potest miracula facere:
ergo pater dedit christo scdm ꝙ hō ptātē creatā faciē
di miracula: ergo eadē rōne potuit ei dare potētiam
creatā mundandi aīas: sicut enī mundare aīas est su=
pra naturā.sic facere miracula ē supra naturā.Itē ta=
lia q̄ sūt supra naturā fiūt ex subā dei:ex subā ei v̄e nō
fiūt: ḡ sicut dedit xp̄s potestatē hoī faciēdi miracl̄a sic

et potuit ei dare ptātē mundādi aīas:si vero intelli=
gatur de potestate ministerij nulla eēt distinctio quaʒ
augustin⁹ facit .ptātē enim ministerij iustificandi ani=
mas habet christus:scdʒ ꝙ homo et sacerdotes ⁊ pre
Solutio. dicatores.Solutio.ad hoc dicendū est ꝙ illa deus p̄t
facere ex sua substātia q̄ per se et immediate facit: et
que ipe solus ꝓprie dicit̄ facere. sicut soli anglo dicit̄
inesse anglos ⁊c.quia ei primo ⁊ per se inest.alia vero
que facit de⁹ mediāte natura nō dr facere de sua sub
stantia.vñ dicit̄ creare aīas et suscitare de sua substan
tia:isti enī sunt ꝓprij et immediati effectus ei⁹:ʒ non
dicit̄ ex sua substantia creare corpora humana et susci
tare.creat enim ex limo et resuscitat ex puluerib⁹.vñ
mediate et talē potestatē ⁊ etiā auctoritateʒ vt sit au
ctoritas sub auctoritate:dedit deus pater christo ho=
mini: sicut dr in psal.dabit deus vocē virtutis ⁊c.vox
enī christi hēbat ptātē suscitandi corporaʒ:ʒ potestatē
suscitandi aīas non potuit dare christo homini: scdm
ꝙ hō:sed qr facit ex sua substantia.et per hāc distictio
Notandū. nem pʒ solutio ad oīa obiecta.Post hoc sciendū ꝙ
hmōi locutiones frequenter inueniūtur in sacra scri=
ptura.christus secundū ꝙ hō dedit hominibus dona
et intelligitur de donis gratiarū:christ⁹ secundū ꝙ hō
saluat:christ⁹ secundū ꝙ hō introducit in paradisū et
consimiles. sed sciendū ꝙ cū dr scdm ꝙ homo dedit
dona hoībus:in talib⁹ hec dictio scdm notat vniōnē:
et ē sensus.verbum vnitum hōi dedit dona in hoib⁹:
in alijs aūt locutionib⁹ hec dictio scdm notat causam
meritoriā vel satisfactoriā:christus ei scdm ꝙ hō me
ruit nobis vitam eternā et liberationē a pena ꝑ hoc
ꝙ satisfecit pro nobis.dictū est superius ꝙ deus facit
quedā de substantia/sicut resuscitationē aīaʒ:quedaʒ
ꝯ dicta ar. non de substantia:sicut resuscitationē corporū. Sed
cōtrariū dicim⁹.dicit ei aug. in libro confessionū diri=
gens sermonem ad deū patrem sic/dñe de nichilo fe=
cisti oīa non de tua substantia:qr si essēt de tua substā
tia essēt id qđ tu es: nihil ḡ facit de sua substantia nec
Solutio. resuscitationē aīaʒ nec aliud.Et solutio ad hoc est
per distinctionē equiuocationis huius prepositionis
de:ꝙ cū dicit̄ dñe nō de tua substātia ⁊c.notat ibi hec
prepositio de: causā materialē: ex qua sicut ei aliqua
portio materie hoīs generātis transit in hoīeʒ gene
ratū sic quodā mō substantia dei patris transit ī filiū
i.pater dat substantiā filio suo intātū ꝙ remanet apđ
eū.hoc mō nulla creatura est de dei substātia:sed cuʒ
dr deus resuscitat animas de sua substantia:hec p̄po=
sitio de: notat quasi causam materialē in qua ⁊ effica
Augustin⁹ tiā ꝓpriā.dt enim aug.sup illū locū iohānis.hic qui
baptisat ⁊c.qr aīa rōnalis nō viuit de petro vl̄ de pau
lo:ʒ de solo deo.vñ i psalmo:michi adherere deo bo
nū ē:viuendo enī spūaliter delectat̄ aīa: ⁊ quiescit in
deo tāq̄ i causa materiali:materiali dico in qua nō ex
qua:idē aūt ē aīaʒ resuscitari:qđ viuere spūaliter.vñ
cū dr deus resuscitat aīaʒ de substantia sua:idē est qđ
hec/deus est causa efficiēs ꝓpria et īmediata vite spi
ritualis huius anime ⁊ ē causa materialis in qua vel
causa materialis in qua quiescit ⁊ viuit aīa: in ipo ei
viuimus mouemur et sumus/dt apo.et sic hec p̄po=
sitio de : notat causam materialem in qua et effica=
tiam ꝓpriam:ipse ei de⁹ ꝓprie ⁊ immediate illumi=
nat animam per fidem nō aliquo mediate : sicut mi=
nus lumen q̄ sol non reddit nobis solem visibilem :
ita minus lumen q̄ deus non reddit deū visibileʒ aīe

¶ Qđ inconueniēs accidisset si deus dedisset
potestatem cooperatōis baptisandi alicui.

QUerit̄ qđ inconueniens accidisset si de⁹ dedisset
potestatē cooperationis baptisandi alicui. Et
dicit aug.ꝙ illā ptātē potuit dñs dare hoīni:ʒ nolu= Alia q̄stio.
it ne spes poneretur in homīe/⁊ ne tot eēnt baptismi Augustin⁹
quot baptiste.Sed obicit̄.si de⁹ noluit dare illā ptā= ꝯ augusti=
tem hōi.s.vt vnus hō daret meliorē baptismū q̄ ali⁹ num ar.
ne spes poneretur in hoīe:ḡ nō debuit illā dare. ḡ ea
dē rōe nō debuit illā dare hōi ꝙ vnus hō meli⁹ p̄dica
ret q̄ ali⁹ vl̄ cantaret missā q̄ ali⁹:ne spes poneretur
in hoīe.¶ Itē.hoc est incōueniēs ponere spem ī ho=
mine.dr ei in psalmo:leuaui oculos meos ad mōtes
i.ad sctōs:vñ veniat auxiliū michi.¶ Itē de btā vir=
gine dr.dulcedo ⁊ spes nr̄a salue.ḡ spes ponēda ē in
hoīe.¶ Itē obicit̄ de hoc qđ dr:ne tot essent baptis=
mi quot baptiste:aut ei intelligit tot in nūero aut in
specie.si tot in numero:illđ nō ē incōueniēs:imo plu=
res lōge sūt in nūero baptismi q̄ baptiste et q̄t sūt ba
ptizati/tot baptismi:⁊ p̄les sūt baptizati q̄ baptiste:si
intelligit̄ tot in specie illđ nō accideret: qr si hoīes co
operarent̄ deo ī baptismo ꝙ tot essent baptismi ī spe
cie/quot baptiste ī numero.ḡ illa rō nulla ē.¶ Itē.⁊
si hoīes cooperarent̄ deo tñ/ nō essent nisi mīstri dei/
sed modo baptiste sunt tantum ministri dei:et tamē
baptismi nō diuersificant̄ sm speciem/ ʒ sm diuersi=
tatē mīstroʒ.ḡ nec tūc diuersificarent̄.¶ Si dicat̄ ꝙ
intelligit̄ tot in nūero:sed sm maiorē ⁊ minorē boni
tatē:qr melior baptismus dat̄ a meliore baptista:et
minus bonus a minus bono:adhuc tñ remanet vnus
baptismus/sicut et vna fides:licet vna sit melior alte
ra similiter vnū baptisma esset:licet vnū baptisma me
Solutio. lius esset alio.¶ Solutio.Multiplex est spes. est enī
Spes est spes venie/spes gr̄e/spes glīe: q̄libet istaʒ in solo deo
multiplex. hñda est.vñ de q̄libet tali dictū est:maledict⁹ q̄ confi=
dit in hoīe.est etiā spes auctoritatis p̄me/ ⁊ spes auxi
lij/spes autē p̄me auctoritatis duplex/vna q̄ boni ex=
pectāt a solo deo tanq̄ a p̄mo auctore omne bonū si=
ue temporale siue eternū/ siue corporale siue spiritua
le.Alia est qua mali a p̄cipib⁹ cū p̄latꝭ nō habito re=
spectu ad deū expectāt tpalia beneficia:⁊ ista spes ma
la est.isti enī de plato faciūt ydolū: ⁊ de tali spe est di=
ctum:maledictus q̄ cōfidit in hoīe: ⁊ ponit carnē bra=
chiū suū.spes autē auxilij ponit̄ bene in sanctis hoīb⁹
et sic per hmōi distinctionē patet solutio ad p̄mas ob
iectiones.¶ Ad illud dicim⁹ ꝙ hoc:Ne tot essent ba Ad p̄mas.
ptismi quot baptiste sic intelligenduʒ est:ne tot essent obiectiōes
in numero/tamē secundū maiorē ⁊ minorē bonitateʒ
vt videlicet melior baptismus daret̄ a meliori bapti=
sta:⁊ min⁹ bon⁹ a minus bono.hoc aūt eēt icōueniēs:
qr rūperet̄ vnitas ecclesie: sicut rūpebat̄ ad corithios
dicētes.ego apollo/ego suʒ pauli.⁊c.vñ aug.vt colū=
ba.i.ecclia remaneat ī simplicitate:signo colūbe ostē=
dit̄ sctō iohāni sol⁹ xp̄s baptizare. concedimus tñ ꝙ si
hmōi ptās coopatiōis esset data hoī adhuc nō eēt hō
nisi minister baptismi.¶ Sed duplex est misteriū:est
enī ministeriū rei quā operat̄ vel coopat̄ mister:sicut
contingit modo in predicatione:⁊ est ministerium rei
quam non operatur minister vel cooperatur: sed ad
quā operatur:⁊ hoc mō sacerdotes mīstri sūt baptis
mi iterioris:qr operant̄ ad infusionē gr̄e: ʒ nō operā
tur ad infusionē gr̄e nec cooperant̄:ʒ sol⁹ de⁹ operat̄.
¶ Sed querit̄ cum deus nō dederit hoī potestatē co Paruū du
opationis baptismi vt.s.vn⁹ melius baptisaret q̄ ali⁹ biū.
quare dedit dominus potestatem p̄dicādi: vt.s.vnus

melius ꝙ alius predicet. ex hoc enim fiūt cōtentiōes ⁊ scismata inter discipulos. ¶ Si dicatur ꝙ baptismꝰ facit filios dei: et predicatio non: et propter hoc nō ē simile de baptismo et predicatione. ¶ Contra. dicit apl's: filioli mei quos iterū parturio donec formet̃ in vobis christꝰ: et alibi/ ꝑ euangeliū meum ego vos genui: et intelligit̃ de generatiōe spūali. ꝗ pdicatio facit filios dei. [*Solutio parui dubij*] ¶ Solutio. ad hoc dicimꝰ ꝙ nō ē simile: qꝛ baptismus ad hoc traditus est principaliter: vt faciat filios: sed predicatio ꝓpter multa alia tradita est: scꝫ ad pūgendū pigros: qꝛ verba sapientiū quasi stimuli ad accelerādū tardos ⁊ ad sitia: nec facit filios dei nisi monēdo vt videat hō q̄d scriptū sit i corde suo. vñ dt [*Solutio vna q̄stio prius mota.*] aug. i li. de magistro ꝙ pdicator ꝓpe nō docet. vnꝰ eī tm̄ magr̄ q̄ i celis ē. ¶ Ad hoc qđ q̄rebat̃ supꝰ quare deus dedit hōi vt vnus melꝰ cantaret missā ꝙ alꝰ Dicimus ꝙ nullꝰ conficit corpꝰ christi melꝰ ꝙ alius. vnde hoc mō nullus melius cantat missā ꝙ alius. sed aliquis facit expeditius p̄paratoria ꝙ alꝰ: ⁊ hoc mō aliquis baptisat melius ꝙ alius: qꝛ dicit expeditiꝰ verba: et cathezizat et exorcisat ⁊ inungit.

¶ De forma baptismi.

Tertio querit̃ de forma baptimi: ad quā exigūtur tria. s. forma verboꝝ/et intentio baptisādi et elementū aque. ¶ Forma verboꝝ hec est: ego baptiso te in nomine pa. ⁊ fi. ⁊c. hāc formā verborū determinat dñs in fine mathei: cū dicit discipulis: ite docete oēs gētes: baptisantes in no. pa. ⁊ fi. ⁊ ss. Circa formam istam multiplex est q̄stio. [*Questio.*] prima ē de subtractione. secunda de additione. tertia de ipa forma totali. quarta de corruptiōe et subtractiōe. [*Arꝙ ly baptizo nō est de essentia forme bap.*] Primo q̄ritur vtrū verbū baptisandi sit de essentia verboꝝ que exiguntur ad baptismū. probatur ꝙ nō. Quia si ego velim signare me: non exigit̃ ꝙ ego dicā: ego signo me: sꝫ sufficit ꝙ ego habeā intentionē signandi me: ⁊ ꝓferā ista verba: in no. pa. ⁊ fi. ⁊ ss. Eodēmō si benedicaꝫ panē non exigitur ꝙ ego dicā hoc: ego benedico panem. similiter si predicē euangeliū non est necesse ꝙ ego dicā hoc: ego predico euangeliū: ergo si ego baptiso te nō requirit̃ ꝙ dicā. bap. te: sꝫ sufficit ꝙ habeam baptisandi intentionem et ꝓferam ista verba: in no. pa. ⁊ fi. ⁊ ss. ¶ Si dicatur ꝙ qꝛ deus apposuit dictionem significantē actum baptisandi in forma verborū ꝓpter hoc verbū baptisandi est de essentia forme verborum nulla videt̃ esse solutio: qꝛ cum dñs misit discipulos ad predicandū dixit: ite/predicate euangelium omni creature. tm̄ ad hoc ꝙ aliquis predicet/nō oportet vt dicat se predicare. ꝗ ad hoc ꝙ aliquis baptizet non oportet vt dicat se baptizare. Contra. vsus eccl'e hoc habet ꝙ verbum baptisandi sit de forma verborū. et alexander dt in quadā decretali: ꝙ nisi baptisans dicat ita: ego baptiso in no. pa. ⁊ fi. ⁊ ss. nō ē baptisatum. ergo verbū baptisandi est de essentia forme verborū. [*Solutō q̄stionis*] qđ concedimꝰ. ¶ [*Ad primū*] Ad primū dicimꝰ ꝙ nō est simile: verba enim ista in no. pa. ⁊ fi. ⁊. ss. ad multa se habēt/scꝫ ad signandū/ad bñdicendū/ad baptisandū. baptismus enī sacramentū necessitatis est: et propter hoc necesse est baptisantē determinatā intētionē hr̄e expressā: ne euaget̃ animus ad alia: cum illa verba ad alia se habeāt. et propter hoc necesse est vt baptisans intentionē baptisandi quam habet per verba exprimat baptiso te ⁊c. [*Ad secūdū*] ¶ Et ad scđm obiectum dicimꝰ ꝙ dñs cū mittebat discipulos ad predicandū: nō vtebat̃ verbo determinato: sꝫ aliq̄n dicebat: ite predicate: aliq̄n ita: ite docete: sꝫ cū tradidit formam baptismi determinata dictiōe vsus est dicēs: baptisātes eos i no. pa. ⁊ fi. ⁊c. et propter hoc non est simile de predicatione et baptismo.

¶ De subtractione.

Queritur post ea de subtractione: vtrū baptismus sit si tm̄ sic dicatur. baptiso te in no. pa. Et videtur ꝙ non: quia non est forma verborum prescripta a dño [*Arꝙ non.*] ¶ Sꝫ probatur ꝙ sit baptismus: quia in primitiua eccl'ia fiebat baptismus sic: baptiso te in no. christi: [*In oppoᵐ.*] vt habetur in actibus apl'orū. ergo si in noīe vniꝰ persōe. s. filij tm̄ fiebat baptismus: eadē rōe fit baptismus in no. pa. tm̄. ¶ Item. dicit ambrosius [*Secundo.*] ꝙ si aliquis baptisans nominet tm̄ vnā personā ⁊ de alijs bene sentiat verum baptisma fit: si vero tres nominet ⁊ de aliqua male sentiat/totum subruit. ergo si aliquis dicat tātū: ego baptiso te in no. pa. et bene sentiat de alijs verꝰ baptismꝰ ē. et hoc ē icōueniēs: qꝛ non obseruatur forma quā tradidit dñs. Itē. [*Tertio.*] ex hoc seq̄tur ꝙ hereticꝰ nō baptiset etiā si nominet tres personas cū de aliqua illarum male sentiat. ¶ Solutio. [*Solutō q̄stionis.*] nō ē dubiū ꝙ nō est baptismus: si tm̄ sic dicatur: baptiso te in no. pa. ¶ Baptismus tamē fiebat in primitiua ecclesia hoc mō: baptiso te in no. christi: duabus de causis. [*Baptismꝰ i primitia ecclesia cur fiebat tm̄ i noie christi*] ¶ Prima est vt nomen christi qđ erat incognitū hōibus fieret celebre et amicū. hoc enī nomen christꝰ sanat lenit et illuminat secundū illđ. oleū effusū nomē tuū. et beatus bernardus dicit. ꝙ christꝰ iubilus est [*Prima cā.*] in corde/mel in ore/melos in aure. ¶ Secunda ē q̄a [*Scđa cā.*] hoc nomen christus dat intelligere totam trinitatem Christus enī interpretatur vnctus/vnctꝰ autē dat intelligere vnctā personam. i. filium: et personam vngētem. i. patrem: et ipsam vnctionē scꝫ spiritumsanctuꝫ: sed hoc nomen pater non dat intelligere totam trinitatem: et propter hoc nō est simile. ¶ [*Ad secūdā*] Auctoritas ꝺo Ambrosii intelligit̃ duobus modis. primo vt sumat̃ significans ꝓ significato hoc modo: si nominet tantuꝫ vnam personam/⁊ de alijs sentiat bene: verum baptisma est. s. vera fides: baptismus enī sacramentum est vere fidei. similiter et illud totuꝫ subruit. i. fides subruit. secundo intelligit̃ proprie: sed tantum in casu: sicut si sacerdos fidelis ita dicat/baptiso te in noīe pr̄is et hoc dicto statim obmutescāt vel puer moriat̃: tunc fit verū baptisma. summꝰ enī sacerdos supplet quod pie inceptum est in minori sacerdote. ¶ Similiter [*Ad tertiā.*] vltima pars auctoritatis intelligenda est in casu cum videlicet hereticꝰ exprimit errorē vel heresim in verbis vt si dicat. ego baptiso te in no. p. maioris: ⁊ filij mioris: ⁊. ss. tunc nullum est baptisma: sicut nulla est excōmunicatio que continet errorem apertum. [*Nulla ē excōicatio q̄ ꝯtinet errorē aptū.*]

¶ De additione.

Queritur postea de additione: vtrū scꝫ sit baptismus si dicat̃ sic. baptiso te in noīe p. et fi. ⁊. ss. et beati petri. ¶ Et dicūt magistri ꝙ si illud vltimū addat aliquis ex sola deuotione/ nō intendens illud esse [*Solutio.*] de essentia forme ꝺboꝝ/baptismꝰ est. Si vero credat illud esse de essentia forme et propter hoc illud agat: non est baptisatus.

¶ De totali forma.

Queritur postea de ista forma. vñ scꝫ habeat vox illa ꝙ ad eius ꝓlationē fiat baptismus. Aut enī

hoc habet a natura/ aut a significatione: cōstat ꝙ nō a natura: ergo a significatione: ꝗ voces candē significationē habētes eandem vim habēt: ergo si sic dicatur baptiso te in noīe genitoris/⁊ geniti/et flaminis almi baptismus est. [*Solutio.*] ¶ Solutio. Habent ille voces a significatione: baptismꝰ enī mūdat per fidem/et ꝓpter hoc in baptismo sunt dictiones exprimētes fidem. s. et vnitatem dei/et trinitateꝫ ꝑsonaꝝ: potius autē vocibꝰ illis data est vis illa ꝙ alijs: quia per ista nomīa p. et fi. expressius significant̃ persone vt sunt in eternitate: et extra tempus ꝙ per alia: quia genitus participialiter potest sumi: et ita temporaliter: quod non cōuenit diuine persone.

¶ De corruptione verborum.

De corruptione verboꝝ similiter queritur vtruꝫ scꝫ sit baptismus si aliquis dicat/ baptiso te i nomine patria et filia ⁊ spiritussancta. videtur ꝙ non: qꝛ non vtitur forma debita. ¶ Sed cōtra. videtur ꝙ sit baptismus: qꝛ si aliqua vetula ex simplicitate corrūpat verba dñice orationis: non ꝓpter hoc inutilis est oratio illa: ergo si baptisans ex simplicitate corrūpat formam verboꝝ que exiguntur ad baptismum corruptio hmōi non impedit quin sit baptismꝰ. [*Solutio.*] ¶ Quod concedūt magistri si ex sola simplicitate corrumpant̃ verba et teneant̃ syllabe principales: pro quanta autē corruptione precise determinare an sit baptismꝰ: non est hominis determiare: sed si ille q̄ corrumpit verba intēdit introducere heresim nō est baptismꝰ: non propter corruptionē verborum: sed quia non habet intētionem baptisandi que necessaria est ad baptismū.

¶ De materia baptismi.

De materia autē baptismi dicimꝰ ꝙ habet fieri in elemēto aque et nō in alio liquore et hoc qꝛ baptismus est sacramentū necessitatis. [*due sūt cāe ꝓpt̃ q̄s baptismꝰ fit i aqua.*] vnde dñs voluit illud fieri in illo liquore: quē omēs possent habere. s. in aqua. oleū enī et vinū nō omnes habere possent. et est alia de causa: quia aqua habet expressam similitudinē cū gratia de qua dictum est supra. ¶ De quātitate etiā solet queri. et cōsentiunt in hoc omēs magistri. ꝙ in articulo necessitatis sufficit tantū aque in qua possit intingi principalior pars scꝫ caput quo tantū abluto in articulo necessitatis sufficit si puer nō sit totus natus baptisatus est. vel si postea totus nascatur viuus et dubitetur an sit baptisatus remediū habemus. baptisandus est enī. et non dicitur iteratū quod dubitatur esse factum.

¶ De intentione.

Queritur postea de intentiōe circa quā dicit beatus augustinꝰ ꝙ si totū factū est inimice et ilocaliter inuocandū est diuinū auxiliū. videtur autē falsū dicere ꝙ si totū inimice et iocularit factū est: non est baptisatū: quia ille qui īmergit nō habet intētionem baptisandi sed iocandi: intentio vero baptisandi necessaria est ad baptisandū. Ad quid ergo diuinum auxiliū inuocandū est cum iste baptisandꝰ sit [*Solutio.*] ¶ Et ad hoc est solutio quia in casu illo in quo dubitatur vtrū factū sit inimice an intentiōe baptisādi/tūc inuocādū est diuinū auxiliū: sed si certū sit ꝙ totū inimice factū sit baptisandꝰ est. [*Sꝫ hāc solutionē ar.*] ¶ Sed probat̃ ꝙ siue dubiū sit siue nō: inuocandū est diuinū auxiliū: quia si certū est ꝙ totū inimice factū est: habemus quid ex humano auxilio faciamꝰ. baptisandus est enī: sed si incertū sit an inimice totū factū sit: ergo dubiū est an iste baptisandus sit: ergo baptisandus est. quia nō dicit̃ iteratum quod dubitat̃ esse factū: ergo in vtroqꝫ casu habemꝰ quid ex humano cōsilio faciamꝰ: ergo in neutro casu inuocandū est diuinū auxiliū. hoc enī esset deū tētare sed si homo nichil diuini haberet auxilij: tunc demū inuocandū est diuinū auxiliū. ¶ Solutio [*R̷ ad argumētū p̄di.*] cū dubium est vtrū totū factū est inimice inuocandū est auxilium diuinū: vt ipse reuelet nobis veritatē. recurrendū est enī ad primū magistrū q̄n volumus certificari de dubijs. sicut cū venissent quidā ad alexandrū papā querentes: vtrū quidā pueri baptisandi essent quos quidam puer anastasius factus simulatore episcopꝰ baptisauerat Alexander papa inuocauit diuinū auxiliū et reuelatū est ꝙ non erant baptisandi: quia puer ille habuit intētionē baptisandi: intēdebat enī facere qđ facit ecclesia. in omnibus enī discendis ⁊ faciendis implorandū est diuinū auxiliū. in discēdis vt mentē illuminet. in faciendis vt ad operandū adiuuet. hoc aūt nō est tentare deū. Est enī tentare deū velle explorare [*tētare deū q̄d sit.*] diuinā voluntatē erga se indebito mō. hoc autēꝫ est nō cooperando cū debeamus cooperari deo: vel dubitando dē deo cū nō debeamus dubitare: vt iudei q̄ dicebant. nunquid potest nobis parare mensam in deserto: et etiā alijs modis. ¶ Sed videt̃ ꝙ ad baptismum sufficiat forma verborū et intentio et elementū aque: dicit enī augustinꝰ. detrahe verbis. et q̄d est aq̄ nisi aqua: accedit verbū ad elementū aque et fit sacramentū qđ dupliciter exponit̃. scꝫ vt ipsa aqua fiat sacramentuꝫ per verbū secundū illos qui dicūt ꝙ aqua abluēs est sacramētū. ¶ Uel sacramentū fit. i. caract̃ [*Scđꝫ q̄sdā aq̄ i baptismo ē sacramentū. ꝫm alios ꝺo character i aīa ē ipe baptismus.*] scđm illos q̄ dicūt ꝙ solꝰ character est baptismus. dt ꝗ accedit verbū ad elementū: ⁊ fit sacramentū. nō qꝛ dꝛ sed qꝛ credit̃: ergo si nō credit̃ nō fit sacramentū: ꝗ si patrinꝰ nō credat nec sacerdos cū ꝯstet de paruulo ꝙ non credit nec erit baptismus ibi. et tm̄ sacerdos ille intēdit facere qđ facit eccl'a et vtit̃ forma debita et in elemēto aque. ¶ Solutio licet non credat sacerdos vel patrinus vel ille qui baptisat̃: tamen baptismus est: quia fit in fide ecclesie. vnde sic intelligendū est nō quia dicitur: sed quia creditur. i. quia fit in fide sacramentum. ¶ Sed queritur an sit ibi baptismus si nullus credat. ¶ Forte dicet ꝙ impossibile est nullū credere: quod ꝓbatur: quia in fine Mathei dicit dominꝰ Ecce ego vobiscū sum omnibus diebꝰ vsqꝫ ad cōsummationem seculi: et in apoca. dictū est illis vt requiescerent tempus adhuc modicū donec impleat̃ numerus conseruoꝝ et fratrum suoꝝ: necesse est autē deum verum dixisse: ergo necesse est ecclesiaꝫ duraturam vsqꝫ ad consummationē seculi/siue vsqꝫ ad finem mundi: ꝗ impossibile est nullū credere. ¶ Item nauis petri cōcuti potest: sed mergi nō potest. ¶ Itē deus non pōt destruere ecclesiam suā: qꝛ nō potest malū facere: nec diabolus/nec vicia possunt eam destruere: quia porte inferi non preualebūt aduersus eā: si ergo ecclesia nō potest destrui: et erit: ꝗ necesse est ecclesiā esse vel fore ergo impossibile est nullū credere. ¶ Sed cōtra. possibile est duos non credere/et tres non credere/et mille et sic de alijs: ꝗ possibile est nullum credere: si ergo nullus credat/nullus est baptisatus. ¶ Solutio. Ad hoc dicendū ꝙ si nullus crederet/ tm̄ si aliquis vteret̃ forma debita verboꝝ et haberet intētionem faciendi quod facit ecclesia vt sumatur verbum confuse. i. si in

dedit facere quod consueuit ecclesia baptismus esset:
intelligẽdum est ergo: qz si creditur.i.quia fit in fide
credentiũ.i.in tali fide qualem solet habere ecclesia :
vel haberet si esset ¶Sed circa hoc qd̃ questitum est
vtrum ecclesia possit destrui:probatur adhuc ꝙ neces
sariũ est ecclesiam militantẽ fore vsq̧ ad finẽ mundi.
(de triumphante enĩ hic nõ est dubium quĩ necessariũ
sit ipsã esse)dicunt enĩ sancti ꝙ matrimoniũ spirituale
est inter xp̃m et ecclesiã/qd̃ fuit iniciatũ in ꝓphetis et
patriarchis:consũmatũ in incarnatione quãdo imple
ta fuit hec petitio salomõis. Osculet me osculo oris
sui:ratũ autẽ est inter fideles.ecclesia enĩ fidẽ habet ꝛ
christ⁹ pl⁹ q̃ fidẽ:ergo matrimoniũ illud indissolubi=
le est: ergo necesse est ecclesiã militãtẽ fore. ¶Item
in apocalipsi. Tene quod habes ne alius accipiat co=
ronã tuã:ergo si iste amittit coronã suã.alius accipit
et sic de alijs. et sic necesse est alios accepturos coro=
nam:ergo necesse est ecclesiã militãtẽ esse. ¶Sed cõ
tra in libertate arbitrij est credere vel non credere: ꝫ
possibile est ꝙ tota ecclesia in cui⁹ libero arbitrio est
credere:ꝙ non credat:qd̃ probat per hoc ꝙ vniuersi=
tas iudeorũ q̃ prius fuit ecclesia modo nõ est ecclesia.
dedit enĩ dñs libellũ repudij.primo decem tribubus
postea duabus:vt habetur in iere. Sicut ergo cõtin=
git ꝙ illi qui fuerũt prius ecclesia modo nõ sunt eccle
sia:sic potest cõtingere ꝙ vniuersitas fideliũ q̃ modo
est ecclesia fiat nõ ecclesia et sic nõ est necesse ecclesiã
[Solutio.] militantẽ fore. ¶Solutio ad hoc nobis videtur di=
cendũ sine preiudicio melioris sententie:ꝙ ecclesiam
militantẽ fore est necessariũ necessitate particulari:nõ
necessitate totali.prima enĩ et principalis intẽtio bo=
nitatis dei qua fecit hoĩes fuit vt homines essent par
ticipes dei:vt cõpleret curia celestis ex hominibus in
aliquo numero certo.ordinauit ergo deus vt per suc
cessionẽ fideliũ impleat curia celestis.et huic ordina=
tioni nullus potest resistere. ꝛ propter hoc militantẽ
ecclesiã necessariũ est fore necessitate particulari:quia
nec duo nec tres seu reges siue demones possunt de=
struere fidẽ vniuersaliter: sed tota ecclesia potest de=
struere fidẽ per libertatẽ arbitrij. vnde nõ est necessa
riũ militantẽ ecclesiã fore necessitate totali siue neces
sitate rei.et est simile in vniuersalibus. dicit enĩ ꝙ ne
cessariũ est vniuersalia esse sicut necessariũ hoĩem esse
sed non est necessariũ nisi necessitate particulari.null⁹
enĩ specialiter potest facere ꝙ nullus homo sit.oĩes
tamẽ insimul sũpti possunt facere ꝙ nullus homo sit.
possunt enĩ se omnes obligare ad hoc vt nullus de ce
tero generet. ¶Argumentationes vero ille que ꝓ=
bant ꝙ necesse est ecclesiã militantẽ fore : recipiende
sunt pro necessitate particulari. et ille que probant ꝙ
contingens est ipsam fore pro necessitate totali. et sic
soluendum est per distinctionẽ.

¶De exorcismo.

Quarto capitulo querit de baptismo paruulorũ
in quo consideranda sunt tria. scꝫ antecedentia
ad baptismũ.et ipse baptismus.et sequentia. Antece
dentia sunt oĩones quas dicit sacerdos ꝛ exorcismus
[Exorcism⁹ quid.] et cathecismus. Est autẽ exorcismus idẽ ꝙ adiuratio
qua sacerdos adiurat demones dicẽs.Exi ab eo spũs
[Utꝝ p exorcismũ expellat diabol⁹] immunde.da honorem deo viuo et vero. Queritur
aũt vtꝝ p exorcismũ hui⁹ modi expellat diabol⁹ a par
[Af ꝙ sic] uulo.videt ꝙ sic:qz ad hoc exorcism⁹ fit vt expellatur
[Secundo.] diabol⁹. ¶Itẽ p exorcismos salomõis expellebant
iudei demones ab obsessis corporibus:sed magis spi
rituales et efficatiores fuerunt nostri exorcismi q̃ ex=
orcismi salomonis:ꝫ per nostros exorcismos expellit
diabolus. ¶Item si salomon nõ credidisset ꝙ per ex [Tertio.]
orcismos suos expelleret diabolus non vsus fuisset il
lis:ergo si ecclesia crederet ꝙ exorcismi sui nõ expelle
rent demones: nõ vteretur illis. ¶Si dicatur ꝙ per
exorcismũ expellatur diabol⁹ a paruulo:ergo aut ex=
pellitur pctm̃ aut diminuitur:si expellit.Contra.non
expellit nisi per baptismũ:si diminuit.Cõtra. iste par
uulus minime est malus:qz nõ habet nisi originale:ꝫ
non potest fieri minus malus:sic ꝫ non expellitur pec
catum nec diminuitur per exorcismũ:ergo nec expel=
litur per exorcismũ diabolus : non enim est in paruulo
nisi per peccatũ. ¶Ad hoc dicunt multi ꝙ per exor= [Prĩa opio]
cismũ expellitur diabolus nõ quãtũ ad pctm̃: sed quã
tum ad hoc ꝙ nõ habet potestatẽ nocẽdi paruulo cor
poraliter. ¶Alij dicunt sicut dicebat magister p̃posi [Scd̃a opio]
tinus quantũ ad diminutionẽ peccati.vñ dicebat ꝙ si
paruulus statim decederet post exorcismuz: minores
tenebras pateretur q̃ si non esset exorcisat⁹/ ꝛ magis
participaret de luce spiritualiũ:expellitur ergo pctm̃
ex toto. Non est simile de exorcismis salomonis: illi
enĩ tantũ ad hoc erãt vt demones exirent a corporib⁹
exorcismi vero ecclesie non sunt tñ ad hoc. ¶Solu= [tertia opio]
tio.nobis autẽ videtur ꝙ exorcismus ꝛ cathe.et salis
linitio:duabus de causis fiunt. Prima est ꝑpter ho=
norẽ et solẽnitatẽ baptismi. Secunda est ad intelligẽ
tiã eoꝝ que facit baptism⁹. salis enĩ linitõ sigt discre=
tiones que dantur in baptismo.vnde sicut cũ ponitur
lumen in manu pueri non illuminat propter hoc aĩa:
sed per hoc significatur ꝙ anima illuminat spũaliter
a baptismo:sic per exorcismũ nõ expellitur diabolus: [Per exorcismũ nõ ex]
sed significatur ꝙ per baptismũ expellitur diabolus. [pellitur dia]
vnde non dicuntur a magistris hmõi sacramenta: sed [bolus.]
sacramẽtalia. ¶Exorcismus ꝫ non expellit diabolũ:
quia non est ad hoc: sed ad hoc significandũ. vnde nõ
est simile de exorcismis salomonis: pium etiã est cre=
dere ꝙ maior gratia datur in baptismo cũ fit exorcis= [Maior gr̃a]
mus q̃ cũ non fit. vñ sensus est:recede spiritus immũ= [dat ĩ baptis]
de in tempore baptismi vt hoc verbum recede tenea [mo cum fit]
tur pro tempore. [exorcismus q̃ cũ nõ fit.]

¶De cathecismo.

Post exorcismũ sequitur de cathecismo.Est autẽ [cathecism⁹]
cathecismus idẽ quod ĩstructio baptismi.debẽt [quid.]
enĩ baptisandi instrui de articulis fidei. ¶Sed videt
ꝙ cathecismus inutiliter fiat quo ad paruulũ:qz par=
uulus non est susceptibilis discipline. ¶Itẽ cũ queri
tur a sacerdote/credis ĩ deũ:ꝛ vis baptisari: patrinus
respondet credo:volo:aut respõdet pro se/ aut ꝑ par
uulo:pro se non:qz pro se nõ vult baptisari:sed ꝑ par
uulo:ergo mẽtitur: quia paruulus nõ credit nec vult
baptisari. ¶Ad solutionẽ huius sciendũ est ꝙ in pri=
mitiua ecclesia adulti baptisabant: sed anteq̃ baptisa
bantur instruebãtur in fide:ꝛ cũ instructi essent bapti
sabantur in sabbato pasche:ad significandũ ꝙ per ba=
ptismũ resurgunt baptisati a morte pctĩ: vel in sabba
to pẽthecostes: ad significãdũ ꝙ per baptismũ datur
spiritussanctus. vnde dicit Dionisius ĩ tractatu de ba
ptismo ꝙ cathezizatus adducebatur ab anadocho ad
hiereã id est ad sacrum principem siue episcopuz: ana [hiereus.]
dochus autem idem est ꝙ patrinus:ab ana/ quod est [Anadoch⁹]
sursum ꝛ duco ducis:patrinus enĩ sursum ducebat il=

lum quem instruebat de celesti sapientia/et de articu=
lis fidei: quia ergo in primitiua ecclesia p̃mo instrue=
bantur adulti et postea baptisabantur:vt ostendatur
vnus esse baptismus sit et modo in paruulis : q̃diu
sunt paruuli non sunt susceptibiles discipline.et cum
patrinus respondet credo et volo baptisari: respon=
det pro paruulo: sed improprie loquitur ꝛ est sensus
ille paratus est suscipere fidem et baptismum. Obli=
[Ad q̃d obli] gat enĩ se patrinus ad hoc vt cũ ad adultã etatẽ vene
[gãt patrini] rit paruul⁹ instruat ipsũ de articulis fidei:et qualiter
abrenũciare debeat diabolo/et omnibus pompis ei⁹
vnde dicit ambrosius ꝙ longe plus debem⁹ diligere
[quisũt ma=] filios quos de sacre fonte suscepim⁹ q̃ illos quos se=
[gis diligen] cundũ carnẽ generauimus. ¶Sed videt hec aucto=
[di ẽm ãbro] ritas esse contra ordinẽ caritatis:quia post deũ ꝛ post
[siũ vl' filij vl'] nos primo diligendi sunt parentes et filij.deinde ex=
[spũales vel] tranei. ¶Sed illã auctoritatẽ intelligũt quidã quã
[carnales.] tũ ad quedã effectũ caritatis nõ quãtũ ad omnes: sed
quantũ ad hoc ꝙ patrinus magis doceret filiũ spũa=
lẽ de articulis fidei et de cultu dei q̃ filium carnalem
¶Sed hoc iterũ videt falsũ:quia quantũ ad spũalia
magis tenet quilibet diligere filiũ q̃ extraneũ : quia
de lege cõmuni nature et ex vi matrimonij tenet do=
cere filiũ suũ ad cultũ dei:hoc enĩ est vnũ bonũ matri
[Nõ magis] monij.s. proles que educatur ad cultũ dei: ergo non
[tenet pr̃ in=] magis tenet aliquis docere de articulis fidei filiũ spi
[struẽ ĩ fide] ritualẽ q̃ carnalẽ.qd̃ concedimus. ¶Unde auctori=
[filiũ spũalẽ] tatẽ ambrosij sic intelligim⁹ magis debemus dilige=
[q̃ carnalẽ.] re filios quos de sacro fonte suscepimus inquãtũ sũt
[Solutõ au] filij spirituales/q̃ filios quos secundũ carnẽ genera=
[ctoritatis] uimus inquantũ sunt carnales.i.magis diligenda est
[ambrosij.] filiatio spiritualis vbicũq̧ sit/q̃ filiatio carnalis.dici=
mus ergo ꝙ licet paruulus non credat:tñ baptisat in
fide patrini:vel ecclesie.sicut enĩ non habet peccatũ a
se:sed ab alio sic nõ mundat per fidẽ propriam(fidem
dico motum)sed per fidẽ alterius. cathecismus ergo
non est proprie sacramentũ vel sacramẽtale: nec exor
cismus similiter:sed exsufflatio quã facit sacerdos sa=
cramentalis est.significat enĩ ꝙ per spiritũ sanctũ suf
flatũ exsufflatur potestas diaboli.similiter saliua/sa=
cramentalis est.et significat sapientiã diuinã. vñ per
hoc significatur ꝙ in baptismo aperitur os spirituale
ad deũ laudandũ.ꝛ aures spirituales:ad audiẽdũ ver
bũ dei.inungit ergo paruulus oleo sancto in pectore
ad significandũ qd̃ corde debet credere.et inter scapu
las ad significandum ꝙ onus dñi debet portare leue
Inungitur etiã ad significandũ ꝙ baptism⁹ debet eẽ
rex et sacerdos.sicut dicit petrus .vos estis gen⁹ ele=
ctũ regale sacerdotiũ.et beatus io.in apoca.p̃mo:fe=
cit nos regnum/sacerdotes deo et patri suo. ¶Post
baptismũ vero inũgitur paruulus crismate in capite
ad significandũ ꝙ baptisans debet habere nitorẽ con
scientie. et odorẽ bone fame. Crisma enĩ cõficitur ex
oleo quod significat nitorẽ bone cõscientie. et balsa=
mo quod significat odorẽ bone fame. Postea vero
datur crismale paruulo :et dicitur et accipe vestẽ san=
ctã.ꝛc.et dicit crismale ad litterã : quia tangit caput
quod inunctũ est crismate et significat opera mũda ꝛ
pura:de cui⁹mõi vestimẽto dr̃ in ecclesiastico sicut nix
in omni tempore sint vestimẽta tua candida.ꝛ in apo.
beatus qui custodit vestimenta sua ne nudus ambu=
let. ¶Dixerunt autẽ multi heretici ꝙ paruulus sine
peccato est et ꝑpter hoc nõ indiget baptismo. ¶Cõ
tra quos opponit augustin⁹ multipliciter in libro de
baptismo paruulorũ probãs paruulos habere pctm̃
quia iusticia dei nõ infligit penã sine peccato videm⁹
autẽ p̃uulos multas penas habere vt egrotari ꝛ mo
ri:ergo peccatũ habẽt ¶Itẽ dicit apostol⁹ ꝙ per vnũ
hominẽ peccatũ intrauit in mundũ. et per peccatum
mors:ergo in nullo est mors nisi nõ sit vel fuerit pec=
catũ:ergo cũ cõtingat paruulũ manentẽ paruulũ mo
ri:paruulus manens paruulus habet peccatũ. ¶Itẽ
oĩs peccauim⁹ in adã:ꝫ et paruulus peccauit in adã
ergo habet peccatũ tractum ab adã:et ita indiget ba
ptismo:quod concedimus.

¶Utrum baptismus paruulorũ conferat eis virtutes.

Queritur de baptismo paruulorũ vtrũ conferat
eis ꝟtutes.ꝓbatur multipliciter ꝙ sic.dt ei aug.ꝙ [Af ꝙ sic.]
fides dat ꝛ nutrit fide baptismi:dat quãtũ ad p̃uulos
nutrit maxĩe quãtũ ad adultos:ꝫ p̃uulis ĩ baptismo
dat fides:ꝫ alie ꝟtutes. ¶Itẽ nisi q̃s renat⁹ fuerit ex
aqua ꝛ spũsancto:nõ intrabit in regnũ celorũ: sed iste
paruulus est renatus:ergo habet suã natiuitatẽ : sed
in oĩ natiuitate dat aliqua vita:ꝫ isti paruulo in hac se
cunda natiuitate datur aliqua vita.non corporis:er=
go spiritualis.sed vt dicit propheta et apostolus. iu=
stus ex fide viuit:et intelligitur de vita spirituali : er=
go iste paruulus habet fidem.et inde vt prius. ¶Itẽ
iste paruulus est purificatus:ergo iusticatus : sed di=
cit ap̃ls iustificati sum⁹ ex fide: ꝫ paruulus hꝫ fidem.
¶Itẽ iste paruulus renat⁹ est ex aqua et spũsancto:
ergo potest intrare in reg.ce.ita ꝙ si moriatur statim
euolabit:sed nõ potest euolare sine pẽnis.pẽne autez
sunt virtutes quib⁹ volatur in celum: ergo habet vir
tutes:ꝫ nullus efficitur filius diaboli nisi per peccatũ
mortale: ꝫ a cõtrarijs Nullus efficit filius dei nisi per
baptismũ:ꝫ per baptismum conferuntur ei virtutes.
¶Item baptismus est vltima p̃paratio aĩe ad susci=
piendum gratiam.est enĩ illuminatio vt dicit Dioni=
sius ꝛ figuratio anime qua figuratur aĩa:et habilitat
summa habilitatione ad suscipiẽdum gratiã: ergo si=
cut cũ ĩ vtero matris formatus est fetus: ꝛ figuratur
summa ꝛ vltima organisatiõe:necesse est ĩfundi aĩam:
ita cũ baptisatus est paruulus necesse est infundi gra=
tiam/ꝛ ita paruulus baptisat⁹ habet virtutes. Itez si
nõ habet virtutes per q̃d efficitur dignus vita eterna
si dicatur ꝙ per innocẽtiam baptismalẽ.Contra. Adã
in statu innocentie habuit maiorem innocentiã q̃ iste
paruulus: qz iste paruulus habet fomitẽ ꝛ mltas cor
ruptiones q̃ non fuerũt in Adam: ꝫ si iste paruul⁹ ꝓ=
pter innocentiã baptismalem est dignus vita eterna :
Adã ꝑpter maiorẽ innocentiã fuit dign⁹ vita eterna:
sꝫ hoc est falsum: ergo nec paruulus ꝑpter innocẽtiã
baptismalem est dign⁹ vita eterna : relinq̃tur ergo ꝙ
per virtutes sit dignus vita eterna: ꝛ ita habet virtu=
tes has: ꝛ multis alijs modis põt ꝓbari ꝙ paruulus
baptisatus habeat virtutes. ¶Sed cõtra. Dicit Au [In oppo^m]
gustinus ꝙ sicut mũdatur adultus per fidem:ita par
uulus per sacramentũ fidei: ergo paruulus nõ mũda
tur per fidem: aliter enim nulla esset distinctio quam
ponit Augustinus: sed si paruulus baptisatus habe=
ret fidẽ mũdaretur per illam: ꝫ non habet fidẽ: ergo
nec aliquas virtutes. ¶Item non habet fidez in vsu. [Secundo.]
hoc constat : nec in habitu:ille enĩ dicitur habere fidẽ
in habitu:q̃ habilis est ad credendũ in actu.i.q̃ cũ co=
gitat de articulis statim credit:sed cuz iste p̃uenet ad

annos discretionis: si ꝓponantur ei articuli fidei: dicꝫ
se ignorare illos: ergo secundū hoc non habet fidem
Tertio. in actu nec in vsu: ergo simpliciter nō habet. ¶ Item
sicut alie scientie habent sua pricipia ⁊ cōclusiones su
as: ita etiā theologia: sed principia theologie sunt ar
ticuli fidei: fides enī articulus est ṗncipiū non ꝯclusio
¶ Sed differentia est: qꝛ principia aliarū scientiarum
omnibus sunt per se nota: sed principia theologie nō
sunt per se nota nisi fidelibꝰ: sed articuli fidei non sunt
noti isti paruulo qñ primū venit ad annos discretiōis:
ergo iste non est fidelis: ꝫ non habet fidē. ¶ Si dicat
ꝙ articuli fidei sunt ei per se noti/ tñ indiget aliqua in
structione: ergo secūdum hoc si credat articulos per
illā instructionē: credet ꝫ homini instruēti/ ⁊ non soli
deo: ergo non habet fidem: fides enꝫ soli deo credit.
Solutō q̄= ¶ Solutio. Cōcedimus ꝙ paruulis ī baptismo dant
stionis. virtutes. ¶ Et ad illā distinctionem Augustini. sicut
Ad primā adultus mūdatur per fideꝫ. ⁊c. Dicimꝰ ꝙ nō dicit hoc
rōnem. Augustinus quasi paruulus non mundetur per fidē:
sed hoc dicit ꝙ adultus cooperatur ad sui emūdatio
nem: credit enꝫ ṗmo libero arbitrio. vt postea credat
per fidem: et sic mundetur: sed paruulus nichil coope
ratur: sed ꝑ solū baptismum recipit fidē per quā mū=
Ad secūdā datur. ¶ Ad secūdo obiectum dicimus ꝙ paruulus
iste habet fidem in habitu: sed est quidā habitus pro
pinquior actui/ ⁊ quidā implicitus/ ⁊ quidā explicitꝰ.
sicut simplex vetula fidem habet implicitam de qui=
busdam articulis: similiter ille cū veniet ad annos di=
scretionis fidem habebit in habitu implicito: ⁊ remo
Ad tertiā. to ab actu. ¶ Ad illud quod obiectum est ꝙ articu=
Principia li fidei non sunt ei per se noti, dicimus sunt ei per se
et suppōes noti. Sed notandum ꝙ quedam principia sunt digni
differunt. tates. quedam suppositiones. principia per se viden=
tur sine aliqua cōfabulatione. suppositiones nō vidē=
tur sine aliqua leui expositione, similiter articuli fi=
dei sunt per se noti quibusdā fidelibus per modū di=
gnitatis. videlicet eis qui habēt exercitationē intelle
ctus in eis q̄ dei sunt. quibusdā aūt fidelibꝰ per se no
ti sunt per modū suppositionis et illis aliqua explica
tio est faciēda ad hoc vt credāt in actu: quia adhuc te=
Ad vltimā nebre peccati sunt super faciē abyssi. Ad vltimo obie=
ctū dicimꝰ ꝙ licet ei fiat aliqua supplicatio vel expo=
sitio ab anadocho: siue a patrino vel ab aliquo magi
stro exteriori: non propter hoc credit homini imo so
li deo: magister eī exterior nō facit nisi remeōrationē
sollicitat eī ipsū et incitat vt redeat ad cor vt videat ⁊
cōfederat q̄ deus posuit in anima sua illuminādo ipꝫ
per fidē. vnde licet soli magistro interiori credat. hoc
tñ est ad remeōrationē ⁊ incitationē magistri exterio
ris. ¶ Sed adhuc videt ꝙ paruulis in baptismo non
dentur virtutes. duplex enī perfectio anime rōnalis.
scꝫ virtus et scientia: sed paruulus q̄diu paruulus est
non est susceptibilis sciētie: ergo nec virtutis. ¶ Itē
cum catulus ante tempus determinatū nō dicit cecus
neq̄ videns: ergo paruulꝰ ante tempꝰ determinatū in
quo vtiq̄ possit vti libero arbitrio nō debet dici cecꝰ
vel vidēs: ꝫ nō debet dici habere habitū videndi: sed
habitus videndi spūaliter est fides: ergo nō debet di=
Solutio. ci habere fidē anteq̄ vti possit libero arbitrio. ¶ So
lutio anima rationalis duobus modis susceptibilis
est virtutis. vno modo per acquisitionē et alio modo
per īfusionē. per acquisitionē qñ ꝑ viā nature mouet
preparādo se ⁊ habitādo ad susceptionē gratie ⁊ hoc
modo paruulus manēs paruulꝰ: non est susceptibilis
nec sciētie nec ꝟtutis: sed ꝑ infusionē susceptibilis est
virtutis anteq̄ vtatur libero arbitrio. sicut patet in
salomone cui infusa est sapientia dū dormiebat ⁊ tūc
non poterat vti libero arbitrio. nec est simile de catu
lo: quia ibi cōsideratur via nature: sed in infusiōe non
consideratur via nature.

¶ Utrū baptismus paruulorum auferat ori=
ginale peccatum.

SEd iterū q̄rit de baptismo ꝑuulorꝫ vtrū auferat Af ꝙ bap=
originale. videt ꝙ nō: qꝛ regula est in ethicis: ꝙ tismꝰ nō de
qualis est actus talis est habitus: sed actus originalis leat origia
peccati siue fomitis est venialis tātum. s. primus mo le.
tus: originale ergo peccatum tantum est veniale: sed
gratia non est contraria veniali pctō: ꝫ gratia baptis=
malis non expellit pctm̄ originale/ etiā inquantuꝫ est
peccatū. ¶ Itē si peccatuꝫ originale est tm̄ veniale: ꝫ
non facit paruulū filiū diaboli: ergo baptismus nō fa
cit de filio diaboli/ filiuꝫ dei. ¶ Itē ṗmus motus post
baptismū est venialis: sed qualis est actus talis est ha
bitus: ergo originale siue fomes etiā post baptismuꝫ
est peccatū veniale: ergo est malū malo culpe: ꝫ bap=
tismus nō aufert originale/ nec quātū ad culpam/ nec
quantū ad penā. ¶ Itē baptismꝰ aufert origiale/ aut
ergo totaliter quantū ad culpā ⁊ omnimodā penam/
aut nō totaliter: ergo cū mors corporalis sit pena ori=
ginalis peti aufert mortem corporalē: ergo facit par=
uulos immortales/ ⁊ hoc falsuꝫ: si nō totaliter. Cōtra
Baptismus delet peccata actualia mortalia totaliter
quantū ad culpā et omnimodā penam: ergo multo =
fortius delet originale totaliter q̄d minus est. ¶ Itē
mors corporalis est immediatus effectus peccati ori=
ginalis inquantū culpa est: sed cessante causa ꝓxima ⁊
per se immediata cessat effectus ꝓximus et immedia
tus: ergo si baptismus aufert originale inquantuꝫ est
culpa: tollit ⁊ mortē corporalem: hoc auteꝫ falsum: ꝫ
relinquitur ꝙ baptismus nō tollit originale īquantū
est culpa: nec inquantum est pena: ꝫ nullo modo sicut
deus mūdando animam a culpa per gratiā eoipso ꝙ
culpam remouet tollit obligationē pene debitꝫ pro=
prie et īmediate ex culpa mortali. ¶ Solutio. regu= Solutio
la ista. Qualis est actus talis est habitus: intelligēda prīe rōnis.
est de actu ex quo immediate sequit habitus: ⁊ ꝓpter
hoc non habet locum in originali ⁊ primis motibus:
quia originale relinquitur ex ṗmis motibus/ nec pro
uenit originale immediate ex aliquo actu: sed tantuꝫ
mediate scꝫ ex actu primorꝫ parentū/ ⁊ ex corruptione
carnis. Et sic patet solutio ad tres ṗmas obiectiōes. Solutio.
¶ Sed adhuc queritur an origīale sit mortale an ve Pctm̄ ori=
male. Et dicimꝰ ꝙ ē mortale duabꝰ de causis. vna est: giale ē pec
quia est ab actu mortali licet mediate/ videlicet a pec catū mor=
cato ṗmorꝫ parentū. Dñs enī dānauit Adam pro po= tale pꝫ do.
mi comestione: ⁊ totā posteritatē dicēs. Quacūq̄ die ꝓpter duas
comederitis morte moriemini/ et morte corporali et causas
morte spirituali. vñ peccatū originale causa est ⁊ mor Prima.
tis corporalis ⁊ mortis spiritualis: priuat enī vita spi=
rituali scꝫ gratia. ¶ Secūda est: quia pctm̄ originale Secunda.
quantū in se est inducit ad pctm̄ mortale/ licet media=
te scꝫ mediantibꝰ ṗmis motibus vt dicitur in ecclesia
stico. Post cōcupiscentias tuas non eas: sed si dederis
anime tue cōcupiscētias eius faciet te gaudiū inimicis
tuis. vnde distinguit Augustinus sup epistolā ad ro. q̄druplex a
actum quadruplicē. Actū ante legem/ actuꝫ sub lege ctus scdm̄
actum in tpe gratie/ actū in gloria. Actus ante legem augustinū.

erant peccare sine freno/ sine resistentia aliqua. nō enī
resistebāt fomiti: vel ṗmis motibus: qꝛ nō cogitabāt
de peccatis/ exceptis paucissimis quos deus illumina
uerat: et ita originale ducebat eos sine bello vel con=
tradictione ad peccatū mortale: sub lege autē pugna
bant contra peccatū: qꝛ per legem cognitio peti: sꝫ vi=
cebantur: qꝛ nō habebant gratiā adiutricē. vnde sicut
modo est in primis motibꝰ ꝙ possumus vitare ne iste
primus motus surgat vel ille: sed non possumꝰ vitare
quin aliquis aliquando surgat: sic erat sub lege ꝙ po
terant vitare hoc peccatū mortale ⁊ illud: sed non po
terant vitare quin aliqñ peccarēt mortaliter: in tēpo=
re vero gratie resistitur fomiti ⁊ debilitatur ⁊ vinci=
tur. vnde q̄libet per gratiā potest facere ꝙ nunq̄ pec
cet mortaliter: in gloria vero nullū erit bellum quā=
do absorpta erit mors in victoria. qñ insultabimꝰ mor
ti sic. vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimulꝰ
tuus? patet ergo ꝙ originale quantū in se est ducit ad
mortale peccatū. et facit filiū dyaboli. ¶ Ad illō aūt
quod quesitū est vtrū baptismus tollat totaliter ori=
ginale. dicimus ꝙ non: quia nō tollit quantū ad penā
nec valet hec argumentatio: tollit actualia mortalia
totaliter: ꝫ et originale totaliter cū sit minus. Instā=
tia: sol potest expellere tenebras noctis: ergo potest
expellere tenebras nubecule. aliquādo enī qō minus
est/ maioris est coherentie. sicut gratia mortalia pctā
expellit: tamē nō expellit venialia que difficillime se=
parātur. cū quibus etiā decedit homo iustus portās
secū lignū et stipulā. similiter est in peccato originali
Solutō q̄= cuius pena inseparabilis est. ¶ Ad vltimū dicimus
stionis. ꝙ duplex est pena peccati. Est eī quedā pena q̄ essētia
liter et per se facit peccatum. scꝫ substractio gratie. ⁊
amaritudo cordis: ⁊ tristicia que est ex amissione dul
cedinis dei sicut dicitur in secūdo iere. Scito ⁊ vide ꝙ
malū et amarū est reliquisse te dñm deū tuū/ ⁊ nō esse
timorē dñi apud te. et alia est pena inflicta a deo pro
peccato. primā ergo penā aufert gratia totaliter: se=
cundā nō nisi quantū iudicat deus auferendo. et pro=
Quinq̄ de pter hoc baptismus non aufert mortē corporalem ⁊
cāis deꝰ infli alias penas quas deꝰ infligit pro peccato. imo rema=
git penam nent post pctm̄ quinq̄ de causis. Prima est humilia
post pctā di tio. scꝫ vt per miseriā humilietur: qui per superbiam
missa. cecidit hanc causā ponit Job. dicēs. Sagite dñi ī me
Prima. sunt: quarū indignatio ebibit spiritū meū. i. superbiā
Secunda. ¶ Secunda causa est incussio timoris. vt homo intē
dens crudelitatē siue seueritatē virge domini: caueat
sibi a gladio. i. a pena īferni q̄ in infinitū crudelior est
ꝟga. ꝟga enī sua percussit dñs ṗmos parentes: quo=
niā necessitatē moriēdi addidit pro primo peccato ⁊
illa ꝑcussiōe percussum est totū genus humanū: vsq̄
ad finē mūdi. vnde sequitur in auctoritate iob. Ter=
Tertia. rores dñi militāt ꝯtra me. ¶ Tertia cā est stimulatio
vt hoīem q̄si vinctū trahat dñs ad se. vnde in osee. x.
Quarta. in funiculis ade trahā eos in vinculis caritatis. Quar
ta causa est vt homo ante se vidēs huius vite miseriā
Quinta. conetur querere meliorē. Quinta causa est ne hoīes
magis appeterēt baptisari propter vitā corporalē q̄
propter vitā spiritualem.

¶ Utrum heretici conferāt verum baptisma.

Af ꝙ here QUinto capitulo queritur vtrū heretici verū con
tici cōferāt ferāt baptismū. ꝓbat ꝙ sic: quia apō hereticos
verū baptis verum est baptisma: ergo ⁊ verus ordo. et ita verum
ma. sacerdociū: ergo vera potestas conferendi baptisma:
ergo si baptisant: vere baptisatū est. ¶ Itē dicit Au=
gustinus ꝙ nulli sacramēto facienda est iniuria: sacra
mento autem facit iniuriā qui dicit ipsum pollui per
pollutionē ministrorꝫ: si enim radius solis quātūcūq̄
per immūda spergatur nunq̄ trahit inde pollutionē
aliquā quanto minus sacramentū dei: ergo q̄uis he=
retici sint polluti non tamē baptisma datū ab hijs est
pollutū: ꝫ ē verū baptisma. ¶ Itē. lu. ix. dicit Jo. ad
iesū. ṗceptor/ vidimꝰ quēdā ī noīe tuo demōia eijciētē
et prohibuimꝰ eū: qꝛ nō sequit te nobiscū. et dixit Je
sus. Nolite ꝓhibere eū: q̄ enī non est aduersum nos:
nobiscū est: ergo dñs approbauit ⁊ confirmauit illud
quod ille malus habebat cōmune cū apostolis: ergo
dominus approbat et confirmat illud quod heretici
habent cōmune cū ecclesia: sed baptisma habent com
mune cū ecclesia: ergo dñs approbat baptisma factuꝫ
ab hereticis: ergo est verū baptisma. ¶ Iteꝫ scriptū
est quoniam Abraham duos filios habuit/ vnū de an
cilla/ alium de libera. ⁊ dicit apostolus ꝙ hec sunt per
allegoriam dicta: ⁊ hoc non negant heretici: quia reci
piūt epistolas Pauli: ergo sicut Abrahā filiū genuit
de ancilla: et filiū de sara sponsa sua: ita deus qui signi
ficatur per abraham/ qui interpretatur pater multorꝫ
gentium quosdā filios generat de spōsa sua scꝫ de ec=
clesia/ et quosdā de ancilla scꝫ de heresi vel de ecclesia
malignantiū/ ⁊ sic heretici conferūt verum baptisma. Solutō q̄=
Quod cōcedimus hijs tribus rationibus. ¶ Sed se stionis.
cundum hoc volunt nobis probare heretici (sicut di= Arguūt he
cit Augustinꝰ in libro de baptismo) ꝙ ipsi soli sunt ec retici ꝓbā=
clesia. Primo sic ī libro. iiij. regū. aut deus est deꝰ/ aut do ꝙ ipi sit
baal est deus q̄si nichil cōmune habent deus et baal. de ecclesia
¶ Similiter obijciunt heretici/ aut ecclesia est eccle= catholica.
sia/ aut heresis est ecclesia: si vos dicitis ꝙ ecclesia est Primo sic
ecclesia quasi solos vos dicitis ecclesiaꝫ: ergo heresis
non est ecclesia: ꝫ quod est ecclesia non est heresis: sed
ecclesia est baptisma: ergo heresis nō est baptisma: er
go heresis non est verū baptisma: ꝫ heretici non vere
baptisant: ergo si illi quos baptisamus veniant ad ec
clesiā rebaptisandi sunt: hoc aūt falsuꝫ est: ergo relin=
quitur ꝙ heresis ecclesia sit. ⁊ ita sola nostra conuen=
tio ecclesia est: cū vnita sit ecclesia. ¶ Item baptisma Secundo.
hereticorꝫ aut facit filios dei/ aut non facit: si non facit
ergo non est verum baptisma: ergo si hmōi baptisati
veniant ad ecclesiam rebaptisandi sunt/ et hoc est fal=
sum. si facit filios dei: ergo filios spōsi: ergo filios nu=
ptiarū: ergo filios sponse: ergo baptisati ab hereticis
sunt filij ecclesie/ et ita cōuentio hereticorꝫ ecclesia est.
¶ Item baptisma hereticorꝫ aut facit remissionē pec Tertio.
catorꝫ/ aut non facit: si non facit: ergo non est verū ba=
ptisma: ergo si baptisati ab hereticis veniant ad eccle
siam: baptisandi sunt/ ⁊ hoc est falsum. si vero facit re=
missionē peccatorū: ergo ibi est spiritussanctus: ergo
in heresi siue in ecclesia hereticorꝫ secundum ꝙ bapti
sant est spiritussanctus: ergo conuentio hereticorꝫ est
ecclesia: nam vbi est spiritussanctus est ecclesia: qꝛ spi=
ritussanctus nō intraret ecclesiam malignantiū. vnde
miche. Ego deus/ ⁊ non homo/ ⁊ ciuitateꝫ non ingre= Quarto.
diorꝫ scꝫ ciuitatē malignātiū. ¶ Itē baptisati ab here
ticis sunt filij dei: ꝫ ecclesie: ergo ecclesia genuit eos:
aut ergo de suo vtero/ aut non de suo. si de suo vtero:
ergo de suis ītimis siue visceribus: sed geniti sunt ab
hereticis: ergo heretici sunt de intimis ecclesie: ⁊ in=
de vt prius. si nō de vtero suo. Contra. cum mulier pa
rit tristiciā habet: sed non habet tristiciam vel pressu=

ram nisi cū parit de suo vtero: ergo cū ecclesia tristi=
ciam nō habeat nō peperit illos de suo vtero. et inde
Soluūtur hic rōnes. hereticoꝝ. vt prius. Solutio ad primū dicit aug. ꝙ hec argumē
tatio nō valet: heresis nō est ecclesia: ergo baptismus
nō est baptismus ecclesie. Et ponit talē instantiā. aut
Ad primā paradisus ē padisus. aut egipt⁹ ē padisus: si padisus
Geon ē flu= est padisus: ḡ egyptus nō est padisus: ḡ fluui⁹ egypti
ui⁹ egypti nō est fluui⁹ paradisi. et hoc est falsū. imo fluui⁹ qui
et paradisi est geon: est fluui⁹ egypti et paradisi: quia emanat de
paradiso in egyptū. Eodē mō baptisma ab ecclesia q̄
est paradisus spiritualis peruenit ad malos. ⁊ sine du
bio illa argumentatio nō valet: licet enī heresis nō sit
ecclesia: tamē in multis conueniunt vt in baptismate:
et ordine. sicut ꝗuis homo nō sit asinus. tamē in mul
Ad secūdā tis cōueniunt. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ baptis
ma hereticoꝝ facit quosdā filios dei: vt puulos. quos
dam nō: vt adultos. qui imbuti sūt errore hereticoꝝ
si ergo huiusmodi adultos baptisent heretici non fa=
ciunt eos filios dei: tamē verū baptisma recipiūt. vñ
si veniant ad vnitatē ecclesie non sunt rebaptisādi: qꝛ
vt dicit augustin⁹. Sanandū est quod vulneratū est:
nō curandū quod sanū est: sani sunt huiusmodi bapti=
sati quantū ad illud in quo cōmunicāt cū ecclesia. scꝫ
quantū ad baptismū. si vero heretici paruulos bapti
sent faciunt eos esse filios dei ⁊ dicunt illi filij ecclesie
nō ꝙ dñs illos genuerit de ecclesia: que est legittima
sponsa sua: sed quia deus illos genuerit de heresi tan
ꝙ de ancilla ad op⁹ ecclesie. Ecclesia enī reputat suos
quoscūq; generat dñs seu per illos qui sūt de ecclesia
siue p hereticos siue p paganos qđ sigñū fuit in hoc
quod dixit sara ad abrahā. ingredere ad ancillā tuā:
si forte ex illa suscipiā filios. et sic patet ꝙ non sequit
ꝙ cōuentio hereticorū sit ecclesia. ¶ Vel possumus
dicere: ꝙ deus genuit eos de ecclesia. i. de hereticis se
cundū ꝙ cōmune habēt cū ecclesia. deus autē bapti=
sat prima auctoritate. ecclesia vero primo ministerio
et secūda auctoritate. heretici vero vltimo ministerio
Ad tertiā. et secūdū id quod habēt ministeriū de ecclesia ¶ Ad
tertio obiectū dicimus ꝙ baptisma hereticoꝝ facit re
missionē peccatorū. et ibi est spūssanctus. nō in hereti
cis: sed in sacramento suo. i. spiritussanctus quantū in
se est: paratus dare gratiā p baptismū nisi per recipiē
Ad quartā tem steterit. ¶ Ad quarto obiectū dicit augustinus
ꝙ ecclesia quosdam generat de suo vtero: sicut illos
quos fideles baptisant. Alios generat. non tamen
de suo vtero: sicut illos qui baptisantur ab infidelib⁹
quos tamē reputat suos: sicut rachel et lya filios an=
cillarū suaꝝ reputabant suos. vt habet in genesi. xix.
Augustin⁹ Et sara filiū ancille reputauit suū. vnde augustinus
ysmaelij nō obfuit vt separet a populo dei mater an=
cilla: sed fraterna discordia. propter hanc enī dictū est
Eijce ancillā ⁊ filiū eius: non est autē simile de partu
carnali et de partu spirituali: quia gratia excedit na=
turā: quia in partu carnali sola natura operatur in il=
lo cuius est natura in partu vero spirituali operatur fi
des ecclesie siue per hereticos siue per ecclesiā. here=
tici vero baptisant intendēdo facere quod ecclesia fa
cit siue recte credente. vnde nō est mirū si ecclesia per
gratiā alios pariat nō de suo vtero/ licꝫ carnaliter nul
la mulier pariat nisi de suo vtero. vel possumus istā
Alr p̄t dici distinguere. Ecclesia genuit baptisatos ab infidelib⁹
de suo vtero: qꝛ si intelligat de suo vtero. i. de suis inti
mis. falsa est. si de suo. i. de eo quod suū est vera est. he
retici enī nō baptisant nisi secūdū id quod est ecclesie.

¶ De vnitate baptismi.
¶ Alia questio.

Sexto capitulo. Querit de vnico baptismo: qui
dicitur vnicus: quia a quocūq; homine detur siue
ab heretico siue a pagano. siue a catholico. nec debet
nec potest iterari: sed queritur quare nō iterat baptis
mus cū eucharistia: que est magis dignū sacramentū
iterari: assignat autē augustin⁹ rationē quare baptis= Rō augustini.
mus non iteretur. dicit enī augustin⁹: ꝙ iniuria fieret
sacramento si iteraretur: sed eadē ratione nō est iterā ꝯ illā ar.
da eucharistia: qꝛ si minus digno sacramento fit iniu
ria si iteratur: ergo magis digno sacramento. scꝫ eu=
charistie fit iniuria si iteretur. Solutio. duplex assigna Solutio.
tur causa quare baptismus nō iteratur. prima enī est Prima cā
quia cū baptismus deleat culpā et omnimodā penā:
si iteraretur sine freno peccarēt hoies: ⁊ discurrerēt p
cāpos licentie/ vsq; ad extremā necessitatē in qua face
rent se baptisari: et sic statim euolarēt. et propter hoc
instituit dñs vt vnicus esset baptismus. Secunda cau Scda cā.
sa est allegoria. baptismus enim habꝫ efficatiā suā in
morte christi: quia sicut dicit apostol⁹. Quicūq; ba=
ptisati sumus in morte ipsius baptisati sum⁹: cōsepul
ti enī sumus christo per baptismū: sicut enim quod se
pultuꝫ est non apparet: ita in baptismo sepeliri debet
omnis vetustas culpe: vt de cetero non appareat. vñ
sicut christus tantū semel mortuus est: ita et nos tan=
tuꝫ semel baptisamur. Tertia causa est efficatior quā Tertia cā.
assignat Augustinus/ scꝫ ne fiat iniuria baptismo: cara
cter enī baptismalis perennis est: remanet enī in here
ticis/ remanet in damnatis in inferno/ ⁊ sicut radius so
lis per ꝗcūq; immunda loca diffunditur: non contra=
hit pollutionē aliquā: sic nec caracter polluit nec fran
gitur nec deterioratur/ nec adnichilatur quecūq; vicia
sint in anima baptisati. vnde dicit Augustinus. Sicut Augustin⁹
iudei mali sunt i lege bona: sic heretici sunt mali i ba=
ptismo bono/ ⁊ sicut malicia iudeoꝝ non facit legē ma
lam/ nec eam polluit aliq̄ modo/ nec malitia heretico
rum facit baptismū maluꝫ/ ⁊ sicut iudei mali per hoc
ꝙ habent legē bonaꝫ magis dānabuntur: sic heretici
per hoc ꝙ habent baptismum magis damnabuntur:
si ergo iteraret baptismus crederetur caracter baptis
malis/ vel adnichilatus esse/ vel deteriorat⁹/ vel pollu
tus/ quoꝝ nullum est: qꝛ ḡ caracter baptismalis perpe
tuus est: nō est iterandū baptisma: sicut nec ordo. Ca= De ordine nō.
racter enī ordinis perpetu⁹ est: ⁊ non est simile de eu=
charistia: qꝛ corp⁹ christi nō remanet perpetuo in ho= Ad rōnem
mine: quia non remanet ibi nisi ꝗdiu forma panis du
rat: ⁊ forma illa nō est perpetua. vñ non fit iniuria sa=
cramento eucharistie: si iteret. Ex p̄dictis ergo patet Cōclusio ex dictis.
ꝙ baptism⁹ penitus sepelit omnē vetustateꝫ tam cul=
pe ꝙ pene/ ⁊ sic per baptismū remittit omnis culpa ⁊
omnis pena: qđ etiam ꝓbatur per auctoritatē aposto
li ad ro. Sine penitentia sunt dona ⁊ vocatio: dona vi
delicet q̄ donat spiritussanctus in baptismo. Sed cō= ꝯ hoc ar.
tra. accedat aliq̄s ad baptismum qui fecit multa pctā
mortalia. dicit auctoritas. Aut homo punit/ aut deus
punit: ḡ vl iste puniet se vl de⁹ puniet ipꝫ: sꝫ iste nō pu=
nit se: ḡ si decedat statim post baptismū de⁹ puniet ip=
sum: ⁊ sic baptismus nō tollit omnē penā. Item sacra
mentū corporis christi digni⁹ est sacr̄m et efficatius ꝙ
baptismus: ⁊ nō tollit omnē penam: ergo nec baptis= Solutō ad primū.
mus: per locum a maiori. Solutio. Ad p̄mū dicendū
est ꝙ baptismus efficatiā suā hūit a passione xp̄i. vñ ꝙ
oēꝫ penā tollit hoc hꝫ a passiōe xp̄i. de⁹ ei puniuit xp̄ꝫ

in passione pro omnibus baptisandis: qꝛ vt dicit ysa.
disciplina pacis nostre sup eū: ⁊ ipse peccata nostra p=
tulit idest penā pro pctis pertulit in corpore suo sup
lignuꝫ sicut dicit Petrus: si ḡ decedat iste statim post
baptismū euolabit: qꝛ deus puniuit eū per contritio=
nem p̄cedentē baptismum ⁊ passionē domini sufficien
Ad secūdū ter punitus iudicat a bonitate dei. Ad scđo obiectuꝫ
dicim⁹ ꝙ corpus christi in se efficatius est ꝙ baptism⁹:
humanitas enim christi adeo digna est: qꝛ exaltata est
super omnes celos/ ⁊ sedet christus deus ad dexteraꝫ
dei patris: sed non sequitur ꝙ sit efficatius inquantuꝫ
sacramentum ⁊ iteꝝ dato ꝙ sit efficatius inquantū sa=
cramentū/ non tamē valet hec argumentatio. Eucha=
ristia non tollit omnē penā: ergo nec baptismus: quia
nō ē eucharistia ordiata ad tollēdā penā: sꝫ ē sacramē
tū vniōis/ baptism⁹ ꝟo est sacramētū renouatiōis. vñ
aufert oēꝫ vetustatē tā culpe ꝙ pene. Est ei spūalis re
generatio: sicut dñs dicit nisi qui renatus fuerit ex aq̄
et spiritu sancto nō potest intrare in regnū celorū. p̄t
ergo sacramentū eucharistie efficatius esse in suo effe
ctu ꝙ baptismus. ⁊ tamen baptismus efficatior est in
suo proprio effectu ꝙ eucharistia. et sicut sacramentū
dignius est ꝙ sacramentū. ita effectus est ꝙ effectus.
Arguit augustinus. Ex hac autē auctoritate opponit augustinus contra
hereticos qui dicūt paruulos nō indigere baptismo.
decedat enī paruul⁹ sine baptismo. aut intrabit regnū
celorū aut nō intrabit. si intrabit ⁊ nō est renat⁹: ergo
dñs mentitus est. si non intrabit: ergo indiget baptis=
Secundo. mo. Preterea si nō intrabit cū factus sit ad ymaginē
dei et nullum peccatū habeat: iusticia fraudabit a vi=
sione dei: cū factus sit propter illā habendā. propter
Solutio. hoc dicendū est ꝙ indiget et si baptisat et statim post
baptismū decedat statim īrabit in regnū celoꝝ: ergo
ꝯ hoc ar. secundū hoc baptismus aperit ianuā paradisi. Cōtra
sanguis christi rumpheā ebetauit: ergo passio christi
Solutio. aperuit ianuā paradisi. nō ergo baptismus. Solutio
passio christi aperuit ianuā paradisi per satisfactionē
et p causā meritoriā et vniuersalē. humilitate enī pas
sionis meruit christus apertionē ianue omnib⁹ bapti
sandis et oibus qui credituri erant in ip̄m. baptism⁹
autē aperit ianuā paradisi per causā efficiētē singula
rē. iustū enī hominē singularē facit euolare. et de⁹ p
baptismū aperit huic ianuā: ascensio vero christi ape=
ꝯ aliud ar. ruit ianuā paradisi per effectū. Sed videtur ꝙ in ad=
ultis baptism⁹ non faciat remissionē peccatorū: quia
adultus vel accedit ad baptismū contritus vel fictus
si contrit⁹ iā dimissa sunt ei peccata: ergo baptismus
non facit in eo remissionē peccatorū. si fictus accedit:
ergo non dimittunt ei pctā: quia spūssanctus discipli
Solutio. ne effugiet fictū. Solutio nō est necesse ꝙ adultus ac
cedat ad baptismū cōtritus vel fictus: est enī mediū.
potest enī accedere attritus et dolēs de pctis suis. tñ
nō sūt ei dimissa. et tūc per ꝟtutē baptismi ea dimittū
tur. si vero accedat ꝯtrit⁹ tūc habꝫ fidē/ spem/ et carita
tem. et dimissa sunt ei pctā ꝗtum ad culpā. baptism⁹
vero sequens augmentat gratiā in ipso et tollit oēm
Nota. penā. i. omnē satisfactionē exteriorē. interiorē enī nō
tollit quin scꝫ baptisatus debeat cōteri de pctis suis.

¶ De sacramento confirmationis.
¶ Alius tractatus.

Post sacramentū baptismi quod ē sacramētū in=
trantiū in ecclesia dicendū est de sacramēto con=
firmationis: quod est sacramentū ꝓfitentiū ⁊ pugnā=
tium contra mundum/ carnem/ ⁊ demonia. Circa q̄d
sacramentū dicēdum est p̄mo de essentia ipsius sacra=
mēti. secūdo quare tantū ab episcopis detur sacramē
tum illud. tertio vtrum aliq̄d valeat hoc sacramētuꝫ
si detur ante baptismū. Circa essentiā hui⁹ sacramenti Quinq; req̄runt in isto sacramēto.
quinq; exigunt. Primum est forma ꝟboꝝ. Secundū
est intentio ꝯfirmationis. Tertium est dignitas ꝯfir=
mātis: oportet enī ꝙ sit episcopus. Quartum est ip̄a
materia/ scꝫ crisma. Quītum est locus in quo ꝯfirma
tur scꝫ frons. forma ꝟboꝝ talis est. Cōfirmo te signo
crucis ⁊ crismate salutis in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssan
cti. datur autem hoc sacramētum ad robur vt ydonei
simus pugnare ⁊ portare nomē christi corā regibus ⁊
principibus/ ⁊ hoc significat ip̄e locus/ et ip̄a materia.
locus: qꝛ fit in fronte ꝯfirmatio ne videlicet erubesca=
mus cōfiteri nomē christi corā hominibus: qꝛ dicit ve
ritas. Qui me erubuerit corā hominibus/ erubescā ⁊
ego eum corā patre: nō enim sufficit corde credere: i=
mo necesse est aliq̄n ore cōfiteri. vñ apostolus. Corde
creditur ad iusticiā: ore autē confessio fit ad salutem:
hoc sacramentū nō habuit Petrus quando ad voceꝫ De petro.
ancille erubuit nomen christi ⁊ negauit. nondum eniꝫ
erat confirmatus virtute ex alto. ꝙ etiā hoc sacramē=
tum detur ad pugnādū significat ipsa materia scꝫ cris=
ma quo vnguntur illi q̄ cōfirmātur/ inunguntur enim
pugiles vt difficilius possint capi ab inimicis. Cōficitur Oleū ⁊ balsamū.
autem crisma ex balsamo ⁊ oleo: oleum enī significat
nitorem cōscientie ⁊ leticiā spiritualem/ per quā spiri
ritualia bella superantur: balsamuꝫ autem significat
odorem boni per quē interficiuntur serpētes. i. demo
nes: qꝛ significat per odorem cedri: odor enī cedri in=
terficit serpētes. vnde quasi cedrus exaltata sum in li
bano. In huius rei significatione dedit dñs discipulis
suis/ bis spiritūsanctū: semel in terra quando insuffla Bis dedit dñs. ss.
uit in discipulos dicens. Accipite spiritūsanctum. ⁊c.
hec datio significauit gratiaꝫ que datur in baptismo:
semel autem dedit spm̄sanctum de celo in die penthe=
costes/ ad robur: quādo cōfirmati fuerunt virtute ex
alto ⁊ hoc significauit cōfirmationem ⁊ robur gratie
quod datur in sacramento cōfirmationis: in huius rei
etiā significationem ter inunct⁹ fuit Dauid: primo in Figura.
bethleem in signū regni futuri/ quod significat vncti=
onē que fit in baptismo: secundū autē illā vnctionem
nō possunt baptisati adhuc imperiose regnare ꝓpter
debilitatē ꝟtutū. secundo inunct⁹ fuit Dauid in ebron
tātum super duas tribus/ post hanc vnctionē multos
habuit aduersarios/ ⁊ hoc significat vnctioneꝫ que fit
in confirmatione: secundum quā regnamus/ ⁊ tamen
multos aduersarios habemus et multa bella. tertio
inunctus fuit in ebron generaliter super omnes trib⁹
post quā regnauit in pace: ⁊ hoc significat vnctionem
qua vngemur in futuro: quando corruptibile hoc in=
duet incorruptionē/ ⁊ mortale immortalitatē: quādo
in pace regnabim⁹ sine aliquo bello: patet ergo ꝙ sa=
cramentum confirmationis est ad hoc vt detur spiri=
tussanct⁹ ad robur. vnde Vrbanus papa. Spiritussan Vrban⁹ papa.
cti septiformis gratia cum plenitudine sanctitatis/ sci
entie/ ⁊ virtutis/ in confirmatione confertur: ⁊ iterum
omnes fideles per impositionem manus episcoporū
post baptismum debent retinere spiritūsanctū vt ple=
ni inueniātur christiani. Sed scđm hoc videtur ꝙ per ꝯ hoc ar.
baptismū non fiant homines pleni christiani. Sed di= Solutio.
stinguitur duplex plenitudo/ scꝫ plenitudo sufficiētie:
et hec datur in baptismo/ ⁊ plenitudo copie/ ⁊ hec dat

ↄ hoc ar. in confirmatiõe. Sed obijcitur. dicit in psalterio. pa=
nis confirmat cor hominis : ergo sacramentũ eucha
ristie: est sacramẽtum cõfirmationis: ergo supfluũ est
Secundo. aliud sacramẽtũ ponere ad ↄfirmãdũ. Itẽ sacramentũ
eucharistie est sacramentum dilectionis: sed fortis vt
mors dilectio/ aque multe nõ poterũt extinguere ca=
ritatẽ: ergo sacramentũ eucharistie est sacramentũ ro
borationis: ergo superfluũ est ponere aliud sacramen
Opio cõis. tũ ad dandũ spiritũ sanctum ad robur. Ad hoc dicũt
magistri ꝙ sacramentũ eucharistie nõ cõfirmat nisi ꝑ
accidens/ et ex sequenti: sed sacramentũ cõfirmatiõis
ↄ hoc ar. proprie et per se cõfirmat. Sed hec solutio nulla vide
tur esse: qꝛ nõ soluit obiectionẽ. Est enim obiectio ad
hoc ꝙ duo sacramenta nõ debent cõmunicare in effe=
Solutio. ctu. Propter hoc dicimus ꝙ sacramentũ eucharistie
quibusdã est panis: quibusdã est lac: sicut dicit apls
Tanꝗ paruulis in xpo lac dedi vobis potũ nõ escam
et iterũ nichil aliud iudico me scire inter vos nisi iesũ
christũ ⁊ hunc crucifixũ illis: ergo corpus xpi lac est q̃
in humanis virtutibus imitãtur christũ/ et istos nõ cõ
firmat vel corroborat. grãdibus vero qui ipsũ imitã=
tur nõ solũ in humanis virtutib9: sed in diuinis in qui
bus iã delectantur panis est. vnde dñs ad augustinũ
cibus sum grandiũ crede et mãducabis me/ et huius=
modi grãdes cõfirmat: quia ergo hoc sacramentum
eucharistie nõ oẽs confirmat/ sacramentũ vero confir=
mationis ad hoc ẽ vt oẽs confirmet tam paruulos ꝙ̃
grandes: propter hoc nõ est superfluũ ipsũ ponere.

¶ Utrum detur caracter in confirmatione.
¶ Secunda questio.

ↄ hoc ar. SEd queritur vtrũ in confirmatione imprimatur
caracter. videt ꝙ sic: quia si nõ imprimit. solũ g̃
vnctio exterior que fit in frõte est sacramentũ confir=
mationis: sed illa desinit esse : ergo sacramentũ cõfir
Secundo. matiõis desinit esse quod falsũ est. Itẽ si nõ imprimi=
tur caracter: ergo iterãdũ est hoc sacramentũ ex quo
non manet: sicut iteratur eucharistia et pnĩa: que non
In oppo^m imprimunt caracterẽ. Si dicat propter hoc ꝙ impri=
Opio cõis. matur caracter. querit cui9 sit signũ ille caracter. Et
dicunt magistri ꝙ signũ strẽnuitatis vel abilitatis ad
Ar ꝙ sic. pugnandũ. Sed querit que sit illa strẽnuitas. aut enĩ
est virtus. aut dispositio virtutis. certũ est ergo ꝙ vir
tutibus pugnam9 tanꝗ armis. vt patet ad ephe. in ar
matura apli. si ergo illa strẽnuitas est virtus: sed cara
cter baptismalis signũ est virtutis: ergo eiusdẽ est si=
gnũ caracter cõfirmatiõis cui9 caracter baptismi/ vel
idẽ sunt: vel alter superfluit. si illa strẽnuitas est dispo=
sitio virtutis: ergo ẽ dispositio ei9 qd significat per ca
racterẽ baptismalẽ: ergo non est necesse ponere nouũ
caracterẽ ad significãdũ illã dispositionẽ: sed sufficit
aliquã dispositionẽ ponere in caracterẽ baptismalem
Secundo. ad significandũ illã dispositionẽ. Itẽ sicut se habz res
ad rẽ. ita se habet signũ ad signũ: sed in sacramẽto cõ=
firmatiõis nõ dat alia res: sed alia gratia/ ꝙ̃ in baptis=
mo: sed que data est in baptismo cõfirmatur et robo
ratur: qd sonat ipsum nomẽ cõfirmationis: ergo non
debz imprimi alius caracter: sed tñ ille qui datus est
Solutio. in baptismo cõfirmat: quod cõcedimus. vnde dicim9
sine preiudicio melioris sententie: ꝙ idẽ caracter bap
tismi et cõfirmationis: differens secundũ rationẽ: ⁊ ꝑ
hoc soluimus predictas obiectiones. non enĩ iterãdũ
est sacramentũ cũ caracterẽ habeat: sed secundũ hoc
ↄ hoc ar. videtur ꝙ sacramentũ confirmationis idẽ est cũ bap=
tismo: immo ꝙ non sit sacramentum: sed potius sacra
mentale baptismi: sicut salis linitio/ ⁊ luminis apposi
tio. Et ad hoc est solutio ꝙ sacramẽtale baptismi est Solutio.
illud aliqd: qꝛ significat aliqd quod sit in baptismo: ⁊
hoc patet: qꝛ sacramentũ ↄfirmationis nõ est sacramẽ
tale baptismi: qꝛ hmõi confirmatio et roboratio gra=
tie nõ sunt in baptismo/ ⁊ licet idẽ sit caracter in essen=
tia: differentia tamen est secundum rationẽ: ⁊ differũt
etiã in materia cum in baptismo sit aqua/ ⁊ in cõfirma
tione crisma: differunt etiã secunduz statum: qꝛ alius
est status incipientium: alius perficiẽtiũ ⁊ pugnãtiũ.

¶ Quare cõfirmatio datur tm̃ ab episcopis.
¶ Alia questio.

SEcundo queritur vtrũ minores sacerdotes pos
sunt dare sacramentũ confirmationis. Uidetur Ar ꝙ sic.
ꝙ sic: qꝛ possunt dare sacramẽtum baptismi quod ma
ius est: cum tollat ⁊ omnem penam et omnem culpã/
possunt etiam dare sacramentum corporis christi ⁊ cõ
ficere quod maius est: possunt ergo dare quod minus est
scz sacramentũ confirmationis. Ad hoc dicunt quidã opio aliqꝝ
ꝙ qꝛ consummatio boni a solo christo est: inicium vero
boni potest esse a nobis ꝙ ꝑpter hoc soli episcopi dãt
sacramentũ confirmationis in quo cõfirmat ⁊ consum=
matur gratia: sunt enĩ episcopi successores apostoloꝝ
qui fuerunt vicarij christi: sicut dicit apostolus: qꝛ pro
xima legatione fungimur: minores vero sacerdotes
possunt dare inicialia sacramẽta. Sed hec solutio nul ↄ hanc a.
la videt esse: qꝛ sicut dicit dñs: precepit sibi dare deci=
mas: sic ꝑcepit sibi dare primicias: per hoc significãs:
quia sicut confirmatio ⁊ perfectio ab ipo est ⁊ iniciuz
boni. Item soli episcopi scz vicarij christi confirmant: Secundo.
quia solus christus cõfirmat interius. Eadem ratione
soli episcopi debẽt baptisare: qꝛ solus christus bapti=
sat interius. Itẽ minores sacerdotes crismant bapti= Tertio.
satos in vertice scz excellentiori parte: ergo multo for
tius possunt crismare in fronte. Solutio. Notãdũ est Solutio.
ꝙ sacramẽtum dicit magnum quattuor modis: dicit
enĩ magnum quãtum ad efficatiã: ⁊ hoc modo baptis
mus dicitur magnũ sacramentũ: innouat enĩ hominẽ
totaliter. Secũdo dicitur totũ magnũ ꝙ̃tum ad essen
tiam suam: et hoc modo sacramentum eucharistie di
citur magnũ ꝑpter dignitatẽ essentie corporis christi.
Tertio modo dicit sacramentũ magnum ꝙ̃tum ad si
gnificationẽ: sicut dicit apostol9 matrimoniũ magnuz
esse sacramentũ in christo ⁊ ecclesia: significat enĩ ma=
trimoniuz spirituale quod est inter christũ ⁊ ecclesiã.
Quarto modo dicit sacramentũ magnũ ꝙ̃tũ ad effe=
ctus/ prerogatiuã/ ⁊ dignitatez: ⁊ hoc modo cõfirma
tio ⁊ ordo magna sunt sacramẽta: dignior enĩ est gra= ↄ hoc ar.
tia confirmata vel consummata ꝙ̃ gratia simplex. Sz
videtur ꝙ hec distinctio nulla sit: qꝛ sacramentũ est di
gnioris ⁊ nobilioris essentie: digniorẽ enim ⁊ nobilio
rem debet habere effectũ: ergo sacramẽtũ eucharistie
digniorẽ hz effectũ: ꝙ̃ sacramẽtũ cõfirmationis. Et ad Solutio.
hoc dicẽdũ ẽ ꝙ hec est falsa. Sacramẽtũ dignioris eẽn
tie digniorẽ debet habere effectum: quia sacramentũ
non habet dignitatẽ effectus solum ꝑpter dignitatez
essentie: sed etiã inquantum est sacramentuz: paruuli
enĩ accipiunt corpus christi ⁊ non est eis nisi lac. Sa=
cramentum vero confirmationis nos cõfirmat: quia
ergo confirmare/ ordinare/ consecrare/ episcopos be=
nedicere/ abbates/ ⁊ hmõi opera perfectionis sunt ad

ordinationẽ: et decorẽ ecclesie: q̃ ẽ vt castrorum acies
ordinata pertinet vt ꝑfectiores in eccłia/ scz epi hmõi
opera perfectionis exerceant. minores vero minora
opera possũt exercere. sup matheũ: vbi dr. Erat iohã
nes baptisans ⁊c. dr qd consũmat per sponsũ: initiatũ
est per paraniphũ. vnde cathecumini ĩitiãtur ꝑ sacer
dotes/ crismãtur ꝑ pontifices. paraniphũ ibi vocat io
hãnẽ baptistã qui fuit iuxta niphã. i. iuxta ecclesiaz
docẽs eã qualiter se deberet habere ad sponsũ incuti
ens timorẽ q̃ est initiũ sapientie: dicendo genimina vi
perarũ ⁊c. quod ergo ↄsummatur per sponsũ. i. veꝝ bap
tisma quod cõsũmatur per xpm/ initiatũ ẽ per parani
phum. i. per iohãnẽ qui baptisauit baptismo aq̃ do=
cens remissionẽ pctõꝝ. vñ cathecumini ĩitiãtur ꝑ sa=
cerdotes. i. instructi crismãtur in vertice ꝑ sacerdotes
De institu= simplices. crismãtur vero in fronte per põtifices. vñ
tione. dicit ꝙ confirmationis sacramentũ ortũ habuerit ab
apostolis ꝙ̃tũ ad man9 impositionẽ. apostoli enĩ impo=
nebant manus super baptisatos et accipiebant spiri=
tũ sanctum: ꝙ̃tũ vero ad crismationẽ ortũ habuit ab ĩ=
Alr dicitur stitutione eccłie. Sed meli9 ẽ dicere ꝙ ꝙ̃tũ ad vtrũqꝫ
ortum habuit apostolis: lz nõ legãtur crismasse. vnde
soli epi ↄferũt hoc sacramentũ q̃ sũt vicarij xpi: sicut
et apli et sũt quasi spõsi eccłie. vñ et anulos hñt. patet
ergo q̃re soli epi cõfirment. perfectoꝝ enĩ ẽ perfecta
Ad primũ. exercere opera/ ⁊ minoꝝ minora. Ad primo ergo obiectũ
dicimus ꝙ nõ seqtur. minores sacerdotes possũt face
re maius. ergo possũt facere minus: qꝛ licet sacramẽtum
confirmationis minus sit vno mõ ꝙ̃ baptismus: ẽ ta=
Ad scdm. men maius alio modo. Ad secundo et tertio pz solu
Ad vltimũ tio per predicta. Ad vltimo obiectũ dicimus ꝙ nõ se
quitur: minores sacerdotes crismãt in vertice. ergo pos=
sunt crismare in fronte: quia crismare in vertice mai9
est ꝙ̃ in fronte: qꝛ crisma in vertice significat fidẽ q̃ da
tur in baptismo que est in vertice. i. in superiori par=
in hieremia te anime: hoc est in sinderesi: sicut dicitur in ieremia.
Filij memphios constuprauerũt te vsqꝫ ad verticẽ. i.
vsqꝫ ad fidem que est in vertice. i. in sinderesi. Crisma
tio vero in frõte significat fortitudinẽ et audatiã qua
non erubescimus portare nomen christi coram regi=
bus et principibus.

¶ Si valeat hoc sacramẽtũ ante baptismum.

Alia q̃o. ULtimo q̃ritur si detur confirmatio nõ baptisa
Ar ꝙ sic. to: vtrũ prosit ei. videt ꝙ sic: qꝛ dicitur et verũ
est ꝙ si aliquis suscipiat maiores ordies pretermissis
minoribus sufficit accipere minores ordines: ita ꝙ nõ
oportet postea accipere maiores: ergo si aliquis ↄfir
metur ꝑtermisso baptismo sufficit baptisari ita ꝙ nõ
oportet eũ confirmari. Sed contra. Cõfirmatio est
In oppo^m dispositio baptismi. est eĩ ad confirmãdũ gratiã bap=
tismalem: sed dispositio nõ ꝑt sine eo quod disponit
ergo confirmatio nõ ꝑt eẽ sine baptismo. qd concedi
Solutio. mus. Maxime cũ baptismus sit ianua sacramentorũ
Ad rõnem et nõ est simile de ordine: qꝛ vnus ordo non est disposi
tio alterius. imo diuersi ordines diuersa habent offi=
cia distincta ad seinuicẽ. de tpe aũt hui9 sacramẽti: scz
confirmatiõis: dicitur ꝙ ieiunus debet dari ⁊ ieiunis.

¶ De sacramento eucharistie.
¶ Alius tractatus.

POst sacramentũ baptismi et confirmatiõis. dicẽ
dum est de sacramento eucharistie: et hac ratiõe
quia sacramentum istud dari non habet nisi dignis. ⁊
propter hoc sequitur sacramentũ baptismi. et est eu=
charistia cibus grandium et confirmatoꝝ: sicut dicit
dñs ad augu. Cibus sum grandiũ crede et manduca=
bis me: et sic sequitur sacramentum confirmationis.
et etiã alia ratione: quia etiã confirmati sepe cadunt
per peccatũ veniale. Septies eĩ cadit iustus nõ a cari
tate sed in caritate. vñ necessaria est medicina et eu
charistia. medicina est melioratiua inquãtũ augmẽ
tat gratiã: ⁊ ꝑseruatiua ĩquãtũ delet venialia q̃ sepe oc
casio sũt cadẽdi ꝑ pctm̃ mortale. vñ aug. vitasti gran Augustin9
dia: caue ne obruaris arena. Circa sacramẽtũ euchari
stie primo videdũ ẽ de cã institutionis hui9 sacramẽti
⁊ de essentia hui9 sacramẽti. ⁊ vtrũ sit vnũ sacramẽtũ
vel plura. secũdo de ĩstitutiõe naturali et qualiter fiat
hec trãssubstãtiatio panis in corp9 xpi et vini ĩ sãgui=
nẽ. tertio de modis sumẽdi corp9 xpi: ⁊ qd valeat su=
mẽtib9. quarto de fractiõe forme et q̃re ĩ tres partes
frangat. quinto de digne ⁊ ĩdigne sumẽtib9. sexto de
q̃busdã auctoritatib9 q̃ sũt in canone misse q̃ magnaz
dubitationẽ faciũt: q̃liter intelligende sũt. septimo et
vltimo de hereticis q̃lit errẽt ↄ hoc sacramẽtũ et vtꝝ
conficiant: et de grecis q̃ de fermentato ↄficiũt vtꝝ
errent et qualiter errent.
CIrca primũ capitulũ notãdũ est ꝙ multiplex ẽ Multiplex
cã institutionis huius sacramenti. prima ẽ com cã h9 sacri.
memoratio passionis xpi sicut ipẽ dñs dicit. hoc faci=
te ĩ meã cõmemorationẽ: q̃ triplex ẽ. Prima ẽ: cõ= Prima.
memoratio amoris quẽ ostẽdit nobis xps in cruce: qꝛ
maiorẽ caritatẽ nemo hz ⁊c. Scda ẽ cõmemoratio li Secunda.
berationis: qꝛ ꝑ passionẽ suã liberauit nos a seruitute
diaboli ⁊ carcere inferni ⁊ mortis Tertia ↄmẽoratio Tertia.
est imitationis christi vt imitemur patiẽtiam ⁊ humi
litatẽ ⁊ alias virtutes quas ipse ostẽdit nobis ĩ cruce
et sic ĩtelligitur verbũ apli: michi aũt absit gl'ari nisi
in cruce dñi nrĩ iesu xpi. i. ĩ amore quẽ michi exhibuit
quãdo crucifixus est pro me ⁊ ĩ liberatiõe qua ipse li=
berauit me per passionẽ suã et imitatione virtutũ ei9
quas ostẽdit ĩ cruce. vnde subiungit: stigmata dñi nrĩ
iesu porto ĩ corpore meo. Secũda causa ĩstitutionis Secunda
est: meritũ fidei: qꝛ fides nõ habet meritũ cui humana ꝑncipalis.
ratio ꝑbet experimẽtũ: qꝛ meritũ fidei est/ ⁊ laus cre=
dere quod nõ vides: et maxime illud est quod ẽ supra
rationẽ naturalẽ vbi homo prius abnegat seipsuz dũ
potius credit prime veritati ꝙ̃ sibi vel alicui rationi:
nõ enĩ aliter potest coli deus. vnde Augustinus in li= Augustin9
bro de vtilitate credẽdi: dicit ꝙ tãta est fides ꝙ nec ẽt
parentes carnales colim9 nisi per fidem: credo enĩ ꝙ
iste sit pater meus/ nescio/ quia nõ eraz quãdo genuit
me: similiter nec patrem spiritualem cognoscim9 nisi
per fidem: vt ergo fides habeat magnũ meritum: cre
dimus sub forma panis esse verũ corpus christi: quod
tñ nõ videm9. Tertia cã ẽ subleuatio spei: vult eĩ dñs Tertia cã.
q̃tidie ꝑñtialiter obtĩere petitiões nrãs: ipse enĩ ẽ da=
tor eoꝝ q̃ petim9: ⁊ ipẽ orat ꝑ nobis/ ⁊ petit/ ⁊ cũ ipse
sit petitor/ orator/ ⁊ dator/ sine dubio obtĩebim9 qd pe
tim9 nisi ꝑ nos steterit. Quarta cã ẽ instructio: ꝑ h° eĩ Quarta cã
instruit nos de9 vt magis credam9 ei ꝙ̃ visui nrõ: ĩmo
vt ↄ visuz nrm credam9 ei: visus eĩ dicit ibi eẽ panẽ et
vinũ: ⁊ de9 dicit ibi eẽ carnẽ ⁊ sanguinẽ. vñ dñs ĩ euã. Exponitur
q̃ vult venire p9 me/ abneget semetipz. i. ꝑpriũ ĩtelle illd euãge=
ctũ/ ⁊ ꝑpriã volũtatẽ. vñ vocatis me magr̃ ⁊ dñe/ ⁊ bñ lij.
dicitis: sum ⁊ eĩ. Qꝛ ergo ipẽ magr̃ ẽ: magis ei debem9 cre=
dere ꝙ̃ nobis: ⁊ qꝛ dñs ẽ abnegare debem9 ꝑpriã vo
luntatem ⁊ ei tanꝗ domino obedire id est voluntatẽ Quinta cã
nostram voluntati eius conformare. Quita cã est vt
epulemur in azimis synceritatis ⁊ veritatis. vñ parasti

Augustin⁹ in conspectu meo mensã aduersus. et augu. dicit. vt panem angelorũ manducaret homo: creator angelorum factus ẽ homo. de hoc pane dicitur in. xvi. sapiẽ **declarat diciũ sapiẽti.** tie. Panẽ de celo prestitisti eis sine labore: omẽ delectamentũ in se habẽtem/et oĩs saporis suauitatẽ. de isto aũt pane verissime dicitur ꝙ habet omẽ delectamentum in se. delectat enim visum spiritualẽ: ꝓ pulcritudinem. vñ. Speciosus forma pre filijs hominũ. delectat auditum spiritualem per melodiã. vñ. audiam quid loquatur in me dñs deus meus. delectat olfactum spiritualem per odorẽ. vnde in canticis. Curimus in odorem vnguẽtorum tuorũ. delectat gustũ spiritualẽ per dulcedinẽ. vt ibi: ꝙ magna multitudo dulcedinis tue dñe. delectat tactum spiritualẽ per suauitatẽ. vnde: gustate et videte quoniã suauis est dñs: declectat vt diuitie: quia ĩ eo omẽs thesauri sa **Sexta cã.** pientie et scientie dei sunt absconditi. Sexta causa ẽ vt homo qui per esum de ligno scientie boni et mali fuerat mortuus: per esum ligni vite reuiuisceret. vñ sicut de illo ligno dictum est. Quacũq3 die de ligno scientie boni et mali comederitis morte moriemini: ita de hoc pane dictũ ẽ. qui mãducauerit ex hoc pane **septima cã** viuet ineternũ. Septima et vltima ẽ ad remediũ peccatorꝫ venialiũ q̃ quotidie facimus: intelligunt aũt ĩ **Tria ĩ hoc sacramẽto.** hoc sacramẽto tria. s. forma pa. forma vini. secũdum corpus xp̄i verũ qđ cõtraxit de virgine. tertiũ corpus xp̄i misticũ qđ ẽ ecclesia. primũ ẽ sacramẽtũ tantũ. secũdũ ẽ res et sacramẽtũ. tertiũ ẽ res tm̃. primũ est sacramẽtũ secundi: scđm sc3 corp⁹ xp̄i ẽ sacramentũ corporis mistici. forma enĩ panis ẽ corpis xp̄i: ⁊ h3 dupli **Pria similitudo.** cẽ similitudinẽ cũ corpore christi. Prima est q2 sicut panis tritice⁹ ex purissimis granis ꝯstat: ita corp⁹ cristi verũ qđ traxit de virgine ex purissimis mẽbris cõsistit purificatis operatione spũscti: et sicut corp⁹ xp̄i verũ cõstat ex purissimis mẽbris: ita corp⁹ xp̄i misticum cõstat ex puris fidelibus depuratis a pctõ mortali.

Scđa similitudo. Secũda similitudo ẽ q2 sicut panis tritice⁹ maxime reficit ⁊ confirmat corp⁹: ita corpus xp̄i maxie reficit et cõfirmat animã. similiter forma vini duplicẽ h3 silitudinẽ cũ sãguine xp̄i. **Pria similitudo sanguis ⁊ vini** Prima ẽ q2 sicut vinũ ex puris vuis vel guttis cõstat/ita sãguis xp̄i ex purissimis sãguinibus constat. **Secunda.** Secũda ẽ: q2 sicut vinũ letificat: ita sanguis xp̄i letificat et inebriat bona ebrietate. vnde **ꝯ ista ar.** calix meus inebriãs ꝙ preclarus est. Sed videtur ꝙ forma panis nõ sit sacramentũ corpis xp̄i: q2 nullã h3 similitudinẽ cũ ipso: panis enĩ ibi nõ ẽ: sed sola forma **Secundo.** eius. Itẽ. forma illa nõ efficit corpus xp̄i: hoc certũ ẽ. ergo nõ est sacramentũ illius: q2 sacramentũ noui te **Euasio.** stamenti efficit quod figurat. Si dicatur ꝙ forma illa gratia corporis xp̄i dꝫ efficere qđ figurat sc3 vnita **ꝯ hoc ar.** tẽ ecclie. Cõtra. in baptismo ipsa aq̃ exteri⁹ abluẽs efficit qđ figurat. h3 enĩ vĩ regeneratiuã. ergo eadẽ rõe **Tertio.** forma panis q̃ visibilis ẽ dꝫ efficere qđ figurat. Item in sacramento eucharistie sũt plures materie et plures forme: q2 forma panis/forma vini: et vtraq3 illarꝫ est sacramentũ: g̃ ibi sũt plura sacramenta: nõ g̃ sũt tã **Ad primũ.** tum septẽ sacramẽta noue legis. Ad primũ dicendũ est ꝙ forma panis dꝫ hr̃e silitudinẽ cũ corpore xp̄i nõ **Ad secũdũ** gratia sui/sed gratia panis cui⁹ fuit forma. Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ forma panis nõ solũ ẽ sacramẽtũ corpis xp̄i vi: sed etiã copis xp̄i mistici. vñ ꝯcedim⁹ ꝙ efficit qđ figurat: vnit ei recipiẽtẽ corpi mistico. efficit aũt nõ ꝑ modũ cause efficiẽtis: sed per modũ materie. sicut dictũ est superius de aqua baptismi. sicut enĩ in alio liquore non datur gratia baptismalis: ita sub alia forma: ꝙ sub forma panis et vini nõ datur corp⁹ xp̄i. Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ quodãmodo **Ad vltimũ** sunt ibi duo sacramenta: quodãmodo vnum: sed verius vnũ ꝙ multa: quia ab vnitate significati deberet esse vnitas sacramenti: et vtraq3 illarũ formarũ ꝓpriẽ significat ecclesie vnitatem. vnde vna est forma et perfectio vtriusq3 illarum: sicut iste voces albus/alba/album: poti⁹ dicuntur vnũ nomẽ ꝙ multa ab vnitate significati et institutionis. vnde in collectis aliquando significatur hoc satramentũ singulariter: vt hic: presta vt hoc tuũ sacramentũ non sit nobis ⁊c. aliquãdo pluraliter: vt hic. perficiant in nobis q̃s dñe tua sacramẽta q̃ cõtinẽt. s3 videt nulla petitio esse. q2 hec sa **ꝯ hoc ar.** cramẽta nõ ꝯtinẽt nisi ipas formas: et corp⁹ xp̄i verũ qđ traxit de virgine. corp⁹ enĩ misticũ nõ ꝯtinẽt: q2 illud est dispersũ per mũdũ. peterevero ꝙ hec sacramẽta perficiant ĩ nobis formas: aut verũ corp⁹ xp̄i: hoc nichil est. Ad illos dicimus ꝙ ꝯtinẽt vnitatẽ ecclesie **Ad rõnem** siue corpus xp̄i misticũ efficatia et significatione: non locali circunscriptione.

De transsubstantiatione.

Secunda questio.

Secũdo querit de transsubstãtiatione siue de trãsitu siue de mutatione panis in corpus xp̄i. ⁊ videtur ꝙ nõ sit ibi trãssubstãtiatio. quia dicit boeti⁹ ĩ **Ar primo.** libro de duab⁹ naturis: ⁊ vna psõa xp̄i ꝙ oĩs mutatio ẽ ꝑ3 aliqd cõe: sicut ei ex aere gñat ignis eadẽ materia q̃ erat prius sub forma aeris: postea ẽ sub forma ignis similr in alijs mutatiõibus est aliquod cõmune qđ manet sub vtroq3 termĩo mutationis: sed cũ panis sit corpus christi nichil remanet de pane: ergo nichil est ibi cõmune: g̃ nõ est ibi mutatio: ergo non transsubstãtiatio siue transitus. Item. hoc importat nomẽ mutatio **Secundo.** nis ꝙ aliquis mutetur ab aliquo in aliqd: g̃ importat ꝙ aliquid sit cõmune: ⁊ inde vt prius. Ad hoc dicunt **opĩo aliqꝝ.** quidam ꝙ nichil aliud est dictũ: panis transit in corp⁹ ꝙ ꝙ sub eisdem accidẽtib⁹ sub quibus erat panis modo est corp⁹ christi: sed hoc nichil est: quia eadẽ ratione transiret magister in magistrũ: quando aliquis magister cedit alij magistro aduenieñti/⁊ dimittit ei locũ suũ: in eodẽ enĩ loco in quo prius erat ille cedẽs/est ille cui cedit. Alij vero dicunt ꝙ idẽ est: panis transit in **Alia opĩo.** corpus christi: ꝙ corpus christi icipit esse vbi panis est vnde dicunt ꝙ panis manet. Sed ex hoc sequit ꝙ trã **ꝯ istã ar.** situs ille nõ est miraculosus: q2 corpus glorificatũ naturaliter potest esse cũ corpore nõ glorificato ĩ eodem loco: dicũt autẽ sancti ꝙ trãsitus ille miraculosus est. Item dicit Io. damascen⁹ ꝙ sicut panis ⁊ vinum trãsit **Secundo.** per nutrimentũ ĩ corpus hominis ⁊ nõ aliud corp⁹: s3 in ipsum prius corpus: sic panis propositionis. i. q̃ ꝓponitur in altari: ⁊ aqua transit in corpus christi ⁊ sanguinẽ q̃ prius erat: sed ĩ nutrimẽto est ver⁹ trãsitus: g̃ verus trãsitus est panis in corpus christi: ⁊ sic auctoritas damascenĩ est ꝯtra primã opinionẽ: subiũgit autẽ postea dama. vt hec duo sc3 pa. et vi. nõ duo sunt: sed vnũ corpus xp̄i/⁊ hoc est cõtra secundã opinionẽ/que ponit corpus xp̄i esse cum pane/⁊ panem esse aliud ꝙ corp⁹ xp̄i. Itẽ dicit Io. dama. si verbũ dei semꝑ viuũ **Tertio.** et actiuũ est q̃ dixit: fiat lux/⁊ facta est lux/cui⁹ ṽbo celi ⁊ terra firmata sunt et omnis decor: q̃ ex purissimis

sanguinibus beate virginis se fecit hominem: nõne poterat panẽ et vinũ corp⁹ et sanguinẽ suum facere quasi diceret. qui de nichilo creauit oĩa poterit de pane et vino corp⁹ suum et sanguinem facere. min⁹ enĩ videtur facere de aliquo aliquid ꝙ de nichilo aliquid ergo pa. fit corpus christi: quod est contra vtrãq3 opi **Quarto.** nionẽ. Item. quare hoc dicis ꝙ panis manet: si dicis hoc q2 non vides modũ transeundi: respondet sic damas. ꝙ operatione spiritussancti fit ille transit⁹: sicut enĩ in conceptione filij dei spiritussãctus supuenerat cuius operatione facta est illa conceptio/ita ꝑ verbũ sacerdotis superuenit spiritus cuius operatione fit il **Quinto.** la transsubstantiatio. Itẽ. dicit iohãnes damas. sufficere deberet tibi q̃renti qualiter fit transsubstantiatio: sic respondeo tibi sicut angelus respondit cũ beata virgo quereret: quomodo fiet istud qm̃ virũ nõ cognosco? respondit angelus: Spiritussãctus superueniet ⁊c. quasi diceret operatione spũssãcti fiet. similr̃ dico tibi: ꝙ operatione spiritussãcti fit illa transsubstantiatio: sufficere tibi debet/qđ sufficit beatevirgini que per fide3 quã adhibuit angelo oraculo concepit **Sexto.** dei filium. vnde/beata q̃ credidisti ⁊c. Itẽ. ostendo tibi ꝙ in naturis sit aliquis transit⁹ vbi remanet de eo quod dicitur transire: in generatione enĩ hominis p̃mo est materia sub vili forma seminis postea recipit meliorẽ formã quousq3 abilitata sit abilitate vltima siue vltima organizatione ad receptionẽ aĩe: ibi igit manifestũ est ꝙ forma transit in formã/et tñ nichil de forma trãseũte remanet. similr̃ in cõpositione elemẽtati forme elementares transeunt in formã mixti: ita ꝙ nichil de illis remanet/forma enĩ siplicitẽr est. ergo ĩtelligibile est ꝙ panis transeat in corpus christi: ita ꝙ nichil de pane remaneat. Propter hoc dicimus ꝙ ille **Solutio.** due opiniones minus fideles sunt. dicim⁹ ergo sicut dicunt sancti ꝙ pa. vere transit in corpus christi. vnde oẽs locutiones q̃ significant transitũ concedende sũt sicut hec: panis transit ĩ corpus xp̄i: vel transfertur vel transsubstantiatur/vel mutatur/vel panis fit corpus xp̄i. Et oẽs ille negande sunt in q̃bus nõ significatur transitus: sicut iste: panis est corp⁹ xp̄i: panis erit cor **Ad primũ** pus xp̄i: panis potest esse corpus xp̄i. Ad primũ ergo obiectũ dicimus: oĩs mutatio secundũ cõmune nõ tenet in formis naturalibus: vt ostensũ est ꝙ transit forma in formã: et nichil de transeunte remanet: sed tenet tantũ in subiectis naturalibus et nõ tenet in reb⁹ diuinis que sunt supra naurã. multa enĩ tenent ĩ naturis/que non tenent ĩ diuinis: quia in naturis tenet ꝙ pluriũ plures sũt nature: sed nõ in diuinis. quia plures persone diuine vnicã habent naturam. Similiter **Ad secũdũ** dicimus ad secundo obiectũ: ꝙ hoc nomen mutatio non ĩportat ꝙ aliquid sit cõmune: vel si importat ista est neganda: panis mutatur in corpus xp̄i: nisi in alia significatione sumatur hoc verbũ mutatur: sc3 ꝓ trã **Notandũ.** situ. Et notandũ est ꝙ duo inueniuntur in hoc transi **Primũ.** tu. Primũ est ꝙ de pane transeunte nichil relinqui **Secundũ.** tur. Secundũ est ꝙ transitus fit in id quod erat: scilicet in corpus christi: vtrũq3 istorũ per se bene inuenit in naturis. primũ inuenitur ĩ transitu formarũ/ quia nichil de transeunte manet: sed secundũ nõ: quia non fit transitus in illud quod erat: secundũ ĩuenitur ĩ nutrimento. nutrimentum enĩ transit in corpus qđ erat vt dicit damascenus. sed primũ non inuenitur: q2 aliquid de nutrimento relinquitur. vnde illa duo nõ inueniuntur simul in naturis: sed ĩ diuinis inueniuntur simul: iustum est enĩ vt diuina excedant naturalia.

Cõclusio. Ex predictis patet qualis sit illa translatio. est enĩ vt dicit magister in sententijs essentialiter: siue substantialiter nõ formalr. forme eĩ panis accidẽtales remanẽt sed oĩa substantialia transeunt. patet enĩ in q̃d sit trãssubstantiatio: quia panis transsubstãtiatur in corpus christi/et vinũ et aqua simul sũpta: in sanguinẽ cristi: vt dicit damas. vnde nicholaus papa calix dñi non est tantũ vinũ: nec tantũ aqua/sed vinũ et aqua simul. si enĩ ibi est tantũ vinũ incipit xp̄us esse sine nobis. si tm̃ aqua incipit ecclesia esse sine christo: quia coniunctio aque cum vino significat coniũctionẽ ecclesie et cristi quia aque multe populi multi. tamẽ si ex negligẽtia pretermittatur aqua. dicit magister in sentẽtijs: ꝙ verum est sacramentũ sed nõ est perfectum: quia non si **Nõ diligẽ q̃o incidẽs** gnificatur ibi vnio christi et ecclesie. Sed queritur vtrum peccet sacerdos si ex negligentia nõ apponat aquam. et ad hoc dicimus ꝙ si negligẽtia illa sit ex li **Respõsio.** bidine mortali/mortalis est illa negligẽtia: sicut si ex cupiditate oblationũ tãtum accelerat sacerdos vt recedãt homines/et ex illa acceleratione pretermittat aquam mortaliter peccat. si vero ex libidie veniali: sicut ex verbo ocioso vel aliquo tali ꝑtermittat aquã venialiter peccat. si vero sacerdos totaliter intẽt⁹ sit meditationi cõtemplationi legis dei: et ex hoc ꝑtermittat aquã: negligẽtia illa nõ est pctm̃: tamẽ reputare se debet reum. ibi enim habet locum illud gre **Dictũ gregorij.** gorij. bonarum mẽtium est ibi culpa3 agnoscere vbi culpa nõ est. Sciendum autem ꝙ aqua apponẽda ẽ **Notãdum iterũ.** in tam parua quantitate ꝙ possit absorberi a vino: quia cristus nõ mutatur in ecclesiã: s3 ecclesia mutat ĩ xp̄m. sicut dictũ ẽ ad aug. crede et mãducabis me. nõ ego mutabor in te: sed tu mutaberis in me. Sciendũ **Ad nõbile** autẽ ꝙ q̃uis panis tantũ substãtiatur ĩ corpus christi et vinũ ⁊ aqua in sanguinẽ: tamẽ sub vtraq3 specie est christus ĩteger: nõ enim corpus christi est sine sanguine et anima/nec sanguis sine corpore ⁊ anima/nec sanguis sine corpore ⁊ aĩa. Sed nõ valet hec argumenta **Hec rõ non valet.** tio: sub forma panis est corpus xp̄i ⁊ sanguis ⁊ ex trãssubstantiatione: g̃ aliqd est trãssubstantiatũ in sanguinem: et patet instãtia in anima christi q̃ ibi est ex trãssubstãtiatione/nichil tamẽ est transsubstantiatũ in ea: sicut nõ valet hec argumentatio: hoc ꝓnomen ego significat me/ex institutione: ergo est institutũ ad significandũ me. De tempore transsubstãtiationis dicim⁹ **De tpe.** ꝙ in finali tempore ꝓlationis horum verborꝫ: hoc est corpus meũ/fit transsubstãtiatio panis in corpus christi. Sed queritur. quid demõstratur per hoc ꝓnomẽ **q̃o incidẽs** hoc/si panis: g̃ hec est falsa/hoc est corpus meũ: si corpus xp̄i. Cõtra. illud nõ est in ꝓlatione ꝓnominis: q2 non est adhuc facta transsubstantiatio. Ad hoc dicitur **Solutio.** ꝙ hoc pronomẽ hoc vagã ⁊ simplicẽ habet demõstrationẽ. vnde is est sensus: existẽs sub hac forma est corpus xp̄i: sicut cũ dicitur: tu aperi: pronomẽ indeterminatã habet demonstrationẽ: ille enĩ qui extra domum est et dicit/tu aperi/nescit quis sit int⁹. Uel potest dici **Alr̃ ꝑt dici** ꝙ hoc ꝓnomẽ hoc/demonstrat corpus christi ad intellectum corpus sc3 christi quod nõ est ibi: sed erit ⁊ nichil. Contra. de verbis domini: similiter solet obijci: **ꝯ hoc ar.** quibus dixit: accipite et manducate: hoc est corp⁹ meum: ita enim dicunt euangeliste: accipiens Iesus panem benedixit fregit deditq3 discipulis suis dicens: accipite et comedite: hoc est corpus meum: sed constat ꝙ dedit corpus suũ: ergo prius facta trãssubstãtiatio

q̄ proferrētur iſta verba: hoc eſt corpus meum:ergo
opīo aliq̄z. per iſta verba non trāſſubſtātiauit Quod concedunt
quidam dicentes q dominus prius benedixit panem
quadā benedictione ſacrata ſecundum quaʒ facta eſt
tranſſubſtantiatio : ſed illa benedictio nō eſt reuelata
eccleſie:poſtea vero dedit diſcipulis dicens: Accipite
et comedite/hoc eſt corpus meū: ⁊ tūc dedit vim iſtis
verbis/hoc eſt corpus meū: vt ad prolationem eoruʒ
Alr dicēdū fiat tranſſubſtantiatio: Sed melius videtur q ad pro
eſt. lationē horum verboꝝ/hoc eſt corpus meum/ muta=
uerit dominus panem in corpus ſuum.vnde bis ſunt
intelligenda illa verba hoc modo: accipiēs Jeſus be
nedixit panem quadam benedictione ſecundū quam
nō fuit facta mutatio:ſicut ſacerdos noſter multas be
nedictiones facit ſecūdū quas non fit tranſſubſtantia
tio:benedixit inq̄ dicēs/hoc eſt corpus meū: ⁊ poſtea
fregit ⁊ dedit diſcipulis ſuis dicens/ accipite ⁊ come=
Alr p̄t dici dite hoc eſt corpus meum. Uel poteſt intelligi ſic:de
dit diſcipulis ſuis dicens prius.

¶De modis ſumendi corpus chriſti.

De modis ſumēdi. TErtio capitulo dicendum eſt de modis ſumēdi
ſiue manducandi corpus Chriſti:qui ſunt duo:
vnus ſacramētalis/ alius ſpiritualis: ſacramentaliter
ſumitur corpus xp̄i quando ſub forma panis vel vini
ſumitur:ſpiritualiter ſumitur quādo per fidem incor
poramur chriſto:de quo modo dicit Auguſtin⁹:Cre=
ꝯ hoc ar. de ⁊ manducaſti.Uidet q potius deberet dicere:dili=
ge ⁊ manducaſti: q2 ſacramentum corporis chriſti eſt
ſacramentum vnionis chriſti ⁊ eccleſie/ ⁊ per caritatē
fit illa vnio:eſt enī caritas:ſicut cementum ligans la=
pides in domo dei ſpirituali/que eſt eccleſia:ergo per
caritatem manducamus chriſtum:et ita dicendū fuit
Secundo. dilige et manducaſti potius q̄ crede. Jtem. videtur
q ſic debuit dici:crede et manducatus es: quia dicit
auguſtinus.q credere in deum eſt credendo ire ī euʒ
et eius membris incorporari:ſed incorporari eſt mā=
ducari.ergo credere eſt manducari.ergo ſic dicendū
fuit:crede et manducatus es.non crede et manduca
Tertio. ſti.Jtem hoc idem videtur per hoc quod dictum eſt
petro macta et manduca.i. chriſto īcorpora. ⁊ ꝑ hoc
quod dicitur domin⁹ in cruce non comedit niſi vnum
latronem. chriſtus ergo comedit fideles id eſt ſibi
īcorporat:quia ī ipſum mutantur fideles.non ipſe in
Solutio. eos.Solutio.ad hoc dicendū eſt q ſicut in manduca
Primū. tione corporali quatuor ſunt. Primū eſt maſticatio.
Secundū. Secundū delectatio.ſolum enī dulce et conueniens
Tertiū. nutrit/aliter ei refugeret ipſum cibū natura. Tertiū
Quartū. aſſimilatio. Quartū incorporatio.ita in manducatio
ne ſpirituali quatuor ſunt.primū maſticatio ſpiritua
lis/que eſt diiudicatio corporis criſti de qua loquitur
apoſtolus redarguens eum q̄ indigne accipit dicens
non diiudicans corpus criſti domini.diiudicare ei de=
bemus quale corpus ſit criſti:q̄ nobile q̄ viuificati=
uum ⁊ huiuſmodi. ſecundū eſt delectatio qua dele=
ctamur in criſto.tertium eſt aſſimilatio ſpiritualis.
quartum incorporatio ſpiritualis.diiudicatio autem
illa ꝓprie eſt per fidem:ſimiliter et delectatio.dr enī
Auguſtin⁹ auguſtinus q in cognitione eſt tota delectatio. ſi enī
diligo aliquem non ꝓpter hoc delector in ipſo:ſed ſi
video bona eius quē diligo/tunc delector . ſimiliter
per fidem fit aſſimilatio: q2 dedit eis poteſtatē filios
dei fieri his qui credunt in nomine eius:et per aſſimi ꝑ hoc ad p°
lationem fit incorporatio ſiue vnio/et propter hoc ꝑ
fidem fit vnio.ſed verū eſt q caritas mouet ad illam
vnionem:magis ac magis et conſeruat illam. q2 er=
go per fidem fit maſticatio ſpiritualis et delectatio.
propter hoc dicitur potius:crede et manducaſti/q̄ di
lige et manducaſti. Ad alia obiecta dicim⁹ q etiam Ad alia.
nos comedimus chriſtū/et chriſtus comedit nos:quā
tum enim ad maſticationē ⁊ delectationē quā hēmus
in ip̄o manducamus ipſum. ⁊ ſic ſumitur manducare
cum dicitur :crede et māducaſti. vnde non ſumitur
māducare pro illis quatuor que exigūt ī māducatio
ne ſpirituali:ſed quantū ad ſimilationē ⁊ īcorporatio
nē chriſtus manducat nos:q2 ipſe aſſimilat nos ſibi ⁊
vnit per gratiā quā infundit.ecōuerſo aūt eſt in ma=
lis.mali enī aſſimilant ſe diabolo et vniunt: ⁊ ſic man
ducant ipſū iuxta illud.dediſti eū eſcā populis ethio
pū:diabolus enim non vnit nec aſſimilat eos ſibi niſi
ſugerēdo. aliter tamen dicunt mali delectari ī diabo
lo:aliter boni in deo.q2 boni delectantur ī ipſo deo:
non tamen in operibus eius:ſed mali non delectātur
in diabolo:ſed tantū in operibus eius.ſumitur ergo
in ſemidupla ſignificatione ly manducare.ſicut ī yſa.
dicitur. Serui mei comedent/ et vos eſurietis.ſerui
mei bibent/et vos ſitietis.comedent.i.delectabūtur
et apud apoſtolū.paſcha noſtrū immolatus eſt xp̄us
itaq3 epulemur.i.delectemur:quia paſſus eſt pro no
bis:delectari debemus in bonitate et maximo amo=
re quē oſtendit nobis quando paſſus eſt pro nobis.
hoc eſt enim quod maxime nos inflāmat ad amorem
eius. Eſt autem chriſtus paſcha noſtrū triplici de cā. Tres cauſe
Eſt enī paſcha quia ab ipſo tranſimus.ipſe enī ē prin
cipiū ſiue alpha:et q2 per ipſū tranſimus/quia ip̄e eſt
via:et quia ad ipſum tranſimus:quia ipſe eſt finis:q2
ipſe eſt veritas et vita:qui trāſire nos facit a vicijs ad
virtutes:a virtutib⁹ ad gloriā.et eſt paſcha per queʒ
tranſimus tanq̄ per viā:quia chriſtus eſt via:⁊ ē paſ=
cha ad quod tranſimus:quia xp̄us eſt veritas et vita
de modo autē epulandi ſubdit apo. Non in fermēto
veteri.i.in corruptione vicij:et ſubdiuidit fermentuʒ
dicens:neq3 in fermento malicie.i.male voluntatis ⁊
nequicie.i.peruerſe credulitatis. Nequā enī dicitur nequā q̄dē
quaſi non qui ſcʒ ſiue non aliquis:⁊ non aliquis eſt il
le qui non habet cognitionem dei ſiue fidem: ſed in
azimis ſinceritatis.i.ſincere volūtatis/et veritatis.i.
vere cognitionis/ſiue vere fidei.et licet cognitio p̄ce
dat bonum deſideriū/ſiue bonam voluntatē preferf
tū v̄itati ſiue cognitioni.quia plenitudo cognitiōis ſe
quitur bonitatē deſiderij.vnde dauid . A mandatis
tuis:ītellexi et ab impletione mandatoꝝ tuoꝝ.epula
ri ergo debemus in azimis ſinceritatis et veritatis.i.
delectari ī ipſo ī dilectione et cognitione ipſius:ſicut
et ipſe maxime delectatur in ſeipſo per cognitionem
et delectationem ſuipſius. Sed cum cibus iſte ſit ſū
me delectabilis cum habeat oē delectamentū/ et oīs
ſaporis ſuauitatem.videtur q maxime delectet illuʒ ꝯ hoc ar.
qui habet palatum cordis bene diſpoſitum:quia ci=
bus corporalis ſumme dulcis ſumme delectat pala=
tum corporale bene diſpoſitum.ergo corpus chriſti
cum ſit cibus ſumme delectabilis ſūme delectat illū
qui habet palatum cordis bene diſpoſitum:ſed qui=
cunq3 eſt in caritate habet palatuʒ cordis bene diſpo
ſitum.ergo quicunq3 in caritate māducat corpus cri=
ſti cum ſumma delectatione manducat ipſū. Sʒ ꝯtra ꝯ hoc ar.

preceptū eſt vt agn⁹ paſchalis comedatur cum lactu
cis agreſtibus.quod ſignificat q agnus q̄ tollit pec=
cata mūdi:comedendus eſt cū amaritudine penitētie
non ergo comeditur cuʒ ſumma delectatione ab eo q̄
Solutio. ipſuʒ comedit prout debet . Et cōcedim⁹ cū in ſe cib⁹
ille ſumme delectabilis eſt ⁊ ſumme delectat āgelos
in patria: ita tū q vnūquēq3 ſcd̄m gradū ſuū ⁊ capaci=
tatē:ſed nos dū ſum⁹ in via nō ſumme delectat. Cade
re enī poſſum⁹/⁊ peccata habem⁹/⁊ euaneſcere poſſu=
mus in ſuperbiam:q2 nimia leticia luxuriat in p̄ſum=
ptionē/⁊ ꝓpter hoc quaſi repreſſiuū habem⁹ ſcʒ ama=
Exemplū. ritudinē penitētie:Sicut in ſaporib⁹ vel medicinis ni
mis acutis ponunt repꝛſſiua / ſic ī comeſtione agni no=
ſtri ponitur amaritudo penitētie vt rep̄mat illā ieffa=
bilē delectationē.vn̄ in pſalmo.letetur cor meū: ecce
leticia: vt timeat nomē tuū:ecce repreſſio:ſimiliter in
alio pſalmo:exultate ei cū tremore:⁊ ī Job:qui fecit
vētis pōdus.i.ſpiritibus dedit repreſſiuū ne euaneſce
ꝯ dicta ar rent in ſuperbiā. Sed obijcit.ſi corp⁹ xp̄i a digne ſu=
mentib⁹ ſumitur cū amaritudine penitētie:ſed amari
tudo illa delet pctā mortalia:ergo multofortí⁹ ⁊ veni
alia: q̄ ex vi amaritudinis penitētie delentur venialia
pctā in ſumptiōe euchariſtie:q̄ nō ex vi euchariſtie de
lent venialia/ quod eſt ꝯ ſanctos q̄ dicūt q ſacramētū
euchariſtie/maxīe valet ad duo ſcʒ ad remiſſionē pctō
rū venialiū/⁊ ad augmentū gratie. ¶ Jtem ſup illud
prime ad co. Oia cōtingebāt illis ī figura.dicit aucto
ritas q ſignificatū dignius ⁊ melius eſt q̄ ſignificās:
ſed corpus chriſti q̄d traxit de virgine ſignificat vnita
tē eccleſie:ergo melior ⁊ dignior eſt vnitas eccleſie q̄
corp⁹ chriſti verū: ſed indignius ⁊ minus bonum non
facit magis bonum:ergo corpus chriſti non facit vni=
tatem eccleſie: ergo non aſſimilat nos deo: ergo non
purificat nos:et ita nō delet venialia. ¶ Jtem in euā
gelio. Spiritus eſt q̄ viuificat caro nō ꝓdeſt quicq̄: q̄
caro chriſti nō viuificat ſpiritualiter. q̄ non purificat
Solutio. nec viuificat nec dimittit pctā. ¶ Solutio.in ſūptiōe
euchariſtie nō oēs habētes caritatē poſſunt h̄re ama
ritudinē penitentie/vl' dolorē de peccatis vl' luctū:do
nū enī dei eſt.vn̄ iudicum primo:aza dixit patri ſuo:
terrā arentē dediſti michi iunge ⁊ irriguā ⁊ dedit ei
irriguū ſup̄⁹ ⁊ irriguū inferi⁹.i.luctū ꝓ dilectiōe pa=
trie et ꝓ peccatis.ī talib⁹ ergo q̄ nō habēt hmōi ama
ritudinē vl' luctū ex vi euchariſtie dimittunt venialia
aliq̄ń etiā h̄ńs caritatē hʒ amaritudinē que tū non de
let venialia magna:ſicut lignū:nō ei ſēp hmōi amari
tudo delet nimiū amorē vxoris ⁊ filioꝝ. et tunc ex vi
euchariſtie hmōi magna venialia quādoq3 dimittunt
¶ Preterea ſi ex vi amaritudinis penitētie dimittūt
non ſeq̄tur quin dimittant ei ex vi euchariſtie.vnū ei
bonum non expellit aliud:⁊ efficati⁹ dimittunt venia
Ad ſecūdo lia ꝑ illa duo bona:q̄ per alterū illoꝝ. ¶ Ad ſecūdo
obiectū. obiectū dicimus q vnitas eccl'ie melior ē q̄ corp⁹ xp̄i
ſed hoc habet calūniā:vnitas eccleſie dignior ē q̄ cor
pus xp̄i:q2 corpus xp̄i habet quandā dignitatē ſcʒ q ē
vnitū verbo:q̄ non ē eiuſdē generis cū aliqua digni=
tate q̄ ſit ī eccleſia.vn̄ nullā habet cōparationē ad ali
quā dignitatē eccl'ie.ſed hec ſine dubio vera ē: eccl'ia
ſiue vnitas eccl'ie melior ē q̄ corp⁹ xp̄i. ſed hec ē falſa
minus bonū non facit magis bonū.ſecundū q intelli
corp⁹ xp̄i ꝑ gitur facere ꝑ modū cauſe naturalis.aqua enī baptiſ
modū ſacra mi minus bona ē q̄ mundicia aīe.facit tū per modū
menti mū= ſacramenti ſiue materie mūdiciā anime. Sil'r et cor=
dificat. pus chriſti ꝑ modū ſacramēti ⁊ materie facit vnitatē
eccleſie ⁊ purificat ⁊ mundat: ſʒ per modū cauſe effi=
cientis ſolus deus mundat ⁊ dimittit pctā. ¶ Eodē= Ad tertio
modo dicim⁹ ad tertio obiectū.caro enī chriſti īquan obiectū.
tū caro non viuificat:ſed inquātū mūdiſſima ꝑ modū
ſacramenti et materie viuificat:ſʒ ſol⁹ ſpiritus ꝑ mo
dū cāe efficiētis viuificat. ¶ Sed cū duo ſint mōi mā
ducādi chriſtū ſcʒ ſacramentalis ⁊ ſpūalis. Queritur
vtrū vtroq3 illoꝝ modorū ſumpſerit chriſt⁹ corp⁹ ſuū
dicit enim q̄dā gloſa ſup leuiticum q chriſt⁹ p̄us ſum
pſit corp⁹ ſuū et poſtea dedit diſcipulis.et idē dr alia
glo.ſup ruth:et loquūt de ſacramētali ſūptiōe.aut q̄
ſūpſit xp̄s corp⁹ ſuū tm̄ ſacramētalit/aut ſacramētalit
⁊ ſpūalit.ſi tm̄ ſacramentalit:iſte mod⁹ ſumēdi cōis ē
et bonis et malis.q̄ apl'i dignius ſiue meliori mō ſūp
ſerunt corp⁹ xp̄i cū ipſū ſumpſerūt ſpūaliter q̄ ip̄e cri
ſtus:qd̄ videtur inconueniens.ſi vero ſūpſit corpus
ſuū ſpūaliter. Contra.ſumere corpus ſpūaliter ē cor=
pori xp̄i miſtice incorpari.īcorporari aūt corpori criſti
miſtice dr duobus modis. Primo modo dicit aliq̄s
incorpari corpori xp̄i miſtice cū incipit eē mēbrū cri=
ſti:conſtat q iſte modus non conuenit chriſto. Secū=
do cum magis ac magis īcorporat: ⁊ ſil'r iſte modus
nō cōuenit chriſto:q2 xp̄s ab inſtāti conceptionis ſue
tantā habuit grām quātā ⁊ mō hʒ. q̄ nullo mō ſūpſit
xp̄s corp⁹ ſuū ſpiritualiter. ¶ Jtē dictuʒ eſt ad augu
ſtinū.crede ⁊ manducabis me:nec tu me mutabis in
te ſicut cibum carnis tue:ſed tu mutaberis ī me:⁊ ī
telligitur hoc de ſpirituali māducatione:nō eī bonū
eſſet vt veritas criſti mutaretur in veritatē noſtrā.ſed
bonum eſſet vt veritas noſtra mutaret in eius verita
tem.ergo ſpiritualiter ſumit corpus xp̄i qui mutat ī
xp̄m. Sed xp̄us non eſt mutatus in xp̄m: quia nichil
mutatur in ſe.ergo xp̄s non ſūpſit corpus ſuum ſpiri
tualiter. ¶ Solutio.duplex eſt modus manducādi
xp̄m ſpiritualiter:duplex eſt enī corpus xp̄i:videlicet
corpus xp̄i qd̄ traxit de virgine : et corpus xp̄i miſti
cū quod eſt eccleſia ſiue vnitas eccl'e. Et de carne xp̄i De carne
miſtica vt dr petrus:intelligit hmōi auctoritas . Ca= xp̄i myſtica
ro mea vere eſt cibus et ſanguis meus vere eſt pot⁹: itelligit hᶜ
qui manducat carnem meam et bibit ſanguinē meū ꝓpō Caro
habet vitam eternam. Qui enim de vnitate eccleſie mea v̄e ē ci
eſt/viuit de eodem ſpiritu de quo et xp̄us viuit.ſecū= bus.⁊c.
dum hoc māducare corpus xp̄i ſpiritualititer ē eccle māducare
ſie incorporari.i. eſſe de vnitate eccleſie vl' īcipere eē corpus xp̄i
membrū xp̄i:vel magis ac magis ei vniri.et hoc mo= ſpūalit p°°
do xp̄us ſumpſit corpus ſuum ſpiritualiter. Secūdo māducare
modo ſpiritualiter manducare corpus xp̄i eſt per fi= corpus xp̄i
dem incarnationis eius ei vniri et aſſimilari: et dele= ſpūalit ſcd̄o
ctari in hoc q ipſe factus eſt homo pro nobis. valde modo.
enim delectabilis eſt nobis eius humanitas.q autē
ꝑ fidē ei aſſimilemur multis ꝓbat auctoritatib⁹. di=
cit enī beatus iohannes.hec eī eſt victoria que vincit
mundum fides noſtra.quis eſt autem qui vincit mū=
dum niſi qui credit q ieſus eſt fili⁹ dei:et in euāgelio
dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui credūt in
nomine eius.et ita fides aſſimilat.ſecundum ergo q
manducare xp̄m ſpiritualiter ē per fidem incarnatio
nis eius ei vniri et aſſimilari : et in eius humanitate
delectari.primus modus eſt quaſi pars huius ſecun=
di modi:et ſm̄ hoc poſſunt intelligi iſte auctoritates
Caro mea vere eſt cibus. Qui manducat carnē meā
et bibit meum ſanguinē habet vitā eternā . de carne
xp̄i vera quā traxit de virgine.per fidem enī īcarna=
tionis viuimus ſpiritualiter.ergo ſecundo mō xp̄us

sũpsit corpꝰ suũ spiritualiter prout manducare sumitur in semiplena significatiõe scz p delectari. sicut mõ et angeli manducant corpus christi. i. delectant̃ i hũanitate xp̃i. Similiter et xp̃s cũ sit maximus cognitor sui et magnꝰ amator: maxime delectat̃ in humanitate sua. vñ ẽm hunc modũ manducandi spiritualit̃ ipe non mutatur in se. auctoritas enĩ illa intelligit̃ quantum ad modũ manducãdi quẽ hñt homines q̃ idigẽt vt mutent̃ in ipsũ corporaliter. et sic p hanc distictionẽ patet solutio ad obiecta.

Queritur. ¶ Querit̃ postea vtrum corpꝰ xp̃i sũptũ in magna quantitate satiet corpalit̃.

Af q non. videtur q nõ. Qr dt augustinꝰ q cibus ille non transit in ventrẽ: sed in mentem. ergo nõ nutrit nec satiat

Secundo. corpaliter. ¶ Itẽ nichil ẽ ibi de pane nisi accidentia: sed sola substantia nutrit: cibꝰ ergo ille nõ nutrit cor-

In oppoᵐ pus. ¶ Sed contra. post masticationẽ forme qñ desinit eẽ forma panis ibi desinit esse corpus xp̃i. aut ergo forme ille accidentales euanescunt penitꝰ/ aut resoluũtur in aliquos humores in quos resolueret̃ panis si ibi eẽt. si euanescũt penitꝰ. Contra. si contingat

si aliq̃s euomat corpus xp̃i: ille vomitus debz ɔburi. aliquẽ statim post sumptionẽ dñici corpis euomere/ p̃cipitur vt vomitus ille cõburatur: et oẽs cineres reponentur in mundo loco tã q̃ reliquie. ergo aliquid remanet de formis illis post cõbustionẽ. eadẽ ratiõe aliquid remanet de formis illis post masticationez. s.

Secundo. aliq̃s humor. et sic cibus ille nutrit corpalit̃. ¶ Preterea. si nichil penitus remaneret: ergo haberet locũ obiectio hereticorũ q̃ dicunt q si tantũ esset corpꝰ xp̃i quantus esset mons maximus: diu est q consũptꝰ fuisset. Certũ est enim q panis de quo conficit̃ corpꝰ xp̃i ex elementis est: et quotidie multũ de elemẽtis consumitur in panibus ex quibus ɔficitur corpꝰ. ergo si nulla sit resolutio in elementa de formis accidentalibus panis que manẽt cũ ɔstat q corpus xp̃i nullo mõ resoluatur in elementa: videtur q nulla fiat deperditio elementoꝝ: et nulla restauratio/ et sic tandẽ poterit fieri mutatio omniũ elemẽtoꝝ in corpus. et sic desineret esse mundus per sumptionem corpis christi.

Rʳ ad q̃stum. ¶ Ad hoc posset dici q cibus ille nõ satiat. ¶ Et ad illud quod queritur q forme ille euanescant vl̃ resol

Ad primã rõez i oppᵐ uant̃ in aliquos humores: potest dici vtroq mõ. euanescunt enim si deus vult/ et resoluuntur in aliqua si deus vult nec est querẽda natura hic: quia transsub=

põt dici q accıᵃ nutriunt i sacramento. stantiatio ista supra naturam ẽ. vel potest esse q cibꝰ ille nutrit̃ et satiat corpaliter quantũ ad formas non quantũ ad corpus xp̃i: qr potius est cibus mentis q̃ ventris. et hic dt aug. q quidã satiantur et inebriant̃ corpaliter tali cibo. super illũ locuz epistole ad coꝝ. ɔuenientibus vobis in mensa iam nõ ẽ dñicã cenã mãducare. qm̃ quidã alter esurit/ alter quidã ebrius est. dt enĩ inno. papa in quodã tractatu quẽ fecit de officio misse q forme ille resoluũt̃ in eosdẽ humores i q̃s resolueret̃ panis si ibi eẽt. corpꝰ aũt xp̃i nõ nutrit corporaliter: desinit aũt eẽ ibi corpꝰ xp̃i: q̃cito desinit forma panis eẽ. nec ẽ dicendũ q desinẽte forma panis eẽ ascẽdat corpꝰ xp̃i i celũ: aut sacerdote ɔferẽte hec verba: hoc ẽ corpꝰ meũ: descẽdat corpꝰ xp̃i de celo. Sz si

Hãc opiõnẽ sequitur okam. cut diceret̃ ẽm vnã opinionẽ q ex sola oppositiõe colorati ad visũ sine aliq̃ mutatione aeris sit imago colorati in oculo: ita ex ɔlatiõe hoꝝ verboꝝ: hoc est corpus meũ: debito modo facta a sacerdote sine aliq̃ descensu vel motu ẽ corpꝰ xp̃i i altari. ⁊ sine aliq̃ ascensu forma panis desinẽte eẽ ẽ corpus xp̃i i celo qd̃ prius erat sub illa forma/ ⁊ tũc non ẽ. ¶ Ad vltimã. notandũ ẽ q tribꝰ de causis noluit xp̃s dare corpꝰ suuz sub alia forma/ q̃ sub forma panis. ¶ Prima est vt fides habeat meritũ. ¶ Scd̃a ẽ ne abhorreret gustꝰ qd̃ teneret manꝰ. ¶ Tertia ẽ ne insultarent i nobis heretici q comederemꝰ carnes crudas. ¶ Quartã possumꝰ assignare ex ip̃o textu euãgelij: ne videlz intelligeret̃ cibus ille eẽ carnalis. nõ ẽ ei carnalis/ sz potiꝰ spũalis dt ei dñs. Sp̃s ẽ q̃ viuificat/ caro nõ ɔdest q̃d q̃. ac si diceret. cibus est spiritualis non carnalis.

¶ De fractiõe forme/ ⁊ q̃re i tres ptes diuidit̃ hostia

Quarto capitulo q̃rit̃ de forma sub q̃ ẽ corpꝰ xp̃i. Et ẽ p̃ma q̃stio vtrum sub totali illa forma ita sit corpꝰ xp̃i: q sub qualibz pte vl̃ nulla. ¶ Scd̃a ẽ q̃lit̃ ibi sint accidẽtia sine subiecto ¶ Tertia q̃d significẽt ille tres ptes i q̃s diuidit̃. Circa p̃mũ ɔbat̃ q xp̃s ita est sub totali forma q sub nulla pte p se: qr ad hoc sacramẽtũ exigit̃ itẽtio sicut ⁊ ad alia: sz itẽtio sacerdotis ẽ ad ɔsecrationẽ hostie total̃: ita q ad nullã ptẽ p se. g̃ corpꝰ xp̃i ẽ sub totali forma. ita q sub nulla pte p se. ¶ Sz ɔ. cũ frãgit̃ hostia xp̃s ẽ sub q̃libz pte p se et exvi ɔsecratõis. g̃ q̃libz ps hostie p se ɔsecrata fuit p se. g̃ ⁊ añ diuisionẽ erat xp̃s sub q̃libz pte p se. ¶ Solutio. notãdũ ẽ q i hoc sacramẽto q̃dã sũt ẽm naturã Solutio. q̃dã supra naturã lz nõ supra itellectũ. q̃dã supra rõez ⁊ itellectũ. scd̃m naturã sũt ibi accidẽtia i loco defminato. supra naturã sũt ibi accidentia sine subiecto: vt color/ sapor rotũditas: ⁊ hmõi. hoc aũt ẽ supra naturã sz nõ supra itellectũ: qr itellectꝰ bñ itelligit accidẽtia sine subiecto p abstractionẽ. vñ cũ itellectꝰ possit itelligere accidentia sine subiecto. deus p̃t illa facere sine subiecto: potẽtior ei deꝰ ẽ i opãdo: q̃ itellectꝰ i itelligẽdo. supra naturã ⁊ itellectũ est ibi etiã xp̃s i tanta quantitate in quanta est in celo/ ⁊ non excedit terminos illius forme parue: hoc autẽ est supra naturam ⁊ intelligẽtiã: sicut dicit damas. fit opatio supra rõnẽ ⁊ intelligẽtiã. dicimꝰ g̃ q sub illa totali forma ẽ xp̃s: ita q sub nulla pte p se: tñ cũ frãgit̃ hostia ẽ integer xp̃s sub q̃libet pte per se/ ⁊ hoc nõ est tm̃ ex cõsecratiõe: sz ex ɔsecratiõe ⁊ confractione: cõsecrata enĩ fuit q̃libet pars in toto suo/ ⁊ est sic̃ in speculo: sicut enim in speculo integro est vna sola ymago: tamen ipso fracto in qualibet pte resultat ymago: ita sub totali forma est xp̃s q̃ est ymago dei patris: immo veritas ipsius ymaginis que est filius dei. vnde sicut ex oppositione rei ad diuersas partes speculi: resultant diuerse ymagines: ita ex prolatione verboꝝ que precessit/ ⁊ fractiõe forme consecrate resultat christus in diuersis partibꝰ hostie: rebus igitur ɔsideratis in se sacramentũ istud plenum est miraculis: sed cõsiderata potẽtia dei vt dicit Augustinus. desinunt esse miracula. ¶ Post hoc sciendum q illa accidẽtia que vidẽtur sunt ibi sine subiecto/ non enim sunt in corpore xp̃i: sed assistũt ei ⁊ velant ipsum vt fides habeat meritum. vnde fallit ibi locus a coniugatis. Nõ enĩ sequitur albedo est: g̃ albuz est: ibi enim est albedo/ et tamen nichil est ea album. ¶ Sed contra. Ibi est fractio ⁊ ea est aliquid fractuz quod probatur. dicit enĩ Augustinus q cũ xp̃s mãducatur reficit/ non deficit ⁊ cum ipsum mãducamus nõ partes de ipso facimus/ ⁊ hoc quidẽ in sacramẽto fit: g̃ in sacramẽto fit fractio: g̃ forma ibi frãgit̃ ⁊ ita fractio ibi est/ ⁊ aliq̃d ea est fractũ: Eadẽ ratione cũ albedo sit ibi aliq̃a est ea album. ¶ Item dominus dixit. accipite et diuidite iter vos: vt habet̃ in luca. ergo aliq̃d ibi diuidebatur: ⁊ ita ibi erat diuisio et aliquid ea

Siĩtudo ð speculo.

Locꝰ a ɔiugat̃ fallit i sacramẽto altaris.

vult ɔbare hic autor q aliq̃d sit albũ albedie q̃ ẽ in sacramento.

diuisum. eadẽ ratione cum sit ibi albedo/ aliquid est

Solut̃ pre dictũ argumentũ. ea albuz. ¶ Solutio. quedam sunt accidentia que p alia accidentia insunt subiectis: quedam que non per alia. verbi gratia: albedo inest corpori non per aliud accidens: disgregatio vero inest corpori p albedinem. vñ cũ ibi nõ sit substantia panis albedo ibi est et tñ nichil ẽ ea albũ: qr nulla substãtia: sz ibi ẽ disgregatio ⁊ aliquid est ea disgregans scz albedo. eodẽ modo ibi ẽ fractio et aliquid est ea fractum/ quia fractio inest substantie mediãte continuitate: vnde cum ibi sit continuitas: vere dr q ibi est fractum aliquid

q̃rit̃ vtrꝝ corpꝰ xp̃i videatur. fractione illa. et sic patet q nõ est simile de albedine et fractione. ¶ Sed querit̃ vtrũ corpꝰ christi videat̃ sub illo colore vel mediante illo colore. videt̃ q sic:

Af q sic. quia sacerdos tenet corpꝰ christi. g̃ tãgit corpꝰ xp̃i. g̃ eadẽ rõe videt corpus christi: qr qua rõne ibi ẽ tactus

Secundo. sensus/ eadẽ ratione et visus. ¶ Itẽ. oẽs fideles conant̃ ad hoc vt videãt xp̃m. ergo ɔ nichilo conarent̃:

In oppoᵐ nisi possẽt eũ videre. ¶ Sed contra. nichil videt̃ nisi

Rñsio ad q̃situ q corpus xp̃i i sacramẽto videt̃ sz q̃d sz nõ simpl̃r. sub forma ɔpria videatur: sed corpus xp̃i nõ videtur ibi sub forma ɔpria. ergo non videtur. qd̃ cõcedimꝰ. Videt̃ tñ secundũ q̃d: qr videt̃ velatũ: sed nõ sequitur ergo videt̃: sicut non seq̃t̃: iste videt manũ cirothecatã istius: ergo videt manũ istius. ¶ Nec valet hec ar-

Ad primã rõnem. gumentatio: sacerdos tenet corpus christi: g̃ tangit: qr verbũ tenendi nõ iportat aliquã imediationẽ: sed hoc verbum tangit importat secundũ q dicit sensuz et melius est q videamꝰ corpꝰ xp̃i tm̃ ẽm quid q̃ simpliciter. qr ex hoc q non videt̃ simpliciter: auget̃ meritũ fidei. ¶ Tertio queritur quid ille tres partes si-

ps euchari stie missa in calicẽ q̃d s̃t gnificent in quas diuiditur hostia. diuidit̃ aũt forma panis in tres partes. et vna pars mittitur in calicem et significat ps illa ptẽ eccl̃ie illam que adhuc viuit in terra. vñ ponit̃ in calice: qr vita cuiuslibet in sanguine est: vt habet̃ in leuitico. Itẽ. calix significat passiones huiꝰ scl̃i. vñ i euãgelio. potestis bibere calicẽ quẽ ego bibiturus sũ. ⁊ iterũ: taranseat a me calix iste. et

due ptes eucharistie q̃ resuant̃ supra calicez q̃d significent. ɔpter hoc pars missa in calicẽ significat ptẽ illã bonorum qui adhuc viuunt in pressuris huius seculi. Alie due partes significant duas partes bonoꝝ q̃ mortui sũt. Quidã enĩ sũt in purgatorio/ alij sũt in paradiso. vna ps earũ q̃ nõ ponit̃ in calicẽ offertur ad liberationem eorum q̃ sunt in purgatorio: alia ad gratiarum actionẽ/ quãtum ad illos qui sunt in paradiso. tñ papa dicit q altera illaꝝ partiũ significat cõmuniter oẽs mortuos. alia significat corpꝰ xp̃i verum qd̃ traxit de virgine. ¶ Sed queri solet vtrũ hec pars sit illa: qd̃ videtur: quia quod sumit iste sumit ille. esto q a diuersis sumantur ille due partes. Sed sciendum q in

Nõ regulã gñalẽ. hoc sacramẽto generalis regula est q̃ ea q̃ significant corruptionem vel mutationẽ ad solã formam pertinent: atteri/ diuidi/ frangi ⁊ hmõi. Ea vero que significant sũptionẽ vel acceptionẽ ad formã pertinent vl̃ ad corpus christi. ɔprie ergo loquẽdo hec pars nõ est illa: quia participatio respicit tantum formã. vnde nõ sequitur qd̃ sumit iste sumit ille. ergo hec pars ẽ illa: et est fallatia ɔsequentis. sumi enim et mãducari per

Corpꝰ xp̃i mãducat̃ ⁊ nõ manducatur. tinent tam ad formaz q̃ ad corpus christi. vnde dicit augustinus. q ipsũ corpus christi manducatur ⁊ ip̃m non manducatur. manducatur inuisibiliter: non manducatur visibiliter.

¶ De diuersitate accipientium corpus christi.

Quinto capitulo queritur de diuersitate accipiẽtium corpus christi. et diuiditur capitulũ istud in septem. Primo enim est querendũ vtrũ existẽs in peccato mortali possit accipere corpus xp̃i sine pctõ. Secundo vtrũ sacerdos possit dare sine pctõ corpus xp̃i ei quẽ scit esse in mortali pctõ. Tertio vtrum illi q̃ sunt in pctõ mortali possunt videre et tangere corpꝰ xp̃i sine pctõ. Quarto in quo casu danda est simplex hostia pro corpore xp̃i. Quinto quale corpus xp̃i acceperunt apostoli. Sexto de auctoritatibus canonis in missa. Septimo et vltimo de ɔtentione inter grecos et latinos. Circa primum ɔbatur: q quicunq ac-

af q q̃cũq accipit corpꝰ xp̃i i pctõ mortali peccat mortaliter. cipit corpus xp̃i in pctõ mortali peccat mortaliter. qr super primã ad coꝝ. dicit auctoritas. si fides desit vel caritas iudicium sibi manducat et bibit: et loquitur de accipiẽte corpus xp̃i: sed si ẽ in pctõ mortali deest fides vel caritas ⁊ e conuerso. ergo qui accipit existens in pctõ mortali/ iudicium sibi manducat et bibit. i. iudicium damnationis. ergo quicunq accipit corpus xp̃i in pctõ mortali peccat mortaliter. ergo quicunq accipit dubitat an habeat caritatem: quia nullus scit an habet caritatem: vel paucissimi sciunt: et ita quicũq accipit dubitat an habeat pctm̃ mortale: sed scit q sumere corpus xp̃i in pctõ mortali est peccatum mortale: g̃ dubitat an sumere corpus christi sit ei mortale: et sumit. ergo quicunq accipit corpus christi facit quiddam de quo dubitat an sit mortale: sed regula est q quicunq facit quiddam de quo dubitat: an sit peccatum mortale: peccat mortaliter. ergo quicũq accipit corpus christi peccat mortaliter. et hoc manifeste falsum. ¶ Propter hoc forte dicetur q sumere corpus christi in pctõ mortali nõ ẽ peccatũ in nesciẽte: sed sumere sciẽter in peccato mortali/ est mortale.

Improbat̃ solutio. ¶ Sed ɔtra. Sumere corpus christi in peccato mortali non est malũ in genere: g̃ neq scienter sumere est malũ in genere: quia qd̃ dicit̃ in gñe scienter circũstantia est que non facit genus peccati: sed agg̃uat peccatum.

Quinq gñã actionũ voluntariaꝝ ¶ Item quinq sunt genera actionũ voluntariarum. Est enĩ quedã secundũ se bona/ quedã bona i genere/ quedã secundũ se mala/ quedã mala in genere/ q̃dam indifferens: nullũ istoꝝ generum facit malũ circũstantia scientie: qr diligere deũ super omnia sciẽter nõ est malum. ¶ Item dare elemosinã sciẽter nõ est malum. ¶ Item fornicari sciẽter non facit malum in genere propter sciẽtie circunstantiã. ¶ Similiter interficere hominẽ scienter non fit malum in genere ɔpter scientiã. ¶ Similiter ire per viam scienter nõ fit malũ ɔpter scientiã: g̃ cum sumere corpus xp̃i in mortali sit actio voluntaria ɔpter circunstãtiã scientie non fit malũ: g̃ cũ sumere corpus christi i mortali peccato nõ sit malum in se/ neq sciẽter sumere in peccato mortali est malum: qr manifeste falsum est. ¶ Solutio. Ad

Ad primũ primo obiectũ dicendũ est q sumere corpus christi in peccato mortali nõ est malũ in genere: quia si aliquis probabiliter credat se nõ habere peccatũ mortale: licet habeat/ sumere corpus xp̃i nõ est ei peccatuz. ⁊ hec auctoritas si desit fides vel caritas iudiciũ sibi mãducat ⁊ bibit/ intelligenda est si desit in consciẽtia. i. si credat se habere peccatum mortale: sed si credit probabiliter se non habere: non peccat accipiendo. vnde nõ est verum q omnis accipiens peccet: sed qui scienter accipit i peccato mortali: vel q̃ credit se habere pctm̃

Ad secũdũ mortale. ¶ Ad vltĩo obiectũ dicimꝰ q ẽ q̃ddã malũ i gñe q̃d recipit recõpensationẽ: sicut iterficere hoĩem.

vnde interficere hominē sciēter potest fieri meritorie: qꝛ hoc recipit recōpensationē. alter enī non saluaretur respublica/nisi punirentur malefactores in talibus. ergo circunstantia scientie non facit maliciam generis: sed vbi nō est recōpensatio: ipa quidā circūstantia scientie nouā intentionem addit: que intētio est forma operis vbi circunstantia scientie facit maliciā operis. vñ cū sumere corpꝰ christi in mortali scienter non recipiat recōpensationem: nō potest fieri nisi mala intentione ⁊ cū contēptu dei facit maliciā operis/et licet nullum illorū in genere de quibus exēplificatum est faciat malum: non sequik tamē quin aliquod opus contēptum sub aliq̄ illoꝝ faciat malum.

¶ Utrum sacerdos debeat dare corpus christi et quem scit in peccato mortali.

SEcundo querik vtrum sacerdos debeat dare corpus christi ei quē scit in peccato mortali. et dicik ꝙ si notorius sit ille peccator vt publicus vsurarius et publicꝰ incēdiariꝰ: vel aliquid tale: non debet ei dare nec in occulto nec in publico. Sed si nō sit notorius debet ei dare in publico: exēplo dñi qui dedit corpus suū iude qn̄ nō erat manifestus. si enī sacerdos posset denegare ei corpus christi qui nō est notorius multa mala prouenirent inde. scādalisarētur ei fideles dicentes: eadē rōe posset et nobis denegare: ⁊ ita rumperetur vnitas ecclesie: q̄ maxime cōseruāda est. ¶ Item. sacerdotes cupidi indifferēter denegarent et bonis ⁊ malis/nisi darēt eis pecuniā: et ita multa enormia fierēt in ecclesia. ꝓpterea ī manifesto debet dare sacerdos corpꝰ christi ei quē scit esse in peccato mortali: si ille petat et nō sit notoriꝰ ¶ Sed cōtra. sacerdos est medicus spiritualis: sed si medicus corporalis daret alicui egroto medicinā corporalē de qua sciret illū egrotū esse moriturum peccaret cōtra artē suā. ergo si sacerdos dat corpus christi qđ ē medicina spiritualis alicui quē scit peccare mortaliter ex acceptiōe facit contra artē suā: et ita contra legē dei. et ita peccat mortaliter. ¶ Itē. si ꝓiceret corpꝰ christi in sentinā corporalē: peccaret mortaliter: ergo multofortiꝰ si ꝓiciat in sentinā pctī/peccat mortaliter. ergo nō pt dare ei quē scit eē in pctō mortali quin peccet mortaliter. ¶ Itē. de. duobꝰ malis minus est eligendū: sed minus malū ē ꝙ ille credak malus eē q̄ ꝙ ille idē peccet mortaliter: sed si nō dat suspitio erit ꝙ ille sit malus: si dat ille peccabit mortaliter. ergo meliꝰ ē nō dare. i. minus malum q̄ dare. ¶ Itē. si daret ī occulto peccaret mortaliter. ergo faceret cōtra veritatē vite: sed veritas vite nō dimittenda ē ꝓpter scandalū. ergo si in maīfesto dat peccat mortaliter. Solutio. Ad pmo ergo obiectū dicimꝰ ꝙ sacerdos nō tā dat corpꝰ christi q̄ reddit: et ei dispensator ē sacramentoꝝ ecclesie/ ⁊ dispēsat fidelibus sacramēta q̄ ipoꝝ sunt: vñ isti reddit qđ suū ē. vñ nō ē simile de medico corpali: sz si medicus hēret aliquā medicinā q̄ esset egroti quā caperet egrotus de manu medici ipo iuito/tūc non peccaret medicꝰ: lz egrotꝰ morerek de medicina illa. eodēmō soluēdū ē. ¶ Ad scđo obiectū dr ꝙ sacerdos nō ꝓicit corpꝰ christi ī sentinā peccati: sz ipe accipiēs ꝓicit q̄ ī uito sacerdote accipit ¶ Ad tertio ob. dr ꝙ sacerdos de duobꝰ malis minus malū eligit: qꝛ minꝰ malū est dare q̄ scandalisare aliq̄s et rūpere vnitatē eccl'ie que nullo mō scindi dz. Hec ē eī tunica dñi icōsutilis quā noluit dñs diuidi: sz accipiens corpꝰ christi ī peccato mortali maius malū eligit: qꝛ minꝰ malū eēt ꝙ suspitio mali haberek de ipo q̄ ꝙ ipe acciperet corpꝰ christi. ¶ Ad vltimo obiectū dicimꝰ ꝙ in occulto non dz dare: qꝛ tenetur ei ꝓuidere/⁊ potest ei prouidere sine scādalo alioꝝ: sed ī manifesto non pt ei sic ꝓuidere saluo scādalo alioꝝ. vñ non est simile. ¶ Sed adhuc videtur posse ꝓbari ꝙ sacerdos tenetur nō dare eucharistiā ei quē scit esse in mortali peccato. est enī regula nature: ne facias alij qđ tibi nō vis fieri. sz si sacerdos esset ī statu illiꝰ q̄ indignꝰ petit corpꝰ christi: deberet velle sibi non dari: qꝛ sibi dari corpꝰ christi: eēt ei nociuum saltē ꝑ acceptionē. ergo nō dz ei dare corpꝰ xpi quē scit esse in pctō mortali: qꝛ regula illa sic intelligitur. non facias alij qđ debes nō velle fieri tibi. ¶ Itē. dt augustinus ꝙ nō dz reddi furioso gladiꝰ suus ne iterficiat se corpaliter: ergo multofortiꝰ nō dz dari eucharistia furioso spūali: scz peccatori ne se īterficiat spūaliter: qꝛ lōge magis periculosa ē mors spūalis q̄ corporalis. ¶ Solutio. regula illa nō sic itelligenda est: non facias alij qđ debes nō velle fieri tibi: sed sic: ne facias alij qđ debes vel teneris velle tibi nō fieri: sed si sacerdos eēt in statu indigne petentis in publico eucharistiā nec velle deberet sibi dari: qꝛ hoc eēt sibi nociuum/nec deberet velle sibi nō dari: qꝛ hoc esset ꝓximo nociuū/peccaret ei sacerdos si nō daret qꝛ scandalisaret alios/ lz ergo sibi non dari esset vtile ei: qꝛ tamen alij nociuum nō deberet illud velle simpliciter. et sic patet solutio ad primo obiectum. ¶ Ad secundo obiectum dicimꝰ ꝙ nō est simile de furioso corporali et furioso spirituali: qꝛ furiosus corporaliter totalik est furiosꝰ: sed furiosus spiritualiter tm̄ secūdū quid est furiosus. est ei furiosus quātū ad iudiciū electiōis nō quātum ad iudicium discretionis/vel furiosus est quantum ad sensum spiritualem ⁊ affectum: nō quantum ad rationis vsum.

[Margin: occulto peccatori dandū est corpꝰ xpi publice. — Af ꝙ nō sit publice dādū corpus xpi pctōri occulto. — Secundo. — Tertio. — Quarto. — ad pmo obiectū. — Ad secūdū — Ad tertiū. — eccl'a catholica est tunica dñi icōsutilis. — Ad quartū — Af iterū ꝙ sacerdos tenek nō dare corpus xpi pcōri occulto petēti publice. — ad argumē taīmediate pcedētia R ad pmū. — Ad secūdū]

¶ Utrum peccent mortaliter aspiciendo corpus christi ⁊ tangendo illi qui sunt in mortali peccato.

TErtio capitulo queritur vtrū peccent mortaliter (aspiciendo corpus christi vel tangendo) illi qui sunt ī mortali pctō. Probatur ꝙ sic: quia ī sexto primi regum habek ꝙ de bethsamitibus percussi sunt lxx. viri ⁊ quinq̄ milia plebis eo ꝙ vidissent archā domini: sed illa archa materialis significabat christuz in quo sunt omnes thesauri sapiētie et sciētie dei abscōditi: ergo si presumptio fuit indignis videre illā archam materialē: multofortius presumptio est indignis aspicere archā spūalez scz corpus christi: ergo quicūq̄ ī pctō mortali aspiciūt corpꝰ xpi/peccāt mortalik cū psumāt ⁊ hoc manifeste falsū. ¶ Itē q̄rik quare tāgere corpꝰ xpi est pctm̄ mortale īdigno ⁊ nō aspicere: ꝙ enī tāgere sit peccatū mortale ei q̄ tāgit dū est in peccato mortali/probak: qꝛ vt habek in sexto secūdi regū. Interijt Oza eo ꝙ tetigit archā: ergo quicūq̄ in peccato mortali tāgit archam spiritualem scz corpus christi/dignꝰ est morte: ergo peccat mortaliter. ¶ Sed contra. iste sacerdos q̄ est in peccato mortali videt corpꝰ christi cadere ⁊ subleuat ipsum ex sola reuerētia christi corporis et ex puritate fidei: ergo cū hmōi tangere nullam causam habeat nisi honestam: non est peccatū. ¶ Solutio. Ad pmo ergo obiectū dicimus ꝙ aspicere corpus christi nō est pctm̄: immo bonū est: quia cum caritas vt dicit Augustinꝰ. idē sit qđ desideriū vidēdi deū et fruendi deo: aspicere corpus christi ꝓuocatiuuz est ad dilectionē dei. vnde per hmōi aspicere exercitat et preparat se ad dilectionē/ ⁊ multoꝝ petitiones exaudiūtur in ipsa visione corporis christi. vnde multis infunditur tūc gratia. Quod significatum fuit in libro numeroꝝ: vbi illi q̄ aspiciebant serpentē eneum liberabantur a morsibus serpentum ignitoꝝ: ꝙ vero viri bethsamite percussi fuerunt qꝛ viderunt archam dñi hoc non fuit ex indignitate eoꝝ: sed quia prohibitum erat eis ne viderēt. vnde in. iiij. numeroꝝ: precepit dominus vt Aaron ⁊ filij eius in amotione castroꝝ īgrederenk tabernaculū ⁊ inuoluerent vasa tabernaculi/⁊ sic inuoluta traderent caathitis ad portandū: vnde caathite non debebant videre: nec tangere vasa sanctuarij ne morerenk: fuit autem eis prohibitum in signum ꝙ simplicibus nō licet perscrutari archana dei quia prescrutator maiestatis opprimek a gloria. Est enī dupliciter videre deū. vno modo per fidē. et hoc licet cuilibet ¶ Alio mō per scrutiniū et hoc nō licet sed solūmodo perfectis. vñ signāter dictū est ꝙ quinq̄ milia plebis percussa sunt: quia plebi nō licet videre deū per scrutiniū: et licet aspicere corpus christi nō sit peccatū indignis: tñ tāgere corpus christi peccatū est indignis: duplici rōne. Prima est qꝛ deꝰ iniquos odio habet. vnde sicut caritas exigit cōiunctionē: sic odiū sepationē et elongationē: ⁊ propter hoc dicitur in luca. publicanus a longe stans presumit ergo qui ei ita appropinquat vt ipsū tangat cū sit indignus. vñ indigno peccatū est tangere. alia rōne: quia vt dicit ieronymus sup malachiā: panē pollutū comedit q̄ ad altare dei indignus accedit. naturaliter enī ex contactu polluti: polluik illud qđ tangik. vnde qui pollutꝰ est et tangit corpus christi quantū in ipso est ipm polluit/vnde mortaliter peccat: qui vero ex sola reuerētia tangit corpus christi sicut ille qui sublenat nō peccat licet sit indignus: sed sacerdotes indigni qui celebrant peccant mortaliter: quia vel celebrāt vt habeāt oblationes: vel ne incurrant infamiā: vel ex alia aliq̄ libidine ¶ De sacerdotibꝰ xo qui nocturnā patiunk pollutionē dicik generaliter: ꝙ non debent celebrare nisi cōfessi sint: vel aliquā satisfactionē fecerint prius nisi necessitas cogat ⁊ tūc conteri debēt et dolere. huiusmodi enī pollutio semper habet causā inhonestā. aut enī ex turpi ymaginatione precedēte: aut ex crapula: aut ex natura volente se exonerare: et tunc non est ex natura indita: sed ex natura corrupta. vnde ibi locū habet illa auctoritas. bonarū mentiū est ibi culpā agnoscere vbi culpa nō est.

[Margin: af ꝙ sit peccatū aspicē eucharistiā ī pctō mortali. — Ad primū obiectū. — Serpens eneꝰ fuit figura corporis xpi. — Dupl'r pōt videri deꝰ. — Peccant q̄ corpꝰ xpi tāgunt ī pctō — de sacerdotibꝰ q̄ nocturnā pollutiōez passi sunt. — Vñ ꝓuenit sepe pollutio.]

¶ Queritur in quo casu danda sit simplex hostia pro eucharistia.

CIrca quartū capitulū querik in quo casu danda sit simplex hostia pro eucharistia. Secūdo de illo qui est ī peccato mortali ⁊ petit simplicē hostiā. et sacerdos deceptus dat ei eucharistiā et ille accipit an peccet accipiēdo. Tertio de laborāte in extremis et petente eucharistiā a sacerdote nō habēte hostiā ꝯsecratā. vtꝝ debeat ei dari hostia simplex. Quarto vtꝝ sacerdos debeat dare simplicē hostiā si nō habet cōsecratā alicui infirmo/vel decrepito qui qualibet dñica cōmunicat propter securitatē. Quinto quādo debet sumi corpus christi. Sexto vtrū digne sumēs corpus christi mereatur nō solū vitā eternā: sed etiā vitā istā temporalē. Quātū ad primo quesitū videk ꝙ in predicto casu dāda ē simplex hostia pro eucharistia: videlicz qn̄ aliq̄s quē scit sacerdos eē in pctō mortali petit in publico eucharistiā a sacerdote: qꝛ nō ob aliā causā dicebatur ꝙ debebat ei dari corpus christi in publico nisi propter vitandū scandalū: sed dando simplicē hostiā vitat scandalū: et nō proijcit corpus christi in sentinā diaboli: ergo in predicto casu sacerdos non debet dare corpus christi: sed hostiā nō ꝯsecratā. ¶ Sz cōtra. dñs dedit corpus suū iude. et in hoc facto vt dicunt sancti instruxit sacerdotes vt nō denegēt sacramēta ecclesiastica eis qui non sūt notorij: ergo iste sacerdos debet deū imitari in hoc: ergo debet dare isti corpus christi: nō ergo simplicē hostiā. ¶ Itē ioek. quis scit si conuertak et ignoscat deus et relinquat post se benedictionē. potest enī deus in momēto visitare istū nescit enī tarda molimina spūssancti gratia: potest ergo iste in momēto penitere et conteri et hoc nescit sacerdos: ergo nescit an iste sit in peccato mortal vel nō sz si nō est ī pctō mortali: nocet ei sacerdos denegādo corpꝰ xpi/ vel nō dando quod sibi nō prodesset: ergo nescit sacerdos an peccet nō dando: an nō peccet: constat enī ꝙ si nocet ei peccat: ergo et si nō dat peccat: qꝛ quicunq̄ facit aliquid de quo nescit an sit peccatum an non peccat: si facit illud. ¶ Item simulatio inutilis non est facienda sed si iste quem scit sacerdos esse in peccato mortali: accipit simplicem hostiam et credit se accipere corpus christi non minus peccat q̄ si acciperet corpus christi: ergo simulatio sacerdotis: q̄ simulat se dare corpus christi inutilis est: ergo nō faciēda/quod cōcedimus. Unde. tribꝰ de causis debet dare corpus christi sacerdos isti/videlicet qꝛ minister est et nō tam dat q̄ reddit isti quod suū est: ⁊ quia simulatio nullū habet locū vbi veritas corporis christi est et qꝛ nescit an noceat et si nō det: qꝛ forte cōuersus est. ¶ Si obijciak ꝙ eisdē rationibꝰ in occulto debet dare. Dicimus ꝙ non est verū: qꝛ in occulto potest cōferre cū ipso ⁊ querere an sit contritꝰ/an habeat ꝓpositū dimittendi peccatuz: in publico vero non potest istud fieri. ¶ Soluimꝰ ergo obiectum per īteremptionē: qꝛ non tantū propter scandalū vitandum debet ei dari corpus christi: sed propter alias causas q̄ dicte sunt secundo capitulo. ¶ Queritur postea de illo q̄ est in peccato mortali ⁊ petit a sacerdote simplicē hostiam et sacerdos deceptus dat ei eucharistiā ⁊ ille accipit: Querik an peccet accipiendo: videk ꝙ sic: quia accipit corpus christi indignus nō adhibita diligentia quam potest ⁊ debet: posset enī dimittere peccatuz suum si vellet: posset etiā conteri ⁊ hec diligētia est q̄ adhiberi debet ad accipiēdū corpus christi: ergo peccat accipiendo. ¶ Contra. non contempnit: immo quia scit se esse indignum ob reuerentiam corpis christi non vult ipsum accipere: sed tantum simplicem hostiam: ergo illa acceptio nullam habet prauam radicem: ergo non est peccatum: quod cōcedimus. ¶ Ad obiectum soluimus per interemptionem: adhibet enī iste omnem diligentiā quam potest ⁊ debet nō ad hoc vt accipiat corpus christi: quia ⁊ vellet posset abstinere ab oī hostia/tam cōsecrata q̄ non consecrata/⁊ sic nō acciperet corpus christi: sed respectu huiꝰ nō adhibetur diligētia: sed ad hoc adhibetur diligentia vt nō decipiatur. Aliam vero diligētiā non potest adhibere/ nisi vt dicat sacerdoti ꝙ det ei hostiā non cōsecratā: sicut ille q̄ cognoscit alienam credēs esse suā: adhibita oī diligētia quā potest ⁊ debet nō peccat: tamen non adhibet

[Margin: Af ꝙ debeat dari simplex hostia pctōri occulto publice petēti. — In oppoᵐ — Solutio. — ad argumētū q̄stionis — Queritur. — Af ꝙ sic. — exñs ī pctō de q̄ nō ꝯterik ⁊ cū hoc recipiēs nesciēk corpꝰ xpi nō peccat.]

omnem diligentiā quā potest ad hoc vt nō cognoscat
alienam: qꝛ nullā cognoscendo nō cognosceret alienā
sed adhibet diligentiam quā potest ad hoc ne decipi-
atur: ⁊ sic intelligendū est in omnibꝰ in quibus diligē
Queritur. tia adhibenda est. ¶ Querit̃ postea de illo qui labo-
rat in extremis: ⁊ petit eucharistiā a sacerdote: sed sa
cerdos nō habet hostiam cōsecratam/ vtrū3 debeat ei
Respōdet dari hostia simplex? ¶ Debet dici ꝙ non: qꝛ in tali ca
su dicendum est ei/ credis hoc esse corpus christi? ⁊ sa-
cerdos debet dicere. Corpus dn̄i nostri iesu christi sit
tibi ad eternā vitā. vnde simulatio ⁊ mēdaciū ibi non
debet habere locum: sed debet ei dicere/ crede ⁊ mā-
Queritur. ducasti. ¶ Sed querit̃ de alio infirmo vel decrepito
qui qualibet die dn̄ica cōmunicat ꝓpter securitatem:
vtrum sacerdos debeat ei dare simplicem hostiam: si
Af̃ ꝙ sic. non habeat hostiā consecratā. Videt̃ ꝙ sic: qꝛ in hoc
casu non oportet querere/ credis hoc esse corpus xp̄i.
¶ Item in hoc casu simulatio vtilis est: qꝛ tantum va
let illi simplex hostia ex quo credit se sumere corpus
christi/ quantum et ipsum corpus xp̄i. quod potest ꝓ-
bari per simile: quia si duo sint habētes paria peccata
mortalia: ⁊ vterq̄ impenitēs: et vterq̄ petit corpꝰ xp̄i
et sacerdos dat alteri corpus xp̄i: et alteri simplicem
hostiā illi duo equaliter peccant: cū equaliter ꝯtēnāt
et ab eque praua radice sint ille sūptiones: dicit̃ enim
de duobus quorū vterq̄ sagittā emittit intentiōe in-
terficiēdi: et alter interficit: reliquus nō: ꝙ equaliter
peccant: ergo a simili: si duo sint equales habentes
caritates et pari voluntate et intentione petant dari
corpus christi: ⁊ alteri datur hostia cōsecrata: reliquo
hostia simplex: equaliter merent̃ in illis sumptionibꝰ
ergo tantū valet isti simplex hostia: quātū si sumeret
Improbat̃ solutio. corpꝰ christi. ¶ Et si hoc dicatur. Cōtra. sint duo qui
ex equali caritate et pari intentione dent elemosinas
vnꝰ centū solidos: alter quinquaginta: q̄ tamē credit
se dare centū: non equaliter prodest eis. vnde quanti
tas dati facit ad meritū: multo fortius presentia cor-
poris christi facit ad meritū: ergo non tantū valet isti
℞ ad imediate q̄situ negatiue. simplex hostia: l3 credat se sumere corpꝰ xp̄i q̄tū vale-
ret illi corpꝰ xp̄i si sumeret: qđ ꝯcedimꝰ. Et nō est sic
de sumētibꝰ in pctō mortali/ duabꝰ de causis. Prīa est
qꝛ totū malū est ab hoīe: s3 nō totū bonū est ab hoīe:
siue ab intentione bona hoīs: imo aliquid est a presē
tia corporis dn̄ici. ¶ Secunda est quia demeritū ꝓ-
prie: est demeritū mortis eterne solius: sed meritū nō
est soliꝰ vite eterne: s3 etiā venialiū ⁊ dimissionis pene
quantū ergo ad meritū vite eterne equaliter meren
tur illi duo: qui equales caritates habent: et vnus ac
cipit simplicē hostiam: alius hostiam consecratā: sed
non equaliter merent̃ quantū ad dimissionē venialiū
vel dimissionē pene/ vel augmētū gratie: quia ille qui
accipit simplicē hostiā non māducat corpus christi ni
si spūaliter: sed alius et spiritualiter et sacramentalit̃
et sacramentalis modus comedēdi quādo est cū spi
rituali multū prodest: et licet dictū sit ꝙ in sacramen-
Nō casū i q̄ hostia nō cōsecrata pōt cū simlatōe alicui dari. nec peccat qui eā dat. to eucharistie nulla debeat esse simulatio: tamē in ca-
su aliquo necesse est fieri simulationē: sicut eni sacer-
dos per negligentiā suā nō habet hostiā consecratā
et aliquis petit eucharistiā: et si non det̃ et valde scan
dalizabitur: tunc ad vitandū scandalū: debet dare sa-
cerdos simplicē hostiā: sed nō debet dicere huiusmōi
v̄ba/ credis hoc esse corpꝰ xp̄i: ⁊ hmōi simulatio nō est
pctm̄. Est eni vtilis sicut dn̄s vtiliter finxit se longius
ire: tamē sacerdos grauiter est arguendus et punien
dus de negligentia sua: et de dāno quod accidit ei qui ꝫ hoc af.
simplicē hostiā sumit: quia nō tantū valet simplex ho
stia ei quantū valet corpus xp̄i.

¶ De tempore sumptionis eucharistie.

DE tempore sumptionis eucharistie solet queri:
et ꝯsuetudo ecclesie est dare corpus xp̄i ieiunis
et sobrijs: quia spiritualis cibus spiritualiter est man
ducandus. ¶ S3 videtur ꝙ male faciat ecclesia: quia
xp̄s dedit corpus suum discipulis pransis: qꝛ post ce-
nam: s3 omnis xp̄i actio nostra est instructio: ꝗ ecclesia
debet ipsum imitari: ergo debet dari corpus xp̄i prā-
sis ⁊ nō ieiunis. ¶ Ad hoc dicendū est ꝙ virtus ꝯsistit Virtꝰ ꝯsistit in medietate ꝑsonali.
in medietate q̄ est quo ad nos siue in medietate per-
sonali. vnde secundū diuersas ꝑsonas diuerse sunt cir
cunstantie in operibꝰ eiusdē virtutis. vnde in substan
tia ipsaꝝ virtutū tenetur ecclesia imitari xp̄m: sed non
in omnibus circūstantijs. vnde in donatione corporis
xp̄i imitamur ipsum: s3 nō in tempore. Dominꝰ enim
post omnes cibos dedit discipulis suis corpus suum:
qꝛ quod vltimo menti infigit̃ arctius memorie cōmē-
datur: ⁊ cū discipuli haberent presentiam corporale3
domini non poterant nō gaudere spiritualiter. vnde
alij cibi corporales nō impediebāt gaudiu3 spirituale
de manducatione corporis xp̄i/ in nobis vero impedi-
rent: qꝛ ablatus est a nobis spōsus corporaliter. vn̄ ie
iunamꝰ et ieiuni accipimus corpus xp̄i: sicut discipuli
Iohānis ieiunabāt ⁊ discipuli xp̄i nō ieiunabāt: qꝛ nō
poterāt ieiunare q̄diu sponsus cū illis erat. De meri Queritur.
to etiam sumptionis solet queri: vtrum digne sumēs
corpus xp̄i mereatur nō solum vitā eternā: sed etiam
vitā istā temporalem: quod videt̃: qꝛ indigne sumen-
tibus dicit aplš. ideo inter vos multi infirmi ⁊ imbe-
cilles: ⁊ dormiūt multi: s3 hec dictio ideo notat causa3
et nō nisi meritoriā: ergo indigne sumentes merētur
non solū mortem eternā: s3 etiā mortē temporale3: ꝗ
digne sumentes merentur nō solum vitā eterna3: sed
etiā vitam tēporale3: sed si hoc: ergo boni sacerdotes
qui semper digne sumunt deberent viuere per totu3
seculum/ ⁊ hoc falsum: qꝛ sicut moriunt̃ mali sacerdo-
tes: ita ⁊ boni: ⁊ eque cito. ¶ Preterea caritas nō vo
lat ad muscas: ergo pro nichilo reputat vitam istā tē-
poralem: ergo nō facit mereri eā. ¶ Ad hoc dicendū
est ꝙ aplš loquitur secundū quādā adaptationē: sicut
cum dicit pietas habet promissionē vite que nunc ē ⁊
future: ꝯgruū enim ē vt qui per elemosinaꝝ largitio-
nē prolongat alijs vitā corporalem ꝙ deus ꝓlonget
ei vitam suam corporalem: similiter ꝯgruum est vt q̄
indigne sumit vitā sc3 corpus xp̄i: ꝙ amittat vitā suā: ℞ ad imediate q̄situ
etiam corporalem. Cōcedimus ꝗ ꝙ merito ꝯgrui: nō
merito ꝯdigni meretur mortem tēporalē ille qui in-
digne sumit corpus xp̄i: et similiter ille qui digne su-
mit corpus xp̄i merito ꝯgrui non merito ꝯdigni me- Boni sacerdotes diutiꝰ viuūt q̄ mali nisi i casu in q̄ deus timet bonis
retur vitam temporalē/ nec est verū ꝙ eque cito mo-
riantur boni sacerdotes vt mali: qꝛ vt in pluribꝰ viri
sanguinum ⁊ dolosi nō dimidiabunt dies suos. Scti
vero moriuntur pleni dieꝝ/ nisi ibi locū habeat quod
dicit̃ in libro sapientie de iusto: raptus est ne malitia
mutaret intellectum eius.

¶ Quale corpꝰ dedit dominꝰ discipulis suis.

QUinto capitulo queritur quale corpus dedit do
minus discipulis suis? ⁊ dixerūt quidā ꝙ impas
sibile ⁊ immortale dedit: qꝛ sub illa forma sub qua de

dit erāt impassible ⁊ immortale vt eni ostenderet do
minus se volūtarie accepisse mortalitatē nostra3 ante
subtilitatē. passionē: quando voluit ⁊ sicut voluit assumpsit quat
Agilitatē. tuor dotes corporis glorificati: assumpsit eni3 subtili-
Claritatē. tatē quando exiuit de vētre beate virginis porta clau
Impassibilitatē xp̄us aliq̄n assumpsit. sa: agilitatē assumpsit quando ambulauit sup aquas
claritatē: quādo transfiguratus est in monte thabor
impassibilitatē assūpsit q̄n dedit in cena discipl̄is suis
corpus suū: qꝛ sub forma illa sub qua dedit fuit ipassi
bile: sed sub forma ꝓpria erat passibile. ¶ S3 obijcit̃
contra hoc: quia christus erat tunc passibilis sub for-
ma propria: ergo erat passibilis. ¶ Item erat ipas-
sibilis sub forma panis: ergo erat impassibilis: ergo
erat nō passibilis. et ita tunc xp̄us erat passibilis ⁊ nō
passibilis secundū idem: quia scd̄m corpus: ergo affir
matio et negatio tūc dicebant̃ vere de eodē secūdum
idē quod impossibile est et intelligibile. ¶ Itē pona
tur ꝙ aliquis de discipulis reseruasset corpus xp̄i da-
tum in pixide per totū illud triduū/ et simus in tem-
pore crucifixionis christi: tunc sic: corpus xp̄i moritur
in cruce et nō moritur in pixide: et qꝛ est imortale et
impassibile in pixide: sic ergo post mortē corpis xp̄i
in cruce remanebit corpꝰ xp̄i viuū in pixide/ simꝰ post
mortē corporis xp̄i in cruce/ corpus xp̄i est mortuū: ꝗ
aptū natū viuere et non viuit/ et ita corpus xp̄i nonvi
uit. Itē corpus christi viuit in pixide: ergo viuit: er-
go idē corpus numero: viuit et nō viuit: qđ est ipossi
Dn̄s dedit corpꝰ suū discipl̄is suis passibile et mortale. bile: est ⁊ cōtra intellectū. ¶ Propter hoc dicūt oēs
magistri ꝙ dn̄s dedit corpus suū mortale et passibile
et distinguūt istā. corpus xp̄i sub forma panis est pas-
sibile: quia passibile idē est ꝙ potens pati: si ergo hec
determinatio sub forma panis determinet hūc termi
num passibile quātū ad infinitū ibi intellectū falsa est
et est sensus: corpus xp̄i potest pati sub forma panis.
si vero determinet ipsū quantū ad potentiā vera est/
et est sensus: corpꝰ xp̄i existens sub forma panis hab3
potentiā patiendi: et hanc distinctionē approbamus
Replicat̃. ¶ Sed adhuc remanet obiectio de corpore xp̄i qđ ē
in pixide: quia corpꝰ christi moritur in cruce. aut mo-
ritur in pixide: aut nō: si nō: redit predictū incōueniēs
si morit̃ in pixide: ergo vel morte naturali vl̄ violēta
constat ꝙ nō naturali: ꝗ violenta: ꝗ violētia infert̃ cor
pori xp̄i in pixide: sed nulla violentia infertur corpori
xp̄i nisi ꝑ crucifixionē: ꝗ corpꝰ xp̄i crucifigit̃ i pixide: ꝗ
vulnerat̃ i pixide: ꝗ lāceat̃ i pixide ⁊ hoc manifeste fal
sū: qꝛ ibi non sunt lancee vel claui. ¶ Itē si non patit̃
in pixide: ergo corpus xp̄i prout est in pixide nō par-
ticipat nouas ꝓprietates aduenientes corpori xp̄i in
cruce: ergo corpus xp̄i in pixide nō participat mortē:
ergo corpus xp̄i nō moritur in pixide et inde vt prius
Solut̃ replica. ¶ Solutio. ista cōcedēda est: corpus xp̄i moritur in
pixide: et omnes iste negande sunt: corpus xp̄i crucifi
gitur in pixide: lanceatur in pixide: patitur in pixide.
et non valet hec argumentatio: corpus xp̄i moritur
in pixide morte violēta: ergo violentia infertur et in
pixide. Instantia. aliquis vulneratur a sagitta letali-
ter in corde: et statim moritur et per hoc separatur
anima a corpore et a qualibet parte corporis. vnde
nonvalet hec argumētatio: anima separatur a manu
istius per violentiā: ergo violentia infertur manui: si-
cut ergo separatur aīa a manu per violentiā nō illatā
manui: s3 illatā alteri pti eiusdē totiꝰ/ sic multo fortiꝰ
per violentiam illatam corpori xp̄i in cruce separatur
anima ab eodē corpore xp̄i quod est in pixide/ tamen
violentia non infertur et in pixide: sed alibi. ¶ Cū au
tē cōceditur ista. corpus xp̄i moritur in pixide non in-
telligit̃ aliqua noua ꝓprietas aduenire: sed hic est sen
sus. Anima xp̄i incipit nō esse hic. ¶ Sed videt̃ ꝙ nō Itē replicatur.
sit necesse ista3 cōcedere. Christus moritur in pixide:
quia si neget̃ non sequentur duo cōtradictorie oppo-
sita: qꝛ xp̄s patitur in cruce/ xp̄s non patitur in pixide:
iste due non sunt opposite: eade3 ratione iste due non
sunt opposite: Christus morit̃ in cruce/ Christus non
moritur i pixide. ¶ Et ad hoc dicēdū ꝙ nō est simile: Reꝛ ⁊ solut̃ p̄dicta r̄plica.
quia ex hac: xp̄s patitur i cruce: non sequitur ꝙ patiat̃
vbicūq̄ sit: sed ex hac/ xp̄s moritur i cruce/ sequitur ꝙ
moriatur vbicūq̄ sit: qꝛ si est mortuus i cruce/ est mor
tuus: ⁊ si est mortuus nusq̄ habet vitam: qꝛ qui cecus
est nusq̄ habet visum/ ⁊ nullū visum habet: sic q̄ mor
tuus est nullā vitam habet/ ⁊ nusq̄ vitam habet. vn-
de si xp̄s mortuꝰ est non habet vitā in pixide. ¶ Pre
terea Christus erat in cruce p̄mo ⁊ principaliter: erat
eni3 ibi sub forma propria ⁊ sub omnibus ꝓprietati-
bus suis accidētalibꝰ: in pixide vero licet esset secūdū
veritatē essentie sue/ tamen erat ibi quasi per quandā
resultatōnē: sicut modo sub formis ꝓprijs corpus xp̄i
est in celo p̄mo et per se: sed in altari est veru3 corpus
christi/ tm̄ per quandam resultationē: sicut superius di
ctum est. vnde quasi secundo est in altari. Probabile si corpꝰ xp̄i nusq̄ esset p̄io: nusq̄ eēt scđo.
ergo est ꝙ si nusq̄ esset p̄mo/ nusq̄ esset secundo. Eo-
dem modo cū p̄mo esset corpus xp̄i in cruce/ ⁊ in pixi
de quasi secundo/ probabile est ꝙ si in cruce nō habe-
ret vitam ꝙ nec in pixide.

¶ De quibusdam auctoritatibus que sunt in canone misse.

SExto capitulo queritur de quibusdā auctorita-
tibus q̄ sunt in canone misse que difficultatē ha-
bent/ ⁊ primo de hac: iube hec perferri per manū san-
cti angeli tui in sublime altare tuum in cōspectu diui-
ne maiestatis tue: Queritur quid demōstrat̃ per hoc Ly hec q̄d demōstrat i hac ꝓpōe iube hec ꝑferri ꝑ manū. ⁊c̄.
pronomē hec/ aut eni demonstratur panis ⁊ vinū/ aut
forma panis ⁊ vini/ aut ipsum corpus xp̄i: si panis ⁊ vi
num. Cōtra. Ibi nō sunt panis ⁊ vinū: qꝛ iam trāssub-
stantiata sunt: ꝗ non possunt perferri in sublime alta-
re: ⁊ preterea si ibi essent non perferrent̃ in celū: si de-
monstrētur forme/ nulla est petitio: qꝛ forme ille nūq̄
perferuntur in celū: si demōstratur corpus xp̄i inutilis
est petitio: qꝛ corpus xp̄i in celo est: ꝗ nō perfertur i ce
lum. ¶ Obicitur postea de hac auctoritate Gregorij. Scđo q̄rit̃ de auctoritate gregorij.
vno eodēq̄ momēto fertur in celum ministerio ange
loꝝ consociandū corpori christi ⁊ ante oculos sacerdo
tis videt̃. Queritur q̄d sit illud de quo fit ibi sermo?
si de pane/ ei nō cōuenit trāsire in celum: ꝗ illa locutio
falsa est: si de forma panis/ similiter et nō conuenit trā
sire in celum: si de corpore christi/ illud nō videtur an̄
oclos sacerdotis: qꝛ illđ est iuisibile oclis nō glificatꝭ.
Itē illud nō cōsociat̃ corpi xp̄i: qꝛ nichil ꝯsociat̃ sibi ipi
ꝗ de q̄cūq̄ fiat sermo falsa ē illa locutio. ¶ Solutio. Ad primū q̄situ.
Ad p̄io obiectū dicimꝰ ꝙ ꝑ hoc ꝓnomē hec demōstrā
tur forme significātes: sed pro significato suo vltimo
sc3 pro corpore xp̄i mystico: frequēter eni in sacra scri- in sacra scriptura sepe ponitur signās pro signato.
ptura ponitur significans pro significato: vt in apoca-
lipsi: phialas aureas plenas odoramētoꝝ que sūt ora
tiones sanctoꝝ. i. que significāt. Est ergo sensus: iube
hec perferri. i. iube corpus tuū mysticum. i. ecclesiam
mysticam perferri per manum. i. per operationē san-
ctoꝝ angeloꝝ qui assistunt sacrificio altaris i sublime

altare tuū.i.ad triūphantē ecclesiā que in celis est. i.
cōiungi ecclesiā militantē ecclesie triūphanti . et hoc
est vnire regnū ad regnū:et sic cessat obiectio:per sa=
cramentū enī eucharistie applicaꝛ magis ac magis ec
clesia militās ecclesie triūphāti. ¶ Ad auctoritatem
gregorij:dicimus ꝙ impropria est et gratia diuersoꝝ
significaꝛ vel transitus vel consociatio et visio.vnde
fit ibi sermo quantū ad illa tria:de pane:⁊ de corpore
xp̄i:⁊ de forma: quantū ad transitū fit sermo de pane
quia panis transit in celū.i. in celeste corpꝰ christi: mi
nisterio angelorū/qui assistunt officio misse:vt dicunt
sancti transit inꝗ in celū .i.in celestē panē. s3 in corpꝰ
christi:quantū ad cōsociationē fit ibi sermo de corpo
re christi:qđ traxit de virgine:quia per virtutē eucha
ristie sacramenti magis ac magis cōsociatur corpus
xp̄i verum corpori christi mystico: quia per virtutem
huius sacramenti familiarius et efficatius et quasi vi
cinius adheret ecclesia christo.quantū ad visione3 fit
sermo de forma que videꝛ. quantū ergo ad illas tres
attributiones fit sermo de diuersis/nec est dicendum
sicut quidā dicunt ꝙ ibi fiat sermo de diuersis scd̄m
regulā thithonij sicut hic cū occideret eos.s.malos q̄
rebant eū.s.boni:quia secundū primā regulā thitho
nij.aliquādo fit sermo de capite: aliquando de veris
membris s3 de bonis: quantū ad secundā regulā fit
sermo de corpe mixto:aliq̄n de bonis:aliq̄n de malis
s3 neutrū est hic : s3 est talis improprietas q̄li est in hoc
x̄su hic sitꝰē p hactō hic quantū ad corpꝰ.currꝰauriga
patrē:hic quātū ad ɔductū. ¶ S3 q̄riꝛ ī quo momēto
transit panis in corpus xp̄i:aut enī transit in corpꝰ xp̄i
in a.sit a.instans in quo est primo corpꝰxp̄i sub forma
panis:aut in aliquo instanti ante a.si in a.cōtra.panis
non est a: ergo transitus nō ē in a:ergo nō transit in a
in corpꝰ xp̄i.si in aliq̄ instanti ante a.sit illud b.inꝛ b.⁊
a. est īfinita instantia:ergo corpꝰ tēpore illo interme=
dio erit panis penitus sub eisdē formis sub quibꝰ est
in b.ergo nulla mutatio inest ei in b.ḡ nullus transitꝰ
et ita panis non trāsit in b.in corpus xp̄i . ¶ Q̄ autē
fiat in momēto patet: qꝛ nō est ibi mutatio successiua
¶ Solutio.ad hoc videtur michi dicēdū ꝙ panis nō
transit in aliquo instanti in corpus xp̄i:sed in tempore
tamen non successiue:quia non prius transit vna pars
in corporis xp̄i ꝗ alia. Et propter hoc nō potest dici:
ꝙ in aliquāto tēpore ⁊ toto trāseat:imo nō in aliquā
to quin in minori:sicut cū fides trāsit in gloriā siue in
visionē manifestā:nō transit in instanti in quo est pri=
mo gloria:quia tunc non est fides:vnde nec trāsitꝰ eiꝰ
nec transit in aliquo instāti ante: sed transit in tempo
re/ tamē nō aliquāto quin in minori. Vel potest dici ꝙ
transit panis in corpus xp̄i in illo totali tēpore in quo
proferuntur hec verba/hoc est corpus meū.vnde tan
tum tempus exigiꝛ et nō minus . vnde successio est in
transitu:nō ex pte finis:sed ex parte prolationis x̄boꝝ

Ad scd̄o q̄situ ꝺ auctoritate gregorij.
Reprobat solutiōe3 quorundā.
Queritur.
R. ad imediate q̄situ

¶ De contentione inter grecos et latinos.

AD vltimū dicendū est de discordia inter grecos
et latinos de cōfectiōe eucharistie:cōficiunt enī
greci de fermētato.et latini de azimo. Et ꝓbant gre
ci ꝙ de fermentato conficiēdū est:qꝛ dicūt ꝙ dn̄s fecit
pascha xiijª.luna quādo nulla azima erāt in domibꝰ
iudeorū/vn̄ de fermentato cōficit:q̄n dedit corpꝰ suū
discipulis.et propter hoc dicūt ꝙ de fermentato cōfi
ciēdū est:nō de azimo.Preoccupauit enī dn̄s pascha
quia occidendus erat vt dicūt quartadecima luna q̄n
pascha celebrandū erat: ꝙ autē decima tertia luna ce
lebrauit dn̄s pascha/ ꝓbāt multipliciter. Primo sic:
veritas debet respōdere vmbre: s3 quarta decima lu=
na ad vesperum immolabaꝛ agnus typicus:ḡ.xiiij.lu
na ad vesperꝝ immolatus fuit verus agnꝰ: ergo in die
parasceues fuit luna.xiiij.ergo in quīta feria fuit luna
xiij. ⁊ tunc fecit xp̄s pascha suum: ḡ christus comedit
pascha.xiij.luna. ¶ Scdo probāt hoc:qꝛ.xiij.Johā=
nis dicitur. Ante diem festum pasche sciēs Jesus.⁊c.
et constat ꝙ tunc comedit pascha: ergo ante diem pa
sche comedit pascha:sed dies pasche erat.xiiij.luna:ḡ
ipse comedit pascha.xiij.luna. ¶ Item in.xiij. Jo.di
citur:ꝙ ipsi nō introierūt in pretorium vt non cōtami=
narenꝛ:sed manducarent pascha: sed cōstat ꝙ tūc erat
dies parasceues:ḡ ī die parasceues comesturi erāt pa
scha:ergo tūc fuit.xiij.luna.⁊ inde vt prius. ¶ Itē in
luca dicitur ꝙ mulieres que cū christo venerant de ga
lilea viderūt monumentū ⁊ quēadmodū positū erat
corpus eiꝰ/⁊ reuertētes parauerūt aromata ⁊ vnguē=
ta:⁊ sabbato siluerūt secūdum mādatū: ḡ die parasce
ues parauerūt aromata:sed si tūc esset.xv. luna nō li=
ceret eis parare aromata: qꝛ.xiiij. luna ad vesperū pa
scha domini est/⁊ in.xv.solēnitatē celebrabitis:ḡ deci
maquīta luna erat magna solēnitas s3 p̄ma dies azi=
moꝝ/in qua vt habetur in.xxx.numerorū:non licebat
aliquod opus seruile facere:ergo tunc non fuit prima
dies azimorum/ ⁊ ita non fuit.xv.luna:fuit ḡ in die pa
rasceues.xiiij.luna:ḡ in quinta feria fuit.xiij. ¶ Ite3
in.xix.Jo.dicitur:erat en3 magnus ille dies sabbati:
ergo sabbatū post parasceuē erat magnꝰ dies sabba=
ti:ḡ erat sabbatū/ ⁊ preterea aliud festum nō nisi dies
azimoꝝ/⁊ ita in sabbato fuit dies festus azimoru3 qui
erat.xv.luna:ergo in parasceue fuit luna.xiiij. ⁊ inde
vt prius. ¶ Itē ipsi iudei dixerūt:Non in die festo ne
tumultus fieret in populo:ergo ī die parasceues non
fuit dies festus/⁊ ita nō fuit primus dies azimoꝝ/tunc
enim non sustinerent christū interfici:ḡ in die sabbati
fuit primus dies azimorū/⁊ inde vt prius. ¶ Item si
conficimus de azimo: qꝛ agnus paschalis comedebaꝛ
in azimis: opponūt greci ꝙ eadem ratione debemus
cōficere cum lactucis agrestibꝰ:qꝛ agnus paschalis co
medebatur cū lactucis agrestibꝰ/his probationibus
vel his rationibus probant greci ꝙ dominꝰ comedit
pascha.xiij.luna: quādo azima non inueniebantur in
domibus iudeorum/ ⁊ ita dn̄s confecit de fermētato.
¶ Sed cōtra ipsos est textus euangelij.dicit enī Ma
theus.Prima die azimoꝝ accesserūt ad Jesum disci=
puli dicētes: vbi vis paremus tibi pascha comedere?
ergo quādo christus comedit pascha erat prima dies
azimoꝝ.i.p̄ma dies ꝗ comedebātur azima:ergo erat
xiiij.luna.sic enī dicitur in.xi.exodi primo mēse.xiiij.
die mensis ad vesperū comedes azima.⁊c. idem dicit
Marcus qđ Matheus:idē dicit Lucas:venit dies azi
moru3 ī qua necesse erat occidi pascha:⁊ ita erat.xiiij.
luna. ¶ Itē ecclesia romana cōficit de azimo que hoc
habuit ab apostolis/qui fuerūt cū dn̄o:ergo conficiē=
dum est de azimo:quod cōcedimus.vnde dicimus ꝙ
dominus.xiiij.luna comedit pascha ⁊ tūc non erat fer
mentū in domibus iudeorum. vnde cōfecit de azimo.
¶ Ad primā ergo dicimus rationē ꝙ veritas respon
dit vmbre:quia in pascha typico duo erant s3 immo=
latio agni: ⁊ comestio. Agnꝰ typicus īmolabaꝛ.xiiij.
luna:⁊ immolatio veri agni inchoata est.xiiij.luna:qꝛ
xiiij.luna captus fuit dominus:⁊ sic immolatio respō=

Greci in fermētato.
Latini ī azimo ɔficiūt.
Greci ꝓbāt suā opionē
Latini probāt suā opinonē ⁊ ipugnāt opionē grecorū
Opio doctoris.
Xp̄s ɔfecit in azimo.
Ad primā rōnem grecorum.

dit immolationi:comestio autē totaliter respōdet co
mestioni:quia agnꝰ typicus comedebatur.xiiij.luna.
et dn̄s xiiij.dedit corpus suū discipulis ad comedēdū
sanguinē suū ad bibendū ¶ Unde preter duas rōnes
quas assignāt magistri quare dn̄s post typicū pascha:
dedit corpus suū discipulis/possunt assignari alie due
dicunt enī magistri ꝙ finito veteri pascha / dedit dn̄s
corpus suū discipulis hac ratione: vt doceret legalia
finē habere/ et alia ratione vt melius et firmius imp̄
meretur mentibus eorū sacramentū corporis et san=
guinis dn̄ici:quia qđ vltimo infūditur menti melius
retinetur. Tertia ratio est vt veritas respōderet vm=
bre sicut pascha typicū xiiij.luna comedebatur.et ita
verum pascha xiiij.luna comederetur. Quarta ratio
est vt cōfirmaret nobis promissionē eternorū: qꝛ san
guis hyrcorū et vitulorū erat confirmator ve. te.⁊ ꝓ
missionis temporaliū : sed sanguis xp̄i cōfirmator est
noui et eterni testamēti:sicut diciꝛ in canone misse.vn̄
ɔfirmator est eterne hereditatis:vltima enī volūtas te
statoris oībꝰ mōis firmiꝛ tenēda est. ¶ Ad secūdā et
tertiā obiectionē sciendū est per distinctionē huiꝰno=
minis pascha/accipitur enī quinqꝫ modis. Quādoqꝫ
enī diciꝛ pascha illa hora in qua īmolatur agnus xiiij.
luna.scitis quia post biduū pascha fiet . ¶ Secundo
dicitur pascha agnꝰtypicus:sicut hic: vbi vis paremꝰ
tibi comedere paschā ¶ Tertio dicitur pascha agnꝰ
verus:sicut hic: pascha nostrū īmolatus est christus.
¶ Quarto diciꝛ pasca dies festus azimoru3 : sicut hic
appropinquabat dies festus azimoꝝ qui diciꝛ pascha
et sic sumitur in euāgelio io. cū diciꝛ ante diē festum
pasche. ¶ Quito diciꝛ pasca.ipse cibꝰ pascalis.s3 ip
sa azima:et sic sumitur cū dicitur:vt nō cōtaminarenꝛ
sed manducarēt pascha: s3 azima que comedebātur
a xiiij.luna vsqꝫ ad xxiᵃᵐ. ¶ Ad quarto obiectū dici
mus ꝙ sanctis mulieribus licuit parare in die para=
sceue/lic3 esset prīa dies azimorū:qꝛ hoc nō erat serui
le opꝰ/imo opꝰ misericordie:sicut dn̄s dixit in xijº.io.
de magdalena: sinite illā vt in die sepulture mee ser=
uet illđ:sicut circūcidē licebat in sabbato:qꝛ hoc erat
opus sp̄uale nō seruile/sicut diciꝛ in xij.mathei:qꝛ sab
batis sacerdotes in templo sabbatū violabāt:s3 cir=
cūcidendo et sine crimine sunt. ¶ Ad quinto obiectū
dicimus ꝙ dies sabbati post parasceuē dictꝰ ē magnꝰ
dies sabbati/ꝗuis nō esset prima dies azimorū. Erat
enī sabbatū insuper et aliud festū/s3 dies azimoꝝ: qꝛ
illi septē dies nō essent adeo celebres:sicut primus et
septimus. ¶ Ad sexto obiectū dicimus ꝙ licet iudei
clamarent non in die festo:tamen fecerunt cōtra se.in
primo enī die azimorū qui erat festꝰ dies:fecerūt chri
stu3 occidi. vnde magis peccauerunt . ¶ Ad vltimo
obiectū dicimus ꝙ ecclesia nō accepit de legalibꝰ nec
retinuit nisi quod decuit ⁊ oportuit.vnde nō retinuit
lactucas agrestes:nimis enī amare sūt.⁊ preterea nō
inueniūtur vbiqꝫ. Sed loco lactucarum addidit dn̄s
memoriā passionis sue:cū dixit: hoc facite in meā cō=
memorationē s3 lactucas sp̄uales. ¶ Sed cōtra hoc
quod dictū est ꝙ sancte mulieres parauerūt aromata
et vnguēta in die parasceues: videꝛ dicere marcus: q̄
dicit ⁊ cū transisset sabbatū maria magdalene et ma=
ria iacobi et salome emerūt aromata:vt veniētes vn=
gerent iesū:ergo post sabbatū qđ fuit post parasceuē
emerunt aromata et parauerūt: nō ergo in die para=
sceues. ¶ Ad hoc dicūt quidā ꝙ verba luce sic intelli
gēda sūt:dies erat parasceues ⁊ sabbatū illucescebat

Nō rōnes ꝓpter q̄s dn̄s dedit corpꝰ suū vltimo loco.
Prima rō.
Secunda.
Tertia.
Quarta.
Ad scd̄am ⁊ tertiā.
Pascha capiꝛ quinqꝫ modis.
Primo
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Quinto.
Ad quartā
Ad quintā
Ad sextam
ad septimā
Dn̄s cōmutauit amaritudinē lactucaꝝ ī amarā passiōis sue recordationē.
Soluiꝛ predicta obiectio s3 aliq̄s

id est appropinquabat vespera in qua incipiebat festū
sabbati:subsecute autē mulieres que venerāt cū ipso
de galilea viderūt monumētū:et quēadmodū positū
fuerat corpꝰ eius viderūt:intellige in die parasceues
et in die sabbati et reuertētes intellige in die sabbati
parauerūt aromata ⁊ vnguēta:qꝛ post vesperā sabba
ti licuit eis pare: ⁊ sabbato q̄dā siluerūt scd̄3 mādatū
id est sabbato nō parauerūt: quia nō licebat scd̄m le=
gem:et sic nō cōtradicit marcus luce. ¶ Sed hec so=
lutio nō potest stare:quia glo.dicit super lucā: ꝙ pa=
rauerūt ī die parasceues ꝗdiu licuit eis operari. ¶ Itē
obijcitur ꝙ si sabbato siluerūt secundū mandatū: er=
go si parassent in sabbato trāsgresse essent sabbatum
ergo si parassent in die pasche:cū tūc esset magnꝰ dies
pasche transgresse sunt mandatum de illo festo: quia
sicut habeꝛ in xiº . exodi.nichil licebat operis facere
illa die exceptis hijs que ad vescendum pertinent.
¶ Item obiciꝛ:veritas debet respondere vmbre:sed
agnus typicus comedebatur.xiiij.luna:ergo agnꝰ ve
rus comedēdꝰ est.xiiij.luna: ḡ malefacit ecclesia que
nō celebrat pascha.xiiij.luna. ¶ Obijciꝛ etiā de pen=
thecoste:qꝛ a die pasche numerabāt iudei septē ebdo
madas plenas/⁊ statim post illas quinquagesimo die
erat festū cenophegie siue festū pēthecostes:s3 dies fe
stus pasche fuit sexta feria: qꝛ tūc fuit luna.xv. ḡ post
septe3 hebdomadas ab illa die fuit festum pentheco=
stes:ḡ fuit ī sexta feria / male ergo celebrat ecclesia in
die dominica festum pēthecostes/vel male computa=
uit Lucas dicēs:Cum cōplerētur dies penthecostes:
s3 in die dominica apparuit spiritussanctus super di=
scipulos. ¶ Solutio. Ad primū dicendū est ꝙ in die
parasceues parauerant sancte mulieres vnguentum:
ꝗuis esset magnus dies pasce: qꝛ sicut dictum est ⁊ in
sabbato quod arctius obseruabatur ꝗ aliquod aliud
festum iudeoꝝ:licebat facere opera misericordie sine
trāsgressione sabbati.vnde circūcidebāt iudei in sab=
bato sicut dixit dn̄s in sexto Jo. si circūcisionem acci=
pit homo in sabbato vt nō soluatur lex Moysi michi
indignamini:qꝛ totum hominē sanū feci ī sabbato:nō
ergo transgresse sunt mādatū de obseruatione diei fe
sti in hoc ꝙ parauerunt vnguēta in die magno pasce:
sabbato tamen nō parauerunt:qꝛ arctius obseruabaꝛ
sabbatū ꝗ prima dies azimoꝝ: quia in prima die azi=
moꝝ licebat parare que ad vescendu3 pertinent : ⁊ in
sabbato non:vel siluerūt in sabbato.i.non parauerūt
quia nō liceret:sed propter scandalum/vel siluerūt in
sabbato.i.non emerunt vnguenta:quia secundū mā=
datu3 de obseruatione sabbati nulli licebat vēdere in
sabbato. Dicimus autē ꝙ Marcus nō cōtradicit Lu
ce. Judei enī in exequijs et sepulturis mortuoꝝ suo=
rum magnas expēsas solebant facere: ⁊ adhuc faciūt
illi qui possunt.vnde in.xix.Johānis:venit Nichode
mus nocte ad Jesum q̄ venerat primū ferēs mixturā
mirre ⁊ aloes quasi libras centū/licet ḡ sancte mulie=
res parassent vnguenta in die parasceues:tamen quia
illa non sufficiebant:post sabbatū.i.post vesperā sab=
bati emerūt alia aromata vt veniētes vngerēt Jesu3/
et sic ad concordiā reducunꝛ duo euangeliste. ¶ Ad
illud quod queritur/quare nō celebramꝰ pascha.xiiij.
luna? Dicimꝰ ꝙ multiplex est ratio. Prima est ne vi=
deamur iudaisare et honorare vmbras quas dominꝰ
reprobauit ⁊ destruxit/ nec voluit vt ipse dicit p Ysa.
holocausta arietum ⁊ adipē pinguium/ ⁊ sanguinē vi
tuloꝝ ⁊ agnoꝝ ⁊ hyrcorum nolui. ¶ Secūda ratio est

Improbat doc. p̄dictā solutionē.
Obijciꝛ de pēthecoste
Solutō obiectiōis facte ɔ̄ so. ad quartā.
in sabbato non licebat pare cibos
Judei erāt magnifici ī sepeliendis mortuis
multiplex rō cur nō celebramus pascha xiiij.luna. Pria
Secunda.

quia preceptum est in .xi. exodi de agno paschali: non comedetis ex eo crudū quid/nec coctū aqua: sꝫ assum igni: sed in die resurrectionis cōpleta fuit assatio veri agni: in illo enī triduo assabatur/⁊ propter hoc ecclesia in die resurrectionis cōpleta assatione comedit verum agnū ⁊ delectatur: in die enim parasceues nō debet delectari: quia tunc christus tristis fuit/ tūc etiam esuriit. quia in illa die non comedit nisi vnuꝫ latronē:

Xp̄us ī die passiōis sue comedit vnū latronē

sed in die resurrectionis delectatꝫ ecclesia comedendo verum agnū: sicut dicit apostolus: Pascha nostrū immolatus est christus: quasi dicat assatus est agnus: ita ꝙ epulemur non in fermento veteri neqꝫ in fermento malicie ⁊ nequicie: sed in azimis sinceritatis ⁊ veritatꝫ vnde hec auctoritas est contra grecos qui cōficiūt de fermentato: sacramentū enī debet habere similitudinē cum re cuius est sacramentū: sed a re remouet apostolus fermētū: ergo et a sacramēto debet remoueri.

Tertia rō.

¶ Tertia ratio quare nos comedimꝰ pascha nostrū in die resurrectionis est: quia christus tūc fecit pascha suū.

Nos habemꝰ triplex pascha. Primū Secundū.

Nos enī triplex pascha habemus. Primū est de vicijs ad virtutes/et hoc pascha significatū est per pascha qđ fecerūt iudei in exitu de egypto. ¶ Secūdū pascha est transitus de virtute in virtutē: scꝫ cū proficimus eundo de minus bono ad magis bonū: et hoc pascha significatū ē ꝑ pascha qđ fecerūt iudei in deserto quādo ꝓcedebāt de mansione in mānsionē: de quo habetur in .ix. numerorū.

Tertiū.

Tertiū pascha est cū transimus de gratia ad gloriā: ⁊ istud significatū est per pascha/quod fecerūt filij israel in terra promissionis: de quo habetur in quinto iosue. christus autē nō habuit nisi istud tertiū pascha: quia nō transijt de vicijs ad virtutes/nec profecit in virtutibꝰ: sed trāsiuit ad gloriā et hoc in die resurrectionis: quia tunc fecit pasca suū. nos autē ad imitationē eius facimus pascha nostrum in die resurrectionis.

ad obiectionē de pēthecoste.

Ad illđ ꝙ obiectū est de penthecoste dicimus ꝙ iudei nō debēt numerare illas septē hebdomadas a p̄io die pasche scꝫ a primo die azimorū: sed a sabbato magno quod incidebat in illa solennitate: sicut dicit glo. sup leuiticū: et ipse textꝰ in xxiij leuitici: et sic numerauit lucas excludendo tamē sabbatū a quo incepit numerare. nos autē numeramus illas a die nr̄i pasce: et sic illis cōpletis habemꝰ festū pēthecostes ī die dn̄ica scꝫ quinqgesimo a pasca q̄ est numerꝰ anni iubilei in q̄ remittebantꝫ oīa debita: manumittebantꝫ serui: et possessiōes ad antiquos ⁊ veros dn̄os reuertebantꝫ. ita cū sanctus spiritꝰ venit in corda hoīm remittit oīa pctā: redit vera libertas cū per spiritū sanctū efficiūtur filij dei: quia sicut dicit apostolꝰ vbi spūs dn̄i ibi libertas/ redemit etiā possessiōes ad veros dominos: quia tunc incipiūt omnia nostra esse cū spiritus sanctus venit in nos qui dat nobis oculos columbarū vt in omnibus creaturis tanꝙ in speculis vnū deū videamus: laudemus/et in ipso delectemur ꝓpter qđ p̄ie ad co. iij. dicit apl's. Oīa vestra sūt siue cephas/siue apollo/siue presentia/siue futura. ⁊c̄.

¶ De sacramento penitentie.

Post sacramentū eucharistie dicendū est de sacramento penitentie: circa quā primo dicendū ē de penitentia in generali: et de eis que cōueniūt ei in generali. Scđo de ꝯtritiōe. Tertio de cōfessione. Quarto de satisfactione. Quinto de reditu peccatoꝝ. Sexto de penitentia venialium: scꝫ de ligno feno stipula. Septimo de adiumētis satisfactionis/scꝫ de clauibꝰ ⁊ relaxationibꝰ. Circa primū capitulū primo videndū est: quid sit penitentia/et an sit vnū sacramentū vl' plura. Scđo an cōtritio cōfessio et satisfactio sint partes substantiales penitentie: an integrales. Tertio vtrū penitentia sit virtꝰ. Quarto quā efficatiā habeat penitentia in remissionē pctōꝝ. Quinto vtrū illa penitētia qua homo punit se sit de misericordia dei: an de iusticia. Sexto vtrum penitētia facta in peccato mortali sit iterāda.

Penitētia ꝑꝫ gregoriū

Describit aūt btūs gregoriꝰ penitētiā hoc modo: penitentia est cōmissa flere: et flenda iterū nō cōmittere: sed hec descriptio nō est tantū quantuꝫ ad esse suū: sed etiā q̄tū ad bene esse. Aliter enī nō est vtilis et fructuosa et efficax penitētia nisi habeat pseuerantiā: sed quantū ad esse penitētie sufficit dicere: penitentia est cōmissa flere.

P̄nia ē secūda tabula post naufragiū. baptismꝰ ē p̄ia tabula post naufragiū.

¶ Itē dicit beatꝰ ieronymus: ꝙ penitētia est scđa tabula post naufragiū/fidei enī ē credere ꝙ oēs nascimur filij ire vt dicit apostolꝰ. vñ nascimur q̄si naufragiū passi: et ab illo liberamur per baptismū/vnde baptismus est prima tabula: sed si iteꝝ periclitemur: in mūdo isto nō euadimꝰ istud secundū naufragiū nisi per penitentiā. vnde penitentia dicitur secūda tabula post naufragiū. ¶ Sed cū secūda tabula īmediate sequatꝫ primā tabulā: videtꝫ ꝙ statim post baptismū q̄ est p̄ia tabula deberet tractari de penitentia: ⁊ ita penitentia deberet esse secundū sacramentū. ¶ Et ad hoc dicendū est ꝙ hec argumētatio non valet: penitentia est secunda tabula et tabula est sacramētum: ergo penitentia est secundū sacramētum/⁊ est ibi fallatia accidentis: sicut hic: iste est secūdus archidiaconus in hac ecclesia: ergo est secūda persona in hac ecclesia: baptismus enī est sacramentū intrantium: ⁊ sacramētum cōfirmationis cōfirmat ⁊ corroborat gratiā baptismalē: sacramentum vero eucharistie nutrit eam ⁊ augmentat. vnde ista tria sacramēta de necessitate continua sunt/⁊ recipiuntꝫ a fidelibus multotiens anteꝙ sint in statu peccādi/⁊ ita anteꝙ locū habeat in eis penitentia. ¶ Itē penitētia est sacramentū noue legis: ergo est inuisibilis gratie visibilis forma: sed non est visibilis forma nisi quantū ad satisfactionē ⁊ confessionem: quia cōtritio interior inuisibilis est: ergo penitētia est sacramentū quātum ad cōfessionē ⁊ satisfactionē: ergo satisfactio est sacramētū. Queritur cuiꝰ: ⁊ videtur ꝙ ꝯtritionis: qꝛ penitentia exterior sacramentū est penitentie interioris: ḡ satisfactio est sacramētum contritionis/⁊ est sacramentū noue legis: ergo efficit quod figurat: ergo satisfactio exterior est causa cōtritionis/⁊ hoc est falsuꝫ: immo potius econuerso. ¶ Eadē est obiectio de ꝯfessione exteriori: aut enī est sacramētū/aut nō: si nō/ nec res sacramenti cum non sit visibilis gratia: ergo nō est pars sacramenti: ergo nō est pars penitētie: si est sacramētuꝫ nō nisi ꝯfessionis: ergo efficit confessionē interioreꝫ/ et hoc falsum: imo potius econuerso. ¶ Itē proprium est anime ad corpus: ꝙ anima imperat ⁊ corpori imperatur: aīa enī mouet corpus/nō econuerso: ergo ea que sunt in aīa causa sunt eoꝝ que sunt in corpore/ nō ecōuerso: ⁊ ita cōtritio est causa exterioris satisfactionis/non ecōuerso. ¶ Itē regula est philosophoruꝫ ꝙ vniusvnū est signū: sed satisfactio exterior signū est remissionis ꝑeccati/aut ergo ꝯfessio exterior est signum remissionis peccati aut alterius rei: si primo modo: ḡ vnius duo sunt signa: quod est cōtra hāc regulā/ vniꝰ vnū est signū. ¶ Preterea. sacramētū habet similitudinē cum eo quod est sacramētum: sed confessio exterior non habet similitudineꝫ cum remissione peccati: ergo nō est sacramentum illius: ergo est sacramentuꝫ alteriꝰ rei: sint ḡ satisfactio ⁊ ꝯfessio diuersa ⁊ diuersorum signa: ḡ proprie sunt duo sacramenta: ergo penitētia nō est proprie vnum sacramētum.

Solutio.

¶ Solutio. sicut ī sacramēto eucharistie sunt quattuor/scꝫ forma panis/forma vini/que sunt sacramēta nō res/ tertium vero corpus christi quod traxit de virgine/quod est sacramētuꝫ ⁊ res/⁊ quartū corpus christi mysticū: quod est res ⁊ nō sacramētuꝫ: ita ī sacramēto penitētie sunt quattuor: cōfessio/satisfactio/ contritio/ remissio peccati: sunt autē cōfessio ⁊ satisfactio sacramēta ⁊ nō res et sunt sacramenta contritionis ⁊ remissionis peccati: sed remissionis peccati vltimo ⁊ principaliter: qꝛ propter remissionem peccati confitemur et satisfacimus: contritio vero est sacramentum et res: sacramētū respectu remissionis peccati: qꝛ signat illaꝫ ⁊ efficit/ res autē est respectu cōfessionis ⁊ satisfactionis.

Ad primo obiectū.

¶ Ad primo ergo obiectū dicimus ꝙ confessio exterior ⁊ satisfactio efficiunt quod figurant scꝫ remissioneꝫ peccati: sed non efficiunt omne quod figurant: quia non efficiunt illud quod primo figurant scꝫ contritionem / nec est necesse ꝙ sacramentū noue legis efficiat omne qđ figurat: sicut in sacramēto eucharistie forma panis nō efficit corpus christi verū quod traxit de virgine: sed efficit corpus christi mysticū: siue vnitatē ecclesie: eo modo quo dictū est supra.

Ad secūdū

¶ Ad aliud dicimꝰ ꝙ non fallit hic regula ista/vnius vnū est signū. vnde dicimꝰ confessio exterior et satisfactio exterior sūt vnū sacramentū/sicut forma panis ⁊ forma vini sūt vnū sacramētū: quia forma panis et forma vini secundū idē sūt sacramentū corporis christi: sicut enī panis ꝯstat ex pluribus puris granis. ita corpꝰ christi ex pluribꝰ puris mēbris: et sicut vinū cōstat ex pluribꝰ et puris gutis: et corpus christi ex pluribus et puris mēbris. vñ forma panis et forma vini cōueniunt in hoc ꝙ cōstāt ex pluribus et mūdis et puris: et secundū hoc sunt vnū sacramentū. similiter cōfessio exterior inquātū est puniens per erubescentiā: et satisfactio inquantū est puniens sūt idē sacramentū cōtritionis interioris et remissionis peccati: quia secūdū idē significāt illa ⁊ vtrūqꝫ habet similitudinē cū cōtritione et remissione peccati: quia qui punit se quodāmodo cōterit se et adnichilat. ¶ Sed adhuc obijcitꝫ: id qđ est in corpore non est causa eius qđ est in aīa ⁊ remissio peccati est in aīa ergo confessio et satisfactio nō sunt causa remissionis peccati. ¶ Preterea confessio et satisfactio corporalia sunt: ergo nō agunt in anima: ergo nō faciūt ibi remissionē peccati. ¶ Et ad hoc dicendū est ꝙ confessio et satisfactio secundū se nō faciūt remissionē peccati: sꝫ secundum ꝙ sunt in anima per voluntatem. vnde cōfessio voluntaria ⁊ satisfactio voluntaria faciūt remissionē peccati: sicut cū rex dat mille marchas in tempore

ex hoc videtur ꝙ actꝰ exterior addit ad interiorē.

famis: datio illa facit in ipso remissionē peccatorū nō secundū se: sed secundū ꝙ est datio voluntaria: voluntas enī sola nō faceret tantā remissionē: nec datio sine voluntate: sed volūtas cū effectu: sicut cōtingit in merito aureole: quia nec ip̄m martyriū meretur aureolā: nec ip̄a voluntas per se: sed voluntas cū martyrio

duplices sūt actiōes q̄dā ab aīa ī corpus. alie a corpe in anima.

quod vero dictū est ꝙ aīa agit in corpus et non econuerso intelligendū est quantū ad spūales actiōes: sūt enī quedā actiones ab aīa vsqꝫ ad corpus: sicut actiones spūales vt opera meritoria/ que inchoant ab aīa et procedunt vsqꝫ ad corpus. Quedā autē sunt a corpore vsqꝫ ad animā: sicut ille que ichoāt a naturalibꝰ potentijs sensibilibus quibus mediātibus ꝯiungitur corpus anime per quarū mediationē perueniūt actiones corporales vsqꝫ ad animā: sicut cōtingit ī ira: dicit enī phisicus/ꝙ colerici demētiores sunt in estate ꝙ in hyeme: quia in estate colera accēditur: et sic mouetur vis irascibilis: et motus ille ꝑuenit vsqꝫ ad animam ⁊ etiā aliquādo ad supremā partē aīe: quādo ē bene disposita anima rationalis

in estate colera accēditꝫ

¶ Utrum confessio et contritio et satisfactio sint partes ītegrales penitētie an subiectiue.

Secundo queritur vtrum contritio/cōfessio/⁊ satisfactio/sint partes ītegrales penitētie an subiectiue. ¶ Probatur ꝙ subiectiue: quia dictū est ꝙ penitere est cōmissa flere: ⁊ flenda amplius nō ꝯmittere: sed hoc vltimū: flenda amplius nō cōmittere/ non est de esse penitētie: sed de bene esse: ergo hoc solum cōmissa flere est de esse penitētie: sꝫ ꝯmissa flere nō aliud est ꝙ punire se pro peccatis: sed q̄ ꝯteritur punit se/q̄ satisfacit punit se: ergo de quolibet illoꝝ predicatꝫ penitētia: ḡ cōtritio/cōfessio/satisfactio sunt partes subiectiue penitentie. ¶ Contra. quantūcūqꝫ conteratur quis/adhuc tenetur cōfiteri: ⁊ satisfacere/⁊ quantūcūqꝫ cōfiteatur tenetur cōteri ⁊ satisfacere: ⁊ quantūcūqꝫ satisfaciat tenetur cōteri et cōfiteri: ergo nō est cōpleta penitentia in aliqua illaꝝ: ergo sicut parietes tectū/fundamentū: sunt partes integrales domus: quia in nullo illoꝝ est perfecta domus: sic cōtritio/ cōfessio et satisfactio/sunt partes integrales penitētie: quia in nulla illarum est perfecta penitētia.

Solutio. pn̄ia capitꝫ dupliciter. Uno modo Scđo mō.

¶ Solutio. Penitētia duobus modis potest sumi. Uno modo scđm ꝙ penitentia est punitio pro peccatis/⁊ hoc modo cōtritio/cōfessio/ satisfactio sunt partes subiectiue penitentie. ¶ Alio modo secundum ꝙ penitētia est sufficiens punitio pro peccatis: sufficiens dico: secundū oē forum/⁊ sic contritio/confessio/satisfactio sunt partes integrales penitentie.

Triplex est forū scꝫ dei hoīs ⁊ eccl'e

Est autē triplex forū scꝫ forum dei/forū ecclesie/forum hominis: et aliquando homo absolutus est quantū ad forum dei/ et non est absolutus quantum ad forum ecclesie/⁊ quantum ad forum suum: sicut cum tanta est contritio que delet maculaꝫ et omnem penam absolutus est quātum ad foruꝫ dei sed nō quātum ad forum ecclesie: adhuc eniꝫ tenetur facere penitētiam quā iniūgit sacerdos/nec quantum ad forum suum: si dubitat an sufficienter satisfecerit: aliquando vero absolutus est homo quantū ad forū dei ⁊ suum: tamē nō quātum ad foruꝫ ecclesie: sicut cū cōtritio tāta est que delet sufficienter maculam et penam: et sentit homo in se gaudiū spirituale ⁊ quādaꝫ securitatem per quam credit probabiliter se nullius pene debitorem: tūc est absolutus quantū ad forū dei et suū: sed adhuc tenetur subire penitētiam ꝙ iniungit ecclesia. de foro hominis dicit apostolus. Si nosmet ipsos iudicaremꝰ non vtiqꝫ iudicaremur: de quo dicit

Augustinꝰ

Augustinus in libro de penitētia. Ascēdat homo tribunal mētis sue: ⁊ ante oculos suos statuat ymaginē futuri iudicij accusante cogitatione: teste cōsciētia: timore carnifice/⁊ sic seipsum iudicet/ne ī futuro iudicio a dn̄o iudicetur.

Arguit ꝙ neō possit se iudicare et hoc ꝯ dictū augustini imediate p̄ positū.

¶ Sed videtur ꝙ ibi nō possit eē aliquod iudicium cōueniēs: quia omnes vires corrupte sunt per peccatū: quia ratio peccat/ irascibilis peccat/⁊ sic de alijs: ergo nulla potest accusare aliā: ergo nō potest ibi esse aliqs actor: ergo nec iudiciū. ¶ Itē

nō potest esse iudex: quia dicit dñs: si quis sine pecca=
to est primus i eam lapidem mittat: ergo cum nulla
vis sit ibi sine peccato nulla potest esse iudex: ergo nō
Tertio ar.
potest ibi esse iudiciū. ¶ Item cogitatio accusat: ꝛ cō
scientia testificatur: sed idem est ꝯsciētia ꝙ cogitatio:
ergo idem est accusator ꝛ testis: quod esse non debet.
Ad primū ꝯ dictū augustini. Synderesis hꝫ duas vias
¶ Ad hoc dicenduꝫ est ꝙ synderesis que est suprema
pars rationis duas habet vias: sicut dictum est in que
stione de synderesi: vna via est secūdum quam per sen=
sibilia procedit ad eterna/ꝛ in via ista error est aliquā
do. vnde secundum viam istam peccat synderesis: ꝛ se
cundum viam hāc peccauerunt Arrius ꝛ Sabellius.
¶ Aliam viā habet secundū quā speculat leges eter
nas: et precepta dei in prima veritate: et secundū istā
nunꝙ peccat. vnde dicit in Esa. redite preuaricatores
ad cor in quo videbitis legē naturalē: et quid facien
dū: et quid nō. ¶ Et in euāgelio: voca virū tuū. i. vte
re intellectu. ¶ Et in principio Job. Et euasi ego so
lus vt nūciarē tibi: oēs eni pueros Job. i. oīs alias
vires anime combussit ignis peccati/preter syndere=
sim/secundū viā superiorē que nūciat alia esse cōsūpta
semp eni scdꝫ viā supiorē remurmurat cōtra vicia: qr
ꝫ nō ē corrupta: scdꝫ illā viā pt accusare alias vires ꝛ
etiā pt cōqri deo de alijs: qr abstulerūt ei regnū suū: ꝛ
Ad scdm.
per hoc patet solutio ad primo obiectū. Ad secundo
obiectū dicimus ꝙ liberū arbitriū duplicē habet ele=
ctionē: vnā que sequit speculationē rationis per infe=
riora: et secundū hanc decipitur: sicut et ipsa ratio. vñ
secundū istā electionē peccat. ¶ Aliā habet electio=
nē que sequitur speculationē synderesis/secūdū quā
speculat synderesis eternas leges in pria vitate: sicut
dt aug. in li. de li. arbi. ꝛ scdꝫ istā electionē nūꝙ liber
arbitriū sicut nec synderesis peccat: scdꝫ illā specula=
tionē: ꝛ scdꝫ illā electionē pt esse iudex liber arbitriū
Ad tertiū. Cogitatio accusās qd cōsciētia testificās qd.
vñ pōt iperare ꝙ homo peniteat puniat. ¶. Ad ter=
tio obiectū dicim ꝙ non est idē cogitatio accusans et
cōsciētia testificās: sꝫ cogitatio accusās est illa specula
tio eternorū pceptorū dei: consciētia vero testificās est
meōria trāsgressionū illorū preceptorū: ꝛ sic nō ē idem
accusator et testis.

¶ Utrum penitentia sit virtus.

Tertio capitulo queritur vtrum penitentia sit vir
tus. probatur ꝙ sic: quia super illud euangelij.
Genimina viperarū. ꝛc. facite fruct dignos. ꝛc. dicit
auctoritas. virtus penitentie timore cōcipitur: ergo
penitentia est virtus. ¶ Itē sup illū locū mathei. bea
ti qui lugent. dicit glo. ꝙ luctus est virtus: sed luct
idem est ꝙ penitentia: quia penitere est cōmissa flere:
ergo penitentia est virtus. ¶ Item nichil est destru=
ctiuū vicij nisi virtus/vel motus virtutis: sed peniten
tia destruit viciū: ergo est virtus vel motus virtutis
¶ Si conceditur ꝙ penitentia est virtus. Queritur
in quavi sita sit. et videtur ꝙ in ratiōe: quia dicit apo=
stolus ꝙ spiritus postulat pro nobis gemitib inenar
rabilibus: et appellat Jeronim spiritū ipsam synde=
resim que remurmurat contra mala: ergo secundum
hoc synderesis gemit: sed gemere penitere est: ergo
penitere motus est ipsius synderesis: ergo penitētia
sita est in synderesi. ¶ Item in psalo. Quare tristis
es anima mea et quare ꝯturbas me: spera in deo quo
niam adhuc confitebor illi. i. adhuc agā penitentiā de
peccatis: et sunt verba synderesis cōsolātis sensualita
tē: ꝫ synderesis penitet: ꝫ penitētia est sita i synderesi
¶ Itē q apponit scientiam/apponit et dolor: sed ma
xima scientia est in synderesi: ergo ꝛ maximus dolor:
et inde vt prius. ¶ Sed probatur ꝙ penitētia est tan
tum in affectu: qr delectatio est affectio: ergo delecta=
Ar ꝙ pnia sit i affectu seu volūtate.
tio nō est nisi in affectu: ꝫ tristicia nō est nisi in affectu:
qr contraria in eadē vi: ꝫ tristicia de malo tātum est i
affectu: sed penitētia est tristicia de malo: ergo penitē
tia tantum est in affectu: non ꝫ in intellectu. ¶ Item
delectari de bono inquantum est bonum/solius cari=
tatis est: ergo tristari de malo inquātum est malū so=
lius caritatis: qr quelibet virtus sese diligit: asperna=
turꝙ cōtrariū: sed tristari de malo inquantum maluꝫ
penitere est: ꝫ penitere tantum est in cōcupiscibili/nō
ergo in intellectu. ¶ Item probatur ꝙ tantū sit in ira=
scibili: qr penitere est velle punire se. i. velle accipere
vindictā de se: penitētia enim nō est vtilis nisi sit volū
taria: sed appetitus vindicte tantum est in irascibili.
¶ Sed pbatur ꝙ penitere sit in qualibet vi ꝛ sit mo
tus cuiuslibet virtutis: quia quelibet virt habet suā
delectationē: qr sicut dicit Aristo. qui remouet a cor=
poralibus voluptatib/et hoc ipso gaudet cast est: q
autē tristat incōtinens est ꝛ qui suffert pericula et gau
det fortis est: qui auteꝫ tristat timidus. sic ꝫ castitatis
est gaudere vel delectari de bono castitatis: ergo ca=
stitatis est tristari de malo incōtinentie: sed tristari de
malo incontinentie est penitere de malo incōtinentie:
ergo castitatis est penitere de malo incōtinētie: ꝛ simi
liter de alijs virtutibus: ꝫ penitere cuiuslibet virtutis
est et in qualibet. ¶ Itē Ysa. ventus me ad Moab:
quasi cythara sonabit: vēt. i. mens pphete ad moab
id est ad peccatores sonat ꝯpatiēdo vt dicit glo. quasi
cythara in qua si vna corda rupta fuerit/nō reddit me
lodiā: ergo secundum hoc omnibus chordis. i. omni=
bus virtutibus cōpatiūtur sancti peccatoribus: ergo
omnibus virtutibus lugent pro peccatis aliorum: er
lugere seu penitere cuiuslibꝫ vtutis ē act ad bonū sensū
go lugere pro peccatis siue penitere cuiuslibet virtu=
tis est: quod cōcedimus/hijs duabus de causis vel ra=
tionibus. vnde dicimus ꝙ non est virtus nec est mot
virtutis alicuius specialis: sed motus cuiuslibet vir=
tutis ꝛ est in qualibet vi/nō in vna sola. ¶ Ad primo
Ad primū obiectū.
ergo obiectū dicimus ꝙ virtus penitentie timore cō=
cipitur. i. volūtas penitēdi q efficaciter penitere dici=
Ad secūdo obiectū.
mus timore concipitur. ¶ Ad secundo obiectū dici=
mus ꝙ luctus non est virtus proprie loquēdo: sed di=
citur esse virtus. i. status virtutis: sicut pax dicitur esse
Ad tertiū et quartū.
virtus: qr est status virtutis. ¶ Cōclusionem tertij ꝛ
quarti obiecti bene cōcedimus. s. ꝙ penitentia est vir
tus vel motus virtutis: dicimus eni ꝙ est motus vir=
tutis: sed non motus alicui virtutis specialis. ¶ Il=
las rationes quibus probatur ꝙ penitere est in synde
resi: bene concedim: qr qlibet virtus tristatur de ma
lo sui oppositi: ꝛ in synderesi sunt tres virtutes/scꝫ fi=
des/ꝛ sapientia donū/ꝛ itellectus donū/ꝛ fides trista
tur de malo ifidelitatis. vnde dicimus ꝙ penitere est
in synderesi: et in alijs viribus. ¶ Ad illud obiectum
ꝙ in solo affectu debet esse penitētia Dicimus ꝙ non
est verum. vnde dicimus ꝙ hec est falsa: delectatio est
Affectio ē mot: delectatio nō est mot/nō affectio nō ē delectatio
affectio. Affectio enim ē motus quo affectam aliqd
delectatio vero non ē motus: sed potius quies vel fi=
nis motus: quia in re in qua quiescimus delectamur.
¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ delectatio de bono in=
quantum ē bonum solius caritatis ē: bene cōcedimus
et sic tristicia de malo inquātum malū. i. in ratiōe ma
li solius caritatis ē: sed delectatio de spirituali bono:
sicut de bono cōtinētie est castitati: ꝛ tristicia de malo

incōtinētie castitatis ē ꝛ sic de alijs virtutib. vñ peni
Ad vltimū
tere cuiuslibet virtutis ē. ¶ Ad vltimū dicim ꝙ hec
ē falsa. pēitere ē velle punire se: imo ē ipsū punire: qr
si penitentia eēt voluntas puniendi se: accideret ꝙ cō
tritio/confessio/satisfactio: nō essent ptes penitentie.
ꝯ hoc ar.
¶ Sꝫ obicit ꝯ pdicta: qr velle credere ꝛ credere eius
dē virtutis sūt. sic velle diligere et diligere eiusdē vir
tutis sūt: ꝫ velle satisfacere et satisfacere tm/eiusdem
virtutis sūt: sed velle satisfacere tm ē iusticie: ꝫ satisfa
cere tm ē iusticie: ergo nō est cuiuslibet vtutis: et ita
penitere non ē cuiuslibet virtutis. ¶ Itē. satisfactio i
secularib tm est iusticie. ergo satisfactio i spūalib tm
iusticie est ¶ Ad hoc dicendū ē ꝙ hoc argumētū non
valet: velle satisfacere tm iusticie est: ergo satisfacere
tm iusticie ē: duab de causis. Prima ē pter modū
satisfaciendi. ob hoc ei peccat hō: qr dissipat imaginē
ꝛ similitudinē dei i se: et ob hoc satisfacit: qr reparat
imaginē ꝛ similitudinē dei in se. reparatio aūt imagi
nis dei p quālibet virtutem est. vñ satisfacere cuiusli
bet vtutis est. vñ in euāgelio. Penitētiā agite appro
pinqbit regnū celorū. p penitētiā ei reparatur imago
dei in nobis magis ac magis: ꝛ cū penit repata ē: tūc
immediate nos hēm ad regnū celorū q pus magis ac
magis penitēdo: magis ac magis appropinquabam
pter modū ergo satisfaciēdi q ē fm oēm vtutē/satis
facere cuiuslibꝫ vtutis ē. ¶ Scda cā est qr non est ne
cesse ꝙ qcunꝙ satisfacit intendat satisfacere: sicut fili
qui offendit prēm plorat: qr offendit prēm ꝛ nō inten
dit p luctū illū satisfacere: tm ex paterno amore pr lu=
ctū illū reputat satisfactorium. non est ergo verum ꝙ
tm eiusdē virtutis sint velle satisfacere ꝛ satisfacere.
¶ Sed in spiritualibus actib verum est ꝙ velle cre
dere ꝛ credere tantū eiusdē virtutis sūt: sed in gnali=
bus non est verum: sicut velle mereri tantū fidei ē: vl
caritatis. tamen mereri cuiuslibet virtutis est. ¶ Ad
secundo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa. satisfactio in
secularibus tantū iusticie est: sicut patet in filio q plo
rat: qr offendit prēm: ꝛ non plorat intuitu satisfactōis
verū est tm ꝙ alique satisfactiones tm iusticie sunt: si=
cut cū aliqs mltas recipit disciplinas hac intentiōe vt
emēdet q cōmisit: hui satisfactio tm iusticie ē. si vero
illas disciplinas recipiat hac intētione vt refrenet mo
tus illicitos carnis: illa satisfactio castitatis est. dici=
Prudētia spūs est vt q ipat oib vtutib penitere.
mus ꝫ ꝙ penitere cuiuslibet vtutis est: tm vna vt est
que iperat oibus vtutib penitere ꝛ lugere p pctis:
scꝫ prudentia spūs/siue scientia donū: de qua dt apls.
Prudentia spiritus vita ꝛ pax: lꝫ eni fides sapientia
donū: ꝛ intellectus donū imperent generaliter peni=
tere: tamen prudentia spiritus imperat penitere: pro
ut est vestitum debitis circunstātijs. vnde determiat
et diffinit quando plorandū et quātum: et sic de alijs
circunstantijs. vnde prudentia spiritus tangit omnes
cordas cythare: de qua dicit isa. Sume cytharam cir
cui ciuitatem et cum omnes cordas tetigerit reddet
suauem symphoniā.

¶ Quantam efficatiam habeat penitentia in remissionem peccatorum.

Quarto capitulo queritur quam efficatiam ha=
beat penitentia in remissione peccatorū. ¶ Et
probatur ꝙ quantuncunꝙ penitentia sufficit expelle
re totaliter quantalibet vicia: quia penitentia medi=
cina est: vt dicūt sancti: sed medicina corporalis si sit
eque intēsa in qualitate contraria/sicut morb i sua
sufficit expellere totaliter morbū corporalē: ꝫ cū me
dicina spiritualis sit i infinitū magis intensa in boni=
tate: ꝙ morbus spiritualis in malicia. (Qr omis vir
tus in infinitum est magis bonū: ꝙ aliquod malū sit
malum) sufficiet totaliter expellere quantacunꝙ vi=
cia: et sic minima penitentia expellit totaliter pecca
ta et quantum ad culpā et quantum ad omnē penam
ergo pro nichilo iniungit ecclesia satisfactionem. acci
dit enim secundū hoc ꝙ inutiles sunt claues ecclesie.
¶ Item. in penitentia est gratia/et contritio que est
sequela gratie: et gratia expellit peccatum: contritio
expellit sequelā peccati: aut ergo expellit sequelam
peccati p modū cāe efficiētis: aut p modū meriti. si p
modū meriti. Contra. gratia expellit pctm p moduꝫ
cause efficientis: ergo sequela gratie expellit seque=
lam peccati per modum cause efficientis: sed cōtritio
est sequela gratie: ergo expellit sequelam peccati per
modum cause efficiētis: ergo cum in infinitum forti=
or sit ꝙ sequela peccati: expellit totaliter omnem se=
quelam peccati: ergo et omnem penam. ꝛ inde vt pri
Solutio.
us. ¶ Solutio. cum peccator conuertitur ad deum:
primo desinit peccatum suum et proponit se de cete=
ro non peccaturum et dolet de peccatis suis: et hoc
potest facere per fidem informem si habet: vel per ti
morem seruilem si habet. si vero nullam talem gra=
tiam habet: potest hoc facere ex solo libero arbitrio
id est aliqua gratia infusa non tamen sine deo princi=
paliter operante: sicut ipse dicit: sine me nichil pote=
stis facere: ꝛ cum homo facit quod in se est: tūc deus
facit quod in se est: sicut ipe dicit: Cōuertimini ad me
ꝛ ego conuertar ad vos: ꝛ cum deus cōuertit ad pec=
catorē/ifundit et grām suā q expellit pctm scdm essen
tiaꝫ p modū cause efficiētis: ꝛ mutat penā eternā i tē=
pctī triplex est pena.
poralē. ¶ Sꝫ adhuc remanet seqla pcti q triplex est.
¶ Pria difficultas vidēdi spūaliter: siue obscuritas
spūalis. Nō ei hō ita clare pōt videre qd faciēdū/ꝛ qd
nō: sicut an pctm: qd significatū est i ceco quē illumia
uit dñs q dixit: video hoīes velut arbores ābulātes.
¶ Scda est difficultas bene agēdi scdꝫ bonū deside=
riū. ¶ Tertia est pena tēporalis. duas pmas expellit
ꝯtritio/p modū cause efficiētis: tertiā expellit p mo=
Ad secūdo obiectū pꝫ solutio.
dū meriti: ꝛ p hoc pꝫ solutio ad 2°. obiectū. Ad pmo
obiec. dicim ꝙ nō ē sic de medicia corpali/ꝛ medicia
Ad primū
spūali: qr sicut dicit Augu. i libro ꝯ epłam fundamēti
cū dico natura corruptibilis/dico naturā/ꝛ corrupti=
bilitatē: ꝙ dico natura pertinet ad deū: ꝙ dico corru=
ptibilis pertinet ad nichilū: aīa eni inquantum de ni=
chilo est corruptibilis est p pctm. vñ cuꝫ pctm trahat
ad nō eē tenaciter adheret aīe: qr reducit eā ad suū pn
cipiū/ꝛ pter tenacitatē illā nō potest grā quātacūꝙ
expellere omnē sequelā pcti: sicut sol potest expelle=
re tenebras noctis: nō tm potest expellere tenebras nu=
becule: qr maioris adherētie sunt/vel grā pōt expel=
lere pctm mortale: nō tm veniale expellere: hoc eni est
maius cū veniale sit maioris adherētie: ꝛ in medicina
corpali/ita est ꝙ aliqn remanet aliq i mēbro aliquod
sinthoma/siue aliqua debilitas: sicut calefactio epatis
vel aliqd tale qd nō pt expelli p aliquā medicinā/vel
si expellitur difficillime expellit. eodēmodo ē in me=
dicina spūali: expellit eni ipsā essentiam pcti: sed non
sequelā: maxime vbi ē pctm consuetudinis: qr vt dr i
ecclesiaste. Si retonsum fuerit ferrū multo labore ex

acuet. ¶ Sed videt̄ q̄ contritio non exigat̄ ad delendū obscuritatē visus sp̄ualis ⁊ difficultatē bene agēdi: q̄ virtutes non solū p̄ motū doloris contrarie sūt obscuritati videndi et difficultati bene agendi: sȝ etiā per alios mot⁹: q̄ credere p̄ fidē oppositū est difficultati videndi: ⁊ facultas bene agendi que p̄ amorē vel per aliū motū: opposita ē difficultati bene agendi. ḡ cū penitentia sit medicina melius expellit virtus seq̄lā peccati p̄ alios motus q̄ p̄ motū doloris: ergo in pn̄ia non de necessitate exigit̄ dolor siue ꝯtritio. *Solutio.* Solutio. ad hoc dicendū ē q̄ duabus de causis exigit̄ dolor siue contritio in pn̄ia. Prima ē q̄ medicina dȝ eē ꝯ̄ria cause morbi sp̄ualis: sȝ cā cuiuslibet pcti ē libido: scȝ voluntas īproba qua hō vult delectari ꝓpt̄ se in *Augustin⁹* creatura. vn̄ aug. Bona ē lex q̄ dū ꝓhibet concupiscētiā: oīa mala ꝓhibet: libidini aūt ꝓprie opponitur dolor: ⁊ ꝓpter hoc ꝓprie expellit causam peccati. vn̄ de *Scd̄a rō.* necessitate exigit̄ in penitētia. Secūda rō ē q̄ peccati rubigo ē. vn̄ p̄ multas attritiōes ⁊ difficatiōes oportet *Gregorius* spiritū expelli. vn̄ grego. Ferrū mentis nr̄e ad subtilitatē nō ducit̄ nisi frequēter maloꝝ aspitate terat̄.

¶ Utrum illa penitentia tēporalis qua hō punit̄ post confessionē pcti sit de iusticia.

Alia q̄stio. QUinto capitulo q̄rit̄ vtrum illa pena tp̄alis qua hō punit̄ post confessionē pcti sit de iusticia dei. *Arḡ q̄ sic.* videt̄ q̄ sic. quia deus punit istū ⁊ neminē punit nisi iuste. ḡ de⁹ punit istū iuste. ergo iste punit̄ hac pēa tp̄ali: ẜm merita sua: ḡ meruit hāc penā tp̄alē. hoc falsū q̄ non fecit nisi pctm̄ mortale. sit ita/⁊ p̄ pctō mortali non meruit penā tp̄alē/sȝ tm̄ eternā. Ad hoc dicunt *Pria opio* quidā q̄ hec ē duplex. de⁹ iuste punit istū: q̄ si hoc aduerbiū iuste determiet v̄bū in ꝯparatiōe ad accusatiuū falsa ē: ⁊ sensus est de⁹ punit istū pena tp̄ali ꝓpt̄ merita sua: si v̄o determinet v̄bū i comparatione ad noīatiuū: v̄a ē: ⁊ ē sensus: de⁹ iust⁹ punit istū hac pena tp̄ali. *ꝯ hāc ar.* Sȝ obicit̄ cū d̄r de⁹ iuste punit istū i sensu v̄o aut hētur respect⁹ ad merita aut non habetur: si non: eadē rōe p̄t ꝯcedi ista: de⁹ eternaliter ⁊ pie punit istū: quia de⁹ pi⁹ ⁊ eternus punit istum: si v̄o hētur respect⁹ ad merita: ḡ de⁹ punit istū hac pena ꝓpter merita sua: et *Solutio.* ita nulla distinctio ē. qd̄ concedim⁹. Un̄ concedim⁹ q̄ hec ē v̄a: de⁹ punit istū hac pēa ꝓpt̄ merita sua: sȝ nō sequit̄: ḡ meruit hāc penā: sȝ bn̄ seq̄t̄: ergo meruit hanc penā: vl̄ maiorē: sicut si aliq̄s latro meruit suspēdiū ⁊ rex aliq̄ de cā puniat ipsū minori pēa d̄r iuste punire illū illa pena: tm̄ latro non meruit illā/imo maiorē: sil̄r ⁊ iste meruit penā eternā: sȝ de⁹ cōmutauit illā i tp̄alē. *ꝯ hoc ar.* Sȝ obicit̄. ponat̄ q̄ ille non pficiat pn̄iam sibi iniunctā ⁊ sic decedat/de⁹ punit i purgatorio misericordit̄ lōge minori pēa q̄ sit ista pēa tp̄alis q̄ ei debebat̄: ḡ ẜȝ hoc mutat minorē penā i maiorē: ergo punit istuȝ in *opio aliq̄ꝝ* purgatorio misericordit̄. Ad hoc dn̄t q̄dā q̄ de⁹ non mutat penā eternā i istā penā trāsitoriā: sȝ i istā penā vl̄ penā purgatorij. vn̄ de⁹ nō mutat isti penā minorē in maiorē: sȝ econuerso. penā eternā mutat ei in penā *ꝯ hāc ar.* purgatorij: sed hec solutio non tenet in veniali q̄ per veniale meret̄ q̄s penā transitoriā: in p̄senti tm̄ si decedat cū illo veniali punit̄ in purgatorio longe maiori pena: ⁊ sic mutat̄ minor pena i maiorē. vn̄ illa solutio *Solutio.* nō ē gn̄alis. Un̄ dicim⁹ q̄ nō ē inconueniēs nec ꝯ̄ miaȝ dei minorē penā mutare i maiorē: q̄ minor pēa i p̄sēti magis efficax ē ⁊ magis satisfactoria ⁊ magis placens deo q̄ lōge maior in purgatorio: ⁊ hoc ē q̄ pena p̄n̄s volūtaria ē: est ei hō de p̄sēti de foro ecclesie ⁊ de foro suo: sȝ pena purgatorij volūtaria non ē: q̄ velit nolit hō punit̄ in purgatorio. vn̄ cū decedit exit forū ecclesie ⁊ suū: ⁊ intrat forū dei. de q̄ d̄t apo. horrēdū ē incidere in man⁹ dei viuētis. Sȝ ꝯ̄ hāc solutionē obicit̄. aīa *ꝯ hāc solutionē ar.* ei in purgatorio hȝ fidē/spem/⁊ caritatē ⁊ liberū arbitriū: ergo liberum ē ei moueri motib⁹ v̄tutū: p̄t ḡ i purgatorio dolere ⁊ cōteri de pctis suis ⁊ volūtarie: sȝ dolor ⁊ cōtritio p̄ modū ꝯ̄rietatis expellūt seq̄laȝ pcti: ergo naturaliter expellūt seq̄lā pcti: ergo cū in aīa q̄ ē i purgatorio sit seq̄la pcti dolor voluntari⁹ de pctō expellit illā seq̄lā: ergo in purgatorio satisfaciet aīa ꝓ pctō volūtarie: qd̄ ē ꝯ̄ p̄dicta: ⁊ etiā ꝯ̄ traditionē sctōꝝ de igne purgatorio: si ei aīa exuta corpore p̄t satisfacere p̄ dolorē ⁊ ꝯtritionē: ⁊ sicut p̄us: superfluus erit ignis purgatorij⁹. Ad hoc forte dicet aliq̄s q̄ mot⁹ *Euasio.* v̄tutū nō sūt meritorij ⁊ satisfactorij: nec ex volūtate dei q̄ dat eis hmōi effectū q̄n vult ⁊ nō dat q̄n nō vult. vn̄ q̄uis de natura doloris et ꝯtritiōis sit expelle seq̄la pcti: tm̄ hūc effectū nō hȝ nisi q̄n dn̄s dat: sicut pȝ i rubro q̄ ardebat ⁊ nō ꝯburebat̄: ⁊ i terra q̄ naturaliter mltiplicat semia iacta: tm̄ effectū nō hȝ nisi q̄n dn̄s dat sil̄r mot⁹ dolorꝭ nō sp̄ hȝ effectū merēdi nisi q̄n dn̄s dat ei: nō dat aūt ei hūc effectū nisi i p̄nti. s. q̄n hō hȝ tp̄s suū: sȝ i futuro nō dat ei hūc effectū. vn̄ d̄t cū accepero tēpus ego iusticias indicabo. Sȝ videtur q̄ hec solutio *ꝯ hoc ar.* nulla sit: q̄ si naturalit̄ dolor siue cōtritio expellit seq̄lā pcti: ergo cū i purgatorio sit hmōi dolor et seq̄la pcti qd̄ expellit eā: hoc ē miraculū cū naturalit̄ hēat expellere: ⁊ nō nisi miraculū dei: sȝ qd̄ non expellit eā nociuū est aīe: ḡ aliqd̄ miraculū dei ē nociuum: et hoc est icōueniēs: q̄ dicit beatus Petr⁹: vt habet̄ in libro clemētis: q̄ hec est differētia iter miracula xp̄i/⁊ inter miracula antichristi: q̄ antichristi erūt fantastica ⁊ nociua. Propter hoc dicim⁹ sine p̄iudicio melioris *Solutio.* sentētie q̄ dolor ⁊ ꝯtritio ⁊ alij mot⁹ virtutū aīe non sūt meritorij nisi dū aīa est i corpe: est ei aīa creata nō pfecta sciētia ⁊ virtutib⁹: sȝ pfectibilis. pficit̄ aīa in corpore. vn̄ nullo motu pficit se/nisi dū est in corpore. vn̄ nō habet motū meritoriū/nisi dū est i corpore. vn̄ scti clamant in apocalipsi: vsquequo nō vidicas sanguinē nr̄m: volūt eni scti habere corpora sua vt magis pficiantur: hec enī est differētia iter aīam ⁊ angelū q̄ angelus pficit se extra corpa: aīa v̄o i corpore. vn̄ lȝ aīa dolorē habeat de pctis i purgatorio: tm̄ q̄ nō est i corpe dolor ille nō est meritorius: vn̄ nec satisfactori⁹: quia non est perfectorius id est potens animam perficere.

¶ Utrum penitentia sit iteranda. *Ultima q̄o*

ULtimo q̄rit̄ vtrū penitētia sit iterāda. Et videt̄ *Arḡ q̄ sic.* q̄ ille q̄ peccat mortalit̄ debeat iterare penitētiā suā etiā si facta fuerit i caritate: q̄ nazarei totū votū suū iterabāt/si tāgebāt morticinū: sȝ vita nazareorū significabat vitā penitētiū: ḡ si penitēs tāgat morticinū. i. si peccet mortalit̄/tota penitētia iterāda est. Itē null⁹ scit se habere caritatē: sȝ null⁹ satisfacit/ nisi *Secundo.* in caritate vt dicis: ḡ null⁹ scit se satisfecisse: ḡ null⁹ scit se penitētiā egisse: ḡ forte mortale ē isti penitētiā nō agere forte nō: ḡ si sciēter nō agat penitētiā ꝯmittit se discrimini: ⁊ ita peccat mortaliter: q̄ regl̄a est theologica q̄ ⁊ q̄s faciat aliq̄d de q̄ nescit an sit pctm̄ mortale/peccat mortalit̄: ḡ q̄libet tenet̄ it̄are penitētiā. Itē *Tertio per augustinū.* dicit Augustin⁹ q̄ v̄e penitēs est q̄ sp̄ de pctō doleat: ⁊ nō semp̄ dolēs se doleat: ergo vere penitēs semp̄ debet dolere: ḡ semp̄ debet penitere: ḡ semp̄ penitētia iteranda est. Solutio. Ad p̄mū dicim⁹ q̄ lex nazareo

rū nō significat cōmuniter vitā penitentiū: sȝ solū vitā ꝯtēplatiuoꝝ q̄ꝝ ē nutrire capillos. i. bonas cogitationes q̄ꝝ etiā nō ē solū meli⁹ facere sed etiā securi⁹. vn̄ si viri ꝯtemplatiui et pfecti tangūt morticinū. i. pec*Figura.*cent mortaliter: eoꝝ ē totū iterare. q̄ sicut tenent̄ ad meli⁹: ita ad securi⁹. vn̄ filijs israel ꝓcedētibus de mā sione in mā sionē frequenter emergebāt tribulatiōes *Origen.* que sūt: vt d̄t origenes. sicut sal quo salit̄ caro ne vermes pctōrum ebulliant. per legē ergo nazareoꝝ non potest ꝓbari q̄ quelibet penitentia iteranda sit: sȝ so*Ad scd̄m.*lum penitentia perfectorū. Ad secundo obiectū dicimus q̄ quidā sunt qui sciunt se nō satisfecisse sicut illi qui sciunt se ieiunasse in pctō mortali: et opera alia satisfactionis fecisse et illi iterare tenent̄ penitentiam alij sunt qui dubitant se satisfecisse: ⁊ taliū duo sūt genera: quidā eī non satisfecerunt sicut illi qui sūt i peccato mortali: tm̄ nescienter/q̄ delicta quis intelligit: et illi tenent̄ iterare penitentiam. alij fuerunt qui satisfecerunt: opera enī satisfactoria fecerunt in caritate sed non hn̄t aliqd̄ signū: aliomodo certificās q̄ ipi habēt caritatē ⁊ tales non tenēt iterare penitētiam. alij sūt qui aliq̄ signa hn̄t ⁊ aliquas arras sp̄ūsci i quib⁹ iusticia et pax osculate sunt: q̄b⁹ d̄t sp̄ūsanct⁹. sal⁹ tua ego sū: ⁊ tales sciētia experimenti sciunt se hr̄e caritatē: q̄b⁹ ꝓbabiliter d̄t conscientia q̄ habent caritatem et tales non tenentur iterare penitentiā nisi velint fa*Augustin⁹*cere opera ꝯsilij. consiliū enī est qd̄ dicit augustinus. q̄ penitens dolere dȝ qd̄ non semper doluit: qui enī *Exponit̄ dictū iob.* semper dolet non temptat̄ a diabolo. vt habet̄ i iob. nemo loquebatur ei verbum: id est nullus demonuȝ tēptabat eum. videbant enim dolorem eē vehemen*ꝯ dicta ar.*tem. Sed probatur etiā q̄ penitentia facta in mortali non sit iteranda. ponatur eī q̄ sacerdos iniūgat alicui penitentiā condignam pro pctis suis: ⁊ ille cōpleat eam totaliter i pctō mortali: ꝓbatur q̄ ille absolutus ē: q̄ soluit tātā penā sibi iniunctā/⁊ illa fuit condigna: ḡ soluit penā cōdignā cuius erat debitor: ḡ est absolutus. ergo penitētia facta in peccato mortali nō *Secundo.* est iterāda. Itē. iste ieiunauit ex deuotione ⁊ bona intentione: lȝ extra caritatē: ḡ non peccauit: ḡ non tenebat̄ ieiunare ex caritate/sȝ ieiunare erat ei iniunctum ꝓ pn̄ia: ergo tenebat̄ facere penitētiā: ⁊ nō ex caritate ⁊ fecit totū qd̄ iniūctū fuit: ḡ satisfecit: ergo penitē*Tertio.*tia facta in mortali non ē iteranda. Itē. alicui nobili est iniunctū dare centū marcas: ⁊ ipe dat eas i peccato mortali: ḡ si penitētia facta i mortali iterāda ē: adhuc tenet̄ dare: ⁊ ita tenebitur dare plus q̄ possit dare et hoc falsū. ergo penitentia facta in pctō mortali nō *Quarto.* ē iterāda. Itē. opa facta in caritate ⁊ mortificata post ea per pctm̄ mortale reuiuiscunt p̄ caritatē: sȝ opa bona facta extra caritatē nō fuerūt mortificata nec mortua ꝓp̄e loquēdo: sȝ fuerūt non viua tm̄ viuificabilia: ḡ facili⁹ ē viuificabile viuere q̄ mortificatū viuere: ergo si opa bona mortificata reuiuiscūt p̄ caritatē/mlt̄o forti⁹ opa bona extra caritatē fctā q̄ fuerūt viuificabilia viuunt p̄ caritatē q̄ postea dat̄: ḡ si aliq̄s facit penitētiā suā i pctō mortali: si postea īfūdat̄ ei gratia *Quinto.* nō tenet̄ iterare eā cū post fctā reuiuiscat. Itē dixit daniel ad nabugodonosor: redime pctā tua elemosinis: sȝ ꝯstabat danieli q̄ nabugodonosor non erat i caritate: ergo videt̄ q̄ extra caritatē possit aliq̄s redimere *Sexto.* pctā sua. ergo facere pn̄iam. Itē. i xxv. leuitici. si attenuat⁹ fr̄ tu⁹ vēdiderit possessiūculā suā propinqu⁹ ei⁹ p̄t redimere qd̄ illi vendiderat: si aūt nō hūit ꝓximū ⁊ ip̄e p̄ciū ad redimēdū potuerit inuenire: ꝯputabūt fruct⁹ ex eo tp̄e quo vēdidit ⁊ qd̄ reliquū est vendat emptori sic q̄ recipiet possessionē qd̄ si non inuenerit man⁹ ei⁹ vt reddat p̄ciū hēbit emptor qd̄ emerat vsq̄ ad ānū iubileū: i ip̄o eni oīs vēditio redibit ad dn̄m et ad possessorē p̄stinū. frater attenuat⁹ vendit diabolo possessionē v̄tutū q̄n peccat mortalit̄ ꝓpinqu⁹ ei⁹ redimit q̄n ad exortationē sacerdotꝭ vl̄ alicui⁹ bōi viri corrigit̄ q̄ peccauerat ⁊ restituit̄ ei possessio v̄tutū: si v̄o nō hēat hmōi exortationē ⁊ ip̄e ꝯpūct⁹ iuenit p̄ciū id est redit ad bonā vitā reddit̄ ei possessio v̄tutū ⁊ cōputat̄ fruct⁹ ex eo tp̄e q̄ vēdidit. i. peccauit: ergo bōa opa q̄ fecit ex q̄ peccauit vsq̄ ad inuētionē p̄cij. i. vsq̄ ad restitutionē caritatꝭ cōputat̄ ei: ⁊ ita opa bona facta extra caritatē viuificāt̄ p̄ caritatē aduēniētē: ergo aliq̄s si facit pn̄iam extra caritatē ⁊ postea dat̄ ei caritas non tenet̄ reiterare eā. ergo pn̄ia fctā in mortali non ē iteranda. Cōtra. d̄t apo. sine fide ipossibile est *In oppo^m* placere deo: ⁊ loq̄t̄ de fide formata de q̄ dicit postea scti p̄ fidē vicerūt regna: ergo opa fctā extra hmōi fidē non placēt deo: sȝ opa facta extra caritatē sūt opa fctā extra hmōi fidē. ergo opera facta extra caritatē non placent deo: ergo non sūt satisfactoria. ergo null⁹ satisfacit in mortali: ergo penitentia facta in mortali est iteranda: quia non est satisfactum. Item dicit au*Secūdo p̄ augustinū.*gustinus. q̄ existens in pctō mortali indignus est pane quo vescitur: ergo nichil meretur apud deū: ergo non meretur absolutionem. ergo nullus satisfacit in mortali. et ide vt prius. Item. quicunq̄ peccat mor*Tertio.*taliter destruit imaginem dei in se: ergo nō satisfacit deo nisi reparet imagineȝ dei in se: sed hec reparatio nō fit nisi p̄ opa v̄tutū: ḡ non satisfacit nisi p̄ opa v̄tutū. ⁊ ide vt p̄us. Sil̄r. quicūq̄ peccat mortaliter de*Cōfirmat̄*struit tēplum dn̄i in se: ⁊ ortum delitiarum dn̄i. ergo nō satisfacit/ nisi reedificādo templum dn̄i ⁊ restituendo ortū delitiaꝝ: sȝ hoc nō fit nisi per virtutes: ḡ null⁹ satisfacit nisi per virtutes. Itē preceptū est i veteri le*Quarto.*ge q̄ omnis oblatio de auro ⁊ argēto q̄ offert̄ dn̄o offerat̄ ad pond⁹ sctūarij: sȝ pondus sctūarij caritas est: vt dicit Augustin⁹. Caritas eī pōdus est fidei: iclinat *Augustin⁹* enī fidē ad opa: quia fides operat̄ p̄ dilectionē: ḡ nulla oblatio placet deo sine caritate: ḡ nulla opa sunt satisfactoria p̄ter caritatē. Itē moneta q̄ non habet de*Quinto.*bitum metallū non valet: similiter opa que nō habēt aliquid de auro dei. i. de caritate nō placent deo. Itē *Sexto.* ex ipsa auctoritate que inducta est ad oppositū: ꝓbat̄ q̄ non ꝯputat deus nisi opera virtutum: dicit̄ ei: cōputabūtur fructus ex toto tempore quo vēdidit: nulla enī opera dicūtur fructus/ nisi illa quib⁹ fruimur/⁊ illa sunt opera virtutū/quibus fruimur deo/ vel opa vicioꝝ/quibus fruimur trāsitorijs: ⁊ hoc male: ḡ fructus q̄ cōputant̄ a deo/⁊ quos deus acceptat non sunt nisi opera virtutū: ⁊ sic nō acceptat opa facta extra caritatē: ḡ opera facta extra caritatē nō sunt satisfactoria: ḡ penitētia facta i mortali est iterāda: Quod ꝯce*Solutio.*dim⁹/⁊ secure asserim⁹. Et ad p̄mo obiectuȝ dicim⁹ q̄ *Ad p̄mū* licet iste soluerit totā penā iiunctā in pctō mortali nō tm̄ est absolutus: q̄ non erat debitor pene vt pene seu emēde siue pene satisfactorie: de⁹ eni nō delectat̄ i penis: sicut dicit Gregorius: sȝ i emēdis: Judas enī i de*Gregorius*speratione et suspensione maximam penam sustinuit: non tamen satisfecit. Ad secundo obiectum dicimus *Ad scd̄m.* q̄ ille cui iniunctū est ieiunium pro satisfactione nō tenet̄ ieiunare simplicit̄ ex caritate: sȝ tenet̄ ieiunare ex

caritate ad hoc vt ieiunium sit satisfactoriũ . vnde di
cimus ꝙ cũ deus infundit pctõri gratiã mutatur pe=
na eterna in penã seu satisfactionẽ tpalẽ condignam
et illã taxat et illã totã oportet soluere ꝓpter id qđ
ex vi clauiũ dimittitur. ergo ille q̃ ieiunat in mortali
adhuc tenet satisfacere scđm taxationẽ dei: sed nõ pec
cat ieiunando et absolutꝰ a precepto sacerdotis. sic
Ad tertiũ. et ille qui soluit cẽtũ marcas. Ad tertio obiectũ dici
mus ꝙ opera mortificata dicunt reuiuiscere ĩpropꝛie
sub tropo: quia deꝰ restituit pctõri que amiserat ꝑ pec
catũ. vera enĩ possessio nostra sunt virtutes et opera
virtutum quibus spoliamur cum peccamus morta=
liter et restituimur cũ conuertimur ad deũ. vnde ille
reuiuiscere nichil aliud ẽ q̃ restitutio talis: ⁊ qꝛ opa
facta extra caritatẽ non sunt vera passio: nõ dicit resti
tutio respectu ip oꝝ. vnde nec dicunt reuiuiscere: si=
Exemplũ. cut si aliquis deliquisset in regẽ et rex spoliasset eum
possessionibus suis: si postea restitueret eũ non dicere
tur eũ restituere q̃tũ ad possessiones quas nũq̃ hũit.
Ad quartũ Ad quarto obiectũ dicimus ꝙ daniel nõ itellexit ꝙ
nabugodonosor i pctõ mortali posset redimere pctã
sua: sed poterat se ꝑparare ꝑ dationẽ elemosinaꝝ ad
Ad aliud. hñdã gratiã: qua hĩta posset satisfacere. Ad vltio ob.
dicimꝰ ꝙ fructus cõputãt ex eo tꝑe quo vendidit .i.
opa virtutũ quibus fruimur deo. opera enĩ bona fa=
Ↄ hoc af. cta extra caritatem nõ dicunt fructus. Sed obicit: qꝛ
textus dixit: ex eo tꝑe quo vẽdit: ḡ ex eo tꝑe quo pec
cauit: et ita bona opera facta in mortali cõputãt. Et
Solutio. ad hoc dicendũ ꝙ aliqñ peccat hõ et statim penitet: ⁊
postea peccat ⁊ statim penitet: et tandẽ in penitentia
confirmatur: tũc fructꝰ cõputant ei .i. opa bona q̃ fe=
cit ex caritate quousq̃ pfecte peniteat: si vero nõ inue
nerit manus eius p̃ciũ. i. si non redeat ad bonã vitam
habebit emptor qđ emerat: diabolus hẽbit corpꝰ et
animã pctõris q̃diu manebit in pctõ vsq̃ ad annũ iu=
bileũ. i. vsq̃ ad perfectã penitentiã. et si inuenerit p̃ci
um. i. bonã vitã: cõputabunt fructus: et reddet qđ re
liquũ ẽ emptor/ ⁊ satisfaciet diabolo. i. contra diabo=
Item af. lũ vt absoluatur a seruitute eius. Adhuc ꝓbat ꝙ pe=
nitentia facta in mortali iteranda est qđ dicit iere. no
Secundo. uate vobis nouale et nolite serere sup spinas. Item.
nouãt super nouale qui bona opera in pctõ mortali
faciũt magis ac magis: ac magis innouant se. sup spi=
nas aũt seminãt qui bona opa i pctõ mortali faciunt
ergo sicut semẽ sup spinas iactũ nõ fructificat: ita bo=
na opera facta in pctõ mortali nõ sũt fructuosa. ergo
Tertio. nec satisfactoria. Itẽ dt grego. in terra fac aliq̃d bo=
ni dũ potes. i. q̃diu es in pctõ mortali: vt deꝰ illustret
cor tuũ ad penitẽtiã: ḡ ꝑ bona opa i mortali facta nõ
Quarto. facit aliq̃s penitentiã. sed p̃parat se ad penitẽtiã. Itẽ
penitẽtia medicina ẽ: sꝫ ꝯtraria ꝯtrarijs curãt. morbꝰ
aũt ẽ pctm̃ mortale. ḡ cũ nichil sit ꝯtrariũ pctõ morta
li nisi virtus vel motus virtutis: nõ curat ḡ ꝑ opa fa
cta in pctõ mortali: et sic penitẽtia facta in pctõ morta
In oppoᵐ. li iterãda ẽ. Sed ꝯ. per bona opera facta extra carita
tẽ meret hõ aliquod bonũ. qđ ꝓbatur: qꝛ dñs dabat
bona tpalia iudeis qui faciebãt precepta eiꝰ: lꝫ ex ti=
Secundo. more seruili. Itẽ. nullũ bonũ irremuneratũ: ⁊ ita per
bona opera facta extra caritatẽ meret aliq̃s aliquod
bonũ: nõ eternũ: ḡ tpale. pari rõe meret relaxationeꝫ
Solutio. pene tpalis: ⁊ ita illa opa sũt satisfactoria. Ad hoc di=
cẽdũ ẽ: sicut dictum est superius ꝙ ille qui est in pctõ
mortali: nullũ bonũ meret apđ deum ꝓprie lequẽdo
nec eternum nec temporale: precipue cum non serui=
at deo: quia non edificat et domum. nec ortum deli=
tiarum in quo delectetur deus: nec iudeis malis da=
bat dominus temporalia ex meritis suis: sed potius
ex promissione sua. ipi enĩ nihil merebantur: nisi iter=
pretatiue. i. deus remunerabat bona opera eoruꝫ: ac
si illa opera essent meritoria.

¶ Utrum de omni pctõ
iteranda sit penitentia.
¶ Alia questio.

IUxta hoc capitulũ q̃rit vtrũ de oĩ pctõ iterãda
sit penitentia. probat ꝙ sic. qꝛ dt dñs ꝑ ezechie. Af ꝙ sic.
ꝓphetã. quacũq̃ hora ingemuerit pctõr: oĩm iniq̃ta=
tũ eiꝰ nõ recordabor. ḡ nõ ẽ pctm̃ qđ non possit sepiꝰ
remitti ꝑ penitẽtiã. Itẽ dñs dixit petro. non dico tibi Secundo.
vsq̃ septies: sꝫ vsq̃ septuagesies septies: q. d. q̃tiẽscũ=
q̃ peccauerit i te frater tuꝰ: dimitte ei. sꝫ petrꝰ nõ ẽ be
nignior deo. ergo deꝰ paratꝰ ẽ dimittere q̃tienscunq̃
peccãti penitenti. ergo nõ ẽ pctm̃ de q̃ nõ possit iterari
penitẽtia. Sꝫ ꝯ. in xxv. leuitici. q̃ vẽdiderit domũ suã In oppoᵐ
intra muros vrbis hẽbit licẽtiã redimendi donec vnꝰ
ãnꝰ ipleat: si nõ redemerit ⁊ ãni circulꝰ fuerit reuolu
tꝰ: ẽptor possidebit eã ⁊ posteri eiꝰ ip̃petuũ: ⁊ redimi
nõ poterit: etiã i iubileo. si eĩ in villa fuerit domꝰ: q̃
muros nõ hꝫ agroꝝ iure vendet: si aũt nõ fuerit redẽ
pta i iubileo: reuertet ad dñm. ergo ẽm hoc aliquod
pctm̃ ẽ: qđ si cito nõ redimat. i. nisi cito aliq̃s peniteat
de illo: de cetero redimi nõ poterit: ergo pctm̃ ẽ de q̃
sepe nõ iterat pñia. Itẽ. sup illũ locũ dt glo. ꝙ in gra Ad idem.
uioribus criminibus / tantum semel conceditur pe=
nitentia. ergo non quolibet pctõ sepe iteratur pñia
Obicitur postea de illo qđ sequitur: edes leuitarum Ad ꝯñter ex
que in vrbibus sunt semꝑ possũt redimi suburbana alio
autẽ eoꝝ non veniẽt. i. nõ vendentur: leuite sunt prela
ti et perfecti i ecclesia: sed quãto gradus altior/ tanto
casus grauior: ḡ si in grauioribus pctis tãtum semel
conceditur penitẽtia i pctis leuitarũ q̃ grauiora sunt
q̃ alioꝝ: tantũ semel ꝯcedẽda est penitẽtia: ḡ nõ est ve
rum ꝙ edes leuitarũ. i. possessio virtutũ que vẽditur
diabolo semper possit redimi. Itẽ leuite sunt sal qui Secundo.
debẽt ꝯdire se ⁊ alios: sicut dicit dominꝰ. Uos estis sal
terre: sed si ifatuatũ fuerit in quo salietur: ad nichilũ
valet vltra: nisi vt ꝯculcetur ab hominibꝰ: ergo pctã
leuitarum nõ semper redimi possunt. Idem videtur Confirmat
per illã auctoritatẽ ecclesiastici. Quis medebit in=
cãtatori a serpẽte percusso. Solutio. Ad p̃mo obie= Solutio.
ctum dicimꝰ scđm allegoriã ꝙ vẽditio domꝰ itra mu Ad primũ.
ros sigt q̃dcũq̃ pctm̃ per q̃d vendit aĩa diabolo: annꝰ
aũt in quo põt redimi significat ãnũ gratie/ de quo dt
in p̃s. Benedices corone anni benignitatis tue. ⁊ i ysa.
Predictũ annũ placabilẽ dño: si vero in ãno isto non
redimat aliquis domũ vẽditã. i. si i tꝑe gratie nõ peni
teat/ de cetero nõ poterit penitere/ nec etiã in iubileo
i. alio sclo qñ post iudiciũ erit magnꝰ iubileꝰ: ⁊ scđm
istam allegoriã cessat obiectio. Scđꝫ moralitatẽ aũt Alr intelli
intelligit de pctõ in spm̃sanctũ. s. de pctõ i doctrina fi= gitur.
dei: qꝛ sic dicit Io. crisostomꝰ. Nullus peccat vel pctõ
presumptiõis/ vel pctõ desperationis/ nisi erret i fide.
qꝛ si desperet dicit: maior est iniquitas mea q̃ vt veniã
merear: ⁊ hoc est errare i fide: euacuare miãꝫ dei/ vel
diminuere: si p̃sumit/ euacuat iusticiã dei vel diminuit:
et ita peccat i fide. vnde dicit impiꝰ impietate contra
fidẽ: cũ venerit i p̃fundũ victoꝝ: contẽnit: tale pctm̃ nõ
dimittit nisi semel/ videlꝫ in p̃ncipio qñ vulpes p̃uule

sunt que demoliuntur vineas: quando enim peccator
Augustinꝰ obstinatus est/ non dimittit ei peccatũ. qꝛ dicit augu=
stinus ꝙ tanta est labes huius peccati ꝙ deprecandi
vbertatẽ non possit subire. i. vix et difficilime possit.
Origeñ. de tali peccato intelligitur hec auctoritas origenis.
In grauioribꝰ criminibꝰ tm̃ semel conceditur penten
Ad aliud. tia. i. in principio quando non est induratũ. Qđ vero
dicitur ꝙ vsq̃ septuagesies septies dimittẽdũ ẽ. i. sep
Ad vltimũ verũ est si penitet. Ad vltimo obiectũ dicimꝰ ꝙ edes
leuitaꝝ que in vrbibus sunt/ semꝑ primo sunt. i. pctã
eoꝝ qui penitus sunt addita seruitio dei/ semꝑ dimit=
tuntur qꝛ statim quando peccant penitent: ⁊ si iterũ
peccant statim penitent: quia septies cadit iustus: et
Exemplũ. resurgit. Sicut dauid cum peccauit in bersabee stati
penituit. taliũ peccatum semper dimittitur: quia sem
per penitent. venditio autẽ domoꝝ que in vrbibꝰ sũt
significat ea peccata que cõicant leuite cum homini=
bus alijs. suburbana autem sunt ea in quibus non cõ
municant cum alijs: sicut predicatio et sacramenta ec
clesiastica q̃ nullo modo vendi debent: quia dictũ est
gratis accepistis/ et gratis date.

¶ De contritione: et quid sit contritio

Aliud capitulum.

DIcto de penitentia in generali: dicẽdum est de
partibus eius: et primo de contritione. Circa
quã primo videndũ ẽ quid sit cõtritio. secũdo de effe
ctu contritionis. tertio de quãtitate cõtritionis. quar
to de continuatione. quinto vtrũ contritio sit motus
Diffinitio simplex vel successiuus. Contritio est vt dicunt magi
cõtritionis stri idem ꝙ et dolor de peccatis. Sed secundũ hoc q̃
Prima qo ritur vtrũ dolor de peccatis non sit donũ spiritussãcti
Af ꝙ sic. qꝛ dolere de pctis valde meritoriũ est. ergo est a. ss.
Secundo. Itẽ. ss. dicit colũba: qꝛ facit nos gemere de peccatis
Tertio. Item. ss. postulat pro nobis gemitibus inenarrabili
bus. ergo sicut timor distinguit donũ spũssctĩ: ita et
Quarto. dolor de peccato dꝫ distingui do. ss. Itẽꝫ. timor ⁊ do
lor sũt duo de passionibꝰ q̃tuor animi. ḡ dolor passio ẽ
sed passionibus non meremur. ḡ dolere de pctis non
est meritoriũ: et ita contritio non est meritoria. quod
Quinto. falsum est. Itẽ. scindite corda vestra et non vestimen=
ta vestra. hoc non potest intelligi de scissione aĩe secũ
dum essentiã: qꝛ aĩa simplex ẽ. vñ scindi non p̃t. sꝫ itel
ligitur de scissione pctĩ. peccator eĩ vestitꝰ ẽ veste pctĩ
que scindenda ẽ ⁊ atterẽnda ⁊ anichilanda: sed qñ di=
missũ est pctm̃: tũc non ẽ in aĩa vestis pctĩ: ḡ tũc ibi ni
chil ẽ ad scindendũ vel atterendum: ḡ postq̃ dimissũ
est pctm̃: nullus p̃t ꝯteri: qꝛ nichil hꝫ in aĩa qđ possit
Euasio. cõteri. Si dicat ꝙ q̃uis pctm̃ dimissũ sit: tñ adhuc re
manent sequele pctĩ q̃ iterũ atterende sũt ⁊ scindẽde
Ↄ hoc af. Ponamꝰ ḡ ꝙ pctm̃ sic penitꝰ sit dimissũ q̃tũ ad ma=
culã ⁊ q̃tũ ad oẽm penã: ita ꝙ nichil remaneat pur=
gandũ in aĩa illius: sed tñ iste dubitat an dimissũ sit ei
pctm̃. videt ꝙ iste nõ possit cõteri: cũ nec pctm̃ nec seq
lã pctĩ hẽat: nichil enĩ ẽ in eo scindendũ aut atterẽdũ
ḡ nõ tenet ꝯteri cũ non possit conteri. ⁊ hoc falsũ: tene
tur enĩ dolere de pctõ cũ nesciat ipsũ sibi eẽ dimissum
Ad idem. Itẽ dicit augustinus in libro de doctrina christiana.
ꝙ timor ẽ carnifex aĩe q̃ dꝫ punire et torquere aĩam:
vt ab ipsa exeat quasi sanguis: sed quis est ille san=
guis q̃ dꝫ exire ab aĩa: nõ enĩ est corporalis. si sanguis
Solutõ. pctĩ qualiter exibit ab aĩa sanguis pctĩ: si ibi nõ ẽ pec
Ad primũ. catũ nec seq̃la pctĩ. Solutio. Ad primo obiectũ dici=
mus ꝙ sicut amboꝝ spũssctũs fluuius ẽ: ⁊ dona. ss. sũt
sicut flumina irrigantia terrã cordis nr̃i ⁊ sanctifican
tia ⁊ mundantia ab omnibus inquinamentis. vñ cum
septem sũt capitalia vicia: septem distinguũtur dona
ss. quorum quodlibet directe est contra aliquod capi
tale vicium. vnde cum timor directe sit contra super=
biam: distinguitur donũ. ss. dolor aũt de peccato nõ ẽ
directe contra aliquod vicium capitale: sed cõtra om
nia. vnde non distinguitur per se donũ. ss. Preterea
dolor annexus est timori et annexus est scientie: qui
addit sciẽtiã addit et dolorẽ. vnde nõ distiguitur vnũ
donum per se. Ad secundo obiectum dicimus ꝙ si= Ad scđm.
cut delectatio quandoq̃ motus dicitur quo quiesci=
mus in re delectabili: cui est annexa quodãmodo pas
sio mulcebris. quandoq̃ vero dicitur illa passio mul
cebris. similiter quandoq̃ dolor dicitur motus ille
quo detestamur pctm̃ cui annexa est tristicia passio. ⁊
quandoq̃ ipsa passio: ⁊ secundum hoc soluitur per di
stinctionem. Ad tertio obiectum dicimus ꝙ scinden Ad tertiũ
da est vestis peccati aliquando q̃tum ad essentiã pec
cati: aliquaudo q̃tum ad sequelã peccati. q̃tũ ad essẽ
tiam peccati sicut cum aliquis anteq̃ dimissum sit ei
peccatum dolet et atteritur: et sic preparat se ad hoc
vt scindatur et adnichiletur peccatum secundũ essen
tiam: sed si peccatum dimissum sit: tunc scinditur per
contritionẽ sequela peccati. si vero peccatum dimissũ
sit: ⁊ q̃tum ad maculã ⁊ q̃tum ad penã: adhuc scindẽ
da est carnalitas que remanet vt fiat hõ magis ac ma
gis spiritualis. corpꝰ enĩ qđ corrũpit aggrauat aĩaꝫ
vñ sciẽdũ ꝙ pctõr ex toto ẽ carnalis: sci q̃ erũt i patria
ex toto erũt spũales: sꝫ sci q̃ sũt in via parti sunt car
nales: partiꝫ spũales: ⁊ p̃t i eis magis ac magis ꝯteri/ ⁊
mortificari carnalitas: sicut dicit Apostolꝰ. Mortifi= Apostolus
cate mẽbra vestra super terrã. Et alibi: michi mundꝰ
crucifixus est ⁊ ego mũdo. Et in cãticis. Nũciate dile In cãticis.
cto: quia amore langueo. quãto enĩ homo magis di=
ligit deum/ tanto magis inualescit inquãtum est spiri
tualis: et magis lãguet inq̃tum est carnalis. vnde be
ne dicit/ amore langueo/ q̃tum ad veterem hominẽ ⁊
carnalẽ: idem enĩ est in subiecto: homo carnalis ⁊ ho=
mo spiritualis: ista ergo carnalitas scidenda est/ ⁊ iste
est sanguis de quo loquitur Augustinꝰ: q̃ debet exire Augustinꝰ
ab aĩa per timorem carnificem: et cum exit ab anima
hmõi carnalitas ꝓpter hmõi exitum: aliquãdo exeũt
lachryme exteriores: cõpatitur enim corpus aĩe: ⁊ ecõ
uerso. Quidam enĩ motꝰ sunt ab aĩa in corpus: quidã duplex mo
a corpore i aĩam/ vt dictum est supius. Sed obicitur tus.
cõtra predicta: videtur enĩ ꝙ cõtritio non sit dolor de Ↄ dicta af.
pctis: qꝛ cum aĩa ꝯteritur: tũc nõ est pctm̃ in ipsa: qꝛ iã
dimissuꝫ est ꝑ ifusionẽ gr̃e: sensus enĩ nõ est nisi p̃ñtiũ
actualiter: ḡ cũ pctm̃ nõ est p̃ñs nõ sentit: sꝫ dolor ẽ sẽsus
rei nociue: ḡ tũc cũ aĩa ꝯterit/ nõ ẽ i ipa dolor de pctis
⁊ ita ꝯtritio nõ ẽ dolor de pctis. vñ nõ p̃t aĩa cõteri de
pctõ qñ pctm̃ dimissuꝫ ẽ. Ad hoc dicimꝰ ꝙ duplex ẽ sẽ Solutio.
sus scꝫ corporalis ⁊ spiritualis: corporalis exigit rem
presentẽ actualiter: qꝛ tẽpus sensus exigit: sed itelle=
ctus supra tẽpꝰ est. vñ sensus spũalis nõ exigit rẽ pre=
sentẽ actualiter: sed sufficit ꝙ sit p̃ñs memorie. vñ cuꝫ
pctm̃ est in memoria: põt aĩa dolere de pctõ preterito
memoria enĩ testis est in iudicio spũali: sicut dictũ est
supra: ⁊ ẽt meliꝰ põt dolere de pctõ preterito q̃ de p̃ñti:
quia melius sentit fetorem peccati: quando peccatuꝫ
dimissum est: q̃ quando peccatum non est dimissum:
quia quãdo est dimissum: tunc habet anima odoratũ

spūalem bene dispositum:ita ꝙ potest sentire fetorē
peccati. et per hoc abhorret pctm̄. sed quando est in
pctō:tūc nō sentit fetorem peccati:demones enim ab=
stulerūt ei odoratum spiritualem/de quo dicit domi=
Ezechiel. nus per Ezechielē.xxiij.Nasum tuū ⁊ aures tuas pre
Arḡ pbat. cident.Item fetidus homo non bene sentit fetorem.
vnde anima existens in fetore peccati:non bene sentit
fetorem peccati:nec potest perfecte sentire nisi ꝑ viā
Amos. nature:sicut dicitur in amos.Ascendere feci putredi
nē castrorum ad nares vr̄as:et non redistis ad me. ſʒ
cū dictū sit ꝙ dolor ē contritio de pctīs:adhuc tamen
nō ē plene discussum:quid sit contritio et cuius virtu
q̄tuor ī iustificatiōe ipij tis sit motus.Dicitur enim ꝙ in iustificatione impij
quatuor sunt.primū ē infusio gr̄e.secundū mot⁹ libe=
ri arbitrij.tertiū contritio.quartum peccati remissio
et sic queritur de motu liberi arbitrij cuius virtutis
sit:an solius fidei:an possit eē alterius virtutis. Ita ī
hac questione dignum ē inquirere:cuius virtutis mo
q̄o incidēs. tus sit contritio.Et videtur ꝙ timoris.q2 per contri
Arḡ primo. tionē punit anima se:sʒ iudicio spirituali timor ē car=
nifex:vt dicit augustinus:ergo timor ē proprie puni
ens:et contritio puniens proprie.ergo contritio ē ti=
Secundo. mor vel motus timoris.Item.dicatur ad presens ꝙ
motus liberi arbitrij in iustificatione impij sit solius
fidei:primus motus post motum fidei.in via gaudij
est motus spei:ergo primus motus post motuʒ fidei
in via meroris/ē motus timoris: sed primus motus
post motum fidei in via meroris ē contritio.ergo cō
Figura. tritio motus ē timoris.Timor enī et spes due mole
In oppoᵐ. sunt eque distantes a fide.Sed probatur ꝙ nō sit mo
tus timoris:quia penitentia timore concipitur:vt dʒ
Iteꝝ arḡ alr̄ auctoritas.ergo penitere non ē motus timoris.Iteʒ
ꝓbatur ꝙ contritio ē motus ire per zelū:q2 ꝑ contri
tionē insurgit aīa ad destruendū vitia in se:sed prope
per iram.ꝑ zelū insurgit aīa ad destruēdū vicia in se.
vnde irascimini et nolite peccare. ḡ contritio ē mot⁹
Iteꝝ arḡ alr̄ ire ꝑ zelū.Itē.ꝓbatur ꝙ contritio ē mot⁹ prudentie
spūs:q2 dʒ apl's.prudētia spūs vita ⁊ pax.⁊ ꝓpe loq̄t
Apostolus apl's.ḡ prudentia spūs ē qua ꝓprie pacificamur deo
et recōciliamur deo.ḡ contritio ē mot⁹ prudētie spūs.
Arḡ ad iteꝝ Itē.videť ꝙ cōtritio sit motus fidei:q2 dʒ aug.ꝙ cre
dere ē primus mot⁹ oīm virtutum.ḡ primus motus
ſm viā delectationis vl' gaudij ē in fide.ergo primus
motus ſm viā meroris ē in fide:et contritio ē primus
Solutio. mot⁹ secundū viā meroris.ḡ contritio ē ī fide.Solu
tio.contritio dupliciť accipiť.p̄t eī contritio dici mo=
tus quo aīa iperat se puniri ꝓ pctō:et sic contritio ē
purus act⁹.vel p̄t contritio dici cui act⁹ ānexa ē passio
et scd'm hoc contritio ē dolor de pctō.secundū autē ꝙ
cōtritio ē pur⁹ actus:motus ē prudētie spūs:q2 sicut
supra dictū ē tangit cordas cithare et iperat oīb⁹ vir
tutibus dolere et lugere de oībus pctīs: vel ꝓ pctīs:
ip̄a enī dictat et diffinit q̄d fiat:⁊ quātū dolendum sit
Nō oīs dolor satisfa= et qñ:et sic de alijs.Vñ dicim⁹ ꝙ non oīs dolor ē satis
ctorius. factorius:sʒ solū ille q̄ iperatur a prudētia spūs:itui
tu reconciliationis vel emende vel satisfactionis.⁊ ꝑ
hoc patet solutio ad vltimo obiectū. Dolor ei q̄ ē in
fide non ē reconciliator⁹:nisi iperatus sit a prudētia
Ad primū. spūs que cauet pericula oīm virtutū aliaꝝ. Ad p̄mo
ergo obiectum dicimus ꝙ timor dicitur carnifex: q2
penitentia timore concipiť:⁊ quia prudentia spiritus
imperat timori vt lugeat.et etiam timor aliq̄n mo=
uet prudentiam spiritus ad hoc vt imperet alijs vir=
tutibus vt lugeant et doleant de peccatis sibi oppo=
sitis.Eodēmodo dicendum est ad secundo obiectuʒ Ad secūdū
vna enim virtus imperat alij:et econuerso.Ad id q̄d Ad aliud.
obicitur ꝙ contritio est motus ire per zelum:conce=
dimus ꝙ aliquādo ita est:sicut cum prudentia spirit⁹
mediante iusticia siue ira per zelum mouet animam
vt irascatur per zelum vicijs et insurgat contra ea:et
in tali casu cōtritio est motus ire per zelum:sʒ hoc nō
est generale.vnde non est verū ꝙ quelibet contritio
sit motus ire per zelū.sed cum dictū sit modo:ꝙ non
omnis dolor est reconsiliatorius sicut ille qui est ī fi=
de:et non est imperatus a prudentia spiritus. Vide Ↄ aliud arḡ.
tur ergo secundū hoc ꝙ non omnis dolor qui est ex
gratia ē satisfactorius:cuius oppositum ē dictum su
pra.Et ad hoc dicendum est ꝙ non sunt opposite ille Solutio.
due.omnis dolor:⁊c.quia affirmatiua ītelligitur pro
speciebus doloris.hec autem nō omnis dolor q̄ est ex
gratia etiā intelligatur pro indiuidualibus dolorib⁹
vnde non oīs dolor in numero reconciliatorius est:
sed solum ille quem imperat prudentia spiritus:intē
tione satisfaciendi vel emende vel remissionis pctōꝝ:
vel generaliter intentione reconciliatiua.imperat au
tem prudentia spiritus cuilibet virtuti dolere de vi=
cio sibi opposito.Sed videtur ꝙ non omnis virtus Iterū arḡ.
doleat de peccato:quia dicit aristoteles et augustin⁹ Augustin⁹
ꝙ qui ꝯtinet ⁊ in hoc letatur:continens est. qui autē
ꝯtinet ⁊ in hoc tristatur:incontinens est.sed velle cō
tinere quantum in se est:non habet gaudium vel de=
lectationem.sed tunc gaudet aīa quando videt mun
diciam in se ergo delectatio que est in continentia:in
solam visionem est sine cognitione.similiter et dele=
ctationibus aliarum virtutum.ergo in solis virtuti=
bus cognoscimus.nō ergo quelibet virtus dolet de
vicio sibi opposito.Itē.dolor est sens⁹ rei nociue:sed Secundo.
non est sensus sine perceptione:nec perceptio sine co
gnitione.ḡ non ē nisi in cognitione.ergo cum omnis
virtus sit in cognitione non in omni virtute est dolor
Solutio.Ad hoc dicendū est ꝙ sicut caritas suaʒ ha= Solutio.
bet delectationē:sed illa ortum habet a fide.vnde de
lectatio primo est in fide:sed ab illa creatur alia dele
ctatio numero q̄ est in caritate: ita ⁊ dolor primo est
in fide/vel in virtute aliqua cognoscitiua: sed ab illo
dolore deriuatur alius dolor numero in virtute que
est in affectu. vnde virtutes q̄ sunt in affectu/gaudiuʒ
et dolorē habent:sed hoc habent ab intellectu/⁊ hoc
patet in spe/ ⁊ timore: spes enim nō habet gaudium:
nisi ex fide:est enim spes expectatio boni futuri/q̄ se=
cundum se nō habet gaudium: sed inq̄tum expectās
credit se habituruʒ illud bonum : similiter timor qui
est expectatio futuri mali/nō habet dolorem secundū
se: sed inquantum timēs/suspicatur illud malum sibi
euēturum.vnde si diffiniatur sic timor.Timor est ex
pectatio futuri mali:diffinitur per essentiā:si vero sic Diffinitio.
Timor est suspicatio futuri mali:diffiniť per causam.
et si timor dei diffiniatur per essentiam dicetur sic: ti=
mor est expectatio separationis a deo que potest eue
nire:si vero per causaʒ dicetur sic:timor est suspicatio
huiusmodi separationis. Ad primo obiectū ergo pa Ad primū.
tet solutio per predicta/licet enim dolor nichil sit/nisi
per cognitionem:tamē non est in solis virtutibus co=
gnoscitiuis.Ad secundo obiectum dicimus ꝙ hec dif Ad secūdū
finitio:dolor est sensus rei nociue:per causam est/ et
bene concedimus ꝙ causa doloris in sola cognitione
est/nec est in affectu nisi secundum ꝙ affectus iam est
in cognitione.

¶De effectu contritiónis.

¶Secunda questio.

Opīo cōis. Circa secundū capitulū queritur de effectu cōtri
tiōis:et dicūt q̄dā ꝙ vn⁹ effect⁹ ꝯtritiōis ē solue
re obligationē pene eterne:et cōmutare penā eternā
que debetur pctō mortali in penā tēporalē:sed ꝙ iste
effectus solius gr̄e sit et contritiōis:ostensū est supra
in questione de iustificatione impij. volunt tñ proba
re ꝙ contritionis sit:q2 si solius gr̄e est:solus ḡ deus
per gr̄am absoluit istū a pena eterna.demonstreť er=
go aliq̄s reprobus qui iustificetur:modo de⁹ absol=
uit istū a pena eťna.ergo vult istū absoluere a pena
eťna.ergo vult istū liberare a pena eterna.⁊ hoc falsū
quia iste reprobus est.vnde deus vult istū punire pe=
na eterna.sed hec obiectio eque ē contra ipsos vt ꝓ ip
sis:quia si contritio liberet istū a pena eterna:ḡ deus
per contritionē liberat istū vel absoluit a pena eterna
deus enī ē cā contritionis.dicimus ergo ꝙ precedēs
obiectio ꝯtra oēs est.vñ dicimus ꝙ sola gr̄a q̄ expel=
lit pctm̄ mortale/soluit obligationē pene eterne que
Nota. est imediatus effectus pcti mortalis.Dicim⁹ auteʒ ꝙ
hoc est duplex.deus vult istū absoluere a pena eter=
na:q2 si absoluere a pena eterna sit liberare a pena eť
na falsa est.si vero sit liberare a vinculo isto presenti
vel ab istis presentib⁹ q̄bus debetur pena eťna vera ē
et tunc non sequitur.ergo vult istum liberare a pena
eterna:non enim vult istū liberare a peccatis futuris
de quibus non penitebit.voluntas autē liberādi sim
pliciter futurū respicit:sed bene sequitur:ergo vult il
lū liberare a malis p̄sētibus quibus debeť pena eter
na:vl' vult liberare a pena eterna quantum in se ē. vñ
per hoc apparet mīa dei:qui sēper quantū in se ē vult
liberare hoīem ab oī pctō:saluo tñ libero arbitrio:lʒ
aūt cōtritio predictū effectū nō habeat:hʒ tñ multos
Primus. alios.Primus eius effectus est liberare a vestigijs
peccati:scʒ ab obscuritate visus: et alijs que significa
te sūt in institis q̄bus ligatus fuit lazar⁹ qñ resuscitat⁹
fuit:liberat aūt ab illis et per modū cause efficientis
et ꝑ modū meriti:sicut dictū est ꝙ per modum meri
ti liberet.patet/q2 etiā alius hō meretur alij remissio
nem peccati et relaxationē a pena.de condigna ei pe=
na quā deus taxauit isti:aliquid remittitur ex vi claui
um/siue ex meritis eccl'ie.vñ ex meritis proprijs libe
Scd'⁹ effect⁹. ratur hō ꝑ contritionē a vestigijs peccati.Secundus
effectus contritionis ē ꝙ ip̄a est satisfactoria ꝓ pena
Tertius. eterna Tertius ē pax et trāquillitas mentis:qñ enim
aīa magis ac magis atterit seip̄am/et punit se:tanto
magis in se pacē habet/et osculantur se in ip̄a/iusticia
et pax.per luctū enī veniť ad mūdiciā cordis:et ꝑ mū
Quartus. diciā cordis ad pacē.Quart⁹ effectus est absolutio:
per plures eī contritiones absoluitur aīa a debito pe
ne ita ꝙ postea sentit ⁊ scit sciētia experimēti se eē ab
solutam: ⁊ hʒ archas p̄mij sui:iocūditatē quādā spi=
Quintus. ritualē.Quit⁹ effect⁹ ē ꝙ ip̄a facit aīaʒ imediate se ha
bere ad deū sicut dictū ē supra.penitētiā agite appro
p̄iquabit eī regnū celorum.Sed obicitur . ponatur
ꝙ iste perfecerit penitentiam condignam taxatam a
deo:sed factor maiorem condignā iniunxit:iste si de=
cederet statim euolaret:ergo null⁹ pene est debitor.
Ↄ hoc arḡ. Contra.adhuc tenetur penitere secundum precep=
Euasio. tum ecclesie . ergo adhuc est debitor pene.Si dicať
ꝙ absolutus est quātum ad forū dei et suū/ ⁊ nō quā
tum ad forum ecclesie:videtur ꝙ non sit absolutus
quantum ad forum suum:quia adhuc tenetur accede
re ad tribunal mentis sue.Solutio. Sine dubio ab= Solutio.
solutus est quantum ad forum dei et suum:nec tene=
tur se iudicare illo iudicio quo dicit augustinus.quia Augustin⁹
conscientia sua non accusat ipsum:tamen debitor est
pene quantum ad forum ecclesie.nec valet hec argu=
mentatio:iste si decederet statim euolaret: ergo non
est debitor pene:addendum enim esset:non est debi=
tor pene q̄tum ad deum:sed cuius forum statim euo
lat cum decedat.

¶Queritur de quantitate contritionis.

¶Tertia questio.

Circa tertium capitulū queriť de quātitate con=
tritionis:de quo dicit ieremias:luctū vnigeniti
fac tibi planctum amarum:ergo nisi tantus vel ma= Arḡ primo
ior sit dolor de peccato:quantus est dolor matris de
morte vnigeniti:non est vera cōtritio.Itē.vita spūa= Secundo.
lis in infinitum melior est q̄ vita corporalis.ergo ī in
finitū mag' teneť aliq̄s diligē vitā suā spūalē : q̄ vitā.
corporalē vnigeniti sui:ergo in īfinitū magis tenetur
dolere de morte sua spirituali/scʒ de pctō:q̄ de morte
corporali vnigeniti sui:sed de morte vnigeniti flet la=
chrymis abūdātissimis: ergo nisi fleat ꝓ peccato suo
abundantissimis lachrimis:non est vere contritus:et
hoc falsum. Ad hoc dicunt quidā ꝙ hec argumenta= opīo aliq̄ꝝ
tio non valet:iste tenetur magis diligere vitam spiri=
tualem:q̄ vitam corporalem vnigeniti sui: ergo tene
tur magis dolere de peccato suo q̄ de morte vnigent Ad primū
ti sui:proponit enim quod est virtutis:scʒ diligere:et dicunt.
cōcludit quod non est virtutis/scʒ dolere: q2 dolor nō
est meritorius:cum sit passio:quia passionibus nō me
remur:sed cōcedunt ꝙ tenetur velle magis dolere de
peccato suo q̄ de morte vnigeniti sui:et velle dolere:
meritoriuʒ est . Sed hec solutio nulla videtur esse:ꝙ Ↄ hanc solu
gaudere de bono meritoriū est . vnde gaudete in do= tionē arḡ.
mino:⁊ semper delectare in domino: ⁊ dabit tibi peti
tiones cordis tui:ergo tristari de malo est meritoriū.
Item beati qui lugent: ergo lugere est meritorium: Secundo.
ergo et dolere:Quod cōcedimus: nec dolor est pura Solutio.
passio:sicut dictū ē .Dicim⁹ ergo ꝙ ī infinitum magis
diligenda est vita spiritualis:q̄ vita corporalis.Et cō
cedimus ꝙ ille qui conteritur: magis dolet et luget:
dolere est ꝙ anima mag' doleat luctu spirituali:q̄ ali
quis doleat de morte corporali vnigeniti sui: sed non
est necesse ꝙ magis lugeat luctu corpali ⁊ exteriori sʒ
luctu spirituali magis luget ⁊ magis punitur anima:
exit enim per luctum spiritualem: quasi quidam san=
guis ab anima/scʒ carnalitas ⁊ vestigia peccati: et est
simile de cupiditate ⁊ caritate: q2 caritas magis dili=
git deum q̄ cupiditas aurum ⁊ argentum:tamē cupi
ditas mag' mouet istū ad op̄a exteriora q̄ caritas mo
ueat subiectum suum ad opera exteriora:et hoc est
quia cupiditas videt quod diligit: sed caritas non vi
det quod diligit:sed ad opera interiora et spiritualia
magis mouet caritas:sʒ cupiditas magis mouet istū
ad opera exteriora : q̄ caritas moueat subiectū suū
ad opera exteriora . et hoc est quia cupiditas videt
quod diligit:sed ad opera exteriora et spiritualia ma
gis mouet caritas.

¶De continuatione contritionis.
¶Quarta questio.

Circa quartũ capitulũ queritur de cõtinuatiõe cõtritionis:vtrũ semper teneamur cõteri et dolere. de penitentia ei exteriori nõ est questio:quia nõ semp tenemur facere penitentiã exteriorẽ: si eni alicut probaliter dictet cõsciẽtia q absolut⁹ sit penitus a pctõ:nõ tenetur penitẽtiam exteriorẽ facere:sed de interiori scz de ꝯtritione questio est.vtrũ semp teneamur cõteri:τ probatur q sic:

Arg q sic p augustinũ.

quia dicit augustinus q propositũ vere penitẽtis est q semp doleat: et q non semper doluisse doleat:ergo semper debet homo dolere τ semper conteri.

Secundo.

Item in ecclesia.de propiciatu peccatorũ noli esse sine metu.ergo semp timendũ est ne peccata sint dimissa:ergo est semper dolendum de peccatis.

Tertio per gregorium

Itẽ dicit gregorius q anchora mentis/pondus timoris:sed mens nũq debet eẽ sine pondere timoris:ḡ nec sine timore:ergo nec sine dolore.

Quarto.

Itẽ pcepit dñs aues sibi offerri/et inter aues elegit turtures et columbas que gemitũ habent pro cantu: aues autẽ significãt cõtemplatiuos: ergo viri contemplatiui gemitũ habẽt pro cantu/vel debẽt habere: ergo etiã viri cõtemplatiui qui sunt viri perfecti dolere debent de peccato:multo fortius et illi qui sunt impfecti:ergo semper dolendũ est de peccato.

In oppo^m p bernardũ

Cõtra. dicit beatus bernardus dolor bonus est si nõ est cõtinuus mel enim absinthio admiscendum est:ergo non semper dolendũ est.

Secundo.

Itẽ dicit beatus iohãnes. perfecta caritas foras mittit timorẽ: quia timor penã nõ habz ergo qui habet perfectã caritatẽ penã nõ habet:ergo nec timorẽ nec dolorẽ: ergo nõ semper dolẽdũ est de peccato.

Tertio.

Itẽ. aliquis est qui nullũ peccatũ habet nec in actu nec in cõscientia:ergo nõ sentit aliquid nociuũ in se:sed dolor est sensus rei nociue:ergo talis nõ habet dolorẽ nec habere põt qdiu est in tali statu: ergo nõ semper dolendũ est de peccato.

Solutio.

Solutio. semper dolendũ est de peccato.i.bonũ est semper dolere non tamen cõtinue:sed horis statutis/sicut dicit apls.sine intermissione orate.i.horis statutis:et sic intelligẽda est auctoritas augustini.q penitẽs semper doleat. i. horis determinatis:et in omni statu siue perfectionis siue imperfectionis:nõ tamẽ cõtinue sicut dicit beat⁹

Nõ

bernardus.mel eni admiscẽdũ est absinthio:moli eni debet christian⁹ inter duas molas scz inter spem et timorẽ:si eni semp timeret:posset cadere in desperationẽ:si semper speraret posset eleuari in presumptionẽ

Ad auctoritatem.

Ad hanc autẽ auctoritatẽ noli esse sine metu que ẽ de propiciatu peccatorũ: distinguẽdũ est q duplex ẽ metus siue timor/ scz timor dubitationis et timor ignorantie. Aliquis dubitat se habere peccatũ qui nõ habet aliqua signa:quia dimissa sũt ei peccata: et ille habet timorẽ torquẽtem ipz/ tamẽ timor ille bonus est et aliquis qui scit scientia experimenti sibi dimissa eẽ peccata/habet eni aliqua signa/et aliquã pregustationem dulcedinis dei: tamen ignorat ignorantia cognitionis se nõ habere peccatũ. vñ scit et ignorat se nõ habere peccatũ:scit sciẽtia experimenti : ignorat autem ignorantia cognitiõis.

Gregorius

vnde gregorius: si scimus suple nos habere virtutes superbimus : si ignoramus/ gratias nõ agim⁹. vnde nichil aliud restat nisi vt sciendo ignorem⁹ et ignorãdo sciam⁹.cũ igit aliqs scit sciẽtia expimenti sibi dimissa esse peccata:tñ qr nescit sciẽtia cognitionis adhuc habet timorem ignorãtie: sed hmõi timor nõ est penalis: imo mulcebris. vñ illũ timorẽ nõ expellit perfecta caritas/ τ de timore intelligitur hic:de ppiciatu peccatorꝫ noli esse sine metu:timorem autẽ dubitationis expellit perfecta caritas:ille eni penalis.

Ad vltimũ

Ad vltio obiectũ dicẽdũ est q qñis in isto non sit peccatũ nec in actu nec in cõscientia:tamen in suspitione: suspicatur eni se penitus habere peccatum quod nõ habet: τ ita quodãmodo sentit nociuũ: et ex hoc sensu est timor τ dolor. vñ talis bene potest dolere.

ꝯ dicta ar.

Sed obijcitur contra illud quod dictuz est q nõ semper dolendum est de pctõ.i. nõ quolibet tempore cõtinue:videt eni q semper dolendũ sit: qr ꝯteri de peccatis est secundũ se bonũ:qr cõteri est cũ gratia teri:ergo semper cõteri de peccatis est bonũ.

Secundo.

Item si homo semper cõtereretur semp moueretur ex caritate et semper mereret: ergo semper cõteri de peccatis est semper meritoriũ:ergo est bonũ:ergo in quolibet tẽpore cõtinue dolere de peccato est bonũ:ergo semper dolendum est de peccato/quod est ꝯtra predicta.

Tertio.

Item semper diligere deũ bonum est:et semper sperare in dño bonuz est: ergo et semper timere deũ bonum est:et eadez ratione τ semper cõteri est bonum.

Quarto.

Itẽ semper gaudere in dño est bonum/hoc est in christo homine τ in angelis. vnde apostolus. Gaudete in domino semper:eadem ratione semper timere deum vel semper dolere de peccato est bonum.

In oppo^m

Sed probatur q nec semper sperare in dño sit bonũ : nec semper timere.i.quolibet tẽpore cõtinue: qr precipit in deuterono. Non accipies loco pignoris inferiorẽ τ superiorẽ molaz:iste due mole sunt timor/τ spes:ergo nõ habet pignus vel arras vite eterne qui tãtum alterũ habet:ergo nõ est bonũ semper sperare nec semper timere:qui eni semper sperat aut semper timet facit cõtra illud preceptũ deuterono. cũ nõ sit inter duas molas:spes eni luxuriat in presumptionẽ nisi reprimatur per timorẽ.

Euasio.

Forte dicet ad hoc q qui semp sperat timorẽ habet i habitu/licet nõ in actu.vnde spes illa nõ luxuriat in presumptionem:qr hoc impedit timor habitus.

ꝯ hãc ar.

Sed cõtra. Timor in solo habitu existens non agit:ergo nõ reprimit spem:inde sic:si iste sperat semper in habitu nũq timet in actu:τ si nũq timet i actu/ timor eius nũq agit et si nũq agit/nũq reprimit spẽ: ergo a primo: si iste semper sperat nũq reprimit spes eius per timorem:τ si nũq reprimit presumit:τ si presumit peccat mortaliter:ergo a prĩo:si iste sperat semper peccat mortaliter:ergo semper sperare nõ est bonum.

Eodẽ mõ.

Eadem ratione nec semper conteri est bonum: quod concedimus: secundum q semper conteri est in quolibet tempore cõtinue conteri.

Ad primũ.

Et ad primo obiectum dicimus q nõ valet hec argumẽtatio: cõteri de peccatis est secundũ se bonũ:ḡ semper cõteri de peccatis est bonum:sed debet iferri: ergo cõteri semper de peccatis est semper bonũ vt ad idem ferantur determinationes in prima τ i cõclusione: similiter nõ valet hec argumẽtatio:si homo semper cõtereretur: semp mereretur:ḡ semper conteri est semper meritoriũ:qr in prima pponit sub cõditione τ cõcludit simpliciter: sed si ꝯcluderet sub ꝯditione bene teneret hoc modo ergo semper cõteri est semper meritoriũ si est: sed impossibile est q aliquis semper ꝯteratur:qr discreta est caritas τ nõ semper mouet ad dolorez nec semper ad gaudiũ:sed quãdoq sic/quãdoq sic.

Figura.

Habẽt enz animalia oculos ante τ retro vt habet in apocalipsi : per anteriores cõsiderant gaudia eterna: per posteriores cõsiderant peccata sua:τ dolẽt: τ per hoc patet solutio.

Ad vltimũ

Ad vltimo obiectũ.non eni semper sperare est bonũ:nec semper timere est bonũ. vnde i cãticis.

In cãticis.

Auerte oculos tuos:quoniã ipsi me aduolare fecerũt: τ in psalmo:letetur cor meũ vt timeat nomẽ tuũ.

Ad aliud.

Ad vltimo obiectũ dicimus q semper gaudere in dño bonũ est angelis qui semper gaudẽt:sed nõ est bonũ homini viatori:impossibile enim est q semper gaudeat: sicut esse in via est bonũ: nõ tamẽ ineternũ esse in via est bonum:hoc enim est impossibile/nec semper homini: ergo gaudendũ nec semper dolẽdum: sed quãto tempore τ toto gaudẽdum sit: τ quãto τ toto dolendum sit nõ determinat ars: sed caritas q̃ certior est oĩ arte.

¶ Utrum motus contritionis sit successiuus an instantaneus.

Alia qo.

Ultimo capitulo queritur vtrũ motus cõtritionis sit successiuus an instantaneus? probatur q nõ successiuus:

Arg q non.

qr si est successiuus cũ nullũ successiuuz sit in suo termino: ergo cõtritio nõ est in suo termino inciali:sz terminus inicialis cõtritionis est in ĩfusione gratie:ergo in infusione gratie nõ est contritio: ergo cũ deus infundit gratiã illi/ille nõ cõteritur:ergo non penitet:ergo de⁹ infundit gratiam nõ penitẽti/ τ hoc impossibile:

Augustin⁹

qr vt dicit Augustinus: q deus infundit gratie:hoc est misericordie secundũ q penitenti:hoc est iusticie.

Secundo.

Itẽ si cõtritio est successiua: queritur quare si propter hoc:quia est motus:ergo cũ cogitare de deo sit mot⁹ erit cogitatio de deo successiua. Sed cõtra.id quod mouet est simplex scz anima: τ illud ĩ quo mouetur simplex/scz deus τ nõ est spaciũ interiacens: quia deus vbiq est:ergo motus ille est simplex.

Tertio.

Itẽ in motib⁹ successiuis: primo ptransit vna pars postea alia vt patet in motu locali: τ altera a termino:sed in cognitione de deo nõ est sic:non pri⁹ cogitat anima de luna: postea de sole:postea de firmamento:postea de empireo celo:postea de deo:ergo cogitatio de deo nõ est successiua:ergo nec cõtritio.

In oppo^m

Sed contra dicitur p regula:qr omnis motus successiuus/τ cõtritio est motus:ergo contritio est successiua.

Secundo.

Itẽ cõtritio cõmetitur se tempori:durat eni p aliquãtũ tempus:ḡ est successiua.

Tertio.

Itẽ cõtritio est aduexatio veter hoĩs:sz vet⁹ hõ successiue atterit τ aduexat:ḡ cõtritio passio ẽ successiua:ḡ cõtritio actõ est successiua.

Solutio.

Solutio.ad hoc dicendũ est q sine dubio oĩs mot⁹ aĩe rõalis inquãtũ rationalis simplex est et instantane⁹ τ ẽ tot⁹ ĩ instãti sed bene potest eẽ q aliquis motus aĩe qui est a potẽtia:q̃ corpus exigit sit successiuus:sicut forte iudicare de rebus visis que successiue videntur:successiuũ est. sed motus qui ẽ tm̃ spiritualis simplex est et non successiuus. vñ dicimus q motus contritionis non ẽ successiuus.

Ad primũ.

Et ad primo obiectũ dicimus q hec regula: oĩs motus successiuus intelligitur de motibus corpalibus.

Ad secũdũ

Ad secundo obiectũ dicimus q hec est falsa:cõtritio cõmetitur se tẽpori:qr pprie cõmetiri se tẽpori est habere partem post partem:et nõ totã essentiã simul vt motus habet partẽ post partẽ non totã essẽtiã simul.contritio vero siue motus contritionis totus est in instanti.sed verũ ẽ qd ẽ in tempore:sz nõ propter hoc successiuus.sicut aĩa in tempore est et tñ nõ successiua est.

Ad vltimũ

Ad vltimo obiectũ dicim⁹ q ĩ motu cõtritionis duo sunt.est eni ibi dolor quidã spiritualis qui causat contritionem actionẽ per quã conterit vetus homo.id eni quod est spirituale debet regere et corrigere qd est animale:et ille dolor spiritualis simplex est:contritio vero actio cõposita est/et successiua sicut et contritio passio. simplex eni causa est cõpositi sicut dilectio dei que simplex est τ causat motus exteriores qui cõposita sunt:sicut ire ad ecclesiã:vel hmõi q aũt ibi sint duo:dolor scz spiritualis et ꝯtritio actio patet in dño qui vidẽs ciuitatẽ fleuit super illã.

Exemplũ.

vnde habuit dolorẽ spiritualem de pctis aliorũ et non habuit contritionem:qr nichil vetustatis erat in ipo qd esset conterendum.

¶ De confessione.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de contritione dicendũ est de confessione Circa quã primo videndũ est ad qd sit cõfessio vtilis/et an sit sacramentum noue legis tm̃. Secũdo vtrum teneamur confiteri ex corde. Tertio vtrũ teneamur confiteri oẽs circunstantias pcti. Quarto de dilatione confessionis. Quinto de confessione venialiũ.

Notanduz

Circa primũ notandum ẽ: q confessio ad sex vtilis est.

prĩa vtilitas

Primo vtilis ẽ ad cognitionẽ pcti:qr cũ aliqs confitetur pctm̃ suum sacerdos cuius est cognoscere de pctõ facit ipsum cognoscere pctm̃ suum: τ quãtitatem peccati.

In leuitico

vnde in leuitico. Iudiciũ lepre pertinet ad sacerdotẽ:et pctm̃ lepra spiritualis ẽ vnde ĩ veteri lege:qui leprosus iudicabatur a sacerdote eijciebat extra castra.qui vero mundus iudicabatur a sacerdote recipiebatur intra castra.

In noua lege.

Similiter in noua lege confitentẽ in quo videt sacerdos signa mundicie spiritualis recipit ad cõmunionem sacramentorũ.in quo non videt signa mundicia eijcit vel eijcere debz quãtũ in se est a cõmunione sacramentorũ ne in digne accedat ad ea.

Scd̃a vtilitas.

Secundo vtilis ẽ ad purgationẽ:qr erubescentia pars est penitentie:sicut dictum est supra.

Tertia vtil.

Tertio vtilis est ad infusionem gratie:aliquãdo vero qui siccus vadit ad confessionem humidus recedit quia sepe in ipsa confessione maxime dolet ꝯfitens de pctis suis et infunditur ei gratia.

q̃rta vtil.

Quarto vtilis ẽ ad augmentum gratie quia si confitens prius hz gratiã augmentatur gratia eius per confessionem.

Quĩta vtil.

Quinto vtilis propter vim clauiũ:qr ex vi clauium aliquid de pena relaxatur.

Sexta vtil.

Sexto vtilis est propter gloriam dei quia qui confitetur pctm̃ suum/glorificat deũ:sicut dixit iosue ad achor.da gloriã deo. i. ꝯfitere pctm̃. qui ei cõfitetur se peccasse:dicit se erexisse ꝯ deũ.et ita cõfitetur malum eẽ contra deũ. vñ confitetur deũ eẽ bonum.et ita glorificat deũ.

ꝯ hoc ar.

Sed videtur q non sit vtilis ꝯfessio ad purgationem:qr confessio non videt eẽ sacramentũ.si eni sacramentum noue legis: efficit qd figurat et habet similitudinẽ cũ illo: sz ꝯfessio quedã veritas est:sicut dr in psalmo. Ecce eni dilexisti veritatem.i.confessionẽ:sed hec veritas nullã habet similitudinẽ cũ ꝯtritione interiori. ergo non est sacramẽtũ illius:ergo nec alteri⁹:ergo ꝯfessio non est sacramentum.et sic non est purgatiua.

Euasio.

Si dicatur q purgatiã est tantum propter annexũ.s.propter erubescentiam que est pars magna penitentie.

ꝯ hoc ar.

ergo secundum hoc erubescentia ẽ pena:ergo non ẽ virtus nec motus virtutis.

Confirmat

hoc etiã videtur:quia erubescẽtia non ẽ vna cardinalium virtutũ nec videtur ꝯtineri sub aliqua illarum.

Secũdo.

Item. dr damas. q erubescentia est fuga rei idecentis:sed nulla fuga rei indecentis ẽ vicium:ḡ erubescentia non ẽ vicium:sed ꝯfusio et erubescẽtia sũt idẽ simpliciter:ergo nulla ꝯfusio est vicium:ergo ꝯfusio adducens ignominiã non est vicium:ergo ꝯfusio adducens gloriam non est virtus nec opus virtutis. ergo erubescentia non est virtus nec opus virtutis. Cõ

ↄ hoc ar. tra.fuga rei nociue spiritualis est virtus vel op⁹ vir=
tutis.s. timor:ergo fuga rei indecentis spiritualis est
Secundo. virtus vel opus virtutis.s.erubescentia.Item iere=
mias.frons mulieris meretricis facta est tibi : nolui=
sti erubescere.redarguitur anima peccatrix propter
absentiam erubescentie.sed non est redarguenda ꝓ=
pter absentiā alicuius:nisi illud sit virtus vel opus
virtutis.ergo erubescentia est virtus vel opus virtu
Tertio. tis.Item laudatur beata virgo ex verecundia super
primū luce.vnde dicit̃ ꝙ verecūdia est comes virgini
tatis:sed non est aliquid laudabile nisi ex virtute vel
opere virtutis:ergo verecūdia siue erubescētia ē vir
tus vel opus virtutis. Et si hoc:cū cōfessio sit motus
alteri⁹ v̄tutis:scȝ veritatis q̄ est prorsus alia v̄t⁹ q̄ eru
bescētia:ↄfessio nō dȝ eē sacrm̄: ſȝ erubescētia q̄ pena
Solutio. lis est.Solutio dicim⁹ ꝙ erubescentia est virt⁹ ꝛ mot⁹
Ad primū. eius penalis est.vñ purgatiuus.Ad primo ergo ob=
iectū dicimus ꝙ cōfessio dicitur purgatiua et sacramē
mentū:quia introducit motū erubescētie/ penalem ꝛ
purgatiuū:vn⁹ enī motus annexus est alij motui: si=
cut patet in timore et fide.vnde in xxv°.ecclesiastici.
Timor dei initiū dilectionis eius:fidei aūt initiū ag=
glutinandū est ei.vnde per fidē tanq̄ per causā: diffi=
Diffinitio. nitur timor aliquādo hoc modo. Timor est suspitio
futuri mali siue crudelitatis:dicimus ergo ꝙ erube=
scentia nō est pena pura:sed motus quidā: et sic patȝ
Ad scdm̄. solutio ad primo obiectū. Ad secundo obiectū dici=
mus ꝙ erubescētia reducitur ad vnā cardinaliū vir=
tutū:scȝ ad temperantiā: cū enī reducuntur dona ad
quattuor cardinales v̄tutes/timor qui est fuga rei no
ciue reducitur ad temperantiā . similiter et erubescē
tia que est fuga rei indecentis.cum vero quatuor car
dinales ad dona/temperātia reducitur ad timorem.
Ad tertiū. vnde in psalmo.Cōfige timore tuo carnes meas.Ad
tertio obiectū dicimus ꝙ hec est falsa: nulla confusio
est viciū/imo cōfusio adducēs ignominiā est vicium:ꝛ
hec est distinguenda : nulla fuga rei indecentis est vi
cium:si enī sic intelligatur nulla fuga rei que secūdū
veritatē est indecēs est viciū/vera ē.si vero sic:nulla fu
ga rei que estimatur indecēs est viciū falsa est.stultus
enī fugit cōfessionē peccatorū suorū:quia indecēs esti
mat cōfiteri peccata ꝛ reuelare turpitudines suas:qđ
tamen valde decēs est : quia hoc est glorificare deum
sicut dictū est:et sic intelligitur ḡnaliter illa diffinitio
Erubescentia est fuga rei indecētis.i.que vel est inde
cens vel estimat̃ indecens: sicut et diffinitio timoris.
Timor est fuga rei nociue.i.que vel est vel estimatur
Exemplū. nociua.Timet enī ouis aliquādo canē: quia estimat
ipsū esse lupū.Eodēmodo est in erubescentia. vñ bea
ta virgo turbata fuit in sermone angeli: quia cū esset
virgo et propositū seruandi virginitatē haberet inde
cens reputabat esse solā cum viro. vnde sūma et per=
fecta castitas est per verecundiā/que omne quod re=
putatur indecens fugit:vñ possit oriri mala suspitio.

¶Utrum confessio sit sacramentum vtriusqȝ legis.
¶Alia questio.

Ar̄ ꝙ sic Queritur postea an confessio sit sacramentū vtrius=
qȝ legis.probatur ꝙ ita:quia sicut dicit salomō.
ꝙ qui abscondit peccatū suū nō dirigetur: qui autem
reuelat et derelinquit misericordiā cōsequetur . ysa.
dic tu iniquitates tuas vt iustificeris.et Job.si abscō
di homo quasi hō peccatū meum:his auctoritatibus
et cōsimilibus probat̃ ꝙ cōfessio est sacramentū vete=
ris legis:ꝙ sit sacramentū noue legis probatur p bea Jacobus.
tum Jacobum qui dicit.confitemini alterutrū pecca
ta vestra.et glo.dicit maiora maiorib⁹.i.prelatis: mi Glosa.
nora minoribus.i. socijs: qđ quomodo intelligendū
sit: postea dicet̃:ergo cōfessio est vtriusqȝ legis sacra=
mētū.videt̃ etiā ꝙ pleni⁹ sit sacramētū veteris leg̃ q̄ Confirmat̃
noue:qꝛ dicit̃ in leuitico si peccauerit princeps offeret
hyrcū.ꝛc.ergo cū hec oblatio fieret corā omni popu=
lo/vel saltē corā pluribus sacerdotibus:ipsa oblatio
ne confitebatur peccatum suum corā pluribus sacer=
dotibus:sed plenior confessio est que fit coram pluri=
bus sacerdotibus q̄ que fit coram vno solo:ergo ple
nius sacramentum erat confessio in veteri testamēto
q̄ in nouo:et hoc falsum: qꝛ nulla virtus plenior fuit
in veteri testamento q̄ in nouo. Item cōfiteri pecca= Secundo.
tum est morale:quia est glorificare deū vt dictum est:
ergo est morale: ergo ē imorale:ergo in omni tēpo=
re homo tenetur ad illud:ergo et ante legem/ꝛ post
legē/ꝛ sub lege tenetur homo ad illud. Et hoc vide In oppoᵐ
tur falsum: qꝛ ante legem non inuenit̃ facta confessio:
nec modo iudei confitentur/ad minus non confitētur
sicut nos.Solutio.Ad hoc dicendum est ꝙ confiteri
deo siue confiteri simpliciter est morale. vnde est im= Solutio.
morale/ꝛ fuit ante legem: sicut patet in Job:sed con
fiteri homini plenitudo est ꝛ perfectio illius moralis
et sic patet solutio ad vltimo obiectuȝ. Ad illud q̄d Ad vltimū
obijcitur ꝙ plenior confessio erat in veteri lege q̄ in Ad aliud.
noua Dicimus ꝙ non : quia in veteri lege non confi=
tebatur princeps vel aliquis alius qui peccauerat ali
quod peccatū determinatum:nec circunstantias:ſȝ in
ipsa oblatione dicebāt se peccasse in genere:sed in no
ua lege confitemur peccata specialia et speciales cir=
cunstantias.vnde cū specialia magis moueāt ad eru=
bescentiā q̄ generalia plenior ꝛ perfectior cōfessio est
in noua lege:q̄ in veteri:concedimus ergo ꝙ cōfessio
sacramentū fuit veteris legis ꝛ etiam ante legem:nō
confessio que fit homini:sed que fit deo:de tali enī in=
telliguntur auctoritates predicte.

¶De effectu contritionis.
¶Secunda questio.

Circa secundum capitulum queritur vtrum tene Ar̄ ꝙ sic.
amur cōfiteri ex caritate ꝛ satisfactiōe/ tenemur Ar̄ primo.
ex caritate sicut superius dictum est:ergo cum ad pri=
mam et tertiam partem penitentie teneamur ex cari
tate:eadē ratione ad mediam:ꝛ ita tenemur confiteri
ex caritate.Item deformatio operum est in ꝓhibitio Secundo.
ne:ergo informatio opeꝝ semper est in precepto. Si Euasio.
dicat ꝙ non tenemur confiteri ex caritate : quia nō est
in nobis vel in nostra potestate.Contra.omnis mot⁹ ↄ hoc ar.
liberi arbitrij est in nostra potestate:sed cōfiteri ex ca
ritate est motus liberi arbitrij:ergo confiteri ex cari=
tate est in potestate nostra. Si cōcedatur ꝙ tenemur In oppoᵐ
confiteri ex caritate: cum ergo iste qui modo confes=
sus est peccata sua: nesciat an confessus fuerit ex cari=
tate:nescit ergo an sit absolutus:ab illa intētione: du
bitat ergo an fecerit illud quod tenebatur facere:er=
go si tantum non faciat committit se discrimini: ergo
peccat mortaliter qui confessus est pctā sua : si primo
tenetur cōfiteri eadē ratione secundo:eadem ratione
et tertio et quarto:ergo centies tenetur cōfiteri pec=
cata sua in die.Solutio.ad hoc dicim⁹ ꝙ omne quod Solutio.
satisfactoriū est ex penitentia tenetur facere ex carita=

te.vnde conteri tenemur ex caritate:est enim conteri
satisfactoriū satisfactiōe interiori: in satisfacere satisfa
ctione exteriori tenemur ex caritate. vnde ꝛ confiteri
si est confessio satisfactoria tenemur cōfiteri ex carita
te ꝛ non simpliciter.vnde sub conditione tenemur cō
fiteri ex caritate ꝛ non simpliciter: qꝛ cōfiteri homini
de plenitudine moralis est p̄cepti : ꝛ hoc nō tenemur
facere ex caritate:immo si ↄfiteatur aliquis in morta
li absolutus est intentione confitendi quantum ad fo
rum ecclesie/ꝛ valet illa confessio ad multa:sicut dictū
est:et si infundatur ei caritas redibit effectus clauiū ꝛ
penitētia ei iniūcta erit satisfactoria.vñ nō tenet̃ iteꝝ
confiteri:sed quantū ad deū in nullo est absolut⁹/ est
in peccato per confessionē factam in mortali:sed non
obmittit si cōfitetur in mortali.et est simile/sacerdos
iniūgit illi ꝙ ieiunet in hac die veneris i pane ꝛ aqua
iste tenetur ieiunare hac die veneris/ex caritate tamē
sub conditione:scȝ si in hoc sit ei ieiuniū satisfactoriū:
Hec argu= sed si nō ieiunat ex caritate nō omittit: sed nō satisfa=
mētatio nō cit deo : sed absolutus est quantū ad preceptū sacer=
valet. dotis:et nō valet hec argumentatio: tenemur cōteri
Nō diligēt ex caritate et satisfacere ex caritate:ergo ꝛ cōfiteri:qꝛ
tam conteri q̄ satisfacere est pure morale:sed confite
ri vt dictū est nō est pure morale.

¶Utrum confitens teneatur confiteri omēs circunstantias.
¶Tertia questio.

Circa tertiū capitulū querit̃ vtrū cō fitens teneat̃
cōfiteri omēs circūstantias peccati que notātur
in hoc versu.Quis/quid/vbi.quib⁹ auxilijs.cur.quo
modo/quādo . p quis intelligūtur oēs circūstātie p=
sonales: sicut an peccator sit sacerdos vel episcopus
vel huiusmodi.an sciēs vel ignorās.per quid ipsū ge
nus peccati:scȝ an sit peccatum fornicatiōis / vel adul
Ar̄ ꝙ sic. teriū/vel incestus/vel huiusmodi.Probatur autē ꝙ
cōfitēs debet cōfiteri omēs circūstātias peccati : quia
orator cōsiderat omēs circūstantias tam ꝑsone q̄ ne=
gocij valētes ad ꝑsuasionē:et medic⁹ corpis ↄsiderat
oēs circūstātias ingrauātes morbū:ergo spūalis medic⁹
debet cōsiderare oēs circūstātias peccati aggrauātes
peccatū:sed hoc nō potest facere nisi cōfitēs ↄfiteatur
circūstātias:ergo cōfitens tenetur cōfiteri omēs circū
Secundo. stantias aggrauātes peccatū. Itē confessio fit per co
gnitionē peccati: sed nō potest plene cognosci pecca=
tum nisi cognoscātur circūstātie: que augmētant vel
duplicāt ipsum peccatū: nec possunt cognosci nisi con
Tertio. fitens cōfiteatur eas:ergo tenetur cōfiteri eas. Item
dicit boecius.si operā medicātis expectas/oportet vt
In oppoᵐ vuln⁹ detegas.Si propter hoc dicat̃: ꝙ cōfitens tene
tur cōfiteri oēs circūstantias : ergo si quādo cōfitetur
nullā circūstantiā habet in memoria: et postq̄ redie=
rit de cōfessione veniat in memoriā eius aliqua circū=
stantia tenet̃ redire ad cōfessionē: et si postea reducat
ad memoriā aliā circūstantiā tenebit̃ iterū redire :et
sic pluries in die tenebit̃ redire ad cōfessionē:qđ vide
Secundo. tur esse incōueniens.Itē ponatur ꝙ iste interfecit fra
trē suū qui est frater sacerdotis ex alia parte.videtur
ꝙ iste cōfitens sit perplexus: quia tenet̃ cōfiteri:ꝙ ille
quē interfecit erat frater ipsius:ergo si hoc nō cōfite=
tur obmittit:ergo peccat mortaliter:si vero ↄfitetur
credit pro certo ꝙ sacerdos cui⁹ fratrē interfecit ipsū
inficiet vel faciet interfici p amicos suos:ergo si ↄfitetur
Confirmat̃ scādalisat sacerdotē:ergo peccat mortaliter.Eadem est
obiectio de illo qui corrūpit neptē suā que est filia sa
cerdotis cui tenetur ↄfiteri/ꝛ credit pro certo ꝙ si cō=
fiteatur illam circūstantiam:sacerdos faciet ipsum in
terfici. Similis obiectio est quādo sacerdos ↄsueuit Ad idem.
infrāgere sigillū ↄfessionis:si enī iste nō ↄfitet̃ circūstā
tiam pctī omittit:si ↄfitetur:credit pro certo ꝙ sacer
dos reuelabit/ꝛ ex hoc acciderēt multa icōuenientia/ꝛ
ita scandalisat sacerdotē.Similiter est de sacerdote Ad idem.
lubrico qñ vehementer credit vel scit ↄfitens ꝙ si con
fiteatur ei quandaȝ circūstantiam luxurie enormē/ꝓ=
uocabit̃ sacerdos ad luxuriam. Ad hoc dixerunt mul Opio cōis.
ti ꝙ in predictis casibus tenetur confiteri cōfitens cir
cūstantias illas duabus de causis.Prima est:qꝛ con= Prima cā.
fessio est de veritate vite:veritas vite nō est dimitten=
da ꝓpter scādalum.Scđa est:quia in cōfessione cōue Scđa cā.
niunt cōfitens ꝛ sacerdos ad destruēdum peccatum:ꝛ
in hmōi cōuentu solet deus infundere gratiam:nō so=
lum cōfitēti:sed etiaȝ cōfessori/ꝛ si sacerdos bonus est
nullum immineret periculū ex confessione illius circū
stātie.Sed cōtra primā causam obiectio est: qꝛ vita= ↄ hāc ar.
tio scandali magis est de veritate vite q̄ cōfessio q̄ fit
homini:qꝛ vitatio scandali semper est/ꝛ fuit de verita
te vite:quia semper tenemur diligere ꝓximos vt nos
ipsos:cōfessio vero que fit homini non semper fuit de
veritate vite:ergo magis tenetur iste vitare scandalū sa=
cerdotis q̄ cōfiteri eidem illam circunstantiam.Con= ↄ aliud ar.
tra secundā cām obiectio est:qꝛ si ille cōfitet̃ illā circū
stātiā sub hac spe ꝙ de⁹ ifundit grāȝ sacerdoti:ergo expe
ritur miam dei/ cū causa idebita: scit eniȝ ꝙ sacerdos
pluries reuelauit confessionem ꝙ deus nō infundit ei
gratiā/ꝛ ꝙ sacerdos nō preparauit se ad ifusionē gra=
tie ꝛ inde nō ifundit ei deus gratiaȝ/ ꝛ hoc est tentare
deum:ergo si ita faciat peccat mortaliter. Itē scit sa= Tertio.
cerdos ꝙ pluries reuelauit confessionē/ꝛ deus nō in=
fundit gratiam:ergo ꝓbabiliter potest modo crede=
re ꝙ nec modo infundit. Iē dicit beatus Bernardus Quarto.
ꝙ propter caritatē institutū est contra caritateȝ nō est
seruandum ꝛ loquitur de voto/ꝛ qꝛ votum fit aut ꝓ=
pter caritatē habendam/aut cōseruandā/aut augmē=
tandaȝ:similiter cū confessio que fit homini sit institu
ta ꝓpter caritatem: ergo nō est obseruanda cōtra ca=
ritatem: ergo non est obseruāda cū scandalo sacerdotis.
Solutio.Ad primo quesitū dicimus ꝙ confitens te= Solutō ad primū.
netur confiteri oēs circūstātias peccati que grauiter
et aperte aggrauant peccatū: sed minutas circunstan
tias:de quibus dicit caritas: ꝙ de facili satisfaciat non
tenetur cōfiteri:ꝛ cōcedimus ꝙ si venerīt i memoriā
graues circūstantie tenetur redire ad ↄfessionem: sed
pro quanta circūstantia precise teneant̃ redire ad con
fessionē/et quantū possit differre cōfessionem nō deter
minat ars:sed vnctio q̄ determiat de omnibus talib⁹:
non est tamē vsquequaqȝ simile de medico spirituali
et medico corporali ꝛ oratore:qꝛ medicus corporalis
habet causam sanitatis apud se:ꝛ orator causam per=
suasionis: sed spiritualis medicus.s.sanādo nō habet
causaȝ sanitatis spiritualis apud se. Ad sequētes cau Ad alias.
sas dicimus ꝙ confitens nō tenetur cōfiteri illas circū
stantias.s.ex quibus scit vel credit sacerdotē scanda=
lisari:sed debet petere ab eo licētiam vt alij sacerdoti
cōfiteatur/ꝛ si nō vult ei dare cōfiteatur summo sacer=
doti scȝ deo/ꝛ sufficit ei. i tali nō dicitur habere copiā
sacerdotis:nec valet hec argumētatio.Confessio que Ad aliud.
fit homini est de virtute vite:sicut dictum est:ergo nō
est dimittēda propter scandalum:non enim de prima

Iterū ar. veritate vite:sicut dictū est.Sed si suo sacerdoti cōfi=
teatur peccatū:et alij circūstantiā: diuidit cōfessionez
ergo nō est ei vtilis: quia confessio debet esse integra
Solutio. Solutio integra est quantū ad ipsū confitentē : q̃ꝛ nō
ↄ ista ar. stat per eū quin totū cōfiteatur suo sacerdoti proprio
Sed secundū predicta videꝛ ꝙ in aliquo casu aliquis
vel teneatur dimittere totā cōfessionem: sit ei aliqua
mulier que nō habeat nisi peccatū luxurie et habeat
signa probabilia:ꝙ si cōfiteatur illud pctm̄ suo sacer=
doti/prouocabiꝛ sacerdos ad luxuriā:nec possit habe
re aliū sacerdotē.videtur ꝙ teneaꝛ nō cōfiteri: tātum
propter scandalū:quia qđ propter caritatē institutuz
est/nō est obseruādū contra caritatē:et ita sicut i casu
alio:licet nō cōfiteri circūstantiā aliquā:ita in casu ali
In oppoᵐ quo licet nō confiteri simpliciter.Sed contra.esto ꝙ
instet dies pasche in qua fidelis quilibet ex precepto
ecclesie tenetur cōmunicare:ergo hec mulier tenetur
cōmunicare: sed si sine cōfessione accedat ad mensam
dn̄i indigne accedet:ergo peccat mortaliter:ergo te=
netur cōfiteri et nō cōfiteri:vt probatū est: ergo est ꝑ
plexa.Solutio. ad hoc dicendū est ꝙ semper genus
peccati confitendū est : quia genus peccati ꝓpter dif
formitatē ⁊ similitudinem diaboli quā importat hor
rorē potius incutit quantū in se est/ et fugam peccati
quantū prouocet ad peccatū: sed modus faciendi vel
circunstantia que nō est ipsū genus peccati nō est con=
fitenda qn̄ sciꝛ ꝙ sacerdos est fragilis : q̃ꝛ vt diciꝛ vox
Ad primū blanda quādoqꝫ nequā digitos habet . Dicimꝰ ergo
ꝙ hec mulier tenetur cōfiteri ipsum genus peccati:et
nō scandalisat sacerdotē : quia nō prestat ei occasionē
ruine facto vel dicto minꝰ recto:sꝫ ipse sacerdos scāda
lisat se:mulier enī nō facit nec dicit nisi bonū.vnde ibi
habet locū illud euāgelij. An oculus tuus nequā est
q̃ꝛ ego bonus sū/ et sicut cōfitens aliquas circūstātias
Nota de sa non confiteꝛ ne scandaliset sacerdotē : ita sacerdos nō
cerdote. debet inquirere vel inuestigare omēs modos vel cir
cunstantias peccati ne scandaliset confitentem:sed ge
nus peccati licet inuestigare.

¶ Utrū in aliquo casu debeat sacerdos reue=
lare confessionem.
¶ Alia questio.

Sed de reuelatiōe peccati queriꝛ an in aliquo ca
su debeat sacerdos reuelare cōfessionē : et diciꝛ
ꝙ nec ṽbo nec facto: nec nutu aliquo debet sacerdos
infrangere sigillū cōfessionis: si enī infrangeretur ab
horrerēt homīes cōfessionē peccati que maxime pla=
cet deo:et ideo maxime cauendū est ne displiceat ho
minibus ↄfessio : vt legiꝛ in vitas patrū: ꝙ quidā qui
Nō exēplū erat in naui vidēs nauē propinquā subuersioni/cōfes=
sus est peccata sua valde abominabilia oībus audien
tibus qui erāt in naui/tandē naue veniente ad portū:
nullus potuit recordari peccatoꝝ illius:preter vnum
sacerdotē qui iniūxit ei penitētiā: ⁊ per hoc patuit ꝙ
ↄ hoc ar. deus magis diligit confessores et celationē cōfessiōis
Sed videtur ꝙ sacerdos in aliquo casu debeat reue
lare cōfessionē:sit enī ꝙ aliquis cōfessus fuerit sacer
doti se cognouisse illā mulierē:et mortuus sit cōfitēs
postea frater mortui velit ducere eā mulierē in vxorē
Episcopus p̄cipiat huic sacerdoti ꝙ cōiūgat eos ma=
trimonialiter:si coniūgit eos facit cōtra deum: et cō=
tra preceptū ecclesie:ergo peccat mortaliter: ergo vi
Secundo. detur ꝙ debeat reuelare confessionem illius peccati.
Item in correptione fraterna nō diciꝛ ꝓditor criminis
ille qui illud reuelat ei q̄ prodesse potest ⁊ nō obesse :
ergo si sacerdos iste reuelat illud episcopo qui ꝓdes=
se potest ⁊ nō obesse nō peccat:precipue cū ille qui est
mortuus si viueret deberet velle ꝙ reuelaretur. Itē
sit ꝙ episcopus p̄cipiat sacerdoti alij ꝙ ↄiungat eos
matrimonialiter ⁊ excōmunicet omnes illos qui sciūt
impedimentū quo minus debeant coniūgi si nō dicāt
iste sacerdos scit impedimētum quo illi nō debeāt cō
iūgi per matrimoniū excommunicatus est: ergo si nō
dicit:⁊ videtur ꝙ debeat reuelare. Sed cōtra.si reue In oppoᵐ
lat/infrāgit sigillum cōfessionis: ergo peccat mortali
ter. Preterea/si tacet nullum damnū accidet: ignoran
tia enī facti excusat a pctō eos q̄ coniūgūtur:ergo ne=
ꝙ debet reuelare. Ad hoc solent dicere magistri ꝙ in opīo aliqꝝ
hoc debet sacerdos reuelare confessionē/ ⁊ nō īfrāgit
sigillū confessionis:sed aperit:quia infrāgere impor=
tat difformitatē: est enim īfrangere idebite reuelare.
Et ad vltimo obiectū dicūt ꝙ damnū accidit/si taceat Ad vltimū
fit enim quiddā quod est ↄtra deum:⁊ si scirēt illi qui dicunt.
coniūguntur deberent se separare:⁊ si alij sciūt debēt
impedire illud matrimonium. Alium casum ponunt Aliꝰ casus.
magistri in quo dicunt licitum esse sacerdoti reuelare
confessionem: cum aliquis decanus dat licentiam ca=
nonicis suis ↄfitēdi alicui sancto viro ⁊ aliqui de illis
canonicis sunt irregulares/ tali irregularitate q̄ nō re
cipit dispensationem: volunt tn̄ ordines suscipere: ⁊ ī
hoc casu dicūt ꝙ huic sancto viro/licet confessionē re=
uelare decano vt corripiat canonicos ⁊ moneat ne su=
scipiāt ordines:⁊ ꝙ reuelare debet/probatur sic:quia Arꝫ ꝙ sic
teneꝛ impedire malum quantum pōt:sed istos recipe
re ordines:est cōtra deum ⁊ contra ecclesiam/cōtra sa
cros ordines:ꝫ debet impedire: sed non potest aliter
impedire nisi reuelando cōfessionem: ergo debet eaz
reuelare. Item in fraterna correptione nō dicitur ali=
quis ꝓditor criminis:si reuelet illud alicui qui potest
prodesse ⁊ nō obesse: ꝫ nec debet dici īfrāgere sigillū
confessionis/ qui reuelat illud alicui bono viro q̄ pōt
prodesse ⁊ nō obesse: ergo ille vir sanctus debet reue
lare cōfessionem decano qui potest ꝓdesse ⁊ non obes
se. Contra. Si reuelat/dicit cōfitens confessionem re= In oppoᵐ
uelatā esse:ergo facit confessionē odiosam hominibꝰ:
sed hec est causa quare nō debet reuelari confessio : ꝫ
non debet eā reuelare in hoc casu. Quod cōcedimus Solutio.
dicentes ꝙ in nullo casu reuelanda est ↄfessio/nisi for=
te ex aliquo matrimonio/vel ex re aliqua q̄ magnum
detrimentum incurreret/⁊ nullum periculū immine=
ret sacramēto cōfessionis. Iste casus quasi impossibi= Ad rōnem
lis est:nec est simile de correptione fraterna ⁊ de reue
latione confessionis:q̃ꝛ in correptione fraterna nō im=
minet periculū: si reueletur ei qui potest prodesse/et
nō obesse:sed i reuelatione cōfessionis immineret pe=
riculum cōfessionis sacramēto: si vero reuelet vir san
ctus confessionē decano/nichil aliud potest facere de=
canus/ nisi corripere ⁊ monere/ ⁊ ex hoc incurrit odiū
confessionis:⁊ ita nō reueletur ei qui potest prodesse.
vnde impossibile est vel fere impossibile reuelari con
fessionem ei qui potest prodesse ⁊ nō obesse. Si tamē Alr dicitur
esset possibile magnū periculuz immineret ecclesie:si
non reuelaretur confessio posset eam confessor reuela
re ex consensu episcopi/aliter nō. vnde in.xxix.nume=
rorum dicitur/ vas quod nō habet operculū nec liga=
mentum desuper immundū est. Uas nō habens oper de sacerdo
culum est sacerdos reuelās confessionem qui non est te reuelāte
sanctificādus de cetero.⁊.nō admittēdus ad ministra ⁊c.

tionē sacramētorū:q̃ꝛ deponēdus est. Sed de primo
casu adhuc est questio:si episcopus precipiat sacerdo
Alia q̄stio ti:vt cōiūgat eos matrimonialiter.vtrū teneꝛ ei obe
incidēs. dire cū sciat per cōfessionē ꝙ frater vel pater eius co=
Arꝫ ꝙ sic. gnouit eā:videtur ꝙ teneaꝛ ei obedire. Si enī preci=
piat rex preposito suo ꝙ suspendat istū tanꝙ latronē:
et prepositus sciat eū nō esse latronē tenetur obedire
in hoc: si rex sentētia lata precipiat licet deceptus sit.
Eodē modo cū ep̄s precipiat quod precipere debet:
episcopus enī penitus ignorat factū : et isti duo oībꝰ
modis volūt cōiūgi:ergo tenetur sacerdos obedire.
Secundo. Itē probaꝛ ꝑ simile:petat aliqs ī publico eucharistiā
quē scit sacerdos esse in mortali pctō per cōfessionē te
netur ei dare licet sciat ipm̄ peccare mortaliter susci=
piendo. Eadē ratione debet illos cōiūgere:licet sciat
Euasio. esse illegittimas personas ad cōtrahēdū . Si dicatur
ꝙ nō est simile:quia ille qui est in peccato mortali in
instāti potest cōteri : sed illi nō possunt fieri ligittime
ↄ hoc ar. persone ad cōtrahēdū. Contra. si sciret ipm̄ nō cōteri
nichilominꝰ daret et propter vitandū scādalū:dn̄s enī
dedit corpꝰ suū iude quē sciebat nō ↄteri: ergo q̄uis
sciat sacerdos istos nō posse cōtrahere de iure:tamen
debet eos ↄiūgere propter vitādū scādalum:quia to
ta ciuitas vult eos cōiūgi:si vero cōiūgat peccat mor
taliter:quia si ↄiūgat benedicet ergo istā: dicet ergo
optatiue hec ṽba:sis amabilis vt rachel viro: sapiēs
vt rebecca.⁊c.sed ista nō sūt optāda istis : ergo dicet
Solutio. cōtra cōsciētiam:ergo peccat mortaliter. Ad hoc est
solutio ꝙ sacerdos debet significare episcopo ꝙ ipse
nō p̄t eos ↄiūgere:⁊ ꝙ hoc p̄cipiat alij:si ergo episco
pus noluerit alij precipere:debet sacerdos eos con=
iūgere per aliū sacerdotē:qui proferat illa verba non
ↄ hoc ar. contra cōsciētiam suā. Sed ponaꝛ ꝙ nō possit inueni
re aliū sacerdotē:⁊ episcopus instāter precipiat:vt ce
lebret matrimoniū in hac die et totus populus idem
instanter petat. cū sacerdos teneꝛ obedire per se vel
per aliū: cū non per aliū possit tenetur obedire per se
ergo benedicet eos:et ita proferet verba illa:et cōtra
Solutio. cōsciētiā:ergo peccabit mortaliter. Et ad hoc est di
cendū ꝙ teneꝛ eos benedicere : et proferet illa verba
non in persona sua: sed in persona ecclesie cuius est ge
neralis minister.vn̄ nō dicet cōtra cōsciētiā suā:et sic
nō peccabit : sicut malus prelatus nō dicit contra con
sciētiā suā:quādo legit euāgeliū dicēdo : Ego sū pa=
stor bonus:dicit enī in persona christi : et meretur sa=
cerdos si in caritate est ꝓferēdo illa verba benedictio
nis:propter bonū obedientie:et propter vtilitatē ec=
ↄ hoc ar. clesie:⁊ propter celationē confessionis. Sed si mereꝛ
videtur ꝙ nō debeat querere aliū sacerdotē qui hoc
faciat: magis enī debet velle ꝙ ipse mereaꝛ q̄ alius
Solutio. Et ad hoc dicendū ꝙ debet querere aliū tribꝰ de cau
Prima cā. sis. Prima est vt isti qui volūt cōiungi: vidētes ꝙ sa
cerdos inuitus cōiungat eos terreātur et horreāt ta
Scđa cā. le matrimoniū. Secūda est:quia displicet ei id qđ scit
Tertia cā. et ex hoc de facili p̄t displicere ei sua actio. Tertia ne
forte dicat illa verba contra cōscientiā suā:q̃ꝛ nō om̄s
sunt spirituales nec oēs intelligunt bonū obedientie
Alia q̄stio Queritur postea de decano qui scit per cōfessionē ali
incidens. quē de canonicis suis esse irregularē:et capitulū instā
ter petat ab eo ꝙ presentet illū canonicū episcopo ad
Arꝫ ꝙ sic sacros ordines:an debeat ipsū p̄sentare an nō. videꝛ
ꝙ sic:quia si repellat eū videꝛ reuelare ↄfessionē:sicut
si aliquis quem scit per confessionem sacerdos esse in
peccato mortali:petat in publico eucharistiā: si sacer
dos non dat reuelabit cōfessionē:ergo sicut sacerdos
sine omni difficultate debet illum recipere ad sacra=
mentum eucharistie:ita ⁊ decanꝰ sine omni difficulta=
te debet presentare illum canonicū ad sacramētū or=
dinis. Sed ↄ. Decanus debet impedire pctm̄ illiꝰ ca= In oppoᵐ
nonici inquātum potest:habet enim curā anime illiꝰ:
ergo teneꝛ impedire ꝓmotionē illius inquātū potest:
sed potest impedire sine reuelatione ↄfessionis: ponē
do crimen in communi dicens: nullum recipiā hodie
nullum presentabo hodie: sicut dn̄s proiecit crimē in
communi dicens: vnus vestrū me traditurꝰ est: ergo
nō tenetur eū presentare sine omni difficultate:⁊ pro=
batum est oppositum. Et ad hoc dicēduz ꝙ nō debet Solutio.
eum presentare:immo debet proijcere crimē in com=
muni dicēdo:nullum presentabo hodie: q̃ꝛ nō est bo=
num:⁊ debet assignare causas aliquas:licet īsufficien=
tes. Nec est simile de eucharistia:q̃ꝛ ibi determiatum Ad rōnem
est tempus quo omnes fideles teneꝛ suscipere ⁊ cō=
municare: sed hic nō est tempus determiatū quo iste
teneaꝛ suscipere ordīes:si vero coartetur decanꝰ a ca=
pitulo: ita ꝙ nō possit resistere quin p̄sentet illū: nō
debet illū presentare per se: sed per alium dando po=
testatē suam archidiacono vel alicui alij/vt ille vidēs
decanum adeo abhomiari peccatū suum resiliat a ꝓ=
posito. Item aliquis furatus est res ecclesie alicuius
et timens ne sacerdos hic faciat/ ↄfitetur furtuz illud
sacerdoti hac ītentione ne sacerdos detegat crimē il=
lius: ↄtingit etiā ꝙ sacerdos ⁊ multi alij sciunt ꝙ ille
furatus est:q̃ꝛ factum notoriū est. Queritur an sacer= Alia q̄stio
dos possit accusare illū? Uidetur ꝙ nō: q̃ꝛ infrīgeret incidens.
sigillum ↄfessionis. Sed probatur ꝙ possit: q̃ꝛ scit vt Arꝫ ꝙ non.
homo:ꝫ potest reuelare vt homo. Itē dolus nemini In oppoᵐ
debet patrocinari: sed ille ↄfessus dolose: ergo illa cō Secundo.
fessio non debet ei patrocinari : ergo sacerdos potest
reuelare. Ad hoc dicēduz est ꝙ si sacerdos anteꝙ con Solutio.
fiteretur ille sciebat furtum illud/potuit ei dicere:nō
recipiam te ad ↄfessionem/ donec illud totum furtuz
restitueris:sed si recipit in ↄfessione/siue ante sciuit vt
homo/siue pꝰ/nullo modo potest reuelare/nec valet:
scit vt homo:ꝫ potest reuelare:q̃ꝛ scit vt deus:⁊ ita to
tum sigillatum est/nec dolus ei patrocinatur:quia sa
cerdos potest multa facere ↄtra ipsuz:quia potest ip=
sum excommunicare generali excommunicatione: et
potest per alios qui idem sciunt ipsum monere ad re
stitutionem.

¶ Quantum possit quis differre confessionē.
¶ Quarta questio.

Quarto capitulo queritur quātuz possit aliquis Arꝫ ꝙ sic.
differre ↄfessionem. Et videtur ꝙ teneatur con
fiteri statim quādocūqꝫ peccat: quia ad omīa alia pre
cepta tenemur pro loco ⁊ tēpore. vnde tenemur ho=
norare parentes tantumcūqꝫ quandocūqꝫ locus ⁊ tē=
pus se offerunt:ꝫ ad hoc preceptū: Confitemini alter
utrū pctā vestra:tenemur quādocūqꝫ tēpus se offert:
sed quandocūqꝫ aliquis pctm̄ habet tempus offert se
tempus enim vt euomat virus pcti per confessionez
vt euadat manus diaboli:ergo tenetur confiteri quā Secundo.
docunqꝫ peccat/vel pctm̄ habet. Item in ecclesiastico
Non tardes ad dominū conuerti ⁊ non differas de die
in diem ⁊ ꝙ sine termino debetur stati debetur/ ⁊ ita
videtur ꝙ statim teneamur confiteri quandocūqꝫ pec
camus:⁊ ita non est differēda confessio. Item cōsiliuz Tertio.
dei est/vt non tardemus conuerti ad dominū:cōsiliuz

Figura. diaboli est vt tardemꝰ. vnde in propheta. Vox cantā-
tis in fenestra/ ꝛ coruus in superliminari: cantat enim
diabolus in fenestris quinqꝫ sensuum: ꝓuocās hoīes
ad varios risus et varia gaudia: ꝛ est in supliminari
rationis qd debet esse linitū sanguine agni: semꝑ enī
debemus habere in memoria passionē christi: sed dia
bolus existens in supliminari ratiōis semꝑ ꝓcrastinat
dicit enī hoi. Tu iuuenis es: bn̄ potes adhuc expecta
re vsqꝫ ad senectutē: sꝫ dānanꝫ pctōres: qꝛ nō acq̄escūt
ꝯsilijs dei ꝛ acq̄escūt ꝯsilijs diaboli: vt habeꝫ ī pncipio
ꝓuerbiorū: ergo nō est differēda cōfessio quā diabolꝰ
Quarto. cōsulit differri. Itē solet dici ꝙ potest aliquis differre
ꝯ hoc ar. cōfessionē expectādo discretiorē sacerdotē. Sed ꝯtra
Neqꝫ qui plātat neqꝫ qui rigat aliquid est: sed qui in-
crementū prestat scꝫ deus: ergo nō est expectandꝰ di-
scretior sacerdos. cū per minus discretū infundat gra
Secundo. tiam deus: vt per magis discretū. Itē virtus sacramē
torū nō cōsistit in meritis ministrorū: vt dicit augusti
nus: ipsi eī nō sūt nisi canales per quos fluit aqua spi
ritussancti ad areolas. i. ad corda fideliū: ergo non est
Tertio. expectādus discretior sacerdos. Itē baptismus tātū
valet si detur per malū quantū si detur per bonū: et
Quarto. alia sacramenta similiter: ergo et penitētia. Itē solet
dici ꝙ propter scandalū posset differri cōfessio: sicut si
aliq̄ virgo repeteꝫ ꝛ sollicitꝫ a sacerdote suo fatuo lu
xurioso/ potest differre cōfessionē ne ipsa prouocetur
ad luxuriā: si enī propter scādalum alterius licitū est
dimittere cōfessionē: multofortius propter scādalum
ꝯ hoc ar. propriū. Sed contra. instat dies pas. quando tenētur
fideles cōmunicare: aut ipsa cōfitebiꝫ: aut nō: si cōfite
bitur: ergo nō dimittet propter scādalum: ergo nec
prius debebat dimittere: si nō cōfitebitur: ergo cōmu
Solutio. nicabit sine cōfessione: ergo peccabit mortaliter. So
Ad primū lutio. Ad primo obiectū dicimꝰ ꝙ aliquis potest dif
ferre ꝯfessionē: vsqꝫ ad tempus determinatū ab eccle
sia: scꝫ vsqꝫ ad tēpꝰ quadragesime / nec est sicꝫ de alijs
preceptis: quia preceptū cōfessiōis que fit homini est
Nota. de additionibus: et adimpletionibus quas fecit dn̄s
in euāgelio. qui nō venit legē soluere: sed adimplere
et precipue īstituta est: quia fideles debēt comedere
panē angelorū in die pasche. vnde prius se debent ꝓ-
bare et purgare per cōfessionē. et sic probati de pane
Paulus. illo edāt et de calice bibant: vt dicit apostolus. vnde
vsqꝫ ad tēpus quadragesime possunt fideles differre
Cōsiliū est. confessionē. cōsiliū autē perfectiōis est sepissime confi
teri: saltē ter in āno: tribus festiuitatibꝰ magnis: que
celebrātur in no. te. ꝛ celebrabātur in ve. maxime illi
qui sūt in sacris ordinibꝰ cōstituti in āno ter vel sepiꝰ
Ad secūdū debēt cōfiteri. Ad secūdo obiectū dicimus ꝙ aliꝰ mo
dus confitēdi ad dominū est ꝙ̄ per cōfessionē. vnde in
psalmo: dixi confitebor et tu remisisti. ꝛc. dicimꝰ etiā
ꝙ hec est falsa: cōfessio sine termino debeꝫ immo cum
Ad tertiū termino scꝫ in quadragesima. Ad tertio obiectū dici
mus ꝙ diabolus ꝓcrastinat cōuersionē et ꝓcrastinat
cōfessionē: procrastinatiōi aūt diaboli/ nullomodo cō-
sentiendū est: sꝫ ꝓcrastinationi rōnabili potest aliquis
cōsentire sine peccato. Aliquis enī aliquādo cōsentit
suggestioni diaboli: et nō peccat/ imo mereꝫ: sicut cū
diabolus credit aliquē instabilē ꝛ suggerit ei ꝙ ītret
religionē: vt postea exeat et ille intrat et postea non
exit: nō peccauit ille intrādo: sed diabolus deceptus
Ad quartū fuit. Ad quarto obiectū dicimꝰ ꝙ licitū est differre cō
fessionē expectādo discretiorē sacerdotē: ita tamen ꝙ
de licētia sacerdotis sui cōfitēs cōfiteatur alij sacerdo
ti discretiori: ꝛ bonū est cōfiteri proprio sacerdoti qui
habet claues et potestatē dimittēdi aliquid de peni- Nō
tentia qd nō habet alius sacerdos: sed nō expectatur
alius sacerdos discretior propter essentiā penitentie:
sed quia multa sunt ānexa penitētie que nō sunt anne
xa alijs: sicut predicatio exhortatio et cognitio pecca
ti que melius scit discretior sacerdos ꝙ̄ minus discre
tus. Ad vltimo obiectū dicunt magistri et bene ꝙ si Ad vltimū
instet dies pasche debet illa virgo cōfiteri sacerdoti
suo quādo ecclesia plena est populo vel debꝫ ducere
secū patrē et matrē: ne sacerdos possit ei aliquā violē
tiam inferre.

¶ Utrum teneamur confiteri venialia.
¶ Ultima questio.

Ultimo queritur vtrum teneamur confiteri ve
nialia? Et videtur ꝙ sic: qꝛ dicit beatus Iacobꝰ Arḡ ꝙ sic
Cōfitemini alterutrū pctā vestra: ꝛ ītelligitur hoc de
mortalibus ꝛ venialibus: ergo tenemur ꝯfiteri veni-
alia/ vt habetur ī glosa: ꝙ̄ preceptum de ꝯfessione pec
catorꝫ extenditur ad venialia. Item super illū locum Secundo.
dicit glosa: coequalibꝰ grauioribus q̄tidiana ꝛ leuia
grauioris lepre īmundiciā sacerdoti pādamꝰ: ꝙ̄ coe-
qualibus tenentur ꝯfiteri venialia: hoc autem nō ob
seruat ecclesia. Item super eundem locum dicit glo- Tertio.
sa: neqꝫ enim sine ꝯfessione emundamꝰ peccata q̄ neq̄-
unt dimitti: ꝛ loquimur de mortalibus ꝛ venialibus:
ergo venialia nō queūt dimitti sine confessione: ergo
tenemur cōfiteri venialia. Item quicūqꝫ offendit deū Quarto.
tenetur satisfacere: sed qui peccat venialiter offendit
deum: ergo teneꝫ satisfacere: sed omnis satisfactio de
peccato est secūdum iudiciū sacerdotis: quia iudiciuꝫ
lepre ad sacerdotē pertinet: ergo cū teneamur satisfa
cere de venialibꝰ/ tenemur illa cōfiteri sacerdoti. Itē Quinto.
esto ꝙ aliquis satisfaciat de venialibus/ hec pena de-
betur et de iusticia: ergo hmōi satisfactio est opus iu-
sticie: sed ad opa iusticie tenetur iste: quia vel ad oīa
opera tenemur virtutum vel ad nulla: ꝙ̄ iste tenetur
satisfacere de venialibꝰ: ergo tenetur illa cōfiteri. Itē Sexto.
esto ꝙ instet dies pasche quando quilibet tenetur cō-
fiteri/ ꝛ ponatur ꝙ iste non habeat nisi venialia: ꝛ hoc
sciat si etiā haberet veniale de quo dubitaret an esset
mortale: sine dubio tenetur illud confiteri: ide sic iste
tenetur cōfiteri peccata: si enim dixerimꝰ ꝙ pctm̄ non
habemus nosipsos seducimus ꝛ veritas in nobis non
est: sicut dicit beatꝰ Io. tenetur ergo iste cōfiteri pec-
cata sua que habet: sꝫ nō habet nisi venialia: ꝛ hoc scit
ergo tenetur cōfiteri scienter venialia. Sed ꝯ. penitē In oppoᵐ
tia est secunda tabula post naufragium: sed per venia
le nō patitur homo naufragium: qꝛ per veniale nō frā
gitur nauis cordis: ergo de venialibus non tenemur
penitere: ergo non tenemur cōfiteri venialia. Iteꝫ ve Secundo.
nialia bene dimittuntur post mortē: sicut dicūt sancti
ergo aliter possunt dimitti ꝙ̄ per cōfessionē: ergo non
tenemur illa cōfiteri: si enim alterutro duorꝫ modorꝫ
possumus illa euadere/ nō tenemur de necessitate ad
alterum: sicut si alterutri duorꝫ in extrema necessitate
positorꝫ dādo denarium absolutus sum: nō teneor da Tertio.
re alteri determinate. Itē venialia nō sunt in prohibi
tione: ꝙ̄ emēda de ipsis nō est in precepto: ꝙ̄ nō tene-
mur cōfiteri venialia: Quod cōcedimus. simpliciter Solutio.
enim ꝛ absolute nō tenemur cōfiteri venialia: sed ī ca
su tenemur: bonū ꝛ perfectionis est illa cōfiteri. Et ad Ad auctori
auctoritateꝫ beati Iacobi dicimus ꝙ quātū ad mor- tatē.

Ad aliud. talia est preceptū: quātum ad venialia/ consilum. Ad
illud qd dicit glo. coequalibus q̄tidiana ꝛ leuia dāda
prepositinꝰ sunt Dicimꝰ sicut dicebat Prepositinꝰ: ꝙ hoc obser-
uat ecclesia in quibusdā ecclesijs: quādo fit generalis
confessio in prima ꝛ completorio: facit enim cōfessio
nem in prima vt pure seruiat deo: in completorio: vt
postea quiescat in deo: ꝛ ī quibusdam ecclesijs: duo ꝛ
duo in illa hora confitētur adīuicem q̄tidiana ꝛ leuia:
sicut fenū ꝛ stipulam que dimittuntur per orationeꝫ
Ad aliud. dominicam: ꝛ per aspersionem aque benedicte. Ad il
lud quod obijcitur ꝙ sine confessionis emēda peccata
non queunt dimitti: verum est in presenti: maxime de
magnis venialibus que dicūtur ligna: intelligenduꝫ
est ꝙ sine cōfessione nō dimittūtur in presēti: sed fenū
Ad aliud. ꝛ stipula aliter dimittūtur de facili sicut dictū est. Ad
alia dicimus ꝙ hec est falsa. Quicūqꝫ offendit deū te
netur satisfacere: nisi intelligatur tātū de offensa trās
gressionis et obmissionis que recipiūt preceptionē ꝛ
Ad aliud. prohibitionē. Ad aliud dicimus ꝙ cū aliquis satisfa
cit de venialibus illa satisfactio est opus iusticie: sed
nō est de rigore iusticie: sed de equitate. habet enī iu
sticia quedā de rigore suo et ad illa tenemur: et habꝫ
quedā que sunt de equitate iusticie et liberalitate: et
ad illa nō tenemur: sicut si aliquis in tempore caristie
det nō solū superflua: sed etiā multa de necessarijs: da
re de necessarijs est opꝰ iusticie: tamē ad illud nō tene
tur: quia nō est de rigore iusticie: sed de equitate ꝛ li
beralitate: patet ergo ꝙ nō valet hec argumētatio.
Ad aliud. Satisfactio de veniali est opꝰ iusticie: ergo tenemur
Ad vltimū ad illā. Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ in illo casu te-
netur ille qui nō habet nisi venialia cōfiteri illa maxi-
me cū sacerdos discretus querit ab illo: an sit cōsuetꝰ
in verbis ociosis: an sit curiosus in audiēdis rumori
bus: tales solent esse viri cōtemplatiui qui nō habent
nisi venialia: et in istis habet locū hec auctoritas: vita
sit grandia caue ne obruaris arena: ergo propter bo-
num obediētie: et ꝓpꝫ bonū ꝟitatis: qꝛ nō debet cōfi-
tens mētiri de quibꝰ nouit: tenetur in hoc casu ꝯfiteri
venialia.

¶ De satisfactione et primo que sit satisfactio
et que efficatia eius.
¶ Aliud capitulum.

Dicto de cōtritione et cōfessione: dicendū est de
operis satisfactione: sicut enī deū tribus modis
offendimus: scꝫ corde/ ore/ et opere: ita iustū est vt ei
tribus modis satisfaciamus. Corde per cōtritionem.
Ore per confessionē. Opere per satisfactionē: hoc est
illd triduū de quo dicit moyses in exodo: ibimꝰ viam
triū dierū in solitudinem: vt sacrificemus deo nostro
Triduū illd ē cōtritio/ ꝯfessio/ et satisfactio exterior. ꝛ
dicitur dies quia tūc est vtilis satisfactio interior et ex
terior/ quādo homo videt feditatē peccati sui et ab
ominabitur illud: et postꝙ̄ satisfecit sufficienter tunc
Notandū. potest īmolare dignas hostias spūales deo. Circa sa-
tisfactionē primo notandū est quid sit satisfactio: et q̄
sit efficatia satisfactionis. Secūdo de speciebus satis-
factionis. Tertio de satisfactione quā facit aliquis ꝓ
alio: sicut de missis et alijs suffragijs. Quarto de sa-
tisfactione que iniūgitur maior/ vel minor condigna
Quinto de solēni penitentia. Sexto de restitutione.
Gregorius vtrū sit pars satisfactionis. Diffinit autē beatus gre-
diffinit satis gorꝰ satisfactionē hoc modo. Satisfactio est causas
factionem. peccati excidere: et suggestionibus earū aditū non in
ꝯ hāc ar. dulgere. Sed qui abstinet a peccato cū proposito nō
peccandi causas peccatorū excidit: et earū suggestio-
nibus aditū nō indulget: quicūqꝫ ergo abstinet a pec-
cato cum proposito non peccandi satisfacit. Idem vi Secundo.
detur quod dicitur in ysa. Nunquid tale est ieiunium
quod elegi: nūquid cōtorquere quasi circulum caput
suum et saccum: et cinereꝫ sternere nōne hoc est maiꝰ
ieiuniū quod elegi dissolue colligationes impietatis
ꝛc. ꝛ super illū locum dicit ꝓlogus beati Hiero. Nō Confirmaꝫ
ieiunat qui abstinet a carnibus naturalibꝰ/ ꝛ vescitur
carnibus draconis. i. diaboli: carnes diaboli sunt īui-
dia/ detractio/ ꝯtētio/ pugna/ ꝛ hmōi: ergo abstinere a
pctō est ieiuniū quod elegit dominꝰ/ ꝛ constat ꝙ ieiu-
nare est satisfacere: ergo abstinere a pctō ē satisfacere.
Contra. ꝛ si nūꝙ̄ peccasset tenetur tamen abstinere a In oppoᵐ
peccato/ ꝛ abstinere nō est satisfactio: ergo abstinere a
pctō nō est satisfactio. Itē videtur ꝙ satisfactio exte- Secundo.
rior non sit īiungēda penitēti: qꝛ minores sacerdotes
debēt imitari sacerdotē summū qui est regula ipsorꝫ:
sed summus sacerdos. s. christus mulieri deprehense
in adulterio nō iniungit aliud nisi abstinere a peccato
dicēs: vade ꝛ amplius noli peccare: ergo minores sa-
cerdotes nō debent iniūgere aliud: ꝙ̄ nō debent īiun-
gere exteriores satisfactiones. Itē in īfinitum magis Tertio.
dolet vere penitens de pctō suo ꝙ̄ doleat de alienati-
one pecunie sue: qꝛ vere penitēs caritatē habet: ꝛ ca-
ritas in īfinitū magis odit pctm̄ ꝙ̄ amissionem pecu-
nie: peccatū enim summe odibile est: ergo vere peni-
tens in infinitum magis dolet de peccato ꝙ̄ doleat de
alienatione pecunie sue: ergo in infinitum magis pu-
nit se vere penitēs per contritioneꝫ ꝙ̄ puniat se in lar
gitione elemosinarum: ergo quātūlibet parua cōtri-
tio in infinitum magis satisfacit ꝙ̄ elemosinarum lar-
gitio: sed ꝯstat ꝙ elemosinarꝫ largitio aliquātā par-
tem pene tollit: immo magnam partē. vnde diciꝫ da-
te elemosinam ꝛ oīa mūda sunt vobis: ergo per quā
tūlibet paruam cōtritionem tota pena tollitur: ergo
non est iniungenda exterior satisfactio. Solutio. Ad Solutio.
hoc dicitur ꝙ sacerdos quedā iniūgit ad fundamētū
satisfactionis/ scꝫ abstinere a pctō: quedā īiūgit ad ex
peditionem satisfactionis: sicut iniūgit vitare ꝯsortia
malorꝫ: corrumpūt enim bonos mores colloquia pra Nota.
ua. vnde dictum est in Loth. Noli respicere post ter-
gum tuū/ nec stes in omni loco circa regionē: sed ī mō
te saluum te fac. quedam iniūgit ad ipsam substantiā
satisfactionis: vt ieiunare: dare elemosinas/ peregri-
natiōes/ disciplinas: ꝛ hmōi. quedā iniungit ad perfe
ctionem et plenitudinem/ ꝛ securitateꝫ satisfactionis
vt opera superogationis. Ad primo ergo obiectum Ad primū
dicimus ꝙ abstinere a pctō fundamentum est satisfa-
ctionis: sed nō est ipsum satisfacere. Sed sciendum ꝙ Duplex ex
duplex est excisio causarum peccati: quedam enī sim- cisio cāꝝ.
plex ꝛ consistit in abstinētia a peccato: quedam enim
est violēta ꝛ per cōtrarietatem: sicut cum per ieiuniū
excidamus causam luxurie/ ꝛ gule: ꝛ per dationē ele-
mosinarum causam auaricie / ꝛ sic sumitur excidere a
Gregorio ī diffinitione satisfactionis. vnde hec est fal
sa: abstinere a peccato est excidere causas pctōrum: et
sic soluitur primo obiectum per interemptionē. Ad Ad secūdū
secundo obiectum dicimus ꝙ ieiuniū iudeoruꝫ quod
erat ex ypocrisi nō approbat dominus: quia nō absti-
nebant a peccato: sed ieiunium quod consistit in disso
lutione colligationū in peccatis approbat: sed dissol-
uere non sumitur ibi pro simplici abstinentia a pecca-
to: sed dissolutione violēta que fallit per contrarieta-

Ad tertiū tem.Ad tertio obiectum dicimus ꝙ minores sacer=
dotes debēt imitari summum sacerdotē in virtutibꝰ
quibus assimilantur deo: sed in potentia et sciētia nō
possunt ipsum imitari/nec debent.vnde quia dominꝰ
vidit mulierem illam perfecte punitā per cōtritionē
et erubescentiam quam passa est coram hominibus:
Figura. propter hoc nō iniūgit ei penitentiā exteriorē:sufficit
enī aliquādo cōtritio ad delēdum totā penā.vnde in
spū vehemēti cōteres naues tharsis:pro vehemēti ei
contritione cōteritur totaliter peccatū eorū : qui ex=
plorāt gaudia vana: sed si cōtritio nō sufficit iniūgen=
da est satisfactio exterior:sicut dn̄s innuit alibi dicens
hoc genus demoniorū nō eijcit̄ nisi in oratione et ieiu
nio:et quia minores sacerdotes nō vidēt an contritio
sufficiat ad delēdū totā penā: propter hoc iniūgūt ex
Ad vltimū teriorē satisfactionē.Ad vltimo obiectū dicimꝰ ꝙ hec
argumentatio nō valet:iste in infinitū magis dolet de
peccato suo: ꝙ de alienatione pecunie sue:ergo in infi=
nitū magis punit se per cōtritionē ꝙ per dationē ele
mosinarū : et hoc est qr dolor de alienatione pecunie
sue nō est pena satisfaciens in elemosinarū largitione
qr forte nō est ibi dolor talis:sȝ ipsa alienatio pecunie
q̄o incidēs vel trāslatio in proximū est pena satisfaciēs .Sed q̄ri
potest an cōclusio sit vera:et dicimus ꝙ falsa:nō quili
bet in infinitū penitēs magis satisfacit per cōtritionē:
ꝙ per elemosinarū largitionē : licet enī pena que est
in cōtritione improportionabilis est secundū intēsio=
nē pene que est trāslatione pecunie in proximū:tamē
ille due proportionales sunt quātū ad vim merendi
remissionē peccatorū:cōmunicāt enī fontē meriti/scȝ
Actꝰ exte= caritatē:sicut forte volūtas bona et opus exterius im
rior et inte proportionalia sunt secūdum intensionē:sed quātum
rior ad meritū vite eterne equalia sunt : quia cōmunicant
fontē meriti scȝ caritatē.Eodē modo in mala volun=
tate et opere exteriori:equalia enī sūt quātum ad de
meritū : licet secūdū intēsionē sint iproportionabilia
et sicut per actiones aīe meremur vitā eternā:ita per
actiones anime meremur remissionē pene : et simili=
ter per actiones corporis meremur remissionē pene:
qr nō sanat oculū qđ sanat calcaneū: ꝙ aūt alienatiōes
pecunie pena sint: patȝ ꝗ per hoc qđ dicit apl̄s de qui
busdā fidelibus ꝙ refecerūt spiritū sanctū:ergo con=
solatio est sanctis in hoc ꝙ sustentat vita eorū.vnde le
In cāticis. ua eius sub capite meo. i. temporalia sub mente ad
sustentationē vite:propter hoc ei ponit̄ sub euāgelio
puluinar:qr certꝰ debet esse p̄dicator de tēporalibus
si ergo receptio necessariorū cōsolatio est sāctis: trās
latio siue alienatio pecunie pena est illis qui dāt non
dico caritati:que reputat temporalia vt stercora.

¶De speciebus satisfactionis.
¶Secundum capitulum.

Secūdo capitulo querit̄ de speciebus satisfactio
nis:qui sunt tres scȝ ieiuniū/oratio/ elemosina.
Augustinꝰ de quibus dicit augustinus.Si vis orationē tuā euo
lare ad dn̄ȝ:fac ei duas alas:scȝ ieiuniū ⁊ elemosinā:ie
iuniū enī tollit pōdus carnis siue luxurie : elemosina
vero tollit pondus auaricie:et ipsa humilitas oratio
nis tollit pōdus superbie:et istis tribus ponderibus
sublatis fit oratio leuis et potest volare ad deum.de
Jeronimꝰ. istis dicit ieronimus . Nō sanat oculū qđ sanat calca=
neū.ieiunio sanant̄ pestes corpisꝰ/ oratione sanantur
aȓ de orōne pestes mentis.Sed videtur ꝙ oratio nō sit satisfacto
ria:quia dicitur in ecclesiaste.Musce morientes p̄dūt
suauitatē vnguēti.i.orationis : ergo oratio est suaue
vnguētū:ergo oratio est suauis:ergo delectabilis:nō
ergo penalis:ꝗ nō est satisfactoria: quia nichil satisfa=
cit pro pena nisi sit penale:ergo oratio non est species
satisfaciēs.Idem videtur quod dicitur in apocalipsi: *Confirmat̄*
Phyalas aureas plenas odoramētoꝝ que sunt ora=
tiones sanctorum.Et in exodo:facies thimiama sua=
uissimi odoris dn̄o:quod significat orationē:⁊ ita ora
tio suauissima est:⁊ inde vt prius. Si dicatur ꝙ ille q̄ *Euasio.*
deuote orat afflictionē quandam mentis habet: ⁊ ita
penam:gratia cuius est oratio penalis ⁊ satisfactoria:
ergo secundum hoc oratio deuota dolorē habet: nō *ꝯ hoc aȓ.*
nisi de peccato:sed dolor de pctō ꝯtritio est: ꝗ oratio=
ni deuote cōiūcta est contritio: ergo gratia ꝯtritio=
nis est oratio satisfactoria:ergo nō est satisfactoria:ali
ter ꝙ contritio: ergo oratio nō est species satisfactio=
nis exterioris. Item obicitur de elemosina:aut enim *Iterȝ aȓ.*
est satisfactoria inquātum penalis tantum: aut inquā
tum ex caritate tantum: aut inquātum vtrūqȝ habet
et non inquantum ex caritate tantum:sic enim opera
oīa facta ex caritate essent satisfactoria:si iquātum pe
nalis tantum:ꝗ si fiat extra caritatem satisfactoria est:
quod est contra predicta. Itē si inquātum penalis:ꝗ
q̄ magis penalis est magis est satisfactoria: quod etiā
videtur per hoc quod dicit dominꝰ ī euangelio:ꝙ vi= *De vidua.*
dua que posuit duo minuta in gazophilaciū:plus oī=
bus misit: qr omnem victum suum quē habuit misit:
ergo alijs paribꝰ meruit plus ꝙ Zacheꝰ: sed alijs pa
ribus nō meruit plus quātū ad vitam eternam: ergo
plus meruit quātum ad dimissionē pene:ergo elemo
sina que magis penalis est/magis est satisfactoria:sed
que habuit minorem caritatem/magis penalis est:er
go si duo habeant inequales caritates/ et dent equa=
les elemosinas magis satisfacit qui minorem carita=
tem habet:⁊ ita minoritas caritatis fit alij in preiudi=
cium quod esse non debet.Item dicit apostolus: hy= *Ad idem.*
larem datorem diligit deus:ergo hylaritas dādi non
minuit meritū:immo potius auget: sed vbi maior ca
ritas/maior hylaritas:ergo nō minꝰ satisfacit q̄ maio=
rem habet caritatē.Eadē est obiectio si dicatur ꝙ in *eodē mō aȓ*
quantum est penalis/⁊ ex caritate est elemosina satis=
factoria.Item nō sanat oculum quod sanat calcaneū:
quia scd̄m diuersos morbos corporales/ diuerse sunt *Iterū aȓ.*
medicine corporales:ita secunduȝ diuersos morbos
spirituales/sunt diuerse medicine spūales:sȝ datio ele
mosine nō habet contrarietatem nisi cum auaricia: ꝗ
nō sanat nisi auariciam. quid est ergo quod dicitur in
euāgelio. Date elemosinam ⁊ ecce omnia mūda sunt
vobis.Solutio.Ad primo ergo obiectuȝ dicimus ꝙ *Solutio.*
sicut quoddā vnguentum materiale est suaue ⁊ odo= *Ad primū*
re ⁊ tactu:⁊ quoddā suaue est odore:sed asperum ta=
ctu/⁊ per asperitatem illam sanat:sic etiam est in ora=
tione/que est spirituale vnguētum: quedam enī ora=
tio totaliter delectabilis est:sicut oratio viri cōtēpla=
tiui/q̄ est immediate ad gaudia eterna/ ⁊ talis oratio
non est penalis.vnde nō est satisfactoria: et est quedā
oratio habens aliquid amaritudinis quod significatū
est per hoc ꝙ dn̄s iussit poni stactē ⁊ mirram in cōpo=
sitione thimiamatis:quedam enim oratio ꝓuocatiua
est fletus.Sed multiplex est fletus: quidā est pro pec *Multiplex*
cato/⁊ illa oratio que nō habet alium fletum/ nisi pro *est fletus.*
peccato ipso nō est aliter satisfactoria ꝙ contritio:sed
est quidam fletus pro dilatione patrie/vel pro longa=
tione huius incolatus:sicut dicitur in ꝓuerbijs:spes

que differtur affligit aīam:⁊ orō q̄ hmōi afflictionem
habet:satisfactio est per modū satisfactionis exterio=
Ad secūdū ris.et sic patet solutio ad p̄mo obiectū. Ad secundo
obiectū dicimꝰ ꝙ diuisio illa insufficiens ē.datio enī
elemosine non est satisfactio:q̄a penalis tm̄:vel q̄a ex
caritate tantū:vel q̄a ex caritate/vel qr penalis:sed q̄a
in caritate et penalis.vt hoc qđ dicit̄ in caritate sit q̄si
materia ⁊ fundamentum satisfactiōis.⁊ ꝙ dicitur pe
Exemplū nalis sit ꝑfectio sanitatis.sicut acerbitas lexiuie cali=
de mundat:nō inquantum acerbitas tantū nec calore
Aliud exem quia calor non habet hanc vim/ sed inquantū lexiuia
plū. est acerba in calore.similiter bonus color non inquan
tum bonus tm̄ est pulcritudo:sed qr bonus in bōa di
spositione partiū:actio vero satisfactio non dicitur pe
nalis respectu caritatis:sed inquātū ad naturā ⁊ for=
tunā:quātū aūt ad naturā:sicut ieiunare magis ē pe
nale colerico ꝙ fleumatico.vñ magis satisfactorium
quantū ad fortunā:sicut dare pecuniā magis ē pena=
le pauperi ꝙ diuiti.vnde si aliq̄s fleumaticꝰ sit cui nul
lo modo penale sit ieiunare non est satisfactorium ei:
valet tm̄ ei ad multa:sicut ad vitam eternā.si sit ex ca
Nō diligēt ritate et ad pctm̄ luxurie:vel posset dici ꝙ satisfacto=
riū ē ei:nec dicitur penale respectu huius nature vel
illius/sed respectu nature bene disposite vel medio=
criter:sicut ꝓbabile dicitur qđ videtur nō excellēter
acuto/nō vehemēter obtuso:sed mediocriter disposi
Ad vltimū tō.Ad vltimo obiectū dicimꝰ ꝙ elemosina sanat aua
riciā per modū contrarietatis:sed illa sanat vicia per
accidens.per opa eī mīe meremur augmentū carita
tis : caritas autem per effectum purgat omnia vicia
De magda vnde dicitur de magdalena. Dimissa sunt ei peccata
lena. multa:quoniam dilexit multum. fleuit multum : et
quia fleuit multum dimissa sūt ei peccata multa:quo
aȓ exponit̄ niā dilexit multum.Aliter tm̄ exponitur hec auctori=
tas.date elemosinā ⁊c.hoc modo date ordinate vt p̄
mo incipiatis a vobis fȝ illđ:miserere aīe tue placēs
deo:vt exuatis vos tunicā diaboli:et induatis tunicā
dei:⁊ sic oīa munda sunt vobis.Itē.nō sanat oculum
quod sanat calcaneū:ieiunio sanātur pestes corporis
ꝯ hoc aȓ. oratione pestes mentis.videtur ꝙ hoc sit falsū. Sit
enī ꝙ aliquis peccat pctō superbie vel auaricie et pe
niteat de illo pctō infunditur ei gratia:sed adhuc est
debitor aliquante pene temporalis.constat ꝙ per ali
qua ieiunia p̄t illa pena totaliter solui.esto ꝙ soluat̄
per ieiuniū.ꝗ si iste decedat cū nullīꝰ pene debitor sit
stati euolabit:⁊ ita sanatus ē ex toto.ꝗ ieiunio sanāt
Confirmat̄ pestes mētis.Eodē mō p̄t ꝓbari ꝙ ꝑ orōnē flebilem
sanatur pctm̄ luxurie:qđ ē pestis mentis.⁊ ita hoc est
Secundo. falsū:nō sanat oculū quod sanat cal. Item.aliq̄s fuit
luxuriosus:decessit in caritate/adhuc debitor pene ꝓ
illo facto ⁊ est in purgatorio:sed per orationes ⁊ suf=
fragia ecclesie/liberatur ab illa pena: ergo oratiōe sa
nantur pestes corporis in mortuis.eadem ratione et
Tertio. in viuis.Item.obicitur de hoc quod dicit dn̄s in euā
gelio.hoc genus demoniorū non eijcitur nisi oratiōe
et ieiunio.videtur hoc esse falsū:qr ipse dn̄s dicit ali=
bi.date elemosinā et ecce omnia munda sunt vobis.
ergo per elemosinam omnia demonia eijciuntur.er=
go et spiritus luxurie de quo loquitur dominus in il
Ad idem. la auctoritate.Item.quia dominus mulieri depre=
hense in adulterio non iniunxit aliquod ieiuniū vel
orationem:sed tantum dixit:vade et āplius noli pec
care.ergo hoc genus demoniorum:scilicet spiritꝰ lu
xurie aliter eijcitur ꝙ per ieiunium et orationē.Itē. *Iterū aȓ.*
obicitur de hoc quod dicit apostolꝰ.Exercitatio cor=
poris ad modicum valet:pietas autem ad omia vti
lis est.videtur hoc esse falsum:quia ieiunium quod ē
exercitatio corporis cum est ex caritate valet ad me=
ritum vite eterne:valet ad dimissionem pene et cul=
pe:ergo valet ad omnia. falsum est ergo quod dicit
apostolus.Exercitatio corporis ad modicum valet.
Item.non est vna generalis medicina corporalis ad *Ad idem.*
sanandum omnes morbos corporales : et hoc est
propter contrarietatem corporalium:ergo cum mor
bi spirituales contrarij sint inter se:non est vna gene
ralis medicina spiritualis ad sanandum morbos om
nes spirituales:cum vna eademqȝ medicina non sit cō
traria pluribus morbis: ergo falsum est quod dicit
dominus:date elemosinam/⁊ ecce omnia ⁊c.Ad hoc *Solutio.*
notandum quodlibet istorum ieiunium/oratio/⁊ ele
mosina/⁊ est satisfactoria et medicina.sed sciendū ꝙ
penitentia non est medicina effectiua sanitatis spiritu
alis immo solus deus per gratiam sanat animā:sȝ est
medicina conseruatiua et preseruatiua et memorati=
ua sanitatis spiritualis.sicut enim non dicitur totali
ter sanatus corporaliter qui de facili patitur recidiuū
immo necesse est vt vtatur medicina et dieta conser=
uatiua sanitatis competenti sibi:ita non est totaliter
et perfecte sanatus spiritualiter qui de facili cadit.
vnde necesse est vt vtatur medicina conseruatiua sa=
nitatis competenti sibi: et de tali medicina dictum
est:Non sanat oculum quod sanat calca.pestis enim
superbie non sanatur per ieiuniȝ: quia licet infusa sit
gratia:tamen adhuc remanet fomes inflammatus ex
ea parte ex qua prius erat inflammatus.sed bene cō=
cedimus ꝙ ieiunium satisfacit pro peccato superbie
et auaricie:sed non sanat nisi peccatum luxurie. vnde *Ad rōnem*
non valet hec argumentatio : iste nullius pene debi=
tor est: ergo ex toto est sanatus cum remaneat adhuc
fomes inflammatus ⁊ pronitas cadendi. Et sic patet *ad duo p̄ria*
solutio ad primas duas obiectiones. Ad illud quod *Ad aliud.*
obijcitur de hac auctoritate:hoc genus demoniorum
non eijcitur nisi oratione/⁊ ieiunio/verum est perfecte
et totaliter/⁊ loquitur ibi dominus de quodam gene
re hominum incorrigibilium. Sunt enī duo genera *Duplex ge*
hominum incorrigibilium: de quibus dicit dominus *nus hoīm*
in euangelio.Nolite sanctū dare canibus: neqȝ mitta *incorrigibi*
tis margaritas vestras ante porcos. Canes sunt deri= *lium.*
sores/detractores/inuidi/ stulti qui reputāt se sapien=
tes/de talibus dicit Salomon in ꝓuerbijs: Noli deri
sorem arguere ne oderit te:⁊ alibi:Non recipit stultꝰ
verba prudentie nisi ea dixeris que versantur in corde
eius:⁊ ecclesiasticus:homo assuetus in verbis impro
perij in omnibus diebus suis non erudietur/id est vix
et difficiliter erudietur:tales monēdi sunt ne obtene=
brentur a radijs solis neqȝ moriantur de aromatibus
id est de bonis alioꝝ. Est aliud genus hominum icor
rigibilium/qui dicuntur porci id est superbi/⁊ luxuri=
osi simul qui dicūtur euocentauri:taurus pertinet ad
superbiam:tales incorrigibiles sunt:quia nō est in eis
per quod intret correptio.a superiori enim non intrat
propter superbiā:nec ab inferiori propter luxuriā.de
tali gn̄e dicit dn̄s:hoc genus demonioꝝ nō eijcit̄ nisi ī
orōne ⁊ ieiunio simul: orōne cōtra superbiā:ieiunio
contra luxuriā.Et ad obiecta contra hoc dicendum *Ad alia.*
est ꝙ hoc genus demoniorū quantū ad satisfactionē

non quantum ad sanationē:aliter eijcitur q̄ per ieiuniū et orationem:sc; per elemosinas:ꝛ per contri-

Ad auctoritatem.

tionem sufficientie. Ad auctoritatem apostoli dicim⁹ ꝙ exercitatio corporis inquantum est corporis exercitatio non valet nisi ad repressionem fomitis:sed inquantum est ex caritate valet ad vitā eternā:sed pietas.i.opera pietatis ex pietate sunt.vnde valēt ad vitam eternā:valent etiam ad remissionē pctī: valent etiā ad augmentum caritatis:valent ꝑpter similitudinē dei quā conseruant et augmentant:qꝛ per opera mīe maxime assimilatur quis deo:nō per opa ab-

Ad vltimū

stinentie:valent etiā ad vitam presenteʒ. Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ non ē simile de medicina spirituali et corporali.qꝛ non oēs tēperantie corporales reducuntur ad vnā tēperantiā corporalē:nec ēuerū ꝙ habita vna temperantia corporali habeantꝛ oēs alie: qꝛ potest esse tēperantia inter calidum et frigiduʒ: ꝛ nō inter calidum et humidum/vel inter plenū ꝛ vacuum quedā enim egritudo est ex repletione/q̄dā ex inanitione:sed omnes tēperantie spirituales reducuntur ad vnā temperantiā spiritualem:sc; ad fidem que est perfectio intellect⁹.et habita vna tēperantia spirituali habentur omnes alie:quia habita vna virtute habentur omnes alie.

¶ Utrū penitentia pro alio facta valeat.

¶ Tertia questio.

Tertio capitulo queritur de penitentia quā facit aliquis.et queritur vtrū penitentia facta ꝓ

Ar primo.

vno valeat ei pro quo fit.et probatur ꝙ penitētia facta pro defunctis valet eis.qđ ꝓbat augustin⁹ per auctoritates veteris et noui testamenti.veteris/ qꝛ iudas xij.dragmas argenti misit ierosolimā offerri ea ibi ꝓ pctīs mortuorum iuste ꝛ religiose ꝛc.per auctoritatē noui:qꝛ ecclīa orat pro defunctis:ergo penitentia facta ꝓ defūctis valet ꝓ defūctis: ḡ facta ꝓ viuis

Secundo.

valet ꝓ viuis. Itē.ꝓbatꝛ ꝙ suffragia ecclīe non ꝓsunt defūctis ꝑ hanc auctoritatē aplī.oēs nos oportet manifestari añ tribunal xp̄i:vt recipiat vnusquisq; prout in corpe suo gessit siue bonū/siue malū:ergo nullus recipiet aliqd nisi ſm ꝙ meruit in corpore:s; iste q̄ ē mō in purgatorio non meruit in corpore remissionē pene purgatorij.si eī meruisset non esset mō in purgatorio ḡ de cetero non recipiet remissionē hui⁹ pene:ḡ suffragia ecclīe non ꝓsunt defūctis.hanc rōnē soluit per distinctionē meriti.Est eī duplex meritū:sc; absolutū et cōditionale.iste q̄ decessit in caritate et modo ē in purgatorio non meruit merito absoluto remissionē illius pene:sed merito conditionali meruit remissionem huius pene:scilicet sub hac conditione.si pro ipso fierent suffragia. ponamus ergo duos equales omnino in caritate in bonis operibus et meritis et equales pene debitores et alter decedat reliquus nō iste qui decedit meruit remissionē pene quam habet si pro eo fiant suffragia:sed ille qui non decedit in oībus est equalis ei.ergo meruit merito cōditionali remissionē pene quā debet si suffragia fiant pro eo:remittetur ei pena quā debet.ergo penitētia quā facit

Tertio.

aliquis ꝓ viuo valet viuo. Item. aliqs meretur alij etiā indigno p̄mā gratiā.ḡ multofortī⁹ meretur iam digno qđ minus est:sc; pene remissionē.et ita penitētia facta ꝓ viuo valet ꝓ eo pro quo fit. Sed contra.

In oppoᵐ

Sit aliquis in lecto egritudinis et iniūgatꝛ ei penitētia duorum annoꝝ et amici eius videntes eum debilem et īpotentem ieiunare ex pietate obligent ad faciēdum illam penitentiam ꝓ eo.queritur vtrū infir-

q̄o incidēs.

mus sit absolutus a debito illius pene:videtꝛ ꝙ sic:qꝛ

Ar ꝙ sic.

si aliquis debeat aliquā summā pecunie alicui creditori et aliqs fidelis homo obliget se ꝓ illo debitore creditor absoluit debitorem:sed in infinitū pronior ē de⁹ ad absoluēdū q̄ aliqs purus hō.ḡ cum sancti viri ita se obligent ꝓ infirmo ad faciendū illā penitentiā sit ita de⁹ absoluit illum a debito illius pene:ḡ si decedat statim euolabit. Contra.moriūtꝛ oēs nō solu-

In oppoᵐ

ta pena illa:ḡ qui obligauerunt se nō soluent penā illā:quia in paradiso nō soluēt nec in inferno:qꝛ in iferno nulla ē redēptio.ḡ ſm hoc nullus soluet penā illam et hoc impossibile:qꝛ cum de⁹ sit summa iusticia nō potest non punire peccatum:aliter eniʒ negaret se Item.queritur vtrum ille qui satisfacit pro alio satis-

Alia q̄stio.

facit ꝓ se.videtur ꝙ sic qꝛ qui meretur alij vitā eter-

Ar ꝙ sic.

nam meretur et sibi:ergo qui meretur alij remissionē pe.meretꝛ et sibi remissionē pe. ergo cū satisfacit ꝓ alio satisfacit ꝓ se. Esto ꝙ sit debitor illi⁹ pe. duorū annoꝝ:et pr̄ su⁹ similiter et facit fili⁹ penitētiā duorū annoꝝ ꝓ patre suo:ergo satisfaciendo pro patre suo satisfacit pro se:vterq; absolutus est. Contra.illi duo

In oppoᵐ

debēt penitentiam duorum:ergo non vterq; est absolutus. Solutio.ad hoc nobis videtur dicenduʒ ꝙ

Solutio.

penitentia facta ꝓ viuo valet ei ꝓ quo fit:si discrete ꝛ ex pietate ꝓ ipō fiat suscipiatꝛ.discrete dico:qꝛ nō passim suscipienda est pnīa pro alio cum ille alius fortis et potens sit facere penitētiā propriā:ꝛ ille q̄ suscipit vix sibi suscipit ꝛ nemo debet alteri esse carior q̄ sibi: si aliquis sit in lecto egritudinis ꝛ amici eius obligēt se ex pietate ad satisfaciendum pro ipso tunc discreta suscipitur penitentia pro ipso et valet ei. similiter si aliquis videns se fortem potentem discrete illa penitentia suscipitur ꝛ valet ei pro quo fit: sicut predicauerunt in regno francie illi qui crucē p̄dicabāt. Ad

Ad rōnem

illud quod queritur vtruʒ ille infirmus absolutus sit a debito pe.quādo amici sui obligant se pro illo Dicimus ꝙ non: immo si decedat intrabit purgatoriū nec exibit donec ipse ꝛ amici eius satisfe.ꝛ hoc est:qꝛ in īfusione gratie quādo deus viuificauit illū misericordia dei habuit locum cōmutando penā eternam in tēporalem.vnde pena tēporalis q̄ restat est de mera iusticia dei.vnde necesse est/ necessitate absoluta/ipsum absolui:aliter enī euacuaretur dei iusticia.vnde:pena contingēs/vel obligatur ad penā que forte erit nō satisfa.pro illa pe. nec est simile de illa obligatione que fit homini:ibi enim nō est mera iusticia: sed cū ipse in purgatorio vel amici eius satisfecerint absoluitur ille aliter nō. Ad vltimum dicimus ꝙ nō valet hec argu-

Ad vltimū

mētatio:isti merēdo illi vitam eternam ꝛ sibi merentꝛ vitam eternam:ergo merendo alij remissionē pe. meretur ꝛ sibi: et hoc est quia ꝙ meretur alij vitaʒ eternam non tam est ex bonitate operis q̄ ex liberalitate dei:sed satisfa.vel pro se vel pro aliquo de mera iusticia dei est. Preterea cum aliqs meretur alij gratiam et vitam eternam deo seruit/ꝛ ita meretur sibi vitam eternam:sed cū satisfacit pro alio seruit quidem deo/ et meretur vitam eternam:sed non satisfacit pro deo et ita non est simile:valet ergo satisfactio pie et discrete recepta pro alio siue pro viuo siue pro mortuo:sed

ponatur ꝙ ille pro quo fit nullius penitentia debitor sit iam ē ī requiē eternā.secundum hoc satisfactio facta pro ipō non valet ei ꝓ quo fit:nec valet ei qui facit inquantum est satisfactio:quia non intēdit satisfacere pro se:ꝛ satisfaciendo nō satisfacit pro se:vt dictum ē.ergo illud opus inquantum ē satisfactio ad ni-

In oppoᵐ

chil valet. Cōtra.illud opus inquantum ē satisfactio est aliqđ bonū/et nullū bonum irremuneratum:ḡ remunerabitꝛ inquantum ē satisfactio:ergo inquantum

Solutio.

satisfactio ad aliquid valet Ad hoc potest dici ꝙ cum opus illud non valet illi pro quo fit:valet illi qui facit conuertitꝛ enī ad ipsū:sicut dicitur de orone. Orō mea in sinu meo conuertetur.valet ergo ei qui facit: etiam inquantū ē satisfactio si aliquid est in ipō purgandū:ꝙ eī conuertitꝛ ad ipsum hoc est ex liberalitate dei ꝑpter quem facit opus illud:cū enim satisfacit pro aliq̄:vel intendit satisfacere:hoc facit propꝛ deū.

¶ De penitētia maiori vel minori condigna.

¶ Quarta questio.

Quarto capitulo queritur de penitentia maiori vel minori condigna.et condigna dicitur penitentia illa quam deus taxauit:preuidit enī ab eterno q̄liʒ petā quibus penis puniri debeant.sit ergo ꝙ sacerdos discretus iniungat alicui penitentiā minoreʒ condignā et ille faciat eā: Queritur an illa cōpleta sit

Ar ꝙ sic.

absolutus. Probatur ꝙ sic:qꝛ fecit quidquid iiunxit ei ecclesia oībus modis:ḡ ē absolut⁹.ergo si decedat

In oppoᵐ

statim euolabit. Contra.aut hō punit/aut deus:ergo cum iste non plene satisfecerit aut iterū puniet se aut deus puniet ipsū in purgatorio.ergo nō ē absolutus

Secundo.

Item.aut tenetur facere residuū aut nō. Si tenetur Contra.si non faciat non obmittit etiā habito tēpore ꝛ loco:sit ita ꝙ adhuc viuat per annū:ergo nō tenetur facere illud residuū. Contra.p̄ceptum ē:facite dignos fructus penitētie::sed iste non facit dignos fructus penitētie.ergo adhuc tenetur facere. Solutio.

Solutio.

condigna penitētia dꝛ duob⁹ modis.primo dꝛ condigna illa quā de⁹ taxauit.scđo dꝛ condigna illa qua facta statim euolat penitēs ꝛ ista minor q̄ illa condigna quā deus taxauit:quia de illa condigna quā de⁹ taxauit aliquid remittitꝛ illi ex vi clauiū.aliqđ etiā remittitur isti adiutorio ecclīe:qꝛ pticeps ego sū oīm timētiū te.vnitas eī ecclīe multū valʒ ad remissionē pctōꝝ qꝛ sancti viri lugent ꝓ pctīs aliorū.vñ iere.quis dabit capiti meo aquā ꝛ oculis meis fontē lacrimarum et plorabo infectos populi mei.ꝛ ī trenis.vie syō.i. sancti lugent eo ꝙ nō sīt q̄ veniant ad solennitatem. si ḡ ille facta penitētia iniūcta saluo auxilio clauiuʒ ꝛ

per hoc ad p̄mū.

ecclīe:adhuc nō euolaret si decederet:qꝛ nō ē absolutus quantum ad forū dei:s; quātū ad forū ecclīe.ꝛ sic

Ad aliud.

pʒ solutio ad primo obiectū. Ad illđ qđ queritꝛ vtruʒ teneatur facere residuū.dicim⁹ ꝙ tenetꝛ:nec valet hec argumentatio.nō obmittit si nō faciat:ḡ non tenetur facere. Instātia:iste nūq̄ honorabit parentes nec obmittit.ḡ nō tenetꝛ honorare.qꝛ forte nūq̄ erit tp̄s et locus. Similiter:forte nunq̄ erit tempus in quo iste omittit:si tūc non satisfaciat:tū si cogitaret de pctō te-

Alia q̄o.

netꝛ dolere:ꝛ si doleret satisfaceret. Itē. q̄ritꝛ postea de illo cui iniūgitꝛ pnīa maior condigna.vtrū penitētia maior condigna facta vꝛ cōpleta teneatur facere re-

Ar ꝙ sic.

siduū. Uidetur ꝙ sic:qꝛ tenetꝛ obedire ecclīe. ḡ tenetꝛ facere totā penitētiā quā iniūxerit ecclesia. Sʒ cōtra

In oppoᵐ

Si decederet statī euolaret.ḡ penit⁹ ē absolut⁹. Itē

Secundo.

si satisfaciat residuū:queritꝛ ad quid valeat ei illud:nō enī valet ei ad remissionē pctōꝝ:qꝛ nullius pene debitor ē.nec valet ad vitā eternā inquantū opus satisfactoriū:qꝛ ꝓprie valet ad vitā eternā inquantū ē ex caritate:ḡ inquantū ē opus satisfactoriū ad aliud debet valere.si dicatꝛ ꝙ ad nichil valet inquantū ē satisfactoriū.ergo cū inquantum est satisfactoriū bonū sit:aliquod bonum est irremuneratum:qđ est impossibile. Ad hoc dicimus ꝙ cōpleta condigna penitētia abso-

Solutio.

lutus est iste quantū ad forum dei:sed non quantum ad forum ecclesie:et si faciat illud residuū valet ei ꝓprie ad augmētū grē:qꝛ illđ satisfactoriū cedit quasi ī aliud genus operis sc; ī opus supererogationis q̄tuʒ ad conspectū dei:qꝛ in conspectu dei iste null⁹ pene debitor ē:valet etiā ad multa alia q̄ dicta sunt supra in q̄stione de multitudine operū factorū ex eadē caritate. Et similiter possum⁹ dicere ꝙ si ille qui intendit satisfacere pro aliquo null⁹ pene sit debitor:nec ille ꝓ quo satisfacit valet ei opus illud satisfactoriū quātū ad augmentum gratie:quia cedit illud opus in gen⁹ supererogationis.

¶ De solenni penitentia.

Quinto capitulo dicendum est de solenni penitētia de qua dicit ambrosius.ꝙ sicut est vnū bap-

Ambrosi⁹.

tisma/ita et vnica penitentia. Et augustinus dicit ꝙ

Augustin⁹

propter excellentiam suā non est iteranda solēnis penitētia ne vilis habeatur. Est autē solennis penitētia que fit extra ecclesiam in capite ieiunij cum eijciūtur publice penitētes de ecclesia/ nec introducuntꝛ vsq; ad diē iouis añ pascha:ꝛ fit hec penitentia pro enormib⁹ et maioribus criminibus:imponitur autem talis penitētia ad maiorem humiliationē penitentiū/ vt cum viderīt se eiectos a ꝯsortio fidelium:qui intrant ecclesiam reputent se maxime indignos:ex hac reputatione maxime humiliētur in conspectu dei: ꝛ sic maxime fiāt de ecclesia merito/ꝛ sic fit eoꝝ penitētia excellētissima. vñ propter excellētiam suam nō iteratur: tamē in quibusdā ecclesijs iteratur. Quod enim dicit Ori-

Origeñ.

genes:ꝙ de enormib⁹ peccatis ꝛ maioribus tātum fit primo penitentia: nō intelligitur hoc de solēni penitētia:sed de penitētia peccati in spiritūsanctū de quo tm̄ fit primo penitentia.i.in inicio:dū adhuc nō est radicatum illud peccatum in anima:in nouitate enim capiende sunt vulpes paruule que demoliuntur vineas: cum enim induratum est peccatum in spiritumsanctum tanta est labes illius peccati/vt dicit Augustin⁹

Augustin⁹

ꝙ deprecandi humilitatem subire non possit.i. vix et difficillime possit.ꝛ propter hoc dicit Origenes: ꝙ de illo tantum primo fit penitentia vel in p̄cipio vel in nouitate:ꝛ quia solēnis penitentia positiuum quiddā est vel ab impositione: non amplius de ipsa dicimus.

¶ De restitutionibus.

¶ Aliud capitulum.

Sexto capitulo dicēdum est de restitutione. Circa quam primo queritur an sit pars satisfactiōis Secundo de casibus q̄ circa restitutionem adesse dicūtur. Iuxta primum probatur ꝙ restitutio sit pars sa-

Ar ꝙ sic.

tisfactiōis:q̄d dicit auctoritas:nō dimittitꝛ pctm̄ nisi restituatꝛ ablatū: ḡ sicut ad verā penitētiā exigitꝛ ꝯfessio

exterior et operis ſatiſfactio:ita ⁊ reſtitutio. ergo re
ſtitutio ē pars vere penitentie: ſed non eſt contritio
vel confeſſio:ergo ē ſatiſfactio:et ita eſt pars ſatiſfa=
Secundo. ctionis. Itē. ſi aliquis ē ipotēs reſtituere iniungitur
et penitentia maior/ꝙ iniungeret̄ ſi reſtitueret: ergo
ſicut illa maioritas eſt pars ſatiſfactionis:ita reſtitu=
Tertio. tio. Item. diſtinguūt ſancti triplex pctm̄: ſcʒ peccatū
in deū/peccatū in ꝓximū/pctm̄ in ſe. ergo ſicut ſatiſfa
ctio deo pars eſt penitētie pcti in deū:ita ſatiſfactio ꝓ
ximo ē pars penitentie pcti in ꝓximuʒ:ſed ſatiſfactio
ꝓximo eſt reſtitutio. ergo reſtitutio eſt ſatiſfactio vł
Quarto. pars ſatiſfactionis. Itē. penitētia medicina eſt:et cō=
traria contrariis curantur. ſed nichil adeo contrariū
eſt rapine vt reſtitutio: ergo per reſtitutionē maxīe
curatur peccatū rapine. ergo reſtitutio penitentia ē
In oppoᵐ vel pars penitentie. Sed contra. dicit pſalmiſta: Ti
bi ſoli peccaui. ergo oē pctm̄ contra ſolū deū ē. ergo
ſatiſfactio de pctō ſoli deo fit:ſed reſtitutio ſoli proxi
mo fit. ergo reſtitutio nō eſt ſatiſfactio:nec pars ſatiſ=
Secundo. factionis. Itē. pctm̄ ē corruptio boni vt dicunt ſancti
et eſt duplex corruptio boni:quedā violenta:quedaʒ
Auguſtinꝰ voluntaria vt dicit auguſtinus in libro contra epiſto=
lā fundamenti in fine. corruptio boni voluntaria ē cā
corruptionis violente boni. ſed illiꝰ bo. volūtaria cor
ruptio pctm̄ ē:vt boni quod eſt in aīa. hoc aūt eſt ima
go dei. ergo pctm̄ ꝓprie nō ē niſi corruptio imaginis
dei vł diſſipatio:ſed diſſipando imaginē dei nō fit iīu=
ria niſi deo. ergo nec ſatiſfactio de pctō fit ꝓprie niſi
deo:ſed reſtitutio ꝓprie fit ꝓximo:ergo reſtitutio nō
Solutio. eſt ſatiſfactio:nec pars ſatiſfactionis. Ad ꝯcedimus.
per hoc ad Non tn̄ dimittit̄ pctm̄ niſi reſtituat̄ ablatū. Exigitur
pmū. enī ad verā penitētiā reſtitutio:ſed nō vt pars: ſed vt
fundamētum:ſicut ⁊ alia p̄cepta p̄maria ad que tene
mur:⁊ ſi nō peccaſſet homo:p̄ceptū enī ē reſtituere ⁊
Ad ſecūdū ſine impletione p̄ceptorū nō ē vera pnīa. Ad ſecūdo
obiectum dicimus ꝙ nō iniūgit̄ maior penitētia im=
potēti reſtituere: ꝓpter hoc ꝙ reſtitutio ps ſit ſatiſfa
ctionis:ſed qꝛ ꝓbabile ē ꝙ magis peccauit cōſumen=
do bona alioꝝ ſtulte et luxurioſe ꝙ ſi conſūpſiſſet bo
Ad tertiū na ſua. Ad tertio obiectū dicimꝰ ꝙ ip̄rop̄e dꝛ aliquis
peccare in ꝓximū. eſt enī ſenſus: iſte peccat i ꝓximum
i. iſte peccat in deū actione tali qua dānificat̄ ꝓximus
Ad vltimū vn̄ pctm̄ ꝓp̄e ē in ſolū deū. Ad vltimū dicimꝰ ꝙ hec ē
falſa. nichil adeo ꝯriū ē rapine vt reſtitutio. reſtitue=
re eī nō ē dare de ſuo:ſed reddere alienū. rapina vero
auaricia ē:auaricie vero maxime contrariū ē dare de
ſuo. vn̄ p dare de ſuo vel p opa pietatis maxīe curat̄
auaritia. ⁊ p hoc magis ptʒ ſolutio p̄dictoꝝ:ſcʒ ꝙ re=
ſtitutio non eſt pars ſatiſfactionis.

¶ De caſibus in quibus reſtituendum ē:⁊ pri
mo vtrū licet differre reſtitutionem.

Secundū capitulū qd̄ ē de caſibus in quibus tenē
tur homines ad reſtitutionem: diuiditur in ſex
Prima q̄o capitula partialia Primo occurrit generalis queſtio
qua dicitur vtrum liceat ex cauſa aliqua differre reſti
tutionem. ponatur ergo ꝙ iſte non habeat ali qd̄ niſi
illud quod habet de rapina:ſiue per furtū ſiue pvſu=
ram:vel aliquo alio modo. et ſi reſtituit vxor eiꝰ pro
Ar̄ primo ſtituetur et filii eius morientur fame. Probatur ꝙ
in hoc caſu licite poteſt differre reſtitutionē: qꝛ poteſt
aliquis licite differre confeſſionem vel ſatiſfactionē ex
teriorem ex cauſa aliqua:ſicut cū ē infirmus et nō p̄t
ieiunare. ergo ſi aliquis p̄t ex cauſa licite differre qd̄
debet deo: multofortius poteſt ex cauſa licite differ=
re reddere quod debet proximo. ergo ex cauſa licite
p̄t differre reſtitutionē: ⁊ nulla maior cā ꝙ articulꝰ ne
ceſſitatis. ḡ in articulo neceſſitat̄ p̄t iſte licite differre
reſtitutionē Itē. in xxiii. deutero. igreſſꝰ vineā ꝓxi tui Secundo.
comede vuas ꝙtum tibi placuerit. foras autem ne ef
feras tecum. ergo ſi preter articulum neceſſitatis lice
bat edere de alieno etiam inuito domino: multofor=
tius in articulo neceſſitatis licet comedere de alieno
inuito domino. ergo iſte in articulo neceſſitatis licite
poteſt differre reſtitutionem. Item. dicit auguſtinus Tertio.
Melius ē claudos ꝙ lugere mortuos. claudus ē qui
in parte reſtituit: in parte non. mortuus qui nichil re=
ſtituit. ergo melius ē tantum partem reſtituere ꝙ ni
chil. videtur ergo ꝙ poſſit iſti conſuli: ꝙ ſalteʒ partē
reddat: ſed circa conſilia p̄t eſſe diſpenſatio. ergo per
diſpenſationem p̄t iſte licite differre reſtitutionem.
Item. ſi non appareant illi quibus debet reddere: p̄t Quarto.
epiſcopus diſpenſare cum illo: ne ſtatim reddat. ergo
et prius cum apparebat poterat diſpenſare: ergo ex
diſpenſatione p̄t iſte licite differre reſtitutionē. Sed In oppoᵐ
contra. dicit auguſtinus. Simulata ē penitentia vbi
ablatum non reſtituitur. quia nō dimittitur peccatū
niſi reſtituatur ablatum. Item. in leuitico. Dē morti Secundo.
cinium et captum a beſtia nō comedas: ergo peccat
mortaliter qui comedit: et ita non licet differre reſti=
tutionem ex quo non licet comedere de rapina. Itē. Tertio.
in thobia. videte ne furtiuum ſit: ſed reddite eum do
minis ſuis: quia non licet nobis aut edere ex furto ali
quid: aut contingere. Item. in xxiii. deuterono. Cuʒ Quarto.
votū voueris domino deo tuo non tardabis reddere
ergo ſi votum ſtatim reddendum eſt: eadem ratione
et furtum et rapina ⁊ huiuſmodi. Quod cōcedimus. Solutio.
vn̄ quicūq; tenet̄ reſtituere tenetur ad id ſtatim ſi po
teſt reſtitueri / nec licet aliquo mō differre reſtitutio=
nem niſi de voluntate illius cui debet: de volūtate di
co impetrata ſine fraude aliqua: cuidā enim ipetrant
per fraudem: creditor enim plus vult habere parteʒ
ꝙ nichil: ſed ſi ille q̄ tenetur reſtituere habeat alia bo
na ꝙ de rapina facilius debet induci creditor ad dan=
dum dilationem. Solutio. Ad primo obiectum dici Solutio
mus ꝙ nō eſt ſimile de cōfeſſione ⁊ ſatiſfactione exte= Ad primū
riori/⁊ de reſtitutione: quia ſicut dictum eſt ſupra. Cō
feſſio exterior ⁊ ſatiſfactio exterior nō ſunt pure mora
lia: imo ſine cōfeſſione ⁊ ſatiſfactione exteriori poteſt
ſaluari aliq̄s per ſolam cōtritionem: ſed reſtitutio de
pure moralibus eſt in quibus conſiſtit ſimilitudo dei
ſine quibus nō eſt ſalus. Et circa iſta nō poteſt diſpen=
ſare dominꝰ papa: dictuʒ eſt ꝙ reſtitutio fundamētuʒ
eſt penitentie/⁊ eſt ſicut cauſa materialis que ſubſter=
nitur vere penitētie. vnde ſine reſtituone nō eſt ſalus.
Ad ſecundo obiectū dicūt quidā ꝙ ꝙdiu vue erant ī Ad ſecūdū
vinea/tēporalis dominus nō erat verus dn̄s eaꝝ: imo dicūt aliq̄.
multa impedimēta poterant accidere ne fieret verus
dominus/⁊ propter hoc ille qui intraret vineam pro=
ximi ſui nō comedebat vuas inuito domino: ſed quā=
do vinum erat repoſitum in cellario tunc erat verꝰ do
minus: et tunc non licebat alii accipere: nō eſt ergo ſi=
mile de vuis ⁊ de reſtitutione: quia ille cui tenetur re
ſtituere verus dominus eſt eius quod tenetur reſtitu
ere. Sed hec ſolutio nulla videtur eſſe: quia ſi domi= ꝯ hāc ar̄.
nus p̄cepiſſet ꝙ iſte de cellario proximi ſui acciperet
vinum nō peccaret ſi acciperet: ſicut non peccauerunt

filii iſrael accipientes precepto dn̄i vaſa egiptiorum
dn̄s enī qui veriſſimus ē dn̄s oīm tranſtulit dominiū
illorū vaſorū. ſimilit̄ non peccauerūt filii iſrael occu=
pando frām promiſſionis: quia dominus trāſtulerat
dominiū illiꝰ fre in filios iſrael. ex precepto ergo do
mini erat ꝙ non peccabat ille q̄ intrans vineā ꝓximi
ſui comedit vuas: ille enī quas comedebat ſue erant
Ad argumētum qꝛ dn̄s tranſtulerat dominiū in ipſū. Ad cōcedimus.
vnde dicimus ꝙ illa argumentatio non eſt ſufficiens
ſed poteſt eſſe cooperans. ſufficiens aūt ratio eſt ꝙ re
ſtitutio ē de puris moralibus: illud vero p̄ceptuʒ eſt
de iudiciis. ⁊ ꝓpter hoc non ē ſimile: in lege enī tria
erant: ſcʒ moralia que ſūt imobilia: et cerimonialia q̄
ſignificabant veritatē futurā: ⁊ illa ceſſauerūt verita=
te veniente: et iudicia que diuerſificant̄ ſecūdū diuer
ſas cōſuetudines regionū. preceptū ḡ illud iudiciale
fuit. Terra enī promiſſionis fertiliſſima fuit: et iudei
pauci erant. vnde volebat eos dn̄s prouocare ad opa
caritatis: ⁊ ꝓpter hoc dedit illō preceptū iudiciale: ſʒ
modo non tenet: qꝛ tanta eſt multitudo hoīm ꝙ niſi
reſeruarēt victualia ſicut reſeruāt: perirent homines
Ad tertiū. fame. Ad t̄tio obiectū dicimus ꝙ melius eſt habere
claudos ꝙ lugere mortuos. i. minus malū: et poteſt
ibi eſſe ꝑmiſſio cōparatiua: vel conſiliū comparatiuū
poteſt enī ſacerdos conſulere vt ſaltē partē reſtituat
ſi nō vult totū reſtituere vt paulatim ducat̄ ad pfectū
ſed non eſt propt̄ hoc abſolutus. Ad vltimo obiectū
Ad vltimū dicimus ꝙ cū nō apparent illi nec apparere poſſunt
quibꝰ iſte tenet̄ reſtituere: tūc tenet̄ reddere eterno
dn̄o ī pauperibus: qꝛ qd̄ vni ex minimis meis feciſtis
michi feciſtis: et qꝛ ep̄s ꝓcurator et tutor eſt paupeꝝ
poteſt diſpenſare ne iſte ſtatī reſtituat: ſʒ cū apparent
illi quibus ille tenet̄ reſtituere nō poteſt diſpenſare:
quia non eſt ꝓcurator eorum.

¶ De currentibꝰ cum fure
et participibꝰ iniurie eius.
¶ Tertia queſtio generalis.

Tertia queſtio generalis de reſtitutionibus et
de currentibꝰ cū fure: vtꝝ teneantur ad reſtitu
tionē de quibꝰ dauid. ſi videbas furē currebas cū eo
pſa. Pricipes tui infideles ſocii. ſunt aūt nouē modi
currendi cū fure. primus ē cū aliquis princeps p̄cipit
Nouē mōi prepoſitis ſuis vt rapiant vbicunq; poſſint. Secūdꝰ ē
qn̄ aliquis conſulit vel inſtigat furē vel vſurariū vł ſy
moniacū: vel generalit̄ raptorē ad hoc vt raptor ra=
piat. Tertius eſt qn̄ conſentit vel auxilium p̄bet ali=
quomō ad hoc vt raptor rapiat. de talibus dicit̄. Sa=
tis excoriat q̄ tenet pedē. Quartꝰ eſt p adulationē cū
adulat̄ aliq̄s alicui raptori laudādo ip̄m de pctō ſuo.
Quintꝰ ē p recurſū: currūt eī cū fure illi qui apud q̄s
latrones latitant cū ſpoliis ſuis. Sextꝰ ē p participa
tionē: ſicut cū aliq̄s ſcient̄ comedit de vſura vł rapina
vel hʒ portionē in rapina. Septimꝰ ē p ſilētiū cū ali=
quis p̄t monere raptorē ne rapiat: ⁊ nō monet cū mo
nitio ſua poteſt ꝓdeſſe. Octauus eſt cum non reſiſtit
raptori cum poſſit reſiſtere. et de tali dicit auctoritas
Non caret ſcrupulo ſocietatis occulte qui manifeſto
facinori deſinit obuiare. Nonus et vltimus eſt cum
non manifeſtat. Si enim manifeſtaret iuuaret proxi=
mum ad recuperandum rē ſuam: vel premuniret eū
vt non amitteret. de iſtis modis ſunt iſti verſus. Iuſ=
ſio/conſilium/conſenſus/palpo/ recurſus. participās
mutus/nō obſtans/non manifeſtans. de primo modo
certum eſt ꝙ tenetur princeps ad reſtitutionem: niſi
ille qui rapit reſtituat: quia ille facit cuius auctorita=
te fit: ſed de conſulentibus et conſentientibus: querit̄
vtrum teneant̄ ad reſtitutionem. Probatur ꝙ ſic: qꝛ Queſtio.
conſulens vel conſentiens facit aliquid per quod iſte Ar̄ ꝙ ſic.
amittit rem ſuam: ergo tenet̄ reſtituere. Item. conſu Secundo.
lens peccat in deum in proximum et in ipſum furem
quem ſcandaliſat. ergo cum fur teneat̄ reſtituere: mł
tofortius et conſulens et conſentiens ⁊c. Preterea. Tertio.
qui occaſionem damni dat damnū dediſſe videt̄. ſed
econtrario. videtur ꝙ non teneat̄ reſtituere: quia ille
non habet nec habuit de re illiꝰ. ergo nichil tenetur
illi reſtituere. Item. ſi conſulens vel conſentiens te= Quarto.
netur reſtituere in nullo potius caſu ꝙ in illo in quo
fur non eſt ſoluendo: vel quando cōſtat ꝙ fur nō red
det. fiat ergo non ſoluēdo conſulens vel conſentiens
tenetur reſtituere ex aliqua lege: non niſi lege diui=
na. ergo ex lege diuina tenetur reſtituere. Sʒ contra
fiat ſubito fur ſoluendo: et reſtituat penitus: aut iſte
tenetur reſtituere: aut non. Si ſic. Contra. illi peni= ꝯ hoc ar̄.
tus reſtituta ē res ſua et non debet ei bis reſtitui: er=
go iſte non tenetur ei reſtituere. ⁊ ſi hoc cum lex diui
na immobilis ſit nec prius tenebatur cū fur non erat
Solutio. Ad hoc diſtinguēdum eſt ꝙ iſte vel prebet Solutio.
conſilium vel auxilium: alias non facturo: vel alias
non facturo Si alias non facturo tenetur ad reſtitu=
tionem totaliter niſi raptor reſtituat. tunc enim eſt
principalis cauſa illius rapine. ſi alias facturo: tūc te=
netur reſtituere in parte: niſi raptor totaliter reſtitu
at: tūc enī eſt cauſa illius rapine. ⁊ nō valet hec argu= Ad rōnem
mētatio: iſte nichil hʒ de re illiꝰ nec hūit. ḡ nichil tenet̄
ei reſtituē addēdū ē nec abſtulit ei aliq̄d ⁊ hꝰ falſū. ab
ſtulit ei ei aliq̄d/vel coabſtulit cauſaliter: quia cā fuit
vel cōcauſa ablationis Ad ſcdō obiectū dicimus ꝙ ſi
cut duplex ē neceſſitas abſoluta: vt hec: neceſſe ē deū Ad ſecūdū
eſſe: cōditionalis vt hec: neceſſe eſt ſortem ſedere / dū
ſedet: ita duplex eſt tentio: abſoluta ⁊ cōditionalis: ab
ſoluta tentione/raptor reſtituere: tētione cōditionali
tenet̄ cōſulens vel cōſentiēs reſtituere ſcʒ ſi raptor nō
reſtituerit/⁊ tenetur ex lege diuina cū illo caſu. vnde
ſi fur reſtituat/iſte nō tenetur reſtituere: quod autem
obiicitur ꝙ lex diuina immobilis eſt: bene ꝯcedimus
Unde adhuc eſt vera iſta: iſte tenetur reſtituere/ſi fur
nō reſtituat. De quarto modo diſtinguēdum eſt: qꝛ ſi Ad aliud.
adulatio eſt generalis nō tenetur reſtituere adulator
tamē peccat mortaliter: ſi ſit ſpecialis vt dicit raptori
bene facis auferēdo iſti res ſuas: tunc eſt conſulēs vel
cōſentiens/⁊ tunc tenetur reſtituere. De quīto modo
certū eſt ꝙ cū ille apud queʒ latitant latrones habeat
et ipſos et ſpolia in poteſtate ſua: tenetur reſtituere.
De ſexto modo ſimiliter cōſtat ꝙ qui acceperūt vel co=
medūt ſcienter de vſura/ſiue ſint monachi ſiue alii/te
nentur reſtituere: qꝛ nō debēt ꝯmittere ſe diſcrimini.
Sʒ de tribꝰ vltimis modis dubiū eſt an teneantur ad
reſtitutionē. Uidetur ꝙ ſic: quia ille tenetur diligere Dubium.
proximum ſuum ſicut ſeipſum: ergo tenetur cōſerua= Ar̄ ꝙ ſic.
re rem ꝓximi ⁊ non conſeruauit: quia non premonuit
furem: nec reſtitit rapiēti: nec manifeſtauit: ergo tene
tur reſtituere. Et ad hoc dicendū ꝙ non valet hec ar=
gumentatio: qꝛ ad hoc ꝙ teneatur reſtituere oportet Solutio.
ꝙ abſtulerit vel proprie vel cauſaliter quod non inue
nitur in tribus illis modis.
¶ Utrum generalis neceſſitas eccleſie poſſit
diſpenſare cum aliquo ne reſtituat.

Q Uarto capitulo queritur vtrum gn̄alis necessi
tas eccl'ie possit dispensare cū aliquo ne restitu
at quod alias restituēdū est:sicut cum milites multa
habeant de rapina et indebitis exactionibus.queriť
vtrū ꝓ succursu tre scē ī qua periclitať fides ⁊ interfi
ciunť christiani:possit dispensare eccl'ia cū militib⁹ ne
restituant:s; expendat pugnando ꝓ fide christi.Uide
Ar ꝙ sic. tur ꝙ sic:q; vt habetur primo regū. Ad dauid vene
runt oppressi ere alieno et fact⁹ est eorū princeps.s;
vt dt apo.oīa contingebant illis in figura:ergo ⁊ ad
verū dauid sc; ad christū possūt cōuenire oppressi ere
alieno ⁊ fiet eorū princeps:ergo sicut illi qui conue=
niebant ad materialē dauid nō restituebant qđ debe
bāt:⁊ tñ dauid recipiebat eos:ita l; nō restituāt: fiet
christus princeps militū q̇ oppressi sunt ere alieno:si
Secundo. pugnāt pro fide christi. Itē:super illud euangelij vbi
dr ꝙ discipuli vellebant spicas in die sabbati.dt glo.
ꝙ necessitas facit nō pctm̄:qđ alias eēt peccatū.s; nul
la maior necessitas ꝙ periculū et fidei destructio: ğ ī
hoc casu necessitas ecclesie pt̄ facere ne restituatur qđ
Tertio. alias restituendū eēt. Itē machabei. dispensauerunt
cōtra p̄ceptū de sabbato pugnādo in sabbatis in arti
culo necessitatꝭ:sc; ne interficereň cultores dei:tñ p̄ce
ptū de sabbato maximū erat in lege.vñ et p̄ponitur.
memento alijs.non ergo quando interficiuntur chri
stiani pt̄ ecclesia dispensare contra preceptum de re=
In oppo^m stitutione. Sed contra.machabei maxime laudātur:
quia noluerunt comedere carnes suillas etiā in arti=
culo mortis:ergo propter articulum mortis non est
dimittendum mandatum dei:ergo nec dispensandū
etiam propter articulum mortis contra preceptum
Secundo. de restitutione. Itē.debebant in illo articulo dispen
sare contra preceptum de non comedenda carne suil
la:aut non debebant. Si debebant et non dispēsaue
runt:peccauerunt:quare ğ in hoc laudanť. si non de=
bebant:ergo non debuerunt dispensare contra prece
ptum de sabbato quod maius erat ꝙ preceptum de
Solutio. carnibus. Solutio.ad hoc dicendum est ꝙ preceptū
de restitutione cum sit de primis et puris moralibus
in quibus consistit similitudo dei immorale est.vnde
in nullo casu nullam recipit dispēsationem:nec etia;
Ad primū dominus papa potest dispensare. Ad primo ğ obiec=
tum dicimus ꝙ illi qui veniebant ad dauid non erāt
soluendi: vel habebant propositum restituendi.simi
liter si aliqui sint non soluendo:s; habeant propositū
restituendi q̄cito potuerunt.s.veniant ad christū fiet
eorū princeps:tñ q̄tum ad moralitatem facile est sol
uere.oppressi enim ere alieno dicuntur qui oppressi
sunt moneta diaboli/scilicet pctō.sed q̄tum ad litte=
ram intelligendum est sicut dictum est: nō est tamen
penitus simile:q; illi q̇ veniebāt ad dauid spem habe
bant vt circa ipsū acquirerent aliq̇d tēporale:vñ resti
tuerent quod debebant:s; illi q̇ accipiūt crucē ad sub
sidiū terre sancte non habēt spem acquirendi aliquid
tp̄ale in hmōi succursu:vñ restituāt.vñ non debent in
hmōi succursu expendere pecuniam alienā:q; sicut di
citur deus nō indiget nostro mendatio vt pro illo lo
quamur dolos.vt dicť in iob.xiij. Similiter nō indi
get deus nr̄is fraudibus vt pro illo faciamus dolos.
vnde non vult ꝙ milites pecunia aliena acquirāt ter
Ad secūdū ram sāctā. Ad secūdo obiectū dicim⁹ ꝙ nō ē sile:quia
frangere spicas in die sabbati nō ē malū secundum se
vnde necessitas bene excusat illđ:s; nō restituere abla
tum est malum secundū se:vñ per nullā necessitatem
excusať:sicut cognoscere scienter alienā vxorem per
nullā necessitatē fit non peccatum:cum sit malū secū
dum se. Ad tertio obiectum dicimus ꝙ nō est simile **Ad tertiū.**
de precepto de sabbato et de precepto de restitutiōe:
quia preceptum de sabbato q̄tum ad determinationē
diei cerimoniale fuit: significabat enī sabbatū futuꝝ
vñ q̄tū ad hoc variabile fuit:⁊ sic q̄tum ad hoc po=
tuit esse dispensatio contra ipsum.sed preceptum de
restitutione pure morale ē. Ad vltimo quesitū dici= **Ad aliud.**
mus ꝙ nisi ꝑsecutores intēdant destruere legem dei
nullomodo dimittenda est directe ⁊ p̄mo: hoc eī eēt
postponere mādatū dei mandato hoīm.vnde laudāť
machabei:quia noluerunt comedere carnes suillas.
hoc enim intendebant ꝑsecutores vt facerent trans=
gredi mandatum legis:sed vbi ꝑsecutores nō inten=
dunt hoc:īmo ꝑ legem volunt impugnare legis ob=
seruatores:sicut cum pugnabant contra iudeos in
sabbatis volētes interficere indefēsos:tunc circa le=
gem potest ⁊ debet fieri dispensatio p̄cipue in eis q̄
mobilia sūt.vñ in p̄cepto de carnibus non dispensa=
uerūt:⁊ ī p̄cepto de sabbato dispēsauerūt q̄tū ad de=
terminationē diei:poterāt eī alia die vacare ɔtēplatiōi

¶De participatione furti vel rapine.

¶Quinta questio.

Q Uinto queritur de illo modo currēdi cum fu=
re q̇ fit ꝑ ꝑticipationē cū aliq̇s ꝑticipat furto vľ
rapine:que participatio fit multis modis vľ per suc **Multi mo**
cessionē hereditariā vľ ꝑ dationē:vel ꝑ venditionem **dis.**
et emptionem:vel aliquo alio titulo de quo datur
talis regula. Quicunq; habet conscientiam rei alie= **Regula.**
ne tenetur eā restituere vel vero dño vel ei a quo ha=
bet: sit ergo ꝙ aliq̇s paterfamilias habuit tres mar=
chas auri/ quaꝝ vna furtiua:⁊ tres filios/⁊ cuilibet di
miserat vnā marcham auri:queritur an omnes simul **Questio.**
sumpti/ita ꝙ null⁹ per se teneatur restituere marchā
illam. Uidetur ꝙ sic: q; ad omnes simul sumptos/de **Ar ꝙ sic.**
uoluta est hereditas patris:ergo omēs simul sumpti
ita ꝙ null⁹ tenetur reddere debita patris. Itē si oēs **Secundo.**
restituāt marcham illā ita ꝙ nullus ꝑ se : absoluti sūt
ergo omnes tenentur ita ꝙ nullus: sed si hoc:ergo si
nō soluāt omnes peccabūt/ita ꝙ nullus. Item proba **Tertio.**
tur ꝙ quilibet per se tenetur partem restituere:quia
quilibet per se dubitat an habeant marchā furtiuā:ğ
quilibet dubitat an teneatur restituere : ergo q̇libet
dubitat an peccet mortaliter si nō restituit:ğ quilibet
teneť restituere. Itē demōstretur ille qui habet mar= **Quarto.**
cham furtiua; ille detinet rem alienam / iuito dño po
sito ꝙ ille cuius est petat marchā suam: ergo tenetur
ea; restituere/ aut quia scit se habere marchā furtiuā
aut quia habet:aut quia dubitat se habere: nō q; scit
se habere:hoc enim ignorat:nec q; habet:aliquis enī
iusto titulo possidet rem alienā ⁊ nō tenetur eā resti=
tuere:sicut cū data est ei/ ⁊ ignorat eam esse alienā:er
go iste tenetur restituere marchā illam:quia dubitat
se habere marcham alienā:sed quilibet illorum triu;
dubitat hoc: ergo quilibet ꝑ se teneť restituere mar=
cham. Itē propalata veritate iste tenetur marchā illā **Quinto.**
restituere : ergo simpliciter tenetur illam restituere.
Solutio. Ad hoc dicēdum ꝙ q̄diu sunt in statu igno **Solutio.**
rantie omnes simul sumpti tenentur/ita ꝙ nullus to=
tum:quilibet tamen pro tertia parte.vnde non sequi
tur:Omnes tenētur soluere totū/ita ꝙ nullus:ğ si nō

soluant oēs peccabunt:ita ꝙ nullus:q; hoc verbū te
netur:ꝓ pluribus intētionibus tenetur: ⁊ ꝓcediť ac
si ꝓ vna tm̄ tenereť:s; bene sequiť:ergo quilibet illo
rum peccat:vľ aliquis sc; ille in quo remanet ne fiat
Ad secūdū restitutio. Ad scđo obiectū dicimus ꝙ nō valet hec
argumentatio. Quilibet dubitat an habeat marchā
furtiuā:ergo q̇libet dubitat an teneatur marchā re=
stituere:immo bene pt̄ scire ꝙ non teneť restituere ni
Ad tertiū si tertiā partem q̄diu est in statu ignorantie. Ad ter=
tio obiectū dicimus ꝙ si hoc verbū detinet importat vi
cium falsa ē hec:iste detinet rem alienam ⁊c.demon=
strato illo qui habet marcham furtiuā:paratus ē red
dere portionē suā.si vero simplicē possessionē vera ē
sed nō seq̇tur:ergo teneť marchā restituere:q; igno=
rantia absoluit illū a tentione:sicut ille qui cognoscit
alienā credens esse suā adhibita diligētia quā potest
et debet:non peccat mortaliter:⁊ ignorantia excusat
Ad vltimū ipsū. Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ non valet hec ar
gumentatio:propalata veritate tenetur istam mar=
cham restituere.ergo simpliciter tenetur:quia in pri
ma hoc verbum tenetur copulat conditionalē tentio
nem:is est sensus:tenetur si sciret.et in conclusiōe ab
solutam. Queritur postea de modo participandi q̄n
Alia q̄stio res aliena habetur per dationē vel emptionē vel ven
ditionē:⁊ secundū regulā p̄dictā:quicunq; h; consciē
tiā rei aliene:tenetur eam restituere: sed si habet ea;
per dationē teneť eā vero dño restituere cū consensu
eius q̇ dedit:vt ipse absoluatur qui rapuerat et pro=
ximo restituatur res sua:sed si habet per emptione;
et venditionem:debet eī restituere a quo habuit vt
seruetur indēnis:quia magis debet sibi prouidere ꝙ
Alia q̄stio. alij. Sed queritur:si res illa consūpta sit an teneatur
illa restituere. Itē.iniustū est vt cū iactura alteri⁹ ali
quis de re aliena locupletior fiať:sed de re aliena fie=
ret iste locupletior cum iactura alteri⁹ si nō restitue=
ret:ergo iniustum est non restituere.ergo teneť resti
In oppo^m tuere. Sed contra.iste cuius fuit illa res non habet
actionem contra illū secundum ius humanum:q; nō
potest vendicare aliquā rē quā iste habeat:sed secū=
dū ius hūanū trāsferūť dominia: ğ iste nichil ei teneť
Cōis opio. restituere. Qđ concedunt fere oēs:nisi in fraudē cō=
sumpserit rem alienā vel cū alijs rebus admiscuerit
ne possit discerni:dolus enī nemini debet patrocina=
Ad primū ri. Ad p̄mo obiectū dicunt ꝙ non valet hec argumē=
tatio:q; res illa non manet aliena ex quo cōsumpta ē
Ad secūdū vel ex quo non potest vēdicari.et similiter respōdent
ad secundo obiectū: intelligunt enī sic.iniustū ē vt cū
iactura alterius de re aliena manēte aliena aliquis fi
ɔ hoc arř. at locupletior. Sed contra hanc solutionē sic obiciť
ꝓpter hoc enī non teneť restituere secundū ius huma
nū:q; iudex humanus non pt̄ cognoscere que res sit
illius cū consūpta sit:vel admixta alijs rebus:s; eter
no iudici nichil est ignotum:ğ q̄tū ad eternū iudicem
teneť restituere.ğ si veniat ad cōfessionē sacerdos d;
Secundo ei iniungere ꝙ restituat. Itē ius naturale dictat iniu=
stū esse ꝙ aliquis in iacturā alteri⁹ de re aliena fiat lo
cupletior:s; illud ius naturale ius diuinū ē:q; de⁹ scri
psit in corde hoīs:ğ ꝑm ius diuinū iniustū ē ꝙ aliquis
in iacturā alteri⁹ de re aliena fiat locupletior:ğ cū iste
habeat consciētiā rei aliene siue sit ɔsūpta:siue nō:ꝑ;
Tertio. ius diuinū teneť restituere. Itē.legiť de beato laudo
mero ꝙ cū quidā vellet ei dare quādā sūmā pecunie
reuelatū fuit ei ꝙ nō erant ibi nisi q̇nq; denarij de iu=
sta acquisitiōe:⁊ istos retinuit alios recusauit: s; exē=
pla sctōꝝ debem⁹ imitari:ğ nichil de alieno tenēdū ē
Qđ cōcedim⁹. Uñ dicim⁹ ꝙ iste iure poli.teneť ad re **Solutio.**
stitutionē ex q̇ h; consciētiā rei aliene quā h; ꝑ colla=
tionē siue ɔsūpsit siue ɔmixta alijs reb⁹ sit aut ꝑ dolū
aut sine dolo.vñ si veniat ad cōfessionē:sacerdos d; ei
iniūgere ꝙ restituat: ⁊ si admixta sit alij pecunie et ne
sciať q̄litas rei aliene totū restituēdū ē.⁊ si res alie=
na trāsierit ꝑ collationē ad tres vel plures:q̇lib; illo
rū si habeat cōsciētiā rei aliene teneť ad restitutionē
sub conditione:videl; si ali⁹ nō restituat:s; ꝑm ius hu **Ad rōnes.**
manū nō teneť restituere si res illa nō ē vēdicabilis.

¶Utrū qui per violētiā vel latēter recuperat
rem suam teneatur ad restitutionē.

¶Sexta questio.

S Exto capitulo queritur de illo qui per violen=
tiam vel latenter recuperat rem suam vel equi
pollentē furto vľ rapina sibi sublatā.vtrum teneatur
ad restitutionē.videť ꝙ sic.Esto enim ꝙ accipiat non **Ar ꝙ sic.**
rem suam vľ equipollētem: iste detinet rē alienā:in=
uito dño.ğ est fur vľ raptor.ğ tenetur ad restitutionē
Item.secundū iudiciū humanū tenetur restituere. **Secundo.**
si enī ꝓbeť corā iudice humano ꝙ ꝑ violētiā vľ latēť
acceperit rē illā:tūc illā teneť restituere:s; iudiciū hu
manū iustū ē: ğ ꝑm iustū iudiciū teneť restituere:ğ iu
stū ē ꝙ restituat:ğ simplr̄ teneť restituere. Itē.si sciať **Tertio.**
teneť resti.ğ simpliciť teneť resti. S; ɔ.sit ita ꝙ recu= **In oppo^m**
perabit rē suā ꝑ se:iste nō detinet rē alienā iuito dño
ğ ē fur vľ raptor vľ aliq̇d tale.ğ nō teneť ad restitutio
nē. Itē.eccl'ia dat mutuū ꝓ decis hn̄dis ⁊ p̄ter sortē ac
cipit fructū deciaꝝ ⁊ nō ē ibi vsura:q; decime sunt sue **Secundo.**
eadē rōne si aliquis cōmodat pecunia; suam alicui et
preter sortē accipiat equū suu; quē ille vsurarius ma
le habuit/nō est ibi vsura:q; quod suu; est accepit pre
ter sortem. Similiter si iste latēter accipiat rē suā nō **Confirmať**
est furtum/⁊ si per violētiam accipiat rē suā nō est ra=
pina:ğ nō tenetur ad restitutionem. Solutio. Dicūt **opio aliq̄ꝝ**
legiste ⁊ decretiste ꝙ ɔtinuato bello licet accipere rē
suam/⁊ vim vi repellere/ ⁊ dolum dolo compēsare:s;
de hac nō agitur hic. Sed queritur an teneatur resti= **Questio.**
tuere siue rē suā/ siue equipollentē acceperit ɔtinua=
to bello/siue nō. Et dicimus ꝙ si sine scādalo rem suā **Solutio.**
latenter vel per violentiam acceperit vel etiam equi
pollentē:scđm ius diuinū nō tenetur restituere. vnde
simpliciter non tenetur. Ad primo obiectum dicim⁹ **Ad primū**
ꝙ q̄uis retineat rem alienā:non tamē vt rem alienā.
vnde non sequitur ꝙ sit fur. Ad secundo obiectū dici **Ad secūdū**
mus ꝙ quando iudicium humanū fit tantū secundu;
allegata/⁊ non secundum veritatē nō est iustum secū=
dum iusticiam poli. vnde nō est iustū simpliciter: sed
tantum scđm quid/vel vt nūc.vnde nō sequitur:iste se
cundum iudiciū humanum iuste tenetur restituere:ğ
iuste tenetur restituere/ ⁊ est fallatia secundū quid et
simpliciter:quia iustū vt nunc non est iustum simplici
ter:sicut sanum:vt nunc nō est sanum simpliciter. Ad **Ad tertiū.**
tertio obiectū dicimus ꝙ nō valet hec argumentatio
teneť resti.si sciať:ergo simpliciter tenetur/⁊ patet so
lutio per predicta. Ad vltimū dicimus ꝙ hec est falsa **Ad vltimū**
in statu illo anteꝙ probetur: iste secundum iusticiam
humana; tenetur restituere:sed si probetur tenetur
vnde sub conditione tenetur/ ⁊ non simpliciter: ꝙ au=
tem predicta solutio vera sit patet:quia Josue ex pre **Figura.**
cepto dñi cepit per insidias ciuitatē haij: super quem

locū dicit augustin⁹.ꝙ si iustū bellū suscipitur non re=
fert an aperte an per insidias pugnetur volens osten
dere ꝙ iosue nō peccauit eo ꝙ per insidias cepit ciui=
tatem haij:quia quod suū erat cepit.dn̄s enī dederat
filijs israel terrā promissionis:ergo si per insidias re=
cuperet aliquis rē suam nō peccat q̄tū ad deū:ibi enī
habet locū licet dolū cōpensare:et si sine scandalo ꝓ=
ximi recuperet nō peccat q̄tū ad proximū:ergo nullo
modo peccat:ergo non tenetur ad restitutionē. pre=
terea ꝙ dicit̃ ꝙ nō licet alicui sibi facere ius:hoc dicit̃
propter cōseruationē reipublice:maximū enī pericu=
lū immineret reipublice si quilibet faceret sibi ius:
ergo vbi nullū imminet periculū reipublice nō est il=
licitū : sed cū sine scādalo ꝓximi aliquis recuperat rē
suā sibi ablatā quocūq̄ modo eā recuperat ex quo si
ne scandalo fit:nullū imminet periculū reipublice: ḡ
sibi licet alicui sibi facere ius:ḡ nō tenet̃ ad restitutio=
Solutio. nē.qd̄ cōcedim⁹: licz multi cōtradicāt:tn̄ peccare pōt
recuperado rē suā:qz hoc potest facere ex cupiditate
sed nō omē male acquisitum tenetur aliquis restitue
re sicut postea dicetur.

¶Utrum acquisita per simulationē quis te=
neatur restituere vel fraudem.
¶Septima questio.

SEptimo capitulo querit̃ de acquisitis per simu
lationē vel per ypocrisim vel per fraudem/ vel
per adulationē vbi nō est spes furti aliqua vel rapine
vtrū teneatur qui sic acquisiuit ad restitutionem : et
queritur primo de diuite qui simulat se pauperem:⁊
multa acquirit per talē simulationē: vtrū teneat̃ illa
Arg ꝙ sic. restituere.probat̃ ꝙ sic: quia simulato petro vel sub=
ornato:quia simulatus est detur aliquid/tenet̃ simu=
latus petrus vel subornatus ad restitutionē.Eadem
ergo ratiōe si simulato pauperi:quia simulat se pau=
perē detur quid/ tenetur simulat⁹ pauper ad restitu=
In oppoᵐ tionē. Sed contra. si aliquis benedicat illū nō inten=
dit benedicere tenet benedictio : vt patet per ysaac q̄
dixit de iacob benedixi et et erit benedictus : ergo si
aliquis det aliquid diuiti:licet non intendat dare nisi
pauperi tenet datio:ergo nō tenet̃ simulatus pauper
ad restitutionē.Itē si aliquis episcopus dat prebēdā
alicui fornicatori quē credit esse castū et bonū: nō te=
netur ille restituere prebendā:ergo si aliquis det di=
uiti quē credit eē pauperē:nō tenet̃ ille ad restitutio=
Alia q̄stio. nem.Queritur postea de ypocritis et de adulatori=
bus qui per ypocrisim et adulationē acquirunt mul=
Arg ꝙ sic. ta vtrū teneantur ad restitutionē. probatur ꝙ sic : qz
per fraudē acquirūt:et fraus nemī debet patrocinari
ergo tenent̃ restituere qui acquirūt per fraudē.Sed
si hoc ergo male acquisitū per fraudē restitui debet:
eadē ratiōe male acquisitū per aliud peccatū restitui
Contra augustinū. debet:ergo meretrix que male acquisiuit per mere=
tricū restituere tenet̃:et hoc est contra augustinum.
Solutio. q̄ dr̄ ꝙ meretrix turpiter agit quia meretrix : sed non
Ad primū turpiter agit quia accipit.Solutio.Ad primum dici
mus ꝙ non est simile de errore persone: et de errore
fortune vel qualitatis. dicimus enī ꝙ error ꝑsone ge
neraliter impedit dationē sicut ⁊ matrimoniū preter
q̄ in benedictione:sed in benedictiōe ita est ꝙ aliquē
benedicit episcopus quē non intendit bendicere:hoc
Prima cā autē accidit propter duas causas simul iunctas. Pri
ma est quia episcopus istū qui est presens intendit be
Scd̄a cā. nedicere.Scd̄a est qz est dei benedictio vt habetur in

numeris:inuocabūt nomē meū sup filios israel: ⁊ ego
benedicā eis / et qz deus q̄ neminē inuitus benedicit
non repellit istū a benedictione debet episcopus illā
benedictionē ratam habere:sicut ysac . benedictionē
Jacob habuit ratā dicēs:benedixi ei ⁊ benedict⁹ erit
Concedim⁹ tn̄ ꝙ diues qui per simulationez pauper= Ad rōnem
tatis multa accepit tenetur illa restituere: sed nō ei a
quo habuit:qz ille nō est defraudatus : qz eque mere
tur dando simulato pauperi:vt vero pauperi:sed de=
bet restituere reipublice/quam defraudauit:ergo de
bet restituere et cui ille dedisset si bene vsus fuisset re
illa. Itē est enim reipublice/vt nemo sua re male vta Secundo.
tur:debet igitur dare pauperib⁹: nec est simile de for
nicatore : qz nō per simulationē acquisiuit prebendā.
Ad vltimo quesitum dicimus ꝙ ypocrita ⁊ adulator Ad aliud.
tenentur restituere que per fraudem acquisierunt:qz
dolus nemini debet patrocinari:sed nō semꝑ tenētur
restituere ei q̄ dedit:si enim adulator per adulationē
suam decipit aliquem simplicē/ tenetur ei restituere:
sed si ille qui dat adulatori nō sit simplex:immo bene
intelligit quid sit adulatio:⁊ quid nō:tamen dat ei ꝓ
pter adulationem/nō tenetur ei restituere adulator:
qz ille nō est deceptus: vētum enim inanis glorie que
rebat/⁊ vētum habuit: sed tenetur ei restituere cui il
le debuit dare scilz pauperi : non est autem simile de
meretrice:qz nō omne male acquisitū tenetur restitu
ere:sz illud vbi est fraus.Unde nō valet hec argumē= Ad rōnem
tatio:iste tenetur restituere male acquisitū ꝓ fraude:
qz est male acquisitum per fraudem:ergo tenet̃ male
acquisitum restituere:qz est male acquisitum:nō enīz
valet hec argumentatio ab inferiori ad superius etiā
affirmādo:cū dictione notāte causaz.Instātia.fortes Instantia.
qz homo ē risibile:ergo fortes qz animal risibile.vn̄:
quia meretrix nō decipit: sed est mulier recipiens pre
cium corporis sui locati:nō tenetur ad restitutionem:
sed si deciperet:sicut si pingeret oculos suos aut simi
liter ornaret faciem suam ⁊ simularet se esse nobilem
et sic deciperet iuuenem/tunc tenetur restituere.

¶Utrum peccata redeant.
¶Aliud capitulum.

DIcto de partibus penitētie dicēdnm est vtrum
ille qui patitur recidiuum teneatur iterū agere
penitētiam de illis peccatis de quibus egit penitētiā
in caritate.Circa istam questionē:primo vidēdum est
vtrum peccata redeant:secundo que sit illa ingratitu
do secundū quam dicuntur peccata redire.Circa pri=
mā questionē due sunt opiniones.Quidā enim dicūt duplex opi
ꝙ peccata redeunt secundum essentiam. Alij dicūt ꝙ nio.
nō:sed dicuntur redire propter ingratitudinem.Cō= ꝯ p̄mā ar.
tra primam opinionem sic obicitur: ponatur ꝙ aliq̄s
multa peccata mortalia fecerit/ ⁊ penitentiā de omnī
bus illis sufficiēter egerit:ita ꝙ si decederet statī euo
laret:postea patitur recidiuum per vnicam simplicez
fornicationem:ꝓbatur ꝙ peccata dimissa nō redeant:
qz peccatum est corruptio anime : sed impossibile est
corpus corrumpi sine aliqua actione corporali : null⁹
enim exequatur vel mutilatur aliquo membro / nisi
per actionem aliquam corporalē:ergo anima nō cor=
rumpitur spiritualiter nisi per aliquā actionē spiritu
alem:sed in isto nō est nisi vnica actio: ḡ nō est nisi vnī
ca corruptio:sed peccatum est corruptio: ergo in isto
nō est nisi vnicum peccatum:ergo nō redeunt peccata
dimissa.Item ponatur ꝙ iste nō fecerit nisi peccatum Secundo.

auaricie ⁊ de illo sufficientem egerit penitentiā in ca=
ritate/postea cadit tātum per peccatū prodigalitatis
a iusticia diuina:si act⁹ ꝓdigalitatis:ḡ ꝯtrariū est causa
sui ꝯrij:q̄d est ꝯ beatū Dyonisiū q̄ dicit ꝙ ignis nō est
figere: nec optimi mala adducē: sz ꝓpt̃ iusticiā diuā:
ḡ iusticia diuina ē causa q̄re auaricia sit in illo : ḡ est
causa quare sit iste auarus:ergo quare sit mal⁹: ⁊ ita
deus ē causa mali.quod ē impossibile.qz dicit beat⁹
dionisi⁹: ꝙ optimi non ē mala adducere. ⁊ augustin⁹
deo auctore nemo fit deterior:sic igit̃ nec ꝑ recidiuū
nec per iusticiā diuinā pctā dimissa redeant.ergo sim
pliciter non redeūt.Propter hoc dicunt quidā ꝙ nō
redeunt secundū essentiā suā:sed redeunt q̄tū ad rea
tum scz q̄tum ad obligationē ad penā eternā ꝓ alijs
peccatis.sunt enī in pctō tria.primū ē malus act⁹.se=
cunduz ē malus habitus.tertium priuatio modi vel
speciei vel ordinis in anima:⁊ illa priuatio reddit anī
mā deformē:sicut priuatio nasi/ vel oculi corporalis
reddit hominē difformē corporaliter:⁊ duo prima di
cuntur pctm̄ ꝓpter tertiū.quartum enim est ꝙ nō est
pctm̄/sed sequelā scz peccati reatus:qui est obligatio
ad penā eternā.et q̄tum ad reatū dicūtur redire pec
ꝯ hoc ar. cata dimissa non q̄tum ad tria precedentia Sz obicit̃
contra hoc.peccatū est per se ⁊ imediate causa obli=
gationis ad penā:deus enī ꝓprie non obligat aliquē
ad penā:immo dolet cū aliquis obligatur ad penam
sed cessante causa immediata ⁊ necessaria cessat effec=
tus:ergo cessante pctō cessat obligatio ad penā eter=
nā pro illo pctō:sed in illo qui patitur recidiuū tantū
propter actum ꝓdigalitatis:nō est pctm̄ auaricie: qd̄
prius fuit ei dimissū:ergo nec obligatio ad penā eter
nā ꝓ illo:ergo nec reatus:ergo non redeunt q̄tū ad
reatum peccata dimissa:nec q̄tuz ad essentiam. ḡ sim
Secundo. pliciter non redeunt. Itē.ponatur ꝙ aliquis multa
mortalia fecerit:et de omnibus illis egerit in carita=
te penitentiā sufficientē:postea cadat per simplicem
fornicationē/⁊ alius qui nullū pctm̄ fecit cadat ꝑ eq̄lē
fornicationē:isti duo sunt equaliter mali.quod ꝓbat̃
quia p̄mus non habet maliciam nisi fornicationis:qz
reatus quem habet ꝓ pctīs dimissis non est malicia:
ille alius similiter non habet nisi maliciā fornicatiōis
et equales sunt fornicationes vt positum est:ḡ equa
les habent malicias:ergo eque sunt mali:ergo equa
li pena gehennali sūt digni.quod ꝓbatur ꝑ hoc ꝙ eq̄
boni equali sunt p̄mio digni.ergo mali equali pena
sunt digni:ergo si isti duo modo decedant: equali pe
na punientur in inferno:sed ille non punietur nisi pro
fornicatione:ergo nec iste:ergo non punietur ꝓ pctīs
dimissis:ergo non redit reatus vel obligatio ad pe=
nam ꝓ illis pctīs:si enī rediret magis puniretur q̄ il
le alius.sunt aūt quidaz qui quasi media via incedūt
dicentes:ꝙ ꝓ peccatis quibusdā redeunt pctā dimis
sa:ꝓ quibusdā non.In quatuor enim casibus redeūt
sicut ꝓ fraterno odio.vnde habetur in euangelio . ꝙ
dn̄s dimissum debitum recipit a seruo qui noluit mi
sereri conseruū sui.et ita ꝓ fraterno odio redeūt pctā
dimissa.Similiter ꝓ pctō apostasie.vnde in psalmo
de iuda.In memoriā redeat iniquitas patrum eius.
similiter ꝓ contentu confitendi ⁊ satisfaciendi rede=
unt pctā que dimissa fuerant in cōtritione.dimissa enī
fuerant peccata sub conditione repetendi:sed nō sub
conditione essendi:vt dicebat prepositinus. Simili=
ter quando aliquis penitet de eo ꝙ penituit et egit
penitentiam:tunc redeunt pctā dimissa.penitentia ei

quam fecit nichil valet ei.in quatuor istis casib⁹ rede
unt pctā dimissa:in alijs non.Sed contra istā opinio
nem sunt oīa que obiciuntur contra vtranq̄ opinio=
nē:qz hec opinio aliquid habet de p̄ma opinione que
dicit generaliter p̄dicta dimissa redire ꝓpter recidiuū
et aliquid ad illa que dicit non redire nisi reatum .
Preterea.contra ipsam ꝓprie queritur cum multa
alia peccata maiora sint q̄ fraternum odium:sicut ho
micidium.Quare ꝓpter homicidium non redeunt
peccata dimissa.sicut ꝓpter fraternum odiū.similiter
et ꝓpter peccatum in spiritum sanctū quod mai⁹ est
omnibus:ergo ex p̄dictis videtur ꝙ pctā dimissa non
redeant:nec q̄tum ad essentiam nec q̄tum ad reatū.
sed ꝓpter ingratitudinem.quod concedimus. Et ad
ꝓpositum sunt multe auctoritates:sicut illa de seruo
nequam:a quo domin⁹ vniuersum debitum repetijt
quod tamen dimissum fuerat: et ita peccata dimissa
redeūt.et multe alie auctoritates sanctorum dicunt
peccata dimissa redire ꝓpter recidiuum.Item.seru⁹
corporalis manumissus a domino corporali redigit̃ i
seruitutem corporalem ꝓpter solam ingratitudinez
et hoc secundum legem humanam que inquantū po
test vbi est certa veritas imitatur legem diuinam:er=
go secundum legem diuinam qui prius fuerat seru⁹
peccati et postea factus est liber: ꝓpter ingratitudi=
nem redigendus est in pristinā seruitutem: ⁊ sic per ī
gratitudinem redeunt omnia peccata dimissa.Solu Solutio.
tio.Ad hoc notandum est ꝙ homo tenetur deo ex cō Notandū.
misso:quia cui plus cōmittitur plus ab eo exigitur:
tenetur etiam ex dimisso.vnde cui plus dimittit̃ alijs
paribus magis tenetur:⁊ qui post multorum dimis=
sionē patit̃ recidiuū:⁊ ita offendit deum:magis ingra
tus est:⁊ magis peccat q̄ si nulla essent ei dimissa.vn=
de ꝙ peccata dimissa aggrauāt peccatum illud ꝑ qd̄
recidiuat.dicuntur enim redire quātum ad ingrati=
tudinem tantū:aliter non.et sic intelligimus oēs au=
ctoritates que dicūt pctā dimissa redire.Ad scd̄o ob=
iectū dicim⁹ ꝙ nō est simile de seruitute corꝑali ⁊ ser=
uitute pctī:qz tpalis dn̄s iuste pt̄ facere aliquē seruuz
corporalē: sed etern⁹ nō potest facere aliquē seruum
peccati:quia tale posse potius est nō posse:sed ille qui
peccat proprie facit se seruum peccati . vnde in euan=
gelio Jo.qui facit peccatū/seru⁹ est peccati. preterea
seruitus peccati mala est malicia culpe:sed seruit⁹ cor
poralis nō/ immo bona:valet enim ad conseruationē
humilitatis.vnde dicit apostolus:seruus vocatus es
nō sit tibi cure:sed si potes fieri liber/magis vtere scz
seruitute:patet ḡ ꝙ nō ē simile de seruitute corꝑali ⁊
seruitute peccati. Sz adhuc ꝓbat̃ ꝙ peccata dimissa
redeant:vel quantum ad essentiam/ vel q̄tum ad rea
tum:qz ponat̃ ꝙ aliquis primo fuerit in caritate post
ea in peccato mortali/tertio in caritate:alius ecōuer=
so:primo scz in peccato mortali:scd̄o ī caritate:tertio
in pctō mortali: in p̄o casu caritas vltīa facit reuiui=
scere/vel redire omnia bona precedentia q̄ mortifica
ta fuerant per peccatum mortale mediū: ergo ī scd̄o
casu peccatum mortale vltimum facit reuiuiscere vel
redire omnia peccata precedētia que mortificata fue
rant per caritatem mediā ⁊ penitētiam factam in ipsa
esto ꝙ penitētia sufficiens facta sit de peccatis preteri
tis:ḡ sicut bona precedētia redeunt q̄tum ad meritū
per caritatem sequentez:ita peccata precedētia rede=
unt q̄tū ad demeritum/ per peccatū mortale sequēs:
ergo redeūt peccata/vel q̄tum ad essentiam/vel q̄tū

ad reatum:ad minus q̄tum ad demeritum. Item ſicut dicitur in Ezechiele: quacūq̃ hora igemuerit peccator omniū inquitatū eius quas operatus eſt nō recordabor. Itē dicitur:ſi auerterit ſe iuſtus a iuſticia ſua omnes iuſticie eius quas fecerit nō recordabunt ergo in ſecundo caſu idē eſt ac ſi nō feciſſet illā penitētiam mediā:et ſi nō feciſſet puniretur pro peccatis p̄cedentibus:ergo et modo cū peccat mortaliter. Itē dignus eſt puniri pro peccatis precedētibus:et ita redeunt vel quantū ad eſſentiā vel quantū ad reatum. Itē vltimū peccatū mortale mortificat penitentiam mediā:ergo idē eſt ac ſi nō fuiſſet facta:et inde vt priꝰ.

Euaſio. Forte dicet q nō eſt ſimile de reditu malorū et de reditu bonorū:quia dn̄s pronior eſt ad miſerandū: q̄ ad puniēdū.

In oppoᵐ Sed contra. dicit apoſtolus q deus nō pōt negare ſeipſū:ꝛ dicit ambroſius q ſi deus nō puniret malos negaret iuſticiā ſuā que ipſe eſt:et ita negaret ſeipſū:ergo ſicut remunerat bonos ex iuſticia que ipſe eſt:ita ex iuſticia ſua punit malos : ergo cū iuſticia ſua vna ſit penitus vtrobiq̄ tantū q̄tū ſe habet ad remunerandum vel miſerandum tantum ſe habet ad puniendum . Item ponatur q ille qui primo peccauit mortaliter:et ſecundo fuit in caritate ꝛ tertio peccat mortaliter decedat in illo peccato mortali nō peracta penitentia de peccatis mortalibus precedentibꝰ niſi in parte : cōſtat q in inferno punietur eternaliter nō ſolū pro vltimo peccato:ſed etiā pro p̄cedentibus peccatis:aut illa peccata erūt in ipſo/aut nō erunt : ſi non erūt:ergo nō punietur pro ipſis: quia vt dicūt ſancti:peccata ſunt materia ignis eterni . vnde ignis qui ante ipſū precedet nō nocebit in bonis in quibꝰ nichil inuenitur purgandū: ſi vero illa peccata precedentia erūt in ipſo:ergo per recidiuū redeūt precedenti. Sꝫ ɔtra. dicit Naū. nō iudicabit deꝰ bis ĩ idipſū:ꝛ nr̄a trāſlatio habꝫ nō cōſurgere triplex tribulatio:ergo deus neminē punit bis pro eodē peccato : ergo ſi aliquis inſufficientē penitentiā egit in caritate de peccatis p̄teritis:ſi tunc nō peccat nō punietur pro illis:ergo nō redeunt pctā per recidiuū.

Euaſio. Forte dicetur q deus non punit bis pro eodē peccato in eodē foro:ſed in diuerſis ſicut in p̄ſenti et in futuro.

ɔ̄ hoc arḡ. Sꝫ cōtra vtrūq̄ forū eſt ergo ſi punit dn̄s aliquē ſufficienter in ſuo foro penitentiali nō puniet ipm̄ pro eodē peccato in alio foro. Itē pietas hūana nō ſuſtinet: q aliquis punitꝰ ꝓ alio peccato puniret iterū pro eodem peccato: ergo neq̄ pietas diuina debet hoc ſuſtinere: et ita peccata penitus dimiſſa nō redeūt nec q̄tū ad eſſentiā: nec q̄tū ad reatum:quod cōcedimus.

Solutio. Et ad primo obiectū dicimus q nō eſt verū qđ inducitur duabꝰ de cauſis.

Ad primū. Prima cā. Prima eſt : quia deus pronior eſt ad miſerandū et ad remunerandū q̄ ad cōdēnandū.

Scđa cā. Secunda eſt : quia ĩ eo reſtituitur caritas amiſſa: aliqđ eſt per qđ reuiuiſcūt bona opera p̄cedētia: quia fuerūt remunerabilia: ſcꝫ reconſiliatio ad deū: penitentia enī pfecta ablata reſtituit:de natura enī recōſiliationis eſt vt reſtituantur ei qui cōſiliatur quecūq̄ ablata fuerant ei:ſed in eo q̄ poſt peractā penitentiā de peccatis preteritis cadit ꝑ mortale nō inuenit aliquid tale: quia nec deus iterat peccata precedentia:nec ipſe peccans iterat illa:vnde nō redeunt .

Ad ſecūdū Ad ſecundo obiectū dicimus q oēs iuſticie quas fecit nō recordabūtur q̄tū ad remunerandum:quia no dabitur illis vita eterna : ſed recordant q̄tum ad ſatiſfactionē:neceſſariū ei eſt ſatiſfeciſſe nec iſtud aufert deus:immo approbat.

Ad tertiū. Eodē mō reſpondendum eſt ad tertio obiectum.

Ad quartū Ad quarto obiectū dicimus q hec eſt duplex:q̄tū ſe habet deus ad remunerandum tantum ſe habet ad puniendum:q: poteſt is eſſe ſenſus:deus ex quanta iuſticia remunerat ex tāta punit:ꝛ ſic vera/vel poteſt eſſe ſenſus: q̄ facile vꝉ q̄ libenter remunerat tam facile vel tā libenter puniat: et ſic falſa:q: libentiſſime remunerat:nō punit autem niſi prouocatus:quia non ex corde humiliauit ꝛ abiecit filios hominum vt habetur in trenis:ꝛ in yſa. Alienū eſt opus ſcꝫ punire peregrinū eſt opꝰ eiꝰ ab eo.

Ad vltimū Ad vltimo obiectum poteſt dici q ille q̄ decedit in peccato mortali non peracta penitētia de peccatis precedētibus/punitur pro illis in inferno/nō in ſe: ſed ĩ peccato fornicationis/propter ingratitudinem:ſic ita q vltimo deceſſerit in fornicatiōe.

Hec argumētatio nō valet. Sed videtur q hec ſolutio nulla ſit:q: dicunt ſancti q cuilibet peccato debet ꝓpria pena. vnde in euangelio Mathei: nō exies inde donec reddas nouiſſimum quadrantē:ergo peccatis iſtius precedētibus debetur propria pena: ergo punitur in iferno ꝓ illis pctīs in ſe:nō in alio pctō. Itē iſte decedit in pctō fornicationis nō cōpleta penitētia de pctō auaricie: ponatur q alius ſit equalis illi ĩ oībus cōmiſſis ꝛ in omnibus pctīs:verbi gratia:vterq̄ peccauit prius pctō auaricie ꝛ equaliter/ equaliter cōtēti ſunt:poſtea equaliter vtriq̄ data ē caritas:poſtea vterq̄ cadit per pctm̄ fornicatiōis ꝛ equaliter peccāt et ſic decedūt:ſed tantum in hoc differūt q primus decedit nō peracta penitentia de peccato fornicationis: alius autē decedit cōpleta penitētia de pctō auaricie: conſtat autē q ſecūdus punietur tantum pro pctō fornicationis ꝛ ꝓpter igratitudinem/ aut primus punietur tantum pro peccato fornicationis ꝛ ꝓpter ingratitudinem:aut etiam propter aliud:ſi tātum propter peccatum fornicationis ꝛ ꝓpter ingratitudinem: ſed equales illi duo in peccato fornicationis:ergo quantum ad illud equaliter punientur/ ꝛ quantum ad ingratitudinem magis punietur ſecundus q̄ primus: q: magis eſt ingratꝰ:quod ꝓbatur:q: equalia ſunt cōmiſſa vtriq̄:ſicut poſitum eſt:et ſcđo magis eſt dimiſſum:ǵ ſecundus magis ingratus eſt ad beneficia dei: ergo magis punietur ꝓpter ingratitudinē q̄ primus et equaliter ꝓpter fornicationē/ ꝛ neuter punietur niſi propter fornicationem ꝛ ingratitudinē:ergo ſimpliciter magis punietur ſecūdus q̄ primus: quod manifeſte falſum eſt : q: ſi nō cōpleuiſſet penitētiaꝫ de pctō auaricie magis puniret q̄ modo puniat : reliquitur ergo q primus punietur nō tm̄ propter fornicationē et ingratitudinem:ſed etiaꝫ propter aliud:ǵ propter peccatum auaricie punietur in ſe: ergo ĩ ipſo erit peccatū:ꝛ ita peccata redeunt.

Solutio. Ad hoc dicimus q p̄dicta ſolutio non valet:ꝛ primus punitur in inferno proprie pro peccato auaricie: nō tamen in ipſo erit pctm̄ auaricie:q: cum deus dimiſit ei peccatum auaricie/cōmutauit ei penā eternam ĩ tēporalē . vnde factū eſt illud peccatum quaſi veniale cui tantum debetur pena tēporalis ꝛ partem illam penitentie quā fecit in caritate gratam habet deus ꝛ acceptā . vnde non retractat ſed pro reſiduo punietur iſte in iferno:ſicut punietur pro peccato veniali:peccatum enim veniale punitur eſſentialiter in inferno: ſed in ĩfinitum minori pena q̄ ſit illa que debetur pro peccato mortali.

¶ De ingratitudine.

Secundo querit de ingratitudine an ſit peccatū ꝑ ſe aliud ab alio peccato per qđ iſte patitur recidiuū. videt q ſit aliud: quia iſte eſt vituperabilis propter peccatū fornicationis:et eſt vituperabilis propt ingratitudinē:ergo duplici de cauſa vituperabilis: ſꝫ nō eſt vituperabilis niſi ꝓpter peccatū:ergo ſunt duo peccata in iſto:fornicatio et ingratitudo. Itē in indifferentibus vel bonis que nō cadūt ſub motibꝰ aliarū virtutū: ita eſt q ſi fiāt in hoc intuitu:q: precepta ſūt fiunt ex obediētia que eſt ſpecialis virtus. Similiter indifferentia vel bona que nō cadūt ſub precepto vel ſub motu alterius virtutis: ſi fiāt tantū vt reſpōdeat beneficijs:fiunt ex ſpeciali virtute que poteſt appellari gratitudo:quilibet enī tenet reſpondere beneficijs: ergo ſecundū hoc gratitudo eſt ſpecialis virtus differens ab alijs virtutibus:ergo ingratitudo eſt ſpeciale viciū differēs ab alijs vicijs:ſed ſi hoc:ergo quicunq̄ fornicatur vel aliud peccatū mortale facit duobus peccatis mortalibus peccat:de neceſſitate enī eſt ibi ingratitudo:quia non reſpōdet beneficijs dei/qui infinita beneficia nobis facit. Et preterea eſt ibi fornicatio vel aliud peccatū:nō videt autē eſſe verū q quicunq̄ peccat mortaliter/ peccat de neceſſitate duobꝰ mortalibus peccatis: ergo non videtur ingratitudo ſpeciale peccatū. Itē circūſtantia cauſe eſt quedā circunſtantia:ſicut dicitur. Quis quid vbi quibus auxilijs/cur/quomodo quando:ſed quilibet dicit ingratꝰ propter beneficia:ergo propter circūſtantiā cauſe : ſꝫ circūſtantia nō facit genus peccati: ergo ingratitudo non facit genus peccati:ǵ non eſt vnū genꝰ pctī per ſe differens ab alijs.

Solutio Solutio. ingratitudo tribꝰ modis ſuſcipitur. Quādoq̄ dicit ingratitudo obmiſſio. quādo aliquis obmittit gratias agere deo : ſicut cū poſt prandiū nō reddit gratias deo. Secundo modo dicitur ingratitudo cōtēptus reſpōdendi beneficijs:ꝛ ſic eſt ſpeciale peccatum. cū contēpnit aliquis reſpōdere beneficijs:quādo debet et vbi debet in illis indifferētibus que nō cadūt ſub motu alterius virtutis: ſicut inobedientia eſt ſpeciale viciū:cū aliquis contempnit preceptū dei in eis que nō cadūt ſub motu alicuiꝰ virtutis. Tertio modo dicit ingratitudo reddere malū pro bono:et ſic generale viciū:ſicut ĩobediētia eſt generale viciū: ſecundū q eſt trangreſſio cuiuſlibet precepti.

Ad primū. Ad primo obiectū dicimus q ille qui patit recidiuum:per fornicationē nō facit duo peccata immo ingratitudo in illo idē eſt q fornicatio:ſed dicit ingratitudo in cōparatione ad circūſtantiā cauſe: nec valet hec argumentatio: iſte eſt vituperabilis: et quia fornicat et quia eſt ingratus: ſicut nō ſequit iſte eſt vituperabilis et quia fornicat et quia tranſgredit:ergo ꝓpter duo pctā: ſpecies enī cū genere nō facit minimū.

Ad ſecūdū Ad ſecundum patet ſolutio per predictā diſtinctionē quia ingratitudo:quodāmodo eſt ſpeciale viciū:quodammodo generale.

¶ De penitentia venialium.

Dicto de penitentia peccatorū mortaliū dicēdū eſt de penitentia venialiū de quibus dicit apl's ſuper fundamentū chriſti quidā ſupedificāt:lignū: fenum:ſtipulā:fundamentū autē eſt fides operans per diſcretionē: ꝛ ſuper hoc fundamētū q̄dā edificāt aurū et argentū/et lapides precioſos:ſicut viri ſancti cōtēplatiui. Alij edificant venialia:ſcꝫ lignū. fe. ſti. que nō deſtruūt fūdamentū:quia fides operās per dilectionem cōpatit ſecū venialia . Circa iſtā queſtionē p̄mo querendum eſt vtrum aliquis decedens cū fundamēto portet ſecum lignum fenū ſtipulā . Secūdo de illa duplici ſuperedificatione/qualiter intelligitur ſecundum Auguſtinū. Tertio. qualiter intelligatur ſecūdum Ambroſium. Quarto de igne purgatorij:qualiter per ipſum purgantur venialia.

Ar̄ p̄rio ſic Circa primū probatur q nullus decedēs in caritate portet ſecū lignū fenuꝫ ſtipulam:q: quilibet talis decedit ɔtritus ꝛ cōtritio ſufficit ad delendum mortale peccatum/ quātū ad partem pene/ꝛ aliquando q̄tum ad totam penam ſed veniale in ĩfinitū minus eſt q̄ mortale:ergo cōtritio ſufficit ad delēdum omnia venialia : quia ſi poteſt facere maius: poteſt facere minus:ergo nullus decedens cum fundamento chriſti: portat ſecū lignum fenum ſtipulam:ꝛ hoc eſt contra apoſtolū q̄ dicit:vniuſcuiuſq̄ opus quale ſit ignis ꝓbabit: ſi cuius opꝰ arſerit detrimentum patietur:ipſe autē ſaluus erit:ſit tm̄ quaſi per ignem: ergo decedens in caritate portat ſecum cremabilia.

Secundo. Item nullus poteſt mereri remiſſionē peccati mortalis quātum ad culpam:quia anteq̄ ſit culpa remiſſa nō eſt in ſtatu merēdi:nō enim habet gratiam que eſt principium merendi:ſed poteſt aliq̄s mereri remiſſionem pctī mortalis quantum ad penā: quando dimiſſa eſt ei culpa: tūc enī habet gratiā que eſt principiū meriti:ꝛ ita in ſtatu merendi/ꝛ ſic poteſt mereri remiſſionē peccati mortalis q̄tum ad penam: ita etiam poteſt mereri remiſſionē venialium: cū habet gratiam. Eſt enim in ſtatu merēdi/ ꝛ cōſtat q qui eſt in caritate cōteritur de oībus peccatis ſuis/ꝛ ꝑ illā contritionem meret remiſſionē pene pctī mortalis:ǵ per eandem multofortius meretur remiſſionem venialium:et ita cum decedit non defert ſecū cremabilia.

Tertio. Iteꝫ. deus precepit:ſi penitet indulge:ergo humana pietas hoc habet vt penitēti ĩdulgeat: multofortius diuina pietas: hoc habet vt penitenti ĩdulgeat: ergo cū ille q̄ eſt in caritate peniteat de oībꝰ pctīs ſuis:deꝰ dimittit ei venialia:ſicut ꝛ mortalia:ꝛ ita q̄ decedit cū fundamento chriſti : non defert ſecum lignum/fenuꝫ/ ſtipulam.

Euaſio. Forte dicetur q q̄uis cōteritur de omnibꝰ peccatis ſuis:tamen deus nō remittit ei venialia:quia ipſe nō dimittit ea:imo tācito redit ad ea.

In oppoᵐ Sed ɔtra. aut intelligitur:non dimittere venialia quantū ad habituꝫ/aut q̄tum ad actū: Si q̄tum ad habitū:hoc nō eſt in ipſo:q: homo eſt ſpiritus vadens ꝛ non rediēs. vnde ſicut in homine nō eſt relinquere maculam mortalis peccati: tamē quia quādo penitet deus dimittit ita q̄uis in hoīe nō ſit dimittere habitum peccādi venialiter:tn̄ quando penitet deus dimittit:ſi vero intelligitur q ipſe nō dimittit actū peccādi/hoc eſt falſuꝫ: quia quando ɔteritur de omnibꝰ peccatis ſuis ꝛ orat q dimittātur ei/tūc nō peccat venialiter: ſi dicatur q deus expectat an pſeueret per vnū diem vel per duos hoc falſum eſt:quia neſcit tarda molimina ſpiritusſancti gratia:ſed quacūq̄ hora ingemuerit peccator/deꝰ dimittit.

Solutio. Solutio. Dicimus q aliquis habens fundamentū chriſti ſiue fidem operantem per dilectionē decedit ferens ſecum lig. fe. ſti. licet contritus ſit: nō valet hec argumentatio. Cōtritio delet penaꝫ mortalis pctī:ergo delet veniale. Et ponūt magiſtri exemplū in ſole:qui expellit tenebras noctis/ ꝛ nō poteſt expellere obſcuritatē nubecule parue: ſed expreſſior eſt ſimilitudo in medicina que expellit febrē/ꝛ non expellit quod minus eſt ſcꝫ ſinthomata febris:vt calefactionem epatis:vel debilitatē membri alicuius/ ꝛ hoc eſt q: nō habet contrarietatē cū illis:ſicut cū febre habet

sic gratia cõtritionis cũ mortali habet oppositionem
Ad secũdũ cũ veniali nõ. Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ licʒ ali=
quis gratiã habeat: nõ tamẽ est in statu merendi re=
missionẽ venialiũ nisi faciat quicquid in se est ad de=
struendũ habitũ peccandi venialiter : sed si quicquid
in se est facit tunc de⁹ dimittit ei:sicut ẽ in illo qui ha=
bet pctm̃ mortale:quia cũ facit quicqd in se est.i.cum
dimittit actũ peccandi et firmũ propositũ habet nũꝙ
de cetero peccandi tũc de⁹ dimittit ei peccatũ. Egres
sus enĩ vicij/virtutis operaꝛ ingressũ nõ effectiue:vel
per modum meriti:quia nõ habet preciũ merẽdi:sed
materiali preparatione: similiter si ille qui habet fun
damentũ christi facit quicquid in se est : ad destruẽdũ
venialia in se.i.si dimittat actũ peccandi venialiter: ⁊
proponat se firmiter vitaturũ venialia pro posse suo:
tunc deus dimittit ei:sed nõ quilibet cõtritus:ita pro
ponit/multi enĩ habẽtes caritatẽ diligũt vxores aut fi
lios : aut temporalia plus debito : et si sic decedant
Ad tertiũ. isti/portãt secũ lignũ.fe.sti. Ad tertio obiectũ dicim⁹
ꝙ penitenti debet homo indulgere qui non videt nisi
exteriora:sed deus qui videt interius nõ causã indul
get semꝑ:qꝛ nõ est homo vere penitẽs interius : licet
Ad quartũ videatur exterius. Ad quarto quesitũ dicim⁹ ꝙ deus
non semper dimittit veniale:quia homo nõ semꝑ di=
mitit actũ peccandi venialiter:est enĩ in homine relin
quere habitũ illũ:⁊ etiã qd plus est in homine ẽ relin
quere mortaliter peccandi:fit enĩ aliquis de auro ꝓ=
digus:sine gratia media et destruiꝛ auaricie habitus
sed remanet reatus ⁊ difformitas: similiter potest hõ
destruere in se habitũ venialiũ : si firmiter ꝓponat se
vitaturũ pro posse suo venialia ⁊ rugiat a gemitu cor
dis sui:sicut leo.natura enĩ leonis est vt quãdo rugit
animalia que audiũt vocẽ eius figũt gressum:sic etiã
si rugiat homo sicut leo omẽs animales mot⁹ anime
figunt gressum: et nõ procedũt vltra et in tali rugitu
deus dimittit venialia:sed si non sic rugiat homo de⁹
nõ dimittit venialia:ꝙuis homo nominatim orat pro
aliquibus venialib⁹:ꝙ sibi dimittanꝛ.nõ enĩ habet fir
mum propositũ dimittendi illa venialia : sed ꝙtũ ad
hoc similis est iudeis qui genua flectebãt corã dño ⁊
tamẽ illudebant ei:demõstrato ergo illo peccato ve=
niali qd homo nõ destruit:non valet hec argumenta=
tio:iste cõteritur de hoc peccato : ergo dimittiꝛ ei vel
dimissum est:secũdũ ꝙ conteri dolere est de peccatis ex
gratia:sed si contritio ĩportet attritionẽ et adnichila=
tionẽ peccatorũ tunc bene sequiꝛ:sed prima falsa est:
nõ enĩ adnichilaꝛ peccatũ qd nõ deseriꝛ: sed prio mo=
do accepta cõtritione vera est prima: et non valet hec
In oppoᵐ argumentatio. Et secundũ hoc obijcitur de duobus
qui sunt pares in omnibus ꝙtũ in se est:habẽt enĩ pa
res caritates et paria venialia ꝙtũ enim vnus diligit
vxorẽ plus debito tantũ ali⁹:ergo pares sunt ĩ oĩbus
hoc excepto ꝙ vxor vnius moritur alterius nõ : et ex
morte vxoris nõ dimittitur isti peccatũ aliqd. Conte
rantur ergo isti duo paribus contritionibus de pctõ
suo veniali/scʒ de dilectione vxorũ/isti duo pares sũt
in omnibus quantũ in se: et pariter cõterunꝛ de equa
libus peccatis:ergo si alteri dimittatur peccatũ et re
liquo. Si nõ:sed ei cui⁹ vxor viuit nõ dimittiꝛ se pec=
Ꝯ hoc ar. catũ cũ nõ deserat ipsũ:ergo nec alij. Sed cõtra.conteri
tur de illo peccato et deserit ipsũ:et quia vltra nõ di=
ligit vxorẽ plus debito sicut dilexit: ergo dimittitur
quod concedimus:nec sunt isti duo pares in omnib⁹:
quia nõ sunt pares in omnibus extrinsecis:quia vnus
habet materiam ignis sui scʒ vxorẽ que tenet peccatũ
in ipso:alius nõ. Sed cõtra hoc videtur esse quod di= Ꝯ hoc ar.
cit Aristoteles in ethica. Ridiculuʒ est causari ea que
exterius sunt:ergo ridiculũ est ꝙ extrinseca faciũt ho
minẽ peccare/⁊ verũ est ꝙ ridiculum est homini:ꝙ de
creaturis dei que bone sunt faciat sibi laqueũ peccati
sicut dicitur in libro sapiẽtie:ꝙ creature dei facte sunt
in temptatiõe anime hoĩm ⁊ in muscipulã:⁊ sic faciũt
illi q̃ peccãt.vnde ꝙtum ad illos ridiculũ est cum po=
tus creature debent eis esse via ad deum: in illo ergo
cuius vxor moritur destruitur peccatum ex dolore:q̃
est ex caritate:sed si extra caritateʒ:nõ destruitur:imo
dolor malus est:sicut enim ex bona dilectione:proce=
dit bonus dolor:ita ex mala/malus.

¶ Quomodo intelligit Augustinus.

SEcundo queritur de illa edificatiõe qualiter in=
telligatur secũdũ Augustinũ:dicit ergo Augu=
stinus ꝙ super fundamẽtum christi quidã edificant li
gnum/fenũ/stipulam:sicut imperfecti qui diligũt vxo
res/filios/⁊ temporalia plus debito: tamẽ deũ prepo
nũt omnibus istis:isti diuisi sunt vt dicit apostolus:qꝛ
partim cogitant que mundi sunt/partim que dei sunt
isti securi sunt ab igne gehẽne:sed nõ ab igne purga=
torio. Alij sunt q̃ super fundamẽtũ christi edificãt au
rum ⁊ argentum/ lapides preciosos.i.viri perfecti cõ
templatiui qui tãtum cogitant q̃ dei sunt:isti edificãt
aurum.i.dilectionẽ dei:argentum.i.dilectionem pro
ximi:lapides preciosos.i.bona opera/quibus emitur
vita eterna:isti securi sũt ab igne vtroꝗ: quia vt dicit Augustin⁹
Augustinus. Quod facit gutta aq̃ camino ignis:hoc
facit veniale viro perfecto:statim enĩ destruitur veni=
ale ex feruore caritatis. Sed obijciꝛ. Oĩs edificãs su= In oppoᵐ
per fundamẽtum christi/edificat aurum/argẽtũ/lapi=
des preciosos/vel lignũ/fenũ/stipulaʒ: sed imꝑfectus
edificãs bona opera edificat super fundamẽtũ christi:
ergo imperfectus inquãtum edificat bona opera:edi
ficat aurũ/argentum/lapi.preci.vel lig.fe.stipu.et nõ
edificat lig.fe.sti. quia inquantum edificat bona opa
nõ edificat venialia:ergo imperfectus inquãtum edi
ficat bona opera/edificat auꝝ/argentum/ lapides pre
ciosos:ergo imperfectus est contemplatiuus ⁊ perfe
ctus:quod falsum est. Item aliquis imperfectus est Secundo.
q̃ non habet peccatum aliquod nisi ꝙ diligit vxorem
plus debito: omnia alia pctã dimissa sunt et penit⁹:et
ꝙtum ad culpam/⁊ ꝙtum ad penã:sed de hoc veniali
potest conteri ⁊ ipsum relinquere/⁊ dimittetur ei to=
taliter/⁊ põt ĩ hoc statu decedere/⁊ sic si decedat:statĩ
euolabit:ergo imperfectus iste securus est ab vtroꝗ
igne:ergo imperfectus edificat super fundamentum
christi aurũ/argentũ/lapides preciosos: quod est con
tra Augustinum. Itẽ cum contemplatiuus peccat ve Tertio.
nialiter ex motu contemplationis vel dilectionis dei
non dimittitur ei illud veniale: qꝛ motus dilectionis
non est motus cõtritionis:ergo cũ in illo veniali pos=
sit descendere non est securus ab igne purgatorio: si=
cut nec ĩperfectus. Itẽ dicit Aug. qꝛ homo noluit vi Quarto.
tare peccatũ cum potuit:inflictum est ei nõ posse cum
velit:ꝙ ⁊ vir perfectus contemplatiuus peccat venia=
liter velit/nolit/⁊ sic potest decedere:ergo ⁊ sic nõ est
securus ab vtroꝗ igne. Solutio. Ad primum dicim⁹ Solutio.
ꝙ hec est vera:omnis edificãs super fundamẽtũ chri= Ad primũ
sti edificat aurũ argentũ.la.pre. vel lig.fe.sti.sed non
sequitur:ergo imperfectus inquantum edificat bona

opera:edificat auruʒ.⁊c.⁊ hoc est: quia maior propo
sitio nõ intelligitur cũ reduplicatione. vnde in illa ar
Instantia. gumẽtatione est fallatia accidentis. Instantia. omnis
sciens est grãmaticus:dyaleticus est sciens:ergo dya=
leticus inquantũ dyaleticus est grãmatic⁹:et si maior
propositio intelligatur cũ reduplicatione falsa est:qꝛ
nõ omnis edificans super fundamentũ christi edificat
aurũ.⁊c. nec omis edificatio super fundamẽtũ christi
est talis/aut talis : quia edificatio bonorũ operũ quã
facit imperfectus/nec talis nec talis est.vnde nõ valet
hec argumentatio : omnis edificãs sup fundamentũ
christi:aurũ/argentũ/vel lapides preciosos/vel lignũ
fenũ:stipulã edificat:ergo oĩs edificatio super funda
mentũ christi est aurũ:argentũ : vel lapides preciosi:
vel lignũ : fenũ: stipula:sicut nõ sequiꝛ omis sciẽs est
grãmaticus:ergo oĩs sciẽtia est grãmatica: potest ei
predicari sumptũ de sumpto:nõ enĩ pricipale de prin
Ad secũdũ cipali. Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ bene potest cõ
tingere:ꝙ imperfectus nõ transeat per purgatoriũ:⁊
Augustin⁹ perfectus et cõtemplatiu⁹ transeat. Et qd dicit augu
stinus ꝙ iste securus est ab vtroꝗ igne : et ille nõ:in=
telligendũ est:vt frequenter et in pluribus:rarissime
enĩ cõtingit ꝙ vir imperfectus decedens nõ trãseat ꝑ
purgatoriũ: et rarissime cõtingit ꝙ perfectus trãseat
Ad tertiũ. per purgatoriũ. per hoc pʒ solutio ad tertio obiectũ
ex deuotione enĩ quã habet vir cõtemplatiuus in di=
Ad vltimũ cẽdo oratione dñicã statim dimittitur ei veniale. Ad
vltimo obiectũ dicimus ꝙ ꝙuis vir cõtemplatiu⁹ nõ
possit vitare peccatũ qd de primis motibus intelligi
tur:tamen per actũ cõtemplationis statim deserit vir
cõtemplatiuus peccatũ illd et expellit a se:sed imper
fectus qui videt vxorem suã nõ potest relinquere vel
vix potest peccatũ suũ veniale. vnde nõ est simile: sed
cũ in statu perfectionis edificetur aurũ ar.la. pre. Et
in statu imperfectionis lignũ.fe.sti.videtur si aliquis
imperfectus nõ baptisat⁹ habens lig.fe.sti.veniat ad
baptismũ dimittenꝛ ei omnia peccata venialia:qꝛ ba=
ptismũ nõ dat statum perfectionis: ergo post baptis=
mum remanet iste in statu imperfectionis:ergo habʒ
lignũ fenũ stipulã:ergo non dimittunꝛ ei omnia pctã
Secundo. in baptismo. Itẽ quod baptismus facit simul penitẽ
tia facit successiue:sed perfectissima penitentia nõ au=
Tertio. fert lig.fe.sti.ergo nec baptismus. Itẽ si aliquis exi=
stens in peccato mortali nõ dimittit peccatũ suũ: ⁊ sic
accedat ad baptismũ : fictus accedit et nõ dimittũtur
ei peccata : ergo cũ aliquis imperfect⁹ multa habeat
venialia ⁊ nõ dimittat ea: quia nõ potest ea dimittere
vel vix potest:sed si sic accedat ad baptismũ ꝙtũ ad il
la venialia fictus accedit:ergo nõ dimittunꝛ ei in bap
In oppoᵐ tismo. Sed contra. diciꝛ in exodo Currus pharaonis
et exercitus eius proiecit in mare rubrũ:per mare ru
brum significatur mare baptism⁹ : ergo in baptismo
subiungitur pharao ⁊ totus exercitus eius:scʒ diabo
Secundo. lus et omnia peccata. Itẽ in baptismo dicitur vestis
Tertio. candida que significat vestẽ innocentie. Item quãdo
christus fuit baptisatus aperti sunt celi ad significan=
dum ꝙ baptisatis aperitur celũ : ergo vel significatũ
nõ respondet signo vel statim baptisatus statim si de=
cedat euolat: ergo in baptismo dimittunꝛ omnia pec
Quarto. cata. Itẽ dicit apostolus. Sine penitentia sunt dona
et notio sup locũ dꝛ glosa. baptism⁹ nõ exigit gemitũ
neꝗ planctũ: ⁊ ita totaliter dimittunꝛ peccata in bap
Quinto. tismo. Itẽ efficatior est baptism⁹ ꝙ penitẽtia:qd ꝓba
tur:qꝛ antiq̃ pr̃es nõ potuerũt tm̃ penitere ꝙ delerẽt
in se totaliter originale pctm̃: sʒ baptism⁹ tollit origi
nale:ꝙ efficatior ẽ ꝙ penitẽtia:sʒ aliqua penitẽtia tol=
lit lignũ fe.sti. ergo multo fortius baptismus:quod
cõcedimus/licet multi dicant oppositum. Et ad p̃mo Ad primũ.
obiectum dicimus ꝙ bene potest ꝯtingere ꝙ aliquis
imperfectus sit sine omni peccato/⁊ securus ab vtro=
ꝗ igne ⁊ ꝙtum ad omnimodã remissionẽ peccatoruʒ
baptismus ponit eũ in statu perfectionis. Et quod di
cit apostolus ⁊ Augustinus intelligẽdũ est vt frequẽ
tius et in pluribus quia rarissime contingit ꝙ imper=
fectus sit sine lig.fe.sti.nõ potest dici diu esse sine illis.
Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ non est simile de peni Ad scdm.
tẽtia ⁊ baptismo:qꝛ baptismus efficatior est. Ad ter= Ad tertiũ.
tio obiectũ dicimus ꝙ imperfectus nõ accedit fictus
ad baptismum ꝙtum ad venialia:quia ꝙtum in se est
dimittit illa et dolet ꝙ nõ põt ea dimittere totaliter.

¶ Qualiter illam edificationem intelli=
git Ambrosius.

CIrca tertium capitulum dicendũ est qualiter in
telligatur illa edificatio secundũ Ambrosiũ:di= Ambros⁹.
cit ergo Ambrosius ꝙ fundamẽtum: est doctrina apo
stolica per quã seminatur fides in cordibus fidelium
et super hoc fundamentum quidam de magistris qui
successerũt apostolis edificant aurũ/argentũ/ lapides
preciosos scʒ veram et sanctã doctrinã que non ẽ esca
ignis:nõ enim est cremabilis:sicut nec aurũ nec argẽ=
tum nec lapides preciosi. Quidã autem edificant su=
per doctrinam ap̃licã lignũ/ fenum/ stipulã/vanam et
friuolã doctrinam que nõ ẽ contra fidem:si enim esset
destrueretur fundamẽtũ/⁊ huiusmodi doctrina ignis
est. vnde qui sic docent nõ securi sunt ab igne purga.
habent enim secum lig.fe.sti. Sed obijcitur.illi q̃ do In oppoᵐ
cent/aut docent verũ/aut docent falsum: si verũ:ergo
nõ est friuola ⁊ vana doctrina : si falsuʒ/aut ĩ articulis
fidei:aut extra:si in articulis fidei:ꝙ destruunt funda=
mentum/et ita peccãt mortaliter: ergo nõ edificant li
gnũ/fe.sti.si extra articulos:ergo nõ peccant:qꝛ doce=
re vel dicere falsum nõ est malum secũdum se : immo
potest esse meritorium. Item ap̃lus dixit falsum cum Secundo.
dixit se iturum ad hispanos/tamẽ meritorie dixit hoc
qui ergo docent falsum non peccant ex hoc ergo non
edificant lig.fe.sti. sed videꝛ ꝙ null⁹ põt dicere falsuʒ
meritorie vel docere: qꝛ si docet falsuʒ meritorie: ꝙ a
spiritusancto: qꝛ omne opus meritorium a spũsancto
monẽte: sed spiritussanctus monet ad docendum fal=
sum:spiritussanctus docet falsum:dicitur enĩ postula=
re pro nobis:qꝛ facit nos postulare:eadem ratione de
bet dici docere falsum:qꝛ facit nos docere falsum:er=
go secũdum hoc spiritussanctus ẽ doctor falsitatis q̃d
est impossibile. Solutio.illi dicuntur edificare super Solutio.
fundamentum xp̃i lig.fe.sti. qui super doctrinã ap̃li=
cam edificãt vanam et friuolam doctrinam: ⁊ friuola
doctrina dicitur doctrina falsi cui admiscetur aliquod
peccatum: docere enim falsum nõ ẽ peccatum secũdũ
se:qꝛ ⁊ illi qui dicunt tm̃ quinꝗ esse notiones merito=
rie possunt hoc dicere: et illi qui dicunt nõ tãtum esse
quinꝗ notiones meritorie possunt hoc dicere: ⁊ tamẽ
alteri dicunt falsum. vnde doctrina falsi secundum se
nõ ẽ vana ⁊ friuola:sed cum admiscetur peccatuʒ:põt
aũt misceri q̃druplex pctm̃:aliqs autẽ magister appe
tit excellere alios:⁊ postea credit se excellere alios: ⁊
postmodũ vult apparere excellens:et propter hoc ha
bet curiositatẽ que ẽ libido sciẽdi maxime ea que nõ

est necesse scire:⁊ cũ ex his q̃ttuor vel ex aliquib⁹ isto=
rum que sunt peccata venialia:docet falsũ:tũc saluo
fundamento edificat lignum/fenum stipulam: peccat
enĩ tunc venialiter:libido enĩ docendi falsũ p̃t esse ve=
nialis:quia docere falsũ est indifferẽs/sicut libido co=
medẽdi potest esse venialis:quia comedere est indif=
ferens:sed libido fornicãdi nõ potest esse venialis: q̃
Ad aliud. fornicari mortale est. Ad illud qd̃ obiectũ est ꝙ spiri
tussanctus dicat falsũ vel doceat. Forte dicet aliquis
ꝙ spiritussanct⁹ docet falsũ:sed nõ inquantũ falsũ:vel
forte distinguet hanc propositionẽ. spũssanctus docet
falsũ:quia si actus transeat supra subiectũ cũ accidente
Ↄ hanc ar. falsa est :si sine accidẽte vera est. Sed hec solutio nul
la videtur esse:quia secundũ hoc spũssanctus penitus
eodẽ modo nõ docet falsũ quo iste magister nõ docet
Secundo. falsum inquantũ falsũ:sed qd̃ credit esse verũ. Item
si hec est vera:aliquo modo spũssanctus docet falsum
ergo aut scienter aut ignoranter. si ignoranter : ergo
spiritussanctus aliquid ignorat qd̃ est impossibile : si
scienter docet falsũ:ḡ docet id quod scit esse falsũ:ipse
enĩ nichil ignorat:ergo mẽtitur: si enĩ aliquis homo
Euasio. doceret id quod sciret esse falsũ:mẽtiret̃. Forte dicet
ꝙ hec locutio tropica est: spiritussanct⁹ docet falsum
sicut et hec:postulat pro nobis:dicit̃ enĩ postulare:q̃
facit nos postulare:figure autẽ nõ sunt extendẽde:sed
hoc nõ est euadere predictã obiectionẽ:quia determi
natũ est in quibus actionibus recipiendus sit huius=
modi tropus in quibus nõ:in illis enĩ actionibus que
determinãt subiectũ corporale nõ recipitur huiusmo
di tropus : sicut nõ cõceditur ꝙ spũssanctus comedat
in isto vel eat ad ecclesiam: quia spũssanctus nõ est os
neq̃ pes:que determinãtur per illas actiones:sed cũ
quoddã postulare sit corpale:quoddã spũale:postu=
lare secundũ se nõ determinat corpus. vnde concedit̃
ꝙ spũssanct⁹ postulat in isto:similiter cũ loqui quod=
dam sit spirituale:quoddã corporale:secundũ se loq̃
nõ determinat corp⁹.vnde spũssanctus loquit̃ in isto.
vnde apl̃s. Olim deus loquens patribus in prophe=
tis:similiter dicere vel docere secundũ se nõ determi
nat corpus: ergo sub eodẽ tropo sub quo dicit̃ spiri=
tussanctus loqui in prophetis et apl̃is:debet concedi
spiritũsanctũ dicere vel docere in isto: ergo iuste do=
Solutio. cet falsũ:meritorie spũssanctus docet falsũ in isto. So
lutio.hec propositio spũssanctus docet falsũ vel dicit
falsũ nullo tropo cõcedẽda est:quia dicere vel docere
duo importat/scȝ manifestationẽ exterius et precõce=
ptionẽ interius:qui enĩ dicit vel loquit̃ manifestat ex
terius:quod cõcepit interius.vnde cũ aliquis loquit̃
a spũsancto manifestat exterius precõceptũ inspiratũ
a spũsancto:sed quia spiritussanctus nunq̃ inspirat fal
sum preconceptio falsi nunq̃ est a spũsancto. Et ꝙ di
cere vel docere falsũ importat precõceptionẽ falsi nõ
est concedendũ:ꝙ spiritussanctus doceat falsũ in isto:
sicut nõ cõcedit̃ ꝙ in isto peniteat: q̃ penitere impor=
tat gemitũ de peccatis:et perpetrationẽ peccatorum
que nunq̃ est a spũsancto:sed bene cõceditur ꝙ spiri=
tussanct⁹ flet in isto:gemit ĩ isto.

¶De igne purgatorio q̃liter purget animas

Ultimo capitulo queritur de igne purgatorio
Arḡ non. qualiter purget animas:et videtur ꝙ nõ possit
purgare:quia dicit boecius in libro de duabus natu=
ris et vna persona christi : ꝙ omne agẽs in aliud agit̃ in
illud secundũ aliam cõmutationẽ seu secũdũ simbolũ
cũ enĩ agens intendat dare qualitatẽ suã et in qd̃ agit
necesse est ꝙ istud habeat similẽ naturã:scȝ ĩ qua susci
piat illã qualitatẽ: sed aĩa et ignis purgatorius nõ ha
bẽt cõicatiã:ergo ignis purgatorius nõ agit in animã
ergo nõ purgat eam. Item:oĩs purgatio habet fieri Secundo.
per cõtrarium vt patet in contritione que contraria
est peccato quod expellit: sed ignis purgatorius non
est ꝯtrarius anime:ergo nõ purgat eaȝ: ꝓpter hoc di opĩo aliq̃ȝ
cunt quidam: ꝙ anima exuta a corpore purgatur per
contritionem:conteritur enim extra corpus ⁊ per illã
cõtritionem meretur sibi remissionẽ peccati:et quod
dicitur ꝙ in alia vita non ẽ locus merendi:intelligunt
q̃tum ad vitam eternaȝ: sancti enĩ non merentur sibi
vitam eternam: q̃ nõ indigent:sed merentur alijs:si=
militer illi q̃ sunt in purgatorio ĩdigẽt remissione pe.
et illã merentur per contritionem:sed secundum hoc
ignis purgatorius superflueret/ ⁊ pro nichilo dixisset
apl̃s. Saluus erit quasi per ignem:propter hoc dici
mus ꝙ ignis purgatorius purgat animas agendo in
eas:tamen nõ intendit ei imprimere qualitatem suã:
et illa propositio Boetij intelligitur de actione ꝯpo
sitorũ in composita:sicut enĩ dicit Ysaac. Nõ agunt cõ
posita in simplicibus vt simplicia in cõpositis agit ei⁹
corpus in animam non imprimẽs qualitatẽ suã:secun
dum quãdam colligantiaȝ agit in ipsam ⁊ ipsa in cor
p⁹. vñ colerici demẽtiores in estate sũt q̃ in hyeme:si=
militer ignis purga. habet quandaȝ colligantiam ad
animam quam non habet ignis elementum secundũ
quam colligãtiam potest agere in animã/⁊ anima po
test pati ab ipso: sed colligantur sicut corpus ⁊ anima
corpus aũt dico humanũ que sic colligũtur vt sit vnũ
ex eis ⁊ vna actio ipsoꝝ:sed anime ⁊ ignis purgatorij
nõ est vna actio:sed ad hoc tãtum colligantur vt ignis
tantum agat/et anima tantum patiatur. Ad secundo Ad secũdũ
obiectum dicimus ꝙ aliqua ꝯtrarietas vel oppositio
est inter animam ⁊ ignem purgatorium in qua inue=
nit peccatum:omnes enĩ creature dei quadã mirabili
cõnexione sibi inuicem ꝯnexe sunt vt dicit beatus Dio Dionysius
nisius. vnde omnis creatura habet oppositionẽ quan
dam cum peccato cuius oppositionis nõ est reperire
simile in naturis: sed nota ẽ illa oppositio per fidem.

¶De adiumentis penitentie.

Dicto de penitentia ⁊ de quibus agenda est peni
tẽtia:dicẽdum est de adiumẽtis penitẽtie scȝ de
clauibus/⁊ de relaxationibus:⁊ p̃io de clauib⁹. Cir=
ca quam questionem videndum est quid sit clauis/et
quot sunt claues. Secundo de generali vsu clauium:
scȝ qualiter intelligẽdum sit qd̃ dixit dominus petro:
quecũq̃ ligaueris.⁊c. quecũq̃ solueris.⁊c. Tertio q̃
persone habeãt claues. Quarto pauca theologice di
cemus de illo speciali vsu clauiũ excõmunicatio scȝ et
absolutio. ¶Circa p̃mũ capitulũ sic ꝓceditur super
illum locum Mathei: Tibi dabo claues regni celoꝝ
dicit auctoritas ꝙ due sunt claues/ scȝ sciẽtia discernẽ
di lepram a lepra/⁊ potestas ligandi ⁊ soluendi. Sed Ↄ hoc ar.
videtur ꝙ scientia discernẽdi non sit clauis: q̃ scientia
discernendi non est nisi discernere:sed per hm̃õi discer
nere non claudit aliq̃s nec aperit alicui regnũ celorũ:
talem enim discretionem habent multi laici ⁊ clerici:
tamen per illam non claudunt nec aperiunt:ergo sciẽ
tia discernẽdi nõ est clauis. Itẽ deus nõ soluit dimit= Secundo.
tendo culpam ⁊ penã eternã:ligat enim non dimittẽ=
do. vnde in psalmo. Dirupisti vincula mea. i. vincula
peccati: sacerdos ligat ⁊ soluit tripliciter. Primo q̃

solutum vel ligatum ostẽdit : sicut sacerdos in veteri
lege:nõ mundabat:sed mundatum leprosum ostẽde=
bat:ostẽdit autẽ solutũ vel ligatũ verbo ⁊ facto/v̾bo
cũ dicit dimissa esse peccata vel nõ dimissa facto cũ re=
cipit ad sacramenta vel nõ recipit. Secundo modo li
gat cũ penitẽtiã soluit cũ aliquid de penitentia dimit
tit. Tertio modo ligat et soluit cũ excõicat et soluit
et alios vsus nõ habet sacerdos contra penitentẽ nisi
istos:ergo nec claudit nec aperit nisi istis tribus mo=
dis:sed hoc totũ fit per potestatẽ ligandi et soluendi
Secundo. ergo sciẽtia discernendi nõ est clauis. Itẽ tria ad hoc
exigunt̃ vt aliquid bene fiat :scȝ potestas et scientia ⁊
voluntas:sed duo prima sunt claues: ergo ⁊ tertium
et videt̃ magis de tertio: quia per potestatẽ et scien=
tiam assimilatur sacerdos patri et filio et spiritui san=
cto per volũtatẽ: cui magis attribuitur peccatorũ re
missio:ergo volũtas potius dicenda est clauis q̃ po=
Tertio. testas et scientia. Itẽ cũ per bonã vitã apiat sibi reg.
ce. vnde in canticis. si hostiũ ẽ ꝯpingamus illud tabu
lis cedrinis:ergo debet esse bona vita clauis : similis
est obiectio de doctrina clauis predicationis et dispẽ
Ad primũ. satione sacramentorũ. Ad primũ dicũt quidã ꝙ vnica
est clauis in essentia:sed due dicũtur propter duo offi
cia:scȝ propter discernere et propter ligare et solue=
re:sicut differẽtia eadẽ ꝯstitutiua est diuisiua:sed alte
rius constitutiua: et alterius diuisiua : sicut dicit au=
gustinus. ꝙ eadẽ est ratio in essentia superior et infe=
rior:sed ꝓpter diuersos vsus diuersis vocabulis nũ=
Ↄ hãc ar. cupatur. Sed hec solutio nulla videt̃ esse:quia scien=
tia cui⁹ est discernere: aliud est in essentia q̃ potestas
ligandi et soluendi:sed scientia dicitur clauis: q̃ exi=
gitur ad bonũ vsũ clauis. vndẽ dicũt ꝙ sciẽtia discer=
nendi est quasi corrigia clauis:et bona vita sicut ma=
nubriũ : sed secundũ hoc methaphorice et improprie
locuti essent sancti qui dixerũt ꝙ scientia discernendi
Secundo. est clauis. Itẽ probatur ꝙ per scientiã discernẽdi sol=
uitur aliquis/ et ligatur:peccatis enĩ ligatus est sicut
dicitur in Iosue. ligauit eũ spiritus malis suis: est aũt
ligatus q̃tũ ad intellectũ et affectũ: si enĩ nõ haberet
illos ligatos volare posset spiritualiter: soluitur aũt
intellectus cũ in cõfessione ostendit sacerdos penitẽti
quãtitatẽ pcĩ sui: et quãta penitentia debeatur huic
peccato: quãta illi:⁊ sic per huiusmodi discretionem
quodãmodo aperitur et regnũ celorũ si velit penite=
re:et clauditur si nolit:ergo scientia discernendi clau
dit et aperit:ergo est clauis:quod ꝯcedimus. claudit
enĩ quodã modo sicut dictũ est : sed potestas ligandi
et soluendi perfectẽ aperit:sicut in vna archa quãdoq̃
sunt due claues/vna que dicitur anticlauis que semi=
Ad primũ plene aperit:alia que plene aperit. Et ad primũ solui
mus per interemptionẽ hui⁹:per discernere nec clau=
Ad scd̃m. dit aliquis nec aperit. Similiter ad secundũ soluim⁹
per interemptionẽ huius:alios vsus nõ habet sacer=
dos contra penitentẽ nisi illos tres modos ligare et
Ad tertiũ. soluere. Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ duplex est cau
sa quare voluntas ligandi et soluendi nõ dicitur cla=
Prima cã uis. Prima est vt sacerdos in soluendo et ligando nõ
Scd̃a cã. querat voluntatẽ suã:sed voluntatẽ dei. Secũda est:
quia clauis habet duos vsus:scȝ claudere et aperire:
voluntas dei nõ est claudere:sed aperire: sicut dicitur
in trenis. non humiliauit in corde suo:et abiecit filios
hominũ. Eadẽ est solutio de bona vita et predicatio=
ne et dispensatione sacramẽtorũ:ista enim solum ape=
riunt ⁊ nõ claudũt. vnde nõ dicuntur claues:sed scien
tia ⁊ potestas adinuicem pertinẽt cuius est soluere et
ligare. vnde sciẽtia ⁊ potestas dicũtur cla. sed cum sci=
entia discernendi non sit clauis:nec claudit nec aperit
nisi per viam doctrine videtur ꝙ predicatio sit clauis:
predicator enĩȝ docet quãtitates peccatoꝝ:docet etiã
ꝙ non penitẽti nõ est iniũgenda penitentia et penitẽti
iniungenda est:sed non aliter claudit ⁊ aperit scientia
discernendi: ergo predicatio debet esse clauis:⁊ sic nõ
sunt tantũ due claues. Solutio. licet p̃dicatio aliquã Solutio.
do hoc modo claudat ⁊ aperiat/tamẽ non dicitur cla=
uis: q̃ predicator inquantũ predicator nõ intẽdit sol=
uere et ligare. vnde scientia discernẽdi in eo cuius est
officiũ ligare ⁊ soluere clauis est ⁊ nõ in alio:solet aũt
obijci de sacerdotibus ydiotis q̃ nesciũt inter lepram
et leprã discernere isti non habent nisi vnã clauem scȝ
potestatem ligandi ⁊ soluendi. Sed contra. dicitur ꝙ Ↄ hoc ar.
in susceptione ordinum dantur claues: ḡ quilibet sa=
cerdos habet duas claues. Ad hoc dicit magister ĩ sẽ
tentijs secundum quosdaȝ ꝙ quidã sacerdotes nõ ha
bent illam clauem que dicit̃ scientia discernẽdi. vnde
dicendum est heu. Alij dicũt ꝙ ipsa scientia discernen opĩo aliq̃ȝ
di non est clauis:sed officium discernendi ⁊ officiũ ta=
le habet sacerdos ydiota : licet scientiam non habeat
sed hoc nõ potest dici:q̃ officiũ ipsum nec claudit nec
aperit:sed ipsa sciẽtia. Sed ꝓpter hoc dicim⁹ sicut di=
cit Prepositin⁹:ꝙ nõ est aliquis sacerdos adeo ydio= prepositin⁹
ta quin habeat scientiam discernendi inter peccata na
turaliter enim habet quilibet aliquam cognitionem
de peccatis. vñ ĩ quibusdã sacerdotibus sciẽtia discer
nendi est clauis maxima:sicut in illis qui multa sciunt
de theologia/in alijs autẽ minor est/ ⁊ sic ĩ valde ydio
tis est:sicut clauicula. vnde dicendum est heu.

¶De generali vsu clauium.

Secundo capitulo queritur de generali vsu cla=
uium qualiter intelligẽdum sit quod dicit dñs:
Quodcũq̃ ligaueris super terrã.⁊c. videtur hoc esse
falsum. Ponat̃ enĩ ꝙ sacerdos iniũgat alicui penitẽ= Arḡ p̃io sic
ti penã minorẽ cõdigna: arbitrarie enĩ sunt pene. vñ
potest iniũgi ⁊ maior ꝯdigna ⁊ minor:decedat ille pe
nitẽs completa illa penitẽtia minore ꝯdigna:aut euo
labit aut nõ:si euolabit hoc est ꝯtra predicta. Dictuȝ
est enim superius ꝙ residuum ꝯplebit ĩ purgatorio:
si non euolabit ⁊ cõcedit ꝙ absolutus est q̃tum ad sa
cerdotẽ:ergo non quicquid soluitur super terram est
solutum ⁊ ĩ celis. Item aliquis accedat fictus ad pe= Secundo.
nitentiam/⁊ sacerdos videns signa contritionis iniun
git ei penitentiã que ꝯdigna esset si vere ꝯtritus esset
illa penitentia facta valet q̃tum ad sacerdotẽ: tamen
non quãtum ad deum: ergo nõ quicquid soluũt sacer
dotes super terraȝ est solutum in celo. Forte dicet̃ si= Euasio.
cut multi dicunt ꝙ ĩtelligẽdum est quod dicit dñs de
claue nõ errãte. Sed ꝓbatur ꝙ clauis nõ errat hic:q̃
sacerdos non potest videre nisi secundũ exteriora:sed
secundum exteriora signa discrete iniungit penitẽtiã:
ergo clauis nõ errat: sed probatur ꝙ errat:q̃ ipse vti
tur claue ad soluẽdum ⁊ nõ soluit: ergo clauis errat.
Solutio. in Matheo dicit dñs petro. Quodcũq̃ li= Solutio.
gaueris super terram.⁊c. in euangelio Io. dicit disci=
pulis. Accipite spiritũsanctum quorũ remiseritis pec
cata remittuntur eis/⁊ quoꝝ retinueritis retẽta sunt:
patet ergo ꝙ ĩ vtroq̃ euãgelio vtitur dñs futuro sub
iunctiui modi quod significat ꝯsummationẽ rei signi=
ficate per verbum. vnde sensus est:quodcũq̃ solueris

id est cuiuscūq; solutionē cōsūmaueris super terram
erit solutū et in celo. Consūmatio autē dicitur respe=
ctu inchoationis: deus autē inchoat solutionē dimit=
tendo culpā et penam eternā: sacerdos vero cōsūmat
dimittendo aliquid de pena ex vi clauiū per imposi=
tionē manuū: et hoc patet in resuscitatione lazari: do
minus enī dixit lazare veni foras: ⁊ statim prodijt qui
fuerat mortuus ligatus manus et pedes īstitis: ⁊ fa=
cies eiꝰ sudario fuit ligata: postea dixit discipulis sol=
uite et sinite eū abire: per hoc patet ꝙ dn̄s inchoat so
lutionē et sacerdos cōsummat: ergo vbi dn̄s nō incho
at sacerdos nō cōsūmat. Per hoc patʒ solutio ad ob
iecta: si enī sacerdos iniūgat penitenti penitentiā mi=
norē cōdigna nō euolabit penitēs illa cōpleta: immo
faciet residuū in purgatorio: nō enī sacerdos penitus
cōsummat solutionē: sed in parte cōsūmat: quantū ad
Ad secūdū illam partē solutus est penitens in celo. Ad secundū
dicimus ꝙ in ficte penitere nichil inchoauit deus: ⁊ ꝓ
pter hoc sacerdos nō cōsummauit: vn̄ cessat obiectio
Ad illud quod querit vtrū clauis erret ibi: dicimꝰ ꝙ
sic errat quo ad quid et quo ad quid non errat: secun
dum veritatē nō errat secundū iudicij equitatē: quia
secundū exteriora oportet ipsū iudicare: sicut ille qui
punit innocentē secundū allegata iuste iudicat secun=
dum iudicij equitatem: sed non iuste iudicat secun=
dum veritatē. Alij exponūt sic: quodcūq; ligaueris
super terram. ⁊c. iuste: et intelligitur iuste quantum
ad illum qui ligatur: sed hec expositio equipollet p̄=
dicte expositioni: tūc enī iuste ligat aliqs: qn̄ deus in=
choat ligationē ⁊ platꝰ ꝯsūmat in idē redit qd alij ad
dūt scʒ claue nō errante: tunc enī clauis nō errat qn̄ iu
ste ligatur aliquis et quantū ad ligantē et quātū ad il
lum qui ligatur: tunc enī deus inchoat illā ligationē
et homo cōsūmat/siue intelligatur de prima ligatio=
ne siue de tertia. Sed de illa ligatione que fit per ex
cōmunicationē: obijcit. sit ꝙ iste iuste excōmunicetur
iste priuatur sacramentis et orationibꝰ ecclesie: ⁊ hāc
priuationē approbat deus cū excōmunicatio sit iusta:
ergo deus vult hunc priuari a sacramentis et oratio=
nibus ecclesie: ergo vult istū nō habere gratiā: ergo
Ꝯ hoc arḡ. vult istū nō saluari. Contra dicit apl's deus vult oēs
homines saluos fieri: ergo vult istū hominē saluū fie=
Secundo. ri: ergo nō vult istū nō saluū fieri. Itē deus vult istuʒ
nō habere gratiā: ergo deo volente iste nō habet gra
Augustinꝰ tiam: sed idē est volente et deo auctore, vt dicit augu
stinus. ergo a deo auctore non habet iste gratiam:
ergo deus facit quo facto iste nō habet gratiā: sed ni=
chil fit per quod iste nō habet gratiā nisi per peccatū
In oppoᵐ ergo deus facit peccatū: qd est impossibile. Sed deꝰ
stat ad ostiū et pulsat: ergo deus vult intrare. non enī
pulsaret nisi vellet intrare: sed si vult intrare vult illu
minare mentē illius: ergo vult ei dare gratiā: ergo vult
istū habere gratiā: ergo hec est falsa vult istū nō habe
re gratiam: videtur ergo ꝙ nō approbat excōmunica
Solutio. tionē istiꝰ. Solutio. Ad p̄mo obiectū dicimꝰ ꝙ hec ar
Ad primū. gumētatio nō valet: deꝰ vult p̄uari istū sacramētis et
orōnibꝰ eccl'e: ergo vult istū nō habere gratiā: qꝛ cū hoc
verbo vult nec ab inferiori ad supiꝰ nec ecōuerso valʒ hec
argumētatio: tn̄ hec est vera: deus vult istū nō habere
grām: vult enim ad tempus istū priuari precibus ⁊ cō=
sortio sanctorum vt corripiatur. vnde ꝙdiu iste est in
peccato mortali vult istum nō habere gratiam ⁊ vult
Ad auctoritatem. istum nō saluari. Et hec auctoritas: deus vult oēs ho=
mines saluos fieri/ intelligēda est cum hac determina
tione/vult ꝙtum in se est. ⁊c. i. vellet nisi homo impe
diret: sed non vult simpliciter: qꝛ duplex est voluntas
dei voluntas iudicij siue consensus: volūtas beneplaci
ti: voluntate beneplaciti nunc vult deus ꝙ iste nō ha=
beat gratiam: qꝛ nō facit aliquid ꝙ iste nō habeat gra
tiam: sed voluntate iudicij vult istum non habere gra
tiam: iudicat enī ipsum non habere gratiam ⁊ consen
tit in hoc ꝙ nō habeat ꝙdiu est ī peccato mortali. Ad Ad tertiū.
tertium dicimus ꝙ non valet hec argumentatio: deꝰ
pulsat ad hostium: ergo vult intrare: sed vult intrare
ꝙtum in se est ⁊ vult dare gratiaʒ quātum ī se est: sed
non vult simpliciter: sed vellet simpliciter si homo nō
impediret: approbat ergo deꝰ et tota curia celestis ex=
cōmunicationem iustā quando prelatus iuste excom=
municat ⁊ subditus iuste excōmunicatur: sed quando
prelatus iniuste excōmunicat/ deus nō approbat illaʒ
actionem: sed tātum passionē. Sed videtur ꝙ nullus Ꝯ dicta arḡ.
iniuste possit alium excommunicare: qꝛ super illuʒ lo
cum Mathei: Tibi dabo claues regni celoꝝ: dicit au
ctoritas quas si tunc habuisset error postea locū in eo
nō īuenisset: ergo nō habet locum in eo qui claues ha
bet: ergo nullus habens claues pōt abuti clauibꝰ: q̄d
manifeste falsum est. Item in petro factum fuit quod Secundo.
dicit auctoritas illa: qꝛ error habuit locū in illo post=
ea scʒ quando negauit deum. Ad hoc dicimus ꝙ illa Solutio.
auctoritas intelligitur duobus modis. Primo sic/si
claues habuisset plene sicut postea habuit quādo cō=
firmatꝰ virtute fuit ex alto: error nō habuisset postea
locum in eo scʒ error mortalis peccati. Scd'o intelli=
gitur sic: si claues habuisset plene quātum ad scientiā
discernendi error postea nō īuenisset locum in eo: ī eo
enim error nō inuenit locum qui est cōtrarius illi qui
spirituali sciētia plenꝰ est/qua spiritualis iudicat oīa:
et a nemine iudicatur: talem enim docet vnctio de oī
bus. dicitur ergo nō īuenire locum in eo qui ꝯtrario
plenus est totus scʒ scientia spirituali: tamē bene po=
test errare: sicut scole alique plene sūt clericis dicitur
aliquis nō inuenire locum in eis: tamen potest inde re
cedere aliquis: et ille ita īuenire locū et intrare. Sed Iterū arḡ.
adhuc obijcit de ista auctoritate. Quoꝝ remiseritis
peccata: remittuntur eis. videtur enim ꝙ sacerdotes
nō possunt remittere peccata: qꝛ solus deus remittit
peccata: sicut ipse dicit per ysa. Ego sum qui deleo ini
quitates meas: quasi ego ⁊ nullꝰ aliꝰ. Sed ad hoc est Solutio.
solutio ꝙ solus deus remittit peccata auctoritate pre
lati vel ministerio. Sed ꝯtra hoc obijcitur: qꝛ qui au Ꝯ hoc arḡ.
ctoritate facit aliquid non ꝓprie operat: sed minister
proprie operatur vt patet in dispensatore domꝰ q̄ pro
prie operatur: dominus autem nō: ergo si prelati per
ministerium remittunt peccata proprie operantur re
missionē peccati ⁊ deus ī proprie: quod manifeste fal=
sum est. Ad hoc soluendum distinguēdum est duplex Solutio.
ministeriū. Est enim ministerium operandi vel coope
randi ⁊ illud primum ministerium dicitur proprie mi
nisteriū: ⁊ hoc modo apostolus dicit se ministeriū pre
dicationis/operatur enim predicatione. Secūdo mo
do dicit se tribuere spiritūsanctū: operabat enī ad hoc
vt daretur gratia: sed nō operabatur vel cooperabat
infusionem gratie. vnde ipse dicit. neq; qui plantat. i.
qui predicat: neq; qui rigat. i. baptisat aliqd ē: scʒ quā
tū ad infusionē gratie: sūpto ergo ministerio scd'o modo
prelati dimittūt pctā per ministerium quo operātur
ad remissionē peccati.

¶De sacerdotibꝰ q̄ nō hn̄t aliquos subditos

Tertia q̄o. TErtio capitulo queritur que persone habeant
claues. et queritur de sacerdotibus qui non
hn̄t aliquos subditos: siue illi sacerdotes sint mona
Arḡ ꝙ sic. chi: siue non: vtrū habeant claues. Videtur ꝙ sic: q̄a
dicit ieronimus ꝙ ecclesia in sacerdotibus habet cla=
ues: ⁊ cum ordinantur in sacerdotium dantur et cla=
ues. ergo habent potestatem ligandi et soluendi.
In oppoᵐ Contra. non possunt ligare et soluere cuʒ nō habeāt
subditos: ergo non habent potestatem ligandi atq;
soluendi: ⁊ est argumentū a cōiugatis: sicut cum dici
Solutio. tur: non est albus. ergo non habet albedinē. Ad hoc
dicimus ꝙ omnes sacerdotes habent claues: ⁊ non
valet hec argumentatio: isti non possunt ligare ⁊ sol=
uere: ergo non habent potestatē soluendi et ligandi.
quia hoc verbum potest non copulat quālibet poten
tiam: sed tantum potētiam liberam. vnde illa argu=
mētatio eadē est huic: isti non habent potestateʒ libe
ram ligandi et soluendi: ergo non habent potestateʒ
Fallā ꝯn̄tis ligandi et soluendi. Et est fallatia consequentis: sicut
dicitur de aliquo qui habet pedes ligatos: iste nō po
test currere: tamen habet potentiam currendi: sʒ non
habet eam liberam. eodēmodo dicimꝰ de sacerdoti=
bus excōmunicatis et suspensis ⁊ hereticis excōmuni
catis: qui scilicet ceciderūt in hereses dānatas: habēt
enī claues: tamen non possunt ligare et soluere ꝙdiu
sunt excōmunicati aut suspensi. nec valet in talibꝰ hec
argumentatio. si baptisant est baptisatum: sed si con=
secrant consecratum est. ergo si excōmunicant excom
municatum est: quia baptismus sacramentū necessita
tis est. vn̄ a quocunq; datur tenet. ꝯsecrare ei nec sub
stantialiter adheret sacerdotio/excōmunicare vero ac=
cidentaliter. nec est mirū si quod substantialiter adhe
ret non remouetur. Preterea excōmunicare querit
materiam extrinsecā: scʒ subditos qui auferuntur sa=
q̄o incidēs cerdoti cum excōmunicatur. Queritur postea de ar=
chidiacono qui non est sacerdos: vtrū habeat claues
Arḡ ꝙ sic. Videtur ꝙ sic: qꝛ excōmunicat et absoluit: et ita ligat
In oppoᵐ et soluit. ergo habet claues. Contra. nō est sacerdos
ergo non habet claues: quia dicit ieronimꝰ ꝙ ī solis
Solutō aliquoꝝ sacerdotibus ecclesia habet claues. Ad hoc dicunt q̄
dam ꝙ archidiaconus non habet claues nec excōmu
nicat nec soluit ex officio suo: sʒ per demādationē de
mandauit enī ei episcopus vsum clauiū quantum ad
q̄o incidēs absolutionem et excōmunicationem. Sed queritur
vtrū possit demādare ei alias clauiū vsus: scʒ audire
confessiones/iniungere penitentiā et huiusmodi. Si
enim non potest quare potius potest demādare vnū
vsum clauium: ꝙ alium. Item. in decretis dicitur ꝙ
Secundo. ad officium archidiachoni pertinet cura ecclesiarum
et ordinatio et iurgia: scʒ iuriditio ꝯtenciosa: sʒ talis
iurisditio inutilis est: nisi habeat potestatē cohercen
di ꝯtēdētes per cēsurā ecclesiasticā: ergo ad eius offi
cium et dignitatē pertinet cohercere per censurā ec=
clesiasticā: ergo ex officio suo et dignitate habet pote
statem excōmunicādi: nō ergo solū per demādationē
Et ad hoc dicimus ꝙ ordinē habet ecclesia in mēbris
Solutio. suis ad decorem suū: quia sine ordine nichil pulcrum
est: sicut in psalmo dicitur. Rex virtutū dilecti dilecti
Exponit illud psal. et spēi domꝰ diuidere spolia: xp̄s enī diuisit spolia. i.
ordinauit illos quibus spoliauit diabolū ad specieʒ
siue decorē ecclesie. vn̄ q̄dā sūt archiepiscopi/q̄dā epi
scopi/quidā archidiaconi: et sic de alijs. Et ad episco
pū cū sit sup offīn eccl'ie ītēdēs ꝑtinet dedicatio eccle
siarū/ꝯsecratio virginū/et predicatio. cū enī sit spon=
sus ecclesie debet habere semen spirituale vt generet
filios spirituales deo. propter hoc enī domos quie=
tas extra tumultum ciuitatis habet: vt ibi vacet ꝯtē
plationi et hauriat in ocio ꝯtemplationis: quod effū
dat postea in opere predicationis. vnde in canticis.
Adiuro vos filie ierusalem per capras ceruosq; cāpo In cāticis.
rū ne suscitetis neq; euigilare faciatis dilectā: donec
ipa velit. o fideles aīe adiuro vos si vultis esse simi=
les sanctis qui sunt sicut capre et cerui camporum ne
suscitetis ab ocio contēplationis: dilectam. i. ecclesiā
in prelatis donec ipsa velit. episcopus ergo debet va
care ꝯtemplationi ⁊ predicationi. vnde dicimꝰ ꝙ alij
committēda sunt iurgia: scʒ archidiacono. vnde dici
mus ꝙ de officio ⁊ dignitate archidiaconi est iurisdi=
tio contenciosa et cohertio per censurā ecclesiasticaʒ
vnde de officio suo habet potestatem excommunicā ad q̄stionē.
di et absoluendi: non tamen habet claues: quia non
habet alios vsus clauium qui principales sunt. prin=
cipalis enī vsus clauium est remissio pctōrum. sicut
dicit: Quoꝝ remiseritis pctā remittuntur eis: hunc
autem vsum non habent archidiaconi: quia non ha=
bent claues.

¶De excōmunicatione.

QUarto capitulo pauca dicenda sunt de excōmu Quarta q̄o
nicatione. Est autem excōmunicatio a cōmuni Diffinitio
one ecclesie separatio: que fit propter ꝯtumatiā vel excōmuni=
aliam manifestam offensam. Cōsistit autem hec sepa cationis.
ratio in mensa/in sacramentis/in salutatione/⁊ oratio
nibus ecclesiarū: quia excōmunicatus separatur a sa=
cramētis ⁊ orōnibꝰ eccl'ie: nec exhibet ei societas ī mē
sa: nec ī salutatiōe: nec ī orōnibꝰ aliqbꝰ nec ī aliqua co
locutiōe nisi sit de correptiōe eiꝰ. Excōmunicationū Duplex ex
alia maior/alia minor. Maiori excōmunicatione sunt cōmunica=
illi excōmunicati qui in ipsa sententia excommunica= tio.
tionis nominatim continentur/ ⁊ de hac non absoluit
nisi ille qui excōmunicauit vel superior. Minori excō=
municatione excommunicati sunt illi qui participant
excommunicatis minori excommunicatiōe/ exceptis
quibusdam personis que excipiuntur in decretis/⁊ de
hac potest absoluere/etiam simplex sacerdos in ꝯfes=
sione. Item excommunicationuʒ quedam iusta: que= alia diuisio
dam iniusta: iusta est que fit animo corripiendi/et pro
pter culpam debitam/ et ordine iuris obseruato: iniu
sta est cum non meruit excommunicari ille qui excom
municatur si iuris ordo non obseruatur: habuit autē
ortum excommunicatio ab apostolo qui fornicatoreʒ
corinthum tradidit sathane vt spiritus saluus esset.
Sed videtur ꝙ ecclesia male faciat cum excommuni Ꝯ dicta arḡ.
cat: quia punit in spiritualibus illum qui peccauit in
tēporalibus: aufert enī ei spiritualia q̄ in īfinituʒ me=
liora sunt ꝙ temporalia: ergo magis punit illū ꝙ meruit:
ergo peccat. Item cū excōmunicat videtur facere cō= Secūdo.
tra deuʒ: qꝛ deus nūꝙ aufert spiritualia/nec potest au
ferre: imo ꝙtū in se est semꝑ dat: dr enī ꝙ dextera dei
semꝑ est apta in q̄ est lōgitudo dieꝝ. i. bona spūalia et
eternā: sʒ sinistra nō semꝑ est apta ī q̄ sunt diuitie et glīa
vt dicit Salomon. Nō enī semꝑ vult dare bona tēpo
ralia: qꝛ semꝑ nō expedit: ⁊ ecclesia aufert spiritualia:
ergo nō ꝯformat volūtatē suā volūtati diuie: ergo peccat
cū nota sit ei volūtas diuīa. Itē excōicatio videt ipli= Tertio.
care ꝯrietatē: qꝛ excōicat eccl'ia vt spūs saluus sit: ergo ex
cōicat vt ille habeat spūalia: ergo aufert spūalia vt ille ha
beat spūalia: sed hoc est ꝯrietas: ergo excōmunicatio ipli
cat cōtrarietatē: ergo nulla est. Itē videt ꝙ excōmunica= Quarto.

tio iniusta q̃tum ad illum qui excommunicatur nulla
sit:quia si non peccauit non nocet ei excõmunicatio:
sicut dicunt omnes.ergo adhuc est de ecclesia meri=
to q̃uis nõ numero:ergo particeps est orationũ ec=
clesie:ergo non est separatus a spiritualibus ecclesie
ergo non est excõmunicatus secundũ veritatẽ: ergo
excõmunicatio iniusta nulla est:ergo non est timẽda
et hoc falsum est:quia sententia pastoris iusta vel in=
Quinto. iusta tenenda ẽ. Item.dicit ieronimus:ꝙ quidã su=
munt de supercilio phariseorum:scʒ soluere non sol
uendos et ligare nõ ligandos.ergo secundũ hoc ex=
Sexto comunicatus iniuste non ẽ ligatus.Item . cum eccle
sia excõmunicat reddit malum pro malo : ergo facit
contra hoc preceptum apostoli.non reddentes malũ
pro malo.similiter facit contra hoc preceptum:bene
dicite persequentes vos/benedicite ⁊ nolite maledi=
cere.ecclia vero excõmunicat cũ maledictione:ergo
Septimo. peccat cũ faciat contra preceptũ apostoli.Item eccle
sia excõmunicando facit contra mansuetudinẽ angeli
cam.legitur enĩ in epistola iude:cũ michael archãge
lus cũ diabolo disputans altercharetur de moysi cor
pore:non ẽ ausus iudiciũ inferre blassemie:sed dixit
imperet tibi dominus:quasi dicat:reprimat dñs ma=
liciã tuã.ergo cũ ecclesia debeat imitari mansuetudi
nem angelicã nõ debet alium excõmunicare : sed dño
Octauo. relinquere vindictã.Itẽ.videtur male dixisse aplus
cũ dixit:lʒ aũt ãgel⁹ de celo euãgelisetvobis preterq̃
euangelisauimus anathema sit.si enim angelus de ce
lo non ausus ẽ angelũ de inferno anathematizare mľ
tominus paulus qui erat de terra debuit anathema=
tizare angelũ de celo.ergo videtur peccare cum dixit
Solutõ ad illud.Solutio.Ad primũ dicim⁹ ꝙ ecclesia nõ magis
primũ. punit illũ quẽ excõmunicat q̃ ille meruit:qꝛ ille me=
ruit penã eternã que in infinitũ maior est q̃ pena ex=
cõmunicationis:nec ẽ verũ ꝙ ecclesia auferat ei spũa=
lia:sed nõ dat ei qꝛ ipse indign⁹ ẽ.Et per hoc pʒ solu=
Ad scdm. tio ad secundo obiectũ.ecclesia ei nõ aufert alicui ex=
cõmunicato spũalia nisi eodẽmõ ꝙ de⁹ aufert.de⁹ aũt
dicit auferre solũmõ:qꝛ non dat:⁊ qꝛ non dat hoc est
ideo qꝛ hõ nõ accipit.deus enĩ paratus ẽ dare:sed hõ
Ad tertiũ. indignũ se reddit.Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ nõ ẽ
contrarietas in excõmunicatione.ad tẽpus ei subtra
hit ecclesia isti spũalia vt ea melius habeat postea.
Ad quartũ Ad quartũ dicim⁹ ꝙ ille q̃ excõicat iniuste separat nõ
a deo et orõnibus ecclesie:sed a spũalib⁹ et subtrahi
tur ei cõmunio mense:⁊ multa alia. vnde q̃tũ ad illa
Ad auctori tenenda ẽ.Et ad auctoritatẽ ieronimi dicim⁹ ꝙ itelli
tatem. gitur de illis qui credebãt de excõmunicatiõe iniusta
nocere excõicato et nõ nocet ei si non meruit excõmu
nicari:imo prodest ei substantia excõmunicatiõis.ex=
Ad quintũ cõicatio enĩ medicina quedã ẽ.Ad quintũ dicimus ꝙ
ecclesia cũ excõicat nõ reddit malũ pro malo imo bo
nũ:qꝛ cã correptionis subtrahit spũalia vt ille redeat
ad cor:qꝛ q̃ parcit virge odit filiũ.⁊ qđ dicit apo.noli
te maledicere:intelligẽdũ ẽ ex odio vel ĩtuitu vindi=
cte : excõicatio enĩ non ẽ faciẽda ex odio vľ ĩtuitu vi
Ad aliud. dicte:sed intuitu correptiõis.Ad illđ qđ obiectũ est
de angelo:dicim⁹ ꝙ cum virtus cõstat imediate quo
ad nos pro loco ⁊ tẽpore debet maledicere ecclesia:
sicut ⁊ deus maledixit ade et eue:⁊ sancti maledice=
bant:nec facit contra mansuetudinẽ angelicã:sʒ pro=
pter mansuetudinẽ angelicã.perfectissimoꝝ enim est
nullo modo maledicere.opera vero iperfectiõis non
Ad aliud. sunt contra opera perfectionis.Ad vltimo obiectuʒ
dicimus ꝙ apostolus non anathematizauit angelum
de celo:sed iste est sensus illius locutiõis:sicut impos
sibile est consequentis scilicet angelum de celo ana=
thematizari:sic impossibile est antecedentis: scilicet
angelum de celo aliud predicare nobis q̃ euãgeliũ.

¶De relaxationibus que fiunt per claues.

¶Aliud capitulum.

DIcto de clauibus:dicendum est de relaxationi
bus que fiunt per claues.Circa istã questioneʒ
primo querendum est vtrũ valeat tantũ relaxatio q̃
tum ecclesia videtur promittere.secundo vtruʒ ꝓsit
equaliter relaxatio diuitibus ⁊ pauperib⁹. tertio de
iusta estimatione:que exigitur vt dicunt magistri ad
hoc vt fiat relaxatio.Primo ergo queritur vtrum ĩ Prima q̃o
veritate tãtum valet relaxatio q̃tum promittit eccle
sia:quod videtur:dicit enim ecclesia sic. Quicũqȝ de Ar̃ ꝙ sic.
derit de suo aliquid ad fabricam istius loci remitti=
tur ei tertia pars penitentie et peccata oblita et hu=
iusmodi.si ergo tantum valet hec relaxatio q̃tum ec
clesia videtur promittere.videtur ꝙ pro tribus obo
lis iste absoluatur a tota penitentia sua:qꝛ dat obo=
lum ad fabricã istius ecclesie:dimittitur ei tertia ps
penitentie.⁊ similiter si det ad fabricã alterius eccle
sie dimittitur alia tertia pars:et ita pro tribus obo=
lis penitus absoluitur. quod est inconueniens. Ad opio aliqꝝ
hoc dicunt quidam ꝙ relaxatio non tantum valet q̃=
tum ecclesia promittit:sed facit vt excitentur fideles
ad dandum et decipit eos ecclesia : sed illa deceptio
pia fraus est ⁊ non est peccatum. Sed contra hoc obi ꝯ hoc ar̃.
citur.Si ecclesia decipit fideles aut dicendo verum
aut dicendo falsum: sʒ nõ dicẽdo verũ:quia null⁹ deci
pit dicendo verum: ꝗ dicendo falsuʒ: ergo generalis
ecclesia dicit falsum ⁊ scienter:ergo mẽtitur: ergo ge
neralis ecclesia peccat:quod absurdũ est dicere.Iteʒ
probatur ꝙ tantum valet relaxatio q̃tum eccelesia ꝓ Secundo.
mittit:qꝛ beatus Gregorius ĩstituit rome hmõi rela=
xationes:et si aliquis est rome per quadragesimaʒ et
sequitur processiones habet de relaxatiõibus plusq̃
quinquaginta annos:ergo si tanta relaxatio habetur
rome:possunt et aliĳ prelati dimittere tertiam parteʒ
penitentie:et ita tantum valet relaxatio q̃tum ꝓmit
tit ecclesia.Item in euãgelio. Caput Johãnis bapti Tertio.
ste traditum est puelle:et dicit glo.i.ecclesie de genti Figura.
bus: ergo ecclesia de gentibus habet caput Johãnis
id ẽ caput gratie:ergo potest deriuari ad subditos re
laxationẽ/⁊ ita valet relaxatio tantum q̃tum ꝓmittit
ecclesia.Item sacerdotes in die veneris dant caritatẽ Quarto
et licentiam comedẽdi bis hĳs qui audierũt missam:
⁊ hoc approbat generalis ecclesia: ergo totum dimit
titur quod promittit illa relaxatio:eadem ratione to
tum dimittiẽ quod promittit relaxatio episcopi . Itẽ Quinto.
in scđa ad cor.secũdo.dicit apostolus. cui aliquid do=
nastis ⁊ ego donaui/ ⁊ ego quod donaui/si quid dona
ui propter vos ĩ persona xp̄i.glo.dicit.i. ac si ipse xp̄s
donasset:et si christus totũ donasset.i.cõdonasset totũ
cõdonatum esset : ergo cum apostoloꝝ loco sint epi=
scopi:si episcopi totum cõdonãt: totum ꝯdonatũ est:
et ita tãtũ valet relaxatio q̃tũ videẽ ꝓmittere eccle=
sia.Ad illđ idẽ facit illa auctoritas:Quodcũqȝ scʒ sol Confirmaẽ
ueris sup terrã.⁊c.si cõcedaẽ ꝙ tm̃ valʒ relaxatio q̃tũ
eccl̃ia ꝓmittit.Cõtra đt auctoritas:ãt hõ punit ãt de⁹ In oppo^m

punit:ergo iste non est absolutus pro tribus obolis
a tota penitentia:immo deus punit ipsuʒ nisi ille pu
Secundo. niat se.constat ei ꝙ non est sufficiẽter punitus.Item
in euangelio precipitur.facite dignos fructus penitẽ
tie vt scʒ qui multum peccauit multũ puniatur . sed
contra euangeliũ:non potest dispensare:ergo nõ po=
test facere quin cuʒ multũ peccauit multũ puniatur
sed si relaxatio tantũ valet q̃tum videtur ecclesia ꝓ
mittere minus puniretur ille aliquando qui magis
meruit puniri:et magis puniretur qui meruit puniri
Solutio. minus.Solutio.ad hoc ꝙ huiusmodi relaxationes
tantum valeant q̃tum promittit ecclesia sex exiguntẽ
Primum est potestas ligandi et soluendi: scʒ vt ab=
soluatur ille qui absoluitur a prelato suo vel ab alio
de precepto prelati:et secundum est necessitas loci et
illius cui fit relaxatio:necessitas loci per se patet: ne=
cessitas cui datur relaxatio quando non potest ieiu=
nare pre debilitate vel propter egritudines iniũctas
penitentias facere.tertium est deuotio fidei vt scilicet
credat ille cui fit relaxatio ecclesiã talẽ potestatẽ ha
bere.quartũ ẽ stat⁹ illi⁹ cui datur:vt scʒ ille cui fit re
laxatio sit in statu contriti.oportet enĩ ꝙ habeat cari
tatem/aliter enim non prodest ei relaxatio.quintum
est discretio vt scʒ discernat apud se pro quãto vellet
exonerari:vel q̃tum vellet dedisse vt absolutus esset
a tanta penitentia.sextum est iusta estimatio vt secun
dũqȝ et dimittitur ipse recõpenset.ista ergo sex intel=
liguntur in relaxationibus quas facit ecclesia:vt pro
sint q̃tum ecclesia promittit:sʒ ecclesia tenet illa dua
Prima cã bus de causis.Prima est quia si determinarẽtur nõ
essent fideles:ita proni ad dãdũ:sicut si predicaretur
laicis ꝙ q̃tum valet vnũ opus meritoriũ ad vitã eter
nam:tantum et mille facta ex tanta caritate non eẽnt
Scđa cã. ita proni ad faciendum bona opera.Secunda ẽ quia
si caritatẽ habet ille cui fit relaxatio cum caritas non
sit sine fide habebit iustam estimationem de oĩb⁹ his
fides enĩ adiuncta caritati iusta estimatrix operꝝ spũa
lium.potest ergo concedi ꝙ si hoc verbũ decipit non
importat deformitatẽ:ecclesia decipit fideles:tamen
Ad primũ non mentitur.Et ad aliud ꝙ queritur an decipiat di
Ad iproba cendo verũ vel falsum.dicimus ꝙ dicendo verũ : sed
tionẽ. non in dicendo verũ:siue quia dicit verũ:sed quia nõ
Ad aliud. determinat illa sex. Ad illud ergo quod obiectum
est de relaxationibus quas instituit gregori⁹.dicim⁹
ꝙ ideo valent q̃tum ecclesia videtur promittere: q̃a
bene considerauit grego.labores qui sunt in eundo
romã:et sequendo processiones.vnde ibi est et discre
Ad secũdũ tio et iusta estimatio . Ad secundo obiectum patet
Ad tertiũ. solutio per predicta.Ad tertio obiectum dicimus ꝙ
sacerdotes debent facere huiusmodi relaxationes cũ
iniungunt opera misericordie:et tũc valet: qꝛ elemo
sina de facili recompensat ieiunium.exercitatio enim
corporis ad modicum valet:pietas autem vtilis ẽ ad
oĩa.vnde in esdra.Comedite pinguia et bibite mul=
sum et mittite partes eis:qui non preparauerũt sibi
Ad quartũ ⁊c.Ad quarto obiectum dicimus ꝙ si christus totuʒ
condonat/totum condonatum est:sed primũ est im=
possibile ꝙ christus totum condonet:quia sic euacua
Ad aliud. retur iusticia dei.Ad illud aũt: quodcũqȝ solueritis
et cetera.dicimus ꝙ intelligendum est iuste:et ꝑ iu=
ꝯ vnũ ar̃. ste intelliguntur illa sex que dicta sunt. sed cõtra hoc
quod dictum est ꝙ ad hoc ꝙ relaxationes valeãt tan=
tum q̃tum promittit ecclesia: exigitur iusta estima=
tio:scilicet ꝙ ipsum datum recompenset penitentiaʒ
iustam.obicitur ꝙ relaxatio non tantum valet ratio
ne dati:sed ratione precum et suffragiorum ecclesie:
que obligat se ad orandum pro illo qui dat aliquid
de suo ad fabricam ecclesie:et ecclesia per preces su=
as meretur et remissionẽ pene.quod probatur: quia
per preces suas meretur ecclesia alicui remissionem
culpe:multo fortius remissionem pene. Item.in euã Secundo.
gelio vbi habetur de sanatione paralitici:dicit glosa
Multum valet apud deuʒ fides propria apud quem
tantum valuit fides aliena: vt hominem interius et
exterius sanaret.ergo per preces ecclesie dimittitur
non solum culpa:sed etiam pena peccati.Forte dicet Euasio.
ꝙ hoc intelligendum est tantum de dimissione culpe:
et non de dimissione pene. Sed ꝯtra hoc sunt multe ꝯ hoc ar̃.
auctoritates:quia in daniele habetur:ꝙ precibus ei⁹
relaxata est captiuitas babilonica. Item in exodo:ꝙ Secundo.
precibus moysi dimissa est pena que debebatur iude
is pro peccato idolatrie.vnde dominus dixit ad moy
sen:dimitte me vt irascatur furor meus contra eos :
et moyses non dimisit. Item.precibus dauid angel⁹ Tertio.
exterminator dimisit populum. Item.precib⁹ eccle= Quarto.
sie ceciderunt cathene de manibus petri. ĩ ecclesia eĩ
oratio fiebat sine intermissione ad deum pro eo. Itẽ Quinto.
precibus sanctorum ceciderũt squame ab oculis pau
li.Item.dicit augustinus ꝙ suffragia ecclesie non tã= Sexto.
tum prosunt vt facilior sit absolutio:sed vt tolerabi=
lior sit damnatio.i.pena.his auctoritatibus euidens
est ꝙ ecclesia meretur alicui per preces suas remissio
nem pene: ergo cum aliquis dat obolum ad fabricaʒ
ecclesie dimittitur ei pena:non solum ratione dati:sʒ
ratione precum ecclesie:que obligat se ad orandum
pro eo.sic ergo ratione vnius misse cuius particeps ẽ
iste dimittitur ei aliquid de pena ⁊ ratione alteri⁹ mis
se:similiter aliquid dimittitur ei de pena: ergo cum ĩ
eadeʒ die misse vel duo milia missarum celebrẽtur in
illa diocesi:quaruʒ particeps est iste per obligationẽ
ecclesie ĩ vna die dimittitur ei tota penitẽtia sua: etiã
in donatione oboli:ergo non oportet in relaxationi=
bus ꝙ quidam recõpensat penitẽtiam iiunctam:ergo
non exigiẽ iusta estimatio. Si ergo dicitur: ergo eua In oppo^m
cuabitur hec auctoritas: facite dignos fructus peni=
tentie: et similiter: aut homo punit/ aut deus punit.
Solutio. bene concedimus ꝙ ecclesia non solum me Solutio.
retur remissionem culpe alicui : sed etiam remissio=
nem pene / et relaxationes valent non solum ratione
dati:sed ratione precum/ ⁊ potest esse ꝙ alicui ĩ datio
ne oboli gratia dandi et gratia precĳ dimittatur ter=
tia pars penitentie: tamen adhuc stat iusta estimatio/
et adhuc tenetur facere dignos fructus penitẽtie:pro
pter tria. Primum est propter incertitudineʒ:nescit Primũ
enim sibi dimissam penam illam esse: nescit enim quã
tum prosint illi suffragia ecclesie. Scdm ꝑpter omis= Secundũ.
sionem vitandã:quia nisi faceret penitẽtiam quam te
neẽ facere/omitteret/et ita peccaret mortaliter. Ter= Tertiũ.
tium est propter maiorem et certiorem et meliorem
satisfactionem:quia magis prodest ei penitentia pro=
pria q̃ aliena:et non valet hec argumẽtatio Tota illa
pena dimissa est ei:ergo non exigitur iusta estimatio:
quia non dicimus ꝙ exigatur q̃tum ad peccati remis
sionem : sed q̃tum ad tentionem et certitudinem.

¶De equali conditione pauperis et diuitis.
¶Secũda questio.

Secundo capitulo queritur vtrũ equalis sit conditiõis pauper et diues in huiusmodi relaxationibus. *Ar q sic.* videtur quibusdã q sic: quia in spiritualib' non debet pauper esse peioris conditionis q̃ diues. *Secundo.* Item. voluntas pro facto reputatur q̃tum ad meritũ vite eterne et remissionẽ pene eterne. eadẽ ratiõe q̃tũ ad relaxationẽ pene temporalis. Item dicit au-*Tertio.* gustinus super illũ locũ In conuertẽdo: super versũ illũ: Qui seminant in lacrimis et cetera. zacheus dãs dimidiũ bonorũ suorũ. vidua dans duo minuta. ⁊ alius dans calicẽ aque frigide. pauper quidam nõ hñs nisi bonã voluntatem. oẽs isti equales sũt in meritis. ergo equalis est conditionis pauper cum diuite in di-*Quarto.* missione pene. Item. velle seruire deo: seruire ẽ deo et velle mereri: mereri est. cũ illud velle est ex caritate. ergo velle satisfacere/satisfacere est. ergo cũ pauper et diues equaliter velint satisfacere: equaliter sa-*In oppo^m* tisfaciunt. licet non equaliter dent. Sed cõtra. dictũ est nabuch. Redime peccata tua elemosinis: nõ volũ-*Secundo.* tate dandi elemosinis. Item. in prouer. redẽptio aĩe *Tertio.* viri proprie diuitie. Itẽ. satisfactio omnis cũ sit resolutoria pe. penalis est: quia culpa non resoluitur nisi per pe. sed voluntas satisfaciendi non est penalis: er-*Solutio.* go non est satisfactoria. Qđ concedim': et dicim' q non sunt equalis conditionis ĩ huiusmodi relaxationibus: pauper et diues: quia diuitie sũt beneficia dei presentia eorũ sunt consolatoria etiam sanctis. vñ in canticis. Leua et' sub capite meo. vnde et absẽtia penalis ẽ ⁊ propter hoc alienatio pecunie satisfactoria est. vnde bene dicitur. redime pctã tua elemosinis: ⁊ redemptio aĩe viri proprie diuitie. Cõcedimus ergo q̃tum ad relaxationẽ pene: peioris conditiõis ẽ pauper q̃ diues. sed simpliciter nõ est peioris ĩmo simpliciter est melioris. licet eĩ diues melioris sit conditionis q̃ pauper in relaxationibus q̃ fiũt per dationẽ elemosinarum: tñ pauper est melioris q̃tum ad relaxationẽ que fit in contritione. citius enĩ et efficati' cõteritur pauper q̃ diues: aliĳs paribus et per contritionem efficaci' dimittitur pe. pctĩ q̃ per elemosinaruz *Ad ratiõez* largitionẽ. Et ad illud quod obicitur voluntas pro pre reputatur: intelligendum est q̃tum ad merituz vite eterne: nõ q̃tũ ad relaxationẽ pene. similiter qđ *Ad augustinũ.* đt aug. sup psalmũ de illis quatuor: intelligẽdum est q̃tũ ad meritũ vite eterne. *Ad aliud.* Ad vltimo obiectũ dicimus q non valet hec argumẽtatio: velle mereri/est mereri: velle seruire deo/ẽ seruire deo: ĝ velle satisfacere/est satisfacere: q2 ad hoc q aliquid sit satisfactoriũ/vel sit dei seruitiũ exigitur q sit ex caritate ⁊ etiã q sit penale: et q2 voluntas satisfaciendi non est penalis nec est satisfactoria.

¶De iusta estimatione.

¶Tertia questio.

Tertio capitulo queritur de iusta estimatione ĩ quibusdã casibus: sicut in relaxationib' pctõrum oblitoꝝ: et votoꝝ fractoꝝ et in eis qui sũt cruce signati. fit enim relaxatio aliquando sub hac forma. quicunq̃ dederit de suo ad fabricã talis ecclesie: dimittitur tertia pars penitentie sue: et peccata oblita et vota fracta. si ad eadem redierunt et consimilia. *Ↄ hoc ar.* Sed videtur q hec relaxatio nulla sit: quia ad hoc q huiusmodi relaxationes valeãt exigitur iusta estimatio: et quia nescitur que et quot sunt peccata oblita: ergo nulla est relaxatio huiusmodi. Item. obicitur *Secundo.* de relaxatione que fit cruce signatis propter quam multi faciunt expeditionẽ quã predicatores sic exponunt. Quicunq̃ acceperit crucem ad subsidiũ terre sancte: dimittuntur ei oĩa peccta sua: ita q si stati decedat sũpta cruce statim euolabit. videt q hec relaxatio nulla sit: et q illi peccent qui ita predicãt. dicitur enim in ysa. Consolamini cõsolamini popule me' dicit deus vester: loquimini ad cor ierusalẽ et aduocate eam: quoniã malicia eius dimissa est iniquitas ill' suscepit de maun dñi duplicia: pro omnibus peccatis suis. ibi dicit glosa. *Glosa.* Consolationis causa est remissio pctõrum. remissionis peccatorũ causa est: quia suscepit de manu dñi duplicia. i. penã duplicem: scilicet penã in aĩa et in corpore: nisi de manu domini receperimus duplicia: remissionẽ pctõrum non habemus. sed iste qui assũpta cruce statim decedit/ non accepit de manu domini duplicia: ergo non habet remissionẽ pctõrum: ergo non stati euolat. et ita nulla est illa relaxatio. Item. habetur in euangelio: q prudentes *Tertio.* virgines dicture sunt fatuis: ne forte non sufficiat nobis et vobis. ergo prudẽtes non audẽt dicere q merita sua sufficiant sibi et aliĳs: ergo ecclesia non debet presumere q merita sua sufficiant sibi et aliĳs. idem enim est ecclesia q prudentes virgĩes: sicut dicit apostolus. Despondi vos vni viro virginem castam exhibere xpo. peccat ergo ecclesia presumendo cum facit huiusmodi relaxationes. Item. potest ɔtigere q tota ecclesia vix sibi sufficiat q si vnus est in ecclesia qui *Quarto.* sibi sufficit: sunt centũ qui sibi non sufficiunt: et ita tota ecclesia vix sibi sufficit: vel etiã vix sibi non sufficit: ĝ nec aliĳs sufficit. si ergo plurimi valde pctõres accipiant crucem cum tota ecclesia: vix sibi sufficiet: Non sufficit: ergo ad liberationẽ illoruz cruce signatorum: ĝ si illi statim decedãt nulla parte peregrinatiõis fctã/nõ stati euolãt cũ merita ecclesie illis nõ sufficiant: ergo nulla est illa relaxatio. Sed contra. dicimus: *In oppo^m.* dominus papa habet plenitudinem potestatis: ergo potest facere tantam relaxationez. Item necessitas *Secundo.* facit licituz qđ alias non esset licitum: ergo eadez ratione/necessitas facit sufficiẽs quod alias esset ĩsufficiens. sed nulla maior necessitas q̃ subsidiũ terre sancte: ergo subsidiũ terre sancte facit q mĩa ecclesie sufficiat cruce signatis/que alias esset ĩsufficiẽs: ergo valet relaxatio quam promittit ecclesia. Item licet merita *Tertio.* Abraham ysaac ⁊ Jacob nõ eis suffecerunt ad tã tam gloriam quãtam habent: q2 deus remunerat supra cõdignum: tamẽ nobis sufficiunt. vnde Moyses post peccatuz ydolatrie orauit sic dominũ: Quiescat ira tua ⁊ esto placabilis super nequicia populi tui: recordare Abrahã ysaac ⁊ iacob ⁊ israel. ⁊c. ergo licet merita ecclesie vix sibi sufficiant: tamen sufficiunt cruce signatis. Solutio. *Solutio. Ad primũ* Ad primum dicim' q ĩ veritate multa promittunt prelati que non soluũtur. vnde cũ magna discretione ⁊ nõ passim faciẽde sunt hmõi relaxationes. Dicimus ergo q cuz iusta estimatio nõ possit fieri de peccatis oblitis/ et votis fractis/non est necesse q tantum valeat illa relaxatio q̃tum promittit ecclesia. vnde sic est intelligendum. Quicũq̃ dederit de suo aliquid ad fabricam talis ecclesie dimittitur ei tertia pars penitentie iniuncte: ⁊ peccata oblita ⁊ vota fracta/dimittũtur inq̃ vel in parte vel ĩ toto/⁊ hoc magnũ est: sed ecclesia nõ determĩat vt magis exercitet deuotio fideliũ: nõ ẽ bonũ oĩa nota exp̃mere sicut

non est predicãdum laicis q tantum valeat ad vitã eternã dare vnũ denarium q̃tũ construere cenobium cũ ex equali caritate fiant. *Ad aliud.* Ad illud qđ obiectum est de cruce signatis. dicimus q non est necesse q assũpta cruce statiz euolant si decedãt: sed illa relaxatio intelligitur vt frequenter in pluribus. frequenter enĩ illi qui accipiunt crucẽ parati sunt mori pro christo et in hoc proposito augmentatur in eis contritio. et sic per cõtritionẽ dimittitur eis pe. sicut dicitur de magdalena. Dimissa sunt ei peccata multa/quoniã dilexit multũ: et quia dilexit multũ fleuit multũ/ et quia fleuit multũ dimissa sunt ei peccata multa. *Ad aliud.* Ad illud ergo q dñs papa habet plenitudinẽ potestatis: dicim' q habet hanc potestatez vt faciat cruce signatos participes omniũ suffragiorũ ecclesie: sed non habz hanc potestatẽ vt istũ qui est pene debitor faciat euolare sine solutione pene: ĩmo necesse q suscipiat de manu dñi duplicia: et q faciat fructus dignos penitẽtie: sed intelligitur facere penitentiã: si vel ipse vel ecclesia faciat pro eo: sicut dominus papa nõ potest facere quin vsurari' cruce signat' restituat quod habet de vsura ad hoc q peregrinatio sit ei vtilis: sicut enĩ đt iob. nõ indiget deus nostro mendatio: vt pro eo loquamur dolos: sic non indiget nostro auxilio vt pro eo faciamus *Ad aliud.* dolum vel rapinã. Ad secundo obiectũ dicimus q hec argumetatio non valet. Necessitas facit licitũ quod alias non esset licitũ: ergo necessitas facit sufficiens: quod alias non esset sufficiens. necessitas enim *P̃im' casus.* facit de illicito licitum in duobus casibus. Primo de cerimoniali illicito facit licitũ: sicut in dauid qui comedit panes propõnis. et ĩ apostolis qui fricabãt spicas in die sabbati: hmõi enĩ cerimonialia non fuerunt illicita nisi ad tẽpus: scilicet q̃diu durauit figura. vñ *Scđ' casus* necessitas huiusmodi illicitũ potuit facere licitũ. Secundo necessitas illicitũ facit licitum cũ ip̃a necessitas clauditur in precepto: sicut cũ dicitur. non occides/intelligitur sine causa. vnde licitum est occidere in casu necessitatis. sed quia debitor pene soluat pe. vel ipse vel alius pro ipso pure morale est. vnde non est hic p̃mus casus nec secundus: quia non clauditur ibi necessitas. Preterea necessitas non facit de non sufficiẽ-*Ad aliud.* ti sufficiens. Ad tertio obiectũ dicimus q non valet hec argumẽtatio. licet merita abrahã/ysaac/et iacob non sufficerẽt sibi: tamen sufficiũt nobis: ergo q̃uis merita ecclesie vix sibi sufficiant. tamen sufficiũt cruce signatis. et hoc est quia cũ aliquis meretur aliĳ vitaz eternam/meretur et sibi: et ecõuerso. et propter hoc non est simile.

¶De sacramento extreme vnctionis.

¶Aliud capitulum.

Dicto de penitẽtia propter quã fit remissio peccatorum: dicendũ est de sacramento extreme vnctionis: per quã fit cõpletio remissionis peccatorũ Circa hoc sacramentũ primo videndũ quid sit huius sacramenti misteriũ: et quid sit essentia huius sacramenti: et quis effectus. *Materia hui' sacramenti.* Materia huius sacramẽti ẽ oleũ consecratũ ab episcopo: quia dicitur oleũ ad infirmos. Est enĩ multiplex vnctio. vnguntur cathecumini baptisati oleo sancto in pectore: et inter scapulas vnguntur crismate in vertice. quod cõponitur ex balsamo et oleo. et oleũ significat nitorẽ bone cõsciẽtie: balsamuz nitorẽ bone vite: et in hĳs duobus est perfectio christiani: inungitur etiã christian' in fine vite sue oleo quod dicitur ad infirmos vt dimittantur ei peccata que per penitentiã non sunt dimissa. patet ergo q materia huius sacramẽti est oleũ: sicut materia baptismi est aqua: et materia confirmatiõis crisma. De essentia ergo huius sacramenti: queritur *Prima qo* quid sit: et videtur q aliquis caracter sit essentia hui' sacramenti. Est enĩ triplex vnctio. *Triplex vnctio.* Prima in baptismo in signũ regni eius qui baptisatur/que est sacramentum intrantium. Secunda in confirmatione que est sacramentum pugnantiũ. Tertia in extrema vnctione que est sacramentũ excũtiũ. *Figura.* in figura huius triplicis vnctionis fuit inunctus dauid. Primo ĩ domo patris sui in signũ futuri regni. et hec vnctio significat vnctionẽ que fit in baptismo. Secundo inunctus fuit in ebron vt esset rex super tribũ iude tãtũ: ⁊ post hanc vnctionẽ multa bella habuit: et hec vnctio significat que fit in confirmatione post quã pugnamus cõtra diabolũ et carnẽ et mundum. Tertio iterũ vnct' fuit in ebron vt esset rex super vniuersũ hierusalẽ. et post illam vnctionẽ in pace regnauit. et hec vnctio significat illã vnctionẽ que fit ĩ extrema vnctione post quã regnamus in pace in christo: quando sumus vires reges: scilicet quando omnia nostra sunt/sc3 deus q̃ est omnia in oĩbus. Sed constat q in baptismo imprimitur caracter qui est ipsa essentia sacramenti. ⁊ in confirmatione similiter vt multi dicunt: q in extrema vnctione ĩprimitur caracter qui est ipsa essentia huius sacramenti. si enim in vnctione iniciatiua que est in baptismo ĩprimitur caracter: multo forti' ĩ hac vnctiõe que est cõsũmatiua ĩprimit caracter: ⁊ ita essẽtia hui' sacramẽti ẽ caracter. *In oppo^m* Sed cõtra. caracter est inseparabilis/ ita hoc sacramentum nõ debet iterari: et hoc falsum: ergo reliquitur q essentia huius sacramenti non sit caracter: est ergo aliquid aliud. Quid *Ↄ hoc ar.* si exterior vnctio est essentia huius sacramenti. Sed multe sunt ibi vnctiones: ĩungitur enim infirmus in oculis/in manibus/ in ceteris membris quibus peccauit/aut igitur quelibet illaruz essentia est huius sacramenti/aut aliqua illarum tantũ: quia nõ est ratio quare vna magis q̃ alia: s3 quelibet est essentia hui' sacramenti: hoc non potest esse: quia ille particulares vnctiones nũq̃ simul sunt: ergo nulla vnctio que fit vnũ sacramentum constat ex illis. *opĩo aliq̃ꝝ* Propter hoc dicũt quidam q vnctio qualitas que relinquitur in fine vltime particularis vnctionis est essentia huius sacramẽti: s3 *Iterũ ar.* probatur q ipsa vnctio passio est sacramentum: quia vnctio oculoruz est signum sacre rei: quia significat remissionẽ peccati quod contractũ est per oculos. mors enim intrat per fenestram sensuum: ergo est sacramẽtum vel sacramentale: quia non deseruit alicui sacramento: ergo est sacramentum non sacramentale/⁊ ɔ aliud q̃ extrema vnctio: ergo ipsa vnctio passio est essentia huius sacramẽti. *Alia opĩo.* Queritur postea de effectu sacramẽti huius: de quo dicit beatus Jacobus: infirmatur aliquis in nobis ĩducat presbiteros ⁊ orent super eum vngentes eum oleo in nomine domini: et oratio infirmi saluabit ĩfirmum et alleuiabit eum dominus et si in peccatis sit dimittentur ei: ergo secundum hoc sacramentum duplicem habet effectum sc3 alleuiationem corporis et/remissionem peccati: et hoc patet in ipso oleo: est enĩ mitigatiuũ ⁊ sanatiuuz: ⁊ hoc sacramentũ est sacramentũ noue legis: ĝ ĩ digne suscipiẽte

efficit quod figurat:ergo quicunq̃ digne ſuſcipit hoc
ſacramentum et conſequitur ſanitatem corporis et re=
miſſionẽ peccati.⁊ hoc manifeſte falſum. multi enim
Solutio. digne ſuſcipientes moriuntur. Solutio.Dicimus ꝙ
in hoc ſacramento nullus imprimitur caracter duab⁹
Prima cã. de cauſis.Prima eſt quia hoc ſacrametum inſtitutũ
eſt ad completionẽ penitentie.vnde ſicut in ſacramẽ
to penitentie nõ imprimitur caracter:ita nec in hoc.
Secũda cã Secunda eſt:quia nõ eſt niſi duplex caracter: ſcilꝫ ca
racter diſcretionis et excellentie.Caracter diſcretio=
nis datur in baptiſmo quo diſcernuntur fideles ab in
fidelibus.Caracter excellentie datur in ordine mini=
ſtris eccleſie quo excellunt alios in hoc ſacramento
non datur caracter diſcretionis quem cum fideles
omnes habeant:nõ oportet ſuſcipere in hoc ſacramẽ
to:nec ẽ hic caracter excellẽtie:q2 nõ ẽ hic excellentia
aliqua. dicimus ꝰ ꝙ quelibet illarum vnctionũ par=
ticularium eſt ſacramentũ extreme vnctionis:nec eſt
inconueniẽs multa eſſe ſecundum eſſentiam in ſacra
Exemplũ mento/dummodo vnum ſit in ſignificãdo. Sicut in
baptiſmo multa ſunt:ſcilicet aqua et ablutio: paſſio
et caracter/et omnia illa vnum ſũt ſacramentum / q̃a
aliõ exẽplũ vnum ſignificant. Similiter in ſacramẽto euchari=
ſtie multa ſunt:ſcilicet forma panis et forma vini: tñ
ſunt vnum ſacramẽtum ab vnitate ſignificati. ſignãt
enim corpus chriſti miſticum:ſcilicet vnitatem eccle=
ſie.ſiſr ille vnctiones paſſiones que fiunt in extrema
vnctione ſũt vnum ſacramentum:quia ſignificãt vnũ
Ad ratiões ſcilicet remiſſionem pcti.Ad illud quod obiectũ eſt
de effectu huius ſacramenti dicunt quidaꝫ ꝙ alleuia
tio corporis infirmi eſt effect⁹ huius ſacramenti: ſed
nõ res.vnde nõ ſemper efficit hunc effectum:quia nõ
Alr dicitur figurat illum.Vel poteſt dici ꝙ vtrũq̃ eſt res non ta
men ſemper vtrumq̃ conſequitur digne ſuſcipiens:
ſed remiſſionem pcti ſẽper ꝯſequitur:quia ſẽp vtilis
eſt:ſed ſalutem corporalẽ nõ ſemper cõſequitur: q̃a
non ſemper vtilis eſt.ſicut deus ſemper digne petẽti
dat bona ſpiritualia:quia ſemper vtilia ſũt:ſed nõ ſẽ=
per dat bona temporalia : quia nõ ſemper vtilia ſunt
Alia q̃ſtio. Queritur poſtea cum extrema vnctio ſit ſacramẽtũ
confirmatiõis:et ita dignius videatur ꝙ illa ſacramẽ
ta que ſunt ſacramenta iniciationis:quare in ipſa nõ
apponitur balſamũ:ſed tãtum oleum . in baptiſmo
enim ⁊ cõfirmatione apponitur balſamum cum oleo
Solutio. Ad hoc dicimus:quia baptiſmus et confirmatio ſa=
cramẽta ſunt intrantiũ quibus neceſſari⁹ eſt nitor bo
ne conſciẽtie propter ſeipſos qui ſignificantur p ole
um/et odor bone fame propter proximos qui ſignifi
cantur per balſamum.⁊ propter hoc in illis ſacramẽ
tis eſt oleum cum balſamo.ſed extrema vnctio ſacra
mentum eſt exeuntiũ quibus ſufficit nitor bone con=
ſcientie.vñ tãtum oleo conſecrato ab epiſcopo inun
Alia q̃ſtio. guntur ſine balſamo.Queritur poſtea vtrum ordo
ſacerdotũ de neceſſitate ad eſſentiã huius ſacramenti
Ar ꝙ non. exigatur.videtur ꝙ nõ:quia ad ſacerdotes pertinet
baptiſare: tamẽ in articulo neceſſitatis alius poteſt
baptiſare. eadem ratione/licet extrema vnctio ad ſa=
cerdotem pertinet:tamẽ in caſu neceſſitatis alius ꝙ
In oppo^m ſacerdos poteſt hoc ſacramentum dare.Sed contra
inſtitutũ eſt ab apoſtolis ꝙ ſoli ſacerdotes dẽt hoc ſa
Solutio. cramentũ:ergo nullus alius poteſt dare hoc. Qð cõ
cedim⁹:⁊ nõ eſt ſimile de baptiſmo:quia ad ĩfuſionẽ
gratie que datur ĩ baptiſmo:homo nõ operatur nec
cooperatur:ſed ſolus deus. vñ a quocũq̃ datur ver⁹
baptiſmus eſt:ſed extrema vnctio eſt ſacramẽtum in
ſtitutum ad cõſũmationem penitẽtie:vt quod in pe=
nitẽtia dimiſſum nõ eſt:ĩ extrema vnctione dimittaẽ.
vnde ſicut in penitẽtia exigũtur claues q̃tum ad di=
miſſionẽ pene temporalis quas ſolis ſacerdotib⁹ cõ=
tulit dñs ſicut apoſtolis.Sacerdotes ei ex vi clauiũ
aliquid faciũt ad dimiſſionẽ pene temporalis:vt pa
tet ĩ reſuſcitatiõe lazari quem ſolus deus ſuſcitauit:
ſed apoſtoli ſoluerunt illum ab iſtitis quibus ligat⁹
erat:quod ſignificat ꝙ ſolus deus reſuſcitat aĩam a
morte culpe:ſed ſacerdotes aliquid dimittũt ex vi cla
uium de pena temporali.Queritur poſtea vtrũ orõ Alia q̃ſtio.
ſit de eſſentia huius ſacramenti. videtur ꝙ ſic: quia Ar ꝙ ſic.
dicit beatus iacobus.Orẽt ſuper eũ vngẽtes oleo in
noĩe dñi et oratio fidei ſaluabit infirmum et alleuia
bit eum dñs:ſed alleuiatio ĩfirmi tam corporalis ꝙ
ſpiritualis:de effectu huius ſacramẽti eſt.ſed hoc ſa=
cramẽtum habet effectum ſiue efficaciaꝫ ſuã per ora=
tionem.ergo oratio eſt de eſſentia huius ſacramẽti.
Contra.dictum eſt ꝙ ipſa vnctio eſt ipſum ſacramen In oppo^m.
tum:ſed oratio nõ eſt de eſſẽtia vnctiõis: eſt ei aliud
ꝙ vnctio.ergo oratio nõ eſt de eſſẽtia huius ſacramẽ
ti.Ad hoc dicim⁹ ꝙ ſicut de eſſẽtia baptiſmi dicũtur Solutio.
eſſe tria:ſcilicet materia et forma verborũ:et intẽtio
baptiſandi.Similiter de eſſẽtia ſacramẽti euchari=
ſtie dicũtur eſſe tria:ſcilicet ordo ſacerdotalis : et for
ma verborum:⁊ materia:ſcilicet panis et vinum.eo=
demmodo in eſſentia huius ſacramenti dicũtur eſſe
tria ſcꝫ ordo ſacerdotalis:⁊ oratio fidei:et materia :
ſcꝫ oleũ ꝯſecratũ ab epiſcopo: nõ eſt autẽ ipſa oratio
ipſa vnctio/vel pars eius:ſed hoc mõ dicitur eſſe de eſ
ſentia:quia per ipſam habet vnctio ꝙ ſit ſacramẽtũ.ĩ.
ꝙ ſimilitudinem eius gerat quod figurat/⁊ cauſa exi
ſtat:eſt autem oratio talis:Per iſtam ſuauiſſimã vn=
ctionem/⁊ ſuam piiſſimam miſericordiam dimittat ti
bi deus quicq̃d peccaſti per viſum.⁊ ſic de aliis:nõ da
tur autem hoc ſacramẽtum/niſi adultis:quia paruuli
non indigent remiſſione peccatorum: quia in baptiſ=
mo dimiſſum eſt originale ⁊ nullꝫ poſtea actuale ad
diderunt:non datur autem adultis ſanis: quia princi
palis ⁊ proprius effectus huius ſacramẽti ſanatio eſt
corporalis qui non habet locum niſi in ĩfirmo:ſed di=
gniſſimus effectus eſt remiſſio peccatorum.

¶De iteratione ſacramenti.
¶Secunda queſtio principalis.

SEcundo capitulo queritur vtrum hoc ſacramẽ=
tum debeat iterari.Videtur ꝙ non: quia quat= Ar ꝙ non.
tuor ſacramẽta ſunt ĩ quib⁹ ſunt vnctiones/ ſcꝫ baptiſ
mus/cõfirmatio/ordo/extrema vnctio:ſed tria predi=
cta nõ itẽrãtur: ergo extrema vnctio nõ eſt iteranda.
Item dicit Auguſtinus ĩiuriam facit ſacramẽto q̃ ite Secundo.
rat ipſum:ergo ſacramentum extreme vnctionis non
eſt iterandum ne fiat iniuria.Sed ꝯtra.dicit Ambro In oppo^m
ſius ꝙ quandocũq̃ inualeſcit morbus iterãda eſt me
dicina:ſed ſepe ĩualeſcit morbus:q2 ſepe ĩfirmatur:ꝰ
ſepe iteranda eſt extrema vnctio.Quod cõcedimus. Solutio.
et nõ eſt ſimile de baptiſmo ⁊ cõfirmatione ⁊ ordine: Ad primũ
quia in illis eſt caracter:in extrema vnctione nõ eſt ca
racter vt dictũ eſt ſupra.Ad auctoritatem Auguſtini Ad aliud.
dicimus ꝙ nõ fit iniuria ſacramẽto ſi iteratur vbi non
eſt caracter:ſicut iteratur ſacramentum euchariſtie et
iteratur penitentia : ſed ſi iteraretur vbi eſt caracter

iniuriã fieret ei.aut ſi iteraretur quia datum ẽ a ma=
lo miniſtro. auctoritas ergo illa intelligenda eſt de
illis ſacramentis que ſemper permanent . illa enim
nunq̃ ſunt iteranda.maxime vero dixit illam augu.
propter baptiſma.heretici enĩ baptiſatos a catholi=
cis rebaptiſabant quorꝫ neutrũ faciendũ eſt:q2 ſolus
deus infundit gratiã que daẽ in baptiſmo:nec mini=
ſtri operantur/nec miniſtri cooperantur ad effuſionẽ
gratie.vñ nõ ſunt ibi niſi canales.vñ ſicut canales nõ
dant pluuiã:ita nec miniſtri dant gratiã:iniuriã ergo
facit baptiſmo qui iterat ipſũ.videtur enĩ ſentire ba
ptiſmũ meliorem a meliori miniſtro dari:⁊ ita ponit
hoĩes cooperari ad meliorem baptiſmũ:⁊ ita nõ ſo=
lum deum eſſe qui baptiſat ſeu qui gratiã baptiſma
lem infundit.diminuit ergo dignitatem baptiſmi:et
ita iniuriam facit baptiſmo.

¶De ſacramento in quo confertur gratia.

¶Aliud capitulum.

DIcto de ſacramentis in q̃bus conferẽ grã. dicẽ
dum eſt de ſacramento in quo conferẽ grã pre
rogatiua:ſcꝫ de ordine.Et primo videndũ ẽ quid ſit
ordo ⁊ quot ordĩes.Scdo vtrꝫ ordo ſacerdotalis idẽ
ſit in no.⁊ ve.te. Tertio de ordinatis ab hereticis.
Quarto de tpe ⁊ etate ordinandorꝫ.Circa primũ no
Diffinitio ordinis. tandũ ẽ ꝙ ordo ẽ ſacrũ ſignaculũ quo ſpũalis pote=
ſtas cõferẽ alicui ⁊ officiũ.et intelligendũ ẽ ꝙ caracter
ordinis daẽ ſup caracterem baptiſmi:⁊ ſic in baptiſ=
mo ẽ caracter ⁊ ablutio exterior quod ſignificat inte
riorem.ſimiliter ĩ ordine daẽ caracter ⁊ eſt aliq̃d exte
rius qð ẽ ſignũ illi⁹ quod datur interi⁹:ſicut traditio
clauiũ:vel liber/vel aliqua vnctio exterior:ſicut cara
cter in baptiſmo ſignũ ẽ diſcretionis.ſimiliter caracẽ
in ordine ſignũ ẽ excellẽtie.notandum aũt ꝙ quicq̃d
queſitũ ẽ de caractere in tractatu de baptiſmo: poſſꝫ
et hic q̃ri habito quid ſit ordo.Notãdũ ꝙ ſeptẽ ſunt
Septẽ ordines ordines:quorꝫ pm⁹ ẽ hoſtiarius ſeu ianitor q̃ ſcꝫ ĩ ve=
teri teſtamẽto electi fuerũt ad cuſtodiendũ tẽplũ.vñ
dꝫ iſte cuſtodire tẽplũ:⁊ hoſtiũ ipſi aperire debẽt : et
cognoſcere quis dꝫ intrare:⁊ q̃s nõ :in.cuius ſignũ dã
tur ei claues.hoc officio vſus ẽ dñs in ꝓpria perſona
q̃n eiecit ementes ⁊ vendẽtes de tẽplo flagello de fu=
niculis facto. Et ſecũdus ordo ẽ lectoris a legẽdo
dictus.dꝫ enĩ legere lectiões ve.te.et recte pronũcia
re:⁊ ea q̃ prophete dixerũt populis p̃dicare. in ſignũ
hui⁹ traditur ei liber.hoc officiũ exercuit dñs in me=
dio ſeniorꝫ/librũ iſaie aperiens ⁊ legens ibi.Sp̃s dñi
ſup me ⁊c. Terti⁹ ordo ẽ exorciſtarũ/ad quos perti=
net p ĩpoſitionẽ man⁹ liberare obſeſſos a demonib⁹
adiurando eos p dñm vt exeãt ab illis: ſꝫ mõ non fit
ita:q2 pauci vel nulli ſunt obſeſſi:⁊ in ſignũ hui⁹ acci=
piunt de manu epi librũ exorciſmorũ.hoc officio vſus
eſt xp̃s:q̃n multos demoniacos liberauit.Quart⁹ or
do ẽ acoliti q̃ grece dr ceroferarius:a portando cere
os q̃n legitur euãgeliũ in feſtiuis dieb⁹:tunc enĩ duo
cerei feruntur in ſignũ duorꝫ p̃conũ qui p̃cedent ſecũdũ
aduentũ:ſcꝫ helie ⁊ enoch:in non feſtiuis diebus non
ferẽ niſi vnus cereus in ſignũ primi aduent⁹ quo vn⁹
preceſſit ſcꝫ beat⁹ iohannes baptiſta. hoc officiũ do=
minus teſtatur ſe habere quando dixit:Ego ſum lux
mundi.Quintus ordo eſt ſubdiaconi ad quem per=
tinet miniſtrare diacono calicem cum patena:vñ di=
ctus eſt ſubdiaconus.hoc officio vſus eſt domin⁹ q̃n
lintheo ſe precinxit ad lauandum pedes diſcipulorꝫ
Sextus ordo eſt diaconi/qui dicitur leuita:quia ĩ ve
teri teſtamento miniſtrabant leuite et ferebant taber
naculum.ſic diaconus debet miniſtrare ſacerdoti/et
ferre librum predicando. hoc officio vſus eſt domi=
nus quando poſt cenã ſacramentum ſanguinis et car
nis miniſtrauit diſcipulis et quando predicauit. Se
ptimus ordo eſt preſbiteri/ qui interpretatur grece
ſenior:latine pater:propter honorem et dignitatem
quam accipiunt:ad hunc pertinet corpus chriſti con=
ſecrare propter quod finis eſt et ꝯſummatio aliorꝫ
ordinum.hoc officio vſus ẽ dominus quando conſe=
crauit corpus ſuum in cena:et quãdo ſeipſum obtu=
lit in ara crucis.Sed videtur ꝙ plures debeant eſſe ꝯ dicta ar.
ordines ꝙ ſeptem:ſicut corona ſiue prima tonſura /
que eſt ſignaculum dignitatis.Preterea quãdo acci Secundo.
pit coronaꝫ dicit:Dñs pars hereditatis mee ⁊ cetera
quaſi ſeparat ſe in hereditatem dei.Qð videtur eſſe
propter ordinem quem recipit.Itẽ dicit beat⁹ dioni Tertio.
ſius.Humana ierarchia facta eſt ad ſimilitudinem ce
leſtis:ergo ſicut in celeſti debent eſſe nouem ordines
ita in humana.Item.precepit dominus moyſi vt fa= Quarto.
ceret templum ad ſimilitudinem illius quod vidit in
monte quod oſtendit ei dominus.Solutio.Corona Solutio.
ſignum eſt regalis dignitatis : quia ſe debet regere
quicunq̃ deo ſeruire vult quam proprie habent om
nes ordinati.Unde ẽ ſignum materiale ad preparã= Ad primũ
dum et ad ſuſcipiendos ordines : propter quod non
eſt ſacramentũ:ſed ſacramentale:ſicut preſignatio in
baptiſmo:et eſt ſignum ſeparationis in parte domini
quod notatur cũ dr/dñs pars hereditatis mee ⁊c.Ad Ad aliud.
aliõ dicim⁹ ꝙ ſimilitudo celeſtis ierarchie attẽdiẽ ſꝫ
gratias ſecundum quas imitamur deum. vnde cum
ſufficienter imitemur deum per ſeptem dona in hoc
debet attendi ſimilitudo/⁊ ꝓpter hoc dictũ eſt moyſi
ꝙ faceret templũ ad omnem ſimilitudinem illius tẽ=
pli quod oſtenſum fuit ĩ mõte.vnde nõ oportet ꝙ ſint
ix.ordines in hominibus ſicut in angelis:q2 ordo an=
gelorum non diſtinguitur ſecundum id ĩ quo aſſimi=
latur eis:ſed ſecũdũ officia diuerſa. Dictũ eſt ꝙ ſeptẽ
ſunt ordines.Sed videtur ꝙ longe ſunt plures ꝙ ſe= ꝯ dicta ar.
ptem:q2 diaconatus eſt quidam ordo ſcðm ꝙ diaco=
nus ſubeſt ſacerdoti:eadẽ ratione epiſcopatus eſt or=
do ſcðm ꝙ epiſcopus p̃eſt ſacerdoti.Itẽ in baptiſmo Secundo.
et ꝯfirmatione in quibus eſt vnctio de criſmate impri
mitur caracter:ergo pari ratione in cõſecratione epi=
ſcopi cum fiat vnctio de criſmate imprimitur caracter
nõ niſi caracter excellentie:ſed caracter excellentie eſt
ordo:ergo epiſcopatus eſt ordo.Item ordo eſt ſacrũ Tertio.
ſignaculum quo confertur poteſtas ſpiritualis:ſed in
conſecratione epiſcopi eſt ſacrum ſignaculꝫ ſcꝫ ſacra
vnctio ⁊ confertur epiſcopo poteſtas ſpiritualis: hoc
p ſe patet:ergo ibi eſt ordo a diffinitione ordinis.Itẽ Quarto.
in ordinibus angelorum eſt vnus ordo qui dicitur do
minatio:q2 dominatur ĩferioribus ordinibus ⁊ vſum
dominãdi edocet:ſed epiſcopus dominaẽ ĩferioribus
et vſum dominandi edocet: ergo epiſcopatus eſt or=
do et primatus et patriarchatus/⁊ papatus:⁊ ita plu
res ſunt ordines in militanti eccleſia ꝙ in celeſti : non
ergo penitus ordinata eſt militans eccleſia ad exem=
plar triumphantis eccleſie. Item videtur ꝙ decana= Quinto.
tus et archidiaconatus/et huiuſmodi ſunt ordĩes: q2
decani et archidiaconi preſunt et dominantur inferio
ribus perſonis ⁊ vſum dñandi edocent:ꝰ eſt ordo ad

similitudinē illius ordinis qui dicitur dñatio ī celesti
Ad p̄dicta. bus ordinibus. Ad p̄dicta duplex est solutio. Quidā
enim dicūt ꝙ non sunt nisi septem ordīes: quorū sum
mus est ordo sacerdotalis/ꝛ supra ipsum nullꝰ est or=
do. omnes enī aliȷ̄ ordines redeūt ad istum ordinē se=
cundum quem fit cōsecratio corporis ꝛ sanguinis do
mini/quod est corpus excellentissimū. vnde supra or=
dinem sacerdotalem nō est ordo: apud eosdem vocat
Alia opio. presbiteros ad thimo. ꝛ episcopos. Aliorū est opinio
que nobis magis placet ꝙ tot sunt ordīes in ecclesia
militāti quot sunt ī celesti scꝫ septē predicti/ et p̄ter: a
episcopatꝰ ꝛ archidiaconatꝰ: ꝛ licet ordo sacerdotalis
dignissimus sit q̄tū ad dignitatē rei cōsecrate: tñ epi=
scopatus dignior est q̄tū ad qualitatē: episcopus enī
dat potestatē consecrandi corpus ꝛ sanguinē domini.
Ad archiepiscopū autē de proprio officio pertinet cō
secrare episcopos quod maxima est dignitas/ licet in
casu aliquo episcopus consecret episcopuꝫ. Primatꝰ
vero ꝛ patriarchatus. ꝛc. nō sunt ordines nec differūt
nisi cōtractione ꝛ ambitu/ scꝫ secundū maiorem ꝛ mi=
norem potestateꝫ: si quis vero ꝯtradicat eis que dicta
sunt dicēs ꝙ episcopatus/archi. nō est ordo: qꝛ omnis
ordo datur per manus impositionē ꝛ non est alia ma=
nus impositio super archiepiscopū q̄ super episcopū
Dicimus tamen ꝙ ad minus archiepiscopatus est or=
do ad modū ordinis angelici: decanatus vero ꝛ archi
diaconatus nō sunt ordines: non enī ibi est sacrū signa
culum quo confertur potestas spiritualis: sed sunt di
gnitates āminiculātes ad ordines: iuuāt enim episco
pos: similiter thesauraria ꝛ cancellaria/officia quedā
sunt ꝛ nō ordines: quia ibi nō est sacrum signaculum:
sed qꝛ ampliata est res ecclesie: institutus est thesau=
rarius ad cōseruandum res ecclesie sine aliquo sacro
signaculo. Q̄ autē episcopatus et archiepiscopatus
sunt duo ordines preter alios septem vt sint. ix. ordi=
p̄bat opio nes in humana ierarchia sicut in celesti: Probatur p̱
auctoritatem aplī qui dicit ad hebre. sine vlla ꝯdictio
ne ꝙ minor a maiore benedicit q̄diu benedicit: ergo
maior est qui benedicit q̄ qui benedicit: sed archiepi=
scopus de officio suo benedicit et ꝯsecrat episcopum:
ergo maiorem dignitatē habet q̄ episcopus/ꝛ ita ma
iorem ordinē. Item Moyses et Aaron in sacerdoti=
bus eius: ĝ Moyses et Aaron fuerūt sacerdotes: aut
ergo equales/aut alter maior: p̄batur ꝙ moyses ma
ior: qꝛ dixit dñs moysi ī quarto exodi. Tu eris aaron
in hiȷ̄s que ad deū pertinēt: ergo maius fuit sacerdo=
tiū moysi q̄ aaron: ergo maiorem ordinē habuit: hoc
autem est: qꝛ ꝯsecrauit aaron: ergo cum archiepisco=
pus de officio suo consecraret episcopū maioris ordi
ꝯ dicta ar. nis est q̄ episcopus. Sed contra hoc obiicitur ꝙ epi=
scopus consecrat archiepiscopū / ꝛ hostiensis cōsecrat
Solutio. papam: nō tamen est maioris potestatis. Ad hoc dici=
mus sine p̄iudicio melioris sentētie ꝙ aliud est quod
ex dispēsatiua necessitate fit: aliud quod ex dignitate
officiȷ̄: archiepiscopus enim cōsecrat episcopum ex di=
gnitate officiȷ̄ sui/ ꝛ secundum hoc maioris dignitatis
est ꝛ sic intelligitur auctoritas apostoli ꝙ maior est: si
ne vlla contradictione qui ex officiȷ̄ dignitate benedi=
cit aliquem q̄ ille qui benedicitur: quando vero epi=
scopus consecrat archiepiscopum dispensatio neces=
sitatis est: sicut cum ad sacerdotem proprie pertine=
at baptisare: in articulo necessitatis tamē licite alius
potest baptisare q̄ sacerdos. similiter cū dñs papa nō
habeat superiorē vel parem de necessitate inferior cō
secrat eum. vnde si non essent in mundo nisi tñ tres
simplices sacerdotes oporteret ꝙ aliquis illorū con
secraret alium in ep̄m et aliū in archiepiscopum. De De moyse.
moyse dicimus ꝙ nō fuit sacerdos nisi in semiplena si
gnificatiōe sacerdotis: qꝛ sacerdotis est offerre hosti=
as ꝛ ipse non offerebat. sed dictus est sacerdos: quia
consecrauit fratrem suū in sacerdotē. secundū allego
ricam expositionē moyses qui interpretatur sumptꝰ
ex aquis significat scientiā que sumitur ex aquis sa=
cre scripture. et aaron qui interpretatur mons forti=
tudinis significat virtutem que proprie est sacerdo=
tis: quia ex virtute offerimus spirituales hostias deo
scientia vero non est proprie sacerdotis: sed dꝛ sacer=
dotis qꝛ dirigit virtutem. vel moyses significat fidē
et aaron caritatem: facit enī offerre ea spirituales ho
stias deo: qꝛ fides operatur p̱ dilectionē.

¶ Utrum sit idem sacerdotium.
¶ Alia questio.

QUeritur postea vtrū idē sit sacerdotium ve. le. Ar ꝙ sic.
et no. videꝉ ꝙ sic: qꝛ dicit apostolꝰ. Oēs eādem
spiritualem escā manducauerunt quā ꝛ nos: ĝ eādē
spirituale hostiā obtulerunt quā et nos: sed sacerdo
tis est offerre hostias. ĝ idē sacerdotiū spirituale ha
buerunt: ꝛ ita idē sacerdotium veteris legis et noue
Item. eadem est ecclesia qꝛ vna est columba mea: nō Secundo.
eadeꝫ numero: sed eadem expressa similitudine dicit
sicut dicitur vna fides: ergo cum eadem fuerit ecc̄ia
in no. et in ve. lege eedē persone ecclesiastice fuerunt
in ve. et in no. le. ergo idem sacerdotes per expressaꝫ
similitudinē. ergo idem sacerdotium. Contra. dicit In oppoᵐ
apl̄s ad hebreos. Translato sacerdotio necesse ē vt si
at legis translatio. i. legaliū sacrificiorū: promisit enī
dñs per dauid. longe post institutionē leuitici sacer=
dotiȷ̄ aliud sacerdotium dicens: tu es sacerdos ieter=
num secundum ordinem ꝛc. translatum est ĝ sacerdo
tium ve. ꝛ no. le. Q̄d concedimꝰ. vnde si nō esset cri= Solutio.
stianus aliquis sacerdos ve. le. reordinandus esset ad
hoc vt esset sacerdos no. le. Ad primo obiectum dici Ad primū
mus ꝙ eedē spirituales hostie fuerunt in ve. ꝛ in no.
le. q̄tum ad fidem ex qua offerebantur ꝛ q̄tum ad si
gnificationem: qꝛ per hostiā veteris legis significaba
tur verus agnus qui tollit peccata mundi. ꝛ per ho=
stiam noue legis similiter: sed non sunt eedem q̄tuꝫ
ad rei existentiā: quia in sacrificio no. le. est verꝰ agnꝰ
per existentiā: in sacrificio veteris legis non fuit q̄tū
ad significationem. Ad secundo obiectum dicimꝰ ꝙ Ad scd̄m.
eedem fuerunt persone in ve. ꝛ no. le. q̄tum ad simi=
litudinem virtutum: sed non q̄tū ad similitudinem
operum et officiorum: sacerdotiuꝫ aut respicit officia
et propter hoc non est idem sacerdotiū. ꝙ auteꝫ per
omnia differant sacerdotes noue legis et veteris: pꝫ
quia sacerdos ve. le. opera crudelitatis exercent/ vñ
et interficiūt: sed sacerdotes no. le. nō interficiunt.

¶ De ordinatione hereticorum.
¶ Alia questio.

ULtimo queritur vtrū heretici vere ordinēt aut
non: ꝛ vere conficiant. Probatur ꝙ nō: qꝛ di= Ar ꝙ non.
cit innocentiꝰ papa ꝙ nemo potest dare honorē queꝫ
non habet: nec aliquis potest recipere honorē ab illo
qui nō habet: ꝛ loquitur de hereticis cum nō habeāt
honorem ꝙ nō dant honorem. ĝ nō dāt ordines. Itē Secundo.
beatus ciprianus dicit ꝙ sacramenta hereticorꝫ fanta

stica sunt ꝛ inania. sunt enim heretici similes simiȷ̄s: q̄
videntur facere similia ecclesie ꝛ non faciunt: sed sa=
cramenta fantastica nō sunt sacramenta: ergo sacra=
menta hereticorum nō sunt sacramenta. ĝ nec vere or
Tertio. dināt nec vere conficiunt. Itē. dicit beatus ieronimꝰ
ꝙ heretici panē luctuꝫ comedunt et sacramenta sacri
lega ꝛ polluta comedunt: sed sacramēta secrilega nō
sunt sacramenta. ergo heretici nec vere ordināt: nec
Quarto. vere conficiunt. Item dicit aug. ꝙ extra ecclesiā non
est locus veri sacerdotiȷ̄: ergo cum heretici sint extra
In oppoᵐ. ecclesiā nō habent verum sacrificium. Sed cōtra. di=
cit beatus gregorꝰ ꝙ sicut baptisati ab hereticis nō
sunt rebaptisandi: ita ordinati non sunt reordinandi
Secundo. ergo heretici dāt veros ordines. Item augu. dicit ꝙ
heretici habēt vera sacramenta: ꝛ vera sacramēta dāt
sed perniciose habent/ꝛ perniciose dant. ergo vere cō
opio aliq̄ꝫ ficiūt ꝛ vere ordināt. Ad hoc soluūt q̄dā sicut habeꝉ
in sentētiȷ̄s ꝙ distinguēdū ē inter hereticos. sūt enim
q̄dā heretici p̄cisi ab ecc̄ia: q̄dā nō p̄cisi. de p̄cisis dñt
ꝙ dāt verū baptismū: qꝛ baptismꝰ ē sacramentū neces
sitatis: sed non cōfirmant/ neqꝫ cōficiūt/ neqꝫ ordināt
vere: ꝛ sic formā ecc̄ie obseruant. de nō p̄cisis aūt dñt
ꝙ hec oīa faciunt si formā ecclesie obseruant. ꝛ p̱ hāc
distinctionem omnes predictas obiectiones soluunt
ꝯ hoc ar. Sed ꝙ solutio nulla sit: probatur. dicit ei btūs aug.
ꝙ iniuria nō ē faciēda sacramento: iniuriā auteꝫ facit
sacramento: sicut ipse exponit qui dicit ipsum pollui
ex immundicia hominum. Si enim radius solaris
spersus super quelibet immunda non contrahit ta=
men immūdiciam: q̄tomagis sacrameta diuina:
ergo precisio vel non precisio heretici nichil facit ad
sacramentū: ergo non est soluendum per distinctionē
Secundo. illam. Itē dicit Augustinus ꝙ non est reprehendēdū
in hereticis istud ī quo nobiscum ꝯueniunt: sed ī quo
nobis ꝯtrariātur: quod patet per hoc ꝙ cū Johānes
dixisset dño. Magister/ vidimꝰ quēdam in nomie tuo
demonia eiiciēteꝫ qui nō sequitur nos ꝛ prohibuimꝰ
eum: respondens dñs ait: nolite prohibere illum: qui
enim non est aduersus nos/pro nobis est: ĝ non est re
darguendum in hereticis illud in quo nobiscum con
ueniunt: sed istud in quo nobis aduersantur: qꝛ vt di=
cit Augustinus: medicandum est vbi morbus est: nō
curandum est quod sanum est: ergo siue heretici sint
precisi siue nō: dūmodo seruant formam ecclesie: vera
sacramenta dāt: in hoc enim nobiscum ꝯueniunt: pro=
Solutio. pter hoc dicimus aliter soluēduꝫ esse. Dicimus ergo
ꝙ si heretici seruent formam ecclesie siue sint precisi si
ue nō: vera sacramēta dāt: multi enim heretici precisi
fuerunt vt Arriani qui cantabant in sacramētis: si ve
ro non seruāt formam ecclesie nō dant vera sacramē=
Ad aucto= ta. Auctoritas ergo īnocentiȷ̄ ītelligēda est de illis q̄
ritatem. nō seruant formam ecclesie ꝛ ipsi ordinantes ordinati
fuerūt nō ī forma ecclesie. vnde nō habent veros ordi
Alr̄ dicit nes ꝛ sic nō possunt dare. Uel aliter potest itelligi illa
auctoritas: et si formā seruāt ecclesie cum ordināt nō
tñ dāt honorē. i. nō dāt gratiā spūssancti: dādo ordīes
ipsi enim non habent gatiam nec illi qui dant/ nec illi
Ad aliā. qui recipiunt cū sint heretici. Similiter auctoritas ci
priani potest intelligi istis duobus modis: possūt enī
dici sacramenta hereticorū fantastica: quia formā ec=
clesie nō obseruāt. vnde videntur ordinare et non or
dināt/vel fantastica: quia videnꝉ dare gratiā et nō dāt
vnde symee sunt hereticorū etiā sacramēta sacrilega
sunt: vel quia nō seruāt formā ecclesie vel si obseruāt
dant sacrilegia et polluta: quia ipsi heretici sacrilegi
et polluti sunt et ad punitionē suā recipiunt: sicut ie=
ronimꝰ sup malach. dicit ꝙ ille polluit panē. i. corpus
christi qui accedit indignus ad altare: nō quia ille pa
nis sit pollutus: sed quia magis ille polluitur qui ce=
lebrat indigne. Similiter auctoritas augustini duo= Ad aliam.
bus modis potest exponi. primo sic: extra ecclesiā. i.
extra formā ecclesie: nō est locus veri sacrificiȷ̄/ vel ex
tra ecclesiā nō est verū sacrificiū: quia non datur gra=
tia que videtur dari: sed tamē vere conficiūt si formā Figura.
ecclesie seruāt: qd̄ significatū fuit in facto abrahā qui
cognouit agar ex precepto sare. Agar ancilla signi=
ficat quācunqꝫ ecclesiā fantasticā in qua tñ dñs ḡnat
filios spūales si forme ecclesie seruantur.

¶ De etatibus ordinatorum.
¶ Aliud capitulum.

DE etatibus autē dicitur ordinatorū vt habetur
in sentenciȷ̄s ꝙ in subdiacon̄. nō est aliquis ordi
nandus ante xiiȷ̄. ānū. quia propter votū continentie
debet habere annos discretionis: nec in diacon̄. ante
xxv. ānos. nec in sacerdotē ante. xxx. an. qꝛ in tali eta=
te incepit dñs predicare: et ioseph incepit distribuere
frumentū in terra egypti et dauid regnare in israel: ꝛ
ezechiel prophetizare: sed quia illud ab homine insti
tutū est dispensationē recipit et aliter sepissime fit.

¶ De sacramentis cōseruatiuis gratie.
¶ Aliud capitulum.

DIcto de sacramētis collatiuis gr̄e dicēdū est de
sacramētis ꝯseruatis gr̄e: scꝫ de matrimonio p̱
quod cōseruatur gratia: est enī sicut medicina preser
uatiua: quia p̄seruat a lapsu sicut dictū est supra. Cir=
ca matrimoniū primo videndū est quid sit matrimo=
nium: et de institutione matrimoniȷ̄. Secūdo de cau
sis matrimoniȷ̄. Tertio vtrū matrimoniū sit de iure
naturali et si est qualiter sit. Quarto de bonis matri
moniȷ̄. Quinto de impedimēto matrimoniȷ̄. Matri=
moniū enī sic describiꝉ: matrimoniū est legittima con Diffinitio
iunctio maris et femine/ indiuiduā vite consuetudinē matrimoniȷ̄.
retinens: legittima dicitur q̄tū ad personas legittimas
ad cōtrahendū. que autē persone ligittime sūt ad cō=
trahendū inferius patebit: ꝛ quia legittime cōiūguntur
frater et soror: filius et mater: q̄tū ad cohabitationē
propter hoc addit indiuiduā vite consuetudinē reti=
nens. i. retinendā exigens q̄tū in se est: hoc autē dicit
quia matrimoniū nō semper retinet indiuiduā vite cō
suetudinē: sicut in matrimonio infideliū: contumelia
enī creatoris soluit matrimoniū: tale eī matrimoniū
nō est ratū. Itē hic dicit propter matrimoniū spūale: Euasio.
quia ante carnalē copulā licet alterū cōiugū transire
ad religionē et soluitur matrimoniū: sed q̄diu durat
matrimoniū indiuiduā vite retinet cōsuetudinē. vn=
de q̄tū in se est semper retinendū exigit. cū enī matri
moniū sit cōiunctio maris et femine et ibi sunt due di
ctiones que sunt relatio et correlatio: maritus enī di
cit vxoris maritꝰ: et vxor mariti vxor. Queriꝉ an vtra
ꝙ illarū coniunctio p̱ se sit matrimoniū: an ille due si Prima q̄o
mul accepte ita ꝙ neutra sit vtraqꝫ p̱ se: ĝ ibi sūt duo Ar primo
matrimonia: ĝ duo sacramēta: si ille due pit accepte
ita ꝙ neutra: ĝ secundū hoc vir nō est p̱ matrimoniuꝫ
cōiunctus cū femina nec ecōuerso: hoc autē falsū. Ad
hoc dicimus sicut dictū est in sacramento eucharistie: Solutio.
ꝙ duo sūt in subiecto: sed vnū in effectu et significatio

ne:in effectu vnū: quia ille due cōiunctiones efficiunt carnē vnā:in significatione vnū sunt : quia significant vnionē christi et ecclesie : sicut dicit apostolus matrimoniū sacramētū magnū in christo et ecclesia . vnde sicut forma panis et forma vini sūt vnū sacramentum ab vnitate significati et effectus:ita ille due cōiunctiones sunt vnū matrimoniū:et vnū sacramentū ab vnitate

De instiutione matrimonij. significati et effect⁹. Institutū aūt fuit matrimoniū in paradiso: immisit enī de⁹ soporē in adā et tulit vnā de costis eius et edificauit illā costā in mulierē: et in illo sopore interfuit adā celesti curie:ꝛ multa futura ei reuelata sunt:et cū euigilasset dixit spiritu ꝓphetico. hoc nunc os ex ossibus meis ꝛ caro de carne mea : propter hoc relinquet homo patrē et matrē et adherebit vxori sue et erunt duo in carne vna:institutum ergo fuit matrimoniū quasi in duplici paradiso:scꝫ in paradiso terrestri in quo fuit adā et in paradiso celesti in quo raptus fuit adā in illo sopore:institutū autē postea fuit a dño dicēte . Crescite et multiplicamini:essent autē vt dicit augustin⁹: nuptie honorabiles et thorus imaculatus in paradiso nisi fuissent peccata:honorabiles generali honore:quia generantur homīes ad cultū dei:et speciali honore quo adā ꝛ eua sunt principiū totius humani generis: thor⁹ imaculatus esset:quia sine omni prurigine carnis: sine oī

q̄o incidēs. libidine:sine oīm incōueniēti coirent. Sed questio ē

Arꝫ ꝙ sic. vtrū ibi esset delectatio carnis. ꝓbatur ꝙ sic:q2 abraham et alij sancti patres:quādo cognoscebāt vxorez delectabātur vellēt nollent : ergo illa delectatio non erat volūtaria:ergo erat naturalis : sed eadē natura fuit ante peccatū que nūc est:ergo et ante peccatū essꝫ

Secundo. in illo opere delectatio. Preterea ibi esset cōiunctio cōuenientis cū cōuenienti : ergo delectatio sicut dele-

In oppo^m ctatur visus in vidēdo viride. Sed si ibi esset delectatio sicut modo est:ergo libido ꝛ ita peccatū:quod est

Solutio. incōueniēs. Et ad hoc dicimus ꝙ ibi esset delectatio. Sed sciēdum est ꝙ duplex est vis cōcupiscibilis in homine:est cōcupiscibilis humana : et est cōcupiscibilis brutalis:q̄ non cōcupiscit nisi sensibilia: et ꝯcupiscibilis hūana q̄ cōcupiscit oīa tam sensibilia: q̄ intelligibilia tam bona q̄ mala:huiusmodi cōcupiscentiā rationalē habēt angeli:secundū cōcupiscibilē brutalem non est virtus nec viciū : et secundū illā delectaretur adam ante peccatū in opere cōiugali:habebat enī corpus animale indigens alimonia ciborum. vnde et delectationē hꝫ ꝭm sensū et non peccaret:sed non sequitur ibi est delectatio:ergo libido:libido enī est mot⁹ ad delectationem illicitam.

De causis matrimonij.

Secundum capitulum.

SEcundo capitulo dicitur de causis matrimonij quarū quedā sūt finales: quedā materiales: q̄dā formales:quedā efficiētes:finaliū quedā sūt necessarie:quedā accidētales: necessarie sunt ꝓlis procreatio et fornicatiōis vitatio:secūdū prolis procreationē dicit matrimoniū institutū ad officiū secūdū fornicatiōis euitationē dicit īstitutū ad remediū:ꝛ ante statū culpe institutū est tantū ad officium:in statu culpe ad officiū et remediū . cause finales vtiles sunt caritatis dilatio: viciorū recōsiliatio:bellorū sedatio:regnorū pacificatio:ꝛ huiusmodi cause materiales sūt legittime persone: in solis enī legittimis habet esse matrimoniū:legittime vero persone sunt que nullo modo prohibent ꝯtrahere:formales cause sūt solēnitas que exhibetur in matrimonio: sicut ꝙ fit in facie ecclesie: et ꝙ benedicātur spōsus et spōsa:hoc enī faciūt ad decorē matrimonij. Efficiēs aūt cā matrimonij est ꝯsensus per verba de p̄senti exp̄ssus vel equipollens sicut per signa:quia inter absentes potest esse matrimonium:si de consensu qui est causa efficiens matrimonij.

Multipliciter obijcit:ꝛ de illo ꝯsensu p̄mo q̄ est mortale pctm̄: *ꝯ dicta.* aliq̄s enī ꝯhit cū aliq̄ vt fiat diues: ꝓpt hoc solū vl vt expleat libidinē suā:ꝛ ita ex cupiditate ꝛ ex libidine est ille ꝯsensus matrimonialis: sꝫ si arbor mala ꝛ fruct⁹ malus: ergo cū cupiditas vel libido sit peccatum mortale/cōsensus ille est peccatuꝫ mortale:sed consensus ille est proprie causa efficiēs matrimonij:q̄ malum est causa boni ꝓprie cū omne matrimoniū sit bonum:hoc autez est contra beatum Dionisium qui dicit ꝙ malum nō est factiuum bonoruꝫ. Item contra *Secundo.* illos qui dicūt ꝙ mala actio nō est a deo:ille cōsensus est causa ꝓprie boni scꝫ matrimonij: ergo proprie est bonus:quia mala arbor non potest bonos fructus facere. Item si iste ꝯsensus nullo modo est bon⁹: ergo *Tertio.* nullo modo deus est causa illius efficiēs:ergo iste cōsensus ꝓprie nō est causa efficiens huius matrimonij/ nec finalis/nec materialis/nec formalis:hoc certuꝫ est ergo nullo modo causa est huius matrimonij. Cōtra *In oppo^m* hoc matrimoniū est ratū ꝛ bonum: ergo deus est causa illius. Ad hoc dicimus ꝙ iste ꝯsensus licet sit peccatum mortale: *Solutio.* tamē ꝓprie est causa efficiens matrimonij non inq̄tum malus:sed inq̄tum bonus/ꝛ inq̄tum adeo est:dicimus enim ꝙ omnis actio inq̄tū actio bona est ꝛ est a deo. *Ad rōnem* Et quod beat⁹ Dionisius dicit sic intelligēdum est:malū nō est factiuum boni īq̄tum malum: sed per bonum quod habet in se annexum est factiuum boni:sicut patet in cupiditate q̄ mala est multa tamen habet annexa:sicut negociationem ꝛ similia que valde necessaria sunt hominibus : qui autem dicunt ꝙ mala actio est ab homine vel a diabolo difficile est eis respondere.

De consensu cause efficientis matrimonij.

Alia questio.

QUeritur postea quis consensus sit causa efficiēs matrimonij/aut ꝯsensus ad cohabitandum perpetuo/aut ꝯsensus ī carnalem copulā. Si cōsensus ad cohabitādum: ergo matrimoniū potest esse inter ma *Arꝫ primo.* trem et filium: possunt enī ꝯsentire ad cohabitādum perpetuo: si ꝯsensus in carnalem copulam: ergo non fuit matrimonium īter beatam virginem et Joseph: quia beata virgo nō ꝯsensit in carnalem copulam . vñ in euāgelio. Quomodo fiet istud/quoniam viruꝫ nō cognosco.i.me cognosciturā ꝓpono: emiserat ergo votum virginitatis/ꝛ ita nō ꝯsensit ī carnalem copulā sed dicitur ꝙ votum illud reuocatum fuit per matrimoniuꝫ. Cōtra. virginitas potest cū matrimonio ma- *In oppo^m* nere:māsit enim ī beata virgine:ergo non fuit necesse reuocari votum virginitatis per matrimonium. Itē *Secundo.* probatur ꝙ beata virgo ꝯsensit ī carnalem copulam: quia dicit beatus Augustinus ꝙ beata virgo cōmittens virginitatem suam deo:ꝯsensit ī carnalem copulam/nō illam appetendo:sed diuine dispositioni obediēdo:ergo ex obediētia diuine dispositionis ꝯsensit in car. copu. Sed secūdum hoc videtur ꝙ nō sit ple- *ꝯ hoc af.* nissime virgo/siue virgo virginū:plenius est ergo virgo illa que integra est corpore/ꝛ itegra mēte/que nullo modo cōsentit ī corruptionem carnis q̄ illa que est virgo corpore ꝛ ꝯsentit ī carnalem copulā: q̄tum enī in se est corrupta est iā ꝛ de tali dubiū est an ei debeat aureola: ergo cum beata virgo cōsenserit ī carnalem copulam nō fuit plenissime virgo:quod nephas est di-

Secundo. cere. Item dicit Hieronymus ꝙ vouētibus virginitatem nō solum nubere: sed etiam velle nubere damnabile est:ergo peccauit mortaliter beata virgo ī hoc ꝙ voluit nubere/cum prius vouisset virgitatem/ et hoc

Solutio. incōueniēs. Solutio. Ad primum dicimus ꝙ nec cō-

Ad primū sensus ad cohabitādum:nec cōsensus in carnalē copulam:est causa efficiens matrimonij: sed cōsensus in cōiugalē copulā:et cōiugalis copula multa cōprehēdit scꝫ cohabitationē et carnalē copulā : et mutuū obsequiū:et mutuā potestatē corporis:quia vir nō habet potestatē sui corporis:sed mulier:nec econuerso. Ad

Ad aliud. illud quod obiectū est de beata virgine : dicūt quidā ꝙ cōsentit in carnalē copulā sub cōditione:scꝫ si deus

ꝯ hoc af. vellet:sed hoc nichil videtur esse:quia istud nō querebatur ab ea. vnde non erat necesse ꝙ in hoc cōsentiret

Alr dicit nec absolute nec sub cōditione. Alij dicūt ꝙ consensit

ꝯ hoc af. in carnalē copulā.i.cōiugalē: sed expositio valde ex-

Alr dicit tranea est. Et propter hoc dicimus ꝙ ꝯsensit in carnalem copulā que generaliter cōprehēdit illa q̄tuor q̄ dicta sunt:et q̄d dicit augustinus ꝙ cōsensit in carnalem copulā verū est in vniuersali:sicut enī scire in vniuersali et ita cōsentire in vniuersali: cōcedimus tamē quoniā prompta fuit obedire deo si precepisset coitū cōiugalē:in hoc enī nō fiebat aliq̄d preiudiciū virgini

Ad aliud. tati sue vel dignitati virginitatis sue:vl voto. Illud autē quod dicit beatus ieronimus intelligendum est de illis qui post votū virginitatis cōsenserūt absolute in carnalem copulā et volunt fieri matres . vñ nō habet locū in beata virgine. Sciēdū autē ꝙ beata virgo ex inspiratione spiritus sancti votū vouit virginitatis ad quā sequitur sterilitas : quia sine inspiratiōe diuina nō subijceret se maledicto legis : in lege enī sterilis erat maledicta maledictione pene: scꝫ opprobrij.

Iterū af. Obijcit iterū de hoc quod dictū est ꝙ cōsensus exp̄ssus per verba de p̄senti est causa efficiēs matrimonij dicit enī alexander in quadā decretali:ꝙ ante carnalē copulā/licet alteri cōiugū ad religionē transire. ponatur ergo ꝙ alter intret claustrū. videt ꝙ peccet mortaliter:quia cōsensit per verba de p̄sēti in istā:ergo matrimoniū est inter illos:sed dixit dñs in euāgelio. quod deus cōiūxit homo nō separet : sed iste separat quod deus cōiunxit:ergo peccat mortaliter:vel si tenet matrimoniū:ergo potest exire de claustro ꝛ redi-

Secundo. re ad cōiugē. Itē videtur ꝙ alexāder papa peccauit: mutauit eī preceptū dñi vel coartauit q̄d nō licet ei facere:quia nō potest mutare precepta legis et euangelij:nō enī est docens sicut potestatē habens:sol⁹ ei de⁹ est docens sicut potestatē habens: ergo peccauit con

Tertio. stituēdo illam decretalē. Itē matrimoniū significat cōiunctionē christi et ecclesie: sed ꝯiūctio christi et ecclesie est inseparabilis: q2 dicit dñs:vobiscū sum vsq̄ ad cōsummationē seculi:ergo matrimoniū est indissolubile:ergo nō dissoluitur matrimoniū si iste intret

Quarto. religionē. Itē post carnalē copulā nō licet intrare religionē: ꝛ hoc propter vinculū matrimonij:sed idē est matrimonium ante carnalē copulā et post:ergo ante carnalem copulā nō licet alteri coniugū intrare reli-

Solutio. gionē. Solutio ad hoc dicimus ꝙ matrimoniū significat simpliciter cōiunctionē christi ꝛ ecclesie:inq̄tū vero matrimoniū est sp̄uale aū carnalē copulā significat coniūctionē christi ad fidelē animā:inq̄tū vero cōsummatū est per carnalē copulā significat vnionē filij dei ad humanam naturā: hec autem est indissolubilis:q2 dicit auctoritas: Anathema sit qui dixerit deū deposuisse hominem quem assumpsit ꝛ propter hoc matrimoniū cōsummatum per carnalē copulā īdissolubile est nisi per mortem corporalem:q2 vero cōiunctio x̄pi ad fidelem aīam ē dissolubilis:propter hoc matrimonium quod est tm̄ īciatuꝫ ꝛ spirituale/dissolubile est/ licet autem cōiunctio christi ꝛ ecclesie īdissolubilis sit simpliciter: tamen dissolubilis est q̄tum ad particulares coniūctiones. Item sicut matrimoniū corporale siue cōsummatum per carnalē copulam dissoluitur per mortem corporalem/sic matrimonium spirituale quod est ante carnalem copulā:dissoluitur per mortē spiritualem scꝫ cū alter cōiugum transit ad religionē: tūc enī moritur mūdo/ ꝛ hoc est mors spiritualis: igitur. Ad primo obiectum dicimus ꝙ ille nō peccat in- *Ad primū.* trando claustrum ante carnalem copulaꝫ:nec separat quod deus coniūxit:sed mors spiritualis separat. Ad *Ad secūdū* secundo obiectum dicimus ꝙ Alexāder papa nō mutauit preceptum domini nec coartauit: sed quod ius est declarauit:magis enim tenemur deo q̄ homini: ꝛ hoc habuit a dño:q2 vt dicit Hieronymus:reuocauit beatum Jo. a nuptijs ad frugē melioris vite. Ad ter- *Ad tertiū.* tio obiectum dicimus ꝙ quedā cōiunctio christi ꝛ ecclesie scꝫ que est christi ad fidelē animam dissolubilis est vt dictum est:et sic nō procedit obiectio. Ad quar *Ad quartū* tum dicimus ꝙ licet idem sit matrimoniū ante carnalē copulaꝫ ꝛ post:tamen ante est tantum iniciatum et spirituale: ꝛ post cōsummatū ꝛ est corporale ꝛ ꝓpter hoc nō dissoluitur/nisi per mortem corporalem. Iteꝫ cum aliquis consentit in aliqua/ ꝛ econuerso:et cōsensus ille exprimitur per v̄ba de futuro hoc modo:ego accipiam te ī meam/ꝛ ego accipiā te in meū:si postea sequat carnalis copula iudicat ecclesia post carnalem copulam esse matrimonium verum īter eos. Sed vi *ꝯ hoc af.* detur ꝙ nō sit ibi verum:quia nō est ibi consensus per verba de presenti expressus qui solus proprie est causa matrimonij:ergo ibi nō est matrimoniū. Item hu *Secundo.* iusmodi carnalis coniunctio sepius fit causa libidinis explende:ita ꝙ nullus cōsensus matrimonialis ibi est ergo ibi nō est matrimoniū:et ecclesia iudicat ibi esse matrimoniū: ergo decipitur: ergo errat:ꝛ hoc est inconueniēs. Et ad hoc dicimus ꝙ cum vir et mulier cō *Solutio.* trahunt sponsalia dicendo:accipiam te in meā ꝛ bona intētione hoc dicunt eorum est determinare ī futuro in quo primum est matrimoniū ꝛ carnalis coitus sequens intelligitur esse de termino illius futuri . vnde ibi est per equipollentiam et consensus expressus per verba de presenti : factum enim est p̄sens quod prius futurum fuit. Ad secunduꝫ dicimus ꝙ licet īter tales *Ad aliud.* non sit matrimoniū:ecclesia tamē iudicat ibi esse matrimonium:supponit enim ꝙ bona intentione contraxerūt sponsalia: non enim potest iudicare de occultis nec errat ecclesia: imo bene scit ꝙ est ibi matrimoniū forte non:sed cōpellit eos esse simul ne dispēsetur matrimoniuꝫ:sicut inter illos iudicat esse matrimonium qui dicunt:accipio te in meaꝫ:accipio te ī meuꝫ:tamē forte non est ibi matrimoniū: quia nō consentiūt mentaliter: sed tamen proferunt verba.

Utrū matrimoniū sit de iure naturali.

Alia questio.

Tertio capitulo queritur vtrum matrimoniũ sit de iure naturali. Circa quod capitulũ primo q̄rendum est vtrũ antiqui patres qui habuerũt simul plures vxores peccauerĩt. Secũdo qualiter matrimoniũ sit de iure naturali. Tertio qualiter simplex fornicatio sit peccatũ mortale. *Ar primo.* Circa primũ sic obijcitur. Dicit augustinus sup gen. obijciũtur iacob quatuor vxores: quia quãdo mos erat peccatũ nõ erat: ergo secũdum hoc ante morẽ peccatuz erat: ergo erat cõtra aliquod preceptum: sed tunc nõ fuit aliqua lex nisi naturalis: ergo plures habere erat cõtra ius naturale: sed mos siue cõsuetudo nõ potest esse ius naturale: ergo quando mos etiã erat peccatum erat habere plures. *Secundo.* Itez dicit Augustinus q̃ habere plures non erat contra preceptuz: ergo nõ erat cõtra legez aliquam: ergo nõ erat peccatũ nec ante morẽ nec post. *Tertio.* Itẽ culpatur lamech qui primus introduxit bigamiã et nõ culpat̃ nisi pro peccato: ergo pctm̃ fuit habere plures: ergo peccauerũt antiqui patres: quia habuerunt plures. *Quarto.* Itẽ habere plures aut ẽ malũ secũdũ se/ aut nõ: si nõ ergo modo nõ est malũ. et hoc falsũ: si est malũ secũdũ se: ergo semper fuit malũ: ergo sẽper peccatũ: ergo semper peccauerũt antiqui patres: quia habuerũt plures. *Quinto.* Itẽ dicit apostolus q̃ vir nõ habet potestatẽ sui corporis: sed mulier. nec ecõuerso: ergo iacob nõ habuit potestatẽ sui corporis: sed lya: ergo quãdocũq̃ petebat lya debitũ iacob tenebat̃ reddere ei: similiter quandocũq̃ rachel petebat tenebatur ei reddere: ẽ si sil' petissent debitũ: simul vtriq̃ debuit reddere: ergo fuisset perplexus et hoc incõueniẽs: ergo peccatũ fuit ei habere plures. *Confirmat̃* Ad idez facit hec auctoritas apostoli. Nolite fraudari inuicẽ nisi forte ex cõsensu ad tẽpus vt vacetis orationi: et iterũ reuertimini in idipsũ. *Euasio.* Forte dicet ad hoc q̃ ex dispẽsatione dñi licuit ãtiquis patribus habere plures. *Ↄ hoc ar̃.* Sed probatur q̃ nõ: quia dictũ est de rege israel in deutero. Nõ habebit vxores plurimas q̄ alliciẽt animã: ergo pmissũ est secũdũ legẽ habere plures dũmodo nõ alliciãt animã viri: ergo nõ fuit necessaria dispẽsatio dñi ad habendas plures vxores. *Solutio.* Solutio. ad predicta dicimus sine preiudicio melioris sententie: q̃ de iure naturali est vnicã esse vnici: et dñs dispẽsauit secũdũ exigentiã tẽporis: quia tũc erat cũ antiquis patribus qr plures simul habuerũt: dispensauit autẽ quatuor de causis. *Prima cã* Prima est propter multitudinẽ cultus dei: qr in tempore abrahe ysaac & iacob: pauci erãt cultores dei: fere ei tot⁹ mũdus ydolatrie subiacebat. *Secunda.* Secunda est propter moderationẽ et tẽperãtiã: sicut dicit augustinus: quãdo mos erat peccatũ nõ erat vt mos dicat̃ nõ solũ propter cõsuetudinẽ: sed propter moderamẽ et tẽperãtiã: moderate appetebãt antiqui patres coitũ: qr solũ propter procreationẽ prolis ad cultũ dei. *Tertia.* Tertia causa est propter figurã: modo ei christus est sponsus ecclesie fideliũ ex qua proprie generat tanq̃ ex rebeca sponsa sua: sicut abrahã ex libera et ecclesie mercẽnarior̃ exgñat filios tãq̃ ex ãcilla: sicut abrahã ex agar. vnde apostolus siue per occasionẽ siue pueritatẽ annũciet̃ christ⁹: et in hoc gaudeo: sed et gaudeo quia sepe per mercẽnariũ generãtur filij spũales deo et in figura huius habuit abrahã simul plures: saraz que significat ecclesiã fideliũ virorũ: et agar ancillam que significat ecclesiã mercẽnariorũ. Similiter christus ad similitudinẽ iacob spõsus est ecclesie quadruplicis: scz ecclesie virorũ cõtemplatiuorũ: & ecclesie virorũ actiuorũ: et est sponsus mercẽnariorũ cõtemplatiuor̃/et est sponsus ecclesie mercẽnarioruz actiuorũ. et sicut enim bini sunt contemplatiui: sic bini & mercẽnarij cõtẽplatiui. vnde in euãgelio: duo erunt in lecto vno: vnus assumetur/alter relinquetur: et est sponsus ecclesie mercẽnarior̃ actiuoruz: ad hoc figurandũ habuit Jacob quattuor vxores/duas liberas/& duas ancillas. *Figura.* Due libere significant duas ecclesias virorũ actiuorum et virorũ contẽplatiuoruz: due ancille significant duas ecclesias mercẽnarioruz actiuorũ & mercẽnarioruz contemplatiuorũ: quia vero christus spõsus multarũ ecclesiaruz particularium: in figura huius habuit Dauid plures vxores/et Salomon similiter. vnde in canticis. lx. sunt regine: & lxxx. cõcubine & adolescentularuz nõ est numerus. *Quarta cã* Quarta causa est instructio hominuz: naturalis enĩ ratio dictat viro q̃ sicut vir nõ vult q̃ mulier diuidat carnez suã cuz alio viro: ita ipse nõ debet diuidere carnez suaz cum alia nisi de auctoritate dei cui debet magis obedire vir q̃ mulieri: per hoc q̃ plures habet instruitur homo q̃ magis debet deo q̃ vxori: istis ergo quattuor de causis dispẽsauit deus cũ antiquis patrib⁹ qui plures vxores habuerunt. vnde non peccauerũt. *Ad primũ* Ad primũ ergo dicimus q̃ cuz dicitur quando mos erat: peccatuz nõ erat non notatur causa ibi: sed tempus in quo peccatũ nõ erat: causa autem propter quaz peccatuz nõ erat fuit dispẽsatio diuina. *Ad secũdũ* Ad secũduz dicimus q̃ habere plures dicitur nõ fuisse contra preceptuz: quia dñs dispẽsauerat & iã tẽperauerat preceptuz illud: q̃ vnica esset vnici. vel dicitur nõ fuisse contra preceptuz: quia nõ fuit contra mentez precepti: quia de intẽtione precepti fuit q̃ sicut mulier nõ debet diuidere carnez suam cuz multis viris: ita nec vir cũ multis mulieribus nisi auctoritate superioris scz dei. vnde quia ex dispensatione dei habuerunt plures nõ fuit hoc contra intentionez precepti. *Ad tertiũ.* Ad tertiuz dicimus q̃ Lamech peccauit: quia non fuit dispensatuz cuz eo: et quia ex libidine introduxit bigamiaz. *Ad quartũ* Ad quarto obiectuz dicimus q̃ habere plures nõ est malum secundum se: sed est malũ ĩ se: sicut occidere. vnde sicut occidere ex causa meritoriuz est: ita habere plures aliquãdo meritoriuz fuit ex causa. *Ad quintũ* Ad quintũ dicimus q̃ quãdo vnus habuit plures nulla illarum habuit plenã potestatez corporis viri. vnde si simul peterent debitũ/ non erat perplexus: potuit enĩ ex causa rationali alteri reddere/& alteri negare. vnde Lya emit a Rachel cõcubitũ cum viro suo per vnã noctẽ pro mandragorijs filij sui. *Ad aliud.* Ad vltimũ dicimus q̃ non fuit simpliciter licitũ secũdum legez habere plures: sed ex dispensatione.

¶Utrum vnicã esse vnius sit de iure naturali.
¶Alia questio.

Secundo capitulo queritur vtrũ vnicã esse vnius sit de iure naturali. probatur q̃ sic: *Ar q̃ sic.* quia ratõ naturalis dictat. Ne facias alij quod tibi nõ vis fieri: sed vir nõ vult q̃ diuidat carnẽ suã cũ multis: ẽ nec ipse debet diuidere carnẽ suam cum multis mulieribus: in hoc enĩ pares sunt vir et mulier: sicut dicit dñs in geñ faciamus ei simile sibi adiutoriũ: & in hoc etiã cõsistit fides que est vnũ de bonis matrimonij: ergo naturalis ratio dictat vnã esse vnius: ergo est de iure naturali. *Secundo.* Itẽ indirecte sic: si non est de iure naturali: ergo est de iure positiuo: ergo anteq̃ esset institutũ ius positiuũ nõ erat peccatũ habere plures: ergo nõ peccauit

lamech habẽdo plures: quare ergo culpat̃. *Ↄ hoc ar̃.* Si dicit̃ q̃ predictũ erat nõ plures: hoc nõ videt̃ ex quo nõdũ erat pctm̃. *Ad idem.* Preterea gẽtibus nõ est predicatũ qui nõ hñt nisi legẽ naturalẽ de q̄bus dt aplŝ. Qui sine lege peccauerit sine lege pibit: cũ illi nõ habeãt nisi legẽ naturalẽ ↄtra quã nõ est habere plures: nec sit eis pdicatum oppositũz: ergo non peccant habendo plures. *Ad idem.* Item quedã animalia sunt que seruãt castitatẽ: quia vnus nõ habet nisi vnã: sicut turtur. Quedã sunt que magis sunt luxuriosa: et illa que seruãt hmõi castitatẽ/similiora sunt homini qui castitatem tenetur seruare: ergo si illa animalia naturaliter seruant castitatez/ multo fortius homo tenetur seruare castitatez hmõi: igitur est de iure naturali vnã esse vnius. *Ad idem.* Itẽ propter quid nõ est de iure naturali: si ppter hoc q̃ aliquãdo fuit aliter & sine peccato: eadem ratione non occidere non est de iure naturali: quia aliquãdo occiditur sine peccato. *Ad idem.* Item vox omniũ est vox nature: sed omnes dicunt bonum/vnicam esse vnius: ergo vnicã esse vnius est vox nature: ergo est de iure naturali: ẽ semper fuit peccatũ habere plures: qr cõtra ius naturale nemo potest dispẽsare: ergo nec etiã dñs: quia potest facere cõtra se. *In oppoᵐ* Sed aliquãdo licitũ fuit et etiã meritoriũ habere plures: ergo vnicã vnius esse nõ est de iure naturali. *Ad idẽ.* Itẽ ponatur q̃ nõ sint nisi duo viri et infinite mulieres: cõstat q̃ viris dictabit ratio humanũ genus multiplicare q̃tũ possunt: sicut patet in filiab⁹ loth: ergo dictabit eis ratio q̃ quilibet habeat plures vxores: ergo nõ est contra ius naturale. *Solutio.* Solutio ius naturale quoddã est speciale: quoddã vniuersalius: quoddã vniuersalissimũ: istud ẽ vniuersalissimũ quod est in oĩbus rebus: scz in cõcordia omniũ reruz et de tali iusticia naturali agit plato ĩ thimotheo vnũ elemẽtũ nõ potest esse sine alio. vnde vt dicit augustinus iudiciũ diuine largitatis est q̃ quelibet creatura cõpellitur dare seipsã: ius naturale vniuersali⁹ est qd̃ oĩa naturalia aĩalia dictat: ius naturale speciale est quod dictat naturalis ratio: et tale ius est in solis vtẽtibus ratione: & de tali iure speciali est matrimoniuz quoddã tamẽ est matrimoniũ: qd̃ est de iure naturali vniuersaliorũ. s. cõiunctio maris et femine: sed fidelitas quã debet vir vxori sue est de iure speciali. vnde vnã esse vnius est de iure naturali speciali. *Ad primũ.* Ad primũ ergo dicimus q̃ dñs nõ dispẽsauit cõtra ius naturale q̃tũ ad essentiã virtutis. s. castitatẽ: sed q̃tũ ad opera virt⁹ enĩ imutabilis est: sed opera variabilia sũt: substantia precepti fuit vt vir non diuideret carnẽ suã cũ multis: salua tamẽ auctoritate superioris scz dei. vñ vir debet fidelitatẽ vxori salua fidelitate dei: magis enĩ tenet̃ vir deo q̃ vxori: ppterea ex dispensatiõe dei potest habere plures: *Ad secũdũ* per hoc patet solutio ad secundũ: et per hoc patet q̃ nõ occidere est de iure naturali: tamẽ ex precepto dñi aliquando meritorie occidit̃. *Ad aliud.* Ad vltimũ dicimus q̃ propter positionẽ illã nõ debz quis imutari nec vir dimittere fidelitatẽ illã q̃ debet vxori sue: nisi ex dispensatione diuina nec illa positio cõtingit: quia sic ordinauit deus vt plures sint mares q̃ femine: quia de maribus vult quosdã esse rectores vel doctores qui significant̃ per noe: quosdã virgines qui significant̃ per danielẽ: quosdã cõiugatos q̄ significant̃ per iob. *Ↄ dicta ar̃.* Sed secũdũ predicta videt̃ q̃ vna mulier p dispẽsationẽ potuit habere plures viros: qr si propt̃ multiplicandũ populũ dei: dispẽsatũ est aliquãdo cũ viro vt haberet plures: eadẽ ratione dispensari potuit cũ muliere vt plures haberet quãdo ille quẽ habebat nõ poterat generare/vel propter frigiditatẽ vel propter aliam causaz/ & mulier voluit fieri mater ne subiaceret maledictio legis: erat enim maledicta in lege sterilis: ergo qua ratione licitũ fuit ĩ lege vnũ habere plures: licitum fuit vnam habere plures. *Solutio.* Ad hoc dicimus q̃ nõ est simile de viro et muliere propt̃ multas causas/ quas assignat Augustinus in libro de bonis ↄiugij. *Prima.* Prima est dignitas sexus: qr vir est caput mulieris/ et non ecõuerso. vnde magis dispensandum fuit cum viro q̃ cũ muliere. *Secũda* Secunda est ordo pacificus dominij: quia magis pacifice vnus dominatur pluribus q̃ duo vni: si autem vna haberet plures viros/duo vel plures domiarent̃ vni. *Tertia.* Tertia est fecũditas: quia vnus vir plus potest fecũdare q̃ tres mulieres/vel quattuor possũt parere. vnde dicit augustinus q̃ si vna mulier haberet duos cum alt̃ sufficiat eã fecundare aliquando haberet propt̃ libidinem. vnde potius dicenda esset meretrix q̃ vxor. *Quarta cã* Quarta causa est propt̃ sacramentum: est matrimoniũ sacramentuz spũalis ↄiugij ĩ quo non est nisi vnus sponsus/scz xp̃s. *Augustin⁹* vnde dicit augustinus q̃ matrimonium ita in ecclesia confirmatum est vt non licet viro pro sterili dum ipsa viuat fecundissimam accipere: nõ tenet ergo predicta ratio: quia procedit ac si proles esset totum bonũ matrimonij: quod non est verum.

¶Utrum fornicatio simplex sit peccatum mortale.
¶Alia questio.

Tertio capitulo queritur vtrum fornicatio simplex sit peccatum mortale/& cõtra ius naturale. *Ar q̃ non.* Probatur q̃ non: qr Abraham eiecit Agar: sed non eiecisset agar si fuisset vxor eius: qr matrimoniũ indiuiduam vite retinet ↄsuetudinem: ergo nõ fuit vxor ei⁹ & cognouit eam sine peccato: ergo simplex fornicatio non est peccatũ mortale. *Secundo.* Item cũ aliquis solutus cognoscit solutam tantum causa prolis nulli iniuriatur: patet enim q̃ nõ iniuriatur homini: deo nõ iniuriatur: immo multiplicat ei populum: ergo nõ peccat ille: ẽ nõ peccat q̄ sic naturaliter cognoscit solutã: et sic simplex fornicatio non est peccatum/ ad minus mortale. *Tertio.* Item nõ dictat naturalis ratio q̃ ab illa quam cognouit nũq̃ debeat separari: ergo separando se ab illa nõ facit ↄtra naturam/ nec cognoscendo aliam facit ↄtra naturam: quia ↄiunctio maris & femine naturalis est: ergo cognoscere solutam non est ↄtra naturam: ergo simplex fornicatio nõ est ↄtra ius naturale: & ita nõ est peccatum mortale. *In oppoᵐ* Quod si ↄcedatur: ergo coire cũ ista soluta nõ est peccatum/ nec coire cum illa similit̃/ nec cum alia: ergo habere plures non est malum ĩ se: sed est tantum maluz: quia prohibitũ. *Confirmat̃* Si aliquis dominus precipiat alicui seruo suo q̃ faciat hoc ĩ illa hora/& ille immemor illius precepti nõ facit illud in illa hora: faceret autem sine dubio si memor esset precepti. Dominus sciẽs veritatem nõ irascit̃ seruo nec imputat ei ad peccatum: ergo si aliquis committit simplicem fornicationem ad quem nõ puenit prohibitio qui nullo modo faceret si sciret esse prohibitum: de⁹ non debet ei imputare ad peccatum: ergo aliquis fornicatur qui nõ peccat/quod est inconueniens concedere. *Secundo.* Item si fornicari non sit malum in se videtur indecentissime prohibitum q̃ fere totus mundus perit propter simplicem fornicationem. *Tertio.* Item si simplex forni

catio non esset peccatum/ dissiparent omnia bona ma
trimonij:reliquitur ergo ꝙ simplex fornicatio sit pec
Solutio. catū mortale. Qđ cōcedimus:vnde dicim⁹ ꝙ ipsa est
contra ius naturale speciale: quia sicut dicit augusti-
nus:nō est vacua vox dei qui dicit:propter hoc relin-
quet homo patrē et matrē et adherebit vxori sue: et
erunt duo in carne vnā: vt tamē honesta habeāt cōiu
gia. vnde honestius ostēderet exēplū inde licet de pa
radiso in quo institutū est honestū matrimoniū. Ad
exemplar ergo illius matrimonij de quo dictū est:ꝓ
pter hoc relinquet homo patrē et matrē:dictat natu
ralis ratio perpetuitatē cohabitationis cū vxore:hu-
iusmodi perpetuitatē habent quedā aīalia bruta vt
turtur:multo fortius hō ꝗ ꝓpinquior est castitati,ꝓpt
hoc de substātia matrimonij ē īdiuidualitas.s.pactō
cōiugij de nō separando dictat naturalis ratio:ꝙ non
cognoscit aliqua nisi causa prolis:et nisi intercedat pa
ctus cōiugalis propter vehementē amorē quo dere
linquit pater et mater: ergo fornicatio simplex est cō
tra ius naturale.i.ꝯtra illud qđ naturalis ratō dictat
Ad primū. vnde est peccatū mortale. Ad primū ergo dicim⁹ ꝙ
agar fuit vxor abrahe: sed eiecta fuit nō solū ex pre-
cepto dn̄i:quis illi fuisse intellexit abrahā cui dictum
est:eice ancillā et filiū eius:nō enī heres erit filius an
Ad secūdū cille cū filio libere. Ad secūdū dicimus ꝙ fornicatio
contra naturalē rationē est. vnde ex libidine est:et ꝓ-
pter hoc qui fornicat pollut corpus suū:vn̄ facit ipsū
tēplū diaboli cū deberet esse tēplū dei: et ita expellit
Ad tertiū deum de tēplo suo:vn̄ iniuriat deo. Ad tertiū dicim⁹
ꝙ cōiunctio maris et femine naturalis a natura cōmu
Ad aliud. ni aīaliū: sed nō a naturali ratiōe. Ad vltimū dicim⁹
ꝙ naturalis ratio dictat indiuiduitatē que est in ma-
trimonio sicut predictū est.

¶ De bonis matrimonij.

Quarto capitulo dicendū est de bonis matrimo-
nij. Circa quod vidēdū est que sint bona matri
monij. Secūdo vtrū bona matrimonij excusent coitū
cōiugalē ab omni peccato. Tertio de libello repudij
Augustin⁹ vtrū fuerit cōtra ius boni matrimonij. Dicit augusti
nus in libro de bono cōiugij:ꝙ tria sunt: scȝ fides bo
Duplex fidelitas. num prolis et sacramētū:fides.i.fidelitas que duplex
est:vna fidelitas est vt neuter cōiugū transeat ad alia
vota vel alij ꝯmisceat. Secūda fidelitas est scȝ vt vter
qȝ reddat alij debitū:bonū prolis est ipa proles: secū
dū ꝙ religiose educat ad cultum dei:in matrimonio
enī infideliū et falsorū christianorū est ꝓles:sed nō bo
num prolis:bonū eīn prolis est:vt dicit augustin⁹: vt
qui geniti sunt filij seculo generētur filij lucis : sancti
enī nō generāt inꝙtū sunt filij seculi : et propter hoc
non generāt filios seculi: sed filij seculi per religiosā
educationē fiunt filij lucis. Tertiū bonū matrimonij
est sacramentū supra expressū: si ergo matrimonium
significat cōiunctionē christi et ecclesie: et secūdū hoc
est inseparabilitas in matrimonio:nō tamē tertiū bo
ꝯ hoc ar. num est ipsa inseparabilitas vt multi dicunt. Sed de
hoc tertio bono obijcit:ꝙ cū sit sacramentum:aut est
idē sacramentū quod matrimoniū:aut aliud:si aliud
ergo in matrimonio sūt duo sacramenta:si idē: ergo
Solutio. idē est bonū suū quod est impossibile. Solutio. hec
argumentatio nō valȝ: tertiū bonū matrimonij est sa
cramentū:ergo vel idē qđ matrimoniū vel aliud sacra
mentū:quia ꝙ matrimoniū est sacramentū: hoc est ꝓ
pter istud tertiū bonū:et vbi bonū propter alterū nō
recipit ī istis diuersitas. instātia:homo est ymago dei
ratio est ymago dei: ergo vel eadē que est homo vel
alia et vtrūqȝ falsum:quia homo est ymago dei pro-
pter rationem.

¶ Utrum bona matrimonij excusent coitum
coniugalem.

¶ Alia questio.

Secundo queritur vtrum ista bona matrimonij
excusent coitū ꝯiugalē ab omni peccato. Pro
batur ꝙ nō:quia dicit beatus Gregorius. Nullus dor Ar ꝙ non.
miēs de nocte cum vxore sua/ nisi lotus aqua intret ec
clesiam:sed intrare ecclesiam non prohibetur nisi pro
peccō:ergo dormire cum vxore sua est peccatum. Ipse Confirmat
etiam dicit alias ꝙ coitus ꝯiugalis non potest fieri si-
ne peccato. Itē dicit apostolus de matrimonio:hoc Secundo.
autem dico secundum īdulgentiam nō secūdum īpe-
rium : sed vbi nō est peccatum/ nō est opus īdulgētia:
ergo in coitu ꝯiugali est pctm̄ cū ibi sit īdulgētia. Itē
sancti dicunt ꝙ ī coitu carnali fit totus homo caro: ꝗ Tertio.
absorbetur ratio:sed nō absorbetur nisi per peccatū:
ergo ī omni carnali coitu est peccatū:dicit enim Ori-
genes ꝙ in coitu carnali nō est spiritussanctus etiam ī
prophetis: sed nō recedit spūssanctus nisi per peccatū
ergo ī coitu ꝯiugali est peccatum. Item in omni ꝯiu- Quarto.
gali coitu est erubescentia: sanctus enī Zacharias nō
cognouisset sanctam Elizabeth in ꝯspectu hominum
ad generandum precursorem dn̄i:ergo cum erubescē
tia non sit nisi de peccato in omni coitu est peccatum.
Sed ꝯtra. dicit Augustinus ꝙ coitus cū propria vxo In oppo™
re qui fit tantum causa prolis nō habet culpam: et coi
tus qui fit cum propria vxore causa libidinis culpam
habet. Item dicit alibi īfirmitas carnis excipitur per Secundo.
bonum matrimonij ne cadat in foueam peccati. Itē Tertio.
aliquis cognoscēs vxorem reddit ei debitum:sed red
dere debitum est opus iusticie:ergo aliquam cogno-
scere est opus iusticie:ergo nō est aliquod peccatum.
Solutio. quattuor de causis finalib⁹ cognoscere po- Solutio.
test aliquis propriam vxorem:potest enim cognosce-
re causa prolis:potest cognoscere vt reddat debitum
potest cognoscere causa vitande incontinentie:potest
cognoscere causa libidinis vt delectetur: trib⁹ de cau
sis primis cognoscere vxorē nullum peccatum est nec
mortale nec veniale/ nisi aliud addatur:immo cogno
scere vxorem illis tribus de causis potest esse merito
rium si fiat in caritate:caritas enī odit omne malum.
vnde si habens caritatem ex caritate fugiat incōtinē-
tiam vel ex ꝯtinentia que proprie odit incōtinētiam:
et propter hoc coeat cum vxore sua vt vitet incōtinē-
tiam/ talis coitus meritorius est/ et nō est peccatū ali-
quo modo:si vero nō sit ex caritate indifferēs est:po-
test esse mortale peccatum respiciēdo alium finem vl
teriorem vt scȝ nutriatur proles ad pompā seculi vel
ad peccata:ꝯcubitus autē qui fit propter delectatio-
nem aliquando est veniale/ aliquando mortale: pctm̄
veniale quādo fit matrimonialiter scȝ quādo vir vult
delectari in propria muliere:sed nullo modo delecta
retur nisi esset sua: talis ꝯcubitus est veniale peccatū:
quia nō preponitur deo: et hic habet locū auctoritas
Augustini:infirmitas carnis excipitur per bonū ma- Augustin⁹
trimonij:ne cadat in foueā peccati scȝ mortalis:si vo
cōcubitus ille sit brutalis.i. si adeo impetuose moue
atur in vxorem ꝙ si etiam nō esset sua illam cognosce
ret/ peccatum mortale est:et hic habet locum hec au-

ctoritas : vehemēs amator vxoris ꝓprie adulter est.
Notandū. Item. Notādum ꝙ ꝯcubitus ꝯiugalis qui est in cari
tate/ aliquādo est cū peccato veniali/ aliquādo sine oī
peccato : tūc veniale est quādo aliquis vir sanctus ex
caritate cognoscit vxorem suam et aliquantum placet
Exemplū ei delectatio que ibi est: sicut predicatio apostolorū
que erat ex caritate/ aliquādo fuit cū peccato veniali
Ad idem. scȝ cū puluere inanis glorie:si vo aliquis vir sanctus
cognoscit ex caritate vxorē suā: et nullo modo placȝ
et delectatio que ibi est:imo odiosa sit ei:tunc ille cō-
cubitus est sine omni peccato:sed hoc raro contingit
Cōcedimus ergo ꝙ nō oīs cōcubitus ꝯiugalis est pec
Ad auctoritatem. catū vel cū pctō. Et ad auctoritatē gregorij dicimus
ꝙ gregorius dixit hoc propt decentiā:decēs enī est et
honestū vt vir lauet se post coitū:et quia bonarū men-
tiū est ibi culpā agnoscere vbi culpa nō est: et qr cōcu
Ad secūdā bitus cōiugalis raro fit sine peccato. Secūdā auctori
tatē sic exponimus. Cōcubitus cōiugalis non potest
Ad tertiū. fieri sine culpa.i.vix potest. Ad tertiū dicimus ꝙ du
plex est indulgentia:scȝ cōcessionis et permissionis:in
dulgentia cōcessionis nō est de malis:sed de minorib⁹
bonis:et sic sumit apostolus indulgentiā: quia min⁹
bonū est castitas cōiugalis:ꝗ virginalis:indulgētia ꝑ
missionis est de malis:sicut pȝ in libello repudij. Ad
Ad quartū quartū dicimus ꝙ in opere illo dicit totus homo fie
ri caro:quia propter nimiā delectationem que ibi est
trahit sensualitas rationē: ita vt ratio ibi vsū vel sin-
deresis nō habeat:sed propter hoc nō est ibi peccatū
sepius enī ratio nō cogitat de diuinis nō tn̄ peccat:si-
militer prophete in opere illo nō habent vsū prophe
Ad vltimū tie:nō tamē peccatū. Ad vltimū dicim⁹ ꝙ hec est fal-
sa:erubescētia non est nisi de peccato:imo sicut timor
est fuga rei nociue: ita erubescētia est fuga rei indecē
tis:res autē indecēs est peccatū: aut sequela peccati:
erubescentia ergo est in coitu cōiugali propter seque
lā pctī: scȝ ꝓpt inordinatū modū mēbrorū genitaliū
quia enī homo nō obediuit suo superiori: factū est vt
ei nō obediat suū infert⁹:est igit ibi erubescētia propt
inordinatū motū qui fit velit nolit ratio:et est seque-
ꝯ dicta ar. la peccati:et incitat ipsū in se ad peccatū. sed cōtra ꝓ-
dicta nituntur quidā probare ꝙ in omni coitu sit pec
catū:quia in omi coitu cōiugali fit libido: et omis li-
Secundo. bido pctm̄ est:ergo.&c. Itē in omi coitu ꝯiugali est de
lectatio carnalis que mouet ad illicitū:qđ probat:qr
dicit apostolus. video in mēbris meis legē repugnā
tem legi mentis mee: sed lex mēbrorū non repugnat
legi mentis:nisi quia delectatio carnis mouet ad illi-
citū : ergo delectatio carnis cū moueat ad illicitum
est illicitum:ergo est malum: et ita peccatum:ergo in
Tertio. omni coitu coniugali est peccatum. Item illa dele-
ctatio que est in coitu cōiugali est inordinata et imo-
derata:ergo ibi est priuatio modi speciei ordinis:sed
malū vt dicit augustinus. nichil aliud est ꝗ priuatio
modi speciei vel ordinis: ergo illa delectatio est ma-
Quarto. la:ergo ē peccatū. Itē illa delectatiōe carnali delecta
tatur iste in vxore sua propter sexū:nō enī propt deū
quia sensualitas nō respicit deū: ergo illa delectatiōe
carnali fruitur iste homo creatura :sed frui creatura
est totū in solo malo hominis vt dicit augustin⁹:ergo
ꝯ hoc ar illa delectatio carnalis est malū et ita pctm̄. Sed di-
citur ꝙ ibi nō est fruitio:quia illa delectatio nō est vo
lūtaria. probatur ꝙ est volūtaria:quia iste tangit vxo
rem suā voluntarie:ergo tangere illā siue cognoscere
est volūtariū:sed illud tangere est delectari vel dele-
ctabile:ergo illud delectari est volūtariū:ponatur ꝙ
nō est volūtaria illa delectatio. Si dicatur ꝙ illud nō Euasio.
est voluntariū : quia delectatur velit nolit iste ex quo
cognoscit vxorē suā. Eadē rōne delectari ī deo nō ē vo
lūtariū:qr ex quo aliqs diligit deū ex caritate delecta
tur in ipo: ꝗ scđm hoc delectari in deo nō ē meritoriū
qđ manifeste falsū est:precipit ei delectare in dn̄o.&c.
gaudete in domino.&c. Item videtur ꝙ si delectatio Ad idē.
carnalis que est in coitu ꝯiugali non sit peccatum/ nō
debet displicere illi sancto viro qui cognoscit vxorē
suā spe prolis/ et tātum propter deū: quia illa delecta
tio meritoria est ꝗcquid est ī illo coitu cōiugali refert
iste vir ad deum: sed illud meritoriū non debet ei di
splicere:imo placere:et hoc est cōtra predicta. Itē illa Ad idem.
delectatio nō displiceret Ade in primo statu qui tātū
propter deū cognosceret vxorem suā: ergo nec huic
sctō viro : sed displicere eo ꝙ illa delectatio sit pctm̄ :
quod si cōcedatur aut igitur est peccatum secundum
se/ aut propter aliud: si secundum se aut igitur inꝙtū In oppo™.
carnalis aut inꝙtum delectatio:si inꝙtum delectatio
ergo quelibet delectatio est peccatū/ et hoc falsum: qr
delectatio que est in deum nō est peccatum: si inꝙtū
carnalis: ergo ꝗlibet delectatio carnalis est peccatū:
et hoc iterū falsum : qr dicit magister in sententijs ꝙ
sancti post laborem delectant corporaliter/ et quiescē-
do nō peccant:similiter post esuriē delectantur/ come
dendo et non peccant:si vero propter aliud est illa de
lectatio peccatū/ nō potest dici nisi propter rationem et
iterum falsum:quia rationi displicet illa carnalis dele
ctatio in hoc sancto viro:sȝ nō est pctm̄ scđȝ se/ nec secū
dum aliud. Solutio. Ad primum dicimus ꝙ hec est Solutio.
falsa: in omni coitu cōiugali est libido:quia libido nō Ad primū.
est quilibet appetitus quo mouemur ad delectandū:
sed tantum appetitus volūtarius vt patet ī leccatore
qui quādo plenus est et natura nō appetit cibū/ imo
refutat adhuc comedit:ex libidīe enim ibi est appeti-
tus humanus. Ad secundum dicimus ꝙ illa delecta- Ad secūdū
tio carnalis que est ī coitu cōiugali mouet ad illicitū:
sed nō ad illicitum sensualitatis:sed ad illicitū ratio-
nis. vnde cum secundum volūtatem rationis nō velit
iste vir.s.illam delectationē carnalē esse/ nō est ei pec-
catum sicut est in illo qui in quadragesima ante horā
appetit comedere:appetit⁹ ille mouet ad illicitū:sed
nō ad illicitum sensualitati:sed ad illicitū rationi. vn̄
si nō consentiat ratio nō est ei peccatum. Ad tertium Ad tertiū.
dicimus ꝙ sine dubio illa delectatio est inordinata et
immoderata. vnde cōcedimus ꝙ est malum: sed nō se
quitur:ergo est peccatum/ nec Augustinus dicit tātū
malum culpe esse priuationem speciei/ modi/ vel ordi
nis:sed etiam malū pene:in illa vero delectatione car
nali est malum pene:qr enī homo nō obediuit suo su-
periori/ factū est vt ei nō obediat suum inferius: ille ꝗ
pruritus carnis et fetor qui est in semine penales sunt
et a peccato sunt. vnde delectatio illa carnalis que est
a peccato mouet ad illicitum: anima enī corrupta cor
rumpit carnem/ et caro corrupta viceuersa corrumpit
animam. Ad quartū dicimus ꝙ ibi nō est fruitio: qr Ad quartū
sine dubio fruitio debet esse voluntaria/ et non valet
hec argumentatio:hoc tangere est voluntariū: et hoc
tangere est delectari: ergo delectari est volūtarium:
tu cognoscis coriscum/ coriscus est veniēs: ergo tu co
gnoscis venientē:vel potest hoc distingui/ delectari ē Alr̄ pt dici
voluntariū:quia delectari potest tantum respici pro
illo actu cui annexa est delectatio/ vel pro toto/ primo

vera/secundo falsa: per hoc patet ꝙ nõ ẽ simile de de-
lectatione carnali et de delectatione que est in deo:q2
in delectatiõe carnali actus ille cui annexa est delecta-
tio tantum est voluntarius et nõ delectatio: sed in de
lectatione que est ĩ deo ⁊ ipsum diligere ẽ voluntariũ:
Notandũ. et ipsa delectatio. Sciendum tamẽ ꝙ delectatio nõ ẽ
proprie a voluntate:sed passio ẽ que ẽ a motu: sicut de
lectatio que est in gustu a dulcedine mellis est. Ad il
Ad aliud. lud quod obijcit̃ ꝙ cũ delectari sit meritoriũ:quare
displiceat isti sancto viro:dicimus ꝙ delectari non est
meritoriũ nisi gratia actus cui annexa est delectatio:
Ad vltimũ vnde nõ oportet ꝙ delectatio placeat. Ad vltimũ di-
cimus ꝙ in adã ante peccatũ nõ esset carnalis delecta
tio inordinata. vnde nõ displiceret ei: sed in isto sancto
viro est inordinata et mouet ad illicitũ:vnde recte di
splicet ei:tamẽ debet ei placere: quia huiusmodi sti-
muli sicut fomes ⁊ primi motus et pruritꝰ carnis re
manserũt in homine ad cõseruationẽ humilitatis: et
huiusmodi significata sunt per iebuseos quos nõ po
Figura. terant eijcere filij israel de terra sua: sed fecerunt eos
tributarios: similiter et nos huiusmodi stimulos de
bemus facere tributarios vt ab eis accipiamꝰ tributũ
accipiamꝰ hũilitatẽ ⁊ merita q̃bꝰ meremur resistẽdo
eis:dt autẽ magister in sentẽtijs ꝙ delectatio q̃ est in
coitu quo cognoscit aliq̃s vir sanctꝰ vxorẽ:sicut dele-
ctatio in comedendo post esuriẽ nõ est peccatũ nisi sit
Ↄ hocar. immoderata:sed hoc nichil videt̃ esse:quia delectatõ
illa scd᷒z se bonũ quoddã est:q̃ intẽtio illiꝰ bona est:q2
intẽtio boni bona ẽ: q̃ siue moderate siue ĩmoderate
intẽdatur semꝑ bona est:ergo si sit ĩmoderata tñ bo-
Secundo. na est:et ita non est peccatuz. Itẽ illa delectatio est in
parte brutali anime in qua nõ est peccatũ:ergo seu sit
moderata siue ĩmoderata: dũmodo maneat in bruta
Solutio. liui nõ est peccatũ. Ad hoc dicimus ꝙ tũc dicit̃ illa de
lectatio ĩmoderata quãdo vis ↄcupiscibilis brutalis
trahit humanã voluntatẽ ad appetendũ in quo dele
ctatur ipsa:et tunc est illa delectatio peccatũ:tunc enĩ
homo fit brutalis cũ sic vtitur vis supior brutali:vis
enĩ superior nõ delectat nisi in deo et diuinis: q̃diu q̃
illa delectatio ĩmnet in suis finibus: scz in brutali nõ
permixta volũtati humane nõ ẽ pctm̃:quãtũcũq3 intẽ
Figura. sa sit: tunc enĩ aque inferiores diuise sũt ab aquis su-
perioribus per firmamentum virtutũ positũ quasi in
medio:sed si cõiungant̃ tunc est peccatũ:qđ fit quãdo
q̃o incidẽs. vis inferior trahit ad se vim superiorem. Sed queri
potest cũ homo per vim superiorẽ cõmunicet cũ ange
lis et per vim inferiorẽ cũ brutis:et bruta et angeli in
finitã videant̃ habere distantiã:qualiter est hoc ꝙ vis
Solutio. inferior trahit superiorẽ. Ad hoc dicimus ꝙ totꝰ san
ctus homo est sicut quedã ciuitas ordinata: superio-
res enĩ vires dicuntur regere inferiores et debẽt eis
prouidere. vnde cũ inferior vis appetit sibi necessariũ
trahit naturaliter superiorẽ ad sui prouisionem:sicut
cũ visus accepta magnitudine celi trahit intellectum
ad cõtemplandũ inuisibilia dei:intellectus enĩ mouet̃
mediante sensu:superior autẽ vis tracta ad prouisio-
nem vi sepe inferioris delectat̃ ĩ eo ĩ quo vis inferior
delectatur:et hoc est quod dicit beatꝰ iacobꝰ: vnusq̃s-
q3 tẽtat̃ ↄcupiscẽtia sua attractꝰ ⁊ illectꝰ: vñ ista ↄcu-
piscẽtia fere totũ mundũ inuoluit: vñ maxime de hac
Iob. ↄquerunt̃ scti. vñ iob: pereat dies in qua natꝰ sũ: ⁊ iere.
Ieremias. Maledicta dies ĩ qua natus sum/⁊ apostolus: infelix
homo q̃s me liberabit de corpore mortis huiꝰ? vnde
primi motus surgentes ex hac cõcupiscentia reprimẽ
di sunt valde:quia beatus q̃ tenebit et allidet paruu-
los suos ad petram. remanet tantum primus motus
post baptismum in quo totaliter sanctificatur anima
propter tria: videlicet propter exercitiũ vt habeamꝰ
cum quo pugnemus:etiam propter victoriam et tri-
butũ/ad conculcãdos iebuseos mereamur ⁊ propter
humilitationẽ. vnde ad conseruandum humilitatẽ ha
buit Paulus stimulũ carnis. Obijcitur de hoc quod Ↄ aliud ar.
dicit Beda super illum locum euangelij. Nuptie fa-
cte sunt ĩ chana galilee: dicit enim ꝙ si nuptijs aliqua
inesset macula/ nũq̃ dominus presentia sua et signo2
suorum inicijs eas cõsecrasset nichil videtur dixisse:q2
dominus semper interfuit ad loca illa vbi erant pecca
tores. vñ dicit. Nõ veni vocare iustos:sed peccatores: Confirmat̃
propter etiã peccatores faciebat signa vt ipsi conuer-
terentur ad fidem:sicut ait apostolus:lingue in signũ
sunt non fidelibus:sed infidelibus. Intrauit etiã do-
mum symonis qui peccator erat ibiq3 excellentissimũ
miraculũ fecit quando beate magdalene pro fluxu la
crimarum dedit ꝙ lacrimis lauit pedes domini ⁊ ca-
pillis extersit. Si dicatur sicut quidam dicũt ꝙ illa cõ Euasio.
ditionalis probabilis est nõ necessaria. Eadem ratiõe Ↄ hocar.
probabilis debet esse hec:si symon peccator fuisset do
minus non intrasset ad eum. Ad hoc dicimus ꝙ Be- Solutio.
da necessariũ dixit: loquitur enĩ cõtra casthafrigas q̃
detestabantur nuptias: quidam enĩ heretici dicebant
omnem luxuriam licitam esse:quidam nullã. Domi-
nus autem inuitatus fuit ad nuptias/ ⁊ illi q̃ inuitan-
tur ad nuptias ad confirmationez et approbationem
nuptiarum inuitantur. vnde dominꝰ nullo modo in-
terfuisset si nuptie essent peccatuz: quia cõfirmauit so
lẽnisando cum alijs. vnde non est simile de symone:⁊
si enim peccator esset dominus tantum intrãdo ad ip
sum non approbauit peccatum suũ:sed inuitatus fuit
ad prandẽdum vel ad prandium: quod non est pctm̃.

¶ Vtrum in omni matrimonio sint
illa tria bona.
¶ Alia questio.

DIcto que sunt bona matrimonij/et qualiter ex-
cusent coitum coniugalem a peccato:dicẽdum
est vtrum in omni matrimonio sint illa tria bona/⁊ so Alia q̃stio.
let queri vtruz in matrimonio infidelium sint illa tria
bona:de hoc dicendũ est quando dicetur de matrimo
nio infidelium. Sed nunc queritur quando vxor ali- Alia q̃stio.
cuius vouet ante carnalem copulã ꝙ ĩtrabit claustrũ
vtrum in illo matrimonio sint illa tria bona. Et vide Ar ꝙ non.
tur ꝙ non sit ibi bonũ proles:quia ista tenetur intrare
claustrum ante carnalem copulã: q̃ tenetur non coire
ergo ibi tenetur carere bono prolis: ergo ibi est con-
trariũ bono prolis:ergo ibi nõ est bonũ ꝓlis:sed ma-
trimonium principaliter institutum est ꝑpter bonuz
prolis:ergo est de essentia matrimonij: q̃ nõ potest se
parari a matrimonio : ergo cũ ibi sit matrimoniũ ibi
est bonum prolis. Item videtur ꝙ ibi nõ sit fides: q2 Secundo.
duplex est fides scz desponsationis vt scz nõ transeat ad
alia vota. ⁊ fides thori: sed ibi nõ est fides thori: quia
ista nõ tenetur viro reddere debitum: cũ teneatur nõ
coire propter votum: ergo ibi nõ est secundum bonũ
matrimonij. Item mulier non habet potestatem sui Tertio.
corporis:sed vir: ergo si vir petat debitũ ab ista tene-
tur ei reddere:ergo tenetur coire ⁊ tenetur non coire
ꝑpter votũ:ergo est perplexa cũ teneat̃ ad opposita.
Itẽ. aut hec mulier in aliq̃ est obligata huic viro aut Quarto.

in nullo. si in aliquo in nullo potius q̃ in eo quod exi
git iusticia:ergo in redditione debiti:ergo tenetur ei
reddere debitum. et inde vt prius. si in nullo est obli
gata:ergo ibi est nullum vinculum:ergo nõ est ma-
trimonium. et hoc falsum:immo durat matrimoniũ
quousq3 ipsa assumat habitum et facta sit sãctimonia
Quinto. lis. Item. ponatur ꝙ vir eius corrumpat eaz per vio
Alia q̃o lentiam. Queritur vtrum teneatur remanere. vide-
Ar ꝙ sic tur ꝙ sic:quia matrimonium consũmatum est ꝑ car-
nalem copulationem:ergo non potest intrare clau-
strum nisi de consensu viri. ergo non potest fieri san-
In oppoᵐ ctimonialis. Sed si hoc punitur in eo in quo nõ pec
Secundo. cauit. Item. canon determinat ꝙ si infra duos mẽses
non intrauerit claustrum teneretur remanere cum vi
ro:sed videtur ꝙ male determinet : quia super hunc
locum: prima ad cor. Si dormierit vir mulier libera
Augustinꝰ ta est a lege:sed cui vult nubat. dicit augustinus. Nõ
est licitũ determinare quod apostolus non determi-
nat. dicit enĩ generaliter:cui vult nubat:non dicit se-
cundo vel tertio vel quarto. vnde nec secunde nec ter
ne nec quarte nuptie peccatum fuit. si ergo non licet
determinare quod apostolus non determinat: mul-
to fortius non licet determinare quod deus nõ deter
minat. ergo non licet determinare pape vel alicui cõ
silio tempus reddendi debitum cũ deus non determi
Solutio. net. Solutio. ad hoc dicitur cõmuniter ꝙ vxor que
vouet ꝙ intrare velit claustrum ante carnalẽ copulã
in nullo obligata est viro suo nisi in hoc ꝙ non debet
transire ad vota alia. vnde non tenetur ei reddere de
Ar dicitur bitum. Sed nos dicimus secundum ea que predicta
sunt. ꝙ in illo matrimonio sunt illa tria bona matri-
monij que dicta sunt:sed sunt ibi secundũ exigentiaz
matrimoniũ eius q̃tuz ĩ se est exigit illa tria bona. vn
de dicimus ꝙ hec tenetur reddere debitũ non absolu
te:sed saluo iure superioris. vnde etiã post carnalem
copulam non tenetur reddere debitum: nisi saluo iu
re superioris. vnde si ante altare sit et velit recipere
corpus christi non tenetur ei tunc reddere : sed ante
carnalez copulam facto voto de intrando claustrum
Ad primũ maius est ius superioris. Ad primuz ergo dicimus
ꝙ in illo matrimonio est bonuz prolis secundum exi
gentiam. et concedimus ꝙ ista tenetur coire:sed non
simpliciter et absolute:sed saluo iure superioris. te-
net enĩz vinculuz matrimoniale vsq3 ad illum punctũ
per hoc ad in quo illa suscipiet habituz et sit sãctimonialis. Sol
secũdũ. uimus ergo ad primuz et ad secunduz per interẽptio
Ad tertiũ. nez huius:ista tenetur non reddere debitũ. Ad ter-
tio obiectuz dicimus ꝙ ista non est perplexa:quia ad
illud quod dei est tenetur simpliciter et abolute : q̃a
illa obligatio que ad deum est non recipit suspensio-
nem vel conditionem. vnde ista non sunt contraria :
ista tenetur simpliciter ⁊ absolute intrare claustruz :
ista tenetur reddere debituz saluo iure superioris.
Ad quartũ Ad quartuz patet solutio per predicta. Ad quintum
Ad quintũ dicimus ꝙ hec que corrupta est per violentiam tene
tur remanere cuz viro suo:nec potest intrare claustrũ
viro viuente:nisi mutuo consensu vterq3 intret:vel si
alter remanet ꝙ nulla sit suspicio de fornicatione eiꝰ
Si aliqua virgo corrumpatur per violentiã non po
test consecrari inter virgines:tamen ex hoc non puni
tur proprie loquendo:quia q̃uis deberetur ei aureo-
la et modo non debeatur:tamẽ nichil amisit de sub-
stantia premij:quia aureola non est de substãtiali pre
mio:nec de substantiali augmẽto premij: tñ hec que
corrupta est per violentiam:debet penitere si negli-
gens fuit ꝙ non intrauit claustrum ante carnalez co-
pulam. Ad vltimuz dicimus ꝙ canon bene potest ali Ad vltimũ
quid determinare in iure diuino dũmodo determi-
net secundm exigentiam iuris diuini. vnde cum diui
nuz ius dicat: Quicquid vouisti deo ne moreris red
dere displicet deo infidelis et stulta promissio. ex iu-
re diuino tenetur ista statim reddere debitum viro
suo : nisi aliquid impediat:ergo ex quo ad stati obli
gata est:multo fortius post duos menses:ergo con-
sentaneum est spacium duorũ mensiuz iuri diuino
ne igitur alteruter ↄiugus ex odio vel ex aliqua alia
causa fraudulenter differat reddere debitum: statuit
canon et bene spacium duorum mensium:ita ꝙ si nõ
intret claustrũ tenetur postea et simpliciter et absolu
te reddere debitũ.

¶ De libello repudij.

¶ Aliud capitulũ.

TErtio capitulo: dicto de bonis matrimonij: di
cẽdum est de libello repudij:quia contrarius
erat tertio bono matrimonij:scilicet sacramento qđ
exigit in separationem:libellus autem repudij sepa
rationem. Erat autẽ libellus repudij carta quedam Libellꝰ re-
in qua vir scribebat causas propter quas volebat re- pudij.
pudiare sponsam suam. Circa istam questionẽ primo Prima q̃o
videndum est: vtrum libellum repudij dare/sit pecca
tum:et an ducere secundam viuente prima esset pec-
catũ. Secundo an repudiata possit recõciliari priori
viro? ꝙ dare libellum repudij esset mortale peccatuz Ar ꝙ sic.
probatur per hoc ꝙ erat contra tertium bonum ma-
trimonij/scilicet contra sacramentum. Item commu Secundo.
nis conceptio clamat: quos deus coniunxit/homo nõ
separet/ ⁊ hoc de iure naturali: quia illi qui coniuncti
sunt auctoritate diuina nõ separentur auctoritate hu
mana: ergo dare libellum repudij erat peccatuz mor
tale. Sed contra dicit auctoritas: error cui nõ resisti- In oppoᵐ
tur approbat̃: ergo cum Moyses cuius erat resistere
non resisteret huic errori: approbat illum:ergo parti
ceps erat peccati illoruz:ergo Moyses peccabat mor
taliter:si dare libelluz repudij erat peccatum morta- Secundo.
le. Ad idem facit illa auctoritas. Qui culpam non re
darguit videtur consentire culpe. Sed solutio ꝙ iste Solutõ ad
due auctoritates intelligende sunt quando prelatus ista.
debet ⁊ potest vtilit̃ resistere et redarguere:sz Moy-
ses huic errori nõ poterat vtiliter resistere:quia mul-
titudo erat in causa:sicut ecclesia modo non potest re
sistere vtiliter militibus qui detinẽt decimas:q2 si re-
sisteret maius malum accideret in ecclesia. Sed iter Iterũ ar.
obijcitur in. xxiiij. deuterono. dedit Moyses legez de
libello repudij:et dedit in manu ipsius: ⁊ dimittat eã
de domo sua:hãc legem habuit Moyses a spũsancto:
ergo qui dabat libellum repudij dabat eum secundũ
legẽ datam a spiritusancto:ergo non peccabat. Item Secundo.
in libello repudij rescribebat causas repudians:pro-
pter quas repudiabat vxorem/ et oportuit vt libellũ
illum portaret ad iudicem: quia in. xxij. deuterono.
dicitur ꝙ si vir vxori obijciat crimen pessimum viciũ/
scilicet ꝙ non inueniat eam virginem: si pater et mat̃
puelle corã iudicibꝰ ferãt signa virginitatis/ tenet̃ ad
satisfaciẽdũ de diffamatione ⁊ insuꝑ ↄdẽnabit̃. c. siclis

argenti.et ſi verū eſt quod obiecit lapidabatur mulier.ex hoc patet q̄ in lege crimen peſſimum fuit aliquam deflorari ante matrimonium.de hoc etiam dicit auguſtinus.q̄ cum malus auctor et reus iudicentur ad paria in cauſſis matrimonij non iudicētur ad paria.quod patet in predicto iudicio:quia vir puniebatur tantum pena pecuniaria et verberibus et cogebatur vxorem illam: mulier autez lapidabatur et propter dignitatem viri.mulier enim ſubiecta eſt viro:magis enim peccauit:quia peccauit in deum et proximum:quia fecit peccare virum offendendo ipſum:quia non inuenit eam virginem. videtur ergo ſecundum hoc q̄ ille qui repudiabat vxorem libellū repudij deferebat ad iudicem. et ſi iudex iudicabat illas cauſas eſſe ſufficiētes:dimittebat vxorem:ergo ſecundum ſententiam legis iuſte datam pro ſe vir dimittebat vxorem.ergo non peccauit dando libellum repudij. Tertio.

Item.videtur q̄ non peccauit ducēdo aliaz vxorem:quia dicit auguſtinus de duabus vxoribus: quando mos erat peccatum nō erat:ſed mos erat repudiata prima:ducere ſecundam.ergo non erat peccatum. Quarto.

Item.ducere ſecundam non eſt peccatum ſecundum ſe:et permittebatur ſecundum legem:ergo erat licitum.ergo non erat peccatum. Soluto.

Sz contra.lex punichat eā:quia ducebat aliū maritū:non potuit enī redire ad primū virum:et polluta et abominabilis fiebat ducēdo aliū.ergo non erat licitū ſecundū legē ducere aliū. Secundo.

Item ꝛ obicitur de hoc quod dicitur:nō peccare facias terrā et cetera. videtur enim q̄ non recipiendo matus eēt peccatū:quia ſi non poterāt retinere et coibant peccabant moraliter cū matrimonij eſſet inter ipſos Soluto.Ad primū dicimus q̄ iuſticia matrimonij exigeret q̄ vir reciperet eā niſi prohibitū fuiſſet: ſed quia prohibuerat non poterat eā recipere: ſicut ſi prohibitū eſſet michi non dare elemoſinā huic indigenti iuſticia exigeret q̄ darem ei:niſi prohibitū fuiſſ. Ad ſecūdū

Ad ſecūdū dicimus q̄ virtutes que ſūt ꝯtū ad deū non mutant nec ꝯtū ad eſſentiā:nec ꝯtū ad motus:ſz virtutes que ſūt ꝯtū ad proximū licet nō mutēt ꝯtū ad eſſentiā:tñ mutant ꝯtū ad motus.vnde aliquid ē motus iuſticie in noua lege qđ non erat motus iuſticie i veteri.vnde nō erat motus iuſticie q̄ repudiata que aliū duxerat virū reciperet a proze.lex enī prohibuerat in onus penā vtriuſq; vteroq; enī peccauerat contra matrimoniū:et ille repudiādo et illa aliū ducēdo lex eni vetus duris fuit in flagellū:in ſupbis in frenū rudibus in pedagogū:pfectis in ſignū. Ad ltiū dicimus q̄ licitū fuit ſecundū legem repudiatā aliū ducere.i.lex nō puniebat eā moze adultere:qz non lapidabat:ſed puniebat ſpiritualiter: quia non poterat redire ad primū virū.lex ei aliqñ puniebat corporaliter:vt adulterā lapidādo:aliqñ pena pecuniaria vt illi qui i poſuit vxori crimen peſſimū quod nō poterat probare.ſ.repudiantē. Ad vltimū dicimus q̄ ſic intelligēdū eſt:nec peccare facias.i.vt ſcias nō peccare.i.vt aliq; terream̄ a dandis libelli repudij. Cōtra illd qđ dictū eſt q̄ repudiata que duxerat aliū virū:nō poterat redire ad primū virū:qz polluta ꝛ abominabilis facta fuit:propter hoc q̄ duxerat aliū virū:videtur eē quedā inclinearis que dicit:polluta facta eſt iudicio eius qui pollut.i.repudiauit:ḡ ex repudiatione facta eſt polluta:nō ex eo q̄ duxerit aliū. Sz videt illa inclinearis nichil dicere:multere enī inuita repudiauit eam vir.ḡ ipſa nō peccauit i repudiatione.ḡ vir non pollu it repudiando. Ad hoc dicimus q̄ illa inclinearis moralis eſt:et ſumit de quadā virginali mozalit in q̄ dz q̄ muler quā vir repudiat eſt trena actio:hāc polluit vir ſuo iudicio:eo enī ipſo q̄ eā repudiat polluta iudicat:ꝛ terrena actio nō poteſt nec debz redire ad

Tertio.

Quarto.

Soluto.

Ad primū

Ad ſecūdū

Ad tertiū.

Ad primū maritū.

Alia q̄ſtio.

Secundo ciꝑ queritur de repudiata:vtruz poſſit redire ad primū maritū. Videtur q̄ ſic: quia dicitur in.xxiiij.deutero.de repudiata:cū egreſſa alterū maritum duxerit et ille quoq; dimiſerit eā: dederitq; ei libellū repudij:maritus certe moztuus fuerit nō poteſt primus maritus recipere eā in vxorē qz polluta eſt.i.abominabilis facta eſt cozā deo: nec peccare facias terrā tuam quā dominus deus tu⁹ dederit tibi poſſidendā.ex hoc datur intelligi q̄ ſi non duxiſſet alteruz maritum poſſet redire ad priorē virū. Sed obicitur contra hoc quod dictum eſt:Non poterit prior marit⁹ eā recipere in vxorē quod contra

Ad quartū

Iterū ar.

Secundo.

In oppm

Soluto ad primū.

Ad ſecūdū

In oppm

Ar q̄ ſic.

In oppm

priorē virū:quia nemo mittens manum ad aratrum et aſpiciēs retro apt⁹ eſt regno dei:illa ḡ inclinearis nō eſt literalis ſz moralis.ad litterā ei polluta ꝛ abominabilis fiebat mulier:qz ducebat aliū: et q̄ ita ſit patet p illd qđ dicit dñs: Jere.iij.capt. Si dimiſerit vir vxorē ſuā et recedens ab eo duxerit aliū nūqd reuerteē ad eā vltramunquid nō polluta eſt ꝛ cōtaminata eſt mulier illa:tu aūt fornicata es cuz amatoribus multis:tñ reuertere ad me.p hoc patet q̄ ſicut polluta dr aīa cū fornicata eſt cū amatorib⁹ multis de moribus:ſic mulier repudiata polluta dicebat cum polluta fuit ab alio.patet etiā differētia inter libellū repudij materialē et ſpūalē:qz in libello repudij materiali ſi mulier repudiata duxerit aliū non dr redire ad primū virū:ſed in libello repudij ſpūali ſi oibus demonibus fornicata ſit aīa redire poteſt ad deū i p̄ſenti. Sed obicit de illo qđ dicit in eodē capitulo.Iterū ar.

quit eni dñs in tertio iere.de regno decē tribuū et regno duarū tribuū tanq̄ de duabus meretricibus:dr. ḡ vidit p̄uaricatrix ſoror ei⁹ iuda:qz p eo q̄ mechata eſſet aduerſatrix iſrael:abieciſſem eā et dediſſem et libellū repudij:et nō timuit.ex hoc ḡ videt q̄ dñs dederit libellū repudij. Sed ↄrtū hētur in. l. yſa. vbi dr dñs.quis ē hic liber repudij matris veſtre quo dimiſi eā: quaſi dicat:ego nō dedi et libellū repudij. In oppm

Sz ad hoc dicim⁹ q̄ ſponſus ſpūalis.ſ.de⁹ adeo benignus eſt q̄ nulli aīe dat libellū repudij:ſed cū aīa prior deū repudiat:deus ſecūdo eā repudiat. qđ ḡ dicit in yſa.intelligendū ē q̄ de⁹ nō dat primo libellū repudij:loquit eni cōtra iudeos qui dicebāt q̄ de⁹ p̄or repudiaret eos/ꝛ hoc nō eſt verum/repudiauit tñ eo s ſecūdo propt pctā ſua repudiati ſunt vſq; i finē ſeculi nec vmq̄ repudiauit ↄtum in ipſo fuit. Soluto.

De impedimentis matrimonij.

Quarto capitulo inter queſtiones de matrimonio: dicendum eſt de ipedimentis matrimonij: quorum quedam ſunt ſubſtantialia: quedam accidentalia. Subſtantialia ſunt que omni tēpore impediūt matrimoniū. Accidētalia ↄo in aliq̄ caſu ipediūt i aliquo non. Primo dicendum eſt de ſubſtantialibus q̄ matrimonium contrahendum impediūt ꝛ contractuz dirimunt/ꝛ primo de diſpari cultu/de quo dicit apoſtolus ceteris. Ego dico nō domin⁹ ſi quis frater vxorem habet infidelem ꝛ hec conſentit habitare cum illo non dimittat illam: ꝛ ſi qua mulier habet virum in fidelem et hic conſentit habitare cum illa non dimittat virum:ſanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem. Sed videtur q̄ apoſtolus p̄cipiendo vel conſulendo fecerit contra dominum:quia p̄cepit dominus per Moyſez in ſeptimo deutero.q̄ iudei non ſociarent comugia cum alienigenis:ſiue infidelibus/ꝛ eſdras veniens de babilone ſeparauit matrimonia que contraxerunt iudei cum alienigenis: et de hoc dicit Auguſtinus q̄ iudei vxores quas deo ꝓhibente duxerant merito dimiſerunt:ergo contra preceptum domini eſt q̄ fidelis ſit cōiunctus cum infideli per matrimonium. Item obiꝯtur de hoc quod dicit apoſtol⁹. Ego dico non dñs dicit eni poſtea puto q̄ ego ſpiritum dei habeam:ꝛ in fine ſecunde ad coz. dicit. An experimentum eius queritis qui in me loquitur dominus chriſtus: ergo cum apoſtolus precipiebat et conſulebat ex dominus: ergo falſum dixit cum

De impedimentis matrimonij.

3 aliud ar.

Augustin⁹

Secundo.

Tertio. dixit.ego dico et non dominus. Item. dicit augustinus q̄ nō fuit faciendum q̄ vir fidelis dimitteret vxorē infidelem propter liberā benuolētiā. ergo cōtra liberā benuolētiā erat dimittere: ꝫ libera benuolentia idem est q̄ caritas: ergo cōtra caritatē fuit dimittere: sed omne quod est contra caritatem prohibet deus: ergo ex precepto domini non erat dimittenda ergo dominꝰ dicit. non dimittendam. ergo falsuꝫ dicit apostolus cum dicit: Ego dico: non dominus. Solutō ad primū. Solutio. Ad primū sciuit augustinus: q̄ dominus phibuit per moysen contrahi matrimonia cum infidelibus. ergo hoc intelligitur de matrimonio contrahēdo. apostolus autem loquitur de matrimonio cōtracto in infidelitate: et postea alter cōiugū venebat ad fidem. non est autem prohibitum q̄ infideles inter se conungantur matrimonialiter: sed prohibitum fuit

Ad secūdū ne fideles conungerētur cum infidelibus. Ad secundum dicim⁹ q̄ sine dubio q̄ apostolus precepit et dominus et q̄ consulebat apostolus/et dominus: sed intelligendū est sic: Ego dico non dominus. i. ego consulo non dominus. precepit eī dominus nusq̄ expresse nec in veteri lege nec in no. lege de matrimonio infidelium: sed in veteri lege expresse prohibetur ne fidelis contrahat cū infideli: et in noua similiter: sicut in. vij. ad cor. Si dormierit vir eius nubat cui vult in

Ad aliud. domino tantuꝫ. i. fideli: vt dicit glosa. Ad vltimo dictum dicimus q̄ licitū fuit fidelē dimittere infidelē secundus iusticiā dei: scilicet propter fornicationē spiritualē que maior est in corde q̄ corporalis in carne: et propter hoc dominus nō prohibuit cohabitationē cū infideli nec precepit diuortiū: tamen propter liberam benuolentiā siue propter caritatem: vt dicit augustinus. Nō debuit fidelis dimittere infidelē. vnde in casu tenebatur cohabitare et nō dimittere: sed dominus hoc nō precepit: quia in genere licitū erat dimittere: nō tamē semper faciendū. tunc ei dicit augustinus. licitum nō est faciendum quando non expedit sicut licitū fuit paulo accipere sumptus a subditis: ꝫ non expediebat propter auarciā auditorum: qui ide scandalisarentur. dicta est contrarietas inter apostolum qui dicit q̄ fidelis dimittat infidelē cui est conīctus matrimonialiter: si infidelis consentit habitare cū fideli. et moysen qui dicit. Nō accipias filiā alienigene filio tuo: quia seducet filiū tuū ne sequatur me. qz moyses intellexit de matrimoniis contrahendis. et

Iterū aī. apostolus de contractis in infidelitate. Sed videt q̄ eadē sit ratio in contractis et in cōtrahendis: quia dicit ciprianus martyr. nō sūt conūgenda fidelia cū infidelibus mēbris: sed in tā cōtractis matrimoniis cum alter conugū venit ad fidē: reliquus manet in infidelitate: est tam vnū mēbrū fidele: reliquū infidele. ergo nō sunt conūgenda matrimonialiter: et ita eadez est

Solutio. ratio in cōtractis et in contrahēdis. Solutio. ad hoc soluit augustinus dicens: q̄ nō est eadem ratio in contrahendis et in contractis adherens rationi que est in lege qua dicitur. Non accipies filiā alienigenam filio tuo: quia seducet filiū tuū ne sequatur me. sicut patuit in salomone in. xi. tertij regum. Erant enī iudei carnales et veneri dediti: et quia nondum erat propalata veritas de facili seducebātur a mulieribus. vnde videtur q̄ nullomodo debet fidelis conūgi cū infideli: modo etiā cū propalata sit veritas dei: et cōfirmata miraculis: nullomodo debet fidelis conūgi matrimonialiter cū infideli: quia infideles modo obstinati sunt et nulla spes est de conuersione infidelitū: sed in tēpore intermedio quando apostoli predicabant fidē et predicationē miraculis cōfirmabāt: de facili cōuertebant homines ad fidē et destruebat ydolatria: que manifeste contra legē nature videbatur esse. vnde cū alter illoꝝ qui conūcti erant matrimonialiter in ifidelitate conuertebātur ad fidez non timebatur q̄ seduceretur ab infideli: sed potius sperabatur q̄ infidelis cōuerteret a fideli. vnde nō erat ibi ratio q̄ erat in lege: et pro illo tēpore loquitur apostol⁹. Ci- Ad auctoꝝ

prianus autem loquitur pro illo tēpore in quo nulla tatem. spes est de infideli q̄ conuertatur. Itē. dicit apostol⁹ q̄ si infidelis discedit non est seruituti subiectus frater aut soror et huiusmodi. et super hunc locuꝫ dicit Ambrosi⁹. ambrosius q̄ contumelia creatoris soluit matrimoniū ex parte eius qui relinquit nō ex pte ei⁹ qui relinquit: sed si hoc est: ergo si aliquis fideliū cōiugū blasphemet eodēmodo soluitur matrimoniū ex parte fidelis: sed hoc falsum: quia illud matrimoniū fuit inciatum ratum et consūmatum inter fideles. vnde il- Ad idem. lud nulla ratione potest dissolui. Item. spōsus ⁊ spōsa relatiue dicuntur et ad conuertētiam. vnde posita se ponunt et perempta se perimunt: ergo sicut iste nō est spōsus illius: sic nec illa spōsa illius: et eōuerso: ergo sicut soluitur matrimoniū ex parte eius qui relinquitur propter duas causas: ita ex parte eius qui relinquit. Soluto. soluitur matrimoniū ex parte eius Solutio. qui relinquitur propter duas causas. Prima est qa Prima. a fideli nō est seruanda fides infideli: quia blasphemat et michi habet de fide. Et per hoc soluitur prima ob Ad primū iectio. cum enī fidelis sit infidelis: licet blasphemet fidez tamen quia aliquid habet de fide nō soluitur matrimoniū habet sacramentū fidei scz baptismi: character enim inseparabilis est/ ⁊ per baptismum conseratū est corpus eius ad hoc vt sit templū spiritussancti. vnde nō vilificatur membrū fidele si conungatur cum infideli quod tamē adhuc retinet consecrationē baptismi. Secunda ratio est quare soluitur matrimo- Secunda. nium ex parte eius qui relinquitur non ex parte eius qui relinquit: qz timēdū est de fideli ne corrūpatur ⁊ de infideli nō est timendū ne corrūpatur: qz iam corruptus est: nō est timendum q̄ cōuertatur: qz hoc bonū Augustin⁹ est: sicut narrat Augustinus in libro de ciuitate dei: q̄ Zeno philosophus ⁊ quidam ystrio erāt in naui quadam et cum immineret periculum timuit Zeno ⁊ nō timuit ystrio: et cum euasissent quesiuit ystrio a zenone/quare timuisti cum ego non timuerim? et respōdit Zeno pro anima zenonis timendum est non pro anima ystrionis: similiter pro anima fidelis timendū est que preciosa est ⁊ nō pro anima infidelis que vilis est. Ad vltimū dicimus q̄ sine dubio nec est sponsus nec Ad vltimū est ista sponsa. vnde soluitur matrimonium ex parte vtriusq̄: sed dicitur non solum ex parte infidelis relinquentis: quia ex merito: ⁊ ex peccato suo remanet quoddam vinculum in eo q̄ non potest transire ad alia vota: sed fidelis libere potest transire. vnde dicit solui matrimonium ex parte fidelis qui relinquitur: sicut dominus tenetur seruo/⁊ seruus domino: sed si seruus peccet contra dominum/ dominus absoluitur seruus autem nō absoluitur. Sed queritur cum solu- Qo incidēs. atur matrimonium ex parte eius qui relinquitur/ an soluatur secundum essentiam/ an tantum secundum cohabitationem. Videtur q̄ secundum cohabitationem: quia cum dicit dominus q̄ licet viro dimittere vxorem suam propter causam fornicationis: hoc intelligitur tantum ꝙtum ad cohabitationē. vnde ipsis viuentibus neuter potest trāsire ad alias nuptias. ergo si ita est in fornicatione corporali: ita de- Aff dicitur uet esse in fornicatione spirituali: et ita ex parte fidelis qui relinquitur non soluitur matrimoniū ꝙtum

Secundo. ad essentiā. Item. si soluitur ꝙtum ad essentiam ⁊ propter peccatum infidelitatis: quare non propter alia

Solutio. peccata. Ad hoc dicendum q̄ soluitur ꝙtum ad essentiam ex parte fidelis qui relinquit propter duas causas que dicte sunt. Quarū prima est: quia a fideli nō

Prima. est seruanda fides infideli qui nec in spe nec in re: nec

Secunda. in sacramento aliquid habet de fide. Secunda est: qz timenduz est fideli ne corrumpat: quia fornicator corporalis habz fidem informē: vel si non habet: habet saltem sacramentum fidei: scilicet baptismum. vnde seruanda est fides. vnde fornicatio corporalis nō soluit matrimonium ꝙtum ad essentiam: sed ꝙtum ad cohabitatio-

Iterū aī. nem tātum. Sed iterum obicitur. ponatur q̄ fidelis qui relinquitur contrahat cum alio. potest enim contrahere ex quo soluta est et postmodum decidat ille secundus cum quo contraxit: et infidelis qui relinqt eam conuertatur ad fidē. queritur an et reddenda sit

Aff q̄ sic hec mulier fidelis tanq̄ vxor sua. Etidetur q̄ sic: quia ex parte viri non fuit ruptum matrimoniū. ergo adhuc coniunctus est huic mulieri vinculo matrimoniali et ipse petit eam et est fidelis. igitur reddenda ē ei

Secundo. tanq̄ vxor sua. Item. cessante causa cessat effectus: ꝫ propter infidelitatem amiserat eā: ergo cessante infi-

Tertio. delitate debet eā recuperare. Itē. dicit apostolus: receperunt mulieres de resurrectione mortuos viros suos: ergo si resuscitatus corpore recipit vxorē quaz prius habuit. ergo eadem ratione resuscitatus mēte

In oppm debet recipere vxorem quam prius habuit. Sed cōtra. mortuo viro dicit apostolus. soluta est mulier a lege viri. ergo mortuo lazaro soluta fuit vxor eius: poterat ergo statim contrahere. esto q̄ contraxerit resuscitato lazaro aut erat vxor lazari: aut non. si erat vna mulier simul habuit duos viros: quod nūq̄ permisit dominus: si non erat vxor eius: ergo non potuit eam repetere vt suam. ergo cuz maior sit mors aie per infidelitatez q̄ mors corporis si resuscitat⁹ corpore non potest repetere suam vxorem quam habuit: nec resuscitatus mente ab infidelitate: potest repe-

Solutio. tere vxorem quā prius habuit. Nō concedimus. vnde si vult eam habere oportet q̄ nouus cōsensus ad-

Ad primū ueniat et nouum matrimonium. Ad primo obiectū patet solutio per predicta ruptū ē matrimoniū etiaz ex parte relinquentis: sed remanet quoddam vincu-

Ad secūdū lum q̄ tenetur non transire ad alias nuptias. Ad secundum dicimus q̄ hec propositio: Cessante cā cessat effectus: nō tenet in causis agentibus per intellectum et voluntatem. Ad illud quod dicit apostolus

Ad aliud. q̄ mulieres acceperūt de resurrectione viros suos. dicimus q̄ de honestate fuit: non de necessitate. honestum enim erat vt mulier viro suo resuscitato cōungeretur: tamen per nouum consensum et nouuz ma-

Iterū aī in trimoniū. Sed ponatur q̄ infidelis discedens cōtraquisitiue. hat de facto cum infideli aut est matrimoniū aut nō si sic. Contra. non est solutum matrimonium primū ex parte relinquentis. ergo non debet contrahere cū

In oppm alio. ergo si contrahit non est matrimonium. Sz contra. iste non est sponsus alicuius: ergo solutus. nec est

alia illegittima persona ad contrahendum. ergo si contrahit matrimonium est. Quod cōcedunt quidā opio aliqz sed tñ peccat mortaliter contrahendo. Sed melius- Aff dicitur detur dicendum q̄ non est matrimonium et q̄ nō est legittima persona ad contrahendum viuente altera persona. dicit apostol⁹. Si infidelis discedat non est enim seruituti subiectus frater aut sozor et huiusmodi. q. d. libere potest contrahere: et per hoc datur intelligi q̄ infidelis discedens seruituti subiectus est et ligatus ꝙticunq̄ potest ligari propter matrimonium ad hoc vt non contrahat.

¶ Utrum ex vnica contumelia dirimatur vel corrumpatur matrimonium.

¶ Alia questio.

Queritur cuz contumelia creatoris dirimat matrimonium. vtrū ex vnica contumelia dirimat vel corrumpatur matrimoniū. Probatur q̄ non: q̄ Aff q̄ non. dicit apostolus. hereticum hominē post primā et secundam correptionē deuita. q̄ ex vna contumelia nō est dimittendus infidelis. q̄ ex prima contumelia nō rumpitur matrimoniū: quia forte ex corruptione est illa contumelia: pari ratione nec ex secunda: nec ex tertia: ergo ex nulla. vel dicatur ibi sistatur. Ad hoc di- Solutio. cimus q̄ non est artis determinare ex quota cōtumelia precise rūpatur matrimoniū: sed virtutis siue caritatis: quia certior omni arte est melior. Dicimus ergo q̄ si vxor fidelis videat virum infidelē pertinacez et defendentem errorez suum et impugnantez fidem: tunc debet ipsum dimittere: quia ruptū est matrimoniū: et si potest habere testes de ifidelitate viri debet ipsum dimittere in facie ecclesie: si nō habeat testes tamen debet ipsum dimittere: quia ibi nō est matrimonium: et si ecclesia compellat eam virum recipe prius debet se permittere excōmunicari q̄ fornicetur: fornicaretur autē si commisceret se illi. ¶ Queritur post- Ala q̄o. ea vtrum p fornicatione spirituali scz p quolibet peccato mortali rumpatur matrimoniuz ꝙtum ad cohabitationez: sicut pro fornicatione corporali. Probat q̄ sic: quia dicit Augustinus q̄ omne peccatum mor- Augustin⁹ tale est fornicatio spiritualis: quia p quolibet peccato mortali recedit anima a deo vero sposo suo/ et adheret creature. vnde fornicatur diligēs creaturaz plꝰ q̄ deum. vnde illud: perdes omnes qui fornicant. ꝛc. Dicit autem Gregorius q̄ spiritualia peccata maio- Gregorius ris culpe sunt q̄ corporalia: sed minoris infamie: ergo fornicatio spiritualis maior est q̄ corporalis: sed pro fornicatione corporali soluitur matrimonium ꝙtum ad cohabitationem: ergo pro fornicatione spirituali. Idem videt velle Augustin⁹ qui dicit q̄ si dicat vxor Confirmat viro suo: non ero tecum nisi de latrocinio ⁊ rapina cōgreges tibi diuitias: debet vir amorem dei prepone- re carnis luxurie/ et debet amputare a se membrum quod scandalisat eum/ et ita debet dimittere vxorem suam ꝙtū ad cohabitationem. Sed contra. dicit Ihe- In oppm ronymus q̄ si vxor peccet in aiam suam nō potest esse polluta viro suo/ ac si dicat non peccat contra matrimonium: sed si fornicatur corporaliter polluta est viro suo/ et peccat contra matrimonium: ita vir debet eam dimittere: quia qui tenet adulteram stultus ⁊ impiꝰ est: ⁊ ita nō dimittenda. p fornicatiōe spūali: ꝫ p corporali: qz sic nō iuuriaꝝ vxor viro suo si peccat in aiaz suā qz nō dicitur q̄ habeat potestatē aīe mulieris

sed corporis.ergo non debet propter hoc dimittere
sed si fornicatur corporaliter iniuriat viro suo : quia
mulier non habet potestatē corporis sui:sȝ vir. ꝙ pro
fornicatione corporali rūpitur matrimoniū q̄tuȝ ad
cohabitationē:quia per que peccat aliquis per ea pu
niri debet:et nō pro fornicatione spirituali cū illa nō
Solutio. sit contra virū. Ad concedim⁹ hac ratione. Et ad au
Ad augustinū. ctoritatē augustini dicunt magistri ꝙ retractauit illā
posset tñ sane itelligi auctoritas illa hoc mō. vir debȝ
amputare a se mēbrū quod eū scandalisat.i.debȝ vxo
rē suā acriter increpare et non dimittere:vel etiā a le
cto suo quandoqȝ separare ad tēpus:et a mensa: licȝ
non a domo causa correptionis:quia vir caput ē mu=
lieris:ꝛ peccatum mulieris iputatur viro nisi corripi
at eā. vnde dicit auctoritas ꝙ adā et eua voluerunt
rapere deitatē:tñ vir ꝑ se non voluit:sed dicitur vo=
luisse:quia volentē mulierē non correxit.

¶Queritur cum gentilis qui
plures habet vxores ꝯuertat ad
fidē:vtrū liceat ei hr̄e oēs illas.

¶Alia questio.

QUerit postea cū gentilis qui plures habet vxo
res conuertat ad fidē:vtrū liceat ei hr̄e omnes
Af ꝙ sic. illas vxores. Uidetur ꝙ sic:quia qua ratione habet
vnā eadē ratione habet et aliā.ergo vel omēs vl' nul
lā.si dr ꝙ tantū primā debet habere. Cōtra.ponatur
ꝙ sub hac forma contraxerit primo cum duab⁹. acci=
pio vos in meas:et ille dixerūt. accipim⁹ te i nostrū :
secūdū hoc vna ē vxor sicut est prima.ꝙ vel vtrāqȝ re=
tinebit vel neutrā.non vtrāqȝ retinebit:quia ecclesia
non sustinet ꝙ vnus habeat simul plures. Similiter
de iudeo q̄ cōtraxit in iudaismo cū consobrina sua in
secūdo gradu:hoc ē scd̄m legē moysi.si postea iude⁹
Alia q̄stio. vel iudea veniāt ad fidē. Querit vtrū maneat hmōi
Af ꝙ sic. matrimoniū.videt ꝙ sic:quia pri⁹ erat matrimoniuȝ
et mō nō corrūpitur ꝑ cōtumeliā creatoris:qr vterqȝ
In oppoᵐ fidelis ē.ꝙ adhuc manet. Contra.ecclesia iudicat ta=
les ꝑsonas illegittimas ad contrahendū ꝛ mō sūt de
foro ecclesie.ꝙ non debet esse illegittimū hmōi ma=
Solutō ad primū. trimoniū. Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ tñ primā de
bet retinere:cū aliis enī nō fuit matrimoniū:qr secun
dū legē naturalē vna debet esse vnius.et hec forma:
accipio vos in meas:nō ē forma cōtrahendi matrimo
niū:qr secundū legē nature est. Matrimoniū est legit
tima coniunctio maris ꝛ femine/non feminarū:sed i
cordibus gentiliū obfuscata est lex naturalis : ita ꝙ
non possunt clare videre in corde suo ꝙ vna dȝ eē vni⁹
Ad secūdū Ad secundo quesitū dicim⁹ ꝙ manet illud matrimo
niū in iudeis conuersis ad fidē nec sunt illegittie ꝑso
ne ad hoc vt maneāt in matrimonio.sed ad sic cōtra=
hendū de nouo:quando eniȝ contraxerunt erant le=
gittie ꝑsone:tunc eniȝ non erant de foro ecclesie . de
his aūt qui foris sunt:non est nostrū iudicare . cū er=
go secundū deū.i.secundū legē moysi coniuncti fue=
runt ecclesia non debet eos separare cuius nō est iu=
dicare de vinculo contracto ante conuersionē: qr tūc
non erant de foro ecclesie.

¶De ipedimentis matrimonii.

¶Aliud capitulū.

INter ipedimenta matrimonii:secūdo dicenduȝ
est de errore ꝑsone. Est autē quadruplex error Quadruplex error.
scilicet error qualitatis cū aliqua credit esse pulchra
cum tñ est turpis:vel credit esse bona cū tñ sit mala .
error fortune cū creditur esse diues que tñ est paupe᷑
error ꝑsone cuȝ credit esse maria et est alia. error con
ditionis cū creditur esse libere conditionis et est ser=
uus. duo primi errores non ipediunt matrimoniuȝ:
sed duo vltimi. Queritur autem hic de errore ꝑsone Questio.
quare ipedit per se matrimoniū potius q̄ error qua=
litatis vel fortune. Et ad hoc dicit ꝙ error qualitatis Solutio.
vel fortune non impedit consensū matrimonialē:sed
error ꝑsone euacuat consensū matrimonialē. Sed ea ꝯ hoc af.
dē remanet questio quare error ꝑsone euacuat cōsen
sū matrimonialē:et non error qualitatis vel fortune
quia tam in errore ꝑsone q̄ fortune est consensus tā=
tum conditionalis.sicut enī iste non consentit in istaȝ
nisi quia credit esse mariā:sic ille non consentiret in il
lā:nisi crederet eā esse diuitē.ergo si error fortune nō
euacuat cōsēsū matrimonialē nec error ꝑsone. Pre Secundo.
terea.probatur ꝙ in errore ꝑsone sit consensus ma=
trimonialis:quia iste dicit:accipio te in meā.et illa di
cit:accipio te in meuȝ.ergo ibi est mutuus cōsēsus
per verba de presenti expressus:ergo est ibi consen=
sus matrimonialis.ergo et matrimoniū. Itē.ponat Tertio.
ꝙ aliquis habeat duas filias simillimas quaruȝ dica
tur vtraqȝ maria et ostendat illi altera illarū et ipse
consentiat in istaȝ:sed ista non consentiat in istū . con=
stat ꝙ cōsensus istius esset matrimonialis si esset mu=
tuus:ostendat ei postea altera maria et cōsentiat iste
in eā:quia credit ipsaȝ esse primā et ipsa consētiat i eū
ꝯstat ꝙ iste cognoscit tm̄ istā q̄tū cognoscebat ꝑmaȝ
sicut ei nomē ei⁹ ꝛ patriā ꝛ gen⁹:ꝛ oīa accidētia corpis
que visibilia sunt: videt enī eaȝ:ergo ꝯsensus istius in
istam penitus similis est cum consensu eiusdem in pri
ma:sed consensus istius in primam esset matrimonia=
lis si esset mutuus:ergo consensus istius in istā est ma
trimonialis cum sit mutuus. Contra.ibi est error per In oppoᵐ
sone:ergo ibi non est consensus matrimonialis. Iteȝ Secundo.
Ysaac benedixit Jacob licȝ crederet benedicere Esau
ergo a simili iste ducit eam in vxoreȝ licet credat se du
cere aliam:ergo contractum est cum ista credat/licet
esset alia/et ita error persone nō impedit matrimoniū
Item si error persone impedit matrimonium: ergo Tertio.
non fuit matrimoniū inter Jacob et Lyam in primo
concubitu:seruierat enim Jacob Laban.vii.annis ꝑ
Rachele et supposita est Lya et Jacob concubuit cū
ea credens eam esse Rachelem: ergo concubuit cum
non sua:ergo peccauit mortaliter/vel ad minus Lya
que scienter cognouit non suum peccauit mortaliter.
Sed cōtra. concubitus ille fuit signum sacre rei: fuit ꝯ hoc af
enim signum actiue vite que facta est:ergo concubit⁹
ille fuit sacrum signum: ergo non fuit peccatum mor
tale. Solutio. Ad primum dicimus ꝙ error persone Solutō ad primū.
impedit matrimonium/ et nō error qualitatis vel for
tune:et hoc propter duas causas. Prima est:quia er Prima.
ror qualitatis vel fortune non impedit bonum matri
monii:quia turpis mulier multotiens seruat fidē me
lius matrimonii q̄ pulcra/pauper melius q̄ diues:di
ues enim ex diuitiis superbit:sed vna persona que ab
alia ad hoc eligitur melius seruat bona matrimonii
q̄ alia . vnde error prime impedit matrimonium .
Secunda causa est propter sacramentum : matrimo= Secunda.
nium enim carnale sacramentum est matrimonii spi=
ritualis/scilicet coniunctionis Christi/ et fidelis ani=

me:sed in matrimonio spirituali debet esse consensus
absolutus:hic enim non est matrimonium spirituale
Consentio/vel credo in istum si est christus quocunqȝ
demonstrato:sed oportet absolute consentire in ipm
vnde i matrimonio carnali debet esse absolut⁹ cōsen
sus in aliquem.propter hoc nō est ibi consensus ma=
Ad aliud. trimonialis. Ad illud qd̄ obiectum est ꝙ ibi ē consen
sus per verba de presenti expressus.ergo ibi est cōsen
sus matrimonialis. Dicimus ꝙ non sequitur: quia il
le consensus nō est absolutus ab extranea conditione
q̄uis enim nō sit conditio in verbis:tamen est in ani=
ma viri qui non consentit in istā:nisi qr credit eē aliā
Ad aliud. Eodēmodo respondendū est ad illud quod obiectū
est de duabus mariis:non enim consentit in istam se=
Ad aliud. cundam/nisi credit esse primā. Ad illud quod querit
de benedictione iacob dicimus ꝙ non est simile:quia
benedictio opus est dei/non hominis. vnde in nume=
ris dicitur. inuocabunt nomen meū super filios isra=
el:et ego benedicam eis.matrimoniū aūt opus hoīs
Ad vltimū est. Ad vltimū dicimus ꝙ non fuit matrimoniū inter
iacob et lyam in primo concubitu:tamen nō peccauit
iacob:quia ignorātia facta excusauit ipsū a tāto et to
to.similiter dicimus ꝙ lya non peccauit quia instictu
spiritussancti primo traditur eam laban viro q̄ rache
lem. dn̄s enī per bonos bene vtitur malis. vt i ꝓphe
tia balaan et cayphe . et sodomitis voluit dn̄s parce
re propter decē iustos. similiter et laban bene vs⁹ est
dn̄s:propter consortiū patriarche inspirauit ei ꝙ lyā
que erat lippa:primo traderet nuptiis q̄ rachelē que
erat pulchra:quia prius est actiua q̄ contēplatiua. vn̄
Gregorius gregorius. Qui arcem contēplationis ascēdere desi
derat:necesse est vt in campo actionis se exerceat.

¶De errore conditionis.
¶Alia questio.

SIcut error persone impedit matrimoniū:sic er
ror conditionis. vnde sicut nullum est matri=
moniū si aliquis contrahit de facto cū maria quā cre
dit esse aliam:ita nullum est matrimoniū si aliquis cō
trahit de facto cum ancilla quā credit esse liberā. Sȝ
In oppoᵐ contra hoc obicitur. dicit apo. ad colo. nō est mascul⁹
et femina/gentilis et iudeus barbarus et scita seru⁹
et libera:sed omnia et in omnibus christ⁹ . oēs ergo
qui in fide christi sunt liberi sunt qua libertate christ⁹
nos liberauit. et in euangelio iohānis. Si filius vos
Confirmat liberauit:vere liberi eritis:ergo liberi sunt ad cōtra
hendum qui libertatem christi habēt . ergo seruitus
Secundo. corporalis nō impedit matrimoniū. Item dicit apo=
stolus. vnusquisqȝ habeat suā propter fornicationeȝ
hoc dicit generalit᷑: sed qd̄ dicit apl's gn̄alit᷑ non ē co=
Ambrosi⁹. artandum:sicut dicit ambrosius super illum locum:
mortuo viro nubat mulier cui vult. nō ē determinā=
dū quod apostolus nō determinauit. et loquitur de
secundis et tertiis nuptiis. ergo cum apl's dicit hoc
generaliter vnusquisqȝ ꝛc. nullus excipiendus est:er=
go nō seru⁹. et ita seruitus nō impedit matrimonium
Tertio. Iteȝ matrimoniū est de iure naturali. et seruitus de
ipso iure:nō ei sūt homies serui a natura:sed potius
liberi . sed ius positiuū nō potest contra ius naturale
ergo seruitus nō potest cōtra matrimonium. ergo nō
Quarto. impedit ipsū. Itē. error fortune nō ipedit matrimo=
nium:sed error cōditionis est error fortune. ergo er=
ror cōditionis nō ipedit matrimoniū. Probatio as=
ꝓbat mīor sūpte. Seruitus corporalis nō est a natura: nisi enim

peccatum non esset seruitus: nec corporalis nec spi=
ritualis. ergo cuȝ seruitus corporalis nō a natura sit
est a casu vel fortuna. Item. aliquis mercator credēs Quinto.
se multū lucrari cōmittit nauem suā cū mercib⁹ suis
mari. accidit ꝙ frangitur nauis et amittit quidquid
habet:et fit pauper. hec paupertas est a fortuna . est
eī preter itētionem. similiter aliqui credētes se posse
cōuincere cōmittunt bellum et victi sic facti sunt ser=
ui:ergo cum hec seruitus preter intentionem euent=
at est a fortuna:vt paupⁱtas. Si dicatur ꝙ non ē a for Euasio.
tuna:quia est dispositione diuina:quia vt habetur in
eccl'ia. bona et mala vita mors:paupⁱtas et honestas
a deo sunt. et in prouerbiis. diuitias ꝛ paupⁱtates ne
dederis michi. Solutio. Seruitus corporalis nō so= Solutio.
lum est a iure humano:sed etiā a iure diuino. vt pa=
tet i genesi: Maledictus canaā seruus erit fratrū suo
rū. Dicimus igit᷑ ꝙ seruitus ipedit matrimoniū:qr
seruus nō habet potestateȝ corporis sui:sed dn̄s. vn̄
nō potest trāsferre perfecte potestatē corporis sui in
aliquē mulierē sine cōsēsu dn̄i sui:nisi i quibusdā casi
bus emergētibus vt post dicetur. Ad primū dicim⁹ Ad primū.
ꝙ apostolus loquitur ibi de libertate spirituali per
quā i primitiua ecclesia volebāt multi fideles aufer=
re a se iugum seruitutis corporalis quibus obuiauit
apostolus dicēs:seruus es:noli querere libertatē : sȝ
si potest fieri liber magis vtere vtēdū seruitute tāq̄
causa humiliationis:status enī serui melior est q̄ sta
tus dn̄i. sicut status pauperis melior est q̄ status diui
tis:quia seru⁹ habet occasionem humilandi se:et di
minus occasionē superbiēdi. seruitus corporalis nō
impedit libertatem spiritualē:ꝛ propter hoc nō seq̄=
tur ꝙ liber spiritualiter possit contrahere:quia aliq̄s
liber spiritualit᷑ ē seruus corporali seruitute. Ad 2m Ad secūdū
dicim⁹ ꝙ hec vniuersitas:vnusq̄sqȝ hēat suā ꝓpt᷑ for=
nicationē accōmodanda est: et nō vaga. intelligit᷑ enī
sic vnusquisqȝ q̄ potest ꝛ debet : non quelibet persona
etiam tēpore apostoli fuit legitima ad cōtrahendum.
Habemus eniȝ ꝙ beatus Matheus et beatus Tho= Exemplū.
mas cōsecrauerūt virgines que post cōsecrationeȝ nō
poterant contrahere : et hoc bene sciebat apostolus
quia multe erāt persone que contrahere nō poterāt :
auctoritas ergo illa nō itelligitur de personis illegit=
timis ad contrahendum. vnde non itelligitur de ser=
uis. Ad tertium dicimus ꝙ nec ius positiuum nec ser Ad tertiū.
uitus potest cōtra matrimoniū iiciatum/ratum/ et cō
summatum:sed ius positiuū bene potest facere ꝙ ali=
qua persona sit illegittima ad contrahendum: et hoc
non est cōtra matrimonium:sicut aliquis castrādo ali
quem facit illum illegittimū ad contrahenduȝ: ꝛ per
hoc nulluȝ matrimoniuȝ iam factū destruitur. Ad vl= Ad vltimū
timo obiectum dicimus ꝙ seruitus non est a fortuna
tantum imo quasi naturalis est modo cum sit ab ori=
gine. vnde error conditionis non est error fortune:po
tuit tamen in principio seruitus esse a casu et a fortu=
na sicut obiiciebatur. Concedimus enī casum aliqueȝ
esse in rebus:secunduȝ ꝙ casus est inopi natus rei euē
tus ex causis confluentibus ob aliud inceptis. Sicut
in illo qui vadit ad forum vt emat aliquid et ibi inue= Exemplū.
nit debitorem suum: hec inuentio dicitur esse a fortu=
na et a casu: quia itio ad forum ob aliud fuit inceptā:
sed prout casus dicitur fatum/ꝛ fatum itelligitur esse
quedā causa i motibus supcelestiuȝ corpoꝝ: ꝑ quā di
cūt q̄dā necessario euēturos euēt⁹ reꝝ volūtarios sic
casus nichil ē:qr volūtas nō subest tpi: sȝ supra tp̄s est

vt dicit augustinus. Sed si dicamus generaliter ser=
uitutem esse a fortuna: dicimus ꝙ error cuiusdaʒ for
tune impedit matrimoniū vbi .s. persona que non ha
bet potestatem sui corporis vt in seruo: sed vbi habʒ
non impedit/vt in paupertate.

DIctū est ꝙ ius positiuum non ꝯtrariatur ma=
trimonio nec iuri naturali de quo ē matrimoni
ꝯ hoc arᷣ um. Sed videtur ꝙ cōtrarietur: quia de iure natura
li quelibet persona legittima est ad contrahendū cū
qualibet paucis exceptis: sicut exceptis patre ⁊ filia
matre et filio: que excepte erant in primitiua condi=
tione ⁊ exceptis illis: que excepte sunt in leuitico. sed
iste seruus et hec libera non sunt de illis exceptis. er=
go de iure naturali sunt persone legittime ad ꝯtra=
hendum. sed ius positiuū facit oppositum. facit enim
ꝙ sint illegittime: ergo facit contra ius naturale. er=
go contrariatur iuri naturali. Item. ipsa ꝯditio non
Secundo. impedit matrimoniū: quia seruus et serua possūt con
trahere inter se: ⁊ cōtradicētibus dn̄is vt habetur in
sententijs: quia seruus non tenetur dn̄o suo: nisi in tē
poralibus seruitijs. vnde nō tenetur non cognoscere
aliquā mulierem. potest ergo cōtrahere quia potest
reddere debitum vxori loco ⁊ tempore: ⁊ post redde
In oppoᵐ re seruitia debita dn̄o suo loco ⁊ tēpore. Probatur
ꝙ nō possunt contrahere: quia seruus nō habet pote
statem corporis sui: sed dn̄s. ergo non potest trāsfer=
re dominiū corporis sui in aliam personam sine con=
Secundo. sensu dn̄i. Item. error ꝯditiōis impedit matrimoniū
et hoc nulla alia de causa: nisi quia seruus non habet
potestatem corporis sui: sed eadem causa manet vbi
non est error: sicut vbi vir liber scit mulierem eē ser=
uam: ergo vir liber sciens aliquam esse seruam nō po
Arᷣ ex casu. test contrahere cum illa. ⁊ hoc manifeste falsū. Po=
natur ꝙ contrahat liber cum serua sciens et prudēs
et postea dominꝰ serue vēdat illam paganis: aut vir
tenetur sequi mulierem aut nō. Si nō. Cōtra. vir nō
habet potestatem corporis sui: sed mulier. ꝗ si muli=
In oppoᵐ. er vult tenetur eam sequi. Sed ꝯ. imminet viro peri
culum et vite corporalis ⁊ vite spiritualis: quia imi=
Solutō ad net et periculū fidei. ꝗ non tenetur eā sequi. Solutio
primū. dicimus ad primum ꝙ ius positiuum non contrariatᷣ
iuri naturali: sed ipsum determinat: sicut ius huma=
num determinat ius diuinum. ius enim diuinū dt. in
ore duorum vel trium testium stat oē verbum. et ius
humanum sic determinat. in ore testiū idoneorū fide
q̄o incidēs. dignorum. vnde examinantur testes. Sed queritur
qua auctoritate ius humanum siue positiuum deter
Solutio. minat ius diuinū siue naturale. Ad hoc dicimꝰ ꝙ ius
positiuum determinat naturale ius per auctoritateʒ
iuris naturalis. ius enim naturale dt ꝙ falsis testibꝰ
non est credendum. et per hoc determinat ius huma
num ius diuinum hoc modo: in ore testium fide di=
gnorum stet omne verbum. similiter ius naturale dt
ꝙ nullus inuitus sine omni pctō puniatur. ⁊ per hoc
determinat ius positiuum ꝙ error conditionis impe=
dit matrimonium. si eī nō impediret accideret ꝙ ali
quis inuitus sine omni pctō suo puniretur. si enim li=
ber contrahit cum serua nesciens illam esse seruam si
staret matrimoniū puniretur inuitus sine omni pctō
suo. esto ꝙ non peccauerit: puniretur enī per oppro=
brium et infamiā. punitur etiam quia si mulier ven=
deretur paganis teneretur eaʒ sequi. puniretur etiā
in filijs suis: quia filij sui fierent serui. sicut ergo ī ore
duorum vel trium stat omne verbum: nō tamē ī ore
falsorum testium. sic hec persona secundum se legitti
ma est ad contrahēdum: nō tamen iniusta punitione
alterius. Ad secundum dicimus ꝙ bene possunt ser= Ad secūdū
uus ⁊ serua contrahere inter se et contradicentibꝰ do
minis saluo iure dominorū suorū. potest enim sicut
dictum est seruus reddere debitum vxori loco ⁊ tem
pore: ⁊ domino suo seruire loco ⁊ tēpore. Et dicimus
ꝙ seruus habet potestatē corporis sui q̄tū ad contra
hendū: sed verum est ꝙ plenarie non habet potestatē
corporis sui. vnde nō ita libere potest reddere debi
tum vxori: sicut si esset liber: sed mulier que scienter
talem duxit sibi imputet. Ad tertiū dicimus ꝙ error Ad tertiū.
conditionis impedit matrimonium: et hec nō est so=
la causa: quia seruus non habet potestatem corporis
sui: imo hec est pricipalior causa: quia nullus inuitus
sine omni pctō suo puniendus est. sed liber sciens et
prudens potest contrahere cum serua: nō enī fit ei in=
iuria si ipse voluntarie se subijcit penis seruitutis.
Ad vltimum dicimus ꝙ ecclesia que debet facere ꝙ Ad vltimū
matrimonia conseruentur in suo esse: debet procura
re ꝙ hec mulier non vendatur paganis: sed vendatur
in sua regione in qua possit habere sine periculo vi=
rum suum: si vero ita accidat ꝙ vēdita sit paganis te
netur eam sequi vir suus nisi manifestum periculum
imineat fidei. vxor enim tenetur: sed saluo iure dei
et sibi imputare debet qui scienter seruā duxit.

¶ De impotentia coeundi.

COnsequenter dicenduʒ est de tertio impedimē=
to scʒ de impotētia coeundi/que duplex est: vna
naturalis/alia accidētalis. Naturalis triplex ē scʒ na=
turalis frigiditas/defectus etatis/artatio nature/que
libet istaꝝ triū impotentiarū impedit matrimoniū cō
trahendum/⁊ dirimit contractum: defectu etatis con
stat ꝙ non possunt sibi pueri reddere debitum: simili
ter si aliq̄s sit naturaliter frigidus adeo vt nec natura
liter nec adiutus per medicinā posset coire nō potest
contrahere/⁊ si contrahat de facto nullum est matri=
moniuʒ: similiter si aliqua mulier adeo arta sit vt nec
per medicinalia nec per violentiā: sicut per sectionem
vel aliquid tale possit fieri ydonea ad hoc vt cognosca
tur non potest contrahere/⁊ si cōtrahit de facto nullū
est matrimonium: si ergo mulier vult accusare viruʒ
suum ꝙ frigidus est naturaliter ⁊ nō potest eā cogno
scere aliquo modo: ipsa vero velit fieri mater: si per
trienniū fuit vir cū ipsa ⁊ nō potuit eam cognoscere/si
per vtriusq̄ iuramentū ita constiterit esse/ ⁊ per septi
mam manum propinquoꝝ qui idem iurent tactis sa=
crosanctis reliquijs/tunc ecclesia debet eos separare:
si vero vir asserat se cognouisse eā et mulier dicat op=
positum et nō possit habere testes/tunc stabitur iura=
mēto viri: q2 vir caput ē mulieris/nisi mulier sensibili
demōstratiōe ꝓbauerit se esse virginē: similiter si per
septimā manum propinquoꝝ ⁊ iuramentum viri con
stiterit ecclesie artatio mulieris separandi sunt/ aut si
cōstiterit per sensibilem ꝓbationeʒ: si vero contingat
ꝙ vir frigidus postea contrahat cum alia ⁊ eā cogno
uerit aut mulier arta contrahat cuʒ alio/⁊ ab illo co=
gnita sit/cogetur redire ad prima cōnubia: quia verū
matrimonium fuit inter ipsos. Impotētia vero coeū
di accidentalis est duplex: vna per castrationem: alia
per maleficia. De castratione dicēduʒ ꝙ si post matri=
monium contingat nō rumpiᷣ matrimoniuʒ: propter

hoc: si vero ante matrimoniuʒ nō potuit castratus cō=
trahere/et si ꝯtraxit de facto nulluʒ fuit matrimoniū.
De maleficiatis autē dicēdū est ꝙ si post matrimoniū
factum est maleficium nō rūpitur propter hoc matri=
monium: si vero ante matrimonium ⁊ perpetuum sit
maleficium separandi sunt vt dicūt antiqui canones:
q2 nullum fuit matrimoniū: sed isti canones abrogati
sunt: q2 nullum maleficiū perpetuū est: quia propter
paruitatem fidei permittit deus aliquos maleficiari.
vnde maleficia possunt dissolui per magnitudinem fi
dei/ et ꝑ orationes ecclesie/et per eandē artē per quā
facta sunt destruunᷣ. vnde nullū maleficiū est ꝑpetuū.
In oppoᵐ Sed contra predicta obijcitur. Cōtingat enī ꝙ frigi=
dus naturaliter qui separatus fuit a priore contrahat
de facto cū alia et faciat eam pregnantē/cogitur redi=
re ad priorem vxorem: q2 ibi verum fuit matrimoniū
ergo deus cōiunxit illos/ et ecclesia separauit: ergo se
parauit quos deus cōiunxit: ergo fecit cōtra hoc pre=
ceptū domini: quos deus cōiunxit homo nō separet:
Secundo. ergo peccauit mortaliter. Itē ignorantia iuris nemi=
nem excusat: nulla enim ignorantia facit quin fornica
tio simplex sit peccatū mortale: preceptū enīʒ est: non
fornicaberis: ergo nulla ignorātia potest facere quin
ecclesia peccauerit separando quos deus cōiunxit/ibi
enim nō fuit ignorantia facti: quia oīa erant in propa=
Euasio. tulo: vt videᷣ. Si dicatur ꝙ ecclesia separauit eos ne
peius accideret: q2 mulier volebat fieri mater ⁊ forni
cata esset nisi daretur licentia cōtrahēdi cum alia: hec
solutio non valet: q2 tantum valeret hoc q̄tum si da=
retur libellus repudij qui dabatur in veteri lege pro=
Secundo. pter duriciā iudeorum ne interficerent vxores. Item
ecclesia nesciebat an iste posset cognoscere illā/an nō:
ergo nesciebat an esset verum matrimoniū īter ipsos
an nō/⁊ separauit eos: ergo cōmisit se discrimini: ergo
Tertio. peccauit mortaliter. Item verum matrimonium fuit
inter beatam virginē et Joseph/⁊ inter Crisantum ⁊
Dariam vbi nullus respectus habebatur ad carnaleʒ
copulā: et inter beatum Alexiū ⁊ vxorem suā qui sta
tim post nuptias transtulit se ad vitā heremiticam: ꝗ
licet inter frigidum naturaliter ⁊ illam que contrahit
nō possit esse carnalis copula: nichilominus ibi est ma
Solutio. trimonium. Solutio. Dicimus ꝙ ecclesia recte sepa
rauit tribus de causis. Prima ē ignorātia facti/ nō ꝙ
ibi fuerit: sed ꝙ ibi potuit esse. Secunda est probatio
per testes/vel sensuʒ cui ꝓbationi nō poterat ecclesia
resistere. Tertia ne peiꝰ accideret: fornicareᷣ enī mlr
Ad primū. nisi sic fieret. Ad pmo ꝗ obiectū dicimꝰ ꝙ nō valʒ hec
argumētatio: fecit ꝯ p̄ceptū dn̄i: ꝗ peccauit: ignorātia
enī fcti eā excusat: sicut nō vʒ: iste cognouit alienā vxo
rem: ergo peccauit: quia ignorātia facti eum excusat:
credebat enī eā esse suā et adhibuit diligentiā quam
Ad secūdū potuit et debuit. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ nul
la ignorātia facit quin fornicatio sit peccatū mortale
in eo qui scit se fornicari. i. qui scit se cognoscere non
suā: sed in eo ꝙ credit cognoscere suā et cognoscit nō
suā adhibita diligētia quā p̄t et debet ignorantia fa=
Ad tertiū. cti facit ꝙ illa fornicatio nō sit peccatū. Ad tertio ob
iectū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet: ecclesia
nesciebat an esset verū matrimoniū inter eos: ergo cō
misit se discrimini separādo eos: licet enī nesciret/tn̄
probatū credebat ibi nō esse verū: nō peccauit separā
do: sed si dubitaret equaliter se habendo ad vtrāq̄
partē dubitatiōis: tūc haberet locū illa argumētatio
Ad vltimū Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ nō est simile: q2 in ma=
trimonio beate virginis et ioseph fuit fructus et licʒ
non fuerit ex matrimonio ille fructus: tamē ex matri
monio fuit ordinatus: quia per matrimoniū celatus
est partus filij dei diabolo: in alijs autē et si fructꝰ nō
fuerit scʒ crisanti et darie: tamē poterat esse: nec intē=
debant cōtrariū: sed in frigido naturaliter non potest
esse fructus.

¶ De quarto et quinto impedimento matri=
monij: scʒ de ordine et voto.

DE quarto et quinto impedimento matrimonij
scʒ de ordine et voto dicēdū est cōiūctim: q2 or=
do matrimoniū impedit per votū: sed nō quilibet or
do: sed tantū sacer ordo. Sūt autē tres sacri ordines
scʒ subdiaconatus qui non solebat esse sacer ordo: et
diaconatus et presbiteratꝰ: q̄libet istorū triū ordinū
impedit matrimoniū cōtrahendū et dirimit cōtractū
Sed obijcitur. subdiaconatus impedit matrimoniū ꝯ hoc arᷣ.
aut ex essentia ordinis aut ex alio: nō ex essentia ordi=
nis: quia eadē erat essentia quādo nō impediebat: er
go ex alio: queritur ex quo forte diceᷣ ꝙ ex voto ānex=
xo. Sed cōtra. iste qui suscipit ordinē subdiaconatus In oppoᵐ
non intendit aliquid promittere: sed tantū suscipere
ordinē: ergo nō intēdit vouere: ergo ibi nō est votū: ꝗ
ex voto nō impedit ordo matrimoniū. Item preter Secundo.
essentiā ordinis nō est ibi nisi purū votū: ergo non est
ibi nisi votū simplex: sed votū simplex nō dirimit ma
trimoniū cōtractū: ꝗ ordo subdiaconatꝰ nec per se nec
per votū sibi annexū dirimit matrimoniū cōtractum
Si dicatur ꝙ hoc est ex solēnitate ordinis. Cōtra. ea= In oppoᵐ
dem solēnitas adhibebaᷣ quādo nō īpediebat matri
moniū: ergo hoc nō est ex solēnitate. Preterea solen Secundo.
nitas circūstantia est: sed circūstantia nullā obligatio
nem facit: sed preiacentē augmentat: ergo si per essē=
tiam ordinis et voti nō dirimiᷣ matrimoniū cōtractū
sed tantū impediᷣ cōtrahendū per solemnitatē additā
non dirimitur matrimoniū cōtractū: sed magis impe
dit contrahendū: et magis peccat qui cōtrahit. tamē
cōtractū est. Forte diceᷣ ꝙ ex institutiōe ecclesie est ꝙ Euasio.
sacer ordo impedit matrimoniū cōtrahendū et diri=
mit contractū. Sed cōtra centies prohiberet isti ꝙ nō
cōtraheret: si iste cōtraheret de facto cōtractū esset: ꝗ
ecclesia nō potest dirimere matrimoniū contractum.
Solutio. dicimus ex institutione ecclesie est ꝙ solen Solutio.
nitas ordinis cui annexū est votū cōtinentie impedit
matrimoniū contrahendū et dirimit contractum: ha
buit autē ecclesia ꝙ hoc institueretur ab auctoritate
dn̄i dicētis per ysaiam. Mūdamini qui fertis vasa do
mini: et subdiaconus ministrat altari deferens calicē
et patenā ad altare: vnde perpetuā cōtinentiā mētis
et corporis debet habere: ꝑ hoc patet solutio ad oīa
obiecta. Ad primo enī obiectū dicimꝰ ꝙ subdiacona= Ad primū
tui annexū est votū continentie: ⁊ si ille qui suscipit nō
intēdit aliquid promittere stultus est: debʒ enī scire
ad que obligatur ex ordine: et si nullo modo intēdit
vouere cū ipso facto scʒ ipsa susceptiōe vouet: dicitur
enī subdiaconus si prius incesti a modo casti. Ad secū Ad secūdū
do obiectum dicimus ꝙ non est ibi tātum simplex vo
tum: sed solēne. Ad tertio obiectum dicimus ꝙ non Ad tertiū.
ex ipsa solēnitate dirimiᷣ contractum: sed ex eo quod
fit in solēnitate: cum enim tradit episcopus calicem ⁊
patenā subdiacono/tunc transfert subdiaconus pote=
statem corporis sui in dn̄ium domini. vnde nō de cete
ro cōtrahere potest: q2 nō habet potestatem corporis

fui:sed dñs:sicut monachus cum suscipit habitum ab
abbate transfert potestatē corporis sui in dominiū ab
batis.vnde de cetero non potest transire in dominiuz
Ad vltimū multeris.Ad vltimo obiectū dicimus q̄ nō est simile
de ꝓhibitiōe eccłie et institutiōe: qꝛ ex institutione pt
ecclesia obligare filios suos ad cōtrahendū:ꝛ quia su
perius sufficient habitū est de voto:de ipso nichil dici
mus nisi q̄ votū simplex matrimoniū dirimit ꝯtrahē
dū: sed nō dirimit cōtractū: sed votū solenne impedit
cōtrahendū et dirimit cōtractū:propter hoc qꝛ in vo=
to solēni transfert homo potestatē corporis sui in do=
miniū:non per votū simplex.

❡De sexto impedimēto matrimonij.

Sextum impedimētum matrimonij est coactio
est autem quedam leuis:quedam violenta. le=
uis autem coactio nec impedit matrimonium cōtra
hendum nec dirimit contractum : violēta coactio est
generat iustū metū:est autē iust9 metus cū aliquis iu
re timet a maiore potestate sibi mortē inferri:vel mu
tilationē mēbri vel seruitutē corporalē vel corruptio
nē vxoris vel filie:in istis quatuor casib9 violēta coa=
ctio impedit matrimoniū cōtrahendū et dirimit con
In oppoᵐ tractū.Sed obiicit cōtra hoc.coacta volūtas:vt dicit
auctoritas est volūtas: ergo coactus cōsensus est con
sensus:sit ergo q̄ aliquis cōtrahat ex violēta coactio
ne ibi est ꝯsensus expressus per verba de presenti:er=
go est ibi cōsensus matrimonialis: ergo matrimoniū
Secundo. Itē verus baptismus est cū aliquis volūtarie bapti=
satur:licet illa volūtas sit coacta:ergo verū matrimo
niū est si sit mutuus cōsensus per verba de presenti ex
Solutio. pressus:licz ille consensus coactus. Solutio violenta
coactio impedit matrimoniū ꝯtrahendū ꝛ dirimit cō
Prima cā tractū:duabus de causis. Prima est quia matrimo=
nia coacta solent habere pessimos fines vt dicit ābro=
Scdā cā. sius.nō enī possunt se diligere sic cōiuncti.Secūda cā
est propter sacramentū: quia matrimoniū carnale sa=
cramētū est spūalis matrimonij: qđ est inter fidelē ani=
mam et deū:sed per timorē seruilē cōiungitur anima
Ad primū deo.vñ coactū nullū est. Ad primo ergo obiectū di=
cimus q̄ ille consensus coactus nō est matrimonialis
Ad secūdū Ad secūdo obiectū dicimus q̄ nō est simile de baptis
mo et matrimonio: qꝛ baptism9 est opus soli9 dei:sz
matrimoniū est opus hoīs:qꝛ in matrimonio operat
homo:sed in baptismo nō operat:sed adoperat vt ita
dicatur sicut superius expositū est.

❡De vltimo matrimonij impedimento.

Ad vltimū dicendū est de vltimo impedimento
matrimonij:scz de cognatiōe. Est autē triplex
cognatio:vna carnalis:alia spūalis:alia legalis. Pri
mo de carnali dicēdū est q̄ idē est q̄ ꝯsanguinitas.Est
aūt cōsanguinitas vinculū carnale quo ligant aliq̄: se
cundū q̄ ab eodē stipite descendūt siue ab eodē parē
te.Distinguitur autē cōsanguinitas per gradus. Est
autē gradus habitudo persone ad personā per quaz
eque distanter descendūt alique prime ab eodē patre
tantū:vel ab eadē matre tantū:vel ab vtroq̄ : est aūt
primus gradus pater et mater /vel parens vnus : se=
cund9 grad9 filij:terti9 filij filioꝝ:et sic vsq̄ ad septimū
secundum tempus quod fuit ante vltimū consilium:
vel vsq̄ ad quartū secundū tēpus qđ mō est / vel prim9
gradus sunt filij:secundus filij filiorum:et sic de alijs
parentes non faciunt gradus quosdam vt habetur in
sententijs: impediebat autē cōsanguinitas matrimo=
nium ante vltimū ꝯsilium vsq̄ ad septimum gradum
inclusiue q̄ nec in septimo gradu nec citra septimū li=
cebat aliquas personas contrahere matrimoniū : sed
modo subtracti sunt tres gradus . vnde quod primo
dicebatur de septimo modo dicitur de quarto . vnde
si cōtrahant aliqui in quarto gradu nullum est matri
moniū. Sed obiicit: in leuitico non sūt excepte perso ꝯ hoc ar.
ne nisi.xij.in matrimonio ꝛ de illis nō sunt ille que at=
tinent sibi in secundo gradu:ergo scđm legē diuinam
licituz est in personas que attinent sibi in secūdo gra=
du cōtrahere matrimonium inter se:sed secundum le
gem positā nō licet:ergo ius positiuū contrarium est
iuri diuino: nō enim potest hic dici q̄ ius gentiū deter
minet hic ius diuinuz:quia secundum ius diuinuz iste
persone manētes tales possunt contrahere:ꝛ secundū
ius positiuū eedē persone manētes tales non possunt
cōtrahere:nulla maior oppositio q̄ per affirmationez
et negationez:ergo ius positiuū maxime est oppositū
iuri diuino in hoc casu:ergo peccauit ecclesia cū exce=
pit quasdā personas a matrimonio que nō sunt exce=
pte in lege diuina.Item illa exceptio personaruz que Secundo.
est i leuitico:nō erat cerimonialis:erat ergo moralis:
sz moralia imobilia sunt: ergo nichil debuit addi aut
subtrahi illi exceptioni:ergo peccauit ecclesia cum ex
cepit personas que non erāt excepte in lege. Item di Tertio.
cit beatus Hieronymus.Non credat michi nisi quod
dixero ꝯfirmauero per vetus/aut per nouū testamētū
maxime enī agitur de fide ꝛ moribus:sed ad mores ꝑ
tinet an tales ꝑsone possint cōtrahere/ an nō : ergo nō
fuit credēdum ecclesie dicēti q̄ in scđo gradu ꝛ tertio
non debebant homines cōtrahere : cū hoc non confir
mauerit per vetus/aut nouum testamētuz:cōstat enī
q̄ hoc nō potuit cōfirmare per vetus/ aut nouuz:imo
manente est contra. Item i psalmo:de medio petraꝝ Quarto
dabunt voces.i.de ꝯcordia duorum testamētoꝝ per=
transibūt aque.i.doctrine:cū ergo ecclesia hoc nō po=
tuit habere de cōcordia duoruz testamētoꝝ nō debuit
ei credi . Forte dicetur q̄ ratione temporis mutatio
facta est: quia aliud est tēpus gratie: aliud tēpus sub
lege: ergo cum a tēpore christi nō sit nisi vnum tēpus
scz tēpus gratie: nō debuit fieri nisi vna mutatio i tē=
pore gratie: ergo male fuit facta mutatio i vltimo cō
silio.Solutio. beatus Gregorius dicit q̄ secūdū suc= Solutio.
cessionē tēporuz creuit maioritas cognitionum.vnde
Dauid dicit:Super senes itellexi:maior ergo fuit co
gnitio dei i tēpore legis q̄ ante legē:ꝛ quia maior co
gnitio:propter hoc maior caritas: quia ergo ꝑ cogni
tionē dei bene cōseruabatur caritas iter fratrez et so=
rorez in tēpore legis noluit dominus caritatez dilata=
ri q̄tū ad alias personas. vnde excepit a matrimonio
illas personas iter quas sine matrimonio firmiter cō=
seruatur caritas iter alias noluit esse matrimoniū ad
dilatationē caritatis:fecit enī domin9 ex vno oīe ge=
nus hoīz ad mutuā caritatez ipsoꝝ. Item i tempore
gratie maior est cognitio q̄ i tēpore legis:et propter
hoc maior caritas.vnde per cognitionem dei que ma
ior est iter plures personas cōseruatur caritas i tēpo=
re gratie q̄ in tempore legis.vnde plures persone ex
cipiuntur a matrimonio q̄ i lege: per hoc patet solu=
tio ad predicta. Dicimus enī ad primo obiectū q̄ licz Solutō ad
ista duo scz istas personas manētes tales posse cōtra= primū.
here ꝛ easdē manētes tales nō posse cōtrahere sint cō
traria secunduz suas essentias:tamē ratione tēporum

non sunt contraria . vnde distingue tēpora et concor=
Ad secūdū dabis scripturas. Ad secūdo obiectū distinguūt qui=
dā morale duplex:scz morale nature et morale disci=
pline:morale nature imobile ē:morale discipline mo
bile: vnde soluunt per huius interēptionē.Omne mo
rale est imobile:sed sciendū q̄ morale discipline secū
dū ambrosiū intelligitur in hoc precepto de ligno sci
entie boni ꝛ mali ne comedas:per hoc enī experti sūt
adā et eua quid sit inter bonū obediētie et malū ino=
bediētie:vnde morale discipline proprie nō habet bo
nū nisi indifferentibus que ideo sūt mala quia prohi=
Solutio. bita.Dicimus ergo q̄ illud de leuitico morale natu=
re fuit.Et cōcedim9 q̄ oīa moralia nature imobilia
sunt q̄tū ad essentias virtutū: sed non q̄tū ad opera:
quia ratione diuersoꝝ tēporū mutātur opera virtu=
Ad tertiū. tū:sicut superius dictū est. Ad tertio obiectū dicim9
q̄ ecclesia illud potuit cōfirmare ꝑ vet9 et nouū testa
mētū: dr enī in ysa. in tēpore placito exaudiui te : et
in die salutis auxiliatus sū tui:et apostolus. Ecce nūc
tēpus acceptabile:ecce nūc dies salutis:ergo per con
cordiā duoꝝ testamentoꝝ habuit ecclesia: q̄ in tēpo=
re gratie est abundans cognitio et abundās caritas:
et sic q̄tū ad predictā intētionē dedit vocē de medio
petrarū.Eadē enī intētione qua plures persone fue=
rūt excepte a matrimonio in veteri lege q̄ ante eadē
intentione ab ipso dño fuerūt accepte plures perso=
Ad vltimū ne in nouo testamēto q̄ ante. Ad vltimo obiectū di=
cimus q̄ hec potuit esse ratio mutatiōis in vltimo cō
silio:dicit enī apostolus in secunda ad thimo.q̄ in no
uissimis tēporib9 erūt hoīes seipsos amātes . Et dñs
in xviij.luce:filius hoīs veniēs putas inueniet fidē in
terra.et in matheo.Qm̄ abūdabit iniquitas refrige=
scet caritas multoꝝ:quia ergo propter caritatē fidei
fugiebat dilectio actus reuocanda fuit: vñ ad ipsā re
uocandā institutū est vt liceat cōtrahere in quito gra
du potuit esse alia ratio subtilior illius vltime institu
tionis:sed hec sufficiens est.

❡De spirituali cognatione.

Dicto de carnali cognatione dicendū est de spiri
tuali cognatione siue proximitate.Est aūt spiri
tualis proximitas vinculū spirituale qđ est inter ali=
quas ꝑsonas ex spūali gñatione: sicut cū sacerdos ba
ptisat aliquē vel episcopus cōfirmat aliquē: trahit ei
sacerdos qui baptisat spūalē ꝓximitatē: efficit enī pa
ter spūalis baptisati : et efficitur cōpater parentū filij
vnde si alias esset legittima persona ad contrahendū
tamē cū matre pueri nō possz cōtrahere : cōtrahit aūt
ex generatione spūali. triplex spiritualis proximitas
cū ei aliqs leuat aliquē de sacro fōte: ꝯtrahit inde du
plicē proximitatē spūalē:vnā ad istū quē leuat ꝑ quā
dicit patrinus siue cōpater spiritualis baptisati.Aliā
ad parentes ipsius pueri secūdū quā dicit cōpater eo
rū: ꝛ vxor sua efficitur:similiter cōmater parentū pue
ri baptisati:quia cū maritus et vxor sint vna caro per
matrimoniū ꝯmunicāt sibi suas actiones spirituales
Tertia proximitas spūalis cōtrahitur inter filiū car=
nalē patrini et filiū spūalē/ siue filiolū eiusdē patrini.
vnde dicūtur fratres spūales cū habeāt eundē patrez
vnus carnalē alius spūalē:de hijs dantur tres regule
Prima est quando vir et mulier spūali proximitate
sunt cōiuncti nō possunt inter se ꝯtrahere.Secūda re
gula q̄ cōpater vel cōmater cum filijs cōpatris vel cō
matris possunt cōtrahere matrimonia excepta illa ꝑ=
sona propt quā contracta est spūalis proximitas.Ad
illā enī nō oportet propagari vel dilatari dilectionem
sed ad alias.Tertia regula est q̄ filij vel filie cōpatrū
vel cōmatrū possūt inter se cōtrahere matrimonia:ni
si sint ꝑsone propter quas cōtracta est cōpaternitas vl
cōmaternitas. Sed obiicit de cōmaternitate ꝯtracta ꝯ hoc ar.
añ matrimoniū:aliq̄ mulier est cōmat alterius mulie
ris:postea ducit viruz. Querit an vir efficiat cōpater Questio.
eiusdē mulieris cuius et vxor sua est cōmat. videt q̄ Ar q̄ sic.
sic ꝑ predicta:quia vir et mulier cū sint vna caro ꝑ ma
trimoniū cōmunicāt sibi actiones spūales:ergo vir efficit
cōpater illius mulieris cui9 vxor sua est cōmater. Sz
contra.quādo illa actio fuit non cōmunicauit illa mu
lier huic viro:quia tūc nō erat eius vir nec postea cō=
municauit:quia postea nō fuit illa actio : ergo iste vir
nō efficit cōpater illius mulieris:quod ꝯcedimus. Et
qđ dictū ē q̄ marit9 et vxor cōicāt sibi spūales actiōes
intelligitur spūalibus actionibus que sunt post ma=
trimonia nō de illis que sunt ante matrimoniū.

❡Vtrum pater possit contrahere cum filiola filioli sui.

Queritur postea vtrum pater possit cōtrahere cū
filiola filioli sui.Videt q̄ nō:quia quāta est ha=
bitudo patris ad filiuz tanta est filij ad patrem/et ecō
uerso:sed filiolus nō potest ꝯtrahere cū filiola patris
ergo nec pater cum filiola filioli.Sed cōtra.Nulla ꝓ In oppoᵐ
ximitas spiritualis est iter ipsas: quia nec sunt vt fra=
ter et soror spirituales/nec vt cōpater et cōmater/ nec
vt patrinus ꝛ filiola: ergo possunt cōtrahere. Quod Solutio.
cōcedimus:et licet tanta sit habitudo patris ad filiuz
quāta econuerso:tamen nō idem est effectus: quia si=
cut dicit glo.super locū illuz:filij nō debēt thesauriza
re parentibus:sed parētes filijs. Succus ascēdit a ra
dice ad ramos/et nō econuerso:et propter hoc filiola
patris efficitur soror spiritualis filij carnalis:sed filio=
la filij nō efficitur nec soror patris/ nec cōmater nec fi=
lia spiritualis neq̄ neptis spiritualis:quia nepos ꝛ ꝓ
nepos/neptis et proneptis nō habēt locuz in spiritua
li proximitate.❡Queritur postea vtrū per fornica= Alia q̄stio.
tionē ꝯtrahatur spiritualis proximitas? Dictū est enī
q̄ sponsus et spōsa sunt vna caro et cuiuscūq̄ vir efficit
cōpater/eiusdē mulier efficitur cōmater : sed fornica=
tor et fornicaria sunt vna caro:sicut dicit apostol9.tol
lens mēbra christi/faciēs mēbra meretricis:ergo cui9
fornicator efficitur cōpater/ eiusdē fornicaria efficitur
cōmater/et hoc falsum.Et ad hoc dicenduz est q̄ for= Solutio.
nicator et fornicatrix inquantuz tales/nichil habēt de
spiritualitate.vnde nō communicāt sibi actiones spi=
rituales: sed sponsus et sponsa habent aliquid iter se
de spiritualitate: sunt enim cōiuncti per matrimoniū
quod est sacramentū spiritualis matrimonij. vnde cō
municant sibi spirituales actiones non ob hoc solum:
quia sunt vna caro:sed qꝛ sunt vna caro ꝑ mrimoniū.

❡De legali cognatione si impediret matrimonium.

Post carnalem ꝛ spiritualem cognationem:dicē=
dum est de legali cognatiōe si impediret matri=
monium.Est autez legalis cognatio quando aliquis
adoptat aliquē in filium vt habeat eius hereditatem
ac si esset heres legittimus:ꝛ solebat hmōi legalis co
gnatio ipedire mrimoniū : adoptans enīz nō poterat
contrahere cū filia adoptiua:sed modo nō ipedit.

¶De affinitate qualiter īpediat matrimoniū.
C Onsequenter dicenduꝫ est de affinitate qualiter
impediat matrimoniū. Est autē affinitas attinē-
tia siue vinculū primo ad personam pertinens ex ma
trimonio et cōsanguinitate. Sūt autem tria gn̄a affi-
nitatum. Primū prouenit ex primis nuptijs. Secun
dum ex secundis. Tertium ex tertijs. Est autē primū
genus affinitatis cuꝫ aliqua mulier contrahit cū con-
sanguineo meo/vel cōsanguinea mea cuꝫ aliquo viro:
talis eniꝫ attinet michi ī primo gradu affinitatis: ꝛ di-
stinguit̄ hic gradus affinitatis secunduꝫ gradus cōsan
guinitatis: quia cōsanguinei vxoris fratris mei eisdē
gradibus affinitatis michi coniuncti sunt/ quib⁹ et cō
sanguinei fratris: et hoc est qꝛ vir ꝛ vxor vna caro sunt
impedit autē hec affinitas matrimoniū eisdē gradib⁹
quibus et cōsanguinitas. Secūdū gen⁹ affinitatis est
cū vxor cōsanguinei mei mortuo ꝯsanguineo meo: cō
trahit cū alio viro. Tertiū genus affinitatis est cum
vxor cōsanguinei mei: mortuo secūdo viro matrimo
niū cōtrahit cū tertio. Et solebāt prohiberi matrimo
nia: in secūdo genere affinitatis vsq; ad quartū gradū
et in tertio genere vsq; ad secundū gradū: sed modo
nec secundū nec tertiū genus affinitatis īpedit matri
moniū in aliquo gradu.

De impedimento matrimonij.
C Onsequēter dicendū est de īpedimēto matrimo
nij quod dicitur enormitas delicti: sicut de vxori
cidis ꝛ raptoribus virginū: et incestuosis qui videlicꝫ
cognoscūt matrē et filiā: vel sanctimonialē vel duas
sorores: de talibus dicūt canones q; nō possunt cōtra
ꝯ hoc ar. here. Sed obijcit̄. Om̄s isti possunt penitere et age-
re penitentiā perfecte: et perfecta penitētia de⁹ iniq̄ta
tū eius nō recordabit̄: ergo nec ecclesia debꝫ recorda-
ri: ergo nō debēt prohiberi a matrimonio ꝓpter pre
Secundo. cedētia peccata. Itē peracta penitētia ecclesia recipit
eos ad maiora sacramenta: scꝫ ad eucharistiā et peni-
tentiā: ergo multofortius debet eos recipere ad ma
opīo aliq̄ꝝ trimoniū. Ad hoc dicūt quidā q; etiā peracta peniten
tia non possunt cōtrahere: quia canones prohibēt: tū̄
peracta penitētia ecclesia potest dispensare cū eis: ad
Questio. hoc vt cōtrahant. Sed querit̄ si aliquis talis peracta
penitētia sine dispēsatione contrahat de facto vtrū sit
Ar q; sic. matrimoniū. videt̄ q; sic: quia iste est sine om̄i pecca-
to: et illa similiter: et est ibi mutu⁹ cōsensus per ver-
ba de p̄senti expressus: ergo ibi est verū matrimoniū
similiter dicūt canones q; ille qui machinat̄ in mortē
alterius vt habeat vxoreꝫ illius: vel que machinat̄ in
mortē altert⁹ mulieris vt habeat virū suū: nō possunt
habere optata cōiugia. vnde nec iste potest habere il
lam cuius virū interfecit: nec illa virū cuius vxorē in-
terfecit: similiter ille qui cōtrahit sponsalia per verba
de futuro cū aliqua muliere cuius maritus adhuc vi-
uit: nō potest habere illā post mortē viri secundū ca-
ꝯ hoc ar. nones. Sꝫ de hijs oibus potest obijci eodē mō quo
de primis: sic dicūt canones q; ille q̄ cōtrahit de facto
cū aliqua viuente sua vxore nō potest separare se a se
cunda si velit mortua prima vxore: dolus enim suus
ꝯ hoc ar. nō debꝫ ei patrocinari. Sꝫ obijcit̄: aut ē matrimoniū
inter ipsos aut nō: si nō: g̃ pōt et debet separare se ab
illa: si est inter ipsos matrimoniū: g̃ mulier nō potest
separare se a vno si velit/ꝛ hoc falsum: qꝛ si mulier ne
sciuit eū habere vxorem quādo contraxit cum illo: qꝛ
non debet puniri ex quo non peccauit. Ad predicta ꝛ
cōsimilia diuersi diuersa dicūt. Sed nobis videt̄ esse
dicēdum q; si aliquis peccat cōtra bonum matrimo-
nij et non est cōtra essentiaꝫ puniendus est sine dubio/
et potest ei prohiberi q; nō de cetero cōtrahat: tamen
si contrahat de facto cōtractū est: qꝛ eni nō peccauit cō
tra essentiā m̄rimonij/nō punitur ī essentia. vnde vxo-
ricide et raptores virginum et incestuosi si contrahūt
de facto cōtractuꝫ est nisi vxoricida interfecerit vxoreꝫ
suam per sequens in ea matrimonium volens aliā ha
bere. Quod vo canones dicūt q; hm̄oi nō possunt cō-
trahere: intelligēdum est: nō possunt. i. peccāt cū con
trahūt: quia prohibitum est: sed illi qui peccant cōtra
essentiam matrimonij puniri debēt ī matrimonio: vt
ille qui machinatus est post mortē alterius vt habeat
vxorē illius et cōtrahit spōsalia cū illa marito viuēte:
quia peccat contra essentiam matrimonij/ non potest
habere illā: ꝛ si cōtrahit de facto cū illa non est matri
monium: de illo vero qui contrahit cū alia viuēte sua
vxore: quia peccat cōtra matrimonij essentiam: mor-
tua prima cogitur remanere cuꝫ secunda si ipsa velit
tunc eni primus consensus habet effectus ꝛ est ibi ma
trimoniū si mulier vult que ignorāter fecit: si vero nō
vult non est ibi matrimonium.

¶De sacramentorum effectu siue
de resurrectione.
¶Aliud capitulum.
D Icto de sacramento cōsequenter dicendum est
de effectu sacramentoruꝫ: siue de resurrectione:
Circa quā primo dicendū est de generali resurrectio
ne. Secundo de resurrectione christi. Tertio de doti
bus resurgētiuꝫ. Circa generalem resurrectionē pri-
mo vidēduꝫ quare debeatur corporibus resurrectio.
Secundo an resurrectio sit naturalis vel miraculosa.
Tertio quid sit veritas humane nature que sola cre- Prima q̄o
ditur resurgere. q; corpora resurrectura sint ꝓbatur Ar primo.
auctoritatibus et rationibus: habet̄ eniꝫ in Job. In
nouissimo die de terra surrecturus sum/ꝛ ī carne mea
videbo deū saluatorē meū. Item habetur in exodo. Secundo.
Ego sum deus Abraham ꝛ deus Jacob. et dn̄s ī euā
gelio vtitur auctori contra saduceos volens probare
resurrectionē corporum: dicit eniꝫ deus non est mor-
tuoruꝫ: sed viuētium: si eni Abraham ysaac ꝛ Jacob
omnino nō essent nec in aīa nec in corpore nec diceret̄
deus eorū: ergo relinquitur q; in anima sint ad hoc vt
aīa recipiat prout meruit: sed nō meruit nisi ī corpore
ergo et corpus recipiet esse cū anima secunduꝫ q; me
ruit/et ita corpora resurgēt. Itē in ezechiele. ossa ari Tertio.
da audite verba domini: hec dicit dominus deus ossi-
bus hijs. ecce ego intromittam in vos spiritū ꝛ viue-
tis/et dabo super vos neruos ꝛ succindere faciam sup
carnes. Item in Daniele: qui dormiūt in puluere eui Quarto.
gilabūt/alij in vitā eternaꝫ/et alij in opprobriū: sic er-
go ꝛ per illos qui fuerūt ante legeꝫ/ ꝛ per ipsam legē
et per ꝓphetas probatur resurrectio corpoꝝ. Contra In oppom
dicūt eni multi heretici nitentes ꝓbare resurrectionē
corporum nō esse futuraꝫ: et ad hoc īducūt auctorita-
tes apostoli q̄ dicit. Caro et sanguis regnū dei nō pos
sidebūt: ergo in regno dei nō erit caro. Item erimus Secundo
sicut āgeli dei ī celo: ergo sine carne cū singuli sint in
celo sine carne/ et ita corpora nō resurgēt. Rationib⁹ Rōnib⁹ ar-
etiam nituntur probare idem: anima enim vtitur cor guunt.
pore tanq̄ instrumēto: sed instrumēto nichil debetur:
quia ipsum nichil meret̄: sed soluꝫ vtēs instrumēto: g̃

cū corp⁹ nichil mereat̄ nich il ei debet̄: g̃ nō debet̄ ei re
Scda rō. surrectio. Itē intellect⁹ idiget sēsu ad cognitionē vni
uersaliū ꝛ intelligibiliū: sꝫ postq̄ illa cognouerit vlte
rius nō indiget: sicut aliquis indiget equo ad eunduꝫ
ad aliquē locū in quo mansionē est facturus: sed post
q̄ peruenerit ad locū illū inutilis est equus: ergo cuꝫ
anima peruenerit ad cognitionē dei et aliorū itelligi-
biliū inutilis erit ei sensus: sed nichil inutile erit in re
gno dei: ergo in regno nō erit sensus: ergo neq; corp⁹
Tertia rō. et ita corpora nō resurgēt. Itē homo creat⁹ ē ad hoc
vt habeat vitā eternā: sed vitā eternā habent sufficiē
ter āgeli qui sine corpore sunt: ergo et anime sine cor
pore sufficienter habebūt vitā eternā: g̃ propter vitā
eternā: ergo nō optebit corpora resurgere: huiusmo
di rationibus negāt resurrectionē corporū esse futu-
ꝯ has ar. rā. Sed probatur q; huiusmodi rationes nulle sunt
quia anima nō vtitur corpore: vt solo instrumento et
puro: quia purū instrumentū nō operatur proprie: sꝫ
corpus proprie operatur. dicūt eni ph̄i et augustinus
q; anima se habet vt imperās et corpus vt imperatū
et potentie imperate sunt in neruis et musculis et la
certis: ergo corpus habꝫ proprie potētias opatiuas
Exemplū. ergo corpus proprie operatur: g̃ se nō habet vt soluꝫ
instrumētū: hoc etiā pꝫ p illū q̄ egrotat: qꝛ si egrotat
Exemplū. in pede q̄tūcūq; impat aīa ambulare non pōt hō. Si
militer si egrotet in lingua nō potest loqui: ergo ad
hoc vt huiusmodi actus sint necesse est prius expedi-
ri potentiā que est in mēbris: ergo corpus ꝓprie ope
ratur et bene vel male: ergo proprie meret̄ et deme-
retur: ergo debet̄ ei resurrectio gloriosa vel nō glo-
Secundo. riosa. Itē corpus habet quasdā proprietates per se
sicut albedinē et nigredinē: et quasdā inq̄tū habꝫ ani
mā: vt ambulare: ꝛ huiusmodi: sic et aīa habet quas-
dā operationes per se vt intelligere: quasdā inq̄tum
est in corpore vt videre ymaginari et huiusmodi: sed
anima non meret̄ nisi in corpore et meret̄ per vtrasq;
operatiōes: sed ipsa perficietur q̄tū ad operationes
quas habꝫ per se: eius eni remuneratio est sua plena
perfectō: g̃ perficietur q̄tū ad alias operatiōes quas
habet inq̄tū est in corpore: sed q̄tum ad illas nō pote
rit perfici sine copore: quia ille nō exercent̄ sine corpo
Tertio. re: g̃ corpora resurgent. Itē dn̄s in euāgelio ostendit
corporales actiones esse meritorias: cū dicit. Esuriui
et dedistis michi māducare. ꝛc. ergo corpus proprie
meretur p huiusmodi actiones corporales: ergo re-
munerabit̄ pro huiusmodi actionibus: g̃ corpora re
Solutio. surgent: quod cōcedimus. Et ad primo obiectū dici-
Ad primū mus q; hec auctoritas. Caro et sanguis regnū dei nō
Augustin⁹ possidebūt triplicit̄ exponit̄ ab augustino: primo sic:
exponit. Caro et sanguis. i. vicia carnalia regnū dei nō posside
bunt: quia ibi nō erit luxuria: sed om̄imoda mundicia
et puritas. Secūdo sic: caro et sanguis. i. corporales
actiones que pertinent ad nutrimentū carnis sicut co
medere et bibere ibi nō erūt: quia ibi nō est necessari⁹
cibus et potus: quia nō erunt ibi corpora animalia. i.
alimonia indigētia: sed spūalia. i. om̄ino spūi obediē-
tia. Tertio sic: caro et sanguis regnū dei nō possident
optet eni corruptibile hoc induere incorruptionē: et
Ad secūdū mortale hoc induere imortalitatē. Ad secundū obie-
ctum dicimus q; aīa non vtit̄ corpore vt puro instru-
mento: imo se habet vt impans et corp⁹ vt pure īpe-
ratum: vnde sicut anima meret̄ obediēdo deo: sic cor
pus meret̄ obediendo spūi. i. homo corporalib⁹ actio
Ad tertiū. nibus. Ad tertio obiectū dicimus q; anima nō indige
bit sensu in patria ad cognitionē intelligibiliū: sed ꝓ-
pter aliud: scꝫ ad vidēdū humanitatē christi: terra eni
illa est melle ꝛ lacte fluēs: lacte h̄uanitatis ꝛ melle di
uinitatis et habebunt oculi corporales gloriam suaꝫ
in visione h̄uanitatis christi: sicut oculi spirituales in
visione deitatis. Ad vltimo obiectuꝫ dicimus q; vita Ad vltimū
eterna prout cōpetit homini nō erit sufficienter in aīa
immo pars erit in corpore: ibi enim videbimus/ama-
bimus/ꝛ laudabimus/etiā vocaliter vt dicit cassiodo
rus in apocalipsi. Clamāt sancti vsquequo dn̄e nō vin
dices sanguinē nostrum volētes glorificationem cor-
poris: sed dictuꝫ est illis vt requiescerent adhuc tem-
pus modicū donec impleatur numerus fratrum eoꝝ
sicut dicitur in. xi. ad hebreos. Hij omnes testimonio
fidei ꝓbati nō acceperūt repromissionem deo pro no
bis melius aliq̄d prouidere vt non sine nobis consum
marentur: et in euāgelio: hec est vita eterna vt cogno
scant te ꝛ quoniā misisti Jhesum christum: ꝛ ita visio
Jesu christi secundū q; homo est pars vite eterne pro
ut competit homini qui nichil meruit nisi in corpore: ꝓbat̄ dupl̄r
sic ergo probatur resurrectio generalis. Primo per
duplicē causam scꝫ per causam meritoriā/ et per cau-
sam effectiuam: per causam meritoriam: quia corpus
meretur glorificari: per causam effectiuaꝫ: qꝛ deus iu-
stus: et ita remunerabit corpora: quia merentur glo-
rificari. Secūdo probat̄ resurrectio corpoꝝ per simi- alia ꝓbatio
le: qꝛ si anima perficietur q̄tum ad opera que habet
per se: a simili perficietur q̄tum ad opera que habet
q̄tum est in corpore. Tertio modo probat apostolus Tertia pro
generalem resurrectionē per resurrectionē christi di- batio.
cens: si christus resurrexit ꝛ nos resurgemus: est autē
probatio minus noti per magis notū: erat enim nota
christi resurrectio: qꝛ ꝓbata ē p testes animi exceptio
ne maiores scꝫ per apostolos qui viderant/ et per mi-
racula et per testimonia scripturarū que non vis hui⁹
probationis primo resurrexit: ergo nos resurgemus.
dicemus quādo dicet̄ de resurrectione christi. Quar- Quarto ꝓ
to modo probat apostolus resurrectionem generalē bat.
per similitudines naturales dicens: insipiēs tu quod
seminas nō viuificatur nisi prius moriat̄: ergo si gra-
num mortuū resurgit corpora hominū mortua resur
gēt: sed videtur q; hec probatio nulla sit: quia ea que ꝯ hoc ar
naturaliter sunt nō probant ea que sunt supra naturā
et resurrectio corporum supra naturā ē: sicut dicetur
postea. Propter hoc dicunt quidā q; non ꝓbat apo- opīo aliq̄ꝝ
stolus q; resurrectio futura sit: sed q; possit esse: corin- ꝯ hoc ar.
thij eni credebant q; non posset esse. Sed iterum hoc
nichil: quia non sequitur: si quod est impossibile secū-
dum naturā ꝛ illud quod est supra naturā possit esse.
Et nos dicimus q; argumentatio apostoli necessaria Solutio.
est et est per locū a maiori: si enim deus nature dedit
hanc potestateꝫ vt de grano mortuo faciat viuū: mul
tomagis ipse habet hanc potestateꝫ vt corpora mor-
tua viuificet que hoc meruerunt.

¶De resurrectione corporum si sit na-
turalis vel miraculosa.
¶Secunda questio.
S Ecundo capitulo querit̄ vtrum resurrectio cor-
poꝝ sit naturalis vel miraculosa. Probat̄ q; na Ar q; natu
turalis: quia dicit̄ in exodo: magi Pharaonis fecer̄t ralis.
de virgis s̄pentes: et dicit Augustinus q; demones q̄
multā habent peritiaꝫ ꝛ agilitatē attulerunt eis semi
na quibus naturalit̄ fecerunt de virgis s̄pentes: g̃ cuꝫ

boni angeli peritiores ſint ⁊ agiliores ꝙ̄ mali/in mo=
mento poterunt afferre ſemina quibus naturalit̄ fiēt
corpora humana:⁊ ſic reſurrectio corporuꝫ erit natu=
(Secundo.) ralis.Iteꝫ idē corpus humanū erit tunc quod modo
eſt:ꝗ eadem coniunctio partium ⁊ elementorum:ſed
que modo eſt naturalis eſt: ergo et que tūc erit natu
ralis erit:ſed ſi naturaliter cōiūgent̄ partes: ergo re=
(In oppoᵐ) ſurrectio erit naturalis.Sed cōtra.mors et vita ſunt
oppoſita vt priuatio et habitus:dicit eni auguſtinus
ꝙ mors eſt priuatio vite : ſed a priuatione ad habitū
nō eſt regreſſus ſecundū naturā:ergo a morte ad vitā
nō eſt regreſſus ſecundū naturā:ergo reſurrectio cor
(Secundo.) porū nō eſt naturalis.Itē natura eſt vis inſita rebꝰ ex
ſimilibus ſimilia procreans: ſed quādo oīs homies
erūt mortui nō erit talis natura: ꝙ ex homie generet
hominē : ergo reſurrectio corporū nō erit naturalis.
(Tertio.) Itē reſurrectio vt dicit apoſtolus erit in momēto in
ictu oculi in nouiſſima tuba : ſed natura nō poterit in
ictu oculi cōgregare partes corporis humani: quarū
vna erit in oriente:alia in occidente:ergo reſurrectio
(Solutio.) corporū nō erit naturalis. Qd cōcedimus:dicit enim
apoſtolus ad romanos ꝙ ſi ſpiritus eius qui reſuſci=
tauit ieſuꝫ chriſtū a mortuis habitat in nobis: qui ſu=
ſcitauit ieſū chriſtū a mortuis viuificabit et mortalia
corpora noſtra propter inhabitantē ſpiritū eius in no
bis:ſunt eni corpora noſtra templū ſpūſſancti:vnde,ꝓ
pter iſtā dignitatē ipſe deus vt natura iuſtificabit per
glorioſā reſurrectionē corpora noſtra:nō corpora aſi
norū.i.hominū luxurioſorū quorū carnes ſunt vt car
(Ad primū) nes aſinorū:ſicut dicit ezechiel.Ad primo ergo obie
ctum dicimus ꝙ nō eſt ſimile de corpore humano et
de ſerpente: quia corpus humanū naturalit̄ nō gene=
rat̄ niſi ꝑ deciſionē ſeminis : alia vero aliter fiūt ſicut
teredones ex ſola putredie ligni: ⁊ aliqua ex ſola exa
latione vini : quedā etiā ex terra vt rane bufones et
(Ad ſecūdū) ſerpentes:et propter hoc patet ꝙ nō eſt ſimile.Ad ſe
cundo obiectū dicimus ꝙ in reſurrectione corporum
duplex erit cōiunctio:vna actio vel paſſio quā deꝰ fa=
ciet in reſurrectionē corporum:et illa erit miraculoſa.
Alia erit cōiūctio que erit relatio media inter partes
cōiunctas et illa erit naturalis:ſicut in ceco illumina=
to a dño viſus habitꝰ fuit miraculoſus:ſed viſus actꝰ
fuit naturalis:diſtinguēda ergo eſt hec.Eadē ꝯiūctio
erit tūc que modo eſt:ſi intelligat̄ cōiunctiōe relatio=
ne vera eſt : ſed illa nō erit reſurrectio ſed cōſequens
ad reſurrectionē:ſi de cōiunctione actione vel paſſio=
ne falſa eſt : quia ſolus deus in miniſterio angelorū fa
ciet illā que erit: hanc auteꝫ que eſt vel que fuit facit
(Iterū ar̄.) natura . Adhuc videt̄ poſſe probari ꝙ reſurrectio ſit
naturalis:quia dicit̄ in pſalmo .dabit voci ſue vocē vir
tutis. i. vocē ſuā ſcꝫ vocē archangeli et vocē tube fa=
ciet virtuoſaꝫ:ex virtute eni illius vocis reſuſcitabun
tur corpora:ergo reſurrectio corporum erit ex ꝟtute
(Euaſio.) naturali:ꝗ erit naturalis: ſi dicat̄ ꝙ nō erit naturalis:
(ꝯ hoc ar̄.) quia ꝟtꝰ illa ex ſola volūtate dei dabit̄ illi voci:hoc nō
eſt ſolutio : quia motus firmamenti naturalis eſt : et
(Secundo.) tamē ꝟtus que mouet ipſū a ſola volūtate dei ē. Itē
dicit Io.damaſ.ſi mors hoīs eſt ſepatio corpis ⁊ aīe
reſurrectio eſt terminata:ſecunda cōiunctio corporis
et aīe:ſed iterata coniunctio corporis et aīe erit natu
(Probatur minor.) ralis.Qd probat̄:qꝛ anima naturalit̄ appetit corpus
vnde in apocalipſi. Clamāt ſancti vſquequo dñe non
vindicas ſanguinē noſtrū:hoc autē nō clamāt tantum
propter gaudiuꝫ quia habituri ſunt de vindicatione:
ſed quia deſiderant ſecundā ſtolā corporis:ꝗ natura
liter anima appetit corpus:et naturaliter appetit cor
pus animā tanꝙ̄ perfectionē ſuā:ergo coniunctio aīe
ad corpus erit ex mutuo appetitu naturali: ergo illa
cōiunctio eſt naturalis:ſed illa ſecunda coniūctio erit
reſurrectio: ergo reſurrectio erit naturalis. Si dicat̄ (Euaſio.)
ꝙ illa coniunctio non erit naturalis:qꝛ erit per ſolam
operationē dei.Et hoc nō eſt ſolutio: qꝛ in primis cor (ꝯ hoc ar̄.)
poribus vt in ſole ⁊ luna coniunctio materie et forme
eſt naturalis/ ⁊ tamē eſt per ſolam operationem dei.
Item quelibet res appetit naturaliter ſuaꝫ perfectio (Secundo.)
nem.vnde apoſtolus.Oīs creatura ingemiſcit ⁊ par=
turit vſqꝫ adhuc: ſol enī ⁊ luna ⁊ elementa que ſerui=
unt homini expectant remunerationē ſeruitij ſui: ſed
reſurrectio corpoꝝ erit perfectio ipſoruꝫ:ergo corꝑa
naturaliter appetunt reſurrectionem: ergo reſurre=
ctio eſt ex naturali appetitu: ergo erit naturalis.Itē (Tertio.)
ſolet obijci de pulueribus: nō enī ex quolibet pulue=
re reparabitur corpꝰ petri:ſed ex hoc puluere: ſed nō
eſt ratio quare potius ex hoc puluere ꝙ̄ ex alio niſi qꝛ
in hoc puluere eſt naturalis appetitꝰ quo appetat hāc
animā: ergo ex naturali appetitu corporis anime con
iungetur/et inde vt prius.Solutio.Ad primo obie= (Solutio)
ctuꝫ dicimus ꝙ tripliciter dat deus potentiā.Primo (Ad primū.)
dat aliquā potentiā ad eſſe rei/vel ad bene eſſe. Et tā (Multiplex)
illa potentia ꝙ̄ eius actus dicitur naturalis. Secūdo (potētia.)
dat potentiam aliquam ad reparationeꝫ nature:ſicut
in ceco illumiato et tūc potētia eſt miraculoſa et actꝰ
naturalis.Tertio dat potentiam aliquam ad aliqueꝫ
actum ſupra naturam exercendum/⁊ tūc potentia mi
raculoſa et ipſe actus miraculoſus : ſicut dedit beate
virgini potentiam generatiuam/ et illa potentia fuit
miraculoſa ⁊ actus eiꝰ ſimilit̄ miraculoſus:ſimilit̄ di=
cimus ꝙ virtus vocis ex qua reſurgent corpora mira
culoſa erit/et actus eius ſimiliter: quia dabit̄ ad actū
ſupra naturam exercendū.Ad ſecundo obiectuꝫ dici= (Ad ſecūdū)
mus ꝙ coniūctio corporis ⁊ anime erit naturalis lo=
quendo materialit̄:in materia enim eſt naturalis obe
dientia qua deus de illa poteſt facere quod vult: ſicut
dicit Auguſtinus: ꝙ in coſta Ade erat vt ex ea poſſet (Auguſtinꝰ)
fieri mulier:ſed non vt ex ea fieret: ibi enim potentia
materialis fuit paſſiua:ſed non potentia formalis ſiue
actiua/ cōiunctio ergo corporis ⁊ anime nō erit natu=
ralis formaliter:quia in anima ⁊ corpore nō erat cau=
ſa formalis vel actiua:quare ſecūdo cōiungunt̄. vnde
et ſi ipſa coniunctio ſecundū ſe ſit naturalis:tamen qꝛ
ſecunda vel iterata erit miraculoſa : quia reſurrectio
eſt iterata cōiunctio inꝙ̄tum iterata. Sciēdum tamē (Notandū.)
ꝙ damaſcenus loquit̄ de reſurrectione hominis cum
dicit ꝙ reſurrectio iterata cōiūctio corporis ⁊ anime:
ſed reſurrectio corporis eſt reformatio eius ex pulue
re:ſicut dicit apoſtolus.Saluatoreꝫ expectamus qui
reformabit corpus humilitatis noſtre configuratum
corpori claritatis ſue.Per predicta patet ſolutio ad (Ad tertiū.)
tertio ⁊ quarto obiectum: ſicut enim factio mulieris (et quartū.)
ex coſta nō fuit naturalis/licet in coſta eſſet naturalis
obedientia qua ex ipſa poterat fieri mulier: ſimiliter
reſurrectio corpoꝝ non erit naturalis licet ī ipſis pul=
ueribus ſit naturalis obedientia qua ex ipſis poterūt
reformari corpora.Non eſt autem pretereūdus error (error phoꝝ)
quorūdam philoſophorum qui poſuerūt reſurrectio
nem ſiue reparationem hominum eorūdem numero
fore naturalem: dixerūt enim ꝙ poſt magnum annuꝫ
in quo ſumus erūt in ſecundo anno magno idem ho=

mines numero/⁊ eadē aīalia numero que fuerūt a pri
mo magno anno : appellatur autē magnus annus re
uolutio ſupceleſtiū corpoꝝ a pūcto in quo creata fue
runt ad ideꝫ punctū que non fit niſi in milibus annoꝝ
⁊ cum terminatus erit primus magnus ānus incipiet
ſecundus:et eſt vt ipſi dixerūt idē motus ſupceleſtiū
corporū qui prius fuit: et eedē generationes et eadē
generata numero que fuerūt in principio magni āni
vnde idē adā numero:idē abel numero:et ſic de alijs
(ꝯ hoc ar̄) ſed hoc manifeſte eſt ꝯ fidē et cōtra totā ſacrā ſcriptu
ram:et improbari poteſt de facili per rationē:illi enī
qui erūt in fine primi āni magni generabūt illos qui
erunt in principio ſecundi: aliquis ſic generabit adaꝫ
ſic demōſtret̄ ille:iſte generabit adā:aut de neceſſita=
te aut de nō neceſſitate : ſi de neceſſitate eadem rōne
et alij gñabunt alios de neceſſitate: et ita oīa de ne
ceſſitate euenīūt:perit ergo caſus:perit ergo liberuꝫ
arbitriū quod eſt incōueniēs oīi rationi: ſi vero iſte
nō de neceſſitate generabit adā:poterit ergo cōtinge
re ꝙ nō gñat:et ita poterit cōtingere ꝙ adā nō erit in
ſecundo magno anno . Eodē modo de alijs bonis et
malis poterit cōtingere ꝙ deus nō reddet bonis pre
mia nec malis penas:et ita ꝑibit iuſticia diuina. mul
tis etiā alijs modis poſſet improbari error ille quibꝰ
(Solutio.) ſupſedemus.Dicimus ergo ꝙ reſurrectio non poſſit
(Prima.) eē naturalis propt̄ tres cauſas.Pria eſt quia reſurre
ctio fiet in momēto:in ictu oculi:natura vero operat̄
(Secunda.) ſucceſſiue. Secunda eſt qꝛ in reſurrectione fiet corpꝰ
immortale et fulgidū: quia fulgebūt ſancti ſicut ſol:
(Tertia.) natura vero non poteſt talia facere. Tertia cauſa eſt
qꝛ idē corpus numero reſurget ſicut dt iob. quē viſu
rus ſum egoipſe et nō alius: natura vero nō facit idē
corpus numero:ſed ſpecie:cōſeruat enī ſpeciē ꝑ indi=
uiduorum multiplicationem.

¶De veritate humane nature.
¶Tertia queſtio.

Tertio capitulo querit̄ quid ſit veritas humane
nature que tota et ſola dicit̄ reſurgere.ſup hoc
(duplex opinio.) duplex eſt opinio:dicūt enī quidā: ꝙ illud ſolū quod
deciſſum eſt ab adā eſt veritas humane nature:⁊ hoc
volunt habere ab auctoritate dñi dicentis in euange
lio.Oīe quod in os intrat vadit in ventrē:et in ſeceſ
ſum dimittitur . vnde dicūt ꝙ nichil de nutrimēto ſit
de veritate humane nature: ſed illud ſolū quod deciſ
ſum eſt ab adam remanet veritas humane nature : ſꝫ
per irrogationē et fomentū nutrimēti non ꝑ vnionē
propagat̄ et dilatat̄ in ſe : et in hac opinione fuit ma
(ꝯ hoc ar̄.) giſter in ſententijs. Sed cōtra hanc opinionē obijcit̄
cum pater generat filium ꝑ deciſſionē illud quod de=
ciſſum eſt erat de veritate humane nature patris: er=
go nō remanet in patre tota veritas humane nature:
que prius ibi erat:ꝗ cum pars nō ſit idē cū toto nō eſt
in patre eadē ꝟitas humane nature que prius erat:ꝗ
non habet eandē verā humanā naturā quā prius ha
bebat:ergo nō eſt idē vere homo qui prius:⁊ hoc ma
(Tertio.) nifeſte falſum. Itē quaſi cōmunis animi cōceptio eſt
ꝙ quicquid naturaliter dilatat̄ aut per rarefactioneꝫ
dilatat̄ aut ꝑ additionē:ſꝫ veritas humane nature di=
latat̄:ergo aut ꝑ rarefactionē aut per additionē : non
primo modo: quia rarius eſt corpus pueri ꝙ̄ corpus
iuuenis:ergo ꝑ additionē dilatat̄: ꝗ aliquid de nutri=
(Quarto) mento tranſit in veritatē humane nature. Itē ſi nichil
tranſit:nulla eſt ſciētia medicorū: qui dicūt ꝙ aliquid
de nutrimēto trāſubſtantiat̄ in corpus humanū: incō
ueniens autē eſt dicere medicinā nichil eſſe. Eſt enim
medicīa a deo vt habet̄ in eccleſiaſtico.honora medi=
cū ꝓpt̄ neceſſitatē:⁊ ei illū creauit altiſſimꝰ. Alij ſūt q̄ (Alia opio.)
dicūt ꝙ illō ſolū qō deciſſū eſt ab adā eſt ꝟitas hūane
nature:īmo aliqd de nutrimēto trāſit ī ꝟitatē hūane
nature. Sed iterū obijcit̄ contra iſtam opinionē cum (Iterū ar̄.)
pater generat filiū illud quod deciſſuꝫ eſt aut erat pri
mum de veritate humane nature in patre aut non: ſi
erat: ergo pater modo non habet eandem veritatem
humane nature quam prius habebat/ ⁊ ide vt prius.
ſi vero illud quod deciſſum eſt nō erat de veritate hu
mane nature in alio:hoc conſtat:ergo ſimpliciter non
erat de ꝟitate humane nature: ergo id quod deciſſuꝫ
eſt nō eſt de ꝟitate humane nature ī filio:ergo nō facit
ꝙ illud quod trāſit de nutrimēto ſit de ꝟitate huma
ne nature:ꝗ filius non habet de ꝟitate humane natu=
re:ergo nō eſt vere homo:quod falſum eſt. Item aut (Secundo.)
illud ſolum quod deciſſum eſt/ eſt de ꝟitate humane
nature/aut nō illud:ſi illud ſolum redit prior opinio:
ſi nō illud ſoluꝫ: ergo quod additur de nutrimēto ſit
de ꝟitate humane nature:ſed tota ꝟitas humane na=
ture reſurget:ergo quicquid eſt adituꝫ humane na=
ture de nutrimēto reſurget in iſto: reſurget ergo iſte
lōge latior ꝙ̄ longus:reſurgēt etiam capilli in lōgitu
dine vnius diete : et ita reſurget iſte in maxima defor
mitate:quod eſt incōueniēs. Itē dicit Auguſtinus in (Tertio.)
xxi.libro de ciuitate dei ꝙ ſi aliquis cōfectus fame co
gatur comedere carnem humanam/non reſurget illa
caro in ipſo:nec ſit de ꝟitate humane nature iſtius ho
minis:quia aliūde mutata eſt:eadē ratiōe nec alia ca=
ro ſit de ꝟitate humane nature iſtius hominis: qꝛ ali
unde mutata eſt:⁊ ita nichil addit̄ de nutrimento hu=
mane nature. Solutio.Dicimꝰ ꝙ nō illud ſolū quod (Solutio.)
deciſſum eſt ab Adā eſt de ꝟitate humane nature.Et (Ad auctori)
ad auctoritatem domini ſoluunt magiſtri dicentes ꝙ (tatem.)
omne quod in os intrat in ventrē vadit et in ſeceſſum
emittitur.i.de quolibet aliquid:nō enim dixit totum
ſed omne/ et ſine dubio maxīa pars in ſeceſſum emit=
titur ⁊ parū quid de nutrimēto addit̄ veritati huma=
ne nature. Ad illud autem quod querit̄ vtrum illud (Ad aliud.)
quod deciſſum eſt de ꝟitate humane nature patris:di
cimus ꝙ ſic:⁊ dicimus ꝙ nō valet hec argumentatio:
pater non habet eandem ꝟitatē humane nature quā
prius habebat: ergo nō eſt vere ideꝫ homo qui prius
quia idem homo dicit̄ ad idēptitatem anime que eſt
forma et perfectio hominis.vnde eandē habet verita
tem humane nature formaliter:ſed nō materialit̄.Cū
auteꝫ dicit Auguſtinus ꝙ veritas humane nature re= (Ad auguſti)
ſurget loquit̄ de veritate humane nature ꝙ̄tū ad ma= (num.)
teriam ſcꝫ de veritate carnis: qualiter autem ad ſcdo
obiectum ſoluendum ſit dicet̄ poſtea. Ad vltimo ob (Ad aliud.)
iectum dicimus ꝙ nō eſt ſimile de carne humana/⁊ de
alijs carnibus: quia alie carnes ſunt nutrimētū quod
debet̄ homini: ſed caro humana nō debetur ei pro nu
trimento: ferarū enim eſt comedere hoīes/nō hoīm.
vnde caro humana nō trāſit in veritatem humane na=
ture alterius hominis:ſed alia caro bene tranſit. Ad
euidentiam autem ſolutionis omnium predictaꝝ ob
iectionum Notandum eſt ꝙ ꝙ̄tuꝫ ad corpus aliqd di= (Notandū.)
cit̄ eſſe de veritate humane nature quattuor modis.
Primo ꝙ̄tum ad eſſe: ſicut caput et cor ⁊ cetera mē= (ꝙ̄tuor mōis)
bra pricipalia ſine quibus nō poteſt eſſe homo ſunt de (aliqd eſt de)
veritate humane nature ꝙ̄tum ad eſſe. Secūdo dicit̄ (ꝟitate.⁊c̄.)

aliquid esse de veritate humane nature q̄tum ad bo=
num et itegruȝ esse: sicut visus/auditus/pedes/ ⁊ ma
nus: sine hijs enī potest esse homo: sed nō habet bonū
et itegruȝ esse. Tertio modo dicit aliquid esse de per
fectione humane nature q̄tuȝ ad pfectionem: et hoc
modo nutrimētū fit de veritate humane nature: puer
enī nascit perfectus homo q̄tū ad esse et q̄tum ad bo
num et integrū esse: habet enī visū auditū et cet'a mē=
bra organica: quibus aptus est exercere operationes
sed nō potest adhuc vti potētijs perfecte: pficitur aūt
per additionē nutrimenti q̄tū ad quantitatē et vires
et vsuȝ potentiarū: vnde nutrimentū trāsubstātiatuȝ
est de veritate humane nature q̄tū ad hui⁹ perfectio
nē et in secundo et in tertio modo: sed non valet hec
argumētatio: nō est eadē veritas humane nature que
prius: ergo nō est idē homo qui prius: si enī exoculet
aliquis aut crinicet pedibus aut manibus nō manet
eadē veritas humane nature q̄tū ad bonū et integrū
esse: manet tamē idē homo: similiter si aliquid de nu=
trimēto amittatur nō manet eadē veritas humane na
ture. Tertio modo manet idē homo: et de tali verita
te humane nature aliquid decidit cū pater generat fi
liū: quia erat in patre materialiter nō formalit: sicut
nutrimentū cū factū fuit de veritate humane nature
mansit materialiter et potentialiter et virtute: sed nō
formaliter/ videlicet secundū formā quā prius habe=
bat: licet autē quod decisum est fuerit in patre de ve=
ritate nature humane: tertio modo tamen est in filio
de veritate humane nature primo modo. vnde resur
get in filio et nō in patre. quarto modo dicit aliquid
de veritate humane nature q̄tū ad decentiā: sicut vn=
gues et capilli ad decentiā et ornatū sunt: licet enī ca
pilli nō sunt modo tantū ad ornatū: sed etiā ad prote
ctionem capitis a caumate et frigore: tamē in futuro
erunt tantū ad ornatū: resurget autē quicquid est de
veritate humane nature primo modo et secundo mō
et quarto: sed nō resurget quicquid fuit futurū de ve
ritate humane nature tertio modo: et per hoc soluit
Ad rōnem obiectio superius facta. De indecētia resurgentiū: vi
delicȝ q si tota veritas hūane nature: resurget cū nu=
trimentum fiat de veritate humane nature: resurget
aliquis homo in maxima latitudine: et ita in magna
Solutio. deformitate. Soluendū est enī per distinctionē vel in
teremptionē huius: tota veritas humane nature re=
surget: nō enī tota veritas humane nature: tertio mō
resurget: imo superflua detrahet deus: vnde augusti
Confirmat nus in libro de ciuitate dei. Iteȝ omīpotētia habȝ qd
suppleat in humano corpore vbi minus est: et habet
quid detrahat vbi amplius est. Omīs enī vt dicit apo
stolus resurgem⁹ in mensura etatis plenitudinis chri
sti: vnde ille qui moritur puer resurget in tanta quā=
titate quantā habiturus erat si peruenisset ad etateȝ
christi: scȝ ad. xxx. annos vel circa: vnde sicut de⁹ mul=
Exemplū. tiplicauit quinq panes in deserto sine additione ex=
trinseca: sic multiplicabit sine aliq̄ additione materiā
corpis ei⁹ q̄ puer mortu⁹ ē: vt fiat tm̄ corp⁹ q̄tū hitu
rus erat si puenissȝ ad etatē xp̄i: ⁊ ita supplebit qd mi
n⁹ est ⁊ detrahet simili qd āplius est. Aliqs enī nimis
sumit de nutrimētis ⁊ multa fiūt de veritate humane
nature tertio modo que non fierēt si moderate sume
ret cibum/ illa superflua detrahet deus: generalit enī
Augustin⁹ verum est vt dicit Augustinus q detrahent vicia ⁊ re
manebit natura: viciū autē est quicq̄d sumit de nutri=
mento vltra virium perfectionem et earum sustenta=
tionem: hoc autem intelligendū est in corporibus glo
rificatis. Sed obijcit. sit q aliquis homo simus pue= Iterū ar.
rit ad etatē christi in isto nichil resurget nisi quod fuit
de veritate humane nature eius/ nichil ergo addetur
ei: ergo nichil addetur naso eius: ergo resurget sim⁹
vt modo est: g̃ resurget deformis: quod est inconue=
niēs/ posito q resurgat gloriosus. Ad hoc soluit Au= Augustin⁹
gustinus dicens q sicut in statua erea est quod cū ipsa solūt.
iterū fundit quod prius erat de pede fit de manu/ vel
ecōuerso: sic in resurrectione quod prius erat de pede
fit de naso vel econuerso: non resurget ergo iste in si=
mitate: qr naso aliq̄d addetur aliunde: sed secundum
hoc videtur q sicut tota statua reparat: ita totum q̄d
fuit de veritate humane nature in isto resurget: et ita
vt prius resurget in magna deformitate. Item secun Secundo.
duȝ hoc nō erit idē nasus ī isto q̄ pri⁹: qr aliq̄d ei addi
tum est: ⁊ totum nō est idem cū parte: eadem ratione
non erit eadē manus/ nec idem pes: et sic nō erit idem
corpus numero. Iteȝ capilli vt dicitur de supfluitate Tertio.
sunt: sed nichil superfluum resurget: ergo capilli non
resurgent. Contra. dicit dn̄s in euāgelio. Capillus de ꝯ illud euā
capite vestro non peribit. Solutio. Ad primū dicim⁹ gelij.
q de statua partim est simile parti dissimile: simile in Solutō ad
hoc: quia sicut ī statua quod prius erat de pede fit de primū.
naso/ vel econuerso: ita in corpore resurgēte: dissimile
iterū in hoc: quia nō est eadem statua numero q̄ prius
erat: sed idē corp⁹ numero resurget quod prius fuit:
dissimile iterum in hoc: qr non est de intentione fundē
tis q illud quod erat de pede statue prius: fiat modo
de naso: immo hoc est casu: sed de intentione dei repa
rātis est q illud quod erat prius de pede fiat de naso
vel ecōuerso. Ad scd̄o obiectū dicimus q ideȝ est na= Ad secūdū
sus simplex qui prius erat: sed nō est idem materialit:
nec valet: nō est idem materialiter: ergo nō est idē: qr
secundū materiam nō iudicabit idemptitas vel diuer
sitas: sed secundum formam. Ad vltimo obiectū dici Ad vltimū
mus q capilli non sunt de supfluitate: immo sunt de
fumo resoluto ex triplici digestione: vnde sunt de ma
teria corporis humani: sunt autē ad ornatū hois ex=
terioris: sicut capilli aīe: habet enī homo interior: scȝ
anima visuȝ suū: auditū suū: et sic de alijs. vnde in lu= Exemplū.
ca. diues qui sepultus est in inferno legit habere lin=
guā nō linguā corporis: sed mentis. Cōcedimus aūt
q superexcrescētia capillorū et vnguiū de supfluitate
est ⁊ de vicio nature: nisi enī peccasset homo crescerēt
capilli eius et vngues vsq ad terminatam quātitatē
et nō vltra: sicut stant vngues ī leonibus ⁊ ī alijs qui=
busdam animalibus: breuiter ergo dicimus q resur=
gent corpora gloriosa perfecta q̄tū ad esse ⁊ q̄tuȝ ad
bonum et integrum esse: et in ea perfectione et decē=
tia quā habitura erāt si nō peccassent homines: quod
totum ostenditur in auctoritate ista apostoli: resurge
mus in mensura etatis: ecce debita perfectio: plenitu=
dinis/ ecce bonitas et itegritas: christi/ ecce decētia. de
trahentur enī vicia ⁊ seruabitur natura. vnde si vani=
tas que est in vano est ex vicio nature: nō erit aliqs va
nus in patria: si vero nō est ex vicio nature poterit ibi
esse aliquis vanus: sed hoc nō erit ei indecēs. Sed cō= ꝯ dicta ar.
tra predicta obijcitur. Ex pulverib⁹ in quos resolutū
est corpus humanū restaurabitur in resurrectione et
nō ex pulverib⁹ corporis petri restaurabit corp⁹ pau=
li: sed ex pulverib⁹ corporis petri precise restaurabit
corpus petri vt sit idem corpus numero quod prius
fuit: sed sicut se habet totū ad totū: sic pars ad partē:

sed si ex tali puluere p̄cise restaurabitur tale corpus:
ex puluere ptis p̄cise restaurabit ps. igit puluerī na=
Solutio. si simi nulla fiet additio. ⁊ hoc ē contra predicta. Ad
hoc dicendum q hec propositio: sicut se habet totuȝ
ad totū: sic pars ad ptem: si generaliter itelligat: fal
sa est: quia ex totali puluere potest restaurari totale
corpus idem numero q̄tum ad materiā: et q̄tū ad
formā/ ⁊ q̄tū ad essentiam: sed non est verū generali
ter q ex puluere ptis possit restaurari eadē ps q̄tum
ad materiā et formā et decentiā: nisi hoc fieret opa=
tiōe miraculosa. vñ dicim⁹ q̄ pti indecenti ex defectu
fiet additio vel multiplicabit in se: sicut patet in cor=
poribus puulorum. si vero particularit intelligatur
illa propositio non tenet argumentatio: quia ex pti=
cularibus nichil sequitur.

¶ De resurrectione christi.
¶ Aliud capitulum.

C Onsequenter de resurrectione christi. circa quā
primo querendum est qualiter resurrectio xp̄i
sit causa nostre resurrectionis. secundo qualiter xp̄s
probauit resurrectionē suā discipulis suis. tertio qua
liter apparuit in specie peregrini. Circa primū sic obi
Ar primo. citur. dicit enim apostolus. Si christus resurrexit: er
go nos omnes resurgemus. videtur q hec probatio
nulla sit: quia magis videtur q christus resurrexit q̄
q nos oēs resurrecturi sumus: sed maius est qd ma=
gis videtur: contraria sunt secundū naturalem ratio=
nem. propter hoc ponit illa contraria beatus grego=
rius: licet simpliciter non sint contraria. ⁊ sic patet so=
Ad secūdū lutio ad primo obiectū. Ad secūdo obiectū soluitur
p hoc: qr nō valet hec argumētatio: Corp⁹ christi pal
pabile est a manibus discipulorū: g̃ corruptibile: debȝ
ei addi. ē palpabile naturaliter: et hoc falsū. sicut non
valet hec argumentatio: hec est virgo: ergo nō pepe
rit: sed hec est necessaria: hec ē virgo. g̃ nō peperit na
ꝯ hāc ar. turaliter. Sed contra hanc solutionē multiplicit obi
citur. quia corpus christi glorificatū aut est naturali=
ter palpabile a manibus non glorificatis: aut non: sȝ
sic habeo propositū: si non: sed ante passionē erat pal
pabile naturaliter a manibus non glorificatis: ergo
variata est natura. ergo corpus christi glorificatū nō
est eiusdē nature cuius erat ante passionē. et grego.
dicit q eiusdē nature est cuius et ante: sȝ manēte cau
sa manet effectus. g̃ cū ante passionē esset palpabile
ex natura quā hēbat a manib⁹ non glorificatis: ⁊ mō
ex eadē natura ē palpabile a manibus non glorificatis
Secundo. Itē. corp⁹ christi glorificatū: aut potest palpari a ma
nibus nō glorificatis: aut nō potest. si nō pt. Contra.
palpatū fuit a manib⁹ discipulorū. g̃ poterat palpari
si vero potest palpari a manibus nō glorificatis: g̃ na
turalit pt palpari a manib⁹ nō glorificatis. dicit ei q
cecus nō pt videre: qr non potest videre naturaliter.
Itē. sup illū locū luce. palpate ⁊ videte: dt glosa. cor
Tertio. pus nostrū et subtile erit p effectū spiritualis poten=
tie: et palpabile per veritatē nature. g̃ corpus glorifi
catum naturaliter palpabile ē: et cum hēat eadē ve=
ritatē nature quā pri⁹ habebat: palpabile ē a manib⁹
nō glorificatis. Itē. sup illū locū luce: habetur hic ali
Quarto. quid qd manducet: dt glo. ad insinuandū veritatē re
surrectionis: nō solū tangi sed cognosci voluit: qr de
resuscitati comedere possunt: fantastice resuscitati co
medere non possunt. vnde per hoc deprehendetur an
tichristi fallacia: q resuscitati ab ipso nō possūt come
dere. g̃ corpus glorificatū pt comedē: gustare igit pt
sed gustus nō ē sine tactu: est igitur tangibile natura
liter tam actiue q̄ passiue. cibus enī tāgit gustātē: g̃
est palpabile naturaliter a manibus non glorificatis
Itē. in ysa. videbit oīs caro salutare dei: ergo tā bo= Quinto.
ni q̄ mali videbunt christū glorificatū: sed dn̄s nō fa=
ciet ibi miraculū pro malis: ergo mali sine miraculo
videbūt deū glorificatū: et oculis nō glorificatis. er=
go corp⁹ glorificatuȝ sine miraculo potest videri ab
oculo non glorificato. ergo potest palpari sine mira=
culo a manibus non glorificatis. Qd concedūt q̄dā opīo aliq̄r
et in hac opinione fuit prepositinus. dicebat enīȝ q
corpus glorificatum materialiter potest videri a cor
pore glorificato: et non glorificato: similiter et palpa
ri: sed in hoc est differētia: quia corpus non glorifica=
tū tangitur detinetur et videtur velit nolit: sed cor=
pus glorificatū quādo vult prebet se visibile: sicut su
per lucā dicitur de angelis. q in potestate illorū ē ap
parere et videri quando volunt: et non videri quan=
do non volunt: sicut dixit demon de beato bartholo
meo. Si vult videtur: si non vult non videtur. et pro
hac auctoritate sunt omnes auctoritates: excepta p̄=
ma que soluitur s̄m istā opinionē: q palpabile ⁊ in=
corruptibile nō sunt contraria nisi secundū naturalē
rationē. naturalis enī rō nō consueuit inuenire palpa
bilia: nisi corruptibilia. Ad scd̄o obiectū pȝ solutio Ad secūdū
qr non valet secundū istā opinionē: hoc ē palpabile
naturaliter. g̃ corruptibile. Sed contra vtrāq opi= ꝯ hāc ar
nionē sic obicit. dr in euāgelio. fulgebunt iusti sicut
sol: sed sol naturaliter visibilis est ab oculis non glo
rificatis: ergo corpora glorificata naturaliter visibi=
lia ab oculo non glorificato: ergo corpora et natura=
liter passibilia a corpore non glorificato. et hoc est
contra primam opinionem. Item si corpora glorifica Secundo.
ta fulgent sicut sol et naturalis lux sit visibilis. vñ vi=
detur si obijciatur visui: eodem modo corpus glorifi
catum ex luce sua vel colore naturaliter visibile debet
esse oculo non glorificato et non est in volūtate sua vi
deri/ vel non videri: immo videtur velit nolit: dum=
modo obiectum sit visui. Item nichil est palpabile Tertio.
sine resistentia: hec propositio est quasi per se nota:
sed corpus glorificatum non resistit corpori non glo=
rificato: est enim subtile et penetratiuum. vnde domi
nus sine miraculo post resurrectionem intrauit ad di
scipulos ianuis clausis: ergo cum corporis glorifica=
ti ad non glorificatum non sit resistentia: glorifica=
tum non est palpabile a non glorificato: subtile enim
resistit subtili: grossum grosso: sed grossum nō resistit
subtili. Iteȝ quando corpus glorificatum palpatur a Quarto.
non glorificato/ aut assumit aliquaȝ proprietatē quā
prius non habebat/ aut nullam: si nullā: ergo qua ra=
tione mō est palpabile: et prius: ergo si modo palpat
a corpore non glorificato/ et prius palpabat: cū eque
propinqua essent: si aliquā proprietatē assumpsit non
nisi grossitiem: ergo cum palpatur est grossum: ergo
nō est subtile: ergo non est glorificatum. Solutio. se= Solutio.
cundum vltimam opinionē que nobis magis placet
dicendum est q sicut lignū putridū ⁊ quidaȝ vermes
duas habent proprietates/ scȝ luciditatem que de no
cte videtur et proprium colorem qui de die videtur:
similiter corpus glorificatum duas habet pprietates
Est enim palpabile per veritatem nature: et subtile
per effectum spiritualis potentie. vnde cum vtitur
palpabilitate potest palpari a corpore non glorifica=
to: cum vero vtitur subtilitate non potest palpari

a non glorificato:sed quia luciditas ligni putridi aut
vermis aliquando videtur aliquando non: nõ est de
natura ligni putridi aut vermis:sed ab extrinseco:sꝫ
corpus glorificatum de natura sue glorificationis ha
bet ꝙ videatur si vult:et si nõ vult:non videtur ⁊ pal
petur si vult:⁊ non palpetur si nõ vult. vnde quod ꝗ
illa argumentatio est a maiori et constructiue. ergo
Secundo. nõ valet:quia locus a maiori destructiuus est. Item.
si christus resurrexit nos omnes resurgemus: sed ne
cessarium est christum resurrexisse. ergo necessariuꝫ
est nos omnes resurrecturos eẽ: ex necessario enĩ nõ
Tertio. sequitur nisi necessariũ. Item. resurrectio christi est
causa resurrectiõis nostre:vt dicit augustinus ⁊ apo-
stolus. Resurrexit propter iustificationem nostram
Gregorius et gregorius. Mortem nostram moriendo destruxit
et vitam resurgendo reparauit:sed necessariũ ẽ cau-
sam pcessisse: ergo necessarium est effectum sequutu-
rum esse. ergo necessarium est nos resuscitaturos esse
Quarto. Item. sancti qui decesserunt meruerunt gloriosã re-
surrectionẽ ⁊ necessariũ est eos meruisse. ergo neces-
sarium est eos habituros esse gloriosã resurrectionẽ
In oppoᵐ Sed contra. generalis resurrectio erit miraculosa:
ergo ex sola volũtate dei:sꝫ volũtas ⁊ necessitas sunt
diuersa principia. ergo non est necessariũ nos resurre
Secundo. cturos esse. Item. si necessariũ est nos resurrecturos
hoc nõ est nisi propter iusticiã dei:sed hanc causã sci-
mus. scimus enim deum esse iustum:⁊ scim⁹ quoniã
est causa resurrectionis nr̃e:⁊ scimus aliter eẽ nõ pos
se:⁊ hec est diffinitio scientie:ergo scimus resurrecti-
Tertio. onem. non ergo credimus. Item. non est necessariuꝫ
istos decem resurrecturos esse in resurrectiõe glorio
sa. de illa enim loquitur apostolus. nec istos centum
nec istos mille:ergo est necessarium nõ omnes resur-
Solutõ ad primũ. recturos eẽ. ⁊ probatum est oppositũ. Solutio. Ad
primum dicimus ꝙ christum resurrexisse maius ẽ: et
simile est:sed apostolus non infert a maiori: sed a si-
mili. inꝙtum enĩ christus filius dei est per gratiam si
cut ⁊ alij sancti similis est illis. vnde simile est christũ
inꝙtũ est filius dei per gr̃am resurrexisse: ⁊ sãctos in
quãtum filij dei resurrecturos esse:quia eadem ẽ ra-
tio. vnde in illa argumentatione est locus a simili: si-
cut in hac:anima sortis est immortalis:ꝗ et quelibet
sed hec est similitudo nature:et nõ similitudo gratie
inquantũ autẽ christus est deus homo maius est chri
stum resurrexisse. vnde in excellentiori gr̃a resurrexit
Alr̃ dicit̃. ꝙ aliquis resurrecturus sit. Est etiã preter locũ a si-
mili in illa argumentatiõe:locus a duplici causa mo
tiua. Resurrectio ei christi est causa motiua liberta-
tis patris:vt faciat amore christi resurgere fratres
suos:sicut cum rex terrenus facit militem filiuꝫ suũ:
amore ipsius facit multos alios milites:et licet mul
ti crederent ꝙ hoc fecerit pater tantum in illis qui re
surrexerunt cũ christo:tñ intelligim⁹ tã de illis ꝗ de
Collecta ecclesie. illis q̃ resurrecturi sũt. vñ petit ecclesia. Respice do-
mine in faciẽ christi tui. null⁹ enĩ placet deo patri:nisi
in christo est. i. mebrũ christi:qꝛ null⁹ ascendit i celum
nisi qui descendit de celo. s. christ⁹: tanꝙ in mẽbris
suis. est autẽ resurrectio christi causa motiua ꝗtum
ad nos resurrectionis nostre:qꝛ hec est dies quã fecit
dñs. resurrectio enĩ dñi illuminat nos et facit nos vi
dere gloriã eternã:⁊ sic mouet nos ad gloriã illã acq
Figura. rendã. qđ significatum est p hoc ꝙ moyses ascẽdit in
montẽ vt videret terram pmissionis. sic ⁊ nos debe
mus considerare altitudinẽ glorie christi:vt ad eãdẽ
bonis operibus veniamus. Ad illud dicim⁹ ꝙ neces Ad aliud.
sariũ ẽ sanctos resurrecturos esse gloriosa resurrecti
one. Sed duplex est necessitas:scilicet necessitas na- Duplex necessitas.
ture:⁊ necessitas iusticie. prima necessitate nõ ẽ neces
sarium nos resurrecturos esse:sed necessitate iusticie
necessarium est. et necessitas iusticie ⁊ voluntas non
sunt diuersa pricipia: imo idem sunt in deo:hoc enĩꝫ
laus dei ẽ. ꝙ nõ pt̃ facere malũ:nec nõ pt̃ facere iustũ
et bonũ. aliter enĩ negaret se. Ad illud ꝙ dicim⁹ ꝙ Ad aliud.
hec ẽ vera:nos scimus causã. i. scimus deũ esse iustũ.
hoc enim scriptum ẽ in corde cuiuslibet:sꝫ hec ẽ falsa
scimus quoniã hec ẽ causa:non enĩ scimus ꝙ iusticia
diuina sit causa resurrectionis nostre: sed credimus.
hoc enim scriptum est in corde cuiuslibet. multi enĩꝫ
sunt qui non credũt resurrectionẽ futurã. et ita solui
mus illud per interemptionẽ. Ad vltimo obiectum Ad vltimũ
dicimus ꝙ sancti qui iam decesserunt necessariũ ẽ re-
surrecturos esse:gloriosa resurrectione:sed istos san
ctos qui modo viuunt:nõ ẽ necessarium resurrectu-
ros eẽ:nec illos qui postea viuent:tamen cõpletũ nu
merum sanctorũ predestinatorũ:necessarium ẽ resur
recturum eẽ necessitate generali:nõ necessitate parti
culari:⁊ generaliter loquitur apostolus:cum dicit re
surgemus. i. nos sancti.

¶ Qualiter dñs pbauit resurrectionem suam discipulis suis. ¶ Scđa questio.

Circa sm capitulũ:querit̃ qualiter dñs pbauit
resurrectionẽ suã discipulis suis. dr̃ in pricipio
actuũ:ꝙ dñs p̃buit seipm viuũ post passionem suã in
multis argumentis. vñ multis argumẽtis probauit
eis resurrectionẽ suã. vnde dr̃ beatus grego. sup fi- Gregorius
ne luce. post resurrectionẽ:dñs in corpore suo cõtra-
ria ostendit:palpabile eiusdẽ nature vt iformet ad fi-
dem:et incorruptibile alterius glorie vt iuitet ad pre
miũ. vñ prebuit se palpabilẽ per man⁹ discipulorũ vt
eos iformaret ad fidem resurrectionis sue. Sed ꝯtra ꝯ hoc ar.
hoc obijcit̃. aut dñs vere ostẽdit duo cõtraria i corpo
re suo:aut nõ vere:si vere:ꝗ duo ꝯtraria fuerũt simul in
corpore xp̃i:quod est ipossibile:qꝛ ꝯtraria nõ possunt
esse simul in eodẽ. si nõ vere:ꝗ falso ostẽdit:ergo dñs
falsus fuit:quod nõ solum est ipossibile:sed nec intel-
ligibile:qꝛ prima ⁊ pura veritas nullã habet ammixti-
onem falsitatis. Itẽ palpabile et incorruptibile sunt Secundo.
cõtraria:ergo si est palpabile est corruptibile:ꝗ cũ do
minus ostendit corpus suũ palpabile discipulis/ostẽ-
dit ipsuꝫ corruptibile:ꝗ per hoc iformauit discipulos
ad fidẽ resurrectionis: sed potius destruxit fidẽ resur
rectionis in ipsis. Ad hoc est generalis solutio: ꝙ cor Solutio.
pus glorificatũ nõ est palpabile naturaliter a manib⁹
nõ glorificatis: sicut nec visibile ab oculis non glorifi
catis:sed palpabile est a manibus glorificatis. Cõce-
ditur ergo ꝙ palpatũ fuit corpus christi a manibus di
scipulorum post resurrectonẽ:sed miraculose: et pal- Ad rõnem
pabile et incorruptibile nõ sunt cõtraria simpliciter:
sed sunt contraria secundũ naturalem rationeꝫ: ratio
enim negotians circa corpora que inuenit palpabilia
ponit esse corruptibilia: qꝛ nõ ꝯsueuit palpare nisi cor
pora corruptibilia: qꝛ ꝗ habuit beat⁹ Bartholome⁹
a miraculo habet corp⁹ glorificatũ de natura sue glo-
rificationis:secundum hoc facile est respõdere ad ob-
iecta. Ad primo enim obiectũ dicimus ꝙ nõ est simi- Ad primũ
le de sole:quia corp⁹ glorificatũ dignioris potẽtie est
ꝗ sol. Est enim corpus spirituale sicut dicit apostolus
Seminat̃ corpus aiale/surget corpus spũale. vnde in

ptãte sua habet videri:⁊ nõ videri. Sol aũt nõ habet
Ad secũdũ ptãtẽ spiritualem. Ad secundo obiectũ dicim⁹ ꝙ hec
est falsa: Corpus gl̃ificatũ nõ resistit corpori nõ gl̃ifi-
cato:immo qñ vult resistit:et sic prebet se passibile.
abscõdit enim qñ vult subtilitatem suam per quã est
penetratiuuꝫ ⁊ vtitur palpabilitate naturali:sicut di
Augustin⁹ cit augustinus in libro de ciuitate dei:ꝙ dñs qñ appa
ruit discipulis suis:⁊ prebuit se visibilem eis: abscõ-
Ad tertiũ. dit lucem suam. Ad tertio obiectum dicimus ꝙ cuꝫ
corpus glorificatum palpatur a nõ gl̃ificato nõ assu-
mit aliquam nouam proprietatem:sed vtitur quadã
proprietate qua prius nõ vtebatur:videlicet palpabi
litate:proprium enim spiritualiũ est apparere quan-
do volunt:et non apparere quando volũt. sic dicitur
de angelis super primuꝫ luce. et ita patet qualiter re
spondendum sit secundum vltimam:tamen quia se-
raphin velant pedes domini:vt habetur in ysa. i. sta-
tũ illũ hoĩm et angelorũ qui erunt post vitã istã non
est tutũ:immo temerariũ est asserere aliq̃d de illo sta
tu sapientibus: et magis consentire vni opinioni ꝗ
alij. vnde si velimus sustinere primam opinionẽ secũ
dum ꝙ corpus glorificatum nõ videtur vel palpatur
Alr̃ dicitur a non glorificato:nisi miraculose. Respondebim⁹ ad
precedentes obiectiones:distinguentes tripliceꝫ ma
teriam:vnã que datur ad esse rei. s. naturales poten-
tie. aliã que datur ad bene esse:videlicet habitus na
turales per quos idonei sumus ad opera. tertiã que
datur ad bene esse ꝗtum ad deũ:scꝫ vt fiãt opera ge-
neratiõis et corruptiõis. vnde datur interim homini
grossities secundum quã est palpabilis que remouet̃
Ad primũ in resurrectione. Dicimus ergo ꝙ nõ valet hec argu
mentatio. hoc corpus glorificatuꝫ naturaliter non pt̃
palpari a non glorificato:et prius poterat naturalit̃:
ergo non est eiusdẽ nature cuius et prius:⁊ remanet
palpabilitas naturalis. grossities enim que remota ẽ
nõ est proprietas tãgibilis:sed ẽ mediũ:in preseñti fit
palpatio sicut mediũ in visu nõ est visibilis ppetas:
sed lux vel color tangibiles enĩ pprietates sũt:calidũ
frigidũ/humidũ/siccũ/asperũ/lene/molle/durũ/põde
Ad aliud. rosũ/leue:quorũ nullũ est grossities. Ad illud qđ ob-
iectũ est de sole dicimus sicut prius ꝙ non est simile.
quia sol non est corpus spirituale:⁊ corp⁹ glorificatũ
spirituale est:sed de comestione non est facile respon
dere:secundũ istã opinionem:qꝛ cũ cibus esset corp⁹
ponderosum in ore dñi:ex quo corpus non resistebat
ei:quia fuit glorificatum:debuit cadere de ore domi
ni:nisi dicatur ꝙ miraculose comedit: sed hoc nõ vi-
detur esse verũ:qꝛ sancti dicunt ꝙ potestatiue come-
Iterũ ar. dit. Sed obicitur de hoc quod dicit glo. ad insinuan
dũ veritatem resurerctiõis dñs non solum tangi: sed
cognosci voluit. cõstat autẽ ꝙ corpora glorificata nõ
indigent alimonia. vnde non comedẽt nec bibẽt in fu
turo:nec nubent nec nubentur:ergo ꝙ comederit nõ
fuit argumentum verũ ad probandũ resurrectionem
Confirmat̃ imo contra gloriã resurrectionis ẽ comedere. Eadẽ
est obiectio de hoc ꝙ corpus suum prebuit palpabile
Solutio. manibus non glorificatis. Et ad hoc est gñalis solu-
tio ꝙ ex talibus ẽ sillogisare qualia dederit respon-
dens. vnde cũ discipuli essent carnales tali probatiõe
vsus est dñs quod sufficiebat eis:licet in se nõ eẽt suf
ꝯ hãc ar. ficiens. Sed obicitur contra hanc solutõnẽ. ꝙ hec ar
gumentatio est necessaria ꝗtum ad omnes. christus
modo vere comedit et prius fuit mortuus: ꝗ vere re
surrexit. fantastice enĩ resuscitati nõ possunt comede
re:ergo vere et ex veris probauit dñs veritatem sue
resurrectiõis. Qđ cõcedimus. Dicimus enĩꝫ ꝙ alijs Solutõ sꝫ doctorẽ.
argumentis: vsus est dñs ad probandum veritatem
resurrectionis:alijs ad probandum gl̃iam resurrecti
onis. ꝙ aũt ianuis clausis itrauit ad discipulos:⁊ eua
nuit ab oculis eorum quando ei placuit. p hoc suffici
enter ostendit gl̃iam resurrectiõis.

¶ De forma in qua dñs apparuit duobus discipulis euntibus in emaus.
¶ Aliud capitulum.

Tertio capitulo:queritur de forma in qua dñs
apparuit duobus discipulis euntib⁹ i emaus.
dicitur i fine luce. Tu solus peregrinus ⁊c. ⁊ ita dñs
apparuit in specie peregrini. et i fine marci. post hec
duobus ex eis ambulantibus apparuit in alia effigie
et glosa dicit. Nõ i sua natura. Queritur ergo de for Ar̃ primo.
ma illa:an fuit in corpore dñi an i aere circũfuso. si in
aere:sed forma nõ ostendit subiectũ aliquod:nisi illđ
in quo est:ꝗ sub illa forma nõ fuit visus dñs:sed solus
aer. et hoc falsum. Item. si pprie fuit visus dñs sub Secundo.
forma illa :licet nõ esset i corpe dñi:eadem ratiõe p-
prie videtur corpus christi in altari sub forma panis
licet illa forma non sit in corpore dñi. Dicunt autem Opĩo prĩa
sancti ꝙ corpus christi in altari iuisibile est. Forte di
cetur ꝙ non est simile:quia forma panis prebet ob-
staculum visui:sed forma illa non prebebat obstacu-
lum:imo sub illa videbatur corpus christi:sicut i nu- ꝯ hoc ar̃
be:ergo cum sol in forma sua propria videatur: licet
sub nube dicimus in sua forma propria videbatur:
lꝫ sub illa forma. igit̃ sua natura appuit eis:cui⁹ op-
positũ dicit glosa sup marcũ. Itẽ sup lucã dicit glosa Secundo.
talẽ exibuit se dñs i corpe q̃lis apud illos erat i mẽte:
dubitationem enim habebãt in mente. vnde dixerũt:
Nos autem sperabamus ꝙ ipse esset redempturus
israel:quasi modo non sperabamus: et propter hoc
formam eis ostendit sub qua non cognoscebant ip-
sum:ergo secundum hoc nõ corpore domini erat for-
ma illa. Item dicit Augustinus in libro ad valerianũ Tertio.
episcopum. Cũ ex duabus cognoscatur humana natu
ra scꝫ lineamentis et colore/ miror ꝙ multos non mo
uet ꝙ dominus resurrectionem in tantam excellentiã
lucis et splendoris lineamẽta sua et colorem mutaue
rit ⁊ multos mouet ꝙ post resurrectioneꝫ suam linea
menta et claritatem suam i formam hominibus visi-
bilẽ mutauerit: ex hac auctoritate patet ꝙ forma illa
in qua apparuit discipulis fuit i corpore domini ⁊ illa
claritas quã ostendit i transfiguratione similiter fuit
in corpore:si enĩ i aere circũfuso nulla fuisset facta mu
tatio in corpore domini: patet ergo ꝙ falsa est opinio
illorum qui dicunt ꝙ forma illa i qua apparuit disci-
pulis suis fuit i aere circũfuso. Et opinio illorum simi
liter falsa qui dixerunt ꝙ claritas quam viderunt di-
scipuli i transfigurationem nõ fuit in corpore domini:
sed in aere circũfuso:si vero dicatur ꝙ forma illa i qua
apparuit discipulis fuit in corpore christi : sed constat
ꝙ forma obscura erat respectu forme corporis christi
glorificati:ergo corpus domini tũc fuit obscurum se-
cundum formam illam et clarum erat:quia erat glo-
rificatum: ergo fuit simul obscurum et clarum: ergo
simul fuerunt cõtraria i corpore domini: quod est im
possibile. Itẽ si forma illa erat i corpore dñi:ꝗ i corpe
domini erat cã quare discipuli nõ cognoscebant eum
nõ ergo i oculis:ergo pro nichilo dicit Lucas. Oculi

Secundo. eorum tenebantur ne eũ cognoscerent. Itez. ad hoc
vt ipsi non cognoscerent eũ non exigebatur ꝙ i alia
forma appareret eis ꝙ̃ in propria: quia oculi non glo
rificati non possunt videre formã glorificatã. ergo ni
chil est dictu: Oculi eorum tenebãtur ne eum agno=
Solutio. scerent: quia ego non teneor ne non sim asin⁹. Solu=
tio. ad hoc posset dici ꝙ dominus ad tempus assum=
psit formã aliam ꝙ̃ glorificatam: vt posset videri: et
postea quando placuit et reassumpsit formã suã glo
rificatam. vnde non fuit corpus eius simul clarum et
obscurum. Sed meli⁹ nobis videtur dicendum esse
ꝙ in corpore domini non fuit nisi vna forma: scz glori
ficata: sed cum placebat ei mutabat visũ intuentium
ac si eẽt nõ glorificatũ. cameleon auis q̃ viuit ex aere
non habet nisi vnũ colorem: sed oppõne multorũ co
lorum: in alijs corporibus diuersorũ colorum. videt̃
similiter esse i thopazijs. vnde idẽ color eodẽmõ im
mutat. similiter vnicũ colorẽ habuit dominus: sz siue
per miraculũ siue per potentiã corporis glorificati:
non eodẽmodo sẽper imutat. clarũ ergo fuit corpus
domini per naturã: vel potentiã: siue per habitũ ob=
scurum ꝙ̃ per effectum: siue secundũ modũ imutan=
di: et ista non sunt contraria: sicut non sunt contraria
in cameleonte et thopazio. Dicimus ergo ꝙ forma
illa siue ille modus imutandi in corpore dñi erat: nõ
tamen propter hoc contraria in eodẽ erant. et nõva=
let hec argumentatio: in corpore dñi erat ne eũ agno
scerent: ergo in oculis nõ erat causa et in corpore ⁊ i
oculis. percussi enĩ erant aurisia. aurisia idẽ est ꝙ au
dientia. i. sine visione: cũ aliquis habet rẽ aliquam ha
bet pre oculis et non discernit: sicut percussi sunt cete
ri querentes helyseũ: et sodomite querentes hostiũ
loth: loquentibus ergo de se presentiã suã exhibuit:
sed dubitantibus de se speciẽ sue cognitionis abscon
dit. posset tamen ab eis cognosci per signa nisi oculi
ꝯ hoc ar. eorum tenerẽtur per aurisiam. Sed obicitur de hoc
quod dicit glosa: oculi eorum tenebantur a diabolo
videtur enim falsum esse: quia illa pena iusta erat: er
go a deo. non ergo a diabolo. Et ad hoc dicunt ma=
gistri ꝙ glosa illa allegorica est: ⁊ intelligitur de ocu
lis mentis qui tenebãtur aurisia spirituali. i. incredu
litate que est a diabolo: sicut ipsi dixerunt. Nos spe=
rabamus que modo non speram⁹: vel potest dici: ꝙ
ponitur consequens pro antecedẽti: dicitur enim pe
na esse a diabolo: quia culpa est a diabolo: et ita pena

De dotibus resurgentiũ.

Dicto de resurrectiõe: dicẽdum est de dotibus
resurgentium. Unde primo vidẽdũ est que sint
dotes: et quare ãgeli nõ dicãtur habere dotes: sicut
et homines. Secũdo de dotibus corporũ. Tertio de
dotibus animarũ. dotes corporũ dicũtur esse quatu=
or: scilicet claritas/impassibilitas/subtilitas/agilitas
que notãtur i libro sapientie vbi dicitur. Fulgebunt
iusti et tanꝙ̃ scĩtille in arũdineto discurrẽt: per hoc ꝙ
dicitur fulgebũt. notatur splẽdor et claritas corporũ
glorificatorũ: quia sicut dicit dñs in euãgelio. Fulge
bũt iusti sicut sol i regno patris eorum. sol aũt tũc ful
gebit septẽpliciter: sicut dicit ysa. Remunerabitur ei
pro seruitio quod nobis modo exhibet: quia omnis
creatura igemiscit et parturit vsqꝫ adhuc: ⁊ expectat
reuelationem filiorũ dei: per hoc ergo ꝙ dicitur: ful=
gebũt. notatur claritas. per hoc ꝙ dicitur iusti: nota
tur impassibilitas vel immortalitas: qꝛ sicut dicitur
in primo sapiẽtie: iusticia perpetua est i imortalis: et
per iusticiã assimilabimur deo extrema similitudine
vnde dicit beatus iohãnes. ꝙ vitã eternaz dedit no=
bis deus. per iusticiam ei et alias virtutes que perpe
tuo sũt iam est vita eterna i nobis. per hoc ꝙ dicitur
scintille: notatur subtilitas. erũt enĩ corpora glorifi=
cata subtilia: et penetratiua. per hoc ꝙ dicitur discur
rẽt: notatur agilitas: habebũt enim corpora glorifi=
cata tantam agilitatem ꝙ quasi in momẽto poterũt
moueri ab aquilone in meridiẽ: et ab oriente in occi=
dẽtem: et econuerso. et est aliud agilitas ꝙ̃ leuitas.
est enim leuitas proprietas mouendi tantum sursũ:
agilitas autem siue sursũ siue deorsũ: et sic de alijs
dotibus. istis nõ inuenitur in corporibus aliquid me
lius: nec etiam intelligendum potest aliquis esse cor
poribus glorificatis. Dotes autẽ anime dicũtur esse
tres a magistris: scilicet cognitio/fruitio/et dilectio.
dicit ei augu. i fine libri de ciuitate dei. ꝙ i patria vi=
debimus/laudabimus/amabim⁹. nõ ei poterim⁹ frui
et nõ laudare: imo erit ibi laus nõ solũ mentalis: sed
etiã vocalis: vt cassiodor⁹. hec igitur sũt septẽ dotes
resurgẽtiũ de quibus mẽtionẽ facit dñs in euãgelio
luce: dicẽs: Mẽsurã bonã ⁊ cõfrictã: ⁊ coagitatã ⁊ su
pereffluẽtẽ dabũt in sinũ vestrũ. s. ãgeli messores mẽ
surã bonã dabunt. i. istas septẽ dotes quib⁹ nichil p̃t
intelligi melius i aiab⁹ ⁊ corporibus cõfrictã. i. refer
tã siue repletã: qꝛ null⁹ loc⁹ erit ibi vacuus: qꝛ queli
bet vis aĩe hẽbit gloriã suã: ⁊ nichil erit i corpib⁹ qđ
nõ sit gl̃ificatũ: ⁊ coagitatũ. i. vndiqꝫ tumulatũ scilicz
consortio sanctorũ angelorũ et sãctorũ hominum et
arrisu oĩs creature: et quia vndiqꝫ tumulabitur pro=
pter hoc vocatur premium sanctoꝶ corona. vnde: glo
ria et honore coronasti eum: et etiã alia ratione: quia
premiũ nr̃m est deus q̃ nõ habet prĩcipiũ nec finẽ: sicut
nec corona: ⁊ supeffluentẽ: qꝛ de⁹ remũerat sup meri Questio.
ta. Queritur autẽ cũ vna sit ecclesia ex hoibus et an=
gelis que est sponsa christi quare non dicantur angeli
habere dotes: sicut et homines. Est eniz dos illud do
nũ quod spõsa habet ex matrimonio. Et ad hoc di=
cunt magistri ꝙ dupliciter dicit̃ ecclesia sponsa christi.
Primo: quia vnitur et per caritatem/ et sic est spõsa:
non solum christi: sed etiam totius trinitatis. Secun
do modo dicitur sponsa christi: quia vnitur ei caritate
et conformitate nature: et hoc mõ est spõsa solius filij
dei: quia ad solum filium dei habet illud osculum de
quo dicit Salomon. Osculet̃ me osculo oris sui/et se
cundum hunc modum dicitur habere dotes ecclesia
collecta ex hominibus: angeli autẽ non: quia non vni
untur ei scz christo conformitate nature. vnde aposto
lus. Nusꝙ̃ angelos apprehendit: sed semen Abrahe
apprehendit. vnde in hoc excellit homo angelum: qꝛ
homo est frater filij dei: angelus autẽ nõ eodem mo=
do quod homo.

De dotibus corporum glorificatorum.

Secundo queritur de dotibus corporum glorifi= Alia q̃stio.
catorum: sicut de subtilitate et agilitate: dicitur
ꝙ corpus glorificatum per subtilitatem potest pene=
trare corpus non glorificatum et potest esse in eodez
loco cum illo. Sed contra. corpus glorificatũ potest In oppo^m
penetrare corpus grossum subtile: sicut si aliquod
corpus potest penetrare aquam/multofortius ae=
rem: ergo corpus glorificatuz potest penetrare aliud
corpus glorificatum: ergo duo corpora glorifica=
ta possunt esse simul in eodem loco: quod est impossi=

Secundo. bile. Item. corpus glorificatum aut replet locũ: aut
non replet. si replet: ergo non recipit secum corpus
non glorificatum: si non replet: ꝫ recipit secum corp⁹
Tertio. glorificatum. et inde vt prius. Item. in patria pote=
state est eternitas: ergo non erit ibi necessarius mot⁹
ꝫ nõ erit ibi necessariũ ꝙ corpus glorificatũ penetret
aliud: ergo pro nichilo erit ibi subtilitas. sĩr occi=
sa erit ibi agilitas: quia non erit necessarium moueri
ab oriente in occidente: quia vbiqꝫ videtur deus. So
Solutio. lutio. Corpus glorificatum tante dignitatis et nobi=
litatis est ꝙ penetrare potest alia corpora et non pe=
netrari. ignominia enĩ esset ei posse penetrari: ⁊ pro=
pter hoc non valet argumentatio prima. potest etiã
solui per hoc ꝙ dicit augustinus in libro contra epi=
stolam fundamenti. ꝙ cum dico natura corruptibilis
dico nichilũ. vnde corp⁹ corruptibile i qualibet par
te sua habet aliquid admixtuz de nichilo. vnde solet
dici ꝙ vbicunqꝫ porosum est: nõ ꝙ vbiqꝫ porus vl' di=
uisio actualiter: sed vbiqꝫ est porus id est aperibilitas
vel diuisibilitas. sed corpus glorificatum nõ est poro
sum. vnde nõ est aperibile vel diuisibile. hoc autẽ ha
bet a gratia et volũtate dei: sicut dei. primo de super
celestibus natura quidam dissolubilia: mea autẽ vo=
luntate indissolubilia: qꝛ ergo corpus glorificatũ nõ
ita porosum nõ habet tantum de nichilo ꝙ̃tum cor=
pus non glorificatum. propter hoc nõ potest penetra
Ad secũdũ ri. Ad secundo obiectum dicimus ꝙ corpus glorifica
tum replet locum corporis glorificati: ita ꝙ non reci
pit secum aliud corpus glorificatum: sed non replet
locum corporis nõ glorificati: immo recipit secũ cor
pus non glorificatum. Ad tertio obiectum dicimus
Ad tertiũ. ꝙ non poterit esse in patria ꝙ petrus velit esse iuxta
paulum et aliquando iuxta aliuz: et ita bene poterit
esse motus. in solo ei deo est perfecta eternitas i quo
nullus est motus: et in sanctis autem non erit enĩ i ip
sis aliquis motus: laudabunt enim deum non solum
mentaliter: sed etiam vocaliter: et ita poterit esse vi=
sus subtilitatis et agilitatis: sed quia non est i nobis
certum vtrum motus localis sit futurus i patria. pe
des enim domini recti sunt: vt habetur in ysa. Dici=
m⁹ ꝙ siue ibi sit futurus motus siue non: tamen erũt
ibi subtilitas et agilitas: quia in se delectabiles sunt:
sicut multe virtutes erunt in patria sine vsibus quos
modo habent: quia in se delectabiles sunt: sicut mul
te virtutes vt temperantia et patientia: de qua dicit̃
patientia pauperum non peribit in finem: tamen non
erunt ibi aliqua diuersa: insufficienter enĩ dicimus ex
ponere illam: patientia pauperum non peribit i finẽ:
id est primum patiente: immo dicimus ipam patien
Questio. tiam non perituram. Querit̃ postea de illa dote cor=
poris que dicitur passibilitas: vtrum paruuli decedẽ
Ar ꝙ sic. tes sine baptismo habituri sunt illam: videtur ꝙ sic:
quia non habebunt aliam penam nisi carentiã visiõis
dei: ⁊ hec est pena spiritualis: ergo non habebunt ali
quam penam corporalem nec poterunt habere: quia
nec deus ifliget nec alius poterit infligere: ergo non
poterunt pati i corpe: ergo non habebunt passibilita
tem corporis: et ita habebunt aliquam partem dotis
ꝯ hoc ar. Sed contra. ipassibilitas secundum ꝙ est sola priua=
tio penitentie patiendi i corpore: aut est aliqua potẽ
tia secundum quam poterimus resistere omni violen
tie: si est sola priuatio: ergo diabolus habet impassi
bilitatem: quia non patitur in corpore: ergo aliquaz
dotem habet. quod falsum est. si vero est potentia
secundum quam poterimus resistere omni violen=
tie: et hic bene videtur ꝙ duricia est potentia resisten
di sectioni tantum: et mollicies impotentia resistẽdi
sectioni tantum. et soliditas et spissitudo est potẽtia
resistendi impulsioni: impassibilitas vero est genera
lis potentia resistendi omni violentie: sicut agilitas
est generalis potentia mouendi ad omnem locũ: sed
impassibilitas est huiusmodi potentia: sed cum i cor
poribus non glorificatis nõ sit talis potentia futura:
ergo paruuli decedẽtes sine baptismo non habebũt
impassibilitatem. Item. si ipassibilitas est huiusmo= Secundo.
di potentia: sed adam ante peccatum habuit poten=
tiam resistendi omni violentie: ergo habuit talez do
tem qualem habebimus in futuro. Sed contra. im= In oppo^m
passibilitatem quam habebimus in futuro talis erit
ꝙ nullo modo poterimus mori: sed adam poterat
mori in statu ante peccatum: ergo non habuit talem
impassibilitatem. quod concedimus. Dicimus enim
ꝙ impassibilitas secundum ꝙ est dos est potentia re
sistendi omni violentie: et habet duplicẽ priuationez
scilicet moriendi et potentie moriendi: quia in futu=
ro nunꝙ̃ morientur: nec etiam poterimus mori. sed
adam ante peccatum habuit illam potentiam: cum
vnica p̃uatione. s. moriendi: et hic sub conditiõe du=
plici poterat nunꝙ̃ mori. scilicet si non peccaret: ⁊ si
non comederet de ligno vite: sed non habebat priua
tionem potentie moriendi: immo poterat mori: si=
cut potuit ex p̃dicto: et per hoc patet solutio. Ad vl Ad vltimũ
timo obiectũ dicim⁹. Et ad p̃mo obiectũ ꝙ paruuli
decedẽtes sñ baptismo nõ hẽbũt hmõi ipassibilitatẽ
nec valet hec argumentatio: non poterunt pati in cor
pore: ergo habebunt impassibilitatem: ꝙ enim nõ po
terunt non erit ex potentia corporum: sed ex iusticia
dei que nõ permittit aliquem puniri pena corporali ⁊
sensibili nisi fecerit peccatum actuale.

De dotibus animarum que sunt tres.

Dicto de dotibus corporum: dicẽdum est de do=
tibus animarum que sunt tres: scz cognitio/di
lectio/fruitio. Primo ergo videndum est vtrum sint
plures dotes ꝙ̃ iste tres. Secundo de fruitione/et de
hijs per que fruitur scz de quinqꝫ sensibus spirituali=
bus. Tertio de fructibus spirit⁹ quos enumerat apo
stolus in epistola ad gala. et de quibus facit mentio=
nem beatus Johannes in apocalipsi. Circa primum Ar primo.
probatur ꝙ plures sint dotes animarum ꝙ̃ ille tres:
quia anima modo est passibilis a timore et tristicia et
hmõi ⁊ in futuro erit ipassibilis: sed quãto anima me
lior est corpore tanta impassibilitas anime melior im
passibilitate corporis: sed impassibilitas corporis est
dos: ergo impassibilitas aĩe est dos: si dicatur ꝙ ani=
ma nõ est passibilis nisi per corpus: et propter hoc re=
mota passibilitate corporis remouet̃ passibilitas ani=
me: et sic per impassibilitatem corporis habet̃ impas=
sibilitas anime: falsuz videtur hoc: quia diabolus pa=
titur spiritualibus passionibus vt ira/inuidia/et non
per corpus: similiter et anima est passibilis spirituali
bus passionibus/⁊ non per corpus. Si dicatur ꝙ in fu Euasio.
turo erit anima impassibilis ex confirmatione carita=
tis et aliarum virtutuz: et propter hoc impassibilitas
anime non ponitur dos per se: falsum iterum est hoc
quia christus in via confirmatas virtutes habuit: ⁊ ta
mẽ animã habuit passibilem. vnde cepit iesus pauere

et tedere:et tristis est anima mea vsqꝫ ad mortem.
Item.caritas consummata erit dos anime: eadem
ratione consummata iusticia erit dos aie:et similiter
de alijs virtutibus:ergo plures erunt dotes anima=
rum q̄ ille tres. Item.gratia que est caritas muta=
bitur in gloriaꝫ:similiter et alie virtutes:ergo si cari
tas et gloria erit dos:eadē ratione quelibet virtus q̄
erit in patria inq̄tum gloria erit dos:et sic longe plu
Solutio.
res erunt dotes animarum q̄ ille tres. Solutio. Ad
Ad primū
primo obiectum dicimus ꝙ anima passibilis est duo
bus modis. est enim passibilis et per viā corporis et
per viā superiorē. passibilitas quam habet ex parte
corporis tolletur per impassibilitatē corporis. ⁊ pas=
sibilitas quam habet per viam superiorem tolletur
per confirmationem caritatis. christus enim qui ī via
habuit virtutes confirmatas non habuit passibilita=
tem anime per viam superiorem:sed tantum a parte
corporis. timuit enim et horruit naturaliter morteꝫ
corporis:quia ergo impassibilitas anime derelinqui
tur ex alteris dotibus:non est dos per se:sed per con
sequens ad dotes:vel potest dici ꝙ quia impassibili=
tas corporis est de optimis que sūt in corpore ꝓpter
hoc ponitur dos corporis:licet aūt melior sit ipassibi
litas anime q̄ impassibilitas corporis:tamen qꝛ non
est de optimis que sunt in anima non dicitur dos aīe
Ad vltimū
Ad vltimū obiectum dicimus ꝙ ille tres dicūtur do
tes anime et alie virtutes non:quia dos est illud do=
num quod dat sponsus sponse ad hoc vt inde viuat.
beatus enim est vt dicitur in luca:qui mādūcabit pa
nem in regno celorum:scꝫ panem angelorū:videlicet
ipsū christum q̄tum ad vtrāqꝫ naturam:et qꝛ ex illis
tribus viuit anima immediate illis enī mouetur im
mediate in deū et nō alijs: propter hoc potius dicun
tur dotes q̄ alie virtutes:vel potest dici ꝙ sub carita
te cōprehendunṫ oēs alie virtutes:qꝛ adnexe sūt cari
tati. caritas enī benigna ē:patiens est: et propter hoc
nō ponūtur dotes per se:sed adhuc probatur ꝙ plu=
res erūt dotes aīaꝝ q̄ tres:qꝛ quelibet triū v̄tutum
aīe remunerabitur:qꝛ q̄libet in p̄senti mereṫ remune
rari:sed vis rōnalis remunerabiṫ sua dote. s. cognitio
ne:et vis concupiscibilis remunerabitur sua dote. s.
perfecta dilectione. ḡ vis irascibilis remunerabiṫ sua
dote:ḡ aliqua dos erit irascibilis:illa non erit cogni=
tio nec dilectio nec fruitio:qꝛ fruitio in cognitione et
dilectione consistit:ḡ plures erunt dotes aīaꝝ q̄ ille
tres. Iteꝫ. fidei succedet cognitio caritati perfecta di
lectio:spei cōprehensio. erimus enī cōprehensores in
patria. vn̄ sic currite vt cōprehendatis:sed qđ succe=
dit fidei erit dos ratiōali. qđ succedit caritati erit dos
in concupiscibili:ḡ quod succedet spei erit dos ī ira=
scibili. et inde vt prius. Forte dicet ꝙ cōprehēsio que
succedet spei non est aliud q̄ fruitio:et ita nō sūt nisi
In oppoᵐ
tres dotes. Sed cōtra. frui aliqua re nō est nisi delec=
tari in illa secundū se. ḡ frui deo est delectari in deo ꝑ
se:ḡ si vis irascibilis in futuro fruiṫ deo delectaṫ ī il=
lo per se et imediate:sed delectatio nō est sine motu:
dormiēs eī nō delectatur:ergo cū irascibilis fruetur
deo:vel cōprehendet mouebitur in deum:ille motus
erit alicuius virtutis que erit in irascibili: ergo ali=
qua virtus succedet spei. et hoc falsum:quia vna vir=
tus non succedit alij virtuti penitus diuerse: sed ea=
dem virtus secundū diuersos status succedit sibi illđ
vt visio perfecta visioni imperfecte:et caritas perfe=
Secundo.
cta caritati imperfecte. Item. frui erit motus perfe=
ctissimus. erit ergo alicuius virtutis:ergo si vis irasci
bilis fruetur:hoc erit per aliquam virtutem que suc
cedet spei. ⁊ hoc falsum:nichil enim succedet spei: qꝛ
spes totaliter destruetur non remanebit nec in gene
re nec in specie:fides non totaliter destruetur:rema=
Tertio.
nebit enim genus suum:scilicet cognitio. Item. tres
sunt fines ad quos tendit anima per operationes tri
um virtutum:scilicet verū:honorificum:bonū/quos
determinat salomon in xxij. prouerbi. dicens: Fines
modestie timor et gloria et vita:finis est rationabi=
lis:quia hec est vita eterna vt cognoscant te:et cetera
diuitie finis vis concupiscibilis:quia ⁊ diuitie et deli
cie idem erunt in patria:gloria siue honor finis ē vis
irascibilis:sed vis rationabilis in affectione finis sui
dotatur. similiter et concupiscibilis:ergo vis irasci=
bilis in affectione finis sui dotatur:ergo aliqua dos
Quarto.
erit in vi irascibili. et inde vt prius. Item. per spem
induetur modo vis irascibilis immediate in deum:
et delectatur motu illo. vnde apostolus. Spe gau=
dentes. sed in futuro delectabimur omnibus modis
in deo. ergo delectatio que modo est in spe erit in fu
turo:ergo vis irascibilis immediate delectabitur in
deo:ergo dotabitur sicut et alie virtutes. et inde vt
Solutio.
prius. Solutio. vt melius pateat qualiter ad predi=
Notandū.
cta respondendum est. Notandum est ꝙ vis rationa=
bilis data est ad cognoscendum summum verum et
summum bonum:vis autem concupiscibilis data est
ad hoc vt moueatur ad summuꝫ bonum:vel sine me
dio vel per medium:sine medio considerat ipsū:per
medium cōmouet ad opera per que itur ad summū
bonum:et in hijs duobus cōsistit perfecta habitudo
scꝫ in hoc ꝙ cognoscitur summum bonum et sum=
mū verum/ et in hoc ꝙ diligitur siue desideratur per
quod mouemur ad habēdū ipsum. vnde perfecta ha
bitudo cōsistit in vi rationabili per cognitionem et cō
cupiscibili per affectionem/ vel perfectam dilectionē/
et in duab⁹ simul ꝑ fruitionē/ ⁊ iste est duplex spiritus
scꝫ intellectus ⁊ affectus:quod petijt helyseus. i. eccle
sia ab Helya ascendente ī celum. i. a christo: et respō=
suꝫ est ei:si videris quādo tollar a te/fiet quod petij=
sti:qui enim vidit spiritum videt christum ad dexterā
dei patris ad quam sedet post ascensionem ad celos:
habet illum duplicem spiritum scꝫ intellectum perfe
ctum/ ⁊ affectum perfectum: vis autē irascibilis data
est ad remouēdum impedimenta que retrahunt nos
ab acquisitione summi boni/ videlicet ad debellandū
mundum/carnem/diabolum:que aduersantur nobis
cum volumus acquirere summum bonum: remune=
rabitur autem post victoriam vis irascibilis in virtu=
tibus que remanebunt in ipsa scilicet in timore/in hu
militate/et fortitudine: in timore:qꝛ vt dicit ecclesia=
sticus. Timor domini delectabit cor ī humilitate: qꝛ
Augustin⁹
subiecta erit deo prout oportebit. vnde dicit Augu=
stinus: quia iusticia erit ibi omnino subditū esse deo:
et humilitas species est iusticie:in fortitudine gloria=
bitur:quia gloriabitur de victoria quā habuit de ad=
uersantibus. vnde ī prouerbijs. Dissipat impios rex
sapiens et incuruat super eos fornicem. i. arcū trium=
phalē:quia sanctos facit triumphare de impijs/quod
est gloria sanctorum. Dicimus ergo ꝙ licet vis irasci
bilis habitura sit gloriam suam et remunerationem:
tamē nō erit ī ea aliqua dos: quia nō erit aliqua virt⁹
in ea ꝑ quā īmediate moueaṫ ī deū: spes enī totaliter
destrueṫ:qꝛ ibi nulla erit expectatio vbi oīa erūt p̄sen

Ad primū
tia. Ad primo ergo obiectū dicimus ꝙ non est simile
de vi irascibili et alijs duabus: quia in alijs duabus
erūt virtutes per quas immediate mouebunṫ in deū
Ad secūdū
in irascibili nulla virtus erit talis. Ad secūdo obiec=
tum dicimus ꝙ idem est fruitio et comprehensio: qꝛ
tunc non comprehendetur aliter q̄ cognoscendo ⁊ di
ligendo. Et ad illud quod obiciebaṫ contra hoc dici=
mus ꝙ improprie dictū est spei succedet comprehen
sio:⁊ post spem erit cōprehensio:quia nulla erit expe
Ad tertiū.
ctatio cū habebimus quod expectabamus. Ad t̄tio
obiectum patet solutio per solutioneꝫ primi obiecti
Ad quartū
Ad quarto objectum dicim⁹ ꝙ hec est distinguenda
in futuro omnib⁹ modis delectabimur in deo. si itel=
ligatur omnib⁹ modis q̄tum est ex parte dei vera est
delectabimur enim in primaveritate: luce:bonitate:
suauitate:et sic de alijs. si vero intelligatur omnibus
modis ex parte nostra:falsa est. modo enim delectabi
mur in deo expectādo ipsum:tunc aūt non delectabi
Zhocaṫ.
mur expectando:sed in habēdo. Sed obicitur: q̄a si
solū duabus viribus delectamur expectando:scilicet
rationabili et concupiscibili delectabimur in deo ī fu
turo immediate:ergo nō debent esse due dotes:scili=
cet visio et dilectio:et fruitio que ponitur tertia dos
nichil aliđ erit q̄ delectatio qua īmediate delectabi=
mur in deo:aut ergo illa fruitio erit in visione tantū:
aut in dilectione tantum:aut in vtraqꝫ: si in visiōe tm̄
probatur ꝙ potius in dilectione tantū:quia dicit au=
gusti. ꝙ frui est amore inherere alicui rei ꝓpṫ seipsaꝫ
tantum:ergo fruitio qua delectabimur in deo erit in
In oppoᵐ
dilectione tantum. Sed cōtra. delectabimur in visio=
ne pulcritudinis dei. est enim deus pulcer vt dicitur ī
canticis. Tu pulcer dilecte mi et decorus:pulcer secū
dum diuinitatem:decorus secūdū humanitatē. ergo
delectatio qua delectatur in deo non erit in dilectiōe
sed etiā in visione:sed si hoc:ergo fruitio erit in vtra
qꝫ:sed alia fruitio siue delectatio erit in visione alia ī
dilectione:et qua ratione altera erit dos:eadē ratiōe
reliqua:ergo vel vtraqꝫ erit dos vel neutra: si vtraqꝫ
ergo quatuor erunt dotes:si neutra:et hoc est cōtra
Solutio.
predicta. Solutio. tres erunt dotes sicut dictū ē due
secundū materiā:scꝫ visio et dilectio:tertia aūt perfe
ctio erit illarū:scꝫ fruitio vel delectatio:⁊ erit fruitio
proprie loquendo tantum in visione:sicut enim dicit
augustinus super illum locūm psalmi. Longitudine
dierum replebo eū et ostendā illi salutare meū. visio
dei erit tota merces quod non esset nisi fruitio eēt in
visione etiā proprie tm̄ in visione. si enī proprie eēt vi
sio in dilectione eque esset merces in dilectione vt in
visione:et ita visio nō esset tota merces:sed eēt eque
fruitio in dilectione vt in visione:eque potuit dn̄s di
xisse:hec est vita eterna:vt diligā te:sicut dixit: hec ē
vita eterna vt cognoscant te:tamen vtriusqꝫ et visio
nis et dilectionis dicitur esse illa delectatio:sed ali=
ter et aliter visionis vt in qua:est dilectiōis vt a qua:
est et a qua tenetur et augmentatur. ad hoc enī tēdit
delectatio vt per visionem delectetur in amato. vnde
vbi amor ibi oculus. et in eccle. Qui edunt me ad=
huc esurient per caritatem:habebunt enim esuriem. i.
desiderium caritatis:vt delectabilius edent:et ita pa
tet ꝙ delectatio augmentabit dilectionem que erit ī
videndo:vt in ipsa est sicut in causa.

¶ De sensibus
spiritualibus.

SEcundo capitulo:queritur de sensibus spiri=
tualibus. Circa istam questionē primo videdū
est vtrum oculis corporalibus videbitur deus in fu
turo. Secundo vtrū sensibus spiritualibus fruamur
deo. Tertio vtrū sit vnus tantū sensus spiritualis/an
Arḡ ꝑ augustinū.
quinqꝫ. Circa primum opponit augustinus in fine li=
bri de ciuitate dei hoc modo. oculis spiritualibus vi
debimus non tantum spiritualia:sed etiā corporalia
eadē ratione oculis corporalib⁹ videbimus: nō tātū
corporalia:sed etiā spūalia: et ita oculis corporalib⁹
Secundo.
videbimus deum in diuinitate sua. Item. super illū
locū iob vbi loquitur de sapientia. Nō adequabitur
ei aurum vel ⁊c. dicit glo. beati gregorij:vnius cuius
mentē ab alterius oculis mēbrorū corpulentia nō ab
scondit:aut loquitur de oculis spiritualibus aut cor
poralibus. si de spūalib⁹:similiter nec modo abscon=
dit:qꝛ corpus non prebet obstaculum visui spūali: si
de oculis corporalib⁹:ergo oculis corporalib⁹ vide=
bim⁹ aliorū mentes. eadem rōe et angelos:⁊ ipꝫ deū
In oppoᵐ
in diuinitate sua. Sꝫ contra. dicit aug. ꝙ oculis cor=
poralibus non videbim⁹ nisi corpora et formas cor
porū:ḡ non videbim⁹ spūalia. ergo oclis corporalib⁹
Tertio.
non videbimus deū in diuinitate sua. Item. dicit apo
stolus:licet is qui foris est noster homo corrūpatur:
tamen is qui intus est renouatur de die in diem. i. ꝑ=
ficit ratio de die in diē in agnitione dei. exterior autē
homo si proficit in agnitione dei:oculus eniꝫ corpo=
ris mō nō videt deū:sꝫ vis⁹ spūalis nō proficieṫ ī eis in
qb⁹ mō nō ꝓficit:sicut eī gr̄a ē ꝑfectio nature:ita glia
erit ꝑfectio gr̄e. vn̄ dicit ieronim⁹. incipies eē qđ futu
rus es. id est icipe videre deum per fidem vt postea
videas per speciem. vnde in psalmo. Misericordia
edificabitur in celis:preparabitur veritas tua in eis
hic enī habeṫ preparatio et īiciū cuius perfectio in fu
turo eradicabitur:ergo est cum visus corporalis non
habeat hic inicium videndi deū/nec hic edificetur vel
prepareṫ in futuro:q̄tū ad hoc ergo in futuro nō vide
bimus deū in deitate oculis corporalibus. Quod cō
cedimus:visus enī corporalis non perficieṫ q̄tum ad
illud ꝙ non potest: sed q̄tum ad illud ꝙ potest. vnde
cum possit videre ⁊ formas corporales ⁊ ipsa corpora
perficietur q̄tum ad hoc: videbit enim corpus christi
glorificatū quod in infinitū lucidius est sole ⁊ videbit
cetera corpora glorificata ⁊ in hoc ꝯsistit sua ꝑfectio.
Ad primū
Ad primo ergo obiectū dicimus ꝙ non valet hec ar=
gumētatio: oculis spiritualibus videbimus corpora
lia:ergo et corporalib⁹ spiritualia: qꝛ sicut dicit Boe
tius. Quicquid potest vis iferior potest vis superior
sed non ecōuerso. Est enī intellectus ymago dei et nō
est determinata natura:immo quodā modo est oīa
vnde anima potest cognoscere: sensus autē determia
Ad secūdū
ta est natura. vnde omnia accingit. Ad secundo obie=
ctum dicimus ꝙ beatus Gregorius intelligit de ocu=
lis spiritualibus ⁊ cōcedimus ꝙ in presenti membro
rum corpulentia abscondit mentē vniuscuiusqꝫ ab al=
terius oculis:non enim solum intelligit de corpulen=
tia alterius subiecti: sed etiam de corpulētia subiecti
in quo est visus spiritualis ⁊ corp⁹ corruptibile et ani
male aggrauat animam et terrena inhabitatio depri
mit sensum multa cogitatione. vnde in presenti visus
spiritualis non cognoscit spiritualia nisi sensu pream=
bulo:in futuro v̄o qn̄ corpus erit spirituale per se vi
sus spiritualis cognoscet spiritualia in speculo eterni
tatis et propria essentia.

De quinq; sensibus spiritualibus.

Secundo queritur de sensibus spiritualib⁹. sunt enim sensus spirituales quinq; sicut et corpoza les: sicut dicit origenes super leuiticum. quinq; sens⁹ corporis redimi possunt vt bonis actibus reddan tur: sicut et quinq; sensus interiores: vt mūdo corde videamus deum et audiamus quod nobis loquitur et odoremus bonum odorem christi: et gustemus il lum de quo dicitur: Hustate z videte quoniā suauis est dominus: et palpemus cum beato iohāne dever. bonite. ecce in hac auctoritate distinguuntur quin q; spirituales quibus fruimur deo. visu enim spiritua li delectamur in pulcritudine dei et auditu spirituali et symphonia dei. vnde: audiā quid dominus de⁹ in me loquatur: et odoratu spirituali i bono odore dei et gustu dulcedine dei: et tactu spirituali /in suauita te dei. Sed queritur an solis his sensibus spiritualibus fruamur deo: an etiā caritate. probatur q caritate fruimur deo: quia dicit apostolus. fructus spiritus sancti caritas: gau. pax: z cetera. ergo caritas est fructus. ergo caritate fruimur deo. Item. caritas coniūgit nos deo: ad hoc enim tendit caritas vt vniamur deo: sed dilectio est coniunctio conuenientis cum cōuemente. ergo cum caritas contingat cū summo bo no quod est conuenientissimū in caritate est summa dilectio: ergo caritate delectamur in deo: sed delectari in deo propter se est frui deo: ergo caritate fruimur deo. Item. caritas dulcissima est. vnde vulgariter di citur: nichil dulcius amore. vnde caritas significata ē per calamum aromaticum in xxxi. exodi. de quo calamo fit ruchara qua nichil dulci⁹: ergo si in dulci sit delectatio i caritate est delectatio: ergo caritas delecta tur in deo propter se. ergo fruitur deo. Item. frui est amore inherere alicui rei propter seipsam: ergo frui tio in solo amore est: ergo in sola caritate non. ergo fruimur deo sensibus spiritualibus. sed econtrario. p batur q caritate non fruimur deo: quia dicit augustinus in libro de ciuitate dei: q dilectio nō facit beatū sed fruitio: sed esse beatum est frui deo: ergo dilectione non fruimur deo. ergo nec caritate fruimur deo. Item. solis sensibus corporalibus delectamur in delectabili corporali: non enim delectamur in desiderio cibi: sed in comedendo: ergo solis sensibus spiritualibus delectamur in delectabili spirituali. ergo nō caritate. Item. delectamur in pulcritudine z symphonia et odore et dulcedine et suauitate: sed in deo non sūt alia delectabilia: et hec omnia pertinent ad sens⁹ spirituales. ergo solis sensibus spiritualib⁹ delectamur in deo: delectamur fruimur in ipso. Item. desiderū delectandi non habet corporaliter: sed mouet sensus spirituales ad delectandum spiritualiter: sed caritas desiderium delectationem spiritualem. vnde: quēad modum desiderat cerunus ad fontes aquarū. ꝛc. et illud: Concupiscit z deficit aia mea in atria domini: ergo caritas per se non habet delectationem: sed sens⁹ spirituales: scilicet fidem et sapientiam mouet ad delectandum spiritualiter. Item. cum aliquis amat aliquam rem si credit se habiturum illam delectatur: si credit se non habiturum tristatur: ergo amor ex aliq; circunstantia habet delectationez: et ex aliqua habet tristiciā: ergo secundū se nec delectationem nec tristiciam habet: ergo caritate secūdū se non delectamur in deo nec fruimur ipo. Item. auctoritas dicit q delicie caritatis ex corde trahūtur a bono: si enim diligo deū et credo q diligit me: tunc delectatio est delectabilis: aliter non. ergo caritate per se non delectamur in deo nec fruimur. Item. amor mozbus quidam est aliquis enim ardenter adeo diligit aliquam mulierē q; languescit et tabescit: multi etiā ex huiusmōi amore furiosi sunt quando nō possunt habere qō amant: et morbus iste habet curā in medicina et dietā. cū igitur aliquis amor habeat angustiam: amor sm se non habet delectationē. ergo caritas nō ex eo q amor est habet delectationē. ergo non per se: z inde vt prius. Item. caritas aut est sensus: aut non. si est. Cōtra. sētire est percipere z percipere cognoscere: sed cognitio nō ē in caritate: quia in solo itellectu est cognitio spiritualium: ḡ caritas non est sensus: et si hoc: ḡ caritas nichil sentit: ḡ non delectatur: qz delectatio non est/nisi sentiat coniunctio conuenientis cū conuenēte: ergo caritate nō delectamur in deo nec fruimur ipo.

Questio. Secundo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto. Septimo. Octauo Nono.

In oppo⁹

Solutio.

Cō cōcedimus. vnde dicimus q solis sensib⁹ spiritualibus sine sola fide fruimur deo formatur et proprie. vñ caritas mō nō delectatur in deo nec fruit nec per fidem: nec in futuro fruet: nisi per visionē: sed verum est q caritas mō mouet fidē ad fruendū deo. vñ caritas semp habet delectationē: qz nunq; est sine fide et spe. vñ semp mouet ad fruendū et delectādū: qz vbi est amor: ibi oculus. Ad primo ḡ obiectū dicim⁹ q caritas fructus est et caritate fruimur deo effective: qz ipa mouet fidē ad fruendū et delectandū. p caritatē etiā cōseruat fruitio z delectatio in deo z augmentat. cibus enim qui cum desiderio sumitur delectabilius sumitur. vnde ipa caritas per desiderium suum remouet fastidium. vñ fruuntur nec fastidiūt quo frui magis sitiunt. Ad secōo obiectū dicim⁹ q caritas diligit nos deo: sed nō est ipsa coniūctio: qz ipsa coniūctio inuentis cum inuente est in cognitione: quia solus intellectus est ymago dei: vnde proprie loquendo in sola coniunctione ymaginis ad illud cuius est ymago est fruitio: sed verū est q caritas mouet ad illam cōiunctionē z facit illā z tenet illā in esse. vñ totum attribuit ei scz frui siue delectari. Ad tertio obiectū patet solutio. Cōcedimus q caritas dulcedinē et delectationē hz: sed nō ex se: sz ex adūcto scz ex cognitione. Ad quarto obiectū dicimus q regula hec: frui est amore inherere alicui. ꝛc. intelligēda est effective nō formaliter: p amorē enī fruimur sicut dictū est: sz per visionē z trēplationē fruimur formaliter. vñ apls ad philemonē fruite i dño: nō fruor dixit: qz cum absens erat nō fruebat: qz nō videbat bona ipsius. vñ in canticis: surgam et circuibo ciuitatem per vicos z plateas querens quem diligit anima mea: in dilectione ergo non est coniunctio: sed in visione.

Ad primū

Ad secūdū

Ad tertiū. Solutio.

Ad quartū

De numero sensuum spiritualium. Alia q̄stio.

Tertio capitulo queritur de numero sensuū spiritualiū: et dictum est q quinq; sunt sensus spirituales: sed constat q visus spiritualis habet vnam virtutem que perficit ipsum scilicet fidem: ergo auditus spiritualis habet aliam virtutem que perficit ipsum: et sic de aliis: ergo quinq; sunt. virtutes perficientes quinq; sensus spirituales: sed sensibus spiritualibus fruimur deo vt dictum est: ergo illis quinq; virtutib⁹ delectamur i deo imediate: ḡ quinq; sunt virtutes theologice/nō ergo tantum tres. Itē aliud est viciū quo delectamur in delectabili corporali scz gustū/ aliud q̄ delectamur i delectabili corporali secū

Secundo.

dum tactū: et illa vicia sunt gula et luxuria: ergo a simili per cōtrarium: alia est virtus qua delectamur in delectabili spirituali secūdum gustum spiritualem et alia qua delectamur in delectabili spirituali secūdum tactum spirituale: et ita quinq; erunt virtutes secundum quinq; sēsus spirituales. et inde vt prius. Ad hoc forte dicetur q nō est simile de sensu corporali et spirituali: quia plures sūt sensus corporales in essētia: sz licet quinq; sint sensus spirituales secundum ratiōez tamen sunt vnus sensus in essentia: scilicet intellect⁹. vnde non oportet q sint quinq; virtutes perficientes quinq; sensus spirituales: immo sufficit vna: videlicet fides: q aūt ita sit probatur multis modis. vnicū obiectum est simplex et inuariabile illorum quinq; sēsuū spiritualium: scilicet decus: ergo vnicus est sens⁹ spiritualis in essentia: quia secundum obiecta distinguūtur etiam sensus corporales. Item dicit castiodorus in libro suo de anima: viuit anima post huius vite amissionē: videt et audit tangit et alijs sensibus efficacius valet non ex parte hec intelligens: sz tota cognoscens: ergo nō ex pluribus sensibus videt audit. ꝛc. sed secundum se totam: et ita ex vno sensu spirituali. Item. dicit augustinus natura est intellectui ꝓpria videre idem q audire: olfacere q gustare: et gustare q tangere: ergo non est nisi vnus sensus spiritualis. s. intellectus. Item. dicit augustinus: crede et manduca sti: ergo per fidem māducamus: ergo per fidem gustamus et per fidem videmus: hoc est certum et per fidem audimus: quia dicit iesus vt dicit origenes: ergo idem est in essentia visus/auditus/gustus spiritualis. Item. dicit augustinus in multis locis q itellectus cum per se intelligit videt cum ab alio intelligit audit. ergo idem est auditus spiritualis z visus spiritualis. Item. sētire spiritualiter est spiritualiter percipere: et percipere spiritualiter ē cognoscere spiritualiter. sed omnis cognitio spiritualis est in intellectu: ḡ omne sentire spirituale est in intellectu: ergo omnis sensus spiritualis est in intellectu: et cōstat q non est nisi vnus intellectus. ergo nō est nisi vnus sensus spiritualis. Sed contra. dicit augustinus in libro soliloquiorū: Mirum est si lux corporalis habet oculos quos illuminat quasi diceret lux spiritualis habz oculos spirituales quos illuminat: sed eadē ratione dulcedo spiritualis habet gustum spiritualē quē delectat: et suauitas spiritualis habet tactum spiritualem quē demulcet: ḡ plures sunt sensus spirituales: nō vnus tantū. Item. dicit augustinus: visus intellectus prudentia clarescit: insipientia tenebrascit: auditus eius falsitate offēdet/veritate mulcetur/ flagrat ei equitas/fetet iniquitas/vanitate tabescit/ virtute pinguescit. ergo cum diuersa sint obiecta hic assignata: diuersi sensus spirituales debent esse in essentia.

Solutio. Secundo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto.

In oppo⁹

Solutio. vn⁹ sēsus ē sēs⁹ spūalis: scz intellect⁹. z vna sola virtus perficit sensum spiritualem: scz fides. fide enim videmus spiritualiter: fide audimus que iesus dicit. fides enī ex auditu: fide similiter adorām⁹ spiritualiter: fide enim cognoscimus q filius dei factus ē homo pro nobis: q tristis: q passus: et cum huiusmodi beneficia recolimus odorāmus bonū odorem christi tanq; sumū aromatum exeuntē ab ipso: z currimus in odorem vnguentorum eius. Item. cū huiusque per fidem cognoscimus meditamur tanq; masticando gustamus dulcedinē dei: et hoc per fidem. sīl per fidem tangimus suauitatē dei: per fidez ei cogno

Ad primū

Ad secūdū

Ad tertiū.

Ad aliud.

Ad aliud.

Ad primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

et prudentia consilio si nō ē delectatio sine percepti-
one nec perceptio sine sensu. ergo qualibet illarum
virtutum sentimus delectationem spiritualē: ergo
quelibet illarū est sensus spiritualis. et ita diuersi sē
Secundo. sus spirituales in essentia. Itē. spe delectamur in deo
immediate. vnde apostolus: spe gaudentes. et io. da
mascenus dicit. ꝙ bo. non solū habitum: sed etiā ex-
pectatum delectat: ergo spe fruimur deo: sed nō est
fruitio sine sensu spirituali vt dictum est. ergo spes
Tertio. est sensus spiritualis. non ergo sola fides. Itē. in pri-
mo ad ephe. Signati estis spiritu promissiōis sācto
qui est pignus hereditatis vestre: et alia littera dicit
arra et illud pignus est caritas: ergo caritate posside
mus hereditatem nostrā: ergo caritate fruimur deo
et non est fruitio sine sensu: ergo caritas est sēsus spi-
Quarto. ritualis. non ergo sola fides. Itē. si sola fide fruimur
deo: ergo sola fides erit fructus: ergo nō erit nisi vn⁹
solus fructus: ꝗ mentitur apls in epistola ad galatas
ponēs. xij. fructus. et beatus io. in apocalipsi qui po-
nit. xij. fructus ligni vite: ergo secundū vtrūqꝫ nō so
lum quinqꝫ sensus spirituales sūt qbus fruimur deo
In oppoᵐ sed etiā duodecim. Sed contra hec auctoritas augu
stini qui dicit ꝙ intellectu idē est videre ꝙ audire: et
olfacere ꝙ gustare: ergo sensus spiritualis nō habet
Solutio. diuersas operationes in essentia. Solutio. cōcedim⁹
sicut dictū est ꝙ in patria visio erit tota merces: ꝛ ibi
est sensus spiritualis: nō habebit nisi vnā operationē
videndo enī deū audiemus spiritualiter qui ab ipso
habemus cognitionē: et hoc erit audire videndo cō-
feremus nobis bona a deo data: et hoc erit odorari.
videndo cognoscemus internas rationes dei: et hoc
Secundo. erit gustare spiritualiter. Itē. videndo deū inflāma-
bimur amore eius de quo dicitur de⁹ noster ignis cō
sumens est: et hoc erit tangere ipsū. et sic verū est qd
dicit cassiodorus. ꝙ aīa post huius vite amissionē vi-
det/tangit/audit: nō ex partibus quasi ex plurib⁹ hec
intelligetis: sed tota cognoscens: et sicut in deo sunt
omnes nature suo modo: scilicet potētia bonitas dul
cedo ꝛ sic de alijs. ꝛ sic de illa visio habebit in se om̄e
delectamentū sine multiplicatione motuū et delecta
tionū in presentia habet quilibet sensus spiritualis
multas operationes: vnde respondemus ad primā
questionē ꝙ sensus spiritualis licet sit vnus in essen-
tia: habet tamen diuersas operationes et delectatio
nes: sicut videre albū et videre nigrū/diuerse sūt vi-
siones in specie: idē tñ habitus videndi: et sic tactus
cū sit vnus sensus: habet tñ cognoscere multas con-
trarietates: vt calidū/frigidū/humidū/siccū/leue/pō-
derosū: et cetera. Et sicut sensus interior vt dicit au-
gustinus in libro de libero arbitrio quē sensū interio
rē vocat aristote. sensū cōmunē oīa sēsata habet com
prehēdere: sic sensus spiritualis cū sit vnus oīa sensa
ta spiritualia habet cognoscere: quibus tamen sēsus
spiritualis multas habet operationes: vt patet in vi
su spirituali: quia in visu spirituali videmus bonitatē
dei: maiestatē dei: iusticiā dei: ꝛ alias virtutes exem
plares que in deo sunt et diuerse sunt iste visiones ab
eodē. et in sensu audiuimus spiritualiter et gustaui-
mus et cetera: cū enī bonitatē maiestatē cū potentia
dei ꝛ sic de alijs: cognoscim⁹ ab alio: tunc audiuimus
spiritualē q̄ iesus dicit eodē possum⁹ cognoscere per
Tertio. nos. et hoc est videre spiritualiter. Itē. cū cognosci
mur ꝙ ab alijs infūdūtur bona super creaturas ado
ramus spiritualiter: et cū illa meditamur: mastica-
mus spiritualiter et cuꝫ illis cognitis inflāmamur ad
amorē dei: tūc tāgim⁹ deū spūalit. tāgim⁹ enī calorē
dei. sic cū sētim⁹ nos leuatos supra nos tāgim⁹ leui
tatē dei. Dicim⁹ ꝗ ꝙ sensus spirituales ab inuicē dif Solutio.
ferunt et modo operandi et modo delectandi. sumit
enī ad proportionē sensuū corporaliū: sꝫ nō valet hec
argumentatio. diuerse sunt operationes: ergo diuer
se virtutes. sicut enī dictū est in questione de fide: licꝫ
sint diuersa credēda et diuerse credulitates: tñ vna est
fides: quia eadē est ratio credendi. similiter licet sint
diuerse operationes sensus spiritualis: vnica ē tñ vir
tus ꝛ vnicus tñ habitus: quia vnica est ratio credēdi
percipiendi scilicet per fideꝫ. Ad illud quod obiectū Ad aliud.
est de fide. sapientia intellectus prudentia consilio.
Dicimus ꝙ sapientia et intellectus sensus sunt: sed
non sunt sensus ꝙ fides idē enī cognoscitur per fideꝫ
et sapientiā et intellectum: sed per fidē cognoscimus
quia est per sapientiā et intellectū propter quid ē vt
parati simus reddere omni poscenti rationē de ea ī
nobis cū fide: sicut dicit beatus petrus. prudētia ꝛ cō
siliū non sunt sensus neqꝫ preceptiones: sed est prudē
tia eligentia faciendorum et in communibus: consili
um vero in magnis et arduis. Sed verum est ꝙ per
cognitionem precedentē eliguntur prudentia et con
silium: sicut habetur in ezechiele. Sub pēnis anima-
lium manus: id est sub contemplatione operationuꝫ
Ad illud quod obiectum est de caritate patet solu-
tio. Caritate enim non fruimur deo nec delecta-
mur nisi effectiue: sed caritas mouet ad fruendum
et delectandū. Ad illud quod obiectum est de spe di- Ad aliud.
cimus ꝙ spes maximā habet affinitatem cū fide. vnde
idem videt esse iste sperat se habiturū vitam eternaꝫ:
iste credit se habituꝝ vitam etnām. vnde quidam di-
xerunt spem idem esse ꝙ fidem coartatam: sed siue sit
idem siue aliud propter fidē adiunctā habet gaudiuꝫ
et delectationem. vnde spes nō est sensus proprie: sed
fides adiuncta ei.

¶ De ipsis fructibus spiritus qui sunt. xij.

Dicto de sensibus spiritualib⁹ quibus fruimur:
dicendum est de ipsis fructibus spiritus q̄ sunt
xij. sicut dicit apostolus ad gala. Fructus spūs sunt ca
ritas/gaudium/pax. ꝛc. Et beatus Io. ī apocalipsi di
cit ꝙ lignum vite affert fructus. xij. per mēses singu
los: lignū vite est sapientia eterna sexu christus filius
dei/ et sunt idē fructus ligni vite siue filij ꝛ ipsius spi-
ritussancti totius trinitatis. Circa istos fructus queri Questio.
tur quare apostolus ponat tm̄. xij. ꝛ nō plures: ꝛ vtrū
oēs illi fructus sint virtutes. ꝛ de ordie illoꝝ fructuū
probat autem ꝙ plures debent esse fructus ꝙ. xij. di-
stinguūtur enim fructus per materias: dixit enim glo
sa ꝙ caritas est dilectio dei: gaudiū ē leticia quā habe
m⁹ de bonis spūalib⁹ nobis collatis: pax est ad ꝓximū
ꝛ ꝯstat ꝙ hec distictio p materias ē: ꝗ distiguūtur fru
ct⁹ p materias/ ꝛ ꝯstat ꝙ plures sunt materie virtutū
ꝙ. xij. ergo plures sunt fructus ꝙ. xij. Item beat⁹ pe Secundo.
trus in secūda canonica sua nō assignat nisi octo fruct⁹
dicens. Ministrate sua in fide nr̄a virtutem in virtute
scientiā. ꝛc. et post hec enī si vobiscū assint et superent
nō vacuos nec sine fructu vos cōstituēt: cum ergo bea
tus petrus assignet tātum octo fructus ꝛ beatus pau
lus. xij. vel iste est superfluus/vel ille diminut⁹. Iteꝫ Tertio.
beatus petr⁹ assignat sciētiam pro fructu/beatus pau
lus non. Queritur vnde hoc. Item videtur ꝙ nō oēs Alia q̄o.

virtutes quas enumerat beatus paulus sint fructus:
qꝛ benignitas ē vt dicit glosa virt⁹ qua dam⁹ alijs de
bonis nostris/scꝫ elemosinas corporales vel spūales:
ergo benignitate nō mouemur: sed tantum in creatu
ras: similiter cōtinētia/castitate/et multis alijs: sed nō
est fruenduꝫ nisi summo ꝛ incōmutabili bono vt dicit
Augustinus: ergo illis virtutibus nō fruimur deo cū
illis nō moueamur in deum/nec illis fruimur creatu-
ra: quia hoc esset malum: ergo ille virtutes nō debēt
Secundo. esse fructus. Item obijcit de ordine: ponit enī aposto
lus caritatē primam inter fructus: et videt ꝙ bene di-
cit glosa ꝙ virtus īter fructus primatū debet habere
vt caritas sine qua cetere nō sunt virtutes/ꝛ a qua vni
In oppoᵐ uersa bona ꝓcedūt. Sed cōtra. beatus petrus ponit
fidem primam et caritatem vltimaꝫ: ergo alter illoꝝ
Secundo. inordinate enumerat. Item ipse paulus alibi dicit ꝙ
caritas est ex fide nō ficta: ergo fidem debuit ponere
Solutio. añ caritatē tanꝙ causaꝫ añ effectū. Solutio. Ad prīo
Ad primū obiectū dicim⁹ ꝙ illi fruct⁹ distiguunt p materias/ et
nō solū per materias: sꝫ etiā scdꝫ statū pfectiōis ꝛ im-
perfectionis vt patebit postea: sed nō valet hec argu-
mentatio: plures sunt materie virtutū ꝙ duodecim:
ergo plures sunt fructus ꝙ illi duodecim: licet enim
sint plures materie virtutū secundum species specia-
lissimas ꝙ. xij. tamē non sunt plures ꝙ. xij. secundum
illam diuisionem quam facit apostolus: sicut licet sint
plures species aīal ꝙ due: tamē nō sunt plures ꝙ due
secundū illā diuisionē animaliū aliud rationale/aliud
irrationale. Eiusdē enim generis contingit esse duas
diuisiones/ vnam bimembrem/ aliā quadrimēbrem:
et vtrāqꝫ sufficientē. Et per hoc patet solutio ad secū
Ad secūdū do obiectum: qꝛ nec beatus paulus est supfluus/ nec
beatus petrus diminutus: cōprehendit enī sub absti-
nentia modestiā/continētia castitatē. scientia autē nō
enumerauit per se beatus paulus: qꝛ in omnibus est.
Ad tertiū. Omnes enī virtutes discrete agūt. Ad tertio obiectū
dicimus ꝙ dupliciꝫ fruimur deo/ vno modo fruimur
deo in se/sicut per fidē/spem/caritatē: quibus imme-
diate mouemur in deū: alio modo fruimur deo in cre
atura/cum videlicet delectamur in bonitate creature
secundum ꝙ est nutus dei et via ad deū: sic enī habet
creatura plenitudinē ī se aut vanitas ē. vñ vanitas va
nitatū et omnia vanitas: et est tētatio aīe hominum/
et muscipula pedibus insipientiū vt dicit in libro sapi
entie: sed secundū ꝙ est via ad deum delectabilis est.
vnde Dauid: delectasti me dn̄e in factura tua. Et apo
stolus: fruar te in dn̄o: anima enī bene disposita in oī
Solutio. creatura inuenit dulcedinem dei. Dicimus ꝗ ꝙ illis
virtutibus quibus non mouemur imediate in deum
Ad vltimū fruimur deo ī creatura. vnde dicunt fructus Ad illud
obiectum est de ordine naturali/aliqñ artificiali. Na-
turali vt hic: beati paupes/beati mites: pauptas eniꝫ
prima est naturalit: aliquādo artificiali vt hic: sancti-
ficet nomen tuum. ꝛc. incipit enī a digniori ꝛ pfectiori
similit ꝛ apostoli edocti a dn̄o aliqñ vtebant ordie na
turali/aliqñ ordie artificiali: naturali ordine vsus est
beat⁹ petr⁹ ponēs fidē pmā: est eī fides pma scdꝫ gñā
tionem et causam: artificiali vsus est beatus paulus
ponens caritatē primā tanꝙ perfectionē omniū virtu
tum. Est enī caritas mouēs om̄es virtutes ad opera
etiā fidē: quia vbi est amor ibi ocul⁹. vnde dicit fides
operans p dilectionē nec habꝫ fides plenā dilectionē
sine caritate: vterqꝫ ergo bene ordinat diuersis respe
Secundo. ctibus. Itē dicit augustinus frui est amore inherere
alicui rei propter se: hec est diffinitio ei⁹ quod est frui
ergo omne frui est amore inherere alicui rei propter
se: ergo om̄is fruitio est ex caritate: ergo sola caritate
fruimur: ergo sola caritas est fructus: ergo superflue
enumerat apostolus. xi. fructus preter caritatē. Iteꝫ Tertio.
cū dicit apostolus ad ro. spe gaudentes et spe dele-
lectamur in deo et fruamur in eo. Querit quare non Questio.
enumerauit apostolus spem inter fructus spiritussan
cti: maior enī delectatio est in spe ꝙ in caritate secun-
dū se: quia magis delectat bonū expectatū ꝙ bonum
desideratū. Querit postea de gaudio quod est secun Alia q̄stio.
dus fructus vtrū sit virtus videtur ꝙ sic: gaudere ē in
precepto: vnde gaudete in dn̄o semper. Iterum dico
gaudete: ergo gaudere est vsus liberi arbitrij: et est
bonus vsus hoc certū est: ergo est motus virtutis: qꝛ
dicit augustinus in libro de libero arbitrio: ꝙ motus
virtutis est bonus vsus potētie: ergo cū gaudere sit
motus virtutis gaudiū est virtus: et est virtus theo-
logica: quia per illā mouemur imediate in deū: ergo
cū nō sit fides nec spes: nec caritas plures sūt virtutes
theologice ꝙ tres. Obijcit postea de pace: videt eniꝫ Iterū ar.
ꝙ non sit fructus quia pax nō est virtus: sed finis oīm
virtutū vt dicit augustinus. Itē dicit apostolus gra- Secundo.
tia et pax: ergo pax nō est gratia: sed omnis virt⁹ est
gratia: ergo pax nō est virtus nec motus virtutis: sed
sola virtute et motu eius fruimur: ergo pax nō est fru
ctus. Itē obijcit de sexto fructu scꝫ de bonitate. Est Tertio.
enī om̄s fructus bonitas: ergo bonitas non debet di
stingui ab alijs fructibus. Itē dicit glosa: ꝙ bonitas Quarto
est dulcedo mētis: sed quelibet vtus est dulcedo mē-
tis: vel in qualibet est dulcedo mentis: ergo bonitas
nō debet distingui ab alijs fructibus. Solutio. ad pri Solutio.
mo obiectū dicimus ꝙ duplex est frui. Est enī frui p- Ad primū.
fectum ꝛ frui imperfectū: sicut est in alijs delectatio-
nibus: cū enī aliquis videt aliquid pulcrū delectatur
sed illa delectatio que est in sola visiōe imperfecta est
sed cū pulcrū visuꝫ manet desideriū tūc cū aliquis de
siderat et videt vel alio modo percipit pulcrū plena
est delectatio. Eodē modo est in delectatione spūali
qꝛ in visione sūmi boni nō est plena delectatio siue frui
tio: sed videt et desiderat: tunc plena ꝛ perfecta est de
lectatio siue fruitio: si ergo intendit augustin⁹ diffini-
re frui perfectū cū dicit: frui est amore inherere. ꝛc. et
possumus dicere ꝙ terminus amore supponit solū ꝓ
caritate: vñ sola caritate fruimur pfecte tanꝙ p causā
primo motiuā: sed nō sequit ex hoc ꝙ sola caritas sit
fructus: quia fructus distinguūtur per materias: et
nō sola caritate fruimur materialiter: imo alijs vtuti
bus que mouēt ad spūalia opera quib⁹ fruimur: siue
ro frui ibi diffiniat cōmunit potest dici: ꝙ iste termin⁹
amore supponit pro qualibet virtute: quelibꝫ enī vir
tus amor est: et tunc nō valet hec argumētatio: solo
amore fruimur: ergo sola caritate. Ad secundo obie Ad secūdū
ctū posset aliquis dicere: ꝙ spes cōtinet sub longani-
mitate: qꝛ lōganimitas videt aliud esse ꝙ lōga expecta
tio: spes enī est vt habet in sentētijs: certa expectatio
future beatitudinis prouenientis ex gratia et meritis:
vñ post multa merita et multas sustinentias pro chri
sto est certa expectatio: vnde in enumeratiōe fructuū
patientia precedit longanimitatē: sed hec solutio nō
videtur esse bona: ꝙ aliud gaudiū: ꝛ alius fructus est
longanimitatis secundū ꝙ est longanimitas et alius
spei secundū ꝙ est spes: ergo alius fructus spūalis de
bet esse spes alius longanimitas: vnde dicim⁹ ꝙ sub

caritate que est primus fructus cōtinet fides/spes:ca
ritas enī secundū se non delectat:quia bonū desidera
tum nō delectat:sed desideratū et expectatū delectat
Solutio. et desideratū et visū delectat. Dicimus ergo q̄ sub ca
ritate secundū q̄ primus fructus cōtinet:fides/ spes/
et sic patz solutio ad illud quod obiectum est de spe.
Ad aliud. Ad illud quod obiectū est de gaudio Dicim⁹ q̄ gau
diū ꝟtus est : sed nō ē alia virt⁹ in essentia q̄ fides vel
caritas:sed est alius fructus : quia fructus distinguit
per diuersas materias.vnde dicimus q̄ triplex fruct⁹
est secundum triplicem materiam : caritas enim dili=
git deum:et secundū hoc est primus fructus qui dicit
caritas: et iterum caritas diligit proprium subiectuz
et secundū hoc est secundus fructus qui dicit gaudiū
quia gaudiū nō est quecūq̄ leticia: sed solū est illa le=
ticia quā habem⁹ de bonis nobis collatis : sicut dicit
glo.super hūc locū ad gala.fructus spiritus sunt cari
tas. gau.pax.ꝛc.Et super illū locū ad romanos. Nō
est regnū dei esca et potus: sed iusticia et pax et gau=
diū in spiritu sancto.Secūdo enī loco diligimus nos
post deū ꝛ gaudemus de bonis oībus proprijs:vnde
apostolus gloria nostra hec est testimoniū nostre con
scientie . Et dauid reliquie cogitatiōes diē festū agēt
tibi:caritas tertio loco diligit proximū: et sic ē terti⁹
fructus:et dicit pax.Est enī pax ad proximū: licet er=
go eadē sit virtus qua diligimus deū et nos : et pro=
ximū:tamē secūdū diuersas materias dicitur illa vir=
tus triplex fructus: sicut beatus petrus pro diuersis
fructibus enumerat fraternitatis amorē et caritatez.
Ad illud quod obiectum est de pace soluim⁹ per di=
stinctionē huius nominis pax.Est enī vno modo pax
passio mulcebris delectabilis ex cōiunctione cōuenie
tis cū cōuenienti:et sic est finis omniū virtutū: et hoc
modo nō est fructus:sed secundū eā aliquid est fruct⁹
scz vel virtus vel opus virtutis : quādoq̄ dicitur pax
ipse motus pacificans:et sic fructus est sicut dicit au=
gustinus super iohānem. q̄ pax superne iherusalem
est cōcordissima et ordinatissima societas fruendi deo
est et inuicē etiā in deo:et per hoc patet q̄ dupliciter
fruimur deo:scz in se et in creatura: similiter pax mi=
litātis ecclesie est cōcors et ordinata societas fruendi
deo et inuicē in deo:hec autē societas nō est nisi cōmu
nis voluntas fruēdi deo.ꝛc.et sic patet q̄ pax aliquā=
Ad vltimū do sumitur pro motu:et sic est fruct⁹. Ad vltimo ob
iectū dicimus q̄ bonitas nō dicit quecūq̄ dulcedo mē
tis: sed dulcedo perfecta secundū quā aliquis est mi=
tis:qui scz nec patitur nec deducitur:patiēs enim vel
abstinens est qui patitur sed nō deducitur : sicut dicit
dauid.Turbatus sum et nō sū locutus : sed qui tacet
ad aduersa et exterius et interius ille habet perfectā
dulcedinē mentis:sicut dicit iob . Nonne dissimulaui
q̄tum ad opera.nōne silui q̄tū ad verba:nōne quieui
q̄tum ad cor.Et sicut dicitur in apocalipsi. factuz est
silentiū in celo.i.in anima martyris:dū cōmitteret bel
lū draco : hoc autem quādo nec murmur resonat nec
querimonia:sed corde tacito.ꝛc.hec bonitas siue dul
cedo mentis nō est in qualibet virtute:ꝛ propter hoc
Secundo. recte distinguitur ab alijs fructibus.Item videtur q̄
insufficienter enumerat apostolus spūssancti: preter=
mittit enim cuius sunt omnes fructus . vnde dicitur
fructus iusticie/ipse etiam in epistola ad ro. ponit eaz
primo dicens:Non est regnū dei esca et potus:sed iu=
Tertio. sticia ꝛ pax ꝛ gaudium in spiritusancto. Item obijcit
de māsuetudine: dictū est enim q̄ bonitas est illa vir=
tus qua aliquis dicit mitis : sed hec est māsuetudo in
euāgelio: beati mites quoniā ipsi possidebunt terraz
ergo male distinguit apostolus māsuetudinē a boni=
tate. Item cum fides sit prima virtutum. vnde pmo Quarto.
petit capitulum:et cuz querit quare nouo loco ponat
eam apostolus inter fructus cū in principio debuerit
poni.Itez obijcitur de modestia de qua dicit glosa q̄ Quinto.
modestia est virtus q̄ ponit modum in dictis ꝛ factis:
sed hoc facit omnis virtus: quia omnis virtus est im
mediate cōsistens: ergo omnis virtus est modestia:ḡ
male distiguitur modestia ab alijs virtutibus. Item Sexto.
obijcit de castitate:dicit eniz glosa q̄ castitas est debi=
tus vsus rerū: ergo debitus vsus vxoris est motus ca
stitatis:ergo cognoscere debito modo vxorez est mo
tus continentie:eadē ratione comedere moderate est
vsus abstinētie:ergo qui comedit moderate abstinet
quod falsum est. Solutio.Ad primo obiectum dici= Solutio.
mus q̄ apostolus nō pretermittit iusticiā:quia intel= Ad primū
ligit eam in caritate: dicit enī Augustinus in libro de
perfectione iusticie q̄ pfecta iusticia caritas est:per ca
ritatem enī reddimus deo quod sibi debemus/ꝛ pro
ximo quod et debemus.vnde opera iusticie ī presenti
adequant nos ꝛ ordināt ad proximuz/et faciūt pacē ꝛ
concordiam īter proximū.vnde:iusticia ꝛ pax oscula=
te sūt:in caritate igit̄ ꝛ pace ītelligit iusticia:ꝛ.ppt̄ hoc
non nominat eam: sufficit enim apostolo nomiare ea
in quibus cōtinent omnia/vel ex quibus fiunt omnia.
Ad secundo obiectū dicimus q̄ māsuetus proprie di Ad secūdū
citur qui patit:sed nec deducit:mitis vero q̄ nec patit
nec deducitur:ꝛ sic patet differentia: sed aliquādo mi
tis sumit pro mansueto/ et ecōuerso:tamen secunduz
q̄ mansuetudo enumerat ab apostolo inter fructus:
aliter sumit: q̄ sicut dicit glosa. Māsuetudo est tra=
ctabilitas qua homo tractabilis est ꝛ paratus ad au=
xilia et consilia impendenda:sicut benignitas est virt⁹
qua aliquis paratus est ad erogationem rerū suaruz
patet ergo differentia inter mansuetudinem et boni=
tatem.Ad tertio obiectum dicimus q̄ fides duos ha Ad tertiū.
bet status/vnum secundū quem est fundamentuz. vñ
apostolus fundamentum aliud nemo potest ponere/
preter id quod posituz est quod est christus iesus.i. fi
des iesu christi:sicut dicit glosa/ꝛ beatus Jo. in apo=
calipsi dicit : q̄ primum fundamētū superne ciuitatis
iherusalem est iaspis.i.fides:secundū hunc statum fi=
des prima est inter fructus et intelligitur in caritate:
sicut dictum est: habet autē fides alium statum secun
dum quē est propugnaculū et defensio. vnde in Ysa.
fundabo te in zaphyris et ponā iaspidem propugna=
cula tua.i.fidem: et est fides propugnaculum cū non
solum cognoscimus inuisibilia:sed etiam propter q̄d
in quo modo:ꝛ hoc est cū parati sumus ad satisfactio
nē omni poscēti nos rationē:de ea que in nobis est fi=
de et spe : et hoc est cū perfecti sumus secundū dona
sapientie ꝛ intellectus: hoc autē est cū sumus in statu
perfecto cōtemplationis. Et secūdū hunc statū fides
ponit noua:cuius ratio est:q̄ vita actiua precedit cō=
templatiuā.Jacob enī prius duxit Lyam postea Ra
chelem. Dicimus ḡ q̄ tres primi fructus cōmunes ad Solutio.
vitam actiuam ꝛ cōtemplatiuā:caritate enim delecta
mur ī deo:gaudio delectamur de bonis nostris:pace
de bonis proximi:ꝛ hoc conuenit tam actiuis q̄ contē
platiuis:quinq̄ sequētes pertinēt ad actiuam vitam:
duo ad agendum scz benignitas et mansuetudo: duo
ad patiendum scz patientia et bonitas:et quia gaude

mus nō solum de bonis:sed etiā de perseuerantia bo
norum addit longanimitas: nono loco sequitur fides
perfecta que ptinet ad perfectionē contemplationis
post quā nichil sequit nisi opera perfectionis:vnde se
quitur modestia que ponit modū in factis et dictis
sicut aliquis nō peccat etiā venialiter nec in facto nec
in verbo secundū q̄ possibile est humane nature vita
re venialia : hoc autē est quādo aliquis cōsecutus est
perfectionē cōtemplationis:vnde in prouerbijs: stu=
de sapiētie fili mi: et letifica cor tuū: vt possis expro=
branti respondere sermonē:cū enī homo habet leticiā
mentis in spūalibus reb⁹ et eternis cū nō curat oppro
bria et iniurias:quia sunt trāsitoria:ideo semper mo
deste respōdet:aliter irascit et nescit sedere : quia ne=
Ad quartū scit sedere modeste:et p hoc patet solutio. Ad quar=
to obiectū dicimus q̄ non quelibet virtus est mode=
stia sic sūpta:multi enī habēt virtutes qui frequenter
peccant venialiter.xi.loco sequitur cōtinētia que ab=
stinet a licitis: sicut faciūt viri religiosi qui nō habent
propriū : vltimo sequit castitas que est debitus vsus
rerū:videlicet cū non fruimur modo nec delectamur
nisi in deo et alijs rebus vtimur:tēporalia ei ad fruē=
da sūt: corā sūt:ad vtēdū bona sūt:tūc est debit⁹ vsus
rerū:cū vere dicimus delectasti me dñe in factura tua
Et cū dicimus rēnuit cōsolari anima mea: scz in tem=
poralibus memor fui dei et delectatus sum. Ad vlti
Ad vltimū mo obiectū dicim⁹ q̄ comedere moderate est motus
abstinentie:sed non sequitur: ergo qui comedit absti
net:quia virtus abstinentie duos habet motus absti=
nere et comedere: secundū alterum habet nomē: se=
cundū reliquū nō habet:beatus autē petr⁹ in enume=
ratione fructuū ponit fidē . Prīo tanq̄ fundamentū
Secūdo ponit virtutē que est obedientia:est ibi obe
dientia virtus fidei . Tertio ponit scientiā que est in
omni virtute:quia oīs virtus discrete operat. Quar
to ponit abstinentiā sub qua cōprehendit modestiaz
abstinentiā: castitatē.Quīto patientiā quā similiter
ponit apostolus.Sexto pietatē que cōprehendit be=
nignitatē et bonitatē. Septimo et octauo fraternita
tis amorē et caritatē que est perfectio omniū virtutū

¶De dānatione reproborum.

Dicto de gloria beatorū dicendū est de dānatio=
ne reproborū. Circa quā primo videndū est de
suffragijs ecclesie:an prosint dānatis . Circa istā que=
stionē quatuor inquirēda sunt: primū est an suffragia
ecclesie prosint illis solū q̄ sunt in purgatorio an etiā
dānatis. Secūdū est q̄tū prosint illis qui sunt in pur=
gatorio.Tertiū est an suffragia facta ex caritatē p̄sint
Quartum est de igne purgatorio qualiter purget et
agat in aīas et quibus ministris.Circa primū duplex
est opinio:quidā dicūt q̄ suffragia ecclesie nō prosunt
opīo aliq̄z dānatis. Alij dicūt q̄ prosunt q̄tū ad mitigationē pe
ne:q̄ autē nō prosint dānatis probatur multipliciter
Secundo. dicit enī auctoritas:in inferno nulla est redēptio. Itē
dicit augustin⁹:si scirē patrē meū dānatū tamē nō ora
Tertio. rem pro ipō sicut nec pro diabolo. Itē corpus christi
triforme est vt habetur in sententijs : vnde fiunt tres
partes hostie. Prima pars offert pro viuis vt deus
det eis gratiā et perseuerantiā. Secūda pro illis qui
sūt ī purgatorio. Tertia offert ī gliaz actiōes p illis q̄
sunt in gloria: cū ergo missaz solēnia que sūt optima
suffragia ecclesie nō prosunt dānatis:ergo nec alia suf
Quarto fragia. Itē suffragia ecclesie nō possunt impetrare fi=
dem dānatis:nec aliquā remissionē : quia per fidē ha
bet fieri remissio:vnde in actibus: fide purificās cor=
da eorū. Itē si per aliquāta suffragia tollitur aliquā= Quinto.
tum de pena alicuius dānati: ergo per dupla maiora
suffragia:tollet duplo maius: et ita poterunt tot esse
suffragia q̄ ex toto tollet pena: ꝛ hoc ē cōtra apostolū
qui dicit q̄ deus non potest negare seipsum: negaret
autem se scz iusticiam suam si nō puniret malos. Itez Sexto.
sicut homo per venialia cremabilis est in purgatorio
sic per mortalia combustibilis est in inferno:combu=
runt autem secundū magis et minus dānati : q̄ secū=
dum q̄titatem culpe est quantitas pene. vnde ysa. in
mēsura contra mensurā cum adiecta fuerit iudicabit
eam: ḡ cum suffragia ecclesie nichil tollāt de culpa ni
chil tollunt de pena:ergo nō prosunt damnatis.So= Solutio.
lutio.si velim⁹ dicere q̄ suffragia ecclesie prosunt dā=
natis:sicut dicit Prepositinus: respōdebimus ad ob
iecta sicut ipe respondebat. Ad primā ḡ auctoritatez Ad primū.
dicimus q̄ in inferno nulla est redēptio q̄tum ad libe
rationē: est tamē aliqua q̄tum ad mitigationē pene.
Eodem modo intelligimus auctoritatē Augustini. Ad secūdū
non orarem pro ipso q̄tū ad liberationez. Ad tertio Ad tertiū.
obiectū dicimus q̄ tantū pro viuis et illis qui sunt in
purgatorio/ꝛ illis qui sunt in gloria dicit offerri cor=
pus christi/non quin prosit dānatis aliquantuluz. sed
quia specialiter pro illis tribus generibus offert:ꝛ q̄
certum est q̄ illis prodest. Ad quarto obiectum dici= Ad quartū
mus q̄ non valet hec argumētatio: suffragia ecclesie
non possunt impetrare fidem damnatis: ergo nec ali
quam remissionē:sed bene sequit:ergo nec remissio=
nem quā habet facere fides:fides enī remittit culpā/
et penam eternam : sed aliqua pars pene bene potest
remitti preter fidem formatiue per bona opera . Ad Ad quintū
quinto obiectū dupliciter potest solui: potest enī dici
q̄ suffragia ecclesie tollunt de pena quantū meruerūt
dānati dum viuerēt sibi remitti si fierēt suffragia pro
eis.Est enim meritum absolutū et meritum cōditio=
nale. vnde dicebat Prepositinus q̄ in vita sancti brā
dani cōtinet q̄ sanctus Brādanus vidit Judam ince=
dentem per prata/ ꝛ cū quereret ab eo quare nō esset
in iferno:respondit quia ad tēpus refrigerium habe=
bat propter bona que fecerat. vnde dicūt quidā q̄ an
iudiciuz suffragia ecclesie prosunt damnatis: sed post
iudicium nō proderūt. Prepositinus autē dicebat q̄
prosunt et ante iudiciū et post: remittit ergo tantum
damnatis de pena q̄tū dum viuerent meruerunt sibi
remitti si fierent suffragia pro eis:sed nō meruerūt q̄
tota pena remitteretur eis:immo quia meruerunt in
suo eterno puniuntur ī eterno dei:vel potest dici q̄ il
lud quod tollit de pena per suffragia non habet se in
aliqua proportione ad residuū. vñ nūq̄ tm̄ tollet de
pena quin plus remaneat:sicut cū aliquis peccat mor
taliter tollit aliquid de naturali habitudine:sed illud
improportionabile est residuo. vnde p peccatum nō
possunt ex toto tolli vel destrui naturalia. Ad vltimo Ad vltimū
obiectuz dicimus q̄ sicut duplex est gloria bonoz/vi=
delicet substātialis que cōsistit in visione dei:ꝛ accidē
talis que est ex conuersione hominū/vel ex consortio
sanctorū:ita duplex est pena dānatoruz:substantialis
que consistit in tristicia de carentia visionis dei et hec
pena est ignis conscientie/ de ista nichil minuitur per
suffragia ecclesie:sed de accidētali que est ignis affli=
gens corpus minuitur aliquid.vnde nō dicit ignis eo
rum non mitigabit:sed dicit non extinguet. Item re= Secundo.

gula inuariabilis et necessaria est ꝙ in paradiso equa
liter premiantur: ergo per locum a contrarijs in in=
ferno equaliter mali equaliter puniunt᷑ de necessitate
Secundo. ergo suffragia ecclesie nō prosunt dānatis. Ite₃ ligna
equaliter sicca in eodem igne equaliter comburunt᷑:
sed equaliter mali sunt ligna equalit᷑ desiccata ab hu=
more gratie: ergo in eodē igne sc₃ in igne gehēne: eq
Tertio. liter puniūtur et inde vt prius. Itē super illū locū se=
cūdo ad cor. Omēs nos manifestari oportet ante tri=
bunal christi vt recipiat vnusquisq₃ propria corporis
prout gessit siue bo. siue ma. dicit augustin⁹ cū suffra=
gia ecclesie fiant pro oībus baptisatis: pro valde bo=
nis gratiarū sūt actiones: pro nō valde malis ꝓpicia=
tiones: pro valde malis q̄lescūq₃ viuorū ꝯsolatiōes: ꝫ
sc₃ hoc suffragia ecclesie nō ꝓsunt eis qui sūt in para
diso ad augmentū glorie: ergo nō ꝓsunt eis qui sunt
in inferno ad diminutiōe₃ pene: nec ad aliō: ꝫ simplici
Quarto. ter nō prosūt. Itē illi dicuntur valde boni: qui statim
euolāt: ergo a cōtrarijs valde mali dicuntur qui sta=
tim descendunt ad infernū: sed suffragia ecclesie pro
valde malis non sunt nisi consolationes viuentium:
ergo illis qui sunt in inferno non prosunt suffragia
Quinto. ecclesie. Itē ecclesia pro oīb⁹ baptisatis facit suf=
fragia: et nō oībus prosunt vt dicit augustinus: ergo
ecclesia pro aliquibus facit suffragia quibus nō ꝓsunt
et sciēter: quia bene scit ꝙ nō oībus prosunt: scit enī
ꝙ multi sūt vocati: pauci vero electi: ergo sciēter iuti
liter laborat pro aliquibus: ergo indiscrete: et hoc in
Sexto. cōueniēs. Itē obijcit᷑ de hac oratione: fideliū de⁹ om=
niū cōditor. ⁊c. aut intelligitur tantū pro fidelibus fi
de formata: aut cōmuniter pro fidelibus siue de fide
formata siue de informi siue informata: si prīo modo
ergo nō orat ecclesia pro omībus baptisatis quod est
cōtra augustinū: si secūdo modo: ergo inutiliter orat
et indiscrete q̄tū ad illos qui sunt in inferno: illi eni₃
Solutio. nūq̄ habebūt indulgentiā. Solutio secundū opinio
nem illā que dicit ꝙ suffragia prosunt dānatis: dicen=
Ad primū dū est ad primo obiectū ꝙ nō valet hec argumētatio
Equaliter boni equaliter premiant᷑ in paradiso: ergo
equaliter mali equaliter puniūtur in inferno: et hui⁹
Prima cā duplex est causa. Prima est quia nō est locus a cōtra
rijs: bonum enim et malum nō sunt cōtraria proprie
Scda cā. loquendo. Secunda est quia gloria vel augmentum
glorie: non attenditur penes multitudinē operū: sed
penes radicē: sed remissio pene vel diminutio pene in
tendit᷑ penes multitudinē operū: caritate enī nō cre=
scēte nō maiorē gr̄a₃ meret᷑ multis bonis opibus q̄
vno solo: sed pene maiorē remissionē meremur mul=
Ad secūdū tis bonis operibus q̄ vno solo. Ad secūdo obiectu₃
soluitur per interemptionē: nō enī est necesse ꝙ ligna
equaliter sicca equaliter cōburent᷑ in eodē igne: si enī
irriget᷑ et madefiat: reliquū nō: nō equaliter ꝯburunt᷑
Eodē modo in inferno cū suffragia ecclesie sint quasi
quedā irrigationes: si pro altero equaliter malorum
suffragia fiāt: pro reliquo nō: nō est necesse equaliter
Ad tertiū. eos puniri. Ad tertio obiectū soluēdū est: sicut ad pri
Ad quartū mū. Ad quarto obiectū dicendū ꝙ valde mali secun=
dum istā opinionē dicūtur tātū illi: qui in inferno qui
nō meruerūt in vita ista ꝙ eis prodessent suffragia ec=
clesie: si post hanc vitā fierēt pro eis: vnde secūdū hoc
nō valde mali sunt nō solū illi qui sunt in purgatorio
s₃ aliqui q̄ sūt in inferno qui meruerūt q̄diu viuebāt
ꝙ suffragia prodessent eis si pro eis fierēt: oport₃ enī
vt dicit augustin⁹: ꝙ hoc meritū in hac vita sibi cōpa=
ret aliquis: vt post hanc vitā sibi prosint suffragia si ꝓ
eo fiant. Ad vltimo obiectū potest dici ꝙ pro valde Ad vltimū
malis nō orat ecclesia in generali: quia scit in genera=
li valde malis nō ꝓdesse suffragia: sed in speciali orat
pro valde malis. i. orat pro istis valde malis: vel illis
nescit enī illos esse valde malos: vnde nescit illis non
prodesse suffragia/licet illis non prosint. De hac ora=
tione: Fideliū deus omniū cōditor. ⁊c. dicimus ꝙ in=
telligitur tātu₃ pro fidelibus fide formata: quod pa=
tet per hoc quod dicitur indulgentiam qua₃ semper
optauerūt. i. finaliter: qui enim finaliter meret᷑ in suo
eterno meret᷑: et qui finaliter peccat in suo eterno pec
cat. Item dicit Augustinus in eade₃ glosa ꝙ oportet Secundo.
ꝙ quisq₃ in hac vita sibi meritu₃ ꝯparet/quo post hāc
vitam possit grauari vel releuari. Sed sicut dicit dn̄s
per Ezechielē ꝙ si auertit se iustus a iusticia sua oīu₃
iusticiarum eius nō recordabor amplius: ergo cū iste
damnatus finaliter auertat se a iusticia sua omnes iu=
sticie sue nō recordabūtur amplius: ergo per merita
presentis vite nō releuabitur/ nec per aliam secundu₃
auctoritatem Augustini: ergo suffragia ecclesie nō ꝓ
sunt damnatis. Solutio. secundum hanc opinionē in= Solutio.
telligēda est sic illa auctoritas: si auertit se iustus a iu
sticia sua oīm iusticiar₄ eius non recordabor amplius
q̄tum ad remuneratione vite eterne nō q̄tum ad re=
laxationem pene: sed secundum aliam opinione₃ que
dicit ꝙ suffragia nullo modo prosunt damnatis/ītelli=
gitur simpliciter: quia nō recordatur nec q̄tum ad re
munerationem nec q̄tum ad pene diminutionem.

¶ Qualiter possit sustineri opposita opinio.

Viso qualiter possit sustineri illa opinio que di=
cit ꝙ suffragia ecclesie prosunt damnatis: vidē=
dū est qualiter possit sustineri opposita opinio. Et pri
mo obijcit᷑ contra vtrāq₃ opinionem. Dicit enim Au Augustin⁹
gustinus ꝙ suffragia ecclesie nō prosūt nisi ei qui ī hac
vita meruit ne post hācvitam grauetur vel releuetur
ex hoc videt᷑ ꝙ nulli prosint: demōstretur eni₃ aliquis
qui est in purgatorio: iste vel meruit ī presenti vita re
leuari/vel non meruit: ergo secūdum Augustinu₃ nō
releuatur/siue fiant suffragia siue nō pro eo: si meruit
releuari: ergo releuatur siue fiāt suffragia siue nō pro
eo: et ita suffragia ecclesie nullis qui decesserūt ꝓsint.
Ad hoc dicimus ꝙ Augustinus in libro de cura agē= Solutio.
da pro mortuis dicit ꝙ duplex est meritū: simplex si=
ue absolutum: ⁊ meritū conditionale. Dicimus ergo
ꝙ iste qui ī purgatorio nō meruit absoluto merito ꝙ
releuaretur: si merito conditionali meruit releuari: si
fierēt suffragia ecclesie pro eo/cū enim decessit orat in
caritate et fecerat quandā partem penitentie sue ⁊ in
proposito habebat facere residuu₃: ꝙ ergo queritur:
aut meruit aut non meruit. Dicimus ꝙ nō meruit ab
solute: et nō sequitur/nō ergo releuatur. Meruit enī
cōditionaliter releuari. ⁊c. cōditio stabit videlicet cū
suffragia ecclesie fiēt pro eo releuabitur: si probatur
ꝙ suffragia ecclesie prosunt damnatis: q₂ dicit Augu
stinus ꝙ quibus prosunt suffragia: ad hoc prosunt vt
plena sit remissio/vel tollerabilior dānatio: ergo dam
natis prosunt. Item dicit Augustinus ꝙ ecclesia orat Secundo.
pro omnibus baptisatis. s. in hac oratione: Fidelium
deus omnium conditor. ⁊c. sed quida₃ damnati sunt
baptisati: ergo orat in illa oratione pro quibusdam
damnatis/ aut prosunt illis suffragia/ aut nō ꝓsunt: si
non prosunt: ergo ecclesia inutiliter orat ꝓ illis ⁊ hoc

scit: ergo indiscrete orat: quod est īconueniēs: si pro=
Secundo. sunt habemus propositū. Itē ecclesia orat ita: ne ab=
sorbeat tartarus/ne cadant in obscura tenebrar₄ loca:
aut hec oratio valet/aut nō valet: si nō valet inutiliter
fit: si valet: ergo ecclesia per suffragia potest liberare
animā ne cadat ī tartaru₃: ergo multofortius potest
Tertio. diminuere aliq̄d de pena ei⁹ q̄ est in inferno. Itē dt au
gustinus ꝙ incerta est pena arrij: quia icertū est quot
per eius doctrinam fuerint subuertendi: ergo si aug
mentatur pena eius qui male docuit: quia homines
corrūpūtur per prauā eius doctrinā: multo forti⁹ di=
minuit᷑ alicuius pena dānati qui bene docuit: cū per
eius doctrinā bonā edificant᷑ homines: deus enī pro=
nior est ad miserandū q̄ ad condēnandū: et ita suffra=
Quarto. gia prosunt dānatis. Itē obijcit᷑ de traiano quē beat⁹
gregorius eripuit de faucibus inferni: ergo si ad pre
ces vnius sancti liberat⁹ est totaliter aliquis a penis
inferni: multo fortius ad preces multorū sanctorum:
immo ad preces totius ecclesie liberat⁹ erit quis de
inferno a pte pene sue precipue cū dicat augustinus:
Euasio. impossibile est multorū preces nō exaudiri. Forte di
cetur ad hoc ꝙ priuilegia paucorū nō faciūt legē cō=
In oppoᵐ munē. Sed ꝯtra. dicit apostolus ꝙ deus nō potest ne
gare se: negaret autē se vt dicit augustinus: si negaret
iusticiā suā: hoc autē est si puniret non dānatos: ergo
si nō fuit cōtra iusticiā dei damnatū liberari totaliter
a penis inferni nō est ꝯtra legē vel iusticiā dei dānatū
Solutio. in parte ⁊ a parte liberari. Solutio secūdū illā opio
nē que dicit ꝙ suffragia nō prosunt dānatis Dicendū
Ad primū. est ad primo obiectū: ꝙ dānatio ibi sumit᷑ ꝓ pena tē
porali: sicut in euāgelio dicit᷑. Neq₃ tu times deū qui
in eadē dānatione es: sumitur dānatio pro pena tem
Ad secūdū porali. Ad secūdo obiectū dicendū est secundū istam
opinionē: ꝙ in hac oratione: Fideliū deus omniū con
ditor. ⁊c. iste terminus fideliū tantū pro fidelibus fi=
de formata: tamē si sumatur pro omnibus baptisatis
defunctis quorū quidā sunt dānati: non sequit᷑ propt᷑
hoc ꝙ inutiliter oret: sed inutiliter orat q̄tū ad illos
dānatos: sed q̄tū ad se vtiliter. vnde oratio mea in si=
nu meo cōuertetur: vtiliter etiā q̄tū ad illos qui sunt
in purgatorio: q₂ vt dicit augustin⁹. melius vt quidā
supersunt quibus nec ꝓsunt suffragia nec obsunt: q̄
vt desint quibus quidā ꝓdesse possunt. Tertia ratio
est quare inutiliter: q₂ licet opinio sit ꝙ nō ꝓsunt suf=
fragia dānatis: tamē nescit non ꝓdesse: et licitū est ei
velle de latitudīe caritatis: ꝙ dānatis ꝓsint: ī hoc enī
ignorat volūtatē dei: et nō cōformare volūtatē suam
Ad tertiū. volūtati diuine nisi in quibus certa est. Ad tertio ob
tectū dicimus ꝙ tartara et loca tenebrosa appellātur
maxime pene purgatorij: ꝓpter quas dicit apl's. hor=
rendum est incidere in manus dei viuentis: et dauid
Domine ne in furore tuo arguas me. ⁊c. et augusti=
nus. Domīe hic vre: hic seca: habet enī se vt dicit au=
gustinus ignis purgatorius ad penas presentes: sicut
Ad quartū ignis verus ad ignē pictū. Ad quarto obiectū de pe=
na arrij dicim⁹ ꝙ nō valet hec argumētatio: nec est a
cōtrarijs: licet videatur esse: sed hec argumētatio est
necessaria et a cōtrarijs: pena mali doctoris qui male
augmētatur in inferno cū hoīes corrūpūtur per eius
prauā doctrinā: ergo gloria boni doctoris in paradi=
so augmētatur cū homīes edificētur per eius bona₃
doctrinā et vtrūq₃ verū est: pena enī accidētalis arrij
augmētatur cū videt descendere ad inferos illos qui
corrupti sūt per eius prauā doctrinā: et gloria accidē
talis petri vel pauli augmētatur cū hoīes cōuertunt᷑
per eius bonam doctrinam/secundū illud: gaudiū est
angelis dei. ⁊c. Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ nō valet Ad vltimū
hec argumētatio: ad preces vnius sancti. ⁊c. ⁊ hoc est
quia nō est cōtra iusticiam dei aliquē reuocare a statu
culpe ad statum gratie/in quo mereatur et postea sal
uetur: sed hoc est contra iusticiam dei/ aliquid remit=
tere de pena cum nichil remittatur de culpa: nec erat
traianus dānatus diffinitiua penitus sententia: immo
ad vitam reuocandus erat precibus beati Gregorij.
Multi enim infideles prope fidem sunt: ⁊ multi infi=
deles decesserunt qui prope fidem erāt/qui nō fuerūt
damnati per diffinitiuā penitus sententiam: ⁊ reuoca
ti sunt ad vitam per preces sanctorum: q₂ forte deces=
serūt in fide īformi/vel in aliquo proposito reuertēdi
ad deum/licet insufficienti: ⁊ ideo tales decesserūt qui
possent reuocari. Ite₃ suffragia ecclesie maxime que Secundo.
ex caritate fiunt naturaliter sunt satisfactoria ⁊ pe. re=
solutoria: ꝫ cum illis qui sunt ī purgatorio impetrēt
remissionem pene/licet nō impetrēt eis aliquam gra=
tiam siue fundamentum aliquod meriti: similiter et
illis qui sunt in inferno impetrant aliquam remissio=
nem pene/licet nō impetrent eis aliquā gratiam. Itē Tertio.
suffragia ecclesie impetrāt eis qui sunt in purgatorio
accelerationē glorie: ergo eis qui sunt in īferno impe
trant dilatationem pene: sicut enim ⁊ tempus ⁊ pena
eterna est de iusticia dei: ita ⁊ tempus et pena eterna
est de iusticia dei: ergo sicut acceleratio glorie nō est
contra iusticiam dei: ita dilatatio pene non est contra
iusticiā dei et ita suffragia ecclesie impetrant aliquod
refrigerium damnatis: et ita prosunt damnatis. Ite₃ Quarto.
dicitur cōmuniter a magistris ꝙ bona opera facta ex=
tra caritatem valent ad tria/ sc₃ ad abilitationem gr̄e
et ad habendum temporalia/et ad diminutionē pene
eterne: ergo multofortius opera facta extra caritate₃
valent ad diminutionē pene eterne: ergo suffragia ec
clesie facta ex caritate valēt ad diminutionē pene eter
ne: et ita suffragia ecclesie prosunt damnatis. Itē di= Quinto.
cit auctoritas: Nulllum bonū irremuneratu₃: sed iste
damnatus multa bona fecit pro quibus non est remu
neratus ī vita sua: ergo pro illis remunerabitur post
mortem: ⁊ nō in paradiso: ergo in īferno: nō nisi q̄tu₃
ad diminutione₃ pene: ergo pena eterna potest dimi=
nui in īferno: et īde vt prius. Forte dicetur ꝙ remune Euasio.
ratus fuit pro illis in presenti: quia dicitur ī psalmo:
in custodiendis illis retributio multa: non solum pro
custodiendis/vel de custodiendis: sed etiam in custo=
diendis: q₂ dum aliquis bene agit habet quādam io=
cunditatem mentis ī qua remuneratur. Sed obijcit᷑. ꝯ hoc af
ponatur ꝙ iste damnatus fuerit ī caritate per quadra
gīta annos ⁊ ī mortali peccato nō fuerit nisi per horā
et sic decessit cōstat ꝙ illis bonis operibus que fecit ī
caritate amplius meruit q̄ illam iocunditatem ⁊ non
est remunerat⁹ nisi illa iocūditate: ergo adhuc debet
remunerari nō nisi a deo: ergo deus debet eum mag:
remunerare: sed deus facit vel faciet quicquid debet
facere: ergo adhuc remunerabit/ nō ī paradiso: ergo
in īferno: ⁊ īde vt p̄us. Item iste meruit merito abso Secundo.
luto ampliorem remissionem q̄ sit illa iocunditas: ꝫ
statim post meritum deus debuit illi ampliorē remu
nerationē: ꝫ q̄cquid fecerit postea de⁹ adhuc debet ei
ampliorē remūerationē ex q̄ nō reddit ei: sicut si aliq̄s
simplicit᷑ ⁊ absolute debet michi cētū q̄cq̄d faciā post
ea semꝑ debet michi q̄usq₃ reddiderit. Solutio. Ad Solutio.

primo obiectū dicimus ꝙ suffragia ecclesie naturali-
ter sūt satisfactoria et pene solutoria: sed nō in quocū
qꝫ subiecto: sed solū in illo in quo inueniūt fūdamētū
meriti et remissionē pene scꝫ caritatē: vnde solis illis
qui sūt in purgatorio ꝓsunt suffragia: quia in illis in
ueniūt caritatē: et nō in reprobis qui sūt in inferno.
Ad secūdū Eodēmodo soluēdū est ad secūdo obiectū: suffragia
enī ecclesie impetrāt accelerationē glorie eis qui sūt
in purgatorio: quia in eis iueniūt caritatē: damnatis
enī nō impetrāt dilationē pene: quia in eis nō est cari
tas: posset tamē dici ꝙ bene possūt impetrare dilatio
nē pene: quia nō est cōtra iusticiā dei: ꝙ dānati ad mo
mētū habeāt aliquod refrigeriū. Sed ꝙ diminuatur
de pena cū nichil diminuaꝛ de culpa: hoc est ꝯtra iusti
Ad tertiū. ciā dei. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ improprie dictū
est. Opera facta extra caritatē valēt ad diminutionē
pene eterne: dicūt enī propter hoc valere: quia retar-
dēt peccatū ne pōdere suo trahat ad aliud: peccatum
enī quod per penitētiā nō deletur suo pōdere trahit
ad aliud nisi retardeꝛ per bona opera. Est enī pecca-
tum sicut morbus qui dicitur lupus qui cōtinue con-
sumit hoīem nisi retardetur per appositionē galline:
vel aliquid tale. Et sicut fistula que ex vno foramine
Ad vltimū facit multa foramina nisi cito cureꝛ. Ad vltimo obie-
ctū dicim⁹ ꝙ nullū bonū irremuneratū: etiā bonū fa-
ctū in mortali remunerat dn̄s: licꝫ hō nichil meruerit
illo bono opere et remuneraꝛ in iocūditate mentis q̄
generatur in mēte ex bonis operib⁹ vel remuneraꝛ in
Solutio. alio. Et cōcedimus ꝙ ille qui in caritate fuit per qua
draginta annos amplius meruit q̄ iocūditatē illam:
meruit enī vitā eternā: sed nō habebit illō qō meruit
quia destruxit per peccatū suū meritū et radicē meri
ti: scꝫ gratiā: vnde non est simile de illo cui debeꝛ cen-
tū: ille enī nō destruit causā debiti: sed simile est ī illo
qui colendo vineā alicuius meruit alios denarios: et
anteq̄ recipiat mercedē destruit penit⁹ quod facit: ta
li nō debetur qō meruit: quia destruxit meritū suū: si
militer qui multa bona ex caritate fecit: meruit vitā
eternā: sed cū peccat mortaliter destruit meritū suū
et causā meriti: vnde nō reddiꝛ ei qō meruit: destru-
xit enī vineā spiritualē dn̄i. vn̄ iere. Ad vocē loquele
grandis exarsit vinea: cōbusta sunt frutecta eius: vn̄
dn̄s per ezech. Cū auerterit se iust⁹ a iusticia sua oīm
iusticiarū suarū nō recordabor: destruxit enim illas et
reddidit sibi inutiles: sed remunerata sunt illa bona
opera in illa iocūditate mentis que longe melior est
q̄ bona temporalia: vnde matheus dicit. Nemo est q̄
relinquit domū. ꝛc. qui nō recipiet centies centū: nec
in hoc tempore domos. ꝛc. et in futuro vitā eternā
Viso qualiter possint sustineri due prime opiniones.
Dicimus sine preiudicio melioris sententie ꝙ illa q̄ di-
cit ꝙ suffragia nō prosunt dānatis ꝓbabilior est: et ma
gis cōsonat diuinis eloquijs: sicut illi auctoritati que
est in ysa. in mensura cōtra mensurā cū abiecta fuerit
iudicabit eā. Et ei que est in euāgelio: in qua mēsura
mensi fueritis remetietur vobis. Et ei que est in apo
calipsi. q̄tū glorificauit se et in delicijs fuit tantū date
ei tormētū et luctū: et etiā per simile: quia sicut in pa
radiso secundū quātitatē gratie mensuraꝛ gloria: ita
in inferno/imo multo fortius secūdū quātitatē culpe
mēsuratur pena: purior enī iusticia est in inferno q̄ in
paradiso: quia totū quod est in paradiso misericordie
attribuendū est: propter radicē meriti que datur ex
misericordia: vn̄ cū in inferno nichil de culpa diminua
tur per suffragia nichil de pena per eadē remittitur.

¶ Quantum prosint suffragia eis qui sunt in purgatorio.

Secundo queritur qualiter/et q̄tum prosint suf- Alia q̄stio.
fragia eis qui sunt in purgatorio: cōstat ꝙ pur-
gatione illi indigent: qꝛ si non indigerent statim euo-
larent. Purgantur autē vno modo per suffragia ec-
clesie: sunt causa purgationis/ꝛ non causa efficiens: qꝛ
constat ꝙ non agunt in animas eorū qui sunt in purga
torio: ergo sunt causa meritoria tm̄ purgatiōis: ergo
oportet aliud ponere causam effectiuā purgationis.
Si dicaꝛ ꝙ deus est causa effectiua purgationis illius Euasio.
sed constat ꝙ deus immediate non purgat: quia diciꝛ
in actibus: fide purificās corda eorum: ergo cum de⁹
purgat illos qui sunt in purgatorio purgat eos p̄ me
dium et non per suffragia: quia illa sunt tantum causa
meritoria: purgat eos igiꝛ per ignē purgatorij. qꝛ il-
lud mediū nō est ibi reperire ideo enim dicitur ignis
purgatorius: et sic ignis purgatorius est causa effecti
ua illi⁹ purgatorij/cuius suffragia sunt causa merito-
ria: sed sine suffragijs idem fieret: ergo suffragia nō ꝓ
sunt illis qui sunt in purgatorio. Itē illi qui transeūt Secundo.
per purgatorium ferunt secum cremabilia scꝫ lignū
fenū/stipulam: ꝛ necesse est illa cremari anteq̄ euolēt:
ergo ab alio igne: sed non igne caritatis: qꝛ ibi non est
locus merendi: ergo ab igne purgatorio: q̄ siue fiant
suffragia siue nō necesse est ꝙ ignis purgatorij cremet
onera omnia cremabilia illa que secū deferūt illi qui
sunt in purgatorio: ergo suffragia ecclesie nō prosunt
illis qui sunt ī purgatorio. Item si prosunt. Queriꝛ Tertio.
q̄tum: aut enī per aliquāta suffragia remittiꝛ aliquo-
ta pena/ aut nō: si nō cum pena purgatorij sit finita et
suffragia ecclesie non possunt demere aliquotam illi⁹
pene nichil est quod demunt respectu pene: sicut pun
ctus nichil est cū respectu linee: ꝛ ita suffragia nō pro-
sunt illis qui sunt in purgatorio. Si vero per aliquā-
ta suffragia demitur aliquota pene: q̄ per duplo ma-
iora suffragia duplo magis demetur de pena: ꝛ ita tā
ta possunt esse suffragia ꝙ tota pena demeꝛ. Sed con In oppo^m
tra. aut homo punit aut deus: sed iste non punit se: q̄
deus puniet ipsū/aut euacuabiꝛ iusticia diuina. So- Solutio.
lutio. Ad primo obiectum dicimus ꝙ suffragia eccle Ad primū
sie sunt causa meritoria purgationis eorū qui sunt in
purgatorio: et deus est causa efficiēs illius purgatio-
nis ꝛ causa immediata: purgat enī immediate ad me
rita ecclesie. Est enim quadruplex purgatio. Prima
est a macula pcti siue a similitudīe diaboli: ꝛ hāc pur
gationē facit deus mediate scꝫ fide media ꝛ alijs vir
tutibus. vnde ī actibus: fide purificans corda eorum.
Secūda purgatio est ī presenti per satisfactionem: re
manent enī vestigia pcti post purgationem a macula
et ab alijs vestigijs oportet animā purgari / et hanc
purgationem facit deus mediante penitētia: oportet
enim ꝙ homo puniat se/vel deus puniet ipsū: aliter
enī euacuaretur iusticia diuina. Tertia purgatio est ī
purgatorio/et hanc purgationē facit deus mediante
igne purgatorio. Quarta purgatio ē ad suffragia ec-
clesie/ꝛ hanc facit imediate. Salua enī est iusticia dei
ex quo satisfecerit ecclesia pro illo qui est ī purgato-
rio. Soluēdum ergo est per iteremptionem huius:
deus non purgat nisi mediate. Ad secūdo obiectum Ad secūdū
dicimus ꝙ anteq̄ euolet ille q̄ est ī purgatorio opor
tet cremari omnia sua cremabilia: sed cū fiunt suffra

gia ecclesie pro eo nō crematur igne purgatorio: sed
igne qui deus est: q̄a sicut dicitur ī deutero. deus no-
ster ignis consumens est. et ī malachia: ipse enī quasi
ignis conflans et quasi herba fullonum: ꝛ sedebit cō-
flans et emūdās quasi argentū ꝛ purgabit filios leui.
Quosdam enī purgat igne penitētie: quosdam igne
Ad vltimū purgatorio: quosdā p̄ suffragia. Ad vltimo obiectū
dicimus ꝙ tanta possunt esse suffragia ecclesie: ꝙ tota
pena demetur ei pro quo fiūt: sed sciēdū est ꝙ nō euo
lat qui est in purgatorio pro suffragijs futuris: sꝫ dū
suffragia fiunt vel facta sunt non euacuatur iusticia di
uina: si tota demiꝛ per suffragia ecclesie: homo enī di-
ciꝛ se punire si alius puniat se pro ipso: sicut si frater
meus soluat debitū quod debeo absolutus sū. Eodē
modo si ecclesia satisfaciat pro illo qui est in purgato
rio: pro absoluto habꝫ eū dn̄s: oēs enī fratres sum⁹.

¶ Utrum suffragia facta per illos qui sunt extra caritatem ꝓsint illis qui sūt in purgatorio.

Alia q̄o Tertio queritur vtrū suffragia facta per illos q̄
sunt extra caritatē prosunt illis qui sunt in pur-
Arꝙ non. gatorio. videtur ꝙ non: qꝛ nō fiunt ex caritate que so
la est radix merendi vitā eternā et remissionē pene: q̄
cū non procedāt ex radice merēdi nō sunt meritoria:
Secundo. et ita nō prosunt. Itē dt̄ gregori⁹. Cū is qui displicet
ad intercedendū mittitur: irati animus ad deteriora
prouocaꝛ: sed qui est extra caritatē displicꝫ deo: ergo
si intercedat pro alio deus ad deteriora prouocaꝛ: er
Tertio. go suffragia facta per illū nō prosunt. Itē in ysa. Cū
multiplicaueritis orationē nō exaudiā: manus enī ve
Quarto. stre plene sūt sanguine. Itē in euāgelio iohānis. pec
catores deus nō audit: et ita suffragia facta per illos
ꝯ hoc aꝛ qui sunt extra caritatē nō prosunt. Sed ꝯtra. cū dn̄s
qui est in caritate dat elemosinā per seruū qui est in
mortali illa datio meritoria est dn̄o: licet nō sit meri-
toria seruo: aliter enī decepta essꝫ ecclesia tota: ergo
datio elemosine facta in mortali prosit pro quo fit ea
dem ratione suffragia facta per illū qui est in mortali
Quinto. prosunt ei pro quo fiunt. Itē sacramenta ecclesie tm̄
valent si danꝛ a malis ministris q̄ si a bonis: ergo mis
sa pro defunctis que cantaꝛ ab illo qui est in mortali
valet ei tantū q̄tū si cātaretur ab illo qui est in cari-
tate: ergo suffragia que fiunt ab illis qui sunt in mor
Sexto. tali prosunt. Itē obijciꝛ de oratione dn̄ica et psalte-
rio que cantanꝛ pro defunctis: videtur ꝙ non prosunt
eis: quia in nulla fit mentio de defunctis. Itē solet q̄-
ri: vtrū suffragia ecclesie cū fiunt specialiter pro alio
equaliter prosint oībus qui sūt in purgatorio: an ma
gis ei pro quo fiunt specialiter: videꝛ ꝙ magis illi ꝓ
quo fiunt specialiter: quia pro illo fiunt et etiā gene-
raliter: et pro alijs tantū generaliter: ergo magis ꝓ-
sunt illi. Sed cōtra: ex eadē caritate fiūt et pro illo et
In oppo^m pro alijs: et eadē auctoritate ecclesie et eadē missa cā
tatur: ergo equaliter prosunt illis omībus quib⁹ eq̄li
ter possunt prodesse. Solutio. Ad primo obiectū di
Solutō ad stinguendū est: quia ille qui facit suffragia est publica
primū. personalis priuata: si publica sicut sacerdos valēt suf
fragia: auctoritate ecclesie siue ille sacerdos sit in ca-
ritate siue nō: quia quod facit in celebrādo missam nō
est opus hoīs sed dei: sicut ī predicto casu de seruo
et domino: si vero sit priuata persona si est in caritate
valent suffragia sine dubio: si est in mortali distinguē
dū est: an ille qui est in purgatorio pro quo ista facit
suffragia: p̄cepit vel rogauit āteq̄ decederet: ꝙ huius
modi suffragia fierēt ꝓ ipso: vel aliquis illi⁹ amic⁹ ei⁹
qui est in caritate facit illa fieri vel neutro modo: sed
si ille pro quo fiunt precepit vel rogauit fieri vel ali-
quis amic⁹ eius qui est in caritate: tūc valēt suffragia
ei pro quo fiunt: ꝛ tūc est simile de domino qui est ī ca
ritate qui dat elemosinam per seruum qui est in mor-
tali. vnde dicebat Prepositinus ꝙ licet actio serui sit Prepositin⁹
mala ꝛ demeritoria seruo tamen meritoria erit domi
no/licet diceret ꝙ mala actio nō est a deo: procedebat
enī illa actio de radice caritatis: qꝛ ab īperio domini
quod fuit ex caritate: similiter ista suffragia procedūt
quodam modo a caritate eius qui est in purgatorio.
Uel a caritate amici q̄ facit illa fieri merito modo: si
vero neutro modo sit: sed ductu rationis vel intuitu
naturalis pietatis dat iste qui est ī mortali elemosinā
pro patre suo/et facit alia suffragia posset dici ꝙ nō ꝓ
sunt patri qui est ī purgatorio: ꝛ nullum īconueniens
sequeretur. Sed nobis magis videtur ꝙ ꝓsunt pro- Alr̄ diciꝛ.
pter tres causas simul sumptas. Prima est: quia vice Prima cā
patris sui qui est in caritate facit illa suffragia. Scd̄a Scd̄a cā.
est: quia secundum doctrinā ecclesie facit illa. Tertia Tertia.
est: quia ille q̄ facit est de vnitate ecclesie ꝛ illic māda-
uit dn̄s benedictionem et vitam vsq̄ in seculum. Ad Ad aliud.
illud ergo quod obiectum est ꝙ nō procedūt illa suf-
fragia de caritate dicimus ꝙ ꝓcedunt in ītentione: qꝛ
vice illius qui est ī caritate fiunt. Ad secundo obiectū Ad secūdū
dicimus ꝙ auctoritas Gregorij sic est ītelligēda: cum
his qui displicet ad intercedendum mittitur irati ani-
mus ad deteriora prouocaꝛ contra mittentem qui sci
enter mittit īdignum: sicut cum episcopus dat parro
chiam alicui sacerdoti quē scit displicere deo: tunc de⁹
prouocatur contra episcopum: sed sacramenta q̄ mi-
nistrat populo ille sacerdos eque prosunt populo: si-
cut si sacerdos esset bonus. Ad tertio obiectū dicim⁹ Ad tertiū.
ꝙ ysa. auctoritas ītelligitur de obstinatis ꝛ rebellib⁹:
sicut illa auctoritas Hiere. si steterint Moyses ꝛ Sa-
muel coram me nō est anima mea ad populum istū.
Ad quarto obiectum dicimus ꝙ hec est falsa si gene- Ad quartū
raliter intelligitur peccatores deus non audit: et hoc
dixit cecus illuminatus. vnde glosa sup̄ illū locū: vox
est nōdum iuncti: peccatores enim deus audit vt pu-
blicanum confitentē. Ad quīto obiectum dicimus ꝙ Ad quintū
cum dicitur hec oratio fit pro defunctis: hec dictio ꝓ
quandoq̄ notat materiam cū fine et sic non cantatur
psalterium vel oratio fit pro defunctis: quandoq̄ no-
tat vicariam substitutionē/ et sic psalteriū cantatur ꝓ
defunctis: quia vice defunctorum qui substituunt sibi
vicarios/et absoluuntur a debito pene: qꝛ vicarij sol-
uunt pro ipsis. Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ ei ꝓ Ad vltimū
quo fiunt suffragia specialiter magis prosunt inq̄tū
specialiter fiunt pro ipso: sed inq̄tū fiunt generaliter
equaliꝛ ꝓsunt alijs/vel forte magis. vt dicebat Pre- Alr̄ dicitur
positinus/et ponebat exemplum in cereo qui speciali
ter accenditur pro aliquo magno viro: tamen ꝓdest
alijs qui sunt in eadē domo/vel forte magis: quia cla
rius vident. Solet queri de duobus qui sunt ī purga
torio et decesserunt in pari caritate: sed vnus est debi
tor pene vnius anni: alius est debitor pene trium an-
norum. Queritur si fiant equalia suffragia ꝓ eis vtrū q̄o incidēs
equalis secundum quantitatem fiat eis remissio pene
an inequalis. Uidetur ꝙ inequalis: quia eadē medici aꝛ ꝙ ieq̄lis
na corporalis data diuersis magis purgat illū in quo
magis inuenit purgandū: sed suffragia sunt medicina
spiritualis: ergo magis purgāt illū ī quo magis pur-

Secundo. gandum est: ꝙ plus remittitur de pena illius qui de=
bitor est trium annoꝝ. Item prelati sic faciunt relaxa
tiões: ꝗcūq; dederit aliqđ de suo ad fabricā talis eccle
sie remittitur et tertia pars penitētie: et cōstat ꝙ vna
tertia pars maior est alia: ꝙ per idem datum magis
in quantitate remittitur vni ꝙ̄ alij: licet equale secun
dū proportionē. Eadē ratione per eadē suffragia ma
gis remittitur vni qui est in purgatorio ꝙ̄ alij. Sed
In oppoᵐ contra. in equali caritate decesserūt: ergo equalit̃ me
ruerūt ꝙ sibi ꝓdessent suffragia et equalia tantū fiēt
pro eis: ergo tantū equalis fit eis remissio. Itē si ma
Secundo. gis remittit̃ illi qui magis debet: ergo sua negligen=
tia quā habuit de facienda penitētia patrocinatur ei
Tertio. et hoc falsum. Itē. si per equalia suffragia remittitur
vtriq; sua tertia: ergo si iterū ⁊ iterū fiant equalia suf
fragia pro eis: remittunt̃ due vtriq; alie tertie: et ita
eque cito euolabit iste qui debitor est pene triū ānoꝝ
sicut ille qui debitor est pene tantū vnius anni: qđ est
incōueniēs: cū tantū equalia suffragia fiant pro eis: et
Quarto. eque meruerūt suffragia sibi ꝓdesse. Itē. si suffragia
magis purgant illū in quo magis purgādū inueniūt
Eadē ratiōe ignis purgatorij magis purgat illos in
quibus magis purgandū inuenit: et ita omes qui sūt
Solutio. in purgatorio eque cito euolabūt. Solutio. licz qui=
dam dicūt ꝙ inequaliter prosint illis duobus suffra=
gia: sed equaliter secundū proportionē: tamen nobis
Ad rōnem videtur ꝙ tantū equaliter secundū quantitatē remit=
titur eis de pena: vnde min⁹ debēti remittitur tertia
pars pene: magis debēti nō remittit̃. nō est simile de
medicina corporali: quia medicīa corporalis ex vi sua
tanꝙ̄ causa effectiua purgat: sed suffragia per moduz
satisfactionis purgant: vnde cum equaliter satisfactū
sit pro illis duobus tantum equalis fit eis remissio.
Ad secūdū Ad secundo obiectū patet solutio: dictū est enī supra
ꝙ vt frequenter intelligitur relaxatio illa quam fa=
ciunt episcopi.

¶ De igne purgatorio qualiter purgat aīas.
¶ Alia questio.

QUarto querit̃ de igne purgatorio qualiter pur
get animas: et quibus ministris. videtur ꝙ nō
Arᵍ ꝙ non. possit purgare animas: quia vt dicit boetius in libro
de duabus naturis ⁊ vna persona christi: ꝙ ome agēs
agit in suū patiēs secūdū aliquid cōmune: cōmunicāt
enīz in materia formata vel saltē informi siue prima:
sed aīa cū igne purgatorij nō habet huius cōmunicā=
tiā: ergo ignis purgatorij nō potest agere in animā:
Secundo. ergo nō purgat eā. Itē. anima mouet corpus et pati
tur a corpore: quia ex corpore et anima fit vnū: sed ex
anima et igne purgatorio non fit vnū: ergo ignis ille
Alia q̄stio. nō agit in animā: ergo nō purgat eā. Querit̃ postea
Arᵍ ꝙ p ma quibus ministris fiat illa purgatio. Et videt̃ ꝙ p ma
los āgelos los angelos: quia dicit augustinus ꝙ mali angeli pu
niunt malos hoies: sicut angel⁹ percutiēs puniūt egy
Secundo. ptios. Itē. mali angeli puniūt bonos homines vt pz
Tertio. in iob. Itē boni angeli puniūt malos homines. vnde
patet in sodomitis: sz bonos angelos punisse bonos
homines non memini me legisse: ergo cū illi qui sunt
in purgatorio sint boni nō puniūtur p bonos āgelos
sed per malos: ergo mali puniūt eos: aut ꝙ ad pcipi=
tandū: aut ad purgandū: cōstat ꝙ aliqua intētione pu
niant eos: et non ad precipitandum: quia sciunt ꝙ non
possunt eos precipitare: ergo ad purgādū: et ita bo=
no fine puniūt eos: ergo diabolus aliquid facit bono
fine qđ falsum est. Solutio. Ad primo obiectū dici= Solutio
mus ꝙ illa propositio boetij vera est in eis que agunt Ad primū
naturaliter: sed nō in eis que per volūtatē et intelle=
ctū agunt: ergo cū anima agat per voluntatē et intel
lectū nō est necesse ꝙ cōmunicet cū corpore i materia
habet tantū cōmunicantiā suo modo: intellectus enī
materialis recipit species specieꝝ rerū corporaliū: hz
enim aīa duas facies: vnā superiorē in qua sunt spūa=
les potētie: aliā iferiorē i qua sunt potētie iferiores i
quib⁹ ꝯuenit cū brutis: p illas potētias mouet corp⁹.
Ad secundo obiectum dicimus ꝙ spiritualis substan Ad secūdū
tia quandoq; coniungitur corpori ꝙ̄tum ad motum
solum/et nō ꝙ̄tū ad sensum vt cum demones assumūt
corpora cōiungūtur eis ad hoc vt ipsa moueant: simi=
liter cuz anima fantastice solū modo vnit̃ spūalis sub=
stantia corpori ꝙ̄tum ad motum et non ꝙ̄tum ad sen
sum: talia enim corpora non possunt comedere: simi=
liter aīa coniungitur corpori ꝙ̄tum ad sensum tantuz
et non ꝙ̄tum ad alias proprietates: et sic coniungitur
cum igne purgatorio vt patiatur ab illo et sentiat do
lorem nec fit vnū ex illis: quia vnio habet esse ex gene
rali cōiunctione/non ex partiali: talis autem partialis
cōiunctio non iuenitur i naturis. Ad vltimo obiectū Ad vltimū
dicimus ꝙ boni puniūtur i purgatorio per malos an
gelos illos enīz in quibus iuenit diabolus expressam
suam similitudinem precipitat in ifernum: alios vero
in quibus inuenit alia vestigia sue similitudinis: sicut
sunt venialia vel debitum pene temporalis pro pecca
to mortali punit in purgatorio: in illis enī aliquid i=
uenit de suo. vnde in euangelio. Venit enīz princeps
mundi huius et i me non iuenit qcꝙ̄: et beatus Mar
tinus. Nichil enī i me funesti repies. Ad illud quod Ad aliud.
queritur/aut puniunt ad precipitādum aut ad purgā
dum Dicimus ꝙ neutro modo: sed puniunt vt puni=
ant i alia pena sistendo: qꝛ enim iuidi gaudent de pec
catis aliorū et tristātur de bonis: completa autem re
missione purgantur peccata totaliter. ꝙ eī totaliter:
quedam enī remittuntur i futuro vt inuit dominus i
euangelio dicens ꝙ peccatum in spiritūsanctum non
remittetur neq; i hoc seculo neq; i futuro. et per hoc
innuitur vt dicit glosa ꝙ peccata remittuntur in futu= Glosa.
ro: postꝙ̄ autē electi perfecte purgati sunt statiz euo=
lant i paradisum: licet aliqui stulti crediderint ⁊ predi
cauerint ꝙ vsq; in diē iudicij non itrabunt electorum
aīe in paradisum celestez: sed illud hereticū est. Dicit
enī beatus Gregorius ꝙ luce clarius est perfectoruz Gregorius
animas statim post mortem ad regionē celestiū spiri=
tuum euolare/⁊ vere luce clarius est: quia hoc potest
probari per vetus et nouum testamentuz. Dicit̃ enīz
in ecclesiastico. Volatilia ad sibi similia conueniunt a Aīe btificā
sanctis qui volant pennis virtutū ad celestes spiritus tur āte cor=
conueniūt: et ita euolant ad paradisum celestem. Itē pora.
in Ihere. Patrē vocabis me et post me ingredi non
cessabis: et constat ꝙ christus igressus est paradisum
celestez: ergo sanctorū aīe de atrio paradisi celestis. i.
de ecclesia non cessant itrare in paradisum celestem in
quem christus igressus est. Per auctoritates noui te
stamenti patet idem. dicit apostolus: cupio dissolui ⁊
esse cū christo ad quid cuperet dissolui. Item ad cor.
scimus quoniam si terrestris domus nostra huius ha
bitationis dissoluatur: qꝛ edificationem ex deo habe=
mus domū/nō manu factam: sed eternam in celis: er=
go pfecti statim post dissolutionem si nichil i eis pur=
gandum est itrant in domū non manu factam i celis.

Item in euangelio: vbicūq; fuerit corpus illuc cōgre
gabuntur et aquile: ergo vbi corpus domini est. s. i ce
lo illuc euolant. s. sancti. Item volo pater vt vbi ego
sum illic sit et minister meus: ⁊ multis alijs auctorita
tibus potest idem ostendi: ratione etiam potest idem
Rōne ꝓbat̃ ostendi. Quia mali in quibus est expressa similitudo
diaboli statim post mortem precipiuntur i infernum
vt patz in euāgelio luce. de diuite epulone epulante:
ergo sancti in quibus nichil est purgādū statim post
mortē intrāt in gloriā. Et est argumētū a maiori: qꝛ
magis se habz de⁹ ad opa mie: ꝙ̄ ad opa iusticie: alie
nū enī est op⁹ ei⁹. s. pegrinū ⁊ opus ei⁹ ab eo vt dr ysa.

¶ De die iudicij.

POst predicta pauca dicēda sunt de die iudicij tā
particularis quod fit in morte cuiuslibz ꝙ̄ gene
ralis quod fiet in generali resurrectione ideterminā=
ta est et incerta: vñ i actib⁹: nō est vestrū nosse tpa vel
momenta: et in euāgelio de die illa nemo scit neq; an
gelus neq; filius nisi solus pater: locus autem gene=
ralis iudicij determinatus est. vnde in iohele. Con=
surgant et ascendant gentes in valle iosaphat: quia
Alia q̄stio. ibi sedebo vt iudicē omēs in circuitu. Sed queritur
quare locus determinatus est et nō tēpus. Obijcit̃ de
hoc: postea dicit̃ in euangelio. Angeli nesciunt de die
Arguitur. illa: videt̃ enī ꝙ sciant: qꝛ angeli habēt cognitionē ve=
Augustin⁹ spertinā et matutinam vt dicit augustinus. Et matu=
tina cognitio est rei future: vt in verbo siue in speculo
eternitatis: cū ergo nō solū presentia cognoscant: sed
etiā futura in dei verbo in quo sunt omia: habent er=
Secundo. go sciētiā de die iudicij: vl̃ dicat̃ quare nō. Itē obijcit̃
de hoc ꝙ dr ꝙ fili⁹ nescit de die illa: falsū est eī hoc: qꝛ
filius dei est sapiētia etna: et scit quicqđ pater scit. Si
Euasio. dicat̃ ꝙ fili⁹ dr nescire: qꝛ nō facit nos scire sicut dicūt
ꝯ hoc arᵍ glose. Eadē ratiōe pater nescit et spūsanct⁹ nescit: qꝛ
Alia q̄stio. non facit nos scire. Solet etiā q̄ri de loco scz de valle
iosaphat: vallis enī illa nō poterit capere oms hoies
qui fuerūt futuri a principio mūdi vsq; in finē. Que=
Alia q̄stio. ritur etiā cū resurrectio futura sit in momēto in ictu
oculi q̄liter in momēto mali q̄ habebūt corpora pon
derosa de remotis partib⁹ poterūt venire ad vallē io
Alia q̄o saphat. Querit̃ postea qualit̃ iudicabūt sctī: dicit̃ enī
in libro sapiētie iudicabūt sctī natiōes: et in euāgelio
Sedebitis sup sedes. xij. iudicātes. xij. trib⁹ israel: sz
ꝓbatur ꝙ nō iudicabūt: qꝛ nō iudicabūt auctoritate
hoc certū est: nec iudicabūt vt cōsiliarij: qꝛ de⁹ nō indi
get cōsilio: nec iudicabūt vt ꝓferētes sentētiā: qꝛ ipse
fili⁹ dei ꝓferet sentētiā vt dr in matheo: tūc dicet rex
hijs q̄ a sinistris ei⁹ erūt: discedite a me maledicti i ignē
inetnū. Et btūs ioh. i apocalipsi. vidi filiū hoīs de cu=
ius ore exibat gladi⁹ ex vtraq; parte acut⁹. i. sentētia
Euasio. iudiciaria puniens malos in aīa et corpe. Si dicat̃ ꝙ
ꝯ hoc arᵍ. imo iudicabūt: qꝛ approbabūt iudiciū dei. Eadē rōe
minores boni iudicabūt: qꝛ approbabūt iudiciū dei.
Solutio. Solutō. Ad prīo q̄sitū dicim⁹ ꝙ ꝓpt̃ hoc dies iudicij
Ad primū. icerta ē nobis: vt sēp sim⁹ i timore dñi: ⁊ p timorē de
uitem⁹ pctā: ignorātia aūt loci nō facit ad custodiā ti
moris: et ꝓpter hoc nō nocet scire locū: noceret autē
Ad secūdū scire tēp⁹. Ad secundo obiectū dicim⁹ ꝙ angeli nichil
sciūt de illa die nisi eis reuelet̃. Angeli aūt naturalit̃
nō cognoscūt nisi ea q̄ sub ipsis sunt: sicut oēs creatu=
ras inferiores: vnde habent cognitionem in verbo de
firmamento futuro: et de alijs rebus futuris inferio=
ribus ipsis. Adam etiam in statu gratie anteꝙ̄ pecca
ret sciuit oēs naturas. vñ sciuit imponere nomia omi=
bus animalibus: sed de eis que sunt i potestate liberi
arbitrij nō habent cognitionē naturaliter: in hoc enīz
pares sumus eis. similiter de hijs q̄ supra ipsos sunt
non habent cognitionē nisi eis reuelet̃: vt supra ipsos
est scire q̄n completus erit numerus electoꝝ: nō autē
erit dies iudicij donec cōpletus sit numerus electorū
sicut dicit̃ in ꝓuer. Abijt vir via lōgissima i die plene
lune reuersurus est quādo ita erit plena ecclesia ele=
ctis ꝙ si pauciores essent electi nō esset plenissima: et
si plures/nō ꝓpter hoc magis plena: sciētiā autē hui⁹
cōpletionis posuit de⁹ in sua ptāte/⁊ ꝓpter hoc scien=
tiam de die iudicij posuit in sua potestate. vñ in actib⁹
que pater posuit i sua potestate. vñ ad hāc scientiā nō
attingūt angeli icarnationē/etiā factā ignorauerunt
multi angeli. vnde querūt in ysa. Quis est iste q̄ venit
de edon tinctis vestib⁹ de bosra. Ad illud q̄d obiectū Ad aliud.
est de filio dicim⁹ ꝙ filius dicit̃ nescire: qꝛ nō facit nos
scire: et nō est simile de patre et spiritusancto: fili⁹ enī
dicitur sapientia patris. vñ ei appropriat̃ nomē magi
stri: sicut ipē dicit i euāgelio. vos vocatis me magister
et dñe ⁊ bene dicitis: sum etenīz: qꝛ ꝙ ipse magister nr̃
est/et datus est nobis magister: ad ipm ptinet nos do
cere/nō ad prēm et spm̄sanctū ita appropriate. Ad il= Ad aliud.
lud quod querit̃ qualiter i valle Iosaphat poterunt
esse oēs hoīes Dicimus ꝙ dñs nō descendet in vallez
iosaphat sicut credūt multi pueriliter vt dicit Hiero.
sed in aere supra vallē iosaphat. vñ in actib⁹: sic veniet
quēadmodū vidistis eū venientem i celū. i. sicut ascen=
dit de mōte oliueti: sic descendet supra montē oliueti
qui est iuxta vallē iosaphat/et erūt hoies nō tātum in
terra: sed in aere. vñ aplš. Rapiemur cū illis i nubib⁹
obuiam christo in aera: i illo autē spacio poterūt esse
omnes hoies: maximū enī est qđ pz per solē q̄ bipeda
lis apparet cuz tñ lōge maior sit ꝙ̄ tota t̃ra. Ad illud Ad aliud.
quod querit̃ qualiter de remotis partib⁹ poterūt ve=
nire in momēto in vallez iosaphat Dicimus ꝙ hoc fit
merito bonoꝝ angeloꝝ q̄ in momento adducent eos
sicut dicit̃ in Daniele de Abacuc quē in momēto por
tauit angelus dñi de iudea in babilonē. Malus enīz
angelus nō habebit ibi ministeriū: imo fugeret si pos
set. vnde significat̃ per Zebedeū qui interpretat̃ fugi Figura.
tiuus: sed nō poterit fugere: qꝛ visitabit dñs i gladio
suo duro grādi ⁊ forti super Leuiathan. ⁊c. Ad illud Ad aliud.
quod querit̃ qualit̃ sancti iudicabūt Dicim⁹ ꝙ recur
rendū est ad illud q̄d dicit aplš: spūalis homo iudica=
bit oīa scz que sub ipso sunt: de equali enī vel superiori
nemo iudicat: habet enī spūalis homo quandā digni
tatē secūdū quē supposit⁹ est carnalibus hoīb⁹ ⁊ etiā
minus spūalibus: q̄ dignitas in iudicio apparebit ex
loci ponere: sedebūt enim iuxta dñm vt assessores for
me quidā a dextris/quidā a sinistris enī apparebūt in
ipso iudicio gloriosi: sicut dicit̃ i psalmo. In atrijs do
mus dei nr̃i florebūt. i. in ipso iudicio quod est atriuz
de quo itrabūt in paradisū: pacto autē iudicio trāsiēs
dñs ministrabit illis/ et itroducet ad gaudia q̄ nobis
sunt abscōdita vt fides habeat meritū: q̄ non licet hoī
loqui/vt dicit apostolus. i. nō expedit ne minuat̃ me=
ritum. ⁊ alibi: Oculus nō vidit/nec auris audiuit/nec
in cor hominis ascendit q̄ preparauit deus hijs q̄ dili=
gūt eū. Illa gaudia nobis prestare dignet̃ Iesus chri
stus dñs noster: Qui cū patre et spiritusancto viuit ⁊
regnat. Per omnia secula seculorum. Amen.

Deo gratias.

¶Explicit summa aurea in quatuor libros sententiarum: a subtilissimo doctore magistro Guillermo altissiodorēsi edita: impressa parisijs impensis Nicolai vaultier ⁊ Durandi gerlier: almevniversitatis parisiensium librariorum. Anno dñi millesimo quingentesimo die tertia mensis Aprilis ante paschā.

¶Codice quod longuo cōplectit̄ indice puo.
Accipe quod queris parua tabula docet.

¶Huius tabule ne diutius quispiam quod querit vestiget: prior numer⁹ (vbi tātū duo fuerint) voluminis foliū indicat: quo inuento simul et liber inuentus fuerit: sequens colūnam eiusdem ostendit: ac (ne forte integram legere pigeat) locum in ea notatum frequentius reperiet. Si vero (quod raro vsuuenit) plures numeri leganturidem varijs locis annotatum significant. Sin vnicus fuerit numerus: ille itidem folium monstrabit: litteraq; maiuscula/eidez immediate adiecta colūne ipsius locum/q; si plures: plerisq; locis tractatum/quod queritur insinuant. hanc autē varietatem fecit annotationum diuersitas. Littere nanq; indices solius libri primi marginibus sunt apposite. ccirco reliquis tribus pro litteris colūnā atq; ipsius locū numero signare (que omnia lector sedul⁹ facile comperiet) oportuit.

¶De littera A.

Abacuc portauit angelus domini de iudea in babilonem in momento. fo. cccvi. col. secunda: circa medium.
Abzaham genuisse ysaac et iacob quid significet. fo. cxxxviii. colona quarta.
Abzaham immolare filium suum an erat preceptū. folio. clxvi. colona quarta: circa principium.
Abzaham ad quid tenebatur ex illo precepto. folio. clxvii. colona quarta: circa principium.
Abzaham tenebatur credere istud esse sibi preceptū a deo. clxviii. colona prima: circa finem.
Abzahā quare sūme laudād⁹ fuit: ibidē. col. ii. cir. p.
Abzahā an teneretur immolare: ibidem. circa finem.
Abstractio est duplex: scilicet secundum rem et scōm intellectum. fo. xii. ¶. ℚ.
Ab adam quare non incepit ecclesia sicut ab abel. folio. cxvi. colona quarta.
Acetū magis infrigidat ℣ aqua: licet non sit ita frigidum. fo. lxviii. colona prima.
Accidum vinum quod vocant phisici. cxcii. cir. finem
Acceptio personarum quid sit. fo. cvii. col. i.
Acceptio personarum non est apud deum: et quare totiens vituperatur in sacra scriptura: ibidē. col. iiii.
Actus exterior et interior sunt vnum peccatum. fol. xxxvii. colona quarta.
Actus concomitatus non deformat alium actum nisi ab eo procedat. folio. xl. colona tertia.
Actionem malam quid factat. fo. lxxi. colona secūda
Actio mala vtrum sit a deo operante vel cooperāte ibidem. colona tertia.
Actio mala habz duos fines: ibidem. col. iiii.
Actionis mixte duplex est esse. fo. lxxi. col. i.
Accidia quid sit. fo. lxxxi. col. tertia: et. cxci. col. iii. circa prin. et cxcii. col. iii. circa finem.
Accidia cui virtuti opponitur. fo. lxxxii. col. prima.
Accidia an sit capitale vicium: ibidem.
Accidia duplex: ibidem. colona secunda.
Accidie filie. fo. lxxxii. col. tertia.
Actio procedit a libero arbitrio tripliciter. fo. lxxxv colona prima.
Actus fidei spei et caritatis a qua cognitione fiunt. folio. xcv. colona quarta.
Actio spiritualis quomodo informatur vel deformatur a suo fine. fo. xcviii. colona secunda.
Actus multi vtrum eadem caritate informētur. ibidem. colona prima.
Actio triplex: ibidem. colona quarta.
Actus duplex radix: ibidem. colona tertia.
Actio an commensuretur secundum intentionem. folio. xcix. colona secunda.
Actus exteriores augmētāt habitū. fo. ci. col. secūda.
Actus procedens ex mala voluntate vtrum sit min⁹ peccatum ℣ voluntas: ibidem.
Actioni non semper corrīdet passio. fo. lii. col. iiii.
Actionis principium et finis. fo. cxviii. col. quarta.
Actus quare dicitur meritorius. fo. cxl. colona. iii.
Actus quadruplex. fo. cliiii. col. iiii. circa finem.
Actionū volūtariarū quēq; gña. fo. cclx. col. ij. cir. me.
Actus exterior videtur addere ad interiorem. folio cclxiiii. colona prima circa finem.
Actiones duplices sunt: ibidem.
Actus interior et exterior forte improportionabilia sunt secundum intentionez. fo. cclxxii. col. iii. cir. me.
Actiones spirituales communicant sibi vir et mulier quia sunt vna caro per matrimonium. fo. ccxciii. col. ii. cir. prin.
Actiones spirituales non cōmunicant sibi fornicator et fornicatrix: ibidem: circa finem.
Adam i statu gratie cognouit omnes naturas: vnde sciuit imponere nomina naturalibus: fo. cccvi. colo. i. circa finem.
Adam centū annis fleuit abel: fo. ccxi. col. iii. cir. pn.
Ade potentia an erat ad mori et non mori: folio. lx. colona prima.
Adam habuit duo cornua: ibidem. col. ii.
Adam vtrum per peccatum amisit immortalitatem: ibidem.
Adam trinitatem vidit in extasi: ibidem. col. iii.
Adam vtrum potuisset non mori ante peccatū: ibidē
Adam in primo statu si cognouisset Euam/ an fuisset delectatus: ibidem. col. iiii.
Adiectiua que cōueniunt personis propie significāt actus personarum: fo. xv. ℣.
Admiratio quid est. fo. xxv. ℳ.
Adorandus deus non in quolibet i signo. folio. xxxi. ℣.
Adam vtrum voluit esse sicut deus: folio. lxi. colona secunda.
Adam vtrum potuit peccare venialiter in primo statu: fo. lxii. col. iiij.
Adulterium duplex. fo. xcix. col. iiii.
Adorator pater tripliciter: fo. cxxxvii. col. i.
Adam quare in sua potestate damnatus sit: fo. clvii. col. ii. cir. fi.
Affectiones anime quattuor ⁊ vtrū sint virtutes: fo. cxxix. col. iiii.
Affectio est motus et non delectatio: fo. cclxiiii. colona quarta circa finem.
Affinitas quid sit: fo. ccxciiii. col. iii. cir. principium.
Affinitatum tria genera: ibidem.
Agar fuit vxor abzahe: fo. cclxxxvii. col. iii. cir. me.
Agere non pertinet ad notionē: fo. xv. ℣.
Agere bñ ⁊ facere bonū dfnt: fo. clxxiiii. col. ij. cir. fi.
Agnoscere culpam vbi culpa non est vtrum sit bonū: fo. ccxliii. col. iii. cir. fi.
Agnus quis dicitur: fo. cxcvii. col. ii. cir. fi.

Alexander propter modicam fidem incluſit iudeos. fo.lxv.col.ſecunda.
Ale quatuor.fo.cx.col.ſecunda.
Alleluya quare non cantatur. fo.clix.col.iiii.cir.pri.
Alius poteſt capi adrectiue et ſubſtãtiue.fo.v.M.O
Amare quid ſit.fo.lviii.col.quarta.
Amittere tria includit.fo. xlvi.col.ii
Amicitia non eſt propter nili inter bonos.fo.ccxxviij col.prima:circa medium.
Amor quo diligimus deum:et amor quo diligimus proximum quid ſint.fo.clxxxii.col.i.cir . mediũ.
Amor creature qui non eſt libido non eſt peccatum fo.clxxxiii.col.tertia:circa medium.
Amor mercennarius quid eſt.fo.clxxxvi. col.prima. circa principium.
Amor et timor propozcionãtur:ibidem. cir.mediuz
Amor dei non tantum eſt ex caritate: ſed in fide et ſpe.fo.cxl.colona tertia.
Amoris naturalis et caritat' dña.fo.cl . col.iii.cir.me.
Amor morbus quid eſt.fo.ccc.col.iiii.circa prin.
Amor in deo eſt duplex. fo.xviii.M.
Amor eſt donum in quo alia dona dantur. fo.iii.T.
Amor ſui et luxurie filia.fo.lxxiiii.col. iiii.
Amor laudis quando eſt peccatum.fo.lxxvii.col.ii.
Amor naturalis quid ſit.fo.xxxv. col.iiii.
Amor amicitie quid ſit.fo.xxxv.col.iii.
Amor naturalis quo diligitur deus non eſt ſimoniacus:ibidem.
Anadochus idem eſt quod patrinꝰ.fol.cclii. colona iiii. circa finem.
Analoſis id eſt recta ſolutio.fo.xcvii.col. quarta.
Angelus vtrum habuerit caritatem in primo ſtatu. folio.xxxvii.colona ſecunda.
Angelus in illo ſtatu magis diligebat ſe ꝙ deũ nec peccabat:ibidem. colona tertia.
Angelus in primo ſtatu non ſimpliciter ſumme delectabatur in deo.fo.xxxv.colona tertia.
Angelus naturali dilectione vtrum fruebat ſe:ibidẽ colona quarta.
Angeli dilectio naturalis qua diligebat deũ i primo ſtatu an erat ordinata.fo.xxxvi.colona quarta.
Angelus malus an potuit preſcire malum ſuum.fo. xxxvii.colona prima.
Angelus licet previderit alias caraturas anteꝙ fierent non tamen caſum ſuum:ibidem.col. ſecunda.
Angelorum quare memoriam facit eccleſia ſecũda die.fo.xxxviii.colona tertia.
Angelus non rõcinatur:quia videt in inſtanti.folio xxxix.colona tertia.
Angeli quare dicantur oẽs ſpũs.fo.xlii.col.quarta.
Angelus deputatus ad cuſtodiam hominis vtrum ſemper cuſtodiat cũ effectu.fo . xliiii. col.ii.
Angelus malus vtrum datus ſit homini ad exercitiũ fo.xliii.colona tertia.
Angelus bonus vtrum fruſtretur deſiderio ſuo ⁊ triſtetur de caſu hominis:ibidem.
Angelus bonus vtrum aliquando deſerat hominez propter peccatum.folio.xlv.colona tertia.
Angelus vtrum relinquat hominem cui deputatus eſt ad exercitum:ibidem.
Angelus vult contrarium diuine voluntati: ſed non contrarie:ibidem.
Angelus cuſtodit hominem.folio.clxxvi.colona prima:circa medium.
Angelus perſarum quomodo reſtitit angelo danielis.folio.xlvi.colona prima.
Angeli boni quando et quid merentur:ibidem.
Angeli boni non triſtantur de caſu hominis: ibidem
Angelus bonus an teneatur velle quicquid ſcit deum velle:ibidem.
Angeli vtrum melius cognoſcant res in verbo ꝙ in proprio genere:ibidem.colona tertia.
Angeli vtrum videant omnia in ſpeculo eſſentiali. folio.xlvii.colona ſecunda.
Angeli quomodo vident res futuras in verbo. folio xlvii.colona quarta.
Angelus inferior quandoq; ſuperiori reuelat. folio xlviii.colona ſecunda.
Angeli boni merentur vitam eternam ab initio ſibi datam.folio.cxviii.colona quarta.
Anima dupliciter cognoſcit.folio.xxi.M.
Animalia et terre naſcentia nociua quando facta fuerunt.folio.lxiii.colona tertia.
Anima et angelus dñiter cognoſcunt.fo.lxi.col.iiij. et eozũ dñe penes quid cognoſcãtur: ibidem.
Anima exuta et angelus vtrum habeant formare ſermonem inuicem:fo.lxii.col.i.
Anima poſita eſt media inter deum et creaturas: fo. lxviii.col.ii.
Anima excellit alias creaturas inferiores in infinitũ: fo.lxxii.col.ii.
Anima chriſti habet ſcientiam omniũ:fo.cxvii.col.ii.
Anima iuſti quare celum dicatur:fo.cxxix.col.iiii.
Anima peccatoris febricitat ex parte inferiori ⁊ nõ ex parte ſuperiori:fo.ccxxi.col.iii.cir.princi.
Anima iuſti maior eſt toto mũdo non extentione: ſed virtute:fo.ccxliii.col.iiii.cir.prin.
Anima non habet motum meritorium niſi dum eſt in corpore:fo.cclxv.col.iiii.cir.me.
Anime rationalis quilibet motus eſt iſtãtaneus: fo. cclxix.col.i.cir.me.
Anima polluta dicitur cum fornicata eſt cum amatoribus mulieris demonibus: folio.ccxc.colona ſecunda circa principium.
Anima eſt paſſibilis duplici paſſibilitate:fo. ccxcix. col.iii.cir.prin.
Anima tendit in tres fines per operatiões trium virtutum:ibidem.col.iiii.
Anima habet duas facies:fo.cccv.col.iiii.cir.prin.
Antichriſtus vtrum habebit angelum ad cuſtodiam ſui:fo.xlv.col.i.
Anima naturaliter videt primam bonitatez:fo.cliii. col.iiii.cir.ſi.
Appetere an quis poteſt licite ⁊ videatur bonus:fo. cv.col.ii.
Appetitus boni duplex eſt:folio.clv.col.iiii.cir.prin.
Appropriata perſonis:fo.xix.Q.et ſolt filio ac ſpirituſancto:ibidem.T.
Appropriata vni perſone tantum:fo.xxi.S.
Aque an ſint ſupra celos:fo.lviii.col.ii.
Aque proprietates:fo.ccxlix.col.iii.cir.ſi.
Arbitrium liberum non eſt natura:fo.xxxv.colo.iiii.
Arbitrium liberum fuit cauſa male voluntatis in angelo:fo.xxxvii.col.ii.
Arbitrium liberũ an debeat dici malũ: fo.lxiii.col.i.
Arbi.lib.non eſt primũ principiũ mali:ibidez. col.ii.
Arbitrium liberum quid ſit:ibidem.
In arbitrio an ſit meritum vel demeritum:ibidem.
Arbi.lib.an poſſit per ſe ſine gratia in opa de genere bonoꝝ.fo.lxiij.colona ſecunda.
Arbi.lib. ſine gratia an poſſit in opa meritoria:ibiꝫ colona.iii.et lxv.col.ii.
Arb.lib.an ſufficiat ad producendum opus bonum fo.lxxxiij.col.i.
Arbitrium liberum ſine gratia:an ſufficiat ad credẽdum fide infozmi. fo.lxxxiij.col.i.
Arboz prevaricatiõis quare dicta eſt ſcientia boni et mali.folio.lx.colona.iiij.
Arcana dei non licet omnia homini loqui. fo. cxcvij . colona ſecunda:circa principium.
Archidiaconus non ſacerdos an habeat claues.folio cclxxxi.colona prima:circa medium.
Arrij pena ignozatur:quia ignozatur ꝙ per eum ꝛc. folio.c.colona quarta.
Argumentum eſt ratio rei dubie faciens fidem apũ ariſtotelẽ: ſed apũ xp̃m ẽ fides faciens rõnẽ. fo.ij.F.
Arrius fuit deceptus:folio.xvi.S.
Arrij decepto in diuinis.folio.ij.L.
Arrius ſeparauit ſubſtantiã perſonarũ:ibidem. M.
Articulus dicitur ab artando.fo.cxxxiij. col.ij.
Ad articulum tria requiruntur:ibidem.
Articuli an ſint res vl̃ enũciabilia.fo. cxxxiiij.col.iij.
Articuli non ſunt mutati nec fides ſimpliciter et abſolute:ibidem.colona.iiij.
Articulus non eſt purum non ens:ibidem.
Artes liberales non ſunt virtutes.fo. xlviij.col. iiij.
Ariſtoteles et plato conuiciũtur de principijs rerum folio.l.colona ſecunda.
Aſtronomoz iudicium quare fallax.fo.xlvij.col.iiij.
Aſtronomi de natiuitate hominis ſecundum ſignum aſcendens indicant.folio.lv.colona quarta.
Aſtronomos refellit auguſtinus.fo.lvi.colona.i. .
Aſſerere contrarie non licet in diuinis:ſed bene opinari.fo.xv.L
Aſſumere corpus et animã quid eſt.fo.ci.col.iij.
Aſſerere aliquid de deo quinq; vis poſſumus. folio clxxi . colona prima circa principium.
Aſſimilari deo dupliciter intelligitur. folio.clxxx. colona ſecunda circa finem.
Aſtrologia et phiſica dñt.fo.clxxxix.col. iii. cir.me.
Aureola an debeatur corrupte perviolentiam.folio clxi.colona.ii.circa principium.
Aureola an virtuti virginitatis an motu eiꝰ debeat folio.clxi.colona tertia:circa medium.
Auguſtini et hieronimi concordia de reprehenſione petri.folio.ccxlvii. col.prima.circa prin.
Auriſſa quid ſit.fo.ccxcviii.col.iii.circa medium.
Auctoritates due difficiles exponunt.fo.xxi.D.
Auriga virtutũ diſcretio dicitur.fo.lxiii. col. tertia.

De littera B.

Balaam aſina quomodo locuta eſt.folio.clxviii.colona ſecunda:circa principium.
Baptiſmus quando incepit. fo.ccxlvi.col.iii.cir. fi.
Baptiſmus duplex.fo.ccxlviij.col.iiij.circa finem.
Bapti.iohannis an conferebat gratiam.folio.ccxlx. col.prima circa principium.
Baptiſati baptiſmo iohannis baptiſandi erant baptiſmo chriſti:ibidem col.ij.circa medium.
Bapti.ſucceſſit circuciſioni duabus de cauſis:ibidez. col.tertia circa medium.
Bapt.non eſt abluto aque nec character:ſed vtrũq; fo.ccxlix.col.quarta:circa finem.
Bapt.triplex.fo.ccl.col.i.circa medium.
Bapt.fluminis ẽ ſimpliciter ⁊ ꝓpe baptiſmus: ibidẽ
Bapt.vocatur mare vitreũ in apocalipſi: ibidẽ. col. ſecunda:circa medium.
De baptiſmo caſus:ibidem.col.iii.cir. finem.
Baptiſmi multiplex poteſtas:ibidẽ col.iiii.cir. finẽ.
Baptiſmi forma.fo.cclu.col.iij.circa medium.
Baptiſmus in primitiua eccleſia fiebat tantum in nomine chriſti:ibidem.col.iiii.circa medium.
Bapt.ſit in aqua propter duo.fo.cclvii.col.i. cir.pri.
Baptiſmus paruulorum vtrum conferat eis virtutes.fo.cclviii.col.ii.circa principium.
Baptiſmus paruulorum vtrum auferat originale: ibidem.colona.iiii.circa principium.
Baptiſmũ an ꝓferant heretici.fo.cclv.col.i.cir. finẽ.
Baptiſatos ab infidelibus quomõ genuit eccleſia ⁊ ibidem.col.tertia circa finem.
Bapt.non iteratur propter duo:ibidẽ.col.iiij.cir.p̃.
Baptiſmus delet tã culpã ꝙ penã:ibidem.cir.finem
Bap.efficacitã hz a paſſione xp̃i:ibidem:cir. finem.
Baptiſmus eſt ianua ſacramentoꝝ. fo.cclvij.colona prima circa finem.
Baptiſmus prima tabula poſt naufragiuz: fo.cclxiii. colona quarta circa principium.
Baptiſmus eſt opus dei et nõ hominis: folio.ccxciii. col.iii.cir.me.
De eſſentia baptiſmi tria ſunt:fo.cclxxxiii. col.iiii.cir ca medium.
Beatitudo conſiſtit in dilectione et cognitione:folio xiii.B.
Beati non vident omnes cogitationes viatoꝝ:fo. xlvii.colona quarta.
Beatitudo non habet contrarium: fo. cxxxviii.col.i.
Beatitudo quid ſit:ibidem.col.ii.
Beatitudines petitionibus adaptantur: folio. cxciii. colona prima.
Beatitudo octaua an poni debeat:ibidem:col.iii.cir ca principium.
Beatitudo quare dicatur gratia:folio.cci.colona prima circa medium.
Beatitudo non ſolum conſiſtit in viſione dei: ſed etiã in amore dei:fo.cclxx.col.ii.cir.princi.
Beatitudinem omnes diligunt et volunt eſſe beati ⁊ fo.ccxxi.col.iii.cir.ſi.
Beatus an ſit aliquis in via: folio:ccxxxi.colona.i.cir ca finem.
Beatitudo duplex:ibidem:col.ii.cir.princi.
Beatitudinem querunt mali in tempozalibus quo modo intelligitur:ibidem:circa medium.
Beatitudinem an appetat diabolus:folio.ccxxii.col. iiii.circa finem.
De beatorum ſtatu temerarium eſt ſapientibus aliquid aſſerere ⁊ magis aſſentire vni opinioni ꝙ alteri: fo.ccxcviii.col.i.cir.princi.
Benedictionẽ non impedit error perſone:fo.ccl.xxvi. col.iii.cir.ſi.
Benedictio opus eſt dei/ non hominis:fo.ccxcii.col. prima circa principium.
Bonitas quare appropriatur ſpiritui ſãcto:folio.xix. Q.
Bonitas actus in tribus conſiſtit:fo.xxi.
Bonum triplex:fo.lvii.col.iii.et.lxxv.col.i.
Bonitas cuiuslibet quid ſit:ibidem.col.iiii.
Bonum naturale et gratie quomodo ſunt vnum / et quomodo non:fo.lxix.col.ii.

Bona naturalia anime non possũt corrumpi totali=
ter per peccatum.fo.lxxii.col.ii.
Bonum triplex.folio.lxxii.colona tertia.
Bonum quid sit.folio.cxxv.col. secunda.
Bonum creatuȝ triplex: ibidem.colona tertia.
Bonitas duplex:ibidem . colona quarta.
Bonũ et verũ quõ differunt.folio.cxxvi.col.secunda
Bonum dicitur multipliciter:ibidem.col.tertia
Bonum in genere nõ hȝ ɔ̃riũ:sȝ bonum gr̃e:ibidem.
Bonum in genere duplex.fo.cxxvii.col.secũda.
Bonũ quõ dr de deo et creaturis.fo.cxxviii. col.i.
Bona triplicia secundũ augustinum: ibidẽ.col.iiii.
Bona omnia de iure naturali esse coĩa:quomodo in
telligitur.fo.cxlviii.col.iii.circa principium.
Bonũ cõmune nunq̃ est causa principalis execatio=
nis alicuius.fo.ccxl. colona prima: circa principium.
Blasphemia qualiter ẽ filia ire.fo. lxxxi.col. ii.

De littera C.

Camelum intrare per foramen acus:ꝛc. exponitur .
folio.lxxxiii.colona quarta.
Carentia visiõis dei qualis pẽa sit. fo.xxx.B.
Caritatis ordo:fo.xxxvi.colona quarta.
Caritas et sciẽtia cõparãtur adinuicẽ. fo.xlii. col.ii.
Caritas quare dicatur plenitudo scientie: ibidem.
Caritas dr regina virtutũ ꝛ iperatrix.fo.lxxvi.col.i.
Caritas alias virtutes generat.fo. lxxxii.col.i.
Ex caritate an teneatur facere quis quicquid facit .
folio.xcv.colona secunda.
Ex caritate quãdo tenetur homo diligere deũ:ibidẽ
colona quarta.
Caritas vtrũ informet plures actus.fo. xcviii.col. i.
Caritas est ignis sursum tendens.folio.cxviii. colo=
na quarta.
Caracter est causa gratie.fo.ccl.col.i. circa principiũ
Caracter quomodo est causa gr̃e.col.ii.circa finem .
Caritatẽ an habuit xp̃us ad mẽsurã.fo.cxvii .col.iii.
Sine caritate nẽo ꝓprie seruit deo.fo.cxxiiii.col.iiii.
Caritas est in vi concupiscibili:similiter et tẽperan=
tia:fo.cxxix.col.ii.
Caritas et spes quõ diferũt.fo. cxxxvii. col.iiii.
Caritas quid sit.cxxxviii. colo.iiii.
Caritas est finis precepti.fo. cxxxix.colona. i.
Caritas an sit species virtutis specialissima: ibidem.
colona secunda.
Caritas eadem est magis et minus intẽsa. fo.cxxxix.
col.iiii.
Caritatis duo sunt modi.fo.cxl.col.prima.
Caritas an informet omnes virtutes:ibidem.col.ii.
Caritatem putat magr̃ eẽ spiritumsanctum:sed ĩ hoc
non tenetur:ibidem.col.tertia.
Caritas quare magis mouet q̃ fides. fo.cxl. col.iii.
Caritatis ordo.fo.cxli.col.i.
Caritatis ordo an sit idẽ in via et in patria. fo.cxlii .
colona prima.
Caritatis effectus.fo.cxliii.col.i.
Ex minima caritate potest quis vendere oĩa ꝛ subire
martirium:non tamen est possibile aliquem subire
martirium ex minima caritate.fo. cxliii.col.iii.
Caritatem est aliquem reperire qua non est minor
in duplo.fo. cxliiii.col.ii.
Caritas vna dicitur maior alia quinq̃ modis. folio
cxlv.colona.iiii.
Caritatis aliquis motus:an sit maior alio secundum
durationem.fo.cxlvi. col.i.
Caritas an possit intendi:ibidem.
Caritas an possit remitti:ibidem.col.iiii.
Circa caritatem quatuor notanda: ibidem.col.iiii.
Caritatem minuit veniale in aliquo: quia repugnat
et aliquo modo.fo.cxlvii.col.i.
Ad caritatis perfectionem an aliquis teneatur:ibidẽ
colona.iiii.
Caritatem solus deus intendit. folio. cxlvii. colona
iiii.circa principium.
Caritas est causa dimissionis peccatorum q̃tũ ad cul
pam.fo.cxlix.col.ii.cir.medium.
Caritatis tria sunt signa. fo.cl.col.ii.
Caritatem non habente lucifer:ibidem. colona scd̃a
circa medium.
Caritatis filiꝰ:ibidem.circa finem.
Caritatem se habere an quis sine peccato dicere pos
sit.fo.cl.col.iiii.circa finem.
Caritas est de precepto legis diuine.folio.cliiij.col.
ii.circa medium.
Caritas est delectabilis duobus modis. folio.cclxx .
col.ii.circa finem.
Caritas/an possit esse informis: fo.cclxxx.col.ii. circa
principium.
Caritas est in fide sicut effectus in causa. fo.ccxc. col.
ii.cir.fi.
Caritas non excidit:fo.cci.col.ii.cir.princi.
Caro christi iustificat dupliciter . folio.ccxliii. colona
ii.cir.me.
Caritas ꝛ mansuetudo due sunt virtutes.fo.ccxlviii.
col.iii.cir.princi.
Caritas expellit mortale et non veniale.fo.cclxxviii.
col.ii.cir.fi.
Ad caritatem mutuã fecit dominus omne genus ho
minum:fo.ccxciii.col.iiij.circa finem.
Caritas delectationem habet sed nõ ex se:sed ex adiũ
cta cognitione:fo.ccc.col.iiij.cir.me.
Caritate non delectamur in deo nec fruimur ipso: ibi
dem cir.princi.
Caro et sanguis regnum dei non possidebũt quomo=
do intelligitur:fo.ccxcv.col.i.cir.fi.
Carnes suillas etiam ĩ articulo mortis noluisse come=
dere laudantur machabei:fo.cclxxv.col.iii.cir.me.
Caritati opponitur peccatum propter tria:fo.cclxxx.
col.iij.cir.princi.
Caput multipliciter capitur:fo.cxvi.col.i.
Caput ecclesie est Christus caput vnum est trinitas:
ibidem.
Castitatis signum verum:fo.cxxx.col.ij.
Casus perplexitatis:fo .ccxxxviij.col.iij.cir.fi.
Cause rerum in mente dei sunt ĩuariabiles: fo.xxxiii.
col.iiii.
Causa peccati Ade que fuit:fo.lxii.col.iii.
Causa efficiens duplex:fo.cxxv.col.i.
Cause incarnationis christi:fo.cii.col.i.et.iii.
Causarum duplex excisio:fo.cclxxii.col.ii.cir.fi.
Cecus spiritualis/ et corporalis quomõ differũt : fo.
lxxxiii.col.iii.
Cecus illuminatus videbat homines quasi arbores:
fo.clxxxv.col.ii.cir.fi.
Cecus illuminatus quid significabat: fo.ccxlviii.col.
iii.cir.fi.
Celum tertium ad quod paulus dicit se raptum:tri=
pliciter intelligitur.fo.cxcviii.col.iii.circa fi.
Celibatus iohãnis nõ est melior cõiugio abrahe. fo.
clxi.col.i.circa me.
Certitudo duplex.folio.cxxxvij.col.iii.
Cherubin plenitudo quare dicatur.fo.xlii.col.i.
Super cherubin quare dicitur deꝰ sedere:ibidẽ.
Cherubin quare dicatur velare caput et pedes domi
ni.folio.xlviii.col.i.
Cherub facies ꝛ hoĩs et leonis.fo.cv.col.iiii.
Circunstantia quid sit.cii.col.iiii.
Circunstantia eadẽ augmẽtat et diminuit idem pec=
catum: ibideȝ.col.iiii.
Circũstantie sunt de essẽtia virtutꝭ. col.i.in fine.
Circuncisio quid significet.ccxxxiii. col.iii.cir.fi.
Circũstantie versu ɔtinenť.fo.ccxxxvi.col.iii.cir.prĩ.
Circuncisio quare dicitur sacramẽtum veteris legis
folio ccxlv.col.iiii.circa prĩ.
Circuncisio propť sex instituta fuit:ibidẽ.cir.mediũ.
Circũcisio quid sit.fo.ccxlvi.col.i.circa prĩ.
Circuncisio ex vi sua conferebat gratiã:ibidẽ cir.me.
Circuncisio erat dignissima omnium cerimoniarum
fo. ccxlvi .col.ii.circa prĩ.
Circuncidere licebat ante octauũ diẽ in casu:ibidem
Circuncisio duabus de causis cessat:ibidem. col. iii .
circa medium.
Circuncidit paulus thimotheum:ibidem.
Circuncisi quare non fuerunt filij israel in deserto .
ccxlvii.colona.ii.circa fi.
Circuncisio spiritualis duplex:ibidem
Clauis quid sit et quot sunt.fo.cclxxix.col.iiii.in fi.
Clauem scientie an habeant idiote sacerdotes.folio
cclxxx.col.ii.circa medium.
Clauium vsus qualiter intelligendus sit: ibidẽ.
Claues habẽt omnes sacerdotes. folio.cclxxxi. col .
prima:circa principium.
Clamor quid sit et qualiter a rixa et contumelia dif=
fert.folio.lxxxi.col.secunda.
Cognitio qua deum esse cognoscimus naturaliter ẽ
insita anime.folio.iiii.B.
Cognitio simpliciter potior est q̃ dilectio. fo.xliiii .
colona prima.
Cognitio quare dicatur matutina vel vespertina.fo.
xlvi.colona quarta.
Cognitio in verbo vtrũ sit necessaria.fo.xlviij.col.ij.
Coactio duplex.fo.lxiiii.colona prima.
Cognitio boni per se impressa est animabus nostris.
folio.lxvi.colona tertia.
Cognitio de deo duplex:naturalis et fidei.folio.lxix
colona prima .
Cognoscere non suã iure naturali prohibituȝ est.fo.
clvij.colona.iiii.circa medium.
Cognoscere suam potest esse actus plurium virtutũ
folio.clxxviii.colona prima: circa principium.
Cognitio phĩca quid est.fo.clxxxix.col.ii.circa finẽ.
Cognitio methaphisica:ibidem.col.iii. circa prin .
Cognitio duplex.fo.cxcvi.col.iiii.circa finem.
Cogitatio accusans quid sit . folio . cclxiii . colona
iii.circa medium.
Coactio duplex.folio.ccxciii . col.iii.circa principiũ.
Cognatio triplex:ibidem.circa finem.
Cognationum maioritas cernit secundum successio
nem temporum:ibidem. colona.iiii. circa finem.
Cognatio spiritualis quid sit. folio. ccxciii . colona
prima circa medium.
Cognationis spiritualis tres regle.folio ccxciii.col.
prima:circa fineȝ.
Cognatio legalis quid sit:ibidem. colona.ii.cir. fi .
Coire moderate:an sit motus cõtinẽtie coniugalis.
folio.clx.col.prima.circa principium.
Colera ĩ estate accẽdiť. fol.cclxiii.col.ii. circa prin .
Cõmunitas est triplex.folio.x.L.
Coĩtas nõ ẽ ĩ naturalibꝰ:nisi ĩ solo ĩtellectu.fo.xv.G
Cõpati meliꝰ ẽ q̃ dare elemosinã.fo.clxiii.col.i.cir.p̃
Coĩa eẽ oĩa iuris est naturalis.fol.cliii.col.ii.cir. fi .
Coĩa esse oĩa rõ dictat : ibidem.col.iiii.cir. prin.
Cõsilij opa gtiora sũt q̃ p̄cepti.fo.clxv. col.ii.cir. fi.
Continentia triplex.fo.clx.col.i.circa principium.
Continẽtia dupliciter sumiť.fo.clvij.col.i.circa me.
Continẽtia ꝛ abstinentia sunt eque bone.fo.clv.col.
secunda:circa medium.
Concupiscentia in qua vi ponitur:et est duplex.folio
cxxxi.colona prima.
Consilium dei quid est.folio. xxiii. F
Concupiscentia quid sit.folio . xxxvi. colona tertia.
Cõtra legem dei aliquid est multipliciter:folio.l.co=
lona quarta.
Contra fidem dicere quid sit:folio.liii.colona quarta
Consummatio rerum duplex: folio.lvi.colona.ii.
Compositio duplex:folio.lxiii.colona quarta
Contẽnere dicitur dupliciter:folio.lxxvi. colona.ii.
Contemptus triplex:folio.lxxvii.colona quarta.
Contentio vtrum sit rixa:ibidem.
Contentiosus/quid sit:folio.lxxviii.colona prima.
Consequẽtia in contrariis quomodo tenet:fo. lxxxii.
colona quarta.
Consensus in illecebram duplex:folio.xci.colona pri.
Consentire superior pars quomodo dicitur. ibidem.
Concupiscentia radix est omnium viciorum actualiũ.
folio xcvii.colona prima.
Consuetudo quare est maius peccatum:folio.ciii.co
lona.ii.
Consilium dupliciter capitur:folio.clxxxviij.colona.
iiii.circa finem.
Consilium vbi situatur:folio.clxxxix.col.i.cir.princi.
Contemptus mundi duplex:folio.cxci.colona iiii.cir
ca medium.
Consilium et preceptum differunt:sed cõsilium redu=
ciť ad preceptum:folio ccxiiii.colo.i.circa medium et
folio ccxxxix.col.i.circa medium.
Confirmationis forma:folio.cclvi.colona secunda cir
ca principium.
Confirmationis figura:ibidem circa medium
Confirmatio non imprimit caracterem:folio cclvi.co
lona tertia circa finem.
Confirmare/an possint minores sacerdotes:ibideȝ co
lona iiii.circa principium
Confirmationis institutio.folio cclvii. colona.i.circa
principium
Confirmatio vtrum possit esse ante baptismũ: ibideȝ
circa finem
Conscientia testificans/ folio.cclxiii.colona tertia cir
ca medium
Contritio quid sit:folio.cclxvii.colona.i .circa mediũ
Contritio dupliciter accipitur:ibidem colona.iii.cir=
ca finem
Contritionis effectus/folio.cclxvii. colona prima cir
ca principium
Contritionis q̃titas:ibidem: col.ii.cir. prĩci.
Conteri/an semper teneatur peccator:ibidem colona
tertia circa principium.

Contritionis motus an sit successiuus.fo.cclxix. col.
i.cir.pri.
Contrarietas ābrosij et augusti. fo.clij. col.ij.cir.fi.
Ad contritionē quid requirit.fo.xciij col.iiii.
Ad conterēdum habet homo inducias.ibidem
Certum non est tempus quod dat deus ad delibe=
randum fo.xcv.col.i.
Confessio ad quid est vtilis.fo.cclxix.col.ii.cir. pri.
Confessio an sit sacramentum vtriusq legis ibidem
col.iii.cir. fi.
Confiteri simplr est morale:ibidem.col.iiii.cir.pri.
Cōfiteri ex caritate an teneamur:ibidē.col.iiii.cir.fi.
Confitens vtrum teneatur confiteri oīs circunstan
tias.fo.cclxx.col.i.cir.me.
Confitens non debet confiteri circunstantias scādali
santes auditorez: ibidem.col.ii.cir.fi.
Confessionem an reuelare possit sacerdos in aliquo
casu :ibidem.col.iii.cir.fi.
Cōfessionē q̄tū quis pt differre.fo.cclxxi.col.ii.cir.fi.
Confiteri venialia an teneamur ibidē.col.iiii.cir .p.
Consanguinitas quid sit ⁊ distinguit per gradus. fo.
ccxciii.col.iii.cir.pri.
Copulatiā coniūctio exigit diuersitatē.fo.viij.T.V
Corruptio q̄re insit reb⁹.fo.lii.col.iii. cir.fi.
Corrūpere non est agere ibidem. col.iiii.
Corrupte per violentiā an debeat aureola. fo.clxi.
col.ii.cir.pri.
Corrūpere alium praue contingit tribus modis.fo.
ccxxxix.col.ii.prope fi.
Corrūpere fratrē quomodo liceat:ibidē.col iii.⁊ iiii
Corpus christi in eucharistia est integrum sub vtris=
q speciebus fo.cclviij.col.ij.cir.me.
Corp⁹ xpi sumere mltiplr ptigit:ibidē.col.iii.cir.me.
Corruptio est duplex fo.lxxxvij.col.iiij
Corpora nostra sunt templum spiritussancti fo.ccxcv
col.iii.cir.me.
Corpus glorificatum penetrabit alia corpora et non
poterit penetrari.ccxcix.col.i.cir.pri.
Corpus glorificatum non est porosum nec aperibi=
le:ibidem.
Corpus glorificatum non recipit secum aliud corp⁹
glorificatum:ibidem.
Corpus glorificatum duas habet proprietates. fo.
ccxcvij.col.ij.cir.fi.
Corpus glorificatum non est palpabile manib⁹ non
glorificatis naturaliter:ibidem.col.iiij.cir.fi.
Correctio fraterna.fo.ccxxxviij.col.iiij.cir. pri.
Corōa sacerdotis quid significat.fo . cclxxiiij. col.ii.
cir.me.
Creature quodāmodo verbum patris dici possunt
fo.iii.O.
Creature persuadere possunt deum esse diligendum
fo.xxxvi.col.iii.
Creare quomodo est de nichilo rem facere . fo.lij.
col.iii.cir.fi.
Creatura in deo est increata.fo. xlvij.col.ii.
Creauit in principio deus celū et terram quomodo
intelligitur fo.lij.col.iiii.et viii.col.i.
Create sunt omnes creature simul secundū augusti=
num.fo.lvi.col.ii.
Creature an sint numer⁹ pondus ⁊ mensura: ibidem
col.iii.
Creature quare potius in numero pondere et men=
sura facte q̄ alijs bonis fo.lxix.col.i.
Creditum et situm an sit aliquid : ibidem.fo.cxxxij.
col.iiii.
Credendo verum aliquis peccat.fo.cxxxv. col. iiii.
Credere contrarium articulo an quis valeat sine pec
cato: ibidem.
Credere primo i quo instanti quis teneat.fo. cxxxvi.
col.prima.
Crisma ex quo fit.fo.ccxliiii.col.iiii.cir.pri.
Crux quare erigitur i ecclesiis. fo. ccxlii.col.iiii.cir.
me.
Crucifixus est christus vultu terrā versus petrus ve=
ro ecōuerso fo.clix.col.iii.cir.fi.
Curiositas vtrū sit vna radix peccati fo.lxxv.col.i.
Custodire diē duplicit fo.xliii.col.ii.
Currendi cum fure nouē modi fo.cclxxv.col.iiii. cir.
me.
Cupiditas radix malorū fo.ccxl.col.iiii.cir.me.

De littera D.

Dare spiritum sanctū quid sit fo.xix.V.
Dare multipliciter dicit.xx.D.
Dānati potius vellent nō esse q̄ esse fo.xli.col.i.
Date elemosinā et omia munda sunt vobis qualiter in
telligitur fo.cclxxiii.col.i.cir.me.
Dauid clamat propter nouem.fo.Cxliij.col.ij.
Delectatio in patria an erit in solo deo. folio. Cxlij.
colona.iij.
Delectari in creatura citra deum non semper est mor
tale.fo.Clvij.col.iij. circa me.
Delectatio duplex.fo.Clviij.col.ij.cir.me.
Decimas percipiēdi ius nō est spirituale.fo.CCxxvi.
col.iiij.cir.pri.et fo.xxxiij.col.ij.circa.me.
Decretistarum mendaciū de simonia.folio. CCxxix.
colona prima circa me.
Decime ecclesie an possint esse simonia.folio.CCxxx.
colona prima in fine.
Decimarum preceptum an fuerit morale vel cerimo
niale.fo.CCxxxiii.col.iii.cir.pri.
Decima dupliciter accipitur:ibidem col.ii.circa finez
Decimas dare non est in se onerosum:ibidem colona
iiii.circa finem.
Decimas dare precipitur malachie tertio:ibidem
Decime de quibus dande sunt folio.CCxxxiiii.colo=
na.ii.circa me.
Decimam accipere de agro empto ex fenore an lice=
at :ibidem colona.iii.circa prin.
Decimas que persone debent accipere ibidem
Decimam decimarum an debeat habere papa: ibidē
colona.iiii.circa finem.
Decimam predicare qualiter debet prelatus.folio
CCxxxv.col.prima circa pri.
Decimarum redemptio an liceat ibidem colona secū
da circa finem.
Decimarum dandaruz ius annexū est spirituali:ibidē
Decimis viuere/ an possit miles pauper non habens
aliunde :ibibem col.iii.cir.me.
Ex decimis comparatū militi an debeat reddere ec=
clesie ibidem col. iiii.circa me.
Decimarum reddendarum regula generalis: ibidē
circa fi.
Decime reddende sunt secundū consuetudinē patrie
fo.ccxlviii.col.ii.circa finem
Decimarum soluendarum precepti intentio: ibidem
Defectus est duplex.folio xxxviii.col.ii.
Delectatio nulla morosa citra cōsensum.folio.cxlvii.
col.i.cir.fi.
Delectatio capitur dupliciter.folio cvi.col.iiii.
Delicias habet deus in nobis.fo.cxvi.col.iiii.
Delectatio de deo duplex fo.cxxvi.colona.ii.
In delectatione duo sunt.folio lxxviii.col.iii.
Delectamur tripliciter in sensibus.fo.cxxxi.col.ii.
Delectatur quis i deo tripliciter:ibidem
Derelictio duplex folio xxiiii.H.
Derelictio eruditiua septuplex:ibidem
Desideriū quo desiderabat apostolus dissolui in qua
vi anime sitū est fo.cli.col.iiii.circa princi.
Desiderio tali an monebatur apłus vnico motu:ibi=
dem circa med.
Desperatio maximum peccatorum fo .lxxvi. col.iiii.
Desiderium duplex fo.xlvi.col.iii.⁊ fo.cxxvi. col.iii.
Desideriuz virtutū dicitur dupliciter fo. cxxxi.col.ii.
Detractor susurro bilinguis differūt.fo.lxxix.col.iii.
Detestari dicitur tripliciter fo.ccxi.colonā.i.circa pri.
Deuotio quid sit fo.clxxiii.colona.i.cir.pri.
Deum esse naturaliter īsita cognitione cognoscimus
folio.ii.S.
Deum esse principium omniū multipliciter philoso=
phi et doctores probauerunt ibidem.V.X.Y.Z.A.
B.
Deum esse omnimode simplicem.fo.iii.E.F.
In deo nichil est quod non sit ipse.ibidem.F.
Deum vnum solum esse probatur ibidem F.H.
Deum esse incorruptibilem inuariabilem et eternuz
probatur ibidem.H.I.
Deus habitat lucem inaccessibilem fo.iiii.I.
Deus est causa efficiēs/formalis/et finalis:sed nō ma=
terialis: ibidem.K.
De deo nouem queruntur:ibidem.L.
Deum quodāmodo esse nomiabilem ⁊ quodāmodo
innominabilē ostendit ibidem.M.N.O.P.Q.R.
S.T.
Deum nemo vidit vnq̄ propter duo ibidez.T.
Deus modo se occultat vt fides habeat meritū: ibi=
dem.V.
Deus nomen quid significet.fo.v.F.et vnde dicatur:
ibidem.
Deus nomen nō est equiuocum propter tres causas
ibidem.H.I.
Deus generat deum propositio vera:deitas generat
deitatem falsa:ibidem.K.L.
Deus non habet vnam solam imaginem: ibidem.H
Deus nomen supponit tam pro essentia q̄ persona.
fo.vi.T.V.
Deus nō est pater nō de⁹ est pater equiualēt:ibidē.x.
Deus nomē triplicit sumit:ibidē.Y.
Deus nomē an in eadē significatione a gentili et chri
stiano accipiatur:ibidē.Z.A.B.
Deus nomē vtrū habeat pluralē:ibidē.F.G.H.
Dij vox est nō significatiua:ibidē.K.
Deus nomē in prima significatione nō habet pluralē
sm scdam et tertiā ibidē.K.
Deus potest supponere pro essentia et psona:essentia
solū pro essentia ibidē.M.
Deus est trinus et vnus quō intelligit. fo.vij. ab R.
vsq ad T.
Deus nullius creature est signum: sed potius causa:
ibidem.P.
Deū esse iusticiā ⁊ miam falsū est de rigore.fo.viij.T.
V.
Deus quare trinus dicit pter tres personas potius
q̄ quinus ppt quinq notiones ab.S.vsq.A.
Deus an sit qualis sine qualitate.fo.xv.E.
Deus non dicitur caritas mea sicut spes vel fortitu=
do mea.fo.xix.
Deus quare dicit caritas: ibidem.
Deus nō est materia fruitionis.fo.xx.E.
Deus pt plura scire q̄ scit.xxi.M.
Deus qñ incipit scire vnū enūciabile an desinit scire cō
tradictoriū.fo.xxij. O.
Deum esse est vox omniū et vox nature secūdum tul=
lium. fo.lxix.col.iij.
Deus infundēdo aīam vasi corrupto nō iniuste agit
fo.lxxxviij.col.iiij.
Deus qñ mouet principalit hoīez.fo.Cxxiiij.col.iiij.
Deus est vox est nature secūdū tulliū.fo.xxxvi.col.i.
Deus nulli deserit priusq̄ deseratur.fo.xxxviij.col.i
Deus dupliciter videri pōt. fo.CClxi.col.i.cir.pri.
Deus est finis virtutum theologicarum multiplica=
ter.fo.Cxxxi.col.ij.
Deū esse an sit articulus.fo.Cxxxiiij.col.ij.
Deus an precipere potest contra precepta decalogi.
fo.Clxvij.col.ij.cir.pri.
Deus maxime cognoscit per sapientiaz. fo.Clxxxix.
col.iij.cir.me.
Deū diligit quicquid diligere potest.fo.CCxxij.col.
iiij.cir.pri.
Diaboli actio an q̄ tenet sit peccatū.fo.xxxix.col.iiij.
Diabolus et odit et diligit deū.fo.xl.col.i.
Diaboli credere quādoq est peccatū quandoq non
ibidem.
Diabolus velit nolit credit.fo.xl.col.ij.
Diabolus nullā habet virtutum siue formatā siue in
formem ibidem.
Diabolus nunq̄ vidit deū facie ad faciem:ibidem.
Diabolus an habeat spem:ibidem.col.iii.
Diabolus an velit se esse malum: ibidē.col.iiij.
Diabolus habet sinderesim.fo.xli.col.i
Diabolus an velit deū esse ibidem
Diaboli voluntas duplex:ibidem
Diabolus vult impossibile:ibidē.col.ii.
Diabolus nō habet fomitē: ibidem
Diabolus non potest confiteri peccatū suū ibidem
Diabolus machinationes ibidē.col.iii.
Diabolus an intret cor homis et inuitat malas cogi=
tationes.fo.xlv.col.ii.
Diabolus nō est melior homīe naturali bonitate fo.
Cxxvii.col.prima.
Diaboli manus duplex fo.cii.col.iiii.
Die prima non habuit mane sed vespere.fo.xlvi.col.
iiii.
Dies dupliciter capitur:ibidem
Dies prima tria fecit deus et vtrū illo die creauit lu=
cem.fo.liii.col.iii.
Differentia i naturalib⁹ ⁊ theologic. fo.cxxiij.col.i.
et fo.xi.A.et fo.ix.M.et fo.xv.L.
Diffinitio triplex.fo.cxxxix. col.i.
Digitus dei quare spūssanctus dr.fo.xxi.H.
Dilectio nō facit beatū:sz fruitio.fo.xviij. M.
Dilectio naturalis ⁊ inaturalis qd sit fo.xxxv. col.iij
Dilectiōe naturali qua diligit se homo propt sui vti
litatem non peccat.fo.xxxvi.col.i.
Dilectio naturalis non est contraria caritati.ibidem
Dilectio naturalis duplex:ibidem.col.ij.

Diliges dominum ex toto corde ꝛc. generaliter est insitum hominibus:ibidem.col.iij.
Dilectio naturalis nec est inordinata:nec ex toto ordinata: ibidem.col.iiij.
Dilectio qua diligebat angel⁹ deum in pmo statu an erat eiusdem speciei cum caritate:ibidem.
Diligēdus deus tripliciter.fo.xliij.col.iij.
Dilectio naturalis et gratuita.fo.cxxiiij.col.i.
Dilectio est triplex.fo.lxviij.col.ij.
Dilectio dei et proximi.fo.cxxxix.col.ij
An sint idem motus ibidem.
Diligere deum et pximū ex caritate motu eq̄ intenso nō est possibile.fo.cxxxix.col.iij.
Dilectio dei an prior sit dilectione proximi.folio.cxl col.i.
Diliges dominum deum tuum. ꝛc. quō intelligit q̄ non potest impleri in via.ibidem.col.iij.ꝛ.iiij.
Diligere se post deum debet quisq̄ in infinitū magis q̄ alium/etiā si essent infiniti homines. fo.Cxli.col.i.
De diligendo se quare non est datu preceptū.ibidē.
In dilectione proximi/ quis ordo seruādus sit:ibidē
Diligi magis aliquid dicit tripliciter.ibidem.col.iij.
Diligere mag parētes q̄ filios an quis debeat.ibidē
De diligēdis parentibus / quare totiens fit preceptū in sacra scriptura.ibidem.
Diligere pximū/an magis tenemur q̄ proprium corpus.ibidem.
Diligēdi an mag sint inimici q̄ amici ex caritate.ibidem.col.iiij.
Diligere magis an teneatur semper cui plus dimittitur.fo.Cxlix.col.i.cir.me.
Dilectio proximi duplex.fo.Cxlviij.col.ij.cir.fi.
Diligit magis cui plus dimissum est quattuor modis cui plus dimittitur.fo.Cxlix.col.ij.circa finē.
Diligere magis an aliquis teneat ex cōmisso ex q̄ dimisso.fo.ibidem.col.ij.cir.fi.
Dilectio duplex.fo.Clxxxvij.col.i.cir.pri.
Diligēs magis timet magis.fo.Clxxxvi.col.ij.cir.p̄.
Dilectio dei ad nos est duplex. fo.cxciii.col.iiii.cir.finem.
Distinctio est/est duplex.fo.ix.A.B.
Discretio nō magis est virtus q̄ auriga virtutis. fo.clv.col.iiii.cir.fi.
Discretio faciēdorum duplex.fo.clxxxvii.col.iij.cir.me.
Discretio auriga virtutū.fo.lxiii.col.iii.
Discors quid sit.fo.lxxviii.col.i.
Displicere mala fieri multipliciter sumitur. folio.xxvii.D.
Dissimulare peccatū an sit peccatū.fo.ciiii.col.ij.
Distinctio nulla est in diuina natura.fo.v.M.
Dissolui et esse cum xpo quomodo desiderabat apostolus.fo.clii.col.i.cir.me.
Dissolui et esse cum christo an volebat apostolus coniunctim an diuisim.fo.cliii.col.i.cir.me.
Dispensatio iuris naturalis an possit fieri.folio.cliii.col.iiii.cir.fi.
Dispensatio quid sit et eius due cause. fo.clv.col.i.cir.prin.
Discipulis euntibus in emaus sub qua forma apparuit christus.fo.cccviii.col.ii.cir.prin.me.ꝛ fi.
Dispensare quid sit.fo.ccxxxii.col.iiii.cir.me.
Diuitis et pauperis status cōparatio.fo.clxiii.col.i.cir.pri.
Diuites magis debemus honorare q̄ pauperes.fo.clxx.col.ii.
Diuinatores super duobus reprehensibiles sunt.fo.lv.col.iiii.
Diues epulo quomodo loquebat abraham.fo.lxii.col.ii.
Diuortiū pmittebat moyses ne fieret homicidium.fo.ccxcix.col.iii.cir.me.
Dolor apostolorum ꝛ virginis de morte christi an fuerit meritorius.fo.xxvii.H.
In dolore duo sunt.fo.lxxviii.col.iii.
Dolor de peccatis duplex.fo.cxxx.col.ii.
Dolor nō omis satisfactorius.fo.cclxvii.col.iii.cir.fi
Doctrina religionis dupliciter sumitur.fo.ccxvi.col iiii.cir.fi.
Domus plane fiebāt superius in terra promissionis vbi cenabāt homies.fo.ccxiii.col.iii.cir.prin.
Donorū sufficientia quorū vltima duo ptinent ad cōtemplatiuā vitā.fo.clxxxi.col.i.cir.me.et.iiii.cir pri.
Dona an sint virtutes:ibidem.
Donū scientie quare nominatur:ibidē.col.ii.cir.fi
Donorū virtutū differētia:ibidē.col.iiii.cir.me.
quare appellant dona spūssancti: ibidem.
Dona et virtutes tribus differunt:folio.clxxxii.colona secunda circa mediū.
Dona et virtutes quomodo cōiuiātur inter se:folio clxxxiii.col.i.cir.pri.
Dona spiritussancti sunt eque bona simpliciter: folio cclxx.col.iii.circa finem.
Dominica die quare non abstinemus ab omni opere folio.ccxlvi.col.ii.cir.me.
Dotes corporis glorificati:folio.cclxii.col.i.cir.prin.
Dotes animarum/an tantum sint tres:fo.ccxcix.col.ii.circa fi. ꝛ.ccc.col.i.cir.fi. ꝛ.ccxcviii.col.iiii.cir.me.
Dotes corporum glorificatorū tm̄ sunt quattuor. fo.ccxcviii.colona tertia circa finem
Dos quid sit:ibidem colona .iiii.circa mediū.
Dotes quare non habeant angeli sicut hoies: ibidē.
Dubia sunt semper in meliorem partē interpretanda fo.clxviii.col.ii.circa finem
Dulia duplex folio.clxx.colona secunda circa mediū.
Comperdulia quid sit:ibidem
Dubitatio et suspitio differunt: fo.cv.col.iii.cir.me.

¶ De littera E.

Ecclesia quare nō icepit ab Adam:sicut ab Abel:fo.cxv.colona quarta.
Ecclesia/quare dicitur corpus christi: fo.cxvi.col.iii.
Ecclesia dupliciter capitur:ibidem.
Ecclesie duplex est perfectio:ibidem.
Ecclesia tribus de causis accipit pecuniam:fo.ccxxvii.col.ii.circa principium.
Ecclesia vtrūq̄ gladiū habet:folio ccxxiiii.col.i.circa medium.
Ecclesia duos habet gladios folio ccxli.col.iiii.cir.fi.
Ecclesia an doceat interficere maleficos:ibidem:colona.iiii.circa medium.
Ecclesiam militantē fore est necessarium: folio.ccliii.colona tertia circa medium.
Ecclesia non solum meretur remissionē culpe alicui: sed etiam pene:folio.cclxxxii.col.ii.circa finem.
Ecclesia dupliciter dicitur spōsa christi: folio ccxcviii.colona.iiii.cir.me.
Edificare lignū fenum vel stipulam supra fundamentum christi quomodo itelligitur. fo.cclxxviij.col.iiii cir.pri.et fo.cclxxix.col.ij..cir.prin.
Effectus in quibus deum creatura imitatur ad trinitatem reducuntur.fo.xxxij.L.
Egritudo quibusdam vtilior est sanitate.fo.cliii.col.ij.cir.pri.
Egyptiorū nō erūt vasa quando filij israel acceperūt fo.clxvij.col.iii.cir.fi.
Electio dei importat quatuor.fo.xxiij.F.
Elemosinā facere an possit meretrix de meretricio acquisitis.fo.clxiiij.col.i.cir.prin.
Elemosinā dare an sit bonū in genere.fo.cxxvij.col.i
Eligendū aliquid est magis multipliciter.fo.clij.col.iiij.cir.me.
Elemosine descriptio. fo.clxij.col.ij.cir.me.
Elemosinis quomodo pctā sunt redimēda : ibidem.
Elemosine dant et ieiuniū cōparant: ibidem .col.iii.cir.me.
Elemosinā nō dādo duobus casibus omittit aliquis fo.clxiii.col.i.cir.fi.
Elemosina corpalis an magis danda est ꝯsanguineis quibusdam q̄ extraneis:ibidem.col.ij.cir.me.
Omni petenti te tribue quomodo intelligitur:ibidē
Elemosinā facere de vsura an liceat.fo.clxiij.col.iiij.cir.me.
Elemosinā facere quis potest in extrema necessitate de deposito ꝛ alieno.fo.clxiiij.col.ii.cir.prin.
Elemosina est secundū naturā suā super omne ieiunium.fo.clxxij.col.iii.cir.prin.
Elemosina quare danda sit . fo.ccxxviii.col.iii.cir.p̄.
Electuarū opiata et dieta dantur curatis de nouo a morbo.fo.ccxlviij.col.iiii.cir.prin.
Elemosina qualiter sanat vicia. fo.cclxxiij.col.i.cir.prin.
In elemosina tria considerant.fo.lxix.col.ij.
Emens ius patronat⁹ est symoniacus.fo.ccxxxii.cir.me.
Entes participiū idē qd qui sūt et ibi qui includit distinctionē personalē.fo.x.P.
Enūciabile quid sit.fo.xlviii.col.iii.
Epiphania quid sit.fo.xliiii.col.i.
Episcopi quare domos habent extra ciuitatem ꝛ tumultū.fo.cxc.col.iii.cir.fi.
Epistole aplor nō cōtinebant nisi necessaria sine quibus nō est salus.fo.ccxlv.col.i.cir.fi.
Episcopi officiū et quare habet domū extra tumultū ciuitatis.fo.cclxxxi.col.ii.cir.prin.
Episcopatus vtrū sit ordo specialis , folio. cclxxxiiii.col.iii.cir.me.
Episcopus magis peccat q̄ simplex theolog⁹. folio.ciii.col.iii.
Errores circa diuina vnum est genus scdm rōnem.sed tria secundū diuersitatē eorū circa que creat.fo.ii.R
Error grecorū de processione spiritussancti.folio.xix.O.P.
Error hereticorū vt platonis.fo.xxxiii.col.iii.
Error sabellei.fo.lxv.col.i.
Error areij:ibidē.col.iiii.
Error triplex.fo.lxxv.col.ii.
Error de se non est peccatū:ibidē.col.iii.
Error duplex.fo.ccxxii.col.iii.cir.prin.
Error pellagii de decimis. fo.ccxxxiii.col.iii.cir.me.
Error hebionitarum.fo.ccxlvi.col.iiii.cir.me.
Erubescentia virtus est.fo.cclxix.col.iii.cir.prin.
Error persone et error qualitatis differūt.fo.cclxxvi.col.iii.cir.fi.
Error persone nō impedit benedictionē pter duo: ibidem.
Error quadruplex.fo.ccxci.col.iiii.cir.prin.
Error phor de resurrectione hominū post magnum annum.fo.ccxv.col.iiii.cir.fi.
Essentia non potest supponere pro persona.folio septimo.Q.
Essentia diuina vtrū possit significari p pnomina masculini generis substātiua:ibidē.C.D.E.F.G.H.J.
Essentia et persona nō sunt prorsus idem.folio.xi.G.
Essentia vel deitas non generat:ibidem.N.O.
Essentia diuina est cōmunis seipsa et informans et est communitas:fo.xii.Z.
Essentia est de essentia/conceditur in sensu improprio et ista essentia genuit istā essentiā negat: ibidē.H.J.
Essentia diuina/quare non generat et generatur: ibidem.L.M.
Essentia diuina solo intellectu diuiditur a persona:folio.xv.G.H.
Essentia sola est origo generationis:fo.xvi.T.
Esse in rebus quot modis dicitur deus:fo.xxxii.L.
Essentia diuina vtrum sit incarnata:fo.iii.J.
Esse cu filius hoim/ an sint delicie deo:fo.cxvi.col.iii.
Esse duplex:folio.cxxv.col.iiii.
Esse/et esse bonū quomodo differunt: fo. cxxvi.col.i.
Eternitas quare appropriatur patri:fo.xxi.H.
Eua si peperisset i primo statu/an sine fractione.folio lx.col.iii.
Eua quare peccauit.fo.lxxxvii.col.iii.
Euāgelij ad legem duplex additio: fo.ccxlviii.col.ij.circa principium.
Euangelium nos iuitat ad quattuor consilia : ibidem colona.iii.cir.prin.
Eucharistia quibusdam est panis/ et quibusdam lac . fo.cclvi.col.iii.cir.prin.
Eucharistie istitutiōis multiplex causa:fo. cclvii.col.ii.circa medium.
In eucharistia tria sunt:ibidem.col.iii.cir.finem.
In eucharistia panis vere transit in corpus christi.fo.cclviii.col.pri.cir.me.
In tali transitu duo inueniuntur:ibidem.
In eucharistie sumptione non omnes habentes caritatem possunt habere amaritudinem penitentie: fo.cclix.col.i.cir.me.
In eucharistia quedam sunt secūdum naturā/ quedā supra naturam/licet non supra intellectum et quedam supra rationem ꝛ intellectum: ibidem col.iiii.cir.me.
Eucharistie pars missa in calicem quid significat. fo.cclx.col.i.cir.me.
Eucharistie generalis regula:ibidem.
Eucharistiam aspicere in peccato mortali/ an sit peccatum mortale.fo.cclx.col.iiii.cir.fi.
Pro eucharistia an debeat dari simplex hostia i casu fo.cclxi.col.i.cir.fi.
Eucharistiā digne sumens an mereatur non solum vitam eternā:sed etiā temporalē.fo.cclxi.col.iiii.cir.fi.
Ex vtero ante luciferū.ꝛc.exponitur.fo.xvi.Q.T.
Exultatio in aduersis.fo.lxxix.col.iii.
Exorcismo debilitat virtus diaboli.fo.cxv.col.iiii.
Excōmunicatio continens errorē apertū nulla est.fo.cclii.col.iiii.cir.fi.

Exorcismus quid sit.fo.ccliij.col.iii.cir.fi.
Exorcismo vtrū expellatur diabolus:ibidem.
Exorcismus quando fit in baptismo maior gratia da
tur:ibidem.col.iiii.cir.me.
Excōmunicatio quid sit.fo.cclxxxi.col.ij.cir.me.
Excōmunicatio duplex:ibidem.
De littera F.
Fatum nichil est.fo.lvi.col.i.
Fantasia tripliciter capitur.fo.lxvi.col.i.
Facienti quod in se est vtrū deus necessario det gra=
tiam.fo.cxxiii.col.i.
Faciēs quod in se est nō errat in fide. fo.cxxxvi.col.i.
Facere aliquid difficilius pro xp̄o facilius est ꝙ face=
re aliquid minus difficile pro ꝓximo. fo.cxlviii.col.
iii.cir.fi.
Facere bonum et agere bene differunt. fo.Clxxxiiii.
col.ii.cir.fi.
Falsum docere non est peccatum secundum se.folio.
cclxxix.col.ii.cir.fi.
Falsum docere vel dicere spiritumsanctū nullo tropo
concedi debet:ibidem.col.iii.cir.fi.
Festuca quid sit.fo.Cv.col.iii.
Femina quare citius maturescit ꝙ vir.fo.ccxii.col.ii.
cir.prin.
Feneratoris vxor vtrum peccet comedendo de vsura.
fo.ccxliii.col.iiii.cir.prin.
Fenum et stipula quid significent.fo.cclxxviii.col.ii.
cir.fi.et col.i.cir.fi.
Fictio duplex.ccl.col.iiii.cir.me.
Fides describitur.fo.ii.A.
Fide nichil certius:ibidem.
Fides non potest probari:ibidem
Fides est argumentū probans et non probatū: ibidē
Fides non habet meritum vbi ratio humana prebet
experimentum:ibidem.B.
Fides tripliciter ostenditur:ibidem.C.
Fidē augmentant ratōes naturales et ꝯfirmāt: ibidē
Fidem habens veram et rationes quibus potest ostē
di nō innititur prime veritati propter illas:ibidē. D
Fides quanto maior est tanto clari⁹ videt huiusmōi
rationes:ibidem.E.
Fides est illuminatio mentis ad deum videndū: ibi=
dem.E.
Fidelis ver⁹ innititur prime veritati sup oīa:ibidē.F
In fide sunt gradus:ibidem
Fdes incipit a magis ꝓpinquis sensui:ibidem.G.
Declaratio precedentiū per cōparationē augustini:
ibidem.H.
Fidei nutriende modus:ibidem.I.
Illo modo vsus est apostolus:ibidem. K.
Contra fidem quare aliquid est.fo.xv.M.
Duorum equipollentium vnū est cōtra fidem et ali⁹
non:ibidem.
Fides in diabolo est a spiritusancto.fo.xl.col.ii.
Fides innitit prime veritati.fo.liii.co.iii.
Fidei effectus multiplex.fo.lxv.col.prima.
Fides informis quid faciat:ibidē.col.ij.
Fides quasi imperatrix ⁊ caritas quasi regina virtu=
tum dicitur.fo.lxxvi.col.i.
Fides et scientia differunt.fo.xcii.col.i.
Fides primū est fundamentū superne hierusalem et
per iaspidē significat.fo.ccciij.col.iiij.cir.me.
Fides supra tempus est de presentibus preteritis et
futuris.fo.cxvi.col.ij.
Fides habet duplicem viam.fo.cxxij.col.iiij.
Fides est in vi rationali siue in intellectu: et similiter
prudentia.fo.cxxix.col.ij
Fides capitur quinqȝ modis.fo.cxxxi.col.iij.
Fidei diffinitio:ibidem.
Fidei articuli non probant:ibidem.col.iiii.
Fides an sit virtus.fo.cxxxij.col.i.
Fides ē in speculatio intellectu nec finis ei⁹ tantū est
veritas:ibidem
Fidei finis:ibidem.
Fides mouet virtutes:ibidem
Fideȝ philosophi non cognouerunt:ibidem.
Fides quomodo mediat inter sciētiam ⁊ opinionem:
ibidem.col.ij.
Fides an sit species specialissima:ibidem
Fides innititur soli prime veritati:ibidem
Fidei annexa delectatio.fo.cxxxii.col.iiii.
An sine fide q̄s possit placere deo. fo. cxxxiii.col.iiii.
Fides christianorum est maxima et verissima fides.
fo.cxxxiiii.col.i.
Fidei fundamentum est ius naturale:ibidem. col.ii.
Fides quomodo indiget mundo.
Fidei secundum ꝙ est articulus vtrum subest falsum
fo.cxxxv.col.i.
Fides est fundamētū iusticie:fo.clxxvii.col.ii.cir.p̄n.
Fidei actus:ibidem:col.iii.cir.fi.
Fides duos primos fines habet: fo.clxxxv.col.iii.cir
ca finem.
Fides et sapiētia differūt.fo.clxxxix.col.iii.cir.me.
Fides est principium beatitudinū mediatuȝ: fo.cxci.
col.iiii.circa principium
Fides dat delicias caritati:fo.cxciiii.col.iii.cir.me.
Fidelis hȝ duo gn̄a effectuum:fo.cxlvii.col.iiii.cir.fi.
Fides ꝟa an sit p̄or ꝙ caritas:fo.cxlviij.col.i.cir.me.
Fides quō est forma virtutuȝ:ibidem:col.iii.cir.me.
Fides secundum quendā motum suū generat motuȝ
spei:fo.cxcviii.col.iiii.circa finem
Fides et spes non euacuabuntur folio.cxxxviii.col.i.
cir.prin.
Fdes spes et caritas an sint prime oīm virtutū.cxcix.
co.i.cir.fi.
In fide an in caritate sit primo vis merēdi : ibidem.
col.ij.cir.fi.
In fide est potius merituȝ ꝙ in caritate:ibidem.col.
iiij.cir.fi.
In fide est fons merēdi.fo.ccxxx.col.iiii.cir.fi.
Fidei difficultas causa est quare plus meretur viator
ex minori caritate ꝙ angelus ex maiori:ibidem.
Fides est causa necessaria omnium virtutum.fo.ccxl.
col.iii.cir.prin.
Fides nō iustificat effectiue sed deus per fidem. ccli.
col.iii.cir.fi.
Fidelitas et infidelitas nō sunt proprie contraria.fo.
ibidem.col.iiii.cir.fi.
Fides informis an sit virtus .fo.ccvii.col.iiii. cir me.
Fides informis et formata nō sunt eiusdem speciei.
fo.ccviii.col.iiii.cir.fi.
Fidem operantem per dilectionem siue fundamentū
christi haberi decedit secum ferens lignum fenum et
stipulam.cclxxviii.col.ii.cir.fi.
Fide formata adueniente an maneat fides informis.
folio.ccix.col.i.cir.prin.
Fides non totaliter euacuabitur in p̄ria. fo. ibidem.
col.iii.cir.fi.
Fides/spes et caritas sunt quedam trinitas creata in
anima.fo.ibidem.col.iiii.cir.me.
Filius dei quare dicitur speculum et ymago et verbū
patris.fo.iii.N.O.
Filius dei quare dicitur dilectio patris.fo.iiii.B.
Filius nō generatur a spiritu:ibidem.F.
Filius non est verbū quo est sed quo est et est sapi=
entia et potentia.fo.xii.T.
Filij carnales an spirituales magis sint diligēdi. ccliiii
col.i.cir.prin.
Filius inꝙtum deus generatur:folio.xvij.A.
Fili⁹dei q̄re nec corrūpi nec peccare p̄t. fo.lxx.col.ij.
Fidelis an magis peccet ꝙ infidelis.fo.ciii.col.i.
Finalis impenitētia capit dupliciter.fo.clxxx. col.iiii
Filij israel accipientes vasa egyptiorum non peccaue
runt.fo.cclxxv.col.i.cir.prin.
Filius dei quare potius fuit incarnatus ꝙ pater x̄ spi
ritussanctus.fo.cx.col.i.
Filius dei an assumpsit hominē:ibidem.col.ij.
Quatuor propositiones de hac materia:ibidem.
Filius dei an esset plures homines si nichil deserēdo
assumeret aliam humanitatem.fo.cxi.col.ij.cir.me.
Filius et pater si assumerent eandem animam vtrum
essent idem homo:ibidem.col.iii.
Finis peccati quis sit.fo.xcvij.col.ij.
Fines in quos anima tendit per operationes omniū
virtutum sunt tres:fo.ccxcix.col.iiii.cir.prin.
Filio homīs attribuitur q̄d et filio dei.fo.cxiii.col. ij
Filius dei nō ex natura est homo.fo.cxiiij.col.iiii.
Filius dei predestinatus est esse fili⁹dei.fo.cxv.col.i.
Finis est duplex.fo.cxxxviij.col.i.et cxxxix.col.i.
Filio et patre existentibus in extrema necessitate cui
debet subueniri si non possit vtriqȝ.fo.cxli.col.iiii.
Fletus christi an fuerit meritorius.fo.xxviij.I.
Fletus christi fletus penitentis fletus hieremie:ibidē
Fletus multiplex.cclxxij.col.iiii.cir.fi.
Fomes quid sit.xli.col.ij.
Fornicatio generis minor est ꝙ aliqua singularis licȝ
non in infinitum.fo.lxxiii.col.i.
Fornicatio in genere an sit aliquanta:ibidem.
Fornicatio in gn̄e an sit magis malū ꝙ superbia:ibi=
dem.col.iii.
Fomes intensus .fo.lxxxviij.col.ij.
Fornicatio poti⁹ est peccatū mortale ꝙ ebrietas. fo.
xc.col.iii.
Fornicatio duplex.fo.xcix.col.iiij.
Fornicatio secunda an sit maius peccatū ꝙ prima:fo.
ciij.col.ij.
Fornicari in genere dupliciter capitur.cxxxviij.col.ij
Forme sunt triplices.fo.cl.col.iiij.cir.me.
Fortitudo quid sit:fo.clxxviij.col.ij.cir.fi.
Fornicatio est triplex.fo.cclxiij.col.ii.cir.me.
Fornicatio simplex an sit peccatū. fo.cclxxxvij.col.ij
cir. me.
Fornicatio spiritualis maior est in corde ꝙ corpora=
lis in carne.fo.ccxc.col.iij.cir.me.
Fornicator et fornicatrix nō cōmunicant sibi actiones
spirituales et quare.fo.ccxciii.col.ii.cir.fi.
Fraus triplex.fo.ccxviii.col.i.cir.me.
Fructus triplex assignatur.fo.clx.col.ii.cir.fi.
Fructus centesimus an debetur virgini que nupsit et
nondum cognita est:ibidem.col.ii.cir.me.
Fructus virginitatis an sit duplex premium: ibidem
col.iiii.cir.princi.
Frui diffinitur.folio.cxciiii.col.iiii.cir.prin.et cxciiii.
col.iii.cir.fi.
Fruitio duplex:ibidem.
Frui virtutibus an liceat:fo.cxcv.col.i.cir.finem.
Frui personis an liceat:ibidem.col.iii.cir.prin.
Fruitio in dilectione ⁊ cognitione consistit:fo:ccxcixi
col.iii.cir.fi.
Frui aliqua re quid sit:ibidē:et fo.ccc.col.iii.cir.me.
et quomodo intelligitur.col.iiii.cir.fi.
Fruitio proprie consistit in visione: fo.ccc.col.i.cir.fi.
Fructus spiritus quare apostolus ponit tantum duo
decim:fo.ccci.col.iiii.cir.me.
Fructus secundus scȝ gaudiuȝ/ an sit virtus:fo.cccii.
col.ii.cir.princi.
Inter fructus spiritussanctus/quare apostol⁹ nō enu=
merauit spem:ibidem.
Fruimur deo dupliciter:ibidem:col.i.cir.me.
Frui est duplex/ perfectum et imperfectum: ibidem.
col.ii.cir.me.
Frui est amore inherere alicui rei quomodo ītelligit
ibidem.
Furtum non commiserunt hebrei accipiētes vasa.⁊c.
fo.clv.col.i cir.fi.
Cum fure currere cōtingit nouem modis: fo.cclxxv.
col.i.cir. me.
¶ De littera G.
Gaudium et tristicia opponuntur:fo.cxxx.col.i.
Gaudium multiplex.ibidem.
Generationem filij dei eternam probat esse Augusti=
nus:fo.iii.I.K.L.M.P.
Gentilium duo fuerunt genera:fo.vi.B.C.D.
Gentilis vtrum credat ydolum esse deū: ibidē.D.E.
Gen⁹neutrū nō solū differt a masculīo ī sexu:fo.vii.K
Generare quid est:fo.xii.L.
Generatio in diuinis an per participationē vel essen=
tiam predicatur:fo.xvi.M.
Generandi potentiam esse in filio bifariā intelligi po
test:ibidem.N.O.
Gen⁹ hūanū an aliomō potuit redimi:fo.cxix.col.iii.
Gentilis populus magis peccator erat ꝙ iudaic⁹:fo.
cxlix.col.iiii.cir.me.
Gentium crudelis cōsuetudo:fo.ccxlv.col.ii. cir.me.
Gyesi noluit vendere sanitatem:sed dationem sanita=
tis:fo.ccxxix.col.i.cir.me.
Gyon fluui⁹ est egipti ⁊ padisi:fo.cclv. col.iii.cir.p̄n.
Gloria dupliciter dicitur:fo.lix.col.i.
Gl̄iatio dupliciꝫ sumiꝫ: fo.lxxvi.col.ii. ⁊.lxxvii.col.i.
Gloriatio nominatur gloriosus:ibidem:col.iiii.
Gloriatio vento comparatur:fo.lxxvii.col.i.
Gloria inanis prima filia superbie:ibidem.
Gloria inanis an habeat species:fo.lxxvii.col.iii.
Glorie inanis quare septem ponuntur filie:fo.lxxviii.
colona tertia.
Gloria dei dupliciter:fo.clii.col.i.cir.me.
Gratia dupliciter sumitur:fo.lxiii.col.iiii.
Gr̄a duplex:fo.lxxxiii.col.i.et fo.clxxix.col.iii.cir.p̄n.
Sine gratia quis potest bene agere:ibidem:col.ii.
Nullus vel rarus est qui non habeat aliquam gratiā
ibidem.
Gratie substractio maxima pena:fo.cix.col.iii.
Gratiam primā an aliq̄s possit mereri:fo.cxxiii.col.ii.
Gratiā p̄mā aliq̄s p̄t mereri:fo.clxiiii.col.iiii.cir.me.
Gratia habet multos effectus:fo.ccxlvi.col.i.cir.me.
Gratuitum quid est: fo.cclxx.col.iiii.cir.principium.

Hzaritas legis duplex:fo.ccxliii.col.iiii.cir.fi.
Hratia potest expellere peccatum mortale et non ve
niale.fo.cclxv.col.ii.cir.fi.
Hradus cognationis quid sit.fo.ccxciii.col.iii.cir. fi.
Hreci et latini diuersimode cõficiunt. fo.clxii.col.iii.
cir.fi.
Hule primus motus an sit peccatũ mortale. fo.clvii.
col.ii.cir.me.

De littera.H.

Hec pronomen quid demõstrat in illa oratione iube
hec pferri per manus .tc.fo.cclxii.col.ii.cir.me.
Hereticj quare decepti fuerunt circa diuina.fo.ij. L.
Hereticj decepti fuerunt: quia ex proprijs rerum na
turalium processerunt ad diuina.fo.iiii.K.
Hereticum non est de diuinis contraria opinari: fo.
ix.F.S.H.
Heresis pellagiana:fo.xxxvi.col.ii.
Hereses quare permittuntur a deo:fo.lii.col.ii.
Hereticj duplices:fo.cclxxxv.col.ii.cir.me.
Hierusalem superna quare dicit mater nostra: folio.
clxxvi.col.iii.cir.me.
Hierarche officium est facere homies deiformes: fo.
cxcvii.col.i.cir prin.
Hierarchia quid sit:fo.xlii.col.i.
Hierarchia triplex:ibidem.
Histrio quid sit.fo.clxiii.col.iii.cir.me.
Histrionibus dare an sit demõibus immolare:ibidẽ.
Hyen an simulabat se ydolatram.fo.cv.col.i.
Homo melius vel melior ratione fieri non potuit:li
cet melior:nec sequit deũ inuidus fuisse.fo.iii.Q.R.
Homo quare ex eadẽ materia cum ceteris animalib⁹
factus est.fo.lv.col.ii.
Homo quare solus plasmatus sit et cetera animalia
multa:ibidem.
Homo per se non subiicitur corporibus celestibus:
ibidem.col.iiii.
Homo quare factus sit ad ymaginem dei ⁊ non ange
lus.fo.lvii.col.ii.
Homo qualiter trinitati assimiletur.fo.lix.col.i.M
Homo quare extra paradisũ fuit plasmat⁹.fo.lx.col.i
Homicidiũ an sit filia ire.fo.lxxxi.col.iii .
Homo nõ significat personã.fo.cxiiii.col.i.
Homo non potest esse diu qui cogitet de terrenis.fo.
cxl.col.iiii.
Hominũ incorrigibiliũ duo genera.fo.cclxxiii. col.ij
cir.fi.
Homo sanct⁹ est sicut ciuitas ordinata. fo. cclxxxviii.
col.iii.cir.fi.
Hominũ genus omne fecit domin⁹ exuno ad mutuã
caritatem ipsorum fo.ccxciii.col.iiii.cir.fi.
Homo interior scz anima habet vilum et alios sensus
suos.folio.ccxcvi.col.iii.cir.me.
Homo qui foris est licet corrumpatur:tamen qui in
tus est renouatur de die in diem.folio.ccc. colona.ij.
cir.me.
Homo in quo excedit angelum:folio. ccxcviij. colon.
iij.cir.fi.
Hostia non cõsecrata in casu dari potest sine peccato.
fo.cclxi.col.iii.cir.fi.
Honor duplex.fo.lxxv.col.i.
Horas dicere in peccato.fo.xcvi.col.ii.
Horas canonicas dicens sine deuotione an teneatur
repetere:ibidem.col.iij.
Humane nature ℞tas qd sit. fo.ccxcvi. col.i.cir.me.
De humane natureveritate aliquid dicitur quattuor
modis:ibidem.col.ij.cir.fi.
Humilitas continet quattuor virtutes.folio. lxxvij.
colona secunda.

De littera.I.

Iactantia quid sit.fo.lxxvij.col.i.
Iacob an peccauit quando accepit benedictionem.
fo.ccxvij.col.iiii.cir.fi.
Iacob an peccauit emẽdo primogenita.folio.ccxvi.
col.i.cir.me.
Ideas qui negat esse negat filiũ dei esse.fo.xxxij. M
Idea quare dicitur filius dei:ibidem.
Idee ab eterno fuerunt in deo secundum augustinũ.
fo.lviij.col.iii.
Ad imaginem dei qualiter vir factus est et non mu
lier:ibidem.
Idem scitur et creditur simul ab eodem. fo.cxxxiij.
colona tertia.
Idolatrie magnitudo.fo.clxxi.col.ii.cir.fi.
Idolaticum quid est et idolum:fo.ccxxxvii.col.ii.cir
ca finem.
Ieiuntium et elemosine datio comparantur: fo.clxii.
col.iii.cir.me.
Ieiunare est opus iusticie et etiam temperantie: fol.
lxxxi.col.i.
Ieiunij quomõ licet institutio:fo.clviii.col.iii.cir.me.
Ieiuntum quid sit:ibidem:circa finem.
Ieiuntum propter duo est vtile:fo.clix.col.i.cir.me.
Ieiuntum duplex:ibidem.col.ii.circa principium.
Ieiunum quadragesime propter tria: ibidem.colo.
iii.circa principium.
Ieiunamus in die parasceues:ibidem.cir.me.
Ieiunum vigiliarum:ibidem col.iiii.cir. principiuꝫ.
Ieiuntum vtrum soluãt electuaria:ibidem:cir.medi.
Ieiunium an soluat vinum:ibidem.
Ieiuntum soluentia versu continẽtur: ibidem: cir.fi.
Ieiuntum quare non soluunt pisces: fo.clix. col.iiii.
circa finem.
Ieiunio sanantur pestes corporis et oratione pestes
mentis:fo.cclxxiii.col.i.cir.me.
Iepte nõ excusatur de immolatiõe filie sue. fo.ccxxiii.
col.ii.cir.fi.
Ignorantia non est peccatum.fo.xcii.col.i.
Ignorantia legis an sit peccatum : ibidem.col.iii.
Ignorantia triplex:ibidem.col.iiii.
Ignorantia iuris et facti.fo.xcii.col.i.
Ignoratur pena arrij:ibidem.col.iiii.
Ignobilis litteratus nobili indocto preferendus est
fo.clxx.col.ii.
Ignorantia non est vituperabilis propter se. fo.clvi.
col.ii.cir.princi.
Ignis purgatorij⁹ quomõ purgat animas: fo.cclxxix.
col.iii.cir.fi.
Ignorãtia iur' neminẽ excusat.fo.ccxliii.col.i.cir. pn
Ignorantia facti excusat:ibidem.cir.fi.
Ignis purgatorius qualiter purgat animas et quib⁹
ministris.fo.cccv.col.iii.cir.me.
Imago rei duplex.fo.cxcvi.col.ij.cir.fi.
Imaginatio multiplex:ibidem.col.iiii.cir.me.
Immortalitas que fuit in adã an erit in patria.fo.lx.
col.ij.
Impotentia coeũdi duplex.ccxcij.col.iiii.cir.me.
Impossibile est volibile.fo.xli.col.ij.
Ad impossibile an quis obligetur.fo.xciii.col.i.
Impugnatio veritatis:fo.clxxx.col.iii.
Impius quõ iustificatur: fo.cxxii.col.iiij.
Impedimentũ duplex:fo . cxxiii.col.iiii.
Incarnationis excellentia:fo.cxix.col.iiii.
Incarnationis tres cause:fo.cii.col.i.
Insipientes qui dicuntur.fo.xlii.col.iiii.
Inebriane alterum quando peccat mortaliter : folio
clvii.col.iiii.cir.finem
Infidelitas vtrum sit radix pctõrum.fo.lxxv.col. tertia
Infidelitas fuit primũ pctm ade. fo.lxi.col.i.
Infidelitas est radix oĩm malorum:fo.xcvii.col.i.
Incarnationem quare petebant antiqui patres. fo .
cci.colona quarta:cir.principium
Infidelitas maximũ pctõrum.fo.clxxi.col.i.cir. finem.
Inobedietia idolatrie cõpar.fo.clxv.col.iii.cir.me.
Inobedientia multiplex:ibidem.col.iiii.cir . mediũ
Inobedietia an sit filia inanis gloze.fo.lxxvii.col.iij
Innocentem an liceat interficere precepto superio
ris.fo.clxvi.col.iii.cir.me.
Innocentes fuerunt digni aureola nõ passione: sed
modo patiendi.fo.clxxviii.col.quarta:cir. finem
Indulgentie siue relaxationes prelatorũ multa pro
mittunt q̃ nõ soluuntur.fo.cclxxxii.col.iiii.cir . finem
Infidelium omnis vita peccatum est quomodo itel
ligitur.fo.xl.colona prima
Indignatio quid sit:fo.lxxxi.col. secunda
Intellectum humanum oportet foueri et purgari in
speculo creaturarum vt per eas veniat in cognitio
nem creatoris.fo.iiii. J.
Interrogatio hereticorum super illo iohannis:tres
sunt q̃ testimonium perhibent ⁊c.fo.x. Q.R.S.T.
In prepositio quid significet cum dicitur vnitas est i
trinitate.fo.xiii.M.
Innascibilitas quid sit.fo.xvi.ab R.vsq; A.
Innascibilitas notio ẽ persone et non improcessibili
tas.fo.xviii.H.
Intelligentia est duplex. fo.xxvi.A.
Intellectus humanus quodãmõ ẽ infinitus : ibidem
Intelligere deum incircumscripte in hac vita nõ pos
sumus.fo.xxxi.F.
Intellectus angeli et hominis sunt eiusdem speciei
fo.lxi.colona tertia.
Intellectus dupliciter capitur.fo.lxvi.col.i.
Intellectus quinq; sunt virtutes.fo.lxix.col. quarta
Intellectus dupler.fo.lxxii.col.iiii.
Intellectus realis est in bonis et contẽplatiuis theo
logie magistris: nosalis vero in malis:ibidem.
Intẽsior ⁊ remissior ẽ eadẽ caritas. fo.cxxix.col.iiii.
Inꝭtum quid significet.fo.xxxix.col.i.
Intentio vtrum mensurat opus.fo. xcix.col.ii.
Intentio ⁊ op⁹ an sint idẽ pctm.fo.ci.col.i.
Intelligere duob⁹ modis pt esse merito:iii: ibidem
Intellect⁹ reddit rõnẽ fidei.fo.cxcix.col.iii.cir. prin.
Intellectus donũ est virtus:ibidẽ. col. iii. cir. finem
Intrare i gaudiũ dñi sui qd sit.f.cxciii.col.iii.cir.me.
Insidiari licet in bello iusto.fo.cclxxvi.col.iii.cir. p.
Ingratitudo trib⁹ mõis suscipit.fo.cclxxviii . colona
prima:circa medium
Intellectus solus est imago dei et nõ ꝓprie loquen
do i sola connunctione et⁹:fo. ccc.colo. iiii.cir . finem
Inuidia locum non habet nisi vbi res exigit aliẽ fieri
q̃ fiat:fo.iii.S.et fo.xxvi.T.
Inuidia et ira quõ generãt a superbia.fo. lxxvii. col.i.
Inuidia an sit pctm.fo.lxxviii.col.tertia
Inuidia cui virtuti opponitur:ibidem
Inuidia et odiũ differũt:ibidẽ. col. iiij.
Inuidia an solũ sit de tpalib⁹:fo.lxxix. col.i.
Inuidia an sit maior:ibidem.col.ij.
Inuidie prima filia est odium:ibidem
Inuidie duplex motus.fo.cxxx.col.ij.
Iustite quibus ligabatur lazarus post resuscitationẽ
quid significent.cxlv.col.ii.
Intentio caritatis quid sit.fo.cxlvi.col.ii.
Ioachim merito fuit dãnat⁹ sub innocentio:fo.vij. M.
Ionas ꝓphetãdo nõ loqbat ꝑ sciẽtiã.fo.l.col. ii.
Iohãnis celibat⁹ nõ pferẽ stugio abzahe.fo.lx.col.iiij
Iob exponitur: fo.clxxxii.col. iiii.cir.prin.
Iob non peccauit dicens non equo iudicio ⁊c. folio
clxxx.col.i.cir.medium.
Ipocrisis et inanis glia drũt:fo.lxxvii.col. iiii.
Ipocrisis duplex:fo.lxxviii.
Ipocrisis et iactantia differunt:ibidem
Ipocritas quare frequentius reprehendit christ⁹ ꝑ
alios:fo.ciiii.col.iii.A
Fructib⁹ eorũ cognoscetis eos quõ itelligitur:ibidẽ.
Ira dei quid sit:folio.ix.L.
Ira an sit vicium capitale:fo.lxxix.col.iiii.
Irasci simpliciter an sit malum:fo.lxxx.col.i.
Ira cui virtuti opponitur:ibidem.
Ire an sit anneꝫa perturbatio:fo.lxxx.col.iii.
Ire species ibidem.col.iiii.
Ira duplex:fo.cvi.col.ii.
Ira per zelum est virtus:ibidem.col.iii.
Iram habuit christus:ibidem.
Ira per zelum in qua vt anime sita est:ibidem.
Ira precedẽs actũ rationis an sit pctm:ibidẽ.col.iiii.
Irregularitas non est pena peccati:fo.c.col.iii.
Isaac quid significat:fo.cxxx.col.i.
Isaie commendatio:fo.clxxxviii.col.i.cir.prin.
Isaac an benedixerit iacob: fo.ccxvii.col.iiii.cir.me.
Isopi asperso quid denotat:fo.ccl.col.iii.cir.me.
Iubileus quid sit:fo.clix.col.iii.cir.me.
Iusticia increata magis est intẽsa ꝙ creata:fo.viii.E.
Iudei testes sunt fidei nostre:fo.xxii.X.
Iusticia duplex:fo.xxv.Q.
Iusticia dei quid sit:fo.xxix.T.
Iusticia duplex:ibidem.X.et fo.xxx.L.
Iustius an coronet deus petrum ꝙ linum: fo.xxx.L.
Iustificare an sit opus iusticie:ibidem.M.
Iudicium rationis duplex:fo.clv.col.iiii.cir.fi.
Iudei erãt magnifici i sepeliẽdis mortuis: fo.cclxiii.
col.ii.cir.fi.
Iudei valde luxuriosi erãt ⁊ pni ad interficiẽdũ vxores
⁊ facile seducebãt a mlieribus:fo.cclxxxix.co.iii.cir.me
Iudã nõ debuit christus corripe ꝓpter quattuor:fo.
ccxxxix.col.iiii.cir.fi.
Iudei quõ cognoscebant patrem:fo.cxxxvii.col.i.
Iudicium duplex:fo.lxiii.col.iii.
Iudei sunt capsarij siue liberarij nostri: fo.lxv. col.i.
Iura aptant hijs q̃ frequẽtr⁹ accidũt: fo.lxxv.col.iiii.
Iudicium triplex:fo.cv.col.iii.
Iudicium quid est:ibidem.
Iudicium quomodo versatur in persona:ibidem.
Iudicium et suspicio in re persone:ibidem.
Iudicium quare est peccatum:ibidem.col.ii.
Iudicare quõ possumus aliquẽ esse malũ:ibidẽ:et an
aliqs ꝑt dicere de aliquo assertiue sine peccato iste est
malus:fo.cvi.col.i.
Iudex quãdoq; põt punire innocentem licite: ibidẽ.
Iustificatio impij quattuor requirit: fo.cxxi.col.iiii.

In iustificatione ipij quis est primus mot⁹. fo.cxxij.
Justificat hominem deus sine homine cooperante. folio.cxxix.colona prima.
In iustificatione impit quatuor sunt⁹. folio. cclxvii. colona tertia:cir.prin.
Justicia non est sita in aliqua vi determinate.fo.cxxix colona quarta.
Jus naturale capitur dupliciter.fo.cliij.col.ij.cir.fi.
In iure sunt precepta/prohibitiones/et demonstrationes:ibidem.colona tertia:cir.me.
Juris naturalis due regule.fo.cliij. col.ij. cir.fi.
Jus naturale quomodo scriptum sit in corde hominis.fo.cliij.col.iii.circa finem.
Justicia circuit tres vires fo.clv.col.iiii.cir.pri.
Jus naturale dupliciter dicitur.folio.clxvii. colōa secunda:circa pri.
Justum iusto est contrarium.quō intelligitur.folio. clxviii.col.iij.cir.pri.
Justicia an sit generalis virtus ad omēs virtutes. folio.clxxvi.col.iij.cir.me.
Justicie sex sūt spēs.folio.clxxvii.col.i.cir. finem.
Judicium quid sit.fo.ccxli.col.ii. cir.prin.
Judicium duplex:ibidem.
Justicia est in agendo solum:ibidem
Justicia perpetua et immortalis quare potius dicit̄ ꝙ cetere cardinales.fo.clxxviii.col.i.cir.principium.
Justicia duplr accipit: ibidem. col.ii.cir. principium
Jurare quid sit.fo.ccxviii.col.ii.cir.finem
Juramenti forme diuerse in diuersis legibus:ibidez colona quarta circa finem.
Jurans per creaturam iurat quodāmodo ꝙ creatorem.folio.ccxix.colona prima:circa finem.
Jurare verum per idolum ē maius peccatum ꝙ iurare falsum per deū: ibidem.col. ii. circa principium.
Juramenti tres comites:ibidem. circa medium
Jurans se nunq̄ fore episcopum an sit obligat⁹: ibid
Juramentum illicitum duplex. folio. ccxix. colona quarta circa medium.
Juramento triplr deus inuocatur testis. folio.ccxx. colona secunda circa medium.
Jurare ꝙ lapidē q̄d significat:fo.ccxx.col.iii.cir. me.
Jurans falsum ꝙ deū vtrum honoret deum:ibidem.
Juramentozum regula:ibidem. circa finem.
Juramentum falsum per verba multiplicia ad quid obliget:ibidem.col.iiii.circa medium.
Juramenti cause:ibidem.
Juramentū a quo papa potest absoluere.folio. cxxi. colona prima circa principium
Juramentum coactum an obliget: ibidem. colona secunda circa principium.
Jus diuinum non potest dissolui. folio. ccxxxiiii. colona quarta:circa principium.
Jus naturale est triplex.fo.cclxxxvii.col.i.cir.me.
Jus positiuum nō contrariatur naturali.fo.cclxxxix. colona tertia:circa medium
Judicij generalis locus determinatus est a toele.folio.cccvi.colona prima:circa principium.
Judicij dies quare nobis incerta est et non locus: ibidem.circa finem
Judicium generale non erit donec impletus sit numerus electozum:ibidem.co.u.cir.prin.
Judicij diem quare dicitur ignozare filius.fo. cccvi. colona secunda:cir.principium.
In iudicio non habebit diabolus ministerium:ꝙ fu=
geret libens si posset:ibidem.cir.me.

¶ De littera L.

Lactucarū amaritudinē mutauit dñs in amaraz sue passionis recordationē.fo.cclxiii.col.i.cir. finem.
Lameth cōmisit homicidiū.fo.xciii. col.iii. ꝛ.folio. C.colona tertia.
Latria an sit virtus.fo.clxviii.col.iii. cir.finem
Latria quid sit:ibidem.col.iiii.cir.finem.
In latria quinqz sunt.folio.clxix.col.i.cir.prin.
Latria duplex:ibidem.col.ii.cir.finem
Latria et dulia an sint idem:ibidē.col.iii. cir. me.
Latria an sit idolatria:ibidem.col.quarta:cir. me.
Latria an dulia debeatur carni christi.folio. clxx.colona prima:cir.medium.
Latriā vtrum aliquis per ignorantiā possit exhibere creature:ibidem colona secunda:cir.finem.
Latini et greci diuersimode conficiunt. folio. cclxii. colona tertia:cir.finem.
Laudabunt et loquentur vocaliter beati post resurrectionem generalem.folio. ccxcv. colona secunda. circa principium
Laudare se et laudare alium quomodo quis debet: folio.cv.col.iiii.
Lazari mors prima an fuerit naturalis: folio.cli.col.i. circa medium.
Lazarus suscitatus quare ligatus erat institis: folio. clxxxv.col.ii.cir.fi.
Lex diuina procedens ex proprijs facit scientiam ꝛ cōfirmat fidem:fo.iiii.L.
Lex data est rudibus i pedagogum ꝛc.fo.ci.col.i.
Letabitur iustus cum viderit vindictā quomodo intelligitur:fo.cliii.col.iii.cir.me.
Lege antiq̄ nō solū homicide ꝙ adulteri et masculoꝝ cōcubitozes morte plectebant:fo.ccxlii.col.ii.cir.prin.
Lex fuit data pfectis i signū:duris ꝛ superbis i onus: ꝛ flagellū rudib⁹ i pedagogū:fo.ccxliii.col.iii.cir.me.
Lex vetus ꝛ euangelium in grauitate comparantur: ibidem.col.iiii.cir.princi.
Legis duplex status:fo.ccxliiii.col.i.cir.prin.
Lex vetus cohibebat manum et animum:ibidem.
Lex grauioz erat ꝙ euangelium in tribus:ibidem. circa medium.
Lex vetus loco eucharistie plura habuit sacramenta propter tria:ibidem.col. ii.cir.me.
Legis veteris sacrificia secundum quid cessauerunt: ibidem.cir.finem.
Legis veteris omnia sacramenta christum significabant:fo.ccxliiii.col.iii.cir.me.
Legalia cessauerunt in passione christi:fo.ccxlvii.col. iii.circa finem.
Legem quadrupliciter dicit̄ christus impleuisse: fol. ccxlvii.col.iii.circa finem.
Legem soluere dupliciter capitur: ibidem.colo.iiii. circa principium.
Leges humane non cohibent animum sed manum: lex vero diuina vtrūq̄:folio.ccxxvi.colona.i.circa principium.
Legi veteri an aliquid addat euangelium: ibidem. circa finem.
Lex vet⁹ dupliciter accipit: fo.ccxlviii. col.i. cir.me.
In lege tria erant:fo.cclxxv. col.i.circa principium.
Lex vetus duris fuit in flagellum:superbis in frenuz rudibus in pedagogum:et perfectis in signum: folio cc xl.col.i.cir.me.

Lex naturalis offuscata est in infidelibus.folio. ccxci. colona tertia:circa finem.
Libido pcti ade duplex.fo.lxii.col.iiii.
Libertas arbitrii quid sit.fo.lxiii.col.i.
Libertas arbitrij triplex:ibidem
Libido est primum pctm ꝛ principium cuiuslibz alterius pcti.folio.lxix.colona prima
Littera decalogi est litt era occidens.fo.ccxiii.colona secunda:circa medium
Licitum duplex.fo.ccxx.col.iii.circa medium.
Licitum et expediens quomodo differunt: et ibidez exponitur illud:omnia michi licent ꝛc.folio. ccxxxvi colona tertia cir.medium
Licet repetere sua etiam cum scandalo:ibidez: colona quarta:cir.prin.
Lya emit a rachel concubitum cum viro suo pernā noctem ꝙ mādragoꝛs filij sui.folio. cclxxxvi.colona tertia:circa finem
Libellus repudij quid sit.folio.cclxxxix. colona secūda:circa medium
Libellum repudij dare vtrum sit peccatum:ibidem
Libello repudij resistere nō poterat moyses: ibidez
Libellum repudij dantes dupliciter peccabant.folio cclxxxix.col.iiii.cir.prin.
Libellum repudii dare fuit mortale.fo.ccxliii. colona secunda:circa medium
Libellum repudii nulli anime dat sponsus spiritualis.fo.ccxc.colona secunda:circa me.
Licitum non est faciendum quādo non expedit:ibid. colona tertia:circa me.
Licebat paulo accipere victum a subditis: sed nō expediebat propter auariciam auditozum:ibidem.col. tertia.circa medium.
Locus siue eē in loco dicitur multipliciter.fo.xxx.E
Quomodo deus est vbiq̄.fo.xxxi.F.
Locus proprie sibi est deus:ibidem.
In loco dupliciter est anima vel angelus.folio.xxxii. L.M.
Locus confert angelo:ibidem.
Locutio dei cum malignis spiritibus.fo.lxii.col.iij.
Loth peccauit cognoscendo filias.fo.xciii.colo. iii.
Locutio anime exute et angelozum an sit vocalis. folio.lxij.colona prima
Luciferi peccatum an fuerit omissionis vel superbie folio.xxxvii.colona secunda.
Lucifer reuera appetuit bonum:sed non sibi. folio xxxviii.colona tertia.
Lucifer quare non perseuerauit in bono statu ꝛ quo modo intelligitur illud:mendax fuit a principio:ibidem.et fo.xxxix.colona prima.
Lucifer quomodo traxit secum tertiam patem stellarum:ibidem.ꝛ colo.ii.
Luciferi casus fuit spiritualis et localis:ibidem
Luctus vtrum sit alicuius virtutis spiritualis. folio cxcii.colona prima:circa finem.
Luctus ad iustitiam pertinet.fo.cxxx.col.ii.
Lucifer nō habuit caritatē:fo.cl.col.ii.circa medium
Luna quando facta fuit.fo.lv.col.i.
Lux luminare maius et minus firmamentum ꝛcetera.quid tropologice significant. fo.lxii. colona. iii.et folio.lxiii.colona quarta.
Lux an creata sit ante diem.fo.liii.
Lux illa an fuerit corporalis:ibidē.col. iiii.
Lux spiritualis quid sit:ibidem.

Luxuria an ālibz sit pctm mortale et non ebrietas. fo.clvii.col.iii.cir.principium

De littera M.

Machinationes diaboli.fo.xli.col.iii.
Machina mentis est vis amoris.fo.ccvii.colona secūda:circa medium.
Machinatio quid sit.ibidem. col.iiii.
Magdalene et pharisei parabola exponitur. folio cxlix.colona tertia:cir.finem
Magistro dicenti caritatē esse spiritūsanctū non tenemur assentire.fo.cxl.col. iii.
Malum quomodo cognoscit̄ in deo et ꝙ priuationē boni.fo.xxi.M.N.
Malicia non habet causam efficientem:sed deficiētē fo.xxiiii.J.
Malum prout ordinatum a deo est vtilissimum. fo. xxvi.L.
Mala vtrum deus velit fieri.fo.xxvii. L.
Mala fieri an sit verū a prima veritate:ibidem.M.
Malum nichil est.fo.li.colona tertia.
Malū et bonum nō sūt cōtraria proprie:ibidem
Malum esse quicqz medijs probatur: fo.lxvi.col.iiii.
Malicia nichil est:ibidem.
Malum duplex:fo.lxvii.col.ii.
Malum quomodo aliquid est:ibidem.
Malum mixtum ex ente et non ente:ibidem.
Malus actus est actio et deactio:ibidem.
Malum non agit nisi ꝙ bonum:ibidem.
Malum non agit nisi per accidens:ibidem.col.iii.
Malum in se et malum secundum se: fo.clxvii.col.i. cir.me.
Malum dicitur maius alio quattuoꝛ modis:ibidem col.iiii.
In malo tria sunt:fo.lxviii.col.i.
Malum quid sit:ibidem.col.ii.
Malum an:sit conuersio vel auersio: ibidem.col.iii.
Malicia duplex:fo.lxix.col.i.
Malum dicitur priuatio dupliciter:ibidem.col.ii.
Malum principaliter et per se est priuatio speciei naturalis:fo.lxx.col.i.
Malitia generis an sit equalis alicui malicie singularis:fo.lxxii.col.iiii.
Malum quare aliquid magis vel minus dicitur: fol. lxxiii.col.i.
Malicia in genere dici potest equalis malicie singularis:ibidem.col.ii.
Malus malū in gñe dicit̄ tribus modis:ibidē.col.iii.
Malicie grauitas per virtutem contrariam cognoscitur:ibidem.
Malum quare potest homo per se ꝛ non bonum: fo. lxxiiii.col.iii.
Malus quomō est instrumentum dei: lxxxv.col.iii.
Malicia quid sit:ibi dem.col.iiii.
Malum secundum se et in se quid est: fo.clxii.col.iii.
Malus actus quomodo amaricat: fo.cxc.col.iiii.
Malū est vtile tripliciter:fo.cxxvii. col.i.
Malum ex genere duplex:ibidem.col.ii.
Malicia aliqua singularis vtrum possit esse pcise tāta ꝓta est malicia sui generis:fo.cxxviii.col.i.
Malū summe nichil est: fo.cxxxviii.col.i.cir.fi.
Malicia an seruētiozes actus elicit ꝙ virtus ꝛ quare fo.ccxii.col.i.cir.princi.
Malū et bonū an contrarianꝝ:ibidem col.ii.cir.prin.
Mali diligunt ꝛ oduint deum:fo.cc.col.iiii.cir.me.

Maleficium an impediat matrimonium.fol.cccxiij.
colona prima:circa principium.
Maleficium pt dissolui p magnitudinē fidei: p oro=
nes ecclie: ⁊ p eandē artē per quā factū ē:ibidem.
Manichei confutatio de creatione.folio.li.col.ij.et
colona.iiij.
Manicheoꝝ dictū ridiculum.fo.lii.col.i.
Manichei rationes refellit augustin⁹.fo.liiij.col.ii.
Manus diaboli duplex.fo.cij.col.iiii.
Māna quid significet.fo.clxiii.col.iiii.cir.medium.
Mansuetudo cui dono adaptatur.fo.cxcii.colona.i.
circa principium.
Mansuetus et pius drīt:ibidem.
Mansuetudo et pacientia drīt:ibidē.cir.medium.
Mansuetudo maxime alicit et trahit homines ad fi=
dem.fo.ccxli.col.iii.cir.principium.
Manducare corpus christi contingit multis modis.
fo.cclviii.col.iii.cir.medium.
In manducatione spūali sūt quatuor:ibidē.cir.finē.
Manuū iposītio duplex.fo.ccxlix.col.ii.cir.pricipiū.
Maria virgo non consensit in carnalē copulā simpli
citer.fo.ccxxxii.col.ii.circa principium.
Martirū quinq gña.fo.clxxix.col.iiii.cir.principiuz
Quare inter pascha et penthecosten in festis marti=
rum cantatur Filie ierusalem venite et videte marty
rem.et cetera.ibidem.
Massa humani generis et vulnus habuit et vulneris
medicinam.fo.cxv.col.ii.
Mathematicum exemplum.fo.cxlvii.col.iii.
Matrimonium quomodo recipit dispensationem.
fo.clv.col.ii.circa finem.
Matrimonium preceptum non fuit eternum:sed tē=
porale.fo.clxi.col.iiii.cir.fi.
Matrimoniū quid significat.fo.ccxxxi.col.ii.cir.finē
et folio.cclxxxvi.col.i.cir.fi.
Matrimoniū potest stare cum voto continentie.fo.
ccxxxii.col.ii.cir.finem.
Matrimoniū et circuncisio instituta fuerunt ante le=
gem.fo.ccxliiii.col.iii.cir.principium
Matrimoniū quid sit.fo.cclxxxv.col.ii.cir.medium
Matrimonij institutio:ibidem.col.iii.cir.principiū.
In matrimonij actu ante peccatum vtrū fuisset dele=
ctatio carnis:ibidem circa medium.
Matrimonij cause:ibidem.cir.finem.
Matrimonii quis consensus sit causa efficiens: ibidē
colona quarta:circa finem.
Matrimonium an sit de iure naturali.folio.cclxxxvi
colona tertia:circa principium.
Matrimoniū ꝯtrahere cū pluribus dñs dispensauit
sm exigētiā tpis ꝓpē quatuor:ibidē.cir.finē.
Matrimonij bona triplicia.folio.cclxxxvii.colo.iii.
cir.me.et vtrū excusēt peccatum:ibidem.
In oī matrimonio an sint illa tria bona.fo.cclxxxviii
col.iiii.circa finem
Matrimonii impedimēta:ibidem.colona.ii.cir.me=
dium.
Matrimonio coniungi fideles cum infidelibus ꝓhi=
bitum est.fo.ccxc.col.iii.cir.principium.
Matrimonium soluitur ex parte eius qui relinqtur
propter duo:ibidē.col.iiii.cir.medium
Matrimonium non soluit fornicatio corporalis q̄tū
ad essentiā:sed q̄tum ad cohabitationem solum.fo.
ccxci.col.prima:circa principium
Matrimonium an dirimatur ex vna contumelia: ibi
dem.col.ii.cir.prin.
Matrimonium an rūpatur q̄tum ad cohabitationē
pro fornicatione spirituali:ibidem.cir.me.
Matrimonium soluitur q̄tum ad cohabitationem
per fornicationem corporalem et non spiritualem:
ibidem.
Matrimonium quare impedit error persone potius
q̄ alius error.folio.ccxci.colona quarta: circa prin=
cipium.
Matrimonium non fuit inter iacob et lyan in primo
concubitu nec peccauit iacob vel lya.
fo.ccxcii.col.prima:cir.prin.
Matrimonium impedit error conditionis: ibidem.
circa medium.
Matrimonium verum fuit inter beatam mariam et
ioseph.folio.ccxciii.col.i.cir.me.
Matrimonium impedit ordo sacer.folio.ccxciii.col.
secunda:cir.prin.
Matrimonium impedit solennitas ordinis cui anne
xum est votum continentie:ibidem.cir.medium.
Matrimonium contrahendum sꝫ non contractum di
rimit votum simplex/solēne vero impedit contrahen
dum et dirimit contractum:fo.ccxciii.col.iii.cir.prin=
cipium.
Matrimonium impedit violenta coactio tam cōtra=
hendum q̄ dirimit contractum propter duo:ibidem.
cir.me.
Matrimonium est opus hominis:ibidem.
Matrimonium impedit cognatio:ibidem.colo.iiii.
circa principium.
Matrimonium impediebat olim cognatio vsq ad se
ptimum gradum/nunc vero vsq ad quartum inclusi=
ue:ibidem.
Matrimonium contrahere extra quartum gradum/
quare institutum est:fo.ccxciiii.col.i.cir.me.
In matrimonio duodecim persone in leuitico sunt ex
cepte.ccxciii.col.iiij.cir.princi.
Matrimonium que impediat affinitas ⁊ que non:fo.
ccxciiii.col.iii.cir.princi.
Matrimonium quomodo impedit enormitas pecca
ti:ibidem:cir.me.
Matrimonij contra essentiam peccātes puniri debēt
in essentia matrimonij: sed peccantes contra bonum
aliter:ibidem.col.iiii.cir.prin.
Matrimonium contrahere/an possit pater cum filio=
la filioli sui:ccxciiii.col.ii.cir.prin.
Materia triplex:fo.ccxcviii.co.i.cir.me.
Ad matutinas surgere ꝓpter pecunias an sit peccatū
fo.xcvij.col.iiij.
Maxime manichei false:fo.li.col.iij.
Maxime Augustini nouem:fo.liiij.col.iiij.
Maxime tres de intellectu/volūtate/ ⁊ memoria.fo.
lix.col.ij.
Meliores deus reputauit seruos suos si liberaliter ei
deseruirent:fo.cxix.col.iiij.
Mendacium an sit maius peccatuz in genere q̄ homi
cidium:fo.lxxiij.col.iiij.
Meditatio duplex:fo.cxxi.col.iij.
Medium quo ad nos:fo.cxxix.col.i.
Medicina spiritualis quadruplex.fo.ccxlviii.col.iij.
circa finem
Mendatiū quid sit.fo.ccxv.col.i.cir.me.
Mendatiū triplex:ibidem.col.ii.cir.me.
Mendaciorum an quodlibet sit pecccatum:ibidem.
Mentiri dupliciter sumit:ibidem colona.iii.cir.me.
Mendatiū intentio fallendi facit esse peccatum.fo.
ccxvi.col.i.circa principium.
Mentiri etiā pro vita temporali non debet pfectus
imperfectus autem pt:ibidē.col.i.cir.me.
Mendatium obstetricum potuit esse venale:ibidē.
colona tertia circa principium.
Mendatiorum genera:ibidem.circa finem.
Mēdatiorū regula generalis:ibidē.col.iiij.cir.p̄n.
Mendatium septimi vel octaui generis an sit deti⁹
fo.ccxvii.col.secunda.circa finem.
Mentitus non est iacob dicendo se esse esau.ibidem
colona tertia circa finem.
Mercēnari⁹ multiplex.fo.xcix.col.i.⁊ fo.cxl.col.i.
Meritum quare potius situm sit in voluntate q̄ me
moria vel intellectu.folio.ci.colona tertia.
Meritum est in voluntate.fo.cxviii.colona.tertia.
An meruit sibi christus:ibidem.
Meretur aliquis maius et non minus vt amorrei.fo
lio.cxlui.colona tertia.
Meretrix an de meretricio elemosinam facere possit
folio.cxliii..colona prima.circa principium.
Merita quomodo sunt cause salutis.folio.clxxvi.co
lona secunda.circa finem.
Mercari celestia pro terrenis est medium inter iubi
lare deo et separare se a terrenis.fo.cxcii.col.quarta
circa finem.
Mereri vitam eternam de condigno an aliquis pos=
sit.folio cc.col.ii.circa principium.
Meremur augmentum gratie ex cōdigno.fo.cci.co
lona quarta:circa finem.
Meritum remissionis pene penes quid attenditur.
folio.ccii.colona.ii.circa medium.
Meritum duplex absolutum et conditionale.folio
ccciii.colona quarta:circa medium.
Metus iust⁹ quid sit.folio.ccxxi.colona secunda.cir
ca me.et.fo.ccxciii.col.iii.circa principium.
Missio filij triplex.folio.xx.X.
Et demittere et mitti:ibidem.Y.Z.A.
Miraculū quid ē:et vtrum imutatione aque in vi=
num fuit miraculum.folio.xxv.N.
Miserie humane dupl' cōsiderantur.fo.xxix.T.
Misericordia dei de qua septem queruntur: ibidem
Misericordi⁹ an de⁹agat cū vno q̄ cū alio.fo.xxx.B
Mirabilia tria dicit bernardus.fo.lxxii.colona.iii.
Misericordia et prudentia manebunt in patria.folio
ccxi.colona secunda circa finem.
Misteriū duplex.fo.cclii.col.ij.cir.finem.⁊.cclxxx.
colona.iiii.circa finem.
Modi significandi siue supponendi in theologicis
sunt tres.folio.xiiii.N.I.
Moyses non fuit sacerdos plenaria significatione sa
cerdotis.fo.ccxliii.colona.iiii.circa principium.
Moli debet christian⁹ inter duas molas.fo.cclxviij.
colona tertia:circa medium.
Monachus quare exit claustrum.fo.lxxxii.col.ii.
Mortem pro christo ex sola strenuitate naturalituz
subire est impossibile.folio.cxlv.colona prima.
Mortis due porte.fo.xli.col.iiii.et.xcvii.col.prima.
Mori nō ē liberi arbitrii.fo.lx.col.ii.circa principiuz
Mortis christi necessitas.fo.cii.colona secunda.
Mors christi fuit causa meritū et figura remissionis
peccatorum.fo.cxix.colona prima.
Mors prima lazari an fuerit naturalis.folio.cli.co=
lona prima.circa medium.non semper post mortem
datur sententia diffinitiua:ibidem.
Mortuorum differentia:ibidem.colona.ii.circa.fi.
Morticiniū lsalitqd significat fo.ccxlv.col.iij.cir.me
Moralia in noua lege et veteri sunt eadem.fo.ccxc.
colona prima circa principium.
Moralia sunt immobilia.fo.ccxciii.col.iiii.cir.me.
Morale duplex.folio.ccxciiii.C.
Motus primus an sit peccatum.fo.xcix.col.secūda.
Motus primus quare est peccatum.ibidem.
Motus primus ī vxorē ē pctm̄.fo.lxxxix.col.tertia.
Motus primus ad comedendū qn̄ est pctm̄.ibidē.
Motus p̄mi vtrū sint in prohibitione:ibidē.col.iiii.
Motus primus quid est et an sit ī rōne.fo.xl.col.i.
Motū qn̄ tenemur reprimere.fo.xciiii.⁊.xcix.col.iiii
Motiua ad luxuriā.fo.ciii.colona quarta.
Motus naturalis est multiplex.fo.cxvi.col.tertia.
Mot⁹ ī bona corpis nō sūt meritorij.f.cxxxviij.co.ii.
Motus aīe intellect⁹ inq̄tū intellect⁹ nō est successi
uus.fo.cxlvi.colona prima.
Motus voluntatis multiplex.fo.clviii.
Motus anime duplex:fo.cc.col.i.cir.prin.
Motus erit in patria:fo.vij.an motus localis dubiū
est:fo.ccxcix.col.i.cir.me.
Mortale quare eternaliter puniatur.fo.xxix.Z.
Muta⁰ vgaꝝ magorꝝ vtrū fuerit miraculū.fo.xxv.O
Mundus archetipus quid sit:fo.xxxiii.I.
Mundus intelligibilis dupliciter potest sumi:ibidē.
Mundus sensibilis fluit a deo immediate:ibidem.
Mul⁹ nō ē spēs opposita eq̄ ⁊ asino: fo.cccxlii.col.ii.
Munus triplex.fo.lxxvii.col.iii.
Musicā duplici de cā lꝫ audire:fo.clxii.col.iii.cir.p̄n.
Multitudo bonorum operum an valet ad meritum:
fo.ccii.col.ii.cir.me.
Multitudo bonorum operuꝫ ad quid valet:fo.cciii.
col.iii.cir.me.
Mutuum an dare liceat ꝯditionalr:fo.ccxxiii.col.iiii.
cir.prin.
Mutuu m date nichil inde sperantes quomodo intel
ligitur:fo.ccxxvi.col.i.cir.me.
Munus triplex:ibidem.col.iiii.cir.me.⁊ fo.ccxxviii.
col.iiii.cir.princi.
¶ De littera N.
Natura tripliciter sumitur:folio.xxxv.col.iiii.⁊ folio
lxxxiii.col.ii.⁊ fo.cxcvii.col.iiii.cir.me.et cclxxx.col.
i.cir.me.
Naturas rerum difficile est cognoscere: fo.lxii.col.ii.
Natura duplex:fo.lxiiii.col.iii.
Natura nō ē ꝯria gratie sꝫ via ad ipsaꝫ.fo.lxxv.col.ii.
Naturale quid sit:fo.cclxx.col.iiii.cir.princi.
Nemo potest dare qđ non habet quomodo intelligit
fo.lxxxvii.col.iiii.
Negligentia duplex:fo.xcvi.col.ii.
Nēo scit an amore an odio dign⁹ sit:fo.cl.col.i.cir.me
Necessitas multiplex:fo.clv.col.i.cir.me.
Negatio aliquādo precedit affirmationem: fo.ccxlv.
col.ii.cir.me.
Neq̄ quid sit:fo.cclviii.col.iiii.cir.fi.
Negare seipsuꝫ de⁹ nō potest: fo.cclxxvii.col.iii.cir.p̄
Necessitas de non licito facit licitū vt in Dauid come
dente panes propositionis:et apostolis qui fricabant
spicas in sabbato:fo.cclxxxiii.col.i.cir.me.
Nepos et pronepos neptis et proneptis non habent
locum in spiritualibus:fo.ccxciiii.col.ii.cir.me.

Necessitas duplex.fo.ccxcvii.col.iiii.cir. principium
Nomē dei simpliciter premium est qui est.fo.v.L.
Nomina de deo dicta sunt triplicia:ibidem.K.L.
De hoc nomine deus duplex est opinio:ibidem.P.
Q.R.T.
Nominū que non predicantur de pluribus duo sunt genera.fo.vi.ll.J.
Nomina adiectiua de deo dicta sunt quadruplicia.
fo.vii.M.
Nomina adiectiua dicta relatiue de deo.folio.viii.
X.Z.A.B.
Nomina que vniuoce de deo et creaturis dicuntur:
ibidem.L.M.E.
Nominū que dicuntur de deo quinq; sunt genera.fo.
ix.S.ll.
Notio ineſt persone et non essentie:et p hoc persona et essentia drſnt.fo.xii.T.
Notio et vnitas drſnt.fo.xiii.Z.
De notionibus sex querunt:ibidem.B.
Nottones quinq; ponunt theologi.fo.xiiii.F.
Nottones sunt persone:ibidem.H.
Nottoni conuenit distinguere:et persone distingui.
ibidem.ll.
Nomina adiectiua essentialia an predicentur de notionibus.fo.xv.A.B.L.
Nomina qualitatiua et ḡtitatiua dicta de deo nō recedunt a p̄dicamento substātie:ibidem.F.
Nottones quomodo differunt a psonis:vide opinionem prepositini probabilem:ibidem.J.
De notionibus in speciali octo queruntur:ibidē.K.
Noticia naturalis duplex.fo.cxxxiii.col.i.
Noticia accidentalis de deo triplex:ibidem.
Nota:exprimere non semper est bonum.fo.cclxxxiij.
col.i.cir.pun.
Numerus mensura et pondus vestigia sunt trinitatis
fo.lvij.col.iij.
Numerus pondus et mensura an sint creature. folio
lvi.colona.iii.

De littera O.

Obligatio maior soluit a minori.fo.clxiii. et. clxiiii.
colona.i.cir.finem.
Obedientia an sit virtus specialis. fo. clxiiii. colona
iiii.circa finem.
Obedientia qualis est virtus.folio clxv. col. prima.
circa medium.
Obediens duplex.fo.lxxx.col.iiii.
Obedientia melior est ḡ victima quatuor de causis.
fo.clxv.col.iii.cir.me.
Obedientia moysi et hieremie:ibidem cir. finem.
Obedire quibus tenemur.fo.clxvi.col.i. circa pun.
et.ii.circa principium.
Obedire an tenetur inferior superiori in casu vbi punit innocentem:ibidem. cir.fi.
Obedientia non recipit reprehensionem. fo. ccxxxii.
col.iii.cir.medium.
Obligamur ad aliquid dupliciter. folio. lxi.colona
prima.
Obligatus non potest dici deus nisi transūptiue.fo.
cci.col.ii.circa finem.
An quis obligetur ad impossibile.folio.xciii. colona prima.
Oculi spirituales duplices.folio.lxiii.colona.iiii.et
lxv.colona.iii.
Occidere peccatum est in se non tamen secundum se
fo.ccxxiii.col.ii.cir.pun.
Oculi corporales in patria habebūt gloriam suam ī
visiōe humanitatis christi. folio.ccxcv.colona secūda
circa principium.
Oculus corporalibus an videbit deus in patria. fo
lio.ccc.col.ii.cir.pun.
Odire deū peccatum quomodo intelligendum sit
fo.xxvii.L.
Odium dei malus peccatum in genere ḡ infidelitas
fo.lxxiii.col.iii.
Odium an sit filia ire vel inuidie.folio. lxxxi. colona
tertia.
Odium tripliciter dicitur.folio.cxxx.colona.iii.
Offendens in vno an fiat omnium reus. folio. ccv.
col.iii.cir.pun.
Oleum quid significat.fo.cclv.col.ii.cir.me.
Opa p ipsum facta sunt exponk.fo.xix.S.
Omissio vtrū sit peccatum.fo.xciii.col.iiii.
Omittere qñ quis dicitur.fo. xciii.col.iiii.
Quando quis omittit ex hoc q; non credit.ibidem.
Omittere an possit dormiens:fo.xcv.col.ii.
Omissio nulla propie venialis:fo.xcvi.col.iiii.
Opera misericordie decem:fo.xxi.B.
De opere prime diei:fo.vij.col.ij.
De operibus secunde diei:fo.liii.col.i.
De operibus tertie diei:ibidem.col.ii.
De operibus quarte diei:ibidem.col.iiii.
Dictum Augustini mirabile de olimpo: fo.lv.col.i.
De operibus quinte diei:ibidem.
De operibus sexte diei:ibidem.col.ii.
Opera bona ex genere a quib⁹ sunt:fo.lxxxiiii. col.ii.
Opera bona facta extra caritatē ad quid valent. fol.
cxxiii.col.ii.
Opera bona quomodo valent ad abilitatem gratie.
fo.cxxv.col.i.
Opera valent ad octo:fo.cxlv.col.iiii.
Opera quomodo reuiuiscunt:ibidem.
Opera actiue vite sunt fructuosiora ḡ contemplatiue:fo.clxxii.col.i.cir.me.
Opera consilij gratiora sunt ḡ precepti:fo.clxv. col.
ii.cir.fi.
Opera a duobus q; sint meritoria:fo.cci. col.iii.circa
medium.
Opera misericordie.ccxxxviii.col.iiii.cir.fi.
Opera mortificata dicuntur reuiuiscere ipropie: fo.
cclxvi.colona.iii.cir.princi.
Opinantium falsa de deo triplex genus:fo.ii.O.
Oppositio relatiua maior est oppositione secundum
affirmationem et negationem:fo.xi.P.Q.
Oppositorum vnum producit aliud:fo.xxxiii.J.
Oppositio dupliciter capitur:ibidem.
Opus bonum triplex:fo.lxxxii.col.i.
Opus triplex:fo.xcvii.col.iiii.
Opus an commensuretur secundum intētionem. fo.
xcix.col.ii.
Opus operans et opus operatum quid sit:fo.ccxliii.
col.i.cir.fi.
Orare an ecclesia debeat pro eo quem scit esse reprobum:fo.xxviii.S.
Oratio Fidelium deus omnium conditor.&c.duplici
ter potest terminari: fo.cxxi.col.iii.
Oratio an sit specialis virtus:fo.clxxi.col.iii.cir.fi.
Oratio et caritas sunt ad eundem finem & sunt diuerse virtutes:fo.clxxii.col.i.cir.me.
Orationis diffinitio:ibidem.cir.me.
Oratio an sit species satisfactionis:ibidē.col.ii.cir.fi.
Orationū que est satisfactoria:ibidem.col.iii.cir.pū.
Oratio efficax quattuor requirit:ibidem.cir.me.
Orantis vt si ceciderit resurgat an meritoria sit oratio.fo.clxxiij.col.i.cir.fi.
Oratio qua oramus sanctos an sit nobis vtilis. folio
clxxv.col.iij.cir.fi.
Ordo caritatis.xxxvi.col.iiij.
Ordo angelicus quid sit.fo.xlij.col.i.
Ordines angelorum quare precise nouem.fo.xliij.
colona prima.
Ordinum distinctio secundum dionysium: ibidem.
colona quarta.
Ordo duplex.fo.lviij.col.i.
Ordo actuum virtutum.fo.cvij.col.ij.
Ordo nature & gratie non est:ibidem. fo.cxlij.col.iij
Sine ordine nichil pulcrum est.folio.cclxxxi.colona.
prima circa finem.
Ordinem habet ecclesia in suis membris:ibidem.
Ordo quid sit et quot sunt.fo.cclxxxiij.col.i.cir.pū.
Ordinare an possint heretici:ibidem.col.iiij.cir.fi.
Ordo sacer impedit matrimonium. fo.ccxciij. col.ij.
cir.pun.
Ordines sacri sunt tres:ibidem.
Ordo diaconatus solebat non esse sacer:ibidem.
Ordinis solennitas habet votum continentie annexū
Originale propie non punitur.fo.xxix.A.

De littera P.

Pater filius et spiritussanctus vtrum sint vnus. folio.xiij.S.
Paternitas paternitate est pater.fo.xv.L.
Paternitas vtrum sit potentia generandi.folio.xvi.
O.P.
Pater operatur per filium.vnde apostolus ex ipso et
per ipsum et in ipso.fo.xix.Q.
Patriarche et prophete soluebant decimas pro se &
suis.fo.cxv.col.iiii.
Pauere quomodo cepit christus.fo.cxvij.col.iiij.
Parentes an magis diligendi sunt ḡ filij. folio.cxli.
colona tertia.
Parabola magdalene et pharisei.fo.cxlix.col.iii.cir
ca finem.
Paulus de stimulo iuste fuit reprehensus. fo.cliii.
col.ij.cir.me.
Paulus volens omēs non nubere sicut se anvolebat
vniformiter ad illud crescite. fo.clxi.col.iiij.cir. me.
Pauperis & diuitis comparatio in statu.folio.clxiij.
co.i.cir.pun.
Pauper scienς elemosinā esse de vsura an capere possit:ibidem.col.iiii.cir.finem.
Paulus an fuerit exaudiendus petendo stimulum sibi auferri.fo.clxxiij.col.iii.cir.fi.
An peccauerunt sic petendo.fo.clxxiij. col.i.cir.pū.
Patientia quid sit.fo.clxxviij.col.ij.cir.fi.
Passiones martirum an fuerint meritorie vite eterne:ibidem.
Passiones suas an meruerunt sancti:ibidem.
Passio anime duplex:ibidem.col.iiij.cir.pun.
Paupertas spiritu est principium immediatum beatitudinum.fo.cxci.col.iiij.cir.pun.
Pax vtrum sit virtus simplex.fo.cxciij.col.i.cir.fi.
Paci quare potius adaptatur esse filios dei ḡ alijs virtuti.fo.cxciij.col.i.cir.fi.
Pax dupliciter potest capi:ibidem.col.ij.cir.me.
Pax adaptatur septime petitioni.ibidem:cir. fi.
Paulus in raptu habuit visionem cōprehensoris.fo.
cxcvi.col.i.cir.pun.
Paulus in raptu quomodo vidit deum: ibidez.col.
ii.cir.me.
Paul⁹ an recte petrū reprehēderit.fo.ccxxxviij.col.
ii.cir.fi.
Paradisi ianua multipliciter est apta. fo.ccxlvi.col.
ii.cir.pun.
Paruuli dānati quare nō tristantur.fo.lxxxix.col.i.
Patrinus dicitur anadocus. fo.cclii.col.iiii.cir. fi.
Patrini ad quid obligātur.fo.cclviii.col.i.cir. pun.
Passio christi quomodo aperuit ianuā paradisi. fo.
cclvi.col.i.cir.fi.
Pasca quinq; modis capitur. fo.cclxiii.col.i.cir.pun.
Pasca non celebramus decima quarta luna propter
multa:ibidem.col.ii.cir.fi.
Pasca triplex habemus:ibidem.col.iii.cir.me.
Pauper melioris est cōditionis simpliciter ḡ diues
fo.cclxxxii.col.iii.cir.me.
Impassibilitas secundum q; vis est quid sit.fo.ccxcix
col.ii.cir.pun.
Pax dicitur multipliciter:fo.ccciii. col.ii.cir.me.
Impassibilitatem qualem habebunt paruuli decedentes sine baptismo:folio.ccxcix.col.ii.cir.princi.
Parentes quare totiens precipiuntur diligi in sacra
scriptura.fo.cxli.col.ii.
Peccatum quid sit:fo.ccclxxx.col.i.
Peccatum angeli quare fuit irremissibile: fol.xxxix.
col.iij.et.lxi.col.iii.
Peccatum Ade quod fuit primum:fo.lx.col.iiii.
Peccatuz Ade an fuerit maius peccato Eue:fo.lxii.
col.iii.
An ex libidine:ibidem.
An in spiritumsanctum:ibidem.col.iiii.
Quare plus punitum temporaliter ḡ alia: ibidem.
Peccatum veniale quid sit:fo.lxij.col.ii.
Dupliciter committitur veniale:ibidem.
Peccatum Ade potuit esse veniale:ibidem.
Peccatum in spiritumsanctum:fo.lxiii.col.ii.
Peccatum arrij et sabellij fuit ex fantasia:fo. lxvi.colona prima.
In peccato tria sunt:fo.lxvij.col.i.
Peccatum quid:fo.lxxi.col.ii.
Peccatum aliquod quia prohibitum aliquod econtrario:ibidem.col.iii.
Peccatum an sit a deo:ibidem.col.iiij.
Peccatum veniale vtrum corrumpat bonum:folio.
xxii.col.ii.
Peccatum aliquod an sit maius alio:ibidez.col.iiii.
Peccatum precise tantum ḡtum est peccatum in genere nullus potest committere:fo.lxxiii.col.ii.
Peccati multiplex diuisio:fo.lxxiiii.col.iiii.
Peccati radices omnes sunt in vi rationali: fo.lxxv.
col.i.
Peccatuz dicitur nichil duplici de causa:folio.lxxxv.
col.ii.
Peccatum an sit a deo:fo.lxxxv.col.ii. et fol. lxxxvi.
col.iii.
Peccatum quomodo deletur sine gratia.fo.lxxxvii.
colona prima.

Peccatum sequitur triplex incōmodū: ibidē.col.ii.
Per peccatum diminuuntur naturalia:ibidem.
Peccatum originale an sit aliquid: ibidem.col.iiii.
Peccatum originale quare contrahimus:ibidē.
Peccatum originale quare non habuit christus:ibidem et fo.lxxxviii.col.iii.
Peccatū originale quid sit et qualiter deletur in baptismo.fo.lxxxviii.col.i.
Peccatum originale est fomes:ibidem.col.ii.
Pecatum originale cum dimittatur quare moriant homines baptisati.fo.lxxxviii.col.iiii.
Peccata originalia an plura sint in homine:ibidem. et fo.lxxxx.col.i.
Peccatum mortale et veniale vtrum differant.folio xc.colona prima.
Peccatum veniale diffinire est difficile et nichil est adeo veniale quin fiat mortale dū placet:ibidem.
Peccatū veniale an possit fieri mortale:ibidē col.iii.
Peccatū per serpentē mulierē ⁊ virum consūmatur in nobis.ibidem.col.iiii.
Peccato venali an debeť pena eterna. fo.xli. col.ij.
Peccatum veniale an sit maius ꝙ peccatum originale:ibidem.
De venali vtrum pena sit iniūgenda:ibidem.col.iii.
Peccatum venale nullus tenetur cōfitert:ibidem.
Peccatum mortale duplex:ibidem.
De peccato mortali an quilibet teneatur ipsum scire esse tale.fo.xcii.col.iii.
Peccatum actuale quid sit.fo.xlvi.col.iiii.
Peccatum supponit pro quattuor:ibidem.
Peccatuz quodlibet an sit voluntartū.fo.xcvii.col.ii.
Peccatū ade aliter est voluntartū ꝙ nostrū:ibidem. col.ii.
Originale quomodo est voluntarium:ibidem.
Peccati finis quis sit:ibidem.
Peccatū an aggrauet euentus sequens. fo.c. col.ii.
Peccatū mortale aliquod an maius sit altero in infinitum.fo.ciii.col.iii.
Peccare aperte an sit grauius ꝙ peccare occulte:ibidem.col.iiii.
Peccatum in spiritū sanctuz quare sit irremissibile. fo.clxx.col.iiii.
Peccatū in spiritum sanctū quid sit.fo.lxxx.col.i.
Peccatum triplex:ibidem.
Peccatum in spiritum sanctum tria exigit: ibidem.
Peccata quare distinguūtur in patrem filium et peccatum in spiritū sanctum.fo.lxxxviii.col.ii.
Peccatum in spiritum sanctum propter duo dicitur irremissibile:ibidem.col.iii.
Peccatum multiplex.fo.cix.col.i.
Peccatum an sit pena peccati:ibidem.
Peccatum punit tripliciter:ibidem col.ii.
Peccatum vnum per aliud vtrum puniat de?:ibidē.
Peccatum vtrum sit propte pena:ibidem. col.iii.
Pena multiplex:ibidem.
An peccet homo:quia deus permittit:ibidē.col.iiii.
Peccatum in quo instanti remittitur. fo.cxxiii.co.i.
Peccatum veniale tria facit.fo.cxlvii.col.iii.
Peccatum et pena eterna an sint cōparabilia. folio. cci.col.iii.ctr.prn.
In peccato mortali tria sunt.fo.ccl.col.iiii.cir.fi.
Peccatum originale transit reatu sed remanet actu: ibidem.
Peccata capitalia per precepta excluduntur. folio. ccxiii.col.i.
Peccatum triplex.fo.ccxxviii.col.iiii.cir.fi.
Peccatuz originale est mortale.folio.ccliii.col.iiii. cir.fi.
Peccatoz cum conuertitur ad deū primo desinit peccatum suum.fo.cclxv.col.ii.cir.me.
Peccati triplex pena:ibidem.
Peccati cuuslibet causa est libido: ibidem. col.iii. cir.prn.
In peccato mortali existens nullum bonum meretur apud deum.fo.cclxvi.col.iii.cir.fi.
Peccare in proximum quid sit.folio.cclxxiii.col.iii.
Peccata an redeant.fo.cclxxvi.co.iiii.cir.fi.
Peccatum veniale punitur eternaliter in inferno. fo cclxxvii.col.iiii.cir.fi.
Peccatum mortale quodlibz est fornicatio spiritus lis.fo.ccxci.col.ii.cir.fi.
Peccata spirtualia maiozis culpe sunt ꝙ carnalia:ſz minozis infamie:ibidem.
Peccatum est sicut lupus morbus quidā. fo.ccciiii. co.iii.circa principium.
Peccatozes deus non audit falsa est propositio si generaliter intelligatur.fo.cccv.col.ii.cir.me.
Pena eterna vtrum sit bona.fo.xxviij.
Pena duplex promouens et suffocans: folio.xxxvii. col.ii.
Pena eterna est optima ī genere suo: fo.lxxii.col.ii.
Pena damnt et pena tozquens quid sit:ibidem.
Pena duplex:fo.lxxiii.col.iii.
Quas penas assumpsit christus:fo.clx.col.iiii.
Pena duplex:fo.c.col.ii.
Pena peccati est duplex:fo.cclv.col.i.cir.me.
Penā iſligit deus post peccata dimissa propter quē:ibidem.
Penitentia est secunda tabula post naufragium: fo. cclxiii.col.iiii.cir.prnci.
Penitentia quid sit:ibidem.
Penitētia includit quattuor:fo.cclxiiii.col.i.cir.prā.
Penitētia capitur dupliciter: ibidem. col.ii.cir.me.
Penitere cuuslibet virtutis est actus ad bonum sensum:fo.cclxiiii.col.iii.cir.me.
Penitentia quam efficatiam habet in remissione peccatozum:fo.cclxv.col.i.cir.fi.
Pena tempozalis qua puntur homo post confessionem vtrum sit de iusticia dei:fo.clxv.col.iii.cir.me.
Penam minozem mutare in maiozem non est cōtra misericozdiam dei:ibidem.cir.fi.
Pena minoz in presenti magis placet deo ꝙ matoz in purgatozio:ibidem.
Penitentia vtrum sit differenda:ibidē.col.iiii.ctr.fi.
Per penitētiā reparatur imago dei ī nobis:fo.cclxv. col.i.cir.prnci.
Penitentia facta in mortali vtrum sit iteranda:folio lxvi.col.i.cir.me.
Penitentiū multa sunt genera: ibidem.circa prnci.
Penitentia an sit iteranda de omni peccato: ibidem col.iiii.cir.prnci.
Penitentia quomodo est sanitatis spiritualis medicina:fo.cclxxii.col.ii.cir.me.
Penitentia facta pro aliquo an valeat ei pro quo fit: ibidem.col.iii.cir.me.
Penitentia ꝺdigna dicit duobus modis:fo.cclxxiii. col.i.cir.me.
Penitentia solēnis quid sit:ibidem.col.ii.cir.me.
Personas tres esse vnum deum probatur.fo.iii.I.
Personarum trinitas ostenditur:ibidem.Y.Z.
Personā tertiam oportuit esse in trinitate:fo.iii.E.
Persona nulla potest eē a deo patre immediate trīs. ibidem.E.
Tres persone trīs sunt in diuinitate:ibidem.ſD.
Persona est res distincta sua proprietate.fo.v.M.
Persona nomen quid significet et quid sit persona. fo.ix.B.S.
Persona propte dictus est homo laruatus: ibidem X.
Persona nomen vtrum dicatur vniuoce de personis creatis et increatis.fo.x.L.M.E.
Persona nomen vtrum dicatur de deo secundū essētiam an secundum relationem:ibidem.ſD.I.
Persona nomen habet tres significatiões:ibidē.ſA. O.
Persona est essentia deus et deitas.fo.xi.Z.
Persona et essentia non sunt prorsus:ibidem.H.
Persone diuine vnum sunt realiter in essentia:sed solo intellectu diuiditur essentia ab illis.fo.xv.H.ſD.
Per denotat subauctoritatē.fo.xviii.I.
Per se tale magis est tale quomodo intelligitur.ibidem.ſA.
Permenides et mellissus quare decepti fuerūt dicētes omia esse vnū.fo.xxxiii.col.iiij.
Perfectio rei in tribus cōsistit.fo.lvviij.col.iiii.et illa tria a salomone augustino ⁊ dionysio diuersimode nominantur:ibidem.
Pertinax quid sit.fo.lxxviij.col.i.
Perseuerantia non exigitur ad meritum vite eterne fo.cxxiij.col.iij.
Perfectionis sex sunt genera.fo.clvij.col.i
Perfectio noe:ibidem.col.ij.
Perfectio religtoso?um:ibidem.
Perfectus an magis diligat proximum ꝙ imperfectus deum.col.iiii.cir.prn.
Perfectus an magis tenetur diligere deum ꝙ imperfectus:ibidem.cir.fi.
Perfecto? um duo genera:fo.clij.col.iij.cir.fi.
Perseuerantia an sit virtus specialis. fo.clxxx.col.i. cir.fi.
Perseuerantia sumitur tribus modis: ibidem. col. ij.cir.me.
Perseuerantia duobus modis impeditur.fo. clxxiij col.ij.cir.me.
Perplexitatis casus alius.fo.ccxlij.col.iij.cir.me.
Perfectus an timeat penam eternā. fo.clxxxvi. col. iij.cir.fi.
Perseuerantia boni non facit ad quātitatem premij vel meritti.fo.cci.col.i.cir.fi.
Periurium quadruplex.fo.ccxix.col.iiij.cir.prn.
Periurīū quodlibz an sit mortale.fo.ccxx. col.i.cir. medium.
Periurīū vtrū sit pctm̄.fo.ccxxi.col.i.cir.me.
Perplexitas triplex.fo.ccxl.col.i.cir.me.
Perplexitas quid sit:ibidem.col.ij.cir.prn.
Perplexitatis casus:ibidem.col.ij.cir.fi.⁊ iij.⁊. iiij.
Perplexitatis regula gñalis.fo.ccxli. col.i.cir.me.
Permissio triplex.fo.cclxxix.col.iij.cir.me.
Persone duodecim a matrimonio excipiuntur in lectitico.fo.ccxciij.col.iij.cir.prn.
Petitio christi.fo.cxviij.col.ij.
Petitio quid sit.fo.clxxii.cir.me.
Petere pie quid sit.fo.clxxiij.col.i.cir.prn.
Petere tempozalia quis potest dupliciter.fo.clxxv. col.ij.cir.fi.
Petitio tempozalium an liceat. fo.clxxiiij. col. iiii. circa medium.
Petrus an peccauerit amputando auriculam.folio. ccxxxiii.col.i.cir.me.
Petr?s an peccauit iudaisans.fo.ccxxxviii.col.ii.cir.fi
Petrus peccauit venialiter secundum augustinum. fo.ccxlvii.col.ii.cir.prn.
Philosophi ex propriis rationibus quomodo arguūt folio.ij.ſA.
Philosophi patrē cognouerūt inascibilē.fo.xvij.T
Nullus errauit circa patrem:ibidem.
Philosophi ⁊ theologi ex suis principiis diuersimode arguūt:ibidem.E.
Philosophi de productione mundi decepti sunt.fo. xxxiii.col.iiii.
Philosophozum confutatio de principiis rerum.folio.li.col.ij.
Philosophi an cognouerunt tres personas vel aliquam illarum.fo.cxxxvi.col.iii.
Philosophozum triplex genus:ibidem.col.iij.
Philosophi defecerunt in tertio signo:ibidē.col.iiii
Philosophozum erroz.fo.ccl.col.ii.cir.prn.
Philosophoz erroz de resurrectione.fo.ccxcv. colona quarta circa finem.
Pietas secundm ꝙ est donum qualiter sumitur fo. clxxxvii.col.i.cir.me.
Plenitudo duplex.fo.cclvi.col.ii.cir.fi.
Potentia generandi est in filio:habet duplicem sensum.fo.xvi.ſA.O.
Potentia quare appropriatur patri.fo.xix.Q.
Possessio sine socio non est iocunda:ibidem.
Potentia dei de qua sex quer̄tur.fo.xxiiii.I.
Potentia duplex:ibidem.
Potest de asino fieri homo:ibidem.K.
Possibile simpliciter ꝺd sit:ibidē.⁊ fo.xxv.W.
Saluare iudam an possit deus:ibidem.O.
An de corrupta possit facere virginem:ibidem.
Potentia ad preteritum:ibidem.
Omnipotens quattuor importat:ibidem.
Deus an possit aliquid melius facere ꝙ faciat:ibidez B.S.
An possit plura facere ꝙ homo itelligere:fo.xxvi.Q
Potentia anime et anima non sunt idem:quia oppositum est contra deitatem:fo.lix.col.iiij.
Pollutio nocturna:fo.xciii.col.ii.
Potentia dei duplex:fo.ccli.col.iiii.cir.me.
Potestatem suscitandi animas nō potuit dare deus christo homini scōm ꝙ homo:fo.cclii.col.i.cir.prci.
Potestatez cooperationis baptisandi si dedisset de? alicui quod inconueniens:ibidem.col.ii.cir.prn.
Pollutio nocturna vnde frequenter prouenit: folio cclxi.col.i.cir.me.
Pollutionem nocturnam passus sacerdos nō debet celebrare nisi confessus:fo.cclxi.col.i.cir.me.
Potentie imperate hominis sunt in neruis lacertis⁊ musculis:fo.ccxcv.col.i.cir.prnci.
Potentiā deus dat tripliciter:ibidē. col.iiii.cir.me.
Potētie aie motiue sunt tres:fo.cxciii.col.i.cir.me.
Prelatis precipit petrus vt sint parati reddere rationem de ea que in eis est:fidē.⁊c.fo.ii.V.
Predicādi mod? ī theologicis sicut dialeticis ē mul-

tiplex:fo.vij.O.P.
Predicamenta quomodo dicant de duo.fo.i.L.M
Predicatio relatiua multiplex:fo.xviii.N.
Predestinatio tripliciter sumitur & de ea quinque queruntur:fo.xxij.P.Q.R.
Predestinationis duplex effectus:ibidem.
Predestinato nullum inest bonum ex eo q est predestinatus:fo.xxiii.Y.
Iste est predestinat⁹ quomodo itelligitur: ibidē. Z.
Predestinandi verbum aliquid ponit i deo nichil in homine:ibidem.A.
Nullus potest facere q sit predestinatus:ibidem.
Predestinare habet duas assertiones:ibidem.B.
Prescientia dei vtrum inferat rebus necessitatē: ibidem.C.D.E.
Deus necessario preuidit hoc falsa est propositio de⁹ immutabiliter preuidit hoc vera est:ibidem.D.
Predestinatio et electio dei :ibidem.E.
Precipit deus aut ad excecandum aut ad tentandū: fo.xxvi.A.
Prepositini dictum de manicheis:fo.lii.col.i.
Precepta que dedit de⁹ hoī in paradiso.fo.lx.col.i.
Preceptum datum ade triplex:ibidem.
Preceptnm quare dicatur discipline:ibidem.col.iiii.
Presumptio nouitatum an sit filia inanis glorie. fo. lxxviij.col.i.
Preceptum affirmatiuum et negatiuū differunt. fo. xc.colona prima.
Predicans propter substentationem an deformē habeat finem.fo.xcviii.col.ii.
Predicans vt habeat vnde substētetur est simoniac⁹
Predicantium triplex genus pastorum mercenariorum et furum.fo.xcviii.col.iiii.
Predicare in peccato an sit peccatum:ibidem.
Predicans ieiunium existēs pinguissimus an peccet fo.xcix.col.i.
Predicantem an deformet inanis gloria:ibidē.col.ii
Prelati magis sunt honorandi propter duo. folio. clxx.colona secunda.
Prelatus preferens consanguineum alteri equali psonam non accipit:ibidem.col.ii.
Preferens minus dignum magis digno in spiritualibus peccat:ibidem.col.iii.
Predestinatus dicitur dupliciter.fo.cxiii.col.i.
Predestinatus duo participia includit:ibidē. col.iii
Predicatio duplex:ibidem.col.iiii.
Predicator vel alius non facit q deus intendit : nisi faciat ex caritate.fo.cxiiii.col.iiii.
Predestinatum sciens se velle debet quamlibet penam sibi infligi dum sit vtilis.fo.cliij.col.i.cir.fi.
Precepta legis nature et legis diuine quomodo differunt.fo.cliii.col.i.cir.fi.
Precepta naturalia ad quid sunt data: ibidem . col. ii.circa finem.
Precepta veteris testamenti non recipiunt dispensationem.fo.clv.col.iii.cir.prin.
Precipere an possit deus contra precepta decalogi. fo.clxvii.col.ii.cir.prin.
Precepta legis an sint tātum decem.fo.ccxii.col.iiii circa principium.
Preceptorum distinctio per originem:ibidem.cir.fi
Preceptorum tria prima ordinātur ad deum alia ad proximum.fo.ccxiii.col.i.cir.fi.
Preceptuz primum appropriatur patri propt duas causas:ibidem.col.ii.cir.fi.
Preceptum tertium an sit cerimoniale vel morale: ibidem.col.iii.cir.prin.
Preceptum quartum quare habz potius promissionem q̄ cetera:ibidem.col.iiii.cir.fi.
Preceptū et consiliū drūt.fo.ccxiii.col.i.cir. me.
Precepta ordinant hominem ad deum: ibidē.col.ij circa medium.
Precepta adaptantur plagis egipti:ibidem. col.iii. circa medium.
Preceptorum diuisio ad cardinalium diuisionem reducitur:ibidem.col.iiii.cir.fi.
Predicare non licet pro lucro temporali vel gloria. fo.ccxxvi.col.iiii.cir.me.
Prebenda duo continet.fo.ccxxix.col.ii.cir.fi.
Prebendam dare pro seruicio vtrum liceat:ibidem
Prelatus debet pugnare vsq ad mortem vbi est magna lesio libertatis ecclesie.fo.ccxxxvii.col.ii.cir. me
Preceptum de correctione fraterna an pertineat ad omnes.fo.ccxxxviii.col.iiii.cir.prin.
Precepti et cōsilii differētia:fo.ccxxxix.col.i.cir.me.
Precepta pure moralia quid sint. fo.ccxlii.col.i.cir. medium.
Preceptum de non accedendo ad menstruatam vtrū sit morale:ibidem.cir.me.
Prelatorum officium.fo.ccxliii.col.ii.cir.me.
Precepta moralia immobilia sunt.fo.ccxciii.colona quarta circa medium.
Contra precepta decalogi an deus possit precipere. fo.clxvii.col.ii.cir.prin.
Presentia duplex folio.xxxi.F.
Premium sancto⁊ quare dicitur corona: fo.ccxcviii. col.iiii.cir.me.
Principia fidei sunt hec: deus est simplicissimus:aliquid conuenit essentie quod nulli persone : fol. xi. Z.
Principia rerum in se reflectuntur:fo.xiiii.Z.
Priuatio dupliciter capitur:fo.lxxxv.col.ii.
Principium in theologia:fo.cxxi.col.i.
Prīcipia fidei fidelibus sunt per se nota:fo.cxxxi. colona.iiii.
Principium duplex:fo.clvi.col.ii.cir.fi.
Principia theologie sunt articuli fidei et differunt a principijs aliarum scientiarū : fo.ccliiii.col.iii.cir.p̄n.
Principia & suppositiones differunt:ibidem.
Processus in īfinitum in causis improbatur:fo.ii.X. Y.Z.A.B.
Processio spiritussancti declaratur:fo.iii.S.
Processio immediata tantum/ et processio simul mediata et immediata in deitate reperitur: sed non mediata tantum:fo.iiii.G.
Pronomina demonstratiua et relatiua quō differūt: fo.vii.H.I.
Propositio vniuersalis est vera in theologicis licet subiectū non contineatur sub predicamēto suppositione:fo.xiiii.N.
Processio duplex:fo.xix.T.
Propter vnūquodcūq tale et illud magis:quomodo intelligitur:fo.xx.D.
Prouidentia quid sit:fo.xxix.G.
Prouidentie multi modi:ibidem.H.
Prophetia quid sit et quot modis capiat: fo.xlviii. col.iii.
Prophetia non est virtus:ibidem.col.iiii.
Propheta quid sit:fo.xlix.col.i.
Prophetia duplex:ibidem.col.ii.
Prophetarum corda spiritussanct⁹ quādoq tāgebat q̄tum ad vocem tantum:ibidem.col.iii.
Prophetia Cayphe an erat a spiritusancto circa quā quattuor consideranda sunt:ibidem.
Prophetia ione vtrum vera fuit:ibidem.col.iiii.
Prophetia vtrum euacuabitur:fo.l.col.ii.
Prophete quare non dicuntur expositores sacraruz litterarum:ibidem.col.iii.
Prophete vtrum statim credendum sit:ibidem.
Prophete veri discernebātur per tria.ibidē.col.iiii.
Prophete vtrum obediendum sit precipienti cōtra legem dei:ibidem.
Prophete pseudo pena.fo.li.col.ii.
Pronitas peccandi an sit a deo.fo.lxxxvi.col.iiii.
Proximi dilectio duplex.fo.cxlviii.col.ii.cir.fi.
Propter sex habet significationes.fo.cxl.col.i.
Propria esse aliqua est de iure naturali.fo.cliii. col. tertia circa finem.
Propriū qui primo sibi vsurpauit an peccauerit mortaliter:ibidem.col.iiii.cir.fi
Prudentia duo habet officia.fo.xlii.col.iiii.
Prudentia moralis et theologica differunt. fo. xcii. colona prima.
Prudentia an sit species specialissima.fo.clvi.col.iii
Prudentia vtrum sit prima cardinalium:ibidem.colona quarta circa principium.
Prudētia & sciētia moralis drūt:ibidē.col.i.cir. prī.
Prudentia carnis est peccatum. fo.clxxxvii. colona tertia circa medium.
Prudentia est vnica secundum speciem.fo.clxxxviii. colona secunda circa finem.
Prudentie quinq partes.fo.clxxxix.col.i.cir.me.
Prudentia spiritus virtus est imperās omnibus virtutibus penitere.fo.cclxv.col.i.cir.prī.
Prudentia spiritus tangit oēs cordas cithare: ibidē
Purgatio est quadruplex.fo.ccciiii.col.iiii.cir.fi.
Puluinar quare supponitur euāgelio.fo.clxxv. col. tertia circa medium.
Punitio duplex.fo.ccxlii.col.ii.cir.me.
Pusillanimitas an sit filia accidie.fo.lxxxii.col.iiii.
Punire non potest deus aliquem q̄tum meruit. fo. xxix.X.
¶De littera.Q.
Quarta persona in diuinitate esse nō p̄t.fo.iiii.G.H.
Qui est/est simpliciter primum nomen dei. fo.v. C. D.E.
Qui est nomen supponit pro persona nec significat essentiam nisi ratione de ly est.fo .vii.G.
Quantum intendis tm̄ facis.fo.xlix.col.iiii.
Quecūq vultis vt faciant vobis homines . &c. quomodo intelligitur.fo.cliii.col.iii.cir.prin.
Quies dicitur dupliciter.ccx.col.iii.cir.prin.
¶De littera.R.
Racha quid est.fo.cvi.col.ij.
Rancor quid sit.fo.lxxxij.colona quarta.
Raptus in deum et de raptu pauli . fo. cxliij. colona tertia circa finem.
Ratio est rex in regno anime.fo.xxxvij.col.iij.
Ratio vtrum peccet.fo.lxv.col.iij.
Ratio corrigit seipsam.fo.lxvi.col.i.
Ratio superior et inferior.fo.clxxxij.col.ij.cir.me.
Ratio duas habet vias.fo.ccxxij.col.iij.cir.me.
Recidiuans an teneatur tantum agere penitentiam quam egit in caritate.fo.cclxxvii.col.iiii.cir.fi.
Redimi genus humanum an alio modo potuit. fo. cxix.colona tertia.
Redemptor dupliciter capitur.fo.cxxi.col.ij.
Regula theologica.fo.v.N.
Regula generalis predicationis in diuinis.fo.ix. N.
Regula logicalis.fo.xvij.A.et fo.xviij.I.
Regula theologica.fo.xix.T.
Regula generalis.fo.xxxvi.col.iij.
Regula aristotelis.fo.xxxviij.col.iiij.
Regula gregorij.fo.xlij.col.i.
Regule aristotelis declaratio.fo.xlvi.col.iiii.
Regula cōmunis vbi vnum.&c.lxxij.col.iii.
Regula de peccato mortali.fo.xcij.col.iiii.
Regula generalis.fo.xciiii.col.iiij.
Regula alia generalis.fo.cix.col.iii.
Regnum diaboli destruxit deus.fo.cij.col.iiii.
Regula alia generalis.fo.cxxviij.col.iij.
Regule alie due generales.fo.cxvi.col.i.
Religio secundum philosophos quid cōprehendit. fo.cix.col.ij.cir.prin.et fo.clxix.col.ij.cir.prin.
Regule aristotelis declaratio.fo.cxci.col.i.cir.fi.
Regula alia generalis.fo.ccxi.col.ij.cir.me.
Regula gn̄alis de mendacio fo.ccxvi.col.iiii.cir.prī.
Regula de vsurarijs ptractib⁹.fo.ccxxv.col.ii.cir.prī.
Regula iuris.fo.cxxvi.col.iii.cir.prin.
Religionem ingrediens mortuus est mūdo et fit nouus homo.fo.ccxxxii.col.iii.cir.me.
Regula alia generalis quicunq facit aliquid de quo dubitat an sit peccatum mortale peccat mortaliter.
Relatiua de deo dicta nō indicāt substantiā: fo.xv.F.
Relatio multiplicat trinitatem:ibidem.
Relatio in naturis non est principiū agēdi:fo.xix.O.
Relaxatio vtrum tantū valeat q̄tum promittit ecclesia:fo.cclxxxi.col.iiii.cir.princi.
Remissio peccatorum quid est:fo.cxxii.col.i.
Remissio peccati an precedat motum liberi arbitrij : fo.cxxii.col.ii.
Reprobatio quid sit et quot sunt in ea:folio.xxii. P Q.R.T.
Reprobatio duplex:ibidem.A.
De reprobatione Esau:ibidem.
De contrarietate Ambrosij & Augustini in hac materia:ibidem.
Repetere licet sua in iudicio etiam cum scandalo: fo. ccxxxvi.col.iiii.cir.princi.
Repudiata vtrum possit redire ad primum marituz: fo.cclxxxix.col.iiii.cir.fi.
Repudiate an licebat ducere maritum: fo.ccxc.col.i. circa principium.
Res melius cognoscuntur in verbo q̄ in proprio genere:fo.xlvi.col.iiii.
Res tripliciter dicitur esse in deo:fo.xlvii.col.i.
Resurgens an resurgat in equali vel maiori caritate: folio.cxlv.colona prima.
Resuscitatus an post mortem possit repetere vxorem suam:fo.cli.cir.princi.
Restitutō an sit ps satisfactōis:fo.cclxxiiii.col.ii.cir.fi
Restitutionem differre ex aliqua causa vtrum liceat : ibidem.col.iii.cir.fi.
Restituere an teneantur currentes cū fure:fo.cclxxv. col.i.cir.me.
Restituere an teneat cōsulens: fo.cclxxv.col.ii.cir.p̄n
Restitutionis preceptum nullam recipit dispensatio=

nem:ibidem.col.iii.cir.principium.
Restituere tenetur quicūq; habet conscientiā rei alie ne:ibidem.col.iiii.cir.me.
Restituere an teneatur rem suam violenter vel laten= ter recuperans:fo.cclxxvi.col.ii.cir.principium.
Restituere an teneatur quis acquisita per ypocrisim vel adulationem::ibidem.col.iii.cir.me.
Resurrectio corporum probatur: fo.ccxciiii.col.iiii. circa medium.
Resurrectio generalis probatur dupliciter:fo.ccxcv. col.ii.cir.princi.
¶Post resurrectionem similiter laudabūt deum etiā vocaliter:ibidem.
Resurrectio corporum an sit naturalis vel miraculo sa:ibidem.col.ij.cir.fi.
In resurrectione corporum erit duplex coniunctio: ibidem.col.iii.cir.me.
Resurrectio non potest esse naturalis ꝓpter tres cau sas.fo.ccxcvi.col.i.cir.me.
Resurgemus omnes secundum apostolum in men= sura etate plenitudinis christi:ibidem.col.iii.cir.fi.
In resurrectione detrahenturvicia nature et remane bit natura:ibidem.
In resurrectione nanitas que non est ex vicio nature poterit ibi esse:sed nō indecēs:ibidē.col.iiii.cir.fi.
Resurrectionis gloziam qualiter ostēdit christus fo. ccxcviij.col.ij.cir.pūn.
Resurgens ad gratiam an resurgat ad equalem vel maiozem.fo.cxlv.col.i.cir.me.
Resurrectio christi qualis est causa nostre.fo.ccxcvij. col.i.cir.pūn.
Resuscitati vere comedere possunt:sed fantastice re= suscitati comedere non possunt per hoc deprehendit antichristi deceptio:ibidem.col.i.cir.me.
Resurrectionem suam christus qualiter probauit. ibidem.col.iiii.cir.me.
De resurrectione philosophi errauerunt . fo.ccxcv. colona quarta circa finem.
Reuelare non potest deus alicui quod peccabit mo= taliter.fo.xxviii.¶.
Reuerentia duplex.fo.xlii.col.iii.
Reuelatio caritatis et similiter dānationis an sit pos sibilis.fo.cl.col.iii.cir.fi.
Reuelari habet duas significationes:ibidem.cir.fi.
Reuerentia quid sit.fo.clxxxvi.col.iiii.cir.fi.
Rixa quid sit.fo.lxxvii.col.iii.et lxxxi.col.i.

¶De littera.S.

Sabellii deceptio in diuinis.fo.ii.M.
Sabellius personas confundit:ibidem.
Sabellius dixit patrem genuisse seipsum:ibidē.Q.
Sabbatum eternitatis quādo venit.fo.ccxxxiii. col. tertia circa finem.
Sabbato quare non abstinemus ab omni opere.fo ccxlvi.col.ii.cir.me
Sabbato nō licebat pare cibos.fo.cclxiii.co.ii.cir.fi
Sacra scriptura paruulis congruens nulli⁹ generis vel rerum verba vitauit ex quibus intellectus nr ad diuina assurgat.fo.iij.J
Sacerdos an debz ire ad diuitē quē scit in extrema necessitate potius ꝙ ad pauperē quē scit in periculo mortis cū scādalo tñ multoꝝ.fo.ccxxxviii.col.ii.cir.fi
Sacramentū ḋd sit.fo.cclii.col.iiij.cir.pūn.
Sacramētoꝝ institutiōis triplex causa:ibidē.cir.me
Sacramenta cur deus distulit:ibidem.cir.fi.
Sacramenta veteris legis vtrum iustificabant. folio cclxiii.ꝛ fo.i.cir.pūn.
Sacrificia arietum et cetera huiusmodi dicitur no luisse dñs propter tria:ibidem.col.ii.cir.pūn.
Sacramentoꝝ sufficientia.fo.ccxlviij.col.iii.cir.me.
Sacramenta medicine diuerse spirituales dicuntur: ibidem:col.iii.cir.fi.
Sacramentum ꝺ magnū ꝗtuoz modis.fo.cclvi.col. quarta circa finem.
Sacerdotes boni diutius et regulariter viuūt ꝙ ma li.fo.cclxi.col.iiii.cir.fi.
Sacerdotum veteris legis et noue vtrum sit idem. fo.cclxxxiiii.col.iiii.cir.me.
Saluati sunt duplices.fo.xxv.¶.
Salamandza vtrū viuat in igne.fo.lvi.col.i.
Salutare in via quō ꝑceptū est.fo.ccxiij.col.iiij.cir.fi
Samaritanus ḋd significet.fo.ccxlviij.col.iii.cir.me
Samaritana quid significet.fo.cxxxiii.col.i.
Sanson meruit se interficiēdo fo.clxviii.co.ij.cir.pn.
Sancti multa ignozant.fo.clxxvi.col.i.cir.pūn.
Sancti duplicit nos adiuuāt:ibidē.col.ii.cir.me.
Sanson excusatur.fo.ccxxxiii.col.ii.cir.fi.
Sanitas corporalis non immediate a deo.fo.ccli.col tertia circa medium.
Sanguis christi in eucharistia an sit sine corpore : fo. cclviii.col.ii.circa medium.
Sanctorum premiū quare dicitur corona:fo.ccxcviii. colona.iiii.circa medium.
Sancti vtrum debeāt optare penas reprobozum:fo. xxviii.¶.
Sapientia quare appropriatur filio:fo.xix.Q.
Sapientia mundi vtrum sit contraria sciencie dono: folio clxxxvii.col.iiii.cir.principium.
Sapientia mundi capitur tripliciter: folio. clxxxviii. col.i.circa medium.
Sapiētia ꝛ itellect⁹ differūt: fo.clxxxix.col.ii.cir.me.
Sapientia cōtrariatur insipientie:fo.cxci.col.ii.cir.fi.
Satisfactio quid sit:fo.cclxxii.col.i.cir.fi.
Satisfaciens pro altero / an satisfaciat pro se : folio. cclxxiii.col.iiii.cir.me.
Scire capitur dupliciter:folio.xix.S.
Scientia ḋei de qua duodecim queruntur: fo.xxi.K.
Scire omnia quare dicitur deus:ibidem.L.
Scire dictū de deo multipliciter capit: ibidez.K.M.
Scire potest deus plura ꝙ scit:ibidem.M.O.
Scientia potest esse opinio:fo.xlviii.col.iii.
Scriptura sacra vtitur naturali modo loquendi nec vllam personam pluraliter significat:ex adulatione enim processit ꝙ vnam personam pluraliter significa= mus:folio.lix.col.i.
Scientia duplex moralis:fo.xcii.col.i.
Scientia et fides differunt:ibidem
Ad scire non tenemur nisi ꝓpter facere:fo.xcii.col.ii.
Non scire id quod tenemur scire nō est peccatū: ibidē
Scire se habere caritatez an sit possibile:folio.ccxlix. colona quarta circa medium.
Scientia duplex:folio:cl.col.i.circa medium.
Scientia causat operationem:fo.clvi.col.ii.cir.me.
Scientia donum quid sit:fo.clxxxvii. col.ii.cir.finem
Scientia dono defenditur:ibidem:circa finem
Scientie donum generat fidem::ibidem circa finem
Scientia quid sit:fo.clxxxviii.col.iii.circa principiuz.
Scientia et consilium dona quomodo differūt: ibidē
Scientia nō est virtus:fo.clxxix.col.ii.cir.princi.
Sciētia sanctoꝝ est multiplex.fo.cxcii.col.iiii.cir.fi.
Scientia an destruetur in patria.fo.ccx.col.iii.cir.fi.
Scandalisare quid sit.fo.ccxxiiii.col.ii.cir.pūn.
Scientia christi duplex.fo.cxvi.col.iiii.
Scientia pertinet ad beatitudinem.fo.cxvii.col.i.
Scolas vendere an sit simoniacum.fo.ccxxix. colona tertia circa finem.
Scandalum quid sit.folio.ccxxxvi.col.ii.cir.pūn.
Scandalum duplex::ibidem.
Scandalum aliquod quare dicitur passiuum:ibidez.
Scandalum an sit species peccati ab aliis distincta. ibidem.circa medium.
¶Propter scandalum tenemur dimittere opera mie. fo.ccxxxvii.col.i.cir.princi.
Scandalum triplex.ibidem.
¶Propter scandalum an dimittendum sit consilio dei ibidem.col.iii.cir.me.
¶Propter scandalum vitandum quid faciendum sit. fo.ccxxxviii.col.i.cir.pūn.
¶Propter scādalum tenetoꝝ in casu dare bibliam meā ibidem.col.ii.cir.me.
Sensualitas duplex.fo.cxxxi.col.i.
Sensus quare dicuntur equi.fo.cxliiii.col.ii.
Sensus duplex corporalis et spiritualis. fo. cclxvii. colona secunda.cir.fi.
Sensus spirituales sunt quinq;.fo.ccc.col.iii.cir.pn.
Sēsib⁹ solis spiritualib⁹ an solū fruamur deo.ibidē.
Sensus spiritualis est vnus scilicet intellectus. folio cccxci.col.i.cir.fi.
Sensus spirituales differunt ꝛ modo operandi ꝛ mo do delectandi.fo.cccl.col.iiii.cir.pūn.
Senece dictum de magnanimitate.folio. cxliii.colo. tertia circa finem.
Sententiā deus mutat et non consilium.fo.l.col.i.
Separatio est duplex.fo.xi.M.
Separatio a sensib⁹ est triplex.fo.cxcvi.col.ii.cir.pn.
Sepultura moztuozum non solum est res annexa spi rituali.ibidem.cir.fi.
Sepulturam moztuozum vendere simoniacum est. ibidem.col.iii.cir.pūn.
Effrem propter hoc reprehensus est::ibidem.
Seraphin quare dicatur ardens.fo.xlii.col.i.
Seruicia sunt duplicia.fo.ccxxix.col.ii.cir.pūn.
Serpens aeneus fuit christi figura.fo.cclxi.col.i.cir. principium.
Seruitus corporalis non est mala malicia culpe imo bona.fo.cclxxvii.col.ii.cir.fi.
Seruitus corporalis nec spiritualis esset si peccatuz non esset.fo.ccxcii.col.ii.cir.pūn.
Seruitus corporalis non solum est a iure humano sz etiam a iure diuino.ibidem.
Signa spiritussancti.folio.ccxxxvii.col.iiii.cir.fi.
Signatum signum aliquando precedit aliquando nō fo.li.col.i.
Signa caritatis tria sunt. folio.cl.colona prima cir= ca medium.
Signans pro signato ponitur sepe in sacra scriptura fo.cclxii.col.ii.cir.fi.
Syllogismi qui fit per effectum caritatis minozem sci re nō valemus.fo.cl.col.ii.cir.fi.
Simonia quid sit.fo.xxxvi.col.ij.
Similitudo multiplex.fo.xxxvij.col.iij.
Similitudo triplex.fo.lviij.col.iij.
Similitudo notanda.fo.xc.col.iij.
Simulare se esse malū an aliqs possit:fo.clxiii.col.iiii.
Simulare se esse ypocritam an quis possit. folio. cv. colona secunda.
Simplices an teneātur credere explicite omnia que credunt prelati:fo.cxxxii.col.iii.
Simonia quid sit.fo.ccxxvi.col.iii.cir.me.
Simoniam vtrum committat iudex secularis vendē do iusticiam.ibidem.
Simulatio duplex:fo.ccxlvii.col.i.cir.princi.
De simonia decretiste mentiuntur:folio.ccxxix.colo= na prima circa medium.
Sinderesis non fuit extincta in Cayn nec admiscet se in peccatis aliozum:fo.lxv.col.iii.
Sinderesis est superioz pars rationis duplicem viam habens.ibidem.col.iiii.
Sinderesis ꝺdu sequitur superiozem viaz vacua est ab erroze:fo.lxvi.col.ii.
Sinderesis habet duas vias:fo.cclxiiii.col.iii.cir.pū.
Sobrietas duplex:fo.clvii.col.i.cir.me.
Socrates noluit negare vnum deum.folio.cxliii. co lona quarta.
Sol materialis sic se habet ad sensum sicut summus sol ad intellectum:fo.iiii.Q.
Sollicitudo duplex.fo.clxiii.col.iii.cir.fi.
Sollicitū esse de crastino quare deus prohibet: ibidē
Species non iuuat aliam speciem ad esse:quomodo intelligitur:fo.xxxiiii.col.i.
Spem vtrum habeat diabolus .fo.xl.co.iii.
Species quid sit.fo.lvij.col.i.
Species est triplex.ibidem.col.ij.
Spes est irascibilis ꝛ similiter fortitudo.folio.cxxix. colona secunda.
Spes quid sit.folio.cxxxvij.col.ij.
Spes est audacia mentis.ibidem.col.iii.
Spes et fides in quo differunt.ibidem.
Spes duplex.ibidem.col.iiii.
Spes et caritas quomodo differunt.ibidem.
Spes et timoz quomodo differunt.fo.cxxxviij.col.i.
Spes an sit mercennaria:ibidem.col.iij.
Spem vtrum habeant sancti in patria.ibidem.
Spes non est in patria.ibidem.
Spes et fides quomodo euacuabuntur.ibidem.co= lona tertia.
Speculatio patus est de fine ꝙ de hijs que sunt ad fi nem.fo.clxxxv.col.iij.cir.me.
Spes an sit media inter fidem et caritatem.fol.cxcix. col.i.cir.princi.
Spes est multiplex.fo.cclij.col.ii.cir.me.
Spes i patria totaliter destruetur ꝛ quare.fo.ccxcix. col.iiij.cir.fi.
Spiritussancti processio declaratur.fo.iij.S.
Spiritussanctus donum esse probatur .ibidem. S. T.A.
Spiritussanctus amoz esse ostenditur. ibidem.A.X.
Spiritussanctus aliomodo ꝙ filius a patre procedit. ibidem.X.Y.
Spiritussanctus ab eterno fuit donum.ibidem.Y.
Spiritussanctus non tantum procedit a patre . folio. iiij.E.F.
Spiritussanct⁹ est amoz q̄ fili⁹ amat patrez.ibidē.H.
Spiratio communis patris et filij : vtrum sint vnum principium spiritussancti.fo.xvij.L.M.
De spiratione passiua.ibidem.N.
Spiritussanctus quare dicatur amoz.fo.xviii.L.

Spiritussanct⁹ iterpretat in gratia et pace.fo.xix.M.
Error⁹ grecoꝝ de spiritussancti ꝓcessione. ibidē.O.
Spiritussanctus vtrū ꝓprie detur.fo.xx.A.
Spiritussanct⁹ quodāmō cōtinet in gratia: ibidē.B.
Spiritussanctus datur cum gratia .ibidem.
Spiritussanctus quare dicatur docere.fo.xxi.H.
Spiritussanctus quare dicitur spiritussanctus/vel spiramen vel digitus dei:ibidem.
Spiritussanct⁹ quare nō dicat imago patris.ibidē.M.
Spiritualia et corporalia dupliciter differunt : folio.lxxxiii.col.iii.
Spiritussanctus quare dicitur multiplex:folio.cxxix.colona tertia.
Spiritussancti instinctu aliquid facere dupliciter contingit.fo.clxviii.col.ij.cir.princi.
Spirituale diffinitur.fo.ccxxvi.col.iii.cir.princi.
Spirituale triplex:fol.ccxxvi. col.iiii.circa medium.
Spiritussanctus habetur duob⁹ modis.folio. ccxxx. col.i.cir.princi.
Spicas frangere in sabbato non est malum secundus se:ideo in casu dispensatur:folio.cclxxv.colona tertia circa finem.
Spiritussanctus quare dicitur digitus dei.fo.xxi.H.
Status triplex incipientium proficientium et perfectorum.fo.xlii.col.iiii.
Status quare diuersificet meritum.fo.ciii.col.i.
Status virginum melior est ꝙ status continentium. fo.clxi.col.i.cir.fi.
Status pauperis melior est ꝙ diuitis.folio.clxiii. colona prima circa principium.
Status serui melior est ꝙ status domini:folio.ccxcii. col.ii.cir.me.
Studium dei quid est:folio.xxiii.F.
Subiectio duplex:fo.ccxlvii.col.iiii.cir.princi.
Subdiaconus in susceptione ordinis solēniter vouet continentiam dato ꝙ non intendit:folio.ccxcii.colona secunda circa finem.
Subdiaconus nō habet potestatē sup corpora:ibidē.
Suffragia ecclesie an prosint damnatis:fol.cccii.col.i.cir.fi.et.ii.et.iii.et fo.ccciii.col.iii.cir.fi.
Suffragia ecclesie qualiter prosint illis q̄ sunt in purgatorio.fo.ccciii.col.iiii.cir.princi.
Suffragia facta per illos qui sunt extra caritatez prosunt illis qui sunt in purgatorio:fo.cccv.col.i.cir.prī.
Suffocatum comedere et sanguinē bibere quare prohibeat lex noua.fo.ccxlv.col.ii.cir.me.
Summum bonum non posse intelligi non esse probatur:fo.iii.L.
Superbia fuit primum peccatum angeli: fol. xxxvii. col.iii.
Superbia dicitur dupliciter:folio.lxi.colo.i.ꝛ.lxxvi. col.i.et.iii.
Superbia vtrum sit maius in genere peccatū ꝙ infidelitas:fo.lxxiii.col.i.
Superbia quid sit de qua quattuor queruntur: folio lxxv.col.iii.
Superbia an sit initium cuiuslibet peccati:ibidez. colona quarta.
Superbia quare dicatur regina viciorū. folio.lxxvii. colona prima.
Superbie dictum:ibidem.
Superbie quattuor sunt species:ibidem.
Superbie gradus.fo.lxxvi.col.iii.
Superbi conditiones.ibidem.
Superbis an sit maximum peccatorum:ibidem. colona quarta.
De filiabus superbie.ibidem.
Superbie nomine quattuor vicia appellantur.folio lxxvii.col.ii.
Superfluitas duplex.fo.clviii.col.i.cir.me.
Superfluitas vestium an sit peccatum mortale. fo. lviii.col.ii.cir.fi.
Superbia primorum parentum fuit corruptiōis initium.fo.clxxxiii.col.iii.cir.fi.
Superbia initium est omnis peccati nō quia peccās primo peccet peccato superbie. folio.cxcvii. colona quarta circa finem.
Superbia initium peccati.fo.cciii.col.iii.cir.me.
Suspicio et dubitatio differunt.fo.cv.col.iii.
Surreptio quid est.fo.ccxx.col.i.cir.fi.

¶ De littera T.

Tabula secunda post naufragium est abscōdere peccatum suum.ciii.col.i.
Tantum facis quantum intendis:quomodo intelligitur.fo.xcix.col.iii.
Tedium duplex.fo.lxxxi.col.iiii.
Tedium bonum quid sit.fo.cxcij.col.ij.cir.fi.
Tempus aliquando fuit quando non erat nox neq; dies.fo.lij.col.ij.
Temperantia habet duas species.folio.clvi.col.iiij. circa medium.
Tempozum diuersitas in preceptis.fo.clxvij.colona tertia circa principium.
Tēporalia an sint petēda. fo.clxxiij.col.iij.cir. me.
Temporalia dat deus quattuor de causis.fo.ccxxvij. col.iii.cir.fi.
Temporalia non licet dare sacerdotibus pro missis. fo.ccxxviij.col.i.cir.fi.
Tēporalia licꝛdare ꝓ baptismo.ibidē.col.ij.cir. p̄n.
Tentatio et machinatio differūt.fo.xli.col.iiii.
Tentare deū quid sit.fo.cclij.col.ij.cir.me.
Tentatio duplex absoluta et conditionata.fo .cclxxv col.ij.cir.me.et clxxiij.col.iii.cir.me.
Terra ꝓmissiōis erat fertilissia.fo.cclxxv.col.i.cir.p̄.
Tertiā personam opoꝛtuit esse in trinitate.fo.iiii.L.
Thau signatum in frontibus virorum dolentiū crucē dñi significabat.fo.xlviii.col.ii.
Thalte duplices sunt.fo.ccxxiii.col.ii.cir.me.
Theologia duplex mistica que nominat deū ab infeꝛioꝛi:simbolica vero a superioꝛi.fo.v.X.Y.
Theologica regula.ibidem.M.
Theologis licet contraria de diuinis opinari: sed nō asserere.fo.xiij.F.G.
Theologi quō ex ꝓprijs rōnibus arguūt.fo.ii.M.
Theologi ꝛ philosophi ex suis principijs diuersimode arguunt.fo.xvij.L
Theologi et ethici dīnt de electione. fo.lxij.col.iij.
Theologus existēs in mortali an magis peccet ꝙ vetula cadens a caritate.fo.ciij.col.ij.
Theologus summus et vetula si decedant in equali caritate an habebunt equalia premia.fo.cxlij.col.iii.
Thimiama quare non retinuit ecclesia.folio.ccxliii. col.iiij.circa principium.
Thomas et alij discipuli adhuc infirmi quomodo cognoscebant patrem.fo.cxxxvij.col.i.
Throni quare sic dicantur.xlii.col.i.
Thurificatio non fuit instituta ad significandum futurum:fo.ccxxiii.colo.iiii.cir.medium
Thurificatio quare remansit in ecclesia. fo .ccxliii. colona quarta
Timoꝛ dei quomodo est super omia:folio.xlii. colona tertia
Timoꝛ qualiter sit filia ire.fo.lxxxi.col.ii.
Timoꝛ mortis fuit in christo: fo. cxviii.col.i.
Timoꝛ reuerentie:fo.cxxxi.col.ii.
Timoꝛ duplex:fo. cxxxvii.col.iiii.
Timoꝛ quomodo erit in patria.fo.cxxxviii.col. iii.
Timores sunt sex:fo.clxxxiii.col.i.cir.finem.
Timoꝛ seruilis an sit donū:ibidē.col.ii.cir. principii.
Timoꝛ seruilis et timoꝛ initialis differunt:ibidē.colona tertia:circa finem.
Timoꝛ quo aliquis abstinet a peccato ne suspendat an sit donum spūssancti:ibidem.col.iiii.cir.finem.
Timere seruiliter ē bonū:fo.clxxxiii.col.ii.cir. prī.
Timentis seruiliter triplex status:ibidem.col. quarta:circa principium.
Timoꝛ seruilis vulnerat sed non admit bonum ale fo.clxxxv.col.i.circa medium.
Timoꝛ filialis capitur diuersimode:ibidē. circa finē
Timoꝛ quare dicitur initialis:ibidem.col.ii.cir.me
Timoꝛ dicitur habere oculum ad amoꝛem dei.folio. clxxxv.col.iii.cir.prīn.
Timoꝛ quo aliquis timet coniungi pene eterne est duplex:ibidem.colo.iiij.cir.finem.
Timoꝛem quomodo generat pena:fo.clxxxvi. colona prima.circa finem
Timoꝛ filialis an sit tantum vnus in specie: ibidem . colona .iii.circa medium
Timoꝛ pene eterne duplex:ibidem.col.iiij.cir . prī.
Timoꝛem filialē an habuit xp̄s:ibidem.cir. mediuꝫ
Timoꝛ filialis duas habet species:ibidē . cir. finem
Timoꝛis casti due sunt species:folio.ccx. colona prima.circa principium.
Timoꝛ diffinit:fo.cclxvii.col.quarta: circa finez:ꝛ folio.cclxix.col.iij.cir.me.
Toꝛpoꝛ duplex et q̄d sit:fol.lxxxij.col.iij.
Trabs quid sit.fo.cv.col.tertia.
Traianus nō erat dānatus diffinitiua penitus sententia:fo.ccciij.col.ij.cir.prī.
Traianus suscitatus fuit.fo.xxv.Ꝑ.
Transitus triplex : fo.ccxlvii.col.iij.cir. prī.
Tres personas esse vnum deum ꝓbatur:fo.iij.J.
Tres tantum personas esse in deitate ostenditur: fo. iiij.C.D.
Trinitas personarum ostenditur:fo.iij.Y. Z.
Trinus nomen equiuocum est:fo.vij.Z.
Trinū determinat suppositum:vnum vero formam fo.xiij.J.
Trinitas est triplex.falsa propositio . ibidem.L.
Trinitas quare est vna:ibidem
Trinitas quomodo est ī vnitate:ibidem.Ꝑ.
Trinitas quodāmō est vn⁹ pars et quodāmō multiplex:fo.xx.F.
Trinitas creata duplex:fo.liv.col.iiij.
Tristicia ī prosperis:fo.lxxix.col.iij.
Tristabile duob⁹ modis contristat:fo.lxxxi.col. iij.
Tristicia aliqua maximum peccatum est:fo.lxxxij.colona tertia.
Tristicia duplex:ibidem
In triduo an concedi debuisset hec propositio: Jesus est : et similiter ista Xp̄s est homo:folio. cxi . colona prima et secunda.
Tribue omni petenti te:folio.clxiii.colona secunda: circa medium.
Tunica domini inconsutilis quid significat . fo. cclx. colona tertia:circa finem.
Turbatio duplex.folio.cvi.colona quarta.

¶ De littera V.

Vagatio mentis duplex.fo.lxxxii.col.iiii.
Vbi vnum ꝓpter alterum vtrobiq; tm vnum:f o. lxxii.colo.iii.
Vbiq; quomodo est deus et tamen extra creaturam fo.xxxi.F.H.et.J.
Velle ānecdenter et consequenter:fo. xviiii.H.
Vtrum velit deus mala fieri:fo.xxvii.L.
Velle an teneamur quicquid scimus deum velle:ibidem.E.
Velle an quis teneatur ꝙ deus subtrahat ei gratiam quando scienter peccat:ibidem.F.
Velle vel nolle an possimus meritorie passiones sanctorum:fo.xxviii.
Velleitas siue voluntas conditionalis:ibidem.K.
Velle an aliquis in aliquo casu teneatur ꝙ deus permittat ipsum peccare:ibidem.M.
Velle non in omnibus tenemur quicquid scimus deū velle:ibidem.Ꝑ.
Velle videri bonus non est malum secundum se: fol. cviii.colona prima.
Velle multiplex:fo.cxxx.col.i.
Velle est simpliciter in nostra potestate:sed non velle efficaciter:folio.cxliii.colona secunda.
Velle reddere vnicuiq; qđ suum est dupliciter accipit folio.clxxvii.colona.iii.circa finem.
Velle honozare et velle vilificare non sunt contraria: folio.clxxvii.colona secunda circa medium.
Velle credere et velle diligere non est presens ꝙ credere vel diligere:folio.cxcviii. col.i.circa principium.
Verbum patris quare dicitur filius:folio.iii.L.
Verba passiua coꝛporalia raro vel nūq; de deo dicuntur:folio.ix.G.
Verbum interius est filius dei exterius vero sunt creature:folio.xix.M.
Verbum fidei prope est coꝛdi humano tribus causis folio.lxv.colona prima.
Verbum dei poꝛtabile est duobus modis: fol.ccxcvii. colona secunda circa principium.
Verbum idem quibusdam est venenum et quibusdā cibus:ibidem.circa medium.
Veritas propositionis aliter in naturalibus aliter in theologicis attenditur:folio.xiiii.M.N.
Veritas est duplex:folio.xxiii.M.et folio.xxvii.L.
Veritas triplex:folio.xxix.T.
Vetula simplex et theologus summus si decedant cum caritate equali an habebunt equalia premia: folio.cxlii.colona tertia.
Vetule exemplum:folio.cxcix.colona tertia cir. me.
Vita fidei duplex:folio.cxxii.colona quarta.
Vitam duplicem habet anima: folio.cxlvii.colon.iiii. cir.me.
Vicia non ordinantur sicut virtutes:folio.lxxv. colona quarta.
Videre in speculo diuino quid sit:fol.xlvii.colona.ii.

Uidue maius fuit ponere duo minuta in gazophylatium q̄ ī zacheo dimidium bonorum.fo.clxxix.colona secunda:circa medium.
Unum bibere ad superfluitatem nō est mortale. fo. clvii.col.iiii.circa principium.
Uneam proximi ingressus et comedēs vuas quare non peccabat antiqua lege.fo.cclxxv.col.i.cir.prin.
Uirtutis motus sēper est meritor⁹.fo.xlviii.col.iiii.
Uir qualiter factus est ad imaginē dei et non mulier fo.lviii.colona.iii.
Uir quare dicitur gloria dei.fo.lix.col.i.
Uirtutis primum opus est.fo.lxiii.col. iii.
Uirtus motiua quid sit et qualiē mouet ad actum.folio.xcviii.colona prima.
Uirtutes omnes politice sūt volūtates.fo.ci.col.iiij.
Uirtus influendi duplex.fo.cxvi.col.i.
Uirtus quomodo est in medio:fo.cxxvi.col . quarta
Uirtutum opera an sint eque bona in genere: folio cxxvii.colona scda
Uirtutis motus an sit melior ipsa virtute:ibidē . colona quarta
Uirtus quid sit:fo.cxxviii.col.iiii.
Uirtus et scientia differunt:ibidem
Uirtus an habeat plures species:folio.cxxix. colona secunda
Uirtutes distinguūtur secundus suos proprios fines ibidem.colona tertia.
Uirtutes quare ponuntur plures::ibidem
Uirtutis cuiuslibet duplex via: ibidē.colona.ii.
Uirtutum desiderium et odium viciorum vtrum sint in eadem vi:fo.cxxx.col.iii.
Uirtutes speciales in quibus viribus ponuntur:ibidem.col.iiii.
Uirtutes theologice an sint plures q̄ tres : fo.cxxxi colona prima.
Uirtutes diuerse appetendorum.fo.cxxxii.col.iii.
Uirtutes quomodo distinguūtur:ibid̄.col.iiii.
Uires anime ad quid sint.fo.cxxxviii. col.iiii.
Uirtus omni arte potior est.fo.cxli.col.iii.
Uirtutes nāe sunt impure.fo.cxlvi.col.ii.
Uirtutes habilitant hominem ad meritum . fo.clv.colona tertia:cir.prin.
Uirtutes secundum quid differunt:ibidem.cir.me.
Uirtutes quare plures ponuntur q̄ vires motiue ad bonum:ibidem.cir.finem.
Uirginitas an sit virtus.fo.clx.col.i.cir.finem.
Uirginitas multipliciter capitur:ibidē.col.ii.cir. p̄.
Uirginem post corruptionem an suscitari sit possibile.fo.clxi.col.iiii.cir.prin.
Uirtus quelibet est meritoria duabus de causis. fo. clxv.colo.cir.medium.
Uir vnus pl⁹ p̄t generare q̄ multe mulieres concipere.fo.clxvii.col.iii.cir.fi.
Uirtutis natura est vestire actionem voluntariā debitis circunstantiis.fo.clxix.col.iiii.cir.prin.
Uirtutes politicas in prouerbijs in eccle . purgatorias ī cāticis animi tam purgati docet salomō . folio clxxxii.colona.ii.cir.fi.
Uirtutes sunt triplices:ibidem.
Uirtutes theologce excedunt dona: ibidem . colona quarta:cir.finem.
Uirtutes et dona quomodo conuiuant inter se: fo . clxxxiii.colona.i.cir.princi.
Uirtus quelibet est vita aie.fo.clxxxvii . col.iij.cir.fi.
Uirtutes contemplatiue que sint.folio cxc.colona.i. cir.medium.
Uirtus contemplatiua an habeat contrarium. folio cxci.col.i.circa finem.
Uirtutes et dona excludunt peccata:folio.cxcii. colona secunda:cir.fi.
Uirtutes an sint naturaliter connexe.fo . cxcvii. colona.iii.circa principium.
Uirtus consistit in medietate personali. folio. cclxi . colona quarta:cir.principium.
Uirtus quelibet ē amor.fo.cxcviii.col.iiii. cir. prin .
Uirtutibus multis non est hō magis bon⁹ q̄ vna sola:fo.ccii.co.iiii.circa finem.
Uirtus est melior q̄ actus:fo.cciii.col.ii.cir.me.
Uirtus quare est meritoria:fo.cciii. col.i.cir.princi.
Uirtutem vnam hūs an habeat oēs:ibidem.
Uirtus leuat hoīes supra se:ibidē.co.iiii. cir.fi.
Uirtutes politice duplices sūt:fo.ccv.col.i.cir. fines
Uirtutes omnes in eodem an sint pares:fo.ccvi. col. prima:circa principium
Uirtutes omnes sunt eque vtiles ad merendum:fo . ccvi.col.iiii.cir.principium
Uirtutes cardinales an manebunt in patria: fol. ccx. col.iiii.cir.finem.
Uirtus quelibet an sit magis bona q̄ vicius, aliquod malum:fo.ccxi.col.iii.cir.fi.
Uirtus et vicium an habeant propositionem:fo.ccxii. colo.iij.cir.finem.
Uirtute vna habita habentur omnes alie:fo.cclxxiii. col.iii.cir.princi.
Uirtutes que sunt q̄tum ad deum non mutantur nec q̄tum ad essentiam nec q̄tum ad motus:sed virtutes que sunt q̄tum ad proximū mutantur q̄tum ad motus:fo.ccxc.col.i.cir.me.
Uir ⁊ mulier cum sint vna caro per matrimonium cōmunicant sibi actiones spirituales: fol.ccxciii. col.ii. cir.princi.
Uirtutibus theologalibus que succedunt in patria : fo.ccxix.col.iii.cir.fi.
Uirtutes illis fruimur deo in creatura quibus nō immediate mouemur in deum:fo.cccii.col.i.cir.fi.
Uirtutum desiderium dicitur dupliciter: folio.cxxxi. col.ii.
Uirtutum theologarum deus est finis multipliciter: ibidem.
Uirgines consecrauerunt matheus et thomas: folio. ccxcii.col.ii.cir.me.
Uirtus secūdum se omni arte certior est et melior:fo. cclxiii.col.i.cir.me.
Uis inferior qualiter trahit superiorem:fo.cclxxviii. col.iii.cir.fi.
Uis concupiscibilis non magis se habet ad diligendū perfecte deum q̄ temporalia propter quattuor: fol. xxxv.col.iiii.
Uisio quintuplex:fo.xlvii.col.iii.
Uisio duplex:fo.xlix.col.i.et.i.col.iii.
Uisio duplex:fo.lix.col.iii.
Uis apprehensiua duplex:fo.lxvi.col.i.
Uis concupiscibilis magis corrupta est q̄tū ad gñationē q̄ nutritiuā:fo.clvii.col.ii.cir.fi.
Uis irascibilis in quo remunerabitur in patria:folio. ccxix.col.iiii.cir.me.
Uis rationalis et concupiscibilis ⁊ irascibilis aliquid date sunt.ibidem.

Uisio dei erit tota merces ī patria.fo.ccci.col.iii.cir. medium. ⁊ vide argumenta ante oppositum.
Uita contemplatiua an melior sit actiua.fo.cxc. colona.iii.cir.prin.
Uita eterna quare actiue et non contemplatiue promittitur:ibidem.colona.iii.cir.me.
Uite actiue opus in eodem an melius sit opere contemplatiue:ibidem.colona.iiii.cir.principium.
Uita omis infidelitū est peccatum:quomodo intelligitur.fo.xl.col.i.
Uita duplex.fo.ccxvi.col.ii.cir.me.
Uita eterna prout cōpetit homini non erit sufficienter in anima.fo.ccxcv.col.ii.cir.prin.
Uiuere recte quid sit.fo.cxxviii.col.iiii.
Ungula quid significet in sacra scriptura:folio. xxxvi colona prima.
Unicam esse vnius an sit de iure naturali.fo.cclxxxvi. col.iiii.cir.fi.
Una debet esse vnius secundum legem naturalem . fo.ccxci.col.iii.cir.prin.
Unus nomen significat eadem significatione vnitatem essentie et vnitatem persone.fo.xiii.F.
Unum determinat formā trinū verum suppositum ibidem.I.
Unum quid sit.fo.lvi.col.iiii.
Unuocatio est triplex.fo.x.
Unitas et notio differunt.fo.xiii.Z.
Unitas quare approprietur pr̄i.fo.xxi.I.
Uniuersale nō est vnum preter singularia.fo.lxxxiij. colona tertia.
Unionibus omnibus desinentibus inter verbum et naturam humanam preter vnionem carnis et anime an remaneat idem homo qui pr⁹.fo.cxi.col.iiii.
Unguentum quare retinuit ecclesia.fo.ccxliii.colona.iiii.cir.prin.
Unctionis extreme que sit materia.fo.cclxxxiii.colona prima.circa finem.
Unctio multiplex:ibidem.
Unctionis extreme effectus:ibidem.col.iii.cir.fi.
Unctio nō īprimit characterē:ibidē.col.iii.cir.prin.
In unctione extrema quare non apponitur balsamū sicut in confirmatione:ibidem.cir.me.
Unctio extrema an debeat iterari : ibidem. colona quarta:circa finem.
Uoluntas dupliciter capitur.fo.xxii.T.
Uoluntas dei vtrū semper impleatur.fo.xxvi.X.
Uoluntatis bñplaciti multa signa:ibidem.A.
Quid bene placeat deo:ibidem.
Uoluntas duplex.folio.xxvii.F.et.S.
Nichil adeo in nostra potestate est sicut volūtas quo modo intelligitur:ibidem.M.
Uoluntati divine non solum in preceptis et prohibitis tenemur nos conformare.folio.xxix.Q.
Uolens vnum equipollentiū non necessario vult reliquum:folio.xli.colona prima.
Uoluntas antecedens quid sit.fo.xlv.col.quarta.
Uoluntas est in rationali:amicitia in concupiscibili. folio.lxiiii.colona prima.
Uoluntas mala an sit pctm̄ in⁹tum est auersio a bono cōmutabili.folio.lxxxvi.col.iii.
Uoluntarium quid sit.fo.xciii.colona.i.
Uoluntas duplex.xcvii.colona secunda.
Uoluntas surgendi ad matutinas vt laudet deum p̄pter inimicos simoniaca est:ibidem.col.iiii.
Uoluntas qua episcopus vult dare prebendā p̄pter nūmos vt edificet ecclesiam simoniaca est:ibidem.S
Uoluntas mala an maius peccatum sit q̄ actio p̄cedens ab ea.fo.ci.colona secunda.
Uoluntas non est nomen speciale alicuius potentie specialis sed generalis oīum virtū motiuarum:ibidē colona quarta.
Uolitio triplex.fo.ciiii.colona secunda.
Uoluntas xp̄i duplex:fo.cxvii.col.iii.
Uoluntas sensualitatis et rationis an contrarie fuerint in xp̄o:ibidem.
Uoluntas non sēper precedit suū volitū:fo.clxv .colona secunda:circa finem.
Uoluntas duplex.fo.clxxviii.colona.iiii.cir . prin. et folio.clxxxiii.col.iiii.circa medium.
Uoluntas et opus sunt idem peccatum q̄tuz ad formam:sed diuisa q̄tum ad essentiā.fo.ccxiiii . colona prima circa finem.
Uolūtas maloz duplex.fo.ccxxii.col.ii.cir.finem.
Uoluntas duplex.fo.ccxxiii.col.iii.cir.medium.
Uoluntas dei duplex.fo.cclxxx.col.iiii.cir . prin.
Uoluntas satisfaciendi nō est satisfactoria:fo.cclxxxii. col.iii.cir.me.
Uoluntarium triplex:fo.ccxxxvi.col.ii.cir.prin.
Uotum multiplex et quale recipit dispēsationem:fo. clv.col.ii.circa p̄ci.
Uotum continētie non recipit dispensationem::ibidē. col.ii.cir.me.⁊.ccxxxi.col.ii.cir.me.
Uotum quid sit:fo.ccxxx.col.iii.cir.me.
Uotum triplex::ibidem.cir.fi.
Uotum de quibus est:ibidem.col.iiii.cir.prin.
Uotum an recipiat dispensationem. ibidem.circa medium.
Uotum de iure diuino est:folio.ccxxxi. colona prima circa medium.
Uoti regula::ibidem.cir.fi.
Uoto emisso de intrando religionem : vtrum quis statim debeat intrare:fo.ccxxxi.col.iii.cir.me.
Uotum determinatum ad quid obliget: ibidem.circa finem.
Uotum simplex impedit matrimonium contrahēdū: ibidem.col.iiii.cir.me.
Uoto de continentia emisso an quis possit contrahere ibidem.
Uotum solēne dirimit matrimonium: folio. ccxxxii. col.i.cir.me.
Uotum Jepte quale fuit:ibidem.col.iiii.cir.fi.
Ante votum continētie facilius potest saluari homo q̄ post.fo.ccxlv.col.iiii.cir.me.
Uotum simplex matrimonium dirimit contrahendū sed non contractū: solenne vero impedit contrahēdū et dirimit contractum:fo.ccxcii.col.iii.cir.princi.
Uouens ante carnalem copulam intrare claustrum in nullo tenetur marito suo:fo.cclxxxix.col.i.cir.me.
Uox omnium est vox nature secūdum tullium.folio. lxix.col.iii.
Usus communis et sacre scripture differunt. folio . xix.S.
Usus appropriatur muneri:fo.xxi.I.
Usurarius potest elemosinā facere de vsura:fo.clxiii. col.iiii.cir.princi.
Usura quid sit.fo.ccxxiii.col.i.cir.prin.
Uare ad vsuram peccatum est et in se et secundum se:ibidem.circa finem.

Usurarius an sit fur:ibidem.co.iii.cir.me.
Usurariozum penā potius ꝙ aliozuz furū iudex eccle siasticus quare consideret: ibidem.
In vsura non transferet dominiū:ibidē.co.iiii.
Ad vsuram accipiens vtrum peccet.folio. ccxiiij.co lona.i.cir.me.
Usura in quibus sit contractib⁹:ibidē.col.ij.cir. me.
Usure consentientes vtrum peccent.folio.ccxiiii.co tii.cir.me.
Usuram reddere compellentes an peccent. fo.ccxv col.i.cir.prin.
Usurarius duplex.ibidem.cir.fi.
Usurarius contractus in casib⁹.ibiō.col.ii.cir. prin.
Usurarius quare omnibus iniuriatur.folio.ccxlv.co lona.iiii.cir.prin.
Contra vsurarios si homines tacerent lapides cla marent:ibidem.
Usurarius an dicendus sit dans mutuum sperans ali quid accipere preter sortem . folio . ccxxv . colona. quarta.cir.me.
Usurarū restituēdaꝝ regula.fo.ccxxvi.col.i.cir.me.
Usure peccatum non remouet euentus:ibidem.col. iii.cir.principium.
Uterus dei patris est eius summa bonitas.folio. xvi
V.T.
Utile propie quid sit.fo.cxlii.col.iiii.ꝛ fo.ccxxx.col. iii.cir.principium.
Uti dupliciter sumitur.fo.clxxxiiii.col.ii.cir.me.
Uti diffinit.fo.cxciii.col.iii.cir.fi.
Uti deo an liceat:fo.cxciii.col.iiii.cir. fi.
Ulnus duplex.fo.clxxxv.col.i.cir.me.
Uuas proximi comedens ingressus vineam eius non peccabat lege antiqua.fo.cclxxv.col.i.cir.prin.
Uxor que vouet ingressum religionis añ carnalē co pulā in nullo obligata est viro.fo.cclxxxix.colona.i. circa medium.
Uxorē secundā ducere non est peccatum secundū se ibidem.col.iii.cir.me.
Uxorem non suam potest quis cognoscere in casu . fo.ccxxiii.col.iiii.cir.me.
Uxores plures habere reges et patriarche dispensa bantur:sed plebei nunq̄.fo.cclxxxix.col.iii.cir.fi.
Uxorem relinq̄re propter fornicationem licet viro ꝑtum ad cohabitationē.fo.ccxci.col.i.cir.prin.
Uxorem vnā habere duos viros nunq̄ permisit dns ibidem.colona.i.cir. medium.
Uxorem non potest repetere sua resuscitatus: ibidē circa finem.
Uxoris peccatum imputatur viro nisi cooperiat eam fo.ccxci.col.iii.cir.prin.
Uxores plures habens gentilis si conuertatur ad fi dem an possit omnes illas habere:ibidem.cir.me.

De littera X.

Xps non quolibet motu meruit. folio .xxxix.colona quarta.
Xps vtrum habuit angelum ad custodiam sui. folio xlvii .colona quarta.
Xps vtrum sit duo:fo.cx.col.iiii.
Xps secundum q̄ homo an sit persona.folio.cxii.co tertia.
Xps vtrum fuit decimatus in lūbis abrahe. fo. cxv . colona prima.
Xpus quomodo fuit in lumbis abrahe:ibidem. co lona secunda.
Xpus secundum quam ecclesiam dicitur caput eccle sie.fo.cxvi.col.i.
Xps methaphorice ꝺr caput.ibidem.col.ii.et quare potius caput ꝙ cor:dicit:ibidem.col.iii.
Xps an sit membrum ecclesie ibidem
Xps dupliciter capitur:ibidem.
Xps agnus immaculatus natus est ab origine mun di:ibidem.colona.iiii.
Xpi duplex est perfectio:ibidem.
Xpi duplex scientia:ibidem.
Xps habuit spiritum non ad mensuram.folio. cxvij. colona tertia.
Xpi voluntas duplex:ibidem.
Xpus quomodo cepit pauere.ibidem.col.iiii.
Xpi petitio.fo.cxviii.col.ii.
Xpi mors fuit causa meritū et figura remissionis pec catorum.fo.cxix.col.i.
Xps destruxit mortem tripliciter.ibidē.colona scda.
Xpus an post resurrectionem fuerit beatus ꝙ ante: ibidem.
Xpo ab initio vite data sunt carismata non ad mensu ram:ibidem.col.iii.
Xpi mortis necessitas:fo.cii.col.ii.
Xpus in triduo an fuerit homo: ibidem.col.iiii.
Xpus an fuerit totus in sepulcro : folio . cxxi.colona secunda.
Xpus habuit virtutes cardinales:fo.ccxi.colona.iii. cir.me.
Xpm manducamus et post nos manducat:fo.cclviii. col.iiii.cir.princi.
Xpus est pasca nostrū tripliciter de causa: ibidē.cir.me.
Xpus an vtroz modo sumpserit corpus suum: folio cclx.col.ii.cir.princi.
Xpi corpus duplex:ibidem.cir.me.
Xpi corpus manducatur dupliciter:ibidem.
Xpi corpus euomens quid agere debeat:ibidez. col. iii.cir.me.
Xpi corpus ad prolationem ministri an de celo descē dat et similiter ascendat destinentibus speciebus: fol. cclx.col.iii.cir.finem.
Xpus corpus suū noluit dare sub alia forma propter tria:ibidem.col.iiii.cir.princi.
Xpi corpus an videatur:fo.cclx.col.i.cir.princi.
Xpi corpus sine peccato vtrum possit sumere existēs in peccato:ibidē.col.ii.cir.princi.
Xpi corpus an debeat dare sacerdos ei quē scit in pec cato mortali:ibidem.col.iii.cir.princi.
Xpi corpus tangentes in peccato peccāt:fo.cclxi.col. i.cir.me.
Xpi corpus tribus de causis debet dare sacerdos. ibi dem.col.ii.cir.me.
Xpi corpus nesciens recipiens ꝛ existens in peccato mortali non peccat mortaliter: ibidē.col.ii.cir.finez.
Xpi corpus quo tempore assumi debet: ibidem:col. iiii.cir.princi.
Xpus corpus suum dedit discipulis suis passibile et mortale:fo.cclxii.col.i.cir.me.
Xpi corpus si nusq̄ esset primo nusq̄ esset secūdo: ibi dem.col.ii.cir.me.
Xpus confecit in azimo:ibidem.col.iiii.cir.fi.
Xpus corpus suum vltimo dedit propter quattuor: fo.cclxiii.col.i.cir.princi.

Xpus in die passionis sue comedit vnū latronē:ibidē colona tertia:circa principium.
Xpi corpus quod in infinitum lucidius est sole:vide bitur in patria oculis corporeis.fo. ccc.colona scda.
Xpus quare diem iudicij nescire dicitur et quare ma gister appellatur.fo.cccvi.colona.ii.cir.prin.
Xps quas penas assumpsit.fo.clx.

De littera Z.

Zenonis responsum ad histrionem.folio. cclxxx.co lona quarta:circa finem.
Zizanie eradicatio quadruplex : folio . ccxli.colona quarta:circa finem.

Finis laus deo.

Principaliū questionū/ac dubiozū/hoc volumine discussozum: sequens tabula(quoad cōmode fieri po tuit)capita indicat:quibus inuentis/non minus liber ꝙ capitulum(ijs etenī opus ipsum distinguitur)le ctori cuiq̄ sese vel nolenti offeret.

Quid sit fides/et propter quid ad probationem fi dei adducantur rationes naturales.ii.
De erroribus qui contingunt circa articulum trinita tis:et quomodo sit vnus et quomodo tripliciter cō tingit errare circa illum:ibidem.
Deum esse principium omnium:ibidem.
Q deus est omnibus modis simplex.iij.
Q tres persone sint vnus deus:ibidem
De processione spiritussancti a patre:ibidem.
Alia probatio trinitatis personarum.ibidem
Quare oportuit tres personas tñ eē i deitate.iiij.
De nominibus essentialibus dictis de deo:ibidem.
De contrarietate que est inter btñ dionisiū et iohā nē damascenū quod sit principale nomen dei.v.
De significatione huius nominis deus:ibidem.
De suppositione huius nominis deus: ibidem.
Utrum hoc nomen deus pma significatione habeat plurale.vi.
De hac propositione deus est trinus et vnus. vij.
Utrum essentia diuina possit supponi.ibidem.
De multiplicitate adiectiuozum de deo dictoꝝ.ibiō
De nominib⁹ adiectiuis de deo relative dictis. viij.
Utrum aliquod nomen dicatur vnuoce de deo ꝛ de creaturis.ibidem
De diuisione nominum dictorum de deo:ibidem.
De hoc nomine persona.ix.
Utrum hoc nomen persona dicatur vnuoce de per sonis creatis ꝛ increatis:et vtrū de increatis.x
Utrum hoc nomen persona dicatur de deo secundu⁹ essentiam vel secundum relationem:ibidem.
Utrum plona sit essentia:ꝛ vtrū de⁹ sit deitas.xi.
Personalitate abstracta quid remaneat. xii.
Quid significet hoc adiectiuum numerale tres.ibiō
De notionibus in generali:et in speciali.xiij.
Quare potius dicatur trinus propter tres ꝙ quinus propter quinq̄.xiiij.
Quomodo nulla opinio de notionibus sit heretica licet oppositę sint.ibidem.
Utrum adiectiua essentialia p̄dicenť de notionib⁹.xv
Utrum deus est qualis sine qualitate:ibidem.
Utrum paternitas est pater ita suppositа:ibidem
Utrum paternitas aliquomō sit pater:ibidem.
Utrum generatio predicetur ꝙ participationem vel per essentiam.xvi.
Utrum potentia generandi sit in filio. ibidem.
Utrum paternitas sit potentia generādi propē:ibiō
De innascibilitate:ibidem.
De communi spiratione.xvij.
De processione qua spūssctūs ꝓcedit a pre ꝛ filio. xviij
De his q̄ appropriate ꝛ nō ꝓpe dicūť de ꝑsōis.xix.
De illa auctoritate apostoli:ex ipso et per ipsum ꝛ in ipso sunt omnia:ibidem.
De illis q̄ appropriātur tñi filio et spūi sctō:ibidem.
Utrum spiritussanctus det se et mittat se:ibidem.
Utrum spiritus propie detur aut dicatur dari tantū quia eius gratia datur.xx.
Utrum pater et filius sint vnus panis in⁹trum dātur aut multi panes ex parte sua.ibidem
De his que appropiant vni persone tñi.xxi.
De illis que dicunť de deo in comparatione ad crea turas:ibidem.
De hoc verbo scire dicto de deo:ibidem
De predestinatione et reprobatione:xxij.
Utrū deus reprobans sit causa non appositionis gra tie in presenti:ibidem.
Utrum predestinato insit aliquod bonu⁹ ex eo quod est predestinatus: ibidem.
De hoc verbo apostoli quos predestinauit hos et vo cauit.xxiii.
Utrum prescientia dei necessitatē inferat reb⁹: ibidē.
De prouidentia diuina.xxiiii.
De potentia dei:ibidem.
Utrum possibile simpliciter dicatur tantum secundū causas superiores aut secundum inferiores : ibidem.
Utrum deus fecerit miraculum mutando aquā in vi num.xxv.
Utrum mutatio virgarum magoꝝ pharaonis fuerit naturalis aut miraculosa:ibidem.
Utrum deus possit damnare petrum et saluare iudā: ibidem.
Utrum deus possit facere de corrupta virginē : ibidē.
Utrū deus possit aliquid melⁱ⁹ facere ꝙ faciat: ibidē.
De voluntate dei.xxvi.
De hoc verbo vult vtruz deus velit mala fieri: xxvii.
Utrum mala fieri sit verum a prima veritate:ibidem
Utrū teneamur velle quicquid scim⁹ deū velle: ibidē
Utrum qui scienter peccat mortaliter teneatur velle q̄ deus subtrahat ei gratiam:ibidem.
De voluntate sensualitatis:ibidem.
Utrum pseudo prophetа,pphetasset hierusalēnō esse destruendā velleitate seu volūtate cōditionali:xxviii.
Utrum in aliquo casu aliquis teneatur velle q̄ deus permittat ipsum peccare mortaliter:ibidem.
Utrum ecclesia debeat orare pro eo quem scit esse re probum:ibidem.
Utrum voluntas nostra ex eo sit bona q̄ est confor mis voluntati diuine:ibidem.
De misericordia et iusticia dei:xxix.
Utrū deus possit punire aliquē ꝙtū meruit: ibidem.
Utrū deus misericordi⁹ agat cū vno ꝙ cū alio:xxx.
De adequatione premij ad meritū:ibidē.
Utrū tā iuste puniat aliquis a deo ꝙtū meruit:ibidē.
Utrum iustificare sit opus iusticie:ibidem.
Utrum pena quā infligit deus ad maiorem coronam vt i iob:vel ad cautelā vt i paulo sit op⁹ iusticie:ibidē
De locali cōpositione creatoris ad creaturā:ibidem.
Quot modis deus sit in rebus.xxxii.
De loco angelorum et animarum:ibidem.

Quomodo deus ẽ semper:ibidem
Quomodo creatura fuit a deo.35.

¶ Secũdi libri q̃stionũ ac dubioꝝ p̃cipuoꝝ tituli

Utrũ in primo statu suo angel⁹ hũit caritatẽ .xxxv.
Utrum ãgel⁹ naturali dilectione frueret se:ibidem.
Utrũ illa dilectione de via faceret finem.36.
Utrũ illa dilectio fuerit symonaca:ibidem.
Utrũ naturalis dilectio qua diligebat angelus deuꝫ in p̃mo statu erat ordinata aut inordinata: ibidẽ.
Utrum dilectio angeli in primo statu sit eiusdẽ spẽi cum dilectione caritativa:ibidem
De statu malorũ angelorum.fo.37.
De peccato luciferi:vtrũ fuerit pctm̃ omissionis aut pctm̃ superbie:ibidem
De causa primi peccati:ibidem
Quare lucifer non perseuerauit ī bono statu sue cõditionis in quo creatus est.38.
Quomodo diabol⁹ traxerit secũ ctiã ptẽ stellaꝝ.39.
Quare pctm̃ angeli fuit irremediabile: ibidẽ.
Utrũ ois actio diaboli est pctm̃:ibidem
De fide diaboli.40.
De spe diaboli:ibidem.
Utrũ diabolus velit se eẽ malũ:ibidem
Utrũ diabolus velit deum esse.41.
Utrum diabolus habeat fomitẽ et penitentiã sicut homo vel anima:ibidem
De speciebus machinationũ diaboli:ibidem.
De statu bonorum angelorũ:ibidem
Dubitatio orta exͤbis gregorij de btitudinib⁹. 45
De distinctione ordinũ ſm beatũ dionisiũ:ibidem
Utrũ angel⁹ sẽper custodiat hoiem cũ effectu. 44.
Utrum angelus malus datus sit homini a deo ad exercitium:ibidem.
Utrum angelus bonus frustretur desiderio suo: et vtrũ tristetur de casu hominis:ibidem
Utrum xp̃s habuit ãgelũ ad custodiã sui:ibidem.
Utrum diabolus intret in cor hominis. xlv.
Utrũ ãgel⁹ datus homini ad custodiã ipsius aliquãdo deserat ipm ꝓpẽ pctm̃:ibidẽ
Utrum angelus relinquat hominez cui ad exercitiũ est deputatus:ibidem
De verbo iob:ibidem.
De merito angeli boni.46.
Utrum angelus bonus teneatur velle quicquid scit deum velle.ibidem
De cognitione angelorũ:ibidem.
Utrum angeli melius cognoscant in verbo q̃ in prꝛprio genere:ibidem.
Quid sit dicere angeli vident in speculo.47.
Utrũ angeli videant oia in speculo essentiali: ibidẽ.
Utrum aliquis angelus adeo limpidum habeat visũ q̃ in speculo videat omnia:ibidem
De visione angelorum qua vident res futuras in ꝓprio genere:ibidem
De hoc quod dicit apostolus q̃ multiformis sapientia dei innotuit per ecclesiã pncipatib⁹ et prãtib⁹. 48
Utrũ cognitio angelorꝝ in verbo sit necessaria:ibidẽ
Quid sit prophetia:ibidem
Utrũ sit virtus vel opus virtutis: ibidem
Quomodo intelligẽdum sit q̃ prophetia est diuina inspiratio.49.
De speciebus prophetie:ibidem

Utrum cayphas dixit verum:ibidem.
De iona vtrum verum vel falsum dixit cum dixit:niniue subuertetur:ibidem
De necessitate prophetali.l.
Utrum prophetia euacuabitur:ibidem.
De officio prophetarum:ibidem
Utrũ obediendũ sit pphete p̃cipiẽti ꝰ legẽ dei: ibidẽ
De pena pseudo prophete.li.
De opere prime diei.liij.
Utrum lux creata sit ante omnem diem.liij.
De luce:vtrũ lux illa fuit opus prime diei: ibidem.
Opera secunde diei:ibidem.
Opera tertie diei.liiij.
Utrum multa facta sint illo die:ibidem.
Opera quarte die:ibidem.
De operibus quite diei.s.de ornatu aq̃ et aeris.lv.
De operibus sexte diei:ibidem.
De septimo die .lvi.
Utrum numerus/pondus/et mensura: sint creature an non:ibidem.
Quomodo in his trinitatis reluceat vestigium. lvij.
Utrũ illa tria vnicam in rep̃sa efficiãt bonitatẽ:ibidẽ
An ista tria bona sint in materia.ibidem.
Quare homo factus est ad ymaginem et similitudinem dei et non angelus.lviii.
Que sit illa similitudo qua homo factus est ad ymaginem et similitudinem dei:ibidem.
Qualiter vir factus est ad similitudinem et ymaginẽ dei/et non mulier:ibidem.
De intelligẽtia istius auctoritatis: faciamus hominẽ ad ymaginem et similitudinem:lix.
Quomodo assimilet homo trinitati increate hac trinitate creata:ibidem.
Quõ assimiletur hõ trinitati ĩcreate ī his trib⁹: ibidẽ
De primo statu ade.lx.
Utrũ immortalitas q̃ fuit in adam erit ī patria:ibidẽ
Utrum adam per pctm̃ amisit imortalitatẽ: ibidem.
Utrum adã posset mori ante peccatum:ibidem.
De partu eue vtrum peperisset ante peccatum/ et de statu matrimonij in primo statu:ibidem.
De trãslatione hois ī paradisum si nõ peccasset:ibidẽ
Quare dicatur preceptũ disciplineꝫ quid fuerit peccatum primorum parentum:ibidem.
Utrum adam voluit esse sicut deus.lxi.
Utrũ virtutes hois et angeli sint eiusdẽ speciei:ibidẽ
Penes qd habeãt sumi differẽtie essentiales angeli ꝫ anime et que sint huiusmodi:ibidem.
An anima exuta habeat formare sermonem intelligibilem intelligibiliter.lxii.
Utrum peccatum ade fuit maius peccato eue: ibidẽ.
De causa peccati:ibidem.
Utrum peccatum ade fuit ex libidine:ibidem.
Utrum peccatum ade fuit in spiritumsanctum:ibidẽ.
Utrũ adam potuit peccare venialiter in primo statu: ibidem.
De libero arbitrio:lxiii.
Quid sit liberum arbitrium:ibidem.
An in libero arbitrio sit meritũ vel demeritũ: ibidẽ.
Quid sit libertas.lxiii.
De potestate liberi arbitrij:ibidem.
An liberum arbitrũ sine gr̃a possit ī opa meritoria: ibidem.
Utrum ratio peccet et precipue vtruꝫ ratio superior sine sinderesis peccet.lxv.

Utrum peccet secundum viam superiorem: ibidem.
Utrum illa sola peccet:ibidem.
An ratio sine libe.arbi. secundum viam superiorem peccare possit.lxvi.
An sola sinderesis peccat ꝫ q̃ eius est omne peccatũ: ibidem.
An sit malum/quid sit/et vnde sit:ibidem.
Cui insit intentio malicie.lxvii.
Utrũ malũ sit priuatio siue cõstat in ꝓpatione: lxviii.
Cutusmodi priuatio sit malum:ibidem.
Qualiter in omni opere malo sit priuatio speciei modi et ordinis.lxix.
De auctoritate beati dyonisij: malũ est defectus scientie:vel scientie errantis vel desiderij fidei.ꝛc.ibidem.
An malum sit priuatio ordinis tantum/vel modi tm̃/ vel speciei tantum / et an sufficiat ad hoc q̃ malum sit q̃ sit pondus vnius istorum tm̃ lxx.
Unde malum materialiter:ibidem.
Unde malum effectiue:ibidem.
Unde malum formaliter:ibidem.
De cõtrouersia inter augu.et beatũ dyonisium:ibidẽ
De causa formali ipsius mali:ibidem.
Quid faciat actionem malam.lxxi.
Utrũ mala actio sit a deo operãte vel cooperãte:ibidẽ
An sit concedendũ q̃ peccatum sit a deo:ibidem.
Utrum peccatum veniale corrumpat vel non.lxxii.
An aliquod peccatum sit maius alio in genere:ibidẽ
Utrum malicia generis sit equalis alicui malicie singulari:ibidem.
Utrum in infinitum sit minor.lxxiii.
Utrum fornicatio in genere sit aliquanta:ibidem.
Utrum fornicatio in genere sit magis malum q̃ superbia/vel conuersio:ibidem.
De mendacio:ibidem.
De superbia et infidelitate vtrũ sit maius ī gñe.lxxiiii.
Multiplex diuisio peccati:ibidem.
Et vtrum fiat diuisio per speciẽ:ibidem.
De curiositate vtrum sit vna alia radix.lxxv.
De infidelitate vtrum sit radix:ibidem.
Quid sit superbia:ibidem.
Si est initium omnis peccati:ibidem.
Quare superbia dicatur regina viciorum.lxxvi.
De speciebus superbie:ibidem.
Utrum superbia sit maximum peccatorum: ibidem.
De filiabus superbie:ibidem.
Utrum inanis gloria sit filia superbie.lxxvii.
Cui virtuti opponatur:ibidem.
Utrum inanis gloria habeat species:ibidem.
Utrum inobedientia sit filia inanis glorie:ibidem.
Utrum pertinacia/discordia ꝫ contentio differant: lxxviii.
Utrũ nouitatũ p̃sumptio sit filia inanis gñe.ibidẽ.
De inuidia an sit peccatum.ibidem.
Cui virtuti opponatur:ibidem.
Utrũ bonum simpliciter sit materia inuidie:ibidem.
Si inuidia est solum de tẽporalibus.lxxix.
Utrum inuidia sit amor:ibidem.
Utrum odiũ sit prima filia inuidie:ibidem.
Utrũ filie inuidie sint sufficienter assignate:ibidem.
Utrum ira sit vicium capitale:ibidem.
Utrum irasci simpliciter seu in se sit malum et cuiusmodi sit vicium.lxxx.
Cui virtuti ī opponitur:ibidem.
De perturbatione vtrum omni ire sit annexa vel ire inq̃tum ire:ibidem.
De speciebus ire/et que sunt:ibidem.
Utrum rixa sit filia ire.lxxxi.
Utrum timor sit filia ire:ibidem.
De accidia quid sit/et an sit vicium:ibidem.
Cui virtuti sit contrarium.lxxxij.
An sit capitale:ibidem.
Cui vicio per abundantiam opponit accidia: ibidem
Utrum accidia sit maximũ peccatum:ibidem
De filiabus accidie:ibidem.
De pusillanimitate:ibidem.
Utrum pusillanimitas sit filia accidie:ibidem.
De potestate liberi arbitrii.lxxxiii.
Utrum liberum arbitrium per se sine omni gratia possit se mouere ad opa de gñe bonorum.ibidẽ.
Potentia credendi vtrum sit naturalis:ibidem.
Bona opera sunt a tribus.lxxxiiii.
Posse peccare an sit aliquid.lxxxv.
Peccatum vtrum sit a deo:ibidem.
Quid dicatur malicia:ibidem.
Utrum mala voluntas sit peccatũ inq̃tum est auersio a bono incõmutabili vel inq̃tum est conuersio ad cõmutabile bonum.lxxxvi.
Utrum hec sit concedẽda peccatum est a deo:ibidez.
De prontitate peccandi a quo sit:ibidem.
De spoliatione gratuitorum.lxxxvij.
Utrum peccatũ originale sit aliquid:ibidem.
Quid sit peccatum originale ꝫ quomodo deletur in baptismo.lxxxviij.
Utrum vnũ peccatũ originale sit maius alio: ibidem
Utrum anima tuste contrahat originale:ibidem.
Utrum vnum peccatum originale ante baptismum sit peccatum mortale post baptismum venale: ibidẽ
Utrum plura originalia sint in homine:ibidem.
Utrum primi motus sint peccatum.lxxxix.
Causa quare primus motus sit peccatum:ibidem.
Utrum primꝰ motus ad comedendũ sit pctm̃:ibidem
Utrum primus motus ad coeundum sit aliquando peccatum mortale:ibidem.
Utrum primi motus sint in prohibitione:ibidem.
Utrum primi motus sint in ratione.xc.
De differentia venialis ad mortale:ibidem.
Utrum veniale potest fieri mortale:ibidem.
Utrum veniali peccato debetur pena eterna.xci.
Utrũ peccatũ veniale sit maius q̃ originale:ibidem.
Utrum ignorantia sit peccatum:ibidem.
Utrum ignorantia legis diuine vel canonũ sit peccatum sacerdotibus.xcii.
Utrum de quolibet peccato mortali teneamur scire vtrum sit mortale:ibidem.
Diuisio ignorantie.xciii.
De omissione:ibidem.
Utrum omissio sit peccatum actuale:ibidem.
Utrum aliquis obligatur ad impossibile.xciij.
Cum quilibet teneat credere queritur quando omittitur aliquis ex hoc q̃ non credit:ibidem.
Utrum dormiens potest omittere.xcv.
Utrum modus sit in precepto et vtrũ quicquid tenet facere teneat facere ex caritate.ibidem.
De negligentia.xcvi.
Quid est negligentia siue desidia:ibidem.
Quid est peccatum:ibidem.
Utrum voluntas sit circa peccatum:ibidem.
Utrum omne peccatum sit voluntarium.xcvii.

Quid sit ille finis propter quē actio dicitur mala vel contra legem dei:ibidem.
De illis qui cōstituunt sibi duos fines:ibidem.
Utrum ex vno motu caritatis informentur plura sequentia.xcvij.
De actionibus spiritualibus:ibidem.
Utrū talis actio deformetur a fine cupiditatis: ibidē
Utrū actio p̄dicatiōis deformetur a bono fine:ibidē.
Utrum actio predicādi sit pctō: pctm mortale:ibidē
Utrū mercēnari⁹ sit tollerādus vel amplectēdus.xcix
Utrū manis gloria que est peccatum venale deformetur predicationem ⁊ faciat eam peccatum mortale: ibidem.
Utrum opus cōmensuretur secūdū intentionē:ibidē.
Utrum euentus sequens aggrauet peccatū.c.
Utrū intentio et opus sint idē pctm an diuersa. ci.
Utrum mala voluntas sit maius peccatum q̄ actio procedens ex ea vel ecōuerso:ibidem.
Cū intellectus voluntas et memoria sint vires anime quare potius meritum et demeritum sita sint involūtate q̄ in intellectu et memoria:ibidem.
Quid est contemptus.cij.
Circunstantia quid est:ibidem.
Quare diuersi status diuersificet meritum.ciij.
Utrum magis peccet fidelis q̄ infidelis in eodem genere peccati alijs circūstantijs paribus:ibidem.
Utrū aliqs theolog⁹ existēs in mortali magis peccet q̄ vetula que cadat a caritate alijs circunstantijs paribus:ibidem.
Utrum secunda fornicatio sit maius peccatum q̄ prima alijs circunstantijs paribus:ibidem.
De ypocrisi:ibidem.
Utrum grauius sit aperte peccare q̄ occulte:ibidem
Utrum ypocrisis sit speciale peccatū.civ.
Utrum dissimulare peccatū sit peccatum:ibidem.
Utrum velle videri bonus sit peccatum:ibidem.
Quare domin⁹ frequentius reprehendit ypocritas q̄ alios peccatores:ibidem.
Quomodo itelligitur illa auctoritas: gloriā meā nō dabo dicit dñs in ysaia.ibidem.
Utrum aliquis potest simulare se esse malum:ibidē.
Utrum aliquis potest simulare se esse ypocritam.cv.
Utrum aliquis potest appetere sine peccato q̄ videtur bonus vt dentur ei temporalia ad sustētationem tantum:ibidem.
De falsis iudicijs:ibidem.
Utrum taliter suspicari sit peccatum:ibidem.
Utrum aliquis potest de aliquo asserēdo dicē: iste est malus ita q̄ dicat hoc sine peccato:ibidem.
De duplici ira per zelum et per vicium.cvi.
Utrum ira per zelum sit virtus:ibidem.
In qua vi anime sita sit ista virtus scz ira q̄ zelū:ibidē
Utrum illa ira q̄ anticipat actū rationis sit pctm: ibidē
Utrum propter honores et diuicias sit aliquis magis sine acceptione personarum.cvij.
Utrum propter consanguinitatē.cc.ibidem.
Utrū propter nobilitatē sit aliquis alteri preferēdus ibidem.
Utrum minus dignus potest pferri magis digno in spiritualibus:ibidem.
De peccato contra spiritum sanctum:ibidem.
An peccatum illud sit irremissibile.ibidem.
Peccatum in spiritum sanctum quid est / et species illius.cviij.
Utrum peccatum sit pena peccati.cix.
Utrum deus puniat vnū peccatum per aliud: ibidem
Utrum peccatū sit pena simpliciter et proprie : ibidē
Utrum homo peccet quia deus permittit:ibidem.

Questiones tertij libri.

De incarnatione filij dei.cx.
Quare potius fuit filius incarnatus q̄ pater/vel spiritussanctus:ibidem.
Quomodo filius dei assumpsit humanam naturam et quid est assumere corpus et animam:ibidem.
Utrum christus sit duo:ibidem.
Utrū diuina essentia sit incarnata.cxi.
Utrum verbū esset plures homines si assumeret aliā humanitatē nichil deserendo et vtrum denominaret nomine illius.cxij.
Si pater et filius assumerent eandē naturā vtrū esset vnus homo vel plures:ibidem.
Utrum omnibus vnionib⁹ desinentibus esse preter illā que est carnis ad animam:idem remaneat homo qui prius.cxiij.
Utrum christus scōm q̄ homo sit persona:ibidem.
De predestinatione.cxiij.
Querit de hac filius dei est predestinatus:ibidem.
Utrum christus fuit decimatus in lumbis abrahe et vtrū et⁹ sacerdotiū sit dign⁹ leuitico sacerdotio.cxv.
Cum adam vir sanctus fuerit post penitentiam quare egit de peccato suo quare ecclesia nō dicit̄ icepisse ab adam sicut ab abel:ibidem.
Secundum quam naturaz christus dicitur esse caput ecclesie.cxvi.
Utrum christus fuit caput abel:ibidem.
Quare pot⁹ dicit̄ christ⁹ caput ecclesie q̄ coz. ibidē.
Duplex corpus christi:ibidem.
Utrum christus sit membrum ecclesie:ibidem.
Utrum delicie sint deo esse cum filijs hominū: ibidē.
De virtute corporis et capitis ⁊ ecclesie: spōse:ibidē.
De eius scientia:ibidem.
De duplici voluntate christi.cxvii.
De animalib⁹ que fuerūt peccata in archa noe:ibidē.
Utrum voluntates sensualitatis sint contraria voluntati rationis.cxviii.
De pauore et quomodo cepit christo tedere: ibidez.
Utrum pauere in christo fuerit meritorium:ibidem.
De petitione christi: pater si possibile est.cxviii.
Utrum petitio illa qua christus petiit:pater si possibile est transeat a me calix iste:fuerit rationis vel sensualitatis:ibidem.
De merito christi:ibidem.
De effectu mertti.cxix.
Utrum aliomodo potuit redimi genus humanum q̄ per mortem filij dei:ibidem.
De statu christi in triduo:cxx.
Utrum christus fuerit homo:ibidem.
Quomodo intelligendum sit q̄ christus fuit totus in sepulcro et non totus.cxxi.
Utrū i triduo hec ꝓpositio sit cōcedēda:de⁹ est:ibidē
Filius dei est in triduo:ibidem.
De virtutibus:ibidem.
Utrum remissio peccati precedat motum liberi arbitrij.cxxii.
Utrum motū liberi arbitrij oporteat esse motuz fidei aut non:ibidem.
In quo instanti remittitur peccatum:cxxiii.
Utrum hec consequētia valeat:iste facit quicquid i se ergo deus dat ei gratiaz:ibidē.
Utrum aliquis potest mereri sibi primā gratiā:ibidē
Utrum bona opera facta extra caritatem sint meritoria:cxxiii.
Quō bona opera valeant ad habilitatē gratie.cxxv.
Utrum bona opera facta extra caritatem valeant ad diminutionem pene:ibidem.
De bono quod est virtus:ibidem.
Que differentia est inter esse et esse bonū.cxxvi.
Que differentia est inter bonum et verum: ibidem.
De contrarietate boni ⁊ mali:ibidem.
De bono et malo in genere.cxxvij.
Utrū omnia opera virtutū sint eque bona:ibidem.
Utrū motus virtutis sit melioz sua virtute: ibidem.
De malo in genere.cxxviij.
De virtutibus et ordine earūdem:ibidem.
De speciebus virtutum.cxxix.
In qua via anime virtus sita sit:ibidem.
Utrum desiderium virtutum et odium viciozum sint in eadem vi.cxxx.
In qua vi iusticia sita est:ibidem.
In qua vi concupiscentia sita est:ibidem.
Utrum sint plures virtutes theologice q̄ tres in eadem vi.cxxxi.
De singulis speciebus virtutum.:ibidem
Hoc nomen fides capitur multipliciter:ibidem.
Utrum fides sit virtus.cxxxij.
Utrum sit vnica virtus:ibidem.
Utrum idem scitum sit et creditum:ibidem.
De fide implicita et explicita.cxxxiij.
De fide distincta:ibidem.
De articulis fidei et numero ipsorum:ibidem.
Utrum resvel enūciabilia sint articuli.cxxxiij.
Utrū fidei secūdū q̄ est articulus subsit falsū. cxxxv.
De cognitione dei quā habuerūt gentiles.cxxxvi.
De cognitione discipulorū adhuc infirmorū.cxxxvij.
Quid sit spes:ibidem.
In quo spes differt a fide:ibidem.
De differentia spei et caritatis:ibidem.
De differentia spei et timoris.cxxxviii.
Utrum spes sit mercēnaria:ibidem.
Utrum sācti habeant spem in patria:ibidem.
De caritate:ibidem.
Utrum caritas sit species specialissima.cxxxix.
Utrū eodē motu numero diligat de⁹ ⁊ prim⁹:ibidē.
De dilectione proximi:ibidem.
De dilectione dei et proximi ⁊ q̄ sit prior.cxl.
Utrū caritas informet oēs virtutes:ibidem.
Quomodo sit intelligēdum hoc preceptum diliges proximum.cc.ibidem.
De ordine caritatis:ibidem.
De dilectione.cxli.
De ordine dilectionis proximi:ibidem.
De dilectione parentū ⁊ filiorū:ibidem.
Utrū magis diligēdus sit prim⁹ q̄ coz⁹ ppriū:ibidē
Utrum ex caritate magis diligendi sint amici q̄ inimici:ibidem.
De ordine caritatis in patria.cxlij.
Utrum in patria erit delectatio:ibidem.
De accipientibus singulos denarios:ibidem.
De effectu caritatis:ibidem.
Qua resurrectiōe aliquis resurgit a peccato per caritatem.cxlv.
De quantitate caritatis et motus eius:ibidem.
Utrū aliquis tenetur ad perfectionē caritatis.cxlvij.
De his que perficiūt caritatem.cxlix.
Utrum aliquis tenetur magis diligere excōmisso q̄ ex dimisso:ibidem.
De parabola: duo debitores.cc.ibidem.
Utrum aliquis sciat se habere caritatem:ibidem.
De effectu caritatis post mortem.cli.
De eligentia motuum:ibidem.
Utrum apostolus teneretur velle permanere in carne propter fratres.clij.
De cōtrarietate augustini et ambrosii:ibidem.
De eligentia duorum ab apostolo:ibidem.
Utrū apostolus voluit conjunctim aut diuisim dissolui et esse cum christo.cliij.
Utrum quilibet sciēs se esse predestinatum debz velle quantālibet penā sibi infligendā sit ei vtilis: ibidē
De virtutibus politicis:ibidem.
Utrum ille qui sibi primo appropriauit aliquid peccauit mortaliter:ibidem.
Que sit differentia inter precepta nature et legis diuine:cliiij.
Quomodo ius naturale scriptum sit in corde hominis:ibidem.
Utrum possit fieri dispensatio cōtra precepta iuris naturalis:ibidem.
De virtutibus politicis.clv.
Utrum prudentia sit scientia:ibidem.
Utrum prudentia sit species specialissima.clvi.
Utrum prudentia sit prima cardinalium: et an sint tātum quattuor:ibidem.
De temperantia:ibidem.
Utrum omnis ebrietas sit mortalis:ibidem.
Utrū primus motus ad gulā sit pctm mortale. clvii.
Utrum omnis luxuria sit peccatum mortale:ibidem.
Utrum inebrians alium peccet mortaliter:ibidem.
Utrum superfluitas ⁊ preciositas vestium sit peccatū mortale:clviii.
Ieiunium sit species abstinentie:ibidem.
Jeiunare cuius virtutis est motus:ibidem.
Ieiunium est vtile duabus de causis:clix.
De temporibus ieiuniorum:ibidem.
Utrum electuaria soluant ieiunium:ibidem.
De continentia.clx.
De virginitate:ibidem.
De fructu virginitatis:ibidem.
Utrum fructus virginitatis sit duplex premiū:ibidē.
De aureola et vtrum per solam violentiam debetur corrupte.clxi.
De potestate dei:ibidem.
De illo apostoli:volo omnes homines esse sicut meipsum:ibidem.
De vita contemplatiua et de temperantia et de iusticia.clxii.
Quando omittit aliquis si non det elemosinā. clxiii.
Quibus danda est elemosina.ibidem.
De quātitate elemosine:ibidem.
De quibus habeat fieri elemosina:ibidem.
De elemosina que fit per manum alterius.clxiiii.
De speciebus iusticie:ibidem.
De peccato:ibidem.
Qualis virtus sit obedientia.clxv.
In mortalibus nulla sit obedientia:ibidem.

Quibus obediēdum sit et quibus non.clxvi.
In quibus tenemur obedire deo.ibidem.
Utrum immolare.ꝛc.fuit preceptum.ibidem.
Quantū possit extendi preceptum dei.clxvij.
Ad quid teneret abrahā ex precepto sibi facto.ibidē
Utrum abrahā teneretur credere illud esse preceptū sibi a deo.clxviij.
De latria et dulia.ibidem.
Utrum idolatria sit latria:ibidem.
De differentia latrie et dulie.clxix.
De supdulia id est honore debito carni christi.ibidē.
Utrum aliquis per ignorantiam sine peccato possit exhibere latriam creature.clxx.
De magnitudine peccati idolatrie.clxxi.
De oratione et q̄ sit spectalis virtus.ibidem.
Utrum oratio sit species satisfactionis.clxxij.
Quot requiruntur ad hoc q̄ oratio sit efficax.ibidē.
De oratione pauli qua petuit stimulum a se amoueri.clxxiij.
Utrum temporalia sint simpliciter et absolute petenda.clxxiiij.
De oratione qua oramus sanctos: ꝛ qua sancti orant pro nobis.clxxv.
De iusticia in generali.clxxvi.
De fortitudine.clxxvij.
Utrū sancti meruerunt passiones suas.clxxix.
De perseuerantia.clxxx.
De donis spiritussancti.clxxxi.
De numero donorum.ibidem.
De differentia donorū ad virtutes cardinales.clxxxii.
Qualiter dona differūt a virtutibus theologicis.ibidē
De donis singulis et primo de timore.clxxxiii.
De usu seruilis timoris.clxxxiiii.
De timore seruili ibidem.
De annexis timori seruili.ibidem.
De effectibus timoris seruilis.clxxxv.
De timore naturali et filiali simul.ibidem.
De filiali timore.clxxxvi.
Utrum timor filialis sit tantum vnus in specie. ibidē
De differentia timoris filialis ad mitialem.ibidem.
Utrum christus habuit timorē filialem.ibidem.
De dono quod est pietas.clxxxvii.
De scientia dono et primo de contrarietate eius ad prudentiam.ibidem.
Utrum scientia sit idem q̄ prudentia.ibidem.
Que dā sit inter donū scientie et donū ꝓfilij.clxxxviii.
De differentia inter sapientiā ꝛ intelligentiā ꝛ fidem clxxxix.
Utrum sapientia et intellect⁹ sint diuersa dona. ibidē
Utrum intellectus sit virtus.ibidem.
Utrum sint alie virtutes contēplatiue ꝙ sapientia et intellectus.ibidem.
De comparatione contemplatiue ad actiuam.cxc.
Utrum contemplatiua habeat contrarium.cxci.
De beatitudinibus.ibidem.
De adaptatione donorum spiritussancti.ibidem.
De pace.cxcii.
De frui et differentia inter frui et uti.ibidem.
Quid sit frui.ibidem.
Utrum virtutibus sit fruendum.cxcv.
Utrum fruendum sit personis.ibidem.
De raptu in deum.ibidem.
De uisione apostoli in raptu.ibidem.
De hoc quod apostolus quesiuit:ibidem.
Utrum uisio apostoli in raptu fuit comprehensoris vel uiatoris.ibidem.
Utrum apostolus raptu suo uidit deum.cxcvi.
Utrum apostolus raptus fuerit ad tertiū celū.ibidē
De hoc q̄ apostol⁹ uidit archana dei q̄ nō ꝛ loq̄.cxcvij
De ordine virtutum.ibidem.
Utrum fides uera et formata prior sit naturaliter ꝙ caritas.cxcviij.
Utrum species sit media inter fidem et caritatē.cxcix
Utrum fides spes et caritas sint prime omnium virtutum.ibidem.
De merito virtutum.ibidem.
Utrum uis merendi primo sit in fide et caritate.ibidē
Utrum ex condigno mereamur uitam eternam.cc.
Utrum ex cōdigno mereamur augmentū gratie.cci
De merito remissionis pene in quo consistit.ccij.
Utrum multitudo bonorum operum ualet ad meritum.ibidem.
Utrum pluribus uirtutibus sit homo melior ꝙ vna illarum.ibidem.
Utrū status ualeat ad efficatiā meriti.cciij.
De connexione virtutum.ccliii.
Utrū uerū sit i politicis q̄ hīs vnā habet oēs:ibidē
De ordine uirtutū politicarū ꝛ theologicarū.ccv.
Utrum omnes uirtutes sint pares:ibidem.
De prerogatiua uirtutum.ccvi.
De donis spiritussancti utrum sint eque bona. ccvii.
De transitu uirtutum:ibidem.
Utrum fides informis sit uirtus:ibidem.
Utrum caritas possit esse informis.ccviii.
Utrum aduenīente fide formata remaneat fides informis.ccix.
De transitu nature in gloriam:ibidem.
Quomodo intelligendum est illud apostoli: cum venerit quod perfectum est.ꝛc.ibidem.
De fide et spe.ibidem.
De spe.ibidem.
De caritate.ccx.
De uirtutibus cardinalibus.ibidem.
De iusticia.ccxi.
De comparatione uirtutis ad uicium.ibidem.
De hereticis.ccxii.
De contrarietate boni et mali:ibidem.
Utrum debeat admitti ꝓportio uirtutis ad viciū.ibidē.
De questionibus moralibus:ibidem.
Quomodo primum preceptum pertinet ad patrem/ secundum ad filium:tertium ad spiritumsanctū.ccxiii.
Quare potius quarto precepto apposita sit ꝓmissio ꝙ aliis:ibidem.
Q̄ littera decalogi est littera occidens.ccxiiii.
Quomodo adaptari habeant decem precepta decalogi ad decem plagas egipti.ibidem.
Quomodo diuisio decem preceptorum decalogi reducibilis est ad diuisionem cardinalium:ibidem.
De mendacio.ccxv.
Utrum omne mendacium sit peccatum:ibidem.
De generibus mendaciorum et utrum mēdacium sit sufficienter diuisum.ccxvi.
Utrum Jacob mēritus sit dicendo se esse Esau.ccxvii.
Utrum isaac benedixit iacob:ibidem.
Utrū iacob peccauit qñ accepit benedictionē:ibidez.
Utrum iacob peccauit emendo primogenita: ccxviii.
De iuramento.ibidem.
De causis iuramenti:ibidem.
De forma iuramenti:ibidem.
Q̄ iuramentum habet comites.ccxix.
Utrum omne periurium sit peccatum mortale.ccxx.
De causis iuramenti.ibidem.
De coactis periuris et iuramentis.ccxxi.
Utrum coactum iuramentum obliget.ibidem.
De tertio mādato qō dicit:sabbata sanctifices.ibidē
Utrum aliquis in presenti sit beatus.ccxxij.
Quomodo intelligēdum sit q̄ mali querūt beatitudinem in tēporalibus sicut dicit augustinus.ibidem.
Utrum diabolus appetit beatitudinem.ibidem.
De usura.ibidem.
Utrum ille qui accipit ad usuram peccet.ccxxiij.
In quibus contractibus sit usura.ibidem.
De casibus qui sunt ex incertitudine temporis.ccxxv
De superhabūdātia in qua nō superuenit pactum de restrictionibus usurarij.ccxxvi.
De simonia.ibidem.
In quibus habet esse simonia.ibidem.
In quibus casibus uidentur uendi sacramenta ecclesie.ccxxvij.
Utrum aliqua liceat dare pro baptismo.ccxxviij.
De simonia que habz fieri circa ānexa spūalib⁹:ibidē
Devenditione scientie.ccxxix.
Utrum decima possit esse simonia.ccxxx.
Q̄ simoniacus sit irregularis.ibidem.
De voto.ibidem.
Qualiter votum obligat et utrum recipiat dispensationem.ibidem.
Devoto simplici et utrum obligat ad statim.ccxxxi.
De voto determinato et ad quid obliget.ibidem.
Quomodo matrimonium contrahendum impedit votum simplex:sed non impedit contractum . ibidē.
De voto solemni.ccxxxij.
De illo q̄ vouit intrare claustrū et post intrat.ibidem
De voto iepte.ibidem.
De voto quod pertinet ad cultum dei.ccxxxiij.
Utrum preceptum de decimis fuit mozale.ibidem.
De quibus habeat dari decima.ccxxxiij.
Que persone debeant habere decimas.ibidem.
Qualiter debeant sacerdotes predicare.ccxxxv.
De redemptione decimarum.ibidem.
De utili quod ptinet ad amozem proximi.ibidem.
Utrum scandalum sit vna species peccati.ccxxxvi.
De auctozitate apli omnia amicis licēr.ꝛc.ibidem.
Quid sit omittendum propter scandalum.ibidem.
Utrū cōsilii dei sit omittēdū ꝓpter scādalū. ccxxxvii.
Quid sit faciendum ꝓpter uitandū scandalum.ibidē
Utrum petrus scandalizauerit separādo se a gentib⁹ et comedendo cum iudeis.ccxxxviij.
De correctione fraterna.ibidem.
De ordine corripiendi.ccxxxix.
Qualiter intelligendū sit si peccauerit in te.ꝛc.ibidē
De perplexitate.ccxl.
De operatione perplexitatum.ibidem.
De perplexitate operationum corpozalium.ibidē.
De iudicijs.ccxli.
De clericis et sacerdotibus qui coniurando sanctificant aquas.ccxlij.

¶ Sequūtur tituli questionum ac dubiozum quarti libri.
De sacramentis veteris legis.ccxliij.
De sacramentis noue legis.ibidem.
De onere veteris legis.ibidem.
De numero sacramentozum veteris legis et de cessatione eozum.ccxliij.
Quare retinuit ecclesia thurificationem et quedam alia legalia.ibidem.
De suffocatis et sanguine.ibidem.
De circuncisione.ibidem.
Quare instituta fuit circuncisio.ibidem.
Quid sit circūcisio et quis effectus eius.ccxlvi.
De dignitate circuncisionis.ibidem.
De cessatione eius.ibidem.
Quare circuncisio que facta est a iosue in galgalis dicta fuit secunda circuncisio.ccxlvij.
De superadditionibus quas fecit dominus in euangelio.ibidem.
Utrū domin⁹ addidit aliquid in euangelio legi:ibidē
De sacramentis noue legis in communi.ccxlviij.
De baptismo iohannis vtrum sit baptismus:ibidem
Utrum baptismus iohānis et manuū impositio apostolozum equipollet baptismo christi.ccxlix.
De baptismo christi.ibidem.
Quid sit baptismus.ibidem.
De potestate baptismi/ et que fuit potestas/et quam potuit dare seruis et non dedit.ccl.
De forma baptismi.ccli.
De subtractione.ibidem.
De additione:ibidem.
De totali forma.ibidem.
De corruptione verborum.ccliii.
De materia baptismi.ibidem.
De intentione:ibidem.
De exorcismo:ibidem.
De catheciśmo.ibidem.
Utrū baptismus paruulo⁹ ꝓferat eis virtutes.ccliiii.
Utrum baptismus paruulozum auferat eis originale peccatum:ibidem.
Utrum heretici conferant verum baptisma.cclv.
De unitate baptismi.ibidem.
De sacramento confirmationis.cclvi.
Utrum detur caracter in confirmatione:ibidem.
Quare confirmatio datur tātum ab episcopis.ibidē.
Si valeat hoc sacramentum ante baptismum. cclvii.
De sacramento eucharistie:ibidem.
De transsubstantiatione.ibidem.
De modis sumendi corpus christi.cclviii.
De fractione forme et quare in tres partes diuiditur hostia.cclix.
De diuersitate accipientium corpus christi.cclx.
Utrū sacerdos debeat dare corpus christi et quē scit esse in peccato mortali:ibidem.
Utrum peccent mortaliter aspicientes corpus christi/ vel tangentes quando sunt in peccato mortali ibidez.
In quo casu danda sit simplex hostia pro eucharistia: cclx.
De tempore sumptionis eucharistie.ibidem.
Quale corpus dedit dominus discipulis suis:ibidez.
De quibusdā auctozitatibus que sunt in canone misse.cclxi.
De contentione inter grecos et latinos.cclxii.
De sacramento penitentie.cclxiii.
Utrum confessio et contritio et satisfactio sint partes integrales penitentie vel subiectiue.cclxiii.
Utrum penitentia sit virtus:ibidem.
Quātā efficatiā hz penitētia ī remissionē pcōz. cclxv

Utrum illa penitentia temporalis qua homo punit post confessionem peccati sit de iusticia:ibidem.
Utrum penitentia sit reiteranda:ibidem.
Utrū de omni pctō retteranda sit penitentia. cclxvi.
De contritione quid sit.cclxvij.
De effectu contritionis.cclxviij.
De quantitate contritionis.ibidem.
De continuatione contritionis.ibidem.
Utrum motus contritionis sit successiuꝰ.cclxix.
De confessione:ibidem
Utrum ꝓfessio sit sacramentū vtriusq; legis.ibidem.
De effectu contritionis.ibidem.
Utrum confitens teneatur confiteri omnes circunstātias.cclxx.
Utrum in aliquo casu debeat sacerdos reuelare confessionem.ibidem.
Quantū quis possit differre confessionem.cclxxi.
Utrum teneamur confiteri venialia:ibidem.
De satisfactione quid sit et que eius efficatia . cclxxij.
De speciebus satisfactionis.ibidem.
Utrū penitentia ꝓ alio facta valeat.cclxxiij.
De penitentia maiora vel minora ꝓdigna.cclxxiiij.
De solenni penitentia.ibidem.
De restitutionibus.ibidem.
De casibus in quibus restituendum est et vtrum licz differre restitutionem.ibidem.
De currentibus cū fure et ꝑticipibꝰ iniurie etc. cclxxv
Utrum generalis necessitas ecclesie possit dispensari cum aliquo ne restituat.ibidem.
De participatione furti vel rapine.ibidem.
Utrum qui per violentiam vel latenter recuperat rē suam teneatur ad restitutionem.cclxxvi.
Utrum acquisita per simulationem quis teneatur restituere vel fraudem.ibidem.
Utrum peccata redeant de ingratitudine.ibidem.
De ingratitudine.cclxxvij.
De penitentia ventalium.cclxxviij.
De dicto augustini.ibidem.
De dicto ambrosii.cclxxix.
De igne purgatorio qualiter purget animas.ibidez.
De adiumentis penitentte.ibidē.
De generali vsu clauium.cclxxx.
De sacerdotibꝰ q̄ nō habent aliquos subditos.ibidē
De excommunicatione.cclxxxi
De relaxationibus que fiunt per claues.ibidem.
De equali conditione pauperis et diuitis.cclxxxij.
De iusta estimatione.ibidem.
De extrema vnctione.cclxxxiii.
Utrum debeat iterari.ibidem.
De sacramento in quo confertur gratia.cclxxxiiij.
Utrū sit idē sacerdotiū veteris et noue legis.ibidem
Utrum heretici vere ordinent:ibidem.
De etatibus ordinatorum.cclxxxv.
De sacramentis conseruatiuis gratie.ibidem.
De causis matrimonii.ibidem.
De consensu cause efficientis matrimonij.ibidem.
Utrum matrimonium sit de iure naturali.cclxxxvi.
Utrum vnicam esse vxtus sit de iure naturali.ibidem
Utrum fornicatio simplex sit peccatum.cclxxxvij.
De bonis matrimonii.ibidem.
Utrū bona matrimonii excusant coitū ꝯiugalē.ibidē
Utrū in oñi matrimonio sint illa tria bona.cclxxxviii
De libello repudii.cclxxxix.
Utrū repudiata possit redire ad ꝓmū maritū. ibidē
De impedimentis matrimonii.ccxc.
Utrum ex vnica contumelia dirimatur vel corrumpatur matrimonium. ccxci.
Cum gentilis plures habens feminas cōuertitur ad fidem vtrum liceat et habere omēs illas.ibidem.
De impedimentis matrimonij.ibidem.
De errore conditionis.ccxcii.
De impotentia coeundi.ibidem
De quarto z quinto impedimento matrimonij scz de ordine et voto.ccxciii.
De sexto impedimento matrimonij.ibidem.
De vltimo impedimento matrimonij:ibidem.
De spirituali cognatione.ccxciij.
Utrū pater possit ꝓtrahere cū filiola filioli sui: ibidē.
De legali cognatione si impediret matrimoniū : ibidē.
De impedimento matrimonij.ibidem.
De sacramentorū effectu siue de resurrectione.ibidē.
De resurrectione corporum an sit naturalis vel miraculosa.ccxcv.
De veritate humane nature.ccxcvi.
De resurrectione christi.ccxcvij.
Qualiter dominus probauit resurrectionem suā discipulis suis.ibidem.
De forma in qua apparuit dominus duobus discipulis suis euntibus in emaus.ccxcviii.
De dotibus resurgentium.ibidem.
De dotibus corporum glorificatorum.ibidem.
De dotibus que sunt tres.ccxcix.
De sensibus spiritualibus.ccc.
De numero sensuum spiritualium:ibidem.
De ipsis fructibus spiritus qui sunt duodecim.ccci.
De damnatione reproborum.cccii.
Quantum prosint suffragia eis qui sunt in purgatorio.ccciii.
Utrum suffragia facta per illos qui sunt extra caritatem prosint illis qui sunt in purgatorio.cccv.
De igne purgatorio qualiter purgat animas.ibidez.
De die iudicij.cccvi.

¶Et sic est finis tabule.

Aurea sūma sacri Guilhelmi altissiodori
Pręsulis auricomis multiplicata notis:
Quā bona de quercu guilhelmi cura redemit
Wendis: et varia condecorauit ope:
Quamq; pigouchetus calamo descripsit aheno:
Patronis meritā poscit ob era stipem.

Venalis reperitur a lestrille faulxveau et ad
signū ratozum vici cithare.
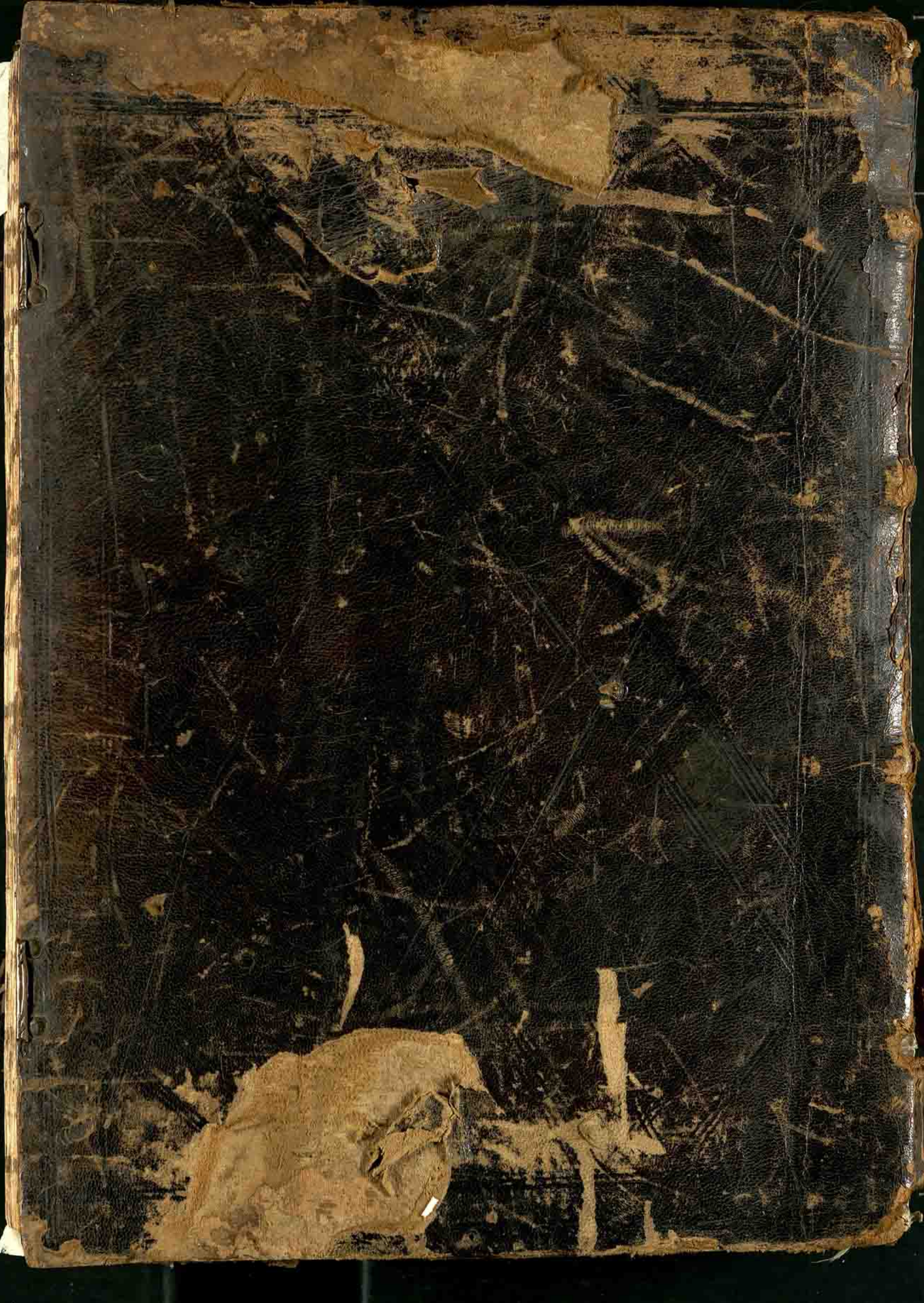
guillelmus antisi. in lib. sent.